

Spectat ad Sanctum Officium.

17

D E
INCONSTANTIA
IN IVRE ADMITTEN-
DA, VEL NON.

O P V S
IN VARIOS TRACTATVS DIVISVM:

PRIMVS NVNC TYPIS EDITVM INSCRIBITVR DE INCONSTANTIA HOMI-
NVM CIRCA VIRTUTES FIDEI, SPEI, ET CHARITATIS, EARVMQVE
ACTVS.

SECYNDVS, DE INCONSTANTIA IN IVDICIIS, QVAMPRIMUM PRÆLO
COMMITTENDVS.

TERTIVS, DE INCONSTANTIA IN CONTRACTIBVS.

QVARTVS, DE INCONSTANTIA IN VLTIMIS VOLVNTATIBVS.

QVINTVS, DE INCONSTANTIA IN CLERICIS, MONACHIS, REGVLARIBVS,
ATQVE MONIALIBVS.

QVI TRES VLTIMI TRACTATVS STUDIO, AC DILIGENTIA R. P.
D. RAYNALDI DE ALBITIIS AVCTORIS NEPOTIS, AC FRANCISCI AN-
TONII BVCCIARELLI PATRITII NARNIENSIS A STVDIIS, ET BIBLIO-
THECarii EIVSDEM AVCTORIS BREVI FORTASSE LVCEM ASPICIENT.

Auctore

F R A N C I S C O

TITVLI S. PRAXEDIS

S. R. E. PRESBYTERO CARDINALI

A L B I T I O.

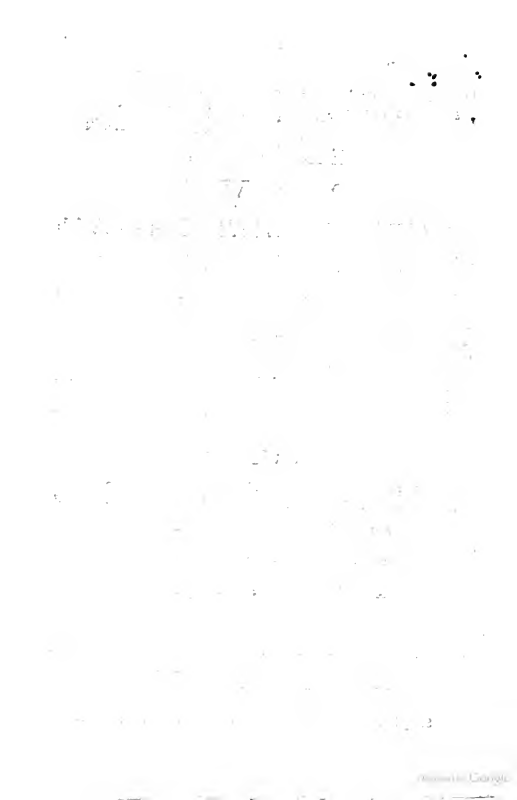

A M S T E L Æ D A M I

Sumptibus Ioannis Antonij Huguetan.

M D C L X X X I I I.

D E
INCONSTANTIA
I N F I D E.

TRACTATVS PRIMVS.

...

...

A V C T O R
A D L E C T O R E M.

POST lauream Doctoratus assumptam in celeberrima Bononiæ Universitate, & post collatum munus publici Professoris tam Pontificiæ, quam Cæsariæ inris in Patria Gymnasio, subit in animam aliquid opus egredi, quod memoria hominis meli posuisset emendaretur: Incidit in Tractatum Genuonis Papæ, cui titulus, In quibus causabus de iure hic locus poenitentiae, & in quibus non, & qualiter, & quando admitti debeat: Sed materia, & in inveniendi opus excorescere debuero, doctus illi viri vix, vel altero pagina absulisti, de quo certe miratus sum. Ad manus meas postea pervenit alter Tractatus Iosanni Baptiste Cossæ Tivertini, impressus, De re integra, necne re integra, quid liceat, vel non.

Dofitimus Ancior licet per vires diftinctionis diffufius materiam tractauerit, omnia tamen non effi complexus, quæ maxima etiam cum difficultate complecti poffunt. Statuergo illam latius aggerere, & fub titulo DE INCON-
STANTIA IN IVRE ADMITTENDA, VEL NON, Indofius Legatus Philofopho patefacere, & quæ
fpectant à Dofitoribus tractata fuit, in vnum colligere, partiendo Opus in quatuor Tractatus, quorum primus effiet
de Inconftantia hominum circa Virtutes Fidei, Spei, & Charitatis, earumque abufus. Secundus de Incon-
ftantia in Iudicijs. Tertius de Inconftantia in Contradiâbus. Quartus de Inconftantia in vitijs voluntationis.
Quintus de Inconftantia in Electis, Monachis, Regularibus, atque Monialibus. Sed cum conflant in labore
effe deffimus, inconftans perfæpe manus ab eo retraxi; tum ob curam rerum domefticarum, tum ob vnum publici
Profeforis, & Accufationis frequenter impetitus: Difcretiffima poftea voxare orbatus Romam peti, vbi anno Infula
millefimo fexcentefimo vefigimo quinto Inuentum fuiffet. Vix in Curia preffim fex, cum o f. m. Vrbanò Octauo
qui affuetum cum familia Albiturum palam profitebatur. Nè apolum miffis, ibi Magiftratus Auditorij Nunciaria
Apoftolice functus fum, primo fub Laurentio Tramilio pifcopo Haracensis Internuncio; fecundo cum Epif-
copo Caftrano ieritio fub Cafare Montio Nobili Medefianenfi, qui ad Regem Catholicum Nuncius Extrordinarius
miffus, voluit me comitem, & in arduo illi negotio parci Cafalenfi illi adiuuamento effum. Vires ergo occupationibus
diffufius inconftans opus iam ceptum dimifi, quæ inconftantia ex magis creuit, quando Montius fuit in Patriarcham
Antiochenum electus, & Ioanni Baptifte Perampino Nuncio Ordinario apud Regem Catholicum ad Perpuram enefco
fuffectus, nam omni Datarum, & Fuffatatum Nunciatura mihi demanftum fuit. Acta fufum: ontantia, dum ad
muni Auditorij Generalis preface. Nunciatura electus fui; magnus enim laboribus preffus, non fuberat omnia opus
aggreffum perficere. A Legatione Hifpanica cum Cafare Montio in Perpuram in C. legimus, cooptato, Romam
veniffes, arduum Affefforū fupremæ, & Vniuerfalis Inquifitionis omni mihi commiffum fuit, fed vix annum eo in
munere conformam, cum f. m. Vrbanò Octauo me, in fectorem Emmentiffimo, & Remerendiffimo Cardini alio Martio
Gimnetto ad Reges, & Principes per Inuentam Pace generalem Legato de latere miffio, deputanti, quocum Colomam
acceffis fui, vbi per tempus quindecim mementum moram traxi, dum aerts intemperie, & alius de caufis ad Vrben regredi
conclui fui. Curia Affefforatus per me miffum a leptis (Ioco enim mihi domet abiffem R. P. D. Buccabella Rota Auditor
Terminatur) incredibile effi quantum in ea infulauerim, addidit etiam Congregationibus extrordinarijs, perffertim
in quibus agebantur negotia Negocium Hifpania: inter quæ arduiffimum fuit illud expulffio o Regno Portugallie
R. P. D. Cafftrani in eo Collectioris Apofolice: illud etiam non contemnendum Caroli Ducis Lotharingæ, valde
me preffit. E vniis enterim R. P. D. Francifco Ingolo fubito, o Secretu Sacra Congregationis de Propaganda fide
per interion in locum illius fuffectus fui, & per aliquot menses mirabiliter vtroque in munere infulam, fupradidtis
etiam laboribus, quos in conuergent Sacra Permittentia expeditionibus (illius enim Sacra Tribunalis Corrector
etiam) impendere debebam, itanti nec hora ferre comendari fuppetret. Transactis octo creiter annis orationem effi in
Sacra Congregatione Sanâ fuffi: in eorundem illud Laminum Gradatiffum adeo accortis, & diligenter, vt tribus
diebus fuffie hebdomada quæ Emmentiffimam Cardinalem Spatenem, eo autem impetito, vel apud Cardinalem de
la Cueva, vel Cardinalem de Lugo, Congregationes habenter, & integrum decursum in biniuffimo laboribus com-
puffis, fed boic negatio S. D. N. Innocentius XI. finem dedit per fum Breue datum die 6. Martij 1682. Acceffis
poffumo peraffa Lanfantillarum bareffis, ad quam perffim in modum toto animo incoeci, & ea diligenter, quæ par erat
negotio, quod uadam Galliam, & Belgium, fed vniuerfale Ecclefiam Catholicam, non dicam, euertere, quia porte
Inferi aduerfus illam non preualerent, fed magna ex parte Lafabellarum poterat. Alifi, infulam, fed non irritis conatus
ffigati, auctus enim, qui Simonis Pontificibus in materia fidei femp affiffis, affiffis fpeculariter glorioffis memore
Innocentio Decimo, itati affiffante Aera Diuina fuo Diplomatè illam proffigauerit, & euerterit. Bone Deus, quos
aerts, quos calidiffimos, quos mendacis, quæ falitates non fuerint o Lanfantillis inuentæ, vt Sedem Apofolicam à
deriffione quinquè Propofitionum hereticarum ex libro Auguftini Cornely Lanfem Epifcopi Iprenfis exceptarum,
retraheret? Sed Deus Optimus Maximus totum machinamento, fraudes, & abiffas deluxit, & quauis adbus
fubdolis inuentioibus tentent ad obediens Confultationum Apofolicarum fuffi habere; Rex tamen Ibfiffimiffimus
Ludouicus Decimus fiquartus eo, quæ pellet pietate malitiam euerit, & duriffimè murtum frangit. Necelfitate bona
compuffis ad inconftantiam in meo opere me conuerti: fauente Iameno Deo, benignitate Innocentio Decimo fupremi me
Benefactores, ad Perpuram enefco, paffi per quetam, & manum ad opus deniq porrex, nam Tractatum illum fci
ad finem perducum flaturum typis emulgare.

in pueris percontantibus, et percontatore. Sed ad varias causas meae constantiae, demum constantiae explicare volui, ut si aliquod imperfectum, et incommensuratum, vel tandem erroris in Opere inueniret, tum beneuolentia excusaret. Et si quae de me inuengelii sunt, ex alio Autuoribus transcripsi rim, ne mirari, nec inuenire tantum credidimus Ego sum, ut quae a solo pueri meo prodierint, auctoritatem apud magistros, et exoterici sui conculcare ualeant; sed statim mihi gloria erit, si subinde ad methodum peruenirem redigam, et quae ab eodem Autuoribus sparsim tradita sunt, in unum colligam, et sensu ordine ponam. Praeterea me stylo laetissimum perfero, et simpliciter, non uerbo positioris, et elegantiori, et exarasse; unde si forte in Barbaris mori inciderem, calamo meo parce, qui non ad finem uerborum, sed ad substantiam materiae intentus fuit. Vale.

P R Æ F A T I O,

S Y M M A R I V M.

- 1 Inconstantia quomodo hic accipienda.
- 2 Reprobatur inconstantia, & laudatur perseverantia.
- 3 Inconstantia vitium opponitur prudentie, & iustitie.
- 4 Inconstantia vocatur iniquitas, est legibus inimica, & doli mali plena.
- 5 Inconstantia reprehensibilis in Ecclesia antequando fit, & num. 46.
- 6 Præsertim Romana.
- 7 Item in Summo Pontifice, & num. 8. at 47.
- 8 Constantia qualis in Papa requiratur.
- 10 Papa varians præsumitur circumuentus.
- 11 Inconstantia vitanda a Cardinalibus.
- 12 Ab Episcopis.
- 13 Ab omnibus Ecclesiasticis.
- 14 Ecclesiastici debent esse constantes.
- 15 Inconstantia damnanda in Imperatore an, & quando, & num. 49.
- 16 In Rege.
- 17 In omni Principe.
- 18 Princeps quantum debeat esse constans, & num. 19.
- 19 Princeps debet esse plenus Philosophia.
- 21 Philosophia exigit constantiam exactam.
- 22 Princeps assumatur Deo, & dicitur Deus in terris.
- 23 Inmutabilitas commemoratur inter attributa, & perfectiones Dei.
- 24 Inconstantia damnanda in Senatu.
- 25 In Fisco.
- 26 Fisci retrahere nequit quod semel vendidit.
- 27 Iudices puniunt inconstantiam.
- 28 Virtus constantie, & fortitudinis exigitur in Iudicibus.
- 29 Index gravis esse debet, & constans.
- 30 Advocatus defensionem semel susceptam deferere inconcussus non potest.
- 31 Inuictus tamen litem debet deferere.
- 32 Alias peccat mortaliter.
- 33 Patrocinium improbae causæ in scelere est.
- 34 Procurator mandatum susceptum non potest inconstantem renuocare.
- 35 Instrumentum varium, & inconstans suspicionem falsitatis movet.
- 36 Testis fidem adimit illius inconstantia, & variatio.
- 37 Responsa variare, & vacillare turpe est.
- 38 Inconstantia reprehensibilis in omnibus hominibus.
- 39 Mulier fragilis consilii, levis inconstans.
- 40 Inconstantia damnanda in muliere.
- 41 Variatio, & inconstantia multis in casibus permittitur.
- 42 Consilium mutare in melius sapientius est.
- 43 Errorem per se ipsum corrigere melius est, quam ab alio corrigi.
- 44 Sapientis hominis est renuocare, quod male loquitur.
- 45 Viri in Republica præstantes perimere perpetuo debent in una sententia.
- 48 Sancti se ipsos aliquando corrigere in melius.
- 50 Operis methodus.

INCONSTANTIAM voco mutationem illam voluntatis, quæ quandoque illicita est, quandoque licita.

Licet enim regulariter variatio, & inconstantia reprobetur, l. in causæ, verbo ceterum, ff. de Procursat. l. 4. §. 1. l. penult. ff. de lege commissoria, cap. cum in multis in fin. de rescript. in 6. cap. quod semel placuit 21. cap. mutare 13. de reg. iur. in 6. Bart. in l. de rebus, ff. ver. amot. Alex. in l. ex toto, §. fin. de legat. 1. Angel. in §. his itaque, in Glos. in verb. auerit, iustit. de iust. & iur. Dec. in l. nemo potest

mutare 76. num. 2. & ibi Cagnol. num. 12. ff. de reg. iur. Barbof. in dicto cap. quod semel, ubi ex Diuo Bernardo laudes perseverantiae adducit, Felyn. in cap. cum olim, de re iudicata, & in cap. præsentata, de testibus, Clem. 1. de renuntiatio. David Marot. in l. 106. num. 5. de reg. iur. Franciscus de Petris conf. 17. num. 8. & erudit in tractatu festiuarum lectionum, cap. 1. sub num. 6. vers. constans inquam, Themud. decis. 22. num. 20. par. 1. Magon. decis. Florent. 2. num. 11.

3 Est enim inconstantia vitium, quod opponitur prudentiæ, S. Thomas 2. 2. quest. 5. art. 5. Franciscus Salernus conf. 19. num. 36. opponitur iustitiæ, de Petris dicto conf. 13. num. 5. in fine.

4 Et ab Imperatore vocatur iniquitas in l. si quis ius iurandum, C. de reb. credit. & ibi Glos. in verb. iniquitatis, Roman. singul. 42. de Petris loco citato, & inimicæ legibus, & doli mali plenam dicit Bald. conf. 327. num. 4. lib. 1. Tuscus littera P, concl. 21. num. 1. Noust. de elect. for. to. 1. quest. 3. num. 2. Thor. comp. decis. Neapol. 10. 5. par. 3. sect. 3. vers. variatio an competat Clerico, vers. ultra quod, Ricc. decis. Cler. Archiepisc. Neap. 107. num. 3. 10. 4.

5 Ideo primò reprehensibilis est in Ecclesia Dei, argum. cap. 1. de pactis, Durand. de modo Generale Concilium celebrandi rubr. 20. Larath. conf. 7. numer. 18.

6 Præsertim in Ecclesia Romana, Durand. loco citato.

7 Secundò reprehensibilis est in Summo Pontifice, Clem. cum illuso de renunc. cap. quædam, eodem tit. Bald. dicto conf. 327. num. 3. lib. 1. 10. Andr. in cap. 1. de renuntiatio, in 6. Decian. conf. 25. num. 24. lib. 1. Paris. de resignat. lib. 9. quest. 25. num. 18. 19. & 20.

8 Mantua de Concil. num. 188. Add. ad decis. 217. num. 47. 1. far. 9. reuert. Gonzalez ad reg. 6. gloss. 5. 2. num. 31. & 32. ubi quod Papa debet esse constans, & immobilis, sicut laicus angularis, & sicut

9 polus in celo, & vnum solum calamus, & vnum linguam habere, & non plures, Paris. de resignat. 3. quest. 18. num. 92. cum alijs per dictum Gonzal. allegat. &c. & vltra eos R. P. D. Fagnanus in cap. cum olim à num. 5. de sent. & re iudic. & in cap. consulti. de Cler. agrot. à num. 57. cum seqq. idco

10 Papa variando præsumitur circumuentus, cap. cum olim, de re iudicata, Zabarelli. conf. 136. & 142. num. 3. Tuscus dicta conclus. 21. num. 8. R. P. D. Fagnanus dicta cap. cum olim à num. 10. de sent. & re iudic. ubi conclusionem ampliat, & declarat multis modis.

11 Tertiò vitanda eadem est à Cardinalibus, Bald. l. 1. col. 3. C. de latini. libert. toll. Paris. de resignat. dicta quest. 25. num. 22. Mandoz. reg. 32. quest. 18. num. 3.

12 Quariò ab Episcopis, Felyn. in cap. cum olim num. 5. vers. & dicit Ryt. Paris. loco cit. num. 22.

13 Quintò & ab omnibus Ecclesiasticis, dicta Clem. cum illuso, 10. Selua de benefec. quest. 14. num. 16. par. 2. cap. cum it 22. quest. 2. cap. super bis, de pœnis, Zabarelli. dicta Clem. cum illuso num. 2. & ibi Anchar. num. 2. Felyn. dicto cap. cum olim num. 5. Tuscus dicta concl. 21. num. 1. Leonelli. decis. 54. num. 24. Themud. decis. 103. num. 9. par. 2. qui loquitur de Monialibus, Borgrin. decis. 35. num. 54. par. 2. R. P. D. Fagnanus in cap. cum olim num. 4. de sentent. & re iudic.

14 Debent enim esse constantes, cap. in for. de pœnit. dist. 3. cap. inter dictos, de excess. Prelat. cap. 2. de elect. in 6. Zabarelli. dicta Clement. illuso num. 2. Statilicus super concilio. litterarum iustitie, vers. possit num. 66. Manlof. regul. 34. quest. 28. num. 6. Paris. de resignat. lib. 1. quest. 13. num. 6. & lib. 6. quest. 1.

- mem. 32. & lib. 11. quest. 2. num. 30.
- 15 Sexto damnatur in Imperatore, Bald. dicto conf. 327. lib. 1. Tuse. dicta concl. 21. num. 10. Decian. respons. 25. num. 25. lib. 1.
- 16 Septimo, damnatur in Rege, Cusellius ad leges Siculas Martini cap. 22. n. 1. fol. mibi 117.
- 17 Octavo damnatur in omni Principe, l. 1. & 2. C. ne Fiscus rem quam vendidit, & ibi eruditissimus A naya, Dec. in reg. nemo potest mutare num. 3. de reg. iur. Decian. d. resp. 25. num. 26. Castill. de testib. Decimarum lib. 6. cap. 18. num. 38. Add. ad dec. 217. num. 471. par. 9. recent. Borgnundecif. 35. num. 54. par. 2. Richter. decif. 4. num. 22. Rota decif. 32. num. 17. de praben. in antiquis, Bellamer.
- 18 decif. 742. num. 9. Principi enim c. nactus illud fecit locus est Deus, & quod scripsi, scripsi, licet virum iniquissimum habuere Audotem, Cognol. dicta reg. nemo potest mutare num. 12. Bellon. de postestate eorum, que sunt incontinenti, & cap. 143. num. 1. ideo dicit Baldus in cap. 277. lib. 3. quod
- 19 Principes debet habere vnum calamus, & vnam linguam, & non plures, quia per vnum est iura procedunt de labris nostris, non facit errata, & debet esse immobilis sicut lapis angularis, & sicut solus in celo: quod reasumpit, Menoch. conf. 282. num. 38. lib. 2. Mandos. in reg. 4. quest. 7. num. 7. Dec. conf. 197. in fine, & conf. 488. in fine, & conf. 480. num. 5. & conf. 689. col. vlt. Decian. dicto conf. 25. num. 2. vol. 1. Add. ad dictam decif. 217. num. 472. Marta de iuris. par. 4. cas. 52. num. 18. Boilius de Principe num. 18. & 19. cum alijs per Salutanum de Olea, & Soula de foro Ecclesiastico par. 1. quest. 13. num. 7. Richter. dicta decif. 4. num. 22. R. P. D. Fagnanus dicto cap. cum olim sub num. 7. & cap. consultat. annuus, de Cleric. exortat. num. 57. & 58.
- 20 Cum enim Philosophus plenum debere esse Principem iura decernant, l. cum Syll. in l. C. ad Senat.
- 21 Conf. Syllan. in Philosopho exalta constantia exigatur, si quod vendidit, & de edict. edict. Franc. Salern. conf. 12. num. 36. lib. 1. In eo vnum assimilatur
- 22 Deco, & sit Decus in terris, Archaran. conf. 310. num. 3. Borelli. ad Bellugam. in speculo Principum rubr. 4. littera D. in principis, Decian. dicto conf. 25. num. 25. lib. 1. Peregr. conf. 4. num. 10. lib. 3. Bellon. iun. conf. 5. num. 122. qui multos adducit, Adden. ad dicta decif. 217. num. 475. par. 9. recent. imitari
- 23 Deum debet, cui inter alia attributa, & perfectiones conuenit immutabilitas, vt videmus in prima questione huius tractatus.
- 24 Nonio, da natus in Senatu, qui loco Principis est, vt de Senatu Mediolanensi dicit Menoch. dicto conf. 282. num. 37 & 38.
- 25 Decimo, damnatur in Fisco Principis, dicta l. 1. & 2. C. ne Fiscus rem quam vendidit, & vbi Imperatores Honorius, & Theodos. AA. Palladio PP.
- 26 Orientis aiunt retractare Fiscum, quod semel vendidit equitatis, honestati que ratio non patitur, & ibi lausimé Amaya a num. 9. per multos.
- 27 Vndecimo, damnatur in Iudicibus, quia cum in alijs putant, l. in casu 1. §. 1. de Procurat. cap. 2. de rescriptis in 6. Clem. 1. de renouat. Marfil. singul. 165. Vincent. in l. in ratione, in princip. §. fine. ff. ad l. falsed. Rebuff. in l. quod iussit in princ. ff. de re iudic. Menoch. conf. 488. num. 17. lib. 5. Vbert. de iud. cit. par. 5. formula 13. §. variatio.
- 28 In Iudicibus enim exigitur virtus constantia, & sagacitas, Vinius decif. 189. Stephan. Naten. de iustitia in administratione rubr. acta, cap. 2. num. 1. de Petris dicto cap. 1. lib. 1. festinatum lectionem d. nau. & grauen enim, hoc est constantem Iudicem
- 29 esse oportere, ex Diuo Bernardo, tradit Gabriel Velsicq. in Iudice perfecto, rubr. 6. amot. vnica in princ. vbi. Grauis ergo.
- 30 Duodecimo, damnatur in Aduocatis, quia defensionem semel susceptam, sine crimine leuatis, & inconstantia deferere non possunt, l. properandum 13. §. illa procedit dubio 9. C. de iudicij, Ioannes

- Trachinus in vindictis Palatinis, in prefatione num. 63. sed vbiunque ex iuris inopinate lafam
- 31 habet conscientiam, patrocinium suscepum deferere debent, specul. in lib. de Salario Aduocat. num. 1. Mager. de Aduocat. armat. cap. 11. num. 484. alias
- 32 mortaliter peccat, Corade communi opinione lib. 1. tit. 6. num. 39. eo quod in societate patrocinum
- 33 prestat legibus, & ipsi natura contrarius sit, l. 6. C. de defens. Cui. Mager. loco cit. num. 485.
- 34 Decimo tertio, damnatur in Procuratore, qui post susceptum mandatum inconstans penitus non potest, & illud renunciare, Clem. 1. de Procurat. l. si mandauero, §. fin. ff. mandat. Gail. obferu. 464. num. 3.
- 35 Decimo quarto, damnatur in Notarijs, quorum instrume nra, si varia sint, suscipere non saluti arguunt, l. eos qm, vbi Bert. ff. de falsi. Decian. conf. 21. num. 21. lib. 3.
- 36 Decimo quinto, damnatur in testibus, quorum variatio, & inconstantia fidem illis adiuu, Decian. dicto conf. 91. num. 21. lib. 3. Cuius controuers. 681. num. 8. Zuerer. decif. crum. in sum. 7. Turpenim
- 37 est aliquem vacillari, vel variare in suis responsis cap. 1. vt benef. Eccles. cap. 6. de iur. iur. m. 6. Gail. Zabarelli. & Anchar. dicto cap. 1. Test. allegat. 6. num. 200.
- 38 Decimo sexto, denique in omnibus prorsus hominibus reprehensibilis est, l. in causa, ff. de Procur. & ibi Glossam verb. recusant, & ad omnibus repellenda, Gloss. in l. si impubes, §. quod ius, vers. tutam, de Carbon. edict. in Lex filio, vers. ex ius non aruit, ff. de iussu. testam. l. fin. §. fin. ff. de mol. mulierum. Franciscus Salernus dicto conf. 12. num. 36. Scorpum. conf. 12. num. 9. cent. 2. Themas. decif. 102. num. 9. par. 2. Rota decif. 33. num. 17. de praben. in antiquis, Reipublica enim non expedire duxit Richter. dec. 4. num. 22.
- 39 Decimo septimo, quia, & in maius quia licet sint fragilis consilij, l. 2. §. verba ibi, ibi, infirmas enim seminare, ff. ad Velleianum, l. mulier, & C. eodem, ita, ex consequentia sua fragilitatis, cum alijs per Aldobrand. in rubr. de falsis. tutor num. 36. Odi. de restit. in integrum quest. 2. num. 41. Rubens ad decif. 81. par. 8. recent. num. 12. & ad decif. 362. num. 171. eadem par. sunt variae, & inconstantes, l. si filia, C. de iussu. testam. cap. foras 10. §. testis, & ibi Gloss. in verb. variat item, & verb. significat. vbi addentes hos versus inseribunt:
- Quid leuius fimo? flammam, quid flammam? ventus.
Quid venato? mulier? quid muliere? nihil.
Quos pariter adducit post Cuias. & Paramum
Castil. decif. 182. num. 10.
- Et alter Porta dicebat:
- Inconstans, fragilis, pessima, lubrica.
De Petris dicto cap. 1. & num. 5. vbi eruditè.
Ex ter in hora natus docet idem Rubens loco citato.
- 40 Nilominus in eis inconstantiam damari scripsit Sanctus Leo episc. 90. ad Rusticum cap. 13. & 14. regulis, in cap. Puerila 20. quest. 11.
- Non inde tamen inferre debemus variationem, & inconstantiam nunquam licere.
- 41 In multis enim casibus, quod semel nobis placuit circumstantijs mutatis dupliciter nobis debet, & quamuis rationem mali res non inuoluat, potest nihilominus alij quando esse variabilis, vt bene aduertit Baldus ad regulam, quod semel num. 2. de reg. 4. ner. Hinc prodig. Axioma illud, consilium mutare in melius sapientis est, l. nunquam, ibi Gloss. ff. de collat. honor. iussu. de legat. in principio, Rebuff. de nominat. quest. 17. num. 4. cum alijs per Barbof. axioma 55. num. 3.
- 42 Et eo magis licita est variatio si confidet de errare, melius enim, ac minus verendum est seipsum corrigere, quam exerceat ad alio corrigi, ad Text. in §. 1. in fine, in Auth. de nupt. si Pontifex mouit quosdam Iudices in cap. qualiter 17. de accusat. ibi, si

contra præscriptum ordinem tanquam homines excessi-
sisti, non pudeat vos errorem vestrum corrigere, qui
positi estis, ut aliorum corrigatis errores.

- 43 Ideo Divus Augustinus in cap. magne 22. quæst. 4. dicit, sapientia est renovare hominem, quod male locutus est, & Beatus Hieronymus in lib. 2. de symonimis registr. in cap. in malis, eadem causa quæst. 4. ait, in malis promissis, prescindo fidem, & in torpi voto mata detestum, quod mihi est novum, ne facias; torpi est enim promissio, quæ scelere adimpletur, ibidem Tur-
rectemat. Petr. Pecchiuss ad regulam non est obli-
gatorium de reg. jur. in 6. Mantua in Gymnasio scho-
lastico in verbo variatio, ubi quod in nullo anima-
lium genere tanta est ingeniorum, & morum varie-
tas, ut in homine, ex quo fit, ut neque mirum sit, si
nulla alia animalia inter se dissideant, ut homines,
namque Cicada Cicadam, & Formica Formicam
amat.

- 45 Hinc Cicero, qui licet docerit nihil esse, quod
tam deceat, quam in omni te gerenda servare con-

stantiam, nihilominus asseroit nunquam præstanti-
bus in Republica viris perpetuam in una sententia
permanentionem laudatam fuisse.

- 46 Ideo Ecclesia mutat sententiam suam in melius,
cap. fraternitatis, de frigid. & malefic. Anchar. conf. 67.
num. 1.
47 Et Papa paratus est se corrigere in melius, cap.
nos incompetentes 2. quæst. 7.
48 Imò, & sancti se correxerunt in melius, cap. certe 12.
quæst. 1. Anchar. dicto conf. 67. Tusc. in conclus. 435.
num. 7.
49 Et Imperator non erubescit se ipsum corrigere,
Anchar. dicto conf. 67. numer. 2. Tusc. loco citato
num. 8.
50 Sed quia tot inter humanos actus, circa quos
variatio datur, & inconstancia, præ cæteris conside-
randi sunt actus illi, qui versantur circa Virtutes
Christianas; ideo ab Inconstancia circa Virtutes
Fidei, Spei, & Charitatis, carumque actus opus
aggredimur.

L E C T O R I

IOANNES ANTONIVS HVG VETAN BIBLIOPOLA.

TRACTATVM istum de Inconstancia circa Virtutes Fidei, Spei, & Charitatis M. S.
& ab ipsomet Eminentiſſimi Auctoris autographo desumptum penes Amicum magna erudi-
tionis, & doctrina Virum, qui omnigenam, & variam singularium, & optimorum M. S.
copiam omnibus ex partibus recolligere curat, atque affectas, diligenter, & laudabili zelotopia asser-
vatum, præmissis pluribus, & reiteratis precibus, ac instantiis obtinui à tanto Amico praelo committi,
quem sic anxia sollicitudine typis editum tibi offero studioso Lector. Volui in anteriori parte Tra-
ctatus idem ponere Frontispicium, quod cum præinserta Epistola ad Lectorem in eodem M. S.
præpositum perlegi, ut tua notitia referam Tractatus alios, quos præstantissimus Auctor pollicetur.
De necessitate, utilitate, & gravitate materia non loquor, cum nemo erit, qui in utrinque iuris cen-
sura etiam leniter versatus satis superque non ignoret quam necessaria sit, & nonnulli viliſ, aut gravis
materia ista, & quantum publice expedit. Neque hic in Eminentiſſimi Auctoris roberrimam laudum
segetem, vel me occupatum, vel te implicatum volo; nam ant te novum hominem crediderim, qui
quantum, qualisque ipse sit ignoretur, aut me nimis ultra vires præsumentem, qui impari oratione
singulas eius partes, quibus tam à natura, & indole, tam ab arte, & studio abundè sanè instructus
est, concludere putarem. Te monitum scilicet expeto, quod cum regiones nostræ longè sint ab
Auctore remotæ, eoque inconstitutum opus istud fuerit impressum, mirum non erit, imò impossibile, quin
illud aliquibus scateat erroribus, quamvis in eius impressione magna fuerit adhibita diligentia; quare
obsecro te, ut illos benignè excuses. Vale.

PARS PRIMA.
DE
INCONSTANTIA
CIRCA VIRTUTEM
FIDEI.

CAPVT I.

ARGVMENTVM.

An detur Inconstantia, & mutabilitas in Deo. Quid Canonistæ, quidue Theologi de hac Quæstione sentiant. Et quot modis in natura rationali mutatio, siue Inconstantia excogitari possit.

MMARIYM.

- Capitulum questio.*
status quid sit.
3 Mutatio accidit, cum ab uno statu sit transi-
tus ad alterum.
4 Hier.c.18.n.17. proponitur, & declaratur n.19.
5 Spiritus Creatoris motus refertur.
6 Sapientia mobilis omnibus mobilibus, & quo-
modo num.21.
7 Deus est ipsa Sapientia.
8 Iacob.cap.4. proponitur, & declaratur n.22.
9 Deus infundit gratiam.
10 Ira quid sit, & unde dicatur.
11 Ira Dei explicatur, & num. 23.
12 Inconstantiam in Deo non dari est de fide, &
de ratione num. 16. ac num. 26.
13 Incommutabilitas attributum Dei, creatura
non communicabile.
14 Mutatio omnis est mortis imitatio.
15 Mutatio quot modis excogitari possit in natura
rationali.
17 Deus mutationes dum fieri vult non inde ipse
mutatur.
18 Voluntas non mutatur, eo quod quis velit ve-
rum mutationem.
20 Deus renouat quæ dicit comminando, vel com-
mouendo, non quæ asserendo.
24 Subijcere passionibus, & ira, mortalium est.
25 Deus passionum expertus.

De Inconst. in Fide. To.I.Par.I.

NIHIL sub Sole firmum, nihil sub Astris constans: quin & Solis, & Astrorum Condirorem (quem recta fide incommutabilem esse profitemur, & qui, vt ait

Boetius de Consolatione,

Stabilisque manens dat cuncta moueri) sæpius in Sacris litteris legimus mutasse, promissa, & pro misericordia temperasse sententiam: & licet impassibilis sit, atque immutabilis, crebrò tamen eius, & iurameura leguntur, & poenitentia, quæ Sacris extant mysterijs adaperita; iurare namque Dei, est à se ipso nullatenus ordinata conuellere; poenitere verò eadem ordinata, cum voluerit, commutare: vt habetur in Concilio Toletano registr. in cap. Incommutabilis 22. quest. 4.

1 De qua quæstione quid Canonistæ sentiant adducemus.

Cardinalis de Turre-cremata in 3. cap. Incommutabilis, & in cap. Sed & continuo, de poenitentia dist. 1. larè disputat. An in Deo detur Inconstantia: & pro parte affirmatiua arguit primo ex dicto cap. Incommutabilis.

2 Nam moueri, est aliter se habere, quam prius, sed Deus aliter se habet quandoque vno tempore, quam alio, vt dicit littera,

A

- ergo non est omnino immutabilis, nec omnino semper existens. Hinc dicebat eruditissimus P. Petavius lib. 3. *Theolog. dogmatum cap. 2. num. 1. to. 1. vix capere,*
- 3 animo istud possumus, quomodo non sit mutatus Deus, cum res omnes voluntate sua condidit, quippe mutatio tunc accidit, cum ab vno statu sit transitus ad alterum. Et Cyrillus Alexandrinus *Dial. 2. ab eodem Petavio citatus, Quomodo ergo, inquit, non variatio erit in Deo, cum iam statum non seruet, qui est secundum potentiam, sed experiatur quodammodo motionem ad alium? Qui enim per infinitam aeternitatem subiungit Petavius, nihil condidit cum creare vixisse posset, cum re ipsa cepit agere, mutasse statum videri posset.*
- 4 Secundo, arguit Turre-cremata ex auctoritate Hieronimi cap. 18. num. 7. relat. in Textu, *Repentē loquar adversus Gentes, & adversus Regnum, ut eradiceam, & destruiam, & disperdam illud: si penitentiam egerit Gens illa à malo suo, agam, & ego penitentiam à malo, quod cogitavi facere eis.*
- 5 Terriò sic, quicquid movet seipsum, est aliquo modo mutabile, sed sicut dicit D. Augustinus 10. super Genesi, Spiritus Creator movet se & per tempus, & per loca, ergo Deus est aliquo modo mutabilis.
- 6 Quarto, auctoritate Sapientie 7. ubi quod Sapientia est omnibus mobilibus mobilior, sed Deus est ipsa Sapientia, ergo Deus est mobilis.
- 8 Quintò, appropinquare, & appropinquari motum significat: hoc autem dicitur de Deo Iacobi 4. *Appropinquate Deo, & appropinquabimini vobis.*
- Sextò, omne quod exiit de potentia in actum aliquo modo movetur, secundum
- 9 Philosophum, quia omnis operatio, quæ est ab operante non mota, est semper: sed Deus quandoque creat in actu, vel infundit gratiam, cum prius hoc non fecerit, ergo videtur, quod ad minus sit de eo mutatio de habitu in actum. Hæc sunt quæ à Turre-cremata adducuntur ad probandum, quod datur Inconstantia in Deo. Addo Ego illos animi motus, qui non vnumquam affiguntur Deo, ut de motu iræ
- 10 dicit Textus in cap. Si quis Presbyterorum, de rebus Ecclesia non alienandis, ibi, *Si quis Presbyterorum, aut Diaconorum, seu defensorum, alienanti prædium Ecclesie subscripserit, qua iratus Deus animas percussit, anathemate feritur;* Si ergo ira est in Deo, & Inconstantia, & mutabilitas quoque erit, quia ira nil aliud est, quam concitatio animi ad ultionem, ut inquit Seneca de ira lib. 2. Quem locum expendit Oñavius Brancifortius de *omnium perturbacionibus lib. 7. sect. 2.* Et ira est ab eo dicta, quod est ire, nam si quis irascitur, it, & qui iram depouit ad se reducere dicitur, Terentius in *Adelfo: Tandem reprime iracundiam, & ad te redi.*

Sequitur iram esse motum animi: Proinde in Deo ira nil aliud videtur esse, quam motus, cum cernit, & punit iniusta ad ultionem sceleratorum, ut aduertit Lactantius Firmianus de *Ira Dei cap. 15. & 16.*

Hanc immutabilitatem, siue iram in Deo agnouit Tertullianus contra Marcionem cap. 16. dum illum arguit talem vellem, Deum, qualem Epicurei constituerunt, cuius natura esset, quam describit Lucretius lib. 1. dum ait:

*Semota à nostris rebus, sciuntque longe,
Nam privata dolore omni, privata periculis
Ipsa suos pollens opibus nihil indiga nostri,
Nec banè pro meritis capitur, nec tangitur ira.*

Huic opinioni fauent innumera loca, ex facris paginis decerpta, ut supra tetigi, ex quibus apparet, Deum ipsum fuisse mutabilem, ut lib. 21. *Regum*, de Achab, & de Niinitis, quæ ex nostris adducit Follet. de *contract. censual. cap. 5. num. 39. tract. nou. to. 6. par. pag. 126.*

12 Histamen non obstantibus certissimum est de fide, in Deo non dari Inconstantiam: sic fuit definitum in Concilio Laceransensi sub Innocentio Tertio, ut habetur in cap. *Firmiter, de Summa Trinitate, & fide Catholica*, & ibi Gloss. num. 43. vers. 7. Card. Zabarell. num. 5. vers. 7. not. 10. Andr. num. 11. Hostien. num. 6. Imola in cap. *Si quis Presbyterorum, de rebus Ecclesia non alienandis*, num. 15. Zabarell. num. 7. 10. Calderin. num. 15. cl. mem. Eagnanus cap. *Cum pridem de passis* num. 78.

Perè omnes Theologi in prima S. Thomæ præsertim Vasquez quest. 9. artic. 2. & quest. 10. à num. 7. Suarez de Deo Trino, & Vno lib. 2. cap. 3. Sic passim Sancti Patres, quos in vnum congerit Petavius *Theolog. dogmat. to. 1. lib. 3. cap. 1. per tot.* & ex facris Litteris habetur Malachiæ 3. *Ego Dominus, & non mutor* num. 23. *Non est Deus quasi Homo, ut mentiar, nec ve filius Hominis, ut mutetur, Sapientia 7. cap. 27. & cum vna sit omnia potest, & in se permanens, omnia innonat: & Psalm. 101. Sicut oportuerit mutabis eos, Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficiunt, Iacobi 1. Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudo ombrastratio.*

Qua ratione autem possit hæc veritas demonstrari, videndus est Suarez d. cap. 3. num. 2.

13 Hæcque conclusio adeo vera est, ut huiusmodi attributum incommutabilitatis sit ita Dei proprium, ut creaturæ communicabile non sit iuxta illud, Timoth. 1. cap. 6. *Qui solus habet Immortalitatem*, idest immutabilitatem, ut exponit D. Augustinus lib. 1. de *Trinitate capit. 1.* P. Suarez cillo cap. 3. num. 3.

14 Omnis namque mutatio, ut ait Diuus Bernardus *Serm. 81. in Cant.* quædam mortis imitatio est.

15 Cum enim tripliciter Inconstantia, &

mutatio in natura rationali excogitari possit: Primò secundum esse, quod videlicet ea ita sit, ut possit non esse. Secundò, secundum accidens aliquid quo pacto omnis creatura mutari potest. Tertiò, secundum propositum, seu voluntatem, vel cognitionem, ut quod quis putabat verum, deinde falsum diiudicat, & quod antea decreuerat, postea nolit exequi. Nullo ex tribus istis modis mutatio, &
 16 inconstantia esse potest in Deo: Tùm quia Deus ab alio non dependet, tùm quia in Deo nullum est accidens, tùm denique quia scientia Dei àliqua ratione variari non potest, nec in Deo dari potest aliqua imperfectio, quæ daretur, si saltē aliqua animi inconstantia, si non phisica mutatio in Deo daretur, ut dicit Vázquez *dist. 19. cap. 7.* & melius Suarez *metaphysicorum dispus. 3. à num. 53.*

17 Non obstat adducta in contrarium, non prima ratio, quia Deus non aliter se habet vno tempore, quam alio, nam eadem immobili voluntate vult aliqua fieri vno tempore, quæ prohibet alio tempore fieri, unde mutatio non est nisi in effectibus ipsis, quos secundum ordinem suæ sapientiæ diversis temporibus disponit fieri, aut non vult fieri: Vnde ex hoc non arguitur mutabilis, sed bene quod mutationes illas fieri vult: & hæc est doctrina D. Thomæ in 1. *quæst. 19. artic. 7.* quem sequuntur Canonistæ, nempe Zabarell in *disto. cap. Si quis Presbyterorum num. 7.* Imola *num. 14.* Calderin. *num. 15.* Turre-cremata in *disto. cap. Sed & continuo num. 2. vers. pro cuius conclus. de punit. dist. 1.* Foller. d. *tract. de contralt. censual. cap. 4. num. 41.* Qui omnes
 18 dicunt, aliud esse mutare voluntatem, aliud velle rerum mutationem: Nam potest quis eadem voluntate manente moralit̃, scilicet velle quod quid non fiat, & postea velle contrarium propter aliquod contingens; sicuti quando Papa mandat certum numerum Canonicorum institui in Ecclesiâ iuxta facultates eiusdem Ecclesiæ: Deinde auctis facultatibus augetur numerus Canonicorum manente eadem voluntate *cap. cum enim, de consuet.*

Non obstat secundum deductum ex Hieremia Propheta, ut in d. *cap. Incommutabilis*; quia, ut ait D. Thomas, *dist. 4. q. 19. artic. 9.* Voluntas Dei cum sit causa prima
 19 non excludit causas medias in quantum in virtute est, ut aliquis effectus producat; sed quia omnes causæ mediæ non æquivalent virtutem causæ primæ, multa sunt in virtute, & scientia voluntatis Diuinæ, quæ non continentur sub ordine, causarum inferiorum, sicut resuscitatio Lazari: Vnde aliquis respiciens ad causas inferiores dicere poterat, Lazarus non resurget; respiciens verò ad causam pri-

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

nam Diuinam, dicere poterat, Lazarus resurget, & utrumque eorum Deus vult, scilicet, quod aliquod quandoque fit futurum secundum causam inferiorem; Quando tamen futurum non est secundum causam superiorem, vel è contra: sic ergo dicendum est, quod Deus aliquando pronunciat aliquid futurum secundum quod continetur in ordine causarum inferiorum, ut pnta secundum ordinem naturæ, vel meritorum, quod tamen non fit, quia aliter est in causa superiore Diuina, sicut cum prædixit Ezechias, *Dispone domui tuæ, quia morieris*, vt haberet Isaiæ 38. neque tamen ita cœnit, quia ab æterno aliter fuit in scientia, & voluntate Diuina, quæ incommutabilis est, propter quod dicit Gregorius, quod Deus mutat sententiam, non autem mutat consilium, scilicet voluntatis suæ: quod ergo dicit *penitentiam agam*, intelligitur metaphoricè dictum; nam homines quando non implent, quod comminati sunt, penitere videntur. Hæc sunt verba formalia Turre-cremata in *disto. cap. Incommutabilis*; vel dicendum est cum Glossa in d. *cap. Incommutabilis*, quod ea, quæ dicit Deus comminando, vel commoneudo, reuocat, sed non ea, quæ asserendo, quod dictum sequitur Calderinus in *disto. cap. Si quis Presbyterorum num. 15.* in *princip.* Imola *num. 15.* Zabarell. *num. 7.* optimè D. Christofonius *to. 5. serm. 1. de ieiunio*, relat. à Foller. *loco cit.* *num. 41.* loquens enim de Ninivæ, sic ait: *At Deus mutata sententia propria, illos servare non dignatus est, neque Deus mundici argui potest, sed quæ dicit, verè locutus est, & cum dixeris adversus Gentes, & Regnum, ut subvertatur, & eradicetur, si à peccato penitentiam egerit, agam, & ego penitentiam, non mentitus est Deus reuocata sententia, neque enim misit Prophetam, ut subverteretur Ninivæ, alioquin quod necessarium erat, ut prædicaret, sed quia subvertere noluit, minatus est se subvertiturum, ut respicientes non subverterentur.*

Non obstat tertium, cui dupliciter respondet Turre-cremata loco citato, ex Diuo Thoma, dicens primò, quod Diuus Augustinus loquitur ibi eo modo, quo Plato omnem operationem largo modo vocabat motum secundum, quod ipsum intelligere, amare, & velle, motus quidam, esse dicuntur, quia ergo Deus intelligit, & amat se ipsum, secundum hoc dixerunt, quod Deus mutat se ipsum, non autem secundum quod motus est actus existentis in potentia: At nos loquimur de mutatione ex motu.

Secundò, respondet secundum Diuum Albertum, quod Deus se movere dicitur per effectum naturæ, gratiæ, vel gloriæ, quando scilicet per effectum aliquem, creatum incipit in aliquo esse, per quena

A j j

modum in illo prius non fuit, qui tamen secundum se ubique est, & in omnibus, unde talis motus ad Deum non refertur, sed ad eius effectum. & hoc innuit Augustinus secundum quod dicit, quod nec mouet se, nec per tempus, nec per locum: Si enim motus in ipso esset, oporteret, quod per tempus, & per locum moueretur.

- Non obstat quartum, quia secundum Albertum, & D. Thomam, dicitur Diuina Sapientia mobilior per effectum in quantum procedit in varios effectus creandos, & disponendos, & ista processio non est proprie motus, unde cap. 8. Incipio, dicitur, attingit usque ad finem fixiter, & disponit fixiter, quod nulli causarum creatorum conuenire potest; ideoque Boetius ut supra dictum est:

Stabilitasque manens dat cunctis moueri;
Et Ioannes 1. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.

- Non obstat quintum, quia illud dicitur de Deo metaphoricè; sicut dicimus, Solem intrare in domum, quantum radius eius pertingit ad domum: sic Deus dicitur appropinquare ad nos, vel recedere à nobis, in quantum participamus in finem bonitatis eius, vel ab eo deficimus, cõcordat Albertus Magnus dicens, quod motus appropinquationis, & elongationis non referuntur ad Deum, nisi secundum effectum; habemus exemplum in Diuo Dionysio de Petris Nonnullis cap. 1. de rupe, sive de petra immobili stante iuxta aquam, ad quam cum quis trahit nauim, vel impellit ad ipsam appropinquat, vel elongatur ab ea, non motu petre, sed nauis.

Non obstat sextum, nam responderetur secundum D. Thomam, quod in omnibus, in quibus operatio differt à substantia, oportet esse aliquem modum motus, ex quo illud, quod exit de nouo in operationem mutatur, quia acquirunt in ipso operatio, quæ prius non erat: In Deo autem sua operatio est sua substantia, unde sicut substantia est æterna, ita & operatio, non tamen sequitur operationem, operatam ab æterno, sed secundum ordinem sapientie, quæ est principium operari. Præterea Deus non agit actione media, quæ non sit essentia ipsius Dei, sed finem velle sit sua actio; & sicut velle finem est æternum, ita & actio, non tamen sequitur effectus, nisi secundum formam voluntatis, quæ proponit sic, vel sic facere, & tali, vel tali tempore, & ideo non exit de potentia in actum, sed effectus, qui erat in potentia agentis efficitur actus eius.

Addit Turre-cremata, secundum Albertum, in summa: in his, quæ per essentiam

sua agunt, agens vno modo se habet, & non dicitur agens nunc, & non prius, nisi per hoc, quod actum nunc est, & non prius. Exemplum est in Sole, qui semper eodem modo se habet illuminando, nec dicitur ceram liqueficere, nec lumen condensatum, & cera liquefacta est nunc, & non prius: Talia enim vno modo se habentia non mutatione sui, sed mutatione actus sunt, quæ sunt. Elegans est sententia Sancti Maximi Martyris, relata à Petauio eo. 1. dicto lib. 3. cap. 1. un. 1. Omnis, inquit, essentia proprium secum terminum inueniens, hoc est determinata, principium est natura sua, motus secundum potentiam in ipsa consideratur. Porro omnis essentialis motus ad actum, medium est quoddam, nam & essentia posterior, & actus prior spectatur, atque omnis actus iuxta rationem naturaliter circumscriptus, finis est essentialis illius motus, qui animi cogitatione anterior ipso consideratur. Deus autem neque principium est, neque medium, neque finis. Fuit enim uita sunt eorum, quæ tempore diuisi sunt (subiungit Petauus) quæ motum mutationis omnis interiecta est inter potentiam, & actum, sive perfectionem, quæ potentia remanet, est enim via quædam, & progressio ad interfectum ad perfectiorem statum: hinc, ut ex Augustino supra memorauimus, omnis res mutabilis etiam firmabilis sit necesse est; Cum igitur Deus vera forma sit, atque sine simpli, totum illud est simul quæquid est, neque potentia quidquam continet; Idcirco nihil inest ipsi, quod prius motum medium, & ultimum appellari possit: sicut nobis in rebus nulla est mutatio. Hæc P. Petauus, apud quem super hac questione plura videre poteris, ex Sanctis Patribus, tum Græcis, tum Latinis excerpta.

- 23 Non obstat Textus in cap. Preteritorum, nam ibi dicitur iratus Deus mox humanum, hoc est, quia hominibus videtur iratus propter eorum demerita, unde sicut Iudex videtur iratus contra delinquentes, quos punit, ira Deus contra peccatores, non tamen in se mutatur, sic Cardinalis Zabarella dicto cap. unum. 7. & ibi Imola num. 15.

Iram enim à Deo catholica pietas rejicit, non solum ea ratione, quæ perturbatio quædam est animi, ac feruor, sed etiam, ut est quidam pacatus, & tranquillius affectus, seu motus, quia nihil in Deo nouum, nihil non æternum est, nullus ea rerum occasione susceptus interior motus, & impulsus; unde Arnobius lib. 7. contra Gentes; ipsi dispositionem, inquit, tenemus illam, quam pertineat memisse conuenit nos, semper inuicem animorum effus.

- 24 ignota Dignitas esse consuetudinem est credenda; nunquam Deos irasci, quinimodum nullum affectum magis esse ab eis longe, quam qui feris, & beluis, proximi turbat tempestatibus patientes, & ad particulam interfectionis inducit, quidquid.

animi vexatur rei alienius à motu, possibile esse constare, & fragile, quod passioni, fragilitatque subiectum est, necesse est esse mortale, in a & parientes se soluit, ergo esse mortale docendum est, quod passionibus subiectum est ira.

- 25 Non obstant, quæ dicuntur de poenitentia Dei, de qua in Sacris Scripturis, quia ut bene Turro-cremata in dicto cap. Incommutabilis, & in dicto cap. Sed, & continuo, Deus loquitur more humano metaphorice, & per similitudinem nostram, quia tales passionibus non sunt in Deo: Idem sentiunt Calderinus, & Zabarella in dicto cap. Si quis Presbyterorum, ille num. 7. iste num. 15.

Optimè D. Isidorus Hispalensis lib. 1. Sententiarum cap. 5. Ita etiam, inquit, intelligere opus est, & alias passiones, quas de effusione humana dicit Scriptura ad Deum, ut est iuxta se incommutabilis sit credendus, & tamen pro causam effectibus, ut facilius intelligatur nostra locutionis, & mutationis genere appellatur, tam elementer Deus humane infirmitati consilii, ut quia cum eum sicut est non possumus agnoscere, nostra locutionis more se ipsum insinuat, unde, & membrorum nostrorum qualitatem habere describitur, & passionum indignitatem de se voluit, quatenus per sua nos traheret, & dum condescendit nobis, consurgeremus ei.

Quod apertius explicatur D. Augustinus lib. 2. ad Simplicianum quæst. 2. Quapropter, inquit, cum legimus, etiam Dominum dicentem paniter me, consideramus, quid id esse solerat in hominibus, opus panitendi est, enim, procul dubio reperitur voluntas mutandi, sed in homine cum dolore animi est, reprehendus enim in se, quod temere fecit: Auferamus ergo illa, quæ de humana infirmitate, ac ignorantia veniunt, & remaneat solum velle, ut non ideo sit aliquid quemadmodum erat: sic potest aliquantulum intimari menti nostre, quia regula intelligatur, quod paniter Deum, cum enim paniscere dicitur, vult non esse aliquid, sicut fecerat, ut esset, sed tamen, & cum ita esset ita esse debere, & cum ita effo iam non finitur, iam non debet ita esse perpetuo, & quodam, & tranquillo aqutatis iudicio, quo Deus cuncta mutabilia incommutabili voluntate disponit.

- Sic ergo firma, & constans conclusio, Deum Optimum Maximum, & quoad se, & quoad sui voluntatem nullatenus inconstantem, & mutabilem esse; & hanc esse conclusionem de fide testatur Bannez in 1. quæst. 9. artic. 1. Molina dicta quæst. 9. artic. 1. verfic. Conclusio est, ita definita in dicto cap. Firmiter, de Summa Trinitate, & fide Catholica, cum alijs citatis supra. num. 12.

CAPUT II.

ARGVMENTVM.

An detur Inconstantia in Angelis.

SYMMARIVM.

- 1 Angelorum natura creata patitur operandi inconstantiam.
- 2 Creatura omnis mutabilis, non autem filius Dei.
- 3 Voluntas creata quare mutabilis.
- 4 Angeli veniunt appellatione voluntatis creatae, & habent mutabilem libertatem.
- 5 Iob cap. 4. exponitur.
- 6 Dæmones creati in statu innocentia habuerunt liberum arbitrium, & ex se facti sunt mali.
- 7 Angeli post semel factam electionem an possint esse inconstans.
- 8 Refertur opinio D. Thomæ.
- 9 Et contraria Scoti, cum sequacibus.
- 10 Angeli boni quomodo in eorum suscepta bonitate constantes, & immoti persistant.
- 11 Dæmones nequitiam quomodo constantissimi retineant.
- 12 Dæmon quomodo aliquando appetierit mortem Christi, quam postea voluit impedire.
- 13 Dæmones habent liberum arbitrium, sed semper ad malum.
- 14 Angeli liberum habent arbitrium, sed semper ad bonum.
- 15 Angeli an dimittant eorum felicitatem ob aliorum casum.
- 16 Et quomodo.
- 17 Angeli Beati an condolant compatiētes casus aliorum Angelorum.
- 18 Angeli Beati an timeant cadere, & separari à Deo propter peccatum.
- 19 Angeli an sint capaces naturalium habituum.
- 20 Angeli Custodes Hominum, vel Regnorum, an aliquo eorum peccante inconstantes à custodia recedant, & num. 25. cum seqq.
- 21 Angeli singuli destinati sunt ad custodiam singulis hominibus, Communitatibus, Provinciis, ac Regnis.
- 22 Geny antiquorum quid.
- 23 Peccatoribus, & Infidelibus Baptizatis, & non Baptizatis Custos Angelus adhuc datus est. Quid de Antichristo.
- 24 Angeli an incipiant eorum custodiam à die in-

*fusionis anime in utero matris, vel à die
natiuitatis pueri.*

- 25 Hierem. cap. 51. proponitur, & nu. 34. declaratur.
- 26 Referuntur affirmantes ad quaestionem de qua num. 20.
- 27 Isai. cap. 5. proponitur, & nu. 34. declaratur. *Maceries quid significet in sacra littera.*
- 28 Voces Angelorum ante destructionem Hierosolyma.
- 29 Resolvitur questio proposita num. 20.
- 30 Demon non desistit sentare infirmum propter extrema infirmitate opera.
- 31 Angelus non deserit custodiam hominis, nisi iussus à Domino.
- 32 Angelis cura hominis viatoris data est indepedenter ab eius statu quoad fidem, vel gratiam.
- 33 Deus non deserit peccatorem quoad auxilia sufficientia interna, & externa, inter quae est Angelorum custodia.
- 35 Demones non possunt inconstantes ad penitentiam conuolare, & num. 43.
- 36 Obstinatio Demonum in malo ex immediate causatur à Deo.
- 37 An ob intrinsecus eorum naturam.
- 38 Vel ob statum damnationis, in quo sunt.
- 39 Origenis assertio futuram inconstantiis Diaboli penitentiam, & saluationem dari.
- 40 Damnator de haeresi.
- 41 Origenes, quid de Demonibus, quid de Hominiibus damnatis haereticaverit.
- 42 Praescriptio libri Origenes defensus Petri Halloli.
- 44 Demones numquam cessant ab assilui peccato.

ADEO transeamus ad Angelos, & videamus, an in Angelis detur Inconstancia.

Et licet hæc questio pertineat ad Theologos, non erit tamen inuicandum aliqua de hac materia hic degustare.

- 1 Et primò, statuendum est spectata Angelorum natura creata nimirum, & defectibilis, iuueniri omnino in Angelis operandi Inconstantiam, Dinius Hieronymus Epist. 145. ad Leonium de Filio Prodigio. Solus Deus est, inquit, in quem non cecidit peccatum, cetera cum suis liberi arbitrii, in utramque partem possunt steterere voluntatem. Sed melius D. Ambrosius lib. 4. de fide cap. 6. Omnis creatura, ait, mutabilis est, sed non mutabilis Dei filius: omnis creatura accidenti boni, & mali recipit iuxta suam capacitatem naturæ, eandemque directionem sentit.
- 3 Dinius Augustinus lib. 12. de Civitate Dei cap. 1. & 6. dicit: Voluntatem creatam esse mutabilem ad malum, eo ipso quod de nihilo facta est, & hanc putat esse sufficientem rationem mutabilitatis, quod, idem reperit, lib. 3. contra Maximum cap. 12.
- 4 Appellatione autem voluntatis creatæ

venit Angelus, qui ex nihilo facti sunt, & habent mutabilem libertatem; Suarez de Angelis lib. 3. cap. 7. num. 9. Hoc etiam probatur ex litteris apud Iob. 4.

- 5 Ecce qui servamus ei non sumus stabiles, & in Angelis suis reperit præmutatam; & propterea Dinius Gregorius lib. 5. moral. cap. 28. docet, hanc inconstantiam, seu instabilitatem, & mutabilitatem convenire naturæ Angelicæ, eo ipso, quo creatura est: Nam si, inquit, Angelorum substantia à mutabilitatis more fuisset aliena, bene ab Auctore condita, nequaquam in reprobis spiritibus à Beatitudinis sua Arce cecidisset.

- Hinc ex nostris Abbas Panormitanus; in dicto cap. firmiter de Summa Trinitate, & fide Catholicam. 3. dicit, quod Demones, qui fuerunt creati in statu innocentie habuerunt liberum arbitrium, & ex se facti sunt mali. Idem tenet ibidem Antonius de Butr. num. 14. Io. Andr. num. 25. Imol. num. 37. Card. Zabarelli, an. 20.
- 7 Sed an facta semel electione per Angelum detur in eo inconstancia? Sanctus Thomas in 2. par. quest. 64. art. 2. tenet, voluntatem Angelum ante electionem ad virtutem esse liberam, post electionem verò immobili- ter adherere, & sic in eo cessare lucos- tantiam, quem sequitur vniuersa eius Schola.

- 9 Sed ab eo dissentiunt plures Theologi, nempe Scotus, Durandus, Sanctus P. I. nennius, Richardus, Gregorius, Gabriel, & Maior in 2. par. dist. 7. relati à Becano in Summa Theologica Scholast. cap. 5. de par. 2. Demonum quest. 12. latissime Suarez, qui hac partem defendit lib. 3. de Angelis c. 10.

Veteres autem Sanctos Patres confentire in hanc posteriorem sententiam dicit Petavius Theol. Dogmaticum 10. 3. lib. 1. de Angelis cap. 11.

- 10 Et quamvis Angeli boni in suscepta bonitate constantes immortaque persistant, non eorum naturæ tribuendum, sed Divinæ potestati, ac gratiæ, ratione status ex- tra viam, & in termino: & quod Demo- nes in sua nequitia constantissimi sint eo factum interpretari debet, quod illos Divina gratia in peccatum peccati, & damnationis destituit, non quod ita serar ipsorum naturæ.

Placet mihi quod dicit Becanus loco cit. nempe, quod iudicium Angeli duobus modis mutari potest, primo facta mutatione in obiecto, nam res, quæ antea erat utilis ad aliquem finem obtinendum, postea potest fieri inutilis, & proinde, qui prius iudicavit illam esse utilem, postea iudicabit illam esse inutilem. Secundo propter novam dispositionem indicantis fieri potest, ut Angelus iudicet aliquid appetendum, quod tamen indicaret non esse appetendum, si adverteret ad omnes

12 circumstantias; Ergo fieri potest, ut re melius considerata secundum suas circumstantias incipiat aliter de ipsa iudicare. Et hoc modo Dæmon aliquando appetit mortem Christi, quam tamen postea voluit impedire re melius considerata.

Potest etiam Angelus esse Inconstans ex mera libertate voluntatis, sine mutatione iudicii: quia voluntas est potentia formaliter libera, ergo positis omnibus ad agendum requisitis, potest agere, & non agere, ergo posito quocunque iudicio non necessitatur ad agendum, ergo semper mutare potest electionem, & ex alijs rationibus per eundem Becanum allatis. Facit quod scribit Sanctus Isidorus Pelmota lib. 2. epist. 25. nempe Perfarum Angelum ægreferentem, quod Iudei pessimis suis factis iram Dei, ac servitutem perpetuam meriti pergerent, eos liberare noluisse, sed huic alterum Angelum obstitisse, qui iustitiæ Dei bonitatem anteponeret, & hunc ad extremam causam obtinuisse, Deo secundum ipsum sententiam ferente, & assentiente deinceps altero, ergo iste, quod prius elegerat velle desistit, & Inconstans voluntatem mutavit.

Non sunt ergo Angeli, ait Petavius, ex eo quod libere diligunt in contrarium, immutabiles, imò inter articulos à Stephano Parisiensi Episcopo damnatos, fuisse quartum capituli primi de Deo, vel Intelligentiis.

Quod substantia separata, eò quod habent unum appetitum non mutantur in opere, vel operatione.

De qua operatione testatur Petavius loco citato num. 9. in fine. Sed reuertamur ad 13 nostros Addentes ad Abbatem in dicto cap. Firmiter, dicunt, quod Dæmones habent liberum arbitrium, sed semper ad malum, per Gloss. in cap. *Qui Episcopus* dist. 37.

14 Angeli verò habent liberum arbitrium semper ad bonum, Hostiens. *ibidem* num. 23. Io. Andr. num. 25. Innocentius num. 27. Zabarell. num. 29. Ant. de Butrio num. 14.

15 Sed an respectu passionum animi detur in Angelis Inconstantia, videndus est ex nostris Turrescremata in cap. *Vbi duo sollemmodo Hymni de Consecratione* dist. 1. qui num. 8. querit, an casus Angelorum, qui ceciderunt, diminuerit gaudium, siue felicitatem Angelorum permanentium, & resoluit negativè, quia cum essent in Beatitudine, quæ est perfectio consummata, omne desiderium implet, & omnem defectum excludit, & consequenter ab illis propter eum casum exclusa fuit Inconstantia.

16 Et licet in eo Textu dicatur, quod decimus Ordo Angelorum per superbiam,

corruens Angelicum numerum minuit, & felicitatem perturbavit; declarat autem idem Auctor, quod sicut numerus Angelorum ex casu aliorum fuit minoratus in numero, ita turbatus est à felicitate extensus ad hunc sensum, quia felicitas ipsa extensiva non à toto est participata, sicut fuisset, si omnes permensisent.

17 Secundo, querit, an Angeli Beati condoleant, compatiennes casui aliorum, Angelorum, & respondet negativè; quia cum Angeli Beati perfectissimè se confirment Deo, nihil potest esse contra voluntatem eorum, sicut nec contra voluntatem Dei, & ideo nihil accidere potest, de quo doleant Beati Angeli, quare cum Deus voluerit malos damnari, consequens est, quod de eorum damnatione non doleant.

18 Terriò, querit, an Angeli Beati timeant cadere, seu separari à Deo per peccatum, & pariter respondet negativè, quia ratio timoris est possibilitas ad malum, sed in Angelis bonis non est possibilitas ad malum, ergo &c. Et hanc opinionem comprobant multis argumentis, quæ videri possunt apud eundem loco citato.

19 An autem voluntas Angelorum sit capax naturalium habituum, qui propriis actibus acquiruntur, ita ut in illis detur Inconstantia, videndus est P. Suarez lib. 3. de Angelis cap. 12. per totum.

20 Sed an detur Inconstantia in Angelis quoad custodiam Hominum, & Regnorum, ita ut aliquo eorum peccante, ab eo Custos Angelus recedat.

Primò, supponendum est, certum esse de fide, homines viatores Sanctis Angelis per ineffabilem providentiæ Dei in custodiam esse traditos, vt ex Sanctis Patribus, & sacris Scripturis probat Suarez de Angelis lib. 6. cap. 17. num. 6. & post eum P. Lezana in *Summa Theolog.* tom. 1. tract. 6. disp. 10. quest. 1. Gastal. de potestate Angelica to. 1. dist. 2. quest. 4. art. 4. pag. 674. vers. *Prima conclusio*.

21 Secundò, supponendum est singulis Hominibus, Communitatibus, Provinciis, & Regnis singulos Angelos destinatos esse in custodiam, vt ex Sanctis Patribus probat eruditè Petavius to. 3. *Theolog. dogmatum* lib. 2. de Angelis cap. 6. & 7. Suarez loco citato num. 7. qui num. 8. bene confutat Caluinum lib. 1. instit. cap. 14. §. 7. quem Caluinum sequuntur Magdeburgenses.

22 Hanc custodiam agnoverunt etiam Gentiles, qui sub nomine *Genij*, omnia illi attribuerunt, quæ de Custodibus Angelis Christiani prædicant, vt colligitur ab Horatio Epist. 2. lib. 3. qui sic ait:

*Scit Genus natale comes, qui temperat Astru,
Natura Deus humana mortalis in unum,
Quodque caput vultu mutabilis albus, & ater.*

Et Menander Comicus apud Eusebium lib. 13. de *deparatione Evangelica*, suis verbis idem explicat:

Vnicuique Genius verò adstat.

Statim nato Messagros vita bonus.

Et Epitaphus apud Ariannum lib. 1. cap. 14.

Tutorem, inquit, vnicuique Deus assignavit flagitiorum Genium, & huic ipsum custodiendum tradit, & quidem eiusmodi, qui neque dormiat, neque falli possit. Nam cui tandem alteri praestantior, ac sollicitior Custodi vnumquemque nostrum committere? Itaque quando iannas oculos eris, & tenebras intus induxeritis, memento uti nunquam vos solos esse dicatis, non enim esis, sed Deus intus est, & vester Genius.

Verba sanè non Philosopho Gentili, sed Christianissimo digna.

- 23 Et non solum Iustus, & Fidelibus datus est Angelus Custos, sed etiam Peccatoribus, & Infidelibus baptizatis, & non baptizatis, ut ex omnium Theologorum sententia, praesertim Divi Thomae par. 1. quæst. 113. art. 4. ad 3. qui loquitur de Anti-christo, tenet Suarez loco cit. cap. 17. num. 14.

- 24 Quando verò incipiat hæc Custodia, an à die infusionis animæ in utero matris, an à natiuitate pueri, non est concors Doctorum sententia, de qua controuersia videndi sunt D. Thom. d. quæst. 113. art. 4. ad 3. Suarez loco cit. cap. 17. num. 18. latè Gassald. de potestate Angelica loco cit. dist. 2. quæst. 4. toto artic. 6. Lezana d. tract. 6. disp. 10. de Custodia bonorum Angelorum, vers. Dubitari tamen solet.

- 25 Hisce suppositis dicendum videtur dari Inconstantiam in Angelo Custode, itaut Homine, vel Regno, vel Prouincia, vel Ciuitate peccante, à custodia illius recedat, sic habetur per Hieremiam 51. ibi, Curruimus Babilonem, & non est saua, derelinquamus eam. Impius enim (ait Euagrius relatus à Petanio loco cit. lib. 2. cap. 6. nu. 11. vers. Euagrius &c.) ab Angelo dinellectur.

- 26 Et recedere Angelum Custodem ad tempus, docuit D. Ambrosius in Psalm. 38. Isidorus Pelusiota, & alij ab eodem Petanio loco cit. relati nu. 1. quod voluit etiam Suarez disto cap. 17. num. 16.

Secundò, facit illud Esaiæ 5.

- 27 Auferam sepem eius, & erit in direptionem, diruam maceriem eius, & erit in condemnationem. Ibi nomine Maceriei intelligitur Angelorum Custodia, ut notat ibi Glossa.

- 28 Tertio, ab exemplo deducto ex Historia Ecclesiastica, nam ante destructionem Urbis Hierosolymæ audire sunt voces Angelorum dicentium, Derelinquamus eam.

- 29 Cæterum dicendum est, non dari Inconstantiam in Angelo Custode, itaut peccante homine ab illo recedat, Diuus Thomas dista quæst. 113. art. 6. & in 2. dist. 11. quæst. 1. art. 4. & ibi ferè omnes Theologi,

ex quibus multos allegat Suarez d. lib. 6. cap. 13. num. 14.

Suaderi potest primò hæc opinio ex illo Exodi 23.

Ecce ego mitto Angelum meum, qui non dimittet te cum peccaueris.

Sed hanc auctoritatem reprobatur Suarez dicens, eam non facere ad causam, quia verbum illud dimittere, non significat deserere, sed impunitam relinquere, idem, ex eo voluit Gassald. loco cit. art. 7. col. 2.

- 30 Conuolat igitur Suarez ad aliam rationem, dicens, quod quia Daemon non desistit à tentando iustum propter eximia, iustitiae opera, ita nec Sanctus Angelus deserit peccatorem: Nam teste D. Ambrosio in Psalm. 18. non discedit Angelus à custodia hominis, nisi iustus à Domino, Gassald. loco citato vers. Probatur ratione.

- 32 Secundò, quia hæc cura data est Angelo independentè à statu hominis viatoris quoad fidem, vel gratiam, ergo sicut Angeli custodiunt eos homines, qui vel fidem, vel gratiam non habuerunt, ita & illos, qui eas amiserunt.

- 33 Tertio, quia Deus non deserit peccatores quoad auxilia sufficientia interna, & externa. Inter auxilia verò sufficientia est Angelorum custodia, sic Suarez, & Gassald. locis citatis.

- 34 Non obstant adducta in contrarium, quia verba Hieremiae, & alia supra relata intelligi debent, non quod Angeli Custodes peccatorem omnino relinquunt, sed quod actualem operationem, & exercitium Custodiæ inuicem remittant propter incapacitatem, vel indispositionem custodiendi, ut interpretatur Suarez loco citato num. 16. Petanius de Angelis 10. 3. lib. 2. cap. 6. num. 12. latè Gassald. loco citato.

- 35 Sed an mali Angeli, hoc est Demones, in sua obstinatione Inconstantes esse possint, & ad penitentiam conuolant, Catholica veritas est, nullo modo Demones Inconstantes esse posse: Quia adeo obstinati sunt in peccato commisso, propter quod damnati sunt, ut nunquam illis remissionem sint consecuturi, ac proinde nec actuos veram penitentiam, per quam veniam consequi possint. Hæc veritas habetur expressè in Scriptura Matth. 25. Ite in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis suis; & infra, ibi in supplicium æternum.

Marci. 9. Christus ait, Ibi vermis non moritur, & ignis non extinguuntur.

Apocal. par. 10. de Diabolo dicitur, Missus est in stagno ignis, & fulguris, ubi, & B'ha, & Pseudo-propheta cruciabantur die, ac nocte in secula seculorum. Idem habetur in cap. 14. Apostolus Iudas in sua Epistola canonica, ibi, Vinculis æternis sub caligine reueruati.

Definita

Definita est etiam hæc veritas in 4. Synodo, & in 6. art. 6. & in Concilio Laterani, sub Innoc. III. registrat. in cap. firmiter de *Sintra Trinitate*, & *file Catholica*, ubi loquendo de reprobis dicit, quod cum Diabolis penam perpetuam recipient, & ita Suarez de Angelis lib. 3. cap. 7. num. 1. & 3. Vasquez disp. 239. cum quibus omnes Theologi concordant, quamvis dissentiant in causa eorum obstinationis.

- 36 Nam Nominales volunt hanc obstinationem in malo immediatè à Deo causari, scilicet quod Deus illis infundat actum ipsum odii Dei, & perpetuò conferret; sic Ocham in 2. q. 19. quem sequitur Gabriel. dist. 7. q. unica, art. 1. vel saltem infundat habitum quemdam intensum odii, ut ait Aureolus 2. dist. 7. artic. 5. & hoc esse 37 probabile dicunt ibid. Maior, & Marfil.

Thomistæ autem referunt, causam obstinationis Dæmonum in intrinsecam naturam ipsorum, quæ immobiliter adhæret, cuiuscumque adhæret, quatenus est inflexibilis arbitrii, & immobiliter adhærentis electioni, quam semel facit; ita Dions Thomas par. 1. q. 64. art. 2. Salmericon. Nazarius, Zanard. Serra, Ios de Sancto Thoma, & alij antiquiores eius Discipuli.

- 38 Scotus verò, & cum eo communis Schola, asserit, causam obstinationis Dæmonum simpliciter, & absolute provenire ex statu damnationis, in quo sunt, quia sunt in termino, & maxime ex carentia auxilii Divinæ gratiæ, quam iusti Deus denegat illis, supposito peccato, & perseverantia in illo statu: Sic Scotus 2. dist. 7. qu. 1. 3. de secundo. S. Bonavent. ibidem art. 1. qu. 1. Durand. Richard. Gregor. & Aegyd. & alij relati à Suarez lib. 8. de Angelorum, par. 1. cap. 7. num. 10. Bartholomæus Mathematicus disput. 3. de Dæmonibus quæst. 5. num. 85.

- 39 Quocirca Origenes, qui voluit Diabolum purgatum viris, atque peccatis, pristinam aliquando gloriam recepturum, ad eandem redditurum dignitatem, & consensurum Regna Cælorum: Immo acturum cum aliis Dæmonibus poenitentiam, aliquando, & cum Sanctis regnaturum: tamquam Princeps huius dogmatis, inter 40 Hereticos reparatus est, ut docent Theophilus Alexandrinus, Athanasius, Hieronymus, Epiphanius, & alij, quos refert Petavius de Angelis lib. 3. num. 4. Quod etiam testatur quinta Synodus, ex cuius actis apparet inter errores Origenis hunc esse.

Omnium impiorum hominum, ipsorumque Dæmonum tormenta suam habitura, atque impiorum Dæmones in priorem statum suum restitutum iri, quod in anathematismis eadem Synodus expressit. Idem error fuit damnatus à sexta Synodo artic. 11. in epistola Sophronij, qui

De Inconst. in Fide. To J. par. I.

damnationem quinta Synodi ibidem refert.

- Et licet ipse Origenes in Homilia 8. in Ioannem, asseruerit, Dæmones æterno igni addictos, Homines verò istem addictos suppliciis, tandem liberandos alio tamen in loco, nempe to. 18. in Ioannem, putat, aliquos ex Principibus, & Potentis Angelicis, qui cum Diabolo cæderant, per poenitentiam convertere ad Deum, per Christum, cuius Divinitate, ac Potestate obstupesciti erant, & hanc fuisse hæresim Origenis, tenet Alphons. de Castro adversus hæreses, in verbo Diabolus, vers. Secunda hæresis, & prius in verbo Beatitude, vers. Tertia hæresis. Suarez disto lib. 8. cap. 7. num. 1. & 2. Grauna Catholicarum præscript. to. 3. lib. 4. pag. 35. & 26.

- Et quamvis nonnulli conati sint Origenem vindicare, nempe Scotus in 4. dist. 5. art. 1. Sixtus Senen. lib. 4. Bibliotheca anno 126. Merlinus in Apologia pro Origene, Mirandolan. in Apologia q. 7. Illis tamen non est assentiendum propter auctoritatem. 42 quinta, & sexta Synodi. Ideo mei Affessoratus tempore proscriptus fuit liber P. Petri Hallois è Societ. Iesu, cuius nomen Origenes defensus, in quo nitebatur Origenem defendere, & parum modeste loquebatur de quinta Synodo. Constans ergo opinio Catholicorum est, Dæmones non 43 posse in sua obstinatione inconstantes esse, nec poenitere posse, & propterea irritus fuit quidam delusio à quodam Exorcista, qui inter exorcizandum dicebat, adiuvante à Dæmone, se velle veniam à Deo petere, & de suis peccatis poenitentiam agere. 44 Imò Dæmonem non solum non posse agere poenitentiam, sed nunquam cessare de omni actuali peccato, & semper aliquid committere, voluit Dions Thomas par. 1. quæst. 64. art. 2. ad 5. & qu. 16. de malo, & quæst. 24. de veritate art. 2. & in 2. dist. 17. quæst. 1. art. 1. Dium Thomam sequuntur alij, quos congerit Suarez d. lib. 3. de penis Angelorum cap. 3. num. 4. Et hanc conclusionem latè assumit P. Andreas Lao in 1. Dions Thoma disput. 130. dub. 8. to. 2.

Ab Angelis transeamus ad Homines, in quibus frequens, & peculiaris est Inconstantia.

- Certum est enim in Paradiso illo voluptatis, in quo homo reconditus fuit, ut operaretur, & custodiret illum vix per spatium sex horarum, ut militis placet, vel ad summum vnus diei fuisse constantem; cum enim fuit illustratus fidei lumine, & ornatus donis gratiæ supernaturalis, in qua fuit conditus, illud ei Deus prescripsit, ut in accepta fide, innocencia, & observantia præcepti perseveraret, sed statim quam esset mutabilis, & inconstans animo apparuit cum violato præ-

cepto gratiam, & innocentiam simul cum felicitate status amiserit; In statu autem reparationis oportuit solidari Hominem per virtutem Sanguinis Christi Redemptoris, & in fide illius maxime confirmari

iuxta illud Petri *epist. 1. cap. 1. in virtute. Dei. Custodimini per fidem in salutem.* & *cap. 5. Resistite fortes in fide, in qua summe debet esse constans, & ideo eam Christus in Petra fundavit tanquam in petra firmissima.*

C A P V T III.

ARGUMENTVM.

An Summus Pontifex Inconstans in Fide esse possit.

S Y M M A R I V M.

- 1 Papa non potest esse Inconstans in Fide, & num. 5. cum seqq.
- 2 Papa an possit in haeresim incidere, & à Fide deuiare.
- 3 Papa deuiare inconstans non potest à fide, quatenus Papa, & num. 6. & 8.
- 4 Papa errare non potest in docenda, & instruenda Ecclesia, quod est de fide, & num. 14.
- 5 Sanctus Petrus tamquam Summus Pontifex obtinuit à Christo privilegium, ne posset aliquid docere contra fidem, illudque necessario transiit ad Successores.
- 7 Papa uti Papa habet potestatem definiendi, quæ ad fidem pertinent.
- 9 Papa non potest decipi uti Papa circa fidem sine eam Concilio definiat, sine extra Concilium, & num. 16.
- 10 Papa solus, absque Concilio, plures haereticos damnauit, & de ratione numeris seqq.
- 11 Papa nullibi legitur, quod habeat potestatem, dependenter à Concilio.
- 12 Concilium potestatem habet dependenter à Papa.
- 13 Concilium euocari difficiliter potest, & quare.
- 14 Alphonsi de Castro intolerabilis error circa potestatem Papa.
- 17 Sorbonensis Schola quid senserit circa Pontificis infallibile iudicium in rebus fidei extra Concilium.
- 18 Registratur Decretum eiusdem Scholæ.
- 19 Almainus, & Gerſon, quænta sint auctoritatis, & quare.
- 20 Fragilitas humana semper in peius labitur.
- 21 Arrestum Parlamentii Parisiensis contra Summi Pontificis auctoritatem à quibus prodierit.
- 22 Propositio Parlamentii Parisiensis.
- 23 Donum infallibilitatis fuit à Christo concessum Petro, & eius Successoribus, non sub conditione consensus Ecclesiae, sed statim à sua canonica electione.
- 24 Innocentius X. damnauit quinque Propositiones Iansenianas.
- 25 Papa ut dicatur infallibiliter circa rem fidei definiisse an sis querendum, num de illa consulerit eum peritis.
- Papa habet assensum Spiritus Sancti, & di-

- mina providentia in rebus fidei.
- 26 Innocentius X. quas adhibuit diligentias in damnatione Propositionum Iansenij.
- 27 Quot consultauerit Peritos.
- 28 Propositiones Iansenianæ damnatae, cum euidenti assensu Spiritus Sancti.
- 29 Papa de falso, & sine consultatione, controversiam fidei definiendi an sis credendum, quaestio expansa.
- 30 Deus assistit definitionibus fidei, eiusque medijs.
- 31 Iansenistarum distiallio proponitur, & impugnatur num. seqq.
- 32 Papa an possit sine errore dogma fidei statuere super falso non reuelato.
- 33 Haeresis Rheſtorij existimantis omnes haereticos beate sentire, & propterea omnes haereticos veras esse.
- 34 Sensus Scripturae Diuina qualis sit Ecclesia credendum.
- 35 Papa est solus Interpret Scripturae haeresim continentis, & sensus Auctoris illius.
- 36 Papa quid sentias damnando haeresim in sensu ab Auctore intento.
- 37 Damnatio propositionum Baij per Pium V. quomodo.
- 38 Christiani non habent alium Iudicem, vel Doctorem, ad quem constantes recurrant in rebus fidei, nisi Summum Pontificem.
- 39 Papa non presumitur errare in rebus fidei, etiam quatenus facti sunt, donec error pateat.

EX supradictis inferunt communiter Doctores, Summum Pontificem, Christi Vicarium, & Petri Successorem in Fide Inconstantem esse non posse. Licet enim ex Textu in *cap. Si Papa 40. dist. 1.* deducatur, Summum Pontificem posse in haeresim incidere, & à fide deuiare, ut ex multis, quos refert, differt Fagnanus in *cap. Significasti, de elect. num. 68.* Nihilominus distinguendum est inter Pontificem, quæ Pontifex, & qua persona primaria, priori casu dicendum est nullo modo Summum Pontificem posse esse Inconstantem in Fide, imò de fide est, quod Summus Pontifex in docenda, &

instruenda Ecclesia, cuius Caput est, non potest errare, alias fuisset inanis promissio Saluatoris, registr. in Euang. Lucae 22. in illis verbis: *Simon, Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*. Et quia tunc Christus dedit privilegium Petro; ut ipse tanquam Summus Pontifex non possit aliquid docere contra fidem. Tale privilegium necessarium ad Successores Petri translatum est; ut colligunt ex cap. Maiores de Baptismo; & cap. Ioh. Dominici dist. 90. Suarez de fide dist. 15. art. 8. num. 40. Baldeus de fide, & infidelitate lib. 1. disput. 37. an. 6. Ex nostris Barbof. in tract. Iuris Ecclesiastici P. universi lib. 1. cap. 2. num. 78.

Et hanc conclusionem, quod Summus Pontifex tanquam Christi Vicarius, & Petri Successor non possit esse Inconstans in fide, docuerunt ex Theologis D. Th. Thomas 2. 2. q. 1. art. 10. & quest. 11. art. 2. ad 3. Gaictan. in Apologia de potestate Papae par. 2. cap. 13. cum seqq. Turre-cremata lib. 2. cap. 19. Pighius de Ecclesiastica Hierarchia lib. 4. cap. 3. Canus de locis Theolog. lib. 6. cap. 3. propof. 3. Caranza in Summa Conciliorum 3. Card. Bellarm. lib. 4. de Romano Pontifice cap. 3. Suarez de fide disp. 5. sect. 8. num. 3. Corduba in qq. Theol. lib. 4. quest. 3. in princip. & §. 6. Socus in 4. sentent. quest. 22. latè Bannex 2. 2. quest. 1. art. 10. Bordonus in Tribunali cap. 3. de Rom. Pontifice 8. vers. 4. & qu. 14. Lezana in Summa Theolog. tom. 3. tract. 1. quest. 5. vers. Nihilominus veritas est, Bertin. de iurisdic. fol. mibi 155. col. 2. & 157. col. 1. Macedo in sua Schola Theologiae postulat Schola 6. cap. 4. fol. mibi 241. Ex nostris autem Turre-cremata in cap. Hae est fides 24. quest. 1. Couar. var. lib. 1. cap. 10. num. 12. Simanch. de Carbol. instit. tit. 45. vers. Papa d. num. 20. Pegna 3. par. Direct. q. 25. comm. 74. vers. Et hac sententia, Acugna in dicto cap. Si Papa u. 6. vers. Sit prima conclusio, Santarell. de Heresi cap. 31. dub. 1. num. 3. qui ait, definitum esse in Concilio Viennensi, ut in Clement. unica, de Summa Trinit. & in Concilio Florentino sess. 25. in fine, & in Lateranensi sub Leone X. qui damnauit artic. 24. Lutheri hanc veritatem negantis, Barbof. in dicto cap. Si Papa d. num. 2. per multos, ubi respondet omnibus contrariis, & tract. Iuris P. universi Eccles. lib. 1. cap. 2. d. num. 78. Cardin. Alban. de potestate Papae par. 2. num. 172. ubi assignat rationem, scilicet, si Papa, ut Papa habet potestatem, definiendi ea, quae ad fidem pertinent, & iudicandi in iis potestate perficitur, si Inconstans in fide esse, & errare posset, nihil stabile, & firmum in Ecclesia haberemus, quo nihil deterius posset contingere, vel, ut ait Gelasius I. in Epist. 8. ad Anastasium Imperatorem.

Hoc est, inquit, quod Sedes Apostolica magno opere canet, ut quia Mundo radix est Apostolicae Inconst. in Fide. To. I. Par. L.

Non gloriosa confessio: nulla rima prauitatis, nulla profus contagione maculetur, nam si (quod Deus meretur, quod fieri non posse confidimus) tale aliquod promeretur unde cuiquam anderemus resistere cripri? vel unde correctiohem errantium possetur? Quod etiam aduertit P. Theophilus Rainaldus, qui dum hac scribo diem clausit extremum, in Coroua aurtia super Caput Romani Pontificis, sub notae. 2. vers. 7. Fetrmosinus post hac scripta visus in cap. Damnauius num. 9. 10. & 11. de Summa Trinit. & fide Catholica, Fagnan. in cap. Maiores de Baptismo d. num. 12. Rubens in Annot. ad decis. 2. par. 3. recitat §. 5. num. 28. Fragof. de Regem. Reipubl. lib. 1. disp. 1. §. 3. to. 2.

9 Quae conclusio procedit, siue Pontifex definiat vna cum Concilio, siue extra Concilium, Suarez dista disp. 5. sect. 8. n. 6. Baldeus dista disp. 37. num. 7. Osius in confessione fidei cap. 31. Turre-cremata in summa lib. 2. cap. 109. Valden. de Summa Trinit. fidel. lib. 2. cap. 47. & 48. Petrus Soro in Apolog. cap. 83. & seq. Echius de Primatu Petri cap. 18. cum alijs per Sanctarell. disto cap. 31. dub. 1. m. 3. Barbof. disto cap. Si Papa num. 13. nouissime Lezana 2. 2. tract. 1. disp. 8. qu. 5. de Papa, siue Pontifex Romano pag. mibi 89. vers. Nihilominus veritas est de fide, Fetrmosinus loco citato num. 12. Bagonius in Apologerico fidei lib. 4. disput. 2. cap. 1. sect. 3. to. 1. ubi probat, ex continuo vfu Ecclesiae Summos Pontifices solos, absque Concilio, plures Haereticos damnasse, Caspensis in suo Cursu Theologico to. 2. tract. 15. de fide, disput. 2. sect. 6. d. num. 62.

11 Non enim vnumquam legitimus potestatem definiendi, & praecipiendi esse datam Summo Pontifici dependenter à Concilio, sed è contra datam esse Concilio de

12 pendentem à Pontifice, quod certe fuit maxime conueniens, & vtile Ecclesiae, vt dubia, & Haereses, quae in dies exurgerent, repente reprimerebantur, & tollerentur, nec defecere deberent ad futurum.

13 Concilium, quod non potest convocari sine magno incommodo, & magnis expensis, & aliquando etiam absolute conuocari non potest propter persecutiones, & propter bella, quae forte vigent contra Ecclesiam, vel inter Principes, sic Baldeus loco cit. num. 7. Valentia 2. 2. disp. 1. quest. 1.

14 par. 7. §. 40. ubi dicit, hoc esse de fide: certum, Rainaldus dista sumus. 2. vers. 8. vers. Est ergo Pontifex, Suarez loco citato.

15 Ideo intollerabiliter errauit Alphonsus de Castro lib. 1. contra Haereses cap. 4. dum asseruit, Pontificem, quatenus Papam, & de Cathedra loquentem Inconstantem in fide esse posse, vt aduertit Rainaldus loco citato.

Pariter non est sana doctrina Gerfonis Almaini, Io: Maioris, & Adriani, & ex

B ii

nostris Abbatis in cap. *Significasti* num. 3. de *electione*, Antonii Rosel. de *Concilio* qu. 14.

- 16 qui non in Pontifice solo, sed in Pontifice summi cum Concilio Generali constitunt infallibile iudicium de rebus fidei.

- 17 Et quamvis nonnulli velint, hanc esse opinionem facultatis Theologicæ Sorbonæ, hoc tamen commentum est, nam plures eiusdem Scholæ Doctores, & quidem celeberrimos hoc soli Pontifici concesserunt, ut Dignus Thomas 2.2. qu. 1. artic. 10. Dignus Bonaventura singulare eiusdem Scholæ Parisiensis decus, & ornamentum, & cuius doctrinam Gerson. ad Studentes in Collegio Navarre miris laudibus usque ad Cælum extollit. Heruens Armonicus, Henricus Gandavensis, Ioannes de Cella, & omnes illi Doctores, qui in Comitibus generalibus eiusdem Scholæ errores Molcioni condemnauerunt, iis verbis:

- 18 *Ad Sanctam Sedem Apostolicam pertinet auctoritate iudiciali suprema circa ea, qua sunt fidei, iudicialiter definire.*

Prout de iis omnibus testatur Duallius insignis Doctor Sorbonicus in *tractatu de Suprema Romani Pontificis in Ecclesia potestate* lib. 2. de infallibilitate quæst. 4. in fine versis, ad 9.

- 19 Nec Almalnus, & Gerson sunt in hoc magnæ auctoritatis, quia scripserunt tempore Schismatis, ut notat Duallius *loc. cit.* pag. ubi 210.

- 20 Sed quia humana fragilitas in peius labitur, inquit illud:

Video meliora, proboque

Detiora sequor:

dum hæc transcriberentur prodiit Atrestrum Curie Parlamenti Parisiensis, quo 21 approbatæ, & in eo registratæ fuerunt nonnullæ propositiones contra Summi Pontificis auctoritatem, quæ à paucis Theologis, & iis quidem hæresi Ianseniana infectis assertæ fuerunt, inter quas una est:

- 22 *Sexiò, non esse doctrinam, nec dogma facultatis, quod Summus Pontifex nullo accedente, censens Ecclesie sit infallibilis.*

Vide pessimam eius Scholæ Inconstantiam, quasi quod infallibilitatis donum, concessum Petro, & eius Successoribus à

- 23 Christo, hac conditione datum fuerit dependenter ab aliquo consensu Ecclesiæ, cum illud in Summum Pontificem statim à sua canonica electione à Christo conferatur.

Sed quò colliment hæc omnia aptè pater, ut scilicet hæresis Ianseniana, quæ sola Pontificis Constitutione damnata est, impune grassetur, quasi quod pontificis

- 24 Innocentius X. in damnatione quinque Propositionum Iansenii errare: Quod quidem Monarchico Regis Galliarum Imperio præiudicij magni esse potest.

Neque oportet esse sollicitum, an Summus Pontifex debitam diligentiam adhiberit, & contulerit rem cum Peritis: Quia eo ipso, quod Deus permittit doctrinam proponi cum auctoritate, supponendum, idem rite esse discussum, & proponente: maxime enim spectat ad Dignam providentiam, & ad assentientiam Spiritus Sancti, quam habet super regimini suæ Ecclesiæ, ut non permittat omni examina, & diligencias debitas, & procedi inconsideratè, ac temerè ad res de fide definiendas, vel ad præcipiendas, aut prohibendas toti Ecclesiæ, Suarez d. *disput.* 5. *sess.* 8. num. 10. in fine, Sanctus Thomas *quodlibet* 9. artic. ultimo, latè Bannez 2.2. *quæst.* 1. artic. 10. *dubit.* 2. in *respons.* ad 4. argumentum; Baldell. *dist.* 4. *disput.* 37. u. s. Rainald. *subnot.* 2. *verit.* 7. *vers.* Non oportet, pag. ubi 267.

- 26 Quæ quidem diligentia, ne assentes Assessore Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis Romanæ, & maxima quidem, adhibita fuit cum sanctæ memoriæ Innocentius Decimus ad condemnationem, quinque Propositionum, ex Augustino Iansenii decretarum, deuenit. Non enim contentus fuit, quod in pluribus Congreg. habitis coram Eminentijs & Reuerendis, Supremæ, & Vniuers. Inquisitionis Cardinalibus Inquisitoribus, sententiæ doctrinarum Theologorum, Qualificatorum ordinariorum, adhibitis etiam extraordinarijs Qualificatoribus, exquirentur, sed ipsæmet Innocentius per plures dies eorundem Theologorum Qualificatorum sententias maxima cum patientia audiuit, & coram se Cardinalibus Inquisitoribus, Theologis, Qualificatoribus, quendam, Abbatem della Lana, aliosque doctrinæ Iansenianæ fautores orantes admittit; vtrique Theologorum, Qualificatorum inscriptis redacta magno studio, & diligentia perscrutatus fuit; alijsque eruditissimis viris in consilium adhibitis, ac iudicis per Ecclesias Vrbis supplicationibus, tandem in Perugilio Pentecostes ad condemnationem prædictarum quinque Propositionum deuenit assente equidem Spiritu Sancto, cuius assentientia in hoc grauissimo negotio semper euidentijs apparet.

Et ideo quidquid blateret contra me Iansenista ille de Sancto Amour in suo *Diario*, quod plenum calumnijs, & mendacijs contra Summum illum Pontificem, Cardinales Franciscum Barberinum, Bernardinum Spadam, & alios, idiomate Gallico exaravit, veritas constans, & inconcussa est, gloriose memoriæ Innocentium X. rite, & rectè illas quinque Propositiones ab Augustino Iansenii excerptas in sensu ab eodem Iansenio intento condemnasse.

Et ideo ab opere Fr. Francisci Bordoni,

cui nomen *Sacrum Tribunal Indicum in causis sancta Fidei contra Hæreticos*, expressa
 29 fuit illa questio, an Papa de facto procedendi ad definiendam controuersiam, fidei, sine consultatione credendum sit, & definitum pro fide habendum, quam questionem agitat in cap. 5. de *Romana Pontifice quest. 25. num. 110.* Quia ut supra
 30 dictum est, questio hæc moraliter impossibilis est, cum Deus, qui assistit definitionibus fidei, assistat etiam, ut media adaptentur prædictis definitionibus.

Sed quia humana malicia modum non habet ad effugiendam damnationem, quinque Propositionum à Summis Pontificibus Innocentio X. & Alexand. VII. factam, confugerunt ad iuris, & facti distinctionem, scilicet, quod prædicti Summi Pontifices ponerunt obligare fideles ad observandas dictas damnationes, tanquam fidei dogma, prout respicit iuris questionem, hoc est, dictas quinque Propositiones in abstracto, & prout iacent, esse hæreticas, sed non potuisse eos arctare ad credendum de fide, fuisse à Iansenio prolatas in eo sensu, quo damnatae fuerant, cum hoc penderet ex facto non reuelato, super eo facto, dogma fidei Pontifex statueret non potest, quia in facto huiusmodi errare potest.

Cæterum hoc effugium sublatum est à Viris eruditissimis, & præsertim à D. Nicolao Dubois Professore Louanensi, qui luculenter materiam hanc pertractauit in suis relectionibus editis *Louani 1665. & 1666.* Aegydius Elstrix in sua *Diatriba Theologica assertione 47. sect. 8. per multas &c. Emin. à Lauræa in 10. 3. in 3. sententiarum Scott tota disput. 6.*

33 Et certe distinctio hæc videtur connecere hæresi Rectorij, qui (ut Philastro placet) existimauit omnes hæreses veras esse, Hæreticosque semper benè sentire, quam esse magnam demeritiam dixit Diuus Augustinus de *Hæresibus, ad quod vult, Deum num. 72.* Hinc dixit D. Hieronymus super *Epist. ad Galatas*, quod in verbis non est Euangelium, sed in sensu, non in superficie, sed in medulla, non in sermone solius, sed in radice rationis.

34 Quo fit, ut qua lege credimus Ecclesie dicenti, hanc esse Scripturam Diuinam, eadem lege credamus, eidem dicenti,

hanc, aut illum esse sensum Scripturæ Diuinæ, ut benè in propositis ratiocinatur Alphonsus de Castro aduersus hæreses lib. 1. cap. 4. col. 2. litt. B.

35 Et propterea cum solus Papa sit Interpretes Scripturæ, quæ continet hæreses, ita sit Interpretes sensus Auctoris Scripturæ, quia ergo lege credere debemus, scripturam continere hæreses, eadem lege credere debemus, sensum Auctoris scripturam exarantis, & hanc esse sensum Summorum Pontificum damnantium hæreses in sensu ab Auctore intento patet ex Bulla Martini V. contra Iohannem Hus, & Hieronymum à Praga, & Iohannem Voclef, dum eos condemnant, eo quod de Sancto Eucharistiae Sacramento, & de aliis Sacramentis aliter sentiebant, quam Sancta Romana Ecclesia credit, tenet, & prædicat.

37 Sed melius in Bulla Pij V. contra Michaelem Baium, in qua prius damnat Propositiones Bai in sensu ab Auctore intento, quamuis aliis possent in alio sensu rectè intelligi.

Questio enim fuit, an dictæ quinque Propositiones, prout à Iansenio erant typis datæ, essent Catholice, an Hæretice, de qua questione Summus Pontifex iudiciu suscepit, & post longam discussionem, & diligentiam à Nobis supra relatas adhibitas, decreuit à Cathedra in sensu à Iansenio intento, esse hæreticas: Quis autem verè Catholicus audebit dicere, non potuisse duos illos Summos Pontifices Innocentium, & Alexandrum tanquam de fide hoc decernere, cum pone-

38 rint errare? Non enim est onium iudicare, an Pastor erret, nec ne: Quia non habent oues alium Iudicem, vel Doctorem, ad quem constantes recurrant, nisi Romanum Pontificem, ut rectè ait Card. Bellarm. de Summo Pontifice lib. 4. cap. 3. pag. mihi 810. vers. *Contrarium.* Sed demus, quod Pontifex in his, quæ sunt facti errare posset, nihilominus pro eius iudicio præsumendum est, donec error pateat, & ideo Viri
 39 Catholici tenentur iudicio Summi Pontificis, non solum stare, sed credere, ut voluit ex nostris Couar. var. lib. 1. cap. 10. num. 13. & ex Theologis Bellarmianis dictum lib. 4. de Summo Pontifice cap. 5. vers. *Tenetur in sue capituli.*

CAP. V. T. IV.

ARGVMENTVM.

An Papa possit errare in definitionibus circa mores.

SYMMARIVM.

1. Papa infallibilis est circa definitiones, quæ concernunt mores, quatenus tendunt in beneficium Ecclesiæ vniuersalis.
2. Papa fieri non potest, quod erret prohibendo virtutem, vel præcipiendo vitium, aut aliud contra salutem.
3. Ecclesiæ non esset sancta, si posset docere falsum, & circa fidem errare.
4. Fides docet omnem virtutem esse bonam, & omne vitium malum.
- Deus deesse non potest Ecclesiæ in necessarijs.
5. Papa errare an possit circa Canonizationem Sanctorum, & num. seqq. præsertim num. 7. ubi an opinio affirmatiua sit hæretica, & num. 9. an saltem sapias de hæresi, & nu. 3. ubi an negatiua sit de fide.
6. Fagnanus bonus Canonista.
10. Papa an possit in hæresim labi, & in fide Inconstans esse tanquam persona prima, & habent librum arbitrii, & num. 11.
- Papa impeccabilis non efficitur ex ipso, quod eligatur in Pontificem.
- Deus dedit Pontifici infallibilitatem in definiendo, non autem impeccabilitatem in agendo.
12. Pontifices in fide Inconstantes recensentur.
13. Sed ab errore purgantur.
14. Commendatur nova opinio Pighii.
15. Fundamenta eiusdem opiniois referantur.
16. Et responderetur ad contrariæ.
17. Papa an possit esse hæreticus.

QUOD dictum est de constantia, Papa circa definitiones fidei, idem dicendum est circa eas, quæ concernunt mores, quatenus tendunt ad beneficium Ecclesiæ vniuersalis, Corduba in qq. Theolog. lib. 4. quest. 3. §. arguitur, Auinion. de Unitate omni ad Pastorem cap. 3. num. 18. Bellarminus de Romano Pontifice lib. 4. cap. 5., Barbosa in dicto cap. Si Papa num. 23. & 24. Bertin. de inquisit. fol. mihi 148. col. 1. Fragor. de Regim. Reipub. mox adducen. num. 27. Caspenf. in suo cursu Theologico tract. 15. de fide tom. 2. disp. 2. s. 11. 6. num. 65.

2. Non enim potest fieri, vt Pontifex erret præcipiendo aliquod vitium, vt Vsuram, vel Simoniam, vel prohibendo virtutem, vt iustitiam: Nec potest fieri vt erret, præcipiendo aliquod contra salutem, vt Circumcisionem, vel prohiben-

do aliquod necessariam ad eam, vt Baptismum. Quia Ecclesiæ tunc non posset dici Sancta, Sancta enim non potest docere falsum, nec præcipere malum, & sic docendo erraret circa fidem, quæ docet omnem virtutem esse bonam, & omne vitium esse malum, & Deus deesset Ecclesiæ in necessarijs, quod non est dicendum, sic egregie Bellarminus loco citato cap. 5. per totum, Molin. de Iustitia, & Iure to. 2. disp. 325. Suarez dicta sect. 8. Dñus Antoninus 3. par. tit. 18. cap. 8. §. 2. Cano de locis lib. 4. cap. 5. Azor. 10. 3. lib. 5. cap. 6. Valentia to. 3. disp. 1. quest. 1. puncto 7. Turre-cremata in Summa lib. 2. cap. 110. Sancti de Hæresi cap. 31. disp. p. num. 4. Lezana loco cit. vers. Et dicitur autem inferi pag. 90. Acugna dicto cap. Si Papa num. 7. Fragor. de Regim. Reipub. statim referendus num. 27.

5. Et propterea inferunt Doctores, Papam non posse errare in Canonizatione Sanctorum. Siluester in quinta Canonizatione, Valentia 2. 2. quest. 1. punct. 7. Antoninus 3. par. tit. 11. cap. 8. §. 2. Turre-cremata in tract. de Ecclesiâ quest. 1. Cano de locis lib. 5. cap. 5. Bannez 2. 2. quest. 1. art. 1. dub. 7. Torres 2. 2. disp. 16. dub. 4., & alii ex Dño Thoma quodlibet 9. num. 13. Bordon. in Tribunal. cap. 5. de Romano Pontifice num. 101. Lezana loco cit. pag. 90. vers. Pariter, Macedo in sua Schola Theolog. positus Scho. la 19. cap. 4. Bertin. de inquisit. dicto fol. 158. col. 2. & fol. 159. col. 1. Ex nostris Conar. Var. lib. 1. cap. 1. num. 13. Pegna in 2. par. Directorij quest. 17. Fragor. qui multos colligit de Regim. Reipub. 10. 2. disp. 1. §. 3. lib. 1. num. 29.

6. Et quamvis plures ex Canonistis nempe Innocentius V. in cap. 1. num. 24. de Reliquijs, & Veneratione Sanctorum, Hostien. ibidem num. 10. Gloss. in cap. unico verbo Sedis Apostolica, & verbo si Ecclesiâ eodem tit. in 6. Felin. in cap. Venerabili num. 2. de Testibus, sentiant contrarium, eorum tamen opinio innititur falsis fundamentis, & rationibus, quæ bene solvuntur à Fagnano in dicto cap. Venerabili de Testibus à num. 40. quamvis ipse, vt bonus Canonista, qui inruit in verbo Magistri non damnet eorum opinionem saltem tanquam hæreticam, cum hic articulus non dùm sit ab Ecclesiâ definitus, sed plenius hanc questionem tractat Contilioris de Canonizatione Sanctorum tot. cap. 10., ubi num. 10.

recenset Auctores, qui tenent esse de fide
 8 credendum, Papam non posse errare in
 Canonizatione Sanctorum, sed optimè
 omnium Baldellus to. 2. Theolog. moral. tit.
 de Dei adoratione, & oratione lib. 3. disp. 12.
 à num. 4. vbi num. 5. dicit, quod Propositi-
 9 o, quod Papa possit errare in Canoniza-
 tione Sanctorum, vel est hæretica, vel
 saltem sapiens hæresim, & multis aucto-
 ritatibus, & rationibus comprobatur, & res-
 pōndetur ad contraria, idem tenet Bordo-
 nis resolur. 113. qu. 3. Em. à Lauræa d. to.
 3. disp. 6. art. 3. Si verò consideremus Pa-
 10 pam tantquam personam priuatam, quæ
 habet libertatem Arbitrii, tam circa fide-
 m, quam circa mores, Duplex est opi-
 nio. Altera est quidem communis, tam
 Canonistarum, quam Theologorum, quod
 Inconstans in fide esse possit, & labi in
 hæresim, non enim eo ipso, quod quis
 eligitur in Pontificem, confirmatur in
 gratia, & efficitur impeccabilis, sic Ca-
 nonistæ omnes in dicto cap. Si Papa, & in
 cap. Anastasius dist. 19. nouissime Fagnanus
 in cap. Maiores num. 13. de Baptismo; vbi,
 quod Deus dedit Pontifici infallibilitatem
 in definiendo, non impeccabilitatem in
 agendo, Acunha dicto cap. Si Papa num. 9.
 Direct. Inquisit. par. 3. quæst. 25. Cardina-
 lis Albanus de potestate Papæ par. 1. num. 6.
 Barbosa dicto cap. Si Papa num. 34. Et ex
 Iuristis Clar. in §. hæresis vers. Item licet in
 §. fin. quæst. 35. Decianus tract. crim. lib. 5.
 cap. 25. num. 1. Tufcus to. 2. concl. 422.
 num. 25. Ex Theologis Bannez 2. 2. quæst.
 4. art. 10. dub. 2. conclus. 1. Adrianus in
 4. de Sacramento confirmationis quæst. ult. §.
 at secund. principale Alphonsus de Castro
 aduersus hæreses lib. 1. cap. 2. & cap. 4. &
 cap. 8. & de Iusta Hæreticorum punitione cap.
 23. Initio Sotus in 4. dist. 22. quæst. 2. art. 1.
 Siluester verbo Papa quæst. 4. num. 4. Augu-
 stinus de Ancona de potestate Ecclesiastica
 quæst. 5. art. 2. Corduba lib. 4. quæst. 3. &
 quæst. 11. Gacranus Opusculo de Primatu Ec-
 clesiæ Romanæ, & alij per Baldellum lib. 1.
 disp. 37. num. 9. Turrianus de fide disp. 14.
 num. 1. Duallius de Pontifice lib. 2. quæst. 1.
 Torres 2. 2. to. 1. disp. 16. Fermolin. cap.
 da summas num. 14. de Summa Trinitate, &
 Filie Catholice, Bordonus de Romano Ponti-
 fice cap. 5. num. 78. Rubens in annot. ad
 decis. 2. par. 5. recens. §. 5. num. 29.
 Altera opinio est, Papam etiam uti per-
 sonam priuatam nullo modo posse esse
 inconstantem in fide, nec peccare forma-
 liter peccato Hæresis, & esse pertinacem
 contra doctrinam, & fidem Ecclesiæ,
 quam latè defendit Albertus Pighius lib.
 4. de Ecclesiastica Hierarchia cap. 8. Simanc.
 de Catholice, Inquit. tit. 12. num. 14. vbi hanc
 11 opinionem appellat fatis piam, & erudi-
 tam Cardinalis Baronius sæpius in Annu-

libus, & præcipuè ad annum Christi 865. §.
 Quæ verò hæretici, Cardin. Osius contra Pro-
 legomena Brentij lib. 2. §. ex quo videre licet,
 Card. Bellarminus lib. 4. de Romano Ponti-
 fice cap. 6. Suarez de fide disp. 1. sect. 6.
 num. 11. Bonacina de excommunicatione
 disp. 21. quæst. 5. par. 1. num. 9. tom. 1.
 Pegna in Direct. par. 3. comm. 74. §. Sunt
 alij, Baldellus loco cit. à num. 10. Fragos.
 de Regim. Reipub. to. 2. lib. 1. disp. 1. §. 3. num.
 32. vers. Probabile tamen est.

Qui priorem defendunt sententiam,
 eam confirmant non solum rationibus,
 sed exemplis nonnullorum Pontificum,
 12 qui, ut asserunt, in fide Inconstantes fue-
 runt, nempe Marcellinus, Liberius, Felix,
 Anastasius Secundus, Honorius Primus,
 Ioannes XXII., Bonifacius VIII.,
 & alij, de quibus Bellarminus de Romano
 Pontifice lib. 4. cap. 8. & 9.

Qui verò in contrariam transcunt sen-
 tentiam, eos omnes Pontifices defendunt
 ab Inconstantia in fide, & ab errore hæ-
 reticis.

13 Nam Marcellinum purgat Bellarminus
 loco citato in fine, Baronius ad annum 302. à
 num. 90.

Liberium idem Baronius anno 357. &
 367. Sanderus de visibili Monarchia lib. 7. à
 num. 121. Coccius to. 1. lib. 7. art. 11.

Felicem purgant idem Baronius anno
 357. Coccius loco citato art. 12.

Anastasium, quem Gracianus est erimi-
 natus cap. penult. dist. 19. defendunt Pi-
 ghius lib. 4. cap. 8. Couar. lib. 4. Variar.
 cap. 13. Barbosa ad dist. cap. penult. dist. 19.
 num. 1.

Honorium verò purgant Ioannes Papa
 ad Anastasium initio collectaneorum, Sanctus
 Maximus dist. contra Perrum, Bellarminus
 lib. 4. de Romano Pontifice cap. 11. Baronius
 anno 633. & 681., Andreas Scotus ad Co-
 dicem 19. Photij, Coccius locis citatis art.
 13. Duallius de Romano Pontifice par. 2. q. 4.

Ioannem XXII. malignè à Caluino alla-
 rratum defendit Sanderus lib. 7. de visibili
 Monarchia à num. 1006.

Bonifacium VIII. purgant Henricus
 Spondanus, & Raynaldus de Corona aurea
 super Mirram Pontificis submot. 2. verit. 7.

Prædictos, & alios Pontifices, qui di-
 cuntur errasse in fide, benè purgant Bel-
 larminus dist. lib. 4. à cap. 8. ad 14. Azor.
 Inquit. moral. tom. 2. lib. 5. cap. 4. quæst. 3.
 Fraciscus Agricola de Primatu Petri cap. 21.
 Bordonus dicto cap. 5. à num. 84. Barbosa
 ad dist. cap. Anastasius dist. 19. Macedo in
 sua Schola Theologiae postica tota Schola 7.
 per multa cap. longè post hæc scripta Em. à
 Lauræa d. 10. 3. disp. 8. §. An Romanus Pon-
 tifices in hæresim incidere possint.

14 Certè negari non potest, quin hæc opi-
 nio Pighij licet noua, & singularis in Ec-

eclesia, vt volunt Cano *de locis lib. 6. cap. ult.*, & Azor. *disso lib. 1. cap. 1. quest. 2.* sit admodum pia, & probabilis, quia etiam Papa, vt priuata persone incumbit confirmare fratres suos, & fideles omnes, nec videretur satis Deus consiluisse sue Ecclesie, & indemnitati, & securitati fideliū, si permitteret in Sede, ac in munere Summi Pastoris Iupum consilire, & in onus grassari, easque perdere, & mactare, si non pregarim, & simul omnes, sicut faceret, si pro tota Ecclesia definiret aliquod falsum, vel præciperet aliquod malum, saltem mactare, & perdere singillatim, & vnā post aliam, sicut faceret, si

priuatis sermonibus suaderet suam hæresim, & virus insunderet sue infidelitatis, vt doctè ratiocinatur Baldellus *de fide, & infidelitate lib. 1. diss. 37. num. 11.* apud quem videri possunt plura in hac materia, 16 quibus benè comprobatur hanc piam opinionem, respondetque ad Textum *in cap. Si Papa, & in cap. Anastasius diss. 19.* cos loqui ex hypothesi, & conditionaliter, ideo nihil ponere in esse. Quamuis Suarez *in defectione fidei lib. 1. cap. 6. num. 11.* 17 dicat, an Papa esse possit hæreticus, inter Catholicos Doctores adhuc litem sub Iudice esse.

C A P V T V.

ARGVMENTVM.

An Ecclesia Catholica, & Vniuersalis possit esse Inconstans in Fide, & in hæresim labi, & quid de Ecclesia Romana.

S Y M M A R I V M.

- 1 Ecclesia Catholica, & Vniuersalis non potest Inconstans in hæresim labi etiam per ignorantiam.
- 2 Comparatur Columna.
- 3 Synagoga sepe deficit.
- 3 Ecclesia Catholica, & vniuersalis in fide infallibilis, quæ sit.
- 4 Ecclesia est regula fidei saltem in credendo.
- 5 Ecclesia duratura est usque ad finem Mundi. Ecclesia fundata est à Deo in æternum.
- 6 Hæretici, qui negarunt durationem Ecclesie usque ad finem Mundi.
- 7 Ecclesia Romana infallibilis, & quæ sit. Papa Episcopus peculiaris Romanæ Ecclesie. Papa supremus Cæns Ecclesie vniuersalis, & vniuersalis Doctor.
- 8 Ecclesia Romana unde dicatur. Petrus fundauit Ecclesiam Romanam iubente Domino.
- 9 Petrus permansit in Ecclesia Romana usque ad mortem.
- 9 Symbolum Apostol. canendum in sacris post Euangelium quomodo introductum in Ecclesia Romana.
- 10 Ecclesia Romana Symbolum Apostolorum post Euangelium in sacris olim non cauebat in confirmatione eius constantia, & infallibilitate. n. file.
- 11 Papa an possit inconstans priuare Ecclesiam Romanam, & Urbem Romanam suis primæ legibus.
- 12 Papa an possit inconstans Roma discedere, & alibi Scdcm Apostolicam transire.
- 13 Papa discedere an possit ab Urbē ex iusta causa.

Sedes Apostolica non dicitur translata ab Vrbe ex eo, quod Papa inde discesserit. Papa tenetur defendere Urbem Romanam. Episcopi seditionem Cidium sedare non valentes à suis Ecclesijs auferunt. Papa tueri tenetur fidem Catholicam etiam suo sanguine.

1 **E**CCLESIAM Catholicam, & Vniuersalem nullo modo in rebus fidei Inconstantem esse posse, & in hæresim labi, concors est omnium Doctorum Catholicorum sententia, quam etiam Hæretici negare non audent, vt nec etiam per ignorantiam errare in rebus fidei, in quibus tanquam in veritate à Deo reuelata, & ab omnibus fidelibus credenda, Vniuersa Ecclesia conspirat, docet, ac præcipit, vt ex Sanctis Patribus probat Suarez *disso tractatu toto cap. 3. & 4.* Bertin. *de Inquisit. fol. mibi 148.* Caspensis *in suo cursu Theologico to. 2. tract. 15. de fide disput. 2. sect. 4. à num. 43. cum seq.*

Comparatur enim Columnæ, quæ in sua firmitate puram, ac sinceram veritatem conseruat, fidelisque omnes in eadem veritate contra quoscumque ipsius oppressores obfirmat, sic habetur *in cap. 2. vclta 24. quest. 1. & in cap. in sede eadem causa, & questione, & in cap. scire 7. quest. 1. Gloss. in cap. 116. Dominicus diss. 19. verbo nec pora, Echius de Ecclesia tit. 1. Ofius de Ecclesia cap. 20. Cams de locis lib. 4. cap. 20. Suarez de fide disput. 1. sect. 6. Becanus in summa Theol. Scholastica cap. 1. de Ecclesia, vbi respondet ad argumenta in contrarium, & præsertim ad Inconstantiam.*

Synagoga.

2 Synagoga, quæ sæpè defectit, Bellarminus *latè* to. 2. *conuersioni*. lib. 3. de *Ecclesia Militante* cap. 4. plures alii relati à Lezana. in *Summa Sacra Theologia* to. 3. *disp.* 8. *qn.* 4. *vers.* *ostendit esse infallibilem &c.*

3 Et hi omnes non solum intelligunt de Ecclesia, prout coniuncta est cum suo Capite visibili, scilicet Papa, aut in Concilio Generali, sed de Ecclesia ipsa, prout contradistincta à Papa, & Conciliis, & quatenus importat totam collectionem fidelium, & ideo Ecclesiam esse Regulam fidei saltem in credendo, docent Suarez de *fide disp.* 5. *sess.* 6. *num.* 9., Lezana loco citato *vers.* *ex his autem.*

4 Constantiam verò Ecclesiam duraturam esse vsque ad finem Mundi, (quicquid dicant Hæretici) certum est, quia Deus fundauit eam in æternum, vt optimè probant Card. Bellarm. lib. 3. de *Ecclesia militante* cap. 13. & 16. Becanus cap. 5. de *Ecclesia conclus.* 4. *diffa sess.* 2., Bordonus in *Tribunal.* cap. 4. *qn.* 17. *num.* 40.

6 Qui autem fuerint Hæretici, qui hoc negabant, vide Bertin. de *inquisit.* fol. mibi 143. col. 2., & Salel. de *matris Tribunalis fidei* lib. 3. *varijs in locis*, dum errores Hæreticorum, & Hæresiarcharum cõnnumerat.

7 Quod dictum est de Ecclesia Vniuersali, idem dicendum est de Ecclesia Romana, siue pro Ecclesia Romana intelligatur Romana Ecclesia particularis, vti coniuncta non solum Pontifici, vt peculiari Episcopo, & Rectori, sed vti coniuncta Pontifici tanquam Supremo Capiti Ecclesie Vniuersalis, & vniuersali Doctori, siue intelligatur pro vniuersali Ecclesia, quæ Romano Pontifici parcat, & vtroque modo intellecta, nullo modo potest esse Inconstans in fide, vt eruditè probat Suarez in *defectione fidei* lib. 1. cap. 5. & 6. & in *tract.* de *fide disp.* 5. *sess.* 6. *num.* 2. & 4. Becanus de *fide* cap. 5. *tit.* de *Ecclesia*, Bordonus in *Tribunal* cap. 4. *num.* 67. *vers.* *Romana Ecclesia*, & facit Text. in *cap. Hac fides* 24. *qn.* 1., Iacobatius de *Concilio* lib. 4. *art.* 6. *num.* 19.

8 Dicitur autem Romana Ecclesia à nobiliori sui parte, Becanus loco citato, quia illam iubente Domino fundauit Petrus cap. quodcumque 24. *quest.* 1. *cap. rogamus eadem causa*, & *questione*, & in ea vsque ad mortem permansit.

9 Et propterea ex huiusmodi prerogatiua vsu receptum non fuit, vt Roma sub Sacrum, post Euangelium cantaretur Symbolus Apostolorum, donec Henrico Imperatore instante apud Benedictum Octauum, vt morem vberius alibi vigentem in Romanam Ecclesiam induceret, caput Ecclesia Romana illud canere, cui consilio licet à bona mente profecto, poterat tamen Pontifex non assensiri, quia illa

De Inconst. in Fide, To J. Par. J.

10 omisso Symboli erat expressè contestatio constanti, vt notat eruditè P. Theophilus Raynaldus loco citato *subnot.* 2. *verit.* 7., de quo etiam videendus est Baronius anno 1024. & ibi Spondanus *num.* 3. Casalius de *veteribus Sanctorum Christianorum Ritibus* cap. 10. §. de *Symbolo* pag. mibi 113.

11 Hinc Summum Pontificem non posse esse Inconstantem primario Ecclesiam Romanam, nec Urbem Romam suis priuilegijs voluit Albericus in *cap. inuenimus C. de Sacros. Ecclesijs*, Iacobatius de *Concilio* lib. 3. *art.* 6. *num.* 22.

12 Nec Roma descendendo, & alibi Sedem Apostolicam transferendo, Io. And. in *cap. fundamenta Ecclesie de elect.* in 6. & ibi Ancharanus *num.* 12., Archidiaconus in *cap. Rogemus* 24. *quest.* 1., & ibi Turrecremata *num.* 2. & 3., & Bellanera, Abbas in *cap. Per venerabilem*, qui *filij suis legitimi* Domin. in *cap.* 1. & 2. *dist.* 12., idem Turrecremata in *Summa* lib. 2. *cap.* 40. ad *finem*, Simanchas de *Cathol. Instit.* cap. 24. *num.* 15., Palat. Rub. de *retent. Regni Nauarre* 2. *par.* §. 4. col. 3. Annyon. de *Unit. ouil.* & *Pastor* cap. 13. *num.* 1. & *cap.* 21. *nu.* 22. Magdalenus de *numero Testium* *par.* 1. *cap.* 3. Colmas in *prag. sanctione* in *gloss.* verbo *Curiam* in §. *Cui rei in tit. de Collationibus*, Roman. *conf.* 352. *num.* 17., Corduba in *quest.* lib. 4. *quest.* 1. *propos.* 8. *vers.* *Sed vtrum.* Sedes ista, Rebus in *concord tit. de mandat. Apostolicis* §. 1. in *princip.*, laus Iacobatius de *Concilio* lib. 8. *cap.* 6. *vers.* *Et ad pramissa*, Cuperl. in *cap. oportebat* 79. *dist.* in §. *Papa Roma*, & in §. *Sequitur*, & in §. *Diuo Petro*, Aluarius Pelagius de *Planctu Ecclesie* lib. 1. *cap.* 32., Silua de *Benef.* 3. *par.* *quest.* 8. *num.* 12., Corrad. in *Templo Iudicum* lib. 1. *cap.* 1. §. 1. *quest.* 2., Altamirano de *Vsist.* *vers.* *non obstant*, latissimè & pulchrè Alphonsus Mendoza in *qualibet quest.* 4. *Scholast.* per totam, Bellarminus de *Romano Pontifice* lib. 4. *cap.* 4. Azor. *instit. moral.* to. 2. lib. 4. *cap.* 11. *quest.* 2., Baronius ad *Martyrologium* die 18. *Ianuarij*, Dionysius Paulus de *vera quatuor Patriarchalium Sedum creditione* *cap.* 12. à n. 46., nonissimè Lotharius de *re benef.* lib. 1. *quest.* 46. *num.* 19.

13 Hoc tamen intelligendum est de translatione Sedis Romanæ in alium locum, non autem de discessu Summi Pontificis ab Urbe Roma, quia potest dari occasio, vel propter seditionem Ciuium, vel propter Bellum, vel alia iusta de causa, vt Pontifex Roma discedat, & aliò se transferat cum Romana Curia, vt in exemplis relatis à Cardinali Bellarmino loco citato: Non tamen exindè potest inferri, vt Sedes Romana sit translata, vt dicit Bellarminus vbi supra Iacobatius de *Concilio* loco citato *num.* 13., qui reprobat Albericum asserentem, Clementem Quintum de facto tran-

C

stulasse Sedem Apostolicam ultra Montes, & eam fixisse in Ciuitate Auinionen., quia illa non fuit translatio Sedis, sed absentia Pontificum ab Vrbe Roma, Caspensis in suo *Cursu Theologico tract. 15. de fide disp. 2. scil. 5. num. 61. Qui licet per septuaginta annos ibi manserint, nihilominus ad suam residentiam reuersi sunt sub Gregorio XI. & hoc dicit etiam Lotherius loco citato in fine num. 19. facitur tamen Iacobatus loco citato num. 14. quod si Pontifex vellet perpetuo stare absens ab Vrbe, & alibi morari, hoc ei non liceret, quia esset per indirectum transference Sedem.*

Quod autem dictum est propter seditionem, & Bella posse Romanum Pontificem, relicta Roma, ad alium locum se transferre; non probat Felinus relatus à Iacobatio loco citato num. 20. Quia non debet Pontifex Romam deserere propter periculum mortis iuxta præceptum Christi, *Vado Romam iterum crucifigi, de quo in cap. per Venerabilem, qui filij sunt legitimi, & per Turrocrematam in dicto cap.*

Rogamus 24. quest. 1. Quia imò debet totis viribus conari Ecclesiam suam pacatam, reddere, & Urbem Romanam Principum auxilio à Rebellibus defendere.

Sed quicquid dicat Felinus, Praxis est in contrarium, & optima quidem ratio. Non enim debet Summus Pontifex exponere se periculo occisionis, si potest alia via succurrere, & obuiare seditionibus Ciuium, & Bello imminenti. Plures enim Episcopi Sancti cum non potuissent seditiones Ciuium sedare à suis Ecclesijs auferunt, ut Iulientum habemus exemplum in Sancto Athanasio, qui pro omnibus sufficit.

Sententia autem Christi habet locum, si seditio orta esset ob fidem Catholicam, quam etiam sanguine suo Summus Pontifex tueri debet, non autem si ex alia causa, quia tunc intrat aliud Christi præceptum: *Si vos persecuti fueritis, &c. de quo videndus est idem S. Athanasius de sua fuga &c.*

C A P V T VI.

ARGVMENTVM.

An Concilium Generale possit esse Inconstans in fide: Et an Papa possit Concilium sua auctoritate congregatum prorogare, differre, vel dissoluere: Et an si iurauerit congregare Concilium, possit Inconstans promissionem iurata non adimplere.

S V M M A R I V M.

1. Concilium Generale quando errare inconstans non possit in doctrina fidei, vel circa morum definitiones.
2. Concilium definiens presidentibus Legatis Papæ non habentibus particularem instructionem an inconstans possit errare. De finitio Concilij an procedit à suprema potestate.
3. Concilium repræsentat Ecclesiam vniuersalem.
4. Concilium non est supra Papam, sed Papa est supra Concilium.
5. Est qui tractus istam questionem.
6. Definitiones fidei factæ in Concilio Generali presidentibus Legatis Sedis Apostolicæ, & per Papam confirmata descendunt pro regala infallibilis fidei, & non sunt subiectæ errori.
7. Dogma fidei à Summo Pontifice, vel à Concilio legitime congregato, & à Papa confirmato semel definitum an possit ab illis iterum ad trutinam renouari, reformari, retrahari.
8. Cautiones fidei mutari non possunt.
9. Concilium prius quomodo emendari possit per posterius.

9. Concilium posterius potest emendare prius quoad questiones facti, & morum præcepta.
10. Questiones facti, quæ possunt emendare in Concilio posteriori.
11. Papa an possit inconstans, prorogare, differre, vel dissoluere Concilium eius auctoritate congregatum.
12. Prorogans immutare non dicitur.
13. Papa ex quibus causis possit inconstans prorogare Concilium.
14. Papa quibus in casibus sine consensu Patrum, non possit inconstans Concilium legitime congregatum, prorogare, differre, dissoluere. Concilium conuocandum vel definiendum, aliquam magnam difficultatem, vel causam fidei.
15. Hæretici si conuerti, vel doceri vellent à Patribus Concilij non possent inconstans Papæ, eisdem Patribus iniunctis prorogare, transferre, vel dissoluere Concilium legitime congregatum.
16. Quid si Episcopi non sint tales litterarum, ut possint hæreticos confundere, sed ex eorum insperatione hæresim potius augeri ti-

meatur, quàm extingui.

- 16 Concilium inuicem pro alia causa, quam fidei, & nondum congregatum, quando Papa possit inconstans differre, inuitis Patribus, & quando non, & quid agendum si Papa illud indebitè inconstans differre præsumeret.

- 17 Concilium congregatum incepta iam Reformatione, quibus in casibus Papa inconstans possit, vel non possit prorogare, differre, transferre, dissolvere, & quid agendum si indebitè ad id deueniret.

- 18 Concilium quando possit à Papa dissolui. Concilium debet durare usque ad finem, & determinationem causæ, propter quam est congregatum.

- 19 Concilium Tridentinum quibus ex causis indultum, translatum, suspensum, ac demùm in Civitate Tridenti remissum.

Sfortia Cardinalis Pallanicinus laudatur.

- 20 Papa an, & quando teneatur constanter adimplere promissionem in Concilio iuratum de convocando Concilio.

Papa si ad sedandum Schisma Concilium convocare in Concilio iuravit, teneatur id constanter servare, nec debet absolui.

- 21 Papa an possit inconstans contra Capitulis, quæ dum esset Cardinalis in Concilio voluit, & iuravit.

- 1 QVOD dictum est supra de Ecclesia Romana, idem dicendum est de Concilio generali. Hoc enim non posse esse inconstans in fide, scilicet in his, quæ in doctrina fidei, vel morum definit, concors est omnium Catholicorum sententia, sed cum hisce conditionibus.

Primò, si de licentia, & auctoritate Summi Pontificis sit congregatum.

Secundò, si Papa in illo præsideat.

Tertiò, si ipse præsidere nolit, vel non possit, præsideat tamen per Legatos, & tunc si secundum instructionem datam legatis decernat in materia fidei, errare non potest, cap. Canonici, cap. Sicut, cap. Sancta dist. 15. cap. Et si illa 10. dist. dist. 1. Audimus 24. qu. 1. Suarez de Fide disp. 5. sect. 7. per tot. late Turre-cremata in Summa, lib. 3. cap. 58. Albertin. de agnoscend. assertionibus Cathol. qu. 30. nu. 18. Alphonsus de Castro adversus hæreses lib. 1. cap. 2. verbo Concilium. Canus de locis lib. 5. cap. 4. conclus. 3. Card. Bellarminus de Concilio lib. 2. cap. 11. Bannez 2. 2. quest. 1. art. 10. dub. 3. concl. 3. Lezana de Fide disp. 8. qu. 6. de Concilio, Duallius de potestate Pontificis par. 4. qu. 6. Campeggius de Concilio cap. 35. Barbosa in disto cap. Canonici nu. 13. Fagnan. in cap. maiores num. 36. de Baptismo, Calspens in suo cursu Theologico tract. 15. de fide, disp. 2. sect. 7.

- 2 Difficultas est, si Concilium præsentibus Legatis sine instructione particulari De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

aliquid definiat cum prædictis Legatis, possit errare: Nam nonnulli Parisenses, qui tenent Concilium esse supra Pontificem, tenent non posse errare, tùm quia definitio procedit à suprema potestate, tùm etiam quia Concilium repræsentat Ecclesiam Universalem, ut innuit Suarez dista sect. 7. num. 11. quàm sententiam pluribus rationibus comprobatur Duallius de potestate Pontificis par. 4. qu. 6. per totam.

- 3 Sed in contrarium est veritas, quia secundum opinionem omnium ferè Catholicorum, & præsertim recentiorum, Concilium non est supra Papam, sed Papa est supra Concilium, quæ opinio est adeò certa, ut Bellarminus dixerit ferè esse de fide; Amicus ad fidem proximè accedens Valentia oppositam pugnare cum certissima fide de Primatu Petri: Ferrara contrariam esse à fide alienam: Tannerus esse erroneam, & temerariam, imò hæresin proximam, ut refert Lezana dista quest. 6. de Concilio, vers. Nihilominus opposita sententia, quamvis Duallius de 7. par. 4. quest. 7. in fin. conetur demonstrare, neutram opinionem esse hæreticam, temerariam, vel erroneam, qui autem plura de hac questione, scilicet, an Concilium sit supra Papam, vel è contra adeat Duallius loco citato qu. 7. & ex nostris Iacobat. de Concilio lib. 10. art. 7. qui latissimè utriusque opinionis, auctoritates, & fundamenta enumerat, Fragor. de Regim. Reipubl. par. 2. lib. 1. disput. 1. §. 7. num. 98. noviter post hæc scripta P. Estrix in Dianis Theologicis tota assertionem 45.

Ceterum si definitiones fidei factæ in Concilio Generali Legatis Sedis Apostolicæ præsentibus fuerint confirmatæ à Papa: tunc deseruiunt pro regula infallibilis fidei, quia non sunt subiectæ errori, ut ex communi sententia Catholicorum, & praxi Ecclesiæ à Concilio Nicæno usque ad Tridentinum, benè probat Suarez dista sect. 7. nu. 9. & omnes Doctores à me supra citati concedunt.

- 6 Sed an dogma fidei à Summo Pontifice, vel à Concilio legitimè congregato, & à Papa confirmato semel definitum, possit ab illis iterùm ad trinitatem reuocari, moderari, reformari, & retractari. Dicendum est, illicitum esse huiusmodi Inconstantiam: nam ut inquit Terullianus de Virgin. veland. Regula quidem fidei una omnino est sola, immobilis, & irreformabilis, &c.

Et egregiè Sanctus Leo Epistola 41. ad Marcianum Augustum, mittens Legatos ad Concilium Calcedonense: Obsecro, inquit, & obsecro Clementiam Vestram, ut in præsentem Synodo fidem, quam Beati Patres Nostri ab Apostolis sibi traditam prædicaverunt, non parum quasi dubiam retractari, & qua olim à

maiorum sunt auctoritate damnata; redimunt non permittatis conatibus excitari, illudque potius habentis, ut antiqua Niœne Synodus constituta, remota Hæreticorum interpretatione permancant. Idem docet *Epistola* 31. aliis 79. ad Leonem Augustum, quæ incipit *Officij*. In 6. Synodo aitione 4. *littera* sunt littera Agathonis Papæ, in quibus suis Legatis dat licentiam, & auctoritatem satisfaciendi, in quantum eis iniunctum est, sic tamen, ut nihil omnino præsumant augere, minuire, vel mutare, sed traditionem Apostolicæ Sedis, ut à prædecessoribus Apostolicis Pontificibus iussu est sinceriter enarrare.

Hoc ipsum docet Gelasius in *Epist.* 13. ad Episcopos *Dardania*; & latè disputat Facundus Episcopus *Herman.* lib. 2. pro tribus *Capitulis* cap. 6. & lib. 5. cap. 5. & lib. 2. cap. 2. Quinimò, & Imperatores ipsi hoc statuerunt, nūn Marcianus Augustus ait:

Quisquis post veritatem acceptam aliud ceteris inquirat, mendacium querit, quod dictum refert idem Facundus loco citato; & Imperator in lege, Nemo Clericus, C. de Summa Trinitate, & fide Catholica, apertè dicit, iniuriarum fieri Reuerendis Synodi, si quis semel iudicata, ac rectè disposita, reuoluerit, & publicè disputare contenderet. Quam legem conditam fuisse consensu, & hortatu Leonis Papæ, videtur colligi ex eius *Epistola* 48. aliis 50. ubi 32. ibi: In eam fidem, quam Evangelicis, & Apostolicis predicationibus declaratam, per antiquos Patres Nostros accepimus, & tenemus (nulla penitus disputatione cuiusque retractionis admisso) munim corda concurrant, ne per vanam, fallacemque versutiam, aut infirmas videantur, aut dubia, qua in ipso angulari Lapide Christo fundata sunt sine fine mansura, dicit Suarez de fide, disp. 20. nu. 7. quem sequitur Cardinalis de Lugo de veritate fides *Divina*, disp. 22. sect. 5. num. 131.

Et hanc Inconstantiam optimè refellit eruditissimus Marca in *discept.* pro confirmatione 5. Synodi num. 20. qui sic loquitur, Ex *Epistolis* Vigili, colligere licet unam, & alteram regulam apprime utilem, & omnibus disceptationibus Ecclesiasticis valde accommodatam.

7. *Farum* prima est fidei canones mutari non posse, & quæstiones dogmatum vniuersalis Synodi, semel sopitas iterum excitari non debere.

Non obstat doctrina S. Augustini lib. 2. de Baptismo, contra Donatum cap. 3. dūm ait, sæpè Concilia priora, posterioribus emendari cum aliquo experimento rerum aperitur, quod clausum erat, & cognoscitur, quod latebat, quia debet intelligi non de reuocatione dogmatis, seu de eorum emendatione, vel correctione, sed in posterioribus magis explicitè, & distinctè explicari nonnullas quæstiones, quæ in prioribus tractatæ fuerunt, ut respondet

Ioannes Baptista Bagotius in *Apologetico* fidei lib. 4. disp. 3. cap. 5. sect. 2.

9. Secundo, responderet Bellarminus de Conciliarum auctoritate lib. 2. cap. 7. loqui Augustinum de quæstionibus facti, vel morum præceptis, non de fidei doctrina, quod innuit Tertullianus loco citato, dūm dicit:

Has lege fidei manente ceteram disciplinæ, & conseruationis admittunt nouitate, correctionis, operante scilicet, & proficiente, usque in finem gratia Dei, & cum sequitur Marca loco citato num. 20.

Dixi de quæstionibus facti, intellige, non habentibus ralem connexitatem cum dogmatibus fidei, vt ab illis separari non possint.

10. In casu enim Augustini quæstio erat, an Cæcilianus tradidisset libros sacros Hostibus fidei, an non: Quæ nihil commune habere videbatur cum dogmate fidei, vt explicat Bellarminus loco citato, vers. Respondeo primò, & melius cap. 3. vers. Respondeo quodam alio.

11. Sed an semel congregato Concilio auctoritate Papæ, possit Papa Inconstans illud prorogare, disferre, vel dissolvere: hanc quæstionem latè tractat Cardinalis Iacobatus de Concilio lib. 10. art. 6. & postquam reuult argumenta pro vtraque parte, dirimit quæstionem infra scriptis conclusionibus.

Prima est, si Concilium est congregatum ex causa, quàm solus Papa possit sine Concilio expedire, & tunc si Papa mouetur bona ratione, & cessat omnis dolus, & prorogatio, sine translatio non est allatura periculum circa statum Ecclesiæ, & circa fidem, solus Papa, etiam renuentibus Patribus, poterit Concilium prorogare, quia, qui prorogat, nihil dicitur immutare, l. mauente, ff. de præcaro.

12. Inter causas rationabiles huius Inconstantie enumerat Iacobatus infirmitatem Pontificis, si velic esse præsens in Concilio, vel si videret, quod Patres ex studiis priuatis potius tenderent ad euersionem fidei, pacis, & vnitatis Ecclesiæ, vel Hierarchicum ordinem vellent confundere.

Vel si in tyrannidem Synodus conuerfa conaretur vtrumpare iura Apostolici Principatus.

Vel esset fauorabilis Ecclesiæ hostibus. Vel Synodus affectaret, gloriæ suæ augenda: causâ, perpetuitatem.

Vel si locus Concilij defineret esse tutus propter potentiam Principis ipsius loci.

Adde, vel propter Exercitum hostium vicinum.

Vel si in loco Concilij pestis grassaretur. Vel si Conciliares malitiosè id agerent.

ut superueniente obitu Pontificis, ad illos deuolueretur electio.

- 13 Secunda conclusio, si Concilium est congregatum propter causam, quæ non pendet solum ab arbitrio Papæ, & tunc non poterit esse Inconstans Papa prorogando, transferendo, vel dissoluendo sine consensu Patrum.

Puta, si Concilium sit congregatum ex causa fidei ad definiendum aliquas magnas causas, & difficultates in fide, in quibus est necessaria Concilii congregatio, iuxta Textum in cap. *Maiores de Baptismo*.

Vel ad extirpandam hæresim, quæ scandalizat Vniuersalem Ecclesiam, & sit dubium, an sit verè hæresis.

Vel si sit congregatum contra Papam, qui dicitur Hæreticus, vel Schismaticus.

Vel si sit congregatum ex causa Papatus, eò quod duo contendunt de Papatu, & controuersia est exorta in ipsa electione.

Istis enim casibus Inconstantia in Papa esset contra bonum vniuersale Ecclesiæ, & propterea ante initam disputationem de fide, & hæresi Papæ, non posset Pontifex illud dissoluere, vel transferre, maxime inchoato processu, nisi superueniret aliqua notoria, & legitima causa.

Si verò nõ tractaretur de causa Papatus, nec de hæresi contra Papam, sed est congregatum Concilium ad extirpandam hæresim iam per Ecclesiam damnatam, tunc cum non sit necessaria auctoritas Concilii ad finem, ut iterum damnetur, potest Papa Concilium dissoluere, etiam in iniuriis Patribus, quia ex quo sententia Papæ concurreret cum Decreto Concilii, præualeret ipsius sententia ipsi Concilio.

- 14 At si Hæretici vellet conuerti à Patribus Concilii, Papa iniuriis Patribus non posset illud dissoluere.

Idem dicendum est, si Hæretici vellet doceri à Concilio, quia Papa non posset illud dissoluere: sed si Papa videret, quod Episcopi congregati in Concilio non essent talis litteraturæ, ut possent confundere, & superare Hæreticos: sed ex disputatione posset potius augeri hæresis, quam extinguì, credit Iacobatus, quod Papa,

- 15 etiam resistentibus Patribus, posset Concilium differre in aliud tempus, donec congregaret Peritos, ad confundendos Hæreticos. Ex quod dictum est de prorogatione, idem dicendum est de translatione, si locus, ubi est congregatum Concilium esset sub dominio alicuius Principis, qui faueret Hæreticis.

Tertia conclusio, si Concilium esset intinatum, non pro causa fidei, sed pro reformatione Ecclesiæ in capite, & in membris, vel pro pace componenda inter

16 Principes Christianos; vel pro pace Ecclesiæ, & tunc, si non diu est congregatum, Papa poterit ex nuda sui voluntate differre illud in aliud tempus, si talis dilatio non esset allatura scandalum in Vniuersali Ecclesia circa fidem.

Hoc autem intelligit ille Auctor, nisi Papa dolose differat, ut impediatur reformationem, ut si forte pluries prorogasset, & malitiose differret, ut nunquam Concilium haberetur, & longior dilatio scandalum allatura esset in Ecclesia, & isto casu non esset Papa audiendus, imò quia Concilium iam est indictum, posset per se ipsum congregari, & sic congregatum teneri, vel per eos, ad quos deuoluitur procuratio Congregationis requisito Papæ, ut auctoritatem interponat, alioquin, ut sit contra incorrigibilem, & turbantem bonum Vniuersale Ecclesiæ, posset resisti per modos traditos, quando Papa est incorrigibilis.

Si verò est congregatum Concilium, & est incepta reformatio in capite, & in membris, & tunc si adsit legitima causa, & grauis, poterit Papa illud transferre, & prorogare, etiam contra voluntatem Patrum: Aut nulla subsistens causa graui, sed ex leui, & frivola vult Concilium transferre, vel differre, & tunc, aut nullum resultat scandalum in Ecclesia, nec prorogatio, vel mutatio affert aliquod præiudicium, & tunc Papa poterit prorogare, & mutare: Aut prorogatio, & mutatio est allatura præiudicium, seu scandalum in Vniuersali Ecclesia, quia forte unmineret periculum magnæ stragis inter Christianos, ex qua Infideles efficerentur potentiores ad perdendos Christianos, vel quia malus modus viuendi ita inoleuit apud Clericos, cui nisi celeriter prouideatur, sequeretur scandalum in laicis, & forte periculum in Ecclesia circa fidem. Vel quia ceptum est procedi in aliquibus pro reformatione in capite, & his similibus casibus non potest Papa transferre Concilium, nisi de consensu Patrum; & si hoc faceret, non esset ei à Concilio obediendum, cap. *Est illa prima, q. 7.*

Quod intelligit Auctor, nisi Papa per se ipsum prouidisset causæ illi, propter quam congregatum est Concilium, puta si reduxisset Clericos ad rectam normam viuendi, vel pacem composuisset inter Principes Christianos: & si ipsum reformasset, nec tantum distulisset, quod pertinacia ipsius illi obesse posset, ut si redderetur suspectus de fide, & tunc quia consuluisset indemnitate Ecclesiæ per se ipsum, posset Concilium non solum prorogare, & differre, sed etiam dissoluere, nisi superueniret aliqua causa de nouo, quæ indigeret Conciliari decisione.

18. Quarta conclusio, si tractetur de dissolutione Concilii, dicit Iacobarius, quod in omnibus illis casibus, in quibus dictum est, v. ap. non posse Concilium differe, vel transferre, non poterit etiam dissolvere, huius autem causa, propter quam est congregatum, semper erit, in illius potestate illud dissolvere.

Item, potest dissolvere Concilium, si Papa prouideret bene omnibus, pro quibus est congregatum.

Item, si Papa videret ex continuatione Concilii oriri discordiam, & futurum in Ecclesia, nec per prorogationem, vel translationem aliter prouideri posset, & generaliter existente causa apertissime legitima, vtili, & necessaria, semper Papa poterit dissolvere Concilium. Si autem nulla subesset causa dissolutionis, nec finem accepissent in Concilio deducta, propter quod Concilium esset congregatum, nullo modo Inconstans posset illud dissolvere, ne Congregatio fieret Iusoria, & ridicula, nullum bonum exitum asserens, & tandem concludit ille Auctor, quod Concilium debet durare vsque ad finem, & determinationem cause, propter quam est congregatum. Et circa huiusmodi Inconstantiam videndus est etiam Campegius de Concilio cap. 4. num. 4.

19. Sed quæ causæ induxerunt Summos Pontifices ad indicendum, transferendum, suspendendum, demum ad cōtinuandum Concilii in Ciuitate Tridentina, videnda sunt in veridica, & elegantissima Historia Concilii Tridentini per Fructissimum Cardinalem Sforziam Pallauicinum, in qua libertatem eiusdem Concilii adeo profugauit aduersus mendacia, & calumnias etri Suauis Polani, seu potius Fratris Pauli: eruitque, vt strenuus vindex Potestatis Pontificiæ merito appellari possit: & si ille ob alias virtutes singulares, quibus præditus fuit, non meruisset ad Purpuram euehi, ob hoc solum opus il-

lam iure merito consequi debuisset. Vltimus enim, quod reputabatur insana-bile illarum Ecclesiæ Catholice per mendacissimam Historiam Polani, sua eruditione, diligentia, & stylo eleganti sanauit, & abstulit.

Sed si Papa in Concilio promitteret intra certum tempus, puta biennium, & conuocare Concilium, & iure iurando promissionem firmaret; an demum Inconstans posset iuram promissionem, non adimplere. Quæstio hæc examinatur ab eodem Iacobario dicto trañ. de Concilio lib. 7. artic. 1. d. num. 28. qui videtur concludere, quod si Papa habuit iustam causam non conuocandi, excusatur à periculo, & subiungit, quod nulla etiam subsistens causa excusatur, quia potuit arbitrari, an intra illud tempus debuisset conuocare.

Quod tamen fallit, si fuisset facta promissio iurata conuocandi Concilium pro sedando schismate.

Quia tunc Papa, non seruando promissionem, & iuramentum, esset nutritor Schismatis, & absolutio esset quædam destructio, quæ non esset impendenda, vt in cap. Legatus 24. qu. 2. ita tenet Antonius de Butrio in cap. 1. de Constitutionibus, quem sequitur Iacobatus loco citato num. 12.

21. Sed an Papa, qui diu in Concilio in Concilio quædam Capitula vult, & iurauit obseruare, Inconstans possit iuram promissionem non seruare, & voto, & iuramento contraire, alibi forsan dicemus: Interim videndi sunt Iacobatus eodem tractatu de Concilio lib. 7. art. 5. Barbatia conf. 1. lib. 1. Alex. conf. 224. vers. 6. Felicius in cap. 1. de probationibus, Anchar. conf. 281. incip. In auxilium veritatis, & iustitiae, Bur-sartus confil. 342. lib. 4. Flau. Cherub. in Compend. Bullar. in Bullam 63. P. 4. IV. in eligendis, schel. 1. Emin. Cardin. Brancartius in suis eruditissimis Opusculis, trañ. de Capitulis Concilii, per tot. & præsertim in respons. ad tertium, & quartum quæsitum.

C A P V T VII.

ARGVMENTVM.

An Homo debeat esse constans in fide. An dubius in fide possit dici Hæreticus. An qui signo aliquo externo fidem abnegauit, corde tamen illam retinuit, possit dici Hæreticus.

S Y M M A R I V M.

1. Homines quilibet debent esse in fide constantes. Fides debet esse firma.

Firmitas auid fit.

2. Dubius fidei an quis esse possit, absque vitio infidelitatis, vel heresis.

Dubius fidei an sit mitius puniendus.

Dubius fidei an debet denunciari.

3 *Dubis in fide qualiter dicatur hæreticus.*

4 *Infidelis privatur quis dicitur.*

5 *Dubius fidelis quando dicatur hæreticus.*

Primi motus frequenter accidunt contra voluntatem.

Dubius fidei in primis motibus ex sermulo conscientie, & contra voluntatem, si deinde in eadem fide se bene firmet, & sit, in Charitate meretur.

Resistens stimulus carnis si sit in charitate, meretur.

Tentationes circa fidem unde aliquando proveniant, & quomodo corrigenda.

6 *Homines sana mentis irrident, & contemnunt tentationes circa fidem.*

7 *Dubius circa dogmata ab Ecclesia non inmensa defuncta, & parata acquirere determinatione Ecclesia non potest dici hæreticus.*

Dubius circa dogmata fidei quando sit excusandus.

8 *Dubius circa credibilia expressa in Symbolo, vel in Sacra Scriptura ob ignorantiam, vel simplicitatem non est hæreticus.*

9 *Nati, & educti apud hæreticos instam habent causam dubitanti de fide, donec illius credulitatem apprehendant.*

10 *Dubius unus tantum articuli ab Ecclesia determinati est damnabilis de heresi.*

11 *Dubius unus articuli, vel loci Sacre Scripturæ dilucidationis gratia, ut fidei veritates declarare, & persuadere possit illos non credentibus cum firmo proposito, quod fidei dogmata, & Sacre Scripturæ veræ sint, non potest dici hæreticus, sed dignus laude.*

12 *Dubius fidei, qui dimissa dubitationis pertinacia perit reconciliari Ecclesie est recipiendus ab iurata prius heresi, & qualiter debeat abinire, & de praxi Sacri Tribunalis Supremæ Inquisitionis.*

Abiuratio dubitanti de fide, & petenti reconciliari cum Ecclesia imponitur secundum qualitatem personarum.

13 *Dubius fidei mentalis an possit absolvi à quolibet Confessorio approbato.*

Fidem negare, vel falsam profiteri non licet. Nedum expressè, sed, & tacitè per nuntium, vel motum digitorum.

14 *Negatio fidei exterior ob timorem tormentorum illicita non obstat quod retineatur in corde.*

15 *Negans exterius fidem, illamque in mente, & corde retinens, an sit reputandus hæreticus.*

De Historia Marcellini Papæ.

Negans fidem merè consilii per vim, & metum suæ cooperationis voluntatis, an hæreticus sit, vel peccet de heresi.

Quid si vis non sit absoluta, sed conditionalis.

16 *Sacris Officiis praxiæ circa sponte compunctores, & se denunciantes vel prænotos, & satentes de actibus exterioribus Apostaticis cum assertione, quod corde heresi non adhaerent.*

1 **C**AETEROS verò hominēs fortes, & Constantes in fide esse oportere monet D. Petrus d. *Epist.* 1. cap. 5. in fide enim nulla potest dari Inconstantia, cum fides debeat esse firma *cap. Firmiter de Summ. Trin.* & fide Cathol. Firmatas autem est animi constantia, quia apprehensione ita quis inhæret, ut aliquo impulsu ab ea cuelli non possit, ut bene Abbas Panormit. in d. cap. *Firmiter in primo notabili.*

Homo itaque debet adeo esse constans, & firmus in fide, ut nec etiam dubius in ea absque vitio infidelitatis, vel hæresis esse possit *cap. 1. extra de Hæret.* ubi Gloss. in verbo *dubius* assignat supradictam rationem firmitatis, & Inconstantia, Hostien. d. cap. 1. num. 1., Boich. num. 3., Anchar. num. 1., Anton. de Butr. nu. 1., Felin. nu. 1. Soccin. num. 1., Anan. num. 1., Arnaldus Albertin. in rubr. de Hæret. in 6. quæst. 13. num. 26., Add. ad Azor. in Summ. rub. de Hæret. litt. C. Add. ad Hostien. in eadem Summ. §. Si quis dicatur num. 1., Goffredus in Summa de Hæret. num. 1. vers. Quomodo, Armilla verb. hæresis num. 17., Rosella. verb. Hæreticus in princip. vers. Item dubius in fide, Tabiena vers. Hæret. num. 26. ad finem, Raymuudus vers. hæresis cap. 2. Repertor. Inquisitor. verb. Hæreticus, Alphonsus de Castro de ista Hæreticorum punitione lib. 1. cap. 7. in 2. requisito Iudiciali. Inquisit. in verb. Dubius in fide num. 1., Squillaur. de fide Cathol. cap. 13. num. 2., Bonif. Vital. de malef. rub. de crimine heresi num. 2., Caret. de Hæret. num. 3. in princ. Decian. tract. crim. lib. 5. cap. 17. vers. 9. Roias in singul. 57. num. 4., Pegna ad Eymericum par. 2. ad cap. 1. extra de Hæret. Plures alios refert Sanchez ad præcepta Decalogi lib. 2. cap. 7. num. 11., Farinaccius de heresi quæst. 178. num. 90. & 91., Addo Suarez de fide disp. 19. sect. 4. num. 10., Plures etiam ex Iurispræntia refert Barbosa de Potest. Episc. par. 2. alleg. 40. num. 16., Laym. lib. 2. cap. 12. num. 5., Castro Palao to. 1. tract. 4. disp. 3. punc. 2. num. 9., Soula in Aphorism. lib. 1. cap. 11. num. 3., Alberghinus in Man. Qualif. cap. 5. nu. 2., Card. de Lugo in tract. de virtute fidei Divius disp. 20. sect. 1. num. 16. & 17., P. Diana to. 1. par. 2. tract. 2., Miscellan. resolut. 53. ubi alios refert.

Et quamvis ipse contrariam sententiam reputet probabilem ex Cano de loc. lib. 12. cap. 9., Emanuel Sà vers. Hæresis num. 1., Sanchez d. cap. 7. num. 12., Tanner. 2. 2. disp. 1. quæst. 8. dub. 6. num. 107., Portell. in add. ad dubia Rigul. vers. Hæresis num. 4. Putcan 2. 2. quæst. 11. art. 2. dub. 2., aliquos refert modernissimè P. Thomas del Bene tract. de offic. 5. Inquisitionis par. 1. dub. 6. num. 2. post hæc scripta impress., & eisdem

videtur sequi *diffia par. 1. dub. 13. sess. 3. num. 2.*

Nihilominus non est recedendum ab opinione affirmativa tanquam vera, & communiori, quam ultra allegatos tenet Duard. *ad Bullam Cens. Domini lib. 2. can. 1. quæst. 23.*, Ricciulli. *de Iure person. lib. 3. cap. 4.*, Sanctarell. *de hærexi cap. 1. dub. 3.* Azeved. *ad II. Regias lib. 8. tit. 3. l. 1. n. 42.* & 41., Carena *in prax. par. 2. tit. 1. §. 3.*, Bordonus *in Tribunal. S. Officii cap. 9. nu. 74. vers. Quæst. 20.* vbi tamen *in vers. dicere*, asserit, hunc mihi esse puniendum Pater Lezana *in Summa qq. Regul. 10. 3. vers. Hæretici*, & *Hæretici num. 2. ad finem*, qui dicit talem sic dubium in fide, & Inconstantem debere denunciari. Fermosinus post hæc scripta visus *ad rub. de Summa Trinitate quæst. 5. num. 32.* P. del Bene *d. par. 1. dub. 6. num. 3.*, Pueron. *in Bulla Cens. cap. 1. sub num. 33. vers. de tertia.*

Rationibus autem adductis à Cano, & ab aliis relatis à P. Diana expressis, bene, & solidè responderi P. Suarez *d. disp. 19. sect. 4. num. 23.*, Card. de Lugo *d. disp. 20. sect. 1. num. 17. 18. 19.*, Ricciulli. *d. cap. 7.*, Textus enim *in d. cap. 1. de Hæret.* in quo pars affirmativa fundatur, debet intelligi, quod dubius in fide sit Hæreticus, & infidelis privative, quia scilicet privatur certitudine assensus necessaria ad habitum fidei revivendum, non autem esse hæreticum contrariè, quasi habeat actum fidei contrarium, cum re vera non habeat, nec minus quoad forum externum, tantummodo nempè Infidelis privative esse non potest, nisi qui nihil credit, vel omnia ignorat culpabiliter, nam qui fidem Christi habet, licet aliquid non credat propter ignorantiam culpabilem, non est infidelis, qui verò in vno articulo dubitat, aliorum fidem retinet quantum ad assensum, & voluntatem credendi, ergo non potest dici Infidelis privative.

Præterea sola privatio assensus contra unum articulum non est sufficiens dispositio ad tollendam totam fidem, nisi intercedat aliqua dispositio contraria certitudini totius fidei, ergo ut dubitans sit infidelis, necesse est, ut non tantum privative, sed etiam contrarie talis sit, est ergo Hæreticus, & per consequens ipsa dubitatio est hæresis, ut ferè his verbis ratiocinatur Suarez *d. disp. 10. sect. 4. num. 14. vers. Sed hoc videtur*, quem sequitur, etsi non tam clarè Alberghin. *loco cit. num. 2.*, Card. de Lugo *loco citato num. 9.* Ricciulli. *vers. alia ratione num. 17.*

Mius obstat, quòd Textus *in d. cap. 1.* habeat locum in foro externo, quia illius verba non debent intelligi de infidelitate, prout solum est contraria fidelitati, seu veritati, sed prout opponitur fidei Catho-

licæ, nec solum secundum præsumptionem fori externi, sed secundum veritatem, & hoc in vniuersum de omni dubio, sic Suarez *loco citato num. 11.* Alberghinus *loco citato num. 3.*, Card. de Lugo *loco cit. num. 9.*

Cæterum non omnis dubietas in fide facit hæreticum, oportet enim quod dubitatio habeat pertinacem animi deliberationem, & complacentiam in dubitando, Fermosinus *loco citato num. 34.* vbi quod requiritur, quod dubitans habeat plenam aduertentiam intellectus, & perfectam deliberationem voluntatis, sciens, & aduertens, dubitans cum pertinacia de rebus fidei id sciens Ecclesiam illud amplecti, secus si dubitatio procedat à scrupulo conscientie ex primis motibus, qui frequenter contra voluntatem accidunt: Nam qui post talem dubitationem se bene firmat in fide, si sit in charitate meretur, sicut & qui resistit stimulis carnis, Ioannes And. *d. cap. 1.*, Boich. *num. 2.*, Anchar. *num. 1.*, Anron. *de Bnt. num. 5.*, Abbas Panormir. *num. 1.*, Zabarell. *num. 7.*, Marianus Soccin. *num. 7.*, Anan. *num. 1.*, cum aliis, tum ex nostris, tum ex Summis, quos adducit Farinac. *d. quæst. 178. §. 4. num. 98.* Addo Ricciulli. *loco citato num. 1.*, Barbof. *ad dist. num. cap. 1. num. 4.*, Fragof. *de Regim. Reipub. par. 2. lib. 1. disp. 3. §. 1. num. 19. vers. Sub limita*, Fermosinus *d. quæst. 5. num. 42.*, Layman. *d. 2. tract. 1. cap. 13. quæst. 1. num. 4.* Qui in fine dicit præstare plerumque tales cogitationes, & tentationes contemnere tanquam inefficaces ad consensum imperandum apud eos, qui Dei gratia muniti sunt. Verum in quibusdam hominibus huiusmodi tentationes à Deo permittuntur propter vitiam eorum sceleratam, & præsertim propter impuritatis vitium, quibus proinde suadendum est, ut se corrigant, tunc fidem eorum, atque fiduciam in Deo constantiorem fore, Del Bene *loco citato nu. 67.*

Quamvis hæc tentationes à viris sanæ mentis esse irridendas, & conremendas ex D. Bernardo, & Gersono docet Sanchez *lib. 2. cap. 7. num. 13.*

Secundò oportet, quod Inconstantia, & dubietas vertatur circa dogmata definita ab Ecclesia, nam dubitans in non definitis Hæreticus non esset, si paratus esset acquiescere determinationi Ecclesie, Felinus *d. cap. 1. num. 4.*, & ibi Anan. *num. 3.* & probatur ex his, quæ dicunt Doctores *in cap. Cum Christus eodem cit.*, quod licet dubitare de iis, quæ nondum ab Ecclesia sunt definita, Pegna ad Eymer. *par. 2. d. cap. 1. de Hæret.* cum aliis relatis à Farinac. *d. quæst. 178. num. 102.*, Fragof. *d. par. 2. lib. 1. quæst. 3. num. 10.*, qui tamen insulse reprobat Pegnam *loco citato*, cuius dictum clarè

clare non percepit, dum enim asserit Pegna, non esse Hæreticum, qui dubitat de credibilibus in sacris literis non contentis, sed per Ecclesiam definitis, non simpliciter inquiritur, sed cum modificatione, hoc est, si dubitans ea scire non præsumatur verisimiliter, & antiquam sic admonitus: Ex qualitate ergo Personæ mentionata est dubitatio, ut inde quis præsumatur, vel non præsumatur Hæreticus.

Etenim si etiam in credibilibus expressè contentis in Symbolo, & Sacris Scripturis, quis dubitet ex ignorantia, vel simpliciter non est hæreticus cap. 2. in primo, & in 5. in ultimo, de Summa Triuit. Innocent. d. cap. 1. in 7. col. 1. & ibi Io. Andr. n. 26. Riter. n. 9. & 11. Item n. 11. Zabarell. n. 7. Abbas n. 15. dum alijs relatis à Ricciulli loco citato n. 2. Farinac. d. qu. 178. n. 100. qui n. 105. reprobat Pegnam ubi supra, sed immerito, quia Pegna cum modificatione inquitur, ut supra diximus.

Multo ergo magis si ignoranter dubitet de credibilibus non expressis in Sacra Scriptura, quamvis ab Ecclesia definitis.

Hinc interitio inter Hæreticos nati, & educati, si Orthodoxam Religionem, ignorant, possunt interim dubitare, donec instruantur, & argumenta, siue credibilitatem nostræ fidei rectè apprehendant cap. Dixit Dominus 24. quæst. 3. Valente. 10. 3. diff. 1. quæst. 10. par. 4. Sanchez lib. 2. cap. 1. num. 8. Layman. loco cit. n. 5. Alberghin. d. cap. 5. num. 9. Del Bene loco citato n. 4.

Dubitet autem, sine Inconstantia, huiusmodi damnabilis est, non solum si quis dubitet de tota fide, sed etiam si dubitet de vno solo articulo ab Ecclesia determinato, D. Thomas 2. 2. quæst. 5. art. 3. Pegna d. cap. 1. fol. 80. col. 1. vers. 5. ap. uno modo, Farinac. d. quæst. 173. n. 94. Alberghin. loco citato num. 6.

At si quis pro maiori dilucidatione, vnius articuli, vel loci Sacre Scripture dubitet firmo semper, & constanti proposito, quod fidei dogmata, & Sacre Scripturæ verissime, & certissime sunt, non esset Hæreticus, imò laude dignus, si ad declarandas fidei veritates, illas non creditibus persuadere posset, Decian. trall. erim. lib. 2. cap. 13. vers. 7. dubitantes, Pegna d. cap. 1. fol. 86. col. 2. vers. 4. modo, Zecchius in Summa par. 1. rub. de fide cap. 11. num. 6., Farinac. d. quæst. 178. num. 103.

Ille autem, qui dimissa pertinacia dubitationis, Ecclesiam reconciliari perit, recipiendus est abiurata prius hæresi, de formalis, sicut feruntur in Sacro Tribunali 12. supremæ, & vniuersalis Inquisitionis Romanæ, Pegna loco citato, Farinac. dista quæst. 178. num. 107. Alberghin. d. cap. 5. num. 8., vel de vehementer, vel de leui iuxta qualitatem personarum, Pegna, & De Inconst. in Fide. To I. par. I.

Farinacius loci citati. An autem dubius in fide mentalis possit absolui à quolibet Confessario ab Ordinario approbato, videndus est Barbosa, qui plures allegat allegat. 40. num. 16., Pueron. in Bulla Cane cap. 1. num. 63.

Quod si in fide dubitatio inconstans esse non licet, multo minus fas est externa voce, aliove signo illam negare, falsumque profiteri, Dñus Thomas 2. 2. qu. 3. art. 2. latè Valentini qu. 3. par. 2.; Sanchez ad præcepta lib. 2. cap. 4.; Mohan. de fide, Hæres. fernan. lib. 4. cap. 9.; Layman. lib. 2. trall. t. cap. 11. num. 1.; Riccioli. de Turci. personarum lib. 1. cap. 4. num. 2.; Suarez de fide, spe, & egeritate disp. 14. sect. 1. & 2., & adversus Regem Angliæ lib. 6. cap. 9.; Card. de Lugo de virtute fidei Divina disp. 14. sect. 2. Pegna ad Eymeric. par. 1. qu. 9. comment. 24., & Maccido lib. 3. de Equibus Petri cap. 9.; Bertin. de Inquisitione fol. mibi 211.

Quæ conclusio habet locum non solum si voce expressè illa negetur, verum etiam si tacite, nempe nuda, vel motu digitorum, Cardinalis de Lugo loco citato sect. 5. §. 1. num. 98.

Secundo procedit etiam, si quis timore tormentorum fidem negaret extorris illam tamen corde retineret, ut aduersus hæreses Elestorum, & Priscillianistorum bene docet Suarez d. disp. 14. sect. 7. n. 1. & 2., Card. de Lugo d. sect. 2. num. 31.

Sed an is repuratur Hæreticus, negare communiter Doctores ex exemplo Marcellini Summi Pontificis (si tamen vera est Historia, de qua multi merito dubitant) qui à Paganis tempore Diocletiani, & Maximiliani Templum ingredi, & idolis sacrificare, coactus fuit: Quæ tamen Christi fidem in mente, & in corde habuit, hæreticus non fuit reputatus cap. Nunc autem 25. distinct. Decius cons. 151. Albertus de agnoscen. quæst. 10. n. 6. & 8. Simanc. de Cathol. Institut. lib. 17. num. 29. & in Enchiridion. violata Relig. tit. 47. num. 21. Calderin. cons. 4. de Hæres. Clar. S. Hæresis num. 3. Decian. d. tract. lib. 3. cap. 18. num. 3.; Pegna par. 1. quæst. 9. comment. 24. cum alijs per Farinac. quæst. 183. num. 28. Addo Riccioli lib. 1. cap. 4. num. 10., Caren. in præf. par. 2. tit. 3. §. 15. & 16., ubi latè de Marcellino Papa, Souff. in Johannis lib. 1. cap. 17. Bordon. in Sacro Tribunali cap. 36. num. 66., Suarez de fide disp. 14. sect. 6. num. 4., & post Filucium, & Castro Palao, Alberghin. de pau. Hæres. cap. 6. num. 3.

Quod multo magis habet locum, si vis, & meritis essent absolui, id est si voluntas nullo modo cooperetur, sed mera infirmitate coactio, ut paulò post dicemus; quia sic Inconstans, nec Hæreticus est, neque peccat peccato Hæresis cap. maiores de Bapt.

sismo, & eius effectus, Albert in. in rub. de. El. prax. in 6. q. 2. nu. 47. & q. 13. nu. 68. & in cap. 1. eodem tit. q. 15. nu. 21. 22. & 23. & in trakt. de agnoscent. q. 30. nu. 7. Pegna d. comment. 24. vers. ac primo cum alijs per Farinaccium d. quest. 183. num. 31. P. del Bene de offe. S. Inquisitionis par. 1. dubit. 171.

Si autem vis non sit absoluta, sed conditionalis, nunc qui ex tali vi fidem abnegat, non evitabit heresis suspicionem, vel leuam, vel vehementem, iuxta personarum conditionem, & meriti qualitatem; Pegna d. comment. 24. vers. Sed hac, Farinaccius d. quest. 183. num. 29.

Et propterea qui sponte accedunt, & comparent in Sancto Officio, demunciant se de exterioribus actibus Apostaticis, sed cum assertione, quod corde Infideli-

tati, vel heresi non adheferunt, ut plurimum absolumur prout abiuratione de vehementi, iniunctis solummodo poenitentibus salutaribus, si vero praeventi fuerant actus externos Apostaticos, sed corde fidem Catholicam retinuisse asserant, torquentur super intentione, & si sublineant, iniungitur illis abiuratione de vehementi, ac poenis contra Apostatas statutis plectuntur, mirius tamen, sine seuerius iuxta qualitatem personarum, de quo stylo testantur Pegna par. 2. direct. comment. 59. vers. Sed videamus, Caren. in prax. par. 2. tit. 18. §. 3., ubi de sponte comparentibus Farinaccius d. q. 183. nu. 3.

Et ideo meo tempore aliqui praeventi damnari fuerunt ad carceres arbitrio, alij ad tempus, alij vero ad Tricemes.

C A P V T VIII.

ARGVMENTVM.

An liceat simulare fidem. An liceat simulare se Hæreticum ad lucrandos Hæreticos. An liceat uti vestibus Infidelium. An licita sit simulatio fidei in casu Carnium.

S Y M M A R I V M.

- 1 Fides simulata reprobat.
- 2 Hæresis simulata an liceat ad lucrandos Hæreticos, & Infideles.
Sanctus Petrus quomodo exerceret legalia, ut se subtraheret a Gentibus, & ne scandalizaret Indos.
- 3 Sanctus Hieronymus hæreticum an se mentiens fuerit, ut ab hæreticis filium liberaret, & historiam examinatur num. 6.
Alia Divi Ephrem refertur, & examinatur, ibid. 6.
- 4 Mendacium licitum non est etiam propter propriam, vel aliorum utilitatem.
- 5 Simulatio hæresis etiam ad effectum confundendi hæreticos nil aliud est quam mendacium in rebus fidei.
Propositum discedendi à fide denotat in proponente inconstantiam, seu infirmitatem, & dubium fidei, non tamen importat fidei negationem.
Catholicus adhuc remanet, qui habet propositum discedendi à fide.
- 6 Martyris quomodo sacrificare velle Idolis simulare.
- 7 Hæresis exterior an, & quando profiteri possit.
- 8 Vestes Infidelium non spectantes ad eorum Religionis Scellam, sed ad nationem, puta

Turcarum, an, & quomodo gestare liceat Catholicis transiensibus per eorum Regionem.

- 11 Quid ubi viget consuetudo quod fideles in illis Regionibus degentes huiusmodi vestibus non utantur, vel è contra.
Christiani Constantinopoli quibus utantur vestibus.
- 12 Vestes distinguentes formaliter Infideles, prout Roma est galericum, vel velum flavi coloris, quo utuntur Indes, an, & quando gestare, liceat Catholicis.
- 13 Catholici uti an, & quando possint vestibus quibus utuntur Infideles ad profectum, eorum Religionem, & num. 14.
- 14 Decretum Sacre Congregationis in hac materia, & alia plura num. 20. & seqq.
- 15 Catholici an uti possint vestibus Infidelium, quando id videntes putarent quod priorem fidem reliquerit, aut è contra.
- 16 Quid de vestibus continentibus actualem cultum Idoli, vel Auctoris Scellæ, & num. 25.
- 17 Quid de continendis signum expressum protestationis falsa Scellæ, puta versiculum, Alcorani.
- 18 De Laminis Granatensis, & eorum versibus.
- 19 Catholici an uti possint vestibus Infidelium, significantibus, venerationem, cultum, devotionem Idoli, aliquem esse Idoli Sacerdotem, vel Religiosum eius Scellæ, vel Christianam fidem abnegasse.
- 20 Quid de vestibus habentibus dupliem signifi-

Yatum, nempe falsa Secta, & nobilitatur, & num. 30. referuntur decreta Sacra Congregationis.

- 30 *Vester Infidelium an gestare liceat per iocum in Comedijs, Representantibus, Larvis. Iocur neque professionem, neque confessionem inducit.*

- 31 *Catholicus nequit gestare vester Infidelium, nisi cessante omni scandalo, & quando illud dicatur cessare.*

- 32 *Scandalum quale, & quantum esse debeat, ut neque ex gravissima causa contemni possit.*

- 33 *Christianus transiens per loca Turcarum an eorum habitu vti possit, ut se occultet.*

- 34 *Quid de vestibus concernentibus Religioem, puta Sacerdotis communis Mahometani, vel Religiosi Ethnici.*

- 36 *Vexilla Infidelium an quando, & quomodo liceat in Nanihus fingere, ne Infideles fugiant illis vestis.*

- 37 *Catholicus an, & quando possit omittere vestes Christianorum stante cultu Principis infidelis, quod omnes Christiani certa utantur veste.*

Christiani tenentur confiteri fidem, quando de illa interrogantur, non autem tenentur illam confiteri signis.

Fides non obligat ad perditionem sui.

- 38 *Princeps infidelis si mandet ut omnes subditi utantur certa veste ad prostendum falsam Religionem non licet Christianis illa veste uti.*

Quid si precipiat in signum falsa Religionis gestare signum, vel vestem, quam Christiani in antea sponte gestabant.

- 39 *Apostata degreger in Terris Infidelium, & ad fidem redeuntis quomodo se gerere debeant tam circa abinuationem Apostasia, quam circa habitum, & vestes, sine coram Infidelibus, sine coram fidelibus ex decreto Sacra Congregationis.*

Balnea Infidelium sunt captivorum carceres.

- 30 *Gentiles, Indiani conversi ad fidem Christianam, & quomodo permittantur accipere, & gestare Lincam, Curumlyna, Sandalor, & similia, & lavationes exerceere ex decretis Sacra Congregationis.*

- 31 *Carnes Infidelium an, & quando comedere liceat Catholicis, sine ad id urgente precepto Tyranni in contemptum legis Ecclesiastica, sine occasione transiens per eorum loca, & ne se Catholicos prodant.*

- 32 *Et quibus in casibus id nullatenus liceat Catholicis.*

- 33 *Papa an possit dispensare cum haeretico nuper ad fidem converso ut comedat carnes dictas vetitas cum Ecclesia ad simulandam haeresim cum parentibus.*

Papa non potest dispensare super aliu protestantia falsa Religionis.

Papa an, & quando tollere possit preceptum Ecclesie.

Papa non potest dispensare in precepto divino.

- 34 *Idolotia quando liceat comedere.*

De Inconst. in Fide. To.I.Par.I.

NON solùm autem reprobarur Inconstantia in homine Christiano, quæ consistit in abnegatione fidei expressè, vel tacitè, sed etiam quæ consistit in simulatione, vel latè Suarez in *defens. fidei lib.6. cap. 9. & lib. 9. de legibus cap. 17. num. 15.*, Valquez in 1. 2. disp. 182. nu.14. Cardinalis de Lugo de *virtute fidei Divina disp. 14. sect. 5. §. 4. num. 114.* Coninch. de *fide disp. 55. dub. 3. num. 39.* Turrianus d. *tract. 4. disp. 35. dub. 3. §. Sed contrarium.* Castro Palao *tract. 4. disp. 1. punct. 16. nu. 3.* Baldell. *Theol. moral. to. 2. lib. 1. disp. 14. d. num. 18.* ex nostris Pegna d. *comment. 24.* Riccioli. de *Inre person. d. lib. cap. 4. num. 27.* Silvester verb. *fides quest. 3.*

Cæterum in aliquo casu sit licita simulata Inconstantia, videlicet ad lucrandos hæreticos, vel Infideles; Quæstio hæc antiquis temporibus torst ingenia. Sanctorum Patrum Hieronymi, & Augustini super facto Petri excrecitis legalia, & subtrahentis se à Gentibus, ne scandalizaret Iudæos. Hinc Sancti Patres, & Scholastici, ut partes vel Hieronymi, vel Augustini merentur, & Petrum à peccato, & à reprehensione Pauli immunem redderent, varia scripserunt: Nos verò adducemus quid Auctores nostri de hæc Inconstantia senserint.

Archidiaconus in *cap. Vitell. 22. qn. 2.* dixit, quod fortè excusarentur Catholici si promitterent Patarinis, quod eorum Sectam sequerentur, ut ea cognita, & considerata postea illam confunderent iudicando, vel improbando, vel alio modo. Idem tenent Bellarm. Io. Fantuc. & Vgo ibidem *Ias. in l. si mora num. 4. ff. solut. matrim.*

Neque hæc opinio caret sua probabilitate, nam auctoritate D. Hieronymi in *cap. 2. ad Galat. epist. 39.* eam tenet Adrianus in 4. *sentent. tract. de Baptism. quest. 1. art. 1.*, & non improbabilem tenent Filicci. *tract. 22. cap. 3. num. 82.* Hurtado de *fide disp. 49. §. 61.* Lao eadem *disp. 24. num. 7.*

Fundatur autem hæc opinio in variis, tum Sacra Scriptura, tum Sanctorum, exemplis, quæ in vnum congrunt P. Baldell. & Card. de Lugo locis citatis, & præsertim ex supradicto facto Petri Apostoli observantis ceremonias legales, ut Iudæos lucrificeret. Et magis ad rem ex facto Eusebii Martyris Episcopi Vercellens. relato à D. Ambrosio *sermone 69. de S. Eusebio* his verbis.

3 *Sicut ait S. Paulus Factus sum Iudæus Iudæis, ut Iudæos lucrificarem, ita Eusebius Hæreticus se hæreticum mentiens est, ut de hæresi filium liberaret; Dixit enim illum se consentire perfidia, hoc sibi placere quod illi, sed quod sibi filium Dionysium in subscribendo præponerent*

D. II

grauiter se moueri: Vos enim, inquit, quod dicitur filium Dei Patri Deo aequalem esse, posse, cur mihi solum praeulisti: Quod andro Haretici subscriptionem Dionysij, qui quia tumor erat, solebat Eusebium Patrem vocare, omnino delencerunt. Postea vero Eusebium, uoti etiam compos Arrianos insultant, id enim finxerat, ut Dionysium à macula illius subscriptionis, cuius iam penitens erat, omnino liberaret.

Hæc autem fictio laudatur, & extollitur ibi ab Ambrosio in ordine ad finem illum obtinendum.

Adde Ego exemplum Diui Ephrem, de quo in eius vita, qui simulauit, se velle proficisci Sectam Hæreticorum, ut ex illorem magis librum, hæreses continentem, subriperet, quem librum, cum recepisset, totum fæde conspurcauit.

Cæterum hæc opinio nullatenus est tenenda; non enim mentiri licet, etiam propter utilitatem propriam, vel aliorum, ut bene probat Diuus Augustinus Episc. 8. & 19. quam citat Baronius anno Christi 414. num. 13. facit Textus in cap. super eo, de iur. & ibi Innocent. Petr. Mart. in cap. Asserte, de presump. vers. Asserte, in 1. par. num. 31. Burgos de Paz. in proem. ad l. Tauri num. 271. Barbosa. dicto cap. super eo num. 4. Alphonsi de Castro aduersus hæreses lib. 10. vers. Mendacium, Corduba qq. Theol. lib. 1. q. 39. Sot. de ratione legendi secret. num. 3. q. 3. conclus. 1. in puncto questionis, Vasquez in 1. 2. disp. 182. cap. 4. ubi late probat, nil aliud esse huiusmodi simulationem, quam mendacium in rebus fidei: Hancque opinionem tenent omnes Doctores, qui ab opinione Adriani distcedunt, & simpliciter negant hanc fidem inconstantiam esse licitam, ut Alex. de Alci. 3. p. q. 183. nu. 2. Caietan. 2. 2. quest. 3. art. 2. Bannes ibidem S. Antonin. 2. p. art. 12. cap. 6. Siluester vers. Fides, q. 3. Nauar. in Man. cap. 11. num. 27. Valencia 2. 2. disp. 1. quest. 3. punct. 2. dub. 4. Suarez de fide, lib. 6. cap. 9. & lib. 9. de legibus cap. 17. nu. 14. Sanchez lib. 2. in Decal. cap. 4. num. 13. 14. Toler. in Summ. lib. 4. cap. 2. num. 7. Layman. lib. 2. tract. 1. cap. 11. Reginald. lib. 17. nu. 33. quos omnes congerit Baldell; de fide, lib. 1. disp. 14. num. 18. Idem tenet Card. de Lugo d. disp. 14. sect. 5. §. 4. qui ad rationes, & exempla Sacre Scripture, & Sanctorum Patrum bene respondet, & nouissimè Macedo, qui questionem hanc accuratissimè tractat lib. 3. de Clauibus, cap. 11.

Ad factum verò Sancti Eusebij Episcopi Versellen. primò negat Card. Bellarm. de Scripturis Ecclesiasticis, in censura operum Sancti Ambrosij: sermonem illum esse Sancti Ambrosij.

Idem dicit Card. Baronius tom. 3. anno Christi 355. qui etiam late probat minus

fideliter referri ibi factum Eusebij.

Nam Sanctus Dionysius non subscripserat Hæresi Arizæ, sed condemnationi solum Athanasij eo pacto, ut hæresis Arizæ non approbaretur, & hoc solum Hæretici perebant ab Eusebio subscribi, quod tamen ipse propter Athanasij innocentiam postea facere recusat: Non itaque finxit se Hæreticum, sed solum velle, consensire Athanasij condemnationi, quod sine peccato iustitiæ fingere potuit, cum id totum faceret ad liberandum, Athanasium à nota subscriptionis Dionysij, nec per hæc vilo modo se Hæreticum professus est, cum de fide tunc non ageretur, sed de condemnatione Athanasij, prout respondet hæc verbis Cardin. de Lugo loco citato nu. 133. quem sequitur Macedo loco citato.

Ad factum verò Sancti Ephrem, adnendum est, Sanctum non finxisse se Hæreticum, sed promississe velle sectari Sectam. Aliud autem est negare fidem, aliud promittere, se fidem negaturum. Nam qui ostendit propositum discedendi à fide, videtur quidem significare simul infirmitatem suæ fidei præsentis, vel dubium illius, atque etiam quod tempore promissionis sit Inconstans in vera fide, in rigore tamen non negat ille tunc fidem, sed dicit habere propositum postea faciendi, remanente eo tempore Carholico, Sanchez ad præcepta lib. 2. cap. 8. nu. 22. Cardin. de Lugo dicta disp. 14. sect. 5. §. 4. & num. 124.

Et hac ratione excusari possunt facta Sanctorum Martyrum, nempe Apolloniz, quæ paululum temporis ad delibendum, an veller sacrificare Idolis, pacata stetit, ex quo poterat argui formido, & dubium internum circa fidem.

Ex Sancti Iuliani Martyris, reserente, Surio die 9. Ianuarij, qui cum à Præsidente inuitaretur, ut cum Socijs suis veniret ad Templum, præter solitum apertum, & solemnem pompa ornatum, ut sacrificium Diis offerret, respondit: Quandoquidem hostiaris, ut omnibus in vnum conuenientibus Dijs vestris immolemur, id quidem facere non piget: Ideò semper distulimus, ut in hoc Templo mirabili magnam sacrificium cunctis conuenientibus immolemur: quod quidem dixit, & euentus probauit, ut Sacerdotes, & Gentiles innumeros illuc ea occasione conuenientes Templum eius oratione, corruens cum magna Gentilium iactura compriueret.

Ex Sanctarum illarum Mulierum, de quibus in actis Sancti Blasij apud Surium ex Metaphraste 3. Februarij narratur, quod inuitatæ à Præsidente ad sacrificandum, dixerunt: Si vis, ut Dns tuus sacrificemus, sumus prope lænum. Nos autem eum abluere

mus vulnus nostrum in lacum, accedemus, & eis sacrificabimus, quod cum venissent Idola, omnia ea fide illic allata in lacum proiecerunt.

Hinc Archidiaconus in dicto cap. Vtilem 22. qu. 2. optime defendi potest: non enim, ut ait Theophilus Rainaldus in appendice ad librum I. essij de Just. & Tyr. cap. 12. num. 6. dicit, fas esse gravi causa profiteri exteri haresim, aut errorem adhibita locutione restricta, sed quod forte excusatur Catholicus, si promittat Patharenis, quod eorum sectam sequeretur, vt ea cognita, & considerata, posset illam postea confundere; loquitur enim Archidiaconus de sola promissione, non autem de externa haresis professione similari, tamen ob finem bonum habita, ad quod non adnertit Ricciulli. de Iure personarum lib. 1. c. 4. dum referendo Archidiaconum illum, errore notauit.

An autem liceat simulare fidem utendo vestibus Infidelium.

Dic cum Card. de Lugo loco cit. sect. 5. §. 1. ad quatuor classes reduci posse huiusmodi vestes.

In prima sunt vestes, quibus Infideles distinguuntur solent materialiter à Fidelibus non quidem formaliter, prout Infideles sunt, sed prout ad talem Nationem pertinent, quales sunt vestes Turcarum, quæ magis pertinent ad Nationem, & Prouinciam, quam ad Religionis sectam: Unde licet omnes Christianam fidem suscipiant, antiquas tamen vestes retinuerunt. Hæc vestibus, concludunt Doctores, posse fidelem vti, quando transit, per Infidelium Regiones, requiritur tamen aliqua iusta causa, hoc esse periculum vitandi, quia licet hæc actio non sit per se mala, habet tamen speciem mali, iuxta illud Pauli 1. Thesalonicens. 5. Ab omni specie mali abstinete Vos; & ita docent Sanchez ad Præcepta, lib. 2. cap. 4. num. 17. Suarez de fide, disp. 14. sect. 5. num. 5. P. Baldell. de fide, & infidelit. disput. 15. num. 6. Ricciulli. dicto tract. lib. 1. cap. 5. num. 2. Bordon. in Sac. Tribun. cap. 1. num. 104. nouissimè Fr. Ignatius Lupus in Commen. ad Edictum Sancti Officii par. 2. lib. 12. diff. 2. ad fin.

Contrarium tamen, quod nulla requiratur causa tenet P. Pasqualig. decis. 157. n. 3, qui responder ad sententiam D. Pauli, quia loquitur de vera specie mali, non de apparenti: idem tenet Arriaga 2. 2. tract. de fide, disput. 22. sect. 3. num. 18.

P. Verricell. tract. de Apostol. Mission. tit. 1. de fide q. 14. sect. 1. n. 4. conciliat opiniones, vt si tractetur de solis vestibus, quibus vtuntur soli Infideles, licet non adsit aliqua lex, vel recepta consuetudo, quæ prohibeat, quin Fideles possint his vestibus vti, de facto tamen cum multi Fideles in eo loco

commorentur, nihilominus nullus Fidelem his vestibus vtitur: tunc illicitum est his vestibus vti sine causa iusta, quia non potest Fidelis sine fidei irreuerentia præbere ceteris fundamentum prudenter dubitandi de sua fide; & isto casu non requiritur grauis causa, vt licite vtaris, sed sufficit levis causa.

Aut verò tales sunt vestes, vt his etiam Fideles vtantur pro libito, & tunc nulla causa requiritur, vt licite vtaris, & ita testatur se vidisse seruari in Ciuitate Constantinopolitana, in qua Christiani pro libito, & sine causa vtuntur eo genere vestium, quo vtuntur Turcæ, nempe habitu Turcico cum capitis opetimento, quod vocant Calpak.

In secunda classe sunt vestes, quæ vsurpantur ad dignoscendos Infideles formali- 12 ter, vt Infideles sunt, vt Romæ Indici, qui debent vti galero, vel velo flauo coloris, & super huiusmodi vestium classe non conueniunt Doctores: nam Caietan. Nauar. Tolet. D. Antonin. Valent. Angel. Siluester. Philiar. Tabien: quos citat Sanchez dicto cap. 4. n. 18. quibus addi possunt Ricciulli. loco cit. num. 1. Meratius, Becan. Arriaga citati à P. Verricell. dicta qu. 14. sect. 2. num. 6. tenent, Catholicum non posse vti illis vestibus, quia illis vtens, implicite proficetur, se esse illius falsæ sectæ cultorem.

Contrariam tamen opinionem intercedente graui causa posse Catholicum vti illis vestibus, tenuerunt Azor. Sanchez, Suarez, Valentia, Bannes, Aragon. Pesantis, Vvirgers, Palatius, Pitigianus, Coninch, Turrian. Benzonius, Sá, Ledesina, Villalobos, Castro-palao, Gordonius, Duallius, Tanner, Hurtado, Cardin. de Lugo, P. Diana, Lopez, Rodriguez, Layman. Pasqualig. Pelizzar. relati à P. Verricello dicta qu. 14. sect. 2. à num. 7. qui bene probat hanc opinionem respondendo contrariis.

In tertia classe sunt vestes, quibus vtuntur Infideles, non solum, vt dignoscantur, sed etiam ad proficiendam suam falsam Religionem, & tunc nullo casu possunt 13 Catholicos prædictis vestibus vti, voluere Aragon. Bannes, Lopez, Nauarra, Suarez, Valentia, Sanchez, Benzonius, Turrianus, Meratius, Becanus, Pitigianus, Castro-palao, Bonacina, Dian. relati à Verricello loco citato sect. 3, qui num. 13. adducit Decretum Sacræ Congregationis, editum Calendis Augusti 1630. tenoris infra scripti.

Circa habitum Apostatarum fuit questum; An possent illud retinere ad vitandum vite periculum, donec manifestentur idoneam occasionem transfugiendi ad terras Christianorum, si non sit protestantus Religio, cuiusmodi esset vestis linea, & talaris, qua soli Sacerdotes

Infideles veniunt, sed tantum discretius nationis, quale est operimentum capitis, quod vulgo dicitur Turbante.

- 14 *Sacra Congregatio censuit, veneros ad fidem tanta conscientia omnem habitum indistincte deferre posse nationis discretum, dummodo non sit protestatus falsæ Religionis, donec nanciscantur occasionem transigendi ad Fideles, nec providè arcendos à susceptione Sacramentorum, si propositum habeant profitendi fidem, quando invideat de illa interrogantur.*

Sed de Decretis S. Congregat. inferius.

Contrariam opinionem, nempe licitum esse, harum vestium vsum ex gravi causa tenent Azor. Coninch. Hurtado, Card. de Lugo, Duallius, Vvigers, Pasqualig. Machiado relati ab eodem Verricell: loco citato num. 14. vbi quod Becanus, & Bonacina hanc opinionem probabilem dicunt.

In hac contrarietate Cardin. de Lugo putat posse conciliari opiniones à posteriori, hoc est, si videntes personam illam huiusmodi vestes gestantem, quæ antea Fideles, & Christiana erat, putent, quod priorem fidem reliquerit nullo modo hoc casu ei licere vti huiusmodi vestibus.

Si autem non indicarent eam negasse fidem, sed vel dubitarent, vel fortasse putarent, non ad id significandum, sed potius ad se occultandum, & vitandum vitæ periculum, assumptam fuisse vestem illam, tunc licet ea vti posse. Quæ distinctio vera esse potest, vbi datur casus, quod in ea regione adiant alij Catholici: si verò non adiant, & ideo argumentum à posteriori non suffragari crederem non nisi ex gravissima causa huiusmodi vestibus posse Fideles vti, quænamvis, et si sequatur scandalum, posse in tali casu Catholicum vti illis vestibus; tenuerit Sanchez *disso. cap. 4. num. 20.* eius opinionem dicit probabilem P. Diana *to. 3. tract. 5. Miscellan. resolut. 49. vers. Sed plus addens*: licet ipse cum Suarez *tract. de fide, disp. 14. sect. 5. num. 12.* contrariam opinionem longè probabilem putet.

- In quarta, & vltima classe sunt vestes illæ, quæ non solum significant professionem falsæ sectæ, sed etiam continent cultum actualem auctoris falsæ sectæ, vel 16 Idoli, & in his etiam dissentiant Auctores. Nam Bannes, Aragonius, Ledesina, Rodriguez, Sanchez, Suarez, Castro-palao, Becanus, Card. de Lugo, Turrianus, Villalobos, & Lorca, quos citat P. Verricell. loco cit. sect. 4. tenent nullo casu esse licitum vti illis vestibus: quibus addo P. Macedo de *Clauibus Petri, lib. 3. c. 15. vers. Verum.*

Contrariâ opinionem tenent Coninch. d. *duob. 3. num. 72.* Hurtad. d. *disp. 48. §. 54.* P. Verricellus loco cit. qui tamen distinguit tres casus.

17 Primus, quando vestes dant signum expressum professionis falsæ sectæ, quia cum huiusmodi signum sit intrinsecè malum, nullo casu licitum est. Huiusmodi esset, si in veste deferantur aliqui verbi Alcorani, quibus illa secta promittitur, vel gratia: Alldâ, Illhâ, Illhâ! Mehmet, Rajal Alldâ: hoc est: Non est Deus, nisi Deus Mehmet Nuncius Dei: Quo versiculo demto nomine Mehmet, plenè fuit Laminez illæ Granatensis, quæ post diligentiam, ferè quinquaginta annorum adductæ sunt Romæ, in quarum versione ego insidui ferè per duodecim annos.

18 Secundus est casus, quando huiusmodi vestes nullum alium habent significatum, quam venerationem, cultum, & deuotionem Idoli, vel quando sunt significatiuæ, aliquem esse Sacerdotem Idoli, vel esse Religiosum eius sectæ; vel quando esset certum signum abnegatæ fidei, tunc enim nullo modo licet huiusmodi vestibus vti, quia signa illa sunt intrinsecè mala.

19 Tertius casus est, quando huiusmodi vestes habent apud illam gentem duplicem significatum, vel vsum, nempe significatum falsæ sectæ, & significatum nobilitatis, ita ut possit quis vti illis ad vnum, & ad alterum finem, & tunc ex gravi causa earum vsus licitus est, nam est separabilis vsus ad Idolatriam ab vsu ad nobilitatem ostendendam, ut bene ibi comprobât idem P. Verricellus *sect. 4. toto num. 24.*

Denique in hac materia obseruandum est cum Suarez *di. 2. disp. 4. sect. 5. num. 11.* quem sequitur Baldell. loco cit. num. 16. 20 nempe aduerti debere ad modum, quo gestantur huiusmodi vestes, nam si quis illas gestaret modo prophano, & longè diuerso ab illo, quo solent gestari ad vsum Religionis, potius existimabitur illas continere, & earum deportationem nihil facere, quam admittere, & ei adherere: & facile cessabit omne scandalum, & separabitur à vestibus prædictis significatio falsæ Religionis. Hinc propterea, qui vtuntur huiusmodi vestibus per locum, ut puta in Comediis, & Representationibus, vel Laruis, peccatum non committunt, tum quia quæ ioci causa fiunt, neque professionem, neque confessionem inducunt, l. 3. ff. de *Seruo corrupto*, l. obligationum substantia, in fine vers. Nec enim, ff. de *affiduciis*, tum quia neque spectantibus scandalum pariant, Valente Sanchez, Azor. relati à Ricciulli. loco cit. num. 3.

Obseruat etiam Card. de Lugo secundum suam opinionem, quam supra retulimus, hoc est à posteriori iudicandum esse: An vsus prædictarum vestium licitus sit, non sufficere, quod aliqui sciunt, vtentem, ob alium finem vestes, & signa 21 vsurpare, sed requiri, quod, vel omnes

id sciare, vel signa talia sint, vt in ijs circumstantijs, qui aliunde fictionem non nouerunt, & sciunt ipsum antea fidelem, non possint ex vestibus, vel signis illis determinare iudicare, quod fidem reliquerit, ita vt nec ipsi Infideles, si uiderent hominem antea fuisse Christianum, possint illius fidei inconstantiam, & mutationem iudicare: secundum quod tam huiusmodi vestes, quam alia omnia signa, etiam si ex se determinare non sint ad talem significationem, possent tamen esse illicita ratione scandali. Quare quando dicuntur aliquando licere, semper intelligi debet secluso scandalo, quo stante iam ratione illius redditur vsus illicitus, Suarez loco citato num. 13. Coninch. *disso. dub. 3. num. 75.* Castro-palao *dub. 17. num. 10.* Card. de Lugo loco cit. num. 90. & 91. P. Verricell. *d. qu. 14. sess. 4. num. 32.*

22. Quale autem, & quantum debeat esse scandalum, vt neque ex grauissima causa contemni possit, videndus est Hurtado de Charitate, *disp. 173. sess. 23.*

23. Ex supradictis infert Cardin. de Lugo; licere Christiano transeunti per loca Turcarum vti habitu Turcarum, vt se occultet, Sanchez cum alijs *disso. cap. 4. num. 22.* P. Verricell. *d. sess. 5. num. 29.*

24. Si verò vestes concernerent Religionem, vt si sit habitus communis Sacerdotis Mahometani, vel Religiosi Ethnici, grauissima causa requiritur, sed aliquando licebit, Coninch. *d. dubit. 3. num. 71. & 74.* Verricell. *d. sess. 5. num. 29.* Macedo *d. lib. 3. cap. 15. §. Placeat.*

25. Si denique contineant cultum actuale falsæ sectæ, videndum, an sint determinate ad eum cultum significandum, vt qui vident, & sciunt sic vtentem antea fuisse Christianum, inducantur omnino ad iudicandum, quod reliquerit fidem: Si verò id determinate non significant, atque adeo ex grauissima causa licitus possit esse eius vsus.

26. Infert secundò Card. de Lugo num. 95. licitum esse stragemma, quo Christiani vexilla hostium in nauibus suis fingunt, vt hostes infideles visis vexillis non fugiant, Azor. *Instit. moral. to. 1. lib. 8. cap. 27. quæd.* Sanchez *disso. cap. 4. num. 25.* Layman. Tanner. Diana & Verricell. loco citato num. 29.

Et quamuis Sanchez cum eodem Azorio dicat, tunc non licere, si in vexillis pingere tur imago Mahometis, Martis, vel Mercurij, quos vt Deos colunt Infideles.

Hoc tamen non placet Hurtado *d. disp. 58. §. 58.* nec Layman. *tratt. de fide, cap. 11.* quos etiam citat Macedo, qui vident illas imagines depingi non ad cultum, sed ad significandum triumphum

de Mahometo, vel de falsis Dijs, sicut familie nobiles gestant in suis gentilijs imaginem Regis, quem olim vicerunt in bello, & propterea consilii, vt hæ imagines pingantur cum catenis, vel compedi- bus subtilibus, qui ab hostibus à longe non percipiantur, quo pacto cessat superstitionis periculum, cui videtur subscribere Card. de Lugo *disso. num. 95.*

Sed hanc opinionem nimis scrupulosam esse ait P. Verricellus loco cit. num. 29. nam qui vident huiusmodi vexillum prope, & cognoscunt nauim esse Hispanam, vel homines Hispanos, certè non credent eos abnegasse fidem, sed pro certo habebunt, Hispanos fuisse illud vexillum, cum Idolo ad decipiendo hostes. Qui verò à longe vident vexillum cum Idolo, tunc non possunt videre catenas illas subtiles, & propterea effugium hoc inane est.

Melius ergò Layman. *disso. cap. 11. num. 4. vers. Simili modo*, ait, quod in huiusmodi symbolis fidei professione non cogitur generatim agnoscere: Quandoquidem, etiam apud Christianos eiusmodi signa, puta, Mercurij, Veneris, & Martis, tanquam fabulosa adhibentur, alias non possemus in Palatis, & Villis imagines horum Deorum saluorum retinere: Ideò non possunt damnari Milites nostri, si iis tanquam indifferentibus, insidiarum causa in bello vtantur.

27. Terriò, Card. de Lugo loco citato num. 96. infert, quod si Princeps Infidelis præcipit deferri ab omnibus Christianis sibi subditis, vt tali veste vtantur, vt dignoscantur, possit adhuc Christianus, vt se occultet, vel non prodæ, omittere talem vestem, ex iusta causa saluandæ vitæ, siue id præcipiat ob finem politicum, siue ob finem Religionis, quia vel illa lex est præter politice, vel in odium Religionis, si sit politica, non obligat ex virtute fidei ad fidem tali signo confutandam, cuius positum, confessio obligat, quando Christianus interrogatur in odium fidei, si verò sit in odium fidei, eo ipso est iniusta, & non obligat in vim legis, nec aliunde etiam obligat virtus fidei ad fidem confutandam, & signo illo manifestandam, quia interrogatio illa generalis non est interrogatio, sed præceptum, vt Christiani se, positum prodant, agnoscantur, & puniantur: quo casu fides non obligat, vt quilibet se prodæ, esset enim in detrimentum fidei, si quilibet Tyrannus obligaret fideles, vt se prodarent, & ita omnes simul extingueret, vt contra Gaiccan. docene relati à Sanchez *d. cap. 4. num. 29.* Suarez *disso. sess. 5. num. 10.* Coninch. *disso. dub. 3. num. 76.*

28. Si autem & contra Princeps Infidelis

videretur, ut omnes Infideles tali veste viderentur, si lex illa sit vniuersalis pro omnibus subditis, quos omnes Princeps obligare vult ad professionem falsæ Religionis, & ad signum externum, quo in vestis indeterninare vult id profiteantur; hoc casu dicendum est, non licere Fidelibus uti tale veste, quia tunc Princeps non præcipit actum civilem, & politicum, sed superstitionem, nempe profitendi falsam sectam signis, & veste illa, Hurtad. loco citato; §. 77. in fin. Coninch. ut supra n. 73. Castro-palao d. pon. 17. au. 1. Card. de Lugo loco citato n. 97. qui num. 95. dicit, aliter fortassis esset dicendum, si Princeps ille non præciperet subditis usum vestis nouæ, vel alius noui signi ad illum finem, sed solum præciperet, ut certum vestis genus, quam ipsi iam subditi libere, & spontaneè solabantur indifferenter gestare, deinceps ex debito gestarent in signum falsæ Religionis: tunc enim non videtur, quod subditi Fideles deberent commutari, & sibi iam familiarem vestem relinquere, ne viderentur Principi in falsâ Religionem consentire, quia continuatio in veste sua priore non esset determinare signum, obedientiam, vel mutari Religionis, cum satis constare posset de alio, huc, & sic, vsu perseverandi in ea veste. An. lex illa videtur tendere ad cognoscendum Fideles per nouum signum, nempe per dimissionem prioris vestis, quæ lex, ut dictum est, non obligat.

Pro coronide placet hic apponere Decreta Sacræ Congregationis hæc præmia, & vniuersalis Inquisitionis in hac materia.

Die 18. Iulij. 1690.

29. Verum Apostoli a fide ad pernicitiam redeunt: cogendi sunt ad retrahendum explicitè, & publicè eorum Infidelibus eum periculo vitæ, sicut negant fidem. An vero sufficiat eorum Fidelibus publicè ablatam Apostasiam in propria habita, quæ sunt Capitanorum carceres, & inspicit apud Infideles obsequendo ab altibus Infidelibus, & depouendo habitum.
3. Sacra Congregatio censuit, Apostolos a fide redeunt ad penitentiam omnino debere abinire Apostasiam eorum Fidelibus Capitis, quibus dederunt: si malum in propriis carceribus publicè, & explicitè, de eorum Infidelibus non videretur, hæc necessarium, sed sufficit, ut eorum ipsi obsequantur ab altibus Infidelibus, depouendo habitum professionis falsæ Religionis, & eorum, ut sit cessat temporis, cognoscant letum Infidelis, vel abaptis, vel ab alijs eorum conuersionem, licet id videretur periculo vitæ.

Secundus casus.

Et circa habitum, si non sit Protestationis Religionis, quousmodi est noster linea, & adaris.

quia soli Catholicis Infideles videntur sed tantum discretius Nationis, & non omnia Turbante appellari, & queritur, An possit cum reuocare ad pitandum vitæ periculum donec nantissimè idoneam occasionem transigendi ad terras Christianorum, ibi Apostasiam abinire, & si Sacra Congregatio censuit, reuocari ad fidem iuxta consuetudinem omnem habitum indifferenter posse Nationis discretionem, dummodò non sit Protestationis falsæ Religionis, donec nantissimè occasione transigendi ad Fideles, vnde prohibet recedere a suspensione Sacramentorum, si propositum habeant profitendi fidem, quando dicitur de illa interrogantur 23. Ianuarij 1698.

Tertius casus.

Si licebit ad grave periculum, sine dampno vitæ, puta, mortis, & exilij, ut vestibus primò, & perse determinationis ad cultum falsæ sectæ, non tamen illo sine.

Sacra Congregatio censuit, reuocari ad fidem iuxta consuetudinem omnem habitum indifferenter posse Nationis discretionem, dummodò tamen non sit protestationis falsæ Religionis.

30. Adde aliud notabile Decretum sub Pontifice Gregorio XV. in Congregatione Sancti Officii latum die 26. Ianuarij 1623.

Cum Sanctissimus Dominus Noster accepit, Brachmanos, aliosque Orientales Indij Gentiles difficile propter adducti Christi fidem amplectendam, quod dimittere nolunt lineas, & circumbyna, quibus nobilitatem, & progeniem, acuale cuiusque manus agnosce perhibent, neque sandalis, & lanationibus abstinere, quoniam ad corporis ornatum, & munditiem pertinetur: Cupiens Sanctitas Sua, quantum sit Dei offensio, & populorum scandalum licet eorum conuersioni consideret, multa, ac solerti promissa discessione, auditque votis Dominorum Cardinalium: aditus huiusmodi prauitate Generalium Inquisitionum, censuit, humanæ infirmitatis miseratione indulgere, & sicut ad altum Sanctitatis Sua, & Sedis Apostolicæ deliberationem, posse Brachmanos, aliosque ut supra Gentiles conuersos, & conuertendos ad fidem, ad huiusmodi discrimina, & in signum politice nobilitatis, & officij lineas, & circumbyna assumere, & de se, & atque sandalis pro elegantia, & lauacrationibus pro munditia corporis vti, dummodò ad omnia superstitionem expurgandam, & ea tollenda, quæ scandalum præbere possunt, infra scriptas leges, & conditiones obseruent.

Lineas, & circumbyna non accipiant in Templis Idolorum, neque ut huiusmodi factum dicitur ab eorum Ministro, seu Locum, sine alto eius nomine iudice, neque a legis Consecratore, vel Magistro, quem Bonum, seu alter appellat, neque ab alio quouis Infideli Homine, sed a Sacerdote Catholico, qui ea benedictis lustrali aqua, & per precibus ab Ordinario loci pro toto

Diacepsi

Diacepsi approbandis, atque super lineam praefixam recitandis ut infra: fallat ne in manibus ipsius Sacerdotis fides professionis suscipiant, ita tamen, ut eum traditur linea, non appendatur, ut mos esse fertur in pollice dexterae conferendis, nec inferior linea pari manu sinistra eiusdem capiat, nec dextera ipsa eleveatur, ut primum omne mysterium, si quod his ceremoniis intenditur propter animi illis aboleatur, neque eam infidelitatis Fani Ministri sibi tunc consecranda adferat ut tradantur, cum pietatis Cultores iustitiam non debeant ab impietatis Magistris: Orationes, si quae dici solent, sine Mantu, sine Hienopauide, aut alio nomine vocentur in linea, aut curumbyni traditione, & malis diligentia perdisi nullo modo addiscantur, aut recitentur, sicut enim sanquam perniciosissima figmenta Diaboli, presenti Decreto dominantur, atque anathematizantur, ita sempiterna oblivione obivis, ac delori debent.

Sacrificia quoque, si quae usurpari consueverint in linea, sine curumbyni susceptione fieri non verquam possint: Et generaliter ritis omnes, & egermoniae, & preses, quae, ut fertur, Gaytercs, & Sandiz vocantur, & alia quae, ante altum, & in ipso actu, vel post, quacumque observant, recitatur confectae, districte prohibentur.

Non tradant, nec sumant, nec ferant insam utrius filis compositam in honorum, ut fieri quidam alunt, ritum sua Genis Deorum, nec nodum, quo fila colliguntur, aut curumbynum, sine nexum in Branne, aut Parthami Surim, aut alacris cuiusque Idoli venerationem, nec ad alium quoniam Gentilium finem, sed lineam in memoriam tantum, & obsequium Sanctissime, & Individuae Trinitatis, recitata omnino super illam in eius susceptione eiusdem Sanctissima Trinitatis oratione, eamque, & curumbynum simpliciter in signum civis nobilitatis, & officii, ac familiarum distributionem, quod dantur, & recipientes in ipso actu iuxta formam ab Ordinario loci, ut infra praescribendam, expresse protestentur.

Neque ad lineam quisquam appendatur, quod Idolatriam, aut superstitionem, & ut ab aliquibus fieri asseritur quoquo modo redolent, si quid tamen appendi placeat, per quam laudabile, esset, vel sanctissimae Crucis, vel Domini Nostri Iesu Christi, vel Beatiss. Virginis, seu aliqua quaque religiosa imago appendatur.

Lineam, si sponte fregimus, nec in penitentiam peregrinetur, nec pro sa recipienda communi, aut alia, si quae fieri solita sunt solemnitas, faciant.

Nullis etiam precibus, vel egermoniis adhibitis, (quicquid ante hac fecisse dicantur) lineam, & curumbynum reassumant, si quous alio modo amiserint, & reassumere voluerint.

Cum ad Deum supplicationes faciant, lineam, quasi ex obligatione pra manibus, ut fama est eos habere, non habeant.

Fructulo, seu Mungi, ut vocant, si quo per aliquot dies, ut fertur, ante lineae assumptionem De Inconst. in Fide. To.I. Par.I.

praesentis incedant, amplius non utantur, cum nobilitatis signum non sit, sed superstitionis ad lineam capessendam preparatio.

Qui fidem iam super perierunt, & lineas, & curumbyna habent superstitionis sibi rite collata, non, observatis, ut quae hoc Decreto praescribuntur, assument, prioribus lineis confectis, & combustis: Omnia enim scandala ipsiusmodi lineae, & curumbyni sententia Domini adiudicata sunt iuxta Matth. 13. 41. Idque ipsum efficitur ab his, qui fidem amplexari de cetero sunt, antequam sacra ablutione videntur.

Curumbyni nodus, si laudatus causa, sine qualibet alia solvatur, id ob commodum, non ad aliquem finem superstitionis fiat, & cum reliquis, ut orationibus, si quae in eo alibi dici assuescunt, sine, omnino omittantur. Scandalis ad civile ornamentum corporis tantummodo utantur, abstinentes propter ab ea materia, & forma, ab eaque parte corporis tingenda, unde cuiusvisque Idoli cultus denotari dicitur.

Lanacra non alia occasione, & sine, quam corporis reficiendi, & a naturalibus sordibus mundandi permittantur, relictis tamen penitis orationibus, & ritibus circa tempus, modum, & alijs, si quae adhiberi solent, sine ante ablutionem, vel post, sine in ablutione ipsa.

Alia plura in omnibus supradictis esse possunt, quae superstitionem, & Gentilitatem praesentant, aut Deum, vel proximum verbo, vel facto, aut aliter offendunt, quae tamen Sanctitatis Suae notitiam effigine: Ea igitur universa, & singula Sanctissimus damnat, ac districte quod possit unquam exoptari modo prohibet, cum civilem tantummodo praedictorum usum a qualibet, vel levis culpa, aut macula, ne dnm ab impravissima superstitionis labe purgatum, desolatumque permittit succidat. Praecipit ideo Sanctitas Sua, ut Brachimanes, alique Gentiles supradicti ad finem politici damnat at si his concessionibus usurus, & omnia, quae praesenti Decreto damnantur, & interdicuntur, damnare, rejicere, & penitis se repudiare coram Ordinario loci, aut proprio Parocho, si copia sit, alioquin coram Christiano Sacerdote, iuxta formam ab eodem Ordinario praescribendam protestentur: Vidistis, qui haecenus receperunt fidem, cum primam sui bac innotuerint, & qui post hac recepti sunt, antequam ad Baptismum admittantur, si eius etatis sint, & usum habeant rationis, sin minus cum ad eam aetatem pervenerint.

Insper Sanctitas Sua per viscera Iesu Christi hortatur, & rogat, ac pro ea, qua sinitur auctoritate strictissime iubet, ne praedictorum insignium, & aliorum, quae permittuntur occasione novella Christi germina cum membris Diaboli commisceantur in his, quae superstitionem, aut abrenuntiatum Idolorum cultum quolibet modo sapiunt, sicut enim detestari prioribus, sum melius fuisset illis non cognovisse viam iustitiae, quam post agnitionem retrorsum esse conversos.

Exordiumque, qui mundana, hoc est inani nobis

liente gloriantur, etiam atq; etiam obsecratur, & obsecratur, ut memores se fuisse esse membra eius corporis, cuius caput ille, qui mitti est, & humilis corde, & qui non respiciat personam hominum in communi consortio, præcipue autem in Ecclesijs, ubi humilissima esse debet conversatio nostra; obsecratur, & vides genere non despiciant seorsum ab eis audiendo Divinus, & Sacramenta percipiendo; Quia cum eodem verbo poscitur, eodemque pane recerantur, atque eiusdem Regni futuri ei sunt consortes, dixeris in locis stare, aut assidere, quasi pro inferioris conditionis horum designatione in domo Dei, que est Ecclesia non deceat, Sacerdos namque est cum humilibus respici, quamcumque alijs à longè cognoscat, atque ad modicum tempus huiusmodi contempitibus aggregare, quam in æternum cum contemptoribus separari de medio Iustorum, atque ita decreuit; & mandavit Sanctissimas suas in omnibus, que præcepta, aut prohibita, vel denegata supra sunt, donec aliud fuerit à se, & ab Apostolica Sede proutsum inmutabiliter observari, non obstantibus in contrarium quibuscunque.

Videnda sunt alia Decreta Sacre Congregationis de Propaganda fide pro Chinenfibus apud P. Lezan. in iv. 3. fac. Theol. pag. 172.

- 31 Vtrum autem in esu Carnium licita sit huiusmodi simulatio, & inconstantia, dicendum est, quod si vrget Tyranni præceptum, ut in contemptum legis Ecclesiasticæ carnes comedas, & nisi comederes mortem minari, nullo modo licitam esse huiusmodi simulationem, & inconstantiam, ut docet Sanchez *disto cap. 4. num. 4.* Coninch. loco citato *nu. 53. & 54.* Hurtado *d. disput. 48. num. 100.* Macedo *lib. 3. cap. 14. d. tract. de Clau. Petri.*

Ratio est, quia licet esus carnum sit per se non differens signum, tamen quia eo casu continet obedientiam expressam Tyranno præcipienti in Religionis contemptum, illicita est simulatio, Card. de Lugo *d. disput. 14. sect. 5. §. 2. num. 103.* Verricell. *d. tract. de Apost. Mission. tract. 1. de fide, qu. 1. num. 1. vers. Primit casus est.*

Si autem nullum vrgeat Tyranni præceptum cogentis carnes comedere, sed Catholicus transiens per loca Hæreticorum, ubi omnes eas comedunt, velit eas comedere, ne se prodar Catholicum, tunc secundum viorem opinionem licita est huiusmodi comestio, quia præceptum Ecclesiæ non obligat cum tanto detrimento, nec tunc præceptum Divinum, fidei, vel Religionis interuenit, quia illa comestio, nec secundum se, nec in iis circumstantiis est signum determinate significans negationem, vel formalem contemptum præcepti, cum multi etiam Catholici ex gula, siue necessitate concedant, vel possint sic edens morbo occulto

laborare; quo à præcepto excusetur: Et propterea hanc opinionem tenent contra Valentiam, Azor. Becan. & alios, quos adducit Hurtado *d. disput. 48. §. 99.* Sanchez *d. cap. 4. num. 25.* Coninch. *d. dubit. 3. num. 10.* Cardini. de Lugo *d. §. 2. num. 104.* Riccioli *d. tract. lib. 1. cap. 7. per tot.* Plures alios citat Verricell. loco cit. *num. 6. vers. Affirmant verò,* Macedo loco citato.

- 32 Hæc tamen comestio non esset licita, quando posset alicui nocere, vel esse scandalum, Coninch. Card. de Lugo, & Riccioli. loco citati.

Secundo, quando solum periculum esset irrisionis, qui potius Catholico cedit in honorem, quam in ignominiam, Coninch. & Card. de Lugo loco cit. P. Verricell. *loc. cit. nu. 11.*

Terio, quando Catholicus posset eam necessitate vitare prætexendo debilitatem stomachi, vel appetitum piscium, vel onoriam, Coninch. *loc. cit.* Card. de Lugo *loc. cit. num. 106.*

Quarto, quando etiam sine superioris coactione fideles Hæretici se se mutuo inuicem, & hortantur ad esum carnum in contemptum Ecclesiæ, vel ut probent, an sit ibi aliquis Catholicus, qui non audeat eas comedere, quia circumstantia illa videtur determinare esum carnum, ad significandam inconstantiam, & defectionem, vel à fide, vel ab obedientia Ecclesiæ, Coninch. *loc. cit. num. 51.* Card. de Lugo *loc. cit. num. 106.* Verricell. *loc. cit. nu. 1. vers. Tertius casus,* ubi de Oratore Regis Angliæ, qui morabatur Constantinopoli, & inuicem ad conuiuium riuu Hæreticos, tum Catholicos, & in eo pariter carnes, & pisces, ad Catholicos autem conuersus, dixit:

Domini comedit ex hoc carnum sceleris, non enim, quod intrat in os coquinat bonum.

Sed dum hæc transcriberem quidam, Iuuenis Franco-furdien. Hæreticus, postquam moratus fuit Romæ per multos annos, tandem Hæresim abiurauit, & fidem Catholicam professus est, reuersus in Patriam petit secum dispensari, ut posset cum Parentibus, & alijs Hæreticis carnes diebus vetitis ab Ecclesiâ comedere, ut se simularet Hæreticum: Petitione reata in Congregatione Sancti Officii coram S. m. Alexandro VII. habita: Vnus ex Dominis Cardinalibus dixit, Sedem Apostolicam non consueuisse concedere talem dispensationem.

Dixi Ego, non solum non consueuisse, sed non posse eam concedere, quia Iuuenis ille non solum volebat simulare fidem, sed coram Parentibus, quibus inuitis Catholicæ Ecclesiæ reconciliatus fuerat, protestari, se adhuc esse Hæreti-

eum: ideo cum tractetur de actu protestatio, non potest super eo Papa dispensare.

Et quamvis Summus Pontifex possit tollere præceptum Ecclesiasticum; non etiam honestum, vel necessarium, nec potest illud tollere ad finem faciendi actum protestationis falsæ Religionis;

nam hoc casu Papa dispensaret in præcepto Divino, quod ei non licet.

34 Quando autem sit licitum comedere idolochyta, videndus est Card. de Lugo d. disp. 14. sect. 5. §. 3. & nouissimè P. Vericell. loc. cit. qu. 16. & P. Macedo lib. 3. de Clambus cap. 14.

C A P V T IX.

ARGVMENTVM.

Quis dicatur Apostata à fide. An sciens se nulliter Baptizatum, nec curet iuxta ritum Ecclesiæ Baptizari, si ad reprobam transeat Religionem, possit dici Apostata. An Cathecumenus in fide instructus recedendo à fide possit dici Apostata. An Infidelis petens se Baptizari, si demùm inconstans peniteat, possit cogi ad suscipiendum Baptismum. An inconstantia coacta excuset ab Apostasia. Quæ abiuratio indicenda sit non formaliter Apostatis. An Apostata ad fidem redcundo, recipiendus sit ab Ecclesia. Qualiter Apostatæ à fide per Christianos capti expendantur in S. Officio. Quid de Scruiis Infidelium.

S Y M M A R I V M.

- 1 Apostata quis dicatur. Apostasia definitur.
- 2 Apostasia an requirat totalem deficientiam à fide, vel sufficiat deficientia in parte. Apostata subiicitur omnibus panis, quibus subiicitur Hæreticus, & num. 27.
- 3 Apostasia essentialis quid sit, & quid accidentale. Apostata potest à fide inconstans recedere, quamvis ad nullam scilicet convertatur.
- 4 Christianus in aliquibus articulis inconstans an dicatur Apostata, vel Hæreticus.
- 5 Secta una Infidelium relicta ad aliam transiens, non dicitur Apostata. Desertor militis non dicitur, qui illam nunquam suscepit.
- 6 Baptizatus nulliter, & nullitatis conscius, nec curans iuxta Ecclesiæ ritum Baptizari, si ad reprobam Religionem se transferat, an possit dici Apostata, vel Hæreticus. Fores Ecclesiæ ingressus non dicitur qui est nulliter Baptizatus. Egressus dici non potest, qui non fuit unquam ingressus.
- 7 Baptizatus nulliter, sed nullitatem ignorans, & putans se rectè Baptizatum, si inconstans à fide recedat Apostata censendus. Baptismum fluminis adeptus dicitur qui fuit nulliter Baptizatus, & nullitatem ignorat, licet non fuerit consecutus baptismum fluminis.
- 8 Baptizatus nulliter, sed nullitatem ignorans, si decederet, ex defectu Baptismi, non De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

- 9 Occluderetur ei calculus aditus. Baptismum nulliter suscipiens, stante ignorantia nullitatis non differt ab eo, qui Baptismum suscipit secundum ritum Ecclesiæ.
- 10 Baptizatus sciens nullitatem Baptismi, & non curans iterum Baptizari, sed Christianum se dicere, & pro tali existimatus, si sit inconstans in fide, an censetur Apostata.
- 9 Christianus volens haberi, legibus Christianorum subiicitur quamvis talis non sit. Hæreticus reputatur Catholicus, si pro Catholico se gerat.
- 10 Cathecumenus in fide instructus, & ante Baptismum ab ea recedens, an, & quomodo dici possit Apostata, & ad quas penas teneatur. Cathecumenus quis dicatur. Nonitius non potest dici Apostata, si intra annum probationis à Religione recedat.
- 11 Infidelis petens sua sponte Baptizari, si postea inconstans peniteat, an ad suscipiendum Baptismum cogi possit ab Ecclesia. Quid si devenisset ad alium Baptismi quamvis nulliter, & num. 17. Res integra non dicitur, quando quis devenit ad alium. Illusio ergam Deum, vel Pontificem non permittenda. Christiani pati non debent, quod Infideles aliquid faciant, quod fidei confusionem derisum, vel contumeliam inducat. Votum intrandi Religionem est constanter ferendum.
- 12 Petitio sola Baptismi, non dat iurisdictionem in penitentem.
- 13 Ecclesia iurisdictionem non habet in eum, qui E ij

- character baptismalis non est insignitus.*
Coactio ad suscipiendum Baptismum est actus iurisdictionis.
- 14 *Actus nullus nullum producti effectum, nec facit desinere rem esse integram.*
Fides promissa an sit servanda favore fidei.
- 15 *Infans consignandus est patri ad fidem convertendo, non autem matri, quamvis aliis apud matrem ali debetur.*
- 16 *Infidelis recensans baptizari, postquam id promisit, puniri potest pena extraordinaria tanquam delinquens, & ratione delicti subiacens foro Ecclesiæ.*
- 18 *Sacerdos invalidè ordinatus, qui pro sacerdote se exerens an cogi possit ut ritè ordinetur, & non, seq.*
- 19 *Dubius validitatis sui Baptismi, vel sue ordinationis debet rebaptizari, & reordinari sub conditione.*
Matrimonium nulliter contrahens ex defectu intentionis, an possit per Ecclesiam cogi ad illud ratificandum.
- 20 *Sponsalia contrahens an, & quando cogi possit ad matrimonium, etiam sub censuris.*
- 21 *Matrimonium recusant post sponsalia, & ob id excommunicatus si excommunicationem prauum sustinuerit, debet absolui, quamvis absolutioem non petat.*
- 22 *Cathecumenus non cogitur ad suscipiendum Baptismum ex Decreto Sac. Congregationis in casu, de quo hic.*
- 23 *Coactus ad Apostatandum coactione vera, & praxia Apostasiam non committit, nec peccatum.*
Coactus non dicitur agere, sed pati, & penas non incurrit.
- 24 *Negans fidem coactus, coactione conditionali patiens ob timorem mortis, vel tormentorum, illamque retinens corde, non potest dici Apostata.*
Sed tamen peccat mortaliter.
Vita profunda potius debet, quam fides negari.
Voluntas coacta adhuc voluntas est.
- 25 *Negans fidem coactus coactione conditionali, quam heresis suspensionem incurrit an lenius vel vehementius.*
Persecrantia in negatione fidei, vel Idolorum adoratione post cessatam coactionem, inducit vehementem heresis suspensionem.
Actus diutius continuatus processisse dicitur ex corde.
- 26 *Persona negans fidem coactè, quæ de leui, quæ de vehementi dicatur suspecta.*
- 27 *Mens qualis requiratur, ut coactè negans fidem, vel atorans Idola, non incurrat vehementem heresis suspensionem, & an venientialis sufficiat.*
- 28 *Apostata sanctè inconstans, & ad fidem Catholicam reduci, an sit resistendus.*
- 29 *Apostata sui peccati puniens ab Ecclesia debet admitti.*
Hæretici ad fidem reuersi recipiendi sunt.
- 30 *Apostasia non constituit crimen diuersum ab hæresi.*
- 31 *Fides est materia spiritalis, & Ecclesiastica, ammans ab omni imperio, & potestate seculari.*
- 32 *Lex canonica seruandam in materia fidei, non autem in ciuile.*
Lex Imperialis in Hæreticos, & Apostatas, quare prodicit.
Error Gabriëlis Percitæ.
Index secularis an punire possit Apostatas, præsertim in Lusitania.
- 33 *Facultas indicandi in causis heresis fuit Iudicibus secularibus adempta per ins canonicum.*
Lex ciuilis in causis heresis emanat post dispositionem iuris Canonici.
Lex ciuilis circa penas hereticorum quomodo sit valida.
- 34 *Index secularis an in causa heresis possit cognoscere questionem facti.*
Questio facti in causa Hæresis, vel Apostasie est inseparabilis a questione iuris.
Verba hereticalla protulisse non sufficit, ut quis censetur hæreticus, nisi illa scienter, & cum pertinacia protulerit.
- 35 *Ordinatio Lusitana contra Hæreticos an fuerit per Sedem Apostolicam approbata.*
Status Ecclesiasticus Lusitanis non potuit suscipere instantias Regis circa causas Hæreticorum sine consensu Sedis Apostolicæ.
- 36 *Caldas Percytra laudatur simul, & obseruatur.*
- 37 *Ordinatio Lusitana contra Hæreticos, & Apostatas abolita, & non seruatur.*
Index secularis an possit aliquo casu cognoscere questionem facti in causa heresis.
- 38 *Apostata quomodo expediti solcant in S. Officio, sunt sponæ comparcentes, siue præfuerint.*
Quid si sint pueri.
Quid de captis à Christianis, & signanter à tremantibus Melita coram Inquisitore se presentantibus, & corde fidem Catholicam retinuisse asserentibus.
- 39 *Apostata captus asserens se fuisse captum ab Infidelibus in statu infantile, nec fuisse susceperit instructionem in fide Christiana, & probans se Baptizatam, & in eo statu captum, an sit reputandus Apostata quomodo sit expediendus, & an remaneat captiuus, vel libertate donetur.*
- 39 *Fides iuxta per Baptismum non sufficit ad Apostasiam, sed requiritur vox expertus docentis.*
- 40 *Baptismus probari quomodo possit, & debeat.*
- 41 *Baptismus in prædicium tertio non probatur, nec per assertionem Baptizati, nec per unicuique testem.*
- 42 *Apostata, qui maiori in gratia incidit in Apostasiam, quomodo expediendus, & an remaneat in captivitate.*
Fides prodesset non debet illi, qui illam contempsit.

Apostata captus in pugna, quomodo dimittendus.

Apostata Mancipium non potest à Domino Infidelibus vendi, nec ab illis redimi, etiam dato plurimum Mancipiorum Christianorum exambio.

Licentia, quod Apostata à fide Christiana, capti per Turecos Christianorum nondum reconciliati, possint redimi ab Infidelibus nuntiantibus, se alias non permissores redimi mancipia Christianorum penes ipsos redemptos in servitutem, an sit concedenda.

43 *Servi Infideles, Iudaeorum, vel Hæreticorum, an possint fugere ad Ecclesiam, ut Christiani fiant, & libertate donentur.*

44 *Servi Christianorum damnati per Sanctam Inquisitionem tanquam Hæretici, sunt ipso iure liberi.*

45 *Hæretico post denunciationem intra tempus gratia comparere, & se convertenti condonantur omnia bona, sed eius mancipia Christiana adhuc libertate donantur.*

46 *An idem sit de Servis, qui olim erant Christiani, ac de recentibus baptizatis.*

47 *Quid de Servo, qui tantummodo declaravit suam voluntatem, quod velit baptizari.*

48 *Servus Infidelis bono zelo denuncians Dominum à fide Apostatantem, libertate donatur.*

49 *Servi Christiani comparati per Iudeos libertate donantur, quavis in bello iusto capti sint.*

50 *An id procedat sine Iudaei sint subditi Principibus Christianis, siue non.*

Iudaei regulariter non possunt tenere Servos Christianos.

51 *Christiani Servi inconstantes, & fidei desertores si à Iudaeis comparantur, non donantur libertati.*

52 *Iudaei ementes mercimonij causa Servum non Christianum, tenentur intra tres menses venalem illum exponere, & quid si non inveniant emptorem.*

53 *Quid si illum non exposuerint intra tres menses, vel emant ad sibi servendum.*

54 *Iudaeus non exponens Servum venalem intra tres menses, praesumitur illum emisse servandi causa, & contra hanc praesumptionem non admittitur probatio.*

55 *Valer solidi.*

Servum autem an ex generali populorum, consuetudine subrogatum sit loco solidi, & de illius valore.

1 **Q**VI verò in totum inconstans est in fide, is Apostata appellatur, Canus lib. 12. de loc. Theol. cap. 9. col. 3. vers. Sed primum Argumentum; Vgolin. de censur. Pontif. refertat. 2. par. cap. 1. §. 1. num. 7. Sanchez ad precepta lib. 2. cap. 7. num. 14. in fine, Suarez de fide disp. 16. tract. 5. num. 3. Hurtado de fide disp. 89. §. 5. Card. de Lugo eod. tract. disp. 18. sect. 4. num. 96. vers. Prima sententia ex nostris plu-

res congerit Farinae. de hæresi quest. 133. §. 2. num. 13. ubi ex Toletio definit, Apostatam esse errorem hominis baptizati, fidei Catholicae ex toto contrarium; Ado Soutam in Aphorism. lib. 1. cap. 8. nu. 11. qui Apostatam dicit esse temerarium à statu fidei recessum taliter quod à fide Orthodoxa in totum recedat, Alberginius in man. cap. 1. num. 1. Caren. in prax. par. 2. tit. 3. §. 1. Lupus in com. in Edictum S. Officij par. 2. lib. 11. art. 1. differ. 1. & 2. P. del Bene de Offic. Sancti Inquisitionis par. 1. dubit. 47. sect. 2. petit. 1. num. 1. Pueron. in Nulla Cons. cap. 1. num. 32. Corriada de cis. 67. num. 19.

2 Et quavis Doctores nonnulli, quos referunt Suarez, & Card. de Lugo, velint Apostatam etiam vocari, qui fidem solum ex parte deserit, hanc tamen esse quaestionem nominis dicit cum Suarez idem Card. de Lugo loco citato quia omnes Hæreticorum poenae, & quicquid in iure statutum est contra Hæreticos, habent locum in Apostatis cap. Contra Christianos de Hæreticis in 6. l. 2. C. de Apostatis, Sanchez d. cap. 7. num. 18. P. del Bene loco citato petit. 2. num. 1. Pueron. loco cit. sub nu. 33. vers. id tamen.

Solum ergo per Antonomasiam dicitur Apostata ille, qui in totum recedit à fide, ut de Iuliano Imperatore habetur apud Sanctos Patres, non tamen sequitur, quod etiam qui recedit in parte à fide, non possit minus propriè appellari Apostata, Card. de Lugo loco citato.

In hac autem Inconstantia, seu Apostasia duo possunt considerari; Et primum Inconstantia, siue recessus totalis temerarius à fide semel suscepta, quod est essentialis in Apostasia.

3 Secundum concursio ad aliquam Sectam, & hoc est accidentalē: Potest enim Apostata recedere à fide, etiam si ad nullam Sectam convertatur, Sanchez d. cap. 7. num. 16. Sanctarell. de Hæresi cap. 2. dub. vnic. Caren. d. par. 2. tit. 3. §. 9. num. 3.

4 Hinc inferitur, quod si Christianus Catholicus non sit Inconstans, nisi in aliquibus articulis fidei, is non Apostata, sed Hæreticus censetur cap. Non potest 2. qu. 7. cap. Beatus 2. quest. 4. cap. Non observatis 16. quest. Ultima cap. Contra Christianos de Hæresi in 6. l. 1. C. de Apostat. Cano de locis lib. 12. cap. 9. Villad. de Hæresi quest. 20. Albertin. in rub. de Hæresi lib. 6. quest. 11. num. 4. Simanc. de Cathol. Instit. cap. 7. & in Enchiridion. violat. Relig. cap. 4. Caren. de Hæresi. S. circa secundum num. 73. Grill. eod. tit. qu. 2. num. 8. Sanctarell. loco citato num. 1. Roias de Hæresi par. 1. num. 486. Ricciulli de iure person. lib. 6. cap. 2. num. 5. Farinae. de Hæresi qu. 133. num. 16. quidquid dixerit Salettes in tract. de mater. Trib.

fidei cap. 17. reg. 108. num. 70. P. Thomas del Bene d. traſſ. dub. 47. par. 1. num. 3. Pueron. loco citato num. 33.

Secundò inferitur. Eum, qui ab im-
5 proba Secta Inconstans in aliam reproba-
tam se transfert, veluti de Iudaismo ad
Paganismum, Apostatam dici non posse,
cum enim Christianam fidem nunquam
susceperit, nec Militiæ Christi nomen
dederit, desertor reputari nequit argumen-
to l. 4. §. Idemque ff. de re milit. Et hanc opi-
nionem tenent Oldrad. conf. 1. Alciat.
conf. 478. Clar. §. fin. qu. 7. un. 4. Albertin.
in rub. C. de Indiciis num. 3. Campeg. de Dote
qu. 77. vers. & ex his Sanctarell. loco citato
Ricciull. loco citato un. 6. & 7. P. del Bene
d. traſſ. par. 1. dub. 47. petit. 1. num. 4.
Sperell. decis. 2. num. 51.

Tertiò inferitur, nulliter baptizatum,
6 si sciat nullitatem Baptismi, nec curet
iuxta Ecclesiæ ritum baptizari, si ad repro-
bam Religionem se transferat, non posse
dici Apostatam: Quia cum per Baptismi
nullitatem nunquam fuerit Ecclesiæ fores
ingressus cap. 1. & 2. de Presbyt. non baptizat.
non potest dici propterea, quod sit egres-
sus argumento l. mandationes ff. de Instit. &
Iure l. decem ff. de verb. oblig. Alphonsus de
Castro de infra Hæretic. punit. lib. 1. cap. 8.
in 3. dub. Ricciull. loco citato lib. 6. cap. 3.
num. 1. Quicquid dixerit P. del Bene d.
offic. Sacr. Inquis. par. 1. dub. 2. petit. 1. corr. 1.
volens talem dici Hæreticum.

Primo fallit hæc illatio, si Baptizatus
ignorans Baptismi nullitatem putaret se
7 rectè baptizatum, nam si Inconstans rece-
dit à fide, Apostata censendus est. Al-
phonsus de Castro loco cit. ad fin. Ricciull.
loco citato num. 3. ubi assignat rationem,
quia licet is non sit consecutus Baptismi
thumini, est tamen adeptus Baptismum
flaminis, & si contingeret ipsum decedere
ex defectu Baptismi, Cælestis aditus illi non
fuerit occlusus cap. 2. de Presbyt. non baptizat
cap. debitum de Baptism. cap. fin. vers. Nullus
expellet de punit. dist. 7., quo fit ut talis,
quantum ad hoc nihil differat ab eo, qui
iuxta Ecclesiæ ritum Baptismum susceperit.

8 Fallit secundò, quando quis scit, se non
esse formaliter baptizatum, licet non cu-
ret iterum baptizari, tamen Christianum
se dicit, & ab omnibus pro tali existimari
contendit, ut reprobo Alphonsus de Cas-
tro substat, & quidem optimè Ricciull.
loco citato cap. 3. num. 4. & 4.

9 Et ratio est, quia cum pro Christiano
voluerit haberi, legibus Christianorum
subiici debet argumento l. Indei C. de Indiciis.
Sicuti dicimus de Hæretico, qui talis re-
putatur, quamvis non sit Catholicus, si
pro Catholico se gerat. Simane. de Cathol.
Instit. tit. 3. num. 5. Igneus l. 1. §. Hoc an-
ten ff. ad Sillaniam, cum alijs per Ric-

ciull. loco citato numero 6.

Quartò inferitur. Cathecumenum in
fide instructum recedentem à fide ante
Baptismum, non esse propriè Apostatam,
10 nam cum Cathecumenus sit intra tem-
pus ad eius fidei probationem præstitutum,
l. nulli ubi Bartol. num. 2. C. de Sacramen-
tum Baptismi, consequens est, ut quamvis
constanti animo statueret Baptismi susci-
pere, si tamen intra illud tempus mutata
voluntate fuerit ad priorem voluntatem
reversus, non est dicendus Apostata, tùm
quia nunquàm fuit ingressus Ecclesiam, tùm
etiam quia id iure permittente facit ad
exemplum Nouitii, qui si intra probatio-
nis tempus à Religione recessit, non po-
test dici Apostata cap. penult. de Reg. Anan.
cap. Consulisti eodem tit. & hanc opinio-
nem tenet Ricciull. d. traſſ. de iure person.
lib. 3. cap. 4. num. 28. & ità quoad penas
Hæreticorum, siuè Apostatarum, quod
illis non possit Inconstans Cathecumenus
puniri tenent Simane. de Cathol. Instit. tit. 3.
de Hæret. num. 6. Fatinae. de hæresi qu. 178.
num. 131. Sanctarell. cod. traſſ. cap. 1. dub. 2.
num. 5. ubi latè Card. de Lugo de veritate
fidei Dintne disp. 18. sect. 4. num. 4. Hurtado
disput. 89. §. 3. Lorea disp. 50. num. 11.
Qui dicunt in foro Conscientiæ posse
appellari hos Cathecumenos Apostatas,
secus in foro externo, P. del Bene d. traſſ.
par. 1. dub. 2. petit. 1. num. 5.

An autem Infidelis petens sua sponte
11 baptizari, demum Inconstans poenitens,
nolique amplius Baptismum suscipere,
cogi possit ad Baptismum recipiendum,
Ricciull. ult. lib. 2. cap. 31. num. 26. tenet
affirmatiuam opinionem, nempe, quod
possit ab Ecclesia cogi ad suscipiendum
Baptismum allegat Marquard. de Indiciis
par. 3. cap. 3. num. 1. qui tamen hoc non
dicit, sed disputat quæstionem de Iudæo,
qui non solum perit Baptismum, sed
etiam peruenit ad actum Baptismi, qui
se ipsum baptizauerat, quamvis nulliter,
ut in cap. debitum, extra de Baptif. fundatur
auctoritate Hostiensis in d. cap. qui tenet
hoc casu, Infidelcm esse cogendum ad
suscipiendum Baptismum.

Primò, quia res non est integra, ex quo
processit ad actum.

Secundò, quia non debet illud Deo,
sicuti non permittitur illud Deo, nec
erga Pontificem cap. bona l. 2. de postu-
lat. Prælat.

Tertiò, quia in fauorem fidei talis est
cogendus, ut Baptismum recipiat, & fi-
dem seruet argumento cap. 2. de conversione
Infidelium.

Quartò, quia non debemus pari, quod
Infideles aliquid faciant, quod fidei nostre
confusionem inducat, vel quod verti
possit in derisum, & contumeliam Circæ

toris cap. *Esai Indae* §. 1. in fin. de *Indae*.

Quinto, quia sicuti qui votum emisit, vel habuit propositum intrandi Religionem Inconstans esse non potest, sed cogitur servare votum cap. *Consulsi* §. 1. de *Regul. It.* & qui peruenit ad actum Baptismi.

Hæc Hostiensis, quem sequitur Marquard. loco citato.

- Non est ergo simpliciter verum, quod
12 dicit Riccillus, scilicet, quod per simplicem spontaneam petitionem Baptismi Infidelis cogatur ad Baptismum recipiendum, sola enim petio Baptismi non dat iurisdictionem in petentem, Sanctarell. de *heresi* cap. 1. dub. 2. num. 5.

- Sed nec rationes adductæ ab Hostiensii in casu suo videntur tollere difficultatem; Certa enim, Ecclesiam non habere iurisdictionem in eum, qui characterem baptismali non fuerit insignitus, Sanctarell. loco citato num. 5. Ergo non potest ipsum cogere ad Baptismum suscipiendum, quia esset in eum iurisdictionem exercere, Sanctarell. loco citato. Card. de Lugo de *veritate fidei Divina* disp. 20. sect. 4. §. 1. num. 140.

- Non obstat, quod res non sit integra, quia ille processit ad actum; Nam cum actus fuerit nullus, ex quo non est servata forma substantialis Baptismi, nec impressus character; Ideo adhuc ille dicitur
14 absque Baptismo. Actus enim nullus nullum productum effectum cap. non *probat* de *Reg. Iur.* in 6. Barbof. axiom. 12. n. 25. Nec recte integram definire facit Costa. Papien. de *integra* dist. 66. num. 6.

- Non obstat, quod quando tractatur de favore fidei, quis possit cogi ad servandam fidem promissam, quia Text. in cap. 2. de *convers. Infidel.* hoc non probat; sed tantum quod filius quamvis infans debet consignari Patri converso ad fidem, non
15 autem Matri, licet alias infans apud Matrem ali deberet, & hoc in favorem fidei; Sed non per hoc deducitur, quod ille infans, si demum deveniat adultus, possit cogi ad suscipiendum Baptismum, ex quo natus est in infidelitate, quidquid esset, post Baptismum Patris.

- Textus autem in cap. *Quidum cedendi de renum.*, bene procedit in suo casu, quia, qui petit licentiam renunciandi, est subiectus iurisdictioni Ecclesie, & Papæ, & ideo ne illudatur Papæ cogitur ad cedendum, si licentiam obtinuit; de qua opinione videbimus infra.

- Cætera argumenta tolluntur unica responsione, nempe quod bene poterit Infidelis iste puniri aliqua poena extraordinaria, tanquam delinquens, quia ratione delicti effectus fuit de foro Ecclesie quoad poenam, sed non quoad suscipiendum Baptismum.

Non obstat, quod qui vovit Religionem, possit cogi ad implendum votum, quia procedit ex quo vouens est de iurisdictione Ecclesie.

- 17 Hinc propterea cavendum est ab Henriquez lib. 2. de *Baptismo* cap. 25. num. 6. & à Sayro de *Censur.* lib. 3. cap. 4. num. 15. qui dicunt esse probabile, istos posse cogi ab Ecclesia ad suscipiendum verum Baptismum, cum ex parte sua illud iam susceperint; Quam sententiam verissimam, putat Sanchez lib. 3. *oper. moral.* cap. 7. in fine; Nam eorum opinio confunditur ex supradictis, & eorum opinionem reprobatur P. del Bene locis citatis corrol. 1. num. 18. vers. *Respondetur*.

Sed post hæc scripta vidi Fagundes in *precep. Decal.* lib. 1. cap. 10. num. 3. qui in hac materia procedit cum distinctione. Vel enim, inquit, Baptismus ita fuit nullus, ut præsumptio nihilominus sit pro validitate ipsius, verbi gratia, quando defectus fuit ex intentione Baptizantis, vel suspectantis, vel talis fuit defectus, ut constet omnino de illius nullitate, nimirum, quando constat non fuisse adhibita necessaria verba, vel aquam naturalem, aut quid simile.

Priori casui posset Ecclesia cogere nulliter baptizatum ad suscipiendum verum Baptismum, vel saltem ut haberet se pro baptizato.

Secundo vero casu, nullo modo poterit cogi, quia ex nullo capite id facere poterit, cum Ecclesia non habeat in talem, aliquam iurisdictionem, & quamvis ex parte sua receperit Baptismum deveniendo ad actum, id quidem procedit in foro interno, ut censetur coram Deo Apostata, vel Hæreticus, sed in foro exteriori ob hoc non poterit cogi ad suscipiendum Baptismum; Et hanc opinionem sequitur Alberghin. in *Manual.* cap. 9. nu. 10.

Novissimè vidi Baldellin *Theolog. moral.* to. 2. lib. 1. disp. 36. num. 8. qui tenet cum Henriquez, & Sayro. Sed nec rationes ab eo allegatæ sunt alicuius momenti.

- 18 Non prima, quod scilicet ille, qui ex aliquo accidente fuit invalide ordinatus Sacerdos, & se pro Sacerdote exercuit, potest cogi, ut rectè ordinetur ex Gloss. in cap. 1. de *Voto* in 6. & per Abb. in cap. 1. de *Presby.* non baptizet.

Quia Gloss. in dicto cap. 1. nullum verbum de hoc facit, saltem in meo Codice.

- Abbas verò in d. cap. 1. de *Presby.* non baptizet. tenet, cum, qui dubitat de Baptismo, & de ordine suscepto, debere baptizari, & reordinari sub conditione, iuxta Textum in cap. 2. de *Baptismo*, & eius effectum. Denum format questionem.

Quod autem, si iste talis vollet ordinari? Et refert opinionem Io. Andree, qui tenet:

nēt; quod iste potest remanere Laicus si velit, sed Antonius de Butrio; cuius opinionem sequitur Abbas; tenet, contrarium, scilicet, quod iste talis potest cogi ad suscipiendum ordinem propter intentionem, quam habuit ad ordinem; sed Doctores supradicti supponunt istum fuisse baptizatum, & sic sub iurisdictione Ecclesie, quæ questio valde differt à nostra, cum in hac agitur de Baptismo, in illa verò de ordine: Cum ergo nulliter baptizatus non sit sub iurisdictione Ecclesie, nec intentio ad suscipiendum baptismum tribuat in Ecclesia, ut cogat illum, nullatenus in casu nostro poterit cogi ad baptismum suscipiendum bene Cardinalis de Lugo *de trans. disp.* 20. *sess.* 4. §. 1. *num.* 121.

Doctrina verò Contrariæ alleg. à Baldeolo; nempe quod Ecclesia possit cogere nulliter contrahentem Matrimonium ex defectu intentionis, ut illud ratificet, si veto est, non enim tam imeni in meo Codice; procedit, quia sic contrahens tenetur ex promissione facta in foro externo ad servanda promissa, sicut quilibet contrahens potest cogi ad implendum contrahendum promissionis, cō quia subditus est Ecclesie.

Præterea nec omnino, qui promittit se contrahendum Matrimonium deveniendo etiam ad sponsalia cogitur præcisè ad illud contrahendum: Nam licet Doctores dicant, quod potest cogi etiam sub censuris Ecclesiasticis *cap. 1. & 2. de Adult. cap. ex litteris cap. Sicut, & cap. Requisit. de sponsal. Rota decis. 73. post secundum volum. Coust. Farinac. & decis. 163. par. 9. recent.*

Hæc tamen conclusio non habet locum, quando alter ex sponsis habet iustam causam non adimplendi promissa, quia tunc Ecclesia abstinere à coactione. Penia *decis. 517. to. 1. ubi adden. alias plures decisiones allegant Rubens ad dec. 431. par. 4. recent. to. 2. un. 70. Buratt. decis. 311. Dunozet. lun. decis. 296. num. 11.*

Et hoc propter exitus infelices, qui solent oriri ex matrimoniis coactis, etiam quod alter pariter ex sponsis fuerit excommunicatus, si tamen excommunicationem per annum substituerit, liberum, cum facit Ecclesia ad adimplemento promissionis Matrimonii, & absolvi debet, etiamsi non peccet absolutionem Sanchez de *matrim. lib. 1. disp. 29. num. 3. cum alijs per Barbof. in cap. ex litteris il secondo de sponsal. & matrim. num. 4. adden. ad Buratt. decis. 311. num. 5. ubi plures Rote decisiones allegant.*

Multò magis dicendum est in casu, qui accidit Murinæ Nam cum Iudeus quidam iam apud Catechumenos instructus duceretur ad Ecclesiam, ut ibi baptismum

susciperet, & omnia essent maxima sollemnitate parata, in ipsamet Ecclesia Inconstans nullo modo induci potuit, ut baptismum reciperet: Casu ad Sacram Congregationem delato, noluit ipsa, ut cogretur ad illud suscipiendum.

Ceterum an Inconstantia coacta excuset ab Apostasia.

Dic. Quod si coactio est vera, præcisæ, & absoluta, nempe quia renitens, & ligatus circumciditur, vel eius genua tali vi flectuntur ab alio ante Idola, vel manus alicuius fuerint apprehensæ, ut iurificaretur, hoc in casu huiusmodi Inconstantia non facit quinquequam Apostatam, nec peccantem *cap. Maiores S. ille verò extr. de Baptism. cap. Presbyt. 50. dist. cap. Constat. q. 1. Gloss. cap. de Iudeis vers. coacti 45. dist. ult. Albertin. de Hæret. q. 3. Simanc. de Cathol. Instit. tit. 17. num. 29. Penia ad Eymeric. par. 1. comment. 24. Ricciull. de Iure personarum lib. 6. cap. 5. num. 2. Farinac. de heresi q. 183. num. 31.*

Ratio est, quia in tali coactione dicitur pati, non agere, ut dicit Text. in *cap. Sacris de his, qua vi, metus causa sunt*, & propterea poenam non debet pati I. *factissimam ubi Bald. & Salycet. C. ad I. Ind. de Adult. Gloss. in cap. Ita ne putaverit 32. qu. 5. Ricciull. loco citato num. 3.*

Si autem coactio, seu vis non fuerit præcisæ, & absoluta, sed conditionalis, ut si quis timore mortis, vel tormentorum adigatur ad fidem abnegandam, aut ad sacrificandum Idolis, si corde etiam non abneget, Apostata dici nequit *cap. Primum 22. qu. 2. Gloss. in cap. Non solum, vers. negare 11. qu. 3. & in cap. Ita ne vers. Putaverit 32. qu. 5. Calderin. conf. 4. de Hæret. Afflict. in Const. Regni rub. de Hæret. cap. 1. Albertin. de Hæret. qu. 30. num. 6. Simanc. de Cathol. Instit. tit. 17. num. 29. & 35. cum alijs per Ricciull. loco cit. nu. 4. qui subiungit, sic taliter Inconstantem peccare mortaliter, tamen quia inagis vitam profunderet, quam ad hoc debuit adduci *cap. Sacris de his, que vi, metus causa sunt*, quia licet coactè neget, negare tamen dicitur, cum voluntas coacta, id est, quæ per viam, & metum agit, sit voluntas *cap. Maiores S. fin. de Baptism. & de cap. Sacris l. si Muller. S. si metu ff. quod metus causa l. si Patre cogente ff. de ritu nuptiarum, Barbof. axiom. 230. num. 3.**

Sed quamvis isti Apostatæ formales dici non possint, non liberantur tamen à suspitione Hæresis, ut dictum est supra: Quæ suspicio erit, vel levis, vel vehemens iuxta qualitatem personarum, Gerson. in *tract. de Protest. confid. 29. Penia ad Eymeric. par. 1. quest. 9. comment. 24. Azot. Instit. moral. par. 1. lib. 3. cap. 9. ad finem Ricciull. loco citato num. 7. Farinacius*

diffa qu. 183. num. 29. P. del Bene d. trall. dub. 47. petit 4. num. 3.

Tunc autem iudicabitur quis de vehementi suspectus, si vi, vel metu cessante, nihilominus in negatione fidei, vel Idolorum adoratione perseverauerit, quia diuturna contumacia, & constantia actum ex corde processisse demonstrat *cap. fin. de frigid. & malef. l. 2. C. de his, quæ vi & ita docet Ricciull. lib. 6. d. cap. 5. nu. 8.*

Idem dicendum, si Personæ Inconstantes sunt graues, veluti Prælati, Monachi, vel Theologi. Penia ad Eymeric. 26 d. comment. 24. Farinac. d. qu. 183. nu. 30. Ricciull. loco citato, P. del Bene loco citato num. 6. & 7.

Si verò sint foeminae, puellæ, pueri, vel rustici, & idiotæ erunt tantum suspecti de leui, Penia, & Ricciull. locis citatis.

De vehementi etiam erunt tales suspecti, si vis, & metus non fuerit mortis, vel tormentorum, sed exilij, fustigationis, infamiae, carceris, vel alterius generis non cadentis in virum constantem, Penia, Farinac. & Ricciull. locis citatis.

Hinc propterea metus reuerentialis non excusat à suspicionem de vehementi, Reptor. Inquisit. verb. filij vers. 2. Farinac. d. qu. 183. num. 27. Ricciull. disto cap. 5. num. 5.

Quibus autem poenis subiciantur Apostatae, dicendum est subijci omnibus illis poenis, quibus subiciuntur Hæretici, Canonistæ omnes in cap. 1. de Apostatis, latè Farinac. d. qu. 183. num. 15.

De quibus cum infra dicendum sit non est cur hic immoremur.

Sed an Apostata sanctè Inconstans ad fidem Catholicam redeundo, recipiendus sit ab Ecclesia.

28 Negatiuam opinionem tenet Arelatus in trall. de Hæret. notab. 44: Afflicti in Constit. Sicilia tit. 3. Mour. ex lib. qui Sanctam C. de Apostatis, vbi statutum est ab Imperatoribus Theodosio, Valente. & Arcadio: Nec unquam in statum pristinum Apostata reuertant, nec flagitium boni obliuiscantur per penitentiam. Et infra, lapsi enim, & errantibus subueniunt, perditis verò (hoc est Sanctum Baptisma profanantibus) nullo remedio penitentia, (qua solet alijs criminibus adesse) succurritur.

Ex quibus verbis constat Apostaram, quamuis sanctè Inconstantem, & penitentem minimè recipiendum fore, nec à poena pro eo crimine irroganda villatenus excusandum, quod idem videtur ibi agnouisse, Gloss. fin. quatenus in hac re distinguendum putat inter forum Iudiciale, & poenitentiale.

Sed quicquid sit de Iure Ciuili, certum est de Iure Canonico Apostatas sanctè Inconstantes esse ab Ecclesia recipiendos.

29 Nam Concilium Elibertinum cap. 46. De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

de Apostatis, & Concilium Arelatense, primum cap. 83. statuere Apostatas, si eos sui poenitentia, ab Ecclesia esse admittendos, & hanc opinionem tenet Villadiego de Hæret. qu. 20. num. 2. Penia ad Eymeric. par. 2. comment. 74. Simanc. de Cathol. Infit. tit. 7. de Apostatis, num. 3. & 4. Menochius de Arbitrar. cap. 546. Ricciull. de Iure person. lib. 6. cap. 4. num. 11. Sanctarell. de Hæres. cap. 2. dub. 5. num. 4. Farinac. qu. 193. n. 14. Christinus decis. 39. num. 4. lib. 2. Carena qui hos allegat in prax. par. 2. de Apostatis, tit. 3. §. 6. num. 22. Addo Azor. Infit. moral. to. 1. lib. 8. cap. 21. qu. 9. Caldas Percyra ad l. vnica C. ex delict. defuncti, num. 15. Bordon. in Tribunal. cap. 8. qu. 12. P. del Bene d. trall. de offic. Inquisit. par. 1. dub. 47. petit. 6.

Rario est, quia sicuti Hæretici ad fidem reuersi recipiendi sunt l. Manicheos §. Præterea ad fin. de Hæret. cap. ad abolendum vers. nisi contumax de Hæret. latè Farinac. de Hæres. qu. 193. §. 1. num. 2. & nos infra latius dicemus.

Ità & Apostatae, quia Apostasia à fide diuersum crimen non constituit, Diuus 30 Thomas 2. 2. qu. 20. art. 1. Alphonsus de Castro de iustia Hæret. puni. lib. 1. cap. 17. Penia in Direct. par. 2. comment. 24. §. qui verò, cum alijs per Ricciull. d. lib. 6. cap. 4. num. 4. Suarez de fide disp. 16. sect. 5. in fine, Sanctarell. d. cap. 2. num. 2. Carena loco cit. §. 1. un. 8. Bordon. loco citato num. 6. Caldas Percyra loco cit. num. 15. cum alijs per P. del Bene d. trall. par. 1. dub. 47. petit. 1. num. 5.

Non obstat Text. in d. l. bi, qui sanctam, quia cum tractetur de materia fidei, quæ est spiritalis, & Ecclesiastica ab omni 31 Imperio, & Potestate seculari immunis est, & exempta, & propterea Lex illa nullius est robore aduocata in cap. Ecclesia Sancti Mariæ de Constit. benè Caldas Percyra loc. cit. num. 15. vers. Quare.

Sed seruandum est Ius Canonicum non Ciuille, Penia ad Eymeric. par. 2. qu. 40. comment. 74. Simanc. de Cathol. Infit. disto tit. 7. num. 4. Alphonsus de Castro de iustia Hæret. puni. lib. 1. cap. 23. Azor. d. lib. 8. cap. 21. qu. 9. vbi quod licet Imperatores 32 Catholici, quales fuerunt Constantinus, Theodosius, Valentinus, Arcadius, & Honor. leges suas sanxerint in Hæreticos, & Apostatas tum Clericos, tum Laicos hoc tamen faciebant, quia Ecclesia nondum suo Iure pleno, & libero vebatur, nec Clerici erant omni ex parte exempti à iurisdictione, & legibus Principum, nec quorundam criminum causæ ad Iudices Ecclesiasticos deferbantur.

Hinc videre est, quam fœdè lapsus sit Gabriel Percyra in trall. de manu Regia to. 2. cap. 74. dum totus intentus in defenden-

dis legibus Regni Lusitanie immunitati, & libertati Ecclesie contrariis, & præsertim Ordin. lib. 4. tit. 1. §. 3.º, ausus est affirmare Iudices seculares punire posse Apostatas à fide ea moris ratione, quod leges Civiles punientes Hæreticos valide sint, dummodo non aduersentur Iuri Canonico, eo quod non fuerit sublata cognitio facti Iudicibus secularibus, & quod illa lex fuerit approbata per concordiam initam speciali rescripto Apostolico, nam, quot sunt verba, tot verè sunt mendacia.

Et primò, quia leges Civiles promulgatæ contra Hæreticos, quatenus tribuunt facultatem Iudicibus secularibus eos puniendi, sunt omnino nullæ, aduersantur enim Iuri Canonico, per quod Iudicibus secularibus ablata est omnis facultas iudicandi in causis Hæresis, & idè post hanc Iuris Canonici dispositionem, leges illæ penitus euenerunt, ut ait Alphonsus de Castro de iusta Hæres. p. 1. cap. 23. vers. Reprehenditur ergo ipsemet Arlatanus, nec amplius esse seruandas dicit Decianus in tract. crim. lib. 5. cap. 26. & ceteri Doctores passim.

Nec Gutierrez par. 1. quæst. lib. 2. cap. 1. num. 16. fauet opinioni Gabrielis Pereyre, quia Gutierrez loquitur de validitate legum Civilium infingentium pœnas Hæreticis, non autem quoad iurisdictionem puniendi; Nam leges Civiles quatenus imponunt pœnas Hæreticis fuerunt approbatæ à Iure Canonico, ut in cap. vergenis de Hæres. Surdus conf. 376. num. 3. Decian. loc. cit. num. 3. Secus autem quoad iurisdictionem, quam in totum secularibus Iudicibus ademuit Summus Pontifex, ut in cap. Inquisitiones §. Prohibemus de Hæres. in 6. latè Farinac. de hæresi quæst. 186. num. 153.

Quod verò Iudex secularis possit cognoscere de quæstione facti Apostasie, pariter à veritate aberrat; Quia quæstio facti in causa Hæresis, vel Apostasie est inseparabilis à quæstione Iuris, Oldrad. conf. 210. num. 1. Nauarra in prælod. Man. notol. 4. num. 10. Menoch. conf. 32. nu. 171. cum aliis per Barbof. in l. Titia num. 37. ff. solus. Matrim. Fontanell. de pallis nuptial. claus. 4. gloss. 13. par. 2. num. 41.

Idè sicut Iudex secularis de quæstione Iuris in causa Hæresis, vel Apostasie nequit cognoscere, ita nec etiam de quæstione facti Ancharan. in cap. ea, quæ nu. 11. de rez. sur. in 6. Alexand. d. l. Titia num. 12. Barbof. ibidem num. 37. Fontanell. loco cit. nu. 4. Carena par. 2. de Apostat. & schismat. §. 2. num. 16.

Inseparabilem autem esse quæstionem facti à quæstione Iuris in causa Hæresis patet ex eo, quia non sufficit, quem protulisse verba Hæreticalia, ut censetur

Hæreticus, quod est factum, sed requiritur, quod ea dixerit scienter, & cum pertinacia, quod est Iuris, Barbof. & Fontanella locis citatis.

Pariter & purum mendacium est, quod huiusmodi iurisdictionis fuerit attributa Laicis per concordiam Auctoritatem.

34. Apostolica firmata, quia ut diffusè scripsi occasione controuersiarum inter Collectorem Castellanum, & Ministros Laicos Lusitanos excitarum, Concordia approbata à Summis Pontificibus Nicolao Quarto, & Martino Quarto non solum non confirmat huiusmodi legem, sed cunctas leges contrarias dispositioni Sacrorum Canonum omnino tollit, & reprobatur.

Et cum illa lex, seu Ordinatio hoc vitio laboret, faciliè tollitur obiectionum Gabrielis, quod Ordinatio fuerit Apostolica auctoritate confirmata. Præterea gratis asseritur à Pereyra fuisse super ista Ordinatione concordatum inter Regem Ioannem Primum, & Prælatos, ac Capitula Regni Portugallie, quia de huiusmodi concordia, nec vestigium quidem apparet; Articuli enim relati ab eodem in 1. de Mann Regia fol. mibi 245. sunt simplices Instantiæ, seu querelæ Status Ecclesiastici, & responsiones istis instantiis datæ à Rege, quæ nec fuerunt acceptatæ à Statu Ecclesiastico, nec poterant acceptari absque consensu Sedis Apostolicæ cap. Si diligenter de iuro comp. Cane. var. par. 2. cap. 1. m. 124. vers. Quia posito, Bened. Aegid. Lusitanus in repert. l. 1. C. de Sacros. Eccles. 5. par. §. 2. num. 11.

Imò cum de istis, & alijs Statutis, ac Ordinationibus contrariis libertati, & iurisdictioni Ecclesiasticæ Status Ecclesiasticus Regni conquestus fuisset apud Martinum Quintum, & Eugenium Quartum, idem Pontifices suis Diplomatis, nempe Martinus ad Archiepiscopum Bracharen. 4. kal. Maij Pontificatus Anno nono, Eugenius verò Ad perpetuam rei memoriam Dat. Bononia 4. Idus Ianuarij anno ab Incarnatione 1416. Pontificatus anno sexto, Statuta, Ordinationes, ac Leges contra Ecclesiasticam libertatem in eo Regno latis penitus improbarunt, cassarunt, ac irritauerunt.

36. Debebat ergo Gabriel Pereyra si non auctoritate eruditissimorum virorum Petri Barbofæ in d. l. Titia, & Sayri in Glor. Regia lib. 9. cap. 13. num. 26. saltem reuerentiæ Paternæ obsequium præstare; Etenim Caldas Pereyra eius Pater vir certè doctus licet, & alijs ipse iurisdictioni Ecclesiæ infensus, in hac tamen quæstione veritatem agnoscens, asseruit legem illam abolitam, & in eo Regno non feruissè, & Senatoris Regij Portugallie

Apostatam remisisse puniendum ad Iudicem Ecclesiasticum, non quod aliter iudicatum audiuerit, sed quod re vera, attenta inris Canonici dispositione, Iudices laici in causis Apostasie, tanquam merè Ecclesiasticis, se intrinicare non possunt, vt bene in repetitione l. vñc, C. quando ex delicti. defuncti. num. 15. Opinionem verò Gabrielis, post hæc scripta, nouissimè reiecit P. Diana par. 3. de Immuni. Eccles. resolut. 2. & par. 4. eodem tract. resolut. 12. Fragos. Lusitanus de Regim. Reipub. par. 1. lib. 2. disput. 4. §. 4. m. 12. n. 170. vers. Ceterum hæc Ordinatio non videtur in usu, P. del Bene cap. 10. dub. 2. sect. 2. num. 3. qui cum Pereyra coniungit Censuros de Violentia per. 2. qn. 56. num. 39. quem tamen non inueni in meo Codice talia dicentem, & d. tract. de Offic. Inquisit. par. 1. dub. 47. petit. 6.

An autem aliquo in casu Iudex secularis possit cognoscere de questione facti omnino separata à questione iuris in hac materia hæresis, & apostasie, vide Carenam iudicio meo bene distinguendum dicta par. 2. de Apost. & Schismat. tit. 3. §. 5. per totum.

38 Cum itaque Apostata à fide recipiantur ab Ecclesia, inoluit mos in S. Officio, quod si tales spontè compareant, benignè recipiuntur, ac imposita illis abiuratione proportionata, vel de formalis si farentur corde adhesisse scilicet Iudeorum, vel Mahomettanorum, vel de vehementi, si negent corde adhesisse superstitionibus, ac Ritibus dictarum Sectarum, & penitentius salutaribus liberè expediuntur, de qua spontanea comparitione, & eius effectibus dicemus infra, P. del Bene dicto tract. par. 1. dub. 47. petit. 4. n. 1. qui tamen errat, dum dicit, pueros Apostatas abiurare de leui, quia huiusmodi præuia instructione, & professione fidei expediuntur, vt mox dicemus.

Si verò sint præsentis, tunc pro modo culpæ puniuntur præmissa tortura super intentione, vt supra dictum est.

Sed quia sæpè accidit, quod huiusmodi Apostata capiuntur à Christianis, præsertim à Triremibus sacre Religionis Meliten. dum incidentes in habitu Turcarum in nauibus eorum contra Christianos arma sumunt, Melitam verò appulsi statim curant se presentare coram Inquisitore, asserentes se esse Christianos, à fide quidem apostatasse per actus exteriores, sed corde Catholicam fidem retinuisse, petunt expediri, & liberari à seruitute.

Ad materiæ dilucidationem distinguendi sunt plures casus.

Et primò, aut Apostata captus dicit, se fuisse captum in infantili ætate, nec fuisse sufficienter instructum in fide Christiana, & verè probat, se fuisse Baptizatum, & in

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

ea ætate captum, hoc casu is non reputatur Apostata, sed expeditur cum sola professione fidei, absque vlla abiuratione, & ad cautelam absoluitur à censuris, & curatur instrui in Christiana fide; sic fuit resolutum in Sacra Congregatione Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis sub die 12. Maij 1604. ex doctrina Alphonsi de Castro infra citandi.

Neque hoc casu remanent captiui, sed donantur libertate post reconciliationem, vt fuit declaratum in eadem S. Congreg. sub die 8. Febr. 1624.

Ratio est, quia etsi is possit appellari Apostata, vel Infidelis, adhuc tamen est Infidelis, vel Apostata materialis tantum, & non formalis, quia nihil de fide Catholica audiuit. Non enim sola fides in Baptismo infusa satis est ad erudiendum, sed requiritur vox exterioris docentis, & propterea si ista deficit, excusatur ab Apostasia, Alphonsus de Castro de iusta Heret. punit. lib. 1. cap. 8. num. 2. Simanc. de Cathol. tit. 301. num. 7. Aragon. 2. 2. qn. 11. d. 2. dub. Sanchez ad præcept. lib. 2. cap. 1. num. 8. Layman. lib. 2. tract. 1. cap. 12. num. 1. & fin. Suarez de fide, disp. 17. sect. 2. num. 4.

40 Dixi si probet se Baptizatum, & in ea ætate captum, nam licet Baptismus probetur per assercionem Baptizati, cap. Placuit, cap. de Infantibus, de consecrat. dist. 4. Gloss. in cap. Presbyteri, dist. 68.

Vel saltem per vnum testem, Gloss. in cap. Cum itaque, & in cap. Parados, & in cap. Placuit, de consecrat. dist. 4. Brixien. in Dictionario, vers. Baptismus, Gloss. in cap. Licet vniuersis, de testibus, cum alijs per Mascard. de probat. concl. 163. num. 1.

41 Quando tamen agitur de præiudicio tertij, nec assercio Baptizati, nec vnus testis sufficit, Gloss. in dicto cap. Placuit, Mascard. loco cit. num. 1.

Secundò, aut captus in Apostasiam incidit in maiori ætate, tunc reconciliatione secuta per abiurationem proportionatam, & absolutione à censuris, non consequitur libertatem, sed remanet seruus in peccato nam Apostasia, Bannes 2. 2. qn. 40. artic. 1. dub. 12. & tract. de Dominio qn. 2. 10. 2. Saloni. de Dominio qn. 3. artic. 1. post 4. conclusionem, Valent. 10. 3. disp. 3. q. 16. pnn. 3. Sayr. in Clau. lib. 9. cap. 6.

Ratio enim postulat, vt quod in honorem fidei introductum est, illi, qui fidem contempsit, fides non prosit, Acugna in cap. Maucipia Christiana dist. 54. num. 3. & ita fuit resolutum in Sacra Congregatione sub die 8. Sept. 1596.

Tertiò, vel talis Apostata captus est pugnando, vel si non pugnando coactè tamen, & hoc casu, si probet nauim ascendisse, vt facilius ad partes Christianorum aufugeret animo reuertendi ad Religio-

F ij

nem Catholicam, tunc si comparcat sponte, non solum admittitur post reconciliationem, sed libertate donatur, quia sola voluntas pro facto reputatur, *cap. 2. & 3. de voto. Hostien. in cap. Debitum n. 8. de Baptis.*

Quarto, si quis in minori etate captus à fide apostatauit, & coactè Piraticam contra Christianos exercuit, vel contra eos pugnavit, tunc post reconciliationem libertate donatur, ut in eadem S. Congregatione resolutum fuit die 1. Febr. 1629.

Aduertant tamen Domini horum Mancipiorum, ne illos vendant Turcis, quia etsi cadant in commercium, ut alia mancipia, non tamen possunt vendi Turcis, sicut nec ab illis redimi, etiam dato plurimum Christianorum Mancipiorum excambio, ut resolutum fuit in eadem S. Congregatione sub die 29. Martij 1591.

Fit propterea fuit denegata licentia cuidam Republicæ, quæ petebat sibi concedi, ut Apostata à fide adhuc non reconciliatus ab eius trementibus captus posset redimi à Turcis, quia Turcæ minabantur, se non permitturos redimi subditos dictæ Republicæ in seruutem penes eos redactos, ut ex Decreto sub die 11. Nov. 1607.

- 43 An autem Infideles, qui serui sunt Iudeorum, vel Hæreticorum, possint fugere ad Ecclesiam, ut Christiani fiant, & libertate donentur. Affirmatiue respondendum est per Text. in *cap. Deo Nobis, §. His ita dispositis, C. de Episcopis, & Cler. cap. ult. de Hæret. & cap. 2. & ult. de Iudæis, & Sarracenis, & post Lessium de Iudæ. & Iure lib. 2. cap. 5. post num. 20. dixit Trullenc. lib. 5. oper. moral. cap. 2. dub. 6. n. 2. in fin. quem sequitur Fermosin. in *cap. Nullus 4. de Sernis non ordinan. qn. 1. num. 29.**

- 44 Serui verò Christianorum, qui in Tribunali Sanctæ Inquisitionis damnantur tanquam Hæretici, sunt ipso iure liberi, l. fin. §. His autem, C. de Episcopis, & Clericis Mancipios, C. de Hæret. Fermosin. loco cit. qn. 1. ad 5. questionem n. 20. & 22. Acugna in *cap. Si Iudeorum dist. 54. n. 2.*

- 45 Imò si aliquis Hæreticus intra tempus Gratiæ, post deminciationem comparcat, & conuertatur, eique omnia illius bona condonantur, nihilominus Christiana Mancipia libertate donantur, Sanctarell. de Hæresi cap. 37. dub. 3. Azor. tom. 1. lib. 8. cap. 1. q. 7. Penia in *Direff. par. 3. comm. 168.* cum aliis per Fermosin. loco cit. n. 20. ad fin. Thom. del Bene de Officio S. Inquisit. par. 1. dubit. 152. num. 11.

- 46 Quod procedit, siue Seruus fuerit olim Christianus, siue de recenti, & nunc Baptizatus, *cap. fin. dist. 54. Ricciull. de Iure personarum lib. 2. cap. 28. num. 4.*

- 47 Imò, & si solam voluntatem suam declarauerit, se velle Baptizari, Ricciull. loco citato, Fermosin. loco cit. n. 24.

Idem dicendum est de Seruo Infideli, qui bono zelo denuntiauerit Inquisitori-
48 bus Dominum à fide apostatantem. Nam & is libertate donatur propter opus egregium ab eo perpetratum Castro-palio 10. 1. *traff. 4. disp. 5. pum. 26. nu. 18. Diana par. 7. traff. 7. resol. 17. in fin. Fermosin. loco cit. n. 25. Thom. del Bene de Officio S. Inquisit. d. par. 1. dubit. 152. nu. 10.*

- 49 Serui pariter Christiani à Iudæis comparati libertate donantur, quamuis bello iusto capiantur, ne ad aliquod malum contra legem Christi exciterentur, *cap. Mancipia dist. 54. Couar. in reg. Peccatum par. 2. §. 11. num. 5. Salom. in traff. de dominio n. 1. art. 1. post 3. conclusionem, Sayr. in Claudi Regia lib. 9. cap. 6. num. 12. Fermosin. loco cit. n. 26.*

- 50 Qui contra Siluestrum, Sorum, & Molin. tenent hoc procedere, siue Iudæi sint Principibus Christianis subiecti, siue non cum regulariter Iudæi non valeant tenere Seruos Christianos, Follier. in *Constit. Regal. sit. de Iudæis, Surd. de alim. cit. 1. q. 18. num. 9. Ricciull. loco cit. num. 3. Barbof. ad cap. Mancipia num. 1. in fin.*

- 51 Hoc tamen priuilegium non competit Seruis Christianis inconstantibus in fide, & fidei desertoribus, ut ex multis probat idem Fermosin. loco cit. num. 27. & 28.

- 52 Amplius si Seruus non Christianus ematur à Iudæis mercimonij causa, debet illum intra tres menses exponere venalem, quod si non inuenerit emptorem, tunc solutis ei duodecim solidis pro quolibet bono Seruo, si ille ad Ecclesiam, confugiens suam voluntatem parefecerit liber efficitur, *cap. Fraternitatis dist. 54. cap. fin. de Iudæis, Ricciull. d. cap. 23. n. 7. Comitolus respons. moral. lib. 3. q. 43. vers. Quoniam propositio, Barbof. d. cap. fin. n. 3.*

- 53 Si autem venalem extra tres menses non exposuerit, vel si emit ad sibi seruendum, tunc nec potest amplius illum vendere, nec alius eum emere, sed sine pretio

- 54 sit liber, dicto *cap. fin.* & ibi Canonistæ de Iudæis, Barbof. ibidem, Ricciull. d. cap. 23. n. 7. qui subiungit, quod elapsis dictis tribus mensibus insurgeret præsumptio, quod Iudæus emerit Seruum seruandi causa, contra quam præsumptionem non admittitur probatio in contrarium, d. *cap. Fraternitatis dist. 54. Glos. in d. cap. fin. in figurat. casus, & ibi Abbas num. 1.*

- 55 Duodecim verò solidi, de quibus fit mentio in dicto *cap. fin.* erunt duodecim scuta aurea, quæ ex generali omnium populorum consuetudine illis subrogata sunt, ut ex Alciato, & Budro, dixit Caluinus in *Lexicon. Iuris, verbo solidus substitutione.* Quod pretium tanquam eo tempore rationabile hodie poterit variari, reducendo illud ad pretium modo congruum, & rationabile, Ricciull. loco cit. n. 9.

CAPVT X.

ARGVMENTVM.

De Schismaticis. Quis dicatur Schismaticus. Quis inobediens Papæ. Quando Papæ Schismatico non liceat obedire. An Schismaticus dici possit, qui recedit ab obedientia Episcopi. An Schisma possit esse sine Hæresi. An Schismaticus recipiendus sit ab Ecclesia, & quomodo recipiatur. De pœnis Schismaticorum. An Constitutiones Apostolicæ comprehendant Orientales. An filij Schismaticorum priuentur bonis, & inhabiles reddantur ad honores, & dignitates remissuæ.

SYMMARIVM.

- 1 Schismaticus quis dicatur, & unde.
- 2 Vnitat Ecclesia in quo consistat, & quomodo scindatur.
- 3 Schismaticus dicitur qui renuit obedire Summo Pontifici vti Papæ, illumque cognoscere in Capite Ecclesia.
- 4 Schismaticus est non solum qui directâ intentione, sed & qui opere, vel effectû se subtrahit ab obedientia Pontificis.
- 5 Concilium sine auctoritate Papæ congregantes, vel legitime dissolutum prosequentes, Schismatici sunt.
- 6 Schismaticus, in quo differat ab Inobediente.
- 7 Inobediens Pontifici sibi infesto, & suspecto, quem tamen credit Caput Ecclesia, non est Schismaticus.
- 8 Rebells Papæ, vti Principi temporali, non est Schismaticus.
- 9 Negans subiectionem Pontifici, quia probabiliter dubitat de illius canonica electione, an, & quando dici possit Schismaticus.
- 10 Renuens obedire alteri ex duobus electis Pontificibus, prudenter Schisma, vsquequâ ab Ecclesia definitur, cui sit obediendum, an, & quando dicatur Schismaticus, & num. seq.
- 11 Dubius de valida electione Papæ ab Ecclesia ob eandem dubietatem adhuc non recepti, an, & quando dicatur Schismaticus, & num. seq.
Obedientia homini tanquam Pontifici, & tanquam de fide tali non debetur, donec a tota Ecclesia sit acceptatus.
- 12 Pontifex legitimus de fide est credendus, qui talis est electus, & ab vniuersali Ecclesia receptus.
Eique obedientia, sine vitio Schismatis, negari non potest.
- 13 Privilegium obtentum a Papæ Schismatico an, & quando suffragetur, & num. 10.
- 14 Separans se a suo Episcopo an, & quando dici possit Schismaticus.
- 15 Obedientia Episcopo Hæretico, vel per Summum Pontificem ab officio, & excretio Pontificalium suspensio, & ab Ecclesia interdictio, sine nota Schismatis negari potest, & num. seq.
- 16 Suspecto Episcoporum Belgia refertur, & illius praxis, & de privilegij Provincia illius, & num. seq.
- 17 Inobediens sedē Episcopo, vt quia in illum contraxerit, illum à Civitate eiecerit, illiusque iurisdictionem occupauerit, an, & quando dicatur Schismaticus.
- 18 Schismaticus indicatur qui se separat à membris Ecclesia, & quando contingat hæc separatio.
- 19 Schisma an, & quando possit esse sine hæresi, & an hæresis dari possit sine Schismate.
- 20 Schisma feror est Hæresis.
Schismatici equiparantur Hæretici.
Schismatici Blasphemi de fide suspecti, pœnendi ut hæretici.
- 21 Negans Summum Pontificem esse Caput Ecclesia, & Vicarium Christi, Hæreticus est.
- 22 Schismaticus rediens ad unionem Ecclesia, & negatam Summo Pontifici obedientiam præstans, an, & quomodo sit recipiendus.
- 23 Schismaticus qualiter teneatur schisma abire.
- 24 Orientales Schismatici, rediunt ad unitatem Ecclesia, quomodo recipiendi.
- 25 Schismaticus suspicionem hæresis, abire debet pro modo suspicionis.
Suspectus de schismate non tenetur abire, sed solum confessus, vel conuictus de illo.
Presumptio ex presumptione non nascitur.
- 26 Schismaticus amittit potestatem, ordinem, & iurisdictionem, & de effectibus illius pœnis.
Potestas sacramentalis, quid importet.
Quid potestas iurisdictionalis.
Potestas sacramentalis per schisma, vel hæresim, quatenus amittatur.
Differentia inter potestatem sacramentalem, & iurisdictionalem.

- 27 *Schismaticus verè conficit, & consecrat Eucharistiam, confirmat, & ordinat.*
Ordinatio ab Episcopo Schismatico veri Ordinis characterem, an, & quando recipiant.
Ordinatio scilicet ab Episcopo Schismatico, an, & quando ministrare possint.
Schismaticus an, & quando validè consecret Altaria, Tempia, Vestes, &c.
Consecratio Altarium, Templorum, Vestium, Vasorum, &c. ordinis sunt.
- 28 *Schismaticus nequit absolvere, excommunicare, indulgentias concedere, beneficia conferre, leges, vel constitutiones edicere.*
Ecclesia habent Pastorem schismaticum, dicitur vacare.
Alius facti Sede vacante, sunt nulli.
- 29 *Collatio beneficii facta per Schismaticum est nulla.*
Vniones facta à Schismatico, nullæ sunt.
- 30 *Privilegium concessum ab uno Imperatore, pluribus contententibus de Imperio, quando suffragetur.*
- 31 *Titulus privilegii concessi per Pontificem schismaticum iuncto cursu 40. annorum, præbet instantiam causam præscribendi.*
Error mixtus iuris scilicet, & facti causat instantiam titulum ad præscribendum.
- 32 *Privilegium concessum à Papa, vel Prælate, pro tali communiter reputato, licet schismatico, vel nulliter electo, tribuit instantiam causam præscribendi.*
Reputatio communis sufficit pro validitate, gestorum.
Papa communiter pro tali reputatus, validè gerit.
Schismaticus nominatim non denunciatus, an amittat ipsius jurisdictionem.
- 33 *Schismaticus an sit excommunicatus ipso iure, secundum ius antiquum.*
- 34 *Et quid stante Bulla in Cornu Domini.*
- 35 *Orientalis an comprehendatur sub Constitutionibus Apostolicis.*
Quid de censuris latis contra Schismaticos.
Orientalis quando comprehendatur sub Constitutionibus Apostolicis.
Consuetudo immemorabilis contraria sacris Canonibus à Græcis introducta durante Schismate, an sit valida, & excuset à peccato.
Schismatici, qui incurrant in excommunicationem Bullæ Censæ.
- 37 *Schismaticus pure mentalis non percutitur hac excommunicatione.*
Quid de sanctoribus Schismaticorum.
Constitutio Pauli IV. contra Schismaticos, & quos comprehendat.
- 38 *Schismaticus an, & quando efficiatur irregularis, vel infamis.*
Et quatenus duret eius irregularitas.
Schismatici comprehensi in Bulla Pauli IV. deprehensi, aut confessi, aut convicti, ipso facto remanent privati Ordinibus, & depositi, ac ad Ordines inhabiles.

Quid de sanctoribus Schismaticorum an incurrant infamiam, & irregularitatem.

- 39 *Schismaticus an prius beneficij obtentis.*
- 40 *Schismaticus est inhabilis ad obtinenda beneficia.*
Quid si penitentiam peregerit.
- 41 *Schismatici bona, an, & quando confiscentur.*
Catholici an possint auferre bona Mercatorum Schismaticorum Græcia.
Græci Schismatici tolerantur ab Ecclesia.
- 42 *Schismaticus an, & quando sit tradendus Curie seculari, & consequenter morti.*
Quid si sit Clericus.
- 43 *Clericus incorrigibilis, quando animadverberi possit per Iudicem secularem.*
Pœna eorum, qui recipiant à Schismaticis Ordines, vel beneficia.
- 44 *Filij Schismaticorum an priucentur bonis, & reputentur inhabiles ad honores, & dignitates.*

TERTIO datur Inconstantia in fide propter Schisma.

- Nam Schismaticus est ille, qui inconstans recedit ab vnione Ecclesiæ; & ab ea separatur, D. Thomas 2.2. q. 39. art. 1. & ibi Bannes in *su. Abbas Antiquus in cap. 1. de Schismat. num. 1. Io. Andr. num. 3. Buttrius num. 4. Diaz in prax. crimin. Canon. vers. Schismatici cap. 112. & ibi Ignatius Lopez, Albertin. in rubr. de Hæret. in 6. q. 11. num. 2. Simanc. de Censur. tit. 53. nu. 1. Petrus Gregor. Synagoga Iuris lib. 33. cap. 11. num. 1. Sanchez lib. 2. oper. moral. cap. 36. Sanctarell. de Hæresi cap. 43. dñb. 1. Farinace. eodem traç. qu. 184. §. 1. num. 3. & nouissimè Macedo de Clauibus Petri qu. prauia art. 3. assert. 3. P. del Bene de Offic. Inquisitionis par. 2. dubit. 235. sect. 1. num. 1. & sect. 2. nu. 1.*

- 2 Cumque vnitas Ecclesiæ in eo consistat, vt vniuersi Fideles eius membra, apto quodam ordine inter se cum Pontifice eius Capite connectantur, scilicet, vt in actionibus spiritualibus ad id corpus pertinentibus in fidei doctrina, cultu Religionis, & in spirituali regimine, Caput in reliqua membra quedam Principatum habeat, arque illa ex eo pendeant, ipsique subdita sint, P. del Bene loco citato num. 2. Pueron. in Bulla Censæ loco infra allegando num. 232.

Meritò ista vnitas scinditur, dum Fideles inconstans non vult se gerere tanquam huiusmodi corporis membrum in aliqua, vel aliquibus spiritualibus actionibus ad hoc Ecclesiæ corpus pertinentibus, aut renuit subesse Pontifici, Sanchez loco cit. nu. 1. Sanctarell. loco citato nu. 2. P. del Bene num. 3.

- 3 Erit ergò Schismaticus ille, qui renuit obedire Summo Pontifici, vt Papa est, nec vult eum cognoscere vt Caput Ecclesiæ, cap. Concilia 17. distin. Iosue Ananiam

voluerit de Schismat. num. 7. Gloſſa. in cap. 1. de Schismaticis in 6. Bonif. de Vitalin. in Clement. ad noſtrum num. 44. de Hæret. cum alijs per Fatinacc. d. qu. 184. Sanctarell. & Sanchez loc. cit. Caren. par. 2. de Apoſtat. & Schismat. tit. 3. §. 10. n. 28. Bordon in Tribuna. cap. 7. num. 7. P. del Bene loc. cit. num. 8. Puercón. in Bulla Cens. cap. 1. num. 223. Bard. in Bulla Cruciata par. 1. traſſ. 2. cap. 4. ſeſſ. 2. §. 8. num. 104.

4 Quod habet locum in eo, qui non ſolum directa intentione ſe ſubtrahit ab obedientia Pontifici, ſed etiamſi indirecte nimirum effectu, & opere, Gaiet. in Summ. verſ. Schiſma, & 2. 2. qu. 39. artic. 2. verſ. ad tertium dubium, & ibi Bauges dub. 1. ad 2. Valen. 2. 2. diſp. 3. qu. 15. pun. 2. poſt tertiam propoſitionem, Vgolin. de Censuris Papa. reſervat. 2. par. cap. 1. verſ. Necnon Schismaticus §. 1. num. 1. verſ. 3. Suarez de Cenſur. diſp. 21. P. del Bene loc. cit. num. 11. ſeſſ. 2. num. 13. Petr. de Ledefma 2. 2. Summa traſſ. 3. cap. 12. conſuſ. 3. Farinacc. diſſ. 4. qu. 184. num. 20. in fine.

Hinc deducitur, quod qui abſque auctoritate Summi Pontificis Concilium generale congregant, vel diſſolutum legitime proſequuntur, Schiſmatici ſunt, Sanchez loc. cit. num. 5. Sanctarell. loc. cit. num. 31. verſ. Dico tertio, P. del Bene loc. cit. num. 13.

Dicit, qui renuit obedire Pontifici, quotiens Papa, Schismaticus eſt: Nam ſi quis non obediret Papæ præcipienti aliquid, ut puta, vt arma deponeret, vel alienum reſtitueret, eſt propriè non eſt Schismaticus, ſed inobediens, cui licet ei non obediat, recognoſcit tamen illum vt Caput Eccleſiæ, Gaiet. in Summ. verſ. Excommunicatio num. 7. Suarez de diſp. 21. ſeſſ. 2. num. 12. Azor. ibi. lib. 8. cap. 20. qu. 4. Vgolin. in Bulla Cens. verſ. Necnon Schismaticus n. 9. Sanchez diſſo. cap. 36. num. 3. Sanctarell. loc. cit. num. 41. Layman. traſſ. 3. cap. 34. num. 4. verſ. Duplex, Duard. in Bulla Cens. lib. 2. can. 1. quæſt. 56. num. 16.

Pariter non iudicaretur Schismaticus ille, qui non obediret Summo Pontifici ſibi inſecto, vel ſuſpecto, ſi tamen alias credidit illum Caput Eccleſiæ: ſic tenent omnes ſupracitati, quibus addo Duard. d. quæſt. 56. num. 16. in fin. & Macedo art. 31. Caren. loco cit. num. 30. Farinacc. d. qu. 184. num. 11. P. del Bene num. 6.

Nec ille, qui non obediret Papæ, vt Principi temporali, nec exhiberet illi ſubiectionem in Civitate dominijs temporalis Pontifici, quamvis iſte ſit Rebelis, Card. de Lugo de virtute fidei Divinæ, diſp. 25. ſeſſ. 3. num. 36. Caxena loc. cit. num. 30. Sanchez d. cap. 36. num. 3. & 4. Farinacc. diſſo. qu. 184. num. 11. P. del Bene num. 9. Puercón. loc. cit. num. 235.

Nec ille, erit Schismaticus, qui negat

9 Pontifici ſubiectionem, quia probabiliter dubitat de eius electione legitima, Gaiet. in Summ. in verſ. Schiſma, in fin. Petrus de Ledefma conſ. 3. Vgolin. eodem §. 1. num. 2. Valent. eodem diſp. 3. Sanchez diſſo. cap. 36. Layman. d. cap. 11. num. 4. verſ. Duplex.

Cæterum quamvis hæc conſuſio eruditiffimorum Virocorum calculo ſit approbata, cum grano tamen ſalis eſt intelligenda.

Aut enim ſumus in Schiſmate propter electionem duorum Pontificum, & tunc licita eſt dubitatio, cui nam ſit obediendum vſquequo per Eccleſiam non ſit diſſiniſtum, cui ſit obediendum, & ideo non erit Schismaticus ille, qui nullum eorum recognoſcit in Summum Pontificem: Non enim iſte renuit ſubefſe Pontifici, ſed huic perſonæ, quam putat, non eſſe Pontificem, Simanc. de Cathol. cap. 56. in fin. Turro cremata de Ecceſia lib. 4. c. 14. par. 1. cum alijs per Sanctarell. loco citato num. 11. Bordon. art. de Schiſmat. qu. 5. num. 8. Puercón. loc. cit. num. 243.

11 Aut ſumus in Papa vnico electo, ſed ſtatim ſecura eius electione contingit dubitari, an ſit canonicè electus, & propterea ab Eccleſia non recipitur. Et etiam iſto caſu dicendum eſt, talem, qui cum alijs dubitat de electione valida Papæ, non eſſe Schismaticum per ea, quæ tradit Suarez diſp. 10. de Summo Pontif. ſeſſ. 5. num. 6. vbi, quod vſquequo Pontifex non ſit acceptatus à rota Eccleſiæ, non eſt de fide hunc Hominem eſſe verè Pontificem, & ei eſſe obediendum.

Aut ſumus in Pontifice electo, & ab Vniuerſali Eccleſia recepto, tunc glia non ſolum probabilis eſt opinio, ſed de fide illum eſſe legitimum Pontificem, Puercón. loc. cit. ſub num. 241. verſ. Eſt ſiquidem, Neſas eſt abſque vitio Schiſmatis ei non obedire, latè Card. de Lugo d. traſſ. diſp. 1. ſeſſ. 13. §. 2.

Imò in ſupradictis duobus caſibus, qui non adhiberet diligentiam in inquirendo, quis ſit verus Summus Pontifex, Schismaticus reputaretur, cap. quoties cordis p. qu. 1. cap. Schiſma 28. qu. 1. & ita docet Gloſſa. in verſ. Magis, & in cap. negligentes 23. quæſt. 13. Felin. cap. 1. de Hæret. qu. 13. num. 24. & 25. Soccin. in cap. Fraternalitatis de Schiſmat. n. 11. Turro cremata in Summ. de Ecceſia lib. 4. par. 1. cap. 14. Sanctarell. d. cap. 43. dub. 1. num. 12. in fine.

13 An autem privilegium habitum à Papa Schismatico ſuffragetur, videnda eſt Decifio 289. Gregorij XV. per totam, & decif. 228. poſt 2. volum. conſ. Farin. quæ eſt inter impreſſas, Coccin. decif. 295. par. 3.

14 Pariter non erit Schismaticus, qui à ſuo Epifcopo ſe ſeparat, ſi tamen nec ab Eccleſia vniuerſali, nec ab obedientia Summi

Pontificis recedat, Innocent. in cap. 1. de Schismat. & ibi Hostien. num. 1. Butr. in fin. Anan. num. 3. Zabarell. num. 1. Decian. trall. etim. lib. 3. cap. 60. num. 3. Sanchez d. cap. 36. num. 6. & 13. Sanctarell. loc. cit. num. 6. Layman. trall. 3. cap. 11. Castro-palao disp. 5. p. 5. Macedo q. p. p. art. 3. assert. 3. P. del Bene loco cit. scilicet 6. per tot. Pueron. loco supra cit. sub num. 233. vers. Quam ratione, & prius sub num. 226. vers. Rursus 11.

Et licet iste vocetur Schismaticus, cap. scilicet debet 7. qu. 1. & cap. loquatur Dominus 24. qu. 3.

Largè tamen, seu amplè sumpto Schismaticis vocabulo, potest talis Schismaticus appellari, Sanctarell. loc. cit. num. 6. Sanchez dicto num. 6. Farinacc. dicta qu. 184. num. 27. Azor. institut. moral. to. 1. lib. 3. cap. 20. qu. 4. P. del Bene loc. cit. num. 3. Pueron. ubi supra sub d. num. 233. vers. Quamvis.

- 15 Multo minùs esset Schismaticus ille, qui recederet ab obedientia Episcopi Hæretici, vel suspensi à Summo Pontifice ab officio, & exercitio Pontificalium, & interdicti à Ecclesia: Sicuti dñm hæc scriberem fuerunt ita suspensi, & interdicti Archiepiscopus Mechlinien. & Episcopus Gandavian. quia vocati Romam ad comparandum personaliter, & ad se purgandos ob nonnulla ab eis scripta suspitionem hæresis redolentia: Primò se excusarunt ob senectutem; petentes audiri per Procuratorem, quibus cum benignè Sanctissimus D. N. Innocentius Papa X. gratiam fecisset, renuerunt etiam comparere per Procuratorem, sub pretextu quod non possent euocari extra Prouinciã, obstantibus consuetudinibus, & priuilegiis Prouinciæ Belgicæ: Sanctissimus tamen D. N. vt faram rectam Pontificiam auctoritatem seruaret, termino illis præfixo, & elapso, ad sententiam suspensionis, & interdicti deuenit. Et iustissimè quidem, quia nulla consuetudo, vel priuilegium adduci potest contra auctoritatem Pontificiam, Berous in rubr. de Constitut. num. 60.

- Præsertim quando tractatur de causis maioribus, quales sunt cause fidei, & contra Episcopos, qui à solo Pontifice cognosci possunt, Concil Trident. sess. 24. de reformat. cap. 5. Et quamvis Schismaticis edictis, & libellis iniuriis in Sanctissimum Dominum Nostrium, & Sedem Apostolicam, eiusque Ministros consilium Brabantie obsteperet; inuidus tamen animus Sanctitatis Sux à sua iustæ sententiæ dimoueri non potuit, sed semper firmus, & constans in ea permansit, donec resipiscentes prædicti Præfules mandatis Sanctæ Sedis parere.

Et supradictam sententiam tenent, Innocent. in cap. 1. num. 1. vers. Si autem aliqui;

de Schismat. per Text. in cap. Sane 16. qu. 7. in cap. Sane 16. quest. 7. cum alijs relatis per Farin. d. g. 184. num. 23.

Imò, & si quis non solum se subtraheret ab obedientia Episcopi, sed in ipsum coniuraret, & à Ciuitate eijceret, illiusque iurisdictionem occuparet, non tamen re-
17 putandus esset Schismaticus, si in superiorem recognouit Ecclesiam Romanam, licet enim sit forè inobediens, non tamen ab unitate Ecclesiæ est diuisus, Hostien. dicto cap. 1. de Schismat. & ibi Anton. de Butrio num. 4. Io: Andr. num. 3. Anchar. num. 2. Abbas num. 1. Anan. num. 2. Zabarell. num. 2. Farinacc. d. qu. 184. num. 3.

Secundò, Schismaticus est, qui recedit ab unitate, & communione membrorum
18 Ecclesiæ, quatenus Ecclesiæ membra, sunt, cap. Nonstantinus, cap. Denique 7. qu. 1. Canonistæ omnes d. cap. 1. Farinacc. dicta qu. 184. num. 8. Sanchez d. cap. 36. num. 2. cum alijs per Sanctarell. d. cap. 4. dub. 1. Duard. in Bulla Corna con. 1. qu. 56. vnic; concl. num. 9. Pueron. d. cap. 1. sub num. 232. in fin. Fagnan. in cap. Quod à prædecessore num. 9. de Schismaticis.

Tunc autem dicitur quis separare se ab alijs membris Ecclesiæ: quando ita vult spirituales actiones exercere, vt sperare, credere, orare, teignare, ministrare, & recipere Sacramenta; &c. non vt pars Ecclesiæ, sed tanquam si ipsemet esset quoddam torum seorsum, Gaetan. in summ. vers. Schisma, Petr. de Ledesma 2. to. secundum, trall. 1. cap. 12. conclus. 3. Valent. 2. 2. disp. 3. q. 1. 5. p. 1. Sanchez d. cap. 36. num. 2. Pueron. ubi supra num. 232.

Aduertendum est tamen posse esse Schisma sine Hæresi, sed non Hæresim
19 sine Schismate: verum tamen est, quod Schisma est semper ferè coniunctum Hæresi, Nauarr. in summ. cap. 27. num. 57. Suarez de Censur. disp. 21. scilicet 2. num. 12. Azorius to. 1. lib. 3. cap. 20. qu. 1. Valent. to. 3. disp. 7. qu. 18. p. 1.

Et ita intelligi debet Text. in cap. Inter Hæresim 24. qu. 3. vbi dicitur, Schisma non esse sine Hæresi, quia scilicet ordinariè Schisma est coniunctum Hæresi, & tales esse Schismaticos nostri temporis, dixit Lopez ad Diaz in prax. versis. Schismatici cap. 12. Sanctarell. loco cit. num. 7.

Hinc propterea Simanch. de Carol. tit. 38. num. 3. ait; Schisma esse sororem Hæresis, & Hæreticos; & Schismaticos equiparari vultiere Canonistæ in cap. firmiter de Hæres. vbi Hostien. num. 1. Abbas num. 2. Butr. num. 3. Io: Andr. num. 1. Felin. num. 1. Anan. num. 1. Socin. num. 4. & idem patet ex cap. 1. de Hæres. in 6. lib. 1. Episcopus indicat Schismaticos in obsequio, & quoniam Hæreticos putandos, & ibi notat Franck. num. 2. Genun. num. 1. & 4. Sanctarell. loc. cit. num. 7.

Cum ergo

Cum ergo ferè semper Schismatici sint Hæretici, & si formaliter tales non sint, sunt nihilominus de Hæresi suspecti, D. Thom. 2. 2. q. 3. art. 2. ad 3. Gaetan. in summ. in ver. Schisma, Azor. d. cap. 20. q. 4. Sanctarell. loc. cit. num. 7. in fin. & ex nostris Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 6. num. 24.

Si quis verò vna cum Schismate crederet, Romanum Pontificem non esse Caput Ecclesiæ, nec Christi Vicarium, 21 utique esset Hæreticus, Silvester vers. Schisma nu. 1. Alphonsus de Castro aduersus Hæreses lib. 1. cap. 9. Suarez loc. cit. num. 12. cum alijs per Sanctarell. loc. cit. nu. 5. Farin. d. q. 184. num. 11.

Et si quis horum sanctè inconstans ad vnitatem Ecclesiæ redeat, vel negatam, 22 Summo Pontifici obedientiam præstat, utiq; recipiendus est ab Ecclesiâ, Anchor. d. cap. præmiser. de Hæret. num. 3. & ibi Anan. num. 2. Monach. cap. 1. num. 5. de Schisma. in 6. & ibi Probus num. 19. in fin. Archid. in cap. inter Hæresim, & Schisma num. 12. vers. debet abjurare 24. q. 3. Goffred. in summ. de Schisma. nu. 5. cum alijs per Farinacc. d. q. 184. num. 34.

23 Sed tenerur abiurare Schisma iuxta formam abiurationis positam in cap. Quoties 1. q. 7. Simanch. de Cathol. to. 1. rubr. de abiurat. num. 5. Penia ad Eymer. par. 2. q. 48. comment. 73. cum alijs per Farinacc. d. q. 184. num. 35. Caren. d. §. 11. nu. 39.

Verùm quia hodie, exceptis Orientalibus, nulli ferè inueniuntur Schismatici, qui in Sancto Officio compareant, ideò 24 Orientales recipiuntur sola fidei professione emissâ, iuxta formulas à Summis Pontificibus Clem. VIII. & Urbano VIII. præscriptas: Nec vidi vllum vnquam ex his quauis denunciaturum, & præsertim in Sancto Officio puniri.

Sed quia irrepserat abusus, vt Orientales Schismatici facta fidei professione dimitterentur, absque absolutione ab excommunicatione, fuit resolutum sub die 7. Octobris 1655. coram s. mem. Alexandro VII. vt omninò absoluerentur à prædicta excommunicatione, & cum illis super quacumque Irregularitate dispensaretur.

25 Remanente verò sola Hæresis suspicio, debent illam abiurare pro modo suspensionis, Penia loco cit. Farinacc. d. q. 184. num. 35. in fin. Caren. d. §. 11. num. 39. Diana par. 4. traç. 7. resolut. 29. vers. Hoc supposito, Cardin. de Lugo loc. cit. num. 43. qui dicit, hanc suspensionem sibi videri vehementem contra Dianam: Sed non potest aliquis gradus suspensionis ita generaliter constitui, nisi considerato Schismate, & eius circumstantiis.

Quod dicimus de abiuratione, habet De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

locum in Schismatico confesso, vel confecto: nam si solum esset suspectus de Schismate, non posset cogi ad abiurandum vt suspectus de Hæresi, quia ex præsumptione non nascitur præsumptio, sed ex facto certo, Bartol. l. 2. §. Dims, ff. de Iure Fisci, Carena loc. cit. num. 41. Bordon. cap. 7. de Schismate num. 37. & 38.

Pluribus autem poenis subiaceret huiusmodi Inconstantia.

26 Et prima poena est amissionis Potestatis, Ordinis, & Iurisdictionis, cap. 1. extr. de Schismat. cap. Noniamus 7. q. 1. D. Thom. 2. 2. q. 39. art. 3. qui distinguit inter Potestatem Sacramentalem, & Iurisdictionalem.

Ad primam spectat confectio Corporis Christi, & reliquorum Sacramentorum collatio, Gloss. Abb. & reliqui in cap. 1. de Schismat.

Ad secundam spectat facultas excommunicandi, absoluedi, & indulgentias concedendæ, conferendi beneficia, alienandi res Ecclesiæ, de quibus in d. q. 184. cap. Farinacc. d. q. 184. num. 43. Ricciulli d. traç. lib. 9. cap. 2. num. 16. & 17. Duard. in d. q. 56. num. 14.

Prima Potestate non prinatur essentialiter Schismaticus, remanet semper enim in Homine, qui per consecrationem eam adeptus est donec viuat, stare in Schisma, siue in Hæresim labatur: Priuatur tamen vsu licito Sacramentalis Potestatis per lapsum in Schisma, siue in Hæresim, sed si ea vratur, illa habebit suum effectum, quia in Sacramentalibus homo operatur vt instrumentum Dei, & propterea effectus Sacramentales propter culpam conferentis non excluduntur, P. del Bene de Officio S. Inquisitionis par. 1. dub. 48. sect. 2. num. 2.

Alterâ verò, quæ per simplicem hominis iniunctionem confertur, ei non sic immobilitè adhæret, vt Sacramentalis in Schismatico non manet, D. Thom. 2. 2. q. 39. art. 3. Valent. ibidem art. 3. & 4. Azor. Instit. moral. d. cap. 20. q. 9. Ricciulli d. cap. 2. a nu. 16. Duard. d. q. 56. nu. 14. latè Farinacc. d. q. 184. num. 43.

27 Hinc propterea inferitur, Schismaticos verè conficere, & consecrare Eucharistiam, verè confirmare, verè ordinare, & ordinatos ab illis veri ordinis characterem recipere, quamuis sic ordinati sine ipso iure suspensi, si scienter ab Episcopo Schismatico Ordines recipiant, nec possent in Ordinibus susceptis ministrare, nisi obtenta dispensatione Apostolica, vt censuit Sacra Congregatio sub die 16. Novembris 1607. Clem. VIII. in Constitut. 47. Verzeill. de Missionibus q. 84. in fine.

Parique ratione, si Altaria, Vasa, Tempia, aut Vestes Schismaticis consecræ,

ratum est, quod facit, quia hæc sunt Ordinis, ita Azor. d. cap. 20. q. 9.

Quod tamen habet locum, si Schismaticus administraret secundum formam Ecclesiæ, & intendat facere, quod facit Ecclesia, Soccin. cap. 1. de Schismat. num. 1. Ricciull. d. lib. 9. cap. 3. num. 3.

- 25 Secundò inferitur, Schismaticum neque absolvere, neque excommunicare, nec indulgentias concedere, non eligere, non Beneficia conferre, non leges, sine Constitutiones dare, vel ponere, posse; sic Azor. d. cap. 20. q. 9. vers. Non possunt.

Et ratio est, quia dum Ecclesia habet Pastorem Schismaticum, dicitur vacare, cap. 1. cap. Cum Vobis de Prasumpt.

Actus verò facti Sede vacante sunt nulli, cap. Prevaric. 12. q. 2. cap. Si qui de rebus 12. q. 1. Abb. in cap. Causam q. 1. de Iudicij, Aldobrand. conf. 1. nu. 52. Ricciull. d. lib. 9. cap. 4. num. 2.

- 29 Et quod collationes factæ à Schismatico nullæ sint, est Text. in cap. 1. §. adijcietes, de Schismat.

Vniones pariter factæ à Schismatico eodem vitio laborant, Soccin. decis. 295. num. 1. Rot. decis. 352. par. 4. recent.

- 30 Privilegium quoque concessum à Pontifice Schismatico est nullius roboris, cap. Factus in fin. 7. q. 1. cap. Didicimus 34. q. 1. Gregor. XV. decis. 289. num. 1.

Et prædicta procedunt quamvis cederent in fauorem, & vitiliter Ecclesiæ, Ricciull. d. lib. 9. cap. 4. nu. 7.

Si verò Schisma contringeret, quia plures pro Pontificibus, vel pro Prælatibus segerent, & ita utriusque partis essent ambigua, validitas, vel invaliditas actus penderet à futuro euentu, nempe si degerat verus Papa, vel Prælati, ut de duobus Imperatoribus scribit Oldrad. conf. 22. Alberic. in l. benè à Zenone, C. de Quadriennij præscript. col. 2. Ricciull. loc. cit. nu. 9.

- 31 Hic tamen Titulus cum cursu quadraginta annorum, præbet iustam causam præscribendi, Soccin. decis. 295. Greg. XV. decis. 289. Rot. d. decis. 352. nu. 3. par. 4. recent. Ricciull. loc. cit. num. 10.

Et ratio est, quia cum isto casu non versetur in mero iuris errore, sed vel in errore facti, vel saltim in mixto facti, & iuris, huiusmodi mixtum causarum iustum Titulum ad præscribendum, Rot. decis. 3. de Procr. in nouiss. Aegid. dec. 704. Soccin. dista decis. 295. num. 8. Ricciull. loco citato num. 11.

- Quæ multò magis procedunt, quando vnus tantum se gereret pro Papa, vel Prælato, in aliqua Regione, qui licet esset Schismaticus, vel nulliter electus, communi tamen reputatione ibi haberetur pro vero Papa, vel Prælati, quia ad validitatem gestorum sufficit communis repu-

ratio, l. Barbarius, ff. de Offic. Prætor. cuius dispositio procedit etiam in Papa, ut dicit Jason. in d. l. n. 64. Genain. conf. 8. Greg. XV. dista decis. 289. num. 4. Ricciull. loco citato num. 15.

Ceterum an Schismaticus non denunciatus nonnominatim priuatus sit iurisdictione, non conueniunt Doctores, ut videtur est penes Azor. disto cap. 20. q. 9. Duar. dista q. 56. nu. 13. vers. Quia quidem militat, Card. de Lugo d. tract. de virt. fidei Diuina disput. 20. sect. 3. nu. 59. Carena loc. cit. par. 2. tit. 2. §. 12. num. 43. Bordon. d. cap. 7. num. 24. P. dei Bene loco citato num. 5. Sed de hoc infra.

Secunda poena est excommunicatio. An autem inflicta sit ipso iure à iure communi, controuersum est apud Doctores; nam Innocent. cap. 1. de Schismat. nu. 2. Soccin. num. 6. & 7. Decian. lib. 5. cap. 64. ibid. num. 1. & cap. 67. nu. 2. Roias de Hæret. par. 1. nu. 531. Hostien. in Summ. §. Quia poena nu. 3. Diaz in præf. Canon. vers. Schismaticus c. 11. 2. Valent. 2. 2. q. 30. artic. 3. & 4. tenent affirmatiuum per Text. in cap. 1. de Schismat. & in cap. Nulli fas, dist. 19. & in cap. de Liguribus 23. q. 1.

Sed ex his Textibus non bene probatur hæc opinio: nam Text. in cap. 1. de Schismaticis, & in cap. Nulli fas, dist. 19. & in cap. de Liguribus dicunt solum, Schismaticos esse excommunicatione appellandos, & propterea Abb. in rubr. de Schismat. num. 2. ex dictis Textibus hoc non colligi aptè dixit: Putat tamen posse colligi hanc poenam excommunicationis, ex cap. Licet, de elect.

Sed fallitur, quia in dicto Textu non excommunicantur Schismatici in vniuersum, sed illi, qui creato vero Pontifice, alium creant, & tanquam Ecclesiæ Caput venerantur, ut bene Azor. disto cap. 20. q. 6. Sanctarell. disto cap. 43. dub. 1. nu. 8.

Turre-cremata verò in summa de Ecclesia lib. 4. par. 1. cap. 8. dicit, Schismaticos esse excommunicatos, in cap. 2. de Schismat. & in d. cap. de Liguribus.

At ipse quoque fallitur, quia in d. cap. 2. nihil dicitur de excommunicatione; & in dicto cap. de Liguribus solum dicitur, Schismaticos esse excommunicandos, Sanctarell. loco cit. ad fin.

Hinc Butr. in dicto cap. 1. de Schismat. n. 2. & alii, quos refert Innocent. ut supra, Azor. disto cap. 26. quæst. 6. Sanctarell. dista cap. 43. dub. 1. n. 8. Sayr. de Censur. lib. 3. cap. 4. num. 19. dicunt, in iure non ferri aliquam excommunicationem contra huiusmodi Schismaticos, ex Text. in cap. in nomine 23. dist. ubi dicitur damnetur, quod verbum intelligitur de excommunicatione ferenda, non lata, & ex hoc fortasse in Sancto Officio non absolvebantur Schis-

matici à censuris, sed sola fidei professione facta dimittebantur.

- 34 Sed quidquid sit de iure antiquo; hodie vigore Bullæ in Cœna Domini, sunt Schismatici ipso iure excommunicati, ut in 1. Canone, ibi, *Necnon Schismaticos*, Nauarr. in *Man. cap. 27. rubr. de Cens. Ecclesiast.* num. 50. Vgolin. de *Censur. par. 2. in gloss. Necnon Schismaticos*, Duard. in *Bulla, dista qu. 56. vnic. conclus. num. 6.* Azor. d. cap. 20. qu. 6. Farinacc. d. qu. 184. num. 37. Sanchez. d. cap. 36. num. 11. P. Thefaur. in *Prax. Ecclesiast. vers. Schisma cap. 1. vers. Excommunicationem incurrit Schismatici*, Carena d. §. 12. num. 44. P. del Bene loc. cit. *sect. 3. nn. 1.*

Et quamvis dubium sit an Constitutiones Apostolicæ comprehendant Orientales, quia mens Summorum Pontificum est, non dirigere eas ad illos, ut voluit Azor. *Instit. moral. to. 1. lib. 5. cap. 11. quæst. 7.*

- 35 & hanc opinionem sequuntur Salas, & alij relati à P. Verricell. de *Apost. Missiõ, qu. 3. num. 4.*

Nihilominus quando tractatur de Censuris in Bulla Cœnæ Domini, latis contra Schismaticos, non est dubium ijs comprehendendi etiam Orientales, ut fuit resolutum in Sacra Congregatione die 7. Iunii 1639.

- 36 Quod idem dicendum quando tractatur de Dogmatibus fidei, vel quando implicite in eisdem Constitutionibus de illis disponitur, ut in casu appellationis ad futurum Concilium, & deferentium arma ad Infidèles; ut fuit resolutum in Sacra Congregatione de Propaganda fide die 14 Iulij 1631. de qua latè Verricell. loc. cit.

Sed an consuetudo immemorabilis contra sacros Canones, à Grecis introducta durante Schismate valida sit, & excuset à peccato: Videndus est Verricell. de *Apostol. Missiõ. q. 87.* & post eum Fermositt. in cap. fin. de consuetudine qu. 6.

In hanc autem excommunicationem incurrunt non solum Schismatici, qui alium Pseudo-pontificem eligunt, cum hi per antonomasiam Schismatici vocentur, sed etiam qui sine alterius Pontificis electione separant se ab obedientia veri Pontificis, Card. de Lugo *dist. 24. sect. 3. num. 37. vers. His breviter*, P. Thefaur. loc. cit. *vers. Prima excommunicatio.*

Quinimò addit Card. de Lugo, se credere comprehendendi etiam illos, qui subdole malitiam velare conantes, dicunt, se non negare obedientiam Sedi Apostolicæ, sed huic personæ ob peculiarias rationes, postea tamen eius Successori obedientiam præstituros: & propterea esse addita illa verba: *Qui se à nostra, & cuiusvis Pontificis pro tempore existentis obedientia subtrahunt.*

- 37 Non percutit tamen hæc excommunicatio Schismaticos purè mentales, Sanchez. *disto cap. 36. nu. 16.* Duard. d. *concl. vnic. nu. 8.* Carena. *disto §. 12. nu. 45.* P. del Bene loc. cit. num. 10.

Nec eorum Fautores, Sanchez loco cit. num. 16. Duard. loco cit. num. 8. Bonacin. in *Decalog. disp. 3. qu. 4. punc. 5. num. 11.* Carena *disto §. 12. num. 45.* P. del Bene loc. cit. *sect. 3. num. 5.*

Ij tamen sunt excommunicati à Constitutione Pauli IV. Cum ex *Apostolatus Officio* 19. nu. 1. to. 1. Bullar. P. del Bene loco cit. num. 6. *vers. Quævis.*

Quæ Constitutio cum non comprehendat in vniuersum Schismaticos omnes, sed tantummodo Episcopos, Archiepiscopos, Patriarchas, Primares, Cardinales, Legatos, Comites, Barones, Marchiones, Duces, Reges, & Imperatores, ea excommunicatio non extenditur, nisi ad personas in Constitutione expressas; sic Card. de Lugo loco cit. in fin.

Et de hac Constitutione videndi sunt Duard. loco citato num. 13. Scortia in *Selest. epist. 71. theorem. 152.* P. Thefaur. loco citato.

- 38 Tertia pœna est Irregularitatis, Specul. tit. de *Dispens. §. In fine*, num. 17. Raymundus in *summa, verb. schisma, vers. ultimo*, Maiol. de *Irregular. lib. 5. cap. 46. num. 4.* Penia ad Eymer. *par. 2. quæst. 43. comment. 73.* Azor. *disto cap. 20. qu. 8.*

Contrariam opinionem tenuerunt Suarez de *Censur. par. 3. dispnt. 43. sect. 2. num. 7.* Sayr. in *Thef. lib. 7. cap. 12. num. 16.* Sanchez d. cap. 36. num. 2. qui dicit, nullum ex Textibus, in quibus se fundant Doctores, tenentes pro Irregularitate hoc probare. Idem tenet Sanctarell. *disto cap. 43. dub. 1. num. 13.* P. Diana *par. 4. tract. 7. resolut. 29. vers. Notandum est hic contra Peniam*, Cardin. de Lugo loco cit. num. 4. Et hos sequitur P. del Bene loco cit. num. 1. ad 4.

Hæc tamen contraria opinio non procedit, quando crimen est notorium notorietate facti, quia tunc Schismaticus est irregularis irregularitate proveniente ex infamia, qua cessante, cessat quoque irregularitas, Sayr. Sanchez. & Sanctarell. locis citatis, P. Thefaur. loc. cit. qui subiungit, quod vigore dictæ Bullæ Pauli IV. Cardinales, Episcopi, Legati in Schisma incurrisse, deprehensi, aut confessi, aut convicti ipso facto sunt Ordinibus priuati, idest ipso iure depositi, & ad Ordines inhabiles, P. del Bene *sect. 5. num. 5.*

Et Fautores istorum sunt ipso iure infames, & consequenter Irregulares, quod idem voluit P. Diana loc. cit. Bonacin. in *Bulla Cœnæ dispnt. 1. qu. 1. punc. 5. nu. 3.*

- 39 Quarta pœna est priuatio Beneficiorum antea obtentorum, Rebuff. in *Prax. Benef.*

sit, de modo amittendi Benef. num. 29. Parif. de Reſignat. lib. 1. qu. 1. num. 16. Simanch. de Cathol. tit. 18. num. 7. Farinacc. qu. 184. num. 42. Lotther. de re benef. lib. 3. q. 28. num. 35.

Sed hanc poenam nullo iure probari rener, Sanchez diſſo cap. 36. quem ſequuntur Caſtro-palao, & Hurtad. citati à Card. de Lugo, diſſa diſput. 25. ſeſſ. 3. num. 43. Bonac. diſſo pnu. 1. num. 12. Carena d. ſ. 12. num. 48. ad fin. P. del Bene d. ſeſſ. 4. num. 9.

- 40 Quinta poena huius Inconſtantie eſt inhabilitas ad obtinenda beneficia, cap. Quia diligentia, de elecſ. Azor. d. cap. 20. q. 8. Penia d. Comment. 73. Suarez d. diſp. 47. num. 2. & 7. Sanchez d. cap. 16. num. 18. Sanctarell. loc. cit. num. 3. ex noſtris Decian. in cap. At ſi Clerici, & de Adult. num. 151. de Ind. cum alijs, quos reſert, & ſequitur Garzias de Benef. par. 11. cap. 10. num. 161. Caren. d. ſ. 12. num. 48. P. del Bene loc. cit. ſeſſ. 4. num. 1.

Quæ poena habet locum etiam peracta poenitentia, vt reprobaro, Crauet. in conſ. 297. num. 10. voluit Penia d. Comment. 73. Suarez diſp. 43. ſeſſ. 2. num. 7. Garzias loc. cit. Carena diſſo ſ. 12. num. 48. P. del Bene loco citato.

- 41 Sexta poena eſt conſecrationis bonorum, cap. 1. de Schiſmat. in 6. ca. 9. Si vos contra 23. quaſſ. 4. Simanch. de Cathol. d. tit. 58. rubr. de Schiſmat. num. 27. Decian. lib. 5. cap. 67. num. 5. & 14. Farinacc. qu. 184. num. 47.

Verum Textus prædicti non probant, Schiſmaticis hanc poenam eſſe irrogandam, loquuntur enim de Hæreticis, vel de Schiſmaticis, & Hæreticis ſimul, vt patet ex diſſo cap. 1. ibi: Ipſos iudicamus Schiſmaticos, & Blaſphemos, & tanquam Hæreticos puniendos: In cap. Si vos: hoc habetur expreſſe, quia ibi non ſolum erant Schiſmatici, ſed Hæretici, quia rebaptizabantur.

Vigore tamen bullæ Pauli IV. ſuprà citatæ intrat conſecratio, reſpectu perſonarum in ea contentarum, imò eorum bona temporalia occupanti conceduntur, Pater Theſaur. loco cit. num. 4. verſ. Sed ex Bulla, qui ſubiungit, non propterea licitum eſſe Catholicis auferre à Græcis Mercatoribus bona eorum, etiamſi Schiſmatici eſſe dicantur, ſeu Eccleſiæ Schiſmaticorum: Tum quia Eccleſia eos tolerat ex Archid. in cap. Magnam 11. qu. 1. Tum etiam quia ipſi ſeculares ſæpè laborant ignorantia inuincibili Schiſmatis, vnde requireretur monitio Sedis Apoſtolicæ.

- 42 Septima poena eſt traditio Curie ſeculari, & conſequenter mortis, quando tractatur de impoenitentibus, cap. de Legibus 24. qu. 5. cap. Non vos 23. qu. 5. Anan. in rubr. de Schiſmat. num. 6. vbi dicit, quod Schiſmatici, qui adhærent falſæ Eccleſiæ, ſi in bel-

lo capiuntur, debent ſurca ſuſpendi, Diaz. in prax. can. in ver. ſchiſma, cap. 112. ſed mibi 116. vbi quod Clericus degradatur, & traditur Curie ſeculari, ſi ſit incorrigibilis, & habet Schiſma admixtum cum Hæreſi, Decian. d. cap. 67. num. 19. Farinacc. diſſa qu. 184. num. 51. & quod Clericus Schiſmaticus Curie ſeculari tradi non debeat, niſi ſit incorrigibilis, & ſeruata forma, cap. Cum non ab Homine, de Iudicijs, dixit Ferroſin. diſſo cap. Cum non ab Homine, queſt. 25.

Caendum tamen eſt à Marta de Iuriſdictione par. 2. cap. 38. dum dicit, Clericos Schiſmaticos contumaces nulla præcedente monitione ſtatim ſubijci iuriſdictioni laicorum, per Text. in cap. Nec licuit, 17. diſt. & à Duardo loco ſuperius citato, qui fretus auctoritate Martæ dicit, quod Schiſmatici priuantur priuilegio fori, & poſſunt à poteſtate laica puniri, quia crimenes eſt mixti fori.

Nam Gregorius Papa, non Pelagius, vt dicit Marta in d. cap. Nec licuit, non ſubiicit ſtatim laicæ poteſtati Clericos Schiſmaticos, ſed dicit, quod ſecundum Canones debent comprimari per poteſtatem ſecularem. Ideo prius eſt ſeruanda forma ſeculorum Canonum, hoc eſt per traditionem Curie ſeculari à Eccleſiâ, ad notat. per Io. Andr. in cap. Cum non ab Homine nu. 9. de Iudic.

Vel prius prius Clerico Schiſmatico fori priuilegio à Iudice Eccleſiaſtico, Graſs. de effeſſ. Clericor. effeſſ. 1. num. 1012.

Vel in omnem caſum, quando ſunt tales Schiſmatici, qui per Eccleſiam coerceri nequeant, vt declarat Turre-cremata in diſſo cap. Nec licuit num. 10. & ita intelligendum eſſe Textum in d. cap. de Legibus 23. qu. 5. dicit idem Turre-cremata loco cit. Farinacc. d. qu. 184. num. 52.

Facit, quod tradit Episcopus Eugubinus de elecſ. 125. num. 70. vbi quod Iudex ſecularis tunc poteſt animaduertere in Clericos incorrigibiles, quando adeo proterui ſunt, 43 vt Eccleſia non poſſit eos, vel anathematizare, vel diſtinctione perſonæ deprinere: & quando Eccleſia adhibuit omnia remedia, & de facto corrigi non poſſunt.

Aliæ autem poenæ, quæ enumerantur à dicto P. del Bene d. ſeſſ. 4. non ſunt propriæ poenæ Schiſmaticorum, ſed eorum, qui recipiunt Ordines, vel Beneficia à Schiſmaticis.

- 44 An autem filii Schiſmaticorum priuentur bonis, & ad honores, & dignitates inhabiles repententur, videndus eſt Farinacc. diſſa quaſſ. 184. num. 53. & 52.

CAPUT XL.

ARGUMENTVM.

Quis dicatur Hæreticus. An retinens opinionem Catholicam, & veram, putans esse contra Catholicam veritatem sit Hæreticus. Quando simplicitas, & Ignorantia excusent ab hæresi. Quid de profitentibus ioco verba Hæreticalia inaduerter ex Ira, & metu, &c. An Cathecumenus recedens à fide dici possit Hæreticus. An qui educatus, & nutritus est inter Christianos, si deficiat à fide possit dici Hæreticus. An Iudæi ad fidem conuersi possint cogi pœnis Hæreticorum ad perseverandum in fide Christiana. An Iudæi, qui post perpetratum delictum petunt baptizari, euadant pœnas pro delicto inflictas. An baptizatus, cuius Baptismus sit aliqua ratione irritus, si recedat à fide, possit puniri vt Hæreticus.

SYMMARIVM.

- 1 Hæreticus verè quis dicatur.
- 2 Hæresis vox quid significet.
- 3 Hæresis nomen quomodo accipiat secundum usum Ecclesiæ.
- 4 Hæresis definitio.
- 5 Hæresis debet procedere ab errore intellectus: Opinione falsam retinens, & credens sic ab Ecclesiâ teneri, paratus se corrigere agnito errore non dicitur hæreticus.
- 6 Error circa contenta in Symbolo fidei non excusat ab hæresi.
- 7 Error circa ea, quæ quis in fide scire tenetur, non excusat à peccato in foro conscientiæ. Errans in rebus fidei an, & quando torquendus sit super intentione.
- 8 Opinionem Catholicam, & veram retinens, sed putans illam esse contra Catholicam veritatem an censetur hæreticus, & an peccet & num. seq.
- Percutiens laicum credens percutere Clericum non incidit in excommunicationem.
- 9 Credulitas materialis tantum ex parte obiecti non sufficit ad fidem.
- Fides requirit assensum de veritate formali.
- 10 Simplicitas excusat rusticos, mulieres, aliosque bebetes ingenij in fide errantes ab hæresi formali.
- 11 Simplicitas quibus in casibus non excuset.
- 12 Ignorantia an, & quando excuset ab hæresi.
- Hæresis requirit errorē scienter in rebus fidei.
- 13 Ignorantia quantumvis crassa, & supina excusat ab hæresi in foro interno.
- Ignorantia crassa quomodo differat ab ignorantia affectata.
- 14 Ignorantia affectata an, & quando excuset ab hæresi in foro interno.
- 15 Ignorantia an, & quando excuset ab hæresi in foro externo.
- 16 Verba hæreticalia iocose proferant an, & quando censentur hæretici, & quomodo di-

- mittendus ab Inquisitione & num. 20.
- 17 Quid si proferantur inaduerter, & ob linguæ lubricitatem & num. 20.
- 18 Quid si proferantur per iram, & ex impetu subitaneo & num. 20.
- 19 Quid si proferantur recitatim, & sine dolo malo referendo aliorum hæreses.
- 20 Proferens verba hæreticalia habet contra se, presumptionem mala intentionis, & hæresim. Ideo exceptionem probare tenetur.
- 21 Verba dubia non censentur hæreticalia, sed intelligenda sunt in bono sensu.
- 22 Negans exterius fidem coactus, illamque retinens corde an, & quando censetur hæreticus.
- 23 Cogitationes Blasphemia, turpissima, & hæretica contra Deum, & Sanctos unde procedunt, quomodo vitentur, & an faciant eę patientem hæreticum.
- 24 Hæresis non potest considerari in Iudæis, vel Paganis, aliisque non baptizatis.
- 25 Cathecumenus deserens fidem ante Baptismum an sit censendus hæreticus.
- 26 Hæreticus an, & quando censendus sit, qui inter Christianos nutritus, & conuersatus in fide delinquit.
- Baptizatus an, & quando quis presumi debeat ex professione, seu communi reputatione, & opinione.
- Negativa Baptismi an probetur, ex non descriptione in libro Parochi.
- 27 Lusitani venientes in Italiam, & Iudæi, ante omnino puniendi vti Apostata à fide.
- Negotio Christianis cum hæreticis quantum sit interdicta.
- Apostasia plus sceleris quàm hæresis.
- 28 Iudæi ad fidem conuersi, & in illa inconstantes habentur pro hæreticis.
- Commercium Christianorum cum Apostatis, & hæreticis ubi, & quando interdictum.
- Veneri expulsi à Dalmatia.
- 30 Iudæi priores Ritus seruantes post eorum con-

uersionem ad fidem cogendi ad illos descenden-
dus, & ad obseruandos Ritus Catholicos
parus contra hereticos statutus.

31 *Iudæi Baptizati abluunt in infantia ad Iudaismum redeuntes puniuntur tanquam heretici.*

32 *Pueri Hæbreorum visu rationis carentes an possint inuitis parentibus baptizari.*

33 *Puer baptizatus inuitis parentibus Iudæis an possit in adulta ætate cogi ad persistendum in fide, & an possit parentibus sub aliqua cautione restitui.*

34 *Filius patris conuersus ad fidem Christianam ad petitionem eiusdem patris est baptizandus. Quid si conuersus esset avus paternus an possit petere, quod baptizetur nepos inuitis parentibus Iudæis.*

35 *Filius Iudæi baptizati ad fidem apostatantis inuitis parentibus baptizandus, & de ratione. Apostata omnis ratione baptismi subiectus foro potestati, & iurisdictioni Ecclesiæ.*

Filius Apostata quoad spiritalia subiectus foro Ecclesiæ.

Apostata amittit patriam potestatem.

36 *Patria potestas in re spirituali non habetur in consideratione.*

37 *Patris an, & quando instare possit quod nepos baptizetur.*

38 *Usus rationis quando habere dicatur puer, seu infans Hæbreus ut valeat petere Baptismum.*

39 *Ætas, quæ requiritur in pueris Hæbreis, ut possit trahi ad Baptismum.*

40 *Iudæus putans se baptizatum, cum verè non sit, si in baptismo incidat an, & quando sit puniendus tanquam hereticus.*

41 *Iudæus putans se baptizatum, est baptizatus baptismi flaminis.*

42 *Iudæus baptizatus confitè an, & quando baptismum colere, & seruare compellatur.*

43 *Iudæus coactus ad suscipiendum baptismum coactione precepta, & absoluta an, & quando teneatur seruare fidem Christianam, & alia puniri possit tanquam hereticus.*

44 *Quid si baptismum per alius positum approbaverit, & metum purgauerit.*

45 *Iudæi transientes ad aliam Sectam, puta Saracenorum, vel aliorum Infidelium an, & quando puniri possint ab Ecclesiâ.*

46 *Quid si falsas opiniones contra Christianam fidem retineant.*

47 *Iudæi transientes ad Sectam Saracenicam possint puniri ab Ecclesiâ.*

48 *Iudæi delinquentes, & postmodum baptismum petentes an, & quando euadant penas temporales delictorum commissorum ante baptismum.*

49 *Pius Princeps quando commendandus ob penas delictorum condonatas Iudæo petenti Baptismum.*

50 *Quid si Baptismum petat Iudæus in irremediis condemnatus.*

51 *Iudæus fingens se Christianum, & suscipiens Eucharistiam, qua panis plebendus.*

52 *Baptizatus ad fidem Inconstans recedens si eius Baptismus sit irritus ex defectu materiae, vel intentionis ministri, sed ipse seuerè baptizatum putant, & pro tali se gesserit, an debeat puniri tanquam hereticus.*

53 *Quid si Baptismus sit inualidus ex parte ipsius baptizati, qui voluit exteri, sed sit, & sine intentione baptizari.*

54 *Hæresis quomodo differat ab Apostasia.*

QUARTO datur Inconstantia in fide ob hæresim.

Qui ergo Christianam fidem est professus, & Inconstans elegit aliam doctrinam, quam putat meliorem in materia fidei, quam sit doctrina ab Ecclesiâ tradita, is verè dicitur Hæreticus cap. *Hæresis* 24. qu. 3. Suarez de fide disp. 19. sect. 1. nu. 1. Sanctarell. de Hæresi cap. 1. dub. 1. num. 3. Fragos. de Regim. Respobl. par. 2. lib. 1. disp. 3. num. 13.

2 *Vox enim Hæresis Græco idiomate significat electionem, Tertull. de Præscript. Hæreticorum cap. 6. & 37. D. Hieronymus in Epistola ad Titum 3. & in cap. 5. ad Galatas, Isidorus lib. 8. Etymol. cap. 3. Raban. de Institut. Christiana lib. 2. cap. 58. Cano lib. 12. de locis cap. 8. vers. primum igitur, Simanc. de Cathol. tit. 30. Eymer. 21. qu. 1. & ibi Pegna comment. 26. Becan. de fide. cap. 14. qu. 1. num. 1. Valent. 2. disp. 1. qu. 11. punct. 1. in princip. Azor. to. 1. lib. 8. cap. 9. qu. 1. Suarez d. disp. 19. Rebuffus in prax. benefic. in explicatione Bullæ Cane, Couuar. lib. 3. Var. cap. 1. num. 7. Castro aduersus Hæreses lib. 1. cap. 1. & de inf. Hæres. punitione cap. 1. Sanctarell. qui hos omnes d. dub. 1. Repert. Inquisit. vers. Hæresis, Farinac. qu. 178. num. 41. Alberghin. in man. cap. 1. num. 1. Bordon. in Tribunal. cap. 9. num. 3. Ricciull. de Iure personarum lib. 5. cap. 1.*

Et quamuis in materia doctrinæ omnis electio hæresis possit appellari, vt dicebat Cicero de Catone in *Paradoxiis*, ubi appellat Sectam Stoicorum hæresim, ex viū tamen Ecclesiæ hæresis nomen accipitur solum pro errore contra fidem cap. ad abolendam, & passim toto tit. de Hæresi. Sanctarell. loco cit. dub. 1. num. 2. Ricciull. loco citato num. 2.

Et propterea hæresis definitur, vt sit error in intellectu voluntarius in homine baptizato contra aliquam Catholicæ fidei veritatem cum pertinacia assertoris, Sanchez ad præcept. lib. 2. cap. 7. nu. 1. Couuar. lib. 3. Var. cap. 1. num. 2. Azor. to. 1. lib. 8. cap. 9. qu. 1. Pegna d. comment. 26. Sanctarell. loco citato, Farinac. qu. 178. num. 6. ad finem, apud quem leges plures Hæresis, & Hæretici definitiones.

Ex hac definitione primò inferitur, quod
 5 vt sit hæc Inconstantia in fide punibilis
 debet procedere ex errore Intellectus; si
 enim ita quis falsum opinetur credens sic
 ab Ecclesia teneri, non erit in fide Incon-
 stans, dummodò paratus sit se corrigere,
 vbi in errorem se lapsus cognoscat, Inno-
 centius in cap. 1. num. 7. *C. de Summa
 Trinitate, & fide Catholica*, vbi cæteri Ca-
 nonistæ relati à Farinaccio qu. 179. §. 1. n. 1.
 Et hanc doctrinam Innocentij sequuntur
 omnes Summistæ ab eodem Farinaccio
 loco citato adducti, licet nonnulli alij ab eo
 allegati de hoc nihil dicant.

Declarata tamen hæc illationem non
 procedere in ijs, quæ sunt expressa in Sym-
 6 bolo fidei, & quæ tenerur quilibet Chris-
 tianus explicitè scire, & credere; quoad
 enim contenta in Symbolo huiusmodi er-
 ror non excusatur, Repert. Inquisit. vers.
error, Calder. de Hæret. num. 7. Farinaccio
qu. 179. num. 4.

7 Sicuti nec excusatur in foro conscientie
 à peccato in his, quæ scire tenerur, Re-
 pert. Inquisit. vers. *Hæresis §. 1. rubr. Quid
 si hæresis vers. ex supradictis*, Simanch. *de
 de Cathol. tit. 31. rub. de Hæret. nu. 9. Farinac.*
d. qu. 179. num. 7. vers. limita 5.

An verò iste tanquam præsumptus In-
 constans sit torquendus pendet à qualitate
 personæ, & articuli, in quo errat Bellam.
 cap. 1. *de Summa Trinitate, & fide Catholica*,
 Farinac. loco citato num. 6.

Sed nunquid debeat sic errans reuocare
 suum dictum, Cotta in memor. ver. *Hære-
 tiens* dicit se vidisse quemdam sic imputa-
 tum dimissum fuisse liberum, addita ta-
 men poenitentia, quod tribus diebus so-
 lemnibus publicè præ Valuis Ecclesiæ se
 Populo exhiberet fatendo errorem suum.
 Cottam sequitur Farinaccius d. qu. 179.
 num. 5.

In hac tamen Suprema, & Vniuersali
 Inquisitione non seruatur huiusmodi opi-
 nio, nisi fortassis concurreret scandalum,
 sed sola errantis instructio Inconstans
 sic dimittitur.

8 Sed an è contrario retinens opinionem
 Catholicam, & veram, putans eam esse
 contra Catholicam veritatem, dicatur In-
 constans in fide.

Negatiuam opinionem tenet Simanch.
*de Cathol. tit. 31. num. 9. vers. Proinde si quis
 sequatur*, quamuis dicat talem sic opinan-
 tem grauiter peccare.

Ratio est, quia cum iste credat verum,
 nihil credit contra Catholicam fidem, &
 propterea sine falsa credulitate non potest
 dari Inconstantia in fide, Ricciull. *de Iure
 personarum lib. 5. cap. 5. num. 1. vers. Di-
 citur*.

Secundò, quia credens percutere Cle-
 ricum, si percutiat laicum non incidit in

excommunicationem, Soccinus in cap.
Peruenit num. 142. de sent. Excomm. Ricciull.
loco citato.

Sed affirmatiuam opinionem, hunc esse
 9 omninò in fide Inconstantem tennent
 plures adducti à Sanchez d. cap. 7. num. 3.
 Paramo *de origine Inquisitionis lib. 3. qu. 3.
 num. 20. Farinac. d. qu. 179. num. 2. vers.*
Quid è contra, Ricciull. *dicto cap. 5. num. 1.*

Non obstat prima ratio negatiuæ opi-
 nionis, quia cum credulitas veri contra-
 dicat formaliter Ecclesiæ, non potest dici,
 quod quis ita credendo verum credat,
 Ricciull. loco citato num. 6. & benè, nam
 cum illa credulitas sit materialis tantum
 ex parte obiecti non sufficit ad fidem, quæ
 debet esse assensus de veritate formali,
 qualis non est hic, qui existimando illud
 obiectum non esse Catholicum, ei tamen
 assentitur, quæ est communis doctrina,
 vt notat Sanchez lib. 2. cap. 7. num. 30.
 Enriquez lib. 13. cap. 7. num. 3. Layman.
*tratt. 1. cap. 16. & Maccedo in qu. 1. de
 Hæresi assert. 2.*

Non obstat simile de excommunicatio-
 ne, quia excommunicatio non nascitur
 ex animo sicut hæresis, sed ex actu, qui
 cum tendit in laicum, licet animus serua-
 tur in Clerico, non causat excommuni-
 cationem, Soccin. loco citato, cum alijs per
 Ricciull. loco citato num. 7.

Secundò inferitur Rusticos, Mulieres,
 10 aliosque hebetis ingenij potius per sim-
 plicitatem, quam per errorem in hæresim
 incidentes, non posse dici formaliter Hæ-
 reticos, vt de muliere voluit Repert. In-
 quisit. *verb. fides vers. verum simpliciter, Angel.*
eodem verb. num. 6. Tabien. eodem num. 7.
 Simanch. *inferius etiam. num. 28.*

De Rustico verò Simanch. *de Cathol.*
tit. 17. rub. de defens. Recorum num. 21. Tolet.
in sum. lib. 4. cap. 3. num. 4.

Et de hebetis ingenij Sanchez ad præcep.
 lib. 2. cap. 3. num. 28.

Et de his omnibus Farinaccius d. qu. 179.
 à num. 14.

Huiusmodi tamen simplicitas non ex-
 11 cusat à crimine hæresis in his, quæ respi-
 ciunt articulos fidei, quos quis explicitè
 scire tenerur, Alherin. in repet. rub. *de
 Hæret. in 6. nisi ignorantia sit inuincibilis,*
 vt mox dicemus.

Nec si coniuncta sit cum pertinacia,
 Tabien. *verb. fides nu. 7. Campez. in addit.*
 ad Zanchin. *tratt. de Hæret. cap. 2. list. B.*

Nec si monitus non curet consulere
 Peritiores, Simanch. *de Cathol. tit. 38.*
 Rub. *de fide Catholica num. 28. Zanchin.*
loco citato.

Inferitur tertio Ignorantem excusari ab
 12 huiusmodi Inconstantia, & hæresi, nam
 vt quis sit hæreticus necessariò requiritur,
 vt scienter erret in rebus fidei, Diuus

Thomas 2.2. *qu. 12. art. 2. ad 3. & ibi Galet. Counar. Var. lib. 3. cap. 1. num. 1. Clar. §. Hæresis num. 2. Simanch. de Cathol. tit. 31. num. 10. & tit. 46. num. 14. Albert. de Agnost. qu. 36. num. 2. Paramo de origine. 5. Inquisitionis lib. 3. qu. 3. num. 25. Farinac. qu. 179. §. 3. num. 23.*

Sed in hac materia aliud est in foro inferiori, aliud in exteriori; siquidem quod attinet ad forum interius, Ignorantia quantumvis crassa, & supina excusat, Cano de locis lib. 12. cap. 9. col. 21. Calstro de iusta Hæret. punir. lib. 1. cap. 9. & lib. 2. cap. 18. alios adducit Sanchez d. lib. 2. cap. 7. num. 20. Sanctarell. d. cap. 1. dub. 5. nu. 20. Ricciulli. lib. 5. cap. 7. num. 10. vers. Contrarium, Farinac. qu. 179. num. 29. vers. Vide generaliter, Carena in prax. par. 2. tit. de Hæret. §. 11. num. 66.

Et quamvis P. Bordonus loco allegato num. 47. nitarur probare Ignorantiam crassam non excusare in foro conscientie, illius tamen opinionio non est adhibendum quia coniungit Ignorantiam crassam cum affectata, quæ tamen diuersimodè se habent, cum affectata Ignorantia sit error electione, nec paratus sit corrigi, qui data opera commotionem Ecclesiæ, eiusque doctrinam declinat Sanchez d. lib. 2. cap. 7. num. 21.

Imò etiam Ignorantiam affectatam, quando ille, qui affectat, est paratus obedire Ecclesiæ, renuunt Azor, to. 1. lib. 1. cap. 14. qu. 9. & lib. 8. cap. 9. qu. 8. Becan. de fide cap. 14. qu. 2. num. 16. Suarez cad. diff. 19. sect. 3. num. 18. cum alijs, quos adducit Ricciulli. d. lib. 5. cap. 7. num. 13. Sanctarell. d. cap. 1. dub. 5. nu. 23. Farinac. d. qu. 179. num. 30. in corpore, & multi alij, quos citat, & sequitur Macedo art. 1.

15 Si verò sumus in foro exteriori nulla Ignorantia excusat, quæ non sit probabilis, & iusta, Azor. d. qu. 8. in fine, Farinac. d. qu. 179. num. 30. Carena dicto §. 11. num. 68.

Quartò inferitur proferentem verba, 16 Hæreticalia ex ioco non esse Inconstantem in fide, Archid. cap. Iuxta Schisma 24. qu. 3. num. 1. & ibi Bellam. nu. 2. Simanc. de Cathol. tit. 17. de defenf. Reorum num. 72. Rosella verbo Hæreticus, vers. quod si aliquis, Nauarr. conf. 8. de Hæret. Canus d. cap. 9. Sanctarell. d. cap. 1. dub. 6. num. 30. Repert. Inquisit. verb. Hæreticus, vers. Sed Andreas de Ifernia Iudiciali Inquisit. in verb. verbum num. 2. Squillant. de fide Catholica cap. 20. num. 1. & alij ex nostris per Farinac. dicta qu. 179. num. 40. Carena loco citato §. 12. num. 70. Bordon. in Tribunal. cap. 9. qu. 24. num. 78. & 80.

17 Idem est si quis lubrico linguz, vel in-

aduerterent Hæreticalia verba proferat, Carena de Hæret. num. 2. & 29. Zanchin. eodem cap. 7. num. 9. Repert. & Iudic. Inquisit. Squillant. & Farinaccius, Carena, & Bordonus locis citatis.

18 Idem est si quis ira, & iracundia, & subitaneo impetu verba Hæreticalia proferat, Simanch. loco citato num. 47. & in Enchiridion. tit. 47. rub. de defenf. Reorum num. 24. Gundisalu. de Hæret. qu. 8. num. 6. Pegna par. 3. comment. 17. column. 1. alij per Farinac. d. qu. 179. num. 42. Carena, & Bordon. locis citatis.

Idem est in eo, qui recitantiuè, sine dolo malo aliorum Hæreses refert: Non enim is censendus est Inconstantem in fide, Simanc. de Cathol. loco citato num. 18. Decian. lib. 5. cap. 37. num. 61. Pegna d. comment. 17. littera C per totum, Azor. d. lib. 8. cap. 10. num. 7. Farinac. d. qu. 179. num. 45. Carena d. §. 12. num. 70. Soufa in Aphorism. lib. 1. cap. 13. num. 4.

Sed aduertant Inquisitores, quod non ita passim huiusmodi excusationem admittant; nam debent exactè examinare qualitates personarum loquentium, modum loquendi, scandalum datum, & similia, Iudicial. Inquisit. verb. Hæreticus num. 33. Squillant. de fide Catholica cap. 20. num. 1. Pegna d. comment. 17. Farinac. d. qu. 179. num. 62. Albert. de agnost. qu. 36. num. 18. Soufa in Aphorism. lib. 1. cap. 13. Carena loco cit. à num. 72. vers. bene Soufa.

Ratio est, quia talia proferens in dubio habet contra se præsumptionem malæ intentionis, & Inconstantie, Calder. de Hæret. credent. num. 6. Albert. d. qu. 36. num. 18. alij per Farinac. dicta quæst. 179. num. 3.

Et propterea debet proferens hanc suam exceptionem probare, Albert. loco citato, Homobon. in examine tom. 1. tract. 79. 4. Carena loco citato.

Hoc tamen non habet locum, si verba sint dubia, quia ad excludendum delictum, verba dubia intelligenda sunt in bono sensu, Roias de Hæret. par. 1. nu. 209. Decian. lib. 5. cap. 37. num. 6. Farinaccius d. qu. 179. num. 52.

Quintò inferitur, qui non voluntariè, sed metu coactus exterioribus verbis, vel actibus Inconstantem in fide est, eam abnegando ore, corde tamen fidem retinet, Hæreticus dici nequit ad latè tradita per Farinac. qu. 183. §. 3. num. 23.

Sed quia de hac materia copiosè supra diximus, dùm de Apostasia tractauimus, ideo ad ea Lectorem remitto.

Sextò inferitur, non esse Inconstantem in fide, nec Hæreticum, qui inuitus cogitationes, Blasphemias turpissimas, & hæreticas contra Deum, & Sanctos parit, quamuis illis videatur consentire, quia deficit

deficit plena voluntas, Sanchez *d. cap. 7. num. 13.* ubi dicit, hæc omnia pronenire ex suggestione Dæmonis ad conscientiarum bonatum tranquillitatem impediendam, & docet sanum consilium esse, & convenientissimum vitandi harum tentationum modum, eas prorsus contemnere ex Diuo Bonaventura, & Gersono *ab eo allegato.*

Septimo inferitur, ex secunda particula definitionis, ibi, *in homine baptizato*, non
24 posse incidere in hæresim Iudæos, vel Paganos, cum per Baptismum non dūm professi sint fidem Christianam, Diuus Thomas 2. 2. *qu. 10. art. 5. & qu. 11. art. 1.* Suarez de fide *disp. 43. sect. 1.* Simanch. *de Cathol. tit. 31. Turre-cremata in summ. Ecclesia par. 2. cap. 1.* Clar. *S. Hæresis cum aliis à Scottia in select. Theorem. 3. epit. 4. num. 2.* Roias *singul. 37. num. 5. & de Hæret. par. 2. num. 471.* Albert. *in rub. de Hæret. in 6. qu. 6. num. 12.* Farinac. *qu. 178. nu. 128. & in fragment. ver. Iudæis num. 655.* Durand. *in Bulla Cæna lib. 2. can. 1. qu. 21.* Carena *par. 2. tit. 14. §. 1.* Sanctarell. *de hæresi cap. 1. dub. 2.*

Maiores difficultates est in Cathecumeno, an iste possit dici Inconstans in fide, nam cum fidem Christianam scilicet receperit,
25 cum deserendo Inconstans videtur censeri Hæreticus, quamvis illam nondum in Baptismo professus sit. Sic tenet Castro *de iust. Hæret. puni. lib. 1. cap. 8.* Bannes 2. 2. *qu. 11. art. 2.* Suarez *d. disp. 21. sect. 21 num. 4.* Azor. *to. 1. lib. 8. cap. 9. qu. 3.* cum aliis per Sanctarell. loco citato *cap. 1. dub. 2. num. 3.*

Contrariam opinionem, nempe Cathecumenum in fide Inconstantem, non esse Hæreticum, tenuerunt Abbas in *cap. Firmissimè de Hæret.* & ibi Socet. *num. 26.* Io. Andr. *in cap. ad abolendam num. 3. eodem tit. & ibi Butr. num. 14.* Zabarell. *num. 6.* Anchar. *num. 1.* Turre-cremata *d. cap. 1. Valer. 2. 2. disp. 1. quæst. 11.* Vgolin. *de Cens. 2. par. cap. 1. num. 2. & 3.* Sayr. *in Theaur. to. 1. lib. 3. cap. 4. num. 11.* Sanchez. *d. cap. 7. nu. 34.* Farinac. *d. qu. 178. nu. 135. vers. sublimis.* Card. de Lugo *de virtute fidei Divini disp. 21. sect. 4. §. 1. num. 139.* Fragor. *de Regim. Repub. par. 1. lib. 1. disp. 2. num. 229.* Aragon. 2. 2. *qu. 11. art. 2. dub. 3.* Tolet. *lib. 4. cap. 3.* Macedo *quæst. prævia asserti. 2.*

Non obstat ratio opinionis contrariæ, quia Cathecumenus recepit fidem Christianam mente, non re ipsa, ideo quod spectat ad Ecclesiæ iudicium, Hæreticus dici nequit, sic Card. de Lugo, & Fragor. locis citatis.

Cæterum, an ille, qui inter Christianos enutritus, & conuersatus est, si Inconstans 26 sit in fide Christiana puniri possit tan-
De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

quam Hæreticus, Castro Palao *to. 1. tract. 4. disp. 8. par. 16. §. 6. num. 1.* tenet, hunc tanquam Hæreticum posse puniri, & de facto Cæsar-augustus anno 1619. quemdam Maurum, qui aduersus fidem nostram deliquerat, reconciliatum fuisse, & quamvis in libro Parochi eius Baptismus scriptus non reperiretur.

Rationem assignat, quia in hac materia sufficit, quod in communi hominum estimatione reputetur baptizatus, eo quia inter Christianos natus, & enutritus est.

Sed Cardinalis de Lugo putat, dictum Maurum fuisse reputatum Hæreticum, propter rem dubiam, nempe probationem super illius Baptismo dubiam remansisse, & in dubio præsumendum esse, quem baptizatum propter professionem, & communem reputationem, vel tanquam Hæreticum formalem non fuisse punitum, sed propter delictum commissum contra nostram Religionem.

Sed in hac re mihi dicendum videtur, quod, aut Maurus ille erat progenitus ex parentibus Mauris non baptizatis, vel baptizatis: Priori casu, quamvis demum fuisset nutritus, & educatus inter Christianos, nullo modo debeat reputari Hæreticus; Quia illa sola opinio communis non facit quem baptizatum respectu ipsius baptizati, nec ad illum puniendum sufficit illa opinio, nisi verè, & concludenter probetur illius baptisimus, ut tenentur facere Inquisitores, Sanctarell. *loc. cit. cap. 1. dub. 2. num. 5.*

Vel nisi is tanquam Christianus vixerit, putans se baptizatum.

Secundo vero casu, si ex parentibus baptizatis ortus erat, & educatus inter Christianos, doctrina Castri Palao vera est, quia quando aliquis natus est de Christianis parentibus, & inter Christianos fideliter conuersatus est, ad eò violentè præsumitur, quod fuerit baptizatus, ut huiusmodi præsumptio pro certitudine habeatur, donec contrarium manifestis constiterit argumentis, ut habetur in *cap. fin. & ibi Abbas ante num. 1. de Presby. non baptizato.* Pacian. *de Probat. lib. 2. cap. 14. num. 17.*

Nec ex eo, quod Baptismus non fuerit descriptus in libro Parochi euidenter probabatur, Maurum illum non fuisse baptizatum, quia potuit Parochus per incuriam omittere descriptionem, vel ponit à non Parocho baptizari; Et cum hac distinctione concordat Cantera *quæst. crim. de Hæret. nu. 5.* Diana *nt. 8. par. 4. resol. 113.* Vide tamen Card. de Lugo *de virtute fidei Divini disp. 20. sect. 4. §. 1. num. 143.* aliter distinguentem.

Et super hac vehementi præsumptione puto bene fundari Decretum Pauli Quarti

editum die ultima Aprilis anni 1556. de quo P. Diana *par. 4. resol. pag. 324.* & Iudicial. Inquisit. *pag. 423.* nempe, quod Portu-
27 galienſes, ſeu Luſitani, quos in Luſitania, ſeu Portugallia conſtat legitime perman-
ſiſſe, & inde diſceſſiſſe, & in Italiam ve-
niſſe, ubi reperiuntur eſſe Iudæi, ſive iu-
daizare, condemnentur vt Apoſtatz à fi-
de, prout de iure ſimiles Apoſtatz con-
demnari, & puniri debent, non obſtante,
quod expoſiti fuerint torture, ſeu tor-
mentis, in quibus negauerint, ſe fuiſſe bap-
tizatos, vel chriſtianè vixiſſe, aut opera
chriſtiana egiſſe, vel Sacramenta Eccleſiæ
percepiſſe, cum lam pro liquido, & clarè
à Sancta Sede compertum ſit, & habeatur
à ſexaginta annis, vel circa, quod nullus
Hebræus toleratus fuerit habitare in Lu-
ſitania, ſeu Portugallia, niſi fuerint bap-
tizati, & chriſtianè vixerint, & ita ſeruati
mandauit, ſtatuit, & ordinauit.

Sed pro dolor! Nonnulli Principes
non ſolum Infideles, Schiſmaticos, Hæ-
reticos, & Iudæos in ſuis Diſtrictibus tole-
rant, ſed etiam Chriſtianos, & præſertim
Luſitanos iudaizantes, adeoque illis fa-
uent, vt Iudices Eccleſiaſtiæ præſertim.
Inquiſitores in illos animaduertere nullo
modo poſſint, quaſi contra ſus Diuinum
tutela Principis ſecularis ſuffragetur.

Aduertant ergo Principes Catholici,
quibus iniunctum eſt non ſolum Regimen
Politicum, & Ciuile, ſed demandum
preſidium fidei, & Eccleſiæ, & qui debent
rationem reddere Deo propter Eccleſi-
am, & fidem Catholicam, quam à Chri-
ſto tuendam ſuſceperunt, qua conſcientia
huiusmodi Sacrilegos non ſolum tole-
rent, ſed tueantur, & defendant.

ſciant ex decreto Concilii Lateranenſis
reſcripto in capis. Sic vt ait de Hæreticis, ſub
Anathemate negotiationem cum Hæreti-
cis eſſe interdiciam.

ſciant ſub cenſuris, & pœnis veritum,
fuiſſe à Gregorio Decimoquinto, ne Hæ-
retici in locis Italiæ, & Inſularum adia-
centium, neque etiam ſub commercij,
mercimoniij titulo, aut alio quouis præ-
textu domicilium contrahere, ſeu Do-
mum apertam habere, vel conductam,
vel gratis conceſſam, ſeu habitare, vel
morari poſſint.

Quod ſi hæc omnia ſtatuta ſint contra
Hæreticos, quid dicendum erit de Apo-
ſtatz à fide, in quibus plus ſceleris ineſt,
quàm in Hæreticis? Riccioli. de Iure per-
ſonarum lib. 6. cap. 4. num. 8. Sanctarell.
de Hæreſi cao. 2. dub. vnic. num. 3.

Nec fundent ſe Principes in *Extranegans*,
ad tuitanda, quia etſi Iudei, qui ad Chri-
28 ſtianam fidem conuolarunt, ſi demum,
ſint in fide Inconſtantes, habeantur pro
Hæreticis, vt in cap. *Contra Chriſtianos de*.

Hæreticis in 6. & ibi poſt Gloſ. in ver. *redierint*,
Io. Andr. Archid. Germinian. & Franc.
& alij multi relati per Farinacc. *qn. 178.*
num. 136.

Nihilominus cum huiusmodi Apoſtatz
interdicatur commercium per alias Con-
ſtitutiones, non intrat priuilegium dictæ
Conſtitutionis *Ad tuitanda*, Card. de Lugo
d. diſp. 22. ſect. 4.

Nec habet locum, quando ſcandalum,
grate imminet ex huiusmodi tolerantia,
& commercio, Card. de Lugo *d. diſp. 22.*
ſect. 1. num. 1.

Caveant ergo Principes, ne ſub prætex-
tu mercimoniij, ſeu Portus Franci, & li-
beri, ſcandalum adeo graue dent tori
Mundo Catholico, & ne iram Dei irri-
tent; Ex hoc inſurgunt Bella, graſſantur
Peſtes, & Fames, & Regna tranſferuntur
de Gente in Gentem.

Narrat Spondanus anno 1556. num. 12.
Venetos in ſe concitaſſe iram Dei ob fa-
uorem exhibitum quibuſdam Hæreticis:
Cum videlicet conſigiliſſet Miniſtros Rei-
29 publicæ ita ſe in Inquiſitori Hæreticæ
prauitatis (qui nonnullos à Iudaismo Chri-
ſtianos ruriſum ad perſidiam relapſos in
carcerem coniecerat) oppoſuiſſe, vt etiam
familiares Inquiſitoris quæſito quodam,
prætextu friuolo captos, quæſtionibus tor-
mentorum ſubieciffent; Et propterea im-
petiti bello à Ludonico Hungariæ Rege à
rota Dalmatia expulſi fuerunt, & coacti
fuere Pacem magis neceſſariam, quam
ſpecioſam inire, depoſito titulo Dalmatiæ,
quo ſupra ferè trecentos annos vſi fue-
rant; Vt non ſit mirandum, ſi permiſerit
Deus vindex fidei Orthodoxæ, eius viola-
tores, ſive directos, ſive indirectos pœnis
ſubijci temporaliſus, qui ſpiritualiſus
contemptores videri curabant: Nec mo-
niti ab Innocentio Sexto reſpiciſcere vo-
luerunt.

Cæterum quia in Iudæos incidimus.
Dic, quod Iudæi ad fidem conuerſi, ſi
30 Inconſtantes priores Ritus ſeruent,
cogendi ſunt ad illos deſerendos, & ad ob-
ſeruandos Chriſtianæ fidei Ritus per pœnas
contra Hæreticos ſtatutas iuxta Text. in
cap. *Contra Chriſtianos de Hæreticis in 6.* & in cap.
quidam *Extra. eodem*, & ibi Io. Andr. num. 2.
Aurou. de Burr. num. 4. Zabarell. num. 1.
Anan. num. 3. Hoſtien. in ſumma. de Apoſtatz.
§. *Quot ſpecies num. 2. verſ. & ſcias*, Repert.
Inquiſit. in ver. *Apoſtaſia verſ. Sed Apoſtaſia*
à ſub. & in ver. Cogendi, Menoch. de Arbit.
caſ. 446. nu. 33. Farinacc. *qn. 178. nu. 139.*

Er hoc dictum habet locum, quamuis
Iudæi in infantia Baptiſmate ſint ablu-
31 ti, nam ſi Inconſtantes in fide Chriſtiana ad
Iudaismum redeant, puniuntur tanquam
Hæretici *d. cap. Contra Chriſtianos*, & ibi
Gloſ. in figur. caſus, & in ver. *infantes*, Io.

Monach. ante num. 1. Archiad. cod. ver.
Infantes Gemin. num. 1. Franch. num. 1.
cum aliis per Farinacc. d. qn. 178. nu. 140.
Fragof. de Regim. Reipub. to. 1. lib. 1. disp. 2.
num. 227.

Hocque procedit, quamvis infans iniu-
32 tis parentibus Iudæi esset baptizatus:
Nam licet Regula sit, quod pueri Hebræo-
rum vsu rationis carentes non debeant
inuitis parentibus baptizari per doctrinam
Dni Thomæ in 1. parte qu. 68. quem se-
quuntur infiniti Doctores relati à Ricciull.
de iure personarum lib. 2. cap. 32. à Sperell.
Episcopo Eugubino decis. 1. à num. 25.
Ciardin. controu. 42. tom. 1. Tondut. quæst.
benefic. par. 1. cap. 48. num. 4. Et hanc opi-
nionem sepius canonizauit Sacra Congre-
gatio Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis
me existente Assessor, quamuis non
desint, qui contrariam teneant senten-
tiam, quos numerat idem Episcopus Eu-
gubinus d. decis. 1. num. 29. Præsertim,
quoties non est persona priuata, qui eos
baptizare intendit, de quo tamen latè P.
Suarez in 3. qu. 68. art. 10. disp. 25. sect. 4.

Si tamen baptizentur, recipiunt chara-
33 æterem, & efficiuntur subditi Ecclesiæ, &
ideo eos potest cogere in ætate adulta ad
permanendum constantes in fide Christiana
ad Text. in cap. Iudæorum 23. qu. 1. &
in cap. 2. de Conuers. Infidelium; Et ita tenent
Doctores allegati ab Episcopo Eugu-
bino d. decis. 1. num. 36 latissimè Ricciull.
d. lib. 2. cap. 14. per totum, vbi reprobat
Calderin. conf. 3. de Iudæis, dicit fuisse decla-
tum Romæ, nullo modo puerum infan-
tem baptizatum inuitis parentibus illis
esse restituendum etiam cum cautioe de
restituendo filio cum peruenerit ad æta-
tem legitimam, & quod interitum non de-
testabitur fidem Christianam, & verè scio
in hac Sacra Congregatione sententiam
Calderini vti erroneam fuisse reiectam.

Eoque magis possunt baptizari, si alter
34 ex parentibus ad fidem Christianam
conuersus petat filium baptizari, vt est Text.
in cap. Ex litteris, & ibi Abbas de Conuers.
Infidelium, & d. cap. Iudæi 28. qu. 1. Barbat.
conf. 57. Vrsill. ad Aflic. decis. 151. num. 6.
cum alijs, tùm ab Episcopo Eugubino d.
dec. 1. n. 39. tùm à Ricciull. d. lib. 2. c. 32. n. 24.
Tondut. d. cap. 48. n. 6. vbi de matre conuersa.

Si verò parentes essent Iudæi, auus ta-
men paternus esset Christianus, & pete-
ret, ac instaret, pro Baptismo nepotis, esset
baptizandus etiam parentibus inuitis, vt
latissimè tenet Gratianus disp. cap. 977.
per totum, vbi dicit, ita resolutum fuisse
in Congregatione Neophitorum de Vr-
be, non obstantibus contradictionibus
multorum Theologorum, Canonistarum,
& Iuriconsultorum, qui pro parentibus
scribcbant, Tondut. d. cap. 48. sub nu. 6.

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

Pariter inuitis parentibus debet bap-
35 zari filius Iudæi, qui post susceptam fidem
Christianam à Religione apostatauit,
Glossa per illum Textum in cap. Si baoti-
zata vers. Qui de baptizata de Consecr. dist. 4.
Marquard. de Iudæis par. 3. cap. 2. num. 8.
cum alijs per Ricciull. d. cap. 32. num. 32.
Abulen. qu. 88. cap. 5. lib. 1. Regum.

Ratio est, tùm quia omnes Apostatæ
ratione Baptismi sunt subiecti foro Pote-
statis, & Iurisdictionis Ecclesiæ, vt totò tit. de
Hæret. & Apostat. & propterea etiam eo-
rum filij quoad spiritualia, Ricciull. loc. cit.
num. 34. Tùm etiam quia parentes Apo-
stata amittunt Patriam Potestatem, cap.
Quicumque S. vlt. de Hæreticis lib. 6. Ric-
ciull. loc. cit. num. 35.

Quæ etiam Patria Potestas, quando
36 agitur de re spirituali, non habetur in
consideratione, vt in terminis considerat
post Vrsill. Barbat. Paschal. & Azor. Epif-
copus Eugubinus d. decis. 1. num. 40.

Hinc est, quod cum quidam puer natus
ex parentibus Iudæizantibus, dum esset in
37 ætate annorum sex, mortuis parentibus
apud nouerum remansisset; Cum autem
instante patruo Christiano per Ministros
S. Officii Veneriarum à nouerca fuisset
ereptus, & sub custodia Patriarchæ eius-
dem Ciuitatis constitutus, Vniuersitas
Hebræorū exclamauit, Hebræorū infantes
ad fidem Christianam vi trahere non liceret
Nihilominus Sacra Congregatio censuit,
hunc puerum pedes patrum Christianum
alendum, & educandum, necnon baptizan-
dum, vt ex Decreto sub die 27. Febr. 1593.

Quando autem infans, seu puer He-
bræus dicatur habere vsum rationis, licet
38 communis sit opinio, quod sufficiat ex-
plenisse septimum annum, vt testantur
Ricciull. d. lib. 2. cap. 33. num. 3. Ciardin.
d. cap. 42. Hoc tamen residere in arbitrio
Iudicis Sacra Congregatio determinauit,
qui examinato puero, indicabit, an sit
viuacis ingenij, & an sciat quid petat,
Ricciull. loc. cit. n. 5. Ciardin. d. cap. 42. n. 18.

Et memini à Congregatione Consulto-
rum Sancti Officii reuocatum fuisse ad
examen puerum quemdam Hebræum,
qui supponebatur petisse Baptismum, &
ad Domum Cathemenorum redactus
fuerat, qui tamen adeo heberis ingenij vi-
sus fuit, vt etiam explerisset septennium,
nihilominus patri Hebræo restitutus
fuit.

Quo verò ad Constitutiones Martini
39 Quinti, Eugenij Quarti, & Pauli Tertij,
in quibus statuitur, quod pueri Hebræo-
rum non possint trahi ad Baptismum, nisi
explerò duodecimo anno; Recordor me
sepius illam Pauli Tertij vidisse, ac legisse,
sed restor etiam non esse in vsu.

Dic secundo principaliter, quod Iudæus

H ij

etiam, qui putans se baptizatum, & verè
40 baptizatus non est, si in aliquam hæresim
incidat, tanquam Hæreticus puniendus
est, Simanch. *de Cathol. tit. 31. num. 5.*
Gabr. in 4. dist. 13. qu. 2. art. 1. vers. nota
tertio, Alphonsus de Castro *de infla hæret.*
punit. lib. 1. cap. 8. Azot. to. 1. lib. 3. cap. 9.
qu. 3. in fine, Farinacc. *qu. 178. num. 135.*

Quod tamen non placet Card. de Lugo,
ut tanquam Hæreticis in debeat puniri,
sed solum tanquam lapsens Christianam
Religionem, ut dicit *disput. 20. sect. 4.*
num. 146.

Sed cum distinctione doctrina Eminen-
tissimi viri intelligenda est, ut procedat,
quando iste Infidelis sciens, se non esse
41 baptizatum, se proficetur Christianum,
& sic sequitur Christianam Religionem, secus
autem si nesciat, se non esse baptizatum,
sed credat se talem, nam si esset contra-
fidem, uti hæreticis puniri debet, quia
saltem baptizatus est Baptismo fluminis,
ut voluit Simanch. *loc. cit.*

Tertiò habet locum, etiamsi Iudeus
42 coactè Baptismum suscepit, quia illud
servare, & colere compellendus est *cap.*
Maiores sunt autem de Baptismo, Calderin.
de Hæret. rub. de his, qui condemnantur ut
Hæretici, num. 1. Repert. Inquisit. *in ver.*
Baptismus, vers. Sed verum qui sunt baptizati,
et in ver. cogendi, Farinacc. *d. quæst. 178.*
num. 142. Fragos. d. disput. 2. num. 230.

Si tamen coactio fuisset præcisa, & ab-
43 soluta, non dicitur Inconstans, nec est puniendus,
Doctores in *d. cap. Contra Chri-*
stianos, Calderin. *loco citato* Farinacc. *disput.*
num. 141. et 142. Paris. conf. 2. num. 21. lib. 4.
Vbi quod Iudei sic baptizati non possunt
dici Christiani, nec fidem Christianam
tenentur servare, Fragos. *loc. cit. num. 230.*

Hoc tamen non procedit, si post coa-
44 ctionem præcisam Iudeus non reclama-
uit, vel si per aliquos actus positivos Bap-
tismum approbavit, quia videtur in tali
casu metus purgatus, Boich. *d. cap. Ma-*
iores de Baptismo, Paris. *d. conf. 2. num. 26.*
Marquard. *de Iudeis par. 3. cap. 2. num. 9.*
Riccioli. *d. lib. 2. cap. 35. num. 3. Fragos.*
loco citato.

Dicit pariter, quod licet Iudei Inconstan-
45 tes in sua Secta, & transientes ad Sarac-
enos, siue ad alios Infideles, puniri ab Ec-
clesia non possint, Oldrad. *conf. 51. Pegna*
2. par. comment. 69. vers. cum autem, Decian.
lib. 4. cap. 10. num. 54. Farinacc. d. qu. 178.
num. 132.

Sikuri etiam puniri non possunt contra
fidem Christianam delinquentes, vel falsas
opiniones tenentes. Hoc tamen non
procedit, quando Iudei sint Inconstantes
in his, quæ & ipsum, & fidei Christianæ
46 sint communia, utpotè si negaverint
Deum unum, & illum Creatorem omnium,

siue Idola colerent, Dæmones inuoca-
rent, & adorarent, illique sacrificarent;
his enim, & similibus casibus ab Inquisi-
toribus posse puniri, dicit Iudicial. Inquis.
ver. inuocare num. 2. Campegg. ad Zanchin.
de Hæret. cap. 36. Bursart. conf. 60. num. 1.
Fynier. par. 2. qu. 46. per tot. & ibi Pegna
comment. 71. Farinacc. d. qu. 178. n. 146.

Hinc cum quidam Iudeus asseruisset,
Dæmones non esse, Deum non communi-
care virtutem rebus malis, ut faciant
malum; Iob negasse Divinam providen-
tiam erga Mundum inferiorem, ac Refur-
rectionem Mortuorum; censuratis Pro-
positionibus, & habitis pro temerariis, &
contrariis fidei, quam communiter de-
bent tenere Christiani, & Iudei, fuit
damnatus ad detestandum, & abinran-
dum huiusmodi propositiones, prius
munere docendi, & legendi, & fuit illi
inhibitum, ne de illis impofterum, ac de
similibus tractaret ex Decreto 24. Februa-
rij 1608.

Et propterea, quia Saraceni in ali-
47 quibus communibus Iudeis cum Chri-
stianis discrepant, meritò si Iudei tran-
seant ad eorum Sectam posse puniri ab
Ecclesia verius voluit, Campegg. ad
Zanchin. *d. cap. 36. Decian. loc. supra cit.*
Caren. par. 2. tit. 14. §. 6. num. 18. Quam
opinio, stante Bulla Gregorij Decimertij
Antiqua Iudeorum perfidia, debet omnino
servari.

Sed an Iudei post commissæ delicta,
sanctè Inconstantes petant Baptismum, &
cum effectu baptizentur, evadant poenas
48 temporales delictorum ante Baptismum,
communissimum, D. Thomas in 3. quæst. 69.
art. 2. ad 3. tenet nullo modo illas evadere
Cathæchism. Roman. par. 2. de Baptismi
effectum habet hæc verba; *Sed quamquam in*
Baptismo poenas peccatorum condonari explora-
tum esse debet, ab eo tamen poenarum genere,
quæ civilibus Iudicibus ob grave aliquod scelus
perfoluenda sunt, nemo liberatur, itant qui mor-
te dignus sit per Baptismum a poena, quæ legibus
constituta est, cripitur, dicit tamen Divus
Thomas, quod pius Princeps posset talem
poenam condonare.

Ideo Cathæchismus subiungit.

Tunc si vehementer laudanda esset eorum
Princeps Religio, & pietas, qui cum quoque
animaduersionem, ut Dei gloria in suis Sacra-
mentis illustrior fieret sortibus remitterent, et
condonarent.

Quæ pietas iudicio meo posset à Prin-
cipe exerceri in delictis profanis, nempe
49 in homicidio, furto, & similibus, sed in
delictis commissis in spem Religionis
Catholicæ non cõsulerem, quod Prin-
ceps illam exerceat, & propterea sanctam
ancin. Urbanus Oñatus noluit condona-
re poenam ultimi supplicij cuidam sceler-

Assimilatio Hebræo, qui scilicet Imaginem
Sanctissimi Crucifixi vulnerauerat, cum
ob sceleris granitatem, cum ob scandalum
illarum, quamvis petierit Baptismum, &
fuisse cum effectu baptizatus; & sic Fer-
rariæ de anno 1634. primo mei Assessio-
ratus, fuit de ordine Sæ Sanctorum, &
Sacre Congregationis per brachium secu-
lare laqueo suspensus.

50 Et de Iudæis ad Tirimis damnatis
adest Decretum Sacre Congregationis sub
die 22. Augusti 1607. quo cuitur, quod
Iudæi existentes in Tirimis volentes
amplecti fidem Catholicam, instruantur,
& baptizentur, sed remaneant in Tiri-
mibus.

De Iudæo autem, qui finxit se Chri-
stianum, & suscepit Eucharistiam, qua
pœna esset percipiendus, fuerunt Consulo-
res varij in Consultatione habita die 16.
Decembris 1557.

51. Ceterum dicendum est, hunc sceleris-
simum grauissimis penis esse puniendum,
quia offendit, & læsit Ecclesiam, eiusque
Sacramenta in re graui, sic Card. de Lugo
de virtute fidei Divina dispnt. 20. §. 1. n. 146.

Hactenus de Inconstantia Iudæorum;
Verum, an qui baptizari voluit, & verè
baptizatus est, sed Baptismus fuit irritus
defectu legitimæ materiæ, vel legitimæ
intentionis Ministri, & putans se verè
baptizatum, vti talem se gessit, si postea
Inconstans in fide ab ea recesserit, possit
vti Hæreticus puniri.

52. Alphonsus de Castro de Iusta hæret. punit.
lib. 1. cap. 3. dub. 3. Simanch. de Cathol. ut. 3. n. 5.
Azor. to. 1. lib. 8. cap. 9. qn. 3. & alij relati
à Castro-palao to. 1. traft. 4. disp. 3. pnn. 2. n. 2.
tenent, hosce tanquam Hæreticos puniri
posse.

Eos enim appellari Hæreticos patet ex
Concilio Nicæno cap. 19. & à sexta Sy-
nodo generali cap. 95. & hoc nomine eos

pariter appellat Sanctus Augustinus libro
vincto de Baptismo contra Donatistas cap. 3. &
lib. de Hæres. in 1. & hæres. 44.

Contrariam opinionem, istos verè non
esse Hæreticos tenere Vgolin. de Censur.
Pontif. reservat. 2. par. cap. 1. num. 1. in fine,
Sayr. Thesaur. cas. consens. to. 1. lib. 3. cap. 4.
num. 11. Sanchez d. cap. 7. num. 3. Castro-palao
loco cit. num. 20. Suarez d. dispnt. 19. sect. 5.
num. 8. Hurtad. disp. 82. §. 17. Card. de Lugo
d. disp. 20. sect. 4. §. 1. num. 140. Frago. loco cit.
num. 228.

Et quidem optimè ratione, quia in his
habet locum Concilium Tridentinum
sess. 14. cap. 2. ibi.

Cum Ecclesia in neminem iudicium exerceat,
qui non prius in ipsam per Baptismi ianuam
fuerit ingressus, Cardin. de Lugo loco citato
num. 140.

Et in hoc casu non attenditur opinio,
sed veritas, Cardin. de Lugo loc. supra
cit.

Si autem Baptismus validus esset ex
parte materiæ, formæ, & Ministri, sed in-
validus ex parte Baptizati, qui voluit ex-
53 terius baptizari, sed fidei, & sine inten-
tione, & cum voluntate non recipiendi
Sacramentum, certè puniri is posset tan-
quam Hæreticus in foro externo, quia
Ecclesia præsumit illum validè baptiza-
tum, nisi fictio illa interna aliunde pro-
bati possit, Suarez d. sect. 5. num. 9. Sanchez
disso cap. 7. num. 35. Card. de Lugo loco cit.
num. 145. Frago. loc. citato num. 128. versic.
Dixi.

54. Octauò inferitur ex particula diffinitio-
nis hæresis, contra aliquam fidei veritatem
differe Hæresis Inconstantiam ab Incon-
stantia Apostasie. Nani, vt diximus, hæc
est totalis recessus à fide, illa verò solum
in aliquibus, vt ex Causo, & Vgolino re-
net Sanchez disso cap. 7. num. 15.

C A P V T XII.

ARGVMENTVM.

De Pertinacia ad constituendum quem Hæreticum requisita. An, qui non
fuit de suo errore admonitus possit dici Pertinax. Praxis Sancti Officij mit-
tendi Admonitores ad Hæreticos Pertinaces in Carceribus Sancti Officij
retentos. Quæ causæ excusant à Pertinacia, an Protestatio.

S Y M M A R I V M.

- 1 Hæresis requirit pertinaciam.
Pertinacia quid sit in hac materia.
- 2 Pertinax an dici possit, qui non fuit de suo er-
rore admonitus.

Monitio an, & quando sit necessaria vt quis
dicatur pertinax in hæresi.

Monitio externa ad quid deferre possit.

- 3 Hæreticus pertinax quomodo trahendus se-
cundum praxim S. Officij.

Hæretici pertinaces hodie relinquendi Po-

testatibus secularibus.

- 4 Hæreticis pertinacibus terminus præfigendus quomodo sit.

Quomodo hæreticis negatiuis.

- 5 Monitio an sit necessaria ad pertinaciam hæreticis in foro externo.

- 6 Pertinacia an requirat temporis diuturnitatem, vel aliquam moram.

Culpa hæresis potest perpetrari momento temporis ad instar aliorum peccatorum.

Persistens diu latenter in errore in foro externo excusetur hæreticus, absque alia probatione pertinacis, nec videtur per ignorantiam, sed per malitiam perseverasse.

- 7 Pertinax an, & quando dici possit qui monitus ab Episcopo, vel Inquisitore, illis non credit.

Contrahentio Ecclesie considerari non potest in eo, qui non assentitur Episcopo, vel Inquisitori in non expressis, vel in non damnatis ab Ecclesia, & de ratione.

- 8 Pertinacia sufficiens ad hæresim quomodo iauerni quandoque possit in homine docto, qua eademmet non invenitur in rustico.

Homo doctus quando dicatur pertinax in hæresi.

Rusticus quomodo credere debeat de fide, ut etiam errans non dicatur pertinax in hæresi.

- 9 Contradictio auctoritati Ecclesie an importet pertinaciam in hæresi, quacunque fiat intentione.

- 10 Offrens paratum se corrigi, & acquiescere Ecclesie, si ab ea argumentis convincatur, dicitur pertinax in hæresi, & de ratione.

- 11 Paratus tueri aliquam partem in non definitis ab Ecclesia, etiam si Ecclesia contrarium definiat, dicitur pertinax in hæresi.

- 12 Sentiens contrarium eius, quod falso putat definitum ab Ecclesia, an dicatur pertinax in hæresi.

- 13 Protestatio an, & quando excuset à pertinacia in hæresi.

Diffinitiones Ecclesie non debent amplius in questionem adduci.

- 14 Protestatio an, & quomodo excuset à pertinacia in his, que explicite quis scire tenetur.

Protestatio contraria operationi non excusat. Protestatio non excusat monitum in iudicio, & ab hæresi non recedentem.

- 15 Protestatio an, & quando suffragetur, consilium de hæresi dicentem se semper cum Ecclesia scississe.

NONO inferitur ex ultima particula dictæ definitionis, ibi, cum pertinacia, ad effectum, ut quis dicatur Inconstans in fide, & verè Hæreticus, requiri pertinaciam, cap. unico, de Summa Trinit. in 6. & Clement. ult. §. ult. de Ffur. & cap. 2. de Summa Trinit. & fide Cathol. cap. Dixit Apostolus 24. qu. 3. Albert. de Hæret.

qu. 1. num. 19. & qu. 13. num. 14. Simanch. diffinitio 31. num. 7.

Pertinacia autem in hac materia nil aliud est, quàm constans voluntas resistendi doctrinæ, quæ proponitur credenda de fide absque eo quod qui sic resistit, velit summi iudicii auctoritatem Ecclesie subicere, Sanchez d. cap. 7. nu. 2. Sanctarell. de Hæresi cap. 1. dub. 4. nu. 17. Card. de Lugo d. disp. 20. num. 154. Farinacc. q. 196. num. 6. P. Diana, qui plures ex nostris Moralibus par. 4. tract. 7. resolut. 16. vers. Prima opinio, Carena par. 2. tit. 1. de Hæresi. §. 2. num. 12. Pádel Bene de Offic. S. Inquisit. par. 1. dubit. 2. per tot.

Cætèrùm, an pertinax dicatur ille, qui non fuit de suo errore admonitus, non est concors Doctorum sententia: Nam Alciat. in l. 2. m. 3. C. de Summ. Trin. quæ sequuntur Menoch. conf. 149. num. 49. volum. 2. & latissimè Lupus in allegat. in mater. Hæresis, post tract. de donat. inter Vir. & Fxor. §. 3. & 4. Turrescremata in Summ. de Ecclesia lib. 4. par. 2. cap. 16. tenent monitionem esse necessariam.

Et hæc opinio videtur probari ex cap. Qui in Ecclesia 24. qu. 3. dum ibi dicitur: Si correcti, ut sanum, restitumque sapienter, resistunt contumaciter, suaque pestifera, & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare persistunt: & ex cap. Dixit Apostolus 24. q. 3. ibi, Dixit Apostolus, Hæreticum Hominem, post primam, & secundam correctionem denota.

Requiritur ergò monitio antequam, quis inter Hæreticos pertinaces possit connumerari.

Sed contrariam opinionem tenent communiter Theologi, monitionem nullo modo requiri, ut quis censetur Hæreticus pertinax, Suarez de fide disp. 19. sect. 3. num. 23. Galetan. Valent. Castro-palao, Filiucc. & cæteri, quos refert, & sequitur Diana diffinitio 36. vers. Prima opinio, & cum sequitur Card. de Lugo d. disp. 20. sect. 5. nu. 157. ex nostris Simanch. de Cathol. tit. 48. nu. 7. & 8. Paramo de Origine Inquisit. lib. 1. tit. 2. cap. 4. nu. 5. Ricciull. de iure personarum lib. 1. cap. 2. num. 10.

Ratio est, quia monitio externa solùm deseruire potest, ut errans aduertat ad oppositionem sui erroris cum doctrina Ecclesie; atsi totum scire potest melius ex libris, & diffinitionibus Conciliorum, quàm ex monitoriis verbis non videtur necessaria alia monitio, ut excusetur à pertinacia, Card. de Lugo loco cit. num. 18. Simanch. loc. Supra cit.

Non obstat Text. in d. cap. Qui in Ecclesia, & Dixit Apostolus, quia in illis est sermo de monitione externa ad vitandum Hæreticum, non autem de monitione ad illum constituendum, sic Suar. d. sect. 3. m. 23.

Vel secundum Cardinalem de Lugo loco citato num. 148. dum dicitur, monitionem esse necessariam, debet intelligi ad iustificandam eius incorrigibilitatem, & separationem ab Ecclesia, & sic poenam. quæ Hæretico pertinaci datur in foro externo.

Quocirca inoleuit praxis in Sancto Officio retinendi diu hæreticos pertinaces in carceribus, & sæpius ad illos mittendi admonitores doctos Viros, curando, vt respiciant, & dantur primi, secundi, & tertij termini ad respiciendum, Pegna lib. 2. comment. 65. vers. In his pertinacibus. Carena par. 2. tit. 2. §. 3. num. 15. Praxis Italico idiomate exarata, quæ sub nomine incerti Auctoris circumfertur, quæ tamen fuit composita à b.m. Card. Scaglia.

Quæ praxis fundatur in Textu in cap. Conuenientibus 1. quest. 7. §. Item Petrus. Vbi littera Petrus Apochrisiaris Pape, dixit;

Rome exulatus est Macharius hæreticus à Sancta sexta Synodo quadraginta dierum inducias dedit illi Pater Noster Benedictus Papa, & quotidiè mittebat ad eum Bonifacium Constiliarium suum, & instruebat eum communitorys verbis ex Divina Scriptura, & nullatenus voluit emendari: hoc autem faciebat, vt eum recipere in ordine suo.

Quem Textum ad hunc propositum considerat Lupus allegat. in mater. h. gressus §. 1.

Ideo in Suprema, & Vniuersali Inquisitione sub die 8. Octobris 1583. fuit resolutum, quod licet Directorium in par. 3. in primo modo terminandi Processum, dicat, quod Hæretici impoenitentes debent retineri carcerati per annum, aut sex menses, non tamen reperitur Canon, aut Decretalis, quæ huiusmodi terminum præscribat, sed legitur, vt dixi supra, quod S. Benedictus Papa præfixit terminum quadraginta dierum Machario Patriarchæ Hæretico, deque eo tempore, & de iure antiquo Hæretici pertinaces non relinquebantur potestatibus secularibus, prout postea constitutum fuit per cap. Ad abolendam, & in cap. Excommunicamus §. 1. de Hæres. vbi etiam habetur quamprimum expediendos, & tradendos brachio seculari. Potest tamen præfigi ei aliquis honestus terminus aliquorum dierum, & deinde secundus breuior, & etiam tertius, & vltior, & adhuc durante pertinacia, & adhibita etiam diligentia Theologorum, iuxta notat. à Directorio, vbi supra, procedendum est ad sententiam diffinitiuam, & Reus tradendus brachio seculari.

Et quod dicitur à Directorio de termino anni, aut sex mensium, fuit monitio magistralis, & particularis in casu illo, in quo Hæreticus pertinax cupiebat comburi, putans se esse Martyrē, aut pro tali haberi.

Verum tamen est, quod cum Hæreticis negatiuis conuictis per testes proceditur cum longioribus terminis ad respiciendum.

Talis enim terminus iterum, atque iterum sæpius conceditur ob periculum, ne testes vera deposuerint, & Reus sit innocens; & in hoc casu aliqui Smmistæ, & Doctores dicunt, iudicium differendum vsque ad annum; Memores esse enim debent Inquisitores, & Ordinarii documenti Tiro dati, qui cum esset Episcopus debebat quærere oues errantes, vt ad Ecclesiæ ouile eas reduceret, Card. de Lugo, & Ioannes Lupus loci citans.

Alciati ergo doctrina minimè tenenda est, neque quoad forum internum, neque quoad externum, vt malè opinari sunt Petrus de Aragona, & alij citati à Diana dista resoluit. 36. qui tamen innumerò pro hac opinione citat Sanctarell. de Hæres. cap. 1. dub. 4. num. 18. in fine; non enim ibi loquitur de monitione requisita in foro externo, sed declarat opinionem Siluestri, de qua infra.

Non inquam opinio Alciati tenenda est, nam in specie reprobatu à Simanch. disto tit. 4. num. 7. & à Diana d. resoluit. 36. vers. Tertia opinio, Card. de Lugo loco cit. num. 157.

Ex hoc etiam deducitur ad pertinaciam constituendam non requiri temporis diuturnitatem, vel aliquam moram; quia temporis momento potest culpa Hæresis perpetrari instar aliorum peccatorum. Gaetan. 2. 2. qu. 11. 2. notat. Canus disto loco cap. 9. colum. 19. cum alijs per Sanchez disto cap. 7. num. 7. Card. de Lugo d. disp. 20. num. 157. Albergh. Man. cap. 1. de Hæres. nu. 8. Farinacc. qu. 196. num. 19.

Siluestri verò doctrina in ver. Hæresis q. 1. num. 1. vers. Sciendum, procedit in eo, qui latenter diu persistit in errore.

Iste enim quoad forum externum habetur pro Hæretico absque alia probatione pertinaciæ, quia talis non videtur per iguorantiam, sed per malitiam persecutis; sic eum declarat Sanchez disto cap. 7. num. 7.

An verò pertinax dicatur ille, qui monitus ab Episcopo, & Inquisitore illis non credit: Distinguendum est, vel sumus in his, quæ expressè sunt damnata ab Ecclesia, vel expressè ab ea asserta, aut in non expressè damnatis, vel assertis. Priori casu monitus ab Episcopo, vel Inquisitore, si non assentiat pertinax reputabitur: Secundò verò nequaquam, sic Alphonsus de Castro de Iustis, cap. 10. col. 5. Farinacc. dista qu. 196. num. 10.

Rario esse potest, nam qui non assentit Episcopo, vel Inquisitori in non expressis, vel in non damnatis ab Ecclesia exi-

stimare potest, se non contrahere Ecclesiam: Ideo hoc casu non tenetur credere, nisi ipsimet Ecclesie, vel Summo Pontifici: sic Canus de locis lib. 12. cap. 9. num. 17. cum alijs per Sanchez disto cap. 7. nu. 24. Farinace, dista qu. 196. nu. 12.

Et ex Tolero, subiungit Sanchez, quandoque innemiri pertinaciam in homine, docto sufficientem ad Hæresim, quæ non innemiri in rustico. Homo enim doctus erit pertinax, quoties re vera aliquid contra traditiones Apostolicas, vel Pontificis diffinitionem tener, quia scit, hæc esse certas regulas fidei. Rusticus vero non erit pertinax credens aliquid, quod scit esse contra traditionem Apostolicam, aut Pontificis determinationem, dummodo credat non esse contra Ecclesiam paratus ab ea corrigi, quia hic non tenetur scire in particulari, illas esse certas fidei regulas; & hæc sit ratio illi credendi, ut credat quid tenet Ecclesia.

Præterea ad hanc pertinaciam constituendam facit, si non solum directè, sed indirectè quis velit refragari auctoritati Ecclesie, quacunque intentione contradicat, siue cupiditate lucri, siue gloriæ, siue eniuis alterius rei ductus, siue quavis alia intentione contradicat, Vasquez par. 2. quest. 73. num. 7. dispnt. 126. cap. 3. in initio, Sanchez d. cap. 7. num. 4. latissimè, & doctè Card. de Lugo d. dispnt. 20. num. 161. ubi concordat opiniones Suarez, & Vasquez, qui videbantur sibi inimicem aduersari.

10 Nec excusatur à pertinacia ille, qui offert se paratum corrigi, & acquiescere Ecclesie, si ab ea argumentis conuincatur, quia is non est paratus consentire auctoritati Ecclesie, sed rationibus, & argumentis ab ea adducendis in confirmationem suæ diffinitionis, sic ex Vasquez, & Ledesma, Sanchez disto cap. 7. num. 6. Cardin. de Lugo d. dispnt. 20. sect. 5. num. 166.

11 Nec pertinax desit esse ille, qui nondum ab Ecclesia diffinitis amplectitur eo animo aliquam partem, & ita tenaciter, ut sit paratus ad illam tuendam, etsi contrarium Ecclesia diffiniat, Giletan. in Summ. ver. Hæresis, Nauarr. in Summ. cap. 11. num. 22. Vasquez d. dispnt. 126. cap. 3. num. 8. Sanchez d. cap. 7. num. 2. 9. Card. de Lugo d. sect. 5. num. 167.

12 Idem est in eo, qui falsò putans aliquid esse ab Ecclesia diffinitum, contrarium sentit, quia tunc formaliter à fidei ratione recedit, credens, non in vniuersum esse vera diffinita ab Ecclesia, Henriquez in Summ. lib. 13. de excommunicat. cap. 17. num. 3. Bannes 2. 2. qu. 11. d. nu. 22. Aragon. eadem

qu. 11. artic. 1. colum. 6. Sayr. Theaur. tom. 1. lib. 3. cap. 4. num. 14. Ledesma 2. tom. Summ. tra. 7. 1. cap. 5. quos citat Sanchez d. cap. 7. nu. 10. Card. de Lugo nu. 167. qui reprobat Simanch. de Cathol. infic. tit. 31. num. 9. contrarium tenentem.

An autem protestatio excuset à pertinacia latè Farinace. qu. 173. d. nu. 18. P. del Bene de Officio Sanctiss. Inquisitiones par. 1. dubit. 5.

13 Tñ dic, protestationem tunc excusare à pertinacia, & ab Hæresi, quando sumus in rebus dubiis non diffinitis ab Ecclesia, quia illam diffinita non debent in questionem adduci, cap. Maior. 24. q. 1. cap. Hæc est fides, eadem causa, & qu. Decian. lib. 5. cap. 18. num. 11. & cap. 55. num. 8. Farinace, d. qu. 178. num. 158. & 159. Sandarell. de Hæres. d. cap. 1. dub. 6. num. 27. Card. de Lugo loco cit. num. 170. Pegna Comment. 26. par. 1. Simanch. de Cathol. tit. 55. num. 5. Soula in Aphorism. lib. 1. cap. 14. num. 5. P. del Bene loco cit. in Corollaris num. 6.

14 Ità pariter in his, quæ quis explicare scire tenetur, protestatio non excusat, Pegna d. Comment. 26. Simanch. de Cathol. tit. 50. rubr. de panis, Albertin. de agnos. q. 12. num. 9. Farinace, d. qu. 178. nu. 155.

Quod quidem intelligendum est, ut procedat in foro exteriori, secus in foro animæ, in quo quævis protestatio excusât, Alphonsus de Castro de Inst. lib. 1. cap. 11. Decian. lib. 5. cap. 55. num. 8. Farinace, dista qu. 178. nu. 176. Soula d. cap. 14. nu. 6. Card. de Lugo d. sect. 5. num. 170.

Nec protestatio prodesse potest, quando quis operatur contrarium eius, quod protestatur per regulam Textus in cap. Cum M. Ferrariensis de Constit. Albert. d. qu. 12. num. 9. Simanch. d. tit. 55. num. 7. Gerion. de protest. conf. 3. Pegna d. Comment. 26. Farinace, d. qu. 178. num. 159. Sandarell. d. dub. 6. nu. 27. vers. Sicut nec excusât, P. del Bene loco citato num. 8.

Multo minùs protestatio excusât, quando suus in iudicio, & is monitus à ludice, quod hæresim in dicit, ab ea recedere non vult, ludic. Inquisit. verb. Credibilia; vers. Si antem, Decian. d. cap. 55. nu. 8. Pegna d. Comment. 26. Farinace, d. qu. 178. nu. 160. Sandarell. disto dub. 6. num. 27. vers. Item non excusât.

15 An verò si quis sit de Hæresi conuictus, protestetur, se semper cum Ecclesia sensisse, & modo sentire, dicemus infra de Hæresico negantio; Vide Sandarell. dub. 6. vers. Præterea protestatio, Caren. in prav. 8. Officij par. 2. tit. 1. §. 9. plures affert, P. del Bene loco citato num. 9.

CAPV T XIII.

ARGVMENTVM.

De Hæreticis Externis, & Internis. Quis dicatur Hæreticus Externus. An qui notis, vel cistis scribit Hæresim, dicatur Hæreticus Externus. An in verbis æquivocis, vel in somno prolatis. An qui detegit Hæresim in confessione, vel qui petendi consilij causa Hæresim detegit: Et quale factum requiratur ad manifestationem Hæresis externæ.

S V M M A R I V M.

- 1 Hæresis alia externa, alia interna, seu mentalis.
- 2 Hæresis alia externa, alia interna, & alia externa, & interna simul.
- 3 Hæresis externa tantum quæ.
- 4 Hæretici præsumpti qui sint.
- 5 Hæresis interna tantum quæ.
- 6 Quæ interna, & externa simul.
- 7 Significatio hæresis externæ sit vel verbis, vel factis.

Significatio hæresis externæ ex quibus resultat.

- 8 Hæresis externa ex signis, vel verbis indifferens non detegitur.
- 9 Hæresis externa an, & quando resultat ex characteribus notis, seu cistis.
- 10 Cista quando non excusans ab hæresi externa.
- 11 Hæreticus mentalis scribens suam hæresim notis abstractis, & non intelligibilibus, si postea amico communicaret, vel ad sui memoriam retineret Regulam intelligendi illa notæ, an censetur hæreticus externus.

- 12 Hæresis externa an possit manifestari ex verbis æquivocis.

Verba æquivoca in dubio sumenda sunt in sensu Catholico.

Hæresis quando debeat manifestari ex verbis, vel signis.

- 13 Hæresis interna an, & quando detegatur, ex eo quod dormiens fateatur, & profiteatur hæresim, quam occultas in mente.

Vox dormientis non est manifestativa sensus vigilantis.

- 14 Hæreticus externus an, & quando dici possit qui suam hæresim detegit in confessione.
- Hæreticus ad consequendum Sacramentum Confessionis, an perneceesse debeat dolere, & habere propositum.

- 15 Hæreticus revelans suam occultam hæresim Inquisitori, vel amico, per modum petitionis consilij, an, & quando dici possit hæreticus externus.

- 16 Factum expressivum latentis hæresis quando, & ex quibus resultat.

- 17 Fornicatio exercita co animo, quod fornicans

putet eam sibi licere, an sit alius hæresis manifestativus.

- 18 Carnes an comedens in diebus vetitis, putans illas licite posse edi, an, & quando dicatur hæresim manifestare.

- 19 Quid si comedat illas appostas ad discernendum Lutheranos à Christianis?

- 20 Hæreticus internus promovens in blasphemias non hæreticales, an, & quando dicatur hæreticus externus.

- 21 Hæreticus internus auctus faciens indifferens, an dicatur hæresim manifestare.

HORVM autem Hæreticorum Inconstantia alia est externa, alia verò interna, & mentalis, Filiuce. 20.2. tract. 22. cap. 6. Alberghin. Man. cap. 2. nu. 2. Ricciulli. lib. 5. cap. 9. nu. 1.

- 2 Rursus alia est externa tantum, alia interna, & mentalis tantum, alia externa, & interna simul, Duard. ad Bullam Cane lib. 2. can. 1. qu. 20. nu. 11. Trullench. loco cit. Sayr. in Thesaur. lib. 3. cap. 4. nu. 19.

- 3 Inconstantia, seu Hæresis externa tantum est illa, quando quis retenta in intellectu fide, aliquid contra eam vel ob metum, vel passionem facit, vel profert, Suarez d. tract. disp. 14. sect. vlt. nu. 4. Trullench. loco cit. nu. 3. vers. ad hæresim materialcm, Duard. loco cit.

- Et ad hanc speciem Hæresis externæ tantum referuntur omnes illi, qui Hæretici præsumpti vocantur, Suarez, & Duard. locis citatis. Quales sunt, qui dicto, vel facto reddunt se suspectos de Hæresi, Menoch. de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 6. nu. 14. Duard. loc. cit. nu. 8. Ricciulli. loc. citato à nu. 1. de quibus infra singulatim dicemus.

- Interna verò, & mentalis Hæresis, seu
- 5 Inconstantia in fide, est illa, quam quis in mente retinet nullo extrinseco signo apparente, Suarez d. disput. 21. sect. 2. nu. 1. Duard. loc. cit. nu. 12. Trullench. nu. 3. Ricciulli. d. cap. 9. nu. 3. Bordon. in Tribus. cap. 10. nu. 1.

- 6 Interna verò, & externa simul illa est, quæ residet in intellectu, & aliquo signo

externo se prodit, Suarez loco cit. Duard. loco cit. num. 13. Trullench. num. 3.

Cæterum, cum externa significatio fiat vel verbis, vel factis, Eymers. in direct. q. 50. & ibi Pegna Comment. 75. Roias de Hæret. à num. 276. Suarez d. sect. 2. num. 8.

Non omne verbum, vel factum aptum est ad detegendam huiusmodi Inconstantiam, sed requiritur tale, itaut si aliquis adesset, cognosceret eum, qui talia edidit, in tali Hæresi esse, Nauarr. in cap. Cogitationis n. ro. corollar. 2. de panis. dist. 1. Vgolin. de Censur. Pap. reservat. 2. par. cap. 1. §. 1. num. 17. Sanchez ad Præcept. lib. 2. cap. 8. num. 7. Albergh. in Man. cap. 2. num. 2.

Hinc propterea signum, vel verbum, indifferens, non est aptum ad detegendam huiusmodi in fide Inconstantiam, Sayr. in Theaur. to. 1. lib. 3. cap. 4. num. 26. cum aliis per Sanchez loco cit. num. 8. Alberghia. loc. cit. num. 2. P. del Bene de Offic. S. Inquisit. par. 1. dubit. 12. num. 5.

Ideo non dicitur Hæreticus externus, qui scribit Hæresim characteribus, vel notis, quæ vulgò cifre vocantur à se ipso compositis, ad sibi soli significandum, quæ talia sunt, ut à nullo alio intelligi possint, Sanchez loco citato num. 10.

Dixi à nullo alio intelligi valeant, quia si à perito in arte intelligi possent, & ut vulgò dicitur cifre vocantur, certe si non excusaretur ab hæresi externa, Hurtad. de fide sect. 83. sect. 3. §. 15. Card. de Lugo disp. 23. sect. 2. num. 13. Pueron. in Bulla Cane cap. 1. num. 113.

Er propterea cum hodie ars interpretandi notas, seu cifras facillima reddita sit, serè nullas sic scribens hæreses, excusari poterit ab hæresi externa.

Pariter non excusaretur sic scribens hæreses, si aliis Regulam interpretandi, hoc est contra cifram, traderet, vel etiam apud se retineret, quia tunc hæresis non est per se occulta, sed per accedens, Card. de Lugo loco cit. num. 11.

An autem Inconstans in fide, & Hæreticus mentalis scribens notis abstrusis suam hæresim, quam nullus præter illum intelligere tunc potest, si elapso tempore aliquo alicui amico regulam intelligendi illas notas communicasset, vel ad sui memoriam, illam apud se retineret, censetur Hæreticus externus. Vide doctè, & sub-

tiliter differenter more suo Cardinalem de Lugo loco citato num. 14. qui tamen poterat sic breuiter expedire ad tradita per Vasquez in l. 2. q. 96. artic. 4. disput. 160. cap. 5. num. 22. & per Sanchez loco citato num. 25.

An verò verba æquiuoca apta sint ad manifestandam hæresim externam, negant Hurtad. d. disp. 83. §. 13. & 14. Castro-palio de fide tract. 4. disput. 3. par. 3. num. 4. Tum

quia verba æquiuoca in dubio sumenda sunt in sensu Catholico: nunc etiam quia verbum, vel signum manifestatiuum hæresis tale esse debet, ut videres, & audientes prudentes, & absque remanente colligere possint animum Hæreticum internum.

Contrariam tamen opinionem tenent Sanchez ad Præcepta lib. 2. cap. 8. num. 26. Suarez disp. 22. num. 2. vers. Secus verò, & de censur. disp. 4. sect. 7. n. 17. Card. de Lugo diff. disput. 23. sect. 2. à num. 19.

Ratio est, quia illa æquiuocatio non minuit culpam, sed per accedens illam, occultat, Bonacin. de Censur. disput. 2. q. 5. par. 2. num. 6. Card. de Lugo loco cit. sect. 2. num. 9.

Nec sufficeret ad detegendam hæresim internam, si quis dum dormit faceretur, & verè proficere hæresim, quam in mente occultat, quia illa non est manifestatio, cum vox dormientis non sit significatiua sensus vigilantis, Suarez d. disp. 27. sect. 2. num. 12. Sanchez dicto cap. 8. num. 24. Card. de Lugo d. sect. 2. num. 33. P. del Bene loco cit. num. 13.

Quod procedit, quamuis in vigilia præuiderit se in somno inuasiaturum hæresim, ut contra Bonacin. disput. 2. de Censur. q. 5. par. 2. n. 7. tenet Card. de Lugo loco cit.

Er hoc habet locum, quamuis qui talia profert in somno, verè non dormiret, sed simulatè: Nam si non haber in animo per illa verba plus significandi, quam si dormiente, vel ab ebrio proferantur, non potest dici Hæreticus externus: Secus autem si assumeret illam occasionem, ut suam hæresim internam exprimeret, quia tunc sunt veræ voces non dormientis, sed vigilantis, ut bene contra Hurtadum, & Dianam tenet Cardin. de Lugo loco citato num. 37. & 38.

Pariter non est Hæreticus externus, qui hæresim internam detegit in Confessione, quia actus iste, & optimus est, ac extra iudicium humanum, Simanch. de Cathol. cit. 42. num. 9. Couarr. reg. peccatorum 2. par. in initio nu. 7. cum alijs per Sanchez d. cap. 8. num. 19. & post eum Alberzin. Bonacin. Riccin. & Bos. de triplici fabulose. 1. casu to. §. 4. num. 139. P. del Bene loco cit. num. 10.

Dummodò bono animo id faciat, secus si simulatè, vel alio prauo fine, & absque intentione faciendi veram Confessionem hæresim proferret, Sanchez, & Bos. locis citatis.

Non tamen requiritur, quod de peccato hæresis doleat, vel habeat propositum necessarium ad valorem Sacramenti, ut locis citatis Sanchez, & Bos. restantur.

Cauendum est ergo à Barbosa de pos-

Nate Episcopi allegat. 40. num. 19. qui contrarium asserit, & confundit hunc casum, cum sequenti.

- 15 Nec erit Hæreticus externus ille, qui reuelat suam oculum hæresim Inquisitori, vel alicui alteri amico, non ut illam asserat, sed ut ab eo consilium petat, ut voluerit plures citari à Sanchez loco alleg. quibus addo Barboſ. & Bosſ. locis cit.

Duplicem huic conclusioni limitationem asserunt nonnulli, & primò Azor. qui dicit, illam procedere, si is appetat hæresim, quam alias tenuit consilii petendi gratia, secus autem si eam, quam nunc tenet.

Secundo Bannes, & alij à Sanchez allegati loc. cit. dicunt, tunc procedere conclusionem, si quis Virum doctum consulit, ut acquiescat Ecclesiæ; secus tamen, ut acquiescat illi Viro docto.

Sed neutra limitatio placet doctissimo Sanchez: Non prima, quia adhuc ille actus bonus est, cum ad capiendum consilium in animæ bonum fiat, non autem ad proficendam hæresim. Non secunda, quia adhuc ille actus bonus est, & latet in animo, se nolle acquiescere Ecclesiæ, ut benè vtramque limitationem reprobat Sanchez dicto cap. 8. num. 20. quem sequitur Bosſ. loc. cit. num. 140.

- Quo verò ad factum expressum latentis Inconstantie in fide dicendum est, debere esse tale, ex quo saltem hæresis præsumptio oriatur, verbi gratia: si credens Baptismum esse reiterandum, rebaptizet; vel negans auctoritatem Ecclesiæ in instituendis ieiunijs, hac intentione, comedat carnes in Quadragesima, Sanch. d. cap. 8. num. 15. Bosſ. qui alios, num. 129. Sanctarell. cap. 3. dub. 2. num. 13. versic. Si quis.

Secus autem, si actus esset immunis à suspitione hæresis, qualis est, si quis crederet inuicem, fornicationem non esse peccatum, externè fornicaretur, sic Sanchez loc. cit. Bosſ. loc. cit. Card. de Lugo loc. cit. num. 25. P. del Bene loc. cit.

Quia fornicatio potest ex alia causa quam ex hæresi provenire: Puta ex concupiscentia, & ex desiderio proles, ut dicitur supra citati. Et licet etiam vsus carnis possit provenire ex infirmitate, vel gula, nihilominus adest suspicio hæresis in his, qui comedunt carnes diebus prohibitis, nullas habentes causas excusationis, quæ non adest in fornicantibus, & hoc propter Hæresim Lutheri, & aliorum Novatorum in hac materia, ut benè advertit Bosſ. num. 128. Et Ego dixi latè in responsione ad Historiam Inquisitionis Vennicæ.

- 17 Nec placet distinctio Bordonii in Tribun.

cap. 12. num. 21. vers. Ego dicerem, asserentis, quod si quis accedit ad fornicandum eo animo, quod credat talem accessum sibi licere, tunc esse actum hæresis manifestatum, quia etsi actus iste non inuoluit suspitionem hæresis, si ille animus lateat, hoc verum esse pro foro iudiciali, non autem in ordine ad censuram, quia Bordonius perit principium, dum enim omnes Doctores dicunt, quod actus externus debet hæresis suspicionem parere, non sufficit illa mentalis intentio, nisi exterius irumpat etiam ad effectum excommunicationis, quia ex illo actu non insurgit suspicio hæresis, ut dicunt Suarez, Sanchez, & Bosſ. loc. cit. in puncto Sanctarell. de Hæres. cap. 3. dub. 2. num. 12.

- 18 Ceterum, edens in diebus vetitis modicum carnis putans licitè posse edi, an ex hoc usu manifestaret hæresim; placet distinctio. Aut cum usu modice carnis concurrunt alia coniecturæ suspitionis hæresis, puta, si ita illam modicam quantitatem carnis comederet, ut notabilem comedendi quantitatem animum habere demonstraret.

Vel si hac expressa intentione fecerit carnis in mensa apponat, ut qui Lutherani sunt à Catholicis discernantur, & sine protestatione, imò animo protestandi hæresim Lutheranam, etiam tantillum carnis comedit, procul dubio Hæreticus externus erit censendus, quia paruitas materiz tunc non excusat, Duard. in Bull. can. 5. qu. 24. 3. conclus. num. 21. vers. Quod puto, Bosſ. loc. cit. num. 129. & ita irrilligendi veniunt Sanchez, Sanctarell. Card. de Lugo, & alij simpliciter loquentes.

Et propterea dixit idem Card. de Lugo, quod licet hæreticus internus prorumpens in blasphemias non hæreticales, non dicatur hæreticus externus, quia huiusmodi blasphemiz non significant mentem hæreticam, licet ex illa procedant: At tamen si illæ blasphemiz in eo loco essent signa Hæreticorum, ut in Anglia, & Scotia, si quis malediceret Papæ, & sacris Imaginibus, certè proferens huiusmodi blasphemias ex mente hæretica, esset Hæreticus externus.

Sed si quis ex hæresi interiori digiros moueret, annueret oculis, percuteret faciem, vel similia faceret, quæ nullam habent cum hæresi interiori connexionem, non esset censendus Hæreticus externus, Sayr. in Theſaur. lib. 3. cap. 4. num. 26. Suarez d. disput. 21. sect. 2. num. 10. & 11. Ricciulli d. lib. 5. cap. 9. num. 10. cum alijs per Sanctarell. d. dub. 2. num. 12.

Rursus in fide Inconstantium, nonnulli appellantur Hæretici affirmatiui, alij Hæretici negatiui.

CAPVTV XIV.

ARGVMENTVM.

De Hæreticis Affirmatiuis, & Negatiuis. De spontè Comparentibus. Vnde Priuilegium spontè Comparentium. Quæ debeant concurrere, vt quis gaudeat priuilegio spontè Comparentis. An spontè Comparens teneatur nominare Complices, seu Conscios, & qui sint isti Conscij. An dicatur spontè Comparens, qui post denunciationem coram Inquisitore compareat. An præuentus Indicijs super vna Hæresi, Blasphemia, vel Sacrilegio, si plura fateatur, dicatur spontè Comparens. An Sacerdos inquisitus de reiterata celebratione Missarum coram Ordinario, si fateatur, se non promotum, habeatur pro spontè Comparente. An expeditus à Sancto Officio, si redeat, & fateatur ea, quæ negauit, habeatur pro spontè Comparente. An si quis fateatur, se celebrasse non promotum, & taceat, se audiuisse Confessiones, habeatur pro spontè Comparente. An Inquisitor ex officio possit indagare, an quis spontè Comparens sit. An qui semel abiurauit Hæreses, si incidat in Hæreses non abiuratas, quas spontè fatetur, habendus sit pro spontè Comparente. An Relapsus, qui timore probationum compareat, debeat haberi pro spontè Comparente. Nati, & educati inter Hæreses, quomodo recipiantur. An indicijs præuenti, si non citati compareant, dicantur spontè Comparentes, vel spontè Confessi, & quis dicatur spontè Confessus. Quas pœnas non euadant spontè Comparentes. Quomodo accipiantur Hæretici, qui vel cum tergiuersatione, vel cum tortura fatentur Hæreses. Quibus casibus Hæreticis pœnitentibus non parcatur.

SVMMARIVM.

- 1 Hæretici affirmatiui, qui.
- 2 Hæretici affirmatiui pertinaces, & impenitentes, qui.
- 3 Hæretici pœnitentes, qui.
- 4 Hæretici affirmatiui spontè comparentes, qui.
- 5 Hæretici comparentes spontè iuxta praxim, Sancti Officij expediuntur sola ab iuratione, & pœnitentibus salutaribus, totatis omnibus alijs parus.
- 6 Hæretici quomodo antiquis expedirentur à Sancto Officio, quando spontè comparebant. Tempus gratia antiquorum.
- 7 Hæretici quocumque tempore hodie compareant spontè, gaudent priuilegio spontè comparentium.
- 8 Priuilegium spontè comparentium, unde emanat.
- 9 Hæresis Nouati, quod lapsi non recipiendi sint ab Ecclesia.
- 10 Edictum temporis gratia habet locum etiam si comparentes intra terminum fuerint denunciati, siue id fiant, siue non.
- 11 Leges ciuiles non abhorrent Hæreticorum impenitentem.
- 12 Reus lesa maiestatis humana spontè comparens sine pœna dimittitur de iure ciuili.
- 13 Quid de receptatore latronum.
- 14 Quid de receptatore desertorum. Athenienses manifestanti seipsum impenitentem concedebant.
- 15 Hæreticus spontè comparens, vt gaudeat priuilegio de se, & alijs debet veritatem dicere.
- 16 Hæreticus renuens complices reuelare, quamuis spontè comparens, ea possit à censuris absolueri, & quid agendum de eo.
- 17 Confessio nisi fiat plena, non indicatur quis verè contritus, & ad fidem ex corde conuersus.
- Venia dimidia non speranda.
- Hæreticus renuens reuelare Magistrum, an sit tradendus Curia seculari quamuis spontè comparens.
- 18 Hæreticus volens innari priuilegio spontè comparentium non solum tenetur reuelare complices, sed & alios hæreticos, & hæreses suspectos.
- Interrogatio facienda hæreticis oltramontanis in Sancto Officio spontè comparentibus.
- 19 Hæreticus spontè comparens quas conscios no-

minare teneatur, & an testes delictorum.

- 20 Consequi parricidij puniendi ex lege Pompeia, qui intelligantur.

Clauſula Dummodo non habeat complicēs, vel confcios, apponi ſolita per Sacram Pœnitentiariam in facultate abſoluenti ab hæreſi, de quibus complicibus, ſeu conſeji ſit intelligenda, & de eius praxi.

- 21 Inquiſitor an, quando, & quomodo procedere poſſit contra confcios ab hæretico ſponte, comparente nominatos.

- 22 Hæretici denunciatus ex ſola denunciazione non poteſt carcerari, nec citari, ſed ſolùm poteſt generaliter inquiri.

- 23 Denunciatus an, & quomodo in cauſa hæreſis ſit loco teſtis.

- 24 Denunciator accuſatus teſtis eſſe non poteſt. Denunciatio quam faciat operationem iuxta praxim Sancti Officij.

Denunciatus citari non poteſt ſine grauibz indicijz.

- 25 Captura denunciati qua iudicia requirat.

- 26 Denunciatus quomodo arreſtandus, ubi timeat eius fuga.

Carcer Sancti Officij infamiam irrogat.

Tortura irrogari ſolet in carceribus Sancti Officij.

- 27 Comparitio ſpontanea quando dicatur.

- 28 Hæreticus accuſatus, & vocatus ſi ſuum peccatum agnoſcat, priuſquam ſit de crimine conuictus, quomodo expediendus.

- 29 Indicia plura requiruntur ad praueniendum denunciatum, nec ſufficit vnum.

Denunciatus ſponte accedens, poſt denunciationem porreſſam, & in actis receptam an, & quando habeatur pro ſponte comparente.

- 30 Denunciatus comparens eadem die denunciationis habendus pro ſponte comparente, & de ratione.

Hora adnotari non ſolet in denunciazione.

- 31 Prauentus indicijz quoad vnum delictum, ſi fateatur aliud ſimile, pro quo non erat indiciatuſ an, & quando habeatur pro ſponte comparente & num. 34. & 35.

- 32 Inquiſitus de vna hæreſi poteſt interrogari de alia.

- 33 Interrogari nemo poteſt in iudicio niſi præcedant indicia.

- 34 Rei conſeſſi, vel conuicti de hæreſi torquendi pro ulteriori veritate habenda.

- 35 Rei interrogati in genere fatentes delicta, de quibus non ſunt indiciatuſ, nec denunciati, quomodo expediendi.

- 36 Sacerdos inquiſitus eoram Ordinario, vel Inquiſitore de reiterata celebratione Miſſarum, eadem die ſi fateatur ad interrogatoria generalia ſe celebraſſe non promotum an ſit habendus pro ſponte comparente.

Sacerdotes externi delinquentes in celebratione Miſſarum poſſunt interrogari an ſint Sacerdotes, & à quo ordinati.

Rei iam expediti in Sancto Officio ſponte deinde comparentes, & fatentes omnia, qua

prius negauerant, an gaudeant priuilegio ſponte comparentium.

- 37 Confiteſſus delictum poſt ſententiam abſolutionem poteſt ex illa conſeſſione condemnari. Inſiſtitia ſententia abſolutoria à delicti reſultat ex eo, quod reus illud fateatur.

- 38 Indiciatus grauiſſimè de Blaſphemijs, & propoſitionibus hæreticalibus negans in tortura, quomodo ſuerit expedituſ, & quomodo iterum expedituſ fuerit poſtea ſponte conſeſſuſ.

Conſeſſuſ per ſpontaneam comparitionem ſe celebrante non promotuſ, ſed tacens audiuiſſe conſeſſiones, & poſt abſolutionem pro celebratione imperitum de conſeſſionibus denunciatus an gaudeat priuilegio ſponte comparentium, & per plures num. ſeqq. & num. 45. reſolutio caſuſ.

Verbum plena aequipollet verbo integra.

Veritas integra qua dicatur.

- 39 Fatens delictum, ſed tacens qualitatem aggravantem non gaudet beneficio Statuti panam minuentis ſponte conſeſſo.

40. Reus diminutus quis dicatur.

- 41 Sanctum Officium Tribunal mixtum ſori penitentialiſ, & indicialiſ externi.

Venia an, & quando indignuſ ſit in foro penitentialiſ, qui integrum peccatorum mortaliuſ numerum non facit.

Oblivio conſiderari non poteſt in delicto atrociffimo, ſapiuſ reiterato, & recenti.

- 42 Poligamia an ſit vna quamvis reus tres, vel quatuor uxoreſ eodem tempore duxerit.

Nuptiarum ſecundarum appellatione veniunt tertia, & ulteriores.

Poligamia ſponte conſeſſuſ accepiſſe ſecundam uxorem, tacens autem tertiam, tanquam diminutuſ punienduſ.

- 43 Veritas delicti quando dicatur plenè conſeſſa.

44. Diminutus quando dicatur, qui tacet locum, & tempuſ delicti.

Hæreticus aliquas hæreſes fatens, & alias tacens ſi ab Inquiſitoribus abſoluat, an, & quando excuſatur abſolutuſ ab omnibus etiam non conſeſſis & num. ſeq.

Diminutuſ eſt, qui non dixit integram veritatem.

- 45 Pana mortis tenetur Sacerdoti tam qui pluries celebret in eodem die, quam qui audiat conſeſſiones ſine facultate.

Dolus conſiderari an, & quando poſſit in fatente vnum delictum, & tacente aliud.

Inquiſitor an poſſit ex officio ante abſolutionem perquirere, num ſponte comparenti delictum conſeſſuſ, ſit diminutuſ.

- 46 Fiſcuſ an poſſit excludere ab inſultu conceſſo pro homicidio reum conſcientem illud non fuiſſe homicidium ſimplex ſed qualificatum, puta proditorium.

Iudicium diminutionis an reſultare poſſit ex ſpontanea comparitione.

- 47 Relapſuſ ſponte comparens an ſit abſolunduſ cum priuilegio ſponte comparentium. Eccleſia nunquam claudit gremiuſ redemptibz

- 48 *Impunitas mulieri relapse sponte comparentis concessa.*
- 49 *Inquisitores an, & quomodo reconciliare possint relapsos sponte comparentes.*
Facultas Inquisitorum Portugallie pro absolvendis Indis novis Christianis relapsis.
- 50 *Relapsus sponte accedens antequam prænuntiatur indicij, sed timore denunciationis, vel futurarum probationum an sit admittendus ad privilegium sponte comparentium.*
- 51 *Reus an dicatur sponte comparens, quamvis timeat denunciationem, vel futuras probationes, & sciat, vel suspicetur se prævenerum, & ideo compareat.*
- 52 *Proferens blasphemias hereticas an comparens, quia fuit sibi dictum à quodam quod volbat cum denunciare, an gaudeat privilegio sponte comparentium.*
- 53 *Relapsus in novas hereses an sit habendus pro relapso.*
- 54 *Heresiarcha, & Dogmatista sponte comparentes quomodo expediendi.*
- 55 *Comparitio spontanea nati, & educatis in heresi prodest sine difficultate.*
Heresi ultra Baptismum requirit sufficientem instructionem.
- 56 *Infans baptizatus, & in falsa doctrina nutritus apud hereticos quando sit censendus hereticus.*
- 57 *Hereticus an sit necesse quod fidem habuerit, & fuerit in professione Christiana.*
- 58 *Puer baptizatus, & nutritus inter hereticos quomodo ad reconciliationem cum Ecclesia recipiendus, & instruendus.*
- 59 *Minor annorum quatuordecim quomodo admittatur ad reconciliationem cum Ecclesia, & quis ad hunc effectum dicatur minor.*
- 60 *Clausula circa poenam relapsus quando sit apponenda in reconciliatione minoris cum Ecclesia.*
- 61 *Minor an sit mitius puniendus etiam in Sancto Officio.*
- 62 *Abiuratio aequaliter imponitur maioribus, & minoribus, & de ratione.*
Abiuratio non est poena corporalis, & de eius effectu.
Minores in expeditione, & penitentibus gaudent maioribus prerogativis, quam maiores.
- 63 *Gestatio habitelli reduciunt ad poenam corporalem, & ad infamiam.*
Habitellus Hæresiarchi sponte comparentibus non imponitur.
Hereticus se conferens ad abiurandam heresim, & interim captus, an sit puniendus.
- 64 *Natus, & educatus inter hereticos, si capiatur mitius puniendus ex defectu instructionis, & quid cum eo agere expediat.*
- 65 *Hereticus suus ad comparendum si renuat, & protestetur se velle in heresi perseverare, quid agendum.*
- 66 *Præventi denunciatione, & indicij, non tamen vocati, neque citati ad iudicium coram Inquisitore, si compareant, an dicantur*

sponte comparentes.

- Conscius præventioni quis dicatur.*
- 67 *Praxis Supremæ Inquisitionis cum præventis denunciatione, & indicij, idque sciencibus, & suspicantibus, qui sponte comparent.*
Confessus mitius punitur.
- 68 *Confessio non imponitur comparenti post denunciationem, & iudicia, eaque scienti, vel suspicanti secundum praxim Supremæ Inquisitionis.*
- 69 *Confessus sponte quis dicatur, & signauerit an vocatus ad iudicium.*
- 70 *Et quis secundum praxim Supremæ Inquisitionis.*
- 71 *Sponte confessus quas penas non evadat secundum eandem praxim.*
Sponte confessus negans tamen qualitatē delictum aggravantem, si de illa conuincatur, non gaudet diminutione pænæ.
- 72 *Hereticus penitens, & confessus cum tergiversatione, vel in tortura, quas penas evadat, & quas non.*
- 73 *Heretici vocati ad iudicium quo tempore recipiantur secundum praxim Sancti Tribunalis.*
- 74 *Hereticus tortus, & in tortura confessus an, & quando recipi possit ad misericordiam.*
Ratificatio confessionis emanatæ in tortura facta extra torturam, quid operetur.
- 75 *Hereticus post sententiam an, quando, & quomodo per Inquisitorem recipi possit ad misericordiam.*
- 76 *Hereticus iam traditus Christi seculari an, quando, & quomodo per Inquisitorem recipi possit ad misericordiam.*
- 77 *Hereticus venia indignus etiam pro prima vice si neget propositiones, de quibus hic, & de ratione, ac quomodo puniendus.*
- 78 *Celebrans Missas, vel audiens confessiones Sacramentales sine ordine Sacerdotali, venia indignus etiam pro prima vice.*
- 79 *Schisma venia indignum, etiam pro prima vice.*
- 80 *Lamis, quæ maleficij infantes occidunt venia indignæ etiam pro prima vice.*

1 **A**FFIRMATIVI sunt illi, qui errorem, quem habent in mente, aut verbo, aut factis ostendunt, Repert. Inquisit. ver. Hæret. nn. 15. Farinacc. qui plures refert quæst. 178. §. 1. nn. 19. Caren. qui alios par. 2. tit. 1. §. 9. Alberghin. in man. cap. 2. nn. 6. & ceteri quotquot in hac materia scripserunt, P. del Bene de officio Sanctiss. Inquisitionis par. 1. dnb. 13. sect. 1. nn. 4.

2 Horum autem nonnulli sunt pessimè Constantes in hæresi, qui pertinaces, & impoenitentes dicuntur, Tabien. ver. Hæreticus nn. 16. Decian. lib. 5. cap. 55. nn. 1. Farinacc. qn. 196. §. 1. nn. 1. eo quod scienter tenent aliquid contra Ecclesiam Catholicam, ut tradit Divus Augustinus

lib. 4. contra Donatistas cap. 6. & in Epist. 164. Dicitur Thomas 1. 1. quæst. 32. cap. vnic. eodem tit. Sanchez ad præcepta Decalogi lib. 2. cap. 7. num. 2. latè Farinacc. qu. 196. à num. 1.

Alij verò Inconstantes laudabiliter in erroribus, quia ad poenitentiam reducuntur, & hi sunt, qui aliquando errorem in mente habuerant, illumque factis, vel verbis ostenderunt, postmodum tamen ad se reuerſi, ſeniorique conſilio edocti, ab errore corde reſiliuere, & illum abiurauere, vt notat Repert. Inquit. ver. *Hæreticus poenitens dicitur ille*, Eymer. par. 2. qu. 40. nu. 2. & ibi Pegna comment. 65. littera B, Farinacc. qu. 192. num. 4.

Horum autem aliqui (quod attinet ad forum Iudiciale) dicuntur ſponte compa-
4 rentes, quia nullis omnino præuerti indicij, ſponte comparent coram Ordinario, vel Inquiſitore, & ſuos errores ſcitur, & veniam petunt, Farinacc. qu. 193. nu. 28. verſ. In Supremo.

Et hi omnem euadunt poenam temporalem; Expediunt enim ſola abiuratione, & poenitentis ſalutaribus iuxta præxi-
5 S. Officij, de qua teſtatur Farinacc. d. qu. 193. num. 28. ad finem, Alphoñſus de Caſtro de Inſta lib. 1. cap. 22. col. 1. verſ. quocumque enim tempore, Ricciull. de Iure, perſonarum lib. 5. cap. 41. num. 10. vbi quod ſponte compa-
6 rentes euitant poenam carceris, & confiscationis, Pegna par. 3. comment. 142. verſ. verum, Simanch. de Cathol. Inſtit. tit. 13. num. 22. & tit. 47. num. 27. & euitant omnes alias poenas, Suarez de fide diſp. 23. ſect. 2. notat. 14. Ricciull. loco citato num. 12.

Quod procedit quocumque tempore, hi accedant ſponte ad Iudicem fidei, licet
7 enim antiquitus, præſertim quando Inquiſitores procedebant ad loca eorum iuriſdictionis, promulgabant Edi-
8 ctum, quo cauebatur, quod ſi hæretici, vel ſuſpecti de hæreſi infra tempus aſſignatum, puta trium menſium, accederent ad eundem Inquiſitorem, & coram eo ſiſſi fuerint errores, immun-
9 es ab omni poena euaderent, & hoc tempus gratia vocabatur, iuxta diſpoſitionem Concilij Biterren. cap. 2. vt notat Guido Fulcod. qu. 2. & ibi Caren. idem Carena par. 2. tit. 10. §. 4. Souſa in Aphoriſm. lib. 4. cap. 1. Alberghin. in manu, cap. 40. num. 2. Farinacc. qu. 193. num. 28.

Hodie tamen huiuſmodi tempus gratiæ receſſit ab Aula, quia quocumque tempore Hæretici ſponte compa-
7 rent, ſi non fuerint indicij præuerti, gaudent priuilegio ſponte Comparientium, vt dicunt Alphoñſus de Caſtro, & alij ſupra citati.

Hoc autem priuilegium ſponte Comparientium emanat à pietate Sanctæ Ma-

tris Eccleſiæ, quæ tanquã pia Mater ſponſi ſui dulciſſimi veſtigia ſequendo extenſis, vt aiunt, vniſ Hæreticum reſpicien-
8 recipere ſolet. Dixit enim Chriſtus Eum, qui veneris ad me non eietam foras, vt benè conſiderat Alphoñſus de Caſtro de Inſta. Hæret. lib. 1. cap. 21. num. 1.

Hinc propterea damnatus fuit Nouatus, à quo Hæretici Nouariani ſunt dicti, qui in tantum prorupit infaniam, vt veritas non ſit docere, lapſos non eſſe recipien-
9 dos ab Eccleſia, vt aduertit idem Alphoñſ. de Caſtro loco citato.

Vigilius Papa Epist. 5. ad Epist. Mennam profeſſus eſt hanc pietatem hiſ verbis:

Hoc tantummodo, ſicut Apoſtolica moderationi conuenit per omnia reſeruantur, ut ſi aliqui vel eorum, vel quorumlibet errantium, quaſi agnita Catholica fidei veritate poenitentiam agens reuer-
10 ti volueris, & Hæreſi, in qua voluntur, errore contempto, ſcripſura quoque profeſſione vniuerſam errorum ſuorum, & complicitum dam-
11 naueris prauitatem, & Apoſtolice ſequentiſ inſtituta doctri-
12 na, anathema dixeris ei, qui vel prædiſſat quatuor Synodus in fidei cauſa non ſequitur, vel beata rectoratus Prædeceſſoris noſtri Leonis venerabiliſ conſtituta in omnibus non conſeſſetur, & non in omnibus viribus, omni-
13 bus ſequitur puritate; Tunc communionis noſtræ (quam nulli nos negare conuenit poenitenti) ſub Apoſtolica, & canonica (ſicut præſati ſumus) ſatisfactione modis omnibus agatur. Quia Redemptor Noſter non vultis aliquem perdere, ſed omnes pro ſua pietate ſaluare.

Concilium demum Biterrenſe decreuit, quod venientes infra terminum gratiæ, ſi poenituerint, & plenam de ſe, ac de alijs veritatem dixerint, habcant impun-
10 itatem, mortis, exilij, & confiscationis honorum.

Quod quidem Decretum, quando publicatur Edi-
11 ctum temporis gratiæ habet locum, etiamſi compa-
12 rentes intra terminum prædictum fuerint prius denunciati, & ſiue ille ſciat, ſe eſſe denunciatum, ſiue non, alijs illud indultum ſeruietur de vento, quia non indi-
13 ciat, nec præuerti quocumque tempore accedant ad Iudicem, ſemper ſunt admittendi, vt benè Alphoñſ. de Caſtro diſſo traſſ. lib. 1. cap. 22. verſ. Nam alioquin.

Nec à pietate Eccleſiæ abhorrent leges ciuiles, vt expreſſè habetur in li. licet cri-
11 mina 40. C. Theodoſ. de Hæreſ. lib. 16. cuius verba ſunt:

Licet crimina ſoleat pena purgare, Nos tamen prauos hominum voluntates admonitione poenitentij volumus emendare.

Quicunque igitur Hæreticorum, ſive Donatiſta ſint, ſive Manichei, vel cuiuſcumque al-
12 terius praua opinionis, ac ſeſſe profanis ritibus aggregati Catholicam fidem, & Ritum, quem per omnes homines cupimus obſeruari, ſimpliciter

confessione susceperint, licet adde iuneteratum malum, longa, ac diuturna meditatione nutritur, ut etiam legibus antea lectis videantur obnoxii. Tamen hoc statim, ut fuerint Deum simplici Religione confessi, ab omni noxa absolvendus esse censuimus, ut ad omnem reatum, sine antea contritus sit, sen postea (quod nolumus) contrahatur, etiamsi maximè reos parva videatur urgere sufficiat ad abolitionem errorum, proprio damnaesse iudicio, & Dei Omnipotentis Nomen inter ipsa quoque pericula requisitum fuisse complexum, quia nusquam debet in miseriis invocatum Religionis deesse subsidium. Ut igitur priores, quas statim leges in excidium sacrilegarum meritum, omni executionis videri iubemus effectum, ita his, qui simplicis fide Religiosis, licet sua confessione maluerint, censuimus datis legibus non teneri. Quia idem sanximus, quo omnes cognoscant, nec profanis hominum studiis deesse vindictam, & ad rectum redundare cultum legum quoque pdesse suffragium.

- 12 Quod in delicto Maiestatis humanæ expressè sancire Imperatores Honorius, & Arcadius in l. *Quisquis*, §. *Sancti*, C. ad l. *Juliam Maiestatis*, ibi :

Sanè si quis ex his in exordio inita factionis studio veris laudis accessus ipse prodiderit factionem, & premio, & honore a Nobis donabitur.

Ita verò qui usus fuerit factione, si vel sero incognita (tamen adhuc) consiliorum arcana patefecerit absolutione tantum, ac venia dignus habebitur.

- 13 Et in receptatione latronum idem dicit Textus in l. 2. §. *Domini etiam*, C. de his, qui latrones occultaverint.

- 14 Idem quoque statutum est in receptatore desertorum, ut habetur in l. 1. C. de Desertatoribus lib. 12.

Elegans est etiam Textus in l. *Edicto*, ff. de Iure Fisci, ubi habentur hæc verba :

Edicto Divi Traiani, quod proposuit, significatur, ut si quis antequam causa eius ad ararium deferretur, professus esset eam rem, quam possideret, capere sibi non licere, ex ea partem Fisco inferat, partem sibi retineat.

Ad idem conducit Textus in l. *unica*, C. de his, qui se deserunt lib. 10. quem Textum benè explicat Amaia in l. 1. C. de Delictis lib. 10. num. 57. eruditissimè Tiraquell. de parvis temperandis causis. 30. num. 2.

Sed, & secundum Atheniensium leges omnium optimas, & à quibus maxima pars nostrarum desumpta est, teste Iulio I. deed. lib. 1. manifestanti, se ipsum etiam impunitas concedebatur, Belsold. cons. 32. num. 26.

- 15 Ut autem quis gaudeat privilegio spontè comparentis, debet plenam de se, & de aliis dicere veritatem, hoc est nominare omnes complices, aliàs veluti dimittitur nullam veniam consequi potest, ut

patet ex verbis Concilij Biterren. ibi :

Dicentes plenam de se, & de alijs veritatem, habent impunitatem, Pegna par. 2. comment. 59. vers. Ex his possumus, Soussa in Aphorism. lib. 4. cap. 8. num. 4. Alberghin. in Man. cap. 40. num. 6. Caren. par. 2. tit. 10. §. 1. nu. 7.

- 16 Et si complices reuelare renuerint, non possunt absolui à censuris, ut fuit resolutum in Sacra Congregatione die 19. Sept. 1602. de quo tamen infra.

- 17 Non enim indicandus est verè contritus, nec ex corde ad fidem conversus, qui plenè non confiterur, & dimidiam vult sperare veniam, quod nequaquam licet, cap. *Quem panitet de Paniten. dist. 1. cap. Omnes de Panit. & remis. Simanch. in Enchiridion. tit. 61. num. 4. Rois de Hæres. par. 2. assert. 21. Soussa, & Alberghin. loc. cit.*

Non tamen tradendus esset Curiz seculari, quia hoc pertinet ad maiorem diminutionem, nisi fortasse occultaverit Magistrum, ut considerat Card. de Lugo reprobat Suarez *dist. disput. 24. secti. 2. num. 45.*

- 18 Imò non solum complices tenetur spontè comparentes reuelare, sed etiam alios Hæreticos, vel de Hæresi suspectos. Et propterea inolevit praxis in Sancto Officio interrogandi præsertim Hæreticos Anglos, Gallos, Germanos, & alios ultra montes natos in Hæresi, qui spontè comparent in Sancto Officio: *An sciant degere Roma, vel in Italia alios Hæreticos illarum Regionum.*

- 19 Sed an teneatur nominare conscios, hoc est eos, coram quibus Hæreses, vel Blasphemias hæreticales prolatus, vel delicta ad Sanctum Officium spectantia perpetratus est: Dic, quod si conscii non sint participes delicti, nec suspecti de adhesionem ad hæreses prolata, sed solum merè scientes non sunt nominandi.

Nam conscii, qui debet denunciari, dicitur ille, qui aut commisit, aut committenti consensit, non ille, coram quo sciente, aut cognoscente delictum perpetratum est: Non enim testes, quibus presentibus, & scientibus aliquid actum est, dicendi sunt conscii, sed qui ope, consilio, aut voluntate adfuerunt, Connarr. lib. 4. cap. 16. num. 9. Caluinus Lexicon. Iurid. in ver. *Conscius*, facit Text. in l. *utrum*, ff. ad l. *Pompeiam de Parricid.* ubi habetur, *Utrum qui occiderint Parentes, an etiam conscij, parva Parricidij afficiantur, quasi potest:* & ait *Marianus, etiam conscios, eadem parva afficiendos, non solum Parricidas:* Proinde conscij etiam extranei eadem parva afficiendi: ubi Gloss. in verb. *Conscij*, dicit: *Subaudi, & participes*, nam ex sola scientia non puniuntur. Et propterea dum exercerem manus prius Corretoris, demum Datarij in Sacra Penitentiaria dicebam, quod clausula illa appositā

apposita in facultate absoluedi ab Hæresi, dummodo non habeat, qui petit absolutionem, *Complexes, vel Confscios*, debere intelligi, non de simpliciter confscijs, sed de aliquo modo participantibus in delicto: Nam illa limitatio adiecta est, ut scilicet, qui petit absolutionem, debeat prius comparere in Sancto Officio, & denunciare se, & complices. Cum ergo non teneatur denunciare simpliciter confscios, necessariò intelligenda est de confscis aliquo modo in delicto participantibus.

Si autem spontè comparens nominaret confscios, posset Inquisitor contra illos procedere, ex quo secundum eorum obligationem per Edicta Sancti Officii indutam, Hæreticum, vel de Hæresi suspectum spontè comparentem non denunciaverit, quod tamen Ego non vidi observari, nisi in aliquo casu gravissimo, & qualificato, & tunc prius vocato extrajudicialiter confscio, & interrogato, quare non denunciaverit, ut appareat, an habuerit aliquam iustam causam non denunciandi, quia tunc non proceditur ulterius contra illum: Si autem nullam causam affecerit non denunciandi, iuxta qualitatem personarum multa indicenda est, *Transmittere de Denunciata. par. 3. cap. 7. num. 13.*

Ceterum vidi pluries dubitari in Sacra Congregatione, An si post denunciationem portectam, & in actis receptam, quis spontè accedat, ut fateatur crimen, haberi debeat pro spontè comparente.

Difficultatem faciebat, quia ex sola denunciarione non potest quis carcerari, nec citari, Abbas in *cap. cum oporteat, de Accusat. Iudicial. Inquisit. verb. Denunciatio num. 3.* Sed illa sufficit solum ad Inquisitionem generalem, Clar. §. *fin. qu. 7. Efcobar. de Confessarijs sollicitant. par. 2. quæst. 5. §. 1. num. 3.*

Et quamvis in causa Hæresis denunciator sit etiam loco testis, Simanch. *de Cathol. tit. 64. n. 45. Mascard. de probat. conel. 26. in fin. Triuisan. de cist. 52. in fin. Scaecia de Indie. cap. 72. num. 1. in fin. Farinacc. qu. 185. num. 32.*

Hæc tamen conclusio, vel procedit quando non proceditur super ipsa denunciarione, quia tunc, cum habeatur loco accusatoris, non potest denunciator esse testis, iuxta Theor. Bart. in l. *Diuus, ff. de custod. & exhib. reorum*, Bosq. *tit. de denunc. num. 2. vers. Istos terminos*, vel secundum praxim Sancti Officii operatur denunciarione, ut possit procedi ad examen testium, eos interrogando in specie super delicto denunciato: Non autem, ut sit sufficiens ad citationem rei, vel ad illius capturam, quia ad eum citandum requiruntur indicia graviora, Clar. §. *fin. qu. 5. vers. Scias etiam*, Beccius *conf. 70. num. 26. lib. 2. Farinacc. de De Inconst. in Fide. To J. Par. I.*

Inquisit. cap. 8. num. 48. & 49. Martin. del Rio disq. Mag. lib. 5. sect. 3. lit. E.

Vt autem denentur ad capturam requiruntur indicia sufficientia ad torturam, Canter. *de probat. per testes, cap. 1. rubr. de indie. ad tortur. num. 60. vers. Verum autem*, Genuen. *in prax. cap. 68. nu. 1. P. Diana to. 4. traff. 8. resol. 11. Carena hos referens par. 3. tit. 2. §. 6 num. 24. Trafimict. de Denunc. qu. 7. cap. 1. nu. 24. Trimarc. de confes. abuten. disp. ult. sect. 2.*

Et quamvis Martin. del Rio loco citato, dicat, quod ubi captura fit, ne reus fugiat, dum formatur inquisitio, sufficientia leuio- ra indicia.

Hoc tamen non observatur, sed ubi adeest timor fugæ, etiam ante examinatos testes, præteritus reus solet arrestari, & reponi in carceribus laicalibus, vel Ecclesiasticis Ordinarii loci, non autem detrudi in carceribus Sancti Officii, ut euitetur infamia, si delictum non probaretur, vel super eo non haberentur indicia ad torturam, quæ solet interrogari ad carceribus Sancti Officii, Casar de Graß, *de cist. 184. nu. 4. Costa de falsi sententia, & ignorantia, in spect. 19. num. 8. faciunt, quæ tradit Pegna par. 3. comm. 31. vers. Dixi*, & post eum Soufa in *Aphorism. lib. 2. cap. 26. nu. 29. Sessè de cist. 471. num. 5.*

Hinc propterea dixit Archid. in *cap. 1. de commissi, num. 1. de Hæret. in 6. quod ille dicitur spontè comparere, qui non est corporaliter requisitus, nec contra eum probationes sunt receptæ.*

Imò plus dicit Hostien. in *Summ. tit. de Hæret. quod Hæreticus accusatus, & vocatus, & antequam sit de crimine conuictus, si peccatum suum agnouerit, debet ab Inquisitore recipi ad misericordiam, & expediri cum poenitentia salutari, si cognoscat illum de peccato præterito dolere, & de emendatione illius bonam habeat spem; & Hostiensem sequitur Alphonsus de Castro de *Iusta, lib. 1. cap. 22. pag. mibi 114. vers. Si Hæreticus.**

Accedit, quod ad præueniendum non sufficit vnicum indicium, prout est illud, quod oritur a sola denunciarione, sed debent esse plura. Ideò semper loquimur in plurali, hoc est, dummodo non sit præteritus indicij, ut benè aduertit Sabell. *lib. 2. de mater. fidei, cap. 8. reg. 200. nu. 41. & 42.*

In hac quæstione vidi diuersimodè actum esse.

Nam quando tractatum est de persona nobili, & alijs bonæ opinionis, & famæ, vel de Religioso, præferim alicuius Religionis in Ecclesia Catholica optimæ famæ, & exempli: Iste comparsens spontè possit solam denunciarionem, habuit esse, ac si esset spontè comparsens.

Si verò tractatum est de Viro malæ

famæ, plebeio, vel aliis in Sancto Officio inquisito, tunc cum eo mitius actum est iuxta negotij qualitatem, sed non fuit habitus pro spontè comparente, neque ac si esset spontè compars.

Quæ autem dicta sunt non habent locum, quando eadem die denunciationis spontè quis comparuerit, quia iste semper
30 habitus est pro spontè comparente; cum enim non soleat adnotari hora, in qua facta fuit denunciatio, sed solum dies, fit interpretatio ad favorem spontè comparentis, quia causa eius est privilegiata ad tradita per Doctores in l. 1. ff. solut. matrim. Fornarius de momen. temporis cap. 18. nu. 16. Ideo debet præsumi, quod ante denunciationem comparuerit.

Vidi pariter dubitari, An præventus indicij quoad aliquam Hæresim, vel
31 Blasphemiam, vel Sortilegium, si plura alia similia fateatur, de quibus non erat indicatus, habendus esset pro spontè comparente.

Et dubitationem faciebat, quia in crimine Hæresis potest reus inquisitus de
32 vna Hæresi, interrogari de alijs, iuxta doctrinam Locati in Indicijs Inquisitorum, in verb. Inquisitus, quam refert Farinacc. de Hæresi qu. 185. num. 133.

Et ideo videbatur dicendum, iam istum reum esse præventum indicij, quia nemo
33 interrogari potest in iudicio, nisi præcedant indicia, Pegna 3. par. Direct. comm. 8. vers. Et sic prudenter, Caron. par. 2. tit. 18. num. 6.

Et in proposito adest Decretum Pauli Quarti, confirmatum à B. Pio Quinto, quo cauetur, quod rei conuicti, vel con-
34 fessi de Hæresi torqueantur pro ulteriori veritate habenda, de quo Farinacc. q. 185. num. 133. P. Diana to. 4. tract. 6. resol. 27. vers. Sed his non obstant.

Ego vidi in hac materia obseruari, quod si indicatus de Hæresi fateatur hæresim, de qua est indicatus, & demum fateatur alias Hæreses, de quibus non est indicatus, nullo modo habitus fuit pro spontè comparente.

Sed si inquisitus de Sortilegio fateatur blasphemasse, vel è contra.

Vel si professus laicus indicatus de Polygamia, fateatur, se celebrasse non pro-

35 motum. Et in summa, si indicatus de aliquo delicto fateatur cum eo aliquod diuersum delictum, de quo non poterat interro-
gari, semper fuit habitus pro spontè comparente quoad illa diuersa delicta; secus si fateatur alia delicta eiusdem speciei.

Et sic intelligenda venit Sacre Congregationis resolutio facta sub die 12. Maij 1604. in qua fuit dictum:

Spontè comparentes non censentur rei, qui in

genere interrogati fateantur delicta, de quibus non sunt indicati, nec denunciati, sed secundum prudentiam Inquisitorum mitius puniuntur.

Sed in hac materia cadit etiam dubitatio, An Sacerdos inquisitus coram Ordinario de reiterata celebratione Missarum eadem die, si fateatur coram eodem Ordinario, vel Inquisitore, se celebrasse non promotum ad interrogatoria generalia, debeat haberi pro spontè comparente. Et quidem si sumus in Sacerdote notorio, non potest interrogari, an sit Sacerdos, Vel sumus in eo, qui se gerit pro Sacerdote, & est externus, vel vagabundus: Nam cum hi possint interrogari, an sint Sacerdotes, & à quo ordinati sint, dum delinquant in celebratione Missarum, vt etiam statuit Concilium Tridentinum sess. 23. de reform. cap. 16. vtique eos non tractarem vt spontè comparentes, sed vt spontè confessos mitius punirem.

Vidi etiam dubitari, an Rei, qui postquam fuerunt expediti in Sancto Officio, spontè comparente, & fateantur omnia ea, quæ prius negauerant, gaudeant privilegio spontè comparentium.

Dubium faciebat, quod ille, qui post sententiam absolutoriam fateatur delictum,
37 potest ex illa confessione condemnari: Nam reus fatendo delictum, fateatur etiam sententiam absolutoriam fuisse iniustam, Farinacc. de Inquisit. quest. 4. num. 43. cum sequen.

Cæterum resolutum fuit in Sacra Congregatione, huiusmodi Reos expediendos esse, ac si essent spontè comparentes, non tamen tales esse declarandos, vt haberetur in Decretis latis die 8. Decembris 1605. & die 18. Februarij, & 14. Iunij 1615. & 12. Maij 1616.

Et sic obseruatum fuit, dum eram Assessor, cum quodam Viro Nobilissimo,
38 qui grauissimè indicatus de Blasphemijs, & Propositionibus Hæreticalibus, cum in tortura eas protulisset negasset, ac fuisset expeditus cum poena extraordinaria carceris, ad cor reuersus, facta in carceribus generali confessione suorum peccatorum, dum petiisset audiri, factus est, se perpetrasset ea omnia, quæ negauerat, & ideo expeditus fuit tanquam spontè compars ab iuratione de vehementi, & penitentis salutaribus.

Sed quia, vt dixi, ad hoc vt spontè compars gaudeat privilegio spontè comparentium, debet de se, & de alijs plenam dicere veritatem.

Quæsitum fuit, An qui factus est se celebrasse non promotum, tacuit autem audiuisse confessiones, de quo delicto, post absolutionem ei pro illo celebrationis impetitam, fuit denunciatus, debeat gau-

dere privilegio spontè comparentis.

Quæstio hæc acriter fuit agitata coram s. mein. Innocentio Decimo in vna Neapolitana.

Pro parte negatiua adducebatur primò dispositio Concilii Biterren. cap. 2. ex quo elicitur privilegium spontè comparentium, ibi, *Venientes, & dicentes plenam de se, & de alijs veritatem, impunitatem consequantur*. Considerando illud verbum, plenam, æquipollens verbo integram, quod præferebat veritatem integram, tam quoad qualitatem, quam quoad quantitatem, l. Decem, ff. de fideicom. liber. Barbof. in Dictionibus, verb. Integre.

Ideo qui fateatur delictum, sed tacet qualitatè aggrauantem, non gaudere beneficio statuti poenam minuentis spontè confesso, dixit Tiraquell. de penis tempor. causa 30. num. 17. & post eum Farin. qu. 81. num. 186.

Secundò dicebatur, non posse negari hunc reum esse diminutum, quia cum duplici delicto laboraret, alterum tamen, fassus est, Farinacc. de Hæres. quæst. 197. num. 17.

Tertiò adducebatur Tribunal Sancti Officii esse Tribunal mixtum, nempe fori poenitentialis, & iudicialis externi. At 41 in foro poenitentiali indignus venia censetur ille, qui integrum numerum peccatorum mortalium non fateatur, nisi verisimili obliuione succurratur, cap. Quem pariter, & de poeniten. dist. 1. Simanch. & Roias citati à Pegna 2. par. Direct. comm. 49. in fine.

Obliuio autem in casu isto considerari non poterat, cum delictum sit atrocissimum, & sæpius reiteratum, ac de recenti, Soufa in Aphorism. lib. 1. cap. 16. num. 5. & lib. 2. cap. 48. num. 6. 7. & 8. Farinacc. qu. 197. à num. 17.

Vltimò dictum fuit, quod licet duo gradus caloris, quamuis numero distincti, si in vno subiecto vniantur, sunt vnus numero ratione subiecti, multò tamen, intensior est calor ille duplicatus, & difficultius tollitur, vt argumentatur Sanchez de Matrim. lib. 8. cap. 24. num. 5.

42 Hinc videmus in proposito, quod licet delictum Polygamiz vnus sit, quamuis Reus Vxores tres, vel quatuor eodem, tempore duxerit, quia appellatiōe secundarum nuptiarum veniunt tertiz, quartæ, & aliæ vltiores post primam, Gloss. in rubr. ff. de vulg. & pupill. Alexan. cons. 6. nu. 5. vol. 7. cum alijs per Trasmier. de Polygam. lib. 1. qu. 4. num. 1.

Nihilominus si quis fateatur accepisse secundam Vxorem viuentē primā, de tertia autem taceat, tanquāmin diminutus puniendus est.

Pro parte verò affirmatiua, & sic pro De Inconst. in Fide. To J. Par. J.

reo dicebatur, quod ille plenam, & integram veritatem dicit, qui fateatur substantiam delicti, nec tacet aliquid, quod possit parere Fisco præiudicium, Farinacc. dist. 197. num. 17.

Secundò, quod licet diminutus censetur ille, qui locum, & tempus delicti 44 tacet; hoc tamen debet intelligi, si locus, & tempus variant iudicium, vt post Hurtad. & Castro-palao, voluit Cardin. de Lugo de virt. fidei Diuin. disput. 23. sect. 3. num. 93.

Denique dicebatur, quod in terminis tractant hanc quæstionem Sanchez, & Cardin. de Lugo, ille ad præcepta Decalogi lib. 2. cap. 12. iste verò dist. 23. sect. 3. num. 93.

Dum quærun, quod si Hæreticus aliquas Hæreses fateatur, & aliquas taceat, si ab Inquisitoribus absoluitur, an censetur absolutus ab omnibus, etiam non confessis; & Sanchez tenet opinionem negatiuam, tam quia est diminutus, cum integram veritatem non dixit; tam quia Inquisitores non habuerunt intentionem illum absolendi, nisi ab hæresibus, quas fassus fuit: Si tamen, vt addit Sanchez, taciturnitas sit alicuius momenti.

Cardinalis verò de Lugo distinguit: Aut reus bona fide alias hæreses tacuit, aut dolose. Priori in casu in totum remanet absolutus: Secundò verò casu 45 rursus distinguit: aut ex dolo variatur iudicium, aut non; si varietur, tanquam diminutus non remanet absolutus; si non varietur, remanet absolutus.

Cum autem in casu, de quo agitur, iudicium non varietur, quia eadem poena mortis infligitur pro sola celebratione, quæ pro audientia confessionis, videbatur concludendum, reum istum debere gaudere privilegio spontè comparentium, eo maxime quia poterat in eo præsumi obliuio, vel saltem dici poterat, non esse verisimile, quod si fassus fuit delictum, quod poenam mortis merebatur, voluisset consultò tacere aliud, quod eadem poena, plecti debebat.

Hæc fuerunt adducta pro vtraque parte, sed miserrimus ille reus non fuit dignus reputatus privilegio spontè comparentis, quia reddidit se valdè suspectum dolo tacuisse Confessionum Sacramentalium audientiam, purans sibi diminuentem esse poenam à Sacro Tribunali.

Ego verò, qui adduxi auctoritates Sanchez, & Card. de Lugo à nemine Consultorum allegatas, fui pro Reo, sed transmissus fuit ad Trinitates per decennium, remissa illi ex gratia poena traditionis Brachio seculari.

Fuit etiam aliquando dubitatum, an Inquisitor, coram quo spontè compars

K ii

factus est delictum, possit ex officio, antequam ei impartiantur absolutio, perquirere, an in sua spontanea comparitione sit diminutus.

Hoc dubium fuit disputatum coram sanctæ mem. Urbano Octauo in vna Mediolanen. Nam coram Inquisitore illius Ciuitatis comparuerat spontè quidam Regularis, qui cum solum esset in Subdiaconatus ordine constitutus factus est, se pluribus celebrasse.

Inquisitor autem antequam illum absolueret, & dimitteret, scripsit ad Vicariam Sancti Officii illius loci, in quo Reus celebrauerat, vt inquireret, an esset diminutus, & re vera compilato processu, repertum fuit, non solum celebrasse, sed etiam confessiones audiuisset: Et quamuis omnes Confultores dedissent votum, licet Inquisitorem processisse, & Reum tantum diminutum plectendum. Ego tamen fui in contrario voto, nullo modo potuisse Inquisitorem inuestigare, an Reus ille esset diminutus, vt illum excluderet à beneficio, & privilegio spontè comparentium, sed debuisset illum absolvere cum solis clausulis.

Mouebat, quia sicut Fiscus secularis non potest excludere Reum ab indulto, si 46 fateatur se commisisse homicidium: eo sub prætextu, quod non fuisset homicidium simplex, sed proditorium, cum qualitas proditionis excludatur ab indulto, si ex processu non resulet aliquod indicium huiusmodi proditionis, vt voluit Mastrill. de Indulto cap. 28. nu. 21. vers. Cogita, & qu. 29. num. 18.

Ita in casu nostro, cum impossibile sit resultare indicium diminutionis ex ipsa spontanea comparitione, quæ semper admittitur, sicuti simpliciter est prolata, non est comeniens, quod illa aperiat viam inquisitioni super diminutione, alias ex sua spontanea comparitione Reus non privilegium, sed damnum reportaret, & Rei retraheretur ab huiusmodi spontaneis comparitionibus, ad quas omnibus vijs, & medijs sunt alliciendi.

Sufficit ergo, quod spontè compars subiaceat periculo, vel futuræ denunciationis, vel præiudicio, quod sibi potest accidere ex depositionibus complicitum. Nam si vel denunciatus fuerit, vel ex attestacionibus dictorum complicitum repertus fuerit diminutus, tunc distinguendum erit, quid, & quantum importet illa diminutio secundum regulas supradictas.

Cæterum, an qui semel spontè comparuit, & fuit absolutus iuxta privilegium spontè comparentium, si deum inconstans in eisdem Hæreses, quas abiurauit, reincidar, iterumque spontè compareat,

sit admittendus ad privilegium spontè comparentium.

Quidquid dicant Doctores circa Relapsos denunciatos, & præuentos, de quibus latè Farinace. qu. 193. à num. 12.

Certè quoad relapsos spontè comparentes nullis indicibus præuentos praxis, inconcussa est in Tribunali Supremæ, & 47 Vniuersalis Inquisitionis, vt admittantur, & absoluantur cum privilegio spontè comparentium per doctrinam Alphonsi de Castro de iusta Hæres. punit. lib. 2. cap. 2. cuius sententiam licet Simanch. de Cathol. inquit. in rubr. de relapsis num. 15. dicat magis æquitari inniti, quam quod iure probetur. Hæc tamen æquitas seruatur à nobis, cum Ecclesia nunquam claudat gremium redeuntibus: vt ex Pegna, & Farinacc. dicit Carena par. 2. tit. 18. num. 13. Albertin. de agnosce. qu. 25. num. 25. Soufa in Aphorif. lib. 2. cap. 45. num. 16. & lib. 4. cap. 11. num. 1. Alberghin. in Man. cap. 40. num. 11. vers. Sed tamen.

48 Et de anno 1606. sub die 25. Iunij rescriptum fuit à Sacra Congregatione Inquisitioni Melitensi, vt Mulieri relapsæ spontè comparenti impunitatem omnino concederet, de quo etiam testatur P. Salelles, post hæc scripta visus, lib. 2. cap. 3. reg. 200. num. 53.

Benè verum est, quod Inquisitores non habent auctoritatem reconciliandi huiusmodi relapsos spontè comparentes, sed 49 debent certiorare Sac. Congregationem, & expectare speciale mandatum Sac. Congregationis, vel Sanctissimi, vt fuit resolutum 31. Martij, & 15. Decembris 1610. & 7. Martij 1613.

Er hoc est, quod dicunt Simanch. Pegna, Decian. Paramo, & alij relati à Farinacc. dista quæst. 193. num. 36. & Carena loco cit. nu. 14. nempe hæc casibus Inquisitores debere consulere vel Supremam, & Vniuersalem Inquisitionem, vel Summum Pontificem: & ideò Summus Pontifex concessit facultatem Inquisitoribus Portugallie recipiendi, & absolendi lidos novos Christianos relapsos, non tamen ultra tertium lapsum, illamque communicandi Inquisitoribus ab eis dependentibus ad certum tempus.

Qui Auctores licet negent huiusmodi privilegium relapsis, qui audiens rumorem esse, quod quis se preparauit ad illum denunciandum, & facile persuaderi poterat, se probationibus communicandum, spontè prius comparuerit: quibus addo Caren. loco cit. nu. 15. Alberghin. in Man. disto cap. 40. num. 12.

50 Nihilominus in hac Suprema, & Vniuersali Inquisitione hoc non obseruatur, sed semper, etiam relapsus, si spontè accedat, antequam iudicialiter sit præuentus

indiciis, quamvis timore futurarum probationum accedat, admittitur ad privilegium sponte comparentium, quando Reus prævenit ipsas probationes, & sciuit sibi precavere: Aliis si iste timor enervaret huiusmodi Privilegium, semper posset dici, quod sponte comparens accessit timore futurarum probationum, cum probè sciret vigore Edictorum Sanctæ Inquisitionis, ipsam debuisse denunciari, & propterea solus timor probationum non excusat, quando Reus scit, vel suspicatur se prævenit, vt benè Locat. in *Iudic. inter casus decisos Placentia casu 7.* & post eum Carena par. 2. tit. 18. nu. 2. vers. *Primum casus.*

Nec aliter sentit Alphonsus de Castro, quem cæteri sequuntur: Eius enim verba sunt infrascripta, *Oportet tamen, ut Inquisitor diligenter perferretur, an re vera sponte sua venerit, & peccatum suum fuerit confessus: Nam si ex timore probationum, quai forte contra se novebat, illum venisse confiteri, tunc iam merito dicetur relapsus, quia non zelo fidei, sed timore pænæ suam fateatur peccatum, & merito credendum est, illum non verè pænitere.*

En quod Alphonsus de Castro non dicit, quod relapsus sit indignus venia, qui timore futuræ denunciationis, vel ex rumore, vel ex eo, quod sciebat aliquem se præparare, ad illum accusandum, se præsentat, vt perperam explicavit Decianus, & qui eum sequuti sunt, sed qui timore probationum sponte comparuit, hoc est, qui scit, vel suspicatur se esse præventum, vt supra dictum est.

Quod si hoc habeat locum in relapsis, multo magis debet procedere in simplicibus Hæretico, vel suspecto de hæresi, & ideo consulti in quadam causâ coram Sanctiss. Domino Nostro Alexandro Papa Septimo quendam, qui promulerat blasphemias Hæreticales, cum fuisset ei dictum à quodam, quod volebat eum denunciare S. Officio, ille timore percussus, citius præcurrit, & sponte se præsentando prævenit denunciationem, debuisse omnino haberi pro sponte comparente.

Et quod dictum est de relapsis, eò magis habet locum, si non in easdem, sed in alias hæreses incidant, quia tunc absque ulla difficultate admittuntur ad privilegium sponte comparentium,

53 Isto enim casu, siue habeantur pro relapsis, vt voluit Monachus in cap. *Accusatus* num. 3. Gemin. num. 4. Franch. num. 3. de *Hæres. in 6.* Pegna par. 2. comment. 65. Mandos. ad Repert. *Inquisit. verb. Relapsus*, siue vti tales non habeantur, vt voluit Glof. d. cap. *Accusatus* §. Cum verò, vers. *simpliciter*, & ibi Io: Andreas n. 8. Menoch. conf. 82. lib. 1. Eymer. par. 2. qu. 40. nu. 5. Repert. *Inquisit. ver. Relapsus* num. 9.

Indistinctè admittuntur ad privilegium sponte Comparentium.

Qui autem dicantur verè Relapsi, & Relapsi iuris fictione infra discutiemus.

Amplius etiam in Hæresarchis, & Dogmatistis, quidquid enim dicant Simanch. & alij citati à Farinacc. d. qu. 193. num. 6. 54 Si sponte non citati, neque vocati accedant ad Sanctum Officium ad petendam veniam, & implorandam misericordiam, recipiuntur, & cum sola abiuratione de formali, & pœnitentiis salutaribus, & absolutione à censuris expediuntur, Pegna comment. 64. par. 3. Farinacc. qu. 193. num. 7.

Quis autem dicatur Hæresarcha, & Dogmatista videbimus infra.

De his, qui sunt in hæresi nati, & educati nulla est difficultas, si enim sponte 55 comparent benignissimè recipiuntur.

Et quamvis qui in infanti baptizatur apud Hæreticos, & apud eos in falsa doctrina nutritur, non possit dici simpliciter Hæreticus, cum ad hæresim incurrendam, non solum requiratur in subiecto Baptismus, sed etiam sufficiens instructio, vt voluit Alphonsus de Castro de *iusa Hæret. lib. 1. cap. 8.* Simanch. de *Cathol. tit. 31. num. 8.* Sanchez ad *procepta Decalog. lib. 2. cap. 1. nu. 8.* Carena par. 1. tit. 1. §. 5. nu. 30. & factus adultus possit aliquando non peccare contra fidem Catholicam, quando ei non proponitur sufficienter, vt obligetur ad eam amplectendam.

Postquam tamen fides Catholica ei sufficienter proponitur, vt obligetur ad eam 56 amplectendam, & relinquendum erroris contrarios, si adhuc in eis permanserit, erit hæreticus, & vti talis ab omnibus reputabitur, & ab ipsâ Ecclesiâ, quæ nunquam inquit, an antea Catholicus fuerit, sed solum an sit baptizatus, & contra fidem Catholicam peccet, vt benè ratiocinatur Cardinalis de Lugo de *virt. fidei Divinae disp. 20. sect. 4. §. 2. d. num. 149.*

Vbi meritò reprobatur Hurtadum, qui voluit, quod vt quis dicatur Hæreticus 57 necesse sit, vt aliquando fidem habuerit, & fuerit in professione Christiana, quod etiam non reprobatu à Suarez de *fide disp. 19. sect. 5. & prius disp. 16. sect. 4.* ad quod etiam non benè advertit Carena par. 2. tit. 1. §. 5. num. 23.

Et propterea inolevit praxis in Sancto Officio, quod cum isti accedant ad reconciliationem cum Ecclesiâ Catholica petendam, prius cognoscitur, an sufficienter sint instructi, sin minus mittuntur ad aliquem Virum doctum, vt instruantur: Demum instructi, si minores sint quatuordecim annorum, sola professione fidei facta reconcilianetur Ecclesiæ, vt fuit observatum de anno 1613. *sub die 20. Iunii*

cum Puero heretico Anglo annorum decem, & fuit scriptum Nuncio Coloniae die 20. Augusti 1614. quod ita obsequaretur.

Si verò sint maiores annorum quatuordecim, sed minores viginti quinque admittuntur ad reconciliationem cum abiungatur ratione de formali, sed cum clausula, *citra pœnam relapsus*, vel fuit obseruatum in vna Cremonensi. 8. Februarij 1618. de qua praxi circa clausulam *citra pœnam relapsus* in Minoribus testatur Carena, par. 3. tit. 9. §. 6. num. 26. & prius par. 2. tit. 18. num. 12.

Adnerendum tamen est, clausulam apponi solummodo in abiuratione facta à Minoribus sponte comparentibus, non autem in Minoribus denunciatis, & prœuentis, nisi fortassis tales essent Rustici, Mulieres, vel alijs Personæ idiotæ.

61 Licet enim minoritas faciat minuire pœnam etiam in delictis Sancti Officij, vt contra Scstem in decis. 476. num. 20. tenet Soussin in Aphorism. lib. 3. cap. 32. num. 18. quem sequitur P. Diana par. 4. trañ. 6. resol. 29. vers. Illud verò, Carena par. 2. tit. 7. num. 84. Farinacc. qu. 194. num. 32. P. del Bene de officio Sanctissimæ Inquisitionis dub. 192. sect. 27. in aduertendis pro praxi num. 2.

Nihilominus quoad abiurationem nulla est differentia inter maiorem, & minorem viginti quinque annorum, sed vtrique equaliter imponitur, cum non agatur de pœna corporali, sed de expurgatione delicti quoad suspensionem hæresis, cuius purgatio omnibus communis est: Et post hæc scripta vidi P. Bordon. in Tribunal. cap. 26. num. 27. qui hanc opinionem tenet, & ita vidi semper praticari.

Et videtur hoc etiam colligi ex his, quæ tradit Pegna par. 3. comment. 40. ex Concilio Tholosano, & Biterren. quæ tamen Concilia non potui reperire, nec etiam in voluminibus Conciliorum impressis Parisiis in Typographia Regia, & in quadam instructione Vallisolerana, in quibus nulla fit differentia inter abiurationem, quæ facienda est à maiore, & minore viginti quinque annorum, quæ omnia referuntur à Farinaccio qu. 194. num. 31. Paramo de origin. lib. 1. qu. 4. rub. de expeditione Processus in causis fidei num. 15. Carena par. 3. tit. 12. §. 9. à num. 41.

Cum ergo Minores præsertim nati, & educati in hæresi sponte comparentes gaudeant in expeditione, & in pœnitentis, maioribus prærogatiuis, quam maiores, non possum approbare resolutionem, quam affert Carena par. 2. tit. 1. §. 5. num. 32. in persona illius luuenis annos viginti unum nati, & educati in Ciuitate Gebenæ, qui cum Cremonam se contulisset, vt hy-

resim abiutarer, & Catholico modo viveret, antequam se præsentasset captus, & in carceribus S. Officij retentus, non fuit expeditus vt sponte comparens, nec in eius abiuratione fuit apposita clausula, *citra pœnam relapsus*; Et quod peius est, fuit ei impositum, vt gestaret habitellum pœnitentis subitis vestes.

63 Hæc enim gestatio habitelli reducitur ad pœnas corporales, & ad infamiam, vt notat Suarez de fide disp. 23. sect. 2. nu. 17. in fine, Barbosa in cap. Ad abolendam nu. 18. & 19. de Hæreticis, ideo nec etiam Hæresicis sponte comparentibus imponitur.

Et licet inuenis ille captus fuisset antequam se præsentaret, sufficiebat tamen, quod Cremonam se contulisset ad hunc effectum, argumento Text. in cap. unic. de Cler. Peregr.

64 Pariter rigorosum fuit decretum, quod tradit Locat. in casibus Roma decis. cap. 6. de eo, qui natus, & educatus in hæresibus, captus à S. Officio post instructionem damnatus est ad carceres per decennium.

Nam mitius cum eo agendum erat ex defectu instructionis; Imò antequam caperetur, partes erant Inquisitoris, vel Commissarii S. Officij curare, vt sponte compareret, vt actum fuit de anno 1598. cum Hæretico nato, & educato in hæresi commorante in Domo Oratoris Galliarum in Vrbe, qui licet fuisset denunciatus, & indicij præuentus, nihilominus suafus, vt sponte compareret, cum priuilegio sponte comparentis expeditus fuit, & meo tempore sæpius hoc fuit practicum.

Et quod plus est, si isti suasi, vt compareant, rennant, & protestentur, se velle in hæresi perseuerare, eiciuntur ab Vrbe, & Statu Ecclesiastico; vt fuit obseruatum de anno 1607. & 1608. cum duobus Hæreticis Gallis, qui etiam Florentiæ fuerant carcerati.

Quoad eos verò, qui non sola denunciatione, sed alijs indicij præuentis, non vocati, neque citati ad iudicium, coram Inquisitoribus fidei comparent, & fiantur Hæreses, de quibus sunt indicij: Solent Doctores communiter distinguere, aut comparens scit, vel suspicatur, se esse præuentum, & tunc non habetur pro sponte comparente; Si verò constet nullo modo fuisse conficium præuentis, quod quidem arbitrio Iudicis relinquendum esse, testantur Doctores mox citandi, tunc gaudet priuilegio sponte comparentium, Farinacc. qu. 193. à num. 37. Carena par. 2. tit. 18. num. 9. Soussin in Aphorism. lib. 4. cap. 9. num. 2. Alberghin. in man. cap. 40. num. 9.

Sed in Tribnnali Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis non seruatur huiusmodi

67 distinctio, quia sine sciuerit, vel suspicatus fuerit Reus, se esse præuentum, siue ignorauerit non habetur pro sponte comparente, sed uti sponte confessus miriùs puniatur, *Cap. Non dicatis* t. 2. q. 1. cap. qui admitti 16. q. 8. cap. in primis 2. q. 1. Canonizet in cap. At si Clerici de Indie. cum alijs per Farinacc. alleg. q. 81. cap. 5. nu. 1. Et secundum praxim Sancti Officii miriùs puniri dicit Carena par. 3. tit. 13. nu. 41.

Et propterea non solent huiusmodi Rei damnari ad perpetuos carceres, ut voluit Hostien. in summ. tit. de hæretic. §. Qualiter deprehendatur, Simanch. de Carbol. tit. 47. num. 31. Carena par. 3. comment. 142.

68 Nec illis imponitur poena confiscationis bonorum, Ricciulli. de Iure personarum lib. 5. cap. 14. num. 15.

Sed quis dicatur sponte confessus; an solum ille, qui nec vocatus, nec citatus, præuentus tantum iudicii comparere, & fateatur hæreses; an verò etiam ille, qui vocatus, & citatus, in primo examine, 69 nulla præcedente interrogatione, vel ad interrogationem generalem tantummodo fateatur delictum, Abbas in cap. de hoc num. 8. de Simonia dicit, quod si vocatus ad Iudicium fateatur, non dicitur sponte fateri, sed timore probationum; secus si non vocatus, nec citatus fateatur, quia tunc dicitur sponte confessus.

Idem voluit Marianus Socinus d. cap. num. 11. Anan. in cap. Qualiter, & quando il secundo §. licet autem num. 3. vers. posset dubitari de accusat. dicit, quod confessio sponte facta tunc dicitur, quando emanauit ante inchoatam accusationem, seu inquisitionem.

Millii. in praxi. fol. 66. dicit, quod spontanea confessio tunc dicitur, quando emanauit nulla præcedente examinatione.

Baldus post Bartolum in l. ea, que, 4. q. 1. c. de condit. indubi. dicit, sponte confessum esse eum, qui etsi tractus ad Iudicium, statim tamen confitetur, id est antequàm testes sint recepti per Textum. in l. eum, qui ff. de iure iuran. quod voluit etiam Ioannes de Anan. & Felin. in dicto cap. de hoc.

Et ideo in cap. At si Clerici nu. 93. de Indie. dicit, quod sponte confessus ille est, qui in primo examine nulla præcedente interrogatione delictum fateatur, etiam quod vocatus, & citatus fuerit. Et Beroum. sequitur Farinacc. q. 81. num. 177.

Amplius dicit Glof. in §. Item mixta inflit. de altion. Quod beneficiū datum confiteri habet locum in eo, qui primò negauit, deum confiteretur, quod placet etiam Baldo in locis relatis per Tiraquell. de penis tempor. causa 30. num. 11.

In hac Doctorum varietate in Suprema, & Vniuersali Inquisitione ille solum dici-

tur verè, & realiter sponte confessus, qui præuentus iudicii accedit ad iudicium, non vocatus neque citatus, & fateatur delictum; Si verò citatus, & vocatus, ad 70 generalem interrogationem, an sciat, quæ de causa fuerit vocatus, vel sciat causam, suæ incarcerationis, vel quomodo hinc repariatur, fateatur de plano veritatem, est etiam tractatur, ac si esset sponte confessus, & cum eo miriùs agitur, præsertim post condemnationem, ut scilicet gravior poena commutetur in miriorem; de qua praxi testatur Pegna par. 3. comment. 142. vers. verum tamen, & eo relato Sesse decisi. 471. num. 13. Carena par. 3. tit. 8. §. 7. Scaccia de Iudic. cap. 87. num. 27. & ita fuit resolutum in Sacra Congregatione sub die 12. Maij 1604.

Sed quamuis sponte comparentibus non iniungantur poenæ aliquæ corporales, sed tantummodo poenitentis salutares, 71 isti tamen non euadunt poenas, quæ sunt ipso iure impostæ à Sacris Canonibus, veluti excommunicationis, suspensionis, Irregularitatis, quæ sunt annexæ delicto: Et ideo post abjuracionem, vel absolutiorem ab excommunicatione monentur, se esse suspensos, vel Irregulares, ut sibi metipsis consulant per dispensationem, quam solet Summus Pontifex impertiri, præsertim quando Rei sunt Sacerdotes, vel in ordine Subdiaconatus constituti, qui non possunt redire ad statum laicalem, de quo dicemus infra.

Pariter non minuitur poena sponte confessio neganti qualiter delicti aggravantem, nam si de illa qualitate conuincatur, sua confessio non prodest, Tiraquell. dicta caus. 30. num. 17. Farinacc. q. 81. nu. 186.

Sed quod attinet ad Hæreticos in hæresi inconstantes, qui vocati ad Iudicium non 72 statim, sed cum aliqua tergiversatione, & fortasse cum tortura fateantur hæreses; Hi quidem si sint poenitentes ad misericordiam recipiuntur, & condonatur illis poena mortis, sed non euadunt alias inflictas à Sacris Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis cap. Excommunicationis il secundo de Hæret. ubi dicitur,

Si quis autem de prædictis postquam fuerit deprehensus redire voluerit ad agendam pœnitentiam in perpetuū carcere damnatur.

Isernia in vsibus feud. de stat. & consuet. pag. mibi 808. num. 17. qui dicit, quod quando Hæreticus diu litigauerat in iudicio credens sibi non probari posse, demum confessus esset, plus deliquit, ideo plus debet puniri.

Facit lex Manichaos §. Præterea ad finem C. de Hæret. Suarez de fide disp. 23. sect. 2. num. 13. Card. de Lugo de virt. fidei Diuina disp. 24. sect. 3. latè Farinacc. quæst. 193. num. 101.

Et hanc fuisse perpetuam Ecclesie praxim, demonstrant Concilium Niegnum, cap. 8. Elibertinum cap. 22. Agatenſe ſub Symmacho can. 60. Arclatenſe cap. 9. vt aduertit Farinacc. loco citato num. 13.

Et licet non ſit opinio conſtans inter Doctores, quo tempore Hæretici vocati ad iudicium recipiantur ad poenitentiam, de quo videndus eſt Menoch. de Arbitrar. cap. 373. num. 2. cum ſeqq.

Praxis tamen inconcuſſa Sancti Tribunalis eſt, vt Hæreticus in quacunque parte
73 Iudicii poeniteat, dummodo ante ſententiam ſemper recipiatur cum miſericordia, Zanchin. de Hæret. cap. 16. & ibi Campeg. Pegna par. 2. comment. 8. Farinacc. qu. 193. num. 55. Carena par. 2. tit. 2. num. 4.

- 74 Et ideo recipitur, etiam quod poeniteat poſt confeſſionem emanatam in tortura, Simanch. de Cathol. tit. 47. num. 45. & 46. Burſatt. conf. 90. num. 34. Farinacc. qu. 193. Dummodo confeſſio prædicta fuerit ratificata extra torturam: Nam huiusmodi rarificatio tollit merum præcedentem, & facit confeſſionem ſpontaneam, Simanch. loco citato, & in Enchiridion. tit. 58. num. 14. Farinacc. loco cit. in fine.

Poſt ſententiam verò ego non vidi, quid fuerit actum, ſed credo, quod ſi ante publicationem ſententiae Hæreticus poeniteret, eſſet omnino recipiendus; Si autem,
75 poſt prolatam, & publicatam ſententiam, & traditionem Brachio ſeculari poeniteret, de iure nullo modo recipiendus eſſet ad miſericordiam, quia Eccleſia iam illum indignum venia iudicauit, vt dicit Suarez d. ſecl. 2. num. 16. Card. de Lugo d. ſecl. 2. num. 41. & ita tenent citati à Farinaccio diſſa quaſt. 393. num. 63. & in quaſt. 189. num. 18.

Non tamen denegandum eſt arbitrium Inquiſitoribus recipiendi ad miſericordiam ſic traditum Curie ſeculari, qui penſatis circumſtantiis, & conſiderata qualitate perſonae, & conſulto (ſi fieri poteſt) Supremo Sanctae Inquiſitionis Senatu, poterit vel recipere, vel non recipere, quamvis res ſit plena periculi, cum potius timore imminentiſſi mortis, quam ex corde poenituiſſe dicendum ſit, Carena diſſo tit. 2. nu. 6. verſ. bene verum, P. Diana d. reſolut. 24.

- 77 Sunt tamen nonnulli caſus, quibus Hæ-

reticis poenitentibus etiam pro prima vice non paritur.

Primus eſt, ſi quis negauerit Sanctiſſ. Trinitatem, Diuinitatem Sanctiſſimi Domini Noſtri Ieſus Chriſti, eius Conceptionem de Spiritu Sancto, mortem ipſius, vt nos redimeret, ac Virginitatem Beatiff. Virginis Mariæ iuxta Decretum Pauli Quarti, conſtitumarum per Bullam à Clemente Octauo, de qua per Dianam poſt to. 4. reſol. moral.

Qui ergo in hos errores, vel eorum, quemlibet inciderit, indignus eſt venia: Nam iſti habentur, ac ſi verè, & realiter in hæreſim relapſi eſſent, vt habetur in eadem Clementina.

Et dum hæc ſcriberem accidit caſus in hac Suprema, & Vniuerſali Inquiſitione in quodam Sacerdote, qui dùm priùs dubitauerat, demum negauerat Trinitatem, & Virginitatem Beatiffimæ Virginis Mariæ, ſuiſt damnatus in poenam Conſtitutionis, & Decreti, hoc eſt, vt traderetur Brachio ſeculari, ſed cum poſt incarcerationem confeſſus fuerit abſque tergiverſatione, ſuiſt ei poena mortis commutata in poenam perpetui carceris, præuia tamen degradatione, verbali, & abiuratione formali.

- Secundus caſus eſt in celebrante Miſſam, vel audiente confeſſiones Sacramentalis, abſque eo, quod ſit in Sacerdotali ordine conſtitutus, iuxta Conſtitutiones Gregorij Decimicertii, Clementis Octauii, & Urbani Octauii, de quibus ſuo loco dicemus.

- 79 Tertius caſus eſt de Dominis Eccleſiaſticis, & Temporalibus, ac de Magiſtrariis ſecularibus incidentibus in Schiſma, iuxta Conſtitutionem Pauli Quarti Cum ex Apoſtolutus, de qua Duard. ad Bullam Cuna Domini can. 1. qu. 26. num. 13. Scortia in ſelect. Epist. 72. per totum, Carena par. 2. tit. 3. §. 12. num. 50. & priùs tit. 2. §. 2.

- 80 Quartus caſus eſt de Lamijs, quæ per maleficiã occidunt Infantes iuxta Conſtitutionem Gregorij Decimiquinti, quæ habetur poſt tom. 4. P. Dianæ, de quibus caſibus videndi ſunt Farinacc. de Hæreſi qu. 193. num. 38. Scortia ad ſelectas epist. 68. Turrescrema. 174. Bordon. in Tribunal. cap. 13. per totum, P. Diana par. 4. traſſ. 7. reſol. 24. & ab eo alleg. Carena par. 2. tit. 2. §. 2. num. 10. nouiſſime Fermosin. in cap. 1. de Summa Trinitate qu. 3. à num. 16.

CAPVT XV.

ARGVMENTVM.

Qui dicantur Hæretici Negatiui. Quæ requirantur ad eos tales constituendos. Quando Hæresis probetur per testes singulares. Quando per socios criminis. Praxis Lusitana reprobata. An ex indicijis indubitatis Reus possit condemnari in poenam ordinariam. An negatiuus censendus sit, qui respondet, non memini me protulisse Hæreses. An Hæreticus Negatiuus ductus ad supplicium possit absolui in foro Sacramentali.

SYMMARIVM.

- 1 Hæretici negatiui qui.
Hæretici negatiui habendi pro veris, & pertinacibus.
- 2 Hæresis vera, & formalis requiritur ad constituendum hæreticum negatiuum.
Nec sufficit assertio scandalosa, temeraria, vel male sonans.
- 3 Hæreticus ut dicatur negatiuus debet esse conuictus de verbis, vel factis claris, & certis, nec sufficienter ambigua, vel æquiuoca.
Probatio æquiuoca non sufficit ad delictum.
- 4 Verba duplicem sensum habentia interpretanda ad exclusionem delicti.
- 5 Testes ad conuincendum hæreticum negatiuum an debeant esse testes, & omnes exceptione maiores.
- 6 Hæreticus negatiuus conuinci non potest ex dicto, vel facto antiquo, quia recens requiritur, & de ratione.
- 7 Hæreticus ut sit negatiuus assensurare debet se illam veram hæresim credere, & ab alijs credendam, & de hoc deponere debent testes.
Hæreticus negatiuus considerari debet circa qualitatem personæ, & conuersationem. Hæreticus diffidit condemnatur tanquam negatiuus in Suprema Inquisitione.
- 8 Inquisitio Lusitana condemnat hæreticos uti negatiuos ex testibus non contestibus, & singularibus reprobatur.
Reus in quocunque crimine conuinci non potest per testes singulares.
- 9 Causa hæresis, vel fidei non est privilegiata quoad testes singulares.
- 10 Delictum, in quo fama, bonor, & conscientia periclitatur, cautius agendum.
- 11 Testes singulares concludentes plures species hæresis, pnta Lutherana, an probent quomodo esse Lutheranum.
- 12 Bulla Gregorij XV. contra Sacerdotes sollicitantes expeditur.
- 13 Sacerdos sollicitans an ex testibus singularibus tradi possit Christs seculari, & de modo procedendi, & puniendi in similibus casibus, secundum praxim Supremæ Inquisitionis.
- 14 Testes singulares probant actum successivum, & indiuiduum, & quando actus dicatur successivus, & indiuiduus ad hunc effectum.
- 15 Testes singulares concordēs in substantia, & non concordēs in formalitate verborum, an, & quando probent.
Testes an sint in blasphemia contestes, quorum unus deponit autuiss: aliter dicentem, Reniego Dios, aliter verò Reniego Iesu Christo.
- 16 Socij criminis an, quando, & quomodo faciant testi nonum signanter secundum praxim Supremæ.
- 17 Numerus testium quando in Suprema admittatur ad probandum delictum.
- 18 Exceptio, quod testis sit socius criminis, an attendatur in fauorem fidei.
Socij criminis in hæresi sunt eo ipso infames.
- 19 Socij criminis hæresis in causa an admittantur eum tortura ad testificandum.
- 20 Reus an sit condemnandus ex indicijis indubitatis, vel violentis presumptionibus signanter in Sauallo Officio, & de praxi Lusitana, ac num. 22.
- 21 Casus miserabilis.
- 22 Oblatio in delicto hæresis, an, & quando admittatur ad excusandum hæreticum negatiuum.
- 23 Hæreticus respondens non memini, non recordeor, an sit torquendus pro habenda responsione præcisa, & de praxi Suprema.
- 24 Responso hæretici, non memini, sed si testes dicant, me hæresim protulisse, sto illorum dicto, & omnem hæresim detector, admittenda pro illius excusatione ab hæresi negatiua, & cur.
- 25 Confessio implicita non sufficit ad penam ordinariam, & qua confessio ad eam requiratur.
- 26 Confessus aliquas hæreses, & negans alias, de quibus est conuictus, in his alijs presumitur oblitus.
- 27 Hæreticus allegans obliuionem, torquendus pro habenda ulteriori veritate, & intentione.
Hæreticus confitens alia externo hæreticalia commississe, sed negans intentionem, an, & quando puniri possit uti negatiuus, & quo-

modo contra eum procedatur.

29 Hæreticus negativus ductus ad supplicium, an possit à Confessario absolvi in foro Sacramentali, absque eo quod crimem publici factetur, & num. seq.

31 Confessarius an possit obligare eum negativum confessum, & damnatum ad ultimum supplicium ad faciendum delictum.

32 Hæreticus negativus reconciliari non potest in foro exteriori, nisi fateatur delictum.

QUOAD eos verò, qui Negativi appellantur, quales sunt, qui vocati ad iudicium legitimis præcedentibus indicis, & inridicè conuicti, negant Hæreses, & constanter affirmant, se credere, & credidisse ea omnia, quæ credit Sancta Mater Ecclesia.

Isti tanquam Hæretici veri, & pertinaces habendi sunt, Calderin. de Hæres. in rubr. de Hæres. impunit. num. 1. & in rubr. de materia Processus Inquisitionis num. 3. Rota decis. unic. alias 375. de Hæres. in Antiquis, Rebuff. Repert. Inquisit. Locar. Simanch. Campegg. Albertin. Bursattus, Decian. Eymer. Pegna, Lel. Zecch. Ludou. à Paramona citat. à Farinacc. qu. 178. num. 20. addo Ricciull. lib. 5. cap. 6. Sanctarell. de Hæres. cap. 1. num. 27. Carena par. 2. tit. 1. §. 9. num. 47. P. del Bene de Officio Sanctiss. Inquisit. par. 1. dubi. 13. sect. 1. num. 4.

Sed aduertendum est, quod ad hoc, ut negativi pro vero, & pertinaci Hæretico habendus sit, plura requiruntur: Et primo, quod Hæresis, de qua Reus est conuictus, sit hæresis vera, & formalis, nec sufficit assertio scandalosa, temeraria, vel malè sonans.

Secundo, quod verba, aut facta hæreticalia, de quibus est conuictus, sint certa, clara, non autem ambigua, vel æquiuoca, quæ possint in duplici sensu interpretari: tum quia non inducunt veram delicti probationem, l. neque Natales, C. de probat. cap. In presentia extr. eodem tit. l. Non hoc, C. unde legas.

Tum etiam quia, quando verba possunt habere duplicem sensum, debent semper interpretari in eam partem, per quam delictum excludatur, Baldus conf. 98. lib. 2. Albertin. de Agnosce. qu. 7. Ricciull. d. cap. 6. num. 8.

Tertio, quod testes, quibus reus conuincitur, sint confresses, & omni exceptione maiores: licet enim Rota decis. 375. in antiquis, dicat, non per testes omni exceptione maiores, sed per testes idoneos.

Attram Doctores nostri hanc idoneitatem in teste, in casu, de quo agitur, interpretari sunt, quod testes sint omni exceptione maiores, sic Pegna, & Carena, Ricciull. locis infra citandis.

Quarto, quod dictum, aut factum hæreticale, de quo remanet conuictus, sit recens, nàm si esset antiquum, præsumeretur vel calumniosè obiectum, vel quod reus de eo sit verisimiliter oblitus.

Quinto, quod testes deponentes de factis vel veris inportantibus veram hæresim concludant, quod asseuerabat reus, se illa credere, & ab aliis credenda, sic Albertin. de Agnosce. quæst. 34. num. 51. Pegna par. 2. comm. 59. & par. 1. comm. 48. Farinacc. qu. 178. num. 22. addo Carena par. 2. tit. 1. §. 9. a num. 47. Ricciull. disto cap. 6. vbi nu. 9. subiungit, considerandam esse qualitatē personæ, eiusque conuersationem diligenter indagandam, Alberghin. in Man. cap. 2. num. 7. Sess. decis. Aragon. to. 4. decis. 425.

Et quidem adeo matura consideratione procedit Sacra, Suprema, & Vniuersalis Inquisitio Romana in hoc casu, ut per spatium ferè viginti annorum, quo functus sum officio Assessoris eiusdem Supreme, & Vniuersalis Inquisitionis, nunquam damnari aliquem tanquam negativum viderim.

Et licet Clarus in §. Hæresis num. 10. vers. Et nota, dicat, quod opinio Rotæ disto decis. 375. sibi videtur rigorosa: nihilominus si concurrant requisita supra enumerata, possunt rei damnari vti negativi, sed nunquam fuit in hac Sacra Congregatione approbatus, imò semper improbatu stylus Inquisitionis Lusitanæ, condemnandi reos vti negativos ex depositionibus testium non confressum, sed singularium, & sociorum criminis, & sic non omni exceptione maiorum. Quia, etsi pluribus rationibus, & argumentis Soula in questione particulari in hac materia post librum Aphorismorum, nitatur defendere, quod testes singulares singularitate non obstat, sed adminicularia, plene probant Hæresim.

Illius tamen opinio respectu poenæ ordinariæ, ne dum erronea, sed omnino iniuri contraria habita fuit à Sacra Congregatione, quia repugnat iuris principiis, & notis conclusionibus, secundum quas reus in quocunque crimine non conuincitur per testes singulares, Baldus in Litis irrandis, C. de testibus, & alij relati à Farinacc. de testibus qu. 64. num. 202. & in puncto Boer. decis. 342. per tot.

Neque in hoc privilegiata est causa hæresis, seu fidei, vt per eundem Farinacc. qu. 188. num. 152. Canter. quæst. crimin. cap. 2. de probat. per testes num. 17. Carena. par. 3. de testibus §. 5. num. 29.

Imò vbi tractatur de delicto, ex quo fama, honor, & conscientia hominibus periclitatur cauius est agendum, cap. quiescamus 42. distin. l. Ad diffos, C. de appell. Boer. dista decis. 342. num. 1.

11 Et propterea, quod nec etiam ex testibus singularibus concluduntur plures species hæresis, puta Lutherana, probari quæpiam esset Lutheranum volnere post Simanch. *de Carol. inquit. tit. 64. nu. 70. Pagna par. 3. comm. 121. cum alijs per Farinacc. dista qn. 188. num. 156. & dista q. 64. num. 203. addo adductos à Carena d. par. 3. tit. 6. num. 30.*

12 Non obstat Bulla Gregorij Decimiquinti contra Sollicitantes, qua datur arbitrium Supremis Inquisitoribus condemnandi Sacerdotes sollicitantes in poenam etiam traditionis Erachio seculari ex depositione testium singularium.

Quia Bulla in ea parte fuit potius condita ad terrorem, quamquod ut executioni mandetur. Et Ego possum testari,

13 quod licet tempore mci Assessorus successerint casus enormes in hac materia, nunquam tamen illud arbitrium vidi practicum, sed vel fuisse huiusmodi sollicitantes torturæ, etiam repetitæ subiectos, ut contigit in personam cuiusdam Sacerdotis, qui fuerat denunciatus à viginti quinque Monialibus, fuit enim torturæ repetitæ subiectus, & quia substinuit, exilio multatus cum perpetua suspensione, ab auditione confessionum; vel damnatus in poenam extraordinariam, sicut practicum fuit in quodam Sacerdote, qui denunciatus à nonnullis Monialibus de sollicitatione, & indicatus grauissimè, quia in perquisitione fuerant inventæ penes eum plures litteræ amatoriaræ, quas prædictis Monialibus scribebat, damnatus fuit ad Ergastulum, in quo dum hæc scribo, adhuc detinetur.

14 Et solummodò testes singulares probant, quando tractatur de probando actum successuum, & individuum saltem morale, puta, si vnus testis deponeret, vidisse Titium non Sacerdotem in sacratio vestibus Sacerdotalibus indutum. Alius vidisse eo mane ad Altare eundem Titium recitante Epistolam, vel Evangelium Missæ, quam celebrabat. Alius vidisse eundem Titium ad idem Altare Hostiam eleuantem. Isto enim casu testes singulares benè probant celebrationem, factam à Titio, & Felyn. in cap. *Lacet ex quadam num. 2. de testib. & ibidem Abb. nu. 11. Simanch. de Carol. tit. 64. nu. 65. Farinacc. quæst. 64. num. 282.*

Secus autem esset, si vnus testis deponeret vidisse Titium celebrantem die Martis, alter verò die Iouis, quia non erit probata celebratio saltem ad effectum imponendi poenam ordinariam, Carena par. 2. tit. 11. §. 4. num. 17. versic. *Secus fortasse.*

Item singularitas non obstat, quando testes essent concordēs in substantia, licet *De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.*

in formalitate verborum non concordarent: dummodò probatio non consisteret in formalitate verborum, prout in blasphemia, vt post Farinacc. Castro-palao, Maldonat. & Soufa tener Carena par. 3. tit. 6. §. 5. num. 37. & 38. vbi reprobatur, & benè Canteram dicentem, testes esse con- testes, si vnus deponat, Scium dixisse. *Reniego Dios*, alter verò *Reniego Iesu Christo*.

16 Quod verò attinet ad locos criminis, Ego nunquam vidi obseruatum in Sancto Officio, quod etiam si essent plus quam duo, ex eorum dictis fuerit aliquis condemnatus in poenam ordinariam, sed extraordinariam, si alijs non patiat exceptiones: Nam Sacra Congregatio sequitur in hoc opinionem Simanch. Paris. Roias, & aliorum, quos refert Farinacc. qn. 188. num. 83.

Nec dispositio Textus in cap. in fidei favore, de Hæres. in 6. in Sacro Tribunali

17 ita simpliciter admittitur, sed concurrentibus coniecturis, nempe personarum, qualitate, tam deponentium, quam eorum, contra quos deponunt, vt expressè habetur in Textu, vbi coniunguntur per copulam &, coniecturæ, circumstantiæ, & qualitates cum numero testium, itaut numerus testium non sufficiat, Farinacc. dista quæst. 183. num. 77.

18 Præterea cum ad convincendum Hæreticum negatiuum requirantur testes idonei, & legitimi, seu omni exceptione maiores, nullo modo dici potest, quod tales sint socii criminis quantumvis mille: licet enim exceptio, quod sit socius criminis non attendatur in fidei favore, non sequitur tamen, quod testes huiusmodi possint dici legitimi, & idonei, seu omni exceptione maiores, cum eo ipso sint infames, vt benè ratiocinatur Hieronymus de Feder. resol. 62. per tot. post 2. vol. consil. Farinacc.

19 Plus dicit idem Federicus, quod huiusmodi testes non admittuntur etiam in causâ hæresis absque tortura: Et licet eius opinio quoad torturam non obseruetur in S. Officio, vt testatur Farinacc. quæst. 188. num. 65. in fine. Nihilominus benè concludit, testem socium criminis non esse omni exceptione maiorem, idoneum, legitimumque.

20 Sæpè sæpius ergo conuesti sunt Lusitani apud Sanctam Sedem Apostolicam, & præsertim inquiri de Iudaismo, quod tunc per testes singulares, tunc per locos criminis ab Inquisitoribus tanquam negatiui traderentur Brachio seculari.

Quorum petitioni licet ex voto Consultorum esset annuendum, vt quæstione discussa sub die 5. & 20. Maris, & 17. Aprilis 1603. coram s. mem. Clemente Octauo

resolutum fuit: Nescio tamen an de hoc fuerint moniti Inquisitores à Sede Apostolica, bene noni tempore Urbani Octavi²¹ ui infantrias Lusitanas renouasse non solum in hac parte, sed etiam respectu aliorum grauium, quæ dicuntur in ferri carceris in Sancto Officio, & præsertim, quod ex indicis indubitaris, seu violentis præsumptionibus damnant reos in penam ordinariam, quod quam periculosum sit, & à pietate Sancti Officii alienum restatur casus (qui accidit, dum erant Auditor Nunciaturæ Hispaniarum, & Collector Portugallie bonæ memoriæ Laurentius Tramallus Episcopus Hieracensis, illius miser, qui caprus, & diffamatus, quod Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum de quadam Ecclesia Ciuitatis Vlißiponenfis subripuisset, ex solis violentis indicis damnatus fuit, vt abscissis manibus, ad palum alligatus, viuus coneremetur. Qui postea transactis quatuor annis innocens repertus fuit, ex confessione cuiusdam iuris, qui propter aliam larciniam caprus, dum ad fureas duceretur confessus fuit, se fuisse illum, qui furatus fuerat Sanctissimum Sacramentum in dicta Ecclesia, propter argenteam pixidem, in qua asseruabatur, & qui damnatus fuerat, innocens omnino erat: Quem casum recitat Barbof. in *Collectan. ad cap. Affirte, de præsumpt. to. 6.*

Et licet tunc temporis Episcopus Hieracen. offenderet Inquisitoribus, quam susede peccarent in huiusmodi condemnatione, non potuit tamen innocentem miserrimum liberare.

Iterum verò de anno 1671, auditi sunt clamores Lusitanorum descendendum ab Hæbreis; Sacra Congregatio de mandato Sanctissimi scripsit Nuncio, vt significaret Inquisitoribus illius Regni, velle Sanctitatem suam opportuna remedia huic maledictione afferre; & resolutum fuit à prædictis Inquisitoribus vnum ex illis Romam mittere: qui cum vsque de mense Iunii 1674. non comparuerit, fuit propterea rescriptum Nuncio, vt illius aduentum sollicitaret.

Seio nihilominus In Suprema, & Vniuersali hac Inquisitione in causa Hyacinthi Centini, quendam Hæremitam fuisse damnatum in penam ordinariam ex solis indubitaris indicis, sed reclamantibus plerisque ex Consultoribus, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Generalibus Inquisitoribus: Verum eo in casu certius erat, Hæremitam conspirasse cum reliquis in necem sanctæ memoriæ Urbani Octau²¹.

Sed vt de prædictis clamoribus per Infantrias factis, & de resolutionibus exinde capris super eorum exhibitis grauiumini-

bis, elarior aliqua habeatur notitia; sciendum est, quod eum Lusitani illi, qui descendunt ab Hæbreis, quinè *Christiani noni* appellantur, valde conquirentur, Inquisitores illius Regni tam in confessione processuum, quam in expeditione casuum, siue in reorum condemnatione, nonnullas consuetudines, seu stylos (vt appellant) introduxisse in eorum Tribunalibus, denantes à iure communi, & à recta iustitia, recursum habuerunt ad Sedem Apostolicam, & tempore Pontificatus gloriose memoriæ Clementis Decimi, exposuerunt Sanctitati Sæ quamplura gramina, implorantes Sedis Apostolicæ auxilium. Et potissimum querimonia consistebat in eo, quod Inquisitores, Iudaizantes negatiuos solummodò rebus complicitibus, & singularibus conuictos Curie seculari relaxabant: Et licet huiusmodi querelæ fuissent etiam coram aliis Summis Pontificibus portectæ, & præsertim coram san. memor. Clemente Octauo, nulla tamen super illis capta fuit resolutio; at Clemens Decimus ex summa pietate motus tales querelas, & gramina Sacræ Congregationi Eminentissimorum Dominorum Cardinalium in tota Republica Christiana Supremorum Inquisitorum, discutienda per suum Decretum remisit, vt super eisdem opportunè provide-
retur.

Cum autem Decretum hoc ad notitiam Inquisitoris maioris Infantriae peruenisset, duos ex suis Inquisitoribus Romanos misit, vt prædictis Hæbreis, seu Christianis nouis se se opponerent; prout Vrben. aduenti totis viribus conati sunt, suas consuetudines, & stylos confirmare, & voce, & scripto, partim negantes gramina prædicta, partim suis allegationibus comprobantes: Ipsis denique auditis in pluribus Congregationibus, fuerunt ab Eminentissimis Cardinalibus Supremis Inquisitoribus plura gramina reiecta, pluribusque remedia opportuna adhibita, relicta tantum questione, an Iudaizantes negatiui per testes singulares conuicti remanerent.

Relatis deinde resolutionibus S. Congregationis Sanctissimo Domino Nostro Papæ Innocentio Vndecimo eas approbavit, & suo Diplomate dato sub die 22. Augusti 1681. confirmavit.

Quò vero ad questionem, an testes singulares essent admittendi contra reos, præsertim negatiuos, illam Sanctissimus cum nonnullis declarationibus, & limitationibus approbavit, quas si obseruauerint Inquisitores, non dabitur amplius occasio prædictis reis negatis similes porrigendi querelas. Opportunum esset

hic transcribere Diploma Pontificium, sed iustis de causis abstinendum puto, & videri poterit apud prædictorum reorum Procuratores.

Sed an negatiuus censendus ille sit, qui interrogatus responderet, *Non memini, me distas hæreses dixisse, & credidisse*. Hæc quæstio pendet à præsumptione obliuionis, nam si lapsum sit longum tempus, saltem decem annorum, si reus sit senex, infirmus, minor, multis negotiis implicatus, vel mulier, si factum sit inuoluntum, tunc est præsumenda obliuio, itaut responsio illa possit admitti, sicut ex Menoch. Miercz, & Mascard. tenet Carena par. 2. tit. 1. §. 9. num. 40.

Si verò factum sit atrox, arduum, horrendum, recens, vtique illa responsio non esset admittenda, Pagna par. 2. comm. 59. Carena loco citato. Et ideo si concurrant requisita, de quibus supra, reus veluti negatiuus puniendus est.

Neque in Sancto Officio practicitur opinio Latruncularum in hoc casu, qui volunt, non admittendam esse responsionem per illa verba, *non memini, non recorder, & posse cogi reum ad præcisè respondendum, etiam per torturam, vt voluit Carthar. in prax. interrogandorum reorum lib. 3. cap. 2. num. 1. Ambrosin. in prax. lib. 2. cap. 7. quia vel illa responsio est admittenda in facto, in quo præsumitur obliuio, & frustra tractatur de præcisà responsione, vel non est admittenda, & punitur reus vt negatiuus.*

Admittitur tamen illa responsio, *non memini*, sed si testes dicant, *me Hæresim protulisse, sibi illorum dicto, & omnem hæresim detestor*; quia hæc est implicita confessio vt ex Gregor. Lopez tenet Card. de Lugo de Virtute disp. 24. sect. 2. num. 43.

Aduerte tamen hanc confessionem implicitam non esse sufficientem ad pœnam ordinariam infligendam, quia ad hunc effectum confessio debet esse clara, certa, lucida, expressa, & explicita, vt notant omnes Canonistæ relati cum aliis à Farinacc. quæst. 81. num. 32. quod aduertit etiam Cardin. de Lugo ibidem, dum dicit, talem non reputari negatiuum.

Multo magis attendenda est præsumptio obliuionis, quando quis confessus fuisset aliquas hæreses particulares protulisse, aliquas verò de quibus conuictus esset, negasset, vt ex Suarez, & Castropalao aduertit Card. de Lugo loco cit. n. 44.

Sed in hisce casibus praxis Sancti Officii est, vt reus torquetur pro vltiori veritate, & semper super intentione, si eam neget, quicquid dixerit Cardin. de Lugo dicta disp. 24. sect. 2. num. 48.

Nam quomodo cumque conuincatur reus, etiam ex propria confessione, con-

misisse acta externa hæreticalia, neget verò intentionem, nunquam reus vti negatiuus puniuit, sed semper subiecitur torturæ, vt eratur eius intentio. Neque obstat, quod nullus possit puniri vti negatiuus, nam semper quis euaderet pœnam negando intentionem, quia non est impossibile, quod reus, qui conuictus est de actibus externis, conuincatur etiam de actu interno, & sic de intentione: Nam potest esse, quod Hæreticus, vel profertendo propositiones hæreticales, vel exercendo actus hæreticales externos fateatur etiam, se illis corde adhærere, & errores illos tenere, & credere, vt bene considerat Rota dicta dec. 875. alijs unica, de Hæret. in Antiquis.

Sed an Hæreticus negatiuus ductus ad supplicium, vt comburatur, possit à Confessario absolui in foro Sacramentali, si noui fateatur veritatem, si verè Hæreticus sit, non conueniunt Doctores; nam Sanchez ad præcep. Decal. lib. 3. cap. 7. num. 11. in fin. tenet Hæreticum negatiuum teneri fateri veritatem propter scandalum, eo quod præsumitur in hæresi decedere, & pertinax in negando, vnde si reus verè sit, teneretur publicè fateri erimen, vt cesset scandalum, alijs non est absolvendus: eius opinionem sequitur Suarez de fide disp. 23. sect. 2. numer. 5. Cardin. de Lugo disp. 23. sect. 3. num. 96.

Contrariam opinionem tenet Portell. in addit. ad Dubia Regular. ver. Reus, quæst. 2. num. 3. quem sequitur Carena in prax. par. 2. tit. 2. num. 57. & 58. Hurtado de fide disp. 86. sect. 2. §. 29. P. Diana to. 1. traç. 5. resol. 8. in fin. & in par. 5. traç. 78. resol. 78. nihil decidit, quantum Carena dicat, residere in opinione Portellii.

Quæstio hæc dicenda venit ex alia quæstione, An reus negatiuus, sed conuictus, & damnatus ad vltimum supplicium, dum ad illud ducitur, obligari possit à Confessario ad farendum delictum.

Et quia communis opinio est, nullo modo obligari posse, quamuis Sanchez, & Cardin. de Lugo limitent communem opinionem in crimine Hæresis, nulla tamen alia ratione vtuntur, nisi illa scandali vitandi.

Cui bene respondet Portellus, etiam in alijs delictis scandalum imminere, & tamen non possunt cogi rei negatiui à Confessario ad illa farendum: Præterea cessare potest scandalum, quia sciunt omnes, solere reos negare, quamuis verè sint delinquentes, & solere etiam detegere delictum in foro Sacramentali.

Nec obstat ratio Suarez, quod non possit absolui, & reconciliari Ecclesiæ, cum sine Confessione non sit absolutio.

- 32 Quia vera est, si vellet Confessarius reconciliare negatiuum Ecclesie in foro exteriori, nisi enim fateatur in foro exteriori, non darur reconciliatio, secus verò quando tractatur de foro Sacramentali, & conscientie, vt declarat Hurtado loco citato, quem refert Pater Diana par. 5. tract. 3. resolut. 73.

Casus hic meo tempore non successit, nec inueni, quid fuerit actum antiquis temporibus. Teneo Ego eum Portello, & Carena.

Rursus Hæreticorum pœnitentium, nonnulli sunt Inconstantes in pœnitentia.

C A P V T XVI.

ARGVMENTVM.

Qui sint Relapsi. Quæ requirantur, vt quis verè dicatur Relapsus. An, qui abiurauit Hæreses coram solo Episcopo, vel solo Inquisitore, possit dici Relapsus. An censeatur Relapsus, qui in diuersam Hæresis speciem incidit.

S Y M M A R I V M.

- 1 Relapsi qui dicantur.
- 2 Relapsus requiritur vt publicè abiurauerit.
- 3 Abiuratio quomodo fieri debeat, & an semper coram Episcopo, & Inquisitore simul.
- 4 Abiuratio est pars sententia definitiua, qua compilato processu fertur contra reum.
- 5 Abiuratio pœna gratissima.
- 6 Hæreticus incidens in hæreses abiuratas coram solo Episcopo, an possit puniri tanquam Relapsus.
- 7 Abiuratio facta coram solo Episcopo est actus omnino nullus, ex defectu iurisdictionis.
- 8 Abiuratio spontè comparentis fieri potest à solo Episcopo, vel à solo Inquisitore.
- 9 Processus compilari non debet contra spontè comparentes.
- 10 Pœna spontè comparentibus condonanda.
- 11 Relapsi alij verè, & alij ficti.
- 12 Relapsi verè qui.
- 13 Hæretici omnes conueniunt in neganda Ecclesia auctoritate.
- 14 Diffio ipsa, repetit præcedens subiectum, & excludit aliud.
- 15 Relapsus an, & quando dicatur, qui abiurata vna hæresi, in aliam incidit.
- 16 Abiuratio hodie praticanda non tantum de hæresi confessæ, sed generaliter omnium hæresum.
- 17 Abiuratio qualis requiratur ad Relapsum.
- 18 Relapsi ficti qui.
- 19 Relapsus debet conuinci de alio, vel primo, vel secundo lapsu.
- 20 Abiuratio de vehementi an sufficiat ad Relapsum.
- 21 Relapsus non dicitur qui secunda vice incidit in suspensionem de leui, & primo abiurauit de leui.
- 22 Suspiciones dua de leui an constituent suspensionem vehementem, itant suspectus abiurare teneatur de vehementi.
- 23 Hæreticus formalis an, & quando dicatur Relapsus, eo quod alias abiurauerit de leui.
- 24 Relapsus in eosdem errores, quos prius abiurauerat de vehementi, & negans intentionem, an, & quando dici possit Relapsus, & de modo contra eum procedendi.
- 25 Relapsus an dicatur qui prius abiurauit de formali, & postea incidit in suspensionem de vehementi, & num. seq.
- 26 Relapsus indicatur qui prius abiurauit de vehementi si sequatur lapsus formalis in hæresim.
- 27 Ecclesia antiqua labentis in hæresim, non reconciliabat, nisi præuia abiuratione.
- 28 Confessio publica hæresis continet abiurationem.
- 29 Lapsus vnicus, & vna vehemens suspicio non sufficiunt ad Relapsum.
- 30 Relapsus probari debet apertis probationibus, vel iuris presumptionibus.
- 31 Presumptio primi lapsus in hæresim cum sit pro bono nomine, au illa secundi lapsus sit pro hæresi.
- 32 Furiosus semel, an, & quando presumatur semper furiosus.
- 33 Semel hæreticus, an, & quando presumatur semper hæreticus.
- 34 Presumptio hæresis cessat in eo, qui fuit semel hæreticus, quando constat de eius reconciliatione cum Ecclesia.
- 35 Relapsus an sit censendus sanctor, vel receptor hæreticorum, qui prius abiurauit hæresim de formali.
- 36 Pœna extendi non potest ex identitate, vel maioritate rationis.
- 37 Casus formaliter expressus, non autem ratio Constitutionis attenditur in penalibus.
- 38 Presumptio iuris, & de iure non admittit probationem in contrarium.

32. *Presumptio legis non extenditur ad casum, de quo lex non pronidit.*

33. *Relapsus scite an, & quando sit qui post abiuratum formaliter hæresim, cum Hæreticis conuersatur.*

34. *Fautores hæreticorum qui dicantur, & quomodo puniendi, & an tanquam Relapsi.*

35. *Probatio indirecta admittenda contra presumptionem iuris, & de iure.*

36. *Hæreticis abiuratis diuersis ad alios eiusdem generis fame ductis, an possit puniri tanquam Relapsus.*

37. *Abiuratus hæreses omnis Scilicet, & deinde fauens hæreticis alterius Scilicet, an, & quando possit puniri tanquam Relapsus, & num. sequenti.*

39. *Lex penalit non extenditur per Sanctum Officium ad alium casum, in quo eadem prorsus ratio non inuenitur.*

Hæreticis non censetur approbare hæreses abiuratas ex eo quod reddat se valde suspectum hæresis alterius Scilicet.

40. *Receptor Hæreticorum, qui aliis abiuratis hæresim de vehementi, an sit puniendus tanquam Relapsus.*

41. *Fautor Hæreticorum, qui aliis abiuratis de vehementi tanquam fautor, an sit puniendus vel Relapsus.*

42. *Quid si semel vel pluries in abiuratum fautorum relabatur.*

43. *Abiuratus hæresim de formali, & in carcerem detrusus si ab eo auferatur, an sit puniendus tanquam Relapsus.*

Fuga è carcere, in quo quis ob hæresim detinetur, vehementissimam præbet eiusdem hæresis suspensionem.

ET primò quoad substantiam, hoc est, quia iterum relabuntur in hæreses, quas abiurarunt, & detecti sunt, qui communiter Relapsi dicuntur, iuxta Text. in cap. ad abolendam §. Qui verò, & §. illos quoque de Hæret. & in cap. Accusatus §. cum verò, & §. ille quoque, de Hæret. in 6. Dixi, quas abiurarunt, & detecti sunt, quia, ut quis verè dicatur relapsus, oportet, ut prius abiurauerit hæreses, in quas reincident, coram Iudice, Notario, & testibus, ut pluries fuit resolutum in Sacra Congregatione, & præsertim sub die 31. Martij 1610. & 18. Decembris eodem anno, & 7. Martij 1613. quæ resolutio fundatur in doctrina Oldrad. in cons. 271. num. 3. Pegna par. 2. comment. 83. vers. obseruandum, Locat. in verb. Abiurare, Squillant. de fide Cathol. cap. 31. Repert. Inquisit. verb. Relapsus, Alphonsus à Castro de iusta Hæret. cap. 16. Simanch. de Cathol. tit. 52. num. 2. Sandarell. de Hæres. cap. 42. dub. vnic. nu. 7. & cæteri sequuntur P. del Bene de officio Sanctissima Inquisitionis par. 1. dubit. 162. num. 6.

Cæterum, an qui abiurauerit hæreses

coram solo Episcopo, vel coram solo Inquisitore, & non coram ambobus, possit dici relapsus.

3. *Questio hæc licet in iure controuersa, sit, vt appareat ex allegatis per Pegnam par. 4. comment. 97. vers. An autem eodem modo, & per Bursatt. conf. 24. lib. 1. & à Farinacc. quest. 186. nu. 79. Iarè Simanch. de Cathol. tit. 1. rub. de abiuratione.*

Resolutum tamen fuit in Sacra Congregatione, quod si qui abiurare debent, sint sponte comparentes, sufficit, quod abiuratio fiat, vel coram Episcopo, vel coram Inquisitore diuisim.

Si verò tractatur de Reo, contra quem fuit fabricatus processus, tunc abiuratio debeat fieri coniunctim coram Episcopo, & Inquisitore, itaut vnus sine altero illam recipere non possit, iuxta formam traditionem in Clemen. 1. de Hæret. vt ex Decreto sub die 28. Februarij 1597. & 4. Iulij 1603. & 3. Ianuarij 1604.

Et ratio resolutionis esse potuit, quia, tunc abiuratio est pars sententiæ definitiuæ, quæ compilato processu fertur contra Reum, quo casu intrat dispositio Clementina: Tum quia secundum sententiam Sacre Congregationis, abiuratio non est solum absolutio, siue expurgatio à crimine, sed est poena, & quidem grauissima, vt late defendit Carena par. 1. tit. 4. §. 2. num. 14.

Quocirca canendum est à Bursatto dicto conf. 24. qui voluit, quod si abiuratio fuerit facta ab hæretico coram solo Episcopo valida sit, in tantum quod Reus si in hæreses abiuratas incidat, possit puniri tanquam relapsus; cuius opinionem videntur sequi Pegna d. comment. 97. ad finem, & Farinacc. d. qu. 186. num. 79. vers. Idè inferunt.

Nam cum Clementina irritet sententias definitiuas, non latas ab Episcopo, & Inquisitore coniunctim, non potest haberi in consideratione illa abiuratio ad effectum poenæ relapsus, quia actus omnino nullus est ex defectu iurisdictionis, vt in terminis consilij Rimin. iunior conf. 636. per totum, quem sequitur Farinacc. quest. 195. num. 26.

Cauidum est etiam à Castro-palao de fide tract. 4. disp. 8. punit. 13, qui voluit etiam sponte comparentes non posse admitti ad abiurationem à solo Episcopo, vel à solo Inquisitore.

7. Cæterum quæ ratio differentie sit inter sponte comparentes, & Reos damnatos compilato processu, cum etiam contra sponte comparentes feratur sententia; Crederem illam esse, quia licet contra sponte comparentes feratur sententia, illa tamen non subiacer dispositioni dictæ Clementina, quæ loquitur solum de sen-

rentis, quæ feruntur compilato processu, qui non compilatur contra sponte comparentes, sed statim eorum dicto, tam quoad crimen, quam quoad intentionem.

- 8 Præterea licet contra sponte comparentes feratur sententia, illis tamen condonatur poenæ, & sic isto casu abiuratio magis habet vim absolutionis, quam poenæ.

Horum autem Inconstantium, alij sunt verè relapsi, alij sicut fictione iuris, Farinacc. *qu. 195. num. 3.*

- 9 Et cum verè relapsi sint, vt supra dictum est, illi, qui abiurarunt vnā, vel plures species hæresis, & reincidunt in easdem species abiuratis, Eymer. *par. 3. quæst. 18.* & alij relati à Carena *par. 2. tit. 2. §. 5. num. 28.*

Queritur, an is censetur verè relapsus, qui vnā tantum hæresim contra vnū fidei articulum abiurauit, sed in aliam hæresim contra alium articulum incidit. Nam Gloss. Io. Andr. in *cap. Accusatus*. Eymer. *2. par. quæst. 40* Repert. Inquisit. *vers. relapsus num. 3.* tenent opinionem negatiuā, quibus videtur adherere Suarez *d. diff. 23. sect. 2. num. 3.* Card. de Lugo *disp. 24. sect. 2. num. 52.*

Alij autem post Io. Monach. *cap. Accusatus num. 3.* Gemin. *num. 4.* Franch. *num. 3.* Pegna *par. 2. comment. 65.* Mandos. *ad Repert. ver. Relapsus num. 6.* quibus videtur fauere Sanctarelli. *d. hæres. cap. 42. dub. vnic. num. 2. vers. Quamuis alij*, Castropalao *d. pun. 2.* Hurad. *d. diff. 86. §. 14.* censent, hunc censeri relapsum, P. del Bene *de offic. Sanctissimæ Inquisitionis par. 1. dubit. 162. sub num. 2.*

- 10 Rationem isti assignant, quia omnes Hæretici conueniunt in vna hæresi, nempe in neganda Ecclesiæ auctoritate, à qua per quamlibet hæresim recedunt, in hanc autem hæresim eandem semper relabuntur, quamuis etiam circa alium articulum errent, sic Card. de Lugo *loco citato nu. 51. ad finem.*

Sed ratio hæc inefficax est, nam illi expressè obstant verba Text. in *d. cap. Accusatus* ibi.

- 11 Si postea deliquit in ipsa, quæ dictio ipsa est repetitiua præcedentis hæresis abiuratæ, & exclusiua alterius, vt ex pluribus probat Barbosa *de diction. verb. ipse*, & in specie Suarez *loco citato num. 3.*

Et quamuis Pegna, Suarez, Lugo, & alij supra citati dicant hodie, vnam esse hanc quæstionem, quia hodie non tantum fit abiuratio hæresis particularis, de qua Reus est confessus, sed etiam fit generaliter omnium hæresim, quare in quacunquæ incidat, labitur in hæresim abiuratam.

Ego tamen vidi pluries, vel in Curia

Episcoporum, præsertim Regni Neapolis, vel eorum Vicariorum, quandoque etiam imperitia Religiosorum, qui assumuntur ad inuicem Inquisitoris, relicta fuisse abiurationem generalem aliarum hæresium, ideo non est ita firmiter asserendum, hunc casum non posse succedere, sicuti meo tempore accidit.

- Hæc autem opinio, vt reputetur relapsus, qui in diuersam incidit hæresim, quam non abiurauit, nisi abiuratione generali, 12 non habet locum, si abiuratio generalis facta est vna cum abiuratione de vehementi, non autem de formali, quia requiritur ad relapsum, quod præcesserit abiuratio de formali respectu alicuius hæresis particularis, & ei fuerit adiecta abiuratio generalis: Itā colligo ex *d. cap. Accusatus in princip. in illo §. Cum verò*, & ex Card. de Lugo *loco citato num. 53.*

Relapsi autem fictione iuris sunt, qui abiurarunt de vehementi, tanquam sic 13 suspecti de mala credulitate super vno articulo, puta, de Purgatorio &c. demumprehenduntur reincidisse in eandem speciem hæresis formaliter, vt voluit Text. in *d. cap. Accusatus in princip.* Eymer. *par. 2. qu. 58.* & ibi Pegna *comment. Farinacc. d. quæst. 193. num. 10.* Sanctarelli. *dicto cap. 42. num. 6.* Carena *par. 2. tit. 2. §. 5. num. 29.*

- 14 Nam, vt quis dicatur Relapsus, debet constare de vno lapsu, vel prima vice, vel secunda vice, Carena *loco citato num. 14.* Farinacc. *d. quæst. 193. num. 17.* Sanctarelli. *d. cap. 42. num. 11.*

15 Ideo si quis tam prima, quam secunda vice abiuret de vehementi, non potest dici relapsus, Io. Andr. *d. cap. Accusatus post num. 1.* & ibi Gemin. plures relati à Farinacc. *qu. 195. num. 22.* Carena *d. §. 5. num. 34.* Sanctarelli. *d. cap. 42. num. 11.*

- 16 Multò minus dicatur relapsus, qui primò abiurauit de leui, & secunda vice incidit in suspensionē de vehementi, vel de leui, Locat. *Iudic. verb. Abiuratio nu. 1.* Pegna *par. 3. comment. 43.* Farinacc. *d. qu. 195. nu. 24.* Carena *d. §. 5. num. 36.*

Sed, an qui vna vice abiurauit de leui, deinde incidit in aliam leuem suspensionem, cogatur abiurare de vehementi, 17 tanquam duæ leues suspensiones faciant quod vehementer suspexit, affirmatiuam opinionem tenent Locat. & Pegna *loca citata*, Farinacc. *verò loco supra citato* dicit, hoc sibi videri durum.

Praxis habet, vt is nullo modo cogatur abiurare de vehementi, quia non datur suspicio suspensionis.

- Pariter non potest dici relapsus, qui prius de leui abiurauit, deinde incidit in 18 hæresim formaliter, Textus est expressus in *cap. Accusatus in fine principij de hær.* in 6. &

In 6. & ibi Gloss. Monach. Franch. Calderin. Rosella cum alijs propè infinitis per Farinacc. d. qu. 195. num. 20. qui tamen num. 21. limitat hanc conclusionem, nisi post quam quis est deprehensus in relapsu, plenè constaret de illo crimine, de quo prius fuerat leuiter suspectus, quia tunc poena relapsus puniendus esset ex Squillacen. Decian. & Afflict.

An autem possit dici relapsus, qui prius abiurauit de vehementi hæresim, & er-
19 rores, puta, Caluini, demum incidit in eisdem errores, quos fateretur, sed negat intentionem: Accidit casus in quodam Religioso, qui timens puniri in Sancto Officio, in quo denunciatus fuerat de sollicitatione in confessione, ad Hæreticos Tigurinos declinauit, & apud eos abiurata hinc Catholica, munus Pedagogi, ac Prædicantis exercuit, Conciones habuit, detestando Romanam Ecclesiam, & contra eam libellos scripsit, & quamuis esset professus, vxorem accepit, cumque ibi moratus fuisset per sex, vel septem annos, opera Nuncijs apud Helueticos Tiguri Lucernam petijt, & coram eodem Nuncio sponte comparsens, falsus est suas hæreses, & errores, asserens tamen corde non adhæsisse prædictis hæresibus; Quocirca iniuncta ei fuit tantummodo abiuratio de vehementi: Sed laetymis vxoris, & quodam metu adductus, iterum incidit in eisdem hæreses, & fugam meditatus, ac reuersionem apud Hæreticos Tigurinos, deprehensus in actu fugæ, hæreses confessus est, sed intentionem negauit; Quare disputato dubio coram Sanctissimo sub die 11. Martij 1666. an iste posset dici relapsus, & fuit resolutum, non posse dici relapsum, sed torquendum super intentione.

Allegauit ego doctrinam in terminis Canteræ de Hæreticis num. 58. vers. quando verò, vbi, quodvis talis Reus non est conuictus, & confessus, & negat intentionem, non credit ipse, posse dici relapsum; & certè optima ratione, quia debet constare de vno lapsu formali, non autem de lapsu præsumpto, nisi in casu d. cap. Accusatus §. ille verò de Hæret. in 6.

Cæterum, an, qui prius abiurauit de formali, demum incidit in vehementem hæresim abiuratz suspicionem, dicatur Relapsus, cum constet de vno lapsu, affirmatiuam tenent opinionem Zanchin. de Hæret. cap. 16. num. 3. vers. secundo, Alphonsus de Castro de inst. Hæret. puni. lib. 2. cap. 2. Bursat. conf. 7. nu. 14. Menoch. conf. 82. nu. 148. lib. 1. Farinacc. d. qu. 195. num. 17. Canter. quasi, Crimin. tit. de hæret. num. 58. vers. aliam habemus, Carena d. tit. 2. §. 5. num. 31. vers. Et in tota materia, Castro-palao de fide tract. 4. disp. 6. punc. 2. num. 9. Sanctarell. qui alios d. cap. 42. dub. vniè.
De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

num. 9. latissimè Card. de Lugo d. disp. 24. sect. 2. à num. 57. vsque ad 63. P. del Bene de officio Sanctissimæ Inquisitionis l. dubit. 162. num. 25. vers. quamuis alij.

21 Contrariam tamen opinionem, hunc non censeri relapsum tenuit Roias de Hæret. par. 2. num. 333. Treuisan. decis. 37. lib. 2. Farinacc. d. quest. 195. num. 18. vbi post Treuisan. dicit hanc sententiam seruari in praxi per Inquisitores Italix, Suarez de fide disp. 24. sect. 2. num. 7. Soufa in Aphorism. lib. 1. cap. 45. num. 3. vbi dicit, hanc opinionem seruari in Inquisitione Lusitan. P. Diana 4. par. tract. 7. de penis delictorum resolut. 26. vers. solam.

Et hæc opinio omnino tenenda est, quidquid in contrarium dicant Carena, 22 Cantera, Castro-palao, Card. de Lugo, & P. del Bene, hanc enim seruat Sacra Congregatio Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis, licet enim vbi præcessit abiuratio de vehementi, si sequatur lapsus formalis in hæresim, is habeatur pro relapsu, vt in cap. Ad abolendam de Hæret.

Secus tamen est è contrariò, nempe si præcedat abiuratio de formali, demum sequatur suspicio, & abiuratio de vehementi, vt est Textus expressus in cap. Litteras de presumpt.

Neque obstat, quod ex dicto Textu non constet, quod ante suspensionem vehem-
23 mentem præcesserit abiuratio de formali, vt bene respondet Castro-palao secundum Card. de Lugo loco citato, quia non bene respondet, cum enim supponatur in illo Textu, Reum hæreses publicè fassum fuisse, & successivè reconciliatum Ecclesie Catholice, vt dicit Gloss. in ver. Confessus, ibi, puniendo de ea, & redeundo ad Ecclesiam. Et notat Abbas in d. Text. in casus figuratioue necessariò dicendum est, reconciliationem factam fuisse præuia abiuratione, iuxta antiquum morem Ecclesie Catholice: Imò illa confessio publica continet abiurationem, & detestationem hæresis, vt patet ex cap. ego Berengarius de consec. dist. 2. & ex Decreto facto in prima Nicæna Synodo cap. 8. & ex Concilio Ephesino, & Laodiceno, vt in cap. Donatum, & in cap. Saluberrimum 1. quasi. 7.

Non obstat, quod vbi præcedit abiuratio de vehementi, si postea quis in eandem hæresim reincidat formaliter, vel relapsus iudicetur, vt constat ex dicto cap. Accusatus.

Ergo è contra, vbi abiuratio de formali præcedit, & postea subsequitur vehemens suspicio de relapsu in eandem hæresim, 24 debet existimari relapsus, cum parum referat, quod suspicio vehemens præcedat, vel subsequatur, cum in vtroque casu æquè concurrat vnus lapsus, & vna ve-

hemens præsumptio, vt arguit Card. de Lugo, licet eo argumento Cardinalis non vtatur.

Quia dispar est ratio in vno, & altero casu.

Nam priori casu, quando abiurauit prius de vehementi præsumitur, quod tempore abiurationis esset Hæreticus, & quod fateri noluerit, sed mentiri, vt habetur in d. cap. ad abolendam.

In secundo verò casu, cum Reus confessus fuerit crimen, & abiurauerit de formali, præsumitur, quod verè ad eum redierit, & cum poenituerit, quodque zelo Orthodoxæ fidei mentitus non fuerit, vt inquit Textus in d. cap. litteras, & propterea, cum per confessionem, & poenitentiam crimen in eo abolutum sit, qui denno cum esse lapsum prætendit, id apertis probationibus, vel iuris præsumptionibus probare debet, vt optime respondet Treuisan. d. decis. 37. num. 7.

Et ex hac ratione considerata à Summis Pontificibus in dictis Textibus tollitur secundum argumentum Card. de Lugo, 25 quod scilicet in prima suspitione præsumptio sit pro bono nomine, in secunda, verò post lapsum præsumptio sit pro hæresi, quia contrarium veris est: Nam ex eo, quod quis fassus est crimen, & reconciliarius est Ecclesiæ, præsumptio inde emanat, quod verè poenituerit, & sic quod illa infirmitate fuerit sanatus, vnde non sufficit præsumptio, vt inde ad poenam iudicaret infirmus.

Exemplum autem de furioso non bene applicatur, quia tunc illa præsumptio habet locum, si non confiteri fuisse medio tempore sanatum, latè Mascard. de probat. conclus. 324. An qui semel fuerit furiosus num. 17. & 18.

26 Melius dixisset Card. de Lugo, semel Hæreticum præsumi semper hæreticum, vt voluerit Bald. Felin. & Simanch. relati à Menoch. de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 6. num. 41. Sanchez ad præcepta Dyacologi lib. 2. cap. 14. num. 14.

27 Sed hæc præsumptio non habet locum, quando Hæreticus præuia poenitentia, & abiuratione reconciliatus esset Ecclesiæ ad not. per Bart. & Bald. in l. Imperialis C. de nupt. Aflicti. decis. 36. num. 4. facit Text. in cap. ferrum distinct. 30. latè Menoch. lib. 5. præsumpt. 12. a num. 33. per multos.

Non obstat Textus in cap. Accusatus §. Ille quoque de hæret. in 6. quem latè expendit idem Card. de Lugo loc. cit. cui addo quod dicit Ioannes de Imola, nempe quod licet per cap. litteras appareat ex vehementi præsumptione non deberi queat iudicari relapsum post primum lapsum, hodie tamen debet seruari dispositio d. §. ille quoque, vbi Summus Pontifex deter-

minat, quod ille, qui prius abiurauit hæreses de formali, si deinceps hæreticos receptos, deducat, visitet, sine affectu, sine dona, vel munera eis donet, vel mittat, vel fauorem eis impendat, qui excusari non possit, merito debet iudicari relapsus.

Quia dispositio illius Textus non est extendenda ultra casus expressos, cum sit poenalis, & iuris communis coercitoria, 29 in qua non potest fieri extensio non solum ex identitate, sed nec etiam ex maiori ratione, Alex. in Auth. quod sine nu. 4. in fine de Testam. & in Auth. licet num. 4. & in Auth. ex causa nu. 5. & 6. de liber. prætuit. Curt. lun. conf. 6. num. 19. Soccin. lun. conf. 231. num. 26. & 27. cum alijs per Farinacc. conf. 65. num. 123.

30 Nec enim hoc casu attenditur ratio Constitutionis, sed casus formaliter expressus, Tiraquell. l. si vnam ver. libertis, num. 2. & 4. de remou. donation. Farinacc. loco citato.

Secundo quia in eo casu Summus Pontifex voluit inducere præsumptionem iuris, 31 & de iure, contra quam non possit aduerti probatio in contrarium, vt bene considerat post Grillau. Menoch. disto conf. 82. num. 151.

Propterea præsumptio, quam lex in vno casu statuit esse præsumptionem iuris, 32 & de iure, non debet extendi ad alium casum, super quo lex non prouidit, Abbas in cap. fin. de sponsal. Ruinus conf. 112. nu. 17. lib. 2. Pegna decis. 156. num. 10. & per alios Doctores allegat. à Farinacc. qu. 36. n. 100.

Minus obstat dictum lo. de Imola in d. cap. litteras, quod hodie debeat seruari dispositio d. §. Ille quoque, quia in casu in d. §. expresso verum est, in casu autem non expresso non substituitur, vt bene probat Trinis. d. decis. 32. num. 3. & 4.

In casu ergo dicti §. Ille quoque, erunt relapsi fictione iuris, qui post abiurationem formaliter hæresim, non quidem relabuntur in hæresim, sed Hæretici fauent, illos 33 defendunt, receperunt, viuant, associant, dona, vel munera mittunt illis, vt notat ibi Gloss. lo. Andr. num. 1. Gemin. num. 1. Rosella, Siluester, Tabien. Menochius, Mascardus, Burfat. Eymer. Sanctarellus d. cap. 42. dub. vnic. num. 3. alios allegat Farinaccius d. quest. 195. num. 32.

Sed hæc locum habent, quando quis fuit hæreticis quā hæreticis, non autem quā amicis, vel consanguineis, vel alijs de causā hæresim non respiciente: Tunc 34 enim non potest dici fautor Hæreticorum, vt clarè habetur in Constitutione Martini Quinti Inter cunctas regis. à Pegna in fine Directorij.

Vbi quod tales sunt grauiter puniendi, sed non tanquam relapsi; quod idem voluit Nauarra, Tolerus, Vgolinius, Caiet.

Sanchez, & Graff. citati à Farinae. q. 181. num. 159.

Et licet in eo Textu dicatur, quod dubitari non debet, *illum ex approbati à se prius erroris consequentia id fecisse*, quæ præsumptio, vt diximus, cum facta fuerit inris, & de iure non videtur admittere posse aliam præsumptionem in contrarium; Nihilominus illa præsumptio non tollit probationem contrariam per indirectum, hoc est probationem, quod iste carnalis amoris causa talia perpetraverit, vt latissimè probat Menoch. *de præsumpt. lib. 1. quæst. 65. per totam*.

Ideo semper mihi visa fuit nimis rigorosa sententia Inquisitorum Hispaniæ, quam refert Canter. *quæst. Crimin. tit. de hæresi cap. 1. num. 58. per quam relaxatus* fuit Brachio seculari tanquam relapsus quidam ex genere Maurorum, qui abiurata hæresi, diuerterat fame ductus ad alios eiusdem generis; quam etiam sententiam reprobat P. Diana *d. resolut. 26.*

Secundo non habet locum dispositio dicti Textus in eo, qui abiurata hæresi vnus Sectæ, recepat, seu fauet hæreticis alterius Sectæ; Licet enim Decian. *lib. 5. cap. 56. num. 13. Petr. Greg. Syntagm. lib. 33. cap. 8. num. 6. Canter. loc. cit. n. 58. in fine,* tenuerunt, hos posse dici relapsos, præsertim si eum abiuratione particulari facta fuerit etiam abiuratio generalis omnium aliarum hæresum, vt censuit post Decian. Farinae. *quæst. 195. num. 37. vers. de qua tamen*.

Contraria tamen sententia videtur verior, quam probant Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 14. quæst. 4. Alphons. de Castro de iusta hæresi. punit. lib. 2. cap. 2. Menoch. d. conf. 82. num. 148. Simanch. de Carbol. tit. 57. num. 6. & 7. Sandarell. d. quæst. 42. num. 13.*

A qua opinione non est recedendum, quia pietas Sancti Officii non solet extendere legem poenalem ad eum casum, in

quo eadem prorsus ratio non inuenitur, vt bene docet in terminis Simanch. egregius Inquisitor *d. tit. 57. num. 7.*

Non enim censetur iste pristinam hæresim abiuratam approbare, tamen si de hæresibus alterius Sectæ se reddat valdè suspectum, Alphons. de Castro, & Simanch. *locis citatis*.

Tertiò non habet locum dispositio dicti Textus in eo, qui hæresim abiurauit tanquam in ea suspectus de vehementi, deinde recepat hæreticos, Simanchus *loc. cit. num. 5. Castro d. cap. 2. Pegna par. 2. comment. 81. cum alijs per Sandarell. d. cap. 42. num. 12. Farinae. d. quæst. 195. num. 26.*

Quartò non habet locum, si quis abiurauerit de vehementi tanquam fautor Hæreticorum, deinde post abiurationem illis faueat, vt voluerit Decian. *loco citato num. 16. Calderin. de bñet. in rub. de paula recept. num. 3. Simanch. d. cap. 57. num. 5. Castro loco citato, Sandarellus loco citato num. 14.*

Et licet Pegna *d. comment. 83. vers. hoc unum* velit, posse dici relapsum, qui non tantum semel, sed bis, vel pluries in abiurata fautoriam relabuntur, illius tamen opinio tanquam rigorosa non est seruanda, prout de facto non seruatur in Sacra Congregatione: Nam tunc solum iste præbet vehementem præsumptionem de relapsu.

Ideo nec etiam censetur relapsus, qui abiurata formaliter hæresi, & in carcere rem perpetuum detrusus, ab eo aufugiat, quamuis ob fugam lapsus sit in vehementissimam hæresis suspicionem, Alphons. de Castro *loc. cit. Simanch. loc. cit. num. 8. Farinae. d. qu. 195. num. 13. qui testatur de praxi Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis, Carena par. 2. tit. 2. num. 18. Fermosin. post hæc scripta visus de confectat. bonorum allegat. 52. à num. 15.*

C A P V T XVII.

ARGVMENTVM.

Quomodo procedatur contra Hæreticos Contumaces. Qui sit Hæresiarcha:
Quomodo procedatur contra memoriam Defunctorum.

S Y M M A R I V M.

- 1 Hæretici contumaces qui.
  - 2 Processus contra hæreticos contumaces.
  - 3 Annus contra hæreticos contumaces an sit utilis, vel continuus.
  - 4 Hæretici contumaces permanentes in excommunicatione.
- De Inconst. in Fide To. I. Par. I.

munitione per annum ipso iure reputantur hæretici, etiam absque alia sententia, vel condemnatione, & an requiratur sententia declaratoria.

- 5 Hæreticus contumax intra annum, vel eo lapsus compens recipitur ad penitentiam.
- 6 Statutum ne contumax audiat post certum.

M. ij

tempus examinatur.

Hæreticus contumax lapsus anno an audiatur respectu bonorum confiscatorum, & respectu infordeſcentiæ, & quid ubi eius statum fuisset combuſta.

7 *Inquisitio Suprema quando ſoleat procedere contra hæreticos tanquam contumaces.*

8 *Hæreſiarcha quis, & unde dicatur.*

9 *Hæreſiarcha proprie quis ſit.*

Qui indicentur Hæreſiarchæ in Suprema Inquisitione.

10 *Docens errorem, quem non inuenit, an dicatur Hæreſiarcha.*

11 *Dogmatiſta iudicari quis ſoleat in Suprema. Gradus hæreſis qualis in hæreſiarchis, qualis in Dogmatiſtis.*

Hæreſiarchæ, & Dogmatiſtæ an, & quando recipiendi ad poenitentiam, & miſericordiam ſignanter ſecundum praxim Suprema.

12 *Hæretici decedentes in hæreſi etiam poſt mortem condemnandi.*

13 *Teſtes contra mortuum an, & quando recipi poſſunt.*

14 *Memoria inquisiti de hæreſi pendente proceſſu morientis an poſſit damnari, & num. 16.*

15 *Quid de excommunicato caſu fidei, qui per annum in excommunicatione perſiſtit, & poſtea mortuus eſt.*

16 *Memoria carcerati propter hæreſim in carceribus ſe interficientis damnanda, & de ratione.*

17 *Filii interficientis ſe in carceribus, in quibus ob hæreſim detinebatur, admittuntur ad probandum, quod conſcientia patrati criminis non ſe interfecerit, ne damnetur eius memoria.*

18 *Inquisitio Suprema an, & quando damnare ſoleat memoriam carcerati propter hæreſim ſe in carceribus interficientis, & quam de interfeſſione præſumptionem ſequi.*

19 *Et quomodo procedere ſoleat contra fugientes de carceribus pendente proceſſu, & quam præſumptionem de fuga ſumere.*

20 *Memoria deſuncti quando damniari poſſit propter hæreſim.*

21 *Memoria fautorum, deſenſorum, & receptatorum hæreticorum damniari non poteſt, & de ratione.*

22 *Credentes hæreticis puniendi tanquam hæretici.*

Memoria credentium hæreticis damnanda.

23 *Memoria an poſſit damniari poſt quinquennium, & qui admittantur ad illam defendendam.*

1 **Q**UOD attinet ad Hæreticos Contumaces ſunt illi, qui citati ſigunt, litant, & comparere vel negligunt, vel recuſant, Locat. verb. Contumacia, Scaccia de Iudic. cap. 98. nu. 1. cum alijs per Farinacc. qu. 185. nu. 93.

Contra iſtos proceditur ad formam cap. Cum Contumacia, de Hæret. in 6.

Nam primò citantur, vt compareant

ad reſpondendum de fide ſub poena excommunicationis, elapſo tempore aſſignato in citatione, ſeruari ſeruandis excommunicantur: & ſi per annum in excommunicatione perſiſterint, vt Hæretici condemnantur: notat Gloſſa in diſto cap. Contumacia, in ſignificatione caſus, & in verb. Vehementem, Gemin. in Summario, & nu. 3. & 6. Franch. num. 7. facit Textus in cap. Vt Inquisitionis officium, de Hæret. in 6. inſinitos propemodum adducit Farinacc. qu. 192. num. 14.

3 Et annus iſte continuus non utilis eſt, Canoniſtæ in diſto cap. Cum Contumacia. Roias ſingul. 60. num. 3. & 4. Simanch. de Cathol. tit. 14. num. 3. Farinacc. diſſa qu. 192. num. 30.

Ad hunc enim effectum tempora coniunguntur, vt fuiſſe declaratum in Sacra Congregatione Concilij reprobo Deciano conſ. 145. dixit Seraphinus de 1285. num. 4. Farinacc. loco cit. num. 3.

4 Et iſti ſic in excommunicatione per annum permanentes, ipſo iure reputantur Hæretici, abſque alia ſententia, & condemnatione, Hoſtien. in cap. Excommunicamus il primo num. 3. extra. de Hæret. facit Textus in Auth. Gazeros, C. eodem, Farinacc. diſſa qu. 192. num. 17.

Requiritur tamen ſententia declaratoria, vt poſt Scaccia, & Pegnam, Farin. loco cit.

5 Cæterum ſi iſte comparuerit, tam intra annum, quàm elapſo anno, ſemper recipitur, & admittitur ad poenitentiam, Pegna par. 3. comm. 175. Simanch. de Cathol. tit. 13. num. 10.

6 Nec reſpectu huius Contumacis attenduntur Statuta, quibus cauetur, ne lapſo certo tempore poſt latam ſententiam, Contumax audiat, quæ Statuta eſſe iniuſta, & iniqua, dicit Pegna par. 3. comm. 49. Scaccia de Iudic. cap. 98. nu. 37. Farinacc. qu. 185. num. 110.

Sed ſemper audiuntur, tam reſpectu perſonæ, quàm bonorum confiscatorum, vt de ſtylo Supremæ, & Vniuerſalis Inquisitionis teſtatur Farinacc. qu. 182. num. 109. etiam quod iſtiſ Contumacis ſtatuta fuiſſet combuſta, Fermoſin. in cap. 1. de Iudic. qu. 32.

Et etiam reſpectu infordeſcentiæ, vt teſtatur Farinacc. qu. 192. nu. 21. & 22.

Et licet non procedatur contra Contumaces ſecundum praxim eiſdem Supremæ, & Vniuerſalis Inquisitionis, niſi fuerint Hæreſiarchæ, vel Dogmatiſtæ, attamen dum hæc tranſcriberem, fuit reſolutum in Sacra Congregatione ſub die 12. Octobris 1661. procedendum eſſe in contumaciam contra quendam de Iudaismo indiſciplinatum; prout etiam tempore Beati Pij Quinti contra Contumaces, etiam

non Hæresiarchas, vel Dogmatistas processum fuit.

Hæresiarcha autem dicitur, quasi Princeps Hæreticorum, sumpta Ethimologia ab *Hæresi*, & *Archi*, vt dicit Alberghin. in *Man. cap. 4. num. 1.* Farinacc. *qu. 178. §. 1. num. 15.*

Propriè autem Hæresiarcha dicitur ille, qui gignit errorem, & qui docet errorem, quem ipse gignit, & sequitur, vel publicè defendit, Repert. Inquisit. *versic. Hæresiarcha*, Farinacc. *loco cit.* Alberghin. *loco cit.* P. del Bene de officio Sancti. Inquisit. *par. 1. dubit. 163. num. 1.*

Sed in Suprema, & Vniuersali Inquisitione Hæresiarchæ sunt illi :

Primò, qui nouas inueniunt Hæreses.

Secundò, qui extinctas suscitant, & de his duobus loquitur Textus in *cap. Qui aliorum 24. qu. 3.*

Tertiò, qui in Academijs sua praua dogmata profitentur.

Quartò, qui ex munere sibi iniuncto docere debent sanam doctrinam, quales sunt Episcopi in hæresim lapsi, qui suos Greges incipiunt, iuxta Constitutionem Pauli Quarti *Cum ex Apostolatus Officio*, allegatam à f. mem. Papa Urbano, dum tractabatur causa Marci Antonij de Dominis Archiepiscopi Spalatensis.

10 An autem, qui docet errorem, quem non inuenit, dicatur Hæresiarcha, affirmatiuum tenet opinionem Pegna *par. 2. comm. 65.* Paramus *lib. 3. q. 9. nu. 134.* Carena *par. 2. tit. 1. §. 33. num. 1.*

11 Sed in hac Suprema, & Vniuersali Inquisitione vocatur iste Dogmatista, non Hæresiarcha, *cap. Qui aliorum 24. quæst. 3.* Soufa in *Aphorism. lib. 1. cap. 9. num. 1. & 3.* Alberghin. *loco cit. num. 2.* Card. de Lugo *dica. disput. 24. sect. 2. num. 64.* P. Baldell. de *fide, & infidelit. lib. 1. disp. 38. nu. 24.*

Cum istis ramen eodem modo proceditur, quamuis Hæresiarcha in primo, Dogmatista verò in secundo Hæreticorum gradu reponatur, vt voluerit Soufa, & Alberghin. *locis citatis.*

Et quamuis non leuis sit controuersia, an Hæresiarchæ, & Dogmatistæ recipiendi sint ad poenitentiam, & misericordiam, vt videre est penès Farinacc. *qu. 193. §. 1. num. 7. 8. 9. & 10.* Carena *§. 33.* Alberghin. *dico cap. 4. num. 6.* P. del Bene *loco citato à num. 3.*

In Suprema, & Vniuersali Inquisitione, semper, si spontè compareant, recipiuntur ad misericordiam, iuxta ea, quæ dixi supra.

Si verò fuerint capti, & ducti ad carceres Sancti Officii, potest esse maior difficultas, sed certè nec in hoc casu, si verè poeniteant, Sacra Congregatio non de-

negat eis misericordiam; vt obseruatum fuit tempore mei Affessoratus in Religioso Capuccino, & in alio Canonico Regulari Sancti Augustini, qui apostatando à Religione, ad partes Hæreticorum confugerant, nouas hæreses adinuenerant, easque publicè dogmatizauerant, non, solum voce, sed scriptis, præsertim Religiosis Capuccinus, qui pessimum librum contra Ecclesiam Romanam, & eius dogmata typis excusserat. Nàm capti, quia respuerunt, & veniam petierunt, poenam mortis euaserunt; etiam quod Canonicus ille Regularis ferè per tres annos in sua obstinata hæresi permanisset. Demùm opera mea, suasionibus meis ad eor reuersus misericordiam consecutus est, quamuis de rigore iuris non esset ad eam recipiendus, Eymcr. in *direct. par. 3. rub. de modo 8. terminandi processum nu. 9.* Farinacc. *dica. qu. 193. num. 8.* Soufa in *Aphorism. lib. 1. cap. 9. num. 1. & 3.* P. Diana 4. *par. tract. 7. resol. 23.* Alberghin. hos citans *dico cap. 4. num. 7.* addo Bordon. in *Tribuna. cap. 9. nu. 92.* Carena in *praxi par. 2. tit. 1. §. 33. num. 186. ver. Opinio tamen.*

12 Denique alij sunt Hæretici, qui semper constantes in hæresi, in ea decedunt, contra quos, etiam post mortem, potest procedi, vt docet Farinacc. post multos *q. 197. §. 4.*

Quamuis sic decedens esset Episcopus, *cap. Si quis Episcopus, de Hæret. Decian. lib. 5. cap. 57. num. 3.* Farinacc. *loco cit. num. 89.*

Imò quamuis defunctus, dum vizit esset bonæ famæ, nec alijs de hæresi infamatus esset, si accusatio contra eum post mortem institueretur, Repert. Inquisit. *verb. Accusatio*, Gundisalu. de *hæret. qu. 22.* Farinacc. *qu. 197. num. 98.*

Nec obstat Gloss. in *cap. Ipsa pietas 23. quæst. 4.* dum voluit, quod non recipiatur

13 testimonium contra mortuum in vnitatem Ecclesie, quia habet locum, si accusatio instituitur ab Hæretico contra Hominem bonæ famæ, secus verò à Catholico, vt notat Repert. Inquisit. Gundisalu. & Farinacc. *loc. cit.*

An autem si inquisitus de Hæresi, pendente processu moriatur, eius memoria damnari possit.

14 Negat Anan. in *cap. Firmissime, de Hæret. & in cap. Si quis Episcopus num. 10. extr. eodem.*

Sed verior opinio est contra mortuum, pendente processu, posse procedi ad eius memoriam damnandam, Decian. *lib. 5. cap. 57. num. 6.* Farinacc. *dica. quæst. 197. num. 100.*

Nàm si nulla pendente Inquisitione in vita potest Hæreticus accusari post mortem, vt supra diximus, & contra eiusdem 15 memoriam procedi, multo magis, si iam

instituto processu moriatur : Quæ conclusio habet locum etiam in eum, qui per annum in excommunicatione ex causa fidei persistit, demum mortuus est, nam, & illius memoria damnari potest, Bellam. *decis.* 167. Decian. *disto cap.* 57. num. 6. Farinacc. *qu.* 197. num. 93. P. del Bene loco *infra allegato* sub num. 8. *vers. Respondetur.*

- 16 Vidi tamen in hoc casu diversimodè actum in Suprema, & Vniuersali Inquisitione : Nam *anno* *Inb.* *ai* 1625. damnata, fuit memoria Marci Antonij de Dominis Archiepiscopi Spalatensis, qui pendente processu sui relapsus, obierat in carceribus.

Prius tamen *anno* 1624. contra memoriam cuiusdam Nobilis Florentini, qui pendente processu obierat, non fuit processum.

Multò magis potest damnari memoria Hæretici defuncti, quando pendente processu scilicet in carceribus Sancti Officii interfecerit, quia tunc conscientia patrati criminis dicitur se occidisse, Villadieg. *de Hæret.* *qu.* 22. num. 7. Pegna *comm.* 92. Farin. *qu.* 197. num. 90. P. del Bene *infra allegan.* num. 5.

- 17 Admittuntur tamen filij ad probandum, quod reus non se interfecerit conscientia patrati criminis, Farinacc. *loco citato*.

In dubio semper vidi obseruatum in Suprema, & Vniuersali Inquisitione, potius admissam fuisse præsumptionem redij 18 carceris, quam conscientia patrati criminis, quicquid dixerit Cantera, & post eum distinxerit Carcena *par.* 2. tit. 17. nu. 85.

Et ideo contra nonnullos infelices, qui ad crates ferreas carceris suspendio se necauerunt, dum erant Assessores, non fuit

processum ad damnandam eorum memoriam.

Quænamodum etiam obseruatum in eadem Suprema, quod fugiens a carceribus Sancti Officii, pendente processu, non punitur, sed cautius custoditur, quia redio 19 carceris præsumitur fugam arripuisse, Simanch. *de Cathol.* tit. 15. rubr. *de Custod. Reorum* num. 27. Farinacc. *qu.* 193. num. 138. Carcena *par.* 2. tit. 17. num. 73.

Memoria tamen defuncti damnari non potest, nisi de eius hæresi plenè constet, 20 nec sufficiunt præsumptiones, & suspensiones, Simanch. *tit.* 18. rubr. *de defunctis* num. 13. & in *Enchiridion.* tit. 62. rubr. *de mortuis* num. 6. cum alijs per Farinacc. *qu.* 197. nu. 103. & 120. P. del Bene *de officio Sanctiss.* *Inquisit.* *par.* 2. dubit. 204. num. 2.

Hinc propterea memoria defensorum, fautorum, & receptorum Hæreticorum, 21 damnari non potest post eorum mortem, quia huiusmodi sunt solùm suspecti de Hæresi, lo: Monach. in *cap. Accusatus*, §. *Sacerdotes* num. 11. *de Hæret.* in 6. & ibi lo: Andr. num. 5. Franc. §. *Si verò* num. 2. cum alijs per Farinacc. *qu.* 197. num. 104. P. del Bene loco *cit.* num. 9.

Secus verò memoria eorum, qui credunt Hæreticis, quia cum tales, ut Hæretici puniuntur, Farinacc. *qu.* 182. nu. 121. illa merito damnari potest, ut reprobat Repert. *Inquisit. in verb. Credentes*, voluit post Decianum, & Pegnam, Farin. *qu.* 197. num. 105.

An autem supradictorum memoria, damnari possit post quinquennium à die 23 mortis: Et an admittendi sint filij ad eam defendendam, vel quilibet alius, vide Farinacc. plenè differencem *disto qu.* 197. à num. 106. cui addo P. del Bene loco *supra allegato* à num. 10. cum seqq.

C A P V T XVIII.

ARGVMENTVM.

De pœnis Hæreticorum. An Cadaver Hæretici etiam non denunciati, liceat, & possit in Ecclesia Catholica sepeliri. An stante Extrauagan. *Ad euitand.* liceat communicare cum Hæreticis in rebus Sacris. Quis dicatur Hæreticus. An validè contrahatur Matrimonium à Catholico cum Hæretica. An Sedes Apostolica dispenset in his Matrimonijs. An facilius dispensetur cum Catholico, ut ducat Hæreticam, an è conuerso. An Parochus Catholicus possit assistere Matrimonio inter Catholicum, & Hæreticam, & è contra. An possint recipi Ordines Sacri ab Episcopo Hæretico.

S Y M M A R I U M.

- 1 *Hæretici quibus spiritualibus penis teneantur.*
Hæretici excommunicati maiori excommunicatione.
- 2 *Pena excommunicationis maioris contrahitur per Hæreticos ipso iure.*
- 3 *Excommunicationes maiores plures incurrunt, qui plures Hæreses professus est.*
- 4 *Excommunicatio Hæreticorum an sit de iure Divino, vel humano.*
- 5 *Hæretici an, & quando vitandi ratione excommunicationis.*
Excommunicatus maiori excommunicatione, quando vitandus, & num. 19. & 23.
- 6 *Hæreticus denunciatus vitari, ut debeat, quis dicatur, & an sufficiat sententia declarans eum esse Hæreticum.*
- 7 *Sententia qualis requiritur contra Hæreticum ut sit vitandus.*
- 8 *Hæreticus notorius, etiam non denunciatus, an sit vitandus, & de praxi Suprema in hac materia, præsertim circa tractatum Nuncij Apostolici cum Principibus Hæreticis, vel eorum Oratoribus.*
Catholici commorantes in Regionibus, ubi grassantur hæreses, possunt cum Hæreticis tunc conscientia cunctari, & num. 22.
- 9 *Catholici commorantes in Regionibus Hæreticorum, an, & quando possint cum eis circa Ritus communicare, & num. 29.*
- 10 *Catholici an possint comitari ad sepulturam, sunt Hæreticorum defunctorum, in quorum Regione degunt.*
- 11 *Cadaver Hæretici an possit sepeliri in loco Sacro Catholicorum, præsertim ubi impudè grassantur Hæreses, & num. 19. ac 29.*
Hæreticis Ecclesiastica sepultura deneganda, & num. seq.
Prout & excommunicatis.
- 12 *Orandum non est pro Hæreticis defunctis.*
- 13 *Sepelientes Hæreticos in locis Sacris, sine Clerici, sine laici, ipso iure excommunicati, & de hæresi suspecti, & num. 28.*
- 14 *Nec possunt absolvi, nisi proprijs manibus ossa extumulaverint.*
- 15 *Ossa Hæreticorum quando extumulari non debeant à loco Sacro.*
- 16 *Locus, in quo est sepulchrum cadaver Hæretici, perpetuè carere debet aliorum sepultura.*
- 17 *Episcopus dispensare non potest ab excommunicatione sepeliensem Hæreticum in loco Sacro.*
- 18 *Hæretici nominatim non denunciati, seu excommunicati, an, & quando debeant Ecclesiastica sepultura privari, & num. 27. & sequen.*
Fantoribus Hæreticorum quando Ecclesiastica sepultura prohibeatur.
- 19 *Extraiug. Ad cuiusmodi examinatur, & eius receptio in Ecclesia Catholica, & num. 23.*
Hæreticus quando vitandus.
- 20 *Fantores Hæreticorum regulariter non reputantur Hæretici, sed tantummodo de hæresi suspecti.*
- 21 *Sepultura Ecclesiastica an denegetur Hæreticis.*
- 22 *Decedentes in duello Ecclesiastica sepultura privantur, & de ratione.*
- 23 *Constitutio Concilij Lateranen. sess. 11. examinatur.*
- 24 *Hæreticus notorius cur vitandus.*
- 25 *Consuetudo quando sit invalida.*
- 26 *Consuetudo irrationabilis, quæ dicatur.*
- 28 *Extraiug. Ad cuiusmodi continet privilegium favore Catholicorum, non autem Hæreticorum.*
Locus Sacri polluitur per sepulturam cadaveris Hæretici.
Consuetudo sepeliendi cadavera Hæreticorum in Ecclesia Catholicis quando toleranda.
- 29 *Catholici an possint aliquo modo cooperari Hæreticis volentibus sepelire eorum cadaver in Ecclesia Catholica, sine Ritu Catholico, sine Ritu Hæretico.*
Locus aliquis saltem profanatur, an, & quando concedi possit pro sepultura cadaverum Hæreticorum.
- 30 *Catholicus an, & quando possit recipere Sacramenta à Ministro Hæretico, & num. seq.*
Hæretici omnes, & Schismatici audire possunt nominatim denunciati, & num. seq.
- 31 *Ordinatus ab Episcopo Hæretico, vel Schismatico, an, & quando remaneat suspensus, & num. 52. & seq.*
- 32 *Catholicus an, quando, & quomodo recipere possit Baptismum à Ministro Hæretico, & num. seq.*
- 33 *Catholicus an, quando, & quomodo petere possit Baptismum filij à Ministro Hæretico.*
Minister Sacramentorum Hæreticus, idem est, ac laicus.
- 34 *Baptismum recipiens ab Hæretico, sine necessitate, irregularis efficitur.*
- 35 *Catholicus non potest adhibere Hæreticum in Patrum filij sui.*
- 36 *Catholicus an, & quando possit esse Patrum in Baptismo Hæretici.*
- 37 *Catholicus an, & quando possit filium iam baptizatum offerre, ut rebaptizetur à Ministro Hæretico.*
- 38 *Catholicus an, & quando possit recipere Sacramentum Penitentis à Ministro Hæretico.*
- 39 *Sacerdos nominatim excommunicatus, an possit absolvere existentem in articulo mortis.*
- 40 *Catholicus an, & quando possit recipere Sacramentum Eucharistia à Ministro Hæretico.*
S. Firmicillus cur noluerit recipere Eucharistiam ab Episcopo Ariano.
- 41 *Catholicus an, & quando recipere possit Sacramentum extrema unctionis à Sacerdote Hæretico, vel nominatim excommunicato.*
- 42 *Matrimonium Catholicum cum Hæretica, vel Apostata an sit validum, & licitum, & num. seq.*

- 43 *Matrimonium, quàm varietatem requirat, & an sufficiat paritas Baptismi, non obstante disparitate in fidei professione.*
Mulier nubens sceleret Hæretico, non separatur, s. d. dote privatur.
Catholici contrahens Matrimonium cum Hæretica peccat mortaliter.
Quid si contrahat Sponsalia.
Sponsalia Catholici cum Hæretica an teneant.
Catholicus an, & quando possit nubere Hæretica ubi impune grassantur Hæreses.
- 44 *Dispensatio in Matrimonio inter Catholicum, & Hæreticam, quando, & quomodo per Sedem Apostolicam concedatur.*
Clansula Abiurata prius Hæresi, apponenda in dispensatione Matrimonij inter Catholicum, & Hæreticam examinatur, & de illius praxi.
Promissio Hæretici de amplectenda fide Catholica post Matrimonium, an, & quando sufficiat pro obtinenda dispensatione ad illud contrahendum cum Catholica.
Dispensatio pro Matrimonio Catholici cum Hæretica, an, & quando per Sedem Apostolicam concedatur, non obstante probabili periculo præversionis.
- 45 *Dispensatio an sit facilius concedenda, ut Catholicus ducat Hæreticam, vel ut Hæreticus ducat Catholicam.*
- 46 *Pontifex ex qua causa dispenses Matrimonium Catholici cum Hæretica, & an, & quando sufficiat causa privata.*
- 47 *Parochus Catholicus an, quando, & quomodo possit assistere Matrimonio inter Catholicum, & Hæreticum, & num. seq.*
Quid de Missionariis Apostolicis.
- 48 *Nuncius Apostolicus, an innatus, possit interuenire nuptijs Principum Hæreticorum.*
- 49 *Episcopus Hæreticus an, & quando possit valide Ordines conferre.*
- 50 *Ordinatio facta ab Episcopo Hæretico quomodo sit irrita.*
- 51 *Episcopus Hæreticus nominatim denunciatus amittit potestatem Ordinandi.*
- 54 *Clericus Ordinatus ab Episcopo Schismatico non potest in Ordine ministrare sine dispensatione Apostolica.*
- 55 *Dispensatio, qua concedi debeat Clerico per Episcopum Hæreticum, vel Schismaticum Ordinato.*
- 56 *Quid si Ordinatus ignoret Episcopum esse Schismaticum, vel Hæreticum, an incurrit suspensionem, & irregularitatem.*
- 57 *Ignorantia an, & quando allegari possit in his, qua publicè fiunt.*
Scientia præsumpta tolli potest à Legislatore.
- 58 *Episcopus consecratus ab Episcopo non tolerato, an, & quando remaneat suspensus, utant dispensari non possit nisi à Papa.*

INCONSTANTIA autem hæc in fide suas habet poenas tam spirituales, quàm temporales. Inter spirituales 1 consummeratur primò, & Excommunicatio maior, cap. *Actuatus* 24. qn. 1. cap. *Cum Christus*, cap. *Sicut ait*, cap. *Ad obediendam*, cap. *Excommunicamus il primo*, & *Secundo de Hæres.* cap. *Quicumque eodem tit. in 6. cap. Non erit de sentent. excomm.* §. 1. *Bulle Cæna*, pro omnibus Farinacc. qn. 192. §. 1. post eum Snares, Cardin. de Lugo, Ricciullus, & alij Scriptores, & Commentatores *Bulle Cæna Domini*, P. del Bene par. 1. dubit. 49. petit. 1. num. 1.

Et hæc poena contrahitur ipso iure, Hostien. Zabarel. Innocentius, Goffred. 2 Boich. Anchar. Simanch. Zanchin. Eymer. Pegna, Gomez, Decianus, Canter. allegat. à Ricciull. de *Iure Person.* lib. 5. cap. 13. num. 2. Farinacc. *diffa* qn. 192. num. 2. P. del Bene loco citato num. 1. & 2.

Nec si plures iure professus sit Hæreses 3 in vnam, sed in plures incurrit Excommunicationes, Vgolin. de *Censur.* Pontif. *Roman. reseruat.* par. 2. §. 4. num. 11. Farinacc. qn. 192. §. 1. num. 9. Ricciull. *dicto* cap. 13. num. 3.

An autem hæc excommunicatio procedat à iure Diuino, vel à iure positiuo, 4 variant Interpretes; sed verissima est sententia solo iure humano latam esse, vt post Sotum, Valentiam, Henriquez, Suarez, Castro-palao, Hurtado, tenet Card. de Lugo de *virtute fidei Diuina disp.* 23. *sess.* 1. num. 20. Azor. Sayr. Sanchez, Duard. & alij à Ricciull. *dicto* cap. 13. num. 7. P. del Bene loco cit. dubit. 50. num. 8.

Tam autem Cardin. de Lugo, quàm Ricciull. & P. del Bene respondent contrarijs.

Sed, an ratione huius excommunicationis Hæretici sint vitandi, vera est sententia, quod licet de iure omnes excommunicati excommunicatione maiori essent vitandi, ita vt publicè excommunicatus, publicè esset vitandus; occultè verò excommunicatus, occultè pariter esset vitandus, vt habetur in cap. *Excommunicamus* 11. qn. 3. & in cap. *Cum non ab homine de sentent. excomm.* Et de Hæreticis vitandis est Textus in cap. *Si quis forte* 24. qn. 1. & in cap. *Sicut ait de Hæres.*

Tum ob bonum Fidelium, ne conuersando cum Hæreticis se exponant periculo præversionis.

Tum ob bonum ipsius Hæretici, vt scilicet prohibitus conuersari cum Fidelibus retificat, P. del Bene d. dubit. 50. num. 12. 13. & 14.

Post Constitutionem tamen, *Ad emendam*, editam, siue à Concilio Constantien. siue à Martino Quinto in eodem Concilio, Hæreticum, quamuis publicum, & notorium,

nototium, non tenemur vitare, donec per Iudicis sententiam fuerit Hæreticus declaratus, & vti talis denunciatus; sic Suarez in 3. par. disp. 18. sect. 1. notab. 3. nu. 4. Azor. to. 1. lib. 8. cap. 13. qu. 7. idem Suarez de fide, disp. 21. sect. 3. num. 10. Sanchez ad præcept. cap. 9. nu. 3. lib. 2. Sanctarell. de Hæres. cap. 7. dub. 1. num. 2. Card. de Lugo de viuentis fidei Divinis disp. 22. sect. 1. nu. 1. P. del Bene loco cit. dub. 51.

Vt autem quis dicatur Hæreticus denunciatus ad hoc vt debeat vitari, satis non erit, si in sententia declaretur, talem esse Hæreticum, vt voluit Gutierrez Canon. question. lib. 1. cap. 1. nu. 42. & alij à Sanctarell. d. cap. 7. dub. 1. nu. 3.

Sed requiritur vterius, quod dicatur in sententia, illum esse Hæreticum, & incurrisse in censuras: Quia Extrauag. Ad euiranda, vult, quod censura fuerit expressè publicata, & denunciata, vt cum Sanchez renet Card. de Lugo loco cit. num. 8.

Praxis tamen Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis est, non permittere Nuncijs, & Ministris Sedis Apostolicæ, vt communicationem habeant cum Hæreticis notorijs, etiam non denunciatis: Sic fuit scriptum sub die 17. Novembris anni 1617. Nuncio Hispaniarum consulenti, quomodo se gerere deberet cum Oratore Angliæ Hæretico Matriri commoranti.

Idem fuit scriptum Nuncio apud Cæsarem commoranti, vt abstineret à communicatione cum Electoribus Hæreticis sub die... Novembris 1625. præsertim in actibus publicis, dum vel sedere, vel incedere pari passu cum Electoribus deberet.

Nec minus solet permittere, vt recipientur litteræ ab Hæreticis notorijs, etiam non denunciatis, illisque rescribatur, vt scriptum fuit eidem Nuncio die 8. Octobris 1625.

At si vigeat necessitas cum eis agendi scripsit Sacra Congregatio Nuncio Colonie residenti, vt id faceret per interpositas personas, & per litteras credenciales, vt ex litteris die 13. Octobris 1632.

Scio tamen quandoque impetitam, fuisse licentiam alicui pio Virò communicandi cum Hæreticis, ad effectum illorum conversionis, & fuisse permissum, saltem per conuiuentiam, vt scriberentur litteræ à Magistratu Catholico Reginæ Angliæ pro recuperatione quarundam Nanijs, vt habetur in Decreto sub die 26. Maij 1599.

Scio etiam dislicitum Paulo Quinto sanctæ memoriæ, Cardinalem Peronium scripsisse litteras absque licentia, seu permissione Sux Sanctissimis cuidam Anglo Hæretico, vt patet ex Decreto sub die 22. Martij 1612.

De Inconst. in Fide. To. I. Par. J.

Et propterea fuit rescriptum Nuncio in Belgio commoranti sub die 13. Aprilis 1624. vt responsum daret litteris Regis Angliæ missis prius exemplari litterarum ad Sacram Congregationem per eam approbando.

Nolo tamen iniicere scrupulum Catholicis commorantibus in illis Regionibus, in quibus impunè grassantur Hæreses, quia illi tuta conscientia vigoræ dictæ Extrauagantis possunt conuersari cum Hæreticis.

Non licet tamen eis communicare in Ritibus Hæreticorum, quia hoc esset contra præceptum confessionis fidei, & contineret implicitam confessionem erroris, vt bene Card. de Lugo d. disp. 22. sect. 1. num. 10.

10 Et propterea non licet Catholico Hæreticorum funus comitari, eosque ad sepulturam dedicere, vt contra Nauarr. conf. 15. alijs 16. de Hæres. & conf. 10. & 12. eodem tit. Azor. to. 1. lib. 8. cap. 11. qu. 4. Sanchez d. cap. 9. nu. 7. ex Coninch. & Maldero, Card. de Lugo d. tract. disp. 14. sect. 5. §. 5. num. 159. declarauit Sacra Congregatio sub die 30. Martij 1628.

Ea ratione, quia huiusmodi comitatio nunquam fit nisi cum Catholicorum saltem pusillorum scandalo, & offensione, & cum aliqua rituum Hæreticorum communicatione: Et propterea stantibus scandalo, & communicatione in ritu, non esse licitam huiusmodi comitationem, & deductionem ad funus, voluere Azor. Sanchez loco cit. & cum eis Coninch. Malder. Hntad. citati à Card. de Lugo loco superius allegato.

11 An autem cadaver Hæretici sepeliri possit in loco Sacro: Questio fuit acerrimè disputata in Sacra Congregatione occasione cadaucris sororis vxoris Ducis Neoburgici Hæreticæ Caluinistæ, quod eius maritus voluit sepeliri in Ecclesia maiori Terræ Dufeldorpij, renitentibus Canonici dictæ Ecclesiæ.

Placet hic inferere Votum, quod hac occasione dedi coram san. mem. Urbano Octauo.

QV AERITVR: An in locis, in quibus impunè grassantur Hæreses, possit cadaver Hæretici sepeliri in Ecclesia Catholicorum.

INTER alias Hæreticorum pœnas est denegatio Ecclesiasticæ sepulture, vt ad litteram statuit Summus Pontifex in cap. Sicut de Hæreticis, ibi:

Aut inter Christianos accipiant sepulturam, idem statutum est in cap. Excommunicamus, §. Credentes, verb. Sanè, eodem tit.

Clarius habetur in cap. Sacris extr. de sepulturis, ibi:

Sacris Canonibus est insitum, vt quibus

non communicamus viuis, non communicamus defunctis, & ut caveant Ecclesiastica sepultura, qui prius erant ab unitate Ecclesiæ recepti.

Qui Textus, licet videatur loqui de excommunicatis, eius tamen determinatio est generalis, & ita per illum Textum voluit Archid. in cap. 2. de Hæret. in 6. num. 7. Farinacc. qu. 192. §. 3. num. 38. sed expressè probatur in cap. Quicumque de Hæret. lib. 6.

Quod, & Nicolans Tertius in sua Constitutione Nouerit Vniuersitas 5. nonis Martij 1280 registrat. post Directorium, omnino prohibuit.

Et in Rituali Romano Pauli Quinti in vrb. de Exequijs, dicitur:

Negotium igitur Ecclesiastica Sepultura Pagani, Iudæi, & omnibus Infidelibus, Hæreticis, & eorum fautoribus, Apostatis à Christiana fide, Schismaticis, &c. P. del Bene par. 1. dub. 162. petit. 2. num. 3.

- 12 Hinc traditum est pro regnla, Hæreticos non esse sepeliendos in loco Sacro, nec pro eis orandum, disto cap. Sicut, disto cap. Excommunicamus, §. Credentes, vers. Sanè, disto cap. Sacris, Siluester, Carrer. Simanch. Spina, Grilland. Roias, Pegna, Alphonf. de Castro, & alij à Sanctarell. de Hæres. cap. 28. dub. 2. num. 12. Farinacc. de Hæres. qu. 192. §. 3. num. 38. Lator. de prisco, & recenti funerandi more tit. 2. cap. 12. num. 9. plures adducit Murga in tractatu de sepulturis, post hæc scripta impressus, to. 2. disquisit. 1. conclus. principali num. 1. Barbof. disto §. Videntur num. 19. P. del Bene par. 1. dubit. 162. petit. 2.

Intantum, quod sepelientes Hæreticos in loco Sacro, siue sint Clerici, siue laici,

- 13 non solum sunt ipso iure excommunicati cap. Quicumque de Hæret. in 6. & ibi Gemin. & Franch. sed etiã suspecti de Hæresi, Pegna par. 3. comm. 39. Sanctarell. loco citato num. 13. Farinacc. disto §. 3. num. 45. & 49. plures ex nostris allegat Barbof. disto cap. Quicumque, num. 5. & de potestate Episc. par. 3. allegat. 50. num. 214.

- 14 Et ab excommunicatione non possunt absolui, nisi proprijs manibus extiment ossa Hæreticorum, vt est Textus in cap. 2. de Hæret. in 6. & ibi Gloss. Archid. Io: Andr. & Franch. Pegna, & Decian. à Farinacc. disto §. 3. num. 15. Barbof. loco citato num. 11. P. del Bene loco cit. num. 7.

- 15 Dummodò possint ab ossibus Catholicorum discerni, Soccin. in cap. Si quis Episcopus num. 11. extran. de Hæreticis, Zanchin. Pegna, & alij à Farinacc. dista qu. 192. n. 42. Sanctarell. disto cap. 28. n. 12. vers. Notandum, Barbof. disto cap. Quicumque num. 12. P. del Bene loco cit. num. 4.

- 16 Et locus, in quo sepultum est Hæretici cadaver, perpetuo aliorum sepultura ca-

rere debet, disto cap. Quicumque de Hæret. in 6. & ibi Archid. Io: Andr. & Gemin. Calderin. Locat. Campegg. & alij à Farin. dista qu. 192. num. 44.

- 17 Neque potest in hæc poena Episcopus dispensare, Sayr. de Crisfur. lib. 5. cap. 12. n. 12. Barbof. disto cap. num. 10. in fine.

Et hæc de iure communis, sed difficultas est, an hæc poena habeat hodie locum in Hæretico nominatim non excommunicato, & denunciato.

Et videretur dicendum huiusmodi poenam in Hæreticis nominatim non excommunicatis, & denunciatis non habere locum, non solum propter extraneitatem. Ad evitanda, de qua infra, sed etiã per Textum in cap. Excommunicamus, §. Credentes, vbi Summus Pontifex prohibet dari sepulturam fautoribus Hæreticorum, postquam tamen fuerunt excommunicatione notati. Ergo cum Doctores nostri ex eo Textu inferant, cadauera Hæreticorum non posse tradi Ecclesiasticæ sepulture, hoc debet intelligi cum qualitate in Textu expressa, hoc est si fuerint prius nominatim excommunicati, & denunciati.

Secundò, quia nulla alia ratione debemus abstinere à sepeliendo in loco Sacro Hæreticorum cadauera, nisi quia prohibitum est cum illis viuis communicare: vt deducitur ex Textu in cap. Sacris de sepulture, Farinacc. dista qu. 192. §. 3. num. 38. At Hæreticos nominatim non excommunicatos, & denunciatos vitare non tene-mur, sed cum illis viuis communicare possumus, vt mox probabimus: ergo nec etiam cum mortuis communicare prohibemur.

Tertiò videtur cessare difficultas stante priuilegio concesso Catholicis à Concilio Constantiensi, quod non teneantur eui-tare excommunicatos, nisi fuerint vel notorii Clerici percussores, vel nominatim denunciati.

Quod priuilegium insertum est in extraneis. Ad evitanda, quæ extraneis licet non reperitur inter Constitutiones illius Concilij, est recepta à Ecclesia Catholice, vt volunt omnes Doctores, tum Canonistæ, tum Theologi morales, vt dicit Marra de Iurisdictione par. 3. cap. 10. per totum, Sanctarell. de Hæresi cap. 7. dub. 1. num. 2.

Et propterea stante huiusmodi priuilegio, posse omnes Catholicos communicare cum Hæreticis nominatim non excommunicatis, nec denunciatis, voluere Suarez, Azor. Sanchez, & alij relati à Sanctarell. loco cit.

Er in puncto, quod cadauer Hæretici possit sepeliri in loco Sacro, voluit Natarr. cons. 10. de Hæret. & in man. cap. 27. nu. 37. Azor. to. 1. lib. 8. cap. 11. qu. 3. Henrig.

Aegypt. Aulæ, allegari à Layman. *Theolog. moral. lib. 1. tra. 7. c. par. 2. cap. 2. vers. Altera est questio*, ubi subiungit, quod in Germania quibusdam in locis, ubi Catholicis permixtim viuunt Iutherani, diuturna consuetudine permittitur, vt hi in locis Sacris sepeliantur ab eorum Ministris, *Murga loco cit. num. 7. ex Paz. Iordanio. 1. lib. 5. tit. 12. num. 127. & 128.* ubi quod isto casu magis considerantur, vt excommunicati, quam vt Hæretici.

SED his non obstantibus sum in voto, nullo modo posse cadaver Hæretici tradi Ecclesiastica sepultura, quia habemus Textus expressos, & claros, quibus cauetur, ne Hæretici sepeliantur in loco Sacro.

Non obstat Textus in cap. Excommunicatus, §. *Credentes*, quia eius dispositio procedit in fautoribus Hæreticorum, qui regulariter non reputantur Hæretici, sed habentur tantummodo pro suspectis de Hæresi, ex allegatis per Farinac. qn. 132. num. 55. Et ideo requirit Summus Pontifex, quod fuerint prius isti tales excommunicatione notati.

Non obstat dispositio extrauagantis, *Ad euitanda*, quia locum habere posset, si poena priuationis Ecclesiastica sepultura daretur Hæretico ob solam excommunicationem; sed quia datur ob delictum Hæresis, non videtur attendenda, *Azor. disto lib. 3. cap. 13. vers. Sexta Hæreticorum poena*, qui dicit, quod prius fuit statum per Textum in cap. *Quoniamque de Hæres.* quod Hæreticis denegaretur Ecclesiastica sepultura, quàm fuerit decreta huiusmodi poena à Clemente Quinto in cap. *3. de sepulchris*, aduersus excommunicatos.

Hinc videmus, quod qui moriuntur in duello priuantur Ecclesiastica sepultura, quamuis non sine nominatim denunciari, cum sufficiat, eos notoriè decedere in peccato mortali, iuxta cap. 19. *sest. 25. de reformat. Concilij Tridentini*, & ibi Barbof. littera T. *Murga de sepulchris to. 2. disquis. 1. t. num. 54.* vt in puncto voluit Sancius in *Releff. disp. 36. num. 6. vers. Consulto igitur*.

Ex quo inferitur, quod si poena priuationis Ecclesiastica sepultura diuersa est à poena excommunicationis, nec regulatur ab ea, non habet locum priuilegium Extrauagantis *Ad euitanda*.

Sed dùm hæc transcriberem, deuenerunt ad manus meas dono Auctoris, *Relaciones in quaque libros Decretalium b. mem. Prosperi Fagnani. Is in Releff. cap. Quod à Prædecessore, de Schismaticis num. 51.* censet Extrauagan. *Ad euitanda*, esse abrogatam per Constitutionem editam in Concilio Lateranensi *sest. 11. Statimus insuper ad euitanda scandala*, in qua mandat, quod euitentur excommunicati, quos ita notoriè in *De Inconst. in Fide. To. 2. Par. 1.*

excommunicationis sententiam constituerit incidisse, vt nulla possit tergiversatione celari, aut aliquo iuris suffragio excusari: *Nam à communionem illius abstinere volumus iuxta Canonicas sanctiones.*

Ad quam Constitutionem dicit, Doctores nostros non aduertisse.

Sed doctissimus Vir non aduertit ad ea, quæ circa Constitutionem Concilij Lateranensis dixerunt P. Suarez, & Gurtierrez; Ille enim in *traff. de Censur. disp. 9. sect. 2. n. 5.* respondendo ad Constitutionem Concilij Lateranensis, dicit hæc verba:

Quod maxime descendit ad alia Concilij Lateranensis, quia ibi non agebatur de lege ferenda, aut obseruanda circa hoc per Vniuersa Ecclesia, sed solum de concordatis inter Gallum, & Pontificem, qui illa forma contenti fuerunt, non tamen ideo legem sanxerunt ab vniuersa Ecclesia obseruandam; tùm maxime quia ex vso totius Ecclesia ea forma Constitutionis Ad euitanda, iam est approbata, & recepta, vt prædicti omnes Auctores referunt, & constat ex vso Gallie, Germanie, &c. ubi Catholici sine sermone communicant cum Hæreticis publicis, & Schismaticis.

Iste autem in cap. 1. *Canonic. questio. lib. 1. n. 14. §. Hinc videmus, vers. Et quod diximus, sic ait:*

Et quod diximus de Constitutione Concilij Basiliensis, non esse vso receptam, idem dicendum prorsus erit, de renouatione eiusdem facta in Concilio Lateranensi supra cit. Nam Auctores graues, qui parum post prædictum Concilium Lateranense eleuauerunt, Constitutionem Concilij Constantiensis secuti sunt, & suis scriptis quendam doerunt, & præterea in specie de Censuris prædicti Concilij Lateranensis dubitat Caietan. in Summ. ver. Excommunicatio, succurrit ne recepta, quod non esset suo tempore.

In eadem dubitatione est etiam Reuer. Bartholomæus de Caranza Archiepiscopus Tolentanus in Summa eiusdem Concilij Lateranensis; & idem dici potest certius de hac Constitutione, cum idem Caietan. qui parum post prædictum Concilium scripsit Victoria, & Dominicus à Soto, nulla facta mentione de hac Lateranensi Constitutione.

Ecce quomodo duo insignes, & celeberrimi Auctores nostri non solum aduertunt ad Constitutionem Concilij Lateranensis, sed vel pro sola Gallia dixerunt esse latam, non autem pro Ecclesia Vniuersali, de quo etiam dubitauit idem doctissimus Fagnanus loco cit. num. 65. §. Concluditur, vers. *Cogitandum*; vel non fuisse nec etiam in Gallia vso receptam. Præterea in Constitutionibus Concilij prædicti Lateranensis pro Vniuersa Ecclesia, non numeratur hæc, vt videre est penes Caranzam, & Biniuum in notis ad dictum Concilium.

Servandam verò esse Constitutionem *Ad evitanda*, non autem editam in Conciliis Basileen. vel Lateranen. dixit eruditissimus Nallier *infra citandus*, P. del Bene *par. 1. dub. 51. in tit. Objectioni, per tot.*

Sed redeundo ad votum, dixi, dictam Extrauagantem *Ad evitanda*, non habere
24 locum in Hæretico notorio, quia Hæreticus quæ Hæreticus vitari debet, non autem quæ excommunicatus, vt in terminis voluit Alter. *de Censur. disp. 9. de suspens. cap. 3. pag. 147. litteræ E. versic. Hac tamen opinio.*

Non obstat consuetudo, quæ viget in aliquibus Germaniæ locis, quia si illa innititur dictæ Constitutioni *Ad evitanda*, irrita est, tanquam innixa falso fundamento. Si autem est inducta moribus ventium, tanquam irrationabilis, & nutritiva peccati non valet, *cap. ult. de consuetud. & ibi Gloss. in ver. Rationabilis, Rota decis. 265. nu. 21. & 22. par. 5. recent. to. 1.*

Dicitur autem irrationabilis illa consuetudo, per quam aliquid fit contra
26 unum Ecclesiasticæ disciplinæ, vt voluit Abb. & ceteri Canonistæ, *dicto cap. ult. Rota loco cit. num. 21.*

Sed quicquid sit de iure, omnem difficultatem tollit Constitutio Martini Quinti, quæ incipit *Inter cunctas*, quæ cauetur, quod etsi Hæretici non sint nominatim excommunicari, & denunciari, nullatenus tamen eorum cadauera tradantur Ecclesiasticæ sepulture, ibi:

Et si tales Hæretici publici, & manifesti licet nondum per Ecclesiam declarati, in hoc tamen gravi crimine decesserint, Ecclesiastica careant sepultura.

Quæ Constitutio cum fuerit promulgata eodem Concilio Constantiense approbante post editam Constitutionem *Ad evitanda*, non est dubium, quin derogaret in hac parte expressa dictæ Constitutioni *Ad evitanda cap. 1. vbi omnes Canonistæ de Consist. in 6. Turrescremata, & Præposit in cap. Domino Sancto 50. dist. 11.*

Et secundum hoc votum fuit in Sacra Congregatione resolutum coram S. mem. Urbano Octauo.

Eo magis, quia Clerici illius Ecclesiæ, in qua traditum fuit cadaver sepulture Principis Hæreticæ, se opponere, &
28 recusabat illud in Ecclesia sepelire: Et ideo quamvis respectu illius esset locus privilegii Extrauagant. *Ad evitanda*, non interbat in hoc casu, quia dictum privilegium fuit concessum in fauorem Catholicorum, non Hæreticorum, Layman. *dicto lib. 1. tract. 5. cap. 4. num. 4. Duard. in Bullæ Causæ lib. 2. can. 1. quest. 8. num. 18. vers. Nouamen, Barbof. de potest. Episc. allegat. 25. num. 61.*

Fuerunt ergo datæ litteræ ad Nuncium

Coloniz, qui tunc temporis erat sanctæ memoriæ Alexander Septimus, infrascripti tenoris:

Vedrè V. S. l'aggiunte risoluzioni pigliate in questa Sacra Congregazione sopra la sepoltura data alla sorella della moglie del Duca di Neuburg, Eretica Caluinista, nella Chiesa Collegiata di Dusseldorp. Alla prudenza di lei si rimette l'effecutione delle medesime resolutioni, stimando questi miei Eminentiſsimi, che il Sig. Duca fatto auvertito del sentimento di questa Sacra Congregazione, si disporrà di far tutto ciò, che sarà necessario per promouere alla sua coscienza, massimamente, che non gli manca pretesto honorato, con far portar quel cadauero nel sepolcro de' suoi maggiori nella Villa di due Ponti; che così rimuouerà lo scandalo preso da buoni Cattolici.

A' Padri N. N. e particolarmente al P. N. per altro huomo dotto, donrà V. S. far la correzione in maniera, che si vergognino d'hauer dato parere in una cosa tanto chiaramente dannata da Sacri Canon, e particolarmente dal medesimo Concilio di Constantia nella Costituzione di Martino Quinto, registrata dopo gli atti dello stesso Consiglio, in cui espressamente si ordina, che agli Eretici notorij, ancorchè nominatamente non siano stati scomunicati, e denunziati, non si dia l'Ecclesiastica sepoltura. Questa è una limitazione della regola stabilita nella detta Extrauagante *Ad evitanda*, pubblicata, come si crede, nel medesimo Concilio; onde se si vuole accettare questa, non si hà da rigettare l'altra. Mostri adunque V. S. in cotesto offere gli effetti della sua solita prudenza; e Nostro Signore la confermi.

Die 6. Nouembris 1641.

In Generali Congregatione Sancti Officii, &c. coram Eminentiſsimis, &c. Mature discusso articulo, & dubio sepulture data cadaveri sororis uxoris Ducis Neuburgici, Hæreticæ Caluinistæ, in Ecclesia Catholicorum Civitatis Dusseldorpy, necnon consideratis litteris Nuncij Apostolici Coloniae degentis, Eminentiſsimi, &c. auditis votis decreuerunt:

Primò, Hæreticos notorios quantumvis non denunciatos nominatim excommunicatos, non posse sepeliri in Ecclesia Catholica.

Secundò, sepelientes incurrere excommunicationem.

An autem *suos mandantes, & suadentes*, incident in eandem excommunicationem, hinc inde adest opinio, secundum magis tutam, & probabilem incidere.

Tertiò, locum, in quo sepultura traditum, fuit dictum cadaver, esse pollutum, non verò Ecclesiam.

Quartò, curandam omnino excommunicationem dicti cadaveris saltem secretè, si non publicè uti debeat.

Quintò, significandum Duci, & PP. N. N. ut

consultant eorum consentientia. Insuper dictos NN. monendos, ut in futurum caveant ab huiusmodi consultationibus scandalosis.

Secundo, tenorem horum Decretorum mittendum Nuncio Apostolico Coloniae residentis, qui pro sui prudentia curet illorum executionem. Quod Decretum Sanctiss. D.N. Urbanus Papa Octavus approbavit, & exequi mandavit.

Ceterum si absque scandalo à Catholicis resisti non possit, huiusmodi consuetudo est toleranda per consuetudinem, ut fuit resolutum in Suprema, & Vniuersali Inquisitione sub die 23. Iulij 1609.

- 29 Non possunt tamen villo modo Catholicis cooperari Hæretici, si velint eorum ritum sepelire cadaver Hæretici in Ecclesia Catholica. Imò nec si velint sepelire Catholicum, iuxta eorum ritum, ut bene Cardin. de Lugo dicta disput. 14. sect. 5. §. 5. num. 160.

Sed post hæc scripta devenit ad manus meas liber *Allegationum Fidei* Illustrissimi Dñi Nicolai Rodriguez Fermosini, Astoricensis. Episcopi, Viri & eruditione, & doctrina conspicui, qui allegat. 11. par. 2. refert consultationem factam à Dño Gundisalvo Brabo in Inquisitione Toletana. Inquirentem, de mandato Inquisitoris Generalis Philippo Quarto Hispaniarum Regi, super petitione D. Alphonsi Gamarræ Oratoris apud Hollandos, ut Sacra Maiestas dignaretur concedere locum decentem ad sepeliendum cadavera Hollandorum Hæreticorum Tolerti, siue Matrili degentium, in executionem Capitulorum initorum de anno 1646. occasione treguarum, seu induciarum initarum cum dictis Hollandis, in quorum vno cauebatur, Regem mandatarum quamprimum, ut assignaretur locus decens ad sepelienda cadavera Hæreticorum, qui decederent in locis, & Regnis Suae Maiestati subiectis, in qua quidem consultatione (quamvis à Consiliariis statutum fuisset, potuisse à Sua Maiestate assignari pro sepulchro dictorum Hæreticorum Hortulum de *Liche*) non solum consultitur, nullo modo debere assignari aliquem locum ad sepelienda dictorum Hæreticorum cadavera, sed etiam dictum Capitulum esse nullum, & irritum, tanquam illicitum.

Quæ consultatio licet plena sanctissimo zelo, & proprio in materia fidei Catholicæ Nationis Hispanicæ, necesse tamen, an sit iuridica per ea, quæ superius dicta sunt, eo maxime quia, non tractabatur de sepeliendis Hæreticis in loco sacro, sed in profano, &c.

Stante ergo decisione Sacræ Congregationis, cauendum est à Doctoribus, qui fundati in privilegio dictæ Extravagantis *Ad evitanda*, tenent, Hæreticos pos-

se sepeliri in loco sacro.

Supposita ergo dispositione Extravagantis *Ad evitanda*, quæ non est abrogata per Concilium Lateranense, ut supra diximus, licitum erit Catholico communicare cum Hæretico in rebus Sacris, ut puta, cum eo Missam audire, eo præsentem celebrare, vel ipsi ritu Catholico celebranti adesse, ut contra Basil. Ponce de Leon in appendice de matrimon. Hæret. cum Cathol. cap. 9. §. 1. tenet post Sanchez, Azor. Hurtado, Card. de Lugo disput. 22. sect. 1. num. 10. qui testantur de Romana praxi, & ita fuit resolutum in Suprema, & Vniuersali Inquisitione sub die 23. Februarij 1602. cum Missa celebraretur Venetiis in Domo Oratoris Galliarum ad fidem conuersi præsentibus vxore, filiis, ac alijs eius familiaribus Hæreticis.

Ita etiam fuit dictum Catholicos in Anglia, & in alijs Hæreticorum partibus degentes non egere super hoc aliqua dispensatione, licet aliqui Hæretici Missis intercurrent, die 15. Iulij 1604.

Non conveniunt tamen Doctores, an liceat Sacramenta recipere à Ministro Hæretico; nam Azor. & Sorus tenent opinionem negariam, ille to. 1. lib. 8. cap. 11. qu. 7. & cap. 13. qu. 1. iste in 4. dist. 20. qu. 1. art. 5. licet non conveniant in ratione; imò Azor. parum sibi constans primo loco dixit, id procedere non solum propter excommunicationem, sed propter Hæresim. Secundo verò dicit, non ob hæresim, sed ob excommunicationem.

Sotus verò dicit, id accidere, quia putat omnes Hæreticos, & Schismaticos esse nominatim denunciatos, ut adducit Card. de Lugo disput. 22. sect. 1. num. 11.

Contrariam sententiam tenet idem Cardin. de Lugo post Nauarr. Sanchez, & Hurtado. ex privilegio dictæ Extravagantis *Ad evitanda*; cum ergo Hæretici, & Schismatici nominatim denunciati non sint, nec notorii Clericorum percussores, non est, cur ratione excommunicationis prohibeamur ab illis Sacramenta suscipere; sic Card. de Lugo loco cit. & in tract. de penitentia disput. 18. sect. 2. num. 18. & 19. & in tract. de Sacram. disp. 3. sect. 14. P. del Bene dicto tract. dub. 154. petit. 1. Verricellus de Sacris Missionibus tit. 11. qu. 169. per totam, ubi amplius, quod Ordinatus ab Episcopo Hæretico, & Schismatico non denunciato, non remanet suspensus.

Quæ tamen conclusio non habet locum, si alijs subesset scandalum, vel negatio fidei implicita, vel charitas suaderet ad impediendum peccatum Ministris Hæretici indignè ministrantis, ut voluit idem Card. de Lugo loco cit.

Hinc primò inferitur, posse licitè suscipi Baptismum à Ministro Hæretico, dum-

32 modò baptizet in forma Ecclesiæ, vt resolu-
sunt etiam Sacra Congregatio *sub die 8.
Februarii 1597.* Ibi etiam dixit debere sup-
pleri orationes, exorcismos, & vñtiones
à Ministro Catholico, P. del Bene *d. trall.
par. 1. dub. 63. num. 24.*

Admittendum tamen est cum Card. de
Lugo, Baptismum non posse dari à Mini-
stro Hæretico filiis Catholicorum, nisi
33 vrgentissima necessitate, vel vrilitate
concurrente, quia citra necessitatem non
potest peti à laico, quales sunt Ministri
Hæretici, vt voluit Suarez *in 3. par. disp. 23.
sect. 1. to. 1. Card. de Lugo d. disp. 14. nu. 161.*
qui subiungit patrem, vel anum excusari,
si petat filius, vel nepotibus Catholicis
Baptismum à Ministro Hæretico, si tanta
sit necessitas, quanta sufficiens est petendi
Baptismum à laico, diuinmodò tamen,
non fiat communicatio in Secta, &
Ritu Hæretico, quia isto casu non li-
ceret.

34 Qui autem liberè, & absque vrgenti
necessitate, ab Hæretico Baptismum susci-
pit, irregularis efficitur, *cap. Afros dist. 98.
cap. Verum prima qu. 1. cap. Qui in qualibet
prima quasi. 7. P. del Bene loco cit. dubit. 9. t.
sect. 1. num. 17.*

35 Minus licet Catholico adhibere Hære-
ticum in Patrinum filij sui, Nauarr. *conf. 1.
quasi. 29. de Confir. Sanchez lib. 2. Decalog.
cap. 9. num. 12. ad fin. Card. de Lugo loco cit.
disp. 14. num. 162.*

Et propterea de anno 1598. die 12. Ianuarij
scriptum fuit à Suprema, & Vniuersali
Inquisitione Patriarchæ Aquileien. San-
ctissimum nullo modo velle approbare,
imò nec tolerare abusum, qui vigeat in
Carinthia, leuandi ab Hæreticis à sacro
Fonte pueros Catholicos, qui baptizaren-
tur à Sacerdotibus Catholicis.

Imò nec ipse Catholicus poterit esse
Patrinus filij Hæretici, siue baptizetur
36 more Hæretico, & Schismatico, vt ad-
uertit Sanchez loco citato, siue ritu Catho-
lico, quia qui baptizat est merè laicus, &
Patrinus offert Ministro laico puerum
baptizandum, & petit ab eo Baptismum,
Card. de Lugo loco citato, P. Verricellus
post hæc scripta visus de *sacris Mission. tit. 6.
qu. 124. num. 2.* vbi dicit, Sacram Congre-
gationem ita determinasse *sub die 12. Sep-
tembris 1642.* prout verum est, licet ipse
teneat eum Castro-palao, & alijs, licet
adhereri Patrinum Catholicum in Baptis-
mo filij Hæretici, quando Baptismus mi-
nistatur ritu Catholico.

Quærit deinde Card. de Lugo *d. disp. 14.
num. 164.* an parentes Catholicis, qui prius
infantem pie, & Catholicè baptizari cu-
rarunt, possint postea permittere ab auo,
aliove, à quo periculum timent, vel dam-
num, publicè ad Hæreticum Ministrum

baptizandum deferri, celantes interim,
quod iam fuerit baptizatus. Et respon-
37 det, non licere iis positiuè filium offerre,
vt rebaptizetur, vel ad hoc cooperari
permitti tamen, & sine consensu facio
merè passiuè se habere, quando id sine
grauissimo damno impediri non potest,
non esse illicitum.

Addit tamen, quod si ille casus præni-
deretur, melius esset, quod non baptiza-
retur infans prius à Catholico; nam mi-
nus malum videtur baptizari à solo Mini-
stro Hæretico, quàm rebaptizari.

Quod tamen Ego intelligerem, nisi
Baptismus à Ministro Hæretico confe-
rendus peccaret vel in materia, vel in
forma. Nam tunc non solum non esset
malum prius infantem baptizare, sed ef-
fet expediens, ne careret pner Baptismo
valido.

Et isto casu, non solum permitti, sed
etiam cooperando posset parer procurare,
vt infans baptizatus prius à Catholico
deferretur ad Ministrum Hæreticum, ad
cuitandum damnum, quia non esse coo-
perari ad rebaptizationem, sed ad actum
nullum, qui neque scandalum, neque
præiudicium inferre potest Catholicis.

Secundò inferitur, licet posse ab Hære-
tico non denunciari suscipi à Catholico
38 Sacramentum Pœnitentiæ, Card. de Lugo
de Pœnitentiâ *disp. 13. sect. 2. num. 18. & 19.
& in trall. de virt. fidei Diuina disp. 22. sect. 1.
num. 11. vers. Contraria.*

Quod tantò magis verum est, si Catho-
licus sit in articulo mortis constitutus, vt
benè Card. de Lugo *d. disp. 18. sect. 2. num. 18.
& 19. P. del Bene dicto trall. par. 1. dubit. 63.
num. 21.*

Sed an isto casu licitè possit Sacerdos
nominari excommunicatus, & denun-
ciatus absolueri: dùm hæc transcriberem,
magna insurrexit controuersia in exami-
39 ne cuiusdam Episcopi coram san. mem.
Alexandro Septimo. Nam cum fuisset
interrogatus à P. Diana, siue ab alio Exa-
minatore, an Sacerdos nominari ex-
communicatus posset absolueri existen-
tem in articulo mortis; & Episcopus re-
pondisset affirmatiuè, D. Card. Pallauci-
nus dixit, b. mem. Fagnanus in *suis Rele-
tionibus* attestare, in Sacra Congregatione
Concilij fuisse determinationem contrariam,
& propterea magnus rumor insurrexit,
quia videbatur opinio contraria omnibus
Doctoribus, qui post Concilium scripse-
runt, & re vera Fagnanus in *repetit. cap.
Quoniam de Confir. num. 28.* refert Congre-
gationem generalem Moron. Alciar. Se-
nonen. Montalt. Alban. Sancti Sixti cen-
suisse, non posse per doctrinam Magistris
sententiarum Sancti Thomæ, Dnrand.
Turre-cremat. Sancti Antonini, Bæchon.

& aliorum Theologorum ab eo citat.

Sed quia, ut dixi, magnum murmur factum fuit, & P. Diana, & forsitan aliquis alius scripsit pro opinione affirmatiua: Idem R. P. Fagnanus latius reassumpfit articulum in *cap. Non est vobis de sponsalibus*, & conatur respondere omnibus argumentis in contrarium allegatis.

Sed licet maxima cum diligentia fuerint requisiti libri, & registra Decretorum Congregationis S. Concilij Tridentini, dicta declaratio reperiri non potuit, dicendum est ergo, quod declaratio prædicta facta non fuerit, vel si facta, fuerit à prædictis libris expuncta tanquam contraria communi opinioni dictorum Theologorum, qui post Concilium scripserunt, & noui etiam, quod de anno 1682. tempore Pontificatus Sanctissimi D. N. Innocentij Vndecimi fuerit in Sacra Congregatione S. Officij super ista opinione disceptatum, & cum aliqui ex Cardinalibus opinionem S. Thomæ sequerentur, fuit ad trutinam reuocata, relata re ad Sanctissimum, Sanctitas Sua pro sua prudentia iussit ne super dicta opinione disceptaretur, neque indubium amplius reuocaretur; prout mihi assensit R. P. D. Piazza Assessor Sancti Officij.

In hac controuersia videndi sunt allegati à P. Sanctarello de *hæresi cap. 7. dub. 2. & à Card. de Lugo disp. 18. num. 18. & nouissimè à P. del Bene d. *tratt. par. 1. dub. 144. per totam vbi num. 8. vers. Quamuis*, dicit opinionem contrariam non esse improbabilem.*

Tertiò inferitur, Sacramentum Eucharistiæ posse recipi in articulo mortis, etiam à Sacerdote hæretico nominatim denunciato, si non adsit alius, qui illud administret, Suarez in 3. *par. disput. 12. sect. 4. Nauarra in Summ. cap. 22. nu. 4. Sanctarell. loco citato, num. 7. P. del Bene loco citato num. 21.*

Nec obstat, quod Sanctus Ermenegildus maluit mori, quam Eucharistiam recipere ab Episcopo Ariano, quia Sanctus ille non erat in articulo mortis constitutus, sed cogebatur recipere Eucharistiam à Ministro Hæretico in Paschate, ut esset signum, quod ipse consentiret Patri in hæresi Ariana, quod non licebat facere; Sic Sanctarellus, & Cardinalis de Lugo *locis citatis*, P. del Bene *loc. cit. num. 23. vers. respon.*

De Sacramento autem extremæ Vnctionis ita distinguendum est.

Aur infirmus in articulo mortis constitutus iam confessus fuit peccata sua, & absolutus, & tunc non est licitum recipere istud Sacramentum ab Hæretico, nec ab alio excommunicato nominatim denunciato.

Aur infirmus in eo articulo constitutus non dedit signum contritionis, itaut illi non possit dari absolutio Sacramentalis; Tunc licitum est à Sacerdote hæretico recipere extremam Vnctionem, nam fieri potest, ut infirmus sit attritus; Cum ergo ex receptione illius Sacramenti pendeat vita æterna infirmi, poterit ille Sacramentum illud recipere ab hæretico Sacerdote etiam nominatim denunciato, ut post Suarez tenet idem Sanctarell. *disso cap. 7. dub. 2. num. 9. P. del Bene loc. cit. num. 24. 25. 26. & 27.*

Quartò inferitur, validè contrahi matrimonium à Catholico cum Hæretica, & è conuerso, sed non licite: Dixi validè, quia etiam Hostien. in *cap. 2. num. 1. in princip. de coniug. seruo.* & ibi Anchar. *nu. 1. Carrer. de hæres. num. 157. Simanch. de Cathol. tit. 40. num. 16. Roias singul. 128. num. vnic. dicant*, matrimonium fidelis cum hæretica, vel Apostata esse irritum, ducti ex *can. 72. sexta Synodi*, & ex Concilio Agathen. *can. 67. ut in cap. Non oportet 28. quæst. 1. & in cap. Cane eadem causa, & quæstione.*

Nihilominus contraria opinio verior est, nempe huiusmodi matrimonium, quamuis illicitum esse tamen validum; Et ratio est, quia cum matrimonium sit eleuatum in Sacramentum, ad valorem Sacramenti requiritur solum paritas Baptismi in contrahentibus, quamuis in fidei professione disparitas sit, ut ex nostris tenet Glof. in *cap. Non oportet ver. Hæretici 28. quæst. 1. & ibi Archid. num. 4. Bellamer. num. 1. Io. Andr. cap. fin. de coadi. apposit. & ibi Burr. num. 7. Abb. num. 5. Zabarell. num. 3. Præposit. nu. 6. Alexand. de Neuo num. 12. cum alijs per Sanchez de matrim. lib. 7. quæst. 72. num. 2. & hanc esse communem opinionem tam Theologorum, quam Canonistarum, voluit Pontius in appendice ad *tratt. de matrim. cap. 1. numero 1. Card. de Lugo de virtute fidei Diuina disp. 22. sect. 2. num. 13. latè in Notis ad Concilium Illibyanum cap. 34. P. del Bene d. *tratt. par. 1. dub. 153. sect. 5. Coroll. 1. num. 1.***

Quod optimè probatur per Textum in *cap. Decreuit de Hæres. in 6. vbi Catholica mulier nubens Hæretico scienter, puniatur solum priuatione doris, non vero iubetur separari.*

Ad Textum autem in contrarium allegatos bene respondent Sanchez, Pontius, & Card. de Lugo *locis citatis.*

Dixi illud contrahi matrimonium, quia prohibetur ab Ecclesia, & colligitur ex Concilio Calchedonen. *can. 14. Milenitano can. 16. Laodiceno sub Siluestro Primo can. 10. & 31. Carthaginen. 3. can. 12.* Ideo Doctores omnes concludunt, sic

contrahentes peccare mortaliter, quia contrahentiunt iustissimo Ecclesię præcepto interdicens ea matrimonia propter periculum fidei imminens coniugii Catholico, & proli, sic Sortes, Nauarra, Veracru, Palacios, Petrus de Ledesma, & alij allegati à Sanchez *disp. 72. num. 4.* P. del Bene *loc. cit. num. 6. vers. ubi tamen.*

Peccaret etiam qui cum hæretico contraheret sponsalia, eaque essent irrita, quia promissio illa est de re turpi, & proinde illicita, Nauarra. *de sponsal. conf. 38.* Sanchez *dist. 72. num. 3.*

In Regionibus tamen, in quibus impune grassantur hæreses, & Catholici viuunt permixti cum hæreticis, qui non sunt denunciati ex quadam consuetudine, licita sunt coniugia Catholicę personę cum hæretica, dummodo Catholico liberę permittatur, & absque peruerſionis periculo permanere in Catholica Religione, Nauarra *conf. 1. de Constit. Azor. lib. 8. Instit. moral. cap. 11. quest. 5.* P. del Bene *loc. citato num. 6. vers. quamuis.*

Aduertendum tamen est, quod licet Sedes Apostolica non procedat contra Catholicos huiusmodi matrimonia contrahentes In illis Regionibus, nunquam tamen dispensat in illis, nisi hæretica persona prius abiuret hæreses, & fidem Catholicam amplectatur.

Et licet de stylo, huius Supremę, & Vniuersalis Inquisitionis committerentur Nuncios, vel Ordinarii tales dispensationes cum clausula, *Abiurata prius hæresi*, Innocentius Decimus sanctę memorię mandauit, vt in futurum prius haberetur testimonium abiurationis, antequam concederetur dispensatio.

Et cum alijs de anno 1610. fuisset obſtenta dispensatio ad preces Cardinalis de Strigonia à quodam Catholico, qui volebat contrahere matrimonium cum muliere hæretica sibi in tertio consanguinitatis gradu coniuncta, & in Breui non fuisset facta mentio, quod mulier esset hæretica, fuit scriptum Cardinali, ne cum Oratoribus dispensaret, nisi prius per mulierem abiurata hæresi.

Et propterea ad emittendas fraudes, quę solebant passim ab Expeditionarijs Dataria fieri, qui nulla facta mentione, quod mulier, sine vir esset hæretici, supplicationes porrigebant pro obſtenta dispensatione, ininſitum fuit Datario, ne expediret supplicationes, nisi facta mentione, quod ambo contrahentes essent Catholici, vel si alter eorum hæreticus esset, adderetur clausula, *abiurata prius hæresi*: Nec de stylo Sedis Apostolicę sufficiat, quod hæreticus promittat, se Catholicam Religionem amplexurum post contractum matrimonium; Licet enim Ecclesia

quandoque dispensationem concesserit, vt Catholici possent matrimonium contrahere cum hæreticis, hac sola promissione facta amplectendi Religionem Catholicam, vt patet ex Concilio Calchedonensi. *act. 15. can. 14.* & ex Concilio Laodicensi *can. 310.* qui est repetitus eisdem formalibus verbis in *can. 67.* Concilij Agathensis.

Ab hac tamen facilitate recessit, & nisi cum Principibus viris ob aliquod publicum, & commune bonum alicuius Regni, vel Prouincię non dispensat.

Et licet Clemens Octauus maxima tamen cum difficultate, & adhibitis quam maximis diligentijs, vt prius hæreses abiuraret, dispensaret cum Catharina Henrici Quarti Regis Francię sorore hæresi infecta, vt nuberet Duci Breue. iusto tamen iudicio Dei euenit, vt antequam Breue dispensationis præſentaretur, Catharina diem suum clauſerit extremum.

Vrbani tamen Octauus eam omnino denegauit Duci Neoburgico, qui volebat ducere in vxorem filiam Palatini Biptonni, quamuis postea abrepta dispensatione super gradu à Vicario Apostolico Hollandię, eam duxerit, non obſtenta à Sede Apostolica dispensatione, exitu tamen infelici.

Dux autem modernus pietate, & Catholica Religione insignis, noluit ducere in vxorem filiam Lantraui Darinſtaten. nisi prius hæreses abiurasset, quas prius secretò, demum publicè detestata est.

Benè noui eundem Vrbani dispensasse cum Carolo Magnę Britannię Principe, seu potius cum Henrichetta sorore Regis Galliarum, vt posset inire matrimonium cum dicto Carolo.

Dispensatio verò fuit concessa pluribus conuentionibus initis in fauorem Catholicorum Regnorum Anglię, Scotię, Hibernię, quas si obseruasset, per manns Carnificis, raro exemplo, vitam, & Regnum, & quod peius est, animam non amisset.

Vnde ex hoc exemplo constat, posse concedi à Sede Apostolica dispensationem, etiam quando probabile periculum peruerſionis adit, si magna aliqua, vel eximia causā concurrat, puta, augmenti, vel propagationis Ecclesię, vel tranquillitatis eius status, vel libertatis Catholicorum in vsu Religionis Catholicę, qui sub aliquo hæretico Principe, & Magistratibus hæreticis oppressi teneantur; vt benè Basilii Pontius in *Appendice cap. 6.* Diana *to. 3. de Sacramentis resoluit. 269.* Card. de Lugo *d. disp. 22. sect. 1. num. 22.*

Scio etiam eundem Vrbani noluisse concedere dispensationem Regi Polonię, vt posset ducere in vxorem filiam cuiusdam

dam Palatini hæreticam, de quo etiam testatur Card. de Lugo *d. disp. 22. scil. 2. num. 16. vers. His positis ad fin. & de Sacramentis in genere disp. 8. num. 227.* cui & ego assentior, dum contra Hurradum tenet, quod etsi Hæreticus promittat conversionem, adhuc necessariò petendam esse dispensationem à Pontifice, nisi necessitas excuset, vt latè, & doctè *num. 18. & 19.*

An verò faciliùs concedi possit dispensatio, vt Catholicus ducat hæreticam, an vt hæreticus ducat Catholicam.

Basilii Pontius in *d. Appendice cap. 4. num. 16.* dicit, considerandum esse, an

- 45 Principi Catholico habenti subditos etiã Catholicos detur vxor hæretica, an verò Principi hæretico habenti subditos etiam hæreticos detur vxor Catholica.

Primo casu dicit difficiliùs concedendam esse dispensationem, nam commune periculum erit, vt si vir Catholicus ab vxore hæretica peruertatur, etiam subditi Catholici peruertantur.

Secundo verò casu periculum erit solius vxoris, & non semel vxor Catholica ad fidem veram conuertit virum hæreticum, & consequenter subditi fidem recipiunt Catholicam.

Sed Card. de Lugo *loc. cit. num. 24.* existimat cæteris paribus faciliùs posse dispensari, vt Catholicus accipiat vxorem hæreticam, quàm vt Hæreticus ducat vxorem Catholicam: Ea ratione quia, regulariter maior est spes, quod vir trahat vxorem ad suam Religionem, quàm è contra propter maiorem subiectionem, quam habet viro, quæ semper remanet sub eius potestate.

Idque probat auctoritate Conciliorum Laodiceæ & Agathenæ, *supra citat.* in quibus faciliùs dispensatur cum Catholicis, vt possit ducere vxorem hæreticam.

Ego verò credo non posse in hoc casu constitui regulam generalem, quia visum est quandoque virum infidelem conuersum fuisse ad fidem à muliere fidei, & quandoq; vxorem infidelem à viro fidei.

Pensandæ sunt ergo circumstantiæ Regnorum, locorum, & personarum; Nam Sedes Apostolica diuersimodè processit; Dispensationem enim Regi Angliæ Carolo concessit, vt duceret vxorem Catholicam, denegauit autem Regi Poloniæ, vt duceret vxorem hæreticam.

Quæ autem causâ sit sufficiens, vt Pontifex dispense ad huiusmodi matrimonia
46 contrahenda: Ego nunquam vidi concessas fuisse similes dispensationes, nisi suadente causâ boni publici, vt voluit Azor. *to. 2. lib. 1. cap. 2.*

Ideo non assentior Pontio in *Appendice cap. 3. num. 4.* volenti sufficere causam priuatam.

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

Nisi causa priuata redundaret per indictum in vtilitatem publicam, vt aduertit etiam Cardinalis de Lugo *d. disp. 22. scil. 2. d. num. 28.*

- 47 An autem Parochus Catholicus possit assistere matrimonio inter Catholicum, & hæreticam, fuit iu Suprema, & Vniuersali Inquisitione retolurum nullatenus posse.

Quod eò magis procedit iu Missionariis Sanctæ Sedis Apostolicæ, qui in locis vbi non sunt Parochi Catholici, huiusmodi matrimonijs tanquam Parochi interesse nullo modo possunt, vt fuit resolutum in eadem Suprema, & Vniuersali Inquisitione *die 4. May 1628.*

Sed hæc declaratio debet intelligi, vt habeat locum in iis locis, in quibus non viuunt hæretici permixti inopunè cum Catholicis, quia vbi inopunè viuunt, Parochus Catholicus potest assistere etiam
48 matrimonio hæreticorum, cum post Concilium Constantien. Hæretici nec in Sacris, nec in Politicis negotijs vitandi sint, nisi sine denunciati; Sic Layman, *traff. 10. par. 2. cap. 4. num. 8. 10. Præposit. 3. par. quæst. 7. de impedim. matrim. dub. 24.* Card. de Lugo *loc. cit. num. 36.*

Sed in iis locis, in quibus hæresis est impedimentum matrimonij ex lege Ecclesiastica ibi adhuc non derogata, non potest Parochus assistere matrimonio, nisi fuerit à Pontifice dispensatus; sic idem Card. de Lugo *loc. cit. num. 38.*

Nec vbi scandalum, vel periculum immineret offensionis, vt supra dictum est.

Benedictionem verò nuptialem poterit Parochus Catholicus cum hæretica contrahenti impertiri, non tamen illi Eucharistiam concedere, vt bene Card. de Lugo *d. disp. 22. num. 38.*

Apostolico Nuncio apud Cæsarem petenti, an respondere deberet litteris Bechleem Gabor, qui ipsum inuitauerat ad solemnizantem suarum nuptiarum,

Sacra Congregatio respondit, quod Nuncius mediante magno Cancellario Hungariæ, à quo litteras receperat, significet Secretario dicti Bethleem, ipsum vti Ministrum Sanctæ Sedis Apostolicæ nullo modo interuenire posse nuptijs Principum diuersæ Religionis, & propterea non mitteret, si non responderet etiam litteris ad eas inuitantibus, vt ex Decreto *sub die 18. Decembris 1625.*

Sed an coniux Catholicus possit diueri à viro hæretico, dicam in Inconstantia, quæ contingit in contractu matrimonij.

Quintò infertur: Possit recipi Ordines Sacros ab Episcopo hæretico, quia non
49 priuatur potestate Ordinis ob hæresim, sed validè confert, si fuerit debita forma, materiam, & habeat ordinandi in-

rentionem, cap. *Ostenditur de Consecr. dist. 4. cap. Præter §. verum, & §. ad hoc dist. 32. cap. 1. de Schismate*, D. Thom. Sor. Triumph. & Turre-cremat. allati à Sanctarello *de heresi cap. 7. dub. 2. num. 11. Barbos. de officio, & potestate Episcopi par. 2. alleg. 3. num. 3. Macedo de Clauibus Petri lib. 4. cap. 5. concl. 2. eruditissimus vir Franciscus de Hallier, me instantè, postquam multum infudauit contra hæresim Ianſenianam promotus ad Episcopatum Cabalionen. in suo eleganti tractatu de Sacris Electionibus, & Ordinationibus in tit. de qualitate Ministris art. 1. §. 1. 2. 1. & 4. vt amplius in hac materia ab eruditis, & doctis viris desiderari nequeat, P. del Bene d. *tratt. par. 1. dub. 154. num. 1.**

Nec obstant aliqui Textus, qui videntur innuere Ordinationes factas ab Episcopis Hæreticis esse irritas, nempe in cap. *Arriano 1. quæst. 1. cap. Conuentioibus, & cap. Si qui voluerint 1. qu. 7. cap. Ordinationes 9. quæst. 1. & in alijs similibus.*

- 50 Quia debent interpretari, vt sint irritæ quoad vsum respectu conferentium, cum sint ab eorum vſu suspensæ, vt benè respondet Sanctarellus *loc. cit. num. 11. vers. Obijcies, Hallier. d. §. 4. num. 39.*

Et licet Textus in cap. *Didicimus 14. qu. 1. dicat, Hæreticos carere potestate Ordinis, eodem modo intelligendus est carere potestate Ordinis quoad vsum, & exercitium, quod voluit etiam Suarez de Censur. disp. 31. sect. 1. num. 61.*

- Quod habet locum, etiamſi Episcopus hæreticus esset vt talis nominatim denunciatus, quia non per hoc amittit potestatem ordinandi, nisi quoad vsum, vt post D. Thomam, Sorum, Triumphum, & Turre-crematani dicit Sanctarellus *disto cap. 7. dub. 2. num. 11. P. del Bene d. tratt. par. 1. dub. 154. per. 2. num. 2.*

- At hoc intelligendum est cum distinctione; Nam qui recipit Ordines ab Episcopo hæretico, vel schismatico nominatim non denunciato, nullam incurrit suspensionem, vt latè probat Sanchez *conf. moral. lib. 2. cap. 3. dub. 104. num. 42. Sayr. de Censur. lib. 4. cap. 14. num. 4. Vetricell. de Sac. Mission. tit. 11. qu. 100. num. 2.*

- Qui verò recipit ab Episcopo hæretico, vel schismatico nominatim denunciato, siue ab Ecclesia non tolerato, suspensionem incurrit. cap. *Dauidus 1. quæst. 7. cap. 2. de ordinato ab Episcopo, qui recusat. cap. 1. & 2. de Schismat. Suarez loco citato num. 61. 64. & 65. Coninch. disp. 15. dub. 5. Filiucc. tratt. 17. num. 8. Sayr. de Censur. lib. 4. cap. 12.*

- Sed quidquid sit de opinione Doctorum, Sacra Congregatio censuit indistinctè ordinatum ab Episcopo schismatico, non posse in Ordine ministrare, nisi ob-

renta dispensatione Apostolica, vt ex Decreto sub die 16. Novembris 1607.

- Vnde non est admittenda responsio Vetricelli ad simile Decretum Clementis 55 Octauii, qui in Instructione Græcorum, idem determinauerat, quod scilicet ille Pontifex nihil in hac materia determinauit, sed reliquit disputationi Doctorum.

Nam possum ego testari, ita obseruari à Sacra Congregatione, nempe vt tales ordinati, qui abiurato schismate vnuntur Ecclesiæ Catholicæ, dispensantur, & super Irregularitate, & super executione suorum Ordinum: quamuis Ordines suscepserint ab Episcopo schismatico non denunciato.

Variantur autem Doctores, an hoc casu ignorantia excuset.

- 56 Nam quod ignorantia non excuset voluit ex nostris Cowart. in cap. *Alma Mater §. 6. num. 6. per Gloss. in cap. Si quis à Simoniacis 1. quæst. 1. & in cap. de excommunicatione 9. quæst. 1. ac alibi, & Doctores, quos refert Maior. de Irregular. lib. 4. cap. 16.*

Et ratio est, quia nemo dat quod non habet; Cum ergo Episcopus hæreticus, vel schismaticus non habeat vsum, & exercitium Ordinum, quomodo idem exercitium poterit conferre, vt benè ratiocinatur Suarez *disto cap. 31. sect. 1. num. 62.*

Contrarium verò tenet Sanchez *disto dub. 104. num. 47. dummodo ignorantia non sit crassa, & supina, cuius opinioni adhaerendum censio ex Text. in cap. Ordinationes 9. quæst. 1. vbi expressè habetur, Ordinationes, quæ ab Hæreticis nominatim excommunicatis factæ sunt, & ab eis, qui Catholicorum adhuc vniuentium Episcoporum sedes inuaserunt, irritas esse decernimus, nisi probare valuerint, se, cum ordinarentur, eos uescisse damnatos: Quid clariùs?*

- Et licet Glossa ibidem dicat, quod in iis, quæ publicè fiunt, non potest ignorantia allegari; Hæc tamen scienria, cum præsumpta sit, potest tolli à Legislatore, & tollitur, dum permittit ignorantiam allegari.

Neque obstat, quod huiusmodi suspensæ procedat in iniuriam Ordinantis, etsi procedat Regula, nemo dat quod non habet.

Quia vt benè respondet Sanchez *loc. cit. Episcopus non dat Ordinem, & vsum illius, sed Ecclesia, quæ illum tolerat, & Christus, qui est Auctor Ordinis.*

Sed hoc limitatur in Episcopo recipiente consecrationem ab Episcopo non tolerato, quia is, siue sciens, siue ignorans recipiat, remanet suspensus, & dispensatur à solo Papa, sic Sayr. *disto cap. 14. num. 2. P. Theisaur. in Eccles. par. 2. cap. 24. vers. de Episcopo.*

In qua tamen limitatione subsistendum

cenſeo: Nam cum illam deducant Doctores ex cap. *Qua diligentia, de elect. ille.*
 58 Textus nihil probare videtur circa hoc: tum quia electio fuit facta à Catholico, non à Schismatico; tum quia ibi dubitatum fuit de electione ob defectum electi, non eligentis; tum etiam quia ibi est sermo de ordinatione ante electionem ad Episcopatum: tum denique quia ibi ignorantia probabilis non interuenit, cum ibi dicatur electum abiurasse Schisma, ut

benè ex supradictis rationibus ponderat Suarez *diff. 2. a. 1. 31. sect. 1. num. 65.*

Dum ergo Suarez furdar se in principio illo generali, *Nemo dat, quod non habet,* quod supra resiliamus, subſistendum puro.

Nisi dicamus, quod Textus in cap. *Ordinationes*, non loquitur de Consecratione Episcoporum, quæ indiget speciali mentione, & auctoritate.

C A P V T XIX.

ARGVMENTVM.

De pœna Irregularitatis, & Infamiæ. An pœna Irregularitatis sit annexa Hæresi. An Hæreticus occultus sit Irregularis. An Infamia duret post Hæretici conuersionem. An incurratur Infamia ipso iure: an requiratur sententia. A quibus officiis repellantur Hæretici.

S Y M M A R I V M.

- 1 Hæreticus externus occultus an sit irregularis, & num. seqq.
- 2 Irregularitatis pœna hæresi annexa an sit, & num. seq.
- 3 Hæreticus reuertens, quomodo in suo ordine, & gradu recipiendus.
- 4 Hæretici occulti dispensandi ab irregularitate.
- 5 Hæresis publica, & notoria, an requiratur ad irregularitatem.
- 6 Penitentia Hæretici non delet illius irregularitatem.
Apostata incurrit irregularitatem, & quid si ob timorem à fide deficiat.
Negans fidem sibi, an, quando, & quam irregularitatem incurrat.
- 7 Infamia, quam incurrit Hæreticus an sit pœna spiritualis, vel temporalis.
- 8 Hæretici omnes maret, & fœmina incurrunt infamiam tam de iure civili, quam de iure canonico.
- 9 Hæreticus reconciliatus an remaneat infamis.
Infamia comitatur condemnatum de crimine publico etiam post peractam penitentiam.
Hæresis crimen publicum.
- 10 Infamia Hæretici an sit tantummodo facti, vel facti, & iuris.
- 11 Hæreticus an, & quam incurrat infamiam, ipso iure, etiam absque alia sententia, & num. seq.
- 12 Sententia declaratoria hæresis an sufficiat ad incurrendam infamiam absque sententia condemnatoria.
- 13 Hæretici repelluntur ab omnibus honoribus, & dignitatibus, & de ratione.
 De inconst. in Fide. To. I. Par. I.

Porta dignitatum infamibus clausa.

- 14 Hæretici obire non possunt publica officia.
- 15 Hæretici non possunt creari defensores Civitatum.
Nec vocari ad Concilia.
Nec esse Milites.
Nec ad gradum Doctoratus promoveri.
Nec possunt esse Iudices.
Sententia lata coram Iudice hæretico est nulla.
- 19 Processus factus coram Iudice hæretico, est nullus ipso iure.
- 20 Hæretici non possunt esse arbitri, nec arbitratores.
- 21 Nec Advocati.
- 22 Nec Notarii.
- 23 Instrumenta facta per Notarium hæreticum quando sint nulla.
- 24 Hæretici non possunt eligi Decuriones, nec ad regimen Reipublicæ.
- 25 Hæretici non possunt iudicialiter agere, sed possunt conveniri.
- 26 Hæretici an possint ferre testimonium.
- 27 Hæretici privantur omnibus privilegijs, quibus fruebantur dum erant Catholici.
- 28 Nobiles condemnare non possunt ad Trivemes, nec ad aliam pœnam infamatoriam.
Quid in causa fidei.
Hæretici privati, & exclusi ab omni actu legitimo.
Hæretici ab humaniorum litterarum lectione remouendus.
- 29 Hæretici privantur voce activa, & passiva in electionibus Ecclesiasticis.
- 30 Quid si peniteant.
Quid in Hæretico occulto.
- 31 Quid pendente accusatione, vel denunciatione, an, & quando habeat vocem in Capitulo.

Hæreticus potest suspendi ab officio, & dignitate, pendente accusatione, etiam ante sententiam, & de ratione.

Abiuratus de formali, an, & quando admitti possit ad honores, & publica officia.

- 32 *Fœdus Religionis ubi impune grassantur hæreses, quid importet, & an procedat ex consensu, vel permissione Pontificis.*

Hæretici ubi impune grassantur hæreses, admittuntur ad omnes actus, & ad omnia officia, & de ratione.

- 33 *Hæreticus absolutus an, & quando restituatur ad officium Notariatus.*

SECUNDA pœna spiritualis horum in fide Inconstantium est Irregularitas, quæ licet secundum communem Doctorem sententiam sit adeo hæresi annexa, ut quilibet Hæreticus eternus licet occultus sit irregularis, ut ex nostris voluit Specul. tit. de dispens. s. iuxta n. 16. vers. 6. Felin. in cap. Rante, de rescript. nu. 12. littera P. Lambertini, de iure Patronat. par. 1. lib. 1. quæst. 7. Mandos. de Signat. Gratific. tit. de absolut. ab hæresi in princip. Maiol. de Irregular. lib. 5. cap. 46. nu. 1. & 2. Pegna par. 3. comm. 162. in fin. cum aliis per Garziam de Benefic. par. 11. cap. 10. nu. 30. Farinacc. de hæres. qu. 192. nu. 67. 68. 69. Riccioli. de iure person. lib. 5. cap. 17. nu. 4. Carena par. 2. tit. 1. §. 26. nu. 137. Alberghini in man. cap. 6. nu. 20. Bordon in Tribunal. cap. 12. nu. 58. Fermos. allegat. 50. nu. 4.

Non desunt tamen Doctores, & præsertim Theologi, quos longa serie recenset P. Diana de Irregular. par. 4. refol. 46. vers. Sed non desunt, quos videtur sequi Emin. Card. de Lugo de virt. fidei Divina disp. 23. sect. 4. nu. 120. qui negant Irregularitatem esse Hæresi annexam. Nec Textus adducti pro fundanda supradicta probabiliore opinione, vti eam sic vocat P. Diana loco cit. videntur ob stare. Nam Textus in cap. Nos consuetudinem distin. 12. & in cap. Conuenientibus 1. quæst. 7. & in cap. Saluberrimum eadem causa, & quæstione, potius fauent opinioni negatiuæ, quia in illis habetur, quod tam Clerici, quam Episcopi reuertentes ab Hæresi in suo gradu recipiebantur, non tamen vt ad altiores ascenderent.

Textus verò in cap. Quicumque, §. Hæretici, de Hæres. in 6. vel loquitur de Hæreticis non emendatis, & de filiis eorum, qui in Hæresi decesserunt, vt voluit Garzias dicto cap. 10. nu. 31. vel loquitur de beneficiis, & officiis publicis, non autem de vsu Ordinum, & ex his purar Cardin. de Lugo posse defendi opinionem negatiuam.

Sed fallitur in hoc eruditissimus Vir, quia ex dictis Textibus non potest elici regula generalis, quod Hæreticus externus, licet per accidens oculus non sit irregularis, ex quo benignè recipitur in

ordine, quia ibi habetur, quod ex benignitate Ecclesiæ debet admitti ad misericordiam, & præuia dispensatione recipi in ordine, & ita hos Textus intelligunt Maiol. Pegna, Vgolin. Silvest. & Suarez relati à Garzia dicto cap. 10. nu. 81. Farinacc. dicta qu. 192. nu. 67. & 70. & qu. 193. nu. 68. melius omnium Sanchez ad præcept. lib. 2. cap. 25. nu. 3. P. del Bene loc. infra citat. nu. 16. Suarez de Censur. dispnt. 43. sect. 1. nu. 2.

Et ex his videtur manere firma opinio, quod Hæreticus externus, quamuis omnino occultus, sit irregularis, quam opinionem ex vsu Ecclesiæ, nempe ex Epist. 3. Felicis Papæ, Epist. 18. Innocentij Primi, ac Epist. 3. Leonis Papæ, & ex Cypriano Epist. 68. atque ex Epist. Cornelij Papæ, quam refert Eusebius lib. 6. cap. 35. necnon ex Augustino Epist. 50. & lib. de vnit. Baptis. cap. 12. tuerit Suarez de fide, disp. 21. sect. 5. nu. 2. & aperte probatur ex Bulla Clementis Septimi, quæ incipit Cum sicut, in fine Director, in qua Pontifex concedit facultatem dispensandi cum Hæreticis occultis in Irregularitatibus, non obstantibus responsionibus ad dictam Bullam allatis à Cardin. de Lugo: plures allegat P. del Bene dub. 71. petit. 1. nu. 3.

Et hanc opinionem semper obseruante Suprema, & Vniuersalis Inquisitio, ita ut non sit ampliùs adhærendum probabili opinioni contrariæ, & propterea cauendum est à Giballino tract. de Irregularitate cap. 5. qu. 3. dub. 1. qui totis viribus conatur asserere, nullam incurrere irregularitatem Hæreticum, nisi Hæresis sit publica, & notoria.

Nec irregularitas ista per penitentiam deletur, cap. Presbyter, de Penitentia, distin. 5. Diuus Antonin. Siluest. Nauarr. Decian. Tolet. Maiol. & alij à Farinacc. d. qu. 192. nu. 67. P. del Bene loco cit. nu. 13.

Multò magis incurritur ab Apostatis à fide, Angelus in Summa, ver. Irregularitas nu. 27. cum alijs per Farinacc. dicta qu. 192. nu. 72. siue verè, siue fictè, spontè, vel per timorem à fide decesserint, vt ex cap. Presbyteros distin. 50. voluit Maiol. Suarez, & Sanchez à Farinacc. loco cit. nu. 73. reprobatis Azor. & Nauarr. contra sententibus; addo Filiucc. & Fagundez ab Alberghini dicto cap. 6. nu. 23. P. del Bene loco cit. nu. 10.

An autem extendatur hæc pœna ad receptatores, defensores, & fautores Hæreticorum, & quis possit in huiusmodi pœna dispensare, dicemus, quando tractabimus de præsumptis in fide Inconstantibus.

Sed an fidè negans fidem ab ea apostatando siue timore, siue spontè incurrat irregularitatem, Sanctarell. Maiol. Sanch.

Suarez, Farinacc. à Fermoſino d. alleg. 50. num. 10. allati tenent irregularitatem incurtere.

Sed veritas est in contrarium, quia certum est, quod ille, qui sic negat tantum exterius fidem sine assensu interno, sicuti liberatur ab excommunicatione, eo quod verè non sit Hæreticus, ita liberatur ab irregularitate, sic Sanchez in *summa lib. 2. cap. 25. num. 5. & 6.* & cæteri relati à Fermoſino d. alleg. 50. num. 11.

Quam opinionem ille admittit, si crimen occultum sit, nam si crimen esset notorium, incurreret irregularitatem ex infamia, non autem irregularitatem peculiarem, ut ex Diana, & alijs *ibidem* num. 12.

Et ex hac distinctione infert, sic negantem externis signis fidem, incurrere irregularitatem peculiarem latam contra eos, qui sic negant fidem, quia iam occultus dici nequit.

Probat assertionem ex cap. Presbyteros, *distin. 50.* in quo Textu desumpto à Concilio Ancirano, cap. 1. & 2. licet locutio sit solum de offeſente Sacrificium Idolis, tamen extendi debet ad sic negantes fidem quocumque signo externo, ex Fagundes, Sanchez, Suarez, Maiol. Ieand. Farinacc. Sanctarelli, quamvis Nauarr. & Castro-palao contrarium sentiant.

Tertia poena est Infamiae, quæ videri potest magis temporalis, quam spiritalis, habet tamen spirituales effectus, & est valde interna, & coniuncta cum Irregularitate. Ideo ab omnibus Doctoribus inter poenas spirituales connumeratur, Suarez de *fide disp. 21. sect. 5. num. 3.* Card. de Lugo de *virtute fidei Diuine disp. 33. sect. 4. §. 1. num. 133.* Sanctarelli de *Hæres. cap. 25. dub. 2. nu. 10.* Murga de *sepale. to. 2. disp. 1. de hæres. dub. 12. §. 2. num. 11.*

Hæretici ergo siue mares, siue foeminae tam de iure Ciuili, quam Canonico incurrunt infamiam, ut aperte dicit Textus in *Auth. Gazaros, C. de Hæres. l. Cunctos Populos, C. de Summ. Trinit.* Federicus Imperator in Constitutione *Catharos, registrata à Pegna inter litteras Apostol. P. del Bene par. 1. dub. 71. num. 4.*

De iure autem Canonico colligitur ex Text. in cap. 2. §. *Hæreticus*, & cap. *Statutum il secondo de Hæres. in 6. cap. Infames 6. qu. 1. cap. Alieni 2. qu. 7. cap. Excommunicamus il primo, §. Credientes, de Hæres. I eo Decimus in sua Constitutione *Exurge Domine* & ita probant ex nostris Pegna, Calderin. Locat. Simanch. Zanchin. Grilland. Carrer. Roias, Riminald. Petrus Gregor. Canter. Zecchius à Farinacc. *qu. 189. §. 4. num. 40.* Decian. *lib. 5. cap. 43. num. 1.* Caren. *par. 2. tit. 1. §. 27. num. 144.* Ex Theologis verò Suarez de *fide disp. 21. sect. 5. n. 3.* Sanctarelli.*

de *Hæres. cap. 25. dub. 2. nu. 10.* Card. de Lugo d. *disp. 23. sect. 4. §. 1. num. 135.* Baldell. de *fide, & infidel. lib. 1. disp. 54. num. 8.*

Quæ quidem infamia durat etiam si Hæreticus se conuertat, & admittatur 9 ad gremium Ecclesiae, & reconcilietur, ut dicit Cantera *qu. crimin. de Hæres. cap. 1. num. 10. vers. Secundo*; & adducit rationem, quia cum Hæreticus condemnatur, ex illa condemnatione remanet infamis infamia iuris, & facti, & si admittatur, & reconcilietur Ecclesiae, est, quia Ecclesia vitatur cum eo misericordia, & liberat eum à traditione Curiae seculari; tamen aliae poenae non tolluntur, & dicit ita prædicari, nihil tamen allegat.

Sed probari potest assumptum ex cap. *Infames*, §. *Porro 1. qu. 7.* & per Specul. *in tit. de Testam. §. 1. num. 85.* & in *tit. de sent. §. 2. num. 10.* quos in puncto allegat Rota *decis. 51. num. 3. post 1. volum. conf. Farinacc.* Hoc est, quod infamia comitatur condemnationem de crimine publico, quale est Hæresis, etiam post peractam poenitentiam.

10 Et hæc infamia quamuis de iure Ciuili antiquo esset tantummodo facti, & non iuris, nihilominus post *Auth. Gazaros*, est etiam iuris, Alciat. *l. 1. num. 12. C. de Summ. Trinit.* Decian. d. *cap. 43. nu. 1.* Farinacc. de *hæres. d. qu. 189. num. 54.* Ricciull. d. *cap. 20. nu. 4.* Canter. *loco cit. num. 9.*

An autem ipso iure incurratur, Bartol. in *l. cunctos Populos num. 11.* & 12. in 9. *op. postione*, & ibi Castren. *num. 18. C. de Summ. Trinit.* Pegna *par. 1. comm. 4.* & alij relati à 11 Farinacc. *loco cit. num. 55.* tenent, eo ipso, quod quis in Hæresim incurrit, absque alia sententia, infamem repenti: quod voluit etiam Peregrin. de *Iure Fisci lib. 5. tit. 1. nu. 172.* & alij, quos citat Sanctarelli. d. *cap. 25. dub. 2.*

Sed contrariam opinionem, quod requiratur sententia declaratoria, teneunt Bursatt. latè *confil. 14. num. 18.* & sequ. & num. 23. & *seq. lib. 1.* Azor. *Institut. moral. to. 1. lib. 8. cap. 13.* Sanchez *lib. 2. cap. 26. num. 1.*

Dicendum est in hac contrarietate, quod ipso iure incurratur ab Hæretico infamia iuris, sed, ut infamis debeat ab 12 alijs tractari, requiritur saltem sententia declaratoria, si non condemnatoria, ut benè Azor. *disso cap. 13. qu. 8. vers. Septima Hæreticorum poena*, Simanch. de *Cathol. tit. 9. num. 205.* Sanchez *disso cap. 26. num. 1.* Baldell. *disso disp. 54. num. 4. ad fin. P. del Bene loco cit. num. 12.*

Si autem crimen esset notorium incurreret quidem Hæreticus infamiam facti, sed non iuris, nisi post criminis declarationem, Azor. & Sanchez *loc. cit.* Sanctarelli. d. *cap. 25. dub. 2. num. 10. in fine.*

Hinc primò inferitur, Hæreticos repelli ab omnibus honoribus, & dignitatibus, l. *Quæ Sammaritus*, C. de Hæret. Innocentius Tertius in sua Constitutione incipien. *His quæ*, vbi approbat Statuta Gregorij S. Mariz in Porticu Card. Legati, Scortia in *Seleb. Epit.* 4. Theorem. 9. Fermosin. in cap. *Illa quotidiana* qu. 1. num. 1. de elect.

Nam infamibus portæ ad omnes dignitates sunt clausæ, cap. *Infamibus*, de reg. iur. in 6. l. 2. C. de dignit. lib. 12. P. del Bene *disso. trañ. dubit.* 71. in Corollar. num. 1. par. 1. loco

- 13 citato. Et propterea sic stantur in Hæreticis Summi Pontifices in cap. *vt commissi*, §. *Priandi*, de Hæret. in 6. Alexander Quartus in Constitutione *Quod super*, Honorius Quartus in Constitutione *Exhibita*, Martinus Quintus in Constitutione *Inter cunctas*, Innocentius Tertius in Constitutione *His quæ ad ampliandam*, quæ habentur in litteris Apostolicis relictis per Pegnam, & ita dicunt plurimi Doctores, tum à Farinacc. d. q. 189. num. 43. tum à Ricciull. d. cap. 20. num. 4. allari.

Exedit autem, vt Hæretici reddantur inhabiles ad honores, & dignitates, tum in vindictam tanti criminis, tum denique ne fideles aliquid damni patiantur, Sanctarell. loc. cit. num. 11. P. del Bene d. num. 1. in fine.

- 14 Et propterea officia publica obire non possunt, vt cautum est in supradictis Constitutionibus Apostolicis, cap. *Quicumque*, §. *Hæretici*, de Hæret. in 6. & in cap. *vt commissi*, *disso. l. quæ de Sammaritis*, & probant Hostien. 101. Andr. & Zabarell. in cap. *Si aduersus*, de Hæret. Soccin. Roas, Simanch. & alij citati à Farinacc. *disso. qu. 189. nu. 44.* Ricciull. *disso. cap. 20. num. 6.* Sanctarell. *disso. dub. 2. num. 11.*

- 15 Hinc non possunt creari Defensores Ciuitatum, l. *Incensum*, C. de Episcop. audientia, nec vocari ad Concilia, *Auth. Credentes*, C. de Hæret. cap. *Excommunicamus il primo*, §. *Credentes*, de Hæret. l. *Manichæi la prima*, C. de Hæret.

- 16 Nec possunt esse Milites, l. *Quicumque*, §. *Nullum*, C. de Hæret. d. l. *Manichæi*, & *disso. l. Quæ de Sammaritis*.

- 17 Nec ad gradum Doctoratus promoueri argum. cap. *Quanto*, de Magistris, l. *Providendum*, C. de posulan. Ricciull. *disso. cap. 20. num. 13.*

- 18 Nec creari Iudices, *Auth. Credentes*, §. *Quod si forte*, C. de Hæret. vbi statuitur, quod si forte Iudex fuerit, eius sententia nulla obtineat firmitatem. Idem probat Text. in cap. 1. §. *Credentes*, de Hæret. & ibi Canonistæ Murgæ de sepult. d. *disso. 11. dub. 12.* §. 3.

- 19 Et processus coram Iudice Hæretico factus ipso iure est inualidus, *Clement. 1.* §. *fin. de usur.* & ibi Cardin. Specul. cit. de

Advocato, §. 1. Murgæ, qui alios loco citato num. 34.

- 20 Nec possunt esse Arbitri, vel Arbitratores, Roas *singul.* 20.

- 21 Nec possunt Aduocati fungi, d. *Auth. Credentes*, §. *Si verò*, d. l. *Quæ de Sammaritis*, C. de Hæret. cap. *Excommunicamus il primo*, de Hæret. & habetur in Constitutionibus Innocentii Quarti, Clementis Quarti, Nicolai Tertij, & Pauli Quarti, Murgæ loco cit. num. 36.

- 22 Nec possunt esse Notarii, & Instrumenta ab eis facta sunt inualida, *Auth. Credentes*, §. *si Tabellio*, C. de Hæret. & cap. *Excommunicamus il primo*, §. *Credentes* extr. eod.

- 23 Valent tamen Instrumenta confecta, antequam Notarius labatur in hæresim, Scacc. de Indic. lib. 1. cap. 98. num. 19.

- 24 Neque possunt eligi in Decuriones, neque ad regimen Republicæ, Roas *singul.* 119. Caren. par. 2. tit. 1. num. 145. vbi dicit ita declaratum fuisse à Consultoribus S. Inquisitionis Cremonæ.

- 25 Nec agere in iudicio, licet conueniri possint, l. *Credentes*, §. *Nullus*, C. de Hæret. *disso. cap. Excommunicamus*, §. *Credentes*, extr. eodem.

- 26 Nec ferre testimonium, d. *Auth. Credentes*, *disso. cap. Excommunicamus*, cap. *Pagani* 2. *quest. 7. l. Quoniam multi*, C. de Hæret. circa quod videndus est Farinacc. de Testibus, qu. 55. nu. 221. Ricciull. *disso. cap. 20. nu. 20.* & 21.

- 27 Præterea priuantur omnibus priuilegiis, quibus fruebantur quando erant Catholici, l. 1. C. de Hæreticis.

Non solum causa Religionis, sed etiam causa Reipublicæ iniunctis, *disso. l. 1. l. Cuuiales*, l. *Hæretici la terza*, §. 1. C. de Hæret.

Et propterea licet aliis Nobiles non

- condemnentur ad Triremes, nec ad aliam poenam infamatoriam, l. *Frustra*, & ibi Gloss. 1. C. de re milit. lib. 12. l. *Ant damnum*, §. *in ministerium*, ff. de penis; latè Farinacc. de penis temperand. qu. 98. num. 98. In causis tamen fidei tam nobilibus, quàm ignobilis damnantur ad Triremes, Riccius dec. 277. par. 2. per totam.

- Censentur etiam priuati, & exclusi ab omni legitimo actu, Gloss. in cap. *Excommunicamus il primo*, §. *Credentes*, de Hæret. & probatur ex Constitutione Leonis Exurge.

- Hæc omnia diffusa habentur per Decian. d. lib. 3. cap. 43. Farinacc. d. qu. 189. d. num. 40. usque 57. Ricciull. d. cap. 20. Sanctarell. *disso. cap. 25. dub. 2. per tot.* & per Murgam d. *disso. 1. dub. 12.* & §. 4. usque ad 14. P. del Bene *disso. dubit.* 71. in Corollar. per eorum.

Et propterea, cum in quodam Vniuersitate Catholica quidam Hæreticus fuisset assumptus ad munus ibidem legen-

di litteras humaniores; Sacra Congregatio refcripfit Nuncio Apostolico apud Principem illius Vniuersitatis residenti, quod curaret, vt omnino remoueretur ab eo munere.

- 29 In electionibus etiam Ecclesiasticis, priuantur voce actiua, & passiuâ, vt latè Fermosinus loco cit. num. 1. qui assertionem probat ex cap. vt commissi, & Priuandi, de Hæret. in 6. & cap. Si Papa, dist. 4. & cap. Qui contra Ecclesiam pacem 24. q. 1. cap. Nulla officia dist. 54.

Sed melius probatur ex Text. in cap. quicumque, §. Hæretici, de Hæret. in 6. quem expendit nouissimè Passerinus de elect. cap. 23 num. 64. Garzias de benef. par. 11. cap. 10. num. 72.

- 30 Quæ priuatio, & inhabilitas remanet etiam in Hæretico penitente, Farinacc. qu. 139. num. 33. & qu. 193. nu. 68. Passerinus loco cit. nu. 65. siue Hæreticus sit publicus, siue occultus; vt contra Castro-palaum tenet idem Passerinus loco citato num. 65. in fin.

An autem pendente denunciatione, vel accusatione habeat quis vocem in Capitulo actiuam, & passiuam.

- Tondut. 99. benef. par. 1. cap. 44. num. 4. vers. rñoc, tenet in Sancto Officio accusatum, pendente tali accusatione, non esse à voce actiuâ, & passiuâ repellendum in electionibus sui ordinis; quem sequitur Fermosin. in cap. Illa quotidiana qu. 1. nu. 8. de elect.

Et propterea non est probanda opinio Riccij decif. 327. par. 3. dicentis, fuisse ex suo voto indicatum per quandam Superiorem Regularem, Religioso (Inquisitione pendente) non competere vocem actiuam, nisi in casu, quo per accusationem, seu denunciationem fama Inquisiti

esset apud graues Viros notata, vt eam declarant Tondutus, & Fermosinus locis citatis.

Possè tamen suspectum de Hæresi, pendente accusatione, ante sententiam suspendi ab officio, & dignitate, dixit Ricciullus de Iure Personarum lib. 5. cap. 19. n. 25. Rota decif. 51. num. 6. post 1. vol. conf. Farin. Tondut. loco cit. num. 11. Eo quia eius fama notata est apud graues Viros, Tondut. ex Ricciulli. & Rota ibi supra.

In specie autem in Suprema, & Vniuersali Inquisitione fuit resolutum sub die 2. Aprilis 1578. in vna Reginâ, ne qui abiurarunt de formali admittantur ad publica officia, & honores.

Et die 5. Maij eisdem anni scriptum fuit Episcopo Cremonen. vt Hæreticos abiuratos amouere faciat ab eorum officiis, nisi ostenderent se fuisse specialiter dispensatos.

- Cæterum quia in illis partibus, vbi impudè grassantur Hæreses huiusmodi poena infamæ videri recessisse ab Aula, ob sedus, quod vocant Religionis, non quidem Summis Pontificibus permittentibus, aut consentientibus, vt perperam, dicit I. ayman. lib. 2. tract. 1. cap. 15. num. 6. quia semper ea fœdera improbarunt, sed peccatis nostris exigentibus, ideo ad omnes actus supra citatos admittuntur, tum etiam fortasse ex præuilegio Extranagant. Ad cuiusmodi.

Sed cauendum tamen est à Rimini. quem sequitur P. del Bene d. dubit. 71. in Corollar. sub n. 6. vers. quodsi, qui conf. 135. lib. 2. voluit, quod per absolutionem factam ab Hæresi restitueretur quis ad officium Notariatus, quia hoc debet intelligi, si Pontificis dispensatio intercedat, vt videbimus infra.

C A P V T XX.

ARGVMENTVM.

An Hæreticus priuatur potestate spirituali tam Ordinis, quàm Iurisdictionis, Fagnani opinio in cap. Quod à prædecessore, de Schismat. reprobatur. An priuatur Beneficijs: an ipso iure, vel requiratur sententia. Qui sint effectus vacationis Beneficiorum Hæretici ipso iure.

S Y M M A R I V M.

- 1 Hæretici an, & quando validd conferat Ordines, & conficiat Sacramenta, & num. sequen.
- 3 Hæretici an, & quomodo priuentur iurisdictione.
- 4 Parochi Schismatici an possint assistere ma-

trimonio Catholicorum.

Episcopi Schismatici an habeant ius instituendi Parochos.

- 5 Schismatici Orientales tolerantur ab Ecclesia, & non carent ordine, nec iurisdictione.

Schismatici Orientales habent administrationem Sacramentorum.

Extravagant. Ad euitanda extenditur ad Græcos.

Et an sit correcta per Concilium Lateranense.

- 6 Schismatici Orientales non comprehenduntur sub Constitutione noua non faciente eorum expressam mentionem.

- 7 Schismatici Orientales an sint tolerati ab Ecclesia postquam creauerint Patriarchos Latinos.

Schismatici Orientales inuitati ad Concilium Tridentinum.

Schismaticis Orientalibus Gregorius Decimus tertius misit Nuncios cum litteris de suscipiendo Calendario, & de ratione.

Extravag. Ad euitanda, falsa ad fauorem Catholicorum.

Parochus Græcus an, & quando absolueret possit à peccatis.

- 8 Hæreticus priuatur Beneficij Ecclesiasticis.

- 9 Sententia an requiratur ut Hæreticus priuatur Beneficij.

- 10 Clerici inferiores ob hæresim ipso iure priuantur Beneficij.

- 11 Quid si sponte compareant.

- 12 Dispensatio pro reuocandis Beneficij Clerico sponte comparentis suadenda.

- 13 Sententia declaratoria delicti an requiratur ut Hæreticus amoneri possit à possessione Beneficij.

- 14 Beneficium Hæretici an possit impetrari ante sententiam declaratoriam.

- 15 Resignatio Beneficij per Hæreticum falsa ad fauorem tertij, an, & quando sit nulla.

- 16 Hæreticus à qua die teneatur restituere fructus Beneficij.

Titulus Beneficij per hæresim remanet resolutus.

- 17 Sententia declaratoria an requiratur ut Hæreticus teneatur ad restitutionem fructuum Beneficij.

- 18 Sententia declaratoria quomodo probari possit.

Sanctum Officium an, quando, & quomodo pandat acta, seu sententiam declaratoriam.

- 19 Hæreticus an possit defendi per regulam de annali, seu triennali.

- 20 Beneficia vacantia per priuationem Hæretici an remaneant reservata Sedi Apostolicæ, & an dicantur vacare in Curia.

Abiuratus de reuelatione an priuetur Beneficij.

- 21 Hæreticus priuatur pensionibus.

Pensionem an veniant sub appellatione Beneficij.

habet locum quoad sui essentiam, & subsistentiam, sed respectu vsus, & administrationis, itaut Hæreticus validè consecrat Ordines, sed non ritè, ut supra dictum est, Suarez de fide disp. 21. sect. 3. num. 5. Baklell. de fide disp. 42. num. 9. ità etiam, validè conficit Sacramenta, & Sacramentalia, Gloss. in cap. Ecclesijs de consecrat. distine. 4. Suarez loco citato num. 11.

- 2 Dummodo obseruet Ritus Ecclesiæ, ut in d. cap. Ecclesijs, & duobus sequentibus, aliàs nihil faceret Suarez d. num. 11.

Quouero ad Porestatem iurisdictionis quicquid sit de iure antiquo, certè post Extravagant. Ad euitanda non priuantur

- 3 Hæretici iurisdictione saltem respectu Catholicorum, quorum fauore dicta Extravagans emanauit: sic Suarez loco citato num. 15.

Et propterea non videtur vera opinio Fagnani in cap. Quod à Prædecessore, de Schismaticis, de qua supra, Popones, siue Parochos Diocesis Leopoliensis. Schismaticos non posse assistere matrimonijs Catholicorum, eò quod Episcopi Schismatici, licet sint verè Episcopi, non habeant tamen Ius instituendi Parochos.

Primò, quia Extravagans, Ad euitanda, est reuocata per Concilium Lateranense, sub Leone Decimo, quod tamen supra, refellimus.

Secundò, quia ex Bulla Pauli Quarti, Cum ex Apostolicis edita die 15. Martij 1559. statuit, quod Hæretici, & Schismatici ultra sententias, & pœnas à varijs Pontificibus inflictas, sint ipso iure priuati omnibus Ecclesijs etiam Cathedralibus, Metropolitanis, Patriarchalibus, ac quibuscunque Dignitatibus, & Beneficijs Ecclesiasticis.

Quæ Constitutio, ut ipse ait, non requirit, quod Hæretici, vel Schismatici sint publicè, & nominarim denunciati, ut ex verbis Bullæ, ibi, appaerent, & ex elansula, absque alia declaratione.

Tertio, quia Extravagans Ad euitanda, nullum Ius tribuit Excommunicatis toleratis, cum facta sit in fauorem Catholicorum.

Cum ergo hi Popones non sint verè Parochi, quia nec habent titulum à legitimo Superiore, nec illum recipere possunt ratione Schismatis, necesse dicendum est, nulliter matrimonijs Catholicorum interesse, cum in Vratislavia publicatum sit Decretum Concilij Tridentini.

Sed his non obstantibus contrarium, resolutum fuit sæpius in Suprema, & Vniuersali Inquisitione, ea ratione, quia Schismatici Orientales sunt ab Ecclesiâ tolerati, & succedunt cum non sint nominarim denunciati, neque earent Ordine, neque iurisdic-

QVARTA pœna spiritalis est priuatio spiritalis Porestatis, quæ consistit, tum in Ordine, tum in iurisdictione.

Sed hæc pœna respectu Ordinis non

iurisdictione, vt benè Azor. *Instit. tom. 1. lib. 8. cap. 20. quæst. 12.*

Et propterea omnia, quæ gerunt, ratione publici officij omnino valent, vt in puncto administrationis Sacramentorum teneat doctissimus Arcudius in tractatu de concordia Ecclesie Orientalis, & Occidentalis lib. 4. cap. 5. vers. vt autem, vel saltem si respectu eorum esset aliqua difficultas, respectu Catholicorum nulla esse potest, quia vtuntur iure suo, idest privilegio concessio à Martino Quinto in dicta Extrauaganti, *Ad euicanda*, vt benè Arcudius loco citato, & dictam Constitutionem extendi ad Græcos, tueritur Verricell. de Sac. Missiō. tit. 3. quæst. 84. per totam.

Neque obstat, quod Extrauagans *Ad euicanda* sit reuocata per Concilium Lateranense, quia vt supra diximus in hoc lapsus est vir doctissimus, quia Concilium Lateranense in ea parte consuluit Regno Gallie, non autem toti Ecclesie, vt ex Snarez, & Gutierrez probauimus.

Non obstat Constitutio Pauli Quarti, quia non loquitur de Prælatibus Orientalibus, sed de Occidentalibus, & licet innouet Canones antiquos contra Schismaticos Latinos, nihilominus cum per tolerantiam Sedis Apostolicæ sint quodammodo abrogati, vel non sint in visu, non est facienda vis in dicta Constitutione, quæ vt potè noua non extenditur ad Orientales, cum de illis in specie mentio facta non sit, vt benè Azor. *to. 1. lib. 10. cap. 30. qn. 1. vers. altera*, quem sequitur Verricell. *ditto tract. tit. 3. quæst. 84.*

Pontifices autem tolerasse Patriarchas Orientales schismaticos, non obstantes quod excauerint Patriarchas Latinos, optime demonstrat Arcudius loco citato, vbi dicit, quod Eugenius Quartus ante vniōnem, Iosephum Patriarcham Constantinopolitanum tanquam verum excepit, & licet post vniōnem Patriarchæ Constantinopolitani relapsi sint in schisma, contra illos Romani Pontifices nihil ediderunt, quia in eo eos ad Concilium Tridentinum inuitarunt: Et Gregorius Decianustertius, vt vniōnem procuraret, ad eos, veluti ad veros Patriarchas, Nuncios misit cum litteris de suscipiendo Calendario.

Nec etiam obstat, quod Extrauagans sit facta in fauorem Catholicorum, quia retorquetur; Nam si respicit fauorem Catholicorum, dum ipsi coram Parocho schismatico contrahunt matrimonium, vtuntur iure suo, vt supra dictum est.

Et notandum est, quod dicit Arcudius loco citato circa Sacramentum Pœnitentie; [Quod vel Parochus Græcus, & Pœnitens vterque est coniunctus cum Romana Ecclesia, & tunc sine dubio rectè sit absolu-

De Inconst. in Fide. To I. Par I.

tio, vel neuter est coniunctus non solum materialiter, sed etiam formaliter, quia, nimirum culpabiliter, & sciens dissentit ab Ecclesia, & tunc nullum est Sacramentum, quia est obstinatus in statu peccati mortalis, & ideo incapax Sacramenti Pœnitentie, vel Parochus Græcus est seiunctus ab Ecclesia, & errat in fide, sed Pœnitens benè sentit, & in hoc casu sunt, qui putant ex Concilio Constantensi Parochos Græcos verè posse absolueri sibi subditos (licet mortaliter peccent administrando Sacramentum) eo ipso quod non sunt tales declarati, & denunciati excommunicati; Nec adempta fuit illis vnquam talis Pœnitentia, sed tolerantur ab Ecclesia, Pœnitens autem non peccat, dum vtitur iure suo, & Confessarium, adit ab Ecclesia tolerantur. *Et in vers. Vel tandem, ibi:* Vel tandem Parochus est Orthodoxus, Pœnitens Schismaticus, & tunc de Pœnitente rursus subdiuisio adhibenda est, vel enim est talis, quod ainit, materialiter tantum, hoc est, qui inuincibiliter errat, & tunc, sicut non peccat errando, ita est capax absolutionis, quam potest obtinere tam à Parocho Orthodoxo, quam à Schismatico ab Ecclesia tolerato. *Et infra:* Vel est formaliter Schismaticus, & tunc ex defectu tam ipsius Confessarii, quamvis rectè sentientis, quam Pœnitentis, nulla fit absolutio; Confessarii quidem, quod non habere potestatem (nisi in articulo mortis) absoluendi peccata referuata in Bulla Cornæ Domini, qualia sunt peccata schismatis, & hæresis; Pœnitentis verò, quia est impossibile etiam in articulo mortis absolui illos, qui ab hæresi, & schismate non recedunt, sed in eam execrandis erroribus firmati, ac pertinaci animo persisterant] Hæc Arcudius.

8 Quinta pœna spiritualis est priuatio Beneficiorum Ecclesiasticorum cap. *Vt commissi*, §. *Primandi de Hæret. in 6. cap. Ad abolenda*, §. *Præterea extr. eodem*, & ibi omnes Canonistæ.

Summi autem Pontifices in pluribus Constitutionibus hoc statuerunt, nempe Nicolaus Tertius, *Nonerit vniuersitati*, Honorius Quartus, *Exhibita*, Alexander Quartus, *Quod super*, Martinus Quintus *Inuicuntas*, quas refert Pegna post *Directorium Inquisit.* & ex nostris tenuerunt Carrer, Simanch. Roias, Decianus, Clar. Pegna relat. per Farinacc. *quæst. 189. num. 79. Garzias de Benefic. par. 11. cap. 10. num. 59. Ricciulli de iure personarum lib. 5. cap. 19. n. 8. latissime Loether. de re benefic. lib. 3. q. 28.*

Ex Theologis autem Suarez, Sanchez, Hurtado, Baldell. Castro-palao, Cardin. de Lugo, & alij quotquot scripserunt in materia fidei.

Cæterum, an priuatio ista ipso iure inducatur, an verò requiratur sententia,
9 quicquid varietur Doctores, vt per Garziam, Ricciullum, & Lottherium locis cit. Sanchez *disso* cap. 26. à num. 5. Barboſa allegat. 57. num. 37. & in d. cap. Abolendam.

Hodie per Constitutionem Pauli Quarti, de qua in Bullario nouo *Constit.* 19. cessat difficultas, quia in ea expressè cautetur, quod Ecclesiastici, qui incidunt in hæresim, & in ea deprehensi, confessi, vel conuicti fuerint, ultra alias poenas, & censuras, sint eo ipso absque aliquo Iuris, vel facti ministerio suis Ordinibus, Cathedralibus, etiam Metropolitaneis, Patriarchalibus, etiam Primatialibus Ecclesiis Cardinalatus honore, cum suis Legationis munere, necnon voce adijta, & passiva, omnique auctoritate, ac Ministerijs, Beneficijs, Officijs Ecclesiasticis penitus, & in totum priuati: Quam Constitutionem refert per extensum Lotther. *d. lib. 3. qn. 23. num. 34. Bolletti. disquisit. Clerical. par. 2. §. 46. à num. 1.*

Et quamuis ista Constitutio loquatur de Episcopis, Archiepiscopis, Patriarchis, Primatis, Cardinalibus etiam Legatis, non autem de Clericis inferioribus.

Nihilominus quoad istos in specie idem Paulus Quartus in Congregatione Sancti Officii *sub die 28. Septembris 1555. decrenit*
10 ipso iure beneficia Hæreticorum etiam inferioris Ordinis vacare; Quod Decretum refertur à Iudiciali. Inquisit. pag. 475. cuius etiam meminit Farinacc. *d. qn. 189. num. 77. qui ad idem adducit Constitutionem Nicolai Tertij, Nouerit Priuilegiat.* quam late ponderat Lottherius loco citato num. 36.

Verum etſi de iure communi in hac quæſtione respondendum eſſet, certè non eſſet diſcendum ab hac opinione tanquam veriori, & communiori, quam ſequitur Sacra Congregatio, & Rota Romana, vt in *decif. bonæ mem. Merlini 178. & decif. 252. num. 4. late P. del Bene par. 1. dub. 102. num. 10.* ubi plures allegat, itaut non ſint atrendendæ diſtinctiones relatæ per D. Card. de Lugo *d. diſp. 23. à nn. 145.* Qui vir eruditiffimus etiam fallitur, dum aſſertit ſponte comparentes poſſe retinere ſua Beneficia, quia non tam illi per ſententiam damnantur vt hæretici, quàm abſoluuntur, & hanc credidit eſſe praxim: Scripſit enim ſummæ tractatum antequam, ad Purpuram eſſet euectus, & coopertus inter Supremos Reipublicæ Chriſtianæ
11 Inquiſitores, licet prælo dederit poſt promotionem ad Cardinalatum: Nam ſponte comparentes verè per ſententiam damnantur tanquam hæretici ad omnes hæreticorum poenas, vt patet ex formula ſententiæ, quæ fertur contra ſponte com-

parentes, de qua per Maſſin. in ſuo *Aſſenſi folio 281.* denum ex benignitate illis condonantur, & ſolis poenitentijs ſalutaribus expediuntur, & propterea per eandem benignitatem reſoluitur vacatio Beneficii, vt dicit Merlin. *d. decif. 252. num. 52.* Quafi Papa tunc conſentiente, ad quem ſpectat hæreticum ſpoliare beneficijs, vt contra Rebuffum, & Eymer. tenet Sanchez *d. cap. 26. nu. 13. P. del Bene d. nb. 104. num. 7.*

EGO autem conſulerem huiusmodi ſponte comparentes, vt diſpenſationem
12 à Sede Apoſtolica obtinerent pro retentione Beneficiorum, & rituli conualidatione ad tollendos ſcrupulos, & ità vidi quandoque meo tempore obſeruari.

Et ideo reiſciende ſunt limitationes adductæ tam à Farinacc. *d. quæſt. 189. nu. 82. quàm à Ricciullo d. cap. 19. num. 20.*

Verumtamen eſt, quod eſt Hæretici ipſo iure remanent Beneficijs priuati,
13 requiritur tamen ſententia declaratoria, delicti, vt priuatio ſuum conſequatur effectum, hoc eſt, vt hæreticus poſſit à ſua poſſeſſione amoueri, cap. *Cum ſecundum leges in ſin. de hæret. in 6. & ibi Canoniſtæ, & cæteri relati à Ricciullo d. cap. 19. nu. 12. & hanc opinionem ſequitur Rota, vt in decif. 707. num. 4. par. 3. Diuerſor. & in diſta decif. 252. num. 4. Merlini, P. del Bene loc. cit. num. 3. verſ. Cæterum.*

Effectus autem huius vacationis ipſo ipſo iure multiplices ſiunt.

14 Nam primò, Beneficium hæretici impetrari poteſt ante ſententiam declaratoriam, Sanchez *d. cap. 26. num. 12. Farinacc. d. qn. 189. nu. 79. Ricciull. d. cap. 19. nu. 12. Rota d. decif. 707. Merlin. d. decif. 252. nu. 5. Lotther. d. cap. 28. num. 37. P. del Bene loc. cit. dub. 103. num. 1.*

Secundus effectus eſt, quod hæreticus poſt hæreſim contractam non poteſt reſignare Beneficium ad fauorem Tertij, eſtſi reſignet, reſignatio nullus eſt momenti, Pariſ. *de Reſignat. d. qn. 3. num. 7. Sanchez d. cap. 26. num. 12. Farinacc. d. quæſt. 189. num. 79. Ricciull. d. cap. 19. num. 15. P. del Bene loc. cit. num. 5.*

Tertius effectus eſt, quod ab ipſa die, qua Clericus beneficiarius incidit in hæreſim non facit amplius fructus Beneficii ſuos, quia titulus remanet reſolutus, Ricciull. *d. cap. 19. num. 14.*

Et propterea tenetur ad eorum reſtitutionem, etiam ante ſententiam declaratoriam, lo: Andr. in cap. *Felici in princip. de penis in 6. Anan. in cap. Fraternitatis de Hæret. Soccinus, Abbas, & alij, quos reſert, & ſequitur Felſinus in cap. Rodolphus, num. 34. de reſcript. Ricciull. loco citato num. 14.*

Sed contrariū, quod ad hunc effe-

ctum, scilicet quod hæreticus teneatur re-
17 stituere fructus Beneficij à die commissi
criminis, requiratur sententia declarato-
ria, voluit Sanchez reprobo Azor. *disso*
cap. 26. num. 10. quem sequitur Farinacc.
d. qu. 189. num. 79. P. del Bene loco citato
num. 11. vers. Negant.

18 Sententia autem declaratoria propter
notorium stylum Sancti Officij non pandi-
endi acta, poterit probari per Testes, vt
voluit Merlinus *d. decis. 178. num. 1. & 3.*
Lotther. *d. cap. 28. num. 48.*

Sed praxis Supremæ, & Vniuersalis In-
quisitionis est, vt dentur acta petentibus,
quando ea tendunt in executionem pœ-
narum à Sancto Officio impositarum, et si
quandoque denegetur copia sententiæ, sit
tamen de ea fides authentica à Notario
dicte Supremæ Inquisitionis.

19 An autem Hæreticus defendatur à Re-
gula de Annali, vel triennali, videndi
sunt relati à Ricciulli. *d. cap. 19. num. 16. & 17.*
Lotther. *d. cap. 28. num. 49.*

20 Beneficia verò, quibus priuantur Hæ-
retici, remanent reueruata Sedi Apostoli-
cæ per Constitutionem B. Pij Quinti, de
qua in Bullario *Constit. 29.* Sanchez *disso*
cap. 26. num. 6. Farinacc. *d. qu. 189. nu. 69.*
vers. quæ in re, P. del Bene *duo. 104. num. 6.*

Ventrigl. *in pravi fori Ecclesiastici to. 2. an-
notat. 2. §. 1. sub num. 8.* Ferrosin. *de con-
fiscat. bonorum allegat. 48. nu. 16.* vbi *nu. 25.*
dicit, dictam Constitutionem B. Pij Quinti
non habere locum in eo, qui abiurauit de
vehementi.

Et propterea cessat hodie quæstio, quæ
tquam noua, & exemplaris disputata,
fuit in Rota de anno 1562. vt in *d. decis. 707.*
par. 3. Dinerform.

An Beneficia Hæreticorum vacent in
Curia ad effectum reservationis; Nam
qualitercunque res se habeat, hodie sem-
per reueruata sunt, vt per Garziam *de Be-
nefic. par. 5. cap. 1. num. 81.* Lotther. *disso*
cap. 28. num. 58.

21 In hac ramen materia, appellatione be-
neficiorum veniunt pensiones, vt latè fir-
manit Rota *decis. 121. par. 3. recent.* Lot-
ther. *disso cap. 28. nu. 82. vers. Nobilissimi.*

Quamuis inherendo iuri communi, res
non careat difficultate, vt patet ex dictis
à Cardinali de Lugo *de virtute fidei Divina*
disp. 24. num. 31.

Sed de hac re inferius, sicuti etiam di-
cemus: An huiusmodi priuatio extenda-
tur ad filios receptatores, defensores, &
factores Hæreticorum.

C A P V T XXI.

ARGVMENTVM.

An iustè puniantur Hæretici pœna mortis. Quando imponatur à Iudicibus
Ecclesiasticis. An à Iure, an à Consuetudine. An Iudices Laici teneantur
statim exequi sententiam Iudicis Ecclesiastici. An detur illis copia senten-
tiæ latæ contra Hæreticos. An in Clericis constitutis in minoribus sola
degradatio verbalis sufficiat. An Clericus contumax si in fortijs Curia
deuenerit, possit absque alia degradatione puniri. Præseruantur Inquisito-
res, & Episcopi ab Irregularitate per traditionem Hæretici Brachio seculari.
Quid in Hæretico pœnitente.

S V M M A R I V M.

- 1 Hæretici an capitali pœna iustè puniantur ab Ecclesia.
- 2 Potestas Ecclesie puniendi hæreticos pœna capitali unde pronunciat.
- 3 Delictum nullum graviori hæresi, & de ratione. Hæresis igne, & ferro ressecanda.
- 4 Hæresis capitali pœna per Principes seculares puniuntur.
- 5 Index Ecclesiasticus quando, & quomodo imponat hæreticis pœnam capitalem.
- 6 Index laicus qua pœna punire debeat hæreticos relictos Brachio seculari.
- 7 Pœna ignis contra hæreticos an sit introducta De Inconst. in Fide, To. I. Par. L.

ex sola consuetudine.

- 8 Et quomodo sit introducta, & ab Ecclesia recepta.
  - 9 Index laicus an possit differre executionem sententiæ latæ per Iudicem Ecclesiasticum contra hæreticos.
  - 10 Et quantum illam morari possit.
  - 11 Index laicus censens morti tradere hæreticum Brachio seculari relictum, quomodo ad id compelli possit.
  - 12 Index laicus denegans Brachium pro executione sententiæ contra hæreticum est ipso iure excommunicatus.
- Quid si in excommunicatione per annum per-
stiterit.

- 17 *Index laicus quando dicatur sanctor hęre-
ticorum.*
- 18 *Index laicus an possit sub aliquo prætenu dif-
ferre executionem sententię late per Indi-
cem Ecclesiasticum.*
Quid si velit videre alia, & processus.
- 19 *Index secularis an teneatur exequi sententiam
Inquisitoris contra hęreticum absque eo,
quod videat alia, processus, vel copiam
sententię, & num. 17. & de ratione nu. 19.*
- 20 *Quid in suspectis de hęresi.*
- 21 *Dux Sabaudie laudatur.*
- 22 *Forma tradendi hęreticum Brachio seculari.*
- 23 *Index secularis an, & quando sub prætenu
iniustitię retardare possit executionem sen-
tentię Inquisitoris contra hęreticum.*
*Index secularis an, quando, & quomodo augere
possit pœnam hęreticis impositam ab Inqui-
sitoribus.*
- 24 *Pœna mortis habet locum contra hęreticos,
sine laicos, sine clericos.*
- 25 *Clericus hęreticus Brachio seculari tradendus,
an debeat degradari.*
- 26 *Degradatio qualis requiratur in Clerico hęre-
tico tradendo Curis seculari.*
- 27 *Degradationis verbalis effectus, & an ea suf-
ficiat pro Clerico in minoribus Ordinibus
constituto, & tradendo Curis seculari.*
- 28 *Degradatio actualis an, & quando requira-
tur, ut Clericus puniri possit à Iudice laico.*
- 29 *Traditio Clerici Curis seculari est effectus de-
gradationis verbalis.*
- 30 *Degradatio verbalis an hodie sit in usu quoad
Clericos in minoribus Ordinibus consti-
tutos.*
- 31 *Degradatio verbalis an imponatur Clericis
constitutis in Sacris Ordinibus qui damnantur
ad perpetuos carceres, vel ad perpetuos
triremes etiam secundum praxim Supremę,
& num. 30.*
- 32 *Sacerdos damnatus ad triremes etiam ad tem-
pus, quando actualiter degradandus.*
- 33 *Clericus contumax quando damnatur ob hę-
resim, & relaxatur Curis seculari, degra-
datur solum verbaliter.*
- 34 *Clericus condemnatus de hęresi in contuma-
ciam si in fortiji Curie deuenierit an per Iu-
dicem secularem puniri possit absque alia
degradatione.*
- 35 *Inquisitor, vel Episcopus nullam incurrunt
irregularitatem per traditionem hęreticis
Brachio seculari, & de ratione.*
- 36 *Intercessio pro hęretico tradendo Brachio secu-
lari non omittenda, & de ratione.*
- 37 *Episcopus unus solus sufficit ad degradandum
hęreticum.*
- 38 *Consumatio sententię contra hęreticum con-
tumacem quomodo fiat per traditionem sta-
tue, seu imaginis Curie seculari, ut com-
buratur.*
- 39 *Pœna extinguitur morte delinquentis.*
- 40 *Quid in crimine lese maiestatis Diuina, &
humana.*

*Hęreticus mortuus exhumandus, ut eius ossa
igni adiudicentur.*

*Processus contra hęreticum mortuum quando,
& quomodo fiat.*

- 38 *Hęreticus penitens post abiuratum hęresim
de formali puniatur perpetuo carcere.*

- 39 *Carcer perpetuus hęretici penitentis qualis
esse debeat.*

- 40 *Inquisitor assignans reo penitenti carcerem, in
quo intra paucos dies pereat efficitur irre-
gularis.*

- 41 *Hęreticus penitens an, & quando possit dam-
nari ad durum carcerem, & num. seq.*

- 42 *Carcer durus quis dicatur.*

- 43 *Hęreticus damnatus ad perpetuum carcerem,
an, & quando possit liberari.*

- 44 *Et quomodo praeficitur in Hispania.*

- 45 *Mulier nupta quomodo damnanda ad perpe-
tuum carcerem.*

- 46 *Inquisitor an, & quando remittere possit pœ-
nam perpetui carceris.*

- 47 *Hęreticus formosus penitens damnatur ad ge-
standum habitellum.*

Habitellus badius penitentis.

*Habitellus vocari quomodo solcat apud His-
panos.*

- 48 *Hęreticus penitens antiquitus sacco indue-
batur.*

- 49 *Habitellus gestandus per hęreticum peniten-
tem super alias vestes, & de ratione.*

- 50 *Habitellus mortuo penitente an, & quomodo
suspendi debeat in Ecclesia Parochiali, vel
Cathedrali.*

- 51 *Habitellus an sit imponendus suspectis vehe-
menter de hęresi.*

- 52 *Hęreticus penitens in loco perpetui carceris
condemnari possit ad triremes perpetuos,
vel ad tempus, & num. seq.*

- 53 *Hęretici antiquitus multabantur exilio.
Suspecti hęresis quomodo puniantur.*

- 54 *Confessarius an, quando, & quomodo conceli
debeat hęretico carcerato in Sancto Officio,
& cum qua instructione.*

- 55 *Confessarius, que teneatur reuelare Inquisito-
ri, vel nou de auditu ab hęretico carcerato
in Sancto Officio.*

Et quando, & à quibus possit eum absoluer.

Quid tempore subleji.

*Hęretici carcerati durante causa non admit-
tuntur ad audiendam Missam, nec ad Sa-
cramenta.*

TRANSEAMVS modò ad pœnas
temporales, quibus Inconstantes
in fide puniuntur.

- 1 *Et prima est pœna capitalis, qua iussu
puniuntur ab Ecclesia Hęretici, ut docent
contra Nouatores omnes Controuersistę,
& præfictus Card. Bellarminus lib. 3. de
Laicis cap. 21. & 22. Valentia de fide disp. 1.
qu. 11. punc. 3. Becan. in Summa Theolog.
Scholasti. cap. 14. qu. 6. per m. Alphonsus
de Castro de iusta Hęret. punit. cap. 9. lib. 1.*

et cap. 12. lib. 2. Suarez de fide disput. 23. sect. 1. numer. 2. ex nostris Couuar. lib. 2. Variar. cap. 14. num. 10. Simanch. de Cathol. tit. 46. num. 44. plures citati à Farinaccio qu. 189. §. 1. Carena pluribus in locis sue praxi, & præsertim par. 3. tit. 13. num. 5. P. del Bene par. 1. dubit. 157. & 148.

- 2 Et hanc potestatem esse in Ecclesia, non solum probari per Extraiugantem *Vnam Sanctam, de Maiorit. & obedienc. & in cap. Ad Apostolicam, de senten. & re iudic. in 6. & in cap. 1. de homicid. in 6. sed pluribus Sacræ Scripturæ locis certum est, nempe Deuteronom. 13. 17. & 18. 3. Regum. cap. 18. & 4. Regum 10. & 23.*

Et suadet ipsa ratio, quia Respublica, habet potestatem puniendi subditos pœna condigna iuxta delicti gravitatem, sed nullum gravius delictum est hæresi propter nocumentum, quod affert Reipublicæ Christianæ, & ideo igne, & ferro rescandum, vt in cap. Rescanda 24. qu. 3. Innoc. Epist. 25. D. Thomas 2. 2. qu. 11. artic. 3. & ibi Bannes, & Gregorius de Valentia, Suarez d. diff. 23. sect. 1. num. 5. Card. de Lugo disp. 24. sect. 2. num. 36. ex nostris Farinacc. d. qu. 189. num. 4.

- 4 Ac propterea etiam Principes seculares eandem pœnam Hæreticis imposuerunt, vt in l. Quicumque, & in l. Ariani, C. de hæreticis l. Vbi cumque, l. sequens. l. Manichæi, C. eodem, Farinacc. dista qu. 189. num. 3. Card. de Lugo loco citato.

- Hæc autem pœna tunc imponitur à Iudicibus Ecclesiasticis, quando Hæretici impœnitentes, seu relapsi relinquuntur Brachio seculari, vt ab eis puniantur, ad Text. in cap. Ad abolendam, §. præterea, in illis verbis, *Secularis relinquatur arbitrio Potestatis animaduersione debita puniendus*. Et in §. Laici, ibi, *Secularis Iudicis arbitrio relinquatur, debitam recepturus pro qualitate facinoris ultionem* — extra de Hæreticis, & ibi omnes Canonistæ. Ad idem est Text. in cap. Excommunicamus il primo §. damnati, & in cap. Excommunicamus il secundo Extran. eodem cap. Nouimus de verbor. significat.

Patet etiam ex Constitutione Innocentii Tertii, *Nouerit Vniuersitas*; & Nicolai Tertii, *Nouerit Vniuersitas* registr. à Pegna post Director. Farinacc. qu. 189. num. 6.

- Debent ergo Iudices laici postquam Hæretici fuerint relicti Brachio seculari, eos punire non solum pœna mortis, sed ignis, quam pœnam ignis antiquam esse in Ecclesia ostendit D. Gregorius lib. 1. Dialog. cap. 4. & notant omnes Doctores in cap. Ad abolendam de Hæreticis, P. del Bene par. 1. dub. 162. petit. 5. num. 25.

- Et licet Villadiego in trañ. de hæreticis quest. 15. putauerit, pœnam ignis nullo iure scripto, sed sola consuetudine introductam esse, quod multis relatis tenet

etiam Carena in prax. par. 2. tit. 13. nu. 6.

- Isti tamen Doctores non aduerterunt ad Constitutionem Friderici Imperatoris *Inconstitum*, qua eacur expressè, vt Hæretici impœnitentes viui comburantur, quam Constitutionem fuisse acceptatam ab Ecclesia, dicit Suarez dista diff. 23. sect. 2. num. 4. Et vsu, & consuetudine fuisse receptam dicunt omnes Doctores, quos longa serie ennumerat Farinacc. d. qu. 189. num. 4. P. del Bene loco cit. nu. 27.

- Statimque, & indilate debent Iudicibus Ecclesiasticis sententiam contra Hæreticum latam exequi, vt mandat Bonificus Octauus in cap. Inquisitionis, §. Prohibemus, de hæret. in 6. vbi Glossa declarat, *ideò sine mora*.

- Sed hæc mora potest extendi ad quinque, vel sex dies, vt ex Constitutione Innocentii Quarti, & Innocentii Octauii permissum est, de quibus per Pegnam par. 3. Director. com. 35.

- Vel iuxta consuetudinem Prouinciæ, vt dicit ibidem Pegna, Farinacc. quest. 186. num. 162.

- In tantum quod, si Index laicus noller, Hæreticum Brachio seculari relaxatum, morti tradere, possit compelli ad id exequendum per censuras Ecclesiasticas, & per prinationem officij, Campegg. ad Zanchin. cap. 8. littera A. Pegna d. com. 85. Et super hoc adsunt Constitutiones Alexandri Quarti *Ad audientiam*, & Innocentii Octauii *Dilectis filiis*, registr. à Pegna post Director. Farinacc. qu. 180. num. 163.

- Imò Indices laici requisiti ab Inquisitoribus, siue Iudicibus Ecclesiasticis, eorum Brachium præstare, si denegauerint illud, sunt ipso iure excommunicati, & si in excommunicatione per annum persisteant, vt Hæretici condemnari possunt, cap. vt Inquisitionis, §. si de hæret. in 6, & ibi Gloss. l. ocat. Campegg. Decian. de Grassijs à Farinacc. relar. loco cit. num. 164.

- 13 Reputantur enim isto casu Hæreticorum fautores, vt dicit idem de Grassijs lib. 4. decis. cap. 18. num. 22. Farinacc. num. 163, & 164.

- 14 Nec possunt differre aliquo sub prætextu exequi sententiam Indicis Ecclesiastici contra Hæreticum latam, verbi gratia, quia volunt videre acta, vel processum. Nam quicquid sit in alijs delictis Ecclesiasticis, vel mixti fori, super quo videndus est Molinus de Brachio seculari cap. 9. & 10. Cammarata respons. decis. 15. num. 56. to. 1. Fermosin. in cap. Cum nou ab Homine 10. de Iudicis, qu. 34. à num. 12.

- In delicto Hæresis hodie absque controuersia Iudices seculares tenentur exequi sententiam Inquisitorum, absque quod videant acta, vel processum, vel illis tradatur copia sententiæ, vt reprobat

Bartoli doctrina in *l. Magistratibus* num. 4. ff. de iurisdictione omnium Iudicum, Alciati, & aliorum, qui Bartolum sequuntur, voluit Panormitanum in cap. 1. num. 11. de officio Ordinarii, & ibi Innocentium Simanch. de Cathol. cap. 16. num. 3. Diaz in prax. crimin. cap. 141. vbi Salzedo, Berous in cap. Atsi Clerici n. 79. de Indicijs, Pops. in prax. de heret. num. 35. Clar. §. fin. qu. 96. Afflict. in prax. Constitut. Regni Sicilia, in verb. Gladij, Alphonsus de Castro de iusta Hæretic. punit. lib. 1. cap. 23. Villad. de Hæret. qu. 19. Roias singul. 107. & de Hæret. 2. par. qu. 50. Rebuff. ad leges Regni 2. fo. tit. de litteris requisit. n. 20. Gamm. decis. 207. Scapp. de iure non scripto lib. 6. cap. 132. Et falsam Bartoli sententiam dixit Aretinus in cap. Atsi Clerici, §. de Adulter. extr. de Iulie.

- 16 Fermosinus post hæc scripta visus in cap. Atsi Clerici qu. 14 per tot. de Indicijs, vbi amplius in causis suspectorum de Hæresis: & in cap. Cum non ab homine 10. qu. 34. n. 5. eodem tit. Rodoc. in Addit. ad Donat. Anton. de Marin. cap. 204. num. 1.

Et hanc questionem Pontificia Bonifacii Octavi Constitutione terminatam esse dixit Lucerna Inquisitorum ver. Excutio, Pegna par. 3. comm. 75. Et difficultatem superatam esse ex rescripto Alexandri Quarti, & Innocentij Octavi, ex eodem Pegna testatur Farinacc. qui alios refert in d. q. 186. 165. & prius qu. 97. n. 202. & expressè hoc canetur in Constitutione Leonis Decimi 47. §. 3. de qua Scortia Ebst. 58. Theorem. 160. Græf. de effect. Cler. effect. 1. num. 329. Tapia in probem. Constitut. post Mundi machinam num. 35. San-felicius decis. 239. Thot. in Compend. par. 3. sect. 2. vers. Panna, quem sit, Molinus de Brachio seculari cap. 8. per tot. vbi & rationes, & argumenta Bartoli, & Alciati duxit.

Et propterea cum de anno 1598. Ministri Serenissimi Ducis Sabandiz nolent exequi sententiam laram per Inquisitorem Taurini contra quandam Baptistam Olineri, nisi prius viderent processum, rescriptum fuit à Suprema, & Vniuersali Inquisitione Nuncio Apostolico apud Ducem Sabandiz commoranti.

- 18 La pretensione di cosesti Ministri è mera vanità, e senza fondamento, ne vi è principio di difficoltà, essendosi le Bolle, e Costituzioni Apostoliche ebarissime, come attestano i Dottori.

Quibus auditis Dux pro sui pietate mandauit, vt absque visione processus exequerentur sententiam. Et eius pietas laudata est à Sacra Congregatione per litteras datas die 7. Martij 1598.

- DIXI, nec etiam dari copiam sententiæ, quia cum, antequam reus ab Inquisitoribus tradatur Curie seculari, legatur illius sententia cum interuentu Iudicis laici, vel

saltem Fiscalis Curie secularis, qui reum recipiunt, iuxta Text. in cap. Nouimus in fia. in illis verbis: seculari Potestate presente, de verb. significat. Satis dicuntur informati de meritis cause rei, vnde frustra ab eis petitur copia sententiæ, & sic semper obferuatum, San-felicius diffia decis. 239. num. 10.

Scio tamen aliquando copiam simplicem sententiæ fuisse traditam Gubernatori Vrbs.

Nec sub prætextu, quod sententia Inquisitoris sit iniusta, debet Iudex secularis 20 retardare illius executionem, vt reprobis contrarijs defendit Simanch. d. tit. 36. Farinacc. quest. 97. num. 108. & quest. 186. num. 167.

Si autem Iudex secularis esset Consultor Sancti Officij, & dubitaret de iustitia sententiæ laxe ab Inquisitore, & Ordinario, crederem posse differre illius executionem, & consulere Supremam, & Vniuersalem Inquisitionem, vel Summum Pontificem: & hoc potest accidere Mediolani, vbi vnus ex Senatoribus semper est Consultor Sancti Officij.

Sed an poenæ in crimine hæresis per Principes seculares, vel per secularia Statuta augeri possint, examinatur à Pegna in Direct. par. 3. quest. 86. comm. 135. fol. 639. vers. de Principibus, qui affirmatiuum tenet opinionem, & commendat eos Principes, qui huiusmodi Statuta in Hæreticos promulgarunt; quia non est intrinsecere se in iudicio, & cognitio hæresis, vel Apostasie à fide, sed potius augere iurisdictionem Ecclesiæ, Castro-palao tom. 1. tract. 4. disp. 8. pun. 14. num. 4. Et quando augmentum est cum sua proportionem factum non mutat speciem; ideoque non potest dici, quod duplici poenâ quis puniatur, itavt per illius adiectionem non mutetur forma, neque alteretur substantia poenæ prius impositæ; nam cum tale augmentum non ad nouam poenam tangens sit factum, & per modum superioritatis; sed in adiutorium, & ad corroboracionem iam ab Inquisitoribus impositæ, noua non erit poenâ, sed eadem prima, & continuata poenæ impositio, dum omne augmentum semper sequitur naturam ipsius rei, cui adiungitur, Castill. lib. 5. contr. 155. num. 10. vbi plures, ac passim. Ergo licitum est Iudicibus secularibus tales poenas in auxilium Ecclesiæ augere, argum. Text. in can. Si in adiutorium 7. dist. 10. Gloss. in Clem. ne Romani, 2. vers. Tollit, de election. Secus autem esset quando alteratur poenâ per Canones præscripta Hæreticis, Sess. de inhibiti, cap. 30. num. 9. & hanc Poenæ opinionem sequuntur quamplures Doctores, Farinacc. de hæres. qu. 186. n. 157. Decian. tract. crimin. lib. 5. cap. 25. num. 2. vers. Sed &

Canonistarum, & num. 20. Carret. tract. de heret. num. 64. P. del Bene de Immunit. to. 1. cap. 8. dub. 26. sect. 1. num. 5. Fermosin. ad cap. 10. f. m. qu. 54. num. 5. qui tamen intelligit hoc procedere ex dispositione Pontificia, Castro-palao to. 1. tract. 4. dispus. 8. pun. 14. num. 4. Passarin. in cap. Vt inquisitionis, num. 25. de heret. in 6. Cui opinioni nonnullis Summis Pontificibus adhiisse noui, nempe Clementem Septimum approbando Statutum Brixien. & Paulum Quintum illud Cuiusdam Lucen. in quo huiusmodi poenae auctae sunt; vt de primo restatur Pegna in Director. fol. 689. vers. quod initio nascentis: & de secundo extr libene datum sub die 12. Octobris 1606. & directum Reipubl. Lucensi. Sed Constitutio Clementis Septimi non tractat de augmento poenarum impositarum ab Episcopo, vel Inquisitore haereticis; sed tantummodo laudat Magistratum Ciuitatis Brixiae de diligentis per Statutum factis pro inueniendis, & capiendis Haereticis Lutheranis, ad effectum illos consignandi Episcopo, vel Inquisitori, ab eisque Canonici poenis puniendi.

VERVM in hac quaestione pace doctissimi Viri Pegnae, videtur mihi distinguendas esse species Haereticorum, & poenarum quibus ipsi multari soleat, vt particulariter dignoscatur quatenam poena à ludicibus secularibus augeri possit.

Alij igitur sunt Haeretici impuniti, res, & relapsi, qui relaxantur foro seculari, vt imponatur illis poena vltimi supplicij, & ignis, iuxta Constitutiones Theodosij, & Valentis, Text. in l. Arias, & l. Quicumque, §. cor. C. de heret. & Federici Imperatoris: quae Constitutiones robur accipiunt ex approbatione Summorum Pontificum Innocentij Quarti, Alexandri Quarti, & Clementis Septimi, qui per eorum extrauagantes impressas post Directorium, mandarunt dictam Constitutionem Federici, & alias quasdam leges seruari, Farin. conf. 118. num. 13. to. 2. imò illam registrandam esse iniunxerunt in Statutis Principum secularium sub poena excommunicationis, vt videre est in mea responsione ad mendacem Historiam de Inquisitione Veneta per Fr. Paulum Seruitam typis editam, *Risposta contro l'istoria di F. Paolo fol. 17. vers. fra queste Costituzioni*, cumque igitur hac poena vltimi supplicij, & ignis non possit augeri, non est de illa disputandum.

His accedunt Haeretici negatiui, si fuerint condemnati, & conuicti iuxta probationes requisitas à Rot. decess. 875. de heret. in antiqu. qui per Constitutiones Apostolicas pro prima vice debent tradi Curiae seculari.

Prout sunt illi, qui cum non sint Saecr-

dotes temerarie, & sacrilegè ausi sunt celebrare Missam, iuxta Constitutionem Clementis Octauij, & qui modo furantur sacras Hostias, vt illis vntur ad sortilegiu componenda, iuxta Constitutionem Innocentij Vndecimi, hodie regnantis.

Alij sunt Haeretici poenitentes, qui facta abiuratione de formali damnantur ad carceres perpetuos, quibus alia poena imponi non potest per Principes seculares; quia semper remanent sub iudicio Ecclesiae, & ferè nunquam liberantur à carceribus Sancti Officij, & si liberarentur, & ex pietate Sancti Tribunalis non esset imposita poena confiscationis bonorum non exinde à Principe seculari poterit illa, tunc imponi: nam in praedictum Summi Pontificis, & Tribunalis Sanctiss. Inquisitionis Principes seculares super confiscatione bonorum Haeretici etiam laici, & super eorum applicatione nullatenus possunt statuta condere, & statuentes possunt puniri tanquam impediētes iurisdictionem Sancti Officij, Text. in cap. Statutum, il primo, de heret. in 6. ibique Glos. & Doctores, Paris. consil. 2. num. 204. & 139. lib. 4. Farinacc. conf. 117. num. 8. to. 2. & latè Carolus Sincerus Fiscalis Sancti Officij inter consil. Farin. d. so. 2. consil. 118. per tot. vbi eleganter cum quidam Iudeus factus Christianus iterum iudaizasset in Terra Scandiani, & fuisset conuictus de iudaismo, & damnatus ab Inquisitore Regien. in contumaciam in poenam vltimi supplicij, & confiscationis bonorum, Marchio Scandiani praetendebat sibi applicari bona confiscata; prout curauit ostendere ex rationibus adductis in quadam allegatione anonima ad Sacram Congregationem transmissa; cui tamen per nulla, & valida argumenta responderet idem Carolus Sincerus, & probat nullum ius competere Principi laico in confiscatione bonorum Haeretici, sed omnia bona applicari Sancto Officio, nisi per Sedem Apostolicam sit indultum eidem Principi, vel Fisco seculari, vt aliquam portionem capiat de bonis confiscatis; vt de indulto concessio Duci Sabaudiae restatur idem Sincerus, & nisi consuetudo sit à Sede Apostolica approbata; & ideo quamuis iura ciuilia disponant circa confiscationem bonorum Haeretici, si tamen non sint approbata à Summis Pontificibus, iura praedicta obseruari non debent; prout praedicti Doctores concludunt, & latè in cap. sequen. à num. 163.

Alij sunt tantummodo suspecti de haeresi, qui post abiurationem de leui, vel etiam de vehemēti incorporantur Ecclesiae, & damnantur ad tempus in aliquam poenam extraordinariam; vt sunt Polygami, Blasphemi, Sollicitantes in-

Confessione, Sortilegi, & similes alij primum, & istis si sint laici credentem posse, augeri poenam; videlicet reo damnato ad carceres per quinquennium, possit augeri poena ad decennium, & damnato ad decennium dari possit augmentum ad maius tempus; prout idem est dicendum de damnato ad exilium, & ad Trimes ad tempus, quod possit in longius protrahi, & augeri; quæ tamen veniunt intelligenda, dummodo in sententia Inquisitoris non sit adiecta clausula, & ultra arbitrio, nam tunc Index secularis non posset ad augmentum poenæ devenire, nisi prius requisito, & nolente Inquisitore uti dicto arbitrio.

Ex his omnibus iam dictis potest formari regula, & conclusio generalis, quod illæ poenæ, quæ sunt certæ, & invariabiles determinatæ per sacros Canones nequeant per leges seculares augeri: illæ verò, quæ sunt arbitrarie possunt ad tale augmentum admitti in adiutorium Ecclesiæ, sed cum moderamine congruæ proportionis, ut in principio dictum est: Ceteroquin si poenæ substantia alteretur, tunc non poterit dici augmentum, sed mutatio, siue nova poena. Et ideo non potui approbare editum Ducis Sabaudie, qui pro simplici Sortilegio, quod vocat *Incarnio*, damnauit reum in poenam mortis: hoc enim non est augere poenam, sed nonam imponere; & durum quidem est, ut suspectus de hæresi, & incorporatus Ecclesiæ, pleatur poena vltimi supplicij. Quapropter in hoc iudicio hæresis debent Iudices seculares cautè procedere, ne incidant in censuras: ideoque Paulus Quintus in prædicto suo Diplomate dato Magistratui Lucensi damnauit quædam edicta ab ipso Magistratu contra Hæreticos promulgata.

An autem sustineatur Editum à Principe D. Petro hodiè Rege Lusitanie promulgatum, ut qui sunt condemnati ab Inquisitoribus, & publicè abiurant, & exeunt, ut dicunt ipsi, *nell'atto di fede*, debeant exulari à Regno, nec reuerti sub poena vltimi supplicij, & confiscationis bonorum: pender hodiè hæc questio in Sacra Congregatione Sancti Officij, & super ea expectatur oraculum Sanctiss. Domini Nostri Innocentij Vndecimi.

- 21 Et hæc poena inortis habet locum, siue Hæretici sint laici, siue Clerici, ut est Text. in cap. *Ad Abolendum*, §. *Præterea*, de *Hæret.* & ibi Gloss. & exteri Canonistæ ad idem Text. in cap. *Excommunicatus*, il primo, §. *Damnati extra eod.* & in cap. *Novimus*, & ibi Gloss. & communiter Doctores de verb. significat. Extantque consuetudines Summorum Pontificum Innocentij, & Nicolai Tertij, de quibus per Farinac. qui alios citat d. qu. 189. num. 6.

- 22 Debet tamen Clericus prius degradari, ut per allegatos Textus, & Constitutiones dicit Farinac. *diffa qu.* 189. num. 12. addo Sanctarell. de *Hæret.* cap. 26. dub. 1. num. 1. Bellett. *disquisit. Clerical.* par. 1. §. 10. sub num. 6. P. del Bene d. dub. 162. petit. 3.

Et quidem reali, & actuali degradatione, si Clericus Hæreticus fuerit in sacris Ordinibus constitutus: si autem in minoribus, sola verbalis degradatione, Locat. verb. *Degradatio*, nu. 5. Repertor. eodem verb. vers. *Degradatio autem*, Farinac. d. qu. 189. num. 17. Sanctarell. loc. cit. nu. 2. P. del Bene loco cit. num. 5.

Sed post hæc scripta, cum casus accidisset in Suprema, & Vniuersali Inquisitione. P. de Præzis Commissarius eiusdem Sacra Congregationis proposuit difficultatem, An sola degradatio verbalis sufficeret in Clerico in Minoribus constituto, qui non promotus ad Sacerdotium celebraret, & propterea tradendus erat Curie seculari. Fundabat difficultatem, quia degradatio verbalis non priuat Clericum neque privilegio Canonis, neque fori, nec dat aliquam Iudici seculari in illum iurisdictionem, cap. *Diffinitum*, §. 1. cap. *Cum non ab homine*, de *Iudic.* cap. *Ad audientiam*, de *crimine falsi*, Menoch. de *Arbitrarijs* lib. 2. cap. 415. Siluester. verb. *Degradatio*, il primo, num. 9. Pegna *comm.* 49. vers. *Postremo*, cum alijs per Grass. de *effec. Cler.* effec. 1. nu. 824. addo Ambrosin de *Inmunis.* Ecclesiast. cap. 17. num. 35. vers. *Degradatus*, Carthar. de *execut. capto Bannito* num. 286. Scaccia de *Iudicij* par. 1. cap. 11. num. 76. cum alijs per Sanctarell. de *Hæres.* cap. 26. dub. 1. num. 6. Bellett. *disquisit. Clerical.* par. 1. §. 10. nu. 1. Ciardin. *Controvers. forens.* cap. 207. num. 22.

Sed fuit responsum, quod hæc conclusio procedit, quando in degradatione verbalis terminatur poena, sed quando vltius progreditur sententia, & dicitur in ea, quod Clericus in Minoribus constitutus degradetur verbaliter, & tradatur Curie seculari, perinde est, acsi actualiter degradetur, & propterea sic degradatus efficitur de foro seculari, & potest puniri à Iudice laico absque vlla actuali degradatione: sic Pegna d. *comm.* 49. vers. *Præterea dicendum*; Cartharius loco cit. qui licet dicat, melius esse, ut prius talis Clericus actualiter degradetur, hoc non obseruatur in practica, vt notat Farinac. de *Hæresi* qu. 189. num. 17. & ita vidi pluries obseruatum in his Celebrantibus tamenmodò ad Ordines Minores promotis.

- 26 Et traditio Curie seculari est executio degradationis verbalis, ut post Borgas de *Irregularis.* tenet de Grassis loco cit. nu. 824. in fin.

Imò si esset vera opinio Couarr. in cap. *Quia nos*,

Quia nos, num. 4. de Testam. hodie degradat²⁷ ionem verbalem non esse in usu quoad Clericos in minoribus constitutos, quem sequitur Alter. de Censur. m. 2. de suspens. disp. 2. cap. 8. versic. Quod pluribus, in fine, effemus extra difficultatem.

Sed valde dubito, quia in Rituali Romano adest formula distæ degradationis²⁸ verbalis, quæ imponitur etiam illis Clericis in sacris Ordinibus constitutis, qui damnantur vel ad perpetuos carceres, vel ad Trieremes perpetuos, Locat. ver. Clericus num. 4. & in verb. Degradatio num. 3. Pegna par. 3. comm. 46. num. 202. Farinacc. dista par. 189. num. 16. ubi quod ex consuetudine Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis non actualiter, sed verbaliter tantum degradantur: plures refert Ciarlin. disto cap. 207. num. 54. & vltra ad eodem adductos latè Fermosin. allegat. 51. à num. 6. cum seqq.

Scio tamen nonnullos Sacerdotes ad Trieremes damnatos etiam ad tempus²⁹ actualiter degradatos ad terrorem aliorum; sed hoc obseruatum fuit, quando in Italia vigeabant Hæreses, nempe de anno 1552. & 1553. tempora enim illa hunc terrorem exigebant.

At successibus temporibus hæc degradatio actualis in condemnatis ad carceres,³⁰ vel ad Trieremes in perpetuum recessit ab Aula, ideo sanctæ mem. Paulus Quintus die 26. Iulij 1613. dixit, non esse in usu, quod reus actualiter degradetur, etiam si agatur de damnato ad triremes in perpetuum, sed tantum quando relaxatur Brachio seculari, & tunc etiam quando reus est præsens. Nam si Clericus damnatur in contumaciam, & relaxetur Curie seculari, degradatur solum verbaliter, Pegna par. 3. comm. 49. Decian. in prax. lib. 5. cap. 38. num. 22. Farinacc. d. qu. 189. num. 20. videre est P. del Bene loco cit. qui plura in hac materia.

An autem si Clericus contumax post sententiam in fortis Curie deuenierit,³¹ possit absque alia degradatione à Iudice seculari puniri, affirmatiuam tenet Pegna par. 1. comm. 49. §. Præterea dico, Carthar. de executione sceler. capto Bannito cap. 1. m. 283. Sanctarell. d. cap. 26. dub. 1. m. 6. qui subiungit, fatius esse, si prius actualiter degradetur, & Iudex secularis petat à Prelato Ecclesiastico, ut eum degradet, Angel. de Castro inter conf. crimin. diuers. conf. 37. to. 2. Farinacc. qu. 8. num. 109.

Nec ob talem traditionem Curie seculari Episcopi, vel Inquisitores aliquam in³² currunt irregularitatem, tum quia misericorditer orant pro relaxato, ne morti tradatur, iuxta dispositionem Textus in cap. reos 24. qu. 5. & in cap. Noimus, §. 1. de verb. sig. nific. & ibi Cardin. Farinacc. post De Inconst. in Fide. To I. Par. I.

alios d. qu. 189. num. 9. Sanctarell. d. cap. 26. dub. 1. num. 7. P. del Bene d. dub. 162. pcut. 4. num. 1.

Tum quia vigore litterarum Apostolicarum Inquisitores præferuantur à tali irregularitate, quamuis non orantur pro relaxato, de mortu traderetur, vt ex Bullis Pauli Quarti, & Pij Quinti, de quibus per Pegnam inter litteras Apostolicas, Farinacc. & Sanctarell. loc. cit. Fermosin. cap. Nuper, de Bigamis à num. 85.

Non tamen est omitienda talis intercessio, quamuis nihil operetur, quia sic³³ semper seruatum fuit ab Ecclesia, Farin. d. qu. 189. num. 10. Bellert. disquis. Clerical. loco superius cit. num. 2.

In degradatione seruandum est, quod statuitur in cap. 1. de heret. m. 6. nempe quod³⁴ vnus solus Episcopus est sufficiens ad degradandum, Pegna par. 3. comment. 45. Simanch. de Cathol. tit. 46. num. 69.

Sciendum est tandem, quod quando relaxatur Brachio seculari Hæreticus contumax, sententia confirmatur in imagine,³⁵ seu statua illius, cum inscriptione nominis, cognominis, & patriæ: quæ statua, seu imago traditur Curie seculari, vt comburatur, Pegna d. comm. 49. num. 216. vers. Contra verò, Scaccia de Iudic. cap. 98. m. 4. Simanch. de Cathol. tit. 2. m. 8. & in Enchirid. tit. 45. num. 4. cum alijs per Sanctarell. loco cit. num. 12. sicuti dum hæc transcribitur, em praticatur fuit in Vrbe contra Franciscum Iosephum Burrum Mediolanensem, tanquam Hæresiarcham in contumaciam damnatum, qui ramen postea deuenit in fortis Curie, & vt premitens publicè in Ecclesia Sanctæ Mariæ supra Minervam, abiurauit de formali, & damnatus est ad perpetuos carceres, in quibus adhuc reperitur.

Et licet pœna delinquentis morte extingatur, l. Defuncto, ff. de publ. Iudic. Medicei in tract. Mors omnia soluit, 2. par. concl. 2. in princip. & conclus. 27. num. 76. & conf. 32. num. 86. Peregrin. de Iure Fisci lib. 4. tit. 5. in princip. cum alijs per Sanctarell. loco citato num. 12. vers. Obijcies.

Hæc tamen conclusio non habet locum in crimine læsæ Maiestatis Diuinæ, & humanæ, Pegna par. 3. comm. 92. vers. In crimine tamen, Peregrin. loco cit. Gigas de crimine læsæ Maiestatis lib. 1. tit. Quæstio in crimine læsæ Maiestatis qu. 20. m. 3. Simanch. & alij per Sanctarell. loco cit.

Et propterea in crimine hæresis proceditur contra Hæreticos mortuos, eorumque ossa exhumantur, & igni adiudicantur; vt me vidente, anno Iubilij 1625. exhumata fuerunt ossa impij Hæresiarchæ Archiepiscopi Spalaten. qui licet benignè ab Ecclesia receptus post eius apostasiam à fide, adhuc tamen in hæresibus per-

stebat, & pendente processu mortuus, damnatus fuit post mortem, & ut dixi, ossa eius exhumata, & igni tradita vna cum eius imagine.

Quomodo autem procedatur contra Hæreticum mortuum, & quo tempore hæc actio procedendi duret, siue ut eius memoria damnetur, siue ut bona eius Fisco adijciantur, videndus est Pegna *disso. commut. 92. par. 3. Directi*. qui latissimè, & doctissimè materiam hanc pertractat, & post eum Farinacc. *de hæres. qu. 197. §. 4. per tot.*

Quando autem Hæretici relaxari Brachio seculari, vel tanquam impoenitentes, vel uti relapsi poenam mortis, si eos poeniteat, evitare possint, dixi *supra*.

Quæ dicta sunt hucusque de poenæ mortis locum habent in Hæreticis impoenitentibus, negatiuis, relapsis, & in iis, quibus pro primo lapsu, etiam si eos poeniteat, non pareatur.

Poenitentes verò Hæretici, licet iis parcat ab Ecclesia, non tamen evadunt omnino impuniti, sed varijs poenis mulctantur.

38. Quorum prima est post abjuratorem, de formali, poena perpetui carceris, ut est Textus ad litteram in cap. *Excommunicamus il secundo*, §. *fin. de hæret.* & ibi omnes Canonistæ, Glossæ, in cap. *Ad abolendam*, in verbo *Audientia*, eodem tit. & ibi Hostien. num. 5. Innocent. in cap. *Excommunicamus*, §. *1. primo*, num. 1. eod. tit. & extat Constitutio Friderici Imperatoris *Commisiss*, & Innocentij Quarti, relat. per Pegnam in *fin. Directi*. Doctores innumeri relati à Farinacc. *qu. 193. num. 101. Suarez de fide disp. 23. sect. 2. num. 17. P. del Bene par. 1. dub. 155.*

Sed carcer non debet esse adeo durus, & æreus, ut abbreviet dies carcerati, sed 39 satis est, quod in eo carceratus vivat pane tristitia, & aqua doloris, secundum Glossæ, in cap. 1. de *Hæret.* in 6. Boich. in cap. *Novimus*, de verb. signific. & ibi Butrius, Roias, Campegg. & Decian. à Farinacc. *d. qu. 193. num. 106. P. del Bene loco cit. num. 6.*

- Imò si Inquisitor assignaret reo carcerem, propter quædam inter paucos dies 40 hic periret, non evaderet irregularitatem, Glossæ, & Doctores *ut supra*, Fermosin. *disso. cap. Nuper* num. 100. ubi quod hoc casu Constitutiones Apostolicæ præservantes ab irregularitate Inquisitores, non habent locum.

Et propterea in hac Suprema, & Vniuersali Inquisitione carceres, ad quos rei damnantur, missi sunt, in quibus nunquam ferè moriuntur, vel malè se habent.

Vidi tamen nico tempore damnatum fuisse ad durum carcerem quandam sceler-

atissimum Virum, qui duas proprias filias 41 stuprauerat, & prolem ex illis susceptam necauerat, ad stuprum illas inducendo sub prætextu, quod non committerent peccatum, ex eo quod pater erat dominus membrorum filiorum.

- 42 Nam potest aliquando Hæreticus damnari ad durum carcerem, ut probat Text. in *Clement. 1. §. Propter*, de *Hæret.* & ibi Canonistæ, & præsertim Viralin. qui declarat, qualis sit durus carcer, nempe quando est in loco subterraneo, in quo non videtur claritas Solis, neque Lunæ, aut aliter, Martin. del Rio, *Disquis. lib. 5. sect. 7.* ubi quod illi præsertim, qui sunt damnati ad mortem, possunt detineri in obscuro, & tetro carcere, in quo intra paucos dies moriantur, Farinacc. *disso. quæst. 193. num. 107.*

Verum est, quod huiusmodi Hæretici damnati ad perpetuum carcerem, si dent 43 signa veræ poenitentiae, & laudabiliter vivant, postea decennio, & multoties ante decennium, à carceribus liberantur, attenta qualitate personæ, Farinacc. *disso. qu. 193. num. 107. vers. Et pro resolutione.*

- 44 In Hispania verò, vel post lapsum tricenarij, vel saltem post octo annos huiusmodi poena remitti solet, Roias *singul. 154. nu. 2. Simanch. de Cathol. tit. 16. de custod. reorum. Et in Enchirid. tit. 57. rubr. de Carcere perpetuo*, cum alijs, quos allegat Farinacc. *disso. qu. 193. num. 104.*

45 Cum mulieribus mixtis agitur, nam si nupta sit, ei assignatur pro carcere domus mariti, Pegna *par. 3. comment. 142. Zecchius in summa par. 1. tit. de fide*, rubr. de *Hæret.* cap. 11. num. 18. Farinacc. *loco citato num. 107.*

- 46 Caue tamen à P. del Bene *dub. 155.* dum dicit, quod Inquisitores possunt remittere reis poenam perpetui carceris, quia in Italia hæc facultas eis non conceditur, sed remanet arbitrium penes Supremam, & Vniuersalem Inquisitionem.

Cum hæc poena perpetui carceris imponitur etiam Hæreticis formalibus onus 47 gestandi habitum poenitentiae, quem nos Itali *Habitellum* vocamus. Hispania verò non Habitum Sancti Benedicti, ut perperam dixit Simanch. *d. tit. 47. num. 9.* quem sequuntur Farinacc. *d. qu. 193. num. 92.* & alij Moderniores, sed *Sanbeniti*, hoc est *facci benedicti*, & melius voluit Roias *par. 2. de Hæret. num. 309. Pegna par. 3. comm. 42. vers. Hoc pallamentum*, Card. de Lugo *d. dispt. 24. sect. 3. nu. 74. P. del Bene d. par. 1. dubit. 165. num. 1.*

- 48 Poenitentes enim antiquis sacco induebantur, ut in cap. *Abab. 37. de penit. dist. 3. & cap. Quadrages. 5. dist. de consecr. Euthim. in Psalmo 29. Simanch. d. tit. 47. nu. 10. Pegna par. 3. com. 42. n. 176. vers. Pronideat Inquisitor.*

49 Et hunc habitum debent Hæretici penitentes gestare super alias vestes, vt ab omnibus videatur, Simanch. loco cit. nu. 11. Card. de Lugo loco cit. num. 74.

Et memini fuisse acriter reprehensum quendam reum in Visitatione generali Carceratorum Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis, qui pallio celauerat Habitellum, & monitum Commissarium, qui fortasse hoc ei permisit, vel saltem non curauerat.

An autem si Hæreticus penitens Habitum penitentis occultauerit, vel abiecerit in penitentia inconstans, sit iudicandus relapsus, videbimus infra:

50 Iste vero habitus non solum gestari debet ab Hæretico penitente, sed etiam eo mortuo suspendendus est in Ecclesia vel Cathedrali, vel Parochiali ipsiusmet Hæretici, vt ex insigni loco monumentum sit ad eorum memoriam sempiternam: Inscribenda enim sunt eorum nomina in illis, & renouanda, & describendum est etiam quam ob causam damnati fuerunt: Simanch. d. cit. 47. num. 13.

Et memini, Me vidisse in quadam Ecclesia Cathedrali Ciuitatis Prouinciæ Romanolæ plures appensos Habitellos, qui ex graria s.m. Urbani Octauī de anno 1627. fuerunt amoti, & secretò combusti. Meo tamen tempore nunquam vidi suspensos fuisse Habitellos in aliqua Ecclesia, quamuis fuerint nonnulli damnati, vt eos gestarent.

Dixi, onus portandi Habitellum imponi Hæreticis formalibus, quia Suprema, & 51 Vniuersalis Inquisitio non feruat consuetudinem nonnullarum Inquisitionum, quæ imponunt illum etiam suspectis vehementer de Hæresi; & sic fuit resolutum de anno 1597. 5. Septembris, & de anno 1598. 26. Nouembris.

52 Multantur etiam Hæretici loco pœnæ perpetui carceris, pœna Trircemium in perpetuum, vel ad tempus, vt dicit Campeggio, in addit. ad Zanchin. tract. de Hæret. cap. 20. littera G. vbi testatur, quotidie Romæ, & alibi feruari, & idem dicit, relato Campeggio, Farinæcius dista quest. 193. num. 88.

Sed Ego nunquam meo tempore vidi Hæreticos formales penitentes damnatos 53 ad Trirèmes, neque ad tempus, sed semper ad perpetuum carcerem. Memini tamen quendam Græcum Apostatam in Nauigio, in quo cum alijs vel Apostatis, vel Turcis, pugnabat contra Christianos, ad Trirēmibus Meliten. caput, postquam detentus fuerat in carceribus Sancti Officii per multos annos, ad quos in perpetuum fuerat damnatus, eo quod falsus fuerat se adhæsisse corde Sæctæ Mahometanæ, Me tamen reclamante, ad Trirèmes Me- De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

liten. missum fuisse; sed credo hoc factum fuisse, quia Religio crepetebat eum tanquam proprium mancipium.

Sed post hæc scripta de anno 1674. fuit ad Trirèmes missus quidam Religiosus Hæreticus formalis, qui Nouitios suæ Religionis, dum esset eorum Magister, docuerat, actus libidinosos, etiam sodomiticos, posse committi absque peccato: & ita ipse, & Nouitij credebant.

54 Aliæ verò pœnæ, nempe exilij, quo antiquitus Hæretici multabantur, vt bene Cardin. de Lugo dista disp. 24. sect. 2. num. 37.

Fugitationis, mansionis ante fores Ecclesiæ cum candelâ accensâ, & aliæ similes, imponuntur suspectis de Hæresi, non autem Hæreticis formalibus, Farinæcius dista qu. 193. num. 54.

Sed hac occasione quero, an carceratis in Sando Officio, petentibus Confessarium, debeat eis concedi, vt saltem in foro conscientie absoluantur, Zanard. in Direct. Theologorum, & Confessarium, par. 3. 2. par. cap. 8. num. 4. habet hæc verba:

Si carcerati in Sando Officio Confessarium petant, liberè eis dantur, cum hoc multum eorum salutis expediat, scilicet vt Deo reconcilientur, qua reconciliatio erit medium ad reconciliationem eum Ecclesiæ.

Dicit enim Confessarium debere aduertere ad multa, quæ mutuauit à Pegna, ab eo non citato, qui latè examinat hanc questionem in par. 2. Direct. comment. 25. & resoluit, quod si carceratus pro Hæresi incidat in morbum, & Confessarium petat, tunc ei concedendus est, qui sit doctus, & pius, & datur ei iuramentum de seruando secreto, & quod nihil reuelabit etiam de consensu penitentis, quod si necesse sit aliquid manifestare, persuadebit penitenti, vt ad Inquisitorem recurrat: Si Confessarius intenerit penitentem Hæreticum, & adhuc in discrimine vitæ positum, non absoluat, nisi prius iudicialiter fateatur. Si tamen sit morti proximus, vt non possit iudicialiter confiteri, illum absoluat, data cautione saltem iuratoria de parendo mandatis Ecclesiæ.

Quod si reus non petat Confessarium, & Medicus referat, morbum esse periculosum, tunc ei persuadendum est, vt petat Confessarium, & vbi iudicialiter prius satisfecerit Inquisitori, prius quam moriatur, reconciliabitur Ecclesiæ, cumque fuerit iudicialiter absolutus, inde Confessarius absoluat eum Sacramentaliter. Quod intelligendum est respectu aliorum peccatorum, quia quoad Hæresim, & excommunicationem propter illam incurram, sufficit illa iudicialis.

Si autem reus sit sanus, & Confessarium

petat, poterit ei concedi, & talis sit, qui cum admonetur, ut tam de se, quam de alijs veritatem Inquisitoribus patefaciat, absolutionem vero ei non impendat, si nouerit cum esse Hæreticum, vel excommunicatum, nisi prius reconcilietur, & absoluat.

- 56 De auditis in Confessione caueat Confessarius, ne aliquid Inquisitoribus reuellet, quæ autem extra Confessionem nouerit, statim reuelare debet, Pegnam sequitur Soufa, referens eius verba in *Aphorism. lib. 2. cap. 26. num. 24. & 25. Salicis de mater. Tribunal. fidei cap. 8. reg. 197. nu. 112. & 117. Bordon. in Tribunal. cap. 34. & de Confess. recor. qu. 7. nu. 9. Malinius in Arsenali in monitis 10. par. monit. 123. Italico sermone habet hæc verba :*

A' rei processati in causa di fede, exiando mentre son sano, e pende la causa, può l'Inquisitore benignamente concedere il Confessore, qualunque volta essi lo chiederanno.

Et post pauca subiungit :

Ma sopra tutto agueria di non assolvere, Sacramentalmente il reo, se prima non sarà stato assoluto dalla scomunica, e reconciliato à Santa Chiesa.

Cæterum Simanch. de Cathol. instit. tit. 16. num. 30. dicit, tunc dandam esse copiam Confessarii carceratis in Tribunali Sanctissimæ Inquisitionis, si iam suas hæreses Inquisitoribus confessi sint, vel si in extremum vitæ decuerint, tunc enim absoluedi sunt à Confessario, & ab Inquisitoribus reconciliandi Ecclesiæ, & in loco sacro sepeliendi, donec sententia publicè proferatur. Subiungitque, *Et ita in Hispania utimur; in Italia vero facilius datur videlicet copia Confessarii.* Simancam sequitur Piafec. in praxi par. 2. cap. 4. art. 6. vers. *Causa pendente.*

Post hos Pater Diana part. 4. resolut. moral. trall. 8. de officio, & potestate Inquisit. resolut. 6. querit, an si carcerati petant Confessarium, debeant Inquisitores illis concedere. Et post relatum opinionem Zanardi, adducit Instructionem Toleranæ anni 1561. *Idem Martini anno 1574. quæ num. 71. sic habet :*

Sy el preso tuuiere salud y pidiere Confessor, mas seguro es no se lo dar salvo sy huuiere

confessado judicialmente, y huuiere satisfecho à la testificacion, en tal caso parece cosa conueniente darle Confessor para que lo consuele.

Postquam autem dixit, non obstante dicta Instructione Toletana, docere Pegnam, benignius vidcri, ut reus Hæreticis etiam sanis Confessarius concedatur, etiamsi confessi non fuerint in iudicio, subiungit : *Sed ut plurimum praxis demonstrat securius esse, ut notat dicta Instructio Toletana, non dari reus Confessarium, nisi post confessionem iudicalem.*

Paramus de Origine Inquisitionis lib. 3. cap. 8. num. 104. reprobat opinionem Simanchæ, sequitur opinionem Pegnæ, & adducit Instructionem Martitanam.

Sed cum hæc quæstio examinata fuisset in Sacra Congregatione vsque de anno 1556. factum fuit infrascriptum Decretum.

Die 12. Martij 1556.

Carcerati Roma quando sunt in confessis possunt confiteri, & absolui in foro conscientie, & sumere Santissimum Eucharistia Sacramentum, vel quando sunt in extremo vitæ constituti.

De anno 1600.

Occasione Iubilæi Clemens Octauus concessit, ut carcerati in Sancto Officio possint absolui in foro conscientie, quæ absolutio non suffragetur in foro exteriori, Farinacc. qu. 185. num. 201.

Nec huiusmodi carcerati durantibus eorum causis admittuntur ad audiendam Missam, ex Decreto sub die 3. Novembris 1609.

Nec admittuntur ad Sacramenta, ex Decreto 23. Septembris 1619.

Die tamen 9. Septembris 1665.

Proposita petitione N. qui carceratus pro causa Hæresis famus petebat sibi dari Confessarium : Eminentissimi decreuerunt, posse concedi, adhibitis cautionis adductis à Penia loco super. citato.

CAPUT XXII.

ARGUMENTVM.

De pœna confiscationis bonorum. Quando Hæretico pœnitenti condonentur bona. An Episcopi, & Inquisitores incidant in excommunicationem capiēdo bona Ecclesiæ sub prætextu confiscationis bonorum. An bona feudalia, & emphyteutica cadant in confiscatione. An Domus Hæretici destrui possit. An confiscatio fiat ipso iure cum multis illationibus. De alimentis Hæretico præstandis. An teneatur Hæreticus ante sententiam, declaratoriam tradere bona Fisco. Quando iura, & actiones transcant in Fiscum. Quando comprehendantur in confiscatione solum bona præsentia. Quid de iuribus conditionalibus. Quid de usufructu. An confiscatis bonis patris referuentur filijs alimenta, & dotes. Quid de peculio. Quid de bonis alienari prohibitis. Quid de maioratu, & primogenitura. An Fiscus possit relicta confiscatione ad multam transire. Cui Fisco sint applicanda bona Hæreticorum. Ad quem Iudicem spectet liquidatio bonorum confiscatorum. An Princeps secularis, cuius Fisco applicantur bona Hæreticorum, possit ante sententiam ea remittere delinquentibus.

SYMMARIVM.

- 1 Confiscatio bonorum propter hæresim de iure civilis, & Canonico imposita.
- 2 Hæretici tam impenitentes, & relapsi, quam pœnitentes bonis confiscantur.
- 3 Condemnatio Hæretici in pœnas à iure infligatas comprehendit confiscationem bonorum.
- 4 Hæretico pœnitenti etiam post sententiam, an, & quando bona condonentur ex pietate Sancti Officii.
- 5 Bona relapso pœnitenti non condonanda.
- 6 Bona an sint condonanda reducto ad pœnitentiam post traditionem Curie seculari.
- 7 Bona in tertium post confiscationem titulo oneroso translata an, & quando restituantur Hæretico pœnitenti.
- 8 Restitutio condemnati quando est plenissima importat condonationem bonorum confiscatorum, etiam qua in tertium titulo oneroso fuerunt translata.
- 9 Hæreticus an in spoliatus amittat, & quando illud recuperet. Clerico ob hæresim ultra privationem beneficiorum confiscantur bona patrimonialia.
- 10 Acquisita ex fructibus beneficiorum Clerico ob hæresim confiscantur. Clericus habet verum dominium de acquisitis ex fructibus beneficiorum, & potest illa ad libitum distribuere, & alienare.
- 11 Religiosus an, & quando ob hæresim patiatur confiscationem.
- 12 Bona Religiosi extra claustra viuentis, seu Apostata, & fugiui spectant ad Cameram Apostolicam.
- 13 Commissarij Episcoporum, Inquisitorum, & Capitulorum Sede vacante capientes bona Ecclesiarum propter hæresim Clericorum, excommunicationem non eadunt.
- 14 Episcopus, vel Capitulum ob hæresim Clerici capientes bona Ecclesie, an incidant in excommunicationem.
- 15 Quid de Inquisitoribus. Inquisitor cuius debeat esse atatis.
- 16 Episcopi difficilius censuris subiciantur, & de ratione.
- 17 Capitulum non solet excommunicari, sed interdicti. Pœna opponentium alicui indebitè crimen hæresis.
- 18 Feudatarius hæreticus an, & quando priuatur Fendo itant illud veniat in confiscatione.
- 19 Sententia confiscationis debet facere expressam mentionem de Fendo, ut illud comprehendat. Natura bonorum feudalium est separata ab alijs bonis. Feudum non venit sub generali sermone bonorum sine expressa mentione.
- 20 Confiscatio bonorum feudalium fieri debet cum clausula saluo iure directi dominij, & de effectibus istius clausule.
- 21 Commodos Fendi durante vita hæretici quando transeat in Fiscum.
- 22 Falsellus non tenetur esse fidelis domino hæretico, non obstante iuramento fidelitatis.

- 23 *Quid si dominus ab hæresi liberetur.*
- 24 *Papa an possit punire Regem hæreticum, eumque Regno privare.*
- 25 *Regnum an sit confiscandum, vel devolvetur ad successorem innocentem, & quid agendum ubi Rex incidat in hæresim.*
- 26 *Bona emphyteutica an, quando, & quomodo eadant sub confiscatione ob hæresim emphyteuticam.*
- 27 *Fiscus bona emphyteutica per confiscationem acquisita tenetur vendere intra annum, & de ratione.*
- 28 *Commoditas bonorum emphyteuticorum laicalium an, & quomodo spectat ad Fiscum.*
- 29 *Quid si emphyteuticus sit Ecclesiastica.*
- 30 *Inquisitor an possit confiscare bona emphyteutis Ecclesiastica ob hæresim emphyteuticam.*
- 31 *Bona specialiter alienari prohibita in contrahendo emphyteutico non spectant ad Fiscum, neque quoad commoditatem durante vita emphyteuticam, siue emphyteuticus sit Ecclesiastica, siue secularis.*
- 32 *Melioramenta facta in bonis emphyteuticis veniunt sub confiscatione.*
Ecclesia volens à Fisco renovare bona emphyteutica confiscata tenetur solvere estimationem melioramentorum factorum per emphyteutam.
- 33 *Domus Hæreticorum destruenda.*
- 34 *An id procedat tam in domo propria Hæretici, quam in aliena.*
- 35 *Et de ratione huius destructionis.*
- 36 *Domus aliena quando sit destruenda ob hæresim habitantis.*
Ignorantia domini domus, ne illa destruat ob hæresim habitantis, an, & quomodo probari debeat.
Pretium domus destruenda seluendum est domino ignorantem hæresim habitantis.
- 37 *Domus communis an, & quomodo debeat tota destrui ob hæresim unius ex dominis.*
Fiscus an, & quomodo alienare possit totam rem, quam habet communem cum privato eo invito, quantumcumque minimam portionem habeat, & an teneatur solvere partem consocio.
Inquisitores Italia quando, & quomodo destruere possint domum Hæretici.
- 38 *Domus impediens ingredi Curiam, ad perquirendum Hæreticum ibi non extantem, an sit destruenda.*
- 39 *Et an id procedat etiam in domo contigua, & appendice eiusdem domus.*
Bona inuenta in domo, cuius dominus prohibuit ingredi Curiam ad perquirendum, & capiendum Hæreticum, an, & quando capiendum fiant.
- 40 *Domus destructa ob hæresim an possit unquam reedificari.*
Et an, & quomodo illius area possit sale conspergi.
- 41 *Signum infamiae apponendum ubi erat domus ob hæresim destructa.*
- 42 *Confiscatio ob hæresim an fiat ipso iure.*
Et quid in crimine lese maiestatis humanae.
- 43 *Hæreticus an amittat dominium bonorum ante sententiam declaratoriam, & num. seq.*
- 44 *Publicatio bonorum in quibus casibus fiat ipso iure.*
Pæna maior pro minori delicto non infligenda.
Pæna commensuranda delicto.
- 45 *Hæreticus administratione bonorum privatur ante sententiam declaratoriam.*
- 46 *Hæreticus non privatur bonorum possessione ante sententiam declaratoriam.*
Alias potest agere ad restitutionem.
- 47 *Hæreticus non potest alienare bona etiam ante sententiam declaratoriam, alias alienatio est nulla, & an id procedat tam in Hæretico manifeste, quam in occulto.*
Quid si emptor sit in bona fide, & num. 69.
- 48 *Hæreticus an amittat facultatem alienandi quando est damnatus in contumaciam, vel ob defectum purificationis.*
Hæreticus ante sententiam declaratoriam non potest quocumque contrarium facere, & quid si contrahat favore pia causa.
- 49 *Fiscus potest vindicare bona per Hæreticum etiam ante sententiam declaratoriam alienata, donata, vel quocumque titulo translata, & quid si ad mille manus transierint.*
- 50 *Fiscus an, & quando teneatur restituere emptori, vel possessori pretium bonorum, que Hæreticus ante sententiam declaratoriam alienavit, & quid si alienatio fuerit ex causa necessaria.*
- 51 *Quid si ex pretio satisfactum fuerit creditoribus.*
- 52 *Fiscus succedens mercatori hæretico tenetur solvere debita introitu mercatura contracta prout potest illius debitores cogere ad solutionem.*
Negotium mercatura individuum.
- 53 *Emptor bonorum Hæretici quando possit excludere Fiscum illa vindicantem, allegando bonam fidem eum titulo.*
Venditio facta ab Hæretico postquam fuit inquisitus, & absolutus substatetur quamvis postea iterum inquiratur, & de hæresi convictus remaneat.
- 54 *Prescriptio an, & que suffragetur emptori bonorum Hæretici adversus Fiscum illa vindicantem.*
- 55 *Fiscus an teneatur restituere melioramenta emptori bonorum Hæretici.*
- 56 *Hæreticus potest alienare bona in causam necessariam.*
- 57 *Fiscus non potest renovare alienationem factam ab Hæretico pro alimentis propriis, & familiæ.*
Medicines veniunt appellatione alimentorum.
- 58 *Donatio facta ab Hæretico correptione ad alimentum per Fiscum non renovatur, & de ratione.*

- 59 *Alienatio ex causa alimentorum facta per Hereticum post sententiam, an, quando, & quomodo per Fiscum remouetur.*
- 60 *Alimenta subministrantur Heretico per S. Officium durante carceratione, & causa, ac etiam post relaxationem Brachio seculari.*
- 61 *Index secularis differens executionem sententiae contra Hereticum sibi relaxatum, tenetur illum alere de proprio.*
- 62 *Praxis Suprema circa alimenta carceratorum.*
- 63 *Religiosi Minoris Observantiae carcerati in Sancto Officio unde sint alendi.*
- 64 *Procuratores Generales in Vrbe coguntur solvere alimenta pro carceratis suis Religiosis ab Inquisitione detentis.*
- 65 *Relaxatis Brachio seculari unde in Vrbe subministrantur alimenta.*
- 66 *Expensa pro vehendis ad Urbem carceratis S. Officii unde solvenda.*
- 67 *Hereticus quando alienare possit pro defensione sua causae, itaut alienatio tanquam facta in causam necessariam non remouetur à Fisco.*
- 68 *Fiscus an, & quos fructus remouere possit ex bonis per Hereticum alienatis pronouentibus.*
Fructus sequuntur dominium.
- 69 *Fructus consumptos provenientes ex bonis per Hereticum alienatis, an, & quando Fiscus possit remouere.*
Titulus iuris errore quasitus sufficit ad acquisitionem fructuum.
Occasio quilibet possidendi sufficit ad acquisitionem fructuum.
Fructus intelliguntur deductis expensis.
- 70 *Hereticus an teneatur tradere bona Fisco ante sententiam declaratoriam.*
- 71 *Hereticus an, & quando teneatur offerre bona Fisco.*
- 72 *Hereticus notorius an teneatur tradere bona Fisco.*
- 73 *Fiscus occupans bona Heretici notorii ante sententiam an teneatur ea restituere, vel possit ea ponere sub sequestro.*
- 74 *Hereticus delinquens ante sententiam condemnatoriam defuncti non potest à Fisco neque quoad bona conveniri.*
Quid in delicto heresis.
- 75 *Pena requirit sententiam declaratoriam, & condemnatoriam.*
An id procedat in confiscatione ob delictum heresis.
- 76 *Confiscatio ob delictum heresis comprehendit omnia bona mobilia, immobilia, semoneutia, iura, & actiones.*
Sub dilectione bona absolute prolata velunt iura, & actiones.
- 77 *Hereticus non potest agere contra debitores, qui respectu ipsius remanent liberati, sed tenentur Fisco.*
- 78 *Fiscus quando experiri possit iura, & actiones Hereticici.*
- 79 *Fiscus an possit cogere habentem facultatem disponendi delinquentem, ut disponat ad sui favorem.*
- 80 *Facultas disponendi consumpta, an dicatur ad favorem Fisci eo ipso quod facultatarius committit delictum etiam in prejudicium substituti, & n. u. seqq.*
- 81 *Facultas disponendi est personalis, nec transit ad heredes, vel in Fiscum.*
- 82 *Facultas disponendi an consentitur tacite consumpta ad favorem venientium ab intestato, & quid si est datus substituenti non facta dispositione.*
- 83 *Inimici obligari non possunt ad id, quod in eius voluntate consistit.*
Dispositio consistens in voluntate cogi non potest.
Conciliatio text. in l. cum quidam, cum l. in fraudem, ff. de iur. Fisc.
Rex potest non querere in prejudicium Fisci, tam ante quam post condemnationem.
Debitur potest non querere in prejudicium creditoris.
Creditor priuatus est potioris conditionis, quam Fiscus penam exigit, & de ratione.
Fiscus pro pena an habeat hypothecam.
Facultas disponendi non cadit sub hypotheca.
Facultas disponendi cum substitutione in casu non dispositionis, si facultatarius non disponat tribuit ab initio ius quæsitum substituto.
Facultas disponendi dominium non tribuit.
Dominium rei legata quomodo ipso iure transeat in legatarium.
Emphyteuta alienando emphyteusim irrequisito domino puniatur, siue alienatio valeat, siue non.
Dispositio dubia intelligenda potius ad favorem Rei, quam Fisci.
Lex dubia allegari non potest pro decisione causarum.
Ius quæsitum non dicitur ex iure euentuali, quo quis potest non uti.
- 84 *Facultas disponendi regulariter non tribuit ius quæsitum.*
Fiscus virtute confiscationis cogere non potest donantem delinquentem ad remouendam donationem, quamvis remouendi facultatem sibi reseruasset.
Filius delinquens non potest à Fisco cogi ad reiciendum onus quod pater relinquendo legitimam apposerat.
Facultas reiciendi onus à patre appositam relinquendo legitimam dependet à voluntate filij.
Facultas disponendi intelligenda est de dispositione propria, non autem de facto, & impropria.
Facultas disponendi tempore mortis an possit exerceri in visa irrevocabilitate.

- 85 *Confiscatio bonorum Hæretici non comprehendit bona futura, sed præsentia tantum.*
Quid de bonis per Hæreticum acquisitis post patratum crimen usque ad diem late sententiæ.
- 86 *Quid de bonis acquisitis ex causa de præterito.*
- 87 *Confiscatio iniuriam non comprehendit iura conditionalia dependentia ex ultima voluntate, quorum conditio post condemnationem purificatur.*
Implementum conditionis in ultimis voluntatibus non retrotrahitur.
Dispositio conditionalis in ultimis voluntatibus non transmittitur ad hæredes extraneos, sed perit cum iustitio ante illius eventum desinitio.
- 88 *An id procedat in quacunque conditioe.*
- 89 *Fiscus tenetur implere omnis annexum legato, quod in illum transit per confiscationem.*
- 90 *Conditio substitutionis si purificetur favore delinquentis post confiscationem Fiscus non acquirit bona inde promerentia.*
Quid si conditio continet ius passivum.
- 91 *Iura conditionalia pronuntiata ex contractu adimpleta conditioe post condemnationem transeant in Fiscum.*
- 92 *Implementum conditionis in contractibus retrotrahitur.*
Pronuntiata ex contractu transeant in extraneos hæredes.
- 93 *An id procedat in iuribus conditionalibus tam aktivis, quam passivis.*
- 94 *Fiscus non est propriè hæres delinquentis.*
Fiscus est universali successor condemnati, & tenetur ad eius debita.
- 95 *Iura conditionalia contractus an transeant in Fiscum quæcunque sit conditio, & quid de conditioe potestativa.*
- 96 *Usufructus Hæretico spectans an per confiscationem illius bonorum consolidetur cum proprietate.*
- 97 *Vel transeat in Fiscum illius commoditas.*
Usufructus per mediam capitis diminutionem usufructuarij, ut per condemnationem ad perpetuos carceres, vel Triremes, vel ad perpetuam relegationem consolidatur cum proprietate.
- 98 *Usufructus competens patri in bonis adventitij filij per illius hæresim non confiscatur, sed spectat ad filium proprietarium, & de ratione.*
Pater hæreticus statim amittit ius patriæ potestatis.
- 99 *Peculium profectitium filij est proprium patris tam quoad dominium, quam quoad usufructum, & num. 108.*
Filius habet administrationem peculij profectitij.
Et an debeat eo privari ob hæresim patris.
- 100 *Filijs Hæretici, cuius bona fuerunt confiscata, an reserventur alimenta, vel iura legitimæ.*
Pater potest hypotheca omnia bona cum creditoribus subycere non deductis alimentis filij.
Et an id possit facere per delictum.
Dos filie non reservatur in confiscatione bonorum patris Hæretici.
- 101 *Fiscus renocare an possit dotem à patre Hæretico post delictum filij assignatam pro matrimonio carnali, vel spiritali, & num. seq.*
Quid de dote assignata Cappelle, vel Ecclesiæ.
- 102 *Dos filij Hæretici, cuius bona fuerunt confiscata an debeat per Sanctum Officium constitui.*
Fiscus in Tribunalibus maioribus constituit dotem filiabus Rei criminis lesæ maiestatis humanæ ex bonis confiscatis.
- 103 *Filios impubes Hæretici quomodo alendus, & educandus.*
Dos quanta constitui debet filiabus Hæretici.
- 104 *Alimenta omnibus Hæretici filijs debentur à Fisco saltem ex æquitate.*
- 105 *Peculium castrense vel quasi ob delictum, vel hæresim filijfamilias non venit in confiscatione, sed patri relinquitur.*
Quid si filiusfamilias haberet filios.
- 106 *Bona adventitia filijfamilias delinquentis tam quoad proprietatem, quam quoad usufructum in confiscatione patri relinquuntur etiam in crimine hæresis.*
- 107 *Quid si filius bona adventitia administraret de consensu patris.*
Quid de bonis, in quibus pater habet solam spem usufructus, vel caret usufructu.
- 108 *Bona profectitia filijfamilias non veniunt in confiscatione.*
Quid si filius habeat illorum administrationem cum potestate donandi, & dissipandi.
- 109 *Legitima filio debita in bonis patris an veniat in confiscatione ob illius hæresim.*
- 110 *Quid si fuisset à patre in vota filio assignata.*
- 111 *Legitima mortuo patre post delictum filij hæretici non publicatur, & de ratione.*
- 112 *Alimenta filio à parentibus debita, & singulis annis dari solita, non veniunt in confiscatione ob illius hæresim, & de ratione.*
- 113 *Dos uxoris non venit in confiscatione ob hæresim viri.*
- 114 *Quid si de dote non constaret, nisi per consensum de recepto.*
- 115 *Quid si confusio esset admixculata.*
Confusio dotis recepta quando probet ita ut ea non veniat in confiscatione ob hæresim viri.
- 116 *Fiscus tenetur restituere uxori Hæretici dotem,*

dotem, prout tenebatur vir.

- 117 Et interim teneatur prestare alimenta, vel fructus, & interserua dotis.

Bona propria uxoris non veniunt in confiscatione ob haresim viri.

- 118 Bona paraphernalia, quarta reservata coniugi inopi, lucrum dotale, donatio propter nuptias, non veniunt in confiscatione ob delictum viri, & de ratione.

- 119 Quid de bonis uxori donatis à consanguineis viri.

- 120 Quid de iocalibus, & vestibus pretiosis, & num. seq.

Maritus retinet dominium iocalium, & vestium pretiosarum uxori traditarum, & de ratione.

- 121 Vxor an debeat privari iocalibus, & vestibus etiam pretiosis ob delictum, vel haresim viri.

- 122 Dos mulieris scienter Haretico nubentis confiscatur.

- 123 Scientia uxoris de haresi viri quo tempore requiritur ad confiscandam dotem, & an prasumat, vel probari debeat à Fisco.

- 124 Dos tertio restituenda, an veniat in confiscatione ex quo mulier scienter nupserit Haretico, & an Fiscus possit frui illius fructibus donec veniat casus restitutionis.

- 125 Et an veniant in confiscatione mulieris bona extradotalia.

- 126 Vxor non denunciata maritum Hareticum an amittat dotem.

- 127 Quid si comitetur maritum de haresi damnatum.

- 128 Vir Catholicus scienter ducent Hareticam an amittat bona.

- 129 Contra mulierem, qua scienter nubis Haretico an procedi possit tanquam suspectam de haresi, vel Hareticorum faultricem.

- 130 Mulier Catholica reperta Haretica postquam scienter nupsit cum Haretico amittit dotem, & omnia bona, & lucra.

Et an, & quando amittat commoditatem, & fructus in praiudicium viri, & num. sequ.

Mulier alienando per delictum an possit viro praiudicare.

- 131 Dos constituitur propter onera matrimonij.

- 132 Maritus conficius haresis uxoris, nec curans illam retrahere, vel denunciare, an, & quando consequatur lucrum dotis. Lucrum dotis delatum ex Statuto, vel pacto an confiscatur publicatim publicata dote.

- 133 Vxor cui fuit confiscata dos à quo sit alenda.

- 134 Bona alienari prohibita an, & quando cadant sub confiscatione, & numero sequen.

De Inconst. in Fide. To.I.Par.I.

- 135 Commoditas bonorum alienari prohibitorum an, & quando pertineat ad Fiscum durante vita delinquentis.

- 136 Prohibitio testatoris ne bona transeant in Fiscum, nullo dato substituto an teneat.

- 137 Bona fideicommissaria tacite alienari prohibita an transeant in Fiscum quoad commoditatem quamdiu hareticus vixerit.

- 138 Bona alienari prohibita extra familiam, vel aliquod personarum genus an veniant in confiscatione.

- 139 Legitima deducenda ex bonis fideicommissariis venit in confiscatione bonorum Haretici cui competit.

- 140 Trebellianica an, & quando veniat in confiscatione bonorum Haretici. Et an prohiberi possit filijs primi gradus.

- 141 Bona limitate alienari prohibita puta inter vivos, an veniant in confiscatione.

- 142 Bona fideicommissaria an veniant in confiscatione quando fideicommissum extinguitur in personam Haretici.

- 143 Prohibitio alienationis ad exclusionem Fisci quomodo sit concipienda.

- 144 Et an hac cautela habeat locum in delicto haresis.

- 145 Fiscus postquam multavit contumacem delinquentem, & postea convictum in penam confiscationis damnatum, an possit inconstans reliqua confiscatione ad multam redire, & num. seq.

Multa pecuniaria Hareticis, vel suspectis de haresi hodie non imponitur.

Citari quomodo hodie debeat Hareticus, vel haresis suspectus.

- 146 Creditum multa remanet confisum acceptata per Fiscum confiscatione.

- 147 Confiscatio quando dicitur acceptata per Fiscum.

Bona delinquentis quando sunt posita ad eridas tunc dicitur acceptata confiscatio.

- 148 Arma Principis vel Fisci quando affixa sunt domui delinquentis tunc acceptata dicitur confiscatio.

- 149 Fiscus an possit repudiare confiscationem postquam incorporavit bona, & cepit solvere creditoribus.

- 150 Fiscus non tenetur ultra vires hereditarias.

- 151 Bona sublella maioratui, vel primogenitura an veniant in confiscatione, & num. 158.

Instituens maioratum, seu primogenituram si incidat in haresim, illius bona an veniant in confiscatione, & numeris sequentibus.

- 152 Obligatio non oritur ex ultima voluntate.

R.

- 153 *Confiscatio an, & quando comprehendat donationem inter vivos cum maioratu, vel primogenitura factam à delinquente.*
- 154 *Inflatus maioratus, seu primogenitura si fiat per contractum inter vivos renocabilem, an veniat in confiscatione, & anu. seq.*
Ins renocandi contractum remanens penes contrahentem non transit in Fiscum.
Iura personalia non transeunt in Fiscum.
Donatio continens maioratum, vel primogenituram, quamvis renocabilis assimilatur magis contractui inter vivos, quam ultima voluntati.
Donatio uxori facta per virum quamvis renocabilis non pertinet ad Fiscum.
- 156 *Bona primogenitura renocata per instituentem quando veniant in confiscatione.*
- 157 *Sententia confiscationis non claudit nisi bona, qua tunc erant delinquentis nulli alteri obligata.*
- 158 *Fructus maioratus, quando non confiscatur illius proprietatis an spectent ad Fiscum durante vita delinquentis, & quid si delinquens sit ipse institutor.*
Clausula interdicens alienationem, & applicans bona sequenti vocato statim, ac possessor attentaverit delinquere, an suffragetur quando delinquit ipsemet institutus.
- 159 *Dei Tum successoris, & pena confiscationis illi imposita non potest nocere primo instituenti.*
- 160 *Fiscus quando consequatur fructus, vel commoditatem bonorum subditorum maioratus, vel primogenitura durante vita delinquentis.*
- 161 *Confiscatio ob hæresim cui Fisco applicetur.*
- 162 *Crimen hæresis est merè Ecclesiasticum.*
Papa potest applicare cui velit bona, que veniunt in confiscatione ob delictum hæresis.
- 163 *Princeps secularis nullam habet potestatem statuenti super confiscatione bonorum Hæretici, & si statuat potest puniri tanquam impediens iurisdictionem S. Officii.*
- 164 *Princeps temporalis sine indulto Summi Pontificis nullum habet ius super applicatione bonorum Hæretici, vel eorum partis suo Fisco.*
Bona ob hæresim confiscata spectant ad Fiscum Ecclesiæ, & Sancti Officii, & anu. 176.
Indultum Papa quod Princeps secularis possit applicare bona Hæretici eius Fisco, quibus conditionibus concedatur.
- 165 *De indulto in hac materia concessio Senatui Veneto.*
- 166 *Aliud Regum Catholici, & Lusitanie.*
- 167 *Indultum Principibus secularibus ut par-*
- tem bonorum Hæretici applicare possint suo Fisco quomodo concipiatur.*
De indulto Ducis Sabaudie.
- 168 *De alio Ducis Mantue.*
- 169 *De consuetudine Placentie circa hanc ipsam applicationem.*
- 170 *De alia Mediolani, & numeris 177. & 183.*
- 171 *De alia Status Magni Ducis Florentini.*
- 172 *Bona confiscata ob hæresim in Cinisere, Senarum cui applicentur.*
Principes seculares applicantes suo Fisco bona Hæreticorum sine privilegio, vel consuetudine per Sedem Apostolicam, tolerata, quas penas incurrant, & an inflatas contra occupantes bona Ecclesiæ.
- 173 *Principes seculares hodie non subministrant Sancto Officio expensas necessarias, prout tenentur.*
- 174 *Papa quomodo providerit Inquisitores Italiae pro necessariis expensis Inquisitionum.*
Confiscatio cur non fiat in Regno Neapolitano etiam ob delictum hæresis.
- 175 *Episcopi ubi non sunt Inquisitores an, & in quam causam applicare debeant bona Hæreticorum suo Fisco.*
- 178 *Liquidatio bonorum Hæretici dividendum inter Fiscum Ecclesiæ, & Fiscum secularem an spectet ad Iudicem secularem, & ad quem spectet divisio.*
- 179 *Confiscatio bonorum Hæretici sit in consequentiam sententia lata ab Inquisitore.*
Judicium idem fieri debet de accessorio, quod de principali.
Liquidatio bonorum confiscandorum est pars sententia confiscationis, & quid in secularibus.
- 180 *Index Ecclesiasticus dignior Indice laico.*
- 181 *Princeps secularis non potest preiudicare Episcopo, & Inquisitori in eorum portione super bonis Hæretici, ubi illa sunt cum ipso Principe dividenda.*
- 182 *Inquisitori competit dividere, liquidare, & vendere bona Hæretici ubi illa sunt cum Principe seculari dividenda.*
- 183 *Consuetudo non probatur ex attestatione Doctoris in preiudicium tertij.*
Princeps secularis an possit ante sententiam declaratoriam remittere confiscationem bonorum Hæretici ad eius Fiscum in totum, vel per parte applicandorum, & numeris seqq.
Edictum Regis Lusitanie super remissione confiscationum faciendarum contra gentem nationis, seu Christianos indurantes cum censura Inquisitorum Regni, & examinatur per plures numeros seqq. usque ad num. 209.
- 185 *Princeps secularis an possit statuere super*

bonis laicorum, quæ habeant dependen-
tiam ab Ecclesia, & num. 190.

- 186 Statutum laicale an, & quando possit ligare
laicos super his quæ sunt de temporali
iurisdictione Ecclesiæ, quamvis quoad Ec-
clesiam non valeat, & num. 194.

- 187 Princeps laicus statuere potest super dote,
licet dependeat ab alia spirituali matri-
monij, & de ratione num. 199.

- 188 Dispositio de re sub conditione debita an,
& quando teneat, & num. 202.

- 189 Confiscatio bonorum Hæretici dependet à
sacris Canonibus.

Princeps laicus statuere non potest contra
dispositionem sacrorum Canonum.

- 191 Bona Ecclesiastica, quæ personam sequuntur,
non possunt subici statuto laicali.

- 192 Princeps secularis nullum habet iurisdic-
tionem in personam Hæretici, nec super bonis
confiscandis ob delictum hæresis.

- 193 Statutum laicale super bonis laicalibus
dependentibus ab Ecclesia non valet ubi
concurrit præiudicium Ecclesiæ, quamvis
modicum.

- 194 Civitas de temporali iurisdictione Ecclesiæ
an, & quando possit facere statuta contra
sacros Canones.

- 195 Statutum contra Canones an sit rationabile,
iudicare spectat ad Summum Pontifi-
cem.

Exemptio delinquentium in hæresi, & apo-
stasia à penis, & confiscatione non est
rationabilis, & de ratione.

- 196 Exemptio concessa Hæretico per Principem
secularem à penis, & confiscatione, im-
pedit potestatem Tribunalis Sancti Officii.

- 197 Substantia actus est attendenda potius quam
verba.

Verba non saluati conscientiam.

Princeps secularis non potest statuere ne bona
Hæreticorum adnotentur etiam ubi eius
fisco sunt applicanda, & num. 200.

- 198 Bona Hæreticorum apprehendi, & confis-
cari non possunt per Principes, sine Do-
minis temporales, nisi secuta sententia,
vel declaratione.

Confiscatio consistit in applicatione bonorum
delinquentis.

- 199 Dos est quid accidentale respectu matri-
monij.

Matrimonium potest esse sine dote.

- 200 Hæresis plerumque procedit à cupiditate
diuitiarum.

Hæretici peiores alijs sceleratis.

Possitio diuitiarum plurimum vocet Hære-
ticis.

- 202 Concessio pro uno tempore importat dene-
gationem pro alio.

Inclusio unius temporis est exclusio alte-
rius.

Tempus permissum servari debet in probi-
bitis, & pro certo tempore permissis.

- 203 Facultas disponendi in ultima voluntate,
De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

non potest tradi ad dispensationem inter
vinos, & contra.

- 204 Penæ etiam confiscationis non potest Hæ-
reticis non remitti nisi per solum Pa-
pam.

Princeps secularis non potest petere inte-
resse ubi bona Hæreticorum sunt eius
Fisco applicanda eo quod Inquisitor
sola abinuatione Hæreticum penitentem
dimisit.

- 206 Princeps secularis an, & quando donare,
possit Hæreticis bona eius Fisco appli-
canda.

Hæreticus an, & quando sit recipien-
dus.

- S**ECUNDA poena temporalis contra
Hæreticos est confiscatio omnium
bonorum, quæ utroque iure, tam
1 Civili, quam Canonico propter delictum
hæresis imposita est. Iure quidem Civili
per Textum in l. Manicheos cum duobus se-
quentibus, & in Auth. Gazaro. C. de hæret.
l. Quisquis col. ult. C. ad legem Iuliam Maie-
statis.

Iure autem Canonico per Text. in cap.
Vergentis §. 1. de hæret. cap. Excommunica-
mus. il primo, §. Dammati eodem tit. cap. super
quibusdam de verb. significat. cap. Cum secu-
dum leges de hæret. in 6. infinitos allegat
Farinacc. qu. 190. num. 1. addo Sanchez
ad præcept. lib. 2. cap. 14. Suarez de fide,
disp. 22. sect. 1. num. 2. Saucarell. de hæresi
cap. 20. Card. de Lugo d. disp. 24. sect. 1.
num. 1. P. del Bene par. 1. dub. 106. num. 1.

2 Hæc autem poena imponitur tam Hæ-
reticis impenitentibus, & relapsis, quam
penitentibus, Geminian. d. cap. secundum
leges nu. 4. & ibi Franch. num. 2. Simanch.
de Cathol. tit. 42. num. 17. & tit. 47. num. 15.
Roias de hæret. par. 1. num. 118. Sanchez
d. cap. 14. num. 2. Saucarellus, qui alios
adducit in cap. 20. dub. vnic. num. 6. Ricciull.
de Iure personarum lib. 4. cap. 42. num. 1.

Ideo quando hæretici etiam peniten-
tes condemnantur in poenas contra hære-
ticos à iure inflictas nemini dubium est,
3 quin sub hac condemnatione includatur
etiam confiscatio bonorum, ut bene Fa-
rinacc. qu. 190. num. 131.

Verumtamen est, quod hæreticis poeni-
tentibus semper condonantur bona, siue
4 eos poeniteat ante sententiam, siue post:
in hoc enim exuberat pietas Sancti Officii,
latè Paris. conf. 2. num. 134. lib. 4. Roland.
conf. 63. num. 27. lib. 3. Pegna par. 3. com-
ment. 153. Farinacc. d. qu. 190. num. 135.
& 136. & videtur hoc statutum fuisse in d.
cap. Vergentis ibi posse tamen bona confiscata
illis condonari & ibi notat Gloss. in ver. Mi-
sereri, Anchar. n. 3. Abbas n. 2. Felin. nu. 2.
Saucarell. loc. cit. u. 6. Ricciull. loc. cit. nu. 2.
plures refert Fermosinus alleg. 44. à nu. 10.

R. ij

cum seqq. & allegat. 48. de confiscatione bonorum.

- 5 Dummodo hæreticus poenitens non sit relapsus, quia ei non condonantur bona, Gloss. in cap. Ad abolendam ver. Credentium de hæret. & ibi Hostiens. num. 9. Anton. de Butr. num. 24. Boich. in d. cap. Vergentis num. 7. Farinacc. d. qu. 190. num. 143. Riccioli. d. tract. lib. 5. cap. 42. n. 16. Fermosini d. alleg. 48. num. 8.

Ideo de anno 1593. die 20. Augusti scriptum fuit à Sacra Congregatione Inquisitioni Ianuen. quod rueretur lura S. Officii in bonis confiscatis Augustino Mortaro relapso, licet postea sub die 20. Maij 1594. Suprema, & Vniuersalis Inquisitioni condonauerit prædicta bona Senatui Ianuen. ad effectum illa distribuendi locis Pius dictæ Ciuitatis.

- Idem credendum seruandum, quando hæreticus, postquam traditus est Brachio seculari, reducit ad poenitentiam, quia licet ad eam ex misericordia admittatur, non tamen restitui debent ei bona confiscata, Pegna par. 3. comment. 158. vers. secunda conclusio, Farinacc. d. qu. 190. num. 142.
- 7 Pariter non condonantur hæreticis bona post confiscationem in alios titulo oneroso, non autem lucrativo translata, vt post Ghirland. distinguit Decianus lib. 5. cap. 44. num. 10. Farinacc. d. qu. 194. num. 148. Fermosini. d. alleg. 44. num. 18. cum seqq.

Sed hoc pender à verbis condonationis, & gratiæ Principis: Nam si condonatio,

- 8 & restitutio sit plenissima, Restitutus recuperat etiam bona in alium translata nedum titulo lucrativo, sed etiam titulo oneroso, Roland. conf. 45. num. 33. lib. 4. Fachineus conf. 15. num. 37. Oddus de restit. qu. 99. num. 71. & 108. cum alijs per Rotam Romanam coram Merlino decis. 125. num. 2. & 21. latissimè Pasqualig. in suis qu. moral. Iuridic. qu. 61. per tot. & præsertim num. 2.

Et hoc casu credendum hæreticum poenitentem recuperare etiam Iuspatronatus, de qua questione videndus est Fermosini. d. allegat. 48. à num. 8. cum seqq.

- 9 Quicquid dixerit Felin. Carrer. & alij relati à Farinaccio d. qu. 190. num. 152. vbi num. 153. allegat Doctores tenentes hæreticum ad fidem reuersum non amittere Iuspatronatus, nam Clerici hæretici priuantur, vt supra dictum est Beneficijs, & eorum bona patrimonialia confiscantur, Gloss. in Clement. 2. vers. Ecclesiarem de hæret. Coutar. lib. 2. var. cap. 9. num. 12. Pegna par. 3. comment. 61. Simanch. de Cathol. tit. 9. num. 92. Sanchez cap. 20. num. 22. Farinacc. d. qu. 190. num. 144.

Et non solum patrimonialia, sed quæ ex fructibus Beneficiorum acquisierunt, 10 quia Clerici in illis habent verum dominium, & ad sui libitum distribuere, & alie-

nare possunt, Simanchi. de Cathol. tit. 9. num. 90. Pegna d. comment. 161. Farinacc. d. qu. 190. num. 160. Cui autem applicentur, an Fisco, an Ecclesiæ infra videbimus.

- 11 Religiosis autem non auferuntur bona, quia non sibi, sed Monasterio acquirunt, Gloss. in d. Clement. 2. vers. Ecclesiarem de hæret. & ibi Zabarell. §. Inquisitor. num. 2. Imola num. 7. Sanchez d. cap. 20. num. 14.

Quod intellige, nisi Religiosi vixerint extra Claustra, velleſſent fugitiui, & Apostatare, & extra Claustra capti, & condemnati, quia istorum bona spectant ad Cameram Apostolicam vigore Motus proprii Gregorii Decimiterij, de quo Sanchez ad præcept. lib. 7. cap. 33. num. 29. & 31. Maslin. de confiscat. qu. 16. num. 64. & 75.

- Caueant tamen Commissarii Episcoporum, Inquisitionum, & Capitulorum Sede vacante, ne sub prætextu confiscandi, & 13 capiendi bona Clericorum propter hæresim, capiant bona Ecclesiarum, quia poenam excommunicationis non euadent. Textus est literalis in d. Clement. 2. de hæret. & ibi Gloss. & Canonistæ, Pegna dicto comment. 161. Sanchez d. cap. 20. num. 13. Farinacc. d. qu. 190. num. 162. P. del Bene d. dub. 106. num. 6.

An autem Inquisitores, & Episcopi, & Capitulum incident in hanc excommunicationem.

- 14 Quoad Episcopos, & Capitulum communis Doctorum opinio est, non incidere, ita Gloss. in d. Clement. 2. in ver. Commissarij, & ibi Imola num. 5. Cardinal. ver. Inquisitoribus num. 1. Bonifacius Vitalinus à num. 41. vsque ad 46. D. Antonin. Angel. Siluester, Suarez relati à Sanchez dicto cap. 20. num. 6.

Quonero ad Inquisitores dubium potest insurgere à contextu litteræ: Nam ibi dicitur:

- 15 Nolentes Splendorem solitum negotijs fidei per actus indrectos, & improbos quorumvis Inquisitionum hæretica prauitatis, quasi tenebrosi sumi caligine obſcureari, quasi tenebrosi sumi caligine obſcureari, hoc Sacro Concilio approbante statuitur: Nullis ex nunc, nisi qui quadragesimum ætatis annum attingerent officium Inquisitionis prædictæ committi Inquisitoribus, & tam ipsorum, quam Episcoporum, seu Capitulorum, Sede vacante super hoc deputatis Commissarijs quibuscunque.

Nam si clausula incipiat Inquisitoribus, & tam ipsorum &c. certum est includi Inquisitores, si verò incipiat, & tam ipsorum, non videntur includi Inquisitores, vt bene dicit Zabarell. d. Clement. 2. ver. Inquisitoribus.

Sed non est recedendum à communi opinione, quæ habet, quod Inquisitores in hac censura includantur, vt voluit Glossa, Vitalinus, D. Antoninus, Siluester, Tabien. Nauarrus, Gaieranus, Ro-

cella, Armilla, & alij relati à Sanchez loco citato num. 4.

Neque contextus litterarum potest applicari alteri opinioni, quia barbara esset latinitas iudicio meo, si Textus diceret, *Nullus &c. Officium Inquisitionis committatur Inquisitoribus*, & propterea non assentior Sanchez, quod ille Textus melius possit legi, si iungatur verbum *Inquisitoribus* clausulæ præcedenti.

Nec videtur inconueniens differentia inter Inquisitorem, Episcopum, & Capitulum Sedis vacantis, quia Episcopi non subiunguntur ita facili censuris propter eorum dignitatem cap. 2. de officio Delegati in 6.

17 Nec Capitulum solet excommunicari tanquam Vniuersitas, sed interdici.

Et videmus in Clementina antecedenti Pontificem subijcere vinculo excommunicationis Inquisitorem, & non Episcopum, si opponat alicui indebitè crimen hæresis.

Huic autem pœnæ confiscationis non solum subiacent Laici, & Clerici simplices, sed laici feuda possidentes, imò & Principes non recognoscentes Superiorem, ut bene Suarez disp. 22. sect. 6. nu. 1.

Quod enim attinet ad feudatarios, certum est, illos ob hæresim priuari feudo, 18 illudque venire in bonorum confiscatione, Boich. in cap. *Pergenti* num. 10. & ibi Anchar. num. 1. Ioannes de Anan. num. 4. & 7. de heret. facit Textus in cap. *Excommunicamus* il primo §. *Monentur Extraneæ*, eodem, & ibi omnes Canonistæ, Anchar. in Clement. 2. num. 4. & ibi Zabarell. §. *Inquisitoribus* num. 4. de Hæret. Simanch. Gulielm. de Benedict. Corrad. Brun. Carrer. Bursatt. Decian. Canter. Pegna, & alij relati à Farinaccio quest. 190. num. 59. vbi refert Constitutionem Leonis Decimi editam anno 1520. *Exurge Domine*, de qua per Pegnam in litteris *Apostolicis*, P. del Bene par. 1. dub. 119. vbi distinguit circa naturam feudorum, Fermosin. latissimè infra citatus allegat. 20. à num. 15. cum seqq.

19 Sed hoc verum est dummodo in sententia confiscationis de feudo fiat expressa mentio, Cephal. conf. 16. num. 13. vol. 1. Roland. conf. 29. num. 10. vol. 1. Ea ratione, quia natura bonorum feudalium est separata, & diuersa ab alijs bonis, ideo sub generali sermone verborum minimè veniunt, nisi de illis fiat specialis mentio, Paris. conf. 7. nu. 3. vol. 1. & conf. 12. nu. 62. eodem vol. cum alijs per Farinacc. qu. 25. num. 63. quibus addo Fermosin. de confiscatione bonorum alleg. 33. num. 20.

Hinc patet quàm minus rectè Collaterale Consilium Neapolitanum posuerit sub sequestro bona feudalitæ cuiusdam, qui licet confessus de Apostasia à fide, non

solum non damnatus fuit in confiscationem bonorum feudalium, sed liberatus à totali bonorum confiscatione, & solummodo multatus in pœnam scutorum bis mille applicandorum locis pijs arbitrio Sanctissimi.

Aduertendum tamen est, quod confiscatio bonorum feudalium fit *saluo iure relictæ Domini*, & propterea, si feudum fuerit profanum redit ad Dominum directum, si verò Ecclesiasticum redit ad Ecclesiam, ut expressè patet in cap. *Excommunicamus* il primo, §. *Monentur* in fine illis verbis:

Saluo iure Domini principalis, dummodo super hoc ipse nullum præstet obseculum, nec ali-quod impedimentum opponat, & ibi Glossa in ver. Saluo iure, & ceteri Canonistæ, quos refert, & sequitur Farinacc. d. qu. 190. §. 4. num. 59. plenè Fermosin. d. alleg. 33. à num. 14.

Quando autem commoditas feudi, seu fructus durante vita hæretici transant in fiscum, videndus est plenè Farinaccius qu. 25. à num. 68. ibi plura de hac materia, & infinitos adducit Massin. de confiscat. quest. 33. num. 1. Fermosin. d. allegat. 33. à num. 10. cum seqq. P. del Bene d. dub. 119. num. 12. 13. 14.

22 Illud sanè certum est, quod interim Vassallus non teneatur esse fidelis Domino hæretico, Capic. in *Inuest. feudal. cap. Feuda amittuntur* cap. 52. 63. Moss. de feud. tit. fin. num. 112. Intrigl. in *centur. feud. qu. 95. num. 122.* Thomas de Marin. de *gener. feud. tit. 16. num. 6. & 12.* Ifern. cap. 1. §. fin. num. 18. Schrader. de *feud. par. 6. cap. 5. num. 16. & seq.* Menoch. de *recuperan. remed. 10. num. 92.* Deciau. lib. 5. cap. 44. num. 5.

Et hæc est vna causa Inconstantie, quando inramentum fidelitatis in Vassallis, Rosenthall. de *feudis* cap. 10. conclus. 35. num. 96. 23 Quæ tamen Inconstantia cessat, si Dominus sit liberatus ab hæresi cap. 1. in *princip. hic fuit lex de iur. iurand.* Schrader. d. cap. 5. num. 16. in fine.

Quod verò attinet ad Supremos Principes Superiorem non recognoscentes:

24 Quæstio ista transactis modernis temporibus Turbas commouit in Gallia contra opus, P. Suarez *aduersus Regem Angliæ*, vbi lib. 3. cap. 23. examinat latè, an Summus Pontifex possit punire Regem hæreticum, cumque Regno priuare.

Secundò contra librum Card. Bellarmi contra Barclaimum.

Tertiò contra opus P. Sanctarelli. de *heresi*, qui cap. 30. dub. unico eandem quæstionem examinauit.

Sed immeritò, quia tam Sacri Canones, quàm Sancti Patres, necnon Concilia Œcumenica hanc veritatem astringunt, & Gallia ipsa sæpius agnouit, & fassa est, au-

Auroritate huiusmodi in Summo Pontifice residere, & præsertim tempore Henrici Tertii. Nam Cives Parisienses pro reliquo Catholicorum, & fidelium in Gallia cætu supplicem libellum porrexerunt Summo Pontifici Sixto Quinto rogantes eum, ut sua potestate vteretur contra eundem Henricum.

Et tempore Urbani Octavi fel. rec. facultas Theologica Parisiensis Sorbonæ censuram contra librum Sanctarelli non agnovit præ sua.

Sed qui plura de hac quæstione videre cupit, vltra Suarez *disso. tractatu adversus Regem Angliæ loco citato*, & de fide disp. 22. scilicet. 6. & eundem Sanctarellum loco citato, adeat P. Dianam in suo *tractatu de potestate exautorandi Reges in calce partis Decime suarum resolutionum*, latissimè P. del Bene par. 1. dubit. 144. petit. 12. Coroll. 4.

Et quamvis P. Sanchez lib. 2. cap. 18. num. 14. dicat, Regnum ob hæresim, vel
25) alia possessoris crimina non confiscari, sed deului ad sequentem successorem, innocentem, fatetur tamen, quod si aliter communi Reipublicæ bono consuli non possit, nec damna ex hæresi Regis in totum Regnum pullulantia caueri valerent, esset integrum Pontifici illud Regnum, auferre descendendibus Catholicis, illudque concedere Regi Catholico debellanti.

SED hac occasione versutiam quorundam Scriptorum non possum non damnare, qui, cum videant Principibus necessariam esse summam Pontificis auctoritatem, illam visque ad fœdera extollere conantur, ut patet ex traditis à Solorzano de *Iure Indiarum toto Tomo primo*.

Si verò tractatur de cohibendo Principes peccantes, tunc nulla ferè apud eum est potestas, in tantum quod quidam ausi sunt proferre, non posse Papam vti Papam exercere iurisdictionem spirituales in Regno Catholico, nisi de licentia Regis; Quæ tamen assertio tanquam Hæretica, & Schismatica à Summo Pontifice Innocentio Decimo damnata fuit.

Audiant ergo Reges, & Principes Augustinum Doctorem Ecclesiæ Sanctissimum in Psalm. 149. Si in Ecclesiâ Christi homines Christiani, & oues Ecclesiæ, vel in Republica Christiana Principes effecti volunt, ibi enim ex instinctu Spiritus Sancti cecinit propheta.

Alligandos Reges eorum in compedibus, & Nobiles eorum in manibus ferreis.

Et Augustinus.

Nonimus Reges factos Christianos, nonimus Nobiles Gentium factos Christianos, venit Deus Christus prodesse omnibus, sed elegit prodesse Imperatori de Piscatore Petro, non Piscatori de Imperatore.

Conuersi ergo Nobiles multi cessauerunt esse Nobiles Gentium, elegerunt pauperatatem in hoc seculo, nobilitatem in Christo vendendo omnia, quæ haberunt, & dando pauperibus; Multi autem tenent nobilitatem in Christo, tenent Regias potestates, & sic sunt Christiani: Ipsi sunt tanquam in compedibus, & tanquam in manibus ferreis; Vnde hoc ne progredierentur ad illicita, compedes acceperunt, compedes sapientia, compedes Verbi Dei; Quare ergo vincula ferrea, non aurea, ferrea sunt quando timent, ament, & aurea erunt.

Prudenter quidem, & christianissimè docet Reges Christianos omnes, eo ipso, quod Christianam fidem admiserunt, compedibus, & vinculis se ipsos implicuisse, tradidisse se ligandos Episcopis, & ei potissimum, cui Christus Claves Cælorum dedit, cui ligandi, & soluendi plenissimam potestatem commisit.

Quod dictum est de bonis feudalibus, idem dicendum est de bonis emphyteuticis cum hac distinctione, quod si bona emphyteutica sint transitoria ad hæredes extraneos, transcant etiam in fiscum, si verò non sint transitoria, restituantur Domino directo, Simanch. de Cathol. tit. 9. rubr. de bonis Hæreticorum num. 97. Farinac. d. quæst. 198. num. 65. P. del Bene d. par. 1. dub. 118. scilicet. 2. num. 3. Fernosinus. latissimè d. alleg. 33. à num. 24.

i Sed aduerte, quod licet bona emphyteutica transitoria ad Hæredes extraneos transcant in fiscum, ille tamen teneat ea
27) vendere infra annum alicui priuato, ut remaneant apud manum mortuam, vt ex Alexand. Molin. & aliis tenet Sanchez cap. 19. num. 26. Farinaccius loco citato num. 63.

Cæterum quando emphyteusis non est transitoria ad hæredes extraneos, an saltem illius commoditas viuente hæretico, emphyteuta transcat in fiscum.

Dic, quod si emphyteusis non sit recepta ab Ecclesiâ, sed à Laico, concors Doctorum opinio est, illius commoditatem
28) spectare ad fiscum, dum emphyteuta viuit, deducta tamen pensionem soluenda per fiscum Domino directo, Nellus de Barntis par. 1. 2. temp. num. 24. Gigas de crine. Iesæ Maiestatis lib. 2. tit. de panis Farinac. q. 25. nu. 58. Molin. de Infit. & iur. to. 2. disp. 481. col. 4. & to. 3. disp. 656. num. 7. Peregr. de iure fisci lib. 5. cap. 1. num. 120. Sanchez d. cap. 19. num. 21. Guazzin. de confiscat. limit. 3. conclus. 34. num. 14. P. del Bene loco citato.

Si verò recepta est ab Ecclesiâ, tunc commoditas non spectat ad fiscum, sed
29) ad Ecclesiam Dominam directam per Textum in cap. Felicit, ibi liberè ad Ecclesiam reuertantur, de panis in 6. Gabriel cons. 73. à num. 3. vsque ad decimum vol. 2. Farinac.

parum sibi constans d. qu. 25. vers. Verum, num. 58. Sanchez loco citato num. 22.

Et propterea quidam Inquisitor, qui applicauit bona emphyteutica Ecclesie fisco, fuit reprehensus à Sacra Congregatione, quæ mandauit, vt ea bona restitueret Ecclesie Domini directæ, & in futurum cauere à similibus, vt ex Decreto sub die 15. Aprilis anni 1602.

Quod intellige in vtroque casu, quando vltra prohibitionem legis non adfuerit alia prohibitio specialis alienandæ emphyteusis, quia commoditas non pertinet ad fiscum durante vita emphyteutæ, siue emphyteusis sit Ecclesiastica, siue secularis, Bos. in prax. tit. de bonorum publicat. num. 60. Gabriel d. conf. 73. num. 11. vol. 2. Sanchez loco citato num. 23.

Quoad melioramenta verò certum est, quod si non sit cautum in contractu emphyteutico, quod illa spectent ad Dominum directum, præsertim si Dominus directus sit Ecclesia, spectare ad fiscum. Vnde si Ecclesia Domina directæ vult illa reuocare à fisco, reneatur illi soluere æstimationem, vt post Card. Zabarell. & alios voluit Sanchez loco citato num. 33. 34. & 35.

Non solum autem bona Hæreticorum confiscantur, sed Domus eorum destruantur, vt liquet ex Constitutione Frederici Carbaros, & ita statutum fuit in Concilio Tholosano anno Domini 1229. celebrato cap. 1. & sanctum ab Innocentio Quarto in Constitutione Ad extirpandum, Pegna par. 5. comment. 92. in forma sententiæ, qua Dominus, Zanchin. de heret. cap. 39. Campanus, ibidem & cap. 40. Repertor. Inquisit. ver. Domus, Simanch. de Cathol. tit. 46. nu. 88. & seqq. Farinacc. d. qu. 190. nu. 30. Fermosin. de confiscat. bonorum alleg. 5. nu. 11. P. del Bene par. 1. dnb. 162. pectis. 6.

Et licet nonnulli ex Doctoribus distinguant, quod si Domus est Hæretici propria, tunc non destruat, sed in fiscum transeat, si verò italica destruat, hæc tamen distinctio non est attendenda, quia siue domus sit propria Hæretici, siue aliena, semper destruitur, Repertor. Inquisit. ver. Domus, Simanch. de Cathol. tit. 46. & in Enchiridion. tit. 67. Farinacc. diff. quæst. 190. num. 37.

Et hoc ad terrorem aliorum, & vtilitatem publicam, Simanch. & Farinaccius locis citatis.

Sed quoad domum alienam aduerte, tunc esse destrucendam, si Dominus sciat, vel scire debuit, vel consenserit in ea, commemorari hæreticum, secus verò si id ignorauerit l. Ariani §. Causis, & ibi Butrig. in princip. l. Quicunque, §. Vniuersi, vers. si verò ignorante Domino, & ibi Salic. num. 1. C. de heret. cum alijs per Farinacc. d. qu. 190. num. 40.

Videantur sunt Constitutiones Alexandri Quarti, & Clementis Quarti, quibus statuitur, quod hæc ignorantia debet legitimè probari, hoc est manifestè per Testes omni exceptione maiores, Calderii. de hæret. rubr. de panis recept. num. 6. Farinacc. loc. cit. num. 41.

NISI tamen vt dixi ad terrorem aliorum, seu ob publicam vtilitatem Inquisitores existimauerint domum esse destrucendam, quia tunc potest destrui, sed Domino solui pretium domus, Simanch. loc. cit. num. 37.

Quemadmodum si domus sit communis cum altero, tunc potest destrui tota domus, sic Farinacc. loc. cit. num. 8.

Hoc enim est privilegium fisci, vt possit alienare rem, quam habet communem, cum priuatis eo inuito, etiam si in ea quantumcunque minimam habeat portionem l. 1. C. de vendit. rerum fiscalium, & ibi latè Amaya d. nu. 4. à quo auisit Fermosin. ea, quæ dixit loc. cit. num. 5. satisfacta tamen sua parte consocio, vt dicunt Amaya, & Fermosinus.

Sed super hoc ab Inquisitoribus Italice consulenda est Suprema, & Vniuersalis Inquisitio.

Memini autem domum esse Marii fuisse relaxatam Hæretici seculari quosdam Lusitanos Iudaizantes, qui. Imaginem Sanctissimi Crucifixi, vel cremauerant, vel detrucauerant, & eorum domum fuisse priuatis destructas, incipiente destructione cum Pugione magno Castellæ Admirato.

Debet quoque destrui domus, in qua eius Dominus prohibuit ingredi Curiam ad ibi perquirendum, & capiendum Hæreticum, etiam si Hæreticus ibi non esset, & ex Constitutionibus Pontificum voluit Farinacc. loc. cit. num. 32. Fermosin. loc. cit. num. 11. vers. Vbi ampliat.

Imò, & alia domus contigua, & appendices eiusdem Domus, vt ex eisdem Constitutionibus Farinacc. loco citato num. 33.

Imò, & bona, quæ ibi inveniuntur, sunt capientium, nisi capientes sint publici Officiales, vel nisi constiterit per Testes omni exceptione maiores, & fide dignos bona prædicta non esse Domini domus, vt ex prædictis Constitutionibus tenet Farinacc. loco citato num. 34.

Quando autem domus Hæreticorum fuerit destructa, nullo vnquam tempore potest reedificari, vt ex Repertor. Inquisit. & ex dictis Constitutionibus asserit Farinacc. loc. cit. nu. 36. Fermosin. d. alleg. 5. num. 10. vbi tamen num. 11. dicit, Iesus in solo Domus Petri Cassalia Hæresarchum construxisse nonnullas officinas.

Imò quandoque area dictæ domus solet sale conspergi cum dirorum prolario-

ne, ac increpatione verborum, Pegna. par. 3. comment. 92. in formula sententie, qua Dominus, Fermosin. loco citato num. 10. & 11.

Er in ea ad perpetuam infamiam lapis, vel marmorea Columna quatuor, vel quinque pedum altitudinis Crigitur, incipit
41 lris in ea manifestis characteribus continentibus nomen Domini, destructionisque causam significantibus, & sub quo Romano Pontifice, & Imperatore repacta sit, Pegna loc. cit. vers. postquam autem.

Hæc autem confiscatio secundum veriorum opinionem fit ipso iure, sicuti in
42 crimine læsæ Maiestatis humanæ, l. Quis, quis C. ad legem Juliam Maiest. Textus est in cap. Vergentis de hæret. & in cap. Cum secundum leges, & ibi communiter Canonistæ de Hæreticis in 6. Peregr. de iure fisci lib. 5. tit. 1. num. 66. Bursatt. conf. 7. num. 30. & conf. 14. num. 3. Roland. conf. 8. num. 3. cum alijs per Ricciull. de iure personarum lib. 5. cap. 31. & hanc opinionem secuta est Rota Romana coram Penia decis. 364. num. 6. Card. de Lugo de fide disp. 24. sect. 1. Suarez disp. 22. num. 4. Fermosin. ad cap. Vergentis de Hæret. alleg. 1. num. 9.

Ex hac communi opinione plura inferuntur.

Primò, Hæreticum priuari etiam ante sententiam declaratoriam dominio bonorum suorum iuxta Textum in cap. Secundum leges de hæret. in 6. & ibi Anchar. num. 1. Abbas in cap. Dilecti num. 12. de arbit. Archidiaconus in cap. Felicitas num. 11. de panis in 6. & ibi lo. Andr. num. 4. Gemin. num. 8. Franc. in §. Nullus num. 3. Alphons. de Castro de iusta hæret. punit. cap. 6. in initio, Repertor. Inquisit. ver. bona hæretici in init. & ver. Dominium in init. Peregr. de iure fisci lib. 5. tit. 1. num. 166. Canter. quest. crimin. tit. de punit. delict. cap. 1. num. 16. Param. de origine Inquisitionis lib. 3. quest. 9. num. 193. cum alijs per Sanchez lib. 2. de Decalog. cap. 22. num. 2. Farinacc. dist. quest. 190. num. 69. Barbof. qui plures dist. cap. Secundum leges num. 4. Fermosin. in cap. Ex litteris num. 24. de Constitut.

Et quamvis Sanchez locis citatis num. 3. sequatur opinionem contrariam, quam
44 subtenent ex nostris Anchar. d. cap. secundum leges num. 6. Simanch. de Carbol. tit. 9. num. 173. & 187. & 229. usque ad num. 234. cum alijs per cum allegat., & probabiliorem, & veriorum dicat Barbof. loc. citat. num. 4. Fermosin. cum alijs loco cit. num. 25.

Non est tamen inditio meo recedendum à priori opinione, quia verba Textus in cap. Secundum leges, sunt adeò clara, ut non possint trahi ad dominium secundum quid, & imperfectum; Nam ibi Summus Pontifex præmittit iure Ecclesiastico publicari bona ob incestas nuptias, & ob de-

lationes armorum ad Saracenos, & hos omnes perdere eo ipso dominium, & non solum inde arguit multo fortius hoc in hæresi contingere, sed statuit, ut bona Hæretici sint ipso iure confiscata, quod debet ita intelligi, ut dominio priuatur ipso iure, aliis inepta esset narratio præcedens, quia potuisset Summus Pontifex uti exemplo aliarum legum tam Civilium, quam Canoniarum, quæ in crimine læsæ Maiestatis humanæ confiscationem imponunt, de quibus dist. est supra; sed cum addiderit eorum delictorum exempla, ob quæ delinquens amittit dominium, & proprietatem bonorum ipso iure, necessarium dicendum est voluisse statuere, quod etiam in delicto hæresis, quod appellat grauius, dominium bonorum ipso iure amittat, alijs sequeretur absurdum, quod scilicet maior poena minori delicto infligeretur, quod iura abhorrent, nam poena commensuranda est delicto.

Non solum autem Hæreticus ante sententiam declaratoriam priuatur dominio,
45 sed etiam rerum administratione, Farinaccius d. quest. 190. num. 69. cum multis per Ricciull. loc. cit. num. 5. Fermosin. de confiscat. alleg. 18. sub num. 8.

46 Non tamen priuatur possessione bonorum l. anferre §. In reatu ff. de iure fisci dist. cap. Secundum leges, ubi Anchar. Simanch. de Carbol. Inquisit. tit. 9. num. 173. cum alijs per Ricciull. loc. cit. num. 10. Barbof. dist. cap. Secundum leges num. 7. ita ut si ab aliquo occupetur, poterit agere ad restitutionem, Bursatt. conf. 43. num. 22. Sanch. d. cap. 22. num. 18. Ricciull. d. cap. 31. num. 11. Barbof. loc. cit. num. 7. vers. itam Fermosin. dist. cap. & loc. cit. num. 31, 32. & 33. ubi de praxi Hispaniæ Fermosin. loc. cit. num. 35.

Secundò subinferitur, quod Hæreticus nullo modo potest alienare bona sua, etiam
47 alienauerit, vel donauerit, talis alienatio, vel donatio non valet, l. Manichæos §. Præterea C. de Hæres. l. Aviani, §. Cunctis, l. Manichæi la secunda C. eodem, Boich. dist. cap. Secundum leges num. 2. & ibi Gemin. num. vlt. Pegna d. cap. Secundum leges num. 11. Grilland. de Hæret. quest. 5. num. 8. Roias singul. 18. per tot. Locat. ver. Fiscus, Repert. ver. Alienatio, Farinacc. d. quest. 190. num. 70. Ricciull. d. lib. 5. cap. 35. num. 1. P. del Bene par. 1. dub. 134. sect. 1. num. 1. Fermosin. d. alleg. 18. à num. 16.

Sive Hæreticus sit manifestus, siue occultus, seu per accidens, & emptor sit in bona fide, Textus est clarus in l. quæ de Samaritanis, vers. Si verò de Hæreticis, ibi, Si verò etiam lateat, non potest quidquam suorum rerum donare, aut aliter alienare, Bursatt. conf. 289. à num. 10. usque ad 15. Menoch. conf. 254. num. 8. & conf. 218. num. 7. Peregr. loc. cit. num. 170. Surdus decis. 247. num. 9.

et 10. Simanch. de Cathol. tit. 9. num. 21. Sanchez d. cap. 22. num. 34. Ricciull. d. l. cap. 35. num. 5. et 6.

Hæc tamen non procedunt in Hæretico damnato in contumaciam, vel quia defecit in purgatione, quia iste non amittit facultatem alienandi, cum non præsumatur Hæreticus, nisi à die latæ sententiæ, non autem à die parati criminis, Simanch. de Cathol. tit. 19. num. 26. Sanchez d. l. cap. 22. num. 35. Ricciull. d. cap. 35. num. 7.

Imò nec Hæreticus ut supra poterit quæcumque alium contractum facere, l. Manichæos, §. Præterea, et ibi Odoffred. num. 3. l. Induciorum vers. Adeo ff. de accusat. Glof. in cap. Excommunicamus il primo, §. Credentes, et ibi Burr. num. 35. de Hæret. Simanch. de Cathol. tit. 46. num. 55. et in Enebridion. tit. 3. num. 3. Pacian. conf. 19. num. 2. Sanchez d. cap. 22. nu. 48. Farinacc. d. quæst. 190. num. 75. Ricciull. d. cap. 35. num. 10.

Quamvis favore piz causæ, ut probat Text. in l. fin. C. ad legem Iuliam Maiest. l. Quæsitum, ff. qui, et à quibus, Ricciull. loco citato num. 10. vers. Extenditur, et num. 11.

49 Tertiò subinfertur, quod huiusmodi bona sic alienata, vel donata, vel alio quocumque titulo in alium translata possunt in fisco vindicari, l. Apostatarum in fin. C. de Apostat. Glof. in d. l. cap. Secundum leges, verb. Ipso iure, et ibi Gemin. nu. 5. Franch. num. 2. Locat. ver. Alienatio num. 1. et in ver. Donatio num. 6. Sanchez d. l. cap. 22. num. 3. alios refert, et sequitur Farinacc. qu. 190. num. 71. P. del Bene d. dub. 134. sect. 2. nu. 3. Barbof. in repert. Iuris Canonici, et Civilis, ver. Fiscus conclus. 2.

Quod habet locum etiam si per mille manus transferint, Archid. d. cap. Secundum leges num. 2. Io: Andr. num. 6. Franch. num. 2. Gemin. nu. 7. Sanchez loco cit. nu. 36. Ricciull. loco cit. num. 12.

50 Imò nec restituatur pretium emptori, seu eorum possessori, Adde. ad Glof. d. cap. Secundum leges, in verb. Ipso iure, et ibi Archid. num. 2. Io: Andr. col. fin. Gemin. num. 5. et 7. Franch. num. 2. Roias singul. 18. Locat. verb. Alienatio, Simanch. de Cathol. tit. 9. nu. 27. Repert. verb. Alienatio, Sanchez d. cap. 22. num. 68. cum aliis per Farinacc. d. qu. 190. num. 16. vbi num. 17. contrarium asserentes adducit, nisi aliud pretium reperiretur in bonis confiscatis Hæretico, sine aliud loco illius pretii, quia tunc Fiscus tenebitur illud restituere, Io: Andr. d. cap. Secundum leges, et ibi Franch. num. 2. Roias d. singul. 18. num. 40. Simanch. de Cathol. tit. 9. rubr. de bonis Hæret. num. 29. Quemada quæst. 7. Locat. verb. Alienatio num. 1. Repertor. ver. Alienatio, Zecchius in Summ. par. 1. tit. de fide, rubr. de Hæret. cap. 11. num. 16. et 17. Sanchez d. cap. 22.

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

num. 70. Farinacc. d. qu. 190. nu. 78. Ricciull. d. cap. 18. num. 1. et 5.

Vel nisi illud pretium fuisset expensum in alimentis Hæretici, seu eius familiæ, l. 1. §. In rem, l. vlt. ff. de in rem verso, l. mortuo, ff. de statu libero, Simanch. d. tit. 9. num. 36. Beccius conf. 67. num. 6. Quemada d. qu. 7. Ricciull. d. cap. 38. num. 8. et 9. addit hoc procedere, etiam si alimenta ex pretio emptionis casu perierint: Nam sufficit pecunias ex causa necessaria ad Hæretici manus pervenisse, Farinacc. d. qu. 190. nu. 87. vers. Et quæcumque, Barbof. loco cit. concl. 2. Fermosin. d. alleg. 18. d. num. 19.

51 Vel nisi de illo creditoribus sit satisfactum, l. Idem servandum, ff. de legat. secund. l. Emptor, ff. de rei vindicat. Ricciull. loco cit. num. 10.

Et propterea si Hæreticus Mercator, mercaturæ intuitu, contraxisset debita, et 52 credita Fiscus publicatis bonis, sicut potest cogere debitores ad solvendum, ita tenetur solvere creditoribus, quia negotium est vnicum, et individuum, Alfaro de offe. Fiscal. glof. 20. num. 160. Ricciull. ibidem num. 6.

Vel nisi in emptore bonorum concurreret bona fides, et aliquis titulus, ut puta 53 auctoritas publica, vel quia venditio facta esset ab eo qui inquisitus de hæresi, postea fuit absolutus, nam si post absolutionem vendat, ad deinde fuerit inquisitus, et convictus de hæresi de tempore prioris Inquisitionis, alienatio taliter facta subternetur, Bos. in prax. tit. de bonorum public. num. 76. Scaccia de Iudic. lib. 1. cap. 98. num. 11. Sanchez d. cap. 22. nu. 30. Ricciull. lib. 5. cap. 35. num. 13.

54 Nec procedit, si emptor possessionem bonorum præscripisset, cap. fin. de præscript. in 6. l. 2. C. de Apostat. l. in omnibus ff. de iure fisci, P. de Bene par. 1. dub. 134. sect. 3. num. 1. vbi num. 3. tenet præscriptionem hanc non induci nisi spatio 40. annorum contra Abbatem Felinum, Couar. et alios, qui tenuerunt, quod si bona sint applicanda fisco seculari, sufficere quinque annorum tempus, secus si applicanda sint fisco Ecclesiastico, quia tunc requiritur tempus 40. annorum, et hanc distinctionem refellunt Sanchez, Pegna, Farinacc. et Simanch. ab eodem adducti loco cit. num. 5.

55 An autem fiscus teneatur restituere melioramenta facta in re vendita, vide latissimè differencem, et bene Ricciull. d. lib. 5. cap. 39. per totum, P. del Bene par. 1. dub. 118. sect. 6.

Quamvis autem Hæretico interdicitur omnis alienatio, non tamen prohibetur 56 alienare bona sua in causam necessariam, Simanch. de Cathol. tit. 9. num. 33. Sanchez d. cap. 22. nu. 53. Scacc. d. cap. 98.

num. 16. *Surdus. de aliment. tit. 9. quæst. 32.*
 num. 20. *Gratian. disceptat. to. 1. cap. 54.*
 num. 15. *Ricciull. d. lib. 5. cap. 36. num. 1.*
Barbol. in Repert. præf. conclus. Iuris Canonici,
& Cuiuslibet littera F. ver. fficus d. conclus. 2.
prope finem, Fermoſin. diſſa allegat. 18.
 num. 23.

Idco alienatio facta ab Hæretico pro alimentis tam propriis, quàm familiæ, non potest à fisco reuocari, *Bursatt. conf. 14. n. 9.*
Simanch. d. tit. 9. nu. 35. Sanchez d. cap. 22.
num. 56. Scacc. d. cap. 98. num. 16. Gratian.
d. cap. 55. num. 16. cum alijs per Ricciull.
d. cap. 36. nu. 3. & 4. vbi num. 1. addit, quod
 cum appellatione alimentorum veniant Medicinæ ex *Surdo de aliment. tit. 5. nu. 1.*
 & 18. ideo alienatio facta pro parandis medicinis, & alijs ad sanitatem tuendam subſtinetur, *Simanch. & Sanchez locis citatis.*

Ex hoc procedit, quantumvis alienatio fit facta per viam donationis, dummodò sit correfpectiua; Nam talis donatio potius est contractus permutacionis, vel innominatus do, vt des, *Surdus de aliment. tit. 8. priuileg. 72. num. 4. Rota decif. 418.*
num. 5. par. 2. recent. Coccius decif. 433.
num. 7. Ricciull. d. cap. 36. num. 7.

Si verò alienatio facta fit post ſententiam, à qua fit interpoſita appellatio, nihilominus fiscus poteſt eam reuocare, ſecus ſi tranſiſſet in iudicatum, quia tunc ſi fiscus vult reuocare, tenetur emptori refundere ſummam expenſam in alimentis, *Surd. d. tit. 9. num. 62. Gratian. diſſo cap. 55. num. 89. Ricciull. loc. cit. num. 7. verſ. Extenditur 4. & num. 8.*

Alimenta autem durante Hæretici carceratione, & tota cauſa, ſubminiſtrantur à Sancto Officio, *Bursatt. conf. 289. num. 9. & 22. Ricciull. d. cap. 36. num. 9.*

Etiã poſt relaxatum Hæreticum Brachio ſeculari, *Bursattus, & Ricciull. locis citatis.*

Quod ſi Index ſecularis diſſerret exequi ſententiam, tenetur de proprio ſubminiſtrare alimenta Hæretico iam relaxato, *Ricciull. & Bursatt. loc. cit.*

Praxis tamen Supremæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis, & Italiæ Inquiſitionum eſt, quod ſi carceratus eſt pauper, ei à Sancto Officio præſtantur alimenta, & omnia alia neceſſaria; Si autem eſt diues, vel habet bona ſufficientia, repetuntur ab eo alimenta ei præſtita.

Religioſis Mendicantibus, qui poſſident in comuni, ſubminiſtrantur alimenta à Religione, vt pluriès fuit reſolutum, & præſcriptum *ſub die 14. Maij 1602.*

Religioſi verò Ordinis Minor. Obſeru. non coguntur ſoluerre alimenta, & expenſas pro vinctu Religioſorum ciuilem Ordinis in Sancto Officio carceratorum, cum

non poſſideant in comuni, & viuunt ex eleemoſynis, ſed coguntur dietim præſtare victum, vt fuit decretum *ſub die 14. Martij 1626* quod tamen non vidi obſeruatum.

Et licet aliàs de anno 1593. die 20. *Februarij* ſcriptum fuerit Inquiſitori Brixien. vt repeteret alimenta à Prouincijs, nihilominus hodie coguntur Procuratores Generales in Vrbe reſidentes, tam non. Alendicantium, quàm Mendicantium in comuni poſſidentium ſoluerre alimenta prædicta, quamuis deiant Religioſum carceratum non eſſe filium Conuentus, ſeu Monafterij illius Ciuitatis, in quo Religioſus detinetur carceratus.

Relaxatis verò Brachio ſeculari, quia Romæ altera die poſt ſententiam morti traduntur, non vidi ſubminiſtrata alimenta à Sancto Officio, neque villas expenſas; Si verò relaxantur Rei, vt ad turrens tranſmittantur, poſt conſignationem factam in carceribus ſecularibus Sanctum. Officium amplius non ſe cum tali Reo intromittit, ſed cura alendi, & tranſmitrendi perinet ad Curiam ſecularem.

Expenſæ autem, quæ ſunt pro vchendis carceratis ex cauſa Sancti Officii ad Vrbeſ, ſoluuntur à Camera Apoſtolica, & hoc fuit ſemper obſeruatum à tempore Inlij Tertij Summi Pontificis, & ita ſcriptum fuit Nuncio Neapolis *ſub die 13. Ianij 1591.* & aliàs ſæpe.

Quamuis P. Commiſſarius, & ſiſcalis Supremæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis, ad quos ſpectat adminiſtratio bonorum Sancti Officii ſolcant in hoc parum eſſe cauti, & ſinant expenſis pauperum Inquiſitorum carceratos duci ad Vrbeſ.

In hoc ergo debent inuigilare.

Sed quemadmodum non reuocatur alienatio facta pro alimentis, ita nec à fisco reuocari poteſt illa, quæ fuit facta pro deſenſione cauſæ Hæretici, quia dicitur facta in cauſam neceſſariam, *l. fin. ff. de in rem verſo, Peregr. diſſo tit. 1. d. num. 180.*
Surd. de aliment. d. tit. 9. quæſt. 32. num. 22.
Bursatt. conf. 43. num. 9. & conf. 139. nu. 9. & 21. cum alijs per Ricciull. loc. cit. nu. 9. verſ. Deducitur ſecundo, vbi explicat in alienatione facta pro ſcripturis, & ſalario Aduocatorum, Procuratorum, Notarij, & reliquorum in cauſa laborantium.

Quartò ſubinfertur, quod fiscus non ſolum reuocare alienatam vt ſupra ab Hæretico, ſed reuocare poteſt fructus dictorum bonorum tam pendentes tempore alienationis, quàm collectos pendente iudicio, & poſt ſententiam, quàm etiam conſumptos à die commiſſi criminis, cum fructus dominij ſequantur, *Bursattus conf. 43. num. 8. & 11. Sanchez ad Decalog. lib. 2. cap. 21. num. 41. Ricciull. d. lib. 5.*

cap. 17. Farinaec. d. quest. 199. num. 80.

Dummodò fructus prædicti non sint bona fide consumpti ab emptore, vel ab 69 alio, qui delictum tempore alienationis ignoraret, licet enim bona fides non proficit emptori quoad acquisitionem dominii, Archid. d. cap. Cum secundum leges, cum alijs per Ricciull. d. lib. 4. cap. 34. num. 12.

Tamen respectu acquisitionis fructuum sufficit titulus lris errore quæsitus, l. Sed lege, §. iure, vbi Doctores ff. de petit. hered. l. Quod vxor, vbi Glos. ff. de Acquirend. posses. Beccius quest. 95. num. 15. & ita tenent Bursatt. d. conf. 41. num. 9. Surdus decif. 247. num. 11. Ricciull. loc. cit.

Quinimo sufficit quælibet occasio possidendi, Surd. d. decif. 247. num. 11.

Fructus autem intelliguntur deductis expensis l. 3. ff. de impens. in rebus dotal. fult. Peregr. de iure fisci lib. 6. tit. 1. num. 27. Ricciull. loc. cit. num. 8.

Sed de hac materia videndus est Sanchez, qui eam latissimè tractat lib. 2. cap. 23. num. 1. cum alijs.

Quintò subinfertur, quod cum bona Hæretici sint confiscata ipso iure, is tenetur etiam ante sententiam declaratoriam ea bona tradere fisco, Abbas in cap. Dilecti num. 12. de arbitr. & in cap. 1. num. 11. de Constit. & ibi Alexand. de Nemo num. 42. Felin. num. 44. & 45. & in cap. Rodolphus num. 18. limit. 3. de Rescript. Lud. Gomez cap. 1. num. 9. de Rescript. in 6. Soccin. sen. cap. Indai il secondo, num. 14. de Indais, Gulielm. de Bened. cap. Rainutus vers. & uxorem decif. 5. num. 276. de Testam. Gomez. Variar. resolut. lib. 1. cap. 2. in fine, Alphons. de Castro de lege penali lib. 2. cap. 10. & 11. & de iusta hæret. punit. cap. 5. & 6. Sanchez d. cap. 22. num. 6.

Contrariam opinionem, quod Hæreticus non teneatur ante sententiam declaratoriam bona, quæ cadunt sub confiscatione, tradere fisco, voluere Dec. cap. 1. 1. lectur. de Constit. num. 71. Alex. l. Si quis maior, num. 13. & ibi Padilla num. 58. C. de Transf. Simanch. de Cathol. tit. 9. d. num. 161. usque ad 252. Pegna 3. par. comment. 158. Gomez d. lib. 3. cap. ult. num. 3. Cantera quest. crim. tit. de quæstion. tangen. punit. delict. cap. 1. num. 16. & 17. & alij multi, quos adducit Sanchez d. cap. 22. nu. 7. Sanctarell. de Hæret. cap. 21. dub. 1. num. 4. cum alijs per Barbof. d. cap. Secundum leges, num. 9. Iater del Bene par. 1. dub. 131. Cellor. 2. num. 1.

Imò etiam secuta sententia declaratoria, vel condemnatoria, non teneri Hæreticum bona offerre fisco, sed tantum non resistere, si ab eo exigantur, docent Adrianus, Nauarrus, Padilla, Comar. Menchach, Simanchus, & alij relati à Sanchez loc. citat. num. 8. qui tamen num. 9. dicit, De Inconst. in Fide, To. I. par. I.

hoc non procedere, si Hæreticus sit condemnatus ad aliquam pecuniam solvendam, quia tunc tenetur illam offerre fisco, P. del Bene par. 1. dub. 132. num. 1.

Quæ opinio contraria amplius etiam si delictum Hæretici esset notorium, licet 72 enim evidenter criminis commissi non indigeat clamore Accusatoris, vt dicit Summus Pontifex in cap. Evidentia de Accusat.

Nihilominus sententia Iudicis est semper necessaria, vt aduertit Glos. fin. in d. cap. Evidentia communiter recepta, & hanc opinionem aduersus Abbatem Felinum, & alios tuetur Simanch. d. tit. 9. num. 165. & 166. Scacc. d. cap. 98. num. 10. Sanchez, qui alios d. cap. 22. num. 15. P. del Bene loc. cit. num. 4.

Quinimo si fiscus ante sententiam declaratoriam occuparet bona Hæretici, 73 cuius crimen adeo notorium esset, vt nulla tergiversatione clari posset, teneatur ea restituere, vt reprobat Alphonsus de Castro tenet Simanch. tit. 9. d. num. 174. & alij à Sanchez d. cap. 22. nu. 18. Ricciull. d. cap. 31. num. 11. Barbof. loc. cit. num. 7. P. del Bene loc. cit.

Possent tamen ea bona ponere sub sequestro, Suarez de fide disp. 22. sect. 2. num. 6. P. del Bene loc. cit. num. 4.

Sextò deducitur, quod licet fiscus non habeat bona delinquentis obligata ante, 74 sententiam condemnatoriam, ita ut pendente iudicio Reus moriatur, hæredes ad poenam illius delicti conueniri nequeant, vt est Textus in l. ex Iudiciorum ff. de Accusat. l. Vnica, C. ex delict. defunct.

In delicto tamen hæresis, quia ipso iure bona confiscata sunt, hæredes delinquentis possunt conueniri ad bona fisco tradenda, quamuis ille, lite non contestata obiecit, l. commissi ff. de public. & vetig. Anchar. d. cap. Cum secundum leges num. 1. Gomez lib. 3. Variar. cap. ult. num. 2. Simanch. dicto tit. 9. num. 186. Sanchez d. cap. 22. num. 28.

Septimò subinfertur, quod licet poena per Iudicem imponenda, requiratur sententia condemnatoria, & illius declaratoria; Secus tamen est in delicto hæresis, quia poena confiscationis ipso iure imposita est, ideo fat est, si feratur sententia criminis declaratoria, vt ex d. cap. Cum secundum leges, voluere Alex. Felin. Tiracuellus, qui plures refert, & sequitur Comar. & alij relati à Sanchez d. cap. 22. num. 27.

In confiscatione autem, de qua agitur, veniunt vltra supradicta de bonis feudali- 76 bus, & emphyteuticis omnia bona immobilia, mobilia, semouentia, iura, & actiones, quia Textus in d. cap. Secundum leges, loquitur de bonis absolutè, quorum

appellatione veniunt iura, & actiones
l. si ademptis C. de sententiam passis, Peregr.
de iure fisci lib. 5. tit. 1. num. 50. & ita in
proposito tenent Simanch. de Cathol. tit. 9.
num. 7. & alij citati à Ricciullo d. lib. 5.
cap. 32. num. 16. vers. Ex qua.

Et propterea quomodo eo ipso, quod quis
est Hæreticus omnes eius debitores, & ei
77 in quocunque debito obligati, sunt ab
illo liberati, nec contra eos Hæreticus age-
re possit per Text. in cap. fin. Extrav. de
Hæret. qui licet loquatur in obligatione
fidelitatis, communiter tamen per Cano-
nistas extenditur ad omnia debita, & ad
quoscunque obligationes, ut notat ibidem
Gloss. in figurative casus, ver. Notant quod
ipso iure, Abbas Antiquus num. 1. Anton.
de Butr. num. 3. Abbas Panormitanus
num. 1. Soccin. num. 1. Anan. in principio,
Zabarell. num. 1. cum alijs relatis à Far-
inaccio quest. 189. num. 57. Ricciull. loc. cit.
num. 18.

Ipsi tamen non acquirunt sibi hoc debi-
tum, sed ad fiscum pertinet, cum iura, &
actiones transiant in fiscum, ut voluit
Marianus Soccinus d. cap. fin. num. 14.
Vterque Abbas, Felinus, Ananias, & Fa-
rinaccius loc. cit.

78 Si tamen iura, & actiones transitorie
sint ad hæredes extraneos secundum Bar-
tolom. in l. cum, qui statim in principio, di-
cens ita omnes tenere ff. de interdicto, Pe-
regrius, qui multos d. lib. 5. cap. 1. nu. 68.
Sanchez d. lib. 2. Decalog. cap. 14. num. 5.
Ricciull. d. cap. 32. num. 31.

Secus si iura, & actiones sint personales,
hæ enim non transiunt ad fiscum, Cephal.
conf. 321. num. 34. & 36. Peregr. loc. cit.
num. 91. Ricciull. loc. cit. num. 50.

MEMINI autem me alijs respondisse
in gratiam bo. mem. Card. Pallotti pro
D. Ioanne Maria Castellano aduersus fis-
cum, pro quo, pro sui munere Aduocati
fiscalis scripserat D. de Rubéis Cameræ
Apostolicæ, & Concistorialis Aulæ Aduo-
catus, vir omni genere litteraturæ conspi-
cuius; Nam cum D. Andreas Castellanus
donasset multa bona sua Sanctæ Domui
Laurentianæ de Vrbe, sed dedisset facultate-
rem D. Ioanni Maria Castellano nepoti dis-
ponendi tempore mortis suæ de scuris tri-
79 ginta millibus, alias si non disponeret,
illam triginta millia scuta censuerunt
donata eidem Sanctæ Domui: Accidit,
quod D. Ioannes Maria inquisitus fuit de
quodam delicto, pro quo condemnatus
fuit in penam viginti millium, & cum
non suppeterent eius bona, censebat D.
de Rubéis cogendum esse, ut disponeret
de dictis bonis ad suorem fisci, motus
præsertim ex l. in fraudem ff. de iure fisci,
cuius verba infra recitabimus.

Di xir enim, quod sicut D. Ioannes Ma-

ria vtrando illa facultate potuisset Sanctæ
80 Domui Laurentianæ præiudicare, ita de-
linquendo, Rotenhal. de fidei lib. 2. cap. 11.
conclus. 12. nu. 2. & littera B, Mastrill. decif.
277. num. 3. Ricciull. de iure personarum
lib. 5. cap. 32. num. 40. itaut stante prædi-
cta condemnatione possit dici euenisse
casum dispositionis reuertatur in donatio-
nem, Mastrill. decif. 277. num. 7.

Nihilominus verissima est conclusio,
quod cum ista facultas sit personalis, ad
81 hæredes D. Ioannis Mariæ transire non
possit, l. Pluribus ff. de suis, & legitimis, 6. ple-
ne Insit. de iure naturali, cap. Si gratiosè de
Rescript. Ricciull. loc. cit. num. 50. Cagnol.
l. fin. nu. 239. C. de Passis, Theaur. decif. 97.
Mastrill. d. decif. 277. num. 10.

Sic etiam nullo modo potest transire in
fiscum, l. Ex falso, §. Si quis rogatus ff. ad
Tribell. l. cum Prator, §. Hæred. ff. de legat. 2.
Caball. conf. 207. num. 15. Peregr. de iure
fisci lib. 5. tit. 1. num. 91. Ioffred. conf. 5.
num. 16. dub. 2. Cephal. conf. 321. num. 55.
Sanchez ad præcept. Decalog. lib. 2. cap. 14.
num. 5. & 6. Carpan. ad Statut. Mediol.
in cap. Omnia, num. 416. Ricciull. loc. cit.
num. 50. & 51. Sanctarell. de hæresi cap. 20.
dub. vnic. num. 4.

Quod absque difficultate in casu isto
procedit, quia non facta dispositione per
82 D. Io. Mariam dictorum scutorum tri-
ginta millium, hæc deuoluuntur ad San-
ctam Domum Laurentianam, quo casu ces-
sat eorum opinio, qui crediderunt, non
facta expressa dispositione per habentem
facultatem disponendi, tacite censi fa-
ctam in venientes ab intestato, Gabriel
conf. 139. n. 1. lib. 1. Fontanell. de pass. nuptial.
claus. 4. Gloss. 23. num. 14. Theaur. dista
decif. 97. ad fin. de Franchis decif. 600. nu. 3.

Cum ergo istud ius facultatum sit
personale, itaut non egredatur personam
ipsius D. Io. Mariæ nullum ius competit
83 sibi cogendi illum, ut dispositionem fac-
iat, & sibi satisfiat, quia cum huius-
modi facultas in eius voluntate consistat,
non potest obligari iuratus, nec subiici,
l. cum proponas ff. de hæred. instit. Gloss. in §.
Alienus quoque sensus, Insit. eodem in termi-
nis, Felles Fernandez ad l. n. 4. Tarru. nu. 59.
laed. Castillas contron. Iuris lib. 5. cap. 112.
num. 24. vers. Et haftenus de relatione.

Nulla enim iuris ratio patitur, ut quis
cogatur dispositionem facere, quæ in eius
voluntate consistit, Vessembec. conf. 17.
num. 42. & 46. Osualdus ad Donellum
cap. vlt. lib. 13. vers. Obijciunt, Castillo loc.
cit. num. 34.

Cæterum in hac materia difficultatem
faciunt duo Textus, qui inimici aduer-
sari videntur. Alter est in l. cum quidam
ff. de iure fisci, vbi habentur hæc verba:

Cum quidam Captis Rens emancipasset

filium, ut hereditatem odiret, responsum est, non videri in fraudem Fisci factum, quod acquisitum est.

Alter vero in l. In fraudem, ff. eodem tit. ubi dicitur :

In fraudem Fisci non solum per donationem, sed quocumque modo rei alienate renovantur ; idemque iuris est si non quærat, a quæ enim in omnibus fraudes puniuntur.

In conciliaudis prædictis legibus insulant Doctores : Glossa enim in dista l. Cum quidam, in verb. Hereditatem, dicit, quod in casu dictæ legis admittitur repudiatio, quia non olim erat secuta condemnatio. In casu vero l. In fraudem, secuta erat, & ideo non poterat condemnatus non querere, & hunc Glossæ intellectum sequuntur Bartol. Rainer. Alber. & Zasius, quos refert Telles Fernandez dista l. 4. num. 63. Bofs. de public. bonor. num. 29. & secundum hunc intellectum loquitur Peregrin. ex aduerso citat. lib. 5. tit. 1. num. 190. & per duos sequentes.

Sed iste intellectus communiter reprobat, quia ius ante condemnationem, siue post, licitum est reo non querere in præiudicium Fisci, nam si licitum est non querere in præiudicium creditorum, ergo à fortiori in præiudicium Fisci, qui tractat de lucro captando, & creditor priuatus potioris est conditionis, quam Fiscus pænam exigens, l. 1. C. de pænis Fisci creditor. præferen. lib. 10. & sic nullo hac in re privilegio gaudet Fiscus, qui in casu, de quo agitur, nullam habet hypothecam : non ante sententiam, quia non est creditor, l. Quod placuit, ff. de iure Fisci : non post sententiam, quia hæc facultas non cadit sub hypotheca, Ruin. conf. 23. num. 27. lib. 4. Surdus decif. 140. Gratian. discept. 271. n. 29. & melius discept. 132. num. 2. & 5. Castill. disto cap. 112. num. 32.

Et quatenus caderet sub hypotheca, non potest Fiscus excludere Sanctam Domini Lauretanam, quia illa anterior est Fiscio : Nam D. Castellanus iam transtulit sancta triginta millia in eandem Sanctam Domini, si D. Io: Maria non disponat. Nam si huiusmodi conditio adimpleatur, censetur ab initio ius quæsitum dictæ Sanctæ Domui argumento Textus in l. Si tibi homo, §. Cum Servus, ff. de legat. 1. ibi, Si non repuleris ex die adita hereditatis eius fuisse intelligitur, l. Quidam, ff. de rebus dñb. l. 1. §. Item, ff. si quis in fraudem, iu punct. post Mutam decif. 49. Amaya l. 1. num. 64. C. de iure Fisci lib. 10.

Et propterea, quod tam ante condemnationem, quam post, possit reus condemnatus in præiudicium Fisci non querere voluere, Alber. de stat. lib. 3. quest. 24. Dec. conf. 445. d. num. 65. Nellus de Bannitis par. 1. 2. Temp. quest. 3. Ruin. conf. 23. lib. 5.

Vincen. de Franch. decif. 101. num. 1. & 6. Zanchin. in reperi. L. Heredes mei, §. Cum ita in quarta parte num. 88. ff. de Trebell. Telles Fernandez d. l. 4. T. quæri d. num. 62. cum alijs per Sanchez de matrim. lib. 6. disp. 4. num. 3. vers. Secundo alij limitant, & vers. Tertio alij temperant, Annual. in l. Post contractum num. 284. ff. de donat. Platt. inter crimin. Zilert. 10. 1. conf. 130. num. 57. Mieres de Maior. par. 4. qn. 23. num. 4. c. 53. in priori edit. Menoch. conf. 101. num. 4. vol. 2. Sanchez disto lib. 2. cap. 14. num. 57. melius omnium Castill. disto cap. 112. d. num. 41.

Secundus intellectus est Glossæ in dista l. In fraudem, in verb. Non quærat, quæ duos dat intellectus, alter est, quod ideo reuocatur Fiscus ibi alienata, quia lucrum iam delatum erat condemnato mortuo restatore ; alter condemnatum non posse non querere, quia patiebatur bonorum iam delatorum fructus ab alio percipi.

Sed neuter intellectus potest substineri, non primus, quia aduersatur de directo dispositioni Textus in d. l. Cum quidam ; nam illa lex loquitur de patre, qui emancipauit filium, ut hereditatem sibi delatam adiret : supponit ergo iam hereditatem delatam, alijs filius non egeret emancipatione, cum tunc non esset aduanda, & ideo hunc intellectum refellit, Vafqu. par. 2. q. 96. art. 2. disp. 172. cap. 3. n. 21.

Non secundus, quia eo in casu non tantum est querere, quam donare, & ex hac ratione eundem intellectum non admittit, Vafqu. loc. cit.

Tertius intellectus est, ut lex in fraudem, procedat, quando bona condemnati iam sunt Fisco delata, & incorporata : Secundus vero quando Fiscus solummodo est creditor alicuius summe pecuniarum, in quam fortè reus fuit condemnatus, quia tunc habet locum lex Cum quidam, & hunc intellectum dat Picus in l. Post contractum, num. 48. ad fin. ff. de donat.

Sed in hoc intellectu Ego non insisto per ea, quæ tradit Telles Fernandez dista l. 4. Tanri, d. num. 60. Si tamen verus esset fateret D. Io: Maria, cum Fiscus præterdat esse illius creditor in summa scutorum viginti millium, non autem quod illius bona sint Fisco acquisita, & incorporata.

Quartus intellectus est Alciati in dista l. Post contractum, quem sequuntur Telles Fernandez disto l. 4. num. 64. Ofuald. ad Donell. lib. 23. cap. ult. post Vallam, & Petrum Fabium, Castillo d. cap. 112. num. 43. ad fin. Larrea decif. 15. num. 27. quod scilicet lex in fraudem, procedat, quando damnatus dominium eius rei, quæ illi ex contractu, vel quasi debetur querere neglexit, ut si obligacionem remissit, vel rem tradi recusauit.

Qui intellectus si verus est, nihil conducit ad rem nostram, quia facultas illa disponendi non dat dominium, nec qui illam habet, ea non vrendo aliquid remittit: vt bene Amaya d. l. 1. num. 64. C. de Iure Fisci lib. 10. Mastrill. decis. 277. num. 13. vbi à fortiori, quod est dominium rei legatæ transeat ipso iure in legatarium, intelligitur tamen si legatarius legatum agnoscat, & propterea illud ius agnoscendi non transit in Fiscum.

Vltimus intellectus dist. l. in fraudem, cui libenter adheo, cum à doctissimis Viris receptus sit, nempe ab Alciato lib. 3. Perigon. cap. 19. à Vasquez d. l. 2. quest. 96. disp. 172. cap. 3. nu. 22. à Sanchez ad precept. Decal. lib. 2. cap. 14. num. 53. est:

Non esse in eo Textu sermonem de repudiatione hereditatis delatæ reo, cuius bona publicantur, nec id significari in verbis illis: *idemque iuris erit si non queratur*, sed loqui de puniendi fraude facta Fisco ab eo, qui alienauit bona iam publicata; & ibi Iuriconsultus eandem fraudem esse putat eodem modo puniendam, siue alienatio fiat, vt transferatur dominium in alterum, siue non transferatur, & ita prædicta verba, super quibus se fundat Peregrin. & alij ex alij. citati, videlicet, *est non queratur*, intelligenda esse, non, si non queratur condemnato, sed si non queratur ei, cui in Fisci fraudem res donantur, voluere Vasquez, & Sanchez loc. cit.

Sicuti eodem modo emphyteuta punitur alienando emphyteusim irrequisito domino, siue alienatio valeat, siue non, quia facto ipso alienare præsumpsit, Vasquez, & Sanchez loc. cit.

Cum ergo dicta lex in fraudem, tot habeat intellectus, dicendum est, attendendum esse illum, qui fauet reo, & non Fisco, Mathesil. singul. 71. Mastrill. dicta decis. 277. num. 16. vel saltem non posse allegari ad decisionem causarum, Gratian. in pun. decis. 17. num. 19. de Franch. dec. 101. num. 21.

Non obstat, quod supradicta procedant in priuatis, non autem in Fisco propter eius priuilegium, quia vt supra dictum est, Fiscus in querendis nullum habet priuilegium, sed valet repudiatio in ipsius præiudicium facta, sicut valet in damnum creditorum priuatorum; Larrea decis. 55. num. 27. qui quamvis videatur inelinate in alteram partem, Salgado tamen in labyr. creditorum par. 2. cap. 14. num. 21. in fin. dicit, nostram opinionem esse receptiorem, maioriq; numero Doctorum fulcitam, quam tenet, & ruerit Iurissimè Castillo dicto cap. 112. num. 50.

Minus obstat, quod simus in iure iam quæsito, & non in querendis, quia dato quod huiusmodi facultas inter iura quæ-

sita possit connumerari, hoc tamen est ius quæsitum imperfectum, & euentuale, hoc est quatenus D. Ioannes Maria velit vti, nam si non vtatur, nullum ius potest dici illi quæsitum, Glof. in l. Qui autem, in verb. Legatum, & ibi Bartol. ff. quis in fraudem creditor. lason. in §. Item si quid num. 121. in fin. de action. Sanchez de matrim. lib. 6. disp. 4. nu. 8. ad fin. Amaya loc. cit. nu. 64. ad fin. Mastrill. d. decis. 277. num. 54.

Et quod D. Io: Mariæ facultatario nullum sit ius quæsitum per dictam facultatem sibi concessam retulit Rota in Romana scutorum triginta millium, 9. April. 1660. coram R. P. D. Albergato, confirmata sub die 21. Iunii 1661. coram eodem, quæ sunt impressæ in par. 13. recent. decis. 189. & 355. in quibus decisionibus recessum fuit ab alia emanata sub die 23. Februarij 1658. coram eodem R. P. D. Albergato, quæ est decis. 303. par. 12. recent.

Præterea aliud est, quod huiusmodi facultas iam sit acquisita per D. Ioannem Mariam, aliud est, quod possit inuitus eogi ad vrendum ea facultate, hoc enim ius cogendi non transit in Fiscum, sicuti dicimus de facultate reuocandi donationem ab homine, vel à lege reservata, quæ non cadit sub Fisci coactione, ita ut donans possit ab eo cogi, vt illa facultate vtatur, l. Sed, est mortis, §. 1. ff. de donat. inter virum, & uxorem, l. Res uxoris, C. eodem, lason. l. Si stipulatus fuero, §. Cum stipulamur, vers. Sed istud, ff. de verb. obligat. qui dicit, hoc singulariter notandum, Theaur. decis. 124. in fin. vbi dicit, ita iudicasse contra Fiscum, Loffred. conf. 5. n. 16. Peregr. de Iure Fisci lib. 2. tit. 1. n. 92. & Mastrill. d. decis. 277. n. 61. Carpan. ad Statut. d. cap. Omnium n. 437. Castill. dicto cap. 112. num. 33. & 34.

Sicuti etiam dicimus de legitima relicta filio cum onere, qui si delinquit non possit eogi à Fisco, vt reiecto onere integram capiat legitimam, quia facultas reiciendi onus dependet ab eius voluntate, Surd. dicto conf. 412. à num. 48. Mastrill. dicta decis. 181. & 277. num. 62. Merlin. de legitima lib. 1. tit. 2. qn. 11. num. 16.

Non obstat, quod sicuti D. Io: Maria ponit sibi præiudicare contrahendo, ita & delinquendo, quia facultas est intelligenda de propria dispositione, non de fidei, & impropria, Bald. in cap. Fendum, si de Fundo fuerit controuersa, Celsus Vgo conf. 17. n. 11. Mastrill. d. decis. 277. n. 43. & 44.

Addo, quod facultas disponendi de scutis triginta millibus est concessa D. Io: Mariæ solum tempore mortis, ideo non potest eogi à Fisco, vt inuitus in vita illa vtatur saltem irrevocabiliter, Molin. de Iust. & Iur. to. 3. tract. 2. disp. 593. Valasc. consult. 102. à nu. 23. Rota decis. 263. & 323. par. 1. recent.

85 Sed redeundo ad rem nostram. In confiscatione non comprehenduntur nisi bona presentia Hæretici, non autem futura, Gloss. in l. Non ad ea, vers. Prefens, ff. de condit. & demonstrat. & probat Textus in cap. Felices, de penis in 6. l. Si mandavero, §. Is cuius, ff. mand. l. Finis qui, §. 1. ff. de Testament. l. 1. ff. de penis, Simanch. de Catbol. d. tit. 9. num. 61. & in Encubidion. tit. 6. num. 5. Locat. verb. Publicatio, Bursart. conf. 43. num. 42. & 43. Clar. §. Hæresis num. 19. vbi de communis Rota decis. 515. num. 4. par. 1. divers. Ricciulli. loco cit. num. 20. P. del Bene par. 1. dub. 110. num. 1.

In proposito autem bona presentia dicuntur, quæ habet Hæreticus tempore criminis patrati, non autem ea, quæ acquisivit usque ad diem latæ sententiæ, vt contra multos relatōs à Ricciulli. loco cit. num. 21. tener Bursart. d. conf. 43. num. 4. lib. 1. & prius conf. 14. num. 28. eodem lib. Baiard. ad Clar. §. Hæresis qn. 78. num. 212. Sanchez d. cap. 14. num. 10. Ricciulli. loco cit. num. 22. qui alios citat, & testatur de communiori, & veriori.

86 Et hæc conclusio procedit, quamvis bona acquirantur per Hæreticum ex causa de præterito, Bartol. per Text. in l. Si certa fama, C. de Iure Fisci lib. 10. & in l. 1. ff. de bonis damnatis, Ruin. consil. 123. num. 7. lib. 4. Natt. conf. 472. num. 6. Peregrin. dicto tit. 1. num. 132. Menoch. conf. 101. num. 24. Gratian. discept. 399. num. 11. Ricciulli. loco citato num. 24.

Intra autem conditionalia, quæ descendunt ex vltima voluntate, vt hæreditas, legatum, vel fideicommissum conditionalē non publicantur, quando conditio purificatur post condemnationem, quia in vltimis voluntatibus implementum conditionis non retrahitur, sed inspicitur tempus, quo illa impletur, l. 1. §. Serui, ff. ad Syllan. l. si cum Hæres, ff. quando dies legat. cedat, l. Qua legata, ff. de Reg. Iur.

Tum quia in vltimis voluntatibus nulla dispositio conditionalis transmittitur ad hæredes extraneos, sed perit obitu infirmi ante conditionis sedentem, l. Legata sub conditione 41. ff. de condit. & demonstrat. l. Vnica, §. Sin autem sub conditione, C. de caduc. tollen. Simanch. d. tit. 9. num. 62. Felin. cap. Ad liberandam, de Indeis, Menoch. dicto conf. 101. num. 25. Peregrin. dicto tit. 1. num. 132. cum aliis innumeris, quos congruit, & sequitur Sanchez dicto cap. 14. num. 15. quibus addo Arias de Mesa var. resol. lib. 3. cap. 42. à num. 1. & Fermosin. qui latè de materia ad cap. Vergentis, de Hæres. allegat. 31. d. num. 6.

Et hoc habet locum siue conditio sit casualis, siue potestativa, siue mixta, quia relicta sub quacumque ex his conditionibus non transiunt ad hæredes extraneos,

dicta l. Vnica, §. Sin autem, C. de caduc. tollen. Commar. pract. questio. cap. 19. in fin. Gomez variat. lib. 2. cap. 11. num. 36. Fermosin. loco cit. num. 8.

89 Ideo cauendum est à Roman. singul. 170. num. 1. & à Cassiano in consuet. Burgund. rubr. 2. §. 2. in princ. num. 24. & ab Horacio in l. 3. §. Si qua postea num. 3. ff. quod quisque iur. qui ducti à Textu in l. in fact. 59. §. Fiscus, ff. de condit. & demonstrat. putarint conclusionem procedere in conditione potestativa, non autem in casuali, vel mixta, quia Textus ille non probat illa legata conditionalia pertinere ad Fiscum, sed tantum ibi deciditur, quod si legatum habens aliquod onus annexum pertineat ad Fiscum, teneat Fiscus onus illud implere, vt benè probat Sanchez d. cap. 14. num. 17. Fermosin. loco cit. num. 11.

Et propterea si Hæreticus, cuius bona publicantur, sit substitutus alteri, & post confiscationem purificetur substitutionis conditio, non veniunt in confiscatione bona, quæ delinquens vigore illius substitutionis acquirat, vt probat aperte Textus in l. Substituti 42. ff. de acquir. rer. dominio, Bald. Alber. Gigas, Peregrin. Farin. Baiard. & alij allegat. à Sanchez d. cap. 14. num. 18. qui nu. 19. iungit, hanc conclusionem limitari, si ius conditionale ex vltima voluntate descendens sit passivum, quia tunc transit in Fiscum, & teneat solvere Fiscus id, ad quod delinquens tenebatur, etiam si conditio post condemnationem extiterit per Text. in l. Statius Florus 45. §. fin. ff. de Iure Fisci, & in l. Ex falso, §. ex falso, ff. ad Trebell. perperam intellecti à lasou. in l. Si quis arbitr. §. penult. ff. de verborum obligat. vt notat Barbof. in l. Si constanter, §. fin. num. 5. ff. solut. matrimon.

Si autem iura conditionalia descendant ex contractu, adimplenda conditio post condemnationem transiunt in Fiscum, l. Inscr. focerum 26. ff. de pact. dotal. Arias de Mesa loco cit. num. 4. Fermosin. loco cit. num. 15.

Tum quia in contractibus implementum conditionis retrahitur, & periadè est, acsi tempore, quo apponitur, esset impleta, l. Potiores, ff. qui potiores in pignori habebantur, l. Si filius famul. ff. si certum petatur.

92 Tum etiam quia, quæ proueniunt ex contractibus transiunt ad hæredes extraneos, §. Ex conditionibus infra. de verb. obligat. & hanc conclusionem tenent Bald. Salyc. Roman. Alexan. Menoch. Farinacc. & alij à Sanchez d. cap. 14. num. 21. Arias de Mesa vbi supra dicto num. 4. Fermosin. vbi supra num. 15.

93 Et hæc conclusio habet locum, siue iura conditionalia sint actiua, siue passiva, vt benè Bald. l. fin. num. 15. C. de contrahen.

empt. alij à Sanchez loco cit. num. 23. Arias de Mela d. cap. 42. num. 6.

- Et quævis Barrolius, Aretinus, Iafon, Ioffred. Boet. Horofcius, Clarus, Peregr. & Azueu. citati ab eodem Sanchez n. 22. 94 contrarium sentiant ea ratione, quia Fiscus non est propriè hæres delinquentis, quibus videtur adhærere Fermos. nu. 16.

Hæc tamen ratio non subsistit, quia et si Fiscus non sit propriè hæres condemnati, est tamen eius vniuersalis successor, Aretin. l. si quis mihi bona, §. si seruus municipium, ff. de acquir. hæredit. Boet. de bonorum public. num. 14. Barbof. d. §. fin. num. 7. ff. solut. matrim. quo fit, vt ad debita condemnati teneatur Sanchez d. cap. 14. num. 30. Card. de Lugo de virtut. fidei cap. 24. sect. 1. §. vltimo n. 23. Fermosin. loc. cit. num. 13.

Secundo procedit conclusio, siue conditio sit casualis, siue potestatiua, vel mixta, dummodo conditio possit per Fiscum adimpleri, Cassaneus in consuet. Burgund. rubr. 2. §. 2. in princ. num. 24. Baiard. ad Clar. qu. 78. num. 104. Barbof. d. l. si constituitur. §. fin. nu. 6. ff. solut. matrim. Suarez de fide disp. 22. num. 10. Simanch. d. tit. 9. nu. 11. Fermosin. loco cit. num. 21. & 22.

- 95 Contrarium in conditione potestatiua tenuerunt Bald. l. fin. nu. 15. vers. Ego autem C. de contrahend. empt. Alex. l. si marito num. 2. ff. solut. matrim. Gomez d. cap. vlt. num. 2. ad fin. Farinacc. qu. 28. num. 147. Ricciull. dicto cap. 32. num. 38. qui dixit, hanc opinionem esse frequentiore, & veriore. Sed vide in hac materia Card. de Lugo, benè, iudicio meo, distinguentem, d. disp. 24. nu. 24. & de supradictis videtur est P. del Bene par. 1. dub. 109. 110. & 112.

- 96 Per condemnationem Hæretici in confiscationem bonorum vsusfructus ad eum spectans non consolidatur cum proprietate, vt voluit Bald. l. 1. nu. 4. de bonis libert. & ibi Salycet. num. 9. Alexan. conf. 23. nu. 14. vol. 1. Diaz in prax. cap. 131. num. 4. Corrad. in prax. de publ. bonorum num. 3. limit. 7.

- 97 Sed illius commoditas transiit in Fiscum, dum vsusfructuarius ille debebat eo gaudere, l. si postulatuerit, §. l. ubet, ff. ad legem Iuliam de adulter. & ita tenent Cynus l. Corruptionem 16. in fin. C. de vsufructu. & ibi Alberic. nu. vlt. Idem Albericus dicta l. si postulatuerit, §. l. ubet, num. 1. & ibi Angel. num. 1. idem Angel. l. Forum num. 3. ff. de damis infec. Simanch. d. tit. 9. nu. 19. Peregr. d. tit. 1. num. 73. & 116. Farinacc. quest. 25. num. 150. cum alijs à Sanchez dicto lib. 2. cap. 16. num. 4.

Sed hæc conclusio non habet locum in Hæretico impenitente, vel relapso, quia cum tradatur Brachio seculari, per mortem illius consolidatur cum proprietate.

Et si poenitens damnatus vel ad perpe-

tuos carceres, vel ad tritremes, vel in perpetuum relegatur in aliquo Castro (quia tunc patitur maximam, vel mediam capitis diminutionem) consolidabitur cum proprietate, & erit habentis proprietatem, vt habetur in dicta l. Corruptionem 16. C. de vsufructu. & docent Bald. ibi num. 7. Alexan. Plot. Peregrin. & alij à Sanchez dicto cap. 16. nu. 7. P. del Bene dub. 123. par. 1. sect. 3.

- Bonorum autem aduentitiorum vsusfructus, qui debetur patri, non confiscatur ob illius hæresim, sed ad filium proprietarium spectabit, quia statim atque patet Hæreticus fit, ius patrie potestatis amittit, cap. 2. §. fin. de Hæret. in 6. Simanch. d. tit. 9. num. 81. Canter. quest. crimin. d. cap. 1. num. 35. Sanchez qui alios d. cap. 16. nu. 18. P. del Bene loc. cit. sect. 4.

Eodem iure mercedi est confiscatio quoad peculium profectuum filij familias, licet enim hoc peculium sit proprium patris quoad dominium, & quoad vsusfructum, l. certum, C. familia Hæresicunde, l. 1. §. Quamdiu seruus alias §. Sed si alio, ff. Quando de peculio.

- 99 Nihilominus quia filius de hoc peculio habet administrationem, non debet illa priuari ob patris delictum. Nam illa priuatio est poena, l. Testamento Centurio, ff. de maion. Testamento, & ideo hanc opinionem pet. Text. in l. 3. §. Sed verum ad fin. de mun. tenent plurimi relati à Sanchez d. cap. 16. num. 21. vbi num. 23. reprobat Canteram, & Quemadam contrarium sentientes cum quibus concordat P. del Bene loco cit. num. 4.

- 100 Ceterum an publicatis bonis paternis ob delictum hæresis, referentur filijs alimenta, vel ius legitimæ, negatiuè respondendum est, quia licet parentes adstringantur iure naturali ad alendos filios, non ob id impeditur, quin illis integrè sit omnia bona sua hypothecæ alicui subijcere per contractum, quæ sæpè à creditoribus vsurpantur non deductis eorum alimentis, ergo à fortiori id poterat per delictum. Prior enim obligatio ex propria oritur voluntate, posterior autem ex legis præscripto ob bonum commune, vt tamen atrocis supplicij timore arceantur parentes ab hoc delicto patrandò, & ideo Textus in cap. Vergentis, de Hæret. auferit omnino filiorum successionem in Hæretici parentis bona, iubetque illis penitus exheredatis omnia bona publicari, & ita docent Iuola in Clement. Pastoralis num. 25. de sentent. & re indic. Simanch. de Cathol. tit. 20. num. 12. Canter. dicto cap. 1. num. 10. Pegna par. 2. comment. 9. Bursart. conf. 289. num. 22. cum alijs per Sanchez dicto cap. 16. num. 26. addo plene disputantem Ricciull. de Iure person. lib. 5. cap. 40. per tot. Fermos. d. cap. ex

d. cap. ex litteris xi. num. 37. & in cap. Vergentis, de Hæret. allegat. 20. num. 12. P. del Bene par. 1. dub. 123. fess. 5. num. 9.

Idem dicendum est de dotibus filiarum; quæ nec etiam illis reservantur, l. Quisquis, §. Filia, C. ad legem Iuliam Maieſt. & per d. cap. Vergentis, Ricciull. d. cap. 40. num. 3. Fermosin. loco cit. num. 37. P. del Bene loco cit. fess. 6. num. 4.

- 101 Imò si fuerint assignata à Patre post delictum possunt à Fisco reuocari, l. Quis per emancipationem, C. ad legem Iuliam Maieſt. Simanch. d. l. 9. num. 73. Ricciull. d. cap. 40. num. 14. siue sint constituta pro matrimonio carnali, siue pro spiritali; Simanch. d. l. 9. num. 24. Ricciull. d. l. 9. cap. 40. num. 15.

Imò pro dotanda Ecclesia, vel Cappella, Ricciull. loco cit.

- 102 Sed quicquid sit de iure, certè propter pietatem Tribunalis Sanctissimæ Inquisitionis, si essent constituta, non auocerentur, nisi aliqua fraus in constitutione appareret, si autem non essent constituta, crederem ex eadem benignitate esse constituendas, quia sic practicatur in Tribunalibus secularibus in crimine læsæ Maieſtatis humanæ, teste Angelo in conf. 357. & Afflicti. in cap. 1. Gloss. 3. num. 30. qua fuit prima causa benefic. amitt. Beccius consil. 8. Surd. de aliment. tit. 9. quæst. 32. in terminis Ricciull. d. l. 9. cap. 40. num. 9. & 17. Castill. ad l. 77. Tauri, Fermosin. loco cit. num. 38. cum sequentibus.

- 103 Filiis verò impuberibus alimenta à Fisco ministrari solent, qui cura Inquisitorum aluntur apud pios, & probos viros, à quibus in Catholica fide instruuntur, Simanch. de Cathol. tit. 29. num. 12. Pegna par. 2. comment. 8. vers. Inquisitores, Fermosin. loco cit. num. 41. cum alijs per Ricciull. d. l. 9. cap. 40. num. 19. ubi tamen num. 20. dicit respectu dotis, quod eius quantitas non potest prætendi pro dignitate natalium, sed simpliciter ad mediocrem alimoniam iuxta dictum Textum in l. Quisquis, §. filia, C. ad legem Iuliam Maieſt.

- 104 Et quod filijs absolute, siue sint impuberes, siue puberes debeantur à Fisco alimenta, saltem ex æquitate, & humanitate tenet Castill. loco cit. ex Lupo in trakt. de Hæret. quæst. 19. P. del Bene loco citato fess. 7.

- 105 Sed an è contra ob filijfamilias crimen hæresis confiscetur eius peculium castrense, vel quasi? Negatiua opinio tenenda est per Text. in l. Si filius, C. de bonis proscriptis. ubi quod in paternæ potestatis solatium tale peculium deferatur patri, & non Fisco. Ideo si leges ciuiles hac pietate vtuntur, multò magis ea vti debet Tribunal piissimum Sancti Officij. Et hanc opinionem reclaris contrarijs, & reprobaris tuetur

De Inconst. in Fide. To I. Par. I.

Sanchez d. l. 2. lib. 2. cap. 14. num. 4. qui num. 5. ampliat etiam quod filiusfamilias haberet filios per Salycet. in l. 1. C. de bonis proscriptis. & alios per eum ibi allegatos, P. del Bene par. 1. dub. 122. fess. 6. num. 1. & 15.

- 106 Idem dicendum est de proprietate, & usufructu bonorum aduentitiorum filij, quia ex eadem pietate etiam in crimine hæresis patri relinquuntur, Cacheranus decif. 94. num. 9. Azuced. Azor. & alij à Sanchez loco cit. num. 11. P. del Bene loco cit. fess. 5. num. 6.

- 107 Quod verum est, quamuis filius de consensu patris administret aduentitia, Abbas consil. 66. num. 3. vol. 2. Boer. decif. 7. num. 16. Baiard. ad Clar. §. fin. qu. 78. nu. 55. quamuis contrarium teneant Bartol. in l. Si finita 75. §. Si de vestigal. num. 13. in fin. de damno infesto, & ibi Alexan. u. 31. Menoch. de recuperand. remed. 9. nu. 90. sed priorem opinionem approbat Sanchez d. l. 9. cap. 15. num. 12. Farinacc. quamuis dubijs quæst. 24. num. 8. P. del Bene loco cit. num. 14.

Pariter verum est, quamuis pater solum usufructus spem habeat, vel si pater careat usufructu eorum aduentitiorum, Farinacc. d. l. 9. qu. 24. num. 6. & 7.

Quamuis in hoc secundo casu, quando pater caret usufructu contrarium teneant Parif. Crot. Vigas, Peregrin. Caldas, quos refert, & sequitur Sanchez d. l. 9. cap. 15. num. 14. vers. At potius placeat.

- 108 Multò magis cessabit confiscatio in peculio profectio, quod est patris, tam quoad proprietatem, quam quoad usufructum, & sola administratio est filij, l. Certum, C. familia Hereticanda, Simanch. d. tit. 9. num. 30. Clarus qu. 78. num. 10. & ibi Baiard. num. 49. Peregrin. d. tit. 1. num. 125. Canter. d. cap. 1. num. 39. Farinacc. d. qu. 24. num. 3. cum alijs per Sanchez loco cit. num. 17. P. del Bene d. par. 1. dub. 122. fess. 3.

Quod verum est, quamuis filius haberet dicti peculij administrationem, & potestatem donandi, & dissipandi dictum peculium, vt post Angelum Imol. & alios, tenet Sanchez loco cit. num. 18. P. del Bene d. fess. 3. num. 3. & 4.

- 109 Nec legitima filij sibi debita in bonis parentum venit in confiscatione ob illius hæresim, Simanch. d. tit. 9. nu. 79. Farinacc. d. quæst. 24. num. 16. alios multos refert, & sequitur Sanchez d. cap. 15. num. 19. qui in fine dicit, neminem contradicentem inuenisse.

- 110 Nisi fuisset assignata in vita à patre, filio, quia tunc cum sit illius dominus cadit sub confiscatione, vt reprobat Baiardo, tenet Sanchez loco citato numero 20.

- 111 Imò nec mortuo patre post filij delictum publicabitur ea legitima, quia confiscatio ad illam, tanquam ad bona futura

- non extenditur, Farinacc. *diffa quæst.* 24. num. 19. cum alijs relatis à Sanchez loco cit. num. 21.
- 112 Multo minus publicari possunt alimentaria debita filio à parentibus, ac singulis annis dari solita, quia ea non sunt in filijs bonis, Speculat. Currius, Sen. Nellus, Gigas, Peregrin. Baiard. Azued. relati à Sanchez loco cit. num. 19. & 22.
- 113 Quo vero ad dorem vxoris, certum est illam non confiscari propter heresim viri, *exp. Decrenit, de Hæret.* in 6. & ibi Gloss. in verb. *Confiscare*, Monach. num. 1. Franch. in *Summar.* Simanch. *diffo tit.* 9. num. 66. Pegna *comment.* 160. par. 3. *vers. Sed in viam*, Canter. d. cap. 1. num. 22. Sanchez *diffo lib.* 2. cap. 17. num. 30. cum alijs per Farinacc. *quæst.* 90. num. 43. P. del Bene *par.* 1. *dub.* 124. *sest.* 1. num. 10.
- 114 Hoc tamen procedit, si verè dos fuerit constituta per numerationem, & confiscationem, scilicet si constaret de ea per solam mariti confessionem, vt aperte habetur in Textu l. *Si quis post hac, ff. de bonis proscript.* l. 1. C. *de dote caut. non numerata*, Sanchez loco cit. num. 4. Farinacc. loco cit. num. 43. Parer del Bene loco cit. *sest.* 2. num. 6.
- 115 Nisi dicta confessio adminicularetur ijs præsumptionibus, quibus confessio reputatur pro vera numeratione, veluti si constet de antecedenti promissione, si fuerit per maritum renunciatum exceptioni non numeratæ pecuniæ, vel alijs fuerint lapsa tempora ad illam opponendam, Simanch. *de Cathol.* tit. 6. num. 67. 68. & 69. Locat. q. 13. Pegna *par.* 1. *comm.* 160. Sanchez *lib.* 2. cap. 17. num. 4. Farinacc. *late quæst.* 25. num. 320. & qu. 190. num. 43. Ricciull. *lib.* 4. cap. 24. num. 21. & 32.
- 116 Ideò si fuerint bona viri Hæretici occupata à Fisco, tenetur ipse Fiscus dorem restituere vxori, sicuti tenebatur vir, l. *Si marito in princip. ff. soluto matrim.* l. 2. C. *eod.* tit. d. l. *Si quis post hac*, Bosq. *de Confiscat.* num. 72. cum alijs per Ricciull. loco citato num. 30.
- 117 Et interim donec Fiscus dorem restituat, tenetur vxori præstare alimenta, vel fructus, & interusuria dotis, Bosq. *tit. de Aliment.* num. 2. Peregrin. *diffo tit.* 1. num. 82. Sanchez d. cap. 17. num. 8. Ricciull. loco cit. num. 33. P. del Bene loco cit. num. 9.
- Et sicuti dos non venit in confiscatione bonorum viri Hæretici, ita nec alia bona propria vxoris erunt ei obnoxia, *diffa l. Si post hac*, Sanchez loco cit. num. 3. P. del Bene *par.* 1. *dub.* 124. *sest.* 1. num. 1.
- 118 Hinc propterea bona paraphernalia, quarta reservata coniugi inopi, lucrum dotale, & donationes propter nuptias, quæ transeunt in dominium vxoris, non confiscantur ob delictum viri, d. l. *Si quis post*
- hac*, Auth. *Benadammatorum*, S. *Vxor*, C. *de bonis proscript.* Alberic. *de Statut.* par. 3. q. 5. Rolan. *de lucro dot.* quæst. 59. num. 4. Ricciull. loco cit. num. 36. cum alijs ex nostris Inquisit. relati à Farinacc. qu. 190. §. 3. num. 44. & 45. P. del Bene loco cit. num. 5.
- 119 Sic pariter donata vxori à consanguineis viri non vt marito acquiritur, sed vxori, in confiscationem non veniunt, Simanch. d. tit. 9. num. 76. Pegna *par.* 3. *comment.* 160. Sanchez *diffo cap.* 17. num. 13. Farinacc. loco cit. num. 46. P. del Bene loco cit. num. 6.
- 120 Quouero ad localia, & vestes pretiosas traditas vxori, Baiard. ad Clar. q. 78. num. 6. quem sequitur Sanchez *diffo cap.* 17. num. 14. dicit venire in confiscationem, quia remanent in dominio viri, & data sunt vxori ad ornatum, P. del Bene loco citato num. 17.
- 121 Ceterum quoad vestes etiam pretiosas rigorosa nimis est ista opinio, nec credo, Sacram Congregationem ex sua pietate vsuram hoc rigore aduersus miseram mulierem, quæ absque sui culpa vsu dictarum vestium, imò localium priuari non debet: Et ideò in causa Caranei Pisanien. licet fuerint bona viri confiscata, non tamen fuerunt ablata vxori nec localia, nec vestes pretiosæ.
- 122 Quæ dicta sunt hucusque habent locum, quando mulier scienter non nupsit viro Hæretico, nam si sciret, aliquem esse Hæreticum, & ei nubat, dos eius confiscatur, Textus est in cap. *Decrenit, de Hæret.* in 6. & ibi Gloss. in *figuratione casus*, Monach. Probuc. & Geminian. Simanch. *diffo tit.* 9. num. 66. Repertor. *verb. Dotes*, Locat. *verb. Parat*, Pegna d. *comment.* 160. Decian. Canter. & alij à Farinacc. d. qu. 190. num. 49. Sanchez d. cap. 17. num. 17. P. del Bene loco cit. *sest.* 4. num. 1.
- 123 Hæc tamen scientia debet esse de tempore contractus matrimonij, vt licent Doctores in *diffo cap. Decrenit*, & debet à Fisco probari, quia non præsumitur, vt dicunt Geminian. Franch. & Pegna citati à Sanchez loco cit. P. del Bene loco cit. num. 1. in fin.
- 124 Non caderet tamen sub confiscatione dos vxoris Catholicæ nubentis Hæretico, si illa debet restitui tertio, Canter. d. cap. 1. num. 24. Sanchez d. cap. 17. num. 19. Farinacc. loco cit. num. 40. sed Fiscus hoc casu poterit sui fructibus dictæ dotis, vsquequo veniat casus dictæ restitutionis, Sanchez loco cit. num. 19. P. del Bene loco cit. num. 4.
- 125 Quemadmodum nec cadunt sub confiscatione reliqua bona vxoris, cum Summus Pontifex, in d. cap. *Decrenit*, disponat solum de dote, ideò illius dispositio non est ad alia bona extendenda, Sanchez loco cit. num. 22. P. del Bene loco cit. num. 8.

126 An autem vxor, si non denunciauerit virum Hæreticum, amittat dotem; Negat Pegna d. *commenc.* 160. & Hené, quia nullibi hæc poena statuta est, quem sequitur Sanchez loco cit. nu. 17. P. del Bene loco cit. num. 13.

127 Sicuri nec amittit dotem, eo quod vitum damnatum de hæresi comiterur, Sanchez loco cit. num. 24. P. del Bene loco citato.

128 An autem è contrario vir Catholicus ducens scienter mulierem Hæreticam, incurrat in poenam amissionis bonorum, negat Sanchez, quia nullibi hoc cautum reperitur, & adeo diuersa ratio, cum facilius possit perueriti mulier, quam vir, sic ille loco cit. num. 23. P. del Bene loco citato *sect.* 6. num. 1.

129 Contra verò huiusmodi mulierem Catholicam sic Hæretico nubentem potest procedi tanquam contra suspectam, de hæresi, imò fautricem Hæreticorum, vt post Gloss. & Doctores in d. cap. *De reuocatis*, Canter. *rubr. de Hæresi* in cap. 1. num. 20. Farinacc. d. qu. 190. num. 50.

130 Et propterea si hoc casu, vel alio, mulier reperitur Hæretica, non solum amitteret dotem, sed & omnia alia bona, & lucra, Repertor. Inquisit. verb. *Dotes*, Villad. de *Hæresi* *quest.* 15. num. 9. Roias de *Hæresi* par. 2. *assert.* 40. num. 323. & 325. Sinanch. de *Cathol.* tit. 6. de *bonis Hæreti.* num. 12. cum alijs per Farinacc. d. qu. 190. num. 54. P. del Bene *disla* par. 1. *dub.* 125. *sect.* 1.

Quod habet locum, non solum quoad proprietatem, sed etiam quoad commoditatem, & fructus, quia cum hæc sit alienatio, quæ provenit ex delicto, potest viro præiudicare, Lupus l. 78. *Tauri* num. 2. & ibi Castill. num. 2. Gomez num. 26. cum alijs à Sanchez loco cit. num. 31. P. del Bene loco cit. *sect.* 2.

Contrarium tamen tenuit Io: Lupus in *rubr. de donat. inter virum, & vxor.* §. 66. num. 23. & ibi adden.

131 Et hanc opinionem crederem esse seruandam in Sancto Officio propter benignitatem, & æquitatem Sanctissimi Tribunalis, ne miserimus vir, qui fortasse numero filiorum est gravatus, cogatur de suo sustinere onera matrimonij, propter quæ dos constituitur.

Quod intellige, nisi vir conscius fuisset hæresis vxoris, nec crasserat illam ab hæresi retrahere, vel denunciare, quia tunc cessat illa æquitas à Me considerata, cum reddidisset se suspectum de hæresi, vt supra dictum est.

132 Neque hoc casu vir Incrum dotis poterit consequi, vt in puncto voluit Roland. *quest.* 50. num. 5. Baïard. ad Clarum *quæst.* 78. nu. 63. Carpan. in cap. *Omnia* nu. 305.

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

Sanchez loco cit. num. 31. Guazzini de *confesse.* bonor. *limit.* 37. *conclus.* 17. num. 6. qui licet dicant hoc procedere, si pactum de lucro fiat post lapsum vxoris in hæresim, idem tamen est, si fiant ante, quia in delicto læsæ maiestatis Diuinæ, quod est vnum de contentis in l. *Quinque legibus*, ff. de *bonis damn.* pactum sine ante, sine post non substat, Barbof. l. *Si constante*, §. *fin.* quem sequitur Sanchez loco cit. num. 33. P. del Bene loco cit. *sect.* 3. nisi pietas Sancti Officii vellet sequi opinionem Peregrini *disla* tit. 1. nu. 33. & 118. dicentis absolute, dote publicata non censeri publicatum, lucrum, quod defertur à Statuto, vel à pacto, quam opinionem tenet etiam Rolandus *disla* *quest.* 10. Plot. *conf.* 30. num. 54. Farinacc. qu. 25. num. 115. Gomez ad l. 57. *Tauri* num. 6. Guazzini loco cit. nu. 5.

133 Sed an vir confiscata dote vxoris teneatur alere vxorem, dicendum est, quod si vxor habeat parentes diuites, onus eam alendi ad eos spectat: Si verò illam præ paupertate alere non possint, reuertitur vir ex coniugalis vinculi, & amoris debito, vt ex Textu in l. *Quod si nulla* 28. ff. de *Religiof.* & *sump. fin.* tenet Sanchez de *matrimonio*, lib. 9. tit. de *debito coniug.* *disp.* 5. num. 10. licet in lib. 2. ad *Decal.* *disla* cap. 17. nu. 34. dixerit, absolute teneri virum alere vxorem, & citat Castill. irà dicentem in l. 78. *Tauri* ad fin.

134 Bona vero, quæ sint prohibita alienari in fauorem aliorum, non cadunt in confiscationem, sed statim pertinent ad vocatos, Ruin. *confil.* 129. num. 4. Natt. *confil.* 528. Menoch. *confil.* 104. Gabriel. *confil.* 28. nu. 4. vol. 1. Boer. *decif.* 178. num. 6. Rota *decif.* 10. n. 9. par. 1. recent. Sanchez *disla* lib. 2. cap. 18. Sanctarell. de *Hæresi* cap. 17. *dub.* 1. P. del Bene d. par. 1. *dub.* 116. num. 1.

135 Et isto casu, nec etiam commoditas, seu fructus horum bonorum durante vita delinquentis publicatur, sic Gabriel. Natt. Decian. Ruin. & alij à Sanctarell. loco cit. num. 1. Carena reprobat contraria opinionem in *praxi Sancti Officii* par. 2. tit. 1. §. 29. num. 154. P. del Bene loco cit.

Dixi, in fauorem aliorum, quia si bona sint prohibita alienari in fauorem illius, cui alienatio interdicitur, tunc transcunt ad Fiscum, Bartol. l. *Si finita* 15. §. *Si de vctigal.* num. 3. ff. de *damn. infect.* l. *Si quis in tantum*, vers. *Septimo* num. 12. C. unde vi, Canter. d. *tit.* 1. nu. 43. cum alijs per Sanchez loco cit. num. 15. Sanctarell. loco cit. num. 7. P. del Bene loco cit. num. 20.

136 Quod procedit, etiam si Testator in ea prohibitionem in fauorem solum delinquentis facta, nullo ei dato substituto, prohibuerit expressè, bona transire in Fiscum, quia huiusmodi prohibitio, vt potè delicto fauens non valet, Natt. *confil.* 528.

T. II.

nu. 12. in fin. Farinacc. qu. 25. nu. 5. Sanchez loco cit. num. 7.

- 137 Idem dicendum est de tacita prohibitionē alienandi, quæ insurgit ex fideicommissio, quia tunc saltem quoad commoditatem bona illa pertinebant ad fiscum, quando Hæreticus vixerit, l. Statius Florentinus, §. Coracio Felici, de iure fisci, Molin. de primog. lib. 4. cap. 11. num. 10. Caldas. quest. Forib. quest. 23. num. 4. Marra de successione legali par. 4. quest. 21. art. 18. num. 47. Carena par. 2. tit. 1. §. 29. num. 153. P. del Bene d. dub. 116. num. 6. ver. Respondet, Fermo lin. infra allegat. num. 41.

- 138 Sed licet prohibitio non sit expressa in fauorem aliorum, sed solum extra familiam, vel extra aliquod genus personarum, cessabit confiscatio, quia militat eadem ratio, quæ militat in expressa, Bartol. in l. Si quis in tantum, C. Unde vi, Alex. conf. 23. n. 6. vol. 1. Gabriel lib. 7. de crimin. concl. 14. Farinacc. qu. 25. nu. 32. Sanchez loco citato num. 18. Sandarell. loc. cit. num. 2. P. del Bene loco citato, num. 8. Fermo lin. ad cap. Vergentis alleg. 33. nu. 18.

- 139 Quæ tamen conclusio non habet locum, quando Hæreticus haberet ius deducendi legitimam ex illis bonis sic expressè, vel extra familiam prohibitis alienari, quia cum legitima nullum recipiat grauamen, eaderet sub confiscatione, Clar. quest. 78. num. 10. Farinacc. quest. 25. num. 40. Sanchez loc. cit. num. 21. Mutaf. decis. 46. Carena loc. cit. num. 151. verf. Quoad legitimam.

- 140 Idem esset dicendum de Trebellianica, si non sit prohibita, etiam filiis primi gradus, quibus prohiberi potest secundum opinionem, quam sentiat Rota Romana, vt decis. 67. & 318. par. 2. recent.

Et hanc opinionem tenent relati à Carena loc. cit. qui tamen dicit, quod in locis, in quibus non potest prohiberi filiis primi gradus, vt Cremona iuxta Consilium Botte 61. potest deduci à fisco.

- 141 Secundo non habet locum, quando prohibitio est limitata ad contractus, hoc est, si disponens interdixisset solum alienationem inter viuos, Peregr. de iure fisci d. tit. 1. num. 98. Baiard. ad Clar. d. qu. 78. num. 41. Kimio. lun. conf. 184. num. 289. & 300. Sanchez loc. cit. num. 22.

- 142 Tertiò non habet locum, si fideicommissum in Hæretici personam extingueretur, vt quia deficient persone, quarum causa interdicitur alienatio, Martil. singul. 314. Farinacc. d. quest. 25. nu. 49. Sanchez loc. cit. num. 22.

- 143 Quomodo autem concipienda sit prohibitio alienationis ad exclusionem fisci videndus est Sanchez d. cap. 18. num. 24. Sandarell. loc. cit. num. 4. Guazzin. de confiscat. conclus. 27. per totum.

- 144 Quæ cautela habet locum etiam in delicto hæresis, quicquid dicat Simanch. d. tit. 9. num. 138. cum contraria contra eum opinio sit crebriori calculo recepta, vt per Telles Fernandez l. 27. Tanti nu. 19. Sanchez loc. cit. num. 24. & 46. Adden. ad Molin. de Primog. lib. 2. cap. 12. num. 56. Odd. de fidelit. qu. 6. art. 3. Torre-blanc. de delict. lib. 3. cap. 13. vbi reprobat Simanch. Carena loc. cit. verf. contra verò.

Sed an fiseus, qui prius delinquentem contumacem multauit, demum consilium damnat in poenam confiscationis, possit Inconstans, omittit confiscatione, ad multam transire.

- 145 Hæc questio in delicto hæresis superuacanea est, quia quicquid esset antiquitatis, hodie contra contumaces, siue Hæreticos, siue suspectos de hæresi non proceditur per viam multæ pecuniariæ, sed citantur ad respondendum de fide sub poena excommunicationis, vt apparet ex forma citationis per Eymeric. par. 3. num. 130.

Idco cauendum est à Carena loco citato num. 150.

- 146 In aliis verò delictis consentio distinctioni ab eodem Carena adductæ, vt si confiscatio acceptata sit per fiseum; Non detur Inconstantia, & sic possit redire ad multam; Nam acceptata confiscatione, creditum multæ remanet confusum, Crauet. conf. 797. per totum, Heringius de fideiussurib. cap. 20. §. 54. num. 10.

- 147 Tunc autem dicitur acceptata confiscatio, cum bona posita sunt ad Cridas. Barbat. conf. 19. num. 17. inter conf. Crimin. diuers. Heringius loc. cit. Carena loc. cit.

- 248 Vel si arma fisci, vel Principis sint affixa domui delinquentis, Heringius, & Carena locis citatis.

- 249 Quid autem si fiseus incorporasset bona, & cepisset soluere creditoribus Hæretici sua credita; An possit Inconstans repudiare confiscationem. Affirmatiuum opinionem tenet Fuluius Constan. l. 1. C. de panis fiscal. lib. 10. num. 159.

Carena verò loco supra citato putat questionem inutilem; Nam siue fiseus sit in hoc Inconstans, siue non, nunquam tenetur ultra vires hæreditarias.

- 250 Sed fallitur, quia aliud est, quod teneatur ultra vires hæreditarias, aliud est, quod post agnita bona possit se liberare à nexu obligationis, & propterea danur ei hoc privilegium, vt se totaliter eximatur à nexu obligationis, absque eo, quod in liquidatione insisteret, an sufficienter necne bona Hæretici pro satisfactione creditorum.

An autem Maioratus, siue Primogenituræ veniant in confiscatione ob crimen hæresis, tractatur hæc questio latissime à

Sanchez d. lib. 2. cap. 18.

151 Dicendum est breuiter cum eo, quod si ille, qui instituit maioratum, seu primogenituram, incidat in hæresim, bona, quæ subiacent maioratui, vel primogenituræ cadunt sub confiscatione, Simanch. *disq. tit. 9. num. 256. Molina de primog. lib. 4. cap. ult. num. 20. alter Molin. de Iustitia, et iure to. 3. disp. 659. num. 2. Sanchez disq. cap. 18. num. 33.*

152 Sed hæc conclusio intelligenda est, si maioratus, vel primogenitura fiat in vltima voluntate, vt Testamento, Codicillis, Donatione causa mortis; Nam cum hoc casu bona nulli sint obligata, quia sortiuntur effectum solum post mortem instituentis, sicut aufert.

153 Secus si instituti sint in contractu irrevocabili inter viuos, quia sicuti institutor alio contractu ea alienare nequit, ita neque delicto, vtque Molin. *loc. cit. num. 64. qui in fine disti. numeri ex mente Vasquez hoc intelligit, si ista donatio, vel contractus esset acceptatus, quia ante acceptationem non est perfectus, nec vim donationis, vel contractus habet.*

154 Quid autem si primogenitura, vel maioratus essent instituti per contractum inter viuos, sed reuocabilem, Simanch. d. tit. 9. num. 256. putat posse confiscari, quia contractus iste est ad instar vltimæ voluntatis; Sed non est audiendus Simanchus, quia cum contractus ille inter viuos validus fuerit, atque perfectus, est questum ius vocato ad maioratum, remanente solo iure reuocandi penes institutorem, quod ius cum sit personale, non transit in fiscum, vt bene vtique Molin. *locis citatis. Sanchez d. cap. 18. num. 36.*

Præterea contractus iste assimilatur potius donationibus reuocabilibus inter viuos, quam vltimis voluntatibus, vt dicunt Molin. & Sanchez *locis citatis.*

Idco sicuti donatio facta à viro vxori, quamuis reuocabilis ad fiscum non pertinet, Sanchez de *matrim. lib. 6. disp. 17. num. 5.*

155 Itā nec bona primogenituræ, vel maioratui subiecta in contractu reuocabili, vtque Molina *locis citatis, Gomez ad l. 40. Tauri num. 91. Sanchez loc. citat. num. 66.*

156 Ideo non est admittenda simpliciter doctrina P. Molinæ d. disp. 640. num. 3. dicentis, quod si Institutor reuocauerit primogenituram ante mortem, bona illius pertinebunt ad fiscum; quia vel Institutor reuocauit ante sententiam declarationem criminis, & isto casu pertinebunt bona ad fiscum tanquam nulli obligata.

157 Aut reuocauit post sententiam, & tunc ad fiscum non pertinebunt, quia in sententia ea sola bona clauduntur, quæ

tunc erant delinquentis nulli alio obligata, vt bene ratiocinatur Sanchez *loc. cit. num. 67.*

158 Quouero ad fructus maioratus, si non publicetur proprietates in perpetuum ob instituentis delictum confiscantur, tamen fructus durante eius vita, vt dicit Sanchez *loc. cit. num. 68. qui limitat nisi adsit, clausula expresse interdicens alienationem, vel applicans bona sequenti vocato, statim atque possessor attentaue-rit delinquere; Sed hæc limitatio vltima videtur contrariari his, quæ tradit ex Bartolo in l. post contractum 15. num. 9. ff. de donat. idem Sanchez *loc. cit. num. 17. quod scilicet ea clausula non operetur vbi institutor delinquit, sed solum quando vocatus ipse ab institutore delinqueret.**

Si verò maioratus, vel primogenitura non est instituta à delinquente, tunc statuenda est conclusio generalis, nullo modo bona prædicto maioratui, vel primogenituræ subiecta venire in confiscationem, Alphonsus de Castro de *iustia Hæret. puni. cap. 2. Molin. de primogen. lib. 4. cap. 11. num. 31. Vasquez t. 2. disp. 169. num. 4. Farinacc. *quest. 190. num. 60. Suarez de fide disp. 22. sect. 5. num. 12. Sanchez d. cap. 18. num. 36. Sousa in Aphorism. lib. 3. cap. 12. num. 60. Sanctarell. de hæresi cap. 17. dub. 2. num. 1.**

159 Ratio est, tum quia huiusmodi bona non sunt transitoria ad hæreses extraneas, tum quia vocatus non succedit ex voluntate delinquentis, sed primi instituentis, cui non potest nocere delictum successoris, nec pena confiscationis illi imposita est, vt dicunt Suarez, & Sanctarell. *locis citatis.*

160 Fructus tamen, & commoditas horum bonorum transibunt in fiscum durante vita delinquentis, nisi in ipsa institutione addita fuerit clausula priuans possessorem dominio, & vsu talium bonorum ipso facto, quod tale delictum commiserit, vel eo ipso quod decreuerit, vel tractauerit de illo committendo, vt solet apponi Suarez *loco citato, num. 12. in fine, P. Molina d. disp. 656. num. 7.*

Sed quæ plura cupit de hac materia adæquat Sanchez d. cap. 18. Vasquez d. disp. 179. vtrumque Molinam in *tratt. de primogen. lib. 4. cap. 11. et d. disp. 656. 657. 658. 659. et 660. Et post hos latissime P. del Bene d. par. 1. tot. dubit. 117. Fermosin. ad cap. Vergentis de *confisc. bonorum alleg. 15.**

161 Sed dubia est questio, cuiusnam fisco applicentur bona Hæreticorum laicorum ipso iure confiscata, nunquid fisco seculari, an fisco Romanæ Ecclesiæ, an verò fisco Sancti Officii.

Super hac questione scripsit Pegna par. 3. *Direct. comm. 158. Farinacc. *conf. 117.**

volum. 2. & in *tratt. de heresi quæst.* 190. à num. 164. *vsque* ad 192.

Carolus Sincerus vir acerrimi ingenij, quem ego de anno 1635. dum fui promotus ad Officium Assessoratus Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis, Promotorem fidei inueni, *conf.* 118. *eodem* vol. Farinacc. luculenter materiam hæc petraclauit, vt ferè nihil eius scriptis addi possit.

- 162 Hoc vnum solum addam, quod cum crimen hæresis sit merè Ecclesiasticum, & vt *Inquisitionis*, §. *Prohibemus de Hæres.* in 6. Julius Tertius in sua Constitutione, *Licet ex diuersis*, Pontificem Summum tanquam Ecclesiæ Catholicæ Caput, & Iudicem, posse in his, quæ ad hæresis delictum, & punitionem spectant, leges ferre, & statuere ad sui libitum, & consequenter applicare cui vult bona, quæ cadunt sub confiscatione, *Pegna par. 3. comment.* 153. Farinacc. *d. conf.* 117. num. 7. Sanchez *dissol.* cap. 18. num. 40.

- 163 Principes verò seculares nullam habere potestatem statuendi super confiscatione bonorum hæretici etiam laici, & super eorum applicatione in præiudicium Potestatis Summi Pontificis, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac Tribunalis Sanctissimæ Inquisitionis, & si super illa statuerent, eorum Statuta, & Constitutiones nullius essent momenti; sed possent puniri tanquam impeditores iurisdictionis S. Officii *C. Statutum il primo de heret.* in 6. & ibi *Glof.* & communiter Doctores, *Parif. conf.* 2. num. 104. & 139. lib. 4. *Pegna d. comm.* 158. Farinacc. *d. conf.* 117. num. 8.

- 164 Hinc est, quod Principes temporales, quibus non est indultum à Summo Pontifice, vt suo fisco applicent bona, vel aliquam eorum partem Hæretici laici, nullum habent ius ad dicta bona, sed in totum spectant ad fiscum Ecclesiæ, hoc est Sancti Officii, vt per plures rationes considerat Carolus Sincerus *d. conf.* 118. à n. 2. & per totum, *Bursatt. conf.* 43. num. 45. *verf. Et quo hodie lib. 1.*

Quando autem Summi Pontifices indulgent Principibus secularibus, vt omnia Hæreticorum bona possint applicare suo fisco, in Indulto annexitur conditio, vt subministrant expensas tam Inquisitoribus, quam alijs Sanctæ Inquisitionis Ministris.

- 165 Sic Nicolaus Tertius indulsit Senarui Veneto, vt bona damnatorum de hæresi posset applicare Communi Venetiarum, hæc tamen conditione, vt expensas omnes necessarias subministraret Sancti Officii Ministris: Quamuis, vt dixi in responsione ad Historiam Inquisitionis Venetæ exataram & editam à Fratre Paulo Seruiza conditionem obseruauit, dum confiscationes fuerunt frequentes: Sed expur-

gata Ciuitate Venetiarum, & toto illius Statu ab hæresi, subtraxit se Senarus ab onere prædictæ subministrandi expensas, & habita fuit *Part.* non amplius bona Hæreticorum confiscarentur, sed filiis Catholicis, vel hæredibus refererentur, verum qua auctoritate id fecerit Senarus ipse viderit.

- 166 Pariter Sedes Apostolica indulsit Regi Catholico, ac Regi Lusitanæ, vt bona omnia Hæreticorum applicare possent Fisco Regio, eadem apposita conditione subministrandi expensas Inquisitoribus, & alijs earum Inquisitionum Ministris, quod in illis Regionibus religiosissimè obseruatum est: Imò si bona confiscata non sufficiunt, de Patrimonio Regio eas subministrant expensas, vt bene Farinacc. *dissol. quæst.* 190. num. 188.

- 167 Quando autem Summi Pontifices indulgent Principibus secularibus, vt partem aliquam bonorum Hæreticorum suo Fisco applicent, non apponunt conditionem, vt soluant expensas Inquisitoribus, & Ministris Sancti Officii, sed vt soluant Sancto Officio aliquam pecunie summam: Sic Gregorius Decimus tertius suo Breui *dar. die 28. Septembris anni 1584.* indulsit Duci Sabaudæ, vt si valor bonorum Hæreticis confiscatorum ad scuta mille ascenderet, pro medietate posset applicare Fisco Ducali, alia medietas spectet ad Sanctum Officium: si verò dicta bona excesserint valorem mille scutorum, omnia applicare possit Cameræ Ducali; sed Ministri Ducis debeant pro qualibet confiscatione soluere Sancto Officio realiter, & cum effectu, & sine mora scuta quingenta.

- 168 Duci Mantuæ indulsit Summi Pontifices, vt medietas bonorum confiscatorum applicetur Fisco Ducali, alia medietas sit libera pro Sancto Officio Inquisitionis, de quo testatur *Bursatt. dissol. confil.* 43. num. 45. lib. 1. Farinacc. *d. quæst.* 190. num. 190. & adest Breue expedietum die 11. *Iulij anno 1569.*

- 169 Placentiæ adest consuetudo à Sede Apostolica tolerata, quod bona Hæreticis confiscata diuidantur pro medietate, nempe pars applicetur Fisco Ducali, altera pars applicetur Sancto Officio, de qua per *Locat. in ver. Fiscus*, & per Farinacc. *dissol. quæst.* 190. num. 189.

- 170 Mediolani pariter adest consuetudo, quod huiusmodi bona diuidantur in tres partes, vna applicetur Fisco Ducali, altera Archiepiscopo, tertia verò Inquisitori, de qua post *Clar. & Tusc.* testatur Farin. *dissol. quæst.* 190. num. 191. & ita fuit rescriptum Inquisitori Mediolani à Sacra Congregatione sub die 7. *Februarii anni 1609.*

- 171 In Statu Magni Ducis Florentiæ consuetudo est, vt dimidia applicetur Came-

re; altera medietatis pars applicetur Camera Magni Ducis, altera verò Sancto Officio, vt constat ex Decretis factis in Suprema, & Vniuersali Inquisitione *de anno 1603. 20. Februarij, & 19. Martij.* Verum est, quod Beatus Pius Quintus donauit eidem Magno Duci semel totam confiscationem.

- 172 In Ciuitate Senarum licet Ministri Ducales prætenderent bona confiscata, cuiusdam Hæretici ad Cameram Ducalem spectare, fuit tamen scriptum Inquisitori, vt illa Sancto Officio applicaret *sub die 6. Iulij 1591.*

Caneant ergo Principes seculares non suffulti privilegio Apostolico, aut saltem consuetudine à Summis Pontificibus tolerata, ne bona Hæreticorum laicorum suo Fisco applicent, sed ea relinquunt Fisco Sancti Officii, aliis non erubunt poenas contra occupantes bona Ecclesiastica inflictas, Farinacc. *dicta quasi. 190. in fin.*

- 173 Præsertim quia hodie Principes, exceptis Regibus Hispaniarum, non subministrant necessarias expensas Sancto Officio, vt experientia docet, & dicunt Adden. ad Zanchin. *de Hæret. cap. 19. vers. Quibus ita existentibus, Pegna 4. par. qn. 109. Farinacc. d. qn. 190. num. 185. in fin. & conf. 117. num. 16. Sincer. d. conf. 118. num. 17.*

- 174 Ideò Gregorius Decimus tertius coactus fuit vnire Inquisitoribus Italiae aliqua Beneficia simplicia, & reservare nonnullas pensiones, vt possent Inquisitores se alere, & subministrare alimenta pauperibus carceratis: quod fecit etiam san. memor. Alexander Septimus, licet parè.

Nihilominus non valent onera necessaria adimplere, cum earum redditus sint valde tennes, itaut cogatur sæpè sepius Suprema, & Vniuersalis Inquisitio mittere Inquisitoribus pecunias.

Hoc autem obferuat præsertim cum Ministro eiusdem Supremæ Inquisitionis illius nomine Neapoli commorante, cum in Regno non fiant confiscationes ex indulto Iulij Tertij, dat. Romæ.

- 175 In locis autem, vbi non sunt Inquisitores, sed iurisdicção puniendi Hæreticos relictæ penes Episcopos, bona eorum applicantur Fisco Episcopali, distribuenda tamen in vsus pios, vel ad voluntatem Summi Pontificis, & Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis, vt dicit Pegna *par. 3. comment. 158. ad fin. latè de huiusmodi materia distric P. del Bene d. par. 1. tot. dub. 139 præsertim scilicet. 2.*

Sed insurrexit diebus præteritis occasione confiscatione bonorum Francisci Iosephi Borri Mediolanensis Hæresiarchæ dubium, ad quem spectet liquidatio, & distributio bonorum confiscatorum; su-

per quo dubio dedi infrascriptum votum:

- 176 QVAMVIS controuersa sit opinio ad quem Fisco spectent bona, quæ confiscantur Hæreticis, & verior sit, quod spectent ad Fiscum Sancti Officii, vt probauit latè Farinacc. *de Hæresi quasi. 190. num. 185. vers. Quinta fuit opinio, idem. Farinacc. conf. 117. nu. 16. Carolus Sincerus conf. 118. inter consilia eiusdem Farinacc. vol. 2.*

- 177 Nihilominus quia Sedes Apostolica, permittit, quod in hac materia attendantur locorum consuetudines, & Mediolani extet consuetudo, quod bona Hæreticorum, secundum antiquas Constitutiones Pontificias diuidantur in tres partes, vt vna applicetur Fisco Ducali, altera Archiepiscopo, & tertia Sanctæ Inquisitioni, Teste Claro *§. Hæresis num. 11. Tufco in verb. Hæreticus, conclus. 102. nu. 26. Farinacc. qn. 190. num. 191. & dicto conf. 117. num. 23. & sic resoluatur Sacra Congregatio die 7. Februarij 1609.* Difficultas est, à quonam debeat fieri ista diuisio, nunquid ab Inquisitore, an verò à Iudice seculari, & successiue liquidatio quantitatatis bonorum confiscatorum.

- 178 Et quod debeat fieri à Iudice seculari, videtur expressè cautum in Constitutione Innocentij Quarti *Ad extirpanda*, in qua habetur ad litteram, quod Iudex secularis debet diuidere bona confiscata per suos Officialis occupata. Diuisio autem ista, fieri non potest, nisi præcedente liquidatione, & ideò ad Iudicem secularem videtur etiam spectare huiusmodi liquidatio, vt in puncto tener Clarus *d. §. Hæresis n. 13. qui habet hæc verba:*

Vermutamen scias in hoc proposito, quod in hoc Ducatu, licet, vt dixi, pars bonorum applicetur Episcopo, & pars Officio Inquisitionis, nihilominus liquidatio bonorum fit per Procuratorem Fisci Regij, & sic per hunc Magistratum, & ponuntur bona ad proclama, & omnia sunt, perinde acsi in totum essent applicata Fisco Regio, & deinde facta liquidatione, datur unicuique sua portio. Et ita fieri debere declarauit Senatus, consentiente etiam R.P. Inquisitore, 30. Iunij 1559.

Clarum sequuntur Carpan. *ad Statut. Mediol. in §. Omium num. 439. Costa de Retrotrah. cap. 8. num. 3. Tufco in ver. Hæreticus conclus. 102. num. 6. Guazzini de Confisc. bonor. conclus. 21. num. 23.*

- 179 Sed hæc praxis videtur esse contra dispositionem iuris, & Sacrorum Canonum, quia cum confiscatio bonorum fiat in consequentiam sententiæ latæ ab Inquisitore, vt notant Doctores in *cap. Cum secundum leges, de Hæret. in 6. Sincer. dicto conf. 118. num. 4.*

Idem iudicium debet fieri de liquida-

tione, quæ est accessoria, quod sit de principali, quia liquidatio bonorum est pars sententiæ, vt in puncto tenet Marta de Iurisdictione par. 2. cap. 35. nu. 8. qui nu. 51. extendit etiam ad liquidationem bonorum feudaliū, licet Bnsfart. conf. 43. in 2. art. lib. 1. dicat, quod cognito per Inquisitorem bona esse feudalīa, debet idemet Inquisitor relinquere cognitionem, ad quem spectet iudici laico.

- 130 Secundò, quia cum tractetur de interesse Archiepiscopi, & Inquisitoris, quibus debetur eorum portio, Iudex Ecclesiasticus tanquam dignior debet cognoscere de huiusmodi articulo, Sperell. decis. 123. nu. 51.

- 131 Terriò quia cum non possit Princeps secularis præiudicium aliquod asserere Episcopo, & Inquisitori in eorum portione, vt post Paris & Brun. tenet Decian. in praxi lib. 5. cap. 44. nu. 2. vers. Et cum in tris. Guazzin. dicta conclus. 21. nu. 3. possent eius Indices colludere cum parte, & frustrare intentionem iudicium Ecclesiasticorum.

- 132 Non obstat Constitutio Innocentiū Quarti, confirmata à Clemente Quarto, quia per alias Constitutiones Summorum Pontificum successorum, & præsertim Eugenij Quarti, relata ad verbum à Farm. dicta quasi. 190. nu. 178. fuit data facultas Inquisitoribus faciendi liquidationem, & diuisionem. Imò ab Alexandro Quarto fuit data facultas eisdem Inquisitoribus vendendi bona eadem confiscata; quæ venditio non potest fieri, nisi præmissa liquidatione per eundem Inquisitorem.

- 133 Nec obstat attestatio Clari, quia vitra quod Doctores attestant de consuetudine non creditur, præsertim in præiudicium tertij. Non dicit Clarus, quod fuerit facta liquidatio non interueniente Inquisitore, vel eius Fiscali pro suo interesse: Et Ego feci exquisitas diligencias, vt inuenirem, quid dictum fuerit in hac Suprema, & Vniuersali Inquisitione super opinione Clari, & nihil potui inuenire. Benè inueni, quod Sacra Congregatio sub die 21. Maij anni 1609. rekrisipit Inquisitori Cremonæ, quod in causâ liquidationis bonorum confiscatorum cuidam fugitino ad partes Hereticorum procederet simul cum potestate Sorensinæ.

Et ita censet, &c.

INSVRGIT autem notabilis questio, an Princeps secularis, cuius Fisco applicantur bona Heretici, vel aliqua eorum pars, possit ante sententiam declaratoriam delicti illa renuittare delinquentibus, vel eorum filijs, & consanguineis donare.

Nam in Regno Portugaliz sub die 8. Februarij 1649. promulgatum fuit Editum sub nomine Albarani, in quo inita

conuentione cum Mercatoribus, & Gente Nationis (sic vocantur in illo Regno Christiani Iudaizantes) vt pro defensione Regni, ac Regionum acquisitorum deberent classem triginta sex Nauium, quas Galeones vocant, parare, & conseruare proprijs expensis, iisdem etiam damnatis à Sancto Officio ob delictum Hæresis, Apostasie à fide, ac Iudaismi, condonata sunt bona confiscanda, & statutum, quod non confiscarentur, nec adnotarentur; & hoc per viam contractus onerosi, & non per modum gratiæ.

Contra istud Editum reclamauerunt Inquisitores Lusitaniz, & consultationem, quam super huiusmodi negotio Principi tradiderant, ad Sanctissimum Dominum gloriose memor. Innocentium Decimum transmiserunt, à Sanctitate Sua petentes, quomodo in hac re graui se gerere deberent.

Placuit, & tenorem Editi, seu Albarani, litterarum, & consultationum transmissarum ad Summum Pontificem, & demum Breuis super ista re à Sanctitate Sua transmissi ad dictos Inquisitores hic inserere.

Tenor Editi ab idiomate Lusitano à Me in Italicum translari.

- 134 **I**O il Rè: Faccio sapere a quelli, che vederanno questo Albarano, che considereranno le urgentissime ragioni, che ho di dover accudire con tutti i mezzi possibili alla difesa de' miei Regni, e Signorie di Portogallo, e di assicurar le loro conquiste, e principalmente la purità, e conseruatione della fede Cattolica negli abitanti di quelli, correndo rischio, che gli Eretici del Settentrione non li perniciozino con le loro false dottrine; e rispondo, che vno de i più potenti mezzi per confignare l'infamia, è l'auer in questo Regno commercio libero, senza che i beni, e l'azienda di tal commercio restino soggetti à sequestro, confiscazione, o perdita alcuna, e sustentandosi per la maggior parte gli uomini di negozio, e la gente della Nazione, tanto quella, che risiede, ad abita nel medesimo Regno, e sue conquiste, come negli altri Regni, e Prouincie, con le quali negoziano, e tengono corrispondenza di questi beni, & azienda, i quali per far soggetti alla confiscazione, conuenie assicurar per lo commercio da poter sostenere, preseruire, & augmentare: E rappresentandomi per i medesimi uomini di negozio, e Gente della Nazione, che fariano vna Compagnia, nella quale essi, e gli altri Vassalli della Corona entrassero, con quei Capitoli, & azienda, che fosse loro possibile, e co' quali senz'altra spesa della mia Real Azienda si mettessero nel Mare trentasei Galeoni da guerra, che andassero, e tornassero da quelle, e facendole sicure da' nemici, con euidente utilità del Regno, e de' suoi

e de' suoi Vassalli, e de' Devoti delle mie Gabelle: Ed essendo ciò servizio di grandissima considerazione pel ben comune, che merita, non solamente di essere accettato, ma aiutato, e favorito, si come io gli voglio fare ogni grazia, e mercede, che conviene sotto la mia Real Protezione: e perchè vinnio lo disturbi, voglio darle ogni protezione, aiuto, e favore. Ed intendendo, che il principal mezzo, col quale si potrà argomentare, ed accrescere la detta Compagnia, sarà, che non fossero soggetti a sequestro, confiscazione, e condannaione. L'azienda, e i beni de i sudetti uomini di negozio, quando fossero presi, e condannati nel Santo Offizio dell'Inquisizione, per i delitti di Eresia, Apostasia, e Giudaismo, e ritrovando medesimamente, che ciò io potrei far di ragione, non solamente per via di grazia, e donazione, per appartenere i detti beni dal giorno del delitto commesso al mio Real Fisco, ma ancora per via di contratto oneroso, celebrato con essi, restandogli in questa forma affittato il commodo, ed utile di cotai beni, che a Me appartengono per le spese, ed obbligo di detta Compagnia, come anno risoluto i maggiori Letterati, Teologi, e Giuristi, co' quali ho fatto consultare; e come ho vironato, che già fecero per altre giuste ragioni, che allora si offerivano, i Signori Re D. Emanuele, D. Giovanni Terzo, e D. Sebastiano miei Predecessori, comandando, che i beni della Gente della Nazione non si confiscassero per i sudetti delitti, ne in tutto, ne in parte. Per tanto avendo preceduta sopra tutto questo affare, molto matura considerazione, e col parere di quelli del mio Consiglio; non è mia intenzione di rimettere la pena della confiscazione imposta dal 1° Canonico a i sudetti delitti, né impedire in alcun modo l'esercizio del Sant'Offizio in quelli; ma restando la detta pena sempre salma, ed il detto esercizio nel suo vigore, di rimettere, e rilasciare, non per grazia, ma per contratto oneroso il commodo, ed utilità de i sudetti beni, che appartengono al mio Real Fisco, dopo commessi i detti delitti, e date sentenze, e che rimase sotto la mia Regia Podestà: E così ho per bene, e mi piace, che i beni, ed azienda di qualsivisia qualità, che sieno, della Gente della Nazione de tutti i miei Regni, e Signorie, così naturali, come forastieri, che fossero presi, o condannati pel Sant'Offizio per i delti delitti di Eresia, Apostasia, o Giudaismo, non sieno sequestrati, e impenarati al tempo della prigione, ne sieno incorporati al mio Regio Fisco, al tempo delle sentenze condannatorie: Non lasciando però per questo di porre, e dichiarare nelle dette sentenze la pena della confiscazione, nella quale di ragione incorrono i delinquenti, e ciò, o sieno i detti condannati presi presenti, o assenti: E per quello ch'è necessario, fo adepto per allora gli rimetto i detti beni per via di detto contratto oneroso, e potranno i

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

condannati disporre di essi liberamente, con che la disposizione sia in sanore de' Cattolici, e di questo Albarano goderanno tutti quelli, che da qui avanti saranno presi, accusati, e condannati dalla Data di esso, eccettuando solamente quegli, che morivano imprudenti con pertinacia ne i suoi errori Giudici, od Eresia, non confessando la nostra Santa Fede Cattolica, a i quali essendo condannati come tali, saranno intieramente confiscati i lor beni in qualsivoglia parte saranno. Ed essendo necessario per maggior sicurezza del contenuto, impetrare l'autorità, e confermazione della Sede Apostolica, ordinarò, che s'impetri da i miei Ambasciatori, essendo da quella ammessi, e fin tanto che non sono ammessi, se le persone della Nazione, od alcuna di esse la vorranno impetrare, la possono impetrare, e fra tanto che si ottenga, sempre resterà nel suo vigore: E così notifico al Vescovo Inquisitor Generale D. Francesco di Castro del mio Consiglio di Stato, gli raccomandando, ed incarico, che lo ponga in esecuzione, l'osservi, e faccia osservare a tutti gl'Inquisitori, ed Officiali delle Inquisizioni di questi Regni, e facciano registrare ne i libri del Segreto di esse questo Albarano.

Il medesimo comando a i Giudici, ed Officiali del Fisco, perchè a tutti sia notorio, e sia eseguito: E così raccomandando, ed incarico a tutti i Prelati, e Dignità, e Giudici Ecclesiastici de i miei Regni, e Signorie, che l'eseguiscano: E comuando al Presidente del Disimbargo del Palazzo, a i Regidori della Casa delle Suppliche, ed al Governadore della Relazione del Porto, ed a tutti i Disimbargatori, Giudici, Correggitori, e Giustizieri de i miei Regni, e Signorie, che l'eseguiscano, e lo facciano eseguire senza fraporsi dubbio, e non ostante, che sopra l'esecuzione, od intelligenza di esso si facciano dubbj, e liti, delle quali consecra primativamente la persona particolare, che io nominarò, con immissione a tutti gli altri Giustizieri, e Tribunali: E perchè ho per bene, che il tutto si eseguisca, di mia certa scienza, proprio moto, podestà Regia, ed assoluta, prometto, ed obbligo di eseguirlo, e di farlo eseguire, mantenere, e non rinuocare ne in tutto, ne in parte per via, o modo alcuno; ed ho per supplite in questo Albarano espresse in esso tutte le solennità di fatto, e di ragione, che sieno necessarie, derogò, ed ho per derogate in riguardo ad esso tutti, e qualsivoglia Leggi, Decreti, Ordinazioni, Capitoli di Corte, che possano essere contrari, ancorchè tali fossero, de i quali si dovessero fare espressi, e spessale menzione de verbo ad verbum, non ostante l'ordinazione del lib. 2. tit. 44. la quale dispone, che non s'intenda derogata per Me ordinazione alcuna, se della sostanza di quella non si fa espressi menzione: E voglio, ed ho per bene, che alla copia di questo Albarano, fatta in publica forma per mandato, ed auto-

V

rità di qualsivisia Giustizia, sia data tanta fede, come al proprio originale, e che vaglia come lettera, senza passare per la Cancellaria, non ostante l'ordine del libro 2. tit. 39. c. 40.

Il Rè.

Il Conte de Odemira, &c.

Comandò il Rè per suo Decreto, che si stampasse questo Albarano a i 14. di Aprile 1649.

Tenor litterarum datarum Sanctissimo Domino Nostro Innocentio Papæ Decimo ab Inquisitore Generali Regni Lusitani sub die 17. Octobris 1649.

Beatissime Pater.

C'm Jurisdittio Sanctæ Inquisitionis contra hæreticam pravitatem à Sancta Sede Apostolica, tanquam à Capite Universalis Ecclesiæ dimanet, insulam, & necessarium indicamus, ut in dubijs circa illius executionem occurrentibus, ad eandem Sanctam Sedem pro solutione recurramus.

Accidit modò, quod Ser. Rex Noster Ioannes pressus necessitatibus Regni ex continuo bello promouentibus, maritimisque Coronæ expeditionibus, prout debet succurrere intendens, aliisque urgentissimis causis permotus die 6. Febr. currentis anni publicari fecit Diploma, vulgariè dictum Albaran, cuius transumptum præsentis nostras litteras comitatur. Cum autem exemptio à confiscatione bonorum committit de hæresi, ibi concessa, cum Sacrorum Canonum dispositione minime cobareat, postquam pro muneris nostri debito eidem Serenissimo Regi, quid hac in parte sentiremus palam fecerimus, ad Sanctit. Vestr. Pedes recurrimus, ut quod gerere debeamus, Nobis dignetur exponere. Sanctitatem Vestram Ecclesiæ suæ Deus seruet incolumem, &c.

Tenor Consultationis factæ Regi ab Inquisitoribus ex Idiomate Lusitano in Italianum à Me verba.

S I G N O R E.

In Vescono Inquisitor Generale communicò in questo Consiglio, come Vostra Maestà gli ordinò per Decreto dei 16. del mese di Febraro, che ricenè a i 25. l'Albarano, che Vostra Maestà s'è servita di ordinare, che si passasse sopra la libertà del commercio, e Compagnia, che si tratta di fare per sua sicurezza, nel quale si riscrisce, che per vitronarsi, che il principal mezzo per accedere alla purità, e conservazione della fede Cattolica a' negli abitanti delle conquiste di questo Regno, era l'aucte in quelle un commercio

libero, senza che i beni, ed azienda, quali entrassero in tal commercio, fossero soggetti a sequestro, e confiscazione, e che potesse Vostra Maestà di ragione concedere questa, a i compresi nel delitto di Eresia, e Giudaismo, come aneano risoluto i maggiori Lettrati, Teologi, e Giuristi, e' quali auena comandato che si consultasse, come già aneano fatto i Signori Rè D. Emanuel, Giouanni Terzo, e D. Sebastiano Predecessori di Vostra Maestà. Auena V. M. per bene, che i beni, ed azienda nella Nazione, così naturale del Regno, come forastiera, che fossero presi, e condannati pel Sant'Offizio per i detti delitti di Eresia, Apostasia, e Giudaismo, non fossero sequestrati, ed immatati al tempo della loro prigionia, ne incorporati nel Regio Fisco di V. M. al tempo delle sentenze condemnatorie, eccetto di quelli, che morissero impenitenti, non confessando la nostra santa Fede.

Essendosi veduto questo Albarano coll' attenzione che richiede la materia, la quale è di quella maggiore importanza, che si può considerare, così per il procedimento del Sant'Offizio, come per la real coscienza di V. M. pare, che se bene il Consiglio auesse già alcune volte rappresentato a V. M. in iscritto, e personalmente a i suoi Picci Reali, portando la copia di una risoluzione, che il Signor Infante Cardinale pigliò in caso somigliante con i maggiori Vomini di quel tempo, lo scrupolo che V. M. donea tenere in questa concessione, non soddisfa alle obbligazioni de i Ministri della Sede Apostolica, e Consiglieri di V. M. se ora non tornasse a proporre a V. M. con una sommissione, che dec al suo Rè, e Signore, così quello, che intende della Podestà Regia in materia di questa qualità, come gl'inconuenienti, che si offeriscono nell'esecuzione di questo Albarano.

E quanto al primo, searica il Consiglio la sua coscienza, con tornare a dire a V. M. come dice per questa scrittura, che non ostante ciò che aano risoluto i Teologi, e Giuristi, che V. M. s'è servita di consultare, non soggia alla podestà de i Principi secolari l'esercitare gli Eretici dalla pena della confiscatione de i beni imposta per il Ins Canonico, nella quale può dispensare solamente la stessa Chiesa, che l'ha imposta, e dec V. M. dar più credito a quello, che se le rappresenta per questo Consiglio, per essere Tribunale di V. M. competente nella materia di Religione, composto di Ministri, che giurano nella Cancellaria del Regno di consigliar bene, e veradiaderamente V. M. che a i pareri di persone particolari consultate in secreto, le quali venendo con Noi in conferenza pubblica, per aumentura direbbono il contrario, come si ha informazione, che l'anno fatto alcune di quelle, che diedero il parere a V. M. in questa occasione, o sieno moelate dalla coscienza, o veramente per veder, quanto malamente sia stato abbrac-

ciato da Vassalli Cattolici di V. M. questo arbitrio.

Gli esempi, che nell'Albarano si danno de i Signori Rè D. Emanuele, D. Giovanni Terzo, e D. Sebastiano conuincono il contrario: di quello di D. Emanuele non si ha notizia nel Consiglio, e nel suo tempo non era nel Regno il Tribunale dell'Inquisizione, che nel tempo di D. Giovanni Terzo fu conceduto da Paolo Terzo nella medesima occasione, nella quale concedè la Bolla per il Sant'Offizio di procedere contro gli Eretici, volendo (secondo crediamo) con quella blandura temperare nel suo principio il rigore del nuovo procedimento, e la concessione del Rè Sebastiano fu conceduta per dieci anni, cosa che non è in questo Albarano: anzi si dovrebbe seguitare l'esempio del medesimo Signor Rè, il quale dopo pentito, fece rappresentar per Antonio Pinto suo Segretario alla Santità di Papa Pio Quinto (finito il decennio) come l'esperienza auena dimostrato, che quella pietà, che si era usata con questa Gente, non solo auena seruito per farli lasciare i suoi errori, come si credeva, quando le fu concessa, anzi gli auena data occasione di perseverare in quelli con più libertà, ed insegnarli a i suoi figli, perlochè si era risoluto a non proseguirla, chiedendo a Sua Santità, che non li sentisse, se auessero ad essa ricorso: Risoluzione lodata molto dal Sommo Pontefice, che riferì il grave scandalo, che succedè dalla prima grazia ne i Regni vicini, che fece muouere il Rè di Castiglia D. Filippo Secondo di fare auvertire il medesimo Signor Rè pel suo Ambasciadore D. Giovanni di Silva, che fu poi Conte di Porto Allegre col medesimo zelo, e mosso dalle medesime ragioni il Signor Rè D. Enrico, subito che fu affunto al Regno fece pubblicare un'Editto, per lo quale riuocò eotal privilegio, dicendo in esso, che ciò faceva obligato dal desiderio di estirpare da i suoi Regni l'Eresia, e che in essi si conseruasse la fede Cattolica, e la sua purità, lo che non si poteua conseguire praticandosi la concessione del Rè D. Sebastiano suo uipote, come aueno risoluto persone di molta virtù, religione, lettere, e prudenza, ed esperienza di i uicorj; e dando del tutto parte a Papa Gregorio Decimoterzo, il Pontefice approvò la risoluzione, facendo spedir Breue di riuocazione di quel Privilegio, e molto si dee notare, che nelle concessioni di quei Signori Rè, la causa finale era la riduzione de i Giudaizanti, l'estirpazione dell'Eresia, e maggior saluazione della nostra santa Fede. E con tutto ciò nell'Albarano, che la M. V. fu seruita di far passare, si piglia ardentemente per motivo una semplice utilità temporale de i Galeoni, che da quelli della Nazione si anno d'armare, senza spesa dell'Azienda Reale; il qual rispetto dee far gran scrupolo a V. M. Ed oltre agli inconuenienti, che si possono, e debbono considerare nell'esecuzione di questo Albarano.

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

Il primo che si offerisce è, che sendo intenzione di Vostra Maestà (come veramente crediamo) che si conserui nelle conquiste di questa Corona la purità della nostra Santa Fede, questo è il più ordinato mezzo di farla in tutto perdere a i suoi abitatori, perche essendo per la maggior parte Cristiani noui, e viuendo di presente in tanta libertà, come ha ultimamente auisato a V. M. il Governadore del Brasile, che sarà da qui auanti, uicgendosi libero dal timore di perdere l'azienda, che è il freno maggiore, che essi abbiano?

Secondo, che sendo questa concessione generale per tutti quelli della nazione Ebreica, e per ogni sorte di azienda, per disposizione dell'Albarano non sono tenuti di entrar con quella nella Compagnia, e così potranno godere della grazia, che V. M. gli concede, senza fare alla M. V. seruitù alcuno; E quando si dica, che quelli, co' quali comanda V. M. contrattare, obligaranno gli altri a mettere nella Compagnia i loro capitali, non potrà questo auer luogo con gli assenti, e dispersi per tutta l'Europa, essendo la maggior parte di essi pubblici Giudei; e molti condannati dal Sant'Offizio restaranno con libertà di auer commercio nel Regno, e sue conquiste, senza che il Sant'Offizio possa procedere alla confiscazione de i suoi beni, senza che V. M. possa ricuere da essi utile alcuno.

Terzo, che si concede questa grazia non solo agli Eretici penitenti, e reconciliati alla Chiesa, ma anco a quelli che scaccia da se, e rilascia alla Corte scolare, se confessaranno nell'esteriore la fede Cattolica; di maniera che l'Eretico dichiarato dall'Inquisizione in catafalco pubblico, e condannato a fare in polvere, ed in cenere, e che le sue ceneri sieno gittate in mare in detestazione del delitto stando scomunicato, seruo di pena, ed instabile per tutte le leggi, potrà far testamento solenne, come se morisse co i Sacramenti della Chiesa; e giugnendo specialità a specialità concede V. M. a tal'Eretico facoltà di lasciar la sua azienda a i suoi figli, e nipoti, come fossero Cattolici, essendo infami, ed incapaci di essa, restando con effetto i figli, e nipoti di quelli, che offenderanno V. M. in tal miseria, e povertà, che l'aiutarli serua di castigo, ne abbiano di auer altra consolazione che nella morte: Ed i figli, e nipoti di quelli, che offenderanno la Sagra-santa, e Divina Maestà con premi, e ricchezze: Ob Signore, perdoni l'odio a chi ha ciò consegnato a Vostra Maestà!

Quarto, che eccettuando l'Albarano i rilasciati pel Sant'Offizio, che moriranno, non confessando la fede Cattolica, questa è una eccezione solamente verbale, perche come si potrà eseguire ne i loro beni la pena della confiscazione, non essendo fatto inuentario, ne sequestro, come si douena a tempo che furono incarcerati, certo è, che potendo i suoi figli, e parenti auer alienato in tutto l'azienda, restaranno i tali rilasciati godendo la medema grazia

V. j.

degli altri, che confesseranno colla bocca di morir Cattolici, lo che certo è una gran deformità.

Quinto, eh' essendo imposta dalle leggi la pena della confiscazione a i compresi in molti delitti, per questo Albarano resta non esenti da esser gli Eretici, Apostati, e Giudaizzanti, così che cagionerà grave scandalo in tutta la Cristianità, veggendosi, che in questo Regno si favorisca per questo mezzo l'Eresia, la quale si dee più di ogni altro delitto reprimere, e castigare, come quella, che è di maggior offesa della Maestà Divina, ed humana.

Sesto, che se bene in questo Albarano si dice, che non è intenzione di Vostra Maestà di rimettere quella pena, ne d'impedire in alcun modo l'esercizio del S. Offizio, l'effetto è totalmente contrario, perchè in sostanza i coudannati restano coi loro beni, e si lica al S. Offizio il mezzo più efficace di reprimere, e castigare l'Eresia.

Settimo, si dice nell'Albarano, che sendo necessario, si darà conto a Sua Santità, quando Vostra Maestà sia ammessa per suoi Ambasciatori, e comanda Vostra Maestà, che fra tanto si guardi la disposizione di esso, ed essendo necessario, come veramente è l'aver l'approvaione della Sede Apostolica, per esser materia spirituale, come si ha da usare l'Epistola, quando non vi è impossibilità di comunicarglielo per parte di V. M. senza pregiudizio del decoro dell'autorità Regia, come si fu in altri negozj per parte del Sant'Offizio della medesima Gente della Nazione. Serna di essermi Signore; se V. M. trattasse matrimonio del Principe Nostro Signore con uno Principe congiunta con V. M. in quarto grado, si potrebbe per aumentura effettuare il matrimonio con questa clausola, che si richiederebbe dispensa a Sua Santità, essendo V. M. per suoi Ambasciatori ammessa? Non per certo; Oru è tanto spirituale la materia della quale si tratta, come quella del matrimonio, ed è più proibito a i Principi secolari far legge, statuto, e disposizione, la quale in alcun modo favorisca agli Eretici.

A questi inconvenienti, che riguardano l'obbligo della coscienza, si può aggiungere un altro degno di ponderazione in ragione di stato, che V. M. dee restar scrupola di far considerare a i Ministri del suo Consiglio, ed è, che non dandosi conto di questa offenzione, e contratto al Papa, s'apre la porta all'intelligenza, e negoziazioni di Castiglia, che potranno cagionare inquietudine, perchè senza dubbio persuadendosi i Castigliani, che questa Compagnia potrà aiutare la nostra conservazione, ricorreano al Pontefice, persuadendoli, che in questo Regno se gli usurpa, ed usa della sua autorità, e giurisdizione, che è quello, che più sente, e perchè più s'impegnarono i Sommi Pontefici, mancando ne i Principi secolari la facoltà di concedere queste esenzioni, non essendo adeguati gli esempi de i Signori Re passati all'Albarano presente, trouandosi

in questo tant'inconvenienti, e deformità, ed essendo la materia soggetta toccante la fede, e la Religione Cristiana, ed i Ministri Apostolici, che ragione vi può essere, perchè V. M. es possa obligare ad essere essentori di questa sua risoluzione? Perloche prostrati di nuovo a i suoi Reali piedi, domandiamo a V. M. con tutto l'affetto che dobbiamo, sia V. M. scrupola ordinare, che sia di nuovo considerata questa materia, od a darsi licenza di dar conto di essa (con partecipazione di V. M.) al Sommo Pontefice, che intenda il Tribunale del Sant'Offizio in questo Regno, senza l'autorità del quale non possum' ora alterare l'antica disposizione de i Sagri Canonici, e de i Breui Apostolici, ne sarà giusto, che V. M. prima di permetterci questo ricorso, comandi, che si proceda all'esecuzione di questo nuovo Privilegio, molto meno negarci il ricorso, quando espressamente si concede nell'Albarano alle medesime persone della nazione Ebrea, per impetrare la confermazione di esso. Lisbona 5. Marzo 1649.

- F. Giovanni de Vasconcellos.
- Pietro di Silha de Faria.
- Francesco Cardofo de Torneo.
- Sebastiano Cesar de Meneses.
- Panralcon Rodriguez Pacecho.
- Diego de Sousa.

Recepta ergo per Summum Pontificem Innocentium Decimum huiusmodi Consultatione, & remissa ad Sacram Congregationem Supremam, & Vniuersalis Inquisitionis, Ego dedi Votum infra scriptum.

Beatissime Pater.

- 185 QVAMVIS Cardinalis Parisius *conf. 2. num. 112.* & per multos *vol. 4.* voluerit, ponuisse Regem Lusitanie statuere super ea parte confiscationis bonorum, quæ eius Fisco ob delictum hæresis applicabatur, ea ratione, quia Princeps secularis potest statnere super bonis istis laicorum, licet habeant dependentiam ab Ecclesia, iuxta *consil. Anchar. 125. & 433.* & per alios ab eodem Paris. *allegatos.*
- 186 Secundo, quia Principes laici possunt facere statuta, quæ ligent laicos tantum etiam super his, quæ sunt de temporalibus iurisdictione Ecclesiæ, licet quoad Ecclesiam non valeant, Abb. in *exp. Ecclesiæ Sanctæ Marie*, quem sequuntur Gemin. & Felin. *num. 9. de Constit.*
- 187 Tertiò, quia sicut Princeps laicus potest statnere super dote, licet dependentiam habeat à matrimonio continente, actum spiritualem, vt dicunt Abb. Imol. & Felin. in *cap. 1. de sponsal. & in cap. Que in Ecclesiis num. 23.* & ibi Abb. & Dec. *num. 42.* ita etiam in hoc casu, quia solum

statuit super bonis profanis.

- 188 Quartò, quia tractatur solum de præiudicio Regis, qui potest suum in mare proicere, vnde sicut bonis incorporatis eius Fisco potest illa donare cui voluerit, ita etiam poterit statuere, vt in casu quo bona confiscantur, non censentur confiscata, sed sint delinquentis, cum non reperitur prohibitum, quod quis possit disponere de re, quæ sibi debetur sub conditione.

- 189 His tamen rationibus, & argumentis non obstantibus censeo Edictum hoc nullum esse ex defectu potestatis, quia cum confiscatio bonorum damnatorum de hæresi, dependeat à dispositione Sacrorum Canonum, vt in cap. *Vergentis*, de *Hæret.*, & in cap. *Cum secundum leges*, §. *fin. eodem tit. in 6.* nihil potest Princeps laicus statuere contra dispositionem Sacrorum Canonum, Doctores omnes in cap. *Ecclesia Sancta Maria*, de *Constit.* & in terminis Decian. in *prax. lib. 5. cap. 44. nu. 1.* Farinacc. de *Hæres. quest. 190. §. 1. num. 1.* Eymet. in *Director. quest. 109. §. per.* & ibi Pegna *comm. 158.* hos omnes, Soufa in *Aphorism. lib. 3. cap. 20. num. 9.*

- 190 Neque obstant rationes Parisij, quia non est vera eorum opinio, quidixerunt, Principem secularem posse statuere super bonis habentibus dependentiam ab Ecclesia, vt reprobat Alciato, Valasc. & Surdo, & declarato Anchar. à Parisio citatis, resoluit magistratraliter Rota in *Romana Domus de Scapucis ad Sanctum Augustinum 19. Ianuarij 1611. coram Coccino, registr. post 2. volum. consil. Farinace. decis. 305.* quam decisionem eadem Rota approbavit, vt in *decis. Merlini 903. to. 2.*

- 191 Quod tanto magis locum habet in casu nostro, in quo bona personam sequuntur, vt in l. *Unica, C. de imponend. Iner. descript. lib. 10.* Calcan. *conf. 68. num. 11.* cum alijs per Carolum Sincerum *disso conf. 113. num. 2.*

- 192 Ideo sicuti nullam habet iurisdictionem Princeps secularis in personam Hæretici ob delictum hæresis, cap. *Vt Inquisitionis*, §. *Prohibemus*, de *Hæret. in 6.* ita nec in bonis ipsius Hæretici confiscandis, Sincer. *disso consil. 118. num. 2. in fin.* Pegna in terminis *par. 3. comment. 158. versis. Rursus.*

- 193 Multo magis, quia et si esset vera eorum opinio, qui dicunt, quod Princeps secularis potest statuere super bonis laicorum dependentibus ab Ecclesia ipsi etiam consentientibus, illa non habet locum, quando potest præiudicare Ecclesie, etiam in modico, vt declarat Ruin. *consil. 109. num. 35. vol. 3. & consil. 25. num. 13. volum. 5.* Purpurat. *conf. 332. num. 9.* Surd. *conf. 338. num. 27.* Rota in *citatis. decis. num. 2.* Cyriac.

controuers. 12. num. 64.

Quæ autem præiudicia non quidem, modica, sed grauissima resultant ex illo Edicto, explicata sunt in Consultatione, Inquisitorum Portugallicæ.

Non obstat, quod laici possint statuere super his, quæ sunt de temporali iurisdictione Ecclesie, ex Doctrina Abb. Gemin. & Felin. in cap. *Ecclesia S. Maria.*

- 194 Quia eorum dicta non faciunt ad propositum: nam ibi disputant Doctores, an Ciuitas de temporali iurisdictione Ecclesie possit facere statuta contra Canones, & dicunt, quod potest illa facere, dummodo sint rationabilia, & non sint reprobata à Sacris Canonibus, vt in cap. 1. de *Constit. in 6.* quod idem dicit Calderin. *conf. 18. de Constit.*

At in casu, de quo agitur, & ratio, & Canon resistit.

- 195 Ratio, quia ultra quod est in arbitrio Summi Pontificis iudicare, an similia statuta sint rationabilia, Calderin. *conf. 18. num. 3.* non est rationabile, quod Princeps secularis eximat Hæreticos, & Apostatas à fide, à poenis non solum statutis per Sacros Canones, sed etiam per leges ciuiles, qualis est confiscatio bonorum, vt supra dictum est, Soufa in *Aphorism. lib. 3. cap. 20. num. 9.* hoc enim esset fauere Hæreticis Apostatis, & Iudaizantibus, vt confiscatum fuit ab Inquisitoribus Portugallicis in eorum Consultatione.

- 196 Imò esset impedire per indirectum, Tribunal Sancti Officii, ne vtatur pleuissima sua potestate tributa ludicibus fidei, & per Sacros Canones, & per speciale rescriptum moderniorum Pontificum à Paulo Tertio vsque in præsentiarum, vt dicit Pegna *commentar. 153. versis. Possremo.*

- 197 Et licet in Edicto dicatur, quod non est intentionis Regis, remittere poenam confiscationis, nec impedire exercitium Sancti Officii, tamen cum auferatur Inquisitoribus facultas inueutiandi, & sequestrandi bona, quæ relinquuntur iisdem delinquentibus, effectus non respondet intentioni, ideò substantia actus, non verba, quæ vt dicit Bald. in l. 2. §. *Mutui datio*, ff. *si certum petat.* non saluant consentiam, est attendenda, Parlad. *ver. quotid. lib. 2. cap. 2. nu. 10.* Leochar. de *Vfur. qu. 21. num. 23.* certum est enim, quod Princeps non potest statuere, ne bona Hæreticorum adnotentur, vt sentit idem Soufa *lib. 3. cap. 20. num. 9.*

- 198 Canon autem expressè resistit, nam Summus Pontifex in cap. *Secundum leges*, de *Hæret. in 6.* expressè statuit, & vetuit, ne Princeps, siue Domini temporales apprehendant bona Hæreticorum confiscanda, nisi secuta sententia, vel decla-

ratione criminis, ibi :

Confiscationis tamen huiusmodi executio vel bonorum ipsorum occupatio fieri non debet per Principes, aut alios Dominos temporales, antequam per Episcopum loci, vel aliam personam Ecclesiasticam; qua super hoc habeat potestatem, sententia super hoc fuerit promulgata: latè Farinacc. *conf.* 117. num. 4.

At per huiusmodi delictum, antequam lata sit sententia, fit executio confiscationis, cum per illud applicentur bona ipsorum et delinquentibus, & in hoc stat confiscatio, Soufa in *Aphorism. lib. 3. cap. 9. num. 3.*

- 199 Non obstat, quod Principes seculares statuere possint super dote, quamvis dependeat à matrimonio, siquidem hoc evenit, cum dos sit quid accidentale, quæ non pertinet ad substantiam matrimonij, cum matrimonium possit esse sine dote, ut dicit Bald. in *rubr. de Conflit. in fin.* secus esset si tangeret substantiam matrimonij, ut benè Ancharr. in *cap. Statutum in fin. de Hæret. in 6.*

At in casu, de quo agitur, tangitur substantia punitionis delicti hæresis, vel saltem accessorium ad delictum, quod non cadit sub potestate Principis secularis, ut benè Io: Andr. in *cap. Secundum leges num. 4.*

- 200 Sed audiamus in hac materia Auctorem doctum, & Lusitanum, nempe Soufam in d. 3. lib. *Aphorism. cap. 20. nu. 9.*

Bona, ait ille, quorumcumque Hæreticorum, quæ Fisco seculari applicantur, non pertinent ad illum, & ad dispositionem Principum secularium, nisi post latam sententiam, & ante quam sententia proferatur, non valet secularis potestas de illis disponere, nec circa illa quicquam ordinare. Rursus num. 9.

Non possunt seculares Principes statnere, ne Hæreticorum bona adnotentur, & multo minus ne publicentur, quamvis eis à Summis Pontificibus concessa sint post latam sententiam, quæ adnotatio, & confiscatio sunt de iure canonico, quod auferre, minnere, aut mutare non potest secularis potestas. Et demum num. 10.

Ante latam contra Hæreticos sententiam, maxime ante eorum apprehensionem non licet Principibus secularibus remittere alieni statui, & qualitati personarum bona confiscanda propter hæresim, etiam pro eo tempore, quo adiudicanda sunt Fisco, quia confiscatio ordinata est ab Ecclesia, & in penam delicti, & in medicinam; & præventionem, Pegna ad 3. par. *Direct. qu. 95. comm. 144. vers. Huiusmodi quænt.*

Nam Hæresis plerumque à dimitiarum cupiditate procedit, Apostolus 1. ad Thimoth. 6. Alphonsus de Castro de *Insta Hæret. punit. cap. 5.*

- 201 Et quia Hæretici maxime sunt divitijs affecti, ut supra diximus, per eorum ablatio-

nem magis deterrentur: Sunt enim cæteris secularis peiores, & sic per dimitiarum possessionem plurimum nocent, Simanch. de *Cathol. tit. 9. num. 1. & 2.* Ergo si sint per liberalem Principis concessionem, aut vi alicuius contrahens, vel pacti liberati à confiscatione bonorum, audaciores efficiuntur, facilius hæresim amplectuntur, & in ea, in qua degunt persistunt pertinaciter, quod procul dubio est Hæreticis familiare.

- 202 Hæc Soufa, ex quibus tolluntur obiecta, & rationes à Parisio allatæ, & præsertim quod Princeps possit disponere de bonis confiscandis, adveniente tamen casu confiscationis, quia conclusio procederet, ubi potestas disponendi non esset coarctata ad certum tempus, sed libera, & cum sit coarctata post tempus late sententiae, non potest extendi ad aliud tempus ex regula, quod vno tempore concessum in alio censetur denegatum, *l. Statu liberi, §. 1. ff. de legatis 2. & inclusio vnius temporis est exclusio alterius, l. cum prater, ff. de indic.*

Et quia in prohibitis, cetero tempore permittis cessari debet tempus permittum *l. Matrem, C. de probat. Bartol. in l. Non solam, §. Sed ut probari, ff. de oper. noni. Nunciat.*

- 203 Sicut dicimus de facultate concessa disponendi in ultima voluntate, quæ non potest trahi ad dispositionem faciendam per contractum inter vivos, & è contra Enfar. de *Substit. qu. 449. num. 10.*

- 204 Sed audiamus alium doctissimum virum, & quidem pariter Lusitanum, nempe Mouram de *Eufalmis, & Incantationibus sect. 3. cap. 1. num. 35.* qui postquam dixit, quod ad solum Papam spectat remittere poenam Hæreticis, etiam confiscationis bonorum, subiungit, quod lus, quod habent Principes seculares in confiscatione bonorum, est lus remotum, & per accidens, quod eis non competit nisi sententia prolata, nec lus habent aliquod commutativum, ut à sententia feratur.

Ideo si inquisitor, vel Episcopus etiam data opera Hæreticum poenitentem ad Ecclesiæ gremium recipiat, nullam sententiam directè ferendo, sed imposita illi aburatione à carceribus liberet, non potest Princeps secularis petere quantum sibi interfit, si lata esset sententia.

His ergo auditis Sanctissimus claræ memoriæ Innocentius Decimus Edictum præfatum hoc suo Breui proscriptit.

Venerabili Fratri Episcopo Egitariensi Inquisitori Generali Portugallie.

Venerabilis Frater, Salutem, & Apostolicam Benedictionem. In ratione cura officij Pastoralis, & amore paternalis erga ipsum Regnum non sine animi nostri molestia, ex tua fraternitatis litteris illud audivimus, quod nobis nuper

scripsisti in detrimentum Sanctissima Inquisitionis, scilicet, quod bona condemnatorum, propter Hæresim, Apostasiam, & Iulianismum non confiscabatur contra antiquum usum ipsius Regni, quod uero solum non conducebat ad conversionem, & penitentiam iniquorum hominum, imò illis præbebat occasionem liberius delinquendi, & pertinacius in suis erroribus perseverandi, ita ut ipsimet, qui maioris pronuntius spe benignam auditum sibi concessioni præbuerant, breuiter experientia edocti mutantes sententiam, non solum antiquam opinionem dereliquerant, sed instantè à Sede Apostolica postulauerunt, ne in hoc particulari concedere, vel relaxare aliquid uellet: Proinde Nos Prædecessorum nostrorum Pij Quinti, & Gregorij Decimorum uisibus inbarentes, Auctoritate Apostolica condemnauimus, & reprobauimus supradictum Indultum, declarauimusque nulla, & inuálida quæcumque Decreta, Indulta, & Aluata, quæ facta sint à quacumque persona, quauis auctoritate, sub quocumque prætextu Sacris Canonibus contraria, & Catholica Religiosis bono opposita, nulla obstatè causa in contrarium: Commendamusq; ualidè in Domino Vener. Fratres, vestros, & cæterorum Inquisitionem libertatem in reparanda re tanti preiudicij: Vosque ualidè exhortamur, & admonemus, ut ualidè, omnibusque uiribus uestris, eandem substantiam, & inuáliditatem Sancti Officij conseruetis, cuius medio Religiosis Catholicis antiquitas, & puritas conseruatur. Benigne Fraternitati Tuae Apostolicam benedictionem impartimur. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem die 12. May 1650. Pontificatus Nostri Anno sexto.

205 Aduersus illud Breue insurrexit quidam sub enicentio nomine Iacobi à Castro-bono I. V. D. Pedemontani, qui futilibus rationibus conatur ostendere ualiditatem dicti Diplomatis, subreptionem, & obreptionem Breuis, & nullam habuisse Summum Pontificem auctoritatem illud annullandi, sed quia omnibus prædictis nertuose respondit P. Diana in volum. 12. suarum resolutionum moral. resolut. 2. inter Miscellaneas, ideo ad eum Lectorem remitto.

Pro coronide addo, Me non assentire opinioni Souise loco cit. num. 8. qui dicit, quod post latam sententiam taliter bona Hæreticorum confiscata sunt propria Principum secularium ex Pontificum donatione, ut de illis possint liberè disponere, & ea donare etiam ipsi Hæretici reconciliatis, à quibus ablata fuerunt: Nam si Souisa loquatur in aliquo casu particulari, credimus eius opinionem posse subterni.

206 Si uero loquatur in vniuersum, scilicet, quod omnibus Hæreticis damnatis possit bona confiscata donare, nullo modo, ut dixi, eius opinioni assentior, quia

hoc esset contra dispositionem dicti cap. Vergentis, de Hæretic. in quo statuitur, quod bona Hæreticorum ad eos non reuertantur, & in hac materia seruandæ sunt leges Ecclesiasticæ, nec Principes seculares possunt contra eas disponere, Patet del Bene par. 1. dubit. 106. num. 7. & 8.

Et quamvis ibi indulget Summus Pontifex, ut possint concedi bona Hæreticis ad fidem ex corde reuertentibus, hæc tamen reuersio ad fidem ex corde in omnibus Hæreticis non præsumitur, sed cautè cum illis procedendum est, quia ut plurimum ficto corde ad poenitentiam redeunt, vel ad euitandam poenam, vel ad propria bona conferuanda: Ideo Inquisitores admonentur, ut sint cauti ad recipiendos Hæreticos ad poenitentiam, ex Textu in cap. Ut Officium, de Hæret. in 6. ibi, Proniso solerter, ne simulata conversione redeant fraudulenter, & vos (imò seipsos) fallentes sub Agni specie Lupum gerant. Ibi que notant Doctores in verbo Simulata. In verbo Fallentes. Et in verbo Lupum. Et extat Constitutio Innocentij Quarti, edita anno 1252. incipit. Tunc potissimè. Et alia Urbani Quarti, edita anno 1261. incipit. Licet ex omnibus, relatæ per Pegnam post Directorem Inquisitorum inter litteras Apostolicas, quas refert, & sequitur Farinacc. quæst. 103. num. 30. de Hæresi.

Præterea, si ex vniuersali consuetudine Principes omnibus Hæreticis bona restituerent, in Republica Christiana illa præiudicia irrepere, quæ superius fuerunt considerata.

Nam ratio, quare uidelicet Hæretici bonis priuentur, pronenit ex eo, quia hæresis plerumque à diuitiarum cupiditate procedit, iuxta illud Pauli 1. ad Timoth. cap. 6. Radix omnium malorum cupiditas, quam quidam appetentes, errauerunt à fide; illustrat Castro lib. 2. de infla Hæretic. puni. cap. 5. Tum etiam quia quò Hæretici sunt cæteris hominibus peiores, eo magis diuitiæ sunt eisdem auferendæ, ne cum illis nocant, Simanch. de Cathol. lit. g. nu. 1. Tandem ut pro immanitate sceleris iuste puniantur, ut ita uia sit illis supplicium, & mors solatium; & si filios habeant, magis inde tercantur, dum uident eos ad egestatem perducì. Redè ergo inter alias pœnas, quibus ex utroque iure afficiuntur Hæretici, statuta est priuatio bonorum, ut ipsi prout sunt degeneres, & carnales, diuitijs affluentes, magis tercantur per illarum priuationem, quam alijs pœnis. Quod si permitteretur post confiscationem dicta bonorum restitutio, vitique cessaret in Hæreticis omnis timor, & magis audaces in hæresi persisterent.

CAPUT XXIII.

ARGUMENTUM.

De pœna priuationis facultatis testandi. De eo, qui in Testamento Hæreticum instituit. Et præsertim de Episcopo, cuius nomen inter Sacerdotes Dei recitari non debet: hac occasione quid sint Dyptice. De pœna priuationis Patriæ potestatis. An filius teneatur alere patrem hæreticum. An Scrui liberentur à Dominio, & potestate Domini hæretici.

SYMMARIUM.

- 1 Hæretici non possunt condere Testamentum, & de ratione num. 10.
- 2 Quid si illud condant ante sententiam declaratoriam, & num. seq.
- 3 Verbum sit importat canonem laze sententia.
- 3 Filius irritare potest testamentum hæretici sicut alias alienationes.
- 5 Testamentum hæretici ad pias causas non valet.
- 6 Quid si instituat heredem filium Catholicum.
- 7 Hæreticus nullatenus disponere potest per ultimam voluntatem, puta Codicillam, &c.
- 8 Testamentum Hæretici non conuallidatur per eius subsequenter penitentiam.
- 9 Hæretici an possint testari de bonis acquisitis post sententiam.
- 11 Hæreticus non est capax hereditatis tam ex Testamento, quam ab intestato.
- 12 Quid de fautoribus Hæreticorum.
- 12 Hæreticus non potest institui bares, nec à filio, nec à matre.
- 13 Legatum relictum Hæretico, vel Collegio Hæreticorum reprobandum non tenet.
- 14 Hæreticus est capax legati alimentorum, & num. 31. ubi de ratione.
- 15 Legatum alimentorum relictum hæretico non venit in confiscatione eius bonorum.
- 16 Quid si legetur usufructus, qui in alimenta resoluitur.
- 16 Legatum usufructus, qui in alimenta non resoluitur, an sit totum confiscandum, vel reservatis hæretico alimentis.
- 17 Hæreticus non est capax hereditatis delata per contrahum inter viuos.
- 18 Hæreticus an possit acquirere hereditatem ante sententiam declaratoriam.
- 19 Argumentum à crimine lese Maiestatis humane ad hæresim an valeat.
- 20 Reus lese Maiestatis humane est incapax hereditatis, etiam ante sententiam declaratoriam.
- 21 Hereditas delata hæretico an transeat in fisco, vel in venientes ab intestato, & an possit ab hæretico repudiari in praesentem fisci.
- 22 Hæreticus an prinetur successione ex Testamento

- 22 to tanquam incapax, vel tanquam indignus.
- 23 Hæreticus reconciliatus Ecclesiæ an sit capax hereditatis, aliorumque alium civilium, & quid si adsit solum spes reconciliationis.
- 24 Institutus Hæreticum in Testamento excommunicatione placetur etiam Episcopus, & u. 26.
- 24 Nomen instituentis hæretici in Testamento inter Sacerdotes Dei recitari non debet.
- 25 Dyptice quid & an in illis describerentur omnium fidelium nomina.
- 25 Nomina conscriptorum in Sacris Dypticis recitabatur super Sacra Mytheria, & quorum nomina in iis conscribuntur.
- 25 Dyptice alia vinorum, & alia mortuorum, & quorum nomina, & quo motino inter Sacra Mytheria recitabatur.
- 25 Dyptice Episcoporum peculiare.
- 25 Dyptice Synodorum mentionem facientes, ac Imperatoris Orthodoxi.
- 25 Nomina deficientium à fide à Sacris Dypticis eximebantur.
- 26 Clericus institutus sibi in Testamento heredem hæreticum placetur excommunicatione.
- 27 Quid de laicis, & aliis Catholicis.
- 28 Sepultura Ecclesiastica instituti heredem hæreticum deneganda.
- 29 Institutus Hæreticum potest excommunicari, & damnari in vita, & post mortem tanquam hæreticus.
- 30 Donatio facta Hæretico an, & quomodo substat.
- 30 Hæreticus recipere solum potest data consuetudinis pietatis.
- 32 Institutus hæreticum si peniteat, nullam penam incurrit.
- 33 Quid si ignoranter instituerit.
- 34 Ignorantia qualis requiratur, ne institutus hæreticus penas incurrit, & an praesumatur, id, ut probari debeat scientia.
- 34 Hæreticus priuatur patria potestate.
- 36 Ab ipso pacto commissi criminis, & ante sententiam declaratoriam.
- 37 Emancipatio filiorum facta à patre hæretico nihil valet.
- 38 Substitutio pupillaris facta per patrem hæreticum ob defectum patriæ potestatis non tenet.
- 39 Filius an teneatur alere patrem hæreticum, & num. seq.

ius humanum auferre non potest obligationem descendentem à iure naturali.

Pater an teneatur alere filium hæreticum.

Pater an teneatur alere filium maiori vinculo, quam filius patrem, & num. 41.

Pater potest exheredare filium hæreticum.

42 *Pater tenetur alere ex aequitate Canonica filium spurium, quem non potest heredem instituire.*

43 *Servi hæretici, qui sunt Christiani efficiuntur liberi, & infideles transeunt in fscum.*

44 *Servi hæretici infideles cum denunciantes, etiam Catholici libertate donantur.*

45 *Libertas semel per servum inquisita non debet amplius recusari.*

Hæreticus sponte comparens, vel intra tempus gratiæ, & propterea bonis restitutus servorum liberatorum dominium adhuc non recuperat.

46 *Servi hæreticorum libertatem cum effectu acquiritur post sententiam declaratoriam, quæ retrotrahitur ad diem commissi criminis.*

47 *Servi acquisiti per hæreticum post hæresim, libertatem non consequuntur, quamvis Christiani.*

Pœna confiscationis iungi potest alia, quod Hæretici Testamentum condere non possunt, *Cap. Excommunicamus il primo, §. Credentes de Hæretico, Cardinalis de Lugo de virt. fidei Divina disp. 24. scilicet. 1. num. 34. vers. Ad hanc, quod etiam statutum fuit à Iure Civili, ut in l. Manichæos, §. Præterea, C. de Hæret. & in l. Manichæi la secunda, & in l. Sancta, C. eodem Glos. in cap. Si quis Episcopus in figuratone casus, de Hæret. Canoniz. in d. §. Credentes, Calderin. de Hæret. rubr. de Panis Hæreticorum filiorum, ac nepotum num. 4. Locat. ver. Pena num. 9. Repert. ver. Pena, vers. Item an Hæreticus cum alijs per Farinacc. qu. 190. num. 89. Sanctarell. de Hæret. cap. 15. dub. 1. num. 1. P. del Bene d. par. 1. dubit. 146. num. 1. vers. Respondet Murga de sepult. to. 2. disp. 1. de Hæret. dub. 12. §. 5.*

Et hanc pœnam incurrunct etiam non secuta declaratoria sententia criminis, quia Textus in §. Credentes, dixit, sit instabilis, quod verbum sit, importat Canonem latæ sententiæ, vt restatur Tiraquell. in l. Si vnquam ver. reneratur nn. 130. C. renovand. donat. & voluere Peregr. de iure fisci tit. 1. num. 172. Micres de Maioraz. par. 1. quæst. 7. nu. 91. Pegna par. 3. comm. 165. vers. Rursus, & alij relati à Sanchez dicto lib. 2. cap. 24. num. 1.

Contrariam sententiam, quod hæc pœna non habeat locum, nisi post sententiam declaratoriam tenere, Decian. in prax. lib. 7. cap. 40. num. 20. Tello Fernandez in l. 4. Tauri num. 34. & si dubius, Salzedo ad Díaz cap. 86. vers. Punitur, Molin. de Inst. & Iur. disp. 95. col. 12. vers. Scien- De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

dum est, Vasquez par. 2. q. 96. art. 5. disp. 171. cap. 1. Sanchez, qui hos omnes d. cap. 24. num. 3. quem sequitur Farinacc. loc. citat. Sanctarell. loc. cit. vers. At verius, P. del Bene loc. cit. num. 5. vers. Tamen.

Bonè verum est, quod potest fscus irritare huiusmodi Testamentum, sicut potest irritare alias alienationes fscas, Sanchez loc. cit. num. 2. Farinacc. & Sanctarell. locis citatis in fine.

5 Et hæc conclusio habet locum, quamvis hæreticus veller testari ad pias causas, Locat. ver. Pena num. 9. Carrer. de Hæret. num. 15. Farinacc. loco citato numer. 92. Sanctarell. loco citato num. 1. P. del Bene loco citato num. 8.

6 Imò etsi veller instituire heredem filium Catholicum, Glos. in cap. Cum stennum leges in ver. ipso iure de Hæret. in 6. Fortunius Garzias in l. Gallus, §. quod si tantum, ff. de lib. & postum. Simanch. de Cathol. Instit. tit. 9. num. 4. cum alijs per eundem P. del Bene loco citato num. 8. vers. neque etiam potest.

Et quæ dicta sunt de Testamentis habent locum in Codicillis, Donationibus causa mortis, & alijs dispositionibus, quibus significatur vltima voluntas, Roias singul. 135. num. 6. Spina de Testam. cap. 12. num. 41. Palazius Rubens in l. Tauri §. Sanctarell. loc. cit. vers. Si dicas.

Nec Testamentum ab Hæretico conditum conuallatur per subsequenter penitentiam, Repert. Inquisit. ver. Pena vers. Item nota, Roias loc. cit. num. 3. Farinacc. loc. cit. num. 93. Sanctarell. loc. citato, vers. Ratio verò in fine.

9 Fallit conclusio in bonis acquisitis post sententiam, vt voluere Castill. l. 4. Tauri vers. sacra confiscandos, & ibi Auendan. Glos. 7. num. 11. Matienzo quamvis dubius allegatus à Sanchez d. cap. 24. num. 4. quem sequitur Card. de Lugo loco citato num. 34. in fine, vers. Ad hanc panam.

Contrariam opinionem tenent Repert. ver. Pena vers. An Hæreticus, Calderin. de Hæret. rubr. superius citat. num. 13. Farinacc. d. quæst. 190. num. 93. in fine.

Et hauc opinionem credo veram, quia pœna hæc non infligitur ratione bonorum confiscandorum, vt perperam putat Sanchez loco citato, sed datur personæ, quam Canon inhabilitat ad testandum, veluti personam infamem, & cui interdicta est administratio bonorum, ergo manet instabilis etiam post sententiam, quoad bona nouirer quæsitæ, licet illa ad fscum non transeant, vt bonè ratiocinatur, licet non tam clare Repertor. d. ver. Pena, Sanctarell. loc. cit. vers. Ratio verò. Et ideo non bonè se opponit idem P. del Bene loc. cit. num. 7.

Nec solum Hæreticus priuatur facultate testandi actiua, sed etiam passiuæ, &

11 ideo non est capax hereditatis alienius, iam ex Testamento, quam ab intestato, *l. Maicheos*, §. 1. *in fine*, *l. Ariani*, §. *Cum*, *l. q. de Sammaritis*, C. de *Hæret.* cap. *Excommunicamus il primo*, §. *Credentes de*, *Hæret.* qui Textus licet loquatur indefinitè de fautoribus Hæreticorum, omnes tamen Canonistæ illum extendunt ad Hæreticum, Abb. Anziq. Ancharan. Buttrius, Socinius, Anan. Zabarell. & alij relati à Farinaccio *d. quest.* 190. P. del Bene *dub.* 147. num. 1.

Quæ conclusio habet locum, siue Hæreticus instituitur hæres à filio, siue à milite, vt de filio tenet Decian. *lib.* 5. cap. 44. num. 17. Farinacc. *loc. cit.* num. 94. P. del Bene *loc. cit.* num. 2.

Et de milite est Textus in *l. vltima C. de Hæret.* & ibi Alber. & Salicet. Carter. de *Hæret.* num. 151. Petrus Gregor. *Synagm. lib.* 33. cap. 8. num. 11. Decia. *d. cap.* 44. num. 17. Farinacc. *d. quest.* 190. num. 95.

13 Idem dicendum est de legato facto Hæretico, siue Collegio Hæreticorum reprobat Vitalin. *in cap. Ad nostram* num. 8. de *Hæret.* Roias *singul.* num. 37. Decian. *disso* cap. 44. num. 17. Farinacc. *loc. cit.* num. 100.

14 Nisi fuerit legatum alimentorum, cuius Hæreticus est capax, *l. 1. ff. de his, qua pro non script. habentur*, vbi Glöf. *Surd. de alimentis*, tit. 9. *quest.* 33. num. 8. Molin. de *Instit.* tom. 1. *disp.* 154. Sanchez *lib.* 2. cap. 14. num. 41. Sanctarell. *cap.* 15. *dub.* 2. num. 7.

Et in tantum Hæreticus est capax legati alimentorum, vt nec etiam veniat in confiscatione bonorum, Buttr. *conf.* 14. num. 28. vol. 1. *Surd. d. quest.* 33. num. 2. Sanchez *loc. cit.* num. 42.

Et hoc habet locum, siue legatum alimentorum sit explicitum, siue implicitum sub nomine vsusfructus, quando resoluitur in alimenra, *Surd. de aliment.* alios referens *tit.* 8. *privil.* 50. num. 14. Sanchez *loco citato*, num. 44. vbi subiungit, quod si expressè nec legentur alimenta, nec vsusfructus, qui in alimenta resoluatur, totus vsusfructus confiscatur, non referuatur Hæretico alimentis, vt contra Cynum, & Albericum tenent Baldus, Surdus, & Peregrinus ab eo citat.

Pariter Hæreticus incapax est non solum hereditatis sibi delatæ ex Testamento, vt ab intestato, sed etiam si conferatur ei ex contractu inter viuos, *l. Ariani*, §. *Cum*, *l. q. de Hæret.* cap. *In cas Extrau. eod.* & ibi Glöf. *in ver. conferatur*, Farinacc. qui multos *loc. cit.* num. 96. P. del Bene *loc. cit.* num. 3.

An verò huiusmodi incapacitas oriatur ante sententiam declaratoriam, vel post eam late disputat Sanchez *disso* cap. 14. *num.* 1. qui num. 34. tenet, Hæreticum esse

capacem hereditatis, eamque verè acquirere ante sententiam declaratoriam, idem tenet Lessius de *Institia lib.* 2. cap. 3. *dub.* 5. num. 52. Sanctarell. *disso* cap. 15. *dub.* 2.

Ex nostris tamen multi tenent contrariam opinionem, velut Simanch de *Cathol.* *sir.* 9. num. 124. Menoch. *conf.* 185. num. 14. & 186. num. 14. Decian. *lib.* 7. cap. 40. num. 26. Roias *singul.* 79. cum alijs à Sanchez *loc. cit.* & à Sanctarell. *loc. cit.*

Cui opinioni libenter adhareo; Nam licet non inueniatur Textus, qui declarat, an Hæreticus sit incapax successionis ante, vel post sententiam, sufficit tamen, quod procedat in crimine læsæ Maiestatis humane, à quo quicquid dicant Sanctarell. & Sanchez *ut supra*, licet argumentari à maioriore ratione, cum maior sit ratio in hoc, quam in illo delicto *cap. cum secundum leges de Hæret.* in 6. & quod valeat hoc argumentum à crimine læsæ Maiestatis humane ad crimen hæresis tenet Menoch. *conf.* 808. num. 1. Pacian. *conf.* 19. num. 70. Roland. à Valle *conf.* 73. num. 16. vol. 3. Barbof. *loc.* 30. num. 1. vbi reprobat Sanchez *lib.* 2. cap. 28. num. 5.

Quod autem Reus læsæ Maiestatis humane sit incapax hereditatis etiam ante sententiam declaratoriam, Textus est in *l. Quisquis §. filij* verò C. *Ad legem Iuliam Maiestatis*, Gizzas *d. tractat. de crimine læsæ Maiestatis lib.* 2. de *Panis committentium ad crimen quest.* 31. & *quest.* 14. num. 1. Decian. *lib.* 7. cap. 40. num. 26.

Si autem hereditas ex Testamento, siue ab intestato deferatur Hæretico, an illa transeat in fiscum, vel in venientes ab intestato, & an eam possit Hæreticus in fisci præiudicium repudiare, vide Farinaccium optimè distinguentem *d. quest.* 190. num. 112. & Sanchez *d. cap.* 14. num. 50. Sanctarell. *d. cap.* 15. *dubio unico*, P. del Bene *d. disp.* 147. *Coroll.* 2.

22 An autem Hæreticus priuatur successione ex Testamento tanquam incapax, vel tanquam indignus, vide Patrem del Bene late differentem *disso* *disput.* 147. à num. 4.

Fallit in Hæretico reconciliato Ecclesiæ, quia is est capax hereditatis, P. del Bene *loc. cit.* num. 22. qui tamen num. 23. non bene intellexit dicta à Vasquez ab eo citat. quia Vasquez dicit, quod si Hæreticus sit detestatus hæresim, sed nondum absolutus, sit incapax hereditatis, etiam quod sit spes reconciliationis, si tamen non sit reconciliatus Ecclesiæ, est adhuc incapax; & reconciliatum Ecclesiæ non esse priuatum facultate testandi, nec esse incapacem hereditatis sibi delatæ, resolutum fuit in Sacra Congregatione *sub die* 31. *July* 1670. prout nec esse arcendum à iu-

dicio, nec esse infucessibilem, nec inhabilem in cæteris actibus ciuilibus tueretur Franciscus Maria Pratus *discept. forens. cap. 41.*

Quia tamen instituit in suo Testamento Hæreticum poena placitur excommunicatio, prout de Episcopo instituentem Hæreticum hæredem, Textus est in *cap. Si quis Episcopus, de Hæret. & ibi Gloss. & Doctores, Locat. ver. Pæna num. 9. Decian. lib. 5. cap. 43. num. 8. Farinacc. quæst. 190. num. 105. Sanctarell. d. cap. 15. num. 8.*

Cuius nomen inter Sacerdotes Dei nullo modo recitari debet *d. cap. Si Episcopus & ibi Hostiens. Butr. Zabarell. & Soccin. & Farinacc. loc. cit. num. 106. Menoch. conf. 99. numer. 15. P. del Bene dub. 147. Coroll. 3. num. 3.*

Hæ occasione sciendum est olim in Ecclesijs præsertim Orientalibus morem viguisse retinendi quasdam Tabulas, quas *24 Dypticas* appellabant, in quibus omnia scribebantur Orthodoxorum, & viuientium, & defunctorum, non tamen omnium fidelium nomina, vt malè nonnulli opinati sunt confundentes Dypticas cum tabellis, siue Codicibus, in quibus vel ante Baptismum, vel statim à Baptismo nomina fidelium conscribebantur.

Quia cum nomina eorum, quæ in Sacris Dypticis conscribebantur inter Sacra Mytheria recitari solerent, vt patet ex Dionysio de Ecclesiastica Hierarchia *cap. 3. de Sacris Mytherijs*, dies, imò seculum non suffecisset, si nomina omnium fidelium recitari debuissent; Solummodo ergo Sacrarum Personarum, Episcoporum, & Sacerdotum nomina recitabantur, vt patet ex Epistola D. Augustini ad Clerum Hippensem.

Præterea aliæ erant Dyptice viuorum, aliæ mortuorum: In his non omnium laicorum nomina ad Altare recitabantur, sed eorum præcipuè, quorum oblatio ad Altare deferrebat; Et quamuis in Liturgia Sancti Ioannis Chrysostomi dicatur, *Diaconus incensat Sanctam Mensam, & Dyptica, & Defunctorum, & viuientium, vt vult, mentionem facit*, sciendum est tamen, alia fuisse Dyptica ad memoriam orationis, & intercessionis tantum, alia ad memoriam honoris, præconiij, ac Religiosæ laudationis, & in his insigniores solum sanctæ personæ, honoris præsertim, causa, nuncupabantur, vt Martyres, lætissimæ Virgines, eximij Confessores, Sanctissimi Antistites, siue vt cum Sancto Dionysio de Ecclesiastica Hierarchia *cap. 3.* recitabantur nomina eorum, qui sanctè vixerunt, & ad studiose vitæ perfectionem constanter venerunt.

Sed adhuc fuisse peculiaria Episcoporum Dyptica tam viuientium, quam mortuorum *Inconst. in Fide. To. I. Par. I.*

tuorum apparet ex Epistola Episc. Aegypti ad Anatolium *3. par. Concilij Calcedonen. 23.*

At præter nomina Episcoporum, & aliorum viuorum sanctitate illustrium, etiam Synodorum Oecumenicarum in Dypticis mentionem fieri solitum docemur ex Epistola Iustiniani ad Epiphanium Hierosolymæ Patriarcham *registr. in l. 7. C. de Summ. Trinit. Ibi.*

Nullus frustra nos conturbet, spe vana innixus, quasi Nos contrarium à supradictis quatuor Concilijs fecerimus, aut faciamus, aut fieri à quibusdam permittamus, aut aboleri eorundem quatuor Conciliorum memoriam ex diffis Ecclesijs Dypticis subtrahamus.

Nomen quoque Imperatoris Orthodoxi in Sacris Dypticis locum habuit, vt refert Euagr. *lib. 3. Historiar.*

Quando ergo descripti in Dypticis, vel à fide defecissent, ex illis eorum nomen eximebatur.

Sic Imperatorem Anastasium, quia existimabant nonnulli cum Concilij Calcedonenfis Adversarium ex Sacris Tabulis exemerunt, sic Euagrius loco citato, sic testante Anastasio in Agabone Papa Orthodoxi abstulerunt nomen Patriarcharum Cyri, Sergij, Pauli, Pirri, Petri, per quos error Orthodoxæ fidei vsque nunc pillulauerat.

Et legi possunt Epistolæ Hormisdæ Pontificis *to. 2. Conciliorum* de Acacii erasione; Et Epistola Vigilij Papæ in Theodorum Beganesem.

Sic Innocentius Primus Arsacium Episcopum Christoismo iniquè successorem datum è Dypticis expungi mandat, vt in eius Epistola ad Arcadium Imperatorem.

Et quando impij Hæretici, vel Schismatici Orthodoxorum nomina ex Dypticis euellabant, vel pietate Imperatorum, vel Pontificum iussu, vel Oecumenicorum Conciliorum eorum nomina iterum in illis inferebantur, sic Synodus Oecumenica *6. actio. 13.* mandauit Sophronium Episcopum iterum inscribi.

Sic nomen Christoismo ab impijs è Dypticis abasum, ab Actico Episcopo iterum fuit inscriptum, vt in eius epistola ad Cyrillum apud Nicephorum *lib. 14. Histor. Ecclesiast. cap. 26.*

Sed de his, qui plura videre cupit, adeat Ioannem Cardona Episcopum Vertosen. in suo singulari libello de Dypticis, Durandum de Ritibus Ecclesiast. *cap. 43.* & Isacium Habertum in suo Pontificali Ecclesiæ Græcæ *observ. 13. per totum*, à quo hanc eruditionem accepimus.

Ex nostris Conradum Brunum de Hæret. *lib. 5. cap. 17. Menoch. conf. 99. num. 55.* & vitra hos omnes post hæc scripta, Cabassuz. in notis. Conest. in Appendice ad sextum Synodum *fol. mibi 473. in impressione Lugdunensi.*

26 Sed redeundo ad materiam nostram de Episcopis instituentibus Hæreticos hæredes, dicit Gloss. in d. cap. Si quis Episcopus in figuratone casus, num. 1. & idem intellige de minoribus Clericis, & ibi Hostien. n. 1. Boich. num. 6. & est Textus expressus in cap. in cos de Hæret. ibi.

Idemque hoc quod de Episcopis, & Presbyteris dictum est, debet de reliquis Clericis extendiri. Et ibi Glossa, & Doctores, Farinacc. d. quest. 190. num. 110. P. del Bene d. dub. 147. Coroll. 3. num. 4.

27 Sed & de laicis, & quocunque Catholico dixit Hostien. d. cap. Si quis Episcopus num. 3. Boich. num. 1. & 6. Anan. num. 1. Farinacc. num. 3. P. del Bene loco citato num. 5.

28 Non solum autem Instituentes hæredes hæreticos sunt excommunicati, sed & illis denegatur Ecclesiastica sepultura, Hostien. d. cap. Si quis Episcopus num. 3. Boich. num. 1. Soccin. num. 11. Farinacc. loc. cit. num. 107.

Imò possunt excommunicari, & damnari tanquam Hæretici, & in vita, & post

29 mortem, ut dicunt Hostien. Socinus, Ananias, Ancharamus, Butrius, & alij Canonistæ in d. cap. Si quis Episcopus, Farinacc. loc. cit. num. 108. & 114.

Quod dictum est de institutione hæredis habet locum etiam in donatione, vel

30 quoquo modo fuerit eis datum, dummodo non causa pietatis, ut dicit Farinacc. loco citato, num. 112. & 117. P. del Bene dubit. 149.

31 Et propterea non est incapax legati alimentorum, ut post multos tractat P. del Bene dub. 148.

32 Cessabit tamen huiusmodi poenæ, si instituens hæredem hæreticum Inconstans poenituerit, Gloss. 1. num. 5. Farinaccius loc. cit. num. 116.

33 Nec habebunt locum, si quis ignoranter Hæreticum instituerit, Boich. post Io. Andr. d. cap. Si quis Episcopus, num. 1. Anchar. num. 2. Butr. num. 4. Felin. num. 1. P. del Bene dubit. 147. Coroll. 3. num. 6.

34 Dummodo ignorantia influentis non sit crassa, & supina, Boich. loco citato, Farinaccius num. 118.

In dubio tamen ignorantia præsumitur, & propterea debet probari scientia, Felin. loco citato, Zabarell. d. cap. Si quis Episcopus in 2. oppos. Anan. num. 1. Soccin. num. 9. Farinacc. num. 118. P. del Bene loco citato num. 7.

35 Huic poenæ annectitur alia nempe privatio Patriæ potestatis iuxta Textum in cap. 2. §. fin. de Hæret. in 6. & ibi Doctores, & Gloss. in ver. Decretum, Repertor. verb. Poena vers. Item filij, & ibi Mandos. in addit. littera F, Simaneh. de Cathol. tit. 46. num. 74. Zanchin. de Hæret. cap. 28. num. 2. Roias singul. 152. Decian. lib. 5. cap. 44. num. 28,

vers. Nota, Alphons. de Castro de infla puni. Hæret. lib. 2. cap. 7. Pegna par. 3. comment. 165. Azor. to. 2. lib. 2. cap. 22. qu. 6. Sanchez d. cap. 24. num. 5. & 6. Farinacc. quest. 197. numer. 29. P. del Bene par. 1. dub. 150. num. 1.

36 Hæc autem privatio nullam requirit sententiam declaratoriam, sed statim incurritur à puncto commissi criminis, quia Textus in d. cap. 2. §. fin. appellat filios sui iuris, & dicit emancipationem factam à Patre esse nullius momenti; Supponit ergo ante declaratoriam Patrem esse privatum Patria potestate, & ideo quicquid dixerint Azor. & Simaneh. hanc opinionem tenet Gloss. in ver. Deserit, Castro d. cap. 7. Pegna d. comment. 165. & alij, quos refert Sanchez loco citato, num. 6. Farinacc. d. quest. 197. num. 29. Card. de Lugo de Instit. & Iure tom. 2. disp. 7. sect. 1. num. 27. & d. disp. 24. sect. 1. num. 35. P. del Bene loc. cit. num. 1. vers. Et quidem.

37 Hinc inferitur, quod emancipatio filiorum facta à Patre hæretico nihil valet, ut ultra Text. in d. §. fin. statuit Innocentius Quartus de anno 1254. & Nicolaus Tertius de anno 1281. Noverit Universitas registrat. post Diversorum, Farinacc. loc. cit. num. 30. vers. Et quod.

Secundo inferitur, non posse patrem hæreticum facere filio suo pupillo pupi-

38 larem substitutionem, quia in eo deficit Patria potestas, Castro, & Pegna, & Sanchez locis citatis, num. 6. in fin. P. del Bene loc. cit. num. 2.

An autem filius hæretici, sicuti à Patria potestate liberatur, liberetur etiam ab

39 obligatione alendi patrem; Negat Gloss. in cap. 1. vers. fideles distincti. 30. Castro cap. 7. Sord. de aliment. tit. 1. quest. 13. num. 3. & quest. 19. num. 3.

Cum hæc obligatio descendat à Iure naturali, quàm nullum Ius humanum, auferre potest in poenam patris, Sanchez d. cap. 24. num. 7.

Affirmant alij cum hac limitatione, nisi pater sit in extrema necessitate constitutus, nempe Lara in l. Si quis à liberis §. Et si impubes, num. 10. ff. de lib. agnosce. Sord. de aliment. tit. 7. quest. 14. à nu. 19. usque ad 27. P. del Bene loco citato num. 3.

Rationem assignant, tum quia pater non tenetur alere filium hæreticum, & tamen maiori vinculo adstrictus est erga filium, quàm filius erga patrem, sic Sanchez loco citato, num. 7. Tum quia pater potest filium exheredare, ergo & ei negare alimenta, Molin. de primogen. lib. 2. cap. 16. num. 1.

40 Sed non est recedendum à negatiua opinione, & quia magis pietati naturali conuenit, & quia rationes allegatæ à Sanchez nullius sunt momenti.

Non enim verum est, quod pater astringatur magis ad subministranda filio alimentis, quam à filio debeantur parenti, ut docet D. Thomas 2. 2. *quest.* 26. *art.* 9. & cum eo omnis Schola Theologorum, ut per Azor. 10. 2. *lib.* 2. *cap.* 2. *quest.* 16.

Secundò, quia non valet argumentum; Potest pater filium exheredare, ergo ei nagare alimenta: Nam pater non potest instituire hæredem filium spurium, & tamen tenetur ei alimenta præstare, saltem de æquitate Canonica, *cap. Cum haberes de eo, qui duxit, Paris. conf.* 14. *nu.* 27. *lib.* 2. *Conuvar. de matrim. par.* 2. *cap.* 8. §. 6. *nu.* 4. *Surd. de aliment. tit.* 8. *num.* 51. *Rota decif.* 92. *num.* 5. *par.* 5. *recent.* Et ideo hanc opinionem tenent Azor. *d. lib.* 2. *cap.* 3. *quest.* 2. quem sequitur Card. de Lugo *d. disp.* 24. *secl.* 1. *num.* 35.

Et sicut filii hæretici liberantur à patria potestate ita etiam Serui hæreticorum, si sint Christiani, efficiuntur liberi, nec transeunt ad fiscum: Si verò sint infideles non recuperant libertatem, sed transeunt in fiscum, ut bene distinguendo tenet Pegna *comment.* 168. *vers. Sed de Seruis, Azor. 10. 1. lib.* 8. *cap.* 12. *Card. de Lugo post Hurrad. & Suarez loco citato num.* 29. *Farinace. d. quest.* 197. *num.* 30. P. del Bene *dub.* 151. *num.* 1. & 7.

Quod intellige, nisi ipsi Serui infideles denunciauerint Dominos hæreticos, vel

nisi fuerint Catholici, quia his duobus casibus, quamvis non acquirant ipso iure libertatem, debent tamen ea donari, ut voluit Pegna *d. comment.* 168. & post eum Sanchez *d. cap.* 24. *num.* 11. P. del Bene *loco citato num.* 10.

Semel autem si sit acquisita per Seruos libertas reuocari non debet l. 1. & 2. C. si aduersus libertatem, ideo Hæreticus, qui habet Seruos, si spontè compareat, vel intra tempus gratiæ, vel quodocunque, & ex priuilegio spontè comparentium licet bona sibi restituantur, non tamen recuperat dominium Seruorum ob supradictam rationem, ut voluit Simanch. *de Cathol. tit.* 61. *num.* 9. *Molin. de Instit. disp.* 40. Pegna *d. comment.* 168. Sanchez *d. cap.* 4. *num.* 12. P. del Bene *loc. cit.* *num.* 11.

Acquiritur autem cum effectu hæc à Seruis libertas post sententiam declaratam à Iudice latam, quæ retrotrahitur ad diem commissi criminis, Sanchez *loco citato, num.* 13.

Quæ autem diximus de Seruis Christianis circa acquisitionem libertatis, intelligenda sunt, si Serui sint à Dominis possessi ante eorum hæresim, secus si post, quia tunc de illis iudicatur, sicuti de aliis bonis acquisitis post hæresim, ut docet Sanchez *loc. cit.* *num.* 14. apud quem alia in hac materia Seruorum hæreticorum videre poteris, & apud P. del Bene *d. dub.* 151.

C A P V T XXIV.

ARGVMENTVM.

De pœnis Apostatarum à fide. De pœnis credentibus Hæreticis. De consolationem petentibus ab Hæreticis. De Accedentibus ad conciones Hæreticorum. De Accedentibus ad Tempia Hæreticorum. De Accedentibus ad Synagogas, & Conuiuia Hæbreorum. De Catholicis mittentibus filios ad Scholas Hæreticorum, & è contra. Quæ pœnæ Hæreticorum transeant ad eorum filios. Et primò de pœna Irregularitatis. Secundò, de pœna Infamiz. Tertiò, de pœna priuationis hereditatis paternæ, & maternæ. Quartò, de pœna priuationis Beneficiorum. An huiusmodi pœnæ habeant locum in Regionibus, in quibus impunè grassantur hæreses. De Statutis excludentibus à Beneficijs descendentes ab Hæreticis.

S Y M M A R I V M.

- 1 Apostatis à fide imponuntur omnes pœna, quæ sunt impostæ Hæreticis.
- 2 Apostata non est peccatum distinctum ab hæresi.
- 3 Apostata est excommunicatus ipso iure.
- 4 Apostata sunt irregulares.
- 5 Apostata timore ductus, vel sibi apostatans,

- an, quando, & quomodo peculiarem incurrat irregularitatem.
- Apostata efficitur infamis.
- Apostata promoueri non possunt ad dignitates, nec ad officia.
- Apostata priuatur potestate spiritali tam ordinis, quam iurisdictionis.
- Apostata priuatur Beneficijs.
- Apostata tradendus Brachio seculari.

- 10 Bona Apostatarum consistenda.
- 11 Etiam fœdalia.
Subditi, & Vassalli Apostata liberi sunt ab eius dominio, & iuramento fidelitatis.
- 12 Quid si Apostata sit Princeps adeo potens ut Subditi non valeant illi resistere.
- 13 Iuramentum fidelitatis quod Subditi præstare possunt Regi Apostata, & de iuramento Anglicano.
- 14 Apostata testari non potest.
- 15 Nec acquirere hereditatem sibi delatam.
- 16 Bona Apostatarum an sint confiscata ipso iure.
- 17 Apostata non potest vendere, donare, alienare.
- 18 Apostata arcetur ab omni actu legitimo, & nunc. 20.
Et privatur consortio hominum, ac de gravitate istius pena.
- 19 Apostata an possint expelli à Civitate.
- 20 Apostata non potest esse testis, nec accusator.
- 21 Confiscatio bonorum Apostata an intret quando eius memoria damnatur.
- Memoria Apostata damnari potest.
- 22 Persuadens aliquem ad apostatandum plectitur pena mortis, & confiscationis.
Inducens inducens Christianum ad Iudaismum, vel impediens Iudæum ne baptizetur, potest puniri ab Inquisitoribus.
- 23 Pena hæreticorum extenduntur omnes ad Schismaticos.
- 24 Credentes erroribus hæreticorum inveniunt omnes penas, quas hæretici.
- 25 Quid de credentibus implicitè erroribus hæreticorum, nullumque errorem, & hæresim in particulari.
- 26 Quid de credentibus falsis.
Infirmus petens consolationem ab hæretico in, & quando puniri debeat tanquam hæreticus.
- 27 Quid si de eo tempore non sit sana mentis.
- 28 Infirmus petens ab hæretico consolationem, quibus in casibus non sit damnandus.
- 29 Infirmus petens hæreticos consolatos damnetur sana mentis semper damnandus.
- 30 Testes ad excludendam hæresis præsumptionem in infirmo petente Hæreticos consolatos quales, & quando admittendi.
- 31 Probatio anterior, quod infirmus defensionis petierit hæreticos consolatos excludi indiesse potest, per illius filios, vel hæredes quatenus deducant illius corruptionem, vel falsitatem.
- 32 Hæretici Consolatores, an dici debeant, vel Consolati.
- 33 Consolatio infirmorum quid, & de Sacramento consolationis, & nunc. seqq.
- 34 Consolamentum an differat à consolatione infirmorum.
- 35 Errores Albigensem hæreticorum circa consolationem infirmorum.
- 36 Et Catharorum.
- 37 Baptismus sub nomine consolationis ab hæretici dictus, & eorum error in hac materia.
- 38 De superstitiosa manu impositione, quam hæretici explebant erga baptizandos, vel

- pro consolamento infirmorum.
- 39 Accedentes pluries ad conciones hæreticorum an, & quando sint puniendi tanquam hæretici.
- 40 Suspicio hæresis quando ex falsis dicatur vehementer, & quando vehementissima.
- 41 Catholicus pluries audiens conciones Hæreticorum quomodo indicetur in Sancto Officio.
- 42 Catholicis an possint adire Tempia Hæreticorum ad audiendas eorum conciones ubi permixtim vivunt cum Hæreticis.
- 43 Quid si adeant ad notandum, & confutandum Hæreticorum errores.
- 44 Quid si illas audiant emigrata causa.
- 45 Catholicus quando possit audire conciones Hæreticorum secundum Azorium.
- 46 Dispensatio ad audiendas conciones Hæreticorum sæpius per Sedem Apostolicam denegata Catholicis in eorum Regione degentibus.
Princeps Catholicus si per Edictum sub gravissimis penis iubeat, quod omnes eius Subditi accedant ad audiendas conciones Prædicantium Hæreticorum, an liceat Subditis Catholicis illas adire.
- 47 Edictum Regis Angliæ, quod omnes Subditi accedant ad audiendas Conciones Prædicantium Hæreticorum.
- 48 Et an ad illas accedere possint Angli Catholici.
- 49 Filius Catholicus patris Hæretici petens dispensari ut possit adire Tempia Hæreticorum ad audiendas Conciones eorum, ne prioretur paterna hereditate, an sit audiendus.
- 50 Obedientia Imperatori Hæretico quousque præstanda.
- 51 Tempia Hæreticorum quando adire liceat Catholicis.
- 52 Ingressus regulatur à causa, nec operatur ultra intentionem agentis.
Causa contemplata debet attendi quando alius potest habere duplicem causam.
- 53 Tempia intra autem Hæreticorum Regem, vel Dominum Hæreticum, hominis, & obsequij gratia assistere, & cenare possunt Catholici Famuli, Milites, Satellites, &c.
- 54 Catholicus gerens Magistratum apud Principem Hæreticum an, & quomodo possit illi ad Templum Hæreticorum eunti servitium præstare cum delatione insignium.
- 55 Catholico an liceat flectere genua in Templis Hæreticorum ad auxiliandum Domino, cuius est famulus.
- 56 Gemissio in Templis Hæreticorum quando liceat, vel non liceat Catholicis.
- 57 Missionarij accedere non debent ad Tempia, vel Conciones Hæreticorum ex Decreto S. Congregat. de Propaganda fide.
Persona gravis, ut Episcopus, accedere non debet ad Tempia, & Conciones Hæreticorum, & Schismaticorum, & de ratione.

- 48 *Christiani an possint interesse Iudeorum Synagogis, Concionibus, Nuptijs, Circumcisionibus.*
- 49 *Quid si illas non adeant ad orandum, sed causa enervatis.*
- 60 *Christiani quando possint adire Synagogas Iudeorum.*
- 61 *Christiani non possint accedere ad convivia Iudeorum.*
- 62 *Sine communibus, siue distinctis cibis utantur.*
Catholici quas discere possint scientias ab Hæreticis.
- 63 *Catholici an possint mittere filios ad Scholas Hæreticorum, & num. seq.*
- 64 *Pater Catholicus an, & quando collocare possit filium cum Domino Hæretico.*
- 65 *Hæretici an, & quando possint mittere filios ad Scholas Catholicorum.*
- 66 *Filij Hæreticorum an, & quando admitti non debeant in Scholis Catholicorum.*
- 67 *Crudentes Hæreticis reputari quando non debeant, qui quodammodo credunt eorum verbis, irrisoribus, & operibus, iuxta exempla hic relata, & an reputentur Hæresis suspecti.*
- 68 *Quid si ob simplicitatem, vel decepti illis credant.*
- 69 *Pena Hæreticorum extendenda ad eorum fautores, defensores, & receptatores.*
- 70 *Filij non sunt excommunicati ob hæresim patris.*
Excommunicatio supponit peccatum.
- 71 *Filij non puniuntur pena mortis ob hæresim patris.*
Deus aliquando occidit filios propter scelera patris.
- 72 *Punitio pro delicto alterius imponi non potest à Principe, vel Republica.*
- 73 *Occisio filij infantis pro peccato patris mos iniquissimus, lex Tyrannica.*
- 74 *Filij Hæreticorum sunt irregulares.*
Nec assumi possunt ad beneficia, & officia publica, etiam Ecclesiastica.
- 75 *Parentes si non fuerint de hæresi denunciati, an, & quando adhuc filius incurrit irregularitatem.*
- 76 *Parentes Hæretici ubi fuerint emendati, & Ecclesia reconciliati, ac incorporati, cessat filiorum irregularitas absque alia dispensatione.*
- 77 *Relapsi emendati, qui Curie seculari traduntur Ecclesia non incorporantur.*
- 78 *Filij Relapsorum emendatorum, & Curie seculari traditorum an censeantur irregulares, & num. seq.*
- 79 *Saltem ob irregularitatem ortam ex infamia.*
- 80 *Et an facilius cum eis sit dispensandum.*
Quid de filijs Hæretici non Relapsi admissi ad penitentiam, sed non ad incorporationem.
Quid de filijs Hæretici negativi traditi Bra-

chio seculari profertentis se esse, & mori Catholicum.

Quid de filijs eorum qui pro prima vice traduntur Brachio seculari.

Hæretici admissi ad penitentiam, sed non ad incorporationem, dicuntur fidei Relapsi.

Idem de negativis tradentibus Brachio seculari profertentibus se esse, & mori Catholicos.

Idem de tradendis Brachio seculari pro prima vice.

81 *Effectus irregularitatis quoad ordines.*

82 *Filius Hæretici iam ordinatus de tempore, quo pater incidit in hæresim, an prinetur usu, & exercitio Ordinum, ac quid de officijs adepti.*

Ius quæstuum tolli non potest sine propria culpa.

83 *Pena infamiae an extendatur ad filios, & num. seqq. & num. 113.*

85 *Filij cur efficiantur inhabiles ad officia, & beneficia ob hæresim patris.*

86 *Argumentum à crimine læsæ maiestatis humanae ad crimen læsæ maiestatis Divinae quando non valeat.*

87 *Filij ob hæresim patris non incurrant alias penas, quam expressas in lege Canonica.*

88 *Filij Hæreticorum non amittunt nobilitatem, & de ratione.*

89 *Nobilitas non provenit à parentibus criminosis, sed ab antiquis prædecessoribus.*

90 *Nobilitas concessa patri per privilegium Principis an ob illius delictum amittatur à filio.*

91 *Privilegium nobilitatis concessum filio ob illius merita, non amittitur ob subsequens patris delictum.*

92 *Filij Hæreticorum an arceantur à ferendo testimonio.*

93 *Et an possint accusare.*

Argumentum ab irregularitate filij orta ex infamia ob delictum patris ad ipsius filij infamiam, an valeat.

Filius damnatus ob crimen læsæ maiestatis humanae an sit infamis.

94 *Ecclesia cur sanire non soleat in filiis Hæreticorum.*

95 *Filij priuatiur hereditate paterna ob hæresim patris, & num. 98. & seq.*

96 *Quid de legitimis, & alimentis.*

97 *Quid de alijs descendentibus.*

98 *Filij an prinentur paternam hereditatem ob patris hæresim in Terris Imperij, & num. sequen.*

99 *Ius Canoniceum servandum in Terris Imperij ubi agitur de crimine Ecclesiastico.*

100 *Filij nati post hæresim patris an prinentur hereditate paterna.*

101 *Filij Hæreticorum an prinentur hereditatibus non provenientibus ex persona, & successione patris.*

102 *Filij Hæreticorum an prinentur hereditate aut paterni Catholici.*

103 *Quid de hereditate materna.*

- 104 *Quid de hereditate proveniente ab extraneo Catholico.*
- 105 *Quid de maioratu habente, vel non habente iurisdictionem.*
Filius quæ bona amittit ob delictum patris.
Filius in maioratu non succedit patri, sed primo institutori.
- 106 *Maioratus institutus à patre Hæretico quando ad filium, & quando ad Fiscum transeat.*
- 107 *Filius Hæretici an sit capax dignitatis annexæ maioratus.*
- 108 *Filius Hæretici an, & quando sit capax iurisdictionis.*
- 109 *Infamis quando sit capax dignitatis.*
- 110 *Filij Hæreticorum priuantur beneficijs Ecclesiasticis.*
- 111 *Et inhabilitantur ad illa obtinenda.*
- 112 *Quid de filijs natis ante perpetratum à patre crimen, & num. seq.*
- 113 *Et de praxi Suprema in hac materia.*
- 114 *Pæna Hæreticorum an extendatur ad eorum filios natos post hæresim.*
Filij Hæreticorum an priuantur pensionibus.
Nepotes Hæreticorum an priuantur beneficijs, & pensionibus.
Dispensatio pro retinendis beneficijs, & pensionibus filijs, & nepotibus Hæreticorum facilliter relaxanda.
- 115 *Priuatio beneficiorum cessat in filijs Hæreticorum penitentium, & ad fidem redeuntium.*
- 116 *Dummodo Ecclesia incorporantur.*
Filij Relapsorum etiam penitentium, & ad Sacramenta Ecclesia receptorum, priuantur beneficijs.
Filij suspectorum de hæresi non priuantur beneficijs.
- 117 *Suspecti de hæresi non priuantur beneficijs, nec ad illa inhabilitantur.*
Quid si abintrauerint de vehementi.
Abiuratus de vehementi an incurrat irregularitatem.
- 118 *Filij Hæreticorum damnatorum in contumaciam, an, & quando priuantur beneficijs.*
Contumacia vnius non debet nocere alteri.
- 119 *Filius hæretici condemnatus in contumaciam, præcedente plena delicti probatione, an priuntur beneficijs, & num. 122.*
Quid in crimine lesæ maiestatis humanae.
- 120 *Hæreticus contumax quando censetur comminus.*
- 121 *Communis hæresis censetur ob Clauium contemptum qui per annum persistit in excommunicatione.*
- 122 *Filius inquisiti de hæresi, & contumacis ob legitimum impedimentum non priuntur beneficijs.*
- 124 *Nec si probauerit etiam postea patris innocentiam cuiusque semper Catholicum extitisse.*
- Hæreticus contumax etiam post annum admittitur ad probandam suam innocentiam.*
Statutum puritatis an obstat filijs probantibus innocentiam patris.
- 125 *Filij spontè reuelantes hæresim patris non incurrunt pænas Hæreticorum.*
Quid si patrem contumacem Inquisitoribus præsentauerint.
- 126 *Filius præsentatus Inquisitoribus à patre, remissus puniendus.*
- 127 *Et quid de praxi Suprema.*
- 128 *Quid si pater eum præsentet iudicijs prauentum, & ob timorem ne à Curia caperetur.*
- 129 *Regularis præsentatus Inquisitoribus à Superiore an sit remissus puniendus.*
- 130 *Pater non dicitur præsentare filium si illum denunciât, quia requiritur oblatio personæ.*
Pater tenetur denunciare filium Hæreticum.
- 131 *Superior quando dicatur præsentare Monachum, & quomodo debeat illum præsentare ut mitius puniatur.*
- 132 *Descendentes Hæreticorum vsque ad quam generationem pænas incurrant.*
- 133 *Quid de descendens per lineam masculinam.*
Infectio viri deterior quam femina.
Sexus virilis transmittit ad posteros nobilitatem, dignitatem, & familiam bonorum.
Crimen patris maiorem importat læturam, quam crimen matris.
- 134 *Filij illegitimi Hæreticorum an pænas incurrant.*
Honor non debet plus tribui luxuria, quam castitati.
- 135 *Filij vulgo quæsi an incurrant pænas ob hæresim patris.*
- 136 *Quid si adijt Statutum quod filij incerto patre nati censeantur de aliqua agnatione illiusque arma assumant.*
Filiatio quomodo probetur ad puniendum, filium Hæretici, & an sufficiat sola nominatio, vel requiratur tractatus.
- 137 *Filij adoptiui an pænas incurrant ob hæresim patris.*
- 138 *Dispositio loquens de filijs non comprehendit adoptiuos.*
Pater naturalis si incidat in hæresim, eius filius ab alio adoptatus, pænas incurrat.
Adoptio non tollit intra sanguinis.
- 139 *Descendentes Hæreticorum in Regionibus ubi impune grassantur hæreses, an pænas incurrant.*
Quid de filijs transeuntium ad Hæreticos à fide Orthodoxa.
- 140 *Dispensatio filijs Hæreticorum in Regionibus ubi impune hæreses grassantur, ut admittantur ad ordines, & ministeria Ecclesiastica.*

Nec necessaria, & quando facilius, quando difficilius concedenda.

- 141 *Missionarii quando possint absolvere ab hæresi iuxta eorum institutionem.*
- 142 *Statutum Ecclesiæ, vel Religionis excludens descendentes Penitentiarum in Sancto Officio, Iudeorum, aliorumque Infidelium an extendatur ultra secundum gradum, & an requirat confirmationem Apostolicam.*
- 143 *Statuta Ecclesiæ, vel Religionis derogatoria iuris communis requirunt confirmationem Apostolicam.*
- 144 *Conditio apposita in fundatione Ecclesiæ, vel Religionis quod in illa admitti non possint nisi descendentes ab antiquis, & puris Christianis valet absque confirmatione Apostolica.*
- 145 *Fundator quas condiciones apponere possit in limine foundationis.*
- 146 *Statuta excludentia descendentes ab infidelibus an sint favorabilia, vel odiosa, & num. seq. ubi refertur opinio Rota Romana.*
- 148 *Conversus noniter ad fidem descendentes ab Hebræis an debeant admitti ad officia, & dignitates.*
- 149 *Statutum excludens à beneficiis Ecclesiæ infidelium descendentes, quibus conditionibus à Sede Apostolica fuerit confirmatum.*
Puritas sanguinis presumitur, & contrarium asserenti incumbit onus probandi.
- 150 *De dispensationibus circa sanguinis puritatem.*

SVPRA enumeratæ Hæreticorum poenæ extenduntur etiam ad Apostatas, quia Apostasia non est peccatum distinctum ab Hæresi, Castro *de Iusta Hæret. punit. lib. 1. cap. 7. Pegna par. 2. comment. 74. Sanchez lib. 2. cap. 7. à num. 16. Sanctarell. de Hæresi cap. 2. dub. unic. num. 2.*

- 1 *Et propterea omnes eadem poenæ, quæ imponuntur Hæreticis, imponantur etiam Apostatis, cap. Contra Christianos, de Hæret. in 6. nisi in specie fuerit aliter decissum, Simanch. de Cathol. tit. 17. Sanctarell. loco cit. num. 2. P. del Bene de Officio Inquisitoris par. 1. dub. 47. pet. 2.*

- 2 *Hinc Apostata sicut Hæreticus est excommunicatus ipso iure, cap. 1. de Apostat. & ibi Innocentius num. 2. Hostiens. num. 2. Boich. num. 3. cum alijs per Farinacc. q. 183. num. 12. P. del Bene loco cit. num. 2.*

- 3 *Secundò, Apostata sicut Hæretici sunt Irregulares, Sanchez d. lib. 2. cap. 35. num. 2. Sanctarell. loco cit. num. 6. vers. Quare Apostata, Farinacc. quest. 192. nu. 27. P. del Bene loco cit. num. 3.*

Quod verum est, siue timore ducti, siue siccè apostatauerint à fide, quia licet

- 4 *isti non incurrant Irregularitatem annexam Hæresi, cum nec verè Hæretici, nec Apostatae sint, incurrant tamen peculiarem Irregularitatem huic delicto annexam per Text. in cap. Presbyteros dist. 10. Maior. de Irregular. lib. 5. cap. 34. num. 2. Suarez 5. tom. par. 3. disp. 43. sect. 2. num. 2. Sanchez dicto cap. 25. num. 6. Farinacc. dicta quest. 192. num. 73.*

Sed contrariam opinionem in ijs, qui siccè apostatauerint, sequitur, & defendit Fermo. ad cap. Vergentis, de Hæreticis alleg. 40. num. 11. Quod tamen ipse admittit, si crimen sit occultum, secus si sit notorium, quia hoc casu incurrit Irregularitas ex infamia, non autem peculiaris, ut ipse declarat loco alleg. num. 12.

- 5 *Tertiò, Apostata sicut Hæreticus efficitur infamis, Goffred. in Summ. de Apostat. num. 3. Silvester ver. Apostasia vers. Sed Apostata, cum alijs per Farinacc. q. 183. nu. 43. Sanctarell. loco cit. nu. 6. P. del Bene loco cit. num. 4.*

Ideo non possunt promoueri ad dignitates, nec ad alia officia, de quibus diximus supra in Hæreticis, Farinacc. d. q. 183. num. 4.

- 7 *Quartò, sicuti Hæretici priuantur spiritali potestate tam ordinis, quam iurisdictionis, ita & Apostatae, cap. 1. de Schismat. qui Textus licet loquatur de Schismaticis, habet locum in Hæreticis, & consequenter in Apostatis ex regula generali superius firmata: Quod tamen intelligenda est iuxta superius tradita de Hæreticis.*

- 8 *Quintò, sicuti priuantur Hæretici beneficijs, ita & Apostatae, Azor. tom. 2. lib. 7. cap. 17. vers. Queritur, Farinacc. quest. 189. num. 76.*

- 9 *Sextò, contra Apostatas proceditur ad traditionem Brachio seculari, sicuti contra Hæreticos, cap. Contra Christianos, de Hæret. in 6. Soccin. cap. 1. num. 3. de Apostat. Alciat. conf. 478. nu. 1. Menoch. de Arbitrio. cas. 546. num. 6. Pater del Bene loco citato num. 11.*

- 10 *Septimò, bona Apostatarum confiscantur, sicut bona Hæreticorum, l. 1. C. de Apostat. Anan. cap. 1. num. 3. extr. de Apostat. Archid. cap. Contra Christianos, in princip. de Hæret. in 6. & ibi Io: Andr. nu. 1. Geminian. num. 3. Clar. §. fin. quest. 78. vers. Apostata, Decian. lib. 5. cap. 7. 2. num. 7. cum alijs per Farinacc. quest. 183. nu. 34. & 36. Menoch. dicto cas. 546. num. 10. P. del Bene loco citato num. 5.*

- 11 *Et cum bona etiam feudalia Apostatarum publicentur, Afflic. in Constit. Regni Neapolit. de Hæreticis, & Pataricis, rubr. 3. de Apostat. cap. 1. num. 12.*

Ideo Subditi, & Vassalli liberi sunt ab eorum dominio, & iuramento fidelitatis, D. Thom. 2. 2. quest. 12. art. 2. & ibi Bannes, & Valentia, ex nostris Decian. lib. 5. cap. 72.

Afflicti. loco cit. Menoch. d. cas. 546. num. 8. & 9. Farinacc. d. q. 183. nu. 7.

- Nisi tamen Princeps esset adeo potens, vt Subditi non possiur resistere, quia illis
12 licebit obedire, donec aliter per Sedem Apostolicam iniunctum fuerit, dummodo minus in his, quæ non concernunt fidem ad Text. in cap. Iulianus 11. quest. 3. Menoch. loco cit. num. 8. & 9. Zech. in Summ. par. 1. tit. de fide cap. 24. rubr. de Apostasia num. 4. per tot. Farinaccius loco citato num. 37.

Et propterea si Subditi Catholicis compellantur à Rege Apostata ad præstandum iuramentum fidelitatis, si iuramentum
13 continet solum civilem obedientiam, tenentur illud præstare, secus autem si concernat materiam fidei, verbi gratia, si in illo iuramento ciueur potestas Pontificia in Ecclesiam, vel aliud dogma Catholicorum, vt in iuramento Anglicano decreuit. Paulus Quintus in suis Diplomatis registratis per Suarez aduersus Regem Angliæ in prom. lib. 6. & per Becan. de Primat. Regis Angliæ lib. 3. quest. 13.

- Ad hanc poenam adiungendæ sunt aliæ de quibus diximus supra in penis Hæreticorum, nempe ademptio facultatis testandi, l. si quis defuncto, & l. bi, qui C. de Apostat. Menoch. d. cas. 546. nu. 13. Farinacc. d. quest. 183. num. 48.

15 Incapacitas acquirendi hæreditatem, sibi delatam, l. si quis, C. de Apostat. & ibi Salycet. Anan. in cap. 1. extr. de Apostat. Menoch. loco cit. num. 11. Farinacc. loco cit. num. 49.

- 16 Et cum bona Apostatarum sint confiscata ipso iure, vt contra Odofred. in l. 1. nu. 1. C. de Apostat. voluit Siluester in Summ. ver. Apostata num. 2. cum alijs per Farinacc. loco cit. num. 39.

17 Nec illa vendere, donare, nec alienare possunt, l. Apostatarum, §. 1. C. de Apostat. Farinacc. loco cit. num. 47.

- 18 Et ab omni actu legitimo arcantur, Farinacc. loco cit. num. 46. Imò hominum consorcio priuantur, l. si quis, C. de Apostat. & ibi Salycet. vbi quod nulla maior poena, quam inter homines esse, & horum carere suffragijs, Afflicti. in d. Constit. Regni Neapolit. cap. 1. num. 7. rubr. de Apostat.

19 Et possunt expelli à Ciuitate quicquid alijs statutum fuerit ab Imperatore in d. l. si quis, C. de Apostat. vt bene post Afflicti. docet Farinacc. loco cit. num. 51.

- 20 Arcantur etiam à testimonio ferendo, ab accusando, & ab omni alio actu legitimo, vt supra dictum est, dista l. si quis, Farinacc. loco cit. num. 46. Sanctarell. cap. 1. dub. vnic. num. 6.

21 An autem confiscatio bonorum intret, quando Apostata memoria damnatur, sicuti damnari potest, Glof. in l. de amicis,

§. Subire, C. de Hæret. l. si quis defuncto, & ibi Glof. 1. & in l. Apostatarum, §. 1. verf. Istantum, & §§. seq. C. de Apostat. vide Farinacc. loco cit. num. 41.

- 22 Poena verò mortis, & confiscationis pleñuntur illi, qui aliquem ad Apostatandum persuadent, l. Eum qui, C. de Apostat. ibi:

Eum qui Scrum, vel ingenuum inuitum, seu suafione pleñenda, ex cultu Religionis in ufsandam Sectam, Ritumue tradixerit, cum dispendio fortunarum, capite puniendum esse censemus.

Et ibi notat Salycetus, Rimin. iunior conf. 83. num. 4. lib. 2. consil. crim. Sanctarell. loco cit. nu. 7. qui subiungit, quod si Iudeus inducat Christianum ne Baptifinum suscipiat, potest ab Inquisitoribus puniri, Siluester ver. Hæreticus 2. num. 4. Zabarell. Clement. 2. §. Inquisitoribus num. 7. de Hæret. de quo nos alijs, & de his omnibus poenis latè P. del Bene d. dub. 47. petit. 2. d. nu. 6. vsque ad fin.

- 23 Secundo, omnes autem prædictæ poenæ Hæreticorum extenduntur ad Schismaticos, de quibus diximus supra.

24 Tertiò, extenduntur ad credentes erroribus Hæreticorum, cap. Excommunicamus, il secundo, de Hæret. & ibi Glof. in ver. Deprehensi, Soccin. num. 7. lo: Andr. nu. 3. Hostien. num. 2. Boich. in cap. Excommunicamus il 1. num. 11. de Hæret. & ibi Abb. nu. 12. Soccin. num. 36. Anan. nu. 1. & 11. Et extant Constitutiones Innocentij Quarti Ad extirpanda 1252. Et Nouerit Vniuersitas 1254. Clémentis Quarti Ad extirpanda 1265. Nicolai Tertij Nouerit Vniuersitas 1281. de quibus per Pegnam in fine Director. Locat. ver. Credentes num. 1. & 2. Simanch. de Cathol. tit. 15. de credentibus, & in Euchiridion. tit. 13. rub. de credentibus, cum alijs per Farinacc. qu. 182. num. 221. vbi omnia, quæ à sacris Canonibus contra Hæreticos statuta sunt, habere locum contra credentes erroribus Hæreticorum, affirmat Sanctarell. d. cap. 11. dub. 4. num. 32.

Et hæc conclusio habet locum in ijs, qui erroribus Hæreticorum contra fidem assentiuntur, & implicite credunt, cum
25 tamen nullum eorum errorem, aut hæresim in particulari credant, sic ex nostris Calderin. rubr. de Hæret. credent. num. 8. Simanch. d. tit. 15. rubr. de credent. Pegna par. 2. comm. 75. Decian. lib. 5. cap. 51. nu. 15. & alijs, quos refert Farinacc. dista qu. 181. num. 124. & post eum Sanctarell. loco citato num. 1. P. del Bene par. 1. dubit. 14. & Coroll. 1.

- 26 Idem dicendum est, si non tantum ore credant Hæreticis, verum etiam factis, vt puta, si consolationem petant in infirmitate ab Hæreticis, iuxta Text. in cap. Fily,

de Hæret. in 6. Concil. Narbonen. de quo Pegna *diſſa. comment. 75. littera A. & par. 3. comment. 170. per tot. Repert. ver. Credentes*, Simanch. de Cathol. *lit. 50. rubr. de præſumpt.* in *Enchiridion. tit. 40. num. 3.* Zanchin. de Hæret. *cap. 7. num. 4. Decian. lib. 5. cap. 35. num. 42. cum aliis per Farinacc. d. qu. 183. num. 110. Caren. par. 2. tit. 4. §. 9. Sanctarell. loco cit. num. 31. P. del Bene dub. 14. Corollar. 1. num. 7.*

27 Dummodo infirmus de eo tempore, quo petit conſolationem ab Hæreticis eſſet ſanæ mentis, aliâs non exiſtens ſanæ mentis, nec Hæreticus, nec de hæreſi ſuſpectus haberetur, Gloſ. in *diſſo. cap. Filij, verb. Filij, cum verb. Non ſane, de Hæret. in 6. & ibi Archid. num. 1. Pegna d. comm. 170. Farinacc. d. qu. 182. num. 111. Carena loco cit. num. 85.*

Cæterum quia filij huiusmodi credentium, vel eorum hæredes aſſerebant moruos parentes, vel Teſtatores vocaſſe Hæreticos Conſolatos, dum erant à mente alienati, ne excluderentur ab hæreditate. Alexander Quartus vt huic naliſiæ, & fraudi occurreret, ſtatuit, vt probatio non ſanæ mentis in tribus caſibus non admitteretur.

28 Primò, quando viuens erat diffamatus de hæreſi: Secundò, quando erat ſuſpectus: Tertiò, quando prius legitime conſiſterit, quod infirmi ſanæ mentis exiſtentes huiusmodi Hæreticos perierint, vt in *diſſo. cap. Filij, de Hæret. in 6. vbi Gloſ. & Doctores relati per Farinacc. d. quaſt. 182. num. 112.*

Rurſus idem Alexander Quartus ſtatuit ſua Conſtitutione edita anno 1558. *Ex parte, relat. per Pegnam*, quod ſi legitime conſiſterit, quod prædicti, dum ſanæ mentis eſſent, perierint Hæreticos conſolatos, ſi fuerint vniuerſe carnis ingreſſi, vel poſt perditam iâ loquelam ſuſcepſiſſe dicantur, nulla ſuper hoc probatio admittatur, cum in nullo ſic decedentes debeant propterea reſcui.

In dubio verò admitti poterit non tamen uxores, filij, ſeu familiares, ſeu de ſuis aliqui recipiuntur in teſtimonium, ſed alij teſtes idonei, & ſpecialiter fidei zelatores, cum contra tales ſit non modicum præſumendum, ſiquæ in talibus propter fideli præiilegium cum multa cautela, ſummæque diligentia præceteris negotiis procedendum. Quam Conſtitutionem confirmavit Urbanus Quartus ſua Conſtitutione directâ ad Fratres Prædicatores Inquiſitores in Regno Aragoniæ, & illam reſert Eymer. *par. 2. direct. fol. 141. de qua non meminit Farinaccus*, licet oculatiſſimus, & laborioſiſſimus.

Qua tamen purâ non excluſi probationem per indirectam, hoc eſt, ſi vellet

De Inconſt. in Fide. To. I. Par. I.

31 filij, & hæredes probare corruptionem, vel falſitatem anterioris probationis, ſecundum doctrinam Io: Andr. in *diſſo. cap. Filij col. 2. verſ. Legitimè*, & ibi Gemin. *nn. 9. Franc. num. 3. Repert. ver. Probatores*, Villadieg. de Hæret. *quaſt. 22. num. 10. Decian. lib. 5. cap. 57. num. 19.*

Pho tamen irrepreſſibile mendum in *diſſo. cap. Filij*, dum dicit Hæreticos Conſolatos: nam Alexander Quartus diſſa ſua Conſtitutione vocat eos Hæreticos Conſolatos, & ita verè debent appellari, vt patet ex Bulla Nicolai Quarti directâ Senatui Veneto 32 regiſtrata in mea reſponſione ad Hiſtoriam Inquiſitionis Venetæ à Fratre Paulo Sermita conſcriptam. Urbanus verò Quartus vocat eos Hæreticos Conſolatos, idè exiſtimo reſtituendum Hæreticos Conſolatos.

Quænam autem eſſet illa Conſolatio, quam infirmi petebant ab Hæreticis, Pegna *par. 3. comm. 170. dicit*, quod illam nunquam poſuit inuenire, nec intelligere, donec in quodam Codice Bibliothecæ Vaticanæ inueniri ſummam Fr. Raynerij Ordinis Prædicatoris de Cathariſ Leonis, ſeu Pauperibus de Lugduno, in qua plenè agitur de Sacramentis Catharorum, inter quæ vnum erat, quod vocatur Conſolamentum, ſeu manuum impoſitio, ſeu ſpiritalis Baptiſmus, qui dabatur certo ritu, de quo in *par. 2. comm. 38. vbi hæc habet verba:*

Manus impoſitio vocatur ab eis conſolamentum, & ſpiritalis Baptiſmus, ſeu Baptiſmus Spiritus Sancti, ſive qua ſecundum eos, nec mortale dimittitur, nec Spiritus Sanctus alicui datur, ſed per eam ſolimodo ab eis ſalutem utrumque conferri mentiuntur.

Hæc autem manuum impoſitio hoc ritu abſolvebatur apud eos. *Præpoſitus eorum* (de quo mox dicemus) cum aliquis ex ipſis incidit in peccatum, aut ad Scellam eorum conuertitur per manuum impoſitionem conſolamentum daturus, librum Euangeliorum, vel totius anni Teſtamenti tenet ante peſtus ſuum; is verò, qui conſolamentum eſt accepturus, ubi coram Cathariſ conſeſſus eſt in genere, dicens, ſe eſſe peccatorem, & humiliter accedere ad petendam veniam, tunc Præpoſitus abſolutione peractâ ponit prædictum librum ſuper caput illius, & ceteri Cathari, qui aſſunt manuum dextram, & incipiunt ſuo ordine dicere Orationem Dominicam. Hoc ritu Conſolamentum, & peccatorum remiſſionem dicunt ſe conferre, quam non habent miſeri Cathari, de qua extat inſignis locus in Concilio Narboneſi (quod ego in Conciliis meis impreſſionis Regiæ Gallicanæ inuenire non potui) *cap. 19. in hæc verba:*

Si conſolationes eorum ubi cum, quem conſolantur in Hæreticis recipientes per impoſitionem manuum ſe ſaluare prædictionaliter mentiuntur, aut ſcriptis eorundem, ubi maiores ipſorum librum tenente apertum, per ipſum, quaſi ſub generali conſeſſione, remiſſionem intel-

ligunt Sciri peccatorum; Hactenus Pegna.

- 34 Sed puto crudelissimum Virum alluei-
natum esse, quia aliud est consolamentum,
seu spiritualis Baptismus, aliud est consola-
rio, quam petebant infirmi ab Hære-
ticis.

Sciendum namque est inter errores Al-
bigensium Hæreticorum vnum fuisse, &
quod putabant credentes eorum scētz,
quamvis dediti fuissent in vita viciis,
rapinis, homicidiis, carnis illecebris,
periciulis, & perucrisatibus vniuersis,
sine restitutione ablatorum, sine confes-
sione, & poenitentia, se fore saluandos,
dummodo in supremo mortis articulo
Pater noster dicere, & manuum impositi-
onem à Magistris suis potuissent obti-
nere.

Inter hos erant aliqui, qui vocabantur
Præfati, & Magistratum habebant, &
hos vocabant Diaconos, & Episcopos,
sine quorum manuum impositione nullus
inter credentes moriturus, se saluare posse
credebant: Verum si morienti cuiuslibet
quantumcumque flagitioso manns impos-
uissent, dummodo Orationem Domini-
cam recitare posset, ita saluandum existi-
mabant, vtiabique alia satisfactione, abs-
que omni alio remedio enolaret ad Cœ-
lum; & hæc est illa Consolatio, quam
dabant Hæretici istius Scētz morientibus;
sic Petrus Vallis-montes in *Historia Albi-
gensium* cap. 2. Odericus Raynald. ad annum
Christi 1206. num. 61.

Superuenerunt postea eodem seculo alij
Hæretici Cathari nominari, qui in eodem
errore erant cum Albigenisibus, necne vt
credere salutem certissimè adepturos,
36 si quis ex his, quos Præfatos vocabant,
morientibus, manus imposuisset, atque
Orationem Dominicam repetiisset omnia
scelera quantumvis immania hoc penitus
deletum iri.

Huiusmodi autem superstitionem, ac
vesanum ritum, Consolationem vocita-
bant, quod morituri eo vsurpato apicem
felicitatis attingere existimabant.

Contra hos, Constitutiones suas edidit
Alexander Quartus, vt bene Raynaldus
ad annum *Christi* 1258. num. 24.

Consolamentum verò, de quo per Con-
cilium Narbonense, & per Pegnam, non
37 erat illa Consolatio, quam adhibebant
morituris, sed erat eorum Baptismus, de
quo Raynerius, siue Renherius in tractatu
contra *Pseudenses* (de quo meminit Pegna
sub nomine *Summa*) scribit, ipsos, quatuor
Sacramēta, quorum primum vice Bap-
tismi, manns impositionem, seu Con-
solamentum appellabant, non à Chri-
sto instituta, sed ab ipsis ecclesia admi-
nistrasse.

Verba autem Renherij, seu Raynerij,

quæ adduximus ex Pegna referuntur
etiam à Raynaldo loco citato, pergit
Renherius:

- 38 *Differunt tamen in hoc ab eis (Catharis)*
Albanenses, dicunt enim, quod manus ibi nihil
operatur, cum ipsa à Diabolo sit creata sicut
dum eos, sed sola Dominica Oratio, quam ipsi
dicunt tunc, quod vtrumque necessarium ibi
requiritur, videlicet, & manns impositio, &
Dominica Oratio. Est etiam communis opinio
omnium Catharorum, quod per illam imposi-
tionem manns, & Orationem Dominicam non
fiat aliqua remissio peccatorum, si illi, qui tunc
manns imponunt, sunt in aliquo mortali pec-
cato; *Sis autem hac manns impositio à duobus*
ad manus, & non solam à Prelatis eorum, sed
etiam à Subditis, & in necessitate à Catharis;
Nota insuper Cathari in maximo laborantur
*dubio, & periculo animæ, videlicet si Præla-
tus eorum, & maxime Episcopus occultè com-
miserit aliquod mortale peccatum, quales etiam*
*multi olim reperti sunt inter eos omnes illi qui-
dem, quibus ille manns imponit, sunt decepti,*
& perierunt, si in illo statu decedant, etiam
causa huius periculi vitanda, omnes Ecclesie
Catharorum, vna excepta solammodo, vel
*duabus, recipiunt secundo, & aliqua tertio con-
solamentum, idest manns impositionem, quod est*
Baptisma eorum. Dicunt omnia peccata per
manns impositionem ab ipsis scilicet relaxari, &
*Spiritus Sanctum infundi, & hoc volunt prop-
ter illam auctoritatem ad hunc: Tunc impone-
bant manus super illos, & accipiebant Spiritu*
Sanctum.

Quando autem aliquis in extremo periculo
vix recipere volunt, dant ei optionem, vtrum
velit in Regno Calorum esse cum Sanctis Mar-
tyribus, vel Confessoribus, si autem elegerit
statum Martyrum, tunc Manutergio ad hoc spec-
tialiter deputato, quod *Tenonic* vocatur Lin-
textich, ipsum strangulant, ostio super eum
clauso: Si autem Confessorum elegerit, tunc post
manuum impositionem nihil dant ei ad esum,
nec paucam aquam ad bibendum; & ita fatis
ipsum perimunt: Hactenus Renherius.

Subiungit verò Raynaldus num. 29.

Hæc erat infanda Hæreticorum consolatio,
quæ in carnis suam desinebat subitil Dæmonis
commento, ne quis eorum, qui ad Hæreticos
accessisset, ex eruentis eius manibus evaderet:
Ad eam ergo postea excindendam, quam re-
fellere supernacum esset, cum humani sensus
ad illam perborresceret inre Principes ferro,
flammis, & carastis vitandum censere, edixit
que Alexander, vt eorum bona, quibus ab Hæ-
reticis manus admotæ esset, Fisco addicerentur,
ne agrorum propinquitatē coniunctissimi, ad
quos hereditas spectaret, sceleratorum adeo pri-
uulum committi paterebant. Hæc Raynal-
dus.

Ex quibus supradictis apparet diuersum
fuisse illud, quod appellant Consolamen-
tum, ab eo quod Consolationem voca-

bant. Redeamus ad rem.

- 39 Inter credentes factis adnumerantur etiam ii, qui pluries accedunt ad Conciones Hæreticorum, Anan. in cap. Excommunicamus, il primo, §. Credentes, num. 12. de Hæret. & ibi Felin. num. 3. Calderin. rub. de Hæret. credent. num. 13. Locat. ver. Credentes, num. 3. & ver. Hæretici, num. 2. Reppert. ver. Audientis vers. primo, & in ver. Credentes, vers. Sed ponamus, Pagna p. 2. comm. 75. Decian. lib. 5. cap. 18. nu. 16. cum alijs à Farinacc. quæst. 132. num. 115. P. del Bene d. dub. 14. Corollar. primo, num. 5.

Sed quod etiã pluries accedentes ad Conciones Hæreticorum non sint verè Hæretici, sed tantummodò vehementer suspecti de hæresi statuit Concilium Tarraconense celebratum anno 1242. Sede vacante per obitum Cælestini Quarti contra Hæreticos Vvaldenſes in Aragoniam erumpentes, cui interfuit Sanctus Raymundus de Pennafort, Papæ Poenitentiaris, vbi habentur hæc verba: *Credentes verò diſſis hærefibus ſimilibet Hæretici ſunt detendi.*

- Suspectus de hæresi potest dici, qui audit prædicationem, vel lectionem Iuxabbatorum, vel qui scilicet genua orando cum eis, vel qui dedit offensam eis, vel qui credit Iuxabbatos esse bonos homines, vel similia, qua possunt probabilem suspensionem inducere. Et potest dici suspectus simpliciter esse, qui semel orauit, vel aliquid fecit de prædictis cum eis: Si verò pluries audiuerit prædicationem, vel lectionem, vel orasset, vel aliquid aliud de prædictis fecisset cum eis, possit dici vehementer suspectus: Si autem omnia prædicta fecisset, maxime si pluries posset vehementissime dici suspectus.*

Vehementissimam ergò suspensionem non incurrit ille, qui pluries audiuit Conciones Hæreticorum, vt perperam dicit Farinacc. loco cit. qui fortasse, vel non vidit, vel non considerauit verba Concilij, sed ille, qui omnia ea fecisset, & præsertim si pluries.

- Et certè si quis Catholicus denunciatus esset Sancto Officio, quod pluries audiuiſſet Hæreticorum Conciones, solum tanquam vehementer suspectus de Fide haberetur, nisi aliud qualitas personæ suaderet. P. del Bene d. dub. 14. num. 6.

Sed an liceat Catholicis, qui morantur in locis, in quibus Hæretici, & Catholici mixtim viuunt, adire Tempia Hæreticorum, ad audiendas eorum Conciones?

- 42 Negat Nauarr. in manual. cap. 25. nu. 36. & conf. 15. num. 3. de Hæret. Sanchez lib. 2. cap. 4. nu. 26. quos refert, & sequitur Ricciull. de iure personarum lib. 1. cap. 8. num. 1. P. del Bene dub. 154. petit. 3. num. 1.

Quod adeo verum est, vt nec liceat au-

dire prædictas Conciones, vt Hæreticorum nocet errores, & refutet propter periculum subuersionis, nisi audiens sit vir omni exceptione maior doctrina præclarus, & cesset scandalum, vt notant Sanchez, & Ricciull. locis citatis.

- Quamuis Card. de Lugo de virtute Fidei Diuina disp. 24. se. 7. s. num. 71. teneat contrarium, hoc solo addito ex sententia Sanchez, & Coninchij non debere, 44 in doctos eam licentiam sibi assumere, nec solam curiositatem sufficere, vt licitè quis eiusmodi Conciones audiat, sed grauem aliquam causam requiri, vt id licitè fiat.

Azorius verò tom. 1. lib. 8. cap. 11. qu. 4. cum Nauarr. conf. 15. num. 3. & 4. de Hæret. tenet licere audire Conciones Hæreticorum ad eorum postea errores confutandos, & hæreticam perfidiam euertendam triplici accedente conditione.

Prima, ne Catholicorum animis offensio generetur.

- 45 Secunda, ne vlla sit communicatio Ritus, Cæremoniæ, ac impietatis hæreticæ. Tertia, ne vllum periculum imminet subuersionis, & Catholicæ Religionis contemptus.

Sed licet opinio Azorij probabilis sit, tamen Summi Pontifices reiecerunt sem-

- 46 per petitiones Catholicorum, qui degunt in Anglia, Scotia, & Hibernia, ac in Germania, quibus supplicabant dispensari, vt possent accedere ad audiendas Hæreticorum Conciones, vt accidit die 12. Aprilis anni 1601, & die 22. Ianuar. 1609. quo tempore reiectæ fuerunt petitiones Catholicorum Scotorum, & de anno 1607. fuit denegata licentia Hyacintho Ostrinſki Thologo, & Canonico Craconien. accedendi ad Conciones Hæreticorum ad effectum eorum hæreses, & errores confutandi. Quod multò magis vetitum est, si Princeps Catholicus iubeat per Edictum, vt omnes eius subditi accedant ad audiendas Prædicationum Hæreticorum Conciones, quia Catholici subditi etiã prætextu euitandi poenas grauissimas in Edicto contentas, ad illas accedere non possunt. Elticer Azor tom. 1. lib. 4. cap. 27. quæst. 5. dicit, quod si Princeps hoc iubeat, quia vult, vt suo mandato omnes obediunt, id esse licitum Catholicis facere, nam in eo solum obedientiæ officium, Principi debitum præstant. Si tamen id præcipiat, vt eo tanquam Religiosis symbolo prauitatem hæreticam simul profiteantur, & vt Catholici discernantur ab Hæreticis, quia proculdubio ceteri Catholici offenderentur, & deinde eo ipso tacitè hæreticam perfidiam profiterentur: nisi tamen, vt aliqui putant publicè Catholici protestarentur, sed id solum efficere, vt suo Principi pareant, non autem

vt ſectam hæreticam proficiantur, quia-
rum periculo, & offenſioni Catholico-
rum conſultum videtur, & iniqui Prin-
cipis vexationem lure declinant, cuiandi
pœnas vitæ, & publicationis bonorum.

Nihilominus contraria opinio verior
eſt, quam tenet ipſemet Azor. tom. 3. lib. 1.
cap. 7. verſ. poſſet, vbi ſe à perſera inter-
pretatione eorum, quæ dixit d. to. 1. cap. 11.
quæſt. 4. & cap. 27. qu. 2. defendit, aſſerendo
non licere Catholico Eccleſias, ſive
Conuenticula Hæreticorum adire, vt hæ-
retico Principi obediant id præcipienti,
vt ea ratione Catholici hæreſim proſiteri
videantur, nec poſſe ſe excuſare proteſta-
tione propoſita, tum quia à Magiſtratu
non permetteretur, tum quia illa frequen-
tatio vix poſſet fieri ſine ſui, ſuorumque
periculo maniſeſto, tum denique quia
ſemper huiusmodi Ediſta ſunt à Princi-
pibus, vt ea frequentatione denotetur
ſignum diſtinctiui, & hæreticæ prauitatis
profeſſio.

Et hanc opinionem, quod attinet ad
Ediſtum Regis Angliæ latè defendit Sua-
rez aduerſus eundem Regem Angliæ lib. 6. c. 9.
47 Turrianus de Fide diſpnt. 35. dub. ult. Co-
rinth. cod. traſſ. diſp. 15. num. 57. Hurta-
do cod. traſſ. diſp. 48. ſect. 5. Sanchez d. lib. 2.
c. ap. 4. num. 17. Et ita conſuluiſſe duos Emi-
nentiſſ. non minus Purpura, quàm do-
ctrina viros Baronium, & Bellarminum.
reſert Granad. de Fide traſſ. 11. diſp. 3. ſect. 3.
num. 13. quos omnes reſert Card. de Lu-
go d. diſp. 24. ſect. 5. §. 6. num. 174.

Et res caret hodie difficultate propter
48 Breue Pauli Quinti 10. Kalendas Oſtobris
1606. quod reſert Suarez in probem. lib. 6.
Card. de Lugo loco cit. Ricciull. d. lib. 1.
cap. 8. num. 3. quod Breue confirmatum
fuit ſub die 10. Kalendas Oſtobris 1607.

Et prius Sacra Congregatio reſceſerat
petitionem filiorum Catholicorum cuiuſ-
dam Hæretici Scotti, qui ſupplicauerant
49 Sanctiſſimo ſecum diſpenſari, vt poſſint
adire Tempia ad audiendas Conciones
Hæreticorum, ne priuarentur hæreditate
paterna, vt ex Decreto ſub die 17. Aprilis
1607.

Elegans locus eſt S. Auguſtini ſerm. 6. de
verbis Domini.

50 Si Imperator inbeat, eſto mihi in obſequium,
reſtè, ſed non Idoſo, prohibet maior poteſtas.
Da veniam, Tu carcerem, ille gebernauit mi-
nauit.

Licet ergo aditus ad Tempia Hæreti-
corum, ſuè ad audiendas Conciones, ſuè
51 ad aliud præſerens Symbolum Religio-
niſ illicitus ſit, non erit prohibitus, quan-
do ex cauſa metè ciuili ſit. Azor. d. c. 27.
in fin. Becan. in ſumm. cap. 9. de extern. aſſ.
Fidei quaſt. 5. nu. 13. & 14. Hurtad. diſp. 48.
§. 65. Cardin. de Lugo loco cit. num. 173.

Ricciull. loco cit. num. 4.

52 Quia ingreſſus regularur à cauſa. Bald.
l. Tubemus C. ad Vellet. Soccin. conf. 24. nu-
mer. 12. lib. 1. Surd. deſciſ. 217. num. 3. Ric-
ciull. loco cit. Neque debet operari ultra
intentionem agentis, l. obligationum ſub-
ſtantia, §. Non ſatis ff. de aſſion. & obligat.
l. ſi duo §. Nam ſi aliter ff. de ſolut.

Quod procedit, etiamſi adus duplicem
poſſet habere cauſam, quia ſemper tri-
buitur ei, quæ eſt contempta l. 1. §. Idem
Pomponius ff. De poſit. l. ſi Procurator ff. Ma-
dati, l. Emptor §. Lucius ff. de Paſſ.

Et propterea famuli, vel famulæ comi-
tantes dominos, aut dominas ſuas, quas
alibi honoris, & obſequii gratia comita-
53 ri ſolent, vel milites, & ſatellites Regij
poſſunt Regi Hæretico Templum intran-
ti aſſiſtere. Sanchez d. cap. 4. num. 17. Car-
din. de Lugo loco cit. num. 173. Ricciull.
loco cit. num. 6.

Sic etiam Catholicus gerenti Magiſtra-
tum apud Principem Hæreticum, licebit
illum ad Templum euntem præire cum
gladio, vel ſceptro, ibique permanere,
dam Diuina officia celebrantur, ad effe-
54 ctum præſtandi illud ciuile ſeruitium.
Ricciull. loco cit. num. 6. qui tamen de-
clarat hoc procedere, ſi ſeruitium iſtud præ-
ſtaretur extra Eccleſiam, quod ſi intra
Eccleſiam tantum præſtaretur, tunc cau-
ſa ipſius præſtandi eſſet ſola Religio. Me-
lius diſiſſet, ſi cauſa illius præſtandi in
Eccleſia eſſet ſola Religio, quia fortaiſe
foret aliqua ſolemnitas ciuiliſ in Eccle-
ſia, non vti locus deputatur ad Religio-
nem, ſed vti locus, vel domus ampla ad
populum recipiendum, in quo adu Catho-
licus deberet deſerre inſignia, & hoc
caſu non eſſet adus ille cauſa Religionis
factus.

Præterea huiusmodi famulis, & infer-
uientibus Catholicis non ſolum eſſet lici-
55 tum ingredi cum dominis Tempia Hæ-
reticorum, ſed etiam illis genua ſtenden-
tibus genuſcendere ad eſſectum auxilij præ-
ſtandi, vt expreſſe exemplo Naaman Sy-
ri dicunt Liran. & Burgen. Abulen. q. 25.
Azor. d. cap. 27. qu. 7. Sanchez lib. 1. cap. 7.
num. 21. & lib. 2. cap. 4. num. 14. Ricciull.
loco cit. num. 6. verſ. Quin imò.

Dixi, ad eſſectum auxilij præſtandi, quia
ſi Dominus non indigeret auxilio ad ge-
nuſflexionem, vel ad ſurgendum, ſed eo
56 genuſcendente, ipſi etiam genuſcenderent,
eſſet hoc illicitum, quia illa genuſflexio
eſſet religioſa, non ciuiliſ erga dominum
vt benè Card. de Lugo loco cit. Niſi for-
taiſe ad tollendam laxitudinem tantis
famuli fieret, vt mihi contingebat, dum
aſſiſtebam Congregationibus Ianſeniſtis
coram glorioſe recordationis Innocen-
tio Decimo, in quibus per quinque, vel

sex horas stabant, quia tunc esset actus naturalis, non religiosus, vel vt colloqueretur cum alio Hæretico genuscendente, quia ille esset actus ciuiliſ, & ideo istis casibus possent Catholici aduentes Templâ excusari à peccato, si absque scandalo aliorum Catholicorum fierent.

Sed post hæc scripta prodijt liber Patris Verricellij de *Apostolicis Missionibus*, qui lib. 1. cap. 19. materiam hanc diffusè tractat, vbi num. 5. dicit, quod Sacra Congregatio de Propaganda Fide mandat ex-
57 preſſe suis Missionariis, ne ad Hæreticorum, aut Schismaticorum Templâ, aut Conciones quouis prætextu, aut quauis causa accedant, & propterea maiorem in illis esse obligationem, & ideo etiam si degant in locis, in quibus adest libertas conscientie, nullo modo debere accedere ad Conciones Hæreticorum, & ratio est, quia hoc potest resultare in maximum Catholicorum scandalum, & offensionem, & alij fortasse eorum exemplo possent audire illas Conciones, & peruerſi; & num. 19. dicit, mortalitèr peccare personam magnæ auctoritatis, vt est Cardinalis, Episcopus, aut Regis Legatus, qui absque grauissima causa publicè interest Sacris, aut Concioni Hæretici, vel Schismatici manifesti, quia ex hoc maximum acciperet incrementum hæresis, vel schisma, ac illi notabilis honor accresceret ex tam grauis Personæ præsentia, magnamque inde scandalum proueneret fidelibus, ac grauis esset Catholicorum, piorumque hominum offensio. Id autem præ ceteris cauendum est ab Episcopo, vnde Cornelius à Lapide in epist. 2. ad *Thimotheum* cap. 2. num. 96. *Denita, & fuge, non tam propter te, quam propter subditos, vt quod illi suum Episcopum fugere videant, fugiant & ipsi*: Et legi Cardinale Hypolitum Estensem Legatum Sedis Apostolicæ in Gallia fuisse à B. Pio Quinto acriter reprehensum, quia adſtitit colloquio inter Catholicos, & Hæreticos habito in loco *Depoſi*, vt scribit Homerus Tortora in sua *Historia Gallica* lib. 2. fol. 62. De materia videndus est P. del Bene *duob. 154. pet. 3.*

Ad Iudæorum autem Synagogas, & eorum conciones accessus semper à Supre-
58 ma, & Vniuersali Inquisitione vetitus fuit, & de anno 1600. die 31. Decembris Clemens Octauus mandauit fieri Edictum nomine Sancti Officii contra Iudæos Vrbes admittentes Christianos ad eorum Synagogas, & Christianos ad illas accedentes, prout promulgatum fuit, & de anno 1601. 24. Septembris, scriptum fuit Inquisitori Ferrariz, ne permitat Christianos accedere ad Synagogas, & conciones Iudæorum; Et de anno 1607. 25. Februarij scrip-

tum fuit eidem Inquisitori, ne permitteret Christianos accedere ad Synagogas Iudæorum, & Circumcisionibus, & eorum nuptijs interesse.

Et iure merito, quia *Canon Apostolorum* 63. prohibet, ne Clerici, vel laici Synagogas Iudæorum ingrediantur, & licet ibi dicatur ad orandum, idem tamen est, si curiositatis causa, dum ibi superstitionosa peraguntur, Azorius *to. 1. lib. 9. cap. 11. quest. 3. in fine*, Sanchez *lib. 2. cap. 31. nu. 38.* Quia semper scandalum alijs paratur, Sanchez *loco citato*, Ricciulli. *de iure personarum* lib. 2. cap. 39. num. 12.

Secus verò alijs temporibus, vel vt Synagogæ structura spectetur, vel vt irri-
60 deantur eorum vana, & superstitionosa, Azor. d. *quest. 3. in fine*, Sanchez, & Ricciulli. *locis citatis*.

61 Ad eorum conuiuium accedere verum fuit in Concilio Agathen. *cap. 4. rclar. in cap. Omnes 28. quest. 1.* & in alijs sepiſsimè, vt in Epauinen. *cap. 15.* Viennens. *cap. 18.* Eliber. *cap. 5.* Aurelian. 3. *cap. 28.* & idem tradunt Glossæ, *Quam sit de Iudæis*, & ibi Abb. num. 2. Socin. num. 1. & alij per Ricciulli. *loco citato*, *cap. 41. num. 25.* Sanchez d. *cap. 31. nem. 12.*

62 Et hoc habet locum, siue fiat ciborum distinctio, siue communibus cibis Christiani vtantur, Hostien. d. *cap. Quam sit* num. 3. Io. Andreas num. 5. Abb. num. 3. Turrecremata in *cap. Nullus*, nu. 4. 28. qu. 1. Sanchez, & Ricciulli. *locis citatis*, ille n. 13. iſte num. 27.

Cæterum quia non repugnant credentes Hæreticorum, qui aduent Hæreticos discendi causa, non quæ spectant ad Religionem, sed ad Philosophiam, Mathematicam &c. vel litteras humaniores, vt voluit Farinacc. d. *quest. 192. num. 117.*

Queritur, an liceat Catholicis mittere filios proprios ad Hæreticorum Scholas, 63 & negatiuè soluendum est propter periculum peruerſionis, vt voluit Ledcſima *to. 2. Summa iust. 5. cap. 12. post vnde* conclus. diffiç. 3. Nauar. *conf. 1. de Conſtit. quest. 27.* Sanchez d. *lib. 2. cap. 9. num. 11.*

Idem dicendum est, si pater vellet filium collocare cum Domino hæretico instante 64 maxima etiam necessitate, dummodo non sit extrema, vt bene Card. de Lugo *disp. 14. sect. 5. num. 106.* & pluries fuit resolutum à Suprema, & Vniuersali Inquisitione, non licere Catholicis mittere filios suos ad Hæreticorum Scholas.

E contra verò, licet non sit de iure illicitum, quod Hæretici mittant filios suos ad Scholas Catholicorum si non sint denunciati, Nauar. d. *conf. 1. quest. 27.* Azor. *to. 1. lib. 8. cap. 11. quest. 8.* Ledcſima, & Sanchez *locis citatis*.

Nihilominus Suprema, & Vniuersalis

Inquisitio sub die 4 Junij 1598. Scriptis In-
66 quisitori Mediolani, quod non permitte-
ret admitti ad Scholas Catholicorum fi-
lios Hæreticorum, qui excedant annum
duodecimum, neque hos, si secum ha-
beant Pedagogos, vel famulos hæreticos.

Pariter non reputant credentes Hæ-
reticorum illi, de quibus certò non ap-
67 paret, quod credant eorum erroribus,
sed quodammodo credunt verbis, iussio-
nibus, & operibus, ut puta, quia ad eorum
dictum cadunt, veniunt, sermones au-
diunt, litteras deferunt, libros suscipiunt,
alimenta præstant, pecuniam accommo-
dant, visitant, & alia faciunt, in quibus
de ritu Hæreticorum nihil ostendunt,
Eymeric. par. 2. quest. 59. num. 4. & ibi
Pegna comment. 75. Farinacc. loco citato,
num. 123.

His tamen non carent suspitione hæ-
retis, Farinacc. loco citato num. 55.

Pariter excusantur à poenis credentium
Hæreticis, qui ex simplicitate crederent,
68 Hæreticum esse virum bonum, & virum
Christianum, & Catholicum, vel fuerunt
decepti ab aliquo viro, docto, si admoniti
recognouerint errorem, vel crederent
illis in his, quæ explicitè Catholici cre-
dere non tenentur, sic post multos voluit
Farinacc. d. quest. 183. num. 126. 128. 129.
130. & 131.

Quartò, plures pariter poenæ Hæretico-
rum extenduntur ad fautores, defensores,
69 receptatores eorum, de quibus singilla-
tim videbimus infra, quando tractabimus
de præsumptis in fide Inconstantibus.

Quintò plures etiam poenæ Hæretico-
rum extenduntur ad eorum filios, de
70 quibus hic agendum est: Dixi plures,
quia certum est, quod poena excommuni-
cationis non cadit in filios, cum sint in-
noxii à peccato hæresis paternæ, & huius-
modi poena supponit peccatum, cap. Si
habes 24. quest. 3. Bauni de censuris tit. de
Excommunic. cap. 10. Dinus Thomas 2. 2.
quest. 108. art. 4. ad 1. Suarez de fide disp. 24.
quest. 3. num. 2.

Nec minùs in eos cadit poena mortis
iuxta illud Deuteronomij 4. Non occidetur
71 filius pro patre, & licet quandoque Deus
propter scelera patrum occiderit filios, ut
in parulis Sodomorum, in Datan. & Abi-
ron. in filio David contigit, crudelitè Si-
manch. Cathol. tit. 29. de filijs, & minor.

Non tamen dedit hanc potestatem
Principi, siue Republicæ puniendi quem-
72 piam pro peccato alterius, vel poena mor-
tis, vel alia corporali, l. Sancimus, C. de
pœnis, cap. Si habes 24. quest. 3. Castro de
iustia Hæret. punit. lib. 2. cap. 11. Simanch.
loco citato num. 6.

Etsi in aliquibus Regionibus mos fuit
pro peccato patris etiam occidere filios,

73 vt in Regno Scitharum, & apud Macedo-
nes lcx erat, vt propinqui eorum, qui
Regi insidiati essent, cum ipsis etiam in-
fontes necarentur, iniquissimum tamen
morem, & legem tyrannicam fuisse dicit
Philo. lib. 2. de specialibus legibus, citis
verba refert Simanch loco citato num. 6.

74 Prima ergo poena Hæreticorum, quæ
ad filios extenditur, est poena Irregulari-
tatis, quæ colligitur ex Textu in cap. 2.
de Hæret. in 6. & in cap. Statutum il seculo
eodem tit.

Nam in vtroque Textu filij Hæretico-
rum prohibentur assumi ad Beneficia, &
Officia publica, sub quorum nomine com-
prehenduntur etiam Ecclesiastica, & per
consequens intra Irregularitas, Simanch.
de Cathol. tit. 29. num. 17. Nauar. in man.
cap. 22. n. 205. Salzedo ad Diaz cap. 22. n. 22.
Maiol. de Irregul. lib. 5. cap. 46. Sanchez,
qui alios lib. 2. cap. 28. num. 7. Suarez disto
disp. 24. sect. 3. num. 2. & de censur. disp. 43.
sect. 3. num. 1.

Hæc autem poena incurritur à filiis,
etiam si eorum parentes non fuerint dam-
75 nati per sententiam, sed notoriè confes-
si, vel per eorum confessionem in iudicio,
vel per euidentiā facti esse, vel fuisse Hæ-
reticos, Azor. to. 1. lib. 3. cap. 13. post q. 8.
in 8. Pæna, vers. Deinde quæro, Suarez disto
disp. 43. num. 2. Sayr. de censur. lib. 6. cap. 10.
num. 40. Sanchez lib. 2. cap. 27. num. 27.

Cessat autem huiusmodi poena, si Hæ-
retici sanctè Inconstantes emendati fue-
76 rint, Ecclesiæ reconciliati, ac incorporati,
nam cessat illius causa, Bonacina de Irre-
gularitate disp. 7. quest. 3. puncto 7. num. 9.
Baldeil. de fide, & infidel. lib. 1. disp. 57.
num. 11. Sanchez loco citato

Et in hoc est differentia inter parentem
hæreticum, & eius filios, quia pater, vt
dixi supra, etiam si fuerit Ecclesiæ recon-
ciliatus, remanet irregularis, donec cum
eo dispensetur, filij autem post parentum
reconciliationem, dispensatione non in-
digent, vt bene Suarez, & Sanchez locis
citatis.

Dixi Ecclesiæ incorporati, quia non
sufficit, quod emendati sint, licet enim
77 relapsi, qui traduntur Curie seculari
emendentur, non tamen Ecclesiæ incor-
porantur, vt dicitur latissimè Ricciull.
lib. 5. cap. 30. à num. 34.

78 Et propterea filij huiusmodi relapsorum
irregulares censentur, vt tenuerunt Glof.
in cap. Statutum vers. Quia lapsi, & ibi Io.
Andr. num. 5. de Hæret. in 6. Franch. ibid.
num. 4. Anchar. num. 1. Simanch. de Cathol.
tit. 29. num. 17. & in Enchiridion, tit. 63.
rub. de filijs hæret. Pegna par. 3. comm. 164.
Decian. lib. 5. cap. 45. num. 3. Azor. to. 1.
lib. 8. cap. 13. quest. 8. in 8. pæna, Sanchez
lib. 2. cap. 27. num. 13. & 14. Burfatt. conf. 289.
num. 16.

num. 16. lib. 3. Hos omnes Riccioli. loc. citato, nu. 32. vers. Quibus non obstant, Roias de Hæret. 2. par. num. 337. Locat. ver. Hæreticorum filij, Paramo de origine Inquisitionis lib. 3. quæst. 9. num. 206. & 207. Suarez de censur. disp. 43. sect. 3. num. 4. Molin. de Justit. & Iure par. 1. disp. 638. num. 19. Adde Baldell. de fide lib. 1. disp. 53. nu. 20. Card. de Lugo de fide disp. 25. num. 53.

Contrariam sententiam tenent, tanquam benignitati, & æquitati Sancti Officii magis consonam, Gemin. in cap. Statutum, §. hoc sanè, num. 2. de Hæret. in 6. Nauar. in Summa cap. 27. nu. 204. Iedefina in 2. par. 4. quæst. 26. Castro de iusta Hæret. punit. lib. 2. cap. ult. & lib. 1. de lege penal. cap. 7. Repertor. ver. filij, Maiol. de Irregular. lib. 5. cap. 46. Tolet. in Summa lib. 1. cap. 25. Valent. in 4. to. 3. disp. 7. quæst. 19. punc. 3. Sà ver. Irregularitas, num. 2. Rodriguez 1. to. Summa, cap. 160. num. 2. Montalibus ad leges Regias lib. 2. tit. 26. par. 7. Lup. ac Hæret. cap. 18. Surd. conf. 346. num. 24. Canter. Quæst. crimin. tit. de quæst. iugent. punc. delicti cap. 5. num. 4. Henriquez de Irregular. lib. 14. cap. 5. nu. 4. vers. Quid dicendum? Pegna d. comment. 164. dicit, hanc quæstionem indigere decisione Pontificia, P. Diana in 4. par. tract. 2. de Irregularitate resolut. 45. dicit, de mente Præpositi, & Coninchii, hanc quæstionem esse inutilem in nostris partibus, quia licet isti non incurant Irregularitatem latam, in cap. Statutum, incurrere tamen Irregularitatem ortam ex infamia.

MHI verò placet opinio affirmativa, tanquam melioribus rationibus fulcita, sed propter æquitatem, & benignitatem Sancti Officii fortasse opinio negativa est teneunda, in omnem casum hæc dubietas potest inclinare Summum Pontificem ad facilius dispensandum cum Hæreticorum filiis.

Idem dicendum est de filiis Hæreticorum, qui quamvis relapsi non sint, non admittuntur ad incorporationem, etiam si ad poenitentiam admittantur.

Idem de filiis negatiuorum, qui traduntur Brachio seculari, quamvis profiteantur, se esse, & mori Catholicos.

Idem de filiis eorum, qui pro prima vice traduntur Brachio seculari iuxta Constitutionem Pauli Quarti, & Clementis Octavi, nam isti sunt sic relapsi, sic de primis Suarez d. disp. 43. sect. 3. ad fin. Sanchez d. cap. 27. num. 24. Baldell. dista disp. 53. num. 21. De secundis ultra Suarez, & Sanchez, Cantera d. cap. 1. num. 11. Card. de Lugo d. disp. 25. sect. 4. Baldell. d. cap. 53. num. 22.

De tertijs verò idem sentiendum, quia isti dicuntur sic relapsi, & militat eadem ratio negatæ incorporationis.

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

Sed quamvis effectus irregularitatis sit ut non solum ad ordines quis ascendere,

81 nequeat absque dispensatione, sed non possit etiam in susceptis ministrare, ut colligitur ex Textu in cap. Curandum 34. distinc. & in cap. Si cuius uxorem eadem distinc. cap. ult. de Tempor. ordin. cap. Inquisitionis il primo de Accusat. Innocent. in cap. Si celebret, de Cler. Excommunic. ministran. num. 3. Cardinalis in Clement. tom. de homicid. Suarez de censuris disp. 46. sect. 2. num. 1. & 4.

Nihilominus si filij Hæreticorum promoti fuissent ad Ordines, antequam eorum pater incidisset in hæresim, non priuantur usu, & exercitio Ordinum, tunc quod ius quæstionem iam habeant, quo nemmo absque culpa sua priuari potest. Glof. in cap. Satis peruenit in princip. distinc. 56. tum quia Textus in cap. 2. §. Hæretici de Hæret. in 6. ex quo colligitur, huiusmodi irregularitas non præcipit, hos filios ab Officijs adeptis deici, sed ad ea imposterum non admitti, Maiol. de irregularitate cap. 47. num. 6. Suarez de censuris disp. 43. sect. 3. num. 2. in fine, Sanchez loco citato num. 10.

Sed hæc restrictio maximam patitur difficultatem per ea, quæ dicemus infra de poena amissionis Beneficiorum, ut considerat Baldell. loco citato, num. 16. vers. Sed oppositum, & num. 19.

83 Secunda poena, quæ extenditur ad filios De po. est poena infamiz, Simanch. de Cathol. tit. 9. na. Infa. num. 269. & tit. 29. num. 14. Couar. lib. 2. mia. cap. 8. num. 1. Castro lib. 2. de iusta Hæretic. punit. cap. 9. Gomez ad l. 40. Tauri num. 9. vers. Tertio principali, Canter. quæstion. d. cap. 1. num. 11. & cap. 2. num. 11. Azueld. lib. 8. recapit. tit. 31. l. 1. num. 17. & l. 3. num. 34. & 35. Paramo de origin. lib. 3. quæst. 9. num. 206. Pegna par. 1. comment. 4. cum alijs per Sanchez lib. 31. cap. 28. nu. 4. Baldell. d. disp. 54. num. 10. Farinaccius quæst. 191. num. 23. t. 1. ampl. & hanc opinionem tenet Rota in Couchen. pensionis coram Penia decis. 305. post 2. volum. Farinacc. & per Garziam de Benefic. par. 11. cap. 10. num. 79.

Contrariam opinionem, filios Hæreticorum non incurrere poenam infamiz ob paternam hæresim, quia nullo iure statuta est, tenent Menoch. conf. 808. num. 44. & 45. Suarez de censuris, disp. 48. sect. 3. num. 2. Sanchez d. cap. 28. num. 5. idem Suarez de fide disp. 24. num. 7.

Non enim ex quo isti arcantur ab officijs, & Beneficijs, debent reputari infames, 85 vt sentiunt Doctores, qui contrariam tuentur sententiam, latè Baldell. loco citato, quia vt bene Suarez, & Sanchez, quibus in hac dubitatione assentior, inhabilitas ad officia, & Beneficia non provenit ab infamia paterna, sed est quoddam irregularitatis genus, per quod arcantur à præ-

didis officiis, & Beneficiis, aliis si filii Hæreticorum essent infames, subirent alias penas infamiae, quibus non subiacent, *ut videbimus*.

Secundò, quia etsi aliis valeat argumentum à crimine læsæ Maiestatis humanæ, ad crimen læsæ Maiestatis diuinæ, *ut supra dictum est*: Attamen hoc non habet locum, quando tractatur de extendenda poena præscripta contra innocentes, Socin. *conf.* 275. num. 11, vol. 2. Sanchez *loco citato*, & Suarez *loco citato*.

Tertiò, quia cum expresserit lex Canonica poenas, quibus innodantur Hæreticorum filij, vique aliz debent censeri exclusæ, *ut* potest Salicrui ratiocinatur Sord. *conf.* 386. num. 18. & 19. *vers. Non obstat*.

Hinc propterea inferitur, filios Hæreticorum non amittere nobilitatem Simanc. *de Cathol.* tit. 29. num. 18. Tiraquell. *de Nobilit.* cap. 35. num. 4. Suarez *d. disp.* 24. sect. 3. num. 7. Sanctarell. *de hæresi* cap. 35. num. 1.

Ratio est, quia illam non habent à parentibus, qui crimen huiusmodi perpetrantur, sed ab antiquis Prædecessoribus, ad quod optimè conducit Textus in *l. cum, qui ff. de Interdictis*, ibi.

Eum, qui Civitatem amittit, nihil aliud Turis adimere liberis, nisi quod ab ipso pronuntium hoc est ad eos, si interfectus in Civitate moreretur, loci est hereditatem eius, & libertas, etsi quid aliud in hoc genere reperiri potest, quia verò non à Patre, sed à genere, à Civitate, à rerum natura tribuntur ipsi manere incolumes. Tiraquell. & Sanctarell. *locis citatis*.

Quod si privilegium nobilitatis esset concessum à Principe ipsi patri hæretico, sicuti perdit ille nobilitatem propter delictum, ita etiam & eius filij, Decius *conf.* 318. Menoch. *conf.* 805. nu. 3. Simanch. *loco cit.* Otalora *de Nobilitate par. 4. princip.* cap. 9. nu. 2. Lupus *de Regno Navarra par. 4. §. 6.* Sanctarell. *loco citato* num. 2. Tiraquell. *de Nobilitate*, cap. 35. num. 4. Sanctarcillus *loco cit. vers. Nam cum huiusmodi*.

Secus tamen si filius ob propria merita acquisivisset privilegium nobilitatis, quia obliquens parentis delictum illud non amittit, cum ob propria merita independentem à patre illud obtinuerit, Menoch. *loco citato*, & *conf.* 808. num. 25. Otalora, & Sanctarell. *locis citatis*.

Secundò inferitur, filios Hæreticorum non arceri à testimonio ferendo iuxta Text. in *cap. Non potest* 2. *quasi* 7. quia nullo iure prohibentur, Sanchez *d. cap.* 28. nu. 5.

Necque obstat, quod non possint accusare filij Hæreticorum ob incursum infamiae patris, & ex eius delicto, *ut* ex Bonacini. *de Irregular. disp.* 7. *quest.* 3. num. 13. tenet Escobar. *de puris*, & nobilit. probanda

quest. 4. §. 4. num. 41.

Quia non valet argumentum, irregularitas filiorum oritur ex infamia nascenda ex delicto Patris, ergo sunt infames filij; Nam cum nullo iure sit imposita, hæc poena filij Hæreticorum, *ut supra dictum est*, fed sola, & pura irregularitas, huic irregularitati non est annexenda alia poena non statuta à iure contra Textum in *cap. 11. qui de sentent. ex comm.* in 6. Sanctarell. *cap.* 35. *dub.* 2. num. 12.

Minus obstat, quod absurdum, sit filios damnatorum pro crimine læsæ Maiestatis humanæ infames esse, non autem filios damnatorum de crimine læsæ Maiestatis diuinæ, *ut* dicit Escobar. *loco citato* nu. 44.

Quia Sancta Mater Ecclesia, quæ est cultrix Iustitiæ, & Mater Pietatis, Text. in *C. lib. feudor. tit. de alienat. feud.* cap. 1. §. Sed diversim observatur, Io. Andr. in *cap. Continebatur*, de *hij*, *qua sunt à Pralato sine conf. Capituli*, nunquam ea facit, per quæ possit aspera, & rigida iudicari, *cap. Tua de Iureiurand.* & ideo non tam sevit in filios Hæreticorum, sicut lex civilis, sed certis poenis contenta afflictiones non addit afflictis, nec sicut propter aliorum culpas in innocentes, *ut* bene in proposito considerat Sord. *conf.* 386. num. 20.

Tertia poena est privatio hereditatis paternæ *cap. Vergenit vers. Cum enim*, & in *vers. nec huiusmodi*, & ibi Gloss. in *figuratione casus* in *vers. Exheredatio*, Abbas antiquus in *Summar. Hostien.* num. 9. Io. Andr. num. 1. Boich. num. 4. Butr. num. 1. Panormitan. num. 1. Felin. num. 1. Socin. num. 7. Zabarell. num. 13. & 14. Anan. num. 1. & 9. de Hæret. Simanch. *de Cathol.* tit. 9. num. 4. & in *Enchiridion.* tit. 36. & tit. 63. Repert. *ver. Confessio*, Locat. *ver. filij*. Menoch. *de arbitrar. cas.* 546. num. 11. Farinacc. qui alios *quest.* 590. num. 1. Sanctarell. *cap.* 36. *dub.* 1. num. 4.

Autem priventur legitima, & alimentis diximus supra in poena confiscationis bonorum, videndus Farinacc. *cap.* 191. *num.* 5. *vsque ad* 9. Sanctarell. *loco citato*.

Et quamvis huiusmodi poenæ, & aliz supra traditæ, & inferius tradendæ non excedant in filijs lineæ masculinæ secundum gradum, *ut* videbimus infra: Hæc tamen poena extenditur ad omnes descendentes vique in infinitum, Conuar. *Variarum resol. lib.* 2. *cap.* 8. num. 2. Decianus *lib.* 5. *cap.* 45. num. 3. Farinacc. *loco citato*, num. 21. & 22.

Hæc poena habet locum siue finis in Terris Ecclesiæ, siue in Terris Imperij, licet enim de Iure Civili antiquo filij Hæreticorum non priventur hereditate paternæ, l. Manichæos, §. Præterea, *vers. Sed hæc filios*, C. de Hæreticis, l. Hæretici, §. Orthodoxi, *ff. eodem*, l. Manichæi la secunda, l. qua

de Sammaritis, l. Cognovimus, & in *Auth.* idem est, C. cod. De iure tamen, Authenticorum paterna hereditate priuantur, vt habetur in *Authent.* *Gazarof. cap. de Hæret.* & ibi *Bella-pericia*, & *Cynus* num. 1. & 3. *Alberic.* num. 1. *Salicet.* num. 1. *Felin.* in *cap. Vergentis.* num. 4. *Simanch.* de *Cathol.* tit. 9. rubr. de bonis *Hæret.* num. 1. *Parif.* conf. 2. num. 182. lib. 4. *Pegna* par. 2. comment. 153. *Surd.* conf. 386. num. 13. *Farinaec.* qui alios loco citato, nu. 31.

Sed quatenus per ius Authenticorum filij prædicti non priuantur paterna hereditate, nihilominus in Terris Imperij debet seruari Ius Canonicum, quia sumus in crimine Ecclesiastico, vt bene *Alber.* in l. *Cognovimus*, num. 2. C. de *Hæret.* cap. *Vergentis Extrin.* de *Hæret.* & ibi *Glof.* in ver. *Exhereditatio*, *Boich.* num. 45. & 46. *Anchar.* num. 7. *Butr.* nu. 11. *Abbas* nu. 3. vbi miratur de Io. Andrea, qui contrariam tenet opinionem, *Soecin.* num. 8. qui ait, opinionem Io. Andrea falsam esse, *Parif.* d. conf. 2. num. 182. lib. 4. *Carrer.* de *Hæret.* num. 140. *Pegna* d. comment. 9. *Farinaec.* qui alios loco citato num. 37.

100 Quæ pœna habet locum, siue filij nati sint post hæresim paternam, siue ante, vt voluit *Simanch.* d. tit. 29. num. 22. qui dicit, ita seruari in praxi, *Roias* de *hæret.* par. 2. num. 356. *Pegna* par. 3. comment. 163. *Farinaec.* qui alios d. quæst. 191. num. 40.

Sed quia hæc opinio multos habet contradictores, vt lare dicemus in pœna priuationis Beneficiorum, ideo ad dicenda inferius lectorem remitto.

101 Sed licet filij Hæreticorum priuentur hereditate paterna, non priuantur tamen hereditatibus, quæ illis non proueniunt ex persona paterna, siue ex illius successione, *Boich.* d. cap. *Vergentis* nu. 6. *Farinaec.* d. qu. 191. num. 42.

102 Primò inferitur, non priuari hereditate aut paterni Catholici, *Isaon.* l. *Hereditas* num. 8. C. de his, quibus vt indign. *Alexander* conf. 74. num. 1. vol. 3. *Cephala.* conf. 103. nu. 18. vol. 1. *Menoch.* conf. 388. num. 24. *Surdus* conf. 386. per tot. *Carter.* quæst. crimin. rubr. de *Hæret.* cap. 1. num. 11. & 12. *Simanch.* de *Cathol.* tit. 29. num. 18. *Sanctarell.* qui alios dicto cap. 36. dub. 1. num. 3. *Sanchez* lib. 2. cap. 14. num. 35. *Farinaec.* qui alios loco cit. num. 26.

103 Quod idem dicendum est de hereditate materna, *Locat.* ver. *Filij* num. 9. *Reppertor.* ver. *Filij*, vers. *Sed quæro*, *Zanchin.* de *Hæret.* cap. 28. num. 9. *Decian.* lib. 5. cap. 45. num. 2. *Farinaec.* loco cit. num. 27.

104 Et de hereditate proueniente à quocunque extraneo Catholico, *Bartol.* in l. 6. *Quidam* res. num. 2. ff. de lib. & posthum. *Butrigar.* l. 1. C. de *hered. instit.* *Simanch.* & alij num. precedente allegati.

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

105 Secundò inferitur, filios Hæreticorum esse incapaces Maioratus, siue iurisdictione careat, siue illam habeat, vt de prima parte voluit post multos *Molin.* de *Primo-gen.* lib. 4. cap. ult. num. 51. alter *Molin.* de *Iustit.* & *Iure* to. 3. par. 1. disp. 658. num. 25. *Sarmient.* *Seleff.* cap. 4. num. 5. lib. 3. *Sanchez* latissimè d. lib. 2. cap. 30. num. 4. *Sanctarell.* d. cap. 36. dub. 2. num. 10. *P. del Bene* par. 1. dub. 173. *Corollar.* 5. & 6.

Rationem habemus ex l. 3. ff. de *instit.* & *leg.* vbi habetur, filium ob patris delictum amittere bona, quæ à parente obtineret, si non deliquisset, non vero ea amittere, quæ non à patre, sed à genere, Ciuitate, ac à rerum natura illi obueniunt.

Sed filius in maioratu non succedit patri, sed primo institutori, vt dicunt *supra* citati.

106 Si autem Maioratus fuisset à patre institutus, distinguendum est cum *Sanchez*; aut Maioratus, siue Primogenitura fuit instituta testamento, siue ante, siue post delictum patris, tunc filij in illa non succedunt, quia Maioratus ille transit in Fiscum, vt *supra* dictum est.

Idem dicendum est, si Maioratus fuisset institutus post delictum quocunque contractu, etiam irrevocabili, quia tunc pariter transit in Fiscum.

Si autem Maioratus institutus sit ante patris instituentis delictum, & in contractu inter vivos, siue irrevocabili, siue reuocabili, dummodo non sit reuocatus ante patris condemnationem, filij in ipso succedunt, quia talis maioratus non transit in Fiscum; sic *Sanchez* d. lib. 2. cap. 39. num. 13.

Quouero ad secundam partem, si quæ maior sit difficultas, quia filij Hæreticorum videntur ab huiusmodi dignitatibus arcendi, vel tanquam infames, l. 2. C. de *Dignitatibus*, vel tanquam incapaces iurisdictionis, *Sanctarell.* dicto cap. 36. dub. 2. num. 11.

Et ideo hanc sententiam substinent, *Parlador.* in *sua* *Sesquicentur* diff. iuris, diff. 109. §. 1. per tot. quem sequitur *Carena* par. 2. tit. 1. §. 31. num. 170.

107 Sed contraria opinio verior est, & tenenda, quando Dignitas, puta Marchionatus, vel Ducatus, annexa est Maioratu, vt voluit *Molin.* de *Iustit.* & *Iure* to. 3. par. 1. disp. 653. num. 25. *Menoch.* d. conf. 808. num. 9. lib. 9. *Valasc.* de *Iure Emphyteut.* q. 49. num. 11. *Berous* conf. 155. & 156. volum. 3. *Sanchez*, qui hanc comprobat per varias rationes dicto cap. 30. num. 7. *Sanctarell.* loco cit. num. 11.

108 Non obstat, quod filij Hæreticorum sint incapaces iurisdictionis, quia hoc procedit, si iurisdictione de per se principaliter

- tribuat, secus quando illa venit in consequentiam bonorum, quorum ipsi sunt capaces, vt post Innocent. Abb. Felin. & alios, dicit Molin. de *Primogen. lib. 1. cap. 13. num. 14.* Sanchez, & Sanctarell. *loco cit. citatis.*
- 109 Non obstat, quod Infames non sunt capaces Dignitatum, quia respondetur, quod filij Hereticorum non sunt infames, & quatenus tales essent, arcerentur à Dignitate, si ipsi illam vellent principaliter acquirere, secus si illam acquirant in consequentiam bonorum, Sanctarell. *loco cit. vers. Obijcet secundo.*
- 110 Quarta poena, quæ extenditur ad filios Hereticorum, est priuatio Beneficiorum Ecclesiasticorum, cap. *Vt commissi*, §. *Priuari*, & ibi Monach. num. 1. Gemin. num. 3. Franc. num. 3. de *Haret. in 6.* Calderin. de *Haret. rubr. de pan. Haret. post nu. 4.* Carter. in *prax. tit. de Haret.* §. *Nunc de panis num. 5.* Repertor. *ver. Filij*, *vers. Nunc videndum*, Villad. de *Haret. quæst. 23. num. 2.* Decianus *lib. 5. cap. 45. num. 50.* Farinacc. *qu. 191. §. 2. nu. 44.* Et adfunt plures Pontificum Constitutiones, quibus huiusmodi poena filij Hereticorum plequantur, nempe Alexandri Quarti *Quod super*, & *Ad extirpanda*, Honorij Quarti *Exhibita*, Gregorij Noni *regulatur*. per Pegnam in *sine Dilectiori*.
- 111 Et non solum priuantur obtentis, sed sunt inhabiles ad alia obtinenda, cap. *Quicumque*, §. *Hæretici*, de *Haret. in 6.* & ibi Glof. in *signatione casus*, in *ver. Sciendum*, & in *ver. Beneficia*, Monach. n. 1. Archid. n. 9. Gemin. num. 1, 10: Andr. col. *penult. in verb. Beneficium*. Et facit Text. in cap. *Statutum il primo*, *cod. tit. in 6.* cum alijs innumeris relictis à Farinacc. *d. qu. 191. num. 45.*
- 112 Quod habet locum, non solum si filij nati sunt post patris delictum, sed etiam si ante perpetratum à patre crimen, Couar. *variæ. lib. 2. cap. 8. num. 5.* Roias de *Haret. par. 2. assert. 4. num. 354. & singul. 68.* Pegna *par. 3. comment. 163.* Surdus *dicto consil. 386. num. 7.* Farinacc. qui alios *loco cit. num. 52.* Et in hanc inclinat Rota in *dist. Conchen. Pensionis*, *regist. per Garziam vt supra*, & *post 2. volum. consil. Farinacc. decis. 123.* plures refert P. del Bene *par. 1. dub. 174. num. 2.*
- 113 Quamvis contrariam opinionem teneat Simanch. de *Cathol. tit. 29. rubr. de filijs* num. 22. & in *Euchiridion. tit. 63. num. 10.* Clar. §. *Hæresis*, *vers. Quæro nunc*, Anan. in cap. *Vergentis nu. 17 de Haret. Locat. qu. 22.* Tolet. in *Summ. lib. 1. cap. 69. num. 4.* quos adducit, sed reprobatur Farinacc. *d. qu. 191. num. 53.*
- Cæterum in hac questione, an filij Hereticorum priuentur obtentis, siue nati ante delictum patris, siue post, siue illa obtinuerint antepatratum crimen à patre, siue ante illius condemnationem, semper in hac Suprema, & Vniuersali Inquisitione seruata fuit negatiua opinio tanquam humanior, & æquior, & pietati Sanctissimi Tribunalis consona, cum tractetur de poena ad innocentem extendenda.
- 114 Et propterea, cum de anno 1594. euenisset casus, quod famosus ille Antonius Perez à Secretis Philippi Secundi Regis Hispaniarum, à carceribus Inquisitionis Ciuitatis Cæsar-Augustanæ aufugisset, & vt dicebatur ad Hæreticos, & fidei hostes se conuulisset, fuit per sententiam distinctiuiam Hæreticus declaratus, & Hæreticorum fautor, statuaque eius combusta: dubitatumque fuit, an Consulatus Perez eius filius priuatus fuisset Beneficijs, quæ obtinebat, vel saltem veniret priuandus. Et causa proposita in Rota, propter diuersitatem opinionum Doctorum, Domini mandarunt, vt R. P. D. Peña, siue Iustus Ponens referret Sanctissimum tunc temporis Clementi Octauo, quid actum fuisset in Rota, & Sanctitas Sua respondit *sub die 23. Decembris* proposuisse dubium in Suprema, &c. & repertiisse, Sanctum Officium seruare opinionem negatiuam tanquam benigniorem, & ideo non esse locum, disputationi, vt refert idem Pegna in *dicta decis. Conchen. Pensionis 24. Octobris 1594. qua est decisio 402. inter eius recollectas to. 1.* Et Iustus in *easdem causa 16. Decembris 1594. vt in decis. 90. post 2. vol. conf. Farinaccij.* Sed nihilominus disputatio dubio in Rota *sub die 6. Marty 1598.* vna parte informante, & Auditoribus morem, & equitatem Sancti Officij ignorantibus, quia sine Peña, siue Iustus morbo oculorum impeditus, ad Rotam accedere non potuit, quæ tamen excusatio frivola erat, cum per Epistolam, vel Nuncium potuisset Auditoribus pietatem Sanctæ Inquisitionis significare: sed re vera fuit disputatum, dubium, quia Clemens Octauus in sua resolutione inconstans mandauit dubium disputari, vt apparet ex dicta decisione, in qua:
- Primò, resolutum fuit, poenas à Sacris Canonibus inflictas filiis Hæreticorum, eos comprehendere, siue nati sint ante, siue post patris delictum.
- Secundò, filios Hæreticorum priuari Beneficijs obtentis, etiam ante patris delictum.
- Tertiò, resolutum fuit filios Hæreticorum esse perpetuo infames.
- Quartò, addendo rigorem rigori esse etiam priuatos pensionibus, vt apparet ex decisione compilata per R. P. D. Peregrinum, de qua per Garziam de *Benef. par. 1. cap. 10. num. 79.* qui nititur respondere ony-

nibus objectionibus, & auctoritatibus in contrarium facientibus: Sed an foeliciter, an infolice, videatur Sanchez d. lib. 2. cap. 27. & 28. Sanctarelli. cap. 34. dub. 1. & eadem Rota coram Peña in cit. decis. 403, per totam.

Benè reperi, quod sub die 13. Octobris 1599. fuit eadem causa proposita in Sacra Congregatione, & omnes Consultores fuerunt in omnibus prædictis resolutionibus, & conclusionibus pro sententia negativa: sed Sanctissimo placuit causam non diffinire per Decretum, sed per dispensationem, quod etiam conigit sub die 10. Februarij 1600.

Et ideo stante benignitate, & pietate Sancti Officii, vel degenus sequi sententiam negativam, quicquid dixerit Rota, contra morem suum, quæ semper in delictis mitiorem sequitur opinionem, & quicquid dixerit Escobar post hæc scripta à Me visus in suo tract. de Purit. & Nobilit. qui omnia mutuauit à Rota, & à Sanchez, nec etiam ipse foeliciter ad contrariæ opinionis fundamenta respondit, quia sententia negativa benignior est, ut dicunt Simanch. de Cathol. tit. 29. num. 7. Pegna par. 3. comm. 163. in fin. Clar. §. Hæresis, vers. Item Clericos, Baldell. de fide, & infidel. lib. 1. disput. 53. qui subiungit inductum esse pia consuetudine, ut filij, & nepotes Hæreticorum non modò non censentur ipso iure priuati beneficijs, & pensionibus ante patris delictum obtentis, sed nec etiam priuentur per sententiam, vel saltem statim atque petunt dispensationem, sine mora, & absque difficultate conceditur dispensatio.

- 115 Hæc tamen pœna priuationis beneficiorum non habet locum in filijs Hæreticorum poenitentium, & ad fidem redeuntium, iuxta Text. in cap. Statutum, il primo, de Hæret. in 6. vbi Gloss. & Doctores Farinaccius, qui plures allegat dicta quæst. 191, num. 64.

Dummodo Hæretici poenitentes fuerint Ecclesie incorporati, iuxta Text. in dicto cap. Statutum, ibi;

Non autem illos, quos emendatos esse constitit, & incorporatos Ecclesie unitati.

- 116 Ideo filij Relapsorum, & iam poenitentium ad Sacramenta Ecclesie receptorum non euadunt hanc pœnam, lo; Andr. dicto cap. Statutum num. 1, Franc. num. 4. Simanch. de Cathol. tit. 29. num. 17. & in Eucharistia. rubr. 63. num. 6. & 7. Pegna par. 3. comm. 164. vers. Circa secundum, Farinaccius loco cit. num. 65.

Nec habet locum in filijs suspectorum de hæresi, Put. decis. 400. vol. 2. Zanchin. de Hæret. cap. 28. num. 3. & 4. Repertor. ver. Filij, Pegna loco cit. vers. Nam filij, Sanchez cap. 27. num. 9. Farinacc. quæst. 191. num. 67.

Sanctarelli. cap. 34. dub. 2. num. 18.

- 117 Quinimò, nec ipsi suspecti de hæresi sunt priuati beneficijs, nec inhabiles redduntur ad ea obtinenda, quamuis publicè abiurauerint de vehementi, ut plenè Rota decis. 51. post primum volum. consil. Farinaccius.

Et fuit pluries in Suprema, & Vniuersali Congregatione resolutum abiurantes de vehementi, etiam publicè, non incurere Irregularitatem.

- 118 Similiter non habet locum hæc pœna in filijs Hæreticorum damnatorum in contumaciâ, quia vnus contumacia, alteri nocere non debet, l. Eius qui, ff. de Iure Fisci, & hanc opinionem tenet Gloss. communiter recepta in cap. Excommunicamus il primo, §. Qui autem, ver. Condemnentur, de Hæret. Simanch. de Cathol. tit. 2. num. 20. & 21. & tit. 14. in fin. Pegna par. 3. comm. 49. Sanchez, qui alios dicto cap. 27. num. 27. Farinacc. quæst. 191. num. 56.

- 119 Quæ tamen opinio intelligi debet, si versemur in simpliciter contumacia, secus autem si præcedat plena delicti probatio, ut in crimine læsæ maiestatis humanæ voluit Farinaccius quæst. 116. num. 130. & in crimine Hæresis d. quæst. 191. num. 63. Scaccia de Iudic. cap. 98. num. 4. & 5.

- 120 Ideo cauendum est à Deciano lib. 7. cap. 41. num. 33. & à Sanchez dicto cap. 2. & cap. 27. num. 19. quia eorum rationes non concludunt, ut de rationibus Deciani dixit Farinacc. d. quæst. 116. num. 3. nec Textus in cap. Cum contumacia, in quo se fundat Sanchez, facit ad propositum, quia ibi non traditur, quod ex sola contumacia quis censetur verè conuictus, & pertinax Hæreticus, sed ex eo quod per annum excommunicationem sustinuerit, & in his terminis intelligendi sunt Pegna, & Sanchez ut supra.

- 121 Et ratio est, quia ex illa persistentia in excommunicatione per annum, inducta fuit violenta suspicio, vel potius præsumptio iuris, & de iure, quæ tollit omnem defensionem, & inducit sufficientem hæresis probationem: talis enim contemptus Clauium efficit, ut Ecclesia habeat illum pro conuicto de hæresi, ut voluit Hostien. dicto cap. Cum contumacia nu. 2. ver. Anathematiz, & in rubr. de Summa Trinit. & Fide Cathol. Doctores, quos refert Farinacc. quæst. 192. num. 14. sed melius Scaccia de Iudic. cap. 98. num. 4. & præsertim num. 5. & 6.

- 122 Nec quod conclusio limitetur in crimine hæresis habet solidum fundamentum in iure, ut benè Card. de Lugo de virt. fidei Diuina disput. 25. sect. 4. Et ideo idem Cardinalis transit cum opinione negatiua, iuxta supra tradita, quatenet Cizas de Crimine læsæ Maiestatis lib. 3. cap. 13. num. 3.

tit. de penis, quas incurrit filij, & ad terminos dicti cap. cum contumacia reducenda sunt, quæ longo sermone habet Escobar. post hæc scripta à Me visus in tract. de Puris. & Nobilit. probantia quæst. 4. §. 4. per totum.

- 123 Hæc autem contumacia non obstat, si ob legitimum impedimentum comparere non potuit coram Inquisitoribus, vt docent Gemin. Franc. & Io: Andr. in dicto cap. Cum contumacia, Pegna d. comm. 164. Sanchez d. cap. 27. num. 19.

- 124 Paritet contumacia patris non obstat, si filij probauerint patris innocentiam, & Catholicum semper extitisse: Tam enim ipse contumax etiam post annum admittitur ad probandam suam innocentiam, vt dictum est supra, & est Glofs. in cap. Excommunicamus il primo, §. Qui autem, ver. Coudemnetur, de Hæret. Sanchez qui plures dicto cap. 27. num. 18. Farinaccius quæst. 185. n. 106. Quam etiam filij, vt ex Text. in l. Filio, §. Lello, de adim. leg. & in l. Si quis filium, ff. de iussio. testameu. Bald. Peregrin. Gomez, Vasquez, Pegna, voluit idem Escobar. loco cit. num. 30. & 31. vbi num. 32. dicit, se vidisse filios Antonij Perez, de quo supra, cuius statua fuerat combusta in contumaciam, eosque probasse coram Inquisitore Hispaniarum patris innocentiam, & ideo illius memoriam fuisse absolutam, & filiis integrè sanam restitutam, cuius dicta refert Fermos. par. 2. alleg. Fiscal. §. num. 61. adeo iudicia hominum inconstantia: sed nescio, an restitutæ fuerint pensiones. Non assentior tamen prædicto Escobar, dum dicit, prædicta non habere locum, vbi vigent statuta puritatis, vt 1. par. cap. §. 2. num. 45.

Nam hoc valdè rigorosum videtur, cum filij huiusmodi eulent poenas infligendas non solum à lege Ciuili, sed à Sacris Canonibus, non video, quæ ratione debeant subiacere poenis Statutorum particularium, ideo nisi huiusmodi Statuta sint confirmata in indiuiduo à Sede Apostolica, crederem eius opinionem ab Hispanica pietate non esse seruandam.

- 125 Poenas autem supradictas euitabunt filij Hæreticorum, si spontè patris hæresim reuelauerint, Calderin. de Hæret. rubr. de penis Hæret. post nu. 4. & de penis Hæret. post nu. 4. & de penis receptat. nu. 3. Repertor. ver. Boua, & ver. Detegitur, & ver. Filij, Simanch. de Cathol. tit. 29. num. 46. Decian. lib. 5. cap. 51. num. 802. Sanchez d. cap. 27. num. 10. Farinacc. qui alios quæst. 191. nu. 37. vbi de Constitutione Federici Imperatoris, Pegna par. 2. comm. 11.

Quod nullo magis procederet, si filius patrem, etiam inquisitum, & fortasse contumacem Inquisitoribus præsentauerit, quia et si patet Negatiuus, Relapsus,

vel Pertinax indignus esset venia, nec mitius esset puniendus, nihilominus hoc non debet auferre priuilegium filio, quod non consistit in mitiori poena infligenda patri, sed in actu præsentationis, quæ quod filius magis publicam salutem, quam paternam curauerit, vt deducitur ab exemplo allegato à Tiraquell. de penis temperan. causa 18. num. 3.

Ità è contra videmus, quod si pater præsentaret filium Inquisitoribus, semper remissius solet puniri ad Textum notabilem in l. Milites agrum, §. Desertorem, & ibi Glofs. ff. de re militari, vt in terminis Albertin. de agnoscent. quæst. 25. num. 28. Sossia in Aphorism. lib. 3. cap. 36. num. 15.

- 126 Et quamuis Raynerius de Fortiuius in dicto §. Desertorem dicat, quod quicquid sit de iure, & Doctores cantent, de facto difficile esset ex huiusmodi cautela minorem poenam obtinere, arrestans non fuisse obseruatam Bononiæ in quodam de Galluccijs, qui præsentauerat Iudici filium banitum: Et Cæpolla cautela prima dicat, hanc cautela esse periculosa, & Carret. in prax. tit. de Homicid. §. 9. num. 16. dicat, cautela hanc non esse tutam, & Clar. §. fin. quæst. 60. dicat, difficile esse obrinere in practica, & quod nunquam hanc cautela vidit in practica proponi, & Farinaccius qu. 98. dicat disputationem super dicta cautela contingere.

- 127 Nihilominus praxis inconcussa est in Suprema, &c. vt seruetur dispositio d. §. Desertorem, vt pluries tempore mei Assessoratus obseruatum vidi.

- 128 Et hæc cautela non solum habet locum, quando pater præsentat filium indicij non præuentum, quia tuuc non ex æquitate dicto §. Desertorum, sed vigore spontaneæ comparitionis esset liberandus, sed etiam quando præuentus indicij, & timore, ne à Curia caperetur, pater præsentauerit, & hoc casu seruatur in Sancto Officio opinio Alciati de presumption. reg. 1. presumpt. 4. num. 2. Et ideo non est attendenda opinio Farinaccij in quæst. 81. num. 174. & quæst. 98. num. 163. contrarium sententis.

- 129 Scio disputatum fuisse in Suprema, &c. coram fœl. record. Vrbanò Octauo, an dispositio d. §. Desertorem habeat locum in Superiore Regulari præsentante Monachum, siue Religiosum, & fuit affirmatiuè resolutum sub die 18. Octobris 1635.

Sed per aliud Decretum f. m. Vrbanus Octauus statuit hoc priuilegium solum, competere Generalibus Religionum, exclusis alijs Superioribus immediatis: Sed eius dispositio obseruata non fuit, & iure merito, quia Superior immediatus Conuentus est loco patris, quamuis Superiores

mediari eandem habeant auctoritatem.

- 130 Sed advertendum est, hoc privilegium consistere in oblatione personæ, non autem in sola denunciatōe, quia cum pater teneatur filium hæreticum denunciare, *Pegna par. 2. comm. 15.* cum aliis per *Trasmieram de Denunciatio, quest. 8. cap. 4.* & Superior Monachum ex Bulla Pauli Quinti *Romani Pontifex*; vt notavit Alberghin. *in man. cap. 38. per tot.* *Trasmier. cap. 1. num. 7.* si non offerant, vel præsentent, sed solum denuncient, denunciatius non gaudet privilegio *S. Desertorem.*

- 131 Advertant ergo Superiores Religio- num quomodo procedant, quando præsentant processum Sancto Officio Religio- formi, qui fuerunt inveniri deliquisse in materijs Sanctæ Inquisitionis. Nam, de- bent præsentare processum, & personam, alijs si solum processum, ille servit loco denunciatōis, non autem præsentationis Rei. Debent ergo præsentare personam, & implorare misericordiam Sancti Tribu- nalis, vt possit gaudere vel privilegio sponte comparentis, vel *S. Desertorem*, si iudiciis in dicto Sancto Tribunali fuerit præsentus.

- 132 Præterea licet in *cap. Vt commissi, S. ult.* & in *cap. 2. S. Hæretici, de Hæret.* in 6. filij Hæreticorum credentium, receptatorum, & sanctorum ipsorum vsque ad secundam generationem afflicbantur huiusmodi poenis, postea iste rigor sublati est per Textum in *cap. Statutum in secundo, de Hæret.* in 6. hoc est, vt extendatur solum ad filios, & nepotes per lineam masculinam descendentes. Per lineam verò maternam non extenduntur nisi ad primum gradum, hoc est ad filios, vt voluit Gloss. in *dicto cap. Statutum in figuratōe casus, vers. Quæritur, & ver. Munc,* & ibi Monachus *num. 1.* Gemin. *num. 2.* Franc. *num. 1.* Simanch. *de Cathol. tit. 29. num. 45.* Decian. *lib. 5. cap. 20. num. 4.* Pegna *par. 3. comment. 164.* Sanchez *dicto lib. 2. cap. 27. num. 2. 3. & 4.* Farinacc. *qu. 181. num. 51.*

- 133 Ratio autem diversitatis, quare puniuntur in vltiori gradu, iam filij Hæreti- corum descendentes ex linea masculina, quam illi, qui descendunt ex feminina, est, quia deterior est infectio viri, quam sceminae, & filij magis patrem, quam matrem repræsentare videntur, & sicuti nobilitas, dignitas, & familie honores descendunt in posterum ex sexu virili, ita maiorem iacturam ex crimine paterno, quam materno, eos pari infissimum est; sic Sanchez *dicto cap. 27. num. 2. in fin.* & has rationes inueniuntur à Simanch. *de Cathol. tit. 29. num. 15.*

- 134 Quæ poenæ habent locum non solum in filijs legitimis, & naturalibus, sed etiam in illegitimis quibuscumque, & spurijis, ne plus

honoris luxuriæ, quam castitati tribuatur contra Text. in *S. ult. in Authent. de reſtit. & ea qua parit,* & ita dicit Gloss. in *dicto cap. Statutum, S. Volumus, de Hæret.* in 6. & ibi lo: Andr. *in fin.* Anchar. *num. 2.* Franc. *num. 4.* Gemin. *num. 4.* Couarr. *lib. 2. variat. cap. 8. num. 1.* Simanch. *de Cathol. tit. 29. num. 16.* & in *Enchiridion. cap. 63. num. 7.* Pegna *comm. 161. par. 3.* Menoch. *de præſumpt. 37. num. 11. lib. 5.* cum alijs per Sanchez *dicto cap. 27. num. 1.* addo Ricciull. *lib. 5. cap. 30. num. 1.* Farinacc. *d. qu. 191. num. 9.* Sanctarell. *cap. 36. dub. 1. num. 5.*

- 135 Dummodo pater eorum sit certus, alijs si sive vulgo quæſiti, qui certum patrem nominare non possunt, non incur- runt huiusmodi poenas, Franc. in *dicto cap. Statutum in 1. num. 4. de Hæret.* in 6. Couarr. *loco cit. num. 3.* Sanchez *loco cit.* Farinacc. *loco cit. num. 11.* Surdus *conſil. 386. num. 6.* Ricciull. *loco cit. num. 5.* Sanctarell. *loco cit. num. 5. in fine.*

- 136 Nisi fortasse adesset Statutum, vel con- ſuetudo, quod vulgo concepi reputaren- tur de agnatione aliqua, illiusque arma- ſſumerent. Tunc enim incurrerent poe- nas prædictas, quamvis incerto patre nati eſſent; Repertor. *ver. Filij, vers. Sed eo præſuppoſito, Decian. d. lib. 5. cap. 45. num. 3. & 5.* Graff. *lib. 2. deſſ. cap. 1. num. 19.* Farinacc. & Ricciull. *locis citatis.*

Sed quomodo isto caſu proberetur filia- tio? Dic, quod ſola nominatio non ſufficit, niſi etiam concurrat tractatus, Re- pector. *ver. Filij, vers. Eſſi quæritur,* & ibi Mandos. *littera H.* Farinacc. *dicta qu. 191. num. 10.*

- 137 Quid autem in filijs adoptiuis, Ric- ciull. *loco cit.* dicit, hanc quæſtionem non vidiffiſſe ab aliquo tractatam, & propterea longo ſermone illam examini, & cum diſtinctione procedit.

Certum autem eſt, filios adoptiuos non ſubiacere huiusmodi poenis, quia non ſunt proprii filij, ſed habent quandam, filiorum imaginem, *l. Cum adoptiuum, C. de Decur. lib. 10. l. Filio, ff. de liber. & poſtbum. l. Quæſitum, ff. de adopt.*

- 138 Et ideo ſi lex diſponat de filiis, non comprehenduntur in illa diſpoſitione filij adoptiui, Tiraquell. *l. Si unquam. verb. Suſceperit liberos num. 5. C. de renocand. donat. Soccin. l. Adoptiuum num. 4. ff. de in ius vocan.*

Si ergo pater naturalis incidat in hære- ſim, eius filius quamvis ab alio adoptatus incurrerit in huiusmodi poenas, quia per adoptionem non tolluntur iura ſanguinis, *l. Iura ſanguinis, ff. de regul. iuris, l. In autem ciuile, ff. de paſſ.* & ita in terminis in vtroque caſu tenet Sanctarell. *dicto cap. 36. dub. 1. num. 6. & 7.*

- 139 An autem filij, & nepotes eorum, qui

decedunt in hæresi in Regionibus, in quibus impunè grassantur hæreses, subijciuntur huiusmodi poenis, negat Henricus. in *Summa lib. 14. tit. de Irregular. cap. 5. num. 4.* Sâ in *Summa, ver. Hæresi num. 4.* Sanchez *lib. 2. cap. 27. num. 28. in fin. Layman. par. 2. traß. 5. puß. 5. cap. 4. num. 13. vers. Notat. verò Henriquez, Banni de Censur. traß. 11. de Irregular. qu. 51. vers. Notandum, Filiuce. traß. 22. num. 228.*

Sed quicquid sit de hac opinione, quæ tamen difficultate non caret, maximè circa filios eius, qui ex Orthodoxa fide ad Hæreticos voluntariè transt, & in hæresi decedit, vt voluit Escobar. de *probanda puritate par. 1. qu. 9. §. 2. num. 42.*

- 140 Certum est, Sedem Apostolicam non approbare leges, vel consuetudines contra Sacros Canones, nec illarum Provinciarum admitendi filios eorum Hæreticorum ad ordines, & ad ministeria Ecclesiastica, nisi prævia dispensatione.

Et vidi pluries horum filios non solum ordinandos, sed ordinatos ab Episcopis Catholicis recurrisse ad Supremam, & pro dispensatione, quæ dispensatio non denegatur filiis eorum, qui nati, & educati in hæresi, in eadem hæresi decesserunt: Si autem essent filii eorum, qui nati, & educati in fide Catholica ad Hæreticos transierunt, & in hæresi decesserunt, non tam facile cum eis dispensat.

- 141 Et propterea in facultatibus absolventi ab hæresi, quæ solent concedi Missionariis, semper excipiuntur illi, qui nati, & educati in fide Catholica, & præsertim in Regionibus, in quibus viget Sanctum Officium ad Hæreticos consuolant, & hæresim professi sunt.

Aduerendum tamen est, quod vt supra dixi, licet huiusmodi poenæ non extendantur ultra secundum gradum in linea masculina, in linea verò fœminina ultra primum, iuxta terminos *diß. cap. Statutum.*

- 142 Nihilominus si adsit particulare Statutum alicuius Ecclesie, vel Religionis, vel Militiæ disponens, quod non admittantur, qui descendunt ex poenitentiaris in Sancto Officio, vel à Iudeis, Mauris, & Saracenis etiam ultra prædictos gradus, si à Sede Apostolica sit confirmatum, attendendum est, Suarez de *Censur. dispnt. 43. seß. 3. num. 8.* Sanchez *diß. d. n. 2. cap. 28. num. 14.*

- 143 Requiritur autem confirmatio Apostolica, quia prædicta Statuta sunt iuris communis derogatoria, Suarez *loco cit.* Lara de *Annueris & Cappellanis lib. 2. cap. 4. num. 39.* Manic. *decis. 307. num. 1.* & Rota in *vna Toletana Canonizatus 15. Decembris 1608. coram Marcomontio, Ricciulli. de Neoph. cap. 7. num. 1.*

- 144 Valeret tamen absque confirmatione

Apostolica, si huiusmodi conditio fuisset apposta in lumine foundationis alicuius Ecclesie, vel Religionis, quod scilicet non possent admitti nisi descendentes ex antiquis, & puris Christianis, Otalora de *Nobilit. cap. 7. num. 26. 2. par. 3. par.* Lara *diß. cap. 4. num. 1. & 10.* Ricciulli. *d. traß. de Neoph. cap. 6. num. 18.*

- 145 Quia fundator potest apponere in lumine foundationis quascunque conditiones etiam si sint contra ius, dummodo non sint impossibiles, vel à iure improbatæ, Lambertin. de *Inrepatronat. lib. 1. par. 1. art. 1. quæst. 9. num. 52.* Rota in *Romana Inrepatronatus 31. Maji 1613. coram Cardinale Sacro, relata per Vinian. de inrepatron. lib. 4. cap. 9. n. 56.* Ricciulli. *loc. cit.* Barbof. de *potest. Episcop. par. 1. tit. 2. gloß. 17. nu. 27. & 28.*

- 146 An autem huiusmodi statuta sint iusta, vel iniusta, fauorabilia, vel odiosa videndi sunt relati à Barbof. *loco cit.* & nonissimè ab Escobar. de *probanda Purit. & Nobilit. tota questione tertia*, qui licet totis viribus intendant probare huiusmodi Statuta esse fauorabilia, & adiuuenta fuisse propter publicam utilitatem, ne impius cum puris, & sordidæ stirpes cum Nobilibus mifceantur, & latissimam recipere interpretationem, quando tractatur de personis in prædictis Statutis comprehensis.

- 147 Nihilominus Rota Romana contrarium semper tenuit, & obsecrauit, nempe huiusmodi Statuta esse odiosa, stricta, & recipere interpretationem, nec posse extendi etiam respectu personarum, de quibus loquuntur, vt in pluribus decisionibus relatis per Barbof. *d. Gloß. 17. num. 29.* & præsertim per Manic. *decis. 307. & iterum decis. 307. & 355. par. 4. recent.* vbi in specie de Constitutione Clementis Octauii excludente descendentes ab Hebræis per lineam paternam, vel maternam, & eorum quamlibet, vsque ad septimum gradum, quam confirmauit, & extendit Paulus Quintus, vt per Barbof. *loco cit.* & de huiusmodi Statutis idem Barbof. in *traß. de Canonis. cap. 13. d. num. 27.*

- 148 Sed an nouiter conuersi ad fidem, & descendentes ab Hebræis debeant excludi ab Officiis, & Dignitatibus latissimè, & eruditissimè tractat idem Barbof. in *his votis decisus vol. 2. lib. 3. vot. 93.* post hæc scripta visus, in quo voto assert plures Canones reprehendentes Episcopos, qui volebant admittre ad Præbendas, & Canonizatus ex Hebræis nouiter conuersos ad fidem, & registrar de verbo ad verbum Bullam Nicolai Quinti pro Regnis Castellæ, & Legionis, & Decretum B. Pii Quinti pro Religione Sancti Francisci, & alia plura ad rem facientia, cui addo Ricciulli. de *Neophitis cap. 5.*

Quod spectat ad Sanctum Officium. Episco-

Episcopus, & Capitulum Tüden. In Hispania de anno 1616. supplicavit Paulo Quinto, vt dignaretur confirmare Statutum dictæ Ecclesiæ, quo cavebatur, ne descendentes ex Christianis novis Mahometanis, aut pœnitentiis in Sancto Officio vsque ad quartum gradum possent obtinere Beneficia in dicta Ecclesia.

149 Pontifex tunc temporis recusavit confirmare, quia erat contra ius, ordinavit tamen Darario, vt quando occurreret casus collationum, adverteret ad qualitatem personarum. Sed denuo illis instantibus Statutum illud confirmavit, his adiectis conditionibus, *vt omnes probandi descendentes, spectaret ad Capitulum*, vt de iure spectat, sicuti pluries resoluit Rota; & signanter decs. 202. par. 4. recent. Barbof. de Canonie. qui alios in cap. 13. un. 32. & 33.

Secundo, quod in confirmatione referretur facultas Sedi Apostolicæ dispensandi cum talibus descendentes, quibus dispensatis, si fiat à Capitulo obstaculum confirmatio eo ipso nulla sit.

Demum, quod occurrente lite super præmissis causâ devoluatur per appellatio-

nem ad Rotam Romanam, vt in Decretis sub die 16. Ianuarij 1616. & 1. Februarij 1617.

Et quia huiusmodi Statuta, vt dixi, sunt contra ius, solet Sedes Apostolica, semper cum prædictis descendentes benignè dispensare, præsertim cum his, qui sunt ultra secundum gradum.

110 Quando quis dispensatur ad ordines, solet committi dispensatio arbitrio Ordinarij. Si dispensetur ad Religionem Militarem, committitur dispensatio arbitrio Magni Magistrj dictæ Militiæ.

Si ad gradus Religionum Mendicantium, vel Monachatum, excipitur Generalatus, & committitur arbitrio Superioris.

Si ad Beneficia, vt plurimum excipiuntur Curata: Excipiuntur pariter quandoque primæ Dignitates post Pontificalem, & quandoque etiam Canonici in Cathedralibus secundum qualitatem personarum.

Et super his fere in singulis Congregationibus Sancti Officii, quæ habentur eoram Sanctissimo, dispensationes conceduntur.

C A P V T XXV.

ARGUMENTVM.

An à Bulla Cœnæ sublata sit facultas Episcopis absolvendi ab Hæresi occulta.

An Inquisitores habeant facultatem absolvendi in foro conscientiæ. An qui detinentur in Carceribus Sancti Officij possint absolui in foro conscientiæ. Quando quis dispensetur, & absolvatur citra revelationem Complicum. An si per libellum sit data facultas absolvendi in casibus contentis in Bulla Cœnæ Domini, censeatur data facultas absolvendi ab Hæresi. An qui non non potest accedere Romam pro absolutione, teneatur mittere Procuratorem. De facultate absolvendi ab Hæresi externa. An Episcopus auctoritate sibi à Concilio attributa possit dispensare cum Hæretico occulto. Quid de Inquisitoribus. Qui dispensent super infamia ex Hæresi orta. An Papa possit restituere famæ laicos sibi non subditos quoad temporalia. Quid de Sacra Congregatione respectu vocis actiæ, & passivæ quoad Regulares. Quid de Inquisitoribus, & Episcopis, an possint restituere famæ. Pœna privationis Iurisdictionis, & Beneficiorum à quo possit remitti. Quis possit remittere pœnas temporales Hæreticorum. An pœna Confiscationis, quæ debetur Principi seculari, possit remitti per Inquisitores. An Episcopus sine Inquisitore, & Inquisitor sine Episcopo possint proferre sententiam absolutoriam: Et de praxi Supremæ in hac materia. An Reus semel absolutus possit iterum molestari ex eisdem indicij, vel novis supervenientibus probationibus.

SYMMARIUM.

- 1 Papa punire potest Hæreticos, & eorum penas tollere.
- 2 Episcopus an possit absolvere ab excommunicatione Hæreticum occultum, & numeris sequens.
- 7 Papa an poterit adimere Episcopis facultatem absolvendi Hæreticos occultos ab excommunicatione, & nn. seqq.
- 8 Et an illam ademerit in Bulla Cane, cum un. sequentibus.
- 9 Episcopi degentes in locis ubi impune grassantur hæreses, quando, & qualiter absolvere possint Hæreticos ab excommunicatione.
- 12 Et quibus conditionibus concedi soleat talis facultas Episcopis, & Missionarijs.
- 13 Clausula non tamen eos, qui nati sunt in Regionibus ubi exercetur Sanctum, Officium, in eadem facultate apposta, de quibus intelligatur.
- 14 Episcopus an, & quando absolvere possit Apostatas à fide.
- 15 De facultate concessa Ordinario absolvendi ab excommunicatione ob hæresim durante Visitatione, & collocandi Moniales fugitivas in alijs Monasterijs, quam sua professione.
- 16 Inquisitores an possint absolvere Hæreticum in foro conscientie.
- 17 Et an debeant audire Confessiones Sacramentales.
- 18 Absolutio Sacramentalis delictorum, quorum cognitio spectat ad Sanctum Officium, non suffragatur penitentibus in foro exteriori.
- 19 Inquisitores quando possint absolvere Hæreticos in foro conscientie.
- 22 Diversa quæstiones superflua in materia huius absolutionis remissæ.
Carcerati in S. Officio, an possint aliquando absolvi ab hæresi in foro conscientie.
Et an admittantur ad audiendam Missam duravitibus eorum causæ.
Vel ad Sacramenta.
- 21 Sacerdotes carcerati in Sancto Officio an possint Missam celebrare.
- 22 Reus qui ante denunciationem sui sacramentaliter confessus, & penitentiam adimplevit fidem faciente probato Confessario an sit mitius puniendus.
- 23 Papa potest delegare facultatem absolvendi Hæreticos ab excommunicatione.
- 24 Et quibus conditionibus illam deleget Majori Penitentiario.
Confessio hæresis an dicatur, cum quibus Hæreticus fuit collocatus.
Confessio hæresis dicatur qui sunt illius complices, & de ratione.
Collocutio hæresis non facit aliquem suspectum, vel denunciandum de hæresi.
Omissio denunciationis Hæretici, etiam formalis, an, & quando importet suspicionem hæresis, vel fantoria.
- 25 Vxor non denunciens maritum Hæreticum, vel Blasphemias hæreticales proferentem, an, quando, & quomodo sit punienda.
- 26 Hæreticus recusans revelare complices an, & quando possit absolvi ab excommunicatione.
Quid si promittat dare notulam complicum Confessorio.
- 27 Hæreticus, vel suspectus de hæresi quando teneatur complices denunciare.
- 28 Facultas absolvendi à casibus reservatis an importet facultatem absolvendi ab excommunicatione ob hæresim.
Hæresis speciale mentionem requirit ut comprehendatur in facultate absolvendi.
Confessorius an, & quando absolvere possit ab excommunicatione ob hæresim occultam tempore Iubilæi.
Confessorius absolvens ab excommunicatione ob hæresim occultam in foro conscientie an possit ab Inquisitoribus puniri, & quid si non constet de usu.
- 29 Episcopus an possit ab excommunicatione ob hæresim absolvere impeditum pâtre Romanum Pontificem.
Quid de simplici Sacerdote, & signanter in casu necessitatis, vel in articulo mortis.
- 30 Confessorius quando, & quomodo in casu necessitatis absolvere possit ab excommunicatione ob hæresim, vel à casibus reservatis, & quis dicatur casus necessitatis.
- 31 Impedire personaliter Romanum accedere ad petendam absolutionem ab excommunicatione ob hæresim an sit cogendus ut accedat per Procuratorem, & nn. seq.
- 32 Et an saltem teneatur adire Penitentiarium.
- 33 Stylus Curie an, & quando obliget nedium in foro exteriori, sed, & in foro conscientie.
Penitentiaria stylus quoad expeditiones omnino gratis concedendas.
- 34 Hæresis externa non occulta ad forum contentiosum non deducta à quo possit absolvi quoad excommunicationem.
- 35 Episcopus an possit absolvere ab excommunicatione ob hæresim externam non occultam, & ad forum contentiosum deductam.
Episcopus potest procedere contra Hæreticos etiam ubi adest Inquisitor.
- 36 Bulla Cane an adimat Episcopis facultatem absolvendi ab excommunicatione ob hæresim externam in foro exteriori, & quam facultatem adimat.
- 37 Inquisitor potest absolvere Hæreticos ad ipsum delatos, & penittentes ab excommunicatione in utroque foro.
- 38 Hæreticus non habens animum deserendi errores si absolvetur ab excommunicatione, dicitur nulliter absolvens.
- 39 Hæreticus damnatus ab Episcopo, & Inqui-

fiore per quem eorum absolvi debeat ab excommunicatione.

40 Papa solus dispensat ab irregularitate ob hæresim.

41 Irregularitatem Apostata an dispensare possit solus Papa.

42 Episcopus an possit ab irregularitate dispensare Hæreticum occultum, & numero sequen.

Facultas dispensandi ab irregularitate an sublata dicatur sublata facultate absolvendi.

Prohibitio maiorum an, & quando importet etiam prohibitionem minorum.

Facultas dispensandi an maior sit quam facultas absolvendi.

43 Argumentum à minori ad maius quando procedat.

Prohibitio hypotheca importat prohibitionem alienationis.

Legitimitas per subsequens matrimonium, quando sit maior, quam legitimitas per rescriptum Principis.

Privilegium aliquando maiora tribuit illi, qui non potest minor.

44 Penitentiaria potest dispensare Hæreticum, ab irregularitate etiam ubi non potest illum absolvere ab excommunicatione.

45 Episcopus an dispensare possit Sacerdotem ab irregularitate ob hæresim circa ministerium Altaris, vel solum Clericos in minoribus Ordinibus.

46 Dispensatio ad audiendas Confessiones an, & quando concedatur Hæreticis, vel de hæresi suspectis.

47 Inquisitores non possunt dispensare ab irregularitate ob hæresim, vel Apostasiam, neque in foro conscientie, & num. 49.

48 Indultum concessum Inquisitoribus ut possint dispensare ab irregularitate contracta ob hæresim, vel Apostasiam an cessaverit, vel fuerit renovatum.

50 Inquisitores an possint se invicem dispensare ab irregularitate ob hæresim, vel Apostasiam.

51 Papa solus delere potest infamiam ab Hæretico contractam.

52 Maxime quoad personas Ecclesiasticas.

53 Papa restituere potest famam ob hæresim maculata laicos subditos Status Ecclesiastici ad omnes effectus, & subditos aliorum Principum quoad spiritualia.

54 Papa an possit restituere famam alienos subditos quoad temporalia.

55 Papa an possit in terris Imperii restituere laicos famam de potestate absoluta.

56 Quid de potestate ordinaria, & an possit restituere natalibus, & legitimo.

57 Quid si legitime in radice matrimonij.

58 Restitutio famæ, & legitimitas æquiparantur.

59 Collegium Cardinalium an possit restituere famam, & an habeat potestatem iurisdictionis.

60 Cardinales Suprema, &c. an restituant ad honores, dignitates, & famam.

61 Et an, & quando Regulares ad vocem assensum, & passivum; & ad Officia, & Dignitates Religionis restituant, & numero 100.

62 Inquisitores an possint restituere ad famam, propter hæresim deperditam.

Quid de Episcopo.

Delatus ob crimen hæresi absolvi potest ab Episcopo, & Inquisitore.

Restitutio iniustitia trahit in consequentiam restitutionem famæ.

63 Infamia facti tolli non potest à potestate, terrena, & de ratione.

Homines fieri non potest, quod bonum virum credant, quem volunt credere malum.

64 Infamia facti quomodo possit deleri.

65 Regularis delet priorem infamiam si migrans ad aliam Religionem bonum nomen acquirit.

66 Infamia Hæretici tolli non potest per secularem potestatem, & de ratione.

Quid in filijs Hæretici.

67 Papa solus dispensare, & remittere potest Hæreticis, & Schismaticis privationem iurisdictionis.

68 Quid quoad privationem beneficiorum. Beneficia Hæreticorum sunt reservata Sedi Apostolica.

69 Beneficium alteri collatum an, & quando censetur restitutum Hæretico, quem Papa restituit ad beneficia, & num. 71. cum sequen.

70 Restitutio condemnati quando importet restitutionem quoad bona in alium translata.

71 Possessio beneficii an, & quando capi possit propria auctoritate per restitutum à condemnatione itant proniso non competat reintegratio.

72 Et an, & quando pronisus teneatur ad restitutionem fructuum perceptorum.

73 Restitutio iniustitia tantum restituit quantum abstulit.

74 Beneficium restituendum suspecto de hæresi, quamvis pendente incarceratione fuerit tertio collatum, & licet expediat eum abinatione.

Papa solus remittere potest penas temporales Hæreticorum, Apostatarum, & Schismaticorum.

Remissio penarum, & præsertim mortis, spectat ad solum Principem Supremum.

75 Bona delata in Fiscum solus Princeps potest restituere.

76 Pena à iure statuta contra Hæreticos Curia seculari tradendos non possunt ab Episcopo, vel Inquisitore remitti.

77 Pena Hæreticorum penitentium, vel suspectorum de hæresi, sunt arbitraria.

78 Indices penitentias hæreticis irrogantes non debent esse nimium severi, & de ratione.

- 31 *Rescriptum Supremæ, &c. ut quis condemnatur ad penas Hæreticorum, de quibus penis intelligatur.*
- 32 *Clansula citra poenani relapsus, non apponenda per Inquisitores, nisi consulta Supremæ, &c.*
- 33 *Inquisitor an possit condonare Hæretico penitentem bona per confiscationem Fisco seculari applicanda, & numeris seqq.*
- 34 *Index secularis non potest se ingerere in bonis Hæretici Fisco laicali applicandis, nisi post sententiam Inquisitorum.*
- 35 *Ins Principis secularis super bonis Hæretici eius Fisco applicandis quale sit.*
- 36 *Bona Hæreticorum cur confiscantur.*
- 37 *Index non potest penam augere, nec minuire post latam sententiam.*
Index lata sententia sanctus dicitur officio suo.
- 38 *Pena hæresis mutari, & mitigari an, & quando possit ab Episcopis, & Inquisitoribus post latam sententiam, & numero 95.*
- 39 *Maximè si in id ins sibi reservaverint.*
- 40 *Auctoritas augendi, & minuendi penam potest ab Inquisitore cum Episcopo in sententia contra Hæreticum sibi reservari, & quomodo reservari debeat num. 95.*
Privilegium Inquisitorum ut etiam post sententiam eorum iurisdiclio in causa non exipiet.
- 91 *Sententia condemnatoria Hæretici proferenda per Inquisitorem simul cum Episcopo.*
- 92 *Pena vigore facultatis sibi reservata in sententia mutari non potest à solo Episcopo, vel à solo Inquisitore.*
- 93 *Inquisitor an possit commutare penam Hæretici requisito Episcopo, & eo recitante.*
- 94 *Quid post petitem consilium Episcopi.*
- 96 *Inquisitor non potest mutare penas corporis afflictivas in penas pecuniarias.*
- 97 *Episcopus an possit ex seipso mutare penas Hæreticorum post sententiam, ubi non sunt Inquisitores.*
- 98 *Consuetudo præscripta tribus iurisdiclionem.*
Scientia Principis cum tolerantia est eiusdem potentia, ac consensio.
- 99 *Inquisitio Supremæ quomodo mutare soleat penas post sententiam.*
- 101 *Inquisitio Supremæ non solet condonare penas nisi peracta penitentia per dimissionem temporis.*
- 102 *Quid si damnati sint ad perpetuam penam carceris, vel trereminum.*
- 103 *De Inquisitione Hispaniarum.*
- 104 *Sententia absolutoria inquisiti de hæresi an possit proferri à solo Episcopo, vel à solo Inquisitore.*
- 105 *Et de praxi Supremæ in hac materia.*
- 106 *Reus scilicet absolutus à Sancto Officio an possit iterum molestari, & processari*

Sententia absolutoria in causis fidei nunquam transit in iudicatum.

107 *Quid si reus absolvatur tanquam innocens,*

108 *Et an possit molestari super eadem hæresi, de qua fuit absolutus.*

109 *Reus condemnatus in penam extraordinariam per Sanctum Officium ob crimen non probatum, an, & quando supervenientibus probationibus possit de novo inquiri, & in penam ordinariam condemnari, & numero 112.*

Quid si reus sit desinitus, & probationes supervenientes sint imperfectæ.

110 *Reus an possit ex hisdem indicijis per Sanctum Officium iterum molestari post absolutionem, & num. 112.* *Ubi de praxi Supremæ, &c.*

111 *Dilectio præsertim quid operetur.*

112 *Sanctum Officium quando absolvat reos tanquam innocentes.*

114 *Et quomodo expedit reos non probata denunciatione, vel qui subsistent in tortura, & an, & quomodo relaxet testimoniam ad tunc eorum famam.*

115 *Inquisitores an possint ex gravibus indicijis molestare reum per viam gratia, vel dispensationis absolutum à Summo Pontifice.*

116 *Papa an, & quando anocet causas à foro Inquisitorum, & absolvat reum ne ab Inquisitoribus possit amplius molestari.*

117 *Condemnatio rei tolli debet in Sancto Officio superveniente probatione innocentia.*

QUIS autem possit penas Inconstantium in Fide tollere, vel super illis dispensare.

Certum est, quod primò, & principaliter hæc facultas residet in Summo Pontifice, tanquam Universalis Ecclesiæ capite, & Christi Vicario, cui ab eodem Christo data est omnis potestas quæcumque ligandi, & solvendi in terris: Idco secuti virtute huius supremæ Potestatis potest Hæreticos punire, ut latè probat Suarez de Fide disp. 20. sect. 3. à num. 21. Sanctarell. cap. 37. dnb. 1. num. 1. ita virtute huius supremæ Potestatis à penis impositis liberare, & omnino eas tollere. Decius conf. 137. per totam. Paris. conf. 1. ex nn. 36. lib. 4. Soula in Aphorism. lib. 3. c. 37. num. 12.

Enumerando igitur singillatim penas: Quod spectat ad excommunicationem; vel incurta est illa propter hæresim occultam, vel propter hæresim externam non occultam.

Si est propter hæresim occultam, vigore Concilij Tridentini cap. 6. sess. 24. de reform. certum est posse Episcopum absolute à prædicta excommunicatione, & hæresi, ibi:

Idem in Hæresi crimine in eodem foro conscientie existant, non eorum Vicariis sit permissum.

Si verò attendamus dispositionem Bullæ in Cœna Domini, sciendum est huiusmodi facultatem fuisse ab ea Episcopis ademptam, vt volunt innumeri Doctores quos citat Barbos. *in addit. ad Concil. dicto cap. 6. num. 50. & in tract. de potest. Episcopi allegat. 40. num. 24.* plenè P. del Bene *prima par. dubit. 55. à num. 16.*

Et licet non pauci Doctores teneant contrarium, quos refert idem Barbos. *locis citatis*, nempe per dictam Bullam non fuisse expressè derogatum Decreto Concilij, fuisse solum sublata facultatem Pœnitentibus accedendi ad Episcopos, non verò ademptam Episcopis auctoritatem eos absolendi, quam habent à Iure Diuino.

Hos ramen Doctores audaciter locutos fuisse in re tam graui dicit idem Barbos *d. allegat. 40. num. 22.*

Quia quod facultas sit sublata Pœnitentibus accedendi ad Episcopos, non verò ipsis Episcopis eos absolendi, stultis est ratio, cum apertè constet de contrario ex verbis ipsius Bullæ, præsertim publicatæ à Gregorio Decimoquinto, vbi expressè habetur, quod nullus absolui possit à distis casibus, præterquam à Summo Pontifice, nisi in mortis articulo, & tollit omnes facultates, & Priuilegia quibuscumque Personis, etiam Episcopali dignitate præditis.

Et quamuis solis Pœnitentibus fuisset ablata facultas adeundi Episcopum, hæc tamen ademptio coarctat etiam facultatem Episcopi, vt benè considerat Barbos. *d. allegat. 40. d. num. 22.*

Nec quicquam facit, quod Episcopi habeant hanc auctoritatem à Iure Diuino, quia hoc etiam supposito, potuit Papa in casu hæresis illis tam suspendere, cum tota facultas absolendi Hæreticos pendeat à voluntate, intentione, & concessionem Summorum Pontificum, vt benè Stephanus Daluinus *de potest. Episcop. Abbat. & Abbatiss. cap. 28. per totum.*

Et ablata fuisse huiusmodi facultatem Episcopis per Bullam in Cœna Domini declarauerunt Sac. Congregationes Concilij, & Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis: Declarationem vnam Concilij refert Garzias *de Benef. par. 11. cap. 10. n. 118.* aliam refert Zerola *in prax. par. 1. verbo Absolutio, §. 4. & 2. par. §. 8.*

De Declarationibus verò Supremæ, &c. testatur Regna *par. 3. comm. 141.* & ita declarasse Gregorium Decimumtertium, & Clementem Octauum dicit Fuscus *de Fisteat. lib. 2. cap. 34. num. 50. & cap. 23. num. 4.* Barbos. *d. allegat. 40. num. 24. & in addit. ad*

cap. 6. prædicti Concilij num. 52.

Et disputato articulo in Suprema, &c. sic declarauit Paulus Quintus *die 21. Augusti 1609. & iterum 7. Ianij 1617.*

Stantibus ergo istis Declarationibus, non esse recedendum ab opinione affirmatiua dicit Sanchez *d. lib. 2. cap. 11. in fin. & hodie nefas est ab ea recedere* dicit Rotacorum bon. mem. Merlino *in eius Magistrati Decisione 136. num. 19.*

Et propterea Episcopis, qui resident in locis, in quibus impunè grassantur hæreses solet à Sacra Congregatione concedi facultas absolendi ab hæresi in foro conscientie, cum nonnullis tamen limitationibus, de qua praxi testatur Trullench. *in Bulla Cruciate lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 7. num. 4. prope finem.* Stephanus Daluinus *d. tract. cap. 24. vers. Mihi tamen.* Barbos. *d. allegat. 40. num. 25.* vbi per extensum refert Diploma Supremæ, &c. sub Clemente Octauo concessum Episcopo Virdunensi, quod tamen non facit ad rem, quia concessio in dicto Diplomate contra deseruit tantummodo pro foro exteriori, dum ibi dicitur.

Dummodo corde sincero, & fide non fallat, coram Notario, & Testibus publicis, vel priuatis, prout casus exegerit, & eidem Episcopo, seu eius Officiali, siue Vicario in spiritualibus generali magis expedire videbitur; Hæreses, Schisma, & errores prædictos, ac alios quoscunque detestati fuerint, anathematizauerint, & abjurauerint, ac ad gremium Sanctæ Mariæ Ecclesiæ, recipi, & admitti humiliter postulauerint, eoque præstito per eos Iuramento promiserint de cætero ab huiusmodi hæresibus, schismate, & erroribus, absque simulibus excelsibus pariter abstinere in forma Ecclesiæ consueta.

Quæ omnes clausulæ ad forum exteriori spectant, ad quas non aduertit ocularum Barbosæ.

Facultas autem solita concedi Episcopis prædictis sic se habet.

Absolendi ab Hæresi, & Apostasia à Fide, & à Schismate quoscunque etiam Ecclesiasticos, tam seculares, quam Regulares, non tam eos, qui ex locis fuerint, vbi Sanctum Officium exercetur, nisi in locis Missionum, in quibus impunè grassantur hæreses deliquerint, nec illos, qui iudicialiter abjurauerint, nisi isti nati sint vbi impunè grassantur hæreses, & post iudicalem abjuracionem illuc reuersi, in heresim fuerint relapsi, & hos in foro conscientie tantum.

Eadem facultas solet concedi Missionariis.

13 Clausula autem modificatoriæ, Non tamen eos, qui nati sunt in Regionibus vbi exercetur Sanctum Officium, intelligitur de fugitiuis ab eorum Patrijs, vt fuit resolutum in Suprema *sub die 27. Ianuarij 1594.*

Et licet secundum formulas antiquas non concedebatur facultas absolviendi Apostatas à Fide, licet hi largo modo sint Hæretici, & propterea sūt scriptum. Nuncio apud Casarem, vt reciperet Apostatas fugitivos à Turcis, qui apud ipsos actus Apostatice fecerunt, & illos iuxta qualitatem eorum Confessionis expediat, cui etiam fuit dictum, quod huiusmodi Apostatas possit Episcopus recipere in foro exteriori, non tamen solummodo in foro conscientie absolviere, obstante Bulla in Cæna Domini, vt ex Decreto sub die 27. Ianuarij 1594. Hodie tamen cessat huiusmodi difficultas propter expressionem delicti Apostasie à Fide.

Vidi etiam concessam facultatem Archiepiscopo Taurinen. absolventi ab hæresibus omnes Italos commorantes in Valle Pragellati durante eius visitatione tantum, necnon collocandi Moniales illius fugitivos in alijs Monasterijs, quam suæ Professionis ex Decreto sub die 4. Maij 1600.

Quod dictum est de Episcopis, idem dicendum est de Inquisitoribus, qui nullo modo habent facultatem absolviendi Hæreticos in foro conscientie, vt tenet Vivald. Candelabr. aur. tit. de Irregularitate 3. num. 21. Suarez de Censur. disput. 43. sect. 1. num. 3. Sanctarell. de Hæresi cap. 5. dub. 7. Garzias de Benef. par. 11. caput. 10. num. 155. Bonaein. de Censur. disp. 2. qu. 5. punct. 2. num. 11. Farinacc. quest. 192. un. 52. & 54. P. Diana par. 4. tract. 7. resolut. 35. cum alijs per Barbof. d. allegat. 40. un. 27.

Et ita pluries resoluit Suprema, & Vniuersalis Inquisitio, nempe sub die 3. Ianuarij 1604. 4. Maij 1606. 7. Iunij 1609. 8. Februarij 1614. & 8. Ianuarij 1625.

Imò illis fuit iniunctum, ne quoquomodo audiant Confessiones Sacramentalis tales ex Decreto sub die 5. Maij 1606. & 18. Augusti eodem anno de quo meminit Salles de materijs Tribunalis Fidei lib. 2. cap. 8. reg. 200. num. 34.

Quia cum absolutio Sacramentalis delictorum, quorum cognitio spectat ad Sanctum Officium non suffragetur Poenitentibus in foro exteriori, vt tradit Zachin. de Hæresi cap. 34. Repertor. ver. Absolutio §. Sed an Absolutio, & ver. Confessio, §. Verum. Locat. ver. Absolvere num. 1. & ver. Hæreticus num. 24. Sanchez d. lib. 2. caput. 12. num. 7. Duard. in Bulla Censur. lib. 3. §. 2. quest. 12. num. 12. Boss. de Subiugo sect. 2 cas. 10. num. 331. Barbof. d. allegat. 40. n. 39.

Inconueniens est, vt ille, qui est absolutus in foro Sacramentali, videat se molestari in foro exteriori ab eomet Inquisitore, qui illum absoluit, possit enim dubitare, ne Inquisitor vteretur notitia delictorum habita in Confessione Sacra-

mentali, vt illum vocaret ad Iudicium, & puniret.

Benè noui, quandoque fuisse indultum alicui ex Inquisitoribus, vt possit absolviere in foro conscientie tantum aliquos Hæreticos spontè comparentes.

Sed, vel in illis Partibus, in quibus Impunè grassantur Hæreses, vt Inquisitori Coloniz, vel alteri Inquisitori illis Partibus vicinijs, vt Inquisitori Taurini, & quadoque etiam Inquisitori Venetiarum, vt in Decretis 6. Maij 1595. & 15. Iulij eodem anno, & 10. Maij 1607.

Et de Indulto particulari intelligenda sunt quæ dicit P. Diana tom. 1. tract. 4. de absolutione ab Hæresi resolut. 3. & tom. siue par. 4. tract. 8. resolut. 35. dum dicit quod Inquisitores Hispaniz, & Siciliz possunt absolviere Hæreticos in foro conscientie.

Ex quibus modo superfluum est inquirere, an Episcopi, seu Inquisitores possint in aliquo casu particulari delegare huiusmodi facultatem eorum Vicariis, vel alteri: An residat penes Capitulum. Sede Vacante: An Archiepiscopus visitando Dioceses Suffraganeorum possit eorum subditos absolviere: An qui habeat Iurisdictionem quasi Episcopalem, possit vti ea facultate: An Episcopus possit absolviere Hæreticos occultos extra Confessionem, de quibus videndus est Sanctarell. cap. 4. dub. 1. cum seq. Card. de Lugo de virtute Fidei Diuina disputat. 23. sect. 3. §. 1.

Sed an qui detinerentur in carceribus Sancti Officii possint aliquando absolui ab hæresi in foro conscientie.

De hac quæstione dixi supra caput. 21. num. 45. quamvis fortasse melius apposita hic esset tractanda.

Huiusmodi autem carcerati durantijs eorum causis non admittuntur ad audiendam Missam, vt ex Decreto sub die 3. Nouembris 1619. & 22. Decembris eodem anno.

Nec admittuntur ad Sacramenta, vt ex Decreto 22. Decembris 1619. de qua res videndus est Pegna par. 3. qu. 59. comm. 103. §. De his autem.

Neque si sint Sacerdotes Missam celebrare possunt, quamvis à Carceribus sint habitati, vt ex Decreto sub die prima Aprilis 1604.

Pariter aduertendum est, quod licet Pegna par. 2. Directorij comm. 25. Ignat. Lopez ad Diaz cap. 199. vers. Nec erit omittendum; & Menoch. de Arbitrar. quos refert Farinacc. d. quest. 185. num. 103. vocet, quod si Reus ante denunciationem, & inquisitionem Sacramentaliter confessus esset, & poenitentiam sibi iniunctam adimplerisset, de quo fidem faceret Confessarius bonæ, & probatæ vitæ, de-

munis denunciatus esset, & inquisitus, cum eo mitius sit agendum ab Inquisitore, & Episcopo.

Non vidi tamen casum hunc practitari in Sancto Officio.

Solut ergo Papa potest hanc absolutionem nem impertriri, sed non adeo solus, ut non possit illam aliis delegare, ut considerat Duard. in *Bulla Cane lib. 3. §. 2. qn. 1. à num. 1. Suarez de Fide disp. 21. sect. 4. n. 4.*

Delegat autem, vel simpliciter, vel cum aliqua limitatione, ut *supra dictum est* in delegatione facta Maiori Poenitentiario, quæ habet in ventre limitationem, dummodo non habeat Complices, vel Confesos, qui confesii non sunt ii, cum quibus de sua hæresi Hæreticus colloquutus fuit, ut perperam putavit Pater Marcus Paulus in *praxi Sacra Poenitentiarie par. 3. de forma absolut. & dispens. in formula pro laico Hæretico ver. vel confesio*, sed ii, qui aliquo modo sunt complices, ut *supra dictum est*.

Et facit ratio, quia ut *supra dixi*, illa limitatio apposita est, cum Hæreticus denunciare teneatur complices, vel alios de hæresi suspectos, inter quos non sunt confesii simpliciter, cum non sint Hæretici, neque de hæresi suspecti, & ideo non denunciandi. Trasmier. *tratt. de Denunciat. quest. 3. cap. 7. num. 11.* quia sola omisso denunciationis non facit quemque suspectum de hæresi, nisi concurrant aliæ coniecturæ, ex quibus possit deueniri in hæresim, vel fautorie suspensionem, etiam si omittantur denunciari formales Hæretici, ut bene Suarez de *Fide disp. 20. sect. 4. nu. 23.* Sanctarell. de *Hæresi cap. 9. dub. vnic. num. 19.* Trasmier. *d. quest. 3. cap. 7. num. 11.*

Ideo cauendum est à Pegna par. 3. comment. 160. vers. *Plus tamen*, qui dixit uxorem non denunciantem maritum Hæreticum, esse de hæresi suspectam, nam falsam esse eius opinionem dicit Sanctarell. loco citato.

Et propterea ab Inquisitoribus Siciliæ fuit excusata quædam mulier à denunciatione cuiusdam Blasphemantis hæreticaliter, imò à depositione, cum fuisset data in confesum, cum dixisset, se amoris causa tacuisse, & multata poenâ exilij, nam hoc casu poenam esse arbitariam resoluit Suarez Sanctarell. & Trasmier. *locis citatis hic num. 19.*

Sed an quis possit absolui ab hæresi ab habente facultatem, puta à Sacra Congregatione, si recuset reuelare complices, dixi *supra*, quod non debet absolui, nam Sacra Congregatio solet rescribere similibus petitionibus, *Denunciet complices*, etiam si Reus promittat dare notitiam Complicum Confessario, ut fuit resolutum sub die 21. Novembris 1602.

In multis vero casibus solet facultatem absolvendi impetrari, etiam si petens absolutionem, recuset denunciare complices, verbi gratia, quando sumus in Monialibus sollicitatis à Confessario, in Virginitas, vel in Nuptis, vel aliis personis, quæ ob timorem aliquem denunciare, non solum Complicem, sed etiam Reum recusant.

Hoc tamen non ita passim, sed prius iniuncto Confessariis, qui dicunt non potuisse inducere Poenitentem ad denunciandum, ut moncant illam de sua obligatione, & ei suadeant, non debere timere reuelationem suæ denunciationis ob strictissimum secretum Sanctæ Inquisitionis, & recipiant ipsi secretissimè denunciationem, pro qua recipienda solet eis impetrari huiusmodi facultas.

Quibus peractis diligentis, si adhuc in sua pertinacia non denunciandi constans sit Poenitens, solet iuxta casum qualiter concedi Confessario facultas ipsam absolvendi, etiam si omittat denunciationem.

Quando autem teneatur de Iure hæreticus, vel suspectus de hæresi denunciare Complices, videndus est P. Diana par. 4. *tratt. 4. de denunciat.* & alij, quos refert Trasmier. *de denunc. quest. 3. cap. 2.* Sed de hoc fortasse inferius.

Quid autem si per lumbilem, vel per Diploma fuerit data facultas absolvendi à casibus contentis in Bulla Cœnæ, an censetur concessa facultas absolvendi etiam ab hæresi.

Controversa est questio, & multi Auctores sunt pro utraque parte, prout eos refert P. Pasqualigus de *lumbigo quest. 227. num. 1.* Leand. de *Censur. tom. 4. mat. 2. disp. 13.*

Sed iam hæc questio caret difficultate, propter definitiones Summorum Pontificum, nempe B. Pij Quinti anno 1572. Gregorij Decimiertij anno 1576. Clementis Octavi anno 1592. & 97. Urbani Octavi anno 1630. & 34. & sanctæ mem. Innocentij Decimi, me existente Affessoris anno 1652. die 23. Maij, & demum sanctæ mem. Alexandrij Septimi anno 1656. 23. Martij, de quibus Decretis fit mentio à P. Diana par. 12. de *colloc. verit. temp. Conclus. resolut. 25.* vbi per extendum ponit litteras Sacræ Congregationis, & eadem par. *resolut. miscell. pag. 105.* vbi ponit per extensum Decretum factum in Suprema, & coram Alexand. Septimo sub die 23. Martij 1656. tenoris infra scripti;

Feria v. die 23. Martij 1656.

In Congregatione generali S. Rom. & Universalis Inquisitionis habita in Palatio Aposto-

lico apud Sanctum Petrum coram Sanctissimo D. N. Alexandro Papa Septimo, ac Eminentiſſimis, &c.

Memoriali D. Francisci de Cabrera audito, &c. Sanctiſſi. D. N. Alexander Septimus, prædictis inherendo declarationibus aliis à Prædeceſſoribus ſuis factis, ad remouendam omnem dubitationem occasione, & ne circa id impoſuerit ullo tempore haſtrari contingat, cum crimen Hæreſis præ cæteris grauiſſimum ſpeciali nota dignum ſit, decreuit, facultatem abſoluendi ab Hæreſi in Iubiliſ, vel alijs ſimilibus conſeſſionibus non conferri comprehenſam, niſi expreſſis verbis concedatur facultas abſoluendi ab hæreſi.

Io: Lupus S. Ro. & Vniu. Inquiſ. Not.

Regiſtr. fol. 52.

Hodie ergo amplius non eſt hæſitandum, an ſub generali conſeſſione abſoluendi à caſibus reſeruariis comprehendatur facultas abſoluendi ab Hæreſi, cum Summi Pontifices mentem ſuam declarauerint nullo modo comprehendi. Lezana Synon. Theologiæ tom. 3. traſſ. 1. quæſt. 7. in fine, fol. mibi: 22.

Quam quæſtionem poſtedita huiusmodi Decreta latè examinauit Fermoſinus in cap. ſin. de Conſtitutionibus quæſt. 2. vbi n. 17. ampliatur, vt nec etiam Conſeſſarius poſſit abſoluere ab hæreſi occulta, ſi in Iubiliſo crimen hæreſis excipiar, &c.

Et quod Conſeſſarii abſoluentes ab hæreſi occulta in foro conſcientiæ poſſint puniri ab Inquiſitoribus, licet non conſitet de vſu, tenet idem Fermoſinus loco citato num. 20. etiam excluſio Decreto Sanctiſſimi D. N. Alexandri Septimi contra Sancium, & Moſeſ. ab eo allegat. apud quem alia inuenies ad hanc materiam ſpectantia, &c.

Sed an impeditus adire Romanum Pontificem pro abſolutione ab hæreſi, poſſit abſolui ab Epifcopo; vide latè diſputantem P. Dianam d. par. 12. de Colloquiis. vtr. reſolut. 24. & 25. vbi etiam, an ſimplex Sacerdos poſſit hoc caſu abſoluere ab hæreſi, ſuper quo adeſt Decretum Clementis Octauo anno 1601. quo ſtatuit Sacerdotes, ſiue ſeculares, ſiue Regulares nullo caſu poſſe abſoluere, etiam neceſſitatis, vel impediementi, niſi in articulo mortis: Sed quicquid ſit eo caſu, certè in articulo mortis quilibet Sacerdos poſſeſt abſoluere ab omnibus reſeruariis, etiam ab hæreſi, vt poſt Sorum, & Nauarr. tenent Guttierrez Canonie. quæſtion. lib. 1. cap. 1. num. 59. Azor. 10. l. lib. 8. cap. 19. qu. 5. Sanchez lib. 2. cap. 12. Suarez de fide diſp. 21. ſect. 4. nu. 4.

Ceſſat enim in articulo mortis omnis reſeruariatio, vt dicunt ſupra citati.

Aduertendum tamen eſt, quod caſus neceſſitatis debet concurrere tam ex parte poenitentis, quam ex parte Conſeſſarii, vt ſcilicet ſi ſit copia Conſeſſarii, qui habeat facultatem abſoluendi ab hæreſi, ad illum ſit recurrendum, & multò magis ſi tempus adeſt recurrendi ad Reſeruatorem, vt habetur in Extrauag. 1. §. Decernimus de ſententia Excommuni. & Extrauag. 1. §. Incendiarios de priuilegijs. Ita Suarez loco citato, num. 24.

Secundò obſeruandum eſt in hoc caſu, Conſeſſarium debere obligare poenitentem, ſi conualeſcat, adire Pontificem perſonaliter, quia facultas tali caſu conſeſſa eſt ſub iſta conditione, & propterea tenetur Conſeſſarius exigere iuratoriæ cautionem à poenitente de adimplenda huiusmodi obligatione; Sic Sanchez, & Suarez locis citatis.

Si tamen abſolutus nequeat perſonaliter accedere, non erit cogendus, vt accedat per Procuratorem, Nauarr. in man. cap. 27. num. 90. ad 2. quæſt. Vgolin. de cenſur. Pontif. reſeruat. 3. par. cap. 2. Sub riſ. de mortis ariendo quæſt. 4. num. 1. Sanchez loc. cit. num. 14. Suarez loc. cit. num. 25. ex Henriquez Auila de cenſur. par. 2. cap. 7. diſp. 1. dnb. 6. concl. 1. Alter. de cenſur. lib. 5. diſp. 22. cap. 2. Duard. in Bulla Cane lib. 3. §. 2. quæſt. 8. nu. 21. P. Diana par. 4. traſſ. 9. reſolut. 6. & par. 7. traſſ. 10. reſolut. 27.

Et ratio eſt, quia Canones ad id poenitentem non obligant, vt videri poſſeſt in c. eos, qui de ſentent. Excomm. & in cap. vlt. 26. quæſt. 6. & in Concilio Arauſicano 1. cap. 2. Suarez loco citato.

32. Contrariam opinionem tenet Bonacin. de cenſur. diſp. 1. quæſt. 3. punc. 2. num. 4. P. Theſaur. in praxi Eccleſiaſt. par. 1. cap. 24. verſ. Amplius tertio, qui dicit, quod praxis ſe habet, vt recurratur ad Sacram Poenitentiarium: Et poſt eum Alphoſ. de Leone recollet. 4. de Cenſur. num. 424. P. Diana d. par. 12. reſolut. 25.

33. Contra autem P. Theſaurum, & P. de Leone innumerat inſurgit P. Verricellus de Miſſionibus Eccleſ. tit. 9. quæſt. 151. nu. 7. dicens, hanc praxim nullum habere in iure fundamentum, quia licet hoc verum eſſet, nihilominus in hoc caſu ſtylus Curia non ſolum obligat in foro exteriori, ſed in foro conſcientiæ; vt ex multis probat idem P. Diana reſolut. 25.

Nec quicquam facit, quod pauperes non habeant, quod deus Procuratorum pro expeditione litterarum Sacrae Poenitentiarie, quia omnia in dicto Sanctiſſimo Tribunali expediuntur gratis, etiam quoad ſcripturam: Ideo, cum dum hæc tranſcriberem, fuerit diſceptata huiusmodi quæſtio in Sacra Congregatione ſuper controuerſijs iuriſdictionalibus occasione cuiusdam

dam Notarij, qui fuerat excommunicatus, eo, quod in Audicuria Regia Sanctæ fidei in Peruana Prouincia conscripserat acta, & processus criminales contra personas Ecclesiasticas, fueratque absolutus cum conditione, quod vel per se ipsum, vel per Procuratorem Romam accederet ad petendam absolutionem ab Summo Pontifice; Isque excusabatur propter impedimentum itineris longissimi, ab eadem Sacra Congregatione fuit rescriptum: *Adeat Sacram Penitentiarium, ex Decreto sub die 24. Ianuarij 1662.*

Quouero ad hæresim externam non occurrat, vel illa est deducta ad forum, contentiosum, vel non: Posteriori casu certum est, ab excommunicatione propter hæresim externam non occurrat, solum Summum Pontificem posse absolueret, vel ab eo Delegatum; Et in hoc nulla est difficultas, cum clara sint verba Bullæ Cœnæ, vt dicit Barbossa *allegat. 40. num. 12.*

Priori verò casu facultas absoluedi competit Episcopo, qui potest Hæreticos coram eo comparentes, vel denunciatos ad fidem Catholicam recipere, Ecclesiæ reconciliare, & ab excommunicatione in vtroque foro absolueret, vt probat Textus in *cap. Vt officium, de Hæret. in 6.* in illis verbis *Absolutionis beneficium impendatis; & ibi voluerunt Archiepiscopi ante n. t. Io. And. eodem loco Gemin. n. 2. Franch. n. 2. Gloss. in cap. Excommunicatus il primo, §. Credentes, in verbo Apostolica Extrau. de Hæret. Et ibi Hostiens. num. 24. Anan. num. 4. Felin. num. 3. Zabarell. num. 6. Repertor. ver. Absolutio, cum alijs per Farinacc. qu. 192. §. 4. nu. 52. alios Ricciulli. de Iure Personarum lib. 5. cap. 14. num. 1.*

Et ita determinauit Suprema &c. pluries ea ratione, quia Episcopus potest contra Hæreticos procedere, licet in sua Diocesi adsit Inquisitor, ita & absolueret; Et ita fuit scriptum Episcopo Cafertano sub die 28. Nouembris 1595.

Vnde cauendum est à Lelio Zechio in *Summ. par. 1. tit. de fide, rub. de Hæret. cap. 11. num. 18.* qui dicit, hodie Episcopus propter Bullam in Cœna Domini non potest absolueret Hæreticos in foro exteriori, sed solum Inquisitor, quia contrarium est verius, Farinacc. loco citato, quem reprobatur etiam Ricciulli. loco citato, num. 3. & quotidie obseruatur in practica: Bulla enim in Cœna Domini non substat facultatem Episcopo, nisi respectu hæresis occultæ, & absolutionis in foro conscientie, vt supra dictum est.

Non solum autem Episcopus, sed etiam Inquisitor potest Hæreticos poenitentes ad illum delatos ad huiusmodi excommunicatione in vtroque foro absolueret,

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

iuxta dictum Textum in *cap. Vt officium de Hæret. ibi, Si verò aliquis, & eo loco omnes Canonistæ concordant Constitutiones Alexandri Quarti, Urbani Quarti, & Clementis Septimi, quas refert Pegna in eadem Directorijs. Idem Pegna par. 3. comment. 141. vbi dicit, hoc priuilegium fuisse concessum Inquisitoribus à Clemente Quarto, Gregorio Nono, & Innocentio Quarto, Farinaccius questione 192. num. 54. Sanctarelli. de hæresi cap. 5. dub. 7. num. 3.*

Si autem Hæreticus absolueret ab excommunicatione, & liberetur ab alijs poenitis in foro exteriori, & tamen non habeat animum deferendi suos errores, absolutio huiusmodi non valet, Suarez de fide disp. 21. sect. 4. num. 19. Sanctarelli. loco cit. nu. 34.

Sed quid, si Hæreticus damnatus sit ab Episcopo, & Inquisitor iuxta dispositionem Clementinæ Multorum de Hæret. quis eorum absoluet illum ab excommunicatione? Praxis habet, quod absolueret ab Inquisitore, hoc tamen intellige, si processus fuerit fabricatus ab Inquisitore, si autem ab Episcopo, Episcopus absoluet; vt fuit resolutum in Suprema, &c. die 8. Maij 1619. nisi Vfus fuerit in contrarium.

In secunda poena, quæ est Irregularitatis, solus Papa dispensat, Angelus ver. Irregularitas num. 28. Siluester eodem ver. quest. 5. num. 7. Nauar. in man. nu. 34. num. 205. Pegna par. 3. comm. 162. & 175. Ledesma 2. par. 4. quest. 26. art. 2. Phelarch. de offic. Sacerdotis to. 1. par. 1. cap. 4. num. 4. Valent. to. 4. disp. 7. quest. 19. punc. 1. in 3. quest. Irregularitas, Azor. tom. 1. lib. 8. cap. 21. quest. 8. Suarez de censur. disp. 43. sect. 1. num. 6. Sanchez lib. 2. cap. 25. nu. 13. Farinacc. quest. 192. §. 5. num. 75. Sanctarelli. cap. 24. dub. 1.

Idem dicendum est circa Irregularitatem contractam ab Apostatis, siue sicut, siue verè apostatauerint, siue sint laici, siue Clerici, vt contra Angelum, & Siluestrum, qui dixerunt, cum Apostatantibus timore graui si sint Sacerdotes, solum Papam dispensare, volueret Suarez d. disp. 43. sect. 2. num. 3. & 4. Sanctarelli. loco citato.

Nec Episcopus vigore facultatis sibi concessæ à Concilio potest dispensare Hæretico occulto, quia sublata facultate absoluedi per Bullam Cœnæ, intelligitur etiam sublata facultas dispensandi per Textum expressum in *cap. Cum illorum 32. §. Primus. de sentent. Excommunicatione. Ibi.*

In reliquis casibus tam Archiepiscopi, quam Episcopi absque mandato Sedis Apostolicæ dispensandi facultatem se nouerint non habere, quibus etiam est absolutio talium interdicta, cum maiora intelligantur illis prohibita, quibus vetita sunt minora.

Et ita tenent Suarez *d. disp. 43. sect. 1.* Bonacii. *codem tract. disp. 7. quest. 3. p. 6. num. 11.* Rodriguez *to. 3. cap. 183. num. 5.*

Sed ille Textus non est ita expressus, ut voluit Ricciulli. *de iure personarum lib. 5. cap. 16. num. 5. vers. Contrarium.*

Quia ut dicit Vgolinus in *tract. de Irregularitate cap. 36. §. 2. num. 3.* cum Concilium concesserit Episcopo facultatem absolventi, & dispensandi, sublata facultate absolventi, non censetur sublata facultas dispensandi.

Confirmat hanc responsionem Card. de Lugo *de virtute fidei divinae disp. 23. sect. 4. num. 130.* ait enim sibi non posse persuadere, quando quis habeat facultatem ad alios actus non subordinatos, sed disparatos, si ei adimatur facultas pro faciliiori, censetur illi adempta eo ipso prodiciliiori: Nam si Summus Pontifex auferat aliquod privilegium alicui Religioni, non ideo censetur reuocare omnia alia privilegia, vel facultates maiores illi concessas, quod prius dixerat Filiuccius *to. 1. tractat. 40. cap. 9. num. 246.*

Secundo respondet Cardinalis de Lugo, Textum illum procedere quando sumus in carentia potestatis; Nam optime procedit argumentum Textus, data quippe carentia minoris, sequitur, quod detur carentia maioris, at sic non est in eo, qui habet ex concessione duas facultates, quia ex ablatione unius etiam minoris, non censetur ablata maior.

Tertio respondet Sanchez, Textum illum statuere regulam, nempe maiorem esse facultatem dispensandi, quam absolventi, limitari tamen in casu, de quo agitur ob strictissimam reservationem de hæresi factam, & ideo maiorem videri in hoc casu facultatem absolventi, quam dispensandi, præsertim cum irregularitas sit dubia.

Idem sentit Filiuccius, nempe ex dicto Textu colligi maiorem esse facultatem absolventi, quam dispensandi.

Sed hæc ratio non placet, quia ex illo Textu omnes Canoniste, nemine dempto, colligunt, maiorem esse facultatem dispensandi, quam absolventi, & ideo illam merito rejicit Cardinalis de Lugo.

Denique respondet P. Thefaurus in *praxi Pœnitentiariae M. S. tit. 5. ad 4.* quod arguuntur à minori ad maius non procedit, quando sumus in Correctorijs, seu restrictorijs facultatis olim competentis, sed nihil allegat, imò contrarium verius est, quod etiam in correctorijs valet argumentum de minori ad maius, *Surd. decis. 254. num. 15.* ubi quod si prohibitum sit hypothecare, multo magis alienare.

Stantibus ergo tot responsionibus ad illum Textum transco cum opinione af-

firmatiua, quam subsistent Sanchez *lib. 2. cap. 25. num. 18.* Vgolin. *de Irregularitate cap. 36. §. 5. num. 3.* Garzias *de Beneficijs, par. 11. cap. 10. num. 86.* Fagundez *ad præcepta lib. 1. cap. 17.* Farinacc. *d. qu. 193. num. 79.* Filiucc. *to. 1. tract. 20. cap. 19. num. 246.* P. Diana *par. 2. tract. 1. Miscell. resolut. 24. vers. Sed ego.* Card. de Lugo *d. disp. 23. sect. 4. num. 3.* Bauui. *de censur. tract. 11. de Irregularitate quest. 53. vers. Contrarium.* Boss. *de triplici Inhibito sect. 1. cas. 10. §. 12. num. 144.* Marchin. *de Sacram. Ordinis tract. 1. par. 8. cap. 2. num. 11.* Barbof. *de potest. Episcopis allegat. 59. num. 44. vers. Duodecimo.* P. del Bene *de officio Sanctæ Inquisitionis par. 1. dub. 72. per tot.*

Addo, quod argumentum à minori ad maius valet, quotiescunque minus continetur sub maiori, aliàs secus, nam ut dicunt nostri Doctores, aliquis potest dare equum magni valoris, qui non potest dare captivum, §. *Præterea Instit. de action. Regin. iun. conf. 222. num. 19. lib. 2.*

Secundo non valet tale argumentum, quando id, quod est minus, aliquo respectu in veritate maius est, Gloss. *not. in Clement. fin. ver. videbatur de rebus Eccles. non alien. Regin. iun. loco citato.* ubi quod licet legitimatio per subsequens matrimonium sit maior legitimatione facta per rescriptum, fallit tamen, quando legitimatio per rescriptum continet clausulas prægnantes, ideo in casu, de quo agitur, facultas absolventi censetur maior facultate dispensandi propter strictissimam reservationem absolventi ab hæresi factam à Pontifice in Bulla Cœnæ, ut dicunt Sanchez, & alij *supra citati.*

Tertio non habet locum argumentum à minori ad maius, quando sumus in privilegijs, Gloss. *in cap. Pastoralis in fin. de privil. & consuevit Cartius iun. conf. 134. n. 4. vol. 2.*

Et propterea per privilegium quis quandoque potest maiora, quod non potest minora, Regin. iun. *d. conf. 222. num. 199.*

Sed quod tollit omnem difficultatem, est, quod ita sentitur in praxi, nam licet 44 Sacre Pœnitentiariæ à sanctæ mem. Papa Urbano Octavo sublata fuerit facultas absolventi ab hæresi occulta Hæreticos, si habent complices, vel confcios, non tamen adempta est illis facultas dispensandi super irregularitate ob dictam hæresim contracta, ideo obtenta absolutione ab hæresi à Suprema, & Vniuersali Inquisitione, Hæretici absoluit adeunt Sacram Pœnitentiariam, & ab illa obtinent dispensationem super irregularitate eam ob causam contracta; Et ita observatum fuit toto tempore, quo fuit Corrector, demum Datus Sacre Pœnitentiariæ: Idem testatur P. Thefaurus. *in d. sua praxi M. S. tit. 5. ad 4.*

Aduertendum tamen est, quod licet Episcopus per supradicta possit dispensare super huiusmodi irregularitate, vt Clerici in suscepris Ordinibus minoribus, & fors-
 45 tassè Sacris ministrent, non tamen poterit dispensare cum Sacerdote in Altaris ministerio, quia cum sit res grauissima, soli Pontifici est reseruata, Siluester *ver. Irregularitas, quest. 5.* Maiol. de *Irregularitate lib. 3. cap. 46. num. 16.* Zanchin. de *Hæret. cap. 28.* Nauarr. *in man. cap. 27. num. 205.* Suarez d. *disp. 43. sect. 1. num. 5.* Sanchez d. *cap. 25. nu. 14.* Pegna *par. 3. comm. 175.* vbi dicit, B. Pium Quintum inhibuisse Generali Inquisitori Hispaniarum, ne redderet habiles Presbyteros hæretica labe iam infectos, vt in Altaris ministerio possent inuicere, quod etiam tradit Sanchez *loco citato*, Farinacc. d. *quest. 192. num. 78.* Ricciull. d. *cap. 16. num. 8.* Card. de Lugo d. *disp. 23. sect. 4. num. 132.* vbi more suo mordet Hurtadum de hæc limitatione dubitantem.

Pariter admonendus est Episcopus, ne cum istis dispenseret ad audiendas Confessiones, quia Sedes Apostolica, vel Suprema, &c. eos dispensare non solet ad audiendas Confessiones, sed nec etiam suspectis de hæresi, qui de vehemēti abjurant, concedit licentiam eas audiendi, vt fuit reuolutum in eadem Suprema, &c. die 17. Septembris 1562. & die 15. Nouemb. 1565. ac ita seruat Archiepiscopus Neapolitanus, vt testatur Genuen. *in praxi cap. 45.* Quicquid dixerit Nauarr. *conf. 2. de Hæret.*

Secus autem in eo, qui abiurauit de leui, vt fuit resolutum in Suprema, &c. die 6. Maij 1596. Genuen. *loco citato.*

Sed quicquid sit de Episcopis certum est, Inquisitores nullam habere facultatem
 47 dispensandi super Irregularitate, ob hæresim, vel apostasiam, vel aliam in fide Inconstantiam contracta, etiam occulta, & in foro conscientie, vt testatur Pegna d. *comment. 175. par. 3.*

Diploma enim Clementis Septimi, quo concedebatur facultas Inquisitoribus, & eorum Commissariis dispensandi cum Clericis secularibus, vel personis Religiosis super quauis Irregularitate contracta ob hæresim, vel apostasiam, fuisse, vel reuocatum, vt dicit idem Pegna, vel cessasse, quia erat personale, Suarez d. *disp. 43. sect. 1. nu. 3.* Farinacc. d. *quest. 192. num. 36.* Sanchez d. *cap. 25. num. 19.* P. Diana *par. 4. tract. 8. resolut. 85.* Sandarell. d. *cap. 25. dub. 1. nu. 6.* Card. de Lugo *loco citato. nu. 133.* Baldell. de *fide, & infidel. disp. 52. num. 18.* P. del Bene *loco citato. num. 14.*

49 Et ita feruatur, quicquid dixerint Iocat. Campegg. Mandos. Zecchius, & Henriquez, quos adducit, & reprobatur Farinacc. *in Fide. To. I. Par. I.*

rinaccius, *loco citato num. 76.*

Sed licet Inquisitores careant facultate dispensandi quoad alios, possit tamen se-
 50 ad inuicem dispensare super prædicta irregularitate voluit Roias de *Hæret. par. 2. nu. 423.* per Extratrag. Vrbani Tertii, quam refert Repertor. *ver. Irregularitas, & ver. Inquisitores*, Pegna *par. 3. comment. 72.* Campegg. ad Zanchin. de *Hæret. cap. 131. littera A*, P. Diana *par. 3. tract. 2. de irregularitate resolut. 102.* P. del Bene *par. 1. dub. 162. per. 4. num. 6.*

In tertia pena, quæ est infamiz, cum oriatur ex delicto Ecclesiastico, solus Papa
 51 dispensat, hoc est ad famam restituit, Bald. in l. 1. §. *Fum*, qui ff. de *Postul. & conf. 40. nu. 1. lib. 4.* Crancet. *conf. 9. nu. 5. lib. 1.* Odd. de *restit. quest. 92. art. 4. num. 40.* Canonistæ in *cap. Cum te*, præsertim Innocentius, & Hostien. de *sentent. & re iudic.* Sanchez in *opuse. lib. 6. cap. 3. dub. 6. num. 23.* P. Theaur. in *prax. par. 1. cap. 347.* Et in terminis Suarez de *cenfur. disp. 48. sect. 2. num. 10.* Pegna *par. 1. comment. 4.* Baldell. de *fide, & infidel. lib. 1. disp. 54. num. 12.*

Quod absque dubio procedit respectu personarum Ecclesiasticarum, quia quales-
 52 cunque illæ sint, & quocunque in loco, & in quauis Republica degant pristinae famæ restituere potest, P. Molin. de *Iustit. & Iure tract. 4. disp. 10. num. 4.* Layman. *lib. 1. tract. 5. cap. 4. num. 2.* Tolet. in *Summ. lib. 1. cap. 62. num. 4.*

Quouero ad laicos, si de subditis Ecclesiastici Status traditur, vtiue ad omnem
 53 effectum potest Papa ad famam illos restituere; Si verò agatur de subditis aliorum Principum, quoad spiritualia, nempe ad Ordines, & Dignitates Ecclesiasticas, certum est, Papam posse ad famam restituere, eosque ad talia habitare, Bartolus l. 1. §. *de qua re ff. de Postul.* Innocentius *cap. Cum te in fin. de re iudic.* & ibi Abbas *num. 10.* Lucas de Peña l. *fin. & l. pen. C. de bis, qui nuncra subeunt lib. 10.* Turre-crem. *cap. Euphemium 2. quest. 3. num. 4.* Angel. *ver. Infamia num. 3.* Siluester *eodem num. 17.* Odd. d. *quest. 92. num. 41. & 43.* Toletus *loco citato num. 4.*

Quouero ad temporalia plurimi Doctores tenent, Papam non posse laicos subdi-
 54 tos alienos restituere famæ ad effectum acquirendi Dignitates, & honores profanos, sic Innocent. d. *cap. Cum te in fine*, & ibi Abb. de comuni *num. 10.* Felinus *num. 10.* Bald. *num. 4.* Boich. *nu. 11.* Anchar. in *fine*, Turre-crem. d. *cap. Euphemium*, Angel. *ver. Infamia nu. 12. & 13.* Siluester *eodem num. 17.* & ex sententia D. Thomæ 2. 2. *quest. 63. art. 4.* Odd. d. *quest. 92. num. 44.* Toletus, Molin. Layman. Sanchez *locis citatis.*

Et licet Siluester d. *num. 17.* dicat, quod

Bb jj

de potestate absoluta Papa potest etiam
55 in Terris Imperij laicos restituere ad famam, si in Clericatu sibi necessarios putat, quem sequuntur nonnulli ex supra allegatis, P. del Bene par. 1. dub. 94. fess. 2.

Tu ramen indubitanter tene, quod Papa de potestate ordinaria, & in omnem, 56 casum, etiam in Terris Imperij potest laicos restituere ad famam, siue principaliter, siue in consequentiam tam quoad spiritualia, quam quoad temporalia, sicut etiam restituere natalibus, & legitimare, ut voluere ex Anriq. Glof. in cap. Per Venerabile int. compilat. ver. Potestatem, qui filij sint legitimi, Præposit. ibid. num. 77. Goffred. de Trano (qui fuit Auditor Rotæ) in Summa tit. qui sint filij legitimi, Hostien. d. c. per Venerabilem, n. & in Summa eod. tit. §. Qualiter & quo n. 11. vers. Salua reuerentia, Io. Calder., & Gaspar eius filius, qui dicit, quod est etiam opinio Nasini, ut refert Antonius de Buttr. d. cap. Per Venerabilem num. 10. vers. Io. Calder. & eius filius, & hanc opinionem tenuit Rota decis. 200. alias 1. in nouis, Qui filij sint legitimi, & nouissimè decis. 191. par. 1. recent. num. 12. ubi redarguit P. Sanchez, qui lib. 8. de matrim. disp. 7. in princip. dicit, contrariam opinionem esse verissimam, & receptissimam, & quod ita communiter tenetur, & dicit, quod eius dicta antiquorum Scriptorum modestiam non imitantur, & fallitur, cum illa non sit vera, nec communis opinio, sed tantummodo illorum, qui negant potestatem Papæ in temporalibus: Et plurimos ex dictis Doctoribus tenentes contrariam opinionem scripsisse ante Decretales Bonifacij Octauj, & Ioannis Vigesimisecondi super utroque gladio. Ideo non Doctores antiquos, sed quosdam, moderniores auidacter locutos fuisse scientes diffinitionem Ecclesiæ.

Et hanc opinionem nostram tenuerunt Anastas. Germon. in Paratit. tit. qui filij sint legitimi, Barbof. d. cap. Per Venerabilem num. 3.

Quod maximè procedit, quando Papa dispensat in radice matrimonij, & addit dictam prolem susceptam, si qua sit, & 57 suscipiendam legitimam decernendo: Tunc enim legitimatio trahitur ad spiritualia, & temporalia etiam in Terris Imperij, & in præiudicium tertij, ut magistraliter voluit Rota in Hispanen. legitimat. 4. Februarij 1613. coram Vbaldo in eius impressis decis. 114. num. 5. & rursus in eadem 11. Maij 1615. coram Manzanedo, quæ est decis. 687. par. 2. recent. Rubens ad decis. 2. par. 3. recent. §. 40.

58 Et licet isti Doctores loquantur in legitimatitate, idem tamen est in restitutione famæ, quia hæc duo ad imparia non inducantur, cum utrobique eadem sit ratio,

P. Molina de Inft. & iure traff. 4. dispnt. 10. num. 3. in fine.

59 Ad Collegium quoque Cardinalium, transtret hæc facultas, nisi per Constitutionem Gregorij Decimi in cap. Ne Romani, de elect. & Pij Quarti In eligendis, fuisset Cardinalium Collegio omnis potestas iurisdictionis, quæ spectabat ad Pontificem viuenter ablata, ut in puncto voluit Launor. lucubrat. Ecclesiast. tit. 3. cap. 3. num. 17. Campanil. diuersor. iuris rubr. 7. cap. 6. num. 84.

60 Sed Cardinales Supremæ, &c. possunt restituere ad honores, & dignitates, & ad famam, Locat. verb. Inquisitor num. 35. quem refert, & sequitur Farinace. diſta qu. 193. §. 2. num. 68.

Ego tamen nunquam vidi eos vsos hæc facultate, sed solum factam restitutionem in Congregatione, quæ singulis hebdomadibus habetur coram Sanctissimo, ita ut Sanctissimus restituat auditis votis Eminentissimorum DD. Cardinalium.

61 At in Congregatione, quæ habetur in Conuentu Sanctæ Mariæ supra Mineruam Cardinales Supremæ Inquisitores restituerunt Regulares ad vocem actiuam, & passiuam, ad officia, & dignitates Religionis, licet enim hæc facultas reseruata sit Sanctissimo per Decretum Urbani Octauj editum anno 1626. Vfus tamen inualuit, quod à solis Cardinalibus in dicta Congregatione restituantur, & præsertim hæc restitutio sit in Congregationibus gratiarum, quæ habentur singulis annis in Paschate, & Natiuitate Domini Nostri, quæ gratiæ referuntur Sanctissimo, qui eas ferè omnes approbat.

62 Inquisitores verò minores ad famam propter hæresim deperditam restituere non possunt, Zanchin. de Hæret. cap. 38. & ibi Campegg. Ghirland. de relaxat. Carcerat. tit. de Iudulg. Principis, Pegna par. 1. comm. 4. vers. Prætereà num. 35. Farinacc. loco citato num. 68.

Quod idem de Episcopo tradunt Pegn. Locat. Farinace. locis citatis, Tolet. diſto cap. 62.

Sed licet isti non possint directe restituere ad famam, possunt tamen per indirectum, nempe absolue delatum de crimine hæresis, Canonizæ in cap. Cum te, de sentent. & re indic. ubi Abbas num. 15. Felin. num. 12. Decius in cap. At si Clerici, §. de adulteris num. 145. de indic. Villadieg. de leg. qu. 14. Odd. qui alios d. qu. 92. art. 6. num. 77. & art. 10. num. 104.

Ratio est, quia hæc est restitutio iustitiæ principaliter, quæ trahit in consequentiam restitutionem famæ, Castren. l. 1. §. At: Prætor au. 3. ff. de postul. Odd. d. art. 10. num. 105.

63 Quæ hæcenus dicta sunt procedunt in

infamia inris, non autem in infamia facti, quæ nec à Papa, nec ab vlla potestate terrena tolli potest, Præposit. & Gemin. d. cap. Euphemium 2. q. 3. Abb. in cap. Cum te, num. 9. Felin. num. 10. Archid. cap. Testes 2. q. 7. Odd. diſſa. q. 92. art. 4. nu. 34. Tolet. loco cit. num. 1. Canonistæ in cap. Ex tuarum de purgatione Canonica, Rota coram Comitolo decif. 10.

Ratio est, quia cum illa resideat in mentibus hominum, non potest inde per aliquem amoueri, cum non possit fieri per quancumque potestatem, quod homines credant virum bonum, quem credunt, & credere volunt malum; sic Tolet. loco cit. num. 3. Odd. loco cit. num. 34. & 35. vers. Sed ego non video, Farinacc. q. 6. num. 46.

- 64 Potest benè per contrarium factum deleri, nempe per bona opera, vel per purgationem Canonicam purgando se à crimine, Riccard. in 4. diſſinſt. 25. art. 6. q. 3. Summa Aſtenſ. 2. par. lib. 6. tit. 27. Tolet. loco cit. num. 3. Archid. & Præposit. in cap. Laici, diſſinſt. 33. P. del Bene par. 1. dub. 44. per. 2. num. 6. vbi quod delectur per emendationem vitæ, præſertim ſi durauit triennio.

Saltem quoad iuris effectum, Abb. in d. cap. Ex tuarum, nu. 20. & in cap. Teſtimonium, vbi Felin. num. 12. de Teſtibus, Rota coram Comitolo d. decif. 10. num. 18.

- Ideo inferunt Doctores, quod ſi infamatus in aliqua Religione migret in aliam 65 & in ea bonum nomen acquirat, delet priorem infamiam, Riccard. & Hoſtien. loc. citatis, Henriquez in Summ. lib. 14. c. 5. §. 3. Maiol. de Irregular. cap. 1. num. 15. Sayr. de Cenſur. lib. 7. cap. 11. num. 7.

- Hæc autem infamia proueniens ex delicto Hæreſis non potest tolli per ſecularem potestatem, quia prouenit directè à Iure Canonico, Suarez de Cenſur. diſp. 48. ſeſſ. 2. num. 9. Nec etiam quoad filios Hæretici, vt reprobando Maiol. de Irregular. lib. 3. cap. 1. num. 3. benè rueretur Suarez loco cit. in fine.

- Quarta poena, quæ est priuatio Iurisdictionis non potest remitti, ſeu in ea diſpenſari, niſi à ſolo Papa, Abb. in cap. quia diligentia de elect. Iacobat. de Concilio lib. 7. art. 4. num. 4. Qui licet loquatur de Schismaticis, idem dicendum est de Hæreticis, imò multo magis, quia potest dari Schiſma ſine Hæreſi, ſed non datur Hæreſis ſine Schiſma.

- Quinta poena priuationis Beneficiorum 68 non potest remitti, niſi à ſolo Papa, Rebuff. in praxi 3. par. de modis amitt. benef. num. 54. P. Theſaur. in praxi par. 1. cap. 30. quaſt. 3. Eo præſertim, quia eorum Beneficia ſunt reſeruata Sedi Apoſtolicæ, B. Pius Quintus in ſua Bulla Cum ex Apo-

ſtolica 6. Kalendarum Februarij 1566. Gonzalez ad Reg. S. Gloſſ. 11. num. 102.

Quid autem ſi Pontifex concedat alicui Beneficia vacantia propter hæreſim, vel per impetrationem, vel collationem, ſi 69 denum Inconſtans Reum ad Beneficia reſtituat, nunquid cenſetur reſtituiſſe ad Beneficia tertio collata? Certum est regulariter non cenſeri Papam reſtituere ad Beneficia tertio collata, vt in terminis dicit Anton. de Butr. poſt 10. de Lignan. in cap. At ſi Clerici, §. de Adulterijs in 4. col. de Indic. quem reſert & ſequitur Iacobat. de Concilio lib. 7. art. 2. num. 2. & 5.

Et quamuis reſtitutio fiat non per viam diſpenſationis, ſed reſtitutionis, & tranſlationis, & In alijs quaſtium trahat originem, & cauſam ſimpliciter à condemnatione, & non à nouo pacto, vel contractu inito cum Papa, vel cum Principe, quo caſu recuperantur bona etiam in alium tranſlata, vt voluit Bald. in l. Gallus §. Et quid ſi tantum de liber. & poſthum. Anchar. in cap. Quamuis de reſcript. in 6. vers. Et concludit, & conſ. 409. Idem Bald. in l. ſi Pater ff. de Adopt. Bellam. decif. 743. & 744. Felin. in cap. Intra quatuor de Maior. & obed. & in cap. Super eo de off. deleg. Et propterea videretur dicendum, quod Hæreticus reſtitutus recuperet Beneficia tertio collata.

Nihilominus contraria opinio est verior, quia doctrina ſupra tradita non habet locum in bonis, & Beneficijs in alijs 71 tranſlatis facto hominis, & ſic ex collatione facta à Papa: Sed quando ſunt tranſlata per ſententiam condemnatoriam, per quam alteri debent applicari, vt notat Anchar. conſ. 261. Abb. in d. cap. Quia diligentia, in fin. de elect. Doctores in l. Gallus, §. Et quid ſi tantum, de liber. & poſthum. quos reſert Iacobat. de Concilio, d. art. 2. num. 5.

Sed in hæc quaſtione Inſeſt merendum à verbis reſtitutionis, quia ſi reſtitutio eſſet pleniffima, puta, ſi per Papam Hæreticus, vel filij Hæreticorum, fautorum, credentium reſtituantur in integrum non obſtante aliqua condemnatione, quam vellet haberi pro non facta, & de ea non poſſe obijci cum Inhibitione, & Decreto annullationis, vt ſuit reſtitutio facta à Clemente Quinto Dominis Petro, & Iacobo de Columna, nunc recuperant Beneficia etiam alteri collata, vt vult ſor. Andr. in cap. Quamuis de reſcript. in 6. vbi quod ſufficit plena reſtitutio, Abb. conſ. 94. ſeſſ. 2. in terminis de reſtitutione facta Hæreticis, 10. de Lignano diſſo cap. Quia diligentia, Iacobat. de Concilio loco cit. d. num. 6. per multos, qui numero 7. de mente Card. Florentini in d. cap. Quia diligentia, dicit, quod per hoc non autem

tur ius à tertio, sed ei denegatur iustitia de facto propter inhibitionem aliter indicandi, sed non de iure, unde si talis restituitur directe non valeret, valeret tamen per indirectum, quia à Magistratu non redditur ius secundum Socin. d. 5. *Et quid si tantum, in Glos. in 2. limitatione.*

Et cum hæc materia fuisset examinata in Rota coram Mohedano, omnes Domini, exceptis duobus, tenebant per restitutionem plenariam factam à Pontifice, Reum non solum fuisse restitutum ad Beneficia alteri collata, sed etiam potuisse possessionem dictorum Beneficiorum capere propria auctoritate, ita, & taliter, quod proniso non competat reintegratio, vt per eius *Decisiones* 5. & 6. de *restit. spoliat.* Quæ Decisiones loquuntur in condemnato ob crimen lesæ maiestatis humanæ: Idem in damnatis ob hæresim voluit Decian. lib. 5. cap. 67. num. 14.

74 Fructus tamen interim perceptos, non tenebat pronisus restituere, *Authentic. Idem de Nestorians, C. de Hæret. quem Textum reputant singularem*, Angel. Imol. Cuman. Arcin. in d. 5. *Et quid si tantum*, Bald. in cap. *Domino guerram, in fine*, in *usum fendor.* Iacobat. qui alios loco cit. num. 17.

Quod procedit, si per viam gratiæ, secus autem si per viam iustitiæ fiat restitutio, quia hæc restitutio tantum restituit, quantum abstulit: vt l. *Qui proprio*, §. *Item queritur*, ff. de *Procur. l. Quod si minor*, §. *Restitutio*, ff. de *minor. Glos. in cap. Clericus vicium* 91. dist. 1. Glos. fin. in cap. *Pastoralis de Appell. per Text. in l. penult. ff. de re milit. Alexan. conf. 142. num. 4. vol. 5. Iacobat. loco cit. num. 18. 19. & 20.*

Quod tanto magis procedit in suspecto de hæresi, quia si pendente eius incarceratione succrunt Tertio collata eius Beneficia, nihilominus, & si cum abiuratione expediantur, illi propria beneficia restituantur, Rota coram Achille de Grassis dec. 5. vnic. alias 345. de *Hæret. Mandol. ad Signaturam Gratiæ*, ver. *Absolutio ab hæresi, in fin.*

Cæterum quoad poenas temporales, si loquamur de remissione gratiosa post latam sententiam, nullus alius, nisi Summus Pontifex poenas Hæreticorum, Apostatarum, Schismaticorum, remittere poterit, quia ad solum Principem supremum spectat poenarum remissio, & præsertim poena mortis, l. *Relegati*, l. *Ad bestias*, l. *Ex Provincia*, ff. de *penis*, l. 2. C. de *Bonis damnat. Otasc. dec. 101. num. 1. Farinac. quest. 6. num. 2. vers. Prima sit conclusio*, Mastrill. de *Magistr. lib. 3. cap. 7. n. c. de indulto*, cap. 2. num. 1.

Pariter bona in Fiscum delata nullus

77 alius quam Princeps restituit, l. 2. C. de *Bonis damnat. Peregr. de Iure Fisci lib. 5. cap. 2. num. 2. vers. Item nec bona*. Si verò loquamur in actu sententiæ, an poenata à iure contra Hæreticos, Apostatas, Schismaticos, possit remitti.

Dic nullo modo posse remitti per Inquisitores, vel Episcopos poenas statutas à iure communi contra Hæreticos impenitentes, relapsos, negarios, vel alios Brachio seculari tradendos, Repertor. ver. *Dispensare*, Zanchin. de *Hæretic. cap. 19. num. 1. & 2. & cap. 21. num. 1. cum alijs per Farinac. quest. 193. num. 100.*

Quocirco ad Hæreticos impenitentes, cum omnes poenæ horum respectu sint 79 arbitrarie, Glos. in cap. *Vi commissi*, §. *Illorem de Hæret. in 6. Qui Textus licet loquatur de poena carceris, Glos. tamen, & ibi Canonistæ faciunt generalem conclusionem, vt habeat locum in omnibus poenis imponendis prædictis Hæreticis impenitentibus, vel suspectis de hæresi, Card. Zabarell. in Clement. 2. §. *Inquisitoribus*, num. 2. & ibi Imol. num. 6. de *Hæretic. Calderin. Robt. de Hæret. reducit. & conuers. num. 1. Repertor. ver. Arbitrare*, & in ver. *Carcer. Pegna par. 3. comm. 65. & comm. 111. cum alijs innumeris*, quos adducit Farinaccius dicta questione 193. numero 84.*

Episcopi, & Inquisitores possunt illas mitigare, & minuire, & quandoque augere iuxta facti, & personarum qualitatem; nam aliter agendum est cum simplicibus, aliter cum prudentibus, aliter cum Ecclesiasticis, aliter cum laicis, & aliter cum Prælati, vt considerant Calderin. & Farinac. loci citati.

Et in irrogandis huiusmodi poenitentis Iudices non debent esse nimium 80 ueri, & rigorosi, vt poenitentes exacerbenentur, & in Baratrum desperationis conijciantur, vt per Decian. lib. 5. cap. 44. num. 36. & 37. & cap. 49. & cap. 54. num. 3. & num. 27. 28. 29. & 32. cum alijs per Farinac. loco cit. num. 84. in fin.

81 Cæterum quia quando agitur de imponenda poena Hæreticis formalibus poenitentibus, non tamen sponte comparentibus, sed præuentis, Inquisitores, & Episcopi solent consulere Sacram Congregationem, quæ semper rescribit, vt eos condemnet ad poenas Hæreticorum, hoc est carceris formalis perpetui, & in multis poenitentis salutaribus; cæsi Beneficiati in priuatione Beneficiorum, nisi adint circumstantiæ, propter quas poenæ sint minorande: nam tunc poena perpetui carceris commutatur in aliam minorem.

82 Hinc decreuit Suprema, quod clausula circa poenam relapsus, non apponatur ab Inquisitoribus, nisi de consilio eiusdem Sa-

cræ Congregationis sub die 23. Jan. 1601. & t. Marry 1608.

- 83 Sed quando pœna confiscationis bonorum imposita Hæreticis, si debeantur Principi seculari bona confiscanda ex privilegio Apostolico, an possint hanc pœnam Inquisitores Hæreticis pœnitentibus condonare? negatiuum opinionem tenet Simanch. de Catbol. tit. 47. num. 15. vbi habet hæc verba:

Nec enim Inquisitoribus licere putamus bona ipso iure confiscata relinquere pœnitentibus in damnum Fisci, cui videtur ius quæsitum.

- 84 Contrariam opinionem tenet Pegna, par. 5. comment. 146. vers. Neque his, Carena ad quæst. 15. Fulcod. num. 12. tùm quia Iudex secularis non potest se ingerere in bonis Hæreticorum, nisi post sententiam Inquisitorum; tùm quia ad Principes seculares bona prædicta non spectant, nisi vigore Constitutionum Apostolicarum; tùm quia ad Summum Pontificem spectat prædictorum bonorum dispositio.

- 85 Melius dixisset, quod Papa concedendo bona Hæreticorum Principibus secularibus, non sibi admit, nec suis Delegatis, quales sunt Inquisitores, facultatem condonandi dicta bona Hæreticis pœnitentibus, & sic conditionaliter ea acquirit Fiscus secularis, quatenus non fuerint ab Inquisitoribus, vel à Summo Pontifice remissa, vt diximus supra, Moura de Enfalmit, & Incantationibus sect. 3. cap. 1. num. 35. qui dicit, quod ius, quod habent Principes seculares ad bona Hæreticorum est remotum, & quasi per accidens, seu quasi ex hypothesi, si nempe delinquentes in effectu per Iudicem competentem sententia prolata in pœnam confiscationis bonorum condemnentur.

- 86 Nam confiscatio bonorum non est directè introducta in fauorem Fisci secularis, sed per se directè, vt Hæretici ea priuatione puniantur, vt dicit Sanchez de matrimon. lib. 10. dispnt. 3. num. 14. & hoc seruat Suprema &c. teste Carena loco superius citato.

- 87 Quorèro ad remissionem pœnarum lata sententia, licet de iure Iudex post latam sententiam, nec pœnam augere, nec minuire possit, quia functus est officio suo, l. Paulus, l. Adæ, §. t. de Reg. Iur. cap. in litteris de Offic. Deleg. Gloss. in cap. Vt commissi, in verb. Vbi mutando, de Hæret. in 6. l. Postquam de sentent. & re indic. Farinacc. qu. 17. num. 61.

- 88 Hæc tamen conclusio fallit in crimine hæresis, in quo Inquisitores vna cum Episcopis, post latam sententiam, possunt pœnam carceris, vel reclusionis mitigare, & mutare per Textum expressum in d. cap. Vt commissi, §. illorum, de Hæret. in 6. & ibi omnes Canonistæ, Repertor. verb. Pœna,

vers. Nota, quod si Episcopus, Villad. de Hæret. quæst. 17. num. 1. & seq. Decian. lib. 5. cap. 42. num. 36. & 37. & cap. 40. Roias singular. 177. & de Hæret. par. 2. num. 119. Pegna par. 3. rubr. de modo terminandi processum num. 194. Farinacc. qu. 163. & qu. 17. num. 61. Soufa lib. 3. cap. 10. num. 4.

- 89 Eo magis si in sententia sibi reseruauerint auctoritatem addendi, minuendi, & commutandi pœnas, & pœnitentias iniunctas, Calderin. de Hæret. rubr. de auctoritate Inquisitorum num. 7. Pegna loco cit. Farinacc. dicta qu. 193. num. 97.

- 90 Prout de iure hanc reseruacionem facere possunt, adden. ad Zanchin. de Hæret. cap. 21. littera A. & cap. 19. vers. Addit, & patet ex forma sententiae regillæ. per Eymeric. in tit. de oblatu modo terminandi processum.

Et hoc esse insigne privilegium Inquisitorum, vt etiam post sententiam eorum iurisdicctio in eadem causâ non expiret, dixerit Ancharan. in dicto cap. Vt commissi, Pegna par. 3. comment. 44. num. 194. vbi id confirmat auctoritate Concilii Biterren. cap. 12. & Narbonen. cap. 7.

- 91 Sed aduerte, quod solus Inquisitor, vel solus Episcopus non potest sibi reseruare facultatem augendi, minuendi, vel commutandi pœnas, sed ambo insimul poterunt hanc reseruacionem facere, quia, insimul proferunt sententiam, vt fuit resolutum in Suprema, &c. die 20. Septembris 1597. in vna P. credlen.

- 92 Et idè vnus sine altero non poterit pœnas commutare, minuire, vel augere, Anchar. Clement. t. de Hæret. in 6. & ibi Zabarell. §. Dudum num. 5. & ita Suprema, &c. vt supra decreuit.

- 93 Vnde cauendum est à Tabiena in verb. Hæreticus num. 25. qui tenet, quod Inquisitor in commutatione pœnarum teneatur requirere consensum Episcopi, et si Episcopus illum præstare recuset, non debet se abstinere à commutatione tam respectu laicorum, quàm Clericorum.

- 94 Et à Zanchino cap. 21. qui dicit, Inquisitorem pœnas laicorum posse mitigare, & mutare, petito, licet non obtento consilio ab Episcopo.

Clericorum verò debere requirere Consilium, & expectare Episcopum, quod videtur etiam voluisse Squillacen. de fide Catholica cap. 41. num. 1.

- Quia, vt dixi, aliter statuit Sacra Congregatio optima ratione, quia sicut reseruatio non potest fieri nisi ab ambobus, ita vnus sine altero non poterit alterare reseruacionem, vt clara sunt verba Text. in dicto cap. Vt commissi, §. illorum, ibi: Panam vna cum Prælati, quorum iurisdictioni subest mitigandi, vel mutandi: qui Textus loquitur tam contra Clericos, quàm contra laicos.

Sed quicquid esset antiquitas per dispositionem dicti Text. hodie hoc privilegium ablatum est Inquisitoribus per Supremam, &c. ne scilicet impositas penas mutare, augere, vel minuire possint ea, inconsulta, ut fuit resolutum *sub die 4. Aprilis 1601.*

Sicuti etiam apud Hispanos servari testantur, Simanch. *de Cathol. cap. 16. num. 20. Rois de Hæret. par. 2. num. 382. & 383.* Quod etiam dixit Farinacc. *qn. 186. un. 76. Pegna par. 3. comment. 44. vers. item Inquisitores; & sub die 26. Maj. & 2. Sept. 1615.* inhibitum fuit Inquisitoribus, ne amplius in sententiis sibi, sed Supremis Inquisitoribus facultatem commutandi, minuendi, vel augendi penas referrent: Quod procedit, non solum quando condemnantur Rei ab Inquisitoribus de mandato Supremæ, &c. sed etiam quando ipsimet inconsulta S. Congregatione eos condemnant, quia Decretum est generale: unde caendum est à Carena *par. 3. tit. 11. num. 30.* qui cum hac distinctione videtur pertransire: & etiam à P. del Bene *par. 1. dub. 155. un. 5.* nam loquuntur secundum ius commune.

96 Est quando hoc illis fuit permittum, non tamen possunt commutare penas corporis afflictivas in pecuniarias, ut fuit resolutum *sub die 18. Maj. 1627.*

97 Sed quid in Episcopis, qui iure ordinario procedunt contra Hæreticos, nec in eorum Diocesibus habent Inquisitores? Crederem debere ab eis observari dispositionem iuris communis circa penas post sententiam remittendas.

98 Omnes ergo penas Suprema, &c. vel de consuetudine præscripta, quæ solet iurisdictionem tribuere, ut in terminis P. Diana *par. 4. tract. 8. resolut. 3.* vel ob scientiam, & tolerantiam Pontificis, quæ eiusdem est potentis cum consuetudine, l. 1. *§. Magistratum autem, ff. de exercit. aff. Abb. in cap. Clerici li. secundo num. 4. de vit. & honest. Cleric. Mascard. de probat. conclus. 1151. unum. 1. vol. 1. Cencd. Canonie. questiou. quest. 45. num. 30.* mutat, minuit, & auget penas, prout fidei negotio conveniens videtur, ut notat Pegua *d. comm. 44. vers. Imò, & Concilium Biterren.*

99 Licet quando tractatur de minuenda pena mortis, vel confiscationis bonorum, non soleat ad eam decerni commutationem, nisi consulto Sanctissimo: sicuti etiam de pena perpetui carceris testatur Farinacc. *qn. 193. num. 107.*

Ita etiam vidi servari in diminutione temporis damnatorum ad Tirremes, & multo magis in liberatione ab eisdem Tirremibus, quæ non solet fieri nisi consulto Sanctissimo: licet pluries viderim, solum Supremam liberasse hos reos à Tri-

remibus approbante Pontifice, cui à Præfecto Tirremium notificatur gratia liberationis.

100 Solet etiam Suprema, &c. restituere Regulares ad vocem actiuam, & passivam, & ad honores, & gradus Religionis, licet Decretum dicat, *quod non possint tales rehabilitari, nisi in Congregatione coram Sanctissimo, ut supra dictum fuit, quia Vfus est in contrarium.*

101 Non solet autem Suprema, &c. remittere, vel condonare reis penas, nisi peracta penitentia per dimidium temporis condemnationis, hoc est, si cui fuerit damnatus ad tirremes per decennium, non liberat ab illis nisi transacto quinquennio.

102 Si autem damnatus fuerit ad Tirremes in perpetuum, vel ad perpetuum carcerem, solet transacto decennio condonare illi poenam, nisi tale delictum sit, quod ob publicum scandalum non expediat reos liberare, ut in delicto perpetrato per Sororem Iuliam de Marchis, & in aliis similibus, licet vnus ex complicibus Sororis Iuliz fuerit post viginti annos à carceribus liberatus, qui tamen statim obiit.

103 Inquisitio tamen Hispaniarum in hoc mitius agit, teste Simanch. *de Cathol. disto cap. 16. num. 21.*

An autem Episcopus sine Inquisitore, & Inquisitor sine Episcopo possit proferre sententiam absolutoriam in inquisitos de hæresi.

104 Affirmat Gloss. in *Clement. 1. de Hæret. in 6. & ibi Bonif. de Vitalium. num. 173. Carret. de Hæret. num. 71. Petrus Gregor. Synagmat. l. 1. lib. 3. cap. 7. un. 5. Eymer. par. 3. qu. 43. num. 1. & ibi Pegna comm. 97.* licet contrariam opinionem dicat securiorem, Azor. *instit. moral. par. 1. lib. 3. cap. 18. qu. 16.* cum alijs per Farinacc. *quest. 186. unum. 60. Carena par. 3. tit. 11. §. 8. sub num. 13. vers. An autem possit Inquisitor.*

Contrariam opinionem tenet Io: Andr. in *disto Clement. 1. de Hæret. & ibi Imol. Simanch. de Cathol. tit. 3. rubr. de absolut. un. 8. & 9. in Encubridion. tit. 51. Rois singul. 27. unum. 7. Azor. loco cit. ubi hanc opinionem putat veriore, quamvis contrariam magis consonam iuri arbitretur: plures alios congerit Farinacc. loco cit. unum. 61.*

105 Sed hanc servat Sacra Congregatio, ut fuit resolutum *sub die 4. Aprilis 1603. & 3. Ianuarij 1604. & prius 18. Februarij 1597.*

106 Si autem semel reus fuerit absolutus à Tribunali Sancti Officii, poterit nihilominus iterum molestari, & processari, quia sententia absolutoria in causis fidei nunquam transit in iudicatum, Lucas de Penna in l. Causas 23. C. de sentent. aduersus

adversus Fiscum latis, Pegna, qui alios refert *par. 3. commentar. 92.* Et habemus Constitutionem Beati Pii Quinti 5. Kal. Januarij 1567. quam refert Simanch. *de Carbol. tit. 6. rubr. de sentent. num. 13.* Roias de Hæret. *par. 2. assert. 49. num. 384.* idem Pegna *par. 3. comm. 37.* Farinacc. qui alios *qn. 185. num. 197.*

107 Et hoc procedit, etiamsi reus fuerit absolutus tanquam innocens, vt reprobo Corrado Bruno de Hæret. *lib. 4. cap. 8. in fin.* voluit idem Farinacc. *diſſa qnaſt. 185. num. 197.*

108 Secundò procedit, etiamsi agatur super eadem hæresi, de qua fuerit absolutus, vt reprobo Repertorio Inquisit. *in ver. Absolutio,* & ibi Adden. Mandosio, voluit Farinacc. *diſſa qnaſt. 185. nn. 197.*

109 Tertiò procedit prædicta conclusio in reo condemnato in poenam extraordinariam ob erimen non probatum, quia poterit de novo inquiri, & si superuenerint plenæ probationes, condemnari in poenam ordinariam, Lucas de Penna *diſſa l. Causas num. 3.* Roias de Hæret. *par. 2. assert. 50. num. 391.* qui tamen duobus modis limitat.

Primò, quod probationes, quæ superuenerint tales sint, quod absque primis sufficiant ad poenam ordinariam.

Secundò, quod res sit integra, hoc est, quod prima poena extraordinaria non fuerit adimpleta, aliàs bis reus de eodem delicto damnaretur, quamuis has limitationes aliorum iudicio submittat.

Quartò, habet locum conclusio etiam respectu Rei defuncti, quia si ob defectum probationum reus fuerit absolutus, poterit iterum processari, si superuenerint probationes etiam imperfectæ, quæ tamen innctæ cum prioribus sufficientes sint ad eum condemnandum, vt post Bartolum, Hostien. Felin. Alexan. testatur Simanch. *de Carbol. tit. 18. rubr. de defunct. num. 20.* & post eum Farinacc. *d. qnaſt. 185. nn. 200.*

110 Sed hæc omnia procedunt, si post absolutionem superuenerint noua indicia, aliàs esset iniquum super eisdem indicij iterum reum molestare, vt notant omnes supracitati Doctores, Carena *par. 3. tit. 11. §. 5. num. 14.*

111 Et quamuis verba Bullæ B. Pii Quinti sint adeò generalia, vt ex illis colligi videatur, iterum reum posse molestari super eisdem articulis receptis, perinde ac si dictæ sententiæ non emanassent, cum de nouis indicij fiat mentio, præsertim nouis superuentis indicij, quæ dictio præsertim ampliat dispositionem præcedentem Reynoso *præf. obseru. 16. num. 6.* & exprimit casum minus dubitabilem, & implicat magis dubitabilem, *l. fin.* & ibi Gloſ. *in verb. Præsertim, ff. de liber. exhiben. cap. Pro* De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

humani in ver. Præsertim, & ibi Doctores de Homicid. *in 6. Barboſ. de Diſſion. diſſion. 277. num. 4. & 9.*

112 Nihilominus praxis Sancti Officij inconcussa est, vt nullo modo reus iterum inquiratur de hæresi, vbi interuenit sententia absolutoria, siue concipiatur per verba innocentiz, siue per clausulam *ex hactenus deductis*, nisi noua superuenerint indicia, vt in terminis Bullæ prædictæ dicit Scaecia de Iudic. *cap. 95. num. 2. verſ. Sed hæc insignis difficultas,* Carena loco citato *num. 14.*

113 Aduertendum tamen est, quod in Tribunali Sancti Officij non absoluntur Rei, tanquam Innocentes, nisi probata impostura per testium falsitatem declarata, Eymer. *par. 3. rubr. de forma absolendi delatum num. 143.* & ibi Pegna *comment. 37.* Farinacc. *diſſa qnaſt. 185. num. 173.* Souſa in Aphorism. *lib. 2. cap. 37. nn. 3.* Carena *d. par. 3. tit. 11. §. 7. num. 33.*

114 Expediuntur ergo Rei, si contra illos denunciatio non fuerit probata cum decreto, *Relaxandos esse à Carceribus, & non molestandos:* Quod idem fit, si indicia ad toruram, illam substituitur. Et si Rei velint testimonium suæ relaxationis ad ruendam eorum famam, datur illis Decretum, *Nihil extare in Sancto Officio, quod eos afficiat;* & ita venit intelligendus Masinus in Arsen. *par. 10. assert. 145.*

115 Absolutus verò à Summo Pontifice, siue per viam gratiæ, siue dispensationis tutus erit in foro Inquisitorum, itaut contra illum minimè procedere possint, quamuis indicia sint grania, Decius *conf. 137. per tot. Paris. conf. 1. lib. 4.* Mandosad Repertor. *in ver. Absolutio,* Simanch. *in Enchiridion. tit. 51. rubr. de absolnt.* Farinacc. *d. qn. 185. num. 209.*

Quod tamen non caret difficultate, stante Bulla Beati Pii Quinti, vbi expressè determinatur, quod non obstantibus sententiis latis, vel ferendis à Summis Pontificibus, contra prædictos noua possit formari inquisitio.

116 Sed vt tollatur iste scrupulus solent Pontifices (etsi rarò) prauia anotatione causæ à foro Inquisitorum deuenire ad absolutionem, vt accidit de anno 1661. cum quodam Iudæo, qui auſugerat ab Inquisitoribus Goanis, & Romæ accesserat, qui prauia anotatione omnium eius causarum à Tribunali Inquisitionis Goanæ, fuit à san. mem. Alexandro Septimo absolutus ab omnibus, de quibus erat in dicto Tribunali inquisitus, & hoc fuit factum à pietate Sanctissimi propter iter longissimum, quod miser ille arripuerat, & se coram Sanctitate Sua, & Suprema, præsentauerat.

117 Denique obseruandum est, quod quemadmodum vigore Bullæ Beati Pii Quinti, sententiæ in causâ hæresis nunquam transeunt in iudicium: Itâ equum est, vt idem obseruetur in sententijs condemnatorijs. Nam si superueniant innocentiz probationes, tolli debet illa condemnatio, Scaccia de sententia, & re indicata, Gloss. 14. qu. 7. num. 162. Caræna par. 3. tit. 11. §. 5. num. 15.

Quod Ego semel expertus sum, præsertim in quodam Religioso Franciscano, & in quodam Polygamo, nam ambo post condemnationem probata innocentia, absoluti fuerunt.

Hactenus de verè, & formaliter Inconstantibus in fide, modo deueniendum est ad præsumptos in fide Inconstantes.

C A P V T XXVI.

ARGVMENTVM.

De præsumptis Inconstantibus in fide. De Fautoribus, Defensoribus, & Receptatoribus. Quando Principes dicantur fauere Hæreticis. De Iuramento præstando à Principibus, & Magistratibus secularibus de adiuuanda Ecclesia in persecutione Hæreticorum. De concessione Brachij secularis à Principibus. De Episcopis, & Inquisitoribus negligentibus in persequendis Hæreticis. Quid de Familiaribus. De Custode Carcerum. Quid de personis priuatis. Quid de Testibus. Quando committendo quis dicatur fauere Hæreticis. Quando Catholicus possit præsentare ad Iuspatronatus Hæreticum. An Summus Pontifex possit dispensare, vt Hæretici retineant bona Ecclesiastica. Qui dicantur fauere Hæreticis.

S Y M M A R I V M.

- 1 Fautores, Defensores, Receptatores Hæreticorum præsumuntur de hæresi suspecti.
- 2 Alij persone publicæ, alij persona priuata.
- 3 Fautor Hæreticis præstari potest ommissione facti, & cooperations.
- 4 Princeps quando dicatur fauere Hæreticis, & num. 16.
- 5 Terra Principis negligentis illas ab Hæreticis purgare, seu, quando, & quomodo à Catholicis occupari possint.
- 6 Principes negligentes suas Terras ab Hæreticis purgare an sint suspecti de hæresi, vel Hæretici formales, & quomodo puniri debeant.
- 7 Magistratus inferior quis sit, & quando dicatur fauere Hæreticis, Magistratus negligens eycere Hæreticos, an, & quomodo puniendus.
- 8 Iuramentum adiuvandi Ecclesiam contra Hæreticos per Dominos temporales, Rectores, & Consules Civitatum præstandum. Quid si iurare recusent.
- 9 Et an bodie sit præstandum hoc iuramentum.
- 10 Ac quomodo præstetur per Regem, & Magistratus Hispania, & num. seq.
- 11 Reges Hispaniæ subiiciunt se iurisdictioni Inquisitorum.
- 12 Principes pacatas suas Regiones volentes, debent extirpare Hæreticos, & causam fidei tueri.
- 13 Duces Venetiarum, & Bavaria præstant iuramentum ejiciendi Hæreticos in actu Coronationis.
- 14 Quid de Imperatore.
- 15 Magistratus tenentur denunciare, & si sit necesse etiam accusare Hæreticos Inquisitoribus, & locorum Ordinarijs.
- 16 Magistratus secularis debet promptus Inquisitoribus concedere Brachium pro capiendis Hæreticis, & de hæresi suspectis.
- 17 Index secularis an possit Brachium retardare sub prætextu, quod sibi notificentur persona capiende.
- 18 Licentia Iudicis secularis an sit petenda à vocato per Inquisitorem.
- 19 Sanctum Officium an possit vocare familiares, & stipendiatos Principis secularis etiam, vbi testis sine eiusdem Principis licentia.
- 20 Episcopus an teneatur saltem ad aures significare Principi seculari causam pro qua implorat brachium in negotio fidei.
- 21 Episcopi, & Inquisitores negligentes in capiendis, & puniendis Hæreticis, an possint dici Fautores Hæreticorum, vel suspecti de hæresi, & qualiter sint puniendi.
- 22 Familiares Sancti Officij negligentis capere, Hæreticos dicuntur Fautores Hæreticorum.

- 23 *Et de iuramento, quod præstant in eorum receptione, ac de eorum officio.*
- 24 *Familiares Sancti Officii tenentur Hæreticos denunciare, alias dicuntur fautores Hæreticorum, & uti tales puniuntur.*
- 25 *Custos Carceris permittens fugam Hæretici dicitur fautor Hæreticorum.*
Custos Carceris communeratur inter Ministros Sancti Officii.
- 26 *Requisitus à Magistratu omittens capere Hæreticum quando dicitur fautor Hæreticorum.*
- 27 *Irrequisitus non tenetur ex iustitia capere Hæreticos.*
- 28 *Omittens denunciare Hæreticos an, & quando dicitur fautor Hæreticorum, & num. 30. cmm seqq.*
- 29 *Et quomodo puniendus, & num. 31.*
- 32 *Vxor omittens denunciare virum Hæreticum an sit suspecta de hæresi.*
- 33 *Requisitus à Magistratu capere Hæreticum, idque omittens non dicitur fautor Hæreticorum si aliqua ratione potest excusari.*
- 34 *Testis recusans deponere contra Hæreticum ab Inquisitoribus iuste interrogatus an dicitur fautor Hæreticorum, & quomodo sit puniendus.*
Testes recusantes deponere veritatem an, & quando in Sancto Officio carceraudi, torquendi, & terrendi.
- 35 *Fautores Hæreticorum falso qui dicantur.*
Alimenta præstant Hæretico quando dicitur fautor Hæreticorum.
- 36 *Conferentes Hæreticis honorem, vel dignitatem, an, & quando dicantur fautores Hæreticorum.*
- 37 *Catholici an possint præsentare Hæreticum ad inspatronatus.*
- 38 *Malum minus quomodo possit tolerari ad evitandum maius.*
- 39 *Delicta committere non licet ne quis maiora committat.*
- 40 *Nullitas ætius prohibiti non excusatur à vitæ ratione maiori mali.*
- 41 *Malum minus faciens, & valens illud vitare peccat.*
- 42 *Petens gratiam, vel iustitiam à Tyranno, qui illum præstare non potest sine peccato, an peccet, & num. seq.*
- 43 *Tyrannus magis peccat negligendo administrationem iustitiae, quam occupando Tyrannidem.*
- 44 *Catholici ad redimendam vexationem an possint dolose circumvenire Pseudo-episcopum scilicet præsentando Hæreticum ad inspatronatus, & num. seq.*
- 45 *Hæreticus institutus non debet ad beneficium inuispatronatus.*
- 46 *Dispenratio ut Hæreticus presentari possit ad Beneficium inuispatronatus, vel retinere redditus Ecclesiasticos, an concedatur.*
Et quomodo concedatur Anglicis ad fidem concessis pro retinendis bonis Ecclesiasticis.

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

- 47 *Pontifices nunquam permiserunt quod Catholici darent pecuniam Hæreticis, ut ipsi conferrent Canonici.*
- 48 *Fructus Beneficij sunt bona Ecclesia.*
Fructus Beneficij inuispatronatus remanent infestis infestis titolo.
- 49 *Fautores Hæreticorum verbis qui dicantur.*
- 50 *Qui consilio.*
- 51 *Quid de sepelientibus Hæreticos in loco Sacro, vel servantiis eorum ossa, vel cineres.*

P RIMO ergo Fautores, Defensores, & Receptatores Hæreticorum præsumuntur Inconstantes in fide tanquam de hæresi suspecti, cap. *Quicumque, de Hæresi. in 6. & ibi Archid. an. 4. lo Andr. num. 4. Geminian. an. 9. Calderin. de Hæresi. rubr. de Creditibus num. 15. Locat. in verb. Creditores, & in verb. Defensores, & in verb. Pæna num. 11. & in verb. Excommunicatio num. 3. Repert. Inquisit. in verb. Fautores, Simanch. in Enchiridion. tit. 13. rubr. de Creditibus, & rubr. de Defensor. num. 3. Zanchin. de Hæresi. cap. 17. num. 1. & ibi Campegg. Eymcr. par. 2. quæst. 50. & ibi Pegna comment. 75. & comment. 77. & comm. 79. Martin. del Rio disquis. magic. lib. 5. sect. 4. Graff. decis. cap. 18. num. 38. hos omnes Farinacc. quæst. 182. nn. 55. Addo Carenam par. 2. tit. 4. num. 20. vers. Alterum, Sanctarell. de Hæresi cap. 47. dub. 3. vers. Qui Hæreticos receptat, & vers. Qui illis famulat.*

Isti verò sunt in duplici differentia, vel 2 enim sunt publicæ personæ, veluti Principes temporales, & eorum Magistratus, vel sunt personæ priuatae, ut docet Eymcr. par. 2. quæst. 54.

Rursus fauor potest dupliciter præstari, 3 vel omissione facti, vel cooperatione tertij, consilio, seu verbis, Eymcr. loco cit. Zanchin. de Hæresi. cap. 5. Repertor. verb. Fautores, Pegna loco cit. Farinacc. qui alios quæst. 182. num. 1.

Principes verò tunc dicuntur fautores 4 Hæreticis omitendo, quando omittunt Hæreticum inuestigare, & capere, Anan. in cap. Excommunicamus, §. Creditores, de Hæresi. num. 14. & in dispo. cap. Excommunicamus, §. Monentur, ubi Innocent. num. 1. lo: Andr. num. 8. & 10. Soccin. an. 29. Hostien. in Summa de Hæresi. §. Qualiter dicuntur, latissimè Farinacc. quæst. 182. num. 15. Duard. in Rulla Causa lib. 2. can. 1. quæst. 32. in 3. conclus. num. 10. Carena par. 2. tit. 4. §. 1. num. 6. Sanctarell. cap. 11. dub. 1. num. 6. P. del Bene par. 1. dub. 26. num. 24. in Corollar.

In tantum quod si moniti ab Ecclesia terras suas ab Hæreticis purgare neglexerint, post elapsum annum monitionis, de iure civili possunt eorum terræ à Catholicis occupari, salvo iure domini directi, si tales Principes fuerint feudatarii, Auth.

C c ii

Si verò, *Codice de Hæret.*

De iure verò canonico debent p̄lūs Principes sic negligentes excommunicari, demum totum id debet denunciari Summo Pontifici, vt Vassalli ab eorum fidelitate denunciarent absoluit, & terram exponat Catholicis occupandam, vt in cap. *Excommunicamus*, §. *Monentur*, de *Hæret.* *Farinacc. quæst.* 182. num. 15. P. del Bene loco cit. num. 6.

Quinimò, & ipsi reputantur nutantes, & Inconstantes in fide, & non tam præsumpti, quàm verè, & formaliter, eos enim esse suspectos in fide, dicit Textus in cap. *Vt Officium*, §. *Statuimus*, de *Hæret.* in 6. *Carrer. de Hæret.* cap. 2. num. 56. *Menoch. de præsumpt.* lib. 5. *præsumpt.* 6. num. 31. imò esse verè Hæreticos, vel saltem, quod debeant puniri tanquam verè Hæretici, voluit per Text. in cap. 2. de *Hæret.* *Pegna par. 2. comment. 2. Graff. lib. 4. decis. cap. 18. num. 20. Farinaccius loco citato num. 16. & 18.*

Quæ dicta sunt de Principibus habent locum in Magistratibus inferioribus, nempe Officialibus Principum, Rectoribus, & Gubernatoribus Prouinciarum, & Terrarum, qui si Hæreticos capere neglexerint, illosque à Terris eorum eijcere, fautores Hæreticorum dicendi sunt, Locat. *ver. Fautores* num. 1. & in *ver. Magistratus*, *Reperor. Inquisit. verb. Iuramentum*, *vers. Item omnes*, Io: Andr. in cap. *Quicumque* num. 5. de *Hæret.* in 6. & ibi *Geminian.* num. 10. *Decian. lib. 5. cap. 51. num. 33. Simanch. de Cathol.* tit. 15. de *Credent.* num. 13. *Farinacc. quæst.* 182. num. 59. *Sanctarell. loco cit.* num. 6. *vers. Præterea*, *Carena par. 2. tit. 4. §. 1. num. 6.* Eos etiam esse suspectos de Hæresi, imò quod tales puniri debent plusquam Hæretici, suadet ex Text. in cap. 2. de *Hæret.* *Pegna par. 2. comm. 2. Menoch. de præsumpt.* loco cit. num. 31. *Farinacc. loco cit.* num. 21. *Sanctarell. loco cit.* num. 7. *Carena loco cit.* num. 5. P. del Bene loco cit. num. 9.

Et propterea, vt ab illis auferatur omnis negligentia occasio, debent Domini temporales, Rectores, & Consules Ciuitatum iurare, quod Ecclesiis contra Hæreticos adiuuabunt, quod si iurare recusauerint, vltra excommunicationis poenam, quam incurrunt, omni officio, & honore priuatur, inhabilesque redduntur ad alia obtinenda, cap. *Ad adolend.* §. *Statuimus extra de Hæret.* cap. *Excommunicamus* il primo, §. *Monentur*, eod. tit. cap. *Vt Officium*, §. *Statuimus*, de *Hæret.* in 6. & in prædictis omnes Canonistæ, & iur. cauter Constitutione Fidei iur. Imperatoris, Catharos, *vers. Statuimus*, & Innocentii Quarti *Ad extirpanda* 1252. & *Ad auer. nostras* 1253. de quibus *Pegna post Director. Farinacc. dista qu. 182. num. 22. P. del Bene loco cit.* num. 22. & 23.

Et licet Hostiensis in *disso* cap. *Excommunicamus*, §. *Monentur*, dicat, quod hodie de consuetudine dictum iuramentum non præstatur, vel negligentia Episcoporum, vel verius istud iuramentum non debet præstari, nisi in Terris, seu Prouincijs, in quibus fama est Hæreticos habitare, non autem in alijs. Et Hostiensem sequuntur Io: Andr. Anchar. Anton. de Butr. & Socinius. Horum tamen opinionem quoad secundam partem impugnari Card. Zabarell. in *disso* §. *Monentur*, ante num. 1. dicens, hoc iuramentum esse præstandum in quibusvis Terris, etiam non suspectis, quod ibi morentur Hæretici, cum Textus generaliter loquatur, P. del Bene loco cit. num. 21.

Quouero ad primam partem, nec in totum vera est, quia à Religiosis Principibus in eorum assumptione tale iuramentum præstatur, vt de Inuidissimis, & Catholicissimis Regibus Hispaniarum, qui non solum faciunt illud præstari ab eorum Magistratibus, cuius formulam, affert *Carena par. 2. tit. 4. §. 4. num. 32.*

Sed ipsimet in actu Coronationis, seu antequam accipiant Regni Gubernacula, iurant, se semper Catholicam fidem seruaturus, ac à finibus suorum Dominiorum expulsuros Hæreticos, vt testatur *Baronius* 10. 8. *Annal. anno Domini* 638. num. 13. *Carena in Auteludjs*, §. 5. num. 69. Imò ipsimet se subiiciunt Inquisitorum iurisdictioni, vt post *Martam de Iurisdic. par. 1. cap. 26. num. 94. testatur Solorzanus de iure Indiar.* to. 1. lib. 3. cap. 1. num. 92. *Carena par. 1. tit. 3. §. 2. num. 59.*

12 Quod alijs Catholicis Principibus exemplo esse debet, si velint pacatas suas Regiones; nisi enim Hæretici extirpentur, vt causa fidei sit in tuto, Regna, & Domina nequeunt diutius consistere, & conseruari, in ista illud *Isaia cap. 60. vers. 12.*

Gens enim, & Regnum, quod non seruiert tibi, peribit, & Gentes solitudine transibunt.

Pegna par. 3. comment. 168. vers. 2. Canent, plenè Carena in Auteludjs, §. 2. per totum.

13 Idem iuramentum præstatur à Ducibus Veneriarum in actu suæ Coronationis, & à Duce Banariæ.

Imperatores verò rùm Orientales, rùm Occidentales iuramentum præstitisse de defenda Ecclesia, & Religione Christiana, & vsque ad hæc tempora præstare tradit *Magr. de Advocat. armat. cap. 5. & num. 143.* vbi registrat iuramentum præstitum à Ferdinando Secundo patrio idiomate.

Præterea, vt notam negligentia Magistratus a se auertant quamprimum non-

15 sint Hæreticos, debent illos Inquisitoribus, vel Ordinariis locorum denunciare, & si necesse sit accusare, D. Thom. 2. 2. *quæst.* 68. *artic.* 1. Alex. de Alef. in 3. *par.* 9. *quæst.* 42. Soto de *Iust. & Iure lib.* 5. *quæst.* 5. *art.* 1. Cardin. in *cap.* Si peccaueris 2. *quæst.* 1. *num.* 29. Conradus Brunus lib. 1. de *Hæret.* *cap.* 7. Roias *singul.* 5. & *tract.* de *Hæret.* *par.* 2. *assert.* 3. Alphonsus de Castro de *Iusta Hæret.* *pmit.* *cap.* 25. Simanch. de *Cathol.* *tit.* 19. *num.* 10. Pegna *par.* 2. *comment.* 78. *vers.* Po-
stremo.

Pariter reputabuntur Principes, & Magistratus secularis Hæreticorum fautores, si negligentes erunt in imponendis poenis
16 Hæreticis à iure statutis, vt voluere plures relati à Farinacc. *quæst.* 182. *num.* 19. de quo dixi *supra* in poena mortis, & contra eos sic negligentes, & recusantes exequi sententiam Inquisitorum, posse eosdem Inquisitores procedere tanquam fautores Hæreticorum, tenent Locat. in *ver. Index*, *num.* 17. Pegna *par.* 3. *comm.* 85. Campegg. ad Zanchin. de *Hæret.* *cap.* 8. *littera* A. Farin. *quæst.* 186. *num.* 161. & 163.

17 Debent etiam Magistratus secularis esse prompti in concedendo Brachio seculari Inquisitoribus pro capiendis Hæreticis, & de hæresi suspectis, *cap.* Vt Inquisitionis, de *Hæret.* in 6. & ibi Gloss. in *figuratione casus*, & in *ver. Inquisitionis*, Gemin. *num.* 2. Locat. *ver. Index* *num.* 57. Simanch. in *Enchiridion.* *tit.* 66. *rubr.* de *Iudicibus* *secul.* *num.* 2. Zanchin. de *Hæret.* *cap.* 8. *num.* 2. Farinacc. qui alios, *dicta* *quæst.* 186. *num.* 160. vbi de Constitutione Innocentij Quarti edita anno 1252. Ex *commis.*, & Alexandri Quarti edita Anno 1260. Dñm ad *Studium*, & Urbani Quarti edita anno 1261. Cum *ex commisit*, & Martini Quinti edita anno 1418. Inter *curias*, quas registrat Pegna *post Directo-
rium*.

Hinc reiciendæ sunt prætensiones nonnullorum Iudicum secularium, qui recu-
18 sant præstare tale Brachium, nisi illis notificentur personæ capiendæ, quia Sanctum Officium non debet subijci huiusmodi seruituti, nec est reuelandum secretum, quod ab ipso Iudice poterit propalari, & semper Suprema &c. vtiur Inquisitoribus, ne hoc facerent, vt *sub die* 20. *Aprilis* 1590. Inquisitori Ianuensi.

Et cum N. N. vnus ex Protectoribus Sancti Officii præcepisset Cursori Sancti Officii, ne exqueretur aliquid de mandato Inquisitoris, nisi ipso certiorato, fuit acriter reprehensus, qui statim reuocauit præceptum, quod si non reuocasset, iussisset Suprema &c. vt contra illum procederetur ad censuras, vt ex Decreto facto *sub die* 8. *Aprilis* 1588. Idem fuit resolutum in Casalen. *die* 15. *Aprilis* 1588. in Mutinen. 22. *Iunij* 1600. & in Mantuana

de eodem mense, & anno, in qua fuit etiam resolutum, vocatos ab Inquisitoribus non debere petere licentiam à Iudice seculari,

19 Ino cum Dux N. prætendisset suos familiares, ac stipendiarios non debere vocari ad Sanctum Officium, etiam vt testes sine eius licentia, scriptum fuit dicto Duci, Sanctum Officium esse liberum in procedendo contra quoscunque, nec esse redigendum in seruitutem *die* 9. *Aprilis*, & *septima Maij* 1607.

Pro-regi verò Neapolitano significatum fuit Sanctitatem suam nolle permit-
20 tere, vt Episcopi, nec etiam ad aures ei significant, pro qua causa Sancti Officii Brachium implorent, sed sufficere, vt dicant, implorare Brachium pro causa Sancti Officii.

21 Quod dictum est de Principibus, & Magistratibus secularibus, multò magis dicendum est de Episcopis, & Inquisitoribus: Hi enim si negligentes sint in capiendis, & puniendis Hæreticis, possunt dici fautores Hæreticorum, vt probat Textus in *cap.* Qui potest obuiare 23. *quæst.* 3. *cap.* Quanto de *sentent.* Ex *commun.* Gemin. in *cap.* 2. *num.* 10. & ibi Anchar. *num.* 5. de *Hæret.* in 6. Farinacc. qui alios *d.* *quæst.* 186. *num.* 167. Carena *par.* 2. *tit.* 4. §. 1. *num.* 2. Sayr. Thesaur. *to.* 1. *lib.* 3. *cap.* 2. Suarez de *fide* *disp.* 24. *st.* 1. *num.* 6. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 12. Castro-palao *par.* 1. *tract.* 4. *disp.* 3. *punc.* 5. *num.* 7. Soufa *lib.* 1. *cap.* 25. *num.* 4. P. del Bene *dub.* 27. *num.* 2.

Et isto casu Episcopos, & Inquisitores esse de hæresi suspectos, ac posse vt hæreticos damnari, dicit Pegna *par.* 3. *comm.* 2. *vers.* de *Episcopis*, Farinacc. *quæst.* 182. *num.* 26. Sanctarell. *cap.* 11. *num.* 2. Carena loco cit. *num.* 4.

His adduntur familiares Sancti Officii, vt Crucesignati, ad quos ex officio spe-
22 ctat capere Hæreticos; Hi enim si negligant eos capere, fautores Hæreticorum dici possunt, Simanch. in *Enchiridion.* *tit.* 115. *num.* 3. Pegna 2. *par.* *comment.* 78. Sanchez *d.* *cap.* 10. *num.* 13. Castro-palao loco citato *num.* 6. Soufa in *Aphorism.* *lib.* 1. *cap.* 25. *num.* 5. & in *Bulla* *Cena*, *cap.* 2. *disp.* 11. *num.* 9. Sanctarell. loco citato, *dub.* 1. *num.* 4. P. del Bene loco citato *num.* 3.

Nam quando recipiantur in familiares, iurant, vel iurare debent, si requisiti fuerint ab Inquisitoribus, vt capiant Hæreticos, auxilium, consilium, & fauorem se præstituros, vt disponit Constitutio Clementis Septimi, Cum *sicut* §. 1. *to.* t. Bullar. Campegg. ad Zanchin. de *Hæret.* *cap.* 36. *vers.* Adde *ulterius*, & propterea multi familiares, qui recusarunt associare Reos Sancti Officii, qui Romam ducebantur, fuerunt priuati litteris parentibus familia-

ritatis, & acriter obiurgati.

Et tenentur Hæreticos denunciare, non solum ex obligatione omnibus fidelibus communi, sed ex proprio iuramento descendente, aliis dicuntur Hæreticorum fautores, & ut tales possunt puniri, si negligant eos denunciare, Guid. Fulcodius *quest.* 10. *vers.* Et hoc fateor, & ibi Carena, num. 5. Castro-palao loco citato num. 7. Soufa d. cap. 25. num. 5. Filiucc. to. 1. *tratt.* 16. cap. 2. num. 38. P. Diana par. 4. *tratt.* 7. *resolut.* 21. *vers.* Verum hæc opinio.

25 Custos carceris quoque Episcopi, vel Inquisitoris si permittat Hæreticum fugere à carceribus, reputatur fautor Hæreticorum, Nauar. *conf.* 14. aliis 11. de Hæreticis.

Talis enim Custos connumeratur inter Ministros Sancti Officii, Brun. *tratt.* de Hæret. lib. 4. cap. 1. num. 13.

Privata vero personæ omittendo dicuntur favere Hæreticis.

Primo, si fuerint requisiti à Magistratu, ut caperent Hæreticum, illumque 26 omittant capere, ut contra Eymer. tenet Pegna par. 2. *comment.* 78. Corrad. Brunus de Hæret. lib. 1. cap. 4. Simanch. in Enchiridion. tit. 15. num. 13. Sanchez d. cap. 10. num. 15. Angelus *ver.* Hæresis, num. 24. Farinacc. *quest.* 182. num. 29. Castro-palao loco citato num. 7. Soufa d. cap. 25. num. 6. & 8. P. Diana d. *resolut.* 21. *vers.* Notandum, Carena ad *quest.* 10. Fulcodij num. 4.

Aliis enim, si non sint requisiti à Magistratibus, puta Episcopo, Inquisitore, 27 siue eorum Vicariis, cum non teneantur ex iustitia capere Hæreticos, non possunt dici fautores Hæreticorum, Castro-palao loco citato num. 7. Eymer. par. 2. *quest.* 43. & ibi Pegna *comment.* 70. Carena ad *distam quest.* 10. num. 3. P. del Benc d. *dob.* 27. num. 1.

Quod etsi procedit respectu capturæ, non habet tamen locum respectu denunciationis, ad quam omnes ex Edicto Inquisitorum tenentur; Ideo si omittant denunciare Hæreticos, fautores Hæreticorum dici possunt, Repertor. in *ver.* fautores, Decian. lib. 5. cap. 51. num. 25. Pegna d. *comment.* 78. Duard. ad *Bullam Cane* lib. 2. can. 1. *quest.* 32. num. 29. Farinacc. *qn.* 197. §. 2. num. 38. Carena par. 2. tit. 9. §. 9. n. 41. Hos omnes Trasmier. de *denunciat.* *quest.* 3. cap. 6. vbi assert. Decretum Supremæ, &c. sub *die* 3. Ianuarij 1603.

29 Et tales puniendos esse tanquam Hæreticos, dicit Pegna in *addit.* ad Ambros. de Vgnate de Hæret. *quest.* 20. nn. 201. Simanch. de *Cathol.* tit. 29. Roias *singul.* 5. Trasmier. loco citato num. 4.

Sed contrarium opinionem, quod persona privata, quæ vigore Fidei tenetur 30 denunciare Hæreticos, si nullæ aliæ sint

circumstantiæ, etsi non denunciet, non sit reputanda favere Hæreticis, dicit Suarez de *fide quest.* 20. *sest.* 4. num. 28. Sanctarell. de *hæresi* cap. 9. *dub.* 2. *unc.* num. 19. Totet. lib. 1. cap. 19. num. 6. Vgolin. in *Bulla Cane* par. 2. *vers.* fautores num. 9. Trasmier. loco citato num. 12. vbi ait, quod verba, Edicti, & Decreti Sacre Congregationis non sunt intelligenda simpliciter, ac per se solum spectata denunciatione omissa, sed si adsint, & vtgeant alia adminicula, & circumstantiæ, ut in terminis Edicti Sancti Officii tenet P. Lupus par. 2. lib. 14. *dist.* 4. art. 2. *diffend.* 1. *vers.* mihi placet.

Et hæc opinio servatur in praxi, nunquam enim vidi contra omittentem denunciare, fuisse in Suprema, &c. fabricatum processum, & denentum ad penam, quamvis Sanctarell. & Trasmier. locis citatis dicant posse tales puniri ab Inquisitoribus po. na extraordinaria.

Et ex his patet, nec huiusmodi esse præsumptos in fide Inconstantes, cum non, 32 sine suspecti de hæresi, si nullæ coniecturæ, vel adminicula concurrant, ut post Suarez, & Sanctarell. dicit Trasmier. loco citato num. 11. vbi appellat de mente Sanctarelli opinionem Pegnæ (dicentis, vxorem non denunciantem virum Hæreticum, esse de hæresi suspectam) omnino falsam.

Quod multo magis habet locum, si persona privata à Magistratibus requisita, 33 ut caperet Hæreticum, aliqua ratione posset excusari, ut voluit Soufa d. cap. 25. num. 6.

Secundo, personæ privatæ omittendo dicuntur favere Hæreticis, quando ex speciali præcepto tenentur denunciare, vel reuelare Hæreticum, veluti testis non deponens, cum iussu ab Inquisitoribus interrogetur, Soufa in *Bulla Cane* cap. 2. *disp.* 11. num. 6. Megala 3. par. lib. 3. cap. 1. *quest.* 2. num. 31. Suarez de *fide disp.* 24. *sest.* 1. nu. 6. Sanchez d. cap. 10. num. 15. P. Diana par. 4. *tratt.* 7. *resolut.* 21. *vers.* Verbum, Soufa *disto* cap. 25. num. 6. 7. & 8.

Contrarium, quod etsi testis legitimè interrogetur ab Inquisitoribus celet veritatem, nec deponat contra Hæreticum, non sit reputandus fautor Hæreticorum, sed in mitiore penam debeat condemnari, voluit idem Trasmier loco citato n. 13. *vers.* Quod procedit etiam, vbi subiungit, quod ita de facto practicum fuit in Sancto Officio Siciliæ de anno 1678. cum quadam muliere, quæ cum fuisset data in contestem, & deposita audiuisse quendam hæreticaliter blasphemasse, sæpius interrogata, noluit deponere veritatem, donec conuicta per testes, & per dictum blasphemum, tandem fissa est, se recusasse dicere veritatem ob amorem, quo prosequeretur inquisitum, & idcirco damnatam fuisse

ad audiendam eius sententiam in habitu poenitentiali, & sequenti die expositam dedecori, & exilio mulctatam per certum tempus sine tamen abiuratione, quæ poenæ à Suprema &c. miserrimæ mulieri aliquin imposita non fuisset, imò nec fuisset retenta in carceribus Sancti Officii, cum nunquam viderim testes recusantes deponere veritatem, vel carcerari, vel torturæ subiaci, vel terri ad eruendam eorum depositionem super scientia delicti, nisi in casibus grauioribus.

Onūtrando verò tunc, tam publicæ, quàm priuatæ personæ dicuntur fauere;
35 Hæreticis factò, quando vel Hæreticos comitantur, vel visitant, auxilium illis præbent, alimenta subministrant, pecuniam conferunt, processum contra eos formatum lacerant, abscondunt, vel falsificant, falsum testimonium pro illis ferunt, testes impediunt, aut corrumpunt, ne contra illos verum deponant, vel alio modo inlicitæ executionem impediunt, Sanchez cap. 10. num. 16. Zanchin. de Hæret. cap. 5. nu. 5. Farinacc. quest. 182. nu. 6. & 7. Souffray Aphorism. lib. 1. cap. 25. nu. 11. Sanctarell. d. cap. 11. dub. 1. num. 8. 11. 14. & 16. Careua ad Fulcod. qu. 10. num. 11. & par. 2. tit. 4. §. 2. num. 85. Baldell. de fide, & infidelit. lib. 1. disp. 44. num. 15. P. del Bene d. dub. 26. à num. 25.

Sed quod dictum est de alimentis præstandis intelligi debet, quando non subministrantur Hæretico in extrema necessitate constituto, latissimè Farinace. de Test. quest. 182. num. 13.

Pariter fautores Hæreticorum dicuntur ij, qui sine rationabili causa, per quam excusari possint, honorem, aut dignitatem conferunt Hæretico, vt voluit Sayr. de censur. lib. 3. cap. 5. num. 8. Natarr. in man. cap. 23. num. 55. Baldell. loco citato, qui tamen cautè legendus, dum ait in Anglia, Germania, vel aliis Regionibus hæreticis infectis excusari illos, qui Hæreticis honores, vel dignitates conferunt, & hoc ratione maioris mali vitandi.

Quia si loquamur de honoribus, & dignitatibus ciuilibus benè possunt excusari, si illas conferant Hæreticis nominatim non denunciatis, vt supra diximus: Si autem loquamur de dignitatibus Ecclesiasticis, vtique reiiciendus est, cum Hæreticis non solum quæ excommunicatis, sed quæ Hæreticis est, incapax ipsæ dignitatis Ecclesiasticæ, cum sit irregularis, vt supra traditum est.

Multò magis expungenda sunt, quæ idem Baldellus loco citato num. 16. tradit
37 nempe, posse Catholicum præsentare ad Insulpatronatus Hæreticum, si id faciat ex necessitate, vel metu maioris mali, vel alia causa rationabili.

Quia benè potest tolerari minus malum, vt maius cuietur, sed nullo modo
38 licitum est cooperari ad malum minus, vt cuietur maius, Sanchez de matrimonio lib. 2. disp. 39. num. 12. latè Barbof. ad cap. Duo mala disp. 13. num. 21.

39 Nec licitum est alicui aliqua committere delicta, ne alia maiora committat, vt dicit Abbas in cap. Qui scandalizauerit nu. 1. in fine de reg. Iuris, & in cap. Debitores nu. 3. de iureiurand. Sotus de iustit. & iure, lib. 6. quest. 1. art. 5. vers. Item alteri, Acunha ad cap. Quod ait vers. in glossa. periculosissime.

Præterea quicquid sit in foro conscientie, in foro externo non licet eligere minus malum, vt cuietur maius, idè si actus ille minoris mali non solum sit prohibitus, sed nullus, non excusat vitatio maioris mali à nullitate actus, Barbosa loco citato num. 24.

Nec obstat, quod hoc sit præbere materiam minoris mali, quia ex maiore alio
41 rum imminet maius malum; Nam hoc procedere posset, si essemus in simplici consilio; secus, quando sumus in eo, in cuius voluntate est vitare minus malum, quia tunc faciendo peccat; vt benè Molin. de contrah. disp. 35. vers. Ad secundum.

Non obstat, quod quis possit petere à Tyranno gratiam, vel iustitiam, & tamen
42 ille has sine peccato præstare non potest, quia non benè exemplum hoc applicatur: Nam eo ipso quod Tyrannus occupauit Regnum, et si eius occupatio sit vitiosa, non est tamen vitiosa ab eo petitio iustitiae, quia Respublica durante illo statu dar illi auctoritatem tacito quodam consensu administrandi iustitiam, & vt officio occupato, debito modo fungatur, vt benè aduertit Lessius de iustit. lib. 2. cap. 29. dubit. 9. num. 72. & 73.

Imò et si peccet Tyrannus occupando, magis tamen peccaret, si negligeret administrare iustitiam, & ideo iustitia non petitur ab eo tanquam minus malum, sed
43 petitur, quod est consequens ad tyrannidem propter bonum commune, quod licetè peti potest, Lessius loco citato.

Minus placet cautela Cardinalis de Lugo, dicentis posse Catholicum ad redimendam vexationem iniustam circumuolare dolosè Pseudo-episcopum Hæreticum, & prætextu illius fictæ præsentationis cogere ipsum ad eligendum minus malum.

Quia siue quis dolosè circumueniat, siue realiter præsentet, semper est actus
45 peccaminosus, qui consistit in faciendo, non in consulendo, cum ex vi præsentationis Catholici hæreticus debeat institui, qui indignus est ea præsentatione, institutione, vel electione, cum non sit legitimus minister, nec ministeria clericalia.

peragere, nec fructus Ecclesiæ sibi acquirere possit, vt considerat idem Card. de Lugo.

Quod autem hoc casu possit peti dispensatio à Pontifice, ridiculum est, quia
46 nunquam Pontifices dispensarunt, vt Hæretici possint licetè retinere redditus Ecclesiasticos, multò minùs ritulos Beneficiales.

Scio ramen cum Anglis ad fidem conuersis Pontifices quandoque dispensasse, vt possent retinere bona Ecclesiastica, dant cautione de restituendo illa, quando Regnum, vel Prouincia ad fidem Catholicam redeat; Sed nunquam dispensarunt, vt possint Catholici præsentare ad Beneficiũ Ecclesiasticum Hæreticum.

47 Imò noluerunt Pontifices permittere, Catholicis, vt darent pecuniam Hæreticis, ad hoc vt illis conferant Canonicatus.

Et ex his cessat illud, quod subiungit Baldellus, scilicet, hanc esse solam præsentationem ad fructus, siue redditus Beneficij materialiter, & de facto percipiendos, non autem de iure ex vero titulo.

Quia semper verum est dicere, quod isti fructus sunt redditus Beneficij Ecclesiastici, & sic bona Ecclesiæ, quæ non solum ex permissione, vt ipse ait, sed ex actu positiuo præsentationis, vel intercessionis apud Hæreticum hæretico incapaci conceduntur: ideo quocunque se vertat Baldellus, eius opinio semper est reiicienda: Præterea fructus dependent à titulo iurisparronatus, ideo infecto titulo, fructus quoque remanent infecti cap. 1. de reg. iur. in 6.

Verbis verò fauere Hæreticis dicuntur,

qui asserunt, Inquisitores iniquè procedere
49 contra Hæreticos, vel dicunt, eos esse viros probos, vel si eos excusent, laudent, commendent, lamententur de eorum, captura, vel morte, vel denique si pro eis intercedant, Sanchez d. cap. 10. num. 16. Soufa d. cap. 25. num. 12. Castro-palao d. punc. 5. num. 6. Sanctarell. d. cap. 11. Pegna d. comment. 78. Farinacc. quæst. 182. num. 4. 5. 6. & 7. P. del Bene loco citato num. 26.

Consilio fautor Hæreticorum dicitur ille, qui eos instituit, & consilium dat ad
50 celandam veritatem, vel ad dicendam, falsitatem, si fuerint ab Inquisitoribus interrogati, si viam fugiendi doceant, iuxta Textum in cap. Accusatus, §. Sacerdotes de Hæres. in 6. & ibi Gloss. Monach. Gemin. & Franch. Calderin. Locat. Zanchinus, Pegna, & alij relati à Farinacc. quæst. 182. num. 4. Sanchez d. cap. 10. num. 16. Soufa d. cap. 25. num. 9. Sanctarell. d. cap. 11. dub. 1. num. 3. & 10. P. del Bene loco citato num. 30.

Et hæc Fautoria non solum habet locum viuente Hæretico, sed etiam post eius mortem, hoc est, si quis impediret, ne Inquisitor procederet contra memoriam Hæretici mortui, vel vocatus in testem, delictum eius negaret, vt post Vgolin. dicit Sanchez d. cap. 10. numero 17.

51 Vel si quis sepeliret Hæreticum in loco Sacro, vel seruaret eius ossa, aut cineres, Sanctarell. d. cap. 11. dub. 1. num. 12. Pegna d. comment. 78. par. 2. Farinacc. quæst. 182. §. 1. num. 10. P. del Bene loco cit. num. 30.

C A P V T XXVII.

ARGVMENTVM.

De Defensoribus Hæreticorum. An liceat in iudicio præstare patrocinium Hæreticis; Et quando Aduocati, & Procuratores illud præstantes dicantur Fautores Hæreticorum. An Reus possit renunciare Defensionibus. An Reo, qui factus est delictum, danda sit repetitio Testium. Votum Auctoris in hac quæstione. De Defensoribus Hæreticorum extra iudicium. De Impedientibus Sanctum Officium tam directè, quàm indirectè. An Princeps possit statuere, ne aliquis denunciari, accusari, vel inquiri possit de Hæresi: vel quis in sua Hæresi impunè viuere possit. Qualiter tolerandi sint in Vrbe, & in Regionibus Catholicis Hæretici. De Saluoconducto Hæreticis præstando. An fides sit Hæreticis seruanda. An Episcopus, & Inquisitor possint Hæreticis Impunitatem concedere, & seruare. An Princeps secularis possit cognoscere de delicto Hæresis. De Hæreticis remittendis à Iudice seculari ad Ecclesiasticum.

SUMMARY.

- 1 *Defensores Hæreticorum præsumuntur suspecti de hæresi.*
Quid de defendentibus errores Hæreticorum.
- 2 *Defensores Hæreticorum qui dicantur.*
- 3 *Defensores Hæreticorum sunt vehementer de hæresi suspecti, & an debeant abinrare, vel purgationis canonice subijci.*
- 4 *Patrocinium præstare an, & quando liceat pro Hæretico Advocatis, vel Procuratoribus, ne contra eos vel defensores Hæreticorum procedere possint Inquisitores.*
- 5 *Advocati quando dicantur, vel non dicantur sanctos Hæreticorum, ex quo Hæreticorum defendant.*
- 6 *Sanctum Officium deputat inquisitis de hæresi, vel suspensione Procuratores, & Advocatos pro eorum defensione, & qualiter isti debeant iurare.*
- 7 *Fidelitas Procuratoris, & Advocati reum in Sancto Officio defendentium, in quo consistat.*
Reus quando dicatur defensio ab eius Procuratore, & Advvocato.
- 8 *Reus petens in Sancto Officio constitui sibi alium Procuratorem, vel Advocatum, præter deputatum, an, quando, & quomodo sit audiendus.*
- 9 *Procurator, vel Advocatus recusans in Sancto Officio præstare solitum iuramentum, non admittitur.*
- 10 *Formula iuramenti præstandi in Sancto Officio per Procuratores, & Advocatos.*
- 11 *Procuratores, & Advocati patrocinantes Hæreticos an sint infames, & incurrant excommunicationem.*
- 12 *Sanctum Officium an, & quando faciat ex officio defensiones reo illis rennuciant.*
Rennuciatio defensionum facta per reo eum declaratione, quod nulla sibi competat defensio, an valeat, & num. 17.
- 13 *Quid si reus falsus esset delictum, vel illud esset notorium, aut repeteri esset in flagranti, & num. 17.*
- 14 *Inquisitores tenentur ex officio exquirere innocentiam, & defensionem reorum, & num. 25.*
- 15 *Advocati reorum tot sunt in Sancto Officio, quot sunt Consultores, & num. 26.*
Procurator Fiscalis in Sancto Officio fungitur officio Consultoris.
Et tenetur adiuvere, & defendere reum si videt eius innocentiam.
- 16 *Consultores Sancti Officii pro reo, vel contra reum, in sacro, vel in iure scribentes etiam ad instantiam inquisitoris, an, & quam penam incurrant.*
- 18 *Reus potest inconstans renovere rennuciationem defensionibus ab ipso factam, & de effectu istius rennuciationis.*
- 19 *Reus acceptato termino ad faciendum defensiones an possit illis inconstans rennuciare, expressè.*
- 20 *Quid de rennuciatione tacita suendo labi illarum terminum, & de praxi Supreme &c. in hac materia.*
- 21 *Reus remittens se benignitati Sancti Officii an censetur tacite fateri delictum quod negaverat, & quomodo expediatur.*
- 22 *Monitio Inquisitorum in subiecta materia.*
- 23 *Reus an possit rennuciare repetitioni testium habendo eos pro ritè, & ritè examinatis.*
- 24 *Sanctum Officium quomodo soleat legitimare processum circa repetitionem istius, vel declarationem Rei, quod illos habeat pro ritè, & ritè examinatis, & quid ubi dubitetur de impossura.*
- 25 *Testes citata parte non repetiti, vel à reo non habiti pro repetitis nullam probationem faciunt in Sancto Officio.*
Repetitione testium an sit offensa reo crimine confesso, vel habenti testes pro ritè examinatis, & quid in Sancto Officio.
Defensiones sunt de iure nature.
Reus sæpe solet confessionem suam renovere, vel annullare.
Repetitione testium est pars defensionis.
Oblatio repetitionis testium an det reo causam renocandi propriam confessionem.
Confessio qualis requiratur ut reo præiudicet.
- 26 *Defensores Hæreticorum extra indicium qui dicantur.*
- 27 *Impedientes Sanctum Officium dicuntur Factores, & Defensores Hæreticorum.*
- 28 *Impedientes Sanctum Officium præsumuntur Hæretici, & de hæresi suspecti sunt, ita ut debeant abinrare.*
- 29 *Sanctum Officium potest impediri directè, & indirectè.*
- 30 *Directè quando impediatur.*
- 31 *Quando indirectè.*
- 32 *Statutum Principis, vel Magistratus secularis prohibens accusationem, vel inquisitionem in crimine hæresis, impedit directè Sanctum Officium.*
- 33 *Pax infelix Religionis quod quilibet in sua hæresi tutò, & libèrè vivere possit.*
- 34 *Concessio, ut quilibet sectari possit hæresim quamlibet per edictum, statutum, pactum, vel concordiam non licet.*
Fidem unam esse demonstratur, & un. seqq. ac num. 37.
- 35 *Ecclesia non possit esse perpetua si non esset una fides.*
- 36 *Pax Hæreticorum perniciofa Reipublicæ.*
- 37 *Diversitas sectarum improbat.*
- 38 *Concessio libertatis conscientie impugnatur.*
- 39 *Princeps secularis non potest concedere Hæreticis libertatem conscientie sine consensu Summi Pontificis, & de ratione.*
Hæretici ratione baptismi sunt subiecti

Summo Pontifici.

- 40 Princeps Catholicus non potest per pactum, vel statutum concedere, quod Catholicis liceat consolari ad sectas Hæreticorum, & mutare Religionem.
- 41 Nec quod Ecclesie, Episcopatus, Monasteria, & redditus Ecclesiastici ad manus Hæreticorum perveniant.
- 42 Impedimentum Sancti Officii quomodo directè præstetur per Principem Catholicum.
- 43 Pactum libertatis conscientia an possit tolerari, & quid si sit ad tempus determinatum.
- 44 Hæretici an, quando, & quomodo tolerari possint in Statu Catholico, & quid si veniant occasione mercatura, cum inimico sequi.
- 45 Commercio cum Hæreticis occasione mercaturæ an, & quando possit tolerari.
- 47 Mora in Italia, & Insulis adiacentibus Hæreticis interdicta quomodo sit intelligenda.
Scholaris habitare non dicitur ubi moratur vel Scholaris.
Habitatio quando dicatur contraria.
- 48 Princeps secularis, nec mercimonij, nec alio prætextu concedere possit Hæreticis licentiam habendi domicilium in Italia, & de ratione cum numeris sequentibus, & numero 43.
- Prohibitio commercij inter Catholicos, & Hæreticos de omni iure demonstratur, & numeris seqq.
- 49 Ius civile non potest tolerare Hæreticos.
- 54 Salusconditum non potest Hæreticis concedi ab Inquisitoribus, cum id spectet ad Sacram Congregationem, vel ad Summum Pontificem.
- 55 Fides Hæreticis an, & quando sit servanda, & numeris sequentibus, ac numero 69. cum seqq.
- 56 Salusconditum concessus Hæretico an, & quando per inconstantiam concedentis possit revocari, vel non servari.
- 57 Salusconditum concessus Hæretico per Principem Ecclesiasticum secundum terminos iuris communis quomodo intelligatur.
- 58 Salusconditum quomodo concedatur Apostatis à Suprema &c.
- 59 De salusconditum concessu Hæreticis Germanis per Patres Concilij Tridentini.
- 60 Salusconditum quando sit servandus Hæretico si concedatur à Principe Ecclesiastico, & num. seqq.
- 62 Et an fuerit violatus cum Ioanne Hus, & Hicronymo Pragenfi, & numero sequen.
- 63 Princeps secularis an, & quantum teneatur servare salusconditum ab ipso Hæreticis concessum, & num. 66. cum seqq.
- 65 Index Ecclesiasticus impediri non potest per salusconditum Principis secularis quomodo procedat contra Hæreticos, & numero 67. cum seqq.

Salusconditum damnato per Superiorem, concedi non potest per inferiorem.

66 Salusconditum ad formam iuris, quid operetur.

70 Fides an, & quando sit servanda Tyrannis Piratis, aliisque publicis prædonibus, & num. 32.

71 Quid de Bannitis.

Pax an sit servanda Bannitis.

Bannitis potest impunè occidi, non obstante pæce.

Hæretici hostes totius Reipublicæ Christianæ.

72 Obligatio fidei unde oriatur.

73 Pacta sunt iuris gentium.

Diversitas Religionis passionibus obesse non solet.

74 Catholicus pacifcent cum Hæretico tenetur pactum servare.

75 Deus servat fidem Cain hæretico, & de eius hæresi.

76 Ac Populo Hebræo in fide sapius peccanti.

77 Fides in sacris litteris Infidelibus sapius servata.

78 Concilia sæpè Hæreticis fidem servarunt.

79 Catholicis non tenetur servare fidem Hæretico in his quæ sine peccato promitti non possunt.

80 Pactum de non denunciando Hæreticum non est servandum, & de ratione.

Pactum peccaminosum licet non servare.

81 Pactum quando sit servandum Hæretico.

82 Iuramentum adictum pacto inito cum Tyrannis Piratis publicisque prædonibus quando servari non possit.

Iuramentum interpositum super re illicita, non obligat.

84 Princeps an, & quando teneatur servare Hæreticis promissionem non inratam.

85 Metus irritat passionem, & fidem etiam inratam.

86 Impunitas Hæretico promissa an sit servanda.

87 Inquisitor quomodo possit allicere reum ad dicendam veritatem.

88 Inquisitor promittens reo misericordiam, vel gratiam tenetur quantum in se est promissionem servare.

89 Inquisitores debent abstinere à promissionibus gratiæ, & misericordiæ, etiam conditionalibus, & quomodo reos debeant admonere ad dicendam veritatem.

90 Inquisitores an possint promittere reo impunitatem.

91 Quid si promittatur, & an sit servanda.

Fides etiam hosti servanda.

92 Reus cui fuit promissa impunitas, quatenus ea non servatur adhuc condemnari non potest in penam ordinariam.

Quid si reus confessionem sic extortam revocaverit.

- 93 *Quid si confessionem ratificauerit cum declaratione, quod impunitatis promissa ratio non habeatur.*
- 94 *Magistratus secularis volens causam haresis cognoscere, dicitur impedire directè Sanctum Officium.*
Cognitio haresis spectare non potest ad Iudicem, vel Magistratum secularem.
Crimes haresis iure Ecclesiasticum.
- 95 *Magistratus secularis, nec incidenter cognoscere potest de haresi.*
Difficilè quoquo modo comprehendit omnem modum exogitabilem etiam improprium.
- 96 *Exceptio haresis opposita in iudicio seculari, quamvis agatur de solo facto haresis, vel apostasia, an, & quando possit per Iudicem illum cognosci.*
- 97 *Index secularis an possit cognoscere de haresi, ad effectum repellendi Hæreticum à iudicio.*
- 98 *Index secularis petens à Sancto Officio an quis fuerit punitus, vel panitentiatum in Tribunali, an, & quomodo sit audiendus.*
- 99 *Copis sententia lata in Sancto Officio an, & quando concedenda.*
- 100 *Statutum laicale circa crimen haresis tam quoad processum, quam quoad punitionem non attendendum.*
- 101 *Italia quomodo reguletur circa crimen haresis.*
- 102 *Statutum laicale mandans in causa haresis procedere Indices seculares, una cum Inquisitoribus, & Episcopis abolutum.*
Assistentia Iudicis laici penes Inquisitores quomodo permitti possit, & de assistentia Venetorum.
- 103 *Index secularis an possit cognoscere de haresi sub prætecto, quod pax publica perturbetur, vel seditionis Civitatis.*
- 104 *Episcopi, & Inquisitores permittere non possunt ut Indices laici secum de haresi cognoscant.*
- 105 *Et quos laicos Officiales habere possint.*
Consilium laici in causis Ecclesiasticis haberi potest.
- 106 *Assistentes Veneti in causis Sancti Officii an habeant votum consultivum.*
- 107 *Index secularis, an, & ad quem effectum carcerare possit Hæreticos.*
- 108 *Constitutio laicalis, quod Indices seculares possint procedere in crimine haresis quomodo sit intelligenda.*
- 109 *Reus detentus in carceribus pro delicto atrocissimo si petatur ab Inquisitore, vel Episcopo ob negocium fidei statim remittendus.*
- 110 *Leges Aragonia in hac materia damnantur.*
- 111 *Remissio Rei fieri debet non solum ubi agitur de haresi formali, sed & ubi agitur de suspitione haresis.*
Quid de reo detento in carceribus laicalibus pro delicto lesa maiestatis.
Delictum lesa maiestatis Divina maius est,
De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

quam delictum lesa maiestatis humana.

- 112 *Remissio Rei in quacunque parte iudicii fieri debet pro negotio fidei.*
- 113 *Index secularis an debeat supersedere in fabricatione processus, vel in expeditione causae contra reum remissum ad Inquisitores.*
Quid si reus non fuerit remissus, & an debeat supersederi tam in causis civilibus, quàm in criminalibus.
- 114 *Inquisitores tenentur restituere Iudici seculari reum ab ipso remissum, & numero 131.*
Et an teneantur praeferre cautionem de restituendo reum remissum.
- 115 *Sanctum Officium remittere non solet reos nec ad Indices seculares, nec ad Ecclesiasticos, etiam causarum hæreticalium Coniudices.*
- 116 *Reus restitutus à Sancto Officio Iudici seculari an, & quando debeat inire poenam impositam à Iudice seculari, vel impositam à Sancto Officio.*
- 117 *Reus quomodo peti debeat à Sancto Officio an pro causa fidei, vel pro negotio Inquisitionis.*
- 118 *Sanctum Officium petere solet à Indicibus secularibus remissionem gaudentium privilegio fori Sancti Officii.*
- 119 *Sanctum Officium non subministrat alijs Tribunalibus scripturas, & indicia, ut reos puniri possint pro delictis, ex quibus detinentur.*
Quid de alijs Tribunalibus erga Sanctum Officium.
- 120 *Index secularis in examine, vel in perquisitione domus alienius Rei inveniens, quod spectet ad S. Officium, vel reddat ipsum suspectum de haresi, quomodo se gerere debeat.*
Sanctum Officium non credit Birrarijs Curia secularis.
- 121 *Et an, & quomodo credat Satellitibus ab ipso deputatis.*
- 122 *Carceratus coram Iudice seculari si dicat se habere aliquid quod Sancto Officio denunciet, quid sit agendum.*
- 123 *Et an, & quando debeat à carceribus amoveri.*
- 124 *Consignatio Rei quomodo peti debeat à Sancto Officio, & an sit petenda licentia Iudicis secularis.*
Mandatum de consignando reum pro causa Sancti Officii cui sit intimandum.
- 125 *Index secularis ex quibus causis, & quomodo retardare possit consignationem Rei petiti pro causa Sancti Officii.*
- 126 *Reus morti damnatus si denunciaret de haresi, vel ipsemet se Hæreticum fateatur, an, & quando remittendus Inquisitoribus.*
- 127 *Inquisitori assentiendi velle carceratum pro causa Sancti Officii erudendum.*

Officialibus Sancti Officii credendum in his, quæ spectant ad eorum officium.

- 128 *Affertioni Iudicis Ecclesiastici super crimine, cuius cognitio ad ipsum pertinere spectat, standum est, quamvis soli.*
 129 *Inquisitor impingens alicui crimen hæresis, an, & in quam partem incurrat.*
 130 *Affertori Inquisitoris an sit credendum.*
 131 *Occidens, vulnerans, offendens Inquisitores, Ministros, & Officiales Tribunalis, dicuntur impedire directè Sanctum Officium.*
 133 *De Bulla B. Pij Quinti Si de protegendis, remissivè.*

SECUNDO præsumpti Inconstantes in Fide sunt Defensores Hæreticorum, non qui defendunt errores, quia tunc essent verè Inconstantes, sunt enim Hæretici, imò Hæresiarachæ, Zanchin. de Hæret. cap. 4. num. 1. Fulcodius quæst. 12. & ibi Carena num. 7. Eymer. par. 2. quæst. 52. & ibi Pegna comm. 77. & ead. par. comm. 13. num. 3. Canonistæ in cap. 2. de Hæret. & in cap. Si adversus, eod. tit. Simanch. de Cathol. tit. 14. nu. 8. & in Enchiridion. tit. 14. versic. de Defens. cum alijs per Farinacc. quæst. 182. num. 62. Castro-palao par. 1. tractat. 4. disp. 1. punct. 5. num. 14. Sousa in Aphorism. lib. 1. cap. 24. num. 1. Sanctarelli. de Hæret. cap. 11. dub. 3. num. 25.

2 Sed qui defendunt personas Hæreticorum quocumque modo, vt in tuto veniant, & in manus Inquisitoris non incidunt, Sanchez d. cap. 10. num. 18. Pegna d. comm. 77. Farinacc. d. quæst. 182. num. 64. Castro-palao d. punct. 5. num. 5. Sousa in Aphorism. lib. 1. cap. 24. num. 2. Filinc. quæst. moral. tom. 1. tractat. 7. 16. cap. 2. num. 40. Barbosa d. cap. Sicut, num. 2. de Hæret. Carena ad Fulcod. d. quæst. 12. num. 4. Sanctarelli. d. dub. 1. nu. 24. P. del Bene d. dub. 26. Corollar. 2. num. 1.

3 Et verè sunt præsumpti Inconstantes in Fide, quia sunt vehementer suspecti de hæresi, Eymer. par. 2. qu. 25. & ibi Pegna comm. 78. Fulcod. d. quæst. 12. in fin. & ibi Carena num. 4. vbi, quod licet aliqui Doctores dicant, quod non solum Defensores huiusmodi possent indici abiuratio de vehementi, vel de leui, iuxta circumstantias, & qualitates facti, sed etiam purgatio Canonica.

Nilominus, quia huiusmodi remedium tanquam fallacissimum, & periculo plenum, iam ab Aula recessit, non indicitur nisi abiuratio :

Et Ego, qui exercui Officium Assessoris Supremæ, & Vniversalis Inquisitionis per spatium ferè viginti annorum, nunquam vidi praticari remedium purgationis Canonice, de quo etiam Farinacc. quæst. 194. num. 64. in fin.

Defensio autem Hæreticorum contin-

gere potest vel in iudicio, vel extra iudicium.

- 4 In iudicio, quando tanquam Advocati, vel Procuratores eos defendunt. Non enim licitum est præstare patrocinium pro Hæreticis, capitulo finali, de Hæret. in 6. & ibi Monach. in princ. Genin. num. 2. Franch. num. 1. Simanch. de Cathol. tit. 5. rubr. de Advocatis, cum alijs per Farinacc. quæst. 197. num. 54. Et contra eos vti Hæreticorum Defensores possunt Inquisitores procedere, Pegna par. 3. comment. 38. Farinacc. qui alios loco cit. nu. 55. P. del Bene dub. 26. petit. vnic. num. 1.

Contrarium tamen, quod Adnocratus, siue Procurator, qui coram Superiore, Hæreticos defendit, non dicatur fautor Hæreticorum tenet Carrer. de Hæret. n. 114. & alij à Farinacc. loco cit. num. 54. vers. Quamvis.

- Ad concordiam possunt reduci huiusmodi contrariæ opiniones, vt tunc Adnocratus dicatur fautor Hæreticorum, quando verè constet, suum clientem esse Hæreticum; secus vbi dubitatur an sit hæreticus, quia hoc casu debet dari illi Adnocratus, & Procurator, vt possit se defendere, & probare, se non esse Hæreticum, Eymer. in Direct. par. 3. rubr. de defenf. Reorum nu. 117. & ibi Pegna comm. 23. Carrer. de Hæret. num. 114. cum alijs per P. del Bene dub. 26. petit. vnic. num. 9.

Sed quicquid sit de iure, praxis Sancti Officii se habet, vt in qualibet Inquisitione deputetur Adnocratus, vel Procurator Reorum, cuius munus est, omnes de hæresi, vel de suspitione hæresis inquisitos bend, & fideliter defendere, & ideò præstat iuramentum, iuxta formulam inferius apponendam, Simanch. d. tit. 5. num. 5. Pegna par. 2. quæst. 4. rubr. de form. & ordin. Indic. num. 43. Carena par. 1. tit. 10. num. 5.

- In hoc autem præcipuè eius fidelitas consistit, vt totis viribus, & conatu suadeat Reis, quod veritatem fiteantur, & si videant eos sonare causam iniustam, omittant eos defendere, Simanch. Sousa, Castro-palao à Carena loc. cit. addit. nu. 6.

Tunc autem dicitur Adnocratus, vel Procurator defendere Reum, si modis legitimis eum defendat, Carena loco citato numero 7.

- Cæterum si Reus petat alium sibi constitui Procuratorem, vel Adnocratum, præter deputatum à Sancto Officio, semper vidi annuere petitioni Reorum, præsertim si causa sit grauis; Sed non admittitur, nisi præstato iuramento vt supra, de secreto tenendo, & de non reuelando merita causæ, cui debet patrocinari, & alia quæ spectant ad Sanctum Officium, de reddendo copiam processus, vel originale, sibi traditum finita causa, Pegna par. 3.

commentario 7. Carena loco citato num. 7.

- 9 Si verò Procurator, vel Aduocatus concessus noluerit præstare huiusmodi iuramentum iuxta Textum in cap. Si aduersus de Huret. non debet admitti, vt fuit reiolutum in vna Florentina sub die 4. Maij 1598.

Formula Iuramenti talis est;

Ego N. iuro, atque promitto N. carceratum, & inquisitum ex causis, de quibus in
10 aliis, non intruere ad veritatem in iudicio faciendum, nec illum, nec illius causam calumniare, sed tantum iuxta formam Sacrorum Canonum, & Stylum Sancti Officii defendere, & quamprimum notitiam habuero illum esse hereticum, & pertinacem delictorum, de quibus inquiritur, desistere à patrocinio. Casu autem quo Sanctæ Matri Ecclesiæ se reconciliari voluerit, cum adiungere; & si aliquem, seu aliquem in prosecutione causæ huiusmodi pro complice, seu culpabili scire à me contigerit, Sancto Officio illum, seu illos reuelare; Et in super Processum contra eum formatum, nec quicquam ex contentis in eo, nec etiam merita causæ huiusmodi cum nemine discutere, vel indigne conferre, dicere, propalare, vel enulgare, nisi cum alijs Aduocatis ad causam admissis, seu deputatis, copiam processus & omnes, atque alias scripturas huiusmodi casum concernentes à Sancto Officio mihi traditis, terminata causa eidem Sancto Officio recongnare sub pena excommunicationis maioris late sententia, à qua absolui non possim, nisi à Sanctissimo D.N. Papa, vel à Sacra Congregatione.

- 11 An autem Aduocati, & Procuratores, qui patrocinantur Hæretico sint infames, & incurrant in excommunicationem Bullæ in Cæna Domini, videndum est P. del Bene loco cit. num. 4. & 8.

Imò tanta est benignitas Sancti Officii erga Reos, vt quamuis illi renunciant defensionibus, & se remittant pietati Sancti Tribunalis, nihilominus si causa grauis sit, & tractetur de imponenda poena,
12 corporali, faciat Reis defensiones ex officio, & iure merito, quia renunciatio defensionis facta ab Hæretico nulla est, etiamsi dicat, nullam sibi competere defensionem, Soula in Aphorism. lib. 2. cap. 29. num. 7. Gomez de potest. in se ipsum lib. 1. cap. 19. num. 37. Caren. par. 3. tit. 9. num. 90.

Quod procedit, etiamsi Reus factus esset delictum, vel alijs esset notorium, vel
13 reperiatur in flagranti, vt bene Gomez d. trañ. lib. 1. cap. 18. num. 4. & toto cap. 19.

Eo magis quia Inquisitores tenentur ex officio exquirere Reorum innocentiam,
14 & defensionem eorum facere, Eymer, 3. par. rubr. de defens. Reor. num. 117. & ibi

Pegna comm. 28. Farinacc. quest. 185. §. 14. num. 211. Soula in Aphorism. lib. 2. cap. 29. num. 2.

Imò quot sunt Consultores in Suprema, &c. tot sunt Reorum Aduocati, quin & ipse Procurator fiscalis cum fungatur
15 etiam officio Consultoris, si videat Rei innocentiam teneretur eundem adiungere, & defendere.

Verum tamen est, quod nullus ex Consultoribus pro Reo, vel contra Reum,
16 etiam ad instantiam Instigatoris in facto, vel in iure scribere potest, sub poena excommunicationis ipso facto incurrenda, & alijs arbitrio Sacre Congregationis, vt resolutum fuit sub die 18. Iunij 1564. & iterum sub die 4. Aprilis 1601. in vna Ianuen.

Et quamuis quidam tractatur de crimine notorio, vel de Reo confesso, & conuicto,
17 vel de dicente, se nullas habere defensiones, aut repero in flagranti plures Doctores teneant contrarium, vt per eundem Gomez loco citato.

Nihilominus si verè essent huiusmodi limitationes non haberent locum, vbi Reus inconstans reuocaret renunciationem factam defensionibus, vt voluit Angel. in l. pactum inter heredem num. . . ff. de pactis, qui dicit, quod cautus debet
18 esse Aduocatus inquiri, vel accusari, qui renunciavit defensionibus, vt reuocari faciat ab ipso Reo eadem renunciationem, qua renouatione facta, non poterit Iudex aliquam executionem facere contra Reum, Angelum sequitur Marsili. in prat. §. Examinanda, num. 3. Gabriel. conf. 338. num. 19. lib. 1. Bertazzol. conf. 91. lib. 1. crimin. Mascard. concluf. 350. num. 8. Gomez loco cit. num. 40.

Quod tanto magis procedere debet, quando Reus acceptasset terminum ad
19 faciendas defensiones, deinde illis renunciare vellet, quia hæc expressa renunciatio non debet admitti, vt ex multis probat, idem Gomez d. trañ. sup. 17. num. 30. vtr. Ipse nihilominus.

Secus autem si tacite renunciaret, vt
20 quia Reus finit labi terminum ad faciendas defensiones sibi assignatum, vt ex Text. in l. 1. Cod. Si sepius in integrum restitutio postuletur. Et ex Bald. Felin. Paris de Pureo, Menoch. & Couar. voluit idem Gomez d. trañ. cap. 19. num. 22. Ideo Carena par. 3. tit. 9. §. 19. num. 94. consulit Inquisitoribus, vt non obstante renunciatione defensionum sinant labi terminum assignatum ad illas faciendas, sed quando sumus in causis grauioribus stylus Supremæ est, vt non obstante lapsu termini, nouus assignetur terminus Reo ad faciendas suas defensiones, vel illas mander fieri ex officio.

Nec observatur quod dicit Carena,
loco cit., quod si Rei se remittant benigni-
 21 tati Sancti Officii, vel sepe faciunt, cen-
 seantur fateri delictum quod negarunt, &
 hæc confessio saltem tacita operatur, vt
 Rei possint condemnari in poenam extra-
 ordinariam, quia ex huiusmodi remissio-
 ne non inducitur secundum stylum Su-
 preme, nec tacita, nec expressa confes-
 sio delicti negati, sed expediuntur Rei
 iuxta probationes, & indicia, quæ resul-
 tant ex processu, & ideo terminatur cau-
 sa, vel cum tortura, vel cum pena extra-
 ordinaria, iuxta qualitates indiciorum,
 nulla habita consideratione dictæ remis-
 sionis, & iste est stylus.

Caueant ergo Inquisitores, ne inducant
 Reos ad renunciandum defensionibus,
 nec remittendum se benignitati Sancti Of-
 ficii, eo quod cupiant celeri causæ expedi-
 22 tionem, se subtrahere expensis, quas fa-
 ciunt in alimentis reorum, quia hæc pra-
 xis tolerari non potest, ne sanguis Reo-
 rum supra eos cadat, vt dicit Angel. in
 l. Sed si quis §. Quesitum, ff. Si quis cant. n. 3.
 Gomez d. cap. 17. num. 4. vers. Itaque.

Præterea, & si dubium sit, An in causa
 hæresis possit Reus renunciare repetitioni
 23 testium, habendo eos pro ritè, & rectè
 examinatis; & non posse voluit Simanc.
 de Carol. tit. 64. num. 25. Roias de Hæres.
 2. par. num. 111.

Nihilominus in Tribunali Sancti Offi-
 cij inoleuit praxis legitimandi processus,
 24 si Reus habeat testes pro ritè examinatis,
 & ideo non datur ei copia Processus; nisi
 habeat prius testes pro ritè, & rectè ex-
 aminatis; Si tamen Suprema suspicetur de
 impostura, etiam quod Reus habeat testes
 pro ritè examinatis, eos repetere facit ex
 officio; & pluries meo tempore detecta
 fuit impostura, præsertim in causis Reo-
 rum denunciariorum de sollicitatione ad
 turpia in actu Sacramentalis Confessionis.

Sed aliàs fuit magna altercatio in Su-
 prema, &c. An Reo, qui factus est delicti
 25 offerenda sit testium repetitio, vt
 solet dici in Sacra Congregatione, hoc
 est, An sit publicandus Processus cum
 clausula, *habitis testibus pro ritè, & rectè ex-
 aminatis*, vel illa clausula possit omitti.

Et quia Ego substitui partem affirmati-
 uam, placet inferere Vorum meum,
 quod tale fuit:

25 An Reo in Tribunali Sancti Officii à
 testibus indiciato demum confessio offer-
 enda sit testium repetitio.

Suppono pro certo, & indubitato, in
 crimine hæresis, & in quocumque alio
 delicto ad forum Sanctissimæ Inquisicio-
 nis spectante, testes parte citata non repe-
 titos, vel non habitos à Reo pro repeti-
 tis nullam facere probationem, latissimè

Farinacc. de Hæresi quest. 138. num. 22. vbi
 testatur de stylo, & praxi huius Supremi
 Tribunalis.

Modò ad questionem.

Clarus in praxi quest. 64. in princ. Cathar.
 de interrogandis Reis, lib. 4. cap. 2. num. 29.
 Ambrosin. in praxi lib. 3. cap. 1. num. 49. &
 seq. dicunt, quod quando Reus factus est
 delictum, non est necesse, quod illi offer-
 ratur testium repetitio, vel Reus eos ha-
 beat pro ritè, & rectè examinatis, ea ra-
 tione, quia confessio supplet nullitatem
 Processus.

Baiard. verò ad Clarum quest. 45. nu. 42.
 Guazzin. ad Defensam 24. cap. 6. num. 14.
 dicunt, quod ctsi Reus factus fuerit delicti,
 necesse tamen est, quod habeat testes Fi-
 sci pro ritè, & rectè examinatis, ea ratio-
 ne, quia si ex aliquo capite confessio Rei
 annullaretur, testes non repetiti non proba-
 rent, quod Fisco damnosum esset, cuius
 interest plures habere rationes, & funda-
 menta, ita quod hæc questio in Tribuna-
 libus secularibus controuersa est, & vtra-
 que pars habeat suos Auctores, & vnus-
 quisque Iudicium secundum propriam
 sententiam, vnā, vel alteram sequitur
 opinionem, saltem in illis Partibus, in
 quibus viget stylus legitimandi Processum,
 cum sola declaratione de habendo
 testes pro ritè, & rectè examinatis.

Est ergo videndum, quid sentiant Do-
 ctiores, qui de modo procedendi in causis
 Sancti Officii in individuo scripserunt.

Eymericus in Directorio Inquisitionis in
 3. par. tit. de defens. Reor. num. 117. habet
 hæc formalia verba: *Quando delatus, sine
 testibus commissus, sine idem faceret crimen,
 de quo delatus existit, & prout testes deponunt,
 tunc concedere sibi defensiones ad dicendum
 contra testes, superfluum est, quia magis statuitur
 suo dicto, & eius propria confessioni, quam
 testium depositioni.*

Vmbertus de Locato in Indic. Inquisit.
 ver. Defensiones, tenet opinionem Eyme-
 ricæ per eadem verba supra relata.

Campeggius ad Zanchin. de Hæres. c. 9.
 vers. Indiciorum copia, eademque verba
 EymERICI transcribit.

Ceterum eorum opinio rejicitur ab
 eruditissimo Pegna eadem par. 3. com. 28.
 vbi postquam opinionem EymERICI, &
 Locati reulit, subiungit hæc verba:

*Et quemquam hæc ita se habent, nihilominus tamen eam defensionem sint de iure
 nature, l. vt vim, ff. de iustit. & iur. non
 obstante propria confessione, offerri debent Reo
 defensiones, hoc est aduersus testes, quia ques-
 tio est, an aduersus eos sint danda defensiones,
 qua consistunt in repetitione, & si quid oppo-
 nere voluerit aduersus eam audiendus erit, ne
 iniuste vniquam se damnatum conuincatur;
 Nam & contra propriam confessionem possunt*

multa oppoſuit, ut docet Iulius Clarus.

Conferunt tradita per Simanch. de Caſchol. inſtit. tit. 17. de deſenſ. Reor. num. 53. & per aliquos ſeqq. Verba verò Simanchæ loco à Penia allegat. ſunt infraſcripta :

Quid autem ſi Reus Deſenſionibus renunciet, dicatque ſe habere rata teſtimonia, nec velle, ut repetantur teſtes? Et communis ſententiæ receptum eſt, hæc renunciationem nullius eſſe momenti, quia non eſt audiendus Reus perire feſtinans. Plerique tamen excipiunt eam ſpeciem à Iudicibus viſitatam, cum Reus id ipſum fateatur, quod teſtibus comprobatum eſt, tunc enim ſupernacaneum eſſe videtur, iterum teſtes producere, Baldus, &c.

Verùm, vitæque in alijs Iudicibus res ſe habeat, Inquiſitores noſtri id ſervare non debent.

Primum, quia veritas apertior erit publicatis Reo teſtimonijs, & ab eo ſingillatim probatis. Deinde ut inſtus ſit actorum proceſſus, & Reus ipſe, ac teſtes ſemel, atque iterum interrogentur.

Porro, quia ſæpe Rei ſolent renovere ſuas conſeſſiones quomodocum oportet, ut conſiſſi ſint. Adde quod mitius agitur cum conſeſſo, quàm cum conſiſſo, cap. Non dicatis, &c.

Idem ſcèrè repetit Simanch. in Enchiridion. tit. 35. num. 11.

Ioannes Roſas in tractatu de Hæreſi. 2. par. 4. aſſert. num. 3. hæc formalia verba, proſcrit.

Nulli Iudicum præcipiendū Inquiſitorum fidei liceat teſtes pro ratificatis à Reo haberi, nec tres monitiones ſolitas, & teſtim publicaciones omittere, quævis delati ſponte delictum ſint conſeſſi, quia ſæpe ſolent ſuas renovere conſeſſiones, & proceſſus, & teſtificationes, abſque fide, & probatione, ut ſuperiùs dictum eſt, remaneant, id meritò ex poſſiſſima ratione fieri non debet, quia Rei in cauſis criminalibus, deſenſionibus renunciare nequeunt, maxime ſi pœna corporali ſunt plectendi, Gloſa, &c.

Paramus de origine Inquiſitionis lib. 1. q. 4. de ordine Iudic. Sancti Officij, dicit, teſtium ratificationem Reis Sancti Officij publicationem eſſe faciendam, etiam ſi Reus conſeſſus ſit.

Ut certior fiat carceratum legitime fuiſſe, ac præcedente informatione, nam alioquin captura non eſſet legitima, ac etiam, ut conſiſſus poſſit dici, vel conſeſſus, & ut contra ita conſiſſum, vel conſeſſum poſſit ſententia pronunciari, ſic enim liberius eſt Iudicis arbitrium, eius culpa verti non poſſet deſectus publicationis.

Quibus in verbis Paramus eam assignat rationem, quam conſiderat Guazzinus, nempe, ut plura contra Reum ſciſcus habeat fundamenta; Necnon alteram, quam tangit Simanch; nempe, quod facta repetitione, crit in arbitrio Iudicis procedere contra Reum, vel tanquam conſiſſum, vel tanquam conſeſſum, & ſic mitius, vel

rigoroſius, ut ſibi videbunt.

Farinacc. de hæreſi quaſt. 188. num. 22. prope finem hæc habet.

Et pro conſeſſione faciunt Doctores allegati num. 14. dicentes, quod licet in crimine hæreſis recipiantur teſtes ſine non conſeſſata, ſunt tamen repetendi, ad hoc ut faciant iudicium, vel probent, quicquid alijs ſentire auſi fuerint nonnulli Doctores, quos vox referam, ab hac conſeſſione nullo modo recedat, quia etiam paſſim recepta eſt in Supremo totius Reipublicæ Chriſtiæ Generali, & Romane Inquiſitionis Tribunali, in quo ſuſto proceſſu informatio Promotor ſciſcalis iuxta ea, quæ in proceſſu probata reperiuntur, format articulos, eorum copiam carcerato exhibet, & ſi dictus carceratus teſtes pro Curia informatione prærit, & reſſe examinatis habere noluert, eos cum interrogatorijs ab inquiſito, ſeu eius Procuratore dandis iterum examinare, & repetere facit.

Poſtquam idem Farinaccius autem adduxit Doctores contrarium ſentientes, quod ſcilicet teſtes in iudicio Sanctæ Inquiſitionis non ſunt repetendi, ſubiungit ampliationem ſi verbis.

Amplia primò hæc ſecundam limitationem, quia in tantum teſtes examinati in Inquiſitione generali ſunt repetendi in ſpeciali, ut procedat hæc conſeſſio, etiam quod Reus fateatur delictum ex rationibus adductis per Simancham.

Ex his ergo apparet, quod licet nonnulli Doctores, nempe Eymericus Vmbertus, & Campeggius aſſerant, Reo conſeſſo non eſſe offerendum teſtium repetitionem, eorum tamen opinionem eſſe reprobatam à Pegna, & ab alijs doctiſſimis viris, & prædictis Inquiſitoribus, contrariamque melioribus rationibus, & fundamentis eſſe munitam.

Quæ opinio magis amplectenda eſt, quia ſaner ſciſco, & Reis, quorum deſenſiones debent ab Inquiſitoribus ex officio fieri etiam Reis non perentibus, ut dicit idem Farinacc. quaſt. 185. num. 211. ubi quod hoc receptum eſt in Suprema &c. in qua inquiſito, & carcerato de hæreſi etiam non petenti, offeruntur copie proceſſus, & indiciorum.

Imò in eadem Suprema &c. non ſolum offeruntur deſenſiones, & copie proceſſus Reis non perentibus, ſed ubi Domini Conſultores putant Rei innocentiam poſſe aliquo modo detegi, illam omni cura, & vigilantia quærunt, & ex officio Reo deſenſiones faciunt. Inquiſitores enim non ſolum debent eſſe Iudices, ſed Patres Reorum, Paramus loco citato.

Quod autem repetitio teſtium ſit pars deſenſionis voluit ex mente Simanchæ, Honded. conſ. 101. num. 36. ad finem. lib. 1.

Neque obſtat, quod per oblationem, repetitionis teſtium detur anſa Reo conſeſſo renocandi propriam conſeſſionem,

quia inò huiusmodi oblatio totum contrarium operatur: Nam cum ex copia processus, quæ debet dari Reo, ut faciat suas defensiones, & deducat quod potest deducere contra propriam confessionem, clarè pateat, testes contra illum nihil probare, cum non fuerint repetiti, nec habiti pro repetitis, solumque grauari propria confessione, utique pro sui defensione conuolabit, vel ad nullitatem confessionis, vel ad illius renocationem, à quibus omnino arceretur, si non solum propria confessione oppugnari, sed etiam testibus pro repetitis habitis se conuinci cognosceret: Ad quod tendant ea, quæ in proposito dicunt Baiardus, Guazzinus, Simancha, Roias, & Paramus *supra allegati*.

Eo præsertim quia confessio, ad hoc ut afferat Reo præiudicium, debet esse clara, liquida, & dictis testium omnino similis, & in omnibus suis qualitatibus verificata, l. 2. & 3. ff. de confess. quod quam periculosum sit præsertim apud Inquisitores in iudicijs criminalibus non versatos facile est intelligere.

Ut ergo eulterut hoc periculum, & Ficus nitatur pluribus fundamentis puniendi Reum, ne detur ansa Reis reuocandi confessiones, ne varius stylus super hoc introducatur in Sancto Tribunali; Denique ut iuxta Doctorum nostrorum classicorum opinionem in hoc articulo procedatur, censeo Reis in Sancto Officio inquisitis etiam confessis offerendam esse testium repetitionem.

Et certè lustratis Supremæ, &c. registris inueni ferè semper Reis etiam confessis oblatam fuisse testium repetitionem.

Extra iudicium verò Hæreticorum defensores dicuntur ij, qui muneribus, vi, 26 dolo, potentia, armis, & clamoribus procurant, ne capiantur Hæretici, vel captos liberant, impediunt ne corrigantur, sed in tuto viuant, Sanchez *disso* cap. 10. num. 18. Castro-palao *disso* puer. 5. num. 4. Soufa d. cap. 24. un. 2. Sanctarell. d. cap. 11. dub. 3. num. 25.

Cæterum quia hic datur occasio tractandi de ijs, qui impediunt Sanctum Officiu, qui & fautores, & defensores Hæreticorum dicuntur, ut in cap. *Accusatus*, 37 *Sacerdotes de Hæret. in 6.* & ibi Gemin. in *Summa*, Bonif. de Vitalin. in *Clement. 1. de Hæret.* & alij per Farinace. *quæst.* 182. §. 4. num. 69.

28 Et hietiam sunt præsumpti Inconstantes in fide, enim sint de hæresi suspecti, Bonif. de Vitalin. d. *Clement. 1. num. 3.* Locat. *ver. Suspicio*, num. 11. & Repert. *ver. fautores*, *verf. an impediunt*, Eymer. par. 2. *quæst.* 56. num. 2. & ibi Pegna *comment.* 81. idem Pegna *comment.* 79. ead. par. Decian. lib. 4. cap. 51. num. 57. Farinace. *quæst.* 182. u. 70.

& num. 86. vbi quod quia sunt suspecti de hæresi debent ab-lurare, Eymerius par. 2. *quæst.* 54. num. 4. & ibi Pegna *comment.* 79. vbi ponit formam ab-urationis, Soufa in *Aphorism. lib. 1. cap. 28. num. 13.* & 19. Castro-palao par. 1. *traff.* 4. *disf.* 8. puer. 16. §. 7. num. 2. Sanctarell. d. cap. 11. dub. 1. num. 14. P. Diana par. 4. *traff.* 7. *resolut.* 13. Fermosin. in cap. *Cum uenissent*, *quæst.* 10. d. num. 5. de *Iudicijs*, P. del Bene dub. 26. *Corollar.* 3. num. 16.

29 Sciendum est, Tribunal Sancti Officii impediri directè, & indirectè, ut colligitur ex cap. *Ut Inquisitionis*, §. *Prohibemus in fine de Hæret. in 6.* Pegna par. 2. *comment.* 79. Soufa in *Aphorism. lib. 1. cap. 28. num. 1.* Farinace. d. *quæst.* 182. num. 74.

30 Directè impediunt, quando non circuitu, vel per aliud medium, sed principaliter impedimentum præstatur, Pegna *disso* *comment.* 79. Soufa d. cap. 28. num. 1. Farinace. loco cit. num. 75. in fine.

31 Indirectè verò, quando quis non immediatè, sed utitur aliquo medio, ex quo impedimentum resultat Pegna, Soufa, & Farinaceus locis citatis.

Hinc primò infertur, Principem, vel Magistratum seculari statuentem, ne aliquis Civis accusari, vel inquiri possit in crimine hæresis, directè impide Sanctum Officiu, Gloss. in cap. *Statutum in primo in ver. Directi de Hæret. in 6.* & ibi Barbosa num. 5. Eymer. par. 2. *quæst.* 54. num. 1. & ibi Pegna *comment.* 79. littera A, *verf. Primo*, Farinace. d. *quæst.* 182. num. 75.

Quod multò magis procedit, si Princeps statuat, vel paciscatur, ne procedi possit 33 contra Hæreticos, sed quilibet in sua hæresi tuto, & liberè vivere possit, ut visum est seculo præterito in quibusdam Provinciis, in quibus Pax infelix, ut dicitur Religionis inita est, & in hoc seculo, in quo in Conuentu Monasteriensis inita est pax cum tanto Orthodoxæ Religionis damno, ac præiudicio, contra quam non tantum Nuncius Chisus postea Summus Pontifex, sed etiam sanctæ mem. Innocentius Decimus eius Bulla protestatus fuit, de qua in 4. par. *Bullarij Constitut.* 19. pag. 67.

In aliquo enim Regno, Prouincia, vel Ciuitate per Edictum, Statutum, pactum, 34 vel concordiam concedere, ut quis impunè possit sectari Lutheranismum, Calvinismum, Arianismum, vel alias hæreses, planè illicitum est, Diuino præcepto repugnans, & Reipublicæ perniciosum: Ideo à Principe Catholico, non solum non debet concedi, tolerari, vel permitti, sed omnibus modis impediri, ac profligari.

Vna enim sola est fides, præter quam nulla esse potest vera Religio, nec salus, est autem Catholica, & Romana; Et quidem in

dem in Euangelio omnia, quæ leguntur, continent, Christum vnam fidem mandasse, variam, ac multiplicem prohibuisse, voluit enim vnam tantum esse Ecclesiam, vnum Quilem, vnam Baptisma, quæ nisi in vnitatē fidei consistere non possint.

Secundò mandauit Discipulis suis, vt cauerent à falsis Prophetis, in multiplici autem Religione necesse est, alios veros esse, alios falsos Prophetas.

Tertiò voluit, Ecclesiam suam esse perpetuam, cui omnes Inferorum potestates resistere non possint; Perpetua autem esse non potest, nisi omnium vna fides sit: Nam & ipse testatur Lucæ 2. cap. 15. Quod Omne Regnum in se diuisum desolabitur, vt considerat P. Becanus in Summa tit. de fide Hæreticis seruanda cap. 16. & Paulus Apostolus discretis verbis id confirmat ad Romanos 16. & 17. ad Galatas 2. 8. Ad Corinthios 1. 2. 10. 14. 33. ad Ephesios 4. Vnus Dominus, Vna fides, vnum Baptisma, ad Hebræos 13. & 9.

36 In perniciem autem vergit Reipublicæ, quia vt dicit S. Hieronymus epist. 62. Concordia Hæreticorum non est pax, sed impietatis vnitās.

Et propterea in Ecclesia toties coacta, sunt Concilia, vt vnitās fidei seruaretur, libertas, & varietas impediretur: Hinc seuerissimæ illæ leges priorum Imperatorum, nempe I. Nullus, C. de Summa Trinitate, & fide Catholica, I. Censūs Populor, C. de Hæret.

37 Hinc exempla S. Ambrosij in epist. 31. ad Marcellinum fratrem, recusantis Basilicam Arianis tradere; S. Io. Chrysostomi, de quo Theodorus lib. 5. cap. 35. S. Leonis Papæ in epist. 76. in qua obiurgat Anatholium Episcopum Constantinopolitanum, quod Catholicis permixtos linebat eos viuere, qui aliam, quàm Catholicam Religionem professantur; Sancti Augustini epist. 29. in qua Olimpiū Comitem hortatur, vt Imperatoris leges in Donatistas Hæreticos constitutas euulget, non aliam ob causam, quàm quod putaret cum vna fide Catholica diuersas Sectas sociari non posse, nec debere; S. Cypriani lib. 1. De vnitatē Ecclesiæ, vbi, quod coherere non potest amaritudo cum dulcedine, caligo cum lumine, pluuia cum serenitate, pugna cum pace, cum fecunditate sterilitas, cum fontibus siccitas, cum tranquillitate tempestas.

Cæterum, quia contra libertatis conscientie concessionem latè scripserunt

38 Andreas Eschembergh. Dialog. lib. 4. cap. 39. Card. Bellarm. 10. 2. lib. 3. de laicis cap. 18. Posseuin. in Bibliothecæ. select. lib. 1. Ribadineira aduersus Macchiavellum lib. 1. cap. 26. Becan. loco citato, Hurtad. de fide disp. 79. Card. de Lugo de fide disp. 10. sect. 2. §. 4.

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

num. 124. P. Diana par. 10. traß. 3. per quinque resolutiones, idè ad eos Lectorem remitto. Solum addo Hæreticos Scriptores hanc agnouisse veritatem: Nam Theodorus Hunkink in traß. de regimine seculari, & Ecclesiastico lib. 2. class. 1. num. 32. dicit.

Pax Ecclesiastica quæ securitatem præbet doctrina, hoc est quoquo modo disputandi, & docendi contra expressum verbum Dei, illa salua veritate subsistere non potest, cap. 8. Zachar. 34. Debemus eum arguere, contradicere, & erudire eos, qui subsistant veritati, 2. ad Timotheum vers. 25. quo respectu, neque dari fides potest, neque data seruari. Hactenus Auctor hæreticus.

Sed post hæc scripta Fermosinus à me viuius in cap. Ecclesiæ Sanctæ Mariæ quest. 44. de Const. hanc questionem itè examinat, 39 & absolute tenet, non licere Principibus secularibus concedere libertatem conscientie Hæreticis siue consensu Summi Pontificis: Ipse enim tanquam caput Principum, qui sunt oues ouis Christi, solus potest disponere de Hæreticis in ordine ad Religionem, Suarez de fide disp. 20. sect. 3. num. 21. P. Diana par. 10. quest. 3. resolut. 2. cum sint ei subiecti ratione characteris Baptisini, cap. Quod quidem 1. qu. 1. cap. Cum in nobis, de confer. dist. 4.

Non enim ex quo à fide defecerunt Pontifex definit retinere ius in illos siue Pastor in oues errantes, cap. Maiores, 2. de Baptismo, cap. 1. de Spons. & d. Glos. 1. non debet, & ob id benè à Christo Domino, iuxta Parabolam Euangelij Matth. cap. 13. in qua iudicium de zizanias eradicanda, vel non eradicanda præbetur Patrifamilias, qui citi summus Pontifex, & ibi adducit verba Maldonat. in cap. Matthæi 26. quæ verè aurea sunt.

40 Peius est, si statuatur, vel fiat pactum à Principe Catholico, quod Catholicis impunè liceat ad Hæreticorum Sectam conuolare, & mutare Religionem, quia hoc nullo modo est licitum: vt benè Card. de Lugo loco cit. num. 123. vers. Non ergo solum debet considerari.

41 Pessimum autem esset, si Princeps sterneret, vel pacificeretur, quod Ecclesiæ, & Episcopatus possent transire ad manus Hæreticorum, cum peruersione tot Catholicorum, qui coguntur eandem profiteri, quam profiteretur Princeps Catholicus Sectam, vel emigrare à Patria: Vel quod auferantur à Monachis Monasteria, & redditus Ecclesiastici, & illa concedantur Hæreticis: vt fuit concordatum in Pace illa Monasteriensis, vt benè considerat Ernestus de Eusebijs, siue quisquis sit Auctor libelli, cui titulus: An Pax, quam desiderant Protestantes sit per se illicita, per tot. illud Opusculum; Fermosin. loco cit. num. 10. & 11.

E c

Hoc est enim directè fauere hæresi, iniuriam inferre Creatori, ac verè Religioni, perdere credentium animas, auctoritatem Ecclesiæ impedire, officio, & obligationi Principum Catholicorum repugnare.

Quod procedit, non solum quando perpetuò, & irrevocabiliter pacta super libertate conscientiarum celebrata sunt, sed nec etiam si ad tempus aliquod determinatum fuerit, ut contra Vvadingum; *de contract. disp. 3. dub. 4. tenet Diana par. 10. tract. 3. resolut. 3. vers. Verum non ob. quæm.* sequitur. Firmosinus loco cit. num. 26. & propterea canendum est à P. del Bene, qui tenet, ad evitandum maius malum posse à Principe Catholico libertatem conscientiarum tolerari, *ut in dub. 153. sect. 2. par. 1.*

Certè scio, quod quandoque tolerantur Hæretici, vel occasione commerciorum, vel ranciam adueni, qui peragunt Italiam, & accedunt ad Urbem ad eam inuisitandam: Ij enim si Romæ morentur absque scandalo, tolerantur: Nam multi hac de causa ad cor redeunt, & fauente Dei gratia Catholicam Religionem abiurata hæresi proficuntur. Vident enim, quæ de Summo Pontifice, Cardinalibus, Prælati, Curialibus sparguntur inter Hæreticos esse meras nugas, mendacia, & deliramenta; Si autem aliquid attentent in Religionis præiudicium, illicò ejiciuntur, mitius cum illis agendo, cum sint nati, & educati in hæresi.

Hæc autem tolerantia, siue permissio est ad breue tempus, & cum Mercatoribus sub certis conditionibus, qui debent se præsentare Inquisitoribus, & petere ab illis licentiam, ut fieri solet cum Helvetijs Hæreticis Mediolanum accedentibus ex Decreto die 3. Julij 1593. pluriès confirmato.

Quod observatur etiam post editam Bullam à Gregorio Decimoquinto contra Hæreticos domicilium retinentes in Italia occasione Mercaturæ, de qua in Bullar. 10. 3. *Constit. eiusdem Gregor. 28.*

Fuit enim scriptum Inquisitori Mediolani, ut non obstante Bulla prædicta, permittat Rhetis, & Helvetijs Hæreticis posse morari per aliquot dies in Ciuitate Mediolani occasione mercaturæ, & non aliam ob causam; inuigiler tamen, ne quid contra Catholicam fidem machinentur, ut ex litteris datis die 19. Iunij 1625. Et replicatum fuit quoad alios Hæreticos die 24. Iunij, & 19. Augusti 1627.

At sanctæ memoriæ Urbani Octauus mandauit, ut per Archiepiscopum, & Inquisitorem paulatim toleretur etiam illud commercium occasione mercaturæ, & diligentia adhiberetur, ne de nouo introduceretur, ut ex litteris datis die 10.

Octobris 1629.

Et propterea clausæ fuerunt plures apothecæ, in quibus Hæretici merces vendebant, sed concessa fuit illis dilatio ad exigenda credita, & solidanda computa: imò delegata fuit illis licentia exercendi Mercaturam etiam per Ministros Catholicos.

Et propterea à Ciuitate Mantuæ, & Bononiæ fuerunt eieciti.

Auenione verò fuerunt tolerati, dummodo darent notam nominum, & cognominum Vice-legato, quæ ab eodem traditur Inquisitori, ut ex Decretis sub die 6. Maij 1622. & 30. Nouembrii 1623. 6. Martij, 4. Maij, & 28. Augusti 1624.

Nam Bulla Gregorij Decimi quinti prohibet, ne Hæretici domicilium sub commercij, vel mercimonij, vel quouis alio prætextu contrahere possint, vel domum apertam habere propriam, vel conductam, aut gratis concessam, vel habitare, & morari in Italia, & Insulis adiacentibus; quæ verba habitare, & morari non debent intelligi de mora breuis temporis, ut notat Cunnia in *Ritibus Sicilia cop. 1. nu. 26.* & Carpan ad *Stat. Mediol. par. 1. cap. 1. n. 142.* & cap. 111. num. 79. vbi Scholaris non dicitur habitare in loco ubi moratur ut Scholaris, sed retento themate verborum antecedentium, nempe de habitatione, & mora, per quam inducatur animus habitandi, aliàs sine animo non dicitur quis habitare, etiam si per mille annos in aliquo loco moram traxerit, *Abb. conf. 100. nu. 1. vol. 2. lafon. conf. 77. per tot. vol. 3. Carpan. dissol. cap. 311. num. 42.*

Principes autem seculares Catholici nullo modo, etiam seclusa Bulla, possunt concedere licentiam Hæreticis habendi domicilium in Italia, etiam causa mercimonij, vel alio sub prætextu, quia hæc prohibitio dimanat à iure Diuino, ut patet Apocalips. 2. 14. ibi:

Sed habeo aduersus te paucos, quia doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israel edere, & fornicari, ista habes, & tu tenens doctrinam Nicolaitarum.

Vbi Gloss. ordinaria exponens verbum Balaam, ait:

Idest Hæreticus, qui docet terrenos Principes qualiter subvertant videntes Deum.

Ex Ioanne, qui *Epist. 2. ad fin.* sic loquitur:

Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non offert, nolite recipere eum in domum, nec Aue ei dixeritis, qui enim dixerit illi Aue, communicat operibus eius maliguis.

Et quæ verbis Ioannes docuit, factis etiam exhibuit, cum enimaliquando apud Ephesum balnea lauandi gratia fuisset ingressus, & conspexisset ibi Cerineum, exiit continuo, & discessit non lotus clamans:

Fugiamus hinc, ne, & balnea ipsa corrumpant, in quibus Ceriuthus lauat, lauat inimicus veritatis.

Vt in cap. Omnis 24. quest. 1.

- 49 De iure Canonico etiam hæc prohibitio dimanat, vt habemus in *cap. Sicut ait, de Hæret. ibi;*

Eos & defensores, & receptatores eorum, anathemati decernimus subiacere, & sub anathemate prohibemus, ne quis eos in domo, vel in terra sua tenere, vel fouere, aut negotiationem cum eis exercere presumat: Si autem in hoc peccato decesserit, neque sibi privilegiorum nostrorum, ac indultorum obtineat, neque sub alia quaque occasione oblatio pro eo fiat, aut inter Christianos accipiat sepulturam.

Quod etiam statuit Concilium Turo-nense sub Alexandro Tertio *cap. 4. his verbis;*

- 50 *Episcopos, & omnes Dominos Sacerdotes illis paribus commemorantes inuigilare præcipimus, & sub interminatione anathematis probere, ne ubi cogniti fuerint illius hæresis sectatores receptaculum quiscumque eis in terra sua præbere, aut præsidium impertiri presumat; sed nec in venditione, aut emptione aliqua cum eis communicatio habeatur, vt solatio saltem humanitatis omissio, respicere compellantur. Quisquis autem contra hoc venire pertentauerit, tanquam particeps iniquitatis eorum anathemate feriat.*

Refertur ab Antonio Augustino in *epitome iuris canonici par. 1. lib. 11. tit. 22. cap. 3. & par. 3. tit. 34. cap. 3.*

Eadem prohibitio legitur in *cap. Excommunicamus, §. Moueantur, de Hæretic. ibi;*

- 51 *Si verò Dominus temporalis requisitus, & motus ab Ecclesia terram suam purgare neglexerit ab hæretica prauitate, post annum à temporis monitione elapsam, terram ipsius exponimus Catholicis occupandam, qui eam exterminatis Hæreticis, absque ulla contradictione consecrunt, salvo iure Domini principalis, dummodo super hoc nullum præstet obstaculum, nec aliquod impedimentum opponat.*

- 52 De iure pariter ciuili non possunt tolerari Hæretici, vt est Text. in *l. Nemo, C. de Summa Trinit. & fide Catholica, l. Ariani, C. de Hæret. Adsumt plures leges in C. Theodosiano lib. 16. tit. 5. & nonnullæ Constitutiones Valentiniani, & Marciani descriptæ in Concilio Calcedonen. post *actum. 3. & 13. Et postremo in Auth. Gazaros, C. de Hæret.**

- 53 Sed qui plura de hac questione scire cupit, videat allegationem eruditam Reuerendissimi Vincentij Præti Commissarij Supremæ Inquisitionis modo defuncti, ad *quest. 10. Fulcodij post Carenzæ praxim, & Farinacc. quest. 182. §. 2. num. 15. eum seq. & eundem Carenam loco cit.*

- 54 Non possunt tamen Inquisitores litteras De Inconst. in Fide. To. I. par. I.

securitatis, quas *saluumconductum* appellant Hæreticis dare, nam hoc spectat ad Sacram Congregationem, vel ad Summum Pontificem.

- 55 Sed an si saluumconductus concedatur Hæreticis possit concedens Inconstans illum reuocare, vel non seruare. Questio hæc dependet ab ea, An fides Hæreticis sit seruanda, de qua scripsit integrum tractatum Molanus de fide Hæreticis seruanda, Petrus Brems de securitate, promissione, & fide publica multa congruit, Sandarell. *cap. 10. dub. vnic. Becanus in Summa cap. 16. Marquez del Gobernador Christiano lib. 2. toto cap. 24. Hurtad. de fide disput. 79. sect. 2. Card. de Lugo disput. 19. sect. 2. à num. 124. Rubertus Scitmerius, & Henbertus Roswith, ambo è Societate Iesu in particularibus editis super hac materia tractatibus.*

- 56 Dicendum est ergo, quod aut tractatur de saluumconductu concessio à Principe seculari, vel à Principe Ecclesiastico: Si à Principe Ecclesiastico, vel conceditur iuxta terminos iuris communis, vel cum derogatione ad ius commune.

- 57 Priori casu saluumconductus intelligitur solum à violentia, quæ de facto contra ius infertur, latè Barbat. in *cap. In presentia num. 3. de probat. Minsinger. centur. 1. obseruat. 82. Becanus dicto cap. 16. quest. 6. quod expressè patet in formula saluumconductus concessi à Concilio Constantiensi, ibi;*

Ad quod à violentia, iniustitia semper salva, omnem saluumconductum nostrum, quantum in nobis est, & fides exigit orthodoxa presentiam tenore offerimus.

- 58 Et ita intelligendi sunt saluumconductus, qui conceduntur à Suprema &c. vt Apostata à fide, vel illi, qui ad Partes Hæreticorum confugerunt, possint liberè, & tuto accedere Romam, ad effectum se præsentandi coram eadem Suprema &c. vel coram aliquo Episcopo, vel Inquisitore, nam ab omni violentia remanent securi, donec se præsentauerint. Sequitur verò præsentatione proceditur contra huiusmodi Apostatas, vel Hæreticos, absque eo quod possit tribni Sacrosancto Tribunali nota Inconstantia, vel fidei fractura.

- 59 Si verò concedatur saluumconductus Hæreticis vitra dispositionem iuris communis, qualis fuit concessus à Patribus Sancti Concilij Tridentini Germanis Hæreticis, vbi dicitur largiri plenam fidem, & plenissimam securitatem veniendi Tridentum, ibidemque manendi, standi, morandi, proponendi, disputandi &c. illo etiam addito, vt Religionis prætextu, aut delictorum circa eam commissorum, aut committendorum minime puniantur.

60 Et tunc si concedatur à Principe Ecclesiastico habente auctoritatem illum concedendi, certè debet observari, nec potest esse Inconstans in non observando, sed fidem semel datam violare non debet. Hęc enim est praxis antiqua Ecclesię concedendi huiusmodi saluiconductus, & fidem seruandi, vt patet ex Epist. 49. Sancti Gregorii Papę lib. 4. *registr. ind. 13.*

61 Concilium Senonense talem concessit Abailardo, Concilium Basileense Bohemis, & Leo Decimus concessit saluiconductum Luthero, vt dicit Sanctarell. *disso cap. 10. dub. vnic. num. 5. vers. Potest aliquis, & ita tenuerunt Molan. de fide. Hæret. seruand. lib. 1. cap. 26. Marquez in trakt. del Governador Christiano lib. 2. cap. 24. Hurtad. de fide quest. 79. Cardin. de Lugo d. disput. 19. sect. 2. num. 124. Sanctarell. loco cit. num. 4. Becanus disso quest. 6. num. 5.*

Garriant ergo vt semper solent contra Catholicos Hæretici, nam hæc est vera opinio, quam seruauit, & seruauit Sedes Apostolica, nec vnquam ab Ecclesia contrarium obseruatum fuit.

62 Nam, quod aiunt, Ioannem Hus, Hieronymum à Praga fuisse morti traditos sub saluiconductu, mendacium est: nam Ioanni Hus non fuit datus saluiconductus à Concilio, vt patet ex Historia Concilij Constantiensis, & benè demonstrant Marquez, Hurtad. & alij à Molano lib. 2. cap. 3. Petrus Brenus, Becanus, Sanctarell. & Cardin. de Lugo locis citatis, Menoch. conf. 100. num. 226. Farinaccius quest. 197. num. 25.

Hieronymo verò Pragensi Concilium concessit saluiconductum, sed in forma iuris communis, vt patet ex verbis saluiconductus, relatis per extensum à Menoch. loco cit. & à Concilio Constantiensis sess. 6. & benè per Becan. Sanctarell. & alios locis citatis, ideo neutri eorum fuit fides violata.

63 Cauendum est igitur à Salomone in l. 2. §. Ex actis, ff. de origin. iuris, & à Petro Placa in Epist. ad illud. lib. 1. cap. 37. & à Decian. lib. 5. cap. 20. num. 15. qui errore ducti asseruerunt, Concilium Constantiensē non seruasse fidem prædictis Hæresiarcho.

Si verò loquamur de Principe seculari, certum, & indubitatum est teneri, quantum in se est, fidem datam Hæreticis seruare, nec posse Inconstantem esse in non observando saluiconductum, Becanus disso quest. 6. num. 5. vbi dicit, hoc affirmare vno consensu Catholicos, latè Marquez disso cap. 24. Sanctarell. & Farinacc. locis citatis.

Dixi, quantum in se est, quia per hunc saluiconductum non potest impediri Iudex Ecclesiasticus, quin exerceat suam

63 potestatem in Hæreticos, eos carcerando,

& condemnando, vt in specie docet Becanus disso quest. 16. num. 13. quod fuit definitum in Concilio Constantiensis sess. 19. Sanctarell. d. dub. vnic. num. 5. vers. Obijci secundo, Menoch. conf. 100. num. 227. vbi dicit in proposito, non licuisse Imperatoribus, & Regibus turos reddere Hæreticos, tum quia inferior non potest saluiconductum concedere damnato à Superiore, tum etiam quia Imperatores, & Reges Hæreticos expugnare, non autem securos, & turos reddere tenebantur.

66 Et propterea, licet Sigismundus Imperator concesserit saluiconductum Ioanni Hus, vel illi concessum fuit iuxta formam iuris, quod vt dictum est, solum illum tutum à violentia reddebatur, vt benè Becanus disso quest. 6. num. 7. vel fuit conditionalis, prohibendo illi fugam sub poena capitis, qui non obstante hac conditione, & prohibitione fugam arripuit, à qua cum fuisset retractus, noluit suam hæresim abiurare, sed pessimè constans in ea perseuerare maluit: Vel tandem ille saluiconductus non ligabat Concilium, ne in illum posset suam exercere iurisdictionem, non annullando illum saluiconductum, vt perperam dicit Menochius disso consilio 100. numero 228. Sed vtendo iure suo, dum quoad Concilium securitas illa ei non suffragabatur, nulla remanente obligatione Imperatori, quia cum fecisset, quod in ipso erat, suam promissionem impluerat, Becanus loco cit. num. 7. 13. & 14. Sanctarell. loco citato, Cocleus lib. 2. de Gestis Hussitarum, Molan. lib. 3. cap. 2. & 3. Alanus Dialog. 6. cap. 31. Marquez disso cap. 24. pag. multi 307. col. 1.

Maius mendacium est, quod dicunt Hæretici, Concilium Constantiensē statuisse, fidem non esse Hæreticis seruandam, nam sess. 19. solum dicit, quod ex quouis saluiconductu concessio per Imperatorem, Regem, vel alium secularē Principem Hæreticis, vel de hæresi diffamatis, nullum fidei Catholicę, vel iurisdictioni Ecclesiasticę præiudicium generetur, vel impedimentum præstari posse, vel debere declarat, quod inuis dicto saluiconductu non obstante liceat iudici competenti, & Ecclesiastico de huiusmodi personarum erroribus inquirere, & aliàs contra eos debite procedere, eosque punire, quantum iustitia suadebit, si suos errores reuocare pertinaciter recusauerint, etiamsi de saluiconductu confisi ad locum venerint iudicii, aliàs non venturi, nec sic promittentem, cum fecerit quod in ipso est, ex hoc in aliquo remansisse obligatum.

Merito ergo Summi Pontifices pluries statuerunt, vt non obstante saluiconductu concessio à Principibus Italię Hæreticis,

68 vel Iudaizantibus, Inquisitores in eos animaduertant, & præsertim contra eos, qui abiurata prius hæresi in illam uerum labiuntur, vt ex pluribus Decretis Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis.

An autem, qui fidem dedit Hæretico in alijs materijs quàm Religionis, possit Inconstans ab ea recedere.

69 Dic, quod licet nonnulli ex nostris Iurisperitis inter specialia hæresis hoc etiam ponant, quod Hæretico fides seruanda non est, inter quos est Salomon. *dist. 2. S. Exaltis de origin. inris*, Placha in *Ept. delict. cap. 37. num. 11. Simanch. de Cathol. instit. tit. 46. de penis un. 52. Rois singul. 63. Clar. S. Hæresis num. 16. Decian. lib. 5. cap. 20. num. 55. Zecchi in Summa par. 1. tit. de fide, ubi de Hæret. cap. 11. num. 16. Farinacc. *dist. quaest. 197. num. 24.**

70 Ea ratione, quia si Tyrannis, Piratis, cæterisque publicis Prædonibus fides seruanda non est, multo minùs Hæreticis.

71 Secundò, quia nec etiam Bannito pro capitali delicto, ex quo hostis publicus reputatur, pacem factam quis seruare tenetur, sed Inconstans pace non obstante impunè illum occidere potest, cum illi fides seruanda non sit, Felin. in *cap. Que in Ecclesiis un. 1. de Constit. Farinacc. qui alios loco cit. num. 24.*

Ergo multo minus seruanda est fides Hæreticis, qui non solum publici, sed totius Reipublicæ Christianæ hostes reputantur; & propterea D. Thom. 2. 2. *qm. 70. artic. 1. & qm. 40. art. 3. censuit*, Hæreticum indocilem prodendum esse Indicibus, non obstante fide ei data.

Nihilominus veritas Catholica est, & iugiter in Ecclesia obseruata, non autem 72 opinio modernorum Pontificum, vt imprudenter inquit Carpozouius Auctor damnatæ lectionis in *tratt. de lege Regis Germanie cap. 6. sect. 4. num. 18. & 19.* In rebus licitis, & honestis fidem Hæreticis seruandam esse, vt benè Becan. *dist. quaest. 6.*

Oritur enim hæc fidei obligatio ex triplici virtute, nempe veritate, fidelitate, & iustitia: Veritas postulat, vt non fide, sed sincerè promittas: Fidelitas, vt promissa opere adimpleas, ne fias perfidus: Iustitia, vt alteri ius suum tribuas ex conuentione quæsitum.

Hæ autem virtutes obligant ad constantiam etiam eo casu, quo cum Hæreticis pacificaris, nunquam enim licet mentiri, nunquam perfidium esse, neque alterius ius violare, seu iniuriam facere: Hæc Becanus, quæ refert Ritunchin. *sect. de Regimine seculari, & Ecclesiastico lib. 2. claus. 1. cap. 2. num. 7.*

73 Non enim in passionibus, quæ iuri gentium nituntur, diuersitas Religionis obef-

se solet, *l. Nemo ex externis, C. de Iudeis, & C. de Iudeis.*

Et propterea si Catholicus pacificatur cum Hæretico de commutatione, aut venditione fundi, de Feudo, emphytheusi, piscatione, venatione, & similibus, quæ 74 iure gentium concessa sunt, in hac pactione Inconstans esse non poterit; sic Becanus in *appendice ad tratt. de fide Hæret. seruand. in princip. num. 6.*

Plura autem in Testamento veteri habentur exempla huiusmodi fidei seruatæ.

75 Et primò, Deus ipse fidem seruauit Cain, qui fidem negauerat, & prouidentiam Dei non credebat, vt dicit Saluian. *lib. 1. de Prouiden. & ideo verè Hæreticus, vt dicit Saluian. in Epitome anno Mundi, & Adami 50. melius Fragor. de Regimin. Reipubl. to. 2. disp. 13. S. 1. num. 11. & 12.*

Timebat enim Cain, ne qui primo ei occurreret, illum occideret: Deus illi fidem dedit de ipsam seruando à nece, quam seruauit factis: posuit enim in eo signum ne occideretur.

76 Pariter Incarnationem Verbi Populo Hebræo promissit, fidemque seruauit, licet Populus Hebræus in fide sæpius peccauerit, idcò Beatus Paulus ad Romanos 3. dicebat:

Quid enim si quidem illorum non crediderunt nunquid infidelitas eorum fidem enauauit?

Et ad Thimorbeum 2. 13.

Si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum non potest.

77 Secundò, Iosue seruauit fidem Gabao-nitis: sic Iacob percussit fœdus, & seruauit cum Laban idolatra. Genes. 31. vers. 48. Sic etiam fuit fides inter Exploratores Israël, & Raab, Iosue 2. 6.

In nouo verò Testamento habemus plura exempla tam in Concilijs Generalibus, quàm Prouincialibus: sanè Gregorius

78 Magnus, Petro, & Prudentio Episcopis de Itria Hæreticis, & Schismaticis fidem obtulit, & seruauit, vt patet in *Epist. 49. registr. lib. 4. Indic. 13.*

79 Opinio verò Iurisconsultorum, vel non magni facienda, vel interpretanda est in sinam partem, hoc est, vt priuata persona non teneatur seruare fidem Hæreticis, quando ea promittit, quæ sine peccato promitti non possunt, vt benè declarat Simanch. *loco cit. num. 54.* & cum dita fides versetur in detrimentum fidei Catholicæ dare non potest, Menoch. *disso. consil. 100. num. 218.*

80 Fingamus enim priuatam personam aliquam pacisci cum Hæretico in aliquo contractu cum eo gesto de ipsum non denunciando Sancto Officio, erit ne fides illi seruanda circa hoc pactum? Certè non, quia est pactum peccaminosum, & illicitum, cum tam ex dispositione Sacrorum

Canonum, quàm ex edictis Inquisitorum non possit omitti Hæreticorum denuncia-
tio, vt diximus *supra*. Non erit ergo hæc
tractio fidei, sed pactum peccaminosum
non seruare, quod licitè fieri posse, etiam
leges ciuiles statuerunt, l. *Imperialis*,
§. *Quod eis promittitur*, C. *de Nuptiis*, Gra-
tian. *totā causa* 22. *quest.* 4. & hoc est, quod
dicit Sanctus Thomas *dist.* *quest.* 70. *ad un.* 1.
Hæreticum indocilem prodendum esse,
Iudicibus, non obstante fide data, nempe
si fides detur à persona priuata.

81 Ad hoc ergo, vt priuata persona in fide
Hæreticis data Inconstans esse nequeat,
oportet, vt fides sit de rebus licitis, & ho-
nestis, vt benè Becan. in *append.* *add.* *cap.*
13. Sanctarell. *dist.* *dubit.* *unic.* *cap.* 10.
num. 1.

82 Doctrina verò Bartoli in *disp.* 1. *Lucanę*
Ciuitatis, in qua se fundant alij Iuriscon-
sulti *supra* adducti, scilicet, quod Tyrano-
no, Piratæ, & Bannito fides data non sit
seruanda, debet intelligi, quando datur
fides à persona priuata, quæ illam dare
non potest, cum sit contra bonum publi-
cum, vt respondet Menoch. *dist.* *conf.* 100.
num. 218.

83 Et hoc procedit, quamuis iureiurando
priuatus hanc fidem vallasset, quia non
obstante iuramento, tanquam interposito
super re illicita, Inconstans in ea esse po-
test, Becanus, & alij *supra* relati.

Non assentior tamen Hurtado *dist.*
quest. 79. §. 53. dum dicit, Principem In-

84 constantem esse posse in promissione Hæ-
reticis facta, si illam non firmanerit iura-
mento, quia si illa promissio est de re
licita, & honesta, ad illius validitatem
iuramentum non requiritur, vt benè re-
probato Hurtado, tenet Cardin. de Lugo
dist. *disp.* 19. *sect.* 2. §. 4. *num.* 126.

Si autem est de re illicita, iuramentum
(vt *supra* vidimus) nihil operatur, quema-
85 modum nec iuramentum operatur super
pactione, & fide metu extorta, vt benè in
proposito idem Card. de Lugo loco citato,
Becanus in *dist.* *appendice*: Sed de materia
videndum est nouissimè P. del Bene *par.* 1.
de *Officio Inquisitionis dubit.* 153. *per tot.*
sect. 4.

An autem si Iudex, puta, Episcopus,
vel Inquisitor Hæretico impunitatem
promittat, si hæretim fateatur, teneatur
talem promissionem seruare.

Questionem hanc examinat Pegna ad
Fymenc. 3. *par.* *comm.* 23. *un.* 105. vbi eam in
86 duas partes secat: prima est, an liceat
Inquisitoribus hac cautela vri ad eru-
dendam veritatem: secunda, an in promissa
fide impunitatis Inconstans esse possit.

Et quoad primam partem censet Pegna,
Inquisitorem, non quidem sub spe impu-
nitatis, sed cum promissione misericor-

diz, & amplæ gratiæ Hæreticos allicere
posse ad dicendam veritatem.

87 Scaccia de *Iudicijs lib.* 1. *cap.* 87. *num.* 24.
negat, Inquisitorem posse eos allicere sub
spe misericordiæ, & amplæ gratiæ, sed
benè cum promissione, quod secum age-
ntur benigniori, quo poterit, modo, dum-
modo Relapsus non sit, & quod Ecclesiæ
misericorditer eum tractabit.

Aliud enim est promissio misericordiæ,
& gratiæ simpliciter, aliud est promittere,
quod Ecclesiæ secum misericorditer agat.
Priori enim casu sumus in simplici pro-
missione; secundo verò in conditionata,
quæ pendet non ab arbitrio Inquisitoris
promittentis, sed Ecclesiæ, hoc est Summi
Pontificis, vel Supremæ &c.

Cæterum si Inquisitor promiserit mise-
ricordiam, vel gratiam simpliciter, debet
88 quantum in se est constans esse in pro-
missione, Gomez *variar.* 10. 3. *cap.* 12. *num.* 6.
Pegna loco cit. *vers.* *Altera*, Soula in *Aphor.*
lib. 2. *cap.* 20. *num.* 43. P. del Bene *dist.* *par.* 1.
dub. 183. *sect.* 4. *Corollar.* *num.* 4.

Imò vidi sæpius à Suprema &c. obser-
uatum fuisse fidem datam ab Inquisitori-
bus, quamuis habeant in mandatis abstin-
endi ab huiusmodi promissionibus etiam
89 conditionalibus, sed simpliciter admo-
nendi Reos ad dicendam veritatem, &
solum, vt spem habeant in misericordia
Sanctæ Matris Ecclesiæ: Et propterea
Cantera *quest. crimin.* *cap.* 1. de *vera confes-*
sione num. 9. dicit, non fuisse relaxatum à
Consilio Inquisitoris quendam relapsum
Brachio seculari, eo quia Inquisitor pro-
miserat ei simplicem misericordiam.
Hinc P. Diana *par.* 4. *tract.* 8. *resol.* 22.
referens opinionem Canteræ, suadet In-
quisitoribus, vt eaurè eum Reo loquan-
tur.

90 Quouero ad secundam partem, certum
est, Inquisitores non habere facultatem
promittendi impunitatem: Quicquid di-
xerit Carthar. de *interrogandis Reo lib.* 2.
cap. 1. *num.* 27. Et Bartolus mendose al-
legatur à Diana *dist.* *par.* 4. *tract.* 8. *resol.*
22.

Cæterum si illam Inquisitor promittat,
vidi nihilominus à Suprema &c. monito,
91 ac etiam amoto Inquisitore, si delictum
erat graue, & scandalosum, & contra
Reum vrgentiora essent indicia, fidem
seruatā fuisse: nam quouomodo data sit,
vel promissa impunitas, debet obseruari,
quia etiam hosti fides est seruanda: Pegna,
Cantera, & Diana *locis citatis*.

Si autem iudicaret Suprema &c. aliquo
casu non esse seruandam impunitatem,
92 promissam ex confessione sub spe illius
extorta, nullo modo Reus posset damnari
in pœnam ordinariam, vt voluit Pegna
loco cit. *vers.* *Et hanc opinionem*, latè Farinacc.

quæst. 81. num. 276.

Quod eo magis procedere debet, si Reus confessionem extortam reuocauerit, Pegna loco cit. Farinaccius loco cit. num. 287.

Imò, etsi eam confessionem ratificauerit, etiam cum expressa protestatione, quod impunitatis promissæ nulla habetur ratio, adhuc in Tribunali nostro non sufficeret ad poenam ordinariam, vt bene Pegna loco cit. vers. Nos in hoc crimine & ita est seruandum quicquid dicat Farinaccius d. quæst. 81. num. 289. post Couarr. Magalott. & Bertazzol. per eum citatos.

Secundò, dicitur directè impediri Sanctum Officiu, si Magistratus secularis vellet cognoscere de hæresis delicto, illius enim cognitio nullo modo ad eum spectare potest, cum crimen sit merè Ecclesiasticum, ex Textu expresso in cap. Vt Inquisitionis, §. Prohibemus, de Hæret. in 6. & ibi Gloss. Io: Monachus, Archid. Io: Andr. & Gemin. Gloss. fin in cap. Cum secundum, ver. Ecclesiasticam, de Hæret. in 6. Abb. in cap. Ad abolendam num. 7. de Hæret. & ibi Soccin. num. 8. Zabarell. col. 2. in princip. in 4. opposit. Anan. num. 8. Io: Andr. in cap. Excommunicamus il secondo nu. 1. & ibi Butr. num. 5. Abb. num. 1. Soccin. num. 1. Anan. num. 1. de Hæret. plures citat Farinacc. quæst. 186. num. 153. addo Castro-palao tom. 1. tract. 4. dispus. 3. punct. 14. num. 2. Sanctarell. cap. 40. num. 22. Torre-blanc de Magia lib. 4. cap. 29. Catena par. 2. tit. 17. nu. 54. & par. 3. tit. 13. numer. 11. San-felicius decis. 239. num. 4. Fermosin. in cap. Ecclesia §. Maria de const. quæst. 54. num. 7.

Et huius criminis cognitio verita est Iudici, & Magistratui seculari, non solum principaliter, sed etiam incidenter. Nam iustus in dicto §. Prohibemus, vtitur verbo quoquo modo, quod comprehendit omnem modum, qui ex cogitari potest, etiam improprium, l. Quidam, §. 1. vbi Gloss. ff. de fideicom. libertat. Menoch. conf. 344. nu. 19. cum alijs per Barbof. diction. 354. num. 2. Et hanc opinionem tenet Gloss. in dicto §. Quoquo modo, Io: Andr. col. fin. Gemin. num. 4. Simanch. de Cathol. tit. 36. num. 1. & in Enchiridion. tit. 66. num. 1. Paris. consil. 2. num. 107. lib. 4. Farinacc. dicta quæst. 186. num. 154. Sperell. decis. 134. nu. 51. Ansfeld. de Iurisdictione par. 2. tit. 2. cap. vnic. num. 2. Fermosin. loco cit. num. 4. in fin.

Et propterea si exceptio hæresis incidit in aliquo iudicio seculari opponatur, Iudex laicus de illa exceptione non potest cognoscere, etiamquod de solo facto Hæresis, vel Apostasie agatur, vt ex Text. in dicto §. Prohibemus, voluit Alexan. l. Titia num. 34. ff. soluto matrim. Simanch. de Cathol. tit. 36. in princ. Decius cap. 2. num. 24. de Indic. latè Petrus Barbof. dicta l. Titia

num. 34. & nos supra diximus in crimine Apostasie, Azueud. lib. 8. tit. 1. de los Ereses num. 117. Sessè de Inhibitionibus cap. 30. num. 43. Carleual. de Indic. disp. 2. quæst. 7. sect. 1. num. 769.

Quod intellige ad effectum cognoscendi de delicto, & puniendi, secus ad effectum repellendi à iudicio, nam si opponeretur exceptio hæresis, si illa esset notoria, vel per sententiam declarata, Iudex secularis posset repellere Hæreticum à iudicio, Plot. conf. 77. num. 13.

Ideo Suprema &c. consulenti Iudici seculari, an verè quis fuerit punitus tanquam Hæreticus, vel poenitentiarum in Sancto Officio, nulla arrestatio super hoc ei datur in scriptis, sed iniungitur Notario Supremæ, &c. vt adeat Iudicem secularem, & ei significet, quid sit actum contra Reum in Sancto Officio.

Si tamen sententia in publico lata est, non vidi denegaram copiam sententiæ, si petatur pro causa civilis, secus si pro causa criminali.

Hinc Magistratus, & Iudices seculares, vel Principes laici, nihil possunt statuere in concernentibus dictum crimen, tam quoad Processum, quam quoad petitionem, cap. Statutum Civitatis, cap. Accusatus, §. Sacerdotes, de Hæret. in 6. Decian. lib. 5. cap. 26. num. 4. Bosse de Hæret. num. 13. & 14. Paris. conf. 2. nu. 107. lib. 4. Farinacc. d. quæst. 186. num. 154. Castro-Palao tom. 1. tract. 4. disp. 8. punc. 14. num. 3.

In Italia Deo fauente, Principes, & Magistratus seculares de crimine hæresis, nec principaliter, nec incidenter cognoscunt, nec super eo aliquid vel minimum statuunt, sed tota eius cognitio residet penes Episcopum, vel Inquisitorem, vel ad vtrumque iuxta terminos Clementina multorum de Hæreticis.

Et quamvis tempore Iulij Tertij fuerit à quodam Principe seculari conditum Statutum, quod vna cum Inquisitoribus, & Episcopis eius Iudices in causa hæresis procederent, & sententiam ferrent, idem Summus Pontifex mandauit, vt illud Statutum aboleretur, prout verè abolitum fuit, & super hoc publicauit suam Bullam quæ incipit. Licet ex diuersis, in Bullario, Constit. 11. de qua etiam per Pegnam in fine Directorij, quæ vetuit, ne sub pretextu; ne vili fiat iniuria, vel pietatis colore, vt fontes puniantur seueris, nec sub pretextu assidentis, Iudices seculares Episcopis, & Inquisitoribus villo modo se adiungant in cognitione criminis hæresis, Processus formando, & suo iudicio subiiciendo, quascunque leges, ordinationes, & prouisiones contra Sacros Canones editas annullauit, abrogauit, & aboleuit.

Et licet in Staru Veneto permiserit assistentiam in causis Sancti Officii duorum Senatorum, hæc tamen Assistentia est absque vlla iurisdictione: de qua Ego dixi latè in responsione ad Historiam Inquisitionis Venetæ, à Fratre Paulo Scruta compositam.

Et nisi suffulta esset Privilegio Apostolico, vtrique non posset ab Inquisitoribus permitti dicta assistentia, vt post Zanard. tener Diana par. 4. traß. 8. resolut. 105.

Nec huiusmodi Assistentia permittitur, vt sint certi assistentes, quod ritè, & rectè contra Hæreticos procedatur, vt male inquit Zanard. in Director. Theolog. par. 1. cap. 6. quæst. 29. Sed permilla fuit, vt scilicet executionem haberent sententiæ sancti Tribunalis, & isto casu assistentia nihil aliud est quam obedientia, vt ex Procopio probauit in dicta mea responsione, 103 Imò nec sub prætextu, quod pax publica perturbetur, vel seditio Ciuitatis sequatur, possunt Iudices seculares de crimine hæresis cognoscere, Bos. de Hæret. num. 13. & 14. vbi damnat praxim Senatûs Mediolani, qui Iudices seculares deputabat in crimine hæresis, & volebat ad Senatûm referri causas Hæreticorum, quando sequebatur perturbatio Status, & seditio, Farinacc. dicta quæst. 186. num. 153. & 155.

104 Nec Episcopi, aut Inquisitores possunt permittere, vt Iudices laici secum cognoscant de huiusmodi crimine, vt statuit Iulius Tertius, prædicta sua Constitutione, Licet ex diuersis.

105 Possunt tamen habere Consultores laicos, Procuratores, Aduocatos, Fiscales, Notarios, Scribas, & alios Officiales, dummodò votum Consultorum sit merè consultium, Albert. in cap. Quoniam de Hæret. in 6. quæst. 11. num. 1. Marta de Iurisdictione par. 4. Centur. 2. cap. 179. n. 3. Morla in Emporio, tit. 2. quæst. 6.

Nam, vt ait Innocentius in cap. Decernimus, de iudiciis, quem sequuntur Abbas, Declus, & alij, potest haberi consilium à laico in causis Ecclesiasticis.

106 Male autem dixit Paramo de origine Inquisit. lib. 3. tit. 2. cap. 34. num. 3. Quod Assistentes Veneti habebant votum consultium, quia vt supra dictum est, nudam habent assistentiam omni iurisdictione vacuam, & ita fuit scriptum Cardinali Mautocono sub die 17. Iulij 1593.

107 Sed quamuis Iudices seculares non possint cognoscere de causa hæresis, bene possunt carcerare Hæreticos, sed ad effectum illos remittendi Curie Ecclesiasticæ, vt voluit Afflic. in Confess. Regni de Hæret. & Paternis, num. 33. Farinacc. dicta quæst. 186. num. 158.

108 Et propterea Constitutiones laicorum

disponentes Iudicem secularem posse in crimine hæresis procedere, debent intelligi solum quoad carcerationem, ad effectum remittendi Reos ad Iudicem Ecclesiasticum, vt voluit idem Afflic. loco cit. quem sequitur Farinaeccius loco citato numero 158.

109 Et in tantum hæc remissio debet fieri à Iudice seculari, vt etiam si in suis carceribus pro delicto aliquo etiam atrocissimo Reum detinerent, qui tamen ob negotium Fidei ab Inquisitore, vel Episcopo petatur, teneatur statim ad illum remittere, vt prius causa Fidei terminetur; vt statuit B. Pius Quintus, in suo Decreto edito Anno primo sui Pontificatus, de quo in 2. tom. Bullar. noui fol. 177. quod Decretum referunt, Sumanch. post traß. de Cathol. Trasmiera de Poligamia, lib. 2. q. 16. num. 15. Moura de Incantar. sect. 3. punc. 1. num. 40. P. Diana par. 4. traß. 8. resolut. 104. Carena par. 2. tit. 12. §. 13. num. 168. Fermosin. in cap. Ecclesia Sancta Maria qu. 59. num. 28. vers. ad 2. de Confess.

110 Et hoc etiam faciendum ante Constitutionem B. Pij Quinti, per Constitutiones Urbani Quarti, & Clementis Quarti, de quibus per Locat. in ver. Indes, dixit Sesse de Inhibitionibus, cap. 30. num. 31. & 32. quem sequitur Fermosin. loco cit. num. 35, qui numeris sequentibus damnat leges, siue fueros Aragonæ remissionem huiusmodi denegantes.

111 Et non solum remissio est facienda in causa hæresis formalis, sed etiam in causis in quibus adest sola suspicio hæresis, Sesse de Inhibit. cap. 30. §. 1. num. 111. Carena loco cit. num. 140. etiam quod Reus detineretur in carceribus laicalibus pro delicto læsæ Maiestatis, quia maius est delictum læsæ Maiestatis Diuine, quam humane, cap. Cum secundum leges, de Hæret. in 6. Trasmiera in punc. loco cit. num. 6. & 7.

112 Et remissio est facienda in quacumque iudicii parte petatur. Sesse loco cit. num. 47. & seqq. & num. 48. Carena loco cit. num. 140. vers. Bene Ioseph Sesse.

Verum tamen est, quod non per hoc Iudices seculares, qui remittunt Reum, ad Inquisitores, debent supersedere in fabricatione Processus, vt, puta, in examine testium, quia Decretum B. Pij Quinti debet interpretari, vt Iudices seculares supersedeant in expeditione causæ, non autem in formatione Processus, vt bene Sesse loco cit. Carena loco cit. num. 140. vers. Verum ego teneo; quamuis hoc non intellexerit Fermosinus loco citato, numero 32. & 36.

113 Aliàs posset dari casus, quod per dilationem causæ Sancti Officij deperirent probationes in causa laicali, ideo ne hoc sequeretur absurdum, non sunt impediendi Iudices

Judices seculares, quin possint procedere ad ulteriora in formatione Processus.

Erit intelligendus est Molina in *Reperit. in ver. Lapsus*, & Sessè d. num. 111. qui dicunt, post remissionem Rei Inquisitoribus posse Iudices seculares procedere contra dictum Reum, hoc est in formatione Processus, non in expeditione causæ.

Imò tenentur Iudices seculares super sedere in causis motis, tam civilibus, quam criminalibus, si interim Reus detineatur in Sancto Officio, quamvis non fuerit remissus ab ipsis Iudicibus secularibus, vt fuit resolutum *sub die 24. Octobris 1584. & 22. Januarij 1585. & 25. Februarij 1589. & hunc esse inueteratum styllum Sancti Officii*, dixit Sacra Congregatio *sub die 27. Januarij 1626. & 31. Augusti 1627.*

Quamvis de anno 1660. quoad causas civiles fuerit hoc reuocatum in dubium, cum Decretum B. Pij Quinti, loquatur de causis criminalibus, sed non est recedendum à consuetudine Sancti Officii.

- 114 Finita verò in Sancto Officio causa Rei remissi, tenentur Inquisitores illum restituere Iudici seculari, à quo fuit habitus, vt disponit dictum Decretum B. Pij Quinti, *Pegna ad Lucernam Inquisitorum post tract. de Strigibus fol. 158. Carena loco citato num. 140.*

Non debent tamen Inquisitores in simili remissione cautionem aliquam præstare de restituendo Reum remissum, vt dicit Sessè loco cit. num. 113. *Fermosin. loco cit. num. 32. & ita fuit à Suprema, &c. rescriptum Inquisitori Mediolani, ne cautionem hanc præstaret occasione nonnullarum Maleficarum remissarum à Iudicibus secularibus Inquisitori.*

- 115 Si verò Rei non habeantur à Iudicibus secularibus, nunquam Sanctum Officium illos remittit vel Iudici seculari, vel Episcopo, licet sint Coniudices in causis Hæreticis, *Carena post Massin. in Arsenal. assert. 35. loco cit. num. 167. & 168. Et fuit pluries resolutum in Suprema, &c. nempe 29. Martij, 12. Aprilis, 30. Augusti 1601. 17. Januarij, 12. Iunij, 26. Octobris 1602. 24. Januarij, 25. Februarij, 13. Septembris 1605. 18. Decembris 1613. & 7. Augusti 1614. Et hoc ubique obseruatur.*

Vnde Legato Ferrariæ petenti sibi consignari carceratum post terminatam causam Sancti Officii, vt pro delictis ad forum secularem spectantibus posset puniri, Sanctissimus dixit, esse contra styllum Sancti Officii, quod non remittit carceratos alijs Iudicibus, vt ex Decreto *sub die 16. Iunij 1616. Quod procedit etiam si tractarentur de delicto capitali, vt fuit dictum sub die 27. Martij 1627.*

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

116 Quando autem habiti sunt à Iudice, & sunt ei restituendi, si poena, quæ debet illis imponi ab illo Iudice, maior est illa à Sancto Officio imposita, tunc luent penam illam; si verò sit minor, tunc rescribitur, quod non liberentur inconsculta Sacra Congregatione.

- 117 Sed quomodo debeant peti huiusmodi carcerari à Iudicibus secularibus, an expressè ex causa Fidei, an verò pro negotio Inquisitionis, latè disputat idem *Fermosinus loco cit. num. 50.*

Sed Nos inherendo Decreto Sanctæ memoriæ B. Pij Quinti, semper petimus Reos ex causa Fidei, quando verè sunt Hæretici, vel suspecti de Fide.

- 118 Quando autem carcerati sunt pro delictis iudifferentibus, & sunt de illis, qui gaudent privilegio Fori Sancti Officii, mandat Sacra Congregatio Iudicibus secularibus vt eos remittant ad Inquisitores, tanquam subiectos Foro eorundem Inquisitorum, & exemptos à Foro seculari.

- 119 Sciendum est etiam Sanctum Officium non subministrare scripturas, vel indicia alijs Tribunalibus, vt Reos possint punire pro delictis, pro quibus detinentur in carceribus, *Carena loco citato num. 169. in fin. vbi dicit, fuisse à Sacra Congregatione denegata indicia Episcopo Cremonensi contra quendam Clericum ab eo in suis carceribus detentum.*

Et memini sub Pontificatu sanctæ memoriæ Innocentii Decimi, in perquisitione facta Romæ in domo cuiusdam Clerici fuisse inuenta duo breuiora tormenta, quæ non possunt domi retineri sub poena capitali iuxta Constitutionem Summorum Pontificum; Nihilominus non fuisse super eo delicto inquisitum, nec remissum ad Iudicem suum cum corpore delicti.

Omnia verò alia Tribunalia tenentur remittere scripturas, quas habent contra Inquisitos in Sancto Officio, *cap. Vt commissi, de Hæretic. in 6. Carena loco citato numero 166.*

- 120 Sciendum pariter, si dum Rei examinantur in Curia seculari, & incidenter aliquid deponant, quod spectet ad Sanctum Officium, vel in perquisitione facta in eorum domibus, vel in proprijs personis reperiatu aliquid, quod reddat ipsos suspectos de hæresi, puta, si inueniantur Cartæ cum characteribus, Anuli characterizati, cartæ virgines, Particulae, vel Hostiæ, quæ presumuntur consecratæ, secreta ad amorem, ad odium, ad necem, ad inueniendos thesauros cum Dymonum inuocatione, & similia, possunt Iudices seculares mandare, vt scribantur eorum depositiones, & inuenta adpen-

F f

tur; sed tenentur illico ea omnia ad Inquisitores, vel Ordinarios remittere.

Peccant tamen sæpius Satellites in huiusmodi perquisitionibus, non adhibendo testes, vel non curando, ut Rei se subseruant scripturis, quas in perquisitione inveniunt; Nam sæpe sæpius Rei negant, apud illos inuentas fuisse, & cum non credatur Birrariis Curia secularis in Sancto Officio facile euadunt penas.

- 121 Dixi *Birrarius Curia secularis*, quia Satellitibus deputatis à Sancto Officio creditur in concernentibus eorum officium, iuxta Constat. Innocentij Quarti, editam de anno 1252.

122 Sæpe sæpius etiam solet accidere, quod detenti in carceribus secularibus, dicunt se habere aliquid spectans ad Sanctum Officium, quod denunciare intendunt, tenenturque propterea Ministri seculares id notificare Inquisitoribus, qui debent accedere ad carceres, & recipere eorum denunciationes, iuxta Decretum Supreme, &c. *sub die 24. Octobris 1602.*

123 Sed non debent propter solam illam denunciationem, vel etiam depositionem illum extrahere à carceribus laicalibus, quia pluries obseruatum fuit, Delinquentes uti hac cautela, ut liberentur à carceribus, quod maxime solet accidere in damnatis ad triremes, nam & hi sæpius, ut liberentur à Triremibus, petunt audiri in Sancto Officio: quoniam si res gravis est, debent Inquisitores, vel Episcopi illam referre ad Supremam, si leuis, non debent amoueri à carceribus, vel Triremibus.

124 Dum vero petitur Reus, qui detinetur in carceribus secularibus hic Romæ, P. Commissarius mandat Custodi carcerum, ut illum consignet Ministris Sancti Officii.

Et quia quidam Vrbs Gubernator præterdere cepit, non debere Commensariensem consignare carceratum Sancto Officio, nisi prius P. Commissarius mitat ad ipsi summe Gubernatorem pro licentia, vel saltem ex urbanitate: fuit resolutum eorum Sanctissimo de anno 1656. satis urbanè agi cum Gubernatore, si mandatum de consignando intimeret Custodi, & non Gubernatori, cui posset intimari, Sessè de *Inhibitis*, cap. 30. §. 1. num. 56.

125 Si autem Gubernator aliquo respectu censet non debere consignari à Custode, tenetur ille mittere ad P. Commissarium aliquem ex suis Ministris, qui ei notificet causam, ob quam impendit retardare configurationem, quæ si rationalis iudicabitur, tunc poterit sperfedcti.

Causæ autem retardandæ configurationis esse possunt, si Iudex secularis necesse haberet carceratum ad sublaprandum.

Processum, subicere torturæ, vel cum complicitibus, vel testibus confrontare, vel similia peragere, quæ si non fierent ante carcerati configurationem, maximum inferretur præiudicium causæ.

126 Posset etiam retardari consignatio, si quis ad mortem damnatus esset denuncians de hæresi, vel diceret se Hæreticum; & hoc casu, si Reus iste non fuisset alias suspectus de hæresi, non est remittendus Inquisitori, quia huiusmodi dolus, vel frus illi parocinari non debet, Roias *singul.* 105. num. 5. P. Diana *par. 4. tract. 8. resolut.* 164.

127 Si autem Inquisitor petat carceratum asserendo illum velle pro causa ad Sanctum Officium spectante, ei omnino credendum est, ut probat Sessè *loco cit.* num. 97. 98. 106. & 107. ex Constitutione Alexandri Quarti, *Ad extirpanda*, in qua statuitur, quod Officialibus Sancti Officii plena fides adhibeatur in omnibus, quæ spectant ad eorum officium.

128 Et licet Sessè loquatur in duobus Inquisitoribus, vel Officialibus asserentibus carceratum, quem repetunt esse Reum, criminis hæresis; idem tamen dicendum est, si vnus tantum Inquisitor hoc asserat, nempe Reum esse Hæreticum, vel de hæresi suspectum, quia vbi crimen est merè Ecclesiasticum, & de sola cognitione Iudicis arrestantis, illius assertioni standum est, etiam si solus sit, *Si verò Ecclesiasticum*, in *Authent. ut Clerici apud proprium Episcopum*, Sessè *loco cit.* num. 106.

129 Eo magis, quia Inquisitor non potest impingere alicui crimen hæresis, aliàs in excommunicatione incideret, & alijs penis pro mensura delicti esset puniendus, *Clement. 1. §. Veneris, de Hæret.* & ibi Zabarell. Simanch. *de Cathol.* cap. 34. num. 19. Siluester *ver. Excommunicatione*, 7. num. 29. Carrer. *de Hæret.* §. *De eiusdem*, num. 14. Sessè *loco cit.* num. 108. & 109.

130 Et quod etiam Affectori Inquisitoris sit credendum, tenet Carena *par. 2. tit. 12. §. 15.* num. 140. *vers. Et in casu.*

131 Credendum pariter est Inquisitori, circa restitutionem carcerati, quem habuit à Curia seculari, nec tenetur præstare cautionem de illo restituendo finita causa Sancti Officii; idem Sessè *loco cit.* num. 113.

Hoc enim nullo iure cauetur, licet quidam Officialis Sancti Tribunalis hanc cautionem præstiterit, ut dicit Sessè *loco cit.* num. 61. Sed malè, videt Supremam, &c. Me existente Athesiore, Inquisitori Mediolani rescripsit, ne præstaret cautionem de restituendo quasdam mulieres à Curia seculari habitas, *ut dictum est.*

132 Terrio Sanctum Officium directè impeditur, quando quis occidit, vulnerat,

vel offendit Inquisitores, vel Ministros, seu Officiales Sancti Tribunalis, Carena par. 2. tit. 4. §. 3. num. 22.

133 Cæterum, quia incidimus in Bullam B. Pij Quinti, *Si de protegendis*, paululum hic immorandum est.

Super ea latè scripserunt, Carena par. 3. tit. 13. per plures §§. Bordon. in Tribunal. tot. cap. 29. Scortia in Select. Epitom. 106. P. Diana par. 4. tract. 7. resol. 13. Nos hic nonnulla, quæ occurrunt in praxi dicemus.

C A P V T XXVIII.

ARGVMENTVM.

Latè de Bulla Beati Pij Quinti *Si de protegendis*. An sufficiat, quod Bullæ sint publicatæ Romæ, vt afficiant. An pœna Bullæ habeat locum in eo, qui offendit Inquisitorem, vel Ministrum Sanctæ Inquisitionis dimisso officio. Quid de offendentibus Familiares, & Cruce-signatos Sancti Officij. Quid de offendentibus eos, à quibus timent denunciari in Sancto Officio. De Procurantibus fugam Reorum. An credatur Satellitibus Sancti Officij. Qualis perterrefactio sufficiat. Quæ causæ excusent à pœnis prædictæ Bullæ. An qui offendit Testem non examinatum, vel vocatum in causa Hæresis formalis, sed suspicionis Hæresis, incidat in pœnas Bullæ. An ignorantia excuset, minoritas, imbecillitas, sexus, consanguinitas. Leuitas offensio- nis. An Rei Bullam debeant obseruare. An absolutio Excommunicationis, in materia de qua agitur, sit reservata.

S Y M M A R I V M.

- 1 Bulla Beati Pij Quinti *Si de protegendis*, ratione vniuersalitatis comprehendit omnes tam laicos, quàm Ecclesiasticos.
- 2 Et an comprehendat Imperatorem, & Reges.
- 3 Distio quicumque vniuersalis. Verba vniuersalia in materia fidei comprehendunt etiam Imperatorem, & Reges.
- 4 Edictum denunciandi Hæreticos comprehendit Imperatorem, & Reges. Imperator, & Reges si incidant in hæresim, sunt denunciandi.
- 5 Nec possunt eximi à pœnis contra denunciatos institis.
- 6 Inquisitor contra inferiores Regulos, & Duces an, & quomodo procedere possit. Quid contra Barones.
- 7 Princeps si reddatur suspectus, quod de eius mandato Ministri perpetrarint delictum contentum in hac Bulla quomodo procedendum.
- 8 Indices siue seculares, siue Ecclesiastici sub pretextu defendenda eorum iurisdictionis non possunt Inquisitoribus impedire carcerationem Rei, vel carceratum eripere, & quid gerere possint, & an, & quando incidat in hanc Bullam, & num. 10. cum seqq. Index quilibet tueri potest suam iurisdictionem. Et quando possit illam defendere ense, & bello.
- 9 Index contentent de iurisdictione cum alio Indice recurrere debet ad superiorem.
- 10 Excommunicatio cessat quando quis tueri ius suum. Possessor non tenetur ius suum indefensum relinquere.
- 11 Index presumitur iuste procedere.
- 12 Excommunicatio Regentis à Ponte, & eius causa, & exitus.
- 13 Publicatio Bullæ, siue Constitutionis Apostolicæ quando obliget, & an sit necessaria in singulis Provinciis, & num. 16.
- 14 Bulla *Si de protegendis*, ubi non fuit publicata an excusetur, qui committunt in ea contenta, & num. 17.
- 15 Papa quando velit Constitutionem suam non ligare nisi post publicationem.
- 16 Inquisitores an, & quomodo intimare debeant Rei antequam excarcerentur Bullam *Si de protegendis*.
- 17 Publicatio Bullæ an, & quando fieri debeat, & quod ex diuturnitate temporis praesumatur.
- 18 Bulla *Si de protegendis* iustitia. Offensio Officialis delictum atrocissimum, & atrociter puniendum.
- 19 Bulla *Si de protegendis* stricte interpreta-
tanda.
- 20 Nec extendi potest de persona ad personam.
- 21 Offensio indicantis Cursori Sancti Officij denunciatum errandum an subiaceat pœna Bullæ *Si de protegendis*.

F f jj

- 24 Offendens Ministrum Sancti Officii remotum ab Officio, an incidat in hanc Bullam.
Officialis remotus non dicitur inferuire.
- 25 Offendens Officiale Sancti Officii remotum ab officio, sed intuent Sancti Officii an incidat in hanc Bullam.
Requisita istius Bullæ.
- 26 Offendens Officiale actu inferniem Sancto Officio, sed non occasione Sancti Officii, an incidat in hanc Bullam, & num. 66.
- 27 Indultum delictorum præterquam commissorum contra Officiales, an suffragetur ei qui deliquit contra Officiale remotum.
- 28 Statutum penale, & contra ius intelligi debet de casu vero, non autem de casu ficto.
- 29 Offendens Inquisitorem, vel Ministrum Sancti Officii electum ad ministerium antequam possessionem apprehendat, an incidat in hanc Bullam.
Tempus Data attenditur in gratiosis.
Quid in concernentibus iurisdictionem.
- 30 Indultum excipiens offensionem factam Officialibus, an suffragetur illi qui occidit Officiale electum.
Privilegium concessum ratione officii requirit Officium in actu, non autem in habitu tantum.
- 31 Offensio familiaris Sancti Officii an, & quando subiaceat Bullæ Si de protegendis, & numeris seqq. & num. 36.
Offendens hominem quo Princeps utitur, efficitur Reus lesamajestatis.
- 32 Familiarium Sancti Officii institutum, & officium.
Familiares Sancti Officii militant pro Tribunali.
- 33 Familiares Sancti Officii gaudent privilegio fori, sine sint aliores, sine Rei, sive consuetudine.
- 34 Ministri Sancti Officii qui dicantur.
- 35 Familiares Sancti Officii an, & quomodo distinguantur ab eius Ministris.
- 37 Offensio Consultorum Sancti Officii an subiaceat Bullæ Si de protegendis.
Consultores Sancti Officii dicuntur Consiliarii Principis, & de eorum officio.
- 38 Consultores Ministri Supremæ Inquisitionis Neapolitis, quod habeant officium, an gaudeant privilegio fori, & an qui eos offenderit incidat in hanc Bullam.
- 39 Familiares Sancti Officii an, & ubi gaudeant privilegio fori, & quæ alia habeant privilegia.
- 40 Qualitas requisita per Constitutionem ubi deficit, cessat Constitutio.
Offensio illius, à quo quis dubitat denunciari, vel quem contra se dubitat examinatum, an subiaceat Bullæ Si de protegendis, & num. seqq.
- 41 Subversio quando cesset.
- 42 Fuga denunciati si procuretur, an, & quando procurantes incidat in hanc Bullam.
Prohibitio capture quando verificetur.
- 43 Exemptio capti pro Sancto Officio an probetur ex dicto Satellitum Tribunalis.
Dictum Satellitum non reputatur integrum.
- 44 Ekstio probationum virorum faciendæ pro capiendis Hæreticis, quibus in concernentibus eorum officium credendum est.
- 45 Officiales pro capiendis Hæreticis deputati quando fidem mercantur, & num. 50.
Cursores Curie Archiepiscopalis Neapolitane qui sint, & an eorum officium reputetur vile.
- 46 Birruarii quando, & qui fidem mercantur.
- 47 Birruarii maiores licet nuncupentur Baroncelli, & Capitanei adhuc Birruarii sunt, & an, & quando sint testes omni exceptione maiores.
- 48 Birruarii capientes Reos exercent officium vile, & an, & quando sint testes integra fidei, vel non.
- 49 Birruarii deponentes, se fuisse impeditos, vel offensus in executione faciendæ, fidem non merentur.
Testes omni exceptione maiores in causa propria non admittuntur.
Conspiratio in personam Principis, vel Papæ, non probatur ex ipsius Principis, vel Papæ, contra quem pretenditur, assertionem.
Officialis quantumvis nobilis, & probus adhuc fidem non meretur, etiam in his, quæ officium concernunt ubi deponit ad sui exonerationem, vel in causa propria.
- 50 Constitutiones Apostolica recipiunt interpretationem à iure communi.
- 51 Satellites Sancti Officii fidem merentur etiam in causis gravioribus quando eorum dictum est adiuvantatum.
- 52 Cursores, sive Stoppestelli Curie Archiepiscopalis Neapolitane cuius sint conditionis, & quam merentur fidem præsertim in Sancto Officio.
- 53 Birruarii maiores quando repelli non possint à testificando.
- 54 Baroncellus Gubernatoris Romæ licet magnæ auctoritatis, reputatur persona vilis, & potest à testificando repelli.
- 55 Offensio Officialis Sancti Officii mandatum non offendit an subiaceat Bullæ Si de protegendis.
Officiali mandatum non ostendenti potest imputare resisti.
- 56 Satellites Sancti Officii dicentes velle Reum capere pro causa Tribunalis an fidem merentur, nisi ostendant mandatum.
- 57 Reus resistens Birruariis non offendentibus mandatum an debeat prius petere illius offensionem.
Birruarii debent offendere mandatum testibus ad iustificandam resistantiam Rei capturandi.
- 58 Quid si habeant signum officii puta virgam.
Birruarii habentes mandatum an debeant etiam habere signum officii.

- 59 Index potest committere capturam Rei cuiuslibet primato, ac ipsi parti timore offensa.
- 60 Perterritio an, & quomodo differat à minis inuicis.
- 61 Terror an inferatur verbis, vel & facta requiratur, & num. 64.
Terror unde dicatur.
- 62 Mina an inducant semper terrorem.
- 63 Delictio quid significet.
Dilectio seu est declarativa.
- 64 Terror verbis illatus an subiaceat Bullæ Si de protegendis.
Qualitas minarum, seu minantis non attenditur in materia turbata, seu impedita iurisdictionis, sed solus effectus.
- 65 Mina non secuto effectu an, & quando subiaceat huic Bullæ.
Alius mere internus ex intentione violandi, sine conatu, vel actu externo ad delictum proximo non subiacet dictæ Bullæ.
- 66 Favens Hæreticis ex alia causa quam hæresis non incidit in penas Bullarum.
Quid de Descendentibus, & Receptantibus Hæreticos ex alia causa, quam hæresis.
- 67 Offendens Officiale Principis ex odio privato an incidat in erimen lese maiestatis.
Contrarietas quid sit.
- 68 Fiscus Sancti Officii probare tenetur delictum fuisse patratum in ordinem Tribunalis, aliud non intrant penas Bullæ Si de protegendis, & cessat iurisdiclio Inquisitionis.
- 69 Scientia offendens Inquisitionem, Testem, vel Advocatum Sancti Officii, quod ille sit talis, requiritur ut intret hæc Bulla, & num. 90.
- 70 Officialis Sancti Officii offensus quod fuerit cum scientia istius qualitatis, & in odium Tribunalis, quomodo probetur.
- 71 Probationes clare ad evitandas penas Bullæ Si de protegendis, quas dicantur.
- 72 Inquisitor an, & quando punire possit offendentem Officiale Sancti Officii cum ignorantia, quod ille sit talis.
Offendens Clericum cum ignorantia Clericatus an incurrat excommunicationem.
- 73 Episcopus punire potest offendentem Clericum cum ignorantia Clericatus.
Eventus attenditur, & non intentio.
- 74 Offendens testem non vocatum in causa hæresis, sed in causa suspicionis hæresis, an incidat in penas Bullæ Si de protegendis.
Causa fidei dicitur non solum, que spectat ad hæresim formalem, sed, & que ad suspicionem hæresis.
- 75 Suspecti de hæresi an gaudeant immunitate Ecclesiastica, quam non gaudent Hæretici, & num. seq.
Suspecti de hæresi veniunt appellatione Hæreticorum.
- 76 Blasphemantes hæreticaliter non gaudent immunitate Ecclesiastica.
- 77 Inquisitor an, & quomodo possit extrahere, Hæreticos, & de hæresi suspectos à loco immuni.
- 78 Index secularis tenetur remittere ad Inquisitionem acta nuda in causa hæresis, sed & in causa suspicionis hæresis.
- 79 Testis, qui falsum deposuit in causa Polygamia an gaudeat immunitate Ecclesiastica.
- 80 Ignorantia an, & quando excuset offendentes Ministros Sancti Officii à penis Bullæ.
Constitutio perpetua Papa, vel alterius Principis superiorem non recognoscens ligat etiam ignorantes, & quid si agatur de pena corporali.
- 81 Lex in atrocibus non succurrit atati, nec imprudentia.
Minor offendens Officiale Sancti Officii an incidat in penas Bullæ, & quomodo sit puniendus, & num. seq.
Quid si vocetur in iudicium pro delicto commissio in minoritate effectus maior.
- 82 Minor delinquens in minori atate an, & quando vocari possit in iudicium postquam fuit effectus maior.
- 83 Senex offendens Officiale Sancti Officii an incidat in hanc Bullam.
- 84 Quid de muliere.
- 85 Mulier mandans occidi Inquisitionem, Episcopum, vel alium Ministrum Sancti Officii quomodo puniendæ.
- 86 Mulier eripiens à manibus Satellitum virum, vel filium an sit excusanda à penis Bullæ.
- 87 Maritus percutiens eum, qui deinceps uxorem in Sancto Officio, an excusetur à penis Bullæ, & quomodo sit puniendus.
Quid de fratre.
- 88 Pater eripiens à manibus Birruriorum Sancti Officii filium suum an incidat in Bullam, & quomodo sit puniendus.
- 89 Offensa levis an subiaceat dispositioni Bullæ, & quomodo sit puniendæ.
Quid de perterritificante testes non secuto effectu.
- 91 Causa ob quas excusari possit Reus à pena huius Bullæ.
- 92 Inquisitores quomodo se continere debeant in casibus huius Bullæ.
- 93 Reus ob casum in Bulla contentum, an, & quando tortura, & abintraioni subijci debeat.
- 94 Excommunicatio huius Bullæ an sit reservata Sedi Apostolica.

BULLA hæc condita, & promulgata fuit à Beato Papa Pio Quinto occasione nonnullarum offensionum factarum Inquisitioni, & Ministris Sancti Officii Mantuæ, de quibus idem Summus Pontifex redarguit acriter Ducem Mantuæ, & legavit S. Carolum Borromæum, ut motus sedaret; vt latè diximus in responsione ad Historiam Venetæ Inquisitionis

Fr. Pauli Sernita: Et propterea tanquam Vniuersalis comprehendit omnes, tam laicos, quam Ecclesiasticos, vt dicit *Scortia d. epitom. 106. Theorem. 278. in princip. Catena par. 2. tit. 13. num. 84. vers. Et hinc est*.

An autem comprehendat Imperatorem, & Reges, negat *Bordon. loco citato num. 5. vers. Quares secundò*; ea ratione, quia de illis non fuit facta expressa mentio; Nam verba Bullæ, ibi:

Vt quicumque, sine cuius Cinitas, sine Populus, sine Dominus, sine Comes, Marchio, Dux, vel potiori titulo Illustres.

- 2 dicit, debere referri ad expressos. Sed contrariam opinionem tenet *Carena loco citato num. 84. vers. Et hoc multò magis*.

- Ea ratione, quia cum simus in materia fidei, dictio illa vniuersalis, quicumque, comprehendit etiam Reges, & Imperatorem, *cap. Vt Inquisitionis, de Hæret. in 6. Paramus de origi. Inquisitionis lib. 3. quest. 5. num. 23. idem Catena par. 2. tit. 9. num. 26.*

- Et hanc sententiam credo verissimam, quia etiam Edictum denunciandi Hæreticos comprehendit Imperatorem, & Reges, *Suarez de fide disp. 20. sect. 4. num. 27. Trafimiera de Denunciat. quest. 6. cap. 1. nu. 4. Quemadmodum etiam si Imperator, & Reges incidunt in hæresim, sunt denunciandi, cap. Vt officium, & Denique de Hæret. in 6. Sandarell. Suarez, Eymet, Pegna, Carrer. Simanchus, Paramus, & Carena relati a Trafimiera loco citato cap. 2. num. 6. Baldell. de fide, & infidelit. lib. 1. disp. 60. num. 29. vers. Quemadmodum num. 25.*

- 3 Nec possunt eximi a penis contra sic denunciatos institutis, *Baldell. loc. cit. u. 25.*

- 6 Verum est, quod si casus accideret (quod Deus auertat) non possunt Inquisitores contra inferiores Regulos, & Duces procedere, nisi consulto Summo Pontifice, *Suarez loco cit. Pegna par. 3. comment. 80. Carena d. par. 2. tit. 9. num. 28.*

Imò non solent procedere contra Barones, nisi consulto Sanctissimo, vel Supremo, & Vniuersali Inquisitione.

- Et quia quandoque Principes reddunt se suspectos, quod de eorum mandato eorum Ministri aliquod in Bulla contentum delictum perpetraverint, panis Ministris, solent Sanctissimus monere eosdem Principes, vt consulant suis conscientijs, quod si temerario ausu ipsimet Principes manus violentas iniecerent in Inquisitores, tunc absque mora contra eosdem procedit Suprema &c. vt processit contra Principem &c. & secundum qualitatem delictorum poenas imponit rigorosas, vel mitiores; Nam N. Baro, qui iniuriis affecterat Vicarium Sancti Officii, damnatus fuit in penam exilij à loco delicti, iniunctumque ei fuit, vt peteret veniam Vicario, elemosynam

quandam faceret, & alias poenas subiret salutares, ac præstaret iuramentum, vt impostum caueret à similibus, eque fuit Bulla specificè intimata; vt ex Decreto sub die 20. Martij 1608.

Sed an Bulla comprehendat Iudices, & Magistratus, qui ob tuendam eorum iurisdictionem aliquem prohibuerunt carcetari ab Inquisitore, vel carceratum mandauerunt eipì, vel vinctum à custodia extrahi.

- DICO non licere Indicibus secularibus, vel etiam Ecclesiasticis sub prætextu defendendæ eorum iurisdictionis talia attentare contra Sanctissimum Sanctæ Inquisitionis Tribunal, sed debent recurrere ad Summum Pontificem, sine ad Supremam &c. nam quauis quilibet Index possit suam tueri iurisdictionem, l. 1. §. si quis Insidienti non obtemperauerit, & ibi Doctores Canonistæ in cap. 1. de offic. Deleg. cap. Ex par. de verbor. signific. Bald. in Margaria. ver. Index vbi, quod Index in aliquo Territorio potest defendere suam iurisdictionem, etiam ense, & bello, si subditus, vel alter subtrahit sibi exercitium iurisdictionis, quem sequitur Auzet. in Clement. 1. de offic. Ordini. reg. 1. fallit. 1. in fine, de Gouny de immunit. Ecclesiast. quest. 12. num. 2. vers. Baldus.

- Attamen hæc regula habet locum, quando proceditur inter Indicem, & priuatum, vt apparet ex Textu in l. si quis ex aliena ff. de Indic. Secus si contentio iurisdictionis sit inter duos Iudices, quia tunc debet recurrì ad Superiorem, l. de iure ff. ad municip. & de incolis cap. Pastoralis de rescriptis, Felin. cap. Super litteris nu. 35. de rescriptis, Valenzuela cons. 200. num. 57.

- Si tamen casus acciderit (quod Deus auertat) puto huiusmodi Magistratus, & Iudices non incidere in penas contentas in Bulla, quia talia non committunt in ordinem Sancti Officii, nec animo impediendi iurisdictionem Sancti Tribunalis, sed tuendi propriam iurisdictionem, & se defendendi; Nam communis est conclusio, quod sententia excommunicationis non habet locum, quando quis tuetur in suum, Hostien. post Innocent. in cap. 1. de concessione Præbend. in 6. & ibi Io. Andr. num. 3. Anchar. num. 1. Archid. num. Butr. num. 15. Gemin. num. 11. quos refert, & sequitur Nauarrus in repetit. cap. Cum contigat, de rescriptis.

Nullus enim possessor tenent ius suum indefensum relinquere, l. Illud, vbi Glof. & Bartol. ff. de petit. hereditatis, Nauarrus loco citato in 7. causa inutilitatis num. 7.

- Quod intelligendum est, si notorium esset, Inquisitorem sine iurisdictione procedere; Secus si posset aliquo modo dubitari, quia tunc non est licitum meri

iurisdictionem cum violentia, nam iuris præsumptio stat pro Iudice, quod iuste procedat, l. 1. ff. de offic. Præfcl. Prator. l. seruo inuito, §. Cum Prator. ff. ad Trebell. l. fin. ff. ne quid in loco publico, cap. Bona memoria 23. de offic. Delegat. Farinaccius, qui alios quæst. 32. num. 91.

Et in terminis tenent Bald. loco citato ver. Index, Aufser. d. Clement. 15. in fine, de Gonny loco citato num. 2. latè Narbona ad leges Regias cap. 20. gloss. 18. num. 64. & 65.

Cautè ergo legendus est Carena d. par. 2. tit. 13. §. 19. vbi simpliciter ait, comprehendendi in Bulla Iudices, & Magistratus, quia secundum prædicta debet intelligi.

Nec casus Regentis à Ponre meruit allegari; declaratum enim fuit incidisse in pœnas in Bulla contentas, quia mandauit mitti ad tiremes loco carceris Notarium Sancti Officii, ex quo recusauit consignare processum fabricarum in Curia Archiepiscopali Neapolitana contra quendam Polygamum, quo casu, absque difficultate, pœnæ in Bulla contentæ locum habent.

Nec poterat excusari Regens, quod esset notorium, Curiam Archiepiscopalem nullam habere iurisdictionem contra Polygamum, quia iunò contrarium erat notorium: Præterea modus à Rege habuit non erat aptus ad defendendam iurisdictionem secularem, sed fuit quædam reprensalia omni iure verita.

Et idco Regens agnouit delictum, veniam petiit, & fuit absolutus à censuris incurfis per Nuncium Apostol. in propria Cappella, pluribus conuenientibus, secundum Decretum sanctæ mem. Pauli Quinti.

Secundò animaduertendum est, quod ad hoc vt Bullæ, siue Constitutiones Apostolicæ obligent, sufficit, quod sint publicatæ Romæ in acie Campi floræ, & per alia loca solita Vrbs; nec necesse est, quod in singulis Prouincijs publicentur, Abbas in cap. 2. num. 71. de Confit. & in cap. Nonnulli de sententia excommunic. in 6. Cardinalis in Probem. Clement. §. Vniuersitatis num. 4. Nauarrus conf. 1. nu. 19. de Confit. Gomez ad Reg. Cancell. quæst. 2. Bartol. & Baldus in l. leges Sacratissimæ, de legibus lib. 4. cap. 15. num. 3. Vaquez in 2. 2. disp. 156. cap. 2. Azor. Instit. moral. lib. 5. cap. 5. quæst. 3. & cap. 12. quæst. 1. tom. Granad. in 1. 2. controuer. 7. tract. 3. par. 1. disp. 11. sect. 2. num. 17. Duard. in Bulla Cane lib. 3. §. 1. quæst. 1. num. 17. Loua in 1. 2. disp. 18. de legibus, Basilius Ponce de matr. lib. 5. cap. 7. nu. 2. Filinec. to. 2. tract. 21. cap. 11. num. 397. Sayr. in Claus Regia lib. 3. cap. 5. & 7. Coriolan. in Bulla Cane, vbi de absolut. in fine, Rodriguez quæst. Regul. to. 1. quæst. 7. art. 3. Malder. 2. 2. quæst. 90. art. 4. dub. 3.

Salas de legibus disput. 12. sect. 2. num. 10. Valentia tom. 3. disput. 7. quæst. 3. punc. 5. Palatiosus 1. sententiarum distinct. 1. quæst. 1. Sotus de instit. & iure lib. 1. quæst. 1. Bertus in explicatione Bullæ Clementis Octauæ de largitione munerum, Layman. Theolog. moral. lib. 1. tract. 4. cap. 3. num. 3. Villalobos in Summa tom. 1. tractat. 2. dub. 12. num. 5. M. Anton. lib. 1. resol. 122. casu. 1. Molfes. in Summa tom. 1. tract. 9. cap. 8. num. 38. Siluester ver. lex, quæst. 6. Rossell. cod. verb. num. 4. & nu. 11. Plures ex nostris Farinacc. in Repert. indiciali quæst. 3. cap. 1. num. 17. vbi in vers. prima opinio dicit, hanc seruari de consuetudine.

Nihilominus si constet, Bullam hanc in aliqua Prouincia, vel Ciuitate non fuisse publicatam, tunc excusantur qui committunt ea, quæ continentur in Bulla à pœnis in illa contentis, vt fuit resolutum die 3. Aprilis 1604.

Et ratio est, quia quamuis nonnulli Doctores teneant, Bullam Romæ solummodo publicatam non ligare, nisi etiam in Prouincijs publicetur, quos citat P. Diana par. 1. tract. de legibus resolut. 8. vers. His tamen minimè suffragantibus, & par. 5. tract. 14. Miscell. 2. resolut. 25. Farinacc. loco citato.

Secus verò si de mente Pontificis non constet, vel constet de contraria: In casu nostro constat, voluntatem B. Pi Pontificis fuisse, suam Constitutionem non obligare, nisi fuerit publicata in Prouincijs; iubet enim in ea, vt vniuersi, & singuli Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, & ceteri Ecclesie, Prelati, per vniuersum orbem constituti per se, & per alium, seu alios, præsentent litteras, aut earum exempla in suis quibuscunque Prouincijs, Ciuitatibus, Diocesis, & locis solemniter illam faciant publicare: Quo fit, vt non nisi post publicationem solemnem in Prouincijs voluerit prædictam Constitutionem ligare argumento, cap. Cum infirmitas de Pœnitent. & remiss. Vvigers, & Diana locis citatis.

Ad tollendam autem omnem dubitationem in particulari, solet Suprema, &c. mandare Inquisitoribus, vt antequam Rei excarcerentur, intimetur illis Bulla prædicta, Doctis, & callentibus linguam latinam, prout iacet latino sermone; Indoctis verò idiomate Italico, Carena d. tit. 13. §. 22. num. 25. vers. hodie.

Sed an huiusmodi Bulla præsumatur publicata? Respondi in casu occurrenti affirmatiue, quia non est præsumendum, Prælatos dicto Pontificis audientes non fuisse in re tam graui, & tam magnæ considerationis, tum etiam quia concurrunt diuturnitas temporis, quæ inducit publicationis præsumptionem, Cephal. conf. 35. num. 48. volam. 1. Roland. conf. 99. nu. 36.

volum. 2. Farinacc. in *Reperit. Indul.* qu. 7. cap. 1. num. 8. Ideo si quis allegaret, Bullam non fuisse publicatam, deberet hoc probare ad poenas evadendas.

Tertio advertendum est, Constitutionem hanc quamvis rigorosam, vtpote-
20 que imponat maiores poenas, quam faciat ius commune, iustissimam esse, vt dixit Simancha *de Cathol.* tit. 41. num. 41. *vers. Pius Quintus*, quia condita est favore fidei, & ad publicam utilitatem, Riccius in *pne. Bulla decif.* 74. par. 1. per totam.

Et quia offendens Officiales, atrocissimum dicitur committere delictum, ideo
21 atrociter puniendum esse ait Textus in l. Ait Prator, §. ult. ff. de iniurijs, Salycetus in l. non ideo minus, ff. de accusat. Doctores in cap. Cum illorum de sentent. excommunic. Franc. Marc. decif. 34. par. 2. Menochius de Arbitrar. cap. 263. num. 5. Farinacc. de delict. & penis quast. 17. nu. 37. latè Mastrill. de Indulto, cap. 36. num. 1. Strictam tamen recipit interpretationem Carena d. sis. 13. num. 5. & 6. Bordon. loco citato num. 2.

22 Ideo non potest extendi de persona ad personam, vt dixit post Riccium, & Caren. loco citato, Bordon. loco citato.

Et propterea in Curia Neapolitana teste Riccio d. decif. 74. fuit resolutum, non incidisse in poenas in Bulla contentas,
23 mulierem quandam, quæ percussit Clericam, qui indicauerat Curatori Sancti Officii, vbinam eius mater reperiretur, quæ debebat arrestari ob quædam fortillegia, de quibus fuerat denunciata: Et hanc decisionem sequitur Carena loc. cit. nu. 8.

Secundo, infertur poenas Bullæ non habere locum in offendente Ministrum.
24 Sancti Officii remotum ab officio, quia non dicitur inferni Sancto Officio, vt Bulla requirit ex doctrina Romani in l. si quis in gravi, §. de his, ff. ad Sillan. quem sequitur Angelus de Malef. in ver. Casum Sempronij colum. 6. *vers. & diligenter*, de Franchis decif. 403. num. 7. & 8. Caball. centur. 2. resolut. 111. Bellon. de potest. eor. que sunt in contin. lib. 2. cap. 7. nu. 5. Mastrill. de Indul. cap. 36. num. 11. *vers. Et licet*, Carena loco citato num. 16. Bordon. loc. cit. num. 10. *vers. Secunda pars*.

Quod crederem procedere, etiam quod offensâ facta fuerit intuitu Sancti Officii;
25 Nam Bulla duo requirit: Alterum quod tantum nefas in contemptum, & odium Sancti Officii fuerit: Alterum quod offensus sit actu Minister, Carena loco cit. nu. 18. Bordon. loco citato num. 10. *vers. Secunda pars*.

Et quamvis Carena, & Bordonus reneant contrarium, quando offensâ facta
26 fuisset contemplatione officij iam dimissi, quia tunc offensum dicitur Sanctum Officium; Tamen advertendum est, non sus-

ficere verificare alterum de extremis, sed requiruntur ambo copulatiue; Quemadmodum enim non intrat Bulla, si offendatur Minister actu inferniens, sed non occasione Sancti Officii, vt bene probat Carena loco citato, §. 6. num. 23. Bordonus loco citato nu. 10. Farinacc. quast. 132. un. 8. in fine, Soufa in Aphorism. lib. 1. cap. 28. nu. 9. Et fuit pluries resolutum in Suprema, &c. præsertim sub die 10. . . . 1588.

Ità è contrario, si offendatur intuitu Sancti Officii, qui non est actu Minister, cum contrarium eadem sit disciplina.

Ideo cum similis casus accidisset Neapoli, fuerat enim promulgatum Indultum generale, vt qui alterum ex delinquenti-
27 bus occidisset, seu cepisset, gratiaretur de delictis per eum commissis excepto delicto offensionis, vel resistentiæ factæ Gubernatoribus, Auditoribus, Aduocatis Fisci, & alijs Executoribus, & Ministris Iustitiæ: Et cum quidam Notarius, seu Cancellarius Regiæ Curie Ciuitatis Materæ fabricasset processum super homicidio contra Vespasianum Maluendi, finito officio, redditoque iudicatu post octo menses à die dimissionis officij, interfectus fuit à fratribus dicti Vespasiani, qui vt gaudent indulto, alium occiderunt delinquentem; Commissarius generalis contra delinquentes delegatus censuit, dictos fratres gaudere indulto; Sed relata causa ad Vicariam, magna illa Curia iudicauit contrarium: deuoluta causa ad Sacrum Consilium, & discussa acriter, resolutum fuit in fauorem Inquisitorum, vt apparet ex decif. 403. Vincentij de Franchis: In hac re tamen reliquit cogitandum, Mastrill. de Indulto d. cap. 36. num. 11. *vers. Et licet contrarium in fine*.

Sed ad dictam decisionem Vincentij de Franchis vide modernum Additionarum Carolum Antonium de Luca, qui plures casus distinguit, post hæc scripta à me visum.

Accedit vltra tradita, quod statutum poenale, & contra ius debet intelligi in
28 casu vero, non autem in casu ficto, Bartol. in l. 1. §. Lex salicidij, ff. ad l. salicidiam, & ibi Imol. post num. 8. Alexander num. 9. idem Bartolus in l. si quis pro empore num. 35. ff. de vsucap. & ibi lafon num. 170. Rouit. super Pragmat. 1. de persecut. Malef. num. 23. Cum ergo offensus debeat verè, & actu esse Minister Sancti Officii, non sufficit ad hunc effectum, vt per fictionem iuris censetur esse Minister.

Sed cum de tempore mei Assessoratus casus iste non acciderit, non habeo super hæc controuersia decisionem Sacre Congregationis.

Quod diximus de Ministro, qui dimittit officium, idem dicendum est de Inquisitore,

29 re, siue Ministro tantum electo, antequam sui ministerii possessionem apprehendat, cum nou dicatur esse actu Minister, licet enim in gratiosis attendatur tempus dare, cap. Si eo tempore de rescriptis in 6. Afflict. decis. 253. In concernentibus tamen iurisdictionem attenditur tempus presentationis litterarum, & capte possessionis, Bald. in l. 1. C. ut lite penden. & ibi Fulgositus Castren. in l. 2. eodem tit. cum aliis per Vincent. de Franchis decis. 326. num. 2. Caball. resol. 148. Nouar. pragm. 2. de Abolitionibus nn. 63. Mastrill. de Indulto cap. 36. num. 23.

Et hi omnes tenent gaudere indulto, qui occidit Officialem electum, quamuis
30 in indulto excipiantur offensio facta Officiali: Nam privilegium concessum ratione officij requirit officium in actu, non autem in habitu tantum, Paris de Puteo de iudicat. in ver. Electio Officialium cap. 3. Eoer. decis. 150. Mastrill. qui alios dillo cap. 36. num. 23. in fine, & in terminis Bullæ tenet Carena loco citato, §. 5. num. 21. 22. & 23.

An autem qui offendit Familiarem, vel Crucesignatum Sancti Officij incidat in penas Bullæ, videtur resolucendum affirmative: Nam cum Bulla constituit offendentes Ministros Sancti Officij Reos læsæ maiestatis, in huiusmodi delictum incidit, qui offendit quemlibet hominem, cuius opera vitur Princeps, Bos. de crim. læsæ maiestatis num. 38. Farinacc. eodem tit. quæst. 112. num. 53.

Et cum huiusmodi Crucesignati, & Familiars deputati sint in institutione S. Officij, vel ad denunciandos, vel capiendos
31 Hereticos, vel ad comitandos Inquisitores, & quando fuerint ab Inquisitoribus requisiti, Pagna par. 3. comment. 105. vers. Rursus, Narbona ad leges Regias lib. 4. tit. 1. l. 20. Gloss. 1. militare videntur Sacro Tribunali, ideo intrare potest dispositio, l. Quisquis C. ad l. Indium Maiest. ibi Vel cuiuslibet postmodum, qui nobiliter militat, vbi Glossa in ver. militat, declarat, siue militet in militia armata, siue inermi, Farinaccius loco citato num. 51.

Cæterum licet sciam, quandoque offendentes Familiars S. Officij fuisse ab Inquisitoribus punitos, præsertim in Ciuitate Anconæ, & Meliten, in quibus viget consuetudo, quod Familiars Sancti Officij gaudeant privilegio Fori, siue Actores sint, siue Rei, quam consuetudinem sepius canonizauit Sacra Congregatio, cum hoc casu sit attendenda, Carena par. 1. tit. 14. §. 5. num. 17. Carolus Maranta respons. 69. num. 33. par. 3. Et quoad Officiales Meliten, adde Breue Clementis Octauus sub die 10. Aprilis 1601. tenoris infra scripti:

De Inconst. in Fide. To. J. Par. I.

Dilectis Filijs, Magno Magistro, & Conuentui, Hospitalis Sancti Ioannis Hierosolymitani.

Clemens Papa Octauus.

Dilecti filij salutem, &c. Perlatum est ad Nos non sine gravi animi nostri molestia, Franciscum Pantosa fratrem Militem istius Hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani, diabolo spiritum ductum, dilectum filium Magistrum Mariam de Nicastro Spatarium, antiquam Familiarem Sanctissime Inquisitionis contra Hereticam prauitatem Insule Meliten, verberibus, ac vulneribus affectisse, sed id graviter, ac molestius tulimus, quod cum dilectus filius Magister Fabricius Veradine in vtraque nostra Signatura, Referendarius, & in eadem Insula Inquisitor, causam hanc tanquam ad Tribunal Sancti Officij pertinentem cognoscere vellent, Vos illam impedieritis.

Etenim cum pluries per Nos in Congregatione generali Inquisitionis resolutum fuerit, cognitionem similium causarum delictorum in personas Familiars officij Inquisitionis commissarum, ac ipsosmet in eosdem Familiars delinquentium ad Sancti Officij Tribunal pertinere, Vos pro vestra in Nos, & Apostolicam Sedem fide, & deuotione, non solum prædictum Fabricium non impedire, verum etiam omne illi auxilium prestare debuissetis: Proinde Nos in virtute sanctæ Obedientie, ac sub indignationis nostre, aliisque grauioribus arbitrij nostri penis, per præfatos Vobis mandamus, ut huiusmodi causam tam contra prædictum Franciscum Pantosa, quam alios quoscunque super verberibus, & vulneribus prædictis inquisitos, aut comolices, prædicto Fabricio per eum cognoscendam, audiendam, & sine debito terminandam statim remittatis, & illi molestiam aliquam, vel impedimentum nullo modo inferatis: Quinimodum, ut promptos, ac deuotos huius Apostolicæ Sedis filios decet, vestram auxilium, & sanorem, prout opus fuerit, & ab ipso Fabricio fueritis requisiti in præmissis illi exhibeatis, non obstantibus quibuscunque Privilegijs, Indultis, & exemptionibus Vobis, & vestri Hospitalis fratribus per Apostolicam Sedem quomodolibet concessis, confirmatis, & approbatis, quæ Vobis, aut alijs quibuscunque contra ipsam Sanctissimam Inquisitionis officij privilegia, nullo modo infringari posse decernimus, & declaramus. Dat. Romæ apud S. Petrum die 16. Aprilis 1601. Anno Decimo.

Non vidi tamen offendentes simplices Familiars Sancti Officij punitos penas
34 contentis in Bulla, sed solum offendentes personas in dicta Bulla expressas, quæ licet vtatur verbis alijsque Ministri prædicti officij, nomine tamen Ministrorum, solum
35 veniunt Inquisitor, Vicarius, Cancellarius, siue Notarius, Fiscalis, Custos carcerum, stellites, siue Birruarii, si qui sunt
Gg

proprij Inquisitorum, Palini, siue Cursores, sine quibus Tribunal consistere nequit; qui etiam gaudent privilegio Fori: ut sapientius me existente Affectore resoluti Sacra Congregatio; & dicunt Simancha de *Castol. cap. 41. num. 39.* Taurcellus apud Barbof. *Juris Ecclesiast. uniuers. lib. 1. cap. 39. §. 4. num. 34.* Narbona ad *leges Regias lib. 4. tit. 1. leg. 20. Gloss. 19. n. 2.* & videntur distinguere inter Familiares, & Ministros, Pegna *par. 3. comment. 105. vers. Rursus, Param. de origi. Inquisitionis lib. 2. cap. 1. num. 8.* Simancha *d. e. 4. t. num. 27.* Narbona *loco cit.* & in terminis Balini latè *infra in causa Senen. sub n. 48.*

Si tamen Familiares isti, dum comitantur Inquisitores, vel persequuntur Hæreticos, vel suspectos de hæresi, aut comitantur Carceratos de loco ad locum, offenderentur, crederem eos offendentes subiaci pœnis in Bulla contentis, quia cum tunc sint in actuali ministerio, possunt appellari Ministri, quia non solum in habitu, sed actu habent ministerium.

Quod dixi de Familiaribus, non puto habere locum in Consultoribus Supremæ, &c., qui stant, & assident coram Sanctissimo, & Supremis Inquisitoribus, dum habentur Congregationes, & vorum suum proferunt.

Hos enim tanquam Consiliarios Principis gaudere privilegio, l. *Quisquis C. ad l. Indiam maiest.* omnino dicendum est ad tradita per Farinacc. *d. quest. 112. num. 93.*

Idem dicendum est de Consultoribus Ministri Supremæ Inquisitionis Neapoli residentis, quia deseruiunt tanquam Vicarij Inquisitorum, cum recipiant denunciations, examinent testes, & fabricent processus, & gaudent privilegio Fori, ut fuit resolutum in Suprema, &c. *die 17. Maij 1640.* de quo privilegio latè Marant. *disso. respons. 69.* ubi refert litteras à me conscriptas, licet cum aliquibus mendis.

Cautè igitur legendi sunt Spercll. *decis. 128. num. 81.* & ab eo allegari, nempe Simancha *d. cit. 41. num. 19.* Farinaccius *quest. 182. §. 5. num. 8.* Gratian. *discept. cap. 140. num. 31.* Græf. *de offi. & Cleric. effec. 1. num. 156.* Taurcell. *loco citato*, P. Diana. *par. 4. tract. 1. resolut. 42.* afferentes, Familiares Sancti Officii gaudere privilegio Fori, quia loquuntur de Familiaribus Sancti Officii Hispaniarum iuxta concordiam initam inter Regem, & Familiares Inquisitionis Regnorum sibi subditorum, de qua plenè per Narbonam *ad leges Regias lib. 4. tit. 1. l. 2. Gloss. 1.*

Non autem de Familiaribus Inquisitionis Italice, qui tantummodo seclusa consuetudine, ut supra dictum, gaudent privilegio deferendi arma, ut videbimus infra.

Et cum in Bulla dicatur, *Qui accusatorem, seu denunciatores, seu istem in causa fidelit*

quomodocumque productum, vel euocatum.

Dubitatum fuit in vna Mediolanen. An Mulier quædam Sortilega, quæ propriis manibus, ac ope cuiusdam laici duas mulieres complices occiderat, timens ne illam Sancto Officio denunciarent, incidisset in pœnas Bullæ. Resolutum fuit minimè incidisse, quia illæ mulieres, nec accusauerant, neque denunciauerant, vel euocata, aut producta erant in testes, unde cum deficeret vna ex his qualitatibus delicti tempore, Constitutio non poterat habere locum, Farinacc. *conf. 87. num. 2.* Riccius *d. decis. 74. par. 1.*

Nec fuit habitum in consideratione Prohemium Bullæ, quo innuitur, Constitutionem fuisse conditam, ne Sanctum Officiu subvertatur, & ne Ministri in functionibus disturbentur: quia per huiusmodi delictum, nec mulier subvertit Sanctum Officiu, cum nihil attentauerit aduersus Sacrum Tribunal, nec Ministri in suis functionibus impediuntur præstitit, ad Text. in *cap. 2. de suppl. neglig. Prælat. & §. Nec illorum magis, iussit. de milit. testam.*

Sicut etiam resolutum fuit, non incidisse in pœnas Bullæ, qui vulnerauerat quendam, quem putabat fuisse contra, cum examinatum in Sancto Officio, cum re vera, nec productus in testem, nec euocatus fuisset.

Item cum in Bulla dicatur:

Quique carcerem, aut aliam custodiam sine publicam, sine priuata effugeris, vultam extraxerit, seu emiseric, capiendum prohibuerit, captumque eripuerit, receperit, occultauerit, sine facultatem effugendi dederit.

Quæsitum fuit, an nonnulli, qui procurarunt fugam mulieris eorum Amalæ, nondum tamen capte, vel carcerate, incidissent in pœnas Bullæ: & fuit negatiuè resolutum, quia verba illa, *capiendum prohibuerit*, debent intelligi de prohibitione dominatiua, vel violenta, iuxta illud *Hospitio prohibetur Arena*, ut ex Decreto 18. Septembris 1608.

Nec obstant alia verba, *facultatem effugendi dederit*, quia intelligenda sunt retento themate periodi, & sic referuntur ad captum ereptum, non autem ad eum, qui nondum fuit captus.

Sed an, qui captum eripuerit, continetur ex dicto Satellitum Sancti Officii. Respondendum est negatiuè, quia dictum Satellitum non reputatur integrum, Farinacc. *de Testibus, quest. 56. num. 370. & quest. 183. num. 70.*

Et quamuis Constitutiones Innocentij Quarti, Alexandri Quarti, & Clementis Sexti disponant, quod probis viris, qui debent alluci ad capiendos Hæreticos, credatur in his, quæ ad eorum officium per-

tinent, de quibus Farinacc. *diffa qn. 188. num. 70.*

Nihilominus dictæ Constitutiones, vel non debent intelligi de huiusmodi vilibus
45 Satellitibus, sed de familiaribus Sancti Officii, qui sunt ut plurimum viri nobiles, & qui olim eligebantur pro capiendis Hæreticis, & illis exterminandis, prout de Curforibus Curie Archiepiscop. Neapolitanæ, qui sunt Clerici, & inter personas Ecclesiasticas connumerantur, & eorum officium vile non reputatur, dicunt Riccius *decif. 59. par. 2. Guazzin. defenf. 1. cap. 37. num. 78. versic. Ego autem, puto.*

46 Et de Birruariis maioribus, præsertim habentibus Iurisdictionem, voluit Ioseph Ludou. *decif. Lucenf. 1. num. 1. 2. 3. & 4.* qui loquitur de Baroncello Lucen. qui habet auctoritatem puniendi facinorosos forenses delinquentes, & Granut. *Theorem. 19. num. 11. Guazzin. loco cit. Riccius decif. 1. par. 4.* qui tamen limitat in Birruario inferioris ordinis, hoc est, Caporale di guardia, ut ipse loquitur, Nouar. *questio. Forens. quest. 16. per totam*, ubi in fine mordet Farinaccium contrarium tenentem, qui etiam
47 limitando conclusionem in Baroncellis habentibus iurisdictionem, dicit; *Sed verumque sit Birruarii sunt, licet Baroncelli, & Capitanei nuncupentur*, & propterea nunquam crederem esse testes omnium exceptione maiores, quando deponerent, vel ad suam exonerationem, vel in causa propria.

Sed immerito vir inter Criminalistas facile Princeps à Nouario insulse reprobatur.

Negari enim non potest, quod tales Birruarii, quumvis Capitanei nominentur, si tamen acti, vel habitu capiant
48 Reos, officium vile non exercent, secundum vniuersalem totius Orbis consuetudinem; & propterea, seclusa causa Fidei, in qua per particulares Constitutiones cautum est, quod eis plenè credatur, certè in alijs causis non sunt testes integre fidei.

Præterea Farinaccius suum dictum restringit in Capitaneis deponentibus ad suam exonerationem, vel in causa propria, nam remittit se ad secundam ampliationem, in qua exemplificat in Birruariis deponentibus, se fuisse impeditos in executione facienda, vel fuisse verbaliter, vel realiter offensos: Nam primo casu, deponunt ad suam exonerationem, secundum
49 do, in causa propria, in qua non adnituntur testes, etiam omni exceptione maiores; que in admodum dicimus de Principe, & Papa, quibus non creditur, si dicant aliquem conspirasse contra eorum Personas, vel Statum, Doctores in cap. 1.

De Inconst. in Fide To. I. Par. I.

de probat. Textus est in Clement. Pastoralis, de re iudic. Mohed. *decif. 4. alias 36. de re restit. spoliat.*

Et propterea hisce duobus casibus, & alijs, quæ pendent ex eorum officio, nulla eis est adhibenda fides, ut voluit idem Farinacc. in specie de Officialibus, qui sunt viri nobiles, & probi *diffa quest. 188. num. 71.* Quicquid ergo dicat Nouarins, non est recedendum ab opinione Farinaccij.

50 Vel dictæ Constitutiones intelligendæ sunt, quando sumus in causis leuibus, secus in grauioribus, cum recipiant interpretationem à iure communi, Farinacc. *loco citato num. 72.*

51 At si cum dicto Satellitum Sancti Officii concurrant alia adminicula, & coniecturæ, non erit absurdum dicere, quod etiam in causis grauioribus plenè conuincant; ut fuit resolutum in Suprema *anno 1614. super casu*, de quo meminit Farinacc. *loco citato num. 73.*

Videnda est etiam magistralis Decisio Curie Archiepiscopalis Mediolanen. *Cartarii 87. per totam.*

Cauendum est pariter à Riccio in *Collect. 646.* dum dicit, quod Cursores, siue Scoppetelli Curie Archiepiscopalis Neapolitanæ plenam faciunt fidem, dum deponunt inuenisse penes aliquem libros Hæreticorum, vel scripturas Negromanticas, quia quicquid fit in Curia illa, in qua non habentur Cursores, siue Scoppetelli pro vilibus personis, quia à Suprema, &c. in qua resident Cardinales, & Consultores; qui fuerunt Nuncij, vel Auditores Nunciarum in Ciuitate Neapolitana, & bene norunt, Cursores illos esse sepiusimò peiores, quam sint Birruarii laici, non adhibetur illis fides, nisi quatenus adhibetur Birruariis vilibus, & ordinariis.

Crederem tamen, opinionem Nouarij, & Riccij habere locum, quando Capitanei, siue maiores Birruarii, vel Scoppetelli testimonium redderent eorum extraneo iudice in aliqua extranea causa; Non enim possunt repelli à testificando propter exceptionem vilis, & infamie, quia repelluntur alij Satellites, si verè in illo loco adest consuetudo, quod tales non habeantur pro vilibus; & sic credo habere locum *Decisionem primam* Lucen. Ludouici, Campegg. *de Testibus, reg. 16. & Farinacc. quest. 16. num. 391.*

54 Quod tamen Romæ locum non haberet, quia licet ibi maior Baroncellus Gubernatoris habeat magnam auctoritatem, habetur tamen pro persona vili, & ideo potest repelli.

Cæterum si huiusmodi Birruariis, vel Officialibus Sancti Officii deputatis ad ca-

G g ij

55 ad capiendos Hæreticos resistatur, quia non ostendunt mandatum Inquisitoris, num intrent pœna Bullæ, negativè est resoluendum, quia potest illis hoc casu impune resisti, Bofs. de Captura, num. 93. Repertor. Inquisit. ver. Captura, vers. Nota qualiter, Carena par. 2. tit. 13. §. 13. n. 80. & est Textus clarus in l. Prohibitum, C. de Iure Fisci, Farinacc. quæst. 32. num. 32. Decian. tom. 1. lib. 3. cap. 4. num. 8. & 9.

Quod procedit, etiam si Satellites dicant velle Reum capere pro causa Sancti 56 Officii, quia non est illis credendum, nisi ostendant mandatum: ut fuit resolutum in Sacra Congregatione prima Julij 1593. & prius die 20. Februarij eiusdem Anni, fuerat scriptum Inquisitori Bergomi contra N., qui Birruarios volentes eum carcerare nomine Sancti Officii, non esse procedendum in Sancto Officio, quia concludenter non probatur, ipsos dixisse velle eum carcerare nomine Sancti Officii; & hoc tanto magis, quia non offenderunt mandatum Inquisitoris, & sic dicto ipsorum non tenebatur credere.

Et propterea non potui assentiri Decretor factio in Sacra Congregatione de, 57 anno 1663. die . . . quo dictum fuit, damnandum esse in pœnam rigorosam, quendam, qui resistit Birruariis dicentibus, illum velle capere per il Sancti Officio, quia non habebant mandatum, nec eidem illud ostenderunt, & quamvis illud non petierit, ut videtur velle Canalcen. de Brachio Regio par. 2. num. 44. Nihilominus ad instigandam resistendam debebat illud ostendere Testibus, Boer. decis. 170. num. 2. Bofs. loco cit. num. 95. Farinacc. quæst. 32. num. 31. Baiard. ad Clar. quæst. 29. num. 3.

Nec satis est, quod habeant aliquod signum Officii, puta virgam, ut putavit Clarus §. fin. quæst. 29. num. 2.

Quia potest esse, quod virga ostendat eos esse Satellites, & tamen non habeant 58 mandatum ad aliquem capiendum, & ita reprobo Claro, tenet Farinaccius dista quæst. 32. num. 31. qui tamen, dum verius existimat, quod Satellites utrumque habere debent, & mandatum Iudicis, & signa, fallitur, quia sufficit, quod habeant mandatum, licet careant insignibus.

Nam iudex potest cuilibet privato capere 59 tiram alicuius committere, imò, & ipsi parti offensa, Cagnol. l. Non est singulis num. 6. ff. de Reg. Iuris, Clarus quæst. 28. num. 8. in terminis, Narbona dista l. 20. num. 77. & 78.

Occasione autem verborum perterrefacere, querit Carena, numquid qualibet perterrefactio sufficiat ad incurtendas pœnas dictæ Constitutionis, & refert opinionem Zanardi in Summ. Dinin. Præcept. 10. l. cap. 5. de fide, vers. Nota autem unum, qui

60 voluit perterrefactionem esse debere de re gravi: Sed Zanardus, & cum eo Carena confundunt rerminos.

Aliud enim est minis incutere timorem; aliud est terrere aliquenunquam primum refertur ad verba: secundi ad facta, & quidæ atrocitas, Canonizæ in cap. 1. de offic. delegat. nempe Abb. num. 2. in fin. Butt. nu. 5. Decius num. 10. Felin. num. 1. Berous num. 10. & 17. Franciscus Costa Sententis in repetit. nu. 57. Riminald. in ead. repetit. num. 21.

Et licet Abbas ibi dicat, quod unum, pro alio ponitur, nihil allegando, Berous 61 tamen dicit, quod potest allegari Textus in l. 3. in fin. quod metus causa, quem pariter allegat Decius loc. cit. ibi terrore verborum, & Guidus Papa disto cap. 1. num. 1. dicit, propter minas terror infertur.

In meo tamen Textu non habetur terrore verborum, sed terrore verborum.

Et ideo puto, quod Constitutio non loquatur de perterrefactione facta verbis, sed quæ sit factis, quia terrere, est quasi in terram prosternere, secundum Grammaticos, ut dicunt Berous, & Riminaldus locis citatis, ille num. 10. iste num. 22.

Neque obstat, quod ex minis inducatur terror, quia, ut bene respondit Decius, 62 potest esse, quod minæ non terreant, & propterea adiectum est, disto cap. 1. minis, & terroribus: Et idem voluit Summus Pontifex in cap. Constitutis il primo, de testibus.

Accedit, quod verbum perterrefacere, adiectum est verbo deicere, quod proprie 63 significat in terram proicere, iuxta illud Virgilianum 8. Aeneidos.

Toto Genitor, quæ plurima Celo
Deiçit in terras.

& habetur toto titulo de his, qui deiecerunt, vel offenderunt; & adiectio fuit facta per dictionem sen, quæ stat declaratiue, ut per Barbof. dist. 363. num. 7.

Melius ergo Carena loco cit. §. 15. num. 65. concludit, hanc perterrefactionem debere intelligi de factis, & non de verbis.

64 Verum tamen est, quod siue ex verbis, siue ex factis impedita remaneat iurisdicção Sancti Officii cum effectu, non excusarem sic perterrefacientes à pœnis Bullæ, quia in materia turbata, sen impedita iurisdictionis attenditur effectus, & non qualitas minarum, vel minantis, Farinaccus de crim. lasea molestas. quæst. 113. insp. 10. numer. 55.

Sed post hæc scripta relatus fuit casus in Congregatione Sancti Officii coram, Sanctissimo de quodam Blasphemo, qui denunciatus fuit, minatum fuisse, se velle occidere Testes contra illum examinatos in Sancto Tribunali: Dubitatum fuit, an iste casus effet comprehensus in Bulla.

Votum Consultorum fuerat, & quidem iustum, casum non esse comprehensum in Bulla, quia illa verba minatoria, etiam potius prolata per viam iactantiae, & in publico, non autem animo offendendi, 65 quia ad nullum alium actum extraneum pro executione minarum deuenerat. Et adeo cum nullus secutus fuisset effectus, non inerare Bullam, hoc casu volueret. Carena in terminis par. 2. tit. 12. §. 16. quem sequitur Bordon in Tribunal. cap. 29. nu. 16. in fin. Sallés de materijs Tribunal. lib. 6. cap. 8. reg. 405. num. 164. ubi quod vt intrent poenae Bullae, non sufficit actus merè internus, nec sola intentio violandi, sed requiritur conatus, & actus externus, qui sit proximus delicto.

Sed quia facta fuit difficultas in depositione testium, conclusum fuit damnandum in poenam extraordinariam, nempe in poenam Tremerium per quinquennium, sed commutandam poenae, vt insisteret fabricae Armamentarii, seu Arsenalis erecti in Ciuitate vetula, Me tamen semper contradicente. Nam alijs vidi, huiusmodi sic minantes expeditos fuisse cum monitionibus, & poenitentijs salutaribus, cum intimatione Bullae Si de protegendis, & quandoque addita fideiussione de non offendendo.

Ceterum quae causae excusent ab incursu harum poenarum, dicendum est, primam causam esse, quando actiones, 66 quae enumerantur in Bulla, non sunt in odium, & contemptum Sancti Officii, sed ex alia aliqua causa, Farinacc. qu. 182. num. 80. in fin. qui remittit se ad ea, quae dixit in eademque questione nu. 12. 68. & 159. ubi, quod fauens Haereticis non propter haeresim, sed ex alia causa non incidit in poenas contra Fautores Haereticorum latus. Sic etiam defendens, & receptans Haereticum non ex causa haeresis, sed ex alia causa, non incidit in poenam contra defendentes, & receptantes latus, de quibus dicemus infra.

Et hanc opinionem tenet Soula in Aphorism. lib. 1. cap. 28. num. 9. Carena loco cit. §. 6. num. 27. exemplo eorum, qui offendant Officiales Principis ex odio priuato, hi enim non incidunt in poenam criminis laesae maiestatis, Anan. consil. 67. Odd. conf. 83. vol. 1. Farinacc. quest. 112. num. 150. Bordon in Tribunal. cap. 29. nu. 10. Et hae opinio seruatur in praxi. Sic enim fuit resolutum sub die 15. Septembris 1608.

67 Vnde explodenda est opinio P. Scortiae ad Selectas, Epitome 106. Theorem. 274. quem sequitur P. Diana par. 4. tract. 7. resolut. 13. nempe etiam si non in odium Sancti Officii formaliter actio damnata in Bulla fiat, nihilominus sic agens incidit in poenas dictae Bullae, nisi per claras probationes

docuerit, id non fecisse.

Nam hae opinio est de directo contraria dispositioni dictae Bullae, & contrariae praxi Sacri Tribunalis.

Etenim illa verba apposta in Bulla, nisi per claras probationes docuerit, contrarium se fecisse, non possunt intelligi de actu nongesto, quia non facere actum, non est contrarium facere actui, sed est non facere. Contrarietas enim est, quando in vno, & eodem facto sunt hincinde actiones repugnantes, verbi gratia, quod aliquis sit illegitimus, vel legitimus, furiosus, vel sane mentis, aliquam esse virginem, vel pollutam, vt dicit Glof. in Element. Testibus de Testib. & per eam Tuscus litt. C. conclus. 1007. num. 4.

Quis enim dicat, Bullam voluisse eoroscitare Reum, qui fortasse percussit Testem euocatum ad probandum per claras probationes illum defendisse à percussione, in quo consistit contrarius actus percussione.

Illud ergo verbum contraria se fecisse, debet intelligi de contraria qualitate à Bulla requisita, hoc est, non in odium Sancti Officii, sed ex odio priuato delictum perpetrasse, & hae est praxis, & obseruantia interpretatoria illorum verborum Sacrae Congregationis.

Imò, etsi Fiscus Sancti Officii non probet hanc qualiterem, videlicet, delictum 68 perperationis fuisse in odium Sancti Officii, non inrant poenae Constitutionis, tanquam deficiat qualitas iurisdictionem tribuens ad notas in cap. Si Clericus, de foro compet. & in cap. Romana, §. Contrabentes, de appellat. Carena in terminis §. 6. num. 28.

Et propterea si quis offendat Inquisitorem, Testes, vel Aduocatum, nec Fiscus 69 probet, offendentem sciuisse illum esse talem, non inrant poenae Bullae, vt saepius fuit resolutum.

70 Huiusmodi tamen qualitas, & scientia probatur ex coniecturis, Farinacc. qu. 112. num. 154. Mastrill de Indulto cap. 36. num. 22. Carena loco cit. num. 28. vers. Bene verum.

Quibus ita probatis habet locum poenae dispositio Bullae, nempe, quod Reus excusari non potest, nisi per claras probationes docuerit contrarium se fecisse: Nam tunc transferretur onus probandi in Reum.

71 Clarae autem probationes in proposito dicuntur, quae nuntur praesumptione iuris, siue hominis, Eugen. consil. 82. num. 7. volum. 1. Carena loco cit. §. 7. num. 31.

Hae tamen debent esse tales, vt contrarium necessario inferant, Carena loco cit. §. 7. num. 33. vers. Confutatur.

Nec obstant, quae longo sermone adducit Scfse de Indib. cap. 30. §. 1. à num. 18. ubi conatur probare, quod Inquisitor

potest punire offendentes Officialem. Sancti Officii, etiam quod ignorent, cum esse Officialem Sancti Officii, quia vera.

72 est conclusio in his Officialibus, qui gaudent privilegio fori.

Nam cum radicata sit iurisdicctio Inquisitoris in persona offensa, non requiritur in offendente scientia, argumento Text. in l. apud Labeonem, §. Scimus, ff. de Inurijs. At ita intelligenda sunt dicta à Sesse loc. cit. Quemadmodum dicimus de offedente Clericum ignorante cum esse Clericum: nam licet non incidat in excommunicationem, cap. Si vero, & ibi Gloss. i. Hostien. num. 1. Abb. nu. 1. de sentent. excomm. Berous conf. 137. num. 6. vol. 3. Couuart. cap. Alma Mater, par. 1. §. 10. num. 14. de sentent. excomm. Bellett. qui alios diffinit. Cleric. tit. de discipl. Cler. §. 2. num. 14.

73 Potest tamen puniri ab Episcopo, quia attenditur euentus, non intentio, Bartol. in l. Dinus num. 2. de Injur. Felin. in cap. 1. extr. de Offic. Ordinarij.

Sed an qui offendit Testem non euocatum, vel examinatum in causa hæresis formalis, sed tantummodo suspitionis hæresis, incidat in pœnas Bullæ.

Afirmatiuè est resolendum, quia Bulla dicit, Testem in causa fidei productum, vel euocatum. Causa verò fidei illa est, quæ non solum spectat ad hæresim formalem, sed etiam ad suspitionem hæresis, vt in terminis post Zanard. tenet Carena loco cit. §. 17. num. 63. vbi, quod ita resoluit Sacra Congregatio in personam cuiusdam Militis, qui blasphemum nomine Sancti Officii captum à Birruario manibus eripnerat, qui fuit condemnatus in pœnas in Bulla contentas, licet ex pietate fuerit illi pœna mortis commutata in pœnam Trirremium per decennium.

Comprobat hęc opinio, quia suspecti de hæresi priuantur immunitate Ecclesiastica, sicuti Hæretici formales, vt de antiquissima praxi Sancti Officii testatur Farinacc. de Immunit. Eccles. in appendice, cap. 13. num. 175. Marius Italia de Immunit. lib. 1. cap. 4. §. 6. num. 140. qui allegat elegantem Textum in l. Omnes, C. de Hæres. vbi habentur hæc verba:

Hæreticorum vocabulo continentur, & latis aduersus eos sanctionibus succumbere debent, qui vel leui argumento à indico Catholica Religionis, & tramite deteñi faciunt, deniare.

Et tamen Bulla Gregorij Decimiquarti loquitur de hæresi, quæ secundum alios 76 quos, debet intelligi de hæresi formali, non de suspitione hæresis, vt in puncto immunitatis voluit Gamba-corta de Immunit. lib. 1. cap. 13. num. 4. Cuius tamen opinio reprobat ab omnibus P. Diana per. 4. trañ. 1. de Immunit. resoluit. 51. vbi de Blasphemaribus hæreticaliter, qui non

gaudent immunitate, Farinaccius loco cit. num. 174. Et ita pluries fuit resolutum in Suprema, & scriptum fuit sub die 10. Iunij 1638. Episcopo Meliten. posse Inquisitorem extrahere à loco immuni Hæreticos, vel de hæresi suspectos, certiorato tamen Episcopo vel ante, vel post extractionem.

77 Et facultas extrahendi à loco immuni non solum Hæreticos, sed etiam suspectos de hæresi, fuit concessa Inquisitoribus à Ioanne XXII. in sua Constitutione dat. Avenione Idibus Augusti, anno eius Pontificatus Primo, hoc est anno 1316. quæ est prima sanarum Constitutionum in Bullario tom. 1.

Confirmantur supradicta, quia Decretum Beati Pij Quinti, quo mandat, vt

78 Iudices seculares remittant ad Tribunal sanctæ Inquisitionis acta in causa hæresis, habet locum etiam in causa suspitionis hæresis, vt supra dictum est ex Sesse, & Carena.

An autem Testis, qui in causa Polygamix falsum deposuit, gaudeat immunitate

79 Ecclesiastica: Afirmatiuè fuit resolutum in Suprema sub die 29. Septembris 1656.

Secunda causa excusationis est ignorantia, quæ potest dupliciter considerari, 80 vel ex eo quod Bulla non sit publicata, de quo diximus supra, vel an post publicationem liger etiam ignorantes.

Et hoc secundo casu, quamvis magis communis opinio sit, quod Constitutio Papæ, vel alterius Principis superiore non recognoscens perpetua liger etiam ignorantes, vt latè per Farinacc. in fragment. verb. Bannimenta num. 42. & in verbo. Constitutio num. 606. Carena loco cit. §. 22. nu. 90. etiam agatur de pœna corporali, Farinacc. dicto verb. Bannimenta num. 30. Carena loco cit.

Nihilominus quia Sacra Congregatio solet vti maxima pietate, admittit hanc excusationem in homine idiota, rustico, muliere, & similibus; vt fuit pluries resolutum, & præsertim in vna Meliten. coram san. mem. Alexandro Septimo de anno 1656.

Tertia causa excusationis est minor ætas. Nam licet in atrocibus lex non succurrat ætati, & imprudentiæ, l. Auxilium, §. In delictis, ff. de minoribus, Gloss. in l. Fere, ff. de Reg. Iur. Nihilominus inconcussa est praxis in Sancto Officio, quod minores vigintiquinque annis natiis puniuntur arbitrio Sacre Congregationis, vt testatur Pegna par. 1. comment. 13. latè Menoch. de arbitrar. cas. 329. num. 12.

Quo ad procedit, quamvis effectus maior pro delicto in ætate minore commissio in iudicio vocaretur, Pegna loco cit. in fin. 82 qui dùm subiungit, quod minor, qui

propter ætatem minorem nullo modo pœnas dedit, effectus maior, non porci de eodem delicto puniri, intelligendus est, si aliis minor durante ætate minori fuerit in iudicium vocatus, vel si vigore Statuti puniri nequeat, ut declarat Tiraquellus *de penis temperand. caus. 7. num. 8.* Non autem si de eo tempore ad iudicium non sit vocatus.

Et ita pluries fuit resolutum in Suprema &c. nempe minores ætate perpetrantes delicta in Bulla contenta, damnatos fuisse mitiori pœna, nempe Tirremium, si ætatem viginti annorum excesserint.

83 Causæ minoris ætatis coniungitur ætas senilis, *dist. 1. Ferè, Menoch. & Tiraquell. loc. cit. & caus. 8. per tot.*

84 Quarta causa est sexus muliebris, *l. Sacerilegij pœnam, ff. ad l. Inliam pecul. l. Si adulterium cum incestu, §. Supp. & Fratres, §. Incestum, ff. ad l. Inl. de adul. l. Quisquis, §. Ad filiat, C. ad l. Inliam Mæst. ibi:*

Minor enim circa eas debet esse sententia, quas pro infirmitate sexus minus auras esse cõsidimus Baldus l. Quicunque num. 17. C. de Sernis fugitiuis, Tiraquell. loc. cit. caus. 9. Farinacc. de penis temperand. qu. 98. caus. 10.

Quod tamen non ita simpliciter intelligendum est, sed pro qualitate facti: nam si mulier Testes contra illam examinatos 85 in Sancto Officio mandaret occidi vel Inquisitorem, Episcopum, vel alium Sancti Officii ministrum veneno necasset, eam non exensarem à pœnis in Bulla contentis, si ea omnia in odium Sancti Officii perpetrasset. Et ideo hæc casibus (quos Deus auertat) pœnas non minuerem ob atrocitatem criminis, iuxta dicta per Farinacc. *loco cit. num. 15.* vbi dicit, hanc diminutionem pœnæ, difficiè fore in practica obtinere, & testatur, fuisse decapitatam in Vrbe quandam nobilissimam Maronam, quæ mandauerat occidi aliam mulierem, prout re vera occisa fuit. Et pariter fuisse laqueo suspensam aliam vicin mulierem, quæ veneno virum suum substulerat.

Quinta causa erit consanguinitas, vel affinitas: nam si vxor è manibus Sarcelli 86 tum Sancti Officii virum, vel filium eriperet, nulla alia secuta offensione, credereim esse excusandam à pœnis Bullæ, prout excusata fuit à Senatu Mediolani, ut refert Clarus *in praxi quæst. 29.* quem ad hunc propositum refert Carena *loco citato §. 21. num. 88.*

Et sic è conuerso fuisse à Suprema &c. resolumum, quod vir, qui percussit baculo 87 quendam, qui eius vxorem in Sancto Officio denunciauerat, deberet plecti tribus ictibus funis baculo pedibus alligato, & exilio à loco delicti, ut ex Decreto sub die 27. Iunij 1591. & in Sancto Offi-

cio Cremonæ condemnatus fuit ad Tirremes per decennium quidam, qui baculo percusserrat Testem, qui in Sancto Officio deposuerat contra eius fratrem: teste Carena *loco cit. §. 24. num. 100.*

Et in eodem Sancto Officio, non fuisse condemnatum in pœnas contentas in 88 Bulla, filium, qui è manibus Birruariorum Sancti Officii eripuerat patrem, sed in grauem extraordinariam, testatur idem Carena *loco cit. num. 84.*

Sexta causa est leuitas offensionis, quæ licet in rigore non minuat pœnas Bullæ, 89 solet tamen Suprema &c. commutare, illas in pœnas Tirremium ad tempus, vel etiam in perpetuum pro qualitate delicti, Carena *loco cit. num. 100. vers. Sic etiam,* vbi subiungit, quod quidam, qui perterrefecerunt Testes non securo effectu, fuerunt expediti cum acri mouitione, & intimatione Bullæ, Monald. *conf. 66. vol. 2.*

Scio tamen quendam, qui percusserrat pugnis Satellites Sancti Officii, quia malè ei responderant dicenti, *che trattate meglio quel Carcerato;* superueniente Vicario 90 Sancti Officii, & dicente, *questo si si al Sant'Offizio?* ille respondit, *non sapeno, che questo fosse carcerato del Sant'Offizio,* fuisse multatum pœna pecuniaria, & exilio à loco delicti, & iussum, quod peteret veniam, & absolutionem excommunicationis ab eodem Vicario, non obstante quod consignasset Carceratum Sancto Officio, qui aufugerat.

Quæ tamen resolutio fuit valde rigorosa, cum aliis Suprema &c. *sub die 10. Septembris 1588.* rescripserit Inquisitori Alexandriæ, ne molestaret quendam, qui Fratrem Ioannem N. è manibus Sarcellum Sancti Officii eripuerat, sola excusatione contenta, quod ille nesciebat dictum Fratrem Ioannem carceratum fuisse pro Sancto Officio.

Et meminì de anno 1655. Equirem Vetroam Bergomensem, qui quendam Religiosum detrusum in carceribus Episcopi Bergomensis ex causa Sancti Officii, è dictis carceribus extraxerat cum magna hominum manu, fuisse solummodo multatum exilio, & eius complices damnatos ad carceres arbitrio, quia nesciebant detineri pro Sancto Officio, sed putabant detineri pro causa ad Ordinarium spectante, non tamen fidei, redacto tamen Reo extracto in posse Sancti Officii.

Et de anno 1651. Secretarius Marchionis Canossæ, qui Fratrem Sebastianum Baldinum eripuerat è manibus Ministrorum Sancti Officii, dum in cimba per Padum veheretur Ferrariam, fuit acriter tortus super qualitate, an verè sciret dictum Fratrem detineri ex causa Sancti Officii.

Plures aliæ causæ possunt adduci excu-

landi Reos à poenis contentis in Bulla,
91 sed enumeratæ sunt frequentiores. Qui
autem plura videre cupit circa prædictam
Bullam, legat Carenam *loco cit.* 13. par. 2.
Bordonum *loco cap. 29.*

Sciant tamen Inquisitores debere casus
Bulle referre Sacre Congregationi, nec
92 posse damnare huiusmodi Reos ea incon-
sulta, vt fuit resolutum *sub die 30. Octobris*
1593. prout nec etiam poenas Bullæ remitte-
re, vt pariter fuit resolutum *sub die 12.*
Augusti 1600. quod etiam voluerit Zanard.
*par. 2. præf. 1. cap. 5. §. 23. P. Diana d. resolu-
t. 13. Carena loco cit. §. 22. num. 91.*

An autem huiusmodi Rei debeant abiur-
rare, pendet ex eo, an in illis possit confi-
derari aliqua hæresis suspicio: nam si ea
laborent, negent autem intentionem,
93 tunc torquentur super ea, & si subsistent,
iudicari abiurato vel de leui, vel de ve-
hementi, iuxta gradum suspensionis. Aliàs
si clarè pateat, eos non gratia hæresis tuen-

di, vel Tribunalis Sancti Officii destruen-
di deliquisse, nulla debet dari tortura, nec
indici aliqua abiuratio, vt dicit post Fari-
nace. *quest. 162. num. 87. Carena loco cit. §. 23.*
num. 99.

94 Sed dubium esse potest, an excommu-
nicatio (de qua in Bulla) sit referuata, itaut
debeat impetrari absolutio à Sede Apo-
stolica: negant Filiucc. *quest. moral. tract. 14.*
cap. 16. quest. 7. num. 72. Bonacina de Censur.
in specie disp. 2. quest. 2. punc. 13. num. 6.

Affirmant Sayr. *de Censur. lib. 3. cap. 31.*
nu. 7. Scortia in Select. Epitom. 106. Theorem.
278. P. Diana par. 4. tract. 7. resolut. 13. Ca-
rena loco cit. §. 24. n. 143. qui dicit, opinio-
nem Filinccii esse valde dubiam, Bordon.
disso cap. 29. num. 33.

Sed non est recedendum ab opinione
Filiuccii, & Bonacina, quia ita sentit Su-
prema &c. vt in Decreto *sub die 12. Augusti*
1600.

C A P V T XXIX.

ARGVMENTVM.

De Impedientibus Sanctum Officium indirectè. De Familia armata Inquisi-
torum. Quinam sint connumerandi inter Familiares Sancti Officii. Qui
gaudeant Priuilegio Fori. De Priuilegio Familiarium Inquisitionis Melitens:
& quid possit circa illos Inquisitor. A quibus oneribus sint exempti Fami-
liares Inquisitorum. De Confratribus Societatis Sanctæ Crucis. An Ordi-
narij visitare possint Oratoria dictorum Confratrum. Quænam Oratoria,
& Hospitalia sint sub immediata Regis protectione.

S Y M M A R I V M.

- 1 Impedientes Sanctum Officium indirectè, qui
dicantur, & num. 121.
- 2 Magistratus quando dicant impedire Sanctum
Officium indirectè per editionem Statuti.
- 3 Statutum seculare in materia hæresis nul-
lum.
- 4 Statutum laicale non potest Inquisitoribus
impedire captivam Reorum, nec quod ha-
beant Familiam armatam.
- 5 Inquisitor potest habere Familiam arma-
tam.
- 6 Familia armata Inquisitorum in quibus confi-
stat, & num. 18. cum seq.
- 7 Et qua arma possit deferre.
- 8 Familiares Sancti Officii possunt deferre arma
etiam in locis non subiectis Inquisitioni,
cuius sunt Officiales, & de ratione.
- 9 Et an possint deferre Archibufestos, seu Pn-
giones breuioris mensura.
Archibufestus, & Pngiones breuioris mensura

dicantur arma proditoria.

- 10 Familiares Sancti Officii gestantes Archibn-
festos, vel Pngiones breuioris mensura, an,
& quomodo capi, vel impediti possint per
Curiam secularem.
- Inquisitor solus est Index suorum Fami-
liarium, & Ministrorum circa abusum, vel
excessum in asportatione armorum.
- 11 Birrurarij inuenientes de nocte hora intempe-
stiva Familiares Sancti Officii cum armis,
& sine lumine, quid agant secundum Prag-
maticam Regiam.
- 12 Inquisitor permittere non debet, quod Fami-
liares Sancti Officii molestantur per Iudices
laicos ob delationem armorum.
- 13 Index laicus si debeat concedere liberatio-
nem Familiaris Sancti Officii cum armis
innenti ex gratia, an Inquisitor debeat
acquiescere, & quid agere possit.
- 14 Familiaris Sancti Officii captus cum armis
per Iudicem secularem quomodo restitui
debeat Inquisitori.

Birrurarij

- 15 *Birruarii Sancti Officii molestari non debent à Curia seculari ob delationem armorum.*
- 16 *Edictum Principis, vel Magistratus secularis prohibens armorum delationem an comprehendat Familiares, & Ministros Sancti Officii, & quid agendum si de illis faciat expressam mentionem, cum num. seq.*
- 18 *Ministri Sancti Officii qui dicantur. Notarius Sancti Officii an gaudeat privilegio deferendi arma, & an ob id molestari possit à Curia seculari.*
- 20 *Consultores Sancti Officii possunt habere Famulum, qui gestet omnia arma cascris Familiaribus concessa. Quid si Dominum non comitetur.*
- 21 *Consultores Sancti Officii Mediolani quot Famulos, & Familiares habere possunt cum facultate gestandi arma.*
- 22 *Licentia gestandi arma Familis Consultorum an sit concedenda ab ipsis Consultoribus, vel ab Inquisitore.*
- 23 *Consultores S. Officii non possunt loco Famulorum, vel Familiarium adhibere, vel consanguineos personas nobiles, qui gestet arma.*
- 24 *Arma deferentes ex privilegio Sancti Officii an debeant secum portare litteras patentet, & an alia molestari possint, & quid facere debeant Birruarii ipsos armatos inuenientes sine litteris patentibus.*
- 25 *Familiaris S. Officii inuentus à Birruariis cum armis, & litteris patentibus, si velint illum capere, an, & quando possit impune resistere, & num. 28. cum seq.*
- 26 *Arma gestans cum licentia si inueniatur à Birruariis, qui velint illum capere, an, & quando possit impune resistere, & numero sequen.*
- 28 *Ius sibi dicere nemini licet propria auctoritate, ubi potest facile haberi recursus ad Superiorem.*
- 29 *Birruarii possunt capere sine mandato Iudicis reperiunt in flagranti, vel cum armis. Birruarii carcerantes Familiarem Sancti Officii ob delationem armorum graniter puniendi, & de ratione, & quid si illum deferant ad Inquisitorem.*
- 30 *Birruarii inuenientes hominem vilem, vel suspectum cum armis, qui ostendat litteras patentes Sancti Officii quid facere possunt.*
- 31 *Familiares Sancti Officii inuentus cum armis in domo Meretricis, vel in publicis tripudijs, seu cauponis an possint capi per Curiam secularem. Arma asportari non possunt in locis prohibitis etiam cum licentia.*
- 32 *Index militie cognoscere debet de crimine militari.*
- 33 *Abusus asportandi arma in locis prohibitis an possit excusari per consuetudinem.*
- 34 *Familiaris Sancti Officii abutens facultate gestandi arma priuatur litteris patentibus.*

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

bus Familiaritatis.

- 35 *Inquisitor an debeat in litteris patentibus Familiaritatis excipere facultatem deferendi Archibusetos, & Stilletos, vel quomodo id prohibere debeat Familiaribus.*
- 36 *Inquisitor quos ascescere non debeat in Familiares Sancti Officii, & num. seq.*
- 37 *Privilegium denegandum ei, qui illo obtento perniciosiorem se faciat aduersario.*
- 38 *Inquisitor quos debeat eligere in Familiares Sancti Officii.*
- 39 *Inquisitor non eligens in Familiares homines dignos dicitur abuti concessione portandi arma.*
- 40 *Minores vigintiquinque annis, & alienigena non admittuntur ad Familiaritatem Sancti Officii.*
- 41 *Familiares Sancti Officii qui sint in Regno Valentie.*
- 42 *Familiares Sancti Officii potentiores esse au debeat. Iuramentum praestandum à Potestatibus secularibus perpetuis, vel temporalibus de exterminandis Hæreticis. Dominus temporalis non expurgans suam Terram ab Hæreticis excommunicatur.*
- 43 *Neophytis an debeant assumi ad Familiaritatem Sancti Officii. Quid de Iudais, & quatenus Iudai illam obtineant, quibus gaudeant privilegijs. Familiares Sancti Officii Ancous gaudent privilegio fori ex consuetudine.*
- 44 *Familiaris Sancti Officii delinquens cum armis prohibitis an teneatur duplici pena delicti, & armorum.*
- 45 *Familiares Sancti Officii an possint in eorum domibus retinere arma prohibita, Pistoletos scilicet, & tormenta breuioris mensura.*
- 46 *Familiares Sancti Officii non gaudent privilegio fori per quem Iudicem puniri debeant de armorum abusu.*
- 47 *Familiares Sancti Officii regulariter non gaudent privilegio fori.*
- 48 *Familiares Sancti Officii subdantur priuatiue iurisdictioni Inquisitoris si delinquant in officio.*
- 49 *Consultores Sancti Officii Neapolis sunt exempti à iurisdictione Ordinaria, & deferuntur Ministro Supremæ &c. pro fabricandis processibus.*
- 50 *Familiares, & Consultores Sancti Officii Meliten. an, & quando gaudeant privilegio fori, & num. 60. cum seq.*
- 51 *Inquisitor Melita an possit cognoscere num eius Familiares adimplerint præceptum annua Communionis in Paschate. Familiares Sancti Officii Melita an teneantur in Paschate sumere Eucharistiam à proprio Paroco.*
- 52 *Mancia Familiarium Sancti Officii Melita quibus gaudeant privilegijs, & numero 75. cum seqq.*

H h

- 53 *Familiares Sancti Officii Melite an possint cogi ad retinendos equos pro defensione Insule ab Infidelibus.*
- 54 *Et an teneantur facere excubias in casu necessitatis.*
Familiares Sancti Officii tenentur facere excubias in casu necessitatis.
- 55 *Familiares Sancti Officii Melite immunes sint ab oneribus impositis per Magnum Magistrum.*
- 56 *Memoriale Episcopi Meliten. propositum in Suprema &c.*
- 57 *Littera monitoriales pro rebus deperditis an possint concedi per Inquisitorem, vel speciens ad Episcopum Melita.*
- 58 *Et relaxata per Episcopum quando afficiant familiares Sancti Officii.*
Inquisitor Melite quomodo subscribere debeat litteras monitoriales pro rebus deperditis ab Episcopo relaxatis, & an pro illis possit adhibere cognitionem causa, vel mercedem recipere.
- 59 *Familia Familiarium Sancti Officii Melite an subsit iurisdictioni Inquisitoris.*
- 62 *Familiares Sancti Officii Melite an gaudeant privilegio fori in causa divorit per uxorem intentata.*
- 63 *Quid ubi agitur de exemptione legatorum piorum.*
- 64 *Ministri, & Familiaris Sancti Officii Melite an, & quomodo subsint Commissario Fabrica Sancti Petri.*
- 65 *Episcopus Melite an, & quomodo cogere possit Familiares Sancti Officii ad subyiciendum se examini in suo Tribunali.*
- 66 *Inquisitor Melite ut Inquisitor an, & quando iurisdictionem habeat in Clericis, & Officiales Episcopi.*
- 67 *Cognitio offensionis Ministrorum, & Familiarium Sancti Officii Melite, ad quem spectet, & qua praxi sit terminanda.*
- 68 *Delictum commissum à Clerico cum Familiaribus Sancti Officii Melite an, & quando cognoscendum sit, vel ab Episcopo, vel ab Inquisitore.*
- 69 *Quid de inventario faciundo à duobus heredibus, quorum unus sit Clericus, & alter Familiaris Sancti Officii.*
- 70 *Canonici Cathedralis Melite possunt assumi in Ministros, Consultores, & Familiares Sancti Officii.*
Quid de Parochis.
- 71 *Decretum Clementis Octavi memoratur, & refertur.*
- 72 *Inquisitor Melite in approbandis libris imprimendis observare tenetur regulas Indictis.*
- 73 *Et quando, ac quomodo curare debeat quod expeditiones Urbis executioni demandentur.*
- 74 *Ac quomodo habere debeat Congregationes Sancti Officii.*
- 77 *Familiares Sancti Officii Melite an esse possint exercentes mercatum mancipiorum.*
- 80 *Inquisitor Melite an, & quando debeat transmutare mancipia Inquisitionis ad pernuendum in solitis exercitiis.*
- 81 *Familiares Sancti Officii Melite recipi an possint Cappellani Media-cris, & ceteri de foro Magni Magistri.*
- 82 *Ministri Magni Magistri Melite, an, quando, & quomodo perquirere possint domos Familiarium Sancti Officii an in eis laicent de-linquentes.*
- 83 *Familiares Sancti Officii Melite assumpti ad aliquod officium seculare, an possint se tueri exceptione exemptionis in iudicatu.*
- 84 *Familiares Sancti Officii an sint exempti à solutionibus onerum, & à muneribus publicis.*
- 85 *Et an teneantur contribuere triticum pro Abundantia.*
- 86 *Et an, & quando cogi possint ad servitia militaria.*
- 87 *Familiares Sancti Officii non possint capi pro repraesentis, & de ratione num. seq.*
- 88 *Milites non possunt granari pro repraesentis.*
- 89 *Exempti tenentur exhibere coram Ordinario scripturam exemptionis.*
Copia matricula Familiarium Sancti Officii Hispania danda an sit Prasori Civitatis.
- 90 *Matricula Familiarium Sancti Officii tradi non debet Iudici seculari, vel Ecclesiastico, & de ratione.*
Familiaris Sancti Officii offerens Iudici seculari suam Familiaritatem registrandam, privilegio privandus.
- 91 *Cruce-signati qui sint, an dicuntur Familiares Sancti Officii, & quibus gaudeant privilegio.*
- 92 *Indulgentia Ministrorum Sancti Officii.*
- 93 *Cruce-signati quomodo absolvi possint a casibus reservatis.*
- 94 *Ordinarius potest visitare omnes Confraternitates sine Ordinaria, sine Apostolica auctoritate crellas.*
- 95 *Quid de crellis in Ecclesijs Regularium exemptorum.*
- 96 *Vel de Confraternitatibus exemptis.*
- 97 *Quid si Confraternitates exempta sint in Ecclesijs Prælatorum habentium iura Episcopalia.*
- 98 *Ordinarius an, & quando visitare possit Cappellas, & Altaria Confraternitatis exempta, & num. seq.*
- 100 *Visitatio Confraternitatum exemptarum, competit Episcopo tanquam delegato non obstante consuetudine etiam immemorabili, Statuto, vel privilegio.*
- 101 *Consuetudo quando impedire possit Episcopo visitationem Confraternitatis exempta, etiam tanquam Delegato.*
- 102 *Quid de privilegio.*
- 103 *Ordinarius inhiberi non potest à visitando, virtute privilegij, nisi prius exhibeatur,*

& discutiantur.

- 104 Privilegium an, & in quibus casibus impedire possit visitationem Ordinario.
- 105 Episcopus non potest sine licentia Regum, visitare Hospitalia, & Confraternitates, quæ sunt immediatè sub Regia protectione, nec loca illis unita.
- 106 Loca immediatè subiecta protectioni Regia, an, & quando sub sint visitationi Ordinarii.
- 107 Visitatio circa respectum eandem Divinam priuatiuè spectat ad Episcopos, & de ratione.
- 108 Episcopus an possit visitare loca immediatè protectionis Regia si Rex licentiam visitandi petierit denegauerit.
- 109 Ordinarius potest supplere negligentiam Regis, eiusque Ministrorum circa administrationem Hospitalium, & Confraternitatum Regia protectionis.
- 110 Protectio Regia non priuat Ordinarium sua iurisdictione nec quoad locum, nec quoad personam.
- 111 Licentia non potest negari quando est præstanda de iustitia.
- 112 Episcopus habet habitalem iurisdictionem in locis exemptis, & subiectis Regia protectioni.
- 113 Protectio Regia debet adeste de tempore foundationis, aliis non suffragatur.
- 114 Protectio Regia, ut intret dispositio Concil. cap. 8. non verificatur in locis ubi Reges imperant tanquam Duces, Marchiones, Comites &c.
- 115 Quæstio super iure protectionis Regia cognoscenda per Iudicem Ecclesiasticum.
- 116 Episcopus visitare potest loca existantia sub immediatè Regis protectione, donec de protectione constituitur.
- 117 Episcopus an, & quando possit visitare Confraternitates Crucis-signatorum, maxime erectas in Ecclesijs Regularium exemptorum, & num. 119.
- 118 Quid si constet illas nunquam visitasse.
- 120 Episcopus an, & quomodo possit cogere Confratres Crucis-signatos ad redditionem rationis.

ABSOLUTA materia Bullæ si de protegendis, reuertimur ad impediendes Sacrum Tribunal.

- 1 Indirectè ergo Sanctum Officium impeditur, quando quis non immediatè, & explicitè, sed per aliquod medium, & circuitum impedit, vel vitur aliquo modo, ex quo impedimentum resulset, Eymcr. par. 2. quæst. 34. num. 1. & 3. & ibi Pegna comm. 79. Farinacc. d. quæst. 182. nu. 75. in fine.

Et similiter hoc impedimentum potest præstari à Magistratu, vel à persona priuata. A Magistratu, si condatur Statutum, quod nullus possit de aliquo crimine p-

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

niri ab alio, quam à Potestate, Gloss. in cap. Statutum, il primo, ver. Indirectè extr. de Hæret.

- 2 Idem est, si fiat Statutum, quod nullus alius, quam Potestas possit aliquem capere, vel capi facere, vel si Statuto caueatur quod nullus alius possit arma deferre, nisi sit de familia Potestatis, Farinaccius d. quæst. 182. num. 75.

Sed credo exempla huiusmodi indirectè impediendi per solum Statutum non bene procedere, nisi sequatur actus positivus impediendi, qui tunc resoluitur in impedimentum directum, ea ratione, quia Statuta condita à Principe seculari in hac materia, nullius sunt roboris, vel momenti, cap. Statutum, il primo, de Hæret. in 6. & ibi Canoniste, Locat. ver. Domini temporales, Repertor. ver. Statutum, Zanchin. de Hæret. cap. 31. & ibi Campeg. Eymcr. par. 3. quæst. 34. & ibi Pegna comment. 83. Farinacc. quæst. 182. num. 76. Fermosin. in cap. Ecclesia Sancta Maria, quæst. 5. num. 42. de consil.

Nec possunt comprehendere, vel ligare Iudices Ecclesiasticos, & præsertim Inquisitores, vnde illis non obstantibus poterunt procedere ad capturam Reorum, & habere familiam armatam: Si ergo Inquisitores non impediuntur aliquo facto illius Statuti vigore, non potest dici, quod impediatur indirectè Sanctum Officium: Nam quod nullum est, nullum potest præstare impedimentum ex iuribus vulgatis.

Cæterum quia de familia armata incidit sermo.

- 5 Certum est, Inquisitorem familiam armatam habere posse, Clement. 2. de Hæret. Rois rod. tit. par. 2. num. 422. Pegna par. 3. comm. 105. Molin. de Brachio seculari, cap. 18. num. 11. Roland. conf. 37. num. 9. eolum. 4. P. Diana par. 4. tract. 8. resolut. 31. P. Diana par. 4. tract. 8. resolut. 31. Barbosa de potest. Episc. allegat. 107. num. 6. Bonadill. in Politica, lib. 2. cap. 17. num. 88. Farinacc. quæst. 182. num. 91. Carena par. 1. tit. 14. §. 1. Sperell. decis. 128. à num. 82. Narbona ad leges Regias, lib. 4. tom. 1. lege 20. nu. 85. Fermosin. in cap. Ecclesia Sancta Maria 10. quæst. 58. num. 25. & num. 31. P. del Bene de Offic. S. Inquisit. tom. 2. dub. 195. scilicet. 39. Daniel de Nobil. in addit. ad disp. 63. num. 9. & seqq. vbi latè.

Huiusmodi autem familia armata, vel consistit in Apparitoribus, vel Satellitibus, vel in eis, qui assumuntur ad titulum Familiaris, qui aut viuunt expensis Inquisitorum, aut nihil habent ab eis, sed proprijs sumptibus debent comitari Inquisitores, associare carceratos, & alia facere, quæ spectant ad causarum Fidei executionem.

Et hi omnes, siue primi, siue secundi,

Hh ij

7 siue tertij ordinis, gaudent priuilegio deferendi, rām de die, quām de nocte, arma omnia, quæ deferunt Officiales, Birruarii, ac Ministri Curie secularis illarum. Ciuitatim, in quibus exercetur Sanctum Officium, vti plurius Suprema, &c. resoluit, & decreuit, & præsertim sub die 1. Maij 1596. & 30. Iunij 1610. & 1. Augusti 1619.

8 Cumque huiusmodi Priuilegium concessum sit eorum personis ratione Officii, non solum restringitur ad loca subiecta, Inquisitioni, cuius sunt Officiales, Ministri, & familiares, sed extenditur ad alia, loca extra iurisdictionem prædictam existentia, ex Reg. Priuilegium, de Reg. Iuris in 6. & ita pluries fuit resolutum in Suprema, &c. de tempore mei Assessora- toris, & præsertim in vna Narnien.

Et extat Epistola scripta Præsidenti Romandiola: tenoris sequentis.

Copia di lettera scritta dalla S. Congregazione del S. Offizio al Presidente di Romagna li 12. Agosto 1595.

LI Crocignati, e Famigliari del Sant'Offizio della Santa Inquisizione, per antichi priuilegi della Sommi Pontefici Romani, anno sempre goduto il priuilegio di poter portare ogni sorte di arme, etiam fuori dello Stato temporale della Santa Chiesia, e questo per li aiuti, e fauori, che anno dato per il passato, e continuamente segliono dare alle cose del Sant'Offizio; ora essendosi inteso, che alcune volte li Birri di Campagna in cotesta Prouincia, trouando alcuni di detti Crocignati, o famigliari del Sant'Offizio con le armi, anno ardire di carcerarli, e se bene per quanto ne auisa il R. P. Inquisitore di Faenza, subito che V. S. ne ha notizia, li fa liberare, nondimeno, perche non conuiene, che chi serue al Sant'Offizio, e dal Sant' Offizio ha licenza di portar armi, sia ad arbitrio della Birri carcerato, & abbi quello affronto. E perche ancora s'intende, che V. S. non pare, che voglia, che li sodetti Crocignati, o Famigliari portino pugnali, ed archibuscetti, o altre armi simili proibite dalli Bandi, perciò se ne fece parola Giouedi prossimo passato colla Santità di N. S. nella Congregazione della Santa Inquisizione, e Sua Beatitudine mi ordinò, che in nome suo si scrivesse a V. S. come si fa con questa, ch'ella facci osservare li Priuilegi del Sant'Offizio, e non permetta, che li detti Crocignati, o Famigliari, siano fatti prigione, o molestati in qualsivoglia modo per conto di portar armi di qualsivoglia sorte, etiam pugnali, ed archibugi corti, o altre arme proibite; perche V. S. sarà contenta di così ordinare, secondo la mente di Sua Beatitudine a tutti gli Esecutori della sua Prouincia, che non molestino in conto alcuno li Indetti Crocignati, e Famigliari per conto delle armi proibite come sopra. Ne questa essendo per altro, a V. S. mi offero, &c.

Sed quamuis, vt dixi, Ministri, & Familiares Sancti Officii possint ea omnia, arma deferre, quæ deferunt Curie secularis Ministri, aduerendum tamen est, quod sæpius vetitum est à Sacra Congregatione, ne deferant Archibuscettos breuioris mensuræ, quos in aliquibus locis vocant *Mazzagattos*; sicuti vetitum etiam fuit, ne deferant Pugiones breuioris mensuræ, quos *Stillefos* appellant; vt ex Decreto sub die 28. Ianuarij 1599. & de anno 1624. & 1645. & alijs pluries.

Huiusmodi enim arma sunt proditoria, vt ex pragmaticis Regijs benè probatidem Fernosinus loco cit. num. 37. & 41.

Si tamen huiusmodi Archibuscettos, vel Pugiones gestarent, nō possunt propterea capi, & arrestari à Curia seculari, sed debet hoc referri ad P. Inquisitorem, vel ad eum sine dedecore duci, vt ab eo puniatur. Inquisitor enim solus Iudex est suorum Ministrorum, & Familiarium, qui abutuntur, & excedunt in asportatione armorum, vt latè probat Carena par. 1. tit. 14. §. 4. qui testatur se pluries vidisse Familiares Sancti Officii propter abusum armorum fuisse priuatos litteris parentibus, familiaritatibus, & demum carceris poena multatos.

Fernosinus loco cit. num. 43. assert Pragmaticam Regiam, qua cauetur, quod si *Alguaciles*, siue Birruarii inueniant de nocte hora intemptiua familiares Sancti Officii cum armis, & sine lumine, qui eis ostendant litteras Patentes Dominorum Inquisitorum, liberè eos abire permittant; si autem non ostenderint litteras patentes Dominorum Inquisitorum, tunc illos ducant ad eosdem Inquisitores, vt ab eis sciant, an sint, necne Familiares Sancti Officii.

Quæ Pragmatica vtinam obseruaretur in Italia, & præsertim in Statu Ecclesiastico, in quo ob insolentiam Birruariorum Familiares S. Officii pessimè quandoque tractantur.

Et propterea cum quidam Commissarius Regius in Ciuitate Comi relaxasset 11 mandatum capiendi familiares Sancti Officii, qui gestarent tormenta aenea rotata, & Prætor eiusdem Ciuitatis idem attentasset, Clemens Octauus, mandauit scribi Inquisitori Comen. ne in hac materia permitteret aliquid innouari in prædictum iurisdictionis Sancti Officii, sed strenuè tueretur illius Priuilegium, vt ex Decreto sub die 25. Februarij 1599.

Cumque de anno 1600. Mediolani caprus fuisset à Curia seculari Baroncellus, siue Eques Sancti Officii inuentus cum, 13 paruo Archibuscetto, & in actu liberationis Comesstabilis Castellæ tunc temporis Status Mediolani Gubernator declarasset

liberationem ex gratia facere; Idem Clemens Octauus mandauit Inquisitori Mediolani, vt per Fiscealem Sancti Officii curaret fieri protestationem, quod illa liberatio nullo modo recipiebatur ex gratia, sed ex mera iustitia, ne iurisdictioni, & possessioni Sancti Officii praeludicium inferretur, & posset hoc trahi in exemplum, & omnia adnotarentur in actis Sancti Officii Mediolani cum litteris Sacre Congregationis, vt ex Decreto *sub die 27. Aprilis eiusdem anni 1600.* Quod etiam rescriptum fuit *sub die 3. Octobris 1624.* occasione carcerationis cuiusdam Crucisignati cum armis inuenti.

Et cum de anno 1628. fuisset Cremonæ quidam Familiaris Sancti Officii captus à
14 Curia seculari, eo quia deserebat arma prohibita, fuit restitutus Inquisitori non ex gratia, sed ex iustitia propter Priuilegia tributa officio Sanctæ Inquisitionis, vt apparet ex litteris Inquisitoris *sub die 29. Nouembris 1628.*

Pariter scriptum fuit Inquisitori Cremonæ ne pateretur, Ludouicum Ferrariorum executorem Sancti Officii molestari à Curia seculari ob delationem Archibusi cum rota, vt ex Decreto *die 15. Septembris 1601.*

Nec Edicta Principum, vel Magistratum secularium, quibus prohibetur certorum armorum delatio comprehendunt Familiares, & Ministros Sancti Officii, Fermosin. *loco citato num. 29.* etiam quando inaduerter in Edictis prædictis fiat mentio, Familiarium, & Ministrorum Sacri
16 Tribunalis, Suprema, &c. mandauit Inquisitori illius Cinitatis, in qua fuit Edictum promulgatum, vt contrarium Edictum publicet, quo detur facultas Familiaribus Sancti Officii gestandi omnia arma à Magistratu, vel Principe seculari prohibita, vt ex Decreto *sub die 20. Augusti 1615.*

Et memorabile est exemplum Prætoris Senogallie, ac illius Cancellarii, qui quamuis in Edicto per eos publicato, quo pro
17 hibebatur armorum delatio, mentionem non fecissent expressam de familiaribus Sancti Officii; Nihilominus cum in actu publicationis dicti Edicti Cancellarius de mandato Prætoris iussisset, vt Preco voce assereret, familiares Sancti Officii in Edicto præfato comprehendendi, tam Prætor, quam Cancellarius, & Preco fuerunt carcerati, sic iubente Sanctissimo glor. mem. Innocentio Decimo, & contrario Edicto familiares Sacri Tribunalis excepti, Prætor, & Cancellarius officio priuati, & ad illud in posterum exercendum inhabiles redditi, licet postea post breue tempus ex summa pietate Sanctissimi Pontificis in pristinum restituti, non tamen ad Magi-

stratum in dicta Ciuitate Senogallie gerendum, vt hæc omnia constant ex *processu fabricato de anno 1652.*

Hoc autem priuilegio deferendi arma etiam prohibita multo magis gaudent Vicarii etiam foranei, Notarii, Cancellarii, 18 Fiscales, Scriptores, Substituti, Custodes carcerum, Cursores, Mandatarii, & ceteri, qui viuunt expensis Sacri Tribunalis, vel ab eo recipiunt salarium, huiusmodi enim sunt Ministri, sine quibus Sacrum Tribunal consistere nequit, Pegna *par. 3. comment. 105. vers. Rufus.*

Et propterea à Suprema, &c. expeditum fuit monitorium contra Prætorum Trium Plebium ad comparandum personaliter in Vrbe, quia condemnauerat Notarium, Sancti Officii in poenam trirremium, & seutorum quingentorum ob retentionem tormentorum cum Rota.

Sed quia idem Prætor suum recognoscens errorem sententiam reuocauit, & cessauit à molestiis illatis dicto Notario, cessatum etiam est ab executione Monitorij, vt ex Decretis *die 7. Augusti, 2. Octobris, & 6. Nouembris 1603.*

Hoc eodem priuilegio gaudent Consultores, Aduocati, & Procuratores Reorum, qui Sancto Officio inserviunt, vt bene Pegna *loco citato.*

Et quia Consultores, vt plurimum sunt viri togati, & ex Doctoribus Cinitatum, in quibus resident Inquisitores, vel Vicarii 20 Sancti Officii, Suprema, &c. indulgit, vt singuli possent habere famulum, qui arma omnia familiaribus concessa gestare possit, vt dicit Pegna *loco citato*, & adiect. Decretum *sub die 12. Maij 1625.*

Quod etiam procedit, quamuis famulus non comitetur Dominum Consultorem, vt bene Pegna *loco citato.*

Et memini famulum cuiusdam Consultoris Sancti Officii Casenaten. captum, fuisse cum paruo aëneo tormento, dimisso pro negotio eiusdem Consultoris Sabianum pergeret, sed liberè dimissum, & gratis à Legato Romandolæ tunc temporis Eminentiissimo Cardinali Alexandro Vrsino, quamuis Inquisitor Fauentis voluisset illum defendere sub prætextu cuiusdam Decreti Sacre Congregationis, quo, vt ipse dicebat, cauebatur, famulos Consultorum non posse gestare arma, nisi comitando suos Dominos, quod tamen Decretum non fuerat notificatum, nec erat, nec est in vsu, sed obferuatur doctrina Pegna *loco citato*, quæ visa Cardinalis Legatus mandauit liberè dictum famulum, dimitti.

21 Mediolani verò Consultores duos famulos armatos habere possunt, familiares vnum, & hoc est particulare priuilegium illius Ciuitatis.

22 His famulis non debet dari licentia ab ipsis Consultoribus, sed ab Inquisitore, ut fuit scriptum Inquisitori Mediolani *de mense Maij 1616.*

Decretum etiam fuit, ne Consultores, vel Familiars loco famulorum adhibeant 23 confanguineos, vel personas nobiles *sub die 12. Maij 1625.* in quo grauius peccatur, & præsertim Bononiæ.

Sciant tamen omnes supradicti, & alij, qui gaudent privilegio deferendi arma, 24 debere secum portare suas litteras patentes, alijs possent impunè carcerari à satellitibus Curie secularis, si sint laici, & à satellitibus Curie Ecclesiasticæ, si sint Clerici, quia illis non est credendum assertibus esse Familiars, vel Ministros S. Officij, ut fuit resolutum *sub die 10. Novembris 1605.*

Sed melius facient Birruarii, si hos Familiars non deferentes litteras patentes, ducant ad Inquisitores, ut *supra* dictum est.

Sed an qui habet secum litteras patentes, & inuenit cum armis à Birruariis, si velint illum capere, possit impunè illis resistere? Farinacc. *quest. 108. num. 122.* 25 se remittit ad tradita per Decianum *lib. 8. cap. 3. num. 63.* Decianus vero quamvis alleget Marfil. *conf. 103. num. 33.* qui dicit, quod si quis licentiam haberet deferendi arma prohibita, & Familia Prætoris, vel Iudicis secularis illum capere vellet, & armis spoliare, nec licentiam illi offensam curaret, tunc postest impunè resistere, ut in terminis de Familiaribus Inquisitionis tenet Narbona *dist. 1. 20. Gloss. 18. num. 36.*

Sed hoc non ita generaliter, sed cum temperamento accipiendum esse arbitrat 26 tus est Decianus, cuius meminit Bouadilla *politie. to. 1. lib. 1. cap. 13. num. 125. & 126.* hoc est tunc licita sit resistentia, si ille, qui prohibita arma gestabat, licentiam ostendat, paratusque sit, simul cum Officialibus, & satellitibus ad Prætozem, vel Magistratum ire, idque satellites recusassent, vel si satellites moru proprio, & absque Iudicis mandato arma gestantem capere, vel armis spoliare vellent.

Quare Decianus consulit, quod isto casu capiendus, vel armis spoliandus interroget satellites, an hoc de mandato Iudicis, vel absque illo faciant; quod si ita 27 mandasse Iudicem proficiantur, obediat, & se ad Magistratum conferat suæ licentiæ vel privilegij redditurus rationem, quod si absque mandato efficere dicant post exhibitam eis licentiam, & protestatione de ea facta, licitum sit resistere; Et hoc consilium salubre vocat Narbona *loco citato num. 33.* quamvis illi non ardeat, quod dicit Decianus, arma gestantem teneri acquirere Birruariis, si dicant mandatum

Iudicis habere de illo capiendi, etiam si illud non ostendant, cum ut *supra* dictum est non sit credendum Birruariis.

Sed quicquid dicant Decianus, & Narbona, non puto licere Familiaribus Sancti Officij impunè resistere satellitibus, vel Curie secularis, vel Ecclesiasticæ illos ca- 28 pere ob delationem armorum volentibus, quia nemini licet propria auctoritate sibi lus dicere, si possit facile haberi recursus ad Superiorem.

Nec tenentur Birruarii ostendere mandatum Iudicis de capiendi arma verita, 29 gestantem, quia iste est vnus de casibus, quibus possunt satellites aliquem capere sine mandato tanquam repertum in flagranti.

Sed turpius est, quod Familiars cum licentia arma gestans vocet testes, ut protestetur coram eis, se litteras patentes familiaritatis Birruariis ostendisse, si cum vindictam ad carceres trahere velint; Si enim ad Iudicem secularem, vel Ecclesiasticum cum ducant, vel quod peius est in carceres detrahant, vidi hæc casibus à Suprema, &c. Birruarios graui poena multatos esse; Existimauit enim iniuriam fuisse illam Familiari, & consequenter Sancto Officio.

Si verò, ut sæpius solet accidere, ducant Familiarem cum armis ad Inquisitorem, vel eius Vicarium, grauius fuisse obiurgatos, eo quia litteras patentes parui fecerunt; Nam si Familiars resistere vellet, posset, vel offendi, vel occidi à Birruariis, ut accidit Cremonæ de anno 1596. in quadam resistentia, in qua Familiars fuit occisus, & licet satellites fuerint grauius puniti, Familiars non reuixit.

Vidi tamen excusatos Birruarios, si aliquem vilem hominem, vel suspectum 30 cum armis repertum in aliqua domo, vel apotheca retineant, & cum litteris patentibus ab illo exhibitis conuolent ad Inquisitorem, ut sciant ab ipso, an ille homo verè sit Familiars Sancti Officij, vel in aliqua re ei inferuiat.

Nec Familiars possunt capi à Curia seculari, quamvis inueniantur cum armis prohibitis in domo alicuius meretricis, 31 seu cauponis, & in publicis tripudijs; Nam licet isto casu abutantur visu armorum, quæ non possunt etiam cum licentia asportari in huiusmodi locis, Angelus in l. *Qui dolo de vi public. Paris. de iudicat. in par. Notarium Iudici num. 8. Christophold. ad privileg. milit. privileg. 8. in princip.*

Nihilominus non possunt puniri, nec capi pro huiusmodi excessu, nisi ab Inqui- 32 sitoribus, & ab eorum familia; hoc enim est quasi militare crimen, quod debet cognosci à Iudice militie, l. 1. C. de officio Magistr. milit. l. *Eos, qui eodem tit. l. 1. C. de*

offic. Vicarij, Acaceus de privileg. milit. lib. 2. privileg. 5. num. 2. Fermosin. cap. Ecclesia Sancte Marie quæst. 59. num. 88. de Const.

- 33 Sed hic abusus potest excusari à consuetudine, *Parif. conf. 171. num. 19. lib. 4. Decian. in prax. lib. 8. cap. 3. num. 60.*

Et ideo in Provincia Romandiæ cum adsit consuetudo, quod Familiares, & alij in seruientes Sancto Officio gestent arma in tripudijs, & cauponis, non possunt, nec debent propter hoc molestari.

- Pœna verò abusus armorum, si non sit coniuncta cum delicto, erit priuatio litterarum parentium familiaritatis ad reg. *Iudicij, C. de Iudicij, Decian. d. cap. 3. nu. 62. Et iste est stylus Supremæ, &c.*

- Non debent tamen Inquisitores in litteris patentibus, quas concedunt, & tradunt Consultoribus, Familiaribus, & Ministris Sancti Officij excipere expressè de-
35 lationem Archibusettorum paruorum, vel Stillietorum, quia cum privilegia Apostolica, quæ concesserunt Familiaribus, & Ministris, & Consultoribus Sancti Officij gestationem armorum sint amplissima, nullam pariuntur exceptionem, vel restrictionem circa genus armorum, sed illis ad aures significatur per eosdem Inquisitores in actu consignationis litterarum parentium, ne prædictos Archibusettos, & Stillietos deferant, neque alia arma vetita in locis prohibitis, quia si secus, non solum priuabuntur officio, sed seuerò punientur.

Et propterea meo tempore fuit obiurgatus Inquisitor Bononiæ, qui huiusmodi exceptiones in litteris parentibus Familiarium apponebat.

- Caueant autem Inquisitores, ne in Familiares ascendant eos, qui non sunt apti
36 ad inferuendum Sancto Officio, vel propter suam nobilitatem nolunt comitari Inquisitorem, vel Carceratos, qui propter causas fidei vchuntur Romam. Nam expressè fuit hoc mandatum à Suprema, &c. *sub die 4. Ian. 1594. ex Clem. 2. in fin. ibi: Tales qui se conseruant ad sua cum Inquisitoribus ipsius officia exequenda, de heret. Fermosin. loco cit. num. 27.*

- Pariiter non debent admitttere in numerum Familiarium, & Ministrorum Sancti
37 Officij viros scelestos, prauos, & perversos, qui frequenter ad cades, & alia facinora laxant uequitæ manus suas, vt cautum fuit à Ioanne XXII. sua Constitutione *Exigit, Dat. Avenione anno 1321. de qua per Pegnam comm. 105. quod etiam à iure communi statutum reperitur, ne scilicet dentur privilegia ei, qui illo obrecto pernicioso iorem te adcurfario faciat, vt inquit Textus in l. qui cum uno, §. Non omnis, ff. de re milit. Pegna loco cit. vers. Tandem, Fermosin. loco cit. num. 64.*

Sed eligat viros prudentes, & laudabiles conuersationis, vt dicit Ioannes XXII. in præfata sua Constitutione, quieros, pacificos, fideles, & morigeratos, præsertim
38 in Ditionibus Principum secularium, ne conturbetur eorum Status, & Gubernium, vt ædificentur, non scandalizentur à Ministris, & Familiaribus Sanctissimi Tribunalis, sed potius ab eorum modestia inuidentur ad faciendum Sancto Officio, Narbona d. lege 20. *Glof. 4. per totam.*

- 39 Aliàs diceretur abuti concessione portationis armorum, vt dicit Text. in *Clem. 2. de Heret. Farinacc. quæst. 182. §. 6. nu. 92. & 93. Fermosin. loco cit. num. 25. 26. & 27. & num. 65.*

- 40 Non sunt etiam admittendi in Familiares minores annorum viginti quinque, nec alienigenæ, *Fermosin. loco cit. num. 65.*
41 vbi *num. 67. dicit, quod in Regno Valentiz admittuntur Barones Domini Vassallorum Procures, ac Potentes, etiam contra Regiarum Pragmaticarum dispositionem, quia decet, vt Sanctum Tribunal constitutum ad causas fidei tenendas, repellendis hæresibus, debellandos, ac persequendos inimicos Ecclesiæ Romanæ à nobilioribus Ministris, & Familiaribus adiuuetur: Et si iubente Innocent. Terrio in cap. Excommunicatus, §. Moneantur, & in §. Catholici, de Heret. Potestates seculares perpetuæ, vel temporales teneantur iurare, vniuersos Hæreticos à Ecclesiâ damnatos pro viribus exterminare, & quod temporalis Dominus non expurgans Terram suam excommunicetur, quid mirum si Potentiores in Familiares Sancti Officij debeant eligi?*

- 43 Quod autem Pegna asserit, Neophytos ex Paganismo, vel Iudaismo conuersos non facillè assumendos esse in Familiares Sancti Officij, quamuis ex causa allud rectè fiat, multo magis debet habere locum in Iudeis, & ideo Sacra Consulta vehementer exarsit in Inquisitorem Ciuitatis Anconæ, qui vt præsuppositum fuerat Eminentiſſimis illis Patribus, assumpsit in Familiarem Sancti Officij quendam Hebræum, in quem pro delicto ab eo commissio volebat animaduertere, iuxta inueteratam illius Inquisitionis consuetudinem, qua Familiares Sancti Officij in eadem Ciuitate gaudent privilegio fori actiue, & passiuæ. Sed re vera ludus ille non erat Familiaris Sancti Officij, sed illius opera vrebatur Inquisitor in pluribus negocijs, & causis ad Sacrum Tribunal spectantibus, sicuti faciunt alij Inquisitores earum Ciuitatum, in quibus moram trahunt Hebræi, & hic Romæ tam R. P. D. Assessor, quam P. Commissarius dant litteras parentes nonnullis Hæbreis, non Familiaritatis, sed seruitij erga Sanctum

Officium, quæ litteræ patentes solent in leuibis illis suffragari, veluti quod denotet, vel etiam de die, non gestent pileum coloris crocei; vehantur curru cum suis familiis extra Urbem, & in similibus: Et possum testari, Me ab huiusmodi Hebræis habuisse plures notitias, quæ ab alijs haberi non poterant.

44 An autem si Familiaris cum armis prohibitis delinquit, teneatur duplici poena delicti, & armorum, videndus est Fatinac. quæst. 108. num. 166. & 168.

Quæ dicta sunt de gestatione armorum, multo magis habent locum in retentione armorum prohibitorum in domo, vt latissime tuerur Familiars Sancti Officii, in quorum domibus reperti fuerunt Pistolæ, seu tormenta breuissimæ mensuræ, Fermoſin. loco cit. tota qu. 58.

46 Familiaris verò Sancti Officii, qui non gaudet privilegio fori, si delinquat, puniatur à suo Iudice, non autem ab Inquisitore propter abusum armorum, vt fuit pluries resolutum, & præsertim anno 1662. in vna Eugubina.

47 Regulariter autem Familiars Sancti Officii, quemadmodum & Consultores privilegio fori non gaudent tam in causis criminalibus, quàm in civilibus, vt resoluît Suprema &c. sub die 29. Ianuarij 1625.

48 Dixi regulariter, quia si isti delinquant in officio subduntur priuati iurisdictioni Inquisitoris, vt resolutum fuit sub die 27. Februarij 1631. Quod ex Campeggio dixit Decian. lib. 5. cap. 22. num. 36. & ex ambo-bus Bouadill. in Polit. lib. 2. cap. 17. nu. 127. Fermoſin. in cap. Ecclesia S. Maria, quæst. 59. num. 87.

Et sic fuit scriptum per sequentes duas literas Encyclicas omnibus Inquisitoribus limitantes causas spectantes ad sanctam fidem, & ab ipsa dependentes, necnon fabricationem, & cognitionem illarum causarum Officialium, & Familiarium, qui in munere sibi demandato deliquissent.

Lettera circolare scritta a tutti gl'Inquisitori il primo Marzo 1631.

Pretendono alcuni Inquisitori di far le cause di Familiari, & Officiali del Sant'Offizio, ancorche non spettanti al Sant'Offizio, o sieno civili, o criminali, attine, o passine, fondandosi talvolta nella consuetudine. E perche si vede per isperienza quanto ciò renda odioso questo Sagro Tribunale, ha la Santità di Nostro Signore col parere di questi miei &c. ordinato, che io scrina, come sò, a V. R. ch'ella in dette cause non spettanti al Sant'Offizio, ancorche de Familiari, & Officiali, non se ne ingerisca, ma lasci liberamente

fare a' suoi Giudici competenti, & Ordinarij; ed ella solo attendi a far quelle, che dee per ragione del Sant'Offizio, spettanti alla Santa Fede, o dependenti da essa, conforme la disposizione de Sagri Canoni, & Costituzioni Apostoliche; non leuandole però la fabricazione, & cognizione di quelle cause degli Officiali, & Familiari, che in qualsivoglia modo commetteressero delitto nell'offizio commessole: In caso poi, ch'ella a queste ragioni, che la persuadessero a dover fare altrimenti di quanto le scrino, ne dia qui auviso colle ragioni, acciocchè si possino considerare, che occorrendo, se le commetterà quello donrà fare.

Altra lettera circolare scritta li 6. Giugno 1682. a tutti gl'Inquisitori dello Stato.

Mossi la Santità di Nostro Signore dalli continui ricorsi fatti qui dalle Comunità dello Stato Ecclesiastico, hà risoluto Sua Beatitudine col parere di questi miei &c. che per sollieno delle medesime molto gravate da' debiti, si sottomettono in auuenire cotesti Patentati privilegiati del Sant'Offizio a tutti i pesi Communicatiui reali, de'quali sono stati per lo addietro esenti; non però a i personali. Onde se ne dà a V. R. questa notizia, perche ella comunicandola a i sodetti suoi Patentati, ingiunga loro, che prontamente esquiscano l'accennata risoluzione di Sua Santità, la quale vuole in oltre, che nelle cause criminali si attine, come passine degli Officiali del Santo Tribunale a questo non spettanti, non se ne ingerisca V. R. in conto veruno, ma ne lasci la cognizione a i loro Giudici competenti, ed Ordinarij, dovendo ella attendere alle cause di Fede, & dependenti da essa, conforme la disposizione de Sagri Canoni, & Costituzioni Apostoliche, come anche a quelle de' detti suoi Officiali, che delinquessero in qualunque maniera nell'Offizio loro commesso.

Ministri verò, sine quibus commodè exerceri non potest iurisdictioni Sancti Officii, gaudent privilegio fori etiam si delinquent extra officium, prout in casu Nuncij S. Inquisitionis Senen. fuit discussum in Suprema Sacra Congregatione, cui pro exclusione exemptionis fuit porrecta infraſcripta iuris allegatio.

Senen. Iurisdictionis.

Cognitio delicti à Nuncio Sanctæ Inquisitionis commissi per explosionem tormenti focarii, eo tempore, quo munus sibi demandatum non exercebat, est indubitata iurisdictionis Iudicis laici, proindeque Reus ad Tribunal Sancti Officii non est remittendus, sed in Carceribus laici est retinendus, prout etiam in Hispania

pania praticatur, si de iurisdictione cum Inquisitoribus, orta sit controuersia, vt tradit Carleual. de Iudic. disp. 2. num. 524. ad fin.

Veritas huius propositionis patet, tùm quia ratione delicti quilibet, licet alienigena sit subditus Iudici, qui in loco delicti ius dicit, l. 1. C. vbi de crimin. agi oport. cap. fin. de for. compet. Conciol. resolut. crim. verb. Forus, resolut. 1. num. 1. Card. de Luca de iurisd. disc. 57. num. 2. tùm etiam quia vulgaris propositio, quod Rex fundat propriam iurisdictionem ad pœnas irrogandas singulis laicis, qui in Regno degunt, vt in indiuiduo huius controuersie post Auendan. Solorzan. Ansfeld. Cutell. & alios, tradit Inquisitor Gonzal. lib. 1. Decret. in repetit. cap. ult. de offic. Archid. an. 9. in tantum, vt quicumque laicus præsumatur cum talis vnusquisque nascatur, vt fusè probat Cortiad. decif. 13. num. 8.

Hinc sit, vt non docto de positiva, exemptione Rei, Inquisitor ab vltiori petitione remissionis debet abstinere, Fontanell. decif. Cathalon. 329. numer. 19. to. 2. Gonzal. supradicto num. 9. & dixerat antea num. 3. §. eandem, Ciarlin. controuerf. cap. 120. num. 26. 27. & 28.

Aliter namque vim inferret, ac Regiam iurisdictionem perturbaret, Marth. Sanz. de re crim. contr. 78. num. 35. Solorzan. de iur. Indiar. post plures lib. 3. cap. 24. num. 52. vbi quod in instructionibus, illis præcipitur ne iurisdictiones extendant ad causas in Schedulis non expressas, alias excommunicationem incurrant, de qua per solum Papam absoluantur.

Tantum autem abest, quod exemptio Rei in his terminis sublineatur, quin potius casus iste in corpore iuris Canonici non habeatur: nam quod attinet ad Clement. 2. §. ult. de hæret. ibi proponitur alter, quando scilicet Ministri Inquisitionis in officio delinquant, vel ab alijs impediuntur, dum proprium munus exercent, prout aduertunt Gonzal. vbi supra num. 5. & 12. Ansfeld. de iurisd. par. 2. cap. 6. nn. 28. & concordantes adducit Inquisitor Fermosin. de confiscat. bonorum in 5. offic. par. 2. allegat. 13. num. 6. vbi solidum hoc motiuum per contrariam consuetudinem, conantur euitare, Ciarlin. dicto cap. 120. nn. 26. 27. & 28.

Quinimò quod exclusio prorsus Inquisitor solus laicus in nostris terminis procedat, tradiderunt Ansfeld. de iurisd. par. 2. tit. 11. cap. 5. num. 179. §. ult. & latius cap. 6. num. 29. vbi quod in Dominio Serenissimi Ducis, Clementissimi Domini Nostri, secularis damnauit etiam pro simplici delatione armorum Familiares Inquisitoris, quem laudat Gonzal. vbi supra num. 12. §. Alijs verò, post Pont. de matr. lib. 5. cap. 12.

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

§. vnic. post num. 12. & idipsum testatur Buoninsegni Historicus Florent. lib. 3. dum ait de mense Februarij anni 1344. per Excellens Florentinum Republicam, acriter fuisse damnatum Nuncium Inquisitoris pro simplici armorum delatione, cui tanquam approbato Historico vnit deferendum, Rota coram Coccin. decifione 1867. num. 36. 37. & 38. & alibi passim.

Et reuera cum ius scriptum Inquisitoribus non suffragari vix esset, vt ad consuetudinem conuolent moribus, vel Principum priuilegijs, in quibus Prouincijs diutaxat iuductam, à qua consuetudine, iuxta medium quorundam sententiam, pendet huius questionis resolutio, vt videre est ex Narbon. ad l. Regiar. tit. 1. de la Iurisd. Real. l. 20. concord. fam. 5. Inquisit. glos. 6. num. 6. cuius verba transcribit, & commendat Fontanell. dicta decif. 329. num. 20. vbi quod idem seruauit Senatus Neapol. & cum hac distinctione procedit Aduocatus Fiscalis Sancti Officii, Carena par. 1. tit. de fam. 5. offic. tit. 14. num. 22. necnon Inquisitor Fermosin. d. allegat. 13. num. 11. in fin. vbi, quod Inquisitores in Hispania hanc iurisdictionem acquisierunt ex longua consuetudine; & num. 12. ad medium, vbi quod hæc consuetudo fuit per Regem canonizata; & num. 30. quod vbi viget consuetudo legitimè præscripta Inquisitor non dicitur iurisdictionis usurpator; & num. 58. vbi quod similis consuetudo fuit seruata in Hispania spatio 160. annorum, & vltra, Ciarlin. dicto cap. 120. num. 14. & 15. vbi ex professo Carenam amplectitur.

Cæterum quod hæc eadem iurdictio Inquisitoribus in Hispania tributa vtpotè à Regijs concordatis, & schedulis pendens tam in origine, quam in progressu merè laicalis sit reputanda, discusso ad partes articulo, firmat Pont. de matrimon. lib. 3. cap. 12. §. vnic. d. num. 15. vbi quod Rex Catholicus in his, quæ concernunt delicta merè profana laicorum, modificat, vel suspendit iurisdictionem, quæ profecto non faceret, si non esset laicalis, hanc contrarium asserere crassissimam ignorantiam redolet, quem sequitur Cutell. ad l. Sicular. §. Constitutio Reges Martini, post cap. 21. in diss. pro concord. inter Inquisit. & Officium Ordin. cap. 1. & 2. aliique apud Cortiad. decif. 30. num. 43. in fin. Baron. de effect. minor. atar. circa spiritual. effect. 7. num. 103.

Et res extra difficultatem ponitur dùm grauissimi Doctores in Hispaniarum Regnis versati, testantur Inquisitores citra casus hæresis, in delictis eorum Familiarum, procedere solum in vim Regij priuilegij, vt videre est ex Amat. resolut. 52. num. 4. §. Contrarium, Fontanell. d. decif. 329.

num. 17. Inquisitor Fermosinus ad extensionem propriæ iurisdictionis scribens, d. *allegat.* 13. *num.* 8. & 9. vbi quod Regis privilegia hunc casum expressè non comprehenduntur; & *num.* 12. vbi quod Rex confirmavit consuetudines extensivas iurisdictionis Inquisitorum; & *num.* 24. vbi quod à Rege absque Bullis Pontificis dimanavit; & *num.* 48. vbi quod semper recurrendum est ad Concordata; & *num.* 57. vbi quod sola voluntas Regis supplet rationem competentis iurisdictionis, quæ à priori per Inquisitores assignari non potest, Solorzan. *lib.* 3. *cap.* 24. & 62. vbi quod proceditur iuxta Concordata Regum, quæ per extensum adducit Cortiad. *disa decis.* 30. *num.* 43. in fin. post plures, quos longum foret transcribere; Anfeld. *de iurisd.* par. 2. tit. 11. *cap.* 6. *num.* 10. & 17.

Quod evidenti ratione comprobatur nam si delinquant Familiares Inquisitorum in criminibus exceptis in Concordatis Hispaniæ, non dicuntur spoliari privilegio fori Inquisitoris, eo quod illud nunquam fuerunt adepti in diminutionem, laicalis iurisdictionis, cum privatio supponat habitum, vt bene explicat Parexa *de edict. instr. lib.* 1. tit. 2. *resol.* 6. *num.* 37. 38. & 89. quem cum alijs laudat Cortiad. *d. decis.* 30. *num.* 43. in fin.

Et quod plus vrget, quamplures sunt casus delictorum non hæreticalium, quorum notionem idem Rex Catholicus sibi reservavit, vt videre est ex Concordatis ex Doctoribus apud Carleual. *disp.* 2. n. 512. & 522. Cortiad. *disa decis.* 30. *num.* 82. Gonzal. *vbi supra* n. 12. ad medium, & n. 13. Parexa *diso* tit. 2. *resol.* 6. *num.* 37. & seqq. Solorzan. *lib.* 3. *cap.* 24. *num.* 60. & seqq. Fermosin. *d. allegat.* 13. *num.* 22. & sequen.

Eò libentiùs hæc omnia sunt recipienda, quia si Inquisitor huiusmodi delicta Familiarium cognosceret, plerumque eaderent impuniti, vt obscurat Anfeld. *de iurisd.* par. 2. d. tit. 11. *cap.* 5. *num.* 65.

His iactis fundamētis tolluntur eas, quæ exaduerso solent allegari, quare, ne cum æquiuoco proceditur probari debet per Inquisitores iurisdicō in delictis Familiarium, non circa hæresim, vel huiusmodi, sed in merè profanis, qualis est casus controuersæ, quod (circumspecta consuetudine, vel Regio privilegio) fieri non poterit, cum huiusmodi iurisdicō sit merè laicalis, vt superius fuit insinuatum.

Quare non obstant Doctores, qui solent ad hunc effectum allegari, nam

Paratus ad hominem confutatur per Pont. *diso* §. unico *num.* 15. vbi quod turpissimè labitur.

P. Diana, qui Pontio, & Cutello non

adhæret est minimæ auctoritatis, nam, vt ait Arias de Mel. *var. lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 24. totus ferè est in probandis, quæ iurisdictioni Ecclesiæ magis faucent, & in proposito non placet Cortiad. *disa decis.* 30. *num.* 43.

Narbona prosternitur per Cutell. quem laudat Fontanell. *disa decis.* 329. *num.* 18. & non data contraria consuetudine fauore laicorum respondet, & concludit Fontanell. *num.* 20.

Gratian. examinatur per Anfeld. *par.* 2. tit. 11. *cap.* 6. per tot.

Cæteris verò quamprimum ad trutinam positus per Cortiad. *d. decis.* 30. *num.* 43. idem non adhæret, & satisficit.

Cauendum igitur est, nam plerique qui indistinctè pro Inquisitione scripserunt, vel tutantur propriam iurisdictionem, quales sunt Fermosin. & Gonzal. vel student extendere Ecclesiasticam iurisdictionem, vt de Spetello, quem Ecclesiæ immunitatis nimium zelatorem dicit, & admoner Card. de Luca *de iurisd.* *disa* 67. *num.* 5. Vel iuxta Concordata Hispaniarum loquuntur, vt patet ex Pont. *de matr.* *vbi supra* *num.* 15. Carleual. *disp.* 2. *num.* 508. Caren. *de Offic. S. Inquisit.* par. 1. tit. 14. n. 17. Clarin. *cap.* 120. post n. 28. & 35. Solorzan. Fermosin. & Gonzal. locis ante *allegat.* Quæ Concordata in Regnis Hispaniarum de vna ad aliam Prouinciā non extenduntur, Clarin. *diso* *cap.* 120. *num.* 29. Anfeld. *par.* 2. tit. 11. *cap.* 6. n. 17. Gonzal. *ibidem* *num.* 6. & 12. ad fin.

Nec turbat replicatio, quod Summus Pontifex eximere valeat Officiales Inquisitionis à iurisdictione laicali, nam hoc cum grano salis est recipiendum, quatenus scilicet, materia spiritualis ob fidei incrementum id exigit, alioquin enim Summus Pontifex posset Reges subditis spoliare, quod Canonibus, Sanctis Patribus, & classicis Doctoribus repugnare lætè explicat Gonzal. *vbi supra* n. 11. & 12. vbi quod tunc deum res caret difficultate, quando accedit consensus Principis; quo casu idem Gonzal. admittit, Principem iurisdictionem concedere, quod pluribus medijs exornat, superuacanea ramen videtur inspectio, cum potestas ista (modo quo supra coacta) non ostendatur ad actum reducta per Bullas, vel Canones, quibus laici in his terminis Inquisitoribus priuatiue subiciantur.

Fortius quia agitur de vilissimo Nuncio, in quo viget minor ratio privilegij, quod in Hispania concedi nominis, vel quia Officialis à Ministerio Sancti Officij non distrahanter, vel quia gratis inseruiant, vt obscurat Carleual. *disa* *disp.* 2. *num.* 510. aliique *supra* laudati: Dum ramen in Nuncio non eligitur industria

personæ, neque ille gratis inseruit, vt concludit Caren. de Offic. S. Inquisit. par. 1. traß. 15. de Nunc. & Curs. S. Offic. S. vico. num. 2.

Animaduersionio, quod Familiæ Episcoporum gaudeant privilegio fori, ideoque idem dicendum sit in alijs Inquisitorum, propter æquiparationem inter illos inductam, non videtur rura: tùm quia, contrarium fuit ostensum in indiuiduo Inquisitorum, quibus additur Tondus. de præsent. par. 1. cap. 20. num. 31. vbi quod in Ciuitate Auenionen. Ditionis Pontificæ, triginta annis contrarium vidit praticari. Tùm etiam quia post Concil. Trident. iuxta vtiorem, & magis receptam sententiam, Familiæ Episcoporum hoc iure non gaudent, vt post Scacc. Farinae. admonet Carleual. disput. 2. num. 509. in fin. Pereyra de man. Reg. cap. 10. num. 13. ad fin. Thesaur. iun. quæst. forens. cap. 77. lib. 3. & vnum pro multis allegare sat erit, Gonzal. ad d. cap. ult. de Offic. Archiep. num. 3. & seqq. vbi probat contrarium sententiam, esse destitutam Textu, & ratione, ideoque spernendum esse numerum Doctorum in consulti loquentium, cum præponderent fundamenta pro laicis militanti.

Quod difficultatem non patitur si pro laicis vigeat contraria consuetudo, vt ex Clar. & alijs prosequitur Pereyra ibidem, P. del Bene de Immunit. cap. 4. dub. 15. num. 15. & 10. Thesaur. iun. dicto cap. 78. Grafs. de effect. Cleric. effect. 1. num. 339. Gonzal. vbi supra.

Quam in gratiam laicorum seruati Hærruria testatur Ansal. de Iurisd. par. 2. tit. 11. cap. 5. num. 60. quem sequitur Gonzal. ibidem num. 3. & seqq. quid de simili consuetudine Castiliana testatur Danz. in pugna. DD. tit. de Cler. & famul. Cleric. nu. 21. 22. & 23. vbi quod ita seruatur in Regno, Daniel de Nobil. disput. 27. num. 13. ibique in addit. num. 2. vbi de consuetudine Lucana Card. de Luca de Iurisd. discurs. 67. num. 3. vbi quod in plerisque Principatibus hæc consuetudo seruatur.

Hæstæus dicta Iuris allegatio.

Cui placeat audire responsonem, prout infra.

RESPONSIO.

Nuncius Inquisitionis Senen. qui, vt supponitur, patrauit delictum extra munus sibi demandatum, vti Minister Sancti Tribunalis est exemptus à iurisdictione laicali, ideoque non potest retineri in carceribus laicis, sed est remittendus ad Tribunal Inquisitionis, Simancha de Cathol. Instit. tit. 41. rubr. de Ministr. nu. 19. & seqq. Paramus de orig. S. Inquisitionis lib. 3. quæst. 6. num. 27. Roias singul. 101. P. del

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

Bene de Immunit. Eccles. par. 1. cap. 4. dubit. 14. num. 11. 12. & 13.

Etenim eo ipso, quo laici sunt Ministri Inquisitionis mutant forum Regum, & Principum secularium, quia iurisdictioni temporalis desinit mutatione personæ, vt egregie notat Fermosinus in allegat. fiscal. par. 2. allegat. 13. sub num. 24. & num. 47. in fine, optime Narbona to. 3. in 3. parte Recopill. lib. 4. tit. 1. l. 20. Gloss. 22. sub num. 25.

Et quocunque loco deliquerint, subfunt Inquisitoribus, cum exemptionio competat eorum personis ratione officij ex reg. privilegium 7. de regul. iur. in 6. quam nouissimè illustrat Raymundus Nidus ibid.

Adeoque si contentio sit super competentia iurisdictionis inter Iudicem Ecclesiasticum, & secularem, vt in præsentis casu, de iure cognitio competentie pertinet ad Ecclesiasticum, laic. in l. 2. Si quis in ius vocatur, Butr. in cap. Cæcerum de Iudic. col. 3. Couuar. præst. capit. 33. numer. 1. Guttier. præst. lib. 1. quæst. 6. num. 2. Valenzuela conf. 42. num. 9. plures adducit Barbosa in Pastoral. allegat. 106. cum alijs, & cum multis P. Diana par. 7. traß. 10. resol. 5.

Quod autem Ministri S. Inquisitionis sint exempti à ludicibus secularibus etiam in delictis communibus extra officium, commissis probatur pluribus rationibus.

Quandoquidem certum est, quod Inquisitores hæreticæ prauitatis possunt, & debent habere Ministros, & Officiales causa exercendi eorum officium, & ministerium, est Textus in Clement. Nolentes 2. de Hæret. ad finem, ibi, nec Officiales nisi sibi necessarios habeant, Ioannes Vigefimus secundus prescripto quodam incipiente, Exigit ordinis vestri, edito anno Domini 1321. Roland. à Valle conf. 37. nu. 9. lib. 4. Couuar. lib. 2. Far. cap. ult. in fine, Decian. in traß. crim. lib. 8. tit. de probib. armorum, cap. 3. num. 19. to. 2. Abbas in cap. Significasti de officio Delegat. Villadieg. in traß. de Hæret. quæst. 11. num. 15. Simancha de Cathol. Instit. tit. 41. num. 55. Lucerna Inquisit. Bernard. Començ. verb. Inquisitores.

Quoque Inquisitores habent privilegium, & exemptionem ab ordinaria iurisdictione tam Ecclesiastica, quam seculari, vt colligitur ex Breue Alexandri Quarti, incipit Ad Extirpandam dato anno 1259. & ex Bullis Innocentij, Pij, Vrbanij, Clementis Quarti, Alexandri Sexti, & Leonis Decimi, ibi, à iurisdictione eximimus, & totaliter liberamus, Roias de Hæret. 2. par. tit. de privileg. Inquisit. num. 417. Eymeric. in direct. par. 1. qu. 21. vbi Pegna comm. 7.

Igitur inde fluunt eorum Nuncios, Notarios, carcerum Custodes, & reliquos Inquisitionis Ministros, adeo necessarios esse, vt sine ipsis Inquisitorum munera

exerceri commodè non valeant, & idèd vnum corpus cum ipsis fiunt, & tam in criminalibus, quàm in civilibus, absque vlla limitatione gaudent eodem priuilegio fori, ac Inquisitores ex traditis à Mandos. in *tratt. de priuileg. ad instar Glosf. 11. num. 72. tradit. Narbona d. Glosf. 22. nu. 14. Fermosin. dicta allegat. 13. sub num. 3. & faciunt iura in l. 2. §. 1. ibi Potest illis habitare non solum, verum cum familia quoque sua, ff. de usu, & habitatione, l. Medicos 6. l. vlt. C. de Professoribus, & Medic. lib. 10. l. Sernator 4. ibi, & homines eorum, &c. C. de dignitatibus lib. 12. cap. Licet de priuileg. lib. 6. ibi cum conceditur, &c. optinè Fragos. de regim. Reipubl. par. 2. lib. 5. disput. 13. §. 10. num. 15.*

Sicuri competit regulariter priuilegium illis Familiaribus, & domesticis, sine quibus Priuilegiarius commodè suo priuilegio vti non potest, vt docet Oldrad. conf. 11. incipit thema tale est, & conf. 293. n. 5. lo. Ant. Niger in Extraneagante unica num. 93. vers. Aduerte tamen de vita, & honestate Clericorum, & ante eos Bartol. in *tratt. repressal. par. 7. quest. 7. principali num. 8. Bald. in l. 1. C. de uxore milit. & in Authentica habita C. ne filius pro patre, Felin. in cap. 2. colum. 2. vers. Tene istam conclusionem de foro competen. Gratian. discept. forens. 233. num. 6. & 7. Thesaurus decif. 22.*

Atque hinc est, quod per exemptionem Ecclesiæ Ministri eius quoque censentur exempti, cap. 1. de priuileg. in 6. Alberic. in l. inter eos, ff. quibus iussus maior. Afflictus in rubr. de Iudicibus, Franchus in *progmio 6. nu. 11. vol. 3. in glosf. verbo Scolaribus*, Imol. in Clement. unic. num. 9. de reliq. & vtruerat. Sanctorum, post Cyn. in l. omnes, C. de Episc. & Cler. & Bald. in d. Aubert. habita ne filius pro patre.

Rationem reddit Anchar. in *progmio 6. num. 11. quia famuli sunt appendices Dominorum*, quod etiam voluit Hostien. in cap. 1. de Locat.

Et propterea priuilegium eis quoque compctit, Bartol. in l. Inbentum, S. Senè num. 14. C. de Sacros. Eccles. Iason in l. Error col. 4. C. de iuris, & facti ignorant. Cassan. in *cathalog. Glor. Mundi par. 7. confid. 49.*

Et in puncto Nuncij, sine quo commodè iurisdicção Sancti Officij exerceri non potest, quod gaudeat priuilegio fori, etiam in delictis communibus, Formosin. d. allegat. 13. sub num. 21. Narbona d. l. 20. num. 19. & est plena decif. 36. Regentis à Ponte signatur à num. 7. vsque ad num. 11.

Quæ longè facilius militare videntur, quia dùm Inquisitoribus de iure concessum est, vt possint habere familiam armatam, Clement. 2. de Hæres. Roias eodem in. par. 2. num. 422. Pegna par. 3. comment. 105. Molin. de Brachio seculari cap. 18. n. 11.

Roland. conf. 17. num. 9. colum. 4. P. Diana par. 4. *tratt. 8. resolut. 31. Barbosa de potest. Episcopi allegat. 107. nu. 6. Boutadill. in polit. lib. 2. cap. 17. num. 88. Farinaccius qu. 182. num. 91. Caren. par. 1. tit. 14. §. 1. Narbona ad l. Reg. d. l. 20. num. 85. Fermosin. in cap. Eccles. Sancta Maria 10. quest. 58. nu. 25. & num. 31.*

Consequens est, vt dicta Familia in, quocunque casu contigibili, sit extra iurisdiccionem secularem, alijs enim, si alijs Iudicibus secularibus, & Ecclesiasticis, liceret eam incarcerare, punire, ac illius causam cognoscere, magna sequeretur iniuria, & ingens detrimentum in causis fidei, totaque auctoritas, & potestas, Inquisitorum euertetur, ac nulla esset, tam præexcellens potestas, dignitas, ac iurisdicção, qua ipsi potiuntur, quia vti Pontificis delegati, non solum vices eius gerunt, sed locum tenent, cap. Si quis Episcopus 2. quest. 6. cap. fin. 93. distict. Et sunt maiores quolibet Iudice ordinario, Textus in l. ille, à quo, §. Tempussum, ff. ad Trebell. cap. Sanè lib. 2. cap. Significasti de officio Delegati, cap. Pastoralis, §. Præterea vers. cum Delegatus de offic. Ordinarij.

Quinimò Inquisitionis Ministri, & Familiares fruuntur maioribus prerogatiuis, exemptionibus, & priuilegijs, quam familiares Episcoporum, vt fuscè ostendit Roias in *tratt. priuileg. Inquisitorum, & de singularibus fidei, Ludouicus à Paramo de orig. Inquisit. tit. 1. cap. 4. per tot. Narbona dicta l. 20. glosf. 22. num. 3.*

Episcopi autem, qui tantumdem iurisdiccionem Ecclesiasticam habent, possunt liberè cognoscere causas suorum Familiarium, etiam in delictis communibus commissis extra officium, quamuis Familiares laici sint, & merè seculares existant, vt in terminis asserunt plurimi relati à P. Diana par. 3. *tratt. 1. resol. 12. par. 4. tratt. 1. resol. 30. par. 5. tratt. 1. resol. 1. & pro hac sententia notandi sunt, Barbosa de offic. & potestate Episcopi par. 3. allegat. 107. num. 11. Ricc. in prax. fori Eccles. par. 1. resol. 471. Bonacc. in Bulla Cene Domini disp. 1. quest. 16. punc. 3. num. 7. Squillant. de priuileg. Cleric. cap. 7. num. 54. Donat. Anton. de Marin. quotid. resol. lib. 5. cap. 217. num. 2. Gauant. in man. Episcop. verb. forum Episcopi nu. 31. Gratian. decif. 233. & disceptat. 140. P. del Bene de immunit. d. cap. 4. dubit. 15. & diligenter Canonistas, & alios colligit Fermosinus d. allegat. 13. num. 42.*

Igitur si Episcopi cognitionem habeant suorum laicorum Familiarium, similiter etiam, & Inquisitores de suis Ministris, & Familiaribus laicis, quia sunt maiores Ordinarijs, valebunt cognoscere, vt ex argumento à simili latius ratiocinatur

Narbona *id d. l. 20. num. 4.* Pegna *ad Directorium Inquisitorum par. 3. in quæst. 56. comment. 105. vers. Postremò in hac quæst. usque ad finem.* Ferosinus *d. allegat. 13. num. 42.* Carena *par. 1. tit. 14. §. 5. num. 19. & 20.* Carleual. *de Indicis, lib. 1. tit. 1. disput. 2. quæst. 6. sect. 6. num. 309.*

Nec refert, quod ex aliquibus Doctoribus contra relatis, Familiares Episcoporum hoc iure non gaudent.

Enim 67. Doctores solerti labore à P. Diana congesti *par. 6. tract. 2. resol. 82.* magis communiter affirmant, famulos Episcoporum, etiam laicos gaudere privilegio fori Ecclesiastici, de quorum numero sunt plures Hispani, nempe Rodericus à Aucnha, Narbona, Torre-blanca, Villapand. Ambrosius Marellia, Bellug. & alii, & 24. Doctores ferè omnes Regios refert Carleual. nuper allegatus, quorum sententia apertissimè probatur *ex cap. fin. de offic. Archidiacon. & Concil. Tolet. 3. in cap. Ecclesiarius Sernus 12. quæst. 2.* quos Textus malè Pereyr. Thesaur. lun. & alij contra allegati elidunt, nam in primo omnes Episcoporum Familiares, absque personarum, aut causarum distinctione à iurisdictione seculari immunes declarantur, & in secundo licet id dicatur de Sernis perpetuis, Doctores tamen ex connexione materie ad fauorem familiæ Episcoporum eo vtuntur, idque comprobatur fuit ex pluribus declarationibus Sacræ Congregationis cum approbatione duorum Summorum Pontificum, nempe Pauli Quinti, & Urbani Octauæ, vt per Dianam *d. tract. 2. resol. 2. & 4.*

Vnde hodie à cordatis iuris nihil curandum est de Pereyra, Thesaur. lun. Gonzal. & alijs: dùm Sacra Congregatio, Summi-que Pontifices ità Canones interpretati sunt. Pontificis enim proprium est Canones declarare, *cap. Cappellanus de fer. Solorzan. de iure Iudic. lib. 2. cap. 24. num. 40. tom. 1.*

Predictis omnibus, quod nempe Inquisitores habent iurisdictionem in suos Ministros pro delictis extra officium commissis, accedit obseruantia, per quam offenditur, quæ sit interpretatio vera, & iuri conformis, Honde. *conf. 92. num. 30. lib. 1.* Addens ad Ludouic. *decis. 84. num. 8. Rota decis. 574. num. 3. par. 1. diuersorum, & decis. 608. num. 2. par. 2. recent.*

Quoniam in quibuscunque Principatibus, & Regnis vbi sunt Inquisitores ipsi exercent iurisdictionem in suos Ministros, & Familiares pro delictis ab illis extra officium commissis, vt per Cutell. *ad leges Martin. in C. leg. secul. sub tit. de iurisd. in seculari, Gratian. discept. 340.* Carleual. *de Iudic. to. 1. disp. 2. sect. 6. quæst. 6.* Giurb. *conf. 96. num. 27. & seqq. Cancr. Var. 2.*

par. cap. 2. de iurisdictione ex num. 33. Narbona *ad d. l. 20. gloss. 22.* Ferosinus *d. allegat. 43. & de for. compet. cap. Cum contingat. 13. quæst. 11.* quæ quidem iurisdictione est Apostolica, & Ecclesiastica, & non Regalis, seu laicalis, vt fusiè, & luculenter offendit Ferosin. *d. leg. 13. per. tot. & signanter num. 5. 10. & 32.* Narbona *d. l. 20. gloss. 22. & alij relati per Cortiad. decis. 30. num. 43.* quos longum est transcribere.

Idque clarè comprobatur, ex quo iurisdictione Inquisitorum in omnibus causis annexis fidei, vt sunt causæ Ministrorum, & Officialium Sancti Tribunalis est Apostolica, *cap. Per hoc, cap. V. officium de Heret. in 6. cap. Ad abolendam in fine extra eodem.* Pegna *in 3. part. Directorij quæst. 4. comment. 43. & quæst. 21. comment. 70. vers. An ante hac privileg. Zanchin. in tract. de Heret. cap. 1. Simaneha de Carbol. instit. nr. 25. & tit. 34. Decian. in tract. crim. par. 1. lib. 5. tit. de Inquisitione num. 2. 7. & 10.*

Nec obstat argumentum contrarium, quod scilicet dicta iurisdictione sit laicalis, ex quo in multis Regnis, & Principatibus adempta sit in nonnullis casibus Inquisitoribus iurisdictione in Ministros, & Familiares.

Quandoquidem non fuit ablata iurisdictione, sed modificata, eo quia excessus erat numerus Familiarium, quem oportuit ordinatione aliqua præstinari, & ne homines spe impunitatis, & remissionis poenæ, abuteretur privilegio, grauissima, perpetrando crimina, ideo aliqui casus particulares fuerunt excepti, vt notat Ferosinus *d. allegat. 13. num. 8. & num. 19.* & declarat Gonzal. *ad d. cap. fin. sub nu. 12. de offic. Archidiacon.*

Omnes enim abusus hac in re est contra intentionem Summi Pontificis notant ad rem, Saled. ad Bernard. Diaz. *cap. 150. à num. 23.* Carena *d. par. 1. tit. 15. §. 4.* Gonzal. *vbi supra.*

Benè autem poterit Summus Pontifex Officiales, & Ministros Sanctæ Inquisitionis etiam si sint laici eximere à potestate laicali, nam licet Pontifex ad eximendum laicos à iurisdictione seculari non habeat dominium directum, vt plerique etiam, inter Theologos docent, quod tamen affirmat inter alios Solorzan. *lib. 2. cap. 22. num. 17. to. 1.* habet saltem indirectum, & habitum ex iusta causa exercendum, & ideo ex iusta causa potest eximere laicos à potestate laicali, vt ad rem ponderat Ferosin. *dicta allegat. 13. num. 33.* Gonzal. cum pluribus *ad d. cap. fin. de offic. Archidiacon. sub num. 11. vers. Dixi.* alios plures adducit Ferosin. *ad cap. Ecclesia S. Mariae 10. de consuet. sub num. 36.*

Iusta autem causa in nostro casu est, quod cum ministerium horum Officia-

lium, & Ministrorum Sancti Officii, sine quibus S. Tribunal consistere non potest, sit necessarium ad bonam, breuēque expeditionem causarum fidei ab eisque dependentium, si in suis causis ciuilibus, & criminalibus non possint gaudere privilegio fori Inquisitionis, ex eo solum turbatur finis spiritualis, in quem ipsi assignati sunt, & etiam iusta causa est honor, & reuerentia dignitati Apostolici Delegati debita, quæ per incarcerationem Ministrorum securam de ordine laicorum, valde diminueretur in detrimentum Religionis. Summa autem est ratio, quæ pro Religione facit, *l. sunt persone, ff. de relig. & sumpt. funer.* & ponderat Fermosin. in *d. alleg. 13. num. 34. & 35.* & ex pluribus Gonzal. *vbi supra.*

Hinc patet quale fundamentum fieri possit in auctoritate Ansaldi, Basilij Pontii, & Bonifegni in Historiis Florentinis, quoniam desumpto Gonzalez à Me *vbi proxime* allegato, qui solum refert dictum Ansaldu, aliis potius militat in castris nostris.

Ansaldo. *de iurisdic. par. 2. tit. 11. cap. 5. num. 179.* & *cap. 6. num. 29.* nullum fundamentum discuit, quod faueat Inquisitoribus, & est insensibilissimus Ecclesiasticis, & Immunitati Ecclesiasticæ, vt doctissime ostendit Sperell. *decis. 582. per tot.*

Vltis quod rationes per eum allegatæ non subsistunt, quia quod in Clementina *Nolentes, de Heret.* expressè non dicatur, quod Inquisitores possint procedere, si eorum Ministri delinquant extra officium nihil facit ad rem, quia cum Inquisitoribus detur iurisdicctio, quoad principale, & concedatur quod possint habere Ministros iustum, & de iure est, vt eos habeant cum omni exemptione, & cæteris requisitis ad vsum suæ iurisdictionis, ex *l. 2. ff. de iurisdic. omni. Indic. cap. Præterea, de offic. Deleg.* argumento eorum, quæ tradit Gurb. ad consuetud. *Messanen. cap. 6. par. 1. d. num. 13.* Ant. Bellon. *consil. 1. Valenzuel. consil. 62. num. 7. lib. 1.* Gratian. *to. 5. discept. cap. 920. num. 2. & 3.*

Alia ratio, quod delictorum punitio proprio Domino committitur decideret à Gonzal. *disso. cap. fin. sub n. 18. de officio Archidiacon.* & quidem possunt Inquisitores esse Iudices in delictis suorum Familiarum, sicut Leo, & Anthemius fecerunt in suos cubicularios, *l. 3. C. de Præposit. sacri Cubiculi. lib. 12.* & Zeno in Silentiarios *l. 4. C. de Silentiar. eod. libro.*

Basilius Pontius de *matrim. lib. 5. cap. 12. §. vnic. post n. 42.* repetit fundamenta pro iurisdictione regulanda in Familiares Inquisitorum scripta à Ioseph Mur, contra quæ fundamenta insurgit Narb. ad *dissem. l. 20. gloss. 22. à n. 43.* & *Jesq. vbi validissime*

ea singillatim confutat.

Et quauis contra Narbonam multa congerat Cutell. in *comment. ad l. Sicil. super Constitutionibus legis Martin.* post *cap. 21. in discursu pro concordia inter Inquisitores, & Ordinarios.*

Cutellum tamen refellit P. Diana *par. 5. resol. 1. tract. 1.* qui quicquid de eo scripserit Arias de Mesa *lib. 2. cap. 34. num. 24.* vt eruditissimus, & pijsissimus, est Doctor maximæ auctoritatis, vt de eo scribit Paz. *Iord. to. 1. de re sacra lib. 4. tit. 1. num. 319. in fine,* & in terminis nostris laudatur, & approbatur à Fermosino *disso. allegat. 13. num. 32.*

Exemplum autem allatum à Bonifignio Historico Florent. *lib. 3.* Nuncij scilicet Inquisitionis damnati à Republica Florentina de anno 1344. ob delationem armorum poterat omitti, quia legibus, & non exemplis venit iudicandum, *l. Eos, §. super his, C. de appellat. l. Seruus 13. ff. de stat. hominum, Torre-blanc. de iure spiritual. lib. 5. cap. 4. num. 19.*

Illis enim temporibus Respublica procebat de facto, ac accedit in alio casu relato à Scipione Amirato Historico Florentino *lib. 10. anno 1346.* in quo cum Respublica voluerit perturbare iurisdictionem Inquisitionis, Inquisitor stricta se gerendo protulit excommunicationem in Priores, & interdium in Vrbe, ob quod Respublica plura incommoda, & damna passa est, vt ex Villaniore refert Spondan. in *suis Annalib. anno 1345. num. 2.*

Et sanè si vt ostendit Narbona ad *dissem. l. 20. gloss. 22. à num. 56. usque ad num. 66.* sunt plures casus, in quibus Inquisitores possunt omnimodam iurisdictionem in laicos exercere, esset res planè admirationis digna, si in delictis communibus ipsi deberent pari manibus ligatis, vt Iudices seculares contra proprios Ministros procederent, vnde cognitionem horum Ministrorum ad ipsos Inquisitores iure optimo pertinere, testis est omni exceptione maior, & alienus nota suspensionis, magnique Carolus Quintus Imperator in litteris Prætorio Granatensi missis 15. Iulij 1518. ibi,

Los sus Criados, y Familiares de los Inquisidores del dicho partido algunos de vos otros es entrometteis à conocer, e conoscies perteneciendo el conocimiento dellos à los dichos Inquisidores à quien pertenece, el conocimiento dellos.

Vt ad rem notat Fermosin. in *d. alleg. 13. num. 4.* & ita ex pluribus contra Iudices seculares concludit Ciardin. *controu. forens. cap. 120. num. 30. & 31.*

Quare equali fiducia speratur, quod spreis auctoritatibus Doctorum à S. Sede Apostolica damnatorum, vt Cutellus,

Anfald, & Peregr. eandem responſionem emittere dignetur potentiſſimus, ac piſſiſſimus Coſinus Tertius Magnus Dux Herru- ruz ſibi ſubiectæ, cuius maiores irâ proni fuere in Sanctæ Inquiſitionis Tribunal, vt in illis obſequium voluerint etiam amittere ſibi coniunctos artiſſima neceſſitudine, vt colligitur ex Io. Baptiſta Adriano in eius Hiſtoria ſub. 19. anni 1566. fol. mihi 755, littera B. & ex Scipione Amirat. in Hiſtoria Florentina par. 2. eodem anno ſub. 35. fol. mihi 542. littera B. & ex Spondan. in annual. anni 1566. num. 4.

Et hæc diſta ſufficiant pro reſponſione ad allegationem Iuris exalterſo datam.

Conſultores pariter Sancti Officii in Ciuitate Neapolis ideò ſunt exempti à in-
49 ruiditione ordinaria, quia non ſunt ſim- pliciter Conſultores, ſed Miniſtri huius Supremæ, &c. quæ vitur eorū opera in fabricandis Proceſſibus canſarum Sancti Officii, vt decreuit Sacra Congregatio ſub die 14. Martij 1640. & fuerunt ſuper hæc exemptione datæ litteræ ad Archiepiſcopum Neapolitanum, quarum exemplar reſertur à R. P. D. Epifcopo Iuuenacen. poſt votum 69. 3. tom. licet minus corre- ctum.

Sunt enim huiusmodi Conſultores Mini- ſtri, ſine quibus commodè exerceri non poſſet iuriſdictio Sancti Officii: ideò intrat Decreſo 36. Ioan. Franciſci à Ponte.

Item Familiares, & Conſultores Inqui- ſitionis Meliten. gaudent priuilegio Fori
50 in criminalibus tam actiue, quàm pa- ſiue: in ciuilibus verò vbi tantummodò ſunt Rei non Actores, quicquid dixerit P. Salelles lib. 1. cap. 6. reg. 45. num. 50.

Nam cum quidam Inquiſitor præten- deret, quod Familiares poſſent conue- nire ſuos debitores coram ipſo, Supre- ma, &c. ei reſcripſit ſub die 18. Decembris 1610. vt ſe retraheret ab huiusmodi præ- tenſione, quæ reſolutio confirmata fuit
ſub die 20. Iulij 1611.

Sicuti etiam Inquiſitori Meliten. ſcrip- tum fuit de anno 1641. vt ſe retraheret ab
51 alia prætenſione, quam habebat cogno- ſcendi, an ſui Familiares adimpleuiſſent præceptum annuæ Communionis in Paſ- chate, & ſignificatum ei fuiſſet, Commu- nionem generalem, quam faciebat in die Iouis Sancti non ſuffragari Familiaribus, Conſultoribus, & Miniſtris Sancti Officii, quin tenerentur ſumere Euchariftiam in Paſchate à proprio Parocho.

Habent etiam Familiares Inquiſitionis Meliten. plura alia priuilegia; Nam eorū mancipia gaudent priuilegio Fori, nec poſſunt à Magno Magiſtro auferri pro ſeruitio Triremium Religionis, vt ſuis reſolutionum in Suprema, &c. reclamante

Magno Magiſtro ſub die 20. Iulij 1618. & die 21. Auguſti 1631.

52 Deben tamen recludi in loco defina- to à Magno Magiſtro qualibet nocte, vt fuit reſolutum die 21. Ianij 1581. Sed plu- ra de his mancipiis videbimus infra.

53 Secundò, non poſſunt cogi ad retinen- dos equos pro deſenſione ſuſulæ ab Inſi- delibus, vt fuit reſolutum ſub die 28. De- cembrii 1606.

54 Tenentur tamen excubias facere in magna neceſſitate, vt ex Decreto ſub die 13. Aprilis 1600. Quod fuit extenſum ad omnes Familiares aliarum Inquiſitionum, vt in vna Faenæ. de anno 1642.

55 Terriò, ſunt immunes ab oneribus, & impoſitionibus, quæ à Magno Magiſtro imponuntur, vt ex Decreto die 10. Fe- bruarij 1591.

Sed quia pro parte Epifcopi Meliten. fuit conſulta Sacra Congregatio ſuper nonnullis dubijs vertentibus inter ſuum Tribunal, & Tribunal Inquiſitionis, pla- cet hic inferere Decreta ſuper illis facta.

Feria 4. die 11. Nouembris 1643.

In Congregatione Sancti Officii habita, &c. coram Eminentiſſimis, & Reuerendiſſimis DD. 56 Cardinalibus Generalibus Inquiſitoribus; Re- lato memoriali Reuerendiſſimi Domini Epifcopi Meliten. & viſa, & conſiderata ſcriptura, & informatione ſuper contentis in diſto memoria- li à R. P. D. Aſſeſſore exhibitæ tam in ſaſſo, quàm in iure, Sacra Congregatio reſpondit.

Primò, non poſſe Inquiſitorem Meliten. litte- ras monitoriales, quas ſignificauit, appellan-
57 titum: pro rebus deperdiſtis, concedere, & ex- pedire, ſed conſeſſionem, & expeditionem litte- rarum huiusmodi ſpectare ad Epifcopum.

Vt autem afficiant Familiares, & Miniſtros Inquiſitionis, debere Inquiſitorem iuxta ſolli-
58 tum in calcem Monitorialium huiusmodi ap- ponere hæc verba: Afficiant etiam Familia- res, Conſultores, & Miniſtros Sanctæ In- quiſitionis.

N. Inquiſitor.

Nullam tamen occaſione huiusmodi Decreti, vel cauſa cognitionem adhibere poſſe, vel mer- cedem recipere, ſed tam per ipſum Inquiſito- rem, quàm per eius Cancellarium, hæc omnia gratis expediti debere.

Secundò cenſuit, Familiares Sancti Officii Meliten. ſubſeſſe iuriſdictioni Inquiſitoris, quo-
59 ad eorum perſonas, & bona tantum, non quo- ad reliquos de eorum familia:

60 Terriò cenſuit, ſeruandum eſſe Decretum Sacre Congregationis emanatum ſub die 4. De- cembrii 1641. tenoris inſcriptiſcripti:

Inquiſitor pro nunc non permittat, ſuos Fa- miliares gaudere Priuilegio Fori, niſi in ſaſſis,

61 in quibus sunt Rei; & si occurrat casus, in quo sint a'iores, & prestant ad trahere Reum coram Inquisitore, consulatur prius Sacra Congregatio pro recipiendis ab ea ordinibus opportunis.

62 Aduertendum tamen est, quod de anno 1653. die 23. Aprilis, eadem Sacra Congregatio censuit, Familiarem, contra quem intentatum fuerat diuortium ab vxore, non gaudere privilegio Fori.

Quarto censuit, Familiares prædictos non posse se tueri exceptione exemptionis si coram

63 Episcopo conueniantur pro executione Legatorum piorum, dummodo causa coram Inquisitore non fuerit præuenta.

Et sciendum est, aliis Sanctissimum Papam Urbanum, sub die 18. Augusti 1639.

64 resoluisse, Officiales, Ministros, & Familiares Sancti Officii Meliten. non gaudere privilegio Fori in causis concernentibus interesse Fabricæ Sancti Petri, sed se obligatos esse respondere coram Commisario eiusdem Fabricæ, à quo si grauitos se senserint, poterunt appellare ad Inquisitorem vti Iudicem delegatum.

65 Quinto censuit, non posse Episcopum cogere Familiares prædictos ad subiiciendum se examini in suo Tribunali absque licentia Inquisitoris, teneri tamen Inquisitorem licentiam prædictam semper concedere, ne ex defectu probationum Ius Partis pereat.

66 Sexto censuit, Inquisitorem Meliten. vti Inquisitorem non habere iurisdictionem in Clericos, & Officiales Episcopi, nisi in causis fidei, & dependentibus ab illis.

67 Septimo censuit, causas Clericorum, Equitum, & aliorum, qui offendunt Ministros, & Familiares Sancti Officii spectare prauatim ad Inquisitorem.

Sed circa hoc Decretum aduertendum est, aliis fuisse resolutum sub die 1. Iulij 1615. in huiusmodi causis non debere feruari solitum stylum Sancti Officii, sed dandam esse Reis copiam indiciorum, cum nominibus Testium, vt solet fieri in alijs Tribunalibus.

68 Octauo censuit, si Clericus, & Familiaris Sancti Officii infimus delinquant, certiorandum esse Sacram Congregationem de delicto, & suis qualitatibus, & expectandum ab ea responsum; An Episcopus, An Inquisitor procedere debeat, an vero Clericus ab Episcopo, & Familiaris ab Inquisitore separatim puniri debeant.

69 Nono, idem censuit in confessione inuentarij, quando heredes sunt Clericus, & Familiaris, nisi Episcopus, & Inquisitor inter se conueniant.

70 Decimo censuit, Canonicos Cathedralis posse assumi in Consultores, Ministros, & Familiares Sancti Officii, non autem Parocos.

71 Vndecimo censuit, obseruandum esse Decretum sanctæ memoriæ Clementis Octauæ emanatum in Congregatione Sancti Officii die 2. Au-

gusti 1601. tenoris sequentis:

72 Sanctissimus mandauit, vt in approbandis libris imprimendis, Inquisitores obseruent regulas Iudicis.

Duodecimo censuit, Inquisitorem curare, debere, si requiratur, vt Inhibitiones, & Cita-

73 tiones Rotaes, necnon Decreta, & Mandata Audis. Cam. debita mandentur executioni, non tamen vti Inquisitorem, sed vti Delegatum Apostolicum.

74 Decimotertio censuit, per Inquisitorem habendas esse Congregationes Sancti Officii opportuno tempore, itaut Vicarius Episcopi ad illas accedere, illisque interesse possit.

Circa verò mancipia Familiarium habentur infra scripta Decreta sub die 24. Octobris 1635. emanata.

75 Pro Familiaribus, & Mancipijs Sanctæ Inquisitionis Meliten. relatis scripturis, & informationibus Romam transmissis ab Inquisitore Meliten. & d. Magno Magistro; Eminentiissimi auditis votis Dominorum Consulorum, decreuerunt vti infra:

76 Primo, quod Inquisitor procuret restitutionem Mancipij Matthia de Elia Familiaris Sancti Officii. Fuerat enim carceratus à Ministris Magni Magistris, sub prætextu, quod esset in fuga, & prætendebat illud applicare Fisco Castellanie, contra dispositionem Textus in l. Interdum, §. Serni, ff. de publican. & vectigal.

77 Secundo, quod in posterum non recipiantur in Familiares Sancti Officii exercentes mercaturam mancipiorum, & recepti censentur à numero Familiarium, nisi se abstineant à mercatura prædicta.

78 Tertio, mancipia Inquisitionis, eiusque Officialium, ac Familiarium ad seruitutem necessaria prædictorum destinata gaudent privilegio fori.

79 Quarto, Inquisitor præcipiat Familiariibus, vt transmittant sua mancipia ad pernoctandum in solitis carceribus, essi in hoc delinquant tam Familiares, quàm mancipia puniantur ab Inquisitore penis arbitrarijs.

80 Quinto, Inquisitor transmittat mancipia Inquisitionis ad pernoctandum in solitis carceribus, quatenus Magnus Magister eo transmittat etiam sua.

81 Fuit etiam resolutum sub die 6. Aprilis 1600. quod Cappellani, Medice-crucis, & ceteri de foro Magni Magistris non recipiantur in Familiares, & hæcenus recepti amoneantur.

82 Et quod in casibus grauibz Inquisitor non impediat Ministros Magni Magistris perquirere donos Familiarium Sancti Officii cum interuentu Capitanei eiusdem Sancti Officii, an in eis latent delinquentes, vt ex Decreto sub die 7. Februarij 1625.

83 Præterea si Familiares Sancti Officii assumantur ad aliquod officium, siue Gubernium

ber nium à Principe, vel Magistratu seculari, non possunt se tueri exceptione exemptionis, ne pulsantur in sindicatu, vt ex Decreto *sub die 20. Novembris 1630. in vna Meliten.* Familiares verò aliarum Inquisitionum non sunt exempti à solutione impositionum, & onerum, vt fuit resolutum *sub die 5. Ianij 1613.*

54 Et præsertim onerum Cameralium, nec à subministrandis suppellectilibus pro seruitio militum, vt ex Decreto *sub die 28. Ianij 1632.* Nec à muneribus publicis, vt Annonarij, siue Abundantiarij, & similia, vt ex eodem Decreto.

55 Nec à contributione tritici pro Annona, seu Abundantia, vt fuit resolutum *die 9. Novembris 1629.*

Non sunt tamen cogendi ad seruitia militaria, nec ad lustrationem militum, nisi ad sit vrgens necessitas, & non sint occupati in seruitio Sacri Tribunalis, vt fuit resolutum *die 31. Augusti, 7. Septemb. 25. May, 15. Ianij 1617. & 7. Februarij 1618.*

Nec possunt capi pro repræsentis, vt pluries fuit resolutum.

57 Et cum de anno 1656. in Capitulis initis inter Reuerendam Cameram Apostolicam, & Thesaurarium Romandiolæ expressè cautum fuisset, quod Familiares, & Patentarij Sancti Officii possent capi pro repræsentis, & dicta Capitula sic expressè publicata fuissent id egre tulit Sacra Congregatio, & sanctæ memoriæ Alexander Septimus pro sua pietate mandauit, vt decerneret illud Capitulum à prothocollo Instrumenti Appaltus, & Inquisitor Fuentis aliud publicaret Edictum, quo vetaret, ne Familiares, & Officiales Sancti Officii caperentur pro repræsentis, non obstante conuentione in dicto Instrumento, cui in hac parte derogabatur.

58 Si enim Milites tam terrestres, quam equestris militiæ non possunt repræsentis gravari, l. *Stipendia, C. de execut. rei indic. l. ult. §. Sicut autem, ff. de muner. & honor. Cohell. ad Bullam de bono Regimine cap. 12. num. 70.*

Multò magis debent hoc priuilegio gaudere Familiares Sancti Officii veluti Milites Sacratæ Militiæ, & proprio ære militantes, vt in cap. *unic. de Interdict. & damn. dato in 6.*

Cæterum et si exempti teneantur exhibere eorum Ordinario scripturam exemptionis, cap. *Acceptans de fide Instrument. cap. Cum persona de priuileg. in 6. Cocchier. de inquisitione in exemptos par. 1. quest. 9. num. 11. & 12.*

Et iuxta Concordiam initam inter Regem Catholicum, & Familiares S. Officii Hispaniarum debeat dari copia matriculæ prædictorum Familiarium Prætori Ciuitatis, Narbona d. l. 20. gloss. 5.

De Inconst. in Fide. To J. Par. I.

Nihilominus Suprema, &c. semper vetuit, ne huiusmodi matricula tradatur, 90 vel Iudici seculari, vel Ecclesiastico, ne Sacrum Tribunal hac seruitute prematur. Cum enim crebrò munerentur Familiares, onus graue esset Inquisitori, singulo quoque mutato, tradere notam illius Iudicibus prædictis; Ideo satis esse iudicauit, quod matricula remaneat penes Inquisitorem, & litteræ Patentis penes Familiares; Et si aliquando Familiaris sua spontè obulerit notam suæ familiaritatis Iudici seculari, illamque penes illius acta petiti registrari, fuit illico literis, & priuilegijs Familiarium priuatus, vt ex Decreto *sub die 24. Februarij 1633.*

Inter Familiares etiam Sancti Officii connumerantur, sed improprie Confratres Confraternitatum Sanctæ Crucis, vel 91 Sancti Petri Martyris, quos Crucesignatos appellant, qui tamen gaudent solummodo nonnullis priuilegijs, & gratijs spiritualibus, vt apparet ex Constitutione Clementis Septimi incipiente. *Cum sit Constit. 27. 1. tom. Bullar. & ex Constitutione Pauli Quinti, Cum inter ceteras die 29. Iulij 1615.*

Quibus priuilegijs, & indulgentijs gaudent etiam Inquisitores, Vicarij, Consul- 92 tores, ceterique Ministri, & Officiales Inquisitionis Hæreticæ prauitatis, etiam in dictis Confraternitatibus non descripti, vt apparet ex Bulla 1. Pauli Quinti vers. *Decernentes nostra intentionis, Cæcena par. 1. tit. 14. §. 6.*

Qui quidem Crucesignati possunt absolui semel in vita à casibus reservatis, 93 non obstante Decreto emanato à Congregatione Episcoporum, & Regularium, vt pluries fuit resolutum, nempe 30. Octobris, 20. Decembris 1601. 13. May 1604. & 27. Ianuarij 1615.

Sæpius tamen orta fuerunt controuersie inter Ordinarios, & Inquisitores circa visitationem Oratoriorum dictarum Confraternitatum, & circa redditionem rationis reddituum earundem.

Nam certum est, quod Ordinarius potest visitare omnes Confraternitates, siue 94 auctoritate Ordinaria, siue Apostolica, sint erectæ, Clementin. *Quia contingit, de Religios. Domib. cuius dispositionem innouat Sacrum Concilium Tridentinum cap. 8. sess. 22. de reform. Grafs. de offic. Cleric. eff. 1. num. 69. Barbosa de potestate Episc. allegat. 75. num. 33. & in remission. ad Concil. d. cap. 8. littera T, Ricciulli. lucubrati. Ecclesiast. lib. 4. cap. 16. num. 1. Rubens de Testament. cap. 88. num. 180.*

95 Quæ conclusio procedit, quando Confraternitates sint erectæ in Ecclesijs Regularium exemptorum, Genuen. in prax. cap. mibi 21. Gratian. discept. forens. 481.

K k

num. 28. Barbosa loco cit. num. 13. & 18. & in Collectan. Apostol. decif. collect. 207. nu. 31. Ricciull. loco cit. num. 3. Rubcus d. cap. 88. num. 183.

Secundo procedit, etiam si dictæ Confraternitates exemptæ sint, quia Episcopus tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus visitare poterit, d. Clementin. Quia contingit, Concil. d. cap. 8. Ricciull. loco citato num. 2.

Dupliciter autem limitatur prædicta Conclusio; & primo quando Confraternitates exemptæ sunt in Ecclesiis Prælatorum, qui habent iura Episcopalia; nam tunc sufficit, quod visitatio facta sit per eundem Prælatum, nec Episcopus in ea se ingerere potest.

Secundo, Decretum Concilij habet locum quoad Personas, non autem quoad Altaria, & Cappellas, quæ in dictis Ecclesiis sitæ sunt, Genuen. loco cit. Carlin. lib. 1. controuers. 65. num. 6. Aldan. in Compend. Canon. resoluit. lib. 2. tit. 8. dicens, ita fuisse decifum à Sacra Congregatione Episcoporum, & Regularium in vna Papien. 22. Augusti 1614. & in Terracinen. 22. Ianuarij 1616. Barbosa d. cap. 8. num. 24. & d. allegat. 75. num. 13. Riccius decif. 209. num. 3. par. 4.

Sed ab his resolutionibus recessit postea eadem Sacra Congregatio, seu potius illas las declarauit, vt habeant locum in his, quæ respiciunt administrationem Regularium, secus verò si tangant administrationem bonorum Confraternitatum, quia, huius administrationis respectu possunt visitari Cappellæ, & Altaria, vt in vna Offen. 2. Octobris 1626. & ex Sello, Barbosa d. cap. 8. & Collectan. 207. num. 31.

100 Et hæc visitatio competit Ordinario, quacunque consuetudine etiam immemorabili, Priuilegio, aut Statuto non obstantibus, Concil. d. cap. 8. in fin. Ricciull. loco citato num. 4.

101 Sed quæ dicta sunt de consuetudine, intelligenda sunt de consuetudine introducta post Concilium sciencie, & patencie Episcopo, Sellius Selectar. cap. 22. num. 31. vbi dicit, ita fuisse resolutum in vna Limana 19. Septembris 1624.

102 Respectu verò Priuilegij intelligenda, vt non obstat, quin Episcopus visitare possit, donec fuerit exhibitum Priuilegium & diligenter discussum, cap. Cum persone, vbi Canonistæ de Priuileg. in 6.

103 Et propterea non posse ante inhiberi Ordinario dixit Lancellott. de Attentatis, par. 2. cap. 20. de attentatis post Inhibitionem, in prefat. num. 111. Rota in Toletana exemptionis, coram Sanctissimo gloriosæ memoriæ Innocentio Decimo, Registr. post 3. tom. Tambur. de Abbatibus, decif. 53. nu. 2. vbi alix decisiones allegantur.

104 Si autem constaret de Priuilegio, illud non afficeret circa visitationem eorum, quæ pertinent ad curam animarum, & Sacramentorum administrationem, vt cauetur d. cap. 8. Concil. Rota d. decif. 53. num. 4.

105 Hinc etiam Hospitalia, & Confraternitates, quæ sunt sub immediata Regum protectione ab Ordinario visitari non possint sine licentia eorundem Regum, vt disponitur in dicto cap. 8. Lara de Annueris. & Cappellan. lib. 2. cap. 1. num. 49. Valasc. consil. 105. num. 62. Cabedo de Patronatibus Regia Corona, cap. 30. num. 3. & cap. 45. num. 5. Ceuall. quest. 297. & 954. Barbosa qui alios ad dicto cap. 8. numer. 27. Vbi ex Stephano Vveyms rationem reddit, vel quia Tridentina Synodus satis videtur considerare curæ, & sollicitudini Regum, vel quia ob eorum excellentiam debent peculiari prerogatiua gaudere, cap. fin. de offic. Delegat. in 6. cap. Ne aliqui de Priuileg. cod. lib. Ricciull. loco cit. num. 7. Qui subdit, hoc procedere etiam respectu locorum vnitorem illis, quæ sunt sub immediata Regum protectione ex Nouario, & Riccio.

106 Facendam tamen est in his, quæ spectant ad curam animarum, & Sacramentorum administrationem, Diuinum cultum, & illius decentiam, subesse visitationi Ordinarij, Abb. in cap. vlt. de censibus, Paris. consil. 34. lib. 4. Gabriel Pereyra de manu Regia, par. 1. cap. 17. num. 12. Riccius in praxi par. 4. resoluit. 164. Ricciull. loco citato num. 12. P. Dana par. 1. tract. resolut. 100. Barbosa ad d. cap. 3. num. 300.

107 Decretum enim Concilij habet locum circa opera, quæ ibi exerceantur, & circa redditionem rationis eorum, quæ ibi administrantur, non autem in visitatione circa cultum Diuinum, quæ ad Episcopos priuatiue spectat, quia est res spiritalis, & Ecclesiastica.

108 Sed si Episcopus petat licentiam à Rege visitandi ea loca, quia sibi constat male res Hospitalis, & Confraternitatis administrari, & Rex illam neget, an nihilominus possit procedere ad visitationem.

Hanc quæstionem à nemine quod sciam, tactam vidi. Dicam quid sentiam.

109 Puto igitur, quod si verè constet Episcopo de mala administratione Hospitalis, vel Confraternitatis, tunc posse deuenire ad visitationem perita, & non obgenta licentia à Rege, ne scilicet protectio Regia damnosa sit Hospitalibus, & Confraternitatibus, & res eorum pessunderentur nam data hac negligentia in Rege, seu in suis Ministris, potest suppleri ab Ordinario, Marta de Iurisdictione, par. 2. cap. 18. num. 4.

110 Non enim huiusmodi protectio pri-

- uat Ordinarium sua iurisdictione, nec quoad locum, nec quoad personam, *cap. Recipimus, de privileg. cap. Ex parte, il secundus, eod. tit. Gemin. conf. 81. num. 2. Natta. conf. 606. num. 1. Gaill. Observat. 54. num. 3. lib. 2. Cened. Canon. questio. par. 1. cap. 11. lib. 2. Gabriel. conf. 195. numero 1. & 2. Ricciull. loco cit. num. 9. Mager. de Advocat. armata, cap. 10. d. num. 407. usque ad 430.*
- 111 Cum ergo ratione ordinariæ potestatis, Episcopus possit visitare omnia loca pia suæ Diocesis, & Concilium excipias, quæ sub immediata protectione Regum sunt, hoc tamen addito, nisi de licentia ipsius Regis, licentia huiusmodi cum sit de iustitia præstanda à Rege, illi negari non poterit: ad tradita in simili per Garziam de Benef. par. 3. cap. 2. num. 54. & 86. Salgad. de Protectione Regia, par. 2. cap. 15. num. 27.
- 112 Et si absque iusta causa denegetur à Rege, Episcopus poterit vti sua ordinaria auctoritate, & semper data negligentia, reassumere exercitium propriæ iurisdictionis, quam habet in habitu, vt magistraliter docet Abb. in cap. Cum contingat, num. 18. & 19. de Foro competenti, Lotther. de re. Benef. lib. 1. quest. 24. nn. 17. Ricciull. loco cit. num. 17. Garzias de Benef. par. 1. cap. 5. num. 98.
- 113 Sciendum tamen est, quod ad hoc, vt Regia protectio operetur debet adesse de tempore foundationis, aliàs non suffragatur, Causale. de Brachio Regio, quest. 9. numero 3. Io: Borcolten. conf. 3. nu. 99. Menoch. consil. 721. Scraphin. decis. 1025. Ricciull. loco cit. num. 10.
- 114 Sciendum est secundò, quod dispositio Concilii in d. cap. 8. non comprehendit loca pia illarum Regionum, vel Ciuitatum, in quibus Reges imperant tanquam Duces, Marchiones, vel Comites, Gabriel. tot. conf. 195. lib. 2. Ricciull. loco citato num. 11.
- 115 Sciendum est tertio, quod si emerget questio super iure Protectionis Regiæ, illius cognitio pertinet ad Iudicem Ecclesiasticum, Barbosa d. allegat. 75. num. 20. Marta de Iurisdictione, par. 2. cap. 8. cum alijs per Ricciull. loco cit. num. 13.
- 116 Et donec constituerit de immediata Regis protectione, poterit Episcopus procedere ad visitationem, Cenall. quest. 897. num. 985. Ricciull. loco citato -
- 117 Cum ergo Confraternitates Crucifignatorum, quamvis sint sub protectione Inquisitoris, subiaceant nihilominus iurisdictioni Ordinarii, illas Episcopus visitare poterit, etiam si sitæ sint, vel erectæ in Ecclesiis; vel Fratrum Prædicatorum, vel Minorum Conventualium, vt sepissimè resoluit Sacra Congregatio, præsertim sub die 20. Octobris 1601. & 19. Maij 1612. & 6. Maij 1614. 17. Inuij 1615. & 19. Aprilis 1617.
- 118 Sed si constet, Episcopum non visitasse dictas Confraternitates, Sacra Congregatio rescripsit in hac materia, nihil innouari per Episcopum, vt ex Decreto de Mensè Octobris 1588. 24. Octobris 1612. & 6. Maij 1614. 18. Inuij eod. anno, 17. Inuij 1615. 19. Aprilis 1617.
- Quæ tamen resolutio maximam apud me habet difficultatem ex superioribus traditis; Nec Episcopus successori in hac materia præiudicium inferre potest.
- 119 Et licet alias scriptum fuerit Inquisitori Fauentis, ne permitteret Episcopum visitare dictam Confraternitatem, tanquam membrum Inquisitionis, attamen sub die 19. Maij 1612. Sacra Congregatio decreuit, Episcopum Fauentinum manutenendum esse in quasi possessione visitandi dictam Confraternitatem.
- 120 Quouero ad redditionem computorum resolutum fuit, posse Episcopum, cogere Confratres ad reddendam sibi rationem, cum interuentu tamen Inquisitoris, vt ex Decreto sub die 5. Decembris 1607. confirmato sub die 7. Septembris 1616. & 14. Inuij 1656.
- 121 Reduendo modò ad principalem materiam indirecti impedimenti, tunc infertur per priuatum, quando is retinet domi testem, ne examinetur, nam sic indirectè defendit Reum, & Iudicem contemnit, Farinacc. quest. 178. num. 138. Caball. cas. 43. per tot. Guazzin. defens. 16. numero 4.
- Vel si muneribus alliceret Indicem, ne Reum puniret, Menoch. de Arbitrarijs cas. 395. num. 41. Duard. ad Bullam Censæ, can. 16. quest. 1. num. 3. vers. Deficit.
- Vel si quis subtraheret commentum, Inquisitori sub aliquo pretextu plausible, ne posset procedere ad conficiendum Processum, dummodo reuera hoc animo faceret, Duard. Cas. 8. questione 10. numero 17. & 18.

C A P V T XXX.

A R G V M E N T V M.

De Receptatoribus Hæreticorum, & qui tales dicantur. Quas excusationes habent Receptantes Hæreticos. An Receptans Hæreticum, non quatenus Hæreticus est, sed vt illi aliquam vtilitatem afferat, incidat in pœnas Receptantium Hæreticos. De pœnis Defensorum, & Receptantium Hæreticos. An pœnæ prædictæ extendantur ad filios. De Conuersantibus cum Hæreticis. De retinentibus libros prohibitos. An liceat eos propria auctoritate comburere. De Retinentibus Scripturas prohibitas. Transcribentibus. Componentibus. Asportantibus sine licentia libros Catholicorum. Conspurcantibus. Imprimentibus. An Princeps secularis possit deputare Reuifores librorum. De licentijs imprimendi. De Imaginibus non imprimendis cum Radijs, & Laureolis. De Visitatione Bibliothecarum, & Bibliopolarum. De Configuratione librorum prohibitorum Inquisitoribus. An Episcopus possit prohibere libros. Votum Assessoris circa hoc. Quid de Inquisitoribus, & Legatis à latere. De Legentibus, & Defendentibus libros Hæreticorum. De Laudantibus. Quid de Procurantibus apud Sedem Apostolicam, ne prohibeantur. De pœna Excommunicationis contra retinentes, & legentes libros Hæreticorum. An comprehendat Episcopos, & Inquisitores. An excuset legentes paruitas materiæ. An lustrans oculis dicatur legere. An appellatione libri contineantur Conciones, Orationes, Epistola, & Quæstio. Quæ causæ excusent à retentione, & laceratione librorum prohibitorum. De libris Infidelium, & Iudæorum, Armenorum, & Græcorum, & aliorum Orientalium. Qui Ritus Græcorum sint tolerandi. De Legentibus libros Apocryfos, & qui dicantur Apocryfi. De Epistola, quæ ascribitur scripta à Beata Virgine Maria ad Messanenſes. De Legentibus libros Magorum. An Mandantes sibi legi libros Hæreticorum, incidant in Censuras. De eo, qui securus est non accipere nocumentum à lectura librorum prohibitorum, an possit eos legere absque incurſu Censurarum. An possit allegari, Bullam in Cœna Domini non esse in aliquibus Prouincijs receptam. De Legentibus libros, vel scripturas ob hæresis suspicionem damnatas. An Retinentes libros obscenos, ab Inquisitoribus possint puniri. De eo, qui asserit libros vetitos per Edictum Inquisitoris posse retineri.

S V M M A R I V M.

- 1 Receptatores Hæreticorum sunt suspecti de hæresi.
- 2 Receptator Hæreticorum quis dicatur.
- 3 Receptator Hæreticorum dicitur tam publica, quam priuata persona, qua Hæreticum recipiat ne in manus Inquisitoris incadat.
- 4 Sine in propria, sine in aliena domo recipiat.
- 5 Verbum Receptare, quid significet, &

numer. 7. cum sequen.

- 6 Receptator Hæreticorum an dicatur qui vnicui tantum vice Hæreticum in domo recipit, itant pœnas Receptatorum incurrat, ac num. 9.
- 8 Pandella Florentina ceteris emendatioris.
- 10 Concilium Tarraconense declaratur.
- 11 Receptator Hæreticorum publicus, quando censeatur Reus defensionis Hæreticorum.
- 12 Receptator Hæreticorum puniatur sine sit Catholicus, sine Hæreticus, Apostata, Iudæus, vel Infidelis, & de ratione.

- 13 *Receptor an penas emittet si Hæreticus receptatus Ecclesia reconcilietur.*
- 14 *Quid si Hæreticum receptatum Curia indicet, & tradat, & numeris seqq.*
Receptans Bannitum ut illum Curia indicet, & tradat, premium meretur, non penam.
- 18 *Receptans Hæreticum non denunciatum an incurrat penas Receptorum.*
- 19 *Quid si Hæreticus post receptionem in manus iustitiae devenit.*
- 20 *Pæna Receptantium Hæreticos an sit imposita secundario, & num. seqq.*
- 23 *Receptans Hæreticum ignoranter an penas incurrat.*
- 24 *Et qualis ignorantia requiratur ad hunc effectum.*
- 25 *Et an ignorantia presumatur.*
- 26 *Fiscus tenetur probare scientiam receptantis Hæreticum.*
Receptans Hæreticum ignorantiam probat suo iuramento.
- 27 *Quid si Hæreticum notorium receptaverit.*
- 28 *Vel damnatum in contumaciam, cuius sententia contumacialis sit affixa.*
- 29 *Receptans Hæreticum quando ignorantia presumpta tueri possit, non obstante quod sententia contumacialis contra Hæreticum receptantem sit affixa, & nu. seqq.*
- 31 *Excusatio ignorantia non prodest receptori Hæretici, qui receptavit consanguineum, vicinum, vel amicum.*
- 32 *Receptans Hæreticum violenter an penas incurrat.*
- 33 *Et qua vis sufficiat ad hunc effectum.*
- 34 *Violentia an excuset receptatorem Hæretici in foro conscientie, & num. seqq.*
- 35 *Voluntas tollitur per vim, & metum.*
Excommunicatio in foro conscientie non incurritur sine peccato mortali.
- 36 *Receptans Hæreticum non qua Hæreticus, sed ob aliam causam an penas incurrat.*
- 37 *Quid si receptet consanguineum, vel affine.*
- 38 *Receptans consanguineum, vel affine Hæreticum mitius punitur.*
- 39 *Et an sit attendenda ad hunc effectum ratio graduum consanguinitatis.*
- 40 *Quid de filio patrum, uxore virum, fratre fratrem receptantibus.*
- 41 *Consanguineus receptans consanguineum Hæreticum pæna ordinaria puniendus si de crimine participet.*
- 42 *Quid si adsit periculum perversionis.*
- 43 *Vel receptet Hæreticum publicum, & notorium, ac hæresim palam disseminantem.*
Excessus vitij tollit iura sanguinis, & amicitia.
- 44 *Consanguineus receptans consanguineum Hæreticum causa lucri, vel pecuniarum, quando, & qualiter sit puniendus.*
Amicus receptans amicum Hæreticum an, quando, & quomodo penas incurrat, &
- num. seqq. ac num. 47. cum seqq.*
- Amicitia magna, & inneserata reputatur quidam fraternitas.*
- 46 *Amor an excuset receptatorem Hæretici.*
- 49 *Causa receptandi Hæreticum in dubio, quæ presumatur.*
- 50 *Receptans Hæreticum non qua Hæreticus, sed ut aliquam receptato afferat utilitatem, puta ut mortem effugiat, an penas incurrat, & numeris seqq.*
- 53 *Persona alicui coniunctissima reputatur eadem enim ipso.*
Defensio coniunctio difficillimè denegatur.
- 54 *Occultatio Hæretici, ne incidat in hostes, vel latrones, ne capiatur à creditoribus, vel d. Iudice propter aliud crimen quam hæresim an dicatur receptatio penis receptantium Hæreticos punibilis.*
- 55 *Receptatores Hæreticorum an, & quando dicantur Nautæ, Campanes, Stabularij illos admittentes in hospitio &c. & nu. seqq.*
- 58 *Fautores, & Defensores Hæreticorum ex alia causa, quam hæresis, an penas incurrant.*
- 59 *Fautores, Defensores, & Receptatores Hæreticorum, quas penas incurrant.*
- 60 *Excommunicatio Fautorum, Defensorum, & Receptorum Hæreticorum.*
- 61 *Quid si postea sanctè inconstantes Hæreticum denunciaverint.*
- 62 *Vel si Hæreticus in manus Iudicis deveniret.*
- 63 *Irregularitas an incurrat per Fautores, Defensores, & Receptatores Hæreticorum, & numeris seqq.*
Officium publicum intelligitur tam de temporali, quàm de Ecclesiastico.
- Et an sub eis nomine includantur Ordines sacri.*
- 64 *Ordo Ecclesiasticus dicitur honor.*
- 65 *Irregularitas an incurrat per Fautores, Defensores, & Receptatores Hæretici occultos.*
- 66 *Sepultura Ecclesiastica privantur Fautores, Defensores, & Receptatores Hæreticorum, & num. 78.*
Nec pro illis licet orare, & num. 78.
- 67 *Privatio beneficiorum incurritur per Fautores, Defensores, & Receptatores Hæreticorum:*
Et an fiant inhabiles ad alia obtinenda.
- 68 *Receptorum Hæreticorum an sint privati beneficij ipso iure, & num. seqq.*
- 69 *Prout etiam Fautores, & Defensores.*
- 70 *Constitutio Nicolai Tertii contra Hæreticos, eorumque Fautores, Defensores, & Receptatores observanda, quamvis in Decretalibus non inserta.*
- 71 *Infamia incurritur per Fautores, Defensores, & Receptatores Hæreticorum.*
- 72 *De privatio officiorum publicorum.*
- 73 *Et facultatis testandi tam active, quàm passive.*
- 74 *Nec possunt ferre testimonium.*

- 75 *Et an, & quomodo bonis confiscentur.*
 76 *Ac quomodo relegatione, vel alia arbitraria pena puniantur.*
 77 *Fautores, Defensores, & Receptatores Hæreticorum quando penas incurrant.*
 79 *Filij Fautorum, Defensorum, & Receptatorum Hæreticorum, an, quando, & quas penas patiantur, & num. seq.*
 82 *Conversatio cum Hæreticis reddit suspectum de hæresi, & num. seq.*
 84 *Servitium præstans Hæreticis sunt de hæresi suspecti.*
 85 *Quid de negotiantibus cum Hæreticis.*
 86 *De visitantibus Hæreticos.*
 87 *De mittentibus illis manera.*
 88 *Vel contrahentibus cum illis parentelam, vel confederationem.*
 89 *Quid in locis ubi impudè grassantur hæreses.*
 90 *Conversatio cum Hæreticis quando sit permissa.*
 91 *Inquisitor an, & quomodo debeat observare Catholicos peragrantes, vel morantes in locis Hæreticorum, ac ab illis redeuntes.*
 92 *Concilium Salisburgen. refertur.*
 93 *Libros Hæreticorum retinentes sunt suspecti de hæresi.*
 94 *Libri Hæreticorum sunt statim comburendi.*
 95 *Sed an hodie liceat eos comburere propria auctoritate, aut deferri debeant Ordinarijs, vel Inquisitoribus.*
Libri obsecant an retineri possint sine excommunicatione, & num. 417.
 96 *Libros Hæreticorum retinens est suspectus de hæresi quamvis dicat eos non legisse.*
 97 *Libri qui sint prohibiti.*
 98 *Libri continentes sortilegia, vel incantationes si reperiantur apud aliquem, qui dicat eos non legisse, quæ sit praxis Sancti Officij, & num. 109.*
 99 *Abinratio, quæ sit imponenda retinentibus libros sortilegiorum, & incantationum, vel alias hæreticales, & num. 117.*
 100 *Quid si reperiantur penes imperitum, & num. 108.*
 101 *Suspicio vehemens hæresis quando oriatur ex retentione librorum prohibitorum.*
 102 *Manuscripta retinentes quando sint suspecti de hæresi.*
Libri Hæreticorum sunt prohibiti quamvis contineant aliqua bona, & utilia, & de ratione.
 103 *Opera damnata an, & quando censentur damnata Auctore, & num. 140.*
 104 *Transcribentes libros, vel scripturas Hæreticorum, an, & quando sunt suspecti de hæresi, & numeris seq.*
 110 *Componens libros, vel scripturas hæresim continentes an, & quando cessatur verus Hæreticus, & num. seq.*
 112 *Auctor libri reprehendi non potest donec illi fuerit apposita ultima manus.*
 113 *Auctor an, & quando reputari possit retinens librum hæreticalem sine nomine Auctoris, & de modo contra illum procedendi, & num. seq.*
 115 *Denunciatus quod protulerit, vel docuerit propositiones hæreticales, quæ praxi sit expediendus.*
Abinratio non nisi contentibus imponitur.
 116 *Suspicio quæ oritur ex retentione librorum prohibitorum an per torturam in totam evacuatur.*
 118 *Libros Catholicos corrumpentes, vel hæreticis Dogmatibus commiscuentes sunt suspecti de hæresi.*
 119 *Asportatio librorum hæreticorum à Provincijs hæreticis ad Catholicos, an, & quando inducat suspicionem hæresis, & numer. seq.*
 120 *Quid in Milione, qui illos asportet in fasciculo inclusos.*
 121 *Bibliopola libros ex Hæreticorum Provincijs asportans, ac etiam vendens, an, & quando dicatur suspectus de hæresi.*
 122 *Impressio librorum hæreticorum inducit suspicionem hæresis tam in imprimentibus, quam in illis qui scienter impressioni cooperantur.*
 123 *Libri imprimi non possunt sine diligenti examine Episcopi, & Inquisitoris.*
 124 *Et quando non sint examinandi.*
 125 *Examen libri imprimendi in quo consistat, & quomodo de eo constare debeat.*
 126 *Licentia Superiorum, quando sufficiat quod enuncietur in libris imprimendis absque tenore approbationis.*
 127 *Originalia librorum imprimendorum quomodo debeant conservari.*
 128 *Libri compositi in Vrbe imprimi an, & quomodo possint extra Statum Ecclesiasticum.*
Et ubi debeant conservari eorum originalia.
 129 *Princeps secularis an possit deputare Examinatores, sine Revisores librorum imprimendorum.*
 130 *Littera dedicatoria librorum aduertenda per Revisorem, & Inquisitorem, ne inconuenientibus titulis vtiatur.*
 131 *Catholici dedicare non possunt libros Principibus hæreticis.*
 132 *Licentia imprimendi libros quomodo concedi, & subscribi debeant ab Episcopo, vel eius Vicario, & ab Inquisitore.*
 133 *Quid de licentijs imprimendi Indulgentias, vel eorum Summaria, & Breuia Apostolica.*
 134 *Libri spectantes ad Tribunal Episcopi imprimi possunt cum eius solius licentia, & spectantes ad Tribunal Sancti Officij cum licentia solius Inquisitoris.*
 135 *Quid de libris continentibus praxim, & modum procedendi in Sancto Officio contra Hæreticos.*

Imagines quomodo imprimi debeant.

136 Licentia asportandi libros in Civitatem à quibus sic concedenda, & num. seq.

138 Nanct an, quando, quomodo, & à quibus visitari debeant ne in dolis, & sarcinis contineant libros prohibitos, & numeris seqq.

139 Quid de Navibus transcurrentibus ad alia loca Catholicorum.

140 Episcopi possunt visitare Bibliothecas sua Diocesis, & libros prohibitos ibi repositos consignare debet Inquisitoribus.

141 Quid ubi non sunt Inquisitores. Inquisitor ad quid cogere possit Bibliopolas.

142 Libri prohibiti colligi possunt ab Episcopis, & eorum Vicariis, qui illos collectos consignare tenentur Inquisitoribus.

143 Episcopus potest publicare Editum contra retinentes libros prohibitos, eosque accipere.

Sed an possit illos retinere penes se, vel suos Ministros, & quid de illis facere debeat.

Inquisitor an, & quando comburere possit libros prohibitos.

144 Consignans libros prohibitos Episcopo, vel eius Vicario satisfacit Editio Sancti Officii.

145 Libri quando deferri debeant ad Sanctum Officium.

146 Inquisitor quomodo permittere possit libros prohibitos.

147 Index librorum prohibitorum à quo possit publicari.

Et ad quem species illorum correctio.

148 Libri reprobi damnandi, & quales dicantur reprobi.

149 Ecclesia quibus modis libros damnare possit, & num. seq.

Libri improbe lectionis comparantur malis medicamentis, & venenis.

151 Ecclesia primitiva prohibuit Fidelibus legere libros Paganorum, & Gentilium.

152 Papa libros damnare potest, & un. 154.

153 Etiam solus, & sine Concilio, & numero sequen.

Papa solus potest infallibiliter, & irretractabiliter res fidei definire, & numero 160.

155 Libri vulgari antiquitus non solebant sine approbatione Pontificis.

156 Concilium Apostolica auctoritate inditum, & convocatum potest libros damnare.

157 Concil. Tridentinum iussit componi Indicem librorum damnatorum, & damnandorum.

158 Episcopus potest prohibere libros improbe lectionis in sua Diocesi.

Episcopus in sua Diocesi potest totum id, quod potest Papa in toto Orbe Christiano, exceptis eidem Papa reservatis, & num. 232. & num. 338. & 352.

159 Episcopus quomodo debeat pascere subditos.

160 Episcopus an possit prohibere libros transientes de Religione, eosque de heresi notare.

161 Libri concernentes propositiones ab Ecclesia damnatas possunt per Episcopos subditis prohiberi etiam sub panis spiritualibus, & temporalibus.

162 Quid si contineant propositiones dubias, & ab Ecclesia non definitas.

163 Vel si contineant propositiones, & doctrinas periculosas.

164 Episcopus quot libros possit libere prohibere, & num. 170. cum seqq. ac num. 174. cum sequ.

Princeps Laicus an, & quot libros prohibere possit.

165 Episcopus an possit in sua Diocesi prohibere libros alibi impressos cum Superiorum licentia, & num. seqq.

Opera Authorum mentalis satut, & filij.

Filius legitimus per sententiam iudicatus an, & quando talis ubique habendus sit, & num. 182.

Sententia in causa status an, & quando faciat ius quoad omnes, & num. 181.

166 Episcopus an, & quando possit in sua Diocesi prohibere librum alibi permissum, & signanter à Sacra Congregatione Indicis, & numeris sequen. ac numero 183. cum seqq.

167 Facultas prohibendi libros an per Regulas Indicis fuerit Episcopis tributa, vel excitata.

168 Episcopus non potest extendere iurisdictionem extra suam Diocesim.

169 Episcopus an, & quando prohibere possit libros Ethnicorum ab Indice permisos.

171 Usus onorum, & lasciviorum an, & ubi sit licitus in Vigiliis de precepto, etiam flante contraria consuetudine, & numero sequen.

Consuetudo ex denotione inditla an obliget conscientias.

173 Liber continens opiniones contra Ecclesiasticam libertatem, & immunitatem an possit ab Episcopo prohiberi in sua Diocesi.

176 Inquisitores habent iurisdictionem aequalem cum Episcopis circa prohibitionem librorum.

177 Legati à latere, & Nuncij cum facultate. Legati à latere an, & quando possint libros prohibere.

Legati à latere, & Nuncij enim eadem facultate, quam habeant potestatem.

178 Differentia nulla est inter Legatos à latere, & Nuncios cum facultate Legati à latere.

179 Nuncij vere Oratores nullam habent Ordinarium iurisdictionem in eorum Provinciis.

- Nunciis Neapolitanis, & quàm habeat in-
iurisdictionem, & an possit libros prohibere.
- 180 Preiudicium alienum non curatur, ubi agitur
de solo bono subditorum.
- 182 Superior an, & quando possit non admittere
ad Religionem declaratum filium legiti-
mum per sententiam Iudicis, stante Statu-
to, quod in eo illegitimi non recipiantur.
- 184 Episcopi quam teneantur servare diligentiam
in approbatione librorum imprimendorum.
- 185 Ac in illorum prohibitione.
- 186 Regula 10. Indicis declaratur.
- 187 Legentes libros hareticales sunt suspecti de
heresi.
- Et subiacent omnibus penis, quibus subiacent
illos retinentes.
- 188 Quid de legentibus scripturas hareticorum
sive impressas, sive manuscriptas.
- 189 Defensores libros hareticorum an, & quàm
incurrant heresis suspicionem.
- Quid de defendentibus occulte.
- 190 Libros hareticorum quovis modo impediens
ne ad manus Inquisitoris deueniant, sunt
heresis suspecti.
- 191 Defensores libros Hareticorum dispensa-
tionis gratia adhuc sunt suspecti de heresi,
& de ratione.
- 192 Quid de defendentibus ad querendas ratio-
nes pro illis convincendis.
- 193 Componentes Apologiam etiam occultam in
defensionem libri hareticalis dicitur sus-
pectus de heresi.
- 194 Laudatio libri hareticalis an, & quando in-
ducatur suspicio heresis & num. seqq.
- 196 Voluntas defendendi librum hareticalem sine
promocatione contrarium subsistentium an
inducatur suspicio heresis.
- 197 Defensores Catholicas propositiones in libris
Hareticorum contentas an, & quando sit
suspectus de heresi.
- 198 Libros Hareticorum consulens, & procurant
non prohiberi apud Sedem Apostolicam an
& quando sit suspectus de heresi, &
num. seqq.
- Interrogatus circa prohibitionem libri hære-
ticalis quomodo respondere possit ad evan-
gendam heresis suspicionem.
- 199 Advocati, & Procuratores defendere non
possunt Hareticum sine licentia.
- 200 Excommunicatio duplex incurritur per reti-
nentes, & legentes libros hareticales, &
de illius gravitate, & num. seqq.
- 202 Christiani omnes cuiuscunque sexus, & digni-
tatis excommunicati incurrunt per
retentionem, vel lectionem librorum
hareticalium.
- 203 Quid de Inquisitoribus, & Episcopis, &
num. 205. cum seqq.
- 204 Episcopi legere debent libros Hareticorum,
& de ratione.
- Vitium vitari non potest nisi cognitum.
- 209 Commissarii, qui sunt, & qui eorum nomine
veniunt.
- 210 Inquisitor an, & quomodo possit procedere
contra Episcopos retinentes, vel legentes
libros hareticales.
- Cardinales Supremi Inquisitores legere, &
retinere possunt quoscunque libros probi-
bitos, & num. 262. & num. 264. ubi de
ratione.
- 211 Heretici componentes, retinentes, & legen-
tes libros hareticales censuras incurrunt.
- 212 Legere incipiens librum hareticalem, nec
desinens, an censuras incurrat.
- 213 Parnitas materia an detur in lectione libro-
rum prohibitorum, & qua sit eum unum.
seqq.
- 214 Confessarius quomodo regulari possit parni-
tatem materia circa lectionem librorum
prohibitorum.
- 215 Et quas debeat attendere circumstantias.
- 216 Legens paucas lines libri Heretici scient
in illis heresim contineri, an excusari
possit, vel ob parvitatem materie, vel ob
penitentiam, & num. seqq.
- 218 Quid de legente Proemium, Praefationem,
Indicem.
- 219 Vel de insitante librum oculis sine prolatione
verborum.
- 220 Liber vnicus Hareticorum sufficit, quod re-
tineatur, legatur, defendatur, imprima-
tur ad incurrandam excommunicationem.
- Quid de parte libri prohibiti.
- 221 Vel de libro manuscripto.
- 222 Liber Hareticorum an, & quando censeri
debeat coram Oratio, Concio, Epistola,
Questio haresim continens, & num. seqq.
& num. 226. cum seqq.
- 224 Prohibitio librorum hareticalium an sit fano-
rabilis, vel odiosa, & num. 227.
- 225 Prohibitio interpretandi Sacram Scripturam
quomodo extenditur, & num. 229.
- 226 Lex, an, & quando frequentioribus ita ad ap-
petur, ut similia non excludat, & num. 230.
- 228 Periculum resultans ex lectione librorum pro-
hibitorum quando sit considerabile.
- 230 Liber assernatur distinctus, quàm scriptura,
& privata.
- 231 Licentia legendi librum prohibitum, vel hære-
ticalem, quando excuset legentem ab
excommunicatione, & num. seqq.
- 232 Episcopus an, & quando possit concedere
licentiam legendi libros prohibitos, &
num. seqq. & num. 272.
- 233 Papa reservavit sibi facultatem concedendi
licentias pro legendis libris prohibitis.
- 235 Generales Religionum an, & quando possint
has licentias concedere, & num. seqq.
- 237 Licentia nomine venit etiam priuilegium.
- 238 Legati à latere, & Nunci cum facultate
Legati à latere veniunt appellatione Sedis
Apostolicæ.
- 239 Et an possint concedere licentiam legendi
libros prohibitos.
- Copula Et quando stet dissimulatio, itant re-
solvatur in distinctionem Vel.

- 240 *Faenlas concedendi licentias pro legendis libris prohibitis Congregationi Sancti Officii delegata privatim quoad omnes.*
- 241 *Sacra Congregatio Indicis potest concedere licentia librorum prohibitorum in toto Orbe Christiano, & num. 262. cum seqq.*
Quid de Reuerendissimo Magistro Sacri Palatii, & num. seqq. ac num. 262. cum seqq.
- 242 *Iurisdiclio voluntaria exerceri an, & quomodo possit extra proprium Territorium, & num. 248.*
- 243 *Opinio ultimo loco per Auctorem relata, quando sit attendenda.*
- 244 *Magister Sacri Palatii quam habeat iurisdictionem, & num. seqq.*
Iurisdiclio annexa Territorio ultra illud non potest extendi.
- 245 *Privilegium personale an, & quando comite- tur personam quocunque se transferat.*
- 246 *Licentia audiendi confessiones concessa Sacro- dotti per Episcopum non extenditur ultra eius Diocesim, & num. 251.*
- 247 *Privilegium Legati a latere non extenditur ultra eius Provinciam.*
- 249 *Licentia legendi libros prohibitos obventa ab Inquisitore an suffragetur extra illius iurisdiclionem, & num. seqq.*
- 252 *Facultas studendi extenditur etiam ultra Diocesim concedentis.*
- 253 *Quid de facultate comendandi oues, & lacti- cia in diebus prohibitis.*
- 254 *Sacra Congregatio Sancti Officii an possit om- nium librorum prohibitorum licentias con- cedere, & num. 262. cum seqq.*
- 255 *Licentia legendi libros prohibitos, per quos hodie concedi possit, & num. 262. cum seqq.*
- 256 *Congregatio Sancti Officii huiusmodi licen- tias concedere non solet, nisi exprimentur libri.*
- 257 *Et an, quando, & quomodo illas generales concedat.*
- 258 *Et an illas concedat perpetuas, vel ad tem- pus, protrahendas tamen, vel remouandas.*
- 259 *Ac quos libros soleat excipere cum num. seq. & num. 263.*
- 261 *De Clausula quod expleto tempore licentia libri prohibiti consignentur Episcopo, vel Inquisitori.*
- 262 *Decretum Urbani Octauii circa licentias librorum prohibitorum.*
- 263 *Et de illius obseruantia.*
- 266 *Prohibitio non comprehendit eos, qui ratione muneris debent vti re prohibita.*
- 267 *Congregatio Sancti Officii in licentijs libro- rum prohibitorum pro locis, in quibus impu- ne grassantur haereses non comprehendit Ducatum Bavaria, & Burgundia Comitatum.*
- 268 *Congregatio Sancti Officii an, quando, & quomodo concedere soleat alicui Inquisi- De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.*
- tori facultatem impertiendi licentias pro legendis libris Haereticorum.*
- 269 *Papa, an quando, & quomodo concedere so- leat Nuncijs Sedis Apostolica facultatem impertiendi licentias pro legendis libris Haereticorum.*
- 270 *Congregatio Sancti Officii quomodo rescribere soleat petentibus licentiam legendi libros Haereticorum pro illis consuetudis.*
- 271 *Et quando illam concedere soleat viris His- pania, & Lusitania.*
- 272 *Episcopi, & Inquisitores an possint con- cedere licentias legendi libros prohibitos non transantes de Religione, & haereses non continentis.*
- 273 *Collegium Cardinalium an possit Sede va- eante concedere licentias legendi libros prohibitos.*
- 274 *Quid urgente necessitate.*
Iurisdiclio Congregationis S. Officii an Sede vacante soleat quoad Cardinales, & penes quem residet.
- 275 *Ignorantia legentis, retinentis, defendentis libros Haereticorum an, & quando excuset ab excommunicatione, & num. seqq.*
- 276 *Quid si sciat librum continere haereses, vel de Religione transare, sed nesciat Aucto- rem esse haeticum.*
- 277 *Quid si vltimus sciat Auctorem esse haeti- cum, sed eius nomen ignoret.*
- 278 *Ignorantia scilicet, ut excuset, sufficit quod sit probabilis.*
- 279 *Ignorantia qualis sufficiat ad excusandum retinentes, legentes defendentes libros Haereticorum, & num. seqq.*
Defectus scientia ad evitandam penam im- positam pro crimine scienter commissio re- sultat ex ignorantia crassa, & supina.
- 280 *Ignorantia affectata equiparatur scientia.*
- 281 *Ignorantia non conuincta temeritatis an, & quando excuset retinentem, legentem, de- fendentem libros Haereticorum, & num. seqq.*
- 283 *Ignorantia quando dicatur solummodo affe- ctata, & quando temeritati coniuncta.*
- 284 *Liber Auctoris reputati haeretici, si haereses non contineat, nec de Religione traftet, an illum retinentes, legentes, defendentes, incurrant excommunicationem.*
- 285 *Libri Infidelium continentis errores circa fidem an, & quando possint citra excom- municationem retineri, legi, defendi.*
Apostata à fide continetur sub nomine Haereticorum.
- 286 *Libri Infidelium eantè legendi etiam in pue- ritia, & de ratione.*
- 287 *Libri Iudaorum legi possunt sine incurfu ex- communicationis.*
- 288 *Hebraei non dicuntur propriè Haeretici.*
- 289 *De libris Iudaorum, & de contentis in illis.*
- 290 *Et de libro Thalmud, ac in eo contentis cum num. seqq.*
- 291 *Vox Thalmud quid significet, & num. seqq.*

- 292 *Iudei Magistros vocant Rabinos.*
 293 *Cabala quid significet.*
 294 *Thalmud corruptas continet traditiones in odium Christianæ Religionis.*
 295 *Thalmud duplex.*
 296 *Thalmud, de quo tempore fuerit conditum, vulgatum, conscriptum.*
 297 *Thalmud continet hæreses, & blasphemias.*
 298 *Thalmud flammis adjudicatur, & per plures Summos Pontifices damnatur, & num. seqq.*
 299 *Thalmud Parisi comburitur.*
 300 *Et etiam alibi.*
 302 *Hebræi retinere non possunt libros Thalmudicos, Cabalisticos, Hæreticos, aut alias damnatos, & num. seqq.*
 305 *Decreta Supremæ, &c. adversus Thalmudicos, aliosque libros Indæorum, & num. seqq.*
 306 *Thalmud expurgari non posse, & num. seqq.*
Indæi non possunt retinere alios libros, quàm Bibliam Sacram.
Quid de libris Grammaticalibus.
 308 *Inquisitor consentiens correctioni, vel expurgationi librorum Indæorum acriter reprehendendus.*
 309 *Indæi retinentes libros prohibitos an, & quomodo per Inquisitores puniantur.*
 310 *Instructio Cardinalis de Cremona circa libros Indæorum.*
 311 *Libri Schismaticorum Orientalium an, & quando defendi, legi, & retineri possint sine incurfu excommunicationis, & num. seqq.*
 312 *Orientalia profitemes hæreses ab Ecclesiâ Latina damnatas dicuntur formaliter Hæretici.*
 313 *De Orientalium libris.*
 314 *Schismaticorum errores, & num. seqq.*
 315 *Orientalia quomodo sentiant de primatu Papæ.*
 316 *Congregatio instituta super expurgatione Enchiridii Græcorum.*
 317 *Papæ Græcorum ritus, & consuetudines non improbit, sed potius suasit illorum observantiam, & num. seqq.*
 319 *Ritus Græci ab Alumnis eorum Collegij Romæ observandi.*
 320 *Rutheni non tenentur deserere Ritus Græcorum.*
 321 *Facultas transcendendi ad Ritus Latinum Ruthenis derogata, & de ratione.*
Italo-græci fuerunt plures dispensati, ut ad Ritus Latinum transire possent.
 322 *Alumni Collegij Græcorum, qui sunt ex Ritu Latino, quomodolibet in Collegium admissi tenentur observare Ritus Græcorum etiam postquam inde discesserint.*
 323 *Alumni Collegij Græcorum mutantes Ritus an, & quas penas incurrant.*
 324 *Italo-græci admissi ad Collegium Græcorum Urbis tenentur invare se non alios pro licentia mutandi Ritus Græcorum.*
 325 *Alumni Collegij Græcorum ingredi non possunt ullum ex Ordinibus Regularibus sine expressa licentia Sedis Apostolicæ.*
 326 *Et quando, & quomodo tenentur observare Ritus sine Græcos, sine Latinos.*
 327 *Filij Græcorum baptizati à Presbytero Latino ob deficientiam Presbyteri Græci non possunt admitti ad Collegium Græcorum Urbis.*
 328 *Ritus appellatione, quæ veniant.*
 329 *Ritus Græcorum, qui sunt tolerandi, vel non.*
Italo-græci errores, in quos lapsus fuerint.
Italo-græci Ordinaria potestati subiacentur.
Italo-græci Ritus, qui non sunt tolerandi.
Instructio Clementis Octavi pro Italo-græcis.
 330 *Græci circa Sacramentum Ordinis, quæ servare teneantur, & num. 374.*
 331 *Græci, quæ Dogmata sequi teneantur, & possint.*
 332 *Consuetudo Græcorum conferendi Sacramentum Confirmationis in actu Baptismi, & num. 367. & 369. ac 377.*
 333 *Collatio Sacramenti Confirmationis in actu Baptismi apud Græcos quomodo irrepserit, & num. seqq.*
Baptizatus consignari non debet nisi à solo Episcopo.
 334 *Quid de Græcis, & num. seqq.*
 335 *Peccatum temporis diuturnitate non minuitur, sed augetur.*
 337 *Græci Presbyteri quæ auctoritate confirmant baptizatos, & num. seqq.*
 339 *Presbyteri Sardinie an, & quomodo absentibus Episcopis potuerint baptizatos in frontibus Chrismate tangere.*
 341 *Chrisma an possit conferri à Diacono, & an, & quando à Presbytero secundum antiqua Concilia, & num. seqq.*
 344 *Presbyteri in Ecclesiâ primitiva an ordinarentur simul Episcopi.*
Reconciliatio sollemnis quomodo antiquitus fieret.
 346 *Vultus earemonialis in vertice quid antiquitus esset, & an, & quando fieri posset per simplicem Presbyterum.*
 347 *Papæ an possit delegare simplici Presbytero Sacramentum Confirmationis, & num. 354. & num. 358.*
 350 *Frates Predicatores an, ubi, & quando ministrare possint Sacramentum Confirmationis.*
 351 *Consignatio frontis adiuncta non est cærimonis Baptismi sollemnis.*
 352 *Episcopus an possit dispensare in sua Diocesi ut Sacramentum Confirmationis conferatur à simplici Presbytero.*
 353 *Quid de Episcopis in Synodo coadunatis.*

- 354 *Papa habet plenitudinem potestatis in Ecclesia.*
- 355 *Papa non nisi in casu necessitatis concedere debet simpliciter Presbytero delegationem conferendi Sacramentum confirmationis, & referuntur exempla.*
Privilegium confirmandi simpliciter Presbytero an, & quando sit concedendum, & de eius usu.
- 356 *Episcopum esse ordinarium Ministrum Sacramenti Confirmationis, est de fide.*
- 357 *Vniones antiquitas praestantia.*
- 359 *Papa an possit delegare Diacono, vel Clerico non Presbytero administrationem Sacramenti Confirmationis.*
Diaconus an sit proprius Minister Sacramenti Confirmationis.
- 360 *Abbas an, & quando conferre possit Sacramentum Confirmationis.*
- 361 *Potestas dispensandi ut simplex Presbyter conferat Sacramentum Confirmationis an spectet ad Papam privatim.*
- 362 *Papa an possit dispensare, ut simplex Sacerdos consecret Sacrum Chrisma pro Sacramento Confirmationis.*
- 363 *Papa an sine aliqua causa possit dispensare, ut simplex Sacerdos conferat Sacramentum Confirmationis.*
- 364 *Quid de Papa cleso, & nondum consecrato an possit huiusmodi dispensationem concedere.*
- 365 *Facultas dispensandi cum simplici Sacerdote, ut conferat Sacramentum Confirmationis concessa per Summum Pontificem an cesset cessante causa, vel expiret per mortem Pontificis concedentis.*
- 366 *Consuetudine an introduci possit quod simplex Sacerdos conferat Sacramentum Confirmationis.*
- 368 *Græci an possint facere trinam asperersionem in conferendo Baptismum.*
Uxores Latina Græcorum more Græco baptizata an, & quando debeant retinere Ritu Latinum.
- 369 *Confirmatio an sit conferenda infantibus statim post Baptismum, & ante usum rationis in nouo Orbe ubi feruet persecutio.*
- 370 *Græci an possint consecrare, vel adorare Eucharistiam in pane hordeaceo.*
Et an in Italia possint sumere Communionem sub utraque specie.
- 371 *Sacerdotes Græci quomodo absolutionem impartiri possint in Sacramento Penitentiae.*
Græci Liburni degentes an, & quomodo recipere possint Sacramenta Penitentiae à Presbytero Latino.
Græci Catholici in defensionem Sacerdotis Græci possint sacramentaliter conficere, & Sacram Eucharistiam sumere secundum Ritu Latinum.
- 372 *Sacerdotes Orientales an possint absolueræ eorum subditos à casibus reservatis Sedi Apostolica.*

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

Reservatio casuum in Patriarchatibus Orientalibus non officata.

- 373 *Græci Orientales an teneantur Canonici Latinorum Constitutionibus.*
Regularis Latinus an validè confiteatur Sacerdoti Græco extra necessitatem.
Quid de seculari, & ubi permixti sunt Latini enim Græci.
- 374 *Græci promouendi ad Ordines sacros an teneantur semper Romam accedere, ut promoueantur ab Episcopo deputato.*
Presbyteri Græci non possint celebrare Missam, & Officia Divina Ritu Latino, nec Latini Ritu Græco, & num. 377.
Græci Orientales quando Missam possint celebrare.
Et quot Ordines suscipere teneantur.
Episcopi Græci an, & quando possint exercere Pontificalia in Diocessibus aliorum Episcoporum.
Græci pro quibus orare possint.
Græci ascripti Ecclesie Græciae redacti ad Ritu Latinum, an, & quomodo dispensentur à Sanctissimo, ut ei inferniæ, possint secundum Ritu Latinum.
Presbyteri hæ Græci, siue Latini insufficientes in litteris non sunt promouendi, & promoti suspendi debent.
Græci non possint exercere curam animarum Latinorum, nec munus Parochi gerere.
Latinus an possit ordinari secundum Ritu Græcum, & quid si inseruiat Ecclesie Græcæ.
Græcus natus ex utroque parente Latino an possit promoueri animo celebrandi more Græcorum.
Græci ordinati ab Episcopo Schismatico an, & quando debeant dispensari super irregularitate, & recipi præmia professionis fidei.
Græcus ordinatus per Episcopum Latinum an, & quando celebrare possit Ritu Græco.
Græci quomodo conferant ordinem Presbyteratus.
Materia Ordinis Sacerdotalis in Ecclesia Græca, qua sit.
Ordinatio per Episcopum Græcum an possit fieri Ritu Latino, aut per Episcopum Latinum Ritu Græco.
- 375 *Græcus an possit trahere ad Ritu suum coniungem Latinam, vel è contra Latinus Græcam.*
Filiis patris Græci, & matris Latine an possint Eucharistiam sumere Ritu Græcorum.
Filiis Græcorum quem Ritu servare teneantur, & an possint vinere partim Græcè, & partim Latine si sint ex patre Græco, & matre Latina.
Uxor Græci baptizata Ritu Græco quando debeat vinere Ritu Latino.

Ll j)

- Vxor Presbyteri Graci, mortuo viro, an, & quomodo dispensari possit ut cum alio contrahat matrimonium.*
- Presbyteri Graci an, & quando possint secundam uxorem ducere mortua prima.*
- 376 *Graci habitantes inter Latinos an, & quando edere possint carnes in die Sabbati, vel diebus ab Ecclesia Romana vetitis.*
- 377 *Episcopus Latinus consecrare an possit Ecclesiam, in qua debeat exerceri Ritus Græcus.*
- Graci qua festis servare teneantur in Provinciis Latinorum.*
- Presbyteri Graci vidui quem habitum gestare teneantur.*
- Graci confirmati per simplicem Sacerdotem an, & quomodo debeant iterum ab Episcopo confirmari.*
- Graci an possint infantibus Communionem subministrare.*
- Presbyteri Graci celebrare possunt in Ecclesiis Latinis, & Latini in Ecclesiis Græcis.*
- Graci an, & quomodo dispensari possint, ut transcant ad Ritus Latinum.*
- 378 *Libri Apocryphi hæreses non continentes an possint legi sine incurso censurarum, & num. seqq.*
- 380 *Libri Apocryphi an dicantur qui carent nomine Auctoris, & num. seqq.*
- 381 *Diffinitio Apocryphus unde proveniat, & quid significet, & num. seqq.*
- 383 *Libri continentes errores an censeantur Apocryphi.*
- 384 *Epistola Salvatoris Nostri ad Abagarum Regem an sit Apocrypha.*
- 385 *Quid de Epistola, qua à Beatissima Maria Virgine scripta dicitur ad Messenses, & an imprimi possit, & num. seq.*
- 387 *Quid de Laminis Granatensibus. Mutuum librorum periculosum.*
- 388 *Libri Magici, seu Negromantici an, & quando legi possint sine incurso censurarum, Bullæ Censæ.*
- Et qui dicantur libri Magici, seu Negromantici.*
- 389 *De Clavicula Salomonis, & eius origine. Salomon an, & quas scripserit incantationes.*
- Libri prohibiti frequentiores in Sancto Officio qui sint.*
- 390 *Clavicula Salomonis unde dicatur, & qua contineat.*
- 391 *Libri continentes auguria, auspicia, veneficia, sortilegia, incantationes, Astrologiam iudiciariam, an possint legi sine incurso censurarum Bullæ Censæ.*
- 392 *Quid si sint compositi ab Hæreticis, & num. seq.*
- Prohibitio librorum transactum de Religione an comprehendat transientes de vitij Religioni contrariis.*
- 394 *Negromantici presumuntur Hæretici, & tanquam Hæretici puniuntur.*
- 395 *Audiens legi libros Hæreticorum an, & quando incurrit censuras.*
- 396 *Notans quod audis legi ex libris Hæreticorum an, & quando excommunicationi subiacet.*
- 397 *Famulus legens libros prohibitos de mandato Domini an, & quando censuras incurrit, & num. seq.*
- 399 *Nocturnum ex libris hæreticis se non accepturum securus an possit illos legere sine incurso censurarum, & numeris seqq.*
- 400 *Obligatio legis an cesset cessante eius ratione in particulari.*
- 401 *De libro Petri Soavis Polani, & contentis in eo.*
- 402 *Sfortia Card. Pallavicinus laudatur.*
- 403 *Bulla Censæ an sit, ubique, & in omnibus Capitulis recepta, & num. seqq.*
- 404 *Et an fuerit publicata in Regno Neapolitano, & num. seq.*
- 407 *Papa potest condere leges, easque promulgare, obligando Christianos absque eorum acceptatione, vel consensu, & de ratione, ac num. 409.*
- 408 *Constitutiones Apostolica promulgata non possunt redargui de non usu.*
- 410 *Libri Hæreticorum an legi possint sine incurso excommunicationis in illis Regionibus, ubi Bulla Censæ non fuit usu recepta, & num. seqq.*
- Decretum irritans operatur ut non possit dari de non usu.*
- 413 *Bulla Censæ an sit usu recepta in Belgio.*
- 414 *Damnatio librorum, vel Scriptorum alienius Auctoris propter hæreses, vel falsi dogmatis suspitionem operatur ut illa legentes, & retinentes sint excommunicati, & suspecti de hæreses, & tanquam talis inquiri possit.*
- 415 *Et an hæc excommunicatio sit reservata Papæ, vel absolvi possit per quemlibet Confessarium.*
- 416 *Libri damnati qui sint.*
- 418 *Inquisitores an, & quando possint punire, retinentes, & legentes libros obsecratos, & contra bonos mores in eorum Edictis prohibitos, & num. seqq.*
- 420 *Retinentes libros obsecratos an debeant denunciari in Sancto Officio.*
- 421 *Affertio quod libri prohibiti per Edictum Inquisitoris legi, & retineri possint an, & quando sit scandalosa, temeraria, punibilis, & Sancto Officio denuncianda, & num. seq.*
- 423 *Confessariorum non potest absolvere in foro penitentiali retinentem, & legentem libros prohibitos per Edictum Inquisitoris.*
- 424 *Libri prohibiti donec corrigantur an, & quando legi, & retineri possint absque suspitione hæreses, & sine periculo denunciationis.*

TERTIO præsumpti Inconstantes in Fide, sunt Receptatores Hæreticorum, hi enim sunt suspecti de hæresi, cap. Inter sollicitudinem de Purgatione Canonica. Locat. in ver. Excommunicatio, num. 3. & ver. Pena, num. 11. & ver. Suspicio, num. 3. Repertorium ver. Pastores, Menoch. de Arbitrar. cap. 374. num. 13. & præsumpt. 6. num. 19. lib. 4. Eymeric. par. 2. qu. 51. num. 5. & ibi Pegna comm. 75. Decian lib. 1. cap. 51. num. 34. & cap. 47. in fin. nu. 6. Graff. lib. 4. decis. cap. 18. num. 31. Farinacc. q. 182. num. 111. Leo Thesaur. Fori Ecclesiæ. par. 3. cap. 37. Duard. ad Bullam, lib. 2. can. 1. q. 33. conclus. 2. num. 31. Sanctarell. de Hæresi, c. 12. num. 3. conclus. 3. Carena par. 2. tit. 4. §. 5. num. 56. Soufa in Aphorism. lib. 1. cap. 23. num. 24. P. del Bene par. 1. de offic. Inquisit. dub. 26. Corollar. 1. num. 4.

Receptor autem Hæreticorum propriè dicitur ille, qui in agro, in domo, vel in alio loco receptaculum, & hospitium præstat ijs, quos nouit esse Hæreticos eo animo, vt manus Iudicis effugiant, Brun. de Hæresi. lib. 1. cap. 4. Eymeric. dista quæst. 51. num. 2. vers. Aliquando, & num. 3. & ibi Pegna comm. 76. vers. Quidam autem in fin. Suarez de Fide, disp. 24. sect. 1. num. 7. Carena loco cit. num. 40. vers. Suarez, Vgolin. de censur. Pontific. refertur, par. 2. Gloss. Receptatores in principio, num. 1. & §. 1. nu. 3. Sanchez ad præcept. Decalog. lib. 2. cap. 10. num. 10. tom. 1. Castro-palao tom. 2. tract. 4. disp. 3. punc. 5. num. 4. P. del Bene loco citato num. 1.

Siue sit priuata persona, siue publica, vtputa Gubernator, vel Princeps, qui receptat in sua Ciuitate, Prouincia, vel Regno Hæreticos, ne in manus Inquisitoris incidant, Paludan. in 4. disputat. 13. qu. 3. art. 1. num. 13. Vgolin. Suarez, & Sanchez locis citatis.

Et siue in propria domo, siue in aliena fiat receptio, Paludan. & Sanchez locis citatis.

An autem, qui vnica vice receptat in domo Hæreticum, vt effugiat manus Inquisitoris dicatur Receptor Hæreticorum.

Dubium nascitur ex eo, quod non solum secundum Grammaticos verbum receptare, est verbum frequentatiuum, idest frequenter recipere, Alberic. in Dictionar. ver. Receptare, Fulcodius quæst. 11. & ibi Carena num. 4. Farinacc. quæst. 182. num. 152.

Sed etiam hoc videtur expressè Statutum in Concilio Tarraconensi, de quo per Pegnam par. 2. fol. mibi 234. Director, ibi:

Receptatores sunt, qui scienscibus, vel contra recipiunt Hæreticos, vel Inzabbattatos in domo sua, vel in alio loco suo.

Receptaculum credimus esse domum, vel

Hospitium, ubi Hæretici, vel Inzabbattati bis, vel pluries conuenerunt ad prædicationem, vel lectionem, vel etiam ubi Hæretici, vel Inzabbattati pluries hospitantur.

Et quamuis Guido Fulcodius d. qu. 11. & alii velint, verbum receptare, debere explicari, idest recipere, l. 1. & 2. ff. de Recept. l. Congruit. ff. de offic. Præfidis.

Nihilominus nullam esse differentiam inter verbum recipere, & receptare eleganter voluit, Claud. Bertazzol. ad consil. 98. Bartholomæi Patris litteræ A. versific. Primo itaque, lib. 1. Paul. lib. 5. Sentent. tit. 3. ibi, Receptatores latronum.

Hinc propterea Gregor. Naloand. malè inscriptum in Pandectis titulum de Receptoribus, sub ver. Receptoribus; Nam Pandectæ Florentinæ ceteris emendatiores habent de Receptoribus; Ideo receptare, denotare frequentem receptionis actum ex Terentio probat idem Claud.

loco cit. & in terminis Eymeric. d. quæst. 51. Farinacc. quæst. 133. num. 22. Bertazzol. consil. 100. num. 6. optimè omnium Bauni de Censur. tit. de excommunic. in Bulla Censæ, quæst. 1. pag. 298. vers. Prima est; vbi rationem assignat, quod cum receptatio frequentiam connotet, in poenis benignior interpretatio est facienda.

Sed quicquid sit respectu aliorum delinquentium in terminis iuris communis, certum est respectu Hæreticorum, semel tantum receptantem Hæreticum, vt manus Inquisitoris effugiat, receptatores dici, & poenis Receptorum subijci,

Zanchin. de Hæresi. cap. 6. num. 1. & ibi adden. Pegna par. 2. comm. 76. Suarez d. disp. 24. sect. 1. num. 4. Sanchez d. lib. 2. cap. 10. num. 10. Castro-palao tom. 1. tract. 4. disp. 3. punc. 5. num. 4. Farinacc. d. quæst. 182. num. 152. Soufa in Aphorism. lib. 7. cap. 23. num. 3. Duard. in Bulla Censæ, lib. 2. can. 1. quæst. 28. num. 3. Sanctarell. de Hæresi. cap. 12. dub. vnic. num. 1. Scortia in sele. Theorem. 420. vers. Excommunicatio tertio, Carena par. 2. tit. 4. §. 5. num. 39. & ad qu. 11. Fulcod. num. 3. Salelles lib. 1. cap. 12. reg. 105. num. 275. Baldell. de Fide lib. 1. disp. 44. numero 7. Fragol. de Reginum. Reip. par. 2. lib. 1. disp. 3. §. 1. num. 27. Pueron. in Bullam Censæ cap. 1. num. 125.

Non obstat Concilium Tarraconense, quia non videtur loqui de Receptantibus, 10 Hæreticos ad eos occultandos, ne in manus Inquisitoris incidant, sed de simpliciter Receptantibus, ad effectum, vt ipsi Receptatores habeantur suspecti de hæresi, vt benè aduertit Campegg. ad Zanchin. d. quæst. 6. in princ. Claud. Bertazzol. loco cit. Fragol. loco cit. num. 27. in princ.

Quod autem dicit Fulcodius ad qu. 11. Receptoris poenam incurrere illum, qui non solum clam, sed multo magis palam

receptauerit, quem sequuntur Carena, & Castro-palao *locis citatis*.

- 11 Porius ad reatum defensoris credendum posse trahi, si resistat Inquisitori: Nam *Text. in l. ultim. C. de his, qui latronem occiderunt*, loquitur de his, qui resistunt Præfidi, & auctoritati militari, ut bene considerat Fulcodius. Si non tam propriè receptent, quam defendunt personas Hæreticorum, ne in manus Inquisitorum incidant, Sanchez *d. cap. 10. n. 18. Azor. lib. 3. cap. 15. quest. 16. Sanctarell. de Hæresi, cap. 12. dub. 3. num. 3. Soufa in Aphorism. lib. 1. cap. 24. nu. 2. Castro-palao par. 1. tract. 4. disp. 3. par. 7. 5. num. 6.*

Non refert autem, an qui receptat, & occultat, sit Catholicus, an Hæreticus, 12 Apostata, Iudæus, vel Infidelis: Hi enim omnes possunt puniri ab Inquisitoribus, Simaninch. *de Cathol. tit. 34. num. 11. Squillac. de fide Cathol. cap. 45. num. 1.* Pegna *d. comm. 76.* ubi refert Constitutionem Gregorij Decimotertij quoad Iudæos, Director. *disso cap. 41. num. 87. Azor. disso lib. 8. cap. 22. Farinacc. disso quest. 182. num. 66. & 157. Soufa lib. 1. cap. 23. num. 26. Muta ad Constit. Regis Sicilia to. 2. cap. 108. conclus. 21. num. 8. Carena loco cit. §. 6. num. 61. Baldell. lib. 1. dispo. 24. num. 10. qui num. 11. subdit, hoc intelligendum esse non solum de Iudæis, & Infidelibus temporalis Ecclesiæ potestati subditis, vel Principum Christianorum, sed absolutè de omnibus, cum sic receptando Hæreticos delinquant in Ecclesiam, & ratione delicti subiciantur eius potestati, Anchar. *conf. 15. Calderin. conf. 2. de Iudæis, Zabarell. Clement. 2. §. 1. de Hæret. Pegna comm. 76. pag. 195.**

- Nec pariter refert, si Hæreticus receptatus, fuerit post receptionem Ecclesiæ 13 reconciliatus, quia non per hoc receptans incidit penas Receptorum, Afflicti. in *Constit. Regis, de Hæret. & Patharen. rubr. 2. num. 18. Carrer. de Hæret. num. 173. Decian. disso cap. 51. num. 75. Farinacc. d. quest. 182. num. 153.*

An autem qui receptavit Hæreticum, sed illum Inquisitori indicavit, possit puniri penis Receptorum.

- Dicendum est, quod si receptauerit animo illum indicandi, & tradendi Curie, non censetur Receptor, inò præmiun meretur, ut de receptante Bannum voluit Farinacc. *quest. 133. num. 14. licet disso quest. 182. num. 155.* dicat simpli- 14 eiter, receptantem scienter Hæreticum non eisdem penas, quamvis postea illum Curie indicaverit.
- 15 Si autem illum receptauerit animo occultandi, sed Inconstans penitentia ductus illum revelavit, certè penas fori exterioris, si non sit indicis præventus, tanquam spontè Comparens euitabit,

Soufa *disso cap. 23. num. 10. exemplo l. §. 1. de Seruis fugitiuis.*

- 16 Cuius dispositio habet locum, etiam in causa hæresis ob privilegium concessum spontè Comparentibus, quamvis sit specialis in casu Serui fugitivi, ut consilulatur Dominis, Decian. *disso cap. 41. nu. 78.*

Quod si Privilegium hoc spontè Comparentis non haberet, pœnas non euitaret, quia penitentia, & inconstantia non tollit delictum, Decian. *loco cit.*

- 17 Pœnas verò fori interioris non euitabit, quia eo ipso quod receptauerit, & occultauerit Hæreticum, illas incurrit, Vgolin. *de Censur. relat. à Duard. in Bulla Cœna lib. 2. can. 1. quest. 18. nu. 18. Sanctarell. qui alios disso cap. 12. dub. 1. num. 4. P. del Bene par. 1. disso dubit. 26. Collat. 1. numero 6.*

- 18 Et hæc omnia locum habent, quamvis Hæreticus receptatus non fuerit denunciatus, Suarez *de Censur. disp. 21. sect. 2. num. 9. Sanctarell. cap. 10. num. 6.*

- 19 Et quamvis post receptionem Hæreticus deueniret in manus Iustitiæ, Graff. *disso cap. 18. num. 34. Suarez de fide disp. 24. sect. 1. num. 14. Castro de infla Hæret. puni. lib. 1. cap. 17. Sanctarell. loco citato num. 4. Card. de Lugo, qui bene explicat de virt. fidei Divinæ disp. 25. sect. 1. num. 7. P. del Bene loco cit. num. 7.*

- Vnde caendum est à Sanchez *disso cap. 10. num. 9.* qui contrarium voluit ea 20 ratione, quia pœnæ contra Receptatores, præsertim excommunicationis, secundariò, & accessoriè imponuntur, principaliter verò contra Hæreticos, & pro sua opinione adducit Suarez *de Censur. disp. 21. sect. 2. num. 8.* & in hanc videtur inclinare Baldell. *de fide, & infidelit. disp. 43. num. 8.*

- 21 Cæterum Suarez *de fide disso disp. 24. sect. 1. num. 14.* contrariam opinionem tenet, & protestatur, se immerito fuisse adductum pro sententia Sanchez. Hanc opinionem tenent Sayr. *de Censur. to. 1. lib. 3. cap. 5. Card. de Lugo loco cit. Sanctarell. loco cit.*

- 22 Et ratio est, quia Receptatores, Defensores, & Fautores Hæreticorum in Bulla Cœnæ principaliter, non accessoriè, vel secundariò excommunicantur, Sayr. Sanctarell. & Baldell. *locis citatis*, P. del Bene loco cit. sub num. 7.

Multas tamen Receptatores Hæreticorum aduersus huiusmodi pœnas, habent excusationes.

- 23 Et primò, si quis, quem receptat, ignorauerit esse Hæreticum, Archid. in *cap. Undecunque num. 3. de Hæret. in 6. & ibi loz Andr. post num. 4. Glof. in cap. Accusatus, §. Ille quoque, in ver. Non posse, eodem tit. in 6. & ibi Monach. num. 6. Decian. lib. 5. cap. 37.*

- num. 238. & cap. 51. num. 70. Eymet. par. 2. quæst. 11. & ibi Pegna comment. 76. Farinac. dista quæst. 182. §. 9. nu. 163. Alter. de Censur. 10. 1. lib. 5. disput. 2. cap. 4. Soufa in Aphorism. lib. 1. cap. 23. num. 13. Duard. in Bulla Cæna lib. 2. can. 1. quæst. 28. num. 7. Sanctarell. loco cit. P. del Bene par. 1. dub. 26. Corollar. 1. num. 8.
- 24 Dummodò ignorantia sit probabilis, scilicet si affectata, & crassa, quia isto casu Receptor non enaderet poenæ, Pegna d. comment. 76. Simancha de Cathol. tit. 15. num. 18. & in Euchiridion. tit. 16. num. 4. & 5. Sanctarell. loco cit. num. 5. Duard. loco citato num. 8.
- 25 In dubio autem præsumitur in receptatore ignorantia, Farinac. dista quæst. 182. num. 164. Soufa in Aphorism. d. cap. 23. nu. 21. Castro-palao par. 1. tract. 4. disput. 3. p. nu. 5. num. 4.
- 26 Ideò Fiscus tenetur probare scientiam Receptantis, Simanch. d. tit. 15. num. 19. & tit. 16. num. 4. & 5. Pegna dista comment. 76. Farinac. loco cit. num. 164. Carena par. 2. tit. 4. num. 47. vers. Dicendum. Cum satis sit, quod Receptor proprio iuramento ignorantiam probet, Simanch. d. tit. 15. nu. 19. Azor. to. 1. lib. 8. cap. 15. quæst. 8. Pegna d. comment. 76. Sanctarell. loco cit. num. 6. Soufa dista cap. 23. num. 21. Castro-palao d. punct. 5. num. 4.
- 27 Cessaret autem hæc excusatio ignorantiz quando in loco receptationis notorium esset, receptatum esse Hæreticum, Pegna d. comm. 76. Farinac. dista num. 164. Soufa dista cap. 23. num. 14. & Castro-palao dista punct. 5. num. 4.
- 28 Cessaret pariter, quando Hæreticus fuisset damnatus in contumaciam, & sententia contumaciæ publicè affixa, Pegna d. comm. 76. Decian. dista cap. 51. nu. 70. Farinac. dista num. 164.
- Quod tamen intelligi, si receptatio facta esset in loco, ubi sententia fuit affixa, nam si, verbi gratia, sententia fuisset lata, & affixa Mediolani, & Hæreticus fuisset Neapoli receptor, Receptor fuisset tueri ignorantia præsumpta, Castro-palao dista num. 4. Carena loco cit. num. 40.
- 29 Imò, & in loco afflictionis, seu denunciationis posset Receptor excusari propter ignorantiam, si de tempore Edicti non esset in ea Ciuitate, vel esset infirmus in lecto, negotiis propriis occupatus, rusticus, idiota, simplex, Farinac. d. num. 164. Azor. dista cap. 15. quæst. 8. Castro-palao dista num. 4. in fin.
- 31 Cessaret pariter excusatio ignorantiz in consanguineo, vicino, vel Hæretici amico, Simanch. dista tit. 15. num. 18. Soufa dista cap. 23. num. 18. Carena loco citato num. 48.
- 32 Secunda causa excusationis erit violentia, hoc est, si per vim, & metum quis coactus fuit Hæreticum receptare, Simanch. dista tit. 15. num. 17. Carrer. de Hæret. num. 151. Decian. cap. 51. num. 71. Azor. dista cap. 15. quæst. 5. Farinac. dista quæst. 182. num. 162. Fragof. dista disp. 3. §. 1. num. 27.
- 33 Quæ conclusio habet locum, siue vis fuerit præcisâ, siue non præcisâ, Farinac. & Fragof. locis citatis.
- 34 Sed an hæc excusatio profit in foro conscientiz: Negat Sanchez dista lib. 2. cap. 10. num. 8. Baldell. loco cit. num. 12. Farinac. dista num. 162. Castro-palao dista punct. 5. nu. 11. Affirmant Graftius d. cap. 18. num. 33. Fragof. loco cit. num. 27.
- Non tamen recederem ab hæc opinione affirmatiua, cum enim vis, & metus tollant voluntarium, nec quis in excommunicationem incidat in foro conscientiz, nisi ob peccatum mortale, cap. Nemo, cap. Nullus 12. quæst. 3. nullus arguet de peccato mortali receptantem Hæreticum ob vim, & metum.
- 36 Tertia excusationis causa erit, si quis receptauerit Hæreticum, non quia Hæreticus, sed ob aliam causam, vt constat ex Bulla Martini Quinti Inter cunctas, editam de anno 1418 Nauarr. in man. cap. 27. num. 55. cum aliis per Farinac. d. quæst. 182. nu. 159. Suarez dista disput. 24. sect. 5. num. 9. Zanard. par. 2. præcept. 1. cap. 8. Castro-palao dista punct. 5. num. 9. Soufa dista cap. 23. nu. 6. & 7. Sanctarell. dista cap. 12. dub. vnic. num. 2. Carena par. 2. tit. 4. §. 5. num. 40. Layman. lib. 2. tract. 1. cap. 14. num. 5.
- Ex hoc primò deducitur, Receptantes consanguineos, & affines, quâ tales sunt, non autem quâ Hæretici, excusari à rigore poenarum contra Hæreticum Receptatores inflictarum, l. 2. ff. de recept. & interminis per Bullam Martini supra citat. Pegna 2. par. comm. 71. Alter. de Censur. lib. 5. disput. 2. cap. 4. Farinac. dista quæst. 182. num. 142. & 144. Banni de Censur. in Bulla Cæna quæst. 1. pag. 293. vers. Tertia, Fragof. de Regimin. Reipubl. par. 2. lib. 1. disp. 3. §. 1. num. 27. vers. Requiritur etiam, Carena loco citato num. 42. P. del Bene dub. 28. par. 1. num. 1.
- 38 Dixi à rigore poenarum, quia isti tales non euadunt omnem poenam, sed mitius puniuntur, dista l. 2. ff. de recept. & in Bulla prædicta Martini dicitur, quod grauius puniendi sunt, Locat. ver. Defensori, Receptor. eod. ver. vers. 1. & ibi Mandos. vers. Receptat. littera C, Calderin. Simancha, Campegg. Menoch. Pegna, & alij relati à Farinac. dista quæst. 182. num. 144. P. del Bene loco cit. num. 6.
- 39 Et in hac poena infligenda, habenda est ratio graduum consanguinitatis: nam qui proximiores gradu, receptato Hæretico

coniuncti sunt, mitius puniri debent, *Grass. disto cap. 18. num. 35. Farinacc. loco citato num. 144. in fin. Carena loco citato num. 43.*

Er propterea si filius receptaverit patrem Hæreticum, vxor virum, frater fratrem, vel puniendi non sunt, vel certe leuissima poena coercendi: nam etsi Hæretici sint isti, nihilominus iure naturæ coniunctissimi sunt, nec possunt, si persequantur, eos deferere, nisi prorsus humanitatem exuerint, vt bene ratiocinatur *Simanch. de Catbol. tir. 15. num. 21. Pegna par. 3. comm. 160. vers. Non autem, vbi ex Albert. in tralat. de Statut. par. 4. quæst. 7. dicit, vxorem non tenet poena Receptorum; & ita fuisse iudicatum per Textum in l. 1. C. de repud. ibi, Non mutet vxoris affectionem, Gigas de Crimine lesa maiestatis lib. 3. quæst. 20. num. 2. Farinacc. qu. 133. num. 32.*

41 Quod procedit, nisi consanguinei receptantes participant in crimine, quia, tunc ordinaria poena puniendi sunt, *Gand. de malefic. tit. de furibus, & latronibus num. 13. Pegna tit. 2. comment. 81. Fragos. loco citato num. 27. vers. Hoc tamen.*

42 Vel nisi adit peruersio, *Farinaccius d. quæst. 18. num. 148. Simancha d. tit. 15. Pegna par. 3. comment. 160. Fragos. loco citato num. 27.*

Vel nisi finis in Hæretico publico, vel notorio, & qui palam hæresim disseminat, ret, vt plures alij in illam pertraherentur: Hoc enim casu iura sanguinis, & amicitie nulla esse censi possunt, & tota coniunctio, siue animorum, siue corporum potest reputari dissoluta, vel saltem notabiliter diminuta, iuxta doctrinam *Aristotelis 8. Ethicorum cap. 7., & Diui Thomæ 2. 2. quæst. 26. art. 10. propter excessum vitij, vt dicit Baldell. de fide lib. 1. disp. 43. num. 9. in fine, & num. 13.*

44 Vel denique nisi receptantes consanguineum id facerent luci causa, vel pecuniarum, dummodo non essent ita pauperes, vt ex necessitate receperant, vt ex multis docet *Duard. d. quæst. 29. num. 18.*

Quod dicimus de consanguineis, idem dicendum est de receptantibus amicos, dummodo amicitia non sit vulgaris, sed magna, & inueterata, quia in iure reputatur quædam fraternitas, *l. verum, ff. pro socio, lason. in l. Qua dotis, ff. solut. matrim. Soccin. cons. 263. num. 10. lib. 2. Pegna par. 2. comment. 81. vers. Nunquid, Baldell. loco cit. num. 10. vers. Et quod dicimus.*

45 Contrarium quod receptans amicum, hæreticum, non excusetur, etiam si amicitia sit inueterata, *Carena de Hæret. num. 172. Carolus de Grass. de effect. amicitia num. 64.*

46 Amore autem captos excusari, si reci-

piant Amantes hæreticos dixit post *Tiraquellum Pegna d. comment. 81. Farinacc. loco citato num. 146.*

47 Ideo non est audiendus *Azor. par. 1. lib. 8. cap. 15. rubr. de credentibus quæst. 3. dum dicit in foro conscientie excusari receptantem sibi maximum amicum, propter amicitiam, sed in foro externo tanquam excommunicatus, & in alias poenas iuris prolapsus iudicandus est.*

48 Quia etiam in foro externo excusandum esse, & quoad excommunicationem, & quoad minorationem aliarum poenarum dixerunt, *Pegna d. comment. 81. Simanch. d. tit. 15. num. 20. & in Enchiridion. tit. 16. num. 8. Fragos. loco citato num. 27.*

An autem in dubio præsumatur, quem receptasse ex causa consanguinitatis, amicitie, amoris, vel potius hæresis, dicendum est, præsumptionem inclinare in causas prædictas, non autem in causam hæresis, *Simancha d. tit. 15. num. 21. Farinacc. loco citato num. 151. Grass. d. cap. 18. nu. 35. Baldell. loco citato num. 11. Soula d. cap. 23. num. 9. Sanctarell. d. cap. 12. num. 2. in fine, Duard. in Bulla Cæna lib. 2. can. 1. quæst. 29. num. 5.*

Sed magna dubitatio est, an qui receptat Hæreticum, non quia Hæreticus, & vt faueat hæresi, sed vt aliquam utilitatem afferat receptato, puta, ne ad manus Curie deueniat, vel vt mortem, aut infamiam, effugiat, incurrat excommunicationem, latam in Bulla Cœnæ.

Negatiuum opinionem tenet *Sanchez d. cap. 10. num. 5. qui pro sui opinione, allegat Aragon. Sorum, Nauarr. Suarez, Emanuel. Rodrig. quæ etiam late defendit Duard. in Bulla d. quæst. 29. vbi dicit, hanc excommunicationem non incurri hoc casu, neque in foro interiori, neque exteriori, & hanc opinionem vocat probabilem propter auctoritatem Sanchez', Carena par. 2. tit. 4. §. 5. num. 40. vers. Nihilominus, addo Bauni loco superius citato pag. 298. & 299. qui excusat filium, qui Patrem hæreticum ad mortem quæsitum, non vt talem præcisit, sed vt Pater est labebris, & perfugio receptat, in foro tantum conscientie, non in foro exteriori, *Fragos. loco superius citato, num. 7. vers. Probabile tamen, Lorca 2. 2. quæst. 11. art. 4. Peyrinus in priuileg. Minim. 10. 2. constit. 9. Pauli Quinti, Scortia in select. Theorem. 9. epitom. 27. vers. Receptatores, Megala 3. par. lib. 3. cap. 1. quæst. 2. num. 27. Azor. 10. t. lib. 8. cap. 15. qu. 4. quos refert Diana p. 4. trac. 7. resol. 21. vers. Verum ergo, vbi hanc opinionem probabilior vocat, & in hac videtur inclinare, *Trasmiera de denunciatis. quæst. 3. cap. 3. num. 6.***

51 Contrariam opinionem tenet *Suarez de fide disp. 24. sect. 2. num. 9. vbi declarat locum*

locum suum allegatum à Sanchez nempe in *tratt. de censur. disp. 21. sect. 2. num. 18. Sayr. de censur. tom. 1. lib. 3. cap. 5. num. 4. Tolet. lib. 1. cap. 19. Vgolin. quem citat Sanctarell. diss. cap. 12. dub. vñse. num. 7. Alter. de censur. de excommunicatione. Bulla lib. 5. cap. 4. Layman. in Summa lib. 2. tratt. 1. quæst. 14. num. 5. Baldell. d. disp. 43. ann. 3. Card. de Lugo d. disp. 25. à nn. 8. Trasm. loco citato, qui vtramque opinionem vocat probabilem.*

In hac controuersia non habeo resolutionem Sacre Congregationis.

Cæterum assentior opinioni, quæ habet, quod consanguinei, amici, amantes, 52 qui receperant Hæreticum taliter, vt eandem manus Inquisitoris in foro externo censentur excommunicari, quia forum externum respicit ad solum factum celandi, & occultandi Reos, ne veniant in manus Iudicis, neque curat de intentione faciendi, vel non faciendi Hæreticis, dummodo consistit de intentione immediatè, & proxima occultandi, & celandi, vt bene ratiocinatur Baldell. loco citato num. 3. vers. Et deinde facit, qui licet extendat ad forum interius, in hoc tamen ei non assentior, idem tenet Azor. d. quæst. 3.

Si autem ageretur de personis coniunctissimis, puta Patris, filij, vxoris, vel 53 etiam fratris Receptoribus, ne aliquis ex eis Hæreticis in manibus Inquisitoris incedat, crederem excusandos esse ab excommunicatione, etiam in foro exteriori, quia persona tam coniuncta alicui, quasi eadem cum ipso reputatur, quam non defendere, valde difficile sit, vt voluit Simancha d. tit. 15. num. 21. Vivald. in explis. Bulla cap. 1. num. 8. vers. Ex quibus Azor. d. cap. 15. quæst. 4. Layman. loco cit. num. 5. vers. Receptor persona coniunctissima, Soufa in exposit. Bulla Cane. cap. 2. disp. 10. num. 3. vers. Secunda conclusio ratione superius allegata, quia receptantes, & receptati reputantur vna eadem persona propter coniunctionem, & sicut integrum est receptantibus, se ipsos occultare sine metu excommunicationis, sic etiam videtur dicendum de occultantibus Patrem, Matrem, Vxorem, vel è contra, atque ira non incurrent excommunicationem, si sibi inuicem auxiliantur, ducti tantum amore naturali ad occultandos prædictos, vt ab infamia, & morte liberentur, non autem vt eorum erroribus auxilium principaliter præstent, vt bene Fragof. loco citato n. 27. P. del Bene d. dub. 28. per totum, & præsertim Corollar. 2.

Secundò inferitur, non subijci pœnis Receptorum, qui receperant Hæreticum, 54 vt occultent ab hostibus, vel à latronibus, ne occidatur à suo inimico, vel grauius offendantur, ne capiatur à suis creditoribus Inconsp. in Fide. To. I. Par. I.

bus, vel à Iudice propter causam criminalem ab hæresi diuersam, quia huiusmodi occultatio non est facta in gratiam hæresis, neque vt ab Inquisitore occultetur Soufa d. cap. 23. num. 23. & in simili de fautore, Azor. d. cap. 15. quæst. 8. Sanctarell. d. cap. 11. dub. 1. num. 19. Farinacc. diss. quæst. 182. nu. 12. Sanchez d. cap. 10. nu. 19: in terminis Baldell. loco citato num. 3.

Tertiò inferitur, Nauas, Caupones, & Stabularios receptantes Hæreticos excusari, quia ad eos non pertinet Aduentantium ad eorum hospitia mores perferuari, 55 l. 1. ff. de furt. aduersus Nauas, Caupones, & Stabularios, Carer. de Hæret. nu. 168. Pegna par. 2. comment. 76. Decian. lib. 5. cap. 51. num. 73. Azor. d. cap. 15. quæst. 8. Farinacc. d. quæst. 182. num. 161. Bauni loco citato, vers. Secunda, Fragof. loco citato num. 27. vers. Quarto excusantur.

Hæc autem excusatio non haberet locum, si huiusmodi personæ receptarent 56 Hæreticum, publicum, notorium, & denunciatum, vt volunt Pegna, Farinacc. Azorius, Decianus, Fragof. & alij supra citati.

Ratio est, quia isto casu non potest in illis præsumi ignorantia, Glosf. & Bart. in l. 1. §. 1. ff. de receptat.

Ideo sicut non excusantur, si receperint eum, quem sciebant esse Hæreticum, 57 sic non debent excusari, quando ius in eis scientiam præsumit, Carer. de Hæret. num. 170. Decian. d. cap. 51. num. 73. Farinaccius, & Fragof. locis citatis, quos sequitur Carena par. 2. tit. 4. num. 50. Quardus d. can. 19. quæst. 28. num. 11. vbi reprobatur Azorium contrarium tenentem, quem pariter reprobatur Carena loco citato.

Quæ dicta sunt de receptantibus Hæreticos, vt tunc habeant locum, quando ex 58 causa hæresis, non autem ex alia receptant, procedunt in fautoribus, & defensoribus Hæreticorum, Angel. in ver. Hæret. num. 25. Siluester eodem ver. §. 1. Nauart. Tolet. Vgolin. Azor. Sanchez, Graff. relati à Farinacc. d. quæst. 182. num. 12. & 168. Suarez, Card. de Lugo, Baldell. Fragof. & alij supra citati.

59 Sed quibus pœnis subijciantur fautores, defensores, & Receptores Hæreticorum videndus est Textus in cap. Excommunicamus, §. Credentes de Hæreticis, quem per extensum ponit P. del Bene par. 1. dub. 32. 60 Dic primò præcipuam pœnam esse excommunicationis, quæ lata est à iure, vt in eap. Sicut de Hæret. vbi omnes Canonistæ cap. Excommunicamus il primo, §. Credentes, & ibi Doctores de Hæret. cap. Non erit de sentent. excommunic.

Et à Constitutionibus Summorum Pontificum, nempe Innocentij Quarti, Nicolai Tertij, Martini Quinti, de quibus Fa-
M m

rinaccius d. *quæst.* 132. §. 3. num. 35. & 39.

- 61 Necnon à Bulla in Cœna Domini, Suarez d. *disp.* 24. *secl.* 2. num. 14. & de *casur. disp.* 21. *secl.* 2. num. 5. Azor. *disl.* cap. 15. Sanchez d. *cap.* 10. plures refert Baldeil. d. *lib.* 1. *disp.* 43. num. 1. Trasmiera de *denunciat. qn.* 3. *cap.* 3. num. 3. quam poenam non euitabunt, etiam quod sancte inconstantes post receptionem, Hæreticos denuncient, vt post Vgolin. & Decianum tenet Pater del Bene *dub.* 26. *Corollar.* 1. num. 6.

62. Secundò habet locum, etiam quod postea Hæreticus in manus Iudicis deueniret, vt post Castrum, Suarez, & Grass. tenet idem P. del Bene *loco citato* num. 7.

63. Secunda poena est Irregularitatis, quam incurrere fautores, defensores, & receptatores Hæreticorum probatur *ex cap.* 2. §. Hæretici de Hæret. in 6.

Nam ibi dicitur, huiusmodi esse inhabiles ad omnia Beneficia, & officia publica; sub nomine autem officij publici contineri non solum officia temporalia, sed Ecclesiastica, voluere Suarez de *casur. disp.* 43. *secl.* 2. nu. 5. Sanchez *lib.* 2. *cap.* 25. num. 7. Sanctarell. de *hæresi cap.* 25. *dub.* 1. num. 4. P. Diana *par.* 4. *trah.* 2. de *Irregul. resol.* 44. & hanc opinionem tenent plures relati ab eodem Diana *loco citato*, Card. de Lugo d. *disp.* 25. *secl.* 1. num. 19. Farinaccius *quæst.* 192. num. 74.

Quamvis Turrianus, Hurtado, & alij relati à Diana *eodem loco* teneant, non bene in iure hanc sententiam fundari, quia sub nomine officiorum publicorum non includuntur ordines, vt dixit *supradicti*.

Sed non est recedendum à priori sententia, tanquam communiori, quia.

- 64 Ordo Ecclesiasticus etiam de iure ciuili honor dicitur *cap.* 1. vbi Abbas de oblig. ad rationcinia l. *Officiales*, C. de *Episcop. & Clericis*, *cap.* Admittuntur 54. *distinc.* Maior. de *Irregul.* *lib.* 3. *cap.* 1. num. 2. & *lib.* 2. *cap.* 5. num. 17.

Et hæc poena habet locum, quamvis fautores, defensores, & Receptatores

- 65 Hæreticorum occulti sint, Tolentis in *Summa lib.* 1. *cap.* 69. num. 2. plures citat Sanchez d. *cap.* 25. num. 7. Farinaccius *disl.* *quæst.* 132. num. 74. Cardinalis de Lugo *loco citato*.

- Tertia poena est Ecclesiasticæ sepulture priuatio, & precum, & oblationum, cum 66 pro illis orare non liceat, *cap.* Sicut extr. de Hæret. & ibi Gloss. Hostien. Anchar. Butr. Abbas, Felinus, Zabarell. & ceteri Canonistæ, *cap.* Excommunicamus il primo, §. Credentes *eodem tit.* vbi etiam Canonistæ, Locat. Calderin. Zanchin. Carrer. Decian. & Pegna relati à Farinacc. d. *quæst.* 132. num. 49. Suarez d. *disp.* 24. *secl.* 1. num. 15. Card. de Lugo *loco citato secl.* 1. num. 20.

Quarta poena est priuatio Beneficiorum, si quæ habent, & inhabilitas ad alia obtinenda, vt de priuatione Textus est in *cap.* Vt commissi, §. Priuandi de Hæret. in 6. & de inhabilitate est Textus in *cap.* Statutum il primo, *eodem tit.* in 6. & vtrobique Canonistæ, *cap.* Excommunicamus §. Credentes de Hæret. & ita etiam statuerunt has poenas imponendo Innocentius Quartus, Nicolaus Tertius, Paulus Quartus, latè, qui plures allegat. Farinacc. *quæst.* 189. nu. 73. addo Suarez d. *disp.* 14. *secl.* 1. nu. 15. Card. de Lugo d. *disp.* 25. *secl.* 1. num. 20. Baldeil. *loco citato*, num. 5. Sanctarell. *disl.* *cap.* 33. *dub.* vlt. num. 5.

Sed difficultas est, an sint huiusmodi Receptatores priuati Beneficiis ipso iure, 68 an verò sint priuandi per sententiam, Couarr. Pegna, Sanchez relati à Sanctarell. *loco citato* num. 5. *vers.* Non desunt, Duard. et Bullam Cœna *lib.* 2. *can.* 1. *qu.* 27. nu. 21. teneant, non esse priuatos ipso iure, sed priuandos.

- 69 Sed omnino tenendum est, priuatos esse ipso iure obtentis, propter clara verba Constitutionis Nicolai Tertij *editam nonis Martij* 1240. incipien. *Nouis Priuatis*, in qua verbis expressis priuatur ipso iure Hæreticos fautores, defensores, & Receptatores Beneficiis obtentis; & ad similia voluit non admitti; Quam Constitutionem si præfati Doctores vidissent, in contrariam non iussent sententiam, vt bene Lottherius de *re Benefic.* *lib.* 3. *qu.* 23. num. 36.

- 70 Quæ Constitutio, quamvis non sit inserta in *lib.* 6. *Decretal.* Nihilominus debet obseruari, vt dicit Sanctarell. *loco citato* num. 5. *vers.* Si dicas.

- 71 Quinta poena est infamia, Anan. in *cap.* Excommunicamus il primo, §. Credentes de Hæret. Calderin. de Hæret. *rubr.* de *penis recept.* num. 1. & idem statuitur in præfatis Constitutionibus Innocentij Quarti, Clementis Quarti, Alexandri Quarti, Pauli Quarti, de quibus per Farinacc. d. *quæst.* 132. n. 43.

- 72 Sexta est poena illiaria ad quintam, nempe priuatio omnium officiorum publicorum d. §. Credentes, *vers.* Si verò Clericus, & cit Textus expressus in *cap.* Quicunque, §. Hæretici de Hæret. in 6. & in *cap.* Vt commissi, §. Priuandi *eodem tit.* in 6. & patet ex Constitutionibus supra citatis, quibus addendæ sunt Constitutiones Honorij Quarti, & Martini Quinti, de quibus per Farinaccum d. *quæst.* 132. num. 44.

- 73 Septima poena est priuatio facultatis restitui tam actiue, quam passiue, *Auth.* Credentes de Hæret. d. §. Credentes, & ibi Canonistæ, quæ statuta sunt etiam in Constitut. Innocentij Quarti, Clementis Quarti, & Nicolai Tertij, de quibus per Farinaccium *loco citato* num. 45. & 46. Fede-

- ticus in *Constitut. Catharos*, §. *Credentes*.
- 74 Octava poena est, vt ad Testimonium ferendum non admittantur, d. *Auth. Credentes*, d. cap. *Excommunicamus il primo*, §. *Credentes*, vbi Canonistæ, Farinacc. *loc. cit.* num. 47.
- 75 Nona poena est, vt bona prædictorum debeantur Fisco, non quidem ipso iure, sed per sententiam, vt de veriori voluit post Decianum, & Canterum, Farinacc. *loco citato* num. 52.
- 76 Decima poena est Relegationis, vel alia arbitraria, Federic. in *Constitut. Patharenos*, Carrer. de *Hæret.* num. 163. Pegna par. 2. comment. 76. Zanchin. de *Hæret.* cap. 17. num. 4. vbi de poena Relegationis.
- De arbitraria verò Menoch. de *Arbitrar. lib.* 2. cap. 548. num. 1. 2. & 4. Decianus lib. 5. cap. 52. num. 47. & de vtroque Farinaccius *quest.* 182. num. 53. & 54.
- Huiusmodi tamen poenæ contra Contumacem non habent locum, nisi post 77 quam Fautor, Defensor, vel Receptor fuerit excommunicatus, & in excommunicatione persistit per annum, vt in *disso* §. *Credentes*, Suarez *disso disput.* 24. sect. 1. num. 15. Card. de Lugo d. *disput.* 25. sect. 1. num. 21. Farinacc. *disso quest.* 182. num. 39. P. del Bene *dub.* 33. num. 3. qui num. 5. limitat in priuatione sepulture Ecclesiasticæ,
- 78 & orationibus faciendis pro ipsâ, quia eo ipso quod constat, aliquem, receptando, fauendo, vel defendendo Hæreticum, decessisse, non debet inter Christianos accipere sepulturam, nec pro eo orari, quia in peccato mortali, & in excommunicatione decessit, allegat *Constitut. Innocentij Quarti Noverit*, esse apud Pegnam in *Directorio fol. mibi* 21.
- An autem huiusmodi poenæ extendantur ad filios eorum.
- Dicendum est, quod aut Fautores, Defensores, & Receptatores fauent Hæreticis quia Hæreticis, ita ut veniant puniendi tanquam Hæretici, & tunc poenæ prædictæ extenduntur ad eorum filios. Aut fauent, defendunt, vel receptant ex alia causa, & tunc quia solummodo sunt suspecti de hæresi, ad eorum filios poenæ prædictæ non extenduntur; vt de poena Irregularitatis dixit Sanchez lib. 2. *disput.* 25. Et de poena Confiscationis dixit Farinacc. *disso quest.* 191. num. 13. Et de poena priuationis paternæ hereditatis idem Farinacc. *loco citato*. Et de poena priuationis Beneficiorum idem Farinacc. *loco citato*, dum num. 49. se remittit ad dicta per eum, num. 13.
- 80 Sed si Contumaces per annum persistit in excommunicatione, & ab Inquisitore tanquam Hæretici essent condemnati, iuxta dispositionem Textus in *disso cap. Excommunicamus, il primo*, §. *Credentes* inconst. in Fide. To. L. Par. I.

entes, de *Hæret.* & in *disso cap. Vt Inquisitionis*, §. *Prohibemus*, de *Hæret.* in 6. Farinacc. *quest.* 182. num. 41. 60. & 136. crederem prædictas poenas extendi ad eorum filios; ad tradita per Stephanum Benafium in sua Consultatione inserta in qu. 190. Farinacc. num. 50. & 51.

- Et hæc dicta sufficiant circa materiam Defensorum, Fautorum, & Receptorum 81 tum Hæreticos, quod si quis de eis plura scire cupit, adeat Eymet. in *Director. par.* 2. *quest.* 51. 52. & 53. & ibi Pegna comm. 76. 77. & 78. Farinacc. & Sandarell. *locis sup. citatis*, Sanchez, Snarez, Cardin. de Lugo, Baldell. Duard. Fragos. *locis citatis*, P. del Bene *loco cit.* tot. *dub.* 26. cum suis *Corollarijs*.
- 82 Quarto præsumpti Inconstantes in fide sunt conuersantes cum Hæreticis: hi enim sunt de hæresi suspecti, cap. *Inter sollicitudines*, de *purgat. Canon. Concil. Tarraconen. registr. per Pegnam par.* 2. fol. 234. *vers. Item queritur*, Roias *singul.* 36. Repertor. Inquisit. *ver. Hæreticus*, *ver. Nota*, & *ver. Conuersatio*, & ibi Adde. *littera A*, & *E*, Iudiciale *ver. Credentes* num. 2. Simancha de *Cathol. tit.* 11. Farinacc. qui alios q. 182. num. 166.
- 83 Quæ conclusio habet locum non solum in conuersatione personali, sed etiam in allocutione, & conuersatione per litteras, & Nuncios, Iudiciale in *ver. Credentes post* num. 2. & in *ver. Suspicio* num. 25. Pegna par. 2. comm. 81. Decian. lib. 5. cap. 41. num. 12. vbi de Decreto Concilij Sardicen. Farin. *quest.* 182. num. 168.
- 84 Et multo magis in sermionibus Hæreticis, Iudiciale d. *verb. Credentes*, Farinacc. *loco cit.* num. 169.
- 85 Pariter locum habet conclusio in negotiantibus cum Hæreticis, cap. *Sicut extra*, de *Hæret.* & ibi omnes Canonistæ Farinacc. *loco cit.* num. 171. vbi quod huiusmodi negotiantes incurrunt excommunicationem, & Ecclesiastica sepultura carere debent.
- Sed an hi sint suspecti de hæresi pendet ex circumstantijs.
- 86 Idem dicendum est de visitantibus Hæreticos, quia præsumuntur Inconstantes in fide, Iudiciale in *disso ver. Credentes post* num. 2. & in *ver. Fautores* num. 5. & in *ver. Suspicio* num. 3. Repertor. *ver. Credentes, vers. Sed circa supradicta*, Calderin. & alij à Farinacc. *loco cit.* num. 173.
- 87 Mittentes quoque munera Hæreticis de hæresi sunt suspecti, & consequenter præsumpti Inconstantes in fide, Iudiciale *ver. Suspicio* num. 30. Eymet. par. 2. *quest.* 56. num. 8. Farinacc. *loco cit.* num. 175.
- 88 Idem in contrahentibus parentelam, vel confederationem scienter cum Hæreticis, Iudiciale *ver. Suspicio* num. 20. Pegna par. 2. comm. 81. Farinacc. *loco cit.* num. 176.

89 Fallit in locis, in quibus impunè grafsantur hærefes, de quo cum plura *supra* dixerim, Lectorem ad ea remitto, P. del Bene loco *infer.* citando *num.* 12.

Fallit fecundò, in conuersantibus cum Hæreticis ad bonum finem, vtrputa, pro bono animarum suarum, si non sit periculum peruerſionis, vel alterius mali, Tabien. *ver. Hæreticus num.* 4. Farinaccius *num.* 179. quod certè non debet permitti hominibus, qui sunt simplices, natura fragiles, & Inconstantes, P. del Bene *diſſa par. 1. dubit.* 153. *ſect.* 1. in *Obſeruationibus* *nu.* 5. Imò nec doctis, si potest exindè oriri scandalum, P. del Bene loco *cit.* *num.* 6.

91 Notandum tamen est, quod non solum Inquiſitores debent obſeruare Hæreticos, qui loca Catholicorum peragrunt, vel etiam quandoque in eiſdem locis moram trahunt per aliquod tempus, quomodo viuunt, ne ſcilicet dogmatizent, vel dent scandalum, ſed etiam Catholicos, qui à locis Hæreticorum redeunt, vt ſtatutum fuit in Synodo Salisburgen. his verbis:

92 *Eos quoque obſeruare debent Parechi, qui ex Hæreticorum locis, ſive de hæreſi ſuſpectis veniunt, ſingulariter diſſa, & ſalla animaduertant, & de eorum vite conuerſatione, & ratione cognoſcant, & ſi qua de iſis ſuſpicio fuerit Ordinariis admoncant.*

Quæ verba referuntur à Pegna *diſſo comment.* 82. & à Farinaccio loco *citato num.* 178.

93 Quotò, præſumpti Inconſtantes in fide ſunt, qui apud ſe retinent libros Hæreticorum, nam hi ſuſpecti ſunt de hæreſi, Felin. in *cap. Si quis Episcopus, verſ. in Gloſſ. ſu. de Hæret. to: Andr. poſt Archid. cap. 2. num.* 4. & ibi Gemin. *nu.* 6. de Hæret. in 6. Repertor. *ver. Comburi, vbi Mandos litt. B. Simancha de Catbol. tit. 38. num.* 24. & alii, Farinacc. *quaſſ.* 180. *num.* 8. & 9. P. del Bene *dub.* 46. *num.* 23.

94 Statim enim quod quis eos habuit, licet olim ſatis eſſet eos comburere, vt in *l. Damato, §. Nec verò, C. de Hæret. l. Qui-cunque, §. Nulli, & §. Omnes verò, C. eodem, vbi Buttrigar. & Salycet. Simanch. de Catbol. tit. 38. num.* 7. & 8. Farinacc. *quaſſ.* 180. *num.* 1.

95 Hodie tamen non licet cuique propria auctoritate eos comburere, ſed debet ſtatim eos deferre Ordinariis, vel Inquiſitoribus locorum, vt ex Conſtitutione Iulij Tertij incipien. *Cum meditatio cordis, de qua per Pegnam par. 2. comment.* 3. & per Azor. *to. 1. lib. 3. cap. 16. queſt.* 2. Conſonat Decretum Pauli Quarti, de quo Campegg. ad Zanchin. *de Hæret. cap. 17.* Farinaccius *diſſa queſt.* 180. *num.* 40. Sanctarell. *de Hæreſi cap. 13. dub. vnic. num.* 16. Sanchez *lib. 2. cap. 10. num.* 56. Martin. *del Rio diſquiſite. magie. lib. 5. ſect.* 12. Barboſ. *de poteſt. Episc.*

par. 3. allegat. 90. & facit Conſtitutio Pij Quarti edita anno 1564. de qua Sanchez loco *cit.* Ricciull. *de iure perſonarum lib. 5. cap. 24. per tot.* Dian. reprobans Pueron. in *Bulla Cæna* contrarium ſentientem, *reſol. moral. par. 10. traſſ.* 12. & 2. *Miſcellan. reſol.* 48. Bordon. in *Tribunal cap. 14. num.* 8. *qu.* 3. vbi dicit, quod tales propria auctoritate comburentes cadunt in excommunicationem latam in Ediſtis Inquiſitorum, quod intellige reſpectu librorum, quorum retentio prohibita eſt ſub excommunicatione, ſecus de libris, qui poſſunt retineri citra poenam excommunicationis, vt ſunt libri obſceni; latè P. del Bene *dub.* 40. *petit.* 3. *per tot.*

96 Et hæc ſuſpicio, & præſumpta in fide Inconſtantia habet locum, etiamſi retentor dicat eos non legiſſe, Decian. *lib. 5. cap. 37. num.* 55. & *cap. 46. nu.* 32. Farinacc. *diſſa queſt.* 180. *num.* 20. P. del Bene *dub.* 46. *num.* 23. & prius *dub.* 40. *num.* 2. qui plures.

Ideo inoleuit praxis in Sancto Officio, quod ſi apud aliquem reperiantur libri Hæreticorum, vel aliis prohibiti continentes præſertim fortilegia, ſeu incantationes qualificatas, quorum retentio prohibita eſt per Bullam Ioannis XXII. *reſcript.* in Direct. Inquiſit. *par. 2. queſt.* 43. *num.* 9. & nouiſſimè per Bullam Sixti Quinti, & per Regulam 8. Indicis, in qua prohibentur libri Geomantiz, Hydromantiz, Negro-mantiz, Priomantiz, Onomantiz, Chiromantiz, Neomantiz, & Astrologiz iudiciariæ, de quibus latè Martin. *del Rio diſſa traſſ.* *lib. 5. ſect.* 17. *num.* de libris Magiſt. Binsfeldius ad *l. Cupa, C. de Malef. & Mathe-mat. Azor. Inſtitut. moral. par. 1. lib. 9. cap. 36. queſt.* 5. Farinacc. quãliſios *d. q.* 180. *num.* 28.

Inoleuit inquam praxis, vt ſi ille apud quem reperitur huiusmodi libri dicat, 93 eos non legiſſe, nec vſum fuiſſe fortilegijs, vel incantationibus, torqueatur ſuper vſu, complicibus, & intentione, & ſi ſubſtineat, imponitur ei, vt abiuret de leui, non autem de vehementi, vt perperam dixit praxis Neapolitana *cap. 84. num.* 12. de qua per Farinacc. *diſſa qu.* 180. *num.* 9. in *ſine.*

Et optima quidem ratione, nam ſi quis fateatur, ſe vſum fuiſſe dictis fortilegijs, & vel incantationibus, & catholicè reſpondeat ſuper intentione, indicitur ei ſolum abiuratio de vehementi, vt notat Carena *par. 2. tit. 10. §. 8. num.* 44. *verſ. Si verò Inquiſitor*, ergò ei, qui vſus non eſt prædictis incantationibus, debet imponi gradus inferior abiurationis, & ita ſeruatur in Hiſpania, vt dicit P. Diana *par. 4. traſſ.* 7. *reſoluc.* 6. Suarez *de fide diſput.* 24. *num.* 4. Caſtro-palao *traſſ.* 4. *diſput.* 2. *punc.* 10. §. 4.

num. 6. Carena loco cit. §. 4. num. 27. *vers. Benè.*

Verum est, quod in imponenda abiuratione attenditur qualitas personæ libros retinentis, & librorum retentorum; Simanch. *de Cathol. rit.* 38. num. 24. & in *Enchiridion. tit.* 99. num. 4. Zanchin. *de Hæret. cap.* 7. Albertin. *de agnosce. qu.* 28. num. 4. latè declarans, & magistraliter more suo Pegna *ad cap. Fraternalitatis* 2. per. Director. *comm.* 3. fol. 97. alios Farinacc. *dist.* 4. qu. 180. num. 9. Carena loco cit. §. 4.

100 Idco si reperiantur libri prædicti penes imperitum, qui legere eos, nec intelligere queat, vel si apud hæredem, qui nondum inventarium rerum hæreditariarum confecit, & præsertim Bibliothecæ, si vir esset probatissimus, in quo nulla posset cadere suspicio, si libri continerent ea, quæ potius ad eruditionem, & historiam spectant, si reprehendenti, & monenti obtemperaverit, & Ordinario, vel illos Inquisitori præsentaverit statim ac prohibitos competerit, si sollicitè absolutionem peteret; cum hæc nullam, vel saltem leuissimam suspensionem præferant, talis retentor nullatenus, vel leuiter tantummodo suspectus habendus erit, vt dicit idem Pegna loco cit. Carena d. §. 4.

101 E contra, si quis studiosè penes se retinuerit, si inquirat, vnde tales libros habere possit, si ex partibus Hæreticorum curet sibi asportari, si paruipendat, nec curet licentiam obtinere, si contendat absque licentia posse retineri, si absolutionem contemnat, certè in vehementem incidit suspensionem, vt benè Pegna, & Carena locis citatis.

102 Quod diximus de retentione librorum idem dic de retentione scripturarum: Non enim refert, an huiusmodi sint Typis, an calamo exarata, Farinacc. *dist.* 4. quæst. 180. num. 31. dummodò contineant hæreses, vel sortilegia.

Propterea librorum Hæreticorum retentio prohibita est, etiam si contineant aliqua bona, & vtilia, Gloff. in *cap. Fraternalitatis, verb. Celsinus, de Hæres. cap. Canon.* 16. *dist.* 11. Nam periculum est, ne lateat anguis in herba; Pegna, & Binsfeld. relati à Farinacc. *quæst.* 180. num. 14.

103 Idco damnato Auctore sunt eius opera quoque damnata, l. *Damnato, C. de Hæret. & in dist. cap. Fraternalitatis, vers. Ad litteram,* & ibi Doctores, Farinacc. *quæst.* 181. nu. 22; Ricciull. *de iur. person. lib.* 5. *cap.* 23. num. 1. eorumque opera quamuis bona, & catholica recipienda non sunt, nam quicquid sit de iure antiquo, iuxta Text. in *cap. Damnamus, de Summa Trinit. & fide Cathol.* hodie vigore Bullarum Inlij Tertij, Pij Quarti, & in Cœna Domini, illa etiam sunt damnata, nisi sint approbata ab Ecclesia,

quia tunc in vim approbationis non censentur damnata, Pegna *par.* 2. *comment.* 3. Butr. *d. cap. Fraternalitatis num.* 3. Farinaccius loco cit. num. 26. & 27.

104 Eadem suspicione laborabunt huiusmodi libros transcribentes, vel scripturas, Rimin. iun. *conf.* 414. num. 21. Pegna *par.* 2. *comment.* 17. *vers. Sed qua erit pena,* Carena loco citato §. 6. Farinacc. *dist.* 4. quæst. 180. nu. 18. qui declarat dictum Rimin. iun. d. *conf.* putantem tolli suspensionem in eum, qui postquam damnatos libros scripsit, eos non retinuit, non procedere, nisi post scriptiorem libros comburerit, vel lacerauerit. Et benè, quia in eo maior gradus suspensionis inest in eo, qui aliis scripta, vetita communicat, vt ex Azor. Idem Farinacc. loco citato, & ita seruat praxis &c.

Sed consideranda est in hoc casu qualitas personæ transcribentis.

105 Si enim Scriptor sit ignarus, & penitus ignoret quid scribat, si famulus iubente Domino transcribat, ignorans qualia ea sint, vel si sciat, & metu non audeat denunciare, si pretio conductus scribat, nesciens se praua dogmata scribere: si discipulus Magistro dictante, credat sanam doctrinam dictare.

106 Si verò quis sciens mala esse sibi transcribat, vt penes se retineat, vel aliis tradat ad pretium comparandum, sicuti dum hæc scriberem accidit Romæ in quodam Nobili ad paupertatem redacto, qui scripturas magicas, & sortilegas transcribebat, vt alijs venderet, qui tamen tortus super intentione, vsu, complicitibus, cum subfistisset, asserendo solum curiositatis causa se transcripsisse, fuit expeditus cum abiuratione de leui.

107 Et de anno 1592. 3. Octobris scriptum fuit Inquisitori Fauentiæ, vt relaxaret Sanctum Florentinum venditorem librorum, penes quem repertus fuerat liber, de *i. du. discorsi intitolati all' Italia*, attento quod erat persona idiota, & ex alia parte non suspecta.

108 Idco non est adhzrendum opinioni Carenz in *par.* 2. *tit.* 10. §. 7. num. 42. *vers. In casu,* qui dicit, quod si retentor librorum prohibitorum sit persona idiota, sit suspectus de leui, & de leui abiurare debet, nam nulla tali indicitur abiuratio.

109 Secundò, non est admittenda limitatio eiusdem Carenz, quam applicat doctrinæ Genuensis in *praxi Archiepiscopatus Neapolitani cap.* 69. num. 12. vt scilicet retentor librorum Negromanticorum, vel qui continent sortilegia qualificata, non subiiciatur torture super vsu, complicitibus, & intentione, nisi adsit mala qualitas personæ, vel alia concurrant adimpendula,

quia ex sola retentione harum scripturarum, quæ nec etiam ab homine bonæ famæ retineri possunt, oritur indicium ad torturam super vsu, complicitibus, & intentione, & ita seruat Sacra Congregatio.

Possent autem locum habere opinio Carenæ in retinentibus libros Hæreticorum, si alijs sint bonæ vitæ, & famæ, & maximè si contineant meram eruditionem, & non dogmata contra fidem, per ea quæ dicunt Arnald. Roland. Roias, Decian. & Pegna, relati à Farinacc. *dicta quæst.* 180. num. 43.

Et nunquam vidi procedere contra retentores horum librorum ex sola retentione.

- 110 Quod dictum est de transcribente, multo magis locum habet in componente librum, vel scripturam hæresibus referentem: Nam non solum erit præsumptus in fide Inconstans, sed verus Hæreticus, Iudiciale in *ver. Hæreticus* num. 22. Repertor. in *ver. Detegitur*, Simancha in *Enchiridion*, tit. 39. num. 2. Pegna d. *comment.* 2. *versic.* *Horum tamen*, & alij à Farinacc. d. *qn.* 180. num. 16.

- 111 Quod intellige, quando quis ex proposito librum composuit, & hæreses in eo contentas contra Catholicam fidem, stabilire contendit, secus si quasi aliud agens hæreticæ, aliquod dictum profert, quod potius ex ignorantia, quam ex malitia prouenisse videatur, præsertim si tractaretur de dubio difficili, & obscuro, Mascard. Pegna, & Azor. à Farinacc. *loc. cit.* num. 17.

- 112 Secundò intellige, si libro, vel scripturæ sit vltima manus appositæ, secus si essemus in cartulis, vel commentario indigesto, imperfecto, & inemendato, & cui vltima manus non est imposita, quia semper possunt emendari, & antequàm compleantur, vel edantur, Auctor non debet reprehendi, & ad crimen vocari, vt ex D. Augustino, & Hieronymo bene probat Nauarr. *suo Magistrati consil.* 7. de *Hæret.* per tot.

Et memini alijs in Suprema fuisse inquisitum quandam Religiosum, in cuius cella fuerunt reperta quedam scripta, in quibus conabatur ostendere pollutionem voluntariam non esse intrinsecè malam, qui etiam fassus fuit hanc propositionem scripsisse, non tamen scripto vltimam manum adhibuisse, & voluisse illam emendare.

Sed quia reuera ex eius scriptis apparebat de suspitione eius prauæ intentionis, tortus super ea, quamuis substinuerit, fuit tamen damnatus ad Ergastulum per decennium, & ad abiurationem de vehementi.

- 113 Si autem penes aliquem reperiretur liber continens hæreticalia sine nomine Auctoris, tunc posset interrogari de Auctore, qui si Auctorem non nominaret, vel nominaret, sed verè nominam Auctorem fuisse non constaret, haberetur retentor pro Auctore, Simanch. in *Enchiridion*, tit. 34. num. 4. Decian. *lib.* 5. *cap.* 46. num. 26. qui subiungit, quod posset talis subijci torturæ, vt indicaret Auctorem, quod si noller indicare, saltem à quo librum habuerit, vt possit elici veritas, non solum iste haberetur pro suspecto, sed pro conuicto, & si noller abinrare, condemnari deberet pro Hæretico, quod vltimum declaratur à Farinacc. *dicta quæst.* 180. num. 21. vt procedat, si non fuit illata tortura, sed si fuit illata tortura, non potest cogi ad abiurandum.

- 114 Sed nullo modo admittenda sunt dicta Deciani, & Farinaccij, quia si ille, qui retinet librum continentem hæreses sine nomine Auctoris interrogetur, à quo nam habuerit librum illum, & ipse respondeat, se habuisse ab incognita persona, vel non recordari, à quo habuerit, vel vt solent Rei respondere, se illum inuenisse in aliquo hospitio, vel in via, vel recepisse ab aliquo, qui tamen mortuus est, tunc interrogatur super eius credulitate, seu intentione, & si catholicè respondeat, subijcitur torturæ, in qua interrogatur, vt dicat veritatem, à quo librum illum receperit, & an crediderit, contenta in libro esse vera, & si sint scripta fortilega, interrogatur in tortura etiam super eorum vsu, & complicitibus, & si substineat, expeditur cum abiuratione de leui.

- 115 Nec declaratio Farinaccij, quia quod is, qui substinet torturam, non debeat abiurare, non procedit nisi in denunciato, quod protulerit, vel docuerit aliquam propositionem hæreticalem. Is enim si sit conuictus non torquetur, sed tanquam negatiuus damnatur.

Siverò non sit conuictus, torturæ subijcitur pro qualitate indiciorum, & si substinet, dimittitur sine abiuratione, quia dum negat factum, non est cur de eius intentione queratur, super qua fundatur abiuratio.

Ideo inoleuit praxis in Suprema &c. vt solum qui confiteretur, abiureret.

- 116 At in casu retentionis librorum, vel scripturarum hæreticalium, illa sola retentio infert suspicionem, quæ in totum non euacuatur per torturam: Ideo si Reus non neget retentionem, quamuis neget credulitatem, vel vltim, remanet adhuc suspectus etiam illata tortura, ideo debet abiurare de leui, si illam substineat.

- 117 Si verò Retentor librorum Hæretico-

- rum sine nomine Auctoris esset bonæ famæ, & aliunde constaret, fuisse compositos, & emulgaros ab alio, quàm à retentore, vt experientia docet, cum à partibus Hæreticorum in Italiam emanentur liberculi, vt plurimum sine nomine Auctoris, vel cum nomine ficto, tunc cessante suspitione, cessaret etiam abiuratio.
- 118 Idem dicendum est de corruptentibus libros Catholicorum, & commiscen-
tibus Catholicis doctrinis dogmata Hæretica, Menoch. *de arbitrar. cap. 149. num. 5.* Farinacc. *num. 14.* Carena *num. 38.*
- 119 Eadem suspitione notantur asportantes libros Hæreticorum à Prouincijs Hæreticis ad Catholicas, Pegna *par. 2. comm. 17. vers. Caterum.* Azor. *to. 1. lib. 3. cap. 17. quest. 6.* Farinacc. *loco cit. num. 15.* Carena *loco cit. §. 6. num. 36.*
- 120 Dummodo asportantes sciant, libros esse Hæreticorum; secus si in fasciculis inclusos, vt solent Muliones, vel qui vulgò vocantur *Proceci*, Carena *loco cit.*
- 121 Cessaret etiam huiusmodi suspicio in Bibliopoli, qui libros ex Nundinis Francofurti, vel à Ciuitate Gebennæ, vel ex alijs Ciuitatibus, & locis Hæreticorum, nempe Hollandiæ, vel Germaniæ ad partes Catholicorum libros huiusmodi transferrent, vt illos venderent. Si tamen libri sint Auctorum modernorum, nec de hæresibus notarum, cum in illis partibus libri etiam Auctorum Catholicorum imprimantur: Secus si libri essent Hæreticorum, iam damnatorum, vt Lutheri, Caluini, Marci Antonij de Dominis Archiepiscopi Spalatensis & similibus, vel dum transportantur, dignoscerentur esse Auctorum Hæreticorum, vel hæreses continere; & multò magis si occultè transportarent, vel transportari curarent, Azor. *loco cit. cap. 17. qu. ult.*
- 122 Multò magis caderet suspicio in imprimentes libros Hæreticorum, vel impressioni scienter cooperantes, Sanctarell. *de Hæres. cap. 13. num. 18.* Barbosa *in cap. Fraternalitatis, de Hæres. num. 7.* Carena *loco citato num. 39.* Farinaccius *diſſa. quest. 180. num. 19.*
- 123 Et quia per dispositionem Concilij Lateranensis sub Leone Decimo *seſſ. 10.* & Concilij Tridentini *seſſ. 4.* prohibetur, ne libri imprimantur, nisi prius per Episcopum, & Inquisitorem fuerint diligenter examinati: hinc solent oriri plures controuerſiæ circa huiusmodi examinationem, & licentiam imprimendi concedendam, volui hic adnotare nonnulla Decreta Supremæ &c. in hac materia.
- 124 Et primò libri omnes imprimendi, semper sunt examinandi, nisi alijs impediti, sint notissimi: sic fuit resolutum, *sub die 10. Octobris 1631.*
- 125 In hac autem examinatione debent obseruari regulæ Indicis, vt Episcopi, & Inquisitores spectatæ pietatis, & doctrinæ viros adhibeant, de quorum fide, & integritate sibi polliceri queant, & nihil eos gratiæ daturus, nihil odio, sed omni humano affectu posthabito, Dei dumtaxat gloriam spectaturos, & fidelis populi vtilitatem: Et demùm, vt apponatur in libro tenor approbationis, nec sufficere, si dicatur de *licitia Superiorum*, vt fuit resolutum *sub die 10. Decembris 1601.*
- 126 Verum est, quod illa verba de *licitia Superiorum*, tolerantur in aliquibus liberulis, & scripturis, quæ non indigent examinatione, vt potè quæ notoriè nihil prauum continent, & in his sufficit *licitia* Episcopi, & Inquisitoris, vt fuit dictum *sub die 14. February 1607.*
- 127 Originalia verò librorum imprimendorum debent asseruari Romæ in Archiuo Magistri Sacri Palatii; extra Urbem apud Episcopum, vel Inquisitorem, iuxta Regulas Indicis: sed ex Decreto Supremæ apud solum Inquisitorem, vt dictum est *sub die 4. Iunij 1592. & 31. Iulij 1593. & 9. Maj 1602.* qui in Archiuo sui Tribunalis custodiri faciat, vt ex Decreto *sub die 20. Augusti 1624.*
- 128 Et cum san. mem. Urbanus Octauus iusserit, vt qui in Vrbe componunt libros, non possint extra Statum Ecclesiasticum eos imprimi facere, nisi de licentia Magistri Sacri Palatii: Dnbitatum, fuit, an originale libri in Vrbe conscripti deberet remanere penès Episcopum, vel Inquisitorem loci impressionis. Et quàmvis toto deinde tempore Pontificatus Urbani obseruatum fuerit, vt sufficeret solà *licitia* Magistri Sacri Palatii, tempore tamen sanctæ mem. Innocentij Decimi decretum fuit, quod originale vnum deberet custodiri penès Magistrum Sacri Palatii, alterum penès Episcopum, vel Inquisitorem loci impressionis: de quo decreto obetenus tamen per Pontificem, lato, conquisiti sunt plures, qui componebant opera in Vrbe propter impensam transcriptionis duplicati originalis, & propterea nescio, an hodie hoc obseruentur.
- 129 Sed an Principes seculares possint deputare Examinatores, siue Reuiseurs librorum imprimendorum Suprema &c. *sub die 16. Augusti 1503.* sic decreuit:
Librorum reujsio non spectat ad Dominos temporales?
Ideò Inquisitori Mediolani scriptum, fuit, vt Gubernatorem diſſæ Ciuitatis, qui Commissarius super reuisione librorum deputauerat, alloqueretur pro reuocatione deputari, & faceret diligentiam habendi copiam librorum patentium.

dicti Commissarii, illamque Romam mitteret, & quatenus opus esset inhiheret dicto Commissario sub censuris, ne auderet se ingerere in materijs spectantibus ad Sanctum Officium.

130 Reuifores debent aduertere, & demum Inquisitores, ne Auctores in litteris dedicatorijs vtantur maioribus, & inconuenientibus titulis, quam pro dignitatibus mereantur ij, quibus diriguntur, & dicantur, ex Decreto *die 15. Iulij 1627.*

131 Multò minus debet permitti, vt Catholici deducant libros Principibus hæreticis, seu alijs Ethorodoxis, vt *sepius* fuit resolutum.

132 Licentiæ libros imprimendi dantur ab Episcopo, & Inquisitore, quas primò subscribit Episcopus, demum Inquisitor; Deficiente Episcopo Inquisitor primò, demum Vicarius Episcopi ex Decreto *die 17. Aprilis, & 15. Maij 1692.*

133 Licentias imprimendi Indulgentias, vel earum Summaria, ac Breuia Apostolica concedunt Ordinarii, non Inquisitores, vt fuit resolutum *sub die 15. Iunij 1604.*

134 Quæ spectant ad Tribunal Episcopi imprimi possunt cum eius sola licentia, & quæ ad Tribunal Sancti Officij cum sola licentia Inquisitoris; Sic fuit scriptum Inquisitori Mediolani *sub die*

135 Libri aliquo modo continentes praxim, & modum procedendi in Sancto Officio contra Hæreticos imprimi non possunt sine licentia Supremæ &c. Sic fuit resolutum *sub die 28. Nouembris 1630. & resolutio notificata fuit Superioribus Regularum die 6. Maij 1631.*

De Imaginibus verò imprimendis adfunt Decreta nouissima fcl. record. Urbani Octauij, de quibus omnibus per Bordonum in Tribunal cap. 15. d. num. 26.

136 Libri non debent deferri in Ciuitatem, nec asportari, nisi de licentia Episcopi, vel Inquisitoris, ex Decreto *die 30. Nouembris 1602. & 2. Decembris 1603.*

137 Quod Decretum fuit emendatum *sub die 31. Ianuarij, & 28. Augusti, & 11. Decembris 1619.* vt non sufficiat sola licentia Episcopi, sed requiratur etiam licentia Inquisitoris.

138 Naues accedentes ad Portus visitent Inquisitores, vt videant diligenter, ne in dolis, & farsinis in eis existentibus sint libri prohibiti, innocato (si opus fuerit) auxilio Brachij secularis, ex Decreto *die 23. Ianuarij 1593.*

Vbi verò non sunt Inquisitores, onus hoc spectat ad Episcopos; Sic fuit dictum *die 6. Februarij 1593.*

139 Quod tamen intelligendum est de Nautibus, quarum mercimonia exonerantur, aliàs si vehant libros ad Portus, & loca Catholicorum, non debent Inquisitores,

vel Episcopi ballas, vt aiunt, aperire, ac visitare, sed sinant illas transportare; Nam in locis Catholicorum, in quibus exonerantur, facienda erit visitatio; Sic scriptum fuit Vicario Sancti Officij Liburni commoranti.

140 Episcopi possunt visitare Bibliothecas in eorum Diocesi existentes, libros tamen prohibitos in illis repertos debent consignare Inquisitori, ex Decreto *die 28. Nouembris 1603.*

141 Si tamen vbi sunt Episcopi, non adfit Inquisitor, debent Sacre Congregationi notificare, & notulam tradere qualitatibus librorum, & ab ea expectare responsum, quid de illis Episcopus agere debeat.

Inquisitor potest præcipere Bibliopoli, vt deferant notam librorum vendendorum, & vt in manibus eius præstent iuramentum de fideliter exercendo suo munere, vt fuit resolutum *sub die 20. Augusti 1625.*

142 Libros prohibitos possunt colligere Episcopi, & eorum Vicarij, sed collectos tenentur consignare Inquisitoribus, vt fuit pluries dictum, nempe 17. Septembris 1597. 23. Ianuarij 1598. 22. Augusti, & 18. Octobris 1601. & 13. Martij 1602.

143 Et *sub die 22. Martij 1597.* fuit scriptum Episcopo Laudij, quod licet ipse iuxta regulas Indicis possit publicare Edictum, contra retinentes libros prohibitos, & eos accipere, non tamen habet auctoritatem eos retinendi, vel retineri faciendi à suis Ministris; Et ideo si huiusmodi libri ad suum Tribunal deferantur, eos recipiat, sed demum consignet Inquisitori, vt tempore congruo cum vtriusque consensu comburantur.

Meo tamen tempore scriptum fuit Inquisitoribus, ne ad combustionem decernant inconsulta Sacra Congregatione.

144 Consignans libros prohibitos Episcopo, vel eius Vicario satisfaciit Edicto Sancti Officij, ex Decreto *sub die 21. Februarij 1601.*

145 Libri prohibiti absolutè, non autem suspensi, donec corrigantur, debent ad Sanctum Officium deferri; Sic fuit resolutum *sub die 18. Iunij 1607.*

146 Qui quidem possunt permitti ad Inquisitoribus cum solitis clausulis, ex Decreto *sub die 5. Iulij 1608. & 21. Maij 1609.* emanato.

147 Librorum prohibitorum Index potest publicari tam ab Episcopo, quam ab Inquisitore; Ambo enim possunt illos recipere, & si corrigi possunt, corrigere, & sic correctos permittere, ex Decreto *die 22. Februarij 1597.*

Sed quia dum hæc scriberem prodierunt Neapoli quidam libri continentes plures propositiones contra Immunitatem

rem Ecclesiasticam, aliàs à Sacra Congregatione damnatas, Cardinalis Archiepiscopus suo Decreto illos prohibuit; Et quia nonnulli credebant Episcopos Italiam non posse libros prohibere, consultus à san. mem. Innocentio Decimo super hoc dedi infra scriptum Votum:

Beatissime Pater:

148 IN Ecclesia Catholica semper fuit potestas prohibendi, & libros malè de Religione tractantes, & alios, qui possunt corrumpere disciplinam Ecclesiasticam, ac bonos mores. Assertio hæc est de fide, vt notat Suarez de triplici virtute disput. 20. sect. 2. num. 4.

Et iure merito, quia in omni benè instituta Republica sancitæ leges sunt, libros parum religiose loquentes repudiandos, & extirpandos esse. Sic Plato lib. 7. de leg. censuit; sic Athenienses libros Protagoræ, in quibus de Diuinitate malè sentiebat in concione igni tradiderunt, teste Cicero de Natura Deorum lib. 1. & Lactantio Firmiano in lib. de Ira Dei. Sic libri Religionis Numæ Pompilij à Prætoribus in Senatum delati, quia leues quasdam sacrorum causas continebant, ex Patrum auctoritate cremati sunt, vt testatur Valerius Maximus lib. 1. cap. 1. Iulius quoque lib. 39. scribit, Vatricinorum libros per Magistratus combustos esse. Ex quibus patet, sapientes homines iure quodam Gentium, vt susceptam quique Religionem tuerentur, reprobos libros damnasce.

Multò magis hoc debuit statui in Ecclesia, ne inextinguibiles Religionis in Republicam Christianam inducerentur, vt eruditè ratiocinatur Iacobus Simanch. de Cathol. Institut. tit. 38.

Potest autem Ecclesia duplici modo, seu titulo in hac prohibitionem procedere.

149 Primò per modum medicinæ, vt bono fidelium consilium, aduertendo scilicet ab eis venenum, quod ex horum librorum læsione haurire possent. Vlpianus enim in l. ex tere ff. familia Herciscunde, comparat libros improbæ læsionis malis medicamentis, & venenis.

150 Secundò modo per modum pœnæ, qua Auctor Hæreticus, siue aliis profanus iustissimè plectitur, vt qui in doctrinæ abusu deliquit, in eadem doctrina puniatur, ablata ei potestate vilo modo docendi; ideò Gregorius Nonnus, in cap. Firmiatis, de Hæret. statuit, damnato Hæretico, eius quoque libros censeri damnatos, quamuis de illis in sententia damnationis mentio facta non fuerit.

151 Prior autem modus efficacior est, cum extendatur etiam ad libros eorum,

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

qui subditi Ecclesiæ non sint: & ita primitiua Ecclesia prohibuit, fideles libros Paganorum, & Gentilium legere, vt refert Clemens lib. 1. Constit. Apostol. cap. 7. Suarez loco cit. Bellarm. controuers. tom. 2. de Læicis, lib. 3. cap. 20. vers. Deinde, Card. de Lugo de virtute Fidei Diuine, disput. 21. sect. 2. num. 26.

Supposita ergo hac potestate in Ecclesia certum est illam residere:

152 Primò penes Summum Pontificem, tanquam illius Caput, & Supremum Pastorem Populi Christiani, cuius munus principale est, Christi oues pascere, idoneo, & non virulento pabulo doctrinæ, & separare pretiosum à vili; sic in puncto voluit Gerfon. tom. 1. tract. de excom. Doctrinarum, l. par. confid. 1. 2. & 3. P. Theophilus Raynaudus in opusculo de bonis, & malis libris, part. 3. Erotem. 2. num. 465.

153 Et quamvis idem Gerfon putauerit, hanc potestatem non residere penes solum Pontificem, sed vna cum Concilio, eius tamen opinionem rectè improbat idem P. Theophilus loco cit. num. 468. optima ratione, quia ad solum Pontificem spectat potestas definiendi insalubriter, & irretractabiliter res Fidei, vt tenent omnes Catholici, in 2. q. 10.

154 Soli ergo Pontifices vñ sunt hac potestate; sic Leo Magnus, Epist. 93. cap. 15. Sic Nicolaus ad Consul. Bulgarorum, cap. 103. vbi generaliter loquitur de libris noxiis, & blasphemis; sic cæteri Pontifices, qui Bullam in Cœra Domini promulgarunt, vsque ad hæc felicia tempora Pontificatus Sanctitatis Vestræ.

155 Imò, vt tradit Baronius ad annum 496. qui libros conscriptos vulgaturi erant, omni studio annitebantur, vt probarentur à Romano Pontifice, & quos libros ille prohiberi mandasset, haberentur pro noxiis, & omnino improbandis; sic D. Augustinus opus contra duas epistolas Pelagianorum Bonifacio Papæ examinandum, & emendandum direxit: sic opera sua Eulogius Patriarcha Alexandrinus ad Gregorium Magnum; sic D. Anselmus ad Urbanum Secundum, libros de Incarnatione; sic Anastasius Bibliothecarius ad Nicolaum, vitam ab eo conscriptam Sancti Ioannis Eleemosynarum, & tunc fuisse morem Ecclesiæ testatur Marinus Papa in Epistola ad Carolum Caluum.

156 Secundò hac potestas prohibendi libros residet penes Concilium auctoritate Apostolica inditum, & conuocatum, ideò Concilium Nicænum iussit libros Arianorum igni tradi, vt refert Nicephorus lib. 8. cap. 18. Quinta Synodus damnauit Antium, & eius libros. Sexta, Trullana Can. 63. generaliter libros impios prohibuit, & Septima Synodus

N n

capitula tertio, comburi præcepit.

- 157 Concilium Carthaginense *Quartum*; libros Gentilium confuit, & in Concilio Constantensi *sess. 8. & 15.* legimus, libros Ioannis Hus, & Vviclei fuisse igni traditos, & nouissimè per Concilium Tridentinum iussu fuit componi Indicem librorum damnatorum, & damnandorum, ut in *sess. 2. & 4.* sub Pio Quarto.

- 158 Tertio, potestas hæc residet in Episcopis, qui in eorum Diocesisbus possunt improbare lectiones libros prohibere ex ea ratione generali, quod Episcopus potest in sua Diocesi totum id, quod potest Papa in toto Orbe Christiano, nisi specialiter sit Summo Pontifici reseruatum, Giambar. de offic. Legati à latere, lib. 10. numero 466. & 476. Sanchez de Matrim. lib. 1. de sponsal. disp. 61. num. 3. Moneta de commun. ult. volun. cap. 5. num. 350.

- 159 Tum etiam quia, cum ad Episcopum spectet pascere suos subditos, potest ideo prospicere, ne pascua sint noxia, aut veneno infecta; & ita in puncto tenent Gerson. d. tract. 1. de exam. doctrinar. par. 1. consider. 1. 2. & 3. P. Theophil. Raynaud. de libris bonis, & malis parit. 3. Erotem. 2. numero 466.

Hanc autem potestatem non ademisse Summum Pontificem Episcopis clarius infra patebit.

- 160 Cæterum potestas Episcoporum prohibendi libros in eorum Diocesisbus, non est ita larè sumenda, ut assimiletur Summi Pontificis, vel Concilii Oecumenici: Nam si Episcopus vellet prohibere librum de Religione tractantem propositionibus in eo contentis non damnatis ab Ecclesia, & quasi coudere articulum Fidei, hoc facere non posset: quia causa, Fidei cum sit toti Ecclesie communis non potest per vnium Ecclesie Pastorem definiti; sed debet decidi à Summo Pontifice, qui solus habet infallibilem potestatem iudicandi de Fide, & cui soli dictum fuit in persona Petri, *Rogam pro te, Petre, ut non deficiat Fides tua* ut bene ex Alphonsò de Castro *aduersus hæreses* ratiocinatur, idem Pater Theophil. loco citato.

- 161 Poterit ergo Episcopus prohibere libros continentes propositiones ab Ecclesia damnatas, & obligare subditos poenis spiritalibus, & temporalibus, ut illis credant, tanquam definitis per Ecclesie caput.

- 162 Si verò liber contineret propositiones dubias adhuc ab Ecclesia non definitas, non debet Episcopus librum prohibere, donec definitionem à Summo Pontifice expostulauerit, & obtinuerit.

- 163 At si propositiones essent periculose, & Episcopus videret illas non coherere

cum definitionibus Ecclesie, vel accedere ad errores damnatos, posset, & prohibere librum, & monere suos subditos, ut assensum præberent huiusmodi doctrinis periculosis, saltem donec à Sede Apostolica aliud sit definitum ut concludit idem Theophil. Raynaudus loco citato numero 469.

- 164 Quonero ad libros improbare lectionis, quorum lectio potest percurrere errores, vel disciplinam Ecclesiasticam, latiore habent Episcopi potestatem: cum etiam Principes laici prohibere possint libros famulos, obsequios, & scditiosos, & alios huiusmodi, ut patet ex d. l. cætera, ff. famil. Hereticand. l. unica, cap. de famos. libell. l. lex Cornelia, & Si quis librum, ff. de iniur. l. ob carum, ff. de Testib. cum aliis per Ricciull. de iure personarum, lib. 5. cap. 21, num. 7. & melius cap. 22. num. 2.

Sed quæstionis est, an Episcopus in sua Diocesi possit prohibere librum impressum in Diocesi aliena cum approbatione Ordinarii, vel Inquisitoris, vel Romæ cum licentia Magistri Sacri Palatii, vel permissum à Sacra Congregatione Indici.

- 165 Et prima fronte potest dici, nullo modo licere Episcopo prohibere in sua Diocesi librum ab Ordinario, & Inquisitore, siue Magistro Sacri Palatii approbatum, quia cum fuerint in illius impressione obseruata ea omnia, quæ statuta sunt in Concilio Lateranensi sub Leone Decimo, in Concilio Tridentino, & in Regulis Indici, poterit certè liber iste sine impressu vbique locorum vendi, & publicari: alias nimis damnosum, & iniuriosum esset Auctori, Impressoribus, & Bibliopolis, si cuiuscumque Episcopi censuram subire tenerentur, & quod sensui quasi per sententiam definitum est, alterius arbitrio subiaceret: & de hoc conquesti sunt Impressores, & Bibliopolæ Veneti, quando fuerunt Regulæ Indici publicatæ, quibus satisfactum fuit de mandato Clementis Octauæ, qui regulas illas iussit publicari, ut infra videbimus.

Secundò, quia cum teste Synesio opera, quæ ab Auctoribus eduntur, sint veluti eorum mentales sextus, ac filii: ideo sicuti si filius per sententiam legitimè iudicetur, sententia illa tanquam lata in causa status, debet vbique locorum seruari, cum faciat ius quoad omnes, l. 1. §. fin. ff. de lib. agnoscend. Alexander post multos, in l. Sapè, num. 60. & 61. ff. de re iudic. Peregr. de fideicom. art. 53. num. 44.

Ita in casu nostro, si semel ab vno Episcopo seruata forma à iure præscripta liber tanquam partus legitimus, & genuinus approbeur, ab alio Episcopo infringi non debet.

166 His tamen non obstantibus in contrarium tenendum est, videlicet, posse Episcopum prohibere in sua Diocesi librum in aliena Diocesi impressum cum licentia, & approbatione Ordinarii, & Inquisitoris, imò ab eadem Sacra Congregatione Indicis permissum, vt clarè appareret ex Regula Indicis to. §. *Librum*, vbi habentur hæc verba.

Librum sit Episcopi, aut Inquisitoribus Generalibus, secundum facultatem quam habent, eos etiam libros, qui his regulis permitti videntur prohibere, si hoc in suis Regnis, aut Provinciis, vel Diocesis expedire iudicauerint.

167 In quibus verbis notandum est, Sacram Congregationem Indicis non tribuere nouam facultatem Episcopis prohibendi libros, etiam à Regulis Indicis permisso, sed excicare iurisdictionem, quam habent, vt etiam permisso prohibere possint, iuxta Tex. in cap. *licet de offic. Ordinarij*. Iason. l. *Ius civile*, num. 2. ff. de *Instit. & Iure*, cum alijs per Barbosam de potestate Episcopi, par. 3. allegat. 92. num. 8.

168 Parec ergo ex ista Regula, Episcopos habere potestatem ordinariam prohibendi libros etiam à Sacra Indicis Congregatione permisso, si ità in eorum Diocesi expedire iudicauerint, & sic multò magis posse prohibere libros ab vno, vel altero Episcopo permisso, & approbato. Cum illa approbatio non extendatur de rigore vltra Diocesim Episcopi approbantis, Rota decis. 165. par. 4. diuers.

169 Itaque cum à Regulis Indicis permittantur libri Ethnicorum propter sermonis elegantiam, quamuis obfcena tractent: Si Episcopus viderit in sua Diocesi huiusmodi libros bonos mores corrumpere, proculdubio poterit illos prohibere: idem dicendum est de alijs in dictis Regulis permisso, qui multi sunt.

170 Fingamus, quod hodiernis temporibus, quibus inter Reges Catholicos bella grassantur Luterie Parisiorum, vel Lugduni, cum approbatione Ordinarij impressus sit liber famosus contra Regem Hispaniarum, ex cuius lectura incitentur subditi ad seditiones; proculdubio licebit Ordinario Mediolanen. Neapolitano, siue Tolerano illum prohibere.

Ità è contrario, si liber cudatur Matriti, Neapoli, vel Mediolani cum approbatione Ordinarij, & Inquisitoris, qui de roget famæ Regis Christianissimi, & sit aptus ciere turbas in Gallia, vtiq; ab Ordinarijs Gallie poterit prohiberi.

Et hæc quoad mores.

171 Quouero ad disciplinam Ecclesiasticam, non dubito, quin liber P. Zachariæ Pasqualigii, cui titulus *Praxis Teuuij*, impressus Romæ cum approbatione Pa-

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

tris Mazzarini tunc temporis Magistris Sacri Palatii, possit prohiberi ab Ordinarijs Status Ecclesiastici in ea parte, in qua purat in Vigilijs de præcepto licitum esse vsum ouorum, & lactiniorum, etiam, stante consuetudine in contrarium, quia, ea consuetudo indita fuit, vt ipse dicit ex deuotione, non autem animo obligandi conscientias.

172 Nam hæc opinio est in Statu Ecclesiastico, scandalosa, & relaxatiua disciplinæ Ecclesiasticæ, quamuis in aliquibus Ciuitatibus Lombardiz, in Gallia, Germania, & Hispania passim præualeat; & irà de facto Sacra Congregatio Sancti Officii mensibus elapsis iussit Inquisitoribus Veronæ, & Taruisi, vt procurarent hanc opinionem à Concionatoribus è suggestu reprobati: & comedentes oua, & lactinia in vigilijs de præcepto, poenis Ecclesiasticis coerceri.

173 Pariter si imprimatur cum approbatione alicuius Ordinarij, & Inquisitoris liber, qui contineat aliquas opiniones contra libertatem, & Immunitatem Ecclesiasticam, quamuis opiniones illæ sint aliquorum Canonistarum antiquorum, qui nimium fauent iurisdictioni seculari; certè Episcopus, qui in sua Diocesi videret huiusmodi librum dare animum Iudicibus secularibus violandi libertatem Ecclesiasticam, & Rebellibus, & Contumacibus permanendi in eorum contumacia, poterit illum prohibere; sicut accidit de libris Marij Curtellij, de *Prisca*, & recenti immunitate Ecclesiæ, & Petri Gonzalez de Salzedo, de *lege Politica*, impressis Matriti cum approbatione Ordinarij Toleranti, qui à nonnullis Episcopis Italie fuerunt proscripti, & demum à Sacra Congregatione Indicis.

174 Ritè ergo, & rectè Eminentissimus Card. Archiepiscopus Neapolitanus prohibuit suo peculiari Edicto *Tantum tertium Decisionum* Regentis San-felices, & secundum Hæctoris Capicij-latro, quia in illis continebantur plures propositiones contra libertatem Ecclesiasticam, quæ & Moniales Sanctæ Claræ in contumacia constantes reddebant, & scandalò erant viris pijs, & Catholicis.

Eadem ratione rectè inter libros prohibitos connumerauit librum, cui titulus, *Fiume del Terrore Paradiso*, tanquam iniuriosum in Capuccinorum Religionem.

175 Denique vt afferamus exemplum in his, quæ ad fidem spectant: si in Gallia, cum approbatione Ordinarij imprimatur liber, qui doceat, Summum Pontificem non posse definire res Fidei absque Concilio, vel Concilium esse supra Papam; opiniones, quæ vsque ad hæc tempora

N n jj

in Regno illo à nonnullis Auctoribus diuulgatæ sunt, & vti iam imposterum, non diuulgantur etiam ab Episcopis, vel si quis in lucem daret librum, in quo doceret cum approbatione Ordinarij Iurisdictionem Episcoporum esse de iure Diuino: Proculdubio cum extra Regnum Gallie opinioniones istæ sint temerariæ, erroneæ, hæresi proximæ, & fortasse formaliter hæreticæ, poterunt Ordinarij Italiae in Diocesis huiusmodi libros prohibere.

176 Quod dictum est de Episcopis, idem dicendum est de Inquisitoribus, quia in hoc æqualem habent potestatem, cum enim Hæreticos punire possint, & inter poenas Hæreticorum sit eorum librorum prohibitio, vt dictum est, meritò tales libros prohibere poterunt, quod pro certo supponit Regula Indicis 10. in §. supra relato.

177 Imò idem sentiendum est de Legatis à latere, & de Nuncijs, cum huiusmodi facultate Legati à latere, quia isti in Prouincia, ad quam mittuntur, habent eandem potestatem, quam habent Episcopi illarum Prouinciæ, Anchæ. cap. fin. de Translat. num. 1. Abb. cap. 1. de offic. Legati, cum alijs per Sanchez de Matrim. lib. 3. disp. 28. num. 8. & lib. 8. disp. 9. nu. 25. & ad Præcep. Decalog. lib. 4. cap. 38. num. 3. & dixit Rota coram Cavalierio dec. 15. n. 2. & fortasse maiorem, vt voluit Abb. cap. 1. de offic. Ordinarij, Rota dec. 1. alijs 118. de offic. Legati, in 6. tenuit Lothher. de re. Benefic. lib. 1. quest. 28. num. 116. Rot. dec. 60. par. 13. recent. num. 3.

178 Nulla autem est differentia inter Legatos à latere, & Nuncios cum facultate Legati à latere, Dec. conf. 128. Villadieg. de Legato, quest. 9. num. 2. Couarr. pract. quest. cap. 36. cum alijs quos sciens omitto.

179 Nuncij verò, qui sunt meri Oratores, vt Nuncius Franciæ, vel meri Collectores, vt Nuncius Neapoli, huiusmodi facultatem sibi vendicare non possunt, quia ordinariam iurisdictionem non habent in Prouincia; perperam ergo Nuncius olim Neapoli prohibitionem librorum factam à Cardinali Archiepiscopo in Diocesi Neapolitana, extendit ad totum Regnum Neapolitanum, in quo exceptis negocijs Cameralibus, nullam habet ordinariam iurisdictionem.

Non obstant in contrarium adducta.

180 Non primum, quia approbatio Episcoporum, & Inquisitoris non egreditur propriam Territorium, vt dictum est, & quatenus egrederetur non tollit potestatem alteri Episcopo prohibendi librum approbatum, si ita in sua Diocesi iudicauerit expedire.

Debet enim prospicere suis subditis, ne pernertantur; & ideo quando agitur de solo bono subditorum, non curatur de nota, & damnis, quæ indirectè possunt subsequi ex prohibitione Auctoribus, Imprinteribus, & Bibliopols, vt bene iam propositio ratiocinatur Card. de Lugo de virtute Fidei Diuina, disputat. 21. sessione 2. numero 26.

181 Non obstat secundum, quia etsi sententia in causa Status faciat ius quoad omnes, hoc tamen procedit, si citati sint ij, de quorum interesse principaliter agitur, vt bene Peregr. de fideicom. loco citato.

At in casu, de quo agitur, tractatur principaliter de interesse Episcoporum, qui tenentur pascere gregem: cum ergo ipsi non fuerint in approbatione libri auditi, dicta approbatio illis non præiudicat.

182 Præterea quando residet in arbitrio Superioris admittere sic legitimum iudicatum, sententia super legitimitate non sufficit. Si enim quis vellet ingredi Religionem, in qua non admittuntur illegitimi, & produceret coram Superiore sententiam suæ legitimitatis, Superior non tenetur credere dictæ sententiæ, quæ non facit ius quoad eum, sed potest inuestigare, an ritè, & rectè lata sit, etsi viderit claudicare, potest sic iudicatum legitimum non admittere.

183 Cæterum crederem, saluo tamen Sanctitatis Vestræ sapientissimo iudicio, cui semper humillimè Me submitto, non ita passim, & pro arbitrio posse Episcopos, vel Inquisitores librum ab alio Ordinario, & Inquisitore, siue Magistro Sacri Palatii approbatum, in suis Diocesis prohibere, sed ex causâ graui, notoriâ, & quæ prudentum iudicio sit probata.

184 Cum enim res soluantur eodemmet vinculo, quo ligantur, ideo securi in approbatione librorum debent Episcopi vti opera virorum spectatæ pietatis, & doctrinæ, de quorum fide, & integritate sibi polliceri queant, nihil eos gratæ daturus, nihil odio, sed omni humano affectu posthabito, Dei gloriam spectaturos, & fidelis populi utilitatem, vt disponit Sacra Congregatio Indicis tit. de Impress. libror. §. 5.

Itaè conuerso, quando tractant de prohibendo libro præsertim approbato, qui habet pro se præsumptionem, debent in eius examine viros vt supra doctrinæ, & pietate, conspicuos adhibere.

185 Et hæc diligentia ille processus est, quem dicebam requiri à Sacra Congregatione Indicis, non quem processus iudicialis, sed examen extraiudiciale, vt si Auctor, cuius liber iam approbatus contingeret prohiberi, prouocet ad San-

citatem Vestram, Sacramque Congregationem Inquisitionis, vel Indicis possint Episcopi reddere rationem proscriptionis librorum ab eis factæ.

- 186 Hinc propterea Clemens Octavus, qui Regulas Indicis publicavit, ut conquestionibus Imperforum, & Bibliopolarum Venetorum satisficeret, iussit per Patriarcham, Nuncium, & Inquisitorem Venetiarum Regulam Indicis 10. in §. *Librum*, prout sequitur declarari.

Intorno alla libertà, che vien concessa a' Vescovi, ed Inquisitori di poter proibire, altri libri non espressi nell'Indice, si dichiara, che s'intende de' libri contrarii alla Religione, o con false, o con false licenze stampati; e rarissime volte si darà il caso, ne si farà senza gravissima causa, e con partecipazione del Sant' Offizio.

Quæ declaratio authentica extat in actis huius Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis.

Cæterum circa prohibitionem librorum latè aliàs differui in responsione ad Tractatum Fr. Pauli Servizæ de *Origine Inquisitionis in Statu Venetorum*.

- 187 Eadem suspitione Inconstantie in fide laborant legentes libros Hæreticorum; Ea enim omnia, quæ de retinentibus dicta sunt, habent locum in legentibus, Simanch. de *Carbol. tit. 15. num. 5. & tit. 18. num. 23. & 24. Menoch. de presumpt. lib. 5. presumpt. 6. nu. 18.* Et ita expressè cauetur in Decreto Clementis Septimi, & in Constitutione Pii Quarti 24. Martij 1564. *Divini Gregis, registr. ante Indicem librorum prohibitorum*, Nauarr. *consil. 5. de Hæret. num. 1.* Farinacc. qui alios *dist. quæst. 130. num. 8.*

- 188 Et propterea legentes etiam scripturas Hæreticorum siue impressas, siue manuscriptas Inconstantes in fide præsumuntur, Vgolin. de *Censur. par. 2. Gloss. Ac eundem librorum num. 2.* Farinacc. d. *quæst. 180. num. 30. & 31.*

- 189 Defendentes pariter Hæreticorum libros reputantur præsumpti in fide Inconstantes, Duard. ad *Bullam Cæna can. 1. qu. 55. num. 10.* ubi quod tales contrahunt suspitionem hæresis vehementem, aut leuem, secundum qualitatem defensionis, & personarum. Quæ conclusio habet locum, siue quis defendat publicè, siue priuatim, siue occultè, Suarez de *Censur. disp. 21. sect. 2. num. 10.* Duard. *loco cit. num. 2.*

- 190 Siue rationibus, siue armis, siue alio quouis modo, ne huiusmodi libri ad manus Inquisitoris deveniant, Sanchez *lib. 2. cap. 10. num. 58.* Duard. *loco cit. num. 3. & 4.* Farinacc. *quæst. 180. num. 12.* Soufa d. *cap. 21. num. 32. & 35.* Card. de Lugo de *virtute fidei Divina disp. 21. sect. 2. §. 3. num. 94.*

- 191 Siue disputationis gratia illos defen-

dat, quia verba Bullæ sunt generalia, ibi, *quoniam quæsito colore*, Vgolin. & Vivald. *relati à Sanchez disto cap. 10. nu. 54.* Duard. *loco cit. num. 6.* Bonacin. de *Censur. in Bulla disput. 1. quæst. 2. p. 4. num. 2.* Cardin. de Lugo *loco cit.*

- 192 Imò etiam ad quærendas rationes, quibus conuincantur hæreses, quod videtur mirabile, Sanchez *loco cit. & alij, vi supra, Baldell. de fide, & infidelit. disp. 47. nu. 19.*

- 193 Multò magis si quis componat Apologiam in eorundem librorum defensionem, Vgolin. Suarez, Sanchez, Bonacin. & Duard. *loco cit.* Quamuis Apologia non ederet, sed occurrat in suo cubiculo conficeret, & retineret, Suarez, & Baldell. *loco citatis.*

- 194 Imò sola laudatione libri quis redderet se suspectum Inconstantie in fide, Vgolin. Duard. *loc. cit.* Soufa *disto cap. 21. num. 34.*

- 195 Dummodo tenderet ad librum defendendum, ne examinaretur, Sanchez, & Duard. *loco citatis.*

- 196 Sed si quis diceret tantummodò, se velle defendere, sed paratus ad pugnam non prouocaret contrarium volentes sustinere, an reddatur suspectus, negat Vgolin. Duard. & Baldell. *loco citatis.* Hoc tamen non placet Cardin. de Lugo *disto disput. 21. num. 99.*

- 197 Cessaret etiam præsumpta Inconstantia in fide, si quod Catholicum est in libris Hæreticorum defendat, non ut contemnum in prædictis libris, sed quia in se verum, & Catholicum est, Duard. *loco citato num. 15.*

- 198 An autem qui apud Sedem Apostolicam consulit, & procurat, ne huiusmodi libri nuper editi prohibeantur à Sacra Congregatione Indicis, vel à Sacra Congregatione Sancti Officii sint præsumpti Inconstantes in fide, Card. de Lugo *loco cit. num. 100.* dicit, hoc non posse fieri sine censura, posse tamen excusari, si quis interrogatus à Summo Pontifice, vel à Sacra Congregatione responderet, posse ad tempus prohibitionem differti, ac illius libri in Indice appositionem.

- 199 Sed quicquid sit de interrogatis *vi supra*, vtique si quis priuatus instaret apud Sacram Congregationem, vel Summum Pontificem, ne liber continens hæreses prohiberetur, non video, cur iste non subiiciatur poenis contra defendentes libros Hæreticorum impositis; qui procurare, ne liber talis solita prohibitionem noceat, hoc est verè defendere illum; Et sicuti Aduocatus, vel Procurator nullæ præcedente licentia Hæretici personam defendere non possunt, ita etiam in hoc casu ratiocinandum videtur.

- 200 Duplici verò excommunicatione in-

nodantur retinentes, & legentes libros Hæreticorum: Et quidem granior illa, est, quæ continetur in Bulla Cœnæ in primo Canone Bullæ, ibi:

Aut eorumdem libros hæresim continentes, vel de Religione tractantes, sine auctoritate nostra, & Sedis Apostolica scienter legentes, aut retinentes, imprimentes, vel quomodolibet descendentes ex quavis causa, publicè, vel occultè, quovis ingenio, vel colore.

Sanchez *ad præcept. lib. 2. cap. 10. num. 20.* Vgolin. Duard. & alij, qui super dicta Bulla scripserunt, Farinacc. *quæst. 180. num. 5.* Carena *par. 2. tit. 10. §. 1.* Sandarell. *de hæres. cap. 13. dub. vnic. Barbof. in cap. Fraternalitatis num. 5. de Hæret. vbi plures.*

201 Altera verò excommunicatio est lata in Bulla Pii Quarti, registr. ante Indicem Librorum prohibitorum, de qua Layman. *lib. 2. tract. 1. cap. 14.* Reginald. *in prax. lib. 3. cap. 17.* Lupus in *Editio S. Officij par. 4. lib. 27. art. 1. vers. Altera.*

202 Huic ergo poenæ subiacent omnes Christiani fideles siue masculi, siue foeminae, siue laici, siue Clerici quacunque dignitate fulgeant, veluti Imperator, Reges, Principes, & Dynastæ, Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, & Cardinales; Duard. *ad Bullam d. Canon. 1. quæst. 35. num. 24.* vbi de Regibus, & Imperatore, de Cardinalibus, & Episcopis, Vgolin. *de Censur. par. 2. in Gloss. ac eorumdem libros, Farinacc. dicta quæst. 180. num. 11.* Castro-palao *par. 1. tract. 4. disp. 2. punct. 10. §. 3. num. 1.* Sandarell. *dicto cap. 13. dub. vnic. Card. de Lugo d. disp. 21. sect. 2.* Suarez *disp. 21. de Censur. sect. 2. num. 26.*

203 Comprehendere etiam Inquisitores voluere Sanchez *d. cap. 10. num. 45.* Sandarell. *loco cit. num. 14.* Ricciulli. *de iure, personarum lib. 5. cap. 25. num. 4.* Barbof. *allegat. 90. num. 8.* Carena *dicta par. 2. tit. 10. num. 13.*

204 Sed certè quoad Episcopos, & Inquisitores reputata fuit in Sacra Congregatione rigorosa nimis hæc opinio. Certum est enim, cum ad Episcopos spectat noscere, quæ sint bona pascua, & quæ noxia, ut possint pascere Gregem sibi creditum, ut notatur per Gloss. in *cap. Episcopus 37. distincti.* ideo debent legere libros Hæreticorum, ut granum excutiant à paleis, & ut zizaniam separent à frumento, zizaniamque, idest errores, damnum, damnatosque prædicant, & bonas sententias sibi retineant, Præposit. *dicto cap. Episcopus num. 6.*

Hinc in Concilio Carthageniensi. 4. statutum fuerat, Episcopum debere legere libros Hæreticorum pro necessitate, & tempore.

Pro necessitate, quando necesse est aliquam hæresim impugnare, quod nequa-

quam benè fieri potest, nisi ipsi libri Hæreticorum legantur, & examinentur, ubi errant, & ubi impugnandi veniunt: vitium enim vitari non potest nisi cognitum: nisi enim Augustinus, & Isidorus legissent Hæreticorum dicta, non excitassent nos, eorum errores canere, nec ipsi, nec alij Sancti scripserint contra Hæreticos, nisi eorum dicta perlegissent.

Pro tempore verò, si hæresis virgente, cum viderint Hæreticos pullulare contra Ecclesiam, & eam molestare, ut dicunt Vgo, Archid. & Turre-cremata *dicto cap. Episcopus num. 6.* Albert. *de agnoscend. qu. 28. num. 4. §. 6. 7. & 8.*

205 Et propterea, quia infelicitissimis his temporibus pullulant hæreses quotidie, ut visum est in hæresi Ianseniana, & in Scëtis, quas parturit Anglia, & Hæretici indefinenter oppugnant Ecclesiam, credentem Episcopos, saltem ubi prædictæ grassantur hæreses, non comprehendi in Canone 1. Bullæ Cœnæ. Dixi in Canone 1. Bullæ Cœnæ, quia certum est, eos comprehendi in prohibitione emanata à Iulio Tertio in sua Constitutione edita 3. Kalendas Maij 1550. Cum meditatio cordis, registr. per Pegnam in *sine Director. pag. 148.* Necnon in Constitutione Pauli Quarti, de qua neminit Pius Quartus in sua Constitutione edita de anno 1564. 24. Martij, Cum pro munere.

206 Bullæ verò, siue Constitutiones Gregorii Decimiquinti editæ de anno 1623. 30. Decembris, de qua Peyrin. *Constitut. 9. Pauli Quinti, & Bariol. in florib. Inquisit. inter Constitutiones Apostolicas.*

207 Et Urbani Octavi dat. 2. Aprilis 1631. de qua P. Diana *par. 4. pag. 317.* & P. Bordon. *cap. 14. num. 25.* solum videntur reuocare licentias legendi libros prohibitos, non tamen tollunt facultatem, quæ provenit à iure ipsis Episcopis, ut supra visum est: Et propterea malè dicit P. Bordonus *loco cit. num. 29.* nullo iure probari, Episcopum ex officio posse legere libros prohibitos: non enim videt dispositionem Concilij Carthageniensi. *cap. 16. registr. in d. cap. Episcopus, 37. distincti.*

208 Quocirca ad Inquisitores certum est in Bulla Iulij Terrij fuisse exceptos, ibi: *Dictis Inquisitoribus, & Commissariis, ut præferatur exceptis.*

Et propterea, nec etiam cadere in prohibitionem Bullæ Cœnæ, voluere Pegna *par. 2. comm. 3.* Grass. *decis. par. 1. lib. 4. cap. 18. num. 45.* Duard. *d. Can. 1. quæst. 35. num. 34.* Farinacc. *d. quæst. 180. num. 43.* Nald. in *Summ. ver. Bulla Cœnæ num. 11.* Carena *dicto tit. 10. num. 12.* Bonacin. in *Bulla Cœnæ 10. 3. disp. 2. quæst. 2. punct. 4.* Zanard. in *Director. par. 2. cap. 17. num. 16.* Torre-blanc. *de Magia lib. 3. cap. 15. num. 27.* Sousa in *Bulla Cœnæ dis-*

pus. 15. num. 5. P. Diana par. 4. *trall. 8. resol. 46.*

209 Appellatione autem Commissariorum veniant Vicarii Generales, non verò Foranci, quia primi à Suprema vel eliguntur, vel confirmantur; secundi verò arbitrio Inquisitorum eliguntur, vel remouentur, Alter. de *Censur. lib. 5. disp. 2. cap. 6. Carena loco cit. num. 14.*

210 Sciendum tamen est, Inquisitores non posse procedere contra Episcopos retinentes, & legentes libros Hæreticorum in consulta Sacra Congregatione, vt aduertit P. Diana loco cit. nec innituntur auctoritati Canteræ in *quæstion. crimin. cap. 1. de Hæret. num. 64.* qui dixit, Episcopum Consequi fuisse anathematizatum ab Inquisitore Consequi. propter retentionem librorum Hæreticorum, quamvis diceret, eos retinere ex privilegio Sedis Apostolicæ: Nam pessimè à prædictis Inquisitoribus factum fuit. In hac enim materia semper habenda est ratio qualitatis personæ, & eius dignitatis.

Quouero ad Cardinales s. m. Clemens Decimus iudulsi Cardinalibus Supremis Inquisitoribus, vt libros prohibitos cuiuscunque generis sint, legere possint, sic referent Eminentijs. D. Cardinali Casanata runc S. Officij Assessor; & hanc licentiam impartitus est Sanctissimus ad tollendos scrupulos.

211 Ipsi verò Hæretici horum librorum, compositores hæreticalia continentium, vel de Religione tractantium, dum eos retinent, & legunt, comprehenduntur sub censura dicti canonis primi, Vgolin. d. *Gloss. Et eorum librorum, Sanchez d. cap. 10. num. 37. Suarez dicta disp. 21. sect. 2. num. 26. Card. de Lugo dicta sect. 2. num. 61. Duard. loco cit. num. 28.*

212 Legere autem in proposito dicitur, qui librum legere inceperit, licet Inconstans poenitentia ductus legere desinat, Vgolin. loco cit. num. 1. *vers. Oñauo, Farinac. dicta quæst. 180. num. 13. Duard. dicto cap. 1. par. 3. quæst. 46. in princ.* vbi refert, hanc opinionem tenuisse Tolerum in quodam scripto super *Bulla Cœna*, vt notat Sayr. de *Censur. in Bulla lib. 3. to. 1. cap. 5. nu. 12.*

213 Sed hæc quæstio pendet ab altera, an in hoc detur paruitas materię, quam dari communiter tenent Doctores, licet discrepent inter se, quænam dicatur in hac re paruitas materię, vt latè per P. Dianam par. 5. *trall. 8. resol. 42.* Card. de Lugo dicta disp. 21. sect. 2. §. 3. num. 82.

214 Hoc totum tamen arbitrio prudentis Confessarij pensandum, ne scilicet adhareat laxiori opinioni, quam tenet Sanchez dicto cap. 10. num. 31. nempe paruitatem materię dici, quando quis legit folium libri chartæ maioris, multo minus opinioni

Crouffers in *Regula Sancti Francisci cap. 7. sect. 5. fol. 552.* afferentis, tantam partem libri legi oportere, quæ per se sumpta verè possit libri nomine censeri, cuius opinionem refellit Fagundes ad præcept. *De calog. to. 1. lib. 1. cap. 14. num. 4.* qui tamen residet in opinione Sanchez, eamque refellit etiam P. Diana par. 6. *trall. 6. resol. 55. vers. Sed hæc opinio.*

Neque strictiori, quæ restringit paruitatem materię ad tres, vel quatuor lineas, vel ad summum ad decem, vt Merolla, Graff. & Castro-palao, allegati à Card. de Lugo loco cit. num. 82.

215 Sed media incedendum est attentis circumstantijs materię, libri, & lectoris, vt bene idem Card. de Lugo d. nu. 82. in fin.

216 Si quis autem legeret paucas lineas libri Hæretici, sciens in illis hæresim contineri, non excusaretur propter paruitatem materię, nec ei suffragaretur poenitentia, Duard. d. *Can. 1. quæst. 46. num. 4. Reginald. to. 1. lib. 9. cap. 14. sect. 3. num. 54.* & in hanc opinionem speculatiuè propendit Card. de Lugo loco cit. num. 83.

217 Contrarium tamen sentiunt Merolla to. 1. disp. 1. cap. 2. *Corollar. 7. difficul. 3. nu. 344.* P. Diana dicta *resol. 42. vers. Sed hæc*, Card. de Lugo, qui dicit, vtramque opinionem esse probabilem, loco cit. num. 83.

218 Pariter non excusabitur propter paruitatem materię, qui legit prohemium libri, vel præfationem ad Lectorem, siue Indicem libri, quia plerumque in his explicatur mens Auctoris, Vgolin. loco cit. num. 9. *vers. Oñauo*, Sanchez dicto cap. 10. num. 30. Suarez *disp. 20. sect. 2. num. 20. Farinacc. dicta quæst. 180. num. 13. Soufa in Bulla Cœna dicto cap. 21. num. 14. Bonacin. in dicta Bulla disp. 1. quæst. 2. punc. 4. num. 21. vers. Quarto*, Sanctarell. dicto cap. 13. num. 2. Card. de Lugo disp. 21. sect. 2. §. 1. num. 60. Sed de hac materia videndus est P. del Bene *disp. 38. petit. 2.*

219 Sed an qui oculis tantum lustrat huiusmodi libros incidat in Bullæ Cœnæ excommunicationem, affirmatiue resoluendum est, quia verè is dicitur legere etiam sine prolatione verborum, argumento Textus in l. 2. §. *Infestis, ff. quemadmodum Testamenta aperiantur*; Et hanc opinionem tenent Sanchez d. cap. 10. num. 41. Suarez de *fide disp. 20. sect. 2. num. 18. Graff. par. 1. decif. lib. 4. cap. 18. num. 45. Farinaccius d. quæst. 180. num. 5. Duard. d. can. 1. q. 35. num. 31. Soufa in Apborism. lib. 1. cap. 21. num. 11. Castro-palao par. 1. *trall. 4. disp. 2. punc. 10. §. 2. num. 2. Sanctarell. d. cap. 13. num. 6. Flautius Cherubinus in Bulla 82. Pij Quarti Sehol. 2. Card. de Lugo loco cit. num. 72. P. del Bene loco citato petit. 3.**

220 Et quamvis in Bulla Cœnæ dicatur de libris in plurali, nihilominus si quis re-

- timeat, legat, defendat, imprimat vnicum librum continentem hæreses, & de Religione tractantem, subiacet excommunicationi dictæ Bullæ, Vgolinus loco citato, Farinacc. *quest.* 180. num. 29. Duard. in *Bulla can.* 1. *quest.* 53. num. 1. & *quest.* 54. num. 16.
- Imò, & parte libri in Bulla prohibiti, Suarez de *fide disp.* 21. *sect.* 2. num. 9.
- 221 Et quamvis liber non esset editus, sed solum manuscriptus, quia nihilominus ob periculum infectionis sub dispositione Bullæ comprehenditur, Vgolin. loco cit. *vers.* Quarto, Sanchez d. cap. 10. num. 28. Suarez loco citato num. 10. Farinacc. *diff. quest.* 180. num. 30. Soufa in *Aporism.* d. cap. 21. num. 8. & in *Bulla Cane disp.* 13. num. 5. Bonacina loco citato, Duard. loco cit. *quest.* 35. num. 32. & *quest.* 51. num. 19. in fine, Castro-palao loco citato *punc.* 10. §. 1. num. 1. Sandarell. loco citato num. 6. Cherubin. *Costr.* 77. Pij Quarti Schol. 1. Card. de Lugo *disp.* 21. *sect.* 2. §. 1. num. 39.
- 222 An autem appellatione libri contineantur ad effectum, de quo agitur, Oratio, Concio, Epistola, Quæstio alicuius Hæretici hæresim continens, affirmatiua tenent Vgolin. loco citato, *vers.* Nono, Suarez *disp.* 20. *sect.* 2. num. 10. Farinacc. *quest.* 180. num. 31. Sandarell. loco citato num. 11. Filiuc. *tratt.* 16. cap. 2. num. 45. Layman lib. 2. *tratt.* 1. cap. 15. num. 3. pag. 200.
- 223 Negatiua tenent Sanchez d. cap. 10. num. 29. Duard. loco citato, *quest.* 44. nu. 6. Soufa d. cap. 21. num. 29. Bonacina loco cit. *disp.* 2. *quest.* 5. *punc.* 4. Card. de Lugo loco citato num. 38. qui dicit, in hoc attendendum esse communem vsum loquendi, an Concio, Quæstio, Epistola, Oratio, appellatione libri contineantur, Fragof. de *Regim. Reipubl.* par. 2. lib. 1. *disp.* 3. §. 1. num. 38.
- 224 Cui opinioni libenter me subscribo; nam licet nonnulli voluerint prohibitionē hanc esse potius fauorabilem, quàm odiosam, & poenalem, cum sit lata in fauorem fidei, ob id extendendam, vt ratioeitur Suarez d. *disp.* 20. *sect.* 2. num. 10. Sandarell. loco citato num. 13.
- Et in hoc casu concurrere rationem Legis, quia magnum periculum imminere potest fidelibus ex lectura harum scripturarum, & eò quidem maius, quò latentius communicatur, vt dicit idem Suarez nu. 10. Baldell. d. *disp.* 45. num. 13.
- 225 Tùm quia Sacra Congregatio Concilii declarauit, sub prohibitionē interpretandi Sacram Scripturam cadere interpretationem contra communem sensum Ecclesiæ, & Sanctorum Patrum, siue sit inserta in volumine aliquo, siue in Epistola, siue in Concione, ita Suarez loco citato, Baldell. loco citato.
- 226 Addo cum Bordonom *Tribunali cap.* 14. quod etsi Legislator vsus sit nomine libri, hoc tamen fecit ob frequentiore vsum hæresum in libris contentarum, non tamen censetur exclusisse Orationes, Conciones, Epistolas, & alia similia minus frequentia, L. vnic. C. de *rept. Virgum.*
- 227 Attamen rationes parum vrgere videntur; Nam ad primam, quod Bulla sit fauorabilis, & propterea possit extendi, vt potè lata in fauorē fidei, responderet P. Baldell. fauorem hunc esse finem remorum, & secundarium, finem verò proximum ex propria materia, & obiecto, ex quo maxime desumitur species, & natura legis, esse odiosum, cum sit punitiuum, & illatium censuram.
- 228 Nec secundum de periculo, quod potest insurgere etiam ex lectura Concionis, Epistolæ, &c. quia huic periculo occurritur per Bullam, in qua huiusmodi Conciones, & Epistolæ prohibentur sub poena excommunicationis.
- At excommunicatio lata in Bulla Crene non ligat legentes huiusmodi Conciones, Epistolas, &c. sicuti non ligat legentes alias scripturas, quæ sub nomine librorum non continentur, etiam quod addit periculum, veluti si quis legit Epigramma, vel carmen Italianum, vulgò dictum Sonetto.
- 229 Declaratio Concilii Sacre Congregationis Concilii vim facere non videtur, quia non declarat; An appellatione libri contineatur Concio, vel Epistola, &c. Sed expressè prohibentur ab ea interpretationes Sacre Scripturæ, siue insertæ sint in libris, siue quoquo modo scriptæ.
- 230 Et quamvis lex solcat adaptari ad ea, quæ frequentius accidunt, & non excludunt alia similia, nihilominus si possit dari diuersa ratio, ea non includuntur sub lege.
- Diuersa autem ratio potest adaptari libris, & aliis scripturis priuatis, quia libri ad manus omnium deuenire possunt, & diutius asseruantur, vt inquit Baldell. loco citato, *quest.* 44. in fine.
- De hac quæstione videndus est P. del Benc *dub.* 37. per totum.
- 231 Plures autem causæ ab hac præsumpta in fide Inconstantia, & censura Bullæ excusant; Et primò si quis legitimam obtinuerit licentiam legendi libros Hæreticorum hæreses continentes, vel de Religione tractantes, Soufa in *Aporism.* lib. 1. cap. 21. num. 5. Card. de Lugo d. *disp.* 21. *sect.* 2. §. 3. num. 6.
- 232 Dixi legitimam, quia licet antiquitus possent Episcopi in eorum Diocæcesibus facultatem, seu licentiam legendi prædictos libros, concedere, ea ratione, quod possit Episcopus in sua Diocæci totum id, quod

- potest Summus Pontifex in toto Orbe, præterquam ea, quæ sibi idem Summus Pontifex referuauit, Redoan. de *simonia mental.* par. 1. cap. 24. num. 1. Gambarus de *auctoritate Legati à latere* lib. 10. num. 466. & 476. Sanchez, qui plures citat in *traff. de matrim.* lib. 1. disp. 61. num. 3. Moneta de *commut. ultim. volunt.* cap. 5. num. 350.
- 233 Hanc tamen facultatem sibi demum referuauit Summi Pontifices, & per Bullam Cœnæ, & per alias Constitutiones particulares; Ideò Episcopi facultatem hanc amplius concedere non possunt, Nauarr. *conf. 1. de Constit.* num. 75. Pegna par. 2. comment. 3. *vers. Nunquid*, Martin. del Rio *disquis. Magic.* lib. 5. sect. 17. Bisfeld. in 1. culpa, C. de malefic. & Mathem. *vers. Nec etiam Episcopi*, Azor. *Instit. moral.* to. 1. lib. 8. cap. 16. qn. 7. Sanchez ad *præcepta Decal.* lib. 2. cap. 10. nu. 43. Ricciull. d. lib. 5. cap. 25. nu. 3. Alzed. de *præcellenti Episcoporum dignit.* par. 2. cap. 6. nu. 75. Barbosa *allegat.* 90. nu. 7. par. 3. de *potest. Episcop.*
- 234 Ex priuilegio tamen Papæ, vel Supremæ, &c. nonnulli Episcopi habuerunt quandoque facultatem concedendi licentias legendi libros Hæreticorum; Sic enim Cardinali de Harak *sub die 18. Maij 1623.* concessum fuit, vt illam concedere possit tresdecim personis sibi beneuolis; Et *sub die 1. Martij anni 1629.* concessum fuit, vt aliquibus personis eam impertiretur, quibus expedire censeretur, eam concedi posse.
- 235 Imò & quandoque concessa fuit Generali Societatis Iesu, vt haberetur in eius *compendio tit. libri prohibiti* §. 1. Rodriquez to. 2. *quest. Regul. quest. 83. art. 3.* Peyrinus ad *Constit. 9. Pauli Quinti* num. 10.
- 236 Quæ tamen facultas demum fuit reuocata, vt dicit Portell. in *dub. Regul. ver. libri* num. 3. P. Lezana in *Summa* par. 1. cap. 18. num. 96. Carena loco citato *vers. Ex quibus Constitut.*
- 237 Ideò cauendum est à Peyrino loco cit. qui dixit, quod non obstante Bulla Gregorij Decimiquinti reuocante licentias, posse Generalem Ordinis Minorum cum consilio Collegarum concedere facultatem suis Fratribus legendi libros hæreticos ad oppugnandum, ex eo, quod Bulla Gregorij reuocet licentias particulares, non autem priuilegia Regularibus concessa; Nam sub nomine licentiæ continetur etiam priuilegium, vt bene in proposito dicit Bordonus loco citato num. 34. 35. & 36.
- Quod si inspecta Bulla Gregorij adesset aliqua difficultas, in totum iublata est à Bulla Vrbanæ Octauæ, & ita obseruatur; Nam Pater Generalis Societatis Iesu petit à Sacra Congregatione licentiam tenendi, & legendi libros.
- De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.
- 238 Difficultas tamen esse posset circa Legatos à latere, & Nuncios Legati à latere facultatem habentes, nam cum in Bulla Cœnæ dicatur *sine auctoritate nostra*, & *Sedis Apostolica scienter legentes*, non videntur excludi Legati à latere, vel Nuncios tali facultate muniti, nam & isti appellatione Sedis Apostolicæ continentur, Glofs. marginal. in cap. si *Abbatem de elect.* in 6. & ibi Archidiaconus & Eranch. Cardinalis in *Clement. 2. de Relig. Domib. in principio*, Graff. lib. 4. cap. 27. num. 27. Baldell. *diffa* disp. 46. num. 22.
- 239 Cæterum dicendum est, non posse Legatos à latere, nec Nuncios cum tali facultate post Bullas Gregorij Decimiquinti, & Vrbanæ Octauæ concedere huiusmodi licentias, non quidem ex ratione, quam affert, P. Baldell. d. *diffa* 46. nu. 23. in *fine vers.*
- Quod si concedatur licentia ab aliquo alio, qui forte veniat appellatione Sedis Apostolicæ, debet etiam approbari à Papa, alioquin non valer, cum in Bulla Cœnæ dicatur *sine auctoritate nostra*, & *Sedis Apostolica*, quia illa copula, & cum ponatur in iis, quæ sunt eiusdem potestatis, resoluitur in vel, & sic stat distinctiue, Oldrad. *conf. 186. num. 8.* Portoles de *confortibus* cap. 1. num. 20. Bursatt. *conf. 10. num. 20. vol. 1.* Thesaur. *decis.* 189. num. 3.
- 240 Sed quia verè omnibus iublata est facultas, & solum delegata fuit Sacre Congregationi Sancti Officii, ideò priuatiue quoad omnes censetur ei delegata, Scaccia de *Iudic. lib. 1. cap. 12. num. 51.* Carena par. 2. tit. 12. numer. 180. *vers. Et licet olim.*
- 241 Excipere tamen Sacram Congregationem Iudicis, & Reuerendis Magistrum Sacri Palatii; Nam per particularia Diplomata illa potest concedere licentiam in toto Orbe Christiano, iste autem in Vrbe, & eius districtu.
- DIXI in Vrbe, & eius districtu, quia licet vterque Rodriquez, Nauarrus, Azorius, & Naldus relati à P. Thoma del Bene teneant, valere eius licentias etiam extra districtum Vrbs, cum licentia sit personalis, ideò sequatur personam quocunque vadat, Pasqual. ad Lauretum de Franch. de *licentia librorum prohibitorum* num. 1578.
- Secundò, quia Magister Sacri Palatii habet hoc priuilegium à Pontifice, & propterea sicut Pontifex, habet auctoritatem concedendi licentias in toto Orbe, ita & qui habet ab eo priuilegium.
- 242 Tertiò, quia hoc priuilegium est iurisdictionis voluntarie, sed iurisdicção voluntaria exerceri potest extra proprium Territorium, ergo; Ethanc opinionem tenent, vltra prædictos, Carena in *prax.* par. 2. tit. 10. numer. 51. Bordonus in

Tribunal. capit. 14. num. 43.

- 243 Sed huiusmodi opinio nullatenus est tenenda, nam contrarium affirmant Suarez de legibus lib. 8. cap. 26. num. 8. Portell. in dubijs Regul. verb. *librorum prohibitio* nu. 4. Add. ad Nauarrum consil. 15. de privileg. mibi 6. vbi dicit, illud consilium non fuisse perfectum, nec eo casu censendum est, auctorem rescindere in opinione vltimo loco relata, quæ erat affirmatiua: Nam cum sententia negatiua sit probabilior, & tutior, forte si perfecisset consilium, ad hæssisset opinioni negatiuæ.

Idem tenet Barbosa de potestate Episcopi ulleg. 90. num. 6. vbi quod solum in Curia, & non extra Curiam has licentias Magister Sacri Palatii concedit, Lezana in Summa to. 4. ver. libri num. 28. vers. in Vrbe.

- 244 Et ratio est, quia iurisdictio Magistris Sacri Palatii est annexa Territorio, ideo vltra districtum Vrbis non potest extendi, l. fin. ff. de iurisdictioe omnium Iudicum, & propterea licentiam habens à Magistro Sacri Palatii ligatur Statutis alterius Territorij, Suarez d. lib. 8. cap. 26. num. 7.

- 245 Neque obstat, quod licentia huiusmodi tanquam personalis personam comitetur quocunque illa se transferat, quia priuilegium etiam personale cessat, quando concedentis iurisdictio iurisdictio est coarctata intra fines Territorij.

- 246 Sicuti videmus de licentia data ab Episcopo Sacerdoti audiendi Confessiones, quæ licet sit personalis, non extenditur tamen vltra Diocesim Episcopi concedentis, quia eius iurisdictio limitata est ad suam Diocesim, Suarez loco citato nu. 8. Portell. loco citato num. 4. in fine.

- 247 Non obstat secundum, quia et si priuilegium Magistris Sacri Palatii emanet à Summo Pontifice, est tamen restrictum ad Urbem, & ad eius districtum; Quemadmodum dicimus de priuilegio Legati à latere, quod et si concessum sit à Pontifice, non extenditur vltra suam Prouinciam, cap. Officij de offic. Legati in 6. Suarez loc. cit. num. 12.

- 248 Tertium denique non obstat, quia, et si voluntaria iurisdictio possit exerceri extra Territorium, non potest tamen exerceri nisi in personas Territorij, & dum sunt in Territorio, vt notant Doctores in cap. Nonz de offic. Legati, & in l. fin. ff. de Iurisdict. omnium Iudicum.

- 249 Ideo cauendum est à P. Thoma del Bene, qui in tract. de offic. Sanctæ Inquisitionis par. 1. dub. 46. petit. 23. num. 9. & 10. tenet contrariam opinionem; subiungens, quod habens licentiam legendi libros prohibitos, videlicet ab Inquisitoribus Siciliæ, & Lusitanie, possit legere in alijs locis, vel Regnis, vbi fuerint prohibiti.

- 250 Quia eius opinio quoad hoc est in diuiduo reprobata à Suarez d. cap. 26. num. 8. & bene respondet ad rationes allegatas pro contraria opinione ab Azorio Insitit. moral. parte 1. lib. 5. capit. 23. quest. 6.

- 251 Nempe, quod qui habet licentiam, peccata confitendi, potest confiteri extra Diocesim, & Parochiam concedentis.

- 252 Et cui data est facultas dandi operam litteris, licet studere extra Diocesim eius, qui concedit.

- 253 Et qui habet facultatem comedendi oua, & lacticia in diebus prohibitis, potest ea vti extra Territorium concedentis: Vnde quando casus occurrerit, videndus est, quia more suo doctissimo distinguit, & resoluit.

- 254 Explodenda est etiam opinio Bordoni d. cap. 14. num. 33. vers. Secundo in fine, dicentis, quod delegatio huiusmodi facta ab Urbano Octauo Congregationi Sancti Officii, debet intelligi de licentia librorum non contentorum in Bulla Cœnæ, quia clara sunt verba eiusdem Bullæ, ibi,

Ob barefim, vel falsi Dogmatis suspensionem, seu per Constitutiones Apostolicas, vel alias quomodolibet prohibitis.

Et ita obseruantia interpretata est, quia Suprema, &c. dat licentias legendi tam libros extra Bullam, quam in Bulla contentos.

- 255 Hodie ergo solus Summus Pontifex, Suprema Sancti Officii, & Sacra Congregatio Indicis concedere possunt licentias legendi libros prohibitos, vt cauerit in Bullis Pij Quarti, Gregorij Decimiquinti, & Urbani Octauo.

- 256 Summus Pontifex quidem liberè, & illimitatè, Sacræ verò Congregationis limitatè: Nam Suprema, &c. non solet concedere licentias generales, sed si petantur, rescribit *Exprimantur libri*, & hoc seruat præsertim in Italia.

- 257 Et quantum extra Italiam concedat licentias Generales, has concedit de mandato speciali Summi Pontificis: Nam in Congregatione Sancti Officii, quæ habetur die louis, coram Sanctitate Suae leguntur supplices libelli illorum, qui illas petunt, & si Sanctissimus auiat, Eminentissimi Domini Cardinales Supremi Inquisitores Bullas, seu Breuia dictarum licentiarum subsignant, & expediunt.

- 258 Secundò non solet concedere licentias perpetuas, sed ad tempus, hoc est, ad triennium, quinquennium, vel decennium, quæ tamen facili negotio renouantur, & prorahuntur.

- 259 Tertiò excipit libros Caroli Molinæ peculiari Constitutione Clementis Octauo damnatos, licet quandoque in Gallia fue-

rit data licentia probis viris legendi eius Glossam Parisiensem.

260 Quartò, opera Nicolai Macchianelli, & libros Astrologie Iudiciarie ex dicto Decreto sanctæ memoriæ Urbani Octauus, quæ exceptio apponitur in omnibus licentijs etiam quæ conceduntur Missionariis ad partes Infidelium, Schismaticorum, & Hæreticorum.

261 Quintò apponitur clausula, quod expleto tempore concessionis, libri prohibiti consignentur vel Episcopo, vel Inquisitori, vt ex Decreto sub die 11. Februarij 1623. Sed credo, quod hoc non obseruetur, cum ferè semper prorogentur licentiæ.

262 Sed hic annexere volui declarationem, quam fecit sanctæ memoriæ. Urbanus Octauus die 30. Octobris 1631. Quam refert P. del Bene loco citato num. 1.

Sanctissimus Dominus Noster declarauit, sua intentionis fuisse, & esse, vt in suo robore maneat omnes, & singula facultates Rencendiſſimorum Dominorum Cardinalium generalium Inquisitorum, tam quoscunque libros prohibitos impressos, vel manuscriptos, & quoscunque scripturas similiter prohibitas legendi, & retinendi, quàm licentias, vt huiusmodi libri ab alijs legantur, & retineantur in Congregatione, vt moris est, concedendi.

Non intendit pariter Sanctitas Sua adrogare facultatem, quam circa huiusmodi licentias concedendas habet Sacra Congregatio Indictis librorum prohibitorum, necnon quæ Magistro Sacri Palatii à Sede Apostolica attributa reperitur, cum limitatione tamen, quæ à Sacra Congregatione Sancti Officii emanauit die 19. Ianuarij 1623.

Neque renouare privilegia Inquisitorum, & Commissariorum Hæretica prauisatis à Sancta Sede Apostolica deputatorum, neque qua Consultoribus, & Officialibus huius Sanctæ, & Vniuersalis Inquisitionis à diuersis Summis Pontificibus concessa fuerunt, quæ denudò, quatenus opus sit, confirmat.

Nec etiam abolere licentias, huiusmodi libros prohibitos legendi, & retinendi, personis Ultramontanis in locis, ubi hæreses impune grassantur, degentibus, à Sede Apostolica bucusque concessas, quibus, personas prædictas, durante tempore concessionis uti posse voluit.

Excepit tamen Sanctitas Sua ab hac declaratione omnes, & quoscunque libros, qui contra Religionem Catholicam ex professione trahant, Necnon libros Nicolai Macchianelli, & Caroli Molinæ, necnon eos, qui de Astrologia Iudiciaria principaliter, vel incidenter trahant, etiam illa, quæ in eis continentur, non certò euentura afferantur. Quos omnes libros, tam à personis prædictis, quàm alijs quibuscunque quauis etiam Ecclesiastica, vel mundana dignitate fulgentibus, necnon Collegijs Ecclesiasticis, vel secularibus, Religionibus,

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

Societatibus, Vniuersitatibus, Communitatibus, etiam sociali nota, & mentione dignis, quæ hic pro expressis haberi voluit, tam in Italia, quàm extra eam, etiam ubi hæreses impune grassantur, & alibi vbiusque existentibus, legi, aut publicè, vel priuatum, etiam in Bibliothecis retineri omnino prohibet.

Statuitque Congregationibus, alijsque prædictis, necnon Apostolica Sedis Nuncijs, aut Legatis etiam de latere, vel quibuscunque alijs quacunque auctoritate, & facultate, etiam Sedis Apostolicæ suffultis, non licere huiusmodi licentias de cætero concedere, & hactenus ab eis concessas renouare, & annullare, & nemini cuiuscunque dignitatis, aut conditionis sit, suffragari decernit.

Declarat insuper Sanctitas Sua in quacunque licentia quantumvis Generali, etiam à Sanctitate Sua, & à Sede Apostolica hactenus emanata, vel imposterum emananda, libros prædictos minime comprehendendi, neque illos prætextu cuiuscunque licentia, aut facultatis, legi, aut retineri posse, nisi in ea specialiter, & indiuiduò, ac nominatim exprimentur: Ipsaque licentia ab ipsamet Sanctitate Sua in Congregatione Sancti Officii, quæ coram ipsa habetur, concessa fuerit vel per litteras Sanctitatis Sux in forma Breuis, vel Chirographum eius propria manu subscriptum appareat.

263 Hoc tamen Decretum, vt ingenuè fatear, in ea parte, in qua prohibetur concedi licentijs, executioni non fuit mandatum; Nam tam à S. Congregatione Sancti Officii, quàm Indictis, imò à Magistro Sacri Palatii concessa fuerunt semper licentiæ legendi libros prohibitos etiam de Religione principaliter tractantes varijs tam laicis, quàm Ecclesiasticis, ijs præsertim, qui aduersus Hæreticos scribere velle asserebant; Sicut etiam, Episcopis, & alijs Canonistis, & Theologis insignioribus.

Verum est, quod nunquam, vel rarò à Sacra Congregatione Sancti Officii concessa fuit facultas tenendi, & legendi opera Nicolai Macchiavelli, Caroli Molinæ, & libros de Astrologia Iudiciaria, tractantes, & si quandoque, solum in foro conscientie concessa fuit nonnullis Nobilibus viris libros Nicolai Macchianelli, nunquam tamen libros Caroli Molinæ, & de Astrologia tractantes.

Sed cum de anno 1666. fuisset reuocatum in dubium, an Decretum huiusmodi esset obseruandum, consulto Sanctissimo, Sanctitas Sux mandauit Assessori S. Officii, vt publicaret mentem Sanctitatis Sux, vt obseruaretur,

264 Cæterum cum in Congregatione Supremæ, &c. orta esset difficultas, an Decretum hoc respectu lectionis, & retentionis librorum prohibitorum comprehenderet Cardinales Supremos Inquisitores.

O o j

265 Dixi Ego non comprehendere, quia. Inquisitores generales non habent facultatem legendi, & retinendi libros prohibitos ex privilegio, sed ratione muneris iniuncti, ut constat ex Bulla Pii Quarti 82. *Cum inter crimina 2. tom. Bullarū.*

266 Et propterea cum prohibitio non comprehendat eos, qui ratione muneris debent uti re prohibita, ut ex Iustiniano *Nonell. 17. de mandatis Principum, §. fin.* tenet Sextinus de *Regalibus lib. 2. cap. 1. num. 15.* & per ea, quæ tradunt Farinaccius *quæst. 108. num. 99.* & per eum allegati, dicendum est, hoc Decretum non comprehendere Cardinales Supremos, & Generales Inquisitores.

267 Quando verò conceduntur licentiæ pro locis, in quibus impunè grassantur hæreses, non comprehenduntur Ducatus Banariz, nec Burgundiz Comitatus, ut fuit retolutum sub die 17. Aprilis, & 15. Maij 1614.

268 Solent etiam Suprema, &c. concedere facultatem alicui Inquisitori impertiendi huiusmodi licentiæ; Sic eam concessit Cardinali Zappata Inquisitori maiori in Regnis Hispaniarum, ut viris pijs, & doctis ad effectum confutandi hæreses, licentiā concederet retinendi, & legendi libros Hæreticorum ad certum tempus, iniuncto ijs, ut ostendant eorum opera, & si in illis solidè, & doctè hæreses non confutent dictam licentiā adimat, & nullam declaret; Ut ex Decreto die 25. *Novembris 1627.* Sed huiusmodi facultas, instante eodem Cardinale Zappata, fuit ei postea reuocata.

269 Nuncijs etiam Sedis Apostolicæ Sanctissimus in Sacra Congregatione concedit quandoque facultatem concedendi licentiā personis doctis legendi libros prohibitos etiam Hæreticorum hæreses continentium, ad effectum illas confutandi; sic Nuncio apud Cæsarem; ut ex Decreto sub die 24. *Marij 1629.* Quæ facultas fuit extensa etiam ad effectum non confutandi, ut sub die 2. *Iunij 1629.*

Eadem concessa fuit Cardin. Melchioro Cleffellio sub die 7. *Iunij 1629.*

270 Hic etiam in Vrbe, vel in Italia, quando quis petit licentiā legendi libros prohibitos Hæreticorum ad effectum illos confutandi, solet rescribi, ut ostendat, si quæ hæcenus scripsit, & quæ in dies conscribit, alicui ex Cardinalibus, vel Qualificatoribus Supremæ, ut videatur an expediat, ut opus prosequatur.

271 In Hispania, & Lusitania non solent concedi licentiæ legendi libros prohibitos, nisi viris doctissimis, & eruditissimis, & parè quidem.

272 Et quamvis Inquisitores, & Episcopi vigore reg. 22. *Indicis* possent concedere

licentiā legendi libros prohibitos de Religione non tractantes, & hæreses non continentes, Azor. d. lib. 8. cap. 6. qu. 12. Alter. de censur. disp. 2. lib. 5. cap. 6. Fragor. de Regim. Reipub. par. 2. lib. 1. disp. 3. num. 37. vers. Et quamvis; Hodie tamen stantibus Constitutionibus Apostolicis prædictis, nullatenus dicta facultate uti possunt.

273 Ideo vana est etiam hodie disputatio questionis, an Sede vacante possit Collegium Cardinalium concedere licentiā legendi libros prohibitos; De qua res Vgolin. d. vers. Ac eorumdem libros, §. 1. num. 1. vers. Secundo, Sanchez d. cap. 10. num. 44. Suarez d. sect. 2. num. 17. Pueron. in Bulla Cans. can. 1. num. 197. Duard. disto. can. 1. quæst. 52. num. 4. Carena d. tit. 10. num. 9. Baldell. disput. 46. num. 21. Fragor. loco cit. num. 31. vers. Quin potius; Card. de Lugo disp. 21. sect. 2. §. 2. num. 71. Bordon. in Tribunal d. cap. 14. num. 33. vers. Secundo; Qui omnes afferunt nullo modo posse Sede vacante Collegium Cardinalium, concedere licentiā legendi libros prohibitos, obstante etiam Textu in cap. Vbi periculum de El. 2. in 6.

274 Et licet aliqui ex supradictis Doctotibus teneant id non procedere, si maxima necessitas utgeat, quam tamen moraliter non posse contingere asserit Card. de Lugo loco citato.

Hodie tamen post delegationem factam Congregationi Sancti Officii, cuius insubditio, licet quoad Cardinales sileat, cum tamen ex speciali rescripto Summorum Pontificum penes P. Commissarium eiusdem Sacre Congregationis residet, non esset fortasse inconueniens dicere, quod ad illum spectaret huiusmodi licentiā concedere, si necessitas magna, vrgeret.

275 Secunda excusatio est, si quis non scilicet, sed ignoranter renuerit, legerit, vel defendit libros prædictos, Vgolin. à Sanchez loco citato num. 37. Suarez d. disp. 20. sect. 2. num. 17. Duard. quæst. 51. num. 29. & quæst. 55. num. 10. Soula in Aphorism. d. lib. 1. cap. 21. num. 23. Farinaccius d. quæst. 180. §. 1. num. 45. Bonacina disp. 1. quæst. 2. punct. 4. num. 8. Sanctarell. d. cap. 13. num. 15. Cardinalis de Lugo disp. 21. sect. 2. §. 4. num. 10. Baldell. dista disp. 46. num. 24.

276 Quod in tantum verum est, ut sufficiat, quod quis ignoret librum esse Auctoris Hæretici, licet sciat continere hæresim, vel ex professo tractare de Religione, vel è contra; Sanchez d. cap. 10. n. 39. Baldell. & alij supra citati.

277 Si tamen quis sciret librum continere hæresim, vel de Religione tractare, & Auctorem esse hæreticum, licet nomen Auctoris ignoraret, non excusaretur à

cenfura, Sanchez, Card. de Lugo, & Baldell. *locis citatis*.

273 Ceterum quæ ignorantia fufficiat non conueniunt inter fe Doctores; fed cum hæc fit ignorantia facti, videtur excufare quando eft probabilis iuxta Textus in cap. *Ignorantia, de reg. iuris* in 6. l. *Regula, ff. de iuris*, & facti ignor. cum alijs per Sandarell. d. cap. 13. num. 15. & ita tenet Reginald. in praxi lib. 9. num. 254. Alter. de cenf. lib. 5. diff. 2. cap. 6. dub. 4. pag. 471.

279 Suarez verò diff. 20. feft. 2. num. 17. dicit, fufficere ignorantiam crassam, & fupinam, dummodò non fit affectata, quia, quòd lex imponit poenam crimini scienter commisso ad eam euitandam, fufficit omnis verus defectus scientiæ, qualis ex ignorantia crassa, & fupina dimanat, Suarez fequitur Layman. lib. 2. traft. 1. cap. 14. num. 4. §. 3.

280 Affectata verò cum æquiparetur scientiæ, cap. *Eos, qui de temp. ordinat.* in 6. vbi Glof. in ver. *Scienter*, non excusat, vt ex multis P. Diana par. 3. traft. 6. Miscell. refolut. 7. in princ. Sanchez de Matrim. lib. 9. diff. 32. num. 40.

281 At Sanchez sibi contrarius, vt dicit Card. de Lugo loco cit. num. 102. vel faltem vt dicit P. Diana loco cit. fe retractans, & Inconstantiam d. cap. 10. m. 38. fubfinit, ignorantiam etiam affectatam excufare, dummodò non fit coniuncta cum magna temeritate; & cum fequuntur Bonacin. loco cit. punc. 4. num. 8. Filiucc. tom. 2. traftat. 22. cap. 7. num. 205. Et hanc non minus probabiliter vocat P. Diana d. refolut. 7. & eam tenet Hurtad. de Cenfur. in comuni, diff. 21. num. 92. quem refert P. Diana par. 5. traft. 9. de Excommuni. refolut. 17. Castro-palæ Inconstantiam notatus à Card. de Lugo loco cit. num. 103. traft. 4. diff. 2. punc. 10. §. 2. num. 1.

282 Tu teneas, quod si ignorantia est folum affectata habeat locum opinio P. Sanchez, & fequacium; si autem affectatio coniuncta fit magnæ temeritati, tunc verior fit opinio Suarez, vt benè distinguit P. Baldell. loco cit. num. 25. verf. *Sed forte*, Card. de Lugo loco cit. num. 104.

283 Quando autem dicatur ignorantia folimmodò affectata, & quando coniuncta magnæ temeritati declarat P. Baldell. loco citato in fine.

284 Tertia excusatio est, si liber, qui retinetur, legitur, vel defenditur, efferet quidem Auctoris Hæretici, fed hæresim non contineret, vel de Religione ex professo tractaret, Auctor verò non efferet Hæreticus, Sayr. de Cenfur. lib. 3. cap. 5. num. 12. Layman. lib. 2. traft. 1. cap. 14. Bonacin. diff. 1. Rulla, quæst. 2. par. 4. proposit. 2. Megalins lib. 3. de Cenfur. quæst. 3. d. num. 34. Bordon. d. cap. 14. num. 57. Suarez, San-

chez, Card. de Lugo, Baldell. & alij supra citati, Banni in Bulla Cœne, quæstione 1. pag. 300.

285 Infertur primò, non includi in hæc excommunicatione legentem, retinentem, vel defendentem libros Infidelium, continentes errores contra Fidem, Vgolin. loco cit. ver. *Ac eorundem*, §. 1. num. 3. Sanchez d. cap. 10. num. 22. Bonacin. loco cit. num. 21. §. 3. Layman. d. cap. 14. num. 3. Bordon. d. cap. 14. num. 68. Suarez d. diff. 21. feft. 2. num. 11. Baldell. quæst. 45. num. 15. Banni loco cit. verf. *Quare qui libros*, Card. de Lugo d. diff. 21. feft. 2. num. 41. Qui benè declarat, hoc procedere in libro Infidelis nunquam baptizati, secus si baptizatus apostatasset à Fide; nam & iste sub nomine Hæreticorum continetur; Sic Suarez loco cit. num. 11.

286 Quamuis ex nimia, assidua, indiscreta, & incauta librorum Infidelium lectione, præsertim fit à teneris ænns quis eorum lustrationi incumbat oriri hærefes, & errores, latissimè probat Alphons. de Castro de Iustis, &c. lib. 3. cap. 8. per tot. vbi in fine dicit, Philippum Melanctonem, & Erasimum Rotterodamum à prædictis libris eorum hærefes habuisse, Pomponium Lærum, Domitium Calderinum, Conradum Vreum à pueritia in libris Gentilium versatos in suspicionem hæresis incidisse; & propterea semper cautè legendi sunt, & quod rectè dixerint, tanquam ab iniustis possessoribus in nostrum vsum vindicandum, dixit Augustinus lib. 2. de Doctrina Christiana, cap. 40. & est Text. in cap. *Turbat*, cum sequentibus 37. distict. Nicephor. Histor. lib. 10. cap. 26. Torre-blanca in Epirome declis. lib. 1. cap. 15. num. 21.

287 Idem dicendum est de legentibus libros Iudæorum, quia non cadunt sub censura Bullæ Cœnæ; sic ferè omnes Doctores supra citati, Fragof. d. diff. 3. n. 33. verf. *Excusantur*.

288 Hebræi enim quamuis sentiant contra Euangelium, non dicuntur propriè Hæretici, vt ex Farinacc. idem Fragof. loco citato.

289 Sed quia incidit sermo de libris Iudæorum sciendum est, Hebræos habere plures libros, in quibus deprauatur verus sensus Scripturæ legis veteris, & continentur plures blasphemiz, & contumelie contra Deum, Sanctissimam Trinitatem, Saluatorem Dominum Iesum Christum, eiusque Fidem, Gloriosam semper Virginem Mariam, Beatos Angelos, Patriarchas, Prophetas, Apostolos, aliosque Sanctos Dei, Sanctissimam Crucem, Sacramenta nouæ legis, sacras Imágenes, Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sedem Apostolicam, & Christifideles, ac contra nuper ad Christi fidem conuersos, &

- Neophytos, & tandem contra Religionem Catholicam, ut enarrat Clemens Octavius sua Constitutione 20. Cum Hebræorum malitia, edita anno 1593.
- 290 Sed inter cæteros, impium illum librum, quem *Thalmud* vocant, in quo plures hæreses latent aduersus Diuinæ Majestatis celsitudinem, Sanctos veteris Testamenti, legem Moysis, charitatem, & humanitatem, de quibus per Sixtum Senensem in sua Bibliotheca lib. 2. post verb. Traditiones.
- 291 Hæc autem vox *Thalmud* secundum Marquard. de Iudeis, 3. par. cap. 1. nu. 48. vers. Qui tamen, nil aliud significat, quam explicationem *Misus*, seu *Mislinæ* eorum, siue leges oratenus traditæ, quam ipsi appellabant secundam legem continentem traditiones Phariseorum, quam Christus Dominus vocat *Fermentum Phariseorum*, eo quod corrumpit intelligentiam Legis, & Prophetarum, quod etiam ex Rabinis docuit Iosephus de Voisîu. in problemio *Pugionis Fidei*, pag. mibi 48.
- 292 Secundum verò Decianum in tract. crimin. lib. 1. cap. 12. num. 3. est vox, quæ latinè reddita dici potest *Disciplina*, vel *Doctrina*: In eo libro collecta sunt omnia Decreta Magistrorum suorum, quos *Rabini* vocant, & habentur omnes traditiones eorum, & Diuinarum, arque humanarum legum interpretationes, quibus nunc tota Iudeorum natio regitur. Innocentius Quartus in sua Constitutione edita de anno 1247. Inuicia Iudeorum, vocat *Thalmud* librum traditionum, qui magnus liber est apud Iudeos, excedens Textum. Biblicæ in immensum, in quo sunt blasphemiz in Deum, & Christum eius, ac Beatam Virginem, manifestæ intricabiles fabulæ, abusiones erroneæ, ac stultitiæ inauditiæ, in quibus filios eorum nutriunt, & docent, ut eos auertant à cognitione veræ Fidei.
- 293 Voisîu. loco cit. pag. 60. vocat *Thalmud Kabala*, quæ nihil aliud significat, quam concatenationem rerum creaturarum cum causâ prima, quæ tamen pars est ipsius *Thalmud*, ut ipse ait.
- 294 Corruptas fuisse traditiones antiquas in *Thalmud*, in odium Christianæ Religionis, certum est; ipsam enim videbant per vniuersum Orbem regnare, & triumphare, Imperatoribus Christianam Fidem profitentibus, ipsis interim Iudeis exultantibus, & incerti ubique lares, sine Rege, sine lege, sine sacerdotio, sine sacrificio, sine Propheta, ut testatur idem Voisîu. loco cit. pag. 65.
- 295 Duplex verò fuit *Thalmud*, alterum Hierosolymitanum, alterum Babilonicum nuncupatum.
- 296 De quo tempore fuerit vtrumque conditum, & cuiusmodi, & à quibus Auctoribus conscriptum, videndi sunt ex nostris Pécian. loco cit. num. 1. Cherubinus super Conflit. 20. Clementis Octauî, sed melius omnium Voisîu. in problemio *Pugionis Fidei*, pag. 57.
- 297 Ex quo igitur in d. *Thalmud* Hierosolymitano, & Babilonico, non tantum hæreses in veteris Testamentum, & legem Moysis, sed etiam blasphemiz in Christum continebantur.
- 298 Primò Gregorius Nonus Summus Pontifex, anno Domini 1230. omnia dicta volumina flammis adiudicauit, ut testatur Hostien. & Io: Andreas in cap. Quod super his de voto, Felin. in cap. 1. de Conflit. num. 78. Anchar. in cap. Ea quæ, num. 13. vers. Sexto quaro, de reg. iur. in 6. Decian. loco cit. num. 3. Marquard. loco cit. num. 2. Pegna par. 2. comm. 71. littera C, qui hanc historiam ex Bernardo Lurzemb in Cathologo Hæreticorum, ver. Iudei refert.
- 299 Successiue Innocentius Quartus sua Constitutione, Impia Iudeorum, post approbatam combustionem dicti libri *Thalmud*, & aliorum librorum Iudaicæ perfidiæ factam à Cancellario Parisiensi. hortatur Regem Christianissimum, ut per totum suum Regnum manderet, & *Thalmud*, & alios libros Iudeorum reprobos igne cremari.
- 300 Clemens Quartus, Honorius Quartus, Ioannes Vigessimus secundus, Iulius Tertius, siue Sacra Congregatio Eminentiſſimorum Cardinalium Generalium Inquisitorum sub eodem Iulio Terrio, mandauit perquiri in domibus Hebræorum Vrbis omnes libros *Thalmud* appellatos, & per viros Hæbraicam linguam callentes reuolui, & omnia hæreticalia dogmata, quibus respersi reperirentur, in vnum colligi, & adnotari, & per Theologos iudicis Rabinis discuti, & examinari; Et quia inuenti sunt repleti blasphemis contra Deum, legem Moysis, & aduersus naturæ, & honestatis leges, ea concedi, quæ humanæ aures audire perhorrescant, Diuinum cultum Nenitis, fabulis, & superstitionibus obuolui, & obſcurari; in Iesum Christum, & ipsius Euangelium improperia, contumelias, & blasphemias irrogari; ideo demandatum fuit, illos in Acie Campi-floræ publicè comburi; & Principibus Christianis, & Inquisitoribus, ut eos in domibus Hebræorum inuentos publicè cremari faciant, nec permittant legi, imprimi, ut in Decreto registr. per Pegnam inter litteras Apostolicas fol. 154.
- Idem Iulius Tertius sua Constitutione 24. Cum ſient, edita anno 1554. statuit, ut elapsis quatuor mensibus, à die notificationis, & intimationis dictæ Constitutionis, procedatur ad poenas pecuniarias, confiscationem

tionis bonorum, & etiam vitimi supplicij, contra Hæbreos retinentes huiusmodi libros, quod etiam statuit Paulus Quartus.

301 Gregorius verò Decimus tertius sua Bulla, *Antiqua Iudeorum perfidia*, vetuit, ne Hebræi possint retinere libros hæreticos Thalmudicos, aut alios quomodolibet damnatos custodire, diuulgare, in quacunque loca deferre, aut etiam ad operam suam accommodare, voluitque posse per Inquisitores hæreticæ prauitatis puniri.

302 Tandem Clemens Octauus sua Constitutione 20. innouauit supradictas Constitutiones, ac vetuit Hebræis: ne libros, & codices impios Thalmudicos sæpe damnatos vanissimos, Cabalisticos, atque alios nefarios à suis prædecessoribus prohibitos, & condemnatos, necnon opera, commentaria, tractatus, volumina, & scripta quæcunque, tam lingua Hæbraica, quam quauis alia hætenus conscripserat, aut versâ, edita, & impressa, & posterum conscribenda, vertenda, edenda, vel imprimenda, continerentia tacite, vel expresse hæreses, vel errores contra sacras veteris legis, & Testamenti scripturas, necnon contumelias, impietates, blasphemias contra Deum, Sanctissimam Trinitatem, Saluatorem Dominum Nostrium Iesum Christum, eiusque sanctam Christianam fidem, ac Beatissimam ipsius Genetricem semper Virginem MARIAM, Beatos Angelos, Patriarchas, Prophetas, Apostolos, aliosque Sanctos Dei, Sanctissimam Crucem, Sacramenta nouæ legis, sacras Imágenes, & Sanctam Catholicam Ecclesiam, Sedem Apostolicam, & contra Christifideles, præsertim Episcopos, Sacerdotes, & alias Ecclesiasticas personas, atque etiam contra nuper ad eiusdem Christifidem conuersos, & Neophytos, & alias contra Religionem Catholicam, vel in quibus etiam impudicæ, & obscenæ narrationes memorantur, etiam sub prætextu, quod expurgata fuerint, vel donec expurgentur, siue quod de nouo rypis excusa fuerint mutatis nominibus, vel etiam sub obsecro, seu tolerantia, aut permissione, vel prætendunt, Secretarii, aut cuiusvis personæ Sacri Concilij Tridentini, aut Indicis librorum prohibitorum per Pium Quartum editi, vel cuiusvis Indulti Apostolici, aut licentiæ per Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, etiam Legatos, aut Camerarium, seu Cameram Apostolicam, vel Nuncios, etiam cum potestate Legati à latere, aut locorum Ordinarios, seu Inquisitores hæreticæ prauitatis forsân quomodolibet concessæ, aut alio quæsito colore legere, habere, vel retinere, emere, vel vendere, aut euulgare villo modo audcant, & presumant.

303 Reuocat insuper omnes facultates, licentias, permissiones, indulta, tolerantias legendi, tenendi etiam ad tempus certum, vel incertum, vel ad effectum &c. vel sub similibus, & alijs prætextibus concessis Iudæis à Prædecessoribus suis, Sede Apostolica, Legatis etiam de latere, Nuncijs, Inquisitoribus, locorum Ordinarijs, vel quauis alia dignitate, etiam Cardinalatus fulgentibus, à Camerario, siue Camera Apostolica.

304 Inhibet, ne huiusmodi licentiæ concedantur, & mandat, vt prædictos libros intra decem dies Romæ Officio Sanctæ Romanæ, & Vniuersalis Inquisitionis; extra Urbem, intra duos menses à die publicationis consignent locorum Ordinarijs, vel Inquisitoribus; & à prædictis nullo alio expectato Pontificis mandato, comburantur: Poenas adiicit, tùm Iudæis, quàm quibusvis Typographis, Mercatoribus, & alijs Christifidelibus, amissionis librorum, confiscationis bonorum, & poenas etiam temporales grauiiores, & quoad Christianos excommunicationis maioris latæ sententiæ, eo ipso incurrendæ, & prout latius in dicta Constitutione.

Decreta verò, quæ habentur in Sacra Congregatione contra *Thalmud*, & libros Hebræorum sunt infrascripta:

305 *Die vltima Augusti, & 7. Septembris 1553.* Decretum, vt publicè in Acie Campi floræ comburantur. Magister Sacri Palatii scribat ad Duces Venetiarum, Ferrariæ, Mantuæ, & Florentiæ, vt Brachium Inquisitoribus impertiantur pro combustione in eorum Dominijs prædictorum librorum. Et quod fiat Edictum contra illorum detentores sub poena confiscationis bonorum, & quarta detur Delatori, qui tenebitur secretus.

Die 11. Martij Sanctissimus mandauit per omnes Terras auferre libros Hebræorum, præter Bibliam.

306 Cæterum quia sæpe sæpius Hebræi instantiam fecerunt, vt eorum libri corrigerentur, Sacra Congregatio die 13. Aprilis 1591. rescripsit Nuncio Taurini, libros Hebræorum non debere expurgari ab Episcopis, vel Inquisitoribus, sed debent inquirere, an Hebræi illos habeant expurgatos; impossibile enim, & ridiculum esse, posse *Thalmud* expurgari, sicuti experimento visum est tempore Sixti Quinti, sed per spatium annorum quadringentorum semper fuisse igni traditum cum alijs Hebræorum libris hæresibus, & erroribus reſertis, propterea significet Inquisitori Aſten, vt libros Thalmudicos, & alios Hebræorum, si illos resperſos erroribus, & hæresibus inueniat, igni tradat; & ita annuente Ducissa Sabaudia Infanta Hispaniarum executum fuit.

Die 4. Septembris 1402. scriptum fuit eidem Nuncio, Sanctissimum nolle Hebræos retinere alios libros, quam Bibliam Sacram, eos tamen non molestet pro libris Grammaticalibus, conuiueat, sed non permittat.

Die 26. Aprilis 1596. scriptum Inquisitoribus, quod mens Sanctissimi in nouo Indice non est, vt expurgari possint libri Thalmudici, sed quod damnati remaneant, prout alij libri Hebræorum.

307 Die 18. Maij 1596. significatum Inquisitori Montifregalis, nunquam Sanctum Officium permittisse, libros Hebræorum expurgari, nisi ab ipsis, absque auctoritate Sancti Officii, sed si inueniantur in illis blasphemiz, sunt comburendi, & ipsi puniendi.

308 Et si quando Inquisitores consenserunt correctioni, vel libris expurgatis subscripserunt, fuerunt à Suprema acriter reprehensi, vt ex Decretis 7. Iulij 1596. 12. Decembris 1601. 7. Martij 1602. 4. Februarij 1610. 24. Iulij 1612. & 31. Martij 1621.

309 Iudæi retinentes libros prohibitos puniuntur ab Inquisitoribus, iuxta Constitutionem Clementis Octauij sub die 28. Iunij 1600. Etiam cum confiscatione bonorum 22. Martij 1613. Et præcipue Thalmud, qui corrigi non potest, 7. Octobris 1619.

Sed quia habeo instructionem in hac materia factam à doctissimo Viro Cardinali de Cremona, placuit illam huic meo tractatui inserere.

Al Sig. Cardinal Pallotto. Vienna.

310 **D**alla Santità di Nostro Signore, e da questi miei Illustrissimi è stata fatta riflessione in Congregazione del Sant'Offizio intorno à quanto V. S. gli auisa, della licenza, e libertà, ch'anno li Giudei in coteffe Parti circa i loro empj libri, e particolarmente del Talmud, che si legge nelle Sinagoge pubblicamente, e si addottorano in esso i Rabini loro: E si come il negozio è grauissimo pel manifesto pericolo d'infezzione, che corre la purità della Religione Cristiana, così è paruto farle intendere quello, che co' mattra considerazione si è stimato necessario per ouiarne à tanto male, e persuadere il rimedio à chi forse non conoscendo il danno, che ne può seguire, importunato da essi Ebrei lo volesse difendere, ma non già per riscaldar punto l'animo di Sua M. Cesare, la quale non ricene dalla propria Pietà, e sapere, se non stimolo di tener purgati i suoi Stati da sì pestifera contagione. Volendo adunque la Maestà Sua, come V. S. Illustrissima scrive, che si vbbidisca alla Bolla di Clemente Ottauo, di santa memoria, sopra detti libri prohibiti, sarà necessario attendere prima con

ogni studio alla soppressione del Talmud, i volumi del quale sono molti, come anco furono molti i Rabini, che in diuersi tempi lo composero. E se bene (com'è opinione di alcuni) vi fu tra i primi Autori, chi scrisse dottrina buona, e constansea a' Misteri della nostra Cristiana Religione, nondimeno quelli, che dopo scrissero, lo corrompero, e continuando altri a seruire, anno di maniera deprauato, e guasto ogni cosa, che in ciascheduno di essi volumi si contengono non solamente contumelie, e bestemmie escerande contro Cristo Saluator Nostro, fauole, e bugie, in deprauazione del vero senso della Scrittura Sagra, ma exiando precti, & ordini contro le stesse leggi di Mosè, contro ogni ragione delle genti, e contro ogni legge di natura, la quale essi pure come uomini sono teuti di osservare: Che però molti Sommi Pontefici interdissero l'uso, e lezzione di così pernicioso dottrina à tutti gli Ebrei, come fecero molti Principi Cristiani in escutione de' comandamenti de' Pontefici, ancoran' Dominij loro, ordinando, che tutt' i libri Talmudici si raccogliessero in ogni parte della Cristianità, e si dasseto al fuoco, come Gregorio Nono del 1230. Innocentio Quarto del 1234. Clemente Quarto, Ouorio Quarto, e Giovanni Vigesimosecondo. Ma dopo essendosi rannunata questa detestabile opera, e col beneficio delle Stampe sparsa per tutto il Mondo in numero quasi infinito, piacque à Giulio Terzo con nuouo Editto ordinare, che si donesse inquirere contro chi li tenesse, e legesse, e comandò l'anno 1553. che ne' giorni appunto, che gli Ebrei celebrano la loro festa de' Tabernacoli, si abbruggiassero simili libri per tutte le Città d'Italia, come segul. Paolo Quarto, col parere di questo Supremo Tribunale della Santa Inquisizione, fece lo stesso, e dichiarò, che tali volumi s'intendessero senz'altro compresi frà i dannati dalla Chiesa Catolica. E perchè s'incese, che in Cremona gli Ebrei auexano una gran libreria, ed in essa molti volumi Talmudici, fu d'ordine di questo Tribunale visitata, e detti volumi abbruggiati in numero di dodici mila, e altri dieci mila in Recanati, con altri Commentarij d'un tale Manahen nel Penitenciuo pieno di impietà Talmudiche. Gregorio Decimotercio parimente ordinò, che dagl' Inquisidori si procedesse contro gl' Ebrei, che teneuano detti volumi, ma rinuascendo tuttauia i capi di quell' Idra, Clemente Ottauo colla senerità ben necessaria della sua Costituzione pronacde co' non puoto frutto à tanto disordine, interdicenso la lettura, e retentione di detti volumi, non ammettendogli, ne anco sotto prettso che sieno ispurgati, ma dannandogli assolutamente alle fiamme: la qual Costituzione, come in Italia è in uerde osservanza, così se fosse auco fuori per tutto esseruata, non auerebbono questi perdi, che machinar tanto in pregiudizio della Religion Cristiana, ed in corruttela de buoni costumi.

De

De' Principi secolari poi si sa il più rigore di Ferdinando, e d'Isabella contro le persone, ed i libri Talmudici degli Ebrei, e molto avanti di loro quel che ne ordinò Enrico per Rè di Spagna; e ciò che Carlo Quinto ancor giovane fece, rifiutando con generosa pietà quella gran quantità di oro, che gli offerseero gli Ebrei della stessa Spagna.

Del 1553. nel Dominio Veneto per ordine di Benedetto Valerio, di Marco Centauro, e di Francesco Longo Senatori, e Giudici del Tribunale della Bestemmia, ne furono dati al fuoco innumerabili volumi.

Del 1530. il Cancelliere di Parigi, ed i Dottori di Teologia, per ordine di Gregorio Nono, favorendo, ed aiutando il Rè l'esecuzione, ne fecero in pubblica piazza abbruggiare quanti con isquisita diligenza ne furono ritrovati.

Del 1539. il Rè Lodovico il Santo, ne fece d'infiniti altri un pubblico incendio.

Anzi la Costituzione di Giulio Imperadore contro i Giudei, e i loro scritti, viene dal Baronio, e da tutti non d'altri, che de' Talmudici intesa.

L'anno passato 1628. avendo Monsignor Nunzio appreso il Rè di Polonia aver notizia, che gli Ebrei in Lublino avean stampato molti libri Talmudici, ne fece risentimento con Sua Maestà, e con altri Officiali del Regno, acciocchè non solo fossero proibite dette stampe, e libri, ma gastigati gli stessi Ebrei, come si crede sia a quest'ora seguito, per la buona disposizione, ed intenzione, che ritornò il Nunzio nel Rè, e ne' suoi Officiali.

Ora che regna un Imperadore di singolar pietà, e zelo, si dee sperare, che sia per fare non solo il medesimo, imitando l'esempio di tanti Principi, e de' suoi maggiori stessi, ma di aumentaggio a beneficio della Cristianità, di estirpare in modo le radici, che ne' suoi Stati ereditarij, e dell'Impero non abbiano più a riprodurre così velenosi germogli.

E se alcuno con l'opinione di Pietro Galatino osasse affermare essere utile il Talmud, e commendare di trasferirlo in latino, leggerlo nelle scuole de' Cristiani, adducendo l'autorità di Clemente Quinto, che nel Concilio Vienense ordinò, che in dette Scuole vi fossero Precettori periti della lingua Ebraica, e Caldea, i quali trasferissero in latino i libri de' Giudei, ed insegnassero la lor lingua. Dal che, dice il Galatino, si deduce, che non potendosi intendere tal'ordine de' libri Ebraici della Scrittura Divina, essendo stati questi tante volte in latino tradotti, si ha necessariamente da intendere de' volumi Talmudici, non ancora in latino voluti: Si dovrà rispondere, che il Canone di Clemente parla solo de' primi rudimenti, ed istruzioni della lingua Ebraica, e Caldea, la quale dee più tosto apprendere da quelli, che tra gli Ebrei anno scritto documenti Grammaticali, e Dictionary Ebraici, e Caldei,

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

che da quelli, che anno raccolto libri Talmudici, one sono tante impietà, e bestemmie: Ne dee prestar orecchio a chi proponesse d'istrugarli, perchè sono tutti artifizj di Ebrei ben conosciuti da Clemente Ottavo, che però vi aggiunge la clausola, che non si potessero leggere, etiam sub pretextu, quod expurgati fuerint, vel donec expurgentur: Et alle prime, che in altri tempi se non fosse a questo fine, sono stati sempre giudicati tali volumi incensurabili, tanto in ogni parte son pieni di errori, e di macizogne perniciosissime: E così uno si rispose a' giorni passati di ordine di Nostro Signore al Vescovo di Cracovia intorno al Talmud stampato dagli Ebrei in quella Città, che ne ricercava la permissione, con presupporre, che fossero ipurgati, con addurre l'autorità del Galatino. Si dice di più a V. S. Illustrissima per sua informazione, che l'esperienza ha insegnato, che questi volumi tanta volte damati, e quasi estinti, sogliono risorgere per l'avarizia de' Ministri de' Principi, che vendono la licenza, e facilità di poterli stampare, ed emulgar, non guardando gli Ebrei in ciò a spesa veruna, perlocchè n'abbonda grandemente l'Asia, e l'Africa, one sono di grandissimo impedimento alla conversione de' popoli, come auco alla Grecia, ed in molti luoghi della Germania, fomentando in quello lo Scisma, ed in questa aprendo la strada ad un mostruoso composto di Eresie nuove, e vecchie, come anno fatto in Transilvania, e con tanto seguito, come V. S. Illustrissima pure scrive gl'Inzabbattati, ed Ebioniti; ed in Armenia i Saducei. Ma al sicuro se tali Ministri mirassero più alla conservazione Cristiana, ed al mantenimento temporale, e politico delle persone, e de' Stati de' loro Principi, che all'interesse proprio, non sarebbero senza dubbio il favoreuoli a questa perfida nazione, massime in materia de' libri Talmudici; poichè tra l'altre innumerabili imprecazioni, ed esecrazioni, che in tali libri si commanda, che facciano gli Ebrei al nome Cristiano, vi è questa in particolare, la quale V. S. Illustrissima con la solita sua prudenza potrà opportunamente insegnare, o conoscere il bisogno, che ogni Ebreo tre volte al giorno bestemi la gente Cristiana, e preghi Iddio, che la confonda, ed estermi con i Rè, e Principi suoi, e facciano questo specialmente i Sacerdoti loro nelle Sinagoge in odio di Giesù Nazareno. E se bene questi lor preghi, come fatti da chi non ha la vera fede, non sono esandibili, sono però manifesto indizio della malignità dell'animo loro anelante all'estirminio de' Principi Cristiani, l'impero de' quali, secondo le leggi del Talmud, anno per più esecrabile, che quello d'altre genti, e stimano peccato molto più leggiero il fruire ad un Principe Gentile, che ad un Cristiano, se bene assolutamente, secondo la medesima dottrina Talmudica anno per massima, che non si debba ubbidire ad alcun Principe mortale, ma fare

P p

ogni sforzo per iscuoterli dal collo il giogo dell'imperio d'ogni Rè, e Principe, come, anco di usare ogni industria, e tentar ogni via per levar la robba, e la vita a' Cristiani, i quali, conforme al precepto Talmudico, sono obligati a tenere per animalli bruti, e trattarli come tali; e tanto noi fanno, in quanto non possono.

Dalla qualità adunque di questi libri, e da quel che ne sono decretato i Sommi Pontefici, ed eseguito i Principi Cristiani, si vede chiaramente, che non si debbono ammettere in modo alcuno le istanze, ed importunità di costelli, ed altri Ebrei per le stampe d'essi libri; ne permettere, che si tengano, e leggano in pubblico, o in privato, ma con somma diligenza ricercarli, e darli appunto quella pena del fuoco, che detti libri comandano, che si dia alli Sagrosanti Evangelii nostri, da essi chiamati empietà rinata, e peccato manifesto; qual pena vogliono che si eseguisca, ancorchè negli Evangelii si contenesse il Gran Nome di Dio, tenuto da loro in somma venerazione, essendo molto maggiore, l'odio, ch'essi portano agli Evangelii nostri, che la riverenza, che professano a sì Gran Nome.

In quanto poi agli altri libri de' Rabbini, de' quali il P. Sgambati desidera notizia, e di ciò che si osserva in esecuzione dell'accennate Bolle, per sapere quei libri sieno vietati, e permessi agli Ebrei, affine di far osservare il medesimo negli Stati dell'Imperio, ed anco ereditarij della Maestà Cesarea, dico a V.S. Illustrissima, che altre volte ancora dagl'Inquisitori è stata fatta simile istanza, e sempre si è risposto, che dalla lettura di essi si ha da giudicare, se sono de' compresi nella proibizione di Papa Clemente, senza essersi voluto mai dar Catalogo de' permessi, e proibiti, non potendosi assicurare ne anco de' loro libri, che contengono il Testamento vecchio, non che di quelli, che contengono le lor'orazioni, potendosi essere dentro de' mali. Gli altri libri poi de' Rabbini, se bene pare, che abbiano qualche puoco di detrazione dal Talmud, contenendo qualche cosa degna di correzzione, si usandodimeno indulgenza, che s'ispuighino, e correggano, e così ispuighi, e corretti gli ritengano, conforme al vn Breve fatto dallo stesso Papa Clemente Ottavo a loro favore dopo la pubblicazione di detta Bolla.

Ed ancorchè nell'Indice de' libri proibiti nella seconda classe si proibiscono i Commentari di molti loro Rabbini, vi è però vn Decreto di questa Sacra Congregazione del 1596. col quale si dichiara, che s'intendano proibiti solamente quelli, che sono stati depreavati dagli Eretici, e particolarmente da Corrado, e da Paolo Faggio, purchè nel resto sieno ispuighati, e corretti conforme il tenore della Bolla, nella quale bisogna insistere sempre, e servirsi per regola certa.

Intorno poi alla correzzione si dee avvertire, che si come l'empietà, e bestemmie sono in modo nascoste in detti libri, che difficilmente si

possano scorgere, da chi non è più che versato nella lingua Ebraica, e non hà più che mediocre cognizione della loro sottilissima malizia, così non hà voluto mai il Sant'Offizio deputarli Correttori alcuno, ancorchè n'abbiano fatto spesso volte istanza; ma vuole, ch'essi stessi, che sono informati del male, che vi è dentro, gli emendino, e cancellino in modo, che non si possano leggere, ne penetrare: E quando si hà indizio della loro disubbidienza, suole questo Supremo Tribunale far perquirere diligentemente nelle Case, e Sinagoghe loro; e parendo per relazione de' Periti, che i libri in esse ritrovati sieno corretti, ed ispuighati conforme alla Costituzione di Clemente, gli si fanno restituire con tenere nota, e con dichiarazione espressa, che non s'intendano per tal restituzione approvati, potendosi per la gran nequizia loro dubitare, che non sieno corretti abbastanza; il che dappoi scoprendosi non li suffragarebbe detta restituzione, come anco si procede contro di loro, com'è di ragione, quando contraengono a detta Costituzione.

Ora, che V. S. Illustrissima hà inteso per mezzo di questa il modo, che si tiene qui intorno a detti libri, per soddisfare all'istanza del P. Sgambati, che hà posto in considerazione di Sua Maestà l'esecuzione di detta Bolla di Clemente, resta solo, ch'ella dal canto suo accompagni coll'opre gli uffici di detto Padre, e faccia ogni sforzo, che detti Ebrei ubbidiscano; e tenga persuaso il Padre a seguitar l'impresa incominciata, dandogli ogni aiuto, ed indirizzo necessario, acciocchè si riduca al fine desiderato, che è di estinguere la perniciosissima dottrina Talmudica, e di reprimere l'orgoglio di queste dure cervici, con fargli ubbidire puntualmente agli ordini di questa Santa Sede, che tale è il senso di Sua Beatitudine, e di questa Sacra Congregazione, la quale si come hà commendato molto l'industria, e buon zelo mostrato da detto Padre in principiare questa santa opera, così spera d'aver da commendare anco la prudenza, e costanza del medesimo in finirla, a gloria di Dio, e servizio della nostra Cristiana Religione, e d'intendere da V.S. Illustrissima quello che alla giornata si andrà intorno a ciò facendo. Di Roma li 23. Novembre 1629.

311 Secundò infertur legentes, retinentes, & defendentes libros Armenorum, Græcorum, & similium Orientalium, qui inter Schismaticos connumerantur, etiam si de Religione tractent, non subici censuræ in Bulla Cœnæ contentæ. Azor. *disso lib. 8. cap. 76. quæst. 8.* Sanchez *disso cap. 10. num. 27.* Duard. *disso can. 1. quæst. 49. num. 2.* Farinacc. *quæst. 180. num. 10.* Contrarium tenere Suarez *disso c. 12. num. 12.* Castro-palao *tratt. 4. disput. 2. pun. 10. §. 1. num. 1.*

312 Primam opinionem intelligi, nisi in eorum libris continerentur hereses ab Ecclesia Catholica Latina damnatæ, tunc

enim quia huiusmodi Orientales essent formaliter Hæretici, eorum libri caderent sub censura Bullæ Cœnæ, Cardin. de Lugo *dicitur disput. 21. sect. 2. num. 42. & 43.* qui utramque opinionem putat probabilem, vel habere aliquid veri.

313 Inter hos autem libros Orientalium, nonnulli sunt, qui continent ritus Ecclesiasticos, & isti vel sunt exarati à modernis Schismaticis, vel sunt editi ante Schisma, & creduntur antiqui, vel ab Apostolis, & Patribus antiquis deriuati, quales sunt plures Liturgiæ Aethyoporum, Græcorum, & aliorum, quæ habentur in Bibliotheca Patrum.

314 Primi cadunt sub censura Bullæ Cœnæ, quia hodie nulli sunt Schismatici, qui non sint Hæretici, cum ad minus negent Primatum, & Potestatem Summi Pontificis, & in illis quamplurimi errores contra fidem inueniuntur.

315 Quamuis Duard. loco cit. num. 4. *verf. Ad secundum*, dicat, Orientales non negare Summi Pontificis Primatum, sed asserere, Concilium legitimè congregatum habere maiorem auctoritatem quam Papa, imò esse supra Papam, quæ opinio fuit Gersonis, & fortasse hodie à nonnullis Theologis Parisiensibus asseritur, & quamvis de hæresi non sit damnata, est tamen falsissima.

316 Secundo verò casu non subijci legentes tales libros censuræ latæ in Bulla Cœnæ, quia licet in illis irrepperint aliqui errores, retinentur tamen licitè, cum possint expurgari. Et tempore Pontificatus sanctæ memoriæ Urbani Octavi instituta fuit congregatio super expurgatione Eucharistiæ Græcorum, in qua, & nonnulli ex Eminentissimis Cardinalibus, & alij eruditissimi Viri aderant, & Ego minimus omnium, tanquam Assessor S. Officii vnus etiam ex illis.

317 Sed quia in Ritus Græcorum incidimus, sciendum est, Romanos Pontifices Græcorum ritus, & consuetudines, si non sint abusus nunquam improbasse, sed potius eorum obseruantiam suasisse, imò, & iussisse, vt patet ex Epistola prima Leonis Noni ad Michaelen Patriarcham Constantinopolitanum, & Leonem Acridanum, in qua, conquiritur, Græcos ipsos non eandem moderationem Ecclesijs, & consuetudinibus Latinorum exhibuisse Constantinopoli, ibi:

Vt etenim fertur omnes Latinorum Basilicas penes Vos clausistis, Monachis, & Monasterio, & Altaria tulistis, donec vestri vincerent instituta: Ecce in hac parte Romana Ecclesia quantum discretior, moderatior, & clementior Vobis est: Siquidem cum intra, & extra Romanam plurima Græcorum reperiantur Monasteria, siue Ecclesiæ, nullum eorum adhuc perturbatur, vel

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

prohibetur à paterna traditione, siue sua consuetudine, quin potius suadetur, & admonetur.

318 Alexander Quartus anno Domini 1260. sua Constitutione, qua dissidia Græcorum, & Latinorum in Insula Cyprî nixus est componere, & iura vnicuique decernere, mandauit Synodica Decreta, quæ Græcis quidem institutis Catholice fidei non repugnantibus, & à Græcis receptis Ecclesijs non aduerfantur suscipere, & obseruare teneantur; quod testatur etiam, Antonius Galutius lib. de *sua Hispania*, ibi:

Cum Latini quidam ex his circumferantibus Mendacantibus Græcos persequerentur, & egerent eos ex azymo, non ex fermentato pane complere Sacramentum, bi Sacerdotes post longas disputationes Roma in pleno Collegio Principum Sacerdotum vicerent, quem morem hucusque seruauit, & Romana Ecclesiæ iussus nostrates omnes Catholici Græci parent.

319 Innocentius Quartus ad Episcopum Tusculanum Sedis Apostolicæ Legatum in Regno Cyprî, hæc ait:

Verum quia nonnulli Græcorum iam dudum ad deuotionem Sedis Apostolicæ redeunt, ei reuerenter obediunt, & intendunt expediri, vt mores, & ritus eorum quantum cum Deo possumus tolerantes ipsos in Ecclesiæ Romana obedientia perseverantes, quauis in his, quæ anima periculum parent, vel bonitati Ecclesiæ derogarent, nec debeamus illis deferre, aliquatenus, nec volumus.

Et nostrorum quoque Patrum memoria, Gregorius Decimusfertur idem statuit, vt in Collegio Græcorum Romæ ab erecto Ritus Græcus ab Alumnis admissum obseruaretur.

320 Et Paulus Quintus declarauit nullam necessitatem velle imponere Ruthenis deferendi ritus Græcorum, vt in suo Diplomate die 10. Decembris exarato.

321 Ideo pluries Sacra congregatio denegauit facultatem Ruthenis transeundi ad ritum Latinum, licet Italo-græcis huiusmodi dispensationem concesserit, ne Ritus Græcorum Sancta Sedes abolere videretur.

322 Imò sanctæ mem. Urbani Octauis in Statutis editis pro feliciore regimine Collegij Græcorum Urbis Ritus Græcorum, ita voluit obseruari, vt Alumnos ritus Latini, inficis Superioribus, vel etiam ex peculiari Sedis Apostolicæ dispensatione in Collegium admissos post susceptum iuramentum, etiam postquam à Collegio discesserint, ad Ritus Græcorum obseruandum adstringerit, vt in dictis statutis num. 10.

323 Si cui etiam ex Alumnis specialiter indulserit Sedes Apostolica, vt non obstante iuramento ad Ritus Ecclesiæ Latine

P p II

transire possit, ad restitutionem omnium expensarum, quæ in eum alendo, & instruendo factæ sunt, nisi etiam super hoc dispensatum fuerit cum eo, condemnauit. Qui verò sine expressa dispensatione Riturum mutauerit, illos quibuscunque Officiis, & Beneficiis priuauit, & ad similia obtinenda inhabiles declarauit, mandauitque, vt Collegij Prorector contra eos tanquam contra periculosos procedat, *num. 11.*

324 Præterea mandauit, vt Italo-græci iuramento præstent, nunquam acturos, postquam à Collegio egressi fuerint, vt ad Riturum latinum sibi transire liceat, *num. 15.*

325 Item nonnisi de expressa Sedis Apostolicæ licentiæ Alumnis dicti Collegij ad vllum ex Regularibus Ordinibus ingressum dari prohibuit, *num. 31.*

326 Voluitque Riturum Græcum per omnia diligenter seruari, dum sunt in Collegio: Latium verò, quantum scandali, & eorum cum quibus conuersabuntur ratio postulat, *num. 69.*

327 Imò nec voluit admitti ad Collegium prædictum Græcorum filios à Presbytero Latino baptizatos, etiam si non suppetere copia Græci Presbyteri.

328 Appellatione autem Ritus continentur non solum ieiunia, & Missarum celebrandarum coeremoniæ, sed quicunque Officiorum recitandarum ordo, solemnitates, ac dies festi Iesu Christi, Immaculatæ semper Virginis Mariæ, ac Reliquiæ Sanctorum hoc, vel illo die, secundum Orientalis Ecclesiæ decreta, sacrarum vestium formæ, habitus Religiosorum, Sacramentorum administratio, mortuorum sepeliendorum modus, vitæ ratio à Sac. Conciliorum, Patrumque canonibus constituta, mores, & consuetudines Ecclesiasticæ: hos Ritus Alumnis Collegiorum Græcorum per Europam constitutorum seruandos proponit.

Ad tollendos tamen abusus, qui irrepserunt Innocentius Quartus sua Constitutione edita de anno 11. sui Pontificatus, & vt fedaret controuersias excitatas inter Archiepiscopum Nicolsien. & eius Suffraganeos ex vna, & Episcopos Græcos Regni Cypri ex altera, statuit quænam sint in Ritibus eorum toleranda:

329 Et primò, statuit, Vt Græci eiusdem Regni morem Ecclesiæ Romanæ teneant, & obseruent.

Secundò, Quod mos vngendi per totum baptizandorum corpus, si tolli absque scandalo non possit, toleretur.

Tertiò, Non referre, sine in aqua frigida, sine calida baptizent.

Quartò, Quod soli Episcopi consignent Chrismate in frontibus baptizatos.

Quintò, Quod singuli Episcopi in suis Ecclesijs in die Cene Domini possint secundum formam Ecclesiæ Christi conficere ex balsamo, & oleo olinarum. Toleretur autem antiquus ritus, vt Patriarcha cum Archiepiscopis, & Episcopis eius Suffraganeis Chrisma conficiat.

Sextò, Nulli per Sacerdotes, vel Confessarios pro satisfactione penitentia vnctio aliqua solimmodo iniungatur.

Septimò, Infirmis verò iuxta verbum Iacobi Apostoli vnctio exhibetur extrema.

Octauò, In appositione aquæ sine frigida, vel calida in Altaris sacrificio, suam si velint consuetudinem Græci sequantur, dummodo credant, & afferant, quod seruata Canonis forma conficiatur pariter de utraque.

Nonò, Eucharistiam in Cena Domini consecratam vsque ad annum præteritum Infirmorum, vt de illa videlicet ipsos communicent, non referent, liceat tamen eis per Infirmos ipsius Corpus Christi conficere, ac per quindecim dies, & non longioris temporis spatio conservare, ne per diuturnam ipsius reservationem alterius forsitan speciebus, reddatur minus habile ad sumendum, licet veritas, & efficacia semper eadem omnino remaneat, nec ulla vnquam diuturnitate, seu volubilitate temporis euanescat.

Decimò, In Celebratione solemni, & aliarum Missarum, & de hora celebrandi eas, dummodo in Confessione, vel Consecratione, formam verborum à Domino expressam, & traditionem obseruent, & celebrando non transgrediantur horam nonam, suam sequi consuetudinem permittuntur.

Vndecimò, Sacerdotes dicant horas Canonicas more suo, sed Missam celebrare priusquam officium Matutine compleuerint, non presumant.

Duodecimò, Promouendi ad Sacerdotium, & Presbyteri, qui præficiendi fuerint Ecclesiarum regimini, examinentur antea diligenter, si præcipue de bonis Canonicis, & Missarum officiis secundum distinctionem temporum exequendis, sint sufficienter instructi, vt ad hac nonnisi digni, & idonei admittantur.

Decimotertiò, Vnusquisque Sacerdos in aureo, vel argenteo solium, aut saltem stanneo calice sacrificet, habens corporale de lino candidum, & nitidum, & Altare mundis vestimentis opertum, vel decentibus paramentis.

Decimoquartò, Mulieres ad Altare seruire non audeant, sed ab illius ministerio repellantur omnino.

Decimoquintò, De Ieiunio verò die Sabbati Quadragesimali tempore, quanquam honestius, & solubrius Græci agerent, si sic toto illo tempore abstinerent, vt nec vnico die ieiunium à se institutum violarent, teneant, & seruent pro libito morem suum.

Decimosexto, Sacerdotes coniugati, & alij, quibus Parochiarum cura, vel Ecclesiarum Parochialium regimen per Episcopos suos

committitur, licet, ac liberi possunt Parochianorum suorum confessiones audire, ipsique penitentiam iniungere pro peccatis, quia cui licet, vel conceditur, quod est maius, competit minus, nec negare conuenit, quod est minus. Liberum tamen sit ipsis Episcopis viros alios idoneos Coadiutores, & Cooperantes habere in audiendis Confessionibus, & penitentibus iniungendis, & ceteris, quæ ad salutem animarum pertinent.

Decimosextimò, *Ipsi, in his per eorum Dioceses, absque Sacerdotum ipsorum præsidio, & gravamine, licitum sit committere vices suas, cum propter occupationes multiplices, & occasiones varias possit contingere, quod nequeant per eandem Diocesem officium suum exequi per seipsos.*

Decimooctauo, *De fornicatione autem, quam solutus cum soluta committit, quin sit peccatum mortale, non est aliquatenus ambigendum, cum tam fornicarius, quam adulterus à Regno Dei Apostolus asserat alienos.*

Decimonono, *Volumus, & expressè præcipimus, quod Episcopi Græci septem Ordines secundum morem Ecclesiæ Romanæ de cætero conferant, cum cuiusque tres de minoribus circa ordinandos neglexisse, vel prætermisisse dicantur. (Videndus Arcudius de Concord. Eccles. Occident. & Oriental. lib. 6. de Sacram. Ordin. cap. 9. per totum, & pag. 470. col. 2.)*

Vigesimò, *Mulier mortuo viro liberam habet facultatem nubendi cui vult in Domino: Secundas, tertias, & posteriores nuptias Græci non reprehendant aliquatenus, nec condemnent, sed potius illas approbent inter personas, quæ aliis licitè ad iuicem matrimonio iungi possunt.*

Vigesimoprimò, *Secundo nubentes Presbyteri non benedicant.*

Vigesimosecundò, *Non presument matrimonium contrahere cum communis in quarto gradu consanguinitatis, vel affinitatis: Illos verò, qui iam in gradu huiusmodi contraxerunt, dispensatim permittimus in sic contracto matrimonio permanere.*

Vigesimotertiò, *Locus, in quo post mortem anime purgantur, ab ipsis etiam nomine Purgatorij vocetur.*

Vigesimoquartò, *Qui in peccato mortali decedit, apud Inferos perpetuo igne cruciatur.*

Vigesimoquintò, *Anima verò parvulorum post Baptismi lauacrum, & adultorum in eucharistie decedentium, qui nec peccato, nec ad satisfactionem aliquam pro ipso tenentur, ad Patriam proximam translaunt sempiternam.*

Vigesimosexto, *Ordinationes, & Instituta Regularia Sanctorum Patrum de vita, & statu Monachorum præcipit ab Abbatibus, & Monachis Græcis iniolabiliter observari.*

Quouero ad Italos-græcos, quorum magna multitudo reperitur in Regno Sicilia citra, & ultra Pharni, cum se exemptos ab Ordinariorum iurisdictione prætenderent, propriisque eiusdem nationis habere Prælatos, & Superiores, & propterea in diuersas hæreses, & nefarias opiniones, & absurda deliramenta prolaberentur, & præsertim:

Nullum esse defunctorum Purgatorium.

Summum Pontificem in eos aliquam iurisdictionem, vel auctoritatem habere negabant.

Indulgentias ab eo concessas damnabant.

Ecclesiasticas censuras, & sententias ab eo latis contemnebant.

Festiuitates Beatissimæ Virginis, Apostolorum, & aliorum Sanctorum Dei non observabant.

Eucharistiæ Sacramentum suis infantibus in Baptismo exhibebant.

Humana defunctorum corpora superstitione quadam impia, & barbarica à sepulchris eruebant, & igne cremabant.

Pius Quartus sua Constitutione data anno 1564. die 16. Februarij, eos potestati Ordinariæ subiecit, sine laici, siue Clerici, siue Monaci Sancti Basilij, siue alterius ordinis essent, firmis tamen remanentibus eorum Ritibus celebrandi in Diuinis.

Quam subiectionem è iure communi emanasse probat Textus in cap. Quod transgressionem de tempor. Ordin. Facit etiam Textus in cap. Quoniam, de offic. Ordin.

Eorum verò Ritus non esse tolerandos in his, quæ generant periculum animarum, & Ecclesiasticæ derogant honestati, statuit Innocentius Tertius in Concilio Lateranensi, ut in cap. fin. de Baptism.

Hinc Clemens Octauus anno 1605. Episcopis Latinis, in quorum Diocesium morantur Italo-græci, instructionem misit, secundum quam debent omnino se gerere. Et primò:

Circa Sacramentum Baptismi.

Presbyteri Græci baptizatos Chrismate in fronte non consignunt, & ideo ab ipsis in ordine Baptismi apud eorum Eucologium permittantur, quæ sequuntur post orationem, ubi habetur forma huius signationis usque ad verba, postea facit figuram circuli.

Circa Sacramentum Confirmationis.

Episcopi Latini infantes, seu alios baptizatos à Presbyteris Græcis de facto Chrismate in fronte consignatos confirmant, & iustis videntur, ut cum cautela, sub condicione id faciant, vide-

licer: Si tu es Confirmatus, Ego te non confirmo: si non es confirmatus, Ego confirmo te signo Cru + cis, & confirmo te Chrismate salutis, in Nomine Pa + tris, & Fi + lii, & Spiritus + Sancti: Præsertim verò, cum verisimiliter dubitari possit, quod ab Episcopis Græcis fuerint baptizati.

Circa Sacramentum Eucharistiæ.

Sacratissimum Eucharistiæ Sacramentum, quod pro Infirmis afferatur singulis octo diebus, aut saltem quindecim renouetur: Non afferretur idem Sacramentum toto anno, si tamen afferatur fuerit saltem in fine anni sumatur.

Tollatur abusus fundendi, vel etiam misceendi sacro Oleo, ac iterum coquendi, vel aliis exsiccandi species Sacramenti Sacra Eucharistiæ feria quinta Cane Domini, ut deinde illud afferret.

Si Græci velint accipere Altaria portatilia ab Episcopis Latinis consecrata, bene erit, si minus tolerentur eorum Thioni, seu Throni super Altaria lapidea ponendi cum celebrant. Corporalia, uti Latini, habeant, nisi Thronus etiam pro Corporalibus utantur.

Circa Sacramentum Pœnitentiæ:

In casu necessitatis Presbyteri Græci possunt Latinos absolueri: utantur formæ absolutionis in Generali Concilio Florentino præscriptæ, & postea si voluerint, dicant orationem illam deprecatoriam, quam pro forma huiusmodi absolutionis dicere tantum consueverunt.

Tollendus abusus ubi est, ut vir, atque uxor simul, & eodem tempore consecrantur.

Aqua ex Ritu Græco in die Epiphaniæ, vel prima die mensis benedicta conferretur in Ecclesia, ut illa Fideles aspergant.

Circa Oleum Sanctum Cathecumenorum, & Infirmorum.

Non sunt cogendi Presbyteri Græci Olea Sancta præter Chrisma ab Episcopis Latinis Diocesanis accipere, cum huiusmodi Oles ab eis in ipsa Oleorum, & Sacramentorum exhibitione ex veteri Ritu conficiantur, seu benedicantur; Chrisma verò quod nominè ab Episcopo etiam iuxta eorum Ritu benedici potest, cogantur accipere.

Prohibeantur verò ab Episcopis Græcis externis Schismaticis, seu Sancta Romana Ecclesiæ communionem non habentibus illud accipere, vel eo uti.

Circa Sacramentum Ordinis.

330 *Ordinati ab Episcopis Schismaticis aliàs ritè ordinati seruata debita forma recipiant quidem ordinem, sed non executionem.*

Proinde ordinati ab Episcopis Schismaticis correcti, vel emendati reconciliandi sunt, & absolendi cum Pœnitentijs salutaribus, dummodò errores, vel saltem subfina Ordinatoris abiuerint in indicio, vel publice, vel secreto pro qualitate facti; In Ordinibus autem per eos aliàs ritè susceptis ministrare non permittantur, nisi cum ipsis super Irregularitate huiusmodi occasione contraria, auctoritate Sanctæ Sedis Apostolica fuerit dispensatum.

Non sunt admittendi Episcopi Schismatici, seu pro Ordinibus, seu pro alijs Sacramentis conferendis, sed detinendi quousque S. Sedes Apostolica desuper consulerit, & responsum habeatur.

Græci sine litteris Dimissorijs Episcopi Latini Diocesanis ad sacros Ordines promoti suspensi sunt, & si sic suspensi in suis Ordinibus ministrarent, efficiuntur Irregulares, sicut & Latini. Super huiusmodi autem, & similibus Irregularitatibus dispensandi facultatem à Sancta Sede Apostolica obtinere oportet.

Si Episcopus Latinus Græcum aliquem ordinare voluerit, qui à Presbytero Græco in Baptismo Chrismate in fronte de facto fuerit consignatus, debet illum antea confirmare, saltem sub conditione, videlicet, Nisi es confirmatus, ut supra.

Presbyteri vidui, seu uxoribus orbati, habitum deferant diuersum ab alijs.

Circa Sacramentum Matrimonij.

Curent Ordinarij locorum, ut Decretum Sacri Generalis Concilij Trident. de reformatione matrimonij veritatem in linguam Græcam vulgarem, & in locis, & Parochijs Græcorum Albanensium emulgetur, & publicetur.

Matrimonia inter coniuges Græcos dirimi, seu diuortia quoad vinculum fieri nullo modo permittant, aut patiantur, & si qua de facto processerint, nulla, & irrita declarent.

Maritus Latinus uxoris Græcæ Ritum non sequatur, Latina uxor non sequatur Ritum mariti Græci, Græca verò uxor sequatur Ritum mariti Latini.

Quod si id fieri non possit, quisque coniugum in suo Ritu Catholico tamen manere permittatur; Proles sequatur Patris Ritum, nisi prænauerit Mater Latina.

Presbyter Græcus coniugatus ante sacrum Sacrificium, seu sacram Missam celebrandam, vel per hebdomadam, vel per triduum abstineat ab uxore.

Circa alia Dogmata.

331 *Græci credere tenentur Spiritum Sanctum etiam à Filio procedere, sed non tenentur pronuntiare, nisi subesset scandalum, præsertim si degans inter Latinos, aut necessitas postulare confitendi fidem Catholicam, quia tunc oportet etiam pronuntiare.*

Nunquam Monachi Græci, sine Gallo-græcis

animarum cura committatur, nisi ex necessitate, vel alia iusta causa.

Presbyteri seculares Græci abiuratis schismate, & erroribus, utque in fide Catholica bene instructi, in Parochialibus, sine Curatis Ecclesijs Græcorum institui possunt.

Tolerandum est apud Græcos usus eorum die Sabathi, ubi sine scandalo fieri potest in locis tamem ipsorum, & inter eos tantum.

Item tolerandum est, ut ne ieiunium eodem die Sabathi in Quadragesima, excepto uno Sabatho sancto, ex antiqua traditione non teneantur, sed dimittant ad abstinentiam.

In ieiunijs biuanijs, vel triduanijs, vel alijs à Diocesanis, vel in Insulis à Summo Pontifice Romano indictis, dies Sabathi in eis comprehensus, vel prescriptus in alium diem pro Plebibus Græcis, & ipsis Diocesanis Apostolicæ auctoritatis à Sanctissimo D. Nostro Domino Clemente diuina providentia Papæ Ottaviano permittitur commutari.

Si ipsi Græci ad observationem ieiuniorum, & vigiliarum Latine Ecclesiæ induci possent, optimum esset, sed non cogantur, cum ipsi qualiter hebdomada, & feria quarta, & feria sexta ieiument.

Græci existentes inter Latinos, dies festos de precepto eiusdem Latine Ecclesiæ servare, teneantur.

Insuper idem Sanctissimus Dominus Noster constituit, Roma habendum esse Episcopum, Græcum Catholicum, qui Græcos Episcopos Latinis Italia, & Insularum adiacentium subiectos, ab Episcopo Græco ordinari volentes, cum illorum dimissionis ad id tantum concedendis, Ritu Græco ordinet.

Item mandavit, ut ad maiorem instructionem Episcoporum Latinorum imprimantur cum hac ipsa decretali littera quadam Apostolica ad Græcorum Ritus pertinentes, ac etiam professo Orthodoxa fides à Græcis, qui ad unitatem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ veniunt, facienda.

Has autem litteras Apostolicas habes apud Quarantam in Summa Bullarj ver. Græcorum Ritus.

Secundum quam instructionem, & litteras Apostolicas in dubijs occurrentibus Sacra Congregatio respondit.

- 332 Et cum quandoque Græco-itali in Regno Siciliæ commorantes conquesti fuerint, prohiberi ab Archiepiscopis Panhormi, Montis-regalis, & Episcopo Agrigentino, ne eorum Sacerdotes in Baptismo conferant Sacramentum Confirmationis, pntantes id sibi licere vigore Breuium Leonis Decimi, Pauli Tertij, seu potius Clementis Septimi, & B. Pij Quinti. Quæ Breuia refert ad litteram eruditissimus vir D. Leo Allatius in suo tractatu de arte, & Interstijis in collatione Ordinum etiam apud Græcos servandis pag. 5. in quibus conceditur prædictis Græcis, ut Riubus,

Consuetudinibus proprijs uti possint iuxta sancita in Concilio Florentino sub Eugenio Quarto.

Nihilominus Suprema, &c. de anno 1606. mandavit observari instructionem circa Sacramentum Confirmationis, non obstante dicta Consuetudine.

- 333 Sed an verè iste fuerit abusus, qui irrepsit apud Græcos, vel Consuetudo tolerabilis, non est certum; Nam Fridericus Metius Episcopus Termularum in suis litteris dat. Romæ 7. idus Iulij anno 1602. & ad Sacram Congregationem directis, dicit, hunc abusum habuisse originem à solemnibus Baptismis, qui fiebant in Ecclesijs Orientalibus in Sabathis Paschæ, & Pentecostes; Multi enim iis temporibus ab Episcopis baptizabantur, confirmabantur, & sacra Communione reficiebantur; Inde factum, ut deinceps prætermisiss huiusmodi Baptismis solemnibus ab Episcopis fieri solitis statis temporibus, dum pueri, & infantes baptizabantur à simplicibus Sacerdotibus, idem Sacerdotes id sibi sumpserunt, ut baptizatos à se confirmarent ad instar Episcoporum; Imò irrepsisse secundum abusum, ut pueros etiam infantes sanctissimo Eucharistiæ Sacramento reficerent adulterum instar, & sic duplex introductus est abusus à Sacerdotibus, qui eadem sibi, quæ tantum Episcopis licebant, nequiter usurparunt.

Ideo ab Innocentio Primo in Epistola ad Decretum rescriptum fuit, baptizatos nonnisi à solis Episcopis Chrismate esse consignandos, ut haberetur in cap. Presbyteri de consecr. distict. 4. & hoc Decretum Innocentij refertur ab Isidoro de Ecclesiasticis officijs cap. de Sabatho sancto Paschæ, & à Beda in Actibus Apostolorum cap. 3.

Certum est autem tempore Diui Christostomi solos Episcopos in Oriente confirmasse, ut ipsemet testatur in Homilia 18. in Acta, quem ad hunc propositum adducit eruditissimus Præsul Marta in tractatu de Primatu Lugdunen. pag. 490.

Et morem antiquissimum fuisse apud Græcos, ut solus Episcopus Chrismate confirmaret, voluit Georgius Maymoudas in paraphrasi ad Dionysium de Ecclesiastica Hierarchia cap. 5.

- 334 Idem statuit in specie Nicolaus Primus in Epistola ad consultationem Bulgarorum; Et eum Græci de hoc conquererentur, respondit, quod alicubi concessum Presbyteris, ut baptizatos fronte lineant Chrismate ex magna causa sit dispensatum, in contrarium planè esse visum ostendit, de qua responsione Baronius annum Christi 867. num. 64. Nicolaj anno 10.
- 335 Pariter Innocentius Tertius cum L. Vicarium suum apud Constantinopolim constituisset, mandavit, ut Presbyteris

Latinis omnino prohiberet, ne Sacramentum Confirmationis conferrent, quod soli debent Episcopi per manus impositionem conferre, neque prætextu longissimæ consuetudinis sibi licitum esse credant, quia diuturnitas temporis peccata non minuit, sed augmentat, quæ tanto grauiora existunt, quanto infelicem animam diutius detinent alligatam.

Quæ ratio satis perpendenda est, ne attribuiamus Consuetudini id, quod est abusus, & ne abusus demum in priuilegium transeat, ut benè Nicolaus Primus *epist.* 47.

Hoc iure vbi sunt Innocentius Quartus, & Clemens Octauus in suis Constitutionibus, de quibus supra.

- 336 Cæterum Petrus Arcudius in *tratt. de concordia Ecclesie Orientalis cum Occidentali lib. 2. de Confirmatione cap. 10. cum seq.* putat, & defendit, hunc non fuisse abusum, sed morem vetustissimum, & non irrepisse tempore Schismatis, nec Græcos à Latinis vique ad tempora Photij fuisse de hoc insimulatos.

- 337 Presbyteros verò non auctoritate ordinaria, sed extraordinaria confirmare, eamque dispensationem à Summis Pontificibus per suos Patriarchas obtinuisse, ut *cap. 15. vers. dicere pag. mibi 96.* nititurque probare ex Dionysio *pag. de Ecclesiastica Hierarchia cap. 2. ibi,*

Si verò Episcopus abuit, vel non baptizet, tunc Presbyter baptizat, & loco Episcopi etiam confirmat, *lib. 4. vbi ait,* Presbyterum nunquam esse solum baptizare sine vnguento.

Quem tamen locum licet ex Pachimeris interpretatione vindicet, non carere tamen sua difficultate existimo per ea, quæ tradit Dionysius Carthusianus *super dicto loco Areopagitæ*, vbi de more Græcorum vngendi baptizatos in vertice, quin imò non solum in vertice, sed per totum corpus baptizatos iniungi à Græcis pater ex Constitutione Innocentij Quarti *supra relata.*

- 338 Dispensasse etiam putat Arcudius Episcopos Græcos cum Presbyteris in tali administratione Sacramentorum ante reservationem factam à Summo Pontifice, ex Regula Canonistarum, & Theologorum posse Episcopum in sua Diocesi, quicquid potest Pontifex Summus in toto Orbe, exceptis iis, quæ ad statum vniuersæ Ecclesiæ pertinent, & quæ specialiter sibi reseruant, ut ex Abulen., Victoria, Soto, Gambar. Nicolao de Cusa, Vera-crux, Henriquez, Sanchez, & alijs *in cap. 15. pag. 96. colum. 2.*

Quamuis existimet Episcopos singillatim hanc dispensationem non concessisse, sed coniunctim tanquam pars maxima Ecclesiæ, Pontifice Summo à principio

non corrigente, sed tolerante.

- Cum & in Ecclesijs etiam Occidentalibus Episcopus in Synodis, seu Concilijs Prouincialibus dispensasse cum Presbyteris nonnulli velint, ut mox videbimus, 339 Secundo probat auctoritate Gregorij Magni in *epist. 26. lib. 3. ad Iannarium Calaritanum Episcopum*, qui dispensat, ut Episcopi absentibus Presbyteri in Insula Sardinie etiam in frontibus baptizatos Chrismate tangere possint.

- 340 Qui locus, si credamus eruditissimo Marca *loco citato* hoc non conuincit, cum dicat, Gregorium potius ex speciali priuilegio concessisse, vt non in vertice, sed in fronte vngere ibidem Presbyteri possent baptizatos.

- 341 Melius ergo poterat Arcudius suam opinionem confirmare auctoritate Conciliorum, Toleran. 1. *cap. 20.* vbi habetur, Diaconum non Chrismare, sed Presbyterum absente Episcopo, præsentem verò non nisi ab ipso fuerit præceptum.

- Et Regien. sub Sixto Tertio anno 438. *vbi cap. 4.* sic statuitur quoad Presbyteros. 342 *Vt in Ecclesia, in qua ordinatus fuerit consecrandi Virginem, sicut confirmandi Neophytus in ius habeat.*

- 343 Arausiacani 1. anno 441. *cap. 1.* Et Epaunenensis *cap. 16.* ibi statutum fuit, Hæreticos in mortis discrimine positos, si Catholici esse voluerint, si desit Episcopus, à Presbyteris cum Chrismate, & benedictione posse consignari, quæ adducuntur à Marca *loco citato*, & à Bauni de Sacramentis *tratt. 3. de Confirmatione quest. 7.*

- 344 At P. Suarez *quest. 72. art. 2. disp. 36.* tractans latè de Ministro Sacramenti Confirmationis dicit, apud Græcos nunquam fuisse consuetudinem introductam, ut Presbyteri ex facultate, seu Episcoporum dispensatione possent Chrismam ministrare; Nam si aliquando hoc ostenditur factum, eo tempore factum est, quo Presbyteri simul ordinabantur Episcopi; Quæ consuetudo ordinandi Presbyteros etiam in Episcopos orta est in primitiua Ecclesia, quæ tamen non longo tempore durauit; Responderque ad Concilium Arausicanum primum in eo non haberi sermonem de Sacramento Confirmationis, sed de reconciliatione solemniori, in qua inter alias caeremonias in aliquibus Regionibus, siue Prouincijs adhiberi solebat quædam vntio, seu consignatio Chrismatis.

- 345 Quæ responsio adaptari etiam potest Concilio Epaunen. & ratio est, quia si dispositio prædictorum Conciliorum intelligenda esset de Sacramento Confirmationis, non esset limitanda ad solos Hæreticos, sed maiori ratione deberet extendi ad omnes fideles periculo mortis expositos.

Concilio

346 Concilio verò Toletano, in quo maiorem habuit difficultatem, responderet, ibi non tractari de vñctione Chrismatis in fronte, sed de cœremoniali vñctione, quæ in vertice fit, & confirmat Leo *epist. 36. alibi 34. & Damasus Papa epistola 1.*

Nam olim nihil Presbytero agere licebat absque licentia Episcopi; Ideo nil mirum, si ei hæc vñctio etiam cœremonialis interdicere, ne illam exercere posset, nisi de licentia Episcopi, vel eo absente.

347 Sed quicquid sit de huiusmodi opinionibus an scilicet fuerit circa hoc Græcorum licitus mos, vel potius abusus: Certum est iuxta doctrinam Dni Thomæ 3. *par. quest. 72. art. 11. & in 4. distinct. 7. quam cæteri Theologi amplectuntur*, Summum Pontificem posse delegare Presbytero ministerium Sacramenti Confirmationis, & ex Canonistis idem tenent Nauarrus in *man. cap. 22. §. 8. Couuar. lib. 1. cap. 10. num. 7.* vbi reprobatur opinio Durandi, & Alphonsi de Castro, Presbyterum, nec etiam ex Pontificis delegatione huiusmodi Sacramentum ministrare posse.

348 Fundamentum conclusionis desumitur ex *cap. peruenit distinct. 95.* quod desumptum est à prædicta epistola Gregorij Papæ ad Ianuarium Episcopum Calaritanum.

349 Cui fundamento, licet prædicti conentur varias afferre responsiones, de quibus per Suarez loco citato nihilominus videtur approbatum ab Eugenio Quarto in Concilio Florentino, vbi postquam fuit dictum, Episcopum esse ministrum ordinarium huius Sacramenti, subditur, legitur tamen aliquando per Apostolicæ Sedis dispensationem, & rationali, & vrgente admodum causa per simplicem Sacerdotem Chrismate per Episcopum confecto, hoc fuisse administratum Confirmationis Sacramentum.

Et propterea cum nullibi reperitur, Sedem Apostolicam super hoc dispensasse ante Concilium Florentinum, nisi in facto Gregorij, vtique dicendum est de prædicta dispensatione Concilium intelligere, vt notat Suarez loco citato.

350 Sed si vera sunt priuilegia Innocentij Sexti, & Ioannis Vigessimiseundi recollecta ab Emanuel Rodriguez, quibus indulgetur Fratribus Predicatoribus, vt in Terris remotissimis à Sede Apostolica, ac Episcoporum magisterio carentibus, possint ministrare Sacramentum Confirmationis, vt dicit etiam P. Thomas à Iesu in *tratt. de consecr. omnium Gent. lib. 12. ver. Confirmatio.*

Non potest dici, quod ante Concilium Florentinum, nullibi reperitur, Sedem Apostolicam dispensasse.

De Inconst. in Fide, To. I. par. I.

351 Et propterea relicienda est opinio doctissimi Marci, qui, vt supra dictum est, asseruit, ex epistola Gregorij non posse conungi, Sedem Apostolicam super hoc dispensasse, cum ibi tractetur de vñctione cœremoniali, non de sacramentali, quia cum ibi Gregorius concedit dispensationem cum limitatione, vbi Episcopi desunt, non potest intelligi de vñctione cœremoniali, quæ facile concedi potuisset etiam præsentem Episcopo.

Præterea cum loquatur Gregorius de vñctione Chrismatis in fronte, non potest adaptari nisi Sacramento Confirmationis, cum hoc nomen proprium sit huiusmodi Sacramenti, & non legatur in Ecclesia, consignationem in fronte adiunctam esse cœremonij Baptismi solemnis, vt bene Suarez loco citato.

Quod voluit etiam Fermosinus post hæc scripta visus in loco infra dicendo.

352 Suarez etiam reprobatur Ledesman putantem, posse huiusmodi dispensationem concedi ab ipso iure Episcopo, ea ratione, quia Episcopus potest in sua Diocesi omnia, quæ potest Papa in toto Orbe, exceptis ijs quæ sibi Pontifex reseruauit.

353 Nam certum est, multa posse Pontificem in Ecclesia ex plenitudine Potestatis, quæ non possunt Episcopi in suis Diocesis, non autem apparere, hanc facultatem sibi Pontifices reseruasse.

354 Eadem censura notandus Arcudius loco citato, dum voluit, saltem ab Episcopis in Synodo coadunatis posse talem concedi dispensationem.

Ideo dicendum est ad solam Summum Pontificem spectare facultatem dispensandi in hac materia, & hoc ex plenitudine Potestatis, quam habet in Ecclesia, Dñus Thomas 4. *quest. 72. art. 11. Palud. dist. 7. quest. 4. Soto eadem distinct. num. 20. Suarez loco citato, Fragos. de Regim. Reipub. par. 2. lib. 3. disp. 18. §. 7. sub num. 1.*

355 Quæ tamen non passim, sed studeant necessitate debet concedi, vt dicunt Graff. & Reginald. relati à Bauni de *Sacrament. loco citato* nempe in locis, in quibus adest Episcoporum penuria, vt in Regionibus longinquis, vt in Brasilia dispensauit Gregorius Decimus tertius, & ante illum pro Indorum Regionibus Hadrianus Sextus, vt refert Arcudius loco citato cap. 15. pag. 90. hanc dispensationem concessit etiam Leo Decimus pro Indijs.

In nostris tamen Regionibus denegata fuit huiusmodi dispensatio Archiepiscopo Tarraconensi, qui eam petebat pro Sacerdotibus Insulæ Iuizæ, vt apparet in Registris Sacre Congregationis.

Huiusmodi aurem priuilegium si concedatur tanquam exorbitans, non potest extendi de persona ad personam, & parçè

de eo vrendum, vt dicit P. Thomas à Iesu loco citato, qui in Annotationibus addit, simplices Sacerdotes etiam in Indijs eo non fuisse vsos.

Ceterum post hæc scripta ad manus meas peruenerunt opera Nicol. Rodriguez Fermosini, qui in *traff. 2. to. 2. de officijs, & Sacris Ecclesia, de Sacramento Confirmationis quest. 7. 8. & 9.* latissimè de hac materia tractat, & sequendo eruditissimi viri Basilij Ponce de Leon doctrinam in *traff. de Sacramento Confirmationis par. 4. cap. 1. & seq.* procedit per viam nonnullarum conclusionum.

356 Nempe Ministrum ordinarium huius Sacramenti esse Episcopum, & hanc sententiam esse de fide ex Suarez, & Lorino, eamque comprobant Concilij, & Patres, & Sacris Canonibus, & Doctorem auctoritatibus.

357 Secundò, quasdam fuisse antiquitas in Ecclesia vnctiones practicas, & inter illas, vt in casu necessitatis, absente Episcopo morituris Sacerdotes ministrarent in solatium animæ propter occasionem transitus mortis, vt quibus Sacramentum Confirmationis dari non poterat, sacra illi vnctione lenirentur, quas instituisse Siluestrum Papam: Ex qua conclusione respondet ipse ad Canones Concilij Arausitani *Primi*, Toletani, & ad alios Canones, qui in contrarium facere videntur.

358 Tertiò, posse simplicem Sacerdotem ex delegatione, & dispensatione Pontificia Sacramentum Confirmationis administrare, reprobat Scoti, Duran, Bonanturnæ, Gabriel, Maioris, Alphonsi de Castro, Gulielmi Estij contraria sententia, qui voluerunt, Papam minimè dispensare posse, vt simplex Sacerdos hoc Sacramentum ministrare possit.

359 Quartò, Diaconos, & alios Clericos non Presbyteros, nec etiam ex delegatione Summi Pontificis non posse Sacramentum Confirmationis administrare, quia deficit in illis caracter Ordinis presbyteralis, qui requiritur ex institutione Diuina pro Ministro legitimo huius Sacramenti, & hanc esse communem Theologorum opinionem, vt per multos, quos ipse allegat, & per Salagud de *Sacramento Confirmationis num. 25.* dicit, reprobatur esse errorem eorum, qui affirmabant Diaconum esse inter proprios huius Sacramenti Ministros, quod ex nostris voluit Barbos. de *potestas. Episcopi allegat. 30. num. 4.* Propterea non esse ferendos Abbates, & Innocentium, qui in *cap. Quanto de Consuetud. & Gloss. in cap. Manus de Consecr. dist. 1. 5.* existimant ex mandato Papæ quemlibet Clericum posse conferre Ordinem, & Sacramentum, quod habet.

360 Quintò, Abbates ex priuilegio Sedis

Apostolicæ, & de consensu Ordinarijs posse conferre hoc Sacramentum Confirmationis, Barbos. de *potestas. Episc. alleg. 30. n. 5.*

361 Sextò, soli Summo Pontifici competere priuatiuè potestatem dispensandi cum Presbyteris, vt queant ministrare Sacramentum Confirmationis, de qua questione videndus est Basilius Ponce de hoc *Sacramento par. 4. Diana par. 8. traff. 1. resolut. 5.* latissimè Verricellus de *Apostolicis Missionibus tit. 6. quest. 130. sect. 1. 2. & 3.*

362 Septimò, non posse Summum Pontificem dispensare, vt simplex Sacerdos consecret sanctum Christum pro Sacramento Confirmationis: Quicquid dixerint citati à Diana *par. 8. traff. 1. resolut. 12. vers. Nota etiam.*

363 Octauò, Pontificis dispensationem sine causa factam, esse validam, vt probatur ex Diana loco citato *resolut. 6.*

364 Nonò, Pontificem solummodò electum, non consecratum posse huiusmodi dispensationem concedere, vt aduersus Paludanum tenent relati à Diana loco cit. *resolut. 3. vers. Primo quaro.*

365 Decimò, facultatem dispensandi concessam à Summo Pontifice ex causa, non cessare causa deficiente, nec etiam morte Pontificis expirare, ex eodem Diana, Præposito, Henriquez, & Suarez.

366 Vndecimò, nec etiam Consuetudine posse introduci, vt simplex Sacerdos possit ministrare Sacramentum Confirmationis, vt in *cap. Quanto de Consuetud.*

367 Duodecimò, Consuetudine Græcorum licitè introductum fuisse, vt simplex Sacerdos huiusmodi Sacramentum ministraret, de qua latissimè Basilius Ponce de *Sacramento Confirmationis cap. 5. per tot. & per alios ab eodem Fermosino in citata quest. 9. nn. 13.* de qua ramen *supra* diximus.

Placet hic addere aliqua Decreta Sacre Congreg. circa Ritus Græcorum, & primò.

Circa Sacramentum Baptismi.

368 Græci etsi in conferendo Baptismo faciant trinam aspersionem, dum dicunt, *In nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti, Amen.* non sunt propterea molestandi, die 19. Decembris 1613.

Græcorum vxores Latinæ, quamuis more Græco baptizate sint, iuxta institutionem Clementis Octauum debent retinere Ritus Latinum, si in reliquis latinè viuunt, 26. Nouembris 1626.

Quoad Sacramentum Confirmationis.

369 Sacra Congregatio nunquam voluit recedere à dispositis in Constitutione Innocentij Quarti, & Instructione Clementis Octauum: Cum enim Græco-itali Regni Siciliæ conquesti fuissent apud Sacram Congregationem prohiberi ab Ar-

chiepiscopis Panormi, & Montif-regalis, & ab Episcopo Agrigentino, ne Sacerdotes in Baptismo conferant Sacramentum Confirmationis, imò eum Archiepiscopus Montif-regalis scripsisset dubitare, ne Populus Græcus ad seditionem commoueretur, si declararetur, eorum Sacerdotes non habere facultatem administrandi Sacramentum Confirmationis: Sacra Congregatio respondit *sub die 29. Martij 1601.* Referentibus Cardinalibus Sanctæ Seuerinæ, & Bellarmino, obseruandam esse omnino instructionem Clementis Octauij. Grauem enim abusum esse, quod simplices Sacerdotes audeant diuinum Sacramentum administrare, non tamen declarare Græcos, qui iam obierunt, decessisse ab eo Sacramento.

Insuper decreuit, Christianos à Presbyteris confirmatos, ab Episcopis debere iterum confirmari sub conditione.

Nescitur enim, an ille vsus introductus inter Græcos commorantes in Sicilia, quod scilicet Presbyteri Christina administrant, ortum habuerit à Sede Apostolica, sed quatenus licentiam ab ea habuerint, renocaram fuisse per Constitutionem Innocentij Quarti.

Sed an in nouo Orbe, & in Partibus Infidelium præsertim, ubi feruet persecutio, statim post Baptismum ante vsurpationis infantes sint confirmandi, videndum est plenè P. Verricell. *de Sacris Mission. tit. 7. de Sacramento Confirmationis quest. 126. per totam.*

Circa Sacramentum Eucharistiæ.

370 Quia Græci Corcyræ, & illarum partium ob carentiam tritici consecrabant in pane hordeaceo, Archiepiscopo fuit scriptum, vt toleret omnino hunc abusum, & prohiberet imposterum consecrari in pane hordeaceo, & fideles illum adorare, *sub die 29. Octobris 1629.*

Item quia in Italia Græci fuebant Communionem sub vtraque specie, scriptum fuit Ordinarijs vtriusque Siciliæ, & Episcopo Mileri, vt in suis Diocæsis hoc prohibeant, *die 4. Septembris 1603.*

Sed quia plures ex dictis conquesti fuerant, dictum fuit, quod suauiter eos disponant ad illam recipiendam sub vna specie nempe panis *die 28. Iulij 1605.*

Circa Sacramentum Penitentia.

371 Cum Episcopus Corcyren. significasset Sacræ Congregationi, Sacerdotes Græcos suæ Diocæsis absoluerent Penitentes his verbis:

Gratia Sancti Spiritus per meam humilitatem habet absolutum, & liberatum.

De Inconst. in Fide, To.I. Par.I.

Vel hæc alijs:

Beatissime Rex per me humilem indignum seruum tuum remitte seruo tuo.

Sacra Congregatio respondit *die 19. Decembris 1613.* esse tolerandos, si absoluant Penitentes forma consueta ab Ecclesia Orientali.

De qua latè per Arcudium *lib. 4. de Sacramento Penitentia cap. 3. & 4.*

Græcis degentibus Liburni non administrant Presbyteri Latini Sacramentum Penitentia, & Eucharistiæ, nisi de licentia Archiepiscopi Pisani, *die 7. Martij 1626.*

Græci Catholici in defectum Sacerdotum Græcorum possunt secundum Ritus Latinum confiteri sacramentaliter, & Sacram Eucharistiæ sumere, *3. Decembris 1626.*

372 Sed an Sacerdotes Græci, & Armeni, aliq: Orientales possint absolueret eorum subditos à casibus Sedi Apostolicæ reueruatis, attento quod in Patriarchatibus Orientalibus non est in vsu casuum reueruatio. Hanc questionem P. Verricellus *tratt. de Apostol. Mission. tit. 9. de Penitentia quest. 153.* dicit, fuisse disputatam Romæ *die 4. Iulij 1631.* in Congregatione particulari super dubijs Missionariorum Orientis in Palatio Eminentissimi Pamphili, postea Innocentij Decimi glor. memoriz, cui vnacum dicto Eminentissimo interfuerunt P. Nicolaus Riccardus Magister Sacri Palatii, P. Horatius Iustinianus Oratorij Sancti Philippi Nerij, qui demum euectus fuit ad Cardinalatum, & P. Thomas de Afilictis Theatinus, & dicit, negatiuam opinionem tenuisse P. Iustinianum, affirmatiuam verò Patres Riccardum, & de Afilictis, sed non dicit, quid fuerit resolutum, ipse verò adhæret opinioni affirmatiuæ.

373 Sed hæc quæstio pendet ab ea, an Græci Orientales teneantur Canonicis Latinorum Constitutionibus, de qua videndus est Azor. *to. 1. Instit. moral. lib. 5. cap. 11. vers. Septimo queritur, Salas de Legibus dispnt. 14. de legib. sect. 15. Baldell. to. 1. de lege lib. 5. dispnt. 41. num. 2. Verricell. quest. 84. per totam.*

Disputat pariter idem P. Verricellus *quest. 154.* an Regularis Latinus confiteatur validè Sacerdoti Græco extra necessitatem. Et *quest. 155.* an in Diocesi, ubi permixti sunt Latini cum Græcis, & est duplex Episcopus Latinus, & Græcus, possit secularis Latinus extra necessitatem confiteri Sacerdoti Græco approbato ab Episcopo Græco.

In prima quæstione affirmatiuam tenet opinio. In secunda verò negatiuam, & vide per eum.

Circa Sacramentum Extreme Vnctionis.

Nihil inueni in Sancto Officio, bene scio in Congregatione Eucharistie multa dubia fuisse circa illud excitata, & decisa, sed tot labores perire.

Circa Sacramentum Ordinis.

374. Græci ad Ordines sacros promouendi debent Romam accedere, vt promoucantur ab Episcopo ad hoc deputato, & de hoc certiorentur Episcopi Neapolitani Regni, & Siciliæ die 18. Iulij & 1. Augusti 1613.

Et sæpius fuit denegata licentia Græcis petentibus ordinari vel in Regno Neapolitano, vel Siciliæ, licet mei Assessoratus tempore pluries fuit dispensatum, vt possint ordinari ab Episcopo Græco Catholico Sacre Congregationi noto, & in Regno Siciliæ commoranti.

Scriptum etiam fuit Ordinariis, vt inuigilent circa obseruantiam Constitutionis Beati Pij Quinti, qua cauetur, ne Presbyteri Græci Latino more, neve Latini Ritu Græco Missas, & alia Diuina Officia celebrent, die 4. Iulij 1624.

Græci Orientales Missas non celebrent nisi habeant septem Ordines, & sint ordinati ab Episcopo Græco communionem cum Sede Apostolica habente.

Qui ex quatuor Ordinibus Minoribus Lectorum tantum accepit, non admittitur ad celebrationem Missæ, nisi accipiat alios Ordines Minores, cū ex Constitutione Innocentij Quarti cauetur, quod Episcopi Græci imposterum septem Ordines, secundum morem Ecclesiæ Romanæ, conferant, die 31. Octobris 1613.

Græci Episcopi non possunt in Dicecesibus aliorum Episcoporum exercere Pontificalia, nisi de expressa licentia Sedis Apostolicæ: Et facto prius verbo in Congregatione Sancti Officii coram Sanctissimo, ita fuit scriptum Episcopis Neapolitani Regni, & Siciliæ, die 4. Octobris 1613.

Non est permittendum, quod Græciorent pro Episcopo Schismatico eorum Ordinariorum; sed debent orare pro Summo Pontifice, & eorum legitimum Episcopos pro Schismaticis tantum orandum est, vt conuertantur, die 19. Decembris 1613.

Græcus adscriptus seruitio Ecclesiæ Græcæ, quæ fuit redacta ad Ritu Latino, dispensatur à Sanctissimo, vt possit ei inferuire iuxta Ritu Latinum, adiecta conditione, vt non possit amplius redire ad Ritu Græcorum, die 4. Iulij 1613.

Græci insufficientes in literis, sicuti & Latini non sunt promouendi, promoti vero suspendendi, die 10. Septembris 1613.

Græcis non licet curam animarum Latinorum gerere, nec munus Parochi exercere, eodem die, & anno.

Nullus Latinus potest in Presbyterium ordinari iuxta Ritu Græcum, etiam si vellet ordinari intuitu Ecclesiæ Græcæ, cui inferuit, fuerunt tamen sic Ordinati in Dicecesi Messanen. tolerati, vt pax inter Græcos, & Latinos seruaretur, die 10. Septembris 1613.

Natus ex vitroque parente Latino promoueri non potest animo celebrandi more Græcorum, 10. Decembris 1613.

Græcus ordinatus ab Episcopo Schismatico scienter, debet dispensari super Irregularitate, & recipi præiudicia fidei professione, die 3. Aprilis 1614. Si vero ignoranter, recipitur sola fidei professione, 7. Septembris 1622.

Archiepiscopus Corcyræ consuluit Sacram Congregationem, an Græcus nobilis possit suscipere Ordines ab Episcopo Schismatico, vel potius ab Episcopo Latino, & sic Ordinatus ministrare Ritu Græco; Sanctissimus mandauit ei rescribi, vt ipse illi conferret Ordines, prout confert Latinis suis subditis, indultisque, vt celebraret Ritu Græco, 16. Decembris 1621.

Diuerso autem Ritu vtuntur Græci à Latinis in collatione Ordinis Presbyteratus; Nam Græci sola manus impositione conferunt Sacerdotium, Card. de Lugo de Sacramentis disp. 2. sect. 5. num. 5. vbi hæc ait:

Hodie Episcopi Græci Catholici Romæ dum Presbyteros ordinant scientes, & consentientes Summo Pontifici, Me presente, non per Calicis, & Patena porrectionem id faciunt, sed per manus impositionem super caput Ordinandi, dicente Episcopo: Diuina Gratia promouet N. Venerabilem Diaconum in Presbyterum.

De quo Verricell. quæst. 168. sect. 3. qui sect. 4. latissime confutat Ioannem Baptistam Carum Syrium in Concordia vtriusque Ecclesiæ tra. 1. acc. 63. & acc. 90. Elec. 15. putantem, materiam Ordinis Sacerdotalis in Ecclesia Græca esse traditionem Panis Eucharistici, ac Vini consecrati, cum hac forma:

Accipe Panem hunc, & effice Corpus Christi; Vinum autem, quod est in hoc Calice effice Sanguinem Christi.

Sed de doctrina suspecta Carum Syrii fuit aliàs actum in Suprema &c. & illæ semper fuit Romæ retentus, ne Græcos inficeret suis malè sonantibus propositionibus.

Sed an Episcopus Græcus Ritu Latino & è contra, Episcopus Latinus Ritu Græco validè conferant sacros Ordines, videndus est latè disputans P. Verricellus

disso tract. de Apostol. Missiō. quest. 168. per totam.

Circa Sacramentum Matrimonij.

- 375 Græcis coniugem Latinam habens, non potest, nec debet illam ad suum Ritum trahere, licet hoc coniux Latinus benignè, & non violenter facere possit, quod si renuerit, viuat unusquisque secundum suum Ritum, *die 25. Augusti 1595.*

Græcorum filij, qui patrem Græcum, matrem Latinam habent, & more Latinorum in reliquis viuunt, sed ut patribus obsequantur, an possit eis permitti, ut sumant Eucharistiam secundum Ritum Græcorum, est Decretum in Instructione edita per sel. record. Clementem Octauum per illa verba: *Proles sequatur patris Ritum, nisi prauauerit mater Latina.*

Et propterea cum in educatione liberorum prædictorum videatur matrem præualuisse, deberent filij seruare Ritum Latinum etiam in sumenda Eucharistia, ad quod sunt persuadendi patres, non cogendi, sicut filij, si velint viuere Ritum Græco, dummodo sit probatus ab Ecclesia, non sunt impediendi: secus si velint partim Græcè, partim Latinè viuere, *die 12. Novembris 1626.*

Græcorum vxores, quamuis ipsorum more baptizate iuxta Instructionem Clementis Octauum, debent retinere Ritum Latinum, si in reliquis Latinè viuant, ut conformentur proprijs maritis, *die 26. Novembris 1626.*

Græca vxor Presbyteri mortuo viro dispensatur, ut cum alio contrahere possit, non tamen Presbytero, non obstante consuetudine, quod Relicta Presbyteri alteri nubere non possit, *die 7. Ianuarij 1621.*

Pluries tamen fuit denegata dispensatio Presbyteris Græcis dncendi secundam vxorem mortua prima.

Circa alia Dogmata.

- 376 Græcis habitantibus inter Latinos non permittatur esus carniū die Sabathi: Si verò habitent in Villis, & Terris separatim à Latinis, non prohibetur illis esus carniū iuxta eorum Ritum, *die 25. Augusti 1595.*

Græci Liburni commorantes comedebant publicè carnes die Sabathi: Sanctissimus mandauit scribi Archiepiscopo Pisarum, ut quibus opus fuerit prohibeat, ne Græcis carnes subministrant die Sabathi, & eisdem Græcis sub grauissimis poenis præcipiat, ut ab esu carniū diebus ab Ecclesia Romana vetitis abstineant, *die 31. Augusti 1628.*

Die 30. Ianuarij 1593. scriptum fuit Inquisitori Fauentiæ occasione Militum Albanensium, qui prætendebantur carnes in illis partibus comedisse diebus Veneris, & Sabathi, & eos carcerauerat, de ordine Sanctissimi, ut illos excarceraret, imponendo illis poenitentias salutares, & prohibendo, ne amplius in tales errores inciderent, licet enim in Terris, & domibus eorum permittatur, quod possint comedere carnes die Sabathi, excepta Quadragesima, non tamen hoc facere possunt in alijs Partibus propter scandalum, iuxta doctrinam Diui Pauli: *Si propter eam scandalizatus fuerit propter me, non manducabo carnes in eternum.*

Sed post hæc scripta habui à Reuerend. Domino de Vecchis viro doctissimo, & eruditissimo Sacre Congregationis Concilij à Secretis Inscripta:

Illustrissimi, & Reuerendissimi Signori.

- 377 *L'Arcivescovo di Monreale hà nella sua Diocesi vna Terra abitata da' Greci Albanesi, ed occorrendo alcuni dubbi nel loro gouerno, supplica le Signorie Vostre Illustrissime, che gli sieno risolti:*

Primo, *Se può consacrare vna Chiesa fabricata per essercitarsi il Rito Greco, massime che i Greci si serouano del Trono colle reliquie in luogo della consacrazione dell'Altare, o Altareto, & di Corporale.*

Secondo, *Nell' Istruzione stampata si ordina, che i Preti Greci non Cresimino: Si ribellará tutto il popolo se si dichiara, che i loro Preti non auno questa facoltà di Cresimare, della quale sono stati anticamente in possesso; ne possono sentire, che i loro antepassati Cresimari da' Preti Greci siano morti senza Cresima.*

Terzo, *Nella medesima Istruzione si comanda, che i Greci viuendo fra' Latini sieno obligati ad osservare le feste di precetto della Chiesa Latina. Dicono, ch'essendo la Terra quasi tutta abitata da loro, non vinono fra' Latini, ma che i Latini vinono fra di loro; e che però non son' obligati altrimenti per ragione dello scandalo all'osservanza delle feste Latine, massime auendo essi piu feste, che non auno i Latini: E che se bene di questo punto si fa menzione nella parte procimale del Breue di Pio Quarto, nella dispositiua però non si ordina cos' alcuna.*

Quarto, *Si desidera sapere qual sia l'abito de' Preti Greci, alli quali sono morte le loro mogli.*

Quinto, *Nell' istessa Istruzione, Circa Sacramentum Confirmationis, ibi, Et tutius videtur, Non potendo i Preti Greci Cresimare, pare, che non oscurra vserc questa car-*

tela, e che però si douriano leuare quelle due parole, præferim verò, acciocchè la cautela seruiue solo in quel caso, cum verisimiliter.

Sefto, Presuppofito la dottrina del Sagro Concilio di Trento al cap. 4. & al can. 4. della fessione 12. si dubbita, se si dee tolerare alli Greci il comunicare i loro Infanti, massime leggendo si nel Breue di Pio Quarto Santiffime Eucharistie Sacramentum suis Infantibus in Baptismo exhibentes, se bene i miei non lo ministrano nel Battefimo, ma solo vsarlo d'allo nella seria quinta della Cena del Signore.

Settimo, Nella Bolla di Pio Quinto si dispone, che i Preti Greci non possino celebrare alla Latina; ne i Latini alla Greca, si dubbita se i Preti Latini possino celebrare alla Latina nelle Chiese Greche, e i Preti Greci alla Greca nelle Chiese Latine.

RISPOSTA.

Ad primum. Può il Vescouo Latino consagrar le Chiese suburbicarie per essercitarui il Rito Greco, e così si è fatto in Roma nella Chiesa di Sant'Atanasio.

Ad secundum. Conuiene per ogni modo offeruare l'Istruzione stampata, perchè è troppo grande abuso, che i Preti ardischino Cresmare, quando non ci manca il Vescouo, che dia questo Sacramento, ue però si dichiara, che l'ante passati de questi Greci sieno morti senza Cresima.

Ad tertium. Non può essere senza scandalo, che i Greci nella Provincia de' Latini non seruino le feste di precetto appresso i Latini; E se bene Pio Quarto nella dispositina non ordina questo in particolare, l'ordina in genere, mentre dichiara, che i Greci ne' Paesi de' Latini anno da esser governati da Vescouo Latini, ed offeruare i lor' ordini intorno al culto Diuino; Sicchè deouo i Greci abitanti nella Diocesi di Monreale offeruar le feste, che souo di precetto in detta Diocesi. Ne si potranno lamentare da essere obligati a celebrare troppe feste, se vorranno celebrare le feste de' Santi Apostoli in quei giorni, ne quali le celebrano i Latini.

Ad quartum. Purche portino abito Ecclesiastico, e distinto dall'abito de' conuigati, puoco importa qual sia.

Ad quintum. Quelli che sono Cresmati da Preti Greci, si deono Cresmare dal Vescouo sub conditione; perchè non sappiamo, se l'vsanza introdotta fra' Greci di Sicilia, che i Preti diano la Cresima, abbia auuto origine dalla Sede Apostolica; ne siamo certi, se la licenza datagli dal Sommo Pontefice sia stata abrogata per la Costituzione d'Innocenzio Quarto.

Ad sextum. E bene istruire i Greci, che farebbono meglio, se non daffero la Santa Com-

munione a' fanciulli, che non anno l'uso di ragione, ma se non si acquietano, si può tolerare il Rito loro, massime che il Sagro Concilio non ripromua l'uso degli antichi, ma insegna non essere necessario.

Ad septimum. Se bene non è lecito a' Latini celebrare col Rito Greco, ne a' Greci col Rito Latino, nondimeno è lecito a' Latini celebrare nelle Chiese de' Greci Cattolici, ed a' Greci nelle Chiese de' Latini; e di questo ci sono esempi antichi, e moderni.

Die 28. Martij 1601. Ita duximus respondendum Iulius Antonius Episcopus Cardinalis Prænestinus Sanctæ Scuerina de mandato Sanctissimi Domini Nostri.

Ita respondemus Robertus Cardinalis Bellarminus tit. Sanctæ Mariæ in Via.

Græci Agrigentinae Diocesis petunt non cogi ad obseruanda festa Latinorum, sed rescribitur, vt seruent instructionem Clementis Octauj, sub die 20. Ianuarij 1621.

Græcis, qui petunt dispensari, vt ad Ritu Latinorum transire possint, conceditur, cum clausula, quod amplius ad Ritu Græcum redire non possint; ita die 1. Februarij 1633.

Plura de Græcis, Armenis, & Orientalibus videnda sunt penes eundem P. Vericellum d. tract. de Missis. d. qu. 30. per multas, & sparsim per totum tractatum.

378 Quarto inferitur, legentes libros Apochryphos Hæresim non continentes, non incidere in censuram Bullæ Cænæ, Duard. ad Bullam lib. 2. can. 1. quæst. 35. vers. Quinta conclusio.

379 Ex Theologis autem Bellarminus lib. 1. de Verbo Dei, cap. 20. per tot. 20. 1. Gretserus in defensione Bellarmini tom. 1. lib. 1. cap. 20. Canus de locis Theol. lib. 11. cap. 6. post med. vers. Tertia regula, Possenus in apparatu sacro to. 1. ver. Apochryphi, fol. 117. Grauzina de Cathol. præscript. lib. 4. de Verbo Dei controuersia 3. specialis, cap. Conclusio Catholica fol. mibi 192. Bruccard. in suo Decreto cap. 22. Baron. tom. 1. Annal. anno Christi 44. num. 43.

380 Solùm hic adnotare volui, reprobari communiter Glossæ in cap. Canonis dist. 16. in ver. Apochryphi, quæ voluit, Apochryphos libros eos esse, qui non habent certum Auctorem; sicut idem ait Addeus ad dist. 16. cap. Sancta Romana Ecclesia, dista dist. 15.

Quia si esset verum dictum Glossæ, multi libri sacri essent Apochryphi, vt liber Iudicum, Ruth, Job, Primus Machabæorum, & permulti alij, quorum Auctores ignorantur, quod tamen abhorret ab vsu loquendi Ecclesiæ. Quis enim dixerit li-

brum Canonicum esse Apochryphum, & ideo Glossam repudiant Bellarminus loco cit. vers. Quod autem, Couarr. loco citato, dicens, Glossam errasse ex ignorantia Græcæ linguae, Grautina loco cit. vers. Quidam dicunt, Gretserus loco cit. vers. Quando igitur, Acunha diss. cap. Canon. num. 5.

331 Cauendum est etiam ab Alberico in Dictionario in ver. Apochryphum, qui, ut dicit Caluinus in Lexicon profligatæ Barbarici secutus auctoritatem, ait, Apochryphum dixi ab *apri*, idest de, & *apri*, hoc est, secreto: Vnde liber Apochryphus secretus, occultus, quia eius Auctor ignoratur, nam confunditur ex *supradictis*.

332 Certum tamen est in hac materia Ecclesiasticos Scriptores non semper eodem modo hanc vocem usurpare: Interdum enim vocant scripturas Apochryphas eas, quæ, non est certum, an sint canonicæ, & Diuine, etiam si satis constet, nullos in eis errores inueniri: Sic D. Hieronymus in problemio Galeato vult, eos omnes libros, qui non sunt in canone, inter Apochryphos numerandos esse.

333 Interdum autem vocant Apochryphos libros illos, qui errores admixtos habent: sic virtus hac voce Origenes domil. 1. in Cantic. D. Hieronymus in Epist. ad Latam de Institut. Filia, D. Augustinus lib. 15. de Civitate dei cap. 23. ubi ait, Sicut multa sub nominibus Prophetarum, & recentiora sub nominibus Apostolorum ab Hæreticis ponuntur, quæ omnia sub nomine Apochryphorum auctoritate canonica diligenti examinatione remota sunt; & hanc significationem videtur sequi Gelasius in d. cap. Sancta; Eos enim vocat Apochryphos, qui sunt editi ab Auditoribus Hæreticis, vel saltem suspectis, de quibus omnibus per Bellarmin. Couarr. & Grauin. locis citatis.

334 Cæterum quia Gelasius inter Scripturas Apochryphas recenset Epistolam Saluatoris Nostri ad Abagarum Regem, cuius tamen meminuerunt Eusebius lib. 1. Histor. cap. 13. Nicephorus lib. 2. cap. 7. Euagr. lib. 4. cap. 27. de quibus Couarr. diss. cap. 17. Eius etiam meminit Theodorus Sindita in Epistola ad Paschalem Papam, ut habetur in Codice Patric. post Epistolam Hormisdæ Papæ, & ante istos Ephrem Diaconus Fdissenus eo opusculo, quod dicitur Testamentum Ephrem, Baron. latè ad annum 31. d. num. 58. Grautina loco citato, vers. Responsa à Iesu ad Abagarum Regem, Acunha loco cit. nu. 107.

Quæri potest, quid sentiendum de Epistola Beatæ Mariæ Virginis, quæ dicitur scripta ad Ciues Ciuitatis Messanæ.

335 In Suprema &c. fuit super hoc latè disputatum de anno 1598. & sub die 30. Iulij eiusdem anni fuit resolutum, eam inter Scripturas Apochryphas numerari.

Idèò cum de anno 1606. die 4. Ianuarij

fuisse impressa, fuit mandatum, quod exemplaria impressa colligerentur, & impo-
336 posterum imprimi prohiberetur.

Qui autem cupit videre, quàm Apochrypha, & mendax sit historia de Epistola Beatæ Mariæ Virginis ad Messanenses, adeat Roccum Pyrrum in sua notitia Siciliensium Ecclesiarum, notitia secundæ Ecclesiæ Messanæ. p. pag. 234. vsque ad pag. 254. & in fine voluminis pag. 484. affert Decretum Sacræ Congregationis Indicis, editum die 14. Aprilis 1631. quo prohibetur liber, cui titulus, Epistola Beata Virginis Mariæ ad Messanenses. veritas vindicata; Autore P. Melchiorre Inconfer è Societate Iesu, licet in eo Decreto permittatur coniectatio eiusdem Epistolæ eodem P. Melchiorre Autore.

337 Sed quid de Laminis, seu libris plumbeis Granatensibus? Sunt quidem illi tam circa dogmata in eis contenta, quàm circa Historiam pluribus referti erroribus, et si eos defendere, & aliquibus obiectio-
nibus respondere conatus sit Gregor. Lopez Madera in suo peculiari tractatu, quem mutuo dedi N. Qualificatori in Congregatione Laminarum, & dum repetere volui illum à Me non habuisse negavi: Vide quam periculosum sit mutuo dare libros, præsertim quorum exemplaria rara sunt.

Super prædictis autem Laminis plumbeis, seu libris Granatensibus non minus longa, quàm matura habita discussione, per Eminentiſsimos Cardinales Generales Inquisitores in pluribus Congregationibus, Meque interueniente; relatisque votis Sanctissimo D. N. Innocentio Vndecimo, Sanctitas Sua deuenit ad illorum, omniumque in eis contentorum prohibitionem, prout ex tenore Brevis, quod non abs re huc transcribere visum fuit.

INNOCENTIVS PAPA XI.

Ad perpetuam rei memoriam.

Ad circumspiciendum Romani Pontificis, cui gregis sui custodiam commisit Altissimus, noscitur providentiam pertinere, ut quæ Christiana Religio, Catholicaque Fides veritatem perniciosos dogmatibus, falsisque revelationibus, & fabulosis narrationibus corrumpere valerent, ea Apostolici censura iudicij configere, & à Christianis oculis, mentionibusque proci ad amovere studeat, ne animas pretioso Saluatoris, & Domini Nostri Iesu Christi sanguine redemptas, pestifera tabe inficiant, & in æterna damnationis periculum adducant. Cum itaque dudum in cavernis granatensium montis, & alijs propè Ciuitatem Granatensem reperta fuerint quadam lamina plumbeæ, ac membrana, seu charta Arabico sermone, atque barbarè excavata, in quibus ex Arabico in La-

zinum idioma fideliter versis, seu translatis, re-
pertum est contineri libros infra scriptos, videli-
cet: Liber fundamentorum Fidei: Liber
de essentia veneranda: Liber ordinationis
Missæ Iacobi Apostoli: Oratio, & De-
fensum Iacobi filij Samechi Zebedi
Apostoli ad omnes aduersitates: Liber
Beatissimi Apostoli Iacobi filij Samechi
Zebedi de prædicatione Apostolorum:
Placatus Petri Apostoli Vicarij: Liber re-
rum præclarè gestarum Domini Nostri
Iesu, & miraculorum eius, & Matris eius
Mariæ Sanctæ Virginis: Liber Historiæ
certificationis Euangelij: Liber donorum
præmij: Liber mysteriorum magnorum:
Liber colloquij S. Mariæ Virginis: Liber
Sententiarum circa Fidem: Liber Historiæ
Sigilli Salomonis: Liber assuequili-
um Diuinæ potentis: De natura Ange-
li, & eius potentia: Liber relationis do-
mini, domus pacis, & tormenti, domus vin-
dicte: Liber rerum præclarè gestarum
Iacobi Apostoli, & miraculorum eius:
Pars Secunda libri rerum præclarè gesta-
rum Iacobi Apostoli. Nos eorundem libro-
rum, ac membrans, seu chartarum, in eisque
contentorum discussionem nonnullis ex Venera-
bilibus Fratribus Nostri S. R. E. Cardinalibus
in tota Republica Christiana generalibus Inqui-
sitoribus à Sancta Sede Apostolica deputatis spe-
cialiter commisimus. Qui mandatis nostris ob-
sequen. auditis Qualificatoribus, Theologis, &
in pluribus Congregationibus maturè discussis
varij propositionibus, tam quoad dogmata,
quàm quoad Historiam Ecclesiasticam, excep-
tis ex libris supradictis iuxta illorum versio-
nem, seu translationem communiter approba-
tè per interpretes à se. Rec. Innocentio Papa X.
prædecessore Nostro deputatos, collatisque eis-
dem propositionibus etiam cum versionibus
alijs in Hispania factis, & ad Sedem prædi-
ctam transmissis, unanimi consensu censuerunt,
si Nobis placeret, denunciandum esse ad probi-
bitionem, & damnationem dictorum librorum,
omniumque in laminis plumbeis, & membra-
na, seu chartis prædictis contentorum: cum
falsò tribuantur Beatissima Virgini Mariæ, &
Sancto Apostolo Iacobo maiori, aut ipso discipulo
eius discipulis Theopboni, & Cecilio, imò
sint pura figmenta humana, in perniciem Ca-
tholica Fidei composita, & respectu contine-
ant hæreses, atque errores ab Ecclesia Ca-
tholica damnatos, ac aduersentur litteræ Sacra
Scripturæ, & expositioni Sanctorum Patrum,
& ipsi Ecclesiæ: quin etiam plura redolant
Mahometismum, nec parùm inducere videntur
fideles ad Sectam Mahometi, è cuius Alco-
vano, & alij Mahometanorum impurissimi
libris non modica illorum pars agnoscitur trans-
scripta. Itaque Catholica Fidei conseruationi,
ac omnium Christianorum tuarum Nostra di-
uinitus commissorum Animarum saluti, quantum
Nobis ex alto conceditur, prouidere cupientes,

motu proprio, ac ex certa scientia, & maturè
deliberatione nostris, deque Apostolica potesta-
tis plenitudine, laminas plumbeas prædictas,
cum membrana, seu chartis supra descriptis,
& libros ex illis versos supradictos, ac in eis con-
tenta quacunque, tenore presentium damnamus,
& reprobamus, ac pro damnatis, & reproba-
tis perpetuò haberi debere decreuimus. Ac pro-
inde omnibus, & singulis Christianis fidelibus,
cuiuscunque status, & conditionis sint, ne ea-
rundem laminarum, & membrana, seu char-
tarum, & ex eis versorum librorum huiusmo-
di exemplaria, seu copias legere, aut penes se
retinere audeant, quomodo modo, seu presumant,
sub pena excommunicationis lata sententia,
cuius absolutionem nemo à quoquam, nisi à No-
bis, seu Romano Pontifice pro tempore exi-
stente (præterquam in mortis articulo consti-
tutus) valeat obtinere, prohibemus, & inter-
dicimus, volentes, & Apostolica auctoritate
mandantes, ut quicumque exemplaria, seu co-
pias huiusmodi penes se habuerit, illas, & illa
statim atque presentes litteræ ei innoverint lo-
corum Ordinarijs, vel hæretice prauitatis In-
quisitoribus auctoritate Apostolica deputatis
tradere, atque consignare teneatur, qui illud
cunctis comburant. Insuper omnibus Concio-
nariis, Lectoribus, & Preceptoribus Sacra
Theologiæ, ac Expositoribus Sacrarum litte-
rarum sub pari excommunicationis pena inter-
dicimus similiter & prohibemus, ne vilo tem-
pore, vel quouis pretextu audeant, aut pra-
sumant in concionibus, lectionibus, vel scrip-
tis, vti auctoritate, vel testimonio dictarum
laminarum, membrana, seu chartarum, vel su-
pra descriptarum, aut eas in quibusvis actibus
allegare, nisi ad confutandum, reprobandum,
& damnandum falsam doctrinam, falsasque
revelationes in eis contentas. Non obstantibus
Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis
ceterisque contrarijs quibuscunque. Vt autem
eandem presentes litteræ ad omnium noticiam
faciliùs perducantur, nec quisquam illarum,
ignorantiam valeat allegare. Volumus pariter,
& auctoritate prædicta decernimus, ut ille ad
vultus Basilicæ Principis Apostolorum, ac Can-
cellariæ Apostolicæ, & in Acie Campi-floræ
de Vrbe, per aliquem ex Curatoribus Nostri,
ut moris est, publicentur, illarumque exempla,
ibidem affixa relinquantur, itant sic publicatæ
omnes, & singulos, quos concernunt perinde
afficiant, ac si unicuique illorum personaliter
notificatæ, & intimatæ fuissent: vtque ipsa-
rum presentium litterarum transumptis, seu
exemplis etiam impressis manu alicuius Nota-
rij publici subscriptis, & sigillo persona in
Ecclesiastica dignitate constituta munitis, ea-
dem prorsus fides tam in iudicio, quàm extra
illud ubique locorum habeatur, quæ ipsi pra-
sentibus haberecur, si forent exhibitæ, vel
essent. Datum Romæ apud Sanctum Petrum,
sub annulo Piscatoris, die vi. Martij 1682.
Pontificatus Nostri Anno Sexto.

I. G. Stultius.

388 Quinto inferitur, legentes libros Magicorum, seu Negromanticorum non comprehendit hac censura Bullæ Cœnæ, si eorum Auctores non sunt Hæretici, licet in illis doceatur adoratio Dæmonis, apostatare à Fide, & similia, quæ sunt contra Fidem Catholicam, sic Duard. in *Bullæ Cænæ*, d. quæst. 45. conclus. 4. num. 15. Soufa in explic. *Bullæ*, cap. 2. respons. 13. num. 15. Bonacin. in *Bullæ*, d. quæst. 2. punc. 4. num. 4. Card. de Lugo de virtute Fidei Divina, disp. 21. sect. 2. Viuald. in *Bullæ exemptionis*, 1. num. 13. Alter. de *Censuris*, tom. 1. lib. 5. disp. 2. cap. 7. P. Diana par. 1. tract. de *Bullæ Cruciatæ*, resolut. 30. vers. Sed de his magicis, Mendo in *Bullæ Cruciatæ*, disputatione 25. cap. 4. num. 54. Torre-blanca Iuris spiritualis lib. 13. cap. 18. numero 38. Qui tamen putat, quod si contineant Dæmonum incantationes, non posse legi citra incursum in censuram Bullæ, quod tamen est contra communem opinionem.

Qui autem sint libri Magici, & Negromantici, videndus est Martin. del Rio diffinit. *Magicæ* in margine ad Prologium, 1. pag. lib. 2. cap. 3. & multis alijs in locis.

389 In Sancto Officio frequentes sunt libri Magici, qui inscribuntur, *Clauicula Salomonis*; cum enim Salomon, ut fertur, scripsisset Incantationes, quibus morbi curantur, & Dæmones pelluntur, ut scribit Ioseph lib. 8. *Antiquit.* cap. 2. Ex verbis Ioseph, perdit homines occasionem acceperunt tribuendi Salomoni hunc perniciosissimum librum, ut bene Belarminus de *Scriptor. Ecclesiast. Testamenti Veteris*, de Salomonis Regis sapientia, pagina milii 6. col. 1.

Pariter libri Petri de Abano, Cecchi Aculani, Cornelii Agrippæ, isti, ut dixi, sunt frequentiores in Sancto Officio.

390 Quid autem sibi velit hoc nomen, *Clauicula Salomonis*, nihil aliud præfert, nisi Clavis, qua aperiuntur secreta Magica ad omnes effectus, nempe ad amorem, odium, ad inueniendos thesaurus, & similia: Continet etiam artem, notoriam ad similitudinem illius, quæ Salomoni indita est, & per hanc artem sine vilo labore, sine Præcepto, aut studio, omnium Diurnarum, humanarumque rerum cognitio breuissimo temporis spatio pollicetur, Alberghin. in *Mannual. Qualificator*, cap. 18. sect. 3. num. 1.

391 Idem dicendum est de libris Hydromantiz, Geomantiz, Aeromantiz, & similibus, in quibus continentur auguria, auspicia, veneficia, sortilegia, incantationes, & pars illius Astrologiæ iudicialis, quæ de futuris contingentibus tractat, & prædicat, Graff. Azor. Vgolini. Sayr. Alter. citati à Fragosi de *Regim. Reip.* disp. 3. par. 2. lib. 1. §. 1. num. 35.

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

392 Sed difficultas est, An si libri huiusmodi sint compositi ab Hæreticis, Suarez de *Fide*, disp. 20. sect. 2. num. 16. in fin. patet, eos legentes non excusari ab hac censura, quia liber censendus est de *Religione tractare*, siue per se contineat sacram doctrinam, siue sit exponendo Sacram Scripturam, siue Scholasticam doctrinam, siue Conciones, vel casus conscientie, siue alia, quæ ad cultum Dei, & Sanctorum, vel ad salutem animarum spectant: ita è contrario eiusdem materiz censeret libros de Superstitionibus, vel Magicis artibus tractantes, quia Religioni aduersantur: Quare prohibitis libris de Religione tractantibus, prohibentur quoque qui tractant de vitijs Religioni contrariis, ut dicit etiam Cardin. de Lugo loco citato num. 53. Suarez sequitur Baldell. de *Fide*, disp. 46. num. 6. lib. 1.

Contrarium videntur tenere Soufa, in explicatione *Bullæ Cænæ*, cap. 2. disp. 13. num. 5. Bonacin. tom. 3. disp. 1. qu. 2. punc. 4. num. 4. Card. de Lugo loco cit. num. 13.

393 Qui tamen distinguit, quod aut Hæretici in libris Superstitionum, eas tradunt, quasi virtus ex illis Superstitionibus sit ex Deo, tunc intrat censura, quia tunc videntur tractare de Religione, vendentes falsam Religionem pro Religione vera.

Aut tractant de Superstitionibus, & Magia, quatenus à Dæmonibus descendunt, tunc quia non intendunt Religionem vendere, sed Superstitionem, non intrat censura.

394 Sed cum Negromantici in foro exteriori præsumantur Hæretici, & tanquam Hæretici puniantur, ex Farinacc. qn. 181. num. 36. putat Duard. ad *Bullam Cænæ*, lib. 2. cau. 1. qu. 45. nu. 16. vers. Bene verum legentes hos libros excommunicationem Bullæ videtur contrahere, nisi certo scirent Auctorem librorum non esse Hæreticum.

Quarta excusatio est, si quis non legit, sed prædictorum librorum audit lectionem, dummodo ipse non mandauerit, vel non rogauerit, quod ei legantur, Sayr. *Theaur.* lib. 3. tom. 1. cap. 5. num. 12. in explicat. 1. *Can. Bullæ*, Azor. to. 1. lib. 3. cap. 16. quæst. 4. Graff. par. 1. decis. lib. 4. cap. 18. n. 45. Fragosi loco cit. num. 3. vers. Quia verò, Suarez d. sect. 1. nu. 19. Reginald. in *praxi* lib. 9. num. 25. 1. Layman. lib. 2. tract. 1. cap. 15. num. 6. Alter. de *Censur.* lib. 3. disp. 2. in *Bullæ*, cap. 6. §. 2. dnb. 1. Baldell. *disq. quæst.* 46. num. 15. vers. Atque.

Contrarium, etiam quod quis mandauerit sibi legi libros Hæreticorum, hæresim continentes, vel de Religione tractantes excusatur ab hac censura, voluere Vgolini. de *Censur.* Papa refertur. par. 2. cap. 1. Sanchez d. cap. 10. num. 18. Bonacin. d. disp. 2. quæst. 5. punc. 4. num. 11. Filiuc.

R 5

tratt. 16. cap. 1. num. 45. Duard. ad Bullam, lib. 2. can. 1. quæst. 48. num. 5. Card. de Lugo loco cit. num. 72. qui vñacum Duard. respondet contrariis obiectionibus. Idem tenet Fragof. loco citato num. 32. vers. Qui verò.

396 Incurreret tamen hæc censuram, si quis audiret ab alio legi, ipse notaret in repertorio, vel libro, aut schedulis, ut de hæresibus, vel alijs materijs de Religione in dictis libris contentis memoriam haberet, quia tunc tanquam Transcriptor subijceretur excommunicationi, dummodo sit pars notabilis libri; sic Cardin. de Lugo d. disp. 21. num. 37.

397 Famulos tamen, qui de mandato Domini legere librum vti *supra*, non evadit censuram, Portell. ad dubia Regular. ver. Libri prohibiti, num. 11. Sanctarell. de Hæres. cap. 13. dub. unic. num. 8. Scortia Epitom. 166. Theorem. 410. Diana in Bulla Cæna, resoluit. 32. in fin. Fragof. loco citato vers. Porro famuli legentes.

398 Nisi aliquo metu gravi compulsus legeret, vel nisi quod legeret, non intelligeret, Sanchez *disso* cap. 10. num. 49. Castro-palao, Duard. & Diana relati à Cardin. de Lugo d. disp. 21. num. 79. & 80. ubi addit Filiuccium, Hurrado, & Suarez.

399 Sed an ille, qui securus est nocumentum non accipere à lectura librorum Hæreticorum possit eos legere absque incurfu censurarum: Quæstionem hanc examinar P. Diana tom. 6. *tratt. 6. quæst. 49.* & latius eam reassumit tom. 11. *resoluit. 1. tratt. 1. adversus Caramuelem*; & utroque loco renet negativam opinionem.

Plures autem ex nostris adherent opinioni affirmatiuæ, nempe Felin. in cap. Si quis Episcopus, in fin. de Hæres. Albert. de Agnoscend. quæst. 23. num. 4. & 5. Decian. *tratt. crimin. lib. 5. cap. 35. num. 21. cap. 46. nu. 26. & 27. Mascard. de probat. concl. 362. Carena par. 2. tit. 10. §. 5.*

Negativam verò tenent communiter Theologi, nempe Suarez de Fide, *disp. 20. sect. 2. num. 1. Tolet. lib. 1. cap. 19. Sanchez d. cap. 10. num. 53. Azor. tom. 1. lib. 3. cap. 16. quæst. 6. Coninch. de Fide, disp. 13. dub. 11. num. 130. Hurrado. 2. d. disp. 76. §. 307. Cardin. de Lugo de Fide, disp. 21. n. 63. Ouiedo de Fide, controners. 12. num. 42. Pellizar. in Man. Regum. tom. 2. *tratt. 6. cap. 5. num. 30. Castro-palao tom. 1. tratt. 4. disp. 2. punc. 10. §. 2. num. 8. Tamburin. in Decalog. lib. 2. cap. 1. §. 7. nu. 41. Baldell. d. disp. 46. nu. 3. alios refert P. Diana d. *resoluit. 1. & Caramuel. in Theolog. fundamental. Romæ impressa fundament. 17. quæst. 2. ubi latè.***

400 Quæstio hæc pendet ab ea, an cessante ratione legis in particulari, cesset quoque eius obligatio, de qua latissime per dictum Caramuelem loco cit. Cuius opinio

placet Mihi in hac materia, nempe, quod si casus sit talis, ut maius bonum Fidei, & Ecclesiæ sit, quod hæc lex non obliget, in eo casu posse legi libros Hæreticorum, continentes hæreses, & de Religione tractantes.

Non enim quilibet debet sibi fidere, ut credat esse securum à periculo, quod imminet ex lectione librorum huiusmodi. Nam etiam Salomon cecidit, quia securitatem sibi finxit, quando accepit sibi uxores alienigenas, & infideles, quæ paulatim eius cor emolliuerunt, & auerterunt à lege Domini.

Sanctus Petrus Martyr, ex assidua cum Hæreticis disputatione ad Fidei propagationem, sensu se tentatum circa Fidem, & opportunè ad Diuinum auxilium implorandum recurrit.

Proponunt enim Hæretici dulciter venenam eorum doctrinæ, & plausibilibus argumentis, & exemplis conantur docere verisimilia leuiora aliqua dogmata, quæ non leuiter Fidei Catholice fundamenta labefactant, unde ab his insidijs omnes cauere debent.

401 Hinc propterea plausibilis etiam viris alioquin doctis visus fuit liber *Historia Concilij Tridentini*, nomine Petri Soauis Polani Typis editus, in quo tot hæreses fœtent, sed melle linitæ, & tot iniuriæ contra Summos Pontifices, & Sanctam Sedem Apostolicam leguntur, quæ ab hostibus eiusdem Sanctæ Sedis prouis auribus acceptæ fuerunt, cum putent homines, malignitati quandam speciem libertatis inesse.

402 Sed tandem Deo fauente, ab eruditissimo, & Religiosissimo, itidemque Nobilissimo P. Sfortia Pallaucino è Societate Iesu, illius Auctoris, & Historiæ mendacia, vera, & politissima Historia Concilij Tridentini eiusdem (dùm hæc scriberem Typis Romæ excusa, & à Me de mandato l. meu. Alexandri Septimi, renisa, & approbata) sic aperta, & proscripta sunt, ut Polani opus, & memoria abolita, & sepulchra remaneant, tanto & maiori S. Sedis Apostolicæ honore, quanta iam fuerat audacia diuulgatum à maleuolis, Historiam Polani non esse responsum capacem, & vulnus ab eo illatum, & Sacro Concilio, & Pontifici auctoritati esse prorsus insanabile, sed Deus, qui Ecclesiæ suæ semper assistit, non ei defuit in rem necessariam: Dum autem hæc transcriberem idem P. Sfortia magno Sacri Collegij decore, ad Purpuram fuit euectus.

403 Quinta excusatio erit, si legantur huiusmodi libri in illis Regionibus, in quibus Bulla Cæna non est vbi recepta. Sed horret animus, dum video, non

solum Scriptores laicos parum timorata conscientia, sed etiam Ecclesiasticos, & Religiosos temere asserere in nonnullis Prouincijs Catholicis, Bullam in Cœna Domini non esse vsu receptam; & quod peius est iudicio meo, dum docere audent solum in aliquibus Capitulis, non autem in omnibus esse receptam, inter quos Salgad. de *Protest. Regia, par. 1. cap. 1. prelud. 5. num. 321. & de recent. Bullarum par. 1. cap. 2. num. 114.* Dum conatur defendere damnatam illam praxim recurrerit per viam violentiæ ad Iudices seculares, & retinendi Bullas Apostolicas inquit in Regnis Hispaniarum quoad illa Capitula, Bullam Cœnæ non fuisse vsu receptam, contra quem insurgit, licet eiusdem farinae homo, Gonzalcz de *lege Politica, lib. 2. cap. 5. num. 290.*

404 Pessimè verò quidam Auctor Neapolitanus in tractatu de *Contrabandis Clericorum*, à Sacra Congregatione Indicis scripto in eam prorupit audaciam, vt diceat; In Regno Neapolitano Sanctæ Romanæ Ecclesiæ feudo Bullam in Cœna Domini non fuisse vsu receptam, nec publicatam: Torum enim contrarium apparet ex Consultationibus, & litteris directis ad Regem Catholicum Philippum. Secundum à Duce de Alcalà Pro-rege Neapolis de anno 1567. videlicet, Bullam hanc fuisse non solum in Ciuitate Neapolitana, sed per totum Regnum publicatam, imò fuisse monitum Pro-regem ab eodem Philippo, vt niteretur iurisdictionem Ecclesiasticam conseruare, vt ipse posset animo quierio permanere, neue incurreret in censuras latas in eadem Bulla.

405 Et quamuis vanis sub prætextibus, & præsertim quod fuisset publicata sine Regio Exequatur, plures euenissent controuersie, & violentiæ de facto ab eodem Pro-rege emanatæ, & à Collaterali Consilio, contra quas Beatus Pius Quintus, sacris interditi legibus agere constituerat, eisque Ciuitatem affectisset, nisi pietate Philippi Regis, omnes fopite fuissent: Is enim vti filius obsequitissimus Sanctæ Matris Ecclesiæ mandauit, vt ab illis omnibus controuersijs Pro-rex, & Collaterale Consilium discesserent, & publicationi dictæ Bullæ acquiescerent, quod etiam in instructione data Marchioni de las Navas Romam missa de anno 1578. vt ageret cum Pontifice Gregorio XIII. super moderatione nonnullarum clausularum in dicta Bulla contentarum, factus est dicendo; In omnibus suis Regnis Bullam Cœnæ fuisse publicatam, & acceptatam.

Er Ego qui per triennium exercui officium Auditorarum Nunciaturæ Neapolis sub fel. rec. Vrbanj Octauj Pontificatu, testor acceptionem, & eius vsum in

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

prædicta Ciuitate, & Regno.

406 A Theologis autem, nempe à Sanchez, à Becano, quos refert Diana in *Bulla Cruciatus, resolut. 3. 6.* à Purchano 2. 2. *quest. 11. art. 4. dub. 2.* Filiucci. 20. 1. *traff. 11. cap. 1. quest. 5. num. 111.* Valer. *diff. rent. ver. Peccatum, diff. ren. 30. num. 3.* Licet summe auctoritatis viris cauendum est, dum inquirunt, in nonnullis Prouincijs Catholicis Bullam Cœnæ non fuisse receptam.

407 Nam cum penes Pontificem Summum sit potestas condendi leges, quam potestatem à Christo immediatè habuit, & non à Populo, huius potestatis vigore leges ad bonum Ecclesiæ spectantes condere, & promulgare potest, & Christifideles omnes obligare, absque eo, quod requiratur eorum acceptatio, & consensus, vt docet Gloss. in *cap. In istis, dist. 1. 4.* Alphons. de Castro de *Lege penal. cap. 1. Medina 1. 2. quest. 90. art. 3. Sor. de Inst. & in qu. 1. art. 3.* & alij communiter Coriolan. de *casib. reseruat. sit. ult. de Absolut. à censur. Bullæ Cœnæ dub. 1. 1.*

408 Et propterea contra Constitutiones Apostolicas promulgatas, non posse dari de non vsu voluit, Bald. in *cap. fin. num. 4. de treg. & pace, Felin. cap. 2. num. 6 cod. tit. Couarr. *variar. lib. 2. cap. 16. num. 6. vers. 5.* Puth. *decis. 1. in fin. lib. 1. Caualer. decis. 77. num. 3. & 85. num. 2. & 98. num. 7. & 11. num. 1.* & alijs sæpius Rota, vt in *Maiores. Indultorum, 11. Aprilis 1639. coram Merlino*, quæ non habetur in eius impressis, sed est registrata à P. Diana *post par. 6. suarum Resolutionum, pag. 325. confirmata die 27. Iunij 1639. in eius impressis decis. 814.**

409 Ea potissima ratione, quia Papa habet auctoritatem immediatè à Deo, absque alia dependentia, & consensu subditorum, & ideo non exigitur pro eorum firmitate, quod populi recipiendo illas admittant, sed statim atque à Papa promulgatæ sunt, & innotuerunt, etiam in singulis Prouincijs non sint publicatæ, vim habent, & obligant, Præposit. in *cap. Istis, §. Leges, num. 3. vers. Nisi dato consensu Papæ, dist. 4. Archid. in cap. Leges promulgantur, eadem dist. 4. & in cap. Cum de Breue, circa finem, de Præbend. in 6. & ibi Franch. num. 4. Nauar. *conf. 1. num. 19. lib. 1. in fin. de Constitut. omnium clarius, Suarez de Legibus, lib. 4. cap. 16. num. 2. Rota in d. Maiores. Indultorum, 11. Aprilis 1639. in qua aliz Decisiones allegantur, Baldell. de Legibus, lib. 5. disp. 18. num. 1. par. 4. & 5. Diana *Resol. moral. par. 5. traff. 14. Miscellan. 2. resol. 25.* & idem firmanit Rota in *d. decis. 814. coram Merlino. latissimè Verricell. de Apostolicis Missionibus, post hæc scripta visus in. 51. de Legibus, quest. 76.***

Et ideo contrariam sententiam, nem-

R r ij

pè quod lex Pontificia non obliget, nisi fuerit acceptata, erroneam vocat Sayr. de *Clavi Regia*, Suarez loco cit. num. 2. in medio. Latè P. Iuniperus à Drepano in sua pro inris Pontificij defensione, disp. 6. quest. 2. cap. 2. & seqq.

- 410 Merito ex his reiicienda est opinio Carenzæ par. 2. tit. 10. §. 5. in fin. sequentis sententiam Sanchez, & Becani, dum voluit non esse excommunicatos legentes libros Hæreticorum, vt supra in locis, vbi Bulla Crenzæ non est publicata, vel vñ recepta, præsertim cum quorannis Romæ publicetur magna populi frequentia adstante ex omnibus Mundi partibus, habeatque Decretum irritans, quod operatur, vt de non vñ dari non possit, Merita. d. decis. 814. in fin.

- 411 Et ex his rationibus Cardin. de Lugo loco sapius citato, dicit, se non videre, quomodo si qui in Gallia, Germania, & Anglia legant huiusmodi libros possint excusari ab hac censura; Idem voluit Portell. in dub. Regular. ver. Libri prohibiti, num. 10. vbi ait, nec etiam Episcopum posse licentiam legendi eos concedere, quod est intelligendum in illis locis.

- 412 Et certè Galli, Germani, & Angli timoratz conscientiz, quotidie à Sanctissimò D.N. in Congregatione Sancti Officii, quæ habetur coram Sanctitate Suae petunt, & obtinent licentiam legendi prædictos libros, cum clausula, *exceptis libris de Astrologia iudiciali tractantibus*, Neocelai Macchiavelli, & Caroli Molinai operibus.

Et dum hæc transcriberem de mandato san. mem. Alexandri Septimi, fuit à Qualificatoribus Sancti Officii qualificata infra scripta propositio:

- 413 Bulla, qua promulgatur in Cæna Domini, non est in Belgio vñ recepta iuxta, probabilem multorum opinionem: & omnes Qualificatores, nemine excepto censuerunt, hanc propositionem esse falsam, temerariam, erroneam, auctoritati Summi Pontificis iniuriosam, & sternentem viam ad schismam, vt ex Decreto sub die, 20. Septembris 1657. Cui qualificationi Ego tanquam vnus ex Supremis, & Generalibus Inquisitoribus interfui.

- 414 Pariter Inconstantes præsumpti in Fide sunt, qui retinent, legunt cuiuscumque Auctoris libros, vel scripta propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem damnata: Nam contra tales potest tanquam suspectos de hæresi inquiri, & procedi ex Constitutione Pij Quarti, in sua Bulla registrata ante Indicem librorum, prohibitorum, in qua legentes, & retinentes huiusmodi libros excommunicatione plectit, & alijs poenis à Sede Apostolica, vel Sacris Canonibus iniectis, Tolet. in

Summ. in Bulla Cæna, nn. 25. Azor. d. lib. 3. cap. 16. quest. 5. Vgolin. de Censur. Pontif. reservat. par. 2. cap. 1. in ver. Ac eorum libros, num. 1. Sayr. de Censur. lib. 3. cap. 5. num. 15. Card. de Lugo loco citato num. 108.

- 415 Hæc tamen censura non est referenda Summo Pontifici, sed potest tolli à quocumque Confessario, vt dicunt prædicti, Fragof. d. disp. 3. num. 34. Graff. par. 1. decis. lib. 4. cap. 13. num. 40. Coriolan. in explicat. Bulla Cæna Domini, pag. 857. Lupus ad Edictum Sancti Officii, par. 4. lib. 25. versic. Alterum.

- 416 Quæ Inconstantia extenditur etiam ad retinentes libros Astrologiz iudicialiæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Aeromantiæ, Pyromantiæ, Oromantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ, sine in quibus continentur Sortilegia, Veneficia, Auguria, Auspicia, Incantationes, & Sorres, de quibus in Reg. 4. Indiciæ, & in Bullis Ioannis XXII. Constit. 11. in Bullario, par. 1. & Sixti Quinti contra Astrologos confirmata, & extensa à sel. rec. Urbano Octauo, de quibus infra ageitur.

- 417 Non tamen erunt præsumpti Inconstantes in Fide, qui libros obicenos, & contra bonos mores retinent, & legunt, quamvis enim isti possint puniri ab Ordinariis, nec tamen laborant suspitione hæresis, non sunt subiecti excommunicationi, vt constat ex d. Bulla Pij Quarti, Lupus ad Edictum, d. par. 4. lib. 25. decis. 1. Soufa in Aphorism. lib. 1. cap. 21. num. 45.

- 418 Cæterum an huiusmodi libros retinentes, & legentes possint ab Inquisitore puniri, affirmat Carena par. 2. tit. 10. §. 2. num. 19. asseritque litteras Sacre Congregationis datas die 6. Februarij 1627. quod etiam voluit Soufa in Aphorism. lib. 1. cap. 21. num. 46. si prohibiti sint ab Inquisitoribus in eorum Edictis, Lupus ad Edictum par. 4. lib. 25. art. 3. decis. 3. ad finem.

- 419 Sed hæc opinio in praxi non est recepta, quia nunquam vidi retinentes huiusmodi libros, illosque legentes fuisse vocatos ad Sanctum Officium, nisi fortasse vñacum prædictis libris obicenis retineret quis alios libros de hæresi suspectos, vel Hæreticos, vt dicemus infra de Blasphemis.

Litteræ autem Sacre Congregationis potius ad terrorem conscripæ sunt, quam vt executioni mandentur; Et propterea scio fuisse amotum à Vicariatu Sancti Officii Cæsenæ Religiosum Dominicanum, qui carceribus Sancti Officii mancipauit quemdam adolecentem nobilem ob retentionem nonnullorum librorum prohibitorum, & in specie Relationum Boreri.

- 420 Carena autem non loquitur consequenter, nam ead. par. tit. 10. §. 10. num. 60.

dicat, & retinentes libros obsecrans non esse denunciandos Sancto Officio; Nam si possint puniri ab Inquisitoribus vigore Edicti ab illis publicati, vt habetur in literis Sacre Congregationis, ergo debent etiam denunciari, vt melius ratiocinatur Trasmiera de Denuntiis. quest. 4. cap. 8. nu. 3. vers. Quod amplius.

- 423 Si autem quis assereret, libros per Edictum Inquisitoris prohibitos retineri, & legi posse, si non contineant doctrinam fidei contrariam, aut sacre doctrinæ, vti assertor propositionis scandalosæ, & temerariæ esset grauitur puniendus ab Inquisitoribus, Turrian. in select. disput. par. 1. in censura propositionum cens. 4. dub. 17. vbi addit, talem Assertorem esse Sancto Officio denunciandum, quem sequitur Carena dista par. 2. tit. 10. §. 2. in fin.

- 424 Quod intelligi, si Inquisitor prohiberet in suo Edicto libros contentos in Regulis Indicis, non autem si proprio Marte

prohiberet librum, qui non caderet sub eius iurisdictione, ne scandalum parere posset, & assertio esset de huiusmodi libris.

- 425 Et si Poenitens in futurum libros prædictos legere, vel retinere vellet, non esset in foro penitentiali absolueudus, Sayr. de Censur. lib. 3. num. 12. Farinacc. qu. 180. §. 1. num. 33. Mascard. 3. de Probat. tom. 1. conclus. 862. Homobonus qui alios de Excommuni. Ecclesiast. tract. 7. cap. 2. quest. 13. Lupus d. lib. 25. dist. 4. art. 4.

- 426 Nec censetur præsumptus in Fide Inconstans, qui retineret, vel legeret libros prohibitos, donec corrigantur; hi enim non sunt denunciandi, vt tenet Lupus par. 4. lib. 25. art. 3. diff. vnie. vers. Primum in fine.

Quod intelligi, nisi tales libri continerent aliquas propositiones de hæresi suspectas, quia antequam corrigantur, cadunt sub prohibitione Bullæ Pij Quarti.

C A P V T XXXI.

ARGVMENTVM.

De proferentibus Blasphemias Hæreticales. Quæ sit Blasphemia Hæreticalis. Quando delictum Blasphemiae possit cognosci à Iudicibus secularibus. An Inquisitores possint cognoscere de Blasphemijs non Hæreticalibus. An Iudices seculares possint punire percutientes, & conspurcantes sacras Imagines. An Iudæi talia perpetrantes possint puniri ab Inquisitoribus. An Iudæus copulam carnalem habens cum Christiana possit puniri ab Inquisitoribus. Quibus casibus Iudæi puniantur ab Inquisitoribus. An Iudæi possint construere nouas Synagogas. Quæ à Sacra Congregatione denegantur Iudæis. Quomodo in Sancto Officio procedatur contra proferentes Blasphemias Hæreticales. Qui dicatur Blasphemus consuetudinarius. Quæ causæ excusent à poena Blasphemantes.

S Y M M A R I U M.

- 1 Blasphemi suspecti in fide, & num. 11.
- 2 Blasphemia redolet hæresim, & infidelitatem in se continet.
- 3 Blasphemi equiparantur Hæreticis, & num. 11.
- 4 Blasphemia hæreticalis qua sit, & num. 41.
- 5 Inquisitores an in delicto Blasphemia procedant priusquam quoad Iudices laicos, & num. seqq. ac num. 9. cum seqq. & num. 28. ac num. 76. & num. 82. cum seqq.
- 6 Delictum Blasphemia an, & quando sit mixti fori, & num. seqq. & num. 40.
- 7 Præsentio inter Indicem Ecclesiasticum, & secularem an, & quando deus in crimine Blasphemia, & num. seqq.
- 8 Blasphemia hæreticalis per quem Iudicem cognosci, & puniri debeat.
- 9 Cognitio hæresis spectat ad solum Iudicem Ecclesiasticum, & Inquisitorem.
- 10 Quid de suspitione Hæresis, vel Blasphemia.
- 11 Blasphemia hæreticalis prolata ex impatientia, vel passione, non autem ex infidelitate an possit cognosci per Iudicem laicum, & num. seqq.
- 12 Blasphemi an, & quantum excusentur ex impatientia, passione, ebrietate, & similibus.

Iurisdicctio Indicis Ecclesiastici oritur eo ipso quod quis facit, aut dicit hæreticalia. Verba hæreticalia an prolata fuerint serio, vel ex impatientia, passione, aut ioco indicare

- spēllat ad Indicem Ecclesiasticum.*
- 16 *Et quomodo fiat hoc indicium.*
- 17 *Blasphemii subfistentes torturam, an, & quando puniri debeant pena extraordinaria.*
Pena an sit imponenda Blasphemis per Episcopum, vel per Inquisitorem.
Blasphemia prolata calore iracundia, an, & quando non sit cognoscenda per Inquisitorem.
- 18 *Inquisitores an, & quando possint procedere contra proferentes Blasphemias, non precedente monitione.*
- 19 *Blasphemii subijciuntur indicio Inquisitorum quatenus non fuerint moniti, nec peritantes.*
- 20 *Blasphemus quando non reputetur Hæreticus quatenus monitus non desistat.*
- 21 *Et quando monitus adhuc non reputetur suspectus de hæresi.*
- 22 *Excommunicatus monitus inordescens, an, & quando puniri possit ab Inquisitoribus.*
- 23 *Iudex laicus an possit Blasphemos condemnare, & num. seqq.*
- 24 *Iudex laicus nullam habet iurisdictionem in re spiritali.*
Et in ea se intromittens graviter peccat.
- 25 *Blasphemia, Al dispetto di Dio, reputatur hæreticalis in Sancto Officio.*
- 26 *Et an sit hæreticalis, & num. 42, cum sequentibus.*
Blasphemii quibus puniuntur panis, & num. 77, & num. 139, cum seqq.
- Pena Statuti, & legis laicalis non servatur la crimine hæresis, nisi sit confirmata à sacris Canonibus.
- 27 *Blasphemii Neapolis per Pro-regem remittuntur ad Indicem Ecclesiasticum.*
- 28 *Index secularis tenetur mittere sub anathemate denunciations, & querelas contra profreutes Blasphemias hæreticales ad S. Officium.*
- 29 *Protestatio Iudicis secularis remittentis Blasphemos ad Indicem Ecclesiasticum, quod nisi inuenerit eum dignum maiori pena, quàm fuerit multatus in Curia seculari debeat illum restituere, an sit admittenda.*
- 30 *Inquisitor an, & quando cognitionem Blasphemiam habeat privatim ad Ordinarium.*
- 31 *Inquisitores an sint Iudices in causis Blasphemiarum non hæreticalis, & num. seqq.*
- 32 *Blasphemia simplex coniuncta cum Blasphemia hæreticali cognoscenda per Inquisitorem.*
- 33 *Quid de Blasphemia hæresi coniuncta.*
- 34 *Quid de Blasphemis hæreticis prolatis sub conditione, & num. seqq.*
Alius conditionalis an, & quando importet voluntatem de presenti, & numero sequen.
- 35 *Blasphemia conditionalis sub conditione de præterito, excludit animum blasphemandi.*
- 36 *Blasphemia sub conditione de futuro, qua sit.*
- 37 *Qua sub conditione de præterito.*
- 38 *Inquisitores an possint punire proferentes propositiones temerarias, scandalosas, & piarum aurium offensivas.*
- 39 *Confessarius credere debet Penitenti in eo quod dicit, vel pro se, vel contra se.*
- 40 *Blasphemia, Al dispetto di Dio, sensum quem habeat.*
- 41 *Blasphemia, Puttana di Dio, an sit hæreticalis.*
- 42 *Et quem sensum habere possit.*
- 43 *Blasphemia hæreticalis efficit si quis dicere Sanctam Mariam Magdalenam fuisse Christi meretricem.*
- 44 *Blasphemia, Potta di Dio, an sit hæreticalis, & numer. sequen. & de eius sensu num. 55.*
- 45 *Quid de Blasphemia, Puttana della Vergine Maria.*
- 46 *Quid de Blasphemia, Puttana della Vergine, della Madonna, di Nostra Donna, & de eius sensu.*
- 47 *Quid de Blasphemia, Potta della Vergine Maria, & num. seqq.*
Iuramentum per membra pudibunda Christi, Mariæ Virginis, vel Sanctorum, an sit species hæresis.
- 48 *Blasphemia atrox qua sit, & num. seqq.*
- 49 *Blasphemia Potta di S. Pietro, Potta di S. Paolo, aut alterius Sancti, an sit hæreticalis.*
- 50 *Deus membra non habet, nec habere potest.*
- 51 *Blasphemia, Dio Cornuto, hæreticalis est.*
- 52 *Quid de Blasphemia, S. Gioseffo Cornuto.*
Virgo Sacratissima quod semper virgo fuerit est de fide.
- 53 *Relapsi censentur negantes propositiones, de quibus hic.*
Quid si illas negaverint per modum Blasphemiarum.
- 54 *Verba Santo Dianolo, non puniuntur in Sancto Officio.*
- 55 *Blasphemii censentur qui conculcant, percutiunt, vel conspurcant sacras Imagines.*
- 56 *Blasphemia an propriè consistat in verbis, vel in factis, & num. seqq.*
- 57 *Blasphemia an debeat appellari conculcatio, percussio, vel conspurcatio sacrae Imaginis.*
- 58 *Imagines sacras conculcantes, percutientes, vel conspurcantes vehementer suspecti de hæresi, & num. 72, & de ratione numero sequen.*
- 59 *Et an cognitio istius criminis spēllare possit ad Indicem laicum, & num. seqq.*
- 60 *Ec qua pena puniri debeat.*
- 61 *Pena mortis imponi an, & quomodo possit per Indicem Ecclesiasticum, & num. 78.*

- 69 *Dilectum conculcantium, percutientium, vel conspurcantium sacras Imagines an sit hæreticale, & quam sit atrox, graue, & ueritum, & an sit mixti fori, & numero sequen.*
- 71 *Et an spellæ priuatim ad Iudicem fidel.*
- 72 *Et an sit factum hæreticale, & num. 79. cum seq. ac num. 91.*
- 74 *Index laicus cognoscere non potest causam hæresis, vel suspicionis hæresis.*
- 75 *Blasphemia hæreticalis reputatur deturpatio, diruptio, vel percussio sacrae Imaginis.*
- 77 *Index Ecclesiasticus quas penas imponere possit.*
- 81 *Possessio iurisdictionis suffragari non potest Iudici, qui illius incapax est.*
- 84 *Iudai Imagines sacras conspurcantes, percutientes, conculcantes, & frangentes, an sint puniendi per Iudicem Ecclesiasticum, vel secularem.*
Iudai cuius sint fori.
Et an adstringantur Ecclesiasticis Constitutionibus.
- 85 *Iudai blasphemii siue uerbo, siue facto, puniendi per Iudicem Ecclesiasticum, & num. seqq.*
- 86 *Inquisitor an possit punire Iudeos blasphemos, etiam priuatim quoad Iudicem laicum.*
- 89 *Dilectum commissum in opprobrium fidei, an, & quando sit mere Ecclesiasticum, & num. sequen.*
- 90 *Iudæus ludendo ira percussus uulnerans, vel frangens sacram Imaginem, an puniri debeat ab Inquisitore priuatim quoad Iudicem laicum.*
- 91 *Iudæus percutiens sacram Imaginem an dicatur committere factum hæreticale.*
Iudæus comouens se carnaliter cum Christiana an, & quando puniri debeat ab Inquisitore.
- 92 *Et an puniri debeat ab Ordinario.*
- 93 *Vel ab Ordinario, & Inquisitore simul.*
- 94 *Et qua pena teneatur, cum numeris seqq. & num. 99. cum seqq.*
- 95 *Iudai rapientes uulueres, vel pueros Christianos, illisque abutentes, qua pena teneantur.*
- 96 *Iudai matrimonium contrahentes cum Christianis, qua pena teneantur.*
- 97 *Iudai prohibentur cum Christianis ludere, comedere, familiaritatem, vel conuersationem habere.*
- 98 *Alius uenerens refert symbolum amoris importat conuersationem, & familiaritatem.*
Conuersatio uenerca Iudai enim Christiana uitium penè sodomiticum.
- 102 *Iudai quomodo sint sub protectione Imperatoris, & Pape, & num. 104.*
- 103 *Et quomodo possint recipi sub protectione Principum, & num. seq.*
- 105 *Salusconditus Lusitanis Iudæis tantibus per Principes seculares concessi nulli sunt.*
- 106 *Iudai retinentes puellas, vel pueros Christianos, illisque prohibentes, ne accedant ad Missam, puniuntur ab Inquisitore priuatim quoad Iudicem laicum.*
- 107 *Quid si arma deferant Algerinum.*
- 108 *Quid si arcam cum pompa, & luminariis transferant de una domo in aliam.*
- 109 *Quid si nouas construant Synagogas sine licentia Sedis Apostolica.*
Iudai non possunt construere nouas Synagogas.
Christiani uendere non possunt Iudæis calcem, lapides, ligna, & alia cæmens ad construendas nouas Synagogas.
Nec ad reficiendas Synagogas ueteres.
- 101 *Iudai an, & quomodo reficere possint ueteres Synagogas.*
- 112 *Et an possint Synagogam combustam alio in loco reedificata.*
Vel adificare domuncula in eorum Carmeterio.
- 113 *Iudai curantes pueros Christianos in die Sabathi sibi ignem accendere, an sint puniendi per Inquisitorem.*
- 114 *Quid si circumciderent infansem Christianum.*
Vel in macellis Christianorum cum suis superstitionibus, & observationibus animalia occiderent.
- 115 *Quid si procurarent liberationem Turca, ut iudæizaret.*
- 116 *Iudai coguntur subscribere eorum examen etiam in die Sabathi quando examinantur in S. Officio.*
- 117 *Iudai quam stricte prohibeantur uti nutribus Christianis etiam extra Ghetto.*
Nutritio infantis Hebraei facta per nutrices, vel opera Christianarum punienda per Inquisitorem tam quoad Iudeos, quam quoad Christianos.
Iudai an possint habere seruas Christianas ex iudulo Principis secularis.
- 118 *Iudai in quibus tolerari possint sine expressa concessione.*
- 119 *Privilegia Iudæis concessa per Principem secularem, & renocata.*
- 120 *Iudai an, & quando mederi possint Christianis.*
- 121 *Quid simul cum Medico, & Chirurgo Christiano.*
- 122 *Christiani infirmi non possunt uocare Iudeos, nec ab eis medicinam percipere.*
- 123 *Aliis an, & quando peccent mortaliter.*
- 124 *Iudai non possunt suscipere Lauream Doctoratus, & num. seq.*
- 125 *Nec addiscere litteras, vel artes à Christianis.*
Christiani addiscere non possunt litteras, vel artes à Iudæis.
Christiani docentes Hebræos litteras, vel

- artes puniuntur ab Ordinario.
- 126 *Iudai non possunt eorum sepulchris apponere epitaphia, & posita amouentur.*
Iudai petentes in eorum sepulchris affigere posse nomina, cognomina, & patriam defensorum non obtinent.
- 127 *Privilegia Cardinali Camerarij, ut Iudai mederi possint Christianis, & eisdem uti pro suis necessitatibus, & commoditatibus renouata per Summos Pontifices.*
- 128 *Iudai an possint acquirere, & possidere stabilla, & num. seq.*
- 129 *Quid iure pignoris, vel simplicis detentionis.*
- 130 *Iudai arceantur ab omnibus officijs publicis, nec possunt esse Iudices, vel Telonarii.*
- 131 *Et an conducere possint gabelas, vel redditus Principum secularium, & numeris sequentibus.*
- 134 *Gratia specialis trahi non potest in consequentiam.*
- 136 *Iudai coguntur in Sancto Officio ministrare alimenta, & expensas pro filijs Neophytis ad fidem conuersis.*
- 137 *Blasphemi an, & quando sint vocandi ad Sanctum Officium, siue per capturam, siue per citationem.*
- 138 *Inquisitor an, & quomodo capturam Blasphemi persona qualificata, possit decernere.*
- 141 *Pena Blasphemia bodie est arbitraria, & an possit extendi usque ad mortem.*
- 142 *Et quomodo sit regulandum arbitrium.*
Et qua sit contra eos pena exemplaris.
- 143 *Iudai Blasphemi quomodo puniuntur.*
- 144 *Blasphemi nobiles, vel Clerici, quomodo puniri debeant.*
- 145 *Blasphemi exemplaris pena.*
- 146 *Blasphemi consuetudinarij magis puniendi, & quae sit eorum pena.*
- 147 *Blasphemi consuetudinarij qui dicantur, & num. 153.*
Consuetudo delinquendi ex bino actu deducitur.
- 148 *Frequenter fieri dicitur, quod sit bis.*
- 149 *Euergementi, & laborantes morbo caduco si frequenter cadant, non possunt ordinari, neque in ordine ministrare.*
- 150 *Et quando dicantur frequenter cadere.*
- 151 *Clericus exerceas vitium nefandum debet deponi.*
Et quando dicatur illud exercere.
- 152 *Blasphemi consuetudinarij unico ex actu an dici possint.*
- 153 *Quid si blasphemauerint bis.*
- 154 *Consuetudo blasphemandi an probetur per testes singulares.*
- 155 *Blasphemi quibus ex causis excusari possint.*
Et an, & quando excusari possint ob iram, vel ebrietatem.
- 156 *Quid si allegent lubricitatem linguae, vel*

- per iocum blasphemiam protulisse.*
- 157 *Scriptor blasphemiam allegans id fuisse ad probandum calumniam ex ioco an excusetur.*
- 158 *Minor Blasphemus, an, & quando excusetur à pena.*
- 159 *Blasphemi penitentes statim post prolatam blasphemiam, veniam à Deo petentes, & peccatis percutientes an, & quando excusetur à pena.*
- 160 *Ludus illius occasione blasphemantis interdiciendus, & sub qua pena.*
Blasphemi an possint allegare exceptiones contra testes.

SEXTO præsumpti Inconstantes in fide sunt, qui proferunt Blasphemias hereticas, hi enim sunt suspecti in fide, cap. *Vt Inquisitionis officium, de Haereticis* in 6. Eymer. in *Director. quest. 41. num. 5.* & ibi Pegna comment. 66. vers. *Ceterum in fine, Locat. in ver. Blasphemia nu. 5.* Zanard. in *Summa par. 2. cap. 64. vers. Si verò, Carena par. 2. tit. 7. §. 4.* Genuen. in *prax. Neapolit. cap. 18.* Bordon. in *Tribunal. cap. 26. nu. 16.* Alberghinus in *Man. cap. 16. numer. 14.* Farinaccius de *delict. & pan. quest. 20. nu. 4.* Thesaurus *fori Eccles. par. 2. cap. 16. nu. 30.* Lazar. de *Blasphemia cap. 6. nu. 8. & cap. 12. num. 38. & 39.* Trasmiera de *denuntiatio. qu. 4. cap. 6. Sesse decif. 469. num. 17.*

Habet enim Blasphemia hereticitalis quandam cum haeresi asinitatem, & connexionem, ut dicit Alphonsus de Castro de *inst. Haeretic. punit. lib. 1. cap. 12.* Pegna d. *comincur. 66. vers. Hac distinctio, & valde redolere haeresim, & habere in se grauitatem Infidelitatis ex D. Thoma 2. 2. qu. 13. art. 3. dixit Lotther. de re *Benefic. tom. 2. lib. 3. quest. 28. num. 105. & 108.**

Nil mirum propterea, si includat & ipsa haeresis suspitionem, cum sic blasphemans Haereticus aequiparetur, Decian. *tom. 2. lib. 6. cap. 3. num. 4.*

Blasphemia verò hereticitalis est illa, quae significat, & continet errorem contra fidem prolatam per verbum modi indicatiui, Roias de *Haeret. 2. part. assert. 12. num. 170. & 171.* Salzedo de Diaz *cap. 110. vers. Et quia, sepius Suárez de Religione tom. 1. tract. 3. lib. 1. cap. 5. num. 7. & 8.* cum alijs per Sanchez ad *Decalog. lib. 2. cap. 52. n. 36.* Duard. ad *Bullam Cana lib. 2. can. 1. qu. 22. num. 29.* Sanctarell. de *haer. cap. 8. dub. 1. num. 2.* cum alijs à Carena loco citato, §. 2. Bordon. loco citato num. 5.

Hoc autem delictum propriè cadit sub Iudicio Inquisitionum, & quidem priuatiuè quoad Iudices laicos, sicut dixi in vna Florentina in voto, quod sequitur.

DELICTVM Blasphemiae cognosci posse, & puniri à Iudice Ecclesiastico, & seculari, quia mixti fori indubitati iuris est,
cap. 2.

cap. 2. de Maledicis, & ibi Abbas nu. 1. Felin. in cap. *Cum sit generale de foro competentis*, Calderin. conf. 2. de Iudicijs, Couuar. de pall. par. 1. §. 7. num. 12. vers. *Crimen autem*, Menochius de Arbitrar. cas. 310. num. 16. Auendano de erequendo. mandat. par. 3. cap. 5. num. 11. & 12. Marta de iurisdictione par. 2. cap. 13. Salzedo ad Diaz cap. 113. Farinaec. quest. 8. num. 120. vers. *Et quia*, Decianus 1. lib. 4. cap. 10. lib. 2. limit. & to. 2. lib. 6. cap. 4. per totum, Guazzin. ad Defens. defens. 1. cap. 11. num. 5. Barbosa de potest. Episcopi allegat. 51. num. 93. Sanchez ad praecepta Decalogi lib. 2. cap. 32. num. 37. in fine, Sperell. decis. 134. num. 9. Lazar. de Blasphemia quest. 6. num. 3.

7 Itaut locus sit praeuentio inter hos Iudices, Decian. d. cap. 10. num. 4. Carleual. de Indic. to. 1. tit. 1. disp. 2. quest. 7. sect. 1. num. 771. Adden. ad Rouit. super Pragmat. in rubr. de Blasphemia littera A.

Ab hac regula tamen excipiuntur Blasphemiz haereticales; Earum enim cognitio, & punitio spectat ad Iudicem Ecclesiasticum, & Inquisitorem Haereticarum prauitatis, d. cap. *Ut Inquisitionis de Haeret.* in 6. cap. *Accusatus*, §. *Sanct eodem tit.* Eymeric. in Director. 3. par. quest. 42. num. 2. & ibi Pegna comment. 66. vers. *Quantum*, Alphons. de Castro de iustis Haeret. punit. lib. 1. cap. 12. Simancha de Cathol. cap. 8. Squillac. de fide Cathol. cap. 16. Repertor. ver. *Blasphemus*, Iudiciale ver. *Blasphemus* num. 2. Roias de Haeret. par. 2. affer. 12. num. 168. Tolet. Institut. Sacerd. lib. 4. cap. 13. Sayr. in Thessar. to. 2. lib. 5. cap. 13. Costa de ignorant. inspi. 17. num. 10. Marcell. Vulp. in prax. Eccles. cap. 41. num. 47. Couuar. loco citato, §. 7. num. 12. vers. *Crimen autem*, Albertin. de agnoscend. quest. 6. num. 24. & quest. 22. num. 63. & quest. 27. num. 36. Bannes 2. 2. quest. 13. art. 1. in fine, Azor. Institut. moral. lib. 9. cap. 28. quest. 5. to. 1. Sanctarellus de haeresi tit. de Blasphem. cap. 8. dub. 1. Leo Theaurus fori Eccles. par. 2. cap. 16. nu. 30. Salzedo ad Diaz cap. 113. Barbosa de potest. Episc. alleg. 51. nu. 49. Carena d. §. 3. nu. 13. Sanchez d. cap. 32. num. 37. late Carthar. decis. fori Archiep. Mediolan. 35. num. 1.

Er in tantum vera est limitatio, vt cognitio, & punitio Blasphemiarum haereticarum spectet ad Iudicem Ecclesiasticum, & Inquisitorem, priuatim quoad Iudicem secularem, Albertin. de agnoscend. d. quest. 6. num. 24. & 25. Scaccia de Indic. lib. 1. cap. 12. num. 36. Sanchez d. cap. 32. num. 27. itaut cesset praeuentio, Rouit. loco citato, littera A.

Imò Iudex Ecclesiasticus potest inhibere Iudici seculari, ne de illis cognoscat, Sanchez d. cap. 32. num. 37. Sanctarell dicto cap. 8. dub. 1. num. 2. Baldell. de fide lib. 1. disp. 36. num. 11. Capo-blanc. de potestate De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

Baronum, par. 1. pragmat. 8. nu. 96. Carena loco citato d. tit. 7. §. 3. Bordon. in Tribunal. cap. 26. quest. 20. num. 33. Salelles de mater. Tribunal. Sancti Officii to. 1. cap. 18. reg. 139. num. 64. vbi dicit, quod spatio triginta sex annorum, quo exercuit munus Consultoris Sancti Officii vidit, Inquisitores tantum procedere contra eos, qui protulerunt Blasphemias haereticas, & ita testatur esse vsu receptum, Barbosa d. allegat. 51. num. 89. Zanard. in Director. par. 2. cap. 64. vers. *Quarto nota*, Alberghin. in Mann. cap. 16. num. 13. Soula in Aphorism. cap. 19. num. 16. P. Diana 4. par. tract. 7. resolut. 8. vbi alios.

Et hanc opinionem non solum tenent illi, qui bene de potestate Ecclesiastica, sentiantur, sed etiam illi, qui illam maxime infectati sunt, veluti Ceuillos de cognitione per viam violentia quest. 85. num. 1. Sesse decis. 469. num. 1. & in fine, Bobadill. in Politica to. 1. cap. 17. num. 77. Ansaldo de Iurisdictione par. 4. tit. 9. cap. 2. num. 87. Cutell. de Immunit. Eccles. lib. 1. quest. 39. Pereyra de manu Regia to. 2. cap. 56. nu. 25. vers. *Quare videtur*.

Ratio est in promptu: Cum enim proferens Blasphemias haereticas, vel sit Haereticus, vel suspectus de haeresi, cap. *Ut Inquisitionis officium, de Haeret.* in 6. cap. *Accusatus*, §. *Sanct eodem tit.* Eymer. par. 2. quest. 41. & ibi Pegna Iudiciale Inquisitor. ver. *Blasphemia* nu. 3. & omnes supra citati, Carena d. tit. 7. §. 4. Alberghin. loco citato num. 14. Soula d. cap. 19. num. 17. Ricciulli de personis in statu reprobo lib. 1. cap. 20. num. 2.

12 Sicuti de haeresi cognoscit solus Iudex Ecclesiasticus, vel Inquisitor, cap. *Ut Inquisitionis*, §. *Prohibemus, de Haeret.* in 6. Farinaecius de haeresi quest. 188. num. 153.

13 Ita de suspitione haereticis, cap. *Accusatus*, §. *Sanct eodem tit.* in 6. Glossa communiter recepta in Clement. *Nolentes de Haeret.* Io. Andreas Gemin. & communiter Doctores in cap. *Ne aliqui de Haeret.* in 6. cum alijs per Paramum de origine Inquisitionis lib. 3. quest. 10. num. 97. Carena in prax. par. 2. tit. 15. §. 4. num. 11. vers. *Probatum conclusio*, & melius eadem par. tit. 11. nu. 17. in fine, in puncto Blasphemiz, Castro de iustis Haeret. punit. lib. 1. cap. 12. fol. mibi 67. vers. *Ac eum omnis*.

14 Qui tamen dum subiungit, quod Iudex laicus potest esse Iudex contra proferentes Blasphemias haereticas, si constet, non ex infidelitate, sed ex imparientia, vel passione illas protulisse, & cum sequitur Corduba *Quaestio*, lib. 1. quest. 17. §. 15. notab. 4. vers. *In cuius examinatione*.

15 Non est audiendum, cum hac opinio falsa sit, & in specie reprobatum a Sanctarello d. cap. 8. dub. 1. num. 2. & P. Diana.

Sf

par. 4. tracl. 7. resolur. 8. & quidem optima ratione: Nam impatiencia, passio, ebrietas, & similia possunt quidem excusare à totalitate poenae, vt notant Canonistae in cap. 2. de Maledictis, Caball. resolur. 296. num. 33. San-felicius decis. 369. num. 12. sed non auferre iurisdictionem à Iudice Ecclesiastico, vt bene considerat Iudiciale in ver. *Blasphemia*, vers. *Nec prodest*, Diaz in prax. crim. canon. ver. *Blasphemia*, Crispold. in cas. militar. cas. 4. num. 12.

Eo enim ipso quod quis haereticalis, facit, aut dicit, subijcitur iurisdictioni Iudicis Ecclesiastici, & Inquisitorum, ad quos spectat iudicare, au verba fuerint ex impatiencia, vel passione, vel ioco, siue serio prolata, Pegna ad Eymer. par. 3. tit. de form. examin. Test. comm. 17. Villad. de Haeret. quest. 3. nu. 6. Io. Lupus in allegat. Haeret. §. 4. ad finem, quos allegat, & sequitur Farinacc. de haer. si quest. 179. num. 43. vers. *Contrarium*, Crispold. loco citato num. 14.

16 Quod iudicium, siue exploratio fit mediante tortura, Sinuancha de Cathol. cap. 65. num. 52. & cap. 13. num. 17. & 19. & in Enchiridion. violatae Religionis tit. 29. rub. de Conf. si. num. 10. & tit. 52. cum alijs per Sanctarell. de Blasphemia cap. 8. dub. 2. nu. 4. Farinacc. quest. 179. nu. 46. & 57. Ricciulli. de statu reprobo lib. 1. cap. 18. num. 3.

Quam si Blasphemii subintendant, vel alius probent eorum rectam intentionem, non 17 euitant tamen poenam extraordinariam, vt voluit post Zabarell. Calderin. & alios Sanctarellus loco citato, & reprobatus Villadiego, & Deciano dicentibus, poenam hanc non posse imponi ab Inquisitore, sed ab Ordinario imponendam, Farinaccius quest. 179. num. 43. Sanctarell. loco cit. nu. 3. Carcna d. par. 2. tit. 7. §. 6. num. 30. vbi de veriori, & communiori sententia.

Propterea quod dicitur in Instrucone Hispanen. cap. 4. quod in Blasphemijs prolati eslore iracundiae non se intromittunt Inquisitores, intelligendum est de Blasphemijs non haereticalibus, vt dixit Roias de Haeret. par. 2. num. 172. in fine, & in his terminis intelligendam esse doctrinam Albertini de agnoscend. quest. 27. num. 18. & Facchini conf. 41. voluit idem Crispold. d. cas. 4. num. 11. vers. *Ego verò*.

Non obstat, quod Inquisitores non possint procedere contra proferentes Blasphemias in Deum, & Sanctos, nisi prius moniti non desistant blasphemare, vt dicit Afflicus d. Consult. Neapolis. lib. 1. de Haeret. & Pataven. rub. 1. num. 54. quem sequitur Carter. de Haeret. num. 93. Decian. lib. 6. cap. 4. num. 4. Marta de iurisdictione par. 2. cap. 11. num. 10. & 11.

Quia opinio haec vera non est, quatenus intelligatur de Blasphemijs haereticalibus; 19 Certum est enim, non requiri monitio-

nem, & pertinaciam, vt taliter blasphemantes subijciantur iudicio Inquisitorum, Turrianus 2. 2. tit. de fide disp. 18. dub. 3. Fagundez in praecep. Eccles. praecep. 2. lib. 6. cap. 4. nu. 12. Lazar. de Blasphemia qu. 12. num. 38. Trastinera de correct. Fratr. qu. 10. sect. 4. cap. 1. num. 3. vers. *Hic tamen non obstant*, & ver. de Blasphemijs haereticalibus.

20 Secundò, quia Blasphemus monitus, etiam si non desistat, non debet reputari Haereticus, dummodo non asserat, non esse peccatum blasphemare, vt bene declarat Decian. lib. 6. cap. 6. num. 22. & ipso non relato Farinacc. d. quest. 178. num. 76.

Tertio, quia Blasphemus monitus etiam si non desistat, non reputatur suspectus de 21 haeresi, si Blasphemiae sui natura non sunt haereticales, vt declarando Afflicum, & alios supra citatos, tenet Menoch. de praesumpt. lib. 1. praesumpt. 6. num. 29. quem videtur sequi Farinacc. loco citato ad finem, dicens, Menochium accuratius locutum fuisse, & nunquam vidi practicaum in

Sancto Officio, quod Blasphemans non haereticaliter, si monitus non desistat blasphemare, puniatur ab Inquisitoribus, 22 quemadmodum nec punitur ille, qui excommunicatur licet monitus inordescit in excommunicatione simplici, & non lata ob causam haeresis, vt voluit Pegna ad Eymeric. par. 2. quest. 47. comment. 72. Seaccia de Iudic. lib. 1. cap. 98. num. 36. cum alijs per Carenam par. 2. tit. 8. §. 4. num. 18. Fernosin. post hoc scripta impress. & visus de Iudic. & foro competen. ad cap. 1. quest. 33.

23 Minus obstat, quod à nonnullis Tribunalibus laicorum fuerint damnati Blasphemii haereticales, vt per Viu. decis. 388. lib. 2. vbi de proferente Potta de Dio, qui fuit damnatus à Regia Audientia ad trime- res per quadriennium, & decis. 275. eodem libro, vbi de eo, qui dixerat, *Non lo potrai fare Domine Dio*, qui fuit ab eadem Audientia damnatus in exilium.

Et per Merlinum Pignatellum lib. 1. cap. 97. controuers. vbi, quod quidam Blasphemus damnatus fuit in poenam perforationis linguae iuxta Regiam Pragmaticam; Et per Clarum §. *Blasphemia*, vbi quod Senarus damnauit quosdam ad trime- res propter atroces blasphemias, & per Gasparum Anton. Thesaurum questio- forens. lib. 1. quest. 78. vbi quod ille, qui protulit blasphemiam, *Al dispetto di Dio*, fuit condemnatus ad petendam veniam in Ecclesia; Et quidam alius propter atrocem blasphemiam fuit damnatus ad trime- res perforata lingua, clauo, & in Ciuitate Florentiae, & in toto Ducatu Etruriae feruari dicit Caball. resolur. 296. num. 32.

Quia unico verbo potest responderi quoad Blasphemos haereticales, potius de

24 factio, quam de iure laicos processisse, & absque villa iurisdictione de crimine cognovisse, & poenis huiusmodi Blasphemos multasse; Cum in re spiritali nullam habeant iurisdictionem, & peccent grauter, in illis se intromittendo, Sayr. in *Clavi Regia* lib. 12. cap. 7. num. 6. in princip. Carthar. de *Immunit.* num. 56.

Sed deueniendo ad Doctores Thesaur. Clar. Merlin. & Caball. loquuntur de Blasphemis non hæreticalibus, prout est
25 illa *Al dispetto di Dio*, quæ licet in Sancto Officio habeatur pro hæreticali, Lazar. de *Blasphem.* quæst. 6. num. 10. Diana par. 4. traçt. 7. de *penis delicti.* resolut. 8. vers. *Sed aduersus.*

26 Nihilominus à pluribus Doctoribus, & signanter à Suarez de *Relig.* lib. 1. cap. 5. num. 8. Roias de *Hæret.* par. 2. num. 170. Sanchez, & aliis citatis per Dianam dicta resolut. 8. vers. *Sed ponam ble.* Carena d. 5. 3. excusatur ab hæresi, & non habetur pro hæreticali: Imò Add. ad Clar. aperte dicunt, Blasphemias hæreticales ad Inquisitores spectare.

Dùm autem Merlinus Pignattellus dixit, blasphemantes hæreticaliter puniri poena mortis, melius dixisset puniri poenis in Constitutionibus Pontificis contentis, quia Statuta, & Leges laicorum quoad poenam non seruantur in crimine hæresis, nisi sint confirmatæ à sacris Canonibus, Scaccia de *Iudic.* lib. 1. caput. 92. num. 37. Farinacc. quæst. 185. num. 104.

Vinius verò, & cæteri Doctores Neapolitani loquuntur secundum antiquum abusum; Nam hodie qui proferunt blasphemias hæreticales remittuntur à Prorege, seu Consilio Collaterali ad Iudicem Ecclesiasticum, ut dicit Capo-blanc. de
27 *Autoritate Baronum* to. 1. prag. 8. par. 1. num. 96. Thor. in compend. decis. Neapolit. to. 3. vers. *Blasphemans nomen Domini*, ubi dicit, à Duce de Abba Prorege fuisse extractum à trireribus Regis quandam, qui protulerat Blasphemias hæreticales, & reuissum, ac configuratum Cardinali Boncompagno Archiepiscopo, Carena d. 5. 3. num. 13. in fine, & ipsemet Vinius decis. 383. in fine, dicit, proferentes blasphemias hæreticales puniri ab Inquisitoribus.

Idem dixerunt Nouar. Summ. Bullar. to. 1. tit. de *Blasphemia* num. 9. Danza de *Pagna Doctorum* to. 3. tit. de *Blasphemia* cap. 7. num. 6. qui secundum hanc distinctionem de blasphemis simplicibus, & hæreticalibus intelligendus est, dum asserit in Regno Neapolitano cognitionem huius delicti ad solum laicum pertinere, de quo modo non disputo.

Et hodie sine difficultate irà obseruari debet, cum Suprema, &c. pluries resolut. *De Inconst. in Fide.* To. I. par. I.

28 uerit, Blasphemos hæreticales puniri priuatim ad Iudices laicos in Sancto Officio, ut sub die 7. Septembris 1611. & teneri Iudices seculares sub anathemate mittere, denunciaciones. seu querelas ad Sacrum Tribunal, ut ex Decreto die 15. Septembris 1627.

Quare non est admittenda cautela, qua vtuntur nonnulli Iudices seculares, dum remittunt huiusmodi Blasphemos ad Curiam Ecclesiasticam, nempe, quod si dicta Curia non inuenerit Blasphemum, maiori poena dignum, qua fuit multatus à Curia seculari, debeat remitti ad eodem; quia cum sententia Iudicis laici fuerit nulla ex defectu iurisdictionis, de ea à Iudice Ecclesiastico non est habenda ratio, sed ex processu de nonno per Iudicem Ecclesiasticum inchoando, metienda est poena.

Pro Coronide addendum est, quod quando nonnulli Doctores dicunt, cognitionem Blasphemias hæreticalis spectare ad Inquisitores etiam priuatim quoad Iudicem ordinarium Ecclesiasticum, debent intelligi de Inquisitoribus Hispaniarum, quia ex priuilegio Apostolico aucta fuit ab Episcopis, & aliis Ordinariis causarum hæresis, & illius suspicionis cognitio, & commissi priuatim Inquisitoribus.

Et quia antequam typis hoc opus eaderet, Iudices Vicarie Neapolitane insurrexerunt cum præensione, quod Blasphemias hæreticales deberent remitti ad Iudicem Ecclesiasticum, ut purgata per ipsum suspicionem hæresis, deberent ad eos remitti, ut poenis à Iure, & Pragmaticis Regni statutis illos punirent; aduersus eos scriptis, & dedi aliud Votum; *Hætenus de Voto in causa Florentina.*

Redeundo ad semitam reliquam parumper dico, quod quamuis Carena d. 5. 3. n. 17. asserat, per Constitutionem Iulii Secundi quæ registratur à Lottherio de re *Benefic.* lib. 3. quæst. 28. num. 111. & in Bullar. Constit. 35. eiusdem Pontificis datam esse
31 premis, & Vniuersalibus Inquisitoribus facultatem cognoscendi de omnibus Blasphemis in Deum, Beatam Virginem, Mariam, & Sanctos, quæ facultas per Decretum Pauli Quarti sub die 17. Octobris 1555. fuit extensa ad Inquisitores Status Ecclesiastici, quod non bene aduertentes ad Bullam Iulii Tertii, Sanctarell. traçt. de *hæresi* tit. de *Blasphem.* cap. 3. dub. 1. in princip. voluit, omnes Inquisitores esse Iudices Blasphemarum etiam non hæreticalium, cuius opinionem improbat Salell. re. 1. de *mater. Tribunal.* cap. 18. reg. 139. num. 66.

Nihilominus obseruantia subsecuta, interpretata est Constitutionem prædictam
32 de solis Blasphemis hæreticalibus esse

intelligendam; Et sic etiam fuit refolutum in Suprema &c. *Sub die 7. Septembris 1611.*

Si autem cum Blasphemia simpliciter esset coniuncta aliqua blasphemia hereticalis, tunc ratione connexitatis Inquisitores de utraque possent cognoscere; Sic enim pluries fuit refolutum in Sacra Congregatione, ut testatur Carena loco citato, §. 8. num. 45.

34 Multo magis cadunt sub iudicio Inquisitorum Blasphemiz, quæ habent connexionem cum heresi, Albertini. de agnoscend. quæst. 22. num. 63. Castro de iusta Hereticorum punis. lib. 1. cap. 12. in fine, Roias de Heret. par. 2. assert. 12. num. 165. Lazar. quæst. 7. num. 10. Carena loco cit. num. 44.

35 Idem dicendum est de Blasphemis hereticalibus prolatis sub conditione, Roias de Heret. d. par. 2. num. 137. Lazar. quæst. 7. num. 44. Carena loco citato num. 43. vers. Secundo, Alberghini. cap. 16. num. 8.

Rationem assignat Roias, & cum eo Carena, quia in actu conditionali adest voluntas de præfenti.

Quæ ratio non habet locum in conditione de præterito, nam illa voluntas de præfenti non habet ex se firmitatem, sed pendet à veritate rei, quæ realiter exitit; Et propterea impossibile est, quod talis habeat animum blasphemandi, ut ratiocinatur, licet obscure Carena loco citato §. 9. num. 50. vers. Sed neque hac ratio; Et per hunc modum differre à Blasphemia prolata sub conditione de futuro, qui potius assertorius est ad veritatem indicandam, ut dicit Mazucchellus de casibus reservatis disp. 2. cap. 16. quæst. 3. num. 43.

37 Blasphemiz sub conditione de futuro sunt; Possim renegare Deum, si te non percussit; Deus non est Deus, si non fecit hoc miraculum; vel Deus iniustus est, si talem non castigat.

38 De præterito autem; Renego Deum, si dies exteriora non præterit; vel Possim renegare Deum, si hoc non feci, & verè fecit, Caner. in quæst. crimin. de Blasphem. nu. 3. Sanchez d. cap. 32. num. 24. Mazucchell. d. cap. 16. num. 39. Bordon. in Tribunal. cap. 26. qu. 5. num. 10. & 11.

Quod autem subiungit Carena, quod Blasphemiz de præterito prolatae continent verba temeraria, scandalosa, & pium aurium offensiva, ac uti talia esse subiecta iurisdictioni Inquisitorum, non est rurum in praxi, quia licet proferentes propositiones temerarias, scandalosas, & pium aurium offensivas, possint puniri ab Inquisitoribus, quia dant occasionem errandi, vel malè de fide sentiendi, ut dicit Castro de iusta Heret. punis. lib. 1. cap. 3. Alberghini. cap. 12. num. 11. & 12. Saura. in Foto Platonis cap. 6. vers. Proposito.

Hoc locum habere non potest in Blasphemia, quæ non sit verè hereticalis, vel heresi proxima, & connexa, ex qua possit oriri heresis suspicio; Nam quantumvis sit gravis, atrox, scandalosa, & pium aurium offensiva, non cadit sub iurisdictione Inquisitorum, sed est mixti fori, ut dicit Saura loco citato, vers. Proposito blasphemia.

41 Quæ autem sint Blasphemiz hereticales, latè numerantur à modernis, nempe à Lazario de Blasphem. quæst. 7. d. num. 5. & quæst. 12. num. 25. à Trinitaria de denunciis. quæst. 4. cap. 6. à Lupo in Editio Sancti Officii par. 4. lib. 23. à Bordon. in Tribunal. cap. 26. Alberghini. in man. cap. 16. Salelli. de mater. Sancti Tribunal. lib. 1. cap. 18. Reg. 139. Carena par. 2. tit. 7. §. 8. à Francisco de Magistris in Sylva Ecclesiastica to. 2. lib. 2. cap. 18. num. 18.

42 Dicam solummodo hodie amplius non esse dubitandum, quin proferens impia illa verba, Al dispetto di Dio, proferat Blasphemiam hereticalem, cum in Suprema, &c. semper habita fuerit pro hereticali; Quidquid dixerit Suarez de Relig. tract. 3. lib. 1. cap. 5. num. 8. Roias de heret. par. 2. num. 170. Sanchez dispo. cap. 32. numer. 26. assertentes non esse hereticalem Blasphemiam, eò quia dicta verba proferuntur per modum imprecationis, orando Deo displicentiam, vel tedium de tali re, non autem significant, aliquid posse fieri contra efficaciam Dei voluntatem; Nam istorum opinio quicquid sit in foro poenitentiali, in quo si Blasphemus ita interpretetur dictam Blasphemiam, fortasse dici potest non habendam esse pro hereticali, cum poenitenti credatur, tam pro se, quam contra se; Lupus, & Bordon. locis citatis, Mazucchell. loco citato num. 22. in fine. Reliqui à multis, quos allegat Diana d. refol. 8. vers. Sed adversus, quibus addo Salelli. reg. 139. num. 95. Ricciulli. de person. in stat. reprob. lib. 1. cap. 10. num. 15. & 18. Bordon. in Tribunal. loco citato.

43 Et ratio est, quia illo modo loquendi derogatur potentia Dei, quia communis sensus illorum verborum est, etiam si Deus sua omnipotentia nolle, Salelli. Bordonus, Diana, & alij supra citati.

44 Ideo multo magis canendum est à Bald. conf. 476. lib. 3. Angel. in l. his verbis, ff. de hereditibus instit. Alex. ad Bartol. in l. apud Labronem, §. Ait Pretor, ff. de iniur. Felinus in problem. Decret. num. 11. eos enim reprobat Mascard. de probat. lib. 1. conclus. 194. num. 3. Menoch. de Arbitr. lib. 2. centur. 4. cas. 275. Azor. to. 1. lib. 11. cap. 3. quæst. 2. & alij relati à Diana loco citato, Salelli. loco citato num. 97.

45 Quoad Blasphemiam Puttana di Dio, in Suprema, & non fuit habita in totum pro

hæreticali, vt testatur Cardinalis Scaglia in sua praxi in tit. de Bellenmiatori capit. 9. Et habetur ex pluribus Decretis, nempe sub die 30. Martij. 1606. & 20. Junij 1628. in quo fuit latius dictum, Sanctum Officium non procedere pro hac sola blasphemia, cum talia verba possint intelligi de meretrice Deo conuersa, Peyrin. ad Constat. Pauli Quinti 9. Lupus d. par. 4. lib. 3. diff. 4. Sed denunciations debere recipi, & conseruari ad effectum, vt si talis blasphemans proferat aliquam aliam Blasphemiam hæreticalem, possit pro vtraque puniri.

46 Cæterum instante sæpius P. Vincentio de Pretis Sanctæ, & Vniuersalis Inquisitionis Commissarij, vt qualificaretur, fuit qualificata tanquam hæreticalis, vt ex Decreto die 14. Octobris 1654.

Quæ qualificatio mihi non arrisit, quia non faciliè immutandæ sunt opiniones, quæ fuerunt longo tempore obseruatæ in Sancto Officio, & præsertim in hac Suprema, &c. ne in Sacro Tribunali notetur Inconstantia, quæ maximè est vitanda in Supremis Tribunalibus, vt videbimus in tractatu de Inconstantia iudiciali, præsertim in hac materia, quia vt plurimum proferentes Blasphemiam, *Putana di Dio*, illam proferunt quodam impio, sed vilitato modo loquendi, absque vlla intentione derogandi puritati Dei, vel saltem possunt intelligere de meretrice Deo conuersa, vt docent Peyrinus ad Constat. Pauli Quinti 9. Lupus d. par. 4. lib. 3. diff. 4.

Secus autem esset (horret calamitas scribere) quâdo impius quis diceret, S. Mariam Magdalianam fuisse Christi meretricem,

47 tunc enim talis Blasphemiam hanc proferens diceretur hæreticaliter blasphemare; Huic enim non potest dari interpretatio, de qua per Peyrinum, & Lupum locis citatis.

48 Neque obstat, quod dicit Catena, quod si Blasphemia *Potta di Dio*, habeatur pro hæreticali, quod etiam voluit Riccius in praxi Blasphemia criminis par. 3. resolut. 45. num. 8. licet contrarium sentiant relati à Barbosa de potest. Episcopi par. 3. alleg. 51. num. 91. non videt, quare eam illam. *Putana, &c.* non sit hæreticalis.

49 Quia *Potta di Dio* est Blasphemia hæreticalis, ex quo tribuit Deo membrum fæmineum, & scit Deum fæminam, Bordonus loco citato nu. 8. vers. quarto: *Putana* verò di Dio, tribuit Deo quod potest esse iuxta intelligentiam supradictam.

Siverò hæc Blasphemia proferatur erga

50 Beatam Virginem, dicendo *Putana della Vergine Maria*, certè erit Blasphemia hæreticalis, quia derogat puritati Beatissimæ Virginis, vt tenent Riccius ex praxi fori Ecclesiastici decis. 671. Ricciull. loco citato, & cap. 10. num. 27. Carthar. decis. 2. nu. 30.

51 Quod verum est etiam, si quis dicat tantummodo, *Putana della Vergine, della Madonna, di Nostra Donna*, nam iste erit Reus Blasphemie hæreticalis, saltem vt subiiciat foro Inquisitoris, & ab eo possit interrogari, quia ex vilitato modo loquendi verba supradicta intelliguntur de Beatissima Virgine, Plot. de Blasphemia num. 13. Lazar. eod. tract. quest. 3. num. 38. Bellochius de Casib. referuat. par. 2. quest. 12. num. 6. & seq. Catena loco cit. tit. 7. §. 8. n. 41. Bordonus in Tribu. cap. 26. num. 8. Mazzuchellus de Casib. referuat. disp. 2. capit. 16. num. 32.

52 An autem blasphemia, *Potta della Vergine Maria*, sit hæreticalis, videtur resol- uendum affirmatiue ex doctrina Baldi in l. Accusationem 3. vol. C. qui accusare non possunt, qui dicit, quod iurare per membra pudibunda Christi, species hæresis est, quod idem voluit Decian. extendens ad intrantes per membra pudenda Mariæ Virginis, vel Sanctorum dicto lib. 6. cap. 2. num. 11.

53 Cæterum dicendum est nullo modo huiusmodi verba præferre blasphemiam hæreticalem, sed benè maximum conui- cium contra Beatam Virginem Mariam, non enim ei attribuitur membrum, quod non habet, sed turpius nominatur, quo casu licet blasphemia sit atrox, vt dicit Boer. decis. 301. Nihilominus non est censenda hæreticalis; non enim repugnat his, quæ tenemur credere, nec fidei confessioni opponitur, Barbos. d. alleg. 51. nu. 91. qui tamen fallitur in aliquibus blasphemis ab eo allegatis.

54 Maius dubium est, si dicatur *Potta di S. Pietro, Potta di S. Paolo*, vel alicuius alterius Sancti: Nam videtur par ratio militare in hac, quàm in ea, *Potta di Dio*, cum tribuatur Sanctis sexus fæmineus, idè videtur sapere hæresim.

Sed iudicio meo non est censenda hæreticalis, nam non militat eadem ratio, quæ militat in ea, *Potta di Dio*, quia in hac non solum tribuitur sexus fæmineus Deo, sed membrum, quod non habet, nec habere potest.

At in illa solum tribuitur per modum conuictij membrum fæmineum alicui Sancto, quod reputatur blasphemia atrox, sed non hæreticalis, Caietan. 2.2. quest. 13. art. 1. Sanctarell. de Blasphemia. cap. 2. dub. 2. num. 21. in fin.

56 Blasphemia hæreticalis erit dicere, *Dio Cornuto*, vt habetur in Praxi Cardinalis Scaglia cap. 9. Trastinera de Denunciat. quest. 4. cap. 6. num. 5. vers. Idem est si diceret.

57 Idem censendum est, si quis diceret, *S. Gioseffo Cornuto*, quia ex communis vsu loquendi, *Cornuto* dicitur ille, cuius vult

est adultera, modo cum sit de fide, Sacratissimam Virginem Mariam Sancti Iosephi uxorem semper virginem fuisse, hæc blasphemiam tanquam resolutans contra puritatem Virginis erit hæreticalis.

58 Aduertendum tamen est, quod licet ex Decreto Pauli Quarti, confirmato per Constitutionem Clementis Octaui, 1. *Februarii* 1601. negantes virginitatem Beatæ Virginis, Sanctissimam Trinitatem, Diuinitatem Domini Nostri Iesu Christi, eius conceptionem de Spiritu Sancto, acerbissimam crucis morrem, debeant haberi pro Relapsis, ac etiam pro prima vice tradi brachio seculari: Decretum tamen, & Constitutio intelligenda sunt, si assertiue, & per modum propositionis, non autem blasphemie proferantur, dummodò blasphemias prædicta, interrogatus super intentione, non fateatur credidisse, Beatam Virginem non fuisse virginem, vel alia, supradicta mysteria nostræ fidei vera non fuisse. Qui autem profert hæc verba, *Santo Diuino*, non puniuntur in Sancto Officio, vt ex Decreto 7. *Septembris* 1605.

59 Præterea inter blasphemias hæreticales connumerantur ij, qui conculcant, percutiunt, seu conspurcant sacras Imagines.

60 Licet enim blasphemiam consistat propriè in verbis, & non in factis, Suarez tom. 1. de *Religione* tract. 3. lib. 1. cap. 4. num. 4. & Sanchez *disso* eap. 12. num. 5.

61 A multis tamen Doctoribus huiusmodi factum appellatur blasphemia, Alphons. de Castro de *Iusta Hæret. puniit.* lib. 1. cap. 12. Cordub. in *quæstion.* lib. 1. quæst. 17. §. 15. num. 1. Bordon. *disso* eap. 26. num. 27. Menoch. de *Arbitrar.* cas. 376. num. 1. Trasmiera de *Denunciatis.* quæst. 4. cap. 6. num. 4. & 13. Lazzar. de *Blasphemia.* quæst. 1. num. 32. Iulius Carthar. *decis.* 2. num. 11.

Et non est dubium, quod tales sacrilegi, & blasphemii dicuntur præsumpti In-
62 constantes in fide, quia reddunt se vehementer suspectos de hæresi, Simanch. de *Cathol.* tit. 33. num. 18. Farinacc. de *Hæresi* quæst. 178. à num. 13. Zanard. in *Summ.* cap. 64. Carena 7. par. tit. 7. §. 7. num. 38. Trasmier. loco cit. in fin. Bordon. loco cit. num. 22. Alberghin. eap. 28. num. 4. Soufa in *Aphorism.* lib. 2. cap. 42. num. 14. Carthar. *disso* a *decis.* 2. num. 43. Franciscus de Magistris in *Sylla* Ecclesiastica to. 2. lib. 2. num. 16.

63 Cæterum quia sæpe sæpius laici Iudices prætendunt de huiusmodi delicto cognoscere, videndum est, an huiusmodi delictum verè cadat sub eorum iurisdictione.

In hac controuersia tres inuenio Doctorum opiniones.

64 Prima est Marfilij in *l. ex Senatus Consulto* num. 3. ff. ad l. *Corneliam*, de *Sicarijs*, quem

sequitur Boer. *decis.* tot. num. 18. & inter modernos Caball. *resol.* 91. num. 8. dicentis spectare ad Iudicem laicum.

65 Plures adducunt rationes, sed ad hanc vnam videntur restringi, quod cum delictum hoc debeat puniri poena mortis, iuxta Text. in l. *unic.* C. *Nemini licere Signum Saluat.* & per ea, quæ latè prosequitur Carthar. *disso* a *decis.* 2. num. 18.

66 Sed cum hæc poena non possit imponi à Iudice Ecclesiastico, eap. in *Archiepiscop.* de *Raptor.* eap. *Clericus*, cap. *Sententiam sanguinis*, extr. ac *Cleric.* vel *Monach.* Simanch. de *Cathol.* tit. 33. num. 19.

67 Merito tam horrendum crimen debet puniri à Iudice seculari, Caball. *disso* a *resol.* 91. num. 12.

68 Secunda sententia est, Anchar. in *conf.* 15. *prope fin.* Marfil. in *prax.* §. *Et quis* nu. 25. Decian. lib. 4. eap. 26. nu. 1. & 2. Simanch. *disso* tit. 33. num. 17. Farinacc. in *addit.* ad quæst. 20. num. 68. dicentium esse mixti fori.

69 Ratio huius opinionis esse potest, quia cum hoc delictum secundum aliquos ex sui natura non sit hæreticale, licet atrox, & grauissimum, Paulus Grinald. de *foril.* quæst. 10. num. 12. Torre-blanc. de *Magia* lib. 2. cap. 8. num. 17. Veritumque sit tam à lege ciuili, quam canonica, Abb. in eap. *Cum sit generale* num. 1. de *foro compet.* Mart. de *Iurisdic.* par. 2. eap. 15. num. 2.

70 Ideò ab utroque Iudice puniri potest tanquam mixti fori, Nauarr. in eap. *Nonit* num. 13. de *Iudic.* not. 6. num. 40. Ansd. de *Iurisdic.* eap. *vnice.* *Qualiter causa mixti fori cognoscatur.*

71 Tertia opinio est verior, & in practica seruanda, cognitionem huiusmodi delicti spectare ad Iudicem fidei, siue Episcopum, siue Inquisitorè priuatine ad Iudicem laicum, quam opinionem tenuit in iudicando Azeued. ad *leges Regias* lib. 1. tit. 1. leg. 3. vbi cum condemnatus fuisset quidam Granatenfis à Iudice seculari in poenam capitis, eo quia percussisset Imaginem Beatæ Mariæ Virginis, interposita per Reum appellatione ad Consilium Regium, idem Consilium mandauit remitti percussorem ad Inquisitores, & eius opinionem sequitur praxis Neapolit. cap. 18. num. 12. Lazzar. de *Blasphem.* quæst. 6. num. 14. P. Diana par. 4. tract. 7. cap. 9. Carena par. 2. tit. 7. §. 7. num. 39. latè Carthar. *disso* a *decis.* 2. nu. 1. Bordon. in *Sacro Tribunal.* cap. 36. nu. 23. Franciscus de Magistris loco cit. sub num. 16. *vers.* Et quod.

72 Ratio est in promptu, quia vel hoc est in se factum hæreticale, vt latè voluit Carthar. loco cit. num. 37. & 38. vbi plura de cultu sacrarum Imaginum, vel saltem ex tali facto oritur vehemens hæresis suspicio, vt voluit Alphonsus de Castro de *Iusta*

Hæres. punit. lib. 1. cap. 15. ad fin. Simanch. dicto cap. 35. & in Enchiridion. tit. 10. num. 1. Muscatell. in prax. de crimine lese maiestatis Divinae num. 22. & de Blasphemia num. 36. Azeved. loco cit. Soufa in Aphorism. lib. 2. cap. 42. num. 14. Sesse decif. 448. num. 19. Martin. del Rio disquis. Magic. lib. 1. sect. 16. §. Sacerdotes, P. Diana d. resoluit. 9. Carthar. Carena, & Bordon. locis citatis, Salelles reg. 139. num. 109.

73 Qui enim deturpat, dirumpit, conculat, vel percutit Imagines Sacras, habet intellectum depravatam, cum non possit moveri ab obiecto, quod non est tale, ut possit ad hoc allicere voluntatem, nec movetur à seipso secundum carnem suam operante, quoniam humana natura simpliciter non habet ad huiusmodi opera aliquam inclinationem; Consequens est igitur, ut ab intellectu depravato motam voluntatem credamus, ita ut voluntas tale opus non voluisset, nisi intellectus illi vel bonum persuadisset, vel quavis malum cognovit, perversa voluntas ei se applicauisset, ut bene ratiocinatur Alphons. de Castro, & Carthar. locis citatis.

74 Cum ergo simus in facto hæreticali, vel saltem continente vehementem suspensionem hæresis, non potest cadere sub iurisdictione iudicis laici, obstante Textu in cap. 1. Inquisitionis Officium, §. Prohibemus, de Hæreticis in 6.

75 Secunda ratio est, quia huiusmodi factum reputatur pro blasphemia hæreticali, ut supra probauimus ex multis, quibus addo Riccium in prax. Hæresis resoluit. 433. ver. Imagines sacras.

Imò, ut habetur in litteris Simeonis Stillicæ ad Imperatorem Insulinum registr. in 7. Synodo aff. 1. omnem blasphemiam excusetur impium hoc factum.

76 Acti blasphemie hæreticalis Episcopus, & Inquisitor sunt Iudices primatinè ad Iudicem secularem, ut omnes restantur Doctores, nemine excepto, quos refert Cenall. de cognit. per viam violentia qu. 85. Ansaldo de Iurisdic. par. 4. tit. 9. cap. 2. nu. 87. Sanchez ad præcept. lib. 2. cap. 32. num. 37. Bordon. d. cap. 26. num. 33.

Ità etiam erunt in hoc delicto Lazar. Bordon. Azeved. Prax. Neapolit. Carthar. & Carena locis citatis. Et Carena argumentatur à cognitione fortilegii hæreticalis ad cognitionem huius delicti, Franciscus de Magistris loco citato, verf. Tunc tertio.

Neque obstat, quæ pro prima opinione adducuntur, quia licet non soleant Iudices Ecclesiastici regulariter imponere,

77 poenam mortis huiusmodi delinquentibus, imponunt tamen poenas treminum, carceris, fustigationis, & alias arbitarias, quæ videntur omnino æquales, & suffi-

cientes huic delicto, cum poena blasphemiarum etiam hæreticalium, sine facto, siue verbis committantur, hodie sit arbitraria, quicquid fuerit de iure antiquo, ut bene probat Cartharius dicta decif. 2. num. 19.

78 Dixi regulariter, quia etiam à Iudicibus Ecclesiasticis potest Sanctissimum consulto extendi hæc poena arbitraria, usque ad traditionem Rei Curie seculari, ut factum fuit cum similibus effractoribus, & conspiratoribus sacrarum Imaginum de anno 1623. in Civitate Bononiæ, & de anno 1635. in Civitate Ferrariæ, quod docent Azeved. Prax. Neapolit. P. Diana, & Carena locis citatis; addo Alberghin. in Man. cap. 28. num. 6. Soufa in Aphorism. lib. 2. cap. 42. num. 16. Franciscus de Magistris loc. cit. num. 17.

79 Non obstat ratio secundæ opinionis, nempe quod percussio sacrarum Imaginum non sit factum hæreticum, quia Ghirland. & Torre-blanc. fundant eorum dictum in cap. Canonici, §. fin. de offic. ordin. in 6. Qui Textus nullam prorsus habet similitudinem cum casu, de quo agitur: Ibi enim Canonici non concubabant Imagines sacras, neque ad terram proiciebant ob aliquam irreuerentiam, vel illarum contemptum, sed illud efficiebant ad incutiendum terrorem, & abominationem, & odium in populo excitandum contra illum, propter cuius crimen imponebatur celsatio à Divinis, ut bene considerant Alphonsus de Castro d. cap. 15. ad fin. & Carthar. d. decif. 2. num. 47.

80 Et propterea opinioem Ghirlandi esse communiter reprobam, dicit Martin. del Rio di To tract. lib. 5. sect. 16. verf. Sacerdotes, in fine.

81 Neque obstat præterea aliquotum Tribunalium possessio puniendi huiusmodi delinquentes, quia data eorum incapacitate, quæ clara est saltem respectu suspensionis hæresis, quæ oritur ex huiusmodi delicto, possessio suffragari non potest, Abb. in cap. Quanto num. 2. de consuet. Rota decif. 10. de consuetud. in antiquis, latè Spezzell. decif. 37. num. 33. & seq. & decif. 151. à nu. 22. & Iudices seculares in hoc delicto procedere de facto, non de iure dicit P. Bordon. d. cap. 26. qu. 14. num. 24.

82 Et hæc opinio eo magis infelicitissimis nostris temporibus locum habere debet, quibus oblita hæresis Iconomacorum, renouata fuit à Nouatoribus; & propterea cum de anno 1625. sub die 20. Novembris, fuisset in Suprema &c. coram fel. record. Urbano Octauo disputatum hoc dubium, resolutum fuit, cognitionem, & punitionem delicti percussionis sacrarum Imaginum spectare ad Episcopum, siue Inquisitorem primatinè ad Iudices laicos.

Hinc de anno 1650. die 3. Novembris, remissa fuit à Collaterali Consilio Neapoli
83 litano ad Iudices fidei causa Francisci Starace, qui fuerat inquisitus in magna Curia Vicarie de laceratione, & conspurcatione sacrarum Imaginum, vnam corpore delicti, nempe Imaginem lacerata.

Sed de Iudæis conspurcantibus, percutientibus, conculcantibus, sive frangentibus Imagines sacras, & alias hæreticaliter blasphemantibus maior est difficultas: Nam Anchar. conf. 15. tenet, puniendos esse à Iudice seculari, quia cum Iudæi sint
84 extra Ecclesiam, non possunt puniri à Iudice Ecclesiastico, & hanc opinionem pluribus comprobatur rationibus Hieronymus Belluga inter Consilia Soccini junioris conf. 119. vol. 4. Eandem tenet Guido Papa quæst. 63. Alex. conf. 213. vol. 6. & conf. 99. num. 12. eodem vol. Clar. §. Blasphem. nu. 6. Arctin. consil. 157. Decian. lib. 5. cap. 27. num. 2. in fin. Anan. in rubr. de Iudæis col. 2. in fin. Io. Andr. in Clement. 1. de testibus, & in Clement. vnic. de Iudæis, Oldrad. conf. 136. Anan. in cap. Postulati de Iudæis, Squillacen. de fide Cathol. cap. 46. Ponizini de Lamis quæst. 15. num. 81. quos omnes refert Surd. conf. 498. num. 8. addo Ansal. de Iurisdict. par. 4. cap. 2. num. 103. Suarez recept. sent. nu. 209. ver. Iudæi, Lazar. de Blasphem. qu. 6. num. 4. qui ex mente Massini l. 1. c. de eden. num. 98. dicit, Iudæos esse de foro seculari, nec Constitutionibus Ecclesiasticis, & dispositionibus peccati rationem habentibus adstringi, Sanctarell. de Blasphem. cap. 3. dub. 2. num. 5.

Cæterum dicendum est, Iudæos blasphemos siue verbo, siue facto posse puniri
85 ri, etiam inspecto iure communi à Iudice Ecclesiastico, ut voluit Bald. conf. 100. nu. 1. vol. 2. & prius consil. 313. num. 5. lib. 1. per Text. in cap. Postulati, de Iudæis, Ancharan. dicto conf. 15. aliis 14. in fin. Calderin. conf. 2. de Iudæis, plures alios adducit Bursattus conf. 90. num. 1. quos adducit Ricciull. de iur. personar. lib. 2. cap. 52. nu. 6. vers. Quibus, Carena par. 2. tit. 14. num. 7. Bordon. in Tribunal. cap. 25. num. 9.

86 Dixi de iure communi, quia de iure nostro, iuxta Constitutionem Gregorii Decimertij Antiqua Iudeorum perfidia, certum est posse puniri ab Inquisitore, tanquam vilipendentes fidem Christianam, & Catholicam Religionem, ut latè tuetur Carena d. tit. 14. §. 9. & §. 16. num. 35.

87 Et isto casu, & aliis in Bulla comprehensis, possunt puniri ab Inquisitoribus privative quoad Iudices laicos, ut tuetur latissime Carena d. tit. 14. num. 38. quem sequitur Bordon. dicto cap. 25. quæst. 7. num. 19.

88 Et mei Affectuatus tempore fuit punitus ab Inquisitore Mutinen. Iudæus priva-

tive quoad Iudicem laicum, qui in Terra Spilimberti conspurcaverat Imaginem, Beatissimæ Virginis Mariæ, quæ reperiebatur depicta in quadam domo à Iudæis conductâ.

89 Et hanc credo verissimam opinionem, quia certum est, delictum in opprobrium fidei commissum, esse merè Ecclesiasticum, & propterea subdi iudicio Inquisitorum tuetur, ut Carena loco citato §. 9. num. 22.

90 Quod intellige, quando verè constar, delictum esse commissum in opprobrium fidei, vtpura, si animo sedato Iudæus Imagines conspurcasset; si autem ludendo ira percussus vulneraret, vel frangeret atque aliquam sacram Imaginem, crederem, esse locum præventioni, tanquam in delicto mixti fori, animus enim, & intentio delictum distinguunt.

Non obstat, quod percussio Imaginum sit ex se factum hæreticale, & ideo ob hoc factum etiam Iudæi possunt subdi foro
91 Ecclesiastico privative ad Iudicem laicum, quia hæc conclusio potest habere locum in Christianis, non autem in Iudæis, apud quos tale non potest dici factum hæreticale, nisi adsit illa qualitas fidei contemptus, quæ requiritur, ut subdatur Iudæus iudicio Inquisitorum, ut patet in Constitutione Gregorij Decimertij casu 9. & propterea Sacra Congregatio non permittit, quod Inquisitores procedant contra Iudæos carnaliter se committentes cum Christiana, ut fuit resolutum die 4. Augusti 1610. 18. Januarij 1617. 11. Junij 1621. & 10. Januarij 1623.

Quando copula, seu commixtio carnalis non est facta in contemptum fidei, Carena d. tit. 14. §. 3. in fin. Fermosinus in quæst. pro Sancto Officio par. 3. quæst. 1. num. 4. & sequ.

92 Licet tamen Iudæus habens copulam carnalem cum Christiana non puniatur ab Inquisitore, punitur tamen ab Ordinario, ut contra Surd. conf. 497. latè tuetur Mura relar. à Carena d. tit. 14. §. 3. & post eum Cirlinus cap. 42. num. 53. usque ad 71. & resoluit Suprema, &c. die 11. Junij 1621.

93 Bene scio, quandoque Episcopum, & Inquisitorem processisse aduersus Iudæos italia perpetrantes, ut ex Decreto 11. Julij 1615.

94 Et licet possit esse aliqua dubitatio, an de iure sit imposita aliqua poena contra Iudæos, tale facinus perpetrantes, de quo latè Cyriacus controuers. cap. 432. per totam; Nam quod spectat ad ius canonicum, Text. in cap. In nonnullis, de Iudæis, licet commixtionem Iudæi cum Christiana in narratiua vocet damnatæ commixtionis excessum,

excessum, in dispositiva tamen restringit se ad prohibitionem, ne Iudæi eundem habitum deferant, quod Christiani, itaut ab illis non distinguantur, & ne illudant Passioni Domini Nostri Iesu Christi, & ob id in diebus Passionis in publicum non prodant, nec vestibus orationibus induantur.

- 95 Textus verò in cap. In Archiepiscopatu, de Raptoribus, loquitur de Iudæis rapientibus mulieres, & pueros Christianos, ac illis abutentibus.

- 96 Quocirca ad ius civile attinet Text. in l. Ne quis, C. de Iudæis, & Caliculis, loquitur de Iudæis matrimonium contrahentibus cum Christiana, & è converso.

Attamen ex Constitutione Pauli Quarti

la 1. in Pullario §. 7. prohibetur, ne Iudæi cum Christianis ludant, comedant,

- 97 seu familiaritatem, aut conversationem habere præsumant, quæ constitutio licet loquatur de Iudæis in Vrbe, & Statu Ecclesiastico degentibus, nihilominus Beatus Pius Quintus alia sua Constitutione edita die 10. Aprilis 1556. la 6. in ordine, ad commorantes in toto Orbe Terrarum extendit, Ciarlin. d. controuers. 42. num. 62. & 63.

- 98 Nulla tamen maior familiaritas, & conversatio, quam actus venerere dici potest, mutui enim amoris symbolum, refert Iodocus in Praxi cap. 96. num. 25. vbi appellat hanc conversationem vitium peccati sodomiticum, quem sequitur Ciarlin. loco citato.

- 99 Cæterum hoc prius statutum fuerat in Concilio Viennensi sub Clemente Quarto à Cardinali Fr. Guido tit. S. Laurentii in Lucina eiusdem Clementis, & Sanctæ Sedis Apostolicæ Legato, collecto Vicenæ anno 1267. 6. Idus Martij.

- 100 In capite enim decimosextimo eiusdem Concilij habentur hæc verba:

Si quis verò Iudæus cum aliqua Christiana fornicationis vitium deprehensus fuerit commississe, quoad usque decem minas argentei ad minus, pro emendatione soluerit, districto carceri mancipetur, & mulier Christiana, quæ tam damnatum costum elegerit per Civitatem sulligata, de ipsa Civitate, sine spe redendi, penitus expellatur.

- 101 In capite verò 18. & 19. post alia statuta contra Iudæos, subiungit:

Præcipimus autem Episcopis, ut ad hæc omnia observanda in singulis articulis Iudæos per abstractionem communionis Christiane compellant: Ipsosque quoque Principes, ac Iudices eorum districte admonemus, ne Iudæis statuta nostra observare nolentibus, protectionis, sine defensionis favorem impendant; sed si aliqui eis à Prælati Ecclesiasticis inuogantur, ea fideliter exequantur, alioquin introitus Ecclesie, & Divinorum Officiorum sibi noverint interdici.

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

- 102 Licet enim Iudæi sint sub protectione Imperatoris, & Papæ, Leizier. in trakt. de Primogen. quest. 16. num. 16. lib. 1. Parisius conf. 2. num. 12. vol. 4. Roland. à Valle conf. 25. nu. 11. vol. 2. Peccius conf. 84. per tot. lib. 1. Et de protectione Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Fagnanus in cap. Inter alia num. 62. de Immunit. Eccles.

- 103 Et possint in protectione recipi à Principibus, ut latè differt Mager. de Advocacia armata cap. 8. à num. 220. per multos, vbi ad partes questionem hanc more suo eruditè examinat.

- 104 Id tamen intelligi debet, ne contra fidem Christianam ipsi suffragia, & patrocinia præstentur, sed tantummodo, si in nudam protectionem, quæ cum fide nihil participat, recipiantur, Mager. loco cit. num. 236. vers. Non obstat, vbi dicit, ita intelligendum esse Concilium Tolerantum 4. cap. 7. vbi habetur, quod à Christi Corpore dignus sit separari, qui inimicis Christi efficitur parvus.

- 105 Et propterea, ut alibi dixi, nulli sunt saluconductus, quos concedunt, & protectio, quam habent nonnulli Principes Italiz de Lusitanis Iudæis, ne scilicet possint puniri ab Inquisitoribus ratione Apostasiz à fide: Etenim, si putri Iudæi committentes contra fidem Christianam possunt puniri ab Inquisitoribus, multo magis poterunt puniri Christiani ad sectam Iudæorum transientes.

- 106 Præterea Iudæi, qui retinent puellas, vel pueros Christianos ad eorum servitia, illisque prohibent, ne accedant ad audiendam Missam, puniuntur ab Inquisitore privative ad Iudicem laicum: De anno enim 1505. 14. Ianuarij, huiusmodi causa advocata fuit à Iudice seculari.

- 107 Puniantur etiam Iudæi ab Inquisitore, si arma deferant Algerium, ut fuit resolutum die 20. Ianuarij 1508.

- 108 Puniantur quoque si transferant cum pompa, & luminaribus Arcem de vna domo in aliam ab Inquisitore, ut fuit resolutum in vna Pisana 21. Decembris 1600.

- 109 Possunt etiam puniri ab Inquisitore si construant novas Synagogas absque licentia Sedis Apostolicæ, ut fuit resolutum die 20. Octobris 1601. & 25. Septembris 1608.

Certum est enim, Iudæos novas Synagogas construere non posse, cap. Iudæi de Civitate, & cap. Consuluit de Iudæis, Ricciull. de iur. personar. lib. 2. cap. 10. nu. 5. vbi etiam, quod non licet Christianis vendere Iudæis calcem, lapides, ligna, & alia cæmenta, ut ex illis construantur Synagoga, Azor. to. 1. lib. 8. cap. 22. qu. 5.

- 110 Imò ut nec veteres reficiantur, Azor. loco cit. Ricciull. loco cit. num. 4.

- 111 Possunt tamen Iudæi veteres Synago-

gas reficere, sed restaurando, non facere pretiosiores, Abb. *disso. cap. Consultat. de Iudeis*, Barbat. *conf. 1. num. 14. col. 18. in fin. lib. 1.*

- 112 Et propterea fuit denegata licentia Iudeis Germanis Mantuæ commorantibus extruendi alio in loco Synagogam combustam, sed fuit dictum vt illam eodem in loco restaurarent, die 2. Septembris 1610. & 21. Aprilis 1611.

Eisdem Iudeis fuit denegata licentia construendi nouam Synagogam in Terra Rodoleschi, 18. Maij 1623.

Et Iudeis Anconæ fuit denegata licentia ædificandi domunculam in eorum cœmeterio, 8. Augusti 1613.

- 113 Puniantur etiam Iudei ab Inquisitore, qui curant à pueris Christianis in die Sabathi sibi ignem accendi, vt ex Decreto 14. Februarij 1606. licet quando de his sunt denunciati in Sancto Officio vidi pluries remissas huiusmodi causas ad Emin. Vrbis Vicarium.

- 114 Fuerunt etiam puniti acriter ab Inquisitore Iudei, qui infantem Christianum circumciderant, 11. Martij 1607.

Puniantur etiam ab Inquisitoribus Iudei, qui in macellis Christianorum cum suis superstitionibus, & obseruationibus animalia occidunt, 8. Iulij 1615.

- 115 Similiter fuerunt puniti Iudei ab Inquisitore, qui procurauerunt liberationem ciuium Turcæ, vt iudaizaret, 22. Nouembris 1617.

- 116 Cum autem examinantur Iudei in Sancto Officio, coguntur subscribere suum examen, licet examinentur in die Sabathi; scriptum fuit Inquisitori Alexandriæ, 30. Octobris 1593.

Plura etiam denegantur Iudeis à Suprema, & Vniuersali Inquisitione.

- 117 Et primò, quod possint vti opera Nutricum Christianorum etiam extra Ghetto, die 15. Martij 1612. & 17. Maij eodem anno.

Nec Principes seculares huiusmodi Priuilegium Iudeis concedere possunt, vt fuit resolutum in Suprema, die 1. Iunij 1591.

Imò nec Episcopum posse in hoc casu dispensare, nectur Abb. in cap. *Ad hac in fine, de Iudeis*, & ibi Cardinalis Anan. & alij relati à Sanchez lib. 2. cap. 31. num. 27.

Et propterea monitus fuit quidam Nuncijs Apostolicis, qui sibi, & Ordinarijs reseruauerat facultatem concedendi licentias tenendi Nutrices Christianas, ac vtendi seruitute Christianorum, & ci inunctum fuit, vt renocaret huiusmodi reseruacionem, prout renocauit, vt appareret ex Decreto 21. Maij 1592. & ex litteris Nuncijs 4. Aprilis 1592.

Si ergo retinerent Nutrices Christianas, vel vti fuerint opera Christianorum,

puniuntur tam Iudei, quam Christiani talia perpetrantes ab Inquisitoribus, vt ex Decreto sub die 12. Octobris 1627.

Et cum quidam Dux concessisset Priuilegium Iudeis in suo Statu commorantibus, vt possent habere seruas Christianas, dummodo non essent minores quadragintaquinque annis: Sanctissimus, mandauit Episcopo, & Inquisitori, vt non obstante dicto Priuilegio, procederet contra Iudeos, & Christianos delinquentes, vt ex Decreto die 21. Ianuarij 1621.

Possunt tamen Inquisitores, & Ordinarij tolerare Iudeis ea, quæ tolerantur in Vrbe, sed nihil eis concedere expressè die 4. Ianuarij 1620.

Et cum alius Dux de anno 1643. concessisset multa priuilegia Iudeis, inter quæ:

Primò, quod possent vti opera Christianorum, & Nutricum Christianorum.

Secundò, quod qui haberent rem carnalem cum muliere Christiana, deberent puniri à Iudice ab eo deperato.

Tertiò, quod Medici Hebræi possent mederi Christianis, & sumere lauream Doctoratus.

Quartò, quod nullus filius Hebræorum possit baptizari, nisi excedat ætatem annorum tresdecim; & dum morabitur in domo Cathecumenorum, possit à parentibus Hebræis visitari, & cum eis communicare; & quod baptizari non possint petere legitimam à parentibus Iudeis.

Quintò, quod baptizari non possint testificari in causis Hebræorum.

Sextò, quod possint conuersari in toto eius Statu, absque eo, quod deferant aliquod signum discretium à Christianis.

Septimò, quod possint sibi construere nouam Synagogam.

Octauò, quod non possint molestari etiam quod alibi vixerint vti Christiani.

- 118 Hæc omnia Priuilegia, tanquam contra Sacros Canones, & Sacrosancta Concilia à sanctæ memoriæ Innocentio Decimo renocata, abolita, & cancellata fuerunt, sub die 20. Iunij 1652.

- 119 Secundò, licentia medendi Christianos, 14. Maij 1615. licet quandoque fuerit concessa Catholicis commorantibus in Partibus Infidelium, vbi non erat Medicus Christianus, sub die 3. Decembris 1619.

- 120 Et in Partibus fidelium fuit concessa medendi vnicuique Medico, siue Chirurgo Christiano, 10. Augusti 1628.

- 121 Facit Textus in cap. *Nullus eorum* 28. *quest. 9.* vbi dicitur, quod nullus eorum, qui sacri sunt Ordinis, vel laicus aliquem Iudeorum in infirmitatibus suis vocet, aut medicinam ab eo percipiat, et si laicus est excommunicetur.

- 122 Et ideo recipere medicinam à Iudeo

- est peccatum mortale, nisi excusaret qualitas temporis, vtpura, pestis, in quo deficerent Medici Christiani, vel eius eminens scientia, Felin. in cap. 1. *Extra de Iudais*, Mager. d. cap. 8. num. 226. vbi refert exempla de infausito successu Principum, qui medicinas à Iudeis receperunt.
- 123 Terriò, Arcentur à suscipienda laurea Doctoratus, ideo scriptum fuit Nuntio Florentiæ comoranti, vt ageret cum Magno Duce Etruriæ, qui prouideret, ne in Vniuersitate Pitarum gradus Doctoratus conferretur Iudeis, die 16. Septembris 1621.
- 124 Licet in Curia à nonnullis Vicegerentibus Eminentiſſimi Vicarii in Vrbe fuerit data licentia quibuscumque Hebræis, vt possent lauream Doctoratus accipere in Sapientia Romanæ: Vnus tamen ex eis acriter fuit reprehensus à sanctæ memoriæ Innocentio Decimo, Me existente Alseffore.
- 125 Quartò, Prohibentur addiscere litteras Latinas, vel alias artes à Christianis, 8. Nouembri 1618. Nec è conuersò Christiani à Iudeis 25. Iunij 1620. Christiani tamen docentes Hebræos puniuntur ab Ordinario, 10. Februarij 1596.
- 126 Quintò, Non possunt apponere in suis sepulchris Epitaphia, & posita amouentur, 8. Octobris 1625. Et petentes in eorum sepulchris posse nomina, & cognomina, ac parlam defunctorum affigere, non obtinent, 23. Octobris 1625.
- 127 Sexrò, Licet à Card. Camerario plura Priuilegia obtinuerint, nempe medendi Christianis, & posse eisdem Christianis vti pro suis commoditatibus, & necessitatibus, fuerunt tamen huiusmodi Priuilegia reuocata à Summis Pontificibus, & fuit scriptum Inquisitoribus, vt non obstantibus dictis Priuilegiis contra eos procedant die 9. Ianuarij 1593. & pluries meo tempore.
- 128 Septimò, Quamuis de Iure communi possint acquirere, & possidere stabilia, vt ex cap. *Iudas*, il secondo, & ex cap. *Multorum de Iudais*, ex cap. *Quanto de vsuris*, & cap. *de Terris de Decimis*, apparet & ibi Doctores Innocent. in cap. *Quod super*, num. 4. de Voto, cum alijs per Ricciull. de Iure Personarum, lib. 2. cap. 50. nu. 1. Theodor. de Iure, & statu Iudeor. in Repub. Christiana, cap. 4. pag. 69. in fine.
- 129 In Statu tamen Ecclesiastico, nec domos, nec agros, nec alia stabilia acquirere possunt, vt Statutum fuit à Paulo Quarto, sua Constitutione, Cum nimis absurdum, 3. in ordine, quæ Constitutio confirmata fuit ab alijs Summis Pontificibus, & præsertim à Clemente Octauo, sua Constitutione 19. Cæca, de quibus Rota in Romanæ, seu Nepeſinæ Salsiani, Vcn. 27. Iunij 1664. De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.
- coram bon. mem. Verosipio, qua est decisio 225. par. 14. recent. vbi quod non solum iis est inrerdicta possessio iure domini, sed etiam est interdita possessio ratione pignoris, vel simplex detentio bonorum immobilium, ex quibus fructus possent deduci.
- 130 Octauò, Iudæi arcentur ab omnibus publicis officijs, vt in cap. *Ex speciali de Iudais*, & *Saracenis*, & statutum fuit in Concilio Auernensi. Can. 8. & in Concilio Tolentino 1. sub Pelagio Papa Secundo, Can. 14. registr. in cap. *Cum sit*, 16. de Iudais, & in Concilio Lateranen. primo, cap. 8. vbi quod nec Iudices, nec Tellonarij esse possunt.
- 131 Et propterea in Sacra Congregatione sæpius fuit resolutum, non posse Iudæos conducere Gabbellas, & redditus Principum secularium, & ab ea moniti fuerunt Duces N. N., qui suos redditus Iudæis locabant, obstante Textu, in cap. *Ex speciali de Iudais*, & in l. *Ex hac valitura*, cap. de Iudais, Azor. tom. 1. lib. 8. cap. 22. qu. 10. Ricciull. d. traff. lib. 2. cap. 22. num. 10.
- 132 Et quamuis in d. cap. *Ex speciali* dicatur, quod si fortè Rex Portugalliæ redditus suos Iudæis venderet, vel Paganus, Christianum tunc deperet de granaminibus inferendis Clericis, & Eccle iis non suspectum, per quem Iudæi, siue Saraceni, sine Christianorum iniuria iura regalia consequantur.
- 133 Ex quo inferunt Doctores, quod Iudæis possunt vendi, seu locari redditus Principis, dummodò præstetur ab eodem Principe, & non à Iudæo Christianus, qui redditus colligat, Abb. Butrius, Felin. Ioannes Andræ, Hostiensis, & alij in d. cap. *Ex speciali*.
- 134 Nihilominus Sacra Congregatio non probauit Canonistarum illationem, quia Summus Pontifex eo casu processit per viam gratiæ specialis Priuilegijs, siue dispensationis, ideo non potest trahi in consequentiam, vt in simili per Text. in l. *Generaliter*, §. *fin. ff. de Decur.* dixit Azor. in Summa de Iudais, & Caliccol. num. 1. vers. *Granantur in eo*, Crocius in Rubr. de Infamia, & Iure, num. 12. quem allegat Ricciull. cap. 22. num. 2.
- 135 Præsertim quia Rex vestigalia, & redditus Regios iam vendiderat vt patet ex Textu, & ideo Pontifex tolerauit in illo casu particulari, vt bene Hostien. in dicto cap. *ex speciali*, in ver. *Vendiderit*, ex quo Rex suæ culpæ veniam petijt, vt dicit Anton. de Butr. in d. cap. num. 1. vers. *In prima*, & sic non est præsumendum, quod Papa legem, siue Canonem statuere voluerit, cum non apparet derogasse Concilij Generali Lateranen. de quo in cap. *Cum sit*, eod. tit. de Iudais, prout necessarium erat, vt latè probat Garzias de Benef. par. 4. c. 5. n. 37.

136 Coguntur etiam à Sancto Officio, sicuti ab Ordinario Iudæi ad subministranda alimenta, & expensas filijs Neophytis ad Fidem conuersis, vt decretum fuit *sua die 3. Iulij 1613.*

Sed redcundo ad præsumptos in fide Inconstantes ob prolatis blasphemias hæreticales, videndum est pro Coronide, quomodo contra illos in Sancto Officio procedatur.

Et licet per Decretum in Suprema, &c. emanatum die 10. Iulij 1555. contra prædictos non sit deueniendum ad capturam, sed per citationem vocandi sint ad Sanctum Officium.

137 Nihilominus hodie dictum Decretum non seruatur indistinctè, sed residet in arbitrio Inquisitorum, vel per viam citationis procedere, vel ad capturam deuenire, si adsint sufficientia indicia.

138 Sed si tractetur de Personis qualificatis, nobilibus, vel alias in dignitate constitutis, sive secularibus, sive Ecclesiasticis, non debent Inquisitores procedere ad capturam, nisi Consultis Sacra Congregatione, quæ pensata grauitate blasphemiarum, & qualitate personarum, mandat, vel vocari, vel carcerari.

139 Quocirco ad penam, licet contra Blasphemos variæ à legibus Imperialibus, & Sacris Canonibus late sint pœnæ, vt videre est penes Cartharum *decis. 2. à n. 2. & habemus Constitutiones Iulij Tertij, & B. Pij Quinti in hac materia, de quibus per Lotther. de re benef. tom. 2. lib. 3. quest. 28. num. 110. & 112.*

140 Nihilominus huiusmodi leges, Canones, & Constitutiones non sunt in vsu in Sancto Officio, vt in specie notant Azor. *to. 1. lib. 9. cap. 28. dub. 6. Sayr. in Clau. lib. 6. cap. 13. num. 13. Sanctarell. de Blasphemis, cap. 6. dub. vlt. num. 7.*

141 Sed omnes pœnæ contra Blasphemos sunt arbitrarie, Clar. §. *Blasphemia, vers. Sed quare*, cum alijs per Sanctarell. loco citato, Carthar. *de decis. num. 19.* vbi quod pœna potest extendi vsque ad mortem, sed non in foro Ecclesiastico.

142 Arbitrium autem regulari à qualitate Blasphemiarum, & Personarum.

Nam quandoque viles Personæ sustinentur, si sint blasphemie atrociores, damnantur ad Triremes, vel ad carceres per longum tempus, quandoque damnantur ad permanendum præ foribus Ecclesiæ cum candela accensa in manibus, & multoties ori baculo appposito, vulgò *mordacchia*, iuxta dispositionem Textus in *cap. 2. de Maledictis*; & hæc pœna magis exemplaris est, quam inflicto publicæ tormentæ, vt fuit dictum in Sacra Congregatione die 15. Ianuarij 1599.

143 Et vbi hæc pœna infligitur Iudæis blasphemis, apponuntur præ foribus Synagogæ, non Ecclesiæ, vel in Platea, vt ex Decreto *sub die 16. Decembris 1601.*

144 Non mulctantur tamen hæc pœna viri nobiles, nec Clerici, bene Carena *par. 2. tit. 7. §. 17. num. 28. & 29. Sanctarell. loco cit. num. 4.* ibi, *Quod vir nobilis potest se redimere elemosynis à pœna, qua sibi dederit offer;* & ita obseruatur in Suprema, &c. quando tractatur de Blasphemis.

145 Et vidi in Decretis Supremæ, &c. de anno 1557. die 14. Ianuarij fuisse quendam Blasphemum, qui percussit, euaginato gladio, Imaginem Crucifixi, & Beatissimæ Virginis, & impias blasphemias protulerat, punitum pœna valde exemplari, nempe, vt perforata lingua sustigaretur, & retineretur cum lingua sic perforata, quinque diebus festinusemel præ foribus Ecclesiæ Sanctæ Mariæ super Mineruam, Sancti Laurentij in Damalo, Sanctæ Mariæ de Pace, Sanctorum Apostolorum, & Sancti Augustini, demum transmitteretur ad Triremes in perpetuum.

De pœnis autem Blasphemorum videndus est P. Diana *par. 4. tract. 7. resol. 3.* Franciscus de Magistris *loco citando à n. 22. cum sequentibus.*

146 Blasphemis verò cõsuetudinarijs maior solet irrogari pœna, quæ serè semper est Triremium, per quinquennium, & per decennium, & non per triennium, vt malè Carena *de tit. 7. §. 14.*

147 Quis autem dicatur Blasphemus cõsuetudinarius non caret difficultate; quamvis enim in alijs delictis ex bino actu inducatur cõsuetudo delinquendi, Gloss. in *cap. Ita not. 25. quest. 2. Bald. l. 3. C. de Episcopali audientia*, Grammat. *decis. 48. num. 3. Cepoll. in Auth. Sed nono iure, n. 91. C. de Seruis fugitiuis*, Cephal. *conf. 28. numero 12. Franciscus de Magistris in sua Sylua Ecclesiastica, tom. 2. lib. 2. cap. 18. sub nu. 8. vers. Et quisnam.*

148 Nam quod bis fit, frequenter dicitur fieri, *Auth. de Defens. Cinit. ad finem, collect. 3. cap. Monasteria, de vita, & honestate Cleric.* & ibi Abbas *num. 5. Mascard. de probat. conclus. 424. num. 16.*

149 Ideo Energumeni, & laborantes morbo cadueo, si frequenter cadant, non possunt, neque ordinari, neque in ordine ministrare, *cap. Communiter, distinct. 33. & ibi Acunha.*

150 Frequenter autem dicuntur cadere, si bis cadant iuxta Glossam in *dislo capis. Monasteria.*

151 Pariter Clericus, qui vitium nefandum exercet, debet deponi, *cap. Clerici de vita, & honestate Cleric.* & dicitur exercere, si bis illud commiserit, iuxta dicta in *dislo cap. Monasteria.*

- 152 Quamvis in terminis Bullæ Beati Pij Quinti 72. in ordine 10. 2. Bullar. sufficere vnicum actum voluit Scholiastes Cherub. ad d. *Constit. ver. Negativam*, ibi, sed contra *via sententia*. Ex Textu in §. *Cum lex Italia, de Adult. Iustis. de publ. Ind.* cuius opinionis fuit Farinacc. *quest. 148. num. 30.* qui appellat communem.
- 153 Nihilominus, ut quis dicatur Blasphemus consuetudinarius, non sufficit, quod bis blasphemauerit, sed requiritur quod pluries, ac sepius huiusmodi delictum commiserit, Alex. *conf. 77. num. 8. lib. 1.* Albert. *de agnoscend. quest. 6. nu. 15.* Decian. *to. 2. lib. 6. cap. 3.* cum alijs per Carenam d. *tit. 7. §. 5.* ubi cum Lazario tenet, requiri quinque actus interpolatos, Alberghinus in *Man. qualif. cap. 16. num. 15. in fine*, Franciscus de Magistris loco citato sub num. 8. *vers. Nihilominus, & num. 9.*
- 154 Hanc autem consuetudinem non probari per Testes singulares voluit Alexand. *conf. 72. volum. 1.* cuius opinionem sequitur Suprema, &c. reiecta opinione Riminald. *conf. 7. num. 21.* Carena loco cit. nu. 27. Franciscus de Magistris loco citato sub nu. 8. *vers. qua tamen Consuetudo.*
- 155 Quæ autem causæ excusent à poenis blasphemiz, videndum est Carena loco cit. *oto §. 6.* solum addo in Suprema, &c. non admitti excusationem illam, quam sæpè Blasphemi adducunt, nempe se fuisse ebrios, vel ira taliter percitos, ut nescirent quid dicrent; Nam si fateantur blasphemias protulisse, quas memoria retinebant, inde sequitur, non fuisse taliter mente alienatos tunc temporis; Non enim recordarentur de blasphemijs à se prolatis; possent excusari si deponerent, non blasphemasse, quod ipsi recordentur; Nam etsi Testes dicant illos blasphemasse, nihilominus, si ipsi dicant de tempore prolata blasphemiz fuisse ebrios, vel ira percitos, & verè probarent ebrietatem, vel iracundiam, valeret excusatio, Canter. *qualif. crimin. cap. 3. num. 10. de blasphem. num. 2. vers. Ego verò.*
- 156 Nec lubricitas linguz, nec prolato blasphemiz per iocum excusat, imò taliter sic blasphemantes severissimè puniuntur à Sancto Officio, Farinaccius *quest. 179. num. 45.* Santarelli. de *Blasphemia cap. 8. dub. 2. num. 3.* Carena d. *tit. 7. num. 33.* Franciscus de Magistris loco cit. num. 14.
- 157 Et memini in Suprema, &c. fuisse missum ad triremes per septennium quandam Amanuensem, qui in quibusdam schedulis scripserat quasdam propositiones hæreticales, & blasphemias contra puritatem Beatæ Virginis, quamvis dixisset, se eas scripsisse, ut probaret calumiam ex loco.
- 158 An autem minor ætas excuset à poena blasphemiz, quicquid dicant Farinacc. *de pen. temp. quest. 92. num. 192.* Ruginelli. *præf. cap. 35. num. 19.* In Sancto Officio observantia inconcussa est, ut minor ætas non tollat abiurationes, sed minuat penam, Carena d. *tit. 7. §. 16.* Franciscus de Magistris loco citato sub num. 23. *vers. & in Sancto Officio.*
- 159 Excusabitur etiam saltem à totalitate poenæ, qui statim prolata blasphemia veniam à Deo petierit, vel peccatus percellerit poenitens se deliquisse, Farinacc. *qu. 20. num. 57.* Zanard. in *Summa par. 2. cap. 64. vers. Excusabitur*, Carena d. *tit. 7. §. 19. num. 74. vers. tandem.*
- A quo tamen cavendum est, dum sequendo opinionem Zanardi loco citato dicit, hunc etiam excusandum ab abiuratione, quia in Sancto Officio non excusatur ab abiuratione poenitentia; Et optima ratio, quia signum illud poenitentis non tollit omnem præcedentem hæresis suspicionem, cum potest fieri à blasphemio ad tollendum scandalum, & ad retrahendos audientes à denunciarione, & propterea non liberatur saltem ab abiuratione delicti.
- 160 Cum autem, ut plurimam blasphemiz proferantur occasione ludii, solet Suprema, &c. interdicare sic blasphemantibus ludum sub poena triremium, vel alia, iuxta qualitatem personarum, Carena d. *tit. 7. §. 14. num. 74.*
- Sed an in hoc crimine admittantur exceptiones contra Testes, omnes ferè Doctores Neapolitani, qui de materia scripserunt, tenent, non admitti nisi exceptionem inimicitiz; Sed hoc non observatur in Suprema &c. Quia aliz etiam exceptiones admittuntur, de quo Carena *par. 2. tit. 7. §. 11. num. 58. cum seqq.* apud quem vide alia ad materia spectantia, & benè declarat Franciscus de Magistris loco citato sub num. 21. *vers. In hoc autem crimine.*

CAPVT XXXII.

ARGVMENTVM.

De Sortilegijs . An sint tolerandæ Sortes . De Diuinationibus . An sit licita protestatio, quæ sit in Diuinatione . De Diuinatione per Astrologiam . An exercentes Astrologiam iudiciariam debeant abiurare . An Bulla Sixti V. contra Astrologos, habeat locum in foro interno. An Bulla Urbani VIII. comprehendat Cardinales . An censura lata in Constitutione Papæ Urbani sit reueruata. Quæ excusent à pœnis contra Astrologos . De vana obseruantia . De Sortilegijs . An dentur alia Sortilegia præter Hæreticalia, & Superstitiosa . An Inquisitores possint procedere in Sortilegijs non hæreticalibus . Quomodo Dæmon det auxilium propter Sortilegium . An Sortilegium factum cum Hostia non consecrata sit hæreticale . An gestans Hostiam consecratam sit suspectus de Hæresi . An Maleficæ tradendæ sint Curix seculari, si ex maleficio sequatur mors . Instructio pro formandis Processibus contra Striges . An Maleficus possit malefico maleficium tollere . An depositio Sagæ vidisse aliquos in loco ludi, attendantur in Sancto Officio Romano . Quomodo procedatur cum Monialibus, quæ se Dæmoni deuouerunt . An debeat subiici torturæ, qui incepit Sortilegium; sed pœnitentia ductus illud non perfecit . Quomodo Sortilegi abiurent .

S V M M A R I V M.

- 1 Sortilegi suspecti de hæresi .
- 2 Sortilegium complectitur omnem diuinationem .
- 3 Et qui trahent de materia .
- 4 Sortilegium stritit pro qua diuinatione accipitur .
Sortes quid , & an sit aliquid mali .
- 5 Sortes semper illicita , superstitiosa , & prohibita qua sit .
- 6 Sortes prohibita non toleranda etiam si bono zelo exerceantur , & de ratione .
Et quomodo iaciantur .
- 7 Sortes per Tesseras quomodo ab antiquis Gentilibus iaciebantur .
- 8 Templum Præneste in quo sortes iaciebantur , & edebantur oracula .
- 9 Sortes quomodo per fabas an , à quibus , & ad quem suum hodie exerceantur .
- 10 Sortes diuisoria , & consultioria an , & quando licita sint , vel illicita .
- 11 Diuinatio per Phialam aqua plenam sæpè denunciatur in Sancto Officio , & qua sit .
- 12 Prestigiatōres innocentes Damnum sub nomine Angelorum , & puniendi .
- 13 Furtum conuerturn experimento Phialæ an possit puniri .
- 14 Diuinatio per unctionem manuum , vel ungulum , & quando sit pessima .
- 15 Prestigiatōres quibus utantur filiionibus .
- 16 Diuinatio per Cribrum quomodo exerceatur .
- 17 Adagium Antiquorum Cribro diuinare .
- 18 De diuinatione per clauim .
- 19 De diuinatione per anulum , ac illius experimentum sine effectu .
- 20 Diuinatio cum protestatione an sit licita .
- 21 Quid si constat de illius vanitate .
- 22 Protestatio contraria facto non suffragatur .
- 23 Protestatio quando recadat licitam diuinationem .
- 24 Protestatio an reddat licitum actum, quem quis rationabiliter dubitat continere superstitionem .
- 25 De diuinatione per inspectionem speculi .
- 26 De diuinatione per duas virgas nucis punicæ , vel anellana , & quando sit licita .
- 27 De diuinatione per Cabulam .
- 28 Astrologi quomodo antiquitus expedirentur in Sancto Officio .
- 29 Astrologi hodie puniuntur penis arbitrarijs .
Et quomodo puniri possint .
- 30 An per unicum actum .
- 31 Astrologi an debeant abiurare , & num. seq. & num. 37 .
- 32 Suspicio hæresis quomodo purgetur .
- 33 Astrologi quando se reddant vehementer hæresis suspectos , & num. seq. .
- 34 Deus potest Celorum cursus commutare .
Religio Christiana superior Celis .
Mysteria Diuina si possissent cognosci ex As-

- tris Diabolum non latissent.
- 36 Astrologi suspecti de heresi qui dicantur.
- 37 Astrologi an subiaceant panis Bulla Sixti Quinti in foro conscientia, & numero sequen.
- 40 Responſa Astrologorum quærentes an, quando, & quibus panis subiaceant, & numero ſeqn.
- 42 Cardinales an, & quando comprehendantur ſub lege generali, & num. ſeqq.
- 43 Et an comprehendantur ſub Regnliſ Cancellaria, & num. ſeqq.
- 45 Diſſio quicunque vniuerſalis.
- 47 Papa an poſſit inconfans non obſervare Capitula, qua in Conclavi intrant.
- 48 Excommunicatio Astrologorum an, & quando ſit Papa reſervata.
- 49 Facultas abſoluendi oblata Maiori Penitentiario, an, & quando poſſit alijs competere.
- Astrologi de iure abſolui poſſant à quolibet Confeſſario.
- 50 Divination ſpectans ad artem Medicina, Agricultura, & Nautica non cadit ſub prohibitione.
- 51 Astrologia iudiciaria licita, & qua ſit.
- 52 Libri Astrologici an, & quando retineri, & legi poſſint ſine cenſura.
- 53 Medicus an, & quando obſervare poſſit Astra, & nativitates.
- 54 Divination de futuris contingentibus liberis cum conſideratione aſpectuum Astroorum quando non cadat ſub prohibitione.
- 55 Divination per phreſonomiam, vel Chiromantiam, an, & quando non ſit ſuperſtitioſa, & num. ſeqq.
- 58 Chiromantia Astrologica prohibita qua ſit.
- 59 Aegyptia, ſeu Zingara non puniuntur à Sancto Officio, & de ratione.
- 60 Limita ut hic.
- 61 Metopſcopia an, & quando ſit licita.
- 62 Indicium tortura an per Criminaliſtas ſumi poſſit ex mala phreſonomia.
- 63 Divination per ſigna vnguium vana obſervantia, illicita, & ſuperſtitioſa.
- 64 Obſervantia vana in quibus verificeatur, & num. ſeqq.
- 67 Orationes quando ſint ſuperſtitioſe, & num. ſeqq.
- 81 Obſervantia vana quomodo expediuntur in Sancto Officio.
- 82 Sortilegi à quibus, & ad qua fieri plerumque ſoleant.
- 83 Sortilegium non diſtinguitur à Maleficio. Sortilegium deſinitur.
- 84 Sortilegi dicuntur Malefici, humana ſalutis hoſtes, & inimici.
- 85 Maleficia dicere quod non ſint aliud quam ſomnia, & imaginationes Hæreticorum eſt.
- 86 Damones eſſe opinionem vulgi tenuerunt antiqui Philoſophi.
- 87 Opera Magica ad virtutes, & cauſas natu-
- rales Philoſophi referentes.
- 88 Hæretici negantes eſſe Spiritum, & Angelum.
- 89 Medici diſſiciliter inducuntur ad reſtificandum in S. Officio morbos eſſe ex maleficio, & quomodo illos tegan.
- Morbi quibus naturalibus remedijs Medici non poſſunt mederi non ſemper eſt credendum, quod habeant originem à maleficio, & de ratione.
- 90 Maleficia cauſe agenda, præſertim qua à mulierculis cauſa morborum exponuntur.
- 91 Sortilegia diuiduntur, & numeris ſequent. & num. 99.
- 92 Sortilegia hæreticalia an diſſerant à ſortilegijs hæreſim ſapientibus.
- 93 Sortilegia qua ſint qualiſicata, & qua ſimplicia, & num. 99.
- 96 Hæreſis conſuetudinum quid ſit. Sortilegus quando appelletur Hæreticus.
- 97 Propoſitio hæretica qua ſit.
- 98 Factum Sortilegijs Hæreticale dicendum, & non Hæreticum, & de ratione.
- 100 Sortilegi quomodo debeant abinquare, & num. 191. cum ſequentibus, uſque ad ſinem.
- 101 Inquiſitorum iuriſdictio contra Sortilegos, & in ſuperſtitioſibus, etiam ſimplicibus.
- 102 Inquiſitores quando procedere poſſint in cauſis Sortilegiorum.
- 103 Sortilegia an, & quando ſint cognoscenda, per Inquiſitores priuatiue ad Indices laicos, & quando ſit locus præuentioni, & num. ſeqq.
- Iuriſdictio data in odium certarum perſonarum cenſetur data cumulatim, & non priuatiue.
- 104 Bulla Sixti Quinti contra Sortilegos an ſit uſu recepta in Luſitania.
- 108 Sortilegia ſimplicia rariſſima.
- 109 Indices laici non ſe inſtrumentes in cauſis Sortilegiorum laudantur.
- Paſſum tacitum cum Damone cognosci non poteſt niſi ab Inquiſitoribus.
- 110 Schedula præſeruantes à doloribus tormentorum ſi apud Reos carceratos inueniantur quid agendum tam à Indice laico, quàm in Sancto Officio.
- 111 Et an, & quando Rei poſſint ex hac cauſa puniri per Indicem ſecularem, & numero ſeqq.
- 113 Sortilegium dubium an ſit qualiſicatum, & hæreticale, necnon cognoscendum ab Inquiſitoribus.
- 114 Index ſecularis aduerſus taciturnitatis Rei maleficio an poſſit uſi precibus, iſſalmis, aut verbis Sacra Scriptura, & numero ſeqq.
- 115 Maleficio maleficio tollere neſas eſt, & num. 155. cum ſequentibus, ubi de ratione.
- 116 Pili Rei torquendi vndique abradendi, &

- quid in Sancto Officio.
- 117 *Auxilium Dæmonis pro taciturnitate Rei torquendi, an, & quibus modis concurrere possit, & num. seq.*
- 118 *Diabolus eripere non potest nocentes publicæ iustitiæ.*
- 120 *Sortilegia hæreticalia quæ sint.*
- 121 *Sortilegium non admixtum rebus sacris, vel benedictis, an possit esse hæreticale.*
- 122 *Sortilegium Phiala quando fit hæreticale.*
Adoratio Dæmonis sufficit ut Sortilegium sit hæreticale.
- 123 *Sortilegi Phiala videntes an, quando, & quomodo teneantur abjurare.*
- 124 *Sortilegium factum cum hostia non consecrata an, & quando sit qualificatum, & numeris seqq.*
- 128 *Abusus Imaginis sacre in maleficio facit Sortilegium hæreticale.*
- 129 *Hostia consecrata antiquitus etiam per laicos occultè, & ad domos suas deferrebat, & de ratione, & numeris sequentibus.*
- 130 *Consuetudo deferendi secum Hostiam consecratam unde apud Christianos originem sumpsit.*
- 131 *Et quisque duraverit, & num. 133.*
- 132 *Priscillianista quomodo causam dederint editio prohibitionis deferendi secum Hostiam consecratam.*
- 134 *Indultum Mariæ Scotorum Regine, ut Sacram Eucharistiam penes se retinere possit, & num. seq.*
- 136 *Hostia consecrata gulari an possit sine suspitione hæresis, & num. 138. cum sequentibus.*
- 137 *Expositio deferentis secum Hostiam consecratam.*
- 140 *Gestatio Reliquiarum, Agnus Dei, Effigiarum, Evangeliorum, Psalmorum, & Breuium, an, & quando liceat.*
- 141 *Sortilegi miscentes sortilegijs Hostiam consecratam quomodo puniendi, & numero sequentibus.*
- 143 *Striges quomodo puniendæ, & numeris sequentibus.*
- 146 *Striges puniæ per Inquisitorem circa suspensionem hæresis, an sint restituendæ Iudici laico, à quo fuerant habitæ, ut puniantur de Infanticidijs.*
- 147 *Inquisitor potest punire Striges non solum propter hæresim, sed & propter infanticidia, & de ratione.*
- 148 *Striges habitæ à Iudice laico, à quo fuerant carceratæ ex alio delicto, quam maleficii, terminatæ causæ hæresis sunt eidem Iudici restituendæ.*
- 149 *Inquisitores nunquam remittunt carceratos Iudicibus secularibus.*
- 150 *Clericus Sortilegius an sit degradandus, & tradendus Curia seculari.*
- 151 *Corpus delicti an sit probandum in maleficio.*
- 152 *Instructio pro formandis processibus contra Striges, Sortilegos, & Maleficos.*
Exorcista moneatur.
Fama an faciat indicium contra Striges.
- 153 *Sortilegius si conficit Chiographum traditionis animæ Sabienæ quid sit agendum, & num. seq.*
- 154 *Dæmon non est cogendus ad restituendum Sortilego Chiographum traditionis animæ illi sublatum, & de ratione.*
- 156 *Auxilium petere à Dæmone est intrinsecè malum.*
- 157 *Maleficium an, & quando liceat de iure, civili, & num. seqq.*
- 159 *Dispensatio an fuerit unquam concessa maleficiario, ut possit se maleficio curare, & num. seq.*
- 160 *Auctor Mallici maleficarum plura inconsulto dicit.*
Maleficio ad quemcunque bonum finem videtur non licet.
- 161 *Maleficium petere an liceat Malefico ad id parato ut peragas ad soluendum aliud maleficium, & num. 163. cum seq.*
- 162 *Petitio licita quæ dicatur, & num. 166.*
- 164 *Dissolutio maleficii quando peti possit à Malefico, & num. seqq.*
- 166 *Pars turior in dubijs eligenda.*
Maleficus habet semper præsumptionem contra se.
- 167 *Maleficus an possit cogi minis, percussionibus, & vulneribus ad dissoluendum maleficium, & num. seq.*
- 169 *Index an possit auctoritate institui maleficium cogere, ut maleficium maleficio tollat.*
- 170 *Mago petere an, & quando liceat, ut maleficium soluat.*
- 171 *Maleficium, ut tollat signum maleficii an petere liceat, & num. seq.*
- 172 *Quid spiritum sit duplex.*
Signa Maleficarum quæ.
Signa magica priora an liceat demoliri alijs signis magicis.
- 173 *Reiectio vanorum vanis an liceat etiam cum protestatione, quatenus non sint superstitiosa, nec contineant pactum cum Dæmone.*
- 174 *Depositio Saga, quod in loco Indi, vel sacrificij videris homines, vel mulieres, an attendatur ad effectum procedendi contra illos, & num. 177. & numeris sequentibus.*
Striges an corporaliter transfrantur de loco ad locum, & ad conventus nocturnos.
- 175 *Discum duarum Sagarum, quod aliquem videris in loco Indi an faciat contra eum indicium ad torturam.*
Indicia ad torturam debent esse certa, non dubia, vel æquivoca.
- 176 *Striges due deponentes vidisse aliquem in loco Indi, an, & quando faciant contra eum indicium ad inquirendum.*

- 180 Christina Succorum Regina laudatur.
 182 Confessio malefici, quod interfuerit Conuentionibus Sagaram an, & quando contra ipsum sit attendenda quoad abiurationem, & alias penas.
 183 Moniales si opprimantur ab incupis quid agendum.
 184 Moniales si sint suspecta de maleficio, quid agendum, & num. seq.
 186 Moniales afferentes se à Damonibus obsessas, an, quando, & quomodo possint exorcizari.
 187 Sortilegus, qui incepto sortilegio penitus, & illud non perfecit, an, & quando torquendus sit.
 Scripta sortilegia si apud aliquem reperiantur, torquendas is est super usu sortilegiorum.
 188 Sortilegi negantes usum maleficiorum an, & super quibus torqueri possint.
 189 Reus an, & quando interrogari possit de socijs, vel torqueri in caput aliorum.
 Sortilegium crimen exceptum, & difficultis probationis.
 190 Sortilegi, de quibus exquiri debeant in examine.
 191 Damones cogere non possunt hominis voluntatem, & num. seq.
 193 Damones quam habeant potentiam.

SEPTIMO præsumpti Inconstantes in fide sunt Sortilegi, hos enim esse suspectos de hæresi, concors est omnium Doctorum sententia, Alphonsus de Castro de iusta Hæresis. punit. lib. 1. cap. 15. Pegua par. 2. comm. 68. Soula in Aphorism. cap. 58. num. 7. & 8. Farinacc. quest. 181. num. 85. Carena par. 2. tit. 12. §. 3. nu. 240. cum seq. Franciscus de Magistris in Sylva Ecclesiastica tom. 2. lib. 2. cap. 5. num. 111. & 112.

Cæterum cum materia sortilegiorum latissima sit, omnem enim diuinationem complectitur, vt ex Plinio lib. 8. cap. 4. tradit Ghirland. de sortileg. quest. 1. num. 3. Petrus Gregor. Syntegm. iuris par. 3. lib. 34. cap. 1. num. 11. Farinacc. de hæresi quest. 181. num. 3. Soula lib. 1. cap. 18. nu. 3. Alberghin. in Man. cap. 18. Carena d. tit. 12. §. 1. num. 3. Bordonus in Tribun. tit. 13. num. 1. Torreblanc. de Magia cap. 22. num. 1.

3 Sic de ea latissimè tractant Doctores nostri, sed præsertim inter modernos Martinius del Rio disquis. magic. toto libro, Snares de Reliq. tom. 1. lib. 2. Farinaccius de hæresi quest. 181. Torreblanc. toto tract. de Magia, Carena dicto tit. 12. Bordon. dicto cap. 18. nouissimè Gastald. de virtute Angelica præsertim to. 2. de potest. Daemonum in ordine ad Magos distinct. 6. Franciscus de Magistris loco citato cap. 5. per tot.

4 Strictè verò sortilegium accipitur pro ea diuinatione, quæ fit per sortes, vt in can. De Inconst. in Fide. To. 1. Par. 1.

sortilegi sunt 26. quest. 1. licet enim fors non sit aliquid mali, sed res in humana dubitate diuinam indicans voluntatem, vt in cap. Fors non aliquid mali 26. quest. 2. & benè multa eruditè congerit Cabassutius in notitia Conciliorum fol. mibi 6. vers. Recursus porro ad sortes.

Nihilominus fors illa, qua aliqui vtuntur ad futura, seu occulta cognoscenda, semper illicita, & superstitiosa est, cum non deseruiat rei cognoscendæ, sed sit medium improporionatum, & vanum, non carens tacita Dæmonis inuocatione; Ideo tam à iure Diuino, quàm à Canonico improbatum, vt in cap. Si quis Episcopus, & can. Aliquantum, & can. Sortes 26. eadem caus. quest. 1. l. Nullus, l. Nemo, & l. Quicunque, C. de Malefic. & Mathemat. Diuus Thomas 2. 2. quest. 94. art. 9. in corpore, Sanchez ad præcept. lib. 2. caput. 38. numer. 88. Torreblanc. de Magia d. cap. 22. num. 6. 7. & 8.

Ideo non sunt tolerandæ huiusmodi sortes, cum omnis diuinariorum infidelem, cum Dæmone societatem, seu amicitiam contineat, D. Augustinus lib. 2. de Doctrina Christiana, & ita in iniuriam Dei vertitur, D. Thomas loco citato, Petrus Gregorius Syntegm. lib. 34. cap. 7. num. 5. Torreblanc. loco citato.

Etiamsi bono zelo exercentur cap. 2. de Sortileg. Torreblanc. loco citato.

Hæ autem sortes iaciuntur, siue per tesseras, siue per talos, siue per fabas.

Primus modus ferè euanuit cum gentilitate; Temporibus autem illis aderant 7 Templi Fortune dicata, in quibus sortes frequenter iaciebantur, vt ex Cicerone de natura Deorum lib. 2. Propertio lib. 2. eleg. 32. apparet.

8 Famofum Templum erat Prænestæ, in quo Sortes iaciebantur, & edebantur oracula, Torreblanc. Iuris spiritualis lib. 8. cap. 7. num. 74. per multos, & nouissimè C. V. Suarezius Episcopus Vafionen. in lib. cui titulus, Præstiles antiquæ cap. 14.

Vltimè autem hodie penès aliquas mulierculas meretrices inueniuntur, & iaciuntur ab illis ad diuinandum, an Amasius eas diligat, vbi moretur, quid faciat, si captus sit amore alterius mulieris, & si in longinquis partibus moretur, an breui sit reuersurus, & iaciuntur, vt plurimum per fabas, de quibus antiquis Onidius lib. 5. Fastorum.

Et migras accipit ore fabas. Aduersusque iacis, sed dum iacis, hæc ego mitto.

Hic (inquit) redimo, meque, meosque fabis. Et rursum Fastorum lib. 2.

Tum castata ligat cum fusco licia rhombo, Et septem Nigras versat in ore fabas.

Torreblanc. loco citato num. 13. & rursum Iuris spiritualis lib. 8. cap. 7. num. 72. & 73.

Vu

10 An autem aliz Sortes, nempe diuiforiz, & confultoriz, & quando licite sint, vel illicitz, videndus est plenè Sanchez lib. 2. cap. 42. à num. 56. Suarez de Relig. lib. 2. de superstitione cap. 12. Torre-blanc. loco citato num. 19. Martin. del Rio *Disquis. magic. quest. 7. sect. 3.* post hæc scripta vili, Franciscus de Araux in *decis. moral. de Statu civilis disp. 3. §. 1.* Ioseph. Maria Marauiiglia in *sua Pfedomantia disert. 32. & animadu. 44.* Pater del Bene de officio Sanctæ Inquisitionis par. 2. disp. 225.

Frequenter in Sancto Officio denuntiatur illa diuinatio, quæ fit per phialam, 11 aqua plenam inspestante in eam puero, vel puella virgine, vel muliere grauida, & nonnulla verba proferente, & in qua responsi loco apparent, vel finguntur apparere quædam figuræ, seu vmbræ, de qua Martin. del Rio lib. 4. *sect. 4. num. 2.* Torre-blanc. de *Magia lib. 1. cap. 20. num. 15.* Et *Iuris spiritualis lib. 8. cap. 29. Barbat. conf. 55. lib. 1. Indiciale ver. Diuinationes num. 4.* Decian. lib. 5. cap. 12. Pegna ad *Director. par. 2. quest. 47. comment. 68.* Bulla Sixti Quinti contra *Astrologos*, ibi, *Alij quoque Præstigiatores.*

Huic modo diuinandi adduntur frequenter candelæ benedictæ, & aqua benedicta habita à pluribus Ecclesijs Sanctorum masculinorum, & similia.

Et quia verba, quibus vtuntur isti diuinatores sunt illa, *Angelo sancto, Angelo bianco,* 12 *purant præsertim mulierculæ non esse Inuocationem Demonis, sed sanctorum Angelorum,* in quo deceptus fuit etiam quidam Iudex, qui, vt refert Torre-blanc. d. cap. 29. puellam apprehensam propter hanc diuinationem, non solum dimittebam liberam arbitratus est, sed tanquam sanctam deuotionem à filia sua addiscendam curauit: Ideo hæc diuinatio irrepsit etiam inter Moniales, quæ ad inueniendas res furto substractas ea vruntur: Vnde ad tollendum abusum istum, anno *Inbilai 1650.* quidam Præstigiator bus in Sancto Officio puniurus exemplari pœna multatus fuit, hoc est super alino infami Mitra redimirus, & cum notula sortilegiorum, sed præsertim cum pluribus phialis fustigatus fuit per solita loca Urbis, demum damnatus ad carceres per decennium, eo quia ob ætatem senilem non potuit transire ad tetricas.

Quidam autem Pisis apud Indicem interfecti puniri furem, ex quo hoc phialæ experimento (vt ipse aiebat) comperijt ab eo 13 furatas sibi nonnullas res, quod à Sacra Congregatione non fuit approbatum, quamuis lege *duodecim Tabularum* cautum esset his verbis:

Furtum per Licium, & Laurem conceptum, vt manifestum punio.

Prolato enim nomine furis, Lanx mouebatur, vt *Couarr. lib. 2. de vera, & falsa Prophetia cap. 6.* refert Moura de *Incanat. sect. 2. cap. 15. num. 8.* Torre-blanc. d. cap. lib. 3. Item cap. 25. num. 2.

Non absurdus modus diuinationis est, qui fit per vñctionem manuum, vel vñguum, qui pessimus est, si adhibeatur oleum sanctum, vel benedictum, de quo Bulla Sixti Quinti, ibi, *Vel in vnguibus, & palma manus;* hanc autem diuinationem, Græci vocant, *Onichomantiam*, de qua Martinus del Rio lib. 4. *sect. 4. num. 6.* Torre-blanc. *Iuris spiritualis dispo lib. 8. cap. 30.*

Sed aduertendum est, quod licet Deus quandoque peruiuat in manu, vel vnguibus perunctis, & in phiala apparere nonnullas Imagines, ex quibus futura indicantur, serè tamen semper huiusmodi impostores pacto inito cum puella, vel puero fingunt, eos vidisse assertas Imagines, nam prædicti pueri in Sancto Officio interrogati, farentur se ex condito, seu promissione mendacium dixisse.

His addendi sunt modi diuinandi per erubum forcipe impositum, & hunc illi alligata, quod binis digitis comprehenditur, 16 & eleuatur, in girum verò agitur, dum nomina furum proferuntur cum illis verbis, *Per San Pietro, per San Paolo.*

17 Quæ diuinatio vocatur à Græcis *Coscionomania*, Torre-blanc. d. cap. 25. num. 1. de quo modo diuinandi antiquitus ferebatur Adagium, *Cribo diuinare;* De quo Erasmus in *Adagis pag. mibi 320.* Lucianus in *Pseudomantia*, Theocritus in *Idilio 3.*

Secundus per clauem, cui circumdabatur charta incrypta nomine suspecti, deinde alligabatur vel Breuiario, vel Sacre Scripturæ Codici, & hunc Virgo substinebat, & quibusdam verbis murmuratis, chartulæ, vel clausi ad nomen criminosi mouebantur, quem modum Græci vocant *Clidomantra*, de qua Martin. del Rio loco cit. num. 12.

Tertio modo per anulum filo suspensum in vase, & illius latera constitutis ictibus pulsantem, de quo idem Martin. del Rio loco citato *sect. 3.* Caietanus in *Summa, ver. Incantatio, §. 4. excell.* qui dixit, se voluisse experiri huiusmodi vanum effectum, & facta prefectione, se dicere verba, non tanquam instituta ad monendum, anulum, sed Deo vero, cui à Psalmista dicitur, & anulum non dedisse ictus, & mansisse immotum, de quo etiam Moura de *Incantationibus sect. 1. cap. 5. num. 28.*

Sed an huiusmodi pretestatio operetur, vt licita sit diuinatio.

20 Affirmatiuam opinionem tenent Sayr. clau. lib. 4. cap. 6. num. 7. & 11. Valcut.

10. 2. *disp. 6. quæst. 13. punc. 2. Medina in Summa lib. 1. cap. 14. §. 2. Lessius lib. 2. cap. 44. dub. 6. num. 46. Baldell. de superstit. & irregular. lib. 4. disp. 3. num. 5.*

Contrarium latè defendit Moura de Incantationibus sect. 2. cap. 18. à num. 9.

Concordandæ sunt opiniones, prima, vt procedat, quando dubium est, an hæ diuinationes sint superstitiosæ, & vanæ, secus verò si clarè constet de vanitate earum. Sanchez de impedim. Matrim. lib. 7. quæst. 95. num. 4. & ad præcepta lib. 2. cap. 40. num. 25. Sed hæc concordia latè impugnatur à Moura loco citato à num. 9.

Concorda secundo, vt tunc protestatio non excuset à malitia superstitionis, quando quis protestatur, se nullam velle habere cum Diabolo societatem, neque aliquid velle scire à Magistro Diabolo, sed illis signis velle vi tantummodo, vt faciat, & continet eam experientiam cognoscendi occulta; Nam hæc est protestatio contraria facta, & qui sic protestatur interpretatur, & verè vult scire occulta ab ipso Diabolo, quod declarat facta ipso, dum vsurpant huiusmodi diuinationem per se inutilem, dum efficaciter intendit illa scire, & per consequens illas causas adhibere, ex quibus potest id assequi, qualis est ipse Dæmon, non autem signa, quæ adhibet.

23 Secus autem si protestetur, quod nolit vt illis signis, tanquam institutis ad cognoscenda occulta, vel ad ponendum effectum, sed ad aliquem alium bonum finem, vt ex Lessio, Layman, & Bonacina tenet Baldell. loco citato num. 5.

Nam hæc protestatio non est contraria facta, dum factum ipsum directè excluditur, solum est contraria pacta, quod faciendum est cum Dæmone de ponendo effectum, quando ponuntur illa signa; & qui directè protestatur, quod per illa signa non vult effectum, sed illa adhibet ad alium finem sepe diuersum, directè protestatur contra pactum, illudque rescindit, Baldell. loco citato, qui hac ratione descendit factum Caietani de annulo.

Sed an quando quis rationabiliter dubitat, quod aliqua actio contineat superstitiosionem, liceat illa vi cum protestatione, videndus est P. Pasqualig. qui distinguit in suis quæst. moral. Canonice. centur. 4. quæst. 243.

25 Quartus modus est per inspectionem speculi, qui eodem fit pacto, quo per phialam, de quo Martin del Rio d. lib. 4. sect. 4. num. 3. Torre-blanc. de Magia lib. 1. cap. 24. num. 10. & iuris spiritualis lib. 8. cap. 37. Vbi, quod huius artis fortasse fuit speculum antiquitatis ab Hercule in alta Turri suspensum, quæ prominebat Portui Corugne in Gallecia, in quo Nanes longè distitit, De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

tanquam ex proximo stantes cernebantur; Sed Raphael della Torre to. 2. de virg. opposit. Religioni quæst. 95. art. 3. disp. 3. id refert ad causam naturalem; cuius opinionioni subscribo; Nam hoc seculo inuentum fuit *Theloscopium*, quod omnes res longè distitas adeo propinquas facit, vt ferè ad miraculum hoc inuentum adscriptum sit, & nihilominus totum consistit in artificio naturali adhibitis vitris concavis, & dimensâ proportionem.

Hanc autem diuinationem *Cotepromantiam* vocant Græci.

Istis, & similibus magis solent, vt plurimum vti Itali ad inueniendos non solum fures, sed etiam ad inueniendos thesauros, quibus solet addi illa diuination, quæ fit per duas virgas nucis puniceæ, seu auellaneæ aliquando characteribus inscriptæ, & aqua lustrali benedictæ, aliquando tamen simpliciter bissecantæ, & insimul connectæ.

Priori casu, si virgis adiungantur characteres, vel sacramentalia, proculdubio huiusmodi Præstigiatores puniuntur in S. Officio tanquam sortilegi.

Secundo verò casu nequaquam, quia possunt illæ virgæ naturali quodam instinctu se inclinare in eam partem, vbi condita sunt metalla, vel squæ.

27 Rarior est diuinarior, quæ fit per Cabalam, Chiromantiam, Geomantiam, & Piromaniam, de quibus Torre-blanc. de Magia lib. 1. cap. 10. cap. 13. cap. 19. & Iuris spiritualis lib. 8. cap. 15. 16. 17. & 18. Martin. del Rio loco citato lib. 4. de quibus fit etiam mentio in Bulla Sixti Quinti, & prius à Ioanne Vigesimossecundo in sua Bulla super seculæ registr. à Castald. de potest. Angelica distict. 6. quæst. 3. art. 2. num. 26. vbi de diuinationibus per anulum, speculum, phialam, &c.

Frequenter est diuinarior per Astrologiam, cui incumbentes, siue Astrologi antiquitatis in Sancto Officio pœnitentibus salutaribus expediebantur, & cum exilio à Statu Ecclesiastico, vt ex Decreto 19. Nõbris 1566.

Post Bullam Sixti Quinti puniuntur alij pœnites, nempe arbitrarij, P. Diana par. 4. arast. 7. resoluit. 17. Requiritur tamen, quod isti conuincantur de exercitio huius diuinationis, seu sortis; Nam Bulla loquitur de exercentibus Astrologiz artem, & licet subdat, aut facientes iudicia, & natiuitates hominum; Nihilominus illa etiam verba referuntur ad exercentes, P. Diana loco citato.

Et propterea non est deferendum opinionij Bordonij in Sacro Tribunali cap. 21. num. 8. qui voluit, etiam vnum actum sufficere, vt Astrologi subdantur Officio Inquisitorum; Quicquid enim fit in alijs

delictis, de quo *supra*, certè vigore Bullæ in hoc requiritur exercitium per plures actus, nisi fortasse intelligas dicta per Bordonum respectu inquisitionis, non autem punitionis, nisi interrogatus de alijs illos fateatur.

- 30 Quamquã de iure communi vnicus actus in hac materia sufficiat per *Text. in cap. Ex tuorum, de Sortilegijs*, vbi quidam Presbyter, qui per Astrolabium furtum factum Ecclesiæ inuenire cupiebat, quamvis bono zelo, & simplicitate ductus; Summus Pontifex mandat, vt arbitrio Episcopi suspendatur per annum ab Altaris ministerio; & ita tenent Turre-blanca *de Magia*, lib. 1. *de Crimin. punit. cap. 14. num. 6.* Ghirland. *de Sortileg. quæst. 14. num. 3.* Martin. del Rio *Disquis. lib. 1. sect. 16.* Menoch. *de Arbitrar. cas. 383. num. 6.* Suarez *de Relig. tom. 1. de Superst. cap. 18. num. 13.* Alderet. *de Religiosa disciplina tuenda*, lib. 2. *cap. 22. num. 4.* Barbosa *d. cap. Ex tuorum.*

- 31 Sed an exerceas Astrologiam iudicariam debeat abiurare, Zanard. in *Summa. par. 1. præcept. 1. cap. 1. quæst. 16.* asserit, si Astrologus dicat, se credidisse posse Astra inclinare, sed non cogere, licet subdatur foro inquisitorum, quia ex facto se reddidit suspectum, non tamen debere abiurare.

- Quod dictum repugnat principiis iuris, & Regulis Sancti Officii; nam si factum, 32 reddit hominem suspectum, suspicio non purgatur per simplicem Rei responsionem, sed per torturam, & abinurationem, ad quod non aduertit etiam noster Carena. tit. 12. §. 30. *num. 254. vers. Notandum*, & debere abiurare tenet Bordon. in *Tribun. cap. 1. 21. num. 13.* dum verò asserit *ibidem*, quod Astrologus immixtus res sacras censetur vehementer suspectus de hæresi, nescio quid dicat: Nam nunquam vidi in signis natiuitatum, & eorum iudiciis, siue reuolutionibus misceri ab Astrologis res sacras.

- Melius dixisset, hos reddi vehementer suspectos, si fidei Christianæ Mytheria, 33 Stellis subiacent, & deducant ex Astrorum influxu, qua in re peccauit Petrus de Halliaco, qui Diluuium Noe, Natiuitatem Iesu Christi, Religionis, fideique mutationes, & alia huiusmodi supernaturalia, arcana Astrorum disciplinæ subiecit, in quo pariter peccauerit Albumazar Apopenensis, Macchianellus, Paulus Iouius, & alij, quos perfidie Reos merito peregrino: Picus Mirandulensis lib. 2. *contra Astrologos*, cap. 5. & lib. 5. art. 11. Franciscus de Arauxo loco cit. §. 3. *num. 6.*

- 34 Eodem morbo laborauerunt Io: Huuart in *Examine Ingeniorum*, & Spina in *sua Catephæ*, & hunc diuinandi modum resellit P. Baldell. *Theologia moral. lib. 4. dis-*

put. 1. num. 8. Moura *de Incantat. sessione 2. cap. 11. toto num. 21.*

Ratio huius suspensionis est, quia talia mytheria à libero Dei decreto solummodo dependent: Deus autem vi constituit, 35 sic etiam potest Celorum cursus commutare; ideoque Christiana Religio Cælis superior est censenda, *Confessio enim eius super Cælum, & Terram*, vt bend Martin. del Rio lib. 4. cap. 3. *quæst. 1. 3. conclus. vers. Notandum*; Alias rationes adducit Baldell. loco citato, & præsertim quod si ex Astris huiusmodi mytheria potuissent cognosci, non laruissent Diabolum.

Ideo qui tale dogma retinet, redditur suspectus, malè de Deo sentire, quia re- 36 meraria, erronea, & hæretica est talis Astrologia, Alberghin. in *Manual. cap. 18. sect. 2. §. 5. num. 8.* Francisc. de Magistris in *Sylua Ecclesiastica*, tom. 2. lib. 2. *cap. 5. sub num. 45.*

P. Diana *d. resolut. 17.* & cum eo Carena loco cit. dicunt, Astrologos leuiter esse suspectos; & propterea ab Inquisitoribus Hispaniarum quosdam Clericos de huiusmodi delicto inquisitos ad abiurandum de leui condemnatos fuisse.

Tempore Mei Astessoratus, vnicus dumtaxat Astrologus Hispanus fuit car- 37 ceribus Sancti Officii mancipatus, & is, quia non solum Astrologiam exercebat; sed iam ferè publicè Romæ docebat, & apud ipsum inuenti fuerunt libri, & innumera scripta Astrologica, fuit absque abiuratione dimissus, cum præcepto de ampliùs non exercendo, & docendo huiusmodi artem sub pœnis arbitrarijs, & cum obligatione se præsentandi quolibet mense coram P. Commissario Sancti Officii, vt ex Decreto prima Decembris 1638: Sed misellus quia per eam parabat sibi victum, & libri, & scripturæ illi restitutæ non fuerunt, mendicus fame perit.

Sed an Bulla Sixti Quinti contra Astro- 38 logos habeat locum non solum in foro externo, sed etiam in foro conscientie, quando Astrologus prædicat sola tenuissima coniectura, quæ sciri possunt per Astra, & non maiori certitudine; affirmant Salas *par. 2. quæst. 9. art. 5. tract. 5. disp. 2. sect. 3. nu. 36.* quem sequitur Sanchez *d. lib. 2. cap. 33. num. 34. in fine*, Farinacc. *de Hæresi. quæst. 180. §. 1. num. 59.*

39 Negant verò Suarez *de Relig. lib. 2. de Superst. cap. 11. num. 30.* Valentia 2. 2. *disp. 6. quæst. 12. punct. 3. col. 3. versic. An autem*, Martin. del Rio lib. 4. cap. 2. *quæst. 3. Nald. in Summ. vers. Astrologus.*

Primam opinionem turtorem ait Pey-
rinus *ad Constit. Pauli Quinti 9. numero 24.* Probabiliorem autem ait P. Baldell. *dispo lib. 4. disp. 4. num. 11.*

Bullam Sixti Quinti confirmauit sanctæ

mem. Urbanus Octauus, eamque ampliat in poenis contra eos, qui videntur hac diuinatione, seu ab Astrologis responsa, quaerunt super Statu Reipublicae Christianae, Sedis Apostolicae, vita, & morte Summi Pontificis, & eius consanguineorum, usque ad tertium gradum inclusit, Franciscus de Magistris loco citato num. 53.

Poenae autem sunt excommunicationis latae sententiae, ultimi supplicii, & confiscationis bonorum, quoad laicos; quoad Clericos inferioris Ordinis, priuationis Peneficiorum, degradationis, & traditionis Curiae seculari; quoad Episcopos, Archiepiscopos, Metropolitanos, Primates, Patriarchas, aut constitutos in alia superiori Ecclesiastica dignitate, excommunicationis, priuationis administrationis Ecclesiasticarum Dignitatum, quantumvis amplissimarum, & Patriarchalium maiorum, & inhabilitatis ad ea adipiscenda.

Et propterea hac Constitutione comprehendendi Cardinales apud Me non est dubium, tum quia Bulla prohibet, quod in se est malum, & absolute concernit utilitatem animae, quo casu in lege gene-

rali comprehenduntur Cardinales, Gomez ad Reg. Cancellariae quast. 4. §. Et ista dicimus, Baldell. to. 1. lib. 2. disput. 41. num. 6. Gigas de Pensionibus quast. 5. num. 7. Sanctarell. variar. to. 1. quast. 2. num. 18. cum aliis per P. Dianam to. 5. traft. 2. resol. 16. vers. Tertia opinio. Tum quia post Primates, & Patriarchas subiungit illa verba, & alia superiori Ecclesiastica Dignitate, quae non possunt verificari nisi in Cardinalibus, Baldell. dicta disput. 41. num. 41. vers. Et breuiter dicendum.

In Regulis tamen Cancellariae Alexandri Septimi cauetur, quod Cardinales non intelligantur comprehendi in quibuscunque Constitutionibus, & Regulis per Sanctitatem Suam edendis, nisi, vel eorumdem Cardinalium fauorem concernant, vel de eorumdem Cardinalium, vel maioris partis eorum consilio editae fuerint, seu in eisdem Regulis, & Constitutionibus facta fuerit ipsorum Cardinalium expressa mentio.

44 Et quauis alia Rota censuerit dictum privilegium restringi ad Regulas Cancellariae edendas, vt in decis. 452. num. 43. par. 5. recent. to. 2.

Nihilominus cum vtatur Pontifex illa dictione quibuscunque, non potest verificari 45 solum in Constitutionibus, & Regulis Cancellariae, cum sit dictio vniuersalis, l. Qui autem in ff. de Constit. pecun. Bald. l. 1. quast. 34. ff. de ver. signif. Honded. conf. 36. num. 14. lib. 2.

46 Et ideo trahenda ad omnes Constitutiones, eo praefertim quia in Capitulis

Conclauis, in quo fuit electus in Pontificem Cardinalis Chisius sub nomine Alexandri Septimi vnum aderat in ordine 14. quod nisi de Cardinalibus fieret expressa mentio, non censeretur comprehensum in quacunque Pontificia dispositione, quod Capitulum fuit executioni mandatum.

47 Sed an Papa possit esse Inconstans in observatione Capitulorum, quae iurant in Conclauis, antequam promoueretur in Pontificem, late iacobat. de Concilio lib. 7. art. 10. to. 13. par. 1. traft. & dixi supra.

An verò excommunicatio lata in hac Constitutione sit reueruata, negat P. Bordon. dicto cap. 21. num. 15. quia in ea non legitur reueruatio.

48 Verum tamen est, quod fel recordat. Urbanus Octauus abstulit facultatem Maiori Poenitentiario absoluendi ab hac excommunicatione, vt testatur P. Thesaur. in prax. par. 2. cap. 1. verb. Superflitio, vers. Nota secundo, & in praxi m. f. tit. 5. ad 15. caput reformationis, vbi dicit quod ab Illustriss. Maraldo, tunc Brenium Apostolicorum Secretario fuit explicatum, & notatum, mentem Pontificis fuisse reueruare sibi absolutionem eorum, qui principaliter inquirunt super statu Reipublicae Christianae, non autem aliorum complicum, videlicet cooperantes, & recipientes talia iudicia ab aliis facta, aut alijs offendentes, vel retinentes.

Sed vt alij Confessarii abstinere ab huiusmodi absolutione, illis innouescere deberet, nisi dicas, quod aliquando Summi Pontifices tollunt facultatem Maiori Poenitentiario absoluendi ab excommunicatione, quam tamen alii concedunt saltem tacite. Et propterea P. Diana in suo 12. to. resol. moral. asseruit, Commissarium Cruciae posse absolere innodatos censuris latis in Constitutionibus Pij Quarti, & Gregorij Decimiquinti super electione Summi Pontificis, quae tamen facultas denegatur Maiori Poenitentiario: Sed ne illaqueantur animae, crederem, per Edictum reueruationem hanc esse notificandam omnibus Vrbis Confessariis, quia cum in dicta Bulla Urbani Octauiani non legatur reueruatio censurae, non cessabunt ab absoluendo, vt de iure possunt in tali casu absolueri, cap. Nuper 20. §. In secundo verbo, de sentent. excommunic. & ibi Barbof. num. 1. P. Thesaur. loco cit.

50 Ab hac supersticiosa diuinatione excipiuntur ea, quae spectant ad artem Medicinæ, Agriculturæ, & Nauticæ, vt habetur in Bulla Sixti Quinti, ibi, praterquam circa Agriculturam, Navigationem, & rem medicam.

51 Nam hæc dicitur Astrologia naturalis, quæ in se licita est, D. Thom. 2. 2. quast. 95.

art. 4. & opusculo 26. & lib. 3. contra Gentes cap. 86. Caietan. 2. quæst. 95. art. 5. Petrus Nauar. de rebus. cap. 2. num. 72. Ferrarien. contra Gentes lib. 3. cap. 84. Suarez dicto cap. 11. num. 5. Azor. 10. 1. lib. 9. cap. 13. Lessius de Iust. & Iur. cap. 33. num. 32. Sanchez dicto cap. 38. nu. 28. Layman. lib. 4. tract. 10. cap. 3. nu. 5. Bonacin. in primum Præceptum Decal. disput. 1. quæst. 5. punc. 3. num. 10. Baldell. de superstitione lib. 4. disput. 4. num. 1. & num. 2. vers. Atque hoc modo, omnino vident. Franciscus de Magistris loco cit. num. 41.

- 52 Et propterea in Suprema &c. fuit sapientissime dubitarum, quomodo poterint prohiberi libri Astrologici in vniuersum, cum perueniantur propter Medicinam, Agriculturam, & Nauticam. Dicendum est ergo hoc pendere ab intentione ventris prædictis libris: Si enim vtrutrum illis ad faciendam iudicia circa actus liberi arbitrii, tunc subiicitur excommunicationi lata contra eos legentes, & retinentes: Si autem vtrutrum ad faciendam iudicia circa ea, quæ spectant ad illas artes, nullam incurere censuram, Baldell. dicta disput. 4. nu. 13. vers. Et fortasse.

Nam sicut est licitum in arte Medica obsequere virtutes, & operationes Astro-
rum, eadem ratione est licitum obseruare
53 naturas cuiusque, & ex Astris coniecturare temperamta, & complexiones, & inde naturales inclinationes, & propensiones ad iram, mansuetudinem, ingenium, vires, robur &c. Azor. dicto cap. 13. Petrus Nauar. Ferrariensis, Lessius, Sanchez, Suarez, & Baldell. locis citatis.

Pariter excipiuntur ab hac superstitionosa diuinatione, qui faciunt coniecturam
54 probabilis de futuris contingentibus liberis ex aliquibus aliis circumstantiis, quæ possunt occurrere, & prudenter considerari, & cum illis coniungerent etiam aspectus Astrorum, vt essent certiores de temperamentis, & inclinationibus, & ex illis formaretur iudicium prudens, Martin. del Rio lib. 4. cap. 2. quæst. 3. Sanchez dicto cap. 38. num. 24. Lessius d. cap. 43. nu. 2. Caietan. 2. 2. quæst. 94. art. 5. Layman. lib. 4. tract. 10. cap. 13. num. 5. cum aliis à Baldell. dicta disput. 4. num. 12. vbi dicit, Sanctum Thomam id clarissime asserere in 2. disput. 15. quæst. 1. art. ult. ad vltimum, in 1. 1. q. 115. art. 4. in corpore ad 3. & 1. 2. qu. 9. artic. 5. ad 3. & 2. qu. 95. art. 5. in corpore, & contra Gentes cap. 84. in fin.

- 55 Nec minus erit superstitionosa diuinatione, quæ fit per physiognomiam, seu chiromantiam, dummodo diuina se contineat in naturalibus, hoc est si diuinatione fiat ex pilorum, membrorumque corporis colore, habitudine, & proportione: Ex his enim coniectari licet temperiem, valetudinem, ingenium, & inclinationes, Aristot. lib. 1.

de naturæ signis, & toto libello physiognomia, Hypocrit. lib. 2. de moribus populi, Valef. in sacra philosophia cap. 32. Azor. 10. 1. lib. 9. cap. 16. in fin. Lessius dicto cap. 43. num. 45. del Rio lib. 4. cap. 3. qu. 4. Sanchez dicto cap. 38. nu. 44. Layman. dicto tract. 10. cap. 12. nu. 5. Baldell. lib. 4. disput. 9. num. 1. Torre-blanc. de Magia lib. 1. cap. 9. vbi plura Alberghini in Man. cap. 18. sect. 2. §. 6. num. 4.

Secus autem si quis ex his vellet diuinare bonam, vel malam fortunam, prof-
56 peros, vel aduersos euentus: tunc enim tanquam pars astrologia iudiciaria omnino prohibita est, Martin. del Rio loco cit. quæst. 4. in fin. Sanchez loco cit. num. 46. Alberghini loco cit. num. 1. Torre-blanc. loco cit. num. 1. Baldell. loco cit. num. 7. & disput. 10. num. 5.

Imò quæ spectant ad prædictos effectus, & inclinationes possumus ex physiogno-
57 mia, & chiromantia licite diuinare, si certo nou prædicimus, quia non possunt certo sciri, Martin. del Rio, Azor. Lessius, Sanchez locis citatis, Alberghinus num. 4. Baldell. num. 6.

58 Dixi licitam esse diuinationem ex physiognomia, & chiromantia, dummodo se contineat in naturalibus, & propterea chiromantia, astrologica, quæ diuidit palmam manus in certos colliculos, arcolas, & lineas, & arcolis planetas singulos, lineis Astra quedam præcitat contendens Astra, & Planetas ipsis arcolis correspondere, tanquam falsâ, stolidâ, vanâ, & scandalosa damnata, & proscripita est, Salesberius lib. 2. Politicrat. cap. 27. Conradus lib. de Signis cap. 10. num. 4. Et de hac loquitur Bulla Sixti Quinti, Sanchez loco cit. num. 47. Baldell. loco cit. num. 5. in fin.

Hinc quamuis in Sancto Officio non procedatur contra Aegyptias, quas vulgus
59 Zingaras vocat, vt testatur Carena par. 2. tit. 12. §. 17. num. 164. Ratio est, quia vt plurimum istæ interrogantur animo illas irridendi, nec huiusmodi actus etiam si fiat ob curiositatem scandalum generaret, & ideo cum sit venialis vanitas non mereretur punitionem, Sanchez cum aliis locis citatis, Alberghini d. cap. 28. sect. 2. §. 6. num. 3. Franciscus de Magistris loco cit. cap. 5. num. 90. vers. Si verò videntur.

Nihilominus si vel Aegyptiacæ certo prædicent bonam, vel malam fortunam, vel si admiscerent alia superstitionosa, posset contra illas Inquisitor procedere, Carena loco cit. Alberghini loco cit. P. Diana par. 4. tract. 3. resolut. 128. de Magistris dicto num. 90.

Idem est dicendum de diuinatione ex lineis, & signis frontis, quæ appellatur
60 Metoposcopia; nam licita est, in quantum est pars naturalis Physiognomia, & solùm versatur circa temperamentum humo-

rum, & qualitatum circa naturales inclinationes, quæ ex illis proueniunt. In quantum autem extenditur ad actus contingentes, & liberos, cum sit pars Astrologiæ iudiciariæ, cum singulis lineis frontis assignent Metoposcopi singulos Planetas, illicita est, Baldell. loco citato diff. 10. numero 11.

An autem ex mala Phisognomia possint Criminalitæ sumere indicium pro
62 tortura inferenda, videndi sunt Farinace. de Indic. & tortur. quæst. 52. num. 165. & alii, quos adducit Ioseph Ricc. de publicis Indicij quæst. 21.

Diuinatio per signa vngulum, quæ potius est quædam vana obseruantia, quam diuinatio, vt dicit Torre-blanca d. lib. 1. cap. 26. num. 12. illicita est tanquam superstitiosa, Azor. tom. 1. lib. 9. del Rio d. cap. 3. quæst. 5. in fin. Baldell. loco cit. num. 8.

Sicuti vana obseruantia est illa, quæ procedit, ex quo sal cadat super mensâ, vel vinum, vel oleum, Torre-blanca loco citato num. 16. vel quod in conuiuio sint conuicati numero tresdecim, quæ vana obseruantia passim circumferuntur, vt scilicet si cadat sal, malum porrendat, secus si oleum, vel vinum.

Vel quod eo anno aliquis ex tresdecim conuicantibus mori debeat, quod natura
65 liter est possibile, vt non solum vnus, sed plures ex illis moriantur.

De his, & similibus vanis obseruationibus D. Augustinus de Doctrina Christiana lib. 2. cap. 52. relat. in cap. illud 26. quæst. 2. Torre-blanc. d. cap. 26. per tot.

Sicuti vana est illa obseruantia, quod occurrit Monachi officiat venationi, de qua per Mouram de Incantar. sect. 2. cap. 15. num. 4.

Item vana obseruantia illa est, quando certis diebus scopis olera tanguntur, ne ab erucis, & alijs insectis lædantur, Sanchez d. loco cit. cap. 40. num. 16. P. del Bene de officio Sanctiss. Inquis. par. 2. dub. 228. sect. 7. num. 5.

Item quando quis nolit in die Veneris in honorem passionis Iesu Christi, vel die
68 Sabathi in honorem Beatæ Virginis Mariæ vngues præscindere, Martin. del Rio d. lib. 9. q. 4. sect. 2. Sanchez loco cit. P. del Bene loco cit.

Item quando quis à lecto surgit, obseruat, an prius induat feremorale, vel calcem dexterum, aut pede primo terram tangat, vel domum egrediatur, P. del Rio loco cit. sect. 6. vers. Item qui colligunt, P. del Bene loco cit. num. 2.

Vel qui die Martis nolunt contrahere matrimonium, Torre-blanc. d. lib. 1. cap. 27. num. 23. vbi quod Philippus Secundus ad tollendam ab animis subditorum hanc
70 vana obseruantiam voluit contrahere

matrimonium die Martis.

Pariter vana est obseruantia lusorum, qui ad auerendam malam fortunam, solent mutare locum, vel tantisper surgunt, & deambulant, Alcozer de Ludo cap. 2. paulo post principium, Sanchez loco cit. num. 21. qui ex eodem Alcozer subiungit, hanc vana obseruantiam esse veniale, secus si suscitaretur ab Astrologis, quibus diebus lufuri sunt, vt bene eis ludus cedat, vel si aliquibus annis vaneat, nam putat hoc esse mortale: quem Ego sequor, quidquid dicat P. del Bene, post hæc scripta vilis, loco cit. num. 13.

Huc spectat alia vana obseruantia, qua quis tribuit maiorem virtutem aquæ benedictæ diebus Dominicis post quatuor Tempora, quam in alijs Dominicis, Martin. del Rio d. lib. 9. sect. 7. Sanchez d. cap. 40. num. 16. P. del Bene loco cit. num. 5. Et fuit decretum in Sancto Officio die 14. Iulij 1610.

Item qui colligit oua, quæ gallinæ pariunt in die Parasæne, ex eo quia credit apta esse ad exstinguenda incendia, si in ignem projiciantur, Martin. del Rio d. lib. 9. sect. 6. in fine, Sanchez loco cit. num. 16. P. del Bene loco cit. num. 5.

Item eorum, qui colligunt oua, quæ gallinæ pariunt in die Parasæne, vel in die Annunciationis Beatæ Mariæ Virginis, eæque deinde carbone signant, deinde in die Patcharis cum alijs curant benedici, comeduntque illa, vel eorum partem, putantes illam comestione in illo anno eos liberare ab infirmitate, ac fore propter hoc fortunatos.

Item, qui accipit primam pecuniam oblatam Crucifixo, quando adoratur Crux
75 in die Parasæne, vt ex ea conficiat anulum ad sanandum morbum contractionis membrorum, Sanchez d. cap. 40. num. 31. Moura sect. 2. cap. 3. num. 28.

Pariter, quod solent facere puellæ nuptiarum auidæ, quæ in noctis peruigilio
76 Sancti Ioannis Baptiste, vel in nocte festi eiusdem Sancti, solent recitare aliquas orationes, vt eis manifestetur, cui nuptiæ sunt, & solent applicare auditum in noctis silentio, credentes nomen, quod audierint, fore earum viri nomen; vel quando recitant aliquas orationes in Aurora eiusdem diei pro aliqua anima defuncta, vt virum, cui iungendæ sunt, reuellet; Sanchez loco cit. num. 19. P. del Bene loco cit. num. 10.

Vana similiter obseruantia est, & superstitio recitare orationes, quibus putant
77 liberos esse à morte subitanæ, vel tales periculum euasuros, vel futuros bene fortunatos. Tales enim orationes eam non habent vim, vt ex pluribus docet Sanchez loco citato num. 20. alios refert, & sequitur

Pater del Bene loco cit. num. 11.

Si tamen qui eas gestat, vel recitat, non expectet hos effectus euenturos tanquam certos, sed confidit Sanctorum illorum meritis, & precibus fore, vt præferatur ab his malis, non erit superstitiosum, nec vana obseruantia; Suarez to. 1. de Relig. lib. 2. de superstit. cap. 14. num. 9. & 10. Sanchez loco cit. P. del Bene loco cit. nu. 12. Vel ea intentione, vt Deus misereatur reuerenter portantibus ex Salmerone, Moura fess. 2. cap. 14. num. 9.

79 Multo magis erit quid superstitiosum, si in orationibus, quas aliqui portant, misceantur cruces, characteres incogniti, & vocabula pariter incognita, quia tunc ea inuoluunt aliquam maiorem superstitutionem, & pacti saltem taciti cum Demone.

80 Cæterum dies medeficeret, si omnes vanas rum dierum, rum rerum obseruationes hic recensere vellem, videndi sunt Textus in cap. Non licet, cap. Non obseruetis, cap. Si quis 26. quæst. 7. Martin. del Rio, Torre-blanc. Sanchez locis supra citatis, Arle. de superstit. Lupus in Editto 5. Officij par. 1. lib. 14. distinct. 3. art. 1. Moura latissimè, & doctissimè toto tractatu de Incantat. & præsertim fess. 2. cap. 14. P. del Bene d. par. 2. dub. 138. à fess. 5. per multas sessiones sequentes.

81 Si autem huiusmodi vani obseruatores deserantur, vel compareant spontè in Sancto Officio, vt plurimum, si sint mulierculæ, expediuntur cum monitionibus, & poenitentis salutaribus, dummodo non sint aliquæ obseruationes qualificatæ. De his aliqua videbimus infra.

A diuinatione, & vana obseruantia, transcendendum est ad Sortilegia, quæ plerumque fiunt ad amorem, & hæc sunt 82 vñtata apud Meretrices, ad odium, ad mortem, ad captandam alicuius Principis beneuolentiam, ad lucrandum in ludo pecuniam, ad thesauros inueniendos, ne quis ab armis, seu inimicis lædatur, ad ligandos viros, ne possint reddere debitum vxoribus, & ad inferenda alia mala, grauiora, rum hominibus, rum animalibus, rum fegetibus, ad morbos sanandos, de quibus latè Doctores citati à Pegna 3. par. comm. 67. vers. Ergo præter. Inter moderniores Farinacc. de Hæres. quæst. 181. Carena in prav. par. 2. tit. 12. de Sortilegijs, Bordon. in Tribun. Sancti Officij cap. 18. Salell. de mater. Tribun. 5. Inquis. lib. 1. cap. 14. reg. 117. & 124. Soufa in Aphorism. lib. 1. cap. 18. Alberghin. in Man. cap. 18. Baldell. de fide, & infidelit. lib. 1. disp. 62. Moura de incant. ferè per totum tractat. Martin. del Rio disquis. magic. lib. 1. fess. 15. & ferè per totum librum, Binsfeld. de confess. malef. toto ferè tractat. P. Diana par. 4. tract. 7. resol. 10. Suarez, Lessius, Caualecan.

& alij citati à Barbof. in cap. Sortilegi 26. quæst. 1. Scacc. de Iudic. lib. 1. cap. 12. Gastald. de porest. Angelic. to. 2. dist. 7. 6. Franciscus de Magistris in Sylua Ecclesiast. to. 2. lib. 2. cap. 5. P. Pasqualig. in addit. ad Lautec de Francis à num. 894. cum pluribus sequen. P. del Bene de Officio Sanctiss. Inquisitionis par. 2. dubit. 228. à fess. 28. cum seqq. dubitat. & session.

83 In his autem non distinguitur sortilegium à maleficio, sed vnum pro alio sumitur, quia, vt docet D. Thom. 2. 2. qn. 99. art. 3. & ibi Gaictan. Puera de la Torre, & Suarez, sortilegium dicitur superstitio quædam illusoria, & maximè nociua, quæ vtitur homo Demonis ministerio, quæ definitio sumitur etiam in cap. in summa 26. quæst. 5. & ex cap. Qui sine Salvatore 26. qn. 2. & cap. 1. & 2. de Sortileg. ex l. Nemo, & ex l. Multi, C. de Malef. & Mathemat. Farinacc. quæst. 20. num. 73.

84 Hinc Sortilegi dicuntur Diuinatores, & Malefici, ambo hostes, & humanæ salutis inimici, l. Etsi excepta, l. fin. C. de Malef. & Mathemat. Gastald. loco cit. Et constat ex Bulla Innocentij Octauj ad Inquisitores Germania, de qua per Binsfeldium in calce operis de Malefici, & Mathematicis.

85 In hac autem materia sciendum est, quod sicuti Hæreticus reputaretur ille, qui assereret cum pertinacia, maleficia nil aliud esse, quam somnia, & imaginationes, vt latè probat Binsfeldius de Conf. Malef. prælat. 1. vers. Ex dicto prælatio infero, vbi aut, hæresim hanc non esse nouam, sed antiquam, vt post S. Thom. & S. Bonauenturam in 4. distinct. 34. tenet Turrecremata in cap. Si quis per fortissimas 33. quæst. 1.

86 Quæ ortum habuit ex alia maiori infidelitate, quia credebatur, Demones non esse, nisi in opinione vulgi, quam sententiam tenuerunt antiqui Philosophi, nempe Democritus, Alex. Simplicius, Auerroes, & Aristoteles.

87 Et propterea Hermes Tirmegistus, & alij quamplures Philosophi referebant omnia opera magica in virtutes, & causas naturales.

88 Hinc Saducæi, & Dositheani, Spiritum, & Angelum esse negabant, quem errorem Origenes tract. 3. in Matthæum 17. tribuit Medicis.

89 Et re vera (salua Proborum fama) difficillimè Medici inducuntur ad testificandum in Sancto Officio, morbos ex maleficio ortos esse super naturales, sed semper in melancholiam, hypocondriacos affectus, complexionem corruptam, perturbatam phantasiam, & in alias causas naturales referunt, vt expertus sum toto tempore mei Affessoratus, quo vnum tantum, vel alteram habui Medicorum attestationem de morbo

de morbo supernaturali, quamvis infinitos Processus super Maleficiis in Sacra Congregatione proposuerim.

Ita etiam non facile credendum est, infirmitates, & morbos, quibus naturalibus remedijs mederi Medici non possunt, semper habere originem à maleficio: Non enim semper Deus, à quo infirmitatum curatio omnino dependet, vult, quod morbi sapientia Medicorum curentur. Vt enim, inquit Eccles. cap. 38. *A Deo omnis medela, & Altissimus creauit de terra medicinam*, hoc est non solum virtutes, ex quibus medicinæ conficiuntur, sed etiam effectus ipsi à talibus virtutibus concausati, vt ibidem Iansenius commentatur Moura *sect. 2. cap. 11. num. 23.*

90 In hac re ergo cautè semper agendum est, nam vt plurimum mulierculæ, quæ vident vel filios, vel maritos, vel alios consanguineos, vel se ipsas longo affligi morbo, putant illum ex maleficio procedere: recurrendum propterea in huiusmodi casibus ad Deum: Nam mulier illa apud Marcum 5. quæ morbo profluij sanguinis annis duodecim laborauerat, & plura à Medicis medicamenta sumpserat, in quibus erogauerat ferè omnia sua bona, nec quicquam illi profecerant, sed magis in deterius habebat, ad tactum fimbriæ vestimenti Iesu Christi confectum siccatus est sanguis, vt benè in proposito considerat Moura *loco cit. num. 24.*

91 Communis autem distinctio sortilegiorum est, alia esse hæreticalia, alia verò simpliciter superstitiosa, Eymers. 2. par. *Directior. quest. 13.* & ibi Pegna *comm. 67. Martin. del Rio dicto lib. 3. sect. 15. ar. 2. Farinacc. dista quest. 131. §. 1. & 2. Sousa in Aphorism. lib. 1. cap. 57. Simanch. de Catol. sit. 62. rubr. de Sortileg. Alberghin. dicto cap. 18. sect. 2. num. 15. Franciscus de Magistris loco citato num. 67. Pasqualig. in addit. supra cit. num. 899.*

92 Cæterum Martin. del Rio *disquis. lib. 5. sect. 15.* distinguit Sortilegia hæretica, & hæreticalia.

93 Hæreticalia enim, & sapientia hæresim vult non differre, & hanc distinctionem sequuntur Satelles de mater. *Tribun. lib. 1. cap. 14. num. 335. Torre-blanc. de Magia lib. 3. cap. 7.*

94 Sed hanc distinctionem improbat tanquam nouam, & inusitatum, & nixam falso fundamento rejicit, Gasta. *de Angel. to. 2. quest. 4. ar. 1.*

Quicquid autem sit de huiusmodi opinionibus, certum est in hac Suprema non dari aliam distinctionem Sortilegiorum, nisi quod aut sunt hæreticalia, aut non sunt hæreticalia: ita post Pegnam, Farinacc. Scacc. & Carenam, tenet Alberghin. in man. *cap. 18. sect. 2. num. 2. Hæc De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.*

ticalia sunt, quæ sapiunt hæresim, quæ qualificata vocamus. Non hæreticalia, verò, quæ nullam sapiunt hæresim, quæ simplicia appellamus.

Nec potest dici Sortilegium hæreticum, quamvis factum in se sit hæreticale, 96 quia constitutum hæresim pendet ab intentione conficientis. Si enim sana sit intentio, nec factum hæreticale facit quem Hæreticum, sed solum suspectum de hæresi, nec factum ipsum potest appellari Hæreticum ad distinctionem hæreticalis, & propterea promiscuè sumi propositiones hæreticam, & hæreticalem, dixit Eymers. in *Directior. par. 2. quest. 2.* vt benè post Pegnam, Suarez, Gasta. *loco cit.*

Persona ergo sortilegi iuxta eius intentionem poterit appellari hæretica, si credat ea licere, quæ non licent: factum verò ipsum hæreticale non hæreticum erit appellandum.

Neque obstat, quod sicuti appellatur propositio hæretica, ita etiam possit dici 97 sortilegium hæreticum, quia idè appellatur propositio hæretica, quia clarè opponitur articulis fidei, vel Ecclesiæ definitionibus per Concilia Generalia, & Decretales expressis, ita ut non detur opinio Doctorum Catholicorum in contrarium, vt benè Saura in *voto Platonis de proposit. hæretic. cap. 6. fol. 13. d. tergo.*

At factum, quod continetur in Sortilegiis non semper contrariatur articulis fidei, sed Ritibus, & ceremonijs Ecclesiæ, contrariatur vsui Sacramentorum, vel sacramentalium, verborum Sacre Scripturæ, & similium, idè solum continet in se suspicionem hæresis, & hæreticale, non hæreticum dicendum est, vt colligitur ex cap. *Accusatus, §. Ille verò, de Hæret. in 6.* faciunt, quæ traduntur ab eodem Saura *loco cit. versic. Propositio suspecta de hæresi.*

Nec distinctio Farinaccii, seu aliorum ab eo allegatorum in *tratt. de Hæresi q. 131. §. 1. num. 2.* nempe hæreticalium sortilegiorum alia sapere manifestam hæresim, alia autem non sapere, admittitur in Suprema: Nam quæ non sapiunt manifestè hæresim non vocamus hæreticalia, sed simplicia, & sic non hæreticalia, vt colligitur ex Eymers. 2. par. *quest. 42.*

100 Vel si aliquando admittenda esset hæc distinctio, admittenda esset respectu abiurationis, vt scilicet, quæ clarè sunt hæreticalia purgentur abiuratione de vehementi, seclusa mala credulitate: Quæ autem ita clara non sunt, abiuratione de leui, Eymers. *loco cit.*

101 Ad fundandam autem iurisdictionem Inquisitoris necessarium erat antiquitus, quod sortilegia sapienter hæresim manifestè, cap. *Accusatus, §. Sane, de Hæret. in 6.*

- Hodie tamen vigore Constitutionum Apostolicarum, nempe Innocentii Octavi, Alexandri Sexti, Leonis Decimi, Adriani Sexti, & Sixti Quinti, quas in unum congerit Binsfeldius *post suum tract. de Consecr. Malefic. & comment. in tit. C. de Malef. & Maleficiis*. Inquisitores etiam de simplicibus superstitionibus cognoscunt, de quo testantur omnes practici, nempe Carena *par. 2. tit. 12. §. 15.* Farinaec. *q. 181. num. 10.* Salell. *in Tribunal. lib. 1. cap. 14. reg. 124. num. 360.* Bordon. *disso cap. 18. num. 43.* P. Diana, qui alios adducit *par. 4. tract. 7. de penis delicti. resolut. 10.*
- 102 In qua materia duo aduertenda sunt; alterum, quod Sacra Congregatio non solet procedere contra Sortilegos, si sortilegia simplicia sint, & non qualificata, vel non sint commixta cum qualificatis, de quo testatur etiam Farinaec. *d. qn. 181. num. 101. in fin.* & fuit scriptum Legato Auenionensi. *sub die 28. Novembris 1594.* Non placere Sanctissimo, quod Inquisitores procedant in causis Sortilegiorum, nisi sapiant hæresim manifeste.
- 103 Alterum, quod non est vera opinio Scæcæ, vel saltem non est recepta, dicentis *lib. 1. cap. 13. nn. 53.* in praxi, hodie cognitionem quorumcumque Sortilegiorum spectare priuatiuè quoad laicos ad Inquisitores, quia si Sortilegia sint simplicia, & non qualificata, licet subdantur iure nouo cognitioni Inquisitorum, non tamen est adempta per Constitutiones Apostolicas *supra* relatas cognitio Iudicibus secularibus, sed remanet vt prius, hoc est, vt sit locus præuentioni, P. del Bene *d. dubit. 228. sect. 23. num. 11.* quin non præsumitur, quod Pontifex voluerit auferre in totum iurisdictionem à Iudicibus laicis in materia, quæ non sapit hæresim, nisi expresse dixerit. Et cum iurisdictione data sit in odium certarum personarum, censetur data cumulatiuè, & non priuatiuè, *cap. Per hoc, de Heret. in 6. §. 1. versio. Oportet in Auth. vt defuncti fuera, Angel. in l. Si Testamento num. 5. versio. Si verò est iurisdictione, C. de Testament. l. Si uacantia, C. de bonis mater. lib. 10. Arcet. l. Quod in ver. §. Si quis, ff. de legatis 1. vbi Iafou. num. 10. Surd. *conf. 56. num. 30.* Menoch. *lib. 2. præsumpt. 18. num. 21.* in terminis Moura *de Incantat. sect. 3. cap. 1. nn. 5, 10 fin.**
- 104 Et ita vidi obseruatum in Suprema, sequendo opinionem Doctorum, qui scripserunt post Bullam Sixti, nempe Seraph. Freita ad Acunham *qn. 5. num. 35.* Sanchez *lib. 2. cap. 38. num. 92. in fin.* Scortius *disso cap. ad Seleflas epist. 58. theorem. 158.* vbi de Bulla Sixti Quinti, Moura *sect. 3. cap. 1. num. 8.* vbi *num. 9.* suspicatur, Constitutionem Sixti Quinti, saltem in Lusitania non esse vfu receptam, quod etiam voluit
- Azor. *to. 1. lib. 9. cap. 26. quaest. 4.*
- 105 Et ita resolutum fuit in Suprema post Bullam Sixti Quinti *in vna Melbien. 2. Decembris 1589.* & idem scriptum fuit *die 2. Julij 1593.* Vicario Abbatis Sanctissimæ Trinitatis, & in vna Mediolanen. 6. Novembris 1599.
- 106 Cauendum est ergo à Carena *par. 2. tit. 12. num. 147.* & à Gualdo de Angelis *to. 3. diffinit. 9. quaest. 7. art. 5. num. 23.* qui dicunt in Suprema obseruari, quod cognitio horum Sortilegiorum simplicium priuatiuè spectat ad Inquisitores, quod tamen falsum est, *ex supra dictis.*
- 107 Et hanc iurisdictionem non esse concessam Inquisitoribus priuatiuè quoad Episcopos resolutum Suprema *sub die 21. Octobris 1602.* de quo Alberghin. *in Man. cap. 18. num. 9.* eandem resolutionem Sacræ Congregationis refert Io. Franc. de Sortilegijs *cap. 8. versio. Diss. e Constitutiones insert. in to. 2. Mallei Maleficarum*, ea ratione à nobis tradita, quod iurisdictione non censetur concessa alicui priuatiuè, sed cumulatiuè.
- 108 Cauendum pariter à Suarez *to. 1. de Relig. lib. 2. de superstitione. cap. ult. num. 11.* dicente, puras, & simplices superstitiones, in quibus non est expressa suspicio hæresis, non pertinere ad cognitionem Inquisitorum, etiam post Bullam Sixti Quinti, & aliorum Summorum Pontificum Constitutiones, quia bene possunt de illis cognoscere Inquisitores, licet non cognoscant, nisi sint alicui qualitate mixtæ, quæ tamen simplices rarissime sunt, vt dicit Moura *d. cap. 1. sect. 3. num. 8.*
- 109 Et propterea bene faciunt Iudices seculares, si de istis etiam non se intromittant, cum ferè nunquam sint immunes à suspitione hæresis, ob pactum saltem tacitum eum Dæmone, quod non potest cognosci nisi ab Inquisitoribus, Francisc. de Magistris *loco cit. num. 71.*
- 110 Ideo inoleuit praxis in Tribunalibus criminalibus Romanæ Curie, vt schedulas, quas inueniunt vel Carcerarii, vel Notarii penes Carceratos, quibus prætendunt Rei se præferuere à tormentorum, sibi inferendorum doloribus, statim consignent P. Commissario Supremæ &c. vt videat, an contineant aliquod Sortilegium hæreticæ, prout ferè semper contingit, cum in illis misceantur verba Psalmorum, cruces, characteres, & nomina incognita, vt notat Ambrosin. *in prax. lib. 4. cap. 7. num. 4.*
- Et ideo si qualificata sint, Rei ad Sanctum Officium ducuntur, vel saltem si causa sit grauis, pro qua detinentur in carceribus laicalibus, ibidem sequestrantur nomine Sancti Officii, vt contra eos procedi possit.

- 111 Itaut canendum sit ab opinione Simonis de Prædis *conf. 106.* & San-felicij *decif. 264.* qui volnere huiusmodi Reos posse puniri à Iudice seculari.
- 112 Quia eorum opinio potest procedere, quando manifestè constat, schedulam nihil suspecti continere, vt explicando doctrinam Simonis prædicti tenet Carena, *par. 2. tit. 12. §. 16. num. 149.*
- 113 Et ideò, vt dixi, benè faciunt Iudices seculares remittendo dictas schedulas ad Inquisitores, quia in dubio, an sit Sortilegium qualificatum, & hæreticale, spectat ad Inquisitorem cognitio, vt ex Freira, Diana, Leon. Caball. à Ponte, & Marta, voluit Carena *loco cit. num. 148.*
- 114 Insuper aduertant Iudices seculares, ne aduersus huiusmodi taciturnitatis maleficium vtantur quibusdam precibus, vel Psalmis, seu alijs verbis Sacre Scripturæ, verbi gratia: *Eruitauit &c. dicam opera mea Regi;* vel *Dominus labia mea aperiat, & os meum annuntiabit veritatem; Confundatur nequitia peccatoris; perdes omnes, qui loquuntur mendacium;* Contere brachia iniqui Rei, vt lingua maligna subvertatur; & similia.
- 115 Quia cum huiusmodi verba nullam in se virtutem habeant, cauendum, ne in ijs insit quoddam pactum tacitum cum Dæmone, sicuti potest esse cum ijs, qui vtantur similibus verbis contra tormenta: Esset enim hoc maleficium maleficio tollere, quod nefas est, vt *infra* videbimus.
- 116 Nullum ergo remedium adhibendum est supernaturale, vel superstitiosum; sed maxima diligentia vtendum est, vt huiusmodi schedulæ reperiantur, & auferantur, vt aduertit Ambrosinus *loco citato;* & pili vndique abradantur, vt dicit Binsfeldius *in tit. C. de Malefic. & Mathemat. concl. 15. in fin.* vbi tota conclusione narrat modos, quibus potest dari Sortilegium taciturnitatis per auxilium Dæmonis; sed huiusmodi abrasio pilorum vetita est in Sancto Officio, vt *videbimus infra.*
- 117 Primò, vt inuisibiliter subleuet corpus illius, qui est positus in tortura, vt nullum dolorem sentiat.
- Secundò, vt assistat interius, & in faucibus oris illius, qui torquetur, itaut impediatur ipsum loqui.
- Tertiò, vt assistat exterius, suggerendo nempe ei, qui torquetur, ne loquatur, vel suadendo, & confortando, vt breuem quidem torturam fortiter perferat spe viræ longioris, aut ei minando verbera, si delictum fateatur, & aliquos ex his modis suggerendo; alios videtur approbare Torreblanca *iuris spiritualis lib. 12. cap. 20. per totum.*
- 118 SED mihi hæc valdè inuicissimilia videntur; Puto enim Diabolo non esse

permissum à Deo, vt efficiat aliquid eiusmodi, quia cum omnis potestas à Deo sit, Diabolus nec ipsi potestati, nec legitimis ipsius actionibus potest resistere, & propterea nec nocentes publice eripere iustitiæ, vt docent DD. Augustin. & Thom.

- 119 Propterea cum impunitas scelerum Deo non placeat, & malè facienti licentia minimè permittatur, si hæc Diaboli insinuationis permitterentur, ordo, & iustitia Dei sibi inuicem repugnarent.
- 120 Quæ verò sint Sortilegia hæreticalia latè tradunt Abbas cap. 1. de Sortileg. & in cap. Ex turarum, eodem tit. Griland. lib. 2. quest. 10. Franch. in cap. Accusatus, §. Sanè, de Hæret. & ibi Gemin. & alij relat. à Barbosa in dicto cap. Accusatus, Pegna ad Direct. par. 2. comm. 67. Farinacc. quest. 181. num. 2. Scaccia de Iudic. lib. 1. cap. 12. Martin. del Rio Magic. lib. 5. sect. 15. per tot. Thesaur. fori Eccles. par. 3. cap. 36. num. 9. Binsfeld. de Confess. Malef. prælud. 14. Carena par. 2. de Sortileg. tit. 12. §. 4. Salell. in Tribun. cap. 18. Soula in Aphorism. lib. 1. cap. 57. Alberghin. in Manual. cap. 18. sect. 2. §. 1. de Magistris loco cit. d. num. 67.
- 121 Solum addo, non esse admittendam concordiam allatam à Farinacc. d. quest. 181. num. 17. scilicet, Sortilegia ad inueniendas res furatas, & alia occulta scienda, tunc esse hæreticalia, & sapere hæresim manifestè, quando illis admiscuntur res sacræ, vel benedictæ, secus si talia non immisceantur, quem videtur sequi Alberghin. d. cap. 18. sect. 2. num. 5.
- 122 Nam Sortilegium, quod fit cum phiala aqua plena, & cum illis verbis, *Angelo santo, Angelo bianco*, etiamquod aqua non sit benedicta, nec adhibeantur candelæ benedictæ accensæ, semper fuit habitum pro qualificato, & hæreticali, quia sub illis verbis, *Angelo santo*, continetur Dæmonis innuocatio, vt benè notat Carena, dicto tit. 12. §. 4. num. 27. quamuis & ipse transire videatur cum distinctione Farinaccij, quæ non obseruatur in Suprema, &c. & expressè habetur in Constitutione Sixti Quinti sub nomine *Angeli sancti*, Dæmonem adorari, & hoc solum sufficit ad faciendum Sortilegium hæreticale, iuxta consilium Barbatæ 55. num. 2. lib. 1. quod sequitur Suprema &c. & debent sequi Inquisitores, reprobaro Claro in §. Hæresis num. 23. & Rimin. iun. conf. 414. per totum, qui conatur respondere rationibus Barbatæ, sed malè.
- 123 Ideò huiusmodi Sortilegio vtentibus imponitur abiuratio de veliementi, nisi qualitas personæ aliud suadeat, Riccius *decif. 243. par. 2.* vt de praxi Supremæ testatur Gastald. de potest. Angel. diffin. 6. qn. 3. art. 3. num. 14. quamuis multis non practicus durum videatur, vt dicit idem Gast. loc. cit.

Sed insurgit quæstio, an Sortilegium factum cum hostia non consecrata sit qualificatum.

- 124 Certum est, quod si super illa hostia, celebretur Missa, vel reponatur in Altari, ut super ea celebretur etiam à Sacerdote ignorante ibidem esse illam hostiam, si illa adhibeatur in Sortilegio, reputari Sortilegium qualificatum: Tum quia Sacrificium Missæ ordinatur ad Sortilegium licet mediatur, tum quia Sortilegius hoc casu præsumitur, quod credat Sacrificium Missæ habere vim ad maleficium operandum, & ita sentiunt Scaccia *de Indic. lib. 1. cap. 12. num. 34.* Zanard. *in Director. par. 2. cap. 64.* Moura *de Incantat. sect. 3. cap. 1. nu. 9.* P. Diana *par. 4. tract. 7. resol. 50.* Carena *par. 2. tit. 12. §. 5. num. 37.* & §. 8. num. 53. Alberghin. *in Manual. cap. 18. sect. 2. §. 1. num. 9.* Gastald. *de potest. Angel. to. 2. disput. 6. quest. 6. art. 1.* Franc. de Magistris *loco citato num. 74.*

- 125 Labuntur ergo Oldradus *consil. 110.* Locat. *in Indic. verb. Sacerdos*, Farinacc. *qu. 20.* Torre-blanca *Juris spirituales lib. 13. cap. 6. nu. 5.* post Griland. *de Sortilegijs qu. 10. num. 13.* asserentes, non esse Sortilegium hæreticale, si in eo miscetur hostia non consecrata, super qua Missa fuerit celebrata, quos non posse excusari à lapsu, tenet Scaccia *loco cit. nu. 34.* quem sequitur Gastald. *loco cit. num. 2.*

- 126 Videtur tamen Farinaccius se correxisse, dum *in qu. 181. §. 1. num. 21.* adducit opinionem Martini del Rio *disquisit. lib. 5. sect. 15. vers. Dico quinto*, asserentis, quod licet miscens in Sortilegijs hostiam non consecratam, super qua Missa fuerit celebrata, non reputetur Hæreticus, de hæresi tamen valdè se reddit suspectum, quod sufficit.

- 127 Si autem super hostia non fuerit Missa celebrata, nec aliqui characteres, vel nomina incognita, vel verba superstitiosa, vel sacra in eo fuerint scripta, non committere sacrilegium qualificatum qui illa vitur in maleficio, dixit contra Carenam idem Gastald. *loco cit.*

- 128 Quod verum puto, nisi appareret, vtenrem hostia non consecrata, velle abuti Imagine Crucifixi in ea sculpta, tunc enim sicut abutendo in maleficio Imaginibus sacris committitur Sortilegium hæreticale, Carena *par. 2. tit. 10. §. 4. num. 28.*

Ita etiam abutendo hostia non consecrata cum intentione Imagine Crucifixi, vel Sanctorum in ea sculpta abutendi, Gastald. *loco cit. num. 5.*

Sed an gestans hostiam consecratam, reddat se suspectum de hæresi, itaut contra eum procedi possit.

- 129 Mos, siue consuetudo veteris Ecclesiæ

fuit, ut non solum Sacerdotes, sed etiam laici secum occurrerent, & ad domos suas deferrent Sacram Eucharistiam, ut statim temporibus eam sumere possent; Tertulian. *lib. de Oratione sub finem*, & *lib. 2. ad uxorem*, D. Cypranus *in libr. de Lapsis num. 92. vers. Et cum quadam Arcam suam, in qua Domini Sanctum fuit*; & *in lib. de Spectaculis*, & *verobique Pamelius*.

- 130 Quæ consuetudo originem sumpsit tempore persecutionum, nam cum Christianis non liceret in vnum coire ad sacras Synaxes ob periculum imminens martyrii, mos introductus est, ut secum Corpus Domini deferrent, ut possent absque periculo illud sumere; ut post eodem Tertullianum, Cyprianum, Nazianzenum, Anastas., & Hieronymum, Baronius *anno 57. §. 151.*

- 131 Mos iste duravit vsque ad Papæ Hormisdæ tempora, quando in Concilio Cæsar-augustano *cap. 3.* videtur abrogatus in hæc verba:

Si quis Eucharistia gratiam acceptam in Ecclesiam non consumpservit, anathema sit; ut ait Baronius *disso anno 57. num. 150. in fine*.

Qui tamen erravit, si Concilium Cæsar-augustanum ad Hormisdæ tempora retulerit, cum sub Damaso Primo coactum sit, ut notat Garzias Loaisa *ad 4. Concil. litt. D. in fine*.

- 132 Huic Edicto causam dederunt Priscillianistæ, qui ut latenter convenientes ad Ecclesiam, sic accipiebant Eucharistiam, ut eam non comederent, habetur in *supra-citatis notis litteræ I.*

- 133 Generali demum consuetudine Ecclesiæ hunc morem fuisse abrogatum, dicit idem Baron. *disso anno 57. num. 151.*

- 134 Indulsit tamen Sedes Apostolica, quandoque, ut Sacram Eucharistiam penes se retinere posset Maria Scotorum, Regina, dum erat in carceribus, ut si ad martyrium raperetur, ut factum fuit, posset se illa præmuniri, Vasquez *in 3. disput. 119. cap. 1. num. 18.* Card. de Lugo *de Sacram. disp. 19. sect. 1. num. 25.*

- 135 De qua tamen dispensatione dubitat P. Auerfa *de Sacram. quasi 10. sect. 3. in fin. vers. Non enim*.

- 136 Modò si quis simplicitate ductus ex mera devotione gestaret Sacramentum, Eucharistiæ, benè sentiens de eodem Sacramento, is non erit suspectus de hæresi, & per consequens illius causa non erit tractanda Sancto Officio, ut resolutum fuit sub die 24. Februarij 1659.

- 137 Nam cum quidam Mercator spontè comparuisset in Suprema se denunciando, quod gestasset hostiam consecratam, dictum fuit, ut deberet interrogari: An de Sacramento Eucharistiæ crederet quod

credunt Catholici, & si circa credulitatem nullum habeat errorem, eo casu, quia delicti cognitio non spectabat ad Sanctum Officium, nihil cum eo erat agendum in Sancto Tribunali, sed si haberet aliquem errorem, expediendus erat ut sponte comparet.

- 138 Si verò gestetur hostia consecrata ea intentione, ne lædatur ab inimicis, vel ab amicis, ad lucram reportandum in ludu, vel ad alium illicitum finem, tunc contra sic gestantes proceditur in Sancto Officio.

Abutuntur enim isti Sacramento Eucharistiae, & meo tempore nonnulli ex istis, fuerunt damnati ad triremes, quia falsi sunt gestare hostiam consecratam, ne offenderentur ab inimicis, & se primum aduersus ictus sclopettorum; Et cum alias quidam Regularis hostiam consecratam aliis secretis sortilegis per multum temporis spatium supra se gestasset, ut se defenderet ab armis, tortus pro ulteriori veritate, complicitibus, & intentione, praeuia abjuratio de vehementi damnatus fuit ad triremes per decennium, & priuatus voce actiua, & passiua in perpetuum, quamuis ex benignitate Sancti Officii poena triremium fuit ei commutata in carcerem per idem tempus, ut ex Decreto 7. Iunij 1629.

- 139 Quidam autem, qui contra morbum pestis hostiam consecratam deferebat, expeditus fuit cum graui monitione, & poenitentis salutaribus, ut ex Decreto sub die 21. Iulij 1631.

- 140 An verò liceat gestare collo appensas Reliquias Sanctorum, cereas Agni-dei Effigies, Euangelium Sancti Ioannis, Psalmos Davidis, & similia Sacrae Scripturae testimonia, videndus est latè Sanchez ad praecepta Decal. lib. 2. quest. 40. nu. 26. & 27. Martin. del Rio, Suarez, & alij ab eo allegati, Alberghin. in Man. qualifcat. cap. 18. sect. 3. §. 3. num. 2. qui enumerat quatuor condiciones, quae licitas faciunt huiusmodi gestationes, praesertim quorundam Bruium, quae circumferuntur, & passim etiam venduntur à quæstuantibus.

- 141 Aduerte tamen quod miscentes in sortilegis hostiam consecratam, debent etiam pro prima vice tradi Brachio seculari: ex Decreto Pauli Quarti edito die 17. Iunij 1559. de quo Diana par. 4. pag. 325. Praxis Archiepiscopalis Neapolitana cap. 68. num. 10. Moura de Incantat. opus. 1. sect. 3. cap. 5. num. 34.

- 142 Quod tamen Decretum non vidi seruari, quamuis plures Rei meo tempore fuerint de sortilegio sic qualificato inquisiti, sed ad triremes per decennium transfusi fuerunt.

An autem Sacram Pixidem furans, &

comedens sacras particulas sit suspectus de haeresi, & celebrans non ieiunius, videbimus infra.

- 143 Pariter tradendae sunt Curiae seculari mulieres maleficae, quae apud Nos striges vocantur, si constet eas, vnam, seu plures personas ita læsisse, ut ex maleficio mors secuta sit, etiam pro prima vice: Si verò ex maleficio infirmitas tantum, diuortii, impotentia generandi, siue animalibus, siue frugibus, vel alijs damnum notabile prouenerit, muro claudi, seu perpetuo carceri mancipari debent, ut ex Constitutione Gregorij Decimiquinti 46. in nono Bullario, quae incipit Omnipotentis Dei, de qua Diana par. 4. tract. 7. resolut. 10. vers. Sed, Alberghin. in Man. cap. 18. sect. 3. §. 9. num. 8.

- 144 Ex qua Constitutione tollitur controuersia Doctorem, quorum aliqui putabant de iure communi huiusmodi maleficas debere tradi Curiae seculari propter homicidia, & infanticidia ab ipsis perpetrata, de quorum numero sunt Malleus maleficarum, Siluester, Ambrosius de Vignae de Strigibus art. 2. §. Si verò, Martin. del Rio dissquis. magic. lib. 5. sect. 15. vers. Si verò, quae refert Alberghin. loco citato num. 8. Farinacc. quest. 20. num. 102. vers. Undecima conclusio.

- 145 Contrarium verò tenuerunt, nempe has maleficas, seu Striges pro primo lapsu, si poenitentes sint, etiam quod sint secuta infanticidia, & mortes, non esse tradendas Curiae seculari, Simanchade Carbol. tit. 37. rubr. de Lamis num. 17. Albertin. de Agnoscend. quest. 25. num. 66. Campeg. ad Zanichinum de Haeret. cap. 22. Eymeric. in Director. par. 2. quest. 42. num. 4. Farinaccius quest. 181. num. 48. vers. Bene verum.

- 146 In hac autem Suprema, &c. practica-tur, quod ait Fermosinus in cap. Ecclesia S. Maria, qu. 50. num. 11. de Constitut.

Quod si Iudices laici Striges propter infanticidia apprehendant, & in vinculis custodiant, & in cognoscendo, innotescat, illas esse de haeresi suspectas, debent remittere illas ad Inquisitores, & in cognitione cessare eo usque puniri sint ab Inquisitoribus; Sed ab istis post punitionem condignam debent restitui Iudicibus laicis, ut puniantur ab eis pro infanticidiis.

- 147 Quia cum delictum infanticidii habeat permixtum haereticum, possunt puniri ab Inquisitoribus non solum propter haereticum, sed propter infanticidium; Et propterea sanctae mem. stant Gregorius Decimus quintus, ut huiusmodi maleficae propter infanticidia perpetrata tradantur Curiae seculari.

- 148 Si verò maleficae essent captae propter aliquod delictum non insurgens ex maleficio, vtique essent restituendae Iudicibus

laicis terminata causa hæreticis, si ab illis habitæ sunt.

- 140 Multò minùs sunt restituendæ, si Inquisitor præuenierit, quia nunquam Inquisitores remittunt carceratos Iudicibus secularibus, nisi illos ab eisdem Iudicibus receperint.

- 150 An autem fortilegus Clericus debeat degradari, & tradi Curie seculari, negatiuè concludendum est per ea, quæ tradit Fermosinus in cap. Cum non ab homine qu. 24. de Iudicijs.

- 151 Sed quia in conficiendis Processibus contra maleficos ab Inquisitoribus, & locorum Ordinariis ferè semper peccabatur in probatione corporis delicti, quod omnino est probandum, præsertim quando tractatur de infanticidijs, & de maleficio, per quod mors dicitur secuta; Suprema &c. ad instruendos Iudices fidei mandauit imprimi Instructionem infra scriptam, illamque litteris Encyclicis transmitti ad eosdem, prout executum fuit; Eam tamen priùs imprefferat Gasaldus de Angelis to. 2. dist. 4. quest. 1. art. 1. fol. 242.

INSTRVCTIO

Pro formandis Processibus in causis Strigum, Sortilegorum, & Maleficiorum.

- 152 **E**xperientia rerum magistra apertè docet, grauissimos auidiè committi errores in formandis processibus contra Striges, sine Lamias, & maleficas in notabile præiudicium tam iustitiæ, quàm huiusmodi mulierum inquisitarum, itant in Sancta Romana, & Vniuersalis Inquisitionis aduersus hæreticam prauitatem Generali Congregatione longo tempore obseruatum fuerit, vix vnquam repertum fuisse aliquem processum similem rectè, & iuridicè formatum, imò plerumque necesse fuisse quamplures Indices reprehendere ob indebitas vexationes, inquisitiones, carcerationes, necnon diuerfos malos, & impertinentes modos habitos in formandis processibus, Reus interrogandis, executis torturis inferendis, itant quandoque conuergerit iniustas, & iniquas proferri sententias, etiam vltimi supplicij, sine traditionis Brachio seculari, & re ipsa compertum est, multos Iudices ita faciles, & proclines fuisse ob leue, aut minimum indicium credere, aliquam mulierem esse Strigem, & ideo nihil omnino prætermisisse, ut ab huiusmodi muliere, etiam modis illiis talem confessionem extorquerent, eum tot tamen, tantisque inuicissimilibus, variatibus, & contrarietatibus, ut super tali confessione nulla, aut modica vis fieri posset; Quapropter ut Indices de extero magis cauti esse possint in conficiendis huiusmodi processibus, infra scripta diligenter, & accurate præ oculis habeant, & considerent.

Error principalis, & peculiaris omnium ferè

Indicium in hac materia est denentire, ne dum ad inquisitionem, & carcerationem, sed sæpe etiam ad torturam contra aliquam mulierem de maleficio imputatam, quamvis non constet de corpore delicti, sine maleficio, & tamen in iure indubitatum est ad tales actus denentiri minimè posse, nisi priùs de huiusmodi corpore constet, cum agatur de delicto, cuius vestigia remanent.

Corpus autem delicti non dicitur probatum, prout multi Indices videntur præsupponere, ex eo, quod prætextus maleficiatus sit, vel fuerit infirmus, sine decesserit; Clarum est enim, quod infirmitas, & mors regulariter ex maleficio non provenit; Ideo oportet exquisitas diligencias iudiciales adhibere, examinare Medicos, qui infirmum curarunt, illos diligenter interrogando de qualitate infirmitatis, & an ex arte Medicina dignoscere possint infirmitatem esse, vel esse posse naturalem, illos etiam interrogando circa totam seriem, & accidentia ipsius infirmitatis à principio: et omnia fusiùs in processum redigere ad hoc, ut si fortè aliquis Medicus per imperitiam (prout multoties evenit) nesciisset qualitatem morbi iudicare, & propterea iudicasset non esse naturalem, sed ex maleficio provenire, alius Medicus magis peritus habita notitia omnium accidentium eiusdem infirmitatis, licet infirmum non viderit, possit dignoscere, an talis infirmitas ex morbo naturali, necnè provenire poterit.

Et ulterius maximè congruum esset ad eundem effectum iudicialiter examinare familiares infirmi pro habenda notitia principij infirmitatis, & eius progressus, ex hoc enim apparebit, an conveniant depositiones Medicorum, & familiarium circa accidentia infirmitatis, & sic tutius poterit ferri iudicium à Iudice, an constet de corpore maleficij.

Quod si ex huiusmodi diligentij Iudici apparebit infirmitatem esse, vel fuisse naturalem, proculdubio procedere non debet contra accusatam de tali maleficio: Si verò Medici periti clarè iudicaverint esse, vel esse posse probabiliter maleficium, tunc Index securius cogitare poterit de inquisitione formanda contra accusatam.

Insuper antequam Index deueniat ad carcerationem preteſta malefica, debet diligenter rimari cuncta indicia, quæ sunt contra illam, neque ex solâ denunciatione preteſta maleficiati, & eius asseruntium, esse facili ad carcerationem, nisi simul allegetur aliqua probabilis causa, ob quam animus Iudicis rationabiliter moveri possit ad credendum, quod mulier accusata tale maleficium committere voluerit, & eiusdem causæ aliquam probationem, vel saltem non leue indicium habeat, atqueam ad carcerationem denentiat.

Adveniat principè Index in ipso actu carcerationis diligenter facere perquisitionem in domo mulieris inquisita, & talem perquisitionem per se ipsam, aut Vicarium idoneum faciat adhibito Notario, ac testibus, nec huiusmodi perquisitioni interueniant persona asserentes,

ant familiares pratenſi maleficiis, ut contin-
gunt, prout aliquando ſuſpicatum eſt, dolore ul-
qua ſupponi maleficium deſonantia in graue
præiudicium Rea inqueſcit, & in diſta perquiſi-
tione anuoſentur diligenter per Notarium omnia
reperita in domo, & cuſpis, & non ſolam qua
poſſunt innuere intentionem Fiſci, ſed etiam qua
poſſunt innuere Reum inqueſcit, prout Imagi-
nes Sanctorum, corona, diuini officia, libri de-
uotionum, ſchedula Communione, aqua, &
palma benediſſe, & alia ſimilia, ſingillatim
illa deſcribendo in Inuenturio perquiſitionis
conſcribunt.

Nec ſunt faciles Indices ut firmiter creden-
dum aliqui reperita, prout oleum in vaſculis,
pinguedo, pulueres, & ſimilia eſſe aptius ad
maleficium, ſed faciant illa conſiderari à peritis
ad eſſe ſum, ut dignoſcatur, an deſeruire poſſint
ad alium finem, quam maleficij.

Mulieres euenit, quod familiares pratenſi
maleficiis credentes maleficium, perquirunt
intus anacinterium, ceruicem, & palillos leſſi
ipſis infirmi, & cum inueniant inuolueru, qua
videntur ut maleficium aperta, illa deſerunt
ad Iudicem, qui ſuper hoc maximum facit ſen-
damentum ad eſſe ſum probandi maleficium, &
in hoc debet eſſe multum vigilans, & circum-
ſpectus Index, facile enim euenire poſſet, ut
talium ſamiliaribus infirmi ſuppoſitu fuerint,
ut ſic facilius Index inducitur ad credendum
maleficium, & ut procedendum contra aliquam
perſonam.

Præter Index bene aduertere debet qualita-
tem reperiendorum in huiusmodi leſſi, cum enim
anacinteria, & alia præſata conſcribantur ex
pluma, aut lino, & quotidie intermiſceantur,
& inuoluantur, dum leſſi proſtruntur, facile
euenire poſſet, ut ſputo alicuius temporis ſiant
quodam inuolueru, qua videantur præſertere
ſuſpicionem maleficij, & tamen naturaliter
contingere poſſunt, ultra quod in uſu huius-
modi confeſſionis anacinteriorum, & aliorum
prædiſtorum ex incuria Magiſtri illi fabrican-
tis, aliqua intermiſſi potuerunt, ex quibus
huiusmodi inuolueru ex confeſſa fuerint.

Et ideo ſi perquirerentur ſingularum leſſi,
præcipue ex pluma confeſſi, de ſuſſi in aliqui-
bus ſimilia inuolueru reperirentur.

Nec etiam eſt mirum, quod in huiusmodi
leſſi quandoque reperiuntur acus, cum ubi ſunt
mulieres, acut ubique abundant, & facile eſt,
quod per accidenti ſputo alicuius temporis mal-
it uſus in prædiſtis mobilibus introducuntur.

Neque forſan ab re eſt conſiderare, Dama-
nem aliquando talia ſupponere poſuiſſe: abſque
participatione, & uſenſu alicuius, ut inde cre-
datur maleficium commiſiſſum, & ſic aliqui per-
ſona indebiti damnum putatur, quemadmodum
videmus in uſu exorcismi nonnullorum obſeſſo-
rum, qui videntur euomere acus, clauos, & di-
uerſa inuolueru, qua tamen impoſſibile eſt obſeſ-
ſos in corpore habere, prout non habent, ſed
Damon in illo aſſu talia ſupponit ad obſeſſi,

ut credatur forte, obſeſſum eſſe maleficiatum,
& aliquis inde indebitè moleſtetur.

Ex quibus patet, quàm circumſpectus eſſe,
debeat Index circa huiusmodi reperitu, cum de
facili, vel potuerint ſupponi, vel eſſe natura-
lia, vel ſuſu operu Damonis ſine alicuius mi-
niſterio.

Conſueuerunt (parum quidem prudenter)
multi Exorciſta iuxta non bonum (quoad hoc)
theoricam ſtugelli Damonum, interrogare De-
monem in exorcismi, quomodo ingreſſus fuerit
corpus obſeſſi, & an ex maleſicio, & quis
huiusmodi maleficium commiſerit: Vnde Da-
mon puer mendaci, & inimicus quietis huma-
na ſape reſpondet, ſe ingreſſum eſſe corpus ob-
ſeſſi ex maleſicio ſuſſo à tali perſona in tali ci-
bo, ſiut potu, & ut Damon magis certum red-
dat Exorciſtam, & ulios de hac re, ſupponit
enomenſu ab obſeſſo quodam ſimilia ei rei, in
quæ dixit, maleficium ſuſum fuiſſe, & alia,
pleraque ut ſupra diſſum eſt.

Hinc diuerſis vicibus obſeruatum fuit, ali-
quos Indices formare proceſſus contra praten-
ſos maleficos nominatos à Damone, ut ſupra,
tanquam ſi ex diſſo Damonis probentur præ-
miſſa: Vnde ſuper huiusmodi proceſſibus nulla
vis ſuſſa ſuis à Sucra Congregatione, imò ſem-
per reprehendi fuerunt Exorciſta, Damonem
ut ſupra interrogantes, & Indices, qui ſuper
Damonis reſponſione proceſſum formauerunt.

Aliqui Indices opinantur (& perperam,
quidem) quod eo ipſo, quod aliquis reperitur
obſeſſus, id ex maleſicio prouenerit, & ex hoc
ſolo inuente formant proceſſus contra perſonas
aliquo modo obſeſſis inſeſſus, vel aliuunde iudi-
ciatas. Hoc eſt maxime abſurdum; cui enim
dubium eſt, quod ſine maleſicio ex permiſſione
Dei poſſet Damon vexare corpus ulcuius:
Cautius itaque omnino Indices, ne ex ſola ob-
ſeſſione Damonis conſiciant proceſſus ſuper ma-
leſicio, imò etiam ſint cauti, ne decipiantur ab
aliquibus, qui in præmiſſis impoſitum commit-
tunt, & diuerſimode ſe obſeſſos eſſe ſimulant,
ſape enim huiusmodi impoſitores reperiuntur.

Non ſunt faciles Indices ad faciendam ma-
gnam vim contra aliquam perſonam vel Stri-
gem, & maleficium ex indicio fama, quamuis
enim aliis fama indicium ſit magni momenti,
attamen in iſtu materiæ ob edium commune,
quod habetur in Striges, contra quas omnes
vniuerſimode clamant, ſacillime inſurgit huius-
modi famæ contra aliquam mulierem, præcipue
quando eſt vetulu, & turpi forma: unde vel
modicum fundamentum ſuper tali fama fiat,
vel ſaltem diligens Index interroget reſſi, à
quanto tempore ortum habuerit, & à quibus,
& qua occasione: Hinc enim forſan ſape ex
proceſſu apparebit, ſumum eſſe indicium modici
momenti.

Ut autem euitentur huiusmodi mali modi,
ad inſcripſa attendant diligenter inſti Iu-
dices.

In primis (quatenus fieri poſſet) non per-

mittant mulierem carceratam ob maleficium, aut sortilegium quempiam alloqui, nisi plures reperiantur mulieres carcerata in materia promissa, non permittant simul alloqui, sed retineantur in carceribus separatis, quia sæpe multa conuenerint falsum fateri contra se ipsas in materia apostasie, putantes hac via citius à carceribus eximi.

Nullo modo curent, neque permittant Indices, quod Custos carceris, aut quisquis alius ille sit, mulieribus sic carceratis suadeas, quid fateri debeant, cum examinate fuerint, multoties enim compertum est, quod mulieres huiusmodi suasionibus impulsæ, aut etiam spe impunitatis promissæ (quæ tamen nunquam eis promitti debet) falsa fuerint id, quod nec etiam somniant.

Indices nunquam alloquantur huiusmodi mulieres carceratas circa merita causæ, nisi iudicialiter eas examinando.

Nullas suggestiones in illis interrogandis omnino faciant, sed ab initio interrogentur, an scient, vel presumant causam examinari, seu carcerationis, deinde de inimicis, & de causis inimicitiarum, postea possunt interrogari de cursu vite sue, de frequentatione Sacramentorum, quis fuerit earum Confessorius, & de alijs similibus, ex quibus detegi possit bona, vel mala earum visa, & conditio: Deinde in genere possunt interrogari, an scient aliquod sortilegium, & ad quem effectum, & an unquam huiusmodi, aut aliud sortilegium executioni demandauerint, nisi negauerint possunt fieri alia interrogatoria in genere, paulatim eis obiciendo, quod deponitur in processu, eas scire, aut commississe tale, & tale sortilegium: Et tandem si omnia negent, possunt eis in diuersis interrogatorijs paulatim obijci, quæ in processu contra illas habebatur, circumscriptis tamen nominibus, & cognominibus testium, & circumstantijs, ex quibus ad notitiam deuenire possunt, qui sint testes, & tandem completo processu informativo, si adhuc persistant in negativa, erunt repetendi testes processus offensivi, quæ repetitio, ut valide, & legaliter fiat, formandi prius sunt articuli pro parte Fiscus super capitibus, quæ pro Fisco pretenduntur, & copia diffinitorum articulorum danda ipsis inquisitis, assignando eis Advocatum, & Procuratorem idoneum etiam ex officio, quatenus inquisitis, vel ob pauperitatem, vel alia de causa illos non habeant, eisdemque tempus congruum detur ad dandum interrogatoria, quo elapso fiat repetitio: Falsa repetitione detur eisdem terminus ad faciendæ defensiones, de iuræ copia processus, & factis defensionibus, seu lapsu termino ad illas faciendæ, Indices conuocent Congregationem Consultorum peritorum, in qua per extensum processus legatur, suppressis nominibus, & cognominibus, & circumstantijs, eisdem de modo expeditionis causæ non sint concordæ, aut causæ sit gravis, vel ratio delicti, vel ratione persone, non de-

ueniatur ad torturam, nisi consultæ Sacra Congregatione, ad quam mitti debeat copia integri processus tam offensivi, quàm defensivi, & quando videretur Iudicibus cum voto sue Congregationis, sine difficultate ad torturam deueniri posse, quia indicia essent virgencia, aduersatur, ne in ipsa tortura intergeneretur inquisita de delicto in specie, quod pratenditur, sed tantum antequam deueniatur ad Decretum torture, obiciantur eis iterum indicia, quæ in processu habentur, & postea in alia tortura interrogentur sansum, ut dicant veritatem de ijs, super quibus fuerint interrogata, nisi fateri caperint, non suggeratur eis aliquid, sed tantum recipiantur, & scriptione verba practica earum confessionis, interrogando postea in genere super vltiori veritate.

Aduersatur, ne tortura detur cum squassis, aut cum aliquo pondere, sine baculo ad pedes, sed sit simplex elenatio in torturam suis, aut sit simplex tortura aliteris generis tormentorum, quatenus tormento suis torqueri non possint.

Non sint faciles Indices ad repetitionem torture, nisi causæ sit grauissima, quo casu sint erit consulenda Sacra Congregatio, ut dictum est.

Nullo modo abradantur aliqui pili, aut capilli ipsarum mulierum, nec vim faciant Indices contra inquisitas in quodam iudicio ab aliquibus Doctoribus considerato, videlicet quando forsasse huiusmodi mulieres (maximè in torture) non emittunt lacrymas.

Tortura nunquam excedat tempus vnius horæ, nec de facili per horam torture instruat, nisi stante gravitate causæ, & virgibus indicis simul, & in fine examinis amoteatur tempus, quo in tormento manserunt.

Maximè est aduertendum, quod in euentum, in quem huiusmodi mulieres apostasiam ad Demonem, & accessum ad ludos diabolicos fuerentur (quo casu corpus delicti aliunde probari non posse, quàm per propriam confessionem, curandum est sine minima suggestione, ut huiusmodi mulieres totam seriem facti à semetipsis recenseant, & quomodo ab initio ad id inducæ fuerint, de tempore, & alijs circumstantijs, nam hoc modo videri poterit, an confessio huiusmodi apostasie, & accessus ad ludos, verisimilis sit, necne, & casu quo fateatur aliqua particularia, sine circumstantijs, quæ sint verificabilia, omnino Indices diligentias faciant pro ijs verificandis, quia sic magis verisimiles reddentur confessiones circa apostasiam, & accessus ad ludos, alias si tales circumstantiæ adductæ falsæ competerent, dubitari posset de veritate huiusmodi confessionis forsitan secusa vel vi torture, quæ est remedium fallax, vel suggestionem alicuius, vel ideo carceris, vel quia sic credentes facilius ipsis indulgendum, esse, prout aliquando compertum est, diuersis istis respectibus mulieres falsæ falsas esse apostasiam, & accessus ad praefatos ludos: & ut facilius Indices possint se abstinere à quacunque suggestione.

suggestione, quando mulieres incipiunt fateri talem apostasiam, forsitan melius esset, ut tunc Indices obliuiscerentur eorum, qua dicunt Doctores in ista materia, qua sapè visum est, quod Indices in ordine ad ea, qua perlegerunt penes Doctores, multa praeiudicia faciunt his mulieribus.

Et quatenus tales mulieres fiant apostasiam, & accessus ad ludos, & nomen complices in huiusmodi ludis, nullo modo procedatur contra huiusmodi complices, quia cum talis accessus plerumque per illusionem contingere possit, iustitia non postulat, quod contra complices cognitos, & visos, per illusionem procedatur.

Omnino Indices scribere faciunt in processu interrogatoria omnia per extensum ab ipsis Indicibus facta, ut ex lectura processus appareat, qualia illa fuerint, & an ad sint suggestiones, cum maximo enim abusu, & praeiudicio conseruerunt aliqui Indices scribi facere. Ad opportunam interrogationem Respondit, seu alias Respondit.

Multi Indices deueniunt ad formandum processum, nec colligitur ex processu, quale fuerit primum indicium, & unde prouenerit, sed processus sic incipiunt: Cum ad aures deueniret, seu alias: Præcedente fama, publica, &c. Caneant igitur Indices ab isto errore, & semper examinent in principio processum personam, seu personas, quæ ad aures primò aliquid dixerunt, vel quomodo talis fama ad eius notitiam perueniret, & cuncta seruatim in processum redigant, itaut nihil omnino omittatur.

Plerumque contingere potest, quod infantes decedant, ex suffocatione in lectis pauperum matrum, & nutricum, & ob id prohibetur matribus, & nutricibus, ut in eorum lectis, sed in cubilibus separatis infantes retineant; Idem prudentes Indices bene aduertant, quia secuta aliquando simili suffocatione, ne illa detegatur, matres, siue nutrices propalant, infantes occisos à Strigibus.

In huiusmodi causis, & processibus formandis omnino seruetur Taxa aliàs transmissa de mandato Sacra Congregationis, & quando mulieres precipue sunt pauperes, caneant Indices ab earum bonorum exspilatione.

Roma ex Typographia Rev. Cam. Apost. 1657.

- 153 Sed quia in prædicta Instructione non habetur quid agendum sit, quando maleficus asserit apostatasse à fide, & chiographum traditionis animæ, & corporis Satanae confectiisse; dicendum est, quod si chiographum extet penes maleficum, vel alium delicti socium, tunc debet omnino lacerari, & comburi per ipsummet Sortilegium, vt notat Sanchez ad Præcept. 10. l. lib. 2. cap. 40. num. 53.

- 154 Si verò dicat Demonem illud sustulisse De Inconst. in Fide, To J. Par J.

se, tunc non est cogendus Demon, vt illud restituar, vt notat idem Sanchez loco citato, Lupus ad Edict. Sancti Officii, par. 3. lib. 20. art. 3. differ. 2.

In hoc enim chiographo non consistit corpus delicti apostasie malefici, quia illa solo animo committitur, sicut & heresis, nec est opus illam probare per scripturam, quando Reus se apostatasse faretur.

- 155 Sed an maleficus Inconstans possit maleficium maleficio tollere, negatiue resolucendum est, ex Text. in cap. de Sortilegijs, cap. Qui sine sollicitudine 26. qu. 2. cap. Admoneatur, cap. Non obfeructis, 26. qu. 7. D. Thom. 4. distinct. 34. quæst. vnic. art. 3. ad 3. latè Farinacc. quæst. 181. num. 33. Suarez de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 18. Sanchez lib. 7. de Imped. matr. disp. 95. num. 1. Gastald. de Angel. tom. 2. distinct. 6. quæst. 3. art. 3. Filiuc. tract. 24. cap. 8. num. 190. Castro-palao tract. 17. disp. 1. punc. 12. num. 1. Alberghin. in Man. cap. 18. sect. 3. §. 7. num. 3.

- 156 Ratio est, quia auxilium petere à Demone est intrinsicè malum, D. Thom. & ceteri super his etati.

- 157 In hoc autem ius ciuile fuit correctum à iure Canonico, nam de iure ciuili licitum erat maleficio vri ad bonum finem, ne fructus vi ventorum, aut grandinis abstumantur, vt est Text. in l. Eorum, C. de Malefic.

- 158 Imò eundem Textum esse correctum à iure ciuili per l. vnicam, Cod. de Thesauris lib. 10. voluit Suarez de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 19. num. 14. & reprobatur à Leone Imperatore, dicit Add. Ambros. de Vignat. de Strigibus, vers. ex his omnibus, del Rio lib. 6. quæst. 2. vers. Dico primò.

- 159 Cauendum est ergo ab eo, quod ex Malleo maleficium refert Gastald. loco cit. distinct. 7. art. 3. quæst. 3. nu. 7. Nicolaum Papam dispensasse cum quodam Episcopo, vt sine peccato posset se maleficiatum alio maleficio curare.

- 160 Nam vana, & apocrypha est hæc Historia, & Auctor Mallei plura inconsultò dicit, nec quia fuerit ille Nicolaus Pontifex, qui dispensauit Episcopum, aperit, & tamè certum est, quod per consultationem Parisiensem determinatum fuit, erroneè esse affirmare, ob quemcumque bonum finem maleficijs vri, vel circa hoc dispensationem fuisse concessam, vt attestatur Sanchez d. disp. 95. num. 1.

- 161 In tantum hæc vera sunt, vt nec liceat petere à maleficio parato ad maleficium maleficio soluendum, vt illud peragat, vt contra Aureolum in 4. dist. 34. quæst. 2. & Angel. in ver. Superstitio, tenent Caietan. Cincio, Del Rio, Turrecrem. Couuar. & alij multi citati à Sanchez loco cit. Alberghin. loco cit. num. 3. Gastald. loco cit. num. 9. & 10. Salelles lib. 1. cap. 14. reg. 123. n. 711.

Y y

- 162 Ratio est, quia solum licet petere à parato id, quod licitè præstare potest, quando petenti interest, vt necessitati sue consulat, etsi postea malitia sua aliter illicitè præstet, vt voluit Doctores citati à Sanchez *disso* num. 7.
- 163 Et propterea si constet, maleficium non posse sanare maleficiatum, nisi interveniente alio maleficio, non possumus etiam ab illo petere non explicando, an modo licito, vel illicito, Sanchez *loco cit.* num. 8.
- 164 Si verò constet, maleficium nosse aliquam licitā ad illud solvendum, tunc possumus ab eo petere dissolutionem maleficij, Sanchez *ad Præcept. lib. 2. cap. 41. n. 15.* & alij allegati ab Alberghin. *loco citato*, numero 5.
- 165 Si autem dubium sit, an medijs illicitis, vel licitis, maleficus possit tollere maleficium, tunc licet aliqui tenuerint adhuc peti posse absolute dissolutionem maleficij, inter quos Suarez *d. cap. 18. n. 9.* & alij penes Sanchez *disso* cap. 41. num. 15, quem cum multis alijs refert Pasqualig. in *Addit. ad Laurent. de Franchis loco cit. n. 947.*
- 166 Credere tamen licitè peti non posse, nisi præcedente monitione, saltē ex lege charitatis, vt ille utatur modo licito; tū quia in dubijs tutior pars est eligenda, tū quia semper præsumitur contra maleficum, vt notat del Rio *d. lib. 6. cap. 2. quæst. 1. pag. penult.* cui addo Pasqualig. *loco citato* num. 946.
- Tū denique quia videtur militare ratio supradicta, quod non possum petere nisi id quod licitè præstare potest, quod videtur sensisse sine formidine, Sanchez *d. quæst. 95. num. 11.* licet postea videatur recedere *d. cap. 41. num. 13.*
- 167 Cum autem non liceat petere à malefico, vt maleficium soluat alio maleficio, multò minus licitum erit minis, percussionibus, vulneribus extorquere ab eo, vt tale maleficium eo modo solvat, vt contra Henriquez tenet del Rio *d. qu. 2. cap. 6.* Sanchez *d. qu. 95. num. 9.* Suarez *d. cap. 18. n. 7.* Fagundez in *1. Præcept. cap. 42. n. 7.* Alberghin. *loco cit. n. 4.* Gassald. *loco cit. num. 9.*
- 168 Et memini de ordine Supremæ, Inquisitorem Comensem fabricasse processum, & debitis pœnis multasse quosdam nobiles Comenses, qui ex sola fama etiam incerta, quod quædam pauperrima mulier maleficio reddidisset valetudinariam quandam adolescentulam eorum consanguineam, eandem mulierem diris percussionibus, imò acri tortura adhibita voluerunt compellere, vt maleficium solveret, licet ipsa semper etiam in tormentis negasset, se esse maleficam, vel de maleficio ullam habere cognitionem.
- 169 Similiter nefas erit iudici cogere maleficum pœnis auctoritate iustitiæ infligendis, vt maleficium maleficio tollat, Sanchez, Suarez, Fagundez, Gassald. *locis citatis.*
- 170 Multò minus licitum erit petere ab alio Mago, vt maleficium solvat, quia, hi non solent solvere, nisi per aliud maleficium, & ideo nisi servatis supradictis circumstantiis erit licita petitio, Sanchez *d. quæst. 95. num. 13.*
- 171 Non erit tamen illicitum petere à malefico, vt tollat signum maleficij, siue unicum sit pactum nocendi initium cum Dæmone, vt tali signo posito teneatur nocere, siue duplex, hoc est unum nocendi tali signo posito, alterum cessandi cessante signo, vt videre est apud Lessium *de Iustitia, & iure, cap. 44. dub. 6. num. 45.* Suarez *fusè loco cit. num. 9.* Sanchez *ad Præcept. d. cap. 41. num. 19.* Filiuc. *loco cit. num. 194.* Castro-palao *loco cit. p. 11. num. 8.* Alberghin. *loco cit. num. 6.* Gassald. *loco cit. art. 5.* vbi refert signa, quibus utuntur malefici, & sequenti dubio probat non licere signis magicis demoliti signa priora magica, alios refert, & sequitur Pasqualig. *loco cit. num. 945.*
- 172 An autem vana vanis liceat rejicere, etiam adhibita protestatione, quod quis non intendit illis vri, quatenus sint supersticiosa, nec consequi effectum, si ex pacto Dæmonis illam obtineat, vide latè dissentientem, Sanchez *d. quæst. 95. num. 2.*
- 173 Quod spectat ad praxim sciendum, est, quod depositio Sagæ, se vidisse ad locum ludæ chorearum, vel sacrificij mulieres, vel homines, non attenditur in Tribunalibus Sanctæ Inquisitionis Italiæ ad effectum procedendi contra illas.
- 174 Licet enim fortassis sit communior opinio, quod Striges corporaliter transferantur de loco ad locum, & ad conveniunt nocturnos, vt pluribus probant, & docent Spinus in *suo traç. de Strigibus*, contra Ponziniū contrarium asserentem, Simanch. *de Cathol. tit. 37. num. 3.* Pegna *par. 2. c. 68. vers. Sed à maligno spiritu*, & in *Add. ad Ambros. de Vignate de Heret. quæst. 11. num. 103.* del Rio *disquis. lib. 2. quæst. 16. per totam, & lib. 5. sect. 16.* Suarez *de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 16. num. 6. 34. & seq. Sanchez ad Præcept. lib. 2. cap. 40. num. 6.* Azor *Instit. moral. to. 1. lib. 9. cap. 25. quæst. 3.* Torre-blanc. *de Magia, lib. 2. cap. 40. num. 61.* Carena *par. 2. tit. 12. §. 2. num. 5.* Alberghin. in *Man. cap. 18. sect. 3. §. 9. n. 5.* Lupus in *Edict. par. 3. lib. 20. dist. 4. latissime* Gassald. *de potest. Angel. tom. 2. dist. 4. quæst. 1. art. 7. per totum.*
- Et opinionem contrariam esse falsam, & Reipublicæ perniciosam dicit Lessius *de Iustitia, lib. 2. cap. 44. de Magia, dub. 1. num. 15.* & Gaictanus in *Compendio Malef-*

tarum, lib. 1. cap. 12. dicit, quod negantes delationem realem Strigum peccant contra reuerentiam debitam Sanctæ Matri Ecclesiæ, Einsfeld. de *confess. Malef.* 12. *conclus. per totam*, vbi quod contradicere communi sententiæ repugnat Theologiæ, Philosophiæ, & rerum experientiæ certissimæ, & recenset ibi plura exemplarum translationum, Berlichius *par. 4. conclus. 3. num. 36.* Fermosin. *ad cap. Ecclesiæ S. Mariæ 10. de Constit. quæst. 59. num. 15.* vbi quod et si sæpè accidat Striges sola imagine deferri, veriùs tamen esse non nunquam transferri de loco ad locum.

- 175 Nihilominus cum sæpè sæpius corporaliter non ferantur ad Conuentus, sed fiant per illusiones in imagine, & fantasia, vt notant *præcitati* Doctores, non solum in Suprema non feruatur opinio, quod ex dicto duarum Sagarum oriarur indicium ad torturam, vt voluit Martin. del Rio, quem cum alijs refellit Farinacc. de *heresi quæst. 185. num. 153. vers. Quamuis*, cum indicia ad torturam debeant esse certa, non æquiouoca, vel dubia, vt dicit idem Farinacc. *quæst. 37. num. 6.* Fermosin. *loco cit. d. num. 21.* vbi latè.

- 176 Sed nec faciunt indicium ad inquirendum, quod testatur etiam Gafald. *loco cit. num. 21.* vbi addit, quod tunc facerent indicium, quando deponerent de iis, quæ viderent verè, & realiter ante transportationem ad Conuentum, nempe se vixisse baculum, seu scopam præparasse ad equitandum, vel volandum, inuocasse Dæmones, & similia, quod priùs testatus est Carena *par. 2. tit. 12. §. 27. nu. 227.* Fermosin. *loco cit. num. 24. in fin.*

- 177 Et quod Strigibus affirmantibus, se in ludis Diabolicis vidisse tales personas non credatur ad quæcumque effectum contra illas, quia habentur pro illusionibus, resoluit pluries Suprema &c. sed præsertim in *una* Ferrarien. 12. Nouembris 1594. & in *altera* Firmava 4. Februarij 1595. Et ex hoc cessat consilius opinionum Doctorum, de quibus per Berlichium *par. 4. conclus. 4. de crim. Vensf. d. num. 107.*

- 178 Ideò semper improbat fuit Tribunal sine Ecclesiasticorum, sine laicorum Germaniæ praxis procedendi contra Sagar ex dicto vnus Sagæ, quæ testatur, se vidisse alias ad Conuentum, & ex dicto duarum conuinci alias Sagar; aduersus quam praxim inuehit P. Tannerus *ca. de re edito Commentario*; & incertus Auctor Theologus Romanus, eo quo inscribitur libro, *Cantio Criminalibus*, seu de Processibus contra Sagar liber ad Magistratui Germania hoc tempore necessarius impressus Rentbely anno 1631.

- 179 Et ceterè dùm associarem Cardinalem Ginnertum Legatum à latere ad Principem De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

pes Catholicos pro pace vniuersali componenda ad partes Germaniæ, spectaculum horrendum visum est oculis omnium nostrorum, nempe extra mœnia plurimum Pagorum, ac Ciuitatum crectos palos innumeros; quibus affixæ pauperes, & miserimæ mulieres, veluti Sagæ flammis consumptæ fuerunt. Et dùm hæc transcriberem Inquisitor Bisuntinus, iuxta stylum illarum Partium relaxauerat plures tam viros, quàm mulieres Brachio seculari, quorum Processus visi postea in Suprema, inuenti sunt nullitate, & iniustitia laborare; ideò tanquam innocentes absoluti sunt; & Inquisitor ab Officio amandatus, nouoque Inquisitoris præscriptum, vt Processus Sagarum conficeret iuxta Instructionem *supradictam*.

- 180 Et non possum non mirari in hac materia sapientiam, & prudentiam Serenissimæ Christianiæ olim Suecorum Reginæ, quæ raro exemplo annis præteritis abiurata hæresi Lutherana, & Catholicam Religionem amplexa, maluit se abdicare Regno terreno, quam cælesti Regno amittere. Post eum hæc scripta mihi sæpius dixit, dùm Regnum moderabatur, iussisse, ne huiusmodi Striges, seu Maleficæ pœna mortis plecterentur, nisi verè constitisset infanticidia, seu alia homicidia perpetrasse, cum illa pro certò haberet, vel ex effectibus verinis, vel ex illusionibus Dæmonis, ea omnia, quæ fatebantur, illis accidere.

In quo, vt dixi, celebranda est, sicut & in aliis rebus eius summa virtus, prudentia, & sapientia, quæ ultra sexum à Maiestate Diuina illi concessæ sunt.

- 181 Memini etiam plures pueros, ac puellas è Rhetia Mediolanum transmissos, quorum parentes fuerant vti Malefici flammis consumpti, qui licet & ipsi depositi fuissent ad Conuentus accessisse, nihilominus absoluti fuere, & benè instructi à doctis Confessariis.

- 182 Sed licet confessiones Maleficorum non faciant indicium contra alios, qui interfuerunt Conuentibus Sagarum, statuerunt eorum dictis contra se, & quoad abiurationem, & quoad pœnam, Carena *par. 2. tit. 12. §. 20. num. 172.* Fermosin. *loco cit. num. 20.* nisi inuentisimilia deponant, vt pluries euenit meo tempore de quibusdam Monialium confessionibus, quæ vel extra Monasterium fuisset asportatas fatebantur ad Conuentum, vel intra Conuentum à Dæmone fuisse Amasium introductum, quæ semper falsa reperta sunt; licet enim hæc virtute, Dæmonum fieri possint, pro sui tamen misericordia Deus non permittit, quod eueniat, aliàs periclitarentur plures ex Monialibus, quæ quandoque inuitz habitum Religio-

nis susceperunt, & professionem emis-
erunt.

Prout etiam raro admittitur, quod Mo-
niales ab incubis opprimantur.

Sed cum casus occurrit, folet Sacra
Congregatio scribere Ordinariis, vel In-
quisitoribus in hanc sententiam:

Al P. Inquisitore N.

183 **H**A compatito Nostro Signore colla so-
paterna benignità allo stato miserabile
di quella Monaca, che per iscrivista di propria
mano ha dato l'anima, e'l corpo al Demonio,
e tenuto con esso lui per molti anni commercio
carnale. Si è però contentata di dar per mer-
zo di questa, facoltà di assolverla in foro con-
scientia al Confessore, che dovrebbe per l'im-
portanza del caso essere di molta virtù, pruden-
za, e dottrina.

Aurà egli primieramente ad usare ogni di-
ligenza possibile, per discernere, se quel che si
dice sia illusione puramente interna, o vero es-
terna, effettata secondo l'uso de' sentimenti
esteriori, come pare che persuada la promessa
fatta per polizia, e scritta col proprio me-
srao.

Nel primo caso, rimedio opportuno sarebbe
il disingannarla, e distorla da questa fantasia,
ed ammonirla nel rimanente secondo il bisogno,
e capacità di lei.

Nel secondo conviene adoprare mezzi effi-
caci per liberarla dalla tirannia del Demonio;
Questi, rimettendone molti al giudicio, e pruden-
za del Confessore, che è sul fatto, doves-
sono particolarmente essere i seguenti:

Vaa Confessione generale fatta con isquisita
diligenza, e preparazione, così nell'esame di
coscienza, come nel procurare con vero peniten-
mento, ed un'istabile, e fermo proposito di non
consentir più al Demonio, e di rompere ogni
patto, e contratto fatto con lui, rinuocandolo di
tutto cuore, ed annullandolo al canto suo con
sincero pentimento, e detestazione.

Confessandosi di tutto il passato donrà la
Monaca nello stesso atto penitenziale proporre
questa sua miseria al Confessore, richiamandosi
dall'iniquità, ed inganno del Demonio, e pre-
gandolo come Giudice, e Ministro degli interessi
del Sangue di Cristo a pigliar questa causa per
onor suo, ed in virtù de' meriti della sua Pas-
sione, con che ella è stata redenta, rescindere
quel patto sacrilego, che accettata dalla passione,
ed ingannata dal Demonio fece con lui, volen-
do di tutto cuore ritornare a Dio di cui è, e non
servir più a sì crudel Tiranno.

Donrà il Confessore confortarla, e sugge-
rirle insieme co' motivi di speranza nella mi-
sericordia Divina, e la gravetza del delitto per
una parte, e la soavità della bontà di Dio dall'al-
tra, per eccitarla ad una pronta disposizione
di voler solamente esser vera Serva di Dio, e
precedendo questa a suo parere, assolverla, e

dichiararla libera dal vincolo della medesima
scrittura, facendole sapere, che l'assoluzione
Sacramentale la scancela, ed annulla in tutto,
e per tutto, aggiugnendole penitenze salutarì,
che pareranno proporzionate alle forze, e pos-
sibilità della penitente, di digiuni, orazioni, ed
astinenze, conformi all'istituto suo, e che si
possano esercitare senza l'ammirazione, e nota
di chi viuc in sua compagnia.

Dopo la Confessione, e la partecipazione,
della Sagra Eucaristia, le si dee prescrivere la
frequenza de' Santi Sacramenti, in modo che
ella non si trattenga mai in peccato, quando
v'incorresse, per non dar luogo al Demonio,
che trovata disarmata, l'assalga di nuovo.
Si ha poi da esercitare in meditazioni, orazioni,
e elezzioni de libri spirituali, in modo che
non resti mai oziosa; consigliandola di fare,
quanto gli permetterà l'istituto della Religio-
ne questi esercizi nel Choro, e ne' luoghi sagri,
fuggendo la solitudine, e ritiratezza, pro-
curando di star sempre in compagnia delle più
perfette Religiose, per imparare a trattar di
Dio, e per averle per testimonio de' suoi por-
ramenti, e per difesa dell'ingurie di Sate-
nasso.

Se non ostante questi rimedi, ed altri che
suggerirà la prudenza del Padre spirituale, da-
reranno le tentazioni, e combattimenti del De-
monio, V. R. dia avviso, che si penserà a' rimedi
più straordinari, credendosi che per ora questi
siano sufficienti.

Et quia sæpe in Monialium Monaste-
siis solent oriri illusiones, & imaginatio-
nes super maleficiis, Suprema &c. maxima
cum prudentia rescribit Ordinarijs loco-
rum in hanc sententiam.

184 Essendosi fatta matura riflessione sopra
l'avviso dato da V. S. intorno a' malefici, che si
pretendono commessi da Suor N. N. e fattasi
sopra la materia quella matura considerazione,
che ricerca la gravità del negozio, questi miei,
&c. considerando, che la materia de' sortilegi
per se stessa è molto fallace, e la verificazione
de i corpi de' delitti è di pruova difficilissima,
gl'indizi per ordinario remoti, ed equivochi di
gare, d'inimicizie, e di minacce, di sattuaz-
e di male solisfazioni ad altri; le confessioni
delle prette Malefiche poco verisimili, van-
e, e piene di contraddizioni, in moda che per
lo più in simili Proceffi non si ritorna fonda-
mento tale, che pienamente chiarisca esser ca-
gionato per opera del maleficio ciò, che accade
alle persone, che si pretendono maleficate; e
perciò, secondo quello, che in simili casi la spe-
rienza ha dimostrato, si è fatto giudicio, che
trattandosi di Monache, se si vuole in questo
negotio passare avanti co' termini di ragione,
e di giustizia, si possa agualmente variare in
inconvenienti, e scandali, senza frutto, ed
accendere nuovo fuoco, e turbare maggiormente

la quiete di questo Monastero, e degli altri della Città, per la quale forse sarà disingato il fatto. Piace per tanto a questi miei, &c. la pratica offeruata con altri Monasteri di Monache in occasioni somiglianti, ed anco più gravi, cioè a dire di por silenzio alla causa, e di cercare di lenare il pensiero, e disingannar le Monache, che ini scono Streghe, e malefici fra di loro, promouendo co' rimedi spirituali, e soani alla salute dell'anima di Suor N. N. ed alla quiete del Monastero nel modo, che la pietà, e'l zelo di V. S. le somministreranno. E se bene alla prudenza sua non mancaranno modi di eseguire felicemente il desiderio della Sagra Congregazione, nondimeno è paruto bene a' medesimi miei, &c. d'inniare a V. S. l'acclusa copia di lettera scritta dell'anno 1620. in caso simile al Vescovo N. N. assueche vedendo V. S. i rimedi, che si sono in altri Monasteri praticati con frutto, possa valersi nel caso presente di quelli, che alla prudenza sua pareranno proporzionati al bisogno di questo Monastero.

- 185 Remedia autem enunciantur in litteris scriptis de anno 1620. & sunt ea, quæ habentur in litteris exaratis de anno 1625. hoc est, vt hæc materia, quando agitur de Monialibus non trañentur per Processus iudiciales.

Secundò, quod Ordinarij visitent Monasteria, & curent, quod Moniales inuicem reconciliantur.

Terziò, quod persuadeantur ad recurrendum ad auxilia Diuina, & præsertim Sanctorum Regulæ Institutorum, & aliorum earum Proceptorum.

Quartò, quod assignentur prudentes Confessarij, qui eas instruant de illusionibus Dæmonis, & curent, vt frequentent Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum.

Quintò, quod adhibeantur conciones, quibus significetur vana esse, quæ de maleficijs in prædicto Monasterio disseminantur.

Sextò, præcipiatur Monialibus, ne inuicem trañent de maleficijs, & maleficijs, & obsessis à Dæmone.

Septimò, non permittantur accessus ad prædicta Monasteria, nisi personis benè cognitis, & de quibus nulla possit oriri suspicio, quod trañent de huiusmodi materijs.

Octauò, amoueantur à cellulis Monialium libri profani, & præsertim si qui trañent de huiusmodi maleficijs, & solum eis permittantur libri spirituales, qui tamen non narrent exempla maleficatorum, vel à Dæmone obsessorum.

- 186 Et quia sæpe sæpius aliquæ Moniales putant, si non fingunt se à Dæmone obsessas, & hac occasione petunt, vt accedant Exorcistæ ad eas exorcizandas.

Hoc omnino prohibeatur, ne detur li-

centia eas exorcizandi inconsulta S. Congregatione.

Vidimus enim meo tempore plures Exorcistas occasione huius exercitij, vt possint conuersare cum Monialibus, potius eas in opinionibus earum fouere, quàm eas liberare.

- 187 Sed an qui Sortilegium inchoauerit, & demùm penitentia ductus illud non perfecit, debeat subijci torturæ, disputat Carena dicto tit. 12. par. 2. §. 29. cni assentior cum hac tamen distinctione.

Aut verè ex Processu constat, Sortilegium non perfecisse Sortilegium, & tunc non est subiiciendus torturæ super perfectione Sortilegij, sed posset torqueri super vsu dicti Sortilegij completi, sicuti dicimus de eo, apud quem reperta sunt scripta sortilegia, qui torquetur super vsu Sortilegiorum in scripturis contentorum, Genuen. in prax. cap. mibi 18. num. 13. & cap. 68. num. 12. Carena loco cit. num. 220.

Si verò dubium sit, an perfecerit Sortilegium, vel faciat Reus illud incepisse, sed non perfecisse, tunc torquetur pro vltiori veritate, & sic super perfectione Sortilegij, & ita quotidie prædicatur.

- 188 Sicuti etiam indistinctè prædicatur, quod si Sortilegi negent vsum maleficiorum torqueantur super vsu, complicitibus, & intentione.

Nam licet in criminalibus Reus non possit interrogari de socijs, nec torqueri in caput aliorum, l. repeti §. 1. ff. de question. Farinacc. quæst. 42. num. 1.

- 189 Hæc tamen conclusio fallit in criminalibus exceptis, & difficilis probationis, quale est Sortilegiorum delictum, latè Carena loco cit. §. 24. num. 221. & 222.

- 190 Quouero ad abiurationem sciendum est, quod à Sortilegis, præsertim ab ijs, qui amatoria veneficia exercent, exquirendum est, an credant maleficia, aut Dæmonem posse cogere alicuius viri, vel femine voluntatem ad amorem libidinofum, vel ad aliquem alium finem inonestum.

- 191 Si respondeat se credidisse, posse à Dæmone cogi hominis voluntatem ad aliquid amandum, hæresis apertissima est, quia illa coactio repugnat libertati, quam Deus nostræ indidit voluntati; & tunc deberent puniri tanquam Hæretici cum abiuratione de formali, Alph. de Castro de iusta Hæret. punit. lib. 1. cap. 15. pag. mibi 21. col. 2. quem sequuntur Carena in prax. par. 2. tit. 12. num. 244. Salesles to. 3. reg. 410. num. 918. & 923. Alberghin. cap. 18. sect. 3. §. 7. num. 7. vers. Respondeo, & §. 8. num. 3. vers. Etsi malefici, idem tenent Pegna 2. par. Director. comm. 68. vers. Rursus, id quoque animaduertendum, Zanard. pdr. 2. Summa cap. 5. de fide qu. 16. & de penis Sortilegiorum cap. 64.

vers. Et de formali, Binsfeld. ad l. eorum, C. de Malefic. & Mathemat. quest. 2. conclus. 4. Farinaec. de Hæresi quest. 181. numer. 86.

Advertendum tamen, quod ad abin-
rationem de formali non ita passim pro-
cedendum, si Rei fateantur se credidisse,
posse Demonem cogere voluntatem ad
amorem, vel ad aliquid illicitum perpet-
randum.

- 192 Sed adhibendæ sunt considerationes,
quæ ab eruditissimo, ac Eminentiss. Car-
dinali Scaglia in sua praxi numerantur in
tit. de Sortileg. cap. 8. ibi:

*E quando i Sortilegi sono ad amore, s'in-
terrogano i Rei in specie, se credano, od abbiano
creduto, che il Demonio possa sforzare la vo-
lontà, che è libera. E se bene alcuni di essi, o
per ignoranza, e massime di donne, o per ga-
gliarda passione d'amore, che l'accieca, ed in-
torbida l'intelletto, confessi di crederlo, lo che è
creda, non potendo il Demonio sforzarla, ad
ogni modo il Sant'Offizio non li fa abiurare de
formali, ma de vehementi, o de levi, secondo
la qualità delle persone, e degli effetti impuls-
ni, perché essi credono l'effetto materiale solo,
che desiderano, che segua, ne penetrano più
oltre.*

*Intorno a questo particolare è di fede, che
il Diavolo non possa sforzare l'umana volon-
tà, può ben perturbare la fantasia, o pervia
de sogni, o commouendo il sangue, o gli umori,
dando incontinui, ed eccitando i spiriti, massime
in quel punto, che la persona desidera l'amore
della donna, si fa presente a lei; ma per che i
semplici, ed ignoranti, ed accecati da passione,
non sanno distinguere fra la passione superiore,
della ragione, e l'inferiore del senso commosso,
ed acceso, però alcuni di essi dicono, che sono
stati forzati, e che non anno potuto di meno, e
quelli, che ottengono il loro amore, pensano
aver forzata la volontà, lo che non è. E se il
Sortilego fosse persona intelligente, e dotto, e
dicesse di aver creduto, che la volontà umana
si possa forzare, senza dubbio entrerebbe la
formalità, cioè si farebbe abiurar de formali,
latè Torre-blanca Iuris spiritualis lib. 3.
cap. 5. num. 46. D. August. Serm. 107. qui est
de Trinit. 2.*

- 193 Latrare potest Diabolus, sollicitare potest,
mordere omnino non potest nisi volentem, non
enim cogendo, sed suadendo nocet, nec extor-
quet a nobis consensum, sed petit.

Quod etiam dixit Filinecius tract. 24.
cap. 8. num. 184. quem refert, & sequitur
Alberghin. §. 8. de fidei, & poenit. ama-

torij numer. 2. Carena, & Salelles locis
citatis.

Præterea illa propositio potest intelligi
de coactione morali, non autem de phi-
sica, iuxta illud:

Cogit sua quemque voluntas.

- 194 Contigit autem casus, dum hæc scri-
berem in quodam Reo, apud quem cum
innuentæ fuissent plures scripturæ sortile-
gæ qualificatæ, & falsus fuisset, se vsum
fuisse eisdem scripturis, & secretis, præ-
cipuè ad amorem, interrogatus super in-
tentione catholicè respondit, sed appli-
catus torturæ falsus fuit se credidisse po-
tuisse Demonem cogere voluntatem ho-
minis ad fines illicitos; & cum tractaretur
de abiuratione illi indicenda, Consulto-
res de partibus responderunt, debere indici
abiurationem de vehementi: Res redacta
ad Sacram Congregationem, tam Con-
sultores Supremæ, &c. quàm Eminentiss.
Patres, vno excepto in eandem veneren-
sententiam; Sanctissimus iussit, ut benè
discuteretur casus.

Dicebam Ego hoc pendere ex qualita-
te personæ, nam si persona erat docta,
posset indici abiuratio de formali, sed quia
eramus in homine licet Medico, & Philo-
sopho, nullo tamen modo Theologo, &
minore viginti quinque annorum, & quia
benignè poterat eius dictum interpretari,
cum articulus de libertate arbitrii non sit
de articulis notissimis, ideò ex benigni-
tate Sancti Officii debebat solum subici
abiurationi de vehementi, & ita fuit re-
solutum.

- 195 Et quamvis communiter Doctores te-
neant, quod Sortilegis committentibus
Sortilegia hæreticalia debeat iniungi abin-
ratio de vehementi, non hæreticalia, abin-
ratio de levi, ut notant relati ab Albergh.
in Man. cap. 18. sect. 3. §. 7. Salelles lib. 1.
cap. 14. reg. 124. num. 331. & seq. P. del Bene
de Officio Sanctissimæ Inquisit. par. 2. dubit. 229.
sect. 6. num. 4.

- 196 Aduerte tamen, ne decipiaris, quod
abiuratio de levi tunc datur, quando Sor-
tilegia sunt talia, quæ licet non sapiant
hæresim manifestè, continent tamen ali-
quam suspicionem hæresis, saltem respec-
tu pacti impliciti cum Demone, aliàs si
essent Sortilegia huiusmodi qualitate ca-
rentia, vel simplices superstitiones, tunc
non indicitur abiuratio de levi, sed tales
expediuntur cum monitionibus, & poen-
tentijs salutaribus.

CAPUT XXXIII.

ARGUMENTVM.

De abutentibus Sacramentis . De abutente Sacramento Baptismi baptizando res inanimatas . De reiterantibus Baptisma . An possint baptizari Pueri expositi . An baptizati ab Hæreticis debeant rebaptizari . De pœnis rebaptizantium . De eo, qui patitur se rebaptizari . An differens baptizare suos filios sit suspectus de hæresi . An Catholicus possit deferre filium suum, ut baptizetur à Ministro hæretico . De abutente Sacramento Confirmationis . An qui non vult suscipere Sacramentum Confirmationis, vel suos filios confirmari recuset, sit suspectus de hæresi .

S V M M A R I V M.

- 1 Abusus Sacramentorum inducit suspensionem, hæresim, & de ratione .
- 2 Abusus Baptismi oritur, si quis baptizet res inanimatas .
- 3 Abutens Baptismo, quomodo interrogari, torqueri, & abinire debeat in Sancto Officio .
- 4 Rebaptizans puerum dicitur abuti Sacramento Baptismi .
- 5 Et hæreticus præsumptus .
- 6 Baptismus reiterari non potest, & de ratione num. seq. ac num. 8.
- 7 Baptizatus abnegans Christi fidem apud Infideles, si ad penitentiam reuertatur, non debet rebaptizari .
Baptismus est veluti quædam natiuitas, seu regeneratio .
Rebaptizans reiterat Christi crucifixionem .
- 9 Reiteratio Baptismi quando liceat .
- 10 Diligentia adhibenda ante reiterationem, Baptismi .
- 11 Rebaptizatio fieri debet conditionaliter .
- 12 Rebaptizari non debet, qui natus inter Christianos eum parentibus Christianis usque ad iustam ætatem vixit, & de ratione .
- 13 Puer baptizatus ab obsecratoribus an, quando, & quomodo possit rebaptizari, & numeris seqq.
- 14 Obsecratores, quæ puerum baptizauerunt an, & de quibus debeant interrogari .
- 16 Puer an sit rebaptizandus, si obsecratores dicant abluisse illius manum, vel pedem in baptizando, non autem caput .
Puer expositus cum sordida collo alligata, quod sit baptizatus an, quando, & quomodo possit rebaptizari, & num. seqq.
- 17 Infantes quando possint rebaptizari, & num. seqq.
- 18 Infantes expositi an, & quando baptizari possint sub conditione, & num. seqq.
- 24 Baptizatus ab Hæreticis an debeat rebaptizari sub conditione, & num. seqq.
- 29 Baptismus collatus ab Hæreticis an, & quando sit validus .
- 30 Et an debeat reiterari sub conditione .
- 31 Rebaptizari an possit asserens se non esse baptizatum .
- 32 Puer nulliter baptizatus debet rebaptizari .
- 33 Colchi, & Iberi an debeant rebaptizari .
- 34 Filij Infidelium an, quando, & quomodo possint rebaptizari, & num. seqq.
- 36 Rebaptizans an quando, & quibus subiiciat panem .
- 37 Rebaptizans scienter sub conditione an incurrat irregularitatem, & num. seqq.
- 39 Rebaptizans de iure civili puniatur ultimo supplicio .
- 40 Rebaptizari se scienter patient Apostata est, ac suspectus de hæresi .
- 41 Neophyti fingentes se Iudeos, & petentes baptizari an, quando, & quomodo puniendi, & num. seqq.
- 44 Fallum attenditur in foro exteriori, & non intentio .
Abinatio purgat scandalum coram populo .
- 45 Abinatio quæ sit imponenda bis puerum, rebaptizari facient, & num. seqq.
- 47 Baptismus filiorum si eueit ab Infidelibus, vel Iudeis, ut illos liberent à furore, vel infirmitatibus dicuntur abuti Sacramento Baptismi, & de ratione .
- 48 Et huiusmodi Infideles puniri possunt in Sancto Officio, & de ratione .
- 49 Different diu baptizari filios an sit suspectus de hæresi, & num. 51. cum seqq.
Baptismus paruulis an sit statim conferendus, vel differri possit, & num. seqq.
- 50 Consuetudo Ecclesiæ baptizandi paruulos ante usum rationis .
- 52 Carnes comedens diebus Veneris, & Sabathi, est suspectus de hæresi, & de ratione .
- 53 Hæretici putantes non expedire baptizari infantes ante annos discretionis .

- 54 *Christiani volentes baptizari eorum filios reputantur hæresici.*
Quid de imponentibus in Baptismo eorum filijs nomina Indorum, Gentilium, Hæreticorum.
- 55 *Pater Catholicus degens in partibus hæreticorum an possit permittere ad euitandum grane periculum, quod eius filius baptizatus Ritu Catholico celato tali Baptismo deferatur Ministro hæretico iterum baptizandus.*
- 56 *Sacerdotes degentes in locis Turcarum, an coacti possint Turcarum filios baptizare pro eorum corporali salute non seruata debita forma, vel materia.*
Filiis nulla licet in collatione Baptismi.
- 57 *Baptismus fide si reiteretur absque intentione baptizandi an reiterans dicatur suspectus de hæresi.*
- 58 *Abuens Sacramento Confirmationis subiaceat usum panis, quibus abuens Baptismo.*
- 59 *Confirmans res inanimatas dicitur suspectus de hæresi.*
- 60 *An qui reiterat confirmationem.*
- 61 *Confirmatio reiterari non potest, & de ratione.*
- 62 *Reiterans confirmationem an incurrat irregularitatem.*
- 63 *Confirmatio an, & quando reiterari possit sub conditione.*
Diligentia maiores requiruntur pro reiteratione Confirmationis, quam pro reiteratione Baptismi, & de ratione.
- 64 *Confirmationem suscipere recusans an dicatur suspectus de hæresi.*
Quid de patre recusante suos filios confirmari.
Hæretici negantes Confirmationem esse Sacramentum.
- 65 *Sacerdos confirmans sine dispensatione Apostolica, dicitur suspectus de hæresi.*
Hæretici negantes confirmare esse proprium munus Episcopi.

PRÆSUMPTI Inconstantes in fide, sunt etiam qui abutuntur Sacramentis, nam & hi sunt suspecti de hæresi, cap. *Accusatus*, §. *Sancti*, & ibi Gloss. in ver. *Sapient in fine*, de *Hæret.* in 6. quæ Gloss. licet loquatur de Sacramento Baptismi, idem dicendum est de alijs Sacramentis, cap. *Inter cetera de rescriptis*, in fine, *Incerna Inquisitor* ver. *Sacramentis abuti*, Bordon. in *Tribunal*, cap. 22. in principio, Salles lib. 5. cap. 5. num. 386. to. 3.

Ratio est, quia qui abutitur Sacramentis malè sentire videtur de eorum valore

Ratio est, quia qui abutitur Sacramentis malè sentire videtur de eorum valore, Torre-blanc. *Turis spiritus lib. 2. cap. 4. num. 45.*

Et incipiendo à Sacramento Baptismi, abutitur hoc Sacramento, qui baptizat

cadauer, Pelliculas, Imagines ex ære, plumbro, auro, argento, cera, vel alba, vel rubra confectas, libros, monetas, animalia, & similia, siue ad fortilegia conficien-

da, siue ad inneniendos thesauros, siue ut monetur sic baptizare in crumenam deant; Nam talia sic perpetrantes, vel sunt vetè Inconstantes in fide, si credant formam, vel materiam Baptismi aliam, esse posse ab ea, quam Christus instituit, vel saltem sunt præsumpti in fide Inconstantes, quia de illis vehemens oritur suspicio, quod sic credant, Martin. del Rio lib. 3. par. 1. quæst. 3. sect. 1. ver. *Max subdit*, & ante eum Binsfeld. ad l. *Mulsi*, C. de *Malefic.* & *Mathemat.* quæst. 3. Simancha. de *Cathol.* tit. 62. rubr. de *fortileg.* numer. 3. ver. de baptizante cadauer, latè Farinaccius, qui alios quæst. 181. num. 24.

Et propterea abutentes Sacramento Baptismi, de alijs Sacramentis, interrogantur in Sancto Officio, & torquentur super intentione, quia ex tali abusu præsumitur quis habere errorem in intellectu, & malè sentire de Sacramentis, ut post Diuum Antoninum, Siluestrum, Locat. tenet Farinaccius d. quæst. 181. num. 27.

Et quamuis catholice respondeant, nihilominus iniungitur illius abutatio de vehementi, quia huiusmodi abusus factum est hæreticale, vel saltem sapiens hæresim manifestè, quicquid dicat S. Antoninus in *Summa* par. 2. tit. 12. cap. 5. §. 1. qui voluit, hoc esse horrendum peccatum, non tamen esse factum hæreticale, nisi adsit error in intellectu, quem refert Farinaccius d. quæst. 181. num. 26.

Abutitur pariter Sacramento Baptismi, qui puerum scienter rebaptizat, siue ad fortilegium, siue ad alium effectum, Gloss. in d. cap. *Accusatus*, §. *Sancti* in ver. *Sapient de Hæret.* in 6. Rosell. Siluester Repertor. Inquisit. Locat. Simancha, & alij apud Farinaccium d. quæst. 181. num. 23.

Quod enim attinet ad rebaptizantes pueros etiam simpliciter esse præsumptos in fide Inconstantes, nulli dubium esse potest, quia tales videntur malè sentire de Sacramento Baptismi, ut in terminis dicunt *Incerna Inquisitor* ver. *Sacramentis abuti*, Bordon. in *Tribunal*, cap. 22. in principio, Salles in *Tribunal* lib. 5. cap. 5. num. 386. to. 3. Torre-blanc. *Turis spiritus lib. 2. cap. 4. num. 45.* Alberghin. cap. 18. sect. 2. §. 1. num. 10.

Certum est enim Sacramentum Baptismi minimè reiterari posse, ut voluerit S. Cyprianus in *trakt.* de *ablat. pedum*, & in *epist.* 77. ad *Tubasianum*, Sanctus Augustinus *epist.* 203. ad *Maximianum Episcopum Donatistam*, ubi ait, *Rebaptizare sancti Catholici immanissimum est scelus*, Diuus Thomas *art.* 10. quæst. 66. Bauni de *Sacramentis* *trakt.* 2. de *Baptismate* quæst. 17. Pegna ad Eymeric. in *cap.* De quibus de Baptismo, Clemens Papa lib. 2. *Constitutionum Apostolicarum* cap. 15.

Idco

7 Ideo Sacrum Concilium Tridentinum *can. 11. sess. 7. de Baptismo* statuit anathema in eum, qui dixerit, baptizatum, si apud Infideles Christi fidem abnegasset, iterum rebaptizandum esse, si ad poenitentiam reuertatur.

Ratio petita est ab institutione Divina, quæ etiam à rei natura non abhorret, cum Baptismus sit veluti quædam regeneratio, ac natiuitas, *cap. 1. de Consecrat. dist. 4.* At homo non potest nisi semel renasci, nec vita spiritualis semel per Baptismum suscepta iterum suscipi potest, Bauni loco citato, Sayr. in *Theaur. Casuum conscientia lib. 4. cap. 8. num. 1.*

Vel quia hoc est contra substantiam Sacramenti, quod fieri tentatur in subiecto incapaci; Vel contra institutionem Christi, & contra reuerentiam debitam Baptismo prius suscepto, significatio enim fuisse inefficacem, & insufficientem; Vel contra significationem huius Sacramenti, per quod Christo commorimur, & conspelimur, qui semel tantum pro nobis mortuus, & sepultus est.

Et ideo qui Baptismum reiterat, quantum in se est, iterum Christum crucifigit, Suarez in 3. par. *quest. 71. disput. 31. sess. 6. tom. 3.*

8 Per Canones ergo iure merito rebaptizatio omnino interdicta est, ut patet toto titulo de *Baptismo, & eius effectu, & de consecrat. dist. 4.* Sayr. loco citato.

Potest tamen ex iusta causa reiterari Baptismus, quando scilicet non inveniuntur firmi testes, qui infantes absque ulla

9 dubitatione baptizatos esse dicant, nec ipsi propter ætatem de tradito sibi mysterio respondere possunt, & hoc casu posse rebaptizari absque ulla offensione, ne forte huiusmodi dubitatio eos purificationis sanctificatione priuet, ut habetur in *cap. 34. Concilii Toletani, & in Concilio Carthaginense s. cap. 5. de quo in cap. Placuit de consecr. dist. 4.*

At hoc casu adhibenda est maxima diligentia, & longa examinatio, nisi addit 10 mortis periculum, ne forte baptizans, & baptizatus exponantur periculo sacrilegii, ut dicit S. Leo Papa, scribens Zenoni Episcopo Ravennateni, in *epist. 37.* Bauni loco citato.

11 Et si fieri debeat rebaptizatio, facienda est sub conditione, ea forma, quæ exprimitur in *cap. 2. de Baptismo.*

Non esset tamen iusta causa rebaptizandi illum, qui inter Christianos natus, 12 cum parentibus vixit itidem Christianis, vique ad iustam aliquam ætatem, quia is, etiam quod nulla eius Baptismi suppetant testimonia, non erit rebaptizandus, Innocentius in *cap. Veniens de Presbytero non baptizato*; Nam ob eas circumstantias præsumitur probabiliter, quod fuerit baptiza-

rus, itaut hæc præsumptio sit pro certitudine habenda, donec evidentissimis argumentis contrarium probetur, Bauni loco citato.

13 An autem iusta causa sit rebaptizandi puerum ab obstetricibus baptizatum, Syluius in 3. par. Dñus Thomas *quest. 66. art. 9. dub. 2.* Opatovius de *Sacramento Baptismi disp. 1. quest. 6. num. 40.* dicunt, quod debent approbati illæ Synodus, quæ disponunt, quod baptizari ab obstetricibus iterum in Ecclesia baptizentur, ut de Synodo Iprensi, & de Pastoralis Mechlinien. dicit Syluius loco citato: Ea ratione, quia notum est, multas obstetrices in materia, vel forma errare, interdum propter ignorantiam, vel propter malitiam, quia sunt maleficæ, hos refert Diana par. 5. *tracl. 13. Miscell. resolut. 86. & parte 9. tracl. 6. Miscell. resolut. 35. vers. Verum.*

Nihilominus quicquid sit in Partibus Germaniæ, in Italia non solet iterari Baptismus, sed obstetrices diligenter exami-

14 nantur à viris doctis, & interrogantur individualiter de omnibus necessariis ad collationem, & valorem Baptismi, veluti de verbis formæ, de quantitate aquæ, & de parte corporis, ubi infans fuit baptizatus, & si rectè respondeant, & nullus inveniatur error in Ecclesia, solummodo supplentur solemnitates; Nam quando prudens timor non adest, sed potius moralis certitudo de Baptismo, non est ille reitendus, sic Diana d. *resolut. 86. vers. Sed quicquid, & dista resolut. 35.* reprobat contrariis, quem sequitur Frater Gabriel à Sancto Vincentio, de *Sacramento Baptismi, disput. 2. quest. 2. vers. Vnde non placeat.*

Et hæc praxim rebaptizandi etiam sub conditione baptizatos ab obstetricibus, 15 improbat Cathechismus Romanus iussu Beati Pij Quinti editus in *tracl. de Baptismo, & eius effectu in fine* his verbis:

Non desunt, qui nullum scelus admitti posse arbitrantur, si quemvis sine delectu cum adiunctione illa (si baptizatus es, te iterum non baptizo, si verò nondum baptizatus es, ego te baptizo, in nomine Patris, &c.) baptizant; quare si infans ad eos deferatur, nihil propterea querendum putent, an is prius abluens fuerit, sed statim ei Baptismum tribuant, quin etiam quævis exploratum habeant Domi Sacramentum administratum esse, tamen sacram abluionem in Ecclesia adhibita solemniori caeremonia, cum adiunctione repetere non dubitant, quod quidem sine sacrilegio facere non possunt, etiam maculam suscipiunt, quam Divinarum rerum Scriptores, Irregularitatem vocant; Nam ea Baptismi forma ex Alexandri Papæ Septimi auctoritate, cap. De quibus dubium de Baptismo, in illis tantum permittitur, de quibus re diligenter perquisi-

dubium relinquatur, an Baptismum ritè susceperunt, aliter verò nunquam fas est etiam cum administratione, Baptismum alicui iterum administrare.

Quod etiam aduertit Sayr. *disso libro 7. cap. 8. num. 23. vers. Secunda sententia.*

Ideo non sunt admittendæ illæ Synodus in Italia, quibus iubetur, baptizatos ab 16 obstrictibus nulla facta diligentia, rebaptizandos sub conditione in Ecclesia.

Quod habet locum, quamvis obstetrix dicat, se baptizasse puerum, abluendo illius manum, vel pedem, non autem caput, Dinius Thomas in 4. *dist. 6. quæst. 1. art. 1. et 3. par. quæst. 68. art. 10.* quem sequuntur Dinius Anroninus, Duardus, Paludanus, Bouacina, Graff. Coninch. quos refert Turre-blanc. *Iuris spiritualis lib. 2. cap. 4. num. 33.*

Et quamvis ille teneat, hunc sic ablutum, & baptizatum, rebaptizandum esse sub conditione; Nihilominus Nauarrus, Filiuccius, & alij à Trullench. *de Sacrament. lib. 2. cap. 1. dub. 3. num. 9.* dicunt, esse tutum hoc casu non reiterare Baptismum, quia validus est, si aqua tangat reuera aliquam corporis partem.

Ad cuiusmodi tamen scrupulos hoc casu posset puer rebaptizari sub conditione, vt dicit idem Trullench. *loco citato.*

Sed maior difficultas est, quando repertiuntur pueri expositi schedula collo alligata, vel appensa, qua scriptum est puerum esse baptizatum.

17 Nam ex Textu in *cap. Placuit de consecrat. dist. 4.* habetur, quod quoties non habentur certissimi testes, qui deponant, infantes esse baptizatos, absque vilo scrupulo sunt rebaptizandi.

18 Et in Rituali Romano Pauli Quinti §. *de Baptismo paruulorum* statuitur, quod infantes expositi, si re diligenter inuestigata de eorum Baptismo non constet, sub conditione sunt baptizandi.

Et in Concilio Prouinciali Mediolanen. Tertio sub Sancto Carolo sit. *de Baptismo infantium in fine* idem statutum fuit; Et pari-

19 ter hoc idem sancitum fuisse in Synodo Cameracen. testatur Marchant. *in candelabro Sacrament. tract. 2. de Baptismo cap. 2. quæst. 4.* Et in Synodo Hispalen. sub Archiepiscopo Diuo Petro de Castro dicit Quintana Derennas Societatis Iesu in *Theologia morali* to. 1. *tract. 1. singul. 9. num. 3.*

20 Hanc opinionem sequuntur Laymanus *de Sacrament. Baptism. lib. 4. num. 3.* Torre-blanc. *Iuris spiritualis lib. 2. cap. 4. num. 36.*

21 Nihilominus contraria sententia videtur probabilior, & communis, vt testatur Diana *par. 9. tract. 6. Misell. resolut. 35. vers. Sed communis*, & prius post Ochagauiam, & Hurradam dixerat *par. 5. tract. 13. resolut. 85. et in addit. ad primam part. resolut. 6.*

quem sequitur Fr. Gabriel à S. Vincentio *loco superius citato, Ochagauia de Sacramento Baptismatis quæst. 11. num. 3.*

Et ratio est, quia pro certo tenendum, est, parentes pueri, vel quemvis alium, 22 qui scriptum conceit, voluisse reiterationem Baptismi curare, sic Ochagauia *de Sacramento Baptism. quæst. 11. num. 3.* quem refert, & sequitur Diana *d. resolut. 85. vers. Sed aliqua.*

23 Quam tamen opinionem intelligo, quando effemus omnino inter Christianos, sed si Christianis mixti sint Iudæi, vel Infideles, qui Baptismum execrantur, & sit probabilis timor, ne potuerint exponi filij ab eis, & adiciere schedulam, ne baptizarentur, tunc posset baptizari sub conditione, Ochagauia, & P. Diana, *loco citato, Baucius opusculo 3. de Misell. pract. cas. conscient. quæst. 280. vers. Displeet hæc opinio.*

Sed præteritis diebus fuit renouata, questio in Congregatione Suprema Sancti

24 Officii, an baptizatus ab Hæreticis deberet rebaptizari sub conditione, Molan. *in sua prax. tract. 4. cap. 3. num. 30. ait*, quod sæpe repertum fuit in Hæreticis necessarium in baptizando deficere intentionem, & propterea teneri sub conditione esse Hæreticos rebaptizandos; Sequitur Diana *par. 9. tract. 6. resolut. 55. Misell. vbi* quod quamvis iam fuerit determinatum Baptismum ab Hæreticis collatum esse validum, si cum intentione Ecclesiæ debitam formam, & materiam adhibeant, tamen quia in odium Catholicorum sæpe formas commutant, & materias Sacramentorum contemnunt, & ab Ecclesia Catholica, animum aduersum gerunt, putant reiterari posse Baptismum sub conditione.

Cæterum praxis Supremæ est, vt baptizati ab Hæreticis nullatenus sub conditione rebaptizentur, sed facta hæresum, abiuratione, ab excommunicatione absoluantur, & Catholica Ecclesia incorporentur: Quam praxim vsque de anno 1570. sub die 19. Aprilis canonizauit Sacra Congregatio Concilij, vt testatur Cardin. de Lugo *in respons. moral. lib. 1. dub. 2. num. 2.* vbi querit, an baptizatus à Caluinista debeat rebaptizari, & adducit Textum *in cap. A quodam Iudæo de consecr. dist. 4.*

26 De Sacræ Congregationis Concilij declaratione non meminit R. P. Fagnanus, quamvis articulum latè disposuit *in cap. Si quis puerum, de Baptismo, et eius effectibus.*

Et cum de anno 1606. quidam nobilis Gallus baptizatus à Caluinistis peteret rebaptizari sub conditione, & suppleri solemnitates Exorcismorum, Sanctissimus auditus votis dixit, non esse rebaptizandum, & mandauit ei significari, vt di-

mitteret scrupulum , vt ex Dectero *sub die 5. Martij anni 1606.*

- 28 Sed cum hæc quæstio potiùs sit de facto, quàm de iure , vt inquit Card. de Lugo *loco citato num. 4.* Imò esse solum de facto testatur Torre-blanc. *loco citato num. 43.* Possunt tales circumstantie in facto consistere , vt prudenter dubitari possit de defectu materię , vel formę , aut intentionis , & ideo cum Præposito , & Syluio tenerem idem Cardinalis posse reiterari Baptismum sub conditione .

ET memini in Suprema , &c. bo. mem. Cardinalem de la Cueva sæpius dixisse ,

- 29 quendam ex Principibus Auriacen. baptizatum fuisse cum aqua rosacea , & cum tali aqua Magnates in Angliã vt plurimum baptizari ; Et tamen certum est , aquam rosaceam non esse materiam aptam ad Sacramentum Baptismi , vt reprobo Ioanne de la Crux , dicit Diana *par. 5. de Sacram. resolut. 5. vers. Quæritur 3.*

An autem in casu necessitatis , si aqua naturalis non suppetat , possit quis baptizari cum aqua rosacea , videndus est Diana *par. 5. tract. 3. resolut. 2. & post eum Bordon. in quæstion. moral. lib. 10. quæst. 1.*

Non enim desunt Auctores asserentes , in casu extremę necessitatis debere conferri Baptismum cum aqua rosacea saltem sub conditione : Si autem quis dubitet de suo Baptismo cum aqua rosacea ei collato , deberet rebaptizari sub conditione .

- Et propterea cum quidam Professus in Religione Capuccinorum petiisset rebaptizari , quia dubius erat de suo Baptismo , cum in sua Patria in illius administratione adhibeatur aqua rosacea , fuit dictum , quod rebaptizetur sub conditione , sine præiudicio Professionis , vt ex Decreto *sub die 15. Nouembris 1620;*

Scio etiam P. N. occasione Visitationis per eum factę triremium Pontificiarum ,

- 31 nulla prorsus adhibita diligentia , nec aliqua præcedente interrogatione rebaptizasse quendam N. ad triremes in perpetuum damnatum , ductum sola dicti Religiosi asserente , se non esse baptizatum , de quo fuit correptus in Sancto Officio .
- 32 Si aliqua autem ratione Baptismus collatus nullus est , tunc omnino puer debet rebaptizari , quia tunc non est rebaptizatio , Suarez de censur.
- 33 An autem Colchi , & Iberi sint rebaptizandi , videndus est P. Verricellus post hæc scripta impress. in tract. de sacris Mission. titulo 6. de Baptismo quæst. 3. sect. 3. per totam .

- 34 Iusta causâ pariter erit rebaptizandi puerum , si is ortus sit ex parentibus Infidelibus , qui potest iuste ignorari , an fuerit baptizatus , Sayrus *disso capit. 8. num. 11.*

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

- 35 Quod intellige facta debita diligentia , & exploratione , an fuerit baptizatus argumentum Textus in cap. Placuit , & cap. de Infantibus , & cap. Cum itaque , & cap. Si nulla de consecr. dist. 4.

- 36 Poenę autem in rebaptizante sine iusta causâ statutę sunt sacrilegię , vt decernit Sac. Concilium Tridentinum *sess. 7. can. 11. & 13. de Baptismo .*

Et si Laicus est , excommunicatur , si verò Clericus , deponitur ab officio ; & beneficio , cap. ex litterarum , & cap. fin. de Baptismo .

Quod procedit in Sacerdote , qui materia non apta baptizat , nam is suspenditur in perpetuum ab administratione Sacramentorum , vt ex Decreto *sub die 22. Martij 1583.*

Potest etiam poeniri sic rebaptizans poenis Apostatarum , quia verè Apostata est , Abbas , & ceteri Canonice in rubr. de Apostatis , Farinaccius *quæst. 183. num. 18. Alberghin. in Man. cap. 3. num. 5.*

Quod intellige , nisi adderet conditionem , Si non est baptizatus , Nauarr. in Man. cap. 27. num. 246. Torre-blanc. qui alios *Iuris spiritualis lib. 2. cap. 4. num. 46. 47. & 48.*

Vltcrius sic rebaptizans , incurrit irregularitatem cap. 2. de Apostatis , cap. Apobros. dist. 1. 98. cap. Quin quilibet 9. quæst. 7. cap. Quibus , cap. eos , quos , cap. Non licet i. secundo , cap. Rebaptizare de consecr. dist. 4. Abb. cap. 2. num. 2. de Apoll. Nauarr. in Man. cap. 27. nn. 24. Couarr. Clement. Si furiosus par. 1. num. 8. cum alijs per Sayrum *Theaur. cas. confusent. lib. 4. cap. 8. Torre-blanc. d. cap. 4. num. 46. Et dixi latè in comment. facultatum Nuncij Hispaniarum , de qua materia videndus est plenè Suarez de censur. disp. 42. sect. 1. & in 3. par. quæst. 71. art. 4. disp. 31. sect. 6. per tot. Barbosa d. 1. Si Antistitem , C. Ne sanctum Baptisma iteretur .*

- 37 An autem qui scienter rebaptizat , sed cum conditione incurrat hanc poenam irregularitatis , affirmatiuam tenet Sayrus d. cap. 3. num. 28. Fernandez de Harodia de Sacramento Baptismi par. 4. dub. 2. num. 5. qui alios .

- 38 Negatiuam tamen tenet opinionem , Nugnus 3. par. quæst. 66. conclus. 7. Valer. different. 1. vtriusque Iuris ver. Irregularitas differ. 2. num. 1. & alij , quos refert , & sequitur Diana par. 3. de Sacramento tract. 4. resolut. 9. vers. Sed ego .

- 39 De iure autem ciuili rebaptizans puniatur poena vltimi supplicij l. 2. & ibi omnes C. Ne sacrum Baptisma , Petrus Gregor. Syntagm. lib. 33. cap. 8. num. 17. Barbosa ad d. l. in fin.

Abutitur etiam Sacramento Baptismi non solum qui rebaptizat , sed etiam qui scienter patitur se rebaptizari , nam is

Apostata est, Farinacc. *quest.* 178. *num.* 136.
et quest. 183. *num.* 18. *in fine.*

41. Ex præsumptus in fide Inconstans, quia suspectus est de hæresi, Diana *par. 6. tract. 8. Miscell. resolnt. 9.* Quod pluries in Sancto Officio solet accidere in Iudeis neophytis, qui cum semel sint baptizati, iterum fingunt se Iudeos, & petunt se baptizari, ut eleemosynas tum à Patriinis, tum à Christi-fidelibus hoc prætextu extorqueant, qui de hoc crimine conuicti post abiurationem de vehemente, si catholicè respondeant super intentione, damnantur ad trémes, vel ad carceres arbitrio Sacre Congregationis.

42. Quandoque tamen propter simplicitatem vnius ex istis fuit expeditus cum graui monitione, & pœnitentiis salutaribus, absque abiuratione, vt ex Decreto *sub die 28. Septembris 1611.*

43. Seclusa verò simplicitate semper isti expiuntur cum abiuratione; quicquid dixerit P. Pasqualig. *decis.* 474. quem refellit, & quidem optimè P. Diana *dist. 4. resolut. 9.*

44. Nam in foro exteriori attenditur factum, non intentio, quæ etsi purgetur per torturam (vt aliàs dixi) non tamen in totum tollitur; ideo debet indici abiuratio, vt se de scandalo dato purget coram populo, Comitulus *deris.* 10. *num.* 21.

45. Idem dicendum est de eo, qui bis puerum rebaptizare facit, quia iste tanquam suspectus, de leui saltem debet abiurare, vt ex Decreto *sub die 12. Iunij 1613.*

46. Et cum quædam mulier, ad fingendum parum suppositum curasset bis baptizari eandem puerum, torti super intentione, damnata fuit, præuia abiuratione de leui, ad standum præ foribus Ecclesie cum candela accensa, & inscriptione sui delicti, vt ex Decreto *sub die 18. Iulij 1618.*

Abiuratur pariter Sacramento Baptismi Infidelis, vel Iudeus, qui curant baptizari proprios filios, vt eos à fuxore, vel ab infirmitatibus liberent, Azor. *Institution. moral. in 1. lib. 8. cap. 25. quest. 6.* Castro-pal. *to. 4. tract. 9. dispnt. vnic. p.unc. 6. num. 11.* Verrecllus de *Apostolic. Mission. tit. 6. quest. 113. num. 8. vers. Septimò accedit*, hoc enim ex ratione illicitum est, quia statim parentibus reddi debent, & proinde grandiores effecti à parentibus impijs instructi, leui negotio à fide desciscunt, quicquid velit Siluester *in ver. Baptismus 4. quest. 7.*

Sed cum quidam Religiosi Missionarij petissent à Sacra Congregatione de Propaganda fide responderi, an licet possint talem Baptismum conferre filiis Infidelium, vt à dicto fuxore liberarentur; placuit eidem Sacre Congregationi negotium hoc remittere ad Sacram Congre-

gationem Sancti Officii, in qua discussio negotio, Consultores fuerunt pares in voto, in eadem paritate votorum, & sententiarum fuerunt Cardinales Supremi Inquisitores: relata propterea questione Sanctissimo Innocentio Vndecimo, Sanctitas sua alios Qualificatores elegit, qui, vt audio, fuerunt in sententia licere Baptismum conferre dictis filiis Infidelium, ità à parentibus oblati; ea ratione, quia huiusmodi actus non sit intrinsecè malus, sed non expedire, vt Sacra Congregatio respondeat dictis Missionarijs, & certe in huiusmodi sensu conformat se cum antiquis Decretis dictæ Sacre Congregationis: Pluries autem hac questione proposta Sanctitati Suz, noluit respondere nisi fortasse exemplo Eugenij Tertij, qui in Concilio, quod ipse habuit in Gallia de *anno 1145.* tempore Diui Bernardi cum ipse fuisset interrogatus à quodam Patriarcha Armeno super hoc dubio, responsum ei non dedit, vt testatur Cardinalis Baronius *in suis annalibus anno 1145. num. 4.* & Binius *in Vita Eugenij Tertij.*

48. Ideo huiusmodi Infideles talia perpetrantes in Sancto Officio puniri possunt, quia delinquant in his, quæ ad Religionem nostram spectant, vt latè *supra* dixi.

Sed an diu differens baptizare suos filios, sit suspectus de hæresi, Bordon. *in Tribun. cap. 22. num. 3.* respondet negatiue,

49. quia nullum extrat præceptum Diuinum baptizandi paruulos ante usum rationis: Ideò Sanctus Gregorius Nazianzenus in *Sermone de Baptismo* exhortatur, Baptismum infantium differri vsque ad trimum, vt per se ipsos aliqua respondere possint tam magno Sacramento.

Et Tertullianus *lib. de Baptismo* meliùs censet, illud differri debere ad annos discretionis, quia meliùs se disponere potest ad illud dignè recipiendum.

50. Sed quomodo nullum sit præceptum Diuinum, adest tamen ius Ecclesiasticum, introductum à recepta Ecclesie consuetudine, vt dicit Suarez *in 3. par. quest. 68. art. 10. disp. 25. sect. 2. vers. Vltimo ergo addendum est.*

51. Ideò qui contra hanc consuetudinem ageret, posset haberi suspectus, quod malè sentiret de huiusmodi consuetudine Ecclesie, & de illius potestate.

52. Quemadmodum redditur ille suspectus, qui comedit de Veneris, & Sabathi carnes, nam iste videtur malè sentire de potestate Ecclesie, & recedere à consuetudine, & ritibus probatis Ecclesie, Cæcena post Pegnam *tit. de eden. carnes tit. 15. §. 3. num. 9.*

53. Et hoc maximè locum haberet, si essemus in homine Germano, vel aliàs nato,

& educato in locis, in quibus vigeat hæresis Lutherana. Nam Lutherus censuit, non expedire infantes baptizare ante annos discretionis, in quem errorem incidere Erasmus, & Ludouicus Viues, vt refert Suarez *loco cit. sect. 2.* Ex quibus, & alijs circumstantijs potest elici coniectura, an iste reddatur leuiter, vel vehementer suspectus de fide.

- 54 Certum est autem, Christianum nolentem, quod eius filij baptizentur, repurari in fide Inconstantem, vt testatur P. Bordonus *disso cap. 22. num. 5.* vbi etiam procedit cum distinctione, quoad imponentes nomina Iudæorum, Gentilium, vel Hæreticorum in Baptismo suis filiis.

Sed an in Partibus Hæreticorum, vbi degunt etiam Catholici, possit pater Catholicus, qui prius curauit suum filium,

- 55 baptizari Ritu Catholico, permittere, vt deferatur ad Ministrum Hæreticum, vt iterum baptizetur, celando interim esse baptizatum, & hoc ad euitandum aliquod graue periculum, videnda sunt quæ diximus *supra* in materia communicationis Catholici cum Hæreticis.

- 56 In Sacra Congregatione fuit resolutionum, non licere Sacerdotibus, qui à Turcis compelluntur ad baptizandos eorum filios, non vt Christiani euadant, sed pro salute tantum corporali hoc Sacramentum administrare, non seruata debita forma, vel materia, quia in eo nihil debet fingi, vt ex Decreto *sub die 6. Decembris 1612.*

An autem si quis fidei reitaret Baptismum absque intentione baptizandi, sit

- 57 suspectus de hæresi, crederem negatiue respondendum per ea, quæ tradit P. Suarez *disso quæst. 71. sect. 6. vers. Atque ex hac Doctrina.*

- 58 Quod dictum est de abusu Sacramenti Baptismi, idem dicendum est de abusu Sacramenti Confirmationis, nam eisdem pœnis eo abutentes sunt subiecti, *cap. distum de Consecrat. distinct. 5. Sayr. de Censur. lib. 7. cap. 3. num. 27.*

Ideo si quis imaginem, librum, pelliculam, quam *charæm virginem* appellant, monetas, & alia similia conferret, 59 dicitur præsumptus Inconstans in fide, cum sit vehementer suspectus de hæresi, Carena *par. 2. tit. 12. Galsald. de Potest. Angel. distinct. 6. cap. 4. art. 5. num. 10. to. 2.*

- 60 Idem esset, si quis reitaret hoc Sacramentum, quod certe reitari nequit, vt ex Concilio Tolet. *cap. 7. Cabillon. cap. 27. Tarraconen. cap. 6. Trident. sess. 7. cap. 9.* & haberetur in *cap. distum est, & in cap. de homine, de Consecrat. distinct. 5.*

Et ratio est, quia hoc Sacramentum characterem imprimit, vt in *disso cap. Tri-*

dentini; vnde si reitatero frons insignetur 61 Sacro Confirmationis oleo, aut eius vis nulla foret, quod est non modo dictum turpe, sed & cogitatu fœdum, aut cum nulla sit causa reitaterandi Sacramentum, videtur adhiberi tantum ad iocum, & contra finem à Deo institutum, quod immane esset Sacrilegium, vt notat Bainsi *de Sacramento Confirmationis tract. 3. quæstione 13.*

An verò reitans Sacramentum Confirmationis incurrat irregularitatem videndus est latè Sayr. *d. cap. 8. § nu. 27.* qui ex communiore sententia tradit non incurere, cum hoc non reperitur iuriscantum, & hanc sententiam sequuntur ferè omnes Neoterici, Trullench. *de Sacram. lib. 2. cap. vnic. num. 16. Filiucci. tract. 3. quæst. 4. & 5. F. Gabriel à Sancto Vincentio de Sacramento Confirmationis distinct. 3. qu. 1. vers. Ex quibus.*

- 63 Si autem adesset aliquod dubium de valore collati Sacramenti, posset sub conditione reitari, Suarez *3. par. dispus. 3. t. sect. 1.* Trullench. *loco cit.* adhibitis tamen illis diligentis, quas in Sacramento Baptismi diximus adhibendas, imò & maioribus, cum Sacramentum Baptismi maioris sit necessitatis, quàm confirmationis, ideo maius dubium requiritur, vt sit locus reiterationi confirmationis, Nunius à Fr. Gabriele à Sancto Vincentio allegatus *disso quæst. 1. ad fin.*

Sed an ille, qui noster suscipere Sacramentum Confirmationis, vel suos filios recusaret confirmari, sit præsumptus in fide Inconstans.

- 64 Crederem hoc casu non esse à circumstantiis, nam si essent in homine aliis suspecto sentire in aliqua parte cum Hæreticis, qui dixerunt confirmationem non esse Sacramentum, vt prius reuerunt Vvaldenfes, demùm secuti sunt Vviclef, Lutherani, Caluiniſtæ, crederem ex hoc solum illum præsumi vehementer suspectum in fide; secus autem si cessaret erroris suspicio, vel notabilis contemptus, sed hoc proueniret ex crassa negligentia, P. Diana *par. 3. tra 7. 4. resol. 25.* Trullench. *d. cap. vnic. num. 5.* Fr. Gabriel à Sancto Vincentio *dispus. 1. quæst. 2. vers. Nostra sententia.*

- 65 Abutitur etiam Sacramento Confirmationis Sacerdos, qui absque dispensatione Apostolica auderet conferre huiusmodi Sacramentum, quia redderet se suspectum de hæresi, Vviclef, & Caluini apertè negantium, esse proprium munus Episcopi confirmare, vt notat Bellarminus *de Sacramento Confirmationis lib. 2. cap. 12. num. 1. to. 5.* de qua re latè egimus in *Ritiibus Graecorum.*

CAPUT XXXIV.

ARGUMENTVM.

De abutente Sacramento Eucharistiæ. An liceat offerre Sacrificium pro mortuis damnatis. An liceat consecrare in altera tantum specie. An Summus Pontifex possit dispensare, vt consecratur in altera specie. An liceat ante mortem facere celebrare Missas in suffragium animæ suæ. An liceat celebrare Missam lingua vulgari. An in aliqua Regione Infidelium possit permitteri Christianos Diuina Officia, & Missam Patrio more celebrare. An Sacerdos, qui fingit hostiam consecrare, & non consecrat, subdatur iudicio Inquisitorum. An Sacerdos celebrans non ieiunus, sit suspectus de fide. An qui furatur Pixidem, in qua asseruatur Sanctissimum Sacramentum, sit suspectus de fide. An qui quotidie celebrat, nec vnquam visus est confiteri, sit suspectus de fide. An Sacerdos, qui communicat Fideles cum pluribus Particulis sit suspectus de fide. An qui vult recipere viaticum cum Particula non consecrata, sit suspectus de fide. De extrahentibus ab ore Particulas consecratas. De non Sacerdote Missam celebrante. De celebrante Missam siccam. De laico ministrante Sacramentum Eucharistiæ. An liceat celebrare in Mare in magnis Nauigijs. De miscentibus hostias consecratas in Sortilegijs.

SYMMARIVM.

- 1 Abutens Sacramento Eucharistia dicitur suspectus de hæresi.
- 2 Sacerdos celebrans super rebus aptis ad Sortilegia abutitur Sacramento Eucharistia, & qua sint ista res, & num. seq.
- 3 Vel si celebret Missam defunctorum pro uiuentibus vt moriantur.
- 5 Et an efficiatur irregularis.
- 6 Quid si celebret Missas pro damnatis.
- 7 Missa an possint pro damnatis celebrari, vel Orationes fieri, & num. 12.
- 8 Panem Inferni æternam esse est de fide.
- 9 Inquisitores punire an possint offerentes Sacrificium pro damnatis, vel pro illis orantes.
- 9 Opinio quod quis ex Diuino privilegio liberari possit à penis Gehennæ an sit solum temeraria, vel etiam erronea, & hæretica.
- 10 Concionator qua asserere non possit circa penas damnatorum sine hæresis suspicionem.
- 11 Anima decedens in mortali an possit ex aliqua deuotione ab Inferno liberari, vel ad ignem Purgatorii pertinere.
- 12 Opinio, quod decedentes in peccato mortali non sint digni pena ignis æternæ an sit hæretica.
- 12 Anima damnata an sacrificijs, & elemosynis possint aliquantulum subleuari.
- 13 Sacerdos consecrans in altera tantum specie abutitur Sacramento Eucharistia.
- Consecratio fieri debet sub utraque specie, & Sacrificium offerri, quod est de fide.
- 14 Sacramentum Eucharistia cur fuerit à Christo institutum sub utraque specie.
- 15 Sacerdos, qui consecrata utraque specie unam tantum sumeret, dicitur abuti Sacramento Eucharistia, & sacrilegium committere.
- 16 Error Boemorum, quod de necessitate salutis Sacramentum Eucharistia sumi debent sub utraque specie.
- 17 Dispensatio vt consecrari possit sub una tantum specie an sit concedenda in Terris ubi vinum haberi non potest.
- 18 Papa circa consecrationem Eucharistia an possit dispensare vt fiat sub una tantum specie.
- Vinum expressum ex uitis passis, siue ex Zytho an, & quando possit consecrari.
- Hostia rubra an possit consecrari.
- 19 Missa defunctorum anticipata ante mortem an possit celebrari, vel celebrari facere pro suffragio animæ suæ, & num. seqq. ac nu. 29. cum seqq.
- 21 Missa quando possit applicari pro necessitate futura.
- 22 Humilitas, & memoria mortis sunt hominibus utiles.
- 23 Hæreses frequenter pigri in suffragijs defunctorum.
- Missa defunctorum per pios, sanctos, & doctrina insignes viros viuentes pro suis ani-

maibus celebrata, & ad quem finem, & n. 31. cum seq.

- 25 Hispani viuentes Missas celebrare faciunt pro suffragio animarum suarum, & numero sequen.
- 27 Idem de Lotharingis.
- 28 Missa defunctorum an recitari possint pro viuentibus cum orationibus supponentibus illos mortuos.
- 30 Ritus celebrandi Missas mortuorum pro viuentibus non est conformis Ritui, & ordinationi Ecclesie Romanae.
- 31 Fructus aliquis an peruenire possit viuenti, qui celebrat, vel celebrari faciat Missas pro suffragio anime suae.
- Fructus Sacrificij Missa qui sunt.
- 32 Intentio Ecclesie in Missis defunctorum, qua.
- 33 Fructus Sacrificij an possit applicari sub conditione futura, & num. 35.

Sacerdos an possit Missam celebrare ea intentione, ut proficiat illi qui primus eleemosynam erogauit.

- 35 Sacerdos an possit applicare fructum Sacrificij peccatori existenti in mortali sub conditione si à peccato resurgat.
- 36 Cuius Deo adhiberi non potest modo diuerso ab instituto per Ecclesiam sine superstitione.

Exempla Sanctorum sunt potius admiranda, quam semper sequenda.

- 37 Missa si celebraretur addito scienter aliquo, quod sit contra Ritus Ecclesie superstitio est.
- 38 Sacerdos recitans in Sacrificio Missa turpes, vel nefandas preces dicitur abuti Sacramento Eucharistia.
- 39 Sacerdos ex contemptu omittens in Sacrificio Missa aliquam caeremoniam, vel dicens submissa voce ea qua alitè dicenda sunt, vel è contra abutitur Sacramento Eucharistia, & peccat mortaliter.
- 40 Quid de illam celebrante lingua vulgari ex iussu Principis, vel alio motiuo, & an is sit suspectus de haeresi.
- 41 Haeretici asserentes verba Sacra Scriptura, diuinum Officium, & Sacrificium vulgari lingua esse proferenda.
- 42 Missale lingua Gallica excusum prohibitum.
- 43 Celebratio diuini Officij, & Sacrificij an possit permitti ut patrio idiomate fiat in Regionibus Infidelium pro faciliiori eorum conuersione.
- 44 Votum in hac materia.
- 45 Et iudicium Auctoritatis.
- 46 Aliud votum in eadem materia.
- 47 Votum P. Lupi super eadem re.
- 48 Et aliud P. Fabri.
- 49 Decretum Supremae fauore Sinarum.
- 50 Et de illius inefficacitate.
- 51 Sacerdos fingens consecrare, & non consecrans, hostiamque non consecratam sumens abuti-

tur Sacramento Eucharistia.

- 52 Quid si recordetur se obnoxium esse culpa mortali, & putet melius esse abstinere à consecratione, & an iste ultra grane peccatum, quod commisit: sit suspectus de fide, & subdatur iudicio Inquisitorum.
- 53 Eucharistiam singulis annis non recipiens an sit suspectus de fide, & puniatur in Sancto Officio.
- 54 Carnes comedens in diebus vetitis dicitur suspectus de haeresi, & de ratione.

Conscientia erronea facit aliquem graniter peccare, sed non reddit illum suspectum de haeresi.

Ignorantia crassa, & affectata adhuc ab haeresi excusatur.

- 55 Sanctum Officium vocare quos modis soleat denunciari, & ad quem finem.
- 56 Sacerdos dolens hostiam, vel vinum non consecrans an sit suspectus de haeresi.

Quid si plures Missas celebret eadem die, & an puniatur in Sancto Officio.

Et quid si in eorum aliqua non consecret.

- 57 Sacerdos simulans consecrare granis peccat, quam si conscius peccati mortalis hostiam consecret, & sumat.
- 58 Sacerdos extrahens è tabernaculo Particulam consecratam, & super illa proferens verba consecrationis, dicitur suspectus de haeresi, & de ratione.
- 59 Quid si Sacerdos proferat illa verba super hostiam iam consecrata oblitus hostiam consecrandam deferre, & praetercedenda.
- 60 Sacerdos existens in peccato mortali, & non consecrans hostiam, neque Particulam, illasque non consecratas exhibens fidelibus in Communionem, an, & quantum dicatur suspectus de haeresi.
- 61 Sacerdos ministrans hostiam non consecratam publico peccatori, vel indigno sic consentienti, an dicatur suspectus de haeresi.
- 62 Sacerdos oblitus consecrare hostiam publice exponendam, vel in processione deferendam, & illam deinde consecrans sine Missa Sacrificio, an ultra irregularitatem, quam incurrit sit suspectus de haeresi.

Nonatores irridens caeremonias, & Canones Missae.

- 63 Sacerdos solum panem consecrans, & non vinum, vel è contra, an, & quantum sit suspectus de haeresi.
- 64 Quid si id ex obliuione protulerit.
- 65 Sacerdos celebrans non ieiunans an, & quando sit suspectus de haeresi, & num. seq.

Lutherani asserunt Eucharistiam sumendam esse post sumptum cibum.

- 67 Sacerdos sumens purificationem in prima, vel secunda Missa Natalis an puniri possit in Sancto Officio.
- 68 Sacerdos quando celebrare possit non ieiunans.

Cardinalis de Lugo laudatur.

- 69 Sacerdos plures Missas celebrans eadem die,

- sine legitima causa an sit denunciandus in Sancto Officio.
- 70 Laicus Communionem sumens non ieiunus an puniri possit in Sancto Officio.
- Laicus non potest Communionem sumere non ieiunus, & de ratione.
- 71 Eucharistiam pluries eadem die sumentes an possint puniri in Sancto Officio.
- 72 Catholicus abstinens longo tempore à Communionem, vel singulis annis non constans, illamque non sumens an sit suspectus de hæresi ita ut puniri possit in S. Officio.
- 73 Vel potius puniri possit ab Episcopo.
- 74 Eucharistiam sumens ad explendam corporalem facietatem dicitur suspectus de hæresi, & de ratione.
- 75 Furtum Pixidis, in qua observatur Sanctissimum Sacramentum, an, & quando puniri possit in Sancto Officio, & num. 77. cum seqq.
- 76 Furtum rei sacra gravissimum sacrilegium continens suspicionem male credulitatis, & de ratione.
- 77 Sacrilegium seclusa mala credulitate est crimen mixti fori, in quo inter Indicem Ecclesiasticum, & secularem attenditur præiudicio.
- 82 Furtum sacra Pixidis an gaudeat immunitate Ecclesiastica, & num. seq.
- 83 Immunitas Ecclesiastica non prodest Hæreticis, nec suspectis de hæresi.
- 84 Sacerdos quotidie celebrans, nec visus unquam confiteri an, & quando sit suspectus de fide, & num. seq.
- 85 Confessio Sacramentalis Communioni præmittenda.
- 86 Sacerdos indutus vestibus Sacerdotalibus mortaliter peccans, & deinde absque confessione celebrans, an possit puniri in Sancto Officio.
- 87 Quid si nolle antecedente dormiat cum Meretrice, & mane accedat ad celebrandum absque Confessione.
- 88 Sacerdos communicans fideles cum pluribus Particulis sine necessitate, an possit puniri in Sancto Officio.
- 89 Et an debeat abstinere.
- 90 Quid si communicet cum maiori Particula, vel Hostia grandi.
- 91 Infirmus petens Viaticum, & volens illum recipere in hostia non consecrata, an, & quando sit suspectus de fide.
- 92 Puer sumens Particulam, illamque extrahens ab ore, & proiciens prohibendus à suspensione Eucharistia.
- 93 Quid de muliere idem perpetrante.
- 94 Eucharistia sumpta si ab ore per aliquem extrahatur, & in sudario reponatur, quid agendum.
- 95 Missam celebrans non promotus ad Sacerdotium quomodo expediendus, & numeris sequentibus.
- 96 Verba consecrationis prolata per non Sacerdotem non conferunt Sacramentum Eucharistia, & num. 106.
- 97 Celebratio Missæ facta per non Sacerdotem quomodo puniatur.
- 98 Quid si celebrans sit minor.
- 99 Missa celebratio facta per non promotum etiam prima vice puniatur per traditionem Brachio seculari, & num. 118. cum seq.
- 100 Abiuratio relaxatis Brachio seculari non iniungitur.
- 101 Et quando sit iniungenda non promotus Missam celebranti.
- 102 Attentans Missam non promotus celebrare, & deinde penitens, vel impeditus non celebrans, an, & quantum dicatur suspectus de hæresi, quomodo debeat abiurare, & an abutatur Sacramento Eucharistia.
- Attentans delictum, quod perfectus redoleret vehementem suspicionem hæresis, puta polygamia, illudque non penitens, an, & quantum dicatur suspectus de hæresi, & quomodo debeat abiurare.
- 103 Missam incipiens non promotus, & non penitens quando sit puniendus, & numero sequens.
- 104 Missa celebrata per non promotum causat Idolatriam in ipso celebrante, & in alijs Christianis, & num. 106.
- 107 Sacerdos filius celebrans, & non consecrans an sit puniendus pena ordinaria.
- 108 Numerus pluralis uno non contentatur.
- 110 Testes deponentes super celebratione Missæ facta per non promotum quomodo debeant interrogari.
- 111 Testes singulares an, quando, & quomodo admittantur ad probandam celebrationem Missæ factam à non promotus.
- 112 Promotio ad Sacerdotium probari debet ab allegante.
- Diligentia quas adhibet Suprema & c. quando celebrans Missam, quem dubitat non promotum, allegat se esse promotum.
- Falsitas patratu à faciente se Clericum, vel Sacerdotem, & in alijs Clericorum se ingerente cum talis non sit, qui viti falsarii puniatur.
- Et quomodo probetur hac falsitas.
- 113 Sacerdos, de cuius promotione dubitatur, si appareat ordinatus ad Diaconatum, nec reperiantur libri ordinationum, & ad sint testes de publica voce, & fama eius Sacerdotij, an, quando, & quomodo puniri possit.
- 114 Sacerdotium probatur ex diuturna possessione, & celebratione Missarum.
- 115 Negativa promotionis probanda est per allegantem contra illum, qui in Sacerdotio diu inersit, & de ratione.
- 116 Sacerdotium resultat ex lenioribus probationibus, quando qui pro Sacerdote se gessit est bona fame, & de ratione.
- 117 Clericatus probatur per famam concurrentibus administris.

- 118 *Sacerdos verè promotus spontè comparsus, & allegans se celebrasse non promotum, quomodo fuerit expeditus.*
- 119 *Punitio Celebrantis non promoti, & apostatantis à fide.*
- 120 *Clericus ministrans sine Ordinibus, de quibus admonendus sit in expeditione.*
Laicus inferniens scienter non ordinato ad Sacerdotium in celebratione Missæ, quomodo fuerit expeditus.
- 121 *Instructio Ordinariorum ne Missæ celebrentur à non promotis.*
- 122 *Episcopus an possit punire Regulares Missam celebrantes non promotos ad Sacerdotium.*
- 123 *Episcopus an possit prohibere ne Regulares in suis Ecclesijs permittant Sacerdotes ab ipso non admissos.*
- 124 *Ufus Missæ sicca an sit licitus.*
- 126 *Laicus ministrans Sacramentum Eucharistiæ extra casum necessitatis, an sit suspectus de hæresi.*
Hæretici asserentes omnes Christianos ministrare, & distribuere posse Sacramentum Eucharistiæ.
- 127 *Laicus an possit administrare Sacramentum Eucharistiæ in casu necessitatis, & num. seqq.*
- 129 *Et an in articulo mortis deficiente copia Sacerdotis possit à semetipso sumere Eucharistiæ.*
- 130 *Celebratio an, & quando sit licita in Mari, & in magnis nauigijs, & num. seqq.*
- 135 *Hostia consecrata si misceatur in Sortilegijs mystici sit suspectus de hæresi, & abutitur Sacramento Eucharistiæ, ac quomodo puniatur.*
- 136 *Quid de illam conculcante, vel ponente in partibus pudendis.*

PARITER reddit se præsumptum in fide Inconstantem, qui abutitur Sacramento Eucharistiæ, nam is suspectus est vehementer de hæresi, Bordon. in *Tribun. cap. 22. num. 11. Carena par. 2. tit. 11. §. 1. num. 3.*

Abutitur ergo primò Sacramento Eucharistiæ Sacerdos, qui celebrat super rebus apertis ad sortilegia, vt sunt hostiæ non consecratæ certis notis exaratæ, vel litteris, seu characteribus sanguine educto sanguine ex digito anulari, sine alio super cuticula, qua caput infantis nascentis est inuolutum, quam charam virginem appellat, super massâ cruda panis coactâ in placentam super magnete, seu lapide, quem vulgo appellat *Calamita*, vt notat Martin. del Rio *disquis. magic. sess. 16. vers. Sacerdos celebrans, & ex eo Alberghin. cap. 18. sess. 2. §. 1. num. 11.*

Idem est si Sacerdos celebraret super herbis, vel aliis materijs apertis ad maleficia conficienda, & præsertim, vt accidit
De Inconst. in Fide. To. I. par. I.

mensibus præteritis, si quis indutus vestibus Pontificalibus celebraret super libro, quem vocant *del Commando*, Menoch. de *Arbitrar. cas. 388. num. 12. & 14. Farinacc. quest. 20. num. 107. Soufa in Apborism. lib. 1. cap. 58. num. 13.*

Prout de co celestio Religioso, qui publicè abiurauit in Basilica Sancti Petri, nam pro Hostia consecrabat monetam, & idco fuit damnatus ad tricesimas in perpetuum.

Abutitur etiam Sacramento Eucharistiæ, qui Missam Defunctorum celebrat pro viuentibus, vt moriantur, vt ex Concilio Toletano refert Gratian. in *cap. Quicumque*, 26. *quest. 5. Menoch. d. cas. 388. Farinacc. d. quest. 20. num. 106. & 107. Soufa loco cit. num. 12. Alberghin. loco cit. n. 11. Thomas Hurtado resoluit. moral. tractatu 5. cap. 6. resol. 57. à num. 1176. qui priùs in tract. 5. cap. 2. num. 49. dixit, cum esse suspectum de hæresi, qui dicit, vel facit celebrare Missas pro sponso, & sponsa, vt inducatur mulier ad amorem laicium.*

Sed an hi incurrant Irregularitatem, affirmat Maiolus, negat tamen Suarez de *Censur. disp. 42. sect. 5. num. 7.*

Abutitur pariter Sacramento Eucharistiæ, & Sacrificio Missæ, qui celebraret Missas pro damnatis, & reddidit se suspectum in fide, vt voluit in specie Thomas Hurtado *tom. 1. resol. moral. tit. de Delictis generantibus suspectum in fide tract. 5. cap. 6. resol. 51.*

Licet enim aliqui Doctores voluerint, quod possit offerri Sacrificium Missæ, & orare pro damnatis, non vt à tota poena liberentur, sed solum vsque ad diem iudicii, & tunc reassumptis corporibus iterum æterno supplicio esse damnandos, vt voluit Prepos. in *Compend. Theol. vel secundum Gloss. in cap. Tempus, ver. pro valde 13. q. 2. Non quidem, vt liberentur, sed vt leuius puniantur, quod voluit etiam Gilbertus Porretanus in *question. Theologic. & Alfridoreni.**

Nihilominus huiusmodi opiniones sunt præsumptuosæ, & temerariæ, & Sanctorum dictis contrariæ, vanæ, & nullo suffulta fundamento, vt voluit D. Thomas in 4. *distinct. 45. art. 2. quest. iunc. 1. Vasquez 3. par. disp. 227. cap. ult. num. 36. qui addit, ad fidem Catholicam pertinere, pro damnatis orare non licere: de fide enim est, poenam Inferni esse æternam, Dicitur Thomas 1. 2. *quest. 87. art. 3. & ita definitum est in Symbolo Athanasij, & in Concilio Lateranensi sub Innocentio Tertio cap. 1. & in Tridentino sess. 14. can. 5. & 30. bene Sotus in 4. *distinct. 45. quest. 2. art. 2. qui quatuor conclusionibus totam absoluit materiam contra Origenem, qui asserbat damnatos aliquando fore saluandos.***

Qui ergo oraret, & Sacrificium offerret pro damnatis, merito tanquam præsumptus Inconstans in fide esset ab Inquisitoribus puniendus, ut voluit doctissimus Moura de *Incantationibus*, *sess. 2. cap. 2. numer. 69.* quamvis contra eum parum modestè inuehat Thomas Hurtado loco citato *num. 732.* vocatus eum malum Theologum, & minus bonum Canonistam.

Et licet Suarez in 3. par. tom. 2. *disp. 43. sess. 3. §. Nihilominus*, dicat opinionem, quod quis à gehennæ pœnis fuerit liberatus ex Diuino privilegio, esse temerariam quia contra regulas generales Scripturæ, non tamen esse erroncam, vel hæreticam, quia, inquit, non est de fide, generalem illam legem, nullam dispensationem, vel privilegium admittere; nihilominus contrarium tener, & bene probat idem Emanuel de Moura loco cit. à *num. 7.* quem sequitur Barbosa ad *cap. cum Martij, §. Quæstus*, de celebrat. Missar. Idem Moura litè responder ad Historiam Traiani, & ad alias relatas ab Auctoribus, quas congerit Thomas Hurtado loco citato.

Et vltius suspectos in fide asserit eos, qui in concionando dicerent, in die Assumptionis Beatæ Virginis, vel in die Sabathi, damnatos in Inferno non torqueti, vel qui tenerent opinionem, quod pœna damni, & sensus in Dæmonibus quidem esset æterna, non autem in hominibus.

Vel quidem esse æternas respectu Christianorum, non autem Infidelium: vel in Regibus, & Tyrannis esse æternas, non autem in inferioribus: vel qui dixerit pœnas Inferni Sanctorum orationibus interdum mitigari.

Et errorem in fide intolerabilem vocat, quod anima decedens in mortali, possit ab Inferno liberari ex vi deuotionis, aut Confraternitatis cuiusvis Beatæ Virginis: aut decedentes in peccato mortali pertinere modo aliquo ad ignem Purgatorii; & hæc omnia à *num. 82. vsque ad 85.*

Et P. Suarez ex uiente Theologorum, tom. 4. in 3. par. *disp. 47. sess. 1.* dicit, hæreticam esse opinionem eorum, qui dicunt, decedentes in peccato mortali non esse dignos pœna ignis æterna.

Sed de principali quæstione: An liceat orare, & Sacrificium offerre pro damnatis, videndi sunt plures allegati à Pasqualig. de *Sacrificio noua legis*, to. 1. *quest. 156.*

Qui tamen P. Petauum non allegauit, is enim to. 3. *Theolog. dogmat. lib. 3. de Angel. c. 8. n. 15. vsque ad fin.* asserit nonnullos SS. PP. & præcipue S. Augustinum in *Enchiridion.* & in *cap. 112. super Psalm.* & S. Ios Chrysostomum pluribus in locis, S. Ios Damascenum, & Prudentium, qui tenent per eleemosynas, & Sacrificia, animas dant-

natotum aliquantulum à pœnis subleuari: Sed idem P. Petauus concludit in *fine d. cap. 8.* quod eum nihil de hac quæstione decernit sit ab Ecclesia, non temerè, tanquam absurda, sit explodenda hæc Sanctorum Patrum opinio.

At cum de anno 1681. seu 1682. quidam Concionator in Chritate Regni Lepidi, dnm exhortaretur Fideles ad erogandas pauperibus eleemosynas propositionem, hanc protulisset, ab eleemosynis pœnas damnatorum aliquantulum subleuari, murmur excitatus fuit inter Audientes, & relata propositione ad S. Congregatione S. Officii, quæstione discussa inter Consultores, resolutum fuit dictum Concionatorem cogendum esse ad retractandum à dicta opinione, quam resolutionem Sac. Congregationis S. D. N. Innocentius Vndecimus approbavit, & sic exequutum fuit; euocatusque Concionator à Ciuitate Venetiarum, coactus fuit redire Regium, & in Cathedrali Ecclesia in publica Concione habita, prædictam opinionem retractare, & confutare iuxta formulam sibi traditam; & propterea dici non potest quod adhuc per Ecclesiam Catholicam super hæc quæstione nihil actum sit.

Abutitur pariter Sacramento Eucharistiæ Sacerdos, qui consecraret in altera tantum specie; nam de fide est, in vtraque specie debere consecrari, & offerre Sacrificium, ut patet ex Tridentino *sess. 22. cap. 1.* ubi habetur:

It' Ecclesia relinqueret Sacrificium, quo eruentum illud simul in Cruce peragendum, repræsentaretur, &c. Corpus, & Sanguinem suum sub speciebus panis, & vini Deo Patri obtulit, ac sub eorundem rerum Symbolis, Apostolis, quos tunc nomi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit, & eisdem, eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem. Et infra: Se ipsum ab Ecclesia per Sacerdotes sub signis visibilibus immolandum in memoriam, transitus sui ex hoc Mundo ad Patrem, quando per sui Sanguinis effusionem nos redemist, instituit.

Fuit ergo institutum hoc Sacramentum à Christo sub vtraque specie ad representandam suam Passionem, & mortem; ita Card. de Lugo de *Sacramento Eucharistiæ disp. 19. sess. 5. num. 106.* Aueria de *Sacramento Eucharistiæ, quest. 2. sess. 1. vers. de obligatione*, Trullench. in *praxi resolut. Sacram. lib. 2. cap. 1. dub. 4.* post D. Thom. Sorum, Suarez, Bonacin. qui omnes dicunt, hoc esse ex præcepto Diuino.

Multò peius abutitur Sacramento Eucharistiæ, & Missæ Sacrificio Sacerdos ille, qui post consecrationem panis, & vini, vnam tantum speciem sumeret; hanc eum diu-

sionem vocat Gelasius Papa in *cap. Comperimus, de consecr. dist. 2.* Grande sacrilegium, & prius vocauerat superstitionem; & ibi Glossa in *ver. Quia diuino*, dicit, impossibile esse Corpus Christi sine Sanguine sumi.

Cardinalis Turre-cremata in *d. cap. in prine.* dicit, quod ex hoc capitulo insurrexit error Bohemorum, quod de necessitate salutis hoc Sacramentum sumendum esset à Christifidelibus sub vtraque specie, non aduertentes loqui Pontificem in hoc capitulo, de Sacerdotibus, non de laicis.

Sed an Summus Pontifex possit dispensare, quod possit consecrari in vna specie.

Albertus Magnus relatus à Turre-cremata in *d. cap. Comperimus*, dicit, quod in terris, vbi vinum haberi non potest, sibi videtur quod sit dispensandum à Sede Apostolica, vt Corpus Christi sine Calice haberent, & conferrent Sacramentum, ex quo Corpus Christi non esset sine Sanguine, & Diuinitate, quamuis non sit ibi Sanguis ex virtute consecrationis, & Sacramenti.

Sed hanc questionem latè disputat Pater Vasquez *tom. 3. quest. 83. art. 1. disp. 223. cap. 3. in 2. q.* qui tenet, Summum Pontificem nullo modo dispensare posse, eo quia non est data ei potestas dispensandi in essentia Sacramentorum, & Vasquez sequitur Card. de Lugo *loco cit.*

Qui duo bene respondent ad exempla dispensationum, quæ in hac materia asseruntur fuisse concessas ab Innocentio Octauo, Alexandro Sexto, sola auctoritate Volaterani suffulta, qui in hac materia æquiuocauit, nec inueni in Registris Sancti Officii talem matricem examinatam; sed solum instantibus Patribus Iesuistis Missionarijs, an possit consecrari in vino expresso ex vuis passis, siue ex zebibo. Quod dubium fuit, si rectè memini, resolutum, quod si vix passæ sunt adeo coctæ ab igne, vt ab illis non possit extrahi simpliciter vinum; tunc non sit materia apta consecrationi; si autem non sint taliter coctæ ab igne, vt in illis non possit esse mutatio substantialis, sed vinum ab illis extrahi purum, tunc possit adhiberi illud vinum ad consecrationem; quam distinctionem fecit Verricellus *d. tract. de Missionibus, quest. 139. in fine*; quod idem tenet Amicus in *curso Theologico, tom. 7. disp. 16. sect. 3. num. 34.* quem sequitur Pater Diana, quamuis ipse dicat audiuisset à viris fide dignis, quod ex vuis passis optimum eliciatur vinum, licet apponantur vix passæ intra aquam, nisi aqua esset in maxima quantitate, quæ tamen quantitas non obstarat, si succus elicitus inebriaret, nam tunc vinum esset, & nihil

De Inconst. in Fide. To. I. Par. J.

quantitas aquæ appositæ officiet. Sic Pater Diana *par. 7. tract. 12. Miscell. refulat. 8.* vbi querit etiam; An hostie rubræ sint materia apta ad consecrationem.

Sed an liceat anticipare ante mortem celebrare, vel celebrari facere Missas Defunctorum, siue de Requiem pro suffragio animæ suæ, vt à penis Purgatorii liberemur, fuit aliàs dubitatum in Sac. Congregatione Concilij, sed non resolutum. Protuli Votum meum, prout sequitur:

19 AFFIRMATIVAM tenet opinionem, Nauarr. *conf. 6. de celebr. Missar.* qui tamen nihil allegat Pinell. *de Missa, lib. 2. cap. 7. quest. 3.* Zerola in *praxi 2. par. ver. Missa*, Homobonus in *examine tract. 4. cap. 14. question. 12.* Barbosa in *remiss. ad cap. 2. sect. 22. de celebrat. Missar.* Bartholom. à S. Fausto de *Eucharistia, lib. 2. quest. 148.* Fagundez ad *Præcepta, lib. 3. cap. 10. num. 13.* Peyrin. *tom. 3. in Addit. ad Const. Pyri, cap. t. num. 21.* P. Lezana *ver. Missa, num. 54.* Lanor. *de Indulgen. par. 2. cap. 30. num. 155.* Marchin. de *Sacramento Ordinis, tract. 3. par. 1. cap. 34. num. 7.* Leander de *Sacram. 8. disp. 4. qu. 23.* quos allegat, post hæc scripta visus P. Pasqualig. *de Sacrificio nouæ legis, tract. 1. de Missis Defunctorum, quest. 292. num. 1.* Addo Fr. Gabriel à Sancto Vincentio de *Sacram. par. 3. de Sacramento Penitentia, disput. 13. quest. 5. vers. Quæres quartò.*

Fundant primò hanc opinionem in auctoritate Diui Gregorij *lib. 4. Dialog. cap. 38. ibi*:

20 *Tucior est via, vt bonum, quod quisque post mortem suam sperat agi per alios, agit ipse dum uiuit per se, beatus quippe est liberum exire, quàm post vincula libertatem querere.*

Secundò, quia hoc Sacrificium videtur institutum à Christo, vt possit prodesse ei ei, cui applicatur pro quacunque necessitate, etiam futura, dummodò tunc temporis sit capax, itaut interim non maneat suspensus effectus illius, sed veluti referuatus in acceptance Diuina ad modum, quo Theologi dicunt, merita mortificata per peccatum manere in Dei acceptance tribuenda, dum homo capax illorum fuerit, & sic hoc non est simpliciter loquendo applicare pro viuis, sed pro mortuis, quia applicatur pro viuis pro tempore, quo mortui fuerint.

22 Tertiò, quia non solum hoc fuit pietati viuientium, sed etiam humilitati, & memorie mortis, quæ vtilia sunt hominibus.

23 Quartò, quia hoc est optimum consilium id facere, ne postea hæretes, vt frequenter sit, pigri sint, & negligenter se gerant in huiusmodi suffragijs.

Quintò, quia ita gessit pios viros, & sanctitate, & doctrina insignes constare ex

Historijs; nam de Alberto Magno testatur Ferdinandus del Caſtillo in *Historia generali Sancti Dominici*, par. 2. lib. 3. cap. 46. & de Henrico Episcopo Ratisbouden testatur Ondus in *Historia*, Hæc omnia, P. Lezana. Adde ego morti proximum ita fecisse Carolum Quineum, ut testatur Siguenza in *Histor. Hieron. Sancti Hieronymi*, 3. par. lib. 1. P. Favianus Strada in *Historia Belgica*, lib. 1. pagina mihi 17. cuius sunt verba:

Postremò exequiarum occasione, quas matri perſoluerat, inſeſſit animam cupido (ſi liceret) & ſuas celebrandas; reque communicata cum Joanne Regula ex Hieronymiana familia, qui eius conſcientiam moderabatur, cum id inſolitum quidem, & inauditum, primum tamen, & ſalutare diſceſſit apparari funus ſibi quamprimum iuſſu. Ergo excitatur in Templo tumuli moles, ſummiſus illuſumatur, atrati circumſtant ſummi, mortuale ſacrum muſtro ſtronachorum cantu peragitur, ipſe funeri ſuperſtes ſuo ſpectabat in illo imaginario mouere veras ſuorum lachrymas, audibat exequiale carmen, placitam ſibi requiem beatas inter ſedes implorantium, ſalemque ipſe ſibi ſoffragia pſallentibus immixtus expoſcebat, donec Sacrificanti propior ſalius, eique tradens, quam geſſabat occenſam faciem ſublatus in celum oculis: Ego te, inquit, vita, ac mortis arbitror oro, quaſoque, ut quemadmodum oblatum hunc à me cererem, Sacerdos capis, ſic commendatum in manus tuas hanc animam, tu quantumcumque libuerit tibi in ſine, complexuſque tuos benigne ſuſcipias tunc, ut erat pulſa, ſuaque operans veſte, humi procubuit, reſonatique omniun, qui adcrant, lachrymis, quaſi depoſitus ſuprema lamentatione deploratus eſt.

Sic Favianus in *Historia Belgica* lib. 1. pag. mihi 17.

25 Et Garzias in opere morali, mox citando dicie, in Hiſpania nonnullos vti hæc conſuetudine, & fuiſſe præſentem in vno ex dictis caſibus.

26 Et dum Ego morabar Matri, rumor erat conſans, Comirenducem de Oliuæ ferè quoridie exequias ſibi apparari.

27 Et cum vigere in Ducatu Lotharingie teſtatur Lucas Pinellus de *Miſſa* par. 2. cap. 7. dub. 3. quem referunt Diana, & Layman. mox citandi, & Pater Lezana loco ſuperius citat.

Concluſionem declarant nonnulli, dummodo ſcilicet in Miſſa non recitentur illæ orationes, quæ ſupponunt aliquem iam eſſe mortuum.

Sed hæc declarationem impugnant Fagundez, Bartholomeus à Sancto Fauſto,

28 & P. Lezana, quia etiam in Miſſis defunctorum dicuntur orationes pro iis, qui multò ante deceſſerunt, & iam ſunt in Purgatorio, nempe *ne cadant in obſcurum*,

ne abſorbeat eas Tartarus; & propterea hoc non erit mendacium, quia ne committeatur, ſufficit, quod Eccleſia repræſentet eas animas Chriſto tanquam agonizantes ita in caſu, de quo agitur, Sacerdos repræſentat animas Chriſto, acſi eſſent mortuæ.

29 Negatiuam tenent opinionem Layman. lib. 5. traſſ. 4. cap. 2. num. 15. Fraxinelli. de obligat. Sacerdotis ſeſſ. 4. prelud. 4. §. 4. Puſcus de *Miſſa* lib. 2. diſput. 4. quaſt. 1. num. 2. Frances de Negio in add. ad Ritum par. 2. reg. 3. quaſt. 5. Trimarch. rel. à Pureo, P. Diana par. 5. traſſ. 13. reſolut. 2. & par. 9. traſſ. 2. reſolut. 12. P. Aueria de Sacram. Eucharistiæ quaſt. 12. verſ. Imò in quibusdam, Caſtro-palao traſſ. 22. diſput. vnic. punc. 6. nn. 3. Garzias in *Summa traſſ. 3. diſſ. 10. dub. 7. num. 13. P. Paſqu. dig. loco ſuperius cit. Quæritur in rubr. Miſſal. par. 1. tit. 5. dub. 9. verſ. Secunda ſententia.*

30 Fundant priuò, quia iſte Ritum non eſt conformis Ritui, & Ordinationi Eccleſiæ Romanæ.

31 Secundò, quia ex hoc Sacrificio nullus fructus prouenire poteſt viuò: Nam fructus ex opere operato, nempe quatenus oblatio ſit in Chriſti perſona, hic ſtatim prouenit ei, pro quo offertur, ſi capax, nec poteſt in futurum ſuſpendi, ergo non liberabitur homo à Purgatorio, ſed ſolum conſeruet ad remiſſionem poenæ temporalis, dum eſt viuus, quod poteſt conſequi per alia Sacrificia; alius verò fructus, qui vocatur impetratorius, & deſcendit à precibus in Sacrificio oblati, cum illæ iſtæ inſtitute pro mortuis, non ſolum impertinenter, ſed ſuperſtitioſè applicantur viuus.

32 Tertiò, quia Sacerdos non poteſt propria intentione in his ſuffragijs immutare intentionem Eccleſiæ, quæ eſt, vt huiusmodi Sacrificia, & officia offerantur, & dicantur pro mortuis.

33 Quartò, quia non poteſt applicari fructus Sacrificij ſub conditione futura, vt volunt Suarez, Vázquez, & alij citati à Caſtro-palao loco cit. num. 18.

Et propterea Sacra Congregatio de mandato Pauli Quinei improbauit illam conſuetudinem, quæ innitebatur aliqui, qui Miſſas celebrabant ea intentione, vt prodeſſe illi, qui primo elemoſynam erogabat, Barbol. in remiſſ. ad Concil. ſeſſ. 22. in princ. & de poteſt. Episc. alleg. 24. num. 12.

Hiſce ſic firmatis, facilis eſt reſponſio ad contrariæ ſententiæ fundamenta.

34 Nam quoad primum innixum auctoritate Sancti Gregorij reſponderetur, Sanctum loqui generaliter de bonis operibus, non autem de Sacrificio Miſſæ.

Ad ſecundum, quia non eſt laudanda conſuetudo, ſi Sacrificium ea intentione

35 fiat, ut illius fructus referatur in acceptatione diuina, quia inutilis, & infructuosus est, cum ut supra dictum est, non possit applicari sub conditione futura, & propterea non potest Sacerdos applicare fructum Sacrificii peccatori in mortali existenti sub conditione, si à peccato resurgat, ut ex multis Castro-palao loco cit.

Ad tertium, de memoria mortis potest responderi, quod efficaciter excitari poterit cum reiteratione Officii Defunctorum.

Ad quartum, timor ne hæreses adimpleant præceptum testatoris circa suffragia, non est tantæ virtutis, ut propter illum debeamus mutare Ritum Ecclesiæ.

Ad quintum, dic, quod viri illi hoc faciebant ad excitandam mortis memoriam, ut bene explicat Castro-palao loco citato, quàm ramen consuetudinem tantquam superstitiosam omnino esse abolendam, dicit idem Auctor.

Et propterea P. Famiarius loco cit. dùm recitat factum à Carolo Quinto dubitat; an id liceat, & dicit, nouum fuisse inuentum.

36 Sum ergo in voto, superstitiosam hanc consuetudinem esse ab Ecclesiâ eliminandam: Dixi *superstitiosam*, quia superstitio est, quando adhibetur nomine Ecclesiæ cultus Deo, eo modo, quo non est institutus ab Ecclesiâ, sed diuerso, Sanchez ad præcept. Decal. lib. 2. cap. 37. Layman. lib. 4. tract. 10. cap. 1. Suarez de Relig. to. 1. lib. 2. cap. 1.

SED post hæc scripta incidi in lectionem viri S. Theodosii Coenobiarchæ, descriptam à P. Ribadeneyra in to. 2. Sanctorum extravagantium sub die 11. Ianuarij, ipse enim scribit dictum sanctum virum sepulchrum sibi condidisse, ut sibi, & suis Monachis prestò esset memoria mortis, & dum ipse sciscitaretur quisnam vellet illud ingredi sepulchrum, Basilius quidam illius discipulus, & Sacerdos benedictionem petiit à Sancto Theodosio, & se obtulit ingressurum illud sepulchrum, quo ingresso dicitur superuixisse pro quadraginta dies, iussit S. Theodosius pro illo Officium defunctorum celebrari, quo circa apparet huiusmodi actum non fuisse superstitiosum, & propterea potuisse Carolum Quintum sibi adhuc viuenti, & in feretro posito, mandare Officium defunctorum celebrari. Sed exempla Sanctorum sunt potius admiranda, quàm semper sequenda.

37 Quare si adderetur Scienter vnum Aleuia, vel Credo Missæ, contra Ritum Ecclesiæ, esset superstitio, Layman. loco cit. Quid dicendum erit, quando pro viuus offertur Sacrificium eo modo, quo institutum est pro mortuis, quod est omnino contrarium Ritui Ecclesiæ, qui est, quod

Missæ de Requiem celebrentur pro defunctis, & non pro viuis, iuxta Decretum Concilij Tridentini fest. 21. de celebratione Missarum, & reformationem Missalis factam à Beato Pio Quinto.

Quæstio tamen hæc in Sacra Congregatione Concilij non fuit decisa, sed eius resolutio dilata.

Abutitur pariter Sacrificio Missæ, qui in eo nefandas, & turpes preces recitat, ut de eo Sacerdote, qui captus amore,

38 cuiusdam Monialis nomine Capras, in suis precibus illam nominabat cum titulo Sanctæ Clare, Girland. de Sordid. quæst. 17. Menoch. disto. cas. 383. num. 15. Farinacc. dista. quæst. 20. num. 109. Soula loco citato num. 13.

39 Abutitur etiam Sacrificio Missæ, qui ex contemptu omittit aliquam ceremoniam, vel dicit submissa voce ea, quæ alta dicenda sunt, vel è contra, Hurtad. tract. 5. cap. 6. num. 1182. quatuor Baldell. de superstit. lib. 4. disto. 1. num. 3. dicat, huc posse excusari à peccato mortali ex leuitate materiz.

Item, qui Missam celebrat etiam in occulto, & ex quolibet morio, etiam à iustis Principis, lingua vulgari; nam hoc prohibetur à Concilio Tridentino fest. 22. Can. 9. Hurtad. loco cit. 1184. ubi talem, ait, esse suspectum de hæresi.

Hæc enim suspicio hæresis oritur ex opinione Hæreticorum nostri temporis, 41 qui afferunt verba Sacra Scripturæ, Diuinum Officium, & Sacrificium vulgari lingua esse proferenda, & peragenda, quorum rationes bene post Bellarminum lib. 2. de Verbo Dei cap. 15. & 16. refellit Suarez in 3. par. to. 3. disp. 83. art. 4. fest. 1. vers. Terno probabiliter, super quo etiam videndi sunt Azor. Instit. moral. to. 1. lib. 8. cap. 26. quæst. 4. & 6. & lib. 10. cap. 35. quæst. 14. Alphons. de Castro de iusta Hæres. puni. lib. 3. cap. 6. ubi satis latè Salmeron. to. 1. in Euangel. proleg. 9. Canon. 8. Paz. Jordan. Lucubrat. to. 1. lib. 4. tit. 1. à num. 332. nouissime Pasqualig. de Sacrificio noua legis to. 1. quæst. 222.

Propterea cum in Gallia inter Iansenistarum opera excusum fuisset Missale lingua Gallica, scilicet Alexander VII. suo Breui de consilio Supremæ illud prohibuit, cuius Breuis tenor est, qui sequitur.

ALEXANDER PAPA VII.

Ad futuram rei memoriam.

AD aures nostras ingenti cum animi nostri merore peruenit, quod in Regno Gallia quidam perditionis filij in perniciem animarum auaritia studentes, & Ecclesiasticas sanctiones, & præcæ contrariantes, ad eam nuper viciam perueniunt, ut Missale Romanum lani-

no idiomate longe tot Saeculorum usu in Ecclesia probato conscriptum, ad Gallicam vulgarem linguam convertere, siquæ conuersum Typis enulgare, ad cuiusvis ordinis, & sexus personas transmittere ausi fuerint, & ita sacrosancti Ritus maiestatem latinis vocibus comprehensam deijcere, & prætere, ac sacrorum Mysteriorum dignitatem vulgo exponere temerario conatu tentauerint. Nos, quibus licet immeritis Vincæ Domini Sabaoth à Christo Salvatore, Nostro plantata, eiusque pretioso Sanguine irrigata, cura demandata est, ut spinarum huiusmodi, quibus illa obrueretur, obuiemus incrementis, earumque quantum in Deo possumus radices succidamus, quemadmodum noxam ipsam perpetui Ecclesiæ decoris deformatricem, inobedientiam, temeritatem, audaciam, seditionem, schismatis, aliorumque plurium malorum facile productricem abhorremus, & deestamur, ita Missale prædictum Gallico idiomate à quocunque conscriptum, vel impostero alius quomodolibet conscribendum, & enulgandum; Motu proprio, & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris perpetuo damnamus, reprobamus, & interdiciamus, ac pro damnato, reprobo, & interdicto haberi volumus, eiusque impressionem, lectionem, & retentionem uniuersis, & singulis vtriusque sexus fidelibus, cuiusque gradus, ordinis, conditionis, dignitatis, honoris, ac præcæminentia, licet de illis specialis, & indiuidua mentio habendo foret, existant, sub pena excommunicationis lata sententia ipso iure incurræda, perpetuo prohibemus; Mandantes, quod statim quicunque illud habuerint, vel in futurum quocumque habebunt, realiter, & cum effectui exhibeant, & tradant locorum Ordinariis, vel Inquisitoribus, qui nulla interposita mora exemplaria igne comburant, & comburi faciant, in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscunque. Datum Roma apud Sanctam Mariam maiorem sub Anulo Piscatoris die 12. Ianuarij 1661. Pontificatus Nostri anno sexto.

S. Vgolinus.

Die 7. Februarij 1661. Supradictum Breue affixum, & publicatum fuit in Actis Campisitoræ, & alijs locis consuevis, & solitis Prius per me Gregorium Szagium Apostol. Cursores.

Carolus Milanus Curs. Magist.

Quo Breui in Gallia publicato statim abolita sunt Missalia prædicta Gallico idiomate exarata.

- 43 Cæterum an possit permitti in aliqua Regione Infidelium, ut pro faciliore eorum conuersione Officia Diuina, & Missæ Sacrificium Patrio idiomate celebrentur. Hanc questionem examinat P. Verricell. de Apostolicis Missionibus tit. 8. quæst. 140. per

totam, vbi affert Decretum Sacre Congregationis de Propaganda fide sub die 30. Aprilis 1631.

Sed cum de anno 1658. occasione Missionis Episcoporum Gallorum ad propagandam fidem Catholicam in Regno Sinarum fuisset in Congregatione particulari quæsitum, an expediret concedere, ut in dicto Regno Officia Diuina idiomate vulgari, & materno peragerentur; materia hæc latè fuit discussa in pluribus Congregationibus, in quibus interuenerunt Eminentissimi Cardinales Franciscus Barberinus, Brancaccius, ego Albinius, Melius, Rospigiosus, & Azzolinus; & ex Prælati RR. PP. Fagnanus, & Albritius; ex Theologis P. Abbas Hilarion, Rancatus, P. Lupus Augustinianus, P. Fabrius Societ. Iesu, & D. I. co Alarius; & quia varij fuerunt, volui hic inscribere, P. Lupi, ac P. Fabri sententias, prout infra.

- 44 VTRVM expediat permittere nouarum gentium Catholicis in suis Regionibus Missas, & sacra, & officia Diuina vulgari sua, & vernacula lingua celebrare, ac recitare.

Partis negantis argumenta.

PRIMO, non debet concedi Ecclesiis hodie nascentibus, quod Ecclesiæ Christi primitiue non fuit concessum. Hæc autem tempore Apostolorum non habuit hoc priuilegium, nam Apostoli cum per totum Orbem dispersi prædicarent Euangelium, nihil tamen scripserunt, nisi aut Hebraicè, aut Græcè, aut Latine, quæ tres linguæ sacræ sunt, & habentur, ut ex titulo crucis apparet. Itaque Matthæus scripsit Hebraicè, Lucas, & Ioannes Græcè, Marcus Latine, Paulus etiam ad Romanos Græcam misit Epistolam, nec vllum inueniatur exemplum Scripturæ alterius linguæ factæ ab Apostolis.

Secundo, ipsimet Hebræi mutata post captiuitatem materna lingua, non mutarunt scripturas hebraicas, sed eas semper in eo idiomate consecraruunt; & cum Christi Domini tempore lingua Syriaca vulgaris esset, scripturæ tamen hebraicæ sunt.

Tertiò, Ecclesia Catholica per multa secula non legit scripturas nisi his tribus linguis Hebraica, Græca, & Latina. In toto Oriente, vbi erant variae Nationes versio septuaginta Interpretum, & aliæ Luciani, & Hesychij, & Origenis omnes græcè legebantur. In Africa, in Europa latine, quia non erat iis temporibus lingua vulgaris. De Africa testatur Augustinus lib. 2. de Doctrina Christiana. De His-

pania Iſidorus *lib. de Diuiniſ Officiis*. De Anglia Beda *lib. 1. Hiſtor.* De Gallia Alcuinus, & Amalarius *lib. de Diuin. & Eccleſiaſt. Offic.* De Germania Rhabanus *lib. 2. de inſtit. Cler.* De Italia patet, vt tradit D. Thomas in *Commun. Epiſt. 1. ad Corinth. cap. 14.*

Quartò, decet, vt cum vna omnium Catholica fides ſit, ità, & vna lingua ſacra habeatur, arque vt Romana ſola Catholica eſt, ità & expedit, vt Latina lingua ſacra Romanæ Religionis Officia celebrentur, non excluſo tamen priuilegio Græcorum.

Quintò, inter Catholicos eſt communio fidei, & amoris, decet ergo, vt commercio, & ſocietate linguæ vtantur; quomodo enim poterunt ſenſu conuenire in ſacris, ſi linguis diſcrepent? Romana Eccleſia non eſt Babylonica, vbi fuit diuerſitas linguarum.

Sextò, Myſteria non ſunt vulganda, cum ſunt ſcandala, & veneranda, amittunt dignitatem, ſi ſiant communia, ac ex eo ſequetur contemptus: Sacramentum Regis abſcondere bonum eſt.

Septimò, nulla eſt vulgandi neceſſitas, quæ pauci diſcant, & facile poſſunt addiſcere; Miſſas, & ſacra celebrare paucorum eſt, non deerrunt idonei ad ſtudia linguæ Latinæ inter Indigenas, & Europæi Miſſionarij præſto ſunt, qui & celebrent, & doceant alios celebrare lingua Latina.

Octauò, ſi derur iſta facultas, neceſſe eſt verti ſacros libros in eas linguas, quod & ipſum difficile eſt, & dabit occaſionem alijs ruſum vertendi, & emendandi, & pro libidine transferendi, & interpretandi, vt noſtri temporibus fecerunt Hæretici, & tot erunt verſiones, quot capita, & quot opiniones, tot interpretationes.

Nonò, linguæ vulgares omnibus ſermè ſeculis mutationes ſubeunt, ſi ijs accommodentur ſcripturæ nouæ, ſubindè mutationes ſubiſcunt, quod minimè conuenit ſinceritati, & veritati ſcripturarum.

Decimò, permiſſa huiuſmodi translatione, & parſactis ità vulgari lingua myſterijs, auferetur diſcrimen ſacrorum, & laicorum hominum; putabunt indocti pares eſſe doctis, & magiſterium ſibi arrogabunt, & quæ Hæretici noſtro ſeculo faciunt, facient illi ſequentibus.

Vndecimò, conceſſa facultate vni Nationi, aliæ Nationes eandem non poſtulant, & totius ſerè Orbis Provinciæ volent ſuis linguis ſacra celebrare, cum ratio nulla maior deſit, cur huic, quam illi ea poteſtas fiat, ac proinde omnium gentium linguæ ſcripturæ creabunt, peribit reuerentia, & Religio erga illas.

Duodecimò, Papa Gregorius Septimæ Bohæmiæ poſtulanſibus poteſtatem ad Officia Diuina lingua Illyrica, ſeu Sclauo-

nica celebranda, eam negauit, vt habetur *lib. 7. Epiſtolarum*.

Decimotertiò, in Indice librorum prohibitorum *reg. 4.* ſancitum eſt, *Biblia vulgari lingua poſſum non permittenda*, quomodo igitur vulgari inter Barbaros permitteretur?

Argumenta Partis affirmantis.

Primò, Apoſtoli variis linguis myſteria fidei tradiderunt, & initio Eccleſiæ naſcētis donum linguarum cum doctrina coniunctum; Cur ergo non diuerſis linguis eadem myſteria ſcribenda erunt?

Secundò, Diuus Paulus Gentium Doctor, *1. ad Corinth. 14.* hortatur ad iſtam communionem linguarum Genes ad ſidem conuerſas, quas quia videbat non intelligere ſcripturas Hebraicas, volebat, vt ſuo idiomate legerent, vt intelligerent quæ legebant, & orabant, conſilium autem clarum eſt: Aut enim.

Etenim ſi incertam vocem de Tuba, quis parabit ſe ad Bellum? Ità & vos per linguam, niſi maniſeſtum ſermonem dederitis, quomodo ſciatur id quod dicitur? Eritis enim in æra loquentes. Et paulò poſt: Si oram linguam, ſpiritus meus orat, mens autem mea ſine fruſtu eſt; Quid ergo eſt? Orabo ſpiritu, orabo & mente: pſallam ſpiritu, pſallam & mente.

Cæterum ſi benedixeris ſpiritu, qui ſupplet locum idiota, quomodo dicat, Amen, ſuper tuam benedictionem? Quoniam quid dicas, neſcit. Nam tu quidem benè gratias agis, ſed alter non edificatur: Vult omnino Paulus, vt vulgus, qui legit, & orat, intelligat.

Tertiò, quamvis inter Iudæos ſcripturæ ſolùm hebraicè legerentur, tamen cum propagari fides, & lex gratiæ cepta eſt, ceſſauit illa reſtrictio, quæ erat propria legis Moyſi, & ceperunt fieri variæ translationes Bibliorum.

Sex, vltra verſionem ſepuaginta, translationes, Italica, Vulgata Hieronymi, Syriaca, Arabica, Sclauonica, ſeu Illyrica, & Gothica, vt proprium legis gratiæ videatur diuerſis linguis ſcripturam loqui, quæ vna, vel altera in lege Moyſi loquebatur.

Quartò, conſtat in Primitiua Eccleſia, Chriſtianos Pſalmos, & Hymnos, & Cantica ſpiritualia publicè ceciniffe, ità Euſeb. *lib. 2. Hiſtor. cap. 17.* Dionyſ. *cap. 3. nom.* Tertull. in *Apolog. cap. 9.* quo nomine celebratur Agepe Chriſtianorum, & patet ex Paulo *Eph. 5.* & ipſemet Paulus ad *Coloſ. cap. 3.* eos hortatur his verbis: *Communetes voſmetipſos in pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus.*

Quintò, neceſſitas ex penuria Sacerdotum in ijs Regionibus, quæ vaſtiſſimæ ſunt, & Barbarorum in ijs degentium, qui non ſunt capaces diſciplinæ peregrinæ, & quæ regulis traditur, & qui vernaculam

tantum, & nativam linguam intelligunt, etiamque rudem, & nullis artis præceptis confirmatam.

Sexto, solatium spirituale, quod nascitur ex illo favore Sedis Apostolicæ, quæ tanquam Mater illis se accommodat, & doctrinam sacram veluti permansum cibum in os immittit, ut possint decoquere; inde alacritas, & studium oritur sine difficultate documenta fidei addiscendi.

Septimo, nulla erit irreuerentia inter illos homines, nullus contemptus Sacrarum litterarum ex ea communicatione, propter eorum simplicitatem, & candorem, imò ea multum ad pietatem, & Religionem proficiunt.

Octavo, nullum item periculum errandi, vel adulterandi scripturas erit, quod sint homines illi simplices, & minime superbi, & propterea dissimiles Hæreticis insolentibus, & nimium sibi arroganteribus ob scientiam, qua gloriantur, cum illi Barbari vix vilius altioris doctrinæ capaces sint.

Nono, sunt deterioris conditionis illi homines in America, & Asia novi Christiani, quàm fuerunt illi veteres Syri, Maronitæ, Armeni, Æthiopes, Sclauones, seu Illyrici, quibus concessum fuit habere Bibliam versâ in suas linguas vulgares, quibus hodie vtuntur magno cum solatio, & fructu.

Decimo, licuit olim Gothis, licuit Gallicis, licuit Anglis, Missas, & Diuina officia celebrare Patria lingua, etiam post receptam inter eas Gentes, & propagatam Religionem Christianam, ergo liceat in remotissimis Regionibus, vbi fides prædicatur, vti Missis, & officiis vernaculis, & propriis.

Vndecimo, est Decretum Concilij Lateranensis sub Innocentio Tertio statuens, ut vbi permixti sunt Populi variarum linguarum sibi provideant viros idoneos, qui secundam diuersitatem linguarum, & Rituum diuina officia celebrent. Estque conforme sacræ illæ scientiæ Psalm. 8. Dominus narrabit in scripturis Populorum, vbi Hieronymus Scriptura omnibus legitur.

Duodecimo, Theodorus Balsamon, interrogatus, an liceret Syris, & Armenis propria lingua sacra conficere? Ità respondit: Magnus Apostolus Paulus ad Romanos scribens, ait: An Iudeorum tantum Deus? Nonne & Gentium? Certè, & Gentium. Qui regit rectè in omnibus de fide sentient, & si sint Græca lingue expertes, propria Dialecto sacra conficiant.

Decimotertio, huiusce permissionis approbatio ex Historia Missalis Gothici, quod in ignem Tolero, ad experiendum, vtrum liceret Missa Gothica vti, proiectum non est combustum, sed integrum, & illisum inuentum: vnde Missa, & Of-

ficiu Mezarabum hodieque in ea Ecclesiæ perseuerat: Cuius Historiæ Auctores sunt Hispani Scriptores, & in primis Mariana lib. 7. cap. 20. præcipuè lib. 9. cap. 18.

Indicium Auctoris.

HIS in vtramque partem disputatis censeo negantem esse amplectendam, nam, 45 dux præcipuè affirmantis rationes, idest necessitas intelligentiæ sacrorum mysteriorum, & paucitas Ministrorum, ob difficultatem addiscendi linguam latinam, facillè soluantur.

Primo, quia satis vtrique occurritur erectis Seminariis, & Scholis, vbi pueri illarum Nationum educantur, & instruantur, quo remedio vti sunt in vtraque India illarum Gentium Pastores, Magistri; quales fuerunt in Orientali Ioannes Albuquerquius, & in Occidentali Toribius Mogroucius.

Secundo, quia nemo illorum sanctissimorum hominum, qui in iis Regionibus prædicarunt, & barbaras illarum Gentes ad fidem maxima ex parte perduxerunt, hoc remedium postulauit, aut probauit, ut fuerunt in Asia Xauerius, Barzeus, Torrius, Riccius; In Africa Sylueria Solanus, Babedus, Ioannes, Sebastianus, Valdimia, qui studiosissimi propagandæ fidei fuerunt.

Imò ne ipsi quidem Toribio Mogroucio Linæ in America insigni Archiepiscopo de amplificanda fide cogitanti, nunquam hæc res in mentem venit. Vnum iud omnibus placuit Cathéchismos vulgari lingua scriptos edere Liturgias, Breuiaria latina retinere.

Tertio, quia linguæ illæ Barbarorum sunt multæ, & diuersæ, neque facillè erit vnam ex iis determinare, ac eligere, nec obstat vnam semper inueniri linguam, principalem; Nam difficile est, eam à reliquis Barbaris addisci paulò minus, quam Latinam, vti expertus est Toribius in lingua Quircha, ut habetur 16. cap. eius Vitis. Comperit enim inuicem esse prædicationem in ea lingua communem apud Barbaros aliarum linguarum: Quare si addiscenda est illa communis lingua, melius est, ut Latina addiscatur, etsi quantò difficilior. Hac de re Pater à Costa in Historia Indiarum, cum idiomatum ram multiplex sylvæ sit, ut in his locis, quæ ipse emensus est, existimet plusquam triginta linguas numerari, easque valdè inter se abhorrentes, & ad discendum difficiles.

Quarto, quia periculum erit, ne postquam videant Barbari sacræ suæ linguæ, & omnia arcana Christianæ Religionis sibi patere, insolescant, & omnium sibi Ecclesiarum regimen velint usurpare, & Europæos

Europæos excludere, & Romanæ Ecclesiæ communionem auerſari, & Papam paulatim contemnere, & Schiſma facere; Certe vinculum hoc Læting linguæ fideles omnes in officio continet, & memoriam renouat acceptæ à Romano Pontifice Religionis, & reuerentiæ in eum, & obsequii admoner: Sancta sanctè tractanda; Margaritæ non sunt ante porcos proieciendæ; Panis filiorum non est mittendus canibus.

Alexander, quod Sacra Hierosolymitana reueritus est, & incognita adorauit, Orbis Imperium acquisiuit. Pompeius quod ea inspexit, & propalauit, Imperium Orbis amisit. Mice diuini Panis illis Barbaris tanquam carellis tribuendæ; Omnes Genes sua sacra occulta ob reuerentiam habuerunt. Sacra Cereris, & Bonæ Deæ testantur. Non cuiusuis est adire Corinthus. Est vbi verum sit illud Sybilla.

Procul à Procul este profani.

AN liceat, & expediat Episcopis ad Sinarum Regna pro fidei propagatione à Sancta Sede Apostolica mittendis, facultatem concedere (ad faciliorem Populorum conuersionem, & ad maiorem, & breuiorem Sacerdotum nationalium initionem institutionem) vt Sineses Missas, & alia diuina officia celebrent lingua materna, cum linguæ latinæ vsus ob eius difficultatem, & Magistrorum penuriam timeatur esse propagandæ fidei impedimento.

Faciunt pro parte affirmatiua.

Primò, Concilium Lateranense cap. 9. Ex quo desumptus est, Textus in cap. *Quoniam de officio Indie ordin.* vbi Innocentius Tertius inquit: [Quoniam in plerisque partibus eandem Ciuitatem, atque Diocesim permixti sunt Populi diuersarum linguarum, habentes sub vna fide varios Ritum, & mores, districtè præcipimus, vt Pontifices huiusmodi Ciuitatum, seu Diocesum provideant viros idoneos, qui secundum diuersitatem Rituum, & linguarum diuina illis Officia celebrent, & Ecclesiastica Sacramenta ministrent, insituendo eos verbo pariter, & exemplo.]

Secundò, Concessio facta à Ioanne Octauo Sancto Methodio Archiepiscopo Mantensis Ecclesiæ, vbi inquit [Nec sanctæ fidei, aut doctrinæ aliquid obstat, siue Missas in eadem Sclauonica lingua canere, siue sacrum Euangelium, vel lectiones diuinas noui, & veteris Testamenti benè translatas, & interpretatas legere, aut alia horarum Officia psallere, quoniam qui fecit tres linguas principales, Hebræam, scilicet, Græcam, & Latinam, ipse crea-

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

uit alias omnes ad laudem, & gloriam suam] Baron. *ann. Christi* 580. fol. mibi 577. Aeneas Syluius in *Histor. Bohem.* & Cromerus, quos refert Azor. *Institut. moral. lib. 3. cap. 26. quest. 6. fol. mibi* 812. qui ex eodem Syluius addit: Cum quidam Romæ contradicerent, & peterent, ne id Pontifex concederet, audita est vox à Cælo missa: *Omnis spiritus laudet Dominum, & omnis lingua confiteatur ei.*

Tertiò, Apostolorum exemplum, qui missi in vniuersum Mundum prædicare Euangelium in die Pentecostes omnes Nationes: *Audiuimus*, inquit, *vt in Actibus Apostolorum*: Vnde diffusi in omnem Terram, & ad fines Orbis Terræ, non prius Populos Hebræam, Græcam, vel Latinam linguam docuere, sed eorum lingua materna, vel sunt locuti, vel saltem auditi, eosque, vt Euangelium, diuina Officia, Sacrificia, & Sacramenta celebrare, dicere, & administrare docuerunt; Vnde si non inquinatur verbum Dei, si proferatur lingua vulgari, cur inquinabitur, si in diuinis Mysterijs eadem lingua materna proferatur.

Quartò, Consuetudo Populorum, nam Alexandrini, & Egyptij arabicè, Armeni syriacè, Dalmati dalmaticè, Russij russicè diuina celebrant, Azor. *loco citato*: Vnde permansit apud illos Christianæ fidei cognitio licet proper schismata, & hæreses obscura, & infecta: Et fortè si cum Sinicis, & Iaponicis Populis, & aliis Orientalibus in India Euangelicæ prædicationis lumen effluis, Sacerdotes nationales inibi, & propria, & materna lingua fuissent instructi, nunc non sederent in tenebris, & in vmbra mortis; Nam antequam Latinam potuerint addiscere linguam ob Sacerdotum Latinorum penuriam, insurgente deinde persecutione, Regna illa defecerunt à fide. Ex quibus pars affirmatiua roboratur.

Pro Negatiua, quod nec liceat, nec expediat, faciunt.

Primò, Auctoritas Gregorij Septimi lib. 7. sui Regis, qui Duci Bohemæ respondens, inquit [Quia Nobilitas tua postulauit, vt secundum Sclauonicam linguam apud vos diuinum Officium celebrari annueremus, scias huic petitioni tux satis nunquam posse facere, & hoc sepe volentibus liquet, non immerito Sacram Scripturam Omnipotenti placuisse Deo quibusdam locis esse occultam, ne si ad liquidum cunctos pareret, fortè vilesceret, & pareret despectui, vt prauè intellecta mediocribus errorem induceret.]

Bbb

Et iure merito Gregorius Septimus Duci Bohæmo non annuit, quia ut refert Aneas Syluius de origine *Bohem.* fuerunt crassissimi errores Ghabaritarum, & Orebitarum, & aliorum, qui sacras Scripturas materna lingua legebant, & non intelligebant.

Quod idem accidit Dauid Georgio omnium Hæreticorum pessimo, qui nullam linguam nouerat, nisi Barauorum, & tamen ex scripturis collegerat, se esse filium Dei, & Messiam, ut patet ex libro, seu epistola, quam contra eius errores edidit Basilienfes, Bellarmin. *to. 1. lib. 2. cap. 15. fol. mihi 144.*

Secundo, Reprehendit Innocentius Tertius Abbatem Cisterciensem, quod Canonicos libros gallicè translatis laicis, & mulieribus permitat.

Extant prohibitio, & Decretum Pij Quarti in Indice librorum prohibitorum per Patres Tridentini Concilij *reg. 4.* & alia quamplurima Decreta Summorum Pontificum, & rationes apud Iacob. Ledefin. in *sua tract. de Sacr. Scriptur. & Missæ sacrif. in quas lingua non legen. cap. 15. & seq. f. 10.*

Tertio, Concilium Tridentinum *sess. 22. cap. 8. can. 9.* ibi ait lingua tantum vulgari Missam celebrari debere.

Quod factum fuit contra Hæreticos id asserentes, cuiusmodi sunt, Brent. in *Confess. Vviteberg. cap. de horis Canon. Calvin. lib. 3. Instit. cap. 20. §. 33.* Kemnit. in *exam. 4. sess. Concilij Tridentini*, contra quos Bellarminus, & ceteri Controuersistæ.

Hoc permittere esset illis Hæreticis morem gerere, illorumque vel pari irrisuionem, vel iactantiam, quod Ecclesiam Catholicam docuerint modum fidei propagandæ: Quare, ait Sanctus Gelasius Papa Primus in *sua Constitutione*, in *Bullario fol. mihi 2. incipit*: Valde mirari quæ maiores nostri diuina inspiratione cernentes necessaria, precauerint, ut contra vnquamque hæresim coacta Synodus pro fide, communionem, & veritate Catholica, atque Apostolica promulgasset, ne sinneret post hæc nouis retractationibus mutilari, ne prauis occasio præberetur, quæ medicinaliter fuerunt statuta pulsandi, & quæ Sancti Patres simul congregati sanxerunt in concursum firmum, & stabile esse sanxit Sanctus Leo Papa *epist. 61. ad Cœlestium Calcedonen. epist. 62. ad Maximum Antioch. & Concil. Epist. circa finem. Concil. Calcedonen. art. 5. can. vlt.*

Quarto, consuetudo totius Ecclesiæ, quæ his tantum tribus linguis Hebraica, Græca, & Latina vsa est.

In Oriente Constantinopoli, Ponto, Capadocia, Asia minori, Pamphilia, & alijs lingua Græca nationibus non communis, imò dura, & difficilis.

In Africa, & Occidente, Hispania, Gallia, Anglia, Bohæmia, Germania, Italia, lingua Latina vrimur, licet sit addiscenda, ut Iarè Sæctorum Patrum auctoritate probat Bellarminus *loco citato*, & Ledefin. *lib. ett.*

Ex quibus pro negatiua concludendum videtur.

Verum quia pro vtraque parte adsunt Conciliorum, Summorum Pontificum, & Consuetudinis auctoritates, ita ut dici possit.

Mulciber in Troia pro Troia stabat Apollo. fortè possent hæc Decreta distinctionis fœdere conciliari, ut scilicet rationes pro affirmatiua militent, cum agatur de fidei propaganda; Et pro negatiua adductæ auctoritates locum sibi vendicent in propaganda: Nam in prima adest necessitas, & salus Populorum, quæ suprema lex est, in secunda solum commoditas, vel dilectus, cum adsint Ministri, qui iam propagaram in illis linguis possint conseruare, & *can. 9. Concil. Trident.* non dicit, non posse celebrari maxime in casu tantæ necessitatis, sed solum debere in odium Hæreticorum in nostris Europæ Regionibus, in quibus est propagata fides.

Aliud enim est dicere non posse, quod tunc impotentiam diceret, & necessitatem; aliud non debere, quod solum notat convenientiam &c.

Et licet latrarent Hæretici, si in tantæ necessitatis casu licentia concederetur, non ideo desistendum, cum, ut dictum, est, salus Populi suprema lex est, nec ob eorum latram, vel Arcadum maledicta à fuorecto cursu, vel desecit, vel desistit Luna.

Sed in hac indiuiduali concessione mihi maximam ingerunt difficultatem consequentia, quæ non solum in præfenti, sed etiam in futuro tempore mihi sese obijciunt insurgere posse, non inficior, quod patet ad oculum ad præfens facilitas Instructionis, & Populi, & Sacerdotum nationalium, breuius temporis in fidei propaganda, sed Theorica hæc ad praxim reduci non potest, nisi in eorum lingua Sacra Scriptura, Missæ, Breuiaria transferantur; addo, quia oportet, & hæreses esse, ut ait Apostolus, vnde etiam necesse erit, Concilia vniuersalia, & sacros Canones, & Sæctorum Patrum volumina transferre, & in hoc potest inueniri lapis offensionis, & petra scandali.

Et omisfis cæteris; Quisnam erit ille, tam ignarus linguæ Sinicæ, & proprietatis verborum, tam sapiens Sacræ Scripturæ Interpretes, ut eam legitime possit vertere, qui non euerat? Quis post euerionem iudicabit de bona interpretatione, cum hoc ad Sedem pertineat Apostolicam, &

lingua Sinenſium nobis eſt non ſolum toto Cælo, ſed etiam toto Mundo diuerſa, maxime cum non vnica tranſlatio ſit faciendâ, ſed prope infinita, cum Imperium Sinarum pluraſque ſexaginta Regna vaſtiſſima contineat? Adde verſionem faciendam Iaponicis Inſulis, & aliis Regnis Indiæ tam Orientalis, quàm Occidentalis, quæ ex eadem ratione ſibi etiam verſionē in lingua materna vindicarent, quod non ſolum eſſet impoſſibile quaſi, ſed etiam ridiculum, & pluſquam Babylonica confuſio, vt latè probat Ledefm. *de Script. Diuin. quauis lingua poſſim non legem. cap. 20. fol. 149.*

Doct̃or maximus Hieronymus propter vnicam in linguam tranſlationem Vulgatæ, & viuens, & mortuus, quantas paſſus eſt contumelias, irriſiones, & iniurias, & tamen neceſſaria editio Vulgatæ, cum vt ait ipſe S. Hieronymus in *Prologo Iſaie*, tot eſſe tunc temporis exemplaria latina, quot Codices, & quanta malignantur quotidie inimici Catholicæ Eccleſiæ Hæretici in Sancto, vel ſacras malè vertentes Scripturas, vel nos peruerſores, & Scripturarum traditores nuncupantes.

Ex varietate verſionum *Simachi, Aquile, & aliorum*, nonne hæreſes, vel hæreſum prolatae excuſationes emanarunt?

Quid fieret in tanta linguarum verſione (etſi legitimè fuſſent) ſi adiuuicem tamen conferantur verſiones, ob vel verborum ambiguitatem, vel æquiocationem, vel ignorantiam, Ledef. *lib. cit. cap. 9. fol. 46.* cum veteribus verbis noua ſuccedant, & priſca antiquentur. Et ſæpe noua, vel ſunt in admiratione, vel non percipiatur eorum propria ſignificatio.

Ex nonitate verbi *Hypotheſis* per biennium non reſpondit Sancta Sedes Apoſtolica Magno Baſilio, qui etiam nimio zelo minimis modèſtè de hac taciturnitate locutus fuit. Vide *Baronium in Annal.* & conqueritur modèſtiſſimè, & obſeruantiffimè S. Hieronymus de S. Damaso Papa, quod nō ſibi reſpondeat, an vna ſit Hypotheſis, an tres aſſerendæ ad vtrumque ſeparatim oſtendentes. Si Sedes Apoſtolica declarat, ſed Sedes Petri, quæ non decipi, nec decipere poſſeſt, voluit prius rectè informari de illius proprietate, & ſignificatione verbi, & deinde vnam hypotheſim eſſe pronuntiauit, & docuit.

Hinc iure merito Eccleſia Catholica, non probat verſionem Sacre Scripturæ, vtpote hæreſum fontem, vt apud Controverſiſtas, & latè Ledefm. *de Script. Diuin. quauis lingua poſſim non legendis cap. 18. fol. 126.*

Sed demus (quod eſt impoſſibile) vt omnes tranſlationes ſiant optimæ, imò à Sancta Sede approbatæ, quod Nationales non modò Presbyteri, ſed etiam Epifcopi *De Inconſt. in Fide. To. I. Par. I.*

ſint creati, & quod in his Regnis fides Catholica ſit propagata, ſi inueniretur in Regno Sinarum, quod apud nos accidit, vt aliqua naſceretur hæreſis, vel malè intelligerentur, & interpretarentur Scripturæ, itaut eſſet neceſſe Prouinciale Concilium, vel Generale ex Sedis Apoſtolice auctoritate congregare in illis Regnis: Quomodo poterit Sedes Apoſtolica ſuos mittere Legatos inſtructos, vt decernant, vel iuxta ſacrorum Canonum, & ſacrorum Conciliorum præcepta, vel iuxta mentem Pontificis Romani iudicent, qui non minus eſt fidei, quàm patrum traditionum Cuſtos, vt ait Sanctus Leo Papa in ſua Conſtitutione 2. incipit *Omnes qui, in S. ult. in Bullar. fol. 1.* cum ipſis ſcire infinitas linguas ſit impoſſibile, ſed neque ipſi etiam congregati ſe ipſos intelligerent ob diuerſitatem linguarum, & ignorantiam.

Vbi eſſent tot Interpretes? Vbi Sedes Apoſtolice auctoritas? In quo Monarcha Chriſtianus noſceretur? Si nec intelligerent Legati, nec intelligerentur, nec ipſi inuicem.

In Concilio Florentino duæ tantum erant linguæ, Latina, & Græcæ: Interpretes optimi, & tamen etiam bene dicta malè audiebantur; itaut perſepe creſceret rumor, & contentio, ipſo etiam Summo Pontifice, & Græcorum Imperatore præſente, vt in actis dicti Concilii memini me legiſſe: Quod cum Elias Armenorum Patriarcha Legatos ad Summum Pontificem Paulum Quintum miſiſſet, ſuam illi exponens fidem, habitaque à Summo Pontifice reſponſione, quid credendum eſſet, vel non conueniente dicto Patriarcha cum ſuffraganeis in Ciuitate, hærebant animis ob ignorantiam linguæ Latinæ, timentes, ne in verſione deciperentur.

Ex quo eueniret, quod ſi aliquando Sinenſes, & alii à veritatibus via auerterentur propter ignorantiam linguæ Latinæ, ad lumen veritatis adduci non poſſent, ſed ſederent in tenebris, & vmbra mortis; nam vellent obſeruare fidem à ſuis maioribus traditam, vel traditam eſſe exiſtantes.

Ex hac cauſa tanta eſt Abiſſinorum Populorum Romanæ Sedi auerſio, vt eorum difficilis ſit conuerſio, nam licet in principio, vt ait Ledefm. *loco citato in Diuinis Caldaica vterentur lingua*, poſtmodum decepti, nullam aliam noſcentes linguam præter maternam, à Schiſmaticis (& præcipuè Patriarcha Alexandrino, cui ſubſunt) firmiter tenent, Latinos eſſe Neſtorianos, quia duas ſæntur Naturas, ſicut Neſtorius duas Perſonas.

Dioſcorum execrandum Hæreſiarcham à Sancto Leone damnatum, & à Concilio Calcedonenſi in exilium pulſum, vt ex aſſ.

Concil. & Epist. Sancti Leonis, ipsi ut Sanctum venerantur, & non modo Sancti Leonis vocem pro Ecclesiæ Dei recipientes horrent, sed ipsius nomen execrantur, ut ait Nicolaus Godignus *lib. de Abysso. reb. lib. 2. cap. 14.* Et quia non norunt nisi maternam linguam, se esse primos Christianos iactant, Latinos contemnunt, Sedem Apostolicam odio habent, suntque suarum hæresum perinaces defensores.

Quod idem posset aliquando timeri, & de Sinicis Populis, & alijs, si Latinam ignorantes linguam, solam maternam custodirent, fierentque, & Orbi, & Vrbis incogniti, & à Christo mer alieni, & esset nouissimus error peior priore: Quis enim illis persuadere potest, si in errorem incidissent, illos errasse, si inherentes suis versionibus, nec eos intelligentes Latinos, & Sanctam Sedem Apostolicam explicantem, & corrigentem, non audirent, & semper manerent in ignorantie tenebris, nescientes quid Concilia, quod Sancti Patres docerent Latinam nescientes linguam, Ledesin. *loco cit. cap. 19. fol. 157.*

Erit igitur maxima eorum Populorum vilitas, & fidel Christianæ augmentum, imò necessitas, si quos vna fides amore coniunxit linguarum in Diuinis diuersitas non separet, ut latè probat Ledesin. *loc. cit. cap. 17. fol. 122.*

Omitto incommoda, & scandala, quæ ex translatione vulgari cuenire possent, contempus, & huiusmodi &c. essetque mittere Margaritas &c. & dare Sanctum Canibus, quæ omnia, cum tam nobis, quam illis sint communia, latè afferunt Doctores, & controuers. Ledesin. *loco citato cap. 21. fol. 153. & cap. 23. fol. 169.*

Ad hæc ergo respiciens sacrum Concilium Tridentinum *sess. 22. cap. 8. can. 9.* Non expedire decreuit in Diuinis uti lingua vulgari, & ex præteritis erroribus, & scandalis futuris prouidendum censuit.

Venio nunc ad solutionem, seu declarationem auctoritatum pro parte affirmatiua positarum.

Ad primum, pro maiori intelligentia sciendum, quod tempore *Innocentij Terti* à Latinis Constantinopolis fuit capta, & cum Latinorum, & Græcorum permixtus esset Populus, vniuersique suos desiderabat Episcopos, quod ut haberetur in *Textu*, ubi etiam *Gloss.* monstruosum erat in vna Ciuitate duos esse Episcopos, mandauit Pontifex, ut tam Græcis, quam Latinis darentur idonei Sacerdotes, qui eorum, & Ritu, & lingua Missas, & Diuina officia celebrarent, nec de alijs Populis, vel linguis sermo est, ut ex *ad. disti Concilij*, quam de Græcis, & Latinis.

Ad secundum de linguae Sclauonicæ concessione *Ioannis Septimi* affert Bellarm.

to. 1. lib. 2. cap. 16. obiect. 6. iustam fuisse causam dictæ concessionis, quia eo tempore (ut refert *Æneas Syluius lib. de origin. Bohem. cap. 13.*) totum simul Regnum Christi fidem amplectum est, & in defunctum Latinoarum Sacerdotum minus malum visum est Sclauonicè, quam nulla modo celebrari, sed deinde crescente Ministrorum quantitate hoc tempore communem totius Ecclesiæ consuetudinem sequuntur, quod idem restatur Stanil. Hofins Card. Varmien. *Dialog. de Sacro Vernac. legen. fol. mihi 144.*

Addere ego ad dictam concessionem profuisse Sancti Methodij sanctitatem; Apostolicam fidem iam per Pontificem approbatam, vel fortè, quia Sacra Scriptura iam antea à Sancto Hieronymo fuerat translata in linguam Sclauonicam, quod asserit Kern. à Bellarm. *ciat. loc. ut supra*, licet se nunquam vidisse talem versionem asserat.

Ad id verò, quod dixit *Æneas Syluius* de voce à Cælo delapsa responder *Azor. loco citato* intelligendum esse de cantuiculis, & alijs Dei laudibus vulgari lingua exaratis ad Populi captum, & consolationem prout etiam fit in nostro Oratorio, & alibi passim Romæ, non tamen in Diuinis Officijs publicè celebratis, & missæ sacrificio.

Ad tertium exemplum Apostolorum, nil melius, si etiam nos, & illi Populi primitias spiritus haberemus: De modo instruendi nobis non constat, cum ipsi loquerentur varijs linguis, & hoc donum in primitiua Ecclesiâ Christianis non fuisse denegatum, habemus ex *Ab. Apostol.* Mirum sanè videtur, quod in toto Orbe diffusis Apostoli, aliqui de Sacris Scripturis traduxissent materna Populorum lingua in aliqua Orbis parte saltem, vel esset traditio, vel apparet Scripturæ vestigium, aut fragmentum.

Ad quartum, de consuetudine Nationum non liquet, nam non ita de facili inuenitur, quod Romana Ecclesiâ hanc facultatem concesserit, quod si non fuisset ab illa comprobatum, non facit exemplum, ut ex *Textu in dicto Concilio Trident. sess. 22. cap. 8.*

Necnon in Concilijs Generalibus adhuc non reperij huiusmodi concessionem esse factam, quæ fortè emanauit, vel ex abusu, vel à Patriarchis, & Episcopis Schismaticis, vnde se nil moueri hoc exemplo, ait Bellarm. *loco cit.* & ait *Azor. loco citato.* Id extorserunt Alexandrini Populi Egyptij, & Armeni in odium Græcorum, à quorum se iurisdicatione, & iugo separauerunt.

Dicam autem quid in tanta necessitate pro fidei propagatione faciliiori sub correctione, & pace?

Existimarem posse concedi licentiam Episcopis, ut quos in illis Populis aptos nouerint, & in Christianis præceptis eruditos, licet Latinæ linguæ ignaros, pro nunc ordinarent, & ad Sacerdotium promouerent, docentes eos Missarum sacrificia, officia Diuina lingua Latina celebrare: Ita tamen, ut verborum significationem, seu sensum saltem intelligerent, intendentes id facere, quod Sancta Romana præcipit Ecclesia. Et hoc usque adeo, quod à Magistris Latina lingua instruatur, vel ipsi, vel alii, quod faciliè, & breui temporis spatio maxime ob Sinarum ingenij perspicaciam fieri poterit, ut & de Japonicis populis scribit Guido Gualtier. *nella relazione della venuta dell'Ambasciadore Giapponese fol. mibi 4.* qui refert, ibi esse Scholas, in quibus & Latinam linguam, & Philosophiam maiori quàm Europæi facilitate addiscunt: Hinc cum numerus Sacerdotum Latinæ Lingue peritorum sit sufficiens, Episcoporum arbitrio, tunc neminem alium matrem tantum linguam scientem ordinare, stante irregularitate ex defectu scientiæ: Quo modo nullum nasceretur inconueniens ob linguæ Latine in Sacerdotibus imperitiā, nam multi sunt, qui etiam inter nos vix bene cam nouerint, & intelligant, quæ dicunt, & legunt, perplures, qui nec sacrum Scripturarum, Psalmorum, & Prouerbiorum sensum cognoscunt, quod etiam in lingua Græca, & Latina, & antiquis temporibus euenisse dubium non est, sed sufficit, ut sciant quid faciunt, quidve docent, licet verba non nouerint.

Et forte in his principiis nascentis Ecclesiæ non par esset, ut rudioribus etiam Magistris secretiora arcana pandantur exemplo Christi Domini, qui dixit Apostolis suis: *Multa habeo dicere vobis, sed non potestis portare modo, &c.* propter eorum, tunc ignorantiam, & incapacitatem. Undè etiam Gentiles, Ethnici, Egyptij sacra enigmatibus, & aliis modis occultabant, de quo *Iudeum. lib. cit. cap. 22. f. 168. & 185. & alij passim.*

Cum verò, & linguam Latinam, & Sacram Scripturam, & Corremonias Missæ, & Diuina officia nouerint, assueti legi Dei ad percipienda secreta cælestia, & mysteria forent aptiores.

Iuterim sequentes exemplum eorum, qui in illis Partibus integro sæculo præcesserunt, linguæ Latine usum præmitentes, maxime Sancti Francisci Xauerij Indiarum Apostoli, & aliorum, euitantes tot incommoda, & scandala, quæ possunt oriri Deo negotium commendandum facientes, quæ ut homines noscere & iudicare possumus iuxta Sanctorum Patrum, & Conciliorum, & Canonum

decreta, non enim ab homine Deus requirit, quæ supra hominem sunt, & humanam excedunt intelligentiam: Et omnia sub correctione.

AN Neophytis Chinenfibus permitenda sit Diuinorum Officiorum celebratio in lingua vulgari?

- 47 Tres linguas, Hebraicam, Græcam, & Latinam quæ in Dominicæ Crucis titulo fulserint, Diuinis Officiis specialiter, ac priuatiuè Ecclesiæ consecrati: Attamen Hebræa sola Hierosolymitana atque ex Hebræis vocata Ecclesiæ fuerant usæ, & solummodò usque ad Adrianum Principem, & Marcum Hierosolymæ Episcopum primum, ex Gentibus. Tunc enim destructo Templo, ac in æternam sepulturam detrusis legalibus, etiam lingua Hebraica de Diuinis Officiis eiecta est, quod nihil penitus inter Hebræos, & Gentiles.

Atque duo hi è diuerso venientes pariter plenè, & integrè in vnum lapidem angularem vniuntur. Exindè ergo non nisi Latina, & Græca lingua in Diuinis Officiis sonuerunt, ut scribit Ioannes VIII. *ad Sanctum Methodium Archiepiscopum Morauensem epist. 195.* Et hinc Ecclesiæ Patriarchales, quo mutua vniōnem profiteantur in præcipuis festiuitatibus Epistolam, & Euangelium Latine, & Græcè cantant, nequaquam Hebraicè, quia tota Gentium diuersitas iampridem ad duas linguas est contracta.

Nihilominus quaeritur, an hæc celebratio alicui Nationi per Ecclesiam Romanam concedi possit? Et ratio dubitandi ex eisdem Ecclesiæ factis desumitur: etenim Russis, Morauis, Bohæmis, ac Bulgæris Sclauonicam linguam in Diuinis concessit Officiis.

Respondeo primò. Celebrationem hanc permitti posse alicui Nationi, dummodò ea recta fide, ac legitimis causis postuletur. Ita diuersè tradit Cardinalis Stanislaus Hosius in *opusculo de Sacro vernaculè legito*, & Ioannes Papa Octauus ad *Stenopolitani Morauia Principem*, scribit (sanæ fidei nihil ob stare, in qua lingua Diuinæ laudes peragantur *epist. 247.* Quoniam qui fecit tres linguas principales; ipse creauit & alias omnes ad laudem, & gloriam suam, & nuper Clemens Octauus dum Russos ad obedientiam reducere sagagit, de admittenda in Diuinis lingua Sclauonica, nullam fecit questionem. Hæc namque res est, quid adiphorum, quomodo communio vtriusque speciei, sacrificium ex fermento, Sabathi ieiunium, aliaque, plura, de quibus dicit Ecclesiastica Regula, diuersas consuetudines saluti non officere, dummodò eas charitatis vinculo fides vna constringat. Verum ante

omnia peti debet ex recta fide, rectaque intentione, aliter postulantibus respondendum est, quod Galathis circumcissionem, ac alia legalia postulantibus respondit Apostolus: *Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit*: Ità respondit, qui Timotheum circumciderat, & se ipsum publicè Hierosolymis legaliter purificauerat: Quia nempe insensati, & à Pseudo-apostolis circumscripti Galathæ legalia, quasi Baptismo vestita fides non sufficeret, ut saluti necessaria postulabant. Sic Eustasio Sebastienſi Episcopo multos adiaphoros Ritus sub anatheſe denegauit Synodus Grangeniſis, quod res indifferentes erroneo intellectu, ac praua voluntate iniitaret. Eademque de causa Hussitis, Lutheranis, atque Caluinistis vtramque Eucharistiæ speciem, sacerdotum coniugia, & ipsam Diuinorum in vernaſculo celebrationem nunquam indulgere voluerunt Synodus Constantienſis, & Tridentina: Ea enim postulabant vt necessaria, aut hucusque conſuetis meliora, quo sic Eccleſiam hallucinaram conſtare, horumque nouorum Apostolorum correptione indigniſſe. Imitata eſt vtraque Synodus Sanctum Gregorium, qui Gothis in Hispania conuerſis, nec ad Sancti Leandri, cuius ministerio Deus eos illuminarat preces trinam Baptiſmi merſionem concedere voluit, quod illam hoc ſine poſtulari timeret; dùm quod faciebant faciunt, noſtrum vnice merſionis morem ſe viciffe glorientur. Peti item hoc indultum, & dari debet ex cauſis grauiſſimis. Eſt enim non libera quedam gratia, ſed ex Apoſtolicis, & fundamentalibus Eccleſiæ conſuetudinibus vna, quas in certum eſt in omnem Neophitam gentem induci debere, nec niſi ex cauſis grauiſſimis in vna aliqua contra tot generalium Conciliorum decreta prætermitti.

Et hinc faſſum eſt, Indultum hoc à Romana Eccleſia factum eſſe Ruſſis, & Bulgaris: Ruſſi quippè non à Romano Pontifice, ſed à Patriarcha Conſtantinopolitano Euangelium, ac eius miniſtros acceperunt, qui illis quo tenacius ſuo ſchiſmari adglutinarer, linguam Sclauonicam in Diuinis conceſſit, aliaque plura non concedenda. Bulgari omninò à Nicolao Primo acceperunt Apoſtolos, & Euangelium, nequaquam verò hoc indultum, vt patet ex eiſdem Pontificis epiſtola, ad dictorum Neophytorum conſulta: De lingua enim Sclauonica nec iora illic reperitur, aut apex. Eam ergo acceperunt, aut à Patriarcha Ignatio, aut potius à

ſchiſmatico Photio, qui Bulgaricam Digceſim Pontifici ſubtraxit, ſubtractæque ſchiſmatis firmandi cauſa multas de Romana Eccleſia calumnias perſuaſit, ac inter varia illis non indulgendo etiam linguam Sclauonicam permiſit. Vnum enim ex eius argumentis, vt in vita Nicolai Primi ſcribit Anaſtaſius Bibliothecarius, erat quod ſolæ latini ſermonis Prouinciæ ſpectarent ad poteſtatem Patriarchiæ Pontificis Romani: Hoc ergo Indultum nullis vnquam à Romana Eccleſia datum eſt, niſi ſolis Morauis à Ioanne Octauo, ad preces *Stenopulchri Regis*, ac petitiones *Sancti Methodij primi Episcopii Morauenſis*. Errant, qui illi, ac eius fratri Cyrillo primam Morauorum fidem adſcribunt; Moranos enim dudum antea fuiſſe Chriſtianos, rectoque in lingua Latina per Archiepſyterum Archiepiſcopi Salisburgenſis, teſtatur *vetus Chronicon de conuerſione Banatorum, & Carantanorum*. Ità fuit vſquedum quidam Græcus Methodius nomine, noniter inuentis Sclauonicis litteris linguam Latinam, doctrinamque Romanam, atque litteras auctorabiles Latinas philoſophicè ſuperdentes, viſcere fecit cuncto populo ex parte Miſſas, & Euangelia, Eccleſiaſticumque Officium illorum qui hoc Latine celebrauerunt.]

Et infra.

[Hoc ibi obſeruatum fuit, vſque dum noua orta eſt doctrina Methodij Philoſophi: Sclauinis litteras non à Methodio, ſed à quodam Conſtantino Philoſopho repertas; In litteris *ad Stenopulchrum*, Principe ſcribit Ioannes Octauus *epiſt. 247*. Quicquid ſit, Methodius, ac eius frater Cyrillus, vt Georgius Cedrenus teſtatur erat ex illis Clericis, qui iuſſu Baſilij Auguſti ab Ignatio Patriarcha ordinati, ac in Bulgariam miſſi, Romanos Nicolai Primi Clericos eiecerant, atque ideò ſub anatheſe ab eodem Nicolao Primo iuſſi fuerant Bulgaria excedere, eamque reddere Romanis eiectis. Obedierunt Methodius, & Cyrillus Romamque venientes ad Adrianum Secundum, ſunt ei plenam ſubiectionem poſceſſi.]

Hinc vt ad *Inuentarium de Moravia* ſcribit Ioannes Octauus *epiſt. 194. & 195*. Methodium in Episcopum ordinauit Adrianus, miſitque in Morauiam verbis, & litteris coram Sede Apoſtolica poſteſſum, quod non in Sclauina, quomodo ex Photii, aut Ignatii indulto apud Bulgaros fecerat, ſed in Latina lingua Diuinas laudes ageret, atque in fide, & cunctis Ritibus ſequeretur Eccleſiam Romanam; eo iuramento hominem obſtrinxit Pontifex, quod ob acta apud Bulgaros ſe noxiū, & inſpectum reddidiſſet. Nihilominus iuramenti obſitus eſt Methodius, & Re-

gis Stentopolchri, quem aut ipse, aut, vt alij volunt, frater eius Cyrillus sacris vñdis abluerat, auctoritate fultus Græcū Riturū induxit, ac linguam Sclauonicam. Hinc fidelem Latinoque Ritui assuetum populum offendit, & diuisit, estque ab illo, non solummodo tanquam Romani Ritui, sed & tanquam rectæ fidei Nouator ad Ioannem Octauum delatus.

Perperam Ioannes Dubrauius Episcopus Elmucensis in *Historia Bohemica lib. 4.* id euenisse dicit vsq; Nicolao Primo, porro Ioannes Pontifex Paulum Anconitanum Episcopum misit in Morauiam, qui populum componeret, cogeretque Methodium ad officium nequaquam Barbaro Sclauonico, sed sermone aut Latino, aut certè Græco, quod nempe homo Græcus esset, ambæque istæ linguæ ab Ecclesia ad Diuinas laudes admixtæ, & probatæ. Cum autem nec ipse acquiesceret, nec populus accusare cessaret, Romam euocatus est, comparuitque multis munus satsificationibus, ac Regis Stentopolchri precibus. Quare Bulgariæ conuentiones Morauiz timens Ioannes Octauus permisit illi omnia Diuina Sclauonicè fieri hoc addito:

Inuenimus tamen, vt in omnibus Ecclesijs Terra vestra propter maiorem honorificentiam Euangelium Latine legatur, tibi tibi, ac Iudicibus tuis placet, Missas Latine lingua magis audire, precipimus, vt Latine tibi Missarum sollemnitas celebrentur.

Latina linguam penitus extingui, aut abesse noluit, sed in illa semper Euangelium canari: Item ad illam redire posse quorū Principi placuisset. Rem integrè permittit huius arbitrio, cuius vnus precibus contra populi vota illam eius timiditas concedebat. Quod namque pusillanimitatis, atque inconstantis virio nimium laborarit Ioannes Octauus paret ex eius actis in causa Photij, crediturque à multis hac via dedisse causam fabulæ de Papissa Ioanna. Aneas Syluius, ac Ioannes Dubrauius in *Historia Bohemica lib. 4. cap. 13.* addunt, Romæ dum hæc res in sacro Senatu disciperetur, cælo delapsam vocem: *Omnis spiritus laudet Dominum, & omnis lingua confiteatur ei*, atque ita datum indultum. Aneas Syluius ait sic passim dici, sed quoniam, nec in suis litteris Ioannes Octauus, nec vllus istius aui authenticus Scriptor istius oraculi meminit, credo alijs Bohemicis fabulis adnumerandum.

Quicquid sit tanta Regi data potestas malè cessit, neque enim solum Methodium, sed & ipsum Missæ Sacrificium, adeo seruilius tractauit, vt ab eo fugere Methodius sit coactus: Estque ita Morauiz Archiepiscopatus extinctus, redijtque populus ad latinum sermonem, & Ritum

subiectus curæ Episcopi Ratisbonensis. Porro Methodius in Bohemia conuertit, & baptizauit Borriuorum Ducem, fecitque Diuina etiam Sclauonicè, quomodo antea apud Bulgaros, Morauosque: Sed neque huius eius operi Deus dedit incrementum. Grandes enim illi fluctus passa est fides vsque ad Principatum Boleslai Secundi. Hic primus à Ioanne Decimotertio Evangelicas regulas Episcopum, & Monachos petijt, obtinuitque verum hac conditione: *Non secundum Ritum, aut Sclauicam Bulgariæ Gentis, vel Russiæ, vel Sclauonica lingua, sed magis sequens instituta, & decreta Apostolica, vnam potius totius Ecclesiæ ad placitum eligat in hoc opus Clericum, Latinis litteris optime eruditum; elegitque Dux Sanctum Dictmarum vti in suis Annalibus, qui & dictas Ioannis Papæ litteras refert, scribit Cosmas Decanus Pragenfis. Res ita mansit vsque ad tempora Gregorij VII. Tunc Vratislaus Dux, nescio quo spiritu, iterum linguâ Sclauonicâ petiuit, Pontifex verò respondit: *Quia verò ubi litas tua postulauit, quod secundum Sclauonicam linguam apud vos Diuina celebrari annueremus officium, scias Nos huic petitioni tua nequaquam posse fauere. Et quoniam in Methodij facto se Dux fundasse videret, pergit Pontifex: Neque ad excusationem, inuas, quod quidam Religiosi viri, hoc quod simpliciter populus querit, patienter tulerunt, seu incorrellum dimiserunt, cum primitiua Ecclesiæ multa dissimulauerit, quæ à Sanctis Patribus postmodum confirmata Christianitate, & Religione crescente, subtili examinatione correpta sunt: Vnde ne id fiat, quod à vestris imprudenter exposcitur, auctoritate Beati Petri inhiibemus, neque ad honorem Omnipotentis Dei huic vana temeritati viribus totis resistere precipimus.**

Et hinc Respondeo secundo, indultum hoc Neophytis Chinenfibus non esse concedendum. Erenim Gregorius Septimus dicit, esse petitionem imprudentem, vanamque temeritatem, cui etiam laicus Principes totis viribus debeat obuiare, idque ob causas varias.

Primo diligentissimè curandum est, ne remotis à Sede Apostolica Regionibus detur vlla occasio, aut vmbra alicuius quouis tempore schismatis concidendi. Talis autem, & occasio, & vmbra est omnino diuersitas linguæ in Officiis Diuinis: Erenim Moraui Fideles à Methodio, licet solam linguam nouarant, etiam fidem nouari crediderunt, atque eo etiam titulo apud Sedem Apostolicam notarent. Et Photius Schismaticus, quo Bulgariam à Romani Pontificis Patriarchatu, & obediencia diuelleret, lingua Sclauonica illi celebrari fecit, dicens, diuersæ in Diuinis linguæ Ecclesiis speciare non posse ad

eundem Patriarcham, uti in *Vita* Nicolai Primi scribit Anastasius Bibliothecarius. Er à Phorio instructus Michael Augustus linguam Latinam dixit esse Scythicam, & barbaram, etiam exinde querens fucos schismatis stabiliendi. Eadem de causa, Patriarcha Antiochenus in Ecclesia Hierosolymitana extinguere forsitan fecit linguam Hebraicam, securam volens suam Diocesim ab omni metu disincumbra- tionis.

Et quarta Toletana Synodus statuit Placuit, ut omnes Sacerdotes, qui Catholica fidei unitate complectimur, nihil ultra diuersum, aut dissonum in Ecclesiasticis Sacramentis agamus, ne quælibet nostra diuersitas apud ignotos, seu carnales schismatis errorem videatur ostendere, & multis exeret scandalum varietas Ecclesiarum.]

Hinc Romana Ecclesia omnes Patriarcharum suo subiectos omni semper conatu studuit ad linguam Latinam inducere, & cogere: Egregiè id patet in Armenis, quos à primis fidei exordiis ex Sancti Gregorii Apostoli sui iussu, aut permissu, scimus in Patria lingua semper Deo officiasse. Sub Innocentio Tertio Barbaricis incurfis semè eueris ad Romanam unionem non solummodo redierunt, sed & eius Patriarcharum se subiecerunt, postulantes insuper Leonem Regem suum à Pontifice coronari, atque à Romano Augusto recipi in ligum hominem. Verum subiectionem hanc, quam postea ad Patriarchæ Antiochani querimonias modificauit Gregorius Nonus, neque Innocentius Pontifex, neque Imperator Ortho Quarns recipere voluerunt, nisi sub hac conditione, de qua Vincentius Beluacensis Archiepiscopus Moguntinus attulit Leoni Coronam sub tali conditione, ut omnes pueros infra duodecim annos existentes ipse Leo poni faceret ad litteras Latinas. Ad quod & Leo, & omnes Regni Barones se iuramento obstrinxerunt. Recordari nos oportet verbum, Apostoli ad Episcopos Diocesis Asiaticæ:

Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam Lupi rapaces in vos, non parcentes gregi: Et ex vobis ipsis exurgent viri loquentes peruersa, ut abducant discipulos post se.

Hoc ipsum suis temporibus omnino flet etiam apud Chineses. Proinde illis cuncta, etiam minima occasio præcinda est, qua illi ad suas cupiditates possint abuti. Deinde si illis hoc indulgum fiat, penitus illic extingueretur lingua Latina, adeoque, & omnis communicatio cum Ecclesia Romana: Nequibunt eorum Episcopi cum nostris in Synodis considerare, neque eorum aduenæ apud nos Missas celebrare, neque nostri apud illos; nequi-

bit Romana Ecclesia illuc Legatum mittere, pluraque alia incommoda sequentur. Ea in Neophytis, Danis, & Noruegis curare studens Gregorius Septimus, eorum adolescentes Roman mitti iussit, ut illic linguam Latinam discerent, domumque redoces, eandem suos conterraneos docerent. Quod quia cum Chinesibus fieri non potest ob Regionis distantiam, omni modo sagendum est, ut illis in propria terra Latinæ scholæ erigantur, atque ita Christiani fiant, quomodo perpetua Ecclesiae regula iubet, semperque Ecclesia fecit.

Obijci potest vnum: Euangelii prædicandi, atque plantandi norma defumi debet ab Apostolis; at verò hi Armenis; Æthiopibus, Medis, Arabibus, ut quidam volunt, Diuina Officia in propria lingua permiscere. Respondeo verbis Synodi Adanensis habitæ in Armenia per Constantinam Patriarcham pro vniōe, cum Romana Ecclesia aduersus eos, qui exoticos Armenorum Ritus ab Apostolis esse asserbant, eoque titulo volebant retinendos [Apostoli ministerio verbi, ac prædicationis Euangelicæ pro viribus instantes, intenti erant potissimum, ut homines ab erroribus simulacrorum ad vniū veri Dei cultum conuerterentur. Cumque in hanc rem curam omnem, ac laborem adhererent festorum ordinem, vstrumque vniūscuiusque traditionis examinem, haud sanè multum curauerunt; Eo præsertim tempore, quo Apostolicæ prædicationi Scribarum, ac Phariseorum, aliorumque Iudæorum perniciosæ hæreses, ut eum maxime aduersabantur; cum insurgebant falsæ Simonitarum, ac Marcionitarum doctrinæ, acriter vexantes Ecclesiam, exundabant tempestuosæ ex Gentiliū vi, ac furore persecutionum, procellæ, quæ sapientiæ domum ariabant. Quamobrem Ecclesiæ tunc ordines firmam vbiq; Methodum retinere nequibant.]

Adde, quod Apostoli in primæuo illo surgentis Ecclesiæ statu ad infirmam hominum fidem descendentes facili permissum, ut eas festiuitates quævis Ecclesia iuxta placium sibi ordinem celebrasset, sicuti eandem ob rem, ut gentes ab Idololatriæ cultu facilius retraherentur, ipsa adhuc Euangelica præcepta, atque doctrinæ permissione interdum, & licentiæ, prout opus erat, attemperabant. Non enim omnibus, & singulis simul rebus poterant prospicere.

Posteris verò temporibus ab Apostolorum successoribus omnia singillatim accommodatius, perfectiorique ordine disposita, atque præcepta sunt. Sic Neocæsariensis, ut in libro de spiritu Magnus Blasius

Blasius testatur, varios imperfectos Ritus indulsit Gregorius Thaumaturgus, postea molliter, & pedetentim eradicaudos: Et in vniuersa Asiatica Diocesi Iudaicam Pascharis celebrandi rationem reliquit Ioannes Apostolus haud dubiè, quo plurimos per illas terras dispersos Iudaeos lucrificeret. Et Gregorius Magnus Anglis, ac Nicolaus Primus Bulgaris in fidei exordio quaedam imperfecta indulsere, ne nimix austeritatis metu gens Neophyta à fide retrocederet.

Credebant futuris temporibus non defuturos Episcopos, qui ea pedetentim ad communem Ecclesiae regulam essent reducendi. Eodem ergo modo relicta est praedictis gentibus sua lingua nationalis, vti supra audiuius à Gregorio Septimo in litteris ad *Vratisslam Ducem Bohemorum*, verum, vt nos experientia docuit, huiusmodi imperfecti Ritus difficillimè postea eradicantur. Quod enim quæpia gens cum ipsa fide accepit, credit non minus quam ipsam fidem esse inuiolabile, & sanctum. Etenim Polycrates Ephes Ephesiorum Primas cum cuncta Dioceseos Asiaticæ Episcopis Victoris Papæ excommunicationem spernere, quàm Iudaicum Pascharis Ritus relinquere maluit, quod cum vna cum fide à Ioanne Apostolo accepisset.

Et quidem Ireneus Lugdunensis Episcopus Ritus omnino corrigendum iudicabat, Victoris tamen factum improbauit, quod non anathematis vi, aut minis, sed tempore, & patientia agendum crederet. Et Sancti Gregorij Thaumaturghi imperfectos Ritus nemo corrigere ausus est vsque ad Sanctum Basilium Magnum; Quod dum ipse vtpote Ponticæ Dioceseos Primas aggreditur summos obices reperit, vt scribit ad Clerum Ecclesiae Neocesariensis. Ex quo tandem Armeni suis exoticis ritibus renunciarent, quas non difficultates vario tempore passa est Ecclesia Romana? Et similia difficultatum metu Patriarchæ, quod factum alioquin oportuerat supra nominatas gentes ad solemnes Ecclesiae in Diuinis Officiis linguas non coegerunt.

Quod namque ob publicam alicuius populi, aut Ecclesiae salutem, & pacem quidpiam etiam fundamentalibus Ecclesiae Canonibus aduersum dispensationem permitti possit, docent Sanctus Cyprianus in *Epistola ad Antonianum*, *Olaus Nicæus Canon*, elegantissimè autem Augustinus in *Epistola ad Vincentium Carthagensem Rogatissimum Episcopum*, ac Cyrillus Alexandrinus ad *Gennadium Presbyterum, & Archimandritam*.

Hinc nuper Clemens Octauus Russis, dum ad unionem accedere disponebant, de *Incorp. in Fide, To. I. Par. I.*

nullam de miranda diuinorum lingua mentionem fecit.

Eandemque gratiam quibuscunque aliis id genus Schismatis factura sit Romana Ecclesia, quin, & facere forsitan posset cuicunque barbaræ Gentis, quæ tota cum suo Rege nonnisi sub isto, ex firmis rationibus, pacto ad fidem vellet accedere. Et hac via, qui Ioannis Octauum imitatem reprehendere volunt, eius Morauis datum indultum excusant. Quod nempe Morauis Bulgaricas commotiones timeret. Quod Rex cum toto vti deceptus putabat Populo, nonnisi cum lingua Sclauonica Christianitatem veller.

Quæ ratio cum non militet in Chinesibus, videtur tali dispensationi apud ipsos non esse locus; præsertim cum sit Natio ingeniosa, quæ longè facilius, quàm Hiberni, Scoti, Bohæmi, Dani, Noruegi, aut similes possit linguam Latinam addiscere. Scio rem multis obicibus obnoxiam: Ast de Dei gratia confitendum est, quæ per Apostolos, ac Apostolicos omni tempore viuos de longè maioribus triumphauit.

P. Lupus Augustinianus.

QVÆSTIO.

Vtrum Ecclesia permittere debeat linguam Sinesis, vel Tunguensis, vel Tartaricæ usum in re sacra faciendâ, verbi gratia, in Missa, Diuinis Officijs, & Sacramentorum administratione.

48 PRIMò, primis nascentis Ecclesiae temporibus, quibus nondum certi Ritus ad rem sacram administrandam ab Apostolis statui potuerant, & nulla Liturgia composita fuerat, Vulgaris lingua ad Sacrorum usum adhibita fuit, quæ tunc erat Syriaca, scilicet in Palestina, vt constat, nempe Hebraica vulgaris esse desiderat iam inde ab Efræ temporibus, vt post alios obseruat Bellarm. *ro. 1. controuerf. 1. lib. 2. cap. 15.*

Cum enim parvus esset fidelium numerus, & omnes Spiritum Sanctum suscepto Baptismate, ab Apostolis, & Discipulis acciperent, nullum erroris, nullum incommodi periculum erat in linguae vulgaris vsu, & vix aliter res fieri potuit, cum nullæ adhuc conceptræ formulæ, nulli sacri Ritus, nulla Liturgia, nullæ leges Ecclesiasticæ essent: Imò Christus in Eucharistia instituenda, Vulgari lingua, Syriaca scilicet locutus est, cum Apostoli tunc temporis aliam minimè intelligerent.

Secundò, post aliquot annos Sancti Iacobi *Liturgia* prodijt, quam reuera Græca lingua conscriptam fuisse, non leues rationes suadent.

Ccc

Prima eiusdem Sancti Iacobi *canonica Epistola* græcè scripta est, ut benè ostendit Bellarm. *citato cap. 7.* imò ab eodem Sancto Iacobo, ut testatur Athanasius in *Synopsi* *Marthæ* Euangelium syriacè scriptum, ut putat idem Bellarm. *cap. 4. post Albert. & Fabricium* ab eo citatus in Græcam linguam translatum fuit: Igitur si Epistolam suam Iacobus græcè conscripsit, eadem certè ratione *Liturgiam*, cum utriusque idem stylus, idem scribendi modus esse videatur.

Secunda, S. Proclus Episcopus Constantinopolitanus, qui primus inter Auctores, qui exant, illius Liturgiæ mentionem fecisse creditur, Textum illius Græcum citat, non Syriacum.

Tertia, nullibi extat Syriacus, qui in Græcum versus sit, sed Græcus, qui in Syriacum.

Quarta, si hæc Liturgia Syriacæ, vel alia, quàm Græca lingua scripta fuisset in Ecclesiâ Hierosolymitana, cuius Sanctus Iacobus primus Episcopus fuit, eiusdem linguæ vsus mansisset, cum tamen in ea Græca lingua res sacra facta sit, ut Cyrillus, & alij Patriarchæ fidem faciunt.

Tertiò, huic Liturgiæ multæ aliæ successerunt, scilicet Clementis, quæ habetur in *Constitutionibus Marci*, cuius meminit Arcadius libro 3. de *Sacrament.* capit. 27. Basilij, Gregorii Theologi, Cyrilli Alexandrini, quæ habentur *to. 7. Biblioth.* ex Arabico in Latinum versæ, licet nemini dubium sit, quin ex Græco in Arabicum, prius versæ essent, nam prædicti Patres græcè scripserunt, & licet Liturgiam, vel Anaphoram Basilij in lingua Syriacâ *ibidem* habeamus in hanc tamen linguam ex Græca versâ fuerat, nec enim Basilij Syriacæ scriptis: adde Liturgiam Chrysostomi etiam græcè: Item Ambrosianam, & Romanam latine scriptas, porro crediderim primis illis Ecclesiæ seculis nullam, aliam adhibitam fuisse in re sacra: Occidentales Prouinciæ Italia, Gallia, Hispania, Germania, Pannonia, Africa Occidentalis Latinam adhibuerunt, Græcam quatuor alij Patriarchæ, scilicet Alexandrinus, Antiochenus, Hierosolymitanus, & Constantinopolitanus.

Quartò, Æthiopes, & Indi aliquam fortè dubi suspensionem nonnullis mouerent: Sed cum Alexandrino sub. eccl'i essent, ab eodem Rituum, & Sacrorum modum, ac rationem accipiebant: Nec obstat Æthiopum, Indorumque linguam à Græca diuersam fuisse, nam etiam in Gallia, Hispania, Germania, Anglia, Africa alia lingua erat à Latina penitus discrepans, quod autem latine res sacra fieret in Africa, Augustinus lib. 2. de *doctrina Christiana* cap. 17. & Cyprian. *sermon. de oratione Domini* testan-

tur, idem pro Hispania Isidorus, & Conc. Tolet. 4. pro Gallia Alcuinus: Beda pro Anglia, Rabanus, & Rupertus pro Germania. Igitur non mirum est, si res sacra græcè fieret in Asia minore Syria. Ægypto, Armenia, Æthiopia, India, licet illarum Gentium alia vulgaris lingua esset, ac proinde pauci extraneam illam Sacrorum linguam intelligerent, nam quæ pro vna Gente ratio, eadem pro aliis militat.

Quintò, hinc Dixino quodam consilio factum est, ut Græci suum Imperium ad extremum serè Orientem sub Alexandro Macedone promouerint: licet enim post illius mortem diuisum fuerit in plura Regna, puta, Syriæ, Persiæ, Ponti, Ægypti, &c. Noui tamen Reges ita Græcam linguam retinuerunt, ut deinceps lingua Imperij esset: In quantum leges, & mandata Principum promulgarentur, tum res forensis Politicæ, & sacra administrarentur: hinc veterans Græcæ linguæ vsus, saltem apud doctos, & Primates in Asia minore, Armenia, Assyria, Syria, Ægypto, Persia.

Idem dico de Romanis, qui totum Occidentem, & Africam subiugarunt, & linguæ Latinæ vsum induxerunt, doctis scilicet, & Primatibus prope notam, licet eam vulgus non caperet, quod reuera Dixino consilio factum esse crediderim, ut communis lingua vtrique Ecclesiæ ad rem sacrarum vsum præpararetur.

Sextò, & verò constans, & immutabilis ea lingua esse debet, quæ ab Ecclesiâ ad rem sacram adhibetur: Cum enim tota, res sacra in consecrationibus, Benedictionibus, absolutionibus, & deprecationibus posita sit, hoc est in sacrificio, Sacramentalibus, ut vocant nihil horum verbis perficitur: Sic in Sacramentis verba formam constituunt, ut declarauit Florentina. *Corpus Christi verbis conficitur*, sic variz benedictiones, & Exorcismi solis verbis constant, quæ cum ita sint, nisi lingua illa, qua Ecclesiâ utitur ad hæc sacra faciendâ, constans sit, sed si statim mutetur temporibus, inde maxima rerum perturbatio oritur, & nouæ formulæ conceptis verbis constantes erunt adhibendæ, quod sine maximo scandalorum rixarum, querelarum, eorumque periculo fieri nequit. Igitur Ecclesiæ optimè consultum fuit, adhibitio prædictarum linguarum vsu, quæ cum sint constantes, & mortuæ, ut vocant nullam mutationem admittunt, cui aliz vulgares linguæ subiciuntur.

Septimò, si aliqua lingua vulgaris ad rem sacram adhibeatur, præter incommo- dum supra indicatum, innumera quoque alia essent, quæ videri possunt apud Auctores, qui de hoc argumento scripserunt, nonnullos appello Bellarm. *to. controuers. 1. lib. 2. cap. 15.* Item de sacrificio

Missa sub fine, Ofium singulari libello de sacro vernaculo legendo, Richcomum 10. 1. oper. moral. traff. de Missa sacrificio lib. 4. à cap. 34. ad 37. Perronium in respons. ad Reg. Britan. lib. 6. à cap. 1. Sfortiam Pallacinum lib. 13. Hystor. Conc. Trident. cap. 10. Azor. par. 1. lib. 10. cap. 26. quest. 6. Incommoda ad tria capita reuocari possunt.

Primò, vix vnitæ sensuum esset in Ecclesia pro sacris formulis.

Secundò, nulla esset communicatio inter Sacerdotes.

Tertiò, Hæreticis id perperam postulanti- bus non getendum non est.

Vno verbo in Ecclesia incredibilis confusio esset, si cuilibet Parocho ad rem sacram administrandam suorum Populorum dialecto vti liceret. Hinc cum Ecclesia de vnitæ fidei, morum, & Rituum semper hæcenus fuerit sollicita, omni reuera tempore vetuit, ne quid in re sacra vel adderetur, vel omitteretur inconsulta Sede Apostolica. Hinc tam acriter contra Arianos pugnatum est pro vno Iota, contra Nestorium pro vna dictione, contra, Quartadecimanos pro vna hora, licet nullus error inde sequeretur, sed eo dumtaxat sine, vt prædicta vnitæ retineretur; Omitto innumera Patrum loca, quæ pro hac controuersia apud ceteros Auctores legi possunt, Tridentinum hanc legem, renouauit sess. 22. cap. 7.

Octauò, Hæretici primi fuere, qui sacram illam legem violarunt, Armeni in hæresim lapsi singularem Liturgiam Armenicæ lingua composuit in locum Prioris Græcæ, scilicet Basilianæ substituerunt: A gyptij Copti suam linguam Copticam, inde ad Æthiopes virium traductum, qui Æthiopica, vel potius Syriaca vti sunt, Maronitæ Arabica, Nestoriani Caldaica, Moschi à Patriarcha Constantinopolitano schisma cum Religione acceperunt, & rem sacram inde peregerunt Moschouitica lingua, quæ cum Sclauonica eadem est: imò inter ea capita, quæ nostrates Hæretici obstinatè sibi concedi volebant præter vsum Calicis, & Sacerdotum coniugium, hoc vnum potissimum, fuit, scilicet lingua vernacula vsus in re sacra administranda.

Igitur hoc virum omnibus ferè Hæreticis commune fuit, qui triplicem illam vnitatem cordis, lingue, ac mentis, idest Charitatis, Rituum, & Fidei, qua membra Ecclesiæ inter sese iuncent, & cum suo capite copulantur temerè violarunt.

Nonò, dubium tamen non est, quin Ecclesia prædictum linguæ vernaculæ vsum permittere possit, imò aliquando re ipsa permisit, & etiam nunc permittit, cuius rei multa exempla suppetunt, nonnulla suggero ab annis quasi septin-

De Inconstan. Fide. To. I. Par. I.

gentis cum Cyrillus, & Methodius Moranos ad fidem Catholicam conuertissent, ea tamen lege, vt rem sacram faciendibus lingua Sclauorum, patria scilicet vti liceret, id Romanus Pontifex, qui tunc erat Ioannes Odravus vitro concessit, vt scriptum reliquit Æneas Syluius in Hist. Bohem. cap. 13. & vt ipse subnectit, cum quidam Romæ contradicerent, instarentque apud Pontificem, ne id concederet; Hæc vox Cælo missa audita est: *Omnis spiritus laudet Dominum, & omnis lingua confiteatur ei.*

Præterea non rarò Patriarchæ Orientales ad Sanctam Sedem Maronitarum, Nestorianorum, quos eadem Sancta Sedes eiuratis erroribus in communionem fidei recepit, suosque eisdem Rituum, rem sacram omnem eadem, qua prius lingua administrandam reliquit; Quis nescit Ruthenos sub Gregorio Decimoretto ad Ecclesiam rediisse, vt testatur Arcudius lib. 2. cap. 9. quibus Ecclesia eisdem Rituum, & linguam permisit, idem dico de altero Armenorum Patriarcha, qui paucis abhinc annis adhuc Catholicus erat: Non est igitur dubium, quin Ecclesia alterius linguæ, quam Latine vsum iustis de causis permittere queat, permittatque hodie cum Maronitis, & Sclauis, imò in magno illo Concilio Lateranensi sub Innocentio Terto statutum fuit, vt fidelibus sacri Administrati prouiderentur, qui rem illis sacram iuxta natiuæ linguæ vsum administrarent, quod tamen de linguis iam ab eo tempore ab Ecclesia permisis, vel toleratis intelligendum est.

Decimò, non rarò tamen Ecclesia, quod id expedire iudicet alterius linguæ vsum in re sacra negat; Sic Gregorius Scipimus Duci Bohemæ linguæ Sclauonicæ vsum negauit.

Vnde reuera infero, vsum illum illicitum esse, nisi Sanctæ Sedis auctoritas accedat; Idem negatum est recentioribus Hæreticis; Idem Urbani tempore nonnullis aliis à Sacra Congregatione: Et verò eo tota res reduci videtur; Primò, vt Ecclesia possit iustis de causis alterius linguæ vsum concedere, quod nemo negat; Secundò, tam iustas aliquando causas esse, vt id concedere expediat; Sic Ecclesia, quæ in re sacra momenti sine iustis causis nunquam agit, hanc licentiam aliquando concessit; Tertiò sine licentia Sedis Apostolicæ hoc fieri non posse; Hinc, vt dixi, Sanctus Methodius ad Romanum Pontificem confugit, qui eiusdem Votis benignè annuit; Quarto, nullam esse ex omnibus linguis, in quibus res sacra administratur, adeo vulgarem, quin à vernacula, quæ vulgus vitur, plurimum discrepet: de Latina, & Græca nemini dubium est, nam nullibi Plebi vulgares sunt, de alijs idem breuiter ostendo.

Ccc ij

Liturgia Æthiopica ea lingua scripta, est, quæ à Populo non intelligitur, imò Populi Regi Æthiopum subditi plusquam viginis linguis loquuntur, à quibus omnibus Liturgia differt: Perronius citatus Chaldaicam esse vult, ego potius Syriacam esse crediderim, qualis est Malabarica, quæ habetur *to. 6. Biblioth.* ex Syriaco scilicet traducta: Liturgia Armenorum non est in lingua vulgari, sed in antiqua, quam vulgus nescit, & linguam Liturgiam vocat: Egyptij quoque, qui à Græco Ritu defecerunt, antiquam linguam, Ægyptiacam, quam *Copticam* vocant, cuius litteræ à Græcanicis parum differunt, in sua Liturgia adhibent, illa lingua est, in qua Sautius Anonius, testes Hieronymo septem suas epistolas scriptas reliquit: Idem de Sclauorum linguam dicendum est, ut mihi constet ex multorum, quos consului, responso: Idem de Syriaca, Arabica, Caldaica, ut testatur Perronius citatus.

Vndecimò, rei sacre Majestas id omnino postulat, sic modò Iudæi sua sacra peragunt lingua Hebraica, quæ nullibi vulgaris est, ut iam suo tempore Theodoretus observauit *qu. in Genes. 60.* Imò postquam Iudæi ex Babilonia in Palestinam redierunt, Hebraicam linguam minimè intelligebant, licet in ea Esdra Interprete sua Sacra peragerent: Turcæ, ac Persæ, & innumeri alij, qui Mahometanæ sectæ nomen dederunt in re Sacra Arabicam linguam, eamque constantem, licet omnibus ferè ignotam adhibent: sic, ut ait Quintilianus, Carmina Saliarum vix Sacerdotibus suis satis intellecta, sed quæ mutari verat Religio: Igitur eam pro re Sacre linguæ rationem esse par est, quæ à nonnullis quidem à plebe tamen minimè intelligatur: Hinc enim fit, ut re Sacram vulgus maiori veneratione prosequatur, vnum incommodum esse videtur, scilicet rerum Sacrarum ignorantia in plebe, sed huic incommodo faciliè occurrunt Ecclesiastici, si populum sibi creditum vulgari lingua piis sermonibus de rebus Diuinis instruat iuxta formam, quam *Trident. sess. 22. cap. 7.* iis præscripsit.

Duodecimò, Præcipue rationes, propter quas Ecclesia linguæ nouæ vsum permittere debet, ad sequentia capita reuocantur.

Primò, si in aliquod Regnum Latina lingua induci nullatenus queat, nec vi, nec vltro, si enim induci possit, ut factum est in Germania, Polonia, America, haud dubiè, satius est Latinam Liturgiam tradere, ut Rituum vnitati consulari, siue id, spontè succedat, ut in Polonia, Dania, siue armis, ut in America, nempe in ijs Regnis, homines, qui litte-

ris vacant, periti sunt Latinæ linguæ, si tamen ut dixi, in aliquod Regnum, nec spontè, nec vi Latinæ linguæ cognitio induci queat, etiam inter doctos, ut conuersioni illius Regni consulari optima ratio persuadet, vernaculæ linguæ vsum ab Ecclesia permitendum esse.

Secundò, si in prædicto Regno aliqua lingua vigeat inter doctos in re sacra, & doctrina plebi prorsus ignota, eaque constans, & morosa, ut vocant, ideo mutationi minimè obnoxia, primæ rationis capiti non parum inde roboris accederet, nempe inde illud incommodum cessaret, de quo *supra*, nec enim Religio populo prostrata iaceret, nec vllum periculum esset, ne per frequentem verborum, & locutionum mutationem sacrarum formularum sensus mutaretur.

Tertiò, si prædicta lingua per multas Gentes diffusa esset, licet alioquin doctis solummodò nota, qualis est Græca, Latina, Arabica, non leue pondus inde præmissis rationum capitibus accederet, quia tunc in re sacra linguæ multiplicandæ non essent, sed illa communis multis Nationibus sufficeret.

Quartò, si Libri sacri ad hunc finem, necessarii, consultis peritis Romæ Typis manderentur, ac si quæ difficultas intercedat, probè discutiantur, nullum erit periculum errandi in sacris formulis, ac proinde omnia sacra, & integra censeantur.

Decimotertiò, ex dictis quid de Sinesibus, Tunchinensibus, Tartaris, & Japonibus sentiendum sit, faciliè concluditur, scilicet ab Ecclesia permitendum esse, ut in re sacra nouæ Legis vsum adhibeatur, quæ saltem à doctis intelligi possit: nam

Primò, cum Sinæ in re sacra, & doctrinæ suam linguam habeant, qua iam à tot sæculis feliciter vsi sunt, nunquam sperandum est, ut aliam peregrinam, Latinam scilicet admittant, vel addicant.

Secundò, nisi homines illius Gentes post aliquod tempus ad sacros Ordines promoueantur, nunquam firmum erit iactæ Religionis fundamentum, quæ haud dubiè vel minimo persecutionis vento euerteretur, ut factum lugemus in Iaponia: Vix enim nostri Europæi, propter vultus dissimilitudinem, latere possunt nec patriam mentiri: huic incommodo occurreretur, si Sacerdotes ex illis Gentibus assumantur, eritque, quod felicem fidei propagationem, messetque vberissimam iure speremus.

Tertiò, primorum Ecclesiæ temporum exempla nos docent, & Apostolica praxis, euincit, quod nam pacto hac in re nos gerere debeamus: si enim nullum Latinum Petrus, nullum Hispanum Iacobus, nullum Gallum Dionysius, aut Græcum,

Panthus Divinis mysteriis initiassent, nunquam fides in Italia, Hispania, Gallia, tam altas radices egisset, quod meo iudicio perspicuum est; accedit, quod nec extranei sufficiunt ad tantam Prouinciam excolendam, nec ita apti sunt, & popularibus accepti.

Decimoquartò, itaque illa ratio mihi potentissima videtur, nisi Sineses ad sacros ordines promoueantur, nunquam solidum, & satis firmum Religionis fundamentum in iis regionibus iacietur, quod tamen, vt fiat, ab Ecclesia procurandum est: Igitur Ecclesia Sinas ad sacros Ordines promouere debet, at inepti sunt, si rem sacram lingua Latina facere iubeantur, cuius scilicet ignari sunt; Ignarum autem linguæ, in qua res sacra fit, ad sacros Ordines promoueri, sacri Canones vetant; igitur cum aliqui ad hoc sacrum munus aptissimi sint, aliam linguam esse oportet, cuius sunt periti, in qua res sacra fieri permittatur, nec est, quod aliquis opponat, extraneos sufficere, cum reuera non sufficiant, vt vel ipsa experientia nos hæcenus docuit, hinc parum hucusque res promotæ est, & quantum soli extranei in vastissimis illis regionibus rem sacram administrabunt res semper erit in lubrico, & in incipiti: Non sufficere etiam aliquot Alumni ex iis Regnis aduocati, vt linguam Latinam discant, quia pauciores erunt, quam par sit, scire apti, nec viarum, ac Prouinciarum vastitas vllatenus permittit, vt plures aduocentur; pauci enim Europæi Cæli patientes sunt, ac proinde pauci redirent in patriam incolumes; accedit quod vix scio, an expediat, vt nostrorum morum statim initio conscij sint, & fortè complices.

Secundò, apud Sineses viget lingua inter doctos, quam vulgus non capit, illa citra incommoda supra indicata ad rem sacram adhiberi posset.

Tertiò, quam longè, ac latè Sinarum Imperium diffundatur, quis amabo nescit? Toti Europæ tùm Incolarum frequentia, tùm Prouinciarum magnitudine, tùm soli vbertate facillè comparandum.

Quartò, si Morani (quàm exigua Prouincia) à Sede Apostolica hanc gratiam obtinuerunt, cur Sinæ repulsam ferent, amplissimum scilicet Regnum, cur lingua illa, quæ à multis seculis vsi sunt, ad rem literariam, & sacram, quæ suas formulas, nitoremque suum obtinet, eodem iure, ac priuilegio cum Græca, Latina, Arabica gaudere non debet?

Quintò, vna tantum lingua sufficit pro Sinesibus, Iaponensibus, Tunquincensibus, & Tartariis, ferè dixi pro dimidio Orbe cum enim necesse non sit, vt vul-

gus eam intelligat, is profectò sufficere Sacerdotum numerus eam linguam calentium, qui prædictas Gentes excolere, iisque rem sacram administrare valeant, quidquid opponi posset, facillè soluitur.

Decimoquintò, vnum tamen, quod aliquis opponeret minimè omittendum est, nam inquit aliquis, eadem ratio persuadet, vt Indis quoque eadem gratia concedatur; hoc breuiter discuto, cum Mahometis sæda totum ferè Orientem, & maximam Indiarum partem infecerit, permitti facillè posset iis Gentibus, si ad fidem conuertantur, linguæ Arabicæ vsus, quam Mahometani in suis sacris adhibent, hanc autem Ecclesia in Maronitis iam tolerat, ac proinde nouæ linguæ vsus necessarius non esset, quod magni facendum est, nec enim sine maxima necessitate linguæ multiplicandæ sunt in res sacras, Armeni sua quoque gaudent in Persiâ, eaque gaudere sinentur, si conuertantur ad fidem. Idem de Cophitis, Abissinis, Nestorianis, Iacobitis, & Moschitis dicendum est; hinc nihil penitus fiet contra Tridentini Decretum, quod tantum vetat, ne Missa vulgari lingua passim celebretur, nec enim passim, idest communiter id fiet, sed rarò, imò rarissimè permittetur. Pro America vix laborandum est, nam ibi viget lingua Hispanica, & Lusitanica in Brasilia, & Gallica in noua Francia, quæ in multis cum Latina coniundæ sunt. Hæc habui, quæ de proposita questione dicerem, saluo semper meliori iudicio.

Honoratus Fabri Societ. Iesu.

Dùm autem hoc disputaretur inueniuntur sunt, aliis in Suprema fuisse factum infra scriptum Decretum.

Feria v. die xxv. Ianuarij 1615.

IN Congregatione Generali Sanctæ Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis coram Sanctissimo Domino Nostro Paulo Diuina Prouidentia Papa Quinto, ac Illustrissimis, & Reuerendissimis Dominis Petro Sanctæ Mariæ Transyberim Aldobrandino, Ruberto tit. S. Mariæ in Via Bellarmino, Antonio tit. Sanctæ Crucis in Hierusalem Zapata, Ferdinando tit. Sancti Eusebii Taberna, Ioanne Garzia tit. Sanctissimum Quatuor Coronatorum Millino, Fabricio tit. Sancti Augustini Verallo, & Fratre Augustino tit. S. Mariæ in Ara-celi Galamio nuncup. Presbyteris miseratione Diuina Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus aduersus hæreticam prapritatem Generalibus Inquisitoribus à Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Patrum Iesuitarum morantium in Regno Sinarum, vulgo la China, qui dant operam

coucher son illarum gentium, lecto memoriali, *Sanctissimus Dominus Noster Papa concessit eis, ut in celebratione Missæ possint habere caput contestum, cum in illa Regione detecto capite manere, vel operari, non sit reverentia, sed irreverentia, & scandalum generet, non denotionem.*

Curabunt tamen prædicti Patres in Missæ celebratione non uti pileo communi, & vulgari, sed alio proprio, & eius coloris, cuius sunt paramenta cætera, & si id commodè fieri non poterit, saltem utentur pileo, quo uti solent in prædicatione verbi Dei, & alijs allionibus sacris non illo quotidiano, quo utuntur ordinarii, & hæc facultas dabitur quovisq; populo Sinensium edoletur Ritibus Ecclesiæ Romanæ, ubi is non abhorrebit.

Item permisit Sanctitas Sua eisdem Patribus, ut possint transire Sacra Biblia in linguam Sinarum, non tamen vulgarem, sed eruditam, & litterarum propriam, & simul mandat, ut in translatione Bibliorum adhibeant summam diligentiam, ut translatio fidelissima sit.

Denique permisit, ut in eadem lingua erudita Sinarum possint celebrari Divina Officia, Missarum, & Herarum Canoniarum à Sinis, quando fuerint promoti ad sacros Ordines.

Andreas de Pettinis S.Rom. & Vniuers. Inquisit. Notar.

50 Sed quamvis super huiusmodi Decreto fuerit expeditum Breve, nihilominus non fuit executioni demandatum, imò nec Patribus lesuitis traditum, & propterea nec etiam Sacra Congregatio de Propaganda fide super huiusmodi negotio resolutionem capere voluit.

51 Aburitur etiam Sacramento Eucharistiæ Sacerdos ille, qui celebrando Missam fingit se hostiam consecrare, & non consecrat, sed illam non consecratam sumit, de quo est casus in cap. de Homine, de celebrat. Missarum.

Sed an iste subdatur iudicio Inquisitorum tanquam præsumptus Inconstans in fide? plures casus possunt adduci.

Primus est, quando quis celebrando recordatur, se obnoxium esse culpæ mortali, & putans melius esse abstinere à consecratione, non consecrat, sed ostendit Populo, & sumit hostiam non consecratam; & iste casus est Textus in cap. de Homine, de celebrat. Missar.

Et in hoc quicquid dixerint moderni, credentem nullo modo hunc Sacerdotem esse suspectum de fide, quamvis grauius peccet, non enim videtur male sentire de Sacramento, sed putat minus peccatum esse non consecrare cum conscientia peccati mortalis; & ideo tale factum non sapere hæresim manifestè, ut subdatur iudi-

cio Inquisitoris voluit aperte Lucernæ Inquisitorum in ver. Sacerdos, post Oldradum consil. 210. quem nonnulli sequuntur, præferim Felin. in rubr. de Hæres. Calderin. consil. 4. de Hæres. ver. Ad hoc. Et licet de hoc dubitet Anan. in cap. Ad abolendam num. 4. de Hæres. quem etiam videtur sequi Felin. ibid. num. 2. Decian. lib. 5. cap. 17. ver. 43.

53 Eorum tamen rationes non placent: Nam quod qui non recipit singulis annis Corpus Christi sit suspectus de fide, non est verum, & in Sancto Officio talis non punitur, ut tenent Pegna ad Ambros. de Vignat. de Hæres. quæst. 2. num. 32. & in addit. ad Lucern. Inquisit. in verb. Hæresit num. 10. par. 2. tit. 17. §. 1. num. 4. & ita fuit in Suprema resolutum sub die 27. Octobris 1611.

Et quatenus qui non recipit singulis annis Corpus Christi redderetur suspectus de fide, non tamen potest applicari casui, de quo agitur, quia ille, qui non communicat singulis annis redditur suspectus, quod male sentiat de præceptis Ecclesiæ, sicuti dicimus de illis, qui comedunt carnes diebus prohibitis; Caren. par. 2. tit. 15. §. 2.

Hic autem Sacerdos nullam dat de se suspicionem, cum non ob spretum, sed quia, ut supra dictum est, minus peccatum esset non consecrare, quam consecrare in peccato mortali.

Nec obstat, quod iste Sacerdos tribuat creato, quod est solus Creatoris, quia, cum hoc faciat non in contempnum, sed potius in reverentiam Creatoris, non redditur suspectus, ut bene Calderin. d. consil. 4. in fin.

Tandem non obstat, quod iste Sacerdos habuerit conscientiam erroneam, & Nam conscientia erronea bene facit aliquem peccare grauius, sed non reddit suspectum de fide, cum in materia hæresis ignorantia etiam crassa, & affectata excuset, ut alibi diximus.

Dicendum est ergo, quod Sacerdos hoc casu nullo modo subdatur iudicio Inquisitorum: Et licet Iucerna Inquisitorum loco cit. dicat, quod iste potest vocari, & interrogari, quid sentiat de Sacramento Altaris, aduerendum tamen pro praxi, quod aliud est vocare aliquem in Sancto Officio, ut interrogetur simpliciter, quid sentiat de Sacramento Altaris, qui si catholicè respondeat, statim dimittatur. Aliud est, quod quis vocetur tanquam suspectus de fide, ut inter Reos connumeretur, & contra eum procedatur prout iuris, sicut proceditur contra suspectos de fide. Nam aliquibus in casibus vocantur aliqui priori modo, non ut contra eos procedatur, sed ut diluant non suspicionem realem, sed aliquod dubium, ex

quo possit oriri suspicio, si in responsione-
bus se grauet. Nam quandoque sic vo-
cantur, qui denunciati sunt, comedisse
carnes in diebus prohibitis. Nam ostensa
licentia, vel data aliqua infirmitatis excu-
satione, dimittuntur. Quandoque etiam
vocalitur tali modo, qui denunciati sunt
reclusisse confessiones, & interrogantur,
an benè sentiant de Sacramento Pœnitent-
iæ, & si catholicè respondeant, dimittun-
tur, & relinquuntur causa Ordinario.

Secundus casus est, quando Sacerdos
non conscientia patriti criminis, sed do-
losè scipius hostiam non consecratam, seu
vinum non consecratum, vel vtrumque
56 simul ostenderet Fidelibus adorandum,
illegue hostiam, seu vinum non consecra-
tum fumeret, & hoc casu Sacerdos verè
est suspectus de hæresi, quia illa perseve-
rantia in errore reddit eum suspectum.
quod malè sentiat de Sacramento Altaris,
Lucern. Inquisit. loco cit. Carer. de Hære-
num. 39. in fine, Decian. loco cit. vers. Quan-
doque tertio, Salell. de mater. Tribun. 5. Inquis.
to. 3. lib. 6. cap. 8. reg. 506. §. 15. num. 627. &
num. 629. diuini dicit, quod nullus contra-
dicit, hunc Sacerdotem esse suspectum
de hæresi, intelligendus est, in hoc secu-
do casu, non autem in primo: Et aduer-
tendum est, quod licet qui eodem die
plures Missas celebrat non puniatur in
Sancto Officio, quidam tamen Sacerdos,
qui hoc attentauit, & in vna Missa non
consecrauit, fuit expeditus in Sacro Tri-
bunali cum abiuratione de leui, & aliis
pœnis arbitrio Ordinarii, vt ex Decreto
dic 2. Iulij 1609.

57 Aduertendum pariter, quod P. Lupus
in *Edictum S. Officij*, dum tractat hanc que-
stionem, allegat Sancium in *Select. disp.* 25.
num. 3. qui tamen nihil dicit de suspitione
hæresis, sed solum, quod grauius peccat
Sacerdos, qui simulat se consecrare, quam
si conscientis peccati moralis hostiam con-
secraret, & fumeret.

Tertius casus est, de quo Bariola in
Aphorism. vtriusque iuris, ver. Sacerdos,
quando Sacerdos existens in peccato mor-
58 tali non consecrat hostiam, sed super par-
ticulam iam consecratam à Tabernaculo
extractam profert verba consecrationis;
& iste redditur suspectus de hæresi, nam
verè abutitur Sacramento Eucharistiæ,
cum profert verba consecrationis super
materia non apta ad consecrationem, cum
iam sit hostia consecrata, & non amplius
substantia panis, Bordon. in *Tribun. cap.* 22.
num. 11. Et de hoc casu loquitur P. Diana
par. 4. tract. 7. resolut. 12. vers. Notandum; &
hoc esse graue sacrilegium, dixit P. Auer-
sa de Sacram. Eucharistiæ quest. 10. de Ministro
num. 2. Et processum super hoc casu in
Sancto Officio, constat ex Decreto edito

sub die 26. Iunij 1619.

59 Idem dicendum est de Sacerdote, qui
accedit ad Altare oblitus tamen deferre
hostiam præ verecundia profert verba
consecrationis super hostia iam consecra-
ta, Pegna ad Lucern. Inquisit. dicto ver.
Sacerdos, Alberghin. in *Man. cap.* 24. num. 1.
vers. Item Pegna.

Quartus casus est, quando Sacerdos exi-
stens in peccato mortali, dum celebrat,
conscientia ductus, non consecrat ho-
60 stiam, neque Particulas, sed illas sic non
consecratas exhibet in Communione Fi-
delibus, & iste casus continet in se maio-
rem malitiam, quia decipit Fideles non
solum in adoratione, sed etiam in suscep-
tione Sacramenti: Ideo hunc non libera-
rem ab hæresis suspitione saltem leui,
vt fuit resolutum in Suprema r. Martij an-
ni 1607.

Nam cum quidam spontè comparens
se denunciasset ante legitimam artem,
ordinatum, ter Missam celebrasse, sed
non consecrasset, & cum Particulis non
consecratis communicasse, fuit expeditus
cum abiuratione de leui, & pœnitentiis
salutaribus, & admonitus, esse suspensum
ab executione Ordinum.

61 Idem philosophandum de eo Sacerdote,
qui publico peccatori, vel indigno mi-
nistrat hostiam non consecratam, etiam
ipso peccatore consentiente, de quo latè
Sancius in *Select. disp.* 35.

Quintus casus est, quando Sacerdos
oblitus consecrare hostiam exponendam
in Oratione Quadragesima horarum, vel
62 deferendam in Processione Corporis
Christi, consecraret hostiam sine Missæ
Sacrificio, & hoc casu Sacerdos non so-
lum fit irregularis, vt docet Maiolus de Ir-
regularit. lib. 1. cap. 16. n. 4. sed etiam redditur
suspectus de hæresi, vt pluribus probat
Alberghin. in *Man. cap.* 24. num. 2. & 3. ea
potissimum ratione, quia cum Nouatores
irrideant caeremonias, & Canonem Mis-
sæ, tanquam repletum erroribus, iste
Sacerdos videtur approbare facto eorum
errorem.

Et de anno 1617. accidit notabilis casus
in Suprema: Nam quidam Religiosus Sa-
cerdos damnatus in perpetuum ad trire-
mes à suis Superioribus, ad carceres San-
cti Officii redactus, eo quod consecra-
rat extra Sacrificium Missæ dimidium
panis fermentati, & extraxerat ab ore al-
terius detenti in eisdem carceribus Partic-
ulam consecratam, fuit de ordine San-
ctissimi degradatus, & missus ad triremes,
comminata ei pœna vltimi supplicij in
casu reincidentiæ. Sed dum ad triremes
ducebatur iterum consecrauit dimidium
panis fermentati; quod cum fuisset rela-
tum Sanctissimo, dixit, quod cum libe-

selestus fuisset actualiter degradatus, non erat amplius de foro Ecclesiastico, ideo mandauit scribi Locum-tenenti generali, siue Gubernatori tiremum, quod quatenus esset ultimo supplicio damnandus, curaret, ut viri Religiosi incurrerent in salutem animæ illius, ut ex Decreto *sub die 18. Maij eiusdem anni 1617.* Et licet ex Registris Supremæ non appareat fuisse ultimo supplicio affectum, audiui tamen, quod verè laqueo suspensus fuit.

63 Sextus casus est in Sacerdote, qui solum panem consecrat, & non vinum, vel è contra, & iste est vehementer suspectus de hæresi, ut inquit Maiolus de *Irregular. lib. 1. cap. 16. num. 1. in fin.*

64 Hoc tamen non procedit, si ex obligatione vinum non consecraret, nam tunc nulla adest suspicio, & propterea causam hanc non spectare ad Sanctum Officium, dixit Sacra Congregatio *sub die 28. Aprilis 1620.*

65 An autem Sacerdos, qui non ieiunus celebrat, sit suspectus de fide, Alphons. de Leon. in *tratt. de offic. & potest. Confessarij recollect. 22. vers. Trigessimus sextus*, & ex eo Trasmiera de *Polygamia lib. 3. quest. 2. num. 55.* putant, hunc esse suspectum de fide, & subdi iudicio Inquisitorum, nullam tamen afferunt rationem, Alberghin. in *Man. cap. 23. num. 3.* cum eis sentit, addens rationem, quia viderur factò adhærere hæresi recentiorum Hæreticorum, & præsertim Lutheri, qui asseruit, consilius esse sumere Eucharistiam post sumptum cibum. Sed eorum opinio est contra Decretum Supremæ, quæ censuit *sub die 10. Septembris anni 1613.* celebrantes non ieiunos non puniri in Sancto Officio.

66 Quod Decretum non haberet locum, si essemus in Sacerdote ex illis Regionibus, in quibus viget hæresis Lutherana: Nam tunc posset vocari ad Sanctum Officium, & interrogari super eius credulitate, & intentione.

67 Idem dicendum est de eo Sacerdote, qui in prima, vel secunda Missa dici Natiuitatis Domini Nostri Iesu Christi sumat Purificationem, demum celebrat secundam, vel tertiam Missam; nam iste casus non spectat ad Sanctum Officium, ut ex Decreto Supremæ *sub die 29. Martij 1628.*

68 Quando autem Sacerdos possit non ieiunus celebrare, videndus est præcatus Card. de Lugo: qui dum hæc scriberem, diem suum clausit extremum magno Sacri Collegij mærore, & Sedis Apostolicæ damno ob eius singulares virtutes, & eminentem doctrinam, in *tratt. de Sacrament. disput. 15. sect. 2. 3. & 4.*

69 Et quia idem Alphonsus de Castro loco citato, quem sequuntur Trasmiera, & Al-

berghin. locis citatis, dicere se denunciantum in Sancto Officio Sacerdorem, qui plures Missas absque legitima causa eadem die celebrat: Tu dic, hunc casum non spectare ad Sanctum Officium, ut pluries fuit resolutum in Suprema, nempe 10. Septembris 1597. 19. Octobris 1604. 14. Novembris 1607. 1. Iulij 1609. quod idem astruit Carthar. deest. Archiep. Mediolanen. 26. num. 1. quicquid dixerint citati à Gonzalez in cap. 3. de celebrat. Missarum in fine. Frit cum quis se denunciari in Sancto Officio de huiusmodi delicto, expeditur eum monitione, & poenitentijs salutarijs, ut factum fuit in Suprema *sub die 12. Augusti 1632.*

70 Quod dictum est de Sacerdote non ieiuno, idem dicendum est de laico non ieiuno communicante: Nam licet præceptum hoc videatur solummodo Sacerdotes comprehendere, à consuetudine tamen declaratum fuit, ut omnes Christifideles comprehendat, quam consuetudinem Concilium Constantien. sess. 13. paulo post principium, approbatum Cardin. de Lugo loco cit. num. 19. & huius laici causam non cognosci in Sancto Officio, sed ab Ordinario, resoluit Suprema *sub die 9. Augusti 1609.*

71 Sicuti etiam declarauit, non spectare ad Sanctum Officium casum illorum, qui pluries in die communicant, ut ex Decreto 6. Maij 1626.

72 Nec eorum, qui per longum tempus abstinent à Communione, siue singulis annis non Confitentur, neque Communionem sumunt; licet enim Felin. in rubr. de Hæret. nu. 4. & in cap. 2. eodem titulo, quem sequitur Roias in *singul. 98. num. 7.* Zachin. de Hæret. cap. 35. num. 2. & ibi Campegg. in addit. Zecchius in *summ. 10. 1. de fide cas. 11. num. 5.* Carrer. de Hæret. num. 37. Sandarell. eodem *tratt. cap. 41. dnb. 3. num. 5.* Bordon. in *Tri-bunal. cap. 22. quest. 27.* voluerit hos esse suspectos de hæresi, præterit si ab ingressu Ecclesiæ arceantur, & moniti non respiciant, ut voluit Bordonus loco citato.

73 Nihilominus contrariam sententiam tenuerunt Pegna par. 3. comm. 26. & in addit. ad Ambros. de Vignate in *tratt. de Hæret. qu. 2. num. 73.* & in addit. ad Lucern. Inquisit. ver. Hæresis num. 10. Farinacc. quest. 178. §. 2. nu. 79. vers. Ex quibus, P. Diana par. 4. *tratt. 3. resolut. 38.* vbi dicit contra hos Episcopos procedere, Carena par. 2. tit. 17. §. 1. num. 4. Lupus in *Edict. S. Officij par. 2. lib. 14. dist. 7. art. 1. diff. 2.* vbi dicit, ita seruari in praxi, & hanc opinionem canonizauit Suprema, ut in decretis die 27. Septembris 1611. & 3. Augusti 1627.

74 Si quis autem sumeret Eucharistiam ad corporalem satisfactionem explicandam, esset

esset suspectus de hæresi, quia verè is abutitur Sacramento Eucharistiæ operando contra finem primum institutionis huius Sacramenti, & videtur adherere hæresi Armenorum, de qua Caponius in *Appendice par. 3. Sancti Thoma quest. 79.* & ita docent *Trasmiera de Polygamia lib. 3. qu. 2. num. 28. Alberghin. in Men. cap. 23. num. 4.* ubi testatur, fuisse punitum in Sancto Officio quendam, qui extraxerat ex sacra Pixide pluries Particulas, easque pro cibo corporali sumpserat.

Sed hac occasione queritur, an qui furatur Pixidem, in qua assernatur Sanctissimum Sacramentum, possit in Sancto Officio puniri.

- 75 In hoc casu dñersimode fuit obseruatum, sed vt plurimum dictum fuit, causam hanc esse cognitionis Sancti Officii, vt ex Decretis Supremæ die 29. *Septembris, & 29. Novembris 1605.* & sub die 17. *Maij 1607.* Et tunc temporis fuit cogitatum de condenda Constitutione contra huiusmodi delinquentes, vt ex Decreto sub die 4. *Augusti 1611.*

Tandem die 25. *Maij 1618.* dictum fuit, cognitionem huius delicti spectare priuatim ad Sanctum Officium.

Ceterum de huiusmodi resolutionibus valde aliàs dubitatum fuit, si tamen vñacum furto sacræ Pixidis non fuisset proietum, vel sumptum præsertim à laico Sanctissimum Sacramentum, vel aliàs asportatum, & non inuentum.

- Licet enim furtum rei sacræ sit gravissimum sacrilegium, & videatur continere in se suspicionem malæ credulitatis, cum 76 contrectando res Deo dicatas, & consecratas, Deum ipsum contemnere, ac illi iniuriam inferri videatur, vt ex Petro Gregor. *Synagmat. lib. 33. cap. 15. vñbr. de panis veri Sacrillegij num. 1.* & ex Deciano *tratt. crimin. lib. 6. cap. 30. num. 1.* qui dicit delictum hoc esse contrarium Religioni, & pierati, testatur Farinacc. *quest. 172. nu. 1.* & huiusmodi Sacrilogos esse suspectos de hæresi, imò suspectissimos dixit Mar. Italia de *Immunit. lib. 1. cap. 5. §. 3. à num. 88.* quem sequitur Farinacc. in *append. de immunit. num. 217.*

- Nihilominus qui furatur sacram Pixidem non contrectando Sacratissimam Hostiam, vel Sacratissimas Particulas, sed 77 eas relinquo in Altari, vel in Tabernaculo, cum possit moueri solum ex auaritia subripiendi vas aureum, vel argentum, adhibita reuerentia Sacratissimo Sacramento, credere non subiici iudicio Inquisitorum, quia ex illo actu relinquenti hostias intactas in Altari, vel Tabernaculo, tollitur suspicio, quod fur malè sentiat de Venerabili Altaris Sacramento, sed causam spectare ad Iudices

De Inconstin. in Fide. To. I. Pars. I.

ordinarios, cum delictum hoc sit mixti fori, mala credulitate seclusa, Farinacc. *dicta quest. 172. num. 31. Sperell. decis. 3. per tot. Carthar. decis. Archiep. Mediolanen. 72. num. 29.* & ita pluries meo tempore fuit obseruatum, relinquo huiusmodi causas Episcopis, vel Iudicibus laicis, si prouenerint.

- 78 At quando vñacum Pixide quis furatur Sacratissimas Hostias vel proicit, vel conculcat, vel sumit, vel abscondit, tunc quia fur iste abutitur Sacramento Eucharistiæ, redditur absque dubio suspectus ex ipso facto de hæresi, & ideo huiusmodi delictum sic qualificatum spectat priuatim ad Sanctum Officium, quoad Iudices laicos, sicuti spectant alia delicta, in quibus cadit hæresis suspicio: & ita sunt intelligendi Mar. Italia, & Farinacc. qui nuntunt exemplo relato à Follerio, & eius auditoritate: Fur enim, de quo Foller. non solum subripuerat Pixidem, sed manducauerat Sacratissimas Hostias.

- 79 Et hæc opinio seruatur in Sancto Officio Lusitanæ, licet ab Inquisitoribus Vlixiponen. malè fuerit morti, & igni traditus quidam infelix, qui solum iudiciis, & violentis præsumptionibus premebatur, sacram Pixidem cum Sanctissimo Sacramento furto obtulisse, qui postea ex confessione veri furis repperitus fuit innocens, vt testatur Barboza in *addit. ad Collect. Decret. to. 6. ad cap. Asserte, de presumpt. num. 4. vers. Pauca ab hinc annis.*

Reclamant quantum potuit, & curauit ab huiusmodi sententia renouare Inquisitores illos Illustrissimus Transilui Episcopus Hieracen. tunc Collector Portugalliz, & questus est mecum, qui tunc temporis munere Auditoris Generalis Nunciaturæ Hispaniarumungebar.

- Idco cauendum est à Boerio *decis. 254.* qui ponit exemplum de eo, qui vas sacrum, in quo erat repositum Sacratissimum Christi Corporis, subripuerat, & vt illud rumpcret sub pedibus posuerat, & Sacratissimam Hostiam conculcauerat. Pariter cauendum est à Foller. in *pract. Crimin. in ver. Capias informationem num. 11.* & *pract. Crimin. Canon. cap. 17. num. 53.* qui 81 ponit exemplum in eo, qui fuit furatus Calicem, in quo erat Sacratissimum Eucharistiæ Sacramentum, quod seclerus ille manducauit: Nam verè isti sunt suspecti de hæresi, vt ex Mario Italia, & Farinacc. *supra dictum est.*

- Item cauendum est à Sanfelicio *decis. 243.* dum asserit, qui furatur sacrat Pixidem, in qua erat Sanctissimum Sacramentum, & capris anrequam ianuam Templi egredieretur, non debuisset gaudere immunitate Ecclesiastica, quia quicquid sit de iure communi, post Bullam

D d d

Gregorij Decimiquarti omnino contrarium est tenendum, quia delictum hoc, quamvis immane facilegium, non est de exceptuatis in Bulla, ut optimè probat reiectis contrariis Carthar. decis. Archiep. Mediolan. decis. 46. per totam.

- 83 Quamvis eum, qui furatus est sacram pixidem non gaudere immunitate Ecclesiastica post Gregorij Constitutionem dixerit Marius Italia de Immun. Ecclesiast. lib. 1. cap. 5. §. 3. num. 68. quem videtur sequi Farinace. in append. de Immun. Ecclesiast. n. 217. quod tamen dixisse videtur supra num. 209. Ibi quod committentes grauissima, & enormissima delicta in Ecclesia non debere ab Ecclesia extrahi, nisi fortasse consulto Summo Pontifice; & tunc ab Episcopo. Quando autem huiusmodi furtum habeat qualitates continentes hæresis suspensionem, talis delinquens gaudere non debet immunitate Ecclesiastica, non quia deliquerit in Ecclesia, & ideo illius immunitatem non gaudet, sed quia Hæreticus, & suspectus de hæresi illa non gaudet, ut alibi diximus, & tenet Farinacc. in append. cap. 13. num. 175.

Sed quia post hæc scripta emanauit Constitutio Pontificia contra subripientes Hostiam consecratam, seu vnam, vel plures Particulas consecratas, cum pixide, vel sine ea, sine illam, vel illas apud se retinentes; in qua Sanctissimus Dominus Noster Innocentius Vndecimus, ad reprimendam horrendam huiusmodi subripientium impietatem, mandauit, illos esse condignis poenis pro facinoris atrocitate puniendos, ac etiam pro prima vice Curie seculari tradendos, necnon omnimodam causarum huiusmodi cognitionem ad Sanctum Inquisitionis Officiu prout sequitur:

INNOCENTIVS PAPA XI.

Ad perpetuam rei memoriam.

AD Nostri Apostolatus auditum detestanda quorundam iniquitatis filiorum peruenit audacia, qui omnis impietatis terminos supergressi manus sacrilegas ad Sanctam quidem Sanctorum, Augustissimam scilicet Eucharistiam Sacramento, quod transiituras de hoc mundo ad Patrem Salvator, & Dominus Noster Iesus Christus in memoriam cruciati illius Sacrificij, quo se ipsum pro generis humani redemptione in ara Crucis Deo Patri immolauit ineffabili diuini amoris sui largitate Corpus suum in cibum, & Sanguinem in potum Nobis tribuendo instituit continere tanti tamque tremendi formidine mysterij compellantur. Quocirca ad reprimendam horrendam eiusmodi impietatem, qua animum

nostrum ipsa sui inmanitate confudit in nomine eiusdem Domini Nostri Iesu Christi exurgentes Motu proprio nou ad alicuius super hoc oblata petitionis instantiam, sed ex mera scientia, & deliberatione nostris, deque Apostolica potestatis plenitudine, ac de Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium in tota Republica Christiana aduersus hæreticam prauitatem Generalium Inquisitionum, & Sede Apostolica specialiter deputatorum consilio hac nostra perpetuè valitura Constitutione auctoritate Apostolica statuimus, & decernimus, ut deinceps omnes, & singuli utriusque sexus, qui de furto Hostia consecrata siue vnius, vel plurium particularum consecrarum cum sacra Pyxide, vel sine illa per legitima indicia iudicialiter iuxta Sancti Officii Inquisitionis contra hæreticam prauitatem auctoritate Apostolica instituti regulas, & praxim confessi, aut conuicti fuerint, quicquid propria malitia, vel de alterius ordine, seu mandato Hostiam, siue vnam, vel plures particulas consecratas prædictas apud se retinuerint, vel aliud transferre, seu asportare presumpserint condignis poenis, & animaduersionibus pro facinoris atrocitate puniantur, & nisi constituerint non sive se ad malum finem, etiam pro prima vice Curie seculari tradantur, non obstante memori arate, dummodò vigintiannum attingant ætatem, quibus poenis etiam mandantes subiacent; porro omnimodam cognitionem causarum furti Hostia consecrata, siue vnius, vel plurium Particularum consecrarum vniuersam cum Pyxide, vel sine illa, tanquam delicti hæresim, vel vehementem hæresis suspicionem continentis ad Indices Ecclesiasticos, & ad Sanctam Inquisitionis Officiu prædictum prout in specie, eadem auctoritate harum serie, & motu simili declaramus, decernentes presentes nostras literas, & in eis contenta quacunque, etiam ex eo quod quilibet in præmissis, seu eorum aliquo, ius, vel interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, cuiusvis status, gradus, ordinis, præcipientie, vel dignitatis existant, siue alias specificæ, & individua mentione, & expressione digni illis non consenserint, nec alia vocati, & auditi, neque causa, propter quas eadem presentes emanauerint, adducta, verificata, vel iustificata, aut ullo modo iustificata fuerint, aut ex alia qualibet, etiam quantumvis iuridica, & privilegiata causa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore iuris clauso, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitiis, seu intentionis nostre, aut interesse habentium consensus, aliunde quolibet, etiam quantumvis magno, ac formali, & substantiali defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controuersiam vocari, aut ad terminos iuris reduci, seu aduersus illas apertionis oris, restitutionis in integrum aliunde quodcunque iuris, facti, vel gratia remedium intentari, vel impetrari; aut etiam motu pari, & de Apostolica potestatis plenitudine simili concessio, vel emanato quempianus in iudicio, vel extra illud vti, seu se inna-

in illo modo posse, sed ipsas presentes semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, siquidem plenarias, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quomodocumque spectabit inuolabiliter, & inconcussè observari; Siquem, & non aliter in præmissis censeri, atque in per quoscumque Indices Ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatii Apostolici Auditores, ac eiusdem S. R. E. Cardinales, etiam de latere Legatos, & Apostolica Sedis prædilectos Nuncios, aliosque quoslibet quacunque præeminentia, & potestate surgentes, & funduros, sublata eis, & eorum cuiuslibet aliter iudicandi, & interpretandi facultate indicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane, si secus super his de quocumque quavis auctoritate scienter, vel ignorantiter contigerit attentari. Non obstantibus quatenus opus sit nostra, & Cancellaria Apostolica regula de iure quæsto non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in Pænthesibus, Provincialibusque, & Synodalibus Concilijs editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & ordinationibus, necnon quibusvis, etiam in iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, privilegij quoque, indulgij, & literis Apostolicis quibusvis personis, Collegijs, & locis, etiam specificis, & individua mentione dignis, etiam sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatorijs, ac cum quibusvis clausulis, & decretis, etiam irritantibus in genere, vel in specie, etiam motu simili, ac de Apostolica potestate plenitudine, seu Concessionariis, ac alijs quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, ac pluries confirmatis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis specifica, & individua mentio, seu quavis alia expressio ad id servanda foret, illorum tenores, formas, causas, & occasiones præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis inseritis, & exactissimè servatis, & specificatis respectu habentes illis alijs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat ad præmissorum effectum plenissimè, & amplissimè motu pari derogamus, & derogatum esse volumus, caterisque contrarijs quibuscumque. Volumus insuper, & eadem auctoritate prædicta mandamus, ut eadem presentes, & in eis contenta, quacumque ad omnium notitiam facilius deducantur, nec quisspiam de eis ignorantiam præstidere valeat ipsas presentes, seu eorum transumpta ad valvas Ecclesie S. Iohannis in Laterano, & Basilica Principis Apostolorum de Vrbe, necnon Cancellaria Apostolica, & in Actis Campi-floris per aliquem ex Curforibus nostris, ut moris est, publicari, & affigere: Siquem publicatas, & affixas omnes, & singulos, quos concernunt, seu concernent in futurum, perinde affigere, & arctare, ac si unicuique illorum personaliter intimata, & notificata fuissent.

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

sent, vique earundem præsentium transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu aliquius Notarij publici subscriptis, ac sigillo persone in dignitate Ecclesiastica constituta munitis; eadem prorsus, tam in iudicio, quam extra illud ubique locorum fides habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibite, vel ostensa. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti, decreti, declarationis, derogationis, voluntatis, ac mandati infringere, vel ei usui temerario contraire: Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Dat. Rome apud S. Petrum Anno Incarnationis Domini millesimo sexcentesimo septuagesimo sexto, quarto Idus Martij, Pontificatus Nostri Anno Primo.

S. Daturus.

I. G. Slusius.

An autem Sacerdos, qui quotidie celebrat, nec visus est vnquam confiteri se suspectus de fide, Bordonum in Tribuna cap. 22. quæst. 24. putat, quod si Sacerdos laborat mala fama, & habetur pro malo Sacerdote, suspectus sit, quia videtur sentire, non esse necessarium, Confessionem Sacramentalem præmittere contra illud, quod definivit sacrum Conciliū in Tridentinum sess. 13. can. 11.

EGO verò crederem, quod si adeo copia Confessarij posse substat opinio- nem Bordonij, quia difficile est, quod tra- 85 du temporis Sacerdos aliquo peccato non inficiatur, cum septies in die cadat iustus; quo casu ex præcepto Diuino tenetur præmittere Confessionem, vt latè probat Card. de Lugo de Sacram. Euch. disp. 14. sect. 4. num. 69.

Ideo si adeo copia Confessarij, & non confitetur, reddit se suspectum, quod credat, non esse necessarium ante communionem, vel confessionem Eucharistie, præmittere Confessionem Sacramentalem. Si verò non adeo copia Confessarij illum excusarem, si per breue tempus non confiteretur ante, vel post celebrationem, si autem per longum, tempus penes Me non careret suspicionem.

Fuit dictum etiam in Suprema, non esse casum Sancti Officij delictum illius sacrilegi Sacerdotis, qui vestibus Sacer- 86 dotalibus indutus accessurus ad Missam, celebrandam, se recepit in quendam angulum Sacriarij, & ibi turpes actus exercuit cum puero vsque ad pollutionem, & statim, absque Confessione, accessit ad celebrandum, demum post celebrationem cum eodem puero, alios actus impudicos perpetravit, vt ex Decreto sub

D d d j j

die 13. Augusti 1614.

Item resolutum fuit non esse procedendum in Sancto Officio contra Sacerdotes, qui nocte antecedenti dormiunt cum Meretricibus, & mauae accedunt ad celebrandum, absque quod prius confiteantur, vt ex Decreto sub die 5. Iulij 1613.

Quod tamen limitarem, nisi saepius hoc facinus perpetrassent, quia ex supradictis videntur male sentire de vtroque Sacramento.

85 Sed an Sacerdos, qui communicat Fideles cum pluribus Particulis extracastum necessitatis debeat in Sancto Officio puniri. Hanc superstitionem in Sancto Officio punibilem dixit Suarez in 3. par. 10. 3. quæst. 67. s. 7. litt. E. vers. Et hinc sequuntur. Idem tenet Heredia in disput. Theolog. de Sacram. tit. de Eucharist. disput. 2. par. 9. dub. vnic. num. 1. Ioc de la Cruz in Director. conficieu. par. 2. de Sacramen. Eucharist. quæst. 4. concluf. 2. P. Diana par. 4. tract. 8. resolut. 96. Tractata de Polygam. lib. 3. cap. 9. num. 28. Hos omnes, præter P. Suarez, citat Alberghin. in Man. cap. 23. num. 6. Nouissimè Salèll. de mater. Tribun. Sacelli Officij lib. 1. reg. 150. num. 137. & latius num. 178. Fermosinus, post hæc scripta visus, qq. 5. Officij par. 3. quæst. 4. num. 14.

Sed accipe, quod scripsit in casu, de quo agitur, Suprema ad Cardinalem Boncompagni Archiepiscopum Neapolitanum sub die 17. Maij 1636. Me existente Assessore.

HA commosso l'animo di Nostro Signore la novità introdotta cogli da N. N. e forse da Sacerdoti di altre Religioni, di comunicare le persone, che fanno le spirituali, con più particole, poiche essendo ciò contrario all'uso inneterato della Chiesa Cattolica, può non solamente non apportar beneficio veruno, ma danno irreparabile, e pessime conseguenze: Onde per resistere dal principio a cotesto abuso, bñ la Santità Sua col parere di questi Eminentissimi miei risuluto, che V. Emin. insieme con Monsignor d'Umbriatico Ministro cogli di questa Suprema, & Vniuersale Inquisizione si contenti di far chiamare a se tutti i Superiori delle Religioni, che sono in Napoli, tutti i Parochi della Città, ed in tal congresso fatti condurre li detti N. N. faccìa loro vn'agra repressione, ammonendoli seuiamente dell'errore, in cui sono trascorsi, imponga loro la sospensione dall'udire le Confessioni, e dall'esercizio di amministrare il Santissimo Sacramento dell'Eucaristia, ad arbitrio di questa Sagra Congregazione, e grani penitenze salutari. Nel medesimo tempo auvertà i Superiori, e Parochi suddetti, che s'astenghino d'amministrare la Santissima Comunione a Fedeli con più particole in vn medesimo tempo, e ciò facciano intendere a'loro Sudditi,

Cappellani, o Coadiutori, e non ardiscono di partirsi dall'uso inneterato di Santa Chiesa di comunicare con vna sol particola, sotto pene arbitrarie alla medesima Sagra Congregazione: Si riseruano però i casi di necessità, ne quali non può cader sospetto di superstizione alcuna. Vuole anco Sua Beatitudine, che ad N. & N. che sono stati comunicati con più particole, s'assegnino prudenti Confessori, e sia vietato loro il comunicare ogni mattina, ma se le conceda per vna sol volta la settimana.

Cum autem post aliquos annos iterum Neapoli accidisset, quod nonnulli Confessarii quarundam Monialium, aliquas 89 earum pluribus particulis communicassent, fuit dubitatum, an illis deberet imponi abiuratio saltem de leui, & fuit resolutum aliquibus tamen contradicentibus, non esse imponendam, sed grauius penitentis salutaribus expediendos, & suspendendos ab audientia Confessionum, & ab exercitio administrandi Sacramentum Eucharistiae; quæ tamen resolutio mihi non arrisit, quia si delictum hoc tanquam superstitionis puniatur in Sancto Officio, vtique reddit delinquentem suspectum aliquid in fide: Nam si delictum istud solam simplicem caperet superstitionem, non esset cognitiois Sancti Officij.

90 Idem dicendum si Sacerdos extra casum necessitatis communicaret aliquem, vel cum maiori particula, vel hostia grande: In quo irrita est in Suprema, vanitas cuiusdam Principis, qui rogabat Parochum, vt in communione illi offerret hostiam maiorem, vt in hoc differret à suis subditis.

An autem, qui laborando in extremis, petit Viaticum, sed illud vult recipere, 91 cum hostia non consecrata, sit suspectus de fide. Dic, quod si euidenter non constat, hanc hostiam non consecratam velle finire propter humilitatem, non liberari à suspitione hæresis Farinacc. quæst. 178. num. 49. & post cum Carena par. 2. tit. 17. §. 4. num. 15. Alberghin. in Man. cap. 24. num. 4.

92 Fuit autem à Suprema prohibita Sacra Eucharistia susceptio puero vndecim annorum, quia post particulam sumptam, illam extraxit ab ore, & proiecit, vt ex Decreto 7. Aprilis 1607.

93 Et cum quædam Maura Valentiana fuisset indicaria, quod idem fecisset, fuit rescriptum Archiepiscopo Neapolitano, vt pro suo arbitrio mandaret torqueri, vel terteri pro habenda veritate, etsi nihil resisteret, dimitteret præuia instructione, & obseruaretur, vt ex Decreto die 9. Januarij 1624.

94 Alter autem, qui patitur particulam

consecratam ab ore extraxit, & in sudario illam posuit, asserens id fecisse ob debilitatem stomachi, fuit expeditus cum Decreto, quod torqueretur moderate super intentione, etsi catholicè responderet, dimitteretur cum monitionibus, & poenitentis salutaribus, quod Decretum latum fuit die 19. Ianuarij 1621. licet aliàs sub die 21. Julij 1615. fuisset dictum non spectare ad Sanctum Officium hunc casum, nisi adesset suspicio malæ credulitatis.

Pariter fuit resolutum, puniendum esse in Sancto Officio Sacerdotem, qui ob colaphum ab eo alteri Sacerdoti impatum fuerat à Divinis suspensus, demum his in die celebravit etiam super tabula non consecrata; & in secunda Missa non consecrauit, vt ex Decreto sub die 18. Iunij 1606.

- 95 Abutitur etiam Sacramento Eucharistiæ, qui cum non sit Sacerdos celebrare Missam præsumit, & hunc esse vehementer suspectum de hæresi, latè tuetur Carena par. 2. tit. 1. t. §. 1. num. 3. Alberghin. in Man. cap. 25. num. 2. Carthar. de cef. Archiep. Mediolan. 13. num. 10. & 11.

Licet enim iste non conficiat Sacramentum, etiam verba consecrationis proferendo, nihilominus dicitur abuti Sacramento, quia abutitur omnibus rebus, quibus à vero Sacerdote conficitur Sacramentum, Carena par. 2. tit. 1. t. §. 3. num. 14. vers. Neque obstat.

Cum abiuratione autem de vehementi, si non habeant errorem, & pertinaciam in intellectu, expediuntur sponte

- 97 comparentes: Nam si quis sit præueniens, & fateatur huiusmodi delictum, vel de eo sit legitimè conuictus, traditur Curie seculari, iuxta Decretum Pauli Quarti sub die 10. Martij 1557. & die 17. Februarij 1559. registr. à Carthar. dista de cef. 13. num. 9. & à P. Diana in fine par. 4. suarum resolutionum, editæ fuerunt postea Constitutiones Gregorij Decimertij, & Clementis Octauj, illa data die 6. Augusti 1574. hæc t. Decembris 1601.

In sua Gregorius statuit, quod tales delictum ad Inquisitores spectat puniendum. Clemens verò decreuit, Inquisitores, & Ordinarios posse in huiusmodi delinquentes animaduerrere, & præuia degradatione Ordinum, si quos habuerint, tradere Brachio seculari.

Constitutionem hanc Urbanus Papa Octauus ampliavit, & locum habere voluit etiam in minoribus viginquinque

- 98 annorum sic celebrantibus, dummodo vigesimum suæ ætatis annum compleuerint.

- 99 Et hæc relaxatio fit etiam pro prima vice, quia isti habentur tanquam relapsi, vt declaratur in Constitutione Clementis

Octauj, latè Sanctarell. de Hæresi cap. 42. dub. vnic. num. 5. vers. Dico quinto.

- 100 Eo autem casu non indicitur abiuratio, quia relaxatis Brachio seculari, non solet iniungi, vt resolutum fuit in Suprema die 4. Iunij 1601. & 4. Martij 1609. & 24. Februarij 1611. & in indiuiduo relaxari Curie seculari, quia non promotus celebrauerat, fuit resolutum in Suprema die 12. Iunij 1603.

- 101 Cæterum si ex pietate Summi Pontificis traditionis Brachio seculari præna commutaretur in aliam iniorem, nempe tritremium, vel carceris, vt pluries mei Assessoratus tempore factum fuit, tunc delinquens debet abiurare de vehementi tanquam poenitens, & Ecclesiæ incorporatus, vt in Decreto sub die 17. Februarij 1596. & 26. Martij 1609.

- 102 Et hæc præsumptio Inconstantie in fide habet locum non solum in celebrante non promotore, sed etiam in atrenante celebrationem, videlicet, si non Sacerdos iuit ad Ecclesiam, vestibus Sacerdotalibus se induit animo celebrandi, sed demum poenitentia dñus, vel aliter impeditus celebrationem non inchoauit: Nam & is redditur suspectus de hæresi, non quidem vehementer, vt falsò putauit Bordonus cap. 22. num. 13. sed leuiter tantum, quemadmodum qui attentat polygamiam, & aliud delictum, quod perfectum redoleret vehementem suspensionem, nam is leuiter tantummodo reputatur suspectus, abiuraturque de leui, & non de vehementi, Carena par. 2. tit. 1. §. 11. num. 60. Nam talis non abutitur Sacramento verè, & realiter, vt perperam sensit Bordonus loco cit. melius Cæsar Carena loco citato §. 6. numer. 37.

- 103 Non excusaretur tamen non promotus, qui Missam incipiens, illam non perficit, si eleuaret hostiam, & calicem, quamuis, vt multi fatentur, verba consecrationis non protulisset, Soufa in Aphorism. lib. 1. cap. 12. num. 6. P. Diana loco cit. resolut. 12. vers. Nota, Carena disto tit. 11. num. 15. Alberghin. in Man. cap. 25. num. 5.

- 104 Dixi, si eleuaret hostiam, & calicem, quia ratio Constitutionis Clementis Octauj in eo consistit, quod isti nefarii homines non solum actus idolatriæ saltem extrinsecè, & per externa, & visibilia religionis, & pietatis signa, sed etiam quantum in ipsis est efficienter, vt Christifideles, qui credunt eos ordinatos esse, & ritè conficere Sacramentum Eucharistiæ, in idolatriæ crimen ignoranter incurrant, purum videlicet panem, & vinum tanquam verum Christi Domini Corpus, & Sanguinem eisdem adorandum proponunt.

- 105 Quæ ratio non potest habere locum, nisi in eo, qui proponit hostiam, & vinum

adorandum, non autem in solummodo incipiente Missam, & non perficiente. Hunc autem casum videtur P. Salesles relinquere iudicio Supremæ in cap. 7. reg. 456. num. 41.

Sed de anno 1664. accidit iste casus in hac Suprema, in qua quidam comparuit spontè accusans se non promotum indutum ad Missam celebrandam, cum eam incepisset, & prosequutus fuisset usque ad Evangelium, poenitentia ductus, lacrimans ab Altare discessit, illam non perficiendo, nec hostiam, aut calicem elevando; ideo fuit expeditus solis poenitentis salutaribus iniunctis.

- 106 Benè verum est, quod etsi non promotor non proferat verba consecrationis, nihil refert, quia siue proferat, siue non proferat, nunquam conficit Sacramentum: ita Soufa in *Opuscul. de Sollicitud. tract. 1. cap. 9. num. 19. & in Aphorism. lib. 1. cap. 32. num. 6. Carena tit. 11. §. 3. num. 15. vers. In his tamen*. Ratio est quia malitia huius criminis ad idolatriam pertinet, quia, ut supra dixi, sic celebrantes faciunt Christifideles adorare panem, & vinum, tanquam verum Corpus, & sanguinem Christi, ut dicit Clemens Octavius in *sua Constitutione*, Soufa *dicto cap. 32. num. 7.*

- 107 Ideo cauendum est à Bordono in *Tribun. cap. 22. num. 16.* qui dicit, quod si quis Sacerdos non consecrans, non est puniendus poena ordinaria, sed mitiori; & priorem opinionem tenet etiam P. Dian. *par. 4. tract. 7. resolut. 12. vers. Nota*, Alberghin. in *Man. cap. 25. num. 4.*

- 108 An autem ad effectum traditionis Brachio seculari sufficiat, non promotum, vnicam Missam celebrasse, dubium faciebat, quia tam Constitutio Gregorij, quam Clementis Octauij loquuntur per verbum *Missas celebraverint*, quæ locutio intelligitur de pluribus Missis, non autem de vna, nam pluralis numerus non contentatur vno, Menoch. *conf. 198. num. 6. & conf. 404. num. 2.* cum alijs per Barbof. *de diffen. vsu frequent. dist. 265. num. 2.*

- 109 Sed cum Bulla Urbani Octauij loquatur per verbum singulare, *Missam, & Me præsentem*, Sanctitas sua se declarauerit voluisse etiam quoad hoc ampliatè prædictas Constitutiones, dicendum est, vnicam Missæ celebrationem sufficere, quamuis ex pietate Sacri Tribunalis viderim ob vnicam celebrationem conmutatam fuisse poenam trirremium perpetuarum, vel ad tempus.

- 110 In huiusmodi autem causis magnamaturitate procedit Sanctum Officium: Non enim sufficit, quod dicant testes, Reum celebrasse, sed vult, quod exprimat tempus, & locum, in quo celebra-

uit, in quo Altari, quam Missam celebrauerit, an de feria, an de Sancto, an de Requiem, quibus vestibus indutus, quis illi inferuirit?

- 111 Et quamuis probetur celebratio Missæ, si vnus testis dicat vidisse Reum tali die, in tali Ecclesia, & tali Altari, indutum vestibus Sacerdotalibus dicentem Epistolam, alius vidisse dicentem Euangelium, alius vidisse elevantem hostiam, vt notat Felin. in cap. *Licet ex quadam, de testibus*, & ibi Abb. *num. 11. Simanch. de Cathol. tit. 64. num. 65. Farinacc. quest. 65. nu. 132. Carena qui alios d. tit. 11. §. 4. num. 17.*

Nihilominus Supremæ, &c. ad effectum traditionis Brachio seculari, non sufficit huiusmodi probatio, sed vult, quod adsint testes contestes, qui viderint inchoare, & perficere Missam, quia sufficit, quod possit esse, quod non promotus hostiam non eleuauerit, Farinace. *conf. 75. num. 67. Vermigli. conf. 76. num. 21.*

- 112 Præterea quia nonnulli ex istis Reis asserunt, se fuisse ad Sacerdotium promotos ab aliquo Episcopo, licet illis onus incumbat promotionem probandi: Nihilominus Suprema pro veritate indaganda scribit ad præsentem Episcopum promotum, vt certiorum faciat, & mittat testimonium authenticum promotionis, vel attestationem, se requisivisse registra Ordinationis, nec fuisse inuentum in illis nomen Rei præfati: Et quandoque etiam inuentum fuit, Episcopum illum ne quidem ea die Ordines contulisse: Nam tunc faciens se Sacerdotem, seu Clericum, & ingrens se actibus Clericorum, cum non sit, est falsarius, & punitur, Diaz. in *pract. cap. 12. num. 2. Auiles ad cap. 51.*

Falsitas huiusmodi probatur recurrento ad Matricem, si ex ea non constet, esse descriptum in cathalogo Ordinatorum, qui sit de omnibus ordinarijs, Couarr. *pract. cap. 19. vers. Quarto*, Menoch. *remed. 4. ad ipseu. nu. 736. & de Arbitr. cas. 187. nu. 4. 11. Barbof. ad cap. 2. de Cleric. nou. Ordin. ministr. num. 3.*

- 113 Cæterum si quis fuisset Ordinatus ad Diaconatum, nec reperirentur libri, in quibus notantur promotor, sed adessent testes, qui deponerent de publica voce, & fama, quod esset Sacerdos, & quod pro tali habebatur, non posset tradi Brachio seculari, vt fuit resolutum in Suprema, die 8. Augusti 1611. de quodam Religioso, qui denunciatus celebrasse noui promotionem, quia tamen Diaconus erat, & aderant testes Religiosi, qui deposuerunt de voce, & fama, quod esset Sacerdos, nec libri Ordinationis reperiebantur, fuit consignatus suis Superioribus, & suspensus ab executione Ordinum.

- 114 Sacerdotium enim probatur ex diu-

turna possessione, & si quis diu Missas celebraverit, *cap. Illud, de presumptionibus, Castrenf. cons. 202. num. 3. lib. 1. Mascard. de probat. conclus. 104. num. 1.*

- 115 Itaut afferenti, in aliquo promotum non esse, incumbat onus probandi, si constet diu in Sacerdotio inseruisse, *Rota decif. 84. aliis 4. de probat. in antiqu. Mascard. dista conclus. 104. num. 3.*

Non enim presumendum est, quod si non esset promotus, tam diu fuisset toleratus a superioribus, a subditis, vel a consanguineis, *Hostien. in cap. Illud, de presumptionibus, & ibi Anton. de Butr. Abb. num. 7. lo: de Imola num. 13. Felin. num. 5. Pacian. de probation. lib. 2. cap. 34. num. 55.*

- 116 Quod maximè procederet, si adesset bona fama inquisiti, si enim in recta hominum exultatione haberetur, non erit presumendum de illo tantum facinus, quale foret, si non promotus anderet celebrare, & propterea cum hoc tendat in periculum animæ ipsius minus exactæ probationes sufficiunt, *Pacian. loco citato num. 60.*

- 117 Hinc Clericatum probari per samam concurrentibus aliquibus adminiculis, dixit *Mascard. conclus. 305. num. 11.* qui allegat *Papazon. in addit. ad decif. Dominorum de Rota decif. 2. de filijs Presbyterorum in nouis, quam decisionem non inueni in meo Codice.*

- 118 Cum autem quidam Religiosus spontè comparuisset iu Suprema, asserendo per decem annos Missas celebrasse non promotum, sed tandem verè fuisse promotum, & petuisset absolutionem, & dispensationem, Sanctissimus decreuit, vt expediretur cum abiuratione de vehementi, & non celebraret, nisi insus a suis Superioribus, vt ex Decreto die 9. Nouembris 1608.

- 119 Quidam etiam, qui damnatus fuerat ad traditionem Brachij secularis, quia celebraverat non promotus, cum reductus fuisset ad carceres Sancti Officii propter apostasiam à fide, facto verbo, an esset admittendus ad abiurationem, & absolvendus à censuris incurfis, ac Sanctæ Ecclesiæ gremio, & participationi Sacramentorum restituendus; Sanctissimus auditis votis mandauit, vt Curie seculari restitueretur, vt ex Decreto sub die 26. Martij 1609.

- 120 Aduertendum est etiam, quod spontè sic comparentibus, si non sunt Ordinari ad sacros Ordines, significatur eis in expeditione, esse perpetuò suspensos à suspensione sacrorum Ordinum; si verò sint in sacris constituti, significatur illis, esse suspensos ab executione suorum Ordinum, nec posse absque dispensatione ad ad Sacerdotium promoueri, vt in cap. 1.

& 2. de Cleric. non Ordin. ministr.

Denique pro complemento huius materie sciendum est, quod quidam laicus, qui scienter inseruuit non Ordinato ad Sacerdotium in celebratione Missæ, fuit tortus super intentione, quia catholicè respondit, præuia abiuratione de vehementi damnatus ad tirones per quinquennium, & suspensus perpetuò à munere Missæ inseruendi, vt ex Decreto sub die 7. Februarij 1659.

- 121 Ad tollendam autem huius delicti frequentiam, fuerunt datæ litteræ circulares à Suprema Ordinariis Italicæ die 20. Februarij 1649. tenoris sequentis:

E Frequente in questa Suprema, & Vniuersale Inquisitione il delitto di coloro, li quali vanno per l'Italia celebrando Messe, e tal'ora confessando, ancorche non sieno promossi al Sacerdotio, e viene (per quello, che si è conosciuto) dal poco annuimento de' Vicari, e particolarmente Foranei delle Terre, e de' Castelli, che sono fuori di mano, ed anno carestia de' Sacerdoti, de' quali non si v'isano le douute diligenze in farsi esibire, ed in esaminare le Dimissionarie, ed attestazioni di coloro, li quali vogliono celebrare, mentre, o non l'anno, o se pur l'anno, sono false.

Volendo adunque la Santità di N. Signore promouere a il fatto grauissimo inconueniente, hà col parere di questi miei Eminentissimi risoluto, che con lettera circolare s'annetiscano gli Ordinari d'Italia a dar'ordine precisi a loro Vicari Generali, e Foranei, che a Preti secolari, e Regolari forastieri, non concedano licenza di celebrare, se prima da essi non saranno presentate le lettere Testimoniali del Sacerdotio de' propri Ordinari, e de' Superiori Regolari, e quelle sieno tali, che non vi sia pur minimo sospetto di falsità, ed a' medesimi Vicari impongano, in caso di negligenza, o trasgressione pene grani anco corporali.

Io dò di tutto ciò notizia a V. S. affinché ella possa dare esecutione a quest'ordine di Sua Santità; e ci annisi insieme con essa la ricevuta della presente.

- 122 Et quia ab Eminentissimo Cardinali Ludouico tunc Archiepiscopo Bononiensi, fuit rescriptum Sacræ Congregationi, prout infra sub die 15. Maij 1649.

SE ancora nelle Chiese de' Regolari non s'innigila nè le testimoniali de' Sacerdoti forastieri, quia non potrà mai dire d'auer ebuius ogn' adito all'empietà di coloro, che si fingono Sacerdoti, e celebrano come tali. Io pensaua con la facultà data à gl' Ordinari del Sagro Concilio, di poter anco astringere i medemi Regolari ad offerre co' miei sudditi ciò che, l'E.E. VV. ultimamente si seruirono di comandarmi in questa materia con lettere de' 20.

Febraio. Mi si contende però da loro guardamente, e con vari presupposti una tale autorità, sicché io per me solo non basto a tenere indietro quanto farebbe di bisogno i possibili disordini. Se sarà mente di Sua Beatitudine, che occorrendo anco per delegata potestà si facciano obbedire, n' attendo dall' E.E. VV. più certo oracolo.

- 123 Cui fuit rescriptum sub die 29. Maij 1649. hisce verbis :

A I Superiori delle Religioni sono stati intimati qu' gli ordini di questa Suprema, & P'nueriale Inquisizione per reprimere l'audacia di coloro, i quali ardiscono di celebrare non promossi; onde dovrà bastare a V. E. di poter gastigare cotesti Rei, quando sieno denunziati al suo Tribunale, e concesso loro quei Regolari, che non auranno adempiute le loro parti.

- 124 Benè autem Eminentissimus Ludouisius scribebat, posse ipsam vigorem dispositionis Sacri Concilij Tridentini cap. 16. sess. 23. de Reformat. prohibere, ne Regulares in suis Ecclesijs Sacerdotes permittant, nisi prius, ab ipso Episcopo visis litteris commendatitijs, ipsi Sacerdotes admissi fuerint, vt fuit resolutum in Sacra Congregatione Concilij prima Nouemb'ris 1594. de qua testatur Ventriglia in praxi rerum Ecclesiasticarum, tit. de litteris commendatitijs, annot. 24. §. vnic. nu. 5. Riccius decis. 298. par. 4. cum alijs per Barbof. ad d. cap. 16. num. 9. & ideo prædictæ litteræ intelligendæ sunt respectu Regulariũ, non autem secularium, quia Sacra Congregatio non intellexit derogare dispositioni dicti Sacri Concilij.

- 125 Sed an in eo, qui Missam, quam vulgo *secam* vocant, habeant locum prædicta: Accidit casus in quodam Mercatore Romæ commorante, qui deuotione accensus, ad sacros Ordines Subdiaconatus, & Diaconatus ascendit, & doni, antequam promoueretur ad Sacerdotium, quotidie celebrabat cum Clerico assistente, sed verba Consecrationis non proferebat; qui cum esset denunciatus, factus fuit celebrasse, sed ad effectum, vt se informaret de cæremonijs Missæ ideo relaxatus.

An verò vsus Missæ siccæ sit licitus, videndus est Thomas Hurtado tom. 1. resolut. Moral. trañ. 2. cap. 7. num. 312. P. Diana par. 11. trañ. 6. Miscellan. resolut. 23.

- 126 Abutitur etiam Sacramento Eucharistiæ laicus, qui auderet illud ministrare extra casum necessitatis, & hic iudicio meo esset suspectus de hæresi Vviclef, & Lutheri, qui dixerunt, omnes Christianos posse hoc Sacramentum ministrare, & distribuere: Sic Thomas Hurtad. to. 1.

resolut. moral. trañ. 5. cap. 6. resolut. 63. numero 1482. P. Lupus in Edicto, par. 1. lib. 1. distict. 1. art. 1. diff. 1.

- 127 Dixi extra casum necessitatis, quia licet multi Doctores teneant, non posse laicum etiam in casu necessitatis administrare Sacramentum Eucharistiæ, nempe Soto, & alij, quos longa manu refert Thomas Hurtado trañ. 5. cap. 6. resolut. 63. nu. 1474. ducti ex cap. Peruenit, de Consecrat. distict. 2. vbi hoc vocat horribile, & detestabile facinus, & ex Concilio Tridentino cap. 8. sess. 13. de Sacramentis.

- 128 Nihilominus contraria opinio probabilissima est, quam tenent Gloss. in d. cap. Peruenit, de Consecr. distict. 2. ver. Per ipsos, ibi, vel per laicum Catholicum, Valentia 2. 2. disp. 6. quest. 10. punc. 1. in fine, Coninch. quest. 32. art. 3. num. 13. Granado trañ. 12. disp. 2. num. 4. Layman. lib. 5. trañ. 4. cap. 7. num. 4. Filiuccius trañ. 4. cap. 9. P. Diana par. 3. trañ. 4. resolut. 47. & par. 5. trañ. 3. resolut. 47. & alij, quos citat, & sequitur Thomas Hurtado loco cit. qui benè tuctur hanc opinionem, & respondet ad contraria argumenta opinionis oppositæ.

- 129 Quamuis opinioni negatiuæ adhæreat Card. de Lugo de Sacram. disp. 13. sect. 1. d. num. 22. vbi etiam tenet, non posse laicum in articulo mortis deficientem copia Sacerdotis, à semetipso sumere Eucharistiã; contra quem tamen insurgit P. Auerfa de Sacram. quest. 10. sect. 3. vers. Quinò vltèrius dubitatur, vsque ad finem sectionis.

Et quamuis in affirmatiuam inclinet Trullench. de Sacram. lib. 3. cap. 7. dub. 1. num. 7. dicit tamen negatiuam esse tenendam. De hac quæstione videndus est Hallien. de Ecclesiast. Hierarch. pag. 376. vers. In more.

Sed an liceat celebrare in Mari in magnis Nauigijs, & in nauigatione ad Indos.

- 130 Hanc quæstionem latè examinat Card. de Lugo, de Sacram. disp. 20. sect. 2. latissimè Verricell. de Sac. Mission. tit. 8. de Sacram. Eucharist. quest. 133. & 134. & post eum Pasqualig. de Sacrificio nonne legis tr. 1. quest. 471. & 472.

- 131 Et quamuis prædicti Doctores teneant affirmatiuam opinionem, quando Nauis est magna, itant nullum sit periculum effusionis Sanguinis, & Mare sit tranquillum, nec adsit locus celebrandi ad litus Maris, & dicant, Patribus Iesuitis Missio-narijs ad Indos fuisse concessam huiusmodi facultatem à Clemente Octauo, & Paulo V. Ego tamen non vidi huiusmodi concessiones, sed benè scio, de anno 1607. die 31. Iulij, fuisse in Suprema coram san. mem. Paulo Quinto dictum, nullo modo permittendum esse, quod celebretur Missa super Nauigijs in nauigatione Indiarum.

Petente

132 Perente autem de anno 1621. Principe Philiberto licentiam, quod posset sibi facere celebrare Missam super trirremibus, die 2. Septembris eiusdem anni fuit prædicta licentia omnino ei denegata.

Multo magis à Clemente Octavo de anno 1600. die 13. Iunij fuit denegata licentia retinendi, & deferendi Eucharistiae Sacramentum super Navibus, infra scripto Decreto.

133 **G**ubernatoribus Navium Lusitanis, qui singulis annis in Indias navigant, perentibus licentiam deferendi Sacramentum Eucharistiae, ne Nauta, & Religiosi sine viatico decedant; lectio memoriali, & auditis votis: Sanctissimus supradictam petitionem omnino reiecit, & mandavit, ne imposterum de ea tractetur.

134 Licet antiquitus in Navi Sacra Eucharistia deferretur, vt pluribus probat Vericell. loco cit. nu. 9. imo Missa celebraretur, nam vt refert D. Antonin. in 2. par. cap. 2. tit. 13. §. 2. Sanctus Vvalftranus Archiepiscopus Senonen. dum in Phrissiam navigaret, in medio Mari proiecitis anchoris Missam cantaret, & dum Minister offerre Patenam Sancto debebat, illa cecidit

in Mare, & Sanctus mittens ad locum, vbi ceciderat, effecit, vt ab imo Maris reuecta, manui Ministri cohereret, *Cal. de veter. sacror. Christian. Ritibus, cap. 9. versus finem, pag. mibi 105.*

Abutitur etiam Sacramento Eucharistiae, qui Hostias consecratas in fortilegijs miscet, & est talis suspectus vehementer de hæresi, Pegna par. 2. comm. 67. cum alijs per Carenam par. 2. tit. 12. §. 30. num. 242.

135 Et huiusmodi sacrilegij ex Decreto Pauli Quarti, traduntur etiam pro prima vice Brachio seculari, quod tamen meo tempore obseruatum non fuit, & fortasse non est in vsu; licet de anno 1622. quidam, qui in Ciuitate Bononiensi in fortilegijs abusi sunt Sacramento Eucharistiae, Imagines sacras deturparunt, libellos famulos contra Cardinales, & Summum Pontificem, & contra Ritum Ecclesiae sparserunt, relaxati fuerunt Brachio seculari, vt ex Decreto sub die 3. Nouembris eiusdem anni.

136 De eo autem, qui gestat Hostiam, vt se defendat ab armis dixi supra.

137 Abutitur Sacramento Eucharistiae, qui conculcat Hostiam consecratam, vel in partibus pudendis ponit, *Salicell. Regul. 436. n. 42.*

C A P V T XXXV.

ARGVMENTVM.

De Sollicitantibus Mulieres ad turpia in actu Confessionis Sacramentalis.

An Confessarius, qui docet actus turpes, & inhonestos vxoribus, vt bene tractentur à maritis, subdatur iudicio Inquisitorum. An sufficiat, quod Pœnitens promittat, se denunciationem facturum, ad effectum, vt absolutionem possit obtinere. An mulier sollicitata teneatur exprimere, se consensisse sollicitationi, si verè consensit. An denunciatio sit facienda, non præmissa correctione fraterna. An Interpres interpretando Confessionem, si sollicitet confitentem ad turpia, sit denunciandus. An mandans Confessario, quod sollicitet pœnitentem, sit denunciandus. Decreta Sacrae Congregationis circa Sollicitantes. Quomodo sit procedendum contra Sollicitantes. Quibus pœnis subiaceant. An reuelans confessionem subdatur iudicio Inquisitorum. An propter delictum hæresis licita sit reuelatio confessionis. An confitens peccata sua per litteras, & Confessarius audiens confessionem tali modo, & absolvens per litteras, subdatur iudicio Inquisitorum. An Superior, qui vtitur notitia habita in confessione pro gubernio Religionis, subdatur iudicio Inquisitorum. An qui, cum non sit Sacerdos, audit confessiones Sacramentales, sit suspectus de hæresi. Quibus subijciantur pœnis celebrantes Missam, & audientes confessiones, non ordinati ad Sacerdotium. An promotus ad Sacerdotium confessionem audiens, sed absolutionem non impertiens, sit tradendus Brachio seculari. An laicus aliquo in casu possit audire confessiones sacramentales, & absolvere ab excommunicatione.

S V M M A R I V M.

- 1 Confessarius sollicitans mulieres ad turpia in a^ltu Confessionis Sacramentalis abutitur Sacramento Penitentia, & est suspensus de heresi, & num. 70.
- 2 Et quam incurrat suspensionem, ac quomodo abjurare debeat, & num. seq.
Pagani quomodo debeant abjurare.
Sollicitans quando dicatur aggravare heresis suspensionem.
Inquisitor potest ex arbitrio secundum qualitatem, & gravitatem delictorum penas aggravare.
Abjuratio connumeratur inter penas.
Gradus abjuratonis remittitur arbitrio Iudicis.
Sollicitans recidens quomodo debeat abjurare.
- 3 Sollicitatus extra altum Confessionis in Confessionario, vel alio loco apto ad audiendas confessiones, aut simulans confiteri, quomodo debeat abjurare.
- 4 Abjuratio sollicitantium in Confessione ubi fieri debeat.
- 5 Confessarius docens mulieres coniugatas altus turpes, ut bene trahantur à viris an subdatur iudicio Inquisitorum, & quomodo expediendus, & num. seqq.
- 6 Confessarii habentes cum penitentibus sermones turpes, & illicitos an, & quando subdantur iudicio Inquisitorum, & num. 3.
Altus turpes damnati etiam in uxoratis.
- 7 Voluptas quaesita etiam intra limites matrimonij est culpa venialis.
- 9 Sacramentum penitentiae institutum non solum ab peccata leibalia, sed & ad venialia tollenda.
- 10 Peccatum veniale ratione scandalij fit mortale.
- 11 Confessarius habens inhoneſtos sermones cum penitente quomodo debeat abjurare.
- 13 Abjuratio suspensionis cui abjuratonis aequipolcat.
- 16 Sollicitatio confessionum ampla materia.
- 17 Episcopi quomodo monere tenentur Confessarios approbandos circa sollicitationes confessionum.
- 18 Et Confessariis approbatis possunt intimare Bullam contra sollicitantes pro eorum arbitrio.
- 19 Confessariis non potest absolvere sollicitantes, sed tenentur illos remittere ad Inquisitores.
- 20 Sollicitati recusantes denunciare sollicitantem incidunt in excommunicationem, & an illa sit reservata.
- 21 Denunciatio sollicitantis quomodo fieri debeat.
- 22 Littera sollicitati si perveniant ad Supremam, qua praxis servetur.
- 23 Promissio sollicitati de denunciando sollicitantem an, & quando sufficiat, ut obtinere possit absolutionem, & num. seqq.
- 26 Mulier sollicitata promittens denunciare sol-

- licitantem, an, & quando possit absolui.
- 27 Confessarius an, & quando possit interrogare penitentem num fuerit unquam sollicitatus, & num. seq.
  - 29 Mulier tenetur denunciare sollicitantem cuiuscunque ea sit conditio.
Diffinitio universalis Quicumque comprehendit omne genus personarum etiam privilegatarum.
  - 30 Moniales tenentur denunciare Confessarios eas sollicitantes.
  - 31 Et quomodo in hoc casu procedendum circa receptionem denunciationis.
  - 32 Vel circa earum repetitionem.
  - 33 Denunciatio mulieris sollicitata quomodo recipienda, & num. 70.
  - 34 Obligatio denunciandi sollicitantem, an comprehendat etiam masculos.
  - 35 Confessarius tenetur monere mulieres sollicitatas ad denunciandum etiam si ipsa denunciationi consenserint.
  - 36 Mulier complex criminis sollicitationis an, & quomodo teneatur denunciare.
  - 37 Consentiens sollicitationi an possit puniri in Sancto Officio.
  - 38 Pena sollicitantium in confessione an comprehendant sollicitatos quamvis consentientes.
  - 39 Sollicitati si asserunt consensum praestitisse sollicitationi, an id debeat in processu registrari.
Sollicitati fides detrahitur, eo quod sollicitationi consenserint.
Socius criminis quomodo admittatur ad testificandum in causa fidei.
  - 40 Mulier, quae copulam habuit cum Confessario sollicitante an teneatur illum denunciare, & num. seq.
  - 41 Sollicitati obligati sunt denunciare sollicitantem nulla praemissa correctione fraterna, non obstante spe emendationis, & num. seq. & num. 45. cum seqq.
  - 44 Regulares non possunt cognoscere causas suorum subditorum spectantes ad Sanctum Officium, & tenentur denunciare haereticos, vel de heresi suspectos etiam Regulares nulla praemissa fraterna correctione.
  - 46 Defensio fama, & vita propria, & aliena quando non liceat.
  - 47 Correctio fraterna an, & quando denunciationi praemienda sit in delictis occultis.
  - 48 Sollicitatio occulta adhuc denuncianda nulla praemissa correctione fraterna, & de ratione.
  - 49 Sollicitans emendatus adhuc est denunciandus.
  - 50 Sollicitata tenetur denunciare sollicitantem quamvis sciat ipsum iam comparuisse in Sancto Officio.
  - 51 Denunciatio sollicitationis an sit recipienda post triennium, & quomodo procedatur, quando recipitur post longum tempus, & num. seq.
- Praeceptum denunciandi Confessarium sollici-

tantem manet enim post longum tempus.

- 53 Sollicitas an teneatur denunciare de sollicitatione Confessorium, contra quem nulla exiit delicti infamia.

Inquisitio formari potest in delicto haresis, vel suspicionis haresis nulla precedente diffamatione.

- 54 Mulier accedens ad Confessionarium, & dicens velle confiteri in crastinum, si à Confessario diffundatur, & sollicitetur, an teneatur illam denunciare, & num. 66.

- 55 Confessarius carens iurisdictione absolvendi, an sit denunciandus à muliere sollicitata, & num. 66.

- 56 Sollicitatio sufficit quod sit iniuriosa Sacramento putatio, ut venias denuncianda.

Et sufficit pretextus confessionis.

Non obstante mala fide penitentis, qui sciat invalidam esse confessionem ex defectu iurisdictionis.

- 57 Interpret sollicitas dum interpretatur confessionem an sit denunciandus, & num. seqq. & num. 66.

- 59 Interpret confessionis quod faciat officium, & quando delinquat in eo actu sollicitando confitentem.

- 60 Mandans Confessario, ut in confessione sollicitet, an sit denunciandus, & num. seqq. & num. 66.

- 61 Pena statuta in uno aequiparato habet locum etiam in altero.

- 62 Mandans aequiparatur mandatario, cui est correlativus, & positum in uno ponitur in altero.

- 63 Mandans sollicitationem plus delinquit, quam mandatarius, & de ratione.

- 64 Mandans adhiberi hostiam consecratam in sortilegio denunciandus.

- 65 Laicus fugiens se Confessionarium, & audiens confessiones, est denunciandus tanquam suspectus de haresi, & quatenus mulierem in illo actu sollicitet, an sit etiam denunciandus tanquam sollicitator.

- 66 Confessarius datus penitenti chartam in confessione postea domi legendam, in qua ad Vencrem sollicitas, an sit denunciandus.

Confessarius confitens sollicitationi, sed statim desistens de illa turpi materia loqui, & differens illius complementum in aliud tempus, nec probens absolutionem penitentis, an incidat in penas sollicitantium, & debeat denunciari.

Confessarius sollicitans an sit denunciandus non obstante pernitente materia.

Pauca materia non datur in rebus venereis. Sollicitatio si sit mutua inter Confessarium, & penitentem, an Confessarius sit denunciandus.

Confessarius sollicitatus metu indultus sollicitationi consentiens, an sit denunciandus.

Confessarius sollicitans mulierem in alijs Sacramentis, puta Baptismi, Matrimonij, &c. an sit denunciandus.

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

Quid si sollicitet ad alius illicitor non tamen venereos.

Confessarius laudans penitentem à pulchritudine venereis, &c. an, & quando dicatur illam sollicitare, itaut venias denunciandus.

Confessarius, qui iam abiuravit propter sollicitationem alterius an sit denunciandus.

Sollicitatio audita an, & quando sit denuncianda.

Confessarius sedens in Confessionario, & sollicitans mulierem stantem ante illud, non tamen simulans confiteri, an sit denunciandus.

Quid si in actu confessionis donet aliquid mulieri, an dicatur illam sollicitare, itaut veniat denunciandus.

- 67 Concionator cognoscens carnaliter filiam spiritualem, cum qua de eo scelere traxerant in Ecclesia paulo post confessionem Sacramentalem, an sit puniendus in Sancto Officio.

- 68 Denunciatio unius quando, & quantum attendenda sit in materia sollicitationis, & num. seqq.

- 69 Sollicitans an sit vocandus, & monendus ex unica denunciatione.

- 70 Sollicitans quomodo puniri possit ab Episcopo, & Inquisitore, & quando possit tradi Brachio seculari.

Sollicitati reuertes denunciare an, quando, & quomodo absolvi possunt.

Confessarius notificans mulieri coram ipso genuflexa, & signo Crucis munita nolle tunc confessionem audire, ut eam commodius sollicitare valeat puniendus ab Inquisitore, simul cum Episcopo.

Idem de Confessario, qui captus amore penitentis, saepe videtur cum illa de inhonestis tractare in loco confessionis.

Denunciatio sollicitationis recepta per Inquisitores, & Ordinarios, quid sit agendum.

Sollicitans seipsum denunciare non cogitur.

Confessarius dicens in confessione mulieri solita eius domum adire cum alijs feminis, ut sola venias, & venientem carnaliter cognoscens, an dicatur illam sollicitasse.

Sollicitantes in Italia cognoscuntur ab Episcopis, & Inquisitoribus cumulatim, qui reuocantur sibi ad iniucem communicare indicia, & de ratione.

Penitentes sollicitantes Confessarios, & reuocantes id deponere an possint puniri in Sancto Officio.

- 71 Iudicium sollicitationis quomodo fieri debeat. Et an, quando, & quomodo Confessarius ex hac causa ab audientia confessionum suspendi possit.

- 72 Confessarius ex causa sollicitationis ab audientia confessionum semel suspensus, vel priuatus an ad illam soleat restitui.

- 73 Confessarius subdicens torturam ex causa sollicitationis, an, & quando arcendus sit ab audientia confessionum.

Ecc ij

- 74 *Confessarins ex causa sollicitationis au soleat ab audientia confessionum suspendi, vel priuari simpliciter, vel distantiū respectu virorum, vel feminarum.*
Quid de Regulari.
- 75 *Pena sollicitantibus in confessione irrogari solite.*
- 76 *Sollicitans an priuari soleat Beneficis.*
Pena depositiōis maior est, quam pena priuationis Beneficiorum.
Pena depositiōis non imponitur nisi pro magis, & grauius delictis.
Pena priuationis Beneficiorum grauis est.
- 77 *Sollicitans quando debeat degradari, & tradi Curia seculari, & num. seqq.*
Quid si sollicitatio sit conuicta cum harefi formali.
- 78 *Quid si sit ad alium Sodomiticum.*
Sodomia quomodo puniatur.
- 79 *Sollicitans degradandus, & Curia seculari tradendus in casu, quo per alia decreta, eadem pena imponitur.*
- 80 *Quid si sollicitatio contineret enorme, & grane delictum, puta si sollicitans occideret faminam sollicitatam reuenientem.*
- 81 *Et quando dicatur continere delictum graue, & enorme.*
- 82 *Sollicitatio puniatur arbitrio Iudicis etiam, quoad penam non impositam de iure.*
- 83 *Confessarins incorrigibilis in sollicitatione, quis dicatur, & quomodo puniatur.*
- 84 *Sacerdos sollicitans Moniales ad alius turpes quomodo fuerit punitus.*
- 85 *Sacerdos, qui abiurauit de vehementi non admittitur ad audiendas confessiones.*
- 86 *Confessarins reuelans confessionem, & frangens illius sigillum dicitur abuti Sacramento Penitentia, & de ratione.*
- 87 *Et an, & quando sit suspectus de fide itau puniri debeat in Sancto Officio, & num. seqq.*
- 90 *Qui si licitam credat reuelationem sigilli, vel alias male fecerat de Ecclesiasticis Sacramentis, & nom. seq.*
- 92 *Vel si pluries, & frequenter frangeret sigillum confessionis.*
- 93 *Aut sit homo male fama, & alijs de harefi suspectus.*
- 94 *Reuelatio confessionis an sit licita propter delictum harefis, & num. seqq. & num. 97.*
- 95 *Inquisitor an possit condemnare hereticum, cuius heresim peruiam confessionis sacramentalis, vel ab ipso Confessario, vel ab alio detegat.*
Index qui delicti notitiam habuit de confessione sacramentali nulliter procedit, quamuis ab initio bona fide processerit, & num. seqq.
- 97 *Hareticus simulans confiteri, ut Sacerdoti Confessario suas harefes persuadeat potest ab ipso Confessario reuelari.*
- 98 *Reuelatio confessionis quando liceat sine fractione sigilli.*
Confessarins loquens cum penitente de eius peccatis extra confessionum dicitur frangere illius sigillum, & quomodo puniatur.
- 99 *Pena reuelantium confessiones.*
- 100 *Confessarins imperitens absolutionem penitentis, qui confiteatur sua peccata per licteras abutitur Sacramento penitentia, prout & ipso penitens.*
Confessio sacramentalis fieri non potest per licteras, vel Internunciū.
- 101 *Absolutio penitentis, qui per licteras peccata confiteatur non valet, licet prius Confessarins ipsum penitentem presens audierit.*
- 102 *Peccata manifestanda corporali presentia, non per licteras, vel Internunciū.*
- 103 *Peccata absoluens Confessarins, vel penitens absolui peccens per licteras, vel Internunciū an sit suspectus de harefi, itau puniri possit in Sancto Officio, & num. 105.*
- 104 *Opinio quod confessio sacramentalis per licteras, vel Internunciū liceat non est declarata haretica.*
- 105 *Opiniones, qua puniri possint ab Inquisitoribus Inquisitor quomodo procedere debeat contra proferentes, vel exercentes propositiones male sonantes scandalosas, vel blasphemias non tamen formaliter hareticas.*
- 106 *Superior utens notitia habita ex confessione sacramentali ad externum subditorum guberniū, an dicatur abuti Sacramento penitentia, & an puniri possit in S. Officio, & num. seqq.*
- 108 *Sigillum secreti naturalis an, & quando frangi possit.*
- 109 *Laicus audiens confessiones sacramentales abutitur Sacramento penitentia, quomodo incurrit harefis suspicionem, & quomodo debeat abiurare, & num. seqq. ac num. 122.*
- 111 *Et qua pena teneatur, & num. 122.*
- 112 *Pena an fuerit ab antiquis Pontificibus statuta contra non promotos celebrantes Missam, vel confessiones audientes, & num. seqq.*
- 114 *Argumentum de rubro ad nigrum non semper valet, & de ratione.*
- 118 *Index Ecclesiasticus dicitur condemnare in penam ultimi supplicij eo ipso quod Rem tradit Curia seculari.*
- 119 *Falsitas magna regulariter puniatur pena mortis naturalis.*
- 120 *Celebrans non promotus dat occasionem idolatranti.*
- 121 *Idolatria pena est mors naturalis.*
- 123 *Minor audiens confessiones sacramentales, an, & quando exerceatur a pena mortis.*
- 124 *Minor stante atrocitate delicti potest ex Constitutione Pontificia pena ordinaria puniri.*
Minor homicida non excusatur a pena ordinaria ex Constitutione Pontificia.
- 125 *Mentecapti, & furiosi celebrantes non promoti, vel audientes confessiones sacramentales quamuis non sint Sacerdotes penam extraordinariam puniendi.*
- 126 *Scholaris audiens confessiones sacramentales aliorum Scholarum ex ioco quomodo fuerit expeditus.*
- 127 *Laici audientes confessiones sacramentales ex*

ioco quomodo puniendi.

- 128 Et an, & quando sint denunciandi.
- 129 Confessio sacramentalis si fuerit audita per non promotum, sed non impetrata absolutio, an, & quando intret pena traditionis Brachio seculari, & num. seqq.
- 133 Quid si illam non inebasset.
- 133 Quid de confessione, qua fit gratia consolationis, aut humilitatis, ut cum deest Sacerdos in tempestate periculosa.
- 134 Laicus in nullo casu potest sacramentales confessiones audire, & absolutionem impetiri, & de ratione.
- 135 Opinio quod laicus etiam in casu necessitatis possit audire confessiones sacramentales, & absolutionem impetiri suspecta de hæresi, & illam retinens puniri potest ab Inquisitoribus.
- 136 Laicus an possit absolvere excommunicatum existentem in articulo mortis sine incurfu paratum, & num. seq.
- 137 Et an illum debeat absolvere.
- 138 Quid si in articulo mortis constituti confessiones audires non ad effectum absolvendi de peccatis, sed ad concedendas indulgentias, illumque ad hunc effectum a censuris absolueres.
- 139 Sacerdos audiens confessiones sine iurisdictione, ut quia sit irregularis, suspensus, degradatus, vel excommunicatus an incurvat easdem penas, quas incurrit audiens confessiones non promotus, & an puniri possit per Inquisitores.
- 140 Confessarius absolvens aliquem sine facultate an possint vocari, & interrogari ab Inquisitoribus.

PRÆSUMPTVS etiam in fide Inconstans est, qui sollicitando mulieres ad turpia, in actu confessionis sacramentalis abiuratur Sacramento poenitentiae, nam & is redditur suspectus de hæresi, Pegna par. 2. comment. 31. vers. Ille quoque, Salzedo ad Diaz. in prax. crimin. cap. 85. vers. Hodie, Graff. de casib. reservat. lib. 2. cap. 12. num. 23. Barbosa de potestate Episcop. allegat. 40. num. 41. & de offic. & potestate Parochi cap. 19. num. 44. Souza de Confess. sollicit. tract. 1. cap. 5. num. 3. & in Aphorism. lib. 1. cap. 34. Trimarch. de Confess. abuten. disp. 4. sect. 4. num. 26. Trasin. de Polygam. lib. 3. quest. 2. num. 22. Peyrin. de privileg. Minorum to. 2. Conf. 4. Gregorij Decimiquinti, §. 3. num. 6. P. Diana par. 4. tract. 5. resoluit. 51. & tract. 7. resoluit. ead. par. Catena par. 2. tit. 6. §. 1. num. 8. & 9. Albergh. in Manual. cap. 31. §. 2. num. 1. & 2. Decian. tract. crimin. lib. 6. cap. 21. num. 42. & cap. 23. num. 1. Vilnius opin. 98. Farinaecius quest. 137. num. 38. Achuna de sollicit. quest. 2. num. 57. & ibi Freytag num. 27. Sancius in select. disp. 11. num. 6. Canter. question. crimin. quest. 2. num. 65.

Eseobar. de Confess. sollicitant. par. 1. qu. 1. num. 9. Bordon. in Tribum. S. Officii reg. 130. cap. 26. nu. 75. Thesaur. fore. Ecclesiast. par. 3. de crimin. hæresi. cap. 6. num. 35. ubi dicit, ita rescriptisse Sacram Congregationem die 28. Janij 1597. Vicario Generali Episcopatus Vercellen. Sanctarellus de hæresi cap. 44. dub. unic. num. 1. Thomas Hurtad. resoluit. moral. to. 1. tract. 4. cap. 8. resoluit. 34. qui Auditor in multis resolutionibus in hac materia cautè legendus est; Nam aberrat à veris opinionibus, & à praxi S. Officii, Baldell. de fide, & infidelit. lib. 1. disp. 60. num. 22. Trasmiera de deunc. quest. 4. cap. 5. à nu. 10. Fermosinus post hæc scripta visus 3. par. questionum pro Sancto Officio quest. 4. num. 20.

An verò huiusmodi suspicio sit vehemens, an levis, secundum praxim Sancti Officii in tota Italia, est vehemens; qui enim sollicitat ad turpia in actu sacramentalis Confessionis, siue post, abiurat de vehementi: Secundum verò praxim Inquisitionis Hispaniæ abiurat de levi, ut testatur Diana par. 4. tract. 7. resoluit. 7.

Vnumquodque ergo Tribunal potest sequi suam praxim, sicuti etiam observatur in Polygamis, qui secundum nostram praxim abiurant de vehementi, secundum verò praxim Hispaniæ abiurant de levi.

Crederem tamen, quod secundum easdem gravitatem etiam in Hispania posset iniungi abiuratio de vehementi: Quid enim si Confessarius per plures annos continuasset in sollicitatione? Quid si in actu confessionis curasset se provocari ad pollutionem, vel tentasset copulam habere in ipsomet Confessionario, & reuera habuisset? Nam hæc, & similibus casibus aggravatur suspicio, & propterea, cum ex instructio Hispanensi, quam refert Diana d. resoluit. 7. resideat in arbitrio Inquisitorum imponere graviore poenas iuxta qualitatem delictorum; eorum gravitatem, & frequentiam, arbitrium hoc potest extendi etiam ad abiurationem, quæ inter poenas connumeratur, ut alibi diximus, & ita ratiocinatur Doctor Hispanus Acuña de Confess. sollicit. quest. 2. num. 13. & 14. quem sequitur Eseobar. eodem tract. par. 2. quest. 5. §. 5. de abiuratione num. 3. ubi expressè dicit, gradum abiurationis remissum esse arbitrio Iudicis: Et ideo qui semel abiuravit de levi, ob hoc delictum, poterit cogi ad abiurandum de vehementi, si reincadat in illud, ut testatur idem Eseobar. loco citato.

Solum abiurant de levi in Sancto Officio Italiane, qui non sollicitant in actu confessionis, sed in Confessionario, vel in loco apto ad audiendas confessiones, extra tamen occasionem confessionis, licet simulent se audire confessiones, & hanc

distinctionem sequitur Thomas Hurtad. loco citato num. 375.

Hæc autem abiuratio fit secundum casuum granitatem, nam quandoque fit coram solo Inquisitore, Notario, ac testibus, quandoque coram Consultoribus, & Ministris S. Officii, aliquando coram omnibus Parochis Ciuitatis, & Religionum Superioribus, & aliis Confessariis.

4 Cauendum tamen est, ne fiat in Ecclesia coram Populo, ne laici scandalum patiantur, & ne retrahant vxores, filias, sorores à confessionibus, vt scio euenisse in aliqua Ciuitate, *Sousa de Confess. sollicit. tract. 2. cap. 21. num. 12. & in Aphorism. lib. 1. cap. 34. num. 72. Escobar. par. 3. quest. 6. à num. 3. & prius par. 3. quest. 5. num. 18.*

Sed dum hæc transferberem, accidit casus fortasse in S. Officio nunquam denunciatus: Confessarius enim quidam, dum audiebat confessiones mulierum coniugarum, petebat ab ipsis, quomodo circa copulam matrimoniale tractabantur à viris, & si fortasse tepide responderent, dicebat se velle eas docere modum, quo bene ab illis haberentur, qui modus consistebat in actibus turpissimis, & obsecrissimis, quibus fortasse nec meretrices infamiores vtuntur ad alliciendos amatores, & seortos; vocatus ad iudicium, falsus est ingenuè tales modos docuisse, sed ad bonum finem, nempe vt sedaret rixas inter viros, & vxores, & credidisse nullum commississe errorem, imò apud Deum meruisse, quia expertus fuerat plurcs animum coniugarum conciliasse.

Dubitatum fuit primò, an iste casus comprehenderetur in Bulla sanctæ memoriæ Gregorij Decimiquinti, secundò, qua abiuratione deberet expediri.

6 Consultores sententiam coram Sanctissimo protulerunt, & vnanimi voto, excepto vno, dixerunt, casum hunc esse comprehensum in Constitutione Gregorij in ea parte, in qua subiicit iudicio Inquisitorum Confessarios, sermones illicitos, & inhonestos, seu tractatus habentes; docere enim actus meretricios coniugatis est habere sermones illicitos, & inhonestos, cum hi tendant potius ad voluptatem, quàm ad reddendum debitum matrimoniale, quæ castitate qua decet, & alliciant mulieres coniugatas ad turpes actus meretricios, qui damnati sunt etiam in vxoratis, iuxta Text. in cap. *Liberorum* 32. quest. 4. ibi, *Liberorum in matrimonio opera concessa sunt, voluptates autem, quæ de meretricum capiuntur amplexibus, in vxore damnata sunt.*

7 Cum ergo docendo istos actus, inducet Poenitentes ad committenda peccata saltem venialia, iuxta doctrinam P. Sanchez de debito coniugali, disp. 11. num. 4. merito videbatur puniendus.

Et quamuis P. Hurtadus de Sacerdote sollicit. in Confess. tract. 4. cap. 8. §. 2. num. 930. dicat, quod sermones inhonesti, & illiciti sint peccata mortalia ob grauissimas penas, quibus subicit Confessarios talia perpetrantes, non autem peccata venialia, per quæ non porrigit poenitentem venenum locò medicinæ, quia per huiusmodi peccata non tollitur gratia, quæ est medicina animæ, nec fit infernalis veneficus, nec proditor execrabilis, nec grauiorum peccatorum onere animas oneratur.

9 Nihilominus, quia Sacramentum Poenitentis institutum est non solum ad peccata lethalia, sed etiam ad venialia tollenda, Confessarius vtrè deliquit, docendo actus meretricios, qui sunt peccata venialia, quia debet scandalum vitare poenitentis, & non præbere eidem occasionem se scandalizandi, vt scandalizatz sunt mulieres, quæ Confessarium denunciarunt; & licet actus prædicti non essent ex sui natura mali, possunt tamen poenitenti præbere occasionem ruinæ.

10 Ex hoc hoc veniale peccatum, ratione scandalii passui, fieri mortale, docet idem Hurtadus loco citato.

Quocirò ad abiurationem pariter omnes Consultores, vno excepto, fuerunt in voto, debere Confessarium abiurare de vehementi, ea mori ratione, quia dum isti sermones inhonesti habentur in actu Confessionis Sacramentalis, secundum praxim Saeri Tribunalis Vrbis, & aliarum Inquisitionum Italie, debent Confessarij abiurare de vehementi, perinde ac si sollicitassent in eodem actu, sicuti fuit practicum in quodam Confessario, qui à mulieribus petebat, quinam illas desolassent, & alia inhonestia proferebat in actu Confessionis.

Sed res redacta ad trutinam inter Eminentiissimos Cardinales.

Primò fuit dictum, hunc Confessarium posse puniri à Sancto Officio vigore Bullæ 12 Gregorij Decimiquinti, præsertim quia ipse ex proposito, absque eo quod occasio Confessionis, seu peccatorum, à mulieribus confessorum, præberet illi facultatem docendi mulieres actus turpes, & meretricios.

Secundò, fuit à maiori parte dictum, quod deberet abiurare de vehementi, sed 13 fortasse à saniori, quod solum deberet abiurare de leui: quia licet imprudentissimè Confessarius intenderet pacem inter virum, & vxorem, non autem intellexit tacite sollicitare, propterea ratione finis boni, & bonæ eius famæ, immanis videbatur à suspitione vehementi hæresis.

Sanctissimus auditis votis, cum Consultorum, tum Cardinalium mandauit, hunc

14 Confessarium puniri poena carceris per quinquennium, sed in aliquo Consuetu eius Religionis, quia Regularis erat, & suspendi ab audientia Confessionum & à munere prædicandi, & debere abiurare, tanquam suspectum de hæresi, vt ex Decreto facto sub die 6. Septembris 1661.

Quæ tamen formula, licet noua in Sancto Officio, in quo prædicantur solum abiurationes de formali, de vehementi, & de leui, æquipollet tamen abiurationi de vehementi, iuxta notata à Callepino in ver. Valdè, qui explicat vehementer, sed creditum fuit, esse quoddam medium inter abiurationem de leui, & de vehementi.

Cæterum, quia hæc materia satis amplè discussa fuit à nostris Doctoribus, & de ea sunt compilati plures tractatus ab Auctoribus supra citatis, & ab alijs modernioribus, ad nonnullas questiones in praxi contingentes stylium conuertam.

17 Et primò sciendum est, ex Decretis Supremæ die 20. Martij 1624. & primæ Officij 1626. teneri Episcopos iniungere Confessarijs, dum eos approbant, obseruationem Bullæ Gregorij Decimiquinti, contra sollicitantes, & eam illis intimare, & inbere legi, itant non modo sciant gratitatem delicti, & quibus poenis plectantur huiusmodi Rei, sed etiam noscant obligationem, quam habent admonendi poenitentes sollicitas, vt denuncient sollicitas, alijs poterunt & ipsi puniri in Sancto Officio.

Quouero ad Confessarios iam approbatos relinquitur arbitrio Episcoporum, huiusmodi facere intimationem, vt ex literis vigore dicti Decreti expeditis, quas habes penes Trimarchium in tract. de Confessore abutente Sacram. Panis. disp. 1. sect. 1.

Sollicitatis autem non debet Confessarius absolutionem à peccatis impertiri, vt 19 statuitur in Edictis, quæ promulgantur ab Inquisitoribus, Trasm. de Denunc. qu. 2. cap. 7. num. 17. Sed debet Inquisitoribus remittere, vt ibidem Trasmier. Escobar. de Confess. sollicit. par. 2. quæst. 5. §. 2. num. 5.

Quod si denunciare recusauerint, tunc incident in excommunicationem in prædictis Edictis proposita, à qua si est reseruata, vel Summo Pontifici, vel Episcopo, aut Inquisitori, non poterunt absolui nisi ab eo, cui fuit reseruata, Trasmiera d. tract. quæst. 3. cap. 5. num. 13. Si autem reseruata non sit, poterunt absolui à quocunque Confessario cap. Nuper, de sentent. excomm. ibi, Quia Conditor Canonis eius absolutionem sibi specialiter non reseruauit eo ipso concessisse videtur alijs facultatem relaxandi, Alcer. de Confess. lib. 4. disp. 3. cap. 1. & 2. per tot. Trasmier. d. qu. 3. cap. 5. n. 10. 11. & 12.

Quæ absolutio non solet impetiri, nisi facta verè, & realiter denunciatione, quæ debet fieri in iudicio cum iuramento, & cum expressione, & subscriptione sui nominis; nec sufficit si fiat per apochas, vel per litteras sine nomine, & cognomine, Auctorum, vt habetur in Edicto publicato de ordine Supremæ, Roma 12. Martij anni 1608. de quo Lazar. de Blasphem. par. 2. quæst. 12. num. 1. 4. Trasmier. d. tract. qu. 7. cap. 1. num. 1.

Si autem ex locis Italæ, vt sepius solent Regnicolæ, mittantur litteræ ad Patrem Commissarium, seu Assessorum Supremæ cum nomine scribentis, in quibus contineatur denunciatio, solent remitti Inquisitoribus, vel Episcopis, vt ad se accersito scribente, faciat eas ab eo recognoscere medio iuramento, interroget super contentis in illis in specie, & redactis in formam denunciationis, apponat in initio Processus, ac de contentis in eis examinet testes informatos.

An autem sufficiat ad effectum obtinendæ absolutionis, quod poenitens promittat firmiter se denunciaturum; Peyrin. in Primileg. Minimor. tom. 1. in Constit. Gregorij Decimiquinti §. 9. nu. 24. tenet opinionem affirmatiuam; si adsit causa, propter quam prudenti Confessario videatur, denunciationem esse differendam.

Idem tenet Santarell. de Hæresi cap. 9. dub. vnic. num. 16. in fine, vbi de praxi Sacræ Poenitentiarie ex Nanarro, quam tamen praxim non vidi obseruari eo tempore, quo in Sacra Poenitentia munus Correctoris, & Datarij obui, P. Diana par. 1. tract. 4. de Denunciat. resol. 27. Hieronymus Rodriguez in compend. quæst. regul. resol. 131. num. 16. & cum his Carena par. 2. tit. 9. §. 10. num. 43. vers. In qua difficultate.

24 Qui tamen declarat, opinionem doctorum Doctorum procedere, quando fides Poenitentis est benè nota Confessario; secus tamen, si effemus in homine ordinario; nam eo casu curandum est, vt denunciatio præcedat, nisi vergeat necessitas Communions; Aulæ, Zanard. & Lazar. ab eodem Carena citati; addo Trullench. 1. præcept. Decalog. cap. 3. dub. 18. num. 94. & sequi. Escobar. loco superius citato num. 5. in fin.

EGO autem crederem, si Poenitens possit commodè facere denunciationem, verbi gratia, si quis adeat Poenitentiarium Basilicæ Vaticane, certè Poenitentarius ipsum absolueret non poterit ante denunciationem, quia facilissimus est aditus ad P. Commissarium Sancti Officij, vel ad eius Socium; Secus autem esset, si effemus in loco, in quo commodè fieri non potest denunciatio, nec per se, nec per

litteras, & tunc habita ratione personæ, possit Confessarius, stante promissione denunciationis, illum absolue, Lazar. de Blasphem. quest. 12. num. 77.

Escobar. verò loco cit. num. 6. in terminis forinix sollicitatæ distinguit, quod si statim post factam sollicitationem, itaut occasio non aduenerit denunciandi, nec fœmina moram commiserit, qua sit excommunicatione ligata, poterit absolui, à firmo sit proposito denunciandi, à quolibet Confessario. Si verò fuerit in mora, itaut incidit in excommunicationem, non poterit absolui ab excommunicatione, & per consequens à peccatis, quorum absolutio largiri non potest manente excommunicatione, nisi effemus in articulo mortis.

Sed quamuis Confessarius debeat non solum hortari Poenitentes ad denunciandos Hæreticos, vel Sollicitantes, sed etiam illis denegare absolutionem peccatorum, si renuant denunciare, ut supra dictum est; Non debet tamen interrogare mulieres, vel pueros, an fuerint vnuquam in Confessione Sacramentali solliciti.

Super hoc enim reprehensus fuit quidam Inquisitor, qui mandauerat Confessariis, vt facerent huiusmodi interrogationem eorum Poenitentibus, vt ex Decreto 28. Aprilis 1632. Quod intellige, nisi Poenitens daret occasionem huic interrogationi, vtputa, si fateatur, se fuisse sollicitatam à suo Confessario, vel Parocho, vel ab alio Sacerdote facultatem audiendi Confessiones habente; isto enim casu poterit interrogari, an fuerit sollicitata in actu confessionis, in confessionario, vel extra, ad notæ. per Alphonsum de Leone de officio Confessarij recollect. 16.

Secundò, dic, quod omnes mulieres sollicitatæ, siue sint virgines, siue matrimonio iunctæ, siue viduæ, siue Moniales, siue nobiles, siue ignobiles, & cuiuscunque conditionis sint, tenentur denunciare Confessarium, Escobar. de Confess. Sollicit. par. 2. quest. 2. §. 3. num. 1. 2. 3. & 4. & quest. 3. §. 4. num. 38. P. Diana 10. 1. trañ. 4. resoluit. 24. & par. 4. trañ. 5. resoluit. 23. Trullench. in Decal. cap. 3. & dub. 18. num. 90. Castro-palao par. 1. trañ. 4. disp. 9. p. 10. num. 31. Ioseph de Ian. de Casib. reseruat. resoluit. 55. num. 3.

Nam Bulla Gregorij vtriusque dictione vniueris filiis, quacunque illa sint, quæ comprehendit omne genus personarum, & quocunque privilegio munitas, Barbof. diction. 317. n. 7. & 8. & à Suprema decretum fuit, vt id significaretur per Vrbis Vicarium omnibus Parochis, & per Religionum Superiores eorum subditis, vt ex Decreto die 3. & 17. Octobris 1623.

30 Et quod Moniales teneantur denunciare Confessarios eas sollicitantes, dixit

Pelizarius de Monialibus cap. 6. quest. 18. num. 34.

41 Sed in hac materia Monialium cautè procedendum est, ne honor, & fama Monasterij periclitentur, & ideo sapius à Suprema rescriptum fuit, vt recipiantur denunciations per Confessarium, cui datur facultas illas recipiendi mediante iuramento, ne Inquisitor, seu Vicarius Sancti Officij accedendo ad Monasterium, inurant notam Monialibus.

32 Scriptum etiam sapius fuit Ordinariis, vt illas excipiant per Confessarium ordinarium Monasterij, & si contingat eas reperere, illas repetat per eundem Confessarium, vt ex Decreto sub die 27. Septembris 1624. de quo per Naldum ver. Confessio num. 4. & per Pelizar. loco cit. quod monet ex Acunha, Freytas, Porrell. Diana, & Trullench. Escobar. par. 2. quest. 5. §. 1. num. 32.

33 Quouero ad alias mulieres parè vtendum est similibus facultatibus, vt decretum fuit die 11. Martij 1625.

33 Obligatio autem denunciandi comprehendit etiam masculos sollicitatos, vt declarauit Paulus Quintus die 6. Februarij 1619. & docent plures citati à Trimarch. disto trañ. disp. 5. sect. 1. & 2.

41 Quamuis Fermoſinus in cap. Cognoscen-tes il 2. de Constit. quest. 2. nu. 13. & 14. teneat Confessarium, qui sollicitauit puerum, ante latam Constitutionem à Gregorio Decimoquinto contra Confessarios sollicitantes, non esse denunciandum. Et Pater Diana par. 1. trañ. 4. resol. 25. dicat, quod obligatio denunciations Confessarios sollicitantes, incipit solum à die 10. Martij 1624. quem sequitur idem Fermoſin. loco cit. nu. 16. & 17. cum ibi per eum allegat.

36 Dic tertio, quod Confessarij tenentur monere mulieres sollicitatas ad denunciandum, etiam ipsæ consenserint sollicitationi, vt bene Sanctarell. de Hæresi cap. 44. dub. vnic. num. 12. quamuis sub die 18. Septembris 1623. fuisset resolutum, mulierem sollicitatam crininis complicem, non teneri denunciare.

36 Sed quia nemo tenetur suam turpitudinem detegere, nec se prodere, cap. Si quis aliquem & Poenitentia, dist. 1. Hinc Suprema determinauit, quod mulier sollicitata non tenetur explicare suum consensum sollicitationi præstitum, vel actus turpes illius occasione commissos, vt ex Decreto 25. Iulij 1624. cuius Decreti vigore datae fuerunt litteræ Cardinali Borrougo, quas hic placet inferere, licet habeantur per extensum à Trimarcho disp. 4. sect. 6. & à Bariola in floribus Inquisitor. inter Bullas Apostol. in calce &c. & pars earum à Carena par. 2. tit. 6. §. 10. num. 57. & à Bordon. cap. 23. num. 92.

DOpo essersi anata lunga, e matura confederazione sopra il dubbio significato da diverse Parti, se i Penitenti sieno obbligati a denunciare i Confessori, da quali sono stati sollecitati nel luogo, od atto della confessione, quando anno consentito alla sollecitazione. Nostro Signore, e questi miei &c. in Congregazione tenuta avanti Sua Santità a' 25. di Luglio passato, dopo d'aver anco inteso il parere d'una particular Congregazione deputata per questo effetto, anno risoluto, che qualsivoglia Penitente è tenuto a denunciare il Confessore, dal quale sarà stato sollecitato nel luogo, od atto della confessione, ancorche egli abbia consentito, ma non è tenuto a propagare il proprio consenso, ne sopra di ciò avarsi da interrogare dal Vescovo, o dall'Inquisitore, o da loro Vicari, avanti a quali denunciarà, ne meno si avrà da interrogare il Confessore denunziato (quando si proceda contro di lui) ne costanti che gli si faranno sopra il detto consenso; ed in caso, ch'egli volesse dirlo da se, non si avrà da scontrare il suo detto, come cosa in ordine alla persona sollecitata non spettante all'Offizio della Santa Inquisizione.

Le parti dunque di V. S. Illustrissima saranno di significare a' Confessori detta risoluzione, ed incaricargliene strettamente l'osservanza, acciocchè ne' casi, che occorrono alla giornata, conforme al tenore della Costituzione pubblicata da Gregorio Decimoquinto di santa memoria contro i Confessori sollecitanti, significchino a' Penitenti l'obbligo, ch'anno di denunciare i Confessori, da quali saranno stati sollecitati, ed avendo consentito, e facendo difficoltà in iscoprire il proprio consenso, conforme alla risoluzione, che si è fatta, dicano loro appertamente, che non sono tenuti a propagare il detto consenso, e che tanto i Penitenti, quanto i Confessori sollecitanti non faranno in giudizio interrogati di ciò, e dicendo da se stessi non si scriverà, ne riceverà il detto loro; e quando il Penitente persistesse tuttavia nella recitanza di non voler denunciare avanti l'Ordinario, Inquisitore, o loro Vicari, Nostro Signore si contenta, che dal medesimo Vescovo, o l'Inquisitore si dia autorità al Confessore di ricevere per iscrittura, e con giuramento la denunzia, che dovrà subito portarla a chi gli avrà data autorità di pigliarla.

E se oltre le cose sudette occorrerà altro caso grave, per lo quale non si possa il Penitente indurre a denunciare, vuole Sua Santità, che si scriva quà, e s'aspetti la risposta; ed in tanto si sopraggiaccia nell'affollazione; e tanto si contenterà V. S. Illustrissima di far osservare nella sua Diocesi, facendo registrar la presente negli atti di questa Corte per informazione sua, e de' suoi successori, i quali avranno mira, che la presente risoluzione riguarda solamente quei Penitenti, che per aver consentito fanno difficoltà in denunciare; ma a quelli, che non anno consentito, od avendo consentito non sono in ciò reni-

tenti, non dee il Confessore porre difficoltà alcuna, ma lasciare, che indifferentemente, e liberamente soddisfacciano all'obbligo, ch'anno di denunciare, conforme alla detta Costituzione. Si compiacrà anco V. S. Illustrissima di mandar copia della presente a' Vescovi suoi suffraganei, acciocchè ad essi sia nota ancora la presente risoluzione.

37 Benè autem dicitur in litteris, quod resolutio Supremæ habet solummodo locum in illis, qui renuntiant denunciare, quia sollicitati consenserunt; si autem non renuntiant denunciare, imò expriment consensum, nescio quomodo iudex non debeat consensum in actis registrare; licet enim iste consensus non pertineat ad iurisdictionem Tribunalis Sancti Officii, Peyrin. ad distam Constitutionem Gregorij nu. 12. Trasmier. de Denunciat. cap. 4. quest. 5. vers. Quod si mulier; nec ipsa ob hoc possit ab Inquisitore puniri, Acunha de Confess. sollicit. quest. 10. num. 2. Bonacin. de onere, & obligat. denunc. punct. §. 3. num. 11.

38 Nam poenæ in Constitutionibus, & Decretis Pontificiis impostæ sunt Confessoris sollicitantibus tantum, non autem sollicitatis, quamvis consenserint, Escobar. d. tract. par. 2. qu. 3. §. 7. num. 37.

39 Nihilominus cum iste consensus introgat malam sollicitato famam, & dūm, facit se socium, vel sociam criminis, fidei suæ multum detrahit, & Reum totaliter non grauat, non videtur tollenda Reo huiusmodi defensio, Acunha de Confess. sollicit. quest. 23. num. 9. & §. 3. num. 16. licet enim testimonium socii criminis admittatur in iudicio fidei, cap. In fidei fauorem, de Hæret. in 6. admittitur tamen cum sua exceptione, ita ut non dicatur reus integre, Farinacc. qu. 188. num. 83.

40 Hinc propterea cauendum est à Ioanne Sancio disput. 11. num. 55. Soufa tract. 2. de Confess. sollicit. cap. 7. num. 4. iuncto num. 8. Porrell. in addit. ad dub. Regul. iur. Denunciatio num. 10. volentibus sollicitatas fœminas confitentibus turpi sollicitationi, & copulam habentes cum Confessario non teneri denunciare.

Et licet Soufa distinguat inter fœminam, quæ consensit, & perfecit copulam inter confitendum, & quæ in confessione 41 consensit tantum, & extra eam perfecit, dicens in prima specie non teneri denunciare ob propriæ famæ iacturam in secunda verò teneri, quia tunc potest tacere suam turpitudinem. Hæc tamen distinctio refellitur, & merito ab Escobar. loco cit. nu. 35. Quia utroque casu potest suam turpitudinem tacere, & daretur casus, quod Sacerdotem maius peccatum committeret minime teneretur denunciare, quod est absurdum.

F f f

43 Dic quarto. Sollicitas obligari ad denunciandum nulla præmissa correptione fraterna, etiam cum spe emendationis, Castro-palao par. 1. traç. 4. dispnt. 9. pnn. 10. num. 2. Soufa in Aphorism. lib. 1. cap. 34. num. 56. Sancius in Seleç. de Sacram. disp. 11. num. 56. Carena par. 2. tit. 6. §. 20. num. 113. & §. 22. num. 126. P. Diana par. 4. traç. 4. resoluz. 24. vbi alios pro hac sententia Ioseph de Ian. de Casib. referuat. resoluz. 55. num. 12. Soufa de Sollicit. traç. 2. cap. 6. num. 8. vbi dicit credere, quod de hoc nullus dubitabit, Acunha eodem traç. quæst. 18. num. 10. Alij, quos citat, & sequitur Trasmir. de denunciat. quæst. 10. sect. 4. cap. 1. addo Efcobar. qui plures alios de Confess. sollicit. par. 2. quæst. 4. §. 1. num. 56.

43 Et propterea cauendum est à Fagundez Peyrino, Portello, Lezana, Io: de la Cruz, allatis à Trasmir. loco citato, quibus addo Soufam in Aphorism. lib. 1. cap. 34. num. 57. qui contrariam sequuntur opinionem. Nam cum huiusmodi contraria sententia fuisset proposita Dominis Qualificatoribus die 27. Septembris anni 1628. ab ijs fuit habita pro falsa, & relaxatiæ disciplinæ Ecclesiasticæ, & quæ reddit Bullam inutilem: Sed quia nihilominus inualuerat huiusmodi opinio, quam probabilem putauit P. Diana, stando in iure naturæ, par. 7. traç. 3. resoluz. 63. prout aliz similes à denunciatione excusantes, & retrahentes, s. mem. Alexander Septimus in Congregatione Supremæ Decretum infra scriptum emanatum publicari mandauit.

Feria 5. die VII. Iulij 1660.

44 **I**N Congregatione Generali Sanctæ Romanæ, & vniuersalis Inquisitionis, habita in Palatio Apostolico apud Sanctam Mariam Maiorem coram Sanctissimo Domino Nostro Alexandro Divina Providentia Papa Septimo, ac Eminentiſſimis, & Reuerendiſſimis Dominis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus in vniuersa Republica Christiana contra hæreticam prauitatem Inquisitoribus Generalibus à Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Licet alijs per Constitutionem sçl. recordat. Pauli Quinti emanatam sub die prima Septembris 1606. quæ incipit, Romanus Pontifex, fuerit districte prohibitum Superioribus Regularium, ne quouis titulo, vel prætextu prauentionis, aut consuetudinis, & præscriptionis, etiam immemorabilis, aut alio in causis ad Sanctum Officium spectantibus, se quoquo modo intramittere, aut immiscere, denunciations recipere, testes examinare, processus conficere, causas cognoscere, aut terminare audeant, imò ex eiusdem Constitutionis dispositione eisdem fuerit grauius iniunctum, ut suos Subditos, & Religiosos, quos hæresis labe infectos, vel de hæresi suspectos nouerint absque alia consulta-

tione, cum proprijs suis Religiosis Superioribus, vel alia quauis persona faciendâ, sine mora Inquisitoribus, vel locorum Ordinarijs denuncient, Nihilominus animaduertens Sanctissimus Dominus Noster Alexander Septimus ab aliquibus Regularibus in dubium renouari prædictam denunciandi obligationem, adeunt, ne dum suos subditos non denuncient, verum etiam Fideles ad ipsos pro consilio recurrentes, an debeant Sancto Officio denunciare qua auerterunt, aut viderant ad ipsum Sanctum Officium spectantia, id id faciendâ, ut deberent, non obligent. Imò aliquando eos instruant non teneri, nec sub obligatione Constitutionum Apostolicarum comprehendî; & hæc opinionem erroneis aliquorum Doctorum sententijs confirmare tentantes; eosdem in maximum fidei discrimen ab errore denunciandi retrahere conentur. Voluit proinde Sanctitas Sua abusum huiusmodi ex sui Paternalis Officij debito coercere, post maturam facti discussionem, auditis votis Eminentiſſimum, & Reuerendiſſimorum Dominorum Cardinalium aduersus hæreticam prauitatem Generalium Inquisitorum, inuocans Constitutionem prædictam à sçl. record. Paulo Quinto emanatam, & quatenus opus sit eam declarans, Hoc præfati Decreto districte præcipit, & mandat omnibus, & singulis Regularium Generalibus, Prouincialibus, Abbatibus, Prioribus, Guardianis, Rectoribus, Praepositis, aliisque eiusmodi quocunque nomine nuncupatis Superioribus cuiuscunque Ordinis, & Instituti, sine Mendicantiæ, sine non Mendicantiæ, necnon Congregationis, & Societatis Clericorum Regularium quorumcunque, etiam Societatis Jesu, aliorumque quomodocunque Exemptorum, vel non exemptorum, etiamſi essent specialiter, & nominatim exprimitur, ut omni no dicta Constitutioni in omnibus pareant, & omnes, & quoscunque Religiosos, tam sibi ipsis subditos, quam non subditos cuiuscunque dignitatis, gradus, & conditionis existant, Hæreticos, vel de hæresi quomodocunque etiam leuiter suspectos deferant, & iudicialiter denuncient Inquisitoribus, vel locorum Ordinarijs, & nullatenus in causis ad Sanctum Officium spectantibus audeant se intramittere, neque subditos ad Sanctum Officium recurrentes, vel recurrere, aut accedere volentes, molestare, vexare, vel alio quouis modo, sine directè, sine indirectè auertere, retrahere, dissuadere, imò prædictos suos subditos monere debeant, ut ipsi quoque eidem Decreto omnino pareant, & alios Christianos etiam Confratres suos ad parendum pariter hortentur, & suadeant, reuelis penitus huiusmodi opinionibus, atque interpretationibus, quas Sanctitas Sua cum voto doctorum Dominorum Emulentiſſimorum Cardinalium, tanquam perniciosas, temerarias, & non consistentes, & à mente Sanctitatis Suae prorsus alienas reprobauit, & reprobât. Et quia quandoque etiam eorum subditi deficiant in eo, quod ipsi implendum incumbit cum Religiosis eiusdem, alteriusve Or-

dinis, aliisque quibuscunque personis de fide suspectis, ceterisque petentibus consilium in materijs ad Sanctum Officium spectantibus, itant ne dum ipsimet denunciations deserant, vel ab illis prorsus abstineant, verum etiam multoties ab eisdem alios à se consilium petentes retrahant malis artibus, vel mendacitis Doctorum opinionibus, vel sub fraterna sollicitudinis falsa, vel faciende, alioque prætecto: Propterea idem Sanctissimus declaravit, prefatos subditos absque ulla participatione, etiamsi ulla petita venia à Superioribus, etiamsi nulla fraterna correctio, vel alia monito præmissa fuerit, omnino teneri, & obligatos esse accedere ad denunciandos Ordinarios, vel Inquisitoribus locorum quoscuque etiam Confratres, ac Superiores etiam primarios suos eiusdem Ordinis, ac Religionis, quos numerat esse de fide etiam licet suspectos, ac propterea eosdem debere omnes, & quoscunque etiam alios à se consilium ut supra petentes monere, ac obligare ad denunciandum, nec posse illos à denunciando sub dicta fraterna correctionis, vel alio quouis prætecto retrahere, aut retardare. Et prefatos omnes, tam Superiores, quam subditos contra scientes, Sanctitas Sua voluit, & declaravit, subiacere omnibus censuris in dicta Constitutione Pauli Quinti expressis, necnon prinationis quancunque, Dignitatum, seu Palatinarum, seu Officiorum suorum Ordinum, ac vocis aëline, & passiva, perpetuaque inhabilitatis ad eadem, ipso facto, & absque alia declaratione incurrendis, aliisque Sanctitatis Suae, ac Successorum arbitrio instigendis penis, quarum relaxationem, suspensionem, absolutionem, vel dispensationem Sanctitas Sua sibi ipsi, & Successoribus suis Romanis Pontificibus tantum expressè reservavit. Et ne præmissorum prætextu possit ignorantia, idem Sanctissimus mandavit sub eisdem penis ipso pariter facto incurrendis, & ut supra reservatis, ut Superiores omnes prefati in quocunque loco, Conventu, vel Collegio sui Ordinis Decretum hoc semel saltem singulis annis Kalendis Martij in publica mensa, vel alijs in Capitulo ad hoc specialiter convocato, legi curent, unacum alijs Decretis, & Constitutionibus Apostolicis ad Sanctissimum Officium Inquisitionis aduersus hæreticam pravitatem pertinentibus, quot annis legi solitis, iuxta Decretum sel. recordat. Vrbanj Oclauj. Et insuper iidem Superiores teneantur curare, & efficere, ut huius Decreti exempla aliquo in loco apud eos publico affigantur, & affixa conferantur, itant ab iisdem subditis Religiosis omnibus videri, ac legi commodè queant, deque huiusmodi lectione, & communiōne publico documento ab iisdem Superioribus Conuentus, vel Domus subscripto, unaque ab alijs duobus Religiosis eiusdem Domus, vel Conuentus statim certiore facere Congregationem Sanctissimam Inquisitionis in Vrbe, vel locorum Inquisitores ubi sunt. Statuitque præterea Decretum hoc, seu illius exemplum ad valuas Basilicæ Principis Apo-

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

stolorum de Vrbe, & in Acie Campi-floræ affixum omnes ubique existentes actare, & afficere, ac si unicuique fuisset intimatum.

Decretum hoc sub die 24. Augusti sequentis publicatum, & affixum fuit ad valuas Basilicæ Sancti Petri de Vrbe, necnon ad valuas Palatii Sanctissimæ Inquisitionis, ac in Acie Campi-floræ, &c.

- 45 Cauendum multo magis à Thoma Hurtado, & ab eo allegatis in dicto trañ. de Confess. sollicit. cap. 3. trañ. 4. resol. 55. qui inuehit contra Pat. Dianam, dicentem, quod licet stando in iure naturæ probabilis sit opinio, quod debeat ante denunciationem præmitti correctio fraterna, secus autem stantibus edictis Inquisitorum, & tenet non esse denunciandum sollicitantem, si præmissa correctione fraterna spes sit emendationis, quia, vt dixi, hæc opinio tanquam falsa, & destructua disciplinæ Ecclesiasticæ, non solum fuit reprobata à Suprema sub die 27. Septembris 1623. sed ab eadem per Decretum Alexandri Septimi, vt supra relatum.

- Nam ratio potissima Hurtadi, & aliorum est, quod debemus non solum propriam defendere famam, sed tenemur ex præcepto ad non ledendam famam nostri fratris, quæ tamen nihil valet: Nam quando sumus in delictis, quæ bonum fidei respiciunt, tenemur pati iacturam famæ proximi, & propriæ, imò, & vitæ, vt generaliter probant allegati à Baldell. de leg. lib. 1. disput. 26. num. 1. to. 2. & in specie to. 1. de fide, & infidelit. lib. 1. disp. 60. num. 12. & 13. Aragon. allatus à Trasmier. de Denunciati. quest. 11. sect. 4. cap. 2. vers. Sic etiam, præsertim quando Superior præuiso periculo adhuc præcipit sub mortali, vt notat idem Baldell. & ab eo citati dicta disp. 26. num. 1.

- Nec est tenenda distinctio adhibita à Fratre Ioanne à Trinitate in expositione Bullæ Gregorij Decimiquinti sect. 1. dub. 5. 47 relato per Hurtadam loco superius citato, quod tunc sit præmittenda fraterna correctio, quando sollicitationis delictum manet occultum, & simulque Confessarius est vir probus, & bonæ conuerſationis, neque de eo est suspicio malæ doctrinæ: Secus si delictum sit publicum, vel Confessarius sollicitans (etiamsi eius delictum nulli extra poenitentem pateat): prauis moribus est venerex turpitudini deditus, aut aliàs malæ famæ. Quia hæc distinctio non habet locum in delictis occultis, quæ possunt parere perniciem in fide, vel in Christiana Religione, sed in delictis tantummodo, quæ non egrediuntur personam, Marchant. in Tribus Sacrament. to. 3. par. 2. trañ. 5. tit. 3. §. 2. in annotat. quod prius dixe-

Fff ij

rat in *to. 2. tract. 2. tit. 4. sect. 2. quest. 1. de correctione fraterna.*

Quando enim delictum est publicum, questio est de indubitabili: Nam si mulier sollicitata publicavit sollicitationem, & tunc iam non pereperit famæ proximi, vel Sacerdos ipsemet eam publicavit, & iam non pereperit propriæ famæ: Cessante ergo obligatione regendi famam Confessarii, quis non videt esse de indubitabili denunciationem faciendam, etiam non prævia correctione.

- 48 Solūm ergo potest dubitari, quando sollicitatio est occulta, sed de hac materia videndus est omnino doctus Trasmiera in *tract. de obligat. denunc. quest. 10. de correct. fraterna*, vbi num. 6. considerat ineptitudinem mediū, nempe correctionem esse faciendam à muliercula, cuius amore caput est Sacerdos sollicitans, qui non solum sacra, Divinaque contempsit, verum ad sacrilegos vsus destinavit: Quomodo ergo poterit præsumi, quod sacrilegus iste non contemnat huiusmodi correctionem, imò cum debeat illa fieri inter solum, & solum, timendum est, ne corripatur, sed potius corrumpatur.

In tantum verò denunciandus est sollicitator non adhibita correctione fraterna,

- 49 vt si aliis emendatus sit, nihilominus sit denunciandus, vt multis relatis, & contrariis sententiis reprobatis, tenet Escobar. *d. tract. de Confess. sollicit. par. 2. qu. 3. §. 2. num. 16.*

- 50 Et haec opinio sequitur Suprema, vt in Decreto die 26. Iulij 1628. vbi pariter statuit, sollicitatam teneri denunciare sollicitantem, quamvis sciat, ipsum in Sancto Officio comparuisse.

- 51 Hinc propterea relienda est eorum opinio, qui dicunt post triennium non esse recipiendam denunciationem, quia etiam si transactum sit longum tempus, manet vis præcepti denunciandi, vt late probat idem Escobar. *loco cit. num. 20.*

Verum etsi in Sancto Officio recipiantur denunciationes, etiam lapsa decen-

- 52 nio, præsertim quando mulier, vel puer sollicitati asserant, se prius non denunciaisse, quia vel ignorabant obligationem denunciandi, vel saltem quia habita confessione generali moniti fuerunt de obligatione denunciandi: Nihilominus Suprema si non addit cum illis aliqua moderna sollicitatio, vel sollicitationes antiquæ sint plures, non solet procedere, vel si procedit, cum magna cautela procedit ob timorem imposturæ, sicuti etiam caute procedit, & mandat procedi, quando mulier post primam sollicitationem faceret sæpius accessisse ad eundem Confessarium sollicitantem, vt propria confiteretur peccata, & dicit fuisse reiteratam

sollicitationem: Nam reddit se valde suspectam de mutua benevolentia, & amore, & quod aliqua nota zelotypia ad denunciandum deveniret, nam ei valde diminuitur de fide, nisi fortasse effemus in loco, vbi copia Confessariorum non adesset, vel effemus in Moniali, vel filiafamilias, cuius parentes nolent, quod ad alium Confessarium accederet, sollicitationem ignorantes.

- 53 Præterea non est admittenda opinio, quam tenet Fagundez *de Præcept. Eccles. par. 2. lib. 4. cap. 3. num. 31.* & Megala in *prima edit. lib. 1. cap. 5.* licet postea mutaverit sententiam in *secunda edit. in apostoll. margin.* non esse denunciandum Confessarium sollicitantem, nisi contra eum laboret infamia de eo delicto, quia in delicto hæresis, vel suspitionis hæresis potest formari inquisitio etiam non præcedente diffamatione, vt in terminis, post Castro-palao Mouram, Acunham, & alios, bene probat P. Diana *par. 4. tract. 5. resolut. 1.* quibus addendi sunt Trullench. in *præcept. Decal. cap. 3. dub. 18. num. 89.* Peyrin. ad *Constit. Gregorij Decimiquinti, §. 3. num. 3.* Carona *par. 2. tit. 6. §. 22. nu. 127.* Bois. *de Inbalao, in append. de Confess. sollicit. dub. 24. num. 84.* Bordon. in *Tribunal. cap. 23. quest. 27. num. 100.* Ioseph de Jan. *resolut. 55. num. 12.* Escobar. *par. 2. quest. 3. §. 4. num. 52.* Sanctarell. *de Hæresi cap. 44. dub. 2. nu. 8.*

- 54 Prout etiam non est admittenda opinio Sancij in *3. elect. disput. 11. num. 49.* quem sequitur Castro-palao *to. 1. tract. 4. disput. 9. punct. 7. num. 4.* nempe non esse denunciandum Confessarium, ad quem accedit mulier, dum est in Confessionario, & dicit se velle in crastinum confiteri, sed Confessarius illi confessionem dissuadet, eamque sollicitat: Nam cum hæc sollicitatio fiat in confessione, & occasione confessionis vigore Bullæ Gregorij Decimiquinti est denunciandus, vt ex Fagundez probat P. Diana *d. par. 4. tract. 5. resolut. 6. vers. Sed in terminis.*

Relicienda quoque est opinio Souise in *Aphorism. lib. 1. cap. 34. num. 16.* qui voluit, non esse denunciandum Confessarium,

- 55 qui caret iurisdictione absolvendi, si ad eum bona fide mulier accedat, & eam sollicitet, quem sequitur Portell. in *addit. ad dub. Regul. ver. Sollicitare feminas num. 13.* Fagundez *par. 2. lib. 4. cap. 3. num. 79.*

- Quia, stante Bulla Gregorij Decimiquinti, non requiritur, quod sollicitatio sit iniuriosa vero Sacramento, sed sufficit, 56 quod sit iniuriosa Sacramento putativo, & præteritus confessionis adsit, vel etiam solum audiatur Pœnitens in confessione, & ibi mulier sollicitetur, vt voluit post Sancium, Acunham, & Castro-palao, P. Diana *par. 1. tract. 4. resolut. 17. & par. 4.*

traff. 5. refolut. 8. Trafmier. de Denunciat. quæst. 4. cap. 5. vers. Denunciandus. Nam Pontifex non solum intendit venerationem Sacramenti, sed loci, in quo ministratur, Escobar. *par. 2. quæst. 4. §. 1. num. 34.* Quod ampliatur, quamuis mala fides Pœnitentis interueniat, quia scilicet vnusquisque cognoscit, confessiones esse inuales ex defectu iurisdictionis, P. Diana *diffa refolut. 8. vers. Verum.* Trafmiera loco cit.

An autem Interpres sollicitans dum interpretatur confessionem, sit denunciandus.

57 Affirmatiuam tenet Freitas ad Acunh. *quæst. 15. nu. 27.* quem sequitur Trimarch. *disput. 7. sect. 3. Trafmier. de denunc. loco cit. vers. Quoad personas.*

58 Negatiuam tenet Sancius *in Select. disp. 11. num. 10. & 37. Castro-palao d. punc. 9. num. 6. Souisa in Opuscul. de sollicit. traff. 1. cap. 10. & in Aphorism. lib. 1. cap. 34. num. 14. Fagundez in edit. nouiss. reg. 2. lib. 4. cap. 3. nu. 78. Ianuar. de Casibus referu. refolut. 56. nu. 6.* Quam opinionem extendit Souisa etiam si Interpres sit Sacerdos, & in iurisdictionem habeat, & Souisam sequuntur Castro-palao *disso. punc. 9. num. 6. Fagundez disso. num. 74. P. Diana par. 4. traff. 5. refolut. 9. Trullench. in præcept. Decal. cap. 2. dub. 18. num. 83. Ianuar. loco cit.*

59 Sed non est recedendum ab affirmatiua opinione, quam latè ruerit Escobar. *diffa par. 1. quæst. 2. de causa efficiens sollicit. num. 31.* Ea ratione, quia Interpres accedit ad Sacramentum, vt Medicus per inrelligentiam verborum perueniat in cognitionem morborum, & anidoeum opportunum adhibeat, quod tamen manifestum venenum reddit, tùm tanti Sacramenti iniuria, tùm etiam quia, vt medius inter ipsum Sacerdotem, & Pœnitentem in ipso Sacramento debet tanquam principalis iudicari argumento Textus in l. Tunc inutile 12. de pecul. legat.

Accedit, quod negari non potest, Interpretet sollicitare pretextu confessionis, quod sufficit, stante Bulla Gregorij, & per alias rationes, quas latè adducit Escobar. loco cit. quas accepit à Trimarch. loco cit.

60 Sed quamuis Escobar sit vir doctus, non tamen possum accedere illius opinioni, & P. Diana ac aliorum ab illis citat. dum volunt, quod mandans Confessario, vt in confessione sollicitet, non sit denunciandus, vt ille probat *par. 2. quæst. 2. num. 36. & 37. & iste par. 1. traff. de denunciat. refolut. 22. & par. 10. traff. 14. refolut. 42. & Dianam sequuntur Trullench. & Leand. de Sacram. vt in diffa refolut. Dianæ 42.*

61 Ea potissimum ratione, quia Constitutiones loquentes de sollicitante non comprehendunt nisi ipsosmet Confessarios,

non autem mandantes. Nam licet in materia poenali non fiat extensio de casu ad casum, nec de persona ad personam; tamen quando de iure communi duo sunt æquiparata, poena statuta in vno habet locum etiam in altero, Barrol. in l. Quis seruus, & per Glos. ibi, C. de furt. & in l. Vt tantum, ff. de seru. corrupto, cum alijs per Phœbeum *decis. Lusitan. 72. num. 10. par. 1.*

62 Sed extra omne dubium est, quod mandans, & mandarius in eodem delicto æquiparantur, cum sint correlatiui, ita ut posito vno necessario, ponatur alter, l. fin. ff. de acceptil. Decian. *traff. crim. lib. 9. cap. 3. num. 1. Carpozuius in præf. crimin. par. 1. quæst. 4. num. 4.*

Imò magis delinquit mandans, quam Mandatarius, nam primò delinquit in seipso, 63 siui, secundò in Mandatarium, tertio in foeminam sollicitatam, quatenus consentiat, Farinacc. *quæst. 135. num. 6. Decian. lib. 9. cap. 32. num. 4. Carpozuius loc. cit. num. 22.*

Præterea non video, quare iste non dicatur abuti Sacramento pœnitentis, 64 quæ est potissima ratio Constitutionis, dum mandat Confessario, vt in eo Sacramento sollicitet; Non enim interest, an sollicitet ipse, an dolo malo causam sollicitationis præbeat, l. Nihil interest, §. 1. ff. ad l. Corneliam, de Siciarijs, l. Non solum, §. Si mandatum, ff. de iniur. Nec vnquam fuit dubitatum in Sacra Congregatione, quod si quis mandet, vt in fornlegio adhibeamur Hostia consecrata, non sit denunciandus.

Non enim sequor opinionem eorum, qui tenent, laicum fingentem se Confessarium, & sollicitantem mulierem in actu confessionis non esse denunciandum tanquam sollicitatorem: Nam si solum iste est suspectus de hæresi, ex quo audit confessiones, vt supra dictum est, & est denunciandus; latè Escobar. *d. par. 1. quæst. 2. num. 28.* ergo reddit se dupliciter suspectum, si audiendo confessiones sollicitet.

Sed post hæc scripta, cum Me instante fuissent proposita in Suprema, &c. infra scripta dubia, factò per Qualificatores accurato eorum examine, in infra scriptam deuenerunt sententiam, quam eadem Sacra Congregatio, Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis approbauit, & seruari mandauit.

Die 11. Februarij 1661.

66 Primò, an sit denunciandus Confessarius, qui dat pœnitenti ebariam in confessione, postea domi legendam, in qua ad veniorem sollicitabat.

Domini Qualificatores censuerunt esse denunciandum, & opinionem negatiuam non esse probabilem.

Secundò, an Confessarius consensuens sollicitationi, sed statim desistens de illa turpi materia loqui, differendo illius complementum ad aliud tempus, & non prebendo absolutionem penitenti, incidat in penas contentas in Bulla Gregorij, & sit denunciandus.

Consueverunt incidere, & Confessarium esse denunciandum, reiecta opinione contraria, quam non esse probabilem censuerunt.

Tertiò, an Confessarius sollicitus propter paritatem materia, sit denunciandus.

Cum in rebus venereis non detur paritas materia, & si daretur, in re presenti non dari, censuerunt esse denunciandum, & opinionem contrariam non esse probabilem.

Quartò, an Confessarius, qui semina in Confessionario dicens, se velle in crastinum confiteri, illam sollicitat, & confessionem dissuadet, sit denunciandus.

Si sollicitatio fiat extra locum confessionis, & absque prætexitu confessionis censuerunt, negativam opinionem esse probabilem, secus in Confessionario, seu in loco confessionis.

Quintò, an Sacerdos carens iurisdictione, si sollicitet in confessione penitentem, sit denunciandus.

Censuerunt esse denunciandum, & opinionem negativam non esse probabilem.

Sextò, an Interpreter, si sollicitet in confessione penitentem, sit denunciandus.

Censuerunt opinionem negativam non carere probabilitate.

Septimò, an mandans Confessario, ut in confessione sollicitet, sit denunciandus.

Censuerunt opinionem negativam non carere probabilitate.

Octavò, an quando Confessarius, & penitens invicem se sollicitant Confessarius sit denunciandus.

Affirmativè responderunt, & opinionem negativam non esse probabilem.

Nonò, an Confessarius sollicitans, si metù indultus sollicitationi consentiat, sit denunciandus.

Censuerunt esse denunciandum, & negativam opinionem non esse probabilem.

Decimò, an Confessarius incidat in penas Constitutionis Apostolicae contra sollicitantes, si sollicitet mulierem in alijs Sacramentis, scilicet Baptismi, Matrimonij, sit denunciandus, & si denunciandus possit ab Inquisitoribus puniri.

Quoad utrumque articulum censuerunt, opinionem negativam esse probabilem.

Vndecimò, an Confessarius, qui sollicitat penitentem ad alius illicitos extra altus venereos sit denunciandus.

Censuerunt opinionem negativam esse probabilem.

Duodecimò, an Confessarius, si laudet penitentem à pulchritudine, & venustate, dicatur illam sollicitare, & ideo sit denunciandus.

Censuerunt, si laus illa sit seria. & nihil

prave intentionis redoleat, negativam esse probabilem, si verò seculis, non esse probabilem.

Decimotertiò, an sit denunciandus Confessarius, qui propter sollicitationem alterius abuteretur.

Censuerunt opinionem negativam non esse probabilem, & ideo denunciandus, quod etiam fuit resolutum sub die 26. Iulij 1628.

Decimoquartò, an quis teneatur denunciare Confessarium sollicitantem, si hoc audiuit non solum à fide dignis, sed à levis personis.

Censuerunt, opinionem negativam non carere probabilitate.

Decimoquintò, an sit denunciandus Confessarius, qui sedens in Confessionario sollicitat mulierem stantem ante Confessionarium, non simulando confessionem.

Censuerunt, opinionem negativam non carere probabilitate.

Decimosexto, an sit denunciandus Confessarius, qui audiens confessionem, dat donum mulieri, itant dicatur illam sollicitasse.

Idem responderunt quoad Duodecimum. Antiqua verò Decreta infrascripta decernunt.

Die 18. Aprilis 1592. scriptum fuit Cardinali Paleotto in causa cuiusdam Concionatoris, qui tempore Quadragesimæ concionando in quadam Terra cognovit carnaliter filiam spiritualem, cum qua tractavit de huiusmodi scelere in Ecclesia, poco dopo che auea vditto la Confessione sacramentale, Sacra Congregatio censuit, hunc casum spectare ad Sanctum Officium.

Die 23. Iulij 1625. & 27. Maij 1627. fuit scriptum, non esse procedendum ad cacerationem, neque ad constituendum Reum ex vnius solæ mulieris, vel masculi denunciatione, sed scribendam Sacræ Congregationi, referendo qualitates tam Sacerdotis denunciati, quam denunciantis.

Hoc autem casu in Suprema solet referri, observetur, hoc est, ut denunciatus observetur, irà & raliter, quod si secundò denunciatur de sollicitatione alicuius alterius mulieris, vel masculi, referatur Sacræ Congregationi, ut contra, eum procedi possit; & de praxi Sancti Officij Hispaniarum testatur Fermosinus loco citato num. 18.

Qui subiungit, quod posset nihilominus secretò vocari Confessarius, ut interrogetur, vel ut tali vocatione data, ei notitia de scientia habita in Sancto Officio, compungatur, deterreatur, & abstineat se à prosequendo in alijs sollicitationibus in Sacramento poenitentis fortè patrandis per denunciatum, præsertim si Confessarius vagè notatus sit rumore, aut in denunciatione contra eum narrauerit Relator horrendas libidinosas suasionem,

qua ratione timeatur de eo facilis recusus cum aliis poenitentibus; & *num. 19.* dicit, quod fortè multum medicinalis esset *ca.* vocatio ad conservandam reverentiam, tanto Sacramento debitam, & reparando illum Confessarium, ne iterum atque iterum incidat in idem delictum, liberando eum hoc medio à rigoroso alio Inquisitionis iudicio, si reus alio teste probatz vitæ probaretur: Non vidi tamen hanc vocationem fieri in Suprema, nec vquam factam fuisse, licet vnus ex modernioribus Eminentissimis Supremis Inquisitoribus fuerit in voto, huiusmodi vocatione, & monitionem esse faciendas, quod etiam observari in Hispaniarum Inquisitionibus asserit idem Fermosinus *citatus n. 20.*

Die 28. Aprilis 1628. pariter fuit resolutum, facultatem concessam à Constitutione Gregorij, iudicandi Reum, 70 conuictum, itaut sit locus relaxationi Brachio seculari, referatam esse Eminentissimis Cardinalibus Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis, ad alias verò poenas posse procedere Episcopos, & Inquisitores iuxta votum eorum Consultorum.

Fuit etiam resolutum *sub die 28. Iunij 1597. & 28. Februarij 1598. & 5. Aprilis 1612.* seclusis Decretis, & Constitutionibus Summorum Pontificum, contra Sollicitantes in Confessione posse procedi in Sancto Officio, quia videntur malè sentire de Sacramento Confessionis.

Fuit etiam resolutum, quod quando mulier est nobilis virgo, & verecunda in Vrbe, nec potest induci ad deponendum, consulatur Sacra Congregatio; Si verò extra Urbem, consulatur Episcopus, vel Inquisitor, qui si habent difficultatem, consulant Sacram Congregationem, sin minus dent facultatem Confessariis absoluedi poenitentes, quæ iustis de causis denunciare recusent, quæ tamen debent absolui sub conditione, quod cessantibus causis teneantur hoc facere, ac etiam non adire amplius Confessarium, à quo fuerunt sollicitatz, vt ex Decreto *die 13. Septembris 1623.*

Et notandum est, quod quando suplices libelli porriguntur Sacræ Congregationi pro absolutione sub nomine N. à sollicitatis, quæ renunt denunciare, prius rescribitur, *Denuncient:* Si verò persunt, rescribitur, *detur facultas Confessario recipiendi Denunciationem.* Quando verò adest magna causa, & contumacia, tunc datur facultas absoluedi cum supradicta conditione: ideo Episcopi, & Inquisitores non debent esse solliciti, & proclues in danda facultate absoluedi, sed parè vt debent huiusmodi facultate, vt ex Decreto *sub die 11. Martij 1626.*

Sollicitantes Confessarij, qui mulieri-

bus coram eis genuflexis, & signo crucis munitis notificant, nolle tunc eorum Confessiones audire, vt commodius sollicitare valeant, puniuntur ab Inquisitore coniunctim cum Episcopo ex Decreto *27. Iunij 1615.*

Imò fuit dictum in eodem Decreto posse prædictos procedere contra Confessarij, qui captus amore alienius poenitentis, sapè videtur cum ea tractare in loco Confessionis de inhonestis.

Inquisitoribus, & Ordinariis precipitur, vt denunciationes in materia sollicitationis in Confessione Sacramentali mittant ad Sacram Congregationem, certiorando qualiter Denunciatorum, & Denunciantium, ac denominatorum in testes, nec ad vitiora procedant absque ordine eiusdem Sacræ Congregationis, nisi sit grauitas aliter exigat, & periculum sit in mora ex Decreto *2. Ianuarij 1615.*

Sollicitantes in Confessione non sunt adstringendi ad se ipsos denunciandum, *17. Nouembris 1624.*

Sollicitationis species est, quando mulieri, quæ feminis associata solet adire Confessarij domum, dicit Confessarius in Confessione, vt sola domum ipsius adeat, & postquam aduerit, copula carnalis secuta sit, vt ex Decreto *5. Iunij 1625.*

Contra Sollicitantes procedunt Episcopi, & Inquisitores in Italia cumulatiuè, & tenentur inter se communicare indicia, ne ob defectum probationum, delictum remaneat impunitum, vt ex Decreto *6. Februarij 1625.*

Poenitentes Sollicitantes Confessarios in Confessione, ac renuentes illos deponere, non puniuntur in Sancto Officio, ex Decreto *die 29. Decembris 1627.*

71 Cæterum, quæ spectant ad formam iudicii in hoc crimine videndi sunt *Carena par. 2. tit. 6. §. 7. 8. cum sequen. latissimè Escobar. de Confess. sollicit. tot. par. 3.*

Primò, de Iudiciis in causis sollicitationis.

Secundò, quid ipsi in hoc crimine facere possint, & debeant.

Tertiò, de forma procedendi.

Quartò, de probationibus specialiter admissis in causis sollicitationis.

Quintò, de poenis tanti criminis.

Sextò, de sententia ferenda, & quomodo.

Addo aliqua in praxi, quod Sacerdos spontè comparens, qui etiam plures fateatur sollicitationes, non suspenditur ab audientia confessionum, sed tantummodo suaderet ei, vt abstineat, licet quandoque sciam fuisse iniunctum præceptum, ne audiret confessiones mulierum, quas solli-

citant, & hoc ob privilegium, quod Sanctum Officium concedit sponte comparantibus, quibus nulla alia poena irrogatur, quam salutaris poenitentia; Secus autem si fuerit damnatus per sententiam, quia tunc stylus est, vt in perpetuum suspendatur ab audientia confessionum, de quo testatur P. Diana 4. par. trakt. 7. resolut. 7. Escobar. à Coro par. 3. quest. 5. §. 1. num. 3. licet ille secundum stylum Inquisitionis Hispaniarum dicat, vidisse Confessarium sollicitantem fuisse suspensum per sex menses ab audientia confessionum foeminarum, alium per biennium, alium per quinquennium, & alium in perpetuum quoad confessiones foeminarum; quouero ad virosum per quadriennium.

- 72 Et quando ab audientia confessionum semel est suspensus, vel priuatus, nunquam solet restitui, licet aliquibus Parochis Narnien. fuerit facta gratia restitutionis.

Solet etiam Sacra Congregatio, si praesertim Regularis sublineaturum, man-

- 73 dare, quod per suos Superiores arceatur ab audientia confessionum, si indicia fuerint graui, & Confessarius male famæ.

Necque solet Sacra Congregatio suspendere, vel priuare Confessarium ab audientia confessionum foeminarum, vel virosum disjunctim, sed simpliciter ab audientia confessionum, vt includat tam foeminas, quam viros, nec solet facere gratiam,

- 74 vt quis possit audire confessiones virosum solummodo, ne generetur scandalum, si fortasse mulier ad Confessarium accederet pro expiandis peccatis, & ab eo audiret non habere facultatem audiendi foeminarum confessiones.

Vidi tamen quandoque fuisse aliquos Regulares admissos ad audiendas confessiones suorum Religiosorum.

Cum autem poenae sint arbitrarie, nempe suspensionis ab executione ordinis, priuationis Beneficiorum, Dignitatum, &

- 75 Officiorum quorumcumque, ac perpetuae inhabilitatis ad illa, necnon vocis actus, & passus, si Regulares fuerint, exilij, damnationis ad trimeses, carceris etiam in perpetuum absque vlla spe gratiae: Imò si pro enormitate criminis grauioribus poenas meruerint, debita praecedenti degradationi Curiae seculari traduntur, vt decernit Constitutio Gregorij Decimiquinti ordinaria poena solet esse carceris ad aliquod tempus: Si tamen sollicitationes sint turpes, vel Monialium, extenditur ad trimeses per septennium, decennium, & ultra.

- Nunquam tamen vidi practicatam poenam degradationis, & traditionis Curiae 76 seculari: Parè etiam vidi impostam poenam priuationis Beneficiorum, quae licet

minor sit, quam poena depositionis, quae solum imponitur pro magnis, & grauibz delictis, cap. 3. de re iudic. cap. Cum non ab homine, de Indictis, cap. Tua de penis, nihilominus grauis est, Escobar. de Coro dista par. 3. quest. 5. §. 2. num. 14.

- 77 In quibus autem casibus possit procedi ad degradationem, & traditionem Curiae seculari Confessarij sollicitantis, videndus est Escobar. d. quest. 3. §. 4. per totum, qui septem regulas constituit.

Prima, quando sollicitatio est coniuncta cum haeresi formali, quia tunc potest degradari, & tradi Curiae seculari Confessarij sollicitantis, vt per cum num. 6. Quod intellige, nisi Confessarius rescipiscat, & fateatur suam haeresim petendo veniam, qui tunc poterit damnari ad poenas Haereticorum, nempe carceris perpetui formalis.

- Secunda, quando sollicitasset ad actum sodomiticum, & delictum consummasset 78 iuxta Constitutionem Beati Pij Quinti in Bullario 70. in ordine.

Et quamuis nonnulli velint Constitutionem B. Pij Quinti non habere locum, nisi pluries fuisset commissum huiusmodi delictum propter verbum *exerce* appositum in Bulla, tamen procedere etiam pro vnicuique actu, saltem quoad forum exterius tenet Farinaccius de delict. carnis quest. 148. num. 30.

- Tertia regula est, quando sumus in casibus, in quibus per alia Decreta solet imponi poena degradationis, & traditionis 79 Brachio seculari, Freitas ad Acunham quest. 24. à num. 92. Sousa de Confess. sollicit. trakt. 2. cap. 18. num. 11. Escobar. loco cit. num. 8.

- Quarta regula est, quod debet attendi enormitas, & grauitas delicti, quod potest esse tanta, vt mereatur huiusmodi poenam, vt si Confessarius sollicitans occiderit foeminam sollicitatam renuentem, vt ex Sousa, & Freitas, Escobar. loc. citat. num. 9.

- Quinta regula est, quod grauitas, & enormitas dicta non tam inspicienda est 81 ex qualitate suspicionis in fide, quae ex sollicitatione oritur, quam ex enormitate flagitij in se, Escobar. num. 10. post Acunham dista quest. 24. num. 25.

- Sexta regula est, quod licet sollicitationi, etiam qualificatae de iure similis 82 poena non imponatur, poterit tamen imponi, quia hoc residet in arbitrio Iudicantis, Escobar. num. 11.

- Septima regula, quando efferus in Confessario incorrigibili, alijs monito, & punito, vt ex Acunha in d. quest. 24. nu. 3. 83 quamuis Freitas ibi contrarium sentiat, & Escobar. loco citato nu. 12. cum seq. putet, hunc casum incorrigibilitatis accidere non posse,

posse, quia per primam, vel alteram sollicitationem priuatur Confessarius audientia confessionum.

Sed certè non est impossibile, quod de facto casus iste accidat, quia memini, me existente Affessore, fuisse punitum Sacerdotem, qui non obstante suspensione ab audientia confessionum propter sollicitationem sibi iniuncta, illas audiebat.

Postremis diebus quidam Sacerdos, qui plures Moniales confessauerat ad actus tur-
84 pes, tentando cum eis habere copulam carnalem, fuit damnatus ad durum carcerem, iniuncto ieiunio in pane, & aqua tribus diebus cuiuslibet hebdomadæ, & aliis poenitentis salutaribus.

Et hæc sufficiant circa abusum Sacramenti Poenitentis, quoad sollicitationem; cetera videri possunt apud Auctores in initio huius præsumptæ Inconstantis in fide allegatos.

Addo, quod si Sacerdos propter aliquam hæresin suspensionem abiurauit de-
85 vementi, non admittitur ad audiendas Confessiones, vt dicit Locat. in fine sui Iudic. Inquisitor. Genuens. in praxi cap. 45. num. 2. Riccius decis. 218. par. 2. Alphons. de Leone de Potes. Confessarii par. 2. recoll. 1. num. 211. P. Diana par. 4. traß. 8. resolut. 64. Bordon. in Tribun. cap. 23. quæst. 41. nu. 117. Multo magis non admittetur, si ob sollicitationem abiurauit.

Abutitur etiam Sacramento Poenitentis qui reuelat Confessionem, & frangit
86 sigillum Confessionis, nam tunc operatur contra reuerentiam Sacramenti, & illi infert iniuriam, Card. de Lugo de penitentia disp. 23. seß. 1. num. 4. & seß. 5. num. 148.

87 Sed an sit suspectus de fide, & subiiciatur iudicio Inquisitorum, variè obseruatum fuit in Sacra Congregatione, nam aliàs de anno 1601. 4. Decembris dictum fuit, Confessiones reuelantes puniri in Sancto Officio, quod fuit etiam resolutum die 29. Ianuarij 1604. & confirmatum die 17. Iunij 1605. mota fortassis ab opinione nonnullorum Doctorum, quos tacito nomine refert Card. de Lugo loco cit. n. 148. qui dixerunt expedire, vt hoc delictum deferatur Inquisitoribus; nam propter iniuriam, quam Confessarius infert Sacramento, redditur suspectus in fide, cuius opinionis fuit Alphons. de Leone de officio Confessar. tom. 1. recoll. 22. num. 12. Praxis Archiep. Neapolit. cap. 81. Menoch. de Arbitrar. lib. 2. censur. 5. cas. 414. Campanil. diuers. Iuris rubr. 11. cap. 3. 2. nu. 5. Trasmier. de Polyg. lib. 3. quæst. 2. num. 30. in fin. & latius num. 53. vers. Quorum primus est.

Cæterum de anno 1610. 25. Martij fuit dictum huiusmodi causas non spectare ad
88 Sanctum Officiu, quod postea semper fuit obseruatum, vt sub die 17. Nouembris De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

1621. & 28. Aprilis 1622. & de anno 1630.

& 1637. & hoc iure hodie vtimur.

89 Et hanc opinionem tenent Molfes. in Summ. tom. 1. traß. 7. cap. 23. nu. 68. P. Diana par. 4. traß. 8. resolut. 95. Carena de offic. Sanct. Inquis. par. 2. tit. 17. §. 23. num. 91. & seg. Bordon. in Tribun. cap. 22. quæst. 25. n. 47. Lupus in Edict. Sanct. Inquis. par. 2. lib. 14. distinct. 6. art. 3. diff. 1. Trasmier. sibi contrarius in traß. de denunc. quæst. 4. cap. 7. n. 6. Fermoſinus d. pag. 192. num. 7. & 8. Gabr. à S. Vincent. de Sacram. Punit. disp. 10. qu. 4. vers. Quæres tertio.

Prima tamen opinio haberet locum absque dubio, quando frangens sigillum
90 confessionis haberet aliquem errorem in intellectu, vt si diceret, licitam esse reuelationem sigilli, vel aliter ostenderet se malè sentire de Ecclesiasticis Sacramentis, Card. de Lugo loco cit. num. 148. vers. Aliud, Pasqualig. quæst. moral. in iudic. 285. num. 4. Fermoſinus loco citato num. 19. qui
91 dicit hoc casu Confessarium posse vocari ab Inquisitoribus, vt interrogetur, quid sentiat, quod si rectè responderit, dimittendus est; si autem ex eius responsione resultet notatus in fide, contra eum est procedendum in S. Tribunali, veluti contra Sortilegos hæreticales.

Secundò, crederem habere locum, quando pluries, & frequenter Sacerdos
92 frangeret sigillum confessionis, quia ex his iteratis actibus insurgeret saltem levis aliqua hæresis suspicio, Simanch. de Cathol. tit. 50. rubr. de præsumpt. & suspect. n. 24. Menoch. de præsumpt. lib. 1. quæst. 100. nu. 1. Farinacc. quæst. 178. num. 78. Pasqualig. loco cit. num. 5.

Tertiò, posset prima opinio habere locum, quando Sacerdos frangens sigillum
93 confessionis esset homo male famæ, & aliàs de hæresi suspectus; sic Caren. in praxi titulo 17. §. 21. num. 93. & propterea de anno 1596. 10. Februarij fuit suspensus à cura animarum per triennium quidam Parochus, qui confessionem reuelauerat.

94 Sed an propter delictum hæresis licita sit reuelatio Confessionis, nonnulli ex nostris, prout Rayner. Alberic. in rubric. C. de Hæret. num. 8. Palat. Rubens in cap. Per vestras notab. 3. §. 26. num. 9. Ignens in l. Fideicommissum, num. 55. ff. ad Senat. Consultum Syllanum, tenent opinionem affirmatiuam, vnde versus ille:

Hæresis est crimen, quod nec confessio celat.

95 Sed hæc sententia communiter ab omnibus improbatam tam Iuristis, quam Theologis, Hostien. in summ. de Penitentia, §. In quo tenentur, Archid. in cap. Sacerdos, de penit. & remis. & ibid. Nauarr. num. 116. Boich. in cap. Omnis vtriusque sexus, de Peniten. & remis. Albert. de Agno-
Ggg

secul. cap. 10. Simancha de Catbol. cap. 42. num. 14. Ignatius Lopez in addit. ad Diaz. cap. 109. col. 2. vers. Non tamen desinat, qui dicit falsissimam contrariam opinionem Farinacc. de inde. & tortur. quest. 51. num. 100. qui dicit, quod reprobatur ille versus supra adductus, sed se remittit Theologicis determinationibus, Torrelanca de Magia lib. 4. cap. 7. num. 3. Meuoehius de Arbitrar. qui Mediana Sotum allegat lib. 2. centur. 5. cas. 414. num. 12. Pegna 2. par. comment. 25. vers. Sed hoc est pulebra, Salell. de mater. fidei reg. 178. uu. 31. latissimè ex nostris Trasmiera de denunciat. quest. 8. cap. 5. per totum, ubi num. 9. dicit, quod si Inquisitor inuenisset peccatum hæresis scriptum, vt id confiteretur, vel ab aliquo auscultante poenitentem, vel à sacrilego Sacerdote sigilli violatore id intellexisset, non posset his testibus, nec illi schedulæ, vel ipsi Sacerdoti fidem habere, nec propterea Reum capere, vel torquere: & num. 10. quod si illum condemnasset testibus conuictum, & postea intelligeret eorum delationem, vel accusationem ortam ex sigilli violatione, deberet damnatum absoluerè, ex Martino del Rio to. 5. Magie. disquisit. lib. 6. cap. 1. sect. 2. Mascard. de probat. lib. 2. concl. 377. nu. 1. & 7. Menoch. de presumpt. quest. 39. nu. 26. & 27. Farinac. quest. 11. num. 97. omnia enim auctoritas in iudicio nulla sunt, si ortum habuerint ex notitia confessionis sacramentalis, licet Iudex ab ipsa bona fide processerit, Coutar. in 4. par. 2. cap. 8. §. 12. num. 10. Soto in 4. distinct. 18. quest. 4. art. 5. in fine, Card. de Lugo de poenitent. d. disp. 23. sect. 5. num. 107.

Et Freitas ad Actinium quest. 13. notabilem casum affert de quodam Catalano, 96 qui interfecerat suum inimicum, & secreto sepulturæ tradiderat; Denum Clerico ignoto peccata sua confessus omnes necis prædictæ circumstantias aperuit; Paucis post diebus à fratre occisi accusatus, de plano confessus est, & morri damnatus; sed cum Confessarius ad eum accessisset, semper rennuit confiteri, dicens, poenitentia Sacramentum à Deo non fuisse institutum, & esse maximi periculi, & quoniam infaret Sacerdos, & monerent amici, ne animam, & corpus perderent, semper in sua obstinatione permansit.

Res delata ad S. Thomam de Villanova Archiepiscopum Valentinum, petijt bonus Pastor à Prætorè, vt supplicij executionem differret, permetteretque hominem ad se adduci, ne ous illa periret: Tanti viri respectu dilatum fuit supplicium. Delinquentem Sanctus ad se accersit, rogans, quoniam causa esset tantæ illius pertinaciæ: Miser homo ei ape-

ruit, sacramentalem confessionem causam esse suæ necis, quia confessus erat homicidium Sacerdoti fratri occisi, quem tunc talem esse ignorabat.

Acciuit ergo Præsul Confessarium, qui adstrictus monitis Sancti coram deuoto Crucifixo cum poenitentia signis fassus est fractionem sigilli motus dolore fratris enecati: Archiepiscopus ergo adit Prætorèm, narrat factum, & accusationem, & damnationem ortam ex sacramentali confessione, vnde attenta lege Diuina, obtestatur cessandum ab executione.

Quare Prætor facile persuasus dimittit homicidam, cum populi admiratione, & Sacramenti veneratione, Confessario minori poena, quàm scelus expoleret, punito.

Schola autem Theologorum vnanimiter censet, nec etiam posse Confessarium, 97 reuelare confessionem, etiam si agatur de crimine hæresis, de quibus per Suarez to. 4. disp. 23. sect. 1. qui plures allegat contra vnum Alrifiiodorem. lib. 4. Summa tract. 6. cap. 3. quest. 7. cuius opinionem Diuus Thomas in 4. distinct. 21. quest. 3. art. 1. vocat erroneam, quæ tamen opinio communiter limitatur, vt non habeat locum, quando Hæreticus simulata confessione hæreses suas persuadere conatur ipsi Sacerdoti Confessario, cui confiteretur Simancha, & Ignatius Lopez locis citatis. Menoch. loc. cit. num. 13. Suarez d. disp. 33. sect. 2. vers. Secunda conclusio, Bonacina de poenitent. Sacrament. disp. 5. quest. 6. sect. 5. pune. 2. num. 5. & ceteri omnes. In puncto Barbosa in cap. Omnis veriusque sexus nn. 17. vers. Illud tamen aduertendum, Trasmiera d. cap. 5. num. 13.

Sed de pluribus casibus, quibus liceat vel non, sine fractione sigilli, reuelare, 98 confessionem, videndus est Diana par. 5. tract. 11. de sig. l. Confessionis, qui resol. 6. dicit, quod si Confessarius extra confessionem loquatur de peccatis à poenitente confessis, frangit sigillum confessionis, & si à poenitente accusetur apud Episcopum, puniendum esse poena ordinaria, contra Hurtadum, & Granado, qui censuerunt, puniendum esse poena extraordinaria.

99 Quæ autem poenæ imposita sint reuelantibus confessiones sacramentales, videndi sunt Suarez d. disp. 33. sect. 8. Farinaccius d. quest. 51. num. 95. Card. de Lugo d. disp. 23. sect. 5. num. 146. Barbosa d. cap. Omnis veriusque sexus num. 23. Menochius d. cap. 414. num. 3. Pasqualig. post hæc scripta visus quæstion. moral. Iuridic. 136. num. 1.

100 Abuteretur etiam poenitentia Sacramento, qui confiteretur peccata sua per litteras, & Confessarius, qui absolutionem ei imperiret, vt constat ex Decreto Cle-

mentis Octau. de mense Iunij 1602. in Suprema, & Vniuersali Inquisitione habito, quod refert Prosper de August. in addit. ad Quarant. in *Summa Bullar. ver. Confessio sacramentalis*, & Barbosa in *disso. cap. Omnis utriusque sexus num. 12.*

Nam opinionem illam, qua substinebatur licere per litteras, seu per Internuncium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere, saltem vt falsam, temerariam, & scandalosam damnauit, & prohibuit, præcepitque, ne deinceps ea publicis, priuatisque lectionibus, concionibus, & congressibus doceatur, neque vnuquam tanquam aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur, aut in praxim quouis modo dedicatur, quod si quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut de ea etiam disputatiue tractauerit, nisi forsitan impugnauerit, vel ad praxim directè, vel indirectè tractauerit, præter excommunicationem lætæ sententiæ, quam ipso facto incurrat, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacunque etiam dignitate fulgente, etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Pœnitentiario, nisi à Romano Pontifice absolui, alijs etiam pœnis pro arbitrio infligendis subiaceat.

101 Et huiusmodi absolutionem esse inuadendam, quamuis Confessarius prius præsentis confessionem audiuerit, dixere Tollet. Valent. Suarez, Coninch. relar. à Barbosa loco citato in fine, & ita resoluit Suprema &c. die 13. Novembris 1603.

102 Quod Decretum fundatur præcipuè in cap. *Quem paupet de penitentia dist. 11. s. 1. ibi Præcepit Dominus mandantibus*, vt ostenderent se Sacerdotibus, docens corporali præsentia, non per Nuncium, non per scriptum manifestanda peccata.

Quod in Cathedismo Romano fuit etiam dictum, vt notat Aueria de Sacram. penitentia quæst. 10. sess. 4. vers. Quinto demum.

103 Sed an Confessarius, qui daret absolutionem per litteras pœnitenti possit puniri in Sancto Officio, quemadmodum & ipse pœnitens, qui illam per litteras, vel per Nuncium peteret, Bordon. in *Tribun. cap. 22. num. 38.* tenet opinionem negatiuam, ex eo quod licet contrarietur prohibitioni Pontificæ, cum ramen non sit de fide merito potest dici suspectus de hæresi sed ego crederem affirmatiuè esse resolendum per Constitutionem Pauli Terti editam die 14. Ianuarij 1542. registr. post Director. fol. mihi 140. vt per eandem Bullam ita tenet Alberghin. in *Manual. Qualific. cap. 12. n. 21.* Trasmiera de *denunc. quæst. 4. cap. 4. num. 13. vers. Multis verò, & capitibus.*

De Inconst. in Fide. To.I.Par.I.

In ea enim datur facultas Inquisitoribus, vt procedere possint contra eos, qui asserunt, & prædicant propositiones suspectas, scandalosas, periculosas, erroneas, &c. Christianæ pietati, ac bonis moribus non conformes.

104 Licet enim opinio non sit declarata, hæretica, vt notat Bauni de *Sacramento penitentia trall. 4. quæst. 38. in fine.*

105 Sufficit tamen, quod sit temeraria, & scandalosa, vt iudicio Inquisitorum subdatur Pegna in *praxi lib. 2. cap. 7. num. 3.* vbi quod isti proferentes propositiones malè sonantes, vel scandalosas, vel blasphemias, vel alias, quibus hæreses formatae non concluduntur, non facillè in secretis carceribus mancipandos, sed in aliquo Monasterio, vel propria domo, vel in Cinitate detinendos ex Roias de *Hæres. par. 2. assert. 1. num. 19.* quod crederem habere locum in solummodo proferentibus, non autem in exercentibus.

Sed Femosinus *disa. quæst. 4.* post hæc scripta visus latè de hac materia tractat, & num. 9. & 10. concludit, huiusmodi delinquentes posse puniri in S. Officio.

Abutitur quoque Sacramento penitentiae Superior ille, qui notitia habita, ex confessione vtitur ad gubernationem subditorum.

106 Licet enim multi Doctores teneant, posse Superiorem vti scientia habita in confessione ad gubernationem externam subditorum, quos longa serie adducit Sanchez de *Matrimonio lib. 3. disp. 16. num. 2. vers. Plurimè*; Nihilominus contraria opinio verior est, & tenenda propter Decretum Clementis Octauj editum die 16. Maij 1594. de quo idem Sanchez loco citato, & Card. de Lugo d. *disput. 23. sess. 5. num. 93.* qui de hac materia latissimè tractat omnino videndus Castro-palao de *Sacram. penitentia trall. 23. disp. unica punct. 19. à num. 17.*

107 Sed an talis Superior subdatur iudicio Inquisitorum, crederem negatiuè respondendum, quia hoc delictum pertinet ad fractionem sigilli confessionis: Ideo sicut frangens sigillum regulariter non punitur in Sancto Officio, vt supra diximus, sic iste Superior delinquens simpliciter contra Decretum, non erit obnoxius iudicio Inquisitorum.

108 Sed accidit casus in Sancto Officio: Nam cum quædam persona pia solita componere lites, & discordias notitiam habuisset, Assassinium machinari contra N. Consultorem Sancti Officii, & illum per suas schedulas monuisset, vt sibi caueret, non adeo fuit cautus, quin fuerit lethaliter vulneratus: Productis idcirco schedulis in iudicio à pia persona recognitis, noluit illa detegere factum, asse-

Ggg j

- rens sibi reuelatum sub sigillo secreti naturalis, fuit dubitatum, an posset cogi ad veritatem facendam, & ad parefaciendos delinquentes, & Sacra Congregatio auditis Votis Consultorum affirmatiue respondit *sub die 10. Maij 1616.*
- 109 Abutitur denique Sacramento penitentiae ille, qui cum non sit Sacerdos audet Confessiones sacramentales audire; Nam & iste potest dici presumpsit Inconstans in fide, cum reddat se suspectum, male sentire de Sacramentis Ecclesiae, vehementer quidem secundum stylum Supremae, & Vniuersalis Inquisitionis Romanae, vt testatur Carena *par. 3. tit. 17. §. 1. num. 3. Alberghinus cap. 25. num. 2. Julius Carthar. decif. 13. num. 8. & 10. & decif. 14. num. 3. & decif. 15. num. 6. vers. Atque ideo, late Bordonius in Tribun. cap. 22. quae. 8.*
- 110 Secundam verò stylum Inquisitionis Hispaniarum sunt tantum suspecti de leui, *Sousa in Aporism. lib. 1. cap. 32. num. 14. Diana par. 4. trañ. 7. resoluit. 11. qui dicit idem feruari in Inquisitione Sicula, nisi ex qualitate personae, & circumstantiae suspicio de vehemenni oriretur, vt si Rei essent de Prouincia infecta haeresi Lutheri, quod voluit Alberghin. loco citato.*
- 111 Quae tamen abiuratio non habet locum, nisi in sponte comparentibus, vt dixi *supra* de celebrantibus non promotis; Nam & isti si sint confessi, vel conuicti traduntur etiam pro prima vice Curiae seculari, vt ex eisdem patet Constitutionibus Clementis Octauī, & prius ex Decretis Pauli Quarti, de quibus etiam per Farinaccium *quae. 193. num. 39. Castro-palao d. trañ. 4. disp. 19. puncti. 16. §. 9.*
- 112 Et meritò hac poena puniri debent tam celebrantes, quam audientes confessiones non promoti ad Sacerdotium, quia est nefas grauissimum, quale antiqui Pontifices nunquam committendum praesumpserunt, & foret ob eandem causam huic crimini poenam non statuerunt, vt dicit Bernardinus Diaz. *in prax. Can. cap. 12. in principio, Castro-palao loco cit. num. 1.*
- 113 Sed failuntur viri doctissimi: Nam Hormisdas Papa statuit, Clericum in Diuino Officio ministrantem, hoc est in ordine, quem non habet, propter temeritatem abiciendum esse ab Ecclesia, & nunquam ordinandum, vt in *cap. 1. de Cleric. non ordin. ministrante.*
- 114 Qui Textus licet videatur loqui de Clerico, iuxta *Rubricam*, vt notant doctores allegati à Barbof. *disso. cap. 1. num. 5.* habet tamen locum in laico, tum quia Textus loquitur in genere de non ordinato ministrante, tum quia eadem ratio vrget, imò maior, tum denique quia in *M. ff. legitur de non ordinato ministrante, vt*
- notat Zoefius in *cod. tit. num. 4.*
- Nec semper valet argumentum de rubro ad nigrum, cum contingat, hoc esse illo generalius, & è contra, Eucard. in *loco à rubro num. 11. Zoefius loco citato.*
- 115 Crescente demum hominum malitia aliqua poena grani coercere huiusmodi delictum iustum fuit: Et ideo poena vitimi supplicij indicta fuit à Constitutionibus Pontificiis Pauli Quarti, Clementis Octauī, & Vrbanī Octauī, quamuis hac poena non esset incognita tempore Diuz Brigittae, nam in eius reuocationibus *lib. 6. cap. 79.* habetur:
- Quidam non ordinatus ad Sacerdotium celebrabat Missas, qui praesentatus Iudici adiudicatus est igni.*
- 116 Pariter de tempore Alexandri Sexti fuisse quendam Hispanum Religiosum, qui celebrauerat non promotus, relaxatum Brachio seculari, & de mandato eiusdem Pontificis fuisse incineratum, testatur Paulus de *Irrégul. par. 9. tit. de Clerico non ordin. ministrante, quem refert Acunha de Sollicit. cap. 13. num. 11. Carena par. 2. tit. 11. §. 6. num. 29.*
- 117 Et quamuis aliàs dubitauerit Magna Curia Vicariae Neapolitanae, qua poena plebendus esset Monachus non promotus celebrans, & audiens confessiones Fidei, Thor. in *Compend. decif. par. 3. sect. 2. vers. Poena quanam sit contra Laicum? Nihilominus fuit resolutum, quod poena erat mortis, & concrementationis, quae poena concrementationis etiam de iure Regni est approbata, vt testatur Carrer. de Haeret. num. 135. Thor. loco cit.*
- Ideo plures ex his sceleratissimis fuerunt à Ministro Supremae residentī Neapoli traditi Curiae seculari, & per eandem Curiam morti addicti, & eorum cadauera concrementa, vt testatur San-fel. *decif. 239. & Thor. loco cit.*
- 118 Fuit etiam post hac scripta dubitatum à Senatu Ianuensi, qua poena esset plebendus quidam Clericus, qui celebrauerat non promotus, & de ordine Suprae fuerat traditus Curiae seculari. Nam cum Constitutiones Apostolicae dicant, *penis debitis punietur*, non putabat poenam mortis intrare, quia de hac nec Canones, nec leges loquebantur. At ab eo consulta Rota Criminali, respondit Rota morti esse tradendum, & comburendum, vt ex voto signato ab Alphonso Paiettonio Praetore, à Petro Matthaeo Auditore, & à Ioanne Lucio Auditore *die 24. Nouembris 1648.* Et ratio est, quia eo ipso quod Iudex Ecclesiasticus tradit Reum Curiae seculari indirectè eum in poenam vitimi supplicij condemnat, Add. ad Panormit. in *cap. At si Clerici de Iudic. vers. Et sic Ecclesia, San-*

felice. *dist. decif. 239. num. 8.*

- 119 Dignum autem esse morte scelus celebrandi absque ordine Sacerdotij, & audiendi confessiones, patet, quia delictum hoc est delictum magnæ fallitatis, quod regulariter puniuntur poena mortis naturalis Diaz in *prax. crimin. Can. cap. 117. ver. Falsarius num. 1.* Adden. ad Clarum lib. 5. §. *Falsum, lit. B*, Farinacc. de *simul. & falsif. quæst. 140. conclus. 4. num. 24.* hos omnes in terminis Soufa in *Aphorism. lib. 1. cap. 22. num. 11.* Thor. *disto ver. Poena*, San-felicius *dist. decif. 239. num. 7.*
- 120 Tūc etiam quia non Sacerdos celebrans dat occasione idolatrandi, Dñus Thomas 3. par. quæst. 30. art. 6. ad 2. Carena *dist. par. 2. tit. 11. §. 6. num. 28. vers. Et Hæretici etiam*, Thor. & San-felicius *locis citatis.*
- 121 Poena autem Idololatriæ erat in veteri Testamento mortis naturalis, vt Paralipomenon lib. 2. cap. 6. Thor. & San-felice. *locis citatis.*
- 122 Quouero ad audientes confessiones, falsitas magna, & abusus Sacramenti in damnum gravissimum proximi, huiusmodi poenam merebantur ex *supra* traditis.
- 123 Ab hac poena licet excusaret minor ætas vigintiquinque annorum, l. 1. §. *Impubes*, ff. ad Syllanum. l. *ferè in omnibus*, de Reg. iur. Caball. *cas. 134.* Farinacc. quæst. 92. num. 41. per tot.
- Nihilominus hodie stante Constitutione Papæ Urbani 79. *Apostolatus*, sufficit, quod huiusmodi delinquentes compleuerint annum vigesimum.
- 124 Potuit enim Summus Pontifex stante atrocitate delicti statuere, vt minor ordinaria poena puniatur, Farinacc. quæst. 92. num. 182. sicuti Summi Pontifices in crimine homicidij statuerunt, vt minor ætas non excuset, quorum Constitutiones refert Farinacc. *loco cit.* à num. 184.
- Vidi tamen pluries moderatam poenam mortis naturalis tam in celebrante, quam in audiente confessiones non promoto.
- 125 Nempe si quis mente esset læsus, vel fatuus, nam tunc poena extraordinaria esset puniendus, vt euenit in quodam Clerico Neapolitano, de tempore sanctæ memoriæ Innocentij Decimi, de celebratione in Curia Archiepiscopali inquisito, qui cum ex processu reperiretur læsus mente, fuit Cardinali Archiepiscopo sciscitanti, quia poena esset puniendus, rēscriptum à Suprema, vt illius condemnaret ad triremes per decennium, & hanc esse puniendum poena extraordinaria, dixit Bordon. in *Tribunal. cap. 22. quæst. 13. num. 33.*
- 126 Vidi etiam poena extraordinaria punitum quendam Scholarem, qui nocte qua-

dam, dum celebrarentur Officia Natiuitatis Domini Nostri Iesu Christi, se in Ecclesiam receperat, intra quoddam confessionale, ad quod accefferunt alij Scholares verè, vt confiterentur, sed reperto sodali ridendo aliqua peccata falsi sunt, & ipse similiter ridendo snixit, se absolutionem impertiri: Hi enim nulla poena mulctati sunt, sed acri monitione expediti.

- 127 Sed huiusmodi Reos esse poena extraordinaria puniendos, voluere Bordon. 4. quæst. 18. num. 33. Alberghin. *disto cap. 25. num. 10. P. Diana par. 4. traç. 7. resol. 11. Castro-palao par. 1. traç. 4. disp. 8. punc. 16. §. 9. num. 2.* vbi dicit se vidisse quendam adolecentem simplicem condemnatum fuisse à Sancto Officio ad annuam reclusionem, & poenam pecuniariam.
- 128 Transiit verò in *traç. de denunciatis. quæst. 4. cap. 5. num. 7. vers. Sed qui per iocum*, dicit, quod audiens confessiones per iocum denunciandus est, si Pœnitens serio peccata aperiret, credens eum esse verum Confessarium, secus si vterque iocaretur, nisi iocus expressum contempnum cœremoniarum Sacramenti, aut ipsius Sacramenti præferret, vel esset de natione infecta hæresi Lutherana, quia in his suspicio, quod malè sentient de Sacramento Pœnitentiæ, oriri possit.
- 129 Sed an qui non promotus audiret confessiones, sed absolutionem non impertiret, subdatur poenæ traditionis Brachio seculari; Doctores non in vnam coherere sententiam; Nam affirmatiuum opinionem tenent Soufa in *Opus. de Sollicit. traç. 1. cap. 9. nu. 3. 4. & 7.* & in *Aphorism. lib. 1. cap. 33.* Freitas ad Acunham quæst. 13. num. 36. Trimarch. de *Confess. abnente Sacram. Pœnit. disp. 7. sect. 2. num. 11.* Transier. de *denunciatis. quæst. 4. cap. 5. num. 7. vers. Secundo amplius*, Escobar. de *Confess. sollicit. par. 1. quæst. 2. num. 28.* Salc. de *mater. Tribun. lib. 1. cap. 15. reg. 126. num. 20.*
- 130 Negatiuum verò opinionem, quod scilicet non poena ordinaria, sed extraordinaria tenent Rodriquo. to. 2. quæstion. Regul. quæst. 28. art. 2. vers. *He Confessio habetur*, Acunha *dist. quæst. 13. num. 14.* de *Hæresi cap. 42. dub. vnie. num. 5.* P. Diana par. 4. traç. 7. resol. 11. Barbof. cap. 1. num. 7. de *Cleric. non ordin. ministr.* Sanchez in *Seleç. disp. de Sacram. disp. 11. num. 36.* Carena par. 2. tit. 11. §. 3. num. 14. Bordon. in *Tribun. cap. 22. quæst. 10. num. 15.* Lupus in *edict. par. 1. lib. 5. dist. 1. artic. 4.* Alberghin. cap. 25. à num. 6. vsque ad num. 12. Transier. *loco cit.* Fermosinus par. 3. quæst. 2. num. 12. qui nu. 13. asserit, nec hunc sic delinquentem subdi foro Inquisitorum.
- Dubium oriebatr ex verbis Bullæ Gregorij Decimiertij, ibi, *Et Confessiones*

audire, & absolutionem impertire, quæ videntur intelligi copulari, ita ut requiratur copulariorum concursus.

Secundò ex verbis Bullæ Clementis Octavi, ibi, dum scilicet inquit sibi assument gradum Sacerdotalem, & auctoritatem absolventi à peccatis.

131 Cæterum cessat hodie huiusmodi questio propter Bullam Urbani Octavi, quæ vti dixi, non solum confirmat Bullam Clementis Octavi, sed illam ampliat. Ideo cum in ea dicatur, qui impofterum ad sacrum Presbyteratus Ordinem non promotus Missam celebrare, aut Confessionem sacramentalem audire præsumpsit, non requiritur amplius, quod Reus copulariè audiat confessiones, & absolutionem impertiatur; Et ita meminisse fuisse resolutum coram sanctæ memoriæ Urbano Octavo sub die 9. Februarij 1640.

132 Hoc tamen intelligendum est, si verè non promotus cepisset audire confessiones, secus si non inchoasset, quia in Bullis agitur de vera celebratione Missæ, & de vera auditione confessionis; sic Salell. loco cit. num. 22. vers. Quando verò.

133 Item intelligendum est, quando sumus in sacramentali confessione, non autem in ea, quæ fit consolationis gratia, aut humilitatis, vt solet fieri, vbi deest Sacerdos in tempestate periculosa, quando nauitæ, & alij sibi inuicem confitentur, Salell. loco cit. num. 23.

134 Nullo etenim casu potest laicus sacramentales audire confessiones, & absolutionem impertiri, cum careat ordinis potestate, Viuald. in Candelabr. tit. de Penitent. num. 31. Barbof. in cap. Veniens num. 11. de Transact. & in cap. Pastoralis num. 17. de Offic. Ordinarij. Iulius Carthar. decif. 13. num. 3. & 4. Suarez in 3. par. D. Thoma to. 1. disp. 33. art. 4. sect. 2. Lupus in Edict. Inquis. par. 1. lib. 3. distinct. 1. artic. 2. diff. 2. & art. 3. diff. 1. vers. Alterum est.

135 Et certè si aliquis teneret opinionem, quod laicus etiam in casu necessitatis posset confessiones sacramentales audire, & absolutionem impertiri, tanquam de fide suspectus posset ab Inquisitoribus puniri propter Decretum Concilij sese. 7. can. 10. Lupus loco cit.

136 Sed quid, si laicus in articulo mortis abfolueret excommunicatum ab excommunicatione? Dic, quod non solum incideret in poenas in Bullis contentas, sed licitum actum faceret, iuxta probabilem opinionem, quam tenent ex nostris Glofs. in cap. Pastoralis, S. Præterea, in verb. Præterquam in art. mortis, & ibi Abbas num. 2. de Offic. Ordinarij. & eadem Glofs. in cap. à nobis, in ver. Non potuerit, & ibi Abbas num. 10. de sentent. excomm. Felin. & communiter

omnes Doctores in cap. 2. num. 23. de indic. Oldrad. cons. 94. Valer. differ. ver. Absolutio differ. 13. num. 2. P. Diana, qui alios par. 3. tract. 4. resolut. 133. & par. 5. tract. 3. resolut. 77. & tract. 9. resolut. 7. refert.

137 Quamuis multi teneant contrariam opinionem, quos longa manu refert Marchin. de Bello Diuino par. 3. cap. 13. num. 2. qui ramen num. 7. dicit, opinionem affirmatiuam non solum esse probabilem, sed etiam illam sequendam, quia ista absolutio non potest nocere, sed valde prodesse morituro, vt in loco sacro sepeliri, atque communibus Ecclesiæ suffragiis gaudere possit, charitas Christiana postulat, vt data probabilitate huius sententiæ, ille in tanto periculo non deferatur, Sanchez loco cit. num. 13. vers. Cum ergò. Et laicum sic absoluentem a censuris non subijci iudicio Inquisitorum, tenet Bordon. in Tribus. cap. 22. quæst. 23. num. 44.

138 Idem dicendum est, si non promotus audire confessionem, non ad effectum absoluenti à peccatis ipsum in articulo mortis constitutum, sed ad concedendas indulgentias, atque ideo absoluenti prius à censuris, vt illas lucrari possit, Nauar. de Indulg. notab. 30. num. 9. Rodriguez in Summa cap. 59. num. 16. concus. 14. Valer. d. differ. 13. Marchin. loco citato num. 11. P. Diana dista resolut. 7.

139 Nec pariter locum habent Bullæ, quando Sacerdos audiret confessiones absque iurisdictione, vel esset irregularis, suspensus, excommunicatus, & degradatus, quia loquuntur de non promotis, non autem de promotis; Rodriguez, Acunha, Sanctarell. & alij à Carena par. 2. tit. 11. num. 15. Bordon. d. cap. 22. quæst. 11. Alberghin. in Man. cap. 25. num. 13. Trimarch. de Confess. absente dispnt. 7. sect. 4. à num. 26. Escobar, de Confess. folleiet. par. 1. quæst. 2. num. 29. Imò huiusmodi delictum non subijcitur foro Inquisitorum, sed eius puniitio spectat ad Ordinarium, vt dicunt supracitati Doctores.

140 Fermosinus autem dista quæst. 4. nu. 15. disputat, an Confessarius, qui absoluit aliquem sine sufficienti facultate, possit vocari ab Inquisitoribus, vt interrogetur, quid sentiat de Sacramento penitentiae, & transit cum distinctione allata à Carena in 2. par. tit. 17. num. 94. eum seq. in casu reuelationis confessionis; nempe, aut sumus in Confessario bonæ famæ, vel malæ: Priori casu non possit vocari; Secundo verò possit: Sed in Sacra Congregatione obseruatur, quod talis sic delinquens remittatur &c. Ordinario &c. Non enim est de foro Inquisitoris, vt late probat idem Fermosinus quæst. 2. num. 5.

CAP V T XXXVI.

ARGVMENTVM.

De Abutentibus Sacramento Matrimonij. An Iudices laici possint cognoscere de delicto Polygamie: Materia latissime tractatur, & responderetur ad fundamenta Iudicum laicorum. An contrahentes sponsalia cum alia muliere, vivente vxore subdantur iudicio Inquisitorum. An qui contrahit matrimonium non seruata forma *cap. Dominus, de secundis nuptijs*, subdatur iudicio Inquisitorum. De Testibus deponentibus in causis Polygamie. An data per Polygamum exceptione nullitatis prioris matrimonij, causa nullitatis sit remittenda ad Ordinarium. An pendente iudicio nullitatis prioris matrimonij, si coniux aliud matrimonium contrahat, subdatur iudicio Inquisitorum. An contrahens secundum matrimonium per Procuratorem, subdatur iudicio Inquisitorum: Et quid de ipso Procuratore. An Fiscus teneatur probare superuiuentiam primæ vxoris. De Polygamis similitudinarijs. An Summus Pontifex possit dispensare in voto solemnī castitatis. An Ordinatus in sacris vi caufatiua, seu conditionaliter teneatur seruare castitatem. De Polygamis Græcis. An vxoratus, si contra voluntatem vxoris, vel ea infcia promoueat ad Ordines sacros, possit puniri in Sancto Officio. Quid si recipiat Ordines minores. An Catholicus contrahens cum Hæretica, absque dispensatione Pontificia, subdatur iudicio Inquisitoris.

SYMMARIVM.

- 1 Abusus matrimonij inducit suspensionem fidei, & num. 11.
Quid de abusu Sacramenti in genere, & num. 11. ac 15.
Polygami sunt suspecti de hæresi, & contra eos procedunt Episcopi, & Inquisitores, priuatiue ad Iudices laicos, & num. 13. 15. & 19. cum seqq. ac num. 32. ac 34. cum seqq.
- 2 Factum habendi duas vxores eodem tempore inducit suspensionem hæresis, & de ratione num. seqq. ac num. 38. & 46. cum pluribus seqq.
- 3 Factum quod sit hæreticale, & num. seq. & num. 55.
- 5 Matrimonium quid, & quare unum esse debeat, & num. 33. & 56.
Verbum sentire explicatur.
- 6 Factum hæreticale semper inducit suspensionem hæresis, siue fiat ex voluntate, siue ex ignorantia, vel malitia.
- 7 Christianis non licet eodem tempore habere plures vxores, & qui contrarium asserit Hæreticus reputatur, & numeris 36. 55. ac 68.
- 8 Hæretici licitum asserunt vxores plures eodem tempore habere, & num. 55.
- 9 Opus diuidens à communi vita, & conuersa-

- tionem Fidelium, & à Ritibus, & à consuetudinibus ab Ecclesia probatis inducit suspensionem hæresis, & num. 56.
- 10 Polygamus abutitur Sacramento matrimonij, & de ratione, ac numeris seqq.
- 12 Et dicitur de eo male sentire, & num. 35. cum seqq.
- 13 Iurisdiclio Inquisitoris non commensuratur ab intentione, sed à facto.
- 14 Comedens carnes in diebus prohibitis cognoscitur ab Inquisitoribus priuatiue ad Iudices laicos, & de ratione, & num. 79.
Idem de sortilegijs, & blasphemijs hæreticilibus, & num. 57. 58. 70. & 79. cum sequ.
- 16 Quid de Polygamo ducente secundam vxorem ex concupiscentia, & numeris sequentibus.
- 17 Cessatio doli facit cessare delictum, vel illius penam.
- 18 Polygamus ex quo motu secundam vxorem duxerit ab Inquisitore cognoscendum, & num. 21. ac 41.
- 19 Vitium nefandum est mixti fori.
- 20 Matrimonium duplex eodem tempore contrahens vtrumque inualidum, an, quomodo, & à quo Iudice puniri possit.
- 21 Polygamus occultus per quem Iudicem sit puniendus, & num. 38.
- 23 Polygamia prohibita per leges ciuiles sub pana

- infamia adulterij, & stupri, & num. 34.
& 75. & num. 80.
- 24 Delictum continens suspicionem hæresis cognoscendum per Iudices Ecclesiasticos privativè ad Iudices laicos, quamvis puniatur per leges civiles, & num. 63.
- 25 Polygamus qui circa Sacramentum matrimonij rectè respondeat an sit dimittendus ut puniatur à Iudice laico, & num. 38. cum sequentibus.
Ecclesia non solum habet iurisdictionem purgandi suspicionem hæresis per torturam, sed ea purgata potest eos panis temporalibus punire.
- 26 Polygamus quomodo, & cur abinire debeat, & num. 42. ac plur. seqq.
- 27 Matrimonia vagantium causè permittenda, & num. 71.
- 28 Polygamus quomodo coerceri possit per Iudicem laicum.
Verbum coercere explicatur, & num. 71.
- 29 Adulterium an, & quando sit mixti fori, & num. 34. & 80
- 30 Polygamia an possit cognosci per Iudices laicos sub pretextu quasi possessionis, vel consuetudinis, & num. seq. & nu. 32. ac nu. 46. cum seqq.
- 31 Consuetudo iudicandi nihil operatur in Iudice qui sit incapax iurisdictionis.
- 32 Polygamia prohibita omni iure.
Nuptie secundæ contrahi non possunt nisi præcedat probatio mortis primi coniugis.
Polygamia quid sit.
- 34 Polygami puniendi tanquam adulteri.
- 35 Abuteris Sacramentis sunt suspecti de fide, & an, & quomodo puniri possunt per Iudices Ecclesiasticos privativè ad Iudices seculares.
- 36 Polygamus directè peccat contra Sacramentum matrimonij.
Factum operatur plusquam verba.
- 37 Polygamus laicus per quem Iudicem sit cognoscendus.
- 39 Crimen hæresis cognoscendum à Iudice Ecclesiastico privativè ad Iudices laicos.
- 40 Laicus sentiens de Sacramentis aliter quam teneat Romana Ecclesia, dicitur formaliter Hæreticus, & quomodo puniatur.
- 41 Causa suspitionis hæresis cognosci non potest per Iudices seculares.
- 42 Iurisdiclio privativa est illius Iudicis, qui potest delicto imponere promeritam penam, quoad Iudicem, qui non potest illam imponere.
Inferiores habentes magnam, & quasi Episcopalem iurisdictionem, adhuc non possunt depouere, nec cognoscere causas matrimoniales, nec Ordines conferre.
- 43 Polygamus quibus plebi soleat puniri, & num. seq. ac num. 75.
- 44 Laicus sacrilegius punitus per Iudicem Ecclesiasticum an possit iterum puniri per Iudicem secularem.
- Quid in alijs criminibus Ecclesiasticis.
Quid in Polygamo, & numericis seqq.
- 49 Excommunicatione Regentis à Ponte, & eius exitus.
- 53 Papa errare non potest in his, quæ fidei sunt, vel ad fidem pertinent.
- 55 Factum malum faciens quod pro bono habetur apud Hæreticos dicitur vehementer suspectus de hæresi.
Factum exprimitur hæresim formalem, seu materiale cognoscendum ab Inquisitoribus privativè ad Iudices laicos, & num. 79.
Hæresis formalis quæ dicitur.
Quæ materialis.
- 56 Inuria illata Sacramento, vel sub pretextu Sacramenti, cognoscenda per Inquisitores.
Matrimonium quem habeat primum suum, & quam significationem.
Sollicitus in confessione pervertit primum suum Sacramentum penitentiae.
Sacramentum penitentiae quem habeat primum suum.
- 57 Blasphemia propriè dicta quæ sit.
- 58 Sortilegi sponse comparantes in Sancto Officio an possint carcerari per Iudicem secularem.
- 59 Crimen sodalantium, & conspurcantium sacras Imagines, an sit mixti fori, vel privativè spectet ad Iudicem fidei, & de ratione, ac num. seqq.
Voluntas declaratur non minus verbis, quam factis.
Imò magis factis, quam verbis declaratur.
Hæretici asserentes Imagines sacras non esse venerandas.
- 63 Causæ delegatæ Inquisitoribus semper intelliguntur delegatæ privativè.
- 64 Resolutiones Suprema Inquisitionis habentes vim legis.
Inquisitio Suprema facit resolutiones acceptas auctoritate à Papa.
- 65 Declarationes Suprema Inquisitionis quantum habeant robur.
Crimen mixti fori quando continet suspicionem hæresis quaecunque sit excludit Iudicem secularem.
- 66 Qualitas hæreticalis tanquam potentior trahit ad se totum negocium.
- 69 Iurisdiclio laica non extenditur ad negocia Ecclesiastica, vel ad fidem spectantia.
Princeps temporalis nihil disponere, aut decidere potest in causis hæresis, vel hæresim sapientibus, & concernentibus Religionem Catholicam, aut abusum Sacramentorum.
- 71 Brachium seculare Ecclesiastico Iudici illud petenti denegari non debet.
- 73 Polygamus an possit puniri panis corporalibus per Iudicem Ecclesiasticum.
- 75 Abuteris Sacramentis quomodo debeat abinire.
Polygamus sit irregularis.

- Polygamus contrahit impedimentum criminis ad matrimonium.*
- Polygamus efficitur infamis ipso iure.*
- Polygamus producens falsos testes ad probandam mortem prima coniugis, quomodo puniendus, & num. 104. ac num. 119. cum seqq.*
- Papa potest statuere penas corporales pro delictis ab Ecclesia puniendis.*
- 76 *Suspecti leniter de haeresi, qui dicantur, & num. 30.*
- Suspicio haeresis quotuplex sit, & num. 30.*
- 77 *Haeresis quantumvis levis, cognosci non potest per Iudices seculares.*
- Suspectus leniter de haeresi adhuc abiurare debet de leni.*
- 78 *Abiuratio quotuplex sit, & qua veniat respectu hinc imponenda.*
- Abiuratio omnis quem habeat finem.*
- Abiuratio quid sit.*
- 79 *Celebratio Missae incepta per non promotum, sine Clericum, sine laicum, & non perfecta, nec prolatis verbis consecrationis adhuc puniendi, & per Iudicem Ecclesiasticum prius ad Iudices laicos, & de ratione.*
- Idem de audiente confessiones Sacramentales, & absolutionem non impendente, & de ratione.*
- 80 *Absolutio obta in una iurisdictione, an pariat exceptionem rei indicata in alia prorsus distincta, & separata.*
- Crimen haeresis in dubio semper debet excludi.*
- Filius presumitur potius naturalis, quam spurvus, & de ratione.*
- Suspecti vehementer, vel violenter de haeresi, qui dicantur.*
- Presumptio an, & quomodo differat à suspicionem.*
- Suspicio an sit sufficiens ad Inquisitionem, vel ad citationem.*
- Suspicio appellatur leue indicium, & leue argumentum, mouens aliquantulum animum Iudicis, sed non sufficiens ad condemnandum.*
- Suspicio primus gradus probationis.*
- Polygamia delictum atrox, exemplare, & grave.*
- Tortura tollit iudicia, & probationes.*
- Tortura subleuata an debeat ferri sententia totaliter absolutoria, vel absolutoria ab observatione iudicij.*
- Index Ecclesiasticus an possit in causis procedere ratione peccati.*
- Adulterium peccatum contra Matrimonium.*
- 82 *Suspicio a. g. n. ex qualitate personarum potius quam ex facto ipso.*
- Abiuratio de leni ratione finit non differt à vehementi, & violenta.*
- 83 *Sponsalia contrahentes vivente prima coniuge subdantur foro Inquisitionum, & quantum sint de haeresi suspecti.*
- De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.*
- 84 *Quid de contrahentibus bina sponsalia.*
- 85 *Quid si alteram ex sponsis cognoverint.*
- 86 *Sponsalia an per subsecutam copulam transseant in matrimonium.*
- 87 *Sponsalia si contraxerit uxoratus sub conditione non iuendi matrimonium nisi mortua coniuge, an subdatur iudicio Inquisitionis.*
- 88 *Quid de contrahente secundum matrimonium non certificata morte primi coniugis, & numeris seqq.*
- 89 *Adulterium an, & quando excludi possit in muliere cuius vir diu absuerit.*
- 90 *Polygamus allegare non potest bonam fidem, & de ratione.*
- Nuncius certus de morte primi viri requiritur, ut possit contrahi secundum matrimonium.*
- Quis dicatur iste certus Nuncius.*
- Et quomodo probari possit hac mors, & num. seqq.*
- 91 *Testis saltem unus an perneceesse requiratur, qui de visu circa mortem primi coniugis deponat ad contrahendum secundum matrimonium, & num. seqq.*
- 92 *Nuncius mortem primi coniugis certificans quando fidem mereatur.*
- 93 *Periculum committendi crimen an, & quando idem sit, ac illud committere.*
- 94 *Punitio eadem pro delicto attentato non infligenda, qua infligeretur pro delicto commissio.*
- 95 *Decretum Iudicis praebeat sufficientem excusationem.*
- 96 *Index Ecclesiasticus concedens licentiam contrahendi secundum matrimonium sine legitima probatione mortis primi coniugis puniendus, & num. seqq.*
- Index Ecclesiasticus cognoscere debet an probationes mortis primi coniugis sint sufficientes ad permittendum secundum matrimonium.*
- Probatio mortis primi coniugis an sit sufficiens remittitur arbitrio Iudicis.*
- Arbitrium regulandum à iure.*
- Inquisitio Suprema quomodo rescribere soleat petentibus admitti probationes mortis primi coniugis ad contrahendum secundum matrimonium.*
- 99 *Parochus an inquirere debeat de sufficientia probationum mortis primi coniugis contrahentes secundum matrimonium, & quando puniri possit ob assensum tali matrimonio praestitum.*
- 100 *Testes pro matrimonio contrahendis quomodo debeant examinari, & interrogari, & num. seqq.*
- Fides de partibus ad concedendam licentiam pro contrahendis matrimonio quando sint admittenda.*
- Testes meliores pro contrahendis matrimonio qui sint.*
- Parochi quas diligentias adhibere teneantur.*

in matrimonij exteriorum, & num. 102.

- 101 *Testes ad annullandum secundum matrimonium sub praetextu aliterius prius contrahit, qui requirantur.*

Et quae probationes requirantur ad hunc effectum.

- 103 *Matrimonium in articulo mortis ubi est contrahendum, an, & quae adhiberi debeant diligenciae.*

Forensis an, & quando primum, vel secundum matrimonium contrahere possit sine auctoritate Ordinarij loci, in quo natus est, super statim libero.

- 104 *Testes falsum deponente ad probandum statum liberum pro contrahendo matrimonio quomodo puniendi, & num. 123.*

- 105 *Et an debeant abinrare saltem ob fautoriam in causa Polygamiae, & numeris sequentibus.*

Mater consuleus filia ut secundo nubat vivente primo coniuge, an debeas abinrare.

- 106 *Fantor Haeticorum debet abinrare fautoriam.*

- 107 *Quid de fauente suspensum de haeresi. Suspicio suspitionis an detur.*

- 108 *Polygamus excipiens de nullitate prioris matrimonij ab ipso contractu an sit remittendus ad Ordinarium, ut prius de huiusmodi exceptione cognoscat, & numero sequen.*

- 109 *Inquisitio Suprema ampliori videtur potestate quam alij Inquisitores, & de ratione. Inquisitor sublata haereticis suspitione nullam habet inquisitionem.*

- 110 *Polygamus nulliter contrahens secundum matrimonium an sit remittendus ad Ordinarium, ut de nullitate cognoscat. Polygamia puniatur non tam in effectu, quàm in affectu.*

- 111 *Polygamus an inuenit protestatione quod per quaecumque verba non intendit matrimonium contrahere.*

- 112 *Matrimonium secundum an sit irritum eo quod certus Nuncius mortis primi coniugis non processerit.*

- 113 *Matrimonium secundum metu contrahens vivente prima coniuge an subdatur foro Inquisitorum, & quomodo puniri debeat.*

- 114 *Quid de contrahente secundum matrimonium pendente lite super nullitate primi, & num. seq.*

Matrimonium secundum contractum pendente lite super nullitate primi matrimonij validum est.

- 116 *Matrimonium secundum contrahens mediante Procuratore, & prima coniuge adhuc vivente, an puniri possit in S. Officio.*

Matrimonium contractum mediante Procuratore est verum matrimonium.

- 117 *Matrimonium contractum à Procuratore renovato est nullum, quàmvis renovacionis notitia ad alium non pervenisset.*

Mandatum ad contrahendum matrimonium quale requiratur.

- 118 *Procurator contrahens secundum matrimonium adhuc vivente prima coniuge principalis, an, & quando subdatur indicio Inquisitorum.*

- 119 *Fisens tenetur iustificare supernuientiam prima uxoris, & per liquidissimas probationes contra Polygamum.*

- 122 *Possibilitas veritatis mortis primae uxoris an excuset Polygamum, qui ad probandum eandem mortem falsos testes produxerit.*

- 124 *Polygamus similitudinarij qui dicantur, & an sint suspecti de haeresi.*

- 125 *Afferitio, quod Religiosi professi, vel in sacris Ordinibus constituti possint contrahere matrimonium est haeretica.*

- 126 *Matrimonium occulte contractum à Religioso professi, vel à Clerico in sacris Ordinibus constituto, an sit punibile in Sancto Officio.*

Polygami similitudinarij quomodo interrogari, torqueri, & abinrare soleant in Sancto Officio, & num. seq.

- 128 *Iesuata emittentes vota biennij sunt verè, & proprie Religiosi.*

Et quatenus post huiusmodi vota matrimonium contrahant, an dicantur Polygami, & quomodo puniantur, & num. 130. eius sequen.

Societas Iesu est vera Religio, & aliter affectantes puniendi.

- 129 *Iesuata emittentes vota biennij Religiosi sunt verè, nec possunt tales dici ex privilegio.*

- 130 *Vota biennij emissas per Iesuatas irritant matrimonium ab ipsis postea contractum.*

- 131 *Pena commensuranda delicto.*

- 132 *Polygamus similitudinarius an dici possit Religiosus professus, vel Clericus in sacris constitutus qui Papa dispensante contrahat matrimonium.*

Calibatus an sit annexus Ordini sacro de iure Divino, vel de iure Ecclesiastico.

- 133 *Calibatus dispensari potest à Papa, ut Religiosus professus, vel Clericus in sacris Ordinibus constitutus contrahat matrimonium.*

- 134 *Papa constitutus in sacris Ordinibus, aut Religiosus professus, an, quando, & in quibus causis dispensare soleat à calibatu ut contrahat matrimonium, & numero 137.*

- 135 *Calibatus Clericorum quantum afferat bonum.*

Statutum arbitrio Clericorum relinquens an velini unquam copulari, num foret salubre.

- 136 *Continuitas Clericorum unde introducta sit.*

- 137 *Sacerdotes cui unquam prohibeantur.*

- 138 *Polygami similitudinarij quomodo puniri soleant.*

- 139 Religiosus Polygamus similitudinarius habens difficultatem redeundi ad propriam Religionem à qua apostatus quomodo expediri possit, & num. seq.
- 140 Religiosus per Polygamiam similitudinariam efficitur irregularis.
- 141 Papa an, & in quibus causis possit dispensare in voto solemnii castitatis, & num. sequentibus.
- 142 Papa se exponeret periculo peccandi si dispensaret pro arbitrio circa votum solemnii castitatis, ad effectum contrahendi matrimonium.
Matrimonium tamen validum esset.
- 143 Metus excludit consensum, & ordinis characterem, & Religiosi professionem, an, & quando invalidet, & numeris sequentibus.
- 147 Vis quando impediatur impressionem characteris in ordinato.
Voluntas coacta an, quando, & quomodo adhuc voluntas sit.
- 148 Ordinatus per vim, an teneatur servare continentiam, & numeris seqq.
- 149 Alius liberam voluntatem requirens si fiat coacti non valet.
Continentia requirit qualitatem libertatis à coactione.
Continentia est voti, non autem precepti.
Continentia suaderi potest, non autem precepti.
- 150 Votum sine taciturno, sine expressum, nullum est si fiat per vim, & metum.
- 151 Continentia ordini Subdiaconatus non est de substantia, sed accidentaliter ex statuto Ecclesie.
Subdiaconis antiquitus licebat contrahere, matrimonium.
Ordo Subdiaconatus an, & quomodo impediatur matrimonium.
- 152 Subdiaconus coacti ordinatus an teneatur continere.
Papa iussit dispensaret Subdiaconum coacti ordinatum à continentia.
- 153 Ordinatus coacti ministrans in ordine sacro dicitur purgare metum, & tenetur ad continentiam.
- 154 Professio annullatur per vim, & metum.
- 155 Religiosus coacti professus si non sit in sacris Ordinibus constitutus, annullata professione non tenetur continere, sed potest inire matrimonium.
- 156 Matrimonium contrahens professus, vel ordinatus nondum lata sententia super nullitate professionis, vel suspensionis ordinis puniri potest in Sancto Officio, saltem ratione temeritatis si capiatur tanquam Polygamus.
Coniux contrahens matrimonium contra impedimentum Ecclesie, an, & quomodo separari debeat, & num. 201.
- 157 Graci non possunt contrahere matrimonium De Inconst. in Fide, To. I. Par. I.
- post susceptos ordines sacros, sed tantummodo ubi matrimonio contracto ante suspensionem ordinum.
- 158 Graci initiati Ordinibus sacris post contractum matrimonium si mortua ea uxore, aliam ducerent puniri possent tanquam Polygami similitudinarii.
Graci an, & quando teneantur Canonici Latinarum Constitutionibus.
- 159 Xoratus infamia uxore, vel contra eius voluntatem Ordines sacros suscipiens an puniri possit in Sancto Officio.
- 160 Et an, & quomodo abinire debeat, ac quam hæresis suspensionem incurrat.
- 161 Matrimonium ratum sufficit ad impediendam promotionem ad Ordines sacros, nec requiritur, quod sit consummatum.
- 162 Xoratus suscipiens Ordines minores, vel primam tonsuram infamia, vel contradicens uxore an possit puniri in Sancto Officio.
Xoratus minores Ordines suscipiens tenetur ad votum continentie.
Xoratus non potest suscipere primam tonsuram nisi velit vel Religionem intrare, vel ad sacros Ordines promoveri.
Xoratus quando possit transire ad sacros Ordines, vel ad Religionem, vel castitatem vouere.
- 163 Catholicus contrahens matrimonium cum Hæretica abstinere Sacramento matrimonii, dicitur suspectus de hæresi, & puniri potest tanquam fautor Hæreticorum, & num. 185. & num. 238. & 240.
- 164 Et an teneatur petere ad hunc effectum dispensationem Pontificiam in locis ubi impune grassantur hæreses.
- 165 Princeps Catholicus volens contrahere matrimonium cum Hæretica an teneatur petere dispensationem Pontificiam in locis ubi illam subditi ex consuetudine petere non solent, & num. 170. cum seqq. ac nn. 204. cum seqq.
- 166 Peccatum Catholicis contrahentis matrimonium cum Hæretica an sit Papa reformatum, vel absolvi possit à quolibet Confessario, etiam cum dispensatione ad cohabitandum.
Missionarii quam habeant facultatem dispensandi circa matrimonium, & num. 226. cum seq. & num. 238.
- 167 Conscius præstans censetur per taciturnitatem.
- 168 Ecclesia pia Mater omnium credentium, & maxime certantium in agone.
- 169 Catholicus contrahens matrimonium cum Hæretica, an incurrit aliquam penam, vel censuram, & num. 172. & 175. cum seqq.
- Mulier Catholica nubens Hæretico priuatur dote, & num. 200. & num. 238.
- 170 Matrimonium Catholicis cum Hæretica an teneat in locis, ubi permixtum viuunt

- Catholici cum Hæreticis, & num. seqq. ac num. 239.*
- 176 *Catholicus an, & quomodo accipere possit uxorem alterius Sæcæ, & num. 238.*
- 177 *Correctio Canonica an, & in quam panam sonet.*
- 178 *Matrimonium Catholicis magis prohibitum cum Hæreticis, quàm cum Indais, vel Paganis, & de ratione.*
Hæretici petores sunt Indais, & Paganis.
- 179 *Consuetudo Hæreticorum maximè matrimonialis maius importat periculum, quàm eorum, qui nunquam in Christo crediderunt.*
- 181 *Mulier Fidelis nubens viro Infideli, quas penas incurrit.*
- 182 *Christiani matrimonio collocantes eorum filias, sorores, vel consanguineas, insciat, contradicentes, vel absentes cum Infidelibus, quas penas incurrant.*
- 183 *Concilium Nicanum quoad Canones, qui habentur, ab Ecclesia receptum.*
Concilia Provincialia approbata per Sedem Apostolicam referantur.
- 184 *Confirmatio Pontificis alicuius legis quando operetur illius extensionem ultra Territorium statuentium.*
- 185 *Mulier Catholica contrahens matrimonium cum Hæretico quas penas incurrit.*
- 186 *Fautores Hæreticorum an, & quando incurrant panam excommunicationis maioris Summo Pontifici reservata, & numeris sequentibus.*
- 188 *Quid de fauentibus ex alia causa quam hæresis, & num. 241.*
- 189 *Fautores Hæreticorum dicuntur, qui cum eis contrahunt matrimonium, & sedes ineunt.*
- 190 *Fautores Hæreticorum directè, qui dicantur.*
- 191 *Fautores Hæreticorum quas penas incurrant.*
- 192 *Matrimonium contrahentes contra interdictum Ecclesiæ quomodo puniendi, & numeris seqq.*
- 193 *Et quæ dicatur pena illis condigna.*
- 194 *Pena certa ubi non est expressa à Canone pro casu quem mandat puniri, ad quem spectet illius declaratio.*
- 195 *Matrimonium Catholici cum Hæretica, & è contra interdictum decreto Ecclesiastico, & num. 223. & 238.*
- 196 *Catholicus contrahens matrimonium cum Hæretica peccat mortaliter, & de ratione numeris seqq.*
- 197 *Hæreticus separans se ab Ecclesia proprio iudicio.*
- 198 *Periculum peruersionis non potest voluntariè, & scienter subiri sine peccato mortali.*
- 199 *Catholicus contrahens matrimonium cum Hæretica quibus exponatur periculis.*
- 200 *Fautoria Hæreticorum mala quia prohibita, & prohibita quia mala.*
- 201 *Mulier Catholica nubens scienter Hæretico quomodo recipienda ad penitentiam.*
- 202 *Matrimonium in illis locis, ubi impunè grassantur hæreses an sit facilius permittendum inter Catholicos, & Hæreticam, vel è contra, & an, & quibus subiacet periculis.*
- 203 *Papa derogare potest legi Ecclesiastica.*
- 204 *Matrimonium Principissa Catholica cum Principe Hæretico an sit permittendum sine dispensatione Apostolica in locis, ubi impunè grassantur hæreses, & ubi viget consuetudo non petendi hanc dispensationem.*
- 206 *Exempla dispensationum concessarum per Sedem Apostolicam in matrimonijs initijs per Principes Catholicos cum Principissis Hæreticis, & earum conditiones, & numeris seqq.*
- 219 *Consuetudo Principum Catholicorum non contrahendi matrimonium cum Hæreticis sine dispensatione Apostolica, & numero 224.*
- 220 *Consensus Pontificis ut Catholici degentes in locis, ubi impunè grassantur hæreses possint matrimonium contrahere cum Hæreticis quare presumatur.*
- 221 *Catholicus contrahens matrimonium cum Hæretica notoria, an, & quomodo possit allegare bonam fidem, & num. 238.*
- 222 *Conditiones oblatæ per Hæreticos ad effectum contrahendi matrimonium cum Catholicis an sint sufficientes indicare spectat ad Summum Pontificem, & de ratione, & num. 238.*
- 225 *Silentium Pontificis an possit deferre pro tacita dispensatione ad matrimonium, & num. 238.*
- 227 *Facultas absoluedi à peccatis an importet facultatem dispensandi.*
- 228 *Episcopi respectu absolutionis sacramentalis subditos habent externos, aquè, ac incolas, & de ratione.*
- 229 *Dispensatio non est tanta necessitatis, quanta absolutio sacramentalis.*
- 230 *Argumentum à maiori ad minus non valet in dispensatione.*
- 231 *Dispensatio extendi non potest à maiori rationis, & cur.*
- 232 *Clerici an possint dispensare circa matrimonia, & num. 238.*
- 233 *Error proprius non debet in commodum recurrendum.*
- 234 *Matrimonium solum an, & quando teneat quod ab initio fieri prohibitum esset, & num. seqq.*
- 235 *Fidelis habens copulam cum Hæretica an teneat Confessario exprimere hanc qualitatem.*
- 236 *Dispensatio quomodo concedi soleat per Datariam, vel Penitentiarium Catholicis*

contrahentibus matrimonium cum Hæreticis.

217 Separatio coniugum, an, ex quibus causis, & quomodo fieri debeat.

218 Ignorantia quomodo excludatur. Contrahens matrimonij non est reuterabilis, & de ratione.

Dispensatio concessa per Pontificem præsumitur rationabilis, & denegata irrationabilis.

Obligatio legis quando cesset cessante causa obligandi.

Inferior dispensare an, & quando possit aduersus legem superioris.

Itali cunctis in Regionibus Hæreticorum, ubi non est permissus Ritus Catholicus inquiri possunt tanquam suspecti de hæresi.

Quid de alijs Catholicis non Italis.

Impedimentum matrimonij ex disparitate, sultus est de iure Diuino, & de ratione.

Papa quomodo dispensare possit Episcopum circa residentiam.

Dispensatio ad cohabitandum an sit necessaria Principi Catholico, qui matrimonium contraxit cum Hæretica Principissa, vel e contra.

Mulier habens ignoranter Hæretico, vel marito, qui in hæresim postea incidit, potest petere dinorrium, & de ratione, & numero 240.

Obligatio esse non potest in eo, quod est voluntarium.

Couius separari debet ab alio coniuge, qui in hæresim incidit, & de ratione, & numero 240.

Couius continuans cohabitationem suam coniuge in hæresim lapsa dicitur suspectus de hæresi.

240 Hæresis an, & quando præbeat sufficientem causam diuortio.

241 Fautores Hæreticorum per quos absolui possint.

SVNT pariter præsumpti Inconstantes in fide qui abutuntur Sacramento matrimonij; nam & hi sunt suspecti in fide ex regula abusus Sacramenti, Gloss. in cap. Accusamus, §. Sanè, ver. Sapient. de Hæret. in 6. & per eam Lucerna Inquisitor. ver. Sacramentum abuti, & ibi Pagna latè Trasmicr. de Polygamia, lib. 5. qu. 2. num. 14. 15. & 16. ubi benè distinguit, quando abusus Sacramenti in genere generet suspensionem in fide.

Cæterum quia inter hos, qui abutuntur Sacramento matrimonij sunt præcipuè illi, qui viniente prima vxore, secundam, vel vltiorem ducunt, quos, vt videbimus, suspectos esse in fide, nemo nostrum dubitauit, & adhuc Iudices laici contententes hoc delictum esse mixti fori, non desistunt turbare iurisdictionem S. Officij.

Videndum est primò, An delictum Polygamia verè sit mixti fori, itaut spectare eius punitio possit ad Iudices laicos, an verò pertineat priuatim ad Iudicem Ecclesiasticum, & ad Tribunal S. Officij.

Hanc questionem latius reassumpsi, dum eram Assessor Sancti Officij occasione turbationis iurisdictionis Ecclesiasticæ in Ciuitate N. ideo per extensum hic volui apponere meas allegationes.

DE IVRE communi Episcopi, & Inquirentes procedunt contra eos, qui viuenter prima vxore, aliam ducunt, quia tales sic contrahentes sunt suspecti de hæresi, Lupus Abbas in cap. Accusatus, num. 2. de Hæret. in 6. & ibid. Franc. nu. 3. Geminian. ibid. S. Sanè, num. 7. Feijn. in cap. Ad abolendam, num. 1. de Hæret. lo: I. upus in cap. Per vestras de donation. inter virum, & vxorem, §. r. 8. num. 25. Rosell. ver. Hæreticus, num. 6. Villadieg. de Hæret. sap. 9. num. 5. Squillacen. de Fide Catholic. cap. 15. num. 2. Couuar. in 4. Decret. par. 2. cap. 7. §. 3. nu. 6. Repertor. Inquisitor. in ver. Contrahens, in princ. Simanch. de Cathol. Instit. cap. 40. tit. de Matrimonio, num. 2. & in Enciridion. violata Religiosis, tit. 12. num. 5. Campegg. ad Zanchin. de Hæret. cap. 35. Roias de Hæres. cap. 35. Menoch. de Arbitrar. cas. 420. n. 114. & de Præsumpt. lib. 5. præsumpt. 6. nu. 35. Albertin. de Agnoscon. quæst. 23. num. 65. Alphons. de Castro de Infra Hæretic. punitio, lib. 1. cap. 1. vers. Idem, Conradus Brunus de Hæret. lib. 1. cap. 2. num. 4. Carrer. in praxi tit. ds Hæret. §. Circa secundum, num. 60. Rebuff. in Concordat. Francia, tit. de public. concubinar. §. Et cum omnes, & in d. trañ. Bermund. vers. Mouemus omnes laicos, n. 4. Decian. trañat. crimin. tom. 1. lib. 5. Rubric. Inquisitores Hæres. que possint, num. 41. Pagna in 3. par. Director. comm. §. 1. Lucerna Inquisitor. in ver. Matrimonium, Locat. in Judicial. in ver. Inquisiti, & in ver. S. Officio, Nauarr. conf. 2. num. 8. de Hæret. Perez in l. 3. tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 44. Azeued. l. 5. tit. 1. lib. 5. Recopill. Gutierrez præflic. Quæstion. quæstione 8. in princ. Farinacc. de Inquisiti. quæst. 8. num. 127. & de delictis carnis, quæst. 340. num. 24. & de Hæresi quæst. 178. num. 71. & in Appendice ad quæst. 140. Soula in Apborism. lib. 1. sap. 35. num. 18. Narbona in 3. par. nona Recopill. lib. 4. tit. 12. l. 20. Gloss. 12. num. 66. Canter. quæstion. crimin. tit. de Adulter. nu. 29. Freita ad Acunham de Sollicit. quæst. 2. num. 3. Fr. Ignatius Lupus in Editi. S. Inquisitionis par. 2. lib. 14. artic. 2. diff. 1. Trasmicra de Polygamia, lib. 2. quæst. 2. num. 18. Carena de Officio S. Inquisitor. par. 2. tit. 2. num. 20. Scaccia de Iudic. lib. 1. cap. 12. num. 55. Campanil. Dinerfor. inris, rubr. 1. num. 46. ad 49. P. Diana Raselut. moral. par. 4. trañ. 7. resol. 4. in princ. Barbosa de possib. Episcopi, allegat. 40. n. 44. Moura

de Enfalms, & Incantationibus, *feff. 3. cap. 1. num. 14. & cap. 3. num. 4. & 8. Alberghin. in Man. tit. de Polyg. num. 18. P. Bordon. in Tribun. Sancti Officii, cap. 22. num. 63. P. Sa-
lles de mater. Tribunal. 5. Inquisit. cap. 20. reg. 140. num. 104. Guazzin. ad defensam de-
fens. 1. cap. 11. nu. 26. Iulius Carthar. deef. 90. num. 21. Barbosa in cap. Gaudemus de dinor-
tio, num. 13. & in cap. Nuper de Bigamis, num. 3. Enriquez in Summ. lib. 11. cap. 2. n. 3. & lib. 12. cap. 6. num. 4. Fragol. de Regimine Reipub. par. 3. lib. 10. disp. 22. num. 89. Cas-
tro-palao oper. moral. tom. 1. traft. 4. disp. 9. p. 116. §. 8. Thom. Hurtad. resolut. mor-
tal. tom. 1. traft. 5. cap. 2. resolut. 4.*

- 2 Oritur autem huiusmodi suspicio hæ-
retis ex facto ipso habendi duas vxores
eodem tempore, Trafimiera de Polygamia
lib. 2. quæst. 1. num. 16.

Sive enim cum Textu in cap. Ad abolen-
dam, de Hæret. dicamus illud esse factum

- 3 hæreticale, quod opponitur directè Sa-
cramenti Ecclesiæ; siue cum Martino
del Rio *Disput. magic. lib. 5. feff. 11. §. Axio-
ma primum*, factum hæreticale illud esse,
quod quamvis non sit hæresis, quia per-
tinet ad enunciationem intellectus, attamen
quasi materialiter enunciat hæresim, &
est materia, circa quam intellectus erat,
quæ ratio licet improbetur à Moura
de Incantat. *feff. 3. cap. 3.* illam tamen op-
time defendit Trafimiera loco cit. num. 20.
vers. Intentio ergo Martini del Rio.

Sive cum doto in *traftatu de hæresi*, fac-
tum hæreticale esse illud, quod aliqui

- 4 Hæretici specialiter laudauerunt, vel non
esse peccatum affirmarunt, semper hoc
factum contrahendi binas nuptias erit fac-
tum hæreticale.

- Primo casu, quia certum est hunc mo-
dum contrahendi Matrimonium opponi
directè Sacramento Matrimonij, quod est
5 vnus cum vnalegitima coniunctio, cum
ab initio vna Costa in vnum virum conuersa
sit, vt loquitur Innocentius in cap. Gaudemus
de dinortio, Trafimiera *disso traft. de
Polygam. lib. 2. quæst. 96. nu. 17. Alberghin.
in Manual. cap. 27. num. 3. Campanil. loco cit.*
qui dicit, quod illud verbum sentire, de
quo in *disso cap. Ad abolendam* exemplifi-
catur in eo, qui in externo facit, aut dicit
aliquid, quo animus eius coniuuncatur ita
sentire; *Sentire* ergo non debet interpre-
tari de sola sententia intellectus, sed etiam
de sententia facti, vt dicit Io. And. in *disso
cap. Ad abolendam* num. 27.

- Et quidem optima ratione, quia factum
hæreticale secundum se consideratum,
6 præscindendo ab animo, seu voluntate,
siue ignorantia, siue malitiam illud
exercentis semper inducit suspicionem
hæresis, Adrianus in 4. quæstione 1. de
confess. Ochamus *par. 1. Dialog. lib. 2. cap. 11.*

Couuar. *variar. resol. lib. 3. cap. 1. Torrenf.
de Trinitate quæst. 12. art. 4. Turre-cremata
in Summa de Eccl. lib. 4. cap. 2. par. 2. cap. 8.
Simancha de Carbol. tit. 54. de Castro lib. 1.
de infla Hæret. p. 11. cap. 3. Suarez de fide
disso. 19. feff. 2. num. 3.*

- Secundo verò casu, quia certum est de
fide non licere Christianis plures eodem
7 tempore habere vxores, & qui contrarium
asserit, hæreticus est reputandus, vt ex
Canon. Apostolorum 48. Concilio Nicæno
generali 1. cap. 24. & cap. 76. Innocentij
Primi Epist. 306. Siricio Epist. 1. num. 4.
vt in cap. de Coniug. violat. 27. quæst. 2.
Cælestino Primo cap. *Videntur nobis 35. qn. 6.*
Nicolao Primo ad Consulat. Bulgar. cap. 51.
Alexandro Tertio in cap. Gaudemus de Di-
nortio, Concilio Florentino in Decreto Ar-
menorum, Concil. Colonien. sub Paulo Ter-
tio par. 1. cap. 41. Concil. Maguntin. sub
eodem in Decreto fidei, & nouissime per
Sacrum Concilium Tridentinum cap. 2.
feff. 24. de reform. vbi habetur.

Si quis dixerit licere Christianis plures ha-
bere vxores, & hoc nulla lege Diuina esse pro-
hibitum, anathema sit.

Ex his ergo, hoc factum habendi duas
vxores eodem tempore, est materia, circa
quam intellectus errat, vel errare potest,
quod sufficit ad inducendam hæresim suspi-
cionem ex *supra dictis*.

- Tertio verò casu, quia Hæretici, præ-
sertim nostri temporis, non solum
8 factum istud laudauerunt, sed licitum esse
asseruerunt Card. Bellarm. to. 2. *conuersion.
de Matrimonio conuersion. 3. cap. 1. Valent.
in 3. to. 4. disp. 10. quæst. 1. p. 11. 3. Cani-
sius to. 2. lib. 2. de Maria Deipora num. 13.
Alberghin. d. cap. 27. num. 1.*

- Secundo oritur huiusmodi suspicio ex
eo quod ducens duas simul vxores facit
9 opus, quod diuidit à communi vita, &
conuersione fidelium, & ab Ecclesiæ
probatu Ritibus, & Consuetudinibus, vt
considerat Carena de Polygam. tit. 5. §. 2.
num. 14. Trafimiera *d. traft. loco cit. num. 18.*
Tale autem opus inducere hæresim suspi-
cionem, bene docet Pegna ad *Direftorium
par. 3. comment. 24. vers. Denique*, Carena
loco citato, vers. *Probatum*.

- Tertio oritur suspicio hæresis ex abusa
Sacramenti matrimonij, & licet Polygamus
10 possit induci ad sic contrahendum, non
ex praua voluntate, sed ex libidine, vel
auaritia, negari non potest, quin ad ex-
plendas huiusmodi peruersas cupiditates
non abutatur Sacramento matrimonij, vt
dicunt ferè omnes Doctores *supra citati*
præsertim Guttierrez *pract. quæstion. lib. 2.
cap. 8. num. 1. Iulius Carthar. d. deef. 90.
num. 21. Carena loco cit. §. 11. num. 59.
vers. At ex abusu Sacramenti*, Farinacc. *de
hæresi quæst. 178. num. 2. Moura de incantat.*

sect. 3. cap. 3. num. 6. Freitas ad Acunham *quæst. 2. num. 32. vers. Nec obstat.*

Et quamvis non omnis abusus Sacramenti inducat hæresis suspensionem; In casu tamen, de quo agitur concurrunt plures circumstantiæ, nempe eversio primarij finis Sacramenti, imitatio mortui Hæreticorum, recessio à Ritibus Ecclesiæ, quibus concurrentibus abusus Sacramenti matrimonij inducit hæresis suspensionem, ut benè ratiocinatur Trasmiera de *Polygam. lib. 3. quæst. 2. num. 61. & 62.* Moura *sect. 3. cap. 3. num. 8. & 10.*

12. Quartò tandem, quia qui sic contrahit malè sentire videtur de Sacramento matrimonij, ut dicunt omnes citati Auctores, nemine ferè excepto.

Firmata ergo conclusione, quod ex facto contrahendi secundum matrimonium vxore legitima prima viuentis, oritur hæresis suspicio, & quidem manifesta, necessariò, & indubitè inferitur, cognitionem delicti Polygamiz spectare ad Iudices Ecclesiasticos priuatim quoad Iudices laicos ex dispositione Text. in c. *Acensatus*, §. *Sanè de Hæret. in 6.* Ex quo Textu iuncta Glossa in *vers. Saperent*, deducitur, quod ad tribuendam Inquisitoribus iurisdictionem, non attenditur intentio, sed factum.

Et propterea, quamvis qui veltur cibus prohibitis tempore vigiliarum, vel 14. Quadragesimæ, ex appetitu gulæ moueri possit, nihilominus subditur iurisdictioni Inquisitorum priuatim quoad Iudices laicos, quia ut *supra dictum est*, attenditur illud factum, quod sapit hæresim, præscindendo ab animo, siue voluntate ignorantiam, vel maliciam, ut vltra allegatos dicit Pegna ad *Directorium par. 3. comment. 24. & par. 2. comment. 80.* Repert. Inquisitor. in *ver. Cognoscere, vers. Sed an Index*, Zanichinus de *Hæret. cap. 35. num. 2.* Zerola, in *prax. in ver. Casus*, & in *ver. Carnes comedentes*, Riccius in *praxi fori Ecclesiastici resol. 423.* Carena in *praxi par. 2. titul. 15. §. 4.* Alberghin, in *Manual. cap. 22. num. 2.*

Idem dicimus de sortilegio, quod sapit hæresim, & de blasphemia hæreticali, quia licet possit abesse praua intentio à talia delicta perpetrantibus, attenditur tamen illud factum, quod dat iurisdictionem Iudici Ecclesiastico priuatim quoad Iudices laicos, ut ipsimet Iudices laici fatentur per San-felic. *decis. 233. per totam.*

Ex his ergo meritò Doctores nostri firmantur, cognitionem delicti Polygamiz 15. spectare ad Iudices Ecclesiasticos priuatim ad Iudices laicos, Albertin. de *agnoscend. quæst. 23. num. 64.* vbi quod hoc factum non solum videtur sapere hæresim manifestè, sed esse factum hæreticale; & num. 74. dicit, quod hoc crimen esset mixti fori, nisi annexa esset illa qualitas,

quæ sapit hæresim, vel nisi concurreret suspicio, quod Polygamus malè sentiret de Sacramento matrimonij.

Rois de *Hæret. par. 1. num. 549.* dicit, quod hodie cognitio huius criminis ad solos Inquisitores pertinet.

Azenedo ad *leges Hispania lib. 5. tit. 1. l. 5. 6. & 7. num. 3.* asserit, quod quamvis præuentioni locus esset in hoc delicto inter infirtias Inquisitionis, & Iudices alios Ecclesiasticos, & seculares ita quod quilibet eorum, qui præueniret, cognosceret, & puniret; hodie propter frequentiam actuum, vel quia ob aliam causam aliud per Inquisitores prouideatur, vel prouisum sit particulari iussu, & mandato, ipsi Inquisitores cognoscunt.

Scaccia de *Iudic. lib. 1. cap. 12. num. 55.* querit, an qui ducit plures vxores eodem tempore, committat delictum, cuius cognitio sit mixti fori, respondet, quod non, quia de eo cognoscit Inquisitor priuatim quoad laicum, & ita teneas quicquid dicat Clar. *lib. 5. recept. sentent. §. Fornicatio, vers. Dicendum etiam.* Et est ratio, quia, iste videtur malè sentire de Sacramento matrimonij, vnde de eo veni diligenter interrogandus ab Inquisitore, & ita vidi sæpius seruari.

Narbona in 3. par. nona *Recopill. lib. 4. tit. 1. l. 20. Gloss. 12. num. 66.* ait, quod ducens secundam vxorem viuentis prima non est remittendus ad Iudicem secularem, quia hodie de hoc crimine, à quocunque fuerit commissum, Inquisitores cognoscunt, & delinquentes debitis penis afficiunt, nam qui cum duabus vxoribus simul matrimonium contraxit, sine eodem tempore eas retinet, de hæresi suspectus est, cum malè de Sacramento matrimonij sentire videatur.

Quin imò dico, Inquisitores solummodo cognitionem habere ut *supra.*

Sousa in *Aphorismis lib. 1. cap. 35. nu. 18.* dicit, quod hodie ad solos Inquisitores spectat punire contrahentium binas nuptias; & extat declaratio Summi Pontificis ad Inquisitionis Lusitanæ.

Farinaccius *quæst. 8. nu. 117. vers. Amplius*, ait, quod cum contrahens binas nuptias sit de hæresi suspectus, cognitio huius criminis nonnisi ad Ecclesiasticum Iudicem priuatim quoad secularem spectabit.

Et quamvis in fine *distinctioni* dicat, quod quando qualitas istius suspensionis hæresis 16. non adeat, puta, quia iam apparet, quod id fuerit factum potius ex concupiscentia, quam quod malè sentiat de fide, delictum huiusmodi est mixti fori, tamen *intraff. de hæresi quæst. 178. num. 171.* dicit, quod In ducente secundam vxorem prima viuentis, vix potest dari casus, in quo esset suspicio hæresis, ad effectum, ut huiusmodi

crimen possit reputari mixti fori; Et hæc est veritas; Quia licet constaret ex solo concupiscentie affectu secundam vxorem duxisse, nihilominus, quia ad hoc abutitur Sacramento matrimonij, videtur suspensus de hæresi, Farinaccius loco citato *vers. Verum*.

Et quando cessaret abusus Sacramenti, quia bona fide Polygami contraherent, 17 hoc casu, nec Ecclesiasticus Iudex, nec secularis procedere possent, quia cessante dolo, cessat delictum, vel saltem illius poena, l. si pntator, ff. ad l. Aquilam, cap. Satis peruersum dist. 6. cap. Inuentum 16. *quæst. 7. Regula sine culpa de regul. Iur. in 6. vt in terminis tradunt Clar. §. Fornicatio, vers. Sed poena*, Gaspar. Anton. *quæstion. forensium lib. 1. quæst. 14. num. 8. Carthar. d. decis. 90. à num. 7. usque ad 31. Anald. de iurisdictione par. 4. tit. 2. cap. 3. num. 8.*

In dubio autem, an bona fide Polygamus contraxerit, est cognitio solius In- 18 quisitoris, vel Iudicis Ecclesiastici, Freitas ad Acunham loco supra citato, Moura de Enfalmsi *sess. 1. cap. 1. num. 14.* sicuti etiam an id fecerit ex concupiscentia carnis, aut ex alio motu, huius probatio, & examen ad nullum alium Iudicem pertinet, nisi ad Inquisitores, Thomas Hurtado *resolut. moral. tom. 1. tract. 5. resolut. 4. num. 37.*

Idem Farinacc. in appendice ad *quæst. 140.* de mente Roias dicit, quod licet communiter teneatur, cognitionem huiusmodi criminis esse mixti fori, hodie tamen ad solos Inquisitores dicta cognitio pertinet per Extravagan. Clementis Sexti ab Albertin. *disto tract. quæst. 23. num. 75.* Sed errant Roias, & Farinaccius, quia Constitutio illa relata ab Albertino non est Clementis Sexti, sed Clementis Seprimi, & non loquitur de delicto Polygamie, sed de vitio nefando.

Didacus Cantera *quæstionum crimin. tit. de adulterio quæst. 4. num. 29. vers. Sed quod*, 20 ait, quod si vtrumque matrimonium non valeret, quia erat consanguineus cum vna, & affinis cum altera, videretur, quod etiam de iure puniret poena ordinaria, quia iam fecit, quod in eo fuit argumento Textus in cap. Nuper de Bigamis, sed certe de hoc dubito, & hoc casu possent saluari Iudices seculares cognoscetes de binis nuptiis, quamuis ego semper teneuerim contrarium, videlicet, quod Iudices seculares non possunt cognoscere de illo, qui bis contraxit matrimonium, nam semper debent cognoscere ad punitionem, an bis contraxerit, vel non, & sic incidenter debent tractare de matrimonio, licet non tractent de vinculo matrimonij, quod totum prohibitum est laicis.

Moura de Enfalmsi *sess. 3. cap. 3. num. 8.*

postquam recensuit aliquos Auctores, 21 qui dicunt huiusmodi delictum esse mixti fori allegat Farinaccium in *praxi quæst. 8. num. 127.* & dicit ibi optimè, quod non nisi ad Iudicem Ecclesiasticum priuatiuè spectabit, poteritque esse mixti fori inter terminis, de quibus Salzedo, vbi qualitas suspensionis non adest, puta, quia iam appareret, quod id fuerit factum potius ex concupiscentia, quam quod malè sentiat de fide: Tu verò adde prædictum examen pertinere priuatiuè ad Inquisitorem:

Sed melius omnium hanc opinionem, tenuit Inquisitor Trafimiera in *peculiari tract. de Polygamia lib. 2. quæst. 2.* vbi iurissimè responder omnibus contrariis, & Trafimieram sequuntur Carena *par. 2. titul. 5. num. 20.* qui etiam responder ad contraria, Bordonus in *Tribun. cap. 22. num. 83. Sallèles cap. 20. reg. 149. num. 104.*

Et hæc opinio habet locum, siue Polygamus contraxerit clam, seu palam, quasi 22 ille, qui clam contraxerit potius dolose, quam ex praua voluntate videatur contraxisse; Nam huiusmodi distinctio refellitur à citatis per Carthar. *decis. 90. nu. 22.* & per Sallèles loco cit. *num. 107.*

Iudices verò laici suam prætensionem fundant in eo, quod tale delictum puniatur per leges Ciuiles, nempe per l. *Enm qui duas C. ad l. Iuliam de adulter.* vbi qui duas simul

23 habet vxores non solum notatur infamia, sed poena stupri teneretur, quam legem honestam appellant, Addeant *de cons. 165. Alexandri volum. 7.* tametsi lata sit à duobus impijs Ethnicis Imperatoribus, patre, & filio, videlicet Valeriano, & Gallieno, qui Religionem Christianam, & fidem Catholicam persecuti sunt, quare iudicio Diuino puniti fuerunt, & sic propter hanc legem dixerunt delictum Polygamie esse mixti fori, Anchar. in cap. *Eam, que de reg. Iur. in 6. Barbat. in cap. Cum sit generale num. 226. de foro compet. & ex his Decian. tract. crimin. to. 1. lib. 4. cap. 26. num. 7. vers. Septima conclusio*, & post eum Caballus *æst. 98. num. 3.*

Sed hæc ratio nullius est momenti, quia etiam per leges Ciuiles puniuntur delictum hæresis, puniuntur blasphemiarum, & for- 24 tilegiorum delicta, & tamen, quando in his delictis adest suspicio hæresis, veluti quando blasphemias sunt hereticales, vel fortilegia hereticalia, perdunt naturam mixti fori, & ad Iudicem Ecclesiasticum priuatiuè quoad laicum pertinent, vt supra fuit dictum, & notant Albertin. *de agnoscend. quæst. 22. num. 63. Simanch. Roias, & alij allegati ab Alberghino in Man. cap. 16. num. 13. & à Carthario decis. 35. num. 1.*

Secundò dicunt, quod et si ad Iudices Ecclesiasticos, & fidei Quæsitores spectet 25 in hoc delicto aliqua iurisdicção, eis spectat

et duntaxat, vt intelligant, vtrum Rens malè sentiat de Sacramento matrimonij, an non, & hoc vbi perceperint functi sunt eorum officio; Nam si constitierit, Rens in fide non aberrasse, neque vnquam credidisse, licere simul duas habere vxores, videtur quidem, quod Inquisitores vltra procedere nequeant, & hanc opinionem tenent Belluga in *speculo Principum rubr. 11. §. vifo num. 9. & 10.* Regens à Ponte in *suo tractatu manuscripto* super hac controuersia occasione differentie ortæ tempore Clementis Octauj inter Curiam Archiepiscopalem Neapolis, & Regios Ministros; Nam quidam Polygamus præmissa publica abiuratione in Ecclesia Metropolitana diocesis Ciuitatis, fuit ad trimesse transmissus, quod egrè tulerunt Ministri Regij, vt infra videbimus, idem tenet Simancha de *Cathol. tit. 4. de Matrimonio*, Genuen. in *prax. Neapolit. cap. mibi 68. num. 13.* qui tamen cum distinctione loquitur, nempe si præueniens sit Polygamus à Curia seculari, tunc remittitur ad Ecclesiasticum, vt torqueatur ipsum super intentione, & abiurare faciat; deinde post hæc debeat illum remittere ad Curiam secularem, vt ipsum puniat; Si autem præueniat Curia Ecclesiastica in totum puniatur ab ipsa, neque amplius seculares fe intromittant; Et ita dicit scriptum fuisse à Sacra Congregatione Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis; Sed horum Doctorum opinio nec vera est, nec in praxi seruatur; Non vera, quia Ecclesia non solum habet Ius purgandi hæresis suspicionem per torturam, sed, purgata hæresi potest hos Reos punire, pœnis temporalibus, vt voluit Abbas in *cap. Cum haberet num. 2. de eo, qui duxit*; Sicur purgata hæresis suspicio punit sortilegos, & blasphemos hæreticales.

Purgata enim per torturam hæresis suspicionem, adhuc remanet in foro Ecclesiastico cum Polygamo agendum, nam ei 26 indicitur abiuratio de vehementi iuxta, praxim Sancti Officij Italice, quia etsi per torturam purgata sit in Polygamo mala intentio quoad Iudicem, si catholicè respondeat, debet nihilominus Polygamus etiam se purgare coram populo, apud quem redditus est suspectus ab factum hæreticale ab eo commissum, saltem materialiter, vt tollatur scandalum ei illatum, & eo modo versus Catholicos agnoscat, Repertor. Inquisit. in *verb. Abiuratio, vers. Item*, Rota decis. 51. num. 5. post secundum volent. conf. Farinaccij.

Et hanc Simanchæ opinionem reprobat in specie Tralmiera de *Polygam. libro 2. quæst. 12. num. 12.* sed andiamus in hac materia doctissimum Molinam in quodam eius tract. *M. S. de corrupt. Iudic. relat. à Moura de Enfalmsi sess. 3. cap. 1. num. 54. De Inconst. in Fide. To. I. par. I.*

cuius verba sunt infra scripta:

Errant ergo Ordinationes huius Regni lib. 5. tit. 2. §. 2. dum dicunt cognoscere de crimine Apostasia à fide, & punire tale crimen pertinere ad potestatem secularem, & reddunt rationem, quia Ecclesia non habet nisi cognoscere, vtrum talis erret in fide, quasi cognoscere de crimine hæresis ex eo solum pertineat ad Ecclesiam, quod ad ipsam solum pertineat declarare, vtrum aliquis erret in fide, quia ergo ad Ecclesiam pertinet non solum declarare, quis sit error in fide, sed etiam punire crimen, quo quis culpabiliter errat in fide, eo quod sit contra Ecclesiam directè, & contra ea, que sunt Ecclesiastica, non verò contra Rempublicam temporalem, qua talis est, & ob id sit causa purè Ecclesiastica, sit, vt cum il non minus cernatur in crimine Apostasia à fide, quam in quocunque alio errore in fide, non minus ad Ecclesiam solum pertineat punire tales Apostatas, & cognoscere de causis eorum, quam punire quoscuque alios hæreticos, & de causis ipsorum cognoscere; Quo fit, vt Iudices seculares ante sententiam declaratoriam, & condemnatoriam de crimine introumittere se non debeant, quia illa pertinet ad superius Tribunal Ecclesiæ.

Quod autem asserit Genuen. loco citato Sacram Congregationem iuxta hanc opinionem rescripsisse, scio ego pluries, & Archiepiscopo Neapolitano, & Nuncio Apostolico, & Ministro Sancti Officij Neapoli degentibus contrarium scripsisse, & mandasse, vt omnino sibi curarent remitti Polygamos à Iudicibus secularibus carceratos, & ita obseruatum fuisse, vt videbimus infra.

Fundant pariter suam prætensionem, Ministri laici in dispositione Concilij Tridentini cap. 7. sess. 24. de reform. Matrim. vbi habentur hæc verba.

27 *Multi sunt, qui vagantur, & incertas habent Sedes, & vt improbi sunt ingenij prima vxore relicta, aliam, & plerumque plures, illa viuente, diuersis in locis ducunt; Cui talis cupiens sancta Synodus occurrere, omnes, ad quos spectat paternè monet, ne hoc genus hominum vagantium ad matrimonium faciliè recipiant, & Magistratus etiam seculares hortatur, vt eos senerè coercerent.*

Sed responderetur, ex hoc Textu Concilij non inferri, quod sit laicis attributa facultas cognoscendi causas Polygamie, sed sancta Synodus Magistratus laicos hortatur, vt vagos, & Polygamos seuerè coercerent modo eis licito, hoc est in vinculis coniungendo, & ad Ecclesiasticum Iudicem remittendo, vel ad instantiam, eiusdem Iudicis Ecclesiastici per Brachij secularis auxilium.

Vox enim illa, coercerent, ex subiecta materia interpretari debet pro auctoritate, auxilio, & fauore, quem seculares Iudices Ecclesiastico exequenti impèdunt argumento

Textus in cap. 1. 62. *distinſt. & in cap. Sicut 2. quæſt. 7. l. Thajſ. S. Lucius, ff. de fideicommiſſi. libert. vt in terminis dicit Molin. de Brach. ſecular. Eccleſ. præſtan. cap. 8. num. 11.*

Eſt enim valde inuerſiſſimile ſapientiſſimos Patres, qui Hæreſeos notauerant, & anathematizauerant eos, qui ſecundam vxorem viuente prima ducere ſibi licere aſſeruerant, vt habetur in can. 2. ſeſſ. 24. de reform. Matrim. voluiſſe tribuere iuriſdictionem laicis in cauſa, vel hæreſis, vel ſuſpicionem illius, quæ nonniſi ab Eccleſiaſtico Iudice cognosci poteſt.

- 29 Nituntur etiam Iudices laici auctoritate Abbatis in cap. 1. per illum Textum, de offic. Ordinarij, & in cap. Quam ſit generale nu. 23. de foro compet. & in cap. Cum haberet, de eo, qui duxit.

Sed nec ille Textus in cap. 1. nec auctoritates Abbatis faciunt ad rem; Loquuntur enim de delicto ſimplicis adulterij, cuius cognitio abſque dubio eſt mixti fori, quando non agitur de validitate, vel invaliditate matrimonij.

- 30 Denique fundant laici ſuam prætenſionem ſuper aſſerta conſuetudine, & quaſi poſſeſſione cognoscendi huiusmodi cauſas, vt teſtantur in Regno Neapolitano, Grammat. voto 17. Farinace. decif. 36.

Sed reſpondetur, hanc conſuetudinem eſſe potiùs abuſum, quàm conſuetudinem,

- 31 vt dicit Carena par. 2. tit. 5. §. 3. in fine; Nam ubi eſt incapacitas in Iudice, conſuetudo nihil operatur, Rota decif. 3. & 10. de conſuetud. in antiquis, & alias ſæpe: Quotero ad quaſi poſſeſſionem dicimus non fuiſſe pacificam, cum ſemper Iudices Eccleſiaſtici reſiſtenter, & ſi quid Iudices laici in hac materia operati ſunt, violenter, & de ſacto egerunt.

Hinc propterea, quia compertum eſt, præſertim poſt modernas hæreſes non dari

- 32 Polygamiam, quæ ſaltem non habeat in ſe hæreſis ſuſpicionem, vt poſt Farinacium loco ſuperius citato defendit Carena d. tit. 5. §. 4. 5. 6. & 7. ceſſatur eſt ab huiusmodi conſuetudine; tam in Hiſpania, vt teſtantur Sinancha, Azueto, Cantera, Narbona, & Souſa loco citato, Trasmiera, diſto lib. 2. quæſt. 1. num. 13. quàm in Italia: Nam in Statibus Mediolani, & Pedemonitium, in quibus alijs Iudices ſeculares de huiusmodi delicto cognoscebant, vt videre eſt apud Boſſi. in prax. tit. de coitu damnato num. 7. Clar. §. Fornicatio num. 20. Gaſpar. Anton. Theſ. quæſt. 14. lib. 1. amplius de eo non cognofcunt, ſed Inquiſitores cum Episcopopo, vel Episcopos cum Inquiſitore, ſicuti tempore mei Aſſeſſoratus vidi obſeruatum in illis Regionibus.

Hæc ſunt quæ ſcripi, dum eram Aſſeſſor pro ruenda iuriſdictione Eccleſiaſtica, & Sancti Officij; ſed poſtquam aſſumptus fui

ad Cardinalatum, deueniunt ad manus meas quædam manuſcripta bo. me. Peniz, inter quæ aliam allegationem inueni in hac materia, quam hic inferere decreui.

De Bigamis, ſeu Polygamis, & de eorum legitimis Iudicibus, & panis.

§. 1.

- 33 **Q**Via (ſecluſa diſpenſatione Diuina) Bigamia, & Polygamia eſt omni iure prohibita, ex quo matrimonio eſt coniuñtio vnus maris, & femina, indiuiduum vitæ conſuetudinem retinens, ideo in ſpecie à diuerſis legibus tanquam adulterina reperiit prohibita, & punita 34. quæſt. 1. & 2. cap. 1. 2. & 3. cap. In præſentia de ſponſal. cap. Dominus, de ſecundis nuptijs, cap. Gaudemus de diuortio, l. Nemo Iudaorum, C. de Iudeis Leo Imperator Nouella 91. l. 1. C. de Concubin. Conſtantine Hermopol. lib. 4. tit. 7. Quoniam autem Polygamia omni iure prohibita eſt, ideo ne quis incurrat in poenas contra Polygamos conſtitutas iure Canonico, & Ciuili prouiliunt eſt, ne quis ſecundas nuptias contrahat, niſi præcedente probatione, de morte primi coniugis, cap. Dominus, de ſecundis nuptijs Auth. Hodie C. de Repud.

Eſt autem Polygamia plurium vxorum viuentium retentio, vt cum quis vna viuente, aliam, vel alias vxores ducit, aut vna mulier viuente viro vno, alio, vel alijs nubit.

Bigamia, ſeu Polygamia an ſit crimen ſeculare, vel Eccleſiaſticum, vel mixti fori.

§. 2.

- 34 Perplexæ quæſtioni quibuſdam eſſe videtur, quale crimen ſit Polygamia, an ſeculare, vel merè Eccleſiaſticum, vel mixti fori, magis autem perplexam, & ancipitem reddiderunt curioſæ mentis quorundam diſputationes, qui dum ſibi fortassis indulgent, nihil tantum eſt clarum, quod non arbitrentur in dubium reuocandum, in quorum numero non immerito reſerri poſſet, Arnald. Albertin. de agnoſcendis aſſertionibus quæſt. 23.

Qui putant Polygamiam ſeculare crimen eſſe, legibus Ciuilibus poſitiſſimum vtuntur, quibus acriter puniuntur, qui ſimul duas vxores habent, l. eam, qui duas, C. ad l. Iuliam de adulter. ubi conſtitutum eſt, habentes duas vxores infames fieri, & datum pro matrimonio putatius repeti, & promiſſum non peti; adduntque Text. in l. Miles, §. Mulier, ff. ad l. Iuliam de Adulter.

vbi vendicatur in eam, quæ secundo nup-
sit, non expectata certa probatione de-
morte mariti absens.

Qui Ecclesiasticum crimen arbitrantur,
sacris Canonibus vtuntur, quibus & Poly-
gamia prohibetur, & punitur, cap. *Domini*,
de secundis nuptiis, cap. *Gaudemus*, de di-
nortio, cap. in praesentia de sponsalibus.

Alij animaduertentes, & iure Cano-
nico, & iure Ciuili Polygamiam coerceri,
& in vtroque foro contra huiusmodi Po-
lygamos tanquam contra Adulteros iudi-
cium exerceri, Polygamiam delictum esse
mixti fori dixerunt, Abbas in cap. 1. num. 6.
et seq. de offic. Ordinarij, idem in cap. Cum
haberet, de eo qui duxit in matrimon. Conu-
lar. in epitome lib. 4. par. 2. cap. 7. §. 3. num. 7.
quos refert Ignatius Lopez in comment. ad
pract. crimin. canonic. Bernardini Diaz super
cap. 80. vers. Receptum tamen est.

Isti tamen de adulterio loquuntur, quod
mixti fori esse arbitrantur, sed magis in-
specie pro hac opinione, quod Polygamia
sit mixti fori faciunt, quos allegat Arnal.
Albertin. d. quest. 23.

*Qui sint legitimi Iudices in causis
Polygamiae.*

§. 3.

Qui Polygamiam fori secularis esse
contendunt, legibus Ciuilibus vtuntur,
35 quas cum assuerent per sacros Canones
non esse correctas, obseruandas tenaciter
in suis foris secularibus putant, & conse-
quenter se legitimos Iudices super hoc
delicto constituunt, adduntque in aliqui-
bus Regnis introductam consuetudinem,
vt non alij, quam Iudices seculares de Bi-
gamis, aut Polygamis cognoscant, idque
pro viribus contra quoscunque Iudices
defendunt.

Regulariter Iudices seculares, cum sa-
cros Canones tam apertè, & clarè de Bi-
gamia, & Bigamis loquentes negare non
audeant, libenter amplectuntur senten-
tiam dicentem, hoc crimen esse mixti
fori, & consequenter esse locum praeuen-
tionis, vt ille procedat, cui prius innotuit,
aut cui prius crimen denunciatum fuit:
Itaque si Episcopus praeuenierit, de crimi-
ne iudicialiter cognoscat, & Bigamum,
iuxta sacros Canones puniat, quod Iu-
dex secularis, id ipse iuxta suas leges prae-
stabit; & hac sententia multo tempore
reverta est.

Cæterum labentibus seculis Romani
Pontifices prudentes animaduertentes ma-
trimonium non tantum vt contractum
ciuilem (vt à legibus Ciuilibus fuerat
consideratum) sed potissimum tanquam
Sacramentum esse considerandum, diui-

De Inconst. in Fide, To. I. Par. I.

nitis constituerunt, vt Bigami tanquam
de hoc Sacramento malè sentientes, à In-
dicibus Ecclesiasticis indicentur, interro-
garenturque, quid de hoc Sacramento
sentirent; Nam Lucius Tertius circa annum
Domini 1183. de hac re legem tulit, quam
habemus in cap. *Ad abolendam, de Hæreticis*,
qua constituit, vt vniuersi, qui de Eucha-
ristia, de Baptismo, vel de Confessione,
vel de Matrimonio, vel de reliquis Eccle-
siasticis Sacramentis aliter sentirent, aut
docerent, quam Romana prædicat, &
obseruat Ecclesia, ab Episcopis locorum,
Hæretici indicarentur, & anathemate per-
cuterentur, & nisi parent, iuris ordine
seruato tam Clerici, quam laici Curia
etiam seculari vltimo supplicio feriendi
traderentur, quæ cum à Iudicibus secula-
ribus præstari non possint, cum istius iu-
risdictionis sint incapaces, consequenter
est, vt ad solos Iudices Ecclesiasticos co-
gnitio Polygamiae pertineat, vt paulò post
probabimus.

De Episcopis locorum minor, aut nulla
est dubitatio, quia sacri Canones apertis-
simè hanc illis tribuunt iurisdictionem,
& Textus in dicto cap. *Ad abolendam*, tam
est apertus, & clarus, vt nullam proba-
bilem recipiat dubitationem.

Sed quoniam inter Iudices seculares, &
& Episcopos vna opinio proximè relata,
affirmat locum esse praeuentioni, & hoc
iure multi vtuntur de Inquisitoribus Hæ-
reticæ prauitatis, quaesitum est, an & ipsi
de Polygamia verè cognoscere possint;
Et circa eos probabilis dubitatio ex duo-
bus potissimum fundamentis oriri po-
terat.

Primò, quia Lucius Tertius in dicto cap.
Ad abolendam, nullam de Inquisitoribus
mentionem facit.

Secundò quia Inquisitores hæreticæ
prauitatis non possunt cognoscere nisi de
hæresi, vel de delictis manifestè hæresim
sapientibus, cap. *Accusatus*, §. *Sanè* vbi Gloss.
in ver. *Sapient*, & ibi communiter Cano-
nista de Hæret. in 6. vnde cum Bigami non
videantur Hæretici, nec Polygamiae deli-
ctum hæresim sapiat, manifestè eius
cognitio ad Inquisitores hæreticæ prau-
itatis non pertinebit.

Et quoniam per ista, & alia lentiora
argumenta, qui non aliter sapient, &
inducant, quam sapere, & iudicare
oportet, hic articulus diligenter dis-
cutiendus est, vt in casu tanti momenti
veritas intelligatur, & iuxta Regulas
veritatis in foro, vbi has causas tra-
ctari oportet, illæ iudicentur, & defi-
niantur.

*An Inquisitores hæreticæ pravitatis sint
legitimi Indices in causa
Polygamia.*

S. 4.

36 Primò, Inquisitores posse procedere, contra huiusmodi Bigamos communis est Canonistarum in omni Orbe Christiano sententia, qui secuti Lapum ante tercentos ferè annos id asserentem, ità pronunciantur.

Et ratio est, quia, qui viuent prima ducit secundam vxorem, malè videtur sentire de Sacramento Matrimonij, de cuius substantia est, vt cum vna retineatur indiuiduæ vitæ societas, Lapis Abbas in *cap. Accusatus num. 3. vers. Numquid si quis contrahat, de Hæret. in 6.* vbi refert ità fuisse resolutum, & benè.

Geminianus in eodem *cap. 5. Saue num. 7. vers. Sed quid, si quis contrahat.*

Philippus Francus in eodem *cap. Accusatus in princip. num. 3.* vbi dicit, posse procedi contra talem delinquentem tanquam Hæreticum.

Felinus in *cap. Ad abolendam num. 1. vers. Et idem dicas de contrahente, de Hæret. vbi dicit, talem delinquentem esse suspectum de hæresi.*

Menoch. *de Arbitrar. cas. 420. num. 110.* vbi ait, talem delinquentem puniri tanquam suspectum de hæresi, idem Menoch. *presumpt. 6. num. 37. lib. 5.*

Camillus Campeggius in *addit. Zanichin. cap. 35. vers. Idem quoque dicit.*

Vmbertus Locatus in *Iudiciali Inquisit. ver. Hæresis num. 22. vers. Hinc est, quod si quis contrahet.*

Maiolus de *Irregularitate lib. 1. cap. 33. num. 11.*

Decian. in *prax. lib. 5. cap. 22. num. 41.*

Franciscus Squillacen. *de fide Cathol. cap. 15. num. 2.*

Gundifalvus de Villadiego olim Rotæ Auditor insignis *tract. de Hæres. quest. 9. nu. 5.* qui licet distinxerit, an palam, vel clam contraxerit, tamen, vt paulo post dicitur indistinctè hæc sententia vera est.

Petrus Belluga in *Speculo Principum, rubr. 11. §. Pifo num. 9. & 10. vers. Et pari ratione*, vbi licet dixisset non posse procedi contra talem tanquam contra Hæreticum, faretur tamen, quod stante dubio potest Inquisitor inquirere ad sciendum, qualiter sentiat Bigamus de Sacramento Matrimonij, & cum inuentum Hæreticum tanquam talem punire; aliàs licet (inquit Auctor ille) delinquat, & sit per suum Iudicem puniendus, non est tamen vt Hæreticus indicandus.

Palatius Rubens in *repetit. cap. Per verba, de donation. inter virum, & uxorem,*

§. 18. num. 25. vbi ait contra hos Bigamos præsumi de hæresi.

Alphonfus de Castro *lib. 1. cap. 1. de iustia Hæret. puniit. paulo post medium, vers. Et idem consueo dicendum.*

Arnaldus Albertinus *tract. de agnoscend. quest. 23.* vbi latè de hoc disputat, & nu. 90. concludit, contrahentes binas nuptias suspicionem hæresis incurere.

Repertorium Inquisitorum in *ver. Contrahens*, vbi affirmat, posse Inquisitores procedere contra talem contrahentem, tanquam contra malè sentientem de Sacramento; & in *ver. Hæreticus*, in princip. *vers. Item Hæreticus est ille.*

Simanch. *de Catholicis tit. 40. de matrim. num. 2.*

Conuarr. in *Epitome lib. 4. decret. par. 2. cap. 7. §. 3. num. 6. vers. Suspectus de hæresi censendus est.*

Rois de Hæreticis *par. 1. num. 540. & sequ.*

Gregorius Lopez *par. 7. tit. 17. l. fin. in Glossa super ver. Mandamus in fine, vers. An autem Inquisitores*, qui cum simpliciter referat Lapum, Dominicum, Villadieg. & Conuarr. cum illis quoque sentire videtur, licet cum Villadiego distinguat inter contrahentem palam, vel clam.

Didacus Perez l. 5. *Ordinat. tit. 1. lib. 3.* super illis verbis, *que son cassatas, vers. Potest etiam inquiri contra talem contrahentem pagina 44.*

Ioannes Matienzo l. 5. *notæ recopil. tit. 1. l. 5. gloss. 2. num. 3. & 4.*

Ioannes Gutierrez *pract. question. lib. 2. quest. 8. num. 1. vers. Nihilominus tamen Inquisitores*: licet iste Auctor, & aliquot alij tanquam parum versati in foro Inquisitorum quædam dicant, & à veritate aliena, & à recepto stylo Sacri Tribunalis diuersa.

Ignarius Lopez de Salzedo ad Bernardum Diaz in *cap. 80. versic. Nec illud hoc loco.*

Azeved. *10. 3. lib. 5. tit. 1. §. 5. n. 3. super verb. Non temiendo*, vbi dicit, Hæreticos esse censendos, & concludit ipsos Inquisitores cognoscere.

Alphonfus à Vera-cruz in *Spec. coniugat. tit. 42. de impedimento legamini circa finem, vers. de pena illius*, vbi ait, suspectos esse de hæresi.

Henriquez in *Summa lib. 12. de impedim. matrim. lib. 2. cap. 6. num. 4.* vbi ait, suspectum esse de fide, quasi malè sentiat de Sacramento, aut quasi duret dispensatio plurium vxorum, quæ fuit ante Euangelij promulgationem.

Penia ad Director. Inquisitor. *par. 2. comm. 81. super quest. 56. vers. de eo, qui viuent prima vxore.*

Summa Roella *ver. Hæreticus num. 6.*

versic. Quod si aliquis.

Rebutius *super concordatis tit. de publicis Conubinarijs*, §. *Et cum omnes*, *versic. Imò etiam*.

Conradus Brunus *lib. 1. de Hæret. cap. 2. num. 4. vers. Qui autem duas simul uxores.*

Choueronius *de publicis Conubinarijs*, *tit. Monemus omnes laicos num. 4. vers. Prædictis addite.*

Omnes supradicti Doctores, & aliqui alij, qui breuitatis gratia omittuntur ad hanc sententiam asserendam mouentur hac firma, & valida ratione supra breuiter indicata, quia qui uiuente prima ducit aliam, vel alias, directè peccat contra Matrimonium, quod est vnum de Ecclesiæ Sacramentis, de cuius substantia est, vt vnus vnam uxorem, & vna vnum maritum in indiuidua matrimonij societate habeat, & qui verbo contrarium doceret, tanquam Hæreticus posset puniri, *cap. Ad abolendam, de Hæret. magis autem est factio ipso demonstrare se irâ sentire, quia plus est factio, quàm verbo agere, cap. Delicti, il. 2. vbi Gloss. in ver. Factio pronocare, de appell. l. Si tamen, §. Et qui, ff. de adul. edit. Albertin. de agnoscend. quæst. 8. num. 12. & quæst. 34. num. 53. & quæst. 36. Penia ad Director. par. 2. comm. 75. super quæst. 50. vers. Magis standum est factio.*

Et sic rectè Palatinus Rubeus *precitato loco*, & Albertin. *quæst. 23. num. 90.* & aliquor alij ad hoc propositum allegant Textum in *cap. Ad abolendam*, vbi Pontificie decisioni quid responderi possit non video. Nec refert, quod Textus *in dicto cap. Ad abolendam*, non dirigatur ad Inquisitores hæreticæ prauitatis, sed ad Episcopos locorum, quia responderetur id contigisse, quia tempore Lucii Tertij nondum erant instituti Apostolici Inquisitores, qui ex delegata potestate procederent contra Hæreticos, & de hæresi suspectos.

Superuenerunt postmodum Apostolicæ Constitutiones in *cap. Accusatus*, & in *cap. Vt Inquisitionis*, §. *Prohibemus, de Hæreticis in 6.* & aliquor alie relatæ inter litteras Apostolicas Directorij Inquisitorum, quibus cautum fuit, vt Inquisitores generaliter procederent contra Hæreticos, & suspectos de hæresi, quales sunt Polygami, ex quorum facto Polygamie eo ipso oritur hæresis, vel hæresis suspicio.

Illam enim qualitas, quæ oritur ex facto Polygamie facit illud esse fori Ecclesiastici, ita ut ad Indices Ecclesiasticos omnino pertinere debeat, vt prudenter Albertinus indicauit *dicta quæst. 23. num. 74.* & paulo post concludenter probabitur.

37 Itaque Episcopi in suis Diocesisbus tanquam Indices Ordinarij in causis fidei contra Polygamos inquirent, interroga-

Canonibus inductas, quos si Hæreticos formales deprehenderent, quia verbi gratia tenent, aut opinantur cum Mahometanis, licitum esse simul plures habere uxores, & ad Catholicam fidem redire, voluerint, postquam de formali abiurauerint, recipiuntur ad Ecclesiæ gremium, si autem errorem mentis confessi non fuerint, intra qualiteratem suspicionis abiurabunt.

Supradicta sententia verissima est, & nedum iure Pontificio benè nunita, sed recepto stylo Supremi Tribunalis Sanctæ, & Generalis Inquisitionis Romanæ comprobata: Nam huiusmodi Polygamietiam ipontè comparentes, regulariter abiurant de vehementi suspicionem illam, quæ ex ipso facto Polygamie oritur contra delinquentem, tanquam peccantem contra vnum de Sacramentis Ecclesiæ, & malè de illo sentientem.

Procedit etiam eadem sententia, siue clam, siue publicè qui scienter binas nuptias contrahat, reiecta opinione contrarium sentientium, quæ planè ratione caret, cum plerumque fiat, vt vehementi suspitione laboret, qui clanculum talia committit, nam qui malè agit, odit lucem, & sic veriùs voluerunt Simanch. *de Cathol. tit. 4. de matrimou. num. 9.* & Roias *loco cit. num. 541.* Salzedo ad Diaz *cap. 80. vers. Nec illud hoc loco.*

Præterea eadem sententia locum habet, nedum contra Clericos, vel Religiosos, qui duas, vel plures uxores simul ducere de facto tentarent, quàm etiam contra laicos: Nam omnes supradicti Doctores de laicis binas nuptias contrahentibus loquuntur, & Textus *in dicto cap. Ad abolendam*, dum contra vniuersos de Sacramentis Ecclesiæ, & in specie de matrimonio malè docentes, vel sentientes, pœnas constituit, laicos proculdubio comprehendit, & hæc sententia communis est, & verissima, non habens contradictorem, vt loco proximè citato affirmauit Lopez de Salzedo.

38 Ex prædictis inferitur, minùs verè dixisse Simanch. *de Cathol. dicto tit. 40. nu. 2.* in Hispania Inquisitores sæpè solere cognoscere de Polygamia; & *num. 3.* vsque eò dumtaxat cognoscere posse, vti planè intelligant, vtrum Reus malè sentiat de Sacramento matrimonij, vel non, quod vbi peregerint, fundi sunt officio suo; & Simancham sequuri sunt Guttierrez *prædict. quæstion. lib. 2. quæst. 8. num. 1. & 2.* & Martinezo *lib. 5. noua recopilat. tit. 1. gloss. 2. num. 3. & 4.* similiter videri allucinatos, quoniam eo ipso, quod quis contrahit binas nuptias, præsumitur Hæreticus, vel de hæresi suspectus: Ex illo enim facto oritur ista qualitas hæreticæ prauitatis,

vel suſpicionis hæreſis.

Exempla verò, quæ ab iſtis Doctõribus connumerantur aliena videntur ab hac facti ſpecie, nempe de ea muliere, quæ propter longam mariti abſentiam credidit probati viti teſtimonio ſuper morte mariti, & ſic ſecundo nupſit, & ſimilibus, quæ minus probabilem habent dubitationem.

An Epifcopi, & Inquiſitores hæretica pravitatis in Provinciis, & Cinitatibus, in quibus exercent Officium Inquiſitionis, habeant iuriſdictionem contra laicos Bigamos priuatiuam quoad Iudices ſeculares.

S. 5.

Potiſſimum fundamentum, quo vtuntur ſeculares ad vindicandam ſibi in laicos Polygamos iuriſdictionem, conſiſtit in eo, quod vel non eſt iſſis in ſpecie interdictum per ſacros Canones procedere contra Polygamos, vel Polygamia eſt mixti fori.

Sed re maturè conſiderata contrarium eſt pro veritate reſpondendum ex inſcriptis rationibus viuus quidem, & efficaciſ.

- 39 Prima eſt, Iudices Eccleſiaſtici, verbi gratia Epifcopi in ſuis Dioceſibus, & Inquiſitores in eorum Provinciis ſuper crimine hæreſis iuriſdictionem habent in laicos priuatiuam quoad alios Iudices, Textus eſt in cap. *Vt Inquiſitionis*, §. *Prohibemus, de Hæret. in 6.* quod in Regno Neapolitano affirmat Io: Franciſcus à Ponte conf. 73. incipien. *Tota vis præſentis cauſe num. 15.* vbi allegat prædictum Textum, & Oldrad. conf. 36. incip. *Queritur an Eccleſia, dicens in criminibus Eccleſiaſticiſ poſſe Eccleſiam punire laicum, & eum capere.*

- 40 Sed laicus, qui aliter docet de Euchariftia, Matrimonio, vel alijs Eccleſiæ Sacramentis, quam Romana tenet Eccleſia, poteſt eſſe formalis Hæreticus, vt præſupponit Textus in d. cap. *Ad abolendam*, nam propterea poteſt tradi Brachio ſeculari vitimo ſupplicio plectendus, ergo Iudices Eccleſiaſtici in caſu Polygamiz habent iuriſdictionem in laicos Polygamos priuatiuè quoad omnes Iudices ſeculares.

Nec dicatur, quod ex facto Polygamiz non oriatur ſemper formalis hæreſis, ſed ſuſpicio tantum, quæ interdum ſolet eſſe leuis, interdum verò nulla, iuxta ſententiam Simancæ, Gutierrez, & Io: de Matienzo in locis citatis.

- 41 Quia reſponderetur, quod inquirere, an Polygamus ſit formalis Hæreticus, vel de hæreſi ſuſpectus, & qua ſuſpicionem laborat, ad Iudices Eccleſiaſticos proprio iure

pertinet, & conſequenter non poteſt ſe intromittere Iudex ſecularis directè, vel indirectè, vt in diſto cap. *Vt Inquiſitionis*, §. *Prohibemus, de Hæret. in 6.*

Et quamvis ex facto Polygamiz non oriatur niſi ſuſpicio hæreſis, adhuc, de ea non poſſunt cognoscere Iudices ſeculares, quia ſaltem indirectè intromitterent ſe in cauſa pertinente ad fidem, quod eſt illis expreſſè prohibitum in diſto §. *Prohibemus.*

- 42 Secunda ratio eſt viuua quidem, & irrefragabilis deducta ex materia iuriſdictionis, pro qua tantopere ſolet hoc ſeculo contra Eccleſiam certari.

Quotieſcunque in aliquo caſu, vel delicto venit imponenda, vel poteſt imponi aliqua pœna delicto debita, quam non poteſt exercere, neque imponere Iudex, qui prætendit habere iuriſdictionem ſuper illo caſu, vel delicto, tunc iuriſdictione priuatiua quoad Iudicem, qui non poteſt imponere illam pœnam, non obſtat, quocunque priuilegio, vel conſuetudine, pertinet ad illum Iudicem, qui poteſt imponere illam pœnam, Gloſſa in cap. *Enm, & plantare*, §. *In Eccleſijs, in ver. Pleno iure in fin. de Priuileg.* vbi Ancharan. & Zabarella verſ. *Quæro tunc*, Anton. de Butrio num. 27. idem Anton. de Butrio conf. 19. incipien. *Quia hic agitur*, num. 18. Roman. conf. 375. incipien. *In propoſita quaſtione*, nu. 1. verſ. *Niſi ſit tale crimen*, Berous in cap. 1. num. 26. de rebus Eccleſ. non alien. Burgas de Irregular. par. 6. de ſentent. de poſit. num. 26. fol. 448. vbi exemplificat in Abbatibus, & alijs Prælatiſ Epifcopo inferioribus exemplis habentibus magnam, & quaſi Epifcopalem iuriſdictionem, qui nihilominus non habent poteſtatem deponendi, nec cognoscunt, vt ait Berous de cauſis matrimonialibus, nec poſſunt ordinare, quamvis iſti actus ſint iuriſdictionis.

Sed pro crimine Bigamiæ regulariter venit imponenda abiuratio, vel de hæreſi formali, ſi Polygamus contra Sacramentum Matrimonij haberet errorem in intellectu, vel de vehementi propter ſuſpicionem hæreſis ex ipſo facto ortam, vt definiuit Lucius Tertius in d. cap. *Ad abolendam*, quos actus non poſſunt exercere Iudices ſeculares ex defectu iuriſdictionis, ergo Iudices Eccleſiaſtici, à quibus ſolis poſſunt iſta Polygamiz iniungi, habent priuatiuam iuriſdictionem contra iſtos Polygamos quoad quoeſcunque alios laicos. Iſta verò debent fieri à Iudicibus Eccleſiaſticis propter periculum hæreſis, antequam quouomodo Iudices ſeculares in facto Polygamiz ſeſe intromittant, & propterea tenentur capros Polygamos Iudicibus Eccleſiaſticis conſignare, vt ipſi primum de fide, ac credulitate ipſo-

rum inquirant, iuxta Decretum fel. rec. Pij Papæ Quinti, incipien. *Sanctissimus Dominus Noster, S. Reges vero, vers. Necnon Carceratos*, quod habetur inter Bullas Apostolicas pro Officio Sanctissimæ Inquisitionis.

De penis, quibus Polygami plecti solent.

S. 6.

- 43 Diuersis pœnis plecti solent Bigami, quas commemorat Abbas in cap. Cum haberet num. 3. de eo, qui duxit, Albertin. dista quæst. 23. num. 76. Simanch. disto num. 40. num. 6. & 7. Lopez ad Diaz disto cap. 80. vers. Et Pœna.

Romæ in foro Sanctæ, & Generalis Inquisitionis Bigamis spontè comparentibus, præter abiurationem aliz pœnz salutare imponuntur. Non spontè comparentes, præter abiurationem, ad tñremes mittuntur, sed hæc non sunt huius speculationis.

Sapè quæsitum fuit, an Bigamus indicatus, & punitus in foro Ecclesiastico, per Indicem Ecclesiasticum, possit deinde puniri pœnis civilibus in foro seculari.

S. 7.

- 44 Quæstio est ardua, Antonius Gomez to. 3. variar. cap. 1. concl. 47. pro affirmatiua allegat multos Doctores antiquos, Bald. in l. Cunctos Populos num. 44. C. de Sacrosanct. Ecclæs. Gulielm. de Cuneo in l. Placeat nu. 3. C. eodem tit. qui loquitur in crimine Sacrilegij, & concludit, quod si laicus committat tale crimen, vtrique Curia poterit procedere, & Curia Ecclesiastica imponet pœnas secundum Ecclesiasticas regulas, & Curia secularis imponet pœnas civiles, vt alijs transeat in exemplum, Alberic. in l. 2. §. Ex hoc Editio, ff. de vi bonorum raptor. vbi dicit, quod si Iudex Ecclesiasticus puniat laicum pro aliquo crimine Ecclesiastico, nihilominus Iudex secularis poterit eum punire saltem in eo, quod pœna secularis excederet Ecclesiasticas: Et alias, & signanter Panormitan. in cap. Tue, de Procurat. num. 5. vbi latè disputat quæstionem; & vers. Sed in contrarium concludit pro affirmatiua, pro qua allegat Textum, quem multum commendat in cap. Felicis, de Penas in 6. vbi postquam Bonifacius Octauus imposuisset grauissimas pœnas contra persequentes, percutientes, aut capientes Cardinales, in fin. §. Per hoc, adiungit hæc verba:

Per hoc quoque secularibus potestatis non

adimimus facultatem utendi legibus contra tales, quas aduersus Sacrilegos Catholici Principes tradiderunt, hæc ibi.

Verum tamen est, quod Gomeſius, & multi alij Doctores loquuntur, quando crimen est mixti fori. Bigamia autem secundum veram sententiam non est mixti fori, licet aliqui Doctores teneant contrarium.

Io: Andr. in disto cap. Felicis num. 8. super verbo ediderunt, disputat quæstionem, & per illum Textum dicit; *Sic patet ergo, quod per hanc penam Canonica non tollitur pena legalis*, hæc ille; vbi postquam allegasset, & induxisset leges civiles in vers. *Hic fuit disputatum*, dicit, in disputatione super illa facti specie habita Bononiæ fuisse factam hanc distinctionem.

Quod, aut pœna, quæ imponitur per nouam Constitutionem est diuersa penitus à prima, quam imponit ius commune, & tunc vtrique pœna potuit exigi, ad quod probandum allegat tres leges civiles, videlicet l. Qui sepulchra, C. de Sepulchr. violat. l. Tertiam, ff. de libero homine, exhibendo, & l. Quoties, ff. de action. & obligation.

Aut pœnz sunt similes, verbi gratia, quia vtraque imponit pœnam pecuniariam, & tunc quatenus concurrunt, vna tollit aliam, idest vna imposita, non potest alia imponi.

In casu proposito, idest in delicto Polygamiz Sanctum Officium præter abiurationem, regulariter imponit pœnam ad tñremes ad quinque annos, & sic secundum Io: Andream non posset similis pœna imponi per Iudices seculares, possent tamen imponi pœnz diuersæ fori secularis videlicet, quod Polygamus priuaretur doctæ recepta, vel alijs pœnis illius fori.

Anton. Genuen. in prax. Curia Archiep. Neapolis. edita anno 1602. cap. 82. & in ead. prax. edit. Roma anno 1609. cap. 84. circa fin. vers. Item seruatur, scribit:

Si Bigamus est præuentus à Curia seculari, debet remitti ad Curiam Ecclesiasticam, qua torquet ipsum super intentione, & abinrare facit, deinde tenetur illum remittere ad Curiam secularem, que ipsum punit pro Bigamia. Quando vero est præuentus à Curia Ecclesiastica, in totum punitur ab ipsa, & non potest amplius Curia secularis se intromittere, vt ex litteris Congregationis S. Officij, qua conseruantur in hac Curia; hæc ille.

Videndæ essent illæ litteræ, vt iuxta illarum tenorem vniformiter procederetur, ne contentiones posterum oriantur.

Hæc sunt, quæ à Penia, siue alio doctissimo viro scripta sunt.

- 45 Quod attinet ad assertas litteras Sacræ Congregationis, supposito quod adint,

illas tamen non obseruari in practica, nec posse obseruari diximus supra, & sepius Sacram Congregationem Supremam contrarium referuisse. Placet tamen hic litteras scriptas à Comite de Lemos Pro-rege Neapolis ad Cardinalem Sanctæ Seuerinæ tunc temporis Sacræ Congregationis Prefectum super hac controuersia, & eiusdem Cardinalis responsum apponere.

Littera Comitiss de Lemos.

Illustris. e Reuerendis. Signore.

46 **D** All'Audienza di Lucera mi è stato dato conto, come per ordine di V. S. Illustris. si è spedito un Monitorio, ordinando all'Auditor Ottavio Lanario, ed al Fiscale Pietro Albizzini, che compariscano in cotesta Corte in termine di quindici giorni sotto certe censure, a relazione fatta dal Vicario di S. Severo, che tenendo egli preso nel suo carcere Giovanni Cola di Domenico Barbiero di Sant'Elia per cose del Sant'Offizio, lo leuorono di là, e lo condussero all'Audienza, essendo differente il caso, perche il Vicario richiese il Maestro Mercato di là, che è un'Offizio, il qual dura, mentre dura una Fiera, che tenesse prigione nel suo carcere quell'uomo, perche auena due mogli, il qual vedendo, che il gastigo di questo delitto competeva alla giurisdizione Regia, ne diede conto all'Audienza, ed inuidi là il carcerato. E certo Signore, che essendo V. S. Illustrissima santo dimoto, & affectionato Seruidore di Sua Maestà, mi sono marauigliato, che si sia spedito un Monitorio come questo, stando V. S. Illustrissima in cotesto Tribunale della Santissima Inquisizione, poiche, come naturale di questo Regno sà V. S. Illustrissima molto bene, come la giurisdizione temporale da tempo immemorabile a questa parte per concessione di molti Pontefici conosce di tal'ecceffo, e di altri casi misti, come non sia in caso, che il delinquente tenga, che lecitamente si possa pigliare la seconda moglie, viuenne la prima; perche essendo questo così, non vi è dubbio, se non ch'è contro la fede, ed ha da conoscere di esso l'Inquisitore: E per verificar questo è solito in questo Regno esaminarlo nel proprio carcere oue s'è; e quando depone, che non l'ha fatto, se non per vigliaccheria, si vuol lasciare in quel medesimo carcere, e conoscere di esso la Giustizia secolare, come si fa ognidì per l'Arcivescovo di questa Città de' Prigioni, che stanno in Vicaria, e per altri casi misti. E così supplico V. S. Illustris. poiche sà quello, che in questo Regno è di tanta antica consuetudine, non permetta, che si facciano in tempo, che Sua Maestà tratta di comporre, & aggiustare tutte queste cose, ed altre di questa qualità con Sua Santità, che non potrà lasciar di sentir molto, che a tempo mio si facesse quello, che non si è fatto a tempo di alcun Vice-ré. Se V. S. Illustrissima per alcun rispetto della fede volesse in suo potere

questo uomo, me lo faccia sapere, che subito se gl'innierà, con questo, che se non avrà delinquito in cosa di fede, mi sia rimandato, perche qui si riconosca di esso, e sia castigato, come merita. E perche il Sig. D. Alonso Maurique, darà pieno conto di questo a V. S. Illustrissima, e della ragione, che teniamo dalla parte nostra, non mi estenderò più oltre, se non che V. S. Illustrissima, &c. Di Napoli li 21. di Febraio 1601.

Seruidore di V. S. Illustrissima

Il Conte di Lemos.

Responsum Cardinalis Sanctæ Seuerinæ ad dictas litteras.

Illustris. & Excellentis. Signore.

47 **I**N risposta della lettera di V. Eccellenza de i 21. vicenuta a i 23. del passato, debbo per sua vera informazione dirle, che Giovanni Cola di Domenico Barbiero di Sant'Elia fu denunziato al Vicario del Vescono di S. Severo, ch'egli, viuenne la prima moglie, abbia presa la seconda; onde precedenti i debbiti indizi, come fussette di eresie fu carcerato, e consegnato al Maestro di Fiera, e Governadore di quella Città, acciocchè fosse custodito in quelle carceri, e si ritenesse ad istanza sua per interesse di questa Santa, ed Vniuersale Inquisizione; ma con ordine del Dottor Ottavio Lanario Auditor, e di Pietro Albizzini Fiscale, fu questo carcerato lenato di là, e condotto alle carceri dell'Audienza in Lucera. E se bene il Vescono sudetto co' mezzi civili trattò prima con detti Offiziali per la restituzione del prigione, e poi per la contumacia loro li dichiarò anco scomunicati, non solo non operò quel buon'effetto, che conueniva, ma la disubbidienza, e pertinacia di essi Offiziali diventò maggiore, poiche, carcerarono il denunziante; e niente stimando la scomunica, essendo già dichiarati scomunicati, ed affissi i Cedoloni, esercitarono con tutto ciò i loro offizii di giurisdizione con molto scandalo, e mal'esempio. Di che essendo la Santità di Nostro Signore appieno informata, e non douendo, o potendo dissimulare, ne comportare pregiudizi tanto notabili alla giurisdizione Ecclesiastica, ordinò, che contro questi due come turbatori, ed impeditori di questo Tribunale del Sant'Offizio, e sospetti di sentir male delle censure Ecclesiastiche, si spedisse il Monitorio, che già si è spedito, pubblicato, ed in diversi luoghi affisso, acciocchè vengano a comparire, ed ispregarsi in questa Santa Inquisizione, nella quale, se non ubbidiranno, sernati i debbiti termini di giustizia, si procederà contro di loro conforme al giusto, santa mente, ed espresso ordine di Sua Beatitudine: Poiche chiara cosa è, e ben fondata in buona dottrina de' primi valenti homini, e Giuriconsulti, che in simil

causa, di chi, vivente la prima, prende anche la seconda moglie, la cognizione di essa appartiene, e tocca al Sant'Offizio, ed in questo Regno, dove non è il Tribunale dell'Inquisizione, appartiene al Vescovo Ordinario, conforme all'intenzione di Sua Maestà, e suo Consiglio. Ed oltre le dottrine chiare, qui, e da per tutto si sta in pacifico possesso, ed antico di conoscerle, senza che contraddizione alcuna fatta in contrario sia prealata, non si potendo negare, che chi pretende esser lecito aver due, o più mogli in un'istesso tempo, erra circa la Santa Sede, e malamente sente del Sacramento del Matrimonio. Però V. Eccellenza si quieti, rimedi coll'autorità sua, e non permetta per l'innata, e singular pietà sua, che a questi tempi il nome della Santa Inquisizione ricena questo pregiudizio, e senza per certo, che quando si verrà al ristretto di pronotare questo immemorabile possessio, e li tanti privilegi, e concessioni fatte da' Romani Pontefici, e da questa Santa Sede Apostolica a' Rè di questo Regno, ne quali pare, che si faccia così il principal fondamento per sanare questa pretesione, non ve ne sarà quell'abbondanza, che gli è presupposta, anzi apparirà del contrario. Non presti orecchio a quei, che le dicono, che da i Giudici Ecclesiastici in materia di giurisdizione s'innuova nel tempo del Governo di V. Eccellenza, perche non ha giusta cagione di dolersi, anzi seguendo la pietà de' Signori Virei suoi predecessori, sarà effetto della sua mente, e bontà sua, non solo ragnagliarli, ma superarli in questa parte, perche le sarà di molto merito appresso Dio, e di molta lode, e commendazione, non solo con questa Santa Sede, ma con tutti i buoni: oltre, che sarà conforme al santo zelo, e retta intenzione del Rè Cattolico di nome, e di fatti, che ne' suoi Regni imitando i suoi Progenitori di eterna, e gloriosa memoria, ha fin'ora professato, e professato, che l'Offizio della Santa Inquisizione, che non ha per fine altro, che la salute dell'anime, e la vera, e solida conservazione de' Regni, sia illeso, conservato da ogni offesa, e violenza, tenuto in sommo grado, favorito, ed ubbidito da tutti. Io dal canto mio mi glorierò sempre di esser naturale di questo Regno, e non nego verisuto da miei primi anni nel negozi, e riti suoi, ma non mi soaviene, che in alcun tempo caso come questo si sia avuto contronverso: Come fedelissimo, e devotissimo Vassallo, e continuo Oratore di Sua Maestà non potrei consentir già mai, che all'autorità, e giurisdizione di essa Maestà si pregiudicasse in alcuna parte, ma all'incontro con sincerissimo affetto, e desideriosissimo, che candida, e senza neuo alcuno sia appresso tutti celebre, e splendida, come chiara luce, la somma pietà di Sua Maestà, sono forzato riverentemente dire a V. Eccellenza, che non si debbe, che s'introduca questo mal'esempio, che può fecer aver pessime conseguenze, con porgere occasione a' pueri amorevoli di mormorare, e detrarre: Ed a dire con santa libertà tutto De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

questo mi s'induce più volentieri per la particolare affezione, con che offeruo V. Eccellenza, ed ho a cuore, che in ogni parte sia conforme a se stessa, e che rigori ogni sua azione coll'immensa bontà, e pietà sua, colla quale spero, che Sua Beatitudine resterà particolarmente in ciò colla debbita ubbidienza soddisfatta, la giustizia avrà il suo luogo, ed i miei prieghi da lei esauditi. Con che, &c. Roma li 2. Marzo 1601.

Scrudere

Il Cardinal di S. Seuerina.

Finis huius controuersie fuit, quod Polygamus fuit restitutus Nuncio Neapolitano cum protestatione, quod finita causa spirituali deberet remitti ad carceres Regios, cui protestationi nullatenus fuit a Nuncio prestitus consensus, sed dictus Polygamus expeditus fuit cum abiuratione de vehementi, & damnatus ad triremes, ad quas cum effectu fuit transmissus.

Othani Lanarius, & Petrus Albizinus fuerunt ab excommunicatione publice absoluti Neapoli prae foribus Ecclesie Sancti Ioannis Nationis Florentinae.

Aliud exemplum habemus in persona Ioannis Francisci à Ponte Marchionis Morconi, & Regentis Collateralis Neapolitani, qui vana pretesione ductus petijt à Vicario Capitulari, Sede Archiepiscopali vacante, processum in praedicta Curia Archiepiscopali fabricatum contra Gabrielem Sorianum Polygamum, pro quo delicto publice abiurauit de vehementi, & damnatus ab eadem Curia ad triremes per quinquennium; & cum recusasset Notarius processum praedictum, illi consignare, de facto mandauit illum carcerari, & loco depositi posuit in triremibus Regiis. Quo facto audito Romae Clemens Othani Breue infra scriptum. Comiti de Benauente Pro-regi direxit.

Dilecto filio Nobili viro Ioanni Pimentello Comiti Benauenti Neapolis Pro-regi.

CLEMENS PAPA VIII.

49 DILECTE fili Nobilis vir salutem, &c. Perlatum est ad Nos, non sine graui animi nostri perturbatione, quod cum nuper dilectus filius Carthus Palambus Vicarius Capitalis Sede Archiepiscopali vacante Ecclesie Neapolitane de mandato etiam Sanctae Romanae, & Vniuersalis Inquisitionis contra hereticam prauitatem, ac nostro, causa in Tribunali Curiae Archiepiscopalis cognita quendam Gabrielem Sorianum ob Polygamiam inquisitum, ac processatum, demum seruatis seruandis praeiudicia publica abiuratione de vehementi ad triremes

Kkk

mes per quinquennium amauisset, Ioannes Franciscus à Ponte Marchio Morconi Regens in eadem Ciuitate Neapolis existens, dilectum filium Ios: Camillum Preciosum Notarium Aduarium dicti Tribunalis, qui prius ab ipso Ioanne Francisco Rege acceperat, & requisitus, ut processum in causa dicti Gabrielis fabricatum ad ipsum Regentem deferret, responderat, se dictum processum à Vicario Capitulari dictæ Ecclesiæ Neapolitana dictæ causæ Iudice obtinere non potuisse, per Satellites Curia secularis subito apprehensum, ac temerè, nulliter, & de facto ad triremes deduci, ibique inter captiuos, & remiges mancipari fecit, immunitatem Officialium Sanctissimæ Inquisitionis contra hereticam prauitatem violando, & penas in Sacris Canonibus, & præsertim fel. rec. Pij Quinti, incipiens. Si de protegendis, & aliorum Pontificum Nostrorum Prædecessorum Constitutionibus contentas aduersus eos, qui huiusmodi Officiales, & Ministros quomodo molestant, seu perturbant iusticiam incurrendo, in maximum dicti Tribunalis Sanctæ Inquisitionis, & Autoritatis Ecclesiasticæ, ac nostrum contemptum, in Dei offensam, & scandalum plurimum. Nos itaque impium, & temerarium hoc facinus, ut aequum est, improbant, illudque celeri promptione omnino renouandum esse censentes, Tibi in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub Diuini interminatione iudicij per presentes districte precipimus, & mandamus, ut prædictum Ioannem Camillum ex dictis triribus penitus solum dimitti, & relaxari iubeas, & eum effectui facias, etiam non dubitemus, quin tu huiusmodi mandato Nostro promptè obtemperaueris, sicut decet virum Catholicæ Religionis cultorem, & Nostræ, & Apostolicæ Sedis obsequiosissimum, ob rei tamen gravitatem, facere non possumus, quin te seriò moneamus, ac præcipuè pro Tribunalis Sanctæ Inquisitionis auctoritate, ac Nostrâ, quam tu in isto munere tuæ maxime oportet, & pro ea, qua proficieris erga Nos, & Apostolicam Sedem fide, & reuerentia, id ipsum statim, ac omni prorùs mora, ac dilatione postposita, facias, & exequaris, ne si tu, quod minime vellemus, aliquo modo huic nostro mandato parere distuleris, ipsi hac in re adhibitæ iurii, & facti remedijs, grauius aliquod statueretur cogamur. Datum Romæ apud Sanctum Marcellum die 17. Septembris 1604. Anno decimo tertio.

Controuerfia hunc finem habuit; post Breue Clementis per Nuncium Apostolicum cum Pro-regi præsentatum illud, & nulla interposita mora Preciosus Sanctæ Inquisitionis Notarius fuit à triribus liberatus; præiudicio monitorio ad comparandum Romæ personaliter dicto Ioanni Franciscus Regenti intimato, cum fuisset declaratus excommunicatus; ipse humiliter petijt absolutionem, & fuit absolutus à

Nuncio Apostolico in forma Ecclesiæ consueta, & Polygamus penam tririum à Vicario Capitulari ei impositam absoluit.

Decreta verò præcipua, quæ habentur in hac materia in Suprema, & Vniuersali Inquisitione sunt infra scripta.

Feria v. die 17. Februarij 1619.

Illustrissimi Cardinalis Carafa, & Nuncij Apostolici lectis litteris datis 2. Februarij, in quibus recensent quid egerint cum Pro-rege, & Ministris Regis occasione prætensionis quam idem Ministri habent, quod causa Polygamie de consuetudine, & præscriptione spectent ad eos priuatim quoad Indices Ecclesiasticos; Sanctissimus mandauit scribi Nuncio, ut curet, quod sententia lata in Curia Episcopali contra Ioannem Sabbatum damnatum ad triremes ob prædictum delictum Polygamia executionis demandetur, & declarauit esse intentionem Sæ Sanctitatis, ut huiusmodi causa cognoscatur in Sancto Officio, tanquam causa Fidei spectaret ad Tribunal Sanctæ Inquisitionis ob hæresim, vel hæresis suspicionem delicto annexam.

Sententia prædicta fuit executioni demandata, & Ministri Regij acquieuerunt.

Die 20. Septembris 1623.

Fuit in Sacra Congregatione dictum, causas Polygamiz spectare ad Sanctum, & Officium priuatim quoad Iudices laicos; ideo Pro-legato Auentionis fuerunt scriptæ infra scriptæ litteræ.

HA inteso questa Sacra Congregazione con meraniglia la pretenzione del Giudice, secolare della Corte di San Pietro di cotesa Città di voler conoscere la causa di Roberto Sartore reo di Poligamia con presupposto, che essendo tal delitto di misto foro, ed auendo egli preuenuto, ad esso tocchi di punirlo, ne il Sant'Offizio v'abbia da far' altro, ebe indagare la sua intenzione, e purgare il suspecto, che per auuentura egli auesse di mala credulità. Di che essendosi tenuto proposito auanti la Santità di Nostro Signore, Sua Beatitudine col parere di questi miei, &c. mi ha ordinato di scrivere d V. S. ebe faccia rimettere ouinuamente la suddetta causa al Tribunale del Sant'Offizio, a cui spetta priuatim ad ogn' altro Giudice, perche, quando anco il suspecto di mala eredenza si purgasse del tutto con l' abinra, lo che non è, compendosi di euacuare colla pena, e quando alla sola incontinenza si riferisse il delitto, ad ogni modo sempre vi resta l' abuso del Sagramento, e de i Riti sagrosanti della Chiesa, de' quali il Poligamo indegnamente si serue per mezzi di sfogare le sue sfrenate voglie, e questo sacrilegio abuso non può, ne dee esser punito, ne

castigato in altro Tribunale, che in quello, al quale propriamente appartiene la cura, e mantenimento della purità della Religione, e de'sagramenti, che è il Tribunale della Santa Inquisizione. Sarà però V.S. contenta d'estinguere la mente di Nostro Signore, e di fare, che in altre occasioni al Sant'Offizio si lasci totalmente la cognizione di simili cause, &c.
Di Roma li 20. Settembre 1625.

In eandem sententiam scriptum fuit Archiepiscopo, & Inquisitori Auenionensi. Sed quia aliqui ex Ministris Regijs adhuc in Ciuitate Neapolis, nec dispositionis Sacrorum Canonum, nec Decretis Pontificiis acquiescunt, de anno 1651. Hector Capicius-Iarro Regens Collateralis mouit huiusmodi prætensionem, & quodam suo scripto satis scandaloso, & iurisdictioni Ecclesiasticæ insensu conabatur illam defendere.

Paulus Squillantes Ministri Sacræ Congregationis Supremæ Neapoli Residentis Fiscalis, demum me procurante ad Episcopatum Theanen. euectus illi scripto, responsum dedit, *ut infra.*

- 53 PER magnam Curiam Vicariæ fuit nuper de facto carceratus quidam laicus, sub prætextu, quod contraxerit secundum Matrimonium adhuc viuentis prima legitima vxore, prætendens posse cognoscere de huiusmodi delicto Polygamiz priuatim à tempore immemorabili ex concessione Summorum Pontificum (quando hæresis qualitatem non habet, siue illa purgata per Catholicam responsionem, circa credulitatem) tanquam vnum ex casibus mixtis, quorum in hoc Regno præsupponit stare in possessione cognoscendi priuatim, & fuerunt nouissimè expeditæ litteræ hortatoriales per Regium Collaterale Reuerendissimis Episcopis, seu Vicariis Melphien. & Potentig pro remissione ad Curiam laicalem duorum laicorum, qui in Curijs prædictis reperiuntur inquiri, & carcerari pro eodem delicto Polygamiz.

Cum id totum fuisset delatum Sacræ Congregationi Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis ab eadem de ordine Sanctissimi fuit rescriptum Illustrissimo Episcopo Sorano Ministro Generali in prædicto Regno, & Consultori eiusdem Sac. Congregationis per litteras Eminentijs. Domini Cardinalis Barberini, sub dat. Roma die 9. Mensis Augusti 1651. non sine admiratione de huiusmodi notitate, iniungendo eadem, vt nullo modo permitteret præiudicium Tribunali Sanctissimæ Inquisitionis, attento quod præterito prædicta, fuerit iam decisa, & resoluta à quadraginta annis, & plus sub Clemente Octauo tel. rec. quod cognitio huius criminis spe-

De Inconst. in Fide. To.I. Par.I.

ctet ad Inquisitores, & Episcopos in hoc Regno priuatim quoad Iudices laicos, non obstantibus deductis, & allegatis tunc pro asserta possessione per olim Regentem Ioannem Franciscum de Ponte Commissarium Regalis iurisdictionis, & sic communiter praticari scribit Carena de offic. Sancti. Inquisit. par.2. tit.5. num. 20. Sigismund. Scaccia de Iudic. lib.1. cap.12. numero 15. & sine controuersia seruari in Hispania restantur Simanch. de Cathol. Institut. cap.4. num.2. Roias de Heret. par.1. numero 549. In Lusitania Emanuel à Valles de Ensalmas, & Incantat. sect.3. cap.1. n.14. cum Freita ad Acunh. de Confess. follicit. cap.2. num.32. & in Regno Siciliæ fatetur Didacus Trasmiera de Polygam. lib.2. qu.2. num.13. & lib.3. quæst.1.

Imò ità declarauerunt Summi Pontifices Paulus Quintus sub die 7. Februarij 1619. & Urbanus Octauus 11. Aprilis 1630. & pluries san. mem. Innocentius Papa Decimus, præter declarationem 24. Octobris 1612. transmissam ad Inquisitores Lusitaniz, de qua testatur Sousa in Aphorism. lib.1. cap.35. num.17. cumque refert Diana par.4. tract.7. de Penit. resolut.4. quæ quamuis dictis Inquisitoribus directæ sit, omnibus normam præbet iuxta tradita à Pegna ad calcem Directorij de Auctor. Extrauag. num.14. Et quod iustissimè, & rationabiliter per prædictos Summos Pontifices fuerit decissum, & declaratum, delicti Polygamiz punitionem spedare ad Episcopos & Inquisitores priuatim quoad Iudices laicos, non est in dubium reuocandum, dum Polygamia in sua figura sapit hæresim, Albertin. de Agnoscent. quæst.23. n.60. propter vehementem suspicionem hæresis & abusum Sacramenti Matrimonij, prout Summi Pontifices pro tempore alijs declarauerunt circa crimen hæresis, & alijs sacros Canones condiderunt, siquidem de fide est, quod Papa in his quæ fidei sunt, vel rem fidei trahunt, & in his, quæ ad mores spectant, non possit errare, iuxta promissionem Christi Domini, Rogau pro te Petre, vt non deficiat fides tua: Valentia. 2.2. disp.1. punct.7. §.4. Carena par.2. titulo 12. §.6. num.45. & tit.16. §.3. nu.14. & alij.

- 54 Et in hac possessione etiam in contradictorio à tempore immemorabili reperiuntur Episcopi in hoc Regno, & Inquisitores, vt patet ex publicis documentis, sententijs, Processibus, ac litteris Sacræ Congregationis Supremi Tribunalis Sanctissimæ Inquisitionis, de quibus in Summario, præter innumeros Processus cum sententijs, & illarum executione, qui seruantur in Archivio Curie Archiepiscop. Neapolitanæ, de quibus pariter in Summario.

Kkk jj

Et quamvis Ministri Regij acquiescere deberent, nec aliquid attentare, & innovare circa pretensionem predictam cognoscendi de delicto Polygamie, propter ea, quæ satis, & affluenter fuerunt per dictum olim Regentem de Ponte tunc allegata, & discussa, necnon potissimè statibus dictis declarationibus Summorum Pontificum, & alijs declarationibus Sacre Congregationis, dum cognita per eos huiusmodi veritate, & iustitia spectare cognitionem illius ad officium Sanctissimæ Inquisitionis, amplius non attentauerunt, nec pretensionem aliquam habuerunt per decursum tot annorum.

Nihilominus ad futuritatem, & ad magis elucidandam veritatem, & iustitiam, prædictam asserunt, & in memoriam, reuocantur sequentes rationes, & auctoritates, per quas euidenter apparet, cognitionem delicti predicti Polygamie ad Episcopos, & Iudices Sanctissimæ Inquisitionis spectare priuatim quoad Indices laicos.

Siquidem inter cæteras hæreses damnatas in sacro Concilio Tridentino can. 2. sess. 24. *de Matrimon.* est asserere, licere homini Christiano duas simul vxores habere, dum in necessariam consequentiam refertur, quod accipiens secundam vxorem, redditur de hæresi suspectus, quia malè videtur sentire de Sacramento matrimonij, Albertinus de agnoscend. cap. 23. numer. 14. Conuar. de sponsal. par. 2. cap. 7. num. 6. Bordonus in Tribunal. cap. 22. num. 17. & alij communiter: Et quod reddatur de hæresi vehementer suspectus qui binas simul viuentes vxores ducit, parer, tum, quia regulariter abusus Sacramenti infert vehementem suspicionem hæresis, tum, etiam quia faciens de facto aliquod malum, quod pro bono habetur apud Hæreticos, reddit se suspectum vehementer; Sed Hæretici tenent licitum esse ducere plures vxores viuentes, vt sunt Lutherani, & Caluinistæ, ideo qui illas de facto ducit, reddit se suspectum de hæresi prædicta, vehementer; Ita docent Farinacc. qu. 178. num. 71. Piasce in praxi par. 2. cap. 4. art. 6. num. 6. Barbosa de offic. & potestate Episcopi allegat. 40. num. 44. Carena in prax. par. 2. cap. 8. art. 6. tit. 3. num. 58. Diana par. 4. tra. 7. de penis resol. 4. & alij, & talis est obseruantia Supremi Tribunalis Sanctissimæ Inquisitionis.

Hoc autem probatur quoque ex eo, quod regulariter hæresis formalis, siue materialis, idest ex facto ipso, in quo hæresis continetur, aut exprimitur, cognitio datur Inquisitoribus priuatim quoad laicos etiam de iure communi, vt in Authen. Garafos. C. de Hæres. Afflicti. in Constitut. Regni inconsuetum num. 58. qua est prima sub

rubr. de Hæres. Penia ad Director. par. 2. comment. 59. vers. Si verò, Soufa in Aphorism. lib. 1. cap. 16. num. 12. & alij.

Formalis autem hæresis dicitur, quando est error in intellectu verbi gratia licere eodem tempore habere duas vxores viuentes.

Materialis autem hæresis, quando materialiter factum ipsum enunciat hæresim.

Factum autem propriè hæreticale dicitur illud, quod quamvis non sit hæresis (quia pertinet ad enunciationem intellectus) atq̃amen quasi materialiter, seu est, materia, circa quam intellectus errat, & dicitur factum hæreticale, quia qui teneret posse fieri id, quod sit, esset hæreticus, seu induceret peculiarem hæresim, nempe Lutheranam, vel Caluinianam, vt esset, si quis exerceret ea, in quibus Hæreticorum Ritus continentur, vel obseruaret eosdem Ritus, Farinacc. de hæresi quest. 182. §. 3. num. 124.

Vnde si de Bigamia, de Repudio, vel circa alia præcepta error versetur, circa quæ aliquando ortæ sunt difficultates, & ab Ecclesiæ decisiones conditæ contra Hæreticorum contumaciam, siue esset aliquod factum hæreticum, quod Hæretici specialiter laudauerunt, aut non esse peccatum affirmarunt, præsertim in ijs, quæ ex eo, quod aliquando ex Diuina dispensatione concessa fuerunt, deinde tali concessione sublata, persecuti sunt Hæretici talem morem retinere, vt Bigamiam ante Christum Dominum concessam, post Christum verò sublatam retinuerunt Hebræi, & alij Ethnici, & amplexari sunt de nouo Hæretici, & Mahometani; Ideo qui duas simul haberet vxores, absque dubio suspicionem inducit sufficientem ad hoc, vt ab Inquisitoribus cognoscatur, cum tale factum sic Hæretici nostri temporis Lutherani, & Caluinistæ nulla retenta Religione approbant, & amplexantur, vt per Bellarm. lib. vnic. de Matrimon. cap. 10. & ita Dnlacus Trafimera de Polygamia lib. 2. quest. 1. num. 21. Martin. del Rio lib. 5. Magic. sess. 15. §. axioma 1. Soufa in Aphorism. lib. 1. cap. 22. num. 3. & alij.

Si quis ergo contrahens binas nuptias ex ipsius facti circumstantijs reperiat ita contrahere, quia putat ita licere, iam citra controuersiam est, quod hoc ex Lutherana, vel Caluiniana hæresi proueniat, atque adeo Hæreticorum poenas taliter contrahens subire debet.

Si verò non adsint huiusmodi circumstantiæ, adhuc restat, quod sit suspectus 56 propter factum ipsum hæreticale; Nam etsi non constet de eius mente erronea, nec de pertinacia, quæ duo sunt formalia Hæretici, atque adeo taliter contrahens non sit Hæreticus iudicandus, nec poenis

Hæreticorum puniendus, est tamen suspectus de hæresi, & contra eum uti suspectum de hæresi potest procedi, quia contrahere plura matrimonia eodem tempore est factum hæreticale.

Primò, quia iste modus contrahendi contrariatur Sacramento matrimonij, quod est vnus cum vna legitima coniunctio, ex *Matthæi cap. 19*. Quare cum taliter contrahens aliter contrahat, ac Deus ipse constituit, merito factum hæreticale appellari potest, vt habetur in *cap. Ad abolendam de Hæret.*

Secundò, quia qui taliter contrahit, vita, & moribus à fidelium moribus dissentit, & ad mores accedit Hæreticorum, & Saracënorum, vt habetur in *cap. Gaudemus de diuortio, Trasmiera d. lib. 2. quæst. 1. num. 24. Carena par. 2. tit. 5. §. 2. num. 13.* & patet ex dictis per Peniam ad *Director. par. 3. comment. 24.*

Et licet cessaret specialis concessio de huiusmodi delicto facta Inquisitoribus, adhuc ipsi procedere debent contra Polygamos, vel ex eo, quia agitur de graui iniuria facta Sacramento, & sub pretextu Sacramenti, vel quia Bigamia continet factum ex natura sua inducens suspicionem de hæresi, quoadquidem est factum imitans mores Lutheranorum, & aliorum Hæreticorum, & Mahometanorum, vel quia cum Bigamus peruerat primarium finem Sacramenti, qui est significatio vnus Christi cum vnica Ecclesia, sicuti sollicitatio in confessione est peruertere primarium finem Sacramenti poenitentiae, qui est delere peccata, vt ex se patet, quod aperte habetur ex Bellarm. *lib. 1. de matrim. cap. 10.* à quo quatuor fines matrimonij recensentur, vt optimè considerat Trasmiera d. *trall. lib. 1. quæst. 6. num. 10. & lib. 3. quæst. 2. num. 61. Albertin. de agnoscent. quæst. 23. Ricciulli. de iure personarum extra Ecclesia gremium lib. 5. cap. 11. num. 19. Carena par. 2. tit. 5. §. 2. num. 13.* qui alios refert.

Corroborantur prædicta ex eo, quia semper quod quis delinquendo profert verba hæreticalia blasphemiz, vel abutitur aliquo Sacramento, vel sacramentali etiam siue errore intellectus, & sine mala credulitate, cognitio spectat ad officium Sanctissimæ Inquisitionis priuativè quoad Iudices laicos etiam in casibus mixti fori; Nam licet crimen blasphemiz sit mixti fori, & deur præuentioni locus inter Iudicem Ecclesiasticum, & secularem iuxta Textum in *cap. 2. de Maled.* quem ad hoc notat Socinus *conf. 119. lib. 4.* & concludunt Albertin. *de agnoscent. quæst. 6. nu. 24.* & communiter Doctores, tamen vbi adest qualitas hæreticalis, siue sint propositiones hæreticales, quibus Deo, vel Sanctis

maledicta, iniuriæ, & inconuenientia, dantur attributa, etiam absque errore intellectus, ex quo blasphemia propriè dicta non in sentiendo aliquid contra Deum, sed in dicendo consistit, Sanchez in *Summa tom. 1. cap. 32. num. 3. Soufa in Aphorism. lib. 1. cap. 19. num. 3.* procedit Ecclesiasticus tam ad pœnas temporales, quam spirituales priuativè quoad laicos, ita Simancha de *Cathol. titul. 8. num. 16. Sandarell. de hæresi trall. de blasphem. cap. 3. dñb. 1. Soufa loco cit. lib. 1. cap. 19. & alij apud Sanchez in Summa lib. 2. cap. 32. nu. 36. Carena par. 2. de blasphem. tit. 7. §. 2. num. 9. & §. 3. num. 13. & §. 8. num. 43. & tit. 16. §. 3. num. 12. Riccius in *prax. fori Ecclesiast. par. 3. resolut. 495.**

Item fortilegium non qualificatum, sed simplex, licet antiquo iure fuerit mixti fori, & daretur præuentioni locus inter Ecclesiasticum, & laicum Iudicem, iuxta notat. per Clar. §. *hæresis in fine, Caball. resolut. 223. num. 71.*

Nam de fortilegio qualificato, siue cum abusu Sacramentorum, vel sacramentalium absque errore intellectus, sine difficultate omni iure siue nouissimo, siue antiquo pertinet ad Inquisitores priuativè quoad laicos, vt tradunt Clar. & Caball. *vbi supra, Farinaccius de hæresi quæst. 181. num. 193. Diana par. 4. trall. 7. resolut. 10. Simancha de Cathol. tit. 62. de fortileg. nu. 2. Carena par. 2. de fortileg. tit. 12. §. 16. num. 140. & 146. Riccius d. resolut. 495.*

Nihilominus secundum hodierna iura post Bullam Sixti Quinti incipien. *Creator Calu*, Iudex tam fortilegiorum hæreticalium, quam non hæreticalium est Inquisitor, qui de eo cognoscit priuativè quoad Iudices laicos, Scaccia de *Iudic. lib. 1. cap. 12. nu. 51. Farinacc. de hæresi quæst. 181. Soufa in Aphorism. lib. 1. cap. 38. num. 3. Zanaed. in Summa par. 2. num. 64. vers. Tercio nota, Carena loco citato, §. 13. num. 140. & §. 16. num. 146. qui sub nu. 147. testatur, non multis ab hinc annis de ordine Sacre Congregationis Sanctæ Romanæ Vniuersalis Inquisitionis fuisse quendam Prætozem benignè absolutum ab excommunicatione lata contra turbantes iurisdictionem Sancti Officii, ex eo quia carcerare fecerat quosdam fortilegas, quæ fortilegia non qualificata consumisserant, dum spontè in Sancto Officio comparuissent.*

Item scedantes, & conspurcantes Imagines Sanctorum facto blasphemare dicuntur, vt docent Castro *lib. 1. de iustis Hæret. punitione cap. 12. Menoch. de Arbitr. lib. 2. centur. 4. cas. 376. Soufa d. trall. 1. cap. 19. num. 5.*

Et licet cognitionem huius criminis aliqui voluerint esse mixti fori, ita ut sit præuentioni locus inter Iudicem laicum,

& Ecclesiasticum, vt referunt Clar. *S. fin. quæst. 68. ver. Imagines*, Caball. *cas. 91. Simancha de Cathol. tit. 33. nm. 17. Farinacc. de delictis. & pæn. quæst. 20. nm. 68. Diana. par. 4. traçt. 7. resolut. 9. Vincent. de Franch. decis. 504.*

Nihilominus cognitionem huius criminis ad Iudices fidei spectare priuatim quoad Iudices laicos probant, & defendunt Doctores *max citandi*, & talis est obseruantia Tribunalis Sanctissimæ Inquisitionis, ex eo quia si is, qui taliter deliquit, verbo dixisset, *Imagines Sanctorum non esse venerandas*, vtique hæreticaliter blasphemasset contra determinationem Ecclesie, & sacri Concilij Tridentini *sess. 25. de venerat. Sanctorum*, & per consequens esset pnniendus ab Inquisitoribus priuatim quoad laicum: Sed voluntas alicuius non minus verbo, quam facto declaratur *l. reprehendere*, vbi Doctores *C. de instit. & substit.* Quinimò voluntas magis facto, quam verbis declaratur Barbo. *l. axiom. 230. nm. 4.*

Fractione autem, seu conspuratione, alicuius Imaginis clarè patet, Reos velle fateri, Imagines non esse venerandas; Igitur etiam ii hæreticaliter blasphemantes subduntur iurisdictioni Inquisitorum priuatim quoad laicos: Hoc enim factum, manifestam hæresim sapit, & nunquam viderit ab hæresi separatum, Carena. *par. 2. de blasphem. tit. 7. S. 7. nm. 41. Qui testatur ita fuisse decissum in facti contingencia in Supremo Consilio Hispanie, Azuved. ad Regias Constitutiones lib. 1. tit. 1. l. 3. nm. 7. Lazar. de blasphem. quæst. 6. nm. 14. & alij*, & de hoc non restat dubium post hæresim Lutheri, & Caluini asserentium, sacras Imagines non esse venerandas iuxta Decretum Urbani Octauide anno 1625, tenoris infrascripti:

Die 20. Nouembris 1625.

IN Congregatione Generali Sanctæ Romanæ, & Vniuersalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Montis. Quirinalis coram Sanctissimo Domino Nostro Urbano Diuina prouidentia Papa Octauo, & Illustrissimis, ac Reuerendissimis Dominis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus in tota Republica Christiana aduersus hæreticam prauitatem Generalibus Inquisitoribus à Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Sanctissimus Dominus Noster Urbanus, &c. iudicis votis decreuit, & mandauit, eas per commissionem sacrarum Imaginum cognosci in Sancto Officio priuatim &c.

Vnde concludendum est, quod hodie non est amplius disputandum, sed absolute asserendum, delictum prædictum Po-

lygamiz spectare ad Episcopos, & Iudices Sanctissimæ Inquisitionis priuatim quoad Iudices laicos, tum ex prædictis rationibus, tum etiam quia fuit sic per Summos Pontifices, & Eminentissimos Supremi Tribunalis Sanctissimæ Inquisitionis totius Reipublicæ Christianæ resolutum, & indubitanter vbique obseruari debet, vt testantur Doctores etiam Hispani maximè auctoritatis, & inter alios Sousa Lusitanus in *Aphorism. lib. 1. cap. 35. n. 18. sic ait* [Stando in iure communi culpa, contrahendi binas nuptias ad vtrumque Iudicem spectabat, nunc autem ad solos Inquisitores, Albertinus de agnoscent. qu. 23. nm. 36. Farinacc. de delictis carnis quæst. 140. par. 1. nm. 1. & est declaratio Summi Pontificis ad Inquisitores Lusitaniz:] *Hæc ille.* Narbona lib. 4. par. 1. tit. 1. l. 20. Gloss. 12. nm. 66. ponens dubium, an à Iudicibus secularibus iudicari possit, qui duplex simul matrimonium contrahit, respondit his verbis:

61 [Hodie de huiusmodi crimine à quocunque fuerit commissum Inquisitores cognoscunt, & delinquentes debitis pœnis afficiunt: Nam qui cum duabus vxoribus simul matrimonium contraxit, seu eodem tempore eas retinet, de hæresi suspectus est, cum malè de Sacramento Matrimonij sentire videatur, quare de eo solummodò Inquisitores cognitionem habent] vt post alios tradunt Palatinus Rubens in *repetit. cap. Per vestras*, S. 18. nm. 25. de donat. inter virum, & vxorem, Couarr. de sponsal. 2. par. cap. 7. S. 3. nm. 6. Didacus Pérez lib. 3. tit. 1. l. 5. Ordin. pag. 44. in fin. Menoch. de Arbitrar. cas. 420. nm. 114. Nauarr. conf. 2. de Hæret. nm. 3. & lib. 12. cap. 6. nm. 4. in Man. Azuuedo in l. 5. nm. 3. tit. 1. lib. 5. recapit. Guttierrez *pract. quæstion. lib. 2. quæst. 8. nm. 1. Farinacc. quæst. 140. nm. 24. Alfar. de Offic. Fiscal. gloss. 20. nm. 396. vers. Narbona*, Canter. *quæstion. crimin. de Adulter. nm. 29.*

Farinacc. de Hæresi quæst. 178. nm. 71. referens dicta per Simanch. de Cathol. instit. tit. 40. rubr. de Matrim. quibus relatis dicit [Verum ad dicta per Simanch. aduertendum duxi, quod vbicumque interuenit abusus alicuius Sacramenti, talis abutens redditur suspectus de hæresi, quod scilicet malè sentiat de illo Sacramento, quo abutitur, quo fit, vt cognitio causæ ducentis secundam vxorem, viuentem prima, ob præsumptam suspicionem hæresis orientem ex abusu Sacramenti Matrimonij, semper spectare videatur ad Inquisitorem, itaut vix dari possit casus, in quo cesset suspicio hæresis in ducente secundam vxorem, viuentem prima, ad effectum, vt huiusmodi crimen possit reparari mixti] vt dixit Simanch. in loco allegato, Bor-

don. in *Tribunal. cap. 22. num. 63.* Freitas ad Acunham de *Confess. sollicit. quest. 2. num. 32.* Lupus ad *Edictum Sanctiss. Inquisit. par. 2. lib. 14. dist. 6. art. 2. diff. 1.*

1. Trasmiera de *Polygamia lib. 2. quest. 2. num. 18.* sic concludit post longam disceptationem.

[Prima conclusio. Etiam si non constet sic contrahentem binas nuptias habere, error in intellectu, vel in fide errasse, adhuc eius cognitio ad Inquisitores pertinet.]

Et ratio est, quia taliter contrahens, ut *supra* diximus, est suspectus saltem leuiter in fide ex facto ipso, ut probauimus: Ergo etiam non constet de mala eius intentione per alia adminicula, quibus potius ad vehementem suspicionem transiret, ut leuiter suspectus debet ab Inquisitoribus corrigi] Et paulo post :

63 [Secunda conclusio. Etiam si per torturam constet, taliter contrahentes plures nuptias non errasse in fide, nec credidisse licitas, adhuc tamen iurisdictioni Inquisitoris subditur taliter contrahens, ut corrigatur, & abiuret de leui.]

Et ratio est euident, quia etiam si per torturam, accusationem, probationemque euacuet Reus quoad prauam intentionem, non tamen ita perfecte ut ex facto ipso Hæretico, ut *supra* probauimus, quod tamen supponimus constare, non remaneat saltem leuiter suspectus.]

Subtilique inferius num. 21.

[Et confirmatur nostra conclusio ex praxi Romanæ Inquisitionis, secundum quam bina matrimonia contrahens torquetur super intentione, & in ea quamuis Reus tortus, & negatiuus sit, abiurat tamen de vehementi ob suspicionem huius adus materialis :] Hætenus Trasmiera.

Carena de *Officio Inquisitionis par. 2. tit. 5. nu. 20.* Soula in *Aphorism. lib. 1. cap. 35. nu. 18.* ubi, quod ex declaratione Summi Pontificis ad Inquisitores Lusitanæ hoc crimen spectat priuatim quoad laicos ad Sanctum Officium, etsi adhuc instetur, quod post torturam datam Polygamo super intentione, omnis hæresis suspicio purgatur, & delictum manet non Ecclesiasticum, bene respondet Trasmiera *disto lib. 2. quest. 2. num. 20. & seq.* Quod etiam post torturam manet factum hæreticale contra veritatem matrimonij, & sic hæresis suspicio purgata per abiurationem est puniendi per pœnas à iure statutas.

Videatur etiam idem Auctor *lib. 3. c. 1. per tot.* ubi latissime firmanit, Inquisitorem esse Iudicem competentem, & quidem solum in hoc crimine Polygamie.

Ratio conclusionis est, quia non videtur dari posse casus, in quo cesset hæresis suspicio in tali ducente duas uxores, cum

semper in tali casu adsit abusus Sacramenti Matrimonij, ex quo manat hæresis suspicio.

Ad exempla autem adducta à Simancha *infra in sequente §. Erit respondendum.*

Confirmatur ratio generalis conclusionis ex eo quod, cum causæ omnes hæresis, & suspensionis delegatæ sint Inquisitoribus, & Polygamie causæ sit ex his, quæ suspensionem hæresis in Polygamo constituunt, sequitur etiam causam hanc in necessariam consequentiam esse Inquisitoribus delegatam. At causæ Inquisitoribus delegatæ semper intelliguntur priuatim delegatæ, ut dixit egregie Scaccia *disto lib. 1. cap. 12. num. 53.* igitur causæ hæc Polygamie priuatim quoad Iudices laicos spectabit ad hæreticæ prauitatis Inquisitores.

Et ob id Roias de *Hæres. par. 1. num. 540. & seq.* quem sequitur Farinacc. in *addis. ad quest. 140. ad num. 24.* dixit, quod licet communiter dicant Doctores, cognitionem, huius criminis esse mixti fori, hodiè ad solos Inquisitores huiusmodi cognitio spectat.

Matienzo l. 5. nona *recopill. tit. 1. l. 5. gloss. 2. num. 3.* ubi postquam dixit, Polygamiam esse mixti fori, addit, persèpe ob eius frequentiam cognoscere Inquisitores ; & ibi Azeuedo in *gloss. Non temiendo à Dios nu. 3. in fin.* addit, quod nunc in Hispania soli Inquisitores contra Polygamos procedunt &c. Vnde si Processus contra Polygamos sit ceptus ab Episcopo tanquam Ordinario loci, qui vti talis potest cognoscere omnes causas iure Ordinario, quas potes cognoscere Inquisitor iure delegato, licet ab eodem possit Processus perfici, non tamen sine Inquisitore poterit Episcopus causam expedire, nec Reum torquere, ut notat Grilenzon. *conf. 137. nu. 9. & seq.* & sic fuit practicum in Episcopatu Cremonæ in his causis Polygamie :] Hætenus Carena.

64 Sappositis igitur præfatis solidissimis rationibus, & tot grauissimorum Doctorum auctoritatibus, non obstat quod dicit Vincent. de *Franchis decis. 36.* & Petra de *Capic. decis. 7.* punitionem delicti Polygamie, quando hæresis qualiter non habet, spectare ad Iudicem laicum priuatim, quia ex dictis *supra* colligitur decipi, vel loqui potius secundum abusum, qui quandoque olim de facto fuit à laicis Iudicibus attentatus in Regno, licet non præualuerit propter resistantiam illis factam in defensione Ecclesiasticæ iurisdictionis, & Sanctissimi Tribunalis, cum censuris contra eos fulminatis, ut patet ex quibusdam casibus, de quibus in Summario, & præcipue contra D. Regente de Ponte, qui fuit citatus ad personaliter

comparandum in Vrbe, & excommunicatus à Papa de anno 1604. Quod etiam colligitur ex nonnullis declarationibus, & resolutionibus Sacre Congregationis Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis; & resolutiones huiusmodi habere vim legis docent Rodriguez *quest. regul. to. 1. quest. 111. art. 12.* Garzias de Beuf. *par. 1. cap. 5. nu. 138.* Cened. *quest. Canon. quest. 6. nu. 8.* Salas de Legibus *disput. 21. sect. 12.* Lazar. de Blasphem. *quest. 10. nu. 39.* Mirand. in *Mam. to. 2. oper. moral. disput. 4. cap. 4. dub. 12. nu. 168.* Et ita respondisse Sacram Congregationem testatur Zerola in *prax. par. 1. §. Auditoris, in fine, & par. 2. §. Absolutio.* Ex eo quia Sacre Congregationes faciunt huiusmodi declarationes auctoritate accepta à Papa. Imò declarationes, quæ fiunt à Sacra Congregatione Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis fiunt ab ipso Papa, cum ipse qualibet feria quinta adsit eidem Congregationi, & non sunt tantum declarationes doctrinales, sed authenticæ, & iuridicæ, vt fateatur Merolla *loco citato nu. 178.*

Vnde licet quandoque in Regno Siciliae antea Iudices seculares has causas iudicarent, multis tamen ab hinc annis, & sic post prædictas declarationes solent se ijs expellere, & Ecclesiasticis Iudicibus relinquere, & ita obseruari testatur Trasmiera *lib. 3. quest. 1. nu. 12.*

Nec similiter obstat, quod asserunt aliqui scribentes, quod in dicto crimine detur præuentio inter Iudicem Ecclesiasticum, & secularem, vt vnus de casibus mixtis, quando hæresis qualitatem non habet.

Nam præfati Doctores scripserunt moti ex diuersis tunc opinionibus existentibus, vel absque ratione, & fundamento, antequam fuisset declaratum per Summos Pontifices, & Sacram Congregationem, cognitionem illius delicti spectare ad Iudicem Sanctissimæ Inquisitionis priuatim quoad laicam, & sic hodie non compertit ei nomen casus mixti, quia in eo semper adest abusus Sacramenti Matrimonii, siue formaliter propter malam credulitatem, siue materialiter ex facto ipso hæretico, vt *supra* dictum est, & sic de eorum dictis nulla est amplius habenda ratio propter prædicta, præterquam quod vbi in mixto crimine adest suspicio hæresis, prout in Bigamia, illa qualiscunque sit, excludit Iudicem secularem à criminis cognitione. Trasmiera *dicto lib. 3. quest. 1. nu. 4.* Nam cum qualitas hæretica sit potentior, trahit ad se totum negotium, Decian. *tratt. crim. lib. 5. cap. 22. nu. 12.* Et quamuis causa dari possit, per quam crimen possit trahi ad aliud, quam ad hæresim, tamen sola potentia non sufficit ad impedi-

dum Iudicem Ecclesiasticum, ne procedat in totum, vt post alios egregie declarat Moura de Ensalim. *sect. 3. cap. 3. nu. 8.*

Nec pariter obstat, quod refert Giennen. in *prax. cap. 68. nu. 13.* quod vbi Bigamus est præuentus à Curia seculari debet remitti ad Curiam Ecclesiasticam, quæ torquet ipsum super intentione, & abiurare facit, quod deinde ipsa Curia Ecclesiastica tenetur illum remittere ad Curiam secularem, quæ ipsum punit pro Bigamia, quando verò est præuentus à Curia Ecclesiastica in totum puniuntur ab ipsa, & non potest amplius Curia secularis se intromittere, vt habetur ex litteris Congregationis Sancti Officii, quæ conseruantur in Curia.

Nam id nullo modo amplius seruatur in praxi, vt bene aduertit Trasmiera *dicto lib. 3. quest. 1. nu. 4.* propter præfatas declarationes, & rationes adductas.

Nec obstat allegata possessio, quam prætendunt habere Iudices laici cognoscendi casus mixtos à tempore immemorabili ex concessione Summorum Pontificum, & sic de Polygamia vt vnus de casibus mixtis priuatim quoad Ecclesiasticos, & quia sic fuit dictum per plures Consultationes factas Catholice Maiestati de anno 1591.

Nam huiusmodi possessio non probatur, nec de tali concessione apparet, imò in contrarium est veritas, vt patet ex publicis scripturis, & documentis iam dictis.

Sed quicquid sit de casibus mixti fori, de Polygamia non remanet amplius dubitandi locus, cum inter crimina hæretica non numerari debeat, & non mixti fori, prout nonnulli censuerunt, quia est punibile de iure ciuili, vt in l. *Enum qui duas, C. ad l. Iuliam de Adult.* cum aliis apud Simanch. de Cathol. *Instit. tit. 40.* nam cum inter hæreses à Sacro Concilio damnatas vna sit asserere, quod liceat Christianis plures simul vxores habere, vt in *Canone 2. sect. 24. de reform. Matrimon.* post Concil. fuerunt omnes hoc iudicium spectare ad Iudices Sanctissimæ Inquisitionis, eo quia qui plures vxores eodem tempore ducit, malè videtur sentire de Sacramento Matrimonii, vt dictum est.

Nec Consultationes assertæ factæ Catholice Maiestati circa cognitionem delicti Polygamie obstat possunt ex defectu iurisdictionis, si veluti sententiæ, & decreta facta sunt, quia circa Ecclesiastica negotia, & ad fidem spectantia non extenditur iurisdicctio laica, cap. *Decernimus, de Iudic. Marta de Iurisdicct. tract. 1. & 2. Soufa in Aphorism. lib. 1. cap. 31. nu. 2.* in tantum quod, cum indubitati iuris sit, non posse Principes temporales aliquid dispo-

nere, vel decidere in causis hæresis, vel sapientibus hæresim, aut spectantibus sine in iis, quæ spectare possunt ad Religionem Catholicam, aut circa abusum Sacramentorum, prout est crimen Polygamie, vt ex iam dictis, & colligitur ex *cap. Vt Inquisitionis, §. Prohibemus, de Hæret. in 6. Bald. in l. Privilegia nu. 3. C. de Sacros. Eccles. & Felin. in cap. Ecclesia Sancta Maria nu. 4. de Conflit. quos etiam refert Trasmiera dicto lib. 3. quest. 18. nu. 46.*

Nec minùs obstat fundamentum, quod affertur per Iudices laicos in materia Sortilegii per Text. in *cap. Accusatus, §. Sanè, de Hæret. in 6.* qui disponit, quod nisi Sortilegium manifestam hæresim contineat, Inquisitores in eo se intromittere non debent, sed Reos Iudicibus suis puniendos remittere: Ex quibus verbis Textus dicit, quod tunc tollit penitus iurisdictionem Iudici Ecclesiastico, & Inquisitoribus, & illam dat in specie Iudici laico, reservans tantum casum manifestæ hæresis. Nam si rectè considerentur verba, Textus prædicti clarè apparebit, non subtulisse iurisdictionem Iudici Ecclesiastico, sed Inquisitoribus hæreticæ prauitatis, quando tale Sortilegium non sapit hæresim, & cum permittat, tale crimen cognosci à suis Iudicibus, non dat in specie illam iurisdictionem Iudici laico, vt patet ex lectura dicti Textus: Nam dum dicit, quod Inquisitores debent eos relinquere suis Iudicibus puniendos, verba prædicta debent intelligi de Iudicibus Ecclesiasticis, qui possunt cognoscere de crimine Sortilegii, *can. Contra Idolorum 26. quest. 5. & can. Cum Episcopi, eadem quest. & tenet Abbas in cap. 1. de Sortileg. & in cap. Cum sit Generale de foro compet. nu. 26. vbi dicit, quod pro illis verbis positis in dicto cap. Accusatus, §. Sanè, de Hæret. in 6. intelliguntur Episcopi, & Legati.*

71 Nec etiam tueri se possunt Iudices laici ex dispositione Sacri Concilij Tridentini *sess. 24. cap. 4. de reformat. Matrimon. Mulis sunt, &c.*

Nam si attentè legantur verba Sacri Concilij Tridentini, hoc non dicunt, nec est verisimile laicis Iudicibus voluisse delegare causas suspicionis hæresis contra dispositionem sacrorum Canonum, sed potius se voluisse conformare dispositioni eorundem sacrorum Canonum, quando scilicet debiles sunt iuribus Episcopi, & Inquisitores, & propter aliquam difficultatem in coerendis criminibus ad eos spectantibus imploratur Brachium seculare, quod denegari non debet, vt tradunt communiter Doctores in *cap. 1. de Offic. Ordinari. & apud Riccium in prax. fori Ecclesiastici par. 1. r. solut. 287. vt debitz executioni demandentur eorum sententiz, prout in di. De Inconf. in Fide. To. I. par. I.*

ueris casibus hoc expressè cauetur in eodem Sacro Concilio, & Sacris Canonibus; cumque in personis vagis laicis hanc difficultatem agnosceret Sacrum Concilium Tridentinum propter illorum improbitatem, voluit paternè monere omnes Iudices Ecclesiasticos, ad quos causa spectat, vt non faciliè admittant illos ad matrimonium, & hortari Magistratus seculares, vt requisiti à Iudicibus Ecclesiasticis pro punitionis executione prædictorum improborum hominum, quando opus fuerit seuerè illos coerceant, idest cogant ad subeundum poenas contra illos impositas à suis Iudicibus, si fuerit imploratum illorum Brachium, hoc enim importat illud verbum *coerceant*, idest cogant.

Vel dicendum est, Sacrum Concilium Tridentinum ibi non loqui de punitione illorum, qui binas nuptias contraherent, sed monet Episcopos Iudices, vt non faciliè vagos admittant ad matrimonium, prout etiam fuit per Sacram Congregationem causam pro diligentis adhibendis, & hortatur Magistratus seculares, vt vagos seuerè coerceant, siue cogant ad finem præcauendi, ne incidunt in talem errorem, vt patet ex illo verbo *coerceant*, & non dicit *puniant*.

Nec obstat dictum Simancæ de *Cathol. iustit. tit. 40. de Bigamis nu. 3.* scilicet, quod si Reus aliquo colore excusetur à suspicionem hæresis, tunc consultius facerent Inquisitores, si cognitionem istius delicti Iudicibus Ordinariis relinquerent, & sic videtur sentire, quod si confiterit, Reum in fide non aberrasse, nec vnquam credidisse licere simul duas vxores habere, Inquisitores vltra iam inquirerere non deberent.

Nam cum in hoc crimine agatur de errore intellectu, nullo modo id constare potest, non credidisse licere simul duas vxores habere, cum factum ipsum sit hæreticale, & in fide suspectum, vt dictum est, ideo in taliter contrahente semper remanet suspicio, quod malè sentiat de Sacramento Matrimonij, & per consequens de fide, dum non potest constare, quod intentio praua, vel recta sit à tali facto per solam confessionem ipsius, ex quo ad effugiendam poenam quilibet posset suum prauum animum celare, ideo non est standum confessioni Polygami.

72 Et licet per torturam datam Polygamo super intentione constaret, talem contrahentem binas nuptias non errasse in fide, nec credidisse illas licitas, & sic euacuaret accusationem, & probationem, quoad prauam intentionem, non tamen euacuatio est ita perfecta, vt non remaneat adhuc suspectus ex facto ipso hæreticali contra vnitatem matrimonij, quæ suspicio

purganda venit per abirrationem, & puniendi ab Inquisitoribus per poenas à iure statutas, vt bene aduertunt Trasmiera, lib. 2. quæst. 2. num. 8. & Carena par. 2. tit. 5. de Polygam. §. 3. num. 20.

Similiter obflare non potest, quod asseritur per Ministros Regios, nempe licet possit deueniri contra Polygamum ad abirrationem de vehemēti, & extra ordinem puniri per Ecclesiam, tamen non poterit puniri poena corporali, & sic remissionis, per Text. in cap. Litteras, §. fin. de Prasumpt. vbi dicitur [Quocirca mandamus quatenus cum per solam suspitionem (quamvis vehementem) nolumus illum de tam graui crimine condemnari, talem, ac tantam securitatem accipiat ab ipso, vt præter iuratoriam cautionem, quod timore poenæ temporalis debeat coerceri, discretam ei poenitentiam ininungentes, ex qua valeat apparere; verum in tenebris ambulet, an in luce].

- 73 Nam Textus ille loquitur in alijs casibus, vt non debeat quis condemnari pro delicto ex sola suspitione, sed in casu nostro in terminis Bigamie cessante mala credulitate, & errore à fide, remanet adhuc probatum delictum propter factum ipsum hæreticum contra vnitatem matrimonij, & punibile per Inquisitores, vt dictum est etiam poenis corporalibus, & sic remissionis, iuxta stylum, & obseruantiam Sacri Tribunalis.

- 74 Neque obstat alia assertio, in qua fundant Ministri Regij, quod cessante in Bigamo mala credulitate de Sacramento Matrimonij, & facta diligentia per Inquisitores, quomodo sentiat de Sacramento, &c. redderetur Bigamus leuiter suspectus, in quo non cadit abiuratio formalis, nec de vehemēti, cum suspicio de per se non faciat aliquo modo crimen merè Ecclesiasticum, sed remaneat delictum simplex stupri, vel adulterij, in quibus casibus lex civilis dedit cognitionem, & punitio nem Iudicibus secularibus, & punit eos poenis grauissimis, quæ non sunt impostæ, nec cognite per Sacros Canones.

- 75 Nam Reus Bigamie semper est suspectus vehementer de hæresi propter abusus Sacramenti Matrimonij, siue formaliter cum mala credulitate, siue materialiter propter factum ipsum hæreticæ, vt est contrahere plura Matrimonia simul, vt supra probatum est, & cum regulariter abusus Sacramenti vehementem suspitionem hæresis pariat, merito Bigamus semper debet abiurare de vehemēti ex inueterato stylo Supremi Tribunalis, vt testatur Farinacc. de hæresi quæst. 178. num. 60. Carena par. 2. tit. 5. §. 12. num. 61. Quo casu nunquam cognitio competit Iudici laico, sed punitur condignis poenis impositis per

ius Canonicum, iuxta tradita per Abbatem in cap. Cum haberet, de eo, qui duxit, Albertin. de agnoscend. quæst. 23. num. 7. Farinacc. quæst. 140. par. 3. num. 19. Menoch. de Arbitrar. lib. 2. centur. 4. cas. 420. num. 96. qui recenset quinque poenas Bigamorum, Reginald. in prax. fori Ponticæ. lib. 3. cap. 12. num. 79. vbi ait, quod ille, qui sciens vxorem adhuc viuere, ducit secundam, præter peccatum mortale, quinque poenas incurrit: Nam in cap. 2. de Sponsa. duorum, illi imponitur, vt quadraginta diebus in pane, & aqua ieiunet, & septem sequentibus annis poeniteat; deinde fit irregularis, ex cap. Nuper, de Bigamis: Tertiò contrahit matrimonij impedimentum, vnum de minoribus significatum nomine criminis: Quarto efficitur ipso iure infamis, ex dicto cap. Nuper. Bellett. disquis. Clericæ. par. 1. tit. de discipl. Clericæ. §. 6. num. 5. Et tandem incurrit alias poenas Adulterij, & Stupri, Couarr. in Epit. par. 2. cap. 7. §. 3. num. 5. & Carena quæstion. Crimin. tit. de quæst. tang. punis. delicti quæst. 5. alijs 4. de fragilit. carnis, pag. 477. nu. 23. refert, poenas Bigamorum de iure Canonico, Ciuili, & Regio.

Et cum iam hoc delictum ad Inquisitores pertineat priuatiuè quoad Iudices laicos, Polygamus post iniunctam abirrationem afficitur varijs poenis salutaribus, nempe ieiunijs, orationibus, & alijs stimulis, & post prædicta damnatur ad tiremes per quinquennium. Et si produxit falsos testes ad probandum mortem prioris coniugis, per septennium, & etiam plus arbitrio Inquisitoris, & cum præcepto de redeundo ad primam vxorem, vt tradunt Simanch. de Carbol. tit. 40. de Astutim. num. 6. Trasmiera lib. 3. quæst. 8. num. 24. P. Diana par. 4. traill. 7. de poenis delicti, num. 4. Castro-palao par. 1. traill. 4. disposit. 8. puni. 16. §. 8. nu. 2. & alij apud Carenam par. 2. tit. 5. §. 12. num. 61.

Ex quibus omnibus satis constat, quod per ius Canonicum, & Summos Pontifices, & Tribunal Sanctissimæ Inquisitionis dignis, & grauib poenis puniuntur huiusmodi Polygami, siue poenis impositis per antiquos Sac. Canones, siue per posteriores leges, Constitutiones, & Ordinationes Apostolicas, cum Papa possit ex plenitudine suæ potestatis condere leges, & statuere Canones cum poenis corporalibus pro qualitate delictorum ab Ecclesia puniendorum, quod est indubitati iuris, prout de praxi Sanctissimi Tribunalis testatur Simancha, Carena loes est, Trasmiera lib. 3. quæst. 8. num. 22.

Nec vrgeant Iudices laici, quod Polygamus post catholicam responsonem, redderetur solum leuiter suspectus, & propterea non intrat abiuratio de vehemēti, & per consequens ad eos spectat

eognitio, & punitio illius delicti tanquam simplicis Supti, & Adulterij.

- 76 Quia allucinatur; nam non potest dari casus, in quo verè Polygamus etiam absque errore in intellectu, & post catholicam responsionem reddatur leuiter suspectus de hæresi (quicquid sit de consuetudine in Hispania) quod appetè colligitur ex eo quia quis tunc redditur leuiter suspectus de hæresi, quando non deprehenditur ex confessione propria, facti euidencia, aut Testium productione legitima, aut quando alias non sunt fortia, ac vehementia indicia, sed modica, & lenia, vt tradunt Eym. *par. 2. qu. 55. & par. 3. rubr. de quarto modo num. 161. & ibi Pegna comment. 40. & comm. 80. Soufa in Aphorism. lib. 2. cap. 40. num. 11. Farinacc. quest. 189. §. 1. num. 31. & quest. 190. §. 2. num. 17. Sed in Polygamia ob euidenciam ipsiusmet facti hæretici, & in fide suspecti propter abusum Sacramenti, non potest dici concurrere solum modica, & lenia indicia, cum factum ipsum ex binis nuptijs sit probatio delicti abusus Sacramenti, & non indicium modicum, vel leue, & per consequens propter abusum Sacramenti oritur vehemens suspicio hæresis, in qua cadit abiuratio de vehemēti, quo casu nunquam competit cognitio Iudici laico, vt ipsiusmet Iudices laici negare non possunt, nec contradicunt.*

Neque insistant Indices Laici dicentes, cum quiescitur in tale crimen, vbi potest capi coniectura, quod fuerit per lasciuiam commissum, non debet aggravari, quod malè sentiat de Sacramento Matrimonij, nisi euidētissimis, & notorijs coniecturis hoc dilucideretur, dum aliquis tripliciter dici possit suspectus, nempe de leui, de vehemēti, & de violenta secundum casuum qualitatē, in tantum quod si aliquis inquiratur de contingentibus raro, vt in aliquibus, erit suspectus de leui; si de contingentibus frequenter (vt in pluribus) erit de vehemēti; si de contingentibus semper (vt in omnibus) erit violentus suspectus; de quibus suspitionibus apud Farinacc. *quest. 36. nu. 110. Pegna par. 2. comm. 30. Soufa in Aphorism. lib. 1. cap. 10. & proinde inferunt Iudices laici, quod cum rectè dici non possit, delictum Polygamie esse de contingentibus frequenter, vt in pluribus, sed raro, vt in aliquibus, sequitur de vehemēti Bigamum non esse suspectum, si absit aliqua coniectura, sed de leui.*

- 77 Nam gratis asseritur absque ratione, & fundamento, delictum Polygamie esse de contingentibus raro, vt in aliquibus, & ideo Bigamum esse suspectum de leui, non de vehemēti, si absit aliqua coniectura, quia licet sint vera relata de triplici suspi-

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

cione hæresis, non tamen potest adaptari suspicio leuis, vt de contingentibus de raro in eo, qui binas simul contrahit nuptias, rùm quia hoc delictum est de contingentibus frequenter, vt est notorium, & patet ex innumeris sententijs super hoc crimine prolatis, & executis, prout in *Summario*, rùm quoque nulla existens mala credulitate, aut errore circa fidem, sed tantum coniectura, quod fuerit per lasciuiam, adhuc euidētissimis coniecturis ex ipsomet facto esse vehemēter de fide suspectum propter abusum Sacramenti Matrimonij ad suam lasciuiam explendam, quod non solum est de contingentibus frequenter, sed semper, prout in omni casu quacunque de causa id fiat, semper interuenit abusus Sacramenti, vnde vehemens suspicio hæresis, & non leuis oritur, & propterea Polygamus quauis de causa contrahat, de stylo Supremi Tribunalis abiurat de vehemēti, Farinacc. *d. qu. 178. num. 69.*

Et quamuis daretur casus, quod Polygamus propter aliquas circumstantias redderetur solum leuiter suspectus, neque Iudicibus laicis posset competere aliqua cognitio, cum incapaces sint ad cognoscendum de hæresi, etiam vbi suspicio est leuis, tam de iure comunoni, vt in l. 2. *C. de Hæret. quem Textum non de leui probatione, sed de leui hæresi intelligunt Doctores*, quos refert, & sequitur Farinacc. *de Hæresi quest. 178. §. 2. num. 61. tam quoque ex Constitutione peculiari Regni, quæ incip. Inconsuetum, & de Inquisitione notatos*, vt hoc notat Andreas de Isern. & Afflic. eamque refert Pegna *inter Litteras Apostolicas*: Nam siue suspicio hæresis sit vehemens, siue leuis, non potest procedere Iudex laicus, sed semper formatur processus per Ecclesiasticum, iuxta formam traditam ab Eymerio *in directior. par. 3. lit. 4. de modo formandi processum de leui, & Reus adhuc abiurare debet de leui*, vt ait *Trasnera lib. 2. quest. 2. num. 18. Ex quo leuis suspicio hæresis, non quia Reus leuis est, sed talis dicitur in ordine ad suspicionem de vehemēti, dum huiusmodi suspicio leuis secundum se considerata arbitrio prudentum virorum est grauis, vnde ob id Ecclesia eam leuem suspicionem, habet in consideratione, dum Christiani-deles ea suspicione laborantes cogit ad abiurandum, cap. Accusatus, in princ. de Hæret. in 6. vt obseruat Freitas ad Acunham de Confess. sollicit. qu. 5. nu. 37. Carena par. 2. tit. 7. §. 12. num. 66.*

- 78 Et licet hæc abiuratio quadruplex sit, vt ait Pegna ad Eym. *par. 3. comment. 40. nempe de leui, de vehemēti, de violenta, de formali*, sicuti quis pro qualitate suspitionis leuiter, vehemēter, aut vio-

lenter suspectus iudicatur, dum aliquid facit, vel dicit, ex quo hæresis suspicio inferitur, vt ait Soufa in *Aphorism. lib. 1. cap. 10. num. 8.* Nihilominus omnes istæ abiurationes ratione finis non differunt, cum in id potissimum referantur, vt abiurantes virtute earum adducti in Catholica unitate continentur, cum abiuratio, vt tradunt allegati à Farinacc. *quest. 194.* Soufa in *Aphorism. lib. 2. cap. 40.* sit quædam hæresis decretario cum attestazione catholice veritatis, & obligatione, iuramento, ac poena vallata permanendi in fide Catholica, & sic est medium præseruatium ad amplius non labendum, quod præstare non possunt Iudices laici. Propterea non est habendum in consideratione, quod tale delictum Polygamie reperiatur punibile de iure ciuili, vt in *l. Enm qui dnat. C. ad l. Iuliam, de Adulter.* Nam etiam crimen hæresis ab Imperatoribus olim puniuntur, reperitur, vt in *tit. C. de Hæret.* & tamen indubitari iuris est, cognitionem criminis hæresis nequaquam ad Iudicem laicum spectare, vt aduertit Carena *dicta par. 2. tit. 5. §. 3. num. 23.*

Reiectis igitur oppositis per Ministros laicos, firma remanet conclusio ad Iudicem Sanctissimæ Inquisitionis spectare cognitionem, & punitionem delicti Polygamie priuatim quoad Iudices laicos propter abusum Sacramenti, & vehementem suspicionem hæresis inde resultantem ex facto ipso hæretico, etiamquod nullus interueniat error intellectus, nec mala, 79 credulitas, licere duas simul habere vxores, sicuti ad Inquisitorem spectare non dubitatur priuatim quoad Iudicem laicum, quando quis profert verba blasphemie hæreticalis absque errore intellectus, aut coniurationibus, & superstitionibus expressè inuocat Dæmonem pro inueniendis thesauris, vel ad amorem, vel alium effectum, siue comedit carnes sine causa legitima in diebus ab Ecclesia vetitis, etiam sine mala credulitate.

Nam licet si non sit Hæreticus formalis in foro interiori, nihilominus in foro exteriori est suspectus vehementer de hæresi ex facto ipso hæretico, vt post alios obseruat Riccius in *praxi fori Ecclesiastici par. 3. resolut. 495.* Sicuti etiam subditur iudicio Inquisitorum laicus, sine Clericus, qui in gradu Sacerdotali non constitutus celebrat Missas indutus vestibus Sacerdotalibus, quamuis illam non perficeret, nec verba consecrationis proferat, etiam absque errore intellectus, & sine mala credulitate, quia facta catholicam veritatem impugnatur: Similiter si idem confessiones audiat sine errore intellectus, & sine mala credulitate, quamuis absolutionem non impendat, ab Inquisi-

toribus puniri debet, quia facto approbat, quod Hæretici huius temporis falsò licere assueverant, vt notat Soufa in *Aphorism. Inquisitor. lib. 1. cap. 32. & 33.* quod etiam de nonnullis alijs fateri oportet, quando in facto ipso hæresis continetur, aut exprimitur: Quod de alijs casibus in facto tantum hæretico, etiam sine errore intellectus, & mala credulitate dicendum est spectare illius cognitionem ad Iudicem Ecclesiasticum, siue ad Inquisitorem priuatim quoad Iudicem laicum, vnde consequenter, & euidenter apparet, quod ex solo facto hæretico resultant ex Polygamia absque errore intellectus, & mala credulitate totalis cognitio spectat ad Inquisitores.

Hæc sub censura, &c.

Paulus Squillentes Canon. Neapol.
& Fyscalis.

Ex his quæ doctè (licet fortasse longius quam par erat) & post transmissum meum Vorum Neapolim, scriptis in hac materia Episcopus Theanen. tolluntur omnia, quæ in suo tractatu manuscripto, vt se defenderet ad comminata excommunicatione per fel. recor. Clementem Octauum, Iannes Franciscus Regens à Ponte exauarit: Et quia Codex rarus est, apponam hic eius dicta per extensum.

80 DE iure communi in delicto Polygamie datur locus præuentioni, tanquàm de casu mixto, sed in Regno per Bullam peculiarem Honorij Tertij, & antiquissimam consuetudinem non datur locus præuentioni, sed Ordinarij, quando delictum est notorium, possunt procedere contra delinquentes quoad censuras Ecclesiasticas Sacramentorum priuationem, & correctionem paternam, *cap. 1. de vsur. in 6. cap. Statutum, de maled.* Iudices verò laici procedunt in puniendo eos poenis corporalibus, & pecuniarijs, & ita pro eodem delicto in eadem persona concurrunt ambo, vt inquit Felin. in *cap. de his, num. 10. de Accusat.* Hinc sequitur, quod accusatus de crimine mixto coram Iudice Ecclesiastico, & ab eo causa cognita absolutus, poterit non obstante ea absolutione coram Iudice laico accusari, & puniri, vt omnium consensu attestatur receptum esse, Couarr. *lib. 2. variar. cap. 1. num. 6.* & ratio est, nam iurisdicção Ecclesiastica, & secularis sunt prorsus separate, ac distinctæ, ideo absolutio data in vna iurisdicção non parit exceptionem rei iudicate in alia, Bald. *conf. 260. lib. 3.* sequitur Clarus in *praxi, qn. 57. vers. Sed hic occurrit, & vers. Sed quare*, & hoc iure vitimur in hoc Regno. Ideo cum Biga-

mus non habet errorem in intellectu, non potest dici suspectus de hæresi, imò si examinatus catholicè responderit, omnis abolita est suspicio, vt bene aduertit Baldus in propria materia, in l. Nemo, C. de Trinit. & fide Cathol. quem allegat, & secutus est Felinus inferens ad casum de quo agimus, in cap. Ad abolendam, de Hæret. in princ. Et propterea cum Doctores in hoc articulo loquuti fuerunt, non dixerunt nisi, quod ex hac suspitione potest procedi ad interrogationem; quomodo sentiat Bigamus de Sacramento Matrimonij, & fuit dictum originaliter Lapi communiter secutum, & per Gemin. & Franchum in cap. Accusatus, §. Sanè, de Hæret. in 6. quod pariter dixit Decian. in 1. par. tract. crimin. lib. 5. fol. mihi 239. vers. Item si quis publicè; Melius omnium Belluga in suo Speculo rubr. 11. §. Iure, dicens, quod potest interrogari ad sciendum, qualiter sentiat de Sacramento Matrimonij, & si catholicè respondeat dicens, quod voluptate ductus contraxerat, dicit, quod non est hærenicus iudicandus, licet ex delicto sit per suum Iudicem puniendus, subdens [& sic intellige, & limita notata per Lapum, & Geminian. in d. cap. Accusatus, §. Sanè,] & Iacobus Simanch. de Cathol. instit. cap. 40. de Matrim. dicit, ad secularum Iudicem spectare punitionem huius delicti ex regula Textus in l. Eun. qui duas, C. de Adulter. & Iudex Ecclesiasticus debet cognoscere propter suspitionem, orientem ex abusu Sacramenti Matrimonij; subdens, quod vsque adeo dumtaxat debet cognoscere, vt planè intelligat, vtrum Reus malè sentiat de Sacramento Matrimonij, quod vbi peregerit fundus est officio suo. Nam si confiteritur Reum in fide non aberrasse, quia nunquam credidit licere simul duas vxores ducere, videtur equidem, quod Inquisitores vtrò procedere nequeant. Nihilominus dicit, quod consuetudo inoleuit, loquens in Regnis Hispaniarum, vt interdum istos Reos puniant, sed ista consuetudine abuti non debent, nam si colore aliquo Reus se excuset à suspitione hæresis, consultius facerent Inquisitores, si cognitionem hanc Iudicibus Ordinarijs relinquere, & idem tradit Gutierrez præf. quaest. lib. 2. cap. 8. dicens, quod tali casu debent remittere Inquisitores Reum ad Iudicem Ordinarium, quando aliquo colore ductus quis contraxit. Idem tenuit Marten. 20 lib. 5. tit. 1. l. 5. Glofr. 2. & Arnald. Albertin. qui fuit Inquisitor in partibus Hispaniarum, in suo tract. de Agnoscend. par. 2. quaest. 25. dicit, quod si fuisset Iudex Ecclesiasticus, huiusmodi malefactores remitteret ad suum forum à Iudice seculari puniendos, nisi euidenter constaret, illos

de Sacramento Matrimonij malè sensisse; & demum concludit, quod quando notoriè non adest aliqua qualitas, quæ tribuat iurisdictionem Ecclesie, quod nullo modo se intromitteret, & sic videtur, quod requiratur aliqua qualitas necessaria, & euident, & sic vltra Bigamiam simplicem, & absolutam de per se, & hoc propter grauitatem delicti, & genus poenæ non cognitum à iure Canonico; & sufficienter per leges ciuiles, & propterea diuersimodè proceditur in hoc delicto, prout facti qualitas exposulatur, & semper est capienda coniectura benignior, vt in Director. Inquisit. cap. 80. & Pegna in eodem Direct. par. 2. quaest. 56. dicit, quod etsi per Inquisitores proceditur contra Bigamos, quia malè videntur sentire de Sacramento Matrimonij, & vt vehementer suspecti solent abiurare; subdit, quod multa solent quandoque suspitionem leuem efficere, interdum etiam omnem suspitionem excludere, quod est à iudicande diligenter obseruandum, & hoc etiam vult docere, Zanchin. de Hæret. par. 2. cap. 31. quod ex suspitione hæresis Inquisitores procedunt habita ratione loci, & temporis personarum, & suspitionis qualitate; benè considerata, & in hoc crimine hæresis semper capi debet coniectura, & præsumptio hæresim excludens latè Menoch. lib. 1. Præsumpt. quaest. 100. Simanch. de Cathol. tit. 5. & propterea dicimus, quod filius potius præsumitur naturalis, quam spurcius ad euitandum maius delictum, Bald. conf. 448. 3. dub. vol. t. Crauet. consil. 138. num. 1. Et sic dum quis in tale incidit crimen, dum potest capi coniectura, quod fecit propter lasciniam, non debet aggravari, quod fecerit, quia malè sentiebat de Sacramento Matrimonij, nisi euidentissimis, & notorijs coniecturis hoc dilucidetur, secundum Abb. vt supra, & licet Pegna in loco præcit. dixerit, quod Bigamus abiurat de vehementi, tamen si terminos traditos à Doctoribus attendamus, hæc sua opinio, satis dubia videtur; siquidem tripliciter quis potest esse suspectus de leui, de vehemēti, & violenter, vt dixit Albertin. d. suo tract. q. 34. num. 46. Istæ suspiciones erunt secundum qualitatem casuum; nam si quis inquiratur de contingētibz raro, vt in aliquibus, erit suspicio de leui; si frequenter, vt in pluribus erit de vehemēti; si verò de contingētibz semper, vt in omnibus erit violentior: Similem distinctionem facit Menochius loco supra alleg.

Quis enim dicit delictum Bigamie esse de contingētibz frequenter, vt in pluribus, sed verè raro vt in aliquibus, de quo experientia rerum magistra, & sic dicimus, minimè de vehemēti esse Biga-

mum suspectum, quando aliqua coniectura non addit, sed de leui, quod in indiudivo, Simanc. qui fuit vnus ex Inquisitionibus Regni Hispanie in loc. *supra alleg. num. 6.* & hoc est quod dicitur in *alleg. cap. 80. in Director. Inquisit.*

Nam et si facienda sit in hac materia, distinctio de suspicionibus maximis, seu violentis, tamen dicit, quod ex vnaquaque ipsarum proceditur, sed diuersimodè, prout facti qualitas expostulat; Nam de leui non debet quis imputari, dicit ipse, ad præsumentum tam graue delictum, sed semper benignior lectura capienda est, ergo non cadit abiuratio formalis, & debet ad Iudicem laicum remitti, cumque secundum eundem Albertinum *quest. 74. num. 43.* præsumptio differat à suspitione, quia præsumptio euidentiora requirit, quam suspicio, multo magis hoc erit in leui suspitione, & hic cadit, quod Doctores dicunt, quod ex suspitione potest procedi ad Inquisitionem, non autem ad citationem, nisi grauiora sint indicia, nam tunc erunt præsumptiones, & argumenta, de quo per Iul. Clar. post Bois. in *praxi lib. 5. §. fin. quest. 20.* & Bartol. in *l. Admonendi, ff. de Iure iuran. num. 21.* dixit, quod vt leue indicium, vel vt leue argumentum appelletur suspicio, quæ aequaliter mouet animum Iudicis, & quod non potest quis ex suspicionibus condemnari, allegat Text. in *l. Absentem, ff. de Penis*, vbi est casus, *ut dicit ipse*, quod appellatur suspicio primus gradus probationis, propterea dico, quod mysteriosè Doctores in hoc casu dixerunt, quod potest procedi ad interrogandum, siue inquirendum, quomodo sentiat Bigamus de Sacramento Matrimonij, non enim dicit, quod procedat, sed inquirat, & quod interroget, & de hoc tantum fuit lex contenta ex leui suspitione, quæ potest fieri violenta ex qualitate responsionis, & facti, & tunc transit in vehementem, & cadit abiuratio, vtputa si dixisset, quod quandoque credidit posse contrahi Matrimonium cum duabus, vel descendit ex Secta Mahometana, vel adest aliqua coniectura ad idem tendens, tunc iuste cadit abiuratio, sed in eo, qui nunquam errauit de Sacramento Matrimonij, non videtur ex leui suspitione posse procedi, & meritò in illis casibus ciuilibus lex dedit cognitionem, & punitionem Iudicibus laicis, quæ punit tales Bigamos poena stupri, vltra alias indifferenter à Doctores positas, de quo per Arnald. Albertin. *loc. cit.* & per Couarr. de *ponsal. 2. par. cap. 7. §. 3. latè Menoch. de Arbitr. lib. 2. cap. 420.* & cumulat Siluester Aldobrand. Pater dignissimus Sanctissimi Pontificis in *repetit. §. Affinitatis Inquit. de Nupt. num. 11.* qui nihil

dixit de Indice Ecclesiastico in hoc delicto, quod tamquam atrox, & exemplare, & graue, Doctores omnes poenis grauissimis impositis per leges ciuiles semper tractauerunt de punitione danda per eosdem ciuiles, seu seculares Iudices, quæ poenæ non sunt impositæ, nec cognitæ per Sacros Canones, & in hoc casu etiam loquuntur *Decisiones supra allegatæ*, quod facta diligentia per Inquisitores, quomodo sentiat Bigamus de Sacramento matrimonij, vltèrius procedere non debeant, nam remanet tunc simplex delictum stupri, vel adulterij; Nam suspicio in casu, de quo agitur, remanet extra omnem dubitationem purgata per torturam illatam, cum per eam veritas elucideretur, omniaque indicia, imò probationes, & sic multò magis suspiciones tolluntur ad Textum in *l. Edicto Diu. ff. de quest. 93.* & ibi Albericus notat, & Bossius de *Confessis* voluit, quod per torturam non solum purgentur indicia, sed etiam probationes veræ, quod etiam tradit Farinace. *tit. de Inquisit. qu. 4. num. 26.*

Hinc Doctores querunt, si debeat sequi sententia absolutoria totaliter, stante purgatione omnium indiciorum, an vero absolutoria ab obseruatione indicij, de quo Menoch. de *præsumpt. quest. 93.* & si ratione peccati Iudex Ecclesiasticus vellet cognoscere, suspicando, quod potuerit fieri peccatum tanquam permissum, & sic contra præcepta Ecclesiæ dicit notabiliter melius omnium, Anchar. in *cap. Ea, de Reg. iur. in 6.* quod per hunc medium indirectum, infinitæ causæ laicorum deducerentur ad Ecclesiasticum forum, & per consequens absorberetur tota iurisdictio secularis contra mentem omnium legum, & Canonum, ob quod dicit ipse, quod obtinuit, quod accusatus de Bigamia coram Iudice laico cognosceretur, & totum esse, Iudicem Ecclesiasticum de his non se intromittere, aliàs *dicit ipse*, quod per istam rationem Directorium spiritualitatis generaliter consideratum Papa ad suum forum traheret plura genera causarum, quæ Ciuili iure agitari debent coram Iudice Ecclesiastico, & esset quædam iurisdictionis confusio, & esset turbare officia iurisdictionis, quæ sunt penitus distincta; Et idem notabiliter tradit Barbat. in *cap. Cum sit generale, de foro compet. num. 227.* sequens in omnibus, Anchar. dicens, quod cognoscit Iudex laicus de Bigamia, nec remittit ad Iudicem Ecclesiasticum, & sic non attenditur illa lenis suspicio, præsumendo etiam maius delictum, & sequendo parrem benigniorem, quod ex lasciuia successisset delictum, & non quia malè sentiebat de Sacramento matrimonij, &

propterea ad maiorem cautelam confue-
rum fuit interrogandi Bigamum, qui si
carholicè responderet, remittitur cognitio
ad Iudicem secularem.

Hinc Abbas in d. cap. Cum sit Generale,
dicit, quod licet per adulterium peccatur
contra matrimonium, quod est vnum
de Sacramentis Ecclesiæ, & sic videtur
peccare contra Ecclesiam, tamen Iudex
laicus cognoscit, licet possit etiam cognos-
cere Ecclesiasticus de iure communi ad
diuerfos tamen effectus, & genera pena-
rum, & proinde dicitur crimine mixtum,
vt per eundem Abbatem in cap. 1. de offic.
Ordinar. & in cap. Cum haberet, de eo, qui du-
xit, & idem voluit in effectu, Bald. in Auth.
Clericus quoque, C. de Sacros. Eccles. vt non
de omni crimine debeat Iudex Ecclesia-
sticus cognoscere ratione peccati, nam
alias posset sibi usurpare totam iurisdic-
tionem temporalem, quem refert, & sequi-
tur Episcopus Nicoteren. in addit. ad An-
dread in cap. Imperialem, §. Illud quoque,
num. 81. vers. Nec tamen onerosus, de prohibet.
alien. vbi Andreas bene loquitur, &
ratione peccati non debet Papa taliter esse
onerosus, & delicatus, vt quærat colorem
absorbendi Regiam iurisdictionem, à qui-
bus non est alienum, imò satis ad propo-
situm, quod Doctores communiter tradi-
derunt in materia fortilegij per regulam.
Textus in cap. Accusatus, §. Janè de Harc.
in 6. qui disponit expresse, quod nisi for-
tilegium manifestam hæresim contineat,
Inquisitores in eo se intronittere non
debent, sed Reos Iudicibus suis punien-
dos remittere, ex quo notant Doctores,
quod licet fortilegia de per se sapiant hæ-
resim, seu habeant illius suspensionem, licet
non sit hæresis manifesta, vt per Oldrad.
conf. 210. vers. Secundò tamen, quia potest
committi absque alia hæresis suspitione,
voluerunt propterea esse crimen mixti
fori, & posse Iudicem laicum de illo co-
gnoscere, vt per eundem Abbatem in
cap. 1. de fortileg. Paulus Ghirland. de fortileg.
quest. 10. num. 4. & hæc est communis opi-
nio, vt per Iulium Clar. in prax. in verbo
hæresis, Multa cumulat Hippol. Riminald.
conf. 414. volum. 4.

Igitur sicuti in fortilegio requiritur ma-
nifesta suspicio ad finem cognoscendi pri-
uatiuè per Iudicem Ecclesiasticum, cum
aliàs delictum est mixti fori, & conse-
quenter erit etiam competens Iudex lai-
cus, & non sufficit simplex suspicio ad
abdicandam iurisdictionem; ita pariter
dicendum est in casu, de quo agitur, ex
quo apparet malè sensisse sentientes hoc
delictum Bigamie spectare priuatiuè ad
Ecclesiasticum forum, & quod eo ipso,
quod quis est Bigamus debet abiurare de
vehementi, nam si hoc esset verum, se-

queretur, quod nunquam daretur cogni-
tio Iudici seculari, sed consequens est
falsum, quia est delictum mixti fori, &
datur præuentio, ergo sola suspicio de
per se ortum tantum habens ex Bigamia,
non est sufficiens, nec facit aliquo modo
delictum Ecclesiasticum; & sicut notori-
um est, quod existimus in Regno in pos-
sessione, vel quasi cognoscendi priuatiuè
de fortilegiis non continentibus mani-
festam hæresim, quare debet admitti posses-
sio, vel quasi, in qua statim cognoscendū
de delicto Bigamie, quando qualitas ag-
grauans aliàs non adest, vt supra laus
dictum est.

Quæ omnia terminare debet sacrum
Concilium Tridentinum sess. 24. c. 7. de refor-
mat. matrim. incipit. Multi sunt qui vagantur.
Vnde postquam per Tridentinum Con-
cilium laicis Magistratibus commenda-
tur seuerà Bigamie coercitio, ergo ipsi
sunt verè, & propriè Iudices, vt ad eos
punitio spectet, & Concilium Tridenti-
num non attendit leuem suspensionem,
sed præsupponendo omnia exlasciua, ca-
su, & voluptate procedere voluit per lai-
cos Iudices, & per suas leges istos punire,
nullamque mentionem facit de Ecclesia-
sticis Iudicibus: Hætenus Io. Francisus
Regens à Ponte.

Doctrinam hanc Regentis à Ponte se-
cuti sunt, & sequuntur Ministri Regij ad
fundandam eorum præsentam iurisdic-
tionem in causis Polygamie; sed quoniam su-
pilia, & debilia sunt fundamenta adducta in
hæc Regentis consultatione, nemo non
videt, & credimus satis abundè fuisse res-
ponsum, tum à me, tum ab aliis, qui pro
Ecclesiastica iurisdictione scriperunt, &
quorum consultationes fuerunt superius
impressæ, & si quid deficeret, latissimè
respondet doctissimus Trasniera in suo
peculiari tractatu de Polygamia, seu Polymiria,
& per Carenam loco superius citato, & no-
uissimè per Fermosinum post hæc scripta
visum in cap. Nuper de Bigamis non ordinan-
dis à num. 9. vbi num. 40. reprobatur assertam
consuetudinem Neapolitanam, ex qua
prætendunt Ministri laici cognoscere de
huiusmodi delicto, & reijcit decis. 36.
Vincent. de Franch.

Nam tota vis consultationis à Ponte in
eo consistit, quod Polygamus reddatur
tantummodo leniter suspectus, quæ leuis
suspicio non debet auferre iurisdictionem
à Iudice seculari, & tradere eam Inquisi-
tori, qui non potest cognoscere, nisi de
sapientibus hæresim manifestè, in qua
conclusionè enormiter errat; Nam ad
tribuendam iurisdictionem attenditur fa-
ctum, non suspicio, ex facto enim merò
hæreticali suspicio leuis suspicio tantummo-
do insurgere, quia illa arguitur ex quali-

tate personarum potius, quam ex facto ipso, latè Carena par. 3. de abusu. tit. 12. §. 9. num. 45. *vers. Primo.*

Et quamvis Polygamia deberet indici abiuratio tantum de leui, vt sit ex consuetudine Tribunalis Sanctissimæ Inquisitionis Hispaniæ; Illa tamen abiuratio ratione finis non differt à vehementi, & à violenta, vt benè doctissimus Pegna 3. par. Director. comment. 40. *vers. Quamquam*, & post hæc scripta visus Franciscus de Magistris Canonicus Metropolitane Ecclesiæ Neapolis, & in ea Curia Causarum Iudex, & Consultor in 2. Sylva Ecclesiastica lib. 2. cap. 16. num. 8. tenet etiam in Regno Neapolitano crimen Polygamie spectare ad Iudices Ecclesiasticos priuatim quoad Iudices laicos, reprobando assertionem, siue doctrinam Genneti, & decisionem Vincentij de Franchis 36. num. 4. qui liber impressus est Neapoli anno 1658. cum omnibus licentijs requisitis, quam opinionem latissimè defendit etiam post hæc scripta impressus Pignatelli. Consult. 114. per totam.

Sed melius omnium post hæc scripta pariter à me visus, vt dixi, doctissimus Hispanus Nicolaus Rodriguez Fermosin. ad cap. Nuper de Bigam. non ordinem. quest. 4. à num. 1. *vsque ad 84. inclusiue*, vbi nostris ferè rationibus, & alijs tuerur, delictum Polygamie spectare priuatim quoad Iudices laicos ad Tribunal Sanctissimæ Inquisitionis.

Et in Hispania ob priuilegium Summorum Pontificum etiam quoad Episcopos, & refert, quod cum de anno 1659. orta esset controuersia inter Consilium Aragoniæ, & Sanctissimum Inquisitionis Officium, super cognitione causæ cuiusdam Michaelis Polygami, & Consilium Aragoniæ prætenderet ad se spectare, tanquam delictum mixti fori, relatis consultationibus Serenissimo Regi Philippo Quarto mandauit, quod Consilium Aragoniæ desisteret à cognitione prædictæ causæ, & eam omnino remitteret Sanctissimo Tribunali Inquisitionis, cuius Decreti verba idiomate Hispano sunt infra scripta:

El conocimiento de esta causa pertenece ala Inquision, y an si è mandado que por el Consejo de Aragon se ordene, que la Justicia ordinaria alze la mano de ella, y remita el preso, y los autos ala Inquision de Cerleña.

Apprehendant ergo Ministri laici nonnullorum Italic Principum, qui putant hoc delictum esse mixti fori, & mordicis tuerur suam opinionem ex hoc Decreto Regis piissimi (quatenus dispositioni factorum Canonum obedire nequeant) quam longè à veritate, & à pietate aberrant.

Hinc fit, quod non solum contrahentes binas nuptias, sed contrahentes solum

83 sponsalia cum alia, viua priori coniuge, subduntur foro Inquisitionum, quamuis huiusmodi sint solum suspecti leuiter de hæresi, vt latè contra Ricciium probat Carena par. 2. tit. 5. §. 6. & 7. De Magistris loc. cit. num. 29. post Costam de remed. subsid. remed. 15. num. 18.

Et iste est stylus inconcussus huius Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis, de quo testatur bo. mem. Cardinalis Scaglia in sua praxi cap. 6. & cum eo alij moderniores, nempe Alberghin. cap. 27. nu. 18. Bordon. cap. 22. quest. 39. num. 74. Diana par. 4. tract. 7. resolut. 4. Trasmiera de Polygam. lib. 2. quest. 3. num. 16. De Magistris loco citato num. 19. & 20.

Et propterea huiusmodi secundum matrimonium puniuntur ab Inquisitore Hispaniarum priuatim quoad laicos, quamuis apti eos non abiurent, vt dicit Trasmiera dicto num. 16.

An autem contrahens bina sponsalia, subdatur iudicio Inquisitionum, negatiuè 84 resoluendum est cum Diana par. 4. tra. 7. resolut. 4. in fine, quem sequitur Trasmiera de Polygam. lib. 2. resolut. 4. nu. 15. Fermosin. in cap. Nuper, de Bigamis non ordinandis, & prius in rubr. quest. 1. num. 25. vbi hoc dicit procedere, etiam quod alteram ex sponsis cognouisset, P. del Bene par. 2. dubi. 209. num. 12. *vers. Secus.*

85 Et propterea cauendum est à Canera cap. 4. de adulterio, num. 29. *vers. Sed dubitari possit*, dicente, quod contrahens bina sponsalia, si alteram cognouit, subdatur iudicio Inquisitionum, & sic fuisse iudicatum in Inquisitione Murciæ contra quendam Merinum, ea ratione, quia per copulam ex fictione iuris resultat matrimonium, quem sequitur Carena dicto §. 7. num. 46. in fine: Nam post Concilium Tridentinum sponsalia, secuta copula, non transeunt

86 in matrimonium, nec verè nec fide, vt per Trasmieram de Polygam. quest. 4. & resolutionem Cantheræ esse periculosa, dicit Fermosinus dicto cap. Nuper, num. 73. Cum ergo non fiat iniuria Sacramento, dicendum est, bina sponsalia contrahentem, etiam copula subsecuta, non subdi iudicio Inquisitionum.

Et certè meo tempore nunquam vidi contrahentes bina sponsalia fuisse in Sancto Officio denunciatos, nec contra illos Suprema, &c. processisse.

87 Si autem vxoratus contraheret sponsalia sub conditione non in eundem matrimonij, nisi mortuo coniuge, non subderetur iudicio Inquisitionis, quia præferatur iniuria Sacramenti, Bordonus in Tribunal. cap. 22. num. 74. in fine, quem sequitur Fermosinus d. cap. Nuper, num. 71.

Idem dicendum est de eo, qui contrahit, non seruata forma cap. Dominus, de.

secundis

secundis nuptijs, nam & is subditur indicio Inquisitorum priuatiuè quoad Iudices laicos, licet his iniungatur solummodo abiuratio de leui, sic Farinacc. *de heresi* qu. 178. §. 2. nu. 71. Masin. *in prax. par.* 9. assert. 43. Salelles *to. 1. lib. 1. cap. 20. reg.* 140. nu. 28. Carena *par. 2. tit. 5. §. 4. num.* 27. & seq. Franciscus de Magistris d. cap. 16. num. 13. qui dicit, his iniungendas esse abiurationes de vehementi.

AT in hac re mihi ratiocinandum est; Nam aut querimus, an subdatur foro Inquisitorum ille, qui non seruata forma, cap. Dominus, & cap. In presentia, de sponsal. reperitur verè Polygamus, & iste proculdubio subditur indicio Inquisitorum, non tantum quia non seruauit solemnitates, sed quia verè detecta Polygamia, debet puniri vti Polygamus, vel denunciari, quod contraxerit secundum matrimonium non seruata forma, cap. Dominus, & cap. In presentia; Aut non probatur per Fiscum superiuentia prioris coniugis, & isto casu fortasse tutius facerent Inquisitores, si cognitionem huius remitterent Ordinariis, & in hoc casu verificari potest opinio Simanchez de Carbol. tit. 40. de Matrim. & Gutierrez *prax. quæst.* 8. num. 3. lib. 2.

Quod præferri haberet locum, si essemus in muliere, quæ virum militem habuit, & Testes deponerent, famam ortam fuisse, ipsum decessisse in conflictu, vel deponerent mare fuisse ingressum, nec vquam amplius comparuisse, famamque irrepsisse, ipsum naufragio sublarum, vel aliàs per longissimum tempus abfuisse, quia tunc non negari potest, quin adsit in sic contrahente bona fides, vel saltem aliqua excusatio, quæ sicuti excusat mulierem ab adulterio, cap. Quoniam frequenter, §. Porro, vers. Si autem, vt lite non contestata, iuncta Glossa in ver. Presumitur, ita multo magis debet eam liberare ab hæresis suspicione, vt bene ratiocinatur idem Gutierrez loco citato num. 3. facit Textus in cap. Cum per Bellicam 34. quæst. 2. ibi:

Nec tamen culpabilis indicetur, & tanquam alieni iuris pernafor habeatur, qui personam eius mariti, qui iam non esse existimabatur, assumpsit, & inculpabile indicandum est, quod necessitas intulit.

Nec obstat, quod non possit dari in Polygamo bona fides, quia hodie per Textum in d. cap. Dominus, & in d. cap. In presentia 90 requiritur cernis Nuncius de morte viri, quia licet per illos Textus correctæ sint iura Ciuilia, & præsertim Authen. hodiè C. de repud. (quicquid dixerit Bartol. in l. 2. §. si dubites num. 1. ff. Quemadmodum testamenta aperiantur) vt notat Anchar. in dicto cap. Dominus in fine, & Gloss. in cap. Quoniam frequenter, ver. Presumatur, vt lite non contestat. & bene docent Canonistæ in dicto De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

cap. In presentia, & alij, quos refert Sanchez de Matrim. lib. 3. de matrim. consens. disp. 47. num. 2. vers. Sed dicendum.

Nihilominus non est adeo arctata probatio mortis viri ad eum Nuncium, quod non possit probari per aliud genus probationis, quod constituit certitudinem moralem, vt bene docet Auerf. de Sacramento matrimonij, quæst. 14. de impedimento ligaminis sect. 3. vers. Communiter; Imò & per famam iunctis adminiculis Gloss. in cap. Quoniam frequenter, ver. Presumatur, vt lite non contestat. Doctores in cap. In presentia de sponsal. vbi Butr. num. 7. Alexand. de Neuo num. 15. & 19. Abbas num. 6. cum alijs per Sanchez d. lib. 2. de matrim. consens. dispnt. 46. quæst. 3. num. 15. Farinaccius quæst. 140. num. 62. & 63. ad quem recurre,

Et aduertendum est, quod licet Doctores in d. cap. Dominus, & in d. cap. In presentia, declarando illa verba Certum Nuncium dicant saltem, vnum testem de visu debere deponere de morte coniugis; quod voluere etiam Sanchez d. dispnt. 46. num. 10. Farinaccius d. quæst. 140. num. 73. Barbosa d. cap. In presentia, num. 3.

Hoc tamen non ita accipiendum est, vt nisi adsit testis, qui deponat vidisse mortuum coniugem, non possit concedi licentia nubendi, sed debet intelligi, vt coniux, siue Iudex mittant certum Nuncium ad indagandam mortem coniugis, qui factis diligentis referat, quid inuenierit super morte coniugis, ita Petrus de Sencino conf. 25. num. 4. inter conf. matrim. quem sequitur Farinaccius d. quæst. 140. num. 67. & 68.

93 Cui Nuncio tamen non est passim credendum, sed ex qualitate personæ, & alijs circumstantiis, quanta sit illi fides adhibenda prudens Iudex arbitrabitur, Petrus de Sencino, & Farinacc. locis citatis.

94 Minus obstat, quod talis sic contrahens exponat se morali periculo committendi Polygamiam, & sit eiusdem malitæ constimere se in morali periculo committendi aliquod crimen, atque illud committere.

Quia hæc bene possunt habere locum in foro conscientie, secus autem in foro externo, aliàs sequeretur, quod quis posset puniri eadem poena pro delicto attentato, qua puniretur pro delicto commissio.

95 Et bona fides tantò magis adesset, si de licentia Iudicis Ecclesiastici coniux secundum matrimonium iniret, quia tunc ab eo omnis suspensionis labes arcetur; Cum decretum Iudicis sufficientem excusationem illi præbeat Bartol. l. Frater à fratre, nu. 51. ff. de condit. indebit. Dec. cap. Quoniam contra n. 42. de prob. Hond. conf. 33. n. 25. lib. 2.

M m m

INSTRVCTIO

97 Sed in isto casu Iudex Ecclesiasticus pœnam non cuiaret, si verè non seruata forma d. cap. Dominus, & d. cap. In presentia, licentiam celebrandi matrimonium concederet, quia ad eum spectat cognoscere, an sufficienter probata sit mors coniugis; licet enim, an probatio mortis sufficiens sit, reponatur in illius arbitrio, Abbas in d. cap. In presentia num. 6. & ibi Alexander de Neuo num. 16. Farinaccius quest. 140. nn. 75. Hoc tamen arbitrium debet esse regularum à iure; Ideo inoleuit praxis in Suprema, &c. Quod si quis porrigat supplicem libellum petendo, vt admittantur probationes super morte viri, vel vxoris, semper huiusmodi petitiones remittuntur ad Eminentissimum Cardinalem Vicarium Vrbis, qui pro sui arbitrio, & prudentia provideat.

Qui Iudex tantò magis obnoxius esset pœnz, si admissis ab eo insufficientibus 98 probationibus prædictæ mortis, vir, vel vxor viui reperirentur. Et memini Ioan-nem Baptistam Ciarlinum (alioquin virum doctum, Vicarium Generalem Episcopi Regij Lepidi, cum admississet pro legitima probatione mortis vnus ex remigantibus in triremibus Venetis quandam attestationem, quæ supponebatur facta à Capitano triremis, in qua infelix ille morabatur, quæ tamen legitimè recognita non fuerat, & licentiam dedisset contrahendi secundum matrimonium vxori dicti remigis, quo contracto vir primus comparuit) fuisse vocatum à Suprema, &c. ad Urbem, licet postea ob eius doctrinam fuerit ferò statim dimissus sola monitione per Meo de mandato Sacre Congregationis illi facta.

Quod verò asserit Carena, Parochum fuisse suspensum ab officio per quinquennium, eo quia non adhibuit diligentiam in indagando à muliere suam qualitatem, hoc fortasse accidit, quia suo Marte, & non præcedente licentia Curie Episcopalis processit ad celebrationem matrimonij, aliàs cum non spectet ad eum indagare, quando adest copia Iudicis, an probationes sufficientes sint, necne, nullo modo poterit puniri, si de licentia Iudicis matrimonium celebrasset.

Qualiter autem debeant deponere testes, qui inducuntur ad probandam mortem coniugis, seu libertatem volentis matrimonium contrahere, docetur in sequenti Instructione, quæ de mandato Supremæ, vt euitarentur falsorum testimonij depositiones, quæ frequentes erant, fabricata fuit.

Pro examine illorum Testium, qui inducuntur pro contrahendis matrimonijs, tam in Curia Eminentiss. & Reuerendiss. D. Cardinalis Vrbis Vicarii, quam in alijs Curijs cæterorum Ordinariorum.

100 IN primis, Testis moneatur de gravitate iuramenti in hoc præsertim negotio perimpendendi, in quo Divina simul, & Humana, Maiestas ladicur, ob rei, de qua tractatur, importanciam, & gravitatem, & quod imminet pena trireremium, & suffragationis deponenti falsum.

Secundò, interrogetur de nomine, cognomine, Patria, Atate, exercitio, & habitatione.

Tertiò, an sit ciuis, vel exterus, & quatenus sit exterus, à quanto tempore est in loco, in quo testis ipse deponit.

Quartò, an ad examen accesserit spontè, vel requisitus: Si dixerit accessisse spontè, vel namine requisitum, dimittatur, quia presumitur mendax. Si verò dixerit accessisse requisitum; Interrogetur à quo, vel à quibus, ubi, quando, quomodo, coram quibus, & quoties fuerit requisitus, & an sciat adesse aliquod impedimentum inter contrahere volentes.

Quintò, interrogetur, an sibi pro hoc testimonio ferendo fuerit aliquid datum, promissum, remissum, vel oblatum à contrahere volentibus, vel ab alio ipsorum nomine.

Sextò, interrogetur, an cognoscat ipsos contrahere volentes, & à quanto tempore, in quo loco, qua occasione, & eorum qualitatibus, vel conditionibus existant.

Si responderit negatiuè, testis dimittatur, si verò affirmatiuè.

Septimò, interrogetur, an contrahere volentes sint ciues, vel exteri: Si responderit esse exteros, supersedeatur in licentia contrahendi, donec per litteras Ordinarii ipsorum contrahere volentium, doceatur de eorum libero statu, de eo tempore, quo permanserunt in sua Ciuitate, vel Diocesi.

Ad probandum verò eorundem contrahere volentium statum liberum pro reliquo temporis spatio, scilicet vsque ad tempus, quo volunt contrahere, admittantur testes idonei, qui legitimè, & concludenter deponant statum liberum contrahere volentium, & reddant sufficientem rationem causæ eorum scientiæ, absque eo, quod teneantur deferre attestaciones Ordinariorum locorum, in quibus contrahere volentes moram traxerunt.

Si verò responderit, contrahere volentes esse ciues.

Octauò, interrogetur, sub qua Parochia

hactenus contrahere volentes habitauerunt, vel habitent de presenti.

Item, an ipse testis sciat aliquem ex predictis contrahere volentibus quandoque habuisse uxorem, vel maritum, aut professum fuisse in aliqua Religione approbata, vel suscepisse aliquem ex Ordinibus sacris, Subdiaconatum scilicet, Diaconatum, vel Presbyteratum, vel habere aliud impedimentum, ex quo non possit contrahi matrimonium.

Si verò testis responderit, non habuisse uxorem, vel maritum, neque aliud impedimentum, ut supra.

Nonò, interrogetur de causa scientia, & an sit possibile, quod aliquis ex illis habuerit uxorem, vel maritum, aut aliud impedimentum, & quod ipse testis nesciat.

Si responderit affirmatiuè, supersecedatur, nisi ex aliis testibus probetur concludenter non habuisse uxorem, vel maritum, neque vilius aliud impedimentum, &c.

Si verò responderit negatiuè.

Decimò, interrogetur de causa scientia, ex qua deinde Iudex colligere poterit, an testis sit danda fides.

Si responderit, contrahere volentes habuisse uxorem, vel maritum, sed esse mortuos.

Vndecimò, interrogetur de loco, & tempore, quo sunt mortui, & quomodo ipse testis sciat fuisse coniuges, & nunc esse mortuos. Et si respondeat, mortuos fuisse in aliquo Hospitali, vel vidisse sepeliri in certa Ecclesia, vel occasione militiae sepultos fuisse à militibus, non detur licentia contrahendi, nisi prius recepto testimonio authentico à Rectore Hospitalis, in quo predicti decesserint, vel à Rectore Ecclesiae, in qua humata fuerint eorum cadavera, vel si fieri potest, à Duce illius Cohortis, in qua descriptus erat miles.

Si tamen huiusmodi testimonia haberi non possunt, Sacra Congregatio non intendit excludere alias probationes, quæ de iure communi possunt admitti, dummodo sint legitimæ, & sufficientes.

Duodecimò, interrogatur, an post mortem dicti coniugis defuncti, aliquis ex predictis contrahere volentibus, transierit ad secunda vota.

Si responderit negatiuè.

Decimotertiò, interrogetur, an esse possit, quod aliquis ex illis transierit ad secunda vota, absque eo, quod ipse testis sciat.

Si responderit affirmatiuè, supersecedatur in licentia, donec producantur testes, per quos negatiua coarctetur concludenter.

Si verò negatiuè.

Decimoquartò, interrogetur de causa scientia, qua perpensa, Iudex poterit iudicare, an sit concedenda licentia, vel nò.

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

Si contrahentes sunt vagi, non procedatur ad licentiam contrahendi, nisi doceant per fides Ordinariorum suorum esse liberos, & in alijs seruata forma Concilij Tridentini in cap. Multi, sess. 24.

Fides aliique documenta, quæ producantur de partibus, non admittantur, nisi sint munita sigillo, & legalitate Episcopi Ordinarii, & recognita saltem per testes, qui habeant notam manum, & sigillum, & attentè consideretur, quod fides, seu testimonia benè, & concludenter identificent personas, de quibus agitur.

Pro testibus in hac materia recipiantur magis consanguinei, quàm extranei, quia præsumuntur melius informati, & cines magis, quàm exteri; nec admittantur homines vagi, & milites, nisi data causa, & maturo consilio; Et Notarius exactè describat personam testis, quem si cognoscit, vtatur clausula: *Mibi bene cognitus*. Sin minus examen non recipiat, nisi vna cum persona testis aliqua alia compareat cognita Notario, & quæ attestetur de nomine, & cognomine ipsius testis, necnon de idoneitate eiusdem ad testimonium ferendum.

Et huiusmodi examinibus debet interesse in Vrbe vltra Notarium; Officialis specialiter deputandus ab Eminentiſſimo Vicario, & extra Vrbe, vel Vicarius Episcopi, vel aliqua alia persona insignis, & idonea ab Episcopo specialiter deputanda; alijs puniuntur Notarius arbitrio Sacre Congregationis, & Ordinarius non permittat fieri publicationes.

Ordinarii præcipiant omnibus, & singulis Parochis in eorum Dioecesibus existentibus, vt pro matrimonijs cum exteris contrahendis non faciant publicationes in eorum Ecclesijs, nisi certiorato Ordinario, à quo, vel eius Generali Vicario prius teneantur authenticam reportare, quod pro tali matrimonio fuerunt examinati testes in eorum Tribunali, qui probant statim liberum contrahere volentium, &c.

Contrahentes autem seuerè puniuntur.

Roma ex Typographia Rcu. Camera Apost. M D C L X X.

101 Aduertendum tamen est, quod Testes, qui ad annullandum secundum matrimonium probare intendunt coniugem aliud primo matrimonium contraxisse, debent esse omni exceptione maiores, cap. 1. vbi Gloss. in ver. *Maiores, de consang. & affinit.* Cæsar de Grafs. decis. 5. de Sponsal. Rota decis. 209. num. 1. & seq. par. 1. diuers. & coram Martino Andrea decis. 55. sub num. 3. vbi alias allegat decisiones.

Ad istum enim effectum requiruntur plenæ, & concludentes probationes, Pa-
Mmm ij

zif. conf. 54. num. 11. lib. 4. cum alijs in diff. decif. 54. coram Martino Andrea allegat.
 102 Sed cum nihilominus delictum Polygamie frequenter committeretur, præsertim in Ciuitate Neapolitana, fuerunt de mandato Sanctissimi datæ litteræ ad Eminentissimum Cardiualem Archiepiscopum, tenoris infra scripti:

Essendosi visto per isperienza, che la frequenza del delitto di Poligamia promouea dalla facilità, colla quale si ammettono, e si esaminano i Testimoni, auerebbe non conosciuta, senza farli specificare le circostanze necessarie, per prouare la libertà di coloro, che gli andauano, per contrarre matrimonio, fu per ordine della Sagra Congregazione del Sant'Offizio, non è molto tempo, mandata a gli Ordinari tutti copia dell'alligata Istruzione, affinché se ne seruissero negli esami di quelli; ma perche la moltitudine de' Poligami, che s'ispedisce dal Sant'Offizio dinota la poca osservanza di quella: Ha Sua Beatitudine, col parere di questi Eminentissimi miei, risoluto, che di nuovo la mandi a V. Em. ed a tutti gli Ordinari, acciochè sopra tutti gl' Interrogatori contenuti in essa s'interrogolino i Testimoni, che verranno indotti da i contrabenti, e si facciano nelle risposte euacuare bene le cose, che si domandauo, con auuertirli, che depnendo il falso, saranno seueramente castigati con pena di Galera, e con altre pene.

E perche l'ignoranza de' Notari, congiunta all'interesse, è di molto danno in questo affare, ordina la Santità Sua, che i Testimoni non si esaminino da' soli Notari, ma auuanti di Vostra Eminenza, o del suo Vicario, a' quali, perche sieno più oculati, ed auuertiti, proibirà il pigliar cor'alcuna per simile esame, sotto pena della priuazione dell'Offizio, e di altre pene corporali; ma il tutto si faccia gratis, etiam quoad scripturam.

In oltre per ouviare alle frodi, che si possono commettere, V. Em. per ordine di questa Sagra Congregazione farà far precepto a tutti i Curati della sua Diocesi, che quando si auuanno a celebrar Matrimoni fra persone forastiere, non facciano le pubblicazioni nelle loro Chiese, senza darne auuiso all'Ordinario di essi, da cui, o dal suo Vicario, debbano prima riportar fede autentica, che pel Matrimonio, che s'è da contrarre, sono stati esaminati i Testimoni, i quali prouano lo stato libero de' contrattanti; e per comandamento preciso di Nostro Signore, significho a V. Em. che non osservandosi le cose sudette, e seguendo per ciò il delitto di Poligamia, la Sagra Congregazione farà risentimento contro i Vicari, Parochi, e Notari, come quelli, che auuanno dato causa ad un tanto eccesso.

Attenchè adunque non si trascurino questi ordini, si complacerà V. Em. di far registrare, ed affigere copia della presente, e dell'Istruz-

zione, in cotesta sua Cancelleria, e di farle riportare nell'Archivio Archiepiscopale per memoria de' suoi Successori.

Restarà anco seruita di dar parte de' sudetti ordini a' Vescovi suoi Suffraganei per l'esecuzione, ed osservanza di essi. E per fine, &c.
 Di Roma li 30. Agosto 1636.

Di V. Em.

Humiliss. ed affezionatiss. Scrui.

F. Card. Barberino.

Et quia nonnulla circa executionem prædictarum litterarum, & instructionem emerunt dubia, Sacra Congregatio resoluit vt infra:

Prima difficultas est: An prædictarum litterarum forma sit obseruanda in casu necessitatis, & sic exiistentibus contrahere volentibus exteris in articulo mortis.

Secunda. An attestatio Ordinarii requiratur pro illis exteris, qui discesserunt ab eorum infantia, vel tempore non nubili, & peruenierunt ad locum, vbi matrimonium contrahere cupiunt, ibique continuo permanferunt.

Tertia. An requiratur pariter attestatio Ordinarii pro exteris, qui per decennium, & ultra, domicilium acquisierunt in loco, vbi matrimonium sunt contrahaturi, si eorum status liber probeatur per Testes fide dignos tam originis, quam domicilij.

Quarta. An requiratur attestatio Ordinarii pro illis exteris, qui vnica, vel plures duxerunt vxores, & è contra, si mortæ fuerint in loco, vbi iterum matrimonium contrahere desiderant, ac amplius post mortem non discesserunt.

Die 3. Iunij 1637.

IN Congregatione Generali Sancti Officij Eminentissimi, & Reuerendissimi Domini Cardinales Generales Inquisitores.

Ad primam responderunt: Non esse seruandam instructionem in articulo mortis, intra quem probabiliter non adest tempus sufficientis faciendi diligentias, quod si infirmus forte conualuerit, debent fieri diligentia iuxta instructiones, antequam contingat infirmum conuallere.

Ad secundam: Attestationem in casu proposito, vt iacet, non requiri.

Ad tertiam: Attestationem requiri.

Ad quartam: Attestationem requiri.

Et sub die 28. Iulij 1638. eadem Sacra Congregatio rescipit, non esse seruandam

dam Instructionem cum eo, qui periculosa infirmitate tenetur, vult se liberare à peccato; sed danato infirmo non posse, nec deuenire debere ad cohabitationem, nec ad copulam cum altero coniuge, nisi factis diligentis.

Pariter die 7. Ianuarij 1643. rescripsit cum Ultra-montanis, cum quibus ob longinquitatem Regionis difficile sit exequi dictas Instructiones, posse dispensari arbitrio Cardinalis Archiepiscopi, adhibito consilio Ministri Supremæ residentis Neapoli.

Quæ omnia Decreta, & litteræ Sacræ Congregationis fuerunt registrata à Francisco de Magistris, à Me post hæc scripta viso, in sua Sylva Ecclesiastica lib. 1. cap. 21. à num. 47. & nonnulla addit dispo. tract. lib. 2. cap. 16. à num. 15.

Notandum est etiam, quod licet multi Auctores impresserint antiquas Instructiones à Sacra Congregatione editas super examine horum Testium, vt Bosi. de Matrimon. cap. 4. in fin.

Nihilominus hæc à nobis hic inscripta, est à Sacra Congregatione reformatæ, & ampliata, ideo illi inhærendum.

104 Huiusmodi autem Testes conuicti de falso puniuntur pœna trinitium ad quinquennium, etsi Polygamus eos induxit, vt ferè semper accidit, tunc pœna Polygami augeatur de quinquennio ad septennium.

105 Notandum tamen est, quod licet nonnulli velint, quod Testibus in causis Polygamiz falsum deponentibus debeat indici abiuratio saltem propter fautoriam, vt dicit Trafimera lib. 3. quest. 17. nu. 29. Sicuti de matre consulente filie, vt secundo nuberet, voluit Moura de Ensam. sect. 3. cap. 6. num. 11. vers. Vnde vidi.

106 In Suprema tamen non indicitur huiusmodi abiuratio; licet enim fautor Hæreticorum debeat abiurare fautoriam, Repertor. Inquisit. ver. Fauctores, Locat. ver. Suspicio num. 3. cum aliis per Farinacc. quest. 182. num. 133. Duard. in Bulla Cane lib. 2. cap. 1. quest. 33. num. 34.

107 Hoc tamen habet locum, quando ille, cui fauetur, est verè Hæreticus, non autem si suspectus sit tantummodo de hæresi, per ea, quæ tradit Sanchez ad præcept. Decret. lib. 2. cap. 10. num. 14. Suarez de Censur. disp. 21. sect. 1. num. 14. aliàs daretur suspicio suspitionis, quæ in praxi in Tribunali Sancti Officii respectu abiurationis non datur.

108 Quid autem si Polygamus det exceptionem nullitatis prioris matrimonij à se contracti, an debeat remitti causa ad Ordinarium, itaut prius de huiusmodi exceptione cognoscat?

Et quidem Mogolionus in tract. de macta

cap. 5. num. 15. & 16. dicit, quod praxis Dominorum Inquisitorum hæreticæ prauitatis est, quod si procedendo contra Binubos oppofuerint, se primam matrimonium metu contraxisse, remittant causam ad Ordinarium super dicta exceptione examinandam, vt ex ea quid faciendum sit intelligant.

Trafimera de Polygamia lib. 2. quest. 7. nu. 5. & 6. dicit, non esse per Inquisitores puniendum cum, qui primas nuptias sciendo nullas esse, contrahit secundas, cum cesset suspicio hæresis, sed per Iudices Ordinarios, si ita contrahat, quod scandalum oriatur, esse puniendum.

Carena par. 2. tit. 1. §. 5. & Farinacci qu. 178. num. 71. vers. Sic & is, distinguunt, quod si nullitas non est patens, tales sic contrahentes subduntur iudicio Inquisitorum, coram quibus probanda est allegata nullitas.

Si autem est patens, & tunc causi spectabit ad Episcopum, qui punit sic delinquentem pœnis, de quibus in cap. Apostolica, de Sponsalibus.

109 In hac materia vidi diuerso modo in Suprema actum; Nam quandoque in eadem Sacra Congregatione exceptio nullitatis prioris matrimonij fuit cognita, & Reus illa probata non fuit remissus ad Ordinarium, vt cum puniret, sed ab eadem Sacra Congregatione fuit nullatus.

Nam Suprema, præsertim quando habetur Congregatio coram Sanctissimo, vtiur ampliori potestate, quam vtiuntur Inquisitores, ideo isti probata nullitate Reos debent remittere ad Ordinarium, quia, vt benè aduertit Castro-palao, infortius citandus, subtili hæresis suspitione, nulla remanet apud eosdem Inquisitores iurisdicção.

Vidi etiam quandoque remissam causam nullitatis prioris matrimonij ad Ordinarium, præsertim quando nullitas est patens, & tunc relaxatur Reus à carceribus Sancti Officii, & reponitur in carceribus secularibus, vel in aliqua domo particulari, addita fideiussione de tuto carere, quod vidi adnotatum à Castro-palao. 1. tract. 4. disp. 9. punct. 16. §. 8. vers. Semel aduente.

110 Eodem modo philosophandum est, si secundum matrimonium esset nullum, quia, vt benè Castro-palao loco cit. in hac materia, non tam matrimonium in effectu, quam in affectu puniunt, vt per Text. in l. Eum qui dicit, C. ad l. l. ad. de Adulter. & in d. Qui contra, & in Auchen. Incestus, C. Incest. Nupt. & in cap. Naper, extran. de Bigamis, voluit Gomez in l. 80. Tauri num. 30. Albertin. de Agnoscend. quest. 23. num. 10. & 11. Farinacci. de delictis carnis quest. 140. nu. 23.

Sousa in *Aphorism. lib. 1. cap. 35. num. 4.* Alberghin. in *Mau. cap. 27. num. 7.* Trasmiera de *Polygamia lib. 2. quest. 9. per tot. Saledies reg. 149. num. 99. & 109.* Carena *disso. §. 1. num. 32. vers. In qua re*, qui tamen dum sequitur limitationem Trasmieræ, dicentis non habere locum, si matrimonium nullum esset ex defectu consensus, fallitur cum ipso Trasmiera, quia ex solo facto contrahendi secundum matrimonium viuentis prima vxore, & è contra, oritur iurisdicção Inquisitionis, licet posset elidi, & euitari per exceptionem, ergo exceptio ista probanda est in foro Inquisitoris, qui vel postea remitteret declarationem, nullitatis matrimonij ad Ordinarium, vel ipsemet eam cognosceret ad *supra tradita*.

- 111 Nec Carena loquitur consequenter: Nam dum dicit, quod subditi foro Inquisitoris ille, qui protestatur, quod per quæcunque verba, quod ille proferat, non intendit contrahere matrimonium, saltem ad effectum cognoscendi, an sit validi protestatio, certe ex hac protestatione eliditur consensus, ergo non bene loquitur non subditi foro Inquisitorum, qui contrahit matrimonium nullum ex defectu consensus.

- 112 Cauendum est etiam à Basilio Pontio de Leon in *tra. de Matrimon. lib. 7. cap. 53. num. 1. & 6.* quem sequitur Barbof. in *cap. In presentia, num. 4.* dum dicit, quod si matrimonium contrahatur, non seruata forma dicti *cap. In presentia*, matrimonium esse irritum, etiam si de tempore contracti matrimonij coniux mortuus esset, ea ratione, quia ex Textu in *disso. cap. In presentia*, redditur coniux inhabilis ad matrimonium contrahendum, donec certum nuncium habuerit de morte prioris coniugis, quia reuera Textus in *cap. In presentia*, licet reddat inhabilem coniugem ad contrahendum, non tamen irritat matrimonium, si ab eo sic inhabili contrahi contingat, erit bene illicitum matrimonium sic contractum, non autem irritum, vt bene, reprobando Pontium, tenet Pater Aueria *disso. quest. 14. sect. 3. num. 6. vers. Hoc tamen exceptandum non est*, vbi sic concordat Textum in *cap. Dominus*, & in *cap. In presentia*, qui videntur inter se contrahi, vt scilicet matrimonium sit illicitum, non autem irritum, non enim reuocatus est Textus in *cap. Dominus*, per Text. in *disso. cap. In presentia*, vt falsò asserit idem Pontius.

Idem voluit, licet tacito Pontio, Fr. Gabriel à Sancto Vincentio de *Sacramento Matrimon. par. 4. dispus. 6. quest. 12. num. 124. vers. Dices Matrimonium*, & hæc opinio obseruatur in Sancto Officio.

- 113 Pariter declaranda est opinio Trasmieræ *disso. quest. 9. num. 22.* dicentis, non esse puniendum ab Inquisitoribus illum, qui secundum matrimonium viuentis prima vxore contraheret metu cadente in constantem virum, Quia hoc procedit respectu suspicionis hæresis, & punitio- nis, secus verò respectu cognitionis Polygamie in Sancto Officio, saltem quousque probet vel in Sancto Officio, vel coram Ordinario, se metu in constantem virum cadente contraxisse. Aliud enim est subijci foro; aliud posse puniri ab eo foro probata exceptione excludente fori iurisdictionem. Si autem sic contrahens non probet metum cadentem in constantem virum, sed leuem, purat Trasmiera misericorditer talem esse puniendum; quod & Ego approbo, quia non potest negari, quin ille merus aliquo modo plenam tollat libertatem, vt dicit idem Trasmiera.

- 114 Quid autem si pendente lite super nullitate prioris matrimonij coniux contrahat aliud matrimonium, an iste possit puniri in Sancto Officio? Casus iste elapsus diebus accidit, & visum fuit Supremæ, causam non esse tractandam in Sancto Officio, quia secundum matrimonium validum est, vt statuitur in *cap. Cum Apostolica, de Sponsal. & ibi Abbas num. 3.* Ruin. *conf. 150. num. 19. lib. 2.* Bald. de *Vbald. consil. 3. num. 11. to. 1. inter consil. Matrim.* Cardos. in *prax. Iudic. ver. Sacramentum, §. de Sacramento Matrimon. nu. 36.* Conuarr. de *Sponsal. par. 1. cap. 8. §. 1. num. 8.* melius omnium Lancellott. de *Attentat. par. 2. cap. 4. limit. 17. 2 num. 3.* Barbof. *vot. decisu. to. 2. vot. 114. 2 num. 5.*

- 115 Et hanc opinionem substat Trasmiera de *Polygam. lib. 2. quest. 7. 2 num. 15.* cuius quo tamen conuenire non possum, dum dicit, quod si feratur sententia pro validitate prioris matrimonij, tunc talis sit contrahens punitur vti Polygamus, nisi adhibeat talis distinctio: Aut iste habebat pro se opinionem probabilem inualiditatis prioris matrimonij, & tunc non est puniendus in Sancto Officio, quia non redditur suspectus malè sentire de Sacramento Matrimonij, & de hæresi, cum nitatur opinione probabili: vel nullam habebat opinionem probabilem pro se circa inualiditatem prioris matrimonij, nec aliquo suffultus erat fundamento, ex quo suspicio hæresis excluderetur, & tunc vera est opinio Trasmieræ.

- 116 Quod dictum est de contrahente secundum matrimonium viuentis prioris vxore, habet locum etiam, si quis illud contrahat per Procuratorem, quia matrimonium taliter contractum, verum est matrimonium tam ante, quam post Concilium Tridentinum, late Barbof. *tom. 2.*

voter. *decisum*, voto 85. num. 8. & 15. Sanchez de *Matrimon.* lib. 2. disp. 11.

- 117 Quod quidem verum est existente mandato Procuratoris in suo robore: Ceterum si inconstans mandans reuocasset mandatum, etiam quod ad Procuratoris notitiam reuocatio non deuenisset, nullum esset matrimonium, *cap. fin. de Procur.* in 6. Glof. in *Clement. unic. ver. Ignorantem, de renunc.* cum alijs per Sanchez d. disp. 11. num. 6. & seqq. vbi latè de materia Barbof. to. 2. *voter. decisum* 85. num. 25. qui plures, vbi, quod requiritur speciale mandatum ad contrahendum cum certa, & determinata persona; nec sufficit generale contrahendi cum qualibet, & per consequens à delicto Polygamiz mandans excusaretur.

- 118 Ceterum, an Procurator non reuocatus contrahens secundum matrimonium subdatur iudicio Inquisitorum tanquam de hæresi suspectum, *Trasmierra dicto tract. lib. 2. quest. 13.* tenet subdi, si Procurator sciens suum Principalem habere legitimam uxorem pro eo secundas contrahat nuptias: Nam in eo maior militat hæresis suspicio, quia Principalis posset moueri vel ob luxuriam, vel ob auaritiam respectu dotis; quæ moriua non militat in Procuratore, nisi fortasse vel magno pretio allectus, vel timore ingenti adductus facinus perpetraret, nam eo casu excusarem illum à suspitione de vehemēti, non autem de leui.

- 119 Sed nunquid ille, qui viuente prima vxore contraxit secundum matrimonium, & super sua liberate induxit falsos testes, qui vel deposuerunt non habuisse uxorem, seu esse mortuam, non probata tamen per Fiscum superuoluentia primæ vxoris, prout debet omnino probari, & per liquidissimas probationes, Carena *l. eo cit. §. 9. num. 54.* Matienzo *tit. 2. lib. 5. l. 2. glof. 3. num. 8.* Ferrosin. d. *cap. Nuper num. 8.* possit condemnari in poenam ordinariam Polygamiz.

- 120 Eminētissimus Cardinalis Scaglia in sua praxi, *tit. de Polygamia, §. Sæpe anteq. vers. In quæsti, e simili casu*, dicit, quod facta diligēti perquisitione super superuoluentia primæ vxoris, & non probata, nihilominus Reus condemnatur in poenam ordinariam Tritemium, & ad abiurandum de vehemēti post torturam super intentione, cuius opinionem sequitur nouissimè Franciscus de Magistris in sua Sylua Ecclesiastica lib. 2. *cap. 16. num. 27.*

- Ea ratione, quia quamuis non constet de actuali Polygamia, tamen quoad se consummauit crimen, & abusus est Sacramento Matrimonij, dicitur sic fuisse decisum à Sacra Congregatione de anno 1620. referente Carena *par. 2. tit. 5. §. 11. num. 39.* quod tamen in meo Codice non

reperi, & id videtur etiam innuere Moura de *Incantat. sect. 3. cap. 6. num. 11.*

- 121 Examinata questione die 6. Iunii 1664. in Congregatione habita coram Sanctissimo fuit sic resolutum, non tamen sine contradictione, quia de tempore mei Afessoratus nunquam vidi, non probata, superuoluentia primæ vxoris, etiam si Reus falsos testes induxisset, damnatum fuisse in poenam ordinariam, quia non potest dici, quod formaliter sit Polygamus, cum possit esse, quod de tempore contracti matrimonij verè mortua sit prima vxor.
- 122 Neque obstat, quod quoad se consummauerit delictum, & reddatur suspectus de hæresi, quia abusus est Sacramento; Nam hoc procedit respectu abiurationis, non autem respectu poenæ.

Dara enim possibilitate veritatis mortis primæ vxoris, nullum exinde sequitur delictum saltem respectu poenæ ordinariæ, Bosf. *tit. de defes. Reor. num. 70. & tit. de falsis num. 133.* cum alijs per Farinacc. *quest. 152. num. 8.*

- 123 Fuerunt tamen tales sic delinquentes poena aliqua propter inductionem falsorum testium etiam graui multati, sicuti & ipsi testes, qui deposuerunt, nunquam Reum duxisse uxorem, quia verè falsum deposuerunt, cum ex partita matrimonij, & ex confessione eiusdem Rei constaret, ipsum duxisse uxorem.

- 124 Quod dictum est de vero Polygamo, idem dicendum est de Polygamo similitudinario, hoc est de Religioso professo, vel de Clerico in sacris Ordinibus constituto, qui uxorem ducunt; hi enim sunt suspecti de hæresi, Roias *singular. 98.* Simanch. de *Carhol. cap. 40. num. 1.* Soufa in *Aphorism. lib. 1. cap. 8. num. 16.* Farinacc. *quest. 153. §. 6. à num. 70.* Pegna *par. 2. Director. comment. 74. P. Diana par. 4. tract. 7. de Panis, resolut. 5.* Cantera *questio. crimin. cap. 1. de Hæres. num. 71.* Trasmierra de *Polygamia lib. 2. qn. 17. num. 16. 17. & 18.*

- 125 Nam qui asserit, posse Religiosum professum, vel in sacris Ordinibus constitutum contrahere matrimonium, propositionem hæreticam profert, vt definiunt Sacrum Concilium Tridentinum *cap. 9. sess. 24. de reformat. Matrimon.* Trasmierra loco citato, vbi *num. 8.* refert Concilia, & iura prohibentia huiusmodi matrimonia.

- 126 Quod procedit siue matrimonium fuerit ab his palam, siue clam contractum: Nam hæc distinctio, quam faciunt nonnulli relati à Farinacc. *dicta quest. 153. num. 72. & 73.* scilicet, quod Inquisitores possunt solum procedere contra Professos, & in sacris constitutos si palam contrahant, secus si clam, fuit reprobata in Sacra Congregatione: Cum in Suprema

passim procedatur contra tales, siue palam, siue clam contrahant.

Nam semper verum est, quod isti abutuntur Sacramento Matrimonii, & Ordinibus, & interrogantur super intentione, & super ea subiiciuntur torturæ, etsi respondeant catholicè, abinrant de vehementi, Farinacc. *dist. 183. num. 73.* & damnantur ad poenas Polygamorum.

127 Dixi, si catholicè respondeant, hoc est credere, non licere Religioso professio, vel Clerico in Sacris constituto uxorem ducere, aliàs si dicat credidisse, vel credere hoc fore licitum, tanquam Hæreticus formalis deberet abiurare de formali, si se corrigat, & poenitentiam exquirat, Anan. in cap. *Ad abolendam num. 27. extraneus de Hæret. post Bald. in l. fin. ante finem, de Summ. Trinit. & fide Cathol. Farinacc. dist. 183. num. 76.*

128 Idem dicendum est de Religiosis Societatis Iesu, qui vota biennii emisunt, quia tales sunt verè, & propriè Religiosi, vt definitiuit Gregorius Decimus tertius in Bulla *Ascendente Domino*, quod in terminis latè docet Trasmiera *dist. 17. num. 22. vers. Et iure scilicet, & num. 24.* asserit, Inquisitionem Vallisoletanam seuerè animaduertisse in quendam Religiosum asserentem in quodam suo quolibet, Societatem Iesu non esse veram Religionem, quia in ea non emittuntur vota sollemnia, nisi à paucis.

129 Et dum hæc transcriberem proscriptus fuit à Sacra Congregatione Indicis liber conscriptus à quodam Marco Vitali Clerico Regulari, in quo asserbat, emittentes vota biennii in Societate Iesu esse Religiosos ex privilegio.

130 Et vota huiusmodi irritare Matrimonium ex eadem Constitutione Gregorij Decimi tertii dixerunt Sanchez, & Bellarmin. ab eodem Trasmier. *cit. num. 27.* qui tamen *num. 28.* subdit hoc mitius esse puniendos, quia huiusmodi vota per se, & ex natura sua non inualidant subsequens Matrimonium.

131 Quod crederem procedere, quando tales non mouerentur ad contrahendum Matrimonium praua opinione, quod emittentes huiusmodi vota non essent verè Religiosi, vel eos non obligare, quia tunc cum crescat malitia, crescere debet & poena, quæ commensuranda est delicto.

132 Fallit conclusio, si ex dispensatione Papæ Religiosus professus, siue in Sacris constitutus contraheret matrimonium, cum enim secundum communem opinionem cœlibatus non sit annexus Ordini sacro de iure Dinino, sed solum de iure Ecclesiastico, vt bene notat Sanchez de Matrimonio *lib. 7. disp. 27.* Marchin. de

Sacram. Ordinis 2. par. 6. diff. num. 1. & 2. Auerfa de Sacram. Ordinis, qui plures 4. sect. 1. vers. Nunc presentis sessione. Ex nostris Abbas in cap. *vt Clericorum, num. 5. de vita, & honest. Cleric. & in cap. Cum olim, de Cleric. coniug. Bellett. diff. 1. Cleric. par. 1. tit. de Disciplina Cleric. §. 15. num. 61. Rota decif. 160. num. 10. & decif. 561. nu. 11. par. 1. diuers. Barbosa de potest. Episc. allegat. 15. num. 3. & num. 20.*

133 Certè Papa potest in hoc præcepto dispensare, vt in Sacris constitutus contrahat matrimonium, Sot. *lib. 7. de Instit. & iure, quæst. 4. art. 1. & in 4. dist. 38. qu. 1. art. 1. Henriquez in Summ. lib. 10. cap. 14. §. 5. ex nostris Abbas dist. cap. Cum olim, num. 5. de Cleric. coniug. Bellett. de Discipl. Cleric. §. 8. num. 9. Barbosa de allegat. 15. n. 23.* Vt de Religioso professio Canonizet, in cap. *Cum ad Monasterium de stat. Monachorum, Couarr. cap. 2. num. 10. de Testam. Nauarr. cap. Nonit. num. 50. de Indic. conf. 12. & 13. de sponsal. Trasmier. de Polygam. lib. 2. quæst. 17. num. 30.*

134 Quod attinet ad praxim, Ego tempore mei Assessorus vidi pluries Sanctissimos Pontifices dispensasse, vt qui erat in ordine Subdiaconatus posset contrahere Matrimonium: In Diaconatu constitutos ferè nunquam, in Sacerdotio nunquam dispensatos; multò minùs in Episcopatu: & memini Episcopum Tridentinum N. Madruccium, qui prætendebat per vim, & metum fuisse initium Sacris Ordinibus petiisse dispensationem, vt posset Matrimonium contrahere, quæ non solum ei fuit denegata, sed nec admissa illius petitio.

Quæ dispensatio data est ob causam publicam, non tamen ob bonum priuatum, Sanchez de Matrimonio, *lib. 3. de dispens. disp. 8. num. 2.* & factis multis, & exquisitis diligentis, licet enim multi Doctores teneant, causas dispensationis remissas esse arbitrio Summi Pontificis, Menoch. de Arbitrar. *cas. 421. n. 11.* Trasmier. *d. quæst. 17. num. 31.* Et etiam ob bonum priuatum posse dispensationem concedi, vt Caietan. & Ricard. citati à Sanchez *d. disp. 8. num. 2.* Et causam esse sufficientem dispensandi cum Clerico in Sacris constituto, vt Matrimonium contrahat, si stirps nobilis deficeret sine hærede, Baldus in l. *Si tibi filius, in fin. de Adopt.* Ioannes Andreæ in cap. *Alius legitimus, de reg. iur. in 6. Anchar. conf. 333.* Bellett. *Diffinit. Cleric. par. 1. de Disciplina Cleric. §. 9. nu. 13. in fin.* Atamen non vidi dispensatum pro hac simplici causa, nisi quando familia nobilis decedendo sine hærede, status ipsius temporalis ad Hæreticos deuolueretur.

135 Nam bonum priuatum nequit tanti momenti

momenti occurrere, quanti opus est, vt tanto malo, scandaloque publico valeat comparari, quantum ex matrimonio Clerici sequeretur, quodque compenset tantum bonum, quantum est Clericorum continentia, vt optimè Sanchez loco citato num. 2. vbi nu. 3. inuehit contra Abbatem tanquam liberius, quam par est, locurum in cap. Cum olim, num. 5. de Cleric. coniug. dicentem, salubre fore statutum arbitrio Clericorum relinquens, an velint nuptis copulari, necne; ex eo quod experientia doceat, plerosque non continere, ac vorum castitatis in ipsorum detrimentum redundare, quare ait, par esse, vt Ecclesia se haberet erga ipsos instar periti Medici cessantis vti medicinis, dum eas non prodesse experitur.

- 136 Quam libertatem Abbatis redarguit etiam Azor. lib. 13. Insuper moral. cap. 13. q. 5. Quod enim circa continentiam Clericorum statuit Ecclesia habet certam, ac perpetuam decentie rationem ab ipsa Scriptura, & Sanctis Patribus deductam, quare iniqua aliquorum Clericorum consuetudo non debet præbere ansam, vt tanquam antiquum, & valde decens Statutum abrogetur, quem sequitur hæc verba, Sanchez loco citato num. 2.

- 137 Sed hic præterire non possum verba eruditissimi Cardinalis Sfortie Pallauicini, non minus Purpure, quam omni genere doctrinarum Eminentissimi, qui in lib. 24. Historie Concilij contra Petrum Suauem, cap. 12. num. 9. sic ait:

In raccontare simili domande de Tedeschi, molte cose obliquamente introduce il Soauo contro il diueto delle nozze d' Sacerdoti; sopra ciò, che appartiene all' autorità, ed antichità di questa proibizione io non voglio parlare, essendo materia eritissima fra' Controueristi, ma in quanto riguarda all' utilità di essa, ogni persona auueduta consideri, qual distrazione dalle cose Diuine; e qual attacco alle carni, ed al sangue apporterebbe ne' Ministri del Santuario l' amor delle mogli, e quello de' figliuoli, essendo l' uno, e l' altro i più intensi, che abbia la natura; e se troppo minore talora quello de' trasuersali, il qual' è di gran lunga più tiepido, e non porta sempre obbligazione di prouedere ad essi, che farebbero gli altri due tanto più fermi, ed onestati dal debito naturale d'auerne sollecitudine? Quanto scemarebbero l' applicazione allo studio? Quanto crescerebbe alla robba? Quanto meno l' Ecclesiastico sarebbe amato, e venerato nelle famiglie, mentre recasse diuisione di patrimonio? Certamente non senza valdissima necessità i Preti si sono legati da se medesimi a questa legge, per altro dura, e la qual tocca a lor soli, e non insieme a' laici, come quella de' digiuni. Che poi si fatto diuieto da occasione a molti peccati, è opposizione assai frivola, e commune

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

a tutte le leggi Diuine, ed humane. Si pesi il bene ch'ei porta, il male, che seguirebbe, s'ci si togliesse; Vso antichissimo simigliante di tutti gl'ordini Religiosi, nella cui generica essenza è rinclusa quell' incapacità delle mogli e quindi argomentasi la conuenienza di tal dinieto; Ne di allentarlo nacque per mai nel Pontefice un picciol dubbio, non ostante le richieste degli Alemanni rappresentargli vna mente da Cesare.

Quod verò attinet ad Professos in Religione approbata, Ego nunquam vidi cum illis dispensatum, vt possint vxorem ducere.

- 138 Hoc autem delictum Polygamie similitudinariæ non est frequens in Italia, sicut in Gallia, & Germania. Plures enim in illis Regionibus, in quibus impudè grassantur hæreses, siue Religiosi professi, siue in Sacris constituti, apostatando à Religione, & à fide transeunt ad Hæreticos, & libidine ducti contrahunt matrimonium.

Sancti demùm Inconstantes ad cor reuerſi supplicat Sanctissimo, & Sac. Congregationi, vt velint illos absolute à censuris, & pœnis per eos incurſis, qui si non sint præuerti, prout ferè non sunt, cum ab illis Regionibus exulet Tribunal Sancti Officii, vt spontè comparentes tractantur cum abiuratione de formalis, si dicant corde adhæſisse opinionibus Hæreticorum: Si autem asserant retinuisse interius fidem Catholicam cum abiuratione de vehementi, quamuis Ritus hæreticales exteriorius exercuisse fateantur.

Non tamen vnquam dispensantur, vt possint remanere in matrimonio, sed si Religiosi velint redire ad propriam Religionem, tunc iniungitur Superioribus, vt illos charitatiuè recipiant, & tractent, condonata illis pœna apostasie à Religione.

Nam cum Sancta Mater Ecclesia sic spontè comparentibus maius delictum, hoc est hæresis condonet, congruum videtur, quod Religio pœnas simplicis apostasie remittat, & hoc iure vtitur in Suprema.

- 139 Quia tamen nonnulli ex prædictis Religiosis magnam habent difficultatem reuertendi ad propriam Religionem, à qua apostatarunt, eis indulgetur, vt ad aliam, etiam laxiorem, possint transire Religionem, in qua beneuolos inueniunt receptores, & quandoque etiam raro eis indulgetur, vt possint in seculo remanere in habitu Presbyteri secularis, & tunc quando vxorem, vel filios ad catholicam Religionem profitendam induxerunt, semper tamen, vt remaneant separati ab vxore.

- 140 Dispensantur etiam prædicti Religiosi, & in Ordinibus sacris constituti, vt pos-

N n n

sint in suis Ordinibus ministrare, & Clerici seculares, vt possint obtinere beneficia Ecclesiastica, non tamen curam animarum habentia: Licet quandoque ad instantiam Episcoporum fuerint rehabilitati ad curam animarum exerceendam: Sic enim contrahentes efficiuntur irregulares, vt ex Maiolo, & alijs, tenet Barbof. in *Extravag. Antiquæ de Voto* num. 7.

Curatur etiam, vt vxor apud aliquam Catholicam Matronam resideat, & filij alantur in aliquo Seminario, vel Collegio.

- 141 Et quamvis sciam, arduam esse questionem, an Summus Pontifex possit dispensare in voto solemnium castitatis, nam opinionem negatiuam tenet D. Thom. 2. 2. *quæst. 88. art. 11. motus ex Textu in cap. Cum ad Monasterium, de statu Monachorum*, vbi Innocentius Tertius ita loquitur: *Nec estimet Abbas, quod super habenda proprietate possit, cum aliquo Monacho dispensare, quia abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis, adeo est annexa Regula Monachali, vt contra eam, nec Summus Pontifex possit indulgere licentiam*: Et hanc opinionem Dini Thomæ sequuntur ferè omnes Thomistæ, vt dicit P. Diana *par. 8. tract. 1. de potest. Pontificis ad Sueram. resolut. 73. vers. Probat autem*, Barbof. in *disso cap. Ad Monasterium* num. 12. Et magistraliter iuxta morem per eadem sententia D. Thomæ Emientiss. & Reuerendiss. Dominus Raimundus Capisuccus, tunc Magister Sacri Palatii Apostolici in suis *Theologicis Controuersijs, controuersia 11.*

- 142 Contrariam tamen opinionem tenent Canonistæ d. cap. *Ad Monasterium*, nempe Innocent. num. 1. & Ioannes Andr. num. ult. Hostien. num. 30. cum seqq. Butr. nu. 28. Abbas num. 31. Zabarell. num. ult. Anchar. num. 14. Henric. num. 9. & 10. Et ex Thomistis Caieranus, D. Antoninus, Paludanus, & Durandus allegat. à P. Diana *disso resolut. 73. vers. Sed ego*. Plures ex nostris refert Barbof. *disso cap. Cum ad Monasterium*, num. 13.

- 143 Ad Textum in *disso cap. Cum ad Monasterium*, licet variaz adaptentur responsiones, illa tamen genuina, & vera est, vt procedat in sensu composito, hoc est, vt manente Monacho, Papa non possit dispensare, vt proprium statum retineat, & castitatem non seruet: non autem in sensu diuisiui, id est faciendo eum de Monacho non Monachum, & extrahendo eum à Religione, vt interpretatur præ cæteris Paludanus in 4. *distinct. 58. quæst. 4. art. 3.* Basil. Poncia, Nicolaus Garzias, Valerius, Reginaldus, Sanchez, & Bartholomæus à Sancto Fausto, relati à Barbof. *disso cap. ad Monasterium* num. 14.

- 144 Exempla autem dispensationum Apo-

stolicarum cum Monachis professis, vt vxorem ducant, referuntur ab eodem Barbof. loco cit. num. 13. à P. Diana *disso resolut. 73. à Trasmiera disso quæst. 17. à nu. 31. à Belletto disquisit. Cleric. par. 1. de Discipul. Cleric. §. 9.* qui dicit, quod causa dispensandi cum his esset, si aliquis Rex Infidelis vellet amplecti fidem catholicam cum toto suo Regno, si posset Monialeni ducere in vxorem ex Hostien. & Abb. in *disso cap. Ad Monasterium*, Archid. in *disso cap. Sunt quidam* num. 4. 24. *quæst. 1.* vel si tota Christianitas, vel aliqua eius pars esset in periculo, nisi Monachus fieret Rex, Hostien. *ibidem* num. 32. siue pro magno bello sopiendo, vel vitanda strage animarum, aut pro cultu Dei ampliando; quo casu Papa posset dispensare, vt Clericus duceret in vxorem Monialem, Archid. in *disso cap. Sunt quidam* num. 5. aut ne stirps nobilis deficiat sine hærede, ex Baldo, Io: Andrea, & Ancliarano.

- 145 Sed quicquid factum fuerit temporibus antiquis, hodiernis seculis non vidi dispensatum super voto solemnium matrimonium contrahendum, nisi, vt *supra dixi*, in constituto in ordine Subdiaconatus, & parcellimè in ordine Diaconatus, & pro causa publica: Alijs si Pontifices pro arbitrio possent dispensare cum his, periculo peccandi se exponerent, licet aliàs valeret matrimonium, Sanchez *de dispens. lib. 8. disput. 8. num. 3.*

- 146 Fallit secundò, si per vim, & merum quis receperisset Ordinem sacrum, vel professus esset Religionem, quia cum metus excludat consensum, nec recipitur character Ordinis, nec valida remanet professio, vt de Ordinato Textus est in *cap. Maioribus, de Baptismo, cap. Presbyteros 50. distinct. 1. cap. Saeris, de his, quæ vi, metusue causa.*

- 147 Sed hoc intelligendum de vi absoluta, seu præcisâ, non autem de vi conditionali, siue causatiua: Nam priori casu non imprimetur character, vt apparet ex Textibus allegatis, Rota deciss. 560. *par. 1. diuersor.* In secundo verò casu benè imprimitur argumentum Textus in *cap. de Indultis, 4. distinct. 1. cap. Vbi ista, 85. distinct. 1. cap. Quod quidem prima, quæst. 1.* Quia voluntas coacta coactione conditionali, est voluntas saltem indirectè, *cap. Merito 15. quæst. 1. Rota disso deciss. num. 2. & 3.*

- 148 Et propterea magna fuit contentio inter Doctores, an ordinatus in sacris vi causatiua, seu conditionali, teneatur seruare continentiam, eo quia sic ordinatus characterem ordinis recipit, cui annexa est continentia, *cap. Diaconi, 28. distinct. 1. cap. In præterito, 83. distinct. 1.* De qua questione videndum esset Sanchez *de Matrimonio. lib. 7. disp. 29. per totam.*

- 149 Et cum hæc controuersia fuisset agitata

In Rota Romana de anno 1574. coram. D. de Grassis, fuit dictum, quod variè Doctores in hac materia locuti sunt, & propterea difficile sit ex auctoritatibus rem diffinire, hinc deventum fuit ad examinandas rationes, quibus examinatis, & accuratè discussis, resolutum fuit, ordinatum vi conditionali, seu causatiua, non teneri ad continentiam ea irrefragabili ratione, quod omnis actus, in quo requiritur voluntas non solum simplex, sed ita qualificata, vt sit libera, & spontanea, si fiat coactè, siue per voluntatem coactam non valet, iuxta Textum, iuncta Glos. solemni, & recepta, *cap. Notificasti 33. qu. 5. in ver. Licentiam*, quam commendat Panormitanus in *cap. Cum locum, num. 6. de Sponsal.* Continentia autem sui natura requirit qualitatem libertatis à coactione, & est voti, non præcepti, quia continentia suaderi potest, non præcipi nolenti, *cap. Integritas 32. quest. 1.*

150 Secundò, quia sicuti vis, & metus annullant votum expressum, Beros pulchre in *cap. In presentia, num. 121. de probat. ita, & tacitum: Et propterea qui huiusmodi votum emittit, non tenetur continere, Innocent. in *cap. Non est compos nu. 1. de tempor. Ordin. & cum sequuntur Hostiensis, & alij.**

151 Terriò, quia continentia non est de substantia ordinis Subdiaconatus, sed tantum accidentaliter ex statuto Ecclesiæ. Fuit enim tempus, quando Subdiacono licebat contrahere matrimonium, *cap. Placuit, 32. dist. 11. cap. Ante triennium, 31. dist. 11.* Et propterea Ordo per se inspectus non impedit matrimonium, sed constitutio Ecclesiæ facta ratione Ordinis, Vgolin. relat. ab Archid. & Turrecrem. in *cap. In præterito, 83. dist. 11.*

152 Et propterea ex his rationibus, reiectis contrariis, Rota resoluit coram dicto Domino de Grassis, qui sub coactione causatiua recipit Subdiaconatum non teneri continere, *vt in decis. 561. par. 1. diuers. recedendo à decisione prius facta, nempe decis. 560. eadem par. vbi in fine dixit, quod tutius erat, quod ille Subdiaconus impetraret dispensationem à Papa, quia huiusmodi metus præstat iustam causam illam concedendi. Quæ decisiones sunt inter illas Cæsaris de Grassis 19. & 20.*

153 Sed opinio non procederet, si fuisset purgatus metus, nempe si ordinatus in Sacris, in ordine Sacro ministrasset, quia tunc teneretur ad continentiam, vt ex Hostien. in *cap. Maiores, num. 37. & 38. de Baptismo, & eius effect. u.* resoluit Rota coram Penia *decis. 1285. num. 5. & iterum coram Ghislerio, vt in decis. 40. & 341. par. 6. recent.* Sed qui plura de hac materia scire cupit, videat Barbof. *tom. 2. votorum de De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.*

cisnorm, vol. 77. per totum.

154 Quod autem vis, & metus annullent professionem, pluries respondit Rota, vt coram Gregorio Decimoquinto *decis. 326. & in alijs relatis à Tarraconen. Archiepiscopo decis. 491. num. 2.*

155 Is etiam annullata professione, si non sit in sacris Ordinibus constitutus, non cogitur continere, sed potest inire matrimonium, *cap. 1. de his, quæ vi, metue, Valer. Reginald. in praxi fore punient. lib. 18. num. 373. in fin. cum alijs per Barbof. ad d. cap. 1. num. 2. & 3.*

156 Aduertendum tamen est, quod si ante iudicium Ecclesiæ, & laram sententiam super nullitate professionis, vel susceptionis sacri Ordinis sic professi, & sacris ordinibus initiati matrimonium contraherent, puniri possent in Sancto Officio, saltem ratione temeritatis, & sic tanquam Polygami capti essent, & sic vidi sæpius praticari ad Text. in *cap. 1. & 2. de Matrim. contra Interdic. Ecclesiæ, vbi in cap. 1. dicitur, quod coniux, qui contra impedimentum Ecclesiæ contraxit, debet per aliquod tempus separari, sicuti norant Couarr. de Sponsal. par. 2. cap. 6. in initio num. 6. Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 2. num. 14. cum alijs per Barbof. *disso cap. 1. num. 4.**

Et licet in *disso cap. 2.* decerneretur huiusmodi matrimonium minimè separandum esse, nihilominus ibi intelligitur de perpetua separatione, non de temporanea, vnus mensis, vel alterius temporis arbitrio Iudicis, quia in *disso cap. 1.* tempus mensis ponitur exempli gratia, vt notant Sanchez, & ex eo Barbof. *disso cap. 1. nu. 4. in fin.*

157 Quod dictum est de sacris Ordinibus initiatis in Ecclesia Latina, idem dicendum est de Græcis in Ecclesia Græca: Nam secundum veriorum opinionem, nunquam licuit Græcis post sacros Ordines susceptos contrahere matrimonium, sed tantummodo vti matrimonio ante sacros Ordines acceptos contracto, vt probat post Azor. *lib. 13. Instit. moral. cap. 12. quest. 4. & 5. Sanchez lib. 7. de Impediment. disp. 28. num. 3. & post eum Trasmiera, disso quest. 17. num. 15.*

158 Imò si post matrimonium contractum quis initiaretur Ordinibus sacris, & mortua ex vxore, cum alia matrimonium contraheret, posset puniri vt Polygamus similitudinarius, Trasmiera de Polygam. *lib. 3. quest. 12. num. 24. vbi ex Beroo, & alijs dicit, Clericos Græcos, & Orientales more Græcorum viuentes teneri Canonis Latinorum Constitutionibus, de quo alijs dixi: Sed videndum est circa punctum matrimonij post sacros Ordines susceptos à Græcis inuendi Arcudius in suo erudi-*

tissimo tractatu de Concordia Ecclesia Orientalis, & Occidentalis circa Sacramenta, de Matrimonio lib.7. cap.40. per totum.

- 159 Quid autem est contra, an si vxoratus Inconstans in statu matrimoniali, inscia, vel contra voluntatem vxoris Ordines sacros susciperet, possit puniri in Sancto Officio.

Possit, respondet Simanchas de Cathol. tit.40. de Matrim. num. 14. vbi dicit, quod iste iustas eorum, qui post sacros Ordines vxorem ducunt, punietur. Neque enim, vt ille ait, magni refert, an matrimonium antecedar, vel consequatur, quandoquidem vtroque casu, & Sacramento matrimonij, & sacrorum Ordinum, & cælibatui Clericorum par sit iniuriæ; Simancham sequitur Farinacc. de Hæresi qu. 183. nu.74. P. Diana par.4. tract.7. resol.4. in fin. vers. Nota secundo, licet malè alleget Canter. qui nihil de hoc dicit, sed solummodo de Clericis in Sacris constitutis, & Religiosis professis matrimonium contrahentibus.

- 160 Quia autem prædicti Doctores non loquuntur de aliqua abiuratione huiusmodi vxorato imponenda: Crederem saltem illi imponendam abiurationem de leui, nisi ex alijs circumstantijs appareret malè sentire de Sacramento Matrimonij, & Ordinibus: Alioquin si essent immunes ab abiuratione, fortasè non deberet cognosci huiusmodi delictum ab Inquisitoribus, sed ab Ordinario, & puniri poenis statutis à Ioanne Vigefimo secundo in Extrauag. Antiqua, de voto.

Et ità in terminis, hosce esse suspectos de leui, dicit Trasmier. de Polygamia lib.3. quæst.13. num.31.

- 161 Et hoc procedit siue matrimonium solummodo sit ratum, siue consummatum: Nam quoad promotionem ad Ordines nil refert, an matrimonium sit ratum, siue consummatum, Sanchez de Matrim. lib.7. dispnt. 33. nu. 7. sequitur Barbof. ad dist. vi Extrauag. Antiqua, de voto, num.4.
- 162 Sed an si in tantummodo susciperet Ordines minores, vel primam tonsuram, poterit ne in Sancto Officio puniri, credere affirmatiuè responderi posse, quia eadem ratio est, nempe propter iniuriam, quæ fit matrimonio, & Ordini.

Iniuria matrimonio, quia ab hoc sic ordinato exigendum est vorum continentia, Glof. in cap. Episcopatus, 77. dist.11. Canonistæ in cap. Coniugatus, vbi Io: Andreas num.4. Bnt. num.3. Abbas num.3. Cardinal. quæst.2. Anchar. num.2. de Conuers. Coniugat. Sanchez disto lib.7. dispnt. 37. num.8. quod videtur repugnare principaliter iuri matrimonij.

Iniuria autem sit Ordini, quia iste coniugatus non potest ad primam tonsuram

promoueri, nisi velit Religionem intrare, vel ad sacros Ordines promoueri, cap. final. de tempor. Ordin. in 6. & ibi Glof. in ver. Distinctum, Canonistæ in cap. Coniugatus, de Conuers. Coniugat. & ibi Glof. in ver. Ad sacros Ordines, Sanchez dista disputat. 37. num.9.

Quando autem vxoratus possit Inconstans in matrimonio transire licitè ad sacros Ordines, vel ad Religionem, vel castitatem vouere, videbimus in tractatu DE INCONST. IN CONTRACTIBVS.

- 163 Aburitur pariter Sacramento Matrimonij Catholicis, qui contrahit cum, Hæretica, de quo supra diximus. Is enim redditur suspectus de hæresi, & contra, eum Inquisitores posse procedere, tenet Glof. in cap. Decretum, de Hæresi in 6. & ibi Io: Andr. num.1. Geminian. num.2. Franc. num.1. Cantera quæstion. crimin. de Hæresi cap.1. num.22. Sanctarell. de Hæresi cap.41. dub.3. num.1. P.Diana, hos referens, dista par.4. tract.7. resol.5. ver. Notandum est etiam, Trasmier. de Polygamia lib.1. quæst.17. num.11. Et quod contra tales possit procedi tanquam contra Fautores Hæreticorum, tenet Cantera, & Trasmiera locis citatis.

Sed cum hæc scribere dubitarum, fuit, quid agendum esset cum N. N. Catholica nupta Principi Hæretico absque dispensatione Apostolica.

Quidam Religiosi Romæ degentes consuluerunt, nec debere petere remissionem poenarum, nec dispensationem Pontificiam, vt sibi permittatur remanere in cohabitatione matrimoniali cum marito.

Vnus ex illis aiebat:

- 164 [Videtur non debere exigì primò, quia illa contraxit optima fide, persuasà à viris doctis id sibi licere, iuxta sententiam valdè communem, quam secluso peruersionis periculo in locis vbi impunè grassatur hæresis, & vbi non est consuetudo perendi dispensationem Pontificiam, sublinent quamplurimi Doctores, vt Nauarr. Pontius, Sanchez, Azor. Filiuccius, Bonacina, Reginaldus, Layman. Card. de Lugo dispnt. 22. sect.2. num.20. & apud hos alij.]

- 165 At in ea Regione dominatur hæresis, nec est vlla consuetudo perendi talem dispensationem Pontificiam pro personis nobilibus, quæ sæpè talia contraxerunt matrimonia, & vbi non est consuetudo perendi pro subditis, nec esse obligationem ex rei natura petendi pro Principibus, sentire videtur contra Hurtadum Card. de Lugo loco cit. num.16.

- 166 Secundò, etiamsi peccasset contrahendo (quod tamen faciliè credi non debet)

tamen cum hoc peccatum nullibi sit reservatum Papæ, nec annexam habeat cum iure prohibitionem ad cohabitandum, iam illa legitimè est absoluta à suo Confessario, & quatenus opus esset, iam dispensata ad cohabitandum, quia Missionarii in eo Principatu plerique habent facultatem à Sede Apostolica dispensandi in matrimonijs contractis super omnibus impedimentis iuris positivi, excepto secundo gradu consanguinitatis, & affinitatis. Quare cum legitimam dispensationem in quantum opus esset obtinuerit, non potest ab ea exigi, ut petat aliam.

- 107 Tertiò, quia, ut affirmat Dominus N. missus à Principissa Catholica, dicere illa potuit se præstittisse, quæ suarum partium erant, & commississe N. curam, ut si esset necessaria dispensatio, eam peteret à Sanctitate Sua, N. verò hoc ipsum significasse Sux Beatitudini, cui non placuit, tam iustis de causis exigere ut peteret, quare interpretati sunt silentium pro consensu, iuxta Regulam Iuris 43. in 6. qui tacet consentire videtur.

Quartò, quia nullæ sunt pœnæ spirituales excommunicationis, vel similes statutz in iure, quarum remissionem ipsa petere debeat, etiam si peccasset in contrahendo, nec habuisset consensum tacitum.

De temporalibus verò, uti de dote, & similibus non curaret, sed si peteret licentiam perseverandi in cohabitatione cum marito, posset grauem incurere maculam & sibi, & proli nascituræ, quasi hætenus illicitè cohabitasset, & ingens oriretur inde scandalum per totum Principatum, possetque subministrare semen bellis grauissimis futuris.

Quintò, hæc exactio affligeret supra omnem modum dictam N. Catholicam, quæ cum sit piissima, & tenerrimæ conscientiz, & zelantissima pro fide Catholica, inconsolabiliter inde constisteretur, & cum passim dicatur esse grauidam, timere posset inde sinixter euentus.

- 168 Sextò, offenderet grauissimè Principem maritum, à cuius metu, & protectione pender conservatio, propagatio, vel etiam eversio Catholicæ Religionis in ea Regione, & metuendū valde, ne exinde offensus subtrahat suam protectionem, permittatque, ut mandet executioni leges pœnales contra Catholicos pridem latus, & tunc sequerentur innumere confiscationes bonorum, proscriptiones Sacerdotum, incarcerationes, & mortes aliorum, & denique clades grauissimæ, si non exterminium Religionis Catholicæ in ijs Partibus.

Septimò, pieras, & constantia Catholicorum in defendenda per centum, &

ampliùs annos auctoritate Sedis Apostolicæ, pro qua sola tot substimerunt carceres, tormenta, mortem, rapinam bonorum, & alia innumera incommoda, mereri videtur, ut eadem Sedes, quæ est pia Mater omnium credentium, sed maxime certantium in agone, nunc non det hanc afflictionem præsentibus Catholicis, quorum multi multa retrolapsis annis pro fide passi sunt, exponendi illos hac de causa iræ Principis, periculis innumetis, cum maxima strage animarum]

Alter verò ex Consultoribus dicebat :

[An Catholica contrahens matrimonium cum Hæretico, absque dispensatione Pontificia, ubi hæresis dominatur, & Catholici cum Hæreticis permixti degunt, atque inuicem familiariter agunt, teneatur petere à Pontifice, aut remissionem pœnarum, aut permissionem cohabitationis coniugalis imposteriorum.]

- 169 Responderetur negatiuè quoad utramque partem respectu contrahentium, cuiuscunque gradus, siue Regius is sit, sine infra Regium,

Et quidem quoad remissionem pœnarum : In Ecclesiasticis Canonibus, in quibus prohibentur matrimonia Catholicorum cum Hæreticis, nulla legitur censura, aut alia pœna spiritualis aduersus contrahentes, præsertim referata Summo Pontifici : Pœnam autem illam temporalem, qualis est illa de priuatione dotis, in cap. Decretis, de Hæret. in 6. si quam meruit, potest velle eam subire, nec teneri petere remissionem. Nulla est igitur in casu obligatio petendæ remissionis.

- 170 Iam necessitas petendæ permissionis ad cohabitandum coniugaliter imposteriorum cessat, quia cum adhibita fuerint ab initio, ut supponitur, præcautiones necessariæ pro incolumitate propriæ professionis catholicæ, & pro educatione prolis, quo satisfactum est toti iuris naturalis in hac re obligationi.

De reliquo postquam sponsa tradita est marito, atque apud eum manet, vitur iure illius patriæ consensuendæ stabilitio, & ab omnibus ibi pacificè possessio.

Ius autem consuetudine stabilitum in Prouinciis, in quibus regnat hæresis, & Catholici degunt Hæreticis permixti, atque inuicem familiariter agunt, hoc est, ut Catholici inuentres matrimonia cum Hæreticis, cohabitent coniugaliter cum iisdem absque vlla speciali pro singulis dispensatione Pontificia, & nemine reclamante, ut tradit Thomas Sanchez lib. 7. de Matrimonio disput. 72. num. 5. alique communiter dicentes, ita passim fieri in Germania, Gallia, Polonia, nec quoad hoc ius, & consuetudinem iamdiu toleratam

in illis Partibus est aliquod discrimen inter personas Principum, & subditas, vt tradit Cardin. de Lugo *disput. 22. de fide, sect. 2. num. 16. aduersus P. Hurtadum*, qui excipit quidem Principes, sed nullo prorsus iure, nullaue sufficienti ratione probat exceptionem, vt indicat ibidem Card. de Lugo, nec enim eum Auctorem videre mihi licuit, &c.]

Addat vnus ex illis.

- 171 [Video ex communi Doctorum sententia, quod matrimonia inter Catholicam, & Hæreticum licet celebrantur, absque dispensatione Pontificia, in Patria, in qua regnat hæresis, quando ambo contrahentes sunt ex eadem Patria, atque inibi commorantur, tanquam Conciues.

Video inquam ex ea sententia nullam posse deduci consequentiam pro casu, in quo, alter contrahentium Hæreticus manet in Patria infecta hæresi, altera verò Catholica erat in Patria immuni prorsus ab hæresi, quia in hoc posteriori casu Catholica, ratione matrimonij, & transitus in Regnum hæreticum, exponeretur periculo peruersionis, cui independenter ab eodem matrimonio nequaquam suberatur.

Hoc autem inconueniens non adest certe, non vsque adeo viget quando Catholica contrahens cum Hæretico degebat autecedenter inter Hæreticos, atque cum eisdem familiariter iam agebat. Accedat consuetudinem, qua vnicè nituntur *præcatis* Auctores quoad honestatem matrimoniorum inter Catholicam, & Hæreticum absque dispensatione Pontificia inualuisse quidem palam pro Catholica, & Hæretico ambobus degentibus in Patria hæretica, non verò pro iis, quorum alter degit in Parte prorsus Catholica, penitusque immuni ab hæresi: Vnde quoad hunc punctum non potest non agnosci discrimen prædicatum.

- 172 Cæterum Ego non fui requisitus de Matrimonio contrahendo, sed de iam contracto, & consequenter neque fui requisitus de necessitate dispensationis Pontificiæ ad celebrandum licet tale Matrimonium contractum absque dispensatione: atque ad hoc præcisè respondi, iterumque respondeo, nullam esse necessitatem Pontificiæ absolutionis, seu remissionis penarum, quia celebrationi Matrimonij inter Catholicam, & Hæreticum (qualescunque sint) nullæ ex Sacris Canonibus sunt annexæ penæ excommunicationis, aut aliz reservatæ Summo Pontifici, idque est verum, etiam si in tali Matrimonio admittatur, & consideretur suspicio, aut fauoraria hæresis inibi inclusa:

Neque in hoc, de quo solo requisitus fui, quod videtur solum esse præsentis inspectionis, quando non agitur de Matrimonio contrahendo, sed de iam contracto, lectis attentè, & relectis Sacris Canonibus, in quibus agitur de hac materia, nullam reperio rationem dubitandi.

Similiter non reperio necessitatem dispensationis, seu permissionis specialis Pontificiæ pro cohabitatione post contractum Matrimonium, & postquam sponsa Catholica tradita est marito hæretico, atque insuper constituta simul cum illo in Principatu hæretico, vbi Catholici, & hæretici consueverunt pacifice cohabitare, & coniugaliter, & non coniugaliter, quia sponsa his iam peractis non est amplius sui iuris, vt recedat, nisi superueniat speciale periculum peruersionis ex malignitate, & violentia, aut quasi violentia mariti, quod periculum non datur in casu, ideoque tenetur cohabitare, & coniugaliter adeste marito, eo vel maxime, quia quoad hoc vitur iam legitime iure, & consuetudine Patriæ, ad quam est permancer translara.

- 173 Nec Sedes Apostolica est in possessione, & iure, vel consuetudine dispensandi specialiter quoad cohabitationem post contractum Matrimonium, ac consummatum inter Principes, & subditos, sicut est in possessione dispensandi quoad celebrationem Matrimonij inter Principes, vnde in hoc puncto præcisè cohabitationis, videor bona fide, nec malo iure adduxisse pro me Eminentissimum de Lugo, qui videlicet nullum agnoscit discrimen inter personas Principum, & non Principum in materia Matrimoniorum cum, disparitate cultus quoad necessitates dispensationis, nisi forte ex consuetudine, quæ certissimè nulla existit circa dispensationem, seu permissionem specialem cohabitationis supposito, & iam consummato Matrimonio, de qua sola nunc agitur: Sed quicquid sit de mente Cardinalis de Lugo fauentis in hoc puncto, vel non fauentis, & certè non contradicentis assertioni meæ, fundamentum supra positum per se subsistit sufficienter, nec inuenitur Auctor, qui carens contradicat inter eos non paucos, quos legi circa hanc materiam.

- 174 His nil obstantibus agnosco fore maximum inconueniens, & valdè perniciosum, si inualesceret consuetudo celebrandi Matrimonia absque dispensatione Pontificia inter Principes alterum Catholicum, & alteram Hæreticam, idque maxime in superlatiuo gradu, quando alter habet, vel pretendit ius sanguinis succedendi in Principatu Catholico, & propterea subsistit periculum inducendi in domina-

tionem illius consortem Hæreticum. . . Agnosco etiam consequenter iure optimo Sanctissimum negare, atque teneri omnino negare omnem suam, & quamlibet, vel minimam convenientiam celebrationi talium Matrimoniorum absque dispensatione sua, & opportuna pro tempore, & loco modificatione.

Verum id fieri, neque debet, neque potest adigendo Principissam, quæ iam contraxit, & consumauit ad petendam, vel absolutionem poenarum, vel permissionem cohabitandi impostum, cum neutrius indigeat petitione, & consecutione à Sede Apostolica in eo videlicet statu, in quo reperitur iam, vt apparet ex dd.

Quo autem alio modo, & via occurrit possit, ac debeat tanto malo, cum non sit punctum doctrinale, sed potius arbitrarium, ac prudentiale, nil ad me attinet.]

- 175 HIS autem Consultationibus cum fuerim requisitus, vt responderem, dixi, non esse veram primâ rationem à Consultoribus traditam, scilicet non esse impositam aliquam poenam spirituales contra Catholicam contrahentem cum Hæretico.
- 176 Nam in Concilio Calcedonensi Generali sub Leone Primo *Can. 14.* expressè habetur: *Non posse Catholicum accipere uxorem alterius Scilicet, nec Catholicam iungi Hæretico, Iudæo, vel Pagano, nisi fortè sponderit se venire ad Orthodoxam Fidem.* Statimque Concilium subiungit: *Si quis verò hanc definitionem Saulæ Synodi præterierit, Correctioni Canonica subiacebit;* vel vt habetur in alio Codice Regularium, *Condemnationibus subiaceat.*
- 177 Porro cum correctio Canonica sonet in poenam, iuxta Text. in *Can. Quid autem, 45. distinct.* sumenda est hoc casu à Sacris Canonibus prohibentibus, Catholicam mulierem iungi in Matrimonio Iudæo, vel Pagano, quia cum Concil. Calcedon. æquè prohibuerit Matrimonium Catholicorum cum Hæreticis, ac cum Iudæis, vel Paganis, data huiusmodi æquiparatione, licet argumentari à prohibitione, & poena vnius ad prohibitionem, & poenam alterius, vt doctissimè considerat in terminis Franciscus Dusseldorpius in *trakt. De non incedendo Matrimonio cum his, qui extra Ecclesiam sunt, par. 4. cap. 1. per totum.*
- 178 Eo maxime quia maior ratio adest prohibendi Matrimonium Catholicæ cum Hæretico, quam cum Iudæo, vel Pagano, quia, vt inquit D. Chrysost. in *Homil. 30. in Matthæum, in fine Operis imperf.* Hæreticos peiores esse Iudæis nemo dubitat, & rectè ad propositum monet Clemens *lib. 6. Constitut. Apostol. cap. 18.* fugiendos esse Hæreticos, qui magis impij sunt, quam Iudæi, & magis sine Deo, quam Gentiles.

179 Et ratio est, quia maius periculum, timetur à consuetudine maxime matrimoniali Hæreticorum, quam eorum, qui nunquam in Christo crediderunt, vt pluribus comprobat idem Dusseldorpius *cit. cap. 1. §. 2.*

180 Si ergo licet argumentari in hac materia à poenis inflictis Catholicis contrahentibus Matrimonium cum Iudæo, vel Pagano, dici non potest, nullam poenam spirituales fuisse statutam à Sacris Canonibus contrahenti Matrimonium cum Hæretico.

181 Nam in Concilio Nicæno Vniuersali *Can. 53. & 67.* statutum fuit, vt quæcumque mulier fidelis viro Infideli nupserit, ab Ecclesia ejiciatur, & à Synodo excommunicetur, nec recipiatur ad poenitentiam, nisi virum Infidelem dimiserit.

182 Et has poenas Concilium non solum statuit in Christianam ipsam contrahentem, sed etiam in parentes, vel consanguineos, qui filiam, aut sororem non consciam, neque volentem, neque præsentem dederint nuptui non credenti, vt patet ex Canone 69.

183 Et quauis Ecclesia Romana ex isto Concilio non habuerit nisi viginti Canones, non respuit tamen alios Canones, qui in eodem Concilio statuti fuerunt, vt est concors Doctorum sententia, sicuti ex Bellarmino, Baronio, & Turriano tenet Verricellus de *Apostol. Missionibus, quæst. 86. num. 12.*

Idem statuerunt Concilia nonnulla Prouincialia, nempe Elibertinum, Arelense, Meldense, Aurelianense, secundum, & tertium, Toletanum quartum, de quo in *cap. Iudæi 28. quæst. 1.* Quæ Concilia fuerunt à Sede Apostolica approbata, vt dicunt Simanchas de *Cathol. Instit. tit. 40. num. 2.* Sanchez de *Matrim. lib. 7. de Impedim. disputat. 72. num. 4.* Bannes 2.2. *quæst. 1. artic. 10. pag. 153.*

184 Et propterea quamuis sola confirmatio Pontificia non efficiat, vt leges in illis latæ ultra territorium suum extendantur, vsu tamen, & traditione Ecclesiæ approbatio, & confirmatio Papæ operatur, vt etiam ultra territorium proprium extendantur, & deseruiant pro norma Ecclesiæ Vniuersalis; sic Suarez de *legib. lib. 4. cap. 6. num. 10. in fine.* Bonacin. de *Legibus, disp. 1. quæst. 1. punct. 3.*

185 Secundò sumenda est probabiliter à poena, quæ inflictâ est à iure contra Hæreticorum fautores, quia Catholica contrahens Matrimonium cum Hæretico absque Pontificia dispensatione, dicitur Hæreticorum fautor, & potest puniri tanquam Hæretica, vt dicit Geminian. in *cap. Decretis, num. 2. de Hæret. in 6.* vel saltem tanquam suspecta de hæresi, Glossa

- in d. cap. *Decernit in figuratone casus, versic.* Nota vltimus, Sandarell. de Hæresi, cap. 41. dub. 3. num. 1. P. Diana par. 4. traſſ. 7. resol. 5. Traſmicer. de Polygam. lib. 1. quaſt. 17. num. 11. Et de fautoria Hæreticorum puniri poſſe, dicunt Franch. d. cap. *Decernit*, num. 1. Canter. *Quæſtion. crimin. tit. de Hæret. cap. 1. num. 22.* Traſmiera poſt Cantaram loco cit. vbi latè, quamnam ſuſpicionem ſic contrahentes incurant, an leuem, an vehemens.
- Inter alias autem pœnas contra Hæreticorum fautores latas illa eſt excommunicationis maioris Summo Pontifici reſeruatæ, de qua in Bulla Cœnæ, & in aliis Conſtitutionibus Apoſtolicis relat. à Farinace. de Hæreſ. quaſt. 182. num. 18.
- 186 Dixi probabiliter, quia benè noui plurimos ex Doctõribus noſtris aſſerere, non habere locum excommunicationem in Bulla Cœnæ laram contra fautores Hæreticorum, niſi ij, qui fauent, faueant quâ Hæretici ſunt, & non ſi alia de cauſa, etiam ſi per indirectum in fauorem Hæretici reſulter, vt poſt multos tener Sanchez ad præcept. Decalog. lib. 2. cap. 10. num. 4. & poſt eum Fragof. de Regim. Reip. par. 2. lib. 1. diſput. 3. num. 29. verſ. *Excusantur autem*.
- 187 Nam contrarium tenent multi, nempe excommunicationem laram in Cœna Domini comprehendere non ſolum eum, qui fauet Hæretico, vt hæretico, ſed qui fauet Hæretico, ex alia cauſa, ſi fautoria redunder in fauorem hæreſis, ſic Toletus in Summa in Bulla Cœnæ excommunic. 1. nu. 2. & 23. Sayr. in Theſaur. cauſarum. to. 1. lib. 3. cap. 5. num. 3. in fine, Vgolinius de Cenſur. Paoz reſeruat. 2. par. cap. 1. ver. *Receptatores*, in fine principij, & §. 1. num. 3. verſ. *Sexto*, in fine, Sandarell. de hæreſ. cap. 11. dub. 1. num. 11.
- 188 Sed ſuppoſita pro veriori contraria opinione, illa quidem locum habere poteſt in foro conſcientiæ, non autem in foro externo, vt benè Sanchez loco citato num. 4. Suarez de Cenſur. diſp. 21. ſect. 2. nu. 3. Bauni de Cenſur. de Bulla Cœnæ quaſt. 1. verſ. *Secunda vox ſtringit*, in fine poſt Nauarr. conf. 14. de Hæret. & ſagundez in primo præcepto Decalogi lib. 1. cap. 12. num. 6.
- 189 Præterea cum fautoria, de qua agitur, conſiſtat non ſolum in aſſinitate, ſiue matrimonio contraſto cum Principe hæretico, ac ſedere cum eo inito, Pegna ad Diueſtorium par. 2. comment. 80. Sandarellus d. cap. 11. dub. 1. in fine.
- 190 Verùm etiam in traditione ampliffime dotis, & quod peius eſt in conſeſſione Ciuitatis Catholice, & introducti Hæretici Negari non poteſt, quin hæc omnia non ſolum indirectè, verùm etiam directè tendant in fauorem hæreſis ex doctrina Diui Thomæ de malo qu. 1. art. 3. ad 15. & in 1. 2. quaſt. 73. art. 8. & quaſt. 20. art. 5. doctè in propoſito Patricius Armacannus in tractatu de Inſtituta federum Gallicorum cum Inſidelibus cap. 25. quo caſu nemo dubitat hanc excommunicationem incurri.
- 191 Verùm etſi in caſu præſenti non intraret pœna excommunicationis latæ in Bulla Cœnæ, non poſſunt tamen euitari aliæ pœnæ, & quidem grauiffimæ pro arbitrio Summi Pontificis imponendæ, vt docet Sanchez ad præcepta Decalogi lib. 2. cap. 10. num. 5. verſ. *Sic ergo Receptatores*, Suarez, & alij ſupra citati.
- 192 Tertiò, Sumenda eſt à diſpoſitione eorum ſactorum Canonum, qui imponunt pœnam contrahentibus matrimonio contra Interdictum Eccleſiæ, vt in cap. 1. 2. & 3. de matrimonio contraſto contra Interdictum Eccleſiæ. Ibi enim Alexander Tertius reſcribit Paduanum, Vigoricum & Baronen. Episcopis, quod huiusmodi matrimonia contrahentibus imponatur condigna pœnitentia, nec abſoluantur à peccato, niſi facta ſeparatione ad inimicem.
- 193 Condigna autem pœnitentia illa eſt, quam pro ſui arbitrio Episcopos, vel Summus Pontifex imponere vult, vt dicit Io. Andreas in d. cap. 1. num. 5. de matrimonio contraſto. contra Interdictum Eccleſiæ, Cardof. in prax. Indic. ver. *Sacramentum*, §. de Sacramento matrimonij num. 36. relat. à Barboſa vot. 114. num. 3.
- 194 Et ratio eſt, quia quotieſcunq; Canon mandat quem puniri, nec certam pœnam exprimit, tunc declaratio pœnæ reſidet in arbitrio Iudicis cap. de cauſis, §. fin. de offic. Deleg. l. 1. §. *Expilatores*, ff. de Effraſor. & Expilat. l. Hodie, ff. de Panis.
- 195 Certum eſt autem matrimonium Catholice cum Hæretico, & è contra, eſſe canonico, & Eccleſiaſtico Decreto interdictum cap. Cane, & ſeq. 1. Azor. Inſtit. moral. to. 1. lib. 8. cap. 11. quaſt. 5.
- 196 Et propterea omnes Doctores concludunt, non poſſe contrahi ſiue labe peccati mortalis, Sbtus, Nauarr. & alij relati à Sanchez de impediment. lib. 7. quaſt. 72. num. 4.
- 197 Radix autem, & cauſa huius peccati eſt, quia coniunctio matrimonialis cum Hæretico, per quam mulier ſcienter, & voluntariè tradi ſe in hanc perpetuam, & indiuiduam coniunctionem, & conſuetudinem viri hæretici, qui ſe proprio (vt ait Diuus Paulus) iudicio ab Eccleſia ſeparauit, eſt actus non ſolum malus, quia prohibitus, ſed prohibitus, quia malus, & damnabilis ſui natura, quia corruptionem habet debiri Ordinis ad Deum, & Eccleſiam. Proſtituuntur enim membra Chriſti Diabolo cum reatu ſacrilegij, vt poſt Ambroſium,

Ambrosium, Cyprianum, & Tertullianum docet Duffeldorpius *disso tractatu part. 3. cap. 17.*

- 198 Secundò, quia huiusmodi coniunctio habet innatum, & insitum periculum subuersionis, cui periculo nemo villo casu se voluntariè, & scienter potest exponere, absque peccato mortali, Dinius Ambrosius *lib. 2. de Abraham cap. 9.* Vnde desumptus est Canon, de quo in *cap. Cane 28. qm. 1. Soto in 4. sententiarum distinct. 39. art. 2. in fine.*

- 199 Non solum autem huiusmodi matrimonia coniunctum habent continuum, periculum subuersionis, verum, & continuum impedimentum bonarum operationum, & continuum periculum transgressionis mandatorum Dei, & Ecclesiæ, vt egregiè Tertullianus *2. lib. ad uxorem.*

- 200 Tertiò, ratio huius peccati est, quia, matrimonium cum Hæreticis habet innatum suorum Hæreticorum: Et ideo mulier scienter cum Hæretico contrahens, dotem ammittit, vt in *cap. Decrenit;* & ibi Doctores præscribit Io. Andreas, & Franchus de *Hæret. in 6.* Quod si hoc regulariter est verum, multò equidem magis in casu præsentis; Nam ampla dos tradita est magno Recipiente Christianæ, & Religionis Catholicæ incommodo, quo fit, vt Hæretici superiores, & audaciores facti sint, quod augeat peccatum, vt per Abbat. & alios in *cap. Veritatis, de dolo, & contumacia:* Fauere autem Hæretico voluntariò, & scienter non solum est malum, quia prohibitum, sed prohibitum, quia malum est de sui natura.

- 201 Verum ab hoc peccato mulier Catholica absolui non potest, nisi priùs separata à viro hæretico, vt statuit Concilium Nicænum *supra allatum*, vbi quod mulier Catholica nupta scienter viro hæretico, non recipienda est ad poenitentiam, nisi virum dimiserit; donec saltem per auctoritatem Pontificiam fuerit absoluta, & dispensata, vt in eo remanere possit matrimonium, vt habetur in *distis capitulis 1. 2. & 3. de matrimoni contraſto contra interdillum Ecclesiæ*, quod docent etiam Sanchez de *impediment. disp. 2. num. 4.* Pontius de *matrimon. lib. 6. cap. 7. num. 7.*

Et ex his sublatum est primum Consultorum argumentum.

Secunda ratio, siue fundamentum Consultorum est, quod simus in Regione vbi impunè grassantur hæreses, & ideo Catholica, quæ in talibus Regionibus contrahit matrimonium cum Hæretico, nec indiget Pontificia dispensatione.

- 202 Sed hoc fundamentum in casu, de quo agitur, non subsistit; Nam etsi verum, esset, quod tamen non ita simpliciter admittendum est, sed cum aliquibus conditionibus.

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

tionibus, hoc est, vt cesset omnino periculum periculis, quod cesset scandalum, nullum afferatur impedimentum. Catholicæ vxori in exercitio propriæ Religionis, vt proles in Catholica Religione educetur, alioquin cum iure Diuino, & naturali hæc omnia pignent, & illicitum sit ex eisdem iuribus periculo periculis se exponere, etiamquod non adest aliqua prohibicio Ecclesiastica, vel haberetur quæcunque dispensatio Ecclesiæ, non posset huiusmodi matrimonium contrahi, vt considerat P. Aucta de *Sacram. matrimonij quæst. 18. de impediment. disparis cultus sect. 2.* vbi pariter ex Coninchio dicit, non videri tutum in praxi etiam in illis Regionibus tale matrimonium, quia vix talia pericula cessant, & solent alii Catholici videntes sic contrahi scandalizari, præsertim quando coniux notoriè profitetur hæresim, quod dixit etiam Vericellus de *Apostol. Mission. quæst. 174. sect. 7. num. 30. vers. 6.* Layman. verò de *impedim. matrim. tract. to. par. 4. cap. 14. num. 2.* dicit: *Expertissimus ex matrimonio hominis Catholici cum Hæretica, tam multa sequi incommoda spiritualia ipsi coniugi Catholico tum liberis, ac Christianæ Reipublicæ, vt naturali plerumque legi Charitatis repugnet, ac proinde tunc neque Summum Pontificem dispensatiuè id permittere possit.*

- 203 Huiusmodi tamen conclusio non potest adaptari casui nostro, qui non tractatur de Catholica nata, & educata in Regione, in qua impunè grassantur hæreses, sed nata, & educata in Regione, in qua sola viget Catholica Religio, nec vili ibi permittuntur Hæretici, sed fuerilissimò puniuntur, & propterea illi suffragari non potest illarum Regionum consuetudo, nam in eis tolerantur talia matrimonia, quia videtur adesse tacitus consensus Pontificis, qui legi Ecclesiasticæ derogare potest, vt bene Pontius in *append. cap. 8. num. 4.*

- 204 Sed quando tractatur de matrimonio in eundo à Catholica Principissa cum Principe hæretico consensus Pontificis præsumi non potest, quia talia matrimonia nunquam contracta fuerunt, nisi petita, & obrepta Pontificia dispensatione: Et propterea bene Hurtado de *fide disp. 76. §. 233.* dixit, consuetudinem illarum Regionum non suffragari Regibus, arque Principibus.

- 205 Et quamvis bonæ mem. Cardinalis de Lugo de *virtute fide Diuina disput. 22. sect. 1. num. 16.* nimium pronus in resellendo opiniones Hurtadi, dicat, non videri sufficiens fundamentum huius exceptionis, sufficiens tamen inde patet, quia inest maior præiudicius Catholicæ Religionis in huiusmodi matrimonijs cum

Regibus, & Principibus, quàm cum hominibus Gregariis; Et propterea Diana par. 8. *resolut. moral. tract. 1. resolut. 74.* reprobatur hac ratione opinionem Card. de Lugo, contraria ergo consuetudine etiam in illis Regionibus, in quibus impunè grassantur hæreses introductum est, ne Reges, & Principes Catholici matrimonia contrahant cum Hæreticis, nisi prævia dispensatione Pontificia; Et si de facto contrahant, non conceditur illis dispensatio, nisi facta separatione ad tempus iuxta *superius dicta.*

- 206 Luculentulum exemplum habemus in Gallia seculo præterito. Cum enim Dux Barenfis Catholicus, non perita dispensatione matrimonium cum Principissa hæretica contraxisset, monitus à Clemente Oâto Summo Pontifice, ut se ab uxore separaret, ipsemet Dux Roman accessit, ut dispensationem impetraret, cuius supplicatio remissa ad nonnullos Eminentiss. Cardinales, & Theologos, coram quibus per plures annos materia discussa, & examinata, nunquam Clemens voluit dispensationem concedere, nisi prius obrenta promissione à Principissa hæretica, se cupere amplecti Religionem Catholicam, quæ tamen dum adhuc tergiversaretur, iusto Dei iudicio factum est, ut concessa dispensatio propter eius mortem executioni non fuerit demandata.

Tota huius dispensationis negotiatio apparet ex litteris Cardinalis de Oâst, & Gallico, & Italico idiomate impressis.

Placet tamen hic inserere, & litteras datas ab eadem Principissa ad Clementem Oâtum, & Breue ad eam directum ab eodem Pontifice.

Beatissimo Padre.

- 207 **A** Vendo questi giorni adietro per sodisfare all' esortazioni di Vostra Santità, ed alle preghiere del Re mio fratello, del Duca di Bar mio marito, risoluto di ricercare le vie di chiarirmi della verità della dottrina, la quale vi piace esortarmi, che io segua: Et succeduto, che il Sig. Vescovo di Eures, e Quello, che aueno chiamato per conferir seco sopra questo soggetto, non si sono potuti accordare circa i merzi della loro conferenza, intorno a che nondimeno mi è paruto, come sono risoluta, chiamarne altri, i quali si ritrouano seco colle medesime condizioni a loro proposte, e sopra la conferenza, o risinto loro seguire l' ispirazione, che piacerà a Dio di darne, promettendo alla Santità Vostra, che non vi apporterò dal tanto mio alcuna passione, resistenza, ne ostinazione, anzi sarò lietissima di poter ritrouare la verità in una causa, alla quale l' esortazione di Vostra Santità, le preghiere del Re mio fratello, ed il consenso del Sig. Duca di Bar mio marito m' illuminano: frat-

tanto, Beatissimo Padre, poichè la coscienza del detto Sig. Duca di Bar mio marito resta in travaglio, per non auer potuto ottenere dalla Santità Vostra la dispensa del nostro matrimonio; ho preso ardore di assicurarmi tanto della Vostra Bontà, di congiungere in questo caso le mie preghiere con le sue, e supplicarui umilissimamente di volerla accordare, e credere, che quest' obbligo aggiungerà molto all' altre obbligazioni, che m' innitano a ricorre i merzi per darui contento, e darui testimonianza, che sono, Beatissimo Padre,

Di Vostra Santità

Vmils. figlia, e Serua

Catherina.

Exemplar verò Breuis Clementis Oâtui est, ut infra.

Dilecta in Christo filia Nobili mulieri Catherine France charissimi in Christo filij nostri Henrici France, & Navarra Regis Christianissimi sorori.

CLEMENS PAPA VIII.

- 208 **D**ilecta in Christo filia Nobilis mulier salutem. Dominus mentem tuam lumine Sancti Spiritus illustret. In eo morare, quod de tua salute solliciti semper fuimus ex litteris tuis spiritualem lætitiā habuimus, & non mediocriter in Domino recreati sumus. Scribis enim te Catholica veritatis indaganda desiderio teneri, eamque cum innueris deposita omni oblatione amplecti; Cum itaque tu habueris, filia, tanquam arcendo falsa doctrina vento ex omni frē parte confracta, hoc tempore, Deo adiuvante, in veritate fidei consolidari cupias, ac propterea in ipsa errorum caligine aliquam pietatis scintillam retinere videaris; Si ita est, ut optamus, in eam spem venimus, Antequam Christo Domino, qui ut Isaias Propheta testatur ealiam quassatum non conterit, & lignum fumigans non extinguit, breui tempore futurum, ut per abundantiam Divinæ gratiæ abiecta omni erroris impietate in Apostolica fidei doctrina fulciris, & clarissimis Catholica veritatis ignibus illustreris, quod verò antequam veritatem doctrinæ Catholicæ agnoscat, velis rem à tuis diligenter examinari, id quidem non ingratum est. Tamen cum Nos eandem Petri Apostolorum Principis Sedem, ac fidem teneamus, & doctrinā, quam profitemur, una, & eadem sit, quam Christus, & Apostoli docuerunt, quā in omnibus sacris Conciliis, & Synodis generalibus, atque à Sanctis Patribus tam Græcis, quàm Latinis approbata est, atque per tot annorum seriem constans, atque integra in universa Ecclesia perpetuè viget, & usque ad consumationem sæculi vigeat, quam Maiores

tui Reges Christianissimi semper coluerunt, atque accrime propugnauerunt, quam denique charissimus in Christo filius noster Henricus Francia, ne NAWARRA Rex Christianissimus frater tuus summa nostra, totiusque Ecclesie Catholica Letitia, suscepit. Miramur quid te remorari possit, quominus eandem statim amplectaris; Compatimur sanè tibi, & dolemus, te sic à teneris annis educatum esse, ut in tenebris halitus erraueris, nunc tamen, quando matris iam aetate, ac integro iudicio es, ac tot rationum, momenta te circumstant, quibus ad lucem veritatis percipiendam adduci potes, noli nouas errantium opiniones veteris doctrinae auctoritati antepone, neque illorum sententiam tanti facere, ut eis potius, quam venerabili fratri Jacobo Episcopo Ebroicensi, & ceteris, qui te ad velleum vita, & salutis tramitem ducere contendunt, credere velis, quin imò nostris, eorumque consilij acquiescere, & qua te filium nostram in litteris tuis vocas, ita te gerere ut filiam decet, & sicut Nos Patrem, ita Romanam Ecclesiam Matrem agnoscere, ac relicta pristina opinione, veritatem doctrinae, quam tibi offerimus, admittere, à qua suscipienda non vano pudore, aut lenitatis, & nota alienius timore deterri debet. Prudentis enim est mutare consilium in melius etiam humanis in rebus, quanto magis in Diuinis, & his, quae salutem animae concernunt, quam etsi ante omnia spectare debeas, tamen quia error, in quo hactenus versata es, singulari Dei beneficio in vniuerso Francia Regno ita minui captus est, ut à Principibus omnino relicta sit, & à Nobilibus viris sensim descratur, dignitati, ac Nobilitati tuae non conuenit in ea diutius remanere, nam vera nobilitas sine fide Catholica retineri non potest: Quicumque inhonorificauerit me, dicit Dominus, erunt ignobiles. Tua verò ad Catholicam fidem conuersione, non modo nulla honoris iam Turam facies, sed magna cum gloria, & ornamento pristinam apud homines existimationem augetis, & maiorem in te nostrum, fratrisque tui Regis Christianissimi, Ducis Barenfis, totiusque Populi, ac Cleri Lotharingi, ac Francia amorem, ac beneuolentiam conciliabis, in quo etiam imitaberis clara memoria Brunehildem Sigberti Regis Metensium, & Galsundam eius sororem Regis Sessionum uxores, quae ab Ariana haeresi, quam à parentibus hauserant, ad fidem Catholicam meritorum precibus se transferuerunt. Imitaberis & fratrem tuum Regem Christianissimum, quous iam diximus summa cum laude, & suo, totiusque Regni Francia bono Religionem Catholicam esse amplexus. Denique imitaberis sanctum Thomam Apostolum, qui alijs credentibus aliquando incredulus fuit, postea tamen mutata sententia credidit, eiusque incredulitas ceteris ad credendum profuit. Tu similiter credendo maximam in primis laudem per vniuersum Orbem consequi, atque alijs ad te imitandum prodesse poteris. Atque una spe freti, ut nostra erga te benignitate inducaris ad co-

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

gnoscedam veritatem, ad quam Nos te in primis antea hortati sumus, & frater tuus Rex Christianissimus, & Dux Barenfis, & vniuersa Ecclesia Catholica te iuuant; Disputationem, quam litteris tuis à Nobis humiliter petij, matura nonnullorum Venerabilium fratrum nostrorum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium, & Theologorum, & Iuris Canonici peritissimorum viroorum consultatione adhibita, & certa forma praescripta, prout in re tanti momenti fieri debuit, quanquam ut verum ingenue fateamur, propter ipsius difficultatem, & nouitatem quodammodo renuentes, & inuiti concessimus, totiusque rei executionem Henrico Episcopo Verdenensi. Praefuli singulari prudentia, & pietate praedito, & erga te propenso, atque benigno delegauimus, cuius eloquia, quia homo Deum timens est, tibi, ut confidimus optatum adipem frumenti, & oleum latitiae Christi Domini copiose ministrabit, & qua hac in re fecundum Deum, atque cor nostrum à te fieri oportet, sanctè, & religiose suadebit, quae, si ut decet, audieris, ac eius salutaribus moniti, ac consilij acquiesceris, misericordiarum Pater, ac Deus totius consolationis accelerabit adiutorium suum, effundet aquas super sitientem, & fluentia super aridam, atque tandem à Cisteruis dissipatis, quae continere non valent aquas, ad fontem perducet salientis aquae in vitam aeternam. Datum Roma apud Sanctum Petrum die octauae Februarij 1604. Pontificatus nostri anno duodecimo.

209 Aliud nobile exemplum habemus in Germania: Nam cum Dux Neoburgicus Vvolfgangus à Bauaria obenta subreptitia dispensatione ab Archiepiscopo Philippensi Vicario Hollandiae super impedimento tertij, & quarti consanguinitatis gradus duxisset filiam tertio genitam Ducis Bipontini haereticam; nihilominus conscientia ductus dispensationem petijt à Summo Pontifice Urbano Octauo, ut posset in eo remanere matrimonio, non obstante diuersitate Religionis praedicte uxoris; Sanctissimus noluit eam concedere, nisi prius vxor haeretica haerese ab iuraret.

Sed cum instantibus Electoribus Treueren. & Maguntino, necnon Hispaniarum Rege, & Infanta Hispaniarum iussu admittit supplicatio, & negotij remissum fuisset Sacra Congregationi Supremae, & Vniuersalis Inquisitionis, in ea maturè discussum, & ab anno 1630. vsque ad annum 1633. protractum, demum cum infra scriptis conditionibus à Summo Pontifice concessa fuit dispensatio.

Feria tertia die 3. Martij. 1633.

210 **I**N Congregatione habita in Conventu Beate Maria supra Mivernam Eminentiſſimi, & Reverendiſſimi Domini Cardinales Bentivolus Sancti Houſphrij, Gyſſus, Barberinus, & Ginettiſſi primus; & ſeria v. die 10. eiusdem in Palatio Apoſtolico, coram Sanctiſſimo Domino Noſtro Domino Urbano Papa. Oſtavo rursus idem, & inſuper Eminentiſſimi, & Reverendiſſimi Domini Cardinales Borgia, & Sancti Sixti contra hereticam prauitatem Generales Inquiſitores, quibus Sanctitas Sua inceſſantibus Vvolſangi Gulielmi Neoburgi Ducis, ac Comitum Palatini precibus, & quamplurium Principum, & poſſimam Sereniſſimi Hiſpaniarum Regis, & Sereniſſima Iſabella Belgij Infantis, necnon Elektorum Sacri Romani Imperij rogatibus permotus, commiſit, vt nouiter deducta iura in cauſa effluſiata diſpenſationis ad ipſo Vvolſango Neoburgi Duce Catholico cum Catharina Carlotta Principis Bipontini filia imbuta hæreſi, Matrimonio communis præſentia (ſubrepticis tamen) diſpenſatione per Archiepiſcopum Philippenſem Vicarium Apoſtolicum Hollandiæ impartita diſcerneretur; & perpenſis matura deliberatione rationum vtrique ponderibus.

Et primum eius, qua proponitur, edulſe rationis ab vniuerſis Principum, & Prælatorum, quibus earum Regionum explorati mores eſſe debent, aſſeratione, nullum ex hoc Matrimonio riſe permiſſo Fidei Catholice in iſt locis fieri præiudicium; nullum in ipſo Vvolſango, eiusque liberis, aut ſubditis ſubuerſionis periculum ſubreſſe, quin potius magnam effulgere ſpem conuerſionis ipſius Catharina ad Auiam Romanam Fidem, ac conſuetudine poſſimam tanti viri, tamque eximij zeli, & vt virorum fide dignorum teſtimonio acceptum eſt in rebus fidei controneſis, etiam ſciencia, quæ cum magnam partem Prouinciarum ſibi ſubiectionem ad gremium Sanctæ Matris Eccleſiæ perduxerit, ſalutis cariffimæ ſibi coniungem tenere atatis & optima indole præditam, Orthodoxam Fidem edociturus ereditur. Rursus aliud perpenſa rationis à propoſitis ingentibus ſcandalis eis in locis, niſi diſpenſaretur permiſſe uideatur; necnon multorum lapſibus, aliorum diſſidijs, bellorum periculis ad ipſius Catharina conſanguineis pariter Hæreticis, ſed potentia formidanda in hereditarijs Vvolſangi poſſeſſiones inminuentibus, ſi forte Catharina poſt tanti temporis cohabitacionem, iam tandem repudiaretur. Denum illius poſſimæ rationis, quod cum nonniſi vnicum filium, eamque vix puberem, & imbecillis valetudinis Vvolſangus modò habeat, Ducatus ſui hæredem, poſt quem ad ipſius Vvolſangi fratres Hæreticos iure ſucceſſionis deuolueretur Status, plurimum ſuadet incumbendum, vt ea in diſtione, ac nouellæ grege Catholica ipſius Vvolſangi propago in vnus filij incerta vita, ac ſalutis iam nu-

rans protendatur, ſtabiliatur; conſultoque huiusmodi rationes aduerſis plurimum præpollere, quippè publicam cauſam præſeferentes, in eam vniuerſi voto ſententiam deuenierunt, remittendum hac vice aliquid de rigore Canonice diſcipline, diſpenſationemque tanto iam tempore, ac tanta cum humilitate implorari, ad euitanda poſſimam maiora mala, præſtatato Vvolſango Neoburgi Duci, aliorum poſſimam ſuaſionibus prolapſo, ex Paterna Sanctiſſimi Domini Noſtri benignitate concedendam fore: Verùm ſub inſcriptis conditionibus priuſquam diſpenſatio ſortitur effectum purificandis.

Primò, vt Catharina Matrimonij hæſtens contrahendi nullitas indicitur: Dux Vvolſangus ratum habens, quod ſuo nomine petitorum eſt à R. P. D. Cornelio Henrico Motmanno Sacre Rote Auditore, & à Fratre Coſma Morellis Colonia Inquiſitore, de iudulſa ſibi erroris venia ſuis litteris Apoſtolice Sedi, ac Summo Pontifici humillimè gratias agat.

Secundò, Princeps Vvolſangus ſub verbo Principis ſpondeat, ſe omnem operam adhibebiturum, vt Principiſſa Catharina ad Catholice veritatem traducatur. Ipſa verò Catharina ſuis litteris, vel ſyngrapha, aut coram teſtibus Catholice probitate, & auctoritate præſtantibus ad hunc effectum adhibitis, & rogatis, qui de his fidem legitiſſimam perhibent, promittat, ſe paſſuram inſtrui in Fide Catholica, ſequæ Ducis viri ſui uixibus ad id, minusque Spiritui Sancto fore, vt obſiſtat, quo minus Catholica dogmata doceatur.

Tertiò, idem Vvolſangus ſub eodem verbo promittat, prolem masculinam, & feminam ex hoc Matrimonio eodem ſtatim ac nata erit, piji, & explorata probitate, ac Catholica Religionis zelo præſtantibus viris tradere, qui eam à Catholicis Nutricibus alijs, & in dies Catholice educari, & in eadem Fide Catholica inſtrui omni ſtudio curent, & hac omnia ſerorum etiam à Principe Matre, & Hæreticorum ſemper omni conuerſatione ſemota; Necnon idem Dux ſub eodem verbo promittat, ne, dum prolem, vt ſupra alendam, educandam, & inſtruemam, ſed etiam dominus ſuo in caſum mortis ipſius alij magno Catholice Principi nominati vti Tutori, vel Curatori, iucunda, cuſtodientiſſimè ab Hæreticorum incurſibus, inſaſionibus, ac ſubdolis machinationibus, ne proles, & ſubditi ſubvertantur, ſed in Catholica Fide conuerſentur, aliqua irrevocabili diſpoſitione committere, & commendare, quatenus is Princeps volet, & poteris hoc ſubire: munus: Si verò magnus is Princeps reſpueret, aut id muneriſſi ſubire non valeret, idem Dux Vvolſangus promittat vt ſupra, ſe in eadem irrevocabili diſpoſitione regatam habiturum, Cæſaream Maieſtatem, vt Proli, & dominijs ipſius Ducis Vvolſangi ad prædicta omnia, & ſingula vt ſupra præſentanda ipſa Maieſtas Cæſarea alium magnam Catholicum Principem ſubſtituat, niſi ipſamet Cæſarea Maieſtas ſub

suam protectionem, & prolem, & dominia recipere, & prædicta omnia præstare dignetur. Ecce interim, ne prædicta casu quoquam aliquo sua careant executione, idem Vvolfgangus Dux simili modo promittat, se in Instrumento, ut infra consuecundo, & ad Sedem Apostolicam transmittendo, dispositorum, quod in euentum in quem ipse nedum iussu prædictæ dispositione decederet (Deus autem exoratur, ne id vultatenus permittat) rogatam ex nunc pro tunc efficaciter esse vult, & expressè intendit eandem Cæsaream Maiestatem, ut aliquem magnam, Catholicum Principem ad prædicta omnia, & singula deputare, vel ipsa Cæsarea Maiestas id totum in se assumere, & præstare benignè velit: Es nihilominus idem Dux profiteatur, se ad præmissarum omnium, & singularum obligationum observationem teneri, nullatenus ab eis liberatum ob id, quod in prænunciato Instrumento is ordinaverit, ac disposuerit, ut supra; & iunctim pro executione omnium præmissarum idem Dux eiusdem Cæsareæ Maiestatis, ac Sacri Romani Imperij Electorum Catholicorum auctoritatem, Braehium, & vires, etiam nunc pro tunc efficaciter implorat.

Quartò, promittat etiam Dux Vvolfgangus pariter sub verbo Principis quamprimum poterit, è latere coniugis Ministros, ac Senatores hereticos prauitatis auertere, & Fanulos, & Officiales Catholicos pietate insignes circa ipsam constituere, ut Deo adiunante, abdicata hæresim impietate, eandem, ut thori, sic & fidei sociam habeat.

Quintò, inter ipsos Principes Vvolfgangum, & Catherinam nouis iterum per verba de præsentibus publicè, vel secretò intercedat consensus coram Parocho, & Testibus.

Sextò, de his omnibus præmissis obligationibus Dux Vvolfgangus publicum Instrumentum confici, & consensum ad Sedem Apostolicam transmitti cum effectu se curaturam, sub eodem verbo promittat.

Necnon sub his alijs postmodum adimpleandis conditionibus, executionem tamen gratis non retardaturus, ut.

Primo, Dux Vvolfgangus Principem coniugem cauere moneat, ne ipsorum cohabitatio in contumeliam Creatoris redundet, nullaque ratione permittat quicquam publicè, aut priuatim apud Principem coniugem agi, proferre, quod redolere possit Nonatorum errores.

Secundò, Coniugem suam commoneat, quatenus non respiciat in Domino, sed in errore persistat, ipsam graviter peccaturam, si ad hoc unum ex Ecclesiæ Sacramentis accedat, antequam Romanam Ecclesiam communem Fidelium Matrem agnoscat.

Tertiò, Exitu operam det, ut Cæsar, Rex Hispaniarum, Isabelle Belgij Infans, Electores, Principes, ac Præsules, qui pro impetranda dispensatione intercesserint, pro viribus errent, ut Principissa Catherina ipsius Ducis typi exemplum imitetur.

Quartò, Quamcitiùs dilecto filio suo Catholico ex præmota coniuge suscepto, Catholicam coniugem deligere sataget, ne is fortè patris exemplum imitetur, hocque malum veluti hereditarium ad posteros transmittatur: Verùm hæc via omnibus ipsius Vvolfgangi Ducis filijs aditus ad id attendendum intercludatur, ut omnes planè intelligant, Apostolicam Sedem huiusmodi connubia vehementissimè auerari.

Quintò, Permittat, imò euret, Principem Catherinam coniugem suam in Catholica fide à pyri, & Orthodoxa Religionis viris infusi, quo ipsa pluribus sibi prædicantibus verbum Dei, ac uni tantum viro suo non tam faciliè resistat.

Vides Lector, qua maturitate, qua diligentia, & quibus conditionibus trahatur Sedes Apostolica ad dispensationem concedendam, ut Princeps Catholicus ducat Hæreticam, & è contra.

- 211 Et cum antequam Tractus iste prælo subijceretur; Instante Rege Christianissimo, ut sanctæ memoriæ Clemens Papa Nonus dispensationem concederet Principissæ Benedictæ Gonzagæ Catholicæ, ut nubere posset filio Principis Palatini Hæretico: Consuluit Sanctitas Sua, nonnullos Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales Supremos in tota Republica Christiana Inquisitores, qui pluries congregati, tandem consuluerunt, dispensationem cum multis conditionibus esse concedendam.

Sed quia Palatinus eas recipere noluit, dispensatio non habuit effectum, & Principissa Benedicta nupsit Duci de Bransnich Catholico.

Nec dicatur tam Duce[m] Barensem, quàm Neoburgi Matrimonium inijsse intra gradus prohibitos.

- 212 Quia difficultas dispensationis facta non fuit super gradu, sed super diuersitate Sectæ: Sic enim testatur Cardinalis de Ossat quoad dispensationem petitam à Duce Bareusi in suis litteris Gallico idiomate, exaratis Domino de Villeroy directis sub die 29. Iulij 1602. ibi:

Que si tons deux estoient Catholiques il n'auroit fait idenant, & ne seroit à present aucune dissente sur le dite dispense mais l'une de parties ostent heretique, & ne reconnoissant le saint Siege à qui le dispense est demandé, & errant encore au Sacrement de Mariage, & au de gre de consanguinité dont est question il ne s'estoit mais peñ induire à la donner: Cum his quæ sequuntur.

- 213 Idem fuit responsum Romæ Domino Moetmanno Agenti Ducis Neoburgi.

Quamuis tamen s.m.vrb.anus Octauus concessisset dispensationem petitam à Duce Neoburgi, noluit tamen eam conce-

dere Regi Poloniz, qui filiam Comitris Palatini Hæreticam ducere volebat.

- 214 Cum autem innotuisset Paulo Quinto sanctæ memoriz, Ducem Sabaudiz tractatum iniisse cum Rege Angliz Iacobo, vt filiam in matrimonium traderet Principi eius filio, ad Ducem adlegauit Fratrem Paulum à Cæfena tunc temporis Ordinis Capuccinorum Generalem, vt eidem suaderet, ne in tractatu prædicto proficeretur, quod feliciter Fr. Paulo successit.

Denegauit eam etiam Magno Duci Hætruriz.

Quouero ad dispensationes petitas à Regibus Galliarum, & Hispaniarum, vt suas sorores respectiue possent in matrimonium collocare Carolo eiusdem Regis Iacobi filio.

- 215 Sciendum est, semper Pontifices huiusmodi matrimonium dissuasisse: Cum enim Philippus Tertius Paulo Quinto indicasset, suam filiam peti in matrimonium à Rege Angliz pro Carolo eius filio, se autem in negotio tam graui nihil operaturum, nisi habito respectu ad Dei seruitium, & Religionis Catholicæ. Pontifex mandauit illi significari vt infra:

- 216 **L**a Santità di Nostro Signore loda, e commenda molto il zelo, e prudenza di Sua Maestà, che in negotio tanto grave, ed importante, com'è quello dell'accasamento con Inghilterra, abbia auanti gli occhi il seruizio di Dio, e della Religione Cattolica.

E quanto à detto accasamento dice, che non può se non improuarlo, e detestarlo, come altre volte fece intendere à Sua Maestà per mezzo del Signor Conte di Castro, e dell'Arcivescovo di Capua, se prima non precede l'effettuale conuerfione di quel Principe, con l'uso, ed esercizio libero della Religione Cattolica, per esser simil Matrimonio di sua natura illecito, proibito da legge Diuina, da più Concilli, e Sagri Canon, e sottoposto a peccato mortale grauissimo, e pieno di molti pericoli pel commercio con Eretici, scandalo ch'egli darebbe o' Cattolici, e pessimo esempio ad altri Principi: Oltre che vi concorrono tre ragioni efficacissime per escludere affatto questa pratica.

Il primo è il pericolo euidente della subuerfione della Principessa per la continua compagnia del Principe d'Inghilterra Eretico, ed altri Eretici, che aurebbe attorno.

La seconda, che i figli, che nascessero, i quali sarebbono nipoti di Sua Maestà Cattolica, si allenebbono Eretici.

La terza è il pericolo del repudio, che si permette in Inghilterra.

Onde pare alla Santità Sua, che la Maestà Sua debba insistere nella piùssima risposta, degna da essere imitata da tutti Principi Cattolici, altre volte data al Rè d'Inghilterra per mezzo

del Sig. D. Alfonso di Velasco, cioè, che anrebbe abbra ciato volentieri il Principe d'Inghilterra, se f'f'f' stato buon Cattolico.

E non sà vedere Sua Santità, come al presente si possa ne anco ascoltare simil proposta, trattandosi di dispensare sopra vn'atto tanto illecito, e cooperativo di peccato mortale, come si è detto, se insieme non gli si proponessero cause, e condizioni giustissime, e di euidentissima utilità per seruizio di Dio, e della santa fede Cattolica: Le quali se tali gli saranno proposte, Sua Santità le intenderà, e maturamente considererà, per pigliarsi poi quella risoluzione, che Sua Diuina Maestà gl'ispirerà.

Il che è anco conforme ad vn'altra risposta, che Sua Maestà colla solita sua prudenza ha fatto dare ultimamente al medesimo Rè d'Inghilterra, cioè, che non si poteva parlare di questo negotio senza auer prima il beneplacito, e dispensa di Sua Santità, e che non la domandarebbe, se le condizioni in materia di Religione non fossero tali, che obbligassero Sua Santità a concederla.

E quel che si dice per parte d'Inghilterra de gl'inconuenienti, che resultarebbono, etiam in danno de' Cattolici, dalla pubblicazione della negatina, che dasse Sua Santità, si conosce bene, ch'è vn pretesto molto finolo, e delli soliti artifizj degli Eretici, perche ben si sà, che si seruà il segreto: Oltre che dalla negatina, che da Sua Santità f'f' data al Gran Duca, non ne risultò alcun'inconueniente in Inghilterra, come ogni giorno più ne risulta dalla crudelissima persecuzione, che quel Rè f'f' a' poveri Cattolici, facendoli ben spesso spargere il sangue, e darli la morte.

Fuerunt maturæ à Sede Apostolica, examinatæ conditiones, & capitula inita, quæ cum in maximum Religionis Catholicæ bonum, & fidei propagationem concernere visi fuerunt, Urbanus Octauus eam concessit Henricæ Mariæ Regis Galliarum forori, cum tractatus Matrimonij cum Infanta Hispaniarum effectum non habuisset, vt ex Breui infra scripto appareat.

Charissimo Ludouico Francorum Regi, &c.

VRBANVS PAPA VIII.

- 217 **D**omus Dei zelus &c. Siquidem Maestas Tua nuper Nobis exponi fecit, se magno per desiderio, vt sibi per Sedis Apostolica indulgentiam liceret, dilectissimam in Christo Filiam Nobilem Puellam Henriettam Mariam Maestatis Tue Sororem Nobili Iuueni Carolo Vvallia Principi nuprim collocare: Idque ob maximas, & grauissimas causas vniuersa Christiana Reipublica bonum, & Catholica fidei propagationem concernentes notas exponere, Nobis propterea, &c. Idcirco Nos, &c. licet

probi teneamus, Catholicorum cum Hæreticis Matrimonia omnino fugienda esse, & quantum in Nobis est à Catholica Ecclesia procul arcere intendamus. Tamen cum grande vera fidei, & animarum plurimarum bonum speretur; Negotium prius accuratissimè examinatum cum pluribus gravibus viris, ac doctrina, & prudentia præstantibus Venerabilibus Fratribus Nostri Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus mandavimus, qui post longam rei consultationem, videri sibi huiusmodi Matrimonium permittendum Nobis viderunt; Nos pro ea, qua Maiestatem Tuam amplectimur paternam, ac singularem charitatem, Maiestatis Tuæ desiderijs non obnuendum duximus. Idèd &c. Quod Henrietta Maria Soror Maiestatis Tuæ cum Carolo Vvalisa Principe Matrimonium per verba de præsentis publicè contrahere, illudque deinceps consummare possit, auctoritate Apostolica tenore præsentium permittimus, & indulgemus; non obstant, &c. Quare Nos Deum emixè exoramus, ac Sanctam Dei Matrem, ac Beatissimos Principes Apostolorum, ut sicut pro maiori securitate conservanda fidei Catholica in Ducatibus, & Pronuncijs tuis, quod per numerosiores sobolem fieri potest hoc Matrimonium permittimus, ità per viscerata misericordia sua rata efficiat vota nostra, & Ecclesiam suam Sanctam laudare dignetur. Datum Roma 30. Decembris 1624. Pontificatus Nostri Anno Secundo.

218 Conditiones autem inter Regem Christianissimum, ac Regem Angliæ, ac Carolum Principem, sunt infra scriptæ, quæ antequam dispensatio concederetur Romam missæ fuerunt per Patrem Berulium Superiorem tunc temporis Congregationis Oratorii, mox ad Purpuram euectum; fueruntque sæpè sæpius in Congregatione Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis examinatæ, & non proprio Marte admixtæ.

[Primò. Soror Regis omni libertate ad exercendam Religionem Catholicam Apostolicam Romanam vnacum Ministris, eorumque liberis gaudet, & in eum vsum per singula domicilia Regiæ Sacellum cum Episcopo, & vigintiocto Sacerdotibus ad Sacramenta, & verbum Dei administrandum, omniaque Officia cultus peragenda parato.

Secundò. Liberi ex isto Matrimonio orti à matre in Religione Catholica vsque ad annum ætatis decimumvntium, alantur, & instruuntur.

Tertiò. Omnes illius domestici in Angliam deducendi, Catholici, & Galli, à Rege Christianissimo lecti sunt, quibus mortem oppetentibus, ipsa alios Gallos, & Catholicos cum Regis Magnæ Britannię consensu substituit.

Quartò. Rex Magnæ Britannię vnacum filio Principe Vvaliz iure iurando cauteto, nulla ratione animum nouæ nuptæ de mutanda Religione sollicitandum, aut ad vllam rem contrariam deducendum, scripto etiam fide verbisque Regis, ac Principis obligatorum, se curaturos, vt Catholici rùm Ecclesiastici, quàm seculares ab vltimo Edicto captiui in libertatem asserantur.

Quintò. In Catholicos Angliæ propter Religionem omnis inquisitio inhibitor, ii à iure iurando Catholicæ Religionis aduersante immunes sunt, faculares, quæ extant ab vltimo Edicto ijs restituuntur.

Sextò. In summa Catholici in honorem istius Matrimonij ampliora, quam Hispaniæ fuerat ob eandem causam promissum obtinentor.]

Quæ conditiones, & capitula ante consumationem matrimonij iure iurando à Rege Angliæ, & Principe Carolo eius filio firmata fuerunt, vt hæc omnia constant ex libro, cui titulus Ministerium Cardinalium Riebeli, & Mezari, cum observationibus politicis ab anno 1624. vsque ad 1652. à pag. 12. vsque ad 20.

Sed hæc omnia melius patent ex Registris Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis Romanæ, ex quibus etiam colligitur, primum conditionem fuisse concepam his verbis:

Sà Maieštè pour rendre plus d'honneur au Sainte Siege, & pour tesmoigner aux Anglois son obeissance à Sà Saintetè, à vñtè que le premier article fut, qu'on rechercheroit la dispense de Sà Saintetè, faisant cognoistre aux Anglois, que sans elle Sà Maieštè ne vouloit, ni pouoit traiter, à fin de donner plus de benediction à cette alliance par cette humble, & soleimnelle obeissance, & de rendre à cette Nation vt vn tesmoignague public de son respect l'autorité de Eglise.

Quæ conditio idiomate latino sic se habet:

Rex Christianissimus, vt debitam Sanctæ Sedi Apostolica obseruantiam præstaret, suamque erga Summum Ecclesiæ Pastorem obedientiam Anglis ab ea alienis testaretur, ante omnia voluit, vt de dispensatione ageretur, atque coram illis hoc primum statuit, se nec velle, nec posse de hoc matrimonio cogitare absque Summi Pontificis assensu, atque benedictione.

Laudandum sanè Regis Christianissimi consilium, sic enim, & se Ecclesiæ filium esse, & illos esse ab ea extorres in initio istius conuentionis declarauit, quandoquidem ex solo titulo benedictio

illa necessaria est, atque hac solemnī, & publica suz fidei professione, & erga Sanctam Sedem Apostolicam his temporibus impugnatam obferuantia, piē cogitauit, se huic negotio tanti momenti magnam à Deo benedictionem impetraturum.

Secunda conditio.

En second lieu Sà Majesté à stipulé que Madame seroit fiancée au nom du Prince en la forme résistée en l'Eglise Catholique Apostolique, & Romaine.

Hoc est:

Rex Christianissimus voluit, vt sponsalia inter ipsos more recepto in Ecclesia Catholica Romana, & eodem Ritu Matrimonium contraheretur.

- 219 Vides etiam consuetudinem Principum Catholicorum, etiam in iis Regionibus, in quibus impunē grassantur hæreses, non tradendi filias Catholicas in Matrimonium Hæreticis, nisi prius obtenant dispensationē à Sede Apostolica, quam consuetudinem admittit etiam Cardin. de Lugo loco cit. num. 16. in fine.

- 220 Et si hæc consuetudo viget in illis Regionibus, multo magis habet locum, quando Principissa nata, & educata in Regione, in qua non solum impunē non grassantur hæreses, sed feruētissime mulantur, ab ea Regione trahitur, vt Principi Hæretico in Regione, ubi non permittitur Religio Catholica in Matrimonio collocetur.

Tunc enim omnino cessat ratio conuiuius, & commoditas Matrimonij, vel tranquillitas, & pax Catholicorum, quæ solent reddere ex præsumpto Pontificis consensu consuetudinem in priuatis personis tolerabilem, vt dicunt Cardin. de Lugo *disa disput. 22. sect. 2. nu. 28.* P. Aueria *disa quest. 18. sect. 2. vers. Namus.*

Tertium argumentum Consultorum est, quod Principissa Catholica bona fide contraxit, cum adhibita prius fuerint præcautiones necessariæ pro libertate propriæ professionis Catholicæ, ac incolumitate educationis prolis, quibus videtur satisfactum iuri naturali Diuino, quod illicitum reddit tale coniugium.

- 221 Sed hoc argumentum manifestè erroneum est, cum non possit dari bona fides in Catholica contrahente Matrimonium cum Principe Hæretico notorio, cuius hæresim sponsa ignorare non poterat.

Neque adhibito assertarum præcautionum in partibus facta, sufficiens est ad bonam fidem inducendam, itaut Matrimonium, de quo agitur, potuerit licitè contrahi.

- 222 Quia indicium harum præcautionum spectat ad Summum Pontificem, & San-

ctam Sedem Apostolicam, Card. de Lugo *disa disput. 22. sect. 1. num. 31.* & prius nu. 18. ubi ait, quod si huiusmodi Matrimonia possent fieri sine iudicio Sedis Apostolicæ, vnusquisque posset sibi fieri Iudex in hac materia, & contrahere cum Hæretico, fingendo sibi pro suo desiderio, vel spem conversionis coniugis Hæretici, vel alia, quæ cadunt sub solo iudicio Pontificis; vnde sæpè cum spe solum apparenti, & fallaci contraheret, sed cum vero periculo peruersionis,

- 223 Et Pontius in appendice cap. 8. in fine, dicit, in hac materia sine scrupulo operari non posse, quam si res ad Pontificem deferatur, & ab eo dispensatio petatur.

Cum enim lege Pontificia Ecclesiastica sint talia Matrimonia interdicta, solus Summus Pontifex potest declarare, an lex Ecclesiastica eo casu obliget, vel illius finis cesserit.

Quantum argumentum deducunt ex ordine asserto dato Domino N. vt si dispensatio necessaria esset eam peteret à Sanctissimo Domino Nostro, N. verò hoc ipsum significasse Sanctitati Suz, cui non placuit iustis de causis exigere, vt peteret; quare interpretari sunt silentium pro consensu.

- 224 Sed hoc argumentum tollitur ex facto, quia nec N. saltem modo consueto petit dispensationem, quam probe sciebat illi esse necessariam, iuxta consuetudinem Principum Catholicorum ab Ecclesia receptam, nec Summus Pontifex, vt ipsemet in Sacra Congregatione Sancti Officii declarauit, significauit N. ne eam peteret.

- 225 Præterea in hac materia, silentium Pontificis pro tacita dispensatione deferre non potest, obstante Textu in cap. Cum iam dudum, de Præbend. innēda Glof. 18. ver. Patientiam, in terminis Bos. de Matrim. cap. 2. num. 93.

Quintum argumentum est, fuisse Principissam dispensatam vel à Missionariis, vel à quodam delegato ab asserto Clero.

- 226 Sed hoc etiam facile diluitur, quia Missionarii nullam habent facultatem dispensandi, vt Catholicus possit inire Matrimonium cum Hæretico, & è contra, sed solummodo, vt dispensare possint cum contrahere volentibus, si ambo sint Catholici, vel si Hæreticus conueratur ad fidem, vt patet in facultate, ibi:

Dispensandi in tertio, & quarto simpliciter, & mixto in contrahendis, in contractis verò cum Hæreticis conuersis etiam in secundo simpliciter, & mixto.

- 227 Præterea dispensationis illa facultas est localis, nempe vt solum concessa sit pro Catholicis natis, & educatis, & commorantibus

morantibus in ea Regione, non autem, pro Catholicis aliorum Regnorum ad eam post Matrimonium contractum connotantibus, ut contigit in casu nostro, in quo Matrimonium non fuit contractum, in Regione Hæretica, sed in Regno Catholico.

Nam non est eadem potestas absol- uendi à peccatis, & dispensandi super his: Forenses enim licet habendi ibi, bene poterunt à Missionariis in foro conscien- tiæ à peccato absolui, sed non dispensari, ut de mente Sacræ Congregationis Con- cilio restatur Garz. de Benef. par. 11. cap. 10. num. 139.

228 Et ratio est, quia respectu absolutionis Sacramentalis ex generali Ecclesiæ consuetudine, seu Prælatorum interpretatiua quicumque exteri sunt æquæ, & inco- læ subditi Episcopis, & tunc sufficit ibi reperi, Suarez de Censur. disp. 41. sect. 1. nu. 10. & 12. & Garzias loco cit. num. 9.

229 Respectu verò dispensationis consue- tudo hoc non introduxit, quia non est tante necessitatis, Sanchez ad præcept. lib. 4. cap. 37. num. 24.

230 Sed dato quod facultas concessa Mis- sionariis comprehenderet etiam Catho- licos contrahentes cum Hæreticis, illa non debet extendi ad hoc impedimentum, quamvis non dirimens, sed strictè venit interpretanda in impedimentis dirimentibus expressis, cum in hac materia non valcat argumentum à maiori ad minus, Capuraq. decis. 8. & 174. par. 1. Gregorius Decimus quintus decis. 353. num. 15. Garzias dispo. tract. par. 1. cap. 6. num. 58. & 59.

231 Stante præsertim contraria consuetu- dine, & scandalis, quæ possent oriri, si Missionariis talis facultas concessa intelli- geretur, ut probat Text. in cap. Quod dile- ctis, de consanguin. Sanchez de Matrim. lib. 8. disp. 1. num. 33.

232 Quouero ad dispensationem conce- sam à Delegato ab asserto Clero, som- nium est, quia Sedes Apostolica nunquam agnouit Clerum prædictum pro legitimo, quamvis protegat, & tueretur Sacerdotes, & Clericos Catholicos tanquam singulos, nec vnquam Sacerdotibus illis, vel Mis- sionariis tanquam Clero aliquam faculta- tem concessit: Propter huiusmodi ergo assertas dispensationes Principissa tuta nec in foro exteriori, nec conscientie esse potest, sed ut absque peccato in matrimo- nio illicitè contracto, cum securitate con- scientie, & cum benedictione remanere possit, omnino illi necessaria est dispensa- tio, siue indulgentia Summi Pontificis, quæ si iustæ causæ adsint illius conceden- dæ, poterit à pierate Summi Pontificis concedi, & mediis grauissimis scandalo orto in Ecclesia Dei ob istud Matrimo-

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

nium sic de facto contra leges Ecclesiasti- cas, & contra consuetudinem Principum Catholicorum contractum.

Sextum argumentum est, quod siuus in Matrimonio iam contracto, ideo nulla requiratur dispensatio, vel permissio quic- quid dicendum esset, si effemus in Matri- monio contrahendo.

233 Sed hoc argumentum penitus insul- sum est, quia Mulier Catholica post con- tractum Matrimonium cum Hæretico non liberatur à periculo peruersionis, & propterea cum eadem sit obligatio non contrahendi, & post contractum, & con- summatum Matrimonium non permanen- di, vtrique requiritur indulgentia Pontifi- cia, ut licitè in eo Matrimonio permanere possit, aliis ex proprio errore commodum reportaret contra Text. in cap. Legat. 24. qu. 2. & in cap. Sedes 15. de rescriptis, Bellamer. conf. 28. num. 9. vers. Sed oppones, in fin.

234 Et quauis regula sit in hac materia, quod multa facta tenent, quæ ab initio fieri prohibentur, ut in cap. 1. de Matrim. con- tracto contra interdic. Eccles. cap. fin. de Diuer- sio, cap. Ad Apostolicam 46. de Regular.

235 Hæc tamen Regula non procedit, quando adhuc remanet eadem causa pro- hibitionis post factum, prout in casu, de quo agitur, ob dedecus, & iniuriam Chris- tianæ Religioni illatum, periculum per- uersionis Catholici, & educationis proli- in hæresi, ut bene Sanchez lib. 7. de impem. disp. 5. num. 13. quem sequitur Card. de Lugo de Sacram. Penit. disp. 16. sect. 6. num. 347. qui dicunt, ideo copulam Fidelis cum Hæretico, cum quo contraxit, rema- nere illicitam, & eam circumstantiam ne- cessario explicandam esse in confessione: Pertinet enim, ut dicit Sanchez, ad Sacri- legium.

236 Facit praxis continua Datarie, & Sa- cræ Pœnitentiariæ, quæ etsi non soleant dispensare in Matrimonio contrahendo, vel contracto cum Hæretico, sed refer- uetur dispensatio solo Summo Pontifici. Nihilominus in alijs impedimentis impe- dientibus, & ante, & post contractum, Matrimonium dispensat.

Sic enim se habent formulæ Sacræ Pœnitentiariæ.

Quatenus si ita est, distum Oratorem audi- ta prius ipsius Sacramentali confessione à trans- gressione huiusmodi absolui hac vice in forma Ecclesiæ consueta, iniuncta ei pro modo culpa penitentia salutari, ipsiusque (si aliud non ob- stet canonicum impedimentum) in dicto Matrimo- nio remanere, & debitum coniugale reddere, & exigere valeat, posse declarari.

Et ex his tollitur, Sedem Apostolicam non esse in possessione, iure, vel consue- tudine, quod dispense post contractum, quia in indiuiduo habemus exempla Du-

cis Barenfis, & Ducis Neoburgi *supra* relata.

- 237 Et certum est, quod sic contrahentes debent separari ad tempus in poenam delicti, ne poenae immunitate, præceptum Judicis, siue legis Ecclesiasticæ contemnere audeant, vt constat ex cap. 1. de matrimonio *contra. lo. contra interdict. Ecclesia*, in quo enim licet assignetur vnus mensis pro dicta separatione, ibi: *per mensem steterit*. Tempus tamen est arbitrium, quia mensis ille in eo Textu ponitur, exempli gratia, atque ita docent Gloss. in cap. Tua fraternitas, ver. Poteris de spons. duor. Turrescremata in cap. Non oportet il primo 33. *quæst. 4. vers. Ad secundum*, vbi quod coniunctos matrimonialiter separat Ecclesia, quosdam simpliciter quantum ad vinculum, ostendens, inter eos non fuisse matrimonium, ex hoc quod interuenit aliquod impedimentum, quod est contra substantiam matrimonij, vel ex parte consensus, vel ex parte legitimilitatis personarum, & illud dicitur impedire matrimonium contrahendum, & dirimere iam contractum.

Quosdam autem separat simpliciter quoad thorum, & habitationem in poenam, & hoc propter aliquod crimen, quod est contra matrimonij bonum. Quosdam separat ad tempus quoad poenitentiam, agendam, & hoc quando interueniat aliquod impedimentum, quod non est contra matrimonium quantum ad substantiam, nec est contra bonum matrimonij, sed inducit peccatum, & tale est Ecclesiasticum interdictum, & de tali separatione intelligitur auctoritas Canonis, *Non oportet, il secundo, eadem quæst.* vbi idem Turrescremata dicit, quod fit ista separatio ad tempus in poenam, vt puniantur in quo deliquerunt, quia transgressi sunt præceptum Ecclesiæ; Et subiungit ex Petro de Palude, quod si sit periculum incontinentiæ, alia poenitentia imponitur, & in ipsa dispensatur; Sequuntur Turrescremata, Sanchez lib. 7. de impedim. disp. 2. num. 14. Pontius lib. 6. cap. 7. num. 7. & 8.

Sed doctissime, & eruditissime prædictis consultationibus respondit clar. mem. Eminentiss. Dominus meus Cardinalis Pallaucinus, cuius responsio est sequens.

Tria sunt inquirenda.

- 238 PRIMUM, an Principissa Catholica, nubens Hæretico peccauerit saltem in foro externo.

Alterum, an posteaquam re ipsa nupsit, debeat perire à Summo Pontifice remissionem alicuius poenæ, in quam propterea incurreret.

Tertio, an debeat perire dispensatio-

nem ad remanendum in cohabitatione matrimoniali cum viro suo.

Circa primum evidens mihi videtur pars affirmatiua: Nam constat apud omnes, matrimonium inter Catholicam, & Hæreticum esse prohibuitum, tum ex *canone 14. Concilij Generalis Calcedonen.* tum ex *canone 67. Concilij Aghasen.* confirmati à Sede Apostolica, vt notat Sanchez lib. 7. disp. 72. *relat. in cap. Non oportet 28. quæst. 1.* tum ex cap. *Decretis de Hæret. in 6.* in quo Bonifacius Octauus ita interpretatur Constitutionem Innocentij Quarti eximentem dotem vxoris à confiscatione bonorum, viri hæretici, vt non habeat locum, quando vxor scienter hæretico nupsit, adeoque implicite declarat, talem vxorem puniendam propter id priuatione dotis.

Et quamuis in primo Canone à me relato, & aliquantulum etiam in secundo excipiantur casus, in quo coniux promiserit, se ad Catholicam fidem rediturum, de qua exceptione, an hodie locum habeat, latè disputant *Doctores*, cum tamen non versemur in tali casu, nihil attinet super hoc commorari.

Non obstat prima euasio, quæ assertur pro contraria parte scilicet, Principissam egisse bona fide, quia vtunque hoc possit verificari, adeoque eam excusare in foro interno, non tamen præsumitur, neque excusari in externo; alioquin posset hoc semper allegari, ita vt vix vnquam haberent locum poenæ canonicæ.

Ideo in prædicto cap. *Decretis* exigitur quidem ad amissionem dotis, vt mulier sciuerit hæresim viri, quia id tanquam, quid facti præsumitur ignoratum, non autem quod sciuerit prohibitionem Ecclesiæ; Nam hoc tanquam ius notorium, præsumitur scitum.

Multò verò magis id habet locum in præsentis facti specie; Agitur enim de femina Principe, & de matrimonio diu agitato, antequam iniretur, & aduersus quod multi Catholici in Principatu Catholico palam loquebantur, & scribebant; Item notissimæ, & recentes erant dispensationes impetratæ à Sede Apostolica pro simili matrimonio in eundem, ex quibus omnibus excluditur præsumptio ignorantie in foro externo; Quicquid fuerit apud Deum.

Neque obstat secunda euasio, quod nimirum D.N. præbuerit se paratum Pontifici ad petendam dispensationem nominum eorum, ad quos pertinebat, Pontifex verò non existimauerit eam petitionem opportunam, ex quo censebatur, eam tacite concessisse.

Nam primò retorquetur, quia si ex huiusmodi significatione D.N. Domina Principissa putauit se tutam in conscientia, ergo sciebat impedimentum, & neces-

fratrem dispensationis, quod in priori euasione negabatur.

Contra est secundo directè, quia non esset ignorantia inuincibilis, & excusans à pœna, putare secum fuisse dispensatum, eo quod Pontifex oretenus dixerit alicui, non esse opportunum, vt dispensatio peteretur; Quin id potius ostendit magnam repugnantiam dispensationis concedendę, pro quo ne supplicationes quidem accipere voluit.

Quis enim prudens in animum sibi induxerit, voluisse Pontificem vno verbo, & sine vlllo examine conditionum dispensare in eo matrimonio, quando in simili tam diuturnę, tamque maturę consultationes pręmissę fuerunt, & tot conditiones antea exactę pro bono spirituali, tum ipsius sponsę, tum prolis, tum Catholicorum in eo Principatu, cum concessę sunt alię duę dispensationes supra memoratę, quę diligentius magis requirebantur in casu pręsenti, cum ageretur de tali sponsa, quę vnico fratre pręmoriēte, prętenderet sibi ins esse ad integrum Principatum Catholicum, quod proinde caderet sub dominio mariti hæretici.

Tertia euasio est, hoc matrimonium non eguisse dispensatione, quia contractum fuit in Regione, vbi impunę grassatur hæresis, ac preinde hæc matrimonia sunt licita.

Id tamen refellitur ex factis, si quidem D. Principissa antea contraxit cum Procuratore ipsius Principis per verba de pręsenti in Ciuitate Catholica, vbi nulla grassatur hæresis, quapropter tunc deliquit, & incidit in pœnas canonicas; Postea verò quodam iterum contraxit in Ciuitate hæretica illud non fuit verè matrimonium, sed pura cœremonia, quia eiusmodi contractus inter eosdem coniuges non est iterabilis, quippe qui consistit in traditione corporum, quę vbi semel tradita sunt, non possunt iterum tradi.

Refellitur secundo ex abundantia, quia omisissis disputationibus, quę late habentur apud *Doflores*, an verè talia matrimonia sint permisssā ex tacita tolerantia Ecclesię propter mutuam pacem, & propter minus periculum peruersionis in iis locis, vbi Catholici cum Hæreticis permixti palam, & pacificè viuunt, & an saltem hoc habeat exceptionem in Principibus propter maiora pericula, & propter maiorem necessitatem Pontificię examinationis, præsertim accedente consuetudine petendę dispensationis à Romano Pontifice, quę consuetudo mentem Pontificis declarat pro hac exceptione.

Ijs, inquam omisissis, ea doctrina non applicatur casui nostro, in quo sponsa discessit à Regione, vbi permittitur solum

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

exercitium Religionis Catholicę, & accessit ad sponsum Hæreticum in tali Regione manentem, vbi idem exercitium, est omnino prohibitum, & ibi Hæretici non solum non consuliunt pacificè cum Catholicis, sed eos hostiliter prosequuntur, quas ob causas cessant in eo casu omnes congruentię, quibus eiusmodi sententia innitur: Et confirmatur ex tam luculento exemplo duorum Regum, qui nuper in simili casu Pontificiam dispensationem sibi necessariam duxerunt.

Quarta euasio est, in casu euidentis, & magnę necessitatis tam dispensationem non pręrequiri, sed talis exceptio, si aliquid probabilitatis haberet circa impedimenta non dirimentia, quale est illud, de quo agitur (Nam circa dirimentia puro tam omnino improbabilem, ne dicam amplius) vtique id esset, quando non suppetit tempus recurrendi ad Sedem Apostolicam; Tunc enim posita ea magna, & euidenti necessitate, poterit quis credere licere sibi per Epicheiam interpretari mentem Pontificis non prohibendi pro tali casu: At coniugium, de quo agimus, fuit antea diu tractatum, & interitum, vt dixi, Sedi Apostolicę insinuatum, quare tempus abunde suppetijt eius responsum expectandi.

Cæterum, vt benè considerat Card. de Lugo *disp. 22. de fide, scđ. 2. num. 31.* non debet quisquam priuatus esse iudex huius magnę necessitatis, & an adsint rationes, quę praualeant periculo peruersionis, propter quod huiusmodi matrimonia prohibentur; Alioquin frustra essent legum verita, & vniuersique in propria causa pro se decerneret.

Et quamuis posset dari magna necessitas incundi talem contractum, non tamen datur necessitas incundi illum sine dispensatione Apostolica, quando suppetit tempus tam petendi: Quare in ordine ad hanc circumstantiam non est locus Epicheię, sicut autem dispensante Pontifice, præsuntur pro rationabilitate causę, ita eodem negante dispensare, præsuntur pro causę insufficientia, vt benè Pontius in *append. sub cap. 8.* Cardinalis de Lugo *dispnt. 22. de fide num. 19.*

Rursus idem refutatur, quia hæc enidens, & magna necessitas debet respicere bonum spirituale, ad quod lex ipsa prohibens ordinatur, vt hoc modo finis legis dicatur cessare non solum negatiuè, sed contrariè, quo casu cessat etiam obligatio legis: Verumtamen in hoc contractu visum est potius bonum spirituale labefactari, cum pro dote tradita sit Principi hæretico Ciuitas Catholica.

Et hoc idem comprobatur auctoritate, & iudicio prædictorum Catholicorum,

Ppp ij

qui veriti non sunt huiusmodi contractum tanquam Religionis aduersaturum apud ipsum Principem improbare.

Quinta casus est, fuisse in eo matrimonio dispensatum per N. nomine asserti Clerici.

Verum id quoque tollitur primò ex facto, cum verè matrimonium, vt memorauimus, contractum fuerit in Ciuitate non interuentis prædicto N. & in qua Regione nihil iuris obtinere potest assertus Clericus.

Secundò, tollitur ex iure claro, nam neque assertus Clericus, neque vlla alia Potestas Ecclesiastica infra Sedem Apostolicam habet facultatem dispensandi in legibus eiusdem Sedis, & Ecclesiæ Vniuersalis, quale est impedimentum, de quo agitur, nisi ex licentia tacita, vel expressa ipsius Apostolicæ Sedis, quo pacto est præuulgata regula Doctorum: *Nunquam inferior potest dispensare in lege Superioris, nisi ex voluntate eiusdem Superioris.*

In casu autem nostro non modo Sedes Apostolica vnquam præstulit hanc voluntatem, sed semper eiusmodi dispensationum vsum sibi vnicè reseruauit, quas aliquando concessit in casibus antea memoratis: Aliquando etiam magnis Principibus denegauit, vt Paulus Quintus denegauit Duci Sabaudie, qui volebat filiam iungere Principi Anglicano, qui breui postea obiit: Et Vrbanus Octauus eam denegauit Vladislao Polonie Regi cupienti ducere filiam Palatini.

Tollitur tertio, quia Sedes Apostolica nunquam agnouit in illo Clero vllam auctoritatem, vel iurisdictionem, sed tantummodo Clericos, & Sacerdotes illos amplexa, & tutata est tanquam priuatas personas.

Hæc de prima dubitatione.

Quoad secundam dubitationem.

An Principissa teneatur petere remissionem poenarum.

Dicunt aliqui non teneri, quia nulla alia poena legitur per Canones huic matrimonio imposita, quàm dotis amissio, de qua eadem Principissa potest non curare.

Sed præsuppositum apertè corrui; Nunquam enim antiqui Canones imposuerunt poenam tantummodo temporalem, præsertim laicis, vt notum est vnicuique mediocriter erudito, quia si hoc esset, poena esset præscripta solis foeminis ducentibus Hæreticum, non autem viris ducentibus Hæreticam, cum viri dotem non habeant, quam amittant, quoniam dum Concilium Calcedonense dicto canone 14, præscribit foeminae ducenti, vel Paganum, vel Iudæum, vel Hæreticum, *Correllionem canonicam* (scu vt habet alia versio, *Cor-*

rellionem regularem, quod in idem recidit, quando Canon græcè *regulam* sonat) proculdubio intellexit, vel de excommunicatione insignenda, vel de aliqua alia poena spiritali per antiquiores Canones statuta, vel certè eam reliquit arbitrio Ecclesiæ pro qualitate facti, & personarum, quod si esset huiusmodi poena, multò magis iudicium, & remissionem Summi Pontificis requireret.

Secundò eadem responsio eliditur, quia per tale Matrimonium mulier fuit suspecta de hæresi, vt notat Gloss. *Bis infiguratione casus super d. cap. Decernit*, addens contra ipsam tanquam de hæresi suspectam procedi posse, consentit Pegna in comm. 2. partis Director. super d. cap. Decernit: *Digna est*, inquit, vt puniatur, quia per hoc videtur tali Hæretico fauere, & concordat Farinacc. de Hæres. quest. 190. §. 3. num. 50. qui alios afferunt. Quod confirmatur, quia Clemens Octauus in sua Constitutione incipien. *Romani Pontificis*: Voluit grauius puniri Italos cunctes in Regionibus Hæreticorum, vbi non est permissus Ritus Catholicus, contra quos, vt testatur Cardinalis Scaglia, in sua Praxi M. S. tanquam contra suspectos de hæresi procedunt Inquisitores.

Licet enim poenæ positio talium Constitutionum restringatur ad Italos, ratio tamen eorundem Legum, ex qua oritur suspicio hæresis, æquè valet in omni Regione, vbi viget solus cultus Catholicæ Religionis, & multò magis habet locum in muliere, quæ adit loca Hæreticorum, non cum animo, & facultate redeundi, sed cum animo, & necessitate permanendi per totam vitam sub potestate mariti Hæretici.

Hanc ergo suspensionem tenetur Domina Principissa purgare coram Summo Pontifice, ostendens sibi ita cautum fuisse per conuentiones Matrimoniales, vt periculum peruerisionis, & fauor hæresis excluderentur.

Respondent secundò, plerosque Missionarios habere in ea Regione facultatem dispensandi in Matrimonis iam contractis super omnibus impedimentis iuris positui, excepto secundo gradu consanguinitatis, vel affinitatis, quare D. Principissa potuit ab eis dispensari.

Ea tamen responsio primò quidem non aptatur huic disquisitioni, in qua non agimus de dispensatione ad permanendum in cohabitatione matrimoniali, de hoc enim agemus in tertia parte, sed de remissione poenarum, & de excludenda suspicionem hæresis ex delicto iam commissio.

Præterea falsum est Missionarijs conce-

di tam amplas facultates, & ego rescui à Ministris peritissimis Sacri Tribunalis.

Tertio, etiamsi suppositio esset vera, adhuc in ea facultate non includeretur hoc impedimentum, quippe quod non est iuris positum, sed Diuini propter periculum peruersionis, quod est intrinsecè malum, nisi honestetur ex circumstantiis, vt benè cum Pontio Cardinalis de Lugo *disp. 22. de fide, sect. 2. num. 16.* Quas circumstantias perpendere spectat ad Summum Pontificem, vt idem probat *num. 18. & melius num. 31.* quo circa hæc dispensatio, qua parte spectat ad ius Diuinum, est declaratiua, sicut quando Pontifex dispensat cum Episcopo in residentia, licet qua parte spectat ad legem Ecclesiasticam, quæ iuri Diuino superuenit, & nouas pœnas addidit, quod relaxatiua.

Et hæc circa secundam dubitationem.

Quoad tertium verò dubium, in quo aio, D. Principissam indigere dispensatione Apostolica ad permanendum in tali cohabitatione matrimoniali: probatur, quia licet illa nubens scienter Hæretico, renunciauerit iuri suo respectu diuorij intendendi, quod ius ei competeret, si vel duxisset Hæreticum ignoranter, vel maritus Catholicus postea in hæresim incidisset, vt benè post alios idem Card. de Lugo *disp. 22. de fide, sect. 3.* non per hoc liberatur ab obligatione, quam vsque à principio habuit ex iure Diuino, & Ecclesiastico non permanendi cum viro Hæretico, & sub potestate illius.

Hæc enim obligatio non est illi voluntaria, alioquin non esset obligatio, ac proinde non potest per quemcumque suum consensum ab ea se eximere; quamobrem cautè locutus est idem Card. de Lugo *disp. 12. sect. 3. num. 95.* docens coniugem, quæ scienter contraxit cum Hæretico, vel ex dispensatione Pontificia, vel sine illa, in iis locis, in quibus ex consuetudine non est necessaria, non potest sine noua causa occurrente intentare diuortium, ex capite hæresis, vbi studiosè restrinxit doctrinam suam ad illos duos casus, in quibus tale Matrimonium fuit licitum, ita hoc ipso quod coniux scienter contrahens cum Hæretico, renunciauerit iuri suo, nulla supersit obligatio ex lege ad eum deferendum.

Quod autem mulier Catholica, quæ illicite contraxit cum Hæretico, talem haberet obligationem, probatur, quia in hoc eadem valet ratio, ac in prohibitione nubendi, hoc est periculum peruersionis; & propterea coniux Catholicus, qui à principio licite contraxit cum altero coniuge Catholico, si postea contingat hunc in hæresim labi, ita ut hoc sit

vel notorium, vel ab Ecclesiæ sententia declaratum, non solum potest, sed tenetur ab eo separari, vt benè Pontius *lib. 7. cap. 43. in fin. qui lib. 9. cap. 2. num. 2. cum.* Farinacc. *d. quest. 190. §. 3.* docet coniugem, qui continuat cohabitationem cum altero coniuge lapsio in hæresim, esse de hæresi suspectum.

Respondent aliqui primò, fuisse cum D. Principissa iam dispensatum à Missionariis, vt in contracto Matrimonio continuaret, sed hæc responsio iam sublata, est per *supradicta.*

Respondent secundò, si hæc petitio dispensationis exigitur à Principissa, fore id ei molestissimum, & cum sit grauidæ, imminere tunc discrimen abortus.

Quæ quidem responsio, si valeret, excusaret omnes feminas, ac saltem Principissas ab obligatione confitendi suæ peccata, quæ sepe grauior est, quam obligatio petendi dispensationem certò impetrandam ad continuandum in cohabitatione Matrimoniali: quin hæc dispensatio parabit D. Principissæ quietem conscientie in re grauissima, quæ sanè quies multum confert ad animi tranquillitatem, & corporis, adeoque fœtus incolumitatem.

Rursus respondent id fore molestissimum marito, à cuius protectione pendet consuetudo, & propagatio Catholicæ Religionis.

Hæc tamen responsio valdè offendit D. Principissam, quasi ipsa contraxerit, vt non sibi eanerit super libero exercitio Religionis Catholicæ, quod in eo maxime situm est, vt eidem Principissæ liceat per maritum agnoscere auctoritatem Summi Pontificis, & ab eius iurisdictione pendere: Non enim agitur de vxore separanda à viro, quod posset esse ei peraccerbum, sed de eadem Principi firmius agglutinanda per firmamentum Apostolicæ approbationis.

Confirmatur exemplo Iacobi Regis Angliæ, qui licet minus æquus videretur in Catholicos, tamen non solum permisit, vt peteretur dispensatio, quando actum est de Matrimonio filij cum Catholica, sed ipsemet dedit super eo litteras officij reuerentiæ, & pollicitationum plenas ad Gregorium Decimumquintum, quas Ego originarias vidi.]

Sed post hæc scripta vnus ex Consultoribus aliud scriptum proutit, cuius tenor est:

239 **M**atrimonium in primis inter Catholicam, & Hæreticum esse validum, ramentis illicitum, & absque ulla prorsus dispensatione celebratum, communis est Theologorum omnium, & fere omnium Iurisconsultorum sententia, vt

videre licet apud Thomam Sanchez *lib. 7. de Matrim. disput. 72. num. 2.* & apud Basilium Pontium *lib. 7. de Matrim. cap. 47. num. 10.* atque in *append. cap. 1. num. 1.* ubi subdit, superuacaneum videri, Auctores referre in re apud omnes ita recepta. Vnde non penſi habetur, Simancham, & alios tres, vel quatuor Auctores, quorum fundamentis iidem Sanchez, & Pontius abunde ſatisfaciunt, oppoſitum docuiſſe, atque eiufmodi Matrimonia declaraffe irrita, cum in hoc ſentiant ſingulariter aduerſus communiffimam ſententiam, & quod caput eſt aduerſus commune Eccleſie conſuetudinem, vt peculiariter ponderat Pontius in *diſto num. 1.*

Rurſus poſtquam Catholica celebravit validè Matrimonium cum Hæretico, illudque conſumavit, & tranſlata in patriam mariti infectam hæreſi, & in qua inualluit iam conſuetudo, vt Catholici, & Hæretici inuicem cohæbiterent, & coniugaliter, & non coniugaliter, licitè cohæbuit marito Hæretico, dummodo abſit periculum ſubuerſionis, cautumque ſit libera, & pacificè, minimèque oneroſæ profeſſioni Religionis Catholicæ, imò his ita ſtantibus, non poſſit ampliùs ſponſa à marito diuertere, cui ſe obligauit præcognita eius hæreſi, dummodo hic ſtet patetis honeſtis circa Religionem initis ab initio.

240 Probatur, quia licet hæreſim præbere cauſam diuortio ſufficientem, expreſſum reperitur in *cap. final. de conuerſ. coniugat.* & alibi ſæpè; licet omnes indiſcriminatim adſtringat obligatio grauis vitandi Hæreticos, omnemque cum illis communicationem, atque coniugalem præcipuè, quæ maxima communicatio eſt, cum ſit animorum, corporumque coniunctio, iuxta commune diſſinitionem, licet, inquam, hæc ita ſe habeant, tota tamen iſta tam permiſſio, quàm obligatio diuertendi à marito Hæretico, & cohæbitandi eidem, trahit originem à iure naturali obligante ad vitandum periculum ſubuerſionis; vt aduertit inter alios Baſilius Pontius *lib. 9. de Matrim. cap. 22. num. 2.* ex illo Pauli ad Titum 1. *Hæreticum hominem poſt unam, aut vltimam monitionem deſerta.*

Quapropter ubi huic ſubuerſionis periculo cautum ſufficienter fuerit, atque inſuper experientia compertum iam fuerit, maritum fideliter, abundeque præſtare cautiones honeſtas, & ſufficientes initio in pactum deductas, vti accidit in caſu noſtro, ac proinde abſit periculum ſubuerſionis, abſit vtrique conſequenter obligatio diuertendi, ſeu recedendi à marito Hæretico, quantum attinet ad ius naturale.

Quia verò diſpoſitio iuris Canonici

fundatur quoad hoc totaliter, atque omnino determinatè in iure naturali, vt dictum eſt, ceſſat pariter eo ipſo obligatio etiam inducta per ius Canonicum: Eò vel maximè quia poſtquam ambo coniugati ſunt conſtituti, & radicati in Patria, ubi conſuetudo obtinuit, vt Catholici, & Hæretici cohæbiterent inuicem pacificè, & coniugaliter, & non coniugaliter, non viget ampliùs quoad hoc punctum obligatio ex iure Canonico dependens. Itaque in caſu noſtro nulla ſuperſt, aut neceſſitas, aut obligatio petendæ diſpenſationis ad cohæbitandum.

Quinimò ſponſa tenetur cohæbere in eo rerum ſtatu, & circumſtantijs, in quibus iam reperitur, cum niſi ſuperſit, per quod legitimè excuſetur ab obligatione, per ſe coniuncta cum matrimonio valido, vt conſtat ex *diſtis*.

Demum quod ad ſuſpicionem hæreſis attinet, verum eſt illi ſuſpicioni ſubefſe, Catholicam contrahentem matrimonium cum Hæretico; & ſiquidem receptum maritum Hæreticum æſtimari ſuæritem hæreſis, & Hæreticorum, vt docet inter alios Farinacc. in *diſto traſſ. quaſt. 190. §. 3. num. 50. & quaſt. 182. num. 150.* Sed circa hoc punctum tria ſunt conſideranda.

Primum eſt ſuſpicionem hæreſis, quæ per ſe ineſt matrimonio cum Hæretico, euaneſcere, & deſicere poſſe omnino ob adiunctas ex parte Catholici circumſtantias publicè, & palam manifeſtatas animi deſtantis hæreſim, atque ab eadem firmiſſimè, atque longiſſimè recedentis. Quod à fortiori admittant neceſſe eſt, quorūque tradunt matrimonium Catholicæ cum Hæretico poſſe abſolutè honeſtari, atque licitum reddi per adiunctas circumſtantias.

Hoc autem tradunt Auctores prorsus omnes, qui de hoc puncto ſcripſerunt, vt pluribus nominatim relatis firmat Pontius in *append. cap. 3. num. 10.*

Iam iſtius modi circumſtantias adſuiſſe in caſu noſtro ex publica omnium notitia oſtendi facilè poſeſt, & etficaciter.

Conſtat enim in primis, Catholicam conſenſiſſe in hoc matrimonio impellente, atque ideo conſtringente maxima utilitate, imò & neceſſitate domus paternæ, matris, fratris, & ſua ipſius.

Id quod inter alia dotis ultra vires, & conſuetudinem pinguedo, & qualitas apertè demonſtrat.

Deinde requiſuiſſe in ipſa contractione matrimonij præſentiam idonei Miniſtri Catholici, nec acquieſcere vilo pacto interuentioni Miniſtri Hæretici.

Pepigiſſe de retinendo Confeſſario Catholico eximè probitatis viro; Necnon de toto ſuo ſecorſim famulatio Catho-

lico: De Cappella publicè Ritu Catholico colenda: Nonne manifestum animum offendunt abhorrentem vehementer ab hæresi?

Hoc demum idem persuadet iste ipse recursus ad Sedem Apostolicam pro obtinendo pignore confirmandæ in Catholicis Religionis Catholicæ, eiusdemque in Hæreticis propagandæ.

Hoc enim factum sicut in se clarè continet conuenientiam mariti erga Religionem Catholicam, ita continet clarissimè zelum Sponsæ Catholicæ erga eandem.

- 241 Obseruandum rursus est, ad fauoriam hæresis non sufficere, quod vxor Catholica vtrunque receperit, aut aliter foueat maritum Hæreticum, sed necesse insuper esse, vt id fiat causâ hæresis, & non solius affectus maritalis, aut alia simili causâ, nil habente commune cum hæresi, vt aduertit ipse etiam Farinacc. loco postèrius indicato, & pluribus docet, exponit, atque confirmat Suarez de Censur. disp. 21. sect. 2. num. 8.

Apparet autem liquido ex præmissis modo circumstantiis, sponfam in casu nostro longissimè abfuisse à receptione mariti Hæretici, & qualicumque erga eum, fauore causâ hæresis, siquidem in illis omnibus flagrat odium hæresis, & Hæreticorum, quâ Hæretici sunt. Nulla, igitur datur in casu nostro aut suspicio hæresis, aut fauoria.

Obseruandum demum est, dato etiam sponfam Catholicam incidisse in suspensionem, & fauoriam hæresis, ac proinde incurrisse censuras his criminibus onerosas, neque per eas, quæ hic præmissæ sunt sufficienter modificari, ac exponi legitime dispositiones, ac declarationes Conciliorum, & Pontificum in hac materia, quod tamen absolutè dicendum nequaquam est.

Hoc, inquam, toto gratis admissio, obseruandum insuper est, censuras, quibus sunt obnoxie suspicio, & fauoria hæresis, non ita esse reseruas Sedi Apostolicæ, vt non sit commissa facultas ab illis absoluendi pluribus, & Tribunalibus, & particularibus personis.

Quod quia est iuris noti non est necesse pluribus stabilire: Ergo nec etiam toto eo dato necesse est recurrere ad Sedem Apostolicam.

Saluo, &c.

N.N.

Sed non subtulit responsiones datas prioribus Consultis, supponit enim non subesse periculum subuersionis ob pacta, inita, quæ tamen absque assensu Pontificis iniiri non poterant: Cætera autem leuissima sunt, quibus abundè satisfactum ab Eminentiſſimo Cardinale Pallauicino, & à Me.

C A P V T XXXVII.

ARGVMENTVM.

De abutente Sacramento Ordinis. An reiteratio primæ tonsuræ subdatur iudicio Inquisitorum. De recipiente Ordines ab Episcopo Hæretico.

De simplici Sacerdote peragente ea, quæ ad Episcopum pertinent.

S Y M M A R I V M.

- 1 Abutens Sacramento Ordinis est suspensus de hæresi.
- Reiteratio Ordinum inducit vehementem suspensionem hæresis, & de ratione, ac numero 2.
- Ordines imprimunt characterem, quod est de fide.
- Ordines reiterari non possunt.
- 2 Rebaptizatus est vehementer de hæresi suspensus.
- 3 Ordinati patientes reordinari an incurrant irregularitatem, ac etiam reordinantes, & numeris seqq.
- 4 Irregularitas an possit argui ab equiparatis.
- 5 Ordinati nulliter possunt iterum ordinari.
- 6 Ordinati ab Episcopo falso an sint bene ordinati, & quas penas incurrant.
- 7 Quid si pro Episcopo se gereret.
- Quid de confirmatis ab Episcopo falso, sed pro Episcopo se gerente.
- 8 Ordinati quorum ordinationis validitas est dubia possunt iterum ordinari.
- 9 Ordines minores imprimunt characterem, sunt Sacramentum, & reiterari non possunt.
- 10 Prima tonsura an sit Ordo, vel Sacramentum, & numeris seqq.
- 12 Bigamia an deleat characterem impressum à prima tonsura.
- 13 Reiteratio prima tonsura an inducat suspensionem hæresis.
- 14 Prima tonsura an possit reiterari, & an im-

primat characterem.

Consecratio Calicis, & Ecclesia non imprimet characterem, & non potest reiterari.

15 Consecratio Episcopi an possit reiterari.

16 Ordinatus voluntarie ab Episcopo Hæretico, vel Schismatico, abutitur Sacramento Ordinis, dicuntur fautores Hæreticorum, & sunt suspecti de hæresi.

Quid de recipiente voluntarie Baptismum ab Hæretico.

Ordines an validè conferri possint ab Episcopo Hæretico, Schismatico, excommunicato, & degradato.

Abusus Sacramenti Ordinis resultat ex celebratione Missæ facta per non Sacerdotem, siue laicum, siue Clericum.

Ac ex receptione Ordinum facta per uxorem infirmam, vel contradicente uxore.

17 Uxoratus cum legitimo uxoris consensu debitum conjugale exigens, vel reddens post Ordines sacros ex infirmia, vel contradicente susceptos, peccat.

18 Sacerdos gerens quæ spectant ad Ordinem Episcopalem quando abutatur Sacramento Ordinis, & ipsæ quæ ad Episcopalem Ordinem spectant.

19 Sacerdos gerens munera Episcopalia an sit suspectus de hæresi.

Hæretici nullam constituentem differentiam inter Episcopum, & Presbyterum.

20 Papa potest dispensare ut simplex Sacerdos ministret Sacramento Confirmationis.

Missionarij quas habeant facultates circa benedictionem, & consecrationem, & numeris sequ.

Sacerdos simplex an possit maiores Ordines conferre ex privilegio Pontificis.

21 Facultas benedicendi, & consecrandi Calices, Altaria, & Patenas, quibus delegari solet.

CÆTERVM redeamus ad materiam nostram præsumptæ Inconstantie in Sacramentis, & dico, præsumptum Inconstantem esse, qui abutitur Sacramento Ordinis: Is enim suspectus est de hæresi ex regula generali supra tradita de abutente Sacramentis, Lucerna Inquisitorum in ver. Sacramentis abusi, Salesles de mater. Tribunal. fides reg. 394. un. 386. to. 3. Trasmiera de Polygam. lib. 3. quæst. 2. per totam.

Abutitur ergo primò Sacramento Ordinis, qui Ordines reiteraret, vel patitur reiterari: cum enim imprimant characterem cap. Maiores, §. ult. de Baptismo, cap. Consulatur de tempor. Ordinatus, & esse de fide statuit Concil. Florentin. in Decreto Eugenij, & Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 4. de Sacramento Ordinis, & sess. 7. can. 9. de Sacramentis in genere, latè Adden. ad dist. cap. 4. sess. 23. utique reiterari non possunt,

cap. 1. dist. 68. quod desumptum est ab Epistola Gregorij Magni 32. lib. 2. ad Ioannem Episcopum Ravennaten. Acunha d. cap. 1. Bonacin. de Sacram. in genere qu. 5. punct. 3. propos. 3. unum. 5. latissimè Cardin. de Lugo de Sacram. in genere disput. 6. sect. 1. unum. 5. ubi unum. 2. inuehit contra Kemnitium, qui dixit hunc characterem fuisse inventionem Innocentij Tertiij in d. cap. Maiores, Trullench. de Sacram. lib. 1. cap. 4. dub. 5. latè, & crudè Hallier. de Sacris Election. & Ordin. sect. 3. de effectu Ordinatus. cap. 2. §. 1. per multos.

Qui ergo, vel reiterat Ordinem, vel patitur in ipso reiterari, tanquam præsumptus Inconstans in fide suspectus est de ea vehementer, & ita de rebaptizante dixit Glossa. in cap. Accusatus, ver. Saperent, de Hæres. in 6. & in terminis de reiteratione Ordinis, Bordon. in Tribunal. cap. 22. de abusu Sacram. unum. 2.

3 Præterea qui patitur se reordinari incurrit irregularitatem, ut tradit Nauarr. in Man. cap. 27. unum. 247. Gregor. Lopez par. 1. tit. 6. l. 20. Glossa. 3. Acunha loco cit. unum. 2. Idem in eo, qui reiterat Ordinem, Tabiena in ver. Irregularitas d. unum. 7. Maior. de Irregul. lib. 3. cap. 15. unum. 9. in fin.

4 Quæ tamen sententia non placet Suazio de Censur. disput. 42. sect. 4. unum. 6. ea ratione, quia talis irregularitas non reperitur in iure expressè, nec in hac materia, valer argumentum ab æquiparatis, quod prius dixerat in 3. tom. disput. 38. in materia reiterationis Sacramenti Confirmationis.

Sed iste Sacramenti abusus non habet locum nisi in eo, qui aliàs est ritè ordinatus, si enim non fuisset ordinatus in forma Ecclesiæ, iterum licitè posset ordinari, cap. Daibertum 1. quæst. 7. Glossa. in dicto cap. 1. in ver. Consecratus, Acunha loco cit. unum. 2. vers. Quod tamen intellige. Præposit. in cap. Ecclesis eadem 68. dist. 68.

Et propterea in Sacra Congregatione de anno 1597. die 11. Decembris fuit resolutum, ordinatos ab Episcopo falso declarandos esse non ordinatos, interim verò remanere inhabiles ad suscipiendos Ordines, & debere pro rehabilitatione recurrere ad Sedem Apostolicam, nec posse in Ordinibus susceptis ministrare, vel celebrare.

Et de anno 1614. 23. Octobris, & 19. Februarij 1615. dictum fuit, ordinatos ab Episcopo falso gerente se pro Episcopo, iterum, prævio examine super idoneitate, debere ordinari sub conditione ab Episcopo viciniore, concurrentibus debitis requisitis, qui Episcopum conferat etiam Sacramentum Confirmationis ijs, qui confirmati fuerint ab eodem prætenso Episcopo.

Pariter

Pariter non haberet locum, quando
8 effemus in dubio, vt voluit Abbas in *cap. de quibus* nm. 1. 2. & 3. de Baptismo, Acunha diſſo cap. 1. nm. 2.

Huc autem ſpectant, quæ diximus ſupra de reiteratione Baptiſmi, cum eadem ſit ratio in vtroque, vt dicunt Doctores ſupra allegati.

Et ſupra tradita procedunt, non ſolum
9 ſi quis reiteraret, vel pateretur reiterari Ordines ſacros, ſed etiam Ordines minores, quia illi ſunt Sacramenta charactereſ imprimientia, vt ſenſit Concilium Florentinum in Decreto Eugenij, & Tridentinum ſeſſ. 23. cap. 2. de Sacram. Ordinis, vbi hos nominat inter Ordines, & can. 3. & ſeq. abſolute dicit, 'Ordinem eſſe Sacramentum, & hanc eſſe communem opinionem Canonistarum, dixit Sanchez in Opuscul. lib. 7. cap. 1. dnb. 7. nm. 3. ad fin. quam etiam hodie tenent ſerè omnes Theologi, itaut contraria, quam tenent nonnulli relati à Sanchez loco cit. nm. 1. & Vaſquez diſp. 237. cap. 2. & alij moderni, qui eum ſequuntur, reddatur improbabilis; Gabriel à Sancto Vincentio de Sacramento Ordinis, diſput. 1. quaſt. 4. nm. 27. Caſtro-palao de Sacramento Ordinis traſſ. 27. diſput. vnic. pnnſ. 4. nm. 9. verſ. Nihilominus to. 4.

10 Sed an habeat etiam hoc locum in prima tonsura, diſſentiunt Theologi à Canonistis: Omnes enim Theologi ſubſtinent, primam tonsuram non eſſe Ordinem, apud Vaſquez diſput. 236. cap. 1. & plures relati à Garzia de Benef. 7. par. cap. 1. nm. 2. Sanchez, qui plures loco cit. dub. 6. nm. 6. vbi ait, certiffimè tenendum eſt, primam tonsuram non eſſe Ordinem, nec Sacramentum.

11 Contrarium tamen tenent Canonistæ, nempe Gloſſ. magn. in ver. *Episcopus*, in problem. 6. Hoſtien. in cap. Cum contingat, de etat. & qual. Abbas in cap. 1. nm. 6. de vita, & honeſt. Cleric. Felin. in cap. Sicut pro certo nm. 2. de Simonia, Geminian. in cap. Cleros, & ibi Præpoſit. nm. 4. diſtinct. 21. & alij plures, quos reſert Barboſ. ad Concil. ſeſſ. 23. de Sacram. Ordinis cap. 2. nm. 1. verſ. Contra; Et hanc opinionem Canonistarum canonicauit Rota Romana, vt in decif. 731. par. 1. diuerſ. & in Ferrarien. Penſionis 14. Innij 1624. coram Remboldo, quæ eſt impreſſa poſt Viuian. de Inre-patronatus decif. 95. nm. 6.

12 Itaut nec etiam per Bigamiam deleatur character per primam tonsuram impreſſus, vt voluit Burr. in cap. Ioannes nm. 17. & ibi Imol. nm. 18. de Cleric. coniugat. Et hanc opinionem ſæpius Rota tenuit, vt in duobus Decifionibus allatis per Theodoſium de Rubéis in par. 2. ſingul. ver. Ordines Eccleſiaſtici nm. 2. verſ. Eandemque opinionem.

De Inconſt. in Fide. To. I. Par. I.

13 Crederem tamen, quod ſi quis reiteraret primam tonsuram, vel paſſus ſit reiterari, non eſſet ſuſpectus de hæreſi propter opinionem Theologorum, & propter rationes allegatas à Caſtro-palao loco cit. pnnſ. 2. nm. 4. & 5.

14 Verum Cardin. de Lugo diſſa diſput. 6. ſeſſ. 1. nm. 7. dicit, quod de ſacdo prima tonsura non poteſt reiterari, licet non imprimat characterem, ſicuti confeſſatio Calicis, & Eccleſiæ, quæ iterari non poteſt, licet non imprimat characterem: Quod tamen non placet Gabrieli à Sancto Vincentio in traſſ. de Sacram. in genere diſput. 5. quaſt. 1. verſ. Reſpondetur.

15 Sed an confeſſatio Episcopii poſſit reiterari, negat Bellarminus de Sacram. Ordinis lib. 1. cap. 2. verſ. 3.

16 Abutitur ſecundò Sacramento Ordinis, qui illud voluntarie recipere ab Episcopo Hæretico, vel Schiſmatico: Nam tunc dicitur fautor Hæreticorum, & de hæreſi non parum ſuſpectus, vt de recipiente voluntariè Baptiſmum ab Hæretico tenet Suarez de Cenſur. diſp. 42. ſeſſ. 1. nm. 14.

Sed de hac materia latius ſcripſi ſupra in Inconſtantia hæreſis.

An autem Episcopus Hæreticus, Schiſmaticus, excommunicatus, & degradatus valide conferat Ordines; videndum eſt Marchinus de Sacram. Ordinis par. 2. cap. 15. 16. 17. & 18.

Abutitur etiam Sacramento Ordinis, & eſt ſuſpectus de hæreſi ille, qui non ordinatus ab Sacerdotium, ſive laicus, ſive Clericus celebraret Miſſam, de quo abuſu dixi latius ſupra.

Abutitur pariter Sacramento Ordinis, qui Ordinem ſacrum ſuſcipit inſcia, vel inuita ſua vxore, de quo dixi pariter ſupra.

17 Et non ſolum peccat dum ſuſcipit, ſed etiam poſtea, cum debirum coniugale exigit, & idem ſi reddit illud ex vxoris conſenſu legitimo, Paludan. in 4. diſtinct. 27. quaſt. 1. Nauarr. in Man. cap. 22. nm. 12. verſ. Porro.

18 Abutitur pariter Sacramento Ordinis Sacerdos ille, qui ea faceret, quæ ad ſolum Episcopum pertinent, verbi gratia, vt ſupra dixi; ſi confirmaret abſque diſpenſatione; ſi confeſſaret Calices, Altaria; ſi auderet Ordines miniſtrare, vel confeſſaret Episcopos, Oleum ſacrum, conficere, & alia, quæ ad Episcopum, ratione Ordinis ſolum ſpectant, de quibus per Barboſ. de poteſt. Episc. par. 2. in Compend. à nm. 35. fol. mibi 5. Torre-blanca iuris ſpiritualis lib. 2. cap. 12. nm. 14. vbi, quod Episcoporum munus eſt, Chriſma, & Oleum ſanctum conficere, Virgines confeſſare, Tempia, Baſilicas, Altaria, vaſa, & veſtes ſacras benedicere, im-

nere manus, populum benedicere, distribuere Officia, & Ordines Clericorum.

- 19 Et iste iudicio meo redditur valde suspectus de hæresi recentiorum, qui nullam ferme agnoscunt differentiam inter Episcopum, & Presbyterum, vt testatur Card. Bellarminus de Sacram. Confirmation. lib. 2. cap. 12. in princ. Quæ hæresis fuit antiquius excogitata ab Ario, vt se consolaretur, quod Episcopus factus non esset, teste Epiphano Hæres. 75. quam renouarunt Vviclef, Lutherus, & Caluinus, vt dicit idem Bellarmin. lib. 1. de Cler. cap. 14. in princip.

- 20 Dixi absque dispensatione, quia certum est, posse Summum Pontificem dispensare, vt simplex Sacerdos, vt supra diximus, ministrat Sacramentum Confirmationis.

Pariter solet concedere Missionarijs, vt possint benedicere vestes sacerdotales, pallas, corporalia, vasa Ecclesiastica, & alia, in quibus non adhibetur sacra vñctio; in quibus verò adhibetur sacra vñctio, vel raro, vel nunquam Summi Pontifices hodiernis temporibus solent concedere.

Sed an simplex Sacerdos ex Pontificis priuilegio possit maiores Ordines con-

ferre, vide latissimè disputantem Marchinum de Sacramento Ordinis par. 2. cap. 13. per totum.

- 21 Et licet antiquitus Innocentius Quartus, Leo Decimus, Adrianus Sextus, & Paulus Tertius concesserint Missionarijs, vt possint benedicere Calices, Altariola, & similia, vt refert Thomas à Iesu de Consecr. Gentium, in fin. in Compend. privileg. ver. Benedicere, Verricell. de sac. Missi. tit. 4. de priuileg. Regular. quest. 98. §. 6.
- 22 Nihilominus cum facultates Missionariorum fuerint sub Pontificatu Urbani Octauiani sanctæ memoriæ ad certam formam redactæ; annullando vterius omnes alias olim concessas, non possint iurari Missionarij diplomatibus vt supra relatis, sed debent attendere tenorem suarum facultatum.
- 23 Facultas autem ista benedicendi, & consecrandi Calices, & Altariola, & Patenas, in quibus adhibetur sacra vñctio, solet concedi Præfatis Missionariis, Asiæ, Africæ, & Americæ, & pro Guardiano Hierosolymitano, vt patet ex formula relata per Verricell. de facultat. Missionarior. tit. 16. qu. 298. scilicet §. 6. facult. 14.

C A P V T XXXVIII.

A R G V M E N T V M.

De abutente Sacramento extremæ Vñctionis. An simplex Sacerdos possit ex dispensatione Pontificis Oleum extremæ Vñctionis benedicere. An Sacerdos ministrans Sacramentum extremæ Vñctionis cum oleo puro, vel à se tantum benedicto, subdatur Iudicio Inquisitorum. An laicus, vel Sacerdotali Ordine non initiatus, etiamsi sit Diaconus, ministrans Sacramentum extremæ Vñctionis subdatur Iudicio Inquisitorum. De eo, qui Oleo extremæ Vñctionis statuat vngit, vt mortem alicui procuret.

S Y M M A R I V M.

- 1 Abutente Sacramento extremæ Vñctionis dicitur suspectus de hæresi.
- 2 Parochus præbens Oleum commune, non consecratum, nec benedictum ab Episcopo in extrema Vñctione, abutitur hoc Sacramento.
- Oleum benedictum ab Episcopo est materia Sacramenti extremæ Vñctionis.
- Benedictio Episcopalis in Oleo sancto an sit de necessitate præcepti, vel de necessitate Sacramenti, & num. seq.
- 3 Sacerdos an possit ministrare extremam Vñctionem Oleo non benedicto in casu necessitatis.
- 4 Et an ita ministrans peccet.
- Opinio probabilis relicta certa amplecti non

potest sine mortali, vbi agitur de materia, vel forma Sacramentorum.

Consuetudo Ecclesiæ habet vim legis.

- 5 Sacerdos an possit benedicere Oleum extremæ Vñctionis enim dispensatione Pontificis, & num. seq.

Græci ministrant infirmis Oleum benedictum à simplici Sacerdote, & de ratione.

Quid de Oleo Chrismatis.

Presbyter non potest consecrare Chrisma.

Vñctio qualibet antiquitus vocabatur Chrisma Materia Sacramenti extremæ Vñctionis quomodo appelletur Chrisma.

- 7 Sacerdos ministrans infirmis Oleum purum, vel à se benedictum, an subdatur iudicio Inquisitorum.

Abusus Sacramenti differt ab illicito vsu Sacramenti.

Hæretici irridunt benedictionem Episcopalem Olei Infirmorum.

- 8 *Vnctio extrema ministrata si fuerit ab aliquo non initiato Ordine Sacerdotali, puta per Diaconum, vel laicum, et abutitur hoc Sacramento.*

Minister Vnctionis extrema est solus Sacerdos, nec ea potest ab inferiore ministrari, quod est de fide, & num. seq.

Hæretici putant quemlibet etiam laicum ministrare posse extremam Vnctionem.

- 9 *Vnctio extrema a deficiente Sacerdote in casu necessitatis ministrari possit ab alio Clerico, vel laico.*

Diaconus an possit ministrare extremam Vnctionem cum dispensatione Papa.

Papa non potest dispensare circa ius Divinum.

- 10 *Oleum sacrum cuius usus licitus est omnibus Christianis, quod sit, & num. seq.*

- 12 *Vnctio Olei Infirmorum multis sanavit à morbis, etiam incurabilibus.*

- 13 *Vsus Olei infirmorum quomodo liceat omnibus Christianis.*

- 14 *Vnctio extrema si ministraretur statim ad mortem confectæ antequam sepelatur, ministrans dicitur suspectus de hæresi, & de ratione.*

Baptismus Magnetis, Statua, vel Secunda inducit suspensionem hæresis.

- 1 **T**ANDEM Inconstans præsumptus in fide reputatur ille, qui abutitur Sacramento extremæ Vnctionis: Nam & iste ex regula generali supra tradita est vehementer suspectus propter abusum Sacramentorum.

- Abutitur ergo primò Parochus Sacramento extremæ Vnctionis, si Oleo comuni, & non consecrato, seu benedicto ab Episcopo, Sacramentum illud præberet: Nam certum est materiam huius Sacramenti esse Oleum ab Episcopo benedictum, ut definiuit Concil. Florentinum in *Institutione Armenorum*, & Concilium Tridentinum *sess. 14. cap. 1.* & notant omnes Theologi, qui tractant de huiusmodi Sacramento.

- Et quamvis nonnulli ex illis velint, benedictionem Episcopalem esse de necessitate præcepti, non verò de necessitate Sacramenti, horum tamen opinionem bene refellit Suarez *to. 4. in 3. par. disp. 40. sess. 1. num. 3. vers. Contrariam*, & ita tenent P. Auerfa de *Sacram. extrema Vnctionis quest. unic. sess. 2.* Trullench. in *prax. resol. Sacram. lib. 5. cap. unic. dub. 2. num. 2.* Castro-palao *to. 4. de Sacram. extrema Vnctionis quest. unic. punct. 2. num. 2.* P. Diana *mox eisdem.*

- Et ex his redditur valde improbabilis opinio Ioannis Martinoni de *Sacram. to. 5. disp. 65. sess. 3. relat. à P. Diana par. 10. tract. 16. & 6. Miscell. resolut. 81. asserentis De Inconst. in Fide, To. I. Par. I.*

posse Sacerdotem ministrare Sacramentum extremæ Vnctionis in casu necessitatis Oleo non benedicto: Nam cum benedictio sit de necessitate Sacramenti, nec potest omitti, nec immutari: Et ideo sententiam asserentem, benedictionem Olei non esse de essentia huius Sacramenti, vocauit, sed cum formidine, temerariam, Nunnus in *3. par. to. 2. quest. 29. art. 6. concl. 1.* Sed talem sine metu vocauit Suarez *disp. 40. sess. 1. num. 6.* & sententiam Martinoni minimè in praxi seruandam esse, nec credere in Ecclesia vsque ad hæc tempora seruatum fuisse, dixit P. Diana *loco cit. vers.* Et ideo; vbi antecesser ex Amico dixit, in nullo casu extremam Vnctionem absque Oleo benedicto ab Episcopo posse præberi.

- Et quatenus opinio Martinoni esset probabilis, non potest tamen in praxi poni absque peccato mortali, quia quando tractatur de materia, & forma Sacramentorum, non licet sub mortali amplecti opinionem probabilem, relicta certis, & præscriptis ab Ecclesia, & hoc prouenire non ex defectu opinionis, & periculi, & irreuerentia Sacramenti, sed quia contrauenit Ecclesiæ consuetudini, quæ vim præcepti habet, sic Sanchez de *Mairimon. lib. 3. disp. 20. num. 4.* P. Diana *par. 11. tract. 1. Miscell. resolut. 18. in fin. vers. Dico*; quos sequitur Reuerendissimus Caramel. in *Theolog. fundamental. fundam. 68. de extrema Vnctione, petis. 1. num. 2011. vers. Hinc dubio.*

- An autem possit Sacerdos saltem ex dispensatione Pontificis Oleum extremæ Vnctionis benedicere, affirmant Victoria, Ledesma, Caietanus, Henriquez, Valentia, Azor, Marinacina, de quibus per Trullench. *d. dub. 2. num. 2.* Auerfa *loco cit. sess. 2. de materia huius Sacramenti pag. 918.* vbi dicit absolute hoc affirmare Petrum Arcudium in *Concord. lib. 5. cap. 2. attestantem*, antiquitus, & nunc Græcos Sacerdotes saltem ex commissione Pontificis benedicere Oleum infirmorum, quamuis aliqui apud eos Oleum Christianis non nisi ab Episcopo benedicatur, & hunc morem Græcorum toleratum esse à Clemente Octauo in *Institutione super Risibus Græcorum*, in illis verbis:

Non sunt cogendi Presbyteri Græci Olea sancta præter Christum ab Episcopis Diocesanis accipere, cum eiusmodi Olea ab eis in ipsa Oleorum, & Sacramentorum exhibitione ex veteri Ritu conficiantur, seu benedicantur.

Idem tenet Bauni ex dispensatione Pontificis in *Epis. tract. ult. de extrema Vnctione, vers. Fuit ergo Oleum*; qui tamen fallitur, dum dicit, interdictionem esse Sacerdoti Oleum prædictum benedicere in Concil. Carthag. *3. can. 3. relat. inc. 1. 26. q. 6.*

Nam in dicto Textu solum dicitur, vt Chrisma, & reconciliatio Poenitentium, & pœllarum confectario à Presbytero non fiat, idest Presbyter non conficiat Chrisma, vt notat Aichid. in cap. 1. Nihil autem de benedictione Olei.

Eandem opinionem alios referens tenet Barboſ. de potest. Episc. allegat. 31. n. 14. hoc est, posse simplicem Sacerdotem de consensu Summi Pontificis Oleum consecrare: Et licet addat Oleum, & Chrisma consecrare, debet solum intelligi, de Oleo infirmorum, non autem de Chrismate confirmationis, quia licet secundum Canones antiquos quolibet vñctio Chrisma vocabatur, & in ipsa benedictione, qua conficitur Oleum infirmorum pro materia huius Sacramenti appelleretur Chrisma, nihilominus ex hoc nomine nullum habetur indicium, quo confundantur materia extremæ Vñctionis, & Confirmationis; vt bene aduertit P. Auerſa dicta qu. 5. de Sacram. extrema Vñctio. sect. 2. vers. Neque putandum est, pag. 916. colum. 2.

6 Negant verò posse Sacerdotem etiam ex dispensatione Pontificis Oleum infirmorum benedicere, D. Thom. in 4. distict. 23. quest. 1. art. 3. quest. 3. Sotus, Villalobos, Filiucci, & cum alijs Suarez disput. 40. sect. 1. num. 3. relati à Trullench. loco cit. quibus videtur consentire P. Diana dicta par. 11. tract. 16. resolut. 81.

7 Sed an Sacerdos ministrans Sacramentum hoc cum solo puro Oleo, vel à se tantum benedicto, subdatur iudicio Inquisitorum? Crederem regulariter non subde, quia tali modo ministrando Sacramentum, non abutitur Sacramento, sed illicite ministrat, vel confert.

Differt enim abusus ab illicito vsu Sacramenti, vt considerat P. Bordonus in Tribunal. cap. 22. quest. 11. num. 20.

Si ramen de huiusmodi ministracione denunciaretur Sacerdos, crederem posse vocari ab Inquisitoribus, & interrogari extraiudicialiter, qua de causa tali modo contulerit hoc Sacramentum. Si carholicè respondeat, tunc vltèrius ab Inquisitore non est procedendum.

Si autem appareat, illum habere aliquem errorem in intellectu, verbi gratia, si putet Vñctionem extremam ad solam corporis sanitatem proficere, non autem tanquam Sacramentum gratiam conferre, vel si irrideat benedictionem Episcopalem, vt irrident Hæretici, recte Alphonsus de Castro aduersus hæreses, ver. Extrema Vñctio sol. mihi 430. 2. col. vers. Ex qua sententia, vel nisi crederet, se habere eandem auctoritatem, quam habet Episcopus in conficiendo Chrisma, & Oleum sanctum; Nam tunc, quia iste actus fundatur in opinionibus hæreticis, vel

tanquam Hæreticus, vel tanquam suspectus veliementer de hæresi, iudicio Inquisitorum erit subiectus.

Abutitur pariter Sacramento extremæ Vñctionis, qui Sacerdotali Ordine non initiatus, huiusmodi Sacramentum ministraret etiam Diaconus, & multo magis si mere laicus esset. Nam cum Minister huius Sacramenti sit solummodo Sacerdos, vt habetur in Concilio Tridentino sess. 14. can. 3. & notant omnes, qui de Ministro huius Sacramenti scripserunt, Suarez disput. 43. sect. 1. Bellarminus, Siluester, Bonacina, Filiucci à Trullench. d. lib. 5. cap. vnic. dub. 3. Castro-palao dicto tract. 26. disput. vnic. pun. 7. Auerſa de Sacram. sect. 10. Non potest vllus Sacerdote inferior illud ministrare.

Et propterea cum opinio Hæreticorum sit, quod quilibet etiam laicus sit minister Sacramentorum, vt notat Bellarminus de Sacramentis in genere lib. 1. cap. 22.

Non excusarem huiusmodi ministrantes à suspicione hæresis, & sic à iudicio Inquisitorum, cum istud Ministerium habeat fundamentum in Hæreticorum opinione, vt bene considerat P. Bordon. in Tribunal. cap. 22. num. 19.

Et quamvis Vvalden. tom. 2. de Sacram. opinatus sit in casu necessitatis, ac deficiente Sacerdote posse hoc Sacramentum ministrari ab alio Clerico, vel etiam laico, prout de Baptismo; Eius ramen opinio communiter refellitur, vt videre est penès Auerſam loco cit. sect. 10. Suarez disput. 43. num. 1. vbi num. 2. dicit, opinionem, quod solus Sacerdos sit Minister huius Sacramenti, esse de fide, P. Candidus de extrema Vñctione disput. 3. art. 4. dub. 2. addit Trullench. dicto dub. 3. Papam non posse dispensare, vt tale Sacramentum ministraretur à Diacono, quia in his, quæ sunt de iure Diuino, & ex Christi institutione Papa non dispensat, Henriquez in Summ. lib. 3. cap. 11. num. 3. Bonacina de Sacram. extrema Vñctionis disp. 8. quest. vnic. pun. 4. proposit. vnic. num. 2.

10 Et quamvis Innocentius in Epistola ad Decemum asserat, non solum Presbyteris, sed etiam omnibus Christianis licitum esse vti Oleo sacro in sua, & suorum necessitate vngendo.

Nihilominus dicendum est Innocentium ibi non intellexisse de Vñctione Sacramentali, sed de vñctione pia, & deuota, vt interpretantur Alphonsus de Castro aduersus hæreses, ver. Extrema Vñctio, Sotus in 4. distict. 23. quest. 2. art. 1. Valentia to. 4. distict. 31. quest. 2. par. 1. Castro-palao d. tract. 26. disput. vnic. pun. 7. num. 1.

12 Plurimos autem sanatos esse à morbis etiam incurabilibus, per Vñctionem Olei

infirmorum, testatur ex pluribus Auctoribus, Martinus del Rio lib.6. *disquis. Magic. quæst. 3. sect. 3. pag. mibi 83. vers. de Oleo.*

- 13 Vel si intelligit Innocentius de Vnctione Sacramentali, loquitur de vsu passiuo, non de actiuo, hoc est de illius susceptione, quàm asserit in sua necessitate cuiuslibet Christiano licere, vocando scilicet Presbyteros, qui se, & suos in necessitate vngant, vt voluit Iansen. in cap. 6. *Marei, & ibi Maldonat. Bellarmin. lib. 1. de hoc Sacramento, cap. 9. Suarez, & Coninch. à Castro-palao loco cit. Auerſa loco citato pag. 951. col. 1. Candidus de extrema Vnctione dispnt. 3. art. 4. dub. 4.*
- 14 Abutitur pariter Sacramento extremæ

Vnctionis, si quis (vt quidam sceleratus) conficiendo Statuam ad mortem, antequam illam traderet sepulcræ, ministraret ei Sacramentum extremæ Vnctionis; Nam & is est valde suspectus de hæresi, sicut ille, qui baptizat magnetem, vel statuam, vel secundinam, quam chartam virginem appellant, de quo lastè diximus supra: Nam talis actus natura sua præferret aliquid, quod est hæresis manifesta, Martin. del Rio *disquisit. Mag. lib. 4. sect. 15. vers. Dico quarto*, qui ait, quod si talis crederet formam, vel materiam Baptismi (adde aliorum Sacramentorum) illam esse posse, quam constituit Christus, Hæreticum esse.

C A P V T XXXIX.

ARGVMENTVM.

De abutentibus Sacramentalibus, idest, ijs, quæ seruiunt in vsum Sacramentorum, aut Sacrificij, vel etiam in vsum aliquem alium pium.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Sacramentalia quæ sint.*
- 2 *Sacramentalia quæ appellari soleant per Scholasticos.*
- 3 *Sacramentalium definitio, & num. seq.*
- 5 *Abusus Sacramentalium inducit suspensionem hæresis, & de ratione.*
- 6 *Abutens Oleo sancto, vel Chrismate, dicitur suspectus de hæresi.*
- 7 *Sorilegium cum vsu Olei sancti, vel Chrismatis an, & quando hæresim sapiat.*
- 8 *Credentes Sacramenta, vel Sacramentalia vim habere in sorilegijs puniendi tanquàm Hæretici Abutentes Oleo sacro, vel Chrismate quomodo debeant torqueri, & aburrare.*
- 9 *Quid de abutente rebus benedictis Ritu Ecclesiastico.*
- 10 *Vel Reliquijs Sanctorum, & similibus.*
- 10 *Aspergentes Aqua benedicta domos Meretricum, vt eo confusant Amatores quomodo puniendi.*
- 11 *Parochi an, & quando benedicere possint domos Turcarum.*
- 12 *Reliquias falsas vendentes, vel distribuendas an possint puniri in Sancto Officio.*

A Sacramentis transendum est ad sacramentalia.

- Sacramentalia alia sunt, quæ inſeruiunt Sacramentis, vt loca, vasa, vestes sacræ, & olea benedicta; Alia, quæ sunt exercitium Sacramenti Ordinis, vel saltem iurisdictionis, vt benedictio Episcopalis, aut Sacerdotali; Alia denique instituta ab Ecclesia ad imitationem Sacra-

mentorum, veluti Aqua lustralis, siue benedicta, Oliuæ, Palmæ, Candelæ, Cerei benedicti, Thus paschale, Agnus Dei, & similia, Cottonius in append. de Sacramentalibus lib. 2. num. 1. Torre-blanca *Iuris spiritualis lib. 13. cap. 6. num. 8.*

- Scholastici verò quoscunque sacros Ritus, seu cœremonias Sacramentis, aut sacrificio adiunctas, & ad eorum conuenientem celebrationem ex Ecclesiæ institutione vsurpandas sacramentalia appellant, Suarez *quæst. 64. art. 4. disp. 15. à sect. 1.* Rinaldus de *Monitorijs par. 2. cap. 2. num. 19.* vbi quod Thomas Vualdenſis *sum. 3. im-* mentus est circa sacramentalia.
- 3 Definitionem Sacramentalium habes apud Cincium lib. 1. *Cæli Ecclesiastici, de Sacramentalibus*, quam refert Cespedes de *exemp. Regul. tit. Quoad Sacramentalia dub. 152. num. 1. in fine.*

- 4 Nempe quod sacramentale est omnis consecratio, vel benedictio, aut significatio ad aliquod Sacramentum ordinata, & intelligitur Res sacra, seu sacra actio, qua venialium remissio obtinetur.

- Qui abutitur ergo Sacramentalibus, reputatur præsumptus inconstans in fide, quia redditur suspectus malè sentire vel de Ritibus, vel de cœremonijs Ecclesiæ, & consequenter suspectus est de hæresi, Alph. de Castro de *inſta Hæret. puni. lib. 1. cap. 15. pag. mibi 83. Pegna 2. par. Directorij ad quæst. 42. Graff. lib. 2. decis. cap. 5. num. 13.* latè Moura de *Incanat. sect. 3. cap. 5. num. 28. vers. Nostra tamen*, Malleus Malefic. 2. par. cap. 5. §. 2. *Notandum*, Martinus del Rio

duſanis. Magic. lib. 4. ſeſt. 15. verſ. Dico 3. & ex Farinaccio quaſt. 181. num. 19. in corpore.

Et propterea qui abutitur ſacro Chriſmate, vel Oleo ſancto, iſ reputatur Inconſtans in fide tanquam ſuſpectus de hæreſi; licet enim Vmber. de Locat. in Judicial. *Inquiſit. in ver. Sacerdos*, dixerit huiusmodi abuſus in Sortilegijs non ſperere hæreſim, niſi quando imploretur auxilium Dæmonis, ſequitur Ghiclandus de Sortileg. qu. 10. num. 14. & quaſt. 11. num. 21. & 22.

Eorum tamen opinio rectè reſellitur ab Alphoſo de Caſtro d. cap. 15. & communiter ab alijs, de quibus per Farinaccium quaſt. 20. num. 85. verſ. *Sed poſt primam*, huius libri impreſſionem, nouiſſimè Moura de Incantat. ſeſt. 3. cap. 5. d. num. 28. qui reſpondet Textibus, & argumentis Grilandi; Et hæc eſt praxis Supremæ, &c. & omnium.

Ideo cauendum eſt à Torre-blanca, & ab alijs ab eo citatis *Iuris ſpiritualis lib. 13. cap. 6. num. 6.* qui dicunt, tunc huiusmodi abuſum in Sortilegijs ſapere hæreſim, vel eſſe hæreticalem, ſi ſortilegus credat Chriſma, vel Oleum ſanctum habere virtutem ad ſortilegia.

Nam credere, quod Sacramenta, vel Sacramentalia in ſortilegijs vim habeant, aperta eſt hæreſis, vt dicit Alphoſus de Caſtro loco citato; Et propterea qui ſic credunt, non tanquam ſuſpecti, ſed tanquam Hæretici puniendi ſunt, Eymers par. 2. quaſt. 42. num. 5. verſ. *P' epòs*, Martin. del Rio lib. 5. ſeſt. 15. Toler. *Inſtruct. Sacerdos. lib. 4. cap. 16. num. 6.* quos reſert, & ſequitur Farinaccius d. quaſt. 181. num. 22.

Et propterea praxis eſt, vt huiusmodi abutentes Oleo, vel Chriſmate ſacro, torquantur ſuper intentione, quod ſi negauerint abiurant de vehemènti, Pegna ad diſt. quaſt. 42. verſ. *Etiã ſortilegia illa iu ſine.*

Quod dictum eſt de abutentibus ſacro Chriſmate, vel Oleo ſancto, idem dicendum eſt de abutentibus Aqua benediſta, Thure paſchali, Cera, Agnus Dei, & alijs Ritu Eccleſiaſtico benediſtis, Alphoſus à Caſtro d. cap. 15. Simancha de Cathol. tit. 21. num. 11. Farinacc. d. quaſt. 181. num. 22. Moura de Incantat. loco citato. Torre-blanca loco cit. num. 8. & 9. ſubiungit, idem eſſe de abutentibus Reliquijs Sanctorum, vel Aræ fragmentis, & ſimilibus ex Doctorebus ſupra citatis, Farinaccius d. quaſt. 181. num. 22.

Et propterea multi, qui ſpe lucri aſpergunt aqua benediſta excerpta à pluribus Eccleſijs domos Meretricum, dicentes

illis hoc deſeruire, vt eo conſuant Amatores, fuerunt in Sancto Officio puniti, vel plena carceris arbitrio, vel alia ſimili.

Quæſitum fuit etiam à Parochis, qui in patribus Turcarum domos benedicunt Chriſtianorum, cum cogantur à Turcis id facere in eorum domibus, an poſſit permitti, & reſcriptum fuit ſub die 7. Oſobris 1615.

Hoc poſſe permitti, dummodo non adſit contemptus, ſeu periculum ſuperſtitionis ex uſu Aquæ benediſtæ, præſertim ſi apud Turcas remaneat.

Quouero ad diſtribuentes, ſive vendentes falſas Reliquias, diuerſimodè actum fuit in Suprema, &c. Nam de anno 1624. reſcriptum fuit, vt cauſa cognoſceretur à Vicario Vrbs die 13. Februarij.

Meminitamen de anno 1626. dum eſſem Auditor Nunciaturæ Neapolitanæ de ordine Supremæ fuiſſe carceribus Nunciaturæ mancipatum quendam, qui fingebat ſe filium Imperatoris Turcarum, & ſub hoc nomine deceperat Magnum Etruriæ Ducem, ac Ducem de Alba Proregem Neapolitanum; eo quia vendebat, ac diſtribuebat Reliquias Sanctorum Apoſtolorum, & aliorum Sanctorum, necnon de ligno Crucis, & plurimas ſpinas Coronæ Saluatoris, contra quem Ego compilaui proceſſum, & reliquum carceratum, cum diſceſſiſſem Neapoli Hiſpaniam verſus cum bonæ mem. Caſare Montio allegato ad Regem Hiſpaniarum Nuncio extraordinario pro rebus Caſalis Monſerrati, qui poſtea euecto ad Purpuram bonæ mem. Io. Baptiſta Pamphilio illic Nuncio ordinario, demum Summo Pontifice Innocentio Decimo) tanquam Nuncius ordinarius reſedit ibi per quatuor annos, ad Cardinalatum poſtea promotus, & Eccleſiæ Mediolanenſis Præpoſitus, in ſuo munere glorioſus occubuit, cuius anima requieſcat in pace, & cuius memoria in benediſtione eſt.

Eſt etiam Inconſtans in fide tanquam ſuſpectus de hæreſi, qui abutitur Hoſtia non conſecrata, ſuper quam celebrata ſit Miſſa, vt docent Scaccia de iudic. lib. 1. cap. 12. num. 34. Souſa in Aphoriſm. *Inquiſit. lib. 1. cap. 57. num. 11.* Emanuel Moura de incant. opus. 1. ſeſt. 3. cap. 5. num. 29. Bordonus to. 1. cap. 13. num. 30. Carena par. 2. de ſortileg. tit. 12. §. 5. num. 37. & §. 8. num. 53. & 54. quia in tali abuſu admixſetur res ſcra, ſcilicet celebratio Miſſæ ſuper Hoſtiam, licet non conſecratam; eſt igitur abuſus non propter Hoſtiam non conſecratam, ſed propter Miſſam ſuper eam celebratam.

CAPVT XL.

ARGVMENTVM.

De abutentibus verbis sacris, & alijs superstitionibus: Et quomodo sic abutentes puniantur in Sancto Officio.

SYMMARIVM.

- 1 Abutens verbis sacris est suspectus de heresi, Et quomodo excludatur iste abusus.
- 2 Mulieres medentes morbos cum verbis, vel signis, an, & quando dicantur supersticiosi, & abuti verbis sacris.
- 3 Confessarii non debent tolerare, nec absoluerre supersticiosos, nec eis permittere, ut in eorum superstitionibus verbis utantur, & de ratione.
- 4 Superstitio denunciata in Sancto Officio quomodo expelli solet.
- Orationes licite an, & quomodo adhiberi possint in infirmitatibus.
- 5 Abusus Psalmi reseruit ex eius recitatione ad mortem alicuius, & num. seq.
- 6 Psalmi Davidici per Sortilegos adhiberi solent.
- 7 Psalmi penes Sortilegos si inueniantur, quomodo sit providendum.
- 8 Sortilegium verbis sacris admixtum censetur hereticale, & inducit vehementem heresis suspicionem.
- 9 Orationes continuata auctoritate priuata ad tollendos malos, vel ad similia an liceant.
- Carcerum publici infirmi non possunt per priuatum.
- 11 Orationes ad remedium pestis, de quibus hic num. seq. an sint licite, vel Apocrypha, ac erronea.
- 13 Preces supersticiose qua sint.
- 14 Verbu an habeant virtutem praesertim ad morbos curandos, & num. seq. & num. 19.
- 16 Remedia verborum pro humanis corporibus, vel pro fructibus agrorum, an sint licita & num. 24. cum seqq.
- 17 Vel irridenda.
- 18 Vanitas verborum ad sanandos morbos irridetur ab antiquis Medicis.
- 19 Magia quomodo detur.
- 20 Secreta supersticiose qua sint.
- 21 Verba Medicorum qua sint ad morbos curandos.
- 22 Verba ad curandos morbos quando liceant, & num. seq.
- 23 Maleficium ad bonam finem an sit licitum de iure civili, & num. seqq.
- 27 Proverbium Hispanicum Agate el milagro, y hagalo el Diabolo consutatur.
- 28 Et unde sit introductum.
- 29 Hispani Salutatores, quos dicant, & num. seqq.
- 30 Gratia gratis data potest dari etiam perditis hominibus, & quid operetur.
- 32 Gratia curandi morbos est gratia gratis data, & de ratione.
- 33 Salutatores caute inspiciendi, & de ratione.
- 34 Circumstantie pensanda circa curam morborum faciendam a Saluatoribus, & qua sint num. seqq.
- 35 Virtus Divina operari non praesumitur in illis, qui sunt visa scelerate.
- 36 Praesertim si egatur de scelere quasi bobitali.
- 37 Vitium Carnis impedit gratias gratis datas.
- 38 Haereticus gratiam gratis datam habere an possit, & num. seqq.
- 39 Gratia Anglicanorum Regum sanandi firmas, a quo inceperit, & num. 41.
- 40 Et an hodie duret.
- 41 De Gratia Regum Christianissimorum ad sanandas firmas.
- 44 Homo vno indulgere, & dicens id facere, ut eius virtus vinacior sit, non praesumitur habere gratiam gratis datam.
- 45 Idem de Salutore dicente se non habere vim sanandi in praesentem alterius Saluatoris, & de ratione.
- 46 Vel de dicente maiorem habere vim certis hebdomada diebus.
- 47 Vel si praesumas futura, & occulta.
- 48 Salutatores manibus trahentes carbonem ignitos, vel similia facientes, an, & quando suspecti sint.
- 49 Gratia gratis data addisci non potest, & de ratione.
- 50 Saluator cognoscens illico alium Salutorem prius non visum, est suspectus, & de ratione.
- 51 Daemon suos signat, & distinguit.
- 52 Stigmata Daemonica an dentur, & num. seq.
- 53 Signa Daemonum an dentur, & quomodo esse soleant.
- Signum repertum in corpore malefica an praebat aliquod indicium, vel ad certam, vel ad condemnationem.
- 54 Salutatores quatuor casus sanantes sunt suspecti, & de ratione.
- 55 Salutatores regulariter damnandi, & de ratione.
- 56 Salutatores probare tenentur eorum opus esse a Deo.

- 57 Superior in dubio prohibere debet sanationes Saluatorum .
- 58 Dubitans an gratia sanitatis sibi proueniat ope Diuina, vel Demoniaci an teneatur se abstinere ab usu eiusdem gratia .
- 59 Vfus gratia ad sanitatem alicui persona, vel familia ex inmemorabili consuetudine concessa an, & quando prohiberi possit à Papa, vel ab Episcopo, & Inquisitore .
- 60 Peccatum excusari non potest ex longiquitate temporis, vel ex consuetudine peccandi .
- 61 Saluatorum puniendi, & qui eorum opere, utuntur .
- 62 Orationes, quæ afferuntur inuenta in sepulchro Christi, & liberare à periculis, & armorum impetu; an sint licite, vel superstitiosæ .
- 63 Vfus verborum sacrorum ad locum, vel ad detrahendum alterius famam an, & quomodo puniri possit in Sancto Officio .
- 64 Quid de usu vestium sacrarum ad fines profanos, & num. seq.
- 66 Vel de usu vestium profanarum ad ornatum sacrarum Imaginum .
- 67 Cultus sacrarum Imaginum quomodo debeat observari .
- 68 Habitus Religionis impropria si imponatur sacra Imagini an id puniri possit in Sancto Officio .
- 69 Quid de abusu Rituum Ecclesiasticorum, puta Indulgentiarum, Campanarum, aut Cereemoniarum Ecclesiæ .
- 70 Continentes Indulgentias puniendi in Sancto Officio .
Hæretici negantes Purgatorium, negant etiam dari Indulgentias .
- 71 Indulgentia cognoscenda sint ab Ordinario, an sint vera, vel falsa, publicanda, vel non .
- 72 Indulgentia semel declarata falsa, vel Apocrypha si imprimantur, vel publicentur, an imprimantur, & publicantes puniri possint in S. Officio, vel ab Ordinario .
- 73 Indulgentia si nimis de facili imprimantur, vel publicentur cum licentia Episcopi, vel Vicarij, quomodo procedere soleat Summa, &c.
Licentia imprimendi Indulgentias, an concedatur à solo Episcopo, & num. 125.
- 74 Indulgentia falsæ, quæ sint, & num. 31. cum seq. ac num. 127. cum seq.
- 75 Quæstantes elemosynas pro Monasterio Beata Virginis de Messerrato Cathalonis, an sint permittendi, & numeris sequentibus, ac num. 124.
- 76 Et an Indulgentia eiusdem Ecclesiæ sint reuocata, & num. seq.
- 79 Indulgentia quomodo concedi soleant per Sedem Apostolicam cum facultate quætuandi.
- 80 Facultates Diocesani Hispaniarum concedendi Indulgentias, & alia privilegia reuocata.
- 83 Formula Indulgentiarum ordinariarum, quæ per Summum Pontificem conceduntur Coro-
- nit, Rosarijs, Medalis, aut Crucibus benedictis .
- 84 Et extraordinariarum .
- 87 Indulgentiarum introductio .
- 88 Quæstantes disseminantes Reliquias, vel Indulgentias falsas puniendi in Sancto Officio.
- 89 Temeritas Cerritanorum quomodo fuerit punita .
- 90 Quæstantes falsas publicantes Indulgentias quomodo puniendi .
- 91 Edictum Episcopi Spoletani contra Quæstantes, & num. seq.
- 94 Vfus Quæstantium antiquus .
- 95 Quæstantes antiquitus quando permittentur .
- 96 Et qualiter se gerere deberent .
- 97 Quos introduxerint abusus, & num. 102. cum seq.
- 98 Quæstantes priuantur privilegijs .
- 99 Et supprimuntur, & num. seq. ac num. 121.
- 101 Licentia quætuandi, eum quibus conditionibus per Sedem Apostolicam concedatur .
- 104 Episcopi quomodo coercere possint quæstantes, & num. seq.
- 106 Quæstantes filio nomine utentes licentia alijs concessa, & conuertentes pecunias in usus proprios, quomodo puniendi, & num. seq.
- 108 Quæstantes eum licentia Principis, vel Magistratus secularis an sint permittendi .
- 109 Quid in Lusitania, & num. 111.
- 110 De Quæstantibus Hispania .
- 112 Episcopi an possint statueri, quod littera Apostolica non exequantur, nisi presententur coram ipsis .
- 113 Regulares Mendicantes an, & quando quætuare non possint sine licentia, & num. seq.
- 116 Regulares mendicantes prohiberi non possunt ab Ordinarijs, vel ab alijs ne elemosynas querant .
- 117 Quid si velint elemosynas querere extra Diocesim .
- 118 Discalceati B. Maria de Mercede non impediendi in quærendis elemosynis pro redemptione Captiuorum .
- 119 Receptores elemosynarum quando non comprehendantur, sub prohibitione quætuationis .
- 120 Episcopus quando permittere possit quæstum elemosynarum .
- 122 Elemosyna locari an possint, & numero seq.
- 124 Licentia quærendi elemosynas omnino gratis concedenda non obstant contraria inmemorabili consuetudine .
- 130 Reuelatio Sanctæ Brighitæ, quæ sit Apocrypha, & num. 140.
- 131 Reuelationem Diuinam asserens, est suspectus de fide, & puniri potest in Sancto Officio .
- 132 Boni habent internas inspirationes, & reuelationes à Deo, & ab Angelis .

Reuelationem

- 132 *Renelationem Dininam dari non posse afferens, vel irridens non excusatur a temeritate.*
Diabolus potest dare Renelationes, Illustrationes internas, & Apparitiones.
- 134 *Ac eas potest causare natura, & quomodo.*
- 135 *Mulieres quomodo decipi soleant circa renelationes Dininas.*
Heretici renelationes Dininas fingentes, & de ratione.
- 136 *Inquisitores qua diligentia inuestigare debeant renelationes Dininas, & numero seq.*
- 137 *Signa distinguunt renelationes Dininas a Daemoniacis, & num. seq.*
- 139 *Renelationibus Sanctorum, de quibus hic, an sit deferendum.*
- 141 *Illusiones dininarum renelationum quomodo expendantur in S. Officio.*
- 142 *De renelationibus Raimundi Lulli.*
- 143 *Et an Raimundus Lullus sit Sanctus, & num. seqq.*
- 144 *Cultus probis viris tanquam Sanctis praestari non potest sine iudicio Ecclesie Romanae.*
- 149 *Libri Raimundi Lulli an sint prohibiti, & num. seqq.*
- 152 *Angeli quorum nomina cognita sunt in Ecclesia, & num. seqq.*
Visio Angelorum si ab aliquo asseratur, an sit ei deferendum, & num. seqq.
- 158 *Veneratio Angelorum quando sit suspecta de heresi.*
- 159 *De renelatione Ioannis dela Cruz.*
- 160 *Gestatio Brenium collo appensorum cum nominibus incognitis, qua Angelis tribuantur, an importet suspicionem heresis.*
- 161 *Quid de cultu hominis mortui nondum canonizati, vel beatificati, & num. seqq. & num. 168. cum seq.*
- 163 *Imagines mortuorum cum fama sanctitatis, quomodo pingi possint.*
- 164 *Et retineri.*
- 165 *Libri continentes miracula, & renelationes mortuorum cum fama sanctitatis, an, quando, & quomodo imprimi possint.*
- 166 *Et an, & quando eorum sepulchris affigi possint tabella, seu Imagines.*
- 167 *Cultus Sanctorum quando permixtus sit.*
- 169 *Pena venerantium homines mortuos cum fama sanctitatis sine approbatione Apostolica.*
- 170 *Vel artificum pingentium, & sculptentium imagines eorum, vel imprimendum libros de eorum gestis.*
- 171 *Corona laurea quid significet, & num. 174.*
- 172 *Fascibus) laureatis.*
- 173 *Armis, & navibus)*
- 175 *Corona aurea quomodo introducta.*
- 176 *De Corona solida, & quid de ea heret.*
- 177 *De Corona Constantini Imperatoris.*
De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

- De Corona militari Christianorum.*
- 178 *De auro Coronario.*
- 179 *Corona triumphantis cur olim daretur.*
- 180 *Laureola quod sit.*
- 181 *Corona quomodo permutata fuerit in Diadema.*
- 182 *Laureola aliquando dicitur Aureola.*
- 183 *Cultus priuatus hominibus non canonizatis, neque beatificatis an sit interdellus, & num. seq.*
- 184 *Altare domus priuata cum imagine hominis non canonizati, neque beatificati an sit permixtum.*
- 185 *Oblationes tabellarum, seu imaginum Seruiz Dei cum opinione sanctitatis defunctis, an, & quando liceant.*
- 186 *Vsus affigendi tabellas, & imagines Sanctis nondum approbatis, quomodo sit antiquus.*
- 187 *Consuetudo Ecclesie appendendi imagines, & tabellas Sanctis nedum mortuis, sed & adbeue viventibus, & de eius ratione num. seqq.*
- 188 *Opera Dei non occultanda, & num. 201.*
- 189 *Deus cur miracula operatur ad intercessionem Sanctorum.*
Imagines pie cur in Ecclesijs apponantur.
- 190 *Sanctitas an ad canonizationem argui possit ex tabellis, seu imaginibus appensis.*
- 191 *Vsus conscribendi miracula antiquus in Ecclesia.*
- 192 *Negligentia conscribendi miracula damnatur.*
- 193 *Miracula falsa imprimere, vel diuulgare, quomodo maximum peccatum sit, & quomodo puniendum num. 195.*
- 194 *Episcopus quando possit concedere licentiam imprimendi miracula.*
- 196 *Imagines, qua asserbantur miraculose, & quid de illis factum fuerit, & numeris seqq.*
- 199 *Lamina, quibus accendi soleant in Ecclesijs, & num. seq.*
- 200 *Ignis accensio quid significet.*
- 202 *Auctor libri continens gesta, miracula, & renelationes Seruorum Dei, quomodo protestari debeat in illius principio.*
- 203 *Et in illius fine.*
- 204 *Miracula quando imprimi possint absque eo, quod verificentur eorum Ordinario.*
Fama habens ortum a tiendo infello nullum probationis gradum constituit.
Tempus longum, seu longissimum quando dicatur.
- 205 *Papa an post canonizationem Sancti possit Inconstans illius cultum prohibere Ecclesia.*
Papa errare non potest circa canonizationem Sanctorum.
Canonizatio Sanctorum pertinet ad fidem.
Quid de Beatificatione.

PARITER idem dicendum est de abutente verbis sacris, vtruta Evangelio, Symbolo Fidei, Pater noster, Ave Maria, Psalmis.

Dixi de abutentibus, quia quando quis profert verba sacra, & orationes, non ponens spem in talibus, nisi ex virtute Divina, quam reputat Deum tali Orationi tradidisse, non est condemnandus tanquam presumptus Inconstans in fide, vt notavit Gerson. de Absolut. Sacram. 2. par. Alphabet. 33. littera L, Divus Thomas 2. 2. quæst. 96. art. 4. per totum, Silvester verbo Superstitio, à num. 10. ex nostris Grilland. de Soruleg. quæst. 10. à num. 31. Del Rio lib. 5. quæst. vnic. sect. 16. §. Incantatores, Ciruelo de Superstit. par. 3. cap. 3. Moura de Incantat. sect. 2. toto cap. 14. Farinacc. qu. 20. num. 110. in fine.

Et propterea Sanchez d. cap. 40. num. 39. dicit, mulieres, quas barbaræ Carmatuatrices appellant, Hispanæ Enfaladoras, vel Santiguadoras Incantatrices, quæ medentur Ischiatica, vel Erisipili, non esse superstitiosas, si solum ad iurationibus licitis absque vana aliqua circumstantia vrantur, vt per Passionem Christi, &c. illis supplicantes Deo, vt prosint Medicinæ naturales, quas morbis applicant, dicit Sanchez, si medicinas applicent, nam si eas orationes adhibeant, vel signa, vt benedictiones, vel adiurationes, nullam applicantes medicinam naturalem efficacem ad illius morbi sanitatem, sed credentes illis solum verbis salutem morbi obtinendam, esse superstitiosas, quia ea verba, vel signa, constar nullam vim naturalem ad eum effectum habere, nec virtus supernaturalis presumitur, vt latè idem Sanchez d. cap. 40. num. 44.

Et optime Suarez lib. 2. de Superstitione, cap. 16. num. 26. & 27. dicit, à Confessariis huiusmodi superstitiosos non esse tolerandos, vt licentiam eis concedant vrendis dictis verbis, eosque absoluant. Nam licet pro aliquo tempore excusari aliqua ex parte per ignorantiam potuerint, quia nimirum per solam traditionem id acceperant, quia id experti fuerant sine aliquo consortio cum Dæmone, & ipsi etiam postea experti sunt sine suspitione mali. Nihilominus in re ipsa, & secundum se non erat id licitum, idcirco potuerit ignorantia fuisse omnino inculpabilis, quia illi non habent probabilem rationem ad presumendum Divinam virtutem esse infallibiliter assistentem illis verbis, & actionibus, quia hoc est proprium verborum Sacramentalium; & aliquid simile introducere sine Ecclesiæ auctoritate superstitiosum est, & in Fide periculosum, &c. Hæc Sanchez.

Ideo in praxi huiusmodi homines, siue mulieres denunciatae Sancto Officio, ab Inquisitoribus solent expediri cum mo-

nitio, & poenitentis salutaribus, & cum præcepto de abstinendo à similibus; Nam, vt inquit Silvester in ver. Superstitio, m. 10. prohibendi sunt viri, & mulieres carminatrices videntes licitis orationibus, quia multa inutilia, & superstitiosa solent admiscere, nisi fortè Sacerdos sit, vel Religiosus, & discretus, aut etiam laicus excellentis vitæ, qui fusa Oratione licita super infirmum manum imponat. De qua re videndus est eruditus Moura de Incantat. sect. 2. cap. 14.

Abutitur etiam Psalmis ille, qui recitat Psalmum, Domine laudem meam, ne tacueris, &c. ea intentione, vt sit contra quem recitatur, intra paucos dies, mensem, vel annum moriatur, qui mos in Germania tempore Ludouici Bauarii hostis Ecclesiæ acerrimi, inualuit; sic Nicolaus Serrarius in Mogantiaci lib. 5. & ex eo Bzouius anno 1347. m. 3. hæc ait: Nicolaus Serrarius, &c. Fuisse in more per id temporis recessit, vt propter maximam rerum difficultatem armata stola Crux in summi Templi medio poneretur, vt coram ea quotidie à Clero media vita, &c. & Psalmus Deus laudem meam ne tacueris, &c. caneretur: Sublato autem Ludouico, solemnitas illa sublata fuit cantantibus omnibus, Te Deum laudamus, &c.

Et cum annis præteritis abusus iste in Prouincia Calabriæ irrepsisset; Supremus per litteras circulares monuit Ordinarios, ne permitterent à secularibus, vel Regularibus ad effectum superstitiosum vti, vel canere dictum Psalmum.

Frequenter etiam apud Sortilegos inueniuntur Psalmi Davidici cum suppositis eorum virtutibus, de quibus Ciceronius in Hermetico, lib. 1. fol. 11. relatus à Moura sect. 3. cap. 5. num. 31. sic ait.

Vidi ego, inquit, in Italia Psalmum Davidicum Græcis litteris in magna Græcia scriptum, quod ad singulas horas minio annotatum habebat, quibus rebus profanis, quibusque sceleratis, vel cogitatis, vel operibus conuenirent, in quo inter cætera Psalmum conspexi: unum eo desinari, vt ungulas equinas perditis ferreis sollicitè à laqueo conseruaret; alterum, quo masculam sponsi vim in stolano iacentis prorsus enervaret; alios item alijs non dissimilibus applicari. Numquid quam hoc sacrorum Carminum abusu magis sauiticum? Numquid magis impium? Numquid quam plus habet Idolomania? Quid hoc aliud est, quam preces Diuinæ, vel sanctissimorum hominum, vel ipsius etiam Christi verbis conceptas abominanda impietate Dæmonibus, & impuris spiritibus pestifimarum cogitationum ducibus, & administris offere.

Isti autem sic abutentes Psalmis, tanquam presumpti Inconstantes in fide, in Sancto Officio puniuntur; nam si fiantur illis viros fuisse, expediuntur cum ab-

iuratione de leui, vel de vehementi, si autem negent, cum monitionibus, & penitentibus salutaribus, nisi aliud contingat, quod de eorum mala credulitate possit dubitari, ita subijciendi sint torture.

Sed quicquid sit de abutentibus verbis sacris Euangelio, Symbolo Fidei, Oratione Dominicali, Salutatione Angelica, 9 Psalms, & similibus extra fortilegia, certe si illa admisceant sortilegijs, sunt vehementer suspecti de fide, quia huiusmodi sortilegia hæreticalia reputantur, Barbat. conf. 55. Pegna comm. 67. vers. Hincen- seo, Torre-blanc. Invis spiritual. lib. 13. c. 6. num. 16. qui tamen male allegat Benseldinum, Farinace. quest. 181. num. 17.

Sed anticeant orationes auctoritate priuata concinnatæ ad tollendos morbos, ad 10 defendendū à periculis, & similia; videndus est Moura d. tract. sect. 2. cap. 10. qui negat, posse priuatum instituere cœremoniam publicam, & pertinentem ad totam hominum communitatem, siue ea tantum ordinetur ad dignam ræstationem, aliarum sanctarum cœremoniarum, siue in ordine ad miraculosè operandum, Suarez tom. 3. in 3. par. disp. 15. sect. 3. §. Dico secundo, & sect. 4. siue instar sacrificij ad Deum honorandum, & flectendum.

Et propterea memini de anno 1657. dum pestis Romæ grassabatur magno totius 11 Italiz terrore ob stragem Neapoli, & in toto illo Regno factam, quæ postea etiam in Ciuitate lanuz successit, memini inquam, fuisse diuulgatam quandam orationem, seu preces, quas, vt præsentissimum remedium cōtra pestem, Cardinalibus pro Concilio Trident. congregatis anno 1546. quendam sanctæ vitæ Græcum Archiepiscopum, tradidisse ferunt: quæ preces constant ex litteris, & versibus, seu significationibus subsequētibz, quasque restabatur inuentas in Monasterio Benedictinorum Antiochiæ in quadam membrana conscriptas, & à Zacharia Hierosolymitano Episcopo relictas, quasque idem Archiepiscopus ad brachium sinistrum in quadam membrana litteris exaratas circumferebat.

Hac vero lege operari prædictum beneficium, si nempe portentur ad brachium in membrana scriptæ, si verò portans fuerit Sacerdos dicat eas finita Missa.

Insuper addebatur hæc fuisse à Suprema, & Vniuersali Inquisitione approbata, annuente, siue instante Eminētissimo Cardinale Sancti Honuphrij san. memoriæ Urbani Octauiani fratre germano; fuerunt tamen vt apochryphæ declaratz, iuxta Decretum factum sub die 26. Septembris anni 1630. & scriptum Inquisitionibus, ne earum vsus sinerent permitti, sed veluti falsæ, mendacæ, ac erroneæ prohiberetur.

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

12 Earum autem precum talis est tenor re- lat. etiam à Moura sect. 2. cap. 13. in fine.

✕

Crux Christi libera me.

I

Iesu Domus Dei libera me.

D

Dens Deus meus expelle pestem à loco isto, & libera me.

I

In manus tuas Domine commendo spiritum meum, & corpus meum.

A

Ante Cælum, & Terram Deus erat, & posens ab ista peste me liberare.

✕

Crux Christi potens est ad expellendam pestem à loco isto, & corpore meo.

B

Bonum est postulare auxilium Dei cum silentio, vt expellat pestem.

I

Inclinabo cor meum ad faciendas iustificationes tuas, vt non confundar, quoniam inuocavi te.

Z

Zelani super iniquos pacem peccatorum, vident, & sperant in te.

✕

Crux Christi fugat Demones, & aerem corruptum, & pestem expelle.

S

Salus tua Ego sum, dicit Dominus, clama ad me, voca me Patrem, & Ego exaudiam te, & liberabo ab ista peste.

A

Abyssus abyssum inuocat, & in vocem tuam expulisti Demones, & liberaſti me.

B

Beatus qui sperat in Domino, & non reſpexit in vanitates, & insanias falsas.

✕

Crux, qua antea fuit in opprobrium, nunc & in gloriam, & in nobilitatem sit mihi in salutem, & expellat à loco isto Diabolum, & aerem corruptum, & pestem à corpore meo.

Z

Zelus honoris tui comedat me antequam
Rrr j

moriar, votum offeram Deo, & sacrificium laudis, & fides illi, qui potens est, istum locum, & me à peste liberare, quia qui non confidunt in illo confundentur.

G

Gusturi meo, & faucibus meis adhaereat lingua mea, si non benedixero tibi, & laudavero Nomen tuum, quia sanctum est, & liberat sperantes in te; In te confido, libera me, Deus meus ab ista peste, & locum istum, ubi Nomen tuum invocatum est.

F

Fausta sunt tenebrae super universam terram in morte tua Domine Deus Deus meus, fuit lubrica, & tenebrosa Diaboli potestas; & quia ad hoc venisti fili Dei unigeniti, ut dissoluas opera Diaboli, ex pelle tua potentia à loco isto, & à me sermo tuo pestem istam, & acrem corruptum in tenebras exteriores. Amen.

✠

Crux Christi defende nos, expelle à loco isto pestem, & serum tuum libero à peste ista, quia bonus es Domine, & misericors, & multa misericordia, & verax.

B

Beatus qui sperat in Domino, & non respexit in vanitates, & infanias falsas, & in nocte mala liberalis cum Dominus; Domine in te speravi, libera me ab hac peste.

F

Fusus es Domine utilitatum mihi, quia in te speravi libera me ab hac peste.

R

Respice in me, & miserere mei, & libera me ab hac peste.

S

Salus mea es tu, sana me Domine, & savor, saluum me fac, & saluus ero.

O R E M V S.

Domine IESU Christe, qui voluisti pro Mundi redemptione de Virgine nasci, & in carne tua sanctissima circumcisci, & Iudeis reprobari, à Iuda proditore osculo tradi, vinculis ligari, sicut Agnus innocens ad victimam duci, atque in conspectu Anna, Cayphæ, Pilati, & Herodis indecenter offerri, & à falsis testibus accusari, flagellis, & opprobrii vexari, & spinis coronari, & spumæ conspu, colubis cedi, palmis, & uridine percussis, flagellis verberari, in Cruce clavis affigi, inter latrones deputari, & lancea vulnerari: Tu Domine, bus sanctissimas penas, quas indignus Sacerdos recolo per Crucem, & Passionem tuam libera populum istum, & nos ab ista peste, & panis

Inferni, à quibus liberasti latronem crucifixum. Qui cum Patre, &c.

13 Quas preces esse omnino superstitiosas propter vanas observantias admixtas, suspicatur Moura d. tract. loco cit. in fin.

Sed an denique aliqua virtus in verbis, præsertim ad morbos curandos, eruditissimus Tiracuellus noster in tract. de nobilitate, lib. 1. cap. Mibi, 31. n. 298. per multos, asserit, auctoritate plurimum Medicorum, tum Potarum, tum Historicorum, verbis, & in cantationibus morbos curari: Ex Philosophis verò Ficinus in lib. 3. de Vita celeb. tam longè absum, ut de hoc dubitaret, ut etiam multis conetur probare in verbis virtutem.

In verbis, inquit, certis vis esse certam, atque magnam, Origenes asserit contra Celsum, & Sinecius, atque Alkindas de Magia disputantes; Item Zoroaster veteris barbaræ verba mutare; Iamblicus quoque similiter; Item Pitagorici verbus, & cantibus, atque sonis mirabilia Phœbi, & Orphei more facere consuevi, quod Hebræorum antiqui Doctores præ cæteris observant; omnesque Poetæ miranda cæcæ carminibus effici. Concludit post multa; Quorsum hæc? Perintelligis, quemadmodum ex certa herbarum, vaporumque compositione confecta per utrum tum Medicum, tum Astronomicum resultat communis quædam forma, vel harmonia quedam Syderum decoreata maneribus, sic ex Tones.

Sed non solum ex antiquis, vel ipsis Idololatriæ, & Gentilibus, sed ex nostris Christianis, & Catholicis multi tenent, verbis sanari morbos posse, ut scribit Gaspar Reies Franco in Elysiæ campo lucundam quæstion. quæst. 22. per tot.

16 Er propterea Constantinus Imperator in l. Eorum scientia, §. Nullus, C. de Malef. & Mathemat. noluit accusationibus subiacere remedia humanis quæstia corporibus, aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis vindemijs maturentur iuvenes, aut ventis, grandinisque lapidatione quassarentur, quibus non cuiusquam filius, aut existimatio læderetur, sed quorum perirent actus ne Divina munera, & labores hominum thererentur.

17 Sed prudenter Cateagninus in libell. de Amat. Mug. has vanitates imprudentes irridet, sic aiens:

Vanitas olim tantilla miraculo furtivo concubiu genuit Mugiam, reformidans ne foris veritas, cum qui perpetuas inimicitias gerit, suum parvam euccaret, illam imprudentia, ac timori iunctis commibilibus fœdere commendavit, illi in sinu incomprehensibilitatis è vestigio collocune, mandavuntque furtim sub præstigiis crepundis educandam, quæ mox in grandioreni ætatem adulta, iamque pennis præmunita.

enolant in fatuorum arces, atque nidulans credulitatem peperit, qua vix potest parentis beneficij grata illam mutuo enutritis, alioquin breuiter interituram.

Et ferè easdem vanitates omnes antiqui Medici irrident, sicuti Galenus, & Hippocrates, qui quosdam, qui orationibus certis comitalem morbum se sanatuos profitebantur, substant.

Dicendum est ergo, quod quamuis datur Magia, & Magi inueniantur, qui multa admiranda, & visu miraculosa efficiant, nempe pluuias, ventosque excitant, segetes excantant, morbos inferunt, & alia multa operantur, siue realiter, siue apparenter, sed occulto Dei iudicio permixta; Nihilominus certum est, nomina quævis sacra, & Diuina, quibus fraudulentis, & commentitijs homines vtuntur, nullam ex sui natura, aut vi verborum quomodocumque proferantur, aut quocumque idiomate, efficaciam ullam habere ad morbos sanandos: Nam verba, aut scripta ex se, si nulla superior accesserit causa, quidpiam efficere, aut vim aliquam naturalem obtinere Philosophia non admittit, cum omnis nimirum effectus ex contrarijs sit contrarius Aristotele teste.

Hæc verò cum in eodem genere ponantur, non possunt in diuersi generis contraria agere: Quare quemadmodum calor in saporem, sapor in odorem, vel sonus in figuram operatur, ita neque verba, nec figuræ in morbos quicquam efficiunt, & propterea qui ex vi verborum talia perpetrare præsumunt, vel ex pacto expresso, vel tacito cum Dæmone huiusmodi operantur, *ut alijs diximus.*

Et hac ratione captiosa sunt multa, quæ apud Medicos leguntur, præsertim apud Vecherum de Secretis, qui liber merito à Sacra Congregatione Indicis proscriptus est, sicut vana sunt remedia, quæ aduersus morbum comitalem ex vi verborum sacrorum adducuntur à Velasco Medico, quem refert idem Gaspar Reies Franco d. quæst. 22. num. 9. vers. Secunda conclusio: Nam ut alijs Q. Serenus Meflicus cecinit:

*Multaque præterea verborum monstra silebo,
Nam febrem vario depelli carni ne posse
Vana superstitio.*

Et Cardanus ipse, qui nullis ineptijs fidem præstitit, maximè culpavit illos, qui in verbis aliquam vim inesse credunt.

21 Et ipse Paracelsus infamissimus Magus, prout de eo refert Affarius à Cruce, clarescenti syru, & apozemata sunt Medicorum hominum verba, & characteres Dæmonum, ut testatur dictus Gaspar à Reies

loco cit. num. 14. in fine.

22 Ut ergo liceat vti verbis ad morbos depellendos, septem conditiones ex Diuo Thoma refert Malleus Maleficar. par. 2. quæst. 2. cap. 6.

23 Prima est, vt verba, aut scripta non contineant aliquid, quod pertineat ad inuocandum Dæmonem expressè, vel tacitè.

Secunda, ne benedictiones, seu carmina contineant aliqua verba ignota, in quibus aliquid superstitionis lateat.

Tertia, ne aliquid falsitatis in verbis contineatur.

Quarta, ne ibi contineantur vana, aut characteres aliqui, præter signum Crucis.

Quinta, ne spes habeatur in modo scribendi, legendi, aut dicendi, aut in aliquo alio, quod ad Diuinam reuerentiam non pertineat, quia alijs omnia erunt supersticiosa.

Sexta, vt in prolatione Diuinorum verborum respectus solum habeatur ad Diuinam, & sacra verba ad Dei reuerentiam, & virtutem Diuinam, à qua expectetur effectus.

Septima, & vltima conditio, vt Diuinæ voluntati committatur effectus qui expectatur, scit enim quid magis inuocanti prosit sanitas, an tribulatio.

Aliter si fiat, vsurpenturque incantamenta, carminum deuotiones effascinant Magiæ vanitates, & illius Auctores consulantur, quid aliud erit quàm Cacodæmonem sub honesta larva Medicum adhibere.

24 Neque obstat l. Eorum est scientia, C. de Malef. & Maleficar. quia non solum iure Canonico lex illa abrogata est, vt constat ex cap. Illos 36. quæst. 2. & cap. Ex tuarum, & cap. final. de Sortilegijs, verum etiam de iure ciuili: Nam Leo Imperator constit. 65. ad Strylancum, de Incantat. panam, hæc habet:

Sane verò si quis aliquo modo incantamentis usus esse deprehensus fuerit, sine id restituenda, conseruandæque valetudinis, sine auertenda à rebus frugiferis calamitatis causa fecerit, is Apostatarum panam subiens, vltimum supplicium substat.

25 Quapropter cauendum est à nonnullis ex nostris lursperitis, qui purant iure ciuili licere maleficijs vti ad bonum finem, quales sunt Hostiensis, Azorius, Baldus, Salicetus, Gottifredus, & alij in distat. Eorum est, Malucius de Sortibus, Girland. de Sortileg. & alij communiter relati à Martin. del Rio disquis. Magic. lib. 6. qu. 2. in princip.

26 Et erroneam hanc opinionem à facultate Parisiensi fuisse declaratam, vt in art. 5. testatur idem Martin. del Rio loco cit. vers. Inferitur.

- 27 Et propterea detestandum est tanquam impium, & hæreticum proverbum illud Hispanicum, *Agasie el milagro, y bagalo el Diablo*.
- 28 Quod videtur habuisse originem à dicto Paracelsi, qui in libro de morbo caduco, dixit, nihil referre, an Deus, an Diabolus, Angeli, vel immundi Spiritus ægrè ferant opem, modo morbus curetur.
- 29 Caterum, dum hæc scriberem in Insula Melitz successit, quod quidam Hispanus, ex eorum genere, quos *Salutatores* in Hispania vocant, iactabat se verbis, ac habitu mederi morbis, præsertim venenatis, & vterius se ingressurum in ardentem fornacem, indeque absque aliqua læsione egressurum, ad certamque diem spectaculum istud indixisse: Quare delatus Inquisitori, ab eoque carceribus mancipatus, supradicta omnia Suprema, &c. notificata ab eodem Inquisitore sunt.
- Cicnus nonum superstitionis visum est nostris Consultoribus, cum in Italia huiusmodi incantationes, & experimenta in usu non sint.
- 30 Cæterum Ego, qui diu in Hispania moratus fueram, & sæpè sæpius de huiusmodi experimentis certior factus, nec novam, nec inusitaram Incantationem, & Magiam accepi.
- De illa enim tractarunt Nauarr. in *summa*, cap. 11. num. 16. in fin. Margarita Confess. quest. moral. fol. 185. Castaneda de superstitione cap. 12. Palacios in *summa*, ver. Incantationes, Azor. to. 1. lib. 8. Inquit. moral. cap. 25. quest. 2.
- Qui omnes tenent, hanc esse gratiam gratis datam, quæ potest dari etiam perditis hominibus, quæ in vnum congerit Sanchez ad præcept. lib. 2. cap. 40. numer. 46.
- 31 Sed de hac materia eruditissimum tractatum typis evulgavit Emanuel de Moura suo libro de Incantationibus, & Enfalms ubi fere per tot. & sed præsertim sect. 2. cap. 9. Et nonnulla dixit eruditissimus à Reies Franco in suo *Elyso* quest. 24. de quo miror non habuisse mentionem de dicto tractatu Emanuelis à Moura.
- Post Mouram scripsit de huiusmodi Salutatoribus Torre-blanc. *Iuris spiritual.* lib. 2. cap. 23. per totum, & post hos Thomas Hurtado to. 1. resolut. moral. tract. 5. cap. 4. novissimè, sed parè admodum Gastald. de potest. Angel. tom. 2. distinct. 6. quest. 2. artic. 6.
- Recolligendo ergò pauca, quæ diffusè tractata sunt à supradictis Auctoribus: Dicendum est, quod quamvis non possit negari, quod gratia curationum à Deo dari possit etiam perditis hominibus, cum sit gratia gratis dara, quæ non confertur à Deo in gratiam recipientis, sed in vtili-

tatem aliorum, vt Suarez to. 1. de Religione lib. 2. de superstit. cap. 12. num. 19. Moura *disso* cap. 9. num. 18. in fine.

- In hac tamen re caute est agendum, & vt dicunt Doctores nostri linceis oculis sunt prædicti Salutatores inspicendi, & similes, qui in Italia se proficentur
- 33 Alumnos Sanctæ Catherine, vel in Hispania Sanctæ Quiterie.
- Etenim certum est sæpissimè hos omnes vt pacto explicito, vel implicito cum Dæmone, qui ad talia convertere solet, vt benè Moura *disso* cap. 9. num. 10. vbi dicit, quod per spatium decem, & octo annorum, quo ipse adstiter Sacro Inquisitionis Tribunali, semper difficillimam habuit hanc causam.
- 34 Pensandæ ergo sunt circumstantiæ, vt dignoscatur, an virtute, & gratia gratis data, an verò virtute Dæmoniaca, huiusmodi sanitates perpetrentur.
- 35 Prima est, si isti tales sint sceleratæ vitæ, nam tunc non præsumuntur operari virtute Divina, vt ex Nauarro, & Margarita, Martin. del Rio, Ciruelo Llamas, & Suarez colligit idem Moura loco citato numer. 11.
- 36 Præsertim si permaneant in sceleribus quasi habitualiter, Suarez to. 1. de Relig. lib. 2. cap. 15. de superstit. num. 25.
- 37 In specie verò vitium carnis impedire gratias gratis datas, dixit ex Farfan. de Fornicat. simpliciter lib. 2. cap. 25. §. De lo qual, Moura loco cit. num. 11. in fin.
- 38 Secunda, si Saluator sit Hæreticus, nam solis Catholicis huiusmodi gratias tribui, tenet Sanchez *disso* cap. 40. num. 47. latè Martin. del Rius lib. 1. cap. 3. quest. 4. littera E, ex Bozio Moura loco citato numer. 12.
- 39 Et propterea canendum est à Polydoro Virgilio, qui lib. 8. *Historiar. Anglican.* fol. mihi 359. asserit, gratiam sanandi strumas concessam Eduardo Regi, inter Diuos relato, iure hæreditario fuisse propagatam in posteriores Reges, & tempore, quo scribebat Historias, dicit: Et nunc tantum, & quibusdam hymnis non sine caeremonijs prius recitatis strumofos sanant.
- 40 Nam cum hæc Henrico Octavo Reges Angliæ descenderint à vera Religione (vna excepta Maria) certum est hodie cessasse huiusmodi priuilegium.
- 41 Canendum est etiam à Guiljelmo Too nero, qui in suo libro (cui titulus *Charisma, siue donum sensationis*) conatur docere charismate sanandæ strumæ præditam, fuisse Reginam Eliabeth, cuius mendacia in toto libro exarata, benè refellit Martin. del Rio *disquis.* lib. 1. cap. 3. quest. 4. pag. mihi 24. 25. 26. & 27.
- 42 Et ideo hanc gratiam, si verè in Elisabetha reperiebatur, fuisse Diabolicam, &

ex pacto Diaboli acquisitam, tenet Thom. Hurtado *disso. trañ. 5. cap. 4. resolus. 29. in fin.* quod etiam adstruit Torre-blanc. *de iure spirituali. lib. 12. cap. 24. num. 47.*

- 43 Sed qui plura videre vult de mirabili strumas sanandi vi folis Galliz Regibus Christianissimis diuinitus concessa, adeat Andream Laurentium Archiatrum in *peculiari de hoc tractatu. &c.*
- 44 Tertia, si dicant isti homines, nimio vino indulgere ad hoc, vt virtus viuacior sit, vt contra Vera-cruz, tenet Sanchez *disso. cap. 40. num. 47.* Hurtado *disso. cap. 4. resolus. 30. num. 297.* Torre-blanc. *d. cap. 41. num. 31.*

Quarta, suspecti sunt, si dicant in præsencia alterius Saluatoris vim maiorem salutandi habentis, se non posse sanare: Nam vel vis illa naturalis sit, vel gratia Diuina, nil ob stare potest præsencia alterius, vt ex Vera-cruz, Martin. del Rio, & Sanchez, dicit Villalpando *loco citato numer. 24.*

46 Quinta, suspecti sunt, si dicant certis hebdomadæ diebus maiorem vim sanandi habere, Torre-blanc. *loco cit. num. 29.* Hurtado *loco cit. num. 298.*

47 Sexta, si dicant se prænoscere futura, vel respondeant ad quæcunque interrogata de rebus occultis, siue futuris, siue liberis, vel raro contingentibus, Hurtado *loco cit. num. 298. & 302.* Torre-blanc. *loco cit. num. 28.*

48 Septima, sunt suspecti, si absque nocuimento laminas ardentes, carbones ignitos manu tractent, furnum ardentem ingrediantur: Nam cum talia ad sanandos homines non conducant, ideo vel ex pacto tacito, vel expresso cum Dæmone talia perpetrari iudicandum est, Martin. del Rio *disso. cap. 3. quæst. 4.* Torre-blanc. *loco cit. num. 33.* qui dubitat hoc etiam posse contingere ex impostura, vt quia præmuniunt se lotionem rerum frigidissimarum, Hurtado *loco cit. num. 299.* Sanchez *loco cit. num. 47.*

49 Octaua, sunt suspecti, si hæc perpetrentur per modum artis, aut disciplinæ, quia gratia gratis data non addiscitur, sed infunditur, Torre-blanc. *loco cit. num. 41.* Hurtado *loco cit. num. 300.*

50 Nonæ, sunt suspecti, si vnus ex istis ab alijs cognoscatur, quem nunquam prius viderat, quia suspicari potest, hanc cognitionem deuenire ab aliquo signo, siue nota à Dæmone impressa, quam vocant signum *Sancta Catharina*, vel palmam *Sancta Quiteria*, Torre-blanc. *loco citato numer. 37.*

51 Certum est enim, Dæmonem suos stigmate signare, & distinguere, vt post Tertullianum, Hiderum, Remigium, Grillan, Sprenger. Binsfeldium, Martin. del Rio,

& Malderum, tenet Torre-blanc. *loco cit. num. 37.*

Et memini, dùm in vna Auenionen. fuisset dubitatum, an signa, quæ apparebant in corpore cuiusdam feminæ Sagæ, siue Sortilegæ, essent verè stigmata, san. mem. Alexandrum Septimum voluisse, vt diligenter perstrutaretur à Doninis Consultoribus, & à Medicis illarum Partium, an verè darentur stigmata Dæmoniacæ, &c.

ET licet non fuerit postea super hoc aliquid conclusum, Ego ramen dedi votum, concludendo, quod indubitanter dantur stigmata Dæmoniacæ, per ea, quæ doctissime scribit P. Theophilus Rainaudus in *suo tractatu de stigmatibus*; quod tamen votum, dùm hæc scriberem, non potui in meo studio inuenire.

53 Sed hic addidi votum doctissimi Præsulis Petri Francisci de Rubcis Aduocati Fiscalis, Promotoris Fidei, & Consultoris Sancti Officii, quem ob eximiam litteraturam, & eruditionem veneror.

Tale est:

Auenionen. signi in Lamia, seu Strige.

QVæritur, an, & quale inditium sumi possit aduersus accusatos, vel inquisitos pro Scrigibus Maleficis ex signo comperito in aliqua parte corporis earundem, vbi acns vsque ad ossa insigi possit absque dolore tanquam emortua, ac sensus experire.

Nam Franciscus Torre-blancæ Villalpando in *Epistome Delictorum*, in quibus aperta, vel occulta invocatio Dæmonis interuenit lib. 2. de *Magia operatrice cap. 7. De pacto explicito, & implicito relatis* & num. 5. vsque ad 17. omnibus, quæ in solemni conceptione pacti expressi cum Cacodæmone intercedunt hinc inde, ita scripsit de huiusmodi signo, scilicet, vt sequitur: Quibus peractis deleatur ille (scilicet pacifcens) de libro vitæ, & inscribitur in libro mortis nigerrimo, rebaptizatur, & nouo nomine induitur, ac velut de lapide empta mancipia fugitiua stigmatæ, vel charactere iniuritur, vt tradunt Tertull. lib. de *præscrip. aduers. heres.* Nicol. Remigius *Dæmoniorum lib. 1. cap. 5. Nider. lib. 5. formicar.* Cuius variæ solent esse figuræ, nam aliquibus est ad instar vestigiū leporis, aliquibus ad similitudinem manus bufonis, rubetæ, lacerti, aut cærelli nigri, vt tradunt prædicti Auctores, & apparent varijs in locis impressa: Nam aliquibus cernitur in sinistro femore, vt de *Magera*. Saga scribit idem Remigius *d. cap. 5. ali-*

quibus in humero sinistro, vt de Bayarone fecmina tradit Carondas *lib. de Antichristo* not. 1. aliquibus in fronte, vt de Antichristo legitur, ita suos signasse Apocalypsi *cap. 13.* alijs posterioribus partibus extrantæ dexteræ auris, Iræneus *lib. 1. cap. 24.*

Sic Torre-blancæ.

Er Ioannes Georgius Gœdelmanns *de Magis, Veneficis, & Lamijs lib. 3. cap. 3. nu. 26.* de eodem signo post Ioannem Bodinum *de Dæmonomania lib. 4. cap. 4. sub fine*, ita scripsit, *vbi*: Sunt, qui referunt stigmata quædam post aures, vel in anteriore frontis parte Sagarum: Sed ea tamen haud omnibus apparere Trifculanus quidam recensuerat (Bodinus dixit) magis impressum esse signum quasi vestigium leporis, cui quamuis ad ossa vsque indatur acus, locum tamen sensu expertem esse, & hoc inditio se plurimos Magos patefecisse.

Subdens ibidem:

Ego tamen cum Donzo (scilicet Molerio) in *Commentario ad Constitutiones Saxonice*, sentio, Principes quoque Magos carere signo, aut illud habere loco tam abscondito, vt eo per hoc detegi difficillimum sit; atque à Valerio quodam nobili viro accepi, quosdam à Diabolo sub palpebrarum altera, quosdam vno ex labris, quosdam in podice obsignari.

Item num. 27. ibi:

Donrus putavit, Sathanam ijs tantum notam inurere, quos meruit pactum suum deserturos: Alios verò, quos constantes fore sperat, non item.

Quare Marthias Berlichius *conclus. præf. lib. 4. conclus. 4. num. 154.* Inquisitores ita admonuit, *vbi*: Vt aurem hæc nota iniusta à Iudice eò facilius cognoscatur, ea vt plurimum habet signum leporis, & locus ille, vbi iniusta est prorsus sensus expertus, vt quamuis acus ad ossa vsque indatur, tamen Veneficia nullum omnino dolorem ferunt, nec sanguis ex eo fluat, *allegando Bodinum, & Gœdelmannum vbi supra.*

Super quæsito autem triplex opinio reperitur.

Prima quidem Bodini, *relata per Gœdelmann. diss. num. 26. sub vers. Et ex his indicij*, quod inde sumatur fortissima præsumptio, quæ vna cum alijs sufficiat ad condemnationem.

Alter Berlichij *d. lib. 4. concl. 4. nu. 153.* quod inducat significans iudicium ad torturam inferendam, nam postquam *nu. 143.* dixerat, *presumptiones autem, quæ sufficiunt iudicium ad torturam præbent, hæc sunt*, per alternariam, *d. num. 153. subdit, vel si nota iniusta inueniatur, & quis signatus deprehendatur*, eandem sententiam tribuens Bodino *diss. lib. 4. cap. 4. sub fine, vers. Si compertur*

signatus Magus, & Gœdelin. diss. num. 26. post princip.

Tertia ipsius Gœdelmanni *in præfatio lib. 1. cap. 3. num. 28.* quod vis nulla super tali signo fieri possit, *inquiens*, sed hæc indicia inania sunt absurda, & friuola: ideoque reiicienda, nec admittenda, vt potè legibus contraria: Ità enim sonat Carolina, nempe lex edita à Carolo Quinto.

Cui hærendum videtur, cum possit in aliqua parte corporis sensus omnino perdi ex accidenti æquè, ac si cato penitus emortua esset.

Sicque, &c. Saluo, &c.

Petrus Franciscus de Rubeis Confessor.

- 54 Decima, suspecti sunt, si sanant quæstus causa, nam si illa est gratia Diuina, debet gratis dispensari, aliàs pretium pro ea recipiens, ea abutitur, vt dicit Torre-blanc. *loco cit. num. 45.*
- 55 Et quia pauci admodum inueniuntur horum Saluatorum, siue, vt nos vocamus, *Carminatorum*, vel *Cinrimatorum*, qui in aliqua ex *supradictis* regulis non peccauerint, propterea sic in vniuersum tanquam suspectos de pacto Dæmoniaci damnari, Vera-cruz *lib. 2. de Anima specul. 2. Martin. del Rio lib. 1. cap. 3. quæst. 15. nu. 25. Malder. de virtut. Theolog. tract. 10. cap. 3. Mercado tom. 1. lib. 2. cas. 3. quæst. 168. art. 4. Thom. Frenus de viribus imag. quæst. 24. hos refert Torre-blanc. loco citato, numer. 50.*
- 56 Et quamuis Moura *diss. sect. 2. cap. 9.* conetur diluere à suspitione Salutatores, etiamquod concurrant aliquæ ex regulis *supra relatis*, fatetur tamen non esse immunes totaliter, sed onus probandi opus esse à Deo in eos referendum, *vt loco cit. num. 15. & num. 40.*
- 57 Vnde in dubio Superior potest prohibere vsum harum sanationum, vt ipsemet Moura asserit *loco cit. num. 46.* & hoc iure videtur Suprema, &c.
- 58 An autem, qui vitur, si dubitet probabiliter, an fiat gratia sanitatis ope Diuina, vel Dæmoniacæ, teneatur se abstinere à tali vtu, videndus est idem Moura *diss. sect. 2. cap. 16. 17. & 18.*
- Quod autem, asserit Hurtado, Pontificem in tota Ecclesia, Episcopum in suæ Diocesi, Inquisitores in Territorio suo
- 59 Delegationis, si norum est aliquem habere gratiam ad sanandam aliquam iusfirmatam, vel sue personæ concessam, vel sue familiæ, quod ab immemorabili consuetudine, & notitia sciatur, non posse prohibere, quod illa gratia non vitatur: Dara est enim in viriliter Fidelium, & ideo tanquam in destructionem, non teneatur

neretur ille obedire huiusmodi præcepto: Non est admittendum nisi cum regulis *supradictis*. Et scio inhibuit fuisse cuidam familiæ Diocesis *Narniensis*, ne signaret ischiadem, vulgo *ischiaticam*, licet per annos sexaginta doceret, eo remedio viam fuisse.

60 Non enim longinquitas temporis, vel consuetudo peccandi excusat à peccato, si verè inest, vel saltem dubium sit, an inest, &c. vt fatetur Hurtado loco cit. in *fine*.

61 Punienti ergo non solum sunt isti Salaratores, sed etiam illi, qui eos vocant, & eorum opera vtuntur, quia eodem pacto Dæmonis irretiti remanent, vt ex Ciuelo, & Torre-blanca, dicit Gaspar de Reies Franco in d. *Elyseo iucundat. questio. quest. 24. nu. 18.* apud quem inuenies plura de huiusmodi hominibus, qui Ciuitates peruagantur, gratiam prædictam offentes, cum sint perditissimi viri.

62 Idem dicendum est de illis orationibus, quas nonnulli fingunt inuentas fuisse in sanctissimo Christi sepulchro, & quas afferunt liberare à periculis, & ab omni armorum impetu, inter superstitiones enim eas connumerat Suprema, &c.

Abutentes verò verbis sacræ Scripturæ ad locum, vt qui componunt Patre noster, Symbolum Apostolorum, Hymnos,

63 vt detrahant famæ aliorum, subdantur iudicio Inquisitorum, & à Sancto Officio puniri possunt, vt enenit in eo Religioso, de quo Locutus in *Iudicial. in casibus Romæ decisus casu 1.* Nam cum is in quodam ludo scandaloso Hymnum *Tam lucis orto sydere* immiscuisset, nonnullaque impudica verba, & actus inhonestos addidisset, fuit in Palatio Sancti Officii fustigatus, & mandatum fuit, vt in omnibus actibus legitimis, ac voce actiua, & passiuâ per decennium priuaretur, ac per triennium omni sexta feria ieiunio assidigeretur, de quo Carena tit. 17. par. 2. §. 18. Franciscus de Magistris, post hæc scripta visus, in *Sylla Ecclesiast. to. 2. lib. 2. cap. 5. num. 113.*

64 Abutitur pariter Sacramentalibus, qui vitur vestibus sacris ad vsus profanos, & ideo qui cum illis incedunt larnari puniuntur in Sancto Officio, vt patet ex Decreto sub die 4. *Octobris* 1604. & aliis sæpè.

Et nonnulli homines, qui tempore Baccanaliū Ecclesiā Missarum tempore larnari intrarunt (seclusa mala intentione) expediti fuerunt cum monitione, & poenitentis salutaribus, vt ex Decreto sub die 21. *Iunij* 1607.

Et Cremonæ fuerunt puniri in Sancto Officio quidam Religiosi, qui ioci causâ 65 inducunt quendam ex eis idiotam vestibus Pontificalibus, mitram capiti imponentes, & ei super asium sedenti hono-

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

rem Episcopalem detulerunt, dùm per claustra Monasterij deductus benedictionem impetiretur, vt testatur Amidanus in *Votis M. S. tom. 2. vot. 7.* quem refert, & sequitur Trasmiera de *Denunciat. quest. 4. cap. 8. numer. 5. versic. Quæ etiam extendenda*.

Sed an è contra, qui vitur vestibus profanis in ornatu sanctorum Imaginum, itaut contemptum, irrisionem, lasciuiam, 66 impudentiam, vel obsecrationem præferant, possit puniri in Sancto Officio: Affirmatiuè resoluit idem Trasmiera loco cit. num. 9. post Alberghin. in *Man. Inquisit. cap. 29.* qui num. 3. inuehit contra ineptias quarundam muliercularum, quæ ad Christi imaginem ornandam immoderato luxu vtuntur, vestientes eum fœminea veste, & ampla cyclade, vulgo *guarda infante*: Et hoc quidem optima ratione, nam Sacrum Concilium Tridentinum sess. 25. in Decreto de cultu, & venerat. sanctorum vtruit, vt in cultu Imaginum omnis lasciuia vitetur, itaut procaci venustate Imagines non pingantur, nec ornentur. Datur enim hoc modo occasio Hæreticis, ac Nouatoribus irridendi sacrarum Imaginum cultum, vt benè considerat idem Alberghin. *disto cap. 26. num. 4.*

Et propterea sanctæ memor. Vrbanus Octauus suo diplomate edito 15. *Martij* 1642. & publicato 26. *Iunij* eiusdem anni, vetuit, Imagines Domini Nostri Iesu Christi, & Deiparæ Virginis Mariæ, ac Angelorum, Apostolorum, Euangelistarum, aliorumque sanctorum, & sanctorum quorumcumque sculpere, aut pingere, vel sculpti, aut pingi facere, aut ante hæc sculptras, aut pictas, & aliis quomodolibet effictas tenere, seu quomodoque exponere cum alio habitu, & forma, quàm in Catholica, & Apostolica Ecclesia ab antiquo tempore consuevit, nec etiam cum habitu peculiari alicuius Ordinis Regularis.

Mandauit etiam, vt Imagines aliter pictæ, vel sculptæ ab Ecclesijs, & alijs locis quibullibet amoueantur, & deleantur, & reducantur, & reformentur ad habitum, formam in Ecclesia Catholica, & Apostolica ab antiquo tempore consuetam, vt veneratio, ac cultus sic dictis Imaginibus angeatur, & quæ oculis Fidelium subiciuntur, non inordinata, nec insolita, appareant, sed deuotionem pariant, & pietatem: De quo Decreto mentionem facit P. Lezana to. 4. *ver. Sanctorum cultus, num. 14.*

Et quamuis non subiciat contrasacientes iudicio Inquisitorum, sed solum iniungat Ordinarijs, Nuncijs, & Legatis de latere, vt prædictum Decretum mandent obseruari.

Nihilominus scio hic Romæ à Suprema fuisse correptos quosdam Religiosos, qui Imaginem Iesu infantis habitu Religionis induerant.

- 69 Pariter præsumptus in fide Inconstans est, qui abutitur, & contemnit indulgentias, campanas, & ceremonias, ac Ritus Ecclesiasticos, ut dicunt Zerola, & Riccius allegati à Trasmier, *de denunc. quest. 4. cap. 8. Cæcena in praxi par. 2. tit. 17. num. 9.* & post eum Saleles *to. 2. cap. 5. reg. 395. num. 444. & 445.*

Et certe de contemnentibus indulgentias nulla difficultas esse potest, quia isti
70 videntur fauere hæresi Vvaldensium, & Ioannis Vviclef, & nouissimè Lutheri, & aliorum Sectariorum, qui cum negant inueniri Purgatorium, consequenter negant etiam dari indulgentias, ut bene Alphonsus à Castro *aduersus hæreses, ver. Indulgentia.*

Et quia hic incidit sermo Indulgentiarum, quas nonnulli impostores, præsertim quæstuantes Ceretani, & alij ex Dictione Spoletana difeminant, sciendum est, quod quamvis sæpius Sacra Congregatio rescriserit, ad Ordinarios spectare cognitionem veritatis, seu falsitatis Indulgentiarum, *ut sub die 2. Martij, & 7. Aprilis 1607.* & pluries meo tempore. Et ad eodem spectare, dare, vel denegare licentiam, ut imprimantur, & publicentur, *ut sub die 21. Novembris 1607.*

Nihilominus, si semel declarate sint falsæ, vel apocryphæ, Suprema, & Inquisitores procedunt contra eas imprimentes, & publicantes: Licet enim hoc gratia quæstus facere præsumant, itaut nulla videatur in illis cadere hæresis suspicio. Attamen cum sit delictum, quod potest involuere etiam hæresis suspicionem, & valde Reipublicæ, & animabus Fidelium perniciosum, Summi Pontifices hanc Inquisitoribus tribuerunt facultatem, non tamen priuativè quoad Ordinarium, ut fuit scriptum Inquisitori Mantuæ.

Pariter quando Suprema videt, vel Episcopos, vel eorum Vicarios esse nimis
73 faciles in concedendis licentijs imprimendi, & publicandi Indulgentias solet rescindere, ne imprimantur, vel publicentur sine participatione Inquisitoris, ut scriptum fuit *de anno 1619. 29. Martij, & 19. Iunij, Inquisitori, & Episcopo Vercellen.* sed regulariter hoc spectat solum ad Episcopum, ut fuit scriptum *sub die 13. Octobris 1635. Inquisitori Arimini.*

74 Sed quia in dies spargebantur Indulgentiæ falsæ, & apocryphæ Suprema rescrisit Nuncio Hispaniarum *sub die 26. Decembris 1620. infrascriptas Indulgentias esse falsas:*

Et primò, Indulgentias, quæ afferuntur

concessæ Principi Senarum à sel. record. Pio Quarto.

Secundò, quæ dicuntur concessæ à Beato Pio Quinto Coronæ, siue Rosario Magni Ducis Hetruriæ, confirmatæ à Clemente Octauo.

Tertiò, Indulgentiæ, quæ ab eodem Clemente Octauo afferuntur concessæ Ecclesiæ Beatæ Virginis de Monserrato, Arimini impressæ.

Quartò, Indulgentia plenaria pro animabus defunctorum concessa ab eodem Clemente Octauo, & Mariti impressa *sub die 20. Iunij 1606.*

Quintò, Indulgentiæ, quæ habent fundamentum in asserta reuelatione habita à Ioanna della Croce, & concessæ Globulis, qui tangunt vnum ex tribus à Cælo demissis, quorum alter dicitur esse penes Summum Pontificem; alter penes Regem Hispaniarum; tertius penes Generalem Minorum Obseruantium.

Sextò, Indulgentiæ, quæ afferuntur concessæ à Ioanne Vigessimoseundo osculantibus plantam pedis Beatæ Virginis, quæ circumferretur impressa.

Septimò, Indulgentiæ, quæ dicuntur concessæ ab Adriano Sexto globulis benedictis ad instantiam Cardinalis Lanquinaris Trigemani, impressæ Panormi *anno 1611.*

Octauò, Indulgentiæ, quæ afferuntur concessæ à sanctæ memoriæ Paulo Quinto, Coronæ, siue Rosario Passionis Domini Nostri Iesu Christi, ad instantiam Magni Ducis Hetruriæ.

Nonò, Indulgentia plenaria, quæ dicitur concessa à sanctæ memoriæ Clemente Octauo, ad instantiam Sereniss. Infantæ Catharinæ Sabaudæ Ducissæ, eis, qui recitabant sequentem orationem:

O Magnum Martyrium, & profundissima vulnera, &c.

Et quotiescunque recitabant aliam sequentem, liberent animam à poenis Purgatorii:

Deus, qui nobis in Sancta Sindone, &c.

Hæc est notula Indulgentiarum de falso notat. quæ fuit missa Nuncio Hispaniarum.

Demùm successiuis temporibus fuerunt declarate falsæ Indulgentiæ, quæ dicuntur concessæ à sanctæ memoriæ Paulo Quinto, ad instantiam Regis Hispaniarum omnibus, qui dicunt, *Alabado sia el Santissimo Sacramento; ut ex Decreto sub die 8. Decembris 1620.*

Et quia iterum divulgabantur tanquam concessæ ab Urbano Octauo, ad instantiam Cardinalis Magalotti *sub die 22. Augusti 1631.* Sacra Congregatio rescrisit, eas esse falsas, & mandauit colligi exemplaria, & procedi contra disseminatores.

Et cum eodem anno nonnulli quæruentes pro Ecclesia Beatissimæ Virginis Monasteriati publicarent quosdam Indulgentias, vt præferebant, à varijs Summis Pontificibus eidem Ecclesie concessas; eadem Sacra Congregatio restripserit Inquisitori Novarien, ne sineret eas publicari.

Sed quia verè inter illas aderant nonnullæ veræ, fuerunt scriptæ literæ Encyclicæ Ordinarijs Italiæ, tenoris sequentis:

Die 3. Maij 1636.

A tutti gli Ordinari d'Italia.

75 **A**nno i Sommi Pontefici in vari tempi conceduti, e privilegi, ed indulgentie al Monastero della Madonna di Montserrat nelle Parti di Catalogna, perche concorrendo tutta la Cristianità a visitare quella Santa Imagine, i Fedeli, eue ripartono per lo più le grazie, che chiedono, e sono per tre giorni continui spesati con somma carità da' Padri di S. Benedetto, che ivi dimorano: Onde per sonnenire alle spese gravissime, che per l'ospitalità continua, e per lo mantenimento del Monastero, e fabbrica della Chiesa vi si fanno, è stato solito deputarsi da un Procuratore di quel Monastero, che risiede in Napoli, e talora in Roma, una, o più persone, le quali vanno per la Città d'Italia raccogliendo elemosine, ed aggregano quelli (che vogliono partecipare dell'orazioni de' Romiti, e de' Monaci di quel luogo, e dell'indulgenze medesime) alla Confraternità, che vi è sotto l'innocazione della Beatissima Vergine.

Quest'opra di carità così riguardevole, ed esemplare è stata alle volte esercitata con quell'ordine, che vien prescritto da' saggi Canonici, e particolarmente dal sacro Concilio di Trento.

Ma perche si può con difficoltà riparare alle sottigliezze del Demonio, il quale trasformato in Angeli di luce, suol tal volta ingannare i semplici per le vie medesime, che sono inderrizzate per la salute; è succeduto ben spesso, che da persone puoco timorate di Dio, sotto tal pretesto sono state dispensate indulgentie apocriefe, e deluse le pie persone, le quali tirate dall'usunghe del bene, anno lor comparsite larghe elemosine, senza riceverne beneficio veruno, e senz'utile, anzi con molto discredito di quel Monastero.

Onde per riparare alle fraudi, che si potessero commettere per l'annuenire, ha questa Sacra Congregazione del Sant' Offizio risoluto, che non si ammetta da V. S. in costella Diocesi alcun Questuante per lo Monastero di Montserrat di Catalogna, se non con le condizioni inscritte:

Prima, ch'egli mostri a V. S. licenza autentica sottoscritta dal Padre Fra Giuseppe Apostolico De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

Stolo di Castiglia, Procuratore Generale del medesimo Monastero, di poter cercar elemosine per la sostenimento di quel luogo.

Seconda, ch'egli non predichi, ne porti campanello, ne distribusca medaglie, grani, reliquie, o altre imagini, ne meno pubblici indulgentie concedute al detto Monastero, ma la pubblicazione di esse si faccia in giorno festivo al Popolo da qualche Predicatore, se sarà in tempo, che si predichi, oneramente da' Parochi nelle loro Chiese, ed un'esemplare di esse stampato si lasci affisso alla portadella Chiesa Cattedrale, o Parochia, ove sarà stato letto, acciòche ognuno lo possa vedere, ne si dia ad intendere al Popolo da chi che sia una cosa per un'altra.

Terza, ch'egli abbia un libro segnato parimente dal medesimo Padre Fra Giuseppe, ove si notino da lui l'elemosine, che di mano in mano andrà raccogliendo in ciascuna Diocesi, ed i nomi di quelli, che si vorranno aggregare alla Confraternità della Beata Vergine di Montserrat.

Quarta, ch'egli da se non vada alla cerca, ma in compagnia di persona da bene, e di chi non possa sospettarsi di alcuna fraude, assegnatali da V. S. o dal suo Vicario Generale, e nelle Ville, o altroue, dal Vicario Foraneo, o da Parochi de' luoghi, dove si sarà la cerca.

Quinta, che quella persona, che sarà destinata a far la cerca con l'innuiato dal Padre Fra Giuseppe, sottoscriva di sua mano le partite dell'elemosine nel libro, che porterà seco il Questuante sottoscritto; e quando ella non sapesse scrivere, si debba fare la sottoscrizione dal Paroco delle Ville, o de' luoghi, ove sarà fatta la cerca.

E contali condizioni, e non altrimenti, ella permetterà, ed assisterà a quelle persone, che avranno la cura di cercare le sudete elemosine, non ostante qual'altro comandamento in contrario, che tal'è il feuso di questi miei, &c.

76 Sed cum postea non fuerint observatae conditiones prædictæ, dum hæc scriberem dubitatum fuit, an eiusmodi Indulgentiæ fuerint reuocatae per Bullam sanctæ memoriæ Pij Quinti *Esq. Dominici Gregis* 30. in ordine.

Et an post reuocationem confirmatae fuerint à Pontificibus successoribus.

Negotium hoc demandatum fuit dicto R. P. D. Petro Francisco de Rubéis, & mihi; Et consideratis verbis Bullæ, *Esq. Dominici*, fuit dictum omnino fuisse reuo, catus.

Nam in specie in ea Bulla de Indulgentiis concessis Ecclesiæ de Montserrat fit mentio, supposito quod pro eis consequendis manus sint porrigendæ adiutrices, & quæ quatuordecim facultatem quomodolibet continent.

77. Nec fuisse à Pontificibus successoribus
S f f j j

confirmatas, quia in confirmationibus prædictis adest clausula, *quatenus renovata non sunt*, & *Decretis Sacri Concilij Tridentini non aduersentur*.

Ideo cum in *sefs. 21. cap. ult.* aboleatur vsus quæstorum, merito non censetur, Pontifices confirmasse Indulgentias cum illo abusu.

Sed quia valde præiudiciale erat prædictæ Ecclesiæ Decretum reuocationis, 75 Sanctissimus iussit ad se afferri Bullas originales Indulgentiarum, vt præferebatur, à varijs Summis Pontificibus illi concessarum, quibus allatis nescio quid postea actum fuerit.

79 In hac materia videndus est Nauarr. *lib. 1. consil. sub tit. de penitent. & remission. conf. mili. 16. num. 6.* Barbof. *de potest. Episc. allegat. 109. nu. 12.* & *ad d. 10 cap. fin. sefs. 21. Concilij Tridentini*, vbi *num. 2. lit. A.* ponit formulam licentiarum, quæ solent concedi à Sede Apostolica pijs locis, vt possint ex alia rationabili causa quærere elemosynas, rescribendo Ordinarijs.

Et quia tempore eiusdem B. Pij Quinti irrepererat abusus in Diocesi Toletana, & in alijs Hispaniæ Diocesium, vt iis, qui 80 certam pecuniæ quantitatem soluerent, concederent, quem voluerint posse sibi assumere Sacerdotes, qui eos absolueret valeat etiam à casibus Episcopis reservatis, & vltierus Indulgentiæ, & penitentiarum remissiones profusus, & indiscrète largiebantur.

Indicem præterea casuum, & Indulgentiarum ædibus sacris appendi iusserant, quo palam significabatur soluentibus suprascripta concedi, & inter alia absolueri facultas ab ætu prohibitorum tribuebatur, indulgebaturque celebratio Missæ, ac sepultura tempore interdicti, assumpcio duorum, pluriumque Comparum ad sacrum Baptisma præter eos, qui Synodalibus, vt dicebant, Constitutionibus præfigebantur; reparationem Ecclesiarum, erectionem Confraternitarum, & alias pias causas prætexendo: Idem Beatus Pius sua Constitutione, *Quam plenam*, edita anno 1570. in *ordine 99.* prædicta omnia annullauit, & cassauit: Iussitque prædictos indices, necnon scripturas, & monumenta quæcunque publica, & priuata per ipsorum locorum Ordinarios, & alios Ecclesiarum Rectores, vbicumque reperiuntur dilacerari, penitusque deleri. Prohibuitque, ne de cætero à quopiam fiant, publicentur, vel concedantur.

Quæ quidem Bulla otiosa non est, 81 stante altera ab eodem Beato Pio promulgata in *ordine 30.* quia in illa prohibentur Indulgentiæ à Sede Apostolica concessæ, in hac autem ab alijs datæ; in illa renouantur concessæ, in hac non solum datæ

tolluntur, sed de cætero dari prohibentur, vt notat Scholiasies ad dictam Bullam. *Quam plenam*, Schol. 1.

Declaratæ pariter fuerunt apocryphæ Indulgentiæ, quæ asserbantur concessæ Confraternitati Angeli Custodis de Vrbe, vt ex Decreto Supremæ *sub die 12. Nouembris 1635.*

Sub die etiam 29. Nouembris 1629. fuit dictum, quod quidam liberculus impressus Brixie, cui titulus, *Summario dell' Indulgentiæ, Grazie, e Privilegi concessi da Sommi Pontefici a' Centurati di Sant' Agostino, ultimamente confermati da Nostro Signore Papa Gregorio Decimoquinto.* Colligeretur, & supprimeretur, iuxta alia Decreta emanata in hac materia *de anno 1634.*, & 1638.

Idem fuit scriptum *die 20. Martij 1640.* Inquisitori Ianuen.

De anno verò 1642. die 11. Iunij habetur tale Decretum.

82 Rescribatur Inquisitori Adriæ, Indulgentias, vt præsumitur, concessas à diuersis Summis Pontificibus Christianissimis visitantibus Ecclesiam Sancti Nuolet de Tolentino ad Confraternitatem Centuratorum Ordinis Sanctorum Augustini, & Monica, ac Aliare Sanctiss. Rosarij in Ecclesia Sancti Antonij Rodigij Ordinis Prædicatorum esse apocryphas; ob id prohibendum Fratribus Augustinianis, & Ordinis Prædicatorum, ne illis tractetur, nec minùs illas imprimi, aut publicari faciant sub penis arbitrarijs, & impressas, & publicas mandet colligi, vt cesset scandalum.

Pariter *de anno 1640. die 13. Iunij* dictum fuit, Indulgentias concessas Religioni Redemptionis Captiuorum, & illius Confratribus impressis Neapoli *de anno 1634.* Papæ *de anno 1637. die 7. Decembris* esse apocryphas.

Et *de anno 1640. die 12. Septembris* rescriptum fuit Inquisitori Comen. mandatum fuisse Episcopo eiusdem Ciuitatis, ne admitteret Indulgentias, & Priuilegia, vt præsumitur, concessa Societati Suffragij aggregatæ Religioni Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captiuorum, nisi prius visis Bullis originalibus earundem.

Eodem anno, ac *die* decretum fuit, Indulgentias, vt dicitur, concessas à Leone Decimo Imagini Conceptionis esse apocryphas.

Die verò 5. Decembris 1640. rescriptum fuit Nuncio apud Helucios, vt supprimeret Summarium Indulgentiarum, quæ asserbantur concessæ Confraternitati Suffragij, Gallico idiomate impressum, earceraret eum, ad cuius instantiam fuerunt impressæ, & mortificaret Parochum, qui Indulgentias apostillauit.

Et de anno 1641. die 13. Nouembris fuit

dictum, assertas Indulgentias concessas à Paulo Quinto ad instantiam Fratris N. à Brundusio Capucino non esse veras.

De anno 1642. 10. Septembris rescriptum fuit Inquisitori Venetiarum, ne permitteret publicari Indulgentiam, quæ assereretur concessa cuidam orationi Sancti Augustini extractæ ex tabella sita in Basilica Lateranensi.

Die 21. Januarii 1643. rescriptum fuit, Indulgentias, vt assereretur, concessas à sanctæ mem. Urbano Octauo ad instantiam Cardinalis Infantis Hispaniarum Granis benedictis, recolligendas, ne populus decipiat.

Die 13. Iulij 1644. dictum fuit, Indulgentias, vt asseritur, concessas recitantis orationem inuentam in sepulcro Domini Nostri Iesu Christi, quæ incipit *Per igne Maria*, esse apocryphas.

Diei 7. Iunii 1645. rescriptum fuit Inquisitori Venetiarum, assertas Indulgentias concessas illis, qui faciunt celebrare quinque Missas in honorem Beatæ Virginis esse apocryphas.

Fuit pariter resolutum *sub die 8. Augusti 1646.* Indulgentias concessas à Gregorio Decimoquinto, vt assereretur, ad instantiam Patriarchæ Venetiarum esse apocryphas.

Et die 26. Septembris 1646. fuit rescriptum Episcopo Sorano Ministro Supremæ Neapoli residenti, Indulgentias, quæ assererentur concessæ Rosario Comiti de Iremos esse falsas, & ideo procederet contra falsarios.

Die verò 21. Martij 1647. eidem Episcopo Sorano fuit scriptum, vt publicet, & affigat Edicta per loca solita Ciuitatis Neapolis, vt omnibus innotescat, Indulgentias, quæ diuulgabantur concessæ à sanctæ mem. Innocentio Decimo, Rosario Marchionis delos Velez esse falsas, & in id obliget Retinentes Cruces, Grana, Medaleas, Imagines, vel quid simile, quod tetigerit Rosarium prædictum sub specie consequendi Indulgentias prædictas.

Ideoque scriptum Inquisitoribus Siciliæ, & Archiepiscopo Panormi; Eò quia per Ciuitatem Panormitanam, dum Marchio, qui tunc erat Siciliæ Prorex, gestabat prædictum Rosarium, ad eum omnes confluebant, vt rangerent aliqua medalea; Etenim Summus Pontifex Innocentius Decimus asseruit, nunquam concessisse dicto Rosario eas Indulgentias, quæ diuulgabantur; Nam dicebatur concessisse omnes Indulgentias, quas Sanctus Petrus, & alij eius successores Pontifices olim concesserant.

Et eodem anno 1647. die 8. Maij rescriptum fuit eidem Episcopo Sorano, Indulgentias, quæ præsumuntur concessæ Pa-

tribus Benedictinis à sanctæ mem. Urbano Octauo ad instantiam Cardinalis Infantis Hispaniarum, esse apocryphas.

Item die 3. Iulij 1647. rescriptum fuit eidem Episcopo Sorano, falsas esse Indulgentias, quæ asseruntur concessæ Granis benedictis ad instantiam D. Annæ Barberinæ ab Urbano Octauo.

Et die 29. Martij 1661. Eminentiissimi mandauerunt Inquisitori Parmæ rescribi, Indulgentias, quæ asseruntur concessæ Visitantibus in Quadragesima Ecclesiæ Ordinis Sancti Francisci; Necnon gestantibus cordulam vulgò *Cordone di S. Francesco*, esse apocryphas, & nullius auctoritatis.

Rursum *die 18. Octobris 1671.* Decretum, vt rescribatur Inquisitori Cremonæ, Indulgentias, quæ asseruntur concessæ sanctæ mem. Papa Urbano Octauo ad instantiam Serenissimæ Infantæ Margaritæ à Cruce, esse falsas.

Sed quia ab eodem Papa Urbano Octauo fuit facta reformatio circa Indulgentias concedendas à Summis Pontificibus Numismatibus, siue Medaleis, Coronis, Rosariis, Imaginibus, quarum alie vocantur ordinariæ, alie verò extraordinariæ: Amplius à Sede Apostolica non conceduntur Indulgentiæ ultra formam præscriptam, quæ formule, quamuis non possent ex Decreto Urbani impriui, ramen de mandato Alexandri Septimi fuerunt impressæ.

Formola dell' Indulgenze ordinarie, che si danno dalla Santità di Nostro Signore Papa Alessandro Sessimo a tutti quelli, che avranno appresso di sé alcuna delle Corone, Rosari, Medaglie, o Croci bevedette, purchè le dette Medaglie siano di Nostro Signore Gesù Cristo, ouero della Madonna Santissima, o di qualche Santo, & adempiranno le cose infra scritte: Osservando la dichiarazione, e Decreto fatto da sua Santità sotto li 6. Febraio 1657.

Chi sarà solito dir la Corona del Signore, o della Beatissima sempre Vergine Madre di Dio, o il suo Rosario, o almeno la terza parte di esso, e confessarà i suoi peccati a Confessore approuato dall' Ordinario, e riceverà la sagra Encicista, o essino il Sacerdote dirà la Messa, consegnerà Indulgenza plenaria una volta per ciascun anno nella solennità di Nostro Signore, o della Beata Vergine a suo arbitrio.

Chi ne' giorni festiui della Notuità del Salvatore Nostro Gesù Christo, Pentecoste, o similmente chi nella festa dell' Annunziata, ouero Assunta della medesima Beatissima sempre Vergine Maria, o della Natiuità di S. Gio: Battista, o de' Santi Apostoli Pietro, e Paolo, o di tutt' i Santi, o della Dedicazione, ouero del Santo Padrone, o Titolare della propria Chiesa, dirà, come sopra, la Corona, o il Rosario, o

almeno la terza parte d'esso, e confesserà a Sacerdote, come si è detto appresso, i suoi peccati e ricuerrà dinotamente la Sagra Eucaristia, e se potrà commodamente, interverrà alla Messa solenne, o sia Conventuale, o essendo Sacerdote dirà, ancorchè primatamente, la Messa, e dinotamente pregherà Iddio per l'estirpazione dell'eresie, e scisme, e per la propagazione della Fede Cattolica, e per altre necessità della santa Madre Chiesa, conseguisca l'Indulgenza di dieci anni, & altrettante quarantene delle penitenze imposte, & in qualsivoglia altro modo douute.

Chi nell'altre feste del medesimo Signor Nostro, e della Beata Vergine adempirà le cose sopradette, sette anni, & altrettante quarantene.

Chi nelle Domeniche, & altri giorni festini farà le medesime cose cinque anni, & altrettante quarantene.

E chi negl' altri giorni dell'anno farà le cose istesse, & interverrà alla Messa almeno bassa, o essendo Sacerdote la dirà, cento giorni d'Indulgenza parimente conseguisca.

Chi nella prima Domenica di Quadagesima per ben celebrare il digiuno Quadagesimale si confesserà a Sacerdote appronato dall'Ordinario, e ricuerrà la santissima Eucaristia, ouero, essendo Sacerdote, dirà Messa pregando per la santa Chiesa Cattolica Romana, e per la pace fra' Prencipi Christiani, conseguisca l'Indulgenza plenaria.

Chi avanti il celebrare la Messa, o al ricuerrere la Santissima Eucaristia, o al recitare l'Offizio del Signore, o della Beatissima Vergine con dinotazione farà orazione preparatoria, conseguisca l'Indulgenza di ducento giorni.

Chi sarà solito di recitare la Corona, o la terza parte del Rosario dinotamente, & orare com'è detto di sopra, e sarà presente alla Predica, o sentirà, o, essendo Sacerdote, dirà Messa ne' giorni, che non sono di preceito, acquisti l'Indulgenza di cinquanta giorni in quel giorno.

Chi sarà consueto di recitare la Corona, o Rosario, e recitarà l'Offizio della Beata sempre Vergine Maria, o l'Offizio de' Morti, con i Vespri, & un Notturno almeno, e le Laudi, ouero i sette Salmi Penitenziali con le Litanie, e Preci seguenti, oltre l'Indulgenze altre volte concesse dalla santa memoria di Papa Pio Quinto guadagni ancor quel giorno cento giorni d'Indulgenza.

Chi ancora veramente pentito d'ogni peccati, & avendo proposito d'emendazione in futuro, farà l'esame della coscienza, e tre volte dirà il Pater noster, & altrettante l'Aue Maria guadagni quel di cinquanta giorni d'Indulgenza.

Chi ancora dirà tre volte dinotamente il Pater noster, e tre volte l'Aue Maria in onore della Santissima, & indiuidua Trinità, acquisti quel di cinquanta giorni d'Indulgenza.

E chi per ricuerrere delle cinque Piaghe

del Salvador nostro Giesù Crisfo Crocifisso dirà piamente cinque volte il Pater noster, e cinque volte l'Aue Maria, guadagni parimente, quel di cinquanta giorni d'Indulgenza.

Chiunque farà pietosamente orazione per i fedeli, che sono in transito di morte, e dirà almeno una volta il Pater noster, & una volta l'Aue Maria, guadagni similmente per quel di l'Indulgenza di cinquanta giorni.

Chi visiterà gl'Infermi nell' Ospidali, ouero Carcerati, aiutandoli con qualche opera pia, conseguisca ducento giorni d'Indulgenza.

Chi insegnarà la Dottrina Cristiana nelle Chiese, ouero nelle proprie case, a' proprii figliuoli, fratelli, sorelle, o seruadori, guadagnerà cento giorni d'Indulgenza.

Colui ancora, che costittito in articolo di morte, veramente pentito, e potendo, confessato, e comunicato, o non potendo, almeno contrito innocarà dinotamente il santissimo nome di Giesù colla bocca, o col cuore, conseguisca l'Indulgenza plenaria di tutt'i suoi peccati.

Chi avrà un Crocifisso, Croce, o altra sagra Imagine benedetta in camera, o in altro luogo decente della casa dove starà, & adempira le cose sudette, facendo però l'orazioni da farsi innanzi a detto Crocifisso, Croce, o altra Imagine, conseguisca le medesime Indulgenze.

Le sopradette Indulgenze si possono applicare all'Anime de' fedeli Defonti per modo di suffragio.

Dat. in Roma appresso Santa Maria Maggiore il dì 8. di Febraio 1657. l'anno secondo del suo Pontificato.

G. Gualterius.

Formula extraordinarium Indulgentiarum pro vtriusque sexus Christianis delibus, qui penes se habuerint domi priuatum aliquam Coronam, Rosarium, paruam Crucem, vel Imaginem benedictam, que sit Domini Nostri Iesu Christi, aut Beata Virginis Maria, vel Sanctorum, iuxta formam Decreti à sancta mem. Alexandro Papa Septimo sub die 6. Februarii 1657. quibus ultra Indulgentias ordinarias idem Summus Pontifex concedit, ut infra.

54 Vt quicunque semel saltem in vnoquoque hebdomada, aut Officium Diuinum ordinarium, aut Beatissimam Virginis, aut Desinctorum, aut septem Psalmos penitentiales, aut graduales, aut Coronam Domini, aut Beatissimam Virginis, aut tertiam partem Rosarii recitare, aut Doctrinam Christianam docere, aut infirmos alienius Hospitalis, vel detentos in carcere visitare, aut pauperibus Christi subuenire conseruauerit, & verè penitens, & confessus Sacerdoti ab Ordinario approbato sanctissimum Eucharisticum Sacramentum sumpserit in aliquo ex dictis infra scriptis, nempe Natuitatis Domini Nostri Iesu Christi, Annuntiationis B. Mariæ Virginis, Pentecostes, Natuitatis Sancti Io. Baptistæ, Apostolorum Petri, & Pauli, Assumptionis

Beata Maria Virginis, omnium Sanctorum, Dedicationis propria Ecclesia, Patroni, vel tituli Ecclesie, atque eo die pias ad Deum preces effuderit pro haresum, ac schismaticorum extirpatione, pro fidei Catholica propagatione, Christianorum Principum concordia, atque alijs Sanctae Romanae Ecclesiae necessitatibus in singulis diebus eiusmodi plenariam omnium suorum peccatorum consequatur Indulgentiam.

Ut quisquis verè penitens, ac si potuerit, ut supra confessus, ac sacra Communione refectus, alioquin saltem contritus in mortis articulo nomen Iesu, ore, si potuerit, sin minus corde deuotè innouerit, similiter plenariam Indulgentiam consequatur.

Ut superscripta omnes Indulgentiae applicari possint fidelibus Defunctis per modum suffragij.

Indulgentiarum huius formulae extraordinaria Sanctissimis prohibet omnimodam impressionem in omnibus locis praterquam in Vrbe.

G. Gualterius.

Quia autem per huiusmodi formulas non fuerint reuocatae Indulgentiae concessae numismatibus, &c. à sanctae mem. Gregorio Decimoquinto occasione Canonizationis quinque Sanctorum, nempe Ignatii Loiolae, Francisci Xaverij à Societate Iesu, Isidori Agricola, Philippi Nerij, & Theresiae; Nam cum omnes medales sic benedictas non haberent, irrepererat abusus in quidam Ecclesia, ut appendetur una ex dictis medaleis in loco Communionis, ad quem recurrebant fideles pro consequenda Indulgentia manu eam rangentes magno quandoque tumultu, ideo Summus Pontifex Alexander Papa Septimus hunc abusum tolli mandauit, vtnique, ne in futurum exerceretur, & sublulit etiam licentiam, siue facultatem substituendi loco vnus medale benedictae deperditae aliam, neue mutuo daretur ad effectum consequendi Indulgentias praedictas, ut ex infra scripto Decreto:

DECLARATIO.

Decretum Sanctissimi D. Nostri Alexandri Papae Septimi super Indulgentijs, quae tam à Sanctitate Sna, quam ab eius Praedecessoribus, Coronis, Rosarijs, Granis, Calculis, Cruceis, Numismatibus, Medaleis vulgo nuncupant, & sacris Imaginibus benedictis haecenus concessae sunt, & impostum à Sanctitate Sna conceduntur.

Sanctissimus D. Noster Alexander Papa Septimus declarat, & decernit, quod quaecunque Corona, Rosaria, Grana, Calculi, Cruces, Numismata, Medaleae vulgo nuncupatae, & sacra Imagines, siue sint Sancti Caroli Borromei, siue quinque Sanctorum, à sel. record. Gregorio Decimoquinto Pontifice Maximo in Sanctorum

numerus relatorum, siue quaecunque alia cum Indulgentijs antea à Romanis Pontificibus Sanctitatis Suae Praedecessoribus benedictae, & concessae, quae quidem in hunc usque diem distributae sunt, non transiant personam illorum, qui eas de praesenti obtinent, neque commodari, aut precario dari possunt, & quae à Sanctitate Sna concessae sunt, vel impostum conceduntur, non transiunt similiter personam illorum, quibus ea eodem Sanctissimo concessae fuerint, vel quibus à praedictis de ordine eiusdem Sanctissimi prima vice fuerint distributae, itant à nemine alijs commodari, vel precario concedi possint, alioquin careant Indulgentijs concessis.

Et quantum attinet ad Coronas, Rosaria, Grana, seu Calculos, Cruces, Numismata Medaleas nuncupatae, & sacras Imagines cum Indulgentijs ab isdem Sanctitatis Suae Praedecessoribus benedictas, & concessas, quae usque in hodiernum diem essent sortita non sunt, idcirco nulli haecenus distributae sunt, nemini vti benedictae deinceps distribui possint; quod si de facto distribuuntur, careant Indulgentijs iam concessis.

Ac aliqua re ex praemissis, ut praesentur, benedicta, deperdita, altera pro ea subrogari nullo modo possit, quaecunque concessione in contrarium non obstante, etiamsi de ea specialis, & expressa mentio facienda esset, cui per praesentem Sanctitatis Suae derogantis, & derogatum esse voluit. Datum Romae die 6. Februarij 1657. Pontificatus eiusdem Sanctissimi D. Nostri anno secundo.

G. Gualterius.

Sed cum Haeretici moderni blaterent contra Indulgentias, afferentes esse nouum inuentum, Ecclesiae fraudes, & falsa praemia ad aliquid persuadendum propolita, sicut cum mater prouocat filiolum ad ambulandum promisso pomo, quod nequit tribuere; Videndi sunt super earum antiquitate, Suarez in 3. par. to. 4. disp. 49. sect. 2. Bellarm. lib. 1. de Indulgent. cap. 3. Henriquez lib. 7. cap. 3. Layman. tract. 7. cap. 2. Macedo de Clauis Sacram. lib. 4. cap. 3. Scortia ad selectas Theorem. 48. eruditissimus D. meus Cardinalis Pallavicinus in Historia Concilij lib. 2. cap. 5.

Haec autem falsae Indulgentiae solent, ut plurimum publicari à pessimis Quæstuaris, qui ut quæstum faciant, aliud non curant, ostendendo etiam Reliquias falsas; Et ut aiunt Hostiens. & Ioannes Andreas in cap. 2. de Reliquijs, & veneration. Sanctorum, ostendunt Costam peccatoris hominis, vel asini, & ponunt oleum in oculo suo mariolae, ut videatur flere, & sic imago, quæ facta erat in honorem Dominae nostrae, vertitur in eius contumeliam, ut dicit Bertrand. conf. 285. vol. 3. par. 2. nu. 6. Ideo contra huiusmodi pessimis homines solet Sanctorum Officium procedere, ex

Bulla Urbani Quarti edita de anno 1261, quæ licet mander, quod Inquisitores procedere possint contra Quæstuanes solummodo prædicantes, fuit tamen extensa per plura Decreta Sacræ Congregationis, ad quæstuanes diffeminantes falsas Reliquias, & Indulgentias: Quorum audacia in tantam excrevit insolentiam, ut in Statuto Cerreti in rubr. de Quæstis, & Baliza dictum fuerit.

Quod omnes contractus super Quæstis tam emptiis, & venditionis, & locationis habeant suum effectum, & teneatur Potestas pro tempore vendere ius super dictis contractibus, non obstante quæcunque Constitutione canonica in contrarium.

Et in alio Capitulo: *Quod homines de Cerreto dum vadant ad quæstuanum, possint uti habitu Religiosorum.*

Et in alio Capitulo lib. 2. num. 29. habetur: *Statuimus, & ordinamus, che avendo lite, occasione quæstis, sine Baliza condotta ab aliquo Abbate, seu Preceptore cuiuscunque Ordinis, vel occasione de' fructi, ed entrate, e ompe, o condotte, o altrimenti concesse da qualche Abbate, o Priore, non si termini per via di Giudicio, ma si commetta a due, o tre Venerabili homines, e reali di Cerreto, o distretto, e quel, che gli Arbitratori diranno, sia valido, e s'osservi: Non obstante aliquo alio Statuto, vel lege canonica, vel civili, vel consuetudine in contrarium loquente.*

Et num. 30. statuitur, quod inter istos liceat vendere, & locare fructus, redditus, & proventus, seu quæstis, vel Balicias Ecclesiasticum, vel Hospitalium, & de prædictis possint inter se contrahentes facere instrumentum venditionis, & locationis, cum declaratione pretij limitati, qui contractus sit validus, & non admittat exceptiones, nisi falsitatis, vel pacti de non petendo; Quæ exceptiones relevent, dummodo probentur intra decem dies lege canonica, vel civili in contrarium loquente non obstante.

Sed horum temeritas fuit à Paulo Quinto Summo Pontifice punita. Iussit enim
39 Sanctitas Sua, ut Consules Cerreti carcerarentur, qui duci Roman fuerint grauer oburgati: Iniunctum illis fuit, ut prædicta Statuta delecent, & lacerarent in ea parte, in qua loquebantur de Biga, seu quæstis: Publicetur annullatio, & laceratio, colligantur exemplaria, si quæ sint, & renouetur prohibitio quæstuanum, ex Decreto die 29. Septembris 1616.

Et conuictos de huiusmodi falsitatis acriter punire etiam poena trirremium, 40 ut plures euenit meo tempore, præsertim quando tractatur de Quæstuanibus nonnullorum Castorum Diocesis Spoletanæ, quibus inhiberetur fuit sub eadem poena trirremium, ne exeant ab co-

rum Patria absque licentia Ordinarij, de quibus infra:

Editto contro li Quæstuananti.

Lorenzo Castrucci, &c. Vescouo di Spoletto, &c.

PER stirpar' il sozzo mestiere della Quæsta, o Biga tanto radicata negli abitatori di alcuni luoghi di questa nostra Diocesi come contrario alli sagri Canoni, e Concili, e specialmente al sagro Concilio di Trento, in esecuzione della santa mente di nostro Signore significata per lettera dell' Eminentissimo Sig. Cardinal Barberino sotto li due del presente mese di Luglio 1630. col presente publico Editto da leggersi, e publicarsi da' Curati, e loro Cappellani degl' infraferiti luoghi, in giorni festiui inter Missarum solemnia, presente il Popolo, con dichiarazione, che tal dichiarazione basterà fare una sol volta per ciascheduno degl' infraferiti luoghi, e si crederà alla relazione, che ne faranno i Curati, e Cappellani loro, ed ascriverà ciascheduno degl' detti luoghi, come se le fosse personalmente intimato, e però quelli, che non ubbidiranno, si aueranno per veri contumaci.

Confermiamo in principio, e renouiamo tutti gl'Ordini, Bandi, Constitutioni Simodali, ed Editti altre volte fatti da' nostri Antecessori, ed in particolare da Monsig. Pietro Orsini sotto i 18. di Aprile 1584. da Monsig. Sanvitale sotto i 14. Agosto 1596. dal Vicario Apostolico i 10. Settembre 1600. dal Sig. Cardinal Viscouti, sotto i 15. Ottobre 1602. dal Sig. Cardinal Barberino boggi nostro Signore Papa Urbano Ottano sotto i 20. Febraio 1609. & in altri tempi da' Vicari Generali, ed ultimamente da Noi ancora rinnovati, e fatti publicare, e vogliamo, che tutti restino nel loro vigore, come se fossero ora publicati, e si possa per vigore di quelli procedere contro qualunque aurà per lo passato trasgredito.

E se bene le dette provisioni douerebbono bastare per ritirare da sì infame esercizio detti Biganti, e Quæstori; Vedendosi nondimeno la loro ostinazione, che non ostante tanti Ordini, e Constitutioni, Bandi, ed Editti, quasi in disprezzo di essi, con dinerse fraudi, e fallacie sotto specie di far' arte diuersa, vogliono coprire i loro inganni, e delitti.

Per lo presente Editto si proibisce non solo ogni sorte di Biga, ò falsa Quæsta detestata da sagri Canoni, e Concili, come sopra, ma qualsivoglia semplice Quæstura, o Collettura d' elemosine concessa da qualsivoglia luogo Pio etiam priuilegiato, o da' Vescoui, ed altri Prelati, saluoche dalla Santa Sede Apostolica, sotto le pene contenute nel presente, ed altri Editti nominati.

E perche tali prohibitioni sarebbono frustatorie, si non si trouasse modo di farle osservare; Pertanto ordiniamo, e comandiamo, che dopo la publi-

la pubblicazione del presente Editto da farsi, come sopra, non sia lecito a qualsivisa persona di qualsiasi stato, grado, e condizione, ancorche Religioso, tanto Regolare, quanto secolare, dar aiuto a' detti Biganti, o Questi sotto le pene contenute ne' saggi Canoni, Concili, e nel presente, e sopradetti Bandi, ma ne meno sia permesso ad alcuna persona degl' infra scritti luoghi partir dalle lor Patrie, e Diocesi di Spoleto per più tempo di quindici giorni senza nostra licenza, o del nostro Vicario Generale in scriptis, sotto pena, a chi contravenirà, della confiscazione di tutt' i beni, come acquistati da illicita questura, d' applicarsi a poveri, ed a luoghi pii, e della galera per dieci anni.

Ed acciocchè si possa sapere quelli, che sono in Paese, comandiamo alli Vicari, e Massari de gl' infra scritti luoghi, che debbano in termine di quindici giorni prossimi auvenire, dopo la pubblicazione del presente Bando, dar nota intera di tutti gli uomini, che si trovano in Paese, o separatamente di tutti gli assenti, in mano de' loro Curati, o Cappellani, sotto pena, in caso che non diano la nota fedele degli uomini presenti, ed assenti, di sedici ducato per ciascheduno, da applicarsi, come sopra: E detti Curati, o Cappellani debbano in termine di due giorni, dopo la consegna da farsi loro da i detti Vicari, e Massari, mandar la detta nota a Noi, o al nostro Vicario Generale, sotto pena di carcere per sei mesi.

Vogliamo ancora, che detti Vicari, e Massari sieno tenuti a dar nota fedele a i propri Curati, o Cappellani in termine come di sopra, ogni volta che da Noi, o dal nostro Vicario Generale ne saranno ricercati, e da' detti Curati, o Cappellani, sotto le pene come di sopra.

Dichiarando, che quelli, che in tempo della pubblicazione del presente Bando saranno fuori, e non torneranno in termine di un mese, come ancor quelli, che partiranno dopo detta pubblicazione senza licenza per più di quindici giorni, come sopra, s' intendano incorsi nelle pene sodette della confiscazione di tutt' i beni, e della galera, come sopra s' è detto, ancorche non fossero conuinti di aver questurato, od esercitata la Biga, bastando solo, che abbiano contrauento col partire senza licenza.

Volemo di più, che quelli degl' infra scritti luoghi, i quali saranno citati, ouero prececati a comparire in questa Corte, e non compariranno nel termine, che se gli assegnarà nella citazione, o prececto, si possano senz' altro prececto condannare nelle sodette pene della confiscazione de' beni, e galera, come veri Rei conuinti di Biga, e si procederà irremissibilmente all' esecuzione delle sodette pene, non solo contro coloro, che ostinatamente saranno ritenuti colpevoli nella Biga, ma contro quelli, che si partiranno da i luoghi specificati in questo Bando senza licenza, come di sopra per più di quindici giorni: E ne' sopradetti casi si procederà per querela, denunzia ex Officio, & in ogni altro miglior modo.

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

Luoghi da comprenderli in detto Bando.

- 93 Sanr' Anarolia.
Castel San-felice.
Mognano.
Pier paterno.
Triponfo, e Ville anesse.
Campello.
Camorro.
Paterno.
Rocchetta.
Agliano.
Cerreto, e suo Territorio.
Acerra.
Geppe.
Spina.
Ponte.
Grotte.

93 Sed quia dubitatum fuit, an Editum, expirasset per mortem Episcopi Castrucci, fuit de ordine sanctæ mem. Alexandri Septimi iniunctum Eminentissimo Facchinetto Episcopo Spoletano, vt de ordine, & mandato Sanctitatis Sux, & Sacre Congregationis Editum renouaret, vt ex Decreto sub die 6. Februarij 1658, additis locis.

Montis Ferelli.
Cascia, cum suo Territorio.
Abbatiz Fereutilli.

Sicuti fuit publicatum à Sua Eminentia sub die 20. Martij 1658. & alijs successivis diebus.

94 Quæstorum autem vsus olim frequens erat, atque etiam eorum prædicandi officium, vt habetur in Textu in cap. Turarum de privilegijs, §. Verum.

Sed quia facultate sibi concessa Quæstores isti abutebantur; In Generali Concilio Lateranensi sub Innocentio Tertio statutum fuit, eos admittendos non esse, nisi Apostolicas, vel Diocesanas Episcopi veras litteras exhibeant; Et tunc præter id, quod in ipsis litteris continetur, nihil Populo proponere permetteretur.

Monet autem idem Innocentius, vt qui destinantur ad quærendas elemosynas non modesti sint, discreti, nec in tabernis, aut in alijs incongruis locis hospitentur, nec inutiles faciant, aut sumptuosas expensis, & omnino caueant, ne falsæ Religionis habitum gerant, vt in cap. Cum ex eo de penitent. & remission.

Sed quia nec abusus ablati fuerunt, imò in dies augebantur; cum Indulgentias pro motu suo proprio de facto concedebant, super votis dispensabant, à periculis homicidij, & peccatis absoluebant, alijs malè ablata, inuenta (data sibi aliqua pecunie quantitate) remittebant; Tertium, aut quartam partem de penitentij iniun-

T tr

etis relaxabant; Animis tres, vel plures parentum, vel amicorum illorum, qui elemosynas eis conferrent, de Purgatorio, ut assererent mendaciter extrahebant ad gaudia Paradisi perducendo; Benefactoribus locorum, quorum Quæstiones existebant, remissionem plenariam peccatorum indulgebant, & aliqui ex ipsis eos à culpa, & à pena absoluebant.

Ideo Clemens Quintus in generali Concilio Viennensi huiusmodi abusus aboluit, reuocando omnia, & singula privilegia, si quæ super præmissis, vel eorum, aliquo, sine aliquibus locis, Ordinibus, vel personis Quæstorum huiusmodi quomodocumque concessa, ut in Clementina 2. Abusibus de penitent. & remission.

Successus verò temporibus, cum nec abusus cessarent; In sacro Concilio Tridentino disceptatum fuit inter Patres: An Quæstiones omnino tollendi essent: Circa quod Eminentissimus Cardinalis Palluicinus sic ait lib. 17. cap. 10. sua nobilissima Historia num. 12.

L'ultima discussione fu sopra gli abusi di coloro, i quali anevano per professione di andar pubblicando Indulgenze, ed altre grazie spirituali della Sede Apostolica, e di raccorre da' Popoli le limosine a prò della fabbrica di San Pietro, e di varie Chiese, ed altre opere pie. Contro una tal qualità di persone molti Padri accessivamente gridarono: Essi aver data occasione all'eresia di Lutero; Essere innumerabili le loro frodi, e le sottili invenzioni, colle quali smungevano di pecunia la diuota semplicità della Plebe:

Donersi dunque assatto supprimere una professione, che toglieua il credito alla pietà, mentre la corrompeua in ribalderia; Ma non mancavano Contraddittori a questa sentenza: Dicevano, che non per essersi misto il loglio, si vuol diradicare il frumento, ma purgarlo dalla mischura: Colà opera de' Cercatori ponesersi a molti Spedali, & ad altri luoghi pii, e solleuarli le coscienze di assaiissimi uomini, a' quali troppo sarebbe grave il venire a prendere l'assoluzione dal Papa: Ne' Concilij di Laterano, di Vienna, e di Lione essersi conosciuti i disordini, ma riparati non con raffrenare, non estinguer l'esercizio.

Proposero i Prelati per via di mezzo, che a Cercatori si vietasse di promulgar Indulgenze, raccorre limosine, o far altra funzione senza compagnia dell'Ordinario, o di persona, ch'egli loro deputasse, e che a tali Aggiunti fosse interdotta qualunque partecipazione di guadagno: Ma non di ciò rimanevano contenti gli Auerfisti a quella depravatissima professione, anzi dicevano, che un tal Decreto ne auerebbe accresciuto il numero, non corretta la fraudolenza: L'esempio de' tre ricordati Concilj ben proua nella Chiesa la volontà, ma insieme l'impossibilità d'emendare il cattiuo generezione.

Mentre di ciò si deliberana, giunse l'Arcivescovo di Lancia, e veed lettere, doue il Papa significaua a' Legati una simil sua intenzione di torre affatto quell'infamato mestiere, onde quei, che tanto, o quanto lo sustentano, mutaron parere, o conformandosi al giudicio del Pontefice, o perche nel difenderlo auenano principalmente mirato a difendere in esso i diritti, e le utilità del Pontefice; Siebe con vniversal applauso ne fu stabilito il Decreto; trasferendo le facultà di pubblicare a tempi debiti le Indulgenze, e le altre grazie spirituali nell'Ordinario, e in due del Capitolo, i quali aneo raccogliessero fedelmente le limosine, e gli offerri sussidij di carità, senza veruna mercede; affinché tutti intendessero quei tesori della Chiesa maneggiarli per affetto di pietà, e non di guadagno.

In questo modo conueni talora lenar un bene, quando egli con diuenir fondamento del male, riesce peggiore, che se di natura sua fosse male: Hæc enim eruditissimus Pallauicinus.

In sessione ergo 21. cap. 9. de reformatione didum fuit.

100 Cum multa à diuersis antea Concilijs tam Lateranensibus, ac Lugdunensibus, quàm Viennensibus aduersus prauos elemosynarum Quæstorum abusus remedia tunc adhibita, posterioribus temporibus reddita fuerint inutilia, potiusque eorum malitia ita quotidie magno Fidelium omnium scandalo, & querela exercebatur deprehendatur, ut de eorum emendatione nulla spes amplius reliqua videatur, statuit, ut post hæc, in quibuscumque Christiana Religiosis locis eorum nomen, atque usus penitus aboleretur, nec ad officium huiusmodi exercendum ullatenus admittantur, non obstantibus privilegijs, Ecclesijs, Monasterijs, Hospitalibus, & quibuscumque quibuscumque gradibus, statibus, & dignitatibus personarum, concessis, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus.

Indulgentias verò, aut alias spirituales gratias, quibus non ideo Christi-fideles decet priuari, deinceps per Ordinarios locorum adhibitis duobus de Capitulo debitis temporibus Populo publicandas esse decernit.

Quibus etiam elemosynas, atque oblata sibi eharitatis subsidia, nulla prorsus mercede accepta, fideliter colligendi facultas datur, ut tandem calidis bonis Ecclesia thesauris non ad quæstum, sed ad pietatem exerceri, omnes verè intelligant.

Sed quia vitia erunt, donec homines ex tam salubri Decreto abusus sublatis non sunt.

101 Nam cum ad Sedem Apostolicam recursum habeant Rectores Hospitalium, ac aliorum locorum piorum, qui non nisi ex elemosynis subsistentiarum queant, licentias quæstuandi ab ea impetrant, quæ facultates, & licentias licet restrictæ sint ad infra scriptam formulam:

Hæc elemosynas, quæ in sua Dioceſi pro uſu diſſi Hoſpitalis dabuntur, permittat, dummodò perſona, quæ colligent eas, honeſta vita, & ſpectata Religioſis, & tuo iudicio approbata ſint, minimeque participes diſſarum elemosynarum, & quaſtorum uomen nullo modo gerant, ſed ſimpliciter elemosynarum Col-lectores nuncupentur, quique non publicent vil- las Indulgentias, nec concioentur, nec cir- camferant Priuilegia, nec Reliquias, nec minus, ſunt imprecationibus inducant fideles ad ele- moſynam, nec campanellam, aliaque instrumen- ta ſimilia, nec quaſtorum inſignia ſerant, pul- ſentur ad excitandos perſonas, non petant ele- moſynam tanquam debitam, aut ſolitam, nec uila arte (etiam prætextu dicendi orationes Sancti Antonij, aut alterius Sancti, vel aliter) extorquant pecuniam, ſed ſimpliciter, permo- deſti, & cum omni dextertate petendo elemo- ſynam pro ſolſtentione diſſi Hoſpitalis, reci- piant tantum quod ſibi liberaliter offertur, ne- que ſuper his elemoſynis ullam conuentionem quouis modo faciant, etiam in utilitatem diſſi Hoſpitalis. Diligenter autem curabit amplitu- do tua, ut hæc omnia ritè obſeruentur, & ad id diligenter animaduertat, imò, quo etiam San- ctitas ſua conſcientiam tuam granari uoluit, ad- uigilabit, ut quicquid diſſarum elemoſynarum nomine fuerit collectum, id totum in uſum tan- tum ipſius Hoſpitalis, & non in alium conuer- tatur.

Quam formulam habes penès Barbo- ſam ad diſſam cap.9. Conſily num.2.& ſum- matim in ſumma Apoſtolicarum Deciſionum, ver. Elemoſyna, collect. 279. & apud Fa- granum in d. cap. Cum ex eo, nu.21. & 22. de Penitent. & Remiſſion. & Lauorium de Indulgentijs, cap.17. num.20.

102 Nihilominus Queſtores eas, vel Ordi- nariorum incuria, vel Queſtorum præ- dictorum malitia non adimplent condi- tiones in Decreto contentas, ſed publicant falſas Indulgentias, aſſerunt habere facul- tatem diſpenſandi in votis, & irregulari- taribus, & ſceleſtiſſimi inuenti ſunt, qui ſimplicibus mulieribus ſuaſcebant, ſi que- earum commercium carnele cum illiſha- buiſſent, nec peccatum contrahere, nec opus eſſe, ut de ipſo conſtituantur; qui tamen à Suprema, &c. ſiunt damnati ad trirèmes in perpetuum.

103 Peſſimi autem iſti homines ſunt ex Oppido Cerreti, Ieppæ, Sanctæ Anato- liæ, Sancti Felicis, Criptarum, Campelli, Camorri, Agliani, Rocchetræ, Spinz, Acerræ, Tripuntij, Paterni, Pedis Paterni, Moggiani, & aliorum Dioceſis Spo- letanæ, quibus per ſpeciale Edictum, ut dixi, inhibuit ſuit, ne ad queſtuandum ſe conferrent, imò nec à Patria diſcede- rent abſque licentia Ordinarij ſub pœna trirremium.

De Inconſi. in Fide. To. I. Par. I.

His tamen non obſtantibus ſub ſicco nomine, mentiendi etiam patriam pro nonnullis Confraternitatibus queſtuatio- nem faciunt, ſuper quo debent inuigilare Ordinarij, & illis in propria Dioceſi que- ſtuationem non permittere, etiam quod monitoria Auditoris Cameræ, & litteras Eminentiſſimorum Proteſtorum oſten- dant.

104 Et propterea non obſtante quacum- que exemptione poterit Ordinarius eos incarcerare, excommunicare, & caſtiga- re, prout expedire ſibi videbitur, Cocchier. de Iuriſdiſſione in exemptis, par.2. queſt.45. num.46. Sperell. deciſ.18. num.29. cum ſeqq. Barboſa allegat. 109. num.4. in fine.

105 Ad coercedam etiam horum nequiſ- ſimorum audaciam, facta fuerunt varia. Decreta à Sacra Congregatione Epiſco- porum, & Regularium negocijs præpoſi- ta, de quibus per Nicol. in ſuis ſchoſculis, ver. Quaſtorum.

Et primò. Non debere Ordinarios per- mittere, ut Queſtuantes imprinant eor- um licentias: Nec eos facile admittente, licèt oſtendant licentias impreſſas; ſuper quo aduertendum eſt, ſæpè ſæpius oſten- dere licentias, & Indulgentias Romæ im- preſſas, quæ tamen alijs in locis impreſſæ ſunt.

Confraternitatibus, & alijs pijs locis, quæ actu hoſpitalitatem non exereent, non eſt danda licentia queſtuandi.

Sed ſi data ſit licentia, & nihilominus Queſtor circa id exceſſus, & falſitates committat, debet carcerari ab Ordinario, cuiusque pecuniæ, ſcripturæ, reſque aliæ ſequeſtrari.

106 Si Queſtor ſub ſicco nomine queſtu- ram exerceat, & utatur licentia alijs con- ceſſa, conuertatque pecunias in uſum proprium, damnari debet ad trirèmes per quinquennium, applicari debent elemo- ſynæ ab eo collectæ alicui Monasterio pauperi eius Ciuitatis, niſi poſſint aſſigna- ri loco pio, pro quo ſunt collectæ.

107 Quandoque etiam quaſantur tribus iſtibz ſunis publicè, mulctantur exilio à Ciuitate, & Dioceſi, ubi queſtuatio eſt facta ſub pœna trirremium in caſu contra- uentionis.

108 Nec debent admitti Queſtuantes cum licentia conceſſa à Principibus, vel Ma- giſtratibus ſecularibus, quia ad eos non ſpectat illas concedere, ſed ad Summum Pontificem, vel ad Epiſcopum, ut in Cle- mentin. Abſolombz, de Penitent. & Remiſſion. & ità declarauit Sacra Congregatio Con- ciliij ſuper cap.9. ſeſſ.21. de reſorm.

109 Et propterea improbanda eſt ordina- tio Luſitana, qua canetur, ne quis poſſit elemoſynas quærere ſine licentia Regia, ut per Ordination. 103. lib.5. quam tamen

laudat Barbosā d. allegat. 109. num. 17. de qua etiam per Cardos. in *praxi Indicum*, ver. *Eleemofyna*, num. 2. & Cabelo *decisione* 193. par. 1. ubi dicit, fuisse carceratos à Regijs Quæstiores, qui cum licentia Cardinalis Henrici Legati Apostolici quæstionabatur, sed visa licentia relaxatos, quamvis eleemofynæ collectæ, fuerint applicatæ Redemptioni captiuorum, Emanuel Barbosā ad d. *Ordin.* 103.

- 110 Et in Hispania per Diploma Alexandri Sexti, data fuit facultas Ordinario loci, in quo publicabuntur litteræ à Quæstioribus, Nuncio Sedis Apostolicæ, & Cappellano maiori Regis, ut deputarent personas, quæ exacte inuigilent, an verè sint litteræ, quibus Quæstiores extorquent eleemofynas, quod Diploma est impressum penes Azuecudum lib. 3. tit. 6. l. 37. nona *recepill.* de quo fit mentio à Barbosā super d. cap. 9. *sess.* 21. num. 2.

- 111 Malè ergo Lusitani ad eorum ordinationem comprobantem allegant ordinationes Hispanicas, quia illæ fundantur in Priuilegio Apostolico, ut benè Auendan. de *Exequen. man.* par. 2. pag. 30. in *princip.* & Azuecudo loco cit. Nisi Lusitanam ordinationem defendas ex Bulla Pij Quarti, quam vidisse testatur Cabelo d. *decif.* 193. in *fine*.

- 112 Quod autem dixit Auendanus loco cit. quod possunt Episcopi statuere, ut non mandentur executioni litteræ Apostolicæ, nisi præsententur prius coram ipsis ex Abb. in d. cap. Cum ex eo, non est admitendum, obstantibus Bullis Bonificij Noni, Leonis Decimi, & Clementis Septimi, in ordine 39. & Addentes ad Abbatem *disso* cap. Cum ex eo, dicunt, quod examinatio licentiarum concessarum à Sede Apostolica Quæstuantibus, habet causam honestam, secus verò respectu aliarum litterarum Apostolicarum.

- 113 Sub eiusmodi tamen Decretis Regulares Mendicantes non includuntur, nec egent licentijs, nisi velint eleemofynas querere in locis, in quibus non habent Conuentus, Nicolius loco cit. num. 1. *vers.* *Regulares tamen*.

Hoc autem casu debent per se ipsos, non per alios eleemofynas querere, & colligere, ut sæpius respondit Sacra Congregatio Concilij, teste Fagnano *disso* cap. Cum ex eo, num. 30. *vers.* *Quæret Episcopus*, & 32.

- 114 Quod etiam respondit Sacra Congregatio de mense Martij 1653. ad responsum Memorialis Episcopi Barentis, in hæc verba:

Emicuitissimi, & Reverendissimi Domini Cardinales Generales Inquisitionis decreuerunt, quod non sunt comprehensa in Decreto contra Quæstuantes, Religiones illæ, quæ mis-

tunt proprios Religiosos ad quæstuantium, dummodò non publicent indulgentias, & obseruent requisita à Sacro Concilio Tridentino.

- 115 Et propterea sub die 19. Martij eiusdem anni rescriptum fuit, quod procuraret capturam duorum Fratrum Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captiuorum Quæstuantium, qui publicabant indulgentias contra Ordinem Sacre Congregationis, & omnino prohiberet Regularibus, ne in actu quæstuationis publicarent indulgentias, præcipuè Trinitariis, & Mercenariis, cum eæ, quas publicabant, sint reuocatz.

- 116 Nec possunt prohiberi ab Ordinarijs, nec ab alijs, quin querant eleemofynas, & contra sic impeditentes possunt Inquisitores procedere, ut voluit Sixtus Quartus in Bulla *Dum attenta*, quæ est *Mare Magnum Carmelitarum*, Pelizar. de Regularibus, tract. 4. cap. 2. num. 34. *vers.* *Quia Sixtus Quartus*.

- 117 Et si eleemofynas extra Diocesim colligere voluerint, debent suorum Superiorum licentiam ostendere Ordinario loci, ut respondit Sacra Congregatio Concilij, teste eodem Fagnano *disso* cap. Cum ex eo num. 33. Barbos. *Summ. Apostolic. Decif.* ver. *Eleemofyna collect.* 279. num. 3. & allegat. 109. num. 10. ubi per extensum refert resolutionem Sacre Congregationis.

- 118 Nec Disfalceati Beatæ Mariæ de Mercede impediendi sunt quæsture pro Redemptione Captiuorum, ut ex Decreto 6. Octobris 1645. Nicolius num. 6. Nouarius *Lucerna Regularium*, ver. *Eleemofyna* num. 2. Barbos. d. *Collect.* 279.

- 119 Nec sub Decreto Concilij Tridentini comprehenduntur receptores eleemofynarum, qui collectas in pios vsus conuertendas sine fraude sponere datas accipiunt, ut resoluit Sacra Congregatio, Zerola in *prax.* par. 2. ver. *Quæstiores*, Bonacin. de *Censur.* extra Bullam, *disput.* 2. *quæst.* 3. *punct.* 3. num. 9. *vers.* *Tertio*, Barbos. *Summ. Apostolic. decif. collect.* 625. num. 4. Concilium enim subtulit tantummodo prauos eleemofynarum Quæstiores, Barbos. loco cit.

- 120 Et propterea licet Episcopo in sua Diocesi, atque in aliena de Diocesani consensu, per personas spectatz probitatis, & fidei, suoque iudicio delegandas, eleemofynas querere pro Ecclesijs, Capellis, & locis pijs suæ Diocesis, quæ ipse pro sua prudentia, ac Pastoralis sollicitudine eiusmodi eleemofynarum præsidio magis indigere videbit, Fagnan. *disso* cap. Cum ex eo, num. 33. Barbos. *disso* allegat. 109. num. 11.

- 121 Sciendum est etiam, Beatum Pium Quintum reuocasse omnes Indulgentias, etiam perpetuas, & gratiarum remissiones quibuscunque concessas, pro quibus

consequendis manus adiutrices porrigendæ sunt, & quæ facultatem quæstuandi quomodolibet continerent, vt ex eius Constitutione *Essi Dominici*, 6. Idus Februarij 1576. de qua Quaranta in ver. *Indulgentia*, Latorius de *Iubilæis*, & *Indulgentijs* par. 2. cap. 13. num. 6. qui post Nauart. conf. 17. de *Penis*, & remission. dicit per huiusmodi *Extransgaut*. esse reuocatas Indulgentias concessas à Leone Decimo, & Clemente Septimo Ecclesiæ Treueren. deuotè illam visitantibus, & aliqua ei subsidia distribuentibus, quia hoc est manus adiutrices concedere porrigenti, & dare facultatem aliquo modo quæstuandi.

122 Animaduertendum est etiam non esse tolerandum abusum locandi eleemosynas, prout Ego vidi fieri Neapoli, vt ex Decreto Sacræ Congregationis Regularium sub die 8. Novembris 1616.

123 Licet fuerit concessa licentia ab eadem Sacra Congregatione locandi eleemosynam quartæ piscationis Tonnozum debitam cuidam Cappellæ, vt in vna Gaetana 13. Octobris 1620.

124 Pro huiusmodi tamen licentiis concedendis, nec quid minimum recipi debet à concedente, vt in vna Pragm. 2. Augusti 1594. non obstante consuetudine, etiam immemorabili, in contrarium.

125 Adde, quod Sacra Congregatio sub die 6. Augusti 1653. decreuit, approbationem Indulgentiarum, & licentiam illas imprimendi spectare ad Ordinarios, sed eisdem Ordinarios teneri communicare renorem earundem Indulgentiarum imprimendarum Inquisitoribus, vt concorditer videant, an sint veræ, vel falsæ, sed hoc non inrelligitur de Indulgentijs plenarijs, quæ conceduntur per Breue Apostolicum, alicui Ecclesiæ, vel Cappellæ occasione solemnitatum particularium.

126 Et die 7. Augusti eiusdem anni fuit scriptum Nuncio Apostolico Taurini, quod alijs fuit reuocata facultas concessa Procuratori Sanctæ Mariæ Montisferrati, quæcudi eleemosynas pro domo dictæ Sanctæ Mariæ Montisferrati. Et propterea Quæstuantem colligentes eleemosynas pro dicta Domo carceret, eisque tollat omnes scripturas, & pecunias per ipsos collectas, certiorerque Archiepiscopum, & Inquisitorem Taurini, vt idem faciant.

127 Et 20. Augusti 1653. & 25. Augusti 1655. dictum fuit, Indulgentias vt præfertur concessas crucibus Carauaccæ esse falsas.

128 Sub die 2. Septembris 1654. orationem sub Imagine Sanctæ Annæ posse tolerari, Indulgentias vero esse apocryphas, vel falsæ reuocatas.

129 Et quia Fratres Minores Conuentuales

publicabant Indulgentias Portinniculæ in forma Iubilæi sub die 12. Septembris 1657. fuit dictum, quod intirarent Procuratori Generali, quod per Epistolam circula-rem moneret Guardianos Conuentuum ne imposterum publicarent prædictas Indulgentias sub nomine Iubilæi, sed vt publicantur Romæ.

Pluries etiam diuersis in locis fuit specialibus Edictis prohibitum abusus (qui irrepserat inter Confratres, & Consores Confraternitarum Mancipiorum Mattis Dei, vulgò della Schiavi della Madre di Dio) gestandi brachijs, & collo catenulas quasdam, quibus Beatissimæ Virgini se mancipatos esse professantur; sed quia talis abusus potius augere, quam decrescere videbatur, fuit à Sacra Congregatione S. Officii vniversalis Edicto interdictum, prout ex tenore sequentis Decreti:

DECRETVM.

Feria quarta die 5. Iulij 1673.

In Congregatione generali Sanctæ Romanæ, & vniversalis Inquisitionis habita in Conuentu Sanctæ Mariæ super Minerua coram Eminen tissimis, & Reuerendissimis Dominis S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana contra hæreticam prauitatem Generalibus Inquisitoribus à Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Cum nonnulli Regulares, & Seculares varij in locis instituerint Confraternitates Mancipiorum Mattis Dei, dissas italicè delli Schiavi della Madre di Dio, & catenulas distribuunt Confratribus, & Consores brachijs, & collo circumpouendæ, atque gestandas, vt eo signo Beatissima Virgini se mancipatos esse professantur: Imagines quoque, & nomismata catenatos Sodales exprimentia diuulgent, & libellos, in quibus eisdem Confraternitatibus Regulas præscribunt, vsum huiusmodi mancipatus, & meritum commendantes, Sacra Congregatio hunc abusum alijs diuersis in locis, specialibus Edictis, & se prohibitum considerans nonnullorum studio, & opera crescere magis in dies, vniversalis Edicto abolendum esse decreuit; quare omnibus, & singulis Christianissimis vtriusque sexus, tam Regularibus, quam Secularibus supradictarum catenularum vsum districte interdicat, Regularibus quidem sub pena privationis ætæ, & passiva vocis ipso facto incurrenda: cæteris vero sub penis grauius suorum Ordinariorum arbitrio infligendis, Societates quocunque nomine appellentur, quarum institutum in eo mancipatu præcipue versatur, damnet, & extinguit, illis vero Societatibus, que ritum aliquem, aut quocunque aliud ad mancipatum eiusmodi pertinet adhibuerint, præci-

pit, ut sub usdem panis id statim reiciant. Libellos demum imagines, & numismata, quæ ante dicta sunt, damnat, vetatque sub panis in Indice Librorum prohibitorum latens eos, qui libros ventos retinent, aut diuulgant, ut nonus hic B. Virginis mancipatus omnino aboleatur. Contrariis quibuscunque non obstantibus.

Franciscus Riccardus S. Romanæ, & Vniuersalis Inquisit. Notar.

Et quia sub die 7. Martij 1678. à Sacra Congregatione Indulgentiarum emanauit Decretum, quo varix Indulgentiæ declaratur fuerunt falsæ, & apocryphæ, ideo illud hic etiam inserere existauimus.

DECRETUM.

DELATA sapiens fuisse ad Sacram Congregationem Indulgentiarum, sacræque Reliquiarum præpositam Indulgentiam quædam consilia, & omnino falsæ, quæ per diuersas Orbis Christiani partes circumferuntur; aliæ uerò examinande, quæ adhibito studio inuenta sunt, vel apocrypha, vel à Romanis Pontificibus reuocata, vel nulla, quod datum est tempus præteritis; quarum quidem plura, cum non facilem cognitionem habeant Christiani fideles harum rerum, minis per totos fallunt, qui spe indulgentiæ, remissionisque peccatorum suorum consequenda frustrantur. Quamobrem eadem Sacra Congregatio vehementer cupiens huic malo magis in dies serpenti occurrere, animarum profectui, & indulgentiarum dignitati consulere, plures illarum singulari diligencia colligi, & in Indicem referri curauit.

Tales in primis sunt illæ, ut asserunt, concessæ à Ioanne Secundo, & Sixto Quarto recitantis orationem charitatis Iesu Christi Domini nostri, Precor te, piissime Domine, &c. ab Urbano Secundo Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, ut uulgò dici solet, Campagnola, & S. Vittoria; ab Eugenio Tertio Reuelationi de plaga in humero Iesu Christi factæ S. Bernarda; ab Innocentio Tertio Archiepiscopatus fraternitatis, & Ordini Redemptionis; à Bonifacio Nono visitantibus Cappellam Sancti Nicolai de Tolentino in eius die festo; à Ioanne Vigesimo secundo osculantibus mensuram plantæ pedis Beatæ Mariæ Virginis; ab Alexandro Sexto Imagini B. Mariæ, uulgò dictæ Laghetti; à Leone Decimo gestantibus funiculum Sancti Francisci, primùm in Vrbe impressæ, deinde Mediolani anni 1665. (sunt tamen habent, & ueras Confratres Archiepiscopatus Cordigerorum S. Francisci) recitantis Salutationem Angelicam ad pulsum horologi; & Imagini Conceptionis B. Mariæ Virginis immaculatæ in circulo depictæ, cuius pedibus Luna subiecta est; à Pio Quarto, vel Pio Quinto, Principi Senarum; à Clemente Octauo dicentibus orationem O magnum mysterium, &c. & Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, quam

uocant Montis-ferrati, Auenione impressæ; tam aliæ pro animabus Christianidelum defunctorum, impressæ Martii 20. Iulij 1606. à Paulo Quinto cantantibus Hymnum Te Matrem Dei laudamus, Te Mariam Virginem confitemur, &c. vel si die Sababini intererint dum idem canitur; & Coronis, Rosariis, Imaginibus, & Numismatibus, quæ Medalias appellant, ab eo benedictis, Federico Cardia. Barrocco supplicante anno 1611. dum Ecclesiæ Roma in honorem Sancti Caroli edificaretur; & ab eodem Paulo, & Gregorio Decimoquinto, dicentibus Sia lodato il Santissimo Sacramento, laus Santissimo Sacramento; ab Urbano Octauo in honorem eiusdem Sacramenti, precibus Cardinalis Magalotti, & Sacerdotibus, celebrata Missa, dicentibus Aue filia Dei Patris, Aue Mater Dei filij, &c. à Clemente Decimo recitantis mane, meridie, ac uespere consuetam antiphonam Angelus Domini, &c. & in fine Deo gratias; & Mariz; ac demum aliæ à nonnullis Romanis Pontificibus tributa, ut aperi, Coronis Mysteriorum Passionis Domini Nostri Iesu Christi prece Magni Ducis Hetruia.

Talis Indulgentia Sodalitatis Sancti Nicolai, quæ repetita quinquies Oratione Dominica, & Salutatione Angelica, unam liberari animam quolibet die à Purgatorio panis affirmant. Tales aliæ Perusij Confraternitatis Sanctorum Sebastiani, & Rocchi, & Rama Societatis Sancti Bernardi ad Columnam Traiani; Tales demum aliæ Crucis-signatorum S. Eustorgij Mediolani, Arimini, & Bononiæ.

Eius generis sunt & illæ concessæ, ut aiunt, Cappellæ Rosarij in Ecclesiâ Sancti Antonij de Rougo, seu Rodigij; vel Ecclesiæ Sanctissimæ Trinitatis Bergomi; aut Sancti Petri Montis Todou die festo Inuentionis sanctissimæ Crucis; vel gestantibus funiculum Sancti Francisci de Paula; vel celebrantibus Missas S. Augustini; aut aliæ quæque in honorem quinque scilicet scilicet B. Virginis Mariæ, vel recitantis Officium Sanctæ Franciscæ Romanæ; aut antiphonam O Passio magna, &c. in memoriam Passionis Iesu; aut Rosarium S. Anna (quod Congregatio Sacrorum Ritus non probat); aut Orationem, quæ impressa cum imagine Sanctæ Annæ circumferri solet Aue gratia plena, &c. quæ Oratio prohibetur; aut Officium Conceptionis B. V. immaculatæ, quod asserunt à Paulo Quinto probatum fuisse; aut Orationem Deus, qui nobis in S. Sydone, &c. (excipitur indulgentia centum dierum anno 1671. concessa precibus Duessæ Sabaudie ad annos 25. cum illis in illius ditione degentibus); aut aliam Aue filia Dei, &c. post communionem recitandam; vel aliquo conspicuo signo uenerantibus Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramenti nomen; Indulgentia rursus octoginta millium annorum veteri de Tabula exscripta, quam in Basilica Lateranensi assernari affirmant, pro dicentibus Orationem illam uerè piam, Deus qui pro re-

dẽmptione Mundi, &c. ; tãtũ quẽ impressa fuerunt Papiã anno 1670. sub hoc titulo, Sommario dell'Indulgentie concesse dalla Santitã di Nostro Signore Papa Leone Decimo all'Imagine della Concezzione della Gloriosa Vergine Maria ; vel Pisauri sub nomine B. Ioannã, anno 1608. euulgata ; vel Barlette, seu Barili de recitantiũ quasdam, non sũt malas Oratiões lucrandas ; vel Parma visitantiũ per Quadragesimã dies Ecclesiã Tertij Ordinis Sancti Francisci ; vel Pistorij, & Assalle à recitantiũ Oratiõem Ave Sanctissima Maria, Mater Dei, Regina Cœli, &c. & aliã in peculiari impresso libro descripta, quibz frui dicunt Devoti Seraphicos, & Benefactores.

His annumeranda sũt, quẽ Crucibz Caruacensiũ tributa dicuntur ; vel Coronã, siue Stellario Conceptionis B. Virginis Immaculata, quod ex duodecim globulis precarijs constat ; vel Gravis, Crucibz, & Coronis Aloysia ab Ascensione Hispana Monialis Ordinis S. Clara ; vel mensura altitudinis Iesu Christi Domini nostri ; vel Imagini, aut mensura vulneris lateris eius inflicti ; vel Oratiõis, ut aiunt, in Sepulchro Domini Nostri reperiã, & indulgentiã, ut aiunt, innixa reuelationis sacra Sanctis Birgittæ, Mechildi, & Elisabeth ; vel B. Ioannã de Cruce, & concessã, ut asserunt, gravis, quã aliquod ex tribz gravis tengerint extantiũ penes Romanum Pontificem, Hispaniarum Regem, & Ministrum Generalem Fratrum Minorum Observantiã Sancti Francisci.

Omnẽs verò, & singulas iam distas Indulgentias Sacra Congregatio partim esse confictas, & planẽ falsas declarat, partim apocryphas, vel ex alio capite nullas, quã nemini suffragari possunt ; easque in futurum velle in loco, ut veras publicari, & lucrandas, Christi fide libz proponi vetat ; Foliãque, & libros, ubi sic proponuntur, seu asseruntur, omnino præcipit aboleri, nisi prædicta Indulgentiã sacri diligenter expuncta ; nec ideo tamen vult alias, quã hoc Decretum non continet, pro veris, & legitimis, taciteque probatis haberi.

At demũ omnes Indulgentias concessas ante Decretum Clementis Octavi latum die 9. Ianuarij 1597. Coronis, Rosariis, Gravis, seu calculis, Crucibz, & Imaginibz sacris, vel vulte Breve Pauli Quinti, quod incipit Romanus Pontifex, &c. editum 23. Maij anno 1606. personis Regularibz quarumcunque Religioniũ, & Ordinum, etiam Mendicantiũ, vel ante Constitutionem 115. Clementis Octavi, eius initium, Quæcumque, &c. & 63. Pauli Quinti, incipien. Quæ salubriter, &c. habitas per aggregationem, vel aliam communicationem ab Archiepiscopatu frateritate vella, Ordine, Congregatione, Societate, etiam Iesu, Capitulo, vel Cœtu quocunque, vel ab eorum Officialibz, Superioribz, alijsque personis, vel persona, etiamsi earum, vel eius mentio specialis, & individua faciendã esset,

nisi fuerint deinde Romani Pontificis auctoritate innouata, aut confirmata, nullius esse roboris, & momenti pariter declarat.

Porro Summaria Indulgentiarum pro Congregationibz Doctrina Christiana, Confraternitatibz Sanctissime Trinitatis, & Redemptionis Captiuorum, Nominis Dei, Rosarij, B. Maria de Mercede, & Redemptionis Captiuorum, B. Maria de Monte Carmelo, Cinctura Sancti Augustini, & S. Monica, nisi ab eadem Congregatione recognita, non permittuntur.

Indulgentiã verò Stationum Urbis, quã d. Romanis Pontificibz singulari quodam beneficio vel communicata sunt, vel communicantur interdũ aliquibz locis, Ordinibz, aut personis, diebz tantũ Stationum, &c. in Missali Romano descriptis suffragari posse declarat ; semel autem dumtaxat in die pluriãm indulgentiam in certos dies Ecclesiã visitantiũ concessã, vel aliud pium opus peragentibz ; lucriferi.

De quibz relatione falsa per Secretarium ad Sanctissimũ, eundẽ Sanctissimũ Sui probauit, & innuolãtẽ seruari iussit. Datum Romæ die 7. Martij 1678.

A. CARD. HOMODEVS.

Loco † Sigilli.

Michael Ang. las Riccius Secres.

Hæc post edita Decreta, euenit, quod quidam piarum sodalitarum Vir in partibz Vltramonianis, ex duobz versis Decretis Sancti Officij, & SS. Indulgentiarum, vnũ tertium suppositum, ementito nomine Congregationis Sancti Officij Romani, contulit sub die 7. Martij 1678. quo Decretum Congregationis Indulgentiarum datum fuit, & typis edidit ; cuius millena, & millena exemplaria distributa, & disseminata fuerunt. Et quia in primo Decreto vsus Caremularum interdictus fuit, inde anam arripuit falsò asserendi etiam interdicta esse Scapulare Beatissimæ Virginis de Monte Carmelo, Cincturam Sancti Augustini, & Chordam Sancti Francisci, illorum vsũ rursũ omnibz Christi fidelibz, siue Regularibz, siue Secularibz, suo conficito Decreto, interdicens ; omnesque Societates pius huiusmodi signis vtentes, & earum institutionem, vna cum libris, imaginibz, & numismatibz, prohibuit. Ex vltimo autem paragrapho Decreti de indulgentiis occasionem accepit declarandi nullas omnes Indulgentias concessas Regularibz cuiuscunque Ordinis, etiam Mendicantiũ, & Societatis Iesu, nisi à Sanctissimo Domino Nostro fuerint innouatæ, & confirmatæ. Illud confictum, Decretum Sacra Congregatio Sancti Of-

ficii tertio, & posteriori Decreto falsum, perniciosum, atque scandalosum declaravit, prout infra :

DECRETUM :

Feria quarta die 25. Ianuarij 1679.

In Generali Congregatione S. Romanae, & Vniuersalis Inquisitionis habita in Conuentu S. Mariae super Mineruam coram Eminentiſſimis, & Reuerendiſſimis DD. S. R. E. Cardinalibus Inquisitoribus ab Apostolica Sede specialiter deputatis.

PAncis ab hinc mensibus in vulgus editum fuit, emensio nomine S. Officii, Decretum, cui titulus est, Decret du Saint Office de Rome, qui condamne, & abolit, comme vn abus toutes les Confraternites ou Societiez de l'Eſclavage de la Mere de Dieu, Scapulaire des Carmes, & autres Cordons, Ceintures, &c. Et defend sous de grieues peines l'usage des Chaines, Images, & Medailles, qui portent les Marques de l'Eſclavage en tous les lieux qui louent ou approuuent ces deuotions. Et fuit Decretum, Donné à Rome le 7. Mars 1678. Le Cardinal Aloisio Homodei, Michael Angelo Ricci Secretaire. A Rome de l'Imprimerie de la R. Chambre Apostolique 1678. Legitur in eo magna ex parte descriptum aliud eiusdem Sancti Officii Decretum Iulio mense, latum anno 1673. ad tollendos quosdam abusus Catenularum, Numismatum, & Societatum Mancipiorum Beatissimae Virginis Mariae; sed deprauatum in multis, & dolose accommodatum ad alias Sodales ab Apostolica Sede approbatas, Cincturae, Scapularis, & Chordae. Paragraphus quoque penultimus de Regularium Indulgentijs, desumptus ex Decreto Congregationis Indulgentiarum, sacrarumque Reliquiarum, dato 7. die Martij 1678. omisso tamen suis necessarijs limitationibus, ut Societatum Cincturae, Scapularis, & Chordae pia Instituta, & Regularium etiam Indulgentia vera prorsus improbare credantur.

Qua licet prudentium virorum acribus, animisque absurda sint, & inredibilia; tamen ut etiam minus peritorum Christianorum pietati consulatur, Sacra Congregatio Decretum ipsum esse falsum, perniciosum, atque scandalosum declarat, & sub parat in Indice Librorum prohibitorum latas in eos, qui vestitos librorum legunt, retinent, aut diuulgant, prohibet, ne quis, cuiuscumque gradus, & conditionis sit, Decretum illud legere audeat, vel apud se quomodocumque retinere, imprimere, vel curare ut imprimatur; sed Inquisitoribus, aut locorum Ordinarijs quique statim exhibeat, & configuet.

Franciscus Riccardus S. Rom. &

Vniuers. Inquisit. Notat.

Loco † Sigilli.

130 Sed quia quandoque miscentur falsis, & apocryphis Indulgentijs etiam quaedam reuelationes, quae afferuntur factae Sanctae Brigittae, vel Sanctae Catharinae Senensis, aliisque Sanctis, prout sub die prima Iulij 1642. declarata fuit apocrypha Reuelatio, quae asseritur facta Sanctae Brigittae a Sancto Michaeli, & Elisabeth, quae incipit : *Sappiate diletti miei, che quando fui preso in questo Mondo da' Giudei, bebbi cento, e ventidue guanciate.*

131 Non iniucundum erit aliqua circa huiusmodi reuelationes differere; Nam & hi, qui dicunt se habere reuelationes Diuinas, praesertim mulierculae, quae solenni hypocrisis sanctitatem affectant, sunt praesumpti Inconstantes in fide, & propterea iudicio Inquisitorum subduntur, Simancha de Cathol. tit. 21. num. 29. Moura de Incantat. sect. 2. cap. 3. num. 19. Thomas Hurtado resol. moral. to. 1. resol. 54. per multos §. vbi copiose de hac materia.

132 Sciendum est ergo, sicuti certum est dari à Deo, & ab Angelis bonis inspirationes internas, & reuelationes, etiam ad effectus extraordinarios ad haec vsque tempora, ut patet ex cap. Gaudemus, de diuortio, & cap. ex iniuncto, de Haereticis, Boz. de signis Ecclesiae to. 2. lib. 22. cap. 3. signo 93. & alijs, quos refert Fr. Egidius de Conceptione Beatissimae Virginis lib. 3. quaest. 6. art. 4. §. 1. Moura de Incantat. sect. 2. cap. 3. num. 2.

133 Itaque quod qui huiusmodi reuelationes negaret dari, vel eas irrideret, vt facit impius ille Kemnecius, non excusaretur saltem à temeritate, vt docet Thomas Hurtado resol. moral. to. 1. tract. 5. cap. 6. §. 1. num. 707.

Itaque etiam certum est, reuelationes, illustrationes internas, & apparitiones posse habere Daemone auctorem 2. Corin. 11. & ibi Diuus Thomas, Diuus Augustinus de cura pro mort. habent. cap. 12. Martin. del Rio lib. 2. disp. 1. cap. 24. §. 1. Victoria in relect. de Magia num. 35. vers. Ad secundum, Moura loco citato num. 3.

134 Certum esse etiam huiusmodi reuelationes, &c. interdum nec à Deo, nec à Daemone specialiter causari, sed esse fantasticas, & imaginarias à natura ipsa per excessum imaginarij, & corruptionem fantasmatum oriri, Diuus Thomas 1. 1. quaest. 111. art. 3. Molina, Cajetanus, Medina, Sanchez lib. 2. in Decalog. cap. 38. numer. 23. Martinus del Rio disp. 1. lib. 2. quaest. 25. cum alijs per Mouram dicto cap. 3. num. 3. vers. Tertia propositio.

135 Pariter dubitari non potest, quin quandoque huiusmodi reuelationes sint fictitiae, vel ab ipsismet praesertim mulierculis, vel ab alijs, qui mulierculas ipsas pro Sanctis dissimulant, & praesertim. (quod

(quod certe dolendum est) ab ipsismet Confessariis, qui eas fouent in hisce nugis, vel mendaciis, ut pluries expertus sum, & praesertim in quadam Tertiaria Senensi Ordinis Dominicanorum, quae à quodam Confessario, nescio, an seducta, an in suis vanitatibus confirmata, se alteram Catherinam Senensem praedicabat, & Romae quamplures Religiosos etiam egregios eiusdem Religionis incautos deceperat.

Hoc enim fuit vitium, nascente Ecclesia, introductum ab Haereticis, qui, ut suas haereses firmarent, sibi reuelationes fingebant, vel ut emularentur Christianos donum prophetiae habentes, ut ex Martino del Rio dicit Hurtado *traff. 5. cap. 6. sect. 1. num. 800. & 801.*

- 136 In his ergo dignoscendis debent Inquisitores omni diligencia inuestigare, ut bene aduertit P. Grauius in *Lydio lapide par. 2. lib. 1. cap. 17.* Nam, ut inquit D. Christostomus *homil. 29. nu. 1. ad Corinth. 12.* res est cognitiu difficilis discernere inter prophetiam Diuinam, & vaticinium diabolicum.

- 137 Signa autem, quae possunt distinguere reuelationes Diuinas à Dæmoniis naturalibus, & fictitijs referuntur à Doctoribus relatis à Moura *d. cap. 3. sect. 2. num. 7. Grauius par. 2. per plura capita*, nouissimè Ioannes Escobar à Corro in *traff. Ars distinguendi bonos, & malos spiritus, reuelationes, visiones, effuses, raptae, &c.* Qui tractatus licet in eius duobus voluminibus, quae Romae habui, indicaretur, non tamen fuit additus P. Thomas Hurtado *resolut. moral. d. traff. 5. cap. 5. à §. 3. per multos, Consaluis Durantes Episcopus Feretrans ad reuelationes Beatae Brigittae in traff. de vision. reuelat. & apparit. praesertim cap. 9. 10. & 11. Sallies de materijs Sanctissima Inquisitionis to. 3. tota regula 403.* ubi plura exempla reuelationum fictarum, & verarum.

- 138 Quod attinet ad Sanctum Officiu, inter praecipua signa reuelationum, vel à Dæmone, vel fictarum, illa sunt, quando qui asserit reuelationem habuisse, est homo, vel mulier superba, qui nolit acquiescere consilijs prudentum iudicum, & Superiorum.

Secundum est, si persona in publicandis reuelationibus propriam vtilitatem, & commoditatem attendat principaliter, & non vtilitatem proximorum: Et properea si recipiat munera, & pecunias pro huiusmodi reuelationibus, ficta, vel dæmoniaca reuelatio censi debet.

Tertium est, si (ut plurimum accidit) praesertim in mulierculis Terriarijs, & Monialibus, affectent sanctitatem, & virtutem, & cupiant tales haberi ab hominibus. Quae signa expressit etiam Hurtado *loc. cit. §. 3. Grauius loco cit. Sallies loc. cit. De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.*

- 139 Quid autem dicendum sit de reuelationibus Sanctae Brigittae, Sanctae Catharinae Senensis, Sanctae Geltrudis, Sanctae Hidelgardae, videndi sunt iidem Moura, & Hurtado *locis citatis.*

- 140 Reuelatio facta, ut asseritur, sanctae Brigittae de vulneribus Passionis Domini nostri Iesu Christi, fuit declarata apocrypha 21. Iunij 1662.

Et quamuis Carena *tit. 17. de varijs delictis spectantibus ad Sanctum Officiu §. 19.* dicat, quod mulieres, quae reuelationes à Deo, Sanctis, & Angelis habere profiterentur, si nihil habeant superstitionis, erronei, seu temerarij, & haeretici, subdantur tantum iudicio Ordinariorum, quod etiam dicit Sallies *num. 656. & num. 732. & 733.* Nihilominus vera est sententia, & practicata à Sacra Congregatione, quod ratione saltem examinis harum reuelationum subduntur iudicio Inquisitorum, ut ex Simancha, Moura, Raphael della Torre tener Diana *par. 4. traff. 3. resol. 125.* Quod fatetur pariter Sallies *num. 734.* qui subiungit, Doctores non exprimere, quomodo Inquisitor eas expedire debeat, & an cum aliquo gradu abiurationis, necne.

- 141 Sed praxis est: si mulier, vel vir sint illusi, tunc scribatur Ordinarijs, ut illis prudentem Confessarium assignent, qui eos instruat: si affectent sanctitatem, & reuelationes publicent ad quæstum, tunc vel recluduntur in aliquo Conseruatorio cum præcepto, ne loquantur de huiusmodi reuelationibus, nec detur aditus ad illos alloquendum: sicut contigit in quadam Religioso Ordinis Sancti Francisci, qui dum hæc scribo, adhuc manet sub huiusmodi præcepto.

Si autem sub hisce reuelationibus aliquid contineatur, quod sapiat hæresim, tunc illis indicitur abiuratio iuxta suspicionis qualiterem.

- 142 Sed quid de reuelationibus, quae continentur in libris Raimundi Lulli, quem pro Sancto eolir Insula Maioricarum, & fortasse aliqua pars Hispaniz. Vidi enim Ego in Claustro Conuentus Franciscanorum Ciuitatis Barchinonen. eius imaginem radijs, ac laureola ornatam hac inscriptione *Sanctus Raimundus Lullus.*

Anno 1662. Parisijs impressus fuit liber Gallico idioma scriptus *Le Triomphe del Amor, & l'escabelle de la gloire ou la medicine vniuersal des ames fait par Saint Raymond Lulle Martyr, & Hermitte du tiers Ordre de San Francisco, &c.*

Hic liber fuit remissus, ut reuideretur à claræ mem. de Rubéis fidei promotore in Sacra Rituum Congregatione, qui infra scriptam censuram fecit:

Purimi errores Raimundi Lulli olim fuerunt aduocati à Magistro Eymérico, damnatiq; à Gregorio Vndecimo, vt refert Brouius *Annal.* 10. 14. anno 1312. *nr.* 19. 20. & 21. cum seq. Fulsius anno 1372. à. n. 9. vsque ad 30.

Quaritur à Prouinciali Belgij Ordinis Prædicatorum, Num diffus Raimundus Lullus possit haberi pro Sancto, & Martyre.

Nam si inspiciantur, qua de illo scriptis Brouius in locis præcitatis, nec Sanctus, nec martyr, sed hereticus damnatus pronuntiandus erit.

- 143 Si verò scripta in eius vita à Carolo Berullo Gallo, & à Ioanne Sequi Canonico, & Penitentiario Maioricens, ac nouissimè edita à Fr. Luca Vvadingio *Annalium Minorum* 20. 3. anno 1315. à num. 2. pag. 156. vsque ad num. 121. pag. 163. qui diffum Raimundum ab omnibus obiectis vindicare conatus est, asserendo etiam illi saltem adscripta fuisse opera recentior edita post illius obitum de Alchimia, de Mercurijs, & Testamentum nouissimum, librosque posteros de Inuocatione Daemonum alterius Raimundi Neophyti diffi de Terraga, suæque genuina correctioni Sancti a Romana Ecclesia submisserit, non videtur alienus à viri probi, ac martyris nuncupatione, utpote quem à Saracanis Tuneti ob prædicationem fidei in carcerem coniectum, moxque Populi suori traditum, pluribus vulneribus confossum, lapidamque aceruo obrutum, animam Deo reddidisse, inquit, tertio kalendas Iulij diffi 1315.

- 144 Non tamen inde sequitur Villatenus cum pro Sancto, & martyre publicè nuncupari, ac venerari posse, cum diffus eius defensor Vvadingius dicto anno 1315. numero 9. vers. *Attamen* pag. 158. huius rei integrum iudicium repositum esse asserat penes Ecclesiam Romanam, quod dum non protulerit, abstinentium erit à publico cultu sanctis viris extra opinionem positus dari consueo, sique mouendus erit diffus Prouincialis nullibus posse diffum Raimundum Lullum tertij Ordinis Sancti Francisci, Sanctum, & martyrem dici, & haberi.

Idque fortius non solum ponderando, quod Eymericus 2. par. *Directorij* quest. 9. num. 5. & pag. 189. ad 196. enumerat centum illius errores damnatos à Gregorio Vndecimo additum sine alijs duodecimo Lullistarum, & quest. 26. num. 24. pag. 223. cum seq. refert litteras ipsius Gregorij instantis ultra ducentum articulos erroneos, & hereticos inuentos fuisse in eius libris, cui accedunt alijs relati à Pegna schol. 25. ad diffam quest. 9. sub 5. *Comdamnauit doctrinam* pag. 57. qui etiam schol. 40. ad aliam quest. 26. sub 5. tempore quoque pag. 77. in Catalogo librorum diffi Raimundis ad rem meminit de arte amatiua, contritione, tentatione, & oratione; Sed amplius animaduertendum, quod sedente Gregorio Decimotertio anno 1383. porrectum fuit Congregationi Sancti Officij Scriptum con-

mens iudicium, siue censuram de vniuersis operibus Raimundi Lulli, cum decem propositionibus pro illis abolendis, totidemque pro illis retinendis, cum responsionibus in calce singularum, quod integrè cum historia facti legitur apud Brouium dicto anno 1372. nu. 16. 17. & 18. concludentem oportere, ut iterum opera diffi Raimundi Lulli diligenti, atque acriter censura animaduersa discutiuntur.

- 145 Quare Oedericus Rainaldus *Annal. Ecclesiast.* tom. 16. d. anno 1372. præfertis, & alijs censuræ relatis sub num. 33. 5. in *Aragoniæ* cum seq. necum air cum Card. Bellarm. de *Script. Ecclesiast.* sect. 13. ex num. 29.

An verò erratum sit in discernendis genuinis Raimundi Lulli libris, excerptisq; ex iis sententijs errores continentibus, non liquet, deque eius doctrina, varij varia sentiunt; Sed loquens de renouata infantia super ysdem in Congregatione Sancti Officij tempore Gregorij Decimotertij subdit: *Lisque nota apud subfessia Pontificia* anno 1583. adhuc est sub iudice.

- 146 Nec pratermittendum est Iacobum Galterium in *Tabula Chronographica Ecclesiæ Catholice* decimotertij seculi cap. 5. de Raimundo Lullo pag. 68 s. typis edita Lugduni anno 1616. dicatque Henrico Quarto Galliz Regi, ipsi de præfato Raimundo locutum esse: [Anno circiter 1260. in medium prodijt hic Histrio multos spargens libellos, ac dictitans, Iesum Christum sibi in Crucifixi forma apparuisse, seque ex eius ore doctrinam suam accepisse, quamuis (vt verum fatear) libelli eius Magia permixti, & plussquam quingentes erroribus contaminati reperti sunt, eorum quinque præcipuos recensendo ex Bernard. Lucemburgen. Genebrardo, & alijs.

Primus nempe, Deum habere plures essentias, quod Beza nouissimè repetijt in suæ fidei confessione.

Alter sapiens Arianismum; Deum Patrem fuisse antequam esset filius.

- 147 Tertius non discrepans à nouitate Doctoris Vgnostici, Diuinam essentiam, cum otiosa non sit, essentiali naturam, hoc est, illam naturificare, bonitatem bonificare.

Quartus expressus in modo loquendi erroneo, Spiritum Sanctum esse conceptum de Patre, & filio procedere.

Et quintus audacissimum crimen, & iniuriosissimum esse Hæreticos viciari.]

Hinc licet de Raimundo Lullo martyre meminerint Martyrologium Franciscanum, die 26. Martij, & Gaspar Escolan. de Regno Valentiz Decade 1. par. 1. lib. 3. cap. 21. non solum videtur abstinentium à superstitiis inscriptione superius relata, sed omni studio curanda recognitio, ac diligens reuissio librorum ipsius, ne si forte aliquos errores conuincant, illi vulgari lectione facilius irrepant in vulgus.

Hæc doctissimè clarè mem. Franciscus de Rubéis.

- 149 Caterum nouissimè pro Raimundo Lullo, & in defensionem ipsius doctrinæ scripsit Salelles to. 2. lib. 3. de mater. Tribunal. fides cap. 15. regul. 276. qui conatur respondere tum obiectis ab Eymerico, quàm ab Abrahamo Bzouio, & probare, condemnationem, quam asserit Eymericus factam à Gregorio Vndecimo, esse fictitiam, eum Bulla condemnationis non fuisse reperta in registris prædicti Gregorii, licet his fuerit diligenter perquisita, nempe semel Auenione, & semel Romæ.

Addit in Cathalogo librorum prohibitorum edito iussu Patrum Concilij Tridentini, non fuisse repositos libros Raimundi; Imò eius causam fuisse in eodem Concilio lueulenter defensam eorum Patriarcha Venero, quatuor Archiepiscopis, totidem Episcopis, vno Abbate, duobus Generalibus Ordinum, & quatuor Doctoribus, qui eam approbarunt, & à calumnijs Eymerici veridicè vindicarunt.

Quam prius fuisse vindicatam ab alijs deputatis, nempe à tribus Dominicanis, quinque Franciscanis, Præsidente P. Magistro Fratre Bernardo Emengaudio Provinciali Dominicano Generali Inquisitore Barchinonæ anno 1380.

Et secundò ab Illustris. Domino Cardinale Leonardo Commissario Apostolico in hac causâ deputato à Benedicto Decimotertio Auenione anno 1395.

Tertiò, subiungit idem Salelles, fuisse vindicatam à Reuerendissimo Bernardo Episcopo Castellæ Commissario, & Iudice in hac causâ deputato à Cardinale Alemano Legato Apostolico in Hispania, qui aduersus Eymericum pro Lullo diffinitiuam sententiam tulit, restituitque doctrinam Lullicanam suo pristino statui, & annullauit quæcunque contra eam attentata fuerant.

Auctorem horum omnium facit Fratrem Ioannem Peyreia Franciscanum, Theologum Regni Balearum Syndicum, & in Romana Curiâ causam Raimundi Lulli agentem in quodam suo memoriali Pontifici exhibito.

Pariter dicit fictitiam Bullam Alexandri Quarti, qua Bzouius asserit, Raimundum Lullum, & eius doctrinam condemnationem, quia anno 1260. quo dicitur damnatum fuisse Raimundum, adhuc ipse nihil scripserat: Tandem concludit, quod condemnationes Pontificiæ fuerunt late contra quandam Raimundum Neophytum Fratrem Dominicanum auctoritate Pegnæ par. 2. Directorij comment. 52. qui vixit circa tempora Gregorii Vndecimi ad annos Domini 1372. & dicit extare in volumine Registri anni primi Gregorii Vndecimi in Fide. To. I. Par. I.

decimi fol. 225. litteras eiusdem Papæ Gregorij ad Archiepiscopum Tarraconensem, & Eymericum Inquisitorem in Regno Aragoniæ, quibus præcipitur, vt inquirant, & procedant contra Raimundum à Tarraga Ordinis Fratrum Prædicatorum tenentem quosdam hæreticales errores, & eum puniant.

Additque idem Pegna in fauorem Raimundi: Illud verò obseruandum est diligenter, quod Auctor docet in hac questione videlicet libellum de Dæmonum inuocatione editum fuisse per Raimundum Neophytum, in quo plane decepti mihi videntur Bernardus Lucemburgus in Cathalogo Hæreticorum, libro 3. versic. Raimundi Lulli, & Præcolus libro 16. numero 2. de vitis, & sectis Hæreticorum asserentes libellum de Dæmonum inuocatione editum fuisse à Raimundo Lullo, & suspicor hos Auctores fuisse allucinatos ex nominis similitudine. Sed vicendus pro hac re Odericus Rainaldus Annal. Eccles. tom. 16. ad annum 1372.

Sed perquisitis à Me Regestis Sacræ Congregationis Indicis, & Sancti Officij inueni infra-scripta:

Summa causa Raimundi Lulli.

- 149 Paulus Quartus, nostro tempore primus prohibuit omnia opera Raimundi Lulli, & repositi ea in Indice Librorum prohibitorum.

Pius Quartus, ex disputationibus habitis in Concilio Tridentino nouum Indicem edens, iussit aboleri nomen Raimundi ex Indice.

Gregorius Decimustertius, ad instantiam Cardinalis Sileri voluit iterum poni Raimundum in Indice, sed non fecit ob Hispanorum contradictiones.

Clemens Octauus, iterum egit per Congregationem Indicis, vt Raimundus reponeretur inter prohibitos, sed tandem contradicentibus Hispanis abstinuit.

- 150 Paulus Quintus, insit recognosci libros Raimundi, & initio deputati sunt ab eo quatuor Censores, qui recognoscerent Memorialia missum ex Sardinia, in quo defenduntur centum propositiones damnatæ à Gregorio Vndecimo, vt asserit Eymericus, sed Auctor memorialis negat damnatas à Gregorio, & aliquot ex illis centum propositionibus negat esse Raimundi.

Censores electi fuerunt D. Michael Neapolitanus Ordinis Sancti Benedicti, P. Magister Lemos Ordinis Prædicatorum, P. Magister Gregorius Nunnez Ordinis Sancti Augustini, & P. Benedictus Iustinianus Societatis Iesu. Isti quatuor omnes propositionibus, quas Auctor Memorialis negat esse Raimundi, communi con-

Vuu jj

sensu reliquas damnarunt ut nonas, improprias, periculosas, temerarias, sapientes hæresim, & aliquas aperte erroneas in fide, vel etiam propriè hereticas.

Defensor Maiorchinus conatus est omnes defendere, & quidem explicauit illas in bonum sensum, sed cum sensum verba Lulli non recipiunt, ut ostenditur in scripto pro hac re composito, & in eo dubio magis credendam est quatuor Doctoribus, quam vni, præsertim cum illi non sint amici, nec inimici Lulli, defensor autem sit Lullo addictissimus.

Postea petium est à Maiorchino, ut viderentur viginti libri Lulli, quos Sacra Congregatio iussit adduci ex Maiorica, & Sanctitas Sua iussit distribui illos libros eisdem Censoribus, additis tribus alijs, qui fuerunt, Vicarius Generalis Ordinis Prædicatorum, pro libris scriptis lingua Cathalaunica, P. Magister Bonauentura Nolanus Conuentualis, & P. Ioannes Camerotta lesuista: Isti duo fuerunt additi ad examinandos libros quosdam difficultiores, quos iam examinauerat D. Michael Benedictinus.

Et quidem P. Vicarius Generalis nunc Episcopus in libris lingua Cathalaunica scriptis dixit, nihil inueniri erroneum, vel hereticum, vel suspectum de fide, sed solum multa leuia, & ridicula, & parum digna grauitate Theologica; fatetur tamen, se non accuratè legisse, quia nec ipse omnia intelligebat.

P. Magister Lemos nullum librum habuit, sed datus est Comes P. Vicario Generali, ut illum iunaret in intelligendis libris lingua Cathalaunica scriptis.

D. Michael Benedictinus vidit librum Raimundi inscriptum de *Proterby*, & *Philosophia Amoris*, & hæc notauit;

Primò, quod Raimundus dicat doctrinam suam se habuisse per reuelationem Christi crucifixi, quod est erroneum, cum in ipsa contineantur multa falsa.

Secundò, quod fides potest demonstrari per rationes naturales, quod est erroneum.

Tertiò, quod in Deo Natura naturificet, Deitas deificet, quæ sunt heretica, cum intra Deum non sint nisi due productiones, generatio, & spiratio.

Denique multe sunt in his libris propositiones hereticæ, erroneæ, suspectæ, quæ sunt notatæ in censura communi ad memoriale, & articulos Eymerici.

P. Magister Nunnez Ordinis S. Augustini in libro de *Anima* duos errores notauit: Vnum quod animal rationale sit compositum ex materia, & forma, ac per hoc non sit forma essentialis hominis, quæ est hæresis damnata in Concilio Viennensi, & Lateranensi, & in ipso Symbo-

lo Sancti Athanasij.

Alterum, quod in anima sint naturaliter semina virtutum, quæ est hæresis Pelagiana refutata à Sancto Prospero in libro contra *Colatorem*, & ibidem spargit Lullus multas sententias Pelagianas.

Idem Magister Gregorius in libro, quæ inscribitur, *Desconsuelo de Raimundo Lullo*,

Primò notat ut valdè temerarium, quod dicat se à Christo quinquies sibi apparente accepisse doctrinam suam.

Secundò, ut erroneum, vel etiam hæreticum, quod dicat per rationes naturales posse demonstrari articulos Fidei, & quod Infideles possent iuste conqueri de Deo, si non possent mysteria Fidei cognosci per rationes naturales.

Tertiò, ut erroneum, vel hereticum, notat, quod Raimundus dicit, multò plures saluari, quam damnari, imò ferè omnes homines saluari, quod est expressè contra sacros Patres Chrysostomum, Augustinum, & Gregorium, & Scripturam. *Multa vocati, pauci electi, & arcta est via, qua ducit ad vitam, & pauci inueniunt eam.*

P. Benedictus Iustinianus in libro Lulli de *Arbore Christiani*, & in altero sibi dato notat, quod videtur Raimundus confundere in Christo naturam Diuinam cum humana, quæ fuit hæresis Euthichetis; & tandem addit hanc censuram generalem ad hos duos libros.

Concludo, inquit, doctrinam Raimundi in his duobus libris contentam nullo modo videri admittendam; tum quia nona, & obscura, & impropria à communi Catholicorum sensu, & Theologorum doctrina maximè abhorret, & supra modum periculosa, si passim euulgetur, tum quia in multis est temeraria, sapient, & insinuans hæresim, & in nonnullis aperte erronea in fide, vel formaliter heretica.

P. Magister Nolanus Conuentualis ad libros *Sententiarum* Lulli à se diligenter consideratos addit hanc censuram.

Hæc sunt, inquit, quæ censura digna existimavi in hoc Raimundi opere, quod cum plenum errorum sit, nullaque ex ipso hauriatur utilitas, & suas sententias ex Scripturis, & Sanctis Patribus nunquam probet, sed tantum ex suis nouis Regulis, quæ detrimenta possint, quam emolumenta læsores ex hoc opere sumere possunt, existimo nullo modo esse admittendas.

P. Ioannes Camerotta ad eisdem libros *Sententiarum* Lulli:

Primò notat, quod Lullus docet, se habuisse suam doctrinam immediatè à Christo, cum tamen sit plenissima errorum.

Primus est, Mysterium Trinitatis esse demonstrabile per rationes.

Secundus, qui à primo colligitur solis idiotis fidem esse necessariam.

Tertius, attributa essentialia Dei omnia producere, & produci, vt Sapien-
tiam producere Sapientiam, Bonitatem
bonificare, in quo est hæresis manifesta.

Quartus, Filium Dei generari per amo-
rem.

Quintus, Spiritum Sanctum accipere
vnam spirationem passiuam à Patre, & al-
teram à Filio, quia aliter non esset æqua-
lis Patri, & Filio: Nam Pater habet duas
rationes, vnam generandi Filium, aliam
spirandi Filium Spiritum Sanctum, Filius
habet vnam passionem procedendi à Pa-
tre, & vnam actionem spirandi Spiritum
Sanctum: ergo Spiritus debet habere
duas passiones, vnam à Patre, & vnam
à Filio. Hæc est hæresis, quia Pater, &
Filius vnica spiratione pariunt Spiritum
Sanctum.

Sextus, quod *humanitas in Christo non de-
bet esse humanum, sed suppositum Diuinum de
natura humana facit hominem*: Hæc ille qui
sic loquendo videtur incidere in hæresim
Euthicheris.

Septimus, substantiam panis in Sacra-
mento Altaris esse simul cum Corpore
Christi.

Octauus, Corpus Christi Sacramenta-
liter esse vbique, sicut Deus est vbique:
quæ est hæresis modernorum Hæretico-
rum. In hoc opere Lulli sunt innumera-
biles errores, sed enumerati sunt præci-
pui.

Defensor Lulli habuit exemplar om-
nium censurarum, sed sine nomine Au-
ctorum, & fecit longissimam defensio-
nem, quæ meo iudicio (hoc est Cardin.
Bellarmini, qui fecit hanc relationem)
non cuacuât difficultates, sed ostendit do-
ctrinam Lulli, vel esse erroneam, vel inin-
telligibilem; Cum defensoris iudicium
non potuerit intelligi à Theologis multis.

Illustrissimi Domini viderunt defensio-
nem, & ponerunt dicere sententiam.

Ego, idest Card. Bellarminus, sentio.

Primo, doctrinam Lulli saltem esse
intilem, & periculosam, vt experientia
docet, quia pauci illam sequuntur.

Secundo, posse, & liberè prohiberi,
donec corrigatur, & correctio approbetur
ab hoc Sancto Officio.

Hanc conditionem addo, vt minùs
displiceat hæc sententia damnationis, sed
credo nunquam corrigendam hanc do-
ctrinam.

Queratur à Sanctissimo, an libri huius
missi debeant restitui ei, qui attulit, quod
videtur necessarium, si liceat illis corri-
gere libros.

Queratur etiam, an placeat, scripturas
omnes, quæ sunt apud Me, reponi in
Sancto Officio.

Die 29. Augusti 1619.

IN Congregatione coram Sanctissimo relata
per Illustrissimum Bellarminum censura di-
uersorum Regularium, qui de ordine huius Sacra-
Congregationis examinauerant libros Raimundi
Lulli, Sanctissimus auditis votis Illustrissimorum
Dominum Cardinalium, mandanti expellari,
vt pars inisset pro resolutione; & tunc stante
dicta censura annuit scribi Nuncio Apostolico
Hispaniarum, etque mitti censuram, vt de hoc
agat cum Rege, & Inquisitore Maiori Hispa-
niarum, quibus significet, libros Raimundi Lulli
iuxta censuram huiusmodi tenorem esse prohiben-
dos, eos autem, qui illos antea viderunt, non
omnia fortassis legisse.

Interim videatur, an in Castro Sancti An-
geli adsint alia per deputatos in Sacro Concilio
Tridentino ad reuicendum huiusmodi libros.

Postea fuit instatum nomine Regni
Maiorica pro correctione librorum Rai-
mundi Lulli, & ideò, &c.

Die 6. Augusti 1620.

Sanctissimus mandauit responderi, vt tan-
dem quiescat.

Acta Congregationis Indicis in causa
Raimundi Lulli.

Die 9. Februarij 1583.

IN Congregatione Indicis, vbi erant Car-
dinales Sirletus, Palcottus, & Senonens,
cum Magistro Sacri Palatii, & Consultoribus,
decretum fuit, non esse permittenda Raimundi
Lulli opera.

Die 3. Iunii 1594.

In Congregatione Indicis presentibus Car-
dinalibus Marco Antonio Columna, Francisco
Toledo, & alijs; lecto Memoriali pro Rai-
mundo Lullo, & omnibus consideratis, quæ pro-
ponebantur, præsertim quoniam super hoc Ca-
tholici Regis litteræ ad suum Oratorem in Vrbe
habebantur; Decretum fuit, vt in nouo Indice
Lullus non reponatur nisi de causis, quibus
deputati in Sacro Concilio Tridentino eundem
Raimundum ab Indice subtrulerunt.

Die 11. Iunii 1594.

In Congregatione Indicis in Domo Cardi-
nalis Columnæ auditis est Procurator missus ab
Oratore Regis Catholici, petens pro Raimundo
Lullo litteras Compulsorias nomine Regis Ca-
tholici ad Episcopum Barcinonensem, & Maio-
ricensem, quatenus ad Vrbes transmittant omnes
scripturas, acta, & libros, siue opera Raimundi
Lulli undique conquisita, vt tandem iudicet

terminari possit causa Raimundi. Et decretum fuit, quod Cardinalis Toletus consulat Sanctissimum, ut ex eius beneplacito litteræ in forma brevis, prout petitur, super hoc negotio expediantur.

Die 4. Martij 1595.

In Congregatione Indicis habita in Domo Cardinalis Columnæ lecto Memoriali pro Raimundo Lullo; decretum fuit, ut sicut alias, quod nomen Lulli ex Indice deleatur, & litteræ Compulsoriales quantocius expediantur.

In hac Congregatione cum alijs interfuisset Cardinalis Borromæus.

Die 11. Martij 1595.

In Congregatione habita in Domo Cardinalis Veronæ. presentibus Cardinalibus Terranova, Borromæo, Ascanio, & alijs, expedite fuerunt litteræ Compulsoriales quadruplicatae pro Raimundo Lullo.

Iste litteræ Compulsoriales non videntur habuisse effectum.

Die 14. Septembris 1612.

Scriptit Cardinalis Arigonius nomine Sanctitatis Vestre Iuratis Maioricensibus, ut mitterent hunc librum Raimundi Lulli, ut videatur, an sint boni, vel mali, & missi sunt anno 1612. duodecim tomi librorum, septem maiores in lingua Cathalana, & quinque minores in lingua Latina.

Iussimus censurari Memoriale, quod est defensorum centum articulorum ab Eymérico reprobatorum.

Doctrina, quæ in Memoriali explicatur, & Auditor Memorialis fatetur esse Raimundi, censetur noua, impropria, periculosa, in multis temeraria, piarum aurium offensua, sapiens hæresim, in nonnullis aperte erronea in fide, & formaliter hæretica, P. I. Enos, P. Gregorius Coronel, P. Benedictus Iustinianus, P. Michael de Neapoli Monachus Cassinen.

Propositiones collectæ ex duobus libellis Raimundi Lulli, quorum alteri titulus est, *Ars brevis illuminata doctrina Magistri Raimundi Lulli*; alteri verò, *Probatio articulorum fidei per necessarias rationes*, sunt improprie, temerarie, erroneæ in fide, malè sonantes, sapientes hæresim, iniuriöse in Deum, & hæreticæ.

Qualificatores fuerunt,

Archiepiscopus Armacanus.

Frater Ioannes Rada Episcopus Pacten.

Frater Hieronymus Pallanterior Episcopus

Bituntinus.

Frater Ioannes Maria Brisighellen. Magister Sacri Palatii.

Frater Iudouicus Stella Vicarius Generalis Ordinis Prædicatorum.

Frater Ludouicus Galaminus Commissarius Generalis Sancti Officii.

Frater Ioannes Antonius Bouius Episcopus Melfiten.

Frater Gregorius Nunnez.

Pater Benedictus Iustinianus.

Petrus Antonius de Ponte.

Frater Eliseus Maslinus.

Frater Didacus Alvarez.

Viginti libri Raimundi Lulli Sacra Congregationi exhibiti.

Primus, *Ars amatoria boni*; secundus, & tertius, *Arbor scientiæ*, & de ardentibus fidei; quartus de *Contemplatione*; quintus, sextus, septimus, octauus, nonus, decimus, vndecimus, de planctu Raimundi, de orationibus, de intentionibus, de Sancta Maria, de philosophia amoris, de centum nominibus Dei, de planctu Beata Maria; duodecimus, decimus tertius, & decimusquartus de *Blanqueria*, de amico, & amato, de orationibus; decimus quintus de *Confessione* satisfactiõne, & oratione; decimus sextus de doctrina puerili; decimus septimus de procerbijs, & philosophia amoris; decimus octauus de quarto libro sententiarum; decimus nonus de anima; vigesimus de *Benedictis*.

Litteræ Cardinalis Bellarmini ad P. Commissarium Sancti Officii.

Molto Reu. Padre mio Offeruandis.

Mando a V. P. Molto Reverenda, secondo l'ordine datomi da Nostro Signore, i venti libri di Raimondo Lullo censurati, e concordemente riproinati dalli Censori deputati da Nostro Signore Papa Paolo Quinto l'anno 1619. uno era Monaco Benedettino, due Religiosi di S. Domenico, uno di S. Agostino, uno di S. Francesco Conventuale, e due della Compagnia di Gesù, i quali tutti furono concordi nelli voti, ancorchè separatamente censurassero i predetti libri.

Le scritture che io ebbi dal principio della controuersia parte dal Sant'Offizio, parte dal Segretario dell'Indice, e parte dalli Censori, le diedi a V. P. molto Ren. nell'ultima Congregazione, che si tenne alla presenza di Nostro Signore.

Sarà bene metterle in questa cassa, che io mando con i libri del predetto Raimondo Lullo, acciocchè bisognando far' altro giudizio per ordine di Nostro Signore, si trouino più facilmente.

Per la stessa causa ho messo nell'istessa cassa il Memoriale in foglio, che fu censurato la pri-

ma volta dagli stessi Censori, eccetto due, che furono aggiunti, quando si censurarono i venti libri.

Con questo mi raccomando alle sante orazioni di Vostra Paternità molto Renerenda. Di Casa li 30. Agosto 1620.

Di V. P. molto Renerenda

Affectionatissimo

Il Cardinal Bellarmino.

Hæc habui quæ dicerem super reuelationibus, & libris Raimundi Lulli.

- 152 Sciendum est etiam præsertim mulierculas profiteri, se habere visionem proprii Angeli Custodis ad exemplum Sanctarum Cæcilie, Franciscæ Romanæ, & aliarum Sanctarum, quæ tali visione dignabantur, super quò cautè procedendum, præsertim si asserant dictum Angelum nomine particulari vocari.

Nam certum est, Ecclesiam non agnoscere nisi tria nomina Angelorum, nempe Michael, Gabriel, & Raphael; vt fuit dictum in Concilio Romano, celebrato sub Zacharia Pontifice anno 745. in quo damnata fuit oratio scelesti illius Aldeberri, qui in ea, sub nomine Angelorum particularium, Demones inuocabat. Quod confirmauit idem Pontifex in Epistola ad Bonifacium 9. vbi veritatem Concilii defendit Baronius ad annum 745. num. 36. Serarius in notis ad Epistolas Sancti Bonifacii, Bimius in notis eiusdem Concilii, de quo etiam ex nostris Gastald. de Angelis tom. 1. diffinit. 2. quæst. 3. art. 4. quæstiones 1. Alberghin. in Man. cap. 18. sect. 3. §. 3. num. 4. Thomas Hurtado tract. 5. cap. 5. resolut. 71. Martin. del Rio lib. 2. diffinit. cap. 4. quæst. 4. ex Theologis autem Ioannes de Sancto Thoma, Granad. & Araux, Serat. relati à Gastald. loco superius citato.

- 153 Et quauis Ioannes Ludouicus dela Cerda in libro de excellentia Cælestium Spirituum cap. 5. conetur offendere cum Suatio in cap. 12. Theobald. & Alphonso Salmeron. to. 3. tract. 3. alia nomina Angelorum præter illa tria, Michael, Gabriel, & Raphael, apud catholicos, & pios vitos fuisse vsu recepta.

Et Philo Iudæus de antiquitatibus Bibliæ, dicat, quod Angelus, qui apparuit matri Sanfonis vocabatur Phadæel.

Et Fernelius lib. 1. de abditis rerum causis, asserat, se litteris accepisse prodrium, quod primi parentis Custos Angelus dictus sit Raziel, Abrahæ Zachiel, Isaac Riphæel, Iacobi Pelsel, idest Mirabilis Dei, Moylis Astruatorum.

- 154 Nihilominus huiusmodi esse Cabali-

starum coniecturas, vel commenta, vt dixit Cornelius à Lapide in cap. 32. Genesim, quod etiam agnouit impius ille Marcus in Collegio Theolog. loc. 5. num. 36. in fin. pag. mibi 102.

- 155 Quod autem ait idem Cornelius à Lapide in 1. Apocalypsis, quod Beato Amadeo reuelata fuerunt nomina septem præcipuorum Angelorum, qui assant coram Deo.

Non ita accipiendum est, vt ab illis reuelationibus certò argumentari possimus, nomina illa Angelorum esse vera, cum reuelationes Beati Amadei non sint ab Ecclesia probatæ, vt notat Araux in fine tractatus de Angelis, Gastald. loc. cit. pag. 594. vers. Respondetur eum eodem Araux.

- 156 Solum restat difficultas ex Ecclesia, Panormi dicata dictis septem Angelis, quorum nomina sunt, Michael Virtuosus, Gabriel Nuucius, Raphael Medicus, Uriel Fortis Socius, Iehudiel Remunerator, Barachiel Adiutor, Scalsiel Orator, de qua testantur Alberghin. in Man. cap. 18. sect. 3. §. 3. quàm vidisse testatur sanctæ memor. Alexander Septimus, dum ad Inquisitionis Melirensis munus exercendum proficiscebatur, Gastald. loco cit. qui dicit, etiam Romæ reperiri similem picturam in Altari Sanctæ Mariæ Angelorum, quod verum est in pictura Altaris maioris, quæ fuit in eo collocata à quodam Presbytero Siculo: Ideò nil mirum, si ex abusu Ecclesiæ Panormitanæ hoc exemplar ibi affixum fuerit.

Curavi Ego tamen, vt deleterentur dicta nomina.

- 157 Respondet Gastaldus, quod Romæ, & Panormi permittuntur alia dicta nomina, ideò non sunt illicita, sicut si alia communni Fidelium, aut plurium consensu impofterum imponerentur.

Sed hæc responsio non placet, melius ergo responderet Araux loco cit.

Ex eo testimonio tanquam fallaci non posse inde argui, vt liceat publico cultu huiusmodi Angelos cum talibus nominibus venerari, quicquid sit in priuato, & secreto cultu: Nam, & vt dixi, relationes Beati Amadei non sunt approbatæ ab Ecclesia: Et alijs cæsus Hispana Inquisitio ipso subscribere censuram, huiusmodi nomina Angelorum esse eradenda, vt ex Decreto anno 1644. exarato.

- 158 Sed vereor, ne Ecclesia Romana huiusmodi nomina approbauerit, sed reliquerit Inquisitoribus, & Ordinarijs Siciliae iudicium super illis: Certum est enim, vt inquit Hurtado loco cit. tract. 5. cap. 5. resolut. 71. num. 1678. non licere publicare nomina bonorum Angelorum præter tria, enumerata in Sacra Scriptura Canonica, ita ut contrarium dicere, sit suspectum de

hæresi, præsertim si ad publicam venerationem exponantur, vt sit Panormi. Nam quicquid sit quoad cultum priuatum, si ex ter aliqua reuelatio facta homini catholico & virtute prædito de nomine sui Angeli Custodis, vt dicit idem Hurtado euenisse Ioanni dela Cruz, cuius Angelus Custos vocabatur *Laziel*, qui potest impendi prædicto Angelo sub tali nomine, certè cultus publicus non licebit absque Sedis Apostolicæ approbatione, ne sub ficta pietate Dæmones colantur, vt benè aduertit idem Hurtado loco superius citato.

- 159 Apud Me tamen reuelatio illa Ioannis dela Cruz suspecta redditur; non enim Angelos, qui apparuerunt Sanctæ Cecilie, nec Custodes Sanctarum Franciscæ Romanæ, & Theresiæ, quorum visiones dignabantur, nomen aliquod particulare habuisse constat: Idco super hoc valdè insistendum, ne nouitates introducantur sub specie religiosi cultus.

- 160 Hinc propterea, qui breuia collo appensa gestant cum nominibus ineognitis, quæ Angelis tribuunt, esse præsumptos in fide Inconstantes, cum sint suspecti de superstitioe hæreticali, notauit Carena tit. 12. §. 9. num. 55. & post eum Alberghin. in *Mem. disto cap. 18. sect. 3. §. 3. num. 3. versic. Superstitio etiam hæreticalis est.*

- 161 Sed an adhibens cultum homini mortuo non Canonizato, nec Beatificato, dicatur præsumptus Inconstans in fide, Zanchinus in *trakt. de Hæres. cap. 22.* distinguit, quod si venerans, & adorans corpus mortuum, vel etiam viuum, dicens, ipsum esse Sanctum, & facere miracula, credit, illud corpus aliquid posse præter Deum, seu nuntium Dei; iste est Inconstans in fide præsumptus, quia hæc omnia sapiunt hæresim, & per Inquisitores potest coerceri. Sed si id faciat credens, ipsum habere ex suis, Christiue meritis gloriam apud Deum, & quod possit suis precibus à Deo gratias impetrare, iste talis non est præsumptus Inconstans in fide, nec Hæreticus, nec subditur iudicio Inquisitorum, quia non per hoc deprehenditur errare in fide, licet possit errare in facto.

- 162 Sed quicquid sit de iure, hodie stante Decreto sanctæ memoriæ Urbani Octauiani die 13. Martij 1625. in Congregatione Supremæ, & Vniuersalis Inquisitionis, sic venerantes homines non Beatificatos, aut Canonizatos subiunguntur iudicio etiam Inquisitorum.

Tenor verò Decreti talis est:

*Feriæ 5. die 13. Martij Anno à Natiuitate
Dñi Nostri Iesu Christi 1625.*

IN Generali Congregatione Sanctæ Romanæ,
& Vniuersalis Inquisitionis habita in Pale-

tio Apostolice in Vaticano, coram Sanctissimo Domino Nostro VRBANO Diuina Prouidentia Papa Octauo, ac Illustrissimis, & Reuerendissimis Dominis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus aduersus hæreticam prauitatem in tota Republica Christiana Inquisitoribus Generalibus, à Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Sanctissimus Dominus Noster sollicitè animaduertens abusus, qui irreperunt, & quotidie irreperere non cessant in colendis quibusdam cum Sanctitatis, aut Martyrij fama, vel opinione defunctis, qui etsi neque Canonizationis, neque Beatificationis honore insigniti sint ab Apostolica Sede, eorum tamen imagines in Oratorijs, alijsque Ecclesijs, alijsque locis publicis, ac etiam priuatis, cum laureolis, aut radijs, seu splendoribus proponuntur miracula, & reuelationes, atque beneficia à Deo per eorum intercessionem accepta, in libris rerum ab ipsis gestarum enarrantur, & ad illorum sepulcra tabellæ, imagines, & res aliæ ad beneficium accepta testificanda, & lampades, & alia lumina apponuntur. Volensque proinde huiusmodi abusus pro debito Officio Pastoralis occurrere: Reuerentiam cum Illustrissimis, & Reuerendissimis Dominis Cardinalibus contra hæreticam prauitatem in vniuersa Republica Christiana Generalibus Inquisitoribus communicata, & maturè considerata, & discussa, declarauit, statuit, ac decreuit, ne quorumvis hominum cum Sanctitatis, seu Martyrij fama (quantumcumque illa sit) defunctorum imagines, atque prædilecta, & quodcumque aliud venerationem, & cultum præstiterint, & indicant in Oratorijs, aut locis publicis, seu priuatis, vel Ecclesijs tam secularibus, quam Regularibus consuevunque Religionis, Ordinis, Instituti, Congregationis, aut Societatis apponantur, antequam ab Apostolica Sede Canonizentur, aut Beati declarentur, & si quæ appositæ sunt amoveantur, prout eas statim amoveri mandauit; ac pariter imprimè de cetero inbibuit libros eorumdem hominum, qui Sanctitatis, aut Martyrij fama, vel opinione (vt præfertur) celebres & vitam migrauerint, gesta, miracula, vel reuelationes, seu quæcumque beneficia tanquam eorum intercessione à Deo accepta continentur, sine recognitione, atque approbatione Ordinarij, qui in his recognoscendis Theologos, aliosque pios, ac doctos viros in consilium adhibeat. Et ne deinde fraus, aut error, aut aliquid nouum, aut inordinatum committatur, negotium instructum ad Sedem Apostolicam transmittat, eiusdemque responsa expelleret; Reuelationes verò, & miracula, aliæque beneficia prædilecta, quæ in libris horum hominum vitam, & gesta continentibus habentur sine recognitione, atque approbatione huiusmodi impressa sunt, nullo modo approbata censeri vult, mandatque Sua Sanctitas.

Ad horum hominum sepulcra vetus etiam, & iulibuit tabellæ, atque imagines ex cera, aut argento, seu ex alia quacunque materia tam pi-

etis, quam

Qua, quàm sitas, atque exculptas appendi, aut affigi; Et lampades, sine alia quacunque lumina accendi sine recognitione ab Ordinario omnino prout supra faciendâ, Sedique Apostolica referenda, & approbanda.

Declarant, quod per superscripta præindicare in aliquo non vult, neque intendit ips, qui sunt per communem Ecclesiæ consensum, vel immemorabilem temporis cursum, aut per patrum, virorumque Sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia, ac tolerantia Sedis Apostolica, vel Ordinarii coluntur.

Vt autem præmissa diligentius obseruentur, vniuersis, & singulis tam Ordinariis, quàm hæretica prauitatis Inquisitoribus districte præcipit, ut in sua quisque Diocesi, atque Provincia sedulo perquirant, ne sine approbationibus prædictis imagines cum memoratis signis exponantur, aut miracula, reuelationes, ac beneficia prædicta publicentur, aliane contra superius disposita fiant: Transgressores verò, si Regulares fuerint, priuationis suorum officiorum, ac vocis actiue, & passivæ, necnon suspensionis à Divinis: Si verò Clerici seculares priuationis pariter suorum officiorum, suspensionis à Divinis, & ab administratione Sacramentorum, aliisque arbitrio prædictorum Ordinarium, seu Inquisitorum pro modo culpe infligendis penis, plectendo.

Qui verò libros imprefferint, aut imagines pinxerint, sculperint, seu quoquo modo effinxerint, vel formauerint, caterique artifices circa prædicta qualitercunque delinquentes, prædicta omnia amittant, & insuper pecuniarij. Aliisque etiam corporalibus penis iuxta criminis gravitatem eorundem Ordinarium, seu Inquisitorum arbitrio afficiantur, contrariis quibuscunque non obstantibus.

Et ne præmissorum ignorantia possit ab aliquo pretendi; volumus, ut Decretum huiusmodi, seu illius exemplum ad vniuersas Basilicas Principis Apostolorum Urbis, ac in Alie Campifloræ affixum omnes perinde ardeat, afficiat, ac si vnicuique personaliter intimatum fuisset.

Quodque presentium transumptis, etiam impressis, manu Notarij publici subscriptis, ac sigillo alicuius personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides habeatur, vel presentibus haberetur, si forent exhibitæ, et ostensæ.

Io: Antonius Thomafius S. Rom.
& Vniuers. Inquisit. Notar.

Publicatum, & affixum ut supra die 4. mensis Aprilis anno 1625.

- 163 Primò, ergo in hoc Decreto prohibetur, ne pingantur imagines eorum, qui moriuntur cum fama Sanctitatis, cum laureolis, radijs, seu splendoribus, vel cum alio quocunque, quod præstereat cultum, & venerationem.

De Inconst. in Fide. To. I. Par. I.

164 Secundò, quod imagines sic pictæ non apponantur in locis quibuscunque publicis, sine priuatis tam secularibus, quam Regularibus, & appositæ amoueantur.

165 Tertiò, quia miracula, & reuelationes, aliaque beneficia à Deo accepta per eorum intercessionem liberè enarrabantur, statuit, ne huiusmodi libri continentes miracula, reuelationes, seu beneficia quacunque à Deo accepta per eorum intercessionem, de cætero imprimantur sine recognitione, & approbatione Ordinarii, & quod Ordinarius in illis recognoscendis adhibeat Theologos, aliosque pios, & doctos viros, & ne deinde fraus, vel error, aut aliquid noui, & inordinati in re tam graui committatur, negotium instructum transmittat ad Sedem Apostolicam, eiusque responsum expectet, & miracula, reuelationes, & beneficia supradicta, quæ in huiusmodi libris sine alia recognitione, & approbatione sint iam impressa, nullo modo censeantur approbata.

166 Quartò, quia ad sepulera huiusmodi hominum appendebantur tabellæ, & imagines, & res aliæ ad beneficia accepta, testificanda, & lampades, & lumina accendebantur: Prohibuit, ne tabellæ, aut imagines ex quacunque materia tam pictæ, quàm sitæ, aut exculptæ appendantur, seu effingantur, & ne lampades, seu lumina accendantur sine recognitione. Ordinarii faciendâ, & Sedi Apostolicæ ut supra referenda, & approbanda.

167 Quintò, præseruat eos Sanctos, qui per communem consensum Ecclesiæ, vel per tempus immemorabile, aut per Patrum, Sanctorumque virorum scripta, vel per longissimi temporis scientiam, vel tolerantiam Sedis Apostolicæ coluntur.

168 Denique, ut præmissa diligenter obseruentur, Ordinariis, & Inquisitoribus hæreticæ prauitatis præcipit, ut in sua, quisque Provincia, vel Diocesi sedulo perquirat, ne sine approbationibus prædictis imagines cum memoratis signis exponantur, aut miracula, reuelationes, ac beneficia prædicta publicentur, aliane contra superius disposita fiant.

169 Transgressores verò, si fuerint Regulares, pena priuationis suorum officiorum, vocis actiue, & passivæ, necnon etiam suspensionis à Divinis, & ab administratione Sacramentorum, executione suorum Ordinum respectiue, aliisque arbitrio prædictorum Ordinarium, seu Inquisitorum pro modo culpe mandat puniri.

170 Qui autem libros imprefferint, imagines pinxerint, sculperint, seu quoquo modo effinxerint, vel formauerint Arti-

ficēs circa præmissa qualitercunque delinquentes prædicta omnia amittant, & insuper pecuniariis, aliisque etiam corporalibus poenis iuxta criminis gravitatem eorundem Ordinariorum, seu Inquisitorum arbitrio afficiantur.

Occasione huius Decreti vidi dubitari, quid nomine laureolæ intelligatur.

- 171 Certum est antiquitus lauream coronam fuisse signum victoriæ, atque triumphi, & propterea litteris, quæ victoriam nunciabant, additam fuisse lauream testatur Plinius lib. 15. cap. vlt. & Iulius Capitolinus in Maximino, scribit, statim Romam laureatas litteras misit, quæ ingentem in Urbe latinam fecerunt, Titus Livius 1. decad. lib. 5. Litteræ à Posthumio laureata sequuntur villoriam Populi Romani, & in decad. 5. lib. 5. de Vicinio Consule, Tabellarius, inquit, qui se venire ex Macedonia laureatas litteras attulisse dicitur, quas Aelius Lampridius in Alexandro, vocat Tabillas laureatas.
- 172 Sed non solum litteræ, sed & fasces ob res prosperè gestas lauro coronabantur, vt ex Cornelio Tacito lib. 13. Annal. & apud Ciceronem sepius lib. 1. de Divinat. lib. 3. ad Atticum Epist. 9. & Philipp. 2.
- 173 Quin, & arma, & naues lauro decorabantur, Alexandr. ab Alexandr. lib. 1. cap. 27. & ibidem Tiraquell. De quibus & Martialis lib. 7. Epigram. 5. & lib. 10. Epig. 10. Statius lib. 5. sylva 1. Seneca Agamemone alt. 2. in fine, Persius secl. 6. & lib. 1. Amor. elegia 11. in fine, Sidon. Apollin. carm. 2. Claudianus varijs in locis lib. de Bello Gildonico in princ. de 4. Honorij Consulatus in limine, de sexto eiusdem Consulatu, in fin.
- 174 Triumphantes verò corona laureæ cingi foliis habemus ex multis rùm Poëtis, rùm Historicis, sed porissimum ex Appiano in Lybico, loquens de splendidissimo Triumpho maioris Scipionis, vbi eburneum sceptrum, & laurum fert, quam Romani signum putant victoriæ, quod de capite epandum: Nam idem de bello civili lib. 5. ibi, Cesar sacris peractis coronatus lauro, qua signum victoriæ Tribunal ascendit.
- 175 Sed hæc coronæ demùm aureæ factæ sunt, sic enim Festus Pomp. lib. 18. aut verius eius Epitoma Paulus: Triumphales Corona sunt, qua Imperatori victori aurea præferuntur, quæ temporibus antiquis propter paupertatem Laureæ fuerunt, vt ex nostris Amaya eruditus ad l. unicam, C. de auro coron. lib. 10.
- 176 Duplex autem erat corona, inaurata; altera aurea, & altera solida; sic Tertull. lib. 1. de Corona milit. ar. cap. 12. Triumphali Laureæ folijs struitur. Hæc adumbrabatur lenis inauratis lammulis; solida verò ob pondus, & gravitatem non imponebatur

capiti, sed sustinebatur ab aliquo à tergo; vt notat Plinius lib. 33. cap. 1. & hæc corona in sinum Iouis deponerebatur, aut templis, seu Anathema votivum suspendebatur, vt ait C. Plinius iun. in Panegir. Lucius Seneca Consolat. ad Helium cap. 10. Statius lib. 4. sylva 1. Silu. Italicus lib. 15. Punica.

- 177 Et ex his valde dubia redditur verissimilitudo, quam in Constantino adducit Baronius anno 337. num. 29. quem sequitur Verricellus de Apostolicis Missionibus qu. 874. num. 9. vers. Sed cum fiat &c. Nempe Christianissimum Imperatorem mutasse lauri folia in aurum, gemmaque, quia exhortuit, quasi gestando coronam ex lauro Apollini dicata, Numini mendaci referre victoriam, qui cunctas Christo ferret acceptas, indignumque ratus ornare tempora ex folijs sacris Apollini, cuius ipse pleraque templa demoliri iussisset, cum mos iste ante Constantini tempora inolevisset; iste verò diadema auro, gemmisque contextum loco laureæ gestare consuevit.

Successivis demùm temporibus Milites Christiani victores lauream coronam quidem gestabant, sed ad tollendam omnem superstitionem eandem Christi nomine insignabant, vt ex eodem Baronio ad annum 351. num. 7. vbi ponit exemplum dicte coronæ.

Tempore autem Seneri Pij illud accidit memorabile in Milite Christiano, qui cum ceteri Milites laureas coronas in capite gestaret, solus in manu otiosam gestabat: Interrogatus autem à Tribuno, quare is tam diuerso habitu incederet, negavit ille cum ceteris sibi licere, quia Christianus. De quo post Tertullianum Baronius ad annum 201. num. 2. vers. Huius exhibitionis tempore.

- 178 Ex corona aurea victoribus Imperatoribus concessa dimanavit aurum coronarium, quod consistebat in coronis aureis, quas Ducibus Exercituum, re feliciter gesta, vel de hostibus victoria parva Imperatoribus salutaris à suis, Prouinciæ, ac sociæ Ciuitates, ac Reges dono dabant, vel auri tor pondus, vt ex nostris Alciat. lib. 6. Parergon. cap. 4. Petrus Gregor. lib. 3. Sintagmat. cap. 7. Galgancet. de Iure publico lib. 4. tit. 9. num. 6. Amaya l. unic. C. de auro coronario lib. 10. num. 2. qui plures citat eruditos Scriptores.
- 179 Duplici enim causa dabantur vel ad decorandum triumphum, vel vt coronæ oblatæ Diis dicarentur, vt ex Plinio, & Vopiseo refertur idem Amaya loc. cit. nu. 3. & 5.
- 180 Laureolas ergo sumere debemus, vel pro corona siue ex lauro, siue ex auro, vel pro circulo lucido supra caput, qui diadema appellatur, vt voluit Deacc. de Cano-

vizas. *Sauclorum feli. 9. cap. 6. pag. mibi 712. & 717.*

- 151 Coronam autem permutasse in Diademata Constantinum *supra diximus* ex Baron.
 152 Huiusmodi tamen insignia aureolas, & non laureolas vocat Auctor ille, siue Impostor, qui sub nomine Augustini scribit *Epistolas ad Cyrillum Alexandrinum de virtutibus Dni Hieronymi*. Sicut & alia insignia appellat aureolas P. Quarti de *Professione*, & *Litanij Sauclorum feli. 1. p. m. 6. num. 243.*

- 153 Sed quia cultus priuatus hominibus non Canonizatis, neque Beatificatis interdictus non est, vt colligitur à contrario sensu *ex cap. fin. de Reliquijs, & vener. Sauclor. Cardin. Bellarminus lib. 1. de Sauclor. Rest. cap. 13. Sanchez ad precept. Decal. lib. 2. cap. 41. num. 4. Lezana in Summ. p. 4. ver. Sauclorum cultus num. 5. Carena in praxi Sancti Officij par. 2. tit. 17. §. 12. num. 45. Trullench. in exposit. Decalog. lib. 1. cap. 9. dub. 6. num. 22.*

- 154 Et nonnulli credebant posse horum, imagines pingi cum radijs, & diademate. Nihilominus quia talis pictura ex vsu accommodatione est Sancti Canonizati, merito Vrbanus Octauus prohibuit, ne etiam in locis priuatis imagines sic pictæ apponerentur, vt ex Decreto, &c.

Quod multò magis inhibuitur censeri debet, si in Altari domus priuatæ: imago illa sic picta apponeretur, licet enim Sanchez loco cit. num. 7. de hoc dubitauerit, hodie tamen cessat omne dubium; Imò Carena loco cit. num. 50. putat, Constitutiones, seu Decreta habere locum, etiam in angulo domus secreto, & in proprio cubiculo huiusmodi imagines cum radijs pictæ afferuerunt.

Quod etiam fuit responsum à Congregatione Cardinalium, & Prælatorum deputatorum in primo dubio, ibi, locis priuatis quibusque. Fallitur tamen, dum putat, Decreta fuisse condita à Gregorio Decimoquinto.

- 155 Quia etiam dubitatum fuit, an vigore Decreti prohiberentur oblationes tabellarum, ac imaginum ex cera, siue argento, vel ex quacunque alia materia fictarum, pictarum, seu sculptarum huiusmodi Seruis Dei cum opinione Sanctitatis defunctis.

Idem Pontifex (re prius cum Eminen-
 tissimis, & Reuerendissimis Dominis Cardinalibus contra hereticam prauitatem.) Generalibus Inquisitoribus communicata) declarauit, non fuisse suæ intentionis prohibere oblationes tabellarum, seu imaginum, &c. sed licere Ecclesiasticis personis Ecclesiarum, seu locorum piorum curæ præpositis, tabellas, & imagines prædicar, & alia quæcunque collatæ gratiæ fidem facientia, simul cum deferentis,

De Inconstantia Fide. To. I. Par. I.

aliorumque, qui conscij fuerunt, attestationibus recipere, atque approbanda ab Ordinarijs, ad quos referre statim omnia teneantur, in secreto aliquo scorum ab Ecclesia loco custodire, ibidemque iam, amota collocare, & asseruare, vt si quando Dominus talium virorum merita Beatificationis, seu Canonizationis honore, in terris decorare voluisset, extarent huiusmodi Sanctitatis quales probationes Apostolicæ Sedis iudicio tunc examinande, vt ex declaratione inserta post dictum Decretum, & in Breui *Calistis Hierusalem edito die 5. Iulij 1634.* cuius tenor est, prout infra :

VRBANVS PAPA OCTAVVS,

Ad perpetuam rei memoriam.

Caelæstis Hierusalem Cines, quorum gloriosis natalibus Sancta letatur Mater Ecclesia sicut huius Sanctæ Sedis Apostolica ministerio à pjs vtriusque sexus Christi fidelibus veneratur in terris, ita Romanum decet Pontificem militantis Ecclesiæ regimini, Diuina providentia præpositum pro suo præcipuo honoris domus Dei zelo innigilare, ne quid in personarum cum Sanctitatis aut martyrij fama, vel opinione defunctorum memoriam, siue cultum, inconsulta Sanctæ Sede prædicta inuocetur. Alias siquidem Nos sollicitè animaduertentes abusus, qui irreperant, & irreperere non cessabant in colendis quibusdam cum Sanctitatis, aut martyrij fama, vel opinione defunctis, qui etsi neque Canonizationis, neque Beatificationis honore insigniti essent ab eadem Sede, eorum tamen, iuagines in Oratorijs, atque in Ecclesijs, aliisque locis publicis, atque etiam priuatis, cum laureolis, aut radijs, seu splendoribus proponebantur, miracula, & reuelationes, aliæque beneficia à Deo per eorum intercessionem accepta, in libris rerum ab ipsis gestarum enarrabantur, & ad illorum sepulchra, tabella, imagines, & res alia, ad beneficia accepta testificanda, & lampades, & alia lumina apponebantur, volentesque proinde huiusmodi abusus pro debito officij Pastoralis occurrere, re etiam cum Venerabilibus Fratribus Nostis S. R. E. Cardinalibus contra hereticam prauitatem in vniuersa Republica Christiana generalibus Inquisitoribus ab eadem Sede specialiter deputatis communicata, & maturè considerata, & discussa, de eorundem Cardinalium consilio sub die 13. Martij 1635. declarauimus, statimus, & decreuimus, ne quorumvis hominum cum Sanctitatis, seu Martyrij fama, quantacunque illa sit, defunctorum, imagines, aliæque præfata, & quodcumque aliud, venerationem, & cultum præferens, & indicans in Oratorijs, aut locis publicis, seu priuatis, vel Ecclesijs, tam secularibus, quam Regularibus, cuiuscunque Religionis, Ordinis, Instituti, Congregationis, aut

Xxx jj

Societatis appougerentur, autquam ab Apostolica Sede Canonizarentur, aut Beati declararentur, & si qua apposita essent, amoverentur, prout eas statim amoveri mandavimus. Ac posterius imprimi de cetero inhibuimus libros eorundem hominum, qui sanctitatis, seu Martyrij fama, vel opinione, ut praefertur, celebres è vita migrassent, gesta, miracula, vel revelationes, seu quacunque beneficia, tanquam eorum intercessionibus à Deo acceptas continentes, siue recognitione, atque approbatione Ordinarij, qui in his recognoscendis Theologos, aliosque pios, ac doctos viros in consilium adhiberet, & ne deinde fraus, aut error, aut aliquid novi, & inordinati in re tam gravi committeretur; neque instrumentum ad Sedem Apostolicam transmitteret, eiusque responsum excelleret. Revelationes vero, & miracula, aliaque beneficia supradicta, qua in libris horum hominum vitâ, gestaque continent, eatenus sine recognitione, atque approbatione huiusmodi impressa erant nullo modo approbata censeri volumus, mandavimusque. Ad horum hominum sepulchra vetustius etiam, & inhibuimus, tabellas, atque imagines ex cera, aut argento, seu ex alia quacunque materia, tam pictas, quam fistas, atque exculptas appendi, seu affigi, & lampades, siue alia quacunque lumina accendi, sine recognitione ab Ordinario ornato prout supra faciendâ, Sedique Apostolica referenda, ac probanda. Declarantes, quod per suprascripta praedictare in aliquo volumus, neque intendimus his, qui aut per communem Ecclesie consensus, vel immemorabilem temporis eursum, aut per Patrum, virorumque Sanctorum scripta, vel longissimi temporis scientia, ac tolerantia prafata Sedis Apostolica, vel Ordinarij celebrantur. Cumque postea die 2. Octobris eiusdem anni 1625. à quibusdam renovari in dubium accepissemus, an tabellas, & imagines, quas imposterum offerri contingeret, recidere, & antea oblatas construere liceret. Nos qui tantummodo volumus, occurrendo abusu, qui irrepere videbantur, certiorum parare viam ad eorum in terris gloriam, quorum sanctimoniam Divina clementia placuerit admirandis operibus illustrare, re prius enim ipsam Cardinalibus communicata, de simili eorum consilio declaravimus, quod fieri nunquam prohibuimus, nec intentionis Nostrae fuit prohibere oblationem, receptionemque tabellarum, & imaginum huiusmodi, itant deinceps nulli dubitationi loci relinquere statumus, & decrevimus, ut quoties ad aliquam Ecclesiam, aut Oratorium, locumque alium publicum secularem, seu Regularem tabellas, & imagines, aliunde simile quispiam deferret, ac intercessionem hominum, inter Saullos, vel Beatos, non adscriptorum, quamvis cum martyrij, aut sanctitatis fama de mortuorum, optata se impetrasse diceret, liceret Ecclesiasticis personis Ecclesiarum, locorumque praedictorum cura Praepositis tabellas, & imagines, siue pictas, siue ex quavis materia fistas, atque alia quacunque collata gratia si-

dem facientia, simul cum deferrentis, aliorumque, qui conscripti fuissent, attestationibus recipere, atque approbare. Ordinariis, ad quos referre statim omnia tenerentur, in secreto aliquo secretum ab Ecclesia loco custodire, ibidemque iam amota collocare, ut si quando Dominus talium virorum merita Beatificationis, seu Canonizationis honore in terris decorare voluisset, extarent huiusmodi Sanctitatis qualescunque probationes, Apostolica Sedis indicio tunc examinanda. Deum vero, ut eiusmodi decreta observarentur indubie, ac omnimodum fortiterentur executionem, cum eisdem Cardinalibus re pariter communicata deque eorumdem consilio praemissis addidimus, statim, & decrevimus, atque declaravimus, ne ex tunc deinceps quispiam Ordinarius, aut ab Apostolica Sede ad hoc specialiter delegatorum super aliquis utriusque sexus, cum sanctitatis, aut martyrij fama, vel opinione desinisset, miraculis, revelationibus, aliisque eiusmodi Sanctitatem redolen, ex integro informationes quocummodo reciperet, instrumuntumque processum ulterius prosequeretur, nisi Praefector prius per invidic suscepas probationes circa personam eius, de cuius miraculis, revelationibus, aliisque rebus gestis, sanctitatem praeferebantur ageretur praescriptam in praefato nostro Decreto formam omnino servatam extitisse denuerit, & nisi postea successerit idem Ordinarius, aut ab Apostolica Sede ad hoc specialiter Delegatus diligenti praebita disquisitione circa eandem personam supracitato Decreto nullatenus contrarium esse, rite pronunciarit: Vtque id inviolabiliter observetur statim insuper, ac decrevimus, ne transmissi ad Urbem unde eumque huiusmodi processus à Congregationis Sacrorum Rituum Secretario, minusque à Sanctae Fidei Promotore quomodolibet aperiantur, nisi prius in ipsa Sacrorum Rituum Congregatione alio seuiustim oblato authentico processu ex eo Ordinarius, aut ab Apostolica Sede specialiter Delegatus, rite, ac recte permittitur, cognovisset, ac pronunciasse, praebito Decreto nequaquam contrarium esse plenè confiteris, ac deinde à Nobis iudicialiter aperiendi eos processus facultas indulca fuisset. Insuper longissimum tempus, illiusque immemorabilem cursum, de quo in praedicto Decreto intelligi declaravimus esse tempus centum annorum metare, excedens, deque his, atque insuprascriptis omnibus, qua in his Decretis disposita, & ordinata sunt, aliquo suboriente difficultate Ordinariis locorum, & Delegatis Apostolicis, quibuscumque omnem omnino interpretandi facultatem ademinimus, utque Sedem Apostolicam desuper consulere, ab eaque responsum expectarent mandavimus eissem, & alias prout in Decretis desuper editis plenius continetur. Quare inviolabili Decretorum praedictorum observationi quantum cum Domino possumus consulere volentes, motu proprio, & ex certa scientia, ac mera deliberatione Nostris, deque Apostolica potestatis plenitudine Decreta praedicta cum omnibus, &

singulis in eis contentis tenore presentium perperno approbamus, & confirmamus, illisque inuolabiliter Apostolicę firmitatis robur adiciamus, omniaque, & singula Decreta huiusmodi ab omnibus, ad quos spectat, & in futurum quomodolibet spectabit, observari omnino precipimus, sub pena nullitatis quarumcumque informationum, processuum, ac interpretationis aliter, quam prout supra scripta præcognitione instructionum, eorumque publicationis, & interpretationis, ita ut eandem informationum receptiones, processuumque instructiones, necnon eorum admissiones, ac publicationes, & interpretationes habeantur pro non receptis, non instructis, non admissis, non publicatis, non interpretatis, eorumque amplius ratio aliqua nullatenus alicubi unquam haberi debeat. Decernentes presentes litteras, & in eis contenta quaecunque in præmissis, seu eorum aliquo interesse habentes, seu quomodolibet habere prætendentes ad præmissa vocati, & auditi, minusque iusta, propter quas eadem presentes emanaverint adductę, verificatę, seu aliis sufficientes, aut etiam nullatenus iustificatę fuerint, nullo unquam tempore de subreptionis, obreptionis, nullitatis, & invaliditatis vitio, seu intensionis nostre, aut alio quovis defectu, etiam quantumvis magno, inexcogitato, & substantiali, siue etiam ex eo quod in præmissis, seu eorum aliquo solemnitate, & quavis alia servanda, & adimplenda, servata, & adimpleta non fuerint, aut ex quovis alio capite, à iure, vel factō, aut statuto, vel consuetudine aliqua resultante, seu etiā enormiter, & totaliter laesione, aut quocumque, alio colore, vel causa, etiam quantumvis infra, rationabili, & privilegiata, etiam tali, quę ad effectum validitatis præmissorum necessario exprimenda foret, aut quod de voluntate nostra huiusmodi, & alijs superius expressis, seu relatis, nihil ullibi appareret, seu aliter probari posset, notari, impugnari, inuolabiliter, retractari, in ius, vel controuersiam reuocari, aut ad terminos iuris reduci, vel aduersus illas restitutionis in integrum apertionis oris, reductionis ad viam, & terminos iuris, factis, gratia, vel iusticia remedium impetrari, seu quomodolibet concedi, aut impetrato, vel concessio quempiam uti, seu se innuere in iudicio, vel extra posse, neque ipsas præfinites sub quibusvis similibus, vel dissimilibus gratiarum reuocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut alijs contrarijs dispositionibus pro tempore quomodolibet faciendis comprehendendi, sed semper ab illis exceptas, perpetuoque validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suasque plenarias, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac per omnes, & singulos, ad quos spectat, & quomodolibet spectabit in futurum, inuolabiliter observari, sique, & non aliter in præmissis omnibus, & singulis, per quoscumque Iudices Ordinarios, & Delegatos, etiam causarum Palatii Apostolice Auditorum, & S. Romanę Ecclesię Cardinales, etiam de latere Legatos, & Nuncios, & alios quavis auctoritate, & pote-

state fungentes, in quavis causa, & instantia, sublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter indicandi, & interpretandi facultate, & autoritate, ubique indicari, & deserviri debere, irritum quoque, & inane, si secus super his à quoquam quavis auctoritate sciens, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs locorum Ordinarijs, necnon dilectis filijs nostris Apostolicę Sedis Nuncijs, ac hæreticę prauitatis Inquisitoribus, vbi libes existentibus, per Apostolicę scripta mandamus, ut statim atque presentes litterę nostra ad eorum, & cuiuslibet eorum notitiam peruenerint, in sua quisque respectiue Diocesi, vel Provincia, sedulo perquirat, ne sine approbationibus prædictis imagines cum memoratis signis exponantur, aut miracula, reuelationes, ac beneficia prædicta publicentur, alię contra superius dispositę fiant: Transgressores verb, si Regulares fuerint, priuationis suorum officiorum, ac vocis aſſine, & passiva, necnon suspensionis à Diuinis, si verb Clerici seculares, priuationis pariter suorum officiorum, suspensionis à Diuinis, & ab administratione Sacramentorum, executioneque suorum Ordinum respectiue, alijsque arbitrio prædictorum Ordinariorum, seu Inquisitorum pro modo culpe infligendis penis plectendo. Qui autem libros impreſſerint, aut imagines pinxerint, sculpsuerint, seu quoquo modo effuxerint, vel formauerint, ceterique Artifices circa præmissa qualitercumque delinquentes, prædicta omnia amittant, & insuper paucaliter, alijsque etiam corporalibus penis, iuxta criminis gravitatem, eorundem Ordinariorum, seu Inquisitorum arbitrio efficiantur, contradictores quoslibet, & rebelles, & ac præmissis non parentes per sententias, censuras, & penas Ecclesiasticas, alięque opportuna iuris, & facti remedia, omni, quacumque appellatione, recurſu, & reclamatione remotis, compescendo, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio Brachij secularis. Non obstantibus, quatenus opus sit rec. mem. Bonifacij Papę Oſani Prædecessoris nostri de vna, & Concilio generali edita de duabus dietis, ceterisque in contrarium facien. &c.

186 Licet enim per se loquendo affixio tabellarum, & imaginum ad Sanctos non dūm approbata, non sit abusus, nec Verbanus huiusmodi affixiones improbaucrit tanquam abusus, quia hoc esset contrariari antiquissimo vsui Ecclesię à Patribus approbato, & à nemine reprobatō, vt eruditē docet Baldellus de Dei adoratione, & oratione lib. 3. diffus. 13. num. 11. qui ex Theodoro lib. 8. ad Gracos, versus finem refert ad sepulchra Martyrum fuisse suspensa simulachra oculorum, pedum, vel manuum ex auro, vel argento confecta: Quod etiam dicit Casl. de veter. Sac. Christian. Ritib. cap. 40. pag. mibi 225. vers. At quando.

Et vniuersaliter hæc fieri ad sepulcra aliorum, qui obijcunt cum fama Sanctitatis testantur Auditores Rotæ in relatione pro Canonizatione S. Raimundi par. 2. artic. 9. Et in alia relatione pro S. Andrea Corsino par. 4. S. 1. Et idem constat apud Surium to. 2. in vita S. Hugonis, & to. 3. in vita S. Antonini Archiepiscopi Florentini, ubi refert, quod paulo post eius obitum quidam mulier per miraculum ab eo sanata, fuit in somnis admonita, vt statuiam, & tabellam, afferret ad eius sepulcrum, in qua miraculum esset depictum, & plura habentur huiusmodi in Chronica Fratrum Minorum apud Seraphinum Ruzum de vitis Beatorum Ordinis Dominicanorum, & apud Vincentium Iustinianum in vita S. Bertrandi, & apud alios.

- 137 Quinimò consuetudo Ecclesiæ non solum fuit, vt imagines, & tabellæ permitterentur liberè appendi Sanctis iam mortuis, sed etiam adhuc viuentibus, vt narratur de Sancto Simeone Stylita ex 7. Synodo añ. 4. to. 3. Conciliorum.

Nam quidam ab eo liberatus à Dæmone, imaginem illius in vestibulo suarum ædium posuit, & quia illam quidam improbi, & Infideles de loco deturbarunt, validè puniti fuerunt, & Theodoretus in vitis Sanctorum Patrum cap. 26. asserit, quod Romæ Artifices adhuc eo S. Simeone viuente in vestibus, & porticibus omnium officinarum paruas quasdam illius imagines ponerent, vt inde præsidium, & tutelam sibi pararent.

- 138 Rationem autem, ne vsus tabellarum, vel imaginum prohibendus sit, asserit Vegetius in suis institutis Theolog. tract. de fide, §. 1. vers. 4. nempe, ne occultentur opera Dei, quæ per Sanctos ab eo recipiuntur iuxta illud Archangelis Raphaelis Tobia 2. Opera Dei reuelare, & confiteri honorificum est.

- 139 Addit Baldell. loco cit. num. 12. vers. Et ratio, quod cum Deus huiusmodi gratias, & miracula sæpè operetur ad declarandam, & testificandam Sanctitatem alicuius, quem Ecclesiæ, & Fidelibus vult proponere in exemplum virtutis, vt patet ex D. Thom. 2. 2. quæst. 178. art. 2. ex hoc capite non sunt prohibendæ imagines, & tabellæ, ne Sanctitas illius contra Dei voluntatem occultetur. Et cum ex Tridentino sess. 25. in Decreto de innovatione, & veneratione Sanctorum per pias imagines in Templis appositæ admonetur populus beneficiorum Dei, eiusque per Sanctos miracula, & salutaria exempla oculis subiciantur, vt pro ijs Fideles Deo gratias agant, & ad Sanctorum imitationem vitam componant: Non possunt absolute prohiberi, vel damnari tanquam illicitæ, aut tanquam abusus.

Nihilominus, quia circa illas fortasè irreperant, vel poterant irrepi abusus, ideo emanauit Decretum Vrbanus Octauus cum declarationibus supradictis.

- 190 An autem ex huiusmodi tabellis, & imaginibus inferatur argumentum Sanctitatis ad effectum Canonizationis, vide Scacchium late distinguentem in tract. de cultu, & veneratione. Sernorum Dei, sess. 9. cap. 8. per totum.

- 191 Idem dicendum est de reuelationibus, miraculis conscribendis, & imprimendis in vitis eorum, qui decedunt cum fama Sanctitatis, quia absolute non est hoc prohibendum, sed solum præcipienda sunt aliqua pro recognitione librorum, vt scilicet sanctæ memoriæ Vrbanus Octauus. Nam mos conscribendi miracula semper fuit obseruatus in Ecclesia, tam in veteri Testamento, quàm in nouo, vt patet ex Ecclesiast. 44. & ex actibus Apostolorum, & vitis Sanctorum conscriptis ab alijs Sanctis, & pijs viris, vt benè probat Baldell. dista dist. 13. num. 13.

- 192 Qui refert, D. Augustinum eos graniter reprehendere, qui sinunt multorum, notitias deperire, & Sanctum Gregorium Turonensem iussu suorum librorum de miraculis Sancti Martini, iuramento affirmare dictum sibi peruisum fuisse bis, & ter, quod crimen esset, si illud opus conscribendi miracula neglexisset; Et Petrum Cluniacensem grauiter dolere, quod quæ in dies eueniant, & prodesse legentibus possint, dispareant deiectione illorum, qui ad ea conscribenda animum applicent.

- 193 Sed quia poterat accidere, quod aliqua miracula, & reuelationes falsæ imprimerentur, & diuulgarentur, quod cerè maximum peccatum esset contra charitatem, & pietatem, quod nulla pia intentione potest excusari, Caietan. 2. 2. quæst. 93. art. 1. Nauarr. in Man. cap. 18. nu. 5. Sanchez lib. 2. in decalog. cap. 37. num. 9. Camus de locis Theol. lib. 11. cap. 6. Baldell. loco cit. num. 17.

- 194 Ideo post Concilium Tridentinum, d. sess. 25. de Innocentio, & venerat. Sanctorum statuit sanctæ mem. Urbanus hoc suo Decreto, vt Ordinarii non dent licentiam imprimendi miracula, nisi adhibitis in consilium Theologis, & alijs pijs, ac doctis viris, & audita sententia Sedis Apostolicæ, ad quam totum negotium benè instructum mittere debent.

- 195 Memini enim tempore mei Assessores plures, siue seculares Presbyteros, siue regulares fuisse penitus multatos, eo quia falsa miracula publicabant, & præferrent, quandam Parochum Diocesis Clusinae, qui ad quæstum fingebar, quandam Hæremiam in sua Ecclesia sepultura tradidit plures gratias, & alia miracula perperasse.

Illud verò cadaver fuit à loco sepulture amoveum, & in alio loco secretiori humanum.

Sicut etiam contigit Mediolani de cadavere cuiusdam N. ad cuius sepulturam plures Christi-fideles concurrebant, eo sub prætextu, quod miracula pararet.

196 Imò quia Regulares quidam publicabant, imaginem Sanctissimæ Virginis Lauretane in eorum Ecclesia sculptæ aperire oculos, & alias gratias concedere; fuit illa Imago de ordine Sacre Congregationis tabulis cooperta, itur absque eius licentia non posset in futurum aperi.

197 Idem evenit in Imagine cuiusdam Crucifixi, quam Confratres cuiusdam Civitatis Italice insignis circumferebant, publicando, quod Energumenos sanaret, & alia miracula pararet, itaut ausi sint illam anno *Tubilai* Romam asportare, & comperito, quod ea, quæ narrabantur de ipsa à veritate aberrabant, fuit de ordine sanctæ memorie Innocentii Decimi Confratribus ablata, & in Sacario Sanctæ Mariæ in Vallicella reposita; Demum iterum ad eandem Civitatem ducta, sed cum præcepto, & prohibitione, ne fidelibus posset ostendi: Et licet dicti Confratres plures Sac. Congregationi supplicauerint, ut possit Populo manifestari, obtinere non potuerunt, nec etiam tempore sanctæ mem. Alexandri Septimi.

198 Idem contigit de quadam Imagine Christi pueri, quam quidam publicabat, plura perpetrasse miracula, & vngues, & capillos illi crescere, quæ Imago à loco ubi reposita erat amota fuit, & in Suprema, ac Vniuersali Inquisitione recondita, vna cum pluribus donariis illi dicatis: Patefactum enim fuit, ea, quæ dicebantur, minimè vera fuisse.

199 Decretum autem Urbani multò magis iustificatur in prohibitione lampadum, & luminum ad Sanctos nondum approbatos, quia negari non potest, quin præfereant cultum publicum, cum lumina non accendantur in Ecclesiis, nisi ad Augustissimam Eucharistiam, & Beatissimam Virginem, aut ad Sanctos magnæ, & approbate sanctitatis, ut bene Baldellus *dicta disp. 13. num. 23.*

200 E quamvis ignes accendantur. In signum lætitiæ, ut ait Bellarminus *de Reliquiis Sanctorum lib. 2. cap. 4.* Nihilominus cum ex usu Ecclesiæ non accendantur nisi Sanctis, & ante Reliquias Sanctorum, credi potest, saltem in foro externo, lampades, & cerea accensa præferre cultum publicum, & auctoritatem publicam; Merito Urbanus Octavus prohibuit suo Decreto, ne accendantur, nisi Sanctis Canonizatis, & Beatificatis, Baldell. loco cit.

201 Tertiò, quia pariter dubitatum fuit,

an per dicta Decreta vetitum esset, ne imprimerebuntur libri continentes gesta, miracula, siue reuelationes eorum, qui cum fama sanctitatis, vel martyrii decesserunt, & ex hac prohibitione resularet, quod bona opera Seruorum Dei occultarentur, vitia verò hominum panderentur.

202 Habita fuit Congregatio de Ordine Sanctissimi Urbani Octavi, in qua interfuerunt bonæ mem. Cincius à secretis Congregationis sacrorum Rituum, Eminentissimus Rospigliosus postea Clemens Nonus vna mecum, & in ea fuit resolutum, quod non deberet denegari licentia imprimendi libros, seu historias continentes reuelationes, gesta, miracula Seruorum Dei, si tamen præstationes aliquæ apponerentur in principio, & calce dictorum librorum.

Fuerunt autem Protestationes modò infra-scripto designatæ:

Protestatio Auctoris in principio libri imprimenda.

CVM Sanctissimus Dominus noster Urbanus Papa Octavus die 13. Martij anni 1625. in Sac. Congregatione Sanctæ Romanæ, & Vniuersalis Inquisitionis Decretum ediderit, idemque confirmaverit die 5. Iulij anni 1634. quo inhibuit imprimi libros hominum, qui sanctitatis, aut martyrii fama celebres è vita migrarunt, gesta, miracula, reuelationes, seu quacunque beneficia tanquam eorum intercessionibus à Deo accepta continent, sine recognitione, atque approbatione Ordinarij, & quæ hactenus impressa sunt, nullo modo vult esse approbata.

Ideo autem Sanctissimus die 5. Iulij 1631. ita explicauit, ut nimirum non admittantur elogia Sancti, vel Beati absolute, & quæ cadunt super personam, bene tamen ea, quæ cadunt super mores, & opinionem, cum protestatione in principio, quod hys nulla sit auctoritas ab Ecclesia Romana, sed siles tantum sit penes Auctorem; Huic Decreto, eiusque confirmationi, & declarationi obseruantia, & reuerentia, quæ par est, insistendo.

Propterea me band alio sensu quicquid in hoc libro refero, accipere, aut accipi ab ullo velles quam quo ea solent, quæ humana dumtaxat auctoritate, non autem Divina Catholica Romana Ecclesia, aut Sancta Sedit Apostolica nituntur, hys tantummodo exceptis, quos eadem Sancta Sedit Sanctorum, Beatorum, aut Martyrum Cathologo adscripsit.

Protestatio in fine libri imprimenda.

203 **L**ibellus aduersus, in elogijs Virorum illustrium, quos hoc libro complexus sum, nonnulla me obiter attingere, quæ sanctitatem ipsius videntur adscribere; Perstringo nonnullam aliquam ab alijs gesta, quæ cum vires bu-

manus superent, miracula videri possent, præ-
sagia futurorum arcanorum, manifestationes,
revelationes, illustrationes, & si quæ sunt alia
huiusmodi beneficia; Item in miseris mortales
eorum intercessione diuinitis demum nonnullis
sanctimonia, vel martyrij videor appellationem
tribuere; Verùm hæc omnia ita meis Lectoribus
propono, vt noluit ab illis accipi tanquam ab
Apostolica Sede examinata, atque approbata,
sed tanquam quæ à sola suorum Auctorum fide
pondus obtineant, atque adeo non aliter, quàm
humana historiæ.

Proinde Apostolicum Sacra Congregationis
Sanctæ Romanæ, & Vniuersalis Inquisitionis
Decretum anno 1625. editum, & anno 1634.
confirmatum, integrè, atque inuolatè iuxta
declarationem eiusdem Decreti à Sanctissimo
Domino nostro Urbano Papa Octauo anno
1631. saltem seruari à me omnes intelligant,
nec velle me, vel cultum, aut venerationem
aliquam per has meas narrationes vili arroga-
re, vel famam, & opinionem sanctitatis, aut
martyrij inducere, vel augere, nec quicquam
eius extimationi adiungere, nullumque gra-
dum facere ad futuram aliquando eius beatifi-
cationem, aut miraculi comprobationem; Sed
omnia in eo statu à me relinqui, quem scelsa
hæc mea lucubratione obtinuerunt, non obstante
quocumque longissimi temporis cursu.

Hoc tamen sanctè profiteor, quàm decet
eum, qui Sanctæ Sedis Apostolicæ obedienssi-
mus haberi filius cupit, & ab ea in omni sua
inscriptione, & æstione dirigi.

Ego N. N.

- 204 Sed cum de anno 1668. claræ memoriæ
Petrus Franciscus de Rubéis tanquam
Promotor fidei dubitasset, an dictæ Pro-
testationes essent sufficientes, an verò mi-
racula antequam ederentur, &c. deberent
eorum Ordinario verificari: Delata re ad
sanctæ mem. Clementem Nonum, qui, vt
dixi, interfuit vnà mecum, & Secretario
Congregationis Rituum in Congregatio-
ne super prædictis habita, censuit sufficere:
Quia in prima protestatione tollitur exa-
minatio Ordinarij, & iure merito; Nam
si reuelationes, & miracula, quæ imprimi
desiderantur, essent recognita adhibitis
Theologis ab Ordinario, & vti recognita
demum imprimerentur, non est dubitan-
dum, quin in Sacra Congregatione Ri-
tuum aliquam fidem facerent, si de beati-

ficatione Serui Dei, cuius miracula ap-
probata sunt, agendum contingeret, quam
tamen fidem omnino Summus Pontifex
Urbanus per illas protestationes aufere
voluit.

Et licet quidam ex Eminentissimis di-
ctæ Sacre Congregationis Rituum dubi-
tauerit, ne ob longum temporis spatium
ex dicta impressione miraculorum orire-
tur fama sanctitatis: Trepidabat tamen,
vbi non erat timor; nam si fama illa ha-
beret ortum ex illa impressione, oriebatur
à titulo infecto, ideo nullum probationis
gradum facere poterat tanquam proue-
niens ab erronea causâ, Rota decis. 158.
num. 14. par. 10. recent.

Et quia etiam poterat dubitari, quod
tempus intelligeretur per cursum longi
temporis; Ideo Urbanus in dicto Breui
Celestis Hierusalem declarauit, talem cur-
sum longi temporis esse tempus centum
annorum: Et ideo reiicienda est opinio
Bonacini in primo præcepto Decalogi disp. 3.
quest. 1. punc. 2. num. 2. §. Excipiendum,
tamen est, qui putauit tempus longissimum,
de quo in Decreto Urbani, posse accipi
tempus triginta, vel quadraginta annor-
um, vt reiecit Baldell. loco citato num. 4.
& Lezana loco citato num. 36.

- 205 Sed an Papa post canonizationem ali-
cuius Sancti Inconstans possit mandare
Ecclesiæ, ne amplius colatur pro Sancto in
negatiue resoluendum, contra opinionem
eorum, qui tenent, Papam posse errare
in canonizatione Sanctorum: Nam si In-
constans esset renouando Decretum cano-
nizationis tanta diligentia, solemnitate, &
precibus factum, faceret, se errasse in his,
quæ pertinent ad fidem, in quibus non
datur error, quando Pontifex ea decernit
tanquam à Cathedra, vt latè diximus in
principio huius Tractatus: Quod autem ca-
nonizatio Sanctorum sit de his, quæ perti-
nent ad fidem, latè Contelcor. de Canoniz.
Sanctorum cap. 10. sub num. 6. versic. Sed
Canonizatio, &c. Quod tamen non proce-
dere in Decreto beatificationis putat Scac-
chus de cultu, & veneratione Seruorum Dei
sect. 1. cap. 8. pag. 98.

Et sic cum laude Dei, & Beatissimæ
Virginis terminata est Prima Pars nostri
Tractatus, quæ cum inceperit ab ipso
Deo, in Sanctis suis finem sortita est.

Finis Primæ Partis,

PARS

P A R S   S E C U N D A .
D E
I N C O N S T A N T I A
C I R C A   V I R T U T E S
S P E I , E T   C H A R I T A T I S .

C A P V T I .

A R G V M E N T V M .

De Præcepto, ex quo tenemur sperare in Deo: In hoc Præcepto qui dicantur Inconstantes: An inconstantia in eo considerata, possit esse cum Hæresi, vel sine ea; & quibus modis huiusmodi inconstantia contingere possit.

S Y M M A R I V M .

1 Homo sperare de fide scietur in Deo, vel à Deo beatitudinem æternam, remissionem peccatorum, & alia necessaria.

2 Præceptum de sperando in Deo, vel à Deo an obligat semper, vel à quo tempore incipiat obligare.

3 Spes in Deo, vel à Deo non est longo tempore differenda.

4 Desperatio de Divina misericordia, & consecutione æternæ vitæ damnatur, & nu. 6. ubi de ratione, ac num. 8.

5 Spes, & desperatio sunt passionēs contrariæ.

6 Desperatio de Divina misericordia quando dicatur cum hæresi, vel sine.

7 Desperatio de Divina misericordia continet sub se tristitiam, & odium Dei.

8 Desperans de misericordia Divina mortaliter peccat.

Parvitas materia dari non potest ad evitandum peccatum mortale in desperante de Divina misericordia.

Deus omnibus hominibus proponit vitam æternam, & dat illis auxilia ad salutem sufficiens.

9 Desperans de misericordia Divina an, & quando gravius peccet, quàm Hæreticus, vel Infidelis, & num. seq.

Virtus spei an sit perfectior quam fides.

Infidelitas repugnat directè cum veritate.

10 Affectus aliqui sub desperationis nomine involuntur.

11 Desperatio de Divina misericordia an sit intrinsecè mala, itant nunquam licere possit.

Quid si alicui revelaretur eius damnatio an ei liceat desperare de misericordia Divina, & numeris seqq.

Revelatio damnationis an sit possibilis.

12 Desperans de Divina misericordia ob damnationem sibi revelatam, an, & quando mortaliter peccet, & num. seq.

Deus promovere potest ad beatitudinis gloriam ex sua omnipotentia etiam illum, cui revelata fuerit damnatio.

14 Desperationis solus motus, sed non delibatus potest excusare à peccato.

Desperatio culpa non est flante impotentia cognita speranda salutis.

Damnati desperare an possint sine culpa.

NUNC, absolutis quæstionibus Inconstantie circa Fidem, breuiter dicenda sunt aliqua circa Inconstantiam in virtute Spei, & Charitatis:

Et quod attinet ad Spem, supponendum est, ex præcepto affirmatiuo teneri hominem sperare in Deo, vel à Deo beatitudinem æternam, remissionem peccatorum, & alia necessaria, quod suppositum certum est de fide, vt notat Suarez de virtute Spei, disp. 2. sect. 1. num. 1. & alij Theologi Sanc. ad præcepta Decalogi lib. 2. cap. 37. num. 1. Baldell. de Spe, & Charitate lib. 1. disp. 3. num. 1. P. Thomas del Bene de Offic. SS. Inquisitionis to. 2. dubit. 231. sect. 1. num. 1. Lezana, post hæc scripta visus, to. 3. Sacra Theologia, tract. 2. de Spe, disp. 2. quæst. 5.

Quod quidem præceptum cum sit, vt dixi, affirmatiuum non obligat semper, sed à quo tempore incipiat obligare, non est concors apud Theologos sententia, vt videre est apud P. del Bene loco cit.

Certum tamen est, nullum esse tempus determinatum, quo huiusmodi præceptum obliget, sed prudentis arbitrio mensurandum esse, nec permittendum longo tempore differri, vt tenet Suarez dista disput. 2. sect. 1. num. 3. Castro-palao de Spe tract. 2. disput. vniuers. punct. 4. num. 4. Baldell. loco cit. num. 5. P. del Bene loco cit. num. 14.

Huiusmodi autem præcepto affirmatiuo innatum est præceptum negatiuum, ne scilicet Inconstans exerceamus actum contrarium Spei; sic D. Thom. 2. 2. q. 22. art. 1. ad 3. & hoc præceptum semper obligat, nam semper obligamur non desperare de Diuina misericordia, & consecutione æternæ vitæ, Suarez dista sect. 1. num. 16. Castro-palao disto punct. 4. num. 1.

Inconstans ergo in hoc præcepto est, qui de sua salute desperat, cum sit actus contrarius ei, vt patet, nam in appetitu sensitiuo Spes, & desperatio sunt passionnes contrariæ, D. Thom. par. 2. q. 23. art. 2. ad 2. & quæst. 40. art. 4. Suarez loco cit. sect. 2. num. 1.

Et genus quoddam hæresis esse, non absurdè quis dixit, voluntariæ mortis cogitationem: hæc enim tristis, & nefaria cogitatio ex desperatione procedit: Desperatio impietatis, & atheismi speciem refert. D. Hieronymus ad Rusticum, lib. 2. epist. 10. ibi inquit: *Nihil ita offendet Deum, quam desperatione meliorum hærese peroribus; licet & ipsa desperatio incredulitatis iudiciu sit. Non est nostrum mortem arripere, sed illam ab alijs libenter accipere.*

Vnde hæc Inconstantia aliquando potest esse cum hæresi, aliquando sine ea; Cum hæresi erit etiam, si homo iudicet, Deum non remissurum illi peccata,

& quidquid ipse in eius offensionem faciat, & in hoc sic Inconstans duo peccata committit, alterum hæresis, alterum desperationis.

Erit verò Inconstantia sine hæresi, si homo iudicet, *Ego de futuro non saluabor*, siue id iudicet practicè, siue speculatiue, quia istud iudicium formaliter non est contrarium fidei, quamuis practicè videatur contrarium promissionibus spei, & efficaciæ gratiæ; sic P. Suarez loco cit. nu. 2. in fin. Sanchez disto cap. 3. nu. 6. Castro, pal. loco cit. num. 4. P. del Bene loco cit. sect. 2. num. 2.

Hæc autem Inconstantia, siue desperatio per se mala est, & prohibita præcepto spei, sub qua continetur odium, & tristitia contraria actibus spei, omni enim virtuti ad quam spectat amari, & gaudere possunt secundum actus hos omnes assignari contrarij actus, cum sit eadem ratio contrariorum.

Quocirca amor concupiscentiæ Dei contrarium est odium, quoniam propriè ipsi Deo in se aliquod malum quis velit, sed quo Deum à se auertat, itane nolit in eo constituere suam felicitatem, ita & similiter intelligi potest tristitia contraria spei, vt bene Suarez loco cit. num. 3.

Et propterea semper erit peccatum mortale, sic Suarez loco cit. num. 4. Sanchez disto cap. 23. nu. 5. Castro-pal. loco cit. num. 5. Baldell. disto lib. 1. disput. 5. num. 3. vbi quod in eo non potest dari paruitas materiæ, Auerfa de fide quæst. 20. sect. 3. vers. 2.

Nam cum Deus propoluerit homini vitam æternam, derque omnibus auxilia sufficientia ad salutem, peruersum planè est, & contra dictamen luminis naturalis Inconstantem esse, & desistere, ac decedere à proseguendo tanto bono, recusando illud procurare, & obtinere, vt bene Auerfa loco cit.

Imò grauius peccatum est quandoque infidelitate, nam odium illud Dei, quod opponitur amor concupiscentiæ eiusdem, est ex suo genere grauius peccatum infidelitatis, vel hæresi, tum quia est magis directa, & formaliter auersio à Deo, tum quia immediatè attingit Deum, infidelitas verò mediante actu nostro, tum denique quia culpa est immediatè in voluntate, ergo ea est in suo genere grauior, quæ per se corruptiuit maiorem honestatem voluntatis, sed virtus spei perfectior est quàm fides, saltem vt fides est in voluntate, atque adeo in genere virtutis, Suarez de Spe disput. 1. sect. 6.

Ergo summum peccatum contrarium spei est manus peccatum fidei contrario; si verò loquamur de proprio actu desperationis, qui non oriatur ex odio Dei, sed ex tedio, vel alia tentatione, ob quam

aliquis defuit voluntariè à prosecutione beatitudinis tanquam à re impossibili, vel nunquam futura, probabile est, infidelitatem, & maximè hæresim esse grauius peccatum tali desperatione, quia scilicet talis infidelitas magis repugnat Deo, quam desperatio, nam illa pugnat directè cum veritate, hæc non ità directè cum omnipotentia, vel misericordia, quia non fundatur in defectu omnipotentiz, vel misericordiz Dei, sed fortasse oritur ex nimia apprehensione proprii defectus; & si interdum oritur ex mala existimatione de Deo, supponit iudicium erroneum, & inde accipit suam maximam grauitatem. Hæc habet ad verbum P. Suarez loco cit. num. 5.

Sed his omnibus responderi P. Auerfa dista sect. 3. vers. Sed hæc non obstant, prout responderi Cardin. de Lugo, qui in tract. fidei Diuina disp. 18. sect. 2. à nu. 49. conatur quæri infidelitatem esse maius peccatum, desperationis.

Hæc autem Inconstantia pluribus modis contingere potest, hoc est, per omnem affectum fugæ, qui circa idem obiectum haberi potest, videlicet nolle conari ad consequendam Beatitudinem odio habere talem Beatitudinem, siquidem possibile est, esse odium erga certam Beatitudinem in particulari apprehendendo in illa aliquam rationem mali incommodi, item fugere Beatitudinem sumendo fugam, propriè, vt opponitur desiderio, siue considerari, non consequi talem Beatitudinem, tristari, & dolere de sui ordinatione, & eleuatione ad ipsam Beatitudinem: Hi enim affectus participant malitiam eiusdem rationis contra virtutem spei, & debent sub eodem desperationis nomine inuolui; sic P. Auerfa loco citato vers. 4.

An autem hæc Inconstantia sit intrinsecè mala, vt nunquam possit licere, non nulli volunt nunquam, etiamquod Deus reuelaret alicui, cum esse damnatum, quam tamen reuelationem esse impossibilem ob Dei bonitatem tenuerunt S. Bonauentura, & alij relati à Suar. & Castro-palao locis cit. ille num. 6. hic autem num. 7. quamuis non desint multi, qui hunc casum volunt esse possibilem, quos refert idem Castro-palao loco cit. num. 8. Baldell.

dista disput. 5. num. 9. De qua quæstione, videndus est idem Lezana loco cit. disput. 4. quæst. 7.

Sed dicendum est eum communi sententia, non teneri hunc, cui sic reuelatum est esse damnatum ad sperandum, non quia sit ablatum præceptum, sed quia ratione status ablata est potestas, vnde pro eo tempore non est obligatus, potest tamen sperare auxilia necessaria ad aliqua bona opera, & ad vitanda singula peccata, quia non est repugnans reuelationi, imò non debere, nec posse desperare propriè, & posituè de misericordia Dei tenent ex multis rationibus Suarez, & Castro-palao locis citatis, Baldell. de Spe, & Charitate lib. 2. disput. 2. num. 1. Bonaecina verò in primo Decalogi præcepto disput. 3. quæst. 3. punct. 2. num. 4. vers. Ego verò, tenet, posse sine peccato Inconstantem esse, & sine peccato mortali desperare, ex Becano, Lorca, Turriano, & Bannez.

Quod intelligit, modo negatio futuræ Beatitudinis non reducat in defectum omnipotentiz, vel misericordiz Dei, cum Deus possit quemlibet ad Beatitudinis gloriam promouere, & ad claram sui visionem assumere, nec posita illa reuelatione tolli, quin Deus possit sua Diuina, omnipotentia Beatitudinem conferre.

13 Sed Baldellus disto lib. 1. disp. 5. num. 17. vers. Nec quoad hoc, reprobat dictum Bonaecinz, & concludit, quod, aut reuelatio est facta per viam comminationis, & tunc manet præceptum sperandi, si verò reuelatio est per modum prophetiz, tunc præceptum sperandi non manet, nec illius transgressio erit peccatum, quem videas, quia benè, & distinctè loquitur de hac materia; Videndus est etiam Lezana loco postremè citato, vers. Sententio tamen.

14 Solùm autem motus desperationis plenè non deliberatus, potest excusari à peccato, P. Auerfa loco cit. vers. Solum, vbi subiungit, posse etiam actum desperationis excusari ab omni culpa per impotentiam cognitam sperandæ salutis, prout contingit in damnatis, Baldell. dista disput. 5. num. 4.

Quæ autem dicuntur in hac materia de timore, & præsumptione videnda sunt apud Doctores supracitados, quia non pertinent propriè ad Inconstantiam.

C A P V T II.

A R G V M E N T V M.

De Præcepto, ex quo tenemur diligere Deum, & Proximum: Quomodo in hoc Præcepto consideretur Inconstantia. An Offensus inimico veniam petenti debito modo pacem dare teneatur. Et de Præcepto elemosynæ; Et qui sint in illo Inconstantes.

S Y M M A R I V M.

- 1 Præcepta charitatis qua sint, & quot.
- 2 Præceptum de diligendo Deum obligat semper, & pro semper.
- 3 Et à quo tempore obligare incipiat.
- 4 Puer statim, ac vsu rationis assequitur, an obligetur præcepto de amando Deum, & num. seq.
Animus dilectionis erga Deum quo tempore, quis teneatur elicere.
- 5 Motus contritionis est motus charitatis.
Contritio necessaria ad impetrandam veniam peccatorum.
- 6 Præcepto dilectionis erga Deum quando, & quotupliciter contrahitur.
- 7 Deus amandus super omnia, & quomodo id adimpleatur.
- 8 Deus an, & quomodo possit odio haberi, & num. seq.
Odium quid sit.
- 9 Lausores Deum blasphemantes cum amittunt in ludo, dicuntur odio Deum habere.
Corrigendi sunt per astantes ex præcepto Charitatis, & Religionis.
Honor Dei defendendus aduersus illum blasphemantem non expectata spe emendationis.
- 10 Blasphemia erga Deum peccatum omnium maximum.
Charitas in Deum virtus omnium maxima.
Pessimum illud, quod contrarium optimo.
- 11 Desiderans deliberatè perpetuò in hac vita degere, peccat contra præceptum Charitatis, & dilectionis in Deum.
Vitam longam desiderans non peccat.
- 12 Dilectio proximi præceptum Charitatis naturale, & supernaturale.
- 13 Præceptum diligendi proximum comprehendit dilectionem Angelorum, & de ratione.
Præceptum Charitatis erga Proximum non solum respicit eos quibus beneficimus, sed etiam à quibus beneficium recipimus.
- 14 Beati diligendi sunt ex præcepto Charitatis erga Proximum.
- 15 Anima Purgatorij diligenda sunt ex præcepto charitatis erga Proximum.
Anima Purgatorij dicuntur Viatores non sunt in termino, sed sunt capaces, & indigentes nostrorum beneficiorum.
- 16 Dæmones, & damnati an, & quomodo diligere possint ex præcepto charitatis erga Proximum, & num. seq.
Vitam æternam Dæmonibus velle non licet, prout nec damnatis.
- 17 Tristitia, & disolentia demutationis alienius per modum affectus inefficientis, seu conditionati dicitur affectus licitus, & honestus.
- 18 Viatores diligendi ex præcepto charitatis. Peccatores quatenus ex præcepto charitatis diligendi.
Peccatores quoad culpam sunt odibiles.
- 19 Inimicos nedum amicos diligere, est præceptum charitatis.
Inimicum ex præcepto, & de fide tenemur non odisse.
- 20 Dilectio inimici quando, & quomodo debeat ex præcepto charitatis.
- 21 Odium inimici est peccatum mortale, & maximum eorum, qua erga Proximum committuntur.
- 22 Malum erga Proximum, vel inimicum an, quando, & quantum impetrari liceat, & num. 25.
- 23 Desiderium mortis violentæ erga Proximum an, & quando sit contra charitatem.
Mater infanti recens nato, & baptizato, postmodum ab Hæreticis, vel Turcis capto licet mortem desideret prius, quam adoleseat ne pervertatur.
Mortem sibi, filio, vel amico licet desiderare sub conditione, quod Deum sit offensurus, & de ratione.
- 24 Mortem sibi, vel proximo licet desiderare ad terminandam vitam miserrimam ob dolores corporales, ac ex maxima ignominia, vel egestate.
- 26 Amoris alius positivus an, & quando elici debeat erga inimicum.
Extremè urgente necessitate non solum Proximo, sed & inimico opere succurrendum, & num. 31.
Inimicus excludendus non est à generalitate nostri amoris, quo omnes generaliter diligimus.
Odium erga inimicum deponere, & iniurias de corde remittere tenemur.
Inimico veniam petenti remissio exterius significanda, & num. 35, & 52.
Remissionis significatio si denegetur inimico pe-

- tenti veniam talis negatio est signum odij,*
& num. 62.
- 27 *Offensus an teneatur dare pacem inimico veniam petenti cum modo debito, & numeris seqq.*
- 31 *Offensus an teneatur inimico veniam petenti cum debito modo pacem facere cum scriptura, & rogatu Notarij.*
- 32 *Pax ex consuetudine praesertim in Statu Ecclesiastico probari non potest nisi per rogatum Notarij.*
Pax fieri debet secundum consuetudinem locorum.
Offensus sacramentaliter absolui non potest, nisi pacem feceris cum rogatu Notarij stante consuetudine.
- 33 *Offensus tenetur facere pacem mediante rogatu Notarij, quando ipse dedit causam offensam, & num. 52.*
- 34 *Offensus non relinquit animum ultionis, & relinquitens causam iustitiae, aut, & quando excusetur à danda pace.*
- 35 *Negatio pacis offendentis, qui illam petit cum debitis modis, scandalum generat altium ex parte negantis, & num. seq.*
- 37 *Scandali occasionem dare non licet.*
Religiosus per omnem defectum relictus religiosae generat scandalum.
- 38 *Iniuria facta Monacho dicitur facta Monasterio, & num. 46.*
Abbas, seu Superior Religiosis habet ius vindicandi iniuriam factam Monacho, seu Religioso.
- 39 *Remissio iniuria facta Monacho spectat ad Abbatem, vel eius Superiorem.*
- 40 *Offensus tenetur dare pacem offendenti illam petenti cum debitis modis, quando offensus est persona bonorum morum, & nu. 52.*
Ed magis si sit, etiam minor.
- 41 *Iustitia iniusta dicitur zelo iustitiae succre, quod sit ad placendum Mundo.*
- 42 *Appetitus vindictae ob iniuriam priuatam non est virtus.*
Affectus iudicialis circa modum executionis an, & quatenus virtus sit, & num. 52.
Condonatio offensa laudatur.
Remissio peccatorum his, qui Proximo iniurias remittunt peculiariter promissa est.
Desiderium vindictae quatenus permittitur.
- 43 *Pax immediate post delictum petita, quando, & à quibus deuegiari possit.*
- 44 *Pax facta propter amorem Dei excludit omnem ignominiam.*
Pax dari debet offendenti, quando aliàs sine ea vite periculum incurreret.
Vel quando maiora occurrere possent inconuenientia, & num. 52.
Etiam per rogatum publici Notarij.
- 45 *Offensus remittere non tenetur actionem iniuriarum.*
Offensus etiam data pace, potest ab inimico petere refectionem damni, & interesse, & num. 47.
- Alio iniuriarum importat refectionem damni, & interesse.*
- 46 *Princeps punire tenetur malefactores, non obstante pace, & iniuriarum remissione, & cur.*
Abbas, seu Superior Religionis potest in Monachos, seu Religiosos rixantes animadvertere non obstante quod pacem inierint inter se.
- 47 *Pater potest remittere iniuriam factam filio etiam eo imuto.*
- 48 *Pacem deuoganti, an sint deuoganda Sacramenta.*
Ordinaris incumbere qualiter debeat, ut offensus det pacem offendenti.
Offensus quae dilectionis signa exhibere debeat offendenti.
- 49 *Status virorum Religiosorum debet esse omnino perfectus.*
Scandalum, & Proximi ruinam evitare quilibet tenetur.
- 50 *Offensus an teneatur dare pacem offendenti, qui veniam petat, & satisfactionem offerat arbitrio boni viri.*
- 51 *Offensus pro sui satisfactione potest recipere arbitrium boni viri, & taxationem petere à Iudice.*
- 52 *Offensus tenetur inimico exhibere particularis amoris signa quando iniuriam veniam petit, & satisfactionem offert.*
Offensus quando teneatur inimico dare litteras pacis.
Offensus tenetur pacem dare inimico petenti, ob cuius alterationem grane immincat damnum innocenti puero uxori, filijs, &c.
Offensus tenetur dare pacem inimico, quando aliàs ex deuogatione pacis daretur occasio scandalum.
Negatio pacis erga offendentem est perse mala, & contra charitatem.
Inimicus tenetur quantum ex se potest ad satisfactionem iniuria, sed ulterius urgeri nequit.
Episcopus tenetur pacem dare inimico illam petenti.
Episcopus deuogans pacem inimico potest ad eam cogi in foro fori auctoritate Summi Pontificis.
- 53 *Religiosi profitentur eandem perfectionem, quam Episcopi.*
- 54 *Religiosi offensi pacem exhibere an spectet ad illius consanguineos, vel ad Superiorem Religionis.*
- 55 *Pax in foro fori exhiberi debet per publicum Instrumentum.*
Pena offendentis mutari, vel minui non potest nisi de pace doceatur per publicum Instrumentum.
- 56 *Senatus Mediolani in aliquibus casibus dare solet pacem pro offenso illam iniuste deuogante.*
- 57 *Pacem faciens tenetur illam constanti seruare.*
- 58 *Pax contra frangentes pacem senctissima, & quae in Statu Ecclesiastico.*

- 59 *Pacem frangentes qui dicantur.*
 60 *Pax lenibus ex offensionibus an, & quando rupta dicatur.*
Offensa, quæ dicatur lenis, quæ gravis.
 61 *Pax verbalem per iniuriam an, & quando rupta dicatur.*
 62 *Pax ex Statuto Vrbi non censetur rupta per verbalem iniuriam, sed pro illa agi potest civiliter ad asimationem, & penam.*
 63 *Pax an, & quando censetur rupta per minas.*
 64 *Pax an, & quando rupta censetur per insultum cum euagatione armorum.*
 65 *Pax an, & quando rupta censetur per insultum factum ad domum alienam habitatam ab insultato.*
 66 *Pax censetur rupta per insultum cum adnatione siue alicuius vulnere.*
 67 *Item per proiectionem lapidis, vel teli sine vulnere.*
 68 *Item ex sola directione archibus.*
 69 *Quid per violentiam ablatione rei de manibus.*
 70 *An, & quando censetur rupta per insultum factum super vestibus cum percussione.*
 71 *Quid de illatione merui.*
 72 *Rupta censetur ex offensione secuta de mandato illius, qui pacem inierat.*
 73 *Quid de offensione secuta provocante adversario.*
 74 *Pax an, & quando censetur rupta ex copula carnali habita cum muliere illius, cum quo fuerat inita.*
Rupta censetur ex vitio nefando.
Vitium nefandum exercitum presumitur causa iniuriandi.
 75 *Pax an, & quando censetur rupta per furtum rapinam, deuastationem, seu damnum datum in bonis.*
Furtum non presumitur factum animo iniuriandi, sed lueri causa.
 76 *Pax an, & quando censetur rupta per accusationem.*
Rupta an, & quædo censetur si paciscens reduxit adversarium ad calamitatem, vel ad periculum amissionis bonorum, vel fecit eum privari officio, aut dignitate.
Quid si paciscens non accusaverit, sed adhaerit accusationi per alium proposita illamque instigaverit.
Quid si paciscens testimonium fecerit in iudicio contra adversarium, cum quo pacem inierat.
Quid si paciscens Advocati munus exerceat in iudicio contra eum, cum quo pacem inierat.
 77 *Pax rupta non censetur per accusationem factam de eo, cum quo fuerat inita, si accusetur de delicto hæresis, vel læsa maiestatis.*
Quamvis accusatio fiat in ore vindictæ.
Delicta hæresis, & læsa maiestatis sunt atrocissima.
Pax rupta non censetur per accusationem, delationem, vel subministrationem probationum contra eum, cum quo fuerat inita, ubi

- agitur de delicto assassinij.*
Assassinium resolutum atrocitatis equiparatur delictis hæresis, & læsa maiestatis.
 78 *Pax violatur per offensionem illius, cum quo fuerat inita, secutam extra Territorium Iudicis, coram quo facta erat.*
Pacem rumpens extra Territorium Iudicis, coram quo fuerat inita, ad quam penam teneatur.
Et an sit remittendus ad eundem Iudicem, coram quo inita erat.
In Italia ex consuetudine non remittitur.
Principes scilicet omnes remittunt delinquentes ad Curiam Romanam obediens Summo Pontifici.
 79 *Curia Romana punit delinquentes ubicunque deliquerint, nec illos remittit ad alios Principes.*
 80 *Pax an violetur ex eo quod non defendatur paciscens a tercio offensus.*
 81 *Pax dicitur rupta si occidatur adversarius Bannitus, qui non poterat impune offendi.*
 82 *Prohibitum accedere ad aliquem locum, si per illum locum prohibitum transeat ad effectum accedendi ad alia loca non prohibita, exinde non dicitur prohibitioni contravenisse.*
Gratius in Statu Ecclesiastico, prohibetur accedere ad locum delicti, & ad locum ubi habitat pars offensa, vel eius hæres donec pacem obtinuerit.
 83 *Pax an, & quando rupta censetur ex eo quod paciscens offendant uxorem, vel filium compascientis.*
 84 *Quid si offenderit illius fratres, vel consanguineos.*
Offendentes fratrem, vel consanguineum paciscientis gravius puniuntur in Statu Ecclesiastico.
 85 *Offendentes feminas paciscientis an, & quando dicatur rupisse pacem.*
Pax facta pro se, & affinis comprehendit etiam feminas.
 86 *Pax an dicatur rupta per offensionem factam adherentibus paciscientis.*
Pax facta inter Principes an comprehendat adherentes.
 87 *Pax an dicatur rupta ex offensione in socium itineris paciscientis.*
 88 *Pax facta inter plures rumpitur per offensionem unius ex paciscentibus.*
 89 *Pax non dicitur rupta per offensionem paciscientis ex noua causa.*
Pax censetur inita ob veteres causas.
Offensa facta ex noua causa quamvis iniusta, non importat ruptionem pacis.
 90 *Offensa ob nouam causam siue incontinenti, siue ex intervallo exortam, facit, quod pax non dicatur rupta.*
 91 *Offensus ex noua causa an possit offendentem reoffendere sine pena pacis ruptæ.*
 92 *Offensus ex noua causa potest offendentem reoffendere citra penam pacis ruptæ, quamvis*

- offensa sit talis, qua non rumpat pacem.*
- 93 *Clausula quod pena toties committatur quoties contrasactum fuerit, apposta in Instrumento pacis nihil operatur quando offensio provenit ex nova causa.*
- 94 *Offensus ex nova causa offendentem reoffendens ex intervallo, non incurrit penam fracta pacis.*
Offensus ex intervallo offendentem reoffendens qua pena tenetur.
- 95 *Pena pacis rupta non intrat ex offensioe, secunda post quam alter ex comprehensis in pace primo offenderat.*
Secundo offendens sicuti non tenetur pena pacis rupta, ita nec illum potest exigere à primo offendente.
- 96 *Nova causa qualis esse debeat, qua excuset à pena pacis rupta.*
Nova causa iniusta, & levis, an, & quando excuset à pena fracta pacis.
Nova causa procurata, vel assillata per offendentem, an, & quando excuset à pena fracta pacis.
Nova causa proveniens ex genere prohibitorum an, & quando excuset à pena fracta pacis.
Auctor nova rixa non potest allegare novam causam ad effugiendam penam fracta pacis.
Pax quando fuit generaliter facta tunc nova causa ab illius fractione non excusat.
Nova causa allegari non potest ad evitandam penam fracta pacis in Statu Ecclesiastico, ac ubi viget Statutum illam non admittens.
- 97 *Statutum prohibens allegari novam causam ad effugiendam penam fracta pacis, intelligitur de causa frivola, & iniusta, non autem de iusta, & rationabili.*
Quid de nova causa dependente à necessaria defensione.
- 98 *Nova causa ad effugiendam penam fracta pacis quomodo sit probanda in Statu Ecclesiastico.*
- 99 *Statutum prohibens allegari novam causam ad effugiendam penam fracta pacis, de quibus subditis intelligatur.*
- 100 *Constitutiones Apostolica prohibentes allegari novam causam ad effugiendam penam fracta pacis, quos ligent vasallos.*
Bulla Pij Quarti prohibens allegari novam causam ad effugiendam penam fracta pacis, quando habeat locum.
- 101 *Promittens non offendere in persona non tenetur pena fracta pacis ex eo, quod corpus paciscentis tetigerit, pulsaverit, percussit, insultaverit, dammodo non laeserit.*
Quid si occidisset equum paciscentis.
- 102 *Ambo paciscentes si se invicem offendant, nec constat quis prius offenderit, neuter tenetur ad penam fracta pacis.*
- 103 *Paciscens an teneatur pena fracta pacis ex eo quod offenderit eademer compascen-*
- tis defuncti.*
- 104 *Pena fracta pacis non intrat ex offensioe, facta sine dolo.*
Animus offendendi, & dolus offendentis quomodo probetur ad incurrendam penam fracta pacis.
- 105 *Pena fracta pacis non intrat ex offensioe, facta ignoranter.*
- 106 *Nec ex offensioe facta ab eo, qui principaliter non habuit animum frangendi pacem.*
- 107 *Auxiliator an, & quando incurrat penam fracta pacis.*
- 108 *Absens pro quo pax fuerat promissa si offendat paciscentem ante ratificationem non incurrit penam fracta pacis.*
Paciscens non dicitur pacem rumpere offendendo unum ex ijs quem promissit non offendere ante illius ratificationem.
Quid si constat de ratificatione tacita resistente ex iudiciali productione Instrumenti pacis.
- 109 *Vel Notarius stipulatus fuerit pro absente, vel pax facta fuerit coram Iudice.*
Ratificatio pacis non retrotrahitur ut ex intermedia offensio incurritur pena illius fractionis.
- 110 *Consuetudo obligandi sub pace etiam absentes ad incurrendam penam illius fractionis, an sit attendenda.*
- 111 *Absens ab actu pacis si offendat eum cum quo fuit unita, an, & quando incurrat penam fractionis.*
- 112 *Pena fracta pacis non incurritur quando illa est nulla, vel invalida.*
- 113 *Pacis federa inter Principes eandem habent vim quam pax inter privatos.*
Principes construunt pones pro passu gentium armatarum, vel adificans fortissimum apertum ad occidendum, an dicatur rupisse pacem, vel contravenisse pacto de non dando passum gentibus armatis.
- 114 *Fodus inter Principes quando dicatur violatum.*
- 115 *Paciscentes an, & quando inconstantes possint à contractu pacis recedere ante commissam penam.*
Reipubl. interest, ne eius tranquillitas per bella turbetur.
Paciscens recedere non potest à contractu pacis iniusta altera parte.
- 116 *Pacem omnes in Statu Ecclesiastico censentur stipulare pro Camera Apostolica.*
- 117 *Occidens eum, cum quo pacem habebat tanquam proditor non gaudet immunitate Ecclesiastica.*
- 118 *Occidens eum, cum quo habebat pactum de non offendendo an gaudeat immunitate Ecclesiastica, & num. seq.*
- 119 *Proditor an, & quando dicatur qui pace iniusta adverserium occidit.*
Promissio de non offendendo quomodo differat à pace.

- 121 Reconciliatio simplex an sufficiat, ut ea non obstante offendens excludatur ab immunitate Ecclesiastica.
- 122 Simplex reconciliatio non tollit durationem inimicitia.
- 123 Pax inita ab antiquo non minuit poenam fractae pacis.
- 124 Occidens aliquem non obstante pace ex noua causa non priuatur immunitate Ecclesiastica.
- 125 Praeceptum erogandi elemosynam est de iure naturali, & Diuino, & obligat sub mortali.
- 126 De materia elemosynae.
- 127 Elemosynam, qui dare consuevit an constans teneatur illam dare perpetuo.
- 128 Cinitas renouare inconstans non potest annuam elemosynam Religiosis dari solitam.
- 129 Statutum renouans elemosynam an, & quando sit attendendum.
- 130 Statutum mandans dari elemosynas, & à Summo Pontifice confirmatum, renouari non potest.
- 131 Anniversarium celebrare qui fecit in Ecclesia per diuturnum tempus, an possit inconstans illud praetermittere.
- 132 Consuetudo per quodcumque tempus non induit in facultatis.
- 133 Actus facultatis in favore Ecclesiae indicant animum se obligandi in futurum.
- 134 Protestatio elemosynae gratuita, & per modum liberae deuotionis non obligat in futurum.
- 135 Elemosyna consuecta dari pauperibus an, & quando obligent in futurum.
- 136 Decennalis praestatio elemosynae, an, & quando faciat praesumere titulum, & numerum sequenti.
- 137 Actus facti ex causa deuotionis, & elemosynae regulariter non obligant in futurum.
- 138 Actus continuati per longissimum tempus, obligant in futurum quauis facti ex causa deuotionis, & elemosynae.
- 139 Actus facti ex causa deuotionis, & elemosynae per decem annos favore pia causa obligant in futurum.
Actus facultatis adhuc obligant in futurum quando agitur de favore Ecclesiae, & pia causa.
- 140 Actus non praesumantur facultatis in favore pia causa, & Diuini cultus.
- 141 Praestatio diuturna quando sit in piam causam inducit obligationem quamuis fiat ex mera liberalitate.
- 142 Praestatio elemosynae erga pauperes quando obliget in futurum.
- 143 Elemosyna, & oblationes variabiles, & non habentes certum subiectum non possunt liquidari in certa summa.
- 144 Elemosyna quando computetur inter fructus beneficij.
- 145 Praedicatori non tenetur erogare elemosynam populus, sed Episcopus, & Parochus.
- Episcopus, & Parochus tenentur populo praedicare.
- 146 Parochus non potest se excusare à munere praedicandi ob ciuitatem reddituum beneficij.
- 147 Populus tenetur ad elemosynam Praedicatori erogandam, quando aliis Episcopo non remaneret necessarium pro sui sustentatione.
- 148 Laici tenentur, & cogi possunt ad elemosynam Praedicatori erogandam stante consuetudine.
- 149 Vniuersitas non potest reducere ad minorem quantitatem elemosynam consuetam Praedicatoris.
- 150 Episcopus an, & quando teneatur de proprio condicere Praedicatorem pro Quadragesima.
- 151 Populus non tenetur seruare consuetudinem praestandi elemosynam Praedicatori Cathedralis quando ille eligitur ab Episcopo.
- 152 Quid si consuetudo sit immemorabilis.
- 153 Regulares, qui ab immemorabili soluant elemosynam Praedicatori Cathedralis non possunt inconstantes illam denegare.
- 154 Episcopus ex consuetudine soluens elemosynam Praedicatori Cathedralis, qui eligitur à populo, non potest inconstans illam denegare, sed vindicare sibi potest electionem Concionatoris, non obstante consuetudine etiam immemorabili.
- 155 Episcopus potest sibi vindicare electionem Praedicatoris Cathedralis fieri solitam à populo, vel alio inferiori ex consuetudine, sed tunc non potest cogere populum ad soluendum illius elemosynam.
- 156 Quid stante immemorabili consuetudine.
- 157 Episcopi ab arbitrio dependet an velit sibi vindicare electionem Praedicatoris Cathedralis, non obstante consuetudine immemorabili, quod populus, vel alius illius eligat, nec tunc potest compellere populum ad soluendum pro eo elemosynam, vel malis huiusmodi facultatem populo relinquere, enimque cogere ad solutionem elemosynae, & numero sequenti.
- 158 Elemosynam soluere solitus Praedicatori Ecclesiae inferioris electio per Episcopum, non potest inconstans illam denegare.
- 159 Episcopus eligens Praedicatorem Ecclesiae inferioris, illique soluens elemosynam, non potest inconstans illam denegare.
- 160 Populus ex immemorabili consuetudine eligens Praedicatorem inferioris Ecclesiae, illique soluens elemosynam si vult vii facultate eligendi, non potest inconstans elemosynam denegare.
- 161 Episcopus ex iuris sola assentientia potest eligere Pra-

gere Prædicatorem Ecclesiæ inferioris donec Vniuersitas probaueris immemorabilem per tres conformes.

164 Praxis Sacra Congregationis circa electionem Concionatoris Ecclesiæ inferioris ad vitanda scandala inter populum, & Episcopum.

165 Quid si Vniuersitas alleget immemorabilem consuetudinem, & num. seq.

167 Vniuersitas quibus in casibus teneatur solvere eleemosynam Prædicatori electo ab Episcopo, non obstante consuetudine, quod eligatur per Vniuersitatem, & quando amittat ius eligendi.

168 Eleemosyna quomodo soluatur Prædicatori in Francia.

169 Dinites an, quando, & quomodo cogi possint ad faciendam eleemosynam pauperibus.

170 Capitulum teneatur ad eas eleemosynas, ad quas tenetur Episcopus.

171 Eleemosynam dare qui tenetur si illas non soluat an, & quando teneatur refarcire damnum indigenti, & num. seq.

173 Schisma est peccatum contra charitatem.

DVO sunt præcepta Charitatis, alterum consistit in dilectione Dei, alterum in dilectione Proximi.

Primum habetur in Deuteronomio 6. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & cap. 10. & cap. 11.* Alterum habetur in Euangelio Matthæi 22. *Diliges proximum tuum sicut te ipsum.*

2 Primum præceptum eum contineat aliquid negarium, vt non habere Deum, odio obligat semper, & pro semper, ita P. Suarez de Præcept. Charitatis, sessione 3. num. 1.

Quo tempore autem obliget huiusmodi præceptum non sunt concordēs sententiarum, nam aliqui tenent obligare statim, atque puer vsum rationis assequitur, vt ex Nauarr. Soto, Bannez, Toled. & Rodriq. ait Sanch. ad Præcepta Decalogi, cap. 35. lib. 2. num. 6. Lezana tract. 3. de Charitate, disp. 4. quæst. 6. vers. *Qua in re.*

Alij autem tenent eo tempore hoc præceptum non obligare, sic Valencia, Vasquez, Suarez, Azor, Filiarch. Medina, & alij ab eodem Sanchez loco cit. num. 6. allegati; quam opinionem tanquam probabiliorē ipse sequitur, & eam tenent alij allati à Baldello de Sp. & Charitate, lib. 2. disp. 13. num. 12. qui hanc dicit communem.

Præterea multi distinguunt tempora, quo quis tenetur elicere actum dilectionis erga Deum, de quibus latè per Sanch. loco cit. Baldell. loco cit. disp. 15. & Suarez loco cit. Auerfa de Fide, quæst. 24. sect. 3. in quo etiam non sunt concordēs Baldell. loco cit. num. 16. vers. *Reiecit*, dicit non posse in De Inconst. in Spe, & Char. To. I. Par. 11.

hoc tradi meliorem regulam in illa, quæ generaliter traditur à S. Thom. quæst. 25. de Virtute, art. 7. ad 7. vt tunc obliget hoc præceptum quando obligat aliquid ad aliud præceptum, quod sine Charitate erga Deum non potest impleri, v. g. si Sacerdos debeat conficere, vel ministrare Eucharistiam, vel debeat quis suscipere Sacramenta, vel cogitare de sua salute, sequè ad illam disponere, vel vniuersaliter quando quis debet iustificari extra Sacramenta, vt notat Vasq. par. 2. disp. 143. cap. 2. num. 9. cum ex Tridentino sess. 14. cap. 4. motus contritionis, qui est etiam motus Charitatis semper fuerit, & modo sit necessarius ad impetrandam veniam peccatorum, vt bene idem Baldell. loco cit. disp. 15. num. 1. quod etiam voluit Suarez d. sect. 3. num. 6.

Cum ergo teneatur homo hoc præcepto non potest Inconstans esse in eo, quæ Inconstantia triplici modo succedere potest.

Primò, omittendo actum dilectionis, quando ex præcepto eliciendus est. Secundò quando amatur Deus, sed non debito modo. Tertiò, quando odium formale Dei habetur, Sanchez d. cap. 35. n. 10. Baldell. d. disp. 35.

Debet enim amari Deus super omnia, hoc est, vt bona omnium maxima illi velimus, quod est illum amare obiectiue, & super omnia, vt ipsum, & eius amorem, alijs omnibus præferamus, & simpliciter plurimi æstimemus, & appetimus, quod est illum amare super omnia appetitiue, & vt illum amemus propter se, non autem propter aliquod bonum creaturæ, quod sit ratio formalis, vel causa finalis, vt ille ametur, non autem præcipitur, vt cum summo conatu, & intensissimè diligamus, siue habito respectu ad vires potentie, etiam adiutæ per gratiam, sine facta comparatione ad alios actus, qui forte intensissimè à nobis eliciuntur, aut solent elici circa alia obiecta, vt bene Baldell. loco cit. disp. 12. num. 2.

Et licet Deus secundum se, & vt est infinitum bonum odio haberi nequeat, potest tamen tanquam alicui infestus, vt explicat Azor. Instit. moral. tom. 1. lib. 9. cap. 4. quæst. 6. Quia odium est actus, quo in quantum nos punit, vel aliquid mali, aut molesti nobis infert, & in quantum nobis non confert ea bona, quæ ab illo optamus ac petimus, & illa prohibet, quæ nostræ sensualitati, & voluntati inordinate sunt consona, bene potest ratione eorum effectum apprehendi, vt nobis sit molestus, & infestus, & malus, & sic potest odio haberi, vt probat D. Thomas 2. 2. quæst. 34. art. 1. & optime explicat Baldell. d. disp. 15. n. 21. Sanchez licet breuiter d. cap. 35. n. 10.

Z z z

In quo peccant lufores illi, qui cum
 9 amittant in ludo pecunias, odij blasphemias contra Deum iaciunt, videntur enim odio habere Deum, cum pecuniam in ludo victores non obtinent, quasi quod Deus hanc, vt aiunt, fortunam illis non concedat, quos ex præcepto Charitatis, & Religionis tenemur corrigere, quando honor Dei ob similes blasphemias periclitatur, tenemur enim honorem Dei defendere, nou expectata spe emendæ in blasphemante, vt bene Sanchez in d. cap. 35.

num. 9.
 Hoc genus blasphemiarum, siue peccatum odij Dei esse omnium maximum recte dicitur, quia opponitur directe virtuti omnium maximæ, quæ est Charitas in Deum, & semper illud est pessimum, quod est contrarium optimo, vt habetur 8. Ethicorum cap. 16. Baldell. d. disp. 16. num. 12. Iatè Suarez de Præcepto Charitatis, disp. 6. sect. 2. per totam.

Inconstans etiam in hoc præcepto esset ille, qui desideraret deliberatè perpetuò in hac vita degere, quia delicie huius
 11 sæculi præponerentur vitæ æternæ, & frui-
 12 tioni Dei; secus autem, si vitam longam desideraret, vt ex Nauarr. Barthol. Ledesma, & Emanuel Rodriguez, tenet Sanchez d. cap. 35. num. 11.

Alterum præceptum Charitatis consistit in dilectione Proximi, quod præceptum esse naturale, & supernaturale docent Theologi, sic Suarez d. disp. 5. sect. 4. Baldell. loco cit. disp. 16. num. 2.

Proximi autem appellatione veniunt primò Angeli, vt ex D. Thoma, & August. tenet Auerf. de Fide, quæst. 25. sect. 2. & ratio est, quia præceptum Charitatis non solum respicit eos quibus benefacimus, sed etiam eos, à quibus beneficia recipimus.

14 Secundò, veniunt Beati, vt ex eodem D. Thom. & Durand. docet Auerf. loco cit. num. 2.

Tertiò, Animæ, quæ sunt in Purgatorio, nam sunt Viatores, cum nondum
 15 sint in termino, & sint capaces, & indigentes nostrorum beneficiorum, Auerf. loco cit. vers. Et inter Viatores.

An autem hoc præceptum respiciat Dæmones, & damnatos distinguit ex eodem D. Thom. Auerf. loco cit. vt scilicet possimus diligere Dæmones, quatenus volumus conseruari ad manifestationem Diuinæ gloriæ, eo modo quo diligimus irrationales creaturas; sed non extenditur ad eos simpliciter Charitatis amor, quia non licet eis velle vitam æternam, quod potius repugnat Charitati Dei, quia Diuinam iustitiam approbamus.

Idem dicendum est de damnatis, erga quos licet nō possit dari voluntas efficax,

& absoluta de salute eorum, potest tamen dari aliqua voluntas per modum affectus inefficientis, & conditionati, siue per modum tristitiæ, & displicentiæ de eorum, & damnatione, qui actus est licitus, & honestus, vnde si per Diuinam reuelationem quis edisceret, animam sui patris, vel alterius, quam valdè diligebat, esse in Inferno damnatam, vtique posset licitè dolere de eius damnatione, non quidem, quatenus opus quoddam Diuinæ iustitiæ est, sed quatenus malum illius animæ est.

Quartò, Viatores non solum iusti, sed peccatores, qui tamen diligendi sunt
 18 quantum ad naturam, non autem quantum ad culpam, quia vt sic potius sunt odibiles, D. Thom. de obiecto Charitatis, artic. 5. Auerf. loco cit. vers. 3. Suarez loco citato sect. 5.

Quintò, Proximi sunt non solum amici, sed inimici, quos diligere debemus,
 19 ex vi enim huius præcepti tenemur non odisse inimicos, & est de fide, vt notat Suarez loco citato num. 1. Auerf. loco citato art. 4.

Hoc autem præceptum obligat secundum Suar. Valent. & Reginald. citat. d. Baldell. de Spe, & Charitate, lib. 2. disp. 16. num. 6.
 20 quando tenemur inimico benefacere, siue corporaliter, siue spiritualiter, non, quidem per actum internum per se loquendo, sed per accidens ratione actus externi, vt docet Baldell. loco citato.

Deiuratur autem ab hoc præcepto, & in eo Inconstans esse non licet absque peccato mortali, quod quidem peccatum,
 21 maximum est eorum, quæ sunt contra proximum, D. Thom. 2. 2. quæst. 34. art. 4. Snar. d. disp. 6. sect. 2. num. 1.

Sed an liceat imprecari malum proximo, communis opinio est licere ad effectum, vt corrigatur, etiam si persona, cui operatur sit inimica, D. Thomas 2. 2. quæst. 83. ad tertium, Reginaldus in praxi, lib. 17. cap. 12. sect. 2. num. 9. Et ex his Baldell. loco cit. num. 9. Suar. d. disp. 5. sect. 5. num. 2. dummodo malum illud, quod operatur, sit quantum est necessarium ad illum bonum finem, qui intenditur, vt dicunt Baldell. & Suarez loco cit.

Non erit etiam contra Charitatem operare proximo etiam amico mortem etiam illatam violentè à Iudice per sententiam
 23 iustam, si credat per hoc vitandum esse illi maximum infortunium, vel debere illi multum prodesse ad vitam æternam, consequendam; vel si nater infanti recens nato, & baptizato, ac capto ab Hæreticis, vel Turcis mortem optet, & præteratur à Deo, antequam veniat ad fidem rationis, ne postea peruertatur, & Fidem deferat; vel si quis sibi ipsi, vel filiis, vel amicis mortem optet sub conditione,

quod Deum non sit offensurus, quia in his omnibus casibus non operatur malum, sed maius bonum, vt ex Reginald. Baldell. loco cit. num. 9. vers. *Atque hoc modo*.

Et idem est, si aliqui ad terminandam vitam miserissimam ex maximis doloribus 24 corporalibus, vel ex maxima ignominia, & infamia, in quam forte incurrit, vel ex maxima ægrotate optetur mors, quam etiam ipsi sibi quis licite optat à Deo præcatur, vt malum minus, imò vt bonum, ad fugam, & terminum mali maioris, Baldell. loco cit. num. 9. vers. *Et idem est*.

Sed quia periculum est, ne hæc desideria mali temporalis, aut corporalis erga 25 inimicos potius ex odio oriuntur, quam ex zelo Iustitiæ, aut alterius boni maioris, tutius est, vt illis non optentur, nisi forte sub conditione, quod illis, vel alijs certo sint profutura, vt notat idem Baldell. loco citato num. 10.

Et quamvis erga inimicos non teneamur clicere positiuè actus amoris, nisi 26 quando sunt in extrema necessitate, quia tunc tenemur opere ipso illis succurrere, sicut & omnibus alijs proximis, D. Thom. 2. 2. quæst. 24. art. 9. Semper tamen tenemur non clicere positiuè erga illos actus odii, sed tenemur semper positiuè illos non excludere à generalitate nostri amoris, quem habemus generaliter erga omnes proximos, D. Thom. 2. 2. quæst. 24. art. 3. & tenemur positiuè erga illos deponere odium, & omnes iniurias de corde remittere, iuxta illud Matthæi 6. Si non remisistis unusquisque fratri suo de cordibus vestris, idque exterius illis significare, si petant veniam, ne alioquin hæc ipsa negatio externæ significationis sit signum odii, Baldell. de viris capitalibus, lib. 3. disp. 23. num. 4. & seq. & d. disp. 16. num. 11.

Sed an si inimicus petat modo debito veniam, teneatur offensus illi pacem dare in scriptis, casus iste accidit mensibus elapsis; nam cum quidam nobilis adolescens offensus à quodam Religioso, qui litem 27 moram prædicto luueni malis artibus, fouerit, baculo cum percussit, non animo quidem eum occidendi, miser tamen ille post paucos dies occubuit, damnatus adolescens in communia, rigorose tamen, in penam capitis, & confiscationis bonorum, transacto anno à die condemnationis, petiit pacem à Superiore Religiosis, & circa hoc fauorem ab Eminentiſſimo Religiosis Protectore, qui consuluit super hac petitione; Consultores autem Religiosis illi scripto italico sermone exarato eidem Protectori responsum dederunt, vt infra:

28 **P**ER vbbilire a i commandamenti di V. E. si è discorso nella nostra Consulta intorno all'omicidio commesso, & se bene si potrebbe rimettere dalla Religione non ostante l'atrocità del delitto, ad ogni modo non pare, che sia obbligata a far la pace, ne per ragione dello stato Religioso, perche essendo questo via alla perfezzione, quando la Religione non faccia positiua istanza, ne habbia animo di vendetta, ma lascia operare alla giustitia, che è atto di perfezzione, ne per ragione d'enitar lo scandalo, perche in tal caso è semplicemente passiuo per le ragioni, che s'adnirrano.

Lo prima, perche la remissione si snol fare da chi vuole, & può vendicarsi, & comparire in giudizio.

La seconda, perche non lascia di far la remissione per vendetta, ma per scurtà de' suoi Religiosi, i quali sarebbero esposti a tutte l'ore a simili pericoli; così perche il delincente è stato solito a far simili affionti ad altri Religiosi, come auco perche altri ad esempio di lui anno minacciato di far lo stesso, & non anno mancato amici del delincente, che vedendo passare alcuni de' nostri Religiosi, anno gridato con sommo vilipendio, bastone, bastone.

La terza, perche è degno di considerazione, che il sangue dell'ucciso è ancor caldo, ed il delitto troppo fresco.

La quarta, perche ridonderebbe in grave ignominia della Religione, facendosi apprendere, che anesse fatta la remissione per interesse, essendoni in ciò fondamento, così perche il padre del delincente ha detto d'auer fauori, & denari con cui aggiustare ogni cosa, come auco per terza persona ha fatto offrire al P. N. somma di denari, acciò facesse la remissione.

La quinta, perche tutte le Religioni esclamano, potendo altri da quest' esempio pigliar ardire di far lo stesso contro esse.

La sesta, perche il Clero secolare ha il medesimo sentimento, & timore, ed ha parlato co' Padri nella medesima conformità, & sopra tutto potrebbe temere il Sig. Vicario, che ha fatto il processo, & condannatolo.

Finalmente tutt' i secolari più cospicui, & di buon sentimento fanno la medesima istanza, acciò non si dia adito ad vn tanto, & il male esempio.

Questi sono i motini, che noi abbiamo qud espressi per vbbilire a' commandamenti di Vostra Eminenza.

Mouit Mihi procuranti pacem pro nobili adolescente bilem humilissimi scriptum, & ferè currenti calamo respondi etiam idiomatico italico, prout infra:

29 **S** Candalosa scrittura è quella, che è stata presentata à V. E. dal Segretario della Religione N. sopra la pace richiesta per mezzo mio da N. il quale contro la sua intenzione uccise il P. N. e non sola-

Zzz ii

mente era degna di non comparire al cospetto d'un Cardinale di Santa Chiesa pieno di zelo, e di carità, qual'è l'E. V., mà d'esser sepolta in vn perpetuo oblio, affinché da essa non resti scandalizzato il Mondo tutto; e perche V. E. s'accorga, ch'è mera verità quella ch'io dico, la supplico à ricordarsi esser commune sentenza de' Teologi morali, che l'offeso è vbligato sotto pena di peccato mortale a dar la remissione, e la pace all'offendente, quando questi co i debiti modi chiede perdono, e la ricerca.

Questa sentenza si fonda nella dottrina di San Tomaso 2. 2. *quest. 83. art. 8.* quam declarat Cardinalis Caictanus *ibidem* sequuntur Siluester *verb. Charitas quest. 6.* Nanarr. in *Manual. cap. 21. num. 25.* Azor. *Instit. moral. tom. 2. lib. 12. cap. 3. quest. 7.* Svarcz. de *Charitate disp. 5. sect. 5. num. 9.* Reginald. in *foro penitent. lib. 17. num. 124.* Filiucc. *tratt. 28. cap. 1. num. 21.* Valentia *to. 3. disp. 3. Bannet. 2. 2. quest. 25. art. 9.* Bonacina de *charitate disp. 3. punc. 3. qu. 3. nn. 5.* Trullench. ad *praecepta Decalogi lib. 1. cap. 5. dub. 5. num. 13.* Calstro-palao de *charitate tratt. 6. disp. 1. punc. 6. nn. 7.* Coninch. *disp. 24. dub. 6. num. 95.* Baldell. de *vitijs, & peccatis capitalibus lib. 3. disp. 23. num. 6.* & de *charitate lib. 2. disp. 16. nn. 10.* Busemban. de *precepto charitatis lib. 2. tratt. 3. cap. 2. dub. 2. num. 3.*

La ragione è in pronto, perciocchè siccome l'offeso è tenuto sotto obbligo di peccato mortale di mostrare all'offendente in caso di necessità segni esterni d'amore, e di dilezione, così è tenuto sotto lo stesso obbligo a dare i medesimi segni, quando l'offendente chiede il perdono, e la pace, perche simile richiesta, costituisce l'offeso in necessità morale di dare i detti segni, come ben dichiarano il Cardinal Caictano, & il Padre Baldello ne i luoghi di sopra citati.

E tanto è vera quell'openione, che la contraria cade sotto censura d'essere intollerabilmente erronea, & offensiva delle pie orecchie de i Fedeli, vt latè probat Ludouicus Carbo de *pacificatione, & dilectione inimicorum cap. 26. in fine vers. hanc conclusionem.*

E opinione de i più suoi Teologi morali, che l'offeso è obbligato sotto pena di peccato mortale a dare la remissione, e la pace all'offendente quando questi co i debiti modi chiede perdono, e la ricerca.

Può nascere solamente vna difficoltà, se questa pace s'abbia a fare per iscrittura, e per rogito di Notaio, o pure s'ella si possa negare con tale formalità.

Il Padre Beia tratta diffusamente la questione nelle *resoluzioni de' Casi di coscienza cas. 10. per tot.* e conchiude con solidissi-

me ragioni, e fondamenti, essere obbligato l'offeso a dar la pace per iscrittura, e per rogito di Notaio: E se bene a quest'Autore s'opponc il P. Comitolo in *respons. moral. lib. 4. quest. 32. num. 14.* in ogni modo l'openione del P. Beia è più commune, come più conforme alla pietà Christiana, ed al precetto Euangelico della dilectione dell'inimico, come prouano il Guazzano nel *trattato de tregua, & pace. quest. 4. num. 8.* ed il Vulpello de *pace, quest. 44. num. 3.* e più diffusamente Lodouico Carbone nel *trattato di sopra citato, cap. 31. per tot.* concorrendoui particolarmente la consuetudine della Patria del delinquente, anzi di tutto lo Stato Ecclesiastico, oue non s'ammette altra proua di pace, se non quella, ch'è stipolata per rogito di Notaio, Vulpellus de *pace quest. 78.* Farinacc. de *accescat. quest. 5. num. 11. vers. Sublimita, & conf. 87.* Guazz. *quest. 33. num. 12. par. 1.* E non è dubio douersi far la pace conforme la consuetudine de' luoghi, Azor. d. *lib. 12. cap. 3. quest. 8.* I. ndouicus Carb. d. *qu. 31. Guaz. loco citato: Intanchoe dou' è tal consuetudine, non possono essere assoluti l'offesi, se reculano di far la pace per rogito di Notaio, Veia d. cas. 10. Guaz. quest. 4. num. 8. & quest. 33. num. 14.*

Ma quando si douesse stare all'openione del P. Comitolo, da cui anno i Padri della Consulta trane tutte le loro ragioni, egli la qualifica con alcune dichiarazioni, le quali fanno a nostro proposito, e la prima è:

Quando l'offeso, o l'ucciso ha dato occasione all'offesa: Il Padre N. contro la carità, e la giustizia procurò la cessione delle ragioni dal litigante, per render più dura la sua ragione, e coll'autorità della Religione entrare in possesso d'vna possessione, che si litiga; Ne si contentò di questo, ma prima d'ottenere la sentenza fauoreuole, come s'egli fosse già padrone del campo, licenzio i lauoradori, e diede altri ordini pregiudiziali al possidente, onde il Giouine restò di maniera offeso, che spinto dalla colera proruppe nell'ecceffo, ch'egli commise.

L'altre dichiarazioni trane dal Padre Comitolo s'andranno ponderando nel corso di questa scrittura.

Hora veggiamo co' quali fondamenti vanno i Padri giustificando la loro Consulta.

Il primo è, ch'essi non sono tenuti a dar la pace, per rispetto dello stato Religioso, ne per ragione dello scandalo, perciocchè lo stato religioso resta illeso, mentre il Padre Generale, a cui tocca di darla, come vedremo più abasso, non fa positina istanza contro il delinquente, ne tiene animo di vendetta, ma lascia fare alla giu-

flizia, ch'è atto di perfezione, ne per ragione di scandalo, perche in questo caso è semplicemente passiuo.

Io rispondo, che la prima parte di questo fondamento non si ha proposito per la
35 questione, di cui si tratta: Ella potrebbe auer luogo, mentre l'offendente si mostrasse tuttauia formalmente nemico, cioè a dire, che oltre all'offesa fatta, serbasse pur'anche l'odio contro l'offeso, ne volesse riconciliarli seco; ma quando l'offendente chiede perdono, e la pace, ch'è il caso nostro, allora se il Religioso, anzi il laico non dà la pace, non può restar illeso o l'vno, o l'altro stato: percioche dal negarla, se ne ritrae vn segno morale, che l'offeso serbi l'odio contro l'offendente, qualità intrinsecamente mala, ed opposta direttamente alla virtù della Carità, come dicono tutti i Dottori di sopra citati, a i quali si può aggiungere il Beia nel detto caso 10. ed il Padre I. aiman
tratt. 3. cap. 8. num. 2. ma meglio di tutti li Padri Suarez, e Baldello ne' luoghi addotti.

La seconda parte poi non solamente è irragionevole, ma scandalosa, percioche
36 non v'è Dottore, che non dica, che il negar la pace all'offendente, quando la chiede co i modi douuti, non sia azione men retta, e conseguentemente di scandalo attiuo, e non passiuo: Vdiamo ciò, che ne dice il Padre Suarez de Charitate disp. 5. sect. 3. num. 9. che basterà per tutti.

Quando (dic'egli) qui iniuriar intulit, veniam petit, tenetur aliter ad signa amicitia, qua sufficienter ostendunt depositionem odij, quia tunc in illis circumstantijs ea conuictore est morale signum odij, item est scandalum, & prouocare alterum ad perseuerandum in inimicitia, quia putat se non venire ad locum venia.

Il medesimo per l'appunto dice il Padre Baldello de virtutibus, & peccatis capitalibus lib. 3. disp. 23. num. 6. in quelle parole: Opinio fuit, quod contra offendentem retineat offensus indignationem, & malam voluntatem, & offendenti dabitur iterum occasio recidendi, & alius dabitur scandalum.

Lo scandalo dunque se vien dato da colui, che riceua dar la pace, sarà attiuo, e
37 non passiuo, ma quando da vna tal'azione, supposto che fosse lecita, che non è, ne risultasse scandalo solamente passiuo, in ogni modo sarebbe necessario, che il Padre Generale s'astenesse da essa, non essendo lecito di dar'occasione di scandalo. Valentinus disp. 3. quest. 7. p.unc. 2. Vasquez in opusculis de scandalo dub. 2. particolarmente trattandosi di persone religiose, nelle quali ogni difetto di retitudine religiosa genera scandalo. D. Thomas 2. 2. quest. 2. art. 1.

Ed io posso dire colla mia solita ingenuità a Vostra Eminenza, che non vi è

stato in Roma persona secolare, od Ecclesiastica anco delle più qualificate, dotte, ed eminenti, che non si sia stranamente scandalizzata in sentire, che vna Comunità de Religiosi abbia ricusato di dar la pace a questo Giouine, che con tanta vmità, è per l'amor di Dio l'ha richiesta.

Ne le ragioni addotte nella scrittura sono potenti a scancellare sì graue scandalo.

Non la prima, che la remissione si suol fare da chi vuole, o può vendicarsi, non dalla Religione, che non vuole, ne può vendicarsi, ne comparire in giudizio.

38 Questa ragione è contraria alla disposizione delle leggi Canoniche, & alla pratica de i fori laicali, perche sono certissime l'infra scritte conclusioni.

La prima è, che l'ingiuria fatta al Monaco è ingiuria fatta alla Religione, & al Monastero.

La seconda, che l'Abbate, o Superiore della Religione ha il ius di vendicare l'ingiuria co i modi leciti.

La terza, che spetta al Superiore di far la remissione, e di dar la pace all'ingiu-
39 rante, come dicono il Farinaccio alla quest. 13. num. 22. ed alla quest. 205. num. 95. ed il Guazzino de regna, & pace. par. 1. quest. 13. num. 10. e se il Padre Generale non vuol credere a i Criminalisti, creda ad vn dottissimo Religioso Tcologo, ch'è il Padre Sanchez ad precepta Decalogi lib. 6. cap. 12. num. 5.

La seconda ragione apportata nella Consultata è, che il Padre Generale non lascia di dar la pace per vendetta, ma per sicurezza de' suoi Religiosi, i quali potrebbero a tutte l'ore esser sottoposti a simili pericoli, così perche il delinquente è solito a conuettere simili affronti a' Religiosi, come perche altri ad esempio di lui anno minacciato.

Questa ragione ha due parti, l'vna consiste in iure, e l'altra in fatto; Alla parte del fatto basta rispondere, che non è vero, che il Sig. N. sia solito di far' affronti a i Religiosi, ne meno che ad esempio di lui sieno essi stati minacciati, e se pure vi saranno state minacce, saranno seguite per qualche azione meuo questa, o men
40 giusta de i medesimi Religiosi, come accadde nella persona del P. N. il quale per suo difetto si tirò addosso il colpo, come s'è detto di sopra: Mentre adunque non si pruoua, che il detto N. sia Giouine facinoroso, come veramente non è, essendo egli d'ortini costumi, e minore d'anni venticinque, entra la seconda limitazione addotta dal Padre Comirola d. quest. 32. num. 17. vers. Secundo cum petit, colla quale obbliga l'offeso a dar la pace per iscrittura all'inimico.

- 41 Alla parte del ius basterà rispondere colla sentenza di San Cesareo Arelatense riferita a questo proposito dal foderetto Carbone nel trattato di sopra citato cap. 30. in fine.

O iniuriam iniuriam, dice il Santo, è iniuriam iniquam, dicunt enim se id zelo iustitiae, & aequitatis facere, cum potius ea de re faciant, ut Mundo placeant, à cuius furcata, specie trahuntur, à quo amari, etque cari esse cupiunt.

E perche nella Consulta anno quei Religiosi detto, che il lasciar operare alla giustizia, è atto di perfezione, addurrò qui a questo proposito le parole del Padre Lessio nel trattato de Iustitia, & iure, lib. 2. cap. 47. dub. 4. num. 27.

- 42 *Appetitus vindictae, dice egli, ob iniuriam priuatam non est virtus, cum ex amore proprii commoti oritur, unde nemo per hoc laudari solet, ille autem affectus circa modum executionis, etiam si sit altius virtutis, tamen hac virtus est valde parua, multum habens adinuentum ex amore proprio, à quo & ipsa applicatur ad moderandum actum punitiouis; Est hic etiam periculum, ne affectus charitatis violetur, & odia excitentur: Denique res non est optimi exempli in condonatione enim est officium charitatis in Deum, & proximum; est imitatio Christi Domini, & Patris Caelstis; est consilium Angelicum; est adificatio proximi; est victoria sui; est magna pax animi, & tranquillitatis vita; est singularis fiducia impetranda remissionis à Deo; remissio enim peccatorum istis, qui proximi iniurias remittunt, peculiari promissa est, denique sapè est lacrum animae malefactoris.*

Interdum tamen ratio postulat, ut desideremus vindictam, ut dicimus, tum ut malefactori posterum coerceretur, tum ad exemplum aliorum, ne similia audeant attentare, hoc tamen magis in iniurijs Dei, quam nostris faciendum, interdum tamen etiam in nostris, istà tamen ut pena, quam petimus irrogari, minor fiat iniuria accepta.

Dall'autorità di questo grand' uomo si accorgeranno i Padri della Consulta, quanto sianfi ingannati a credere vn'atto di perfezione quello, che per se stesso è imperfettissimo.

In oltre i Religiosi, che nella detta Consulta fan professione di non voler far parte in giudizio contro il Delinquente, anno estragiudizialmente fatto co'mano, e co' piedi, acciocchè egli restasse condannato in pena della vita, e della confiscazione de beni, come è seguito; pena la maggiore, e la più rigorosa, che se gli potesse dare.

Il terzo fondamento, che si adduce da Religiosi, è l'esser degno di considerazione, che il sangue dell'ucciso è ancor caldo, ed il delitto troppo fresco.

Io confesso à Vostra Eminenza, che fe

immediatamente dopo il delitto si fosse chiesta la pace, appresso vn laico offeso potrebbe auer luogo questa ragione, considerata da Dottori di sopra allegati, ed in specie dal P. Azor. 10. 2. lib. 2. cap. 3. quest. 7. ma appresso vn Superiore d'vna Religione, che fa professione di voler viuere in istato perfettissimo, io non l'ammetto. Cristo Nostro Signore disse a coloro, a' quali voleva persuadere lo stato di perfezione, *Si percusseris te in maxilla, praebe alteram*: cioè immediatamente dopo la percossa, e non quando il sangue si è raffreddato.

È ben sà l'Emin. Vostra, che quando fo la supplicai per la pace, già la giustizia auca fatto il suo corso contro il delinquente, e di più erano passati molti mesi, onde il sangue era diuenuto più freddo che ghiaccio, anzi poluere.

Nel quarto fondamento si dice, che il dar la pace ridonderebbe in graue pregiudizio della Religione, facendosi apprendere, ch'ella fosse fatta per interesse, auendo il padre dell'uccisore fatto offerire al Padre Superiore somma di danari.

- 44 Se il Padre Generale vuol sottrarsi da questo timore, ed ha dubbio di tale ignominia, faccia la pace colla remissione di ogni interesse, e con protesta di farla per l'amor di Dio, come appunto si è chiesta, e cessarà ogni dubbio, ed io farò testimonio dell'integrità del Padre.

Al quinto, sesto, ed vltimo fondamento consistendo in fatto, non occorre di far'altra risposta, che di negare, che vi sieno i clamori del Clero Secolare, e Regolare, e l'istanza de' secolari più cospicui, con i quali si esortano i Religiosi a negar la pace, anzi vi sono più sedi dedotte in contrario, e dello scandalo, che anno per la denegazione di detta pace, e tutti esclamano, come potranno esser persuasi i Fedeli dalle prediche de' sopradetti Religiosi alla dilezione del nemico, s'eglino in negar la pace in queste circostanze danno certi segni di conseruar l'odio, e di aspirare alla vendetta.

Quello poi, che si dice del timore, che potrebbe auere il Vicario del Vescouo, che ha fabbricato il Processo, è veramente cosa ridicola, perciocchè se vi potesse esser questo timore, potrebbe auersi da Giudici laici, i quali anno condannato il delinquente in pena della vita, e non dal Vicario, che l'ha condannato in pena della galera.

Ma quando mai s'è veduto, che i condannati si vendichino contro i Giudici? Da che V. Eminenza s'accorgerà quanto questi buoni Religiosi, ch'anno fatto la Consulta, sieno stati acciecati dalla passione.

E' dunque di nuouo supplicata Vostra Eminenza ad esercitare gli atti della sua paternità, e somma carità, con ordinare al Padre Generale, che dia la pace al Sig. N. per Istromento pubblico, affinché il Signor Cardinal Legato possa permutargli almeno il bando della vita in altro più mite, per sottrarlo al pericolo di essere ucciso come bandito capitale; Ragione considerata da' Dottori, i quali obbligano l'offeso a dar la pace.

Ma se pure i Padri testaranno nella lor pertinacia, meriteranno questo pouero Giouine in disperazione, con pericolo, che ne succedino maggiori inconuenienti: Ragione considerata dal Padre Comitolò, per obbligar l'offeso a dar la pace, anco per rogito di pubblico Notaio.

45 Huic scripto conati sunt respondere, duo, vel tres huius Religionis Theologi, sed certè maxima cum æquiuocatione. Ipsi enim extendunt simbrias, vt monstrent, non teneri offensum remittere actionem iniuriarum, quod nunquam à nobis negatum fuit, cum pro certo habeamus, offensum posse data etiam inimico pace, agere pro refarciendo damno sibi illato, ac etiam ad omne interesse, vt ex nostris multis Doctoribus adductis probat Guazzin. de tregua, & pace par. 1. qu. 9. num. 48. cum seqq. Et hanc satisfactionem damnorum, & interesse, quæ prouenit ab actione iniuriarum nomine offendentis sepius obtuli.

Alia priori æquiuocatione laborat scriptum vnius ex prædictis Theologis: Dicit enim, quod sicut Princeps non tenetur remittere iniuriam factam alicui subdito, 46 sed omnino debet punire delinquentem; ita etiam Superior alicuius Religionis non tenetur iniuriam remittere ei, qui offendit suum Religiosum.

Quam ridicula sit huiusmodi æquiparatio nemo non videt, nam Princeps tenetur ex debito iustitiæ punire malefactores, etiam si ad inimicem sibi remittant iniurias, & pacem ineant, quia cum subditis tenetur consulere bono publico, ne illi insolentiores fiant, vt tenet Cardinalis de Lugo de iustitia, & iure disp. 37. num. 92. sed Superior Religionis, qui non est Superior, nec Iudex laici offendentis Religiosum, non potest in eum animaduertere ob bonum commune, sed debet adire Iudicem suum, vt cum puniat, quod est diuersum à remissione odij, & rancoris, & ab obligatione ineundi pacem cum offendente pro Religioso, siue pro Religione offensa; nam tunc offensio facta Religioso licet tendat etiam in præiudicium totius Religionis, nihilominus est offensio facta priuato, & non Principi;

Secus autem esset, si offendens esset etiam Religiosus, & subditus Generali, seu Abbati, nam isto casu Generalis, siue Abbas, etiamquod Religiosi rixantes inter se odium remitterent, posset in eos animaduertere; & isto casu militat æquiparatio inter Principem, & Superiorem Religionis, quia ambo cauere debent, ne 47 subditi eorum ob remissionem iniuriarum, etiam inter eos inita pace, insolentiores fiant; Et si vera esset opinio Scribentis, nec etiam Pater teneretur pacem inire cum eo, qui eius filium offendit, quia offensa remanet tota familia, & tamen pater potest remittere iniuriam filio factam etiam eo inuito, Surd. decis. 89. n. 12. qui plures allegat.

Quam multæ alix propositiones non minus ridiculæ, quam hæc proferebantur à prædictis Scribentibus, & præsertim quod N. offendens, citra reatum peccati mortalis, remissionem, siue pacem petere non poterat, nec Superior Religionis illam absque peccato mortali dare. Sed post multa P. Generalis meliori consilio ductus pacem delinquenti etiam per publicum Instrumentum concessit.

Sed quia post hæc scripta prodijt opus postumum contrauertiarum forensium Ioannis Baptiste Ciarlino, quod pars 3. inscribitur, in quo cap. 225. latius persequitur hanc questionem, ideo operæ pretium duxi examinare illius fundamenta.

Primum enim dicit, quod offensus non tenetur remittere satisfactionem iniuriæ, & actionem iniuriarum, quod certè nec nos negamus, quia aliud est remittere rancorem, & odium, aliud est remittere actionem iniuriarum, cum, vt supra dixi, etiam facta pace possit offensus agere pro damnis, & interesse ratione iniuriæ sibi illatæ, & in hoc casu procedit consilium Nauarr. primum, de accusationibus, allegat. à Ciarlino, & quamuis dicat Nauarr. quendam Ordinarium fuisse rephensum à Sacra Congregatione, qui denegabat Sacramenta cuidam mulieri, quæ denegauerat dare pacem in scriptis iis, qui eius occiderant filium, hoc fortasse accidit, quia eo in casu non aderant circumstantiæ, quæ in casu nostro vigeant, & Sacra Congregatio admonet Ordinarios, vt totis viribus incumbant, vt offensus det pacem offendenti, sed modis suauibus, & non violentis, & propterea non debebat Ordinarius ille mulieri prædictæ denegare Sacramenta.

Secundò, fundat Ciarlino suam opinionem, quod non tenetur offensus offendenti exhibere signa particularia dilectionis, sed sufficit, quod exhibeat signa, & beneficia in communi.

Sed hæc opinio non habet locum,

quando conditio personæ, & occasio aliud videntur, vt si scandalum imminet quod certè in casu, de quo supra maius esse non poterat, cum tractetur de viris Religiosis, quorum status debet esse omnino perfectus, vt volunt Doctores à Bonacina citati loco à Ciarlino allegato, nempe ad præcepta Decalogi disp. 3. quæst. 4. pnc. 3. nam tenetur quilibet ruinam Proximi, & scandalum euitare, Siluester, Caietanus, & alij à Bonacina loco citato allegati num. 3. vers. Dixi.

30 Tertiò, ampliatur hoc Fdictum Ciarlino, vt habeat locum, etiam si inimicus veniam petat, & satisfactionem offerat arbitrio boni viri ex Nauarr. conf. 3. de penitent. Graff. d. cap. 72. num. 4. Castro-palao de Charitate tract. 6. disp. 1. pnc. 6.

Sed aduertendum est, prædictos Doctores loqui de remissione actionis iniuriarum, non autem de pace danda in scriptis inimico veniam petenti, quod vt supra dixi diuersum est: Potest enim offensum non admittere satisfactionem illam, quam vir bonus arbitratus est, sed petere, vt per Iudicem illa taxetur; at non potest denegare illa signa, per quæ omnes intelligant rancorem, & odium esse sublarum, aliàs daretur occasio scandali, vt ex D. Thoma, Suarez, Valentia, & Coninch. tenet Castro-palao loco citato num. 3. vers. Aduertendum est, quod docuit etiam Acuña in cap. Si quis contristatus num. 3. disp. 90.

Non obstat, quod habet Ciarlino ibid. num. 91. vers. hoc autem, scilicet, quod omnes pro indubitato admittunt, non teneri offensum ad signa particularis amoris exhibenda inimico, quia hoc procedit, vt ipsemet Ciarlino declarat, si inimicus veniam non petat, nec velit sufficienter satisfacere, at quando veniam petit, & offert satisfactionem, nullus est, qui non dicat, teneri offensum signa etiam particularia amoris exhibere inimico, vt bene respondet Beia dicto casu 10. num. citato, vbi declarat dicta per Nauarr. in Manuali cap. 14. num. 25. & Diuus Thomas 2. 2. quæst. 25. art. 9.

Sed vt finem imponam huic disceptationi adducam verba P. Baldelli d. lib. 3. disp. 23. qui licet tueatur opinionem Comituli, hæc tamen habet num. 11.

[Dixi autem absolute, & vniuersaliter nullam esse obligationem dandi has litteras pacis, quia ex accidenti, & in certis casibus non videtur negandum, quod possit esse obligatio, vt tandem concludit Comituli. lib. 4. cit. quæst. 12. num. 17. vt v. gr. primo, si is, qui fecit iniuriam, & litteras petit, non sit homo facinorosus, & solitus aliàs delinquere, sed potius è contra valde utilis Civitati.]

Secundò, si non fuerit auctor rixe.

Tertiò, si exhibuerit pro suo posse satisfactionem.

Quartò, si ex eius absentia graue damnum imminet innocenti, v. gr. vxori, filiabus, & filiis.

Quintò, si aliis detur scandalum.

Sextò, si ipsi detur occasio fouendi inimicitias, & machinandi maiores iniurias.

Si enim petitio veniæ inducit morale necessitatem, vt possint sint exhibenda petenti veniam signa externa dignationis, & dilectionis, & in casu talis petitionis ipsa negatio huiusmodi signorum moraliter reputatur effectus, & signum oppositæ indignationis, & odij, vt diximus num. 6. ex S. Thom. 2. 2. quæst. 83. art. 2. & omnibus communiter; Ideò talis negatio est per se mala, & contra charitatem, & si satisfactio est facienda qualis potest exhiberi pro suo posse ab iniuriante, nec potest hic nisi contra charitatem vrgeri amplius, vt diximus num. 8.

Omnino est exhibendum auxilium per litteras, & etiam huiusmodi negatio moraliter erit effectus, & signum internæ indignationis, & odij, quando sit nullus alius bonus finis, ex quo possit causari, & cohonestari vt coniungit in casibus positus.

Neque enim videtur sufficiens, si quis dicat, se id facere ex motu, & zelo iustitiæ, vt malefactores condigna recipiant, quia in circumstantiis positis, quod is, qui deliquit, sit aliquot vir bonus, & utilis Republicæ, & simpliciter necessariis suæ familiæ, & nulli alteri fururus sit noxius, potius videtur esse habenda ratio charitatis, quam rigorosæ iustitiæ; sicut & in illo, qui debet centum ex iustitiâ commutari, & non habet villo modo vnde soluat, vt iam diximus num. 8. ex Patribus. Euangel. 18. vnde non videtur negandum, quod saltem ratione scandali possit teneri Episcopus pacem concedere per Instrumentum, & scripta fide, si inimicus illam petat, vt pluribus probat Ludouic. Carbo in tract. de pacificat. cap. 14. & seq. Imò, & potest, & debet ad id cogi etiam in foro fori auctoritate Summi Pontificis, vt patet ex allegat. per Farinacc. in prax. crim. par. 2. quæst. 107. num. 45. & Ludouic. Carbo loco cit. cap. 39.] Hæc Baldellus.

53 Cum ergo militent in casu isto plures ex conditionibus supra positis, & præsertim imminet graue scandalum ex istâ negatione, sicuti vigeat in casu illius Episcopi: Quis non videt ad pacem in scriptis, & per Instrumentum faciendam teneri Religiosos, qui perfectionem eandem, quam Episcopi profitentur.

De hac præcisa questione agit etiam Fr. Gabriel à S. Vincentio inter sua consilia, & respons.

Et *respons. var.* à Me post hæc scripta visus, qui in *respons. 81.* per extensum adducit eandem Regularum scripturam ad Em. Protectorem transmissam.

His ergo rationibus pressi Religiosi ad aliud refugium conuolunt, nempe non spectare ad eos pacem facere, sed ad sanguineos Religiosi occisi, quod quidem vitro admittimus, cum pax etiam per Instrumentum à sanguineis habita fuerit, ita ut à laicis obtentum sit, quod à Religiosis denegatum.

Sed an à sanguineis Monaci occisi, an verò à Superiore Religiosis pax obtinenda sit, videndi sunt relati à Farinacc. *quæst. 13. à num. 19. vsque ad 27.* San-felicius *decis. 55. num. 19.* Rouit. *super Pragmat. 7. de Compositionibus à num. 39.* Vrcol. post hæc scripta visus, *Consult. forens. 41. num. 15.* Et 16.

Sed post hæc scripta incidi in tractatum Magonii de *recta præcognandi ratione*, qui *cap. 16.* disputat quæstionem, an pacem in foro fori quis per Instrumentum facere teneatur, & dicit, quidquid sit in foro consentient, in quo remittit scilicet Theologos, in foro fori tenetur quis pacem facere per Instrumentum, quia vt iudex possit poenam minuere, necesse est, vt apud acta remissio ipsa, & pax producat, imò addit, quod si aliter non possit euadi mors, vel diminutio poenæ, crederet offensum teneri etiam in foro consentientæ pacem per Instrumentum facere, quia si aliis poena mutari, seu minui non posse culpa remittentis etiam in corde faceret is actum contra charitatem, & causam præberet occisioni, siue poenæ talis condemnandi, quia esset in causa, sine qua dictæ poenæ diminutio fieri non posset.

Et dicit hoc valde displicere Senatui Mediolani, qui in aliquibus casibus, dum offensus recusat pacem facere, mandat Prætori, vel Iudici Maleficiorum, quod exponat causas, cur is pacem facere nolit, & ubi causæ legitimæ non sunt, nomine Offensæ, vel hæredum, Officialis, vel Ciuitatis Decuriones remissionem faciant, & sic seruari in maleficio audiui.

Qui autem pacem fecit, Inconstans in ea esse non potest, sed tenetur fidem datam seruare, & sanctè, & religiosè tueri, 57 Grotius de *iure belli lib. 3. cap. 25. num. 7.* Gentil. *cod. tract. lib. 3. cap. 24.* vt enim ait Cicer. Ego autem cum omnes amicitias tuendas semper putavi, si summa religio, & fide, tum ear maxime, quæ essent in inimicitijs reuocata in gratiam, post reditum enim in gratiam si quid est commissum, id non negledum, sed violatum putatur, nec prudentia, sed persidia fingatur, Gentil. *loco cit.*

De Inconst. in Spe, & Charit. To. I. Par. II.

Quare contra huiusmodi Inconstantes seuerissimæ poenæ latæ sunt, de quibus per Farinacc. *de var. & diuersis criminis. quæst. 107. par. 1. à num. 57.*

In Statu Ecclesiastico huiusmodi Inconstantes, pacifice violatores puniuntur 58 poena mortis, & confiscationis bonorum, & si apprehendi non potuerint, inuerso capite, & pedibus Superioribus depinguntur, cum inscriptione nominis, cognominis, & Patris, quas scripturas dum adhuc essem adolescens vidi in Ciuitate Foriluij, de quo Farinacc. *loco cit. num. 65.* Spad. *conf. 102.*

59 Qui autem hoc casu Inconstantes dicantur breuiter recensendo, quia de materia latè tractarunt Tufcus *littera P, conclus. 179. cum nonnullis alijs seqq.* Farinacc. *dist. quæst. 107.* Guazzin. *intero tract. de tregua, & pace, vltra antiquos nempe Vlpell. in tract. de pace, fide, & tregua, qui habentur in par. 1. to. 11. tract. novorum.*

Et primò, rumpitur pax ex offensa leui, quando pax facta fuit pro offensionibus leuibus, vel quando facta est malo animo, 60 vt tenet latè Guazzin. post Farinacc. *dist. tract. quæst. 47. num. 3. & 5.* qui tamen *num. 7.* dicit, hoc residere in arbitrio Iudicis, qui perpenſa qualitate offensionis, & personæ offensæ, iudicabit, an illa offensio dicatur leuis, an grauis, vt in exemplis allatis.

Secundò, rumpitur pax per iniuriam verbalem, si in Instrumento pacis promissum fuerit simpliciter non offendere, vel si poenæ exactio debet fieri ab eo, qui iniuriam intulit, vt ex Farinacc. *dist. quæst. 107. num. 161.* Guazzin. *loco cit. par. 1. quæst. 48.*

62 Ex Statuto tamen Urbis *cap. 27.* non censetur rupta pax per iniuriam verbalem, sed pro illa agi potest ciuilitè ad iniuriarum estimationem, & poenam, Farinacc. *d. quæst. 107. num. 195.* Vermigl. *conf. 226. num. 7.*

Tertiò, rumpitur pax per minas, etiam si minarum effectus secutus non fuerit, vt de comuni tenet Guazzin. *loco cit. q. 49.* 63 dummodò minax posterit se in actu offendendi aduersarium, Farin. *dist. q. 107. num. 197.* Guazzin. *dist. q. 49. num. 3. vers. Sed scias.*

64 Quartò, rumpitur pax per insultum factum cum enaguatione animorum, nam tunc offensione non secuta dicitur pax rupta, Adden. *ad consil. Farinacc. 36.* Guazzin. *loco cit. quæst. 50. num. 1.*

Item ex insultu facto ad domum illius, cum quo facta fuit pax animo illum offendendi, siue domus sit propria, siue conductæ, vel etiam si ad eum nullo iure spectaret, quia ad fracturam pacis non spectant parietes domus, sed existencia in

- domo huiusmodi insultati, vt contra Farinacc. & Vlpell. tenet Guazzin. *d. qu. 50. num. 8.*
- 66 Item ex insultu facto cum admenatione, quamvis nemo vulneratus extiterit, Farinacc. *d. conf. 36.* & ibi Adden. *littera B.* Guazzin. *d. qu. 50. num. 9.*
- 67 Item ex proiectione lapidis, vel reii, licet ille vulneratus non remanserit, Farinacc. *dist. quæst. 107. num. 169. & 214.*
- 68 Guazzin. *dist. qu. 50. num. 11.* imò ex sola directione archibus rumpitur pax, Farin. *d. conf. 36.* Guazzin. *d. qu. 50. num. 15.* vbi *num. 16. 17. 18. & 19.* declarat, quomodo hoc procedat.
- 69 Idem dicendum est in violentia facta, alicui per ablationem Rei ex manibus illius, Farinacc. *dist. quæst. 107. num. 170.* vbi declarat, quando id procedat, quem sequitur Guazzin. *dist. quæst. 50. num. 24. & 25.*
- 70 Idem dicendum est in insultu super vestibus facto cum percussione ab eo, qui promisit non offendere; secus si tractetur de eo, qui promisit pro alijs, Honded. *conf. 103. num. 28. & seq. lib. 1.* Farinacc. *dist. quæst. 107. num. 183.* Guazzin. *dist. quæst. 50. num. 28.*
- Idem dicendum est de metu illato ei, cum quo aderat pax, si metus fuit deducit ad aliquem actum, ex quo aduersarius poterit habere aliquem timorem, Farinacc. *dist. quæst. 107. num. 97.* Guazzin. *dist. qu. 50. num. 29. & 30.*
- 72 Idem dicendum est, si quis mandauerit offendere eum, cum quo pax est inita, secuta tamen offensione, Farinacc. *dist. quæst. 107. num. 206.* Guazzin. *dist. tractato quæst. 51. num. 5.*
- 73 Idem dicendum est, quando quis offendit aduersarium, etiamquod iste cum prouocauerit ad iracundiam, quæ tamen Inconstantia metienda est à verbis appositis in Instrumento pacis, vel promissionis de non offendendo, vt bene Guazzin. *dist. tract. quæst. 55.*
- 74 Idem dicendum est, si quis habuerit copulam cum qualitate stupri, vel adulterij cum muliere illius, cum quo pacem iniicit, si pax inita fuerit occasione antecedentis adulterij, vel si ille adulterium, vel stuprum commiserit animo se vindicandi, & iniuriandi, quod quidem ex coniecturis elici potest, vt ex Farinacc. *dist. qu. 107. nu. 231. & 232.* Guazzin. *dist. tract. quæst. 56. num. 15.* vbi *num. 21. & 22.* asserit, quod ex vitio nefando semper censetur rupta pax, quia præsumitur factum causa iniuriandi, quod voluit etiam Farinacc. *cit. quæst. num. 237.*
- Idem dicendum est, quod pax censetur rupta per furtum, rapinam, deuastationem, siue dampni datum in bonis, si

hæc omnia fiant animo iniuriandi, vel si pax inita fuerit occasione furti, vel rapinæ, vel deuastationis bonorum, vel si facta sit promissio de non offendendo nec in re, nec in persona, Farinacc. *d. qu. 107. num. 42. & 43.* Guazzin. *dist. tract. quæst. 57. num. 7. 8. & 9.* vbi *num. 11.* dicit, furtum non præsumi factum animo iniuriandi, sed lucri causa.

76 An autem per accusationem in iudicio factam rumpatur pax, Guazzin. *dist. tract. quæst. 58.* plures distinguit casus.

Primus si accusatio fuerit falsa, & prouiderit falsas probationes, & in mera calumnia accusatus fuerit detectus, rupta pax censetur, quod habet locum, etiamquod accusator non fuerit in vera calumnia, sed in præsumpta, nisi iustam habuerit causam accusandi.

Secundus casus est, si quis propofuerit accusationem super aliquo crimine, non proseguendo eam, vel suorum iniuriam, si liuore vindictæ, & non zelo iustitiæ id faciat, quod quidem arbitrio iudicis remittendum putat.

Tertius casus est, quando quis intulit iniuriam paciscenti, per quam illum reduxit ad calamitatem, vel periculum substantiæ suæ totius, aut maioris partis, aut fecit illum priuari officio, & dignitate, & tunc si ea facta sunt extra iudicium, tunc pax censetur rupta; Si vero in iudicio, & accusatus fuerit absolutus, tunc dicitur violata pax, quod eo magis procedit, si non accusauerit, sed accusationi per alium instituat adhæserit, ac instigauerit suam, vel suorum iniuriam non proseguendo, tunc si instigatio est in causa capitali, pax rupta dicitur.

Et *num. 13. in fin.* dicit, se vidisse in facto contingere, quod facta pace, & firmata iuramento, immemores promissionis Deo factæ de non offendendo amplius illum, cum quo pacem fecerunt, & immemores proprii honoris, & sic Inconstantes, nomen fractoris pacis per instigationem in populo assument.

Quartus casus est, quando, qui fecit pacem in iudicio posuit contra aduersarium sponte, & non coacte per carcerationem, & in causa graui criminali, & non ciuili, tunc dicitur pax violata.

Quintus est casus in Aduocato, qui patrociniū præstat contra eum, cum quo pacem iniuit in causa capitali, & accusatione per tertium instituta, tunc dicitur violata per eum pax, nisi fortasse necessitate officij hoc faciat, sed dolo malo, & odio illud præstiterit, qui tamen dolus malus non debet præsumi.

77 Per accusationem autem delicti Hæresis, vel læpæ, rapinam, deuastationem, non obstante quod accusatio, siue delatio

- procedat iure vindictæ, cum hæc sint delicta atrocissima, Farinacc. *diffa qu. 107. num. 257.* Vermigliol. *conf. 225. num. 7.* qui dicit, idem procedere in delatione, seu subministratione probationis delicti assassinij, quod atrocitatis respectu, erimini-bus Hæresis, & læsæ maiestatis æquipara-tur, Farinacc. *quest. 18. num. 89.* & 91.
- 78 Violatur pariter pax per offensam fa-ctam etiam extra Territorium Iudicis il-lius, coram quo pax facta fuit, seu promif-sio de non offendendo, Guazzin. *disso tra. 1. quæst. 59. num. 1. & num. 3.* dicit, quod iste puniendus est duplici pœna; vna iuris communis, quæ erit exigenda à Iudice, commissi delicti; altera conuentionali, quæ applicanda erit Iudici, coram quo facta fuit pax; & *un. 5.* disputat, an reus iste remittendus sit ad Iudicem loci ubi facta fuit pax: & concludit, attendendam esse consuetudinem, quæ tamen in Italia est, vt non fiat remissio. Subiungit tamen, se vidisse millies per diuersos Principes, & Republicas factam de personis delin-quentium ad Curiam Romanam remis-sionem, & ferè omnes Principes hodie Summo Pontifici obediunt in remittendo delinquentes ad Sedem Apostolicam. Et
- 79 dùm ipse fuit Locum-tenens A. C. fecit suspendere duos delinquentes remissos, vnum à Republica Ianuensi, alterum à Duce Parmæ, licet Curia Romana delin-quentes ad alios Principes non remittat, cum in ea vbicunque deliquerint, puni-antur, Farin. *de Inquis. quæst. 7. num. 12.* sed meo tempore Principes in hæc obe-dientia constantes non fuerunt.
- 80 Pariter violatur pax saltem in foro conscientiz, si qui pacem iniuit, videt paciscentem offendi à tertio, & illum non defendit, cum sanctius sit charitati, & iustitiæ deseruire, quàm proximo in of-fensionis periculo sub incerto relinquere, Guazzin. *disso tra. 1. quæst. 60. num. 3.*
- 81 Idem erit quando quis occidit inimici Bannitum, si non potest impunè offendi, qui tunc dicitur rupta pax, Guazz. *d. tra. 1. qu. 61. num. 5.* vbi *qu. 62. num. 6.* subiungit ex opinione Cornei *conf. 218. num. 6. lib. 2.* quod si paciscens acceptet prohibitionem de non accedendo ad aliquem locum, si transuerit per locum prohibitum occa-sione accedendi ad alia loca non prohibita
- 82 non dicitur Inconstans, ita ut censetur contrauenisse prohibitioni; quod voluit etiam Anchar. *conf. 75.* qui ait, quod si sic transiendo fuerit caprus, non potest pœna contrauentionis puniri, Farinacc. *d. qu. 107. nu. 68.* Et hoc notandum est in Statu Ec-clesiastico, quia vigore Bullæ Pij Quarti quotidie emanant similia rescripta, cum per dictam Bullam prohibetur gratiari accedere ad locum delicti, & ad locum,
- vbi habitat pars offensa, vel eius hæres, donec pacem ab eis habuerit.
- 83 Pax pariter rupta censetur, si paciscens offendat vxorem, vel filium paciscentis, si pax sit concepta per verba de non offen-dendo simpliciter, nisi offensio proueniat ex noua causâ, Farinacc. *diffa qu. 107. n. 344.* Guazzin. *disso tra. 1. quæst. 63. nu. 5.*
- 84 Idem dicendum est, si offensus sint fra-tres, vel consanguinei paciscentis ex veteri inimicitia, secus si ex alia causâ, Farin. *diffa quæst. 107. nu. 320.* Guazzin. *disso tra. 1. quæst. 64. num. 3. vers. Et idè,* vbi *num. 4.* ait, sic offendentes grauius puniri, præsertim in Statu Ecclesiastico per Bullam Pauli Secundi, extensam per totum Statum Ecclesiasticum à Clemente Septimo, & per Bullas Pij Quarti, & Beati Pij Quinti, per quas fuit imposita pœna læsæ maiesta-tis, & rebellionis.
- 85 Idem dicendum est, si fœminæ sint of-fensæ, vbi pax fuit facta pro se, & affinitibus, quia hoc verbum comprehendit etiam, fœminas, vel vbi de fœminis esset facta expressa mentio, Farinacc. *diffa quæst. 107. num. 380. & 382. art. 29.* vel si pax facta fuerit occasione fœminarum, vel si esset solitum per inimicos trucidari, vel of-fendi fœminas, vel illæ adeo essent viriles, quod arma deferrent, & archibusum, exonerarent, & viriliter offenderent, & se defenderent, Guazzin. *d. tra. 1. quæst. 66. num. 3. & 4.*
- 86 Pariter pax vulneratur, si à paciscenti-bus offensus sint adherentes, quando aliis pax crederetur frustratoria, si in ea adhæ-rentes non comprehenderentur, vel esset pax concepta in rem, vel sit facta inter Principes, Guazzin. *disso tra. 1. quæst. 64. num. 5. vers. Sed Ego non accedo consequentibus,* vbi discedit ab opinione Farinacc. *diffa quæst. 107. num. 375.* sicut semper solet, quando sibi occasio occurrit.
- 87 Pax pariter vulneratur, si offenderatur socius itineris paciscentis, si offensio facta fuerit in odium, & contumeliam princi-palis paciscentis, Farinacc. *diffa quæst. 107. num. 394.* Guazzin. *disso tra. 1. qu. 72. num. 7.* Conciol. *allegat. 24. num. 3.*
- 88 Item rumpitur pax facta inter plures per offensionem vnius ex paciscentibus, Guazzin. *disso tra. 1. quæst. 63. per tot.*
- 89 Non dicitur tamen Inconstans in pace seruanda, qui paciscentem offendit ex noua causâ, Farinacc. *diffa quæst. 107. part. 3. artic. 31. num. 407.* Caball. *cas. 101. num. 11.* cum seq. Guazzin. *disso tra. 1. quæst. 43. num. 1.* Bellon. *de his, quæ sunt incontinenti, vel ex intervallo, lib. 1. cap. 23. num. 3.* plenè Con-ciol. post hæc scripta visus, resolut. *crim. 2. verbo Pax*, Crispolr. *cas. militar. 27. num. 10.*
- 90 Pax enim censetur iniurata ab veteres cau-sas, Onded. *conf. 93. num. 27. & 35. lib. 1. &*

conf. 89. num. 29. & 73. lib. 2. quomodo causa esset iniusta, Decian. resp. 4. num. 22. vol. 3. Bellon. loco cit. num. 3. vers. Id autem; & quomodo noua causa esset exorta incontinenti, vel ex intervallo, Mascard. de probat. conclus. 1162. num. 27. Bellon. loco cit. num. 3. vers. Qua in re.

- 91 Sed an offensio ex noua causa possit offendentem offendere absque vitio Inconstantie, & absque poena pacis ruptae, late disputat Guazzin. d. *quest. 41. & concludit*, quod offensio possit offendentem ex noua causa offendere, nec dicitur pacem rumpere, nec facere contra conuentionem, quia non tenebatur eam seruare parti, quae eandem non seruauerat, vt per eum *ibidem* num. 5. late Conciol. d. *resol. 2. a num. 4. Caball. cas. 102. num. 2. quod procedit etiam*, quod offensa fit talis, quae pacem non frangat, ex Bald. & Roman. Guazzin. *dicta quest. 41. num. 9.*

- 92 Secundo procedit, etiam quod in Instrumento pacis adesset clausula *rato manente pacto*, & quod toties poena committatur, quoties contra factum fuerit; nam ista clausula nihil operatur ad commodum non obseruantis, Alexan. *conf. 115. num. 8. lib. 4. Clar. in prax. quest. 47. num. 7. Guazzin. qui alios dicta quest. 43. num. 10. Farinacc. dicta quest. 107. num. 412. Conciol. d. resolut. 2. num. 7.*

- 94 Tertio procedit, etiam quod primo offensio offendat offendentem ex intervallo, Farinacc. *dicta quest. 107. num. 404. Guazzin. dicta quest. 43. num. 11. vbi nu. 12. late discutit*, an teneatur poena iuris communis, an vero poena conuentionalis, qui offendit offendentem ex intervallo, excedendo modum necessariae defensionis, Conciol. *dicta resolut. 2. num. 5.*

- 95 Quarto procedit, etiam quod offensio non proveniat ab ipso principali offenso, sed ab alio in pace comprehenso, nam tunc offensio non tenetur poena pacis ruptae, Onded. *conf. 89. num. 18. & num. 60. in fin. lib. 2. Farinacc. dicta quest. 107. num. 405. Guazzin. dicta quest. 41. num. 15. vbi prius num. 14. dixit*, quod licet iste secundo offendens non teneatur poena pacis ruptae, non potest tamen ipse exigere poenam a primo offendente cum mutua compensatione tollantur, Farinacc. *dicta quest. 107. num. 431. Conciol. dicta resolut. 2. num. 6.*

- 96 Sed qualis debeat esse noua causa, vt offendentem a poena pacis ruptae excuset, late persequitur Guazzin. *dicto trakt. qu. 44. vbi num. 7. quod noua causa etiam iniusta, & levis non excusat*, quando quis cognouisset causam, propter quam se mouet esse iniustam, & nihilominus in illa perseceretur, & constans esset, Conciol. *loco alleg. resol. 3. per tot. vbi ponit multas ampliationes, & limitationes, quae sunt vi-*

dendae apud eum in casu occurrenti, Mascard. *dicta conclus. 1162. num. 17. vel si noua causa esset procurata, vel affectata per offendentem, nam si sit iniusta, non prodest, quia dolo non caret*, Mascard. *dicta conclus. 1162. num. 20. Guazzin. loco cit. num. 10. Vel si offensio in his, quae sunt ex genere prohibitorum, intelligendo tamen, prout intelligit Mascard. loco cit. num. 13. vel in eo, qui fuit causa nouae rixe, quam ipse nouam causam allegare non potest*, Guazzin. *loco cit. num. 14. vel si effusio in pace generaliter facta, quia tunc noua causa allegari non potest*, Guazzin. *loco cit. num. 15. vel tandem si per Statutum, vel constitutionem tollatur, quin possit allegari noua causa, prout ex Constitutione Marchiae, & ex Bullis Leonis Decimi, Pii Quarti, & Beati Pii Quinti hoc obseruatur in Statu Ecclesiastico, vt testatur Farin. conf. 30. num. 48 & in pluribus Italicae locis esse prouisiu indicit Caball. cas. 101. num. 64.*

- 97 Quae tamen Constitutiones, & Statuta non habent locum, si causa fuerit iusta, & relictans, sed tantum si causa fuerit friuola, & iniusta, vt in terminis dictarum Constitutionum tenet Herculi. in *trakt. de cautione de non offendendo cap. 13. nu. 5. Guazzin. late dicto trakt. quest. 46. num. 4. & seq. Farinacc. dicta quest. 107. num. 507. vbi subdit*, quod idem erit dicendum in noua causa dependente a necessaria defensione, quae nunquam censetur exclusiua.

Sed in Statu Ecclesiastico, vbi non esset probata noua causa per testes pro informatione Curiae examinatos, & sic de ea non appareret per processum informationum, inquisitum non poterit audiri super allegatione nouae causae, nisi obtenta licentia a Summo Pontifice, per Bullam Beati Pii Quinti, quae solet concedi in Si-

- 98 gnatura Gratiae, vel per referendum speciale emanatum in memoriali porrecto eidem Sanctissimo, vel aliquando per ordinem orationis datum Gubernatori Urbis, vel alijs Iudicibus in Curia existentibus. Legatis vero, ac Praesidentibus datur huiusmodi facultas per Sacram Consultam, vt testatur Guazzinus *dicta questione 46. num. 10.*

Pariter dictae Constitutiones locum habent solummodo inter principales pacificantes, non autem quoad alios comprehensos in pace, qui nihil promiserunt, Honded. *conf. 97. num. 37. lib. 1. Farinacc. dicta quest. 107. num. 515. & hoc expresse disponitur in Bulla Beati Pii Quinti, quae est 10. inter eius Constitutiones*, Guazzin. *dicta quest. 46. num. 11.*

- 100 Nec praedictae Constitutiones ligant vassallos Sedi Apostolicae mediate subiectos, & illos, quorum gubernum Sedes Apostolica se abdicauit, Farinacc. d. *qu. 107.*

num. 516. Guaz. d. *quæst.* 46. num. 11. *vers.* *Bene verum est*, ubi dicit, quod Bulla Pij Quarti procedit in Instrumentis pacis, seu cautionis de non offendendo, in quibus poena applicatur fisco, vel Cameræ Apolicæ, secus si applicaretur alteri fisco, quia tunc debet servari ius commune.

- 101 Secundò, non esset quis Inconstans in pace servanda, quando promississet non offendere in persona, si corpus non fuerit læsum, quamvis corpus tangatur, pulsetur, vel etiam percussatur, Onded. *conf.* 103. num. 19. vol. 1. Guaz. *disso tract. quæst.* 52. num. 2.

Et propterea non sufficit insultus cum armis, insectio, admenatio, vestium scissio, violentia occasione rei, iaculatio saxi, projectio sclopi, seu balistæ exoneratio, & similia, quibus persona non tangitur, Gabriel. *conf.* 171. lib. 1. Guaz. d. *quæst.* 52. num. 1. ubi num. 3. dicit, quod etiam si occisus fuisset equus, dummodo non fuisset offensa persona, non censetur rupta pax.

- 102 Tertiò, non dicitur quis Inconstans in pace servanda, si duo pacem fecerunt, promiserunt se non offendere sub certa poena, & postea mutuo se offenderent, & minùs constaret quis priùs offenderit, quia nullus eorum tenebitur de pace, tregua, vel promissione rupta, Onded. *conf.* 89. num. 13. volum. 2. Farinacc. d. *quæst.* 107. art. 33. num. 456. Guazin. d. *tract. quæst.* 53. num. 1. ubi d. num. 4. explicat, quando debeat saltem poena conventionalis, Conciliolus loco alleg. *resol.* 24.

- 103 Quartò, idem erit dicendum, si quis offendat cadaver paciscentis, Caballus *conf.* 189. Guazin. d. *tract. quæst.* 63. num. 1. qui num. 6. refert contrarium sentientes, & num. 11. conciliat opiniones ex doctrina Ripæ S. 4. in l. Cato num. 55. de verb. oblig.

- 104 Quintò, idem erit dicendum, quando quis sine dolo offendit, ut ex pluribus exemplis confirmat Hercul. de cautione de non offendendo cap. 34. num. 10. & seq. Guaz. d. *tract. quæst.* 78. num. 1. & 7. ubi num. 8. addit, quod ad dignoscendum, an quis habuerit animum offendendi, & fuerit in dolo, servanda est distinctio, quam facit in terminis Riminaldus junior *conf.* 101. num. 20. & seq. vol. 1. nempe, aut est actus de sui natura prohibitus, & tunc qui eum facit, dicitur esse in dolo, aut actus non est de sui natura prohibitus, & tunc nec dolo, nec animus nocendi desumitur, ut projicere lapidem ioco, Claud. Bertazol. ad Patrem *conf.* 245. littera A, vol. 1.

- 105 Sextò, non dicitur quis Inconstans in servanda pace, quando ignoranter offendit eum, cum quo inita pax fuerat, ut in casu, in quo consultur Berous *consil.* 191. num. 9. volum. 3. quem refert, & sequitur

Guaz. d. *tract. quæst.* 78. num. 15.

- 106 Septimò, non dicitur quis Inconstans in servanda pace, si principaliter non habuit animum frangendi pacem, licet in consequentiam veniat offensa, per quam aliàs pax rupta dici posset, Berous *disso conf.* 191. num. 9. vol. 3. Guaz. d. *quæst.* 78. num. 16.

- 107 Octavò, non dicitur Inconstans in servanda pace auxiliator, qui non habet pacem cum offenso à principali, secus si & ipse haberet cum eo pacem, latè Guazin. d. *tract. tota quæst.* 70.

- 108 Nonò, non erit Inconstans in servanda pace absens, pro quo etiam pax promissa est, si ante ratificationem pacis prædictæ offendat eum, cum quo inita est pax, etiam pro absente, Farinacc. *disso quæst.* 107. art. 11. num. 273. & *conf.* 28. num. 10. Guaz. d. *tract. quæst.* 81. num. 1. latè idem Farinacc. *conf.* 150. qui num. 3. asserit, Sacram Consultam resoluissè, nec etiam respectu principalis paciscentis pacem dici ruptam, si offenderit vniu ex ijs, quem non offendere promissit, qui tamen pacem non ratificavit. Nec sufficere in casu esse ratificationem, nempe productionem in iudicio Instrumenti pacis, latè idem Farinaccius *disso conf.* 150. d. num. 9.

- 109 Quæ opinio procedit etiam si Notarius stipulatus fuerit pro absente, & pax facta fuerit coram Iudice, Farinac. d. *quæst.* 107. num. 279. & num. 288. Guazin. d. *quæst.* 81. num. 9. & 11. & Farinacc. *conf.* 150. nu. 19. & quamvis offensus vellet pacem ratificare, talis ratificatio non potest retrotrahi, ut offendens dicatur violasse pacem, vel promissionem, Farinacc. *disso quæst.* 107. num. 278. Guaz. d. *quæst.* 81. num. 12.

- 110 An autem stante consuetudine in loco contractæ pacis, quod absque alia ratificatione pax, sine promissio pro absente facta censetur violata per offensionem, factam ab absente, seu absenti, Farinacc. d. *quæst.* 107. num. 284. valde dubitat, quod talis consuetudo possit aliquem obligare, ut teneatur poena pacis ruptæ, sed contrarium sublinet Guaz. d. *quæst.* 81. num. 16. *vers.* Sed ego bene credo.

- 111 Alia autem, quæ spectant ad principales respectu absentium, qui offendunt eum, cum quo pax inita est, videnda sunt penes eundem Guazinum *disso tractatu quæst.* 82. 83. & 84.

- 112 Decimò, non erit quis Inconstans in servanda pace, quando pax nulla, & inuvalida est, Marfil. *singul.* 125. num. 45. Guaz. *disso tract. quæst.* 85. num. 11.

- 113 Pro complemento huius materiæ sciendum est, quod pacis fœdera iacta inter Principes, sic se habent quoad eos, sicut pax inita inter priuatos, Bald. *conf.* 195.

- num. 12. lib. 2. Guazin. d. *quest.* 85. num. 3. ubi ex Baldo infert, quod si inter Principes facta est pax cum pacto, quod nullus debeat dare passum gentibus armatis in Italia, & alter ex pacifcentibus construerit pontes, ex quibus pateret passus gentibus armatis, vel si fecerit fortalitium, aptum ad nocendum alteri Domino, cum quo pacem habet, non dicitur rupta pax, & Bald. sequuntur Tuschus, & Iulius Ferrutus, ille in verb. *pax conclus.* 181. num. 12. iste tit. de *scrijs* num. 160.
- 114 Sed de pace seruanda inter Principes videndus est eruditissimus vtiqum Catholicus Hugo Grotius de *Iure Belli*, ac *Pacis* lib. 1. toto cap. 30. & 21. videndus est etiam Albericus Gentilis *simili tra.* de *iure Belli*, lib. 3. cap. 24. ubi late quando fœdus violeretur, & adducit omnes fere causas, quas in violatione pacis inter priuatos inite adduximus.
- 115 An autem ante commissam poenam possint partes Inconstantes recedere à contractu pacis, Guaz. *quest.* 36. resoluit negatiuè, si absque consensu Principis recedant, quia per stipulationem Notarii nomine Cameræ illi ius est questum per Textum in l. *Procuratori ff. de solut.* ibi, quia certam conditionem habet stipulatio, quam mutare stipulator non potuit, præsertim si recedendo à pace, vellent remanere bella, cum inter sit Reipublice, ne publica tranquillitas turbetur, Hercul. de *caution. de non offendendo* cap. 9. num. 11. Quod tantò magis procederet, si vna pars noller à pace recedere, Hercul. loco cit. num. 14. Guaz. d. *quest.* 36. num. 5.
- 116 Si autem poena esset applicata fisco, tunc quia pax nulla est, possent partes recedere, quod tamen non habet locum in Statu Ecclesiastico, in quo vigore Constitutionis Pianæ omnis poena intelligitur stipulata pro Camera Apostolica, Guazin. d. *quest.* 36. num. 7.
- 117 Addo pro Coronide, quod qui occidit eum, cum quo inita est pax, tanquam proditor non gaudet immunitate Ecclesiastica, vt late probant tres illi Consules apud Farinaccium *consil.* 168. num. 74. & in fine dicti *consilij* dicit idem Farinaccius
- 118 ita fuisse à Sacra Consulta resolutum, & in appendice de immunitate Ecclesiastica idem tenet nu. 136. in fine, latissimè Giurba. *consil.* 60. num. 15. *vers.* *Proditor est*, & latius nu. 21. quod quidem nonnulli extendunt etiam ad eum, qui sub promissione de non offendendo alium occidit, vt in terminis tenet Peregrin. de *immunitate* cap. 7. num. 10. & 11. dicti Consules apud Farinaccium *consil.* 168. num. 74. Giurba dicto *consil.* 60. num. 15. idem Farinaccius in appendice num. 137. in fine, Thomas del Bene de *immunitate Ecclesiastica* cap. 16. dub. 20.
- sect. 3. num. 1. qui alios allegat.
- 119 Contrarium in hoc tenere Riccius *deccif.* 168. par. 1. num. 1. quem sequitur Donatus Antonius de Marinis *quotidianorum resolut.* cap. 174. num. 3. & hunc sequitur Diana 4. par. *tract.* 1. *resolut.* 34. Donat. de *Astyia resolut.* 149. *vers.* *Et procedit etiam*, Ciarlin. *controuerf.* 151. num. 5. licet in suo casu aliud determinauerit, Addent. ad dictam *resolut.* 174. de Marinis.
- 120 In hac materia Sacra Congregatio super controuersijs iurisdictionibus, & immunitate Ecclesiastica pluries resoluit, dici proditorem eum, qui pace inita aduersarium occidit, dummodo pax, vel per instrumentum, vel per testes idoneos probata sit; non sic, quando adest sola promissio de non offendendo, quia illa non extinguit taliter odium, & inimicitiam, vt inde occisus non habeat causam præcauendi, sed solum operatur, vt veniens contra eam incurrat in poenam promissam. & grauiter puniatur, Ciarlin. *controuerf.* 116. num. 31. in fine, Addent. ad dictam *resolut.* 174. de Marinis.
- 121 Sicuti etiam non sufficit reconciliatio simplex, vt inde excludatur ab immunitate sequendo opinionem Riccii d. *deccif.* 168. num. 2. & sequacium, cum præsumatur eum inimico reconciliato, durare
- 122 adhuc inimicitiam, Menoch. de *presump.* lib. 1. *quest.* 89. num. 57. cum alijs per Addent. ad d. *resolut.* 174. de Marinis num. 4.
- 123 Et quæ diximus de pace inita, & probata adhuc procedunt, siue pax facta sit de recenti, siue ab antiquo tempore, reiecta opinione eorum, quos citat Donatus de *Astyia d. resolut.* 149. *vers.* *Hac intelligit*, quod etiam aduertit Giurba d. *consil.* 60. num. 23. *vers.* *Nec Sacra Consulta.*
- 124 Verum tamen est, quod si quis occideret aliquem ex noua causa, non priuaretur tanquam proditor immunitate Ecclesiastica, late Ciarlin. *controuerf.* 151. num. 34. *vers.* *Vtrum tamen*, qui tamen cautè legendus est, dum num. 33. inuoluit, & reconciliationem, & pacem de recenti factam, nam confunditur eius opinio per supradicta.
- 125 Inter alia præcepta Charitatis, præcipuum est illud erogandi eleemosynam, quod provenit à iure naturali, & diuino, & ex genere suo sub mortali obligat, vt ex Euangelio, & Sanctis Patribus docet Suarez de *præcepto Charitatis disp.* 7. *sect.* 1. cui addo ex nostris Velasch. de *privileg. Pauperum* 1. par. *quest.* 34. num. 1. Valdes. de *eleemosyna* 2. par. *fol.* mihi 16.
- 126 Multa super hoc ipse Suarez, & alij Moralistæ tractant, & discutunt, nempe quo tempore obliget hoc præceptum, ad quem extendatur, quibus sit facienda.

- eleemosyna, ex quibus bonis, in qua necessitate teneatur homo eleemosynam facere de bonis omnino superfluis: an teneatur facere eleemosynam ex necessarijs ad statum, non tamen ad vitam: an cum præceptum istud obligat, teneatur donare: an satis sit mutare: an qui teneatur dare eleemosynam, si illam omittat, teneatur ad resarcienda damna, quæ inde eueniunt indigenti: Quas questiones per sex lectiones latè tractat Suarez *loco citato*, & nonissimè Eminētissimus D. Card. Raimundus Capisuecus in *suis controuersijs, controuers. 29. & 30. ex nostris Leoncill. post hæc scripta vultus, de privileg. pauperum privileg. 115. per tot.*
- 127 Et prima erit questio, an ille, qui per longum tempus eleemosynam erogauit, possit Inconstans illam omittre, & ampliùs non facere: & illicitum esse Inconstantiam, quodq; qui consuevit eleemosynam dare, illam teneatur dare perpetuò voluit, *Bart. in l. Præuilegia, nu. 3. C. de Sacrosan. Eccles. Abbas cap. Abolenda, num. 6. & 8. de Sepulchris, & in cap. Suam num. 6. de Symonia, Felin. in cap. Sancta Maria, nu. 97. de Constitut. Auendan. de Exequendis mandatis, par. 2. cap. 4. num. 17. Borgnin. decisioe 27. num. 33. par. 1. Menoch. de Arbitrar. Iudicium, lib. 2. cap. 160. num. 10. Caccheran. qui alios refert, decis. 99. num. 20. quos allegat P. Pasqualig. de Sacrificio nouæ legis, quest. 1081. num. 2. addo Ego Franc. Mare, decis. 213. num. 2. & 3. par. 2. Surdus de Aliment. tit. 1. sect. 60. num. 6. & 7. Borell. in Summa, decis. de Oblation. tit. 18. nu. 19. Perez de Lara de Aumensarijs, & Cappellanjs, cap. 12. num. 21. 22. & 23. Leoncill. d. tract. par. 2. privileg. 117. num. 16.*
- 128 Et propterea si Ciuitas daret quolibet anno certam quantitatem frumenti Religiosis, non posset Inconstans reuocare talem eleemosynam, *Bart. d. l. Præuilegia, num. 2. Abb. in rubr. de Parochijs, nu. 3. & in cap. Abolenda, nu. 7. & 8. de Sepulchris, cum alijs supracit. Perez de Lara loco cit. n. 23.*
- 129 Et si vigore Statuti illam erogaret, Inconstans tale Statutum reuocare non potest, *Caccheran. d. decis. 99. nu. 20. Leoncill. d. princ. 117. nu. 3. cum seq. Tiraquell. de Princ. p. cause, princ. 159. vbi tamen refert contrarium sentientes.*
- 130 Concordat opiniones Iason. in l. Non amplius, §. Si certum, num. 14. ff. de legat. 1. v. prior opinio procedat, quando statuentes vellent sine causa reuocare: Secunda verò, si vellent illam cum causa tollere, & quod non possit reuocari istud Statutum tenet Fermosin. in cap. Ecclesia Sancta Maria, quest. 20. num. 28. Saltem sine causa, quod eo magis procederet, si esset tale Statutum à Summo Pontifice confirmatum, *Fermosin. loco cit. num. 29. in fine.*
- 131 Hinc etiam inferitur, quod si quis diuturno tempore in Ecclesia fecerit celebrare anniuersarium pro Defunctis, non potest Inconstans illud prætermittre, sed potest cogi, vt in futurum illud celebrare faciat cum solita eleemosyna: & oblatione, vt resoluit Guttierrez *Questio. Canoniarum, lib. 2. cap. 21. num. 154. quem sequitur Perez de Lara loco cit. num. 25.*
- 132 Contrarium voluit Pasqualig. *d. l. quest. 1081. num. 3. ea motus ratione, quod finis in facultatiuis, in quibus nullo vquam tempore inducitur consuetudo, Bart. in l. Quo minus, num. 7. ff. de Fluminibus, cum alijs per eum allegatis.*
- 133 Quæ tamen ratio rejicitur à Guttierrez d. cap. 21. num. 144. vbi quod fauore Ecclesiæ ex actibus voluntarijs inducitur ad hunc, se in futurum obligandi, cap. Veniens, il primo, de Testibus, vbi Abbas, & Felyn. num. 3. idem Abb. in cap. Suam, n. 5. de Symonia, vbi tribus modis soluit hanc difficultatem, quem sequitur, Caccheran. d. decis. 99. num. 43.
- 134 Limitat tamen Guttierrez ex sententia Soti lib. 9. de Inst. & iur. quest. 3. art. 1. vers. Nam vsq; quando talis præstatio eleemosynæ fuerit gratuita, & per modum liberæ denotionis: quod idem asserit Pasqualig. d. quest. 1081. num. 8. vbi quod eleemosynæ consuetæ dari pauperibus, tunc obligant, quando præstationem præcedit titulus, qui
- 135 per ipsam confirmatur, nempe quando præstatio fit ab ijs, in quibus agnoscitur aliqua naturalis obligatio subueniendi pauperibus, pro cuius executione erogantur eleemosynæ, non autem quando sunt omninò liberales, & absque titulo, vnde possit inferri necessitas.
- 136 Et quauis præstatio decennalis faciat præsumi titulum, *Doct. in l. Si certis annis, C. de passis, dicit tamen habere locum, quando titulus, seu causa & obligatio allegatur, secus si non allegetur, vt dicunt Doctores in l. Si certis annis, quem Textum ad hunc propositum expendit Perez de Lara d. cap. 12. d. num. 3.*
- 137 Et quod actus facti ex causa deuotionis, & eleemosynæ non obligent in futurum, resoluit Rota dec. 543. n. 3. p. 3. rec.
- 138 Quod tamen non procederet, quando actus essent continuati, per longissimum tempus, & vniformes, vt innuit ibid. Rot. in fin. num. 3.
- 139 Eo maximè quando concernunt fauorem piæ causæ, quia tunc sufficiunt decem anni, *Felin. in d. cap. Ad Apostolicam, num. 3. & Abbas in dicto cap. Suam, num. 3. Oläsch. d. decis. 99. num. 17. Couarr. lib. 1. variar. cap. 17. num. 3. Tondut. lib. 1. Canonie, cap. 39. num. 17. Sperell. decis. 30. num. 8. Rota decis. 365. num. 4. par. 2. recent. vbi etiam quod obiectum, quod versetur in*

- facultatiis cessat, quando concurret fauor Ecclesie, & pie cause, vt ibi num. 5.
- 140 Nam fauore pie cause, & Diuini cultus non presumitur materia facultatis, Addent. ad decif. 162. Gregorij Decimiquinti num. 15. in fine, versic. 3. quod idem voluit, Rota in decif. allegatis à Paulo Ranuccio apud Cencium de censibus, questione 81. numero 15. versiculo 2. quia,
- 141 vbi, quod præstatio diuturna quando fit in piam causam, etiam si ex mera liberalitate, inducit obligationem, Leoncill. disto tract. part. 2. privileg. 117. num. 19.
- 142 Cederem Ego in hac materia sic distinguendum, quod si elemosyna est solita erogari in certos pauperes alicuius Ciuitatis, vel loci, & præstatio semper fuerit vniformis, sicut per decennium, non possit tali casu erogans esse Inconstans, secus autem si pauperes sint incerti, veluti illi, qui confluunt ad Aedes piorum virorum, & quotidiè stipem, & elemosynam accipiunt.
- 143 Cum enim sint quandoque numero plures, quandoque pauciores, & elemosyna non sit vniformis, tunc videtur iste actus esse merè facultatiuus, vt non subiaceat præscriptioni, vel consuetudini, nam vt inquit Rota decif. 139. coram Card. Orthobono, elemosynæ, & oblationes, quæ non habent certum subiectum, sed inconstans, & variabile, & dependens ex hominum voluntate, non possunt à solito vnus, vel plurium annorum liquidari in aliqua certa summa.
- 144 Et propterea vt dixit eadem Rota in Maioricensi. Capellania, coram Orano registrata per Garz. de benefic. par. 5. cap. 3. n. 156.
- 145 huiusmodi elemosynæ non computantur in fructu beneficii tanquam voluntariæ, & incertæ, nisi essent solite locari singulis annis pro certa quantitate.
- 146 Hinc deducitur, quod licet ad elemosynam Prædicatori erogandam populus non teneatur, sed ad eum spectet, qui habet curam animarum, hoc est principaliter ad Episcopum demum ad Parochum, qui tenentur populo prædicare, vt resoluit Rota in Magistrali decif. bonæ mem. Merlini, quæ est decif. 598. in eius impressis, cui addo Tondut. d. cap. 39. nu. 18. Frances. de Eccl. Cathed. tit. de Pulpito Eccles. Cath. cap. 18. num. 116. Fagnan. in cap. Inter cetera de offic. ordin. num. 14. Zacch. de Salario, cap. 4. num. 50. & 51.
- 147 Ità vt Parochus excusari non possit ob tenuitatem fructuum Beneficii, quia sibi imputet, si Beneficium tenue acceptauit, Merlin. d. decif. 598. num. 55. & de Episcopo idem tradit, Zach. disto cap. 4. num. 54.
- 148 qui tamen in fine dicit, quod si Episcopo non remaneret necessarium pro sui sustentatione, teneretur populus; addendi sunt Leo in Thesauro fori Ecclesiastici, Ricciull. Lucubrat. Ecclesiast. Squillant. & Riccius allegatus à Frances loco citato numero 120.
- 149 Nihilominus si adit consuetudo, quod laici præstent elemosynam Prædicatori, non possunt Inconstantes illam denegare, sed debent in futurum præstare, & ad hoc cogi possunt, Sperell. decifione 70. num. 1. 11. & 12. Tondut. d. cap. 39. num. 15. & pluries Sacra Congregatio resoluit, vt per Barbof. de potestate Episcop. allegat. 76. numero 10. & in Summa Bullar. Apostolicarum verb. Prædicator, numero 13.
- 150 vbi quod Vniuersitas non potest elemosynam consuetam ad minorem quantitatem reducere, vt in vna Viterbiensi Ciuitatis Veruæ de mense Septembris 1610. Zacch. d. cap. 4. num. 52. vbi num. 53. ait, quod si consuetudo esset dubia, & ignoraretur, quorum sumptibus conducendus veniret Concionator pro Quadragesima, tali casu donec definitur questio, deberet Episcopus conducere Concionatorem de proprio.
- 151 Sed quia in hac materia, Fagnan. in d. cap. Inter cetera, num. 18. & 19. distinguit sex casus respectu Ecclesiæ Cathedralis, & alios sex respectu Ecclesiarum inferiorum; adducam eos, qui ad propositum faciunt.
- 152 Primus ergo casus erit, qui est secundus apud Fagnan. quando Episcopus eligit Prædicatorem, & populus, seu Vniuersitas ex consuetudine non tamen immemorabili soluit ei elemosynam, tunc potest esse Inconstans, & elemosynam non præstare, quia Concilium quoad hoc subfuit huiusmodi consuetudinem, & ita pluries fuisse resolutum dicit Fagnan. loco cit. num. 20.
- 153 Secundus casus, qui est tertius apud eundem est, quando Episcopus eligit Prædicatorem in Cathedrali, & Vniuersitas à tempore immemorabili soluit ei elemosynam, tunc Vniuersitas Inconstans esse nequit, sed potest cogi ad elemosynam soluendam, vt pluries resoluit Sacra Congregatio, præsertim in Reatina, & Meliten per eum additis.
- 154 Quod procedit etiam respectu Regularium, qui ab immemorabili tempore soluent elemosynam Concionatori Ecclesiæ Cathedralis, non obstante quodam Decreto B. Pii Quinti, per eum relato, num. 21. vers. Post autem.
- 155 Tertius casus, qui est quartus apud eundem, quando Episcopus soluit elemosynam Concionatori, quem populus eligit, nam Episcopus non potest esse Inconstans in ea soluenda, sed electionem, Prædicatoris potest sibi vindicare, non obstan-

- obstante consuetudine etiam immemorabili, cui hoc casu Concilium Tridentinum derogauit, ut in cap. 4. *sest. 23. de reformat.* Fagnan. num. 22.
- 156 Quartus casus est, qui est quintus apud eundem, ubi populus, vel alius ex consuetudine non tamen immemorabili eligit Prædicatorem, atq; illi sic electo præstat eleemosynam, nam Episcopus potest sibi electionem Prædicatoris vindicare, sed non potest populum ad illam soluendam cogere, Fagnan. loco citato num. 24.
- 157 Quintus casus, qui est sextus apud eundem, est, cum populus, vel alius eligit Prædicatorem ex immemorabili consuetudine, atque eidem præbet eleemosynam, Sacra Congregatio censuit, posse quidem Episcopum electionem Prædicatoris sibi vindicare, sed non compellere populum ad eleemosynam, quam illi ab immemorabili tempore præstare consuevit soluendam.
- 158 Esse autem in electione Episcopi, utrum ipse malit Prædicatorem eligere, cum populus, vel alius illum ab immemorabili tempore eligere consueuerat vel Prædicatoris electionem alteri ex immemorabili competentem relinquere, ita tamen, ut Episcopus huiusmodi electionem sibi assumat, populum, vel alium ad solitas impensas non compellat.
- 159 Sin vero populo, vel alio prædictam facultatem eligendi Prædicatorem relinquat eundem cogere possit ad eas impensas, quas in hanc causam præstare solitus esset, atque ita in specie respondit Sacra Congregatio ab Archiepiscopo Cesarugustano consultata Fagnan. *ibidem* num. 24.
- 160 Quo vero ad Ecclesias inferiores, primus casus est, quando Episcopus eligit, & alius soluit eleemosynam Concionatori, hoc casu, qui soluit, non potest Inconstans esse in solutione eleemosynæ, ut cauetur d. cap. 4. *sest. 23. de reformat.* Fagnan. num. 25.
- 161 Secundus casus est, ubi Episcopus Prædicatorem eligit, & eleemosynam præstat, & hoc casu Episcopus non potest esse Inconstans in solutione eleemosynæ, Fagnan. num. 26.
- 162 Tertius casus est, qui est quintus apud Fagnan. quando populus, vel alius solet præstare eleemosynam, & ex immemorabili consuetudine Prædicatorem eligit, tunc non potest esse Inconstans in solutione eleemosynæ, si vult ut facultate eligendi, Fagn. num. 28. *vers. Quintus*, ubi numero 29. subiungit quousque Vniuersitas probet immemorabilem per tres confor-
- 163 mes, Episcopus debere eligere, cum ei sufficiat sola iuris assistentia, ut ipse dixit num. 12. & 13.
- 164 Licet quandoque ex aliqua rationabili De Inconst. in Spe, & Charit. To. I. Par. II.
- causa, puta ad vitanda scandala, Sacra Congregatio Episc. & Regular. cum imminente Quadragesima præ augustia temporis iura Partium examinarum non possunt, consuevit rescribere, ut pro ea vice seruetur solitum, per modum tamen prouisionis, & sine præiudicio iurum vtriusque Partis, tam in petitorio, quam in possessorio; vel A. C. solet deputare pro ea vice Prædicatorem ex officio cum clausulis præseruatiuis ambarum Partium, & ita obtinui in vna Perusina; & altera Prænestina.
- Quartus, & vltimus casus, qui est sextus apud Fagn. Quando populus, vel alius ministrat eleemosynam, & expensas Concionatori, & cum eligit ex consuetudine, non autem immemorabili; & tunc licet consuetudo ista sublata sit à Concilio, tamen ubi duo hæc concurrunt, ut
- 165 populus præstet eleemosynam, & eligat ex consuetudine Concionatorem, tunc Sacra Congregatio Episcop. & Regular. respondit, posse quidem Episcopum electionem sibi vindicare, sed non compellere Vniuersitatem, vel alium ad eam eleemosynam præstandam, quam à se electo Prædicatori præstare consueuerat, Fagnan. *ibidem* num. 31.
- 166 Hæc autem Decreta referuntur à Barbosa. in *Collectan. Apostolic. decif. collect. 592. in verb. Prædicator*, & à Nicolio in *Flores verb. Prædicator*, & in *Decretis MM. 55. S. Congregat. Episcop. & Regular. eodem verbo*.
- 167 Addo Ego alium casum, quo tenetur Vniuersitas eleemosynam præstare, quando scilicet in tempore non præstauit Episcopo Concionatorem, quod tempus solet esse per totum meum Nouembris Quadragesimæ præcedentem, vel si præstaturus reiectus fuerit per totum nensem Decembris, aliis elapso anno amittit ius nominationis, & tenetur nihilominus eleemosynam præstare; sic Nicolius loco cit. *verb. Prædicator*, num. 1. *vers. Et Communitas*.
- 168 Quid autem circa huiusmodi eleemosynam obseruetur in Francia, videndus Mainard. *decif. 34. 35. 36. 37. & 38. lib. 1.*
- 169 An vero diuites possint cogi ad præstandam eleemosynam pauperibus, & an pauperes habeant actionem aduersus illos, vel Iudicis officio compelli possint, videndus est Aluar. de Velasco de *Præleg. pauper. par. 1. quest. 34. Leoncill. eod. tract. par. 2. princl. 115. num. 1. cum seqq. & præsertim num. 17. 18. 19. & 28.*
- 170 Addo, quod Capitulum tenetur ad præstandas illas eleemosynas, ad quas Episcopus obligatus est, Themud. *decif. 75. num. 9. par. 1.*
- 171 Secundò quæro, an ille qui tenetur

eleemosynam erogare, si Inconstans illam non præstet, teneatur ad refarcienda damna, quæ indè veniunt indigenti, & dicendum est, quod si quis tenetur ex solo præcepto Charitatis eleemosynam erogare, si indè Inconstans sit, non tenetur refarcire damna ob eam Inconstantiam illata.

- 172 Si verò tenetur ex obligatione Iustitiæ, ut qui habet bona designata, ut distribuantur in pauperes, tunc si Inconstans non distribuat, tenetur ad restitutionem, Suarez *disp. 7. de Præcepto eleemosynæ, sect. 6.*

Tertiò quero, an quis Inconstans repetere possit eleemosynam ab eo, qui simulata paupertate, sanctitate, infirmitate, aut alia simili causa illam accepit? Et breuiter dicendum est, quod si dans eleemosynam ob causas illas creditas, ita eas det; ut, supposita perentis fictione, actualis, aut quasi habitualis animus sit, eam non donare, accipiens tenetur illam restituere, & dans potest illam repetere; alioquin talis Inconstantia non admittitur, ut latè Molin. *de Inst. tract. 2. disp. 210.* Animus autem ita eleemosynam erogantis quomodo cognoscatur, ut possit Inconstans illam repetere; hoc pendet ex circumstantiis in casibus particularibus, ut benè explicat idem Molina *d. disput. 210. vers. Quando, ibi:*

Quando autem animus dantium ita eleemosynam sit, ut donatio non valeat, atque adeo quando accipientes restituere teneantur, aut non, nulla potest statui certa regula, sed in euentibus particularibus, expressatis circumstantiis concurr-

rentibus, indicandum est. Quo enim fittio causæ maior fuerit ac fidiore, quam dantes plus solent excorari, minoresque aliæ causæ vera fuerint ex parte accipientium, ad illam accipientium aut retinendum, seu non restituendum postquam fuerit accepta, ed plurimum vel etiam omnium credendum est, quasi habitualis animus esse, ut donatio sit nulla, atque ut accipiens restituere teneatur; quo verò fittio minor, minusque facta fuerit, & plures ac maiores aliæ causæ vera fuerint ad eleemosynam potendum, aut retinendum, postquam fuerit accepta, eo pauciores, aut etiam nullas, credendum est habere quasi habitualis animus ut restituere teneatur. Item, attendenda est quantitas eleemosynæ, quam quisque dedit, utrum sit parua, an magna & inconsueta: si enim magna, & inconsueta sit plus credendum est animum dantis esse, ut accipiens restituere teneatur. Respiciendum quoque est ad generositatem dantis, quo enim benignior ac munificentior fuerit, ed minus credendum est velle, ut accipiens restituere teneatur. His, & alijs circumstantiis expensis, indicandum est, an accipiens totum, aut partem restituere teneatur. Et quidem si res dubia sit, non est melior conditio eius, qui fraude, ac dolo eleemosynas extorfit, esto ipse possideat. Tum, quia frans, & doli nulli debent patrocinari. Tum etiam, quia non cepit bona fide possidere. Quo sit, ut in dubio ad restitutionem aliquam pro dubij quantitate sit astringendus.

- 173 Cæterum, quia schisma est peccatum contra Charitatem, hic tractandum esset de Inconstantia circa vnitatem cum Ecclesia, & eius Capite, sed quia de ea diximus in materia fidei, ad illam Lectorem remitto.

Finis Secundæ Partis.

I N D E X

CONCLVSIONVM, QVAESTIONVM, ET MATERIARVM

In Tractatu de Inconstantia in virtutibus Fidei, Spei, & Charitatis
praecipue contentarum.

A

R ABAGARVS
EX epistolam an verè receperit
à Salvatore Nostro, vel potius
ca sit apocrypha, par. 1. cap. 30.
num. 384.

ABBAS

Confirmationis Sacramentum an, & quan-
do conferre possit, par. 1. cap. 30. nu. 360.
Vide *Ius, Pax, Remissio*.

ABIVRATIO

Æqualiter imponitur maioribus, & minori-
bus, & de ratione, par. 1. cap. 14. num. 62.
& cap. 31. num. 155.
Celebranti Missam non promoti quando sit
inijungenda, par. 1. cap. 34. num. 97. &
101.
Comparentis spontè fieri potest coram solo
Episcopo, vel solo Inquisitore, par. 1.
cap. 16. num. 5.
Confessario docenti vxoribus actus turpes,
& inhonestos, vt benè tractentur à mari-
tis, an, & quæ imponenda veniat, par. 1.
cap. 35. num. 11. & 14.
Confitentibus tantum imponitur, non au-
tem negantibus, vel tormentum sustinen-
tibus, par. 1. cap. 30. num. 115.
Connumeratur inter poenas, dicto cap. 35.
num. 2.
Corporalis poena non est, & de eius effectu,
dicto cap. 14. num. 62.
Dubio fidei an, & qualis sit imponenda,
par. 1. cap. 7. num. 12.
Finem quem habeat, par. 1. cap. 36. nu. 78.
de Formali, vide *Relapsus*.
Hæresis, vide *Hæretici, & Hæreticus*.
Hodie quomodo sit practicanda non solum
de hæresi confessa, sed & generaliter de
quacumque hæresi, par. 1. cap. 16. nu. 11.
de Leui ratione finis non differt à vehemen-
ti, vel violenta, dicto cap. 36. num. 82.
Vide *Hæreticus, & Relapsus*.
Libros sortilegiorum, & incantationum, vel
alias hæreticales retinentibus, an, & quæ
Index Tomi Primi.

veniat imponenda, par. 1. cap. 30. num. 99.
& 107.

Pars est sententiæ diffinitivæ, quæ compila-
to processu contra Reum pronunciat, &
dicto cap. 16. num. 4.

Pœna gravissima, ibidem.

Publica requiritur, vt quis dicatur Relapsus,
ibidem num. 2.

Purgat scandalum coram populo, par. 1.
cap. 33. num. 44.

Quid sit, dicto cap. 36. num. 78.

Quomodo fieri debeat, & an semper coram
Episcopo, & Inquisitore simul, dicto
cap. 16. num. 3.

Quotuplex sit, & quæ respectivè imponen-
da veniat, dicto cap. 36. num. 78.

Rebaptizari bis puerum facienti, quæ sit im-
ponenda, dicto cap. 33. num. 45. & seq.

Relapsus ad incurrendum, quæ requiratur,
dicto cap. 16. num. 12.

Relaxandis Brachio seculari non iniungitur,
dicto cap. 34. num. 504.

Schismatis, vide *Schismaticus*.

Sollicitantibus in confessione qualis, & in
quo loco imponi debeat, dicto cap. 35.
num. 4.

Solo coram Episcopo est actus omnino nul-
lus ex defectu iurisdictionis, dicto cap. 16.
num. 6.

Suspicionis cui abiurationi æquipolleat,
dicto cap. 35. num. 15.

de Vehementi an sufficiat ad Relapsus,
dicto cap. 16. num. 15.

Vide *Receptor, Relapsus*.

Alia etiam vide sub verbis *Abatens, Apo-
stata, Astrologia, Beneficium, Clausula, Confes-
sio, Defensor, Dubius, Ecclesia, Gradus, Hæ-
reticus, Impedimentum, Laicus, Mater, Polygamus,
Princeps, Reus, Sacerdos, Sortilegi, Suspicio,
Vocatus*.

ABIVRATVS

de Formali admitti an, & quando possit ad
honores, & ad publica officia, par. 1.
cap. 19. num. 31.

Aufugiens à carceribus, in quibus de-
tinetur, an sit puniendus tanquam Re-

B b b b j j

lapsus, par. 1. cap. 16. num. 41.
 Hæreses vnius Sectæ, & deinde fauens Hæ-
 rereticis alterius Sectæ, an, & quando puniri
 possit tanquam Relapsus, ibid. num. 37.
 & seqq.
 de Vehementi, beneficiis an priuenter, par. 1.
 cap. 20. num. 20. & cap. 24. num. 117.
 Irregularitatem an incurrat, d. cap. 24.
 num. 117.
 Vide *Fautores*.

ABSENS

Nominè cuius inita fuit pax si offendat pa-
 ciscentem antè ratificationem an incurrat
 poenam fractæ pacis, par. 2. cap. 2. nu-
 mer. 103.

Vide *Adulterium, Consuetudo, Pax*.

ABRASIO

Pilorum Rei faciendâ ante torturam, &
 quid in Sancto Officio, par. 1. cap. 32.
 num. 116.

ABSOLVTIO

Casuum reſeruatorum, comprehenſa etiam
 Hæreſi, an in articulo mortis concedi poſ-
 ſit à quolibet Sacerdote, par. 1. cap. 25.
 num. 29.

Vide *Cruce-signati, Sacerdos*.

Censurarum deneganda spontè comparen-
 tibus qui complices reuelare recuſent,
 par. 1. cap. 14. num. 16.

Vide *Hæreticus, Latens*.

Delicti an impediât condemnationem Rei,
 qui poſt ſententiam abſolutoriam illud
 confeſſetur, ibid. num. 37.

Vide *Confessus, Delictum, Iniustitia, Missionarij*.

Excommunicationis incurſæ propter hære-
 ſim occultam an poſſit ab Episcopo im-
 pectiri, d. cap. 25. num. 2.

Vide *Episcopi, Episcopus, Excommunicatio, Excommunicatus*.

Hæreſis in foro conſcientiæ quando conce-
 di poſſit ſine complicum reuelatione,
 ibid. num. 26.

Vide *Archiepiscopus, Capitulum, Carceratio, Clausula, Confessarius, Delatus, Hæreticus, Impedientes, Iurisdicſio, Pœnitentiaria, Reus, Sacerdos, Venditio*.

Iurisdicſione in vna ſi obtineatur an ea pa-
 riat exceptionem rei iudicatæ in alia,
 proutſ diuerſa, & ſeparata, par. 1. cap. 36.
 num. 80.

Peccatorum quomodo ſollicitatis à Confeſ-
 ſario ſit deneganda, par. 1. cap. 35. nu-
 mer. 19.

Pœnitentis, qui per litteras ſua peccata con-
 ſiteatur non valet licet Confeſſarius ipſum
 Pœnitentem prius præſentem audiuerit,
 ibidem num. 101.

Vide *Confessio, Peccatum*.

Relapſio ſpontè comparenti an ſit conce-

denda iuxta priuilegium ſpontè compa-
 rentium, d. cap. 14. num. 47.

Vide *Facultas, Relapsus*.

Sacramentalis delictorum, quorum cog-
 nitio ſpectat ad Sanctum Officium, non inſi-
 fragatur pœnitentibus in foro exteriori,
 par. 1. cap. 25. num. 18.

Vide *Hæreticus, Parochus*.

Superſtitionis an, & quando denegari de-
 beat à Confeſſario, par. 1. cap. 40. nu-
 mer. 3.

Tortis qui ſubſtituerunt quomodo ſit con-
 cedenda, par. 1. cap. 36. num. 8.

Alia vide ſub verbis *Aſtologi, Diſpenſa-
 tio, Deſenſores, Dubius, Episcopi, Fautores,
 Hæreſis, Inquiſitor, Laicus, Mulier, Opinio,
 S. Officium, Papa, Promiſſio, Sacerdos, Sebiſ-
 maticus, Sententia, Sollicitas*.

ABVSVS

Aſportandi arma in locis prohibitis an poſ-
 ſit excuſari per conſuetudinem, par. 1.
 cap. 29. num. 33.

Vide *Inquiſitor*.

Baptiſmi oritur ſi quis baptizet res inani-
 matas, par. 1. cap. 33. num. 2.

Vide *Baptizans*.

Eucharistiæ oritur in Sacerdote, qui fingat
 conſecrare, & non conſecret, hoſtiamque
 non conſecratam ſumat, par. 1. cap. 34.
 num. 51.

Vide *Sacerdos*.

Geſtandi arma in Familiaribus Sancti Officij
 per quem iudicem, & quomodo puniri
 debeat, d. cap. 29. num. 46. & ſeqq.
 Imaginis ſacrę in maleſicio facit ſortilegium
 hæreticale, par. 1. cap. 32. num. 123.

Matrimonij inducit ſuſpicionem hæreſis,
 par. 1. cap. 36. num. 1. & 11.

Vide *Catholicus, Ordinatio*.

Ordinis reſultat ex celebratione Miſſæ facta
 per noui Sacerdotem, ſiue Clericum, ſiue
 laicum, par. 1. cap. 17. num. 16.

Pœnitentiæ an committatur per Superio-
 rem, qui ad externum ſubditorum guber-
 nium vratur notiſia habita ex confeſſione
 ſacramentali, par. 1. cap. 35. num. 182.

Vide *Laicus, Superior*.

Pſalmi inducitur ex illius recitatione ad ali-
 cuius mortem, par. 1. cap. 40. num. 5.
 & ſeq.

Rituum Eccleſiaſticorum puta Indulgentia-
 rum, Campanarum, ant Cœremoniæ
 Eccleſiæ an puniri poſſit in Sancto Officio
 ibidem num. 69.

Sacramentalium inducit ſuſpicionem hære-
 ſis, & de ratione, par. 1. cap. 19. num. 5.

Sacramenti diſſert ab illicito vſu Sacramen-
 ti, par. 1. cap. 38. num. 7.

Vide *Attentans, Confessarius, Hostia, Polygamus, Princeps, Sacerdos, Vxoratus*.

Verborum Sacrorum quomodo excludi
 poſſit, d. cap. 40. num. 1.

Vide *Mulier*.

Vnctionis extremæ oritur si Parocus ministrat oleum commune non consecratum, vel ab Episcopo non benedictum, d. cap. 38. num. 2.

Vide *Parocus, Vnctio*.

Alia vide sub verbis *Baptismus, Inquisitor, Iudei, Quæstiones, Rebaptizatio*.

ABVTENS

Baptismo abjurare an, & quomodo teneatur, par. 1. cap. 35. num. 3.

Inrerrogari quomodo debeat in Sancto Officio, ibidem.

Torqueri quomodo debeat, ibid.

Confirmationis Sacramêto subiicitur ipsdem pœnis, quibus abutens Baptismo, ibidem num. 58.

Eucharistiz Sacramento suspectus de hæresi, par. 1. cap. 34. num. 1.

Oleo Sacro, vel Chrismatis suspectus de hæresi, par. 1. cap. 39. num. 6.

Ordinis Sacramentum suspectus de hæresi, par. 1. cap. 37. num. 1.

Rebus benedictis Ritu Ecclesiastico quomodo torqueri, abjurare, & puniri debeat, par. 1. cap. 39. num. 9.

Reliquiis Sanctorum, & similibus quomodo torqueri, abjurare, & puniri debeat, ibidem.

Sacramentis puniri an, & quomodo possit per Iudicem Ecclesiasticum priuatim ad Iudices Laicos, par. 1. cap. 36. num. 35, & 55.

Suspectus de fide, ibidem.

Sacro Oleo, vel Chrismate quomodo torqueri, abjurare, & puniri debeat, d. cap. 39. num. 8.

Verbis sacris suspectus de hæresi, par. 1. cap. 40. num. 1.

Vnctione extrema suspectus de hæresi, par. 1. cap. 38. num. 1.

ACCENSIO

Ignis quid significet, par. 1. cap. 40. nu. 200.

Vide *Ignis, Iudei*.

Luminarium quibus fieri soleat in Ecclesijs, ibidem num. 199.

Vide *Luminaria*.

ACCEPTATIO

Confiscationis, ex quibus resultet, par. 1. cap. 22. num. 148.

Vide *Arma, Bona, Confiscatio, Creditum*.

Legis Pontificiz an requiratur ad illius validitatem, par. 1. cap. 30. num. 407.

Alia vide sub verbis *Obedientia, Reus, Status*.

ACCIDENTIA

Boni, & mali recipit omnis creatura iuxta suæ naturæ capacitatem, par. 1. cap. 2. num. 2.

Vide *Apostasia; Continentia, Dos*.

ACCVSATIO

Affassinij non importat fractionem pacis, par. 2. cap. 2. num. 77.

Vide *Pax*.

Regularis si pendeat in Sancto Officio an is habeat vocem actiuam, seu passiuam in Capitulo, par. 1. cap. 19. num. 31.

Alia vide sub verbis *Apostata, Filius, Hæreticus, Magistratus, Pax, Statutum*.

ACCVSATOR

Testis esse non potest in eadem causa, in qua accusauit, par. 1. cap. 14. num. 24.

ACQVISITIO

Stabilium prohibita Iudæis, par. 1. cap. 31. num. 128. & seq.

Alia vide sub verbis *Apostasia, Bona, Clericus, Conditio, Confiscatio, Debitor, Facultas, Hæreticus, Iudei, Ins, Libertas, Occasio, Religiosus, Serni, Titulus*.

ACTA

Hæreticalia confitens, sed negans intentionem an, & quando puniri possit ranquam negatiuus, & quomodo contra eum procedatur, par. 1. cap. 15. num. 28.

Vide *Hæreticus, Index*.

Subministrari an, & quando soleant petentibus in Sancto Officio, par. 1. cap. 20. num. 18.

ACTIO

Iniuriarum importat refectionem damnorum, & interesse, par. 2. cap. 2. num. 45.

Vide *Offensus, Pax*.

Alia etiam vide sub verbis *Confscatio, Dissio, Fiscus, Hæretici, Hæreticus*.

ACTOR

Familiaris Sancti Officii si sit an, & quando gaudeat priuilegio fori, par. 1. cap. 28. num. 33.

ACTVS

Abiurationis factus coram solo Episcopo est nullus ex defectu iurisdictionis, par. 1. cap. 16. num. 6.

Apostasiz, vide *Sanctum Officium*.

Baptismi erga Infidelem collati si sit nullus, an ad illum ritè suscipiendum possit cogi ab Ecclesia, par. 1. cap. 9. num. 11. & 17.

Vide *Collatio, Consuetudo, Infidelis*.

Blasphemiz quocumplex requiratur, vt quis possit dici Blasphemus consuetudinarius, par. 1. cap. 31. num. 153.

Ciuilis, vide *Hæreticus*.

Clericorum si exerceantur per laicum, in teat pœna falsitatis, par. 1. cap. 34. nu. 112.

Conditionalis an, & quando importet voluntatem de presenti, d. cap. 31. num. 35, & seqq.

Confessionis, vide *Confessarius, Interpret, Sollicitans*.
 Continuatus diurne dicitur ex corde concessisse, par.1. cap.9. num.25.
 Coronationis, vide *Rex*.
 Decennio continuati obligant in futurum, ubi agitur de favore piz causæ quamvis gesti ex causâ deuotionis, & elemosynæ, par.2. cap.2. num.136.
 Degradationis, vide *Degradatio, Sacerdos*.
 Deuotionis causâ facti regulariter non obligant in futurum, ibid. num.137.
 Dilectionis erga Deum à quo tempore eliciendus sit ex communi obligatione, par.2. cap.2. num.4.
 Facultatiui Ecclesiæ favore indicant animâ se obligandi in futurum, dicto cap.2. num.133.
 Obligant in futurum ubi agitur de favore Ecclesiæ, vel piz causæ, ibid. num.139.
 Presumi non debent quando agitur de favore piz causæ, vel Diuini cultus, ibid. num.140.
 Vide *Consuetudo*.
 Fornicationis, vide *Fornicatio*.
 Illiciti si per Confessarium doceantur vxoribus vt bene tractentur à maritis, an & quæ veniat imponenda abiuratio, par.1. cap.34. num.11. & 14.
 Indiuuans, vide *Testes*.
 Internus ex intentione violandi sine conatu, vel actu externo ad delictum proximo non subiacet dispositioni bullæ B. Rii V. Si de *Protegitur*, &c. par.1. cap.28. nu.65.
 Iurisdictionis, vide *Coactio*.
 Legitimus quicumque prohibetur Hæreticis, par.1. cap.19. num.28.
 Vide *Apostata, Hæretici*.
 Liberam voluntatem requirens, si fiat coactio non valet, par.1. cap.36. num.149.
 Longissimo tempore continuati cum vniuersitate, obligant in futurum, quamuis facti causâ deuotionis, & elemosynæ, d. cap.2. num.138.
 Meretricij damnantur etiam in vxoratis, d. cap.34. num.6.
 Nullus nullum producit effectum nec facit desinere rem esse integram, dicto cap.9. num.14.
 Officii, vide *Præiudicium*.
 Positiui ad Christianam Fidem si emittantur per Indæum baptizatum coactè coactione præcisa, & absoluta censetur nectum purgasse, & teneat Christianam fidem seruare, alijs puniri potest tanquam Hæreticus, par.1. cap.11. num.44.
 Prohibitus, vide *Nullitas*.
 Protestarius falsæ Religionis, non potest à Papa dispensari, par.1. cap.3. num.33.
 Sede vacante facti sunt nulli, par.1. cap.10. num.28.
 Seruati, vide *Offensio*.
 Sodomiticus si per Confessarium sollicitetur

tur quæ intret pœna, dicto cap.35 numero 78.
 Spiritualis, vide *Dos, Substantia*.
 Successiuus quæ dicatur, & quando probeatur per testes singulares, par.1. cap.15. num.14.
 Turpes, vide *Confessarius, Sacerdos*.
 Venerei referunt symbolum amoris, & important conueruationem, ac familiaritatem, par.1. cap.31. num.98.
 Vide *Confessarius*.
 Alia vide sub verbis *Astrologi, Causa, Consuetudo, Dcur, Hæretici, Protestatio, Res*.

ADAGIVM

Antiquorum *cribro dinare*, & de eius significatione, par.1. cap.32. num.17.
 Hispanorum *Agasé el milagro, y Hagalo el Diablo* impugnatur, & de eius introductione par.1. cap.40. num.27. & seqq.

ADIMPLEMENTVM

Vide *Implementum*.

ADMINISTRATIO

Bonorum amittitur ab Hæretico ante sententiam declaratoriam, par.1. cap.22. num.45.
 Iustitiæ, vide *Tyrannus*.
 Peculij profectij an pertineat ad filium, ibid. num.99.
 Vide *Bona, Filius*.
 Sacramentorum fieri potest à Schismaticis Orientalibus, par.1. cap.20. num.5.
 Vide *Laicus, Schismatici*.

ADMONITIO

Vide *Monitio*.

ADOPTIO

Sanguinis iura non tollit, par.1. cap.24. num.158.
 Vide *Dispositio, Filius, Pater*.

ADORATIO

Demonis sufficit vt fortilegium dicatur hæreticale par.1. cap.32. num.122.
 Eucharistiæ, vide *Grati*.
 Idolorum post cessatam coactionem inducit vehementem suspicionem heresis, par.1. cap.9. num.25.

ADVLTERIVM

Excludi an, & quando possit in muliere cuius vir diu abfuerit, par.1. cap.36. numero 89.
 Mixti fori an & quando sit, ibidem num.29. 34. & 80.
 Peccatum contra matrimonium, ibid. n.80.
 Vide *Polygamus*.

ADVLTVS

Vide *Puer*.

ADVOCATVS

Excommunicationem an incurrat ob defensionem heretici, par. 1. cap. 27. numero 11.

Hereticum defendens, an & quando dicatur hereticorum fautor, ibid. num. 5.

Infamis an sit ob parrocinium heretici, ibid. num. 11.

Licentiam impetrare debet, vt possit defendere hereticum, ibid. num. 199.

Patrocinium semel susceptum, an & quando possit deserere sine nota leuitatis, & inconstanter, Progra. num. 3. & seq.

Peccat mortaliter si in scelere patrocinium præstet, ibid. num. 32. & seq.

Recusans præstare solitum iuramentum non admittitur in Sancto Officio, dicta cap. 27. num. 9.

Reorum in Sancto Officio est quilibet ex Consultoribus, ibidem, num. 15.

Alia Vide sub verbis *Fidelitas, formula, Heretici, Sanctum Officium, Patrocinium, Pax, Rens, Scientia.*

ÆGYPTIÆ

Inquisitoris iurisdictioni quando subiacent, par. 1. cap. 32. num. 60.

Puniri ob eorum diuinationes non solent à Sancto Officio, & de ratione, ibidem, num. 59.

ÆQVITAS

Vide *Alimenta, Pater.*

ÆTAS.

Hebræis in pueris, quæ requiratur, vt possint ad Baptisimum trahi, par. 1. cap. 11. num. 39.

Vide *Apostata, Inquisitor, Lex, Minor, Puer, Rebaptizatio.*

AFFECTVS

Puniri an debeat non secuto effectu, par. 1. cap. 28. num. 65.

AFFINIS

Vide *Pax, Receptor.*

ALIENATIO

Alimentorum ex causa, facta per Hereticum, sed post sententiam an, quando, & quomodo reuocari possit à Fisco, par. 1. cap. 22. num. 19.

Bonorum facta ab Heretico, an, & quando teneat, ibidem, num. 47. 56. & 67.

Alia vide sub verbis *Apostata, Bona, Causa, Clausula, Clericus, Commoditas, Emphiteuta, Fiscus, Fructus, Hereticus, Mulier, Prohibitio.*

ALIENIGENA

Admitti non debet ad familiaritatem Sancti Officii, par. 1. cap. 29. num. 49.

ALIMENTA

Annis singulis filio præstari solita per parentes non veniunt in confiscatione ob eorum hæresim, & de ratione, par. 1. cap. 22. num. 112.

Filius omnibus Heretici debentur à Fisco saltem ex æquitate, ibidem, num. 104.

Heretico durante incarcerationē, & causa, ac etiam post relaxationem Brachio seculari an sint subministranda per S. Officium, ibidem, num. 60.

Patri heretico an debeantur à filio, par. 1. cap. 23. num. 39.

Præstans heretico an, & quando dicatur Hereticorum fautor, par. 1. cap. 26. num. 35.

Relaxatis Brachio seculari quomodo subministrantur in Vrbe, dicto cap. 22. num. 60.

Spurio filio an debeantur à Patre, par. 1. cap. 23. num. 42.

Alia vide sub verbis *Alienatio, Donatio, Filius, Fiscus, Hereticus, Infans, Indultus, Index, Legatum, Medicina, Pater, Præstis, Procurator, Religiosus, Vfructus, Vxor.*

ALMAINVS

Auctoritatem quantum faciat, par. 1. cap. 3. num. 19.

ALPHONSVS

De Castro errant intolerabiliter circa potestatem Papæ, par. 1. cap. 3. num. 14.

ALTARE

Privata in Domo cum imagine hominis non canonizati, neque beatificati an sit permissum, par. 1. cap. 40. num. 184.

Vide *Consecratio, Episcopus, Sacerdos, Schismaticus.*

ALVMNI

Collegij Græcorum ingredi non possunt aliquem ex Ordinibus Regularibus sine expressa licentia Sedis Apostolicæ, par. 1. 30. num. 325.

Latino ex Ritu quomodolibet in Collegium admissi tenentur obseruare Riturum Græcum etiam postquam inde discesserint, ibidem, num. 322.

Mutantes Riturum an, & quas penas incurrant, ibidem num. 323.

Ritus siue Græcos, siue Latinos quando, & quomodo seruari teneantur, ibidem num. 326.

Vide *Ritus.*

AMICITIA

Reputatur quædam Fraternitas quando est magna, & inueterata, par. 1. cap. 30. num. 44.

Vide *Excessus.*

AMICVS

Receptans amicum hæreticum an, quando, & quas receptantium poenas incurrat, par. 1. cap. 30. num. 44. & seq. & num. 47. & seq.

Vide *Excusatio, Hæreticus, Mors*.

AMOR

Dei per puerum quo tempore sit explicandus par. 2. cap. 2. num. 4.

Vide *Deus, Pax, Puer*.

Receptorem Hæretici an excuset à poenis, par. 1. cap. 30. num. 46.

Vide *Alius, Aspergens, Confessarius, Inimicus, Offensus*.

ANCONA

Vide *Familiares Sancti Officij*.

ANGELI

Beati an condoleant compatientes casui aliorum Angelorum, par. 1. cap. 2. nu. 17. Boni quomodo in eorum suscepta bonitate constantes, & immoti persistant, ibidem num. 10.

Curam hominum Viatorum habent independentes ab eorum statu quoad fidem, vel gratiam, ibidem num. 32.

Custodes dati sunt Peccatoribus, & Infidelibus baptizatis, & non baptizatis, ibidem num. 23.

Visi ab aliquo stasserantur quomodo sit procedendum, par. 1. cap. 40. num. 152. Diminuerint ne eorum felicitatem ob aliorum casum, par. 1. cap. 2. num. 15. & seqq.

Electione semel facta an possint esse inconstantes, ibidem num. 7. & seqq.

Habituum naturalium an sint capaces, ibid. num. 19.

Incipiant ne custodiam à die infusionis animæ in utero matris, vel à die natiuitatis pueri, ibidem num. 24.

Iudicium an, & quot modis mutare possint, ibidem num. 11. & seq.

Liberum habent arbitrium, sed semper ad bonum, ibidem num. 14.

Mutabiles si non fuissent reprobi Spiritus non cecidissent à Beatitudine, ibidem num. 5.

Naturæ sunt creatæ, & defectibilis, quæ patitur operandi inconstantiam, ibidem num. 1.

Nomina quorum cognita sunt in Ecclesia, dicto cap. 40. num. 152. & seqq.

Persarum quid egerint erga Iudæos, dicto cap. 2. num. 12.

Recedant ne à custodia hominum, vel Regnorum sibi commendatorum eorum aliquo peccante, ibidem num. 20. & 25. cum seqq.

Timent an cadere, & separari à Deo propter peccatum, ibidem num. 18.

Veniunt appellatione voluntatis creatæ, & habent mutabilem libertatem, ibidem num. 4.

Vide *Antichristus, Deus, Dilectio, Homines, Veneratio, Visio, Voces*.

ANGLI

Catholici an possint accedere ad audiendas conciones Prædicatorum Hæreticorum, stante edito Regio, par. 1. cap. 24. numer. 48.

Vide *Dispensatio, Edictum, Gratia, Instrumentum*.

ANIMÆ

Damnatz an sacrificijs, & elemosynis possint aliquantulum subleuari, par. 1. cap. 34. num. 12.

Vide *Orationes*.

Decedentium in mortali an possint ex aliqua deuotione liberari à poenis Inferni, vel ad ignem Purgatorii pertinere, ibidem num. 11.

Purgatorii connumerantur inter Viatores non sunt in termino, sed sunt capaces, & indigentes nostrorum beneficiorum, par. 2. cap. 2. num. 15.

Vide *Dilectio*.

Alia etiam vide sub verbis *Damones, Frustrum, Grati, Hispani, Lotharingi, Missa, Sortilegi*.

ANIMVS

Blasphemandi quomodo excludatur, par. 1. cap. 31. num. 36.

Iudicij, vide *Suspicio*.

Offendendi cum dolo, vel sine dolo, quomodo probetur ad poenam fractæ pacis incurrendam, vel non, par. 2. cap. 2. numer. 104.

Pacem frangendi si non concurrat non intrat poena fractæ pacis, ibidem numer. 106.

Vitiis si deficiat an teneatur offensus pacem dare, ibidem num. 34.

Vide *Alius, Fornicatio, Grati, Hæreticus*.

ANNALIS

Regula, vide *Hæreticus*.

ANNIVERSARIVM

Celebrari qui fecit in Ecclesia per diuturnum tempus an possit inconstans illud prætermittere, par. 2. cap. 2. num. 131.

ANNVS

Excommunicationis contra Hæreticos continuatus an sit utilis, vel continuus, par. 1. cap. 17. num. 3.

Vide *Consensus, Index*.

Alia vide sub verbis *Alius, Catholicus, Civitas, Denunciatio, Elemosyna, Falsitas, Fiscus, Hæretici, Hæreticus, Memoria, Nomini, Sacramentum, Sponsalia, Titulus*.

ANTI-

ANTICHRISTVS

Angelum Custodem an sit habiturus, par. 1. cap. 2. num. 23.

ANVLVS

Vide *Diuiatio*.

APOSTASIA

Crimen diuersum ab hæresi non constituit, par. 1. cap. 9. num. 10.

Definitur, ibidem num. 1.

Essentiale quid habeat, & quid accidentale, ibidem num. 3. & cap. 24. num. 1.

Requirat ne totalem deficientiam à fide, vel sufficiat deficientia in parte, eodem cap. 9. num. 2.

Sceleris plus continet, quam hæresis, par. 1. cap. 11. num. 27.

Alia vide sub verbis *Apostata*, *Exceptio*, *Exemptio*, *Fides*, *Hæresis*, *Indulgentium*, *Inquisitor*, *Perfessio*, *Quæstiones*, *Scru*.

APOSTATA

Accusare non potest, par. 1. cap. 24. numer. 20.

Alienare non potest, ibid. num. 17.

Arceatur ab omni actu legitimo, ibidem, num. 18.

Afferens postquam fuit captus se fuisse captum ab Infidelibus in ætate infantili, nec fuisse sufficienter instructum in fide Christiana, & probans se baptizatum, & in illa ætate captum an sit reputandus Apostata, quomodo sit expediendus, & an remaneat captiuus, vel libertate donetur, par. 1. cap. 9. num. 18.

Beneficii priuatur, dicto cap. 24. num. 7.

Captus à Christianis, & signanter à Triremibus Melite, ac coram Inquisitore se præsentando afferens corde fidem Catholicam semper retinuisse, quomodo sit expediendus, dicto cap. 9. num. 18.

Coactus ad apostatandum coactione vera, & præcisâ Apostasiam an committat, vel peccatum, ibidem num. 23.

Confiscatur bonis, dicto cap. 24. num. 10.

Consortio hominum priuatur, & de grauitate istius pœnæ, ibid. num. 18.

Degens in Terris Infidelium, & redire volens ad fidem quomodo se gerere debeat tam circa abiurationem Apostasie, quam circa habirum, & vestes, siue coram Fidelibus, siue coram Infidelibus ex Decretis Sacre Congregationis, par. 1. cap. 8. numer. 29.

Dominium amittit erga subditos, & vassallos, qui liberi fiunt à iuramento fidelitatis, dicto cap. 24. num. 11.

Donare non potest, ibidem num. 17.

Excommunicatus est ipso iure, ibidem numer. 2.

Expediri quomodo soleat in Sancto Officio siue sponte compareat, siue præuentus, *Index Tomi Primi*.

dicto cap. 9. num. 18.

Expelli an possit à Ciuitate, dicto cap. 24. num. 19.

Hæreditatem sibi delatam acquirere non potest, ibidem num. 15.

Hæreticorum sub nomine continetur, par. 1. cap. 30. num. 284.

Infamis efficitur, dicto cap. 24. num. 5.

Irregularitatem incurrit, & quid si per timorem à fide defecerit, ibidem num. 3. & cap. 19. num. 6.

Maiori in ætate qui incidit in Apostasiam, quomodo sit expediendus, & an remaneat captiuus, dicto cap. 9. num. 42.

Mancipium non potest à Domino Catholico Infidelibus vendi, nec ab illis redimi etiam dato plurium mancipiorum Christianorum excambio, ibidem.

Omnis ratione Baptismi subiectus est foro potestati, & iurisdictioni Ecclesiæ, par. 1. cap. 11. num. 35.

Patriam potestatem amittit, ibidem.

Peculiare an, quando, & quam irregularitatem incurrat si fictè, vel ob timorem apostatauerit, dicto cap. 24. num. 4.

Pœnis omnibus subijcitur, quibus subijcitur Hæreticus, ibidem num. 1. & cap. 9. num. 2. & 27.

Pœnitens sui peccati an debeat admitti ab Ecclesiâ, eodem cap. 9. num. 29.

Princeps si sit ad eo potens vt non valeat illi resisti quomodo subditi se gerere possint, dicto cap. 24. num. 12.

Promoueri non potest ad dignitates, nec ad officia, ibidem num. 6.

Pugnando captus quomodo sit dimittendus, dicto cap. 9. num. 42.

Quid dicatur, ibid. num. 1.

Recedere potest à fide, quamuis ad nullam Sectam conuertatur, ibid. num. 1.

Rediens ad fidem Catholicam, & sic sanctè inconstans an sit restituendus, ibidem numer. 28.

Spirituali potestate priuatur tam quoad ordinem, quam quoad iurisdictionem, dicto cap. 24. num. 7.

Testari non potest, ibidem num. 14.

Testis esse non potest, ibid. num. 20.

Tradendus Brachio seculari, ibidem numer. 9.

Vendere non potest, ibidem num. 17.

Alia vide sub verbis *Baptizatus*, *Bona*, *Carbecamenus*, *Christiani*, *Commercium*, *Confessio*, *Episcopus*, *Filius*, *Irregularitas*, *Index*, *Iuramentum*, *Lex*, *Licentia*, *Lusitani*, *Matrimonium*, *Memoria*, *Negam*, *Novitius*, *Sancti Officiū*, *Papa*, *Puer*, *Punitio*, *Receptor*, *Religiosus*, *Saluifconditus*, *Secta*.

ARBITER, ARBITRATOR.

Vide *Hæretici*.

ARBITRIVM

Blasphemorum circa punitionem quomodo sit regulandum, par. 1. cap. 31. numer. 142.

Regulandum est à iure, par. 1. cap. 36. numer. 97.

Alia vide sub verbis *Angeli, Astrologi, Damones, Episcopi, Episcopos, Gradus, Offensus, Papa, Peno, Probatio, Sollicitatio, Statutum.*

ARCHIVSETTI

Deferri an possint à familiaribus Sancti Officii, par. 1. cap. 29. num. 9.

Vide *Arma, Familiares, Inquisitor, Pax.*

ARCHIEPISCOPVS

Mechlinien. quare, & quomodo suspensus fuerit, par. 1. cap. 10. num. 15.

Neapolis, vide *Curiores.*

Visitando Dioceses Suffraganeorum an possit eorum subditos ab hæresi absolvere, par. 1. cap. 25. num. 20.

ARGVMENTVM

ab Equiparatis an valeat ad effectum irregularitatis, par. 1. cap. 37. num. 4.

à Crimine læsæ maiestatis humanæ ad crimen hæresis, an, & quando valeat, par. 1. cap. 23. num. 19. & cap. 24. numer. 86.

ab Irregularitate filij orta ex infamia ob delictum patris ad infamiam ipsius filij, an valeat, eodem cap. 24. num. 93.

à Maiori ad minus an valeat in dispensationibus, par. 1. cap. 36. num. 230.

à Minori ad maius quando procedat, par. 1. cap. 25. num. 43.

à Rubro ad nigrum non semper valet, & de ratione, par. 1. cap. 34. num. 114.

Sanctitatis ad Canonizationem desumi an possit ex tabellis, seu imaginibus appensis, par. 1. cap. 40. num. 190.

Vide *Offensus, Suspicio.*

ARMA

Asportari non possunt in locis prohibitis etiam cum licentia, par. 1. cap. 29. numer. 31.

Deferri quæ possint per familiam Inquisitorum, ibidem num. 7.

Fisci, vel Principis quando affixa sunt domui delinquentis tunc acceptata dicitur confiscatio, par. 1. cap. 22. num. 148.

Gestans cum licentia si inueniatur à Birruariis, qui velint illum capere, an, & quando possit impunè resistere, d. cap. 29. num. 26. & seq.

Privilegiij Sancti Officii vigore deferentes an debeant secum portare litteras parentes, & an aliis molestari possint, & quid facere valeant Birruarii inuenientes eos armatos sine litteris parentalibus, ib. n. 24. Proditoria dicuntur archibuseti, & pugio-

nes breuioris mensuræ, ibid. num. 9.

Alia vide sub verbis *Abusus, Birruarii, Consultores, Edictum, Familiares, Familia, Famuli, Filius, Inquisitor, Indai, Index, Laurea, Licentia, Orationes, Pax, Princeps, Statutum.*

ARMENI

Absolvere an possint à casibus referuatis, par. 1. cap. 30. num. 372.

ARRESTVM

Parisiensis Parliamenti circa Summi Pontificis auctoritatem, & à quibus prodierit, par. 1. cap. 3. num. 21.

ARTICVL I

Damnari, par. 1. cap. 2. num. 12. 40. & 41. & cap. 3. num. 22.

ASPERGENS

Aqua benedicta donum Meretricis vt eò confluant amatores, quomodo puniendus, par. 1. cap. 39. num. 10.

ASPORTATIO

Armorum si cum abusu fiat per Familiares Sancti Officii puniri debet à solo Inquisitore, par. 1. cap. 29. num. 10.

Vide *Abusus, Arma, Inquisitor.*

Librorum hæreticorum à Prouincijs Hæreticorum ad Catholicos, an, & quando inducat suspicionem hæresis, par. 1. cap. 30. num. 119. & seqq.

Vide *Bibliopola, Licentia, Mnio.*

ASSASSINIVM

Equiparatur delictis hæresis, & læsæ maiestatis quoad atrocitatem, par. 2. cap. 2. num. 77.

Vide *Pax.*

ASSERTIO

Apostatæ quod semper corde retinuerit fidem Catholicam an aliquod operetur, par. 1. cap. 9. num. 38.

Baptizari quando possit admitti ad probandum Baptismum, ibidem num. 41.

Concionatoris circa pœnas damnatorum, suspecta de hæresi, par. 1. cap. 34. numer. 10.

Dei, vide *Deus.*

Hæreticorum, vide *Hæretici.*

Hæreticum ad constituendum an sufficiat quod sit scandalosa, temeraria, vel male sonans, par. 1. cap. 15. num. 2.

Libri prohiberi per Edictum Inquisitoris, quod legi, & retineri possint, an, & quando sit scandalosa, temeraria, punibilis, & Sancto Officio denuncianda, par. 1. cap. 30. num. 422. & seqq.

Inquisitoris, vide *Inquisitor.*

Iudicis Ecclesiastici super crimine, cuius cognitio ad ipsiū spectet priuatim fidem.

meretur, quamvis ipse Iudex solus sit, par. 1. cap. 27. num. 123.

Matrimonium quod contrahi possit per Religiosos professos, vel alios in sacris ordinibus constitutos est hæretica, par. 1. c. 36. num. 125.

Miraculi, vide *Imagines*.

Monialium, quod à Demone sint obsessæ, an, & quando sit attendenda ad effectum eas exorcizandi, par. 1. cap. 32. num. 136.

Origenis, vide *Origenes*.

Papæ quod aliquis in eum conspirauerit an sit attendenda, par. 1. cap. 28. num. 49.

Principis, vide *Conspiratio*.

Revelationis Diuinæ, an, & quando sit suspecta de hæresi, & punibilis in Sancto Officio, par. 1. cap. 40. num. 131.

Sacramentorum, vide *Hæretici*.

Sollicitati, quod sollicitationi consensum præstiterit, an debeat in processu registrari, par. 1. cap. 35. num. 39.

Alia vide sub verbis *Christiani, Sanctorum Officium, Orationes, Puritas, Rebaptizatio, Societas, Visio*.

ASSESSOR

Inquisitoris an, & quando fidem mereatur, par. 1. cap. 27. num. 130.

ASSISTENTIA

Dei erga Papam in rebus fidei, par. 1. cap. 3. num. 25.

Vide *Deus, Papa*.

Iudicis laici penes Inquisitorem quomodo possit permitti, & de assistenti Veneto-

rum, par. 1. cap. 27. num. 103.

Matrimonio, vide *Missionarii, Parochus*.

Spiritus Sancti evidens in damnandis propositionibus Iansenianis, d. cap. 3. numer. 28.

Venerorum in causis Sancti Officij an sit cum voto consultiuo, dicto cap. 27. numer. 106.

Vide *Episcopus, Tempus*.

ASTROLOGI

Abiurare an debeant, par. 1. cap. 32. num. 31. & seq. & num. 57.

Absolui de iure an possint à quolibet Confessario, ibid. num. 49.

Antiquitus quomodo expedirentur in Sancto Officio, ibidem num. 28.

Arbitrarijs poenis hodie puniuntur, ibidem num. 29.

Conscientiæ in foro an subiaceant poenis Bullæ Sixti V. ibidem num. 38.

Hæresis quando se reddant suspectos, ibid. num. 33. & seq.

Iudicarij, vide *Libri, Responsa*.

Naturales, & permitti qui sint, ibidem numer. 51.

Puniri quando possint, ibidem num. 29.

Index Tomi Primi.

Suspecti de hæresi qui dicantur, ibidem numer. 36.

Vnicum peccatum an puniri possint, ibidem num. 29. & 30.

Alia vide sub verbis *Chirromantia, Excommunicatio*.

ATHENIENSES

Manifestanti seipsum delicti impunitatem concedebant, par. 1. cap. 14. num. 14.

ATTENTANS

Delictum quod perfectum redoleret vehementem suspicionem hæresis, puta Polygamia, illudque non perficiens, an, & quantum dicatur de hæresi suspectus, & quomodo debeat abiurare, par. 1. cap. 34. num. 102.

Vide *Delictum*.

Missam non promorus celebrare, & deinde poenitens, vel iurpeius non celebrans, an, & quantum dicatur suspectus de hæresi, an, & quomodo debeat abiurare, & an censetur abuti Sacramento Eucharistiæ, ibidem.

Alia vide sub verbis *Clausula, Punio*.

ATTRIBUTVM

Immutabilitatis Dei an sit creaturæ communicabile, par. 1. cap. 1. num. 13.

AVCTORITAS

Almaini quanta sit, par. 1. cap. 3. num. 19.

Apostolica, vide *Concilium*.

Baroncelli Gubernatoris Urbis memoratur, par. 1. cap. 28. num. 54.

Ecclesiæ, vide *Contradictio, Hæretici*.

Episcopi quanta sit circa librorum prohibitionem in sua Diocesi, par. 1. cap. 30. num. 158. & seqq.

Gerfonis, vide *Gerfon*.

Iulitiz an sit adhibenda ad cogendum maleficum ut maleficium maleficio tollat, par. 1. cap. 32. num. 169.

Papæ, vide *Episcopus, Inquisitio*.

Pontificis eludi non potest prætextu consuetudinis, vel priuilegij, par. 1. cap. 10. numer. 15.

Vide *Arrestum, Concilium*.

Priuata an exerceri possit circa inueniendas orationes ad tollendos morbos, par. 1. cap. 40. num. 12.

Propria, vide *Iniuriæ, Libri, Possessio*.

AVCTOR

Hæreticus an legi possit in proemio, præfatione, vel indice, par. 1. cap. 30. num. 218. Libri reprehendi non potest donec illi fuerit apposita ultima manus, ibidem num. 112.

Mallei Maleficarum plura inconsulto scriptis, par. 1. cap. 32. num. 160.

Protestari quomodo debeat in principio, & sine libri continentis gesta, miracula, &

Cccc jj

revelaciones Seruorum Dei, par. 1. cap. 40. num. 202. & seq.

Rixæ non potest allegare nouam causam ad effugiendam poenam fractæ pacis, par. 2. cap. 2. num. 96.

Scetæ, vide *Vestes*.

Sensum quem habuerit in exarando scripturam hæreses continentem solus Papa interpretatur, cui credendum est, par. 1. cap. 1. num. 35.

Alia vide sub verbis *Damnatio*, *Ignorantia*, *Iudicium*, *Libri*, *Opera*, *Opinio*, *Papa*.

AVDIENTIA

Contumaci si denegetur per Statutum an iustum sit, par. 1. cap. 17. num. 6.

Vide *Hæreticus*, *Statutum*.

Lectiois librorum Hæreticorum an subiacet censuris, par. 1. cap. 30. num. 393.

Vide *Notans*.

AVGVRIVM

Vide *Diminutio*.

AVRVM

Coronarium quid olim esset, par. 1. cap. 40. num. 178.

Alia vide sub verbis *Coronatio*, *Laureola*, *Scutis*.

AVVS

Paternus ad fidem conuersus an possit petere, quod baptizetur nepos iniuris parentibus Iudeis, par. 1. cap. 11. num. 34.

Vide *Filius*.

AVXILIA

Dæmonis vt reus torquendus delictum taceat, an, & quibus modis concurrere possint, par. 1. cap. 32. num. 117.

Petere à Dæmone est intrinsecè malum, ibid. num. 156.

Sufficiencia interna, & externa Deus non denegat peccatori, par. 1. cap. 2. num. 33.

Vide *Catholicus*, *Deus*.

AVXILIATOR

Pacis fractæ poenam an, & quando incurrat, par. 2. cap. 2. num. 107.

B

BALNEA

In fidelium quid sint, par. 1. cap. 8. num. 29.

BANNITVS

Pace non obstante potest impune occidi, par. 1. cap. 27. num. 71.

Alia vide sub verbis *Fifens*, *Par*, *Receptor*.

BAPTISMVS

Aqua rosacea collatus an sit validus, par. 1. cap. 33. num. 29.

Collatus ab Hæreticis an, & quando sit validus, ibid. num. 24.

Consolamentum an dicatur ab Hæreticis, & de eorum errore in hac materia, par. 1. cap. 24. num. 37.

Est veluti quædam regeneratio, seu natiuitas, d. cap. 33. nu. 7.

Fidè si reiteretur absque inrentione baptizandi an reiterans dicatur suspectus de hæresi, ibid. num. 57.

Filiorum si curetur ab Infidelibus, vel Iudeis vt eos liberent à fratre, vel infirmariibus dicuntur abuti Sacramento Baptismi, & de ratione, ibid. num. 47.

Flaminis adeptus dicitur qui fuit nulliter baptizatus, & nullitatem ignorat licet non fuerit consecutus baptismum fluminis, par. 1. cap. 9. num. 7.

Inanimatæ rei si conferatur vt magneti, statui, vel secundinæ inductæ suspicionem, hæresis, par. 1. cap. 38. num. 14.

Nulliter suscipiens cum ignorantia nullitatis non differt ab eo, qui Baptismum suscipit secundum Ritus Ecclesiæ, dict. cap. 9. num. 7.

Parulis an sit statim conferendus, vel differt ferri possit, dicto cap. 33. numer. 49. & seq.

Probari quomodo possit, & debeat, dicto cap. 9. num. 40.

Reiterari non potest, & de ratione, d. cap. 33. num. 6. & seqq.

Rosacea aqua collatus an reiterari debeat sub conditione, ibid. num. 30.

Tertii in præiudicium non probatur, nec per assertionem baptizati, nec per vnicum testem, dicto cap. 9. num. 41.

Alia vide sub verbis *Abusus*, *Abuens*, *Ætas*, *Angeli*, *Apostata*, *Anus*, *Baptizatus*, *Catholicus*, *Christiani*, *Collatio*, *Confirmatio*, *Confessarius*, *Consignatio*, *Consuetudo*, *Dilatio*, *Diligentia*, *Dubius*, *Ecclesia*, *Filio*, *Fides*, *Filius*, *Foras*, *Graci*, *Hæretici*, *Hæreticus*, *Infans*, *Infidelis*, *Mamus*, *Mater*, *Marrimonium*, *Negativa*, *Neophytis*, *Obstetrices*, *Pater*, *Patruus*, *Petitio*, *Princeps*, *Puer*, *Rebaptizatio*, *Reiteratio*, *Sacerdos*, *Scrus*, *Vfus*.

BAPTIZATVS

Abnegans Christi fidem apud Infideles, si ad poenitentiam reuertatur non debet rebaptizari, par. 1. cap. 33. num. 7.

Consignari non debet ab alio, quam ab Episcopo, par. 1. cap. 30. num. 333.

Decedens cum ignorantia nullitatis Baptismi non propterea excluditur ab aditu cælesti, par. 1. cap. 9. num. 7.

Hæretico à Ministro sine necessitate efficitur irregularis, par. 1. cap. 18. num. 34.

Ignorans nullitatem sui Baptismi, & putans se rectè baptizatum, si inconstans à fide recedat, an censeri debeat Apostata, dicto cap. 9. num. 7.

Inualidè ex parte ipsius baptizati, qui voluit exterius, sed fide, ac sine intentione baptizari si inconstans à fide recedat an sit putiendus tanquam Hæreticus, par. 1. cap. 11. num. 33.

Nulliter, & nullitatis conficius, nec curans iuxta Ecclesiæ Ritum baptizari si ad reprobam Religionem se transferat, an possit dici Apostata, seu Hæreticus, d. cap. 9. num. 6.

Præsumi an, & quando quis debeat ex professione, seu communi reputatione, & opinione dicto cap. 11. num. 21.

Rebaptizari debeat ne sub conditione, qui fuit ab Hæreticis baptizatus, dicto cap. 33. num. 24. & seq.

Pariens se scienter Apostata est, & de hæresi suspectus, ibidem num. 40.

Recedens inconstans à fide si eius baptismus sit irritus ea defectu materiæ, vel intentionis ministri, sed ipse se verè baptizatum putaret, & pro tali se gereret an debeat puniri tanquam Hæreticus, d. cap. 11. num. 52.

Sciens se nulliter baptizatum, & non curans iterum baptizari, sed pro Christiano se dicens, & talis existimatus si sit inconstans in fide an dicatur Apostata, d. cap. 9. num. 8.

Voluntariè ab Hæretico dicitur abuti Sacramento Baptismi fautor Hæreticorum, & suspectus de hæresi, par. 1. cap. 37. nu. 16.

Alia vide sub verbis *Apostata, Baptismus, Catholicus, Filius, Foras, Graci, Hæresis, Infans, Indus, Mater, Pater, Presbyteri, Puer, Servi, Vxor*.

BARONCELLVS

Gubernatoris Vrbis licet magnæ auctoritatis reputatur persona vilis, & potest à repellendo repellii, par. 1. cap. 28. num. 54.

Vide *Birnary*.

BARO

Molestari an, & quomodo possit ab Inquisitoribus S. Officii, par. 1. cap. 28. num. 5.

BEATIFICATIO

Servorum Dei an pertineat ad fidem, par. 1. cap. 40. num. 205.

BEATITVDO

Depedita non fuisset à reprobis Spiritibus si Angelorum substantia non fuisset subiecta murabilitati, & Inconstantiæ, par. 1. cap. 2. num. 6. & seqq.

Alia vide sub verbis *Altaria, Angeli, Cultus, Deus, Dilatio, Homo*.

BELLVM

Vitæ interest tranquillitati Reipublicæ, par. 2. cap. 2. num. 115.

Alia vide sub verbis *Index, Schismatici, Servi*.

BENEDICTIO

Domus Turcarum an, & quando per Parochum fieri possit, par. 1. cap. 39. num. 11. Episcopalis in Oleo sancto an sit de necessitate præcepti, vel de necessitate Sacramenti, par. 1. cap. 38. num. 2. & seq. Olei per Episcopum facta requiritur, vt subministrari possit infirmis, ibidem.

Vide *Graci, Hæretici, Oleum, Parochus*.

Alia etiam vide sub verbis *Absentis, Facultas, Formula, Missionary, Sortilegium*.

BENEFICIUM

Amittunt filii relapsorum quamvis Poenitentium, & ad Ecclesiæ Sacramenta receptorum, par. 1. cap. 24. num. 116.

Collatum alteri an, & quando restituendum sit Hæretico, quem Papa restituit ad beneficium, par. 1. cap. 25. num. 69. & 71. cum seq.

Filii Hæreticorum conferri, vel auferri an possit siue natis ante, siue post patratum à Patre crimen, & de praxi Supremæ in hac materia, par. 1. cap. 24. num. 110. & pluribus seqq.

Hæretici impetrari potest ante sententiam declaratoriam, par. 1. cap. 20. num. 14.

Restituendum est suspecto de hæresi quamvis pendente carceratione fuerit tertio collatum, & licet expediat cum abturatione, d. cap. 25. num. 76.

Statuti, vide *Qualitas*.

Vacās Hæretici ob priuationem an sit reservatum Sedi Apostolicæ, & an dicatur vacare in Curia, d. cap. 20. num. 20. & dicto cap. 25. num. 63.

Alia vide sub verbis *Abiuratus, Anime, Apostata, Clericus, Collatio, Dispensatio, Electio, Filius, Fructus, Hæreticus, Incorporatio, Inhabilitas, Nepos, Papa, Parochus, Pensiones, Parna, Possessio, Privatio, Præceptum, Receptor, Rejignatio, Schismaticus, Sententia, Sollicitatio, Statutum, Suspecti, Titulus*.

BIBLIOTHECA

Hæreticorum ex Prouinciis libros asportans, ac etiam vendens in Terris Catholicorum an, & quando dicatur suspectus de hæresi, par. 1. cap. 30. num. 121.

Vide *Inquisitor*.

BIGAMIA

Characterem impressum à prima consura an debeat, par. 1. cap. 37. num. 12.

BIRRVARI

Capientes Reos exercent officium vile, & an, & quando testes sint integre fidei, vel non, par. 1. cap. 28. num. 48.

Carcerantes familiarem Sancti Officii ob delationem armorum grauius puniendi, & de ratione, & quid si illum deferant ad Inquisitorem, par. 1. cap. 29. nu. 20.

Deponentes se fuisse impletos, vel offensos in actu executionis fidem non merentur d. cap. 28. num. 49.

Familiares Sancti Officii inuenientes de nocte hora inuemptiua, & sine lumine quid agere possint secundum Pragmaticam Regiam Hispaniarum, d. cap. 29. num. 11.

Fidem quando, & qui mereantur, d. cap. 28. num. 48.

Inuenientes hominem vilem, vel suspectum cum armis, qui ostendat litteras patentes Sancti Officii quid facere possint d. cap. 29. num. 30.

Maiores repelli quando non possint a testificando, d. cap. 28. num. 53.

Mandarum habentes an teneantur etiam habere signum officii, ibidem, num. 58.

Nuncupari Baroncelli, seu Capiranei adhuc Biruarum sunt, & an, & quando possint esse testes omni exceptione maiores, ibid. num. 47.

Sancti Officii molestari non debent a Curia seculari ob delationem armorum, dicto cap. 29. num. 29.

Ostendere debent mandatum testibus ad iustificandam resistentiam Rei capturandi, d. cap. 28. num. 47.

Repertum in fragranti, vel cum armis capere possint sine mandato Iudicis, d. cap. 29. num. 29.

Signum officii puta virgam gestantes an teneantur ostendere mandatum Iudicis, d. cap. 28. num. 58.

Alia vide sub verbis *Arma, Familiares Sancti Officii, Pater, Reus, Satellites.*

BLASPHEMIA

Appellari an debeat conculcario percussio, vel confurcario Sacrae Imaginis, par. 1. cap. 31. num. 61.

Atror quae sit, ibidem, num. 53. & seq.

Conditionalis sub conditione de praeterito excludit animum blasphemandi, ibidem num. 35.

Continet in se infidelitatem, ibidem num. 2.

Dianolo Santo an puniatur in Sancto Officio, ibid. num. 58.

Dio cornuto Haereticus est, ibid. num. 56.

el Dispetto di Dio haereticus an sit, ibidem, num. 26. & 42. cum seqq.

Reputatur haereticus in Sancto Officio, ibidem num. 25.

Sensum quem habeat, ibidem num. 43.

Futura sub conditione quae sit, ibid. num. 37.

S. Gioisio cornuto haereticus est, ibid. num. 57.

Haereticus coniuncta cognoscenda est per Inquisitorem, ibid. num. 34.

Haereticus censetur si quis diceret Sanctam Mariam Magdalenam fuisse Christi meretricem, ibid. num. 47.

Conditionaliter prolata an, & quando cognoscenda sit per Inquisitorem, ibid. num. 35. & seq.

Iudicem, per quem cognosci, & puniri debeat, ibid. num. 8. & cap. 36. num. 15. 17. & 70.

Prolata ex impatentia, vel passione, non autem ex infidelitate an possit cognosci per Iudicem laicum, d. cap. 31. nu. 14. & seqq.

Quae sit, ibid. num. 4. & 41.

Reputatur de raptio, disruptio, seu perensio Imaginis sacrae, ibid. num. 75.

Iracundia calore prolata an, & quando cognoscenda non sit per Inquisitorem, ibid. num. 17.

Potra di Dio haereticus est, ibidem num. 48. & seq.

di Dio sensum quem habeat, ibidem, num. 55.

di S. Pietro, di S. Paolo, vel alterius Sancti an sit haereticus, ibid. num. 54.

della Vergine Maria haereticus an sit, ibid. num. 52.

Praeterita sub conditione quae sit, ibidem, num. 38.

Proprie an consistat in verbis, vel in factis ibid. num. 60. & cap. 36. num. 57.

Puttana di Dio haereticus an sit, d. cap. 31. num. 45.

di Dio sensum quem habere possit, ibid. num. 46.

della Vergine, della Madonna, di Nostra Donna haereticus an sit, ibidem num. 51.

Et sensum quem habeat, ibidem.

Redolet haesum, ibidem num. 2.

Serio quod prolata non fuerit, sed ex impatentia passione, aut loco quomodo iudicetur, ibid. num. 16.

Simplex coniuncta cum Blasphemia haereticali cognoscenda per Inquisitorem, num. 53.

Alia vide sub verbis *Cognitio, Consuetudo, Delictum, Inquisitor, Index, Locus, Peccatum, Pena, Praeuentio, Scriptor.*

BLASPHEMIA

Aequiparantur Haereticis, par. 1. cap. 31. num. 3. & 11.

Causis, ex quibus excusari possint, ibidem, num. 155.

Censetur qui conculcant, percutiunt, confurcant sacras imagines, ibid. num. 59.

Clerici quomodo puniendi, ibid. num. 154.

Comparantes quia sibi dictum fuit quod debebant denunciari an gaudeant privilegio sponte comparantium, par. 1. cap. 14. num. 52.

Consuetudinarii duplici ex actu an dici possint, d. cap. 31. num. 153.

Magis puniendi, & quae sit eorum poena, ibid. num. 146.

Qui dicantur, ibid. num. 147. & 153.

Vnicui ex actu an dici possint, ibidem, num. 152.

Corrigendi sunt per adstantes ex praeepto

- charitatis, & Religionis, par. 2. cap. 2. num. 9.
- Ebricitari excusatione an, & quando iuven-
tur, d. cap. 31. num. 155.
- Exceptiones contra testes an allegare pos-
sint, ibid. num. 160.
- Excusari an, & quantum possint ob impa-
tientiam, passionem ebricitatem, & similia,
ibid. num. 15.
- Exemplaris poena, ibid. num. 145.
- Hæreticales an gaudent immunitate Eccle-
sia, par. 1. cap. 28. num. 76.
- Hæretici quando non reputentur quamvis
moniti non desistant, d. cap. 31. num. 20.
- Inquisitorum iudicio subiiciuntur, quamvis
non fuerint moniti, vel pertinaces, ibid.
num. 19.
- Ioci excusatione an iuvenitur, ibid. num. 146.
- Ira excusatione an, & quando iuvenitur, ibid.
num. 154.
- Lingua ob lubricitatem an excusetur, ibid.
num. 156.
- Moniri non desistentes quando adhuc non
censeantur suspecti de fide, ibid. num. 21.
- Neapolis per Pro-regem remittuntur ad iudicem
Ecclesiasticum, ibid. num. 27.
- Negantes propositiones, de quibus hic an,
& quando censeantur relapsi, ibid. nu. 58.
- Nobiles quomodo puniantur, ibid. nu. 144.
- Pœnis quibus subiiciantur. ib. d. num. 26. &
num. 139. cum seqq.
- Pœnitentes statim post prolatam Blasphemia
veniam à Deo petentes, & percutiens pectus suum, an, & quantum excu-
sentur à poena temporali, ibid. num. 159.
- Suspecti sunt de fide, ibid. num. 1. & 11.
- Torturam subtrahentes an, & quando puniri
adhuc debeant poena extraordinaria, ibid.
num. 17.
- Vocandi an, & quando sint ad Sanctum Of-
ficiū, siue per capturam, siue per cita-
tionem, ibid. num. 137.
- Alia vide sub verbis *Arbitrium, Cogita-
tiones, Hæreticus, Indiciatus, Index, Indei,
Pœna, Protestatio, Schismaticus, Testes, Thal-
naud, Vxor*.

BONA

- Aequista per Hæreticum post paratum cri-
men usque ad diem latæ sententiæ an ve-
niant in confiscatione, par. 1. cap. 22.
num. 85.
- Aduentitia administrata per filium de con-
sensu Patris an veniant in confiscatione,
ob delictum hæresis, ibid. num. 107.
- Filii familias delinquentis, tam quoad
proprietas, quàm quoad usufructum
relinquuntur patri post confiscationem,
etiam in crimine hæresis, ibid. num. 106.
- Spem solam usufructus in quibus ha-
bet pater, an veniant in confiscatione ob
delictum hæresis à filio commissum, ibid.
num. 107.

Vsufuctu quorsu pater caret, an veniant
in confiscatione ob hæresim filij, ibid.

Vide *Vsufuctus*.

- Alienari prohibita, an cadant sub confisca-
tione, vel ad vocatos pertineant, ibidem
num. 174.
- Apostatarum an sint confiscata ipso iure,
par. 1. cap. 24. num. 16.
- Celibatus, vide *Celibatus*.
- Confiscata ob delictum hæresis spectant ad
Fiscum Ecclesiæ, & Sancti Officii, dicto
cap. 22. num. 164. & num. 176.
- Defuncti, vide *Hæres*.
- Delata in fiscum solus Princeps potest resti-
tuere, par. 1. cap. 25. num. 77.
- Delinquentis quando posita sunt ad eridas
acceptata dicitur confiscatio, dict. cap. 22.
num. 147.
- Donata vxori per consanguineos viri, an &
quando veniant in confiscatione ob deli-
ctum viri, ibid. num. 119.
- Ecclesiastica quæ sequuntur personam non
possunt subijci Statuto laicali, ibidem nu-
mero 191.
- Vide *Capitulum, Commissarij, Dispositio,
Episcopus, Inquisitor*.
- Emphyteutica an, quando, & quomodo ca-
dant sub confiscatione ob hæresim em-
phyteutæ, ibid. num. 26.
- Vide *Ecclesiæ, Emphyteusis, Fiscus, Inquisi-
tor, Prohibito*.
- Extradotalia mulieris scienter cum Hære-
tico nubentis, an veniant in confiscatio-
ne, ibid. num. 125.
- Feudalia Apostatæ confiscantur, d. cap. 24.
num. 11.
- Vide *Clansula, Confiscatio, Fendum, Natura*
- Fideicommissaria tacite alienari prohibita,
an transeant in fiscum, quoad commodi-
tatem quandum hæreticus vixerit, dicto
cap. 22. num. 137.
- Vide *Fideicommissum, Legitima*.
- Hæreticorum confiscari an debeant, dicto
cap. 25. num. 86.
- Temporales Principes, vel Magistras
apprehendi, & confiscari non possunt,
nisi secuta sententia, vel declaratione,
criminis, d. cap. 22. num. 198.
- Vide *Condemnatio, Hæresis, & alibi pas-
sim*.
- Inuenta in domo cuius dominus prohibuit
ingredi Curiam ad perquirendum, & ca-
piendam Hæreticum, an & quando fiant
capientium, ibid. num. 39.
- Lalealia, vide *Statutum*.
- Limitate alienari prohibita puta inter viuos
an veniant in confiscatione, ibid. nu. 141.
- Maiores, vide *Instituent*.
- Paraphernalia vxoris an veniant in confisca-
tione ob delictum viri, ibid. num. 118.
- Pœnitenti Hæretico, an & quando condo-
nentur ex pietate Sancti Officii, ibidem
num. 4.

Primogenituræ reuocatur per instituentem, quando veniant in confiscatione bonorum reuocantis, *ibid.* num. 156.

Vide *Maiores*.

Profecticia administrationem quorum habet filius cum potestate donandi, & dissipandi, an veniant in confiscatione ob elusum heresim, *ibid.* num. 108.

Filii familias regulariter non veniunt in confiscatione, *ibid.*

Prohibita alienari extra familiam, vel extra aliquod genus personarum, an cadant sub confiscatione, *ibid.* num. 138.

Relapsus poenitenti non condonanda, *ibid.* num. 5.

Religiosi extra claustra viuents, seu Apostatae, & fugitivi spectant ad Cameram Apostolicam, *ibid.* num. 12.

Schismaticorum temporalia an, & quando hodie fiant occupantium, par. 1. cap. 10. num. 41.

Vide *Filius, Mulier, Schismaticus*.

Subditorum, vide *Praedictum*.

Subiecta maioratui, vel primogenituræ, an veniant in confiscatione, d. cap. 22. n. 151. & 158.

Tradito Curia seculari, & deinde redacto ad poenitentiam, an sint condonanda, *ibid.* num. 6.

Translata in tertium titulo oneroso post confiscationem an, & quando restitenda sint hæretico poenitenti, *ibid.* num. 5.

Vxoris propria non veniunt in confiscatione ob hæresim mariti, *ibid.* num. 117.

Alia vide sub verbis *Apostata, Catholicus, Clericus, Commodat, Conditio, Confessio, Confectio, Diffusio, Donatio, Emptio, Emptor, Episcopi, Filius, Fructus, Index, Hæreticus, Indultum, Inuentarium, Index, Ius, Legatum, Legitima, Liquidatio, Melioramenta, Papa, Pater, Pax, Pans, Prescriptio, Princeps, Publicatio, Restitutio, Sententia, Serni, Trebellianica, Venditio, Vsufructus*.

BONI

Internas habere possunt inspirationes, & reuelationes à Deo, & ab Angelis, par. 1. cap. 40. num. 132.

BRACHIVM

Seculare Ecclesiastico Iudici illud perenti non denegandum, par. 1. cap. 36. num. 71.

Alia vide sub verbis *Abiuratio, Confessio, Missa, Sacerdos, Sollicitans*, & alibi in suis sedibus.

BREVIARIA

Collo appensa an, & quando gestari possint, par. 1. cap. 32. num. 140. & cap. 40. n. 160.

BVLLA

Cœnæ facultatem an Episcopis adimat absolucendi hæreticos ab excommunicatione ob hæresim externam in foro exteriori

non deductam, & quam adimat facultatem, par. 1. cap. 25. num. 36.

Publicata an fuerit in Regno Neapolit. par. 1. cap. 30. num. 404. & seqq.

Recepta an sit vbique, & in omnibus Capitulis, *ibid.* num. 403.

Vsu recepta an sit in Belgio, *ibidem*, num. 413.

Gregori Decimiquinti, contra Sacerdotes sollicitantes in confessione & expenditur, par. 1. cap. 14. num. 12.

Martini Quinti, contra Ioannem Hus, Hieronymum à Praga, & Ioannem Vvieslef, par. 1. cap. 3. num. 16.

Pauli Quarti, vide *Schismaticus*.

Pij Quarti, prolibens allegari nouam causam ad effugiendam poenam fractæ pacis, quando habeat locum, par. 2. cap. 2. numer. 100.

B. Pij Quinti, *Si de protegendis*, &c. extendi non potest de persona ad personam, par. 1. cap. 28. num. 22.

Imperatorum an comprehendat, *ibid.* num. 2.

Iusta est, & de ratione, *ibid.* num. 20.

Publicata ubi non fuit, an excusentur committentes delicta ibi contenta, n. 15. & 17.

Reges an comprehendat, *ibid.* num. 2.

Remissiuè tractatur, par. 1. c. 27. n. 133.

Strictè interpretanda, dicto cap. 28. num. 21.

Vniuersaliter ratione comprehendit omnes tam laicos, quam Ecclesiasticos, *ibidem* num. 1.

Vide *Excommunicatio, Fiscus, Fuga, Inquisitor, Index, Misa, Mmor, Offensio, Officialis, Probatio, Reus*.

Romæ publicata an afficiat omnes, *ib.* num. 14.

Sixti Quinti contra Sortilegos, an sit vsu recepta in Lusitania, par. 1. cap. 32. numero 194.

Vide *Astrologi*.

Alia etiam vide sub verbis *Affus, Consultores, Frater, Igeorantia, Inquisitor, Marius, Mulier, Pater, Perterrefactio, Publicatio, Senex, Terror*.

C

CADAVER

Hæretici an possint sepeliri in loco sacro Catholicorum, praesertim ubi impune grassantur hæreses, par. 1. cap. 18. num. 11. 18. 19. 22. & 29.

Vide *Catholicus, Confectio, Locum, Offensio*.

CÆLIBATVS

Annexus an sit ordini sacro de iure Diuino, vel de iure Ecclesiastico, par. 1. cap. 36. num. 132.

Clerico-

Clericorum quantum afferat bonum, ibid. num. 135.

Dispensari an possit à Papa vt Religiosus professus, vel Clericus in sacris Ordinibus constitutus contrahat matrimonium, ibide-n num. 133.

Vide *Papa*.

CÆREMONIÆ

Publicæ institui non possunt per priuatum, par. 1. cap. 40. num. 10.

Alia vide sub verbis *Abusus, Consignatio, Nouatores, Sacerdos, Vnctio*.

CALDAS

Pereyra laudatur simul, & obseruatur, p. 1. cap. 9. num. 36.

CANONES

Fidei mutari non possunt, par. 1. cap. 6. numero 7.

Alia vide sub verbis *Civitas, Concilium, Confiscatio, Consuetudo, Correptio, Facultas, Filius, Ius, Lex, Pater, Pana, Princeps, Verbum*.

CANONICI

Auctis facultatibus Ecclesiæ angeri possunt in numero, quamuis ab initio Papa certum numerum institui mandasset iuxta eiusdem Ecclesiæ facultates, par. 1. cap. 1. num. 19.

Mcliten. Cathedralis possunt assumi in Ministros Consultores, & Familiares Sancti Officii, par. 1. cap. 39. num. 70.

CANONIZATIO

Sanctorum pertinet ad fidem, par. 1. cap. 40. num. 204.

Alia vide sub verbis *Altaria, Cultus, Papa, Sanctitas*.

CAPITANEVS

Birruariorum an sit testis integræ fidei, par. 1. cap. 38. num. 47. & seq.

CAPITVLVM

Ecclesiæ bona capiens ob hæresim Clerici, an incidat in excommunicationem, par. 1. cap. 22. num. 14.

Eleemosynas ad illas tenerur ad quas tenerur Episcopus, par. 2. cap. 2. num. 169.

Excommunicari non solet, sed interdici, dicto cap. 22. num. 17.

Sede vacante, an possit Hæreticum absolueri ab excommunicatione, par. 1. cap. 25. num. 20.

Alia vide sub verbis *Commissarij, Hæreticus*.

CAPTURA

Apostatæ, vide *Apostata, Licentia, Serui*.
Arma cum licentiâ gestantis, an liceat Bir-
Index Tomi Primi.

ruarlis vel ille impune resisti possit, par. 1. cap. 29. num. 26. & seq.

Blasphemi, vide *Blasphemi, Inquisitor*.

Committi potest per ludicem cuiuslibet priuato ac ipsi parti offensæ, par. 1. cap. 28. num. 59.

Debitoris, vide *Occultatio*.

Denunciati de hæresi, quæ requirat indicia, par. 1. cap. 14. num. 25.

Familiaris Sancti Officii, vide *Familiares*.

Hæretici non imponitur quibuscunque ex iustitia, sed solum quando quis est requisitus ad illum capiendum, par. 1. c. 26. num. 27.

Vide *Bona, Commissio, Domus, Elafio, Episcopi, Familiares, Hæreticus, Inquisitor, Irrequisitus, Index, Magistratus, Officialis*.

Infantis facta per Tureas, licitum est matri illius mortem desiderare, ne adolefcat, & pcurratur, par. 2. cap. 2. num. 25.

Polygami, vide *Matrimonium*.

Reorum facta per Birruarios, dicitur actus vilis, par. 1. d. cap. 28. num. 48.

Vide *Birruarij, Familiares, Index, Satellites, Statutum*.

Alia etiam vide sub verbis *Birruarij, Exemptio, Familiares, Fautores, Inhibizio*.

CARCERATI

Amoueri an debeant à Carceribus secularibus eo quod dicant se habere aliquod quod denuncient in Sancto Officio, par. 1. cap. 27. num. 123.

Hæresis ex causa in Sancto Officio an aliquando absolui ab ea possint in foro conscientie, par. 1. cap. 25. num. 20.

Missam ad audiendam an admittantur durante causa in Sancto Officio, ibid.

Sacramentis an recipiantur durante causa in Sancto Officio, ibid.

Seculari coram Iudice si dicant se habere aliquod quod Sancto Officio denuncient, quid sit agendum, dicto cap. 27. num. 122.

Alia vide sub verbis *Inquisitor, Sacerdos, Scheda, Striges*.

CARCER

Durus quis dicatur in Sancto Officio, par. 1. cap. 21. num. 42.

Sancti Officii infamiam irrogat, par. 1. c. 14. num. 26.

Vide *Degradatio, Expensa, Filius, Hæreticus, Inquisitio, Procurator, Religiosus, Tortura*.
Perpetuus poenitentis Hæretici qualis esse debeat, dicto cap. 22. num. 39.

Remitti an, & quando Rcis soleat in Hispania, ibid. num. 44.

Alia vide sub verbis *Abiuratus, Alimentum, Balnea, Beneficium, Birruarij, Carcerati, Confessarius, Custos, Denunciatio, Fuga, Hæretici, Hæreticus, Inquisitor, Index, Memoria, Praxis, Reus, Sortilegi, Testes, Vfus fructus*.

D d d

CARDINALES

Camerarius, vide *Privilegium*.
 Cancellariæ sub Regulis, an comprehendantur, par. 1. cap. 32. num. 43. & seqq.
 Cremonen. vide *Infructio*.
 Generali sub lege an & quando comprehendantur, ibidem num. 42.
 de Lugo laudatur, par. 1. cap. 34. n. 68.
 Pallaucinus laudatur, par. 1. cap. 6. num. 19. & cap. 30. num. 402.
 Supremæ, &c. Libros prohibitos quoscunque legere, & retinere possunt, d. cap. 30. num. 210. 262. & 264. vbi de ratione.
 Regulares, an & quomodo restituantur ad vocem actiuam, & passiuam, ac ad officia, & dignitates, par. 1. cap. 25. nu. 61. & 100.
 Restituere an possint ad honores, dignitates, & famam, ibid. num. 60.
 Alia vide sub verbis *Collegium*, *Infructio*, *Papa*.

CARNES

Appositas ad discernendum Saracenos à Catholicis tantillum comedens, an dicatur hæresim manifestare, par. 1. cap. 13. num. 18.
 Diebus Veneris, & Sabbathi comedens est suspectus de hæresi, & cognoscendus ab Inquisitore priuariuè ad Iudices laicos, & de ratione, par. 1. cap. 33. num. 52. & capitulo 34. num. 54. & cap. 36. nu. 14. & 79.
 Infidelium secundum Ritum, an & quando comedere liceat Catholicis siue ad id cogente præcepto Tyranni in contemptum legis Ecclesiasticæ, siue occasione transitus per eorum loca, ne se Catholicos prodant, par. 1. cap. 8. num. 31.
 Vetitis in diebus tantillum comedens, & putans illas licitè edere posse, an & quando dicatur hæresim manifestare, d. cap. 13. num. 18.
 Alia vide sub verbis *Catholicus*, *Græci*, *Inquisitio*, *Papa*.

CASVS

Angelorum an diminuerit aliorum felicitatem, par. 1. cap. 2. num. 15. & seqq.
 Bullæ B. Pli Quinti *Si de Protegendis*, &c. vide *Inquisitor*, *Reus*.
 Fictus sub Statuto pœnali non comprehenditur, par. 1. cap. 28. num. 28.
 Formaliter expressus non autem ratio Constitutionis attenditur in pœnalibus, par. 1. cap. 16. num. 30.
 Miserabilis, par. 1. cap. 11. num. 21.
 Necessitatis quis dicatur, vt Confessarius possit Hæreticum ab excommunicatione absolueri, par. 1. cap. 25. num. 30.
 Vide *Confessarius*, *Familiaret*, *Laicus*, *Opinio*, *Papa*, *Sacerdos*, *Vulgo*.
 Reservati per Sedem Apostolicam an possint absolui per Sacerdotes Græcos, Ar-

meos, aliosque Orientales, par. 1. cap. 30. num. 372.

Vide *Confessarius*, *Reservatio*, *Sacerdos*.

Restitutionis dotis, vide *Dos*.

Verus comprehenditur sub Statuto pœnali, & contra Ius non autem fictus, dicto cap. 28. num. 28.

Alia vide sub verbis *Cruce-signati*, *Eucragmen*, *Fœdus*, *Frequentia*, *Laicus*, *Lex*, *Pœna Presumptio*, *Senatus*.

CATHARI

Consolameniti Infirmorum nomine quid intelligerent, par. 1. cap. 24. num. 36.

CATHECVMENVS

Coactus non fuit ad suscipiendum Baptismum ex Decreto Sacre Congregationis in casu, de quo, par. 1. cap. 9. num. 22.
 Deserens fidem ante Baptismum an sit censendus Hæreticus, par. 1. cap. 11. num. 25.
 Instruendus in fide, & ab ea ante Baptismum recedens an, & quomodo dici possit Apostata, & ad quas pœnas teneatur, d. cap. 9. num. 10.
 Quis dicatur, ibidem.
 Vide *Serui*.

CATHOLICVS

Abstinent per longum tempus à Communionem an sit suspectus de hæresi itaut puniri possit in Sancto Officio, vel potius puniri possit ab Episcopo, par. 1. cap. 34. num. 72. & seqq.
 Accedere quando possit ad conciones Hæreticorum secundum Azor, par. 1. cap. 24. num. 45.
 Adhibere non potest in Baptismo filij sui Patrum hæreticum, par. 1. cap. 18. n. 34.
 Annis singulis non consistens, & Communionem non sumens an sit suspectus de hæresi, itaut puniri possit in S. Officio, vel potius puniri possit ab Episcopo, dicto cap. 34. num. 72. & seqq.
 Audire an possit conciones Hæreticorum, ad notandum, & confutandum eorum errores, d. cap. 24. num. 43.
 Baptismum an, quando, & quomodo recipere possit à Ministro hæretico, d. cap. 18. num. 32. & seqq.
 Bona an amittat ex eo, quod scienter in uxorem ducat hæreticam, par. 1. cap. 22. num. 128.
 Carnes comedi solitas ab Infidelibus, quibus in casibus nullo modo comedere debeat, par. 1. cap. 8. num. 32.
 Comitari an possit ad sepulchram funus mortuorum hæreticorum, in quorum Regione degit, d. cap. 18. num. 10.
 Conciones Hæreticorum pluries audiens, quomodo iudicari soleat in Sancto Officio, d. cap. 24. num. 41.
 Secunda conuersus an possit tuta conscientia

cum Hæreticis in Regionibus, in quibus impunè hæreses grassantur, d. cap. 18. n. 18. & 23.

Prima contrahendo matrimonium cum Hæretico an poenam aliquam, vel censuram incurrat, par. 1. cap. 36. num. 169. 172. & 175. cum seqq.

Curiositatis causa an possit audire conciones Hæreticorum, d. cap. 24. num. 44.

Dispensationem Pontificiam an petere teneatur ad contrahendum matrimonium, cum hæretica vbi impunè grassantur hæreses, d. cap. 36. num. 164.

Eucharistia Sacramentum an, & quando recipere possit à Ministro hæretico, dicto cap. 18. num. 40.

Fidem hæretico seruare non tenetur in his, quæ sine peccato promitti non possunt, par. 1. cap. 37. num. 79.

Filios an mittere possit ad Scholas Hæreticorum, d. cap. 24. num. 61. & seq.

Genusflectere an possit in Templis Hæreticorum ad auxiliandum Domino, cuius est famulus, ibidem num. 65.

Gestare nequit vestes Infidelium, nisi cessante omni scandalo, & quando illud dicatur cessare, d. cap. 8. num. 21.

Hæredem sibi instituens hæreticum ex Testamento plectitur excommunicatione, par. 1. cap. 23. num. 26.

Inquiri an possit tanquam suspectus de hæresi si vadat in Regiones Hæreticorum, & vbi non est permissus Ritus Catholicus, d. cap. 36. num. 338.

Libros Principibus hæreticis dedicare non potest, par. 1. cap. 30. num. 131. Vide *Libri*.

Magistratum gerens apud Principem hæreticum an, & quomodo possit illi ad Tempia Hæreticorum eunti seruitium præstare cum delatione insignium, dicto cap. 24. num. 54.

Matrimonium contrahens cum Hæretica an peccet mortaliter, an abutatur Sacramento matrimonij, an sit suspectus de hæresi, & an possit puniri tanquam fautor Hæreticorum, d. cap. 18. num. 43. & d. cap. 36. num. 163. 166. 185. 196. & seqq. 238. & 240.

Notoria cum Hæretica matrimonium contrahens an, & quando possit allegare bonam fidem, d. cap. 36. num. 221. & 238.

Nubere an, & quando possit Hæreticæ, vbi impunè grassantur hæreses, ibid. nu. 170. & seq. & 239. & d. cap. 18. num. 43.

Offerre an, & quando possit filium iam baptizatum, vt rebaptizetur à Ministro hæretico, d. cap. 18. num. 37.

Pacificens cum Hæretico, tenetur constans pactum seruare, d. cap. 27. num. 74.

Patrinus an, & quando esse possit in Baptismo Hæretici, d. cap. 18. num. 36.

Periculis quibus exponatur contrahendo

Index Temi Primi.

matrimonium cum Hæretica, d. cap. 36. num. 199.

Pœnitentia Sacramentum an, & quando recipere possit à Ministro hæretico, dicto cap. 18. num. 38.

Petere an, quando, & quomodo possit filij Baptismum à Ministro hæretico, ibidem num. 33.

Præsentare an possit Hæreticum ad Beneficium Iurispatronatus, par. 1. cap. 26. num. 37.

Remanet adhuc qui habet propositum recedendi à fide, d. cap. 8. num. 6.

Rex vide *Indulgentiam*.

Rituum communicationem an, & quando habere possit cum Hæreticis, in quorum Regione degit, dicto cap. 18. num. 9. & 29.

Sacramenta an, & quando recipere possit à Ministro hæretico, ibidem, num. 30. & seq.

Schismaticorum Græciæ, Mercatorum bona an possit auferre, par. 1. cap. 10. num. 41.

Scientias, quas discere possit ab Hæreticis, d. cap. 24. num. 62.

Sepelire volentibus Hæreticis eorum cadauera in Ecclesia Catholica, siue Ritu Catholico, siue Ritu Hæretico, an possit aliquo modo cooperari, dicto cap. 18. num. 29.

Sponsalia contrahens cum Hæretica peccat mortaliter, ibid. num. 43.

Templa Hæreticorum an possit adire ad audiendas eorum conciones, vbi Catholici viuunt permixti cum Hæreticis, d. cap. 24. num. 42.

Vestibus, quibus vtuntur Infideles ad profitendam eorum Religionem an, & quando vti possit, d. cap. 8. num. 13. & 14.

Vexationem ad redimendam an possit dolose circumuenire Pseudo-Episcopum fictè præsentando Hæreticum ad Beneficium Iurispatronatus, d. cap. 26. num. 44. & seq.

Vnctionis extremæ Sacramentum an, & quando recipere possit à Sacerdote hæretico, vel nominatiu excommunicato, d. cap. 18. num. 41.

Vti an possit vestibus Infidelium quando id videntes putarent, quod priorem fidem reliquerit, vel è contra, dicto cap. 8. num. 15.

Vxorem alterius Sectæ an, & quomodo accipere possit, dicto cap. 36. num. 176. & 238.

Alia vide sub verbis *Angeli, Apostata, Asportatio, Cadaver, Carnes, Clansula, Conditio, Consensus, Consuetudo, Defensor, Dispensatio, Exempla, Extraneus, Filius, Genusflectio, Græci, Habitus, Hæretici, Hæreticus, Infirmitas, Inquisitio, Itali, Indai, Matrimonium, Missionary, Mulier, Nauis, Opinio, Parochus,*

D d d d j j

Pater, Peccatum, Pontifex, Prohibitio, Promissio, Receptor, Sponsalia, Tempa, Terra, Testamentum, Verba, Vesset.

CAUSA

Acquisitionis bonorum si sit de præterito, an ea acquisita post patrum crimen veniant in confiscatione ob delictum hæresis, par. 1. cap. 22. num. 86.

Actus, vide *Ingressus*.

Affectata quantumvis noua, an excuset à pœna fractæ pacis, par. 2. cap. 2. num. 96.

Alimentorum, vide *Alienatio*.

Brachium seculare ob quam imploretur, an ab Episcopo significari debeat Principi laico in negotiis fidei, par. 1. cap. 26. num. 20.

Cohabitationis, vide *Dispensatio*.

Contemplata debet attendi quando actus potest habere duplicem causam, par. 1. cap. 24. num. 52.

Contemptus, vide *Sacerdos*.

Curiositatis an liceat audire conciones Hæreticorum, ibidem, num. 44.

Vide *Synagoga*.

Defensionis necessarii allegari potest ad fugiendam pœnam fractæ pacis, non obstat Statuto prohibente ad hunc effectum allegari posse nouam causam, dicto cap. 2. num. 97.

Delegata Inquisitoribus semper intelligitur delegata priuatiuè, par. 1. cap. 36. nu. 63.

Desperationis si proneniat ex solo motu absque deliberatione an desperatio importet, & peccatum, par. 2. cap. 1. num. 14.

Deuotionis, vide *Alus, Consuetudo, Eleemosyna*.

Dispensandi in matrimonio inter Catholicum, & Hæreticam, vel è contra, quæ solet considerari, par. 1. cap. 18. nu. 46.

Vide *Dispensatio, Facultas, Papa, Pontifex*.

Duoctij sufficiens an, & quando sit hæresis alterius ex coniugibus superuenera, dicto cap. 36. num. 240.

Dubirandi de fide, vide *Dubius*.

Edicti prohibentis secum deferri Hostiam, consecratam quæ fuerit, par. 1. cap. 32. num. 132.

Eleemosynæ, vide *Alus*.

Excusandi blasphemos, quæ allegari possit, par. 1. cap. 31. num. 155.

Fidei dicitur non solum quæ spectat ad hæresim formalem, sed & quæ ad suspicionem hæresis, par. 1. cap. 28. num. 74.

Vide *Concilium, Episcopus, Memoria, Nobilis Papa, Princeps, Reus, Sententia, Socij*.

Gravis quando non sit attendenda ad contemnendum scandalum, par. 1. cap. 8. num. 22.

Vide *Satellites, Scandalum*.

Hæresis, vel fidei priuilegiata non est quoad singularitatem Testium, par. 1. cap. 13. n. 9.

Vide *Alimenta, Carcerati, Defensores, Denunciatio, Facultas, Factores, Hæretici, Hæreticus, Index, Lex, Magistratus, Offensio, Sanctum Officium, Princeps, Priuilegium, Questiones, Receptor, Striges*.

Idolatriæ datur per celebrationem Missæ factam à non Promoto tam in ipso celebrante, quàm in alijs Christi-fidelibus, par. 1. cap. 14. n. 104. & 106. & cap. 35. n. 120.

Ioci, vide *Laicus*.

Iniuriandi exercitum præsumitur vitium nefandum, par. 2. cap. 1. num. 74.

Vide *Furtum, Vitium*.

Iniusta, sed noua an, & quando excuset à pœna fractæ pacis, dicto cap. 2. num. 96.

Legitima deficiente si Sacerdos plures Missas celebret eadem die an sit denunciandus Sancto Officio, par. 1. dicto cap. 34. num. 34.

Leuis, sed noua an, & quando excuset à pœna fractæ pacis, dicto cap. 2. num. 96.

Lucri, vide *Consanguineus, Furtum*.

Matrimonialis cognosei non potest ab inferiore quamuis habeat magnam iniuriam, & quasi Episcopalem d. cap. 36. num. 42.

Mercimonijs, vide *Iudai*.

Morbi si Maleficio per mulierculas adscribatur quàm cautè sit procedendum, dicto cap. 32. num. 85.

Naturalis, vide *Opera*.

Necessaria stante si alienatio facta fuerit per Hæreticum ante sententiam declaratoriam an, & quando Fiscus teneatur restituere emptori pretium bonorum alienatorum, d. cap. 22. num. 50.

Vide *Fiscus, Hæreticus*.

Noua prodesse non potest ad effugiendam pœnam fractæ pacis in Statu Ecclesiastico, vel ubi viget Statutum illam non admittens, dicto cap. 2. num. 96.

Qualis esse debeat, vt excuset à pœna fractæ pacis, ibidem.

Obligandi, vide *Obligatio*.

Obstinationis Dæmonum in malo vnde immediate proueniat, par. 1. cap. 2. num. 36.

Offense, vide *Offensio, Offensus, Pax*.

Sancti Officii in Ciuitate Venetiarum, quomodo cognoscatur cum assistentia laicorum, par. 1. cap. 27. num. 101. & seqq.

Vide *Assistentia, Inquisitor, Mandatum, Regaleris, Sacellitus*.

Pacis, quæ præsumatur, par. 2. cap. 2. num. 89.

Pia, vide *Alus, Hæreticus, Protestatio, Testamentum*.

Polygamie si testis falsum deposuerit an gaudeat immunitate Ecclesiastica, par. 1. cap. 23. num. 79.

Vide *Testes, Testis*.

Præscribendi iusta resultat ex Privilegio concessio per Pontificem Schismaticum, iuncto cursu 40. annorum, par. 1. cap. 20. num. 31.

Vide *Error, Privilegium, Titulus*.

Privata an sufficiat, vt Summus Pontifex dispenset in matrimonio inter Catholicum, & Hæreticam, vel è contra, dicto cap. 18. num. 46.

Procurata, sed noua, an, & quando excuset à poena fractæ pacis, par. 2. cap. 2. num. 96.

Prohibitorum ex genere proueniens an, & quando excuset à poena fractæ pacis, ibid.

Propria, vide *Officialis, Testis*.

Prorogandi Concilium, quæ soleat considerari, par. 1. cap. 6. num. 12.

Quæstus, vide *Salutatores*.

Receptandi Hæreticum in dubio, quæ præsumatur, par. 1. cap. 30. num. 49.

Retardandi executionem sententiæ latæ contra Hæreticum an aliqua allegari possit per Iudicem secularem, & quæ, par. 1. cap. 21. num. 20.

Reuelationum, vide *Natura*.

Separandi coniuges, quæ soleat attendi, dicto cap. 36. num. 237.

Simplicitatis, vide *Credentes*.

Sollicitationis in Confessione quomodo sit prosequenda post receptam denunciationem, par. 1. cap. 35. num. 70.

Vide *Confessarius, Denunciatio*.

Sortilegij quomodo sit agenda, d. cap. 32. num. 102.

Vide *Bulla, Inquisitor*.

Status definita per sententiam an, & quando faciat lus quoad omnes, d. cap. 30. num. 165. & 181.

Suspicionis hæresis cognosci non potest per Iudices seculares, d. cap. 36. num. 41.

Alia vide sub verbis *Affor, Bulla, Clausula, Consilium, Constitutiones, Episcopi, Familiarer, Hæreticus, Homicidium, Inquisitor, Index, Lex, Papa, Probatio, Reus, Statutum*.

CAUTEA

Prohibendi alienationem ad exclusionem Fisci an habeat locum vbi agitur de delicto hæresis, par. 1. cap. 22. num. 144.

Vide *Salutatores*.

CELEBRATIO

Anniversarij in Ecclesia per longum tempus continuata an possit prætermitti, par. 2. cap. 2. num. 131.

Diuini Officii, ac Sacrificij an possit permitti vr patrio idiomate fiat in Regionibus Infidelium pro faciliiori eorum conuersione, par. 1. cap. 32. num. 13. & pluribus seqq.

Missæ facta per non Sacerdotem quomodo puniatur, ibid. num. 97. & cap. 35. nu. 112. cum pluribus seqq.

Idolatrandi occasionem præbet si fiat à non promoti, eodem cap. 34. num. 104. & 106. & eodem cap. 35. num. 120.

Incepta si fuerit per non promotum sine Clericum, siue laicum, & non perfecta, nec prolatis verbis consecrationis adhuc intrat punitio irroganda per Iudices Ecclesiasticos priuatim ad Iudices laicos, & de ratione, par. 1. cap. 16. num. 79.

Licita an sit in Mari, & in magnis Nauigijs, dicto cap. 34. num. 130. & seqq.

Vide *Abinratio, Abusus, Confessus, Dilectio, Episcopus, Furiosus, Grati, Instruclio, Laici, Mentecapi, Minor, Missa, Penna, Presbyteri, Punitio, Ritus, Sacerdos, Sacerdotium, Testes, Venia*.

Officiorum Diuinorum à Græcis fieri non potest Ritu Latino, nec à Latinis Ritu Græco, par. 1. cap. 10. num. 374. & 377.

Alia vide sub verbis *Fructus, Iudicium, Votum*.

CESSATIO

Causæ concedendi dispensationem simplici Sacerdoti vt conferat Sacramentum Confirmationis an faciat cessare dispensationem, par. 1. cap. 30. num. 365.

Vide *Facultas, Obligatio*.

Coactionis in negotio fidei, vel Idolorum adoratione inducit vehementem hæresis suspicionem si coactus adhuc perseueret, par. 1. cap. 9. num. 24.

Doli facit cessare delictum, & illius poenam, par. 1. cap. 36. num. 17.

Excommunicationis, vide *Excommunicatio*.

Facultatis conferendi Sacramentum Confirmationis in simplici Sacerdote an resultet ex eo quod cessauerit causa illam concedendi, dicto cap. 30. num. 365.

Indulti, vide *Indultum*.

Iurisdictionis Inquisitoris in offendente Ministrum Sanctum Officium resultat ex eo quod Fiscus non probauerit offensionem secutam esse in odium Tribunalis, par. 1. cap. 28. num. 68.

Legis, vide *Obligatio*.

Obligationis legis an resultet ex eo, quod cesset eius ratio in particulari, d. cap. 30. num. 400. & cap. 36. num. 238.

Peccati, vide *Damones*.

Poenæ priuationis Beneficiorum in filiis Hæretici an resultet ex eius poenitentia, & redit ad fidem, par. 1. cap. 24. nu. 115.

Rationis, vide *Obligatio*.

Scandali requiritur, vt Catholicus gestare possit vestes Infidelium, par. 1. cap. 8. num. 21.

Subuersionis, vide *Subuersio*.

Vide etiam sub verbo *Maledictus*.

CHARITAS

Obligat ad diligendum ne dùm amicum, sed & inimicum, par. 2. cap. 2. num. 1.

Alia vide sub verbis *Blasphemia, Dilectio*.

Dubius, Motus, Negatio, Peccator, Præceptum, Resistens, Schisma.

CHIROMANTIA

Astrologica prohibita, quæ sit, par. 1. cap. 32. num. 58.

CHRISMA

Conferri an possit à Diacono, & an, & quando à simplici Presbytero secundum antiqua Concilia, par. 1. cap. 30. num. 341. & seqq.

Alia vide sub verbis *Abutens, Græci, Materia, Papa, Presbyteri, Sortilegium, Vndio.*

CHRISTIANI

Artes à Iudeis addicere non possunt, par. 1. cap. 31. num. 125.

Articulorum fidei in aliquibus tantum inconstantes an dicantur Apostata, vel Hæretici, par. 1. cap. 9. num. 4.

Baptizari nolentes eorum filios reputantur Hæretici, par. 1. cap. 33. num. 54.

Conferri tenentur fidem cum de illa interrogantur, non autem signis, par. 1. cap. 8. num. 27.

Constantinopolis quibus vtantur vestibus, ibid. num. 11.

Coniugia Iudeorum accedere non possunt siue communibus, siue distinctis cibis vtantur, par. 1. cap. 24. num. 62.

Docentes Hebræos litteras, vel artes puniuntur ab Ordinario, dicto cap. 31. num. 125.

Fidei in rebus alium non habent Iudicem, vel Doctorem, ad quem constantes recurrant, quam Summum Pontificem, par. 1. cap. 7. num. 28.

Haberi volentes quamvis tales non sint legibus Christianorum subiiciuntur, dicto cap. 9. num. 9.

Infirmi non possunt vocare Medicos Iudeos, nec ab eis medicinam suscipere, dicto cap. 31. num. 121.

Interesse an possint Iudeorum Synagogis, Concionibus, Nuptiis, & Circumcisionibus, dicto cap. 24. num. 58.

Iudeorum Synagogas an, quando, & quomodo adire possint, ibid. num. 60.

Librorum hæreticalium per retentionem, vel lectionem, cuiuscunque sexus, & dignitatis sint, excommunicationem incurrunr, par. 1. cap. 30. num. 202.

Matrimonio collocantes cum Infidelibus eorum filias, forores, vel consanguineas inficias contradicentes, aut absentes, quas poenas incurranr, par. 1. cap. 36. num. 182.

Medicinam recipientes ab Hebræis an, & quando peccent mortaliter, dicto cap. 31. num. 122.

Nomina Iudeorum, Gentilium, vel Hæreticorum, filiis imponentes, an sint suspecti de hæresi, dicto cap. 33. num. 54.

Pati non debent, quod Infideles aliquid fa-

ciant vnde fidei confusio, derisus, vel contumelia resultet, dicto cap. 9. num. 11.

Serui inconstantes, & fidei desertores si à Iudeis compareantur an sint donandi libertati, ibid. num. 52.

Synagogas veteres ad reficiendas an possint Iudeis vendere cæmenta, dicto cap. 31. num. 110.

Transfrentes per Regiones Infidelium an, & quando vti possint vestibus eorum nationis, siue sit consuetudo, quod Fideles ibi degentes huiusmodi vestibus vtantur, siue contraria, quod non vtantur, dicto cap. 8. num. 11.

Turcarum habitu an possint vti transeundo per eorum loca, vt se occultent, ibidem num. 27.

Vendere non possunt Iudeis calcem, lapides, ligna, & alia cæmenta ad construendas nouas Synagogas, dicto cap. 31. numer. 109.

Vxorcs plures eodem tempore habere non possunt, & qui contrarium asserit Hæreticus reprobatur, dicto cap. 36. num. 736. 55. & 68.

Alia vide sub verbis *Apostata, Baptizatus, Commercium, Conditio, Congregatio, Conuersatio, Consuetudo, Conuiuium, Corona, Decretum, Edictum, Episcopus, Facultas, Filius, Gentiles, Hæretici, Hæreticus, Imperator, Iudai, Licentia, Negociatio, Nutritio, Oleum, Papa, Pons, Princeps, Prinitium, Rebaptizatio, Religio, Serui, Thalmud, Vfus.*

CHRISTINA

Serenissima Sinecorum Regina laudatur, par. 1. cap. 32. num. 130.

CIFRÆ

Hæresim externam quando non excusent, par. 1. cap. 13. num. 10.

Vide *Hæresis*.

CIRCVMSTANTIÆ

Pensandæ circa curam morborum faciendam à Saluatoribus, & quæ sint, par. 1. cap. 40. num. 34. & seqq.

Vide *Confissarius*.

CITATIO

Hodiè quomodo sit concipienda contra Hæreticum, vel de hæresi suspectum, par. 1. cap. 22. num. 141.

Alia vide sub verbis *Blasphemi, Denunciatio, Denunciatus, Hæreticus, Prauentus, Suspicio, Testes.*

CIVITAS

Ecclesiæ quoad temporalem iurisdictionem subiecta an, & quando condere possit Statuta contraria Sacris Canonibus, par. 1. cap. 22. num. 194.

Elemosynam annuam Religiosis dari soli-

tam an possit inconstans reuocare, par. 2. cap. 2. num. 128.

Omnis suum habet Angelum Custodem, par. 1. cap. 2. num. 21.

Senarum, vide *Confessio*.

Tridenti quomodo electa fuerit ad Concilium celebrandum, par. 1. cap. 6. num. 19.

Alia vide sub verbis *Apostata, Inobediens, Index, Iuramentum, Licentia, Matricula, Pena*.

CLAVICULA

Salomonis originem quam habuerit, par. 1. cap. 30. num. 389.

Quæ contineat, ibid. num. 390.

Vnde dicatur, ibid.

CLAVSULA

Abinata prius hæresi, apponenda in dispensatione matrimonii inter Catholicum, & Hæreticam, vel è contra examinatur, & de illius praxi, par. 1. cap. 18. num. 44.

Alienationem interdicens, & applicans bona sequenti vocato statim, ac possessor attentauerit delinquere, an suffragetur delinquit ipsemet instituens Primogenituram, vel maioratum, par. 1. cap. 22. n. 158.

Citra penam relapsus minoris in reconciliatione, quando sit apponenda, par. 1. cap. 14. num. 59.

Suprema non consultata apponi non potest per Inquisitores, par. 1. cap. 25. numer. 82.

Quomodo non habeat complices, vel confcios, apponi solita per Sacram Poenitentiarum in facultate absoluedi ab hæresi, de quibus complicibus, seu confcis sit intelligenda, & de eius praxi, dicto cap. 14. numer. 30.

Licentia librorum prohibitorum apponi solita, quod illius tempore expleto consignentur Episcopo, vel Inquisitori, par. 1. cap. 30. num. 261.

Non tamen eos qui non sunt in Regionibus ubi exercetur S. Officium, apposita in facultate absoluedi Hæreticum ab excommunicatione, de quibus intelligatur, d. cap. 25. num. 12.

Pena toties committatur, quoties contrarium fuerit, apposita in Instrumento pacis, nihil operatur quando offensio prouenit ex noua causâ, par. 2. cap. 2. num. 93.

Saluo iure directi Domini, apponenda in confiscatione bonorum feudalium, & qui sint illius effectus, dicto cap. 22. num. 20.

Vide *Offensus*.

CLERICATVS

Probatur per famam concurrentibus administrandis, par. 1. cap. 34. num. 117.

Alia vide sub verbis *Episcopus, Offensus*.

CLERICVS

Admonendus, de quibus sit in expeditione

quando ministravit sine ordinibus, par. 1. cap. 14. num. 220.

Confiscationem patitur ex causa hæresis, etiam super acquisitis ex fructibus beneficiorum, par. 1. cap. 22. num. 10.

Contumax quando damnatur ob hæresim, & relaxatur Curie seculari degradatur solum verbaliter, par. 1. cap. 21. num. 30.

Damnatus de hæresi in contumaciam si infortias Curie deuenit, an possit per ludicem secularem puniri absque alia declaratione, ibid. num. 31.

Dominium habet verum de acquisitis ex fructibus beneficiorum, quæ potest ad libitum distribuere, & alienare, d. cap. 22. num. 10.

Exercere quando dicatur vitium nefandum, par. 1. cap. 31. num. 151.

Hæredem sibi in Testamento instituens Hæreticum plectitur excommunicatione, par. 1. cap. 23. num. 26.

Hæreticus Brachlo seculari tradendus an debeat degradari, dicto cap. 21. num. 22.

Confiscationem patitur in bonis patrimonialibus, vltra priuationem Beneficiorum, dicto cap. 22. num. 9.

Spontè comparcens, an, & quomodo retinere possit Beneficia, par. 1. cap. 30. numer. 11.

Ignorans Episcopum, à quo ordinatur esse Hæreticum, vel Schismaticum an excusetur à suspensione, par. 1. cap. 18. num. 56.

Incorrigibilis quando animaduerti possit per Iudicem secularem, par. 1. cap. 10. numer. 43.

Inferior ob hæresim ipso iure priuatur Beneficiis, dicto cap. 30. num. 10.

Ministrare non potest in ordinibus sine dispensatione Apostolica si sit ordinatus ab Episcopo Schismatico, dicto cap. 18. numer. 54.

Ordinatus ab Episcopo Schismatico, vel Hæretico, an, & quando remaneat suspensus, ibid. num. 51. 53. & seqq.

Schismaticus quomodo, & qualiter sit puniendus, dicto cap. 10. num. 42.

Sortilegus an debeat degradari, & Curie seculari tradi, par. 1. cap. 32. num. 50.

Vitium nefandum exercens debet deponi, dicto cap. 31. num. 151.

Alia vide sub verbis *Abusus, Blasphemia, Capitulum, Celebratio, Calibatus, Commissary, Continentia, Degradatio, Delictum, Dispensatio, Episcopus, Falsitas, Inquisitor, Inuentarium, Matrimonium, Offensus, Papa, Percussus, Pena, Polygamus, Sepelientes, Statutum, Traditio, Vntio*.

CLERVS

Dispensationes matrimoniales an alicubi concedere possit, par. 1. cap. 36. num. 232. & 238.

COACTIO

Apostasiam an excuset, par. 1. cap. 9. numer. 23.
 Baptismum ad suscipiendum est actus iurisdictionis, ibidem num. 13.
 Bibliopolarum, vide *Inquisitor*.
 Alia vide in suis sedibus.

COACTVS

Agere non dicitur, sed pati, par. 1. cap. 9. num. 23.
 Poenas non incurrit, ibid.
 Alia vide sub verbis *Apostata*, *Negans*, *Persona*.

CODICILLVS

Fieri non potest ab Hæretico, par. 1. cap. 23. num. 7.

COGITATIONES

Patiens Blasphemias turpissimas, & hæreticas contra Deum, & Sanctos an censetur Hæreticus unde proveniant, & quo modo vitari possint, par. 1. cap. 11. num. 33.

COGNITIO

Blasphemiarum hæreticalis spectat ad solum Iudicem Ecclesiasticum, & Inquisitorem, par. 1. cap. 31. num. 13.

Vide *Blasphemia*.

Carnalis filix spiritualis habita per Concionatorem, qui cum ea de tali scelere trauerat in Ecclesia paulò post confessionem Sacramentalem an puniri debeat in Sancto Officio, par. 1. cap. 35. num. 67.

Causarum, vide *Inferior*, *Inquisitor*, *Papa*, *Regularis*.

Criminis quando priuatiuè spectat ad Iudicem Ecclesiasticum tunc eius assertioni statim quamuis ipse solus sit, par. 1. cap. 27. num. 128.

Vide *Affertio*, *Index*.

Damnationis certa an reddat licitam desperationem, par. 2. cap. 1. num. 14.

Delicti, vide *Absolutio*, *Delictum*.

Erroris si superuenerint quando quis est paratus se corrigere in opinione falsa, quam tenet, & sic credit ab Ecclesia teneri, operatur, quod ille non dicatur Hæreticus, par. 1. cap. 11. num. 5.

Facti, vide *Index*.

Hæresis secularem ad Iudicem, vel Magistratum spectare non potest, par. 1. cap. 27. num. 94.

Spectat ad solum Iudicem Ecclesiasticum, & Inquisitorem, dicto cap. 31. num. 12.

Vide *Causa*, *Episcopi*, *Exceptio*, *Exempla*, *Factum*, *Hæresis*, *Inquisitor*, *Magistratus*.

Imagines sacras conculcantium, percontantium, & conspurcantium spectare an possit

ad Iudicem secularem, d. cap. 31. nu. 63. & seqq.

Indulgentiarum, vide *Indulgentia*.

Iniuriarum irrogaræ Sacramento, vel sub pre-textu Sacramenti cognoscenda est per Inquisitores, par. 1. cap. 16. num. 56.

Mysteriorum, vide *Mysteria*.

Nullitatis matrimonii an spectet ad Ordinarium quando exindè prætenditur Polygamia, dicto cap. 16. num. 40.

Offensionis Ministrorum, & Familiarium, Sancti Officii Melioræ, ad quem spectet, & qua praxi sit terminanda, par. 1. cap. 29. num. 67.

Pacti vide *Pactum*.

Papæ in caput Ecclesiæ si denegetur, qui denegat Schismaticus reputatur, par. 1. cap. 10. num. 3.

Polygamie, vide *Polygamia*.

Sollicitationis in Confessione in Italia spectat ad Episcopos, & Inquisitores cumulariue, & hi tenentur sibi ad inuicem indicia communicare, par. 1. cap. 35. nu. 70.

Sortilegii vide *Sortilegium*.

Suspicionis hæresis spectat ad solum Iudicem Ecclesiasticum, & Inquisitorem, d. cap. 31. num. 13. & d. cap. 36. num. 41.

Vitii requiritur, ut vitari possit, par. 1. cap. 30. num. 204.

Alia vide sub verbis *Angeli*, *Carnes*, *Index*, *Polygamus*, *Salutatores*.

COLCHI

Rebaptizari an debeant, par. 1. cap. 33. num. 33.

COLLATIO

Baptismi per trinam asperersionem an Gracis permixta sit, par. 1. cap. 30. num. 368.

Vide *Baptismus*, *Baptizatus*, *Filius*, *Graci*.
 Beneficiorum facta per Schismaticum nulla est, par. 1. cap. 10. num. 29.

Vide *Beneficium*, *Schismaticus*.

Canonicatum ab Hæreticis procurari non potest inmediate pecunia, nec id vnquam permittit voluit Sedes Apostolica, par. 1. cap. 26. num. 47.

Chrismatis, vide *Chrisma*.

Confirmationis in actu Baptismi quomodo apud Græcos irrepserit, par. 1. c. 30. num. 333. & seqq.

Vide *Abbas*, *Confirmatio*, *Episcopi*, *Episcopatus*, *Facultas*, *Papa*, *Potestas*.

Honoris, vel Dignitatis si fiat in Hæreticum an, & quando conferens dicatur sanctorum Hæreticorum, par. 1. cap. 28. num. 26.

Ordinum, vide *Episcopus*, *Graci*, *Hæreticus*, *Inferior*.

Sacramentorum Baptismi, & Confirmationis in eodem actu fieri non potest etiam, stante contraria consuetudine, d. cap. 30. num. 366.

Vide *Papa*.

COLLE-

COLLEGIVM

Cardinaliam famæ an possit restituere, par. 1. cap. 25. num. 50.

Jurisdictionis an habeat potestatem, ibidem.

Licentiam legendi libros prohibitos an possit concedere vacante Sede Pontificia, par. 1. cap. 30. num. 273.

Necessitatis in casu an possit concedere licentiam legendi libros prohibitos Sede vacante, ibidem num. 274.

Græcorum Romæ Alumnus ingredientiens tenentur seruare Ritum Græcum, ibid. num. 319.

Vide *Alumni, Italo-græci, Ritus*.

Hæreticorum an sit capax legati, par. 1. cap. 28. num. 13.

Vide etiam sub verbo *Filius*.

COLLOCVTIO

Hæresis non facit de hæresi suspectum, vel denunciandum, par. 1. cap. 25. num. 24.

Alia vide sub verbis *Confessarius, Confessj*.

COMMERCIVM

Christianorum cum Apostatis, & Hæreticis ubi, & quando interdicatur, par. 1. cap. 11. num. 28.

Mercaturæ occasione an, & quando tolerari possit cum Hæreticis, par. 1. cap. 27. num. 46.

Vide *Prohibitio*.

COMMISSARII

Episcoporum, Inquisitorum, & Capitulorum Sede vacante capientes bona Ecclesiarum propter hæreses Clericorum excommunicationem non euadunt, par. 1. cap. 22. num. 13.

Fabricæ Sancti Petri, vide *Ministri*.

Sancti Officii qui sunt, & qui veniant eorum nomine, par. 1. cap. 30. num. 209.

COMMODITAS

Bonorum alienari prohibitorum an, & quando pertineat ad Fiscum durante vita delinquentis, par. 1. cap. 22. num. 135.

Emphyteuticorum bonorum quando emphyteusis est laicalis an deuoluatur ad Fiscum in casu confiscationis, ibidem, num. 28.

Feudi durante vita Hæretici quando transeat in Fiscum, ibidem num. 21.

Vfusfructus per confiscationem transit in Fiscum, ibidem num. 97.

Alia vide sub verbis *Bona, Confessarius, Emphyteusis, Error, Fiscus, Mulier, Priuilegium, Prohibitio*.

COMMVNICATIO

Attributi incommutabilitatis an sit possibilis in creaturis, par. 1. cap. 1. num. 13.

Index Tomi Primi.

Cistæ, sub qua hæresis continetur si per Hæreticum fiat erga amicum an communicans dicatur Hæreticus externus, par. 1. cap. 13. num. 11.

Vide *Catholics, Hæreticus*.

Hæreticis cum notoriis etiam non denunciatis à Suprema, &c. non permittitur Nuncijs, & Ministris Sedis Apostolicæ, par. 1. cap. 18. num. 8. & de materia, num. seqq.

Indiciorum fieri debet in Italia inter Episcopum, & Inquisitorem pro causa sollicitationis in confessione, par. 1. cap. 35. nu. 70.

COMMVNITAS

Omnis suum habet Angelum Custodem, par. 1. cap. 2. num. 21. & de materia, num. seqq.

COMPARITIO

Sollicitantis in Sancto Officio non sollicitatos quin debeant eum denunciare, par. 1. cap. 35. num. 50.

Spontanea Hæretico vt suffragetur debet de se, & alijs veritatem dicere, par. 1. cap. 14. num. 15.

Prodest sine difficultate in hæresi natis, & educatis, ibidem num. 55.

Quando dicatur, ibidem num. 27.

Vide *Abiuratio, Apostata, Blasphemus, Confessus, Confessatio, Dispensatio, Dogmatista, Edictum, Excommunicatus, Habitellus, Hæresiarca, Hæretici, Hæreticus, Impunitas, Indicia, Inquisitio, Inquisitor, Interrogatio, Sanctum Officium, Praeuentus, Priuilegium, Receptor, Relapsus, Rens, Sacerdos, Serui, Sortilegi*.

COMPONENTS

Apologiam, etiam occultam, in defensionem libri hæreticalis dicitur suspectus de hæresi, par. 1. cap. 30. num. 193.

Hæresim continentes libros, vel scripturas censetur verus Hæreticus, ibidem nu. 110. & seqq.

Librum, vide *Libri, Originalia*.

COMPLICES

Denunciare quando teneatur hæreticus, vel de hæresi suspectus, par. 1. cap. 25. nu. 27.

Alia vide sub verbis *Clauisula, Confessj, Hæreticus, Mulier*.

CONCESSIO

Brachij pro capiendis Hæreticis, & de hæresi suspectis promptè exhibenda est Inquisitoribus per Magistratum secularem, par. 1. cap. 26. num. 17.

Confessarii, vide *Confessarius*.

Delationis armorum pro famulis Consultorum Sancti Officii, par. 1. cap. 29. num. 20.

Dispensationis, vide *Dispensatio, Exempla, Facultas, Papa*.

Eccē

Exemptionis à pœnis, & confiscatione si fauore Hæretici fiat per Principem secularem dicitur impedire potestatem Tribunalis Sancti Officii, par. 1. cap. 22. numer. 196.

Expressa quando requiratur, vt Iudæi possint in aliquo tolerari, par. 1. cap. 31. num. 117.

Facultatis, vide *Facultas, Papa*.

Impunitatis sponte comparantibus per Athenienses praticari solita, par. 1. cap. 14. num. 14.

Vide *Athenienses, Impunitas*.

Indulgentiarum fieri non potest à Schismatico, par. 1. cap. 10. num. 23.

Vide *Facultas, Formula, Indulgentia, Laici, Schismaticus*.

Indulti pro homicidio an suffragetur, si Reus fateatur homicidium non fuisse simplex, sed qualificatum puta proditorium, d. cap. 14. num. 46.

Vide *Fiscus, Indultum*.

Infallibilitatis à Christo clargita Petro, & eius successoribus non sub conditione consensu Ecclesiæ, sed statim à sua canonica electione, par. 1. cap. 3. num. 23.

Libertatis conscientie impugnatur, par. 1. cap. 27. num. 28.

Vide *Princeps*.

Licentia quod redimi possint ab Infidelibus Apostatae mancipia Christianorum nondum Ecclesiæ reconciliati, si Infideles nentur se aliis non permissuros redimi mancipia Christianorum penes ipsos inservitute extantes an debeat permitti, par. 1. cap. 9. num. 42.

Vide *Alumni, Collegium, Congregatio, Episcopus, Facultas, Fides, Generales, Inquisitor, Index, Legati, Licentia, Magister, Nuncius, Princeps*.

Monitorialium pro rebus deperditis an spectet ad Episcopum, vel ad Inquisitorem Melitæ, dicto cap. 29. num. 17.

Nobilitatis, vide *Nobilitas, Privilegium*.

Portandi arma in abusu respectu Inquisitoris conuertitur si non eligat in Familiars Sancti Officii homines dignos, ibid. num. 39.

Privilegiu, vide *Privilegium, Titulus*.

Rebaptizationis an sit permittenda cum eo, qui asserit se non esse baptizatum, par. 1. cap. 33. num. 31.

Saluconductus, vide *Inquisitor, Saluconductus*.

Seculari vt quilibet possit quamlibet hæresim per Edictum, Statutum, pactum, vel consuetudinem non licet, dicto cap. 27. num. 34.

Sepultura, vide *Locus*.

Tempore pro vno importat denegationem pro alio, dicto cap. 22. num. 202.

Alia vide sub verbis *Clericus, Copia, Ius, Papa, Pauperiaria, Princeps, Quæstiones*.

CONCILIATIO

L. cum quidam cum l. in fraudem ff. de Iur. Eise. par. 1. cap. 22. num. 83.

CONCILIA

Pronincialia approbata per Sedem Apostolicam, par. 1. cap. 36. num. 183.

CONCILIVM

Congregatum incepta iam reformatione, quibus in casibus Papa possit inconstans, vel non possit prorogare differre, transferre, vel dissolvere, & quid agendum, si indebitè ad id deueniat, par. 1. cap. 6. num. 17.

Conuocandum ad definiendam aliquam, magnam difficultatem, vel causam fidei, ibidem num. 13.

Difficiliter conuocari potest, & de ratione, par. 1. cap. 3. num. 13.

Dissolui quando possit à Papa, dicto cap. 6. num. 18.

Durare debet vsque ad finem, & determinationem causæ, propter quam est congregatum, ibidem.

Fidem Hæreticis sæpius seruauit, par. 1. cap. 27. num. 78.

Generale definiens Præsidentibus legatis Papæ, sed non habentibus particularem instructionem, an inconstans errare possit, dicto cap. 6. num. 2.

Errare quando constans non possit circa doctrinam fidei, & definitiones morum, ibidem num. 1.

Papæ sine auctoritate congregantes, vel legitimè dissolutum prosequentes Schismatici sunt, par. 1. cap. 10. num. 5.

Representat Ecclesiam vniuersalem, d. cap. 6. num. 2.

Supra Papam non est, sed Papa est, supra Concilium, & qui tractent quæstionem, istam, ibidem, num. 3. & 4.

Lacerantem, vide *Constitutiones, Extranegans*. Libros damuare potest quando est Apostolica auctoritate indictum, & conuocatum, par. 1. cap. 30. num. 146.

Intimatum pro alia causâ quàm fidei, & nondum congregatum quando Papa possit inconstans differre inuitis Patribus, & quando non, & quid agendum vbi Papa indebitè inconstans illud differre præsumeret, d. cap. 6. num. 16.

Nicænum ab Ecclesia receptum quoad canones, qui reperiuntur, par. 1. cap. 36. num. 183.

Posterior potest emendare prius quoad quæstiones facti, & morum præcepta, d. cap. 6. num. 9.

Potestatem habet dependenter à Papa, dicto cap. 3. num. 12.

Prius an, & quomodo emendari possit per posterior, ibidem num. 8.

Salisburgensi refertur, d. cap. 30. num. 82.

Tridentinum causis, ex quibus indictum, translatum, ac demum in Ciuitate Tridenti remissum fuerit, d. cap. 6. num. 19. Indicem librorum damnatorum, & damnandorum componi iussit, d. cap. 30. num. 147.

Vide *Salusconditus*, *Schismaticus*.

Turonense declaratur, ibidem num. 10.

Alia etiam vide sub verbis *Christus*, *Definitio*, *Dogma*, *Episcopi*, *Hæretici*, *Papa*, *Quæstiones*, *Sorbonensis*.

CONCIONATOR

Damnatorum circa pœnas asserere, quæ non possit sine hæresis suspicione, par. 1. cap. 34. num. 10.

Filium spirituales cognoscens carnaliter postquam cum ea de tali scelere tractauerat in Ecclesia paulo post confessionem sacramentalem an sit puniendus in Sancto Officio, par. 1. cap. 35. num. 67.

CONCIONES

Hæreticorum pluries accedentes an, & quando puniendi sint tanquam Hæretici, par. 1. cap. 24. num. 39.

Iudeorum accedere non possunt Christiani, ibid. num. 58.

Alia vide sub verbis *Angeli*, *Catholici*, *Dispensatio*, *Edictum*, *Episcopus*, *Filius*, *Libri*, *Missionarij*, *Persona*, *Princeps*.

CONCLAVIS

Capitula iurata an Papa inconstans possit non seruare, par. 1. cap. 6. num. 21.

CONDEMNATIO

Blasphemi an fieri possit per Iudicem laicum, par. 1. cap. 31. num. 23. & seqq.

Delicti, vide *Filius*.

Hæretici in pœnas à iure inflictas comprehendit confiscationem bonorum, par. 1. cap. 22. num. 3.

Vide *Inquisitor*, *Rescriptum*, *Sententia*.

Rei tolli debet in Sancto Officio superueniente probatione innocentie, par. 1. cap. 25. num. 117.

ad Triremes de persona nobili fieri non potest, par. 1. cap. 19. num. 28.

Alia vide sub verbis *Delictum*, *Filius*, *Fiscus*, *Fructus*, *Hæres*, *Hæretici*, *Hæreticus*, *Infamia*, *Inquisitio*, *Index*, *Iura*, *Nobilis*, *Pœna*, *Possessio*, *Restitutio*, *Reus*, *Signum*, *Suspicio*, *Vsfuatus*.

CONDITIO

Blasphemie, quæ dicatur de præterito, quæ de futuro, par. 1. cap. 31. numer. 37. & 38.

Creditoris, vide *Creditor*.

Cursum Neapolitanæ Curie, quæ sit, par. 1. cap. 28. num. 52.

Disperationis, vide *Exempla*.

Index Tomi Primi.

Foundationis Ecclesiæ, vel Religionis in limine appositæ, quod in illa admitti non possint nisi descendentes ab antiquis, & puris Christianis, an valeat absque confirmatione Apostolica, par. 1. cap. 24. num. 144.

Oblata per Hæreticos ad contrahendum matrimonium cum Catholicis an sit sufficiens iudicare spectat ad Summum Pontificem, par. 1. cap. 16. num. 222. & 238. Substitutionis si purificetur favore delinquentis post confiscationem ab bona inde prouenientia Fiscus acquirat, par. 1. cap. 22. num. 90.

Alia vide sub verbis *Alius*, *Baptizatus*, *Confirmatio*, *Damnatio*, *Diligentia*, *Dispositio*, *Donum*, *Dubius*, *Facultas*, *Fructus*, *Fundator*, *Implementum*, *Indultum*, *Infans*, *Inquisitor*, *Iura*, *Ius*, *Licentia*, *Mori*, *Negans*, *Papa*, *Rebaptizatio*, *Sacerdos*, *Sponsalia*.

CONDONATIO

Bonorum sit Hæretico denunciatio, qui intra tempus gratiæ compareat, & se conuertat, par. 1. cap. 9. num. 45.

Vide *Bona*, *Hæreticus*, *Inquisitor*, *Serui*. Delicti quando fieri possit Iudeo Baptismum suscipienti, par. 1. cap. 11. num. 49.

Offensa laudatur, par. 2. cap. 2. num. 42. Pœnæ sit spontè comparentibus in S. Officio, par. 1. cap. 16. num. 8.

Vide *Inquisitio*, *Pœna*.

Vide etiam sub verbo *Restitutio*.

CONFESSARIVS

Abiuratione iam facta propter sollicitationem alterius an debeat ab alio sollicitato denunciari, par. 1. cap. 35. num. 66.

Absoluens aliquem sine facultate, an possit vocari ab Inquisitoribus, & interrogari, ibid. num. 140.

Amore captus Pœnitentis si cum illa in loco confessionis de inhonestis pluries tractauerit puniri potest ab Inquisitore simul cum Episcopo, ibid. num. 70.

Circumstantias quas debeat attendere circa lectionem librorum prohibitorum, par. 1. cap. 30. num. 415.

Consentientie in foro si absoluat ab excommunicatione hæreticum occultum, an puniri possit per Inquisitores, & quid si constet de non usu absolutionis, par. 1. cap. 25. num. 28.

Consentientis sollicitationi sibi factæ per pœnitentem, sed statim desistentem de turpi materia loqui, & differens illius complementum in aliud tempus, nec præbens absolutionem pœnitenti, an incidat in pœnas sollicitantium, & an debeat denunciari, dicto cap. 35. num. 66.

Credere tenetur pœnitenti in eo quod dicit tam pro se, quam contra se, par. 1. cap. 31. num. 42.

Eccc jj

- Denunciandus an sit in alijs Sacramentis, puta Baptismi, Matrimonij, &c. si mulierem sollicitet, dicto cap. 35. num. 66.
- Docens mulieribus coniugatis actus turpes, vt benè tractentur ab eorum viris, an subdatur iudicio Inquisitorum, & quomodo sit expediendus, ibid. num. 5.
- Dubium in fide mentale, an possit absolueri, par. 1. cap. 7. num. 13.
- Donans aliquid mulieri in actu confessionis, an dicatur illam sollicitare, itaut veniat denunciandus, dicto cap. 35. num. 66.
- Fidei suspectus an, & quando sit itaut puniri debeat in Sancto Officio, eo quod reuelauerit confessionem, ibidem num. 87. & seqq.
- Hæretico carceratur in Sancto Officio an, quando, & cum qua instructione concedi debeat, par. 1. cap. 21. num. 55.
- Illicitos ad actus non tamen venereos si sollicitauerit, an sit denunciandus, d. cap. 35. num. 66.
- Impetrens absolventem poenitentem, qui confiteatur sua peccata per litteras, dicitur abuti Sacramento poenitentiae, prout & ipse poenitens, ibid. num. 100.
- Incorrigibilis in sollicitatione quis dicatur, & quomodo puniatur, ibid. num. 83.
- In honestos habens sermones cum poenitente an, & quomodo debeat abinire, ibi. n. 11.
- Inquisitori, quæ reuelare teneatur, vel non de auditis ab Hæretico carceratur in Sancto Officio, dicto cap. 21. num. 56.
- Interrogare an, & quando possit confitenti, cum fuerit vquam sollicitatus, d. cap. 35. num. 27.
- Inibitæ tempore an possit absolueri Hæreticum carceratum, d. cap. 21. num. 56.
- Iniurisdictione absolventi carens si mulierem sollicitet, an sit denunciandus, d. cap. 35. num. 53. & 66.
- Laudans poenitentem à pulchritudine, venustate, &c. an, & quando dicatur illam sollicitare, itaut veniat denunciandus, eodem num. 66.
- Librorum prohibitorum circa lectionem, quomodo regulare possit paruitatem materis, d. cap. 30. num. 214.
- Loquens cum poenitente de eius peccatis extra confessionem, dicitur frangere sigillum, & quomodo puniatur, d. cap. 35. num. 95.
- Materis paruitate non obstante an sit de sollicitatione denunciandus, ibid. num. 66.
- Metu inductus ad consentiendum sollicitationi, an sit denunciandus, ibid.
- Monere tenetur mulieres sollicitatas ad denunciandum sollicitantem etiam si ipse sollicitationi consenserint, ibid. num. 35.
- Mulieri solite eius domum adire cum alijs feminis dicens in confessione, vt solam veniat, & venientem carnaliter cognoscens, an dicatur illam sollicitasse, ibi. n. 70.
- Necessarius in casu an, quando, & quomodo absolueri possit hæreticum ab excommunicatione, vel poenitentem à casibus referatis, & quis ad hunc effectum dicatur casus necessitatis, dicto cap. 25. num. 30.
- Negatiuum hæreticum ductum ad supplicium, an possit absolueri in foro Sacramentali, par. 1. cap. 15. num. 29.
- Notificans mulieri coram ipso geneflexæ, & signo crucis munite nolle tunc eius confessiones audire vt eam commodius sollicitare valeat, puniri debet ab Inquisitore simul cum Episcopo, dicto cap. 35. num. 70.
- Obligare an possit hæreticum negatiuum, conuictum, & damnatum ad vltimum supplicium ad fatendum delictum, dicto cap. 15. num. 31.
- Occultum hæreticum an, & quando absolueri possit ab excommunicatione tempore iubilæi, d. cap. 25. num. 28.
- Poenitentem retinentem, & legentem libros prohibitos, per Edictum Inquisitoris, an possit absolueri, dicto cap. 30. numer. 423.
- Porrigens cartam poenitenti in actu confessionis, postea doni legendam, in qua ad venerem sollicitet, an sit denunciandus, dicto cap. 35. num. 66.
- Restitui an soleat ad Confessionem, à qua fuit senel suspensus, vel priuatus ex causa sollicitationis, ibidem num. 72.
- Reuelans confessionem dicitur frangere illius sigillum, & abuti Sacramento Poenitentis, ibid. num. 86.
- Reum carceratum in Sancto Officio an, quando, & à quibus absolueri possit, dicto cap. 21. num. 56. & dicto cap. 25. numer. 20.
- Sedens in confessionario, & sollicitans mulierem ante illud stantem non tamen simulans confessionem audire, an sit denunciandus, dicto cap. 35. num. 66.
- Sermones turpes, & illicitos habens cum poenitente an, & quando subdatur iudicio Inquisitorum, ibid. num. 6. & 8.
- Simpliciter ab audientia confessionum debet suspendi, vel priuari ex causa sollicitationis, non autem distinctim respectu foeminarum, vel virosum, aut certarum personarum, & de ratione, ibidem numer. 74.
- Sollicitans mulieres ad turpia in actu confessionis sacramentalis abutitur Sacramento Poenitentis, & est suspectus de hæresi, ibid. num. 1. & 70.
- Sollicitatos absolueri non potest, sed tenetur illos remittere ad Inquisitorem, ibid. num. 19.
- Superstitiosos non debet tolerare, nec absolueri, nec potest ei permittere quod in eorum superstitionibus verbis vtantur, &

de ratione, par. 1. cap. 40. num. 1.
 Suspectus est de fide si licitam credat reue-
 lationem sigilli, vel aliàs malè sciat de
 Sacramentis Ecclesiasticis, d. cap. 35. n. 90.
 & seqq.

Suspensi an, quando, & quomodo possit ab
 audientia confessionum ex causa sollicita-
 tionis, ibid. num. 71.

Torturam ex causa sollicitationis susten-
 tans, an, & quando arceri debeat ab au-
 dientia confessionum, ibid. num. 73.

Alia vide sub verbis *Absolutio, Alrologi, Excommunicatio, Fidelis, Hæreticus, Inquisitor, Laicus, Mandans, Moniales, Mulier, Obligatio, Peccatum, Pœna, Regulares, Reus, Sollicitans, Sollicitatio*.

CONFESSIO

Delicti post sententiam absolutoriam, an, suffragetur vt delinquens possit ex illa, condemnari, par. 1. cap. 14. num. 37.

Vide *Delictum, Dolus, Indiciatus, Inquisitor, Injustitia, Quiditas, Repetio*.

Doris receptæ quando probet, itaut ea non veniat in confiscationem ob hæresim vi-
 ri, par. 1. cap. 22. num. 115.

Vide *Dor*.

Fidei fieri debet à Christianis cum de illa, interrogantur, non autem signis, par. 1. cap. 3. num. 27.

Gratia consolationis, aut humilitatis, audiri potest per non promotum sine in-
 cursu pœnatum in tempore periculosa cum deest Sacerdos, par. 1. cap. 35. nu-
 mer. 133.

Hæresis, vide *Abinratio, Hæresis, Hæreticus, Praeuentus, Reus*.

Homicidij si fiat cum qualitate pura prod-
 tionis an Reo confitenti suffragetur In-
 dultum concessum pro homicidio, dicto
 cap. 14. num. 46.

Implicita non sufficit ad pœnam ordina-
 riam, & quæ ad illam requiratur, par. 1.
 cap. 16. num. 26.

Malefici, quod interfuerit conuenientibus Sa-
 garum, an, & quando contra ipsum sit at-
 tendenda quoad abinrationem, & aliàs
 pœnas, par. 1. cap. 32. num. 182.

Plena nisi fiat non iudicatur confitens verè
 contritus, & ad fidem ex corde reuersus,
 dicto cap. 14. num. 17.

Publica hæresis continet abinrationem, ,
 par. 1. cap. 16. num. 23.

Qualis requiratur vt Reo præiudicet, par. 1.
 cap. 27. num. 25.

Sacramentalis absolutione non impensa si
 audita fuerit per non promotum, adhuc
 audiens punitur, & per Iudicem Ecclesi-
 asticum priuatiuè ad Iudices laicos, & de
 ratione, par. 1. cap. 36. num. 79.

Audita si fuerit per non promotum, sed
 non impertita absolutio, an intret pœna,
 traditionis Brachio seculari, dicto cap. 35.

num. 129. & seqq.

Communioni præmittenda, par. 1. cap.
 34. num. 35.

Fieri non potest per litteras, vel Inter-
 nuncium, d. cap. 35. num. 100.
 Inchoata si non fuerit audiri per non,
 promotum an intret pœna traditionis
 Brachio seculari, ibid. num. 132.

Vide *Catholicus, Confissarius, Dispensatio, Episcopi, Episcopus, Furisus, Graci, Hæreti-
 cus, Inquisitor, Index, Laicus, Licentia, Mente-
 capti, Minor, Opinio, Pœna, Regularis, Reus,
 Scholaris, Sacerdos, Seculares, Sollicitatio, Ve-
 nia*.

Alia etiam vide sub verbis *Absolutio, De-
 lictum, Episcopi, Interpreter, Locus, Mandans,
 Mulier, Oblatio, Sanctum Officium, Prætextus,
 Ratificatio, Remedio, Sacerdos, Sollicitatus,
 Sollicitati*.

CONFESSVS

Aliquas hæreses, & negans alias, de quibus
 est conuictus in his alijs præsumitur obli-
 tus, par. 1. cap. 15. num. 27.

Comparationem per spontaneam se cele-
 brasse non promotum, sed tacens audiuit
 confessiones, & post absolutionem pro
 celebratione impertitam de confessioni-
 bus denunciatus, an gaudeat priuilegio
 spontè comparentium, par. 1. cap. 14. n. 38.
 & per plures num. seqq. & de resolutione
 calus num. 45.

Delictum, vide *Abinratio, Dolus, Inquisitor*.
 Hæresim in confessione sacramentali an, &
 quando dicatur Hæreticus externus, par. 1.
 cap. 13. num. 11.

Polygamiam, vide *Polygamus*.

Schisma tenetur illud abinrare, par. 1. c. 10.
 num. 25.

Spontè Inquisitionis Supremæ secundum,
 præxim quis dicatur, dicto cap. 14. nu-
 mer. 70.

Mitius punitur, ibid. num. 67.

Negans autem qualiterum aggravantem
 delictum, si de illa comincatur non gan-
 det diminutione pœnæ, ibid. num. 77.

Pœnas quas non euadat secundum præ-
 xim Supremæ Inquisitionis, ibid.

Quis dicatur, & an vocatus in iudicium,
 ibid. num. 69.

Vide etiam sub verbo *Hæreticus*.

CONFIRMATIO

Apostolica requiritur in Statutis Ecclesiæ,
 vel Religionis derogantibus iuri commu-
 ni, par. 1. cap. 24. num. 143.

Vide *Conditio, Statutum*.

Conditionaliter an, & quando possit reite-
 rari, par. 1. cap. 33. num. 63.

Conferenda an sit instantibus statim post
 Baptismum, & ante usum rationis in no-
 uo Orbe, vbi feruet Fidelium persecutio,
 par. 1. cap. 30. num. 369.

Falso ab Episcopo, sed se pro Episcopo gerente recepta si fuerit quid agendum veniat, par. 1. cap. 17. num. 7.

Papæ, vide *Definitiones, Dogma*.

Pontificia alicuius legis quando faciat ut illa extendatur ultra territorium statuentium, par. 1. cap. 36. num. 184.

Rei inanimata inducit suspicionem hæresis, dicto cap. 38. num. 59.

Reiterari non potest, & de ratione, ibidem num. 61.

Starui an requiratur si excludat ab Ecclesia, vel Religione descendentes poenitentiarum in Sancto Officio ludæorum, aliorumque Infidelium, par. 1. cap. 24. numer. 142.

Suscipi si recusetur an recusans sit suspectus de hæresi, d. cap. 33. num. 64.

Alia vide sub verbis *Abbas, Abens, Collatio, Consuetudo, Diaconus, Diligentia, Episcopi, Episcopus, Fratres, Hæretici, Papa, Pater, Pæna, Potestas, Privilegium, Reiteration, Sacerdos*.

CONFISCATIO

Acceptata quando dicatur per Fiscum, par. 1. cap. 22. num. 147.

Acquisita post parrarum crimen ex causa, tamen de præterito an comprehendat, ibid. num. 86.

Apostata bonorum an intret quando eius memoria damnatur, par. 1. cap. 24. numer. 21.

Applicanda cui Fisco sit in delicto hæresis, dicto cap. 22. num. 161.

Bonorum imposita propter hæresim tam de iure ciuili, quam de iure canonico, ibid. num. 1.

Vide *Apostata, Legatum*.

Compurenti post denunciationem, & indicia, eaque scienti, vel suspicanti, an imponatur secundum praxim Supremæ, par. 1. cap. 14. num. 63.

Comprehendit omnia bona mobilia, immobilia, femouentia, iura, & actiones in delicto hæresis, d. cap. 22. num. 76.

Consequens est ad sententiam laram contra Hæreticum ab Inquisitore, ibidem numer. 179.

Constitit in applicatione bonorum delinquentis, ibid. num. 198.

Donationem inter viuos factam à delinquentem cum institutione maioratus, seu primogenituræ, an, & quando comprehendat, ibidem num. 153.

Doris, vide *Scientia*.

Feudalium bonorum quomodo fieri soleat cum clausula *saluo iure directi Domini*, & de effectibus istius clausulæ, ibidem numer. 20.

Filii familias ob delictum fieri non debet de peculo Castrensi, vel quasi etiam ipsi

filii familias habeat alios filios, ibidem, num. 104.

Hæresis ob crimen an fiat ipso iure, ibidem num. 44.

Hæretico imposita dependat à sacris Canonibus, ibidem num. 189.

Læse maiestatis humanæ ob crimen an fiat ipso iure, ibid. num. 42.

Imposita an, & quomodo sit Hæreticorum Fantoribus, Defensoribus, & Receptatoribus, par. 1. cap. 10. num. 75.

Mariti de bonis facta ob illius delictum an comprehendat iocalia, & vestes pretiosas vxoris, dicto cap. 22. num. 120. & seq.

Neapolitano in Regno cur non fiat ob delictum hæresis, ibid. num. 174.

Præsentia tantum bona comprehendit non autem futura, ibid. num. 85.

Prohibita alienari an comprehendat, ibid. num. 134.

Relinqui an possit Fisco quatenus transire velit ad multam, ibid. num. 145.

Remitti an possit per Inquisitores quando bona Hæretici sunt applicanda Fisco seculari, par. 1. cap. 25. num. 83.

Repudiari an possit à Fisco postquam bona incorporantur, dicto cap. 22. num. 149.

Senarum in Ciuitate de bonis Hæretici, cui Fisco applicetur, ibid. num. 172.

Alia vide sub verbis *Alimenta, Arma, Bona, Clericus, Commoditas, Condemnatio, Confessio, Creditum, Donatio, Dos, Ecclesia, Edictum, Emphyteusis, Exemptio, Fideicommissum, Filius, Fructus, Hæretici, Hæreticus, Inquisitor, Institutus, Institutio, Ius, Iura, Legitima, Liquidatio, Lucrum, Melioramenta, Pecuniam, Persuasio, Pæna, Princeps, Prohibitio, Quarta, Regnum, Religiosus, Restitutio, Schismaticus, Successor, Trebellianica, Vfusfructus, Vxor*.

CONFÆDERATIO

Hæreticorum reddit suspectum de hæresi, par. 1. cap. 30. num. 88.

CONFRATERNITAS

Cruce-signatorum an possit visitari ab Episcopo, quem confitet illam nunquam visitasse, par. 1. cap. 29. num. 118.

Erecta in Ecclesia Regularium exemptorum an possit per Episcopum visitari, ibidem num. 95.

Exempta visitari potest ab Episcopo tanquam delegato, ibid. num. 96.

Visitari an possit ab Episcopo tanquam delegato quando est exempta, & in Ecclesia Prælati habentis iura Episcopalia, ibidem num. 97.

Alia vide sub verbis *Consuetudo, Episcopus, Privilegium, Visitatio*.

CONGREGATIO

Concilij quando est legitima, & à Papa con-

firmata tunc dogma fidei in ea definitum an possit iterum ad trutinam reuocari, confirmari, vel retractari, par. 1. cap. 6. num. 6.

Vide *Concilium, Dogma, Episcopi, Papa, Episcoporum, & Regularium* quam praxim seruare soleat circa electionem Concionatoris Ecclesie inferioris ad vitanda scandala contententibus inter se Episcopo, & populo, par. 2. cap. 2. num. 163.

Vide *Electio, Vniuersitas*.

Indicis potest concedere licentias librorum prohibitorum in toto Orbe Christiano, par. 1. cap. 30. num. 241. & 262. cum sequentibus.

Vide *Episcopus*.

Infinita super expurgatione Euchologii Græcorum, ibid. num. 316.

Sancti Officii comprehendere non solet Ducatum Bauariz, & Comitatum Burgundiz in licentis librorum prohibitorum concessis pro locis, in quibus impunè grassantur hæreses, ibidem num. 267.

Excipere solet in licentis librorum prohibitorum libros, de quibus ibidem, num. 259. & seq. & num. 263.

Expressionem librorum prohibitorum requirere solet requiruntibus eorum licentias, ibid. num. 256.

Generales licentias omnium librorum prohibitorum an, quando, & quomodo concedere soleat, ibid. num. 257.

Inquisitori alicui an, quando, & quomodo concedere soleat facultatem imperitendi licentias pro legendis libris Hæreticorum, ibid. num. 268.

Librorum omnium prohibitorum licentias an possit concedere, ibid. num. 254. & 262. cum seqq.

Perperus librorum prohibitorum licentias non solet concedere, sed ad tempus prorogandas tamen, vel reuocandas, ibidem num. 258.

Rescribere quomodo soleat petentibus licentiam legendi libros Hæreticorum, pro illis confutandis, ibid. num. 270.

Viris Hispaniz, & Insitaniz quando concedere soleat licentias legendi libros Hæreticorum, ibid. num. 271.

Vide *Apostata, Cathecumenus, Decretum, Facultas, Inquisitor, Iurisdiclio, Salus secundus, Vester*.

Propagandæ fidei prohibuit Missionariis ne accedant ad templa, & conciones Hæreticorum, par. 1. cap. 24. num. 57.

CONIVGATVS

Vide *Vxoratus*.

CONIVRATIO

Probatum non dicitur ex assertionem Principis, vel Papæ, contra quem prætenditur facta, par. 1. cap. 28. num. 49.

Vide *Inobediens*.

CONIVX

Cohabitationem continuans cum alio coniuge in hæresim lapsus dicitur suspectus de hæresi, par. 1. cap. 36. num. 238.

Matrimonium, qui contraxit contra impedimentum Ecclesie, an, & quomodo debeat separari, ibid. num. 156. & 205.

Separari debet ab alio coniuge, qui in hæresim incidat, ibid. num. 238, & de ratione num. 240.

Alia vide sub verbis *Confessarius, Graci, Inquisitio, Index, Latini, Mater, Matrimonium, Mors, Nuncius, Nuptia, Parochus, Polygamus, Probatio, Procurator, Quarta, Separatio, Sponsalia, Testis, Vxoratus*.

CONSANGVINEVS

Causa lucri, vel pecuniarum receptans consanguineum Hæreticum quando, & quomodo sit puniendus, par. 1. cap. 30. num. 44.

Disseminantem palam hæreses publicum, & notorium Hæreticum consanguineum si receperit poena ordinaria puniendus, & de ratione, ibid. num. 43.

Peruersionis cum periculo si consanguineum Hæreticum receperit poena ordinaria puniendus, ibid. num. 42.

Receptans consanguineum Hæreticum si de crimine participet poena ordinaria, puniendus, ibidem num. 41.

Alia vide sub verbis *Bona, Christiani, Consultores, Excusatio, Offensio, Pax, Receptor*.

CONSCIENTIA

Erronea facit alicquem peccare, sed non reddit illum suspectum de hæresi, par. 1. c. 34. num. 54.

Alia vide sub verbis *Astrologi, Carcerati, Catholici, Concessio, Confessarius, Consuetudo, Delictum, Dubius, Error, Filius, Inquisitor, Princeps, Srylus, Verba*.

CONSCI

Hæresis quadricantur, par. 1. cap. 25. num. 24.

Dici an possint cum quibus Hæreticus de sua hæresi fuit collocutus, ibid.

Vide *Clausula, Hæreticus, Inquisitor, Maritus*.

Particidij puniendi ex lege Pompeia; qui dicantur, par. 1. cap. 14. num. 20.

Peccati, vide *Sacerdos*.

Præuentionis, qui dicantur, ibid. num. 66.

CONSECRATIO

Characterem non imprimit in calice, vel in Ecclesia, par. 1. cap. 37. num. 14.

Chrsinatis, vide *Papa*.

Ecclesie in qua debeat exerceri Ritus Græcus an fieri possit ab Episcopo Latino,

par. 1. cap. 30. num. 377.
Episcopi an possit reiterari, dicto cap. 37. num. 15.

Vide *Episcopus*.

Eucharistia fieri quod debeat sub vtraque specie est de fide, par. 1. cap. 34. nu. 17.

Vide *Celebratio, Consuetudo, Expeditio, Grati, Hostia, Papa, Priscillianista, Sacerdos, Schismaticus, Sortilegium*.

Hostie sibi subministrandæ pro viatico si per infirmum prohibeatur an, & quando censetur suspectus de fide, par. 1. cap. 34. num. 90.

Vide *Furtum, Infirmitas, Mandans, Sortilegium*.

Olei requiritur ut subministrari possit infirmo pro extrema unctione aliis Parochus subministrans dicitur abuti Sacramento extremæ unctionis, par. 1. cap. 39. numer. 11.

Papæ, vide *Papa*.

Reiterari an possit in calice, vel in Ecclesia, dicto cap. 37. num. 14.

Sacrorum Altarium, Templorum, vasorum, vestimentorum spectat ad Ordinem, par. 1. cap. 10. num. 27.

Vide *Schismaticus*.

Alia etiam vide sub verbis *Dispensatio, Facultas, Missionarii, Verba, Vinum*.

CONSENSVS

Apostolicus requirebatur ut Status Ecclesiasticus Lusitanie acceptare posset instantis Regis circa causas Hæreticorum, par. 1. cap. 9. num. 35.

Vide *Factus, Status*.

Confessarii si intercesserit in sollicitatione sibi facta pro penitentem, sed Confessarius statim destitisset de turpi materia loqui, & distulisset illius complementum in aliud tempus, nec præbisset absolutionem penitenti an intrent poenæ sollicitantium, & an debeat denunciari, par. 1. cap. 35. num. 66.

Ecclesiæ, vide *Donum*.

Patris si intercesserit quod filius administret bona aduentitia, an ea veniant in confiscatione ob hæresim ipsius filij, par. 1. cap. 22. num. 107.

Patrum Concilij, vide *Concilium, Episcopi, Papa*.

Pontificis ut Catholici degentes in locis, ubi impune grassantur hæreses possint contrahere matrimonium cum Hæreticis, quando, & quare præsumatur, par. 1. cap. 36. num. 220.

Vide *Princeps*.

Præstitus an, & quando censetur per tacentem, ibid. num. 167. & seqq.

Sollicitationi præstitus an possit puniri in Sancto Officio, dicto cap. 35. num. 37.

Vide *Sollicitati*.

Subditorum non requiritur ad validitatem

legis Pontificiæ, & de ratione, par. 1. cap. 30. num. 407. & 409.

Alia vide sub verbis *Confessarius, Metus, Pæna, Sacerdos, Vxoratus*.

CONSIGNATIO

Baptizati fieri non debet ab alio, quam ab Episcopo, par. 1. cap. 30. num. 333.

Frontis adiuncta non est cæremoniis Baptismi solemnibus, ibid. num. 351.

Librorum prohibitorum facta Episcopo, vel eius Vicario satis est ad satisfaciendum. Edictis Sancti Officij, ibid. num. 144.

Vide *Clausula, Episcopus*.

Rel quomodo peri debeat à S. Officio, & an ad id requirenda sit licentia Iudicis secularis, par. 1. cap. 27. num. 124.

Vide *Index*.

Alia etiam vide sub verbis *Grati, Infans, Libri, Mandatum*.

CONSILIARII

Principis si offendantur quæ intrent contra offendentem, par. 1. cap. 28. num. 37.

CONSILIUM

Deus non mutat quamvis mutet sententiam, par. 1. cap. 1. num. 19.

Episcopi, vide *Inquisitor, Mater*.

Laici in causa Ecclesiastica haberi quomodo possit, par. 1. cap. 27. num. 105.

Mutare in melius sapientis est, progm. numer. 42.

Alia vide sub verbis *Factores, Hæreticus, Libri*.

CONSOLAMENTVM

Quid sit, & an differat à consolatione infirmorum, par. 1. cap. 24. num. 34.

Alia vide sub verbis *Baptismus, Cathari, Manus*.

CONSOLATIO

Infirmorum quid sit, par. 1. cap. 24. num. 33. & seqq.

Alia vide sub verbis *Confessio, Consolamentum, Error, Hæretici, Infirmitas, Probatio, Sacramenta*.

CONSPIRATIO

Probata non dicitur ex ipsius Papæ, vel Principis, contra quem prætenditur assertionem, par. 1. cap. 28. num. 49.

CONSTITVTIO

Apostolica interpretationem recipit à iure communi, par. 1. cap. 28. num. 50.

Prohibens allegari nouam causam ad effugiendam poenam fractæ pacis, quos liget vassallos, par. 2. cap. 2. num. 100.

Promulgata non potest redargui de non usu, par. 1. cap. 30. num. 408.

Vide *Orientales, Papa, Publicatio*.

Concilij

Concilij Lateranenſis ſeſſ. 11. examinatur, par. 1. cap. 18. num. 23.
 Differentiæ, vide *Hæreſis*.
 Eccleſiaſtica an liget Iudæos, par. 1. cap. 31. num. 84.

Hæreſis, vide *Hæreſis*.

Laicalis quod Iudices ſeculares procedere poſſint in crimine hæreſis quomodo ſit intelligenda, par. 1. cap. 27. num. 108.

Mortis in articulo, vide *Laicus*.

Nicolai Tertij contra Hæreticos, eorumque fautores, deſenſores, & receptatores obſervanda, quamvis in Decretalibus non inſerta, par. 1. cap. 30. num. 70.

Nova, vide *Schiſmaticus*.

Ordinibus in ſacris, quod matrimonium non impediatur, aſſertio eſt Hæretica, par. 1. cap. 36. num. 125.

Vide *Aſſertio, Celibatus, Matrimonium, Papa, Polygamus, Religioſus*.

Pauli Quarti contra Schiſmaticos refertur, & quos comprehendat, par. 1. cap. 10. num. 37.

Perpetua Papæ, vel alterius Principis ſuperiorem non recognoſcentis ligat etiam ignorantes, & quid ſi agatur de poenæ corporali, diſto cap. 28. num. 80.

Pontificia, vide *Minor*.

Probationis non reſultat ex fama, quæ oritur habet à titulo inſecto, par. 1. cap. 4. num. 204.

Procuratoris, vide *Reus*.

Alia etiam vide ſub verbis *Dos, Fiſcus, Qualitas, Schiſmaticus*.

CONSVETUDO

Appendendi tabellas, ſeu imagines Sanctis nedum mortuis, ſed & adhuc viventibus antiqua in Eccleſia, & de eius ratione, par. 1. cap. 40. num. 187. & ſeqq.

Baptizandi paruulos ante uſum rationis ab Eccleſia recepta, par. 1. cap. 33. num. 50.

Blaſphemandi an proberur per teſtes ſingulares, par. 1. cap. 31. num. 154.

Confirmationis Sacramentum, quod per ſimplicem Sacerdotem conferatur, an poſſit introduci, par. 1. cap. 30. num. 366.

Confraternitatis exemptæ an, & quando impedire poſſit viſitationem Epifcopo tanquam delegato, par. 1. cap. 29. num. 101.

Delinquendi ex bino actu deducitur, diſto cap. 31. num. 147.

Deuotionis cauſa inſecta an obliget conſcientiam, d. cap. 30. num. 171.

Doctores ex atteſtatione non probatur in præiudicium tertij, par. 1. cap. 22. nu. 183.

Eccleſiæ habet vim legis, par. 1. cap. 38. num. 4.

Eleemoſynas pauperibus erogandi an, & quando obliget in futurum, par. 2. cap. 2. num. 135.

Facultatiuſ ex actibus non inducitur per quodcunque tempus, ibidem num. 132.

Index Tomi Primi.

Græcorum conferendi Sacramentum Confirmationis in actu Baptiſmi non permittenda, diſto cap. 30. num. 332. 367. 369. & 377.

Vide *Papa*.

Hæreticorum præſertim matrimonialis maioris habet periculum, quam eorum, qui nunquam in Chriſto crediderunt, par. 1. cap. 36. num. 179.

Hoſtiam conſecratam ſecum conſeruandi, & deferendi vnde apud Chriſtianos originem ſumpſerit, & quouſque durauerit, par. 1. cap. 32. num. 130. & ſeqq.

Immemorabilis contraria ſacris canonibus à Græcis introducta durante Schiſmate, an ſit valida, ita excuſat à peccato, par. 1. cap. 10. num. 36.

Vide *Vniuerſitas*.

Inuadit quando ſit, par. 1. cap. 18. nu. 25.

Irrationabilis, quæ dicatur, ibidem num. 26.

Iudicandi nihil operatur quando Iudex eſt incapax iuriſdictionis, d. cap. 36. num. 31.

Mediolani ſuper applicatione, & liquidatione bonorum Hæretici, diſto cap. 22. num. 170. & 183.

Obligandi ſub pace etiam abſentes, an ſit attendenda ad incurrendam poenam illius fractionis, d. cap. 2. num. 110.

Peccandi, vide *peccatum*.

Placitiæ ſuper applicatione bonorum Hæretici, d. cap. 22. num. 169.

Præſcripta tribuit iuriſdictionem, par. 1. cap. 25. num. 181.

Principum Catholicorum non contrahendi matrimonium cum Hæreticis ſine diſpenſatione Apoſtolica, d. cap. 36. num. 219. & 224.

Qualiſcunque ſit adduci non poteſt contra auctoritatem Pontificiam, diſto cap. 10. num. 16.

Sepeliendi cadauera Hæreticorum in Eccleſiis Catholicis quando toleranda, diſto cap. 18. num. 28.

Status magni Ducis Florentini ſuper applicatione bonorum Hæretici, diſto cap. 22. num. 171. & 177.

Vetiendi, vide *Chriſtiani*.

Alia vide ſub verbis *Auſtoritas, Blaſphemia, Eleemoſyna, Familiares, Grati, Laici, Licentia, Matrimonium, Offenſus, Opera, Pax, Pena, Polygamia, Princeps, Remiſſio, Scientia, Scutus, Viſitatio, Vniuerſitas, Vuſus*.

CONSVLTORES

Miniſtri Supremæ Inquiſitionis Neapolis, quod habeant officium, an gaudent priuilegio fori, & an qui eos offenderit incidat in Bullam Beati Pij Quinti, *Si de proteſtante*, &c. par. 1. cap. 28. num. 38. Sancti Officii dicuntur Conſiliarii Principis, & de eorum officio, ibid. num. 37.

Famulum habere poſſunt, qui geſtet omnia arma cæteris Familiaribus con-

FFF

cessa, par. 1. cap. 29. num. 20.

Loco famulorum, vel familiarium non possunt adhibere consanguineos, vel personas nobiles, qui gestent arma, ibidem, num. 23.

Mediolani quot famulos, & familiares habere possint cum facultate gestandi arma, ibidem num. 21.

Meliten. an, & quando gaudeant priuilegio fori, ibidem num. 50.

Neapolis deferunt Ministris Supremis, &c. pro fabricandis processibus, ibid. num. 49.

Exempti sunt a iurisdictione ordinaria, ibidem.

Quot sunt, tot sunt reorum Advocati, par. 1. cap. 27. num. 15.

Scribentes etiam ad instantiam instigatoris pro reo, vel contra eum in facto, vel in iure, an, & quas poenas incurrant, ibidem num. 16.

Alia vide sub verbis *Advocati, Assistentes, Canonici, Famili, Licentia, Offensio, Parochus.*

CONSVMATIO

Sententia contra Hæreticum contumacem quomodo fiat per traditionem statutz, seu imaginis Curie seculari, vt comburatur, par. 1. cap. 21. num. 36.

Vide *Matrimony, Matrimonium.*

CONTEMPTVS

Clauium fieri dicitur ab Hæretico, qui per annum in excommunicatione persisterit, & de eius effectu, par. 1. cap. 24. num. 121.

Fidei, vide *Fides.*

Legis Ecclesiasticæ quando intenditur a Tyranno præcipiente, vt Catholicus comedat carnes secundum Ritus Infidelium an talis comestio liceat, par. 1. cap. 8. num. 31.

Indulgentiarum punibilis in S. Officio, par. 1. cap. 40. num. 70.

Scandali, vide *Scandalum.*

Tentationum suadetur in homine sanæ mentis, par. 1. cap. 7. num. 7.

Vide etiam sub verbo *Sacerdos.*

CONTINENTIA

Clericorum vnde introducta, par. 1. cap. 36. num. 136.

Vide *Ordinati, Papa, Religiosus, Subdiaconus, Vxoratus.*

Requirat qualiteratem libertatis a coactione, ibidem num. 149.

Subdiaconatus ordini non est de substantia, sed accidentalis ex statuto Ecclesiæ, ibid. num. 151.

Voti est non autem præcepti, ibidem, num. 149.

Alia vide sub verbis *Desperatio, Damnatio.*

CONTRACTVS

Emphyteuticus quando continet specialem alienationis prohibitionem, tunc bona, per confiscationem non transeunt in Fisco etiam quoad commoditatem durante vita emphyteutz delinquentis, siue emphyteutz sit Ecclesiastica, siue secularis, par. 1. cap. 22. num. 31.

Habitationis, vide *Habitatio.*

Hæretici nullus est, ibidem num. 48.

Impedimenti, vide *Polygamus.*

Matrimonij non est reiterabilis, & de ratione, par. 1. cap. 36. num. 238.

Vide *Affertio, Catholicus, Calibatus, Conditio, Coniux, Consuetudo, Dispensatio, Fantores, Fides, Forensis, Grati, Iesuita, Iudæi, Mandatum, Matrimonium, Mortis, Nuncius, Papa, Parochus, Peccatum, Pena, Polygamus, Princeps, Probatio, Procurator, Promissio, Sponsalia, Subdiaconus, Testis, Votum, Vxor.*

Nuptiarum secundarum fieri non potest, nisi præcedat probatio mortis primi coniugis, ibidem num. 33.

Pacis, vide *Pax.*

Parentelæ cum Hæreticis an, & quando reddat suspectum de hæresi, par. 1. cap. 30. num. 33.

Sponsalium cum Hæretica est peccatum mortale, par. 1. cap. 18. num. 43.

Alia etiam vide sub verbis *Conditio, Consensus, Donatio, Fideus, Hereditas, Hæreticus, Inquisitio, Instructio, Iura, Ius, Pena, Transmissio.*

CONTRADICTION

Auctoritati Ecclesiæ an importet pertinaciam in hæresi quacunque fiat intentione, par. 1. cap. 12. num. 9.

Vxoris operatur quod si maritus hoc non obstante ordines suscipiat, dicatur aburi Sacramento Ordinis, par. 1. cap. 37. num. 16.

Vide etiam sub verbo *Christiani.*

CONTRAVENTIO

Ecclesiæ considerari non potest in eo, qui non assentitur Episcopo, vel Inquisitori in non expressis, vel non damnatis ab Ecclesiæ, par. 1. cap. 12. num. 7.

Præcepto de diligendo Deum, ex quibus resultat, par. 2. cap. 2. num. 6.

Prohibitioni de non accedendo ad aliquem locum non resultat ex eo, quod prohibitus per illum locum transeat ad effectum accedendi ad alia loca, ibidem num. 82.

Alia vide sub verbis *Clausula, Occisio, Promissio.*

CONTRITIO

Necessaria ad impetrandam veniam peccatorum, par. 2. cap. 2. num. 20.

Alia vide sub verbis *Confessio, Motus.*

CONTVMACIA

Vniū alteri nocere non debet, par. 1. cap. 24. num. 118.

Alia vide sub verbis *Annus, Clericus, Confessio, Filius, Fiscus, Hæretici, Hæreticus, Inquisitio, Processus, Receptator, Statutum.*

CONVERSATIO

Fidelium si per aliquod opus diuidatur inde oritur suspicio hæresis, par. 1. cap. 36. num. 9. & 36.

Hæreticorum reddit suspectum de hæresi, par. 1. cap. 30. num. 82. & seq.

Permīssa quando sit cum Hæreticis, ibidem num. 90.

Veneræ ludæi cum Christiana vitium penè Sodomiticum, par. 1. cap. 31. numer. 98.

Alia vide sub verbis *Alius, Catholicus, Hæreticus, Relapsus.*

CONVERSI

Noniter ad fidem, & ab Hebræis descendentes, an debeant admitti ad officia, & dignitates, par. 1. cap. 24. num. 148.

Vide etiam sub verbo *Dispensatio.*

CONVICTVS

Argumentis nisi fuerit nolens se corrigere, & acquiescere Ecclesiæ, dicitur pertinax in hæresi, & de ratione, par. 1. cap. 12. num. 10.

Criminis, vide *Confessarius, Reus.*

Hæresis censetur ob elauium contemptum, qui per annum persistit in excommunicatione, par. 1. cap. 24. num. 122.

Protestans se semper cum Ecclesiā sensisse, an excusetur, par. 1. cap. 12. num. 15.

Vide *Hæreticus, Processus, Relapsus, Reus, Testes, Venditio.*

Schismatis cogitur abiurare, par. 1. cap. 10. num. 25.

Alia vide sub verbis *Defensores, Fiscus.*

CONVIVIA

Iudæorum accedere non possunt Christiani, par. 1. cap. 24. num. 61.

Vide *Christiani.*

COPIA

Matriculæ familiarium S. Officii in Hispania danda est Prætori Ciuitatis, par. 1. cap. 29. num. 82.

Sententiæ latæ in S. Officio an, & quando sit concedenda, par. 1. cap. 27. num. 99.

COPVLA

Carnalis si habeatur a Iudæo cum muliere Christiana an possit puniri per Episcopum, vel Inquisitorem, par. 1. cap. 31. num. 91. & seqq.

Vide *Fidelis, Mulier, Pax, Sponsalia, Statutum.*

Index Tomi Primi.

Et quando stet dissolutiue itaue resoluatur in dictionem *Vel*, par. 1. cap. 30. num. 139.

CORONA

Aurea quomodo introducta, par. 1. cap. 40. num. 175.

Constantini Imperatoris, quæ fuerit, ibidem num. 177.

Laurea, quid significet, ibidem num. 171. & 174.

Militaris Christianorum, quæ olim esset, ibidem num. 177.

Permutata quomodo fuerit in Diadema, ibidem num. 181.

Solida quomodo introducta, & quid de ea fieret, ibidem num. 176.

Triumphantibus cur olim daretur, ibidem num. 179.

Alia vide sub verbis *Aurum, Dux.*

CORPVS

Delicti an sit probandum in maleficio, par. 1. cap. 32. num. 151.

Alia vide sub verbis *Abiuratio, Constitutio, Desiderium, Eucharistia, Habituellus, Inquisitor, Papa, Peccatum, Polygamus, Promissio, Remedium, Sacerdos, Signum, Striges.*

CORRECTIO

Blasphemorum fieri debet ab adstantibus ex præcepto charitatis, & Religionis, par. 2. cap. 2. num. 9.

Canonica an, & in quam pœnam sonet, par. 1. cap. 36. num. 177. & 238.

Erroris proprii, quæ sit à seipso est minus verecunda, quam illa, quæ sit ab alijs, Progm. num. 43.

Extravagantis *Ad evitanda*, vide *Extravagans.*

Falsæ opinionis si per illam retinentem offeratur, non potest is dici Hæreticus, par. 1. cap. 11. num. 5.

Fraternis occultis in delictis an, & quando denunciationi sit præmittenda, par. 1. cap. 35. num. 47.

Vide *Regulares, Sollicitatio, Sollicitati.*

Librorum à quo fieri possit, par. 1. cap. 30. num. 147.

Vide *Inquisitor, Libri.*

Oblata si fuerit sub conditione quatenus argumentis conuincatur, operatur, quod offensus dicatur pertinax in hæresi, & de ratione, par. 1. cap. 12. num. 10.

Sui ipsius in melius laudabilis est in Ecclesiā Sanctis Papa, & Imperatore, Progm. num. 46. & 49.

Tentationum circa fidei dogmata quomodo fieri possit, par. 1. cap. 7. num. 5.

CREATVRA

Accidentia boni, & mali recipit iuxta suæ naturæ capacitatem, par. 1. cap. 2. num. 2.

Capax non est attributi incommutabilitatis, par. 1. cap. 1. num. 13.

Ffff jj

Omnis mutabilis est, non autem filius Dei, dicto cap. 2. num. 2.

Alia vide sub verbis *Angeli, Damones, Incommutabilitas, Voluntas*.

CREDENTES

Factis Hæreticorum an sint puniendi tanquam Hæretici, & qui dicantur credere factis par. 1. cap. 24. num. 26.

Hæreticis decepti an, & quando incurrant poenas Hæreticorum, ibidem num. 63.

Puniendi tanquam Hæretici, ibidem, num. 24. & cap. 17. num. 22.

Reputari quando non debeant qui quodammodo credunt eorum verbis irrisionibus, vel operibus iuxta exempla de quibus hic, d. cap. 24. num. 67.

Simplicitatis causa an, & quando incurrant poenas Hæreticorum, ibidem, num. 68.

Suspecti quando censeantur de hæresi, ibidem num. 65.

Implicitè erroribus Hæreticorum, nullumque errorem seu hæresim in particulari an sint puniendi tanquam Hæretici, ibidem num. 25.

Vim habere in fortilegijs Sacramenta, vel sacramentalia, puniri debent tanquam Hæretici, par. 1. cap. 39. num. 8.

Alia vide sub verbis *Consuetudo, Ecclesia, Memoria*.

CREDITOR

Prius est potioris conditionis, quam Fiscus poenam exigens, & de ratione, par. 1. cap. 22. num. 53.

Alia vide sub verbis *Debitor, Filius, Fiscus, Occultatio, Creditum*.

CREDITVM

Multò remanet confusum acceptata per Fiscum confiscatione, par. 1. cap. 22. nu. 146.

CREDVLITAS

Malapresumitur in eo, qui furatur res sacras, ultra grauissimum sacrilegium, & de ratione, par. 1. cap. 34. num. 76.

Vide *Furtum, Sacrilegium*.

Materialis tantum ex parte obiecti non sufficit ad fidem, par. 1. cap. 11. num. 9.

Alia vide sub verbis *Confessarius, Contradictio, Elcctio, Falsitas, Hæreticus, Homo, Morbus, S. Officium, Percutienti, Pertinax, Rustici*.

CRIMEN

Apostasie non est diuersum ab hæresi, par. 1. cap. 9. num. 20.

Blasphemiz, vide *Præuentio*.

Ecclesiasticum iudicari debet secundum Ius Canonicum, etiam in Terris Imperii, p. 1. cap. 24. num. 99.

Vide *Ius, Laicus*.

Hæresis est mcrè Ecclesiasticum, par. 1. c. 22.

num. 162. & cap. 27. num. 94. & cap. 36. num. 19.

Excludi semper debet in dubio, dicto cap. 36. num. 80.

Vide *Argumentum, Beneficium, Bona, Confessio, Coniungens, Constitutio, Delatus, Filius, Hæresis, Hæreticus, Officialis, Pena, Serni*.
Imagines sacras fœdantium, & conspurcantium an sit mixti fori, vel priuatiue spectet ad Iudicem fidei, dicto cap. 36. nu. 59. & seqq.

Laici, vide *Argumentum, Confessio, Filius, Fiscus, Mors, Offensio*.

Mixti fori, qualecumque sit, quando continet suspicionem hæresis excludit Iudicem secularem, d. cap. 36. num. 65.

Patris maiorem importat iacturam, quam crimen matris, dicto cap. 24. num. 133.

Publicum, vide *Infamia*.

Sacrilegi quando sit mixti fori, vt inter Iudicem Ecclesiasticum, & secularem datur præuentio, par. 1. cap. 34. num. 77.

Alia vide sub verbis *Affertio, Delictum, Exceptio, Impedimentum, Iudicia, Italia, Index, Nobilitas, Occultatio, Periculum, Pena, Repetitio, Reus, Scientia, Socij, Sortilegium, Statutum*.

CRUCE-SIGNATI

Absolui quomodo possint a calibus reſeruat, par. 1. cap. 20. num. 93.

Familiares Sancti Officij an dicantur, ibid. num. 91.

Privilegijs quibus gaudeant, ibid.

Qui sint, ibid.

Alia vide sub verbis *Confraternitas, Episcopus, Familiares Sancti Officij*.

CVLTVS

Deo adhiberi non potest modo diuerso ab instituto per Ecclesiam sine superstitione, par. 1. cap. 34. num. 36.

Disparitas, vide *Impedimentum*.

Hominis mortui nondum canonizati, vel beatificati, an importet suspicionem hæresis, par. 1. cap. 40. num. 161. & seqq. & num. 168. cum seqq.

Imaginum sacrarum quomodo sit obseruandus, ibid. num. 66. & seqq.

Prius hominibus non canonizatis, neque beatificatis, an sit interdictus, ibid. n. 183. & seqq.

Probis viris tanquam Sanctis præstari non potest, sine iudicio Ecclesie Romanæ, ibid. num. 147.

Sanctorum quando permissus sit, ibidem num. 167.

Alia vide sub verbis *Alms, Indai, Papa, Vestes, V'stitatio*.

CVRIA

Neapolitana quos habeat Cursores, par. 1. cap. 23. num. 45.

Romana punit delinquentes vbicumque

deliquerint, nec illos ad alios Principes remittit, par. 2. cap. 2. num. 79.

Vide *Beneficium, Princeps*.

Alia etiam vide in suis sedibus.

CVRSORES

Neapolitanæ Curie Archiepiscopalis conditionis cuius sint, par. 1. cap. 28. num. 52.

Fidem quam mereantur præsertim in Sancto Officio, ibid.

Qui sint, ibid. num. 45.

Vile officium an dicantur exercere, ibidem.

Sancti Officii, vide *Offensio*.

CVSTOS

Carceris connumerantur inter Ministros Sancti Officii, par. 1. cap. 26. num. 25.

Permittens fugam Hæretici, dicitur Fautor Hæreticorum, ibid.

D

DÆMONES

Cessare nunquam possunt ab actuali peccato, par. 1. cap. 2. num. 44.

Christi mortem quomodo aliquando appetierint, quam postea impedire voluerunt, ibid. num. 12.

Cogendi non sunt ad restituendum sortilego clirographum traditionis animæ illi sublatum, & de ratione, par. 1. cap. 32. num. 153.

Creati in statu innocentie habuerunt liberum arbitrium, & ex se facti sunt mali, dicto cap. 2. num. 6.

Esse opinionem vulgi tenuerunt antiqui Philosophi, dicto cap. 32. num. 89.

Liberum habent arbitrium, sed semper ad malum, dicto cap. 2. num. 13.

Nequitiam quomodo constantissimè retineant, ibid. num. 11.

Poenitentiam an inconstantes agere possint, ibid. num. 35. & 43.

Potentiam quam habeant, dicto cap. 32. num. 193.

Sygmata suos signare, & distinguere non semel solent, par. 1. cap. 40. num. 51.

Tentare iustum non desistunt ob eximia iustitiae opera, dicto cap. 2. num. 30.

Voluntatem hominis cogere non possunt, dicto cap. 32. num. 191. & seqq.

Alia vide sub verbis *Adoratio, Auxilium, Diabolus, Dilectio, Dubius, Maleficus, Montales, Obscuratio, Origines, Passum, Præligatores, Reiectio, Signa, Sygmata, Vita*.

DAMNATIO

Æterna alicuius an, & quomodo licitè, & honestè dupliciter, & contritari possit, par. 2. cap. 2. num. 17.

Auctoris librorum, vel scriptorum ob hæresis, vel falsi dogmatis suspicionem ope-

ratur, quod illa retinentes, & legentes sint excommunicari, & de hæresi suspecti, ac tanquam tales inquiri possint, par. 1. c. 30. num. 414.

Vide *Opera*.

Clerici ad triremes etiam ad tempus an requirant actualem degradationem, par. 1. cap. 21. num. 29.

Vide *Clericus, Degradatio, Sacerdos*.

Criminis læsæ maiestatis humanæ an efficiat filios infames, par. 1. cap. 24. num. 93.

Vide *Filius, Salvus conductus*.

Hæreticorum pluries facta fuit per solum Papam absque Concilio, par. 1. cap. 3. num. 10.

Vide *Dubius, Episcopi, Hæreticus, Infirmitas, Inquisitor, Instituent, Mulier, Orientales, Papa, Sermi, Vxor*.

Iansenij quomodo facta fuerit per sanctam mem. Innocentium X. dicto cap. 3. nu. 24. & seqq.

Vide *Innocentius X. Propositiones*.

Legis Aragoniæ, par. 1. cap. 27. num. 110.

Librorum, vide *Concilium, Ecclesia, Excommunicatio, Indici, Libri, Papa*.

Memoriæ inquisiti de hæresi, qui pendente processu moriatur quomodo fieri possit, par. 1. cap. 17. num. 14. & 16.

Vide *Confessio, Filius, Inquisitio, Memoria*.

Negligentiæ conscribendi miracula, par. 1. cap. 40. num. 192.

Operum, vide *Opera*.

Origenis de hæresi, par. 1. cap. 2. num. 40.

Propositionum, vide *Libri*.

Saluatorum, dicto cap. 40. num. 55.

Scriptorum, vide *Excommunicatio*.

Thalrud facta per plures Summos Pontifices, par. 1. cap. 30. num. 398. & seqq.

Alia vide sub verbis *Astus, Contrauentio, Desperatio, Deus, Ficens, Obscuratio, Receptor, Revelatio*.

DAMNATI

Desperare an possint sine culpa, par. 2. cap. 2. num. 4.

Alia vide sub verbis *Concionator, Dilectio, Inquisitor, Missa, Orationes, Origines, Sacerdos*.

DAMNVM

Indigenti proueniens ex denegatione elemosynæ, an, & quando sit resarciendum, par. 2. cap. 2. num. 170. & seqq.

Innocenti puta vxori filiabus &c. ad euitandum tuncur offensus dare pacem inimico petenti, ibid. num. 52.

Alia vide sub verbis *Altitudo, Offensus, Pax, Vita*.

DATA

Attenditur in gratiosis non autem in concernentibus iurisdictionem, par. 1. cap. 28. num. 29.

DEBITOR

Creditoris in præiudicium potest non querere, par. 1. cap. 22. *lit. 8.*

Hæretici remanet ab eo ob hæresim ipso iure liberatus, sed tenetur Fisco, ibidem num. 77.

Alia vide sub verbis *Fiscus, Princeps*.

DECLARATIO

Concilij Turonen. par. 1. cap. 30. num. 10.

Hæretici, vide *Bona, Hæretici, Opinio, Renu-
ciatio*.

Inquisitionis Supremæ quantum habeat ro-
bur, par. 1. cap. 36. num. 65.

Legitimitatis, vide *Superior*.

Pœnæ, quæ certa in canone non reperitur
expressa pro casu, quem mandat puniri,
ad quem spectet, ibid. num. 194.

Regulæ Indicis, vide *Regula*.

Rei quod velit habere testes pro ritè, & re-
ctè examinatis quantum attendenda sit in
Sancto Officio, par. 1. cap. 27. num. 24.

Voluntatis testilitas non minus ex verbis,
quàm ex factis, d. cap. 36. num. 59.

DECRETVM

Clementis VIII. memoratur, & refertur,
par. 1. cap. 29. num. 71.

Sac. Congregationis in materia vestium Infi-
delium per Christianos in eorum Terris
decentium gestandum, vel non, par. 1.
cap. 8. num. 14. & num. 29. & seqq.

Vide *Apostata, Gentiles, Vestes*.

Irritans operatur, quod dari non possit de-
non vlu, par. 1. cap. 10. num. 410.

Iudicis excusationem præbet sufficientem,
par. 1. cap. 36. num. 96.

Pauli IV. confirmatum à Pio V. ut Rei de
hæresi confessi, vel conuicti torquantur
pro habenda vltiori veritate, par. 1. cap.
14. num. 34.

Sorbonensis Scholæ, vide *Sorbonensis*.

Supremæ &c. libros Thalmudicos, aliosque
Iudeorum concernens, d. cap. 30. nu. 305.
& seqq.

Sinarum fauore non effectuat, par. 1.
cap. 34. num. 49. & 50.

Vrbani Octauî circa licentias librorum pro-
hibitorum, & de illius obseruantia, dicto
cap. 30. num. 262. & seqq.

Alia vide sub verbis *Catheumenus, In-
quisitor, Matrimonium, Sollicitatio*.

DECVRIO

Hæreticus eligi non debet, par. 1. cap. 19.
num. 24.

DEFENSIO

Causæ fieri potest ab Hæretico etiam per
alienationem bonorum, itaut talem alien-
ationem Fiscus reuocare non valeat, par.
1. cap. 23. num. 67.

Famæ propriæ, & alienæ quando non liceat,

par. 1. cap. 34. num. 46.

Hæretici, vide *Aduocatus, Hæreticus, Ignoran-
tia, Sanctum Officium, Procurator*.

Iurisdictionis propriæ si allegetur à Iudice ad
impediendam carcerationem Rei, vel ad
iustificandam carcerati ereptionem quid
agi possit, siue ille sit secularis, siue Ec-
clesiasticus, par. 1. cap. 28. num. 8.

Libri, vide *Component, Libri, Pars, Volumas*.

Meleuitanz Insulæ ab Infidelibus quando
est necessaria, an Familiæ Sancti Officij
possint cogi ad retinendos equos, par. 1.
cap. 29. num. 13.

Memoriæ, vide *Memoria*.

Naturæ de iure est, par. 1. cap. 27. nu. 25.

Origenis, vide *Hallois*.

Possessionis siue licita est, par. 1. cap. 28. nu. 10.

Renunciari an possit à Reo, & quatenus
renunciatur quomodo procedere solet
Tribunal Inquisitionis, dicto cap. 27. nu-
mer. 12.

Vitæ propriæ, & alienæ quando non liceat,
dicto cap. 35. num. 46.

Vrbis Romæ faciendâ est per Summum
Pontificem, par. 1. cap. 5. num. 13.

DEFENSORES

Catholicorum propositionum in libris Hæ-
reticorum contentarum, an, & quando
sint suspecti de hæresi, par. 1. cap. 30. nu-
mer. 197.

Ciuitatis, vide *Hæretici*.

Convincere tamen in questione volentes
libros hæreticales adhuc sunt suspecti de
hæresi, ibid. num. 192.

Disputationis gratia librorum Hæreticalium
dicuntur suspecti de hæresi, & de ratione,
ibid. num. 191.

Errorum Hæreticorum repantantur Hæretici,
& Hæresiarchæ, par. 1. cap. 27. num. 1.

Hæreticorum alia ex causâ quàm hæresis an
incidant in pœnas Defensorum, par. 1.
cap. 28. num. 66. & cap. 30. num. 58.

Extra iudicium, qui dicantur, d. cap. 27.
num. 6.

Pœnas quas incurrant, dicto cap. 28.
num. 66.

Præsumuntur de hæresi suspecti, par. 1.
cap. 26. & cap. 27. utrobique num. 1.

Qui dicantur, dicto cap. 27. num. 2.

Vehementer sunt de hæresi suspecti, &
an debeant abiuurare, vel purgationi cano-
nicæ subiici ibidem num. 3.

Vide *Receptor*.

Honoris Dei aduersus illum blasphemantes
omnes esse debent non expectata spe
emendationis, par. 2. cap. 2. num. 9.

Librorum hæreticalium an, & quam incur-
rant hæresis suspicionem, dicto cap. 30.
num. 189.

Occulti librorum hæreticalium adhuc in-
currunt hæresis suspicionem, ibid.

Alia vide sub verbis *Causa, Confessio*,

Constitutio, Excommunicatio, Facultas, Filius, Infamia, Inhabilitas, Irregularitas, Officium, Orationes, Pax, Pena, Prælatio, Sepultura, Testes.

DEFINITIO

Apostatiz, par. 1. cap. 9. num. 1.
Concilii Generalis, an procedat à Suprema potestate, par. 1. cap. 6. num. 1.
Ecclesie non debet amplius in quæstionem adduci, par. 1. cap. 12. num. 13.

Vide Paratus, Sentiens.

Fidei facta in Concilio Generali Præsidentibus Legatis Sedis Apostolicæ, & per Papam confirmata, deseruit pro regula infallibili, non est subiecta errori, dicto cap. 6. num. 5.

Vide Concilium, Dogma, Dubius, Liber, Papa, Renuens, Rens, Sortilegium.

Hæresis, par. 1. cap. 11. num. 4.
Mores concernens, vide *Concilium, Papa*.
Sacramentalium, par. 1. cap. 39. num. 3. & seqq.

DEGRADATIO

Actnalis an, & quando requiratur ut Clericus puniri possit à Iudice laico, par. 1. c. 2. t. num. 24.

Qualis requiratur in Clerico tradendo Curie seculari ex causa hæresis, ibidem num. 23.

Sortilegio Clerico, an infligatur, par. 1. cap. 3. t. num. 150.

Verbalis effectus quos pariat, dicto cap. 21. num. 24.

Imponenda an sit Clericis constitutio in sacris ordinibus, qui damnantur ad perpetuos carceres, vel ad perpetuos trimeis, & de praxi Supremæ, ibid. num. 28. & 30.

Sufficiatne pro Clerico in minoribus ordinibus constituto, & Curie seculari tradendo, ibid. num. 24.

Vitata an hodie sit quoad Clericos in minoribus ordinibus constitutos, ibidem num. 25.

Alia vide sub verbis *Clericus, Episcopus, Ordinatio, Sacerdos, Sollicitans, Sollicitatio, Traditio*.

DEIECTIO

Quid significet, par. 1. cap. 28. num. 63.

DELATVS

Hæresis ob crimen absoluti quomodo possit ab Episcopo, & Inquisitore, par. 1. cap. 25. num. 62.

DELICTVM

Assassinij acensans, vel subministrans probationes ad illud verificandum, non dicitur frangere pacem, quam habebat cum delinquente, par. 2. cap. 2. num. 77.

Atrocissimum est hæresis, & læsa maiestas, ibidem.

Blasphemie an, & quando sit mixti fori, par. 1. cap. 31. num. 6. & seqq. & num. 40.

Vide Blasphemia, Inquisitor.

Cautius agendum, in quo fama, honor, & conscientia periclitantur, par. 1. cap. 15. num. 10.

Committre non licet ne quis maiora committat, par. 1. cap. 26. num. 39.

Confitens post sententiam absolutoriam, an possit ex illa confessione condemnari, par. 1. cap. 14. num. 17.

Vide Dolus, Inquisitor.

Fidci in opprobrium commissum, an, & quando sit merè Ecclesiasticum, d. c. 3. t. num. 39. & seqq.

Hæresis, vide *Absolutio, Assassinium, Cautela, Confessio, Hæreticus, Pax, Renlatio*.

Imagines sacras conculcantium, percutientium, conspurcantium, quam sit atrox, graue, & vetitum, & an sit hæreticales, vel potius inixti fori, ibidem num. 09. & seqq.

Læse maiestatis Diuinæ maius est, quam læse maiestatis humanæ, par. 1. cap. 37. num. 111.

Vide Assassinium, Pax.

Maleficii postquam fuit cognitum in Sancto Officio, an Inquisitor teneatur consignare, vel restituere Striges Iudici laico, par. 1. cap. 32. num. 146. & seqq.

Melior commissum à Clerico, & familiari Sancti Officii simul, an, & quando cognoscendum sit, vel ab Episcopo, vel ab Inquisitore, par. 1. cap. 29. num. 68.

Nullum grauius hæresis, & de ratione, par. 1. cap. 21. num. 3.

Occultum, vide *Corressio*.

Polygamie atrox, graue, & exemplare, par. 1. cap. 16. num. 80.

Sollicitationis, vide *Interpres, Sollicitatio*.

Suspicionem hæresis continens cognoscendum à Iudice Ecclesiastico priuatim ad Iudices laicos, quamvis puniatur per leges ciuiles, ibid. num. 24. & 63.

Alia vide in suis sedibus.

DENVNCIATIO

Diuinationis per phialam fieri solite frequens in Sancto Officio, par. 1. cap. 32. num. 11.

Inquisitionem ad generalem sufficit, par. 1. cap. 14. num. 22.

Mulieris sollicitatæ quomodo recipienda, par. 1. cap. 35. num. 33. & 70.

Operationem quam faciat iuxta praxim Sancti Officii, dicto cap. 14. num. 24.

Recepta postquam fuit in causa sollicitationis per Inquisitores, & Ordinarios, quid sit agendum, d. cap. 35. num. 70.

Sola ad citationem, vel carcerationem non sufficit, d. cap. 14. num. 22.

Sollicitantis quomodo fieri debeat, dicto cap. 35. num. 21.
 Sollicitationis an sit recipienda post trimum, & quomodo procedatur quando recipitur post longum tempus, ibid. numer. 51. & seq.
 Sortilegii, vide *Mandans*.
 Superstitionis postquam fuit recepta, quomodo procedi soleat in Sancto Officio, par. 1. cap. 40. num. 4.
 Testis loco, an, & quomodo inseruiat in causa hæresis, d. cap. 21. num. 23.
 Vnius an, quando, & quantum attendenda sit in materia sollicitationis, dicto cap. 35. num. 68. & seq.
 Reliqua vide in suis sedibus.

DENUNCIATOR

Accusans an, & quando possit esse testis, par. 1. cap. 14. num. 24.

DENUNCIATIVS

Arrestandus quomodo sit, ubi timetur eius fuga, par. 1. cap. 14. num. 26.
 Cirari non potest sine grauibz indicijz, ibid. num. 24.
 Die eadem denunciationis comparens, habendus pro sponte comparente, & de ratione, ibid. num. 30.
 Nominari an dici possit omnis Hæreticus, & Schismaticus, par. 1. cap. 18. num. 30. & seq.
 Propositiones hæreticales, quod protulerit, vel docuerit, qua praxi sit expediendus, par. 1. cap. 10. num. 115.
 Spontè accedens post denunciationem portectam, & in actis receptam, an, & quando habeatur pro sponte comparente, d. cap. 14. num. 29.
 Alia vide sub verbis *Captura*, *Clericus*, *Episcopus*, *Hæretici*, *Indicta*, *Offensio*, *S. Officium*, *Receptor*.

DEPOSITIO

Birruariorum, quod fuerint impediti, vel offensi in actu executionis, an fidem mereantur, par. 1. cap. 38. num. 49.
 Clerici imponitur solum pro magnis, & grauibz delictis, par. 1. cap. 35. num. 76.
 Vitij nefandi ob exercitium imponenda, par. 1. cap. 31. num. 151.
 Vide *Clericus*, *Inferior*.
 Officialis ad sui exonerationem, vel in causa propria fidem non meretur, non obstante, quod sit nobilis, & probus, & quod materia concernat eius officium, dicto cap. 28. num. 49.
 Odii, vide *Obligatio*.
 ab Ordinibus ipso facto incurritur per Schismaticum comprehensum in Bulla Pauli Quarti, qui deprehensus, confessus, aut conuictus sit, par. 1. cap. 10. num. 38.
 Sagæ, quod in loco ludi, vel sacrificij vide-

rit homines, vel mulieres, an attendatur ad effectum contra illos procedendi, par. 1. cap. 32. num. 174. & 177. cum seqq.
 Testium, vide *Frater*, *Hæreticus*, *Testes*.
 Alia etiam vide sub verbis *Pana*, *Sollicitans*.

DESCENDENTES

Hebræorum nouiter ad fidem conuersorum, an debeant admitti ad officia, & dignitates, par. 1. cap. 24. num. 148.
 Hæreticorum generationem vsque ad quam poenis subiaceant, ibidem num. 132.
 Incurrant ne poenas in Regionibus, ubi impunè grassantur hæreses, ibid. nu. 139.
 Masculinam per lineam vsque ad virescentem gradum puniuntur, quam ex linea feminina, & de ratione, ibid. nu. 133.
 Poenas, quas incurrant, ibid. num. 97.
 Alia vide sub verbis *Cognitio*, *Ius*, *Statutum*.

DESERTOR

Fidei seruus, si à ludæis comparetur libertate non est donandus, par. 1. cap. 9. numer. 52.
 Vide *Carthecumenus*, *Christiani*.
 Militæ non dicitur, qui illam nunquam suscepit, ibid. num. 5.
 Vide *Receptor*.

DESIDERIVM

Mortis sibi, vel proximo licitum quando sit, par. 2. cap. 2. num. 24.
 Vide *Mater*, *Mors*.
 Perpetuò viuendi an, & quando peccatum sit contra præceptum charitatis, & dilectionis erga Deum, ibid. num. 11.
 Vindictæ executionis circa modum, an, & quatenus virtus sit, ibid. num. 42. & 52.
 Permissum quatenus sit, ibidem numer. 42.
 Priuata ob iniuriam virtus non est, ibidem.
 Violentæ mortis erga proximum, an, & quando sit contra charitatem, ibidem, num. 23.
 Vitæ longæ non est peccatum, ibidem numer. 11.
 Vide *Vita*.

DESPERATIO

Causata ex solo motu absque deliberatione, an sit peccatum, par. 2. cap. 1. num. 14.
 Continet sub se tristitiam, & odium Dei, ibid. num. 7.
 Culpa non est, stante impotentia cognita sperandæ salutis, ibid. num. 14.
 Damnatur maximè de Diuina misericordia, & consecutione æternæ vitæ, & de ratione, ibid. num. 4. 6. & 8.
 Grauius an, & quando peccatum sit, quam hæresis, & infidelitas, ibid. num. 9.
 Hæresim

Hæresim quando contineat, vel non, ibid. num. 6.
 Inuoluit sub eius nomine diuersos effectus, de quibus ibid. num. 10.
 Mala an sit intrinsecè, itaut nunquam licere possit, ibid. num. 11.
 Mortale peccatum, an, & quando contineat post reuelatam damnationem, ibid. num. 12. & seq.
 Passio contraria spei, ibid. num. 5.
 Peccatum mortale, ibid. num. 8.
 Reuelata sibi damnatione. an liceat, ibidem num. 11.
 Alia vide sub verbis *Damnati, Paruitas, Spes*.

DEVS

Amandus est super omnia, & quomodo id adimpleatur, par. 2. cap. 2. num. 7.
 Assistit definitionibus fidei, eiusque medijs, par. 1. cap. 3. num. 30.
 Cain fidem seruauit quamuis Hæretico, & de eius hæresi, par. 1. cap. 27. num. 75.
 Cælorum cursus potest commutare, par. 1. cap. 32. num. 35.
 Decesse non potest Ecclesiæ in necessarijs, par. 1. cap. 4. num. 4.
 Filios aliquando occidit propter scelera patrum, par. 1. cap. 24. num. 71.
 Gratiâ infundit, par. 1. cap. 1. num. 7.
 Hebræo Populo in fide sæpius peccanti fidem seruauit, d. cap. 27. num. 76.
 Illud non debet, par. 1. cap. 9. num. 11.
 Inconstantiam non patitur, vt est de fide, & de ratione, d. cap. 1. num. 12. 16. & 26.
 Membra non habet, nec habere potest, par. 1. cap. 31. num. 55.
 Miracula cur operetur ad intercessionem Sanctorum, par. 1. cap. 40. num. 189.
 Mutationes, dum fieri vult, non inde ipse mutatur, d. cap. 1. num. 17.
 Odio an, & quomodo haberi possit, dicto cap. 2. num. 8. & seq.
 Passionum expers, d. cap. 1. num. 25.
 Peccatorem non deserit, quoad auxilia sufficientia interna, & externa, inter quæ est Angelorum custodia, par. 1. cap. 2. num. 33.
 Pontifici Summo dedit infallibilitatem in definiendo, non autem impeccabilitatem in agendo, d. cap. 4. num. 10.
 Reuocat quæ dicit comminando, vel commonendo, non quæ asserendo, d. cap. 1. num. 20.
 Saluare potest, & ad beatitudinis gloriam ex sua omnipotentia promouere etiam illum, cui fuit reuelata damnatio, par. 2. cap. 1. num. 12.
 Sapientia ipsa est, d. cap. 1. num. 7.
 Vitam æternam omnibus hominibus præposuit, & ideo dat illis auxilia ad salutem sufficientia, par. 2. cap. 1. num. 8.
 Reliqua vide in suis *sedibus*.
Index Tomi Primi.

DIABOLVS

Dare potest reuelationes, illustrationes internas, & apparitiones, par. 1. cap. 40. num. 133.
 Eripere non potest nocentes publicæ iustitiæ, par. 1. cap. 32. num. 118.
 Alia vide sub verbis *Damones, Myſteria, Origenes, Verba*.

DIACONVS

Sacramenti Confirmationis an sit proprius Minister, par. 1. cap. 30. num. 359.
 Vñtionem extremam an ministrare possit cum dispensatione Papæ, par. 1. cap. 38. num. 9.
 Alia vide sub verbis *Chrisma, Papa, Sacerdos, Vñctio*.

DICTIO

Apocryphus vnde proneniat, & quid significet, par. 1. cap. 30. num. 381. & seqq.
Bona absolute prolata comprehendit iura, & actiones, par. 1. cap. 22. num. 78.
Coercere quomodo ex subiecta materia interpretanda sit, par. 1. cap. 36. num. 28.
Damnatus intelligitur de excommunicatione ferenda non delata, par. 1. cap. 10. num. 33.
Deicere quid significet, par. 1. cap. 28. nu. 63.
Et quando resoluatur in *Vel*, dicto cap. 30. num. 239.
Ipsa repetit subiectum præcedens, & aliud excludit, par. 1. cap. 16. num. 11.
Plena, integritatem importat, par. 1. cap. 14. num. 38.
Presertim, quid operetur, par. 1. cap. 25. num. 111.
Quicunque, comprehendit omne genus personarum etiam priuilegiatarum, par. 1. cap. 35. num. 29.
 Vniuersalis est, ibidem, & cap. 28. n. 3. & cap. 32. num. 45.
Quoquo modo comprehendit omnem modum excogitabilem etiam improprium, par. 1. cap. 27. num. 95.
Receptare, quid significet, & an, & quomodo differat à *recipere*, d. cap. 30. num. 5. & 7.
Sine est declaratiua, d. cap. 28. num. 63.
Terrere quid significet, ibidem num. 61.
 Vide *Verba*.

DICTVM

Blasphemi quando sit hæreticale, par. 1. cap. 31. num. 47. & seqq.
 Confessarii, vide *Confessarius*.
 Dei quando sit reuocabile, par. 1. cap. 1. num. 20.
 Duarum sagarum quod aliquem viderint in loco ludi, an faciant contra illum indicium ad torturam, par. 1. cap. 32. nu. 175.
 Hæretici, vide *Hæreticus, Iurisdiclio, Maleficia, Protectio*.
 Obstetricis quod baptizando puerum illius
 G g g

manum, vel pedem abluerit, non autem caput, an sit attendendum ad illum rebaptizandum, par. 1. cap. 33. num. 16.
 Pœnitentis, vide *Confessarius*.
 Satellitum non reputatur integrum, par. 1. cap. 28. num. 43.
 Vide *Exemptio, Satellites*.
 Alia vide sub verbis *Errans, Responsio, Sacerdos, Salutatores, Testes*.

DIFFERENTIA

Abiurationis de leui à vehementi, vel violenta an aliqua sit, par. 1. cap. 36. num. 82.
 Hæresis, vide *Hæresis*.
 Ignorantiæ crasse ab ignorantia affectata, par. 1. cap. 11. num. 15.
 Nulla est inter Legatum à latere, & Nuncium cum facultate Legati à latere, par. 1. cap. 30. num. 178.
 Perterrefactionum, vide *Perterrefactio*.
 Præsumptionis à suspitione, quæ sit, par. 1. cap. 36. num. 80.
 Sortilegii hæreticalis à sortilegio hæresim sapiente, par. 1. cap. 32. num. 93.
 Alia vide sub verbis *Abusus, Baptismus, Hæretici, Pax, Potestas, Schismaticus*.

DIGNITAS

Hæreticis non conferenda, aliàs conferens dicitur Hæreticorum fautor, par. 1. cap. 26. num. 36.

DILATIO

Baptismi filiorum an inducat suspensionem hæresis, par. 1. cap. 33. num. 49. & 51.
 Vide *Baptismus*.
 Concilij an, & quando possit per Papam ordinari, par. 1. cap. 6. num. 11.
 Vide *Concilium, Episcopi, Papa*.
 Alia etiam vide sub verbis *Confessarius, Spes*.

DILECTIO

Anglorum comprehenditur sub præcepto diligendi Proximum, par. 2. cap. 2. num. 13.
 Animarum Purgatorii comprehenditur sub præcepto diligendi Proximum, ibidem, num. 15.
 Beatorum comprehenditur sub præcepto charitatis erga Proximum, ibidem num. 15.
 Dæmonum an, & quando liceat ex præcepto charitatis erga Proximum, ibidem, num. 15, & seq.
 Damnatorum an, & quando liceat ex præcepto charitatis erga Proximum, ibidem, & num. seqq.
 Dei, vide *Amis, Charitas, Contrauentio, Desiderium, Obligatio, Præceptum*.
 Iniurij an, quando, & quomodo debeat ex præcepto charitatis, ibid. num. 20.
 Peccatoris, vide *Peccator*.
 Proximi præceptum charitatis naturale, & supernaturale, ibidem num. 12.

Vide *Inimicus, Præceptum*.

Viatorum debetur ex præcepto charitatis, ibidem num. 18.

Vide etiam sub verbo *Offensus*.

DILIGENTIÆ

Baptismi ante reiterationem adhibendæ, par. 1. cap. 33. num. 10.
 Examinis librorum imprimendorum, vide *Libri*.
 Fidei in rebus definiendis an sint adhibendæ per Summum Pontificem, par. 1. cap. 3. num. 25. & seqq.
 Maiores requiruntur pro reiteratione Confirmationis, quàm pro reiteratione Baptismi, & de ratione, d. cap. 31. num. 63.
 Supremæ, &c. quando celebrans Missam, quem dubitat non promotum asserit se promotum, par. 1. cap. 34. num. 112.
 Alia vide sub verbis *Episcopi, Episcopus, Innocentius Decimus, Inquisitor, Matrimonium, Sacerdos*.

DIMINVTVS

Dici an possit, qui tacet locum, & tempus delicti, par. 1. cap. 14. num. 44.
 Est qui non dixit integram veritatem, ibid.
 Vide etiam sub verbo *Inquisitor*.

DISCALCEATI

Beatæ Mariæ de Mercede non impediendi in quærendis elemosynis pro redemptione Captiuorum, par. 1. cap. 40. num. 118.

DISPENSATIO

Anglis ad fidem conuersis quomodo concedatur pro retinendis bonis Ecclesiasticis, par. 1. cap. 26. num. 46.
 Apostolica, vide *Sacerdos*.
 Beneficiis pro retinendis Clerico spontè comparenti relaxanda, par. 1. cap. 20. num. 12.
 Catholicis contrahentibus matrimonium, cum Hæreticis quomodo concedi solcat per Datariam, vel Pœnitentiariam, par. 1. cap. 36. num. 236.
 Clerico ordinato per Episcopum hæreticum, vel schismaticum, quæ concedi debeat, par. 1. cap. 18. num. 55.
 Cohabitandi causa an sit necessaria Principi Catholico, qui matrimonium contraxit cum Principissa hæretica, vel è contra, d. cap. 36. num. 238.
 Conciones Hæreticorum ad audiendas sapius per Sedem Apostolicam denegata. Catholicis degentibus in Regionibus eorundem Hæreticorum, par. 1. cap. 24. num. 46.
 Confessiones ad audiendas an, & quando concedatur Hæreticis, vel de hæretici suspectis, par. 1. cap. 25. num. 46.
 Confirmationis Sacramentum vt conferri possit per simplicem Sacerdotem, concedi

non potest nisi à Summo Pontifice, & an fuerit vnquam concessa, par. 1. cap. 30. num. 350. & 361.

Consecratio vt fieri possit sub vna tantum, specie an sit concedenda in Terris vbi non habetur vinum, par. 1. cap. 34. nu. 17.

Descendentibus ab Hæreticis vt contra Statuta adipisci queant Beneficia, an, quando, & quomodo per Sedem Apostolicam concedatur, d. cap. 24. num. 150.

Extendi non potest etiam ex maiore ratione, & cur, d. cap. 36. num. 231.

Facilius an sit concedenda vt Catholicus ducat Hæreticam, vel vt Hæreticus ducat Catholicam, d. cap. 18. num. 45.

Falsæ Religionis super actu protestatio per Papam concedi non potest, par. 1. cap. 5. num. 33.

Filijs Hæreticorum in Regionibus vbi impune grassantur hæreses, vt admittantur ad ordines, & ministeria Ecclesiastica est necessaria, & quando facilius, quando difficilius concedatur, dicto cap. 24. num. 140.

Infamiae ob hæresim ortæ, per quos concedi possit, d. cap. 25. num. 51.

Irregularitatis filio Relapsi emendati, & Curia seculari traditi an sit faciliter concedenda, d. cap. 24. num. 80.

Vide *Episcopus, Facultas, Hæretici, Irregularitas, Papa*.

Indeis vt nutritibus Christianis vtantur an possit concedi per Episcopum, par. 1. cap. 31. num. 117.

Maleficiatio an fuerit vnquam concessa vt possit se maleficio curare, par. 1. cap. 32. num. 159. & seq.

Matrimonij inter Catholicum, & Hæreticam, quando, & quomodo per Sedem Apostolicam concedatur, d. cap. 18. nu. 44.

Vide *Clausula, Missionarij, Promissio*.

Necessitatis tantæ non est, quantæ absolutio sacramentalis, d. cap. 36. num. 239.

Oculto cum Hæretico an concedi possit ab Episcopo, vel ab Inquisitore, d. cap. 25. num. 41. & 47.

Pontificis etiam sine causa valida est, dicto cap. 30. num. 363.

Præsentari vt possit Hæreticus ad Beneficium Iurispatronatus an concedatur, d. cap. 26. num. 46.

Præsumitur rationalis, quæ fuit per Summum Pontificem concessa, & irrationabilis, quæ fuit denegata, dicto cap. 36. num. 238.

Redditi Ecclesiasticos vt retinere possit Hæreticus, an concedatur, dicto cap. 26. num. 46.

Retinendi Beneficia, & Pensiones filijs, & nepotibus Hæreticorum faciliter relaxanda, d. cap. 24. num. 114.

Sacerdos simplex vt consecrare possit sanctum Christum pro Sacramento Confir-

Index Tomi Primi.

mationis an à Papa concedi possit, dicto cap. 30. numero 362.

Sanguinis circa puritatem quomodo concedenda, & quibus permitti soleat, dicto cap. 24. num. 150.

Voti solemnitis Castitatis an possit per Summum Pontificem concedi, & an fuerit vnquam concessa, dicto cap. 36. num. 133. & 141.

Alia vide sub verbis *Adus, Argumentum, Celibatus, Catholicus, Clericus, Clerus, Consuetudo, Diaconus, Episcopi, Episcopus, Exempla, Facultas, Filius, Graci, Indultum, Inferior, Inquisitor, Italo-graci, Matrimonium, Papa, Parentes, Peccatum, Penitentiaria, Polygamus, Pontifex, Potestas, Preceptum, Princeps, Silentium, Vxor*.

DISPOSITIO

Adoptinos non comprehendit, quæ de filijs loquitur, par. 1. cap. 24. num. 138.

Canonum, vide *Princeps*.

Conditionalis in vltimis voluntatibus non, transmittitur ad hæreses extraneos, sed perit cum instituto ante illius euentum, defuncto, par. 1. cap. 22. num. 83.

Dependens à voluntate cogi non potest, ibidem num. 83.

Dubia intelligi potius debet fauore Rei, quàm Filii, ibidem.

Legis, vide *Fiscus, Lex*.

Quacunque sub conditione relicta non, transmittitur ad hæreses extraneos, ibid. num. 88.

Rei debita sub conditione an, & quando teneat, ibidem num. 183. & 202.

Veniendum ab incestu ad fauorem an facta tacite censetur per eum, qui habebat facultatem disponendi, & non disposuit, ibidem num. 82.

Alia vide sub verbis *Facultas, Hæreticus, Princeps*.

DISSOLVTIO

Concilij iam eius auctoritate congregati an, & quando per Summum Pontificem fieri possit, par. 1. cap. 6. num. 11.

Vide *Episcopi, Papa*.

Maleficii Mago an, & quando licitè peti possit, par. 1. cap. 32. num. 175.

Maleficio an, & quando licitè peti possit, ibidem, num. 167. & seqq.

Vide *Maleficus*.

DISTINCTIO

Ciborum an faciat licitum conuiuium inter Christianos, & Iudeos, par. 1. cap. 24. num. 62.

Iansenistarum impugnatur, par. 1. cap. 3. num. 31. & seqq.

Iurisdictionum, vide *Absolutio*.

Sortilegij an detur à maleficio, par. 1. cap. 32. num. 83.

Gggg ij

Vestium ubi inter Christianos, & Infideles servatur an Christiani vti possint vestibus Infidelium, par. 1. cap. 8. num. 12.

Alia vide sub verbis *Damones, Familiares*.

DIVERSITAS

Criminis an sit inter hæresim, & Apostasiam, par. 1. cap. 9. num. 30.

Naturæ, vide *Natura*.

Religionis passionibus obesse non solet, par. 1. cap. 27. num. 73.

Secularum improbat, par. 1. cap. 7. nu. 37.

DIVES

Elemosynam ad faciendam erga pauperes an, quando, & quomodo cogi possit, par. 2. cap. 2. num. 168.

DIVINATIO

Anulo quomodo exerceatur, & de illius experimento sine effectu, par. 1. cap. 32. num. 19.

Clavi quomodo superstitione exerceatur, ibidem num. 18.

Cribro quomodo superstitione exerceatur, ibidem num. 16.

Vide *Adagium*.

Futurorum contingentium liberorum cum coniunctione aspectum astrorum quando non cadat sub prohibitione, ibidem num. 54.

Licita an sit cum protestatione, ibid. nu. 20.

Kabala expenditur, ibidem num. 27.

Pessima quando sit per victionem manuum, vel vnguim, ibidem num. 14.

Phialæ aqua plene fieri solita sæpe denunciatur in S. Officio, & quæ sit, ibidem num. 11.

Prohibita non est, quæ spectat ad artem, medicinæ, agriculturæ, & nauticæ, ibid. num. 50.

Speculi per inspectionem expenditur, ibid. num. 25.

Superstitiosa quando sit, vel non, quæ sit per Physiognomiam, vel Chiromantiam, ibid. num. 55. & seqq.

Vana an liceat cum protestatione, ibidem num. 21.

Virgis nucis punice, vel auellane, an, & quando liceat, ibidem num. 26.

Vnguium per signa est vana obseruantia illicita, & superstitionis, ibidem num. 63.

Alia vide sub verbis *Protestatio, Sortilegium*.

DIVORTIVM

Hæresi alterius ex coniugibus superueniente incurrari potest, par. 1. cap. 36. num. 240.

Alia vide sub verbis *Familiares, Hæresis, Mulier*.

DOCTORATVS

Gradum adipisci non possunt Hæretici, ne-

que Iudæi, par. 1. cap. 19. nu. 17. & cap. 31. num. 123.

DOGMA

Falsum si contineatur in libro, qui ideo damnatus fuit illum retinentes, ac legentes sunt excommunicari, & censentur suspecti de hæresi, ac tanquam tales inquiri possunt, par. 1. cap. 30. num. 414.

Fidei à Summo Pontifice, vel à Concilio legitime congregato, & per Papam confirmato semel definitum an possit ab illis iterum ad trutinam reuocari, reformari, vel retractari, par. 1. cap. 6. num. 6.

Vide *Dubius, Papa*.

Hæreticorum, si commisceretur in libro Catholico, incurritur suspicio hæresis, dicto cap. 30. num. 118.

Vide etiam sub verbo *Græci*.

DOGMATISTA

Iudicari qui solet in Suprema, &c. par. 1. cap. 17. num. 11.

Recipiendus an, & quando sit ad poenitentiam, & misericordiam signanter secundum praxim Supremæ, &c. ibidem.

Sponne comparsens quomodo expediendus, ibid. & cap. 14. num. 54.

Vide etiam sub verbo *Gradus*.

DOLOR

Angelis an fuerit ob aliorum casum, par. 1. cap. 2. num. 17.

Alia etiam vide sub verbis *Angeli, Desiderium, Hæreticus, Scheda*.

DOLVS

Considerari an, & quando possit in parente vnum delictum, & aliud tacente, par. 1. cap. 14. num. 45.

Alia etiam vide sub verbis *Animus, Cessatio, Offensio, Sacerdos, Verba*.

DOMICILIUM

Hæretici contrahere non possunt in Italia, & Insulis adiacentibus, par. 1. cap. 11. num. 27.

Vide etiam sub verbo *Princeps*.

DOMINIUM

Directum præseruandum in confiscatione bonorum feudaliū, par. 1. cap. 22. numer. 20.

Vide *Clausula, Confiscatio, Maritus, Peculium*.

Legatæ rei quomodo ipso iure transeat in Legarium, ibid. num. 33.

Perdit Hæreticus etiam ante sententiam declaratoriam, ibid. num. 43.

Alia vide sub verbis *Apostata, Clericus, Facultas, Fratres, Hæreticus*.

DOMINVS

Directus si sit Ecclesia tunc bonorum com-

moditas per confiscationem ex causa hæresis non transit in Fiscum, sed ad ipsam Ecclesiam reuertitur, par. 1. cap. 22. numer. 29.

Vide *Emphyteusis, Emphyteuta*.

Domus, vide *Bona, Domus, Ignorantia, Pretium*.

Feudi si efficiatur Hæreticus tunc vassallus non tenetur ad fidelitatem, non obstante illius præstito iuramento, ibid. num. 22.

Mancipij, vide *Apostata*.

Temporalis non expurgans suam terram ab Hæreticis excommunicatur, par. 1. cap. 26. num. 42.

Vide *Bona*.

Alia etiam vide sub verbis *Catholicus, Iuramentum, Pena, Tempus*.

DOMVS

Alicui quando sit destruenda ob hæresim, habitantis, par. 1. cap. 22. num. 36.

Appendix alterius domus, cuius dominus prohibuit ingredi Curiam ad perquirendum, & capiendum Hæreticum ibi non extantem, an sit destruenda, ibidem numer. 39.

Area secuta illius destructione ob hæresim, an, quando, & quomodo possit sale conspergi, ibid. num. 40.

Communis an, & quando debeat tora destrui ob hæresim vnius ex dominis, ibidem num. 37.

Contigua eiusdem domini, qui prohibuit ingredi Curiam ad perquirendum, & capiendum Hæreticum ibi non extantem, an sit destruenda, ibid. num. 39.

Delinquentis, vide *Arma*.

Destruenda ex causa hæresis, an possit vnquam reedificari, ibid. num. 40.

Destruenda an sit ex causa hæresis, ibidem num. 15.

Hæreticorum destruendas deceditur, ibidem num. 33.

Meretricis, vide *Aspergens, Familiares*.

Privata Altaria cum imagine hominis non canonizati, neque beatificati, an sint permissa, par. 1. cap. 40. num. 184.

Prohibentis ingredi Curiam, ad perquirendum, & capiendum Hæreticum ibi non extantem, an sit destruenda, dicto cap. 22. num. 38.

Propria Hæretici tantum, an etiam aliena, sit ob hæresim destruenda, ibid. num. 34.

Turcarum an, & quando per Parochum benedici possint, par. 1. cap. 39. num. 11.

Alia vide sub verbis *Altare, Bona, Confessarius, Hostia, Ignorantia, Inquisitor, Iudæi, Iudex, Ministri, Pax, Pretium, Receptor, Signum*.

DONATIO

Alimentis corresponsivæ facta per Hæreticum, cum valet, nec per Fiscum reuocatur, &

de ratione, par. 1. cap. 22. num. 18.

Continens maioratum, vel primogenituram quamvis reuocabilis assimilatur magis contractui inter viuos, quam vltimæ voluntati, ibid. num. 164.

Corresponsivæ dicitur potius permutatio, vel contractus innominatus, quam donatio, ibidem num. 58.

Facta ab Hæretico regulariter non valet, ibidem num. 47. & cap. 23. num. 7.

Hæretico facta an, & quando sublineatur, dicto cap. 23. num. 30.

Libertatis, vide *Apostata, Christiani, Hæretici, Iudæi, Sævi*.

Propter Nuptias vxori debita non venit in confiscatione ob delictum viri, d. cap. 22. num. 118.

Vxori facta per virum quamvis reuocabilis non venit in confiscatione ob delictum viri, ibid. num. 154.

Alia vide sub verbis *Apostata, Bona, Confessarius, Confisatio, Fiscus, Princeps*.

DONVM

Infalibilitatis à Christo concessum Petro, & eius Successoribus non sub conditione, consensus Ecclesiæ, sed statim à sua Canonica electione, par. 1. cap. 3. num. 23.

DORMIENS

Loquendo non dicitur perneceffe significare sensum, quem habet vigilando, par. 1. cap. 12. num. 13.

DOS

Accidentale quid dicitur respectu matrimonij, par. 1. cap. 22. num. 199.

Amittitur per mulierem, quæ scienter matrimonium contrahat cum Hæretico, par. 1. cap. 36. num. 200.

Assignata Cappellæ, vel Ecclesiæ per Hæreticum post patratum delictum, an possit à Fisco reuocari, d. cap. 22. num. 101.

Constituitur propter onera matrimonij, ibid. num. 131.

Filiz non reservatur in confiscatione bonorum patris Hæretici, ibidem num. 100.

Hæretici filii, an debeat constitui per Sanctum Officium ex bonis confiscatis, ibidem num. 102.

Mulieris scienter Hæretico nubentis confiscatur, ibidem num. 122.

Numeratio cuius non constat nisi per confessionem de recepto venit in confiscationem ob hæresim mariti, ibid. num. 114.

Probat dicitur ex confessione de recepto administrata ne veniat in confiscationem ob hæresim mariti, ibid. num. 115.

Quanta constitui debeat filiabus Hæretici, ibid. num. 103.

Statuto Principis laici subijci potest quamuis dependeat ab actu spirituali matrimonij, & de ratione, ibid. num. 187. & 189.

Tertio restituenda, an veniat in confiscatione, ex quo mulier scienter nupserit cum Hæretico, & an saltem Fiscus possit frui illius fructibus donec veniat casus restitutionis, ibid. num. 124.

Vxoris non venit in confiscatione ob hæresim viri, ibidem num. 112.

Alia vide sub verbis *Confessio, Fiscus, Lærum, Maritus, Matrimonium, Mulier, Scientia, Vxor*.

DVBIVS

Credibilium expresse in Symbolo, vel in Sacra Scriptura ob ignorantiam, vel simplicitatem, non est censendus hæreticus, par. 1. cap. 7. num. 8.

Declarationis, vel Dilucidationis gratia, de aliquo articulo, vel loco Sacra Scriptura, ut Fidei veritatis non credentibus persuadere possit cum firmo proposito, quod Fidei dogmata, & Sacra Scriptura sunt verissima, non potest dici Hæreticus, sed dignus laude, ibidem num. 11.

Dogmatis non dum definiti, & paratus acquiescere determinationi Ecclesie non potest dici Hæreticus, ibid. num. 7.

Fidei denuntiari an debeat, ibid. num. 2.

Dogmatum quando sit excusandus, ibidem num. 7.

Esse an quis possit sine vitio infidelitatis, vel hæresis, ibid. num. 2.

Iustam habet dubitandi causam, si sit natus, & educatus inter Hæreticos, donec illius credibilitatem apprehendat, ibidem num. 9.

Mentalis, an possit absolvi à quolibet Confessario approbato, ibid. num. 13.

Mitius an sit puniendus quam Hæreticus, ibid. num. 2.

Moribus in primis ex scrupulo conscientiae, & contra voluntatem sequi deinde in eadem Fide benè confirmans si sit in Charitate meretur, ibid. num. 5.

Qualiter dicatur Hæreticus, ibidem num. 3.

Quando dicatur Hæreticus, ibid. num. 5.
Reconciliari petens Ecclesie dimissa dubitationis pertinacia quomodo sit recipiendus, & an, & quomodo abiurare debeat secundum praxim Supremæ, ibidem num. 12.

Vide *Abiuratio, Propositum*.

Gratiae sanctorum, an sibi proueniat ope Diuina, vel demoniaca, an teneatur se abstinere ab usu eiusdem gratiae, par. 1. cap. 40. num. 58.

Pontificiae electionis an sit valida, nec ne, quando idem Pontifex ob similem dubietatem non adhuc fuit ab Ecclesia receptus an dici possit schismaticus, par. 1. cap. 10. num. 11. & seqq.

Validitatis sui Baptismi, vel suæ Ordinationis, an debeat rebaptizari, vel reordina-

ri saltem sub conditione, par. 1. cap. 9. num. 19.

Vnius tantum articuli ab Ecclesia determinati dicitur damnabilis de hæresi, d. cap. 7. num. 9.

Vide etiam sub verbo *Negans*.

DVELLANTES

Decedentes in duello Ecclesiastica sepultura priuandi, & de ratione, par. 1. cap. 18. num. 22.

DVX

Bauariae in actu coronationis iuramentum, præstat de adiuvando Ecclesiam contra Hæreticos, par. 1. cap. 26. num. 14.

Vide *Congregatio*.

Florentiae an participet de bonis Hæretici in eorum confiscatione, par. 1. cap. 22. numer. 171. & 177.

Manuæ, vide *Indultum*.

Sabaudie laudatur, par. 1. cap. 21. num. 18.

Vide *Indultum*.

Venetiarum in actu coronationis præstat iuramentum de adiuvando Ecclesiam contra Hæreticos, d. cap. 26. num. 13.

Alia vide sub verbis *Inquisitor, Protectio*.

DYPTICÆ

Alia viuorum, & alia mortuorum, & quorum nomina, ac quo mortui inter sacra Mysteria recitarentur, par. 1. cap. 23. numer. 25.

Episcoporum peculiare, ibidem.

Imperatorum Orthodoxorum nomina continebant, ibidem.

Quid olim essent, ibidem.

Synodorum mentionem facientes, ibidem.

E

EBRIETAS

Blaspheum an, quando, & quantum excusare possit, par. 1. cap. 31. nu. 155.

ECCLESIA

Angelorum quot, & quæ nomina cognoscant, par. 1. cap. 40. num. 152.

Antiqua labentes in hæresim non reconciliabatur nisi præuia abiuratione, par. 1. c. 16. num. 23.

Baptizatum nulliter an possit cogere ad recipiendum verum Baptismum, par. 1. cap. 9. num. 18.

Catholica infallibilis in fide quæ sit, par. 1. cap. 5. num. 3.

Labi inconstans non potest in hæresim eriam per ignorantiam, ibid. num. 1.

Comparatur columba, ibidem.

Duratura est vsque ad finem Mundi, ibidem num. 5.

Fundata est à Deo in æternum, ibid.

Gremium nunquam claudit redeuntibus,

par. 1. cap. 14. num. 47.
 Iurisdictionem non habet in eum, qui character baptismali non est insignitus, par. 1. cap. 9. num. 13.
 Libros quibus modis damnare possit, par. 1. cap. 30. num. 149. & seq.
 L. usitaniz, vide *Status*.
 Mutat quandoque suam sententiam in melius, Prozm. num. 46.
 Perpetua esse non posset, si non esset vna fides, par. 1. cap. 27. num. 35.
 Pia Mater omnium credentium, & præsertim in ægione certantium, par. 1. cap. 36. num. 168.
 Primitiva prohibuit Fidelibus legere libros Paganorum, & Gentilium, dicto cap. 30. num. 151.
 Regula est fidei saltem in credendo, dicto cap. 5. num. 4.
 Reprehenditur si sit inconstans, Prozm. n. 5. & 6.
 Reuocare volens à Fisco bona emphyteutica confiscata tenetur solvere æstimationem melioramentorum factorum per emphyteutam, par. 1. cap. 22. num. 12.
 Romana infallibilis, & quæ sit, dicto cap. 5. num. 7.
 Symbolum Apostolorum post Euangelium olim in sacris non canebat in contestationem eius constantiæ, & infallibilitatis in fide, ibid. num. 10.
 Vnde dicitur, ibid. num. 8.
 Scire cur non soleat in filios Hæreticorum, par. 1. cap. 24. num. 94.
 Sancta non esset si posset docere falsum, & circa fidem errare, par. 1. cap. 4. num. 3.
 Schismaticum habens Pastorem vacare dicitur, par. 1. cap. 10. num. 28.
 Suspectos de hæresi non solum purgare potest per torturam, sed & poenis temporalibus punire, dicto cap. 36. num. 24.
 Vniuersalis infallibilis in fide, & quæ sit, dicto cap. 5. num. 3.
 Labi inconstans non potest in hæresim etiam per ignorantiam, ibid. num. 1.
 Reliqua vide in suis sedibus.

ECCLESIASTICI

Vitare debent inconstantiam, Prozm. numer. 13. & 14.

EDICTVM

Anglicani Regis, vt omnes subditi accedant ad audiendas conciones Prædicantium, Hæreticorum expenditur, par. 1. cap. 24. num. 47.
 Denunciandi Hæreticos comprehendit Imperator, & Reges, par. 1. cap. 28. numer. 4.
 Lusitani Regis super remissione confiscationum faciendarum contra gentem Nationis, seu Christianos iudaizantes, cum censura Inquisitorum Regni refertur, & exa-

minatur, par. 1. cap. 22. num. 134. & plur. seqq. vique ad num. 205.
 Secularis Principis, vel Magistratus prohibens armorum delationem comprehendit Familiares Sancti Officii, & quid agendum si de illis faceret expressam mentionem, par. 1. cap. 29. num. 16. & seqq.
 Spoletani Episcopi contra Quæstuentes, par. 1. cap. 40. num. 91. & seqq.
 Temporis gratiæ habet locum etiam si parentes intra terminum fuerint denunciati, siue id sciant, siue non, par. 1. cap. 14. num. 10.
 Alia vide sub verbis *Angli, Assertio, Concesso, Confessarius, Consignatio, Episcopus, Inquisitor, Magistratus, Princeps, Priscillianus, Vistes*.

EFFECTVS

Degradationis verbalis est traditio Curie seculari, par. 1. cap. 21. num. 26.
 Diminationis, vide *Diminatio*.
 Irregularitatis quoad ordines, par. 1. cap. 24. num. 81.
 Minarum nisi subsequatur minans an, & quando subiaceat Bullæ B. Pii Quinti *Si de protegendis, &c.* par. 1. cap. 28. num. 65.
 Vide *Minæ, Qualitas*.
 Alia vide sub verbis *Añus, Laicus, Perterrefactio, Polygamia, Schismaticus, Senex*.

EGRESSVS

Dici non potest qui non fuit vnquam ingressus, par. 1. cap. 9. num. 6.

ELECTIO

Concionatoris Ecclesiæ inferioris quomodo prouisionaliter practicari soleat per Sacram Congregationem ad vitanda scandala contententibus inter se Episcopo, & Populo, par. 2. cap. 2. num. 161.
 Hæreticis pro capiendis fieri debet de probis viris, quibus in concernentibus eorum officium credi possit, par. 1. cap. 28. numer. 44.
 Officialium, vide *Hæretici, Indultum*.
 Omnis in materia doctrinæ, hæresis dicitur, par. 1. cap. 11. num. 3.
 Papæ, vide *Donum, Dubius, Negans, Obediencia, Papa, Pontifex, Renens*.
 Prædicatoris quando ad Episcopum ex consuetudine spectat non indè Populus potest esse inconstans in præstando illi solitam elemosynam, dicto cap. 2. num. 152.
 Vide *Elemosyna, Episcopus, Populus, Vniuersitas*.
 Alia etiam vide sub verbis *Angeli, Hæreticus, Inquisitor, Offensio, Pars, Priuilegium*.

ELEEMOSYNA

Computari quando possit inter fructus beneficii, par. 2. cap. 2. num. 144.
 Decennio si fuerit præstita an indè oriatur,

presumptio tituli, ibid. num. 126. & seq.
Denotionis causa facta non obligat in futurum, ibid. num. 137.

Ecclesie inferioris Predicatori electo per Episcopum denegari non potest ab eo, qui est solutus illam soluere, ibid. nu. 159.
Gallice in Provinciis quomodo Predicatori soluitur, ibid. num. 164.

Locari an possit, par. 1. cap. 40. num. 122. & seq.

Pauperibus prestari solita quando obliget in futurum, d. cap. 2. num. 142.

Perpetuo dari an debeat ab eo, qui illam dare consuevit, ibid. num. 127.

Predicatori eroganda regulariter non est à populo, sed vel ab Episcopo, vel à Paroco, ibid. num. 145.

Alia vide sub verbis *Actus, Anima, Capitulum, Civitas, Consuetudo, Damna, Discalceati, Dives, Episcopus, Laicus, Licentia, Liquidatio, Ordinatio, Populi, Preceptum, Præstatio, Quæstiones, Quæstiones, Receptatores, Regulares, Sacerdos, Statutum, Universitas*.

EMANCIPATIO

Filiorum facta per patrem Hæreticum non tenet, par. 1. cap. 23. num. 37.

EMPHYTEVSIS

Ecclesiasticæ bonorum commoditas per confiscationem non transit in Fiscum, sed ad Ecclesiam dominam directam, deuoluitur, par. 1. cap. 22. num. 29.

Alia vide sub verbis *Bona, Commoditas, Ecclesia, Fiscus, Inquisitor, Melioramenta, Prohibitio*.

EMPHYTEVTA

Alienando irrequisito Domino punitur, siue alienatio valeat, siue non, par. 1. cap. 22. num. 83.

Alia vide sub verbis *Bona, Ecclesia, Inquisitor, Melioramenta, Prohibitio*.

EMPTIO

Bonorum Hæretici, quamvis emptor sit in bona fide, & etiam ante sententiam declaratoriam, an sit nulla, par. 1. cap. 22. num. 47. & 69.

Alia vide sub verbis *Iudai, Prescriptio*.

EMPTOR

Bonorum Hæretici quando possit excludere Fiscum illa vindicantem allegando bonam fidem, par. 1. cap. 22. num. 53.

Alia vide sub verbis *Emptor, Fiscus, Iudai*.

ENERGVMENTI

Cadentes frequenter non possunt ordinari, nec in ordine ministrare, par. 1. cap. 31. num. 149.

Frequenter cadere quando dicantur, ibid. num. 150.

EPHREM

Sancti historia refertur, & examinatur, par. 1. cap. 8. num. 3. & 6.

EPISCOPI

Applicare an, & in quam causam debeant suo Fisco bona Hæreticorum ubi non sunt Inquisitores, par. 1. cap. 22. num. 175.
Censuris Ecclesiasticis difficilius subiiciuntur, & de ratione, ibid. num. 16.

Coadunati in Synodo an possint dispensare, quod Sacramentum Confirmationis conferatur à simplici Presbytero, par. 1. c. 30. num. 353.

Confessarios approbandos quomodo mone-re debeant circa poenas sollicitantium in confessione, par. 1. cap. 35. num. 17.

Congregati in Concilio si non sint talis literaturæ, ut possint Hæreticos confundere, sed ex eorum disputatione hæresim, potius augeri timeatur quam extingui, an Papa possit inconstans Concilium legitime congregatum prorogare, differre, vel dissolvere inuitis Patribus, & non obstante, quod Hæretici dicant se velle ab eisdem Patribus doceri, & conuerti, par. 1. cap. 6. num. 15.

Degentes in locis, ubi impunè grassantur hæreses, an, quando, & qualiter absolueri possunt Hæreticos ab excommunicatione, par. 1. cap. 35. num. 11.

Græci exercere an, & quando possint Pontificalia in Diocesis aliorum Episcoporum, dicto cap. 30. num. 374.

Intimare possunt Confessariis approbatis Bullam contra sollicitantes pro eorum arbitrio, dicto cap. 35. num. 18.

Laicos officiales quos habere possint pro cognitione hæresis, par. 1. cap. 27. num. 105.

Legere debent libros Hæreticorum, & de ratione, dicto cap. 30. num. 304.

Librorum imprimendorum circa approbationem, quam seruare teneantur diligentiam, ibid. num. 184.

Negligentes in capiendis, & puniendis Hæreticis an possint dici Hæreticorum fautores, vel suspecti de hæresi, & quomodo sint puniendi, par. 1. cap. 26. num. 21.

Schismatici an habeant ius instituendi Parocos, par. 1. cap. 20. num. 4.

Seditiones Civium sedare non valentes à suis Ecclesijs aufugerunt, par. 1. cap. 5. num. 13.

Statuere an possint, quod litteræ Apostolicæ non exequantur nisi præsententur coram ipsis, par. 1. cap. 40. num. 112.

Subditos habent exteros æque, ac Incolas respectu absolutionis Sacramentalis, par. 1. cap. 36. num. 228.

Alia vide sub verbis *Bulla, Commissarii, Dyptica, Episcopus, Libri, Magistratus, Obedientia, Ordinarius, Papa, Presbyteri, Separans, Sollicitatio, Suspendio, Visitatio*.

EPISCOPVS

EPISCOPVS

Abfoluere an poffit ab excommunicatione
Hæreticum occultum extra confeffionem,
par. 1. cap. 25. num. 20.
Accedere non debet ad templa, & concio-
nes Hæreticorum, & Schismaticorum, &
de ratione, par. 1. cap. 24. num. 57.
Apoftatas à fide, an, & quando abfoluere
poffit, dicto cap. 25. num. 14.
Arbitrium habet, an malit fibi vendicare
electionem Prædicatoris Cathedralis non
obftante immemorabili confuetudine,
quod populus, vel alius inferior illum
eligat, fed tunc non poteft compellere
populum ad foluendam illius eleemofy-
nam, vel malit huiusmodi facultatem po-
pulo relinquere, & cumque cogere ad fo-
lutionem eleemofynæ, par. 2. cap. 2. n. 34.
& feq.
Arianus, vide *Ermenegildus*.
Bibliothecas fuæ Diœceſis viſitare poteft,
fed libros prohibitos in illis repertos con-
ſignare tenetur Inquiſitori, par. 1. cap. 30.
num. 140.
Cadaver Hæretici an diſpenſare poffit, quod
ſepeliatur in loco ſacro, par. 1. cap. 18.
num. 17.
Confirmationes circa Sacramentum an poſ-
ſit in ſua Diœceſi diſpenſare, vt confer-
rur à ſimplici Sacerdote, dicto cap. 30.
num. 352.
Confraternitatis exemptæ, Cappellas, & Al-
taria, an, & quando viſitare poffit, par. 1.
cap. 29. num. 98. & ſeq.
Conſecratus ab alio Epifcopo non tolerato,
an, & quando remaneat ſuſpenſus, itaut
diſpenſari non poſſit niſi à Papa, d. cap. 18.
num. 58.
Cruce-signatorum Confraternitates, an, &
quando poſſit viſitare, & ſignanter erectas
in Eccleſiis Regularium exemptorum,
dicto cap. 29. num. 117. & 119.
Delegare an poſſit facultatem abſoluendi
Hæreticum ab excommunicatione, dicto
cap. 25. num. 20.
Diligentiam, quam ſeruare teneatur in pro-
hibitione librorum, dicto cap. 39. nu. 153.
Eccleſiæ bona capiens ob hæreſim Clerici,
an incidat in excommunicationem, par. 1.
cap. 22. num. 14.
Electionem Prædicatoris Cathedralis fieri
ſolitam à populo, vel alio inferiori poteſt
ſibi vendicare non obſtante confuetudi-
ne, fed tunc non poteſt cogere populum
ad ſoluendam illius eleemofynam, dicto
cap. 3. num. 32.
Eleemofynarum quaſtum quando permit-
tere poſſit in ſua Diœceſi, par. 1. cap. 40.
num. 120.
Ethnicorum libros ab Indice permiſſos, an,
& quando prohibere poſſit in ſua Diœ-
ceſi, dicto cap. 30. num. 169.
Excommunicationem an incurrat per reten-

Index Tomi Primi.

tionem, vel leſionem librorum hæreti-
calum, ibidem num. 203. & 205. cum
ſeqq.

Extendere non poteſt ſuam iuriſdictionem
extra Diœceſim, ibidem num. 108.

Externa ab hæreſi non occulta, & ad forum
contentioſum deducta, an poſſit abſolue-
re Hæreticum excommunicatum, dicto
cap. 25. num. 35.

Faliſus, vide *Confirmatio*, *Ordinatio*, *Ordinati*.
Habitualem habet iuriſdictionem in locis
exemptis, & ſubiectis Regiæ Protectioni,
dicto cap. 29. num. 112.

Hæredem ſibi in teſtamento Hæreticum in-
ſtituens plectitur excommunicatione,
par. 1. cap. 23. num. 24. & 26.

Hæreticus an, & quando poſſit validè ordi-
nes conferre, dicto cap. 18. num. 49.

Vide *Clericus*.

Immemorabili confuetudine non obſtante,
quod populus, vel alius inferior eligat
Prædicatorem Cathedralis, poteſt illius
electionem ſibi vendicare, fed tunc non
poteſt cogere populum ad ſoluendam
illius eleemofynam, dicto cap. 3. num. 33.
Impeditum adire Romanum Pontificem, an
poſſit abſolueſſe ab excommunicatione,
ob hæreſim incurſa, dicto cap. 25. nu. 29.
Improbæ leſionis libros prohibere poteſt
in ſua Diœceſi, dicto cap. 30. num. 158.
164. & 170. cum ſeqq. & num. 174. &
ſeq.

Impunitatem Hæretico promiſſam an ſer-
uare teneatur, par. 1. cap. 27. num. 86.

Inconſtans reprehenditur, quæſt. progm.
num. 12.

Inferioris Eccleſiæ Prædicatorem eligere
ſolitus illius eleemofynâ ſoluere, non po-
teſt inconſtans eam denegare, dicto cap. 3.
num. 37.

Inhiberi non poteſt à viſitando virtute pri-
uilegii, niſi illud prius exhibeatur, dicto
cap. 29. num. 107.

Inimico petenti tenetur pacem dare, par. 2.
cap. 2. num. 52.

Irregularitatem Hæretici occulti an poſſit
diſpenſare, dicto cap. 25. num. 41. & ſeqq.

Nullam incurrit per traditionem Hæ-
retici Brachio ſeculari, & de ratione, par. 1.
cap. 21. num. 32.

Iudæis permittere non poteſt, quod vtantur
Nutricibus Chriſtianis, par. 1. cap. 31.
num. 117.

Iuris ex ſola aſſiſtentia poteſt eligere Prædi-
catorem Eccleſiæ inferioris donec Vni-
uerſitas probauerit immemorabilem per
tres conformes, dicto cap. 3. num. 39.

Laiſis Iudicibus permittere non poteſt,
quod ſecum de hæreſi cognoscant, dicto
cap. 27. num. 104.

Latinus an poſſit conſeruare Eccleſiam, in
qua debeat exerceri Ritus Græcus, dicto
cap. 30. num. 377.

H h h h

Libros prohibitos reperiens ubi non est Inquisitor, quid agere debeat, ibidem, num. 141.

Licentia legendi libros prohibitos an concedere possit, ibidem num. 232. & seqq. & 272.

Loca pia sub immediata Regis protectione existentia visitare potest, donec de protectione constiterit, dicto cap. 29. num. 116.

Mechlinien. quare, & quomodo fuerit suspensus, & interdictus, par. 1. cap. 10. num. 15.

Melitæ cogere an, & quando possit familiares, vel ministros Sancti Officii ad subiciendum se examini in suo Tribunali, dicto cap. 29. num. 65.

Vide *Delictum, Familiares, Inquisitor, Littera, Memoriale.*

Minister est ordinarius Sacramenti Confirmationis, & hoc est de fide, dicto cap. 30. num. 356.

Miracula imprimendi licentiam quando possit concedere, dicto cap. 40. num. 194.

Mutare an ex seipso possit penas Hæreticorum post sententiam ubi non est Inquisitor, dicto cap. 34. num. 97.

Negante Rege licentiam visitandi pia loca existentia sub eius protectione, an nihilominus possit ea visitare, dicto cap. 29. num. 108.

Nominatum vti Hæreticus denunciatus, an amittat potestatem ordinandi, d. cap. 18. num. 51.

Notare an possit de hæresi libros tractantes de Religione, illosque prohibere, dicto cap. 30. num. 160.

Occultum Hæreticum an possit absolvere ab excommunicatione, dicto cap. 25. num. 2. & seqq.

Offendentem Clericum cum ignorantia clericatus an puniri possit, par. 1. cap. 28. num. 73.

Orare tenetur pro relaxato Curie seculari ne morti tradatur, par. 1. cap. 2. num. 33.

Ordines conferre an possit Latinus Ritu Græco, vel Græcus Ritu Latino, dicto cap. 30. num. 374.

Pacem denegans inimico petenti potest ad illam cogi auctoritate Summi Pontificis, dicto cap. 2. num. 52.

Pascere quomodo debeat subditos, dicto cap. 10. num. 159.

Permissos alibi, & vel ab ipsa Sacra Congregatione Indicis libros an prohibere possit in sua Diocesi, ibidem num. 166. & seqq. & num. 285. & seqq.

Potestatem habet eandem in sua Diocesi, quam Papa in vniuerso Terrarum Orbe, exceptis eidem Papæ specialiter reseruat, ibidem num. 158. 272. 338. & 352.

Prædicare tenetur populo, dicto cap. 3. num. 22.

Prædicare potest contra Hæreticos etiam ubi adest Inquisitor, dicto cap. 25. nu. 35.

Prohibere an possit Regularibus ne in suis Ecclesiis permittant sacrificium celebrari per Sacerdotes ab ipso non approbatos, par. 1. cap. 34. num. 124.

Publicare potest Fædum contra retinentes libros prohibitos, eosque colligere, dicto cap. 10. num. 143.

Quadragesimæ Prædicatorem an, & quando teneatur de proprio conducere, dicto cap. 1. num. 27.

Quæstantes quomodo coercere possit, dicto cap. 40. num. 104. & seqq.

Rationem ad reddendam an, & quando cogere possit Confratres Crucesignatos, dicto cap. 29. num. 120.

Regis sine licentia visitare non potest Hospitalia, & Confraternitates, quæ sunt sub immediata illius protectione, nec loca eis vnita, ibidem num. 105.

Regulares celebrantes Missam non promotos ad Sacerdotium an possit punire, dicto cap. 34. num. 122.

Referuare an sibi possit facultatem augendi, minuendi, vel commutandi penas Hæreticorum sine Inquisitore, dicto cap. 25. num. 91.

Restituere an possit ad famam deperditam ex causa hæresis, ibidem num. 62.

Retinere an possit penes se, vel suos ministros libros prohibitos, & quid de illis facere debeat, dicto cap. 30. num. 143.

Rixantibus incunbere debet, vt inter se ad pacem deueniant, dicto cap. 2. num. 48.

Sacerdotem ab irregularitate ex causa hæresis an possit dispensare circa ministerium Altaris, vel solum Clericos in minoribus Ordinibus, dicto cap. 25. num. 45.

Schismaticus, vide *Clericus.*

Sententiam absolutoriam ad fauorem inquisiti de hæresi an proferre possit sine Inquisitore, ibidem num. 101.

Sepeliendum Hæreticum in loco sacro an dispensare possit ab excommunicatione, dicto cap. 18. num. 17.

Significare an teneatur saltem ad aures Principi seculari causam, pro qua implorat Brachium in negotio fidei, par. 1. cap. 26. num. 20.

Soluens elemosynam Prædicatori Cathedralis eligendo pro populum non potest inconstans illam denegare, sed vindicare sibi potest Concionatoris electionem, non obstante consuetudine etiam immemorabili, dicto cap. 3. num. 31.

Supplere potest negligentiam Regis, cunctis ministrorum circa administrationem Hospitalium, ac Confraternitatum Regiæ Protectionis, dicto cap. 29. num. 109.

Temporales penas an, & quando remittere possit inconstantibus in fide, dicto cap. 25. num. 77.

Visitare potest omnes Confraternitates, siue ordinaria, siue Apostolica auctoritate cre-
atas, dicto cap. 29. num. 94.
Vnus solus sufficit ad degradandum Hære-
ticum, dicto cap. 2. num. 34.
Alia ad materiam, vide sparsim in toto
opere.

EPISTOLA

Abagar Regi, quæ scripta asseritur à Salua-
tore nostro, an sit vera, vel apocrypha,
par. 1. cap. 30. num. 384.
Hæreticorum, vide *Libri*.
Messanenſibus, quæ scripta asseritur per
Beatissimam Virginem Mariam, an sit
vera, vel apocrypha, ibidem num. 385.
& seqq.

ERMENEGILDVS

Sanctus cur noluerit recipere Eucharistiam
ab Episcopo Ariano, par. 1. cap. 18.
num. 40.

ERRANS

Circa Fidem retractare an, & quando de-
beat dictum suum, par. 1. cap. 11. num. 7.
Torqueri an, & quando debeat super inten-
tione, ibidem.

ERROR

Albigentium Hæreticorum circa consola-
tionem infirmorum, par. 1. cap. 24. num. 35.
Alphonſi de Castro, vide *Alphonſus*.
Bohæmorum, quod de necessitate salutis
Sacramentum Eucharistiæ sumi debeat
sub vtraque specie, par. 1. cap. 34.
num. 16.
Conscientiæ in foro non excusat à peccato,
quando versatur circa ea, quæ quilibet
scire renetur, par. 1. cap. 11. num. 7.
Corrigitur melius, & minus verecundè ab
ipso errante, quàm ab alijs, quæst. progæ.
num. 43.
Dari non potest in Papa, quando instruit, &
docet Ecclesiam, vel definit, quæ ad fidem
pertinent, par. 1. cap. 3. num. 4. & seqq.
& num. 7. & seqq.
Fidei in Symbolo quoad contenta non ex-
cusat ab hæresi, dicto cap. 11. num. 6.
Gabrielis Pereyræ intolerabilis, par. 1. cap. 9.
num. 32.
Intellectus, vide *Hæresis*.
Iuris sufficit ad inducendum titulum pro
acquisitione fructuum, par. 1. cap. 22.
num. 69.
Mixtus iuris scilicet, & facti causat iustum
titulum ad præscribendum, par. 1. cap. 10.
num. 31.
Proprius non debet in commodum redun-
dare, par. 1. cap. 36. num. 233.
Sanctorum circa canonizationem dari non
potest in Summo Pontifice, quod est de
fide, par. 1. cap. 40. num. 5. & 3.

Index Tomi Primi.

Schismaticorum refertur, par. 1. cap. 30.
num. 314.

Alia vide sub verbis *Catholicus, Conci-
lium, Conscientia, Credentes, Defensores, De-
finitiones, Ecclesia, Falsitas, Hæresiarca, Hæ-
resis, Hæreticus, Italo-græci, Libri, Opinio,
Orationes, Papa, Perinax, Pontifices, Relapsus,
Rustici, Simpliciter*.

EVANGELIUM

Consistit non in verbis, sed in sensu, non in
superficie, sed in medulla, non in sermo-
num solus, sed in radice rationis, par. 1.
cap. 3. num. 33.

EVCCHARISTIA

Corporalem satietatem ad explendam, si su-
matur, inde oritur suspicio hæresis, & de
ratione, par. 1. cap. 34. num. 74.
Plurics eadem die si sumatur an sumens pu-
niri possit in Sancto Officio, ibidem
num. 71.
Sumpta si ab ore extrahantur, & reponatur in
sudario quomodo sit procedendum con-
tra sic delinquentem, ibidem num. 94.
Alia vide sub verbis *Abusus, Attenditur,
Catholici, Ermenegildus, Error, Familiæ,
Filius, Græci, Hæretici, Hostia, Indultum,
Iudei, Laici, Lutherani, Papa, Sacramenta,
Schismatici*.

EVENTVS

Attenditur, & non intentio, par. 1. cap. 28.
num. 73.
Conditionis nisi præcesserit dispositio per
ultimam voluntatem ad extraneos hære-
des non transmittitur, sed perit cum ius-
tuto antea defuncto, par. 1. cap. 22. num. 87.

EVSEBIVS

Sanctus Hæreticum an se mentitus fuerit,
vt filium ab Hæreticis liberaret, par. 1.
cap. 8. num. 3. & 6.

EXAMEN

Libri imprimendi, in quo consistat, & quo-
modo de eo constare debeat, par. 1. cap. 30.
num. 125.
Vide *Libri*.
Sortilegi quomodo fieri debeat, par. 1. cap. 32.
num. 190.
Testium quando fuit à reo habitum pro titè,
& rectè factò an censatur renunciatio
illorum repetitioni itaut ea non sit am-
plius necessaria, par. 1. cap. 27. num. 23.
Vide *Sanctum Officium, Reus*.
Alia etiam vide sub verbis *Episcopus,
Iudei, Index, Offensio, Ordinatio, Perterrefa-
ctio, Revelatio*.

EXCEPTIO

Librorum, quæ fieri solet per Congregatio-
nem Sancti Officij in concessione licentiæ
H h h h j j

pro retinendis, & legendis libris prohibitis, par. 1. cap. 30. num. 259. & sequ. & num. 263.

Nullitatis, vide *Polygamus*.

Rei iudicaturæ an oriatur ex absolutione obenta in iurisdictione diuerfa, & separata, par. 1. cap. 36. num. 30.

Seculari in iudicio opposita de hæresi, vel apostasia, si agatur de eius solo facto, an possit per eundem Iudicem (secularem) cognosci, par. 1. cap. 27. num. 96.

Testibus opposita, quod sint socii criminis non attendenda, ubi agitur de fauore fidei, par. 1. cap. 15. num. 13.

Alia vide sub verbis *Episcopus, Indultum, Inquisitor, Testes, Verba*.

EXCESSVS

Asportandi arma si committatur per Familiare Sancti Officii, solus Inquisitor de eo cognoscere debet, par. 1. cap. 29. num. 10.

Vitii tollit iura sanguinis, & amicitie, par. 1. cap. 30. num. 43.

EXCOMMVNICATIO

Absolui potest à quolibet Confessario, quando non est reservata, par. 1. cap. 35. numer. 20.

Astrologorum an, & quando sit Papæ reservata, par. 1. cap. 32. num. 45.

Bullæ B. Pii Quinti *Si de protegendis, &c.* an sit reservata Sedi Apostolicæ, par. 1. cap. 28. num. 94.

Canonis *Si quis suadente, &c.* an incuratur ab eo, qui offendit Clericum cum ignorantia Clericatus, ibid. num. 72.

Cessat quando quis rucur ius suum, ibidem num. 10.

Clericorum percussoribus indicta an incuratur ab eo, qui credens percutere Clericum percussit laicum, par. 1. cap. 11. numer. 8.

Damnatorum librorum, vel Scriptorum, propter retentionem, vel lectionem, an sit reservata Papæ, vel absolui possit à quolibet Confessario, par. 1. cap. 30. numer. 415.

Denunciatione Hæretici subsecuta non curatur ab illius Fautoribus, Defensoribus, & Receptoribus, ibid. num. 61.

Duplex incurritur per retinentes, & legentes libros hæreticales, & de illius gravitate, ibid. num. 200. & seqq.

Ecclesiarum bona occupantibus indicta, an incuratur per Episcopum, Inquisitorem, vel Capitulum sede vacante, si earum bona occupent sub pretextu confiscandi bona Clerici, propter hæresim, par. 1. cap. 22. num. 13. & 15.

Hæreticorum Fautoribus, Defensoribus, & Receptoribus indicta, dicto cap. 30. numer. 60.

Iudicis in manus, quāvis Hæreticus denegat adhuc ab illius Fautoribus, Defensoribus, & Receptoribus incurritur, ibid. num. 62.

Maior Hæreticorum an sit de iure diuino, vel humano, par. 1. cap. 18. num. 4.

Vna non tantum, sed multiplex incurritur ab eo, qui plures hæreses professus est, ibid. num. 3.

Vide *Excommunicatus, Fautores, Hæretici, Pæna*.

Regentis à Ponte, & eius causâ, & exitus, dicto cap. 28. num. 13. & cap. 36. num. 49. & seq.

Schismaticorum an extendatur ad eorum Fautores, & quos comprehendat, par. 1. cap. 10. num. 33. & 36.

Sponsio iniuncta eo, quod noluerit matrimonium effectuare absoluenda est ab Ecclesia, etiam ab eo non petente, postquam per annum illam sustinuit, par. 1. cap. 9. num. 21.

Supponit peccatum, par. 1. cap. 24. num. 70. & cap. 30. num. 35.

Alia vide sub verbis *Advocatus, Capitulum, Catholicus, Christianus, Clericus, Commissarius, Censuras, Damnatæ, Dominus, Episcopi, Episcopus, Fautores, Hæretici, Ignorantia, Inquisitor, Instans, Index, Laicus, Lector, Licentia, Memoria, Notans, Offensio, Pars, Periculis, Penitentiarum, Procurator, Schismaticus, Sollicitati, Sponsalia*.

EXCOMMVNICATVS

Cadaver Hæretici eo, quod in loco sacro sepeliuerit, non absolendus, nisi propriis manibus ossa exhumauerit, par. 1. cap. 18. num. 14.

Fideli negans fidem non dicitur, par. 1. cap. 19. num. 6.

Maiori excommunicatione quando sit vitandus, dicto cap. 18. num. 5. & sequ. & num. 23.

Monitus insordescens an, & quando puniri possit ab Inquisitoribus, par. 1. cap. 32. num. 22.

Sepultura Ecclesiastica non gaudet, d. cap. 18. num. 11.

Alia vide sub verbis *Apostata, Catholicus, Fautores, Filias, Hæretici, Index, Laicus, Memoria, Nomen, Ordinatio, Sacerdos, Schismaticus, Sepelientes, Sponsalia*.

EXCVSATIO

Blasphemi an, & quando desumi possit ab impatientia, passione, ebrietate, & similibus, par. 1. cap. 31. num. 15.

Vide *Blasphemi, Minor*.

Delationis annorum in locis prohibitis an possit à consuetudine desumi, par. 1. cap. 29. num. 33.

Delicti, vide *Bulla*.

Dubietatis in fide quando sit admittenda,

par. 1. cap. 7. num. 7.

Excommunicationis, vide *Ignorantia*.

Hæresis allegari non potest quando ea ver-
satur circa contenta in Symbolo fidei,
par. 1. cap. 11. num. 6.

Vide *Cifra, Error, Ignorantia, Simplicitas*.

Ignorantiz non prodest Receptoris Hære-
tici, qui receperat confanguineum, vici-
num, vel amicum, par. 1. cap. 30. nu-
mer. 37.

Irregularitatis per ordinatum ab Episcopo
Hæretico, vel Schismatico, an, & quando
desumi possit ab ignorantia, par. 1. cap. 18.
num. 56.

Legentis libros prohibitos, vide *Lesio*.

Nullitatis in actu prohibito desumi non po-
test à vitiatione mali maioris, par. 1. cap. 26.
num. 40.

Pacis fractæ, vide *Causa, Offensus*.

Peccati desumi non potest ab immemora-
bili consuetudine contraria sacris Cano-
nibus, par. 1. cap. 10. num. 36.

Vide *Consuetudo, Error, Paritas, Pec-
catum*.

Pertinaciz an, & quando deduci valeat à
protestatione, par. 1. cap. 12. num. 13.
& seq.

Vide *Protestatio, Responsio*.

Pœnz inflicta per Bullam B. Pij Quinti *Si
de proterendis, &c.* quæ adduci possit per
offendentes Ministros, vel Familiares San-
cti Officii, par. 1. cap. 28. numer. 8. &
seqq.

Vide *Ignorantia, Maritus, Mulier, Offensio*.

Polygami an desumi valeat ex possibilitate
mortis primæ uxoris, quamvis ad compro-
bandam falsos testes produxerit, par. 1.
cap. 36. num. 122.

à Prædicando, vide *Parochus*.

Receptoris Hæreticorum an desumi va-
leat ab ignorantia hæresis, par. 1. cap. 30.
num. 27.

Vide *Amor, Receptor, Violentia*.

Suspensionis in Clerico ordinato per Epis-
copum Hæreticum, vel Schismaticum,
an deduci possit ex capite ignorantiz,
dicto cap. 18. num. 56.

Vide *Clericus, Ignorantia*.

Temeritatis allegari non potest in eo, qui
asserat non posse dari revelationem Divi-
nam, vel eam irrideat, par. 1. cap. 40. nu-
mer. 133.

Alia vide sub verbis *Decretum, Pater, Pro-
missio*.

EXEMPLA

Dispensationum concessarum per Sedem
Apostolicam in matrimonij iuribus per
Principes Catholicos cum Principissis
Hæreticis, & earum conditiones, par. 1.
cap. 36. num. 106. & seqq.

Hæreticorum scdās sequi permittentium, vt
illas cognitās confunderent, par. 1. cap. 8.
num. 2.

Sanctorum aliquando sunt potius admiran-
da, quàm sequenda, par. 1. cap. 34. nu-
mer. 36.

Alia vide sub verbis *Blasphemi, Papa,
Pena, Polygamia*.

EXEMPTIO

Capiti pro Sancto Officio an probetur ex de-
positione Satellitum Tribunalis, par. 1.
cap. 28. num. 42.

à Curia, vide *Mulier, Pater*.

Delinquentium in hæresi, & apostasia à pœ-
nis, & confiscatione non est rationabilis,
& cui, par. 1. cap. 22. num. 105.

Exhibenda an, & quando sit per exemptum
coram Ordinario, par. 1. cap. 29. num. 59.
& seq.

Hæretico concessa per Principem secularem
à pœnis, & confiscatione impedit potesta-
tem Tribunalis Sancti Officii, d. cap. 22.
num. 196.

Alia vide sub verbis *Confraternitas, Con-
sultores, Consuetudo, Credentes, Episcopus,
Imperator, Nomen, Privilegium, Rex, Visi-
tatio*.

EXORCISTÆ

Monentur, par. 1. cap. 32. num. 152.

Vide etiam sub verbo *Moniales*.

EXPENSÆ

Carceratis provehendis ad Urbem in causis
Sancti Officii vnde solvantur, par. 1. cap. 22
num. 66.

Alia vide sub verbis *Fructus, Papa, Prin-
ceps*.

EXTENSIO

Ficti non potest in poenalibus, & iuris com-
munis correctorijs, par. 1. cap. 16. nu-
mer. 29.

Præsumptionis iuris, & de iure quando lex
induxit pro vno casu non permittitur ad
aliud, ibid. num. 32.

EXTRAVAGANS

Ad evitandā, continet privilegium favore
Catholicorum, non autem Hæreticorum,
par. 1. cap. 18. num. 28. & cap. 20. nu-
mer. 7.

Correcta an sit per Concilium Latera-
nensis, dicto cap. 20. num. 5.

Examinatur, dicto cap. 18. numer. 19.
& 23.

Extenditur ad Græcos, dicto cap. 20.
num. 5.

Recepta an sit in Ecclesia Catholica,
dicto cap. 18. num. 19. & 23.

F

FACTVM

Attenditur in foro exteriori, & non in-
tentio, par. 1. cap. 33. num. 44.

Exprimens hæresim formalem, vel materialem cognoscendum est ab Inquisitoribus Sancti Officii priuatim ad Iudices laicos, par. 1. cap. 36. num. 45. & 79.

Hæreticale quando sit, ibid. num. 2.

Semper inducit suspicionem hæresis siue fiat ex voluntate, siue ex ignorantia, vel malitia, ibid. num. 6.

Vide *Iurisdiclio*.

Imagines sacras conculcantium, conspurcantium, vel percutientium an sit hæreticale, par. 1. cap. 31. num. 71. 79. & seqq. & num. 91.

Latentis hæresis expressum quando, & quibus resultet, par. 1. cap. 13. num. 16.

Malum faciens, quod pro bono habetur apud Hæreticos, dicitur vehementer suspectus de hæresi, dicto cap. 36. num. 45.

Operatur plusquam verba, ibid. num. 36.

Sortilegi hæreticale dicendum, & non hæreticum, & de ratione, par. 1. cap. 32. num. 98.

Vxores duas habendi eodem tempore inducit suspicionem hæresis, & de ratione, dicto cap. 36. num. 2. & 38.

Alia vide sub verbis *Blasphemia, Concilium, Consultores, Error, Exceptio, Favor, Factores, Hæreticus, Ignorantia, Infamia, Iudæi, Index, Iurisdiclio, Papa, Quæstiones, Schismaticus, Significatio, Supplicio, Terror, Voluntas*.

FACULTAS

Absoluendi Hæreticum ab excommunicatione, quibus conditionibus concedi soleat Episcopis, vel Missionariis, in locis, ubi impune grassantur hæreses, par. 1. cap. 26. num. 12.

Communicandi facultatem an importet, par. 1. cap. 36. num. 227.

Sublata Majori poenitentiario an, & quando possit alijs competere, par. 1. cap. 32. num. 49.

Vide *Clausula, Confessarius, Episcopus, Hæresis, Inquisitor, Iurisdiclio, Papa*.

Arma gerendi quot Famulis, & Familiariis Consultorum Sancti Officii Mediolani competere possit, par. 1. cap. 29. num. 21.

Vide *Consultores, Familiares, Inquisitor*.

Comedendi oua, & lacticia in diebus prohibitis an, & quando extendatur ultra Territorium concedentis, par. 1. cap. 30. num. 257.

Concedendi licentias pro libris prohibitis Congregationi Sancti Officii delegata priuatim quoad omnes, ibidem numero 240.

Delegari quibus soleat pro benedicendis, & consecrandis Calicibus, Altaribus, Patenis, &c. par. 1. cap. 37. num. 23.

Disponendi cadere non potest sub hypotheca, par. 1. cap. 22. num. 83.

Dominium non tribuit, ibid. num. 83.

Fisci ad suorem consumpta an dicatur eo ipso, quod facultarius committit delictum in præiudicium substituti, ibidem num. 80. & seqq.

Intelligenda de dispositione propria, non autem de ficta, & impropria, ibidem num. 84.

Ius quæsitum non tribuit, ibidem num. 83.

Mortis tempore an possit exerceri in vita irreuocabiler, ibid. num. 84.

Personalis est, nec transit ad hæredes, vel in Fiscum, ibid. num. 81.

Substitutione adiecta conditionali in casu non dispositionis si facultarius non disponat, censetur ab initio ius quæsitum substituto, ibid. num. 83.

Tacite an censetur consumpta ad fauorem venientium ab intestato, & quid ubi est datus substitutus non facta dispositione, ibid. num. 82.

Ultimam per voluntatem non potest ad dispositionem inter viuos, & è contra, ibid. num. 203.

Vide *Fiscus*.

Dispensandi ab irregularitate an censetur sublata, quando est sublata facultas absolendi, par. 1. cap. 25. num. 42.

Maiores an sit, quam facultas absolendi, ibidem.

Sacerdos simplex ut conferat Sacramentum Confirmationis concessa per Summum Pontificem an cesset cessante causa concedendi, vel expiret per mortem Pontificis concedentis, dicto cap. 30. num. 365.

Fligendi, vide *Episcopus, Populus*.

Hispanicarum Diræcesum concedendi indulgentias, & alia privilegia ostenditur reuocata, par. 1. cap. 40. num. 80.

Inquisitorum Portugallie pro soluendis Indis nouis Christianis relapsis, par. 1. cap. 14. num. 49.

Iudicandi in causa hæresis Iudicibus secularibus adempta per ius canonicum, par. 1. cap. 9. num. 33.

Iegati à latere, v. *Differentia, Legati, Nuncijs*. Libros prohibendi, an per Regulas Indicis fuerit Episcopis tributa, vel excitata, dicto cap. 30. num. 167.

Licentias concedendi, vide *Congregatio, Papa*. Missionariis, an, & quæ competit circa dispensationes matrimoniales, dicto cap. 36. num. 166. 226. & seqq. & 238.

Vide *Missionarij*.

Mutandi poenam in causa Sancti Officii reseruata in sententia lata per Episcopum, & Inquisitori, competere non potest soli Episcopo, vel soli Inquisitori, d. cap. 25. num. 92.

Ordinaria concessa absolvendi Hæreticos, ab excommunicatione, & collocandi Moniales fugitivas in aliis Monasteriis, quam suæ professionis durante visitatione, refertur, ibidem num. 15.

Quæstiuandi, vide *Indulgentia*.

Reliciendi omni à patre iniunctum legitime dependet à voluntate solius filij, dicto cap. 22. num. 84.

Referuatis à casibus absolvendi an importet facultatem absolvendi Hæreticum ab excommunicatione, dicto cap. 21. num. 28.

Renocandi donationem, vide *Fiscus*.

Studiendi extenditur, etiam ultra Diocesim concedentis, dicto cap. 30. num. 252.

Testandi Hæreticorum fautoribus, defensoribus, & receptoribus, tam actiue, quam passivè non competit, ibidem num. 73.

Transcundi ad Rituum Latinum, Ruthenis denegata; & de ratione, ibidem num. 321.

Alia vide sub verbis *Actus, Congregatio, Consuetudo, Hæreticus, Papa, Reservatio*.

FAGNANVS

Eonus Canonista, par. 1. cap. 4. num. 5.

FALSITAS

Arguitur, si instrumenta Notarii varia sint, & inconstantia, quæst. proem. num. 35.

Committitur à fauente se Clericum, vel Sacerdotem, & in actibus Clericorum se ingerente, cum talis non sit, & is propterea tanquam falsarius punitur, par. 1. cap. 34. num. 112.

Doctrinæ, vedi *Infans*.

Dogmatis desensu per Auctorem, ex hac causa damnatum operatur, quod retinentes, & legentes illius libros sint excommunicati, & de hæresi suspecti, ac tanquam tales inquiri possint, par. 1. cap. 30. num. 414.

Episcopi, vide *Confirmatio, Ordinatio*.

Indulgentiarum, in quibus verificetur, par. 1. cap. 40. num. 74. 81. cum seqq. & 125. cum seqq.

Vide *Indulgentia, Quæstiuantes*.

Magna regulariter punitur poena mortis naturalis, par. 1. cap. 35. num. 119.

Miraculi, vide *Miraculum*.

Opinionis, quam quis retinet credens, sic ab Ecclesia teneri paratus se corrigere, agnito errore non operatur, quod retinens dicatur Hæreticus, par. 1. cap. 11. num. 5.

Ordinationis allegata, quomodo iustificetur, dicto cap. 34. num. 112.

Religionum, vide *Quæstiuantes, Reliquia*.

Seclæ si protestetur per aliquod signum in vestibus expressum, puta versiculum Alcorani, an illas gestare liceat Catholicis, par. 1. cap. 8. num. 17.

Vide *Actus, Iudæi, Princeps, Vester*.

Testium inductorum à Polygamo ad pro-

bandam mortem primæ coniugis, quomodo puniri debeat, par. 1. cap. 36. num. 119.

Vide *Polygamus, Testes*.

Alia etiam vide sub verbis *Possibilitas, Probatio, Sensus, Testis*.

FAMA

Iudicium, an faciat contra Striges, par. 1. cap. 32. num. 152.

Ortum habens à titulo insecto, nullum probationis gradum constituit, par. 1. cap. 40. num. 204.

Sanctitatis alicuius defuncti, an & quomodo operetur, quod illius imagines pingi possint, & retineri dicto cap. 40. num. 119.

Vide *Imagines, Libri, Pama, Sculptura*, Alia etiam vide sub verbis *Cardinales, Clericatus, Collegium, Defensio, Delictum, Episcopus, Inquisitor, Sancti Officij, Papa, Sacerdos, Sacerdotium*.

FAMILIA

Armata Inquisitorum, in quibus consistat, par. 1. cap. 29. num. 6. 18. & 19.

Inquisitorum, vide *Arma, Inquisitor, Statutum*.

Familiarum Sancti Officii Melitæ, an subit iurisdictioni Inquisitoris, ibidem num. 59.

Alia etiam vide sub verbis *Bona, Fiscus, Sexus, Vfus*.

FAMILIARES

Episcoporum, an gaudeant privilegio fori, par. 1. cap. 29. num. 48.

Sancti Officii Anconæ gaudent privilegio fori ex consuetudine, ibidem num. 41.

Arma deferre possunt, etiam in locis non subiectis Inquisitioni, cuius sunt officiales, & de ratione, ibidem num. 8.

Capi cum armis per Iudices seculares, quomodo restitui debeant Inquisitori, ibidem num. 14.

Consuetudine sic stanre gaudent privilegio fori, par. 1. cap. 28. num. 33.

Contribuere, an teneantur triticum, pro abundantia, dicto cap. 29. num. 85.

Deferre, an possint archiluseros, seu pugiones breuioris mensuræ, ibidem num. 9.

Delinquentes cum armis prohibitis, an teneantur duplici poena delicti, scilicet, & armorum, ibidem num. 44.

Denunciare tenentur Hæreticos, & de hæresi suspectos, alios dicuntur fautores Hæreticorum, & tanquam tales puniri debent, par. 1. cap. 26. num. 24.

Distincti, an, & quomodo sint ab eius ministris, dicto cap. 28. num. 35.

Excubias, an facere teneantur in casu necessitatis, dicto cap. 20. num. 54.

Exempti, an sint à solutionibus onerum, & muneribus publicis, ibidem num. 84.

Facinorosi homines eligi non debent, ibidem num. 17.

Fori privilegio regulariter non gaudent, ibidem num. 47.

Gestantes archibuffetos, vel pugiones breuioris mensuræ, an, & quomodo capi, vel impediri possint per Curiam secularem, ibidem num. 10.

Instituti quando, & ad quid fuerint, dicto cap. 23. num. 32.

Inuenti à Birruariis, cum armis, & litteris patentibus, si velint illos capere, an, & quando possint impunè resistere, dicto cap. 29. num. 24. & num. 23. cum seq.

Iudæi, an assumi possint, ibidem num. 41.

Iuramentum, quod præstare debeant in eorum receptione, dicto cap. 26. num. 21.

Iurisdictioni Inquisitoris priuatiuè subduntur si in officio delinquant, d. cap. 29. num. 48.

Meliæ dinortii in causa per uxorem intentati, an gaudeant privilegio fori, ibid. num. 62.

Iquos ad retinendos pro defensione insulæ ab infidelibus, an cogi possint, ibidem num. 41.

Eucharistiam in Paschate, an teneantur recipere à proprio Parocho, ibidem num. 41.

Excubias facere, an teneantur in causa necessitatis, ibidem num. 44.

Fori privilegio an, & quando gaudeant, ibidem num. 50. & num. 60. cum seq.

Immunes sunt ab oneribus impostis, per Magnum Magistrum, ibidem num. 55.

Iegarorum Piorum de executione, si agatur, an & quando gaudeant privilegio fori, ibidem num. 63.

Litteris monitorialibus pro rebus perditis ab Episcopo relaxatis, quando afficiantur, ibidem num. 58.

Mancipiorum mercaturam exercentes an recipi possint, ibidem num. 77.

Officium seculare, qui exercuerunt, an possint se meriti exceptione exemptionis in iudicium, ibidem num. 53.

Recipi, an possint Cappellani mediæ Crucis, vel ceteri de foro Magni Magistri ibidem num. 81.

Militant pro Tribunali, dicto cap. 28. num. 32.

Militaria ad sernitia an, & quando cogi possint, dicto cap. 29. num. 36.

Minores annorum 25. an recipi possint, ibidem num. 40.

Munus sumum, quomodo explere debeant, dicto cap. 26. num. 23.

Negligentes capere Hæreticos dicuntur fautores, ibidem num. 22.

Neophyti, an recipi possint, d. cap. 29. num. 43.

Offendens, an, & quando incedat in pœnas Iulii B. Pii Quinti si de protegendis &c. dicto cap. 28. num. 31. 35. & 36.

Offerentes ludici seculari suam familiaritatem ad effectum registrandi privilegium, printandi, dicto cap. 29. num. 90.

Potentiores esse, an deceat, ibidem num. 42.

Prinuantur litteris parentalibus familiaritatis, si abutantur facultate gestandi arma, ibidem num. 34.

Privilegio fori, an, ubi, & quando gaudeant, et quæ alia habeant privilegia, dicto cap. 28. num. 39.

Prohibitis cum armis inuenti in domo meretricis, in canpona, vel in tripudiis publicis, an possint capi per Curiam secularem, dicto cap. 29. num. 31.

Puniendi per quem Iudicem sint circa abusum armorum, ibidem num. 46.

Reprehensum ex causa capi non possunt, & de ratione, ibidem num. 39. & seq.

Retinere an possint in eorum domibus arma prohibita, archibuffetos, scilicet, & pugiones breuioris mensuræ, ibid. num. 45.

Alia vide sub verbis *Alienigena*, *Birruarii*, *Canonico*, *Cognitio*, *Copia*, *Crucifigari*, *Delictum*, *Episcopus*, *Inquisitor*, *Inuentarium*, *Iudæi*, *Iudex*, *Mancia*, *Ministri*, *Minor*, *Neophyti*, *Parochus*.

FAMVLI

Catholici Regis, vel Domini Hæretici, an possint honoris, & obsequii causa comitari Dominum, eique assistere in templis Hæreticorum, par. 1. cap. 24. num. 53.

Vide *Catholicus*, *Templa*.

Consulorum Sancti Officii Dominum non comitantes, an possint arma gestare, par. 1. cap. 29. num. 20.

Vide *Consultores*, *Licentia*.

Libros prohibitos legentes de mandato Domini, an, & quando censuras incurrant, par. 1. cap. 30. num. 397. & seqq.

FASCES

Laureati, quid olim significarent, par. 1. cap. 40. num. 172.

FAVOR

Catholicorum intenditur per extraneos. Ad evitanda, non autem Hæreticorum, par. 1. cap. 18. num. 28. & cap. 20. num. 7.

Cultus Divini, vide *Altus*.

Ecclesiæ ubi consideretur actus facultatini obligant infuturum, par. 2. cap. 3. nu. 16.

Fidei, vide *Exceptio*, *Fides*.

Fisci, an operetur, quod habens facultatem disponendi delinquentis ad disponendum, cogi possit, par. 1. cap. 22. num. 79. & seqq.

Vide

Vide Dispositio, Facultas, Fiscus.
Hæreticis, an præstare possit per omissionem facti, vel cooperationem, par. r. cap. 26. num. 3.

Vide Alimenta, Magistratus.
Pæ cause, an operetur, quod substinere possit contractus Hæretici, dicto cap. 22. num. 48.

Vide Aſus Hæreticus.
Rei in dubio assumi debet, potius quam fauor Fisci, ibidem num. 43.

Sinarum, vide *Decretum.*
Tertiu, an faciat substinere resignationem, Beneficij factam ab Hæretico, part. r. cap. 20. num. 15.

Venientium ab intestato, an censeatur tacite contemplatus ab habente facultatem, disponendi, qui non disposuit, d. cap. 22. num. 82.

Alia vide sub verbis *Princeps, Prohibitio, Statuta.*

FAVORIA

Hæreticorum prohibita, quia mala, & mala, quia prohibita, par. r. cap. 36. nu. 200.

FAVTORES

Hæreticorum abiurare, an, & quando teneantur favoriam, par. r. cap. 36. nu. 106.

Abiurati alijs de vehementi ex causa favoriz, an sint puniendi tanquam relapsi, par. r. cap. 16. num. 41.

Absolui per quos possint, dicto cap. 36. num. 241.

Alia ex causa, quam hæresis, an incidunt in pœnas factorum, ibid. & nu. 186. eum seqq. & cap. 28. num. 66. & cap. 30. num. 58.

Capere omitteutes Hæreticum, quando dicantur, par. r. cap. 26. num. 26.

Conferentes Hæretico honorem, aut dignitatem, an censeantur, ibidem num. 36.

Consilio, qui dicantur, dicto cap. 28. num. 50.

Contumaces an, & quas pœnas incurrant, dicto cap. 30. num. 77.

Defeudentes Hæreticum in iudicio munere Procuratoris, vel Advocati, an censeantur, par. r. cap. 27. num. 4.

Denunciare omitteutes Hæreticum au, & quando dicauntur, dicto cap. 26. num. 30. & seqq.

Directè, qui dicantur, dicto cap. 36. num. 190.

Excommunicationem maiorem Summo Pontifici referuaram an, & quando incurrant, ibid. num. 135. & seqq.

Facto, qui dicantur, dicto cap. 28. num. 35.

Fœdes cum Hæreticis incuntes reputandi sunt, ibid. num. 189.

Hæreditatum capaces non sunt tam ex
Index Tomi Primi,

testamento, quàm ab intestato, par. r. cap. 23. num. 111.

Hæretici regulariter non reputantur, sed tantummodo de hæresi suspecti, dicto cap. 26. num. 1. & cap. 18. num. 20.

Marrimonium cum Hæreticis contrahentes censendi sunt, dicto cap. 36. num. 139.

Memoria an damnari possint, par. r. cap. 17. num. 21.

Pœnas, quas incurrant, dicto cap. 30. num. 59. & dicto cap. 16. num. 191.

Puniendi quomodo sint, dicto cap. 16. num. 34.

Qui dicantur, ibidem.

Relapforum instar quando puniendi sint, ibidem.

Sepelientes Hæreticum in loco sacro censendi sunt, dicto cap. 28. num. 51.

Sepultura Ecclesiastica, quando prohibeantur, dicto cap. 18. num. 18.

Seruantes Hæreticorum ossa, vel cineres censendi sunt, dicto cap. 28. num. 51.

Verbis, qui dicantur, ibid. num. 49.

Vide Abiuratus, Advocatus, Catholicus, Constitutio, Custos, Defensores, Episcopi, Excommunicatio, Facultas, Familiares, Filius, Infamia, Inhabilitas, Inquisitor, Irregularitas, Index, Memoria, Mulier, Officio, Omisio, Oratores, Persona, Pœna, Privatio, Protestatio, Relapsus, Sepultura, Testes, Testis.

Schismaticorum excommunicari an sint ipso iure, par. r. cap. 10. num. 37.

Incurrant ne infamiam, & irregularitatem, ibid. num. 48.

Susceptorum de heresi an teneantur abiurare, dicto cap. 36. num. 107.

FELICITAS

Angelorum an diminuta fuerit per aliorum casum, par. r. cap. 2. num. 15. & 16.

FEVDATARIVS

Hæreticus an, & quando priuetur Fendo, itaut illud veniat in confiscatione, par. r. cap. 22. num. 18.

FEVDVM

Bonorum sub generali sermone non venit sine expressa mentione, par. r. cap. 22. num. 19.

Alia vide sub verbis *Bona, Clausula, Commoditas, Confiscatio, Feudatarius, Liquidatio, Natura, Sententia.*

FICTIO

Baptismus reiterandi absque intentione, baptizandi an inducat suspiciouem hæresis, par. r. cap. 33. num. 57.

Confessarii, vide *Laicus.*

Consecrandi si accidat in celebratione Missæ facta per non Sacerdotem, qui verè non consecraret an inuret pœna ordinaria, par. r.

cap. 34. num. 107.
 Nulla licet in collatione Baptismi, d. cap. 33.
 num. 58.
 Præsentandi, vide *Catholicus*.
 Relapsus an, & quando consideretur in eo,
 qui post abiuratum formaliter hæresim,
 cum Hæreticis conuerfetur, par. 1. cap. 16.
 num. 33.

Vide *Hæretici, Relapsus*.

Vexillorum Infidelium an liceat in Nauibus
 Catholicis ne Infideles illa videntes fu-
 giant, par. 1. cap. 8. num. 26.

Alia vide sub verbis *Apostata, Baptiza-
 tus, Facultas, Hæretici, Iudei, Negans, Ner-
 phyri, Prestigiatore, Quæstuanes, Statutum*.

FIDEICOMMISSVM

Extinctum quando remanet in personam,
 Hæretici an illius bona veniant in con-
 scriptione, par. 1. cap. 22. num. 142.

Alia vide sub verbis *Bona, Legitima*.

FIDELIS

Copulam habens cum Hæretica an teneatur
 Confessario exprimere hanc qualitatem,
 par. 1. cap. 36. num. 235.

Alia vide sub verbis *Apostata, Christiani,
 Confirmatio, Ecclesia, Missa, Mulier, Nomen,
 Obligatio, Opera, Papa, Sacerdos, Vassallus*.

FIDELITAS

Negari non potest per vassallum domino
 Hæretico postquam fuit ab hæresi libera-
 tus, par. 1. cap. 22. num. 23.

Reum in Sanctorum Officium defendentium,
 Procuratoris, & Advocati, in quo consi-
 stat, par. 1. cap. 27. num. 7.

Alia vide sub verbis *Apostata, Iuramen-
 tum, Vassallus*.

FIDES

Assensum requirit de veritate formali, par. 1.
 cap. 11. num. 9.

Bannitis an sit seruanda, par. 1. cap. 27.
 num. 71.

Docet omnem virtutem esse bonam, & om-
 ne vitium malum, par. 1. cap. 4. num. 4.

Exteræ ad concedendam licentiam pro con-
 trahendis matrimonijs quando sint admit-
 tendæ, par. 1. cap. 36. num. 100.

Firma esse debet, par. 1. cap. 7. num. 1.
 Hæreticis an sit seruanda, dicto cap. 27.

num. 55. & seqq. & num. 69. & seqq.
 Hosti quoque seruanda, ibid. num. 91.

Infusa per Baptismum non sufficit ad apo-
 stasiam, sed requiritur vox exterioris do-
 centis, par. 1. cap. 9. num. 39.

Materia est spiritalis, & Ecclesiastica ab
 omni imperio, & potestate seculari pro-
 fus immunis, ibid. num. 31.

Prodesse non debet illi, qui eam contempnit,
 ibid. num. 42.

Promissa an sit seruanda favore fidei, ibid.
 num. 14.

Sacris in litteris etiam Infidelibus, sæpius
 seruata, dicto cap. 27. num. 77.

Seruanda an, & quando sit Tyrannis, Pira-
 tis, aliisque publicis Prædonibus, ibidem
 num. 70. & 72.

Simulata non licet, par. 1. cap. 8. num. 1.
 Sui ad prodicionem non obligat, par. 1. cap. 8.
 num. 27.

Vna esse demonstratur, dicto cap. 27. num. 34.
 & seqq. & num. 37.

Reliqua vide sparsim in suis sedibus.

FILIATIO

Probari quando debeat ad puniendum fi-
 lium Hæretici, & an ad hunc effectum
 sufficiat sola nominatio, vel & tractatus
 requiratur, par. 1. cap. 24. num. 136.

FILIVS

Accusare an possit stant hæresi patris, par. 1.
 cap. 24. num. 92.

Administrationem an habeat peculij profe-
 ctuij, par. 1. cap. 22. num. 99.

Admissi ad poenitentiam, & non relapsi,
 sed non admissi ad incorporationem Ec-
 clesie an censetur irregularis, d. cap. 24.
 num. 80.

Adoptiuus Hæretici an poenas incurrat,
 ibid. num. 137.

Alere an teneatur patrem Hæreticum, par. 1.
 cap. 23. num. 39.

Apostatæ est subiectus foro Ecclesie quoad
 spiritalia, par. 1. cap. 11. num. 35.

Assumi non potest ad beneficia, & officia pu-
 blica, stante hæresi patris, dicto cap. 23.
 num. 14.

Aui paterni Carolici hæreditate an pri-
 uetur ob hæresim patris, dicto cap. 24.
 num. 102.

Beneficia ad obtinenda inhabilitatur ob hæ-
 resim patris, ibid. num. 111.

Bona, quæ amittit ob delictum patris, dicto
 cap. 24. num. 105.

Carolicus Hæretici petens dispensari, vt
 possit adire templa Hæreticorum ad au-
 diendas eorum conciones, ne priuetur hæ-
 reditate paterna, an sit audiendus, ibidem
 num. 49.

Condemnati de hæresi in contumaciam,
 præcedente plena delicti probatione, an
 priuetur beneficijs, ibid. num. 119.

Confiatis bonis ob hæresim patris, an pos-
 sit alimenta petere, vel ius legitimæ, ibid.
 num. 96. & cap. 22. num. 100.

Contumacis Hæretici, & in contumaciam
 damnati, an, & quando priuetur benefi-
 cijs, dicto cap. 24. num. 118.

Conuersi ad fidem Christianam patre peten-
 te debet baptizari, dicto cap. 11. num. 34.

Damnati de crimine læsæ maiestatis huma-
 næ an sit infamis, dicto cap. 24. num. 93.

Dei, vide *Creatura*.

Delinquens non potest à Fisco cogi ad reli-

- eiendum onus, quod pater relinquendo legitimam illi injunxerat, dicto cap. 22. num. 54.
- Dignitatis annexæ maioratui an sit capax stante hæresi patris, d. cap. 24. num. 107.
- Excommunicatus non est ob hæresim patris, ibid. num. 70.
- Extranei Catholicis hæreditate an priuatur ob hæresim patris, ibid. num. 104.
- Græci baptizatus à Presbytero Latino ob deficientiam Presbyteri Græci, non potest admitti ad Collegium Græcorum Urbis, par. 1. cap. 30. num. 327.
- Patris, & matris Latine an possit sumere Fucharistiam Ritu Græcorum, ibid. num. 375.
- Ritum, quem seruare teneatur, & an possit viuere partim Græcè, & partim Latina si sit ex patre Græco, & matre Latina, vel è contra, ibid.
- Hæreditate paternâ priuatur ob hæresim patris, dicto cap. 24. num. 98.
- Hæretici admitti an possint in Scholis Catholicorum, ibid. num. 66.
- Tradendi Brachio seculari an censetur irregularis, ibid. num. 30.
- Hæreticorum fautoris, defensoris, aut receptoris, an, quando, & quibus subiacet poenis, dicto cap. 30. numer. 79. & seqq.
- Illegitimus Hæretici an poenas incurrat, dicto cap. 24. num. 134.
- Imperij in Terris an priuatur hæreditate paternâ ob hæresim patris, ibid. num. 93. & seq.
- Impubes Hæretici quomodo alendus sit, & educandus, dicto cap. 22. num. 103.
- Incerto patre natus an incurrat poenas ob hæresim patris, ubi adest Statutum, quod censetur de aliqua agnatione, illiusque arma assumat, dicto cap. 24. num. 136.
- Indicijs præuentus si præsentetur à patre ob timorem ne capiatûr à Curia an sit remissus puniendus, ibid. num. 128.
- Infamis an efficiatur ob hæresim patris, ibidem num. 83. & seq. & num. 113.
- Infidelis an, quando, & quomodo possit rebaptizari, par. 1. cap. 33. num. 34. & sequ.
- Inhabilis an fiat ad beneficia, & officia ob hæresim patris, dicto cap. 24. num. 85.
- Inquisiti de hæresi, & contumacis ob legitimum impedimentum an priuatur beneficijs, ibid. num. 123.
- Interficiens se in carceribus, ubi detinebatur ex causâ hæresis admittitur ad probandum, quod conscientia parrati criminis non se interfecerit ne damnetur eius memoria, par. 1. cap. 17. num. 17.
- Irregularis efficiatur propter hæresim patris, dicto cap. 24. num. 74.
- Iudei baptizati, & à fide apostatantis, etiam iuuentis parentibus est baptizandus, & de
- ratione, dicto cap. 11. num. 35.
- Iurisdictionis an, & quando capax sit stante hæresi patris, dicto cap. 24. num. 108.
- Legitimus per sententiam iudicatus an, & quando talis vbique habendus sit, dicto cap. 30. num. 161. & 182.
- Maioratu iurisdictionali, vel non iurisdictionali an priuatur ob hæresim patris, dicto cap. 24. num. 101.
- Marris hæreditate an priuatur ob hæresim patris, ibid. num. 103.
- Mortis poena non puniatur ob hæresim patris, ibid. num. 71.
- Narus post hæresim patris an priuatur illius hæreditate, ibid. num. 100.
- Negatini Hæretici traditi Brachio seculari, & profitentis se esse, & mori Catholicum an censetur irregularis, ibid. num. 80.
- Nobilitatem non amittit ob hæresim patris, & de ratione, ibid. num. 88.
- Officijs adeptis an priuatur ob hæresim patris, ibid. num. 32.
- Ordinatus tempore quo pater incidit in hæresim an amittat vilius, & exercitium Ordinum, ibidem.
- Pensionibus an priuatur ob hæresim patris, ibid. num. 114.
- Pœnas alias non incurrit ob hæresim patris, quam à lege Canonica expressas, ibidem num. 87.
- Præsumens patrem contumacem Inquisitionibus omnes poenas euadit, ibid. num. 125.
- Præsentatus iudici à patre remissus puniendus, & an id feruetur in Tribunali SS. Inquisitionis, ibid. num. 126. & seq.
- Præsumitur potius naturalis quam spurius, & de ratione, par. 1. cap. 36. num. 80.
- Priuatur beneficijs Ecclesiasticis ob hæresim patris, dicto cap. 24. num. 110.
- Probare potest etiam post mortem patris, inquisiti de hæresi, & contumacis, quod esset innocens, & Catholicus semper extiterit ne priuatur beneficijs, ibidem num. 124.
- Profectio peculio an debeat priuari ob hæresim patris, dicto cap. 22. num. 99.
- Receptans patrem Hæreticum an, & quomodo sit puniendus, dicto cap. 30. numer. 40.
- Rei læsæ maiestatis humanæ condemnati in contumaciâ præiura plena delicti probatione an priuatur beneficijs, dicto cap. 24. num. 119. & 122.
- Relapsi emendati, & Curie seculari traditi an censetur irregularis, ibid. num. 78.
- Reuelans spontè hæresim patris omnes poenas euadit, ibid. num. 125.
- Schismatici an priuatur bonis, & reputetur inhabilis ad honores, & dignitates, par. 1. cap. 10. num. 44.
- Succedit in maioratu non patri, sed primo instituto ri, dicto cap. 24. num. 105.
- Suspecti de hæresi non priuatur beneficijs,

ibidem numer. 116.

Testis an esse possit, non obstante hæresi patris, ibid. num. 91.

Transcurrens ab Orthodoxa fide ad Hæreticos in Regionibus, ubi impunè hæreses grassantur, an poenas incurrat, ibidem. num. 139.

Uulgo quæsitus an poenas incurrat ob hæresim patris, ibid. num. 135.

Alia etiam vide sub verbis *Alimenta*, *Argumentum*, *Baptismus*, *Bona*, *Casus*, *Catholicus*, *Christiani*, *Confessio*, *Deus*, *Dispensatio*, *Dispositio*, *Ecclesia*, *Emancipatio*, *Facultas*, *Filiatio*, *Fructus*, *Hæreditas*, *Hæretici*, *Hæreticus*, *Incorporatio*, *Infamia*, *Infidelis*, *Irregularitas*, *Judei*, *Lesio*, *Legitima*, *Maiores*, *Mors*, *Mulier*, *Nobilitas*, *Occisio*, *Offensus*, *Opera*, *Parentes*, *Pater*, *Peculium*, *Pena*, *Prinatio*, *Probatio*, *Sacerdos*, *Superior*, *Testamentum*, *Trebellianica*.

FIRMITAS

Quid sit, par. 1. cap. 7. num. 1.

Alia vide sub verbis *Dubius*, *Fides*.

FISCUS

Alienare an, & quando possit totam rem, quam habet communem cum prinato, eo inuito, & quid si minimam habet portionem, & an teneatur suam partem consocio soluere, par. 1. cap. 22. num. 37.

Bonorum subiectionum maiorum, vel primogenituræ fructus, seu commoditatem, an, & quando per confiscationem consequatur durante vita delinquentis, ibidem num. 160.

Contumacem delinquentem postquam multavit, & postmodum convictum in poenam confiscationis damnari obtinuit, an possit inconstans relicta confiscatione ad multam redire, ibid. num. 148. & seq.

Disponendi facultatem habentem si delinquit, an cogere possit ad disponendum favore ipsius Fisci, ibid. num. 79. & seq.

Donantem, delinquentem, an virtute confiscationis cogere possit ad reuocandam donationem, & quid si in ipsa donatione reuocari facultatem sibi reseruasset, ibid. num. 84.

Dotem à patre Hæretico post delictum assignatam filiz pro matrimonio carnali, vel spirituali, an possit reuocare, ibidem. num. 101. & seq.

Emphyteutica bona per confiscationem acquisita teneatur vendere intra annum, & de ratione, ibid. num. 27.

Emptori bonorum alienarorum ab Hæretico an restituere teneatur quando ex illo fuit satisfactum creditoribus, ibid. nu. 51.

Excludere an possit reum ab incendio concessio pro homicidio ex eo, quod faceretur illud non fuisse homicidium simplex, sed qualificatum, puta proditorum, par. 1. cap. 14. num. 46.

Experiri quando possit intra, & actiones Hæretici, vel delinquentis, cuius bona confiscantur, dicto cap. 22. num. 78.

Filiabus rei, criminis læsæ maiestatis humanæ constituit dotes in Tribunalibus maioribus, ibid. num. 102.

Fructus provenientes ex bohis per Hæreticum alienatis, an, & quos reuocare possit, ibid. num. 68.

Hæreditarias ultra vires non teneatur, ibid. num. 140.

Hæres non est propriæ delinquentis, cuius bona confiscantur, ibid. num. 94.

Hypothecam an habeant pro poena, ibidem num. 83.

Implere teneatur onus annexum Legato, quod in ea transit per confiscationem, ibid. num. 89.

Inconstans esse non debet, quæst. proxim. num. 24.

Irritare potest testamentum Hæretici non minus, ac alias alienationes, par. 1. cap. 23. num. 40.

Melioramenta emptori bonorum Hæretici an teneatur refundere, d. cap. 22. num. 55.

Mercatori Hæretico per confiscationem succedens teneatur soluere debita inuitum mereturæ contracta prout potest illius debitores ad soluendum adstringere, ibid. num. 52.

Occupans bona Hæretici notorii ante sententiam, an teneatur ea restituere, vel possit ea ponere sub sequestro, ibid. num. 73.

Sandæ Officii probare teneatur offensionem Ministri fuisse patratam in odium Tribunalis, vt interit poenæ contæte in Bulla Beati Pij Quinti *Si de protegendis &c.* aliàs cessat etiam iurisdiclio Inquisitoris, par. 1. cap. 28. num. 38.

Pœnam ad soluendam an, & in quo delicto cogere possit hæredes rei iudicio pendente defuncti, dicto cap. 22. num. 74.

Præstare teneatur vxori Hæretici alimenta, & fructus, seu interituria dotes, donec illi dotem restituat, ibid. num. 117.

Pretium bonorum, quæ Hæreticus ante sententiam declaratoriam alienauit, an, & quando emptori restituere teneatur, & quid si alienatio fuerit in causam necessariam, ibid. num. 60.

Receptantis Hæreticum scientiam probare teneatur, par. 1. cap. 30. num. 26.

Repudiare an inconstans possit confiscationem postquam bona incorporauit, & caput soluere creditoribus, dicto cap. 22. numer. 149.

Restituere teneatur dotem vxori Hæretici, prout tenebatur eius maritus, ibidem. num. 116.

Retractare inconstans non potest bona, quæ vendidit, quæst. proxim. num. 26.

Reuocare non potest alienationem factam ab Hæretico pro alimentis proprijs, vel

suæ familiæ, dicto cap. 22. num. 57.
 Successor vniuersalis est condemnari, & tenetur ad eius debitum, ibid. num. 94.

Vindicare potest bona per Hæreticum etiam ante sententiam declaratoriam alienata, donata, vel quocunque alio titulo translata, & quid si ad mille manus transierint, ibid. num. 49.

Vita Hæretici durante an, & quando consequatur commoditatem Feudi, vel fructus illius, ibid. num. 21.

Vxoris primæ superuentiam probare tenetur per liquidissimas iustificationes contra Polygamum, par. 1. cap. 36. num. 119.

Alia vide sub verbis *Alienatio, Alimentum, Arma, Bona, Cautela, Commoditas, Conditio, Confessio, Creditor, Creditum, Debitor, Dispensatio, Dos, Ecclesia, Emphyteusis, Emptor, Episcopus, Facultas, Filius, Fructus, Hereditas, Hæres, Hæreticus, Indolrum, Inventarium, Index, Ius, Iura, Liquidatio, Maioratus, Pena, Prescriptio, Princeps, Procurator, Prohibitio, Reus, Scientia, Serui.*

F O E D V S

Religionis vbi impunè grassantur hæreses, quid importet, & an procedat ex tacito consensu, vel permissione Summi Pontificis, par. 1. cap. 19. num. 32.

Pacis inter Principes eandem habet vim, ac pax inter primatos, par. 2. cap. 2. num. 113.

Violatum quando dicatur inter Principes, ibidem num. 114.

Vide enim sub verbo *Fautores.*

F O R E N S I S

Matrimonium primum, vel secundum an, & quando contrahere possit absque attestatione loci, in quo natus est super statu libero, par. 1. cap. 36. num. 103.

Vide etiam sub verbo *Episcopi.*

F O R E S

Ecclesie ingressus non dicitur, qui est nulliter baptizatus, par. 1. cap. 9. num. 6.

F O R M A

Baptismi non seruata an Sacerdos coactus baptizare possit filios Turcarum, par. 1. cap. 31. num. 56.

Inquisitionis, vide *Inquisitio.*

Iuris expressa in saluoconducto quid operetur, par. 1. cap. 11. num. 105.

Sacramentorum, vide *Opinio.*

Tradendi Hæreticum Brachio seculari refertur, par. 1. cap. 21. num. 19.

F O R M V L A

Extraordinarium indulgentiarum, quæ per Summum Pontificem conceduntur Coronis, Rosariis, Medalis, vel Crucibus Benedictis, par. 1. cap. 40. num. 84.

Iuramenti prestandi in Sancto Officio per

Procuratores, & Aduocatos, par. 1. cap. 27. num. 10.

Ordinarium indulgentiarum, quæ per Summum Pontificem conceduntur Coronis, Rosariis, Medalis, vel Crucibus Benedictis, dicto cap. 40. num. 83.

Processus instruendi contra Striges, Sortilegos, & Maleficos, par. 1. cap. 32. nu. 152.

F O R N I C A T I O

Exercita eo animo, quod fornicans puret eam sibi licere, & non esse peccatum, an sit actus hæresis manifestatiuus, par. 1. cap. 13. num. 17.

F R A G I L I T A S

Hominum semper in peius labitur, par. 1. cap. 3. num. 20.

F R A T E R

Percutiens testem, qui in Sancto Officio deposuerat contra eius fratrem an excusetur à poenis Bullæ Beati Pij Quinti *Si de protegendis &c.* & quomodo sit puniendus, par. 1. cap. 28. num. 87.

Receptans fratrem Hæreticum an, & quomodo sit puniendus, par. 1. cap. 30. nu. 40.

Alia vide sub verbis *Correctio, Pax, Regularis, Sollicitatio, Sollicitati.*

F R A T R E S

Prædicatores an, & quando ministrare possint Sacramentum Confirmationis, par. 1. cap. 30. num. 310.

F R E Q U E N T I A

Bino ex actu deducitur, par. 1. cap. 31. num. 148.

Cadendi quando verificetur in laborante morbo caduco, ibidem num. 154.

Frangendi sigillum Confessionis, an operetur, quod Sacerdos sit suspectus de hæresi, & puniri possit in Sancto Officio, par. 1. cap. 15. num. 92.

Alia vide sub verbis *Energumeni, Lex, Libri.*

F R V C T V S

Acquiruntur ab eo, qui bona fide possidet ex qualibet occasione, par. 1. cap. 22. num. 69.

Beneficii Ecclesie bona sunt, par. 1. cap. 26. num. 48.

Iurispatronatus remanent infecti infecto timlo, ibidem.

Perceptos an, & quando prouisus teneatur restituere condemnato, cui per condemnationem beneficium ipsum ablatum fuerat, par. 1. cap. 25. num. 74.

Restituere ut Hæreticus teneatur an requiratur sententia declaratoria, par. 1. cap. 21. num. 17.

Vide *Clericus, Eleemosyna, Hæreticus.*
 Bonorum ab Hæretico alienatorum an, &

quos Fiscus reuocare possit ab eorum emptore, dicto cap. 22. num. 68.

Vide *Fiscus, Mulier, Occasio, Titulus*.

Consumptos prouenientes ex bonis per Hæreticum alienatis, an, & quando Fiscus possit reuocare, ibid. num. 69.

Dominium sequuntur, ibid. num. 68.

Dotis, vide *Dos, Fiscus*.

Intelliguntur deductis expensis, ibidem numer. 69.

Maiores quando non confiscatur illius proprietates an spectent ad Fiscum durante vita delinquentis, & quid si delinquens ipse sit institutor, ibid. num. 158.

Sacrificii aliquis an prouenire possit viuenti, qui celebret, vel celebrari faciat Missas pro suffragio animæ suæ, par. 1. cap. 34. num. 31.

Applicari an possit sub conditione futura, ibidem num. 35.

Missæ, qui sint, ibid. num. 31.

Vide *Sacerdos*.

Alia etiam vide sub verbis *Iudei, Remedium*.

FVGA

Carcerati ob hæresim detenti vehementissimam præber delicti suspensionem, par. 1. cap. 16. num. 43.

Vide *Abiuratus, Inquisitio*.

Dennuntiati si procuretur an, & quando procurantes incidant in Bullam Beati Pij Quinti *Si de protegendis &c.* par. 1. cap. 28. num. 42.

Alia vide sub verbis *Bona, Custos, Dennuntiatus, Facultas, Serni, Vexilla*.

FVNDATOR

Conditiones, quas apponere possit in limine fundationis, par. 1. cap. 24. num. 145.

FVRIOSVS

Audiens confessiones Sacramentales quamuis non sit Sacerdos, puniendus poena extraordinaria, par. 1. cap. 44. num. 125.

Celebrans Missam non promouus puniendus poena extraordinaria.

Semel an, & quando præsumatur semper furiosus, par. 1. cap. 16. num. 25.

FVRTVM

Compertum experimento phialæ an possit puniri, par. 1. cap. 12. num. 13.

Iurandi causa factum non præsumitur, sed causa lueri, par. 2. cap. 2. num. 75.

Pixidis, in qua asseruatur Sanctissimum Sacramentum an, & quando puniri possit in Sancto Officio, par. 1. cap. 34. num. 75. & 77. cum seqq.

Rei sacræ grauissimum sacrilegium continens suspensionem malæ credulitatis, & de ratione, ibid. num. 76.

Sacræ Pixidis an gaudeat immunitate Ecclesiastica, ibid. num. 82. & seqq.

Vide etiam sub verbo *Pax*.

G

GABELLÆ

Conduci an possint à Iudæis, par. 1. cap. 31 num. 131. & seqq.

GAVDIVM

Angelorum an fuerit diminutum per aliorum casum, par. 1. cap. 2. num. 15. & 16.

GENERALES

Religionum an possint concedere licentiam legendi libros prohibitos, par. 1. cap. 30. num. 235. & seqq.

GENII

Antiquorum quid sint, par. 1. cap. 2. numer. 22.

GENTILES

Indiarum, an, & quomodo permittantur post eorum conuersionem ad Christianam fidem recipere, & gestare lineas, eorumbyna, sandalos, & similia, & lauaciones exercere iuxta decreta Sacrarum Congregationum, par. 1. cap. 8. num. 30.

Alia vide sub verbis *Christiani, Ecclesia, Serr*.

GENVFLEXIO

Hæreticorum in templis, an, & quando liceat, vel non liceat Catholicis, par. 1. cap. 24. num. 16.

Alia vide sub verbis *Catholicus, Confessarius*.

GERSON

Auctoritatem factam faciat, & quare, par. 1. cap. 3. num. 19.

GESTATIO

Armorum Familiaribus Sancti Officii, an, & quando impediri possit per Curiam secularem, par. 1. cap. 29. num. 10.

Vide *Consultores, Familiares, Famuli*.

Breuium collo appensorum, cum nominibus incognitis, quæ Angelis tribuantur, an importet suspensionem hæresis, par. 1. cap. 40. num. 160.

Habitelli, vide *Habitellus*.

Habitus qualis esse debeat in Græcis viduis, Presbyteris, par. 1. cap. 30. num. 377.

Hostiæ, vide *Hostia*.

Reliquiarum, Agni Dei, effigiarum, Euan-geliorum, Psalmorum, Breuium, & similia, an, & quando liceat, par. 1. cap. 32. num. 140.

Vestium Infidelium, quando liceat Catholicis, par. 1. cap. 8. num. 10. & seqq.

Vide *Catholicus, Gentiles, Habitus, Principes, Vestes.*

GRADVS

Abiurationis remittitur arbitrio Iudicis, par. 1. cap. 35. num. 2.

Doctoratus, vide *Hæretici.*

Hæresi qualis sit in Hæresiarcho, & dogmaticis, par. 1. cap. 17. num. 11.

Probationis primus est suscipio, par. 1. cap. 36. num. 80.

Alia vide sub verbis *Descendentes, Hæretici, Receptor, Statutum, Trebellianica.*

GRÆCI

Adscripti Ecclesie Græcæ redacti ad Riturum Latinum, an, & quando per Papam dispensentur, vt inferuiri illi possint secundum Riturum Latinum, par. 1. cap. 30. num. 374.

Animarum latinorum curam exercere, an possint, & circa eas munus Parochi gerere, ibidem.

Baptismi in collatione, an possint facere trinam asperersionem, ibidem num. 368.

Catholici in defectum Sacerdotis Græci possunt sacramentaliter confiteri, & Sacram Eucharistiam sumere secundum Riturum Latinum, ibidem num. 371.

Chrismatis oleum non ministraret, nisi ab Episcopo benedictum, par. 1. cap. 38. num. 3.

Communione sub vtraque specie, an sumere possint in Italia, dicto cap. 30. num. 370.

Confirmari per simplicem Sacerdotem, an, & quomodo debeant iterum ab Episcopo confirmari, ibidem num. 377.

Coniugem latinam, an possint trahere ad Riturum Græcum, ibidem num. 375.

Consignari, an consueuerint à simplici Sacerdote, vel à solo Episcopo, ibidem num. 333. & seqq.

Dispensari, an, & quomodo possint, vt transcant ad Riturum Latinum, ibidem num. 377.

Dogmata, quæ sequi teneantur, & possint, ibidem num. 331.

Excusari, an possint à peccato, ex consuetudine immemorabili contra Sacros, Canones introducta tempore schismatis, par. 1. cap. 10. num. 36.

Festa, quæ seruare teneantur in Prouincijs Latinorum, dicto cap. 30. num. 377.

Habituantes inter Latinos, an, & quando possint edere carnes in die Sabathi, vel alijs diebus ab Ecclesia Romana vetitis, ibidem num. 376.

Hordaceo in pane, an possint Eucharistiam consecrare, vel adorare, ibidem num. 370.

Infantibus, an possint subministrare Sacram Communionem, ibidem num. 377.

Infirmit ministrant oleum benedictum à simplici Sacerdote, & de ratione, d. cap. 38. num. 5.

Initiati Ordinibus Sacris post contractum, matrimonium, si mortua ea vxore alia, dicerent, puniri possent, tanquam Polygami similitudinarij, par. 1. cap. 36. num. 155.

Latinum per Episcopum ordinati, an, & quando celebrare possint Ritu Græco, dicto cap. 10. num. 364.

Liburni degentes, an, & quando recipere possint Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ à Presbytero Latino, ibidem num. 371.

Matrimonium contrahere non possunt post susceptos Ordines sacros, sed tamen modo possunt vt matrimonio contracto ante susceptionem Ordinum, dicto cap. 36. num. 157.

Mercatores Schismatici, an possint à Catholicis eorum bonis priuari, dicto cap. 10. num. 41.

Nati ex vtroque parente Latino, an possint promoueri animo celebrandi more Græcorum, dicto cap. 10. num. 374.

Orare pro quibus possint, vel non, ibid.

Ordinati ab Episcopo schismatico, an, & quando dispensari debeant ab irregularitate, & recipi præuia professione fidei, ibidem.

Ordines, quos suscipere teneantur, ibid.

Orientales Canonicis Latinorum constitutionibus, quando teneantur, ibid. num. 373. & cap. 16. num. 158.

Missæ, quando celebrare possint, eodem cap. 30. num. 374.

Presbyteratus ordinem, quomodo conferant, ibidem.

Presbyteri, quia auctoritate olim confirmarent baptizatos, ibidem num. 337. & seqq.

Promouendi ad Ordines sacros, an teneantur semper Roma accedere, vt promoucantur ab Episcopo deputato, ibidem num. 374.

Ritus, vide *Ritus.*

Sacerdotes absoluerent an possint à casibus reseruatis, ibid. num. 373.

Schismatici tolerantur ab Ecclesia, d. cap. 10. num. 41.

Seruare, quæ teneantur circa ordinis Sacramentum, dicto cap. 30. num. 230. & 374.

Alia vide sub verbis *Alumni, Catholicus, Collatio, Congregatio, Consuetudo, Episcopi, Extranaganti, Filius, Itali Græci, Latini, Mater, Ordinatio, Papa, Parochus, Regulare, Rutheni, Sacerdos, Vxor.*

GRATIA

Addisci non potest, si sit gratis data, & de ratione, par. 1. cap. 40. num. 49.

Anglicanorum Regum sanandi strumas à quo inceptis, & an hodie duret, ibidem num. 39. & seqq.

Christianissimorum Regum ad strumas sanandas, ibid. num. 43.

Consolationis, vide *Confessio*.

Delicti in statu Ecclesiastico non conceditur, nisi cum prohibitione accedendi ad locum, ubi fuit commissum, & ubi habitat pars offensa, vel eius hæres, donec delinquens pacem obtinuerit, par. 2. cap. 2. numer. 52.

Disputationis, vide *Defensores*.

Gratis data potest dari, etiam perditis hominibus, & quid operetur, dicto cap. 40. num. 20.

Honoris Regi, vel Domino Hæretico præstandi, an possint Catholici, Famuli, Milites, Sæcullares &c. templa Hæreticorum intrare ibique assidere, par. 1. cap. 24. numer. 53.

Humilitatis, vide *Confessio*.

Infunditur à Deo, quandoque in actu, par. 1. cap. 1. num. 9.

Morbos curandi est gratia gratis data, & de ratione, dicto cap. 40. num. 32.

Obsequii, vide *Templa*.

Specialis trahi non potest in consequentiam, par. 1. cap. 31. num. 134.

Alia vide sub verbis *Angeli, Deus, Dubius, Edictum, Hæreticus, Homo, Inquisitor, Index, Ius, Petens, Salutatores, Sæculi, Tempus, Vitium*.

GREGORIUS

Decimus tertius misit Nuncios, cum litteris pro recipiendo Calendario Schismaticis Orientalibus, & de ratione, par. 1. cap. 20. num. 7.

Decimus quintus, quid statuerit contra Sacerdotes sollicitantes in confessione, par. 1. cap. 15. num. 12.

H

HABITELLUS

Dicitur habitus poenitentiae, par. 1. cap. 21. num. 48.

Gestandus per Hæreticum poenitentem super alias vestes, ibid. num. 49.

Hæresiarum spontè comparentibus imponi non debet, par. 1. cap. 14. num. 63.

Mortuo poenitente, an, & quomodo suspendi debeat in Ecclesia Cathedrali, vel Parochiali, dicto cap. 21. num. 50.

Reducitur ad poenam corporalem, & ad infamiam, dicto cap. 14. num. 61.

Suspectus vehementer de hæresi, an sit imponendus, dicto cap. 21. num. 42. & seq.

Vocari quomodo soleat per Hispanos, ibid. num. 48.

Alia vide sub verbis *Fidelis, Hæreticus*.

HABITATIO

Contracta, quando dicatur, par. 1. cap. 27. num. 47.

Alia vide sub verbis *Grati, Gratia, Scholasticus*.

HABITUS

Apostata degentis in terris Infidelium, & redire volentis ad fidem Catholicam qualis esse debeat, par. 1. cap. 8. num. 29.

Infidelium Religionem concernens puta Sacerdotis communis Mahometani, vel Religiosi Ethnici, an gestari possit per Catholicos transientes in eorum locis, ut se occultent, ibid. num. 24.

Iurisdictionis, vide *Episcopus*.

Naturalis, an sit capax Angelorum voluntas, par. 1. cap. 2. num. 19.

Religionis improprie, si imponatur sacre Imagini, an id puniri in Sancto Officio possit, par. 1. cap. 40. num. 68.

Turcarum, an gestari possint Christianos in eorum locis transientes, dicto cap. 8. num. 23.

Alia vide sub verbis *Habitellus, Presbyteri, Privilegium, Scelus*.

HÆREDITAS

Deferri an possit Hæretico per contractum inter vivos, par. 1. cap. 23. num. 17.

Fuit Hæretici non proveniens ex persona, vel successione patris, an illi debeat, par. 1. cap. 24. num. 101.

Hæretico delata, an transeat in Fiscum, vel potius in alios venientes ab intestato, dicto cap. 23. num. 21.

Reo læsæ maiestatis humanæ deferri non potest, etiam ante sententiam declarationis, ibidem num. 20.

Repudiari an possit ab Hæretico in præiudicium Fisci, dicto cap. 23. num. 21.

Alia vide sub verbis *Apostata, Filius*.

HÆRES

Delinquentis ante sententiam condemnatoriam defuncti non potest à Fisco, neque quoad bona conveniri, par. 1. cap. 22. numer. 74.

Frequenter piger in suffragiis defuncti, par. 1. cap. 34. num. 23.

Hæretici defuncti ante sententiam condemnatoriam, & litem contestatam adhuc tenent tradere bona Fisco, dicto cap. 22. num. 74.

Libros prohibitos si retineat an, quando, & quomodo dici possit suspectus de hæresi, par. 1. cap. 30. num. 100.

Alia vide sub verbis *Catholicus, Clericus, Dispositio, Episcopus, Facultas, Factores, Fiscus, Gratia, Institutum, Ignorantia, Inventarium, Laicus, Nomen, Pater, Probatio, Sepultura, Testamentum, Transmissio*.

HÆRESIARCHA

Indicari quis soleat in Suprema, par. 1. cap. 17. num. 9.

Proprie quis sit, ibidem.

Quis sit, ibidem num. 3.

Recipiendus, an, & quando sit ad poenitentiam si

tiam signanter secundum praxim Supremæ, ibidem num. 11.
Spontè comparens quomodo expediendus, ibidem, & cap. 14. num. 54.
Vnde dicatur, eodem cap. 17. num. 8.
Alia vide sub verbis *Defensores, Gradus, Habitellus, Insuperitus*.

HÆRESIS

Alia externa, & alia interna, seu mentalis, par. 1. cap. 13. num. 1.
Considerari non potest in Iudæis, Paganis, aliisque non baptizatis, par. 1. cap. 11. num. 24.
Constitutum quid sit, par. 1. cap. 32. num. 96.
Crimen publicum, par. 1. cap. 19. num. 9.
Culpa perpetrari potest momento temporis ad instar aliorum peccatorum, par. 1. cap. 12. num. 6.
Definitio, dicto cap. 11. num. 4.
Differentia ab Apostasia, ibidem num. 54.
Dinitiarum à cupiditate plerumque procedit, par. 1. cap. 22. num. 200. & seqq.
Dinortio an, & quando sufficientem præbeat causam, par. 1. cap. 36. num. 40.
Errorem scienter in rebus fidei requirit, dicto cap. 11. num. 12.
Externa absolui an, & à quo possit respectu excommunicationis, par. 1. cap. 25. num. 34.
Profiteri an aliquo casu liceat possit, par. 1. cap. 8. num. 9.
Resultare an, & quando possit ex characteribus notis, vel ciffis, d. cap. 13. n. 9.
Tantum, quæ sit, ibidem num. 3.
Formalis, quæ dicatur, dicto cap. 36. num. 55.
Instructionem sufficientem requirit ultra Baptisimum, par. 1. cap. 14. num. 55.
Interna æquiuocis verbis an, & quando manifestetur, dicto cap. 13. num. 12.
Detecta an, & quando dicatur ex eo, quod dormiens fateatur, vel profiteatur errorem, quem occultat in mente, ibid. num. 13.
Indifferentibus ex signis, vel verbis, an manifestetur, ibidem, num. 8.
Tantum quæ sit ibidem num. 5.
Irregularitatem ad incurrendam an requiratur, quod sit publica, & notoria, dicto cap. 19. num. 5.
Leuis quantumvis sit adhuc cognosci non potest per Iudices seculares, dicto cap. 36. num. 77.
Manifestari quando dicatur ex verbis, vel signis, dicto cap. 13. num. 12.
Materialis, quæ dicatur, ibidem num. 55.
Mentionem specialem requirit, ut comprehendatur in facultate absolviendi, dicto cap. 25. num. 28.
Nomen quomodo accipiat secundum usum Ecclesiæ, dicto cap. 11. num. 3.
Novati quod lapsi recipiendi non sint ab Ecclesiâ, dicto cap. 14. num. 9.
Originis, vide *Origenes*.

Index Tomi Primi.

Pertinaciam requirit, dicto cap. 12. num. 1.
Pœna capitali per Principes seculares puniatur, par. 1. cap. 21. num. 3.
Procedere debet ab errore intellectus, dicto cap. 11. num. 5.
Resecanda igne, & ferro, dicto cap. 21. num. 3.
Reclorij exultantibus omnes Hæreticos bene sentire, & omnes hæreses veras esse, par. 1. cap. 3. num. 33.
Simulata an liceat ad lucrandos Hæreticos, vel Infideles, dicto cap. 8. num. 2.
Simul interna, & externa, quæ sit, dicto cap. 73. num. 6.
Triplex externa, interna, & externa, & interna simul explicatur, ibidem num. 2.
Vera, & formalis requiritur ad constituendum Hæreticum negarium, par. 1. cap. 15. num. 2.
Vnus inquisitus potest interrogari etiam de alia, dicto cap. 14. num. 32.
Vox quid significat, dicto cap. 11. num. 2.
Reliqua vide *sparsim in suis sedibus*.

HÆRETICI

Admittuntur ad omnes actus, & ad omnia officia in locis ubi impunè grassantur hæreses, par. 1. cap. 19. num. 2.
Aduocari esse non possunt, ibidem num. 21.
Affirmarij pertinaces, & impenitentes, qui dicantur, par. 1. cap. 14. num. 2.
Pœnitentes, qui dicantur, ibidem num. 3.
Qui dicantur, ibidem num. 1.
Spontè comparentes, qui sint, ibid. n. 4.
Antiquitas quomodo expedirentur quando spontè comparabant in Sancto Officio, ibidem num. 6.
Arbitratores, vel arbitri esse non possunt, dicto cap. 19. num. 20.
Baptizare infantes non expedire eredentes ante annos discretionis, par. 1. cap. 33. n. 53.
Capitali pœna an iuste puniantur ab Ecclesiâ, par. 1. cap. 21. num. 1.
Carcerari durante causa non admittuntur ad audiendam Missam, ibidem num. 56.
Confirmationem negantes esse Sacramentum, dicto cap. 33. num. 64.
Consecratorum bonitatem impenitentes, quàm pœnitentes, & relapsi, ibidem.
Consolutores an dici debeant, vel consolari, par. 1. cap. 24. num. 32.
Contumaces permanentes in excommunicatione per annum ipso iure reputantur Hæretici, etiam absque alia sententia condemnatoria, & an requiratur sententia declaratoria, par. 1. cap. 17. num. 4.
Qui dicantur, & quomodo contra eos procedatur, ibidem num. 1.
Decedentes in hæresi etiam post mortem sunt excommunicandi, ibidem num. 12.
Defensores Ciuitatis creati non possunt, dicto cap. 19. num. 15.
Differentiam nullam constituentes inter Episcopum, & simplicem Presbyterum, K k k k

par. 1. cap. 37. num. 19.
 Doctoratus ad gradum promoueri non possunt, dicto cap. 19. num. 17.
 Ecclesiæ durationem vsque ad finem mundi negantes, par. 1. cap. 5. num. 6.
 Eligi non possunt Decuriones, nec ad regimen Reipublicæ, dicto cap. 19. num. 24.
 Episcopi ad munus confirmationem propriè spectare negantes, dicto cap. 33. num. 65.
 Eucharistiæ Sacramentum ab omnibus Christianis ministrari, & distribui posse asserentes, par. 1. cap. 34. num. 126.
 Excommunicati excommunicatione maioris, par. 1. cap. 18. num. 1.
 Exilio antiquitus multabantur, dicto cap. 21. num. 54.
 Hostes totius Reipublicæ Christianæ, par. 1. cap. 27. num. 71.
 Imagines sacras non esse venerandas tenentes, par. 1. cap. 36. num. 59.
 Infamiam incurrunt, siue mares, siue feminae sint tam de iure ciuili, quam de iure canonico, dicto cap. 19. num. 8.
 Iudices esse non possunt, ibidem num. 18.
 Iudicialiter agere non possunt, quamuis possint conueniri, ibidem num. 25.
 Iurisdictione an, & quomodo priuentur, par. 1. cap. 20. num. 1.
 Legitimo ab omni actu priuati, & exclusi sunt, dicto cap. 19. num. 28.
 Libros hæreticales componentes, legentes, & retinentes, censuras incurrunt, par. 1. cap. 30. num. 211.
 Mercaturæ occasione an tolerari possint in Statu Catholico, dicto cap. 27. num. 45.
 Milites esse non possunt, dicto cap. 19. num. 16.
 Mirare an, & quando possint filios ad scholas Catholicorum, dicto cap. 21. num. 65.
 Negantes esse spiritum, & Angelum, par. 1. cap. 32. num. 88.
 Negatini habendi pro veris, & pertinacibus Hæreticis, par. 1. cap. 15. num. 1.
 Qui sint, ibidem.
 Tradendi Brachio seculari, dicto cap. 24. num. 80.
 Nominatim denunciari, seu excommunicari, an, & quando priuari debeant sepultura Ecclesiastica, dicto cap. 18. num. 27. & seq.
 Notarii esse non possunt, dicto cap. 19. num. 22.
 Occulti dispensandi sunt ab irregularitate, ibidem, num. 4.
 Officia publica obire non possunt, ibidem, num. 14.
 Oleum infirmorum ab Episcopo benedictum irridere, par. 1. cap. 35. num. 7.
 Omnes conueniunt in neganda auctoritate Ecclesiæ, par. 1. cap. 16. num. 10.
 Peiores sunt ludæis, & Paganis, & de ratione, dicto cap. 36. num. 78.
 Pertinaces quomodo relinquendi sint potestatibus secularibus, par. 1. cap. 12. num. 3.
 Presumpti, qui sint, par. 1. cap. 13. num. 4.
 Priuilegijs omnibus priuantur, quibus dum

erant Catholici fruebantur, dicto cap. 19. num. 27.
 Purgatorium negantes, negant etiam dari indulgentias, par. 1. cap. 40. num. 20.
 Recipiendi an, & quo tempore sint ad poenitentiam, postquam fuerunt vocati in iudicium, dicto cap. 14. num. 72.
 Relapsi licite dicuntur, qui fuerunt admissi ad poenitentiam, sed non ad incorporationem, dicto cap. 24. num. 80.
 Repelluntur ab omnibus honoribus, & dignitatibus, & de ratione, dicto cap. 19. num. 13.
 Reuelationes diuinas fingunt, & de ratione, dicto cap. 40. num. 135.
 Reneri ad fidem recipiendi sunt, par. 1. cap. 9. num. 29.
 Recurrentes ad Ecclesiam an, & quomodo in suo ordine, & gradu recipiendi sint, dicto cap. 19. num. 3.
 Sceleratis alijs peiores sunt, par. 1. cap. 22. num. 201.
 Spiritualibus quibus poenis teneantur, dicto cap. 18. num. 1.
 Spontè comparentes quomodo expediantur secundum praxim S. Officii, dicto cap. 14. num. 5.
 Subiecti sint Summo Pontifici ratione Baptismi, dicto cap. 27. num. 39.
 Tempore quocunque hodie spontè comparent, gaudent priuilegio spontè comparentium, dicto cap. 14. num. 7.
 Testamentum condere non possunt, & de ratione, par. 1. cap. 33. num. 1. & 10.
 Testes an esse possint, dicto cap. 19. num. 26.
 Tolerare an, & quando possint in Statu Catholico, dicto cap. 27. num. 44.
 Tradendi Brachio seculari pro prima vice dicuntur sic relapsi, dicto cap. 24. num. 80.
 Vitandi an, & quando sint ratione excommunicationis, dicto cap. 18. num. 5.
 Ultramontani, vide *Interrogatio*.
 Vnctionem extremam putant ministrari posse per quemlibet etiam laicum, dicto cap. 38. num. 2.
 Vocari non possunt ad Concilia, d. cap. 19. num. 15.
 Vulgari lingua sacræ Scripturæ verba, ac diuinum officium, & sacrificium profertenda esse asserentes, dicto cap. 34. num. 4. t.
 Vxores plures eodem tempore habere licitum asserunt, dicto cap. 36. num. 8. & 55.
 Reliqua vide *sparsim in suis sedibus*.

HÆRETICVS

Abiuratus diuertens ad alios eiusdem generis fame ductus, an possit puniri tanquam relapsus, par. 1. cap. 16. num. 36.
 Acquirere an possit hæreditatem ante sententiam declaratoriam, par. 1. cap. 23. num. 18.
 Acta externa hæreticalia commisisse confitens, sed negans intentionem an, & quan-

- do condemnari possit vti negatiuus, & quomodo contra eum procedatur, par. 1. cap. 15. num. 28.
- Administratione bonorum priuatur antea sententiam declaratoriam, par. 1. cap. 22. num. 45.
- Agnoscent peccatum suum postquam fuit accusatus, & vocatus in iudicium, sed prius quam sit de crimine conuictus, quomodo sit expediendus, par. 1. cap. 14. n. 28.
- Alienare non potest bona ante sententiam declaratoriam, aliis alienatio est nulla, & an id procedat tam in Hæretico manifesto, quam in occulto, dicto cap. 22. num. 47.
- Aliquis hæreses faciens, & alias tacens si ab Inquisitore absoluitur, an, & quando censetur absolutus ab omnibus etiam non confessis, dicto cap. 14. num. 44. & seqq.
- Approbare non censetur hæreses abintatas, eo quod se reddat valde suspectum hæresis alterius Sectæ, dicto cap. 16. num. 39.
- Beneficijs Ecclesiasticis priuatur, par. 1. c. 20. num. 8.
- Captus mitius puniendus si sit natus, & educatus inter Hæreticos, & de ratione, & quid cum eo agere expediat, dicto cap. 14. num. 64.
- Carceri perpetuo damnatus, an, & quando possit liberari, par. 1. cap. 21. num. 43.
- Catholicus reputatur si pro Catholico se gerat, par. 1. cap. 9. num. 9.
- Causæ pro defensione quando possit alienare bona, ita ut talis alienatio tanquam facta in causam necessariam non reuocetur à fisco, dicto cap. 22. num. 67.
- Censendus an, & quando sit qui inter Christianos nutritus, & conuersatus in fide delinquit, par. 1. cap. 11. num. 26.
- Complices reuelare reuocens, an possit à censuris absolui, quatenus spontè comparuerit, & quid cum eo agendum sit, dicto cap. 14. num. 16. & cap. 25. num. 26.
- Conferens se ad abiurandam hæresim si interim capiatur, an sit puniendus, eodem cap. 14. num. 63.
- Confessionis Sacramentum ad consequendum, an perneceesse debeat perdolere, & habere propositum, par. 1. cap. 13. num. 14.
- Conscios quos debeat nominare si spontè compareat, dicto cap. 14. num. 19.
- Contractus quoscunque facere non potest etiam ante sententiam declaratoriam, & quid si contrahat fauore piæ causæ, dicto cap. 22. num. 48.
- Contumax admittitur etiam post annum ad probandam suam innocentiam, par. 1. cap. 24. num. 12.
- Comparens intra annum, vel eo etiam lapsa recipitur ad poenitentiam, par. 1. cap. 17. num. 5.
- Conuictus quando censetur, d. cap. 24. num. 120.
- Lapsa anno an audiatur respectu bonorum confiscatorum, vel infordecencie, & quid ubi eius statuta fuisset combusta, dicto cap. 17. num. 8.
- Damnatus ab Episcopo, & Inquisitore, per quem eorum sit absolueudus ab excommunicatione, par. 1. cap. 24. num. 39.
- Defendi an possit in possessione beneficii per regulam de annali, vel triennali, dicto cap. 20. num. 19.
- Denunciatus gratiæ intra tempus si compareat, & se conuertat obtinet condonationem omnium bonorum, sed eius principia Christiana adhuc donantur libertate, dicto cap. 9. num. 45.
- Inquiri solummodo potest generaliter, dicto cap. 14. num. 22.
- Sola ex denunciatione non potest citari nec carcerari, ibidem.
- Vitari ut debeat quis dicatur, & an sufficiat sententiam declarans eum esse Hæreticum, par. 1. cap. 18. num. 5.
- Detegens suam hæresim in confessione sacramentali an, & quando dici possit Hæreticus externus, dicto cap. 13. num. 14.
- Difficiliter condemnatur tanquam negatiuus in Suprema Inquisitione, d. cap. 15. num. 7.
- Disponere nullatenus potest per vltimam voluntatem, puta codicillum, &c. par. 1. cap. 23. num. 7.
- Dominium bonorum an amittat ante sententiam declaratoriam, dicto cap. 22. numer. 43. & seq.
- Episcopus, vide Clericus, Obedientia.
- Externus occultus an sit irregularis, par. 1. cap. 19. num. 1. & seq.
- Facultatem alienandi an amittat, quando est damnatus in contumaciam, vel ob defectum purgationis, dicto cap. 22. num. 48.
- Filium Catholicum quamuis hæredem instituit, adhuc eius testamentum non valet, dicto cap. 23. num. 6.
- Formalis poenitens damnatur ad gestandum habitellum, dicto cap. 21. num. 43.
- Relapsus an, & quando dici possit eo quod alias abiurauerit de leui, dicto cap. 16. num. 18.
- Fructus Beneficii restituere tenetur ab ipsa die, qua in hæresim incidit, dicto cap. 20. num. 15.
- Gratiam gratis datam habere non potest, par. 1. cap. 40. num. 38.
- Hæreditas capax non est tam ex testamento, quam ab intestato, dicto cap. 23. num. 11.
- Hæres institui non potest nec à filio, nec à Milite, ibidem num. 12.
- Infamiam an incurrat ipso iure etiam absque alia sententia, dicto cap. 19. num. 11. & seq.
- Infamis an remaneat postquam fuit reconciliatus, ibidem num. 9.
- Institui non potest ad beneficii iurispa-

tronatus, par. 1. cap. 26. num. 45.

Interius natus faciens indifferentes an dicatur hæresim manifestare, dicto cap. 13. num. 21.

Prorumpens in blasphemias hæreticales an, & quando dicatur Hæreticus externus, ibid. num. 20.

Judicij in quacunque parte ante sententiam poenitentia recipitur ad misericordiam secundum praxim Supremæ Inquisitionis, dicto cap. 14. num. 73.

Ius patronatus an amittat, & quando illud recuperet, dicto cap. 22. num. 9.

Legati alimentorum capax est, & de ratione, dicto cap. 23. num. 14. & 31.

Litterarum humanarum à lectura removendus est, dicto cap. 19. num. 28.

Magistrum reuelare renuens an sit tradendus Curie seculari, quamvis sponte comparuerit, dicto cap. 14. num. 17.

Mentalis scribens hæresim suam notis abstractis, & non intelligibilibus, si postea regulam illas notas intelligendi amico communicet, vel ad sui memoriam retineat, an censetur Hæreticus externus, dicto cap. 13. num. 11.

Mortuus exhumandus est, ut eius ossa igni adiudicentur, dicto cap. 21. num. 37.

Necessariam in causam potest bona alienare, dicto cap. 22. num. 36.

Necesse an sit, quod fidem habuerit, & fuerit in professione Christiana, dicto cap. 14. num. 57.

Negativus antiquo ex dicto, vel facto convinci non potest, quia recens requiritur, & de ratione, dicto cap. 15. num. 6.

Affirmare debet ut talis sit se illam hæresim credere, & ab alijs credendam esse, & de hoc deponere debent testes, ibidem num. 6.

Considerari debet circa qualitatem personæ, & circa conversationem, ibidem num. 7.

Convinci debet de verbis, vel factis clatis, & certis, & an sufficiant ambigua, vel æquivoca, ibid. num. 3.

Doctus ad supplicium an possit absolvi à Confessione in foro sacramentali absque eo, quod crimen publicè fateatur, ibidem num. 29. & seq.

Reconciliari non potest in foro exteriori, nisi fateatur delictum, ibid. num. 32.

Notarius ad officium an, & quando restituatur postquam fuit absolutus, d. cap. 19. num. 33.

Notorius tradere an vitrò reneatur bona Fisco, etiam ante sententiam declaratoriam, dicto cap. 22. num. 72.

Vitandus an sit etiam non denunciatus, & quod secundum praxim Supremæ, dicto cap. 18. num. 8. & 24.

Nulliter absolutus dicitur ab excommunicatione, nisi habeat animum deserendi erro-

res, dicto cap. 25. num. 38.

Obliuionem allegans torquendus est pro vinctiori, & signanter super intentione, dicto cap. 15. num. 28.

Occultus voce actina, seu passiva an priuatur, dicto cap. 19. num. 29.

Offerte an, & quando reneatur bona Fisco, dicto cap. 22. num. 71.

Ordines an, & quando validè conferat, dicto cap. 20. num. 1. & seqq.

Patria potestate priuatur ab ipso puncto commissi criminis, etiam ante sententiam declaratoriam, dicto cap. 23. num. 36.

Pensionibus priuatur, dicto cap. 20. num. 21.

Perseuerans diu latenter in errore, absque alia probatione pertinaciæ Hæreticus indicatur in foro externo, & non per ignorantiam, sed per malitiam præsumitur persistisse, par. 1. cap. 12. num. 6.

Perrinax quomodo sit expediendus, & tractandus secundum praxim Supremæ, dicto cap. 12. num. 3.

Pietatis causa tantum data acquirere potest, dicto cap. 23. num. 30.

Poenitens carcere perpetuo punitur post abiuratum hæresim de formali, d. cap. 21. num. 38.

Confessus cum tergiversatione, vel in tortura, quas penas euadat, & quas non, dicto cap. 14. num. 72.

Durum ad carcerem an, & quando damnari possit, dicto cap. 21. num. 47. & seqq.

Loco perpetui carceris an condemnati possit ad triremes perpetuos, vel ad tempus, ibid. num. 52.

Sacro antiquitus induebatur, ibid. n. 48.

Vocem actiuam, seu passiuam an recuperet, dicto cap. 19. num. 29.

Posseessione bonorum non priuatur ante sententiam declaratoriam, dicto cap. 22. num. 46.

Priuatur voce actina, & passiva in electionibus Ecclesiasticis, dicto cap. 19. num. 29.

Promittens dare notulam complicum Confessio an sit absolvens ab excommunicatione, dicto cap. 25. num. 26.

Recipiendus an, & quando sit, d. cap. 22. num. 206.

Reconciliatus Ecclesiæ an sit capax hæreditatis, aliorumque actuum civilium, & quid si solum adsit spes reconciliationis, dicto cap. 23. num. 23.

Recusans reuelare alios Hæreticos, an, & quando absolui possit ab excommunicatione, dicto cap. 25. num. 26.

Reincidens in hæresim semel abiuratus coram solo Episcopo, an possit puniri tanquam Relapsus, dicto cap. 16. num. 5.

Respondens non memini, non recorder, an sit torquendus pro habenda responsione præcisa, & quid de praxi Supremæ, d. cap. 15. num. 24.

Restitutionem possessionis bonorum petere potest si ea prius fuerit ante sententiam declaratoriam, d. cap. 22. num. 46.

Reuelans suam occultam hæresim Inquisitori, vel amico per modum petitionis consilij an, & quando dici possit Hæreticus externus, dicto cap. 13. num. 15.

Sacramenta an, & quando valide conferat, dicto cap. 20. num. 1. & seqq.

Semel an, & quando præsumatur semper Hæreticus, dicto cap. 16. num. 26.

Sententia iam lata, an, & quando recipi possit ad misericordiam, dicto cap. 14. num. 75.

Separans dicitur ab Ecclesia proprio iudicio, par. 1. cap. 36. num. 197.

Secutorum liberatorum dominium non recuperat quamvis sponte compareat, vel intra tempus gratiæ, propter quod bonis restituatur, dicto cap. 23. num. 45.

Simulans confessionem Sacramentalem, ut Sacerdoti Confessario suas hæreses persuadeat, potest ab ipso Confessario reuelari, par. 1. cap. 35. num. 97.

Spontè comparentium privilegio ut gaudet debet reuelare non solum complices, sed & alios Hæreticos, & de hæresi suspectos, dicto cap. 14. num. 18.

Suasus ad comparendum si teneat, & prolesteret se velle in hæresi perseverare, quid sit agendum, ibid. num. 65.

Successione ex testamento an prius tamen incipiat, vel tanquam indignus, dicto cap. 23. num. 22.

Suspendi potest ab officio, & dignitate pendente accusatione etiam ante sententiam, & de ratione, dicto cap. 19. num. 31.

Testamentum condere an possit ante sententiam declaratoriam, dicto cap. 23. num. 2. & seqq.

Testes delictorum an nominare teneatur si spontè compareat, dicto cap. 14. num. 19.

Tortus, & in tortura confessus, an, & quando recipiatur ad misericordiam, ibidem, num. 74.

Tradere an teneatur bona Fisco ante sententiam declaratoriam, dicto cap. 22. num. 70.

Traditus iam Curie seculari an, quando, & quomodo per Inquisitorem recipi possit ad misericordiam, dicto cap. 14. num. 76.

Venia indignus etiam pro prima si neget propositiones de quibus hic, & de ratione, ac quomodo sit puniendus, ibidem, num. 77.

Vere quis dicatur, dicto cap. 11. num. 1.

Vitandus quando sit, dicto cap. 18. num. 19.

Vitiam per voluntatem an disponere possit de bonis acquisitis per sententiam, dicto cap. 23. num. 9.

Vocem an habeat in Capitulo pendente accusatione, seu denuncatione, d. cap. 19. num. 31.

Reliqua vide *sparsim in suis sedibus.*

HALLOIS

Liber *Origenes defens* proscriptus, par. 1. cap. 2. num. 42.

HÆBREI

Vide *Indai.*

HIEREMIAS

Cap. 18. num. 7. exponitur, & declaratur, par. 1. cap. 1. num. 4. & 19.

Cap. 51. exponitur, & declaratur, par. 1. cap. 2. num. 25. & 34.

HISPANI

Salutatores, quos dicant, par. 1. cap. 40. n. 29. & seqq.

Videntes Missas celebrare faciunt pro suffragio animarum suarum, par. 1. cap. 34. num. 25. & seqq.

Alia vide sub verbis *Carcere, Congregatio, Copia, Habitu, Inquisitor, Rex, Prætorium, Quæstiones.*

HISTORIA

Ephrem Sancti refertur, & examinatur, par. 1. cap. 8. num. 3. & 6.

Eusebii Sancti, vide *Enstribus.*

Marcellini Papæ, par. 1. cap. 7. num. 14.

HOMICIDIUM

Nova ex causa commissum non obstante pace, gaudet immunitate Ecclesiastica, par. 2. cap. 2. num. 124.

Pace non obstante commissum tanquam proditio, non gaudet immunitate Ecclesiastica, ibid. num. 117.

Promissione de non offendendo neglecta si commissum fuerit, an, & quando gaudet immunitate Ecclesiastica, ibid. num. 118. & seqq.

Qualificatum confitens an excludatur ab indulto concessio pro homicidio, par. 1. cap. 14. num. 46.

Alia vide sub verbis *Fiscus, Minor.*

HOMINES

Constantes omnes esse debent in fide, par. 1. cap. 7. num. 1.

Sane mentis irident, & contemnunt tentationes circa fidem, ibid. num. 7.

Viatores Sanctis Angelis per ineffabilem Dei providentiam in custodiam habitos esse de fide credendum, par. 1. cap. 2. num. 20.

HOMO

Dignus nisi eligatur in Familiarem Sancti Officij, Inquisitor eligens dicitur abuti facultate portandi arma, par. 1. cap. 29. num. 39.

Doctus quando dicatur pertinax in hæresi, par. 1. cap. 12. num. 8.

Dubius in fide an, & quando dicatur Hæreticus, par. 1. cap. 7. num. 2. 4. 7. & seqq.

Sperate tenetur de fide in Deo, vel à Deo beatitudinem æternam, remissionem peccatorum, & alia necessaria, par. 2. cap. 1. num. 1.

Villis, vide *Birruarii*.

Vino indulgens, & dicens id facere ut eius virtus viuacior sit, non præsumitur habere gratiam gratis datam, par. 1. cap. 40. numer. 44.

Virum bonum, quod credat illum, quem vult credere malum, fieri non potest, par. 1. cap. 25. num. 63.

Voluptatis in Paradiso quanto tempore constans fuerit, par. 1. cap. 2. num. 45.

Alia vide *sparsim in suis sedibus*.

HONOR

Dei defendendus est aduersus illum blasphemantes non expectata spe emendationis, par. 2. cap. 2. num. 9.

Luxuria plus tribui non debet, quam castitati, par. 1. cap. 24. num. 134.

Alia vide sub verbis *Abinratus, Cardinalis, Delibum, Factores, Filius, Hæretici, Ordo, Sexus, Tempus*.

HORA

Denunciationis adnotari non solet in Sancto Officio, par. 1. cap. 14. num. 30.

Intempestina si fuerint inuenti Familiæ Sancti Officii per Birruarios cum armis, & sine lumine, quid agi possit secundum pragmaticam Hispaniarum, par. 1. cap. 29. num. 11.

HOSTIA

Consecrata antiquitus etiam per laicos occultè, & ad domos suas descerebatur, & de ratione, par. 1. cap. 12. num. 129. & seqq.

Conculcata si fuerit an conculcans dicatur aburi Sacramento Eucharistiæ, par. 1. cap. 14. num. 136.

Gestari an possit sine suspitione hæresis, dicto cap. 12. num. 126. & 138. cum seq.

Mixta si fuerit in sortilegijs miscens sit suspectus de hæresi, abutitur Sacramento Eucharistiæ, & quomodo puniatur, dicto cap. 34. num. 135. & seq.

Posita si fuerit in paribus pudendis an ponens dicatur aburi Sacramento Eucharistiæ, ibid. num. 136.

Rubea an possit consecrari, ibid. num. 13.

Alia vide sub verbis *Consecrando, Expeditio, Infirmitas, Mandans, Priscillianista, Sacerdos, Sortilegium*.

HVMILITAS

Vtilis est hominibus, par. 1. cap. 34. num. 22.

Vide etiam sub verbo *Confessio*.

I

IACOB

Cap. 4. exponitur, & declaratur, par. 1. cap. 1. num. 8. & 22.

IBERI

Rebaptizari an debeant, par. 1. cap. 33. nu. 33.

IDOLATRIA

Puniri poena mortis naturalis, par. 1. cap. 35. num. 121.

Alia vide sub verbis *Celebratio, Missa, & alibi*.

IDOLOLITIA

Comedere quando liceat, par. 1. cap. 8. nu. 34.

IESVITÆ

Biennij votis emissis sunt verè, & propriè Religiosi, par. 1. cap. 36. num. 128.

Matrimonium contrahentes post vota biennij an dicantur Polygami similitudinarij, & quomodo puniantur, ibid. num. 130. cum seq.

Religiosi sunt propriè, non autem ex priuilegio emissis votis biennij, ibidem num. 129.

Alia vide sub verbis *Societas, Votum*.

IGNIS

Accensio, quid significet, par. 1. cap. 40. num. 200.

Æternus, vide *Opinio*.

Pœna quomodo fuerit contra Hæreticos introducta, & ab Ecclesia recepta, par. 1. cap. 21. num. 8.

Alia vide sub verbis *Hæresis, Hæreticus, Iudæi, Pœna, Salutatores*.

IGNORANTIA

Affectata æquiparatur scientiæ, par. 1. cap. 30. num. 280.

Interno in foro an excuset ab hæresi, par. 1. cap. 11. num. 14.

Allegari an, & quando possit in his, quæ publicè fiunt, par. 1. cap. 18. num. 57.

Clericus, vide *Offensio*.

Crassa an, & quomodo differat ab ignorantia affectata, dicto cap. 11. num. 13.

Dici quando possit solummodo affectata, & quando temeritati coniuncta, d. cap. 30. num. 255.

Domini domus ne illa destruat an, & quomodo probari debeat, par. 1. cap. 22. num. 36.

Vide *Pretium*.

Excludi quomodo possit, par. 1. cap. 36. numer. 238.

Excusare an, & quando possit ab hæresi, dicto cap. 11. num. 12.

Externo in foro an, & quando excuset ab

hæresi, dicto cap. 11. num. 15. & cap. 34. num. 14.
 Facti sufficit, quod sit probabilis, ut excuset, dicto cap. 30. num. 278.
 Hæredem Hæreticum infipientem ne poenas incurrat qualis requiratur, & an præsumatur, ita ut probari debeat scientiam, par. 1. cap. 23. num. 34.
 Hæresis auctoris an excuset legentem, retinentem, & defendentem eius librum ab excommunicatione, & quid in scientia, quod liber trahet de religione, & hæreses contineat, dicto cap. 30. num. 276.
 Interno in foro quantumvis crassa, & supina excuset ab hæresi, dicto cap. 11. num. 15.
 Libros Hæreticorum retinentes, legentes, & defendentes, an, & quando excuset ab excommunicatione, dicto cap. 30. num. 275.
 Nominis Auctoris an sufficiat ad excusandum ab excommunicatione legentem, retinentem, & defendentem librum, & scientem quod trahet de religione, & hæreses contineat, & quid si Auctor in effectum sit Hæreticus, ibid. num. 277.
 Offendentis Ministros Sancti Officii an, & quando excuset à poenis Bullæ Beati Pii Quinti *Si de protegendis*, &c. par. 1. cap. 23. num. 80.
 Ordinari ab Episcopo Hæretico, vel Schismatico an excuset à suspensione, vel irregularitate, dicto cap. 18. num. 56.
 Præsumitur in receptante Hæreticum, dicto cap. 30. num. 25.
 Qualis sufficiat ad excusandum legentes, retinentes, & defendentes libros Hæreticorum, ibid. num. 279. & seqq.
 Receptantis Hæreticum qualis requiratur ne poenas incurrat, ibid. num. 24.
 Temeritati non coniuncta an, & quando excuset retinentem, legentem, & defendentem libros Hæreticorum, ibid. num. 281. & seqq.
 Alia vide sub verbis *Baptismus*, *Baptizatus*, *Christiani*, *Clerici*, *Constitutio*, *Ecclesia*, *Episcopus*, *Excusatio*, *Falsum*, *Hæreticus*, *Inquisitor*, *Muller*, *Offensio*, *Receptor*, *Licentia*.

ILLUSIO
 Permittenda non est erga Deum, vel Summum Pontificem, par. 1. cap. 9. num. 11.
 Revelationis Divinæ quomodo expeditur in Sancto Officio, par. 1. cap. 40. num. 141.

IMAGINES
 Imprimi quomodo debeant, par. 1. cap. 30. num. 135.
 Miraculosa, quæ afferebantur, & quid de illis factum fuerit, par. 1. cap. 40. num. 146. & seqq.
 Mortuorum cum fama Sanctitatis quomodo pingi possint, & retineri, ibidem num. 165. & seqq.

Pix, cur apponantur in Ecclesijs, ibidem num. 180.
 Profanz, vide *Vfus*.
 Sacras conciliabiles, percutientes, conspurcantes, vehementer de hæresi suspecti sunt, & de ratione, par. 1. cap. 31. nu. 63. & seqq.
 Vide *Habitus*.
 Alia etiam vide sub verbis *Altare*, *Blasphemia*, *Blasphemi*, *Consuetudo*, *Consumatio*, *Crimen*, *Cultus*, *Falsum*, *Hæretici*, *Oblatio*, *Pauca*, *Sanctitas*, *Sepultura*, *Vfus*.

IMMVNITAS

Ecclesiastica Hæreticis an suffragetur, par. 1. cap. 28. num. 75. & seqq. & cap. 34. nu. 83.
 Suspectis de hæresi an suffragetur, ibidem.
 Alia vide sub verbis *Blasphemi*, *Familiares*, *Fides*, *Falsum*, *Homicidium*, *Inquisitor*, *Libri*, *Reconciliatio*, *Testis*.

IMMUTABILITAS

Dei propria adeo ut creaturis non sit communicabilis, par. 1. cap. 1. num. 13.

IMPEDIENTES

Sancto Officio abjurare an debeant, par. 1. cap. 27. num. 28.
 Directè dicantur, qui occidunt, vulnerant, & offendunt Inquisitores, Ministros, Officiales, S. Tribunalis, ibid. num. 131.
 Indirectè, qui dicantur, par. 1. cap. 29. num. 1. & 121.
 Præsumuntur Hæretici, dicto cap. 27. num. 28.
 Reputantur fautores, & defensores Hæreticorum, ibid. num. 27.
 Suspecti sunt de hæresi, ibid. num. 28.

IMPEDIMENTVM

Executionis an probe tur ex depositione Birruiorum, par. 1. cap. 28. num. 29.
 Gratiz, vide *Vitium*.
 Iurisdictionis consideratur à solo effectu, nou autem à qualitate minarum, vel minantis, ibid. num. 64.
 Matrimonij ex disparitate cultus est de iure Divino, & de ratione, par. 1. cap. 36. num. 235.
 Vide *Coniux*, *Ordo*, *Polygamus*.
 Ordinis quando ex vi, & metu deduci possit, ibid. num. 147.
 Vide *Matrimonium*, *Via*.
 Alia vide sub verbis *Index*, *Libri*, *Magistratus*, *Sancti Officii*, *Princeps*, *Statutum*.

IMPEDITVS

Romam accedere ad petendam absolutionem excommunicationis ex causa hæresis an sit cogendus accedere per Procuratorem, par. 1. cap. 25. num. 31. & seqq.

IMPERATOR

- Constantis esse debet, quæst. proxm. num. 15.
 Constantinus, vide *Corona*.
 Corrumpere seipsum non erubescit, ibidem.
 num. 40.
 Denunciandus est si in hæresim incidat,
 par. 1. cap. 29. num. 4.
 Eximi non potest à pœnis contra denuncia-
 tos inflicti, ibid. num. 7.
 Inconstantiam appellat iniquitatem, quæst.
 proxm. num. 4.
 Iuramentum, quod præstet de defendenda
 Ecclesia, & Religione Christiana, par. 1.
 cap. 26. num. 14.
 Alia vide sub verbis *Bulla, Dyptice, Edi-*
ctum, Iudæi, Lex, Obsecrantia, Privilegium, Verba.

IMPERTIVS

- Libros prohibitos si retineat an, quando,
 & quomodo dici possit suspectus de hæ-
 resi, par. 1. cap. 30. num. 100. & 108.

IMPETRATIO

- Beneficij, quod possidebat Hæreticus fieri
 potest. etiam ante sententiam declarato-
 riam, par. 1. cap. 20. num. 14.

IMPLEMENTVM

- Conditionis retrahitur in contractibus,
 par. 1. cap. 22. num. 92.
 Ultimis in voluntatibus non retrotra-
 hitur, ibid. num. 153.
 Vide *Iura*.
 Oncri, vide *Fiscus*.
 Præcepti annuæ Communionis Paschales in
 Insula Militæ quoad Familiars Sancti Of-
 ficii an recognosci possit per illius Inqui-
 sitorem, par. 1. cap. 29. num. 51.
 Vide etiam sub verbo *Papa*.

IMPRESSIO

- Characteris an detur in eo, qui fuit ordinatus
 per vim, par. 1. cap. 36. num. 147.
 Vide *Bigamia, Consecratio, Ordo, Tonsura,*
Ins.
 Imaginis quomodo permitti possit, par. 1.
 cap. 30. num. 135.
 Indulgentiarum cum licentia fieri possit,
 ibid. num. 333.
 Librorum hereticalium inducit suspicionem
 hæresis tam in imprimantibus, quam in
 illis, qui impressioni scienter cooperantur,
 ibid. num. 122.
 Vide *Episcopi, Examen, Inquisitor, Libri,*
Licentia, Originalia, Pars, Pena, Princeps.
 Miraculorum quando liceat absque eo, quod
 verificentur forma ordinaria, par. 1. cap. 40
 num. 24.
 Scripturæ hæreticales an requiratur, ut illam
 legens dicatur suspectus de hæresi, dicto
 cap. 30. num. 188.
 Vide etiam sub verbis *Epistola, Indul-*
gentia.

IMPVNITAS

- Atrocissimis etiam in delictis conceditur
 sponte comparentibus, par. 1. cap. 14.
 num. 11. & 14.
 Hæretico promissa per Episcopum, vel In-
 quisitorem, quatenus hæresim fateatur,
 an sit seruanda, par. 1. cap. 27. num. 86.
 Vide *Episcopi, Facultas*.
 Mulieri relapse sponte comparenti conce-
 ditur, dicto cap. 14. num. 48.
 Offensionis, vide *Par*.
 Reo promissa per Inquisitorem an sit ser-
 uanda, dicto cap. 27. num. 91.
 Resistenti Bieruariis, qui cum inuenerunt
 cum armis, an debeatur, & quando si sit
 Familiaris Sancti Officii, par. 1. cap. 29.
 num. 27. & seq.
 Alia vide sub verbis *Armenenses, Banniti,*
Cadaver, Catholicus, Congregatio, Confessus,
Descendentes, Dispensatio, Filius, Fœdus, Hæ-
retici, Matrimonium, Officialis, Rens.

INCLVSIO

- Librorum prohibitorum in fasciculo per
 Mulionem vehendo si reperiat an idem
 Mulio censeatur suspectus de hæresi, par.
 1. cap. 30. num. 120.
 Ordinatus, vide *Officium*.
 Temporis vnus est exclusio alterius, par. 1.
 cap. 22. num. 202.

INCOMMVTABILITAS

- Attributum Dei, creaturæ non communica-
 bile, par. 1. cap. 1. num. 13.

INCONSTANTIA

- Iniquitas vocatur ab Imperatore, quæst. prog-
 niali num. 4.
 I cicitur quando sit, ibidem num. 41. & seqq.
 Quid sit, ibidem num. 1.
 Regulariter reprobanda, ibidem num. 2.
 Reprehensibilis quando sit, ibidem num. 5.
 & seqq.
 Vitium, quod opponitur prudentiæ, ibidem
 num. 3.

INCORPORATIO

- Eonorum facta per Fiscum an, & quando
 impediatur ne idem Fiscus repudiare possit
 confiscationem, par. 1. cap. 22. num. 140.
 Ecclesiæ obtenta per parentes Hæreticos, an
 faciat cessare irregularitatem in filiis
 etiam absque alia dispensatione, par. 1.
 cap. 24. num. 76.
 Vide *Filius, Hæretici, Parentes, Rela-*
psum.
 Hæretici pœnitentis cum Ecclesia requiritur
 ne illius filij priuentur beneficijs, ibidem.
 num. 116.

INDEX

- Librorum prohibitorum à quo possit publi-
 cari, par. 1. cap. 30. num. 147.

Alia

Alia vide sub verbis *Concilium, Congregatio, Episcopus, Facultas, Inquisitor, Lectura, Regula*.

INDICIA

- Diminutionis an resultare possint ex spontanea comparitione, par. 1. cap. 14. num. 46.
Indubitata adhuc non sufficiunt ad condemnandum in poenam ordinariam, par. 1. cap. 15. num. 21.
Plura requiruntur ad praeveniendum denunciarum, nec sufficit vnum, dicto cap. 14. num. 29.
Præcedere debent ut quis in iudicio interrogari possit, ibid. num. 33.
Subministrari non solent à Sancto Officio aliis Tribunalibus, sed ab aliis Tribunalibus Sancti Officii, par. 1. cap. 27. num. 119.
Sumi an possint per Criminalistas ex malapersona rei inquisiti, par. 1. cap. 32. num. 63.
Torturae debent esse certa, non autem dubia, vel æquiuoca, ibid. num. 175.
Alia vide sub verbis *Captura, Confessio, Denunciatio, Edictum, Fama, Filius, Inquisitor, Interrogatio, Sancti Officii, Pax, Præventus, Relapsus, Reus, Sollicitatio, Striges, Tortura*.

INDICIATVS

- Gravissimè de blasphemis, & propositionibus hæreticalibus, quomodo expeditur fuerit in Sancto Officio, & quomodo iterum expeditur fuerit postea spontè confessus, par. 1. cap. 14. num. 38.

INDVLGENTIÆ

- Cognoscendum est ab Ordinario an sint vere, vel falsæ publicandæ, vel non, par. 1. cap. 40. num. 71.
Concedi quomodo soleant per Sedem Apostolicam cum facultate quæstuandi, ibid. num. 79.
Declaratæ semel falsæ, vel apocryphæ si imprimantur, vel publicentur, an imprimentes, & publicantes puniri possint in Sancto Officio, vel ab Ordinario, ibidem num. 72.
Ecclesiæ B. Mariæ Virginis de Monferrato an sit reuocata, ibid. num. 76. & seqq.
Facilitate nimia si imprimantur, vel publicentur cum licentiâ Episcopi, vel Vicarii quomodo prouidere soleat Summa, &c. ibid. num. 73.
Falsæ, quæ sint, ibid. num. 74. 83. cum seqq. & 128. cum seqq.
Introductæ quomodo fuerint in Ecclesiâ, ibid. num. 37.
Ministrum Sancti Officii, par. 1. cap. 29. num. 92.

Alia vide sub verbis *Abusus, Contemptus, Formula, Hæretici, Laicus, Licentia, Quærentes, Schismaticus*.

Index Tomi Primi.

INDVLTVM

- Delictorum præter quam commissorum in Officialibus an suffragetur ei, qui deliquit in Officiale remotum, par. 1. cap. 28. num. 27.
Excipiens offensionem factam Officialibus an suffragetur illi, qui occidit Officiale electum, ibid. num. 30.
Homicidij causâ concessum an iuuet farentem commississe homicidium qualificatum, par. 1. cap. 14. num. 46.
Inquisitores, quod dispensare possint ab irregularitate contracta ob hæresim, vel apostasiam an cessauerit, vel fuerit reuocatum, par. 1. cap. num. num.
Manus Ducis super applicatione bonorum Hæretici, par. 1. cap. 22. num. 168.
Mariæ Scotorum Reginae, ut possit apud se retinere Sacram Eucharistiam, par. 1. c. 32. num. 134. & seqq.
Papæ, quod Princeps secularis applicare possit bona Hæreticorum suo Fisco, quibus conditionibus concedatur, d. cap. 22. num. 164.
Principibus secularibus super applicatione bonorum Hæretici eorum Fisco concedendum quibus cum conditionibus concipi soleat, ibid. num. 167.
Regis Catholici, & Lusitanie super applicatione bonorum Hæretici, ibidem num. 166.
Sabaudie Ducis super applicatione bonorum Hæretici, ibid. num. 167.
Veneti Senatus super applicatione bonorum Hæretici, ibid. num. 165.
Alia vide sub verbis *Fiscus, Iudai*.
- INFAMIA
- Comitatur condemnatum de crimine publico; etiam post peccatam poenitentiam, par. 1. cap. 19. num. 9.
Dignitatis incapacitatem an, & quando continet, par. 1. cap. 24. num. 103.
Durat in Hæretico etiam si conuertatur, & reconcilietur Ecclesiæ, dicto cap. 19. num. 9.
Facti delicti quomodo possit, par. 1. cap. 25. num. 64.
Tolli non potest à potestate terrena, & de ratione, ibid. num. 63.
Filiis Hæretici an tolli possit per potestatem secularem, ibid. num. 66.
Hæresis propter crimen incurritur, d. cap. 19. num. 7.
Hæretici sit ne facti tantummodo, vel facti, & iuris, ibid. num. 10.
Tolli non potest per secularem potestatem, & de ratione, dicto cap. 25. num. 66.
Incurritur per fautores, defensores, & receptatores Hæreticorum, par. 1. cap. 30. num. 71.
Notati à quibus Officiis, priuilegiis, & actibus legitimis repellantur, dicto cap. 19.

LIII

numer. 13. & sequentibus.

Deceit' ab Aula ex cap. Hæresis in locis, in quibus hæreses impunè grassantur, & de ratione, ibidem num. 32.

Alia vide sub verbis *Aduocatus, Apostata, Argumentum, Carcer, Factores, Filius, Hæretici, Hæreticus, Irregularitas, Nobilis, Papa, Pana, Porta, Procurator, Religiosus, Schismaticus, Sententia, Signum, Socij, Sollicitati.*

INFANS

Baptizatus apud Hæreticos, & apud eos in falsa doctrina nutritus, quando censeri possit Hæreticus, par. 1. cap. 14. num. 56.

Consignandus est patri ad fidem conuerso, non autem matri infideli, quamvis alijs apud matrem ali deberet, par. 1. cap. 9. num. 15.

Expositus an, & quando baptizari possit sub conditione, par. 1. cap. 33. numer. 18. & seqq.

Hæbreus, vide *Monitio.*

Baptizari quando possit, ibidem numer. 17. & seq.

Alia vide sub verbis *Apostata, Confirmatio, Græci, Hæretici, Inquisitor, Iudæi, Læmia, Mater, Striges, Vfus.*

INFECTIO

Tituli à quo ortum habuit fama operatur, vt ea nullum constituat gradum probationis, par. 1. cap. 40. num. 204.

Viri deterior quam femina, par. 1. cap. 24. num. 33.

INFERIOR

Dispensare an, & quando possit aduersus legem Superioris, par. 1. cap. 16. nu. 238.

Iurisdictionem habens exemptam, & quasi I piscopalem adhuc non potest deponere, nec causas matrimoniales cognoscere, nec Ordines conferre, ibidem nu. 42.

Alia vide sub verbis *Elezio, Elcemofyna, Episcopus, Munus, Populus.*

INFIDELIS.

Baptizari sua sponte petens, si postea infans pœnitiret, an ad suscipiendum baptismum cogi possit ab Ecclesia, par. 1. cap. 9. num. 11.

Filios baptizati curans, vt eos liberet à fœtore, vel infirmitate potest puniri in Sancto Officio, & de ratione, par. 1. cap. 33. numer. 48.

Nulliter ad actum Baptismi deueniens an ad illam ritè suscipiendum cogi possit ab Ecclesia, dicto cap. 9. num. 11. & 17.

Præuatiue quis dicatur, par. 1. cap. 7. nu. 4.

Recusans baptizari postquam id promissit potest puniri pœna extraordinaria, tanquam delinquens, & ratione delicti subiectus est toto Ecclesie, dicto cap. 9. nu. 16.

Alia vide sub verbis *Angeli, Apostata, Balnea, Baptismus, Baptizatus, Carnes, Catholicus, Celebratio, Christiani, Decretum, Fides, Filius, Hæresis, Iudæi, Libri, Licentia, Mulier, Receptor, Sella, Serni, Statutum, Vestes, Vexilla.*

INFIDELITAS

Repugnat directè veritati, par. 2. cap. 1. numer. 9.

Alia vide sub verbis *Blasphemia, Desperatio, Dubius.*

INFIRMVS

Catholicus petens consolationem ab Hæretico, an, & quando puniri debeat, tanquam Hæreticus, par. 1. cap. 24. nu. 26.

Consolationem petens ab Hæretico, quibus in casibus non sit damnandus, ibidem numer. 28.

Hæreticos consolatos petens, dum est sanæ mentis, temper damnandus, ibidem numer. 29.

Mentis non sanæ petens consolationem ab Hæretico, an sit puniendus, ibid. nu. 27.

Viaticum petens, & volens illud recipere, in hostia non consecrata, an, & quando sit suspectus de fide, par. 1. cap. 14. num. 90.

Alia vide sub verbis *Carhari, Christiani, Consolamentum, Consolatio, Græci, Hæretici, Manus, Orationes, Probatio, Testis, Vultus.*

INGRESSVS

Cutis si prohibeatur in domo ad perquirendum, & capiendum Hæreticum, ibi non extantem adhuc illi domus est destruenda, par. 1. cap. 22. num. 34. & 39.

Vide *Bona, Domus.*

Regularis à causi ingrediendi, nec operatur: vltra intentionem agentis, par. 1. cap. 24. num. 52.

Religionis, vide *Alumni, Potum, Vxoratus.*

Templi Hæreticorum, an, & quando licet Catholicis, ibidem num. 53.

Alia vide sub verbis *Egressus, Fores.*

INHABILITAS

ad Beneficia obtinenda incurrunt per Factores, Defensores, & Receptatores Hæreticorum, par. 1. cap. 10. num. 67.

Vide *Filius, Schismaticus, Suspecti.*

ad Dignitates an incurratur per filios Schismaticorum, par. 1. cap. 10. num. 44.

ad Honores, vide *Filius.*

ad Officia, an incurratur ob hæresim patris, par. 1. cap. 24. num. 185.

ad Ordines incurrunt per Schismaticos comprehensus in Lullâ Pauli Quarti, dicto cap. 10. num. 38.

INIMICITIA

Durare præsumitur, non obstante simplici reconciliatione, par. 2. cap. 2. nu. 122.

Alia vide sub verbis Aflus, Epifcopus, Malum, Necessitas, Obligatio, Offenfus, Remiffio, Significatio.

INIMICVS

Excludendus non eft à generalitate noſtri amoris, quo omnes generaliter diligimus, par. 2. cap. 2. num. 26.

Odio non eft habendus ex præcepto, & de fide, ibidem num. 19.

Alia vide sub verbis Charitas, Dilectio, Odium, Sortilegi.

INIVRIA

Monacho facta, dicitur facta Monasterio, par. 2. cap. 2. num. 38. & 48.

Sacramento, vel sub prætextu Sacramenti illata cognofci debet per Inquiſitores Sancti Officii, par. 1. cap. 36. num. 56.

Satisfieri debet per iniurantem quatenus in ſe eſt, & non vltieris.

Alia vide sub verbis Aſſio, Deſiderium, Furtum, Inſ, Obligatio, Offenfus, Pater, Pax, Remiffio, Significatio, Sollicitatio, Vitium.

INIVSTITIA

Cauſe nouiter emergentes non conſideretur ad inducendam fractionem pacis, par. 2. cap. 2. num. 39.

Vide Cauſa, Pax, Statutum.

Sententiæ abſolutoriæ à delicto reſultat ex eo quod reus illud fateatur, par. 1. cap. 14. num. 37.

Alia vide sub verbis Index, Inſtitia, Senatus.

Danauit Innocentius X. quinque propoſitiones lanſenianas, par. 1. cap. 3. numer. 24.

Diligentius, quas adhibuerit in eiſdem propoſitionibus damnandis, ibidem num. 26.

Peritos, quos conſuluerit eadem occaſione, ibidem num. 27.

INOBEEDIENS

Epifcopo etiam ſocde, vt quia in illum coniurauerit illum à Ciuitate eiecerit, vel illius iuriſdictionem occupauerit, an, & quando dici poſſit Schiſmaticus, par. 1. cap. 10. num. 17.

Pontifici ſibi inſeſto, vel ſuſpecto, quem tamen credit eaput Eccleſiæ non eſt Schiſmaticus, ibid. num. 7.

Vide etiam sub verbo Schiſmaticus.

INQUISITIO

Formari poſſet in delicto hæreſis, vel ſuſpicionis Hæreſis abſque alia diffamatione, par. 1. cap. 34. num. 53.

Generalis, vide *Denunciatio, Hæreticus.*

Hiſpaniarum mitius agit circa mutationem poenæ, par. 1. cap. 17. num. 103.

Luſitana condemnans Hæreticos, vti negatiuos ex teſtibus non conteſtibus, & ſin-

Index Tomi Primi.

gularibus non commendanda, par. 1. cap. 15. num. 8.

Suprema aſſumpti vritur poteſtate, quam alij Inquiſitores, & de ratione, par. 1. cap. 36. num. 109.

Condonare non ſolet poenas niſi per acta poenitentia per dimidium temporis, dicto cap. 17. num. 101.

Contumaces contra Hæreticos quomodo procedere ſoleat, ibid. num. 7.

Fugientes e carceribus quomodo cuſtodire ſoleat, & quam præſumptionem de fuga deſumere, ibidem num. 19.

Interficiendis ſe in carceribus, in quibus propter hæreſim detinetur, an, & quando damnari ſolent memoriam, & quam ſuper interfectione præſumptionem ſequi, ibid. num. 18.

Mortem primi coniuges probare volenti ad contrahendum ſecundum nati- monium quomodo reſcribere ſoleat, dicto cap. 36. num. 97.

Mutare, an, & quomodo ſoleat poenas poſt ſententiam, dicto cap. 17. num. 99.

Perpetuam ad poenam damnaris putat carceris, vel trirremium, an, & quomodo ſoleat illam mitigare, ibidem num. 102.

Præuocatos denunciacione, vel indiſciis, idque ſcientes, vel ſuſpicantes, & propterea ſpontè comparentes, quomodo ſoleat expedire, par. 1. cap. 14. num. 67.

Reſolutiones facit accepta auctoritate, à Papa, dicto cap. 16. num. 67.

Reliqua vide in ſuis ſediſus.

* INQUISITOR S. OFFICII

Abſoluere an poſſit Hæreticum in foro conſcientiæ, par. 1. cap. 24. num. 16.

Abſtinere debet à promiſſionibus gratiæ, & miſericordiæ etiam conditionalibus erga Deos, par. 1. cap. 27. num. 89.

Aburi dicimur conceſſione portandi arma, ſi non eligat in Familiares homines dignos, par. 1. cap. 29. num. 39.

Admonere quomodo debeat reos ad dicendum veritatem, dicto cap. 27. num. 89.

Æqualem habet iuriſdictionem, cum Epifcopis circa prohibitionem librorum, par. 1. cap. 20. num. 176.

Ætatis cuius eſſe debeat, par. 1. cap. 22. numer. 15.

Aggravare poſſet ex arbitrio poenas delictorum ſecundum eorum qualitate, & gravitatem, par. 1. cap. 14. num. 2.

Allicere quomodo poſſit reum ad dicendam veritatem, dicto cap. 27. num. 87.

Armorum ob delarionem permittere non debet, quod Familiares Sancti Officii moleſtentur per ludices laicos, dicto cap. 29. num. 12.

Aſſiſtere quos debeat in Familiares Sancti Officii, ibidem num. 26. & ſeq.

Audire nondebeat confeſſiones Sacramen-

tales dicto cap. 25. num. 17.
 Barones contra denunciatos, an, & quomodo procedere possit, dicto cap. 25. nu. 8.
 Bibliopolas ad quid cogere possit d. cap. 30. num. 141.
 Blasphemiz non hæreticales in causis, an sit Iudex competens, par. 1. cap. 31. num. 31. & seq.
 Bona Hæretici cum Principe seculari diuidenda liquidare, vendere, & diuidere debet, dicto cap. 22. num. 182.
 Bullæ B. Pij Quinti *Side protegendis &c.* in casibus quomodo debeat se continere, dicto cap. 28. num. 92.
 Capturam blasphemiz personæ qualificate, an, & quomodo decernere possit, dicto cap. 31. num. 138.
 Carcerem assignans reo poenitenti, in quo intra paucos dies moriantur irregularitatem incurrit, par. 1. cap. 21. nu. 40.
 Cautionem an præstare teneatur Iudici seculari de restituendo reum sibi remissum, dicto cap. 27. num. 131.
 Comburare, an, & quando possit libros prohibitos, dicto cap. 30. num. 143.
 Commutare an possit poenam Hæretici requisito Episcopo, qui recuset, d. cap. 25. num. 91.
 Condemnare an possit Hæreticum, cuius hæresim per viam confessionis Sacramentalis, vel ab ipso Confessario, vel ab alio detegit, dicto cap. 35. num. 95.
 Condonare an possit Hæretico poenitenti bona confiscata, & per confiscationem, Fisco seculari applicanda, dicto cap. 25. num. 83, & seq.
 Consecrare an possit bona emphyteusis Ecclesiasticæ ob hæresim emphyteutæ, dicto cap. 22. num. 30.
 Conscientiæ in foro, an, & quando absolvere possit Hæreticum, dicto cap. 25. nu. 19.
 Conscios contra nominatos ob Hæreticos spontè comparente, an, quando, & quomodo procedere possit, par. 1. cap. 14. numer. 21.
 Consilio Episcopi petito, an possit poenam Hæretici commutare, dicto cap. 25. num. 93.
 Curare non debet, quod reus defensionibus renunciet, vel se remittat benignitati Sancti Officii, dicto 27. nu. 22.
 Delegare an possit facultatem absolvendi ab hæresi, dicto cap. 26. num. 20.
 Diminutionem Hæretici spontè comparentis, & delictum confessi, an ante concessionem absolutionis possit ex officio perquirere, dicto cap. 14. num. 45.
 Dispensare non potest ab irregularitate ob hæresim, vel apostasiam, nec quidem in foro conscientie, dicto cap. 25. nu. 47. & 49.
 Domum Hæretici, an, quando, & quomodo destruere possit in Italia, d. cap. 22. nu. 37.

Ecclesiæ bona occupans ob hæresim Clerici an incadat in excommunicationem, ibid. num. 15.
 Eligere quos debeat in Familiares Sancti Officii, dicto cap. 29. num. 18.
 Episcopos recitantes, vel legentes libros hæreticales, an possit animaduertere, seu tractare, dicto cap. 30. num. 210.
 Excommunicationem an incurrat ob retentionem, vel lectionem librorum hæreticalium, ibidem num. 203.
 Exquirere tenetur ex officio innocentiam, & defensionem reorum, dicto cap. 27. num. 14. & 25.
 Famam ex causa hæresis deperditam, an possit restituere, dicto cap. 25. nu. 62.
 Familiam armatam habere potest, d. cap. 29. num. 5.
 Familiaritatis in litteris parentalibus excipere an debeat archibufetos, vel sillettos, & quomodo debeat horum armorum dedicationem Familiaribus prohibere, dicto cap. 29. num. 15.
 Fidem meretur in his quæ ad eius officium spectant, & præsertim si asserat velle carceratum eorum Iudice seculari pro causa Sancti Officii, dicto cap. 27. nu. 127.
 Furentem Pixidem, in qua asseruntur Sanctissima Eucharistia, an punire possit, par. 1. cap. 14. num. 75.
 Hispaniæ, vide *Rex*.
 Immuni à loco extrahere potest Hæreticos, & de hæresi suspectos, dicto cap. 28. numer. 77.
 Impingens alicui crimen hæresis, an, & inquam poenam incurrat, dicto cap. 27. numer. 129.
 Impunitatem reo an promittere possit, ibid. num. 90.
 Inferiores contra Regulos, vel Duces, an, & quomodo procedere possit, d. cap. 23. num. 6.
 Intimare an, & quomodo debeat reis antequam excauerentur Bullam B. Pij Quinti *Si de protegendis &c.* ibidem num. 18.
 Irregularitatem nullam incurrit per traditionem Hæretici Brachio seculari, & de ratione, dicto cap. 21. num. 32.
 Iudæos blasphemos, an punire possit etiam priuariæ quoad Iudicem laicum, dicto cap. 31. num. 86. & seq.
 Commiscentes se carnaliter, cum Christianis mulieribus, an puniri possit, ibid. num. 91.
 Iurisdictionem habet contra sortilegos, & in superstitionibus etiam simplicibus, par. 1. cap. 32. num. 101.
 Laicos officiales, quos habere possit pro cognitione hæresis, dicto cap. 27. num. 103.
 Libros Iudæorum corrigi, vel expurgari consentiens acrius reprehendendus, dicto cap. 20. nu. 108.
 Prohibitos an, & quomodo permittere

- possit, *ibidem* num. 146.
- Licentia legendi libros prohibitos non tra-
scentes de religione, & hæreses non con-
tinentes, an possit concedi, *ibidem* nu-
mer. 272.
- Melitæ cognoscere, an possit nuncios fami-
liares adimpleverint præceptum annuæ
Communione in Paschate, dicto cap. 29.
num. 51.
- Congregationes Sancti Officii, quomo-
do habere debeat, *ibidem* num. 74.
- Executionis expeditionum Urbis, quo-
modo, & quando debeat inuigilare, *ibid.*
num. 73.
- Indicis regulas observare tenetur in ap-
probatis libris imprimendis, *ibidem* nu-
mer. 72.
- Iurisdictionem an, & quando habeat in
Clericos, & Officiales Episcopi, tanquam
Inquisitor, *ibidem* num. 66.
- Mancia Inquisitionis an, & quando
transmittere teneatur ad pernoctandum
in solitis carceribus, *ibidem* num. 80.
- Monitoria literas pro rebus deper-
ditis ab Episcopo relaxatas quomodo te-
neatur subscribere, & an pro illis possit
adhuc cognitionem causæ, vel mercede
dem recipere, *ibidem* num. 58.
- Vide *Apostatas, Delictum.*
- Molestare an possit ex gravius indicijs
reum per viam gratiæ, vel dispensationis
absolutum à Summo Pontifice, d. cap. 25.
num. 115.
- Monitione non præcedente an, & quando
procedere possit contra proferentes blas-
phemias, dicto cap. 31. num. 18.
- Negligens in capiendis, & Hæreticis an pos-
sit dici fautor Hæreticorum, vel suspectus
de hæresi, & quomodo puniri debeat,
par. 1. cap. 26. num. 21.
- Observare an, & quomodo debeat Carho-
licos peragrantes, vel morantes in Re-
gionibus Hæreticorum, & ab illis redeuntes,
dicto cap. 30. num. 91.
- Offendentes Officiale Sancti Officii, cum
ignorantia, quod talis sit, an, & quando
punire possit, dicto cap. 28. num. 72.
- Offerentes sacrificium pro damnatis, an pos-
sit punire, par. 1. cap. 34. num. 8.
- Omni ab hæresi an censetur absoluisse eum,
quem absolvit, quia aliquis confessus est,
sed alias tacuit, dicto cap. 14. num. 44.
- Dantes pro damnatis, an possit punire, dicto
cap. 34. num. 8.
- Dare debet pro relaxato Curie seculari ne-
morti tradatur, dicto cap. 21. num. 33.
- Pecuniaris in pœnas mutare non potest,
pœnas corporis afflictivas, dicto cap. 25.
num. 96.
- Permittere non potest, quod Iudices laici
secum de hæresi cognoscant, dicto cap. 27.
num. 104.
- Pœna causis perpetui, an, & quando remit-
tere possit, dicto cap. 21. num. 46.
- Confiscationis, quæ debetur Principi
seculari, an remittere possit, d. cap. 25.
num. 33.
- Pœniterentes Hæreticos ad ipsum delatos ab-
solvare potest ab excommunicatione in
vtrouque foro, *ibid.* num. 37.
- Portugalliæ, vide *Faenlas.*
- Priuarie ad Iudices laicos, an, & quando
procedat in delicto blasphemix, d. cap. 31.
num. 5. & seqq. num. 9. & seqq. num. 28. 76.
& 82. cum seqq.
- Procedere quomodo debeant, si detenti in
carceribus secularibus dicant se habere
aliquid spectans ad Sanctum Officium,
quod denunciare intendant, dicto cap. 27.
num. 122.
- Proferentes propositiones temerarias, scan-
dalosas, & piarum aurium offensivas, an,
& quando punire possit, dicto cap. 31.
num. 39.
- Promittens reo misericordiam, vel gratiam
teneatur quantum in se est promissionem
servare, dicto cap. 27. num. 88.
- Propositiones male sonantes, scandalosas,
vel blasphemias, non tamen formaliter
hæreticas proferentes, vel excentes quo-
modo coercere debeat, dicto cap. 35. nu-
mer. 105.
- Punire an possit retinentes, & legentes li-
bros obscenos, & contra bonos mores in
eius Edicto prohibitos, d. cap. 30. num. 418.
& seqq.
- Receptantem Hæreticum punire potest, siue
is sit Catholicus, siue Hæreticus, Aposta-
ta, Iudæus, vel Infidelis, *ibidem* num. 12.
- Relapsos spontè comparentes, an, & quan-
do reconciliare possit Ecclesiæ, d. cap. 14.
num. 49.
- Remittere non debet carceratos Iudicibus
secularibus, dicto cap. 32. num. 147.
- Referuare an sibi possint facultatem augen-
di, minuendi, vel commutandi pœnas
Hæreticorum, dicto cap. 25. num. 91.
- Restituere teneatur Iudici seculari reum ab
ipso remissum, dicto cap. 27. num. 114.
- Revelantem Confessiones, an punire possit,
dicto cap. 31. num. 86. & seq.
- Revelationes diuinas, quomodo, & quibus
diligenti inuestigare debeat, par. 1. cap. 40
num. 137. & seq.
- Sacerdotem, qui fingit hostiam consecrare,
& non consecrare, an punire possit, dicto
cap. 34. num. 51.
- Saluumconductum an concedere possit Hæ-
reticis, dicto cap. 27. num. 64.
- Sententiam absolutoriam inquisiti de hæresi
an proferre possit, siue Episcopo, dicto
cap. 25. num. 101.
- Solus est Iudex suorum Familiarium, & Mi-
nistrorum circa abutium, vel exceptum
in asportatione armorum, dicto cap. 29.
num. 10.

Sortilegiorum in causis quando possit procedere, dicto cap. 72. nu. 102.
 Striges punire potest non solum propter hereticum, vel illius suspensionem, sed & propter infanticidia, ibid. num. 147.
 Superiorem, qui habita notitia ex Sacramentali confessione ea vitur pro gubernio Religionis, vel subditorum, an punire possit, dicto cap. 34. nu. 108.
 Suspensio hæresis sublata, an habeat iurisdictionem, par. 1. cap. 36. num. 109.
 Temporales penas Hæreticorum, an, & quando possit remittere, dicto cap. 25. numer. 77.
 Vnus potest alium ad iniunctam dispensare ab irregularitate ob hæresim, vel apostasiam, ibid. num. 50.
 Reliqua vide in suis sedibus.

INQUISITVS

Hæresis ex causa moriens pendente processu an dampni possit in memoria, par. 1. cap. 17. num. 14.

INSTITVENS

Hæredem Hæreticum incurrit excommunicationem, etiam si sit Ipscopus, par. 1. cap. 23. num. 24.
 Hæreticum ignoranter penas non incurrit, ibid. num. 37.
 Pœnitens penas euadit, ibid.
 Potest excommunicari, & dampnari, tam in vita, quam post mortem, tanquam Hæreticus, ibid. nu. 29.
 Maioratus, seu primogenituram, si incidat in hæresim, an illius bona veniant, aut in confiscatione, par. 1. cap. 22. nu. 151. & seq.
 Alia vide sub verbis *Bona*, *Catholici*, *Clauis*, *Clerici*, *Episcopus*, *Filius*, *Frustratus*, *Ignorantia*, *Latus*, *Sepultura*, *Successor*.

INSTITVTIO

Cœremonie publicæ fieri non potest per priuatum, par. 1. cap. 40. num. 10.
 Congregationum, vide *Congregatio*.
 Familiarium Sancti Officii, & ad quid, par. 1. cap. 28. num. 32.
 Hæredis, vide *Hæreticus*, *Nomen*, *Pater*, *Testamentum*.
 Maioratus, vel primogenitura si sit facta per contractum in rer viuos renouabilem an illius bona veniant in confiscatione ob hæresim instituentis, par. 1. cap. 22. nu. 154. & seq.
 Vide *Confisatio*, *Maioratus*.
 Parochi an fieri possit per Episcopum Schismaticum, par. 1. cap. 30. num. 4.
 Primogenitura an, & quando impediatur confiscationem, ibid. num. 153.
 Alia vide sub verbis *Cultus*, *Hæreticus*.

INSTRUCTIO

Clementis Octau pro Italo-græcis, par. 1.

cap. 10. num. 229.
 Confessarii, vide *Confessarius*.
 Ecclesiæ, quod si papa cum errore fieri non possit, est de fide, par. 1. cap. 3. num. 2.
 Fidei, vide *Apostata*, *Cathecumenus*, *Hæresis*, *Hæreticus*, *Puer*.
 Iudæorum circa libros edita per Cardinalem de Cremona, dicto cap. 30. num. 310.
 Iuratorum, vide *Councilum*.
 Ordinariorum ne Missæ celebrarentur per non promotos ad sacerdotium, par. 1. cap. 34. num. 121. & seqq.
 Processus formandi contra Striges, Sortilegos, Maleficos, par. 1. cap. 32. num. 152.
 Vide etiam sub verbo *Missionarij*.

INSTRUMENTVM

Hæretico à Notario rogatum an, & quando sit nullum, par. 1. cap. 19. num. 22.
 Pacis si contineat clausulam *pena toties committatur quoties contra factum fuerit*, adhuc non incurritur pena fractæ pacis quando offensio prouenit ex noua causa, par. 2. cap. 2. num. 93.
 Vide *Clausula*, *Pax*, *Pena*.
 Varium est suspensum de falso, quæst. proximali num. 35.

INTENTIO

Agentis attendenda est circa illius ingressum in templis Hæreticorum, par. 1. cap. 24. num. 52.
 Baptizandi, vide *Baptismus*.
 Ecclesiæ in Missis defunctorum, quæ sit, par. 1. cap. 14. num. 32.
 Ministri, vide *Baptizatus*, *Hæreticus*.
 Purgatur per torturam, par. 1. cap. 33. nu. 44.
 Alia vide sub verbis *Affus*, *Contradiçtio*, *Errant*, *Falsum*, *Inuasiçio*, *Matrimonium*, *Peccata*, *Relapsus*, *Saceruos*, *Schismaticus*, *Verba*.

INTERCESSIO

Ecclesiastici iudicis pro Hæretico tradendo Curie seculari non onutenda, & de ratione dicto cap. 21. num. 33.
 Vide etiam sub verbo *Deus*.

INTERDICTVM

Relaxatum ab Innocentio Decimo contra Archiepiscopum Mechlinien. & Episcopum Gandauen. par. 1. cap. 10. num. 15.

INTERPRES

Confessionis, quod faciat officium, & quem delinquit in eo actu sollicitando contentem, par. 1. cap. 36. num. 69.
 Sollicitans dum interpretatur confessionem an sit denunciandus, ibid. nu. 57. & seqq. an num. 66.

INTERROGATIO

Fieri non potest in iudicio, nisi præcedant indicia, par. 1. cap. 14. num. 33.

Vltramontanis Hæretici in Sancto Officio spontè comparentibus faciendâ, ibidem num. 18.

Alia vide sub verbis *Abutens, Christiani, Confessarius, Hæresis, Offensus, Polygamus, Reus, Sacerdos, Testes, Testis*.

INTERROGATIVS

Libri hæreticis circa prohibitionem quomodo respondere possit ad euadendam hæresis suspicionem, par. 1. cap. 30. n. 198.

INVENTARIUM

Bonorum Hæretici ne fine statueret nequit Princeps secularis, etiam si illius bona Fisco seculari sint applicanda, & de ratione, par. 1. cap. 22. num. 197. & 200.

Melitæ conficiendum à duobus hæredibus, quorum unus sit Clericus, & alius Familiaris Sancti Officii, an, & quando fieri debeat vel coram Episcopo, vel coram Inquisitore, par. 1. cap. 29. num. 69.

INVITVS

Obligari non potest ad id, quod in eius voluntate consistit, par. 1. cap. 22. num. 83.

IOB

Cap. 4. exponitur, par. 1. cap. 2. num. 5.

IOCVS

Inducere non potest confessionem, neque professionem, par. 1. cap. 8. num. 20.

Alii vide sub verbis *Blasphemia, Blasphemia, Laicus, Scholaris, Scriptor, Verba, Verba, Vfus*.

IRA

Quid sit, par. 1. cap. 1. num. 10.

Tribui an, & quando possit Deo, ibidem num. 11. & 23.

Vnde dicatur, ibid. num. 10.

Alia vide sub verbis *Blasphemia, Iudai, Subiectio, Verba*.

IRREGVLARITAS

Annexa an sit hæresis, par. 1. cap. 19. num. 1. & 2.

Apostata an possit dispensari ab alio, quàm à Papa, par. 1. cap. 25. num. 41.

Argui an possit ab æquiparatis, par. 1. cap. 37. num. 4.

Deleri an possit ab Hæretico per poenitentiam, dicto cap. 19. num. 6.

Dispensari per quem possit in delicto Hæresis, dicto cap. 25. num. 40. 41. & 47.

Effectus, quos pariat, par. 1. cap. 24. num. 31.

Eucharistiæ Sacramento per abutentes, an incuratur, par. 1. cap. 34. num. 5.

Extenditur ad filios Hæreticorum, dicto cap. 24. num. 74.

Hæreticorum per fautores, defensores, &

receptatores an incuratur, par. 1. cap. 30. num. 63. & seqq.

Oculos per fautores, defensores, & receptatores Hæreticorum an incuratur, ibid. num. 65.

Orta ex infamia an incuratur per filios re lapsorum, emendatorum, & Curia seculari traditorum, dicto cap. 24. num. 79.

Reiteratione Sacramenti Baptismi, vel Confirmationis an incuratur, par. 1. cap. 33. num. 37. & 62.

Reordinari per patientem an incuratur, dicto cap. 37. num. 1.

Schismatico ab infamia proveniens quatenus duret, par. 1. cap. 10. num. 38.

Alia vide sub verbis *Abiuratus, Apostata, Argumentum, Baptizatus, Dispensatio, Effectus, Episcopus, Facultas, Fautores, Graci, Hæresis, Hæretici, Hæreticus, Ignorantia, Indultum, Inquisitor, Negans, Occisio, Ordinatus, Papa, Parentes, Pœna, Penitentiaria, Penitentia, Polygamus, Rebaptizatio, Reiteratio, Religiosus, Reordinatio, Sacerdos, Schismaticus*.

IRREQVISITVS

Capere Hæreticum non tenetur ex iustitia, par. 1. cap. 26. num. 27.

Dominus directus si fuerit in alienatione rei emphiteuticæ, punitur emphiteuta, siue alienatio valeat, siue non, par. 1. cap. 22. num. 83.

ISAIAS

Cap. 4. exponitur, & declaratur, par. 1. cap. 2. num. 27. & 34.

ITALIA

Hæresis circa crimen quomodo reguletur, par. 1. cap. 27. num. 101.

Alia vide sub verbis *Graci, Inquisitor, Iurisperiti, Mora, Papa, Princeps, Remissio*.

ITALI

Euntes in Regione Hæreticorum, ubi non est permissus Ritus Catholicus inquiri possunt tanquam suspecti de hæresi, par. 1. cap. 26. num. 238.

Vide etiam sub verbo *Sollicitatio*.

ITALO-GRÆCI

Dispensari pluries fuerunt ut ad Ritus Latinum transire possint, par. 1. cap. 30. num. 321.

Erroris, in quos lapsi fuerint, ibidem num. 329.

Græcorum ad Collegium in Vrbe admittendi tenentur iurare se non acturos pro licentia mutandi Ritus Græcum, ibidem num. 324.

Prestati ordinariæ subijciuntur, ibidem num. 329.

Ritus, qui non sint tolerandi, ibidem.

Vide etiam sub verbo *Infructus*.

IVDAEI

- Addiscere non possunt litteras, vel artes à Christianis, par. 1. cap. 11. num. 124.
- Ædificare an possint domunculam in eorum cimiterio, ibid. num. 112.
- Affigere petentes in eorum sepulchris nomina, cognomina, vel patriam defunctorum non sunt audiendi, ibid. num. 126.
- Animalia in Macellis Christianorum cum suis superstitionibus, & obseruationibus tractantes, puniendi sunt ab Inquisitore, ibid. num. 114.
- Approbantes Baptismum coactè etiam coactione præcisâ, & absoluta susceptum per actus postitios, sique matrem purgantes tenentur constanter seruare fidem Catholicam, aliis tanquam Hæretici puniuntur, par. 1. cap. 11. num. 44.
- Arcam cum pompa, & luminaribus transfereutes de vna domo in aliam, an sint puniendi per Inquisitorem, dicto cap. 31. num. 103.
- Arcentur ab omnibus publicis officijs, ibid. num. 110.
- Atma deferentes Algerium an sint puniendi per Inquisitorem, ibid. num. 103.
- Assumi an debeant ad familiaritatem Sancti Officii, par. 1. cap. 29. num. 42.
- Baptizatos se putantes, quamuis non sint, dicuntur baptizati baptismo flaminis, dicto cap. 11. num. 41.
- Biblîæ sacræ tantummodo libros retinere possunt, par. 1. cap. 30. num. 306.
- Elaephemi puniendi quomodo sint, dicto cap. 31. num. 145.
- Siue verbo, siue facto semper puniendi per Iudicem Ecclesiasticum, ibid. num. 85. & seqq.
- Cardinalis Camerarij priuilegijs vti non possunt, & de ratione, ibid. num. 127.
- Circumcidentes infantes Christianos acriter puniendi per Inquisitorem, ibid. num. 114.
- Coactè baptizati an, & quando compellendi sint Baptismum colere, & seruare, dicto cap. 11. num. 42.
- Committentes se carnaliter cum mulieribus Christianis an, & quando puniri debent ab Inquisitore, dicto cap. 11. num. 91.
- Conducere an possint gabellas, alioque redditus Principum secularium, ibid. num. 131. & seqq.
- Construcentes nouas Synagogas sine licentia Sedis Apostolicæ an puniantur ab Inquisitore, ibid. num. 109.
- Conuersi ad fidem, ac deinde in illa inconstantes habentur pro Hæreticis, d. cap. 11. num. 28.
- Copulam carnalem habentes enim mulieribus Christianis an puniri debeant ab Ordinario, dicto cap. 31. num. 92.
- Delinquentes si postmodum petant Baptismum an, & quando evadant poenis temporales delictorum ante Baptismum patratum, dicto cap. 11. num. 48.
- Doforatus lauream suscipere non possunt, dicto cap. 31. num. 123. & seqq.
- Ecclesiasticis Constitutionibus an adstringantur, ibid. num. 34.
- Emisse præsumuntur Seruum seruandi causa si illam infra tres menses venalem non exposuerint, & an contra hanc præsumptionem admittatur probatio, par. 1. cap. 9. num. 54.
- Epitaphia apponere non possunt in eorum sepulchris, & apposita amouentur, dicto cap. 31. num. 126.
- Fidem Christianam an, & quando seruare reneantur, itaut alias puniri possint tanquam Hæretici, quamuis Baptismum susceperint coacti coactione præcisâ, & absoluta, dicto cap. 11. num. 47.
- Fingentes se Christianos, & Sacram Eucharistiam suscipientes, qua poena puniendi sint, ibid. num. 51.
- Fori cuius sint, dicto cap. 31. num. 94.
- Grammaticales libros an, & quando retinere possint, dicto cap. 30. num. 306.
- Hæretici propriè non dicuntur, ibidem numer. 238.
- Imagines sacras conspurcantes, percutientes, conculcantes, & frangentes, an sint puniendi per Iudicem Ecclesiasticum, & secularum, dicto cap. 31. num. 34.
- Impedientes alium Iudæum ne baptizetur puniri possunt ab Inquisitoribus, par. 1. cap. 24. num. 22.
- Inducentes Christianum ad Iudæizandum, puniri possunt ab Inquisitoribus, ibid.
- Infantes Baptizate abluti si deinde redeant Iudæismum, puniuntur tanquam Hæretici, dicto cap. 11. num. 31.
- Inquisitorum punitiõni quando subiaceant, dicto cap. 31. num. 106. & seqq.
- Instructi in fide apud Cathecumenos, si ducti ad Ecclesiam nolint Baptismum recipere, an possint ad illam cogi, d. cap. 9. num. 22.
- Iudices esse non possunt, dicto cap. 31. numer. 130.
- Iure pignoris, & simplicis detentionis an possint retinere stabilia, & illorum fructus percipere, ibid. num. 129.
- Libros, quos habeant, & de contentis illis, dicto cap. 30. num. 289.
- Ludentes ira perciti si percutiant, vulnerent, vel frangant sacram Imaginem, an puniri debeant ab Inquisitoribus priuatiuè ad Iudicem laicum, dicto cap. 31. num. 90.
- Magistros vocant Rabinos, dicto cap. 30. num. 292.
- Mancipium non Christianum ab ipsius emptum si intra tres menses venalem non exposuerint, vel ementur ad sibi seruendum non potest amplius vendi, nec emi, sed sine pretio libertatem consequitur, dicto cap. 9. num. 53.

Matrimo-

Matrimonium contrahentes cum Christianis, qua poena teneantur, dicto [cap. 31. num. 96.](#)
 Mederi an, & quando possint infirmos Christianos, ibid. [num. 119.](#)
 Mercimonij causa ementes Seruum non Christianam tenentur infra tres menses venalem illum exponere, & quid agendum si emptorem non inuenerint, dicto [cap. 9. num. 12.](#)
 Mulieres Christianas carnaliter cognoscētes an puniri possint ab Episcopo, & Inquisitore, dicto [cap. 31. num. 93.](#)
 Nutricibus Christianis ut etiam extra Ghetum, quam stricte prohibeantur, ibidem [num. 117.](#)
 Opiniones falsas contra Christianam fidem retinentes, an, & quando puniri possint ab Inquisitoribus, dicto [cap. 11. num. 46.](#)
 Percutientes sacram Imaginem an dicantur committere factum hæreticale, d. [cap. 31. num. 11.](#)
 Perfarum ab Angelo quid receperint, par. 1. [cap. 2. num. 32.](#)
 Privilegiis quibus gaudeant quatenus assumantur ad Familiaritatem Sancti Officij, dicto [cap. 29. num. 42.](#)
 Prohibentur cum Christianis ludere, comedere, familiaritatem, vel conuersationem habere, dicto [cap. 31. num. 97.](#)
 Protectioni Papæ, & Imperatoris quomodo subsint, ibidem [num. 102. & 104.](#)
 Pueri an, & quando possint baptizari si alter ex parentibus, vel maioribus conuersus ad fidem Christianam petat eos baptizari, & quid alijs parentibus iniuris, d. [cap. 11. num. 34.](#)
 Puniri an, & quando possit ab Inquisitoribus ob retentionem librorum prohibitorum, dicto [cap. 30. num. 309.](#)
 Putantes se baptizatos, quamvis verè non sint, si in hæresim incidunt an, & quando puniendi veniant tanquam Hæretici, dicto [cap. 11. num. 40.](#)
 Rapientes mulieres, vel pueros Christianorum, illisque abutentes, qua poena teneantur, dicto [cap. 31. num. 95.](#)
 Redificare an possint Synagogam combustam in alio loco, ibid. [num. 112.](#)
 Recipi an possint sub protectione Principum, ibid. [num. 103. & seq.](#)
 Reficere an, & quomodo possint veteres Synagogas, ibid. [num. 111.](#)
 Restringscentes puellas, vel pueros Christianorum, illisque prohibentes ne accedant ad Missam, puniuntur ab Inquisitoribus, priuatim ad Iudices laicos, ibidem [num. 106.](#)
 Retinere non possunt libros Thalmudicos, Kabalisticos, aut alios [damnatos, d. cap. 30. num. 302. & seq.](#)
 Ritus priores seruantes post eorum conversionem ad fidem cogi debent ad illos de

Index Tomi Primi.

ferendos, & ad seruandos Ritus Catholicos poenis contra Hæreticos statutis, dicto [cap. 11. num. 70.](#)
 Romæ debent gestare galerum, aut velum flani coloris, [par. 1. cap. 3. num. 12.](#)
 Sabathi die curantes sibi ignem accendi per pueros Christianos, an sint puniendi per Inquisitores, dicto [cap. 31. num. 113.](#)
 Saracenicam ad Sectam transeuntes puniendi sunt ab Ecclesia, dicto [cap. 11. num. 48.](#)
 Secularis Principis ex indulto an possint habere Seruos Christianos, dicto [cap. 31. num. 117.](#)
 Sentientes contra Euangelium non dicuntur Hæretici saltem propriè, dicto [cap. 30. num. 282.](#)
 Seruos Christianos tenere an possint, dicto [cap. 9. num. 10.](#)
 Simul cum Medico, aut Chirurgo Christiano an mederi possint Christianos, dicto [cap. 11. num. 120.](#)
 Stabilia an possint acquirere, & possidere, ibid. [num. 123. & seq.](#)
 Subditi sine sint Principibus Christianis, siue non, adhuc mancipia Christiana per ipsos comparata libertate donantur, dicto [cap. 9. num. 30.](#)
 Subministrare alimenta, & expensas filiis Neophytis ad fidem conuersi coguntur à Sancto Officio, dicto [cap. 31. num. 136.](#)
 Subscribere coguntur eorum examen etiam in die Sabathi, quando examinantur in Tribunali Sancti Officij, ibid. [num. 116.](#)
 Synagogas nouas construere non possunt, ibid. [num. 100.](#)
 Telonarij esse non possunt, ibidem [num. 110.](#)
 Tolerari in quibus possint sine expressa concessione, ibid. [num. 117.](#)
 Transeuntes ad aliam Sectam, puta Saracenorum, aliorumue Infidelium, an, & quando puniri possint ab Ecclesia, dicto [cap. 11. num. 45.](#)
 Tremitum pœne condemnati, si in eis existentes petant Baptismum, quid veniat agendum, ibid. [num. 50.](#)
 Turcæ liberationem petentes, vt induzente puniendi sunt ab Inquisitore, d. [cap. 31. num. 115.](#)

Alia vide sub verbis *Ætas, Annus, Baptismus, Christiani, Conversatio, Conuersi, Communia, Decretum, Rens, Edictum, Filius, Hæretici, Inquisitor, Infractio, Libri, Matrimonium, Neophyti, Nutritio, Pater, Princeps, Privilegium, Puer, Receptor, Salamscendinus, Statutum, Synagoga, Vfus.*

IVDEX

Capturam rei committere potest cuilibet priuato, ac ipsi parti offensæ, par. 1. [cap. 28. num. 59.](#)
 Contendens de iurisdictione cum alio lu-
 M m m m

- dice recurrere debet ad Superiorem, ibid. num. 9.
- Defendendæ iurisdictionis sub prætextu an possit Inquisitoribus impedire incarcerationem rei, vel carceratum eripere, & quid facere possit, siue sit secularis, siue Ecclesiasticus, & an, & quando huiusmodi ob causam incidat in Pullam Beati Sij Quinti *Si de protegendis, &c.* ibid. num. 3. & 10.
- Ecclesiasticus dignior est Iudice laico, par. 1. cap. 22. num. 180.
- Hæreticis quando, & quomodo imponat poenam capitalem, par. 1. cap. 21. numer. 4.
- Impediri non potest per saluum-conductum Principis secularis, quominus contra Hæreticos procedat, par. 1. cap. 27. num. 64. & 67. cum seq.
- Matrimonium secundum contrahendi licentiam concedens sine legitima probatione mortis primi coniugis, puniendus est, par. 1. cap. 36. num. 97. & seq.
- Peccati solum ratione an possit in causis procedere, ibid. num. 80.
- Pœnas quas irrogare queat, par. 1. cap. 31. num. 77.
- Sufficiens probationum mortis primi coniugis cognoscere debet antequam secundum matrimonium permittat, dicto cap. 36. num. 97.
- Vinini supplicij poenam irrogare dicitur eo ipso, quod reum tradit Curia seculari, par. 1. cap. 35. num. 118.
- Vide *Abusus, Assertio, Blasphemia, Celebratio, Cognitio, Confessio, Delictum, Iudici, Laicus, Mariæula Sanctorum Officium, Praesentio, Protestatio, Quantitas, Sortilegium.*
- Fidei priuatus an sit in delicto conculcamentum, percurientium, & conspurcamentum sacras Imagines, dicto cap. 31. num. 71.
- Vide *Crimen.*
- Hæreticus si pronunciauerit, sententia coram eo lata nulla est, par. 1. cap. 19. num. 18.
- Vide *Processus, Sententia.*
- Iurisdictionem suam quando tueri possit esse, & bello, dicto cap. 28. num. 8.
- Inflè procedere presumitur, ibid. num. 11.
- Laicus, vide infra verbi. *Secularis.*
- Maleficium auctoritate iustitiæ an possit cogere ut maleficium maleficio tollat, par. 1. cap. 32. num. 160.
- Militæ cognoscere debet de crimine militari, par. 1. cap. 29. num. 32.
- Notitiam delicti, qui habuit à confessione Sacramentali nulliter procedit, quamvis ab initio bona fide processerit, d. cap. 32. num. 94. & seq.
- Officio suo functus dicitur post latam sententiam, par. 1. cap. 25. num. 37.
- Pœnam augere, vel minuire non potest post latam sententiam, & de ratione, ibid.
- Pœnitentiam irrogans Hæretico non debet esse nimium seuerus, & de ratione,

- ibidem numer. 80.
- Secularis astra nedam in causa hæresis, sed & in causa suspicionis hæresis remittere tenetur ad Inquisitorem, dicto cap. 23. numer. 78.
- Alere tenetur Hæreticum sibi relaxatum donec sententiam exequatur, dicto cap. 22. num. 61.
- Apostatas an punire possit, & quid in Lusitania, par. 1. cap. 9. num. 12.
- Augere an, quando, & quomodo possit poenam Hæretico impostam ab Inquisitore, dicto cap. 21. num. 20.
- Blasphemos an condemnare possit, dicto cap. 31. num. 31. & seq.
- Brachium an possit denegare Iudici Ecclesiastico sub prætextu quod velit videre acta, & processus, dicto cap. 21. numer. 14.
- Carcerare an, & ad quem effectum possit Hæreticos, dicto cap. 27. num. 107.
- Causam hæresis, vel suspicionis hæresis cognoscere non potest, dicto cap. 31. num. 74.
- Cognoscere an possit de hæresi ad effectum repellendi Hæreticum à iudicio, dicto cap. 27. num. 97.
- Consignationem rei petiti pro causa Sancti Officii, an, quibus ex causis, & quomodo retardare possit, ibidem numer. 175.
- Denegans Brachium pro executione sententiæ contra Hæreticum est ipso iure excommunicatus, d. cap. 21. num. 12.
- Differre an possit executionem sententiæ contra Hæreticum late, per Iudicem Ecclesiasticum, ibid. num. 9.
- Facti quaestiones an cognoscere possit in causa hæresis, dicto cap. 9. num. 34.
- Familiaris Sancti Officii, cum armis inuenti, liberationem si debeat concedere ex gratia, an Inquisitor debeat acquiescere, & quid agere possit, dicto cap. 29. num. 13.
- Fautor Hæreticorum quando dici possit, & tanquam talis inquiri, dicto cap. 21. num. 14. & cap. 26. num. 16.
- Hæresis in causa an aliquo casu cognoscere possit quaestiones facti, dicto cap. 9. num. 37.
- Ingerere se non potest in bonis Hæretici Fisco laicali applicandis, nisi post sententiam Inquisitoris, dicto cap. 25. numer. 84.
- Iniustitiæ sub prætextu an, & quando retardare possit executionem sententiæ contra Hæreticum late, dicto cap. 21. numer. 20.
- Inueniens in perquisitione domus, vel in examine alicuius rei, quod spectet ad Sanctum Officium, vel reddat ipsum suspectum de hæresi quomodo se gerere debeat, dicto cap. 27. num. 120.

Iurisdictionem nullam habet in re spirituali, dicto [cap. 31. num. 24.](#)

Maleficium rei in tortura tacentis ad dissolvendum an vi possit precibus, Psalmis, alijsue verbis sacre Scripturæ, par. 1. cap. 32. [num. 114.](#) & seq.

Morari quantum possit in executione sententiæ late per Iudicem Ecclesiasticum contra hæreticum, dicto [cap. 21. num. 10.](#)

Mortu recusans tradere Hæreticum Brachio seculari relictum quomodo ad id compelli possit, ibid. num. 21.

Notificationem personæ capiendæ an petere possit à Iudice Ecclesiastico, & interim Brachium petrum retardare, dicto cap. 26. num. 13.

Peccat graviter si in re spirituali se intro-mittat, dicto cap. 31. num. 24.
Persistens per annum in excommunicatione ob denegatum Brachium in executione sententiæ contra Hæreticum an possit condemnari tanquam Hæreticus, dicto [cap. 21. num. 12.](#)

Perens à Sancto Officio an quis fuerit in Tribunali puniens, vel poenitentiarus an, & quando veniat [audiendus, d. cap. 27. num. 98.](#)

Prætextu sub aliquo an possit retardare, seu differre executionem sententiæ late per Iudicem Ecclesiasticum, dicto [cap. 21. num. 12.](#)

Proferentium blasphemias hæreticales denunciantiones, & querelas mittere tenetur ad Inquisitorem sub anathemate, dicto [cap. 31. num. 18.](#)

Publicæ pacis, vel seditionis sub prætextu an possit de hæresi cognoscere, dicto cap. 27. num. 105.

Punire an teneatur Hæreticum ex sententia Inquisitoris absque eo, quod videat acta, processum, vel copiam sententiæ, dicto [cap. 21. num. 15. 17.](#) & seqq.

Relaxaros Brachio seculari qua poena punire debeat, ibidem, [num. 6.](#)

Remisso Reo ad Inquisitores an debeat superfedere in fabricatione processus, & expeditione eius causæ, dicto cap. 27. num. 115.

Sortilegiorum in causis non se intro-mittens laudatur, dicto cap. 32. [num. 109.](#)

Superfedere an debeat in causis tam civilibus, quam criminalibus contra reum detentum in Sancto Officio, & quid si reus non fuerit ab ipso remissus, [d. cap. 27. num. 115.](#)

Suspectos de hæresi an punire teneatur ex sententia Inquisitoris, absque eo quod videat acta, & processum, dicto cap. 21. num. 16.

Vide *Abutens, Careerati, Carnes, Causa, Celebratio, Clericus, Confessio, Configuratio, Constitutio, Crimen, Degradatio, Delictum, Fa. Num, Facultas, Familiares, Hæresis, Intercessio, Index Tomi Primi.*

Iudei, Laicus, Licentia, Matricula, Sanctum Officium, Polygamia, Præsentio, Protestatio, Reus, Sacrilegium, Scheda, Sortilegi, Striges, Tueri quilibet potest suam iurisdictionem, dicto cap. 28. num. 3.

Alia etiam vide sub verbis *Blasphemia, Birruarii, Brachium, Cognitio, Consuetudo, Decretum, Excommunicatio, Gradus, Inquisitor, Iudei, Instructio, Liquidario, Matrimonium, Occultatio, Offenses, Par, Pena, Polygamus, Possessio, Probatio, Remissio, Sententia, Sollicitatio, Sortilegium, Statutum, Superior, Suspicio.*

IVDICIVM

Angeli an, & quomodo mutari possit, par. 1. [cap. 2. num. 11.](#)

Auctoris circa celebrationem Divini Officii, & Sacrificij lingua vulgari, par. 1. [c. 14. num. 45.](#)

Idem fieri debet de accessorio, quod de principali, par. 1. [cap. 22. num. 179.](#)

Inquisitoris, vide *Blasphemus, Confessarius, Procurator, Sacerdos.*

Pontificis circa res fidei infallibile defenditur aduersus propositiones Sorbonenses, par. 1. [cap. 3. num. 17.](#) & seq.

Vide *Papa, Sorbonensis, Statutum.*
Sollicitationis in confessione sacramentali quomodo instruendum, par. 1. [cap. 32. num. 71.](#)

Reliqua vide in suis sedibus.

IVRAMENTVM

Adiectum pacto inito cum Tyrannis, Piratis, publicis prædonibus, quando seruari non possit, par. 1. [cap. 27. num. 83.](#)

Adiuuandi Ecclesiam contra Hæreticos per Dominos temporales, Rectores, & Consules Cinitatum præstandum, par. 1. [c. 26. num. 8.](#)

Fidelitatis quod subdiri præstare possint Regi Apostatæ, & de iuramento Anglicano, par. 1. [cap. 24. num. 11.](#)

Vide *Apostata, Falsitas.*
Hispaniæ Regis, & Magistratum pro extirpandis Hæreticis, dicto [cap. 26. num. 10.](#) & seq.

Hodie an præstetur de adiuuando Ecclesiam contra Hæreticos, ibid. num. 10.

Illicite promissioni adiectum non obligat, dicto cap. 27. num. 81.

Mem extorrum non obligat, ibidem, nu. 81.

Papæ de conuocando Concilio intra certum tempus, an sit semper, & constanter seruandum, par. 1. [cap. 6. num. 20.](#)

Præstandum ab Aduocatis, & Procuratoribus, qui ad defensionem reorum deputantur in Sancto Officio, & eius formula, dicto [cap. 27. num. 8.](#) & 10.

Pudebunda per membra Christi, Mariæ Virginis, vel Sanctorum, an sit species hæresis, par. 1. [cap. 11. num. 52.](#)

Receptoris Hæreticorum, vide *Receptor.*
M m m m j j

Secularibus à Potestatibus perperuis, vel temporalibus præstardum de exterminandis Hæreticis, [par. 1. cap. 29. num. 42.](#)

Alia vide sub verbis *Adnotatus, Dux, Familiaris, Formula, Imperator, Italo-græci, Metus, Sanctum Officium, Papa, Pæna, Princeps, Procurator.*

IVRA

Amicitiz tolluntur per excessum vitij, [par. 1. cap. 10. num. 41.](#)

Conditionalia contractus, adimpleta conditione post condemnationem transeunt in fiscum, [par. 1. cap. 22. num. 91.](#)

Contractus quæcunque sit conditio an transeat in fiscum, & quid de conditione postuma, ibidem, num. 95.

Transeunt in fiscum tam actiua, quàm passiva etiam purificata conditione post condemnationem, ibidem, [num. 91.](#)

Vitium voluntatis, quorum conditio post condemnationem verificatur non comprehenduntur sub confiscatione, ibid. num. 84.

Episcopalia, vide *Confraternitas.*

Personalia non transeunt in fiscum, ibidem num. 154.

Sanguinis non tolluntur per adoptionem, [par. 1. cap. 24. num. 158.](#)

Vide *Adoptio, Executio.*

Alia etiam vide sub verbis *Confiscatio, Dilectio, Fiscus.*

IVRISDICTION

Annexa Territorio ultra illud non potest extendi, [par. 1. cap. 30. num. 244.](#)

Baptismi ratione competit Ecclesiæ in Apostatas, & quid de eorum filijs, [par. 1. cap. 1. num. 25.](#)

Certarum personarum in odium data, an data censeatur cumlativè, vel privativè, [par. 1. cap. 32. num. 103.](#)

Congregationis Sancti Officij an Sede vacante sileat quoad Cardinales, & penès quem residet, dicto [cap. 30. num. 274.](#)

Ecclesiæ non competit in eum, qui character Baptismali non est insignitus, [par. 1. cap. 9. num. 13.](#)

Vide *Abiuratio, Apostata.*

Episcopi turbata si fuerit an, & quando turbator dici possit Schismaticus, [par. 1. c. 10. num. 17.](#)

Vide *Episcopus, Inobediens.*

Hæresis ob crimen an, & quomodo admittatur, [par. 1. cap. 20. num. 1. & 2.](#)

Inquisitoris non tam commensuratur ab intentione, quàm à facto, [par. 1. cap. 36. num. 13.](#)

Laica non extenditur ad negocia Ecclesiastica, vel ad fidem spectantia, ibidem, num. 69.

Magistri Sacri Palatii, vide *Magister.*

Privativa est illius iudicis, qui potest delicto

imponere pœnam promeritam respectu illius, qui non potest talem pœnam imponere, ibidem, num. 42.

Propria quomodo, & quando à quolibet iudice tueri possit, [par. 1. cap. 28. num. 3. & seq.](#)

Quasi Episcopalis an importet facultatem absolvendi Hæreticum ab excommunicatione, [par. 1. cap. 25. num. 20.](#)

Schismatis ob delictum an, & quomodo amitteretur, dicto [cap. 10. num. 26. & 32. & cap. 20. num. 6.](#)

Spiritualis potest à Papa vti Papa exerceri in Regno Catholico etiam sine licentia Regis, [par. 1. cap. 22. num. 31.](#)

Voluntaria an, quando, & quomodo exerceri possit extra proprium Territorium, dicto [cap. 30. num. 243.](#)

Alia vide sub verbis *Absolutio, Apostata, Civitas, Coactio, Collegium, Confessarius, Consuetudo, Ecclesia, Familiaris, Famula, Filius, Fiscus, Hæretici, Inquisitor, Index, Licentia, Nuncius, Papa, Petusio, Possessio, Potestas, Princeps, Privilegium, Qualitas, Sacerdos, Schismatici, Schismatismus, Sollicitudo, Statutum, Tempus.*

IVSPATRONATUS

Recuperatum an dicatur ab Hæretico in gratiam Principis restitutum, [par. 1. cap. 22. num. 9.](#)

Alia vide sub verbis *Catholici, Dispensatio, Hæretici, Titulus.*

IVS

Canonicum Ecclesiastico de crimine vbi agitur servandum est etiam in Terris Imperij, [par. 1. cap. 24. num. 99.](#)

Fidei in rebus observandum est, non autem ius civile, [par. 1. cap. 6. num. 32.](#)

Vide *Facultas, Hæretici, Lex, Reus.*

Civile tolerare non potest Hæreticos, [par. 1. cap. 27. num. 52.](#)

Vide *Lex, Maleficia.*

Commune vbi derogatur per Statuta Ecclesiæ, vel Religionis requiritur confirmatio Apostolica, dicto [cap. 24. num. 143.](#)

Vide *Confirmatio, Constitutio, Salvusconductus.*

Conditionale passivum si purificetur post confiscationem an sit à fisco persolvendum, [par. 1. cap. 22. num. 90.](#)

Dinum an excommunicatione maiori prestat Hæreticos, [par. 1. cap. 18. num. 4.](#)

Vide *Celibatus, Excommunicatio, Impedimentum, Præceptum.*

Ecclesiasticum an sit per quod celibatus, dicitur annexum Ordini sacro, vel ius Divinum, [par. 1. cap. 16. num. 112.](#)

Eligendi, vide *Universitas.*

Gentium pacta introduxit, dicto [cap. 27. num. 71.](#)

Humanum auferre non potest obligationem

descendentem à iure naturali, par. 1. cap. 23. num. 19.

Vide *Excommunicatio*.

Instituendi Parochos an spectare possit ad Episcopum Schismaticum, par. 1. cap. 20. num. 4.

Naturæ, vide *Defensio*, *Præceptum*.

Patriæ potestatis statim amittitur ab Hæretico, dicto cap. 22. numer. 98. & cap. 23. num. 35.

Principis secularis super bonis Hæretici eius fisco applicandis, quale sit, par. 1. cap. 25. num. 83.

Protectionis Regiæ, vide *Quantitas*.

Quæsitum cuentuali ex iure non dicitur, quando eo quis potest non uti, d. cap. 22. num. 83.

Tolli non potest sine propria culpa, dicto cap. 24. num. 82.

Renocandi contractum remanens apud contrahentem non transit in fisco, dicto cap. 22. num. 114.

Sibi dicere ne nimis licet propria auctoritate, & eo minus quando facile haberi potest recursus ad Superiorem, par. 1. cap. 29. num. 25.

Vicifcendi iniuriam factam Monacho, seu Religioso spectat ad Abbatem, seu Religionis Superiorem, par. 2. cap. 2. num. 38. Reliqua vide in suis *locis*.

IVSTITIA

Belli non suffragatur ne Servi Christiani per Iudeos comparati libertate doceantur, par. 1. cap. 9. num. 49.

Bullæ B. Pij Quinti si de *protegendis* &c. vide *Bulle*.

Causæ concurrente an Papa discedere possit ab Urbe Roma, par. 1. cap. 5. num. 16.

Vide *Dubius*, *Papa*, *Statutum*.

Dispensandi concurrente an Papa dispensare possit circa votum solemnæ castitatis, par. 1. cap. 16. num. 141. & seqq.

Iniusta dicitur zelo iustitiæ facere, quod sit ad placendum Mundo, par. 2. cap. 2. num. 41.

Interrogationis, vide *Testis*.

Præscriptionis deducitur ex privilegio concessio per Pontificem Schismaticum iuncto cursu 40. annorum, par. 1. cap. 10. num. 1.

Vide *Privilegium*, *Titulus*.

Punitiois Hæreticorum pœna capitali, par. 1. cap. 21. num. 1.

Tituli ad præscribendum oritur ex errore mixto iuris scilicet, & facti, dicto cap. 10. num. 31.

Alia vide sub verbis *Dæmones*, *Diabolus*, *Irrequisitus*, *Index*, *Inustus*, *Licentia*, *Offensus*, *Potens*, *Receptor*, *Restitutio*, *Tyrannus*.

IVSTVS

Continuò tentatur à Dæmone propter ipsa eximia iustitiæ opera, par. 1. cap. 2. num. 30.

K

KABALA

Quid sit, par. 1. cap. 30. num. 293.

KALENDARIVM

Missum à Gregorio Decimotertio cum Nuncijs ad Schismaticos Orientales, & de ratione, par. 1. cap. 20. num. 7.

L

LAICVS

Aboluere an debeat excommunicatum, existentem in articulo mortis, par. 1. cap. 35. num. 137.

Audiens confessiones sacramentales dicitur abuti Sacramento penitentiae, an, & quam hæresis suspicionem incurrat, & quomodo abiurare teneatur, ibid. num. 122.

Communione sanctissimam sumens non ieiunus, an puniri possit in Sancto Officio, par. 1. cap. 34. num. 70.

Confessarium se fingens, & audiens confessiones sacramentales, an sit denunciandus, & quatenus mulieres in illo actu sollicitet, an etiam denunciandus sit tanquam sollicitator, dicto cap. 35. num. 65.

Constituti in articulo mortis confessiones an audire possit non ad effectum absolvendi à peccatis, sed ad concedendas indulgentias, cumque ad hunc effectum à cœnariis absolvi, ibidem, num. 138.

Denunciari an, & quando debeat eo quod confessiones sacramentales pro iocundo audierit, ibidem, num. 128.

Eucharistiæ Sacramentum an possit administrare in casu necessitatis, dicto cap. 34. num. 127. & seqq.

Excommunicatum in articulo mortis constitutum an possit ab excommunicatione absolvi sine incurso pœnarum, dicto cap. 15. num. 136. & seq.

Hæredem sibi ex testamento instituens Hæreticum plectitur excommunicatione, par. 1. cap. 23. num. 27.

Inferuiens scienter non ordinato ad Sacerdotium in celebratione Missæ quomodo fuerit expeditus, dicto cap. 34. num. 120.

Ioci causa audiens confessiones sacramentales, quia pœna teneatur, dicto cap. 35. num. 127.

Index, vide *Index*.

Ministrans Sacramentum Eucharistiæ extra casum necessitatis an sit suspectus de hæresi, dicto cap. 34. num. 126.

Mortis in articulo si deficiat copia Sacerdotis an possit à semetipso sumere Eucharistiam, ibidem, num. 179.

Nullo in casu post confessiones sacramentales audire, & absolutionem impertire, & de ratione dicto cap. 35. num. 134.

Percutens laicum, quēn credit esse Clericum, an incidat in excommunicationem, par. 1. cap. 11. num. 8.

Pœna, qua teneatur si audiat confessiones Sacramentales, dicto cap. 35. numer. 111. & 122.

Polygamus punitus per Iudicem Ecclesiasticum an possit iterum puniri per Iudicem secularem, par. 1. cap. 36. num. 44. & seqq.

Prædicatoris ad eleemosynam erogandam, cogi potest stante consuetudine, par. 2. cap. 2. num. 25.

Punitus per Iudicem Ecclesiasticum pro crimine Ecclesiastico an possit pro eodem crimine iterum puniri per Iudicem secularem, dicto cap. 36. num. 44.

Sacrilegus punitus per Iudicem Ecclesiasticum an possit iterum pro eodem sacrilegio puniri per Iudicem secularem, ibid.

Sentiens de Sacramentis aliter, quam sentiat Romana Ecclesia dicitur formaliter Hæreticus, & quomodo puniatur, ibidem, num. 40.

Sumere nequit Communionem non ieiunus, & de ratione, dicto cap. 34. num. 70.

Alia vide sub verbis *Abusus*, *Assistentia*, *Blasphemia*, *Bulla*, *Carnes*, *Celebratio*, *Cognitio*, *Commoditas*, *Confessio*, *Consilium*, *Constitutio*, *Degradatio*, *Delictum*, *Dos*, *Hæretici*, *Hosia*, *Inquisitor*, *Index*, *Invidiosus*, *Opinio*, *Papa*, *Percutens*, *Polygamia*, *Polygamus*, *Pœna*, *Princeps*, *Sepelientes*, *Sortilegium*, *Statutum*, *Striges*, *Vnctio*.

LAMIE.

Infantes maleficio occidentes venia indignam pro prima vice, par. 1. cap. 14. numer. 80.

Vide etiam sub verbo *Striges*.

LAMINÆ.

Granatenſes apocryphæ an sint, par. 1. cap. 30. num. 384.

Verſiculos, quos continerent, & de laboribus Auctoris in earum examine, par. 1. cap. 8. num. 17.

LATINI

Græcæ an possint trahere coniugem Græcam ad eorum Ritu, par. 1. cap. 30. numer. 375.

Ordinari an possint secundum Ritu Græcum, & quid si inferuiant Ecclesiæ Græcæ, ibid. num. 374.

Alia vide sub verbis *Alumni*, *Episcopus*, *Facultas*, *Filius*, *Græci*, *Italo-græci*, *Ordinatio*, *Orientalis*, *Presbyteri*, *Regulares*, *Schismatici*, *Sculares*, *Vxor*.

LAVDATIO

Christinæ Serenissimæ Suecorum olim Reginæ, par. 1. cap. 32. num. 180.

Condonationis officinæ, vide *Condonatio*.

Libri hæreticalis an, & quando importet suspicionem hæresis, par. 1. cap. 30. n. 194. & seqq.

de Lugo Cardinalis, vide *Lugo*.

Montij Cardinalis, par. 1. cap. 39. num. 12.

Pallanicini Cardinalis, dicto cap. 30. nu. 402. & cap. 6. num. 19.

Alia vide sub verbis *Bulla*, *Confessarius*, *Dubius*.

LAVREA

Doctoratus conferri non potest à Iudæis, par. 1. cap. 31. num. 123. & seqq.

Imponi olim solita armis, & nauibus, par. 1. cap. 40. num. 173.

Alia vide sub verbis *Corona*, *Fastes*, *Litteræ*.

LAVREOLA

Dicitur aliquando aureola, par. 1. cap. 40. num. 182.

Quid sit, ibid. num. 180.

LECTIO

Hæreticalium librorum subiacer omnibus penis, quibus subiacer illorum retentio, par. 1. cap. 30. num. 187.

Librorum hæreticalium inducit suspicionem hæresis, ibid.

Vide *Audientia*, *Collegium*, *Ecclesia*, *Episcopi*, *Episcopus*, *Famuli*, *Generales*, *Ignorantia*, *Inquisitor*, *Libri*, *Notant*, *Papa*, *Par.*

Loci, ex quo appareat mens Auctoris libri Hæretici, pura proximij, præfationis, & Indicis, an excusentur à censuris ob paucitatem materiz, ibid. num. 218.

Oculorum perlustrationem facta de libro hæreticali sine verborum solatione an sufficiat ad incurrendam excommunicationem, ibid. num. 219.

Paucarum linearum libri Hæretici cum scientia, quod in illo hæreses contineantur, an possit à censuris excusari, vel ob paruitatem materiz, vel ex capite poenitentiz, ibid. num. 216. & seqq.

Principij libri hæreticalis an sufficiat ad incurrendas censuras, ibid. num. 212.

Scripturæ Hæreticorum siue impressæ, siue manuscriptæ inducit hæresis suspicionem, ibid. num. 188.

Alia vide sub verbis *Affertio*, *Cardinales*, *Christiani*, *Confessarius*, *Damnatio*, *Excommunicatio*, *Hæretici*, *Hæreticus*, *Iscentia*, *Noementum*, *Parnitas*, *Prohibitio*.

LEGATI A LATERE

Concedere an possint licentiam retinendi, & legendi libros prohibitos, par. 1. cap. 30. num. 239.

Libros an, & quando prohibere possint, ibid. num. 177.

Potestatem, quam habeant, ibid.

Veniunt appellatione Sedis Apostolicæ,

ibidem numer. 238.

Alia vide sub verbis *Differentia*, *Nunciatus*, *Prinilegium*.

LEGATVM

Alimentorum Hæretico relictum an veniat in confiscatione illius bonorum, par. 1. cap. 22. num. 15.

Vide *Hæreticus*.

Inualidum est si relinquitur Hæretico, vel Hæreticorum Collegio reprobato, par. 1. cap. 27. num. 13.

Vfusfructus, qui in alimenta resoluitur an veniat in confiscatione bonorum Hæretici, dicto cap. 22. num. 16.

Alia vide sub verbis *Dominium*, *Familiares*, *Fiscus*, *Vfusfructus*.

LEGITIMA

Assignata filio patre viuente, an ob heresim veniat in confiscatione, par. 1. cap. 22. num. 110.

Debita filio in bonis patris, an ob delictum hæresis veniat in confiscatione, ibidem num. 109.

Deducenda ex bonis fideicommissariis, an veniat in confiscatione bonorum Hæretici, cui competat, ibidem num. 139.

Mortuo patre post delictum filij Hæretico non publicatur, & de ratione, ibidem num. 111.

Alia vide sub verbis *Facultas*, *Filius*.

LEGITIMATIO

Matrimonium per subsequens, quando sit maior, quam per testiptum Principis, par. 1. cap. 25. nu. 43.

Processus quomodo fieri soleat in Sancto Officio circa repetitionem testium, vel declarationem rei, quod velit illos habere pro ritè, & rectè examinatis, par. 1. cap. 27. nu. 24.

Alia vide sub verbis *Papa*, *Restitutio*.

LEX

Aragonie denegans remissionem rei petiri per Inquisitorem pro causa Sancti Officii reprobatur, par. 1. cap. 27. num. 170.

Atrocibus in delictis non succurrit ætati, nec imprudentie, par. 1. cap. 28. num. 81. Christianorum, vide *Christiani*.

Ciuiilis euauit in causis hæresis post dispositionem iuris Canonici, par. 1. cap. 9. numer. 32.

Impenitentem Hæreticum non abhorret, par. 1. cap. 14. num. 11.

Valida quomodo sit circa poenas Hæreticorum, dicto cap. 9. num. 32.

Vide *Delictum*, *Polygamia*.

Dubia allegari nequit pro decisione causarum, par. 1. cap. 22. num. 83.

Ecclesie, vide *Carnes*.

Frequentioribus an, & quando ita adapte-

tur, vt similia non excludat, par. 1. cap. 30. num. 226. & 230.

Imperialis in Hæreticos, & Apostatas quare prodierit, dicto cap. 9. num. 12.

Pœnalis non extenditur per S. Officium, ad alium casum, in quo eadem prorsus ratio non adaptetur, dicto cap. 14. nu. 19.

Pompeia puniens conficios parricidij de quibus intelligatur, ibid. num. 20.

Alia vide sub verbis *Cardinales*, *Confirmatio*, *Consuetudo*, *Filius*, *Inferior*, *Obligatio*, *Occisio*, *Papa*, *Pœna*, *Præsumptio*, *Resolutio*, *Schismaticus*, *Sciencia*.

LIBERTAS

Arbitrij mutabilis in Angelis, an, & quomodo resideat, par. 1. cap. 2. num. 4.

Conscientie an possit per Principem secularem concedi Hæreticis, sine consensu Summi Pontificis, par. 1. cap. 27. num. 38. & seq.

LIBRI

Alibi impressi cum licentia Superiorum, an possint per Episcopum prohiberi in sua Diocesi, par. 1. cap. 10. num. 165. & seq.

Apocryphi hæreses non continentes, an possint legi siue incurfu censurarum, & qui sint, ibid. nu. 378. & seq.

Afferuantur diutius, quam scriptura priuata, ibidem num. 230.

Astrologici, an, & quando possint sine censura legi, vel retineri, par. 1. cap. 32. numer. 52.

Auctoris reputati Hæretici, si hæreses non contineant, nec de Religione tractent, an retinentes, legentes, descendentes incurrant excommunicationem, dicto cap. 30. num. 284.

Biblie, vide *Iudei*.

Catholici si corrumpantur, vel Hæreticis dogmatibus commisceantur, incurritur suspicio hæresis, ibid. num. 118.

Clauicula Salomonis, vide *Clauicula*.

Compositi in Vrbe imprimi, an, & quomodo possint extra Statum Ecclesiasticum, ibid. num. 138.

Continentes auguria, auspicia, veneficia, sortilegia, incantationes, astrologiam iudiciariam, an possint legi sine incurfu censurarum, ibid. num. 391.

Sortilegia, vel incantationes, si repetantur, apud aliquem, qui dicat eos non legisse, quæ sit praxis Sancti Officii, ibid. num. 98. & 109.

Damnandi quando sunt reprobi, ibidem num. 148.

Damnati, qui sint, ibid. num. 416.

Deferendi ad Sanctum Officium, quando sunt absolute prohibiti, & quid de impensis donec corrigantur, ibid. num. 145.

Dubias continentes propositiones, & ab Ecclesia nondum definitas, an possint per

- Episcopum prohiberi in sua Diocesi, *ibid.* num. 162.
- Errores continentes an censeantur apocryphi, *ibid.* num. 382.
- Examinandi quando non sint priusquam imprimantur, *ibid.* num. 124.
- Grammaticales, vide *Iudai*.
- Hæreticorum auctoritate propria, an hodie comburi possint, vel potius deferri debeant ad Ordinarium, vel ad Inquisitorem, *ibid.* num. 95.
- Comburendi an sint statim, *ibid.* num. 94.
- Continentes aliqua bona, & vitia, adhuc prohibiti sunt, & de ratione, *ibid.* num. 102.
- Impediens quoniam modo ne ad manus Inquisitoris deveniant, dicitur suspectus hæresis, *ibid.* num. 190.
- Leſi quamvis non fuerint ad huc eos retinens, dicitur suspectus de hæresi, *ibid.* num. 96.
- Nomine an, & quando veniat eorum oratio, concio, epistola, vel quaestio, *ibid.* num. 222. & seq. & num. 226. & seq.
- Prohiberi ne debeant consilens, vel rogans apud Sedem Apostolicam, an, & quando dicatur suspectus de hæresi, *ibid.* num. 198. & seq.
- Regionibus in illis, ubi non fuit vſu recepta Bulla Cœnæ, an legi possint citra incurſum excommunicationis, *ibid.* num. 410. & seq.
- Retentio inducit suspicionem hæresis, *ibid.* num. 93.
- Tractantes de superstitionibus, & magicis artibus, an legi possint sine incurſu censurarum, *ibid.* num. 392. & seq.
- Vide *Ignorantia, Interpretantur, & alij*.
- Imprimi non possunt, sine diligenti examine Episcopi, & Inquisitoris, *ibidem* num. 523.
- Improbæ lectionis comparantur malis medicamentis, & venenis, *ibid.* num. 149.
- Infidelium eam re legendi, etiam in pueritia, & de ratione, *ibid.* num. 286.
- Errores circa fidem continentes, an, & quando possint retineri, legi, defendi, sine incurſu excommunicationis, *ibidem* num. 285.
- Iudæorum legi an possint sine incurſu excommunicationis, *ibid.* num. 282.
- Vide *Inquisitor*.
- Lulli, infra vide *Raymundi*.
- Magici, censuratur sine incurſu an, & quando legi possint, *ibid.* num. 338.
- Qui dicantur, *ibid.*
- Manuscripti Hæreticorum, an comprehendantur sub excommunicatione, *ibidem* num. 221.
- Mortuorum cum fama Sanctitatis miraculi, & revelationes continentes, an, quando, & quomodo imprimi possint, par. 1. cap. 40. num. 165.
- Negromantici, censuratur sine incurſu, an & quando legi possint, dicto cap. 30. num. 385.
- Qui dicantur, *ibid.*
- Nomine Auctoris earentes, ac censeantur apocryphi, *ibid.* num. 310. & seq.
- Obſceni an retineri possint absque incurſu excommunicationis, *ibid.* num. 95. & 417.
- Sancti Officii praxim, & modum procedendi contra Hæreticos continentes, cum qua licentia sint imprimendi, *ibidem* num. 131.
- Opiniones contra Ecclesiasticam libertatem continentes, an ab Episcopo prohiberi possint in sua Diocesi, *ibid.* num. 173.
- Orientalium, vide *Orientalis*.
- Parochiales an probent negativam baptismi, par. 1. cap. 11. num. 27.
- Petri Soavis Polani relatio, dicto cap. 30. num. 407.
- Periculosas doctrinas, seu propositiones continentes, an, & quando per Episcopum prohiberi possint in sua Diocesi, *ibidem* num. 163.
- Prohibiti colligi possunt ab Episcopis, & eorum Vicariis ad effectum consignandi Inquisitoribus, *ibid.* num. 142.
- Donec corrigantur, an, & quando legi, & retineri possint absque suspicionem hæresis, incurſu excommunicationis, *ibidem* num. 424.
- Frequentiores in Sancto Officio, qui sint, *ibidem* num. 389.
- Quando censeantur, *ibid.* num. 97.
- Vide *Collegium, & alibi passim*.
- Propositiones ab Ecclesia damnatas continentes possunt ab Episcopo suis subditis prohiberi, sub poenis temporalibus, & spiritalibus, *ibid.* num. 161.
- Raymundi Iudæi an sint prohibiti, d. cap. 40. num. 149. & seq.
- Reprobi quando dicantur, dicto cap. 30. num. 148.
- Schismaticorum Orientalium, an, & quando retineri, legi, & defendi possint, sine incurſu excommunicationis, *ibid.* num. 381.
- Speſtantes ad Tribunal Episcopi imprimi possunt cum eius solius licentia, & speſtantes ad Tribunal Sancti Officii cum licentia solius Inquisitoris, *ibidem* num. 134.
- Thalmodii Iudæorum, quæ contineant, *ibidem* num. 290. & seq.
- Vnius Hæreticorum retentio, lectio, defensio, vel impressio, an sufficiat ad incurſum excommunicationem, *ibidem* num. 220.
- Vulgari antiquitatis non solebant sine approbatione Summi Pontificis, *ibid.* num. 155.
- Reliqua vide *sparsim in suis sedibus*.

LICENTIA

Arma deferendi famulis Consultorum S. Officii,

ficii, an sit concedenda ab ipsis Confultoribus, vel ab Inquisitore, par. 1. cap. 29. num. 21.

Vide *Arma*.

Audiendi confessiones Sacetdoti concessa, per Episcopum non extendatur, vltra eius Diocesim, par. 1. cap. 10. num. 246. & 251.

Contrahendi matrimonium, vide *Index*.

Elcemofynas querendi gratis omnino concedenda, non obstante contraria consuetudine, etiam immemorabili, par. 1. cap. 40. num. 124.

Generalis legendi quoscumque libros prohibitos an soleat concedi, & de praxi Supremæ in hac materia, d. cap. 30. nu. 256. & seq.

Imprimendi indulgentias, vel earum summaria, & Breuia Apostolica per quem concedi debeat, ibid. nu. 133.

Vide *Libri*.

Indulgentias imprimendi, an concedatur à solo Episcopo, dicto cap. 40. num. 73. & num. 126.

Vide *Indulgentia*.

Ingrediendi aliquem Ordinibus Regularibus à Sede Apostolica petenda per aliam nos Collegij Græcorum, dicto cap. 30. numer. 325.

Inquisitoris pro legendis libris prohibitis, an suffragetur extra illius iurisdictionem, ibidem num. 249. & seq.

Legendi libros prohibitos, vel hæreticales, quando legentem excuset ab excommunicatione, ibidem num. 231. & seq.

Vide *Collegium*, *Congregatio*, *Decretum*, *Generales*, *Inquisitor*.

Libros asportandi in Cinitatem, à quibus sit concedenda, ibidem num. 136. & seq.

Imprimendi quomodo concedi, & subscribi debeat ab Episcopo, vel eius Vicario, & ab Inquisitore, ibidem nu. 133.

Prohibitos legendi per quos hodie concedi possit, ibid. num. 255. & num. 262. cum seq.

Mutandi ritum, vide *Italo-græci*.

Negari non potest quando præstari debet ex iustitia, dicto cap. 29. nu. 111.

Querendi quibus sub conditionibus per Sedem Apostolicam concedi soleat, dicto cap. 40. num. 101.

Vide *Regulares*.

Redimendi Apostatas mancipia Christianorum nondum reconciliatos, an Infidelibus concedi possit, & quid si minentur se aliis non permitturos redimi mancipia Christianorum penes ipsos in servitutem redacta, par. 1. cap. 9. num. 42.

Regis, vide *Ordnatio*.

Secularis Iudicis, an sit petenda à vocato, per Inquisitorem pro causa Sancti Officii, par. 1. cap. 26. num. 18.

Superiorum quando sufficiat, quod enuncietur in libris imprimendis abique tenore

Index Tomi Primi.

approbationis, dicto cap. 70. num. 126. Vi itandi à Rege peti non debet per Episcopum in locis, vbi Reges imperant, quamquam Duces, Marchiones, vel Comites, & de ratione, dicto cap. 29. num. 114.

Alia vide sub verbis *Advocatus*, *Consignatio*, *Episcopus*, *Fides*, *Iudei*, *Legati à latere*, *Magister*, *Nuncios*, *Papa*, *Princeps*, *Privilegium*, *Procurator*, *Quæstiones*.

LIQVIVATIO

Bonorum confiscandorum est pars sententiarum confiscationis, & quid in feudalibus, par. 1. cap. 22. num. 179.

Hæretici diuendorum inter fiscum secularem, & fiscum Ecclesie, an spectet ad Iudicem secularem, vel ad Ecclesiasticum, & ad quem spectet eorum dimissio, ibidem num. 178.

Vide *Conseccutio*, *Inquisitor*.

Summarie certæ fieri non potest in elcemofynis, & oblationibus variabilibus, nec habentibus certum subiectum, par. 2. cap. 3. num. 20.

LITTERÆ

Apostolicæ, quod non exequantur, nisi prius coram ipsis presententur, an statui possit per Episcopos, par. 1. cap. 40. nu. 13.

Dedicatorie librorum aduertende per Reuiforem, seu Inquisitorem ne inconuenientibus titulis concipiatur, par. 1. cap. 30. num. 170.

Laureatæ, quid olim significarent, d. cap. 40. num. 171.

Monitoriales pro rebus deperditis, an possint concedi per Inquisitorem melius, vel ad illius Episcopum pertineant, par. 1. cap. 29. num. 57.

Vide *Familiares*, *Inquisitor*.

Pacis quando per offensum inimico tradendæ sint, par. 2. cap. 2. num. 53.

Parentes, vide *Arma*, *Birruarii*, *Familiares*, *Inquisitor*.

Sacræ continentis fidem etiam Infidelibus seruandam, par. 1. cap. 27. num. 77.

Sollicitati in confessione Sacramentali, si perueniant ad Supremam, quæ praxis seruatur, par. 1. cap. 15. num. 22.

Alia vide sub verbis *Abolutio*, *Christiani*, *Confessio*, *Iudei*, *Opinio*, *Peccatum*.

LOCVS

Aliquis saltem profanus an possit concedi pro humanis cadaveribus Hæreticorum, par. 1. cap. 18. num. 16.

Catholicus, vide *Naves*.

Confessionis Sacramentalis an sit attendendus ad arguendam sollicitationem, par. 1. cap. 35. num. 1.

Vide *Confessarius*, *Sollicitans*.

Delicti si taceatur an reus dici possit dimittitur, par. 1. cap. 14. num. 44.

N n n n

Vide *Dimittuntur, Gratia.*

Familiarium, vel famulorum suorum an per Consultores Sancti Officii tribui possit eius consanguineis, vel personis nobilibus, ad effectum gestandi arma, par. 1. cap. 29. num. 23.

Hæreticorum, vide *Congregatio, Consensus, Inquisitor, Matrimonium.*

Imminis an suffragetur Hæreticis, vel de hæresi suspectis, par. 1. cap. 28. num. 77.

Infidelium, vide *Carnes, Christiani, Habitus.*

Libri ex quo appareat mens Auctoris Hæretici an satis sit, quod legatur ad incurendam excommunicationem, non obstante paritate materię, par. 1. cap. 30. numer. 218.

Iudi, vide *Deposito, Diſſum, Striges.*

Natiuitatis an semper, & perneceſſe attestari debeat super statu libero, vr forensis admitti possit ad contrahendum secundum matrimonium, par. 1. cap. 36. numer. 103.

Pœnæ, vide *Pœna.*

Pœuentioni an, & quando sit inter Iudicem Ecclesiasticum, & ſecularem in crimine, forſilegi, ibid. num. 10. 58. 70. 79. & ſeq. & cap. 32. num. 103.

Prohibitus, vide *Abſus, Arma.*

Regis sub immediata protectione exiſtens an, & quando ſubiſt uſitationi Ordinarii, dicto cap. 29. num. 106.

Vide *Episcopus, Proteſſio.*

Sacer polluitur per inuulſionem cadaueris Hæretici, dicto cap. 18. num. 28.

Vide *Cadaver, Episcopus, Excommunicatus, Fantores, Oſſa, Sepelientes.*

Scripturę ſacrę ſi aliquem dubium reddat an, & quando non inde dici poſſit Hæreticus, par. 1. cap. 7. num. 11.

Sepultum ubi eſt cadauer Hæretici perpetuo carere debet aliorum ſepultura, d. cap. 18. num. 16.

Solidi, vide *Sentus.*

Synagogę combuſtę an per Iudæos alibi tranſferri poſſit, par. 1. cap. 31. num. 112.

Teſtis, vide *Denunciatio.*

Vitimus ex pluribus opinionibus per Auctorem relatis, quando ſir attendendus, dicto cap. 10. num. 243.

Alia vide sub verbis *Bulla, Episcopi, Facultas, Familiares, Magiſtratus, Pax, Princeps, Prohibito, Striges.*

IOTHARINGI

Viuentes Miſſas celebrare faciunt pro ſuffragio animę ſuę, par. 1. cap. 34. num. 27.

I. VCRVM

Dotis delatum ex Statuto, vel pacto, an cenſetur publicam publicata dote, par. 1. cap. 22. num. 132.

Vxori debitum non venit in conſiſcatione ob delictum viri, ibid. num. 118.

Vide *Marini.*

Alia etiam vide sub verbis *Conſanguineus, Furtum, Hæreſis, Mulier.*

LVDVS

Blasphemantibus illius occasione iurcandus an ſit, & ſub qua pœna, par. 1. cap. 11. num. 160.

Alia etiam vide sub verbis *Deposito, Diſſum, Laſores, Striges.*

LVGO

Cardinalis laudatur, par. 1. cap. 34. num. 68.

LVMINARIA

Accendi quibus ſoleant in Eccleſijs, par. 1. cap. 40. num. 199.

Alia etiam vide sub verbis *Birnarij, Indai.*

LVSITANI

Condemnantes Hæreticos tanquam negatiuos ex depoſitionibus teſtium ſingularium, & ſociorum criminis reprobantur, par. 1. cap. 15. num. 8. & 20.

Venientes in Italiam, & Iudaizantes omnino puniendi tanquam apoſtate à fide, par. 1. cap. 11. num. 27. & cap. 31. nu. 105.

Alia etiam vide sub verbis *Bulla, Congregatio, Ediſſum, Facultas, Indultum, Inquiſitio, Index, Ordinatio, Renus, ſaluſſconditus.*

LVSORES

Blasphemantes Deum cum amittant in ludu dicuntur Deum odio habere, par. 2. cap. 2. num. 9.

Vide etiam sub verbo *Ludus.*

LVTHERANI

Eucharistiã ſumendam aſſerunt poſt ſumptum cibum, par. 1. cap. 34. num. 67.

Alia etiam vide sub verbis *Carnes, Teſtes.*

M

MACERIES

Q Vid ſignificat in ſacris litteris, par. 1. cap. 2. num. 27.

MAGIA

Dari an, & quomodo poſſit, par. 1. cap. 40. num. 19.

Alia etiam vide sub verbis *Diffolatio, Libri, Opera, Signum.*

MAGISTER

Magnus Religionis Hieroſolymitanę an onera imponere poſſit per Familiares Sancti Officii perſoluenda, par. 1. cap. 29. num. 55.

Vide *Familiares, Miniſtri.*

Sacri Palatii Apoſtolicę iuriſdictionem, quam habeat, par. 1. cap. 30. num. 244. & ſeqq.

I licentias librorum prohibitorum an,
& ubi concedere possit, ibidem num. 241.
& seqq. & num. 262. cum seqq.
Alia vide sub verbis *Hæreticus, Indai*.

MAGISTRATUS

Fauere quando dicatur Hæreticis, par. 1.
cap. 26. num. 7.

Hæreticus denunciare, & si sit necesse ac-
cusare etiam tenetur Inquisitoribus, &
Ordinariis locorum, ibid. num. 15.

Hispaniæ, vide *Iuramentum*.

Inferior quis sit, ibid. num. 7.

Negligens eicere Hæreticos an, & quando
puniri possit, ibid. num. 7.

Secularis brachium promptus concedere
debet Inquisitoribus pro capiendis Hære-
ticis, & de hæresi suspectis, ibidem nu-
mer. 17.

Cognoscere volens causam hæresis di-
citur impedire directè S. O. par. 1. cap. 27.
num. 94.

Incidenter de hæresi cognoscere non
potest, ibid. num. 9.

Iuramentum præstare debet de adiu-
uanda Ecclesia in persecutione Hæretico-
rum, dicto cap. 26. num. 3.

Statuti per editionem quando dicatur
impedire indirectè S. O. par. 1. cap. 29.
num. 1.

Alia etiam vide sub verbis *Catholicus*,
Cognitio, Editum, Omissio, Quæstiones.

MAIORATVS

Institutus à patre Hæretico quando ad fi-
lium, & quando in Filium transeat, par. 1.
cap. 24. num. 106.

Alia etiam vide sub verbis *Bona, Confes-
satio, Donatio, Filius, Fiscus, Fructus, Insti-
tutus, Institutio*.

MALEFICIA

Cautè recognoscenda, præsertim quæ à mu-
lierculis causa morborum exponuntur,
par. 1. cap. 32. num. 35.

Dicere, quod non sint aliud, quàm somnia,
& imaginationes Hæreticum est, ibid.

Finem ad quemcunque, etiam bonu m, exer-
cere non licet, ibid. num. 160.

Licita an sint de iure ciuili, ibid. num. 157.
& seqq. & cap. 40. num. 25. cum seqq.

Maleficiis tollere nefas est, & de ratione,
eodem cap. 32. num. 115. & nu. 155. cum
seqq.

Petere an liceat à maleficis ad id paratis, vt
peragant ad soluenda alia maleficia, ibid.
num. 161. & 163. cum seqq.

Alia vide sub verbis *Abusus, Auctor, Corps*,
Dispensatio, Dissolutio, Instructio, Index,
Lama, Maleficus, Medici, Monaster, Morbus,
Sacerdos, Signum, Sortilegi, Sortilegium, Striges.

Index Tomi Primi.

MALEFICVS

Cogi an possit minis, percussionibus, &
vulneribus ad dissoluendum maleficium,
par. 1. cap. 32. num. 167. & seqq.

Duplex pactum si habeat cum Dæmone, vt
posito signo teneatur nocere, & eo subla-
to cessare, an liceat ei petere vt signum
tollat pro dissoluendo maleficio, ibidem
num. 172.

Præsumptionem semper habet contra se,
ibid. num. 166.

Signum maleficii vt tollat an petere liceat,
ibid. num. 171. & seqq.

Alia vide sub verbis *Confessio, Malefi-
cium, Signum, Sortilegi*.

MAEVM

Ecclesia præcipere non potest, par. 1. cap. 4.
num. 3.

Impecari an, & quando liceat erga proxi-
mum, vel inimicum, par. 2. cap. 2. nu-
mer. 22.

Minus faciens, & valens illud vitare pec-
cat, par. 1. cap. 26. nu. 41.

Tolerari quando, & quomodo possit
ad vitandum maius, ibid. num. 366.

MALLEVS

Maleficarum multa inconsulta continet,
par. 1. cap. 32. num. 160.

MANCIPIA

Familiarium Sancti Officii Melitæ, quibus
gaudeant priuilegiis, par. 1. cap. 29. nu. 52.
& num. 75. cum seqq.

Alia vide sub verbis *Apostata, Familia-
res, Hæreticus, Inquisitor, Indai*.

MANDANS

Æquiparatur mandatorius cuius est correla-
tuum, vt positum in vno positum cen-
seatur etiam in altero, par. 1. cap. 35. nu-
mer. 62.

Confessario, vt in actu confessionis solli-
citet, an sit denunciandus, ibid. num. 60.
& seqq. & num. 66.

Sollicitationem in confessione plus delin-
quit, quàm mandatarius, & de ratione,
ibid. num. 63.

Sortilego vt in sortilegio adhibeat Hostiam
consecratam, an sit denunciandus, ibid.
num. 64.

MANDATVM

Domini adimplendum Famulus si legat libros
prohibitos, an, & quando censuras in-
currat, par. 1. cap. 10. num. 397. & seqq.

ad Homicidium, vide *Mulier*.

Inquisitoris de consignando reum pro cau-
sa Sancti Officii, cui sit intimandum, par. 1.
cap. 27. num. 124.

Marrimonium ad contrahendum quale re-
quiratur, par. 1. cap. 36. num. 117.

N n n n j j

Semel susceptum non potest per Procuratorem inconstantem renunciari, questione proximali num. 34.

Alia vide sub verbis *Birruarii*, *Confessarius*, *Missionarii*, *Officialis*, *Princeps*, *Reus*, *Satellites*.

MANVS

Impositio superstitiosa, quam Hæretici explebant erga baptizandos, vel pro consolamento infirmorum examinatur, par. 1. cap. 24. num. 38.

Inquisitionis, vide *Receptor*.

Inquisitoris ne super libris Hæreticorum imponatur impediens, dicitur suspectus de hæresi, par. 1. cap. 30. num. 190.

Judicis, vide *Excommunicatio*.

Iustitiæ si Hæreticum obtinuit, an qui illum receperat adhuc subiacet poenis, ibidem num. 19.

Satellitum, vide *Mulier*, *Pater*.

Scripti Hæreticorum an comprehenduntur sub excommunicatione contra legentes eorum libros, ibid. num. 221.

Ultima donec libro imposita non fuerit auctor illius reprehendi non potest, ibidem num. 112.

Alia vide sub verbis *Dinatio*, *Excommunicatus*, *Pax*, *Princeps*, *Puer*, *Salutator*.

MARITVS

Consciens hæresis vxoris, & non curans illam retrahere, vel denunciare an, & quando amittat lucrum dotis, par. 1. cap. 22. num. 132.

Dominium retinet localem, & vestium pretiosarum vxori traditarum, & de ratione, ibid. num. 120.

Percutientem, qui denunciavit vxorem in Sancto Officio, an excusetur a poenis Bullæ Beati Pii Quinti *Si de protegendis*, &c. & quomodo sit puniendus, par. 1. cap. 28. num. 87.

Alia vide sub verbis *Adulterium*, *Bona*, *Confessarius*, *Confessio*, *Confisatio*, *Donatio*, *Dot*, *Fiscus*, *Lucrum*, *Mulier*, *Nuncius*, *Scientia*, *Vxor*.

MARTYRES

Idolis sacrificare velle simulantes defenduntur, par. 1. cap. 8. num. 8.

MATERIA

Baptismi deficiente si quis nulliter baptizatus, sed re verè baptizatum putans, & pro tali se gerens, à fide inconstans recedat, an debeat puniri tanquam Hæreticus, par. 1. cap. 11. num. 52.

Vide *Baptizatus*, *Sacerdos*.

Fidei spiritualis est, & Ecclesiastica ab omni imperio, & potestate seculari prorsus immunis, par. 1. cap. 9. num. 31.

Vide *Fides*, *Ius*.

Hæresis expressa per aliquod factum cognosci debet ab Inquisitoribus Sancti Officii priuatiuè ad Iudices laicos, par. 1. cap. 36. num. 44. & 79.

Vide *Factum*, *Hæresis*.

Iurisdictionis turbatur, vel impeditur non, comensuratur à qualitatibus minarum, vel minarum, sed à solo effectu, par. 1. cap. 28. num. 64.

Ordinis Sacerdotalis in Ecclesia Græca, quæ sit, par. 1. cap. 10. num. 374.

Sacramentorum, vide *Opinio*.

Sollicitationis in confessione, quam ampla sit, par. 1. cap. 35. num. 16.

Vide *Denunciatio*, *Sollicitatio*.

Sortilegiorum per quos tractetur, par. 1. cap. 32. num. 3.

Vindictionis extremæ quomodo appelletur *Christina*, par. 1. cap. 38. num. 5.

Vide *Olum*.

Alia etiam vide sub verbis *Confessarius*, *Leſio*, *Questiones*, *Pauitas*.

MATER

Consulens filix, vt secundo nubat, varente primo coniuge, an renecatur abiurare, par. 1. cap. 36. num. 105.

Conuersa ad fidem an possit petere, quod baptizetur eius filius, par. 1. cap. 11. numer. 34.

Mortem licitè desiderat infanti recens nato, & baptizato, postmodum ab Hæreticis, vel Turcis capto prius quam adolescat ne perueratur, par. 2. cap. 2. num. 23.

Alia etiam vide sub verbis *Angeli*, *Crimen*, *Ecclesia*, *Filius*, *Infans*.

MATRICVLA

Familiarium Sancti Officii tradi non debet Iudici Ecclesiastico, vel seculari, & de ratione, par. 1. cap. 29. num. 90.

Vide etiam sub verbo *Copia*.

MATRIMONIUM

Annulari quando possit eo, quod contrahentes siue alter eorum aliud matrimonium prius contraxerit, par. 1. cap. 36. num. 101.

Castitatis solemnī voto non obſtare validum est concurrente dispensatione Papæ, ibid. num. 144.

Catholici cum Hæretica, vel Apostata an sit validum, & licitum, ibid. nu. 170. & seqq. & cap. 18. num. 42. & seqq.

Dispensari an, & quando solear per Sedem Apostolicam inter Catholicum, & Hæreticam, vel è contra, non obſtante probabili periculo peruerſionis, dicto cap. 18. num. 44.

Duplex eodem tempore contrahens vtrumque inuàlidum an, quomodo, & à quo Iudice puniri possit, dicto cap. 36. numer. 20.

Ecclesie contra interdictum contrahentes quomodo puniantur, ibid. num. 192. & seqq.

Esse potest sine dote, par. 1. cap. 22. num. 199.

Factum an, & quando teneat, quod ab initio fieri prohibitum esset, dicto cap. 36. n. 234. & seqq.

Finem, quem habeat *primarium*, ibidem num. 56. & 71.

Interdictum Ecclesiastico decreto est inter Catholicum, & Hæreticum, vel è contra, ibid. num. 195. 223. & 238.

Locis in illis, in quibus impunè grassantur hæreses, an sit faciliter permittendum inter Catholicum, vel Hæreticum, vel è contra, & an, & quibus subiaceat periculis, idid. num. 202.

Mortis in articulo ubi est contrahendum an, & quæ adhiberi debeant diligentie, ibid. num. 103.

Nulliter contrahens ex defectu intentionis an possit per Ecclesiam cogi ad illud ratificandum, par. 1. cap. 9. num. 19.

Occultè contractum à Religioso professio, vel à Clerico in sacris Ordinibus constituto an sit punibile in Sancto Officio, dicto cap. 36. num. 126.

Paritatem, quam requirat, & an sufficiat paritas Baptismi, non obstante disparitate circa fidei professionem, dicto cap. 13. num. 45.

Principis Catholicæ cum Principe Hæretico an sit permittendum sine dispensatione Apostolica, in locis, ubi impunè grassantur hæreses, & quid vigente consuetudine illam competendi, d. cap. 36. num. 204.

Procuratore mediante contractum verum est matrimonium, ibid. num. 116.

Prohibitum est Catholicis magis cum Hæreticis, quàm cum Iudæis, vel Paganis, & de ratione, ibid. num. 176.

Quid sit, ibid. num. 5. 33. & 46.

Rarum sufficit ad impediendam promotionem ad Ordines sacros, nec requiritur consummatum, ibid. num. 161.

Recusans post sponsalia, & ob id excommunicatus si excommunicationem per annum substinuerit, debet absolui, quamvis absolutionem non petat, dicto cap. 9. numer. 21.

Reuocatum per Procuratorem, si contrahatur nullum est, quamvis reuocationis notitia ad illum non peruenerit, dicto cap. 36. num. 117.

Secundum contrahens non certificata morte primi coniugis, an, & quando subdatur iudicio Inquisitorum, ibidem num. 88. & seqq.

Irritum an sit eo, quod certus nuncius mortis primi coniugis non præcesserit, ibid. num. 112.

Lite pendente super nullitate primi matrimonii contrahens an, & quando puniri possit in S. O. ibid. num. 114.

Metu contrahens viuentè prima coniuge an subdatur foro Inquisitorum, & quomodo puniri debeat, ibid. num. 111.

Procuratore mediante contrahens dum adhuc viuit prima vxor, an puniri possit in S. O. ibid. num. 116.

Validum an sit si contrahatur pendente lite super nullitate primi matrimonij, ibid. num. 114.

Sententia nondum lata super nullitate professionis, vel susceptionis Ordinum sacrum contrahatur per professum, vel ordinatum an puniri possit in Sancto Officio tanquam Polygamus, vel saltem ratione temeritatis, ibid. num. 146.

Significationem, quam habeat, ibidem num. 56.

Vagantium, quàm cautè sit permittendum, ibid. num. 27.

Vnum quare esse debeat, ibid. num. 5. 33. & 56.

Alia vide sub verbis *Abusus, Adulterium, Affectio, Celibatus, Catholicus, Christiani, Clausula, Clerus, Conditio, Confessorius, Coniux, Consensus, Consuetudo, Contractus, Dispensatio, Dots, Exempla, Fautores, Fides, Fiscus, Forensis, Graci, Iesuita, Impedimentum, Inferior, Inquisitio, Iudæi, Index, Legitimatio, Lex, Mandatum, Missionarij, Mors, Nuncius, Ordo, Papa, Parochus, Peccatum, Puna, Polygamus, Pontifex, Potestas, Princeps, Probatio, Procurator, Promissio, Religiosus, Silentium, Sponsalia, Subdiaconus, Testis, Votum, Vxor.*

MEDICINÆ

Alimentorum sub appellatione continentur, par. 1. cap. 22. num. 47.

Alia vide sub verbis *Christiani, Diuinitas, Iudæi, Liberi, Morbus, Mulier, Priuilegium.*

MEDICI

Difficillimè inducuntur ad testificandum in S. O. morbos esse ex maleficio, & quomodo illos tegere soleant, par. 1. cap. 32. num. 80.

Naturalibus remedijs quamuis curare non possint morbos, & infirmitates non tamen inde earum origo argui debet à maleficio ibidem.

Obseruare an, & quando possint astra, & nativitates, ibid. num. 53.

Alia vide sub verbis *Morbus, Vanitas, Verba.*

MELIORAMENTA

Emphytheuticis in bonis facta per emphytheuta an veniant sub confiscatione, par. 1. par. 1. cap. 22. num. 32.

Alia etiam vide sub verbis *Ecclesia, Fiscus.*

MEMORIALE

Meliten. Episcopi propositum in Suprema,
& c. par. 1. cap. 29. num. 56.

MEMORIA

Apostatæ damnari potest, par. 1. cap. 24. num. 21.

Carcerati propter delictum hæresis se in carceribus interficientis damnanda, & de ratione, par. 1. cap. 17. num. 16.

Credientium Hæreticis damnanda, ibidem, num. 22.

Defendi per quos possit ne damnetur, ibid. num. 23.

Defuncti quando damnari possit propter delictum hæresis, ibid. num. 20.

Excommunicati ex causa fidei, qui per annum in excommunicatione persistit, & postea moritur, an possit damnari, ibid. num. 14.

Hæreticos fauentium, defendentium, & receptantium damnari non potest, & de ratione, ibid. num. 21.

Inquisiti de hæresi, pendente processu morientis, an damnari possit, ibid. num. 14. & 16.

Mortis utilis est hominibus, par. 1. cap. 34. num. 22.

Quinquennio elapso an damnari possit, dicto cap. 17. num. 21.

Alia vide sub verbis *Confiscatio, Filius, Hæreticus, Inquisitio*.

MENDACIUM

Eusebio Sancto oppositum defenditur, par. 1. par. 1. cap. 8. num. 1. & 6.

Licet non est, etiam propter propriam, vel aliorum utilitatem, ibid. num. 4.

Vide etiam sub verbo *Simulatio*.

MENTECAPTI

Audientes Confessiones Sacramentales, quamvis non sint Sacerdotes, puniendi pena extraordinaria, par. 1. cap. 35. num. 125.

Celebrantes Missam non promoti, puniendi pena extraordinaria, ibid.

Alia etiam vide sub verbis *Hæresis, Hæreticus, Infirmitas, Negans, Opera, Schismaticus*.

METOPOSCOPIA

Licita an, & quando sit, par. 1. cap. 32. n. 61.

METVS

Consensum excludit, par. 1. cap. 36. nu. 146.

Iuratum quoque passionem, & fidem irritat, par. 1. cap. 27. num. 85.

Ordinis characterem an, & quando inuadet, dicto cap. 36. num. 146. & seqq.

Professionem Religiosi an, & quando inuadet, ibid.

Qualis requiratur, ut coactè negans fidem, vel adorans idola non incurrat vehemen-

tem hæresis suspicionem, & an reuerentis sufficiat, par. 1. cap. 9. num. 27.

Alia etiam vide sub verbis *Confessarius, Index, Matrimonium, Negans, Ordinatio, Pax, Professio, Voluntas, Votum*.

MILES

Creari non potest, qui in hæresim lapsus est, par. 1. cap. 19. num. 16.

Repræfalsi granari non potest, par. 1. c. 29. num. 38.

Alia etiam vide sub verbis *Corona, Familiaris, Hæreticus, Index, Templum*.

MINÆ

Effectu non secuto an, & quando subiaceant Bullæ B. Pii Quinti *Si de protegendis, &c.* par. 1. cap. 28. num. 65.

Infidelium, vide *Licentia*.

Terrorem an semper inducant, ibidem num. 62.

Alia etiam vide sub verbis *Maleficus, Pax, Perterrefactio, Qualitas*.

MINISTER

Baptismi si sit Hæreticus illum sine necessitate recipiens efficiatur irregularis, par. 1. cap. 18. num. 34.

Vide *Baptizatus, Catholicus*.

Confirmationis Sacramenti, quod ordinarius sit solus Episcopus, est de fide, par. 1. cap. 10. num. 156.

Hæreticus, vide *Pater*.

Magni Magistri Melitæ an, quando, & quomodo perquirere possit domos Familiarium Sancti Officii, & an in eis latitent delinquentes, par. 1. cap. 29. num. 82.

Sancti Officii annorum, quæ genera deferre possit, ibid. num. 7. 9. & 18.

Fori privilegio gaudet, ibid. num. 43. & cap. 28. num. 34.

Melitæ Commissario Fabricæ S. Petri an, & quomodo subsint, eodem cap. 29. num. 64.

Quis dicatur, ibid. num. 18. & cap. 28. num. 14.

Vide *Cognitio, Edictum, Fiscus, Impedientes, Indulgentia, Inquisitor, Parochus*.

Regius si sit negligens in administratione Hospitalium, & Confraternitatum Regiæ Protectionis supplere potest Episcopus, eodem cap. 29. num. 109.

Sacramentorum Hæreticus idem est ac laicus, dicto cap. 18. num. 33.

Vide *Catholicus*.

Supremæ Inquisitionis Neapolis, quod habeat officium, an gaudeat privilegio fori, & an qui eum offenderit incidat in poenâ Bullæ Beati Pii Quinti *Si de protegendis, &c.* dicto cap. 28. num. 18.

Vnctionis extremæ, quod sit solus Sacerdos, ut aut hoc sacramentum non possit ab inferiore ministrari, est de fide, par. 1.

cap. 38. numer. 8. & sequen.

Alia etiam vide sub verbis *Canonicus, Consultores, Custos, Episcopus, Familiares, Ignorantia, Minor, Mulier, Offensio, Princeps.*

• MINOR

Anni 25. admitti non debet ad Familiaritatem Sancti Officii par. 1. cap. 29. num. 40.

Atrocibus in delictis potest ex constitutione Pontificia puniri poena ordinaria, par. 1. cap. 35. num. 124.

Auditus Confessiones Sacramentales an, & quando excusetur à poena mortis, ibid. num. 123.

Blasphemus an, & quantum excusetur à poenis, par. 1. cap. 31. num. 158.

Celebrans Missam non promotus an, quando, & quomodo puniendus sit, par. 1. c. 34. num. 98.

Delinquens in minori ætate an, & quando vocari possit in iudicium postquam fuit maior effectus, par. 1. cap. 28. num. 82.

Gaudet maioribus prerogativis, quam gaudeant maiores in expeditione causæ, alijsque privilegijs, par. 1. cap. 14. num. 62.

Homicida non excusatur à poena ordinaria ex Constitutione Pontificia, d. e. 35. n. 124.

Mitius an sit puniendus, & quid in Sancto Officio, dicto cap. 14. num. 61.

Offendens Officiale Sancti Officii an incidat in poenas Bullæ B. Pij V. *Si de protegendis, &c.* & quomodo sit puniendus, dicto cap. 28. num. 81. & seq.

Reconciliari quomodo debeat cum Ecclesia, & quis ad hunc effectum dicatur minor, dicto cap. 14. num. 59.

Vocatus in iudicium postquam fuit effectus maior pro offensione Ministri Sancti Officii facta in minori ætate an sit puniendus poenis Bullæ B. Pij V. *Si de protegendis &c.* dicto cap. 28. num. 81.

Alia etiam vide sub verbis *Abinratio, Clanfula, Offensus.*

MIRACULA

Decedentium cum fama sanctitatis an, & quomodo conscribi possint, & imprimi, par. 1. cap. 20. num. 191. & 193.

Falsa imprimere, vel diuulgare quàm maximum peccatum sit, & quo modo puniri debeat, ibid. num. 193. & 195.

Imprimi quando possint absque eo, quod verificentur eorum Ordinario, ibid. n. 204.

Alia etiam vide sub verbis *Deus, Episcopus, Imagines, Negligentia, Opera, Vfus.*

MISSALE

Gallica lingua excursus prohibitum, par. 1. cap. 34. num. 40.

MISSA

Addito scilicet aliquo, quod sit contra Ritum Ecclesiæ si celebretur, superstitionis est,

par. 1. cap. 34. num. 37.

Applicari an, & quando possit pro necessitate futura, ibid. num. 21.

Celebrata si fuerit per non promotum ad Sacerdotium quomodo is veniat puniendus, ibid. num. 95. & seqq.

Damnatorum pro animabus in ecclesiis celebrari possit, ibid. num. 7. & 12.

Defundorum anticipatè ante mortem an possit celebrari, vel mandari, quod celebretur pro suffragio animæ suæ, ibidem, num. 19. & seqq. & num. 29. cum seqq.

Recitari an possit pro viuentibus cum rationibus supponentibus eos esse mortuos, ibid. num. 28.

Vide *Intentio, Sacerdos.*

Idolatriam causat, quando celebratur per non promotum tam in ipso celebrante, quàm in alijs Christi-fidelibus, ibidem, num. 104. & 106.

Incepta si fuerit per non promotum, sed non perfecta, an, & quando puniri debeat, ibid. num. 107. & seqq.

Mortuorum per pios, Sanctos, & doctrinæ, insignes viros viuentis pro suis animabus celebrata, & ad quem finem, ibid. nu. 23. & num. 35. cum seq.

Sacerdotali ordine per carentem si celebretur etiam pro prima vice tradi debeat Curie seculari, ibid. num. 99. & num. 108. cum seqq.

Alia etiam vide sub verbis *Abinratio, Abusus, Attentans, Carcerari, Celebratio, Conservatio, Diligentia, Episcopus, Furiosus, Græci, Hæretici, Hispani, Iustynio, Indei, Lotharingi, Montecapri, Minor, Nonatores, Pana, Presbyteri, Sacerdos, Sacerdotium, Vfus.*

MISSIONARIJ

Absolvere an, & quando possint Hæreticum ab excommunicatione secundum eorum instructionem, par. 1. cap. 24. num. 141.

Accedere non debent ad templa, & conciones Hæreticorum ex mandato Sacre Congregationis Propagandæ fidei, ibid. num. 57.

Assistere an possint matrimonio inter Catholicum, & Hæreticam, vel è contra, par. 1. cap. 18. num. 47.

Facultates, quas habeant circa benedictionem, & consecrationem, par. 1. cap. 37. num. 21.

Matrimoniales circa dispensationes, quas habeant facultates, par. 1. cap. 36. nu. 166. 236. & seqq.

Vide etiam sub verbo *Facultas.*

MONETA

Solidi correspondet scuto aureo nostræ tem-poris, par. 1. cap. 9. num. 55.

MONIALES

Dæmoni si se deuocunt quomodo procedendum, par. 1. cap. 32. num. 183.

Denunciare tenentur Confessarios follicitantes, par. 1. cap. 35. num. 30.

Incubis à spiritibus si opprimantur, quid sit agendum, dicto cap. 32. num. 187.

Maleficij si sine suspecta, quid agi possit, ibid. num. 184. & seqq.

Obsessas se à Dæmonibus asserentes, an, quando, & quomodo possint exorcizari, ibid. num. 186.

Reperende si fuerint in causa follicitationis, quomodo earum repetitio recipiatur, dicto cap. 35. num. 32.

Sollicitatæ si fuerint in confessione Sacramentali, quomodo recipi debeat earum denunciatio, ibid. num. 31.

Vide etiam sub verbo *Sacerdos*.

MONITIO

Blasphemij an sit necessaria, ut contra eum procedere possit Inquisitor, par. 1. cap. 31. num. 18.

Vide *Blasphemij*, *Inquisitor*.

Excommunicati infordecentes an, & quando operentur, quod contra eum procedere possit Inquisitor, par. 1. cap. 32. num. 22.

Exorcistæ, vide *Exorcista*.

Externa ad quid deferuire possit, par. 1. cap. 12. num. 2.

Iudicialis, vide *Protestatio*.

Necessaria an sit ad pertinaciam in hæresi quoad forum externum, ibid. num. 15.

Pertinaciam in hæresi ad incutrendam an, & quando sit necessaria, ibid. num. 2.

Alia etiam vide sub verbis *Confessarius*, *Episcopi*, *Inquisitor*, *Pertinax*, *Sollicitans*.

MORA

Alia non requiritur ad constituendum, pertinacem in materia hæresis, par. 1. cap. 12. num. 6.

Hæreticorum in Italia, & Insulis adiacentibus interdicta, quomodo sit intelligenda, par. 1. cap. 27. num. 47.

Alia etiam vide sub verbis *Inquisitor*, *Index*, *Pertinacia*, *Scholaris*.

MOREVS

Caducus quando impediat ne quis possit ordinari, vel in Ordine ministrare, par. 1. cap. 31. num. 149.

Naturalibus remedijs, quem Medici nequeunt mederi, non est semper credendum, quod habeat originem à maleficio, & de ratione, par. 1. cap. 32. num. 89.

Alia etiam vide sub verbis *Circumstantia*, *Frequentia*, *Gratia*, *Maleficia*, *Medici*, *Mulier*, *Orationes*, *Vanitas*, *Verba*, *Vultus*.

MORES

Definiens Papa, vel Concilium generale, an errare possit, par. 1. cap. 4. & cap. 6. utrobique num. 1.

Alia vide sub verbis *Concilium*, *Inquisi-*

tor, *Occisio*, *Offensus*, *Papa*, *Vxor*.

MORS

Christi quomodo aliquando appetita fuerit per Dæmonem, & quomodo postea voluerit illa inpedire, par. 1. cap. 2. num. 12.

Coniugis primi quomodo probari possit ad contrahendum secundum matrimonium, par. 1. cap. 36. num. 90.

Delinquentis non exinguit poenam in crimine læse maiestatis diuinæ, & humanæ, par. 1. cap. 21. num. 37.

Desiderari licet potest sibi, filio, vel amico sub conditione, quod Deum sit offensurus, par. 2. cap. 2. num. 23.

Petri Sancti, vide *Petrus*.

Pœna iusta Hæreticorum, par. 1. cap. 21. nu. 1, Reliqua vide in suis sedibus.

MOTVS

Animi an, & quomodo communicari possit in Deo, par. 1. cap. 1. num. 10.

Contritionis est motus charitatis, par. 2. c. 2. num. 5.

Digitorum, vide *Negatio*.

Primi frequenter accidunt contra voluntatem, par. 1. cap. 7. num. 5.

Quid sit, dicto cap. 1. num. 2.

Spiritus Creatoris refertur, ibid. num. 4.

Alia vide sub verbis *Desperatio*, *Dubius*.

MVLCTA

Iudici an, & quando soleat in Sancto Officio, par. 1. cap. 14. num. 25.

Peti an, & quando possit à Fisco relicta confiscatione, par. 1. cap. 22. num. 14 5.

MVLIER

Accedens ad Confessionarium, & dicens velle in crastinum confiteri, si à Confessario dissuadeatur, & follicietur, an teneatur illum denunciare, par. 1. cap. 35. num. 54. & 66.

Aliquando per delictum an possit viro præiudicare, par. 1. cap. 22. num. 130.

Catholica reperta Hæretica postquam scienter nupsit Hæretico amittit dotem, & omnia bona, & lucra, ibid. num. 130.

Christiana, vide *Iudici*.

Complex criminis follicitationis an, & quando teneatur eam denunciare, dicto cap. 35. num. 36.

Copula habita cum Confessario follicitante an teneatur illum denunciare, ibidem, num. 40. & seqq.

Decipi quomodo soleat circa reuelationes diuinæ, par. 1. cap. 40. num. 135.

Denunciare tenetur Confessarium follicitante cuiuscunque ea sit conditionis, dicto cap. 35. num. 29.

Diuortia petere potest, si ignoranter nupta sit Hæretico, vel marito, qui postea incidat in hæresim, & de ratione, par. 1. c. 36. num. 238. & 240.

Eripiens

Eripiens è manibus Satellitum Sancti Officii virum, vel filium, an sit excusanda à pœnis Bullæ B. Pij Quinti *Si de protegendis, &c.* par. 1. cap. 28. num. 86.

Fidelis nubens viro Infideli quas pœnas incurrat, dicto cap. 16. num. 182.

Hæretico scienter nubens an, & quando inquiri possit tanquam suspecta de hæresi, vel Hæreticorum fautor, ibid. num. 185. 238. & 240. & dicto cap. 22. num. 129.

Mandans occidi Episcopum, Inquisitorem, vel alium Ministrum Sancti Officii, quomodo puniri debeat, dicto cap. 28. num. 55.

Medens morbos adhibitis ad id verbis, vel signis, quando dicatur superstitiosa, & verbis sacris abuti, dicto cap. 40. num. 2.

Nubens scienter Hæretico an, & quando, vel separetur, vel dore priuatur, par. 1. cap. 18. num. 43. & cap. 36. num. 169. 201. & 238.

Nupta damnari quomodo soleat ad perpetuum carcerem in Sancto Officio, par. 1. cap. 21. num. 45.

Offendens Officiale Sancti Officii an incidat in pœnas Bullæ B. Pij Quinti *Si de protegendis, &c.* & quomodo sit puniendus, dicto cap. 28. num. 84.

Recipienda quomodo sit ad penitentiam eo, quod scienter nupsit cum Hæretico, dicto cap. 36. num. 20.

Relapsa, vide *Impunitas*.

Reperta Hæretica postquam scienter nupsit Hæretico an, & quando amittat commoditatem, & fructus bonorum in præiudicium viri, dicto cap. 22. num. 130. & seq.

Reprehensibilis si sit inconstans, & vana, num. 40.

Simplicitatis ex capite an, & quando excusari possit à crimine hæresis, par. 1. cap. 11. num. 10. & seq.

Sollicitata promittens denunciare Confessarium sollicitantem an, & quando possit absolui, dicto cap. 35. num. 26.

Sumens particulam consecratam, illamque ab ore extrahens, & proiciens, quomodo fuerit expedita, par. 1. cap. 34. num. 91.

Alia etiam vide sub verbis *Adulterium, Confessarius, Denunciatio, Deposito, Laicus, Maleficia, Pax, Sponsalia*.

MVLIO

Libros Hæreticorum in fasciculo inclusos asportans an dicatur suspectus de hæresi, par. 1. cap. 30. num. 120.

MVNERA

Episcopalia exercere accedens simplex Sacerdos dicitur suspectus de hæresi, par. 1. cap. 37. num. 19.

Vide *Hæretici*.

Hæreticis mittentes sunt suspecti de hæresi, par. 1. cap. 30. num. 87.

Parochi, alia vide *Graci*.

Index Tomi Primi.

Prædicandi euitare non possunt Parochi sub prætextu tenuitatis reddituum beneficii, par. 2. cap. 3. num. 27.

Publica subire an teneantur Familiares Sancti Officii, par. 1. cap. 29. num. 84.

Alia vide sub verbis *Pax, Prohibitio*.

MVTATIO

Accidit cum de vno statu sit transitus ad alterum, par. 1. cap. 1. num. 3.

Modis quorū contingere possit in natura rationali, ibidem, num. 17.

Omnis est mortis imitatio, num. 14.

Pœnæ, vide *Episcopus, Inquisitio, Inquisitor, Pœna, Reservatio*.

Ritus Græci prohibetur Alumnis Collegii Græcorum sub pœnis, de quibus hic, par. 1. cap. 30. num. 323.

Vide *Alumni, Italo-græci*.

Voluntatis an contingere dicatur ex eo, quod quis velit mutationem rerum, dicto cap. 1. num. 18.

Alia vide sub verbis *Canones, Reus, Princeps*.

MVTVVM

Librorum periculosum, par. 1. cap. 30. n. 382.

MYSTERIA

Diuina si potuissent cognosci ex astris Diabolum vtrique non latuissent, par. 1. cap. 32. num. 35.

Alia sub verbis *Dyptica, Nomen*.

N

NATVRA

Angelorum an, & quomodo sit, vel videatur inconstans, seu mutabilis, par. 1. cap. 2. num. 5. & seqq.

Causare, an, & quomodo possit reuelationes, illustrationes internas, & apparitiones, par. 1. cap. 40. num. 134.

Dæmonum, vide *Obstinatio*.

Feudalium bonorum diuersa, & separata ab alijs bonis, par. 1. cap. 22. num. 19.

Rationalis quomodo sit inconstans, seu mutabilis, par. 1. cap. 1. num. 15.

Alia etiam vide sub verbis *Astrologi, Defensio, Dilectio, Falsitas, Filius, Idolatria, Ins, Morbus, Opera, Præceptum, Sigillus*.

NAVES

Catholicæ an vti possint vexillis Infidelium, vt Infideles illis visis non fugiant, par. 1. cap. 8. num. 26.

Encharistice Sacramentum an in Mari deferre permittantur, par. 1. cap. 34. num. 133.

Magnæ quando ad Indos solutæ sunt, an sit permittendum, quod in eis Missa celebretur, ibidem, num. 130. & seq.

Transfuentes ad alia loca Catholicorum an visitari debeant ne libros prohibitos ve-

0000

hant, par. 1. cap. 30. num. 139.

Visitari an, quando, quomodo, & à quibus debeant ne in eorum dolijs, seu sarcinis libros prohibitos contineant, ibid. nu. 138.

Alia etiam vide sub verbis *Celebratio, Diminutio, Laurea, Receptor, Vexilla.*

NECESSITAS

Causæ, ob quam Hæreticus devenit ad bonorum alienationem an operetur, quod Fiscus, vel vindicare non possit bona sic alienata, vel pretium emptori restituere, par. 1. cap. 32. num. 50.

Vide *Fiscus, Hæreticus, Papa, Princeps.*

Extrema virgens operatur, quod non solum proximo, sed & inimico, opere succurrere teneamur, par. 2. cap. 2. num. 26. & 31.

Defensionis, vide *Causa.*

Monitionis blasphemii vt contra eum procedere possit Inquisitor an subsistat, par. 1. cap. 31. num. 18.

Præcepti an requirat benedictionem Episcopalem in Oleo Sancto, par. 1. cap. 38. n. 2. & seq.

Publicationis Bullæ, vel Constitutionis Apostolicæ in singulis Prouincijs, quando verificetur, par. 1. cap. 28. num. 14. & 16.

Salutis quod requiratur Sacramentum Eucharisticum sub vtraque specie, est error Bohæmorum, par. 1. cap. 34. num. 16.

Alia etiam vide sub verbis *Baptizatus, Collegium, Confessarius, Contritio, Deus, Familiaris, Homo, Laicus, Magistratus, Missa, Opinio, Populi, Privilegium, Regulares, Sacerdos, Secularis, Testis.*

NEGROMANTICI

Præsumuntur Hæretici, par. 1. cap. 30. nu. 394. Puniantur tanquam Hæretici, ibidem.

Vide etiam sub verbo *Libri.*

NEGANS

Fidem coactus per vim, & metum sine cooperatione voluntatis, nec Hæreticus est, nec de hæresi peccat, par. 1. cap. 7. nu. 15.

Exterius, illamque retinens in corde, & mente an sit reputandus Hæreticus, ibid. & cap. 11. num. 22.

Fidè an, quando, & quam irregularitatem incurrat, par. 1. cap. 19. num. 6.

Mertu mortis, vel tormentorum, illamque mente retinens adhuc peccat mortaliter, par. 1. cap. 9. num. 24.

Suspicionem hæresim, quam incurrat, an leuem, vel vehementem si coactus, coactione conditionali illam negauerit, ibid. num. 25.

Timorem mortis, vel tormentorum, illamque retinens in mente an dici possit Apostata, ibid. num. 24.

Vi illata, siue absoluta, siue conditionali, an, & quam hæresis suspicionem incurrat, dicto cap. 7. num. 15.

Vide *Metus, Perseuerantia, Persona.*

Intentionem consentiendi erroribus, in quos semel abiuratus re incidit an dici possit relapsus, & de modo contra eum procedendi, par. 1. cap. 8. num. 19.

Pontificem Romanum esse caput Ecclesiæ, & Christi Vicarij non solum Schismaticus est, sed & Hæreticus, par. 1. cap. 10. num. 21.

Subiectionem Summo Pontifici de vnus canonica electione dubitat cum aliqua, probabilitate an dici possit Schismaticus, ibid. num. 9.

Alia etiam vide sub verbis *Confessus, Hæreticus, Negati.*

NEGATIO

Delicti an censeatur reuocata per reum, & quod benignitate Sancti Officij se remiserit, par. 1. cap. 27. num. 21.

Elemosynæ, vide *Elemosyna, Episcopus, Populi, Regulares.*

Fidei exterior ob timorem tormentorum, illicita est non obstante, quod retineatur in corde, par. 1. cap. 7. num. 14.

Illicita, & damnabilis, ibid. num. 13.

Tacita per nutum, vel motum digitorum non licet, ibidem.

Vide *Propositum, Vita.*

Indulgentiarum importat etiam negationem Purgatorii, par. 1. cap. 40. num. 20.

Licentia, vide *Episcopus, Licentia.*

Obedientiæ an differat à schismate, & quomodo, par. 1. cap. 10. num. 6.

Pacis mala est per se, & contra charitatem, par. 2. cap. 2. num. 52.

Offendenti, qui illam cum debitis modis perat importat scandalum actuum ex parte negantis, ibid. num. 35. & seq.

Vide *Episcopus, Pax, Sacramenta.*

Propositionum, de quibus hic, par. 1. cap. 31. num. 58.

Purgatorii, vide *Hæretici.*

Remissionis iniuriæ erga inimicum signum odij, dicto cap. 2. num. 26. & 32.

Sacramentorum an sit permixta erga illum, qui pacem denegat inimico, ibid. nu. 48.

Alia etiam vide sub verbis *Actio, Confessarius, Confessus, Damna, Filius, Hæretici, Perseuerantia, Persona, Reus, Sortilegi, Vestes.*

NEGATIVA

Baptismi an proberur ex non descriptione in libro Paroci, par. 1. cap. 11. nu. 27.

Promotionis ad Sacerdotium probanda est per allegantem contra illum, qui in Sacerdotio diu inseruit, & de ratione, par. 1. cap. 34. num. 105.

NEGLIGENTIA

Miracula conferendi damnatur, par. 1. cap. 40. num. 192.

Alia etiam vide sub verbis *Episcopi, Episcopus Familiars, Inquisitor, Magistratus, Princeps, Terra, Tyrannus.*

NEGOCIATIO

Catholicis cum Hæreticis quantum sit interdita, par. 1. cap. 11. num. 27.

Suspicionem hæresis, an, & quando imponeret si cum Hæreticis fiat, par. 1. cap. 30. num. 85.

NEGOCIUM

Ecclesiasticum cognoscit non potest à Iudice laico, par. 1. cap. 36. num. 60.

Fidei, vide *Episcopus, Remissio, Deus.*

Inquisitionis ad terminandum quomodo perendus sit à Sancto Officio reus detentus in carceribus secularibus, par. 1. cap. 27. num. 117.

Mercatoris est indiduum, par. 1. cap. 2. n. 52. Vide etiam sub verbo *Qualitas.*

NEOPHYTI

Assimi an possint ad familiaritatem Sancti Officii, par. 1. cap. 29. num. 43.

Fingentes se Iudeos, & perentes baptizari, an, quando, & quomodo puniendi sint, par. 1. cap. 33. num. 41. & seq.

Alia etiam vide sub verbis *Conuersi, Indai.*

NEPOS

Hæretici an priuatur beneficijs, & pensionibus, par. 1. cap. 24. nu. 114.

Alia etiam vide sub verbis *Auus, Dispensatio, Patrus.*

NOBILIS

Condemnari non potest ad triremes, nec ad aliam poenam infamatoriam, par. 1. cap. 19. num. 28.

Fidei in causa condemnato ad triremes, ibid.

NOBILITAS

Filii non à parentibus criminosis, sed ab antiquis prædecessoribus prouenit, par. 1. cap. 24. nu. 89.

Hæretici per filios an amittatur, ibidem, num. 88.

Officialis nil refert ad augendam eius fidem, ubi de ponit vel ad sui exonerationem, vel in causa propria, par. 1. cap. 28. nu. 49.

Patri concessa per priuilegium Principis, an ob illius hæresim à filio, dicto cap. 24. num. 90.

Alia etiam vide sub verbis *Blasphemi, Consultores, Filius, Priuilegium, Sexus, Vestes.*

NOCUMENTVM

Librorum hæreticalium ex lectione se non recepturum, securus an possit illos legere sine incurfu censurarum, par. 1. cap. 30. num. 399. & seq.

Index Tomi Primi.

Alia etiam vide sub verbis *Maleficus, Princeps.*

NOTANS

Legi quod audit ex libris hæreticalibus, an, & quando excommunicationi subiaceat, par. 1. cap. 30. num. 396.

NOTARIVS

Sancti Officii an gaudeat priuilegio deferendi arma, & an ob id molestari possit à Curia seculari, par. 1. cap. 29. num. 18.

Suspectus est de falso, si eius instrumenta varia sint, quæst. proem. num. 35.

Alia etiam vide sub verbis *Hæretici, Hæreticus, Instrumentum, Offensus, Pax.*

NOVATORES

Irrident corremonias, & Canones Missæ, par. 1. cap. 34. nu. 62.

Vide etiam sub verbo *Hæresis.*

NOVITAS

Cause ad effugiendam poenam fractæ pacis non prodest in Statu Ecclesiastico, & ubi viget Statutum illam non admittens, par. 2. cap. 3. nu. 96.

Vide *Auctor, Bulla, Causa, Clausula, Constitutio, Homicidium, Offensio, Offensus, Pax, Statutum.*

Constitutionis, an comprehendat Schismaticos Orientales, quorum non facit expressam mentionem, par. 1. cap. 20. nu. 6.

Conuersionis, vide *Conuersi.*

Hæresis an operetur, vt relapsus spontè comparens gaudeat priuilegio spontè comparentium, par. 1. cap. 14. num. 52.

Inquisitoris, vide *Rent.*

Rixæ ad effugiendam poenam fractæ pacis allegari non potest ab illius auctore, dicto cap. 2. num. 96.

Synagogæ an permitti possit Iudæis in loco diuerso ab antiquo, par. 1. cap. 31. nu. 109.

NOVITVS

Apostata dici non potest eo, quod intra annum probationis à Religione recesserit, par. 1. cap. 9. num. 10.

NVLLITAS

Abiurationis deducitur ex eo, quod facta sit cum solo Episcopo, & deratione, par. 1. cap. 16. num. 5.

Abolutionis, vide *Absolutio, Hæreticus.*

Actus prohibiti non excusatur à vitando maiori malo, par. 1. cap. 26. nu. 40.

Vide *Actus.*

Alienationis bonorum factæ ab Hæretico subsistit, etiam si facta sit ante sententiam declaratoriam, par. 1. cap. 22. num. 47.

Vide *Emphyteuta, Hæreticus.*

Baptismi non impedit quin baptizatus ab aditu celesti excludatur, & de ratione, par. 1. cap. 9. num. 7.

Oooo jj

Vide Baptismus, Bapizatus, Infidelis, Puer.

Collationis beneficii provenit ex eo, quod conferens sit Schismaticus, par. 1. cap. 10. num. 29.

Confessionis, vide *Reus*.

Electionis Papæ, vel Prælati, an privilegium ab eo concessum, adeo inficiat, ut illud nec probeat iustam præscribendi causam, ibidem num. 32.

Emptionis, vide *Emptio*.

Instrumenti provenit ex eo, quod Notarius rogatus esset Hæreticus, par. 1. cap. 19. num. 22.

Matrimonij, vide *Matrimonium, Polygamus, Testes*.

Ordinationis quando nondum fuit per sententiam Iudicis declarata, an contrahens matrimonium puniri possit in Sancto Officio, vel tanquam Polygamus, vel saltem ratione temeritatis, par. 1. cap. 36. num. 156.

Vide Matrimonium, Ordinati.

Pactis an excuset subsecutam offensam à potestate illius fractionis, par. 2. cap. 2. nu. 112.

Probationis, vide *Fama, Testes*.

Processus ipso iure provenit ex eo, quod factus sit cum Indice Hæretico, d. cap. 19. num. 19.

Vide Index, Processus.

Professionis provenit ex eo, quod facta fuerit per vini, & merum, dicto cap. 36. numer. 154.

Vide Matrimonium, Professio, Religionis.

Resignationis beneficii provenit ex eo, quod resignans esset Hæreticus, par. 1. cap. 20. num. 14.

Salutis conductus, vide *Salutis conductus*.

Sententia provenit ex eo, quod Iudex illam proficiens esset Hæreticus, dicto cap. 19. num. 18.

Unionis, vide *Unio*.

Voti provenit ex eo, quod factum fuerit per vim, & merum, siue illud tacitum sit, siue expressum, dicto cap. 36. nu. 150.

NVMERVS

Angelorum quomodo fuerit turbatus per aliorum casum, par. 1. cap. 2. num. 16.

Canoniorum quando ab initio institutionis Ecclesie fuit à Papa certus præfixus, an antea Ecclesie facultatibus augeri possit, par. 1. cap. 1. num. 19.

Platalis regulariter duo non contentatur, par. 1. cap. 34. num. 108.

Testium quando in Suprema consideretur ad probandum delictum, par. 1. cap. 15. numer. 17.

Vide etiam sub verbo Venia.

NVNCIVS

Apostolicus concedere an possit licentiam legendi libros prohibitos, & quid si ha-

beat facultates Legati à latere, par. 1. cap. 20. num. 239.

Gerere quomodo se debeat cum Principibus Hæreticis, eorumque Oratoribus, par. 1. cap. 18. num. 8.

Intervenire an possit in iuribus in nuptiis Principum Hæreticorum, ibid. nu. 48.

Libros an, & quando prohibere possit, & quid si habeat facultates Legati à latere, dicto cap. 10. num. 177.

Neapolis an, & quam habeat iurisdictionem, & an possit libros prohibere, ibid. num. 179.

Orator merus, nullam habet ordinariam iurisdictionem in sua Prouincia, ibid.

Potestatem quam habeat, quando est deputatus cum facultatibus Legati à latere, ibid. num. 177.

Venit appellatione Sedis Apostolicæ, si habeat facultatem Legati à latere, ibidem num. 239.

Certus de morte primi viri requiritur, ut contrahi possit secundum matrimonium, & quis dicatur esse certus Nuncius, par. 1. cap. 36. num. 90.

Mortem primum coniugis certificans fidem quomodo mereatur, ibid. num. 93.

Alia etiam vide sub verbis *Confessio, Discrepentia, Gregorius, Matrimonium, Opinio, Papa*.

NVPTIÆ

Iudæorum quando contrahuntur non possunt illis interesse Christiani, par. 1. cap. 24. num. 58.

Secundæ comprehendunt etiam tertias, & vteriores, par. 1. cap. 14. nu. 42.

Contrahi non possunt, nisi procedat probatio primi coniugis, par. 1. cap. 36. nu. 363.

Alia etiam vide sub verbis *Catholicus, Donatio, Dos, Mater, Mulier, Nuncius, Sacerdos, Statutum*.

NVTRITIO

Infantis Hebræi facta per Nutrices, vel opera Christianorum puniri debet per Inquisitores, tam quoad Iudæos, quam quoad Christianos, par. 1. cap. 31. num. 117.

Alia etiam vide sub verbis *Hæreticus, Iudæi, Puer*.

O

OBEDIENTIA

Episcope Hæretico, vel per Summum Pontificem ab officio, & exercitio Pontificalium suspensio, vel ab Ecclesia interdictio negari potest, sine nota Schismatis, par. 1. cap. 10. num. 15. & seq.

Homini tanquam Summo Pontifici, & tanquam de fide tali non debetur, donec à tota Ecclesia sit acceptatus, ibid. nu. 11.

Imperatorii Hæretico quatenus præstari possit, par. 1. cap. 24. num. 50.
Pontifici electo, & ab vniuersali Ecclesia recepto, sine nota Schismatis negari non potest, dicto cap. 10. num. 12.
Alia etiam vide sub verbis *Remens, Schismaticus*.

OBLATIO

Bonorum Fisco, an fieri debeat ab Hæretico, par. 1. cap. 22. num. 71.
Conditionis, vide *Conditio*.
Familiaritatis Iudici seculari, si fiat per familiares Sancti Officii ad effectum illam, registrandi, priuandi sunt litteris parentibus, par. 1. cap. 19. num. 90.
Filij, vide *Catholici*.
Personæ, fieri debet à patre, vt filius mitius puniatur in Sancto Officio, nec sufficit, an pater illum denunciaret Inquisitori, par. 1. cap. 24. num. 130.
Repititionis testium, an der reo causam reuocandi propriam confessionem, par. 1. cap. 27. num. 25.
Vide *Repetitio*.
Sacrificij pro damnatis, an puniri possit in Sancto Officio, par. 1. cap. 34. num. 8.
Vide *Inquisitor, Sacrificium*.
Satisfactionis facta per offendentem, qui veniam petat operatur, quod offensus teneatur erga eum exhibere particularia signa amoris, par. 2. cap. 2. num. 53.
Seruis Dei cum opinione Sanctitatis defunctis, de tabellis, & imaginibus, an sit licita, par. 1. cap. 40. num. 185.

OBLIGATIO

Conscientiæ in foro, an oriatur ex consuetudine in dicta causa deuotionis, par. 1. cap. 30. num. 171.
Dennunciandi Confessarios sollicitantes, an comprehendat etiam masculos, par. 1. cap. 35. num. 34.
Diligendi Deum à quo tempore incipiat, par. 2. cap. 2. num. 3.
Esse non potest in eo, quod est voluntarium, par. 1. cap. 36. num. 278.
Fidei vnde oriatur, par. 1. cap. 27. nu. 72.
Inimicum versus omnibus inest odium deponendi, & inimicitiam ex corde remittendi, dicto cap. 2. nu. 26.
Legis an, & quando cesset cessante eius ratione in particulari, dicto cap. 30. nu. 400. & cap. 16. num. 238.
Vitanda scandala, & ruinam proximi omnibus inest, dicto cap. 2. nu. 49.
Vltima ex voluntate non oritur, par. 1. cap. 22. num. 152.

Alia etiam vide sub verbis *Añus, Confessarius, Consuetudo, Fides, Inimicus, Iuramentum, Ius, Papa, Pater, Pax, Præceptum, Præstatio, Publicatio, Puer, Sententia, Sollicitati, Syllas*.

OBLIVIO

Considerari non potest in delicto atrocissimo sapiens reiterato, & recenti, par. 1. cap. 14. num. 41.
Hæresis in delicto an, & quando admittatur ad excusandum Hæreticum negarium, par. 1. cap. 15. num. 23.
Præsumi an, & quando possit, ibid. nu. 27.
Alia etiam vide sub verbis *Confessus, Hæreticus, Responso, Sacerdos*.

OBSERVANTIA

Astrorum an, & quando Medicis sit permissa, par. 1. cap. 32. num. 53.
Constitutionis, vide *Constitutio*.
Decreti Urbani Octauj circa licentias librorum prohibitorum, par. 1. cap. 30. num. 262. & seq.
Græcorum, vide *Papa*.
Natiuitatum an, & quando Medicis sit permissa, dicto cap. 32. num. 53.
Regularum, vide *Inquisitor*.
Rituum Græcorum ab Alumnis eorum Collegij committi non potest, dicto cap. 30. num. 319.
Vana expediri quomodo soleat in Sancto Officio, dicto cap. 32. num. 81.
Quando verificetur ibid. nu. 64. & seq.
Alia etiam vide sub verbis *Dinatio, Inquisitor, Iudai, Religiosus*.

OBSTINATIO

Dæmonum in malo, vnde proueniat, par. 1. cap. 2. num. 35. & 38.

OBSTETRICES

Interrogari an, & de quibus debeant, si puerum baptizarunt, par. 1. cap. 33. num. 14.
Vide etiam sub verbo *Puer*.

OCCASIO

Idolatranti præbetur à non promotio Missam celebrante, par. 1. cap. 35. nu. 120.
Iudi, vide *Ludus*.
Mercaturæ, an, & quando tolerabile reddat commercium cum Hæreticis, par. 1. cap. 27. num. 46.
Offensionis, vide *Offensio*.
Possidendi qualibet sufficit ad acquisitionem fructuum, par. 1. cap. 22. nu. 69.
Scandali vitanda, par. 2. cap. 2. num. 37.
Vide *Offensus*.
Transitus per loca Infidelium, an, & quando licitam Catholicis reddat concessionem, carni, secundum eorum ritum cocturum, par. 1. cap. 8. num. 31.
Vide etiam sub verbo *Hæretici*.

OCCISIO

Animalium in macellis Christianorum si fiat ab Hebræis cum eorum superstitionibus, & observationibus puniri possunt in Sancto Officio, par. 1. cap. 31. num. 14.
Banniti, vide *Bannitus*.

Equi an importet contrauentionem promissioni de non offendendo, par. 2. cap. 2. num. 101.

Filii infantis pro peccato patris mos iniquissimus, lex tyrannica, par. 1. cap. 24. nu. 73. Vide *Deus*.

Infantis patrata per lamias venia indigna, etiam pro prima vice, par. 1. cap. 14. numer. 80.

Alia etiam vide sub verbis *Mulier, Pax, sollicitatio*.

OCCLVLTATIO

Apologia composita in defensionem libri hæreticalis non excusat à suspitione hæresis, par. 1. cap. 30. num. 193.

Baptismi, vide *Pater*.

Defensionis librorum Hæreticorum non excusat defendentem à suspitione hæresis, ibidem num. 180.

Delicti, vide *Correctio*.

Hæresis an cesset ex eo, quod dormiens fateatur errorem suum, par. 1. cap. 13. nu. 13. Vide *Conseffarius, Episcopus, Hæresis, Hæretici, Hæreticus, Papa*.

Hæretici ne incidunt in hostes, vel latrones, ne capiunt à creditoribus, vel à Iudice, propter alium finem, quam hæresis an dicatur receptatio poenis receptantium Hæreticos punibilis, cap. num.

Hostiæ consecrate, vide *Hostia*.

Matrimonij contracti à Religioso professio, vel à Clerico in sacris Ordinibus constituto an excludat Polygamiam punibilem in Sancto Officio, par. 1. cap. 36. num. 126.

Operum Iei, vide *Opera*.

Polygamia an excludat iurisdictionem Tribunalis Sancti Officii; ibidem num. 22. & 37.

Alia etiam vide sub verbis *Christiani, Habitus, Irregularitas, Salutatores*.

ODIVM

Christianæ Religionis causauit traditiones corruptas, quæ continentur in libris Thalmudicis, par. 1. cap. 30. num. 294.

Inimici peccatum mortale, & maximum, eorum, quæ erga proximum committuntur, par. 2. cap. 2. nu. 21.

Sancti Officii, vide *Fisus*.

Personarum certarum, quando respicit iurisdictionem, an censetur data cumulatiuè, vel priuariuè, par. 1. cap. 32. num. 103.

Priuarum, vide *Officiales*.

Quid sit, dicto cap. 2. nu. 8.

Alia etiam vide sub verbis *Desperatio, Inimicus, Losores, Obligatio, Officialis, Peccator, Prohibitio, Significatio, Statutum*.

OFFENSIO

Adhærentis illius, cum quo erat inita pax, an, & quando importet fractionem pacis, par. 2. cap. 2. nu. 88.

Animo frangendi pacem cessante non im-

portat fractionem pacis, ibid. nu. 106.

Aurium, vide *Inquisitor*.

Lituariorum in actu executionis ex eorum depositione non probatur, par. 1. cap. 28. num. 49.

Cadaveris compaescientis defuncti an importet fractionem pacis, dicto cap. 2. nu. 101.

Clerici cum ignorantia Clericatus an subiacent excommunicationi, dicto cap. 28. num. 72.

Consanguineorum illius, cum quo inita erat pax grania puniendi in Statu Ecclesiastico, dicto cap. 2. nu. 84.

Consultorum Sancti Officii an subiaceat poenis Bullæ B. Pij V. *Si de protegendis &c.* dicto cap. 28. num. 37.

Dei, vide *Mors*.

Dolo carens, an importet fractionem pacis, dicto cap. 2. num. 104.

Electi ad Inquisitorum, vel aliud ministerium Sancti Officii antequam possessionem apprehendant, an subiaceat poenis Bullæ B. Pij V. *Si de protegendis &c.* dicto cap. 28. num. 29.

Familiaris Sancti Officii an subiaceat poenis Bullæ B. Pij V. *Si de protegendis &c.* ibidem num. 31. & seqq. & nu. 36.

Fœminarum illius, cum quo inita erat pax, an importet fractionem pacis, d. cap. 28. num. 85.

Gravis, quæ dicatur, dicto cap. 2. nu. 60.

Hominis, quo Princeps vitur, an sit crimen læsæ maiestatis, dicto cap. 28. nu. 11.

Ignoranter illata non importat fractionem pacis, dicto cap. 2. num. 105.

Illius à quo quis dubitat se denunciari, vel quem contra se dubitat examinarum in Sancto Officio an subiaceat poenis Bullæ Beati Pij Quinti *Si de protegendis, &c.* dicto cap. 28. num. 40. & seqq.

Indicantis Curfiori Sancti Officii denunciarum arrestandum an subiaceat poenis Bullæ Beati Pij Quinti *Si de protegendis, &c.* ibid. num. 27.

Inferuentis actualiter Sanctum Officium, sed non occasione Sancti Officii, an subiaceat poenis Bullæ Beati Pij Quinti *Si de protegendis, &c.* ibid. num. 26. & 66.

Intuitu S. O. facta Officiali Tribunalis in remotum an subiaceat poenis Bullæ Beati Pij Quinti *Si de protegendis, &c.* ibidem num. 26.

Lenis Officialis Sancti Officii an subiaceat poenis Bullæ Beati Pij Quinti *Si de protegendis, &c.* quomodo puniatur, ibidem num. 30.

Quæ dicatur, dicto cap. 2. num. 60.

Ministri Sancti Officii excusari quomodo possit à poenis Bullæ Beati Pij Quinti *Si de protegendis, &c.* dicto cap. 28. num. 91.

Mutua si sequatur inter pacificos, nec constet quis prius offenderit, an intret poena fractæ pacis, dicto cap. 2. num. 102.

Nova ex causa regulariter non importat fractionem pacis, ibid. num. 89.

Officialium delictum atrocissimum, & atrociter puniendum, dicto cap. 28. num. 20.

Sancti Officii, vide *Impedientes, Officialis*.

Religiosi an remittenda sit per illius confanguineos, vel per Superiores Religionis, dicto cap. 2. num. 54.

Remoti ab Officio Sanctissimæ Inquisitionis an subiaceat penis Bullæ Beati Pij Quinti *Si de protegendis, &c.* dicto cap. 28. numer. 24.

Secuta postquam alter ex paciscentibus primo offenderat, an importet fractionem pacis, dicto cap. 2. num. 94.

Socij itineris illius cum quo inita erat pax, an importet fractionem pacis, ibidem num. 87.

Testis vocati in Sancto Officio non ex causa hæresis, sed ex causa suspicionis hæresis, an subiaceat penis Bullæ Beati Pij Quinti *Si de protegendis, &c.* dicto cap. 28. numer. 74.

Vnius ex illis, quem offendens promiserat non offendere ante illius ratificationem, an importet fractionem pacis, dicto cap. 2. num. 108.

Alia etiam vide sub verbis *Animus, Clausula, Cognitionis, Condonatio, Consultores, Episcopus, Fidei, Gratia, Homicidium, Ignorantia, Indulgentia, Inquisitor, Index, Minor, Mulier, Negatio, Occisio, Offensus, Pax, Pena, Ratificatio, Scientia, Senex*.

OFFENSVS

Absolui sacramentaliter non potest, nisi pacem fecerit mediante rogatu Notarii sic stante consuetudine, par. 2. cap. 2. numer. 32.

Causam, qui dedit offensæ tenetur pacem facere mediante rogatu Notarii, ibidem num. 33. & 52.

Dilectionis signa, quæ exhibere teneatur offendenti, ibid. num. 45.

Excusari an possit à danda pace eo, quod non retineat animus ultionis, & relinquat cursum iustitiæ, ibid. num. 34.

Exhibere tenetur particularia signa dilectionis erga inimicum, qui veniam petit, & satisfactionem offert, ibid. num. 52.

Inimico veniam petenti cum debitis modis an teneatur pacem dare, ibid. num. 27. & seqq.

Innocentis damnum imminens ad evitandum, puta uxoris, filiorum, &c. offendens tenetur dare pacem inimico petenti, ibid. num. 52.

Intervallo mediante reoffendens, qua pena teneatur, ibid. num. 94.

Litteras pacis quando teneatur dare inimico, ibid. num. 52.

Minoritate offendens arrens tenetur illi cum debitis modis petenti pacem dare,

ibidem numer. 40.

Moribus bonis offendens consideratis tenetur illi cum debitis modis petenti pacem dare, ibid. & num. 52.

Nova ex causa an possit offendentem reoffendere citra penam fractionis pacis, ibid. num. 91.

Pacem an teneatur dare inimico illam petenti cum debitis modis mediante scriptura, & rogatu Notarii, ibid. num. 31.

Petere potest ab inimico refectionem damnorum, & interesse etiam post datam pacem, ibid. num. 45.

Penam fractæ pacis non incurrit si adversarium ex nova causa offendentem reoffendat etiam ex intervallo, ibidem numer. 94.

Remittere non tenetur actionem iniuriarum ibid. num. 45.

Reoffendere potest offendentem ex nova causa citra penam pacis ruptæ, quamvis offensio non sit talis, quæ rumpat pacem, ibid. num. 92.

Satisfactionem sibi oblatam arbitrio boni viri rejicere potest, & taxationem à iudice petere, ibid. num. 50.

Scandali occasionem ad evitandam tenetur pacem dare inimico petenti, ibidem numer. 52.

Secundo reoffendens sicuti non tenetur pena fractæ pacis, ita nec illam exigere potest ab adversario, ibid. num. 95.

Veniam petenti inimico, & satisfactionem offerenti arbitrio boni viri an teneatur pacem dare, ibid. num. 50.

Vide etiam sub verbo *Senatus*.

OFFERENS

Paratum se corrigere, & acquiescere definitioni Ecclesiæ si argumentis conuincatur dicitur pertinax in hæresi, & de ratione, par. 1. cap. 12. num. 10.

OFFICIALIS

Episcopi Meliten. an, & quando sit subiectus iurisdictioni Inquisitoris, vti Inquisitoris, par. 1. cap. 29. num. 66.

Fidem non meretur, quantumvis nobilis, & probus etiam in his, quæ ad eius officium pertinent, ubi vel deponit ad sui exonerationem, vel in causa propria, par. 1. cap. 28. num. 49.

Hæreticis pro capiendis deputatus an, & quando fidem mereatur, ibid. num. 28. 45. & 50.

Mandatum si non ostendat potest illi impune resisti, ibid. num. 55.

Sancti Officii fidem meretur in his, quæ ad eius officium spectant, par. 1. cap. 27. numer. 127.

Mandatum si non ostendat, an illum offendens incidat in penas Bullæ Beati Pij Quinti *Si de protegendis, &c.* dicto

cap. 28. numer. 55.

Offensus, quod fuerit cum scientia, istius qualiteris, & in odium Tribunalis, quomodo probetur, ibid. num. 70.

Vide *Familiares, Impedientes*.

Principis si offendatur ex odio privato an, offensus dicatur reus læsæ maiestatis, ibid. num. 66.

Remotus non dicitur inferuire, ibid. num. 24.

Alia etiam vide sub verbis *Indultum, Inquisitor, Minor, Mulier, Offensio, Senex*.

OFFICIUM

Birruarii reos capientis est semper vile, par. 1. cap. 28. num. 43.

Dininum, vide *Celebratio, Hæretici, Indictum, Presbyteri, Votum*.

Episcopo quando fuit suspensum à Summo Pontifice an negans illi obediendum dici possit schismaticus, par. 1. cap. 10. nn. 15. & seq.

Inquisitionis, vide *Inquisitor*.

Notarius excreri non potest ab Hæretico, par. 1. cap. 19. num. 22.

Publicum amittunt fautores, defensores, & receptatores Hæreticorum, par. 1. cap. 30. num. 72.

Intelligendum an sit tam de Ecclesiastico, quam de temporali, ibid. num. 62.

Ordines an includat, ibid. nn. 63.

Vide *Aburratus, Filii, Hæretici*.

Alia etiam vide sub verbis *Apostata, Cardinales, Catholicus, Consultores, Conuersi, Electio, Episcopi, Familiares, Hæreticus, Inquisitor, Interpreter, Indat, Index, Offensio, Officialis S. Officii, Priuilegium, Procurator, Sacerdos, Statutum*.

SANCTVM OFFICIUM

Birruarii Curie secularis non credit, par. 1. cap. 27. num. 120.

Defensiones an, & quando facere soleat ex officio pro reo, qui illis renunciauerit, ibid. num. 12.

Denunciatio quos modis vocare soleat, par. 1. cap. 34. num. 55.

Deputat inquisitis de hæresi, vel de illius suspitione Procuratorem, & Aduocatam pro eorum defensione, & quomodo hi debeant iurare, dicto cap. 27. num. 16.

Directe quando impediatur, ibid. num. 30.

Expedire quomodo soleat reos non probata denunciatione, vel qui subsistent in tortura, & an, & quomodo relaxare testimonium ad tuendam eorum famam, par. 1. cap. 25. num. 114.

Fatentes exteriores actus apostaticos, cum assertionem, quod corde hæresi non adhæserit siue sponte comparentes, & se denunciantes, siue præuocatos, qua praxi dimittat, par. 1. cap. 7. num. 16.

Impediri potest directe, & indirecte, dicto cap. 27. num. 29.

Indirecte quando impediatur, ibid. num. 31.

Innocentie ex capite quando reos absoluat, dicto cap. 25. num. 113.

Legitimare quomodo soleat processum, circa repetitionem testimonium, vel declarationem rei, quod illos habere velit pro ritè, & rectè examinatis, & quid ubi dubitatur de impostura, dicto cap. 27. num. 24.

Pandere an, quando, & quomodo soleat acta, vel sententiam declarationem, par. 1. cap. 20. num. 18.

Petere quomodo soleat à Iudicibus secularibus remissionem reorum gaudium priuilegio fori Sancti Officii, dicto cap. 27. num. 118.

Remittere non solet reos ad alios Iudices neque Ecclesiasticos, neque seculares, imò nec ad Coniudices causarum hæreticalium, ibid. num. 115.

Satellitibus ab ipso deputatis, an, & quando credat, ibid. num. 121.

Subministrare non solet alijs Tribunalibus scripturas, & indicia ut possint punire reos pro delictis, quorum imputantur, ibid. num. 119.

Tribunal mixtum fori poenitentialis, & iudicialis externi, par. 1. cap. 14. num. 41.

Vocare an possit Familiares, & stipendarios Principis secularis, etiam tanquam testes sine eiusdem Principis licentia, par. 1. cap. 27. num. 19.

Reliqua vide *spasim in suis sedibus*.

OLEVM

Benedictum ab Episcopo est materia Sacramenti extremæ unctionis, par. 1. cap. 38. num. 2.

Christianis, vide *Græci*.

Sacrum cuius usus licitus est omnibus Christianis quale sit, ibid. num. 10. & seq.

Sanctum an benedici debeat ab Episcopo ex necessitate præcepti, vel ex necessitate Sacramenti, ibid. num. 2. & seq.

Vide *Abuens, Benedictio, Græci, Hæretici, Princeps, Sacerdos, Sorilegium, Vndio, Vfus*.

OMISSIO

Captura Hæretici Magistratum, vel regium non facit Hæreticorum fauorem, quando aliqua ratione potest excusari, par. 1. cap. 26. num. 32.

Consecrationis, vide *Sacerdos*.

Denunciationis Hæretici etiam formalis an, & quando importet suspensionem hæresis, vel fauoris, ibid. num. 28. & 30. & cap. 25. num. 24.

Punienda an, & quomodo sit in S. O. eodem cap. 26. num. 29. & 31.

Alia vide sub verbis *Fauor, Fautores, Pax, Pæsset, Vxor*.

OPERA

OPERA

Angelorum quoad eorum naturam an sint subiecta inconstantiæ, par. 1. cap. 2. numer. 1.

Auctorum mentales fortis, & filij, par. 1. cap. 10. num. 161.

Christianorum, vide *Nutritio*.

Damnata, an, & quando censentur damnato Auctore, ibid. num. 103. & 150.

Dei non occultanda, par. 1. cap. 40. nu. 188. & 201.

Diuidentia à communij vita, & conuersatione Fidelium, & à Ritibus, & consuetudinibus ab Ecclesia probatis inducunt suspitionem hæresis, par. 1. cap. 36. num. 9. & 16.

Iustitiæ, vide *Dæmones*.

Magica ad virtutes, & causas naturales antiqui Philosophi referebant, par. 1. cap. 32. num. 87.

Alia etiam vide sub verbis *Protestatio*, *Schismaticus*.

OPINIO

Catholica, & vera si retineatur per aliquem putantem illam esse contra Catholicam veritatem, an inde in censeri possit Hæreticus, vel saltem peccet, par. 1. cap. 11. num. 8. & seqq.

Confessio sacramentalis, quod liceat per litteras, & internuncium an sit declarata, Hæretica, par. 1. cap. 35. num. 104.

Decedentes in peccato mortali, quod non sint digni poenis æternis an sit Hæretica, par. 1. cap. 34. num. 9.

Laicus, quod possit confessiones sacramentales audire, & absolutionem impertiri etiam in casu necessitatis est suspecta de hæresi, & illam retinens puniri potest ab Inquisitoribus, dicto cap. 35. num. 135.

Liberari, quod quis possit à poenis gehennæ ex Diuino priuilegio an sit solum temeraria, vel etiam erronea, & Hæretica, dicto cap. 34. num. 9.

Probabilis relicta certa sine mortali amplexu non potest ubi agitur de materia, vel forma Sacramentorum, par. 1. cap. 38. numer. 4.

Puniri, quæ possit ab Inquisitoribus S. O. dicto cap. 34. num. 10.

Sanctiarius, vide *Oblatio*.

Vltimo loco per Auctorem relata quando sit attendenda, par. 1. cap. 30. num. 243.

Vulgi, & non aliud quod essent Dæmones antiqui Philosophi tradebant, par. 1. c. 32. num. 89.

Alia etiam vide sub verbis *Baptizans*, *Falsitas*, *Iudæi*, *Libri*.

ORATIONES

Auctoritate priuata continuatur ad tollendos morbos, vel similia an liceant, par. 1. c. 40. num. 10.

Index Tomi Primi.

Damnatis pro animabus an fieri possint, par. 1. cap. 14. num. 7. & 12.

Hæreticorum pro fautoribus, defensoribus, & receptoribus an liceant, par. 1. cap. 30. num. 67. & 78.

Inuentæ, vt asseritur, in sepulchro Christi pro liberatione à periculis, & armorum impetu an sint licitæ, vel superstitiosæ, dicto cap. 40. num. 62.

Licitæ, an, & quando adhiberi possint infirmis, ibid. num. 4.

Mortuis pro Hæreticis non licent, par. 1. cap. 18. num. 12.

Pestis ad remedium, de quibus hic, an sint licitæ, vel apocryphæ, dicto cap. 40. num. 11. & seq.

Superstitiosæ, quæ sint, par. 1. cap. 32. nu. 77. & seq.

Alia etiam vide sub verbis *Graci*, *Inquisitor*, *Libri*, *Missæ*, *Synagoga*.

ORDINATIO

Ecclesiæ Romanæ non conformatur Ritui celebrandi Missas mortuorum pro viuentibus, par. 1. cap. 34. num. 30.

Hæretico ab Episcopo facta quomodo irrita sit, par. 1. cap. 18. num. 50.

Lusitana elemosynas ne quis quærere possit sine licentia Regis examinatur, par. 1. cap. 40. num. 109. & 111.

Hæresis in materia an fuerit per Sedem Apostolicam approbata, vel potius sit abolita, & non seruanda, par. 1. cap. 9. num. 35. & 37.

Ritu Latino an possit fieri per Episcopum Græcum, vel ab Episcopo Græco Ritu Latino, par. 1. cap. 30. num. 374.

Validè an fieri possit per Episcopum Hæreticum, Schismaticum, excommunicatum, vel degradatum, par. 1. cap. 37. num. 16.

Alia etiam vide sub verbis *Dispensatio*, *Dubius*, *Emerguntis*, *Episcopus*, *Falsitas*, *Filius*, *Hæreticus*, *Ignorantia*, *Laicus*, *Latini*, *Morbus*, *Ordinatio*, *Presbyteri*, *Sacerdos*, *Schismaticus*.

ORDINATI

Dubia si sit validitas ordinationis possunt iterum ordinari, par. 1. cap. 37. num. 8.

Coactè ministrantes in Ordine sacro dicuntur purgare metum, & tenentur ad continentiam, par. 1. cap. 16. num. 153.

Continentiam an seruare teneantur quando Ordines per vim receperunt, ibid. nu. 148. & seqq.

Episcopo ab aliquo, qui falsus sit, sed se pro Episcopo gereret quomodo sint expediendi, dicto cap. 37. num. 7.

Falso ab Episcopo an sint benè ordinari, & quas poenas incurrant, ibid. num. 6.

Nulliter an possint iterum ordinari, ibidem num. 5.

Reordinari patientes an incurrant irregula-

P p p

ritatem, *ibid.* num. 3. & seqq.
 Schismatico ab Episcopo an, & quando verè recipiant Ordinis characterem, par. 1. cap. 10. num. 27.
 Scilicet ab Episcopo Schismatico, an, & quando ministrare possint, *ibid.*
 Voluntariè ab Episcopo Hæretico, vel Schismatico abutuntur sacramento Ordinis, dicuntur fauere Hæreticis, & sunt suspecti de hæresi, dicto cap. 37. num. 16.
 Alia etiam vide sub verbis *Clericus, Filius, Matrimonium*.

ORDO

Ecclesiasticus dicitur honor, par. 1. cap. 30. num. 64.
 Episcopalis, vide *Sacerdos*.
 Imprimi characterem, quod est de fide, par. 1. cap. 17. num. 1.
 Minor imprimi characterem, *ibid.* num. 9.
 Reiterari non potest, *ibid.*
 Sacramentum est, *ibid.*
 Regularis, vide *Alumnus*.
 Reiterari non potest, *ibid.* num. 1.
 Sacerdotalis, vide *Abusus, Apostata, Effectus, Filius, Officium, Reiteratio, Venia, Vnctio*.
 Astrictio facit, quod matrimonium non impediatur assertio Hæretica, par. 1. cap. 36. num. 125.
 Vide *Astrictio, Celibatus, Matrimonium, Metus, Ordinatio, Papa, Polygamus, Religiosus, Vir*.
 Subdiaconatus an, & quomodo impediatur matrimonium, *ibid.* num. 151.
 Vide *Continentia, Subdiaconus, Vxoratus*.
 Alia etiam vide sub verbis *Abusus, Clericus, Consecratio, Degradatio, Grati, Hæretici, Inferior, Materia, Metus, Ordinatio, Pæna, Sacerdos, Schismaticus, Tonsura*.

ORIENTALES

Apostolicis sub Constitutionibus quando comprehendantur, par. 1. cap. 10. num. 36.
 Comprehenduntur sub censuris laicis contra Schismaticos, *ibid.* num. 35.
 Constitutionibus sub Apostolicis regulariter non comprehenduntur, *ibid.*
 Libros, quos habeant, par. 1. cap. 30. num. 317.
 Papæ circa primatum quomodo sentiant, *ibid.* num. 314.
 Proferentes hæreses ab Ecclesia Latina damnatas dicuntur formaliter Hæretici, *ibid.* num. 312.
 Schismatici redeuntes ad unitatem Ecclesiæ quomodo sint recipiendi, dicto cap. 10. num. 24.
 Alia etiam vide sub verbis *Greci, Gregorius, Libri, Reservatio, Sacerdos, Schismatici*.

ORIGENES

Damnatur de hæresi, par. 1. cap. 2. num. 40.
 Diaboli futuram asserit inconstantiam, pæ-

nitentiam scilicet, & saluationem, *ibidem* *ibid.* num. 39.
 Hæreses, quas tradiderit circa Dæmones, & Homines damnatos, *ibid.* num. 41.
 Vide etiam verbo *Hallos*.

ORIGINALIA

Conseruari quomodo debeant librorum, imprimendorum, par. 1. cap. 30. num. 127.
 Librorum compositorum in Vrbe, & extra Statum Ecclesiasticum imprimendorum, vbi debeant conseruari, *ibid.* num. 128.

OSSA

Hæretici quando extrumulari non debeant à loco sacro, par. 1. cap. 18. num. 15.
 Alia etiam vide sub verbis *Excommunicatus, Fautores, Hæretici*.

P

PACTVM

Hæreticum de non denunciando an sit seruandum, par. 1. cap. 27. num. 80.
 Iuris gentium est, *ibid.* num. 71.
 Liberatis conscientia an possit tolerari, & quid si sit ad tempus determinatum, *ibid.* num. 43.
 Peccaminosum licet non seruare, *ibidem* num. 80.
 Seruandum quando sit Hæretico, *ibidem* num. 81.
 Sortis, vide *Templum*.
 Taciturnum cum Dæmone cognosci non potest quàm ab Inquisitoribus Sancti Officii, par. 1. cap. 32. num. 100.
 Alia etiam vide sub verbis *Catholicus, Concordia, Diceretur, Inuentum, Lucrum, Maleficus, Metus, Princeps, Receptio*.

PAGANI

Incidere non possunt in hæresi, & de ratione, par. 1. cap. 11. num. 24.
 Alia etiam vide sub verbis *Ecclesia, Hæresis, Hæretici, Matrimonium*.

PANDECTÆ

Florentinæ cæteris emendatiore, par. 1. cap. 30. num. 8.

PAPA

Adimere an poterit Episcopus facultatem, absolvendi Hæreticos occultos ab excommunicatione, & an illam ademerit in Bulla Cœnæ, par. 1. cap. 25. numer. 7. & seqq.
 Adimplere an, & quando constans teneatur promissionem in Conclavi iuratum de conuocando Concilium, par. 1. cap. 6. num. 20.
 Administrationem Sacramenti Confirmationis an delegare possit Diacono, vel Clerico non Presbytero, par. 1. c. 30. n. 353.

Applicare potest cui vult bona, quæ veniunt in confiscatione ob delictum hæresis, par. 1. cap. 22. num. 162.

Absistentiam habet Spiritus Sancti, & diuinæ prouidentiz in rebus fidei, par. 1. cap. 3. num. 24.

Auocare an, & quando soleat causas à foro Inquisitorum Sancti Officii, & reos absolueri, itant ab Inquisitoribus amplius molestari non possint, dicto cap. 25. nu. 116.

Beneficiorum priuationem remittere solus potest Hæreticis, ibid. num. 68.

Celibatum an, quando, & ex quibus causis dispensare soleat constitutus in sacris Ordinibus, vel Religiosis professis, vt contrahant matrimonium, par. 1. cap. 36. nu. 134. & 137.

Canonizando Sanctos an possit errare, & an opinio affirmatiua sit hæretica, vel hæresim sapiens, & negatiua de fide, par. 1. cap. 4. num. 5. & seqq. & cap. 40. nu. 204.

Capitulis, quæ dum esset Cardinalis in Concilio iuratis, & etiam vouit an inconstans possit contrahere, dicto cap. 6. num. 21. & cap. 32. num. 47.

Castitatis solemne vorum an dispensare possit, dicto cap. 36. num. 141. & seqq.

Causas maiores, vt fidei, & contra Episcopos solus cognoscere potest, par. 1. cap. 10. num. 16.

Concilium eius auctoritate congregatum an, & quando possit inconstans dissolvere, differre, vel prorogare, dicto cap. 6. num. 11.

Constitutionem suam quando velit non ligare, nisi post publicationem, par. 1. c. 28. num. 17.

Confirmationis Sacramentum delegare non debet, quod conferatur per simplicem Presbyterum, nisi in casu necessitatis, cuius referuntur exempla, dicto cap. 30. num. 355.

Congregatum legitime Concilium an, & quando inuitis partibus possit inconstans dissolvere, differre, vel prorogare, & quid si Hæretici dicerent se velle conuerti, & doceri ab eisdem Patribus, dicto cap. 6. num. 14.

Consecrationem sacri Chrismati pro sacramento Confirmationis an delegare possit simplici Sacerdoti, dicto cap. 30. nu. 362.

Controuersiam fidei si de facto, & sine consultatione definiuerit an ei sit credendum; questio iam expuncta, dicto cap. 3. num. 29.

Contulerit ne cum peritis an sit querendum, vt eius iudicium circa res fidei reputetur infallibile, ibid. num. 25.

Corporales poenas statuere potest pro delictis ab Ecclesia puniendis, dicto cap. 36. num. 75.

Cultum Sancti iam canonizati an inconstans prohibere possit Ecclesie, par. 1. c. 40. n. 205

Index Tomi Primi.

Damnando hæresim in sensu ab Authore intento quid significet, dicto cap. 3. num. 36.

Decipi non potest vti Papa circa fidem siue definiat in Concilio, siue extra Concilium ibid. num. 9. & 16.

Defendere tenetur Urbem Romam, par. 1. cap. 5. num. 13.

Definire solus potest infallibiliter, & irtractabiliter, quæ ad fidem pertinent vti Papa, dicto cap. 3. nu. 7. & cap. 30. nu. 153. & num. 160.

Delegare potest facultatem absoluedi Hæreticum ab excommunicatione, d. cap. 25. num. 23.

Derogare potest legi Ecclesiasticæ, d. cap. 36. num. 203.

Deuare inconstans non potest à fide quatenus Papa, ibid. num. 53. & d. cap. 3. nu. 3. 6. & 8.

Discedere an possit ab Vrbe Roma, ex iusta causa, dicto cap. 5. num. 13.

Dispensare an possit Hæreticum nuper conuersum ad fidem, vt carnes comedat diebus vteritis ab Ecclesia ad simulandam hæresim coram parentibus, par. 1. cap. 8. numer. 33.

Diuinum circa ius dispensare non potest, par. 1. cap. 38. num. 9.

Doctor vniuersalis totius Ecclesiæ, d. cap. 5. num. 7.

Electus, & nondum consecratus an possit dispensare, vt simplex Sacerdos conferat sacramentum Confirmationis, d. cap. 30. num. 364.

Episcopus peculiaris Romanæ Ecclesiæ, dicto cap. 5. num. 7.

Errare non potest in docenda, & instruenda Ecclesia, quod est de fide, dicto cap. 3. num. 4.

Eucharistiæ circa consecrationem an possit dispensare, vt fiat sub vna tantum specie, par. 1. cap. 34. num. 18.

Facti circa questionem in rebus fidei errare non presumunt, donec de errore pateat, dicto cap. 3. num. 39.

Facultatem concedendi licentias pro legendis libris prohibitis sibi reseruauit, dicto cap. 30. num. 253.

Fame ob hæresim maculatæ restituere potest laicos subditos Status Ecclesiastici ad omnes effectus, & subditos aliorum Principum quoad spiritualia, dicto cap. 25. numer. 53.

Fidei in rebus inconstans esse non potest, dicto cap. 3. num. 1.

Fieri non potest, quod erret prohibendo virtutem, vel præcipiendo vitium, aut aliud contra salutem, dicto cap. 4. num. 2.

Græcorum vsus, & consuetudines non improbauit, sed potius seruari iussit, dicto cap. 30. num. 313. & num. seqq.

Hæreticus an esse possit, dicto cap. 4. num. 16.

Impeccabilis non efficit eo ipso, quod eligi-

P p p p j j

tur in Pontificem , *ibid.* num. 10.
 Imperij in Terris an possit restituere laicos
 famæ de potestate absoluta , dicto cap. 25.
 num. 55.
 Incidere an possit in hæresim , & à fide de-
 uerare , dicto cap. 3. num. 2.
 Inconstans si sit reprehenditur , quæst. proxm.
 num. 7.
 Infallibilis est in definitionibus , quæ
 concernunt mores , quatenus tendunt ad he-
 neficium Ecclesiæ vniuersalis , d. cap. 4.
 num. 1.
 Infamiam ab Hæretico contractam solus de-
 lere potest , dicto cap. 25. num. 51.
 Inquisitoribus Italiæ quomodo prouiderit
 pro necessarijs expensis Inquisitionum ,
 dicto cap. 22. num. 173.
 Interpres solus est scripturæ hæresim conti-
 nentis , & sensus illius auctoris , d. cap. 3.
 num. 35.
 Irregularitatem ab Hæretico contractam so-
 lus dispensat , dicto cap. 25. num. 40.
 Iurisdictionis quoad priuationem remittere ,
 & dispensare solus potest cum Hæreticis ,
 & Schismaticis , dicto cap. 25. num. 67.
 Labi an possit in hæresim , & esse inconstans
 in fide tanquam persona priuata , & habens
 liberum arbitrium , dicto cap. 4. num. 10.
 Laicis in terris imperij an ex ordinaria po-
 testate possit tollere Infamiam , eosq; le-
 gitimare , ac natalibus restituere , dicto
 cap. 25. num. 56.
 Leges condere potest , & promulgare obli-
 gando Christi-fidelis absque eorum ac-
 ceptatione , vel consensu , & de ratione ,
 dicto cap. 30. num. 407. & 409.
 Legitimare potest laicos etiam in Terris im-
 perij tam quoad spiritualia , quam quoad
 temporalia etiam in præiudicium tertij ,
 & præsertim in radice matrimonij , dicto
 cap. 25. num. 57.
 Libros damnare potest , dicto cap. 30. nu-
 mer. 152. & 154.
 Marcellinus , vide *Historia* .
 Nuncijs Sedis Apostolicæ an , quando , &
 quomodo concedere soleat facultatem ,
 impetrandi licentias pro legendis libris
 prohibitis , dicto cap. 30. num. 269.
 Patrum sine consensu quibus in casibus non
 possit inconstans Concilium legitimè con-
 gregatum prorogare , dissoluere , vel dif-
 ferre , dicto cap. 6. num. 13.
 Peccandi periculo se exponeret si pro arbi-
 trario dispensaret circa votum solemne ca-
 stitatis ad contrahendum matrimonium ,
 dicto cap. 36. num. 145.
 Plenitudinem potestatis habet in Ecclesia ,
 dicto cap. 30. num. 354.
 Penitentiario maiori , quibus conditionibus
 deleger facultatem absoluedi Hæreti-
 cum ab excommunicatione , dicto cap. 25.
 num. 24.
 Potestatem nullibi legitur , quod habeat de-

pendenter à Concilio , dicto cap. 3. nu-
 mer. 11.
 Præceptum Ecclesiæ an , & quando tollere
 possit , dicto cap. 8. num. 33.
 Presbytero simplici an delegare possit , vt
 conferat sacramentum Confirmationis ,
 dicto cap. 30. num. 347. & seqq. num. 358.
 & 372. cum seqq.
 Prohibere potest libros sine Concilio , *ibid.*
 num. 153. & seq.
 Prorogare ex quibus causis possit Conci-
 lium , dicto cap. 6. num. 12.
 Punire potest Hæreticus , dicto cap. 25. nu-
 mer. 1.
 Remittere solus potest Hæreticis , Apostatis ,
 & Schismaticis pœnas temporales , *ibid.*
 num. 76.
 Reputatus communiter pro vero Papa va-
 lidè pro tali se gerit , dicto cap. 10. nu-
 mer. 32.
 Residentiz in materia an , & quomodo dis-
 pensare possit Episcopum , dicto cap. 36.
 num. 238.
 Romanam Ecclesiam , & Urbem an possit
 inconstans priuilegijs priuare , dicto cap. 5.
 num. 11.
 Sacerdotem simplicem an sine vlla causa
 dispensare possit vt conferat Sacramen-
 tum Confirmationis , dicto cap. 30. nu-
 mer. 363.
 Schisma ad sedandum si in Conclauis iurauit
 conuocare Concilium tenetur ad con-
 stanter seruare , nec alijs debet absolui , d.
 cap. 6. num. 20.
 Solus absque Concilio plures Hæreticos
 damnauit , dicto cap. 3. num. 10.
 Statuere an sine errore possit dogma fidei
 super facto non reuelato , dicto cap. 3. nu-
 mer. 32.
 Subdiaconatus coactè ordinatum iustè dis-
 pensaret à continentia , dicto cap. 36. nu-
 mer. 152.
 Supremum caput Ecclesiæ vniuersalis , dicto
 cap. 5. num. 7.
 Tollere potest pœnas Hæreticorum , dicto
 cap. 25. num. 1.
 Transferri an alibi possit Sedem Apostoli-
 cam , & Roma inconstans discedere , dicto
 cap. 5. num. 12.
 Tueri renetur fidem Catholicam etiam suo
 sanguine , *ibid.* num. 13.
 Variando præsumitur circumuentus , quæst.
 proxm. num. 10.
 Vnum calamum , & vnâ linguam habere
 debet , & non plures , *ibid.* num. 9.
 Alia etiam vide sub verbis *Athus* , *Al-*
phonfus , *Beneficium* , *Concilium* , *Conspiratio* ,
Constitutio , *Defunctio* , *Deus* , *Regnum* , *Dubius* ,
Episcopi , *Episcopus* , *Excommunicatio* , *Indul-*
tum , *Inquisitio* , *Irregularitas* , *Judai* , *Matri-*
monium , *Orientalis* , *Papa* , *Polygamas* , *Ponti-*
fex , *Potestas* , *Præceptum* , *Priuilegium* , *Rebel-*
lis , *Rex* , *Schismaticus* , *Sedes* .

PARATVS

Tueri aliquam partem in non definitis ab Ecclesia, etiamſi Ecclesia contrarium definit dicitur Hæreticus pertinax, par. 1. cap. 12. num. 11.

Vide etiam ſub verbis *Offerens*.

PARENTES

Denunciati, quomuis non fuerint de hærefi an, & quando eorum filij adhuc incurran irregularitatem, par. 1. cap. 24. numer. 75.

Hæretici vbi fuerunt, & Eccleſiæ reconciliati ac incorporati ceſſat irregularitas filium etiam abſq; alia diſpenſatione, ibid. num. 76.

Alia etiam vide ſub verbis *Alimenta, Aues, Filius, Graci, Nobilitas, Papa, Puer, Rebaptizatio*.

PAROCHVS

Catholicus an, quando, & quomodo aſſiſtere poſſit matrimonio inter Catholicum, & Hæreticam, par. 1. cap. 18. numer. 47. & ſeq.

Exteriorum in matrimonijs quas diligentias adhibere teneatur, par. 1. cap. 36. num. 100. & 102.

Græci an, & quando abſolvere poſſit à peccatis, par. 1. cap. 21. num. 7.

Matrimonio non legitimo aſſiſtens quando puniri poſſit, dicto cap. 36. num. 99.

Meliſæ aſſumian poſſit in Conſulorem, Miniſtrum, vel Familiarem Sancti Officij, par. 1. cap. 29. num. 70.

Oleum commune non conſecratum, nec ab Epifcopo benedictum, miniſtrans in extrema vnctione abutitur hoc Sacramento, par. 1. cap. 38. num. 2.

Prædicandi à munere ſe excuſare non poſſunt ob tenuitatem reddituum beneficij, par. 2. cap. 2. num. 23.

Schiſmaticus an poſſit aſſiſtere matrimonio Catholicorum, dicto cap. 21. num. 4.

Secundum matrimonium contrahentes an inquirere debeat circa ſufficientiam probationum mortis primi coniugis, d. cap. 36 num. 99.

Teneri populo prædicare, dicto cap. 3. numer. 22.

Turcarum domos an, & quando benedicere poſſit, par. 1. cap. 39. num. 11.

Alia etiam vide ſub verbis *Eleemoſyna, Epifcopi, Familiares, Graci, Negatiua*.

PARS

Bonorum Hæretici nulla ſpectat ad Iudicem ſecularem, ſine indulto Summi Pontificis, par. 1. cap. 22. num. 164.

Vide *Indultum, Princeps*.

Deſenſionis eſt repetitio teſtium, par. 1. c. 27. num. 25.

Hæreticorum, vide *Pater*.

Iudicis quælibet ſit, in qua Hæreticus poenitet ſemper recipitur ad miſericordiam, ſecundum praxim Supremæ, par. 1. cap. 14. num. 73.

Vide *Hæreticus, Remiſſio*.

Libri prohibiti ſufficit, quod retineatur, legatur, defendatur, vel imprinatur, ad incurrendam excommunicationem, par. 1. cap. 30. num. 220.

Negantis, vide *Negatio*.

Offenſa poteſt de mandato Iudicis ad capturam aduerſarij deuenire, par. 1. cap. 28. num. 59.

Vide *Gratia, Index*.

Sententiæ Hæreticum condemnantis eſt abiuratio, par. 1. cap. 16. num. 4.

Vide *Abiuratio, Liquidatio*.

PARVITAS

Materiæ deſperantem de miſericordia Diuina an excuſet à peccato mortali, par. 2. cap. 1. num. 8.

Hæreſis à crimine quando non excuſet, par. 1. cap. 13. num. 19.

Librorum prohibitorum circa lectionem an detur, & quæ ſit, par. 1. cap. 30. num. 213.

Veneris in rebus non datur, par. 1. cap. 35. num. 66.

Vide *Confeſſarius, Leſſio*.

PASSIONES

Animi an dentur in Angelis, par. 1. cap. 2. num. 15.

Nullæ dantur in Deo, par. 1. cap. 1. num. 25.

PATER

Alere non tenetur filium Hæreticum, par. 1. cap. 23. num. 39. & ſeq.

Baptiſmum filiarum differens an ſit ſuſpectus de hæreſi, par. 1. cap. 33. numer. 49. & 51.

Catholicos collocare an, & quando poſſit filium cum domino Hæretico, par. 1. c. 24. num. 64.

Degens in partibus Hæreticorum an poſſit permittere ad euitandum graue periculum, quod eius filius baptizatus Ritu Catholico, celaro tali Baptiſmo deferatur Miniſtro Hæretico iterum baptizandus, dicto cap. 33. num. 51.

Confirmari recenſans filios ſuos an ſit ſuſpectus de hæreſi, ibid. num. 64.

Delinquendo an poſſit obligare omnia bona non deductis alimentis filiorum, par. 1. cap. 22. num. 100.

Denunciare tenetur filium Hæreticum, dicto cap. 24. num. 130.

Eripiens filium è manibus Birruariorum Sancti Officij an excuſetur à poenis Bullæ Beati Pij Quinti *ſi de protegendis, &c.* & quomodo ſit puniendus, par. 1. cap. 28. num. 88.

Exheredare potest filium Hæreticum, par. 1. cap. 23. num. 41.

Filium alere an teneatur maiori vinculo, quam filius patrem, ibid. & num. 39.

Hæredem instituere non potest filium spurium, ibid. num. 42.

Hæreticus statim amittit ius patris potestatis, dicto cap. 22. num. 98. & cap. 23. num. 35.

Hypothecare potest creditoribus omnia bona, non deductis alimentis filij, eodem cap. 22. num. 100.

Iniuriam factam filio remittere potest etiam inuito, par. 2. cap. 2. num. 47.

Naturalis si incidat in hæresim eius filius ab alio adoptatus adhuc penas incurrit, dicto cap. 24. num. 138.

Præferuare quando dicatur filium Inquisitori S. O. vi intret mitigatio penæ, dicto cap. 24. num. 130.

Spurium filium alere tenetur, dicto cap. 23. num. 42.

Stuprans filias, eiusque insinuans id non esse peccatum, quomodo fuerit expeditus, par. 1. cap. 21. num. 41.

Alia etiam vide sub verbis *Argumentum, Aulus, Beneficium, Bona, Crimen, Deus, Dos, Emancipatio, Facultas, Filius, Fiscus, Hæreditas, Hæreticus, Infans, Legitima, Maioratus, Nobilitas, Occisio, Peculium, Potestas, Privilegium, Statutum, Substitutio, T'usfructus*.

PATRIARCHÆ

Orientales tolerati à Summis Pontificibus etiam post creatos Patriarchas Latinos, par. 1. cap. 20. num. 7.

PATRIVS

Hæreticus adhiberi non potest pro baptizando filio, nec è contra, par. 1. cap. 18. num. 35. & seq.

PATROCINIVM

Hæretico præstare an, & quando licitum sit Aduocatis, & Procuratoribus, ne contra eos tanquam defensores Hæreticorum procedere possint Inquisitores, par. 1. cap. 27. num. 4. & seq.

Vide *Aduocatus, Procurator*.

PATRVVS

Institre an, & quando possit ut eius nepos baptizetur, par. 1. cap. 11. num. 37.

PAX

Absentem an, & quando obliget, ita ut per subsequutam offensam incurrat penam illius fractionis, par. 2. cap. 2. num. 111.

Accusatione aduersarij an, & quando fracta censetur, ibid. num. 76.

Adherendo accusationi per alium propositæ contra aduersarium an censetur fracta, ibidem.

Aduocati munus exercendo in iudicio contra aduersarium, an censetur fracta, ibidem.

Alieno in Territorio si fuerit fracta, quæ pena frangensteneatur, ibid. num. 78.

Antiquo à tempore licet fuerit inita adhuc intrat pena illius fractionis, ibidem num. 123.

Archibussij per directionem fracta censetur, ibid. num. 68.

Armorum per euagationem cum insulto, an, & quando fracta censetur, ibidem num. 64.

Assassinij per accusationem, vel per delationem, aut subministrationem probationum ex hoc delicto fracta non censetur, ibidem num. 77.

Bannitis an sit seruanda, par. 1. cap. 27. num. 71.

Bonorum per furtum, rapinam, vel damnum datum, an, & quando fracta censetur, dicto cap. 2. num. 75.

Comprehendit etiam adhærentes, quando fuit fracta inter Principes, ibid. num. 86.

Conspirationum aduersarij per offensionem quando fracta dicatur, ibidem num. 84.

Constare debet per publicum instrumentum in foro fori, ibid. num. 55.

Copula carnalis habita cum muliere illius, cum quo inita fuerat, an, & quando fracta censetur, ibid. num. 74.

Delicti hæresis, vel læsæ maiestatis per accusationem fracta non censetur, ibid. num. 77.

Dei propter amorem facta excludit omnem ignominiam, ibid. num. 44.

Differat ne, & quomodo à promissione de non offendendo, ibid. num. 120.

Domus si fiat insultus aduersario, an, & quando fracta dicatur, ibid. num. 65.

Fieri debet secundum consuetudinem locorum, ibid. num. 32.

Filiorum aduersarij per offensionem an, & quando fracta dicatur, ibidem num. 81.

Fœminans etiam comprehendit quando fuit fracta profe, & affinibus, ibidem num. 85.

Fracta per quos dicatur, ibidem num. 59.

Fratrum aduersarij per offensionem an, & quando fracta dicatur, ibidem num. 84.

Generaliter ubi est fracta, tum noua causa, non excusat ab illius fractione, ibidem num. 96.

Hæreticorum perniciofa Reipublicæ, dicto cap. 25. num. 13.

Immediatè per offensam petita, an, & in quibus denegari possit, dicto cap. 20. num. 44.

Inconuenientia maiora ubi aliàs occurrere possent, denegari non debet, ibidem.

Iniusta ex causa dummodo noua, non dicitur fracta, ibidem num. 89.

Infigatione accusatoris contra aduersarium an dicatur fracta, ibid. num. 76.

Insultu facto cum admenatione an dicatur

fracta, *ibidem* nu. 66.
 Inuita vna ex partibus non potest per alteram inconstantem renocari, *ibid.* nu. 115.
 Indicis in praesentia facta an obliget absentem ante ratificationem, *ibid.* num. 109.
 Leuibus ex offensionibus an, & quando fracta dicatur, *ibidem* nu. 60.
 Mandatarii per offensionem an fracta censetur, *ibid.* nu. 72.
 Merus per illationem an, & quando fracta censetur, *ibid.* num. 71.
 Minis an, & quando fracta censetur, *ibid.* num. 67.
 Notarii publici per rogitum praestanda est, quando aliis maiora occurrerent inconuenientia, *ibid.* nu. 44.
 Noua ex causa fracta non dicitur, siue noua causa sit incontinenti, siue ex intervallo, *ibid.* num. 90.
 Nulla excusat subsecutam offensionem a poena illius fractionis, *ibid.* num. 112.
 Occidendo aduersarium hannitum, qui non poterat impune offendi, dicitur fracta, *ibidem* num. 31.
 Omittendo defendere aduersarium ab offensus per tertium illatis, an dicatur fracta, *ibid.* num. 30.
 Probari non potest ex consuetudine, praesertim in Statu Ecclesiastico, nisi per rogitum Notarii, *ibidem* num. 32.
 Projectione lapidis, vel teli, sine vulnere an fracta censetur, *ibidem* num. 67.
 Pronocante aduersario si sequatur offensus, an illa dicatur fracta, *ibid.* nu. 73.
 Reducendo aduersarium ad calamitatem, vel ad periculum amissionis bonorum, vel ad priuationem officij, aut dignitatis, an, & quando fracta censetur, *ibidem* num. 76.
 Religionis infelix, quod quilibet in sua haeresi turo, & liberè vincere possit, d. cap. 27. num. 33.
 Religioso offenso an sit exhibenda ab illius consanguineis, vel à Superiore Religionis, dicto cap. 2. nu. 54.
 Renocari an, & quando possit per mutuum contrahentium inconstantiam ante commissam poenam, *ibid.* nu. 115.
 Seruanda constanter est ab illam faciente, *ibidem* nu. 57.
 Stipulata per Notarium publicum pro absente an eum officiat ante ratificationem, *ibid.* nu. 109.
 Subditos inter tixantes inita non impedit, quo minis in eos Princeps, siue Superior animaduertere possit, *ibid.* nu. 46.
 Tacite ratificata sit fuerit mediante iudiciali productione illius instrumenti an subsecuta offensa importet poenam illius fractionis, *ibid.* num. 108.
 Territorio in alieno si fuerit fracta an frangens sit remittendus ad Iudicem, coram quo inita erat, *ibid.* nu. 73.

Testimonium in iudicio ferendo contra aduersarium an censetur fracta, *ibidem* num. 76.
 Verbale per iniuriam an, & quando fracta censetur, *ibidem* nu. 64.
 Vestium ex percussione cum insultu an, & quando fracta censetur, *ibid.* nu. 70.
 Vetres ob causas inita censentur, *ibidem* num. 89.
 Vindictæ liuore, si aduersarius accusetur de crimine haeresis, vel laesæ maiestatis, an fracta censetur, *ibid.* nu. 77.
 Violator per offensam illius cum quo fuerat inita secutam extra territorium Iudicis, coram quo facta erat, *ibid.* nu. 78.
 Violentia adhibita ad auferendam rem de manibus aduersarii an, & quando fracta censetur, *ibid.* nu. 69.
 Vitæ periculum si offendens, aliis incurreret, non est deneganda, *ibid.* nu. 44.
 Vitij nefandi per exercitium fracta censetur, *ibid.* nu. 74.
 Vnius ex pluribus paciscentibus per offensionem an dicatur fracta, *ibid.* nu. 88.
 Verbis ex Statuto fracta non dicitur per iniuriam verbalem, pro qua tamen agi potest ciuilitur ad æstimationem, & poenam, *ibid.* nu. 62.

Vxoris aduersarii per offensionem an, & quando fracta censetur, *ibid.* nu. 33.

Alia etiam vide sub verbis *Absens, Animus, Auctor, Auxiliator, Hannitus, Bulla, Causa, Clausula, Constitutio, Consuetudo, Episcopus, Fœdus, Gratia, Homicidium, Index, Negotio, Nouitas, Offensio, Offensus, Pena, Princeps, Proditor, Promissio, Ratificatio, Remissio, Sacramenta, Senatus, Statutum*.

PECCATOR

Diligendus quatenus sit ex præcepto charitatis, par. 2. cap. 2. nu. 18.

Odibilis est quoad culpam, *ibid.*

Alia etiam vide sub verbis *Angeli, Deus*.

PECCATVM

Absoluens Confessarius, vel poenitens absolui petens per litteras, vel inrenuncium an sit suspectus de haeresi, itaut puniri possit in Sancto Officio, par. 1. cap. 35. nu. 103. & 105.

Adulterij, vide *Adulterum*.

Blasphemiz erga Deum est omnium maximum, par. 2. cap. 2. nu. 10.

Catholici matrimonij contrahentis cum Hæretica an sit semper reservatum, vel absolui possit à quolibet Confessario etiam cum dispensatione ad cohabitandum, par. 1. cap. 16. nu. 166.

Excusari non potest ex longinquitate temporis, vel ex consuetudine peccandi, par. 1. cap. 40. nu. 60.

Haeresis, vide *Haeresis, Hæreticus, Venia*.

Manifestari debet Confessario cum præsen-

ria corporali, non autem per litteras, vel intermuncium, dicto cap. 31. nu. 102.

Mortale, vide *Odium, Opinio, Præceptum*.

Polygamia est directè contra Sacramentum Matrimonii, dicto cap. 36. nu. 16.

Temporis diuturnitate, non minuitur, sed augetur, par. 1. cap. 30. nu. 334. & cap. 40. num. 60.

Veniale ratione scandali fit mortale, dicto cap. 35. nu. 10.

Reliqua vide in suis sedibus.

PECVLIVM

Castrense, vel quasi ob delictum, vel hæresim filiifamilias an veniat in confiscatione, vel patri relinquatur, par. 1. cap. 22. num. 105.

Profecitum filij est proprium patris, tam quoad dominium, quam quoad vsumfructum, ibid. num. 99. & 103.

Vide *Conficatio, Filius*.

PENSIONES

Beneficii sub appellatione an veniant, par. 1. cap. 25. num. 21.

Alia etiam vide sub verbis *Dispensatio, Filius, Hæreticus, Nepos*.

PERCVITIENS

Laicum credens percutere Clericum an incidat in excommunicationem, par. 1. c. 11. num. 3.

Alia etiam vide sub verbis *Frater, Marius, & alibi*.

PERICVLVM

Amisionis bonorum si proveniat ex facto Adversarij cum qua fuerat inita pax, an inde prætendi possit, quod pax fuerit fracta, par. 2. cap. 2. nu. 76.

Committendi crimen assumere an, & quando idem sit, ac crimen committere, par. 1. cap. 36. num. 94.

Denunciationis, vide *Libri*.

Librorum prohibitorum ex lectione resultans quando sit considerabile, par. 1. cap. 30. num. 225.

Peccandi, vide *Papa*.

Peruersionis non potest voluntariè, & scilicet subire sine peccato mortali, d. cap. 36. num. 198.

Vide *Conanguineus, Libri, Matrimonium*.

Viti, si offendens alios incurrerit, pax non debet ei denegari, dicto cap. 2. num. 44.

Alia etiam vide sub verbis *Catholicum, Consuetudo, Delictum, Mutuum, Orationes, Pater*.

PERSEVERANTIA

Coactionem post cessatam in negatione fidei, vel idolorum adoratione inducit vehementem suspensionem hæresis, par. 1. cap. 9. num. 21.

Vide etiam sub verbo *Hæreticus*.

PERSONA

Coniunctissima alicui reputatur eadem cum ipso, par. 1. cap. 10. num. 33.

Ecclesiastica, vide *Papa*.

Vide *Hæreticus, Papa*.

Gravis accedere non debet ad Tempia, & Conciones Hæreticorum, vel Schismaticorum, & de ratione, par. 1. cap. 24. num. 57.

Hæretici, vide *Hæreticus, Princeps*.

Hæreticos sapens, defendens, vel receptans aliquando est publica, & aliquando priuata, par. 1. cap. 26. nu. 2.

Negans fidem coacte, quæ de leui, quæ de vehementi dicatur suspecta, par. 1. cap. 10. num. 26.

Nobilis, vide *Consulatores*.

Patris mediante an Hæreticus acquirere possit hæreditatem, par. 1. cap. 24. nu. 101.

Priuata, vide *Abinatus, Papa, Receptor*.

Publica Hæreticum recipiens ne incidat in manus Inquisitoris, receptorum poenis subicitur, par. 1. cap. 30. nu. 3.

Qualificata, vide *Inquisitor*.

Vilis semper est Birrarius, Capitanei, vel Baroncelli nomine nuncupentur, par. 1. cap. 28. nu. 54.

Reliqua vide in suis sedibus.

PERSVASIO

Apostasie plectitur pena mortis, & confiscationis bonorum, par. 1. cap. 24. nu. 22.

Continentie, vide *Continentia*.

Hæresis si fiat in confessione Sacramentali fingendo peccata confiteri an sit ab ipso mer Confessario reuelanda, par. 1. cap. 35. num. 97.

Vide etiam sub verbo *Hæreticus*.

PERTERRERFACTIO

Differat ne, & quando à timore mortis incusso, par. 1. cap. 28. nu. 60.

Testium examinandum in Sancto Officio an subiaceat poenis Bullæ B. Pij V. *Si de Protegendis &c.* & quando sit puniendus, non secuto effectu, ibid. num. 89.

PERTINACIA

In errore hæreticali quomodo expeditur in Sancto Officio, par. 1. cap. 12. num. 3.

Quid sit in materia hæresis, ibid. nu. 1.

Requirat ne temporis diuturnitatem, vel aliquam motam, ibid. nu. 6.

Sufficiens ad hæresim quomodo inueniri quandoque possit in homine docto, quæ talis non esset in rustico, ibid. num. 8.

Alia etiam vide sub verbis *Blasphemi, Contradictio, Dubius, Hæresis, Monitus, Protestatio, Verba*.

PERTINAX

Censeri an, & quando possit, qui monitus ab Episcopo,

Episcopo, vel Inquisitore illis non credit,
par. 1. cap. 12. num. 7.
Dicij an possit, qui non fuit de errore admo-
nitus, ibid. num. 2.
Alia etiam vide sub verbis *Hæretici*,
Hæreticus, *Homo*, *Offerens*, *Paratus*, *Rustici*,
Terminus, *Sentens*.

PESSIMUM

Dicitur, quod est contrarium optimo, par. 2.
cap. 2. num. 10.

PETENS

Tyranno gratiam, vel iustitiam, quam præ-
stare non possit sine peccato, an peccet,
par. 1. cap. 26. num. 42.
Vide etiam sub verbo *Petitio*.

PETITIO

Absolutionis non est necessaria pro sponso,
qui post inita sponsalia renuit contrahere
matrimonium, postquam per annum in
excommunicatione permansit, par. 1. c. 9.
num. 21.

Vide *Impediens*, *Peccatum*.

Alimentorum an competat filio super bonis
patris ob hæresim confiscatis, par. 1. c. 22.
num. 100.

Auxilij, vide *Auxilium*.

Baptismi sola non dat iurisdictionem in pe-
renem, dicto cap. 9. num. 12.

Vide *Auus*, *Filius*, *Infidelis*, *Indei*, *Mater*,
Neophyti, *Princeps*, *Vsur*.

Brachij secularis statim, ac per Iudicem,
Ecclesiasticum exponitur, illud denegari
non debet, par. 1. cap. 36. num. 71.

Consilij, vide *Hæreticus*, *Inquisitor*.

Consolationis ab Hæretico quibus in casu-
bus non sit dampnanda, par. 1. cap. 24. nu-
mer. 28.

Vide *Infirmus*, *Probatio*, *Testis*.

Damnorum, & interesse competit offenso
contra inimicum, etiam post datam pa-
cem, par. 2. cap. 2. num. 45.

Dispensationis, vide *Catholicus*, *Filius*, *Ma-
trimonium*, *Princeps*.

Dissolutionis maleficij an, & quando licet
fieri possit alicui Mago, par. 1. cap. 32.
num. 174.

Diuortij, vide *Mulier*.

Iudeorum pro liberatione mancipij Turcæ,
ut iudaizet punienda est per Inquisitorem
Sancti Officii, par. 1. cap. 31. nu. 115.

Iudicis, vide *Index*.

Legitimæ an competat filio super bonis pa-
tris ob hæresim confiscatis, dicto cap. 22.
num. 100.

Licentiæ, vide *Congregatio*, *Consignatio*, *Li-
centia*.

Licita, quæ sit, dicto cap. 32. numer. 162.
& 166.

Maleficij, vide *Maleficium*.

Ostensionis mandati, an debeat præcedere,
Index Tomi Primi.

an impunè quis resistere possit Birruariis
illud non ostendentibus, par. 1. cap. 28.
num. 91.

Pacis, vide *Episcopus*, *Negatio*, *Pax*.

Reconciliationis cum Ecclesia si petatur à
dubio fidei, dimissa dubitationis pertinacia
quomodo sit admittenda, & an ei iniun-
gatur abiuratio secundum praxi Supremæ,
par. 1. cap. 7. num. 12.

Vide *Abiuratio*, *Dubius*.

Rei pro negotio fidei si proponatur ab Epis-
copo, vel Inquisitore statim exaudiri de-
bet per illius remissionem, par. 1. cap. 27.
num. 109.

Vide *Consignatio*, *Index*, *Reus*.

Remissionis reorum gaudentium privilegio
fori, quomodo per Sanctum Officium,
proponi solet coram Iudicibus seculari-
bus, ibidem nu. 118.

Taxationis, vide *Offensus*.

Veniæ à Deo cum percussione pectoris sta-
rim post blasphemiam an, & quantum ex-
cusare possit blasphemum à pœna tem-
porali, dicto cap. 31. nu. 159.

Vide *Blasphemia*, *Offensus*, *Remissio*, *Signifi-
catio*.

Viatrici cum hostia non consecrata, an reddat
infirmum de hæresi suspectum, par. 1. c. 34.
num. 90.

Vide etiam sub verbo *Princeps*.

PETRVS

Allois erroris Origenis defendens damna-
tur, par. 1. cap. 2. nu. 42.

Sanctus fundauit Ecclesiam Romanam in-
bente Domino, par. 1. cap. 5. num. 8.

Legalia quomodo exerceret, vt se sub-
traheret à gentibus, & ne scandalizaret
Iudeos, par. 1. cap. 8. nu. 2.

Obtinuit tanquam Summus Pontifex à
Christo privilegium ne posset aliquid con-
tra fidem docere, illudque necessario tran-
stulit ad Successores, par. 1. cap. 3. nu. 5.

Permansit in Ecclesia Romana vsque
ad mortem, dicto cap. 5. num. 8.

Vide *Donum*, *Blasphemia*, *Minister*.

Soaui Polanus quomodo falsitates coho-
nestare curauerit in sua historia Concilij,
par. 1. cap. 30. num. 401.

PIGHVS

Commendatur de noua opinione, eiusque
fundamenta à contrarijs obiectionibus vindi-
cantur, par. 1. cap. 4. nu. 14. & seq.

PILI

Rei torquendi vndique abradi debent, &
quid in Sancto Officio, par. 1. cap. 32. nu-
mer. 116.

P OENA

Æquipararum de vno statuta habet locum
etiam in altero, par. 1. cap. 35. nu. 61.

Q q q q

Antiquis à Pontificibus an fuerit statuta, contra non promotos Missam celebrantes, vel confessionem Sacramentalem audientes, ibid. nn. 112. & seqq.

Apostalie, vide *Apostata, Cathecumenus*.

Arbitraria est contra Hæreticos poenitentes, vel de hæresi suspectos, par. 1. cap. 25. numer. 79.

Inposita est Hæreticorum fautoribus, defensoribus, & receptoribus, par. 1. cap. 10. numer. 76.

Vide *Astrologi*.

Artificum pingentium, vel sculptentium imagines, vel imprimendum libros super gestis hominis mortui cum fama Sanctitatis, sine approbatione Apostolica, par. 1. cap. 40. numer. 170.

Astrologorum, vide *Responsa*.

Audientiam confessiones Sacramentales per locum, quamvis non sint promoti, dicto cap. 35. numer. 127.

Vide *Furiosus, Laicus, Mentecapi, Sacerdos*.

Blasphemiz exemplaris, quæ sit, par. 1. c. 31. numer. 142.

Hodie est arbitraria, & an possit extendi usque ad mortem, ibid. nu. 141.

Imponenda an sit per Episcopum, vel per Inquisitorem, ibid. numer. 17.

Vide *Blasphemi, Ludus, Minor, Protestatio*.

Bullæ B. Pij V. *Si de protegendis &c.* non intrat nisi Fiscus Sancti Officii prober offensionem Ministri fuisse patrata in odium Tribunalis, par. 1. cap. 28. nu. 88.

Vide *Fiscus, Minor, Scientia, & alibi sequens*.

Celebrauti Missam quamvis non promoti extraordinaria imponi debet, si constet eum esse mentecapum, dicto cap. 35. numer. 125.

Vide *Furiosus, Mentecapi*.

Certa ubi expressa non est à Canone pro casu, quem mandet puniri ad quem spectet illius declaratio, par. 1. cap. 36. numer. 194.

Coniunferanda est delicto, ibid. numer. 131. & cap. 22. numer. 44.

Comparentibus sponte totaliter condonanda, par. 1. cap. 16. nu. 8.

Confessariis in adu confessionis Sacramentalis sollicitantibus irrogari solita, quæ sit, dicto cap. 35. nu. 74.

Confiscationis ob delictum hæresis an requiratur sententiam condemnatoriam, vel sufficiat sola declaratoria, dicto cap. 22. numer. 75.

Vide *Successor*.

Corporalis Hæretici inter alios dicitur gestatio habitelli, par. 1. cap. 14. nn. 61.

Vide *Abiuratio, Constitutio, Habitellus*.

Damnatorum an mitigari possit per orationes, vel eleemosynas, par. 1. cap. 34. n. 10.

Degradationis, vide *Sollicitatio*.

Delicti promerita quando imponi non possint nisi per certum Iudicem, tunc ad eundem Iudicem spectat illius iurisdicção privariæ ad alios, dicto cap. 36. nu. 42.

Depositionis imponi non solet nisi pro magnis, & grauibz delictis, dicto cap. 35. numer. 76.

Maiores est, quam poena privationis beneficiorum, ibid.

Ecclesiastico in statu stipulata semper censetur pro Camera Apostolica, par. 2. cap. 2. numer. 116.

Excommunicationis maioris contrahitur per Hæreticos ipso iure, par. 1. cap. 18. nu. 2.

Extendi non potest ex identitate, vel maiore rationis, dicto cap. 16. nu. 29.

Extinguitur morte delinquentis, par. 1. c. 21. numer. 36.

Extraordinaria, vide *Furiosus, Mentecapi, Deus*.

Frangentium pacem sanctissimam, & quæ sit in statu Ecclesiastico, dicto cap. 2. nu. 58.

Vide *Absens, Animus, Auxiliator, Bulla, Causa, Constitutio, Consuetudo, Offensio, Offensus, Pax, Ratificatio, Statutum*.

Gehenne, quod ex Diuino privilegio remitti possit damnari an sit opinio temeraria, vel etiani erronea, & hæretica, d. cap. 34. numer. 9.

Hæreticorum comprehendit etiam eorum fautores, defensores, & receptores, par. 1. cap. 24. numer. 69.

Extendi an possit ad eorum filios natos post hæresim, ibid. nu. 114.

Fautoribus, defensoribus, & receptoribus inposita quando incuratur, dicto cap. 10. numer. 77.

Sententiam post latam an, & quomodo mutari, & mitigari possit, siue ab Inquisitore, siue ab Episcopo, dicto cap. 25. numer. 88.

Vide *Condemnatio, Defensores, Descendentes, Episcopus, Hæresis, Hæretici, Hæreticus, Ignorantia, Imperator, Index, Lex, Papa, Potestas, Receptor, Rescriptum, Rex*.

Homicidii ordinaria, ex Constitutione Pontificia non excusatur, ob minoritatem delinquentis, dicto cap. 35. nu. 124.

Idolatriæ, vide *Idolatria*.

Ignis contra Hæreticos an sit introducta ex sola consuetudine, dicto cap. 21. nu. 7.

Imagines Sanctas conculcantium, percutientium, aut confuscantium, quæ sit, dicto cap. 31. nu. 65.

Infamiz, quam incurrit Hæreticus, an sit spiritualis, vel temporalis, par. 1. cap. 19. numer. 7.

Vide *Nobilis, Polygamia*.

Inferni, quod sit æterna est de fide, d. cap. 34. numer. 7.

Vide *Animæ, Opinio*.

Influentis hæredem Hæreticum, quæ sit, par. 1. cap. 23. num. 24.
 Irregularitatis an sit hæresi annexa, d. cap. 19. num. 1. & seq.
 Iudæorum carnaliter se commiscantium, cum mulieribus Christianis, quæ sit, dicto cap. 31. num. 94. & seqq.
 Laicalis legis, vel Statuti in crimine hæresis non seruanda, nisi sit confirmata à sacris Canonibus, ibid. num. 26.
 Maior pro minori delicto non infligenda, dicto cap. 22. num. 44.
 Maleficorum, vide *Confessio*.
 Matrimonium contrahentium contra interdictum Ecclesiæ condigna, quæ sit, dicto cap. 36. num. 197.
 Missas celebrantium absque eo, quod sint promoti ad Sacerdotium, quæ sit, dicto cap. 35. num. 112. & seqq.
 Mortis habet locum contra Hæreticos siue laicos, siue Clericos, dicto cap. 21. num. 21.
 Imponi an, & quomodo possit per Iudicem Ecclesiasticum, dicto cap. 3. nu. 66. & 78.
 Vide *Confessio*, *Falsitas*, *Filius*, *Idolatria*, *Sacerdos*.
 Mutari non potest vigore facultatis sibi in sententia seruata à solo Episcopo, vel à solo Inquisitore, dicto cap. 25. num. 92.
 Offendenti mutari, vel diminui non potest, nisi de pace doceatur per publicum instrumentum, dicto cap. 2. num. 51.
 Apponentis alicui indebitè crimen hæresis, quæ sit, dicto cap. 22. num. 18.
 Ordinaria, vide *Con sanguineus*, *Minor*, *Reus*.
 Ordinatum ab Episcopo falso, quæ sit, par. 1. cap. 37. num. 6.
 Polygamia, vide *Polygamia*, *Polygamus*.
 Principis secularis applicantis suo Fisco bona Hæreticorum sine priuilegio Apostolico, vel consuetudine tolerata per Summum Pontificem, quæ sit, & an sit eadem inflicta contra occupantes bona Ecclesiæ, dicto cap. 22. num. 172.
 Priuationis beneficiorum grauis est, dicto cap. 35. num. 76.
 Rebaptizantium, vide *Rebaptizatio*.
 Receptantibus Hæreticos an sit primario imposita, vel secundario, dicto cap. 30. num. 20. & seqq.
 Vide *Amor*, *Ocultatio*, *Receptor*.
 Recipientium à Schismaticis Ordines, vel beneficia, quæ sit, par. 1. cap. 10. num. 43.
 Recusantium præstare iuramentum de adiuvanda Ecclesia contra Hæreticos, Dominorum temporalium, Rectorum, & Consuluum Ciuitatum, quæ sit, par. 1. cap. 26. num. 8.
 Relapsus, vide *Clausula*.
 Relegationis Hæreticorum sanctoribus, defensoribus, & receptoribus imposita, *Index Tomi Primi*.

dicto cap. 30. num. 76.
 Remitti non potest Hæreticis, etiam quoad confiscationem, nisi per solum Papam, dicto cap. 22. num. 204.
 Requirit sententiam condemnatoriam, & criminis declaratoriam, ibid. num. 75.
 Reuciantium Confessiones, quæ sit, d. cap. 35. num. 99.
 Sollicitantium in Confessione, vide *Confessarius*.
 Statuta à iure contra Hæreticos Curie seculari tradendos non potest ab Episcopo, vel Inquisitore remitti, d. cap. 25. num. 78.
 Stupri, vide *Polygamia*.
 Temporalis potest ab Ecclesia imponi suspensis de hæresi, dicto cap. 36. num. 25.
 Vide *Ecclesia*, *Indas*, *Papa*, *Princeps*.
 Trirremium nobilibus non imponenda, & quid in causa fidei, dicto cap. 19. num. 28.
 Venerantium homines mortuos cum fama sanctitatis sine approbatione Apostolica, quæ sit, dicto cap. 40. num. 169.
 Alia vide sub verbis *Abstens*, *Alumni*, *Amici*, *Auctoritas*, *Auctor*, *Casus*, *Catholicus*, *Cessatio*, *Christiani*, *Coactus*, *Confessus*, *Consultor*, *Conuersus*, *Creditor*, *Exemptio*, *Familiares*, *Filius*, *Fiscus*, *Hæretici*, *Ignis*, *In fidelis*, *Inquisitor*, *Indas*, *Index*, *Lex*, *Legeo*, *Libri*, *Mori*, *Nonitas*, *S. Officium*, *Papa*, *Pater*, *Pax*, *Persuasio*, *Priuatio*, *Probatio*, *Qualitas*, *Receptor*, *Remissio*, *Reus*, *Statutum*.

POENITENTIARIA

Arcunda an sit pro absolutione ab excommunicatione per Hæreticum, qui est impeditus Romam personaliter accedere, par. 1. cap. 25. num. 32.
 Dispensare potest Hæreticum ab irregularitate, & quid ubi illum absolueri non potest ab excommunicatione, ibid. num. 44.
 Stylum, quem seruet quoad expeditiones omnino gratis concedendas, ibid. nu. 33.
 Alia etiam vide sub verbis *Clausula*, *Dispensatio*, *Facultas*, *Inquisitor*, *Index*, *Papa*, *Pena*.

POENITENTIA

Hæretici irregularitatem non delet, par. 1. cap. 19. num. 6.
 Reliqua vide *In suis sedibus*.

POLYGAMIA

Cognosci debet ab Episcopis, & Inquisitoribus priuatim ad Indices laicos, par. 1. cap. 36. num. 1. 13. 15. 19. cum seqq. 32. 34. cum seqq. & 46. cum seqq.
 Delictum atrox exemplare, & graue, ibid. num. 80.
 Iure omni prohibita, ibid. num. 33.
 Laicos per Iudices an possit cognosci sub prætextu quasi possessionis, vel consuetudinis, ibid. num. 30. & seqq.
 Prohibita per leges ciuiles sub pœna infamæ.

mix, adulterij, & stupri, ibid. num. 23. 34. 75. & 80.
 Punitur non tam in effectu, quam in affectu, ibid. num. 110.
 Quid sit, ibid. num. 33.
 Vna an sit, quamvis reus tres, vel quatuor uxores eodem tempore duxerit, par. 1. cap. 14. num. 42.
 Alia etiam vide sub verbis *Attentans, Religiosus, Testes, Testis*.

POLYGAMVS

Abiurare an, quomodo, & cur teneatur, par. 1. cap. 35. num. 3. & cap. 36. num. 26. 42. & pluribus seqq.
 Abutitur Sacramento Matrimonij, eodem cap. 36. num. 1. 10. & seqq.
 Adulteri instar puniendus, ibid. num. 34.
 Allegare non potest bonam fidem, & de ratione, ibid. num. 90.
 Coerceri quomodo possit per Iudicem laicum, ibid. num. 25.
 Contrahit impedimentum criminis ad matrimonium, ibid. num. 75.
 Corporalibus poenis puniri an possit per Iudicem Ecclesiasticum, ibid. num. 71.
 Directè peccat contra sacramentum Matrimonij, ibid. num. 16.
 Excipiens de nullitate primi matrimonij ab ipso contracti an sit remittendus ad Ordinarium, vt prius de huiusmodi nullitate cognoscat, ibid. num. 105. & seqq.
 Irregularis efficitur, ibid. num. 75.
 Laicus per quem Iudicem sit puniendus, ibid. num. 36.
 Malè sentire dicitur de sacramento Matrimonij, ibid. num. 12. & 35. cum seqq.
 Matrimonij circa sacramentum rectè respondens an sit dimittendus, vt puniatur à Iudice laico, ibid. numer. 25. & 38. cum pluribus seqq.
 Motuum, quod habuerit ad ducendam secundam uxorem cognosci debet coram Inquirente, ibid. num. 18. 21. & 41.
 Nulliter contrahens secundum matrimonium an sit remittendus ad Ordinarium, vt de nullitate cognoscat, ibid. num. 110.
 Occultus per quem Iudicem sit cognoscendus, ibid. num. 22. & 37.
 Poenis, quibus plecti soleat, ibid. num. 43. & seq. & num. 75.
 Producent falsos testes ad probandam mortem primæ coniugis quomodo puniendus sit, ibid. num. 104. & 119. cum seqq.
 Protestatione præmissa, quod per quæcunque verba non intendit contrahere secundum matrimonium, an iuuetur, ibidem, num. 111.
 Secundam uxorem ex concupiscentia ducens, per quem Iudicem sit cognoscendus, ibid. num. 16. & pluribus seqq.
 Similindinarius abiurare quomodo soleat in Sancto Officio, ibid. num. 126. & seqq.

Censeri an debeat Religiosus professus, vel Clericus in sacris Ordinibus constitutus, qui ex dispensatione Papæ contrahat matrimonium, ibid. num. 132.

Interrogari quomodo soleat in S. O. ibid. num. 126. & seq.

Puniri quomodo soleat, ibid. num. 138.

Quis dicatur, ibid. num. 124.

Suspectus est de hæresi, ibid.

Torqueri quomodo soleat in S.O. ibid. num. 126. & seq.

Spontè confessus accepisse secundam uxorem, tacens autem tertiam, tanquam diminutus puniendus est, par. 1. cap. 14. numer. 42.

Suspectus est de hæresi, dicto cap. 36. num. 1. 32. & pluribus seqq.

Alia etiam vide sub verbis *Fiscus, Grati, Infinita, Laicus, Matrimonium, Possibilitas, Religiosus*.

PONTIFEX

Dispensare ex qua causa soleat in matrimonio Catholici cum Hæretica, vel è contra, & an, & quando sufficiat causa priuata, par. 1. cap. 14. num. 46.

Legitimus de fide credendus est, qui tanquam talis electus, & ab vniuersali Ecclesia receptus apparet, par. 1. cap. 10. numer. 12.

Permittere nunquam voluit, quod Catholici darent pecuniam Hæreticis, vt ab eis Canonicatus obtinerent, par. 1. cap. 26. num. 47.

Alia etiam vide sub verb. *Papa, & alibi passim*.

PONTIFICES

Inconstantes in fide recensentur, & ab errore purgantur, par. 1. cap. 4. num. 12. & 13.

POPVLVS

Consuetudinem præstandi elemosynam, Prædicatori Cathedralis seruare an constans teneatur quando ille eligitur ab Episcopo, par. 2. cap. 2. num. 152.

Elemosynam Prædicatori erogare tenetur quando aliàs Episcopo noui remaneret necessarium pro sua sustentatione, ibid. num. 148.

Hebreus, vide *Dens*.

Immemorabilem consuetudinem soluendi elemosynam Prædicatori Cathedralis eligendo per Episcopum, an constans seruare teneatur, ibid. num. 151.

Prædicatorem eligere solitus in Ecclesia inferiori, illique soluere elemosynam ex immemorabili consuetudine, si vult vti facultate eligendi non potest inconstans elemosynam retardare, ibid. num. 162.

Alia etiam vide sub verbis *Abiuratio, Eleosio, Elemosyna, Episcopus, Parochus, Scultus*.

PORTÆ

Dignitarum infamibus clausæ, par. 1. cap. 19. num. 15.

POSSESSIO

Beneficij an, & quando capi possit propria auctoritate per restitutionem à condemnatione, itaut ecclesio non competat reintegratio, par. 1. cap. 25. num. 73.

Vide *Hæreticus, Sententia*.

Bonorum amittitur ab Hæretico antea sententiam declaratoriam, par. 1. cap. 22. num. 46.

Vide *Fiscus, Hæreticus, Ocasio*.

Dignitarum plurimum nocet Hæreticis, ibid. num. 201.

Indefensa relinqui non debet, par. 1. cap. 28. num. 10.

Iurisdictionis suffragari non potest Iudici, qui illius incapax est, par. 1. cap. 31. numer. 81.

Stabilitum an interdicitur Iudicis, ibidem, num. 128. & seq.

Alia etiam vide sub verbis *Clausula, Offensio, Polygamia, Sacerdotium*.

POSSIBILITAS

Mortis primæ uxoris an suffragetur Polygamia, qui ad eandem mortem probandam falsos testes produxit, par. 1. cap. 36. n. 122.

Vide etiam sub verbo *Remissio*.

POTESTAS

Absoluta Papæ an sit tantæ efficaciz, ut valeat laicos in Terris Imperij famæ restituere, par. 1. cap. 25. num. 55.

Concilij, vide *Concilium*.

Dispensandi, ut simplex Sacerdos conferat sacramentum Confirmationis an spectet ad Papam privative, par. 1. cap. 30. numer. 361.

Diffipandi, vide *Bona*.

Donandi si filio competat super bonis profectiis an ea veniant in confiscatione ob hæresim eiusdem filij, par. 1. cap. 22. numer. 105.

Ecclesiæ puniendi Hæreticos poena capitali vnde proveniat, par. 1. cap. 21. num. 2.

Vide *Apostata*.

Episcopi in sua Diocesi eadem est, ac Papæ in universo Terrarum Orbe exceptis eisdem Papæ specialiter reservatis, par. 1. cap. 10. num. 158. 232. 338. & 352.

Iurisdictionalis, quid importet, par. 1. c. 10. num. 26.

Vide *Collegium*.

Legati à latere, quæ sit, dicto cap. 30. numer. 177.

Nuncij, vide *Nuncios*.

Ordinandi Ritu Græco an competat Episcopo Latino, vel è contra, ibidem numer. 374.

Ordinaria, vide *Papa*.

Papæ nullibi legitur, quod sit dependens à Concilio, par. 1. cap. 3. num. 11.

Vide *Alphonfus, Episcopus, Papa*.

Patria in materia spirituali non habetur in consideratione, par. 1. cap. 11. num. 26.

Vide *Apostata, Hæreticus, Pater, Substitutio*.

Sacramentalis amissa quando dicatur per schisma, vel hæresim, dicto cap. 10. numer. 26.

Differat ne, & quomodo à potestate iurisdictionali, ibid.

Quid importet, ibidem.

Secularis, vide *Fides, Hæretici, Infamia, Princeps*.

Spiritualis amittitur per apostatam, tam quoad ordinem, quam quoad iurisdictionem, par. 1. cap. 24. num. 7.

Terrena tollere non potest infamiam facti, & de ratione, par. 1. cap. 25. num. 66.

Alia etiam vide sub verbis *Exemptio, Inquisitio, Italo-græci, Iuramentum, Privilegium, Schismaticus*.

PRÆCEPTVM

Charitatis quodplex, & quod sit, par. 2. cap. 2. num. 1.

Vide *Blasphemia, Desiderium, Dilectio, Peccator, Puer*.

Communione annuæ Paschalis an fuerit adimpletum per Familiares Sancti Officii, quis cognoscere debeat in Insula Meliten. Episcopus scilicet, vel Inquisitor, par. 1. cap. 29. num. 51.

Denunciandi Confessarium sollicitantem in actu confessionis durat etiam post longum tempus, par. 1. cap. 35. num. 51.

Diligendi Deum obligat semper, & pro semper, & de ratione, dicto cap. 2. numer. 2.

Proximum non solum respicit eos, quibus beneficium, sed etiam à quibus beneficium recipimus, ibid. num. 13.

Divinum dispensari non potest à Papa, par. 1. cap. 8. num. 33.

Eleemosynam erogandi est de iure naturali, & Divino, & an obliget sub mortali, par. 2. cap. 2. num.

Religionis, vide *Blasphemia*.

Sperandi in Deo, vel à Deo an obliget semper, vel à quo tempore incipiat obligare, par. 2. cap. 1. num. 2.

Vigiliæ an violetur per usum lacticiniorum, & ouorum, & quid stante consuetudine, par. 1. cap. 30. num. 171. & seq.

Alia etiam vide sub verbis *Benedictio, Carnes, Concilium, Continentia, Contrauentio, Inimicus, Papa*.

PRÆIVDICIVM

Alienum non curatur ubi agitur de solo bono subditorum, par. 1. cap. 30. numer. 180.

Creditoris, vide *Debitor*.

Ecclesiæ ubi consideratur, quamvis modicum, tunc statum laicale non valet super bonis, quæ ab Ecclesia dependent, par. 1. cap. 22. num. 193.

Episcopi, vide *Princeps*.

Fisci non habetur in consideratione ut Reus possit non querere tam auct, quam post condemnationem, ibid. num. 83.

Vide *Hæreditas, Reus*.

Inquisitori inferri non potest per Principem seculari super portione bonorum Hæretici ad ipsum Inquisitorem spectante, etiam cum ipso Principe diuidenda, ibid. num. 181.

Mariti, vide *Mulier*.

Rei quando ex propria eius confessione ori-ri possit, par. 1. cap. 27. num. 25.

Substituti, vide *Facultas*.

Tertij ubi concurret Baptismus non probatur per assertionem baptizati, nec per vnicum testem, par. 1. cap. 9. num. 41.

Vide *Baptismus, Consuetudo, Papa*.

PRÆSCRIPTIO

Emptori an, & quæ suffragetur aduersus Fiscum bona vindicantem, par. 1. cap. 22. num. 64.

Alia etiam vide sub verbis *Consuetudo, Error, Priuilegium, Titulus*.

PRÆSTATIO

Alimentorum erga patrem Hæreticam an spectet ad filios, par. 1. cap. 23. num. 39.

Vide *Alimenta, Filius*.

Consensus, vide *Consensus, Sollicitati*.

Calus erga probos viros tanquam Sanctos fieri non potest sine iudicio Ecclesiæ Romanæ, par. 1. cap. 40. num. 144.

Diuturna quando sit in piam causam quamvis proueniat ex mera liberalitate adhuc indicat animum se obligandi in futurum, par. 2. cap. 2. num. 142.

Elemosynæ gratuita, & per modum libere deuotionis non obligat in futurum, ibid. num. 141.

Vide *Elemosyna, Populus*.

Gratiz quando à Tyranno fieri non potest sine peccato, an liceat eam petere, par. 1. cap. 26. num. 42.

Iuramenti, vide *Advocatus, Dux, Familiaris, Formula, Imperator, Iuramentum, Pater, Procurator*.

Iustitiæ quando à Tyranno fieri non potest sine peccato, an liceat eam petere, ibid.

Licentia, vide *Licentia*.

Obedientiæ erga Summum Pontificem, quando offertur à Schismatico, quomodo sit recipiendus, par. 1. cap. 10. num. 22.

Vide *Imperator, Schismaticus*.

Pacis fieri debet per rogitum publici Notarii quando alias maiora occurrere possent inconuenientia, par. 2. cap. 2. num. 44.

Patrocinii, vide *Patrocinium*.

Serviti in templis Hæreticorum an, & quando liceat Catholicis, par. 1. cap. 24. numer. 54.

Vide *Catholicus, Servitium*.

PRÆSTIGIATORES

Fictionibus quibus utantur, par. 1. cap. 32. numer. 15.

Inuocantes Dæmones sub nominibus Angelorum an, & quomodo sint puniendi, ibid. num. 12.

PRÆSUMPTIO

Consensus Summi Pontificis, quod Catholici degentis inter Hæreticos possint cum eis matrimonium contrahere unde prouenerit, par. 1. cap. 36. num. 220.

Differat ne, & quomodo à suspitione, par. 1. cap. 36. num. 80.

Facultatis, vide *Alus*.

Furoris quando semper duret in eo, qui semel furiosus apparet, par. 1. cap. 16. numer. 25.

Hæresis cessat in eo, qui fuit semel Hæreticus quando constat de eius reconciliatione cum Ecclesia, ibid. num. 27.

Vide *Defensores, Hæretici, Hæreticus, Impedientes, Rebatizatio, Receptator, Testes*.

Ignorantiæ militat in receptante Hæreticum, par. 1. cap. 30. num. 25.

Vide *Ignorantia, Receptator*.

Inimicitie durat non obstante simplici reconciliatione, par. 2. cap. 2. num. 122.

Inluriæ, vide *Furtum, Vitium*.

Iuris, & de iure non admittit probationem in contrarium, dicto cap. 16. num. 31.

Legis non extenditur ad casum, de quo lex non prouidit, ibid. num. 32.

Vide *Probatio*.

Nasci non potest ab alia præsumptione, par. 1. cap. 10. num. 21.

Obluionis, vide *Confessus, Negromantici*.

Primi lapsus in hæresim stat pro bono nomine, & illa secundi lapsus stat pro hæresi, dicto cap. 16. num. 25.

Publicationis, vide *Publicatio*.

Puritatis sanguinis stat pro allegante, & contrarium asserenti incumbit onus probandi, par. 1. cap. 24. num. 149.

Rationabilitatis, vide *Dispensatio*.

Relapsus, quæ admitti possit, dicto cap. 16. num. 24.

Scientiæ, vide *Scientia*.

Tituli an oriatur ex decenniali præstatione elemosynæ, par. 2. cap. 2. numer. 136. & seq.

Alia etiam vide sub verbis *Causa, Filius, Ignorantia, Inquisitio, Iudai, Index, Maleficus, Negromantici, Reus, Salutatores, Virtus*.

PRÆTEXTVS

Confessionis sacramentalis sufficit ut sollici-

ratio veniat denuncianda, par. 1. cap. 35. num. 56.

Defendendi iurisdictionem, vide *Index*.

Sacramenti adhibitus per delinquentem sufficit ad fundandam iurisdictionem Inquisitoris Sancti Officii, par. 1. cap. 36. numer. 56.

Alia etiam vide sub verbis *Laiens*, *Polygamia*, *Princeps*.

PRÆVENTIO

Blasphemix in crimine an, & quando detur inter Iudicem Ecclesiasticum, & secularem, par. 1. cap. 31. num. 7. & seqq.

Indiciorum quando nondum præcessit, an relapsus, qui timore future denunciationis, vel futurarum probationum sponte compareret sit admittendus ad privilegium, sponte comparentium, par. 1. cap. 14. num. 50.

Alia etiam vide sub verbis *Apostata*, *Confess*, *Indicia*, *Inquisitio*, *Sanctum Officium*, *Reus*, *Sacrilegium*, *Sortilegium*.

PRÆVENTVS

Denunciarione, & indicij, non tamen vocatus, neque citatus ad iudicium coram Inquisitore si compareat an dicatur sponte comparens, par. 1. cap. 14. num. 66.

Indicijs quoad vnum delictum si fateatur aliud suum pro quo non erat indicatus, an, & quando respectu alterius habendus sit pro sponte comparente, ibid. nu. 31. 34. & seq.

Vide etiam sub verbo *Filius*.

PRAXIS

Abiurationis hodie faciendæ non solum pro hæresi confessæ, sed, & generaliter de quacunque hæresi, par. 1. cap. 16. num. 11.

Dispensationum, vide *Causula*.

Sancti Officii circa reconciliationem, & abiurationem dubitantis de fide, par. 1. cap. 7. num. 12.

Vide *Beneficium*, *Confessus*, *Degradatio*, *Denuntiatio*, *Dogmatista*, *Dubius*, *Hæresarcha*, *Hæresis*, *Hæretici*, *Hæreticus*, *Inquisitio*, *Libri*, *Litteræ*, *Sanctum Officium*, *Reus*, *Sacerdos*, *Sententia*, *Socij*.

Pœnitentiariæ circa facultatem absolvendi Hæreticum ab excommunicatione, dicto cap. 14. nu. 20.

Supremæ circa alimoniam carceratorum, par. 1. cap. 22. nu. 62.

Suspensionis Episcoporum, par. 1. cap. 10. nu. 15. & seq.

Vide etiam sub verbo *Electio*.

PRECES

Superstitiosæ, quæ sint, par. 1. cap. 40. numer. 13.

Alia etiam vide sub verbis *Index*, *Sacerdos*.

PRESBYTERI

Christina conficere an possint sine ordine, Episcopali, par. 1. cap. 38. nu. 5.

Græci celebrare non possunt Missam, & divina officia Ritu Latino, nec Latini Ritu Græco, par. 1. cap. 30. num. 374. & 377.

Latinorum in Ecclesijs an possint celebrare, eodem nu. 377.

Secundam uxorem an, & quando ducere possint mortua prima, ibidem numer. 375.

Vidui quem habitum gestare teneantur, ibidem nu. 377.

Insufficientes in litteris, siue Græci, siue Latini non sunt promouendi, & promoti suscipi debent, ibid. nu. 374.

Latini an celebrare possint in Ecclesijs Græcis, ibid. nu. 377.

Primitiua in Ecclesia an ordinarentur simul Episcopi, ibid. nu. 344.

Sardinia an, & quomodo absentibus Episcopis potuerint baptizari in frontibus Christinate tangere, ibidem num. 339. & seqq.

Alia etiam vide sub verbis *Christina*, *Episcopi*, *Episcopus*, *Filius*, *Græci*, *Hæretici*, *Papa*, *Potestas*, *Privilegium*, *Vellio*, *Uxor*.

PRETIUM

Bonorum, quæ Hæreticus ante sententiam, declaratoriam alienauit, an, & quando Fiscus teneatur emptori restituere, & quid si alienario fuerit in causam necessariam, par. 1. cap. 22. nu. 50.

Domus destruendæ ob hæresim habitatoris soluendum est domino huiusmodi hæresim ignoranti, ibid. nu. 36.

Mancipij restituendum non est Iudeis, qui intra tres menses venalem illum non exposuerint, vel cum emerint ad sibi seruendum, par. 1. cap. 9. num. 53.

PRINCEPS

Artholicus si per edictum sub gravissimis poenis inbeat, quod omnes eius subditi accedant ad audiendas Conciones Prædicantium Hæreticorum, an subditi Christianis liceat illas adire, par. 1. cap. 24. numer. 46.

Catholicus concedere non potest per pactum, vel Statutum, quod Catholicis liceat conuolare ad actus Hæreticorum, vel Religionem mutare, par. 1. cap. 27. numer. 40.

Impedire quando dicatur directè Sanctum Officium, ibid. num. 42.

Matrimonium contrahens cum Principissa Hæretica, an teneatur petere dispensationem, & quid in locis, ubi illam petere non solent subditi ex consuetudine, par. 1. cap. 36. nu. 165. & nu. 170. cum seq. & nu. 204. cum seq.

Transitum Ecclesiarum, Episcopatum,

- & reddituum Ecclesiasticorum in manus Hæreticorum pacisci non potest, dicto cap. 27. nu. 41.
- Fauere quando dicatur Hæreticis, par. 1. c. 26. nu. 4. & 16.
- Frère omnis remittit delinquentes in Statu Ecclesiastico ad Curiam Romanam ex obedientia debita Summo Pontifici, par. 2. cap. 2. nu. 78.
- Gestari mandans in signum falsæ Religionis signum, vel vestem, quam antea Christiani sponte gestabant, an liceat Christianis illam continuare, par. 1. cap. 8. num. 23.
- Hæreticus, vide *Catholicus*, *Exemptio*, *Non eius*.
- Infidelis si mandet, ut omnes subditi vrantur certa veste ad præstendam falsam Religionem, an liceat Christianis illa uti, ibid.
- Iudæo delinquenti, qui petit baptismum, condonans ex pietate penam delicti quando sit commendandus, par. 1. cap. 11. numer. 49.
- Malefactores punire tenetur non obstante pace, & iniuriarum remissione inter eos inita, par. 2. cap. 2. nu. 46.
- Negligens suas terras ab Hæreticis purgare, an sit suspectus de hæresi, vel Hæreticus formalis, & quomodo puniri debeat, dicto cap. 26. nu. 6.
- Pacas suas Regiones cupiens debet extirpare Hæreticos, & causam fidei tueri, ibid. num. 172.
- Passum gentibus armatis non dare paciscens si construat ponies pro transitu gentium, armatarum, vel ædificet fortalitium, an dicatur pacem fragisse, dicto cap. 2. numer. 113.
- Promissionem non iuramentum an, & quando teneatur Hæreticis seruare, dicto cap. 27. num. 84.
- Secularis applicationem bonorum Hæretici, vel eorum partis pro suo Fisco prætendere non potest, vel super eis quidquam statuere, sine indulto Summi Pontificis, par. 1. cap. 22. nu. 169.
- Canonum Sacrorum contra dispositionem statuere non potest, ibid. nu. 189.
- Deputare an possit Examinatores, siue Revisores librorum imprimendorum, par. 1. cap. 30. num. 129.
- Donare an, & quando possit Hæreticis bona eius Fisco applicanda, dicto cap. 22. num. 206.
- Expensas necessarias hodie nemo subministrat Sancto Officio prout tenebatur, ibid. num. 173.
- Interesse petere non potest etiam ubi bona Hæreticorum eius Fisco applicanda forent, eo quod Inquisitor sola abiuratione, & sine bonorum confiscatione Hæreticum poenitentem dimiserit, ibidem numer. 204.
- Iurisdictionem nullam habet in perso-

nam Hæretici, nec super bonis confiscandis ob delictum hæresis, ibid. nu. 192.

Laicorum super bonis statuere an possit quando habent aliquam dependentiam ab Ecclesia, ibid. nu. 185. & 190.

Libertatem conscientie, non potest concedere Hæreticis sine consensu Summi Pontificis, & de ratione, dicto cap. 27. num. 59.

Libros an, & quos prohibere possit, dicto cap. 30. nu. 164.

Nihil disponere, aut decidere potest in causa hæresis, vel hæresim sapiente, aliisque concernentibus Religionem Catholicam, aut abusum Sacramentorum, dicto cap. 36. num. 69.

Præiudicare non potest Episcopo, vel Inquisitori in eorum portione super bonis Hæretici confiscandis, & cum ipso Principe diuidendis, d. cap. 22. nu. 181.

Prætextu mercimonij, vel alio simili concedere non potest Hæreticis licentiam habitandi in Italia, & de ratione, dicto cap. 27. num. 48. & seqq.

Remittere non potest sententiam declaratoriam bonorum Hæretici confiscationem quamvis eius Fisco in totum, vel pro parte sint applicanda, dicto cap. 22. num. 184. & seqq.

Sahum conductum Hæreticis ab ipso concessum an, & quantum seruare teneatur, dicto cap. 27. nu. 64. & 66.

Statuere non potest super confiscatione bonorum Hæretici, & si statuat potest puniri, tanquam impediens iurisdictionem Sancti Officii, dicto cap. 22. nu. 163.

Suspectus si reddatur, quod eius Ministri de ipsius mandato patrauerint delictum contentum in Bulla B. Pij V. *Si de protegendis &c.* quomodo sit puniendum, par. 1. cap. 28. nu. 7.

Vide *Dos*, *Episcopus*, *Scientia*, & *alibi passim*.

PRISCILLIANISTÆ

Causam quomodo dederint dicto prohibendi delationem hostiæ consecratæ ad proprias domos, par. 1. cap. 32. nu. 132.

PRIVATIO

Administration bonorum an incuratur ab Hæretico ante sententiam declaratoriam, par. 1. cap. 22. nu. 45.

Beneficiorum cessat in filiis Hæreticorum, poenitentium, & ad fidem redeuntium, par. 1. cap. 24. nu. 115.

Incurritur per fautores, defensores, & receptatores Hæreticorum, par. 1. cap. 30. num. 67.

Ipso iure per fautores, defensores, & receptatores Hæreticorum, ibid. nu. 69.

Vide *Abiuratus*, *Apostata*, *Beneficium*, *Clericus*, *Filius*, *Hæreticus*, *Incorporatio*, *Nepos*, *Papa*,

Papa, Puna, Receptator, Schismaticus, Sententia, Sollicitudo.

Bonorum an incuratur à filio ob hæresim patris, dicto cap. 24. nu. 105.

Confessionis, vide *Confessarius, Regulares.*

Confortij hominum incurritur ab Apostatis, & de gravitate istius poenæ, ibidem. num. 18.

Dignitatis, vide *Pax.*

Doris an, & quando incuratur à muliere, quæ scienter cum Hæretico nubat, par. 1. cap. 18. nu. 43. & cap. 36. num. 169. 203. & 238.

Facilitatis, vide *Facultas.*

Familiaritatis Sancti Officii irrogari solet familiaribus offerentibus eorum privilegium Iudici seculari ad effectum illud registrandi in matricula, par. 1. cap. 29. numer. 90.

Feudi, vide *Feudatarius.*

Fidei in quibus detur, par. 1. cap. 7. nu. 4.

Hæreditatis, vide *Filius.*

Localium an irrogari debeat vxori ob hæresim viri, dicto cap. 22. num. 121.

Iurisdictionis, vide *Abusus, Carnes, Causa, Celebratio, Confessio, Crimen, Delictum, Factum, Familiares, Inquisitor, Index, Iurisdiclio, Papa, Polygamia, Protectio, Sortilegium.*

Officii si proveniat ex facto aduersarii, cum quo fuerat inita pax, an inde argui possit fractura pacis, par. 2. cap. 2. num. 76.

Ordinum, vide *Schismaticus.*

Pensionum incurritur ab Hæretico, par. 1. cap. 20. nu. 21.

Vide *Filius, Hæreticus, Nepos.*

Potestatis Patris incurritur ab Apostata, par. 1. cap. 11. num. 35.

Vide *Apostata, Potestas.*

Privilegiolorum Romanæ Verbis, an possit per Papam decerni, par. 1. cap. 5. nu. 11.

Vide *Hæretici, Papa, Quæstiones.*

Regni an possit à Papa irrogari Hæretico Regi, dicto cap. 22. num. 24.

Sepultura Ecclesiastica, vide *Duellantes, Sepultura.*

Successionis an incuratur ab Hæretico, tanquam incapaci, vel tanquam indigno, par. 1. cap. 23. nu. 22.

Vestium, vide *Vxor.*

Vocis, tam actiue, quam passiue in electionibus Ecclesiasticis incurritur ab Hæretico, par. 1. cap. 19. nu. 29.

Alia etiam vide sub verbis *Familiares, Hæretici.*

PRIVILEGIUM

Arma deferendi an suffragetur Notario Sancti Officii, ne ob id molestari possit à Iudice seculari, par. 1. cap. 29. num. 13.

Belgium, vide *Suspensio.*

Cardinalis Camerarii, vt Iudæi mederi possint Christianos, & Christianorum opera vti pro eorum necessitatibus, & comino-

Index Tomi Primi.

ditatibus memoratur, & de illius reuocatione, par. 1. cap. 31. nu. 127.

Confirmandi an, & quando concedi possit simplici Presbytero, & de eius vsu, par. 1. cap. 30. num. 355.

Confraternitatis exemptæ visitationem an, & quando impedire possit Episcopo tanquam delegato, dicto cap. 29. nu. 102.

Vide *Visitatio.*

Continetur sub nomine licentiæ, d. cap. 30. num. 237.

Denegandum est illi, qui eo obtento perniciosiorem se faceret aduersario, d. cap. 29. num. 37.

Extrauag. ad euicanda, vide *Extranagens.*

Familiarium Sancti Officii Melior quoad eorum mancipia, ibid. num. 52. & 75. cum seqq.

Vide *Familiares, Mancipia.*

Fori gaudentes, quomodo Sanctum Officium petere soleat, vt sibi remittantur, par. 1. cap. 27. nu. 118.

Vide *Consultores, Familiares Sancti Officii.*

Imperatore ab vno concessum, pluris de Imperio contententibus quando suffragetur, par. 1. cap. 10. num. 30.

Inquisitorum Sancti Officii, vt etiam post sententiam eorum iurisdictione non expiret, par. 1. cap. 25. num. 90.

Iudicis concessum per Principem secularem refertur, & de eius abolitione, d. cap. 31. num. 113.

Legati à latere non extenditur vltra eius Prouinciam, dicto cap. 30. num. 247.

Maiora aliquando tribuit illi, qui minora non potest, dicto cap. 25. num. 43.

Nobilitatis concessum filio propter ipsius merita, non amittitur ob subsequens delictum patris, par. 1. cap. 24. nu. 91.

Vide *Nobilitas.*

Officii ratione concessum requirit officium in actu, nec ad id sufficit officium in habitu, par. 1. cap. 28. nu. 30.

Sancti Officii, vide *Arma, Iudæi.*

Personale, an, & quando comitetur personam quocumque se transferat, d. cap. 30. num. 245.

Reputari communiter pro vero Papa, vel Prelato, quamuis Schismaticus, vel nulliter electus sit, tribuit iustam causam ad prescribendum, dicto cap. 10. num. 32.

Schismatico à Papa obtentum an, & quando suffragetur, ibid. num. 13. & 30.

Spontè comparentium vnde emanauerit, par. 1. cap. 18. num. 18.

Vide *Blasphemi, Hæretici, Relapsus.*

Visitationem Ordinarii, an, & in quibus casibus impedire possit, dicto cap. 29. nu. 104.

Alia etiam vide sub verbis *Autoritas, Causa, Confessus, Consultores, Cruce-signati, Episcopus, Hæretici, Iesuita, Opinio, Papa, Petrus, Puna, Quæstiones, Reus, Sacerdos, Titulus.*

PROBATIO

Æquivoca, & ambigua non sufficit ad delictum, par. 1. cap. 15. num. 3.

Animi, vide *Animus*.

Anterior, quod infirmus petierit Hæreticos consolatos, an excludi indirectè possit per illius filios, aut hæredes, quatenus deducant illius corruptionem, vel falsitatem, par. 1. cap. 24. num. 31.

Affassinij, vide *Pax*.

Baptismi quomodo fieri possit, & debeat, par. 1. cap. 9. num. 40.

Vide *Baptismus*, *Negativa*.

Calami si fiat scribendo blasphemiam, an Scriptori excusari possit allegando id fecisse per iocum, par. 1. cap. 31. num. 157.

Clara ad evitandas poenas Bullæ B. Pij Quinti *Si de protogendis* &c. quæ dicatur, par. 1. cap. 28. num. 71.

Clericus, vide *Clericatus*.

Conspirationis an resultare possit ex assertione Papæ, vel Principis contra quem prætentur, ibidem num. 49.

Consuetudinis, vide *Consuetudo*.

Corporis delicti an requiratur in maleficio, par. 1. cap. 12. num. 151.

Criminis, vide *Reus*.

Denunciationis quando deficit, quomodo reos expedire soleat Sanctum Officium, par. 1. cap. 25. num. 114.

Doris, vide *Confessio*, *Dor*.

Exceptionis allegatæ spectat ad proferentem verba hæreticalia, par. 1. cap. 11. num. 20.

Exemptionis, vide *Exemptio*.

Falsitatis testium inductorum à Polygamo ad iustificandum obitum primæ coniugis, quomodo fieri debeat, par. 1. cap. 36. num. 119.

Filiationis, vide *Filius*.

Hæresis ex depositionibus testium quando resultare dicatur, dicto cap. 15. num. 10.

Immemorabilis, vide *Episcopus*.

Impuritatis sanguinis spectat ad allegantem cum præsumptio stet pro puritate, dicto cap. 24. num. 149.

Indirecta an sit admittenda contra præsumptionem iuris, & de iure, par. 1. cap. 16. num. 35.

Innocentiæ, vide *Condemnatio*, *Filius*, *Hæreticus*, *Status*.

Mortis primi coniugis an sit sufficiens ad contrahendum secundum matrimonium remittitur arbitrio Iudicis, dicto cap. 36. num. 97.

Vide *Inquisitio*, *Index*, *Mors*, *Parochus*, *Polygamus*, *Possibilitas*.

Novæ causæ ad effugiendam poenam fractæ pacis, qualis requiratur in Statu Ecclesiastico, par. 2. cap. 2. num. 98.

Odiij Sancti Officii, vide *Fisus*.

Pacis ex consuetudine præsertim in Statu Ecclesiastico resultare non potest nisi per publicum Instrumentum, ibid. num. 52.

Pertinaciæ, vide *Hæreticus*.

Promotionis ad Sacerdotium exhiberi debet ab allegante, par. 1. cap. 34. num. 112.

Relapsus, vide *Relapsus*.

Sacerdotij resultat ex diuturna possessione, & celebratione Missarum, ibid. num. 174.

Scientiæ, vide *Scientia*.

Sententiæ declaratoriæ, ex quibus resultet, par. 1. cap. 28. num. 18.

Superuiuentiæ primæ coniugis per liquidissimas probationes fieri debet à Filio ad effectum condemnandi Polygamum, dicto cap. 36. num. 119.

Alia etiam vide sub verbis *Apostata*, *Filius*, *Iudæi*, *Novitius*, *Numerus*, *Officialis*, *Presumptio*, *Relapsus*, *Reus*, *Sortilegium*, *Suspicio*, *Tortura*.

PROCESSVS

Compilari non debet contra spontè comparentes, par. 1. cap. 8. num. 7.

Contumaces contra Hæreticos quomodo instruantur, par. 1. cap. 17. num. 2.

ex Corde, vide *Actio*.

Hæretico coram Iudice nullus est ipso iure, par. 1. cap. 19. num. 19.

contra Hæreticos, vide *Hæresis*, *Hæretici*, *Inquisitio*, *Memoria*.

Inquisitionis quomodo regulari debeat, si reus detentus in carceribus secularibus dicat se habere aliquid, quod in S. Officio denunciaret, par. 1. cap. 27. num. 122.

Vide *Auctor*, *Inquisitor*, *Reus*.

Mortuum contra Hæreticum quando, & quomodo fiat, par. 1. cap. 21. num. 17.

contra Relapsum, vide *Relapsus*.

contra Sortilegi penes quem Psalmi Davidici inueniantur, quomodo sit regulandus, par. 1. cap. 40. num. 8.

Alia etiam vide sub verbis *Ahiuratio*, *Constitutio*, *Consultores*, *Denunciatio*, *Depositi*, *Episcopus*, *Hæresis*, *Inquisitor*, *Instructio*, *Index*, *Libri*, *Sanctum Officium*, *Princeps*, *Sollicitati*, *Superstitio*.

PROCVRATOR

Excommunicationem an incurtat ob patrociniū Hæreticorum, par. 1. cap. 27. numer. 11.

Fiscalis Consultoris munere fungitur in Sancto Officio, ibid. num. 15.

Innocentiam rei cognoscens in Sancto Officio tenetur eum defendere, & adiuvare, ibidem.

Generalis in Vrbe cogitur ad soluendum alimenta pro carceratis suæ Religionis in Sacra Inquisitione detentis, par. 1. cap. 22. num. 64.

Infamis an sit ob patrociniū Hæreticorum, dicto cap. 27. num. 11.

Licentiam imperare debet, ut possit defendere Hæreticum, par. 1. cap. 30. num. 199.

Matrimonium secundum contrahens pro

principali, cuius prima vxor adhuc viuuit, an, & quando subdatur iudicio Inquisitorum Sancti Officii, par. 1. cap. 36. nu. 118.
Recusans in Sancto Officio prestare solitum iuramentum, non admittitur, d. cap. 27. num. 9.

Alia etiam vide sub verbis *Fidelitas, Formula, Fuga, Impetrans, Iudex, Libri, Matrimonium, Sanctum Officium, Patrocinium, Rens*.

PRODITOR

Dici an, & quando possit, qui occidit, eum, cum quo pacem inierat, par. 2. cap. 2. numer. 120.

Alia etiam vide sub verbis *Arma, Carnes, Fides, Fiscus*.

PROFESSIO

Hæresis an liceat, par. 1. cap. 8. num. 10.

Vide *Excommunicatio, Hæresis, Orientales, Religiosi* annullatur si sit facta per vim, & metum, par. 1. cap. 36. num. 154.

Reliqua vide in suis sedibus.

PROHIBITIO

Accedendi ad aliquem locum contrauentum non dicitur si prohibitus per illum locum transeat ad effectum accedendi ad alia loca, par. 2. cap. 2. num. 82.

Vide *Gratia*.

Accusationis in crimine hæresis si per Statutum laicale disponatur, impediri inde directè dicitur Sanctum Officium, par. 1. c. 27. num. 32.

Actus, vide *Nullitas*.

Alienationis Fisci ad exclusionem quomodo sit concipienda, par. 1. cap. 22. nu. 143.

Specialiter conuenia in contractu emphyteutico operatur, ut bona per confiscationem non transeant in Fiscum, etiam quoad commoditatem durante vita emphyteutæ delinquentis, siue emphyteutis sit Ecclesiastica, siue secularis, ibidem, num. 31.

Vide *Bona, Cautela*.

Armorum in certis locis an comprehendat Familiæ Sancti Officii, ita ut capi possint per Curiam secularem, par. 1. cap. 28. numer. 31. & seqq.

Vide *Abusus, Arma, Familiæ, Inquisitor*.

Astrologiæ an, & quam Chirromantiam comprehendat, par. 1. cap. 32. num. 58.

Audientiæ, vide *Statutum*.

Capturæ quando verificetur, dicto cap. 28. num. 42.

Commerciij inter Catholicos, & Hæreticos de omni iure demonstratur, dicto cap. 27. num. 48. & seqq.

Comprehendere non potest eos, quibus ratione eorum muneris necesse est uti re prohibita, par. 1. cap. 30. num. 266.

Cultus, vide *Papa*.

Index Tomi Primi.

Delationis armorum an comprehendat Familiæ Sancti Officii, & quid agendum si in edicto eorum expressa mentio fieret, par. 1. cap. 29. num. 16. & seqq.

Dierum, vide *Facultas*.
Diuinationum, de quibus sit intelligenda, dicto cap. 32. num. 50.

Eucharistia, vide *Puer*.

Fantoriæ Hæreticorum quàm stricta sit, par. 1. cap. 36. num. 200.

Hypothece importat prohibitionem alienationis, par. 1. cap. 24. num. 43.

Ingressus Curie, vide *Bona, Domus*.

Inquisitionis contra Hæreticum si resultet ex Statuto laicali inde impediri directè dicitur Sanctum Officium, dicto cap. 27. num. 32.

Interpretandi Sacram Scripturam quomodo extendatur, d. cap. 10. num. 225. & 229.
Iudæorum, vide *Iudæi*.

Librorum hæreticalium an sit fauorabilis, vel odiosa, ibid. num. 224. & 227.

Tractantium de Religione an comprehendat tractantes de vitijs Religionis contrariis, ibid. num. 392.

Vide *Affectio, Cardinalis, Collegium, Confessarius, Congregatio, Consignatio, Constitutio, Decretum, Ecclesia, Episcopus, Facultas, Famuli, Generales, Hæresis, Imperator, Inquisitor, Iudex, Index, Legati à latere, Libri, Licentia, Magister, Naves, Nuncios, Papa, Pars, Paruitas, Periculum, Princeps, Suspicio*.

Maiores an, & quando etiam importet prohibitionem minorum, dicto cap. 25. num. 42.

Matrimonij, vide *Matrimonium*.

Misalis Gallica lingua excusari refertur, par. 1. cap. 34. num. 40.

Nuptiarum, vide *Sacerdos*.

Polygamia apud leges civiles sub poena infamiae, adulterij, & stupri, dicto cap. 36. num. 23. 34. 75. & 80.

Quæstuantium, vide *Regulares*.

Saluatorum, vide *Suspicio*.

Scripturæ hæreticalium quando verificetur, dicto cap. 30. num. 202.

Sepulcræ Ecclesiasticæ, vide *Favores*.

Sortium, in quibus verificetur, dicto cap. 32. num. 5.

Testatoris ne bona transeant in fiscum, nullo dato substituto an teneat, dicto cap. 22. num. 136.

Trebellianicæ an fieri possit filijs primi gradus, ibid. num. 140.

Alia etiam vide sub verbis *Bulla, Causa, Commoditas, Papa, Statutum, Tempus, Vfus*.

PROMISSIO

Denunciandi Confessarium sollicitantem, an sufficiat, ut mulier sollicitata absolui possit, par. 1. cap. 35. num. 26.

Gratiæ, vide *Inquisitor*.

Hæretici de amplectendo fidem Catholi-

cana post contractum matrimonium cum muliere Catholica, an, & quando sufficiat pro relaxanda illius dispensatione, par. 1. cap. 18. num. 44.

Impunitatis, vide *Impunitas*, *Inquisitor*.

Misericordiz servari debet ab Inquisitore Sancti Officii quantum in se est, par. 1. cap. 27. num. 88.

Non offendendi personam paciscentis contravenia non dicitur per tactum, pulsationem, percussionem, vel insulsum sine latione, par. 2. cap. 2. num. 101.

Vide *Homicidium*, *Offensio*, *Pax*.

Remissionis peccatorum peculiaris est pro eis, qui proximo iniurias remittunt, ibid. num. 42.

Sollicitati de denunciando Confessarium, sollicitantem, an sufficiat, vt obtinere possit absolutionem, dicto cap. 35. nu. 23. & seqq.

Alia etiam vide sub verbis *Catholicus*, *Exempla*, *Fides*, *Hæreticus*, *Insuper*, *Occisio*, *Papa*, *Princeps*, *Statutum*, & alibi.

PROMOTIO

ad Dignitates fieri non potest de Apostatis, par. 1. cap. 24. num. 6.

ad Doctoratum, vide *Hæretici*.

ad Officia permitti non debet Apostatis, ibid.

ad Ordines, vide *Græci*, *Matrimonium*, *Presbyteri*, *Exoratus*.

ad Sacerdotium probari debet ab allegante, par. 1. cap. 34. num. 112.

Vide *Instructio*, *Missæ*.

Alia etiam vide sub verbis *Abiuratio*, *Attentans*, *Celebratio*, *Confessio*, *Confessus*, *Diligentia*, *Furius*, *Mentecapiti*, *Minor*, *Negativa*, *Punitio*, *Sacerdos*.

PROPOSITIONES

Batij quomodo damnata fuerint per Beatum Pium Quintum, par. 1. cap. 3. num. 37.

Iansenianæ damnatae cum euidenti assistentia Spiritus Sancti, ibid. num. 28.

Vide *Innocentius Decimus*.

PROPOSITIO

Accusationis factæ per aduersarium, cum quo inita fuerat pax, an, importet illius fractionem, par. 2. cap. 2. num. 76.

Catholica, vide *Defensores*.

Damnata per Ecclesiam si contineatur in aliquo libro, potest ab Episcopo suis subditis prohiberi sub poena spiritualibus, & temporalibus, par. 1. cap. 30. num. 161.

Hæretica, quæ sit, par. 1. cap. 32. num. 97.

Vide *Denunciatio*.

Memorialis, vide *Memoriale*.

Parlamentari Parisiensis, par. 1. cap. 3. num. 22.

Alia etiam vide sub verbis *Blasphemia*, *Reus*, *Hæreticus*, *Indiciatus*, *Inquisitor*, *Relapsus*.

PROPOSITIVUM

Discedendi à fide denotat in proponente, inconstantiam, seu infirmitatem, & dubium in fide, non autem importat fidei negationem, par. 1. cap. 8. num. 6.

Alia etiam vide sub verbis *Catholicus*, *Dubius*, *Hæreticus*.

PROROGATIO

Concilij legitime congregati quando à Papa demandari possit, par. 1. cap. 6. num. 11.

Vide *Concilium*, *Episcopi*, *Papa*.

Immurationem non importat, ibidem.

PROTECTIO

Iudæonum quomodo spectet ad Papam, & Imperatorem, par. 1. cap. 31. num. 102. & 104.

Regia Ordinarium non priuat sua iurisdictione nec quoad locum, nec quod personam, par. 1. cap. 29. num. 110.

Requiritur de tempore foundationis alios non suffragatur, ibid. num. 113.

Verificari non potest in locis ubi Reges imperant tanquam Duces, Marchiones, vel Comites, ne Episcopus visitare possit sine licentia, ibid. num. 114.

Vide *Episcopus*, *Locus*, *Quantitas*.

PROTESTATIO

Actum, quem quis verisimiliter dubitat continere superstitionem, an licitum reddat, par. 1. cap. 32. num. 24.

Auditoris, vide *Opera*.

Contraria operationi non excusat, ibidem, num. 22. & cap. 12. num. 14.

Conuicti de hæresi dicentis se semper cum Ecclesia sensisse, an suffragetur eodem, cap. 12. num. 15.

Diuinationem quando licitam reddat, dicto cap. 32. num. 23.

Excusare an, & quomodo possit à pertinacia in hæresi circa ea, quæ explicitè quis scire tenetur, dicto cap. 12. num. 14.

Iudicis secularis remittentis blasphemum ad Iudicem Ecclesiasticum, quod nisi inuenit illum dignum maiori poena, quam fuerit multatus in Curia seculari debeat eum sibi restituere, an sit admittendum, par. 1. cap. 31. num. 29.

Monium in iudicio ad respiscendum, & ab hæresi non recedentem, an excuset, dicto cap. 12. num. 14.

Pertinaciam in hæresi, an, & quando excuset, ibid. num. 13.

Alia etiam vide sub verbis *Añs*, *Diuinitas*, *Hæreticus*, *Polygamus*, *Relictio*, *Vestes*.

PBOVERBIVM

Vide *Adagium*.

PSALMI

Dauidici per fortilegos adhiberi soliti, par. 1. cap. 40. num. 7.

Inuenti si fuerint penes sortilegum quomodo procedatur, *ibid.* num. 8.

Alia etiam vide sub verbis *Abusus*, *Geffatio*, *Index*.

PUBLICATIO

Apostolicæ Bullæ, siue Constitutionis quando obliget, & an sit necessaria in singulis Prouincijs, par. 1. cap. 28. numer. 14. & sequ.

Ponorum, quibus in casibus fiat ipso iure, par. 1. cap. 22. num. 44.

Vide *Legitima*, *Lucrum*.

Bullæ præsumi an, & quando debeat, dicto cap. 28. num. 19.

Temporis ex diuturnitate præsumitur, *ibidem*.

Vide *Bulla*, *Papa*.

Reliqua vide in *suis sedibus*.

PVER

Apostata quomodo expediatur in S. Officio, par. 1. cap. 9. num. 38.

Baptizatus ab Obstetricibus an, quando, & quomodo possit rebaptizari, par. 1. cap. 33. num. 13. & sequ.

Expositus cum scheda collo alligata, quod sit iam baptizatus, an, quando, & quomodo possit rebaptizari, *ibidem*, numer. 61. & sequ.

Hæreticos inter baptizatus, & nutritus quomodo ad reconciliationem cum Ecclesia Catholica recipiendus sit, & instruendus, par. 1. cap. 14. num. 53.

Hebræus vsu rationis carens, an possit inuitis parentibus baptizari, par. 1. cap. 11. numer. 32.

Hostiæ consecrata particulam sumens, illamque extrahens ab ore, & proiciens, prohibendus est à susceptione Eucharistiæ, par. 1. cap. 34. num. 92.

Inuitis parentibus Hebræis baptizatus an in adulta ætate cogi possit ad persistendum in fide, & an parentibus sub aliqua canticone restitui queat, dicto cap. 11. num. 71.

Nulliter baptizatus debet rebaptizari, dicto cap. 33. num. 32.

Rationis vsuam assequens, an statim obligetur præcepto de amando Deum, par. 2. cap. 2. num. 4.

Rebaptizandus an sit si Obstetrices asserant in Baptismo ei collato abluisse manum, vel pedem, non autem caput, d. cap. 33. num. 16.

Alia etiam vide sub verbis *Abinatio*, *Actus*, *Angeli*, *Obstetrices*, *Indei*, *Rebaptizatio*, *Vfus*.

PVNITIO

Abutentium Sacramentis spectat ad Iudicem Ecclesiasticum, priuarius ad Iudices laicos, par. 1. cap. 36. num. 35. & 35.

Alterius pro delicto imponi non potest à

Principe, vel Republica, par. 1. cap. 24. num. 72.

Apostatarum, vide *Apostata*, *Index*, *Lusitani*.
Asserentium, quod Societas leti non sit vera Religio, dicto cap. 36. num. 123.

Vide *Assertio*, *Societas*.

Astrologorum quando sumenda sit, par. 1. cap. 12. num. 29.

Vide *Astrologi*, *Zingara*.

Audientis confessiones sacramentales mente capiti mitior sumenda est, par. 1. cap. 35. num. 125.

Vide *Confessio*, *Furiosus*, *Mentecapti*.

Blasphemii arbitraria est, & quomodo regulari possit, par. 1. cap. 31. num. 143.

Vide *Arbitrium*, *Blasphemia*, *Iesuita*, *Verba*.

Celebrantis non promoti, & apostatantis à fide, par. 1. cap. 34. num. 119.

Vide *Furiosus*, *Mentecapti*.

Cerretanorum, & eorum temeritatis, par. 1. cap. 40. num. 34.

Clerici, vide *Degradatio*.

Confessionis factæ per literas, vel internuntium an spectet ad Sanctum Officium, dicto cap. 35. num. 103. & 105.

Delicti, vide *Curia*, *Delictum*, *Papa*.

Eadem infligenda non est pro delicto solum articulo, quæ inflingeretur pro delicto commissio, dicto cap. 36. num. 95.

Emphytheuta, vide *Emphytheuta*.

Excommunicati moniti, & infordesceris an, & quando spectare possit ad Inquisitores Sancti Officii, dicto cap. 32. num. 22.

Falsitatis, vide *Falsitas*, *Miracula*, *Testes*.

Furti an sumi possit quando illud comperit fuit experimento phialæ, *ibidem*, num. 13.

Hæretici, vide *Baptizatus*, *Conciones*, *Credentes*, *Episcopi*, *Filiatio*, *Filii*, *Hæresis*, *Hæretici*, *Hæreticus*, *Inquisitor*, *Indei*, *Potestas*, *Rex*, *Suspecti*, *Testes*, & *alibi*.

Idolatriæ, quæ sit, dicto cap. 35. num. 121.

Iudeorum, vide *Indei*.

Iudicis Ecclesiastici sumenda est, si concedat licentiam contrahendi secundum matrimonium sine legitima probatione mortis primi coniugis, dicto cap. 36. numer. 97. & sequ.

Minoris, vide *Minor*.

Mitior sumenda est in dubio fidei, quam in Hæretico, par. 1. cap. 7. num. 2.

Negromanticorum, vide *Negromantici*.

Neophytorum fingentium se Iudeos, & percontium iterum baptizari, quæ sit, par. 1. cap. 33. num. 41. & sequ.

Offendentis Clericum, vide *Episcopus*.

Opinionis, quod laicus possit audire confessiones Sacramentales, & absolutionem, impertiri saltem in casu necessitatis, sumi potest ab Inquisitoribus Sancti Officii, dicto cap. 35. num. 135.

Parochi, vide *Parochus*.

Parricidii confcios quos comprehendat, par.1. cap.14. num.20.

Polygamix, vide *Graci, Matrimonium, Polygamia, Polygamus*.

Præstigatorum inuocantium Dæmones sub nomine Angelorum, quæ sit, d. cap.32. num.32.

Quæstuarium, vide *Quæstuanes*.

Rebaptizantium fieri de iure debet ad ultimum supplicium, par.1. cap.33. num.10.

Receptantium Hæreticos, vide *Occultatio, Receptor*.

Rei, vt in aliis Tribunalibus sequatur, non solet S. Officium iudicia subministrare, par.1. cap.27. num.119.

Relapsus, vide *Hæreticus*.

Reuelantium confessiones Sacramentales an spectare possit ad Sanctum Officium, dicto cap.35. num.92.

Vide *Confessarius, Sacerdos, Superior*.

Salutariorum, quàm sit necessaria, d. cap.40. num.61.

Vide *Salutatores, Vfus*.

Schismatici sumenda est ad instar Hæretici, par.1. cap.10. num.20.

Senis, vide *Senex*.

Sodomix, quæ sit, dicto cap.35. num.38.

Sollicitationis, vide *Sacerdos, Sollicitatio*.

Sortilegorum mulcentium in sortilegiis hostiam consecratam, quæ sit, dicto cap.32. num.141. & seq.

Strigum, vide *Inquisitor, Striga*.

Susceptorum de hæresi etiam poenis temporalibus irrogari potest ab Ecclesia, dicto cap.16. num.24.

Tesium, vide *Telles*.

Vxorati, qui infamia, vel innata vxore sacros Ordines suscipiat an spectet ad Sanctum Officium, ibid. num.149.

Reliqua vide in *suis sedibus*.

PVRITAS

Sanguinis præsumitur, & contrarium alleganti incumbit onus probandi, par.1. cap.24. num.149.

Alia etiam vide sub verbis *Conditio, Dispensatio, Sacerdos, Statutum*.

Q

QVÆSTIONES

Eleemosynæ in materia occurrentes remissuæ, par.2. cap.2. num.126.

Facti emendari, quæ possint à Concilio posteriori, par.1. cap.6. num.10.

Inseparabiles sunt à quæstione iuris in causa hæresis, vel apostasix, par.1. cap.9. num.34.

Regiæ protectionis ius concernentes cognosci debent per Indicem Ecclesiasticum, par.1. cap.29. num.115.

Alia etiam vide sub verbis *Concilium, Defensores, Definitiones, Libri, Responsa*.

QVÆSTVANTES

Abusus, quos introduxerint, par.1. cap.40. num.97. & 142. cum seq.

Antiquitus quomodo permitti possent, & qualiter se gerere deberent, ibid. nu.95. & seq.

Diffeminantes falsas Reliquias, vel Indulgentias puniendi in Sancto Sancto Officio, ibid. num.88.

Eleemosynas pro Monasterio Beatissimæ Virginis de Monferrato Cathalonix, an sint permittendi, ibid. num.75. & seqq. ac num.126.

Fictio nomine vtentes licentia aliis concessa, & conuercentes pecunias in vsus proprios quomodo puniendi, ibidem numer.106. & seq.

Hispanix quomodo permittantur, ibidem num.110.

Indulgentias falsas publicantes quomodo puniendi, ibid. num.90.

Privilegiis priuantur, ibid. num.98.

Secularis Principis, vel Magistratus cum licentia an sit permittendi, ibidem, numer.108.

Supprimuntur semel, & iterum, ibid. nu.97. & seq. & num.121.

Alia etiam vide sub verbis *Discalceati, Edictum, Episcopi, Episcopatus, Indulgentia, Licentia, Receptor, Regulares, Vfus*.

QUALITAS

Aggrauans si taceatur ab eo, qui sponte conntetur delictum, an intrer beneficium Statuti poenam minuents sponte confessio, par.1. cap.14. num.39.

Criminis, vide *Crimen*.

Delicti attendi debet per Inquisitorem S. O. ad effectum aggrauandi poenam, par.1. cap.35. nu.12.

Hæreticis tanquam potentior trahit ad ferorum negocium, par.1. cap.36. num.66.

Homicidii, vide *Fiscus*.

Libertatis à coactione requiritur in continentia, ibid. num.149.

Vide *Continentia, Fidelis*.

Metus quomodo attendi debet, vt coactè negaus fidem, vel adorans Idola, non incurrat vehementem hæresis suspicionem, par.1. cap.9. num.27.

Minaritis, vel minarum non attenditur in materia turbata, vel impeditur iurisdictionis, sed solus effectus, par.1. cap.28. numer.64.

Personæ, vide *Abiuratus, Hæreticus, Suspicio*. Requisita per Constitutionem vbi deficit cessat etiam Constitutio, ibidem.

Seandali quando sit attendenda, vt neque ex grauissima causa contemni possit, par.1. cap.8. num.22.

Alia etiam vide sub verbis *Confessus, Officialis*.

QVARTA

Reservata coniugi inopi an veniat in confis-
catione , ob delictum alterius coniugis ,
par.1. cap.22. num.118.

R

RABBINI

Iudeorum , qui sint , par.1. cap.30. num.
mer.292.

RATIFICATIO

Confessionis emanatæ in tortura facta extra
torturam , quid operetur , par.1. cap.14.
num.73.

Vide *Reus* .

Pacis non retroahitur , vt ex intermedia-
offensa incurratur poena illius fractionis ,
par.2. cap.2. num.109.

Alia etiam vide sub verbis *Absens* , *Ma-
trimonium* , *Offensio* , *Pax* .

RAYMVNDVS

Lullus an sit Sanctus , par.1. cap.143. & seqq.

REBAPTIZATIO

Concedi an possit asserenti se non esse bap-
tizatum , par.1. cap.33. num.31.

Deneganda illi , qui natus inter Christianos
cum parentibus Christianis vsque ad iu-
stam ætatem vixit , & de ratione , ibidem
num.12.

Fieri debet conditionaliter , ibid. num.11.

Poenis an , quando , & quibus puniatur , ibid.
num.36.

Puer i inducit abusum sacramenti Baptismi ,
ibid. num.4.

Præsumptionem hæresis inducit , ibid.
num.5.

Vehementem hæresis suspicionem in-
ducit , par.1. cap.37. num.2.

Reiterat Christi crucifixionem , d. cap.33.
num.7.

Scienter facta sub conditione an subiaceat
poenæ irregularitatis , ibid. num.37. cum
seqq.

Vltimo supplicio puniatur de iure , ibidem
num.39.

Alia etiam vide sub verbis *Abinratio* ,
Baptizatus , *Colubi* , *Commoditas* , *Dubius* ,
Iberi , *Infans* , *Puer* .

REBELLIS

Papæ vti Principi temporali , non dicitur
Schismaticus , par.1. cap.10. num.8.

RECEPTATOR

Banniti , vt illum Curie indicet , & tradat ,
non poenam , sed premium meretur , par.1.
cap.30. num.14.

Detentorum militiæ spontè comparens sine
poena dimittendus , par.1. cap.14. num.
mer.14.

Hæretici abiuratus aliàs de vehementi an sit
puniendus tanquam relapsus , par.1. c.16.
num.40.

Aduentantis in Hospitium , Nauta , Cau-
po , vel Stabularius an , & quando poenas
incurrat , dicto cap.30. numer.55. cum
seqq.

Affinis , qua affinis , an poenas incurrat ,
ibid. num.37.

Alia ex causa , quàm hæresis an incidat
in poenas receptantium , ibid. num.36. &
cap.28. num.66.

Beneficijs an sit priuatus ipso iure , eod.
cap.30. num.68. & seqq.

Consanguinei , qua consanguinei , an
poenas incurrat , ibid. num.97.

Curie si illum indicet , & tradat , an , &
quando euadat poenas receptatorum , ibid.
num.14. & seqq.

Damnati de hæresi in contumaciam ,
cuius sententia contumacialis sit affixa ,
an incurrat poenas receptatorum , ibidem
num.28.

Denunciatio cuius non præcessit an
poenas incurrat , ibid. num.18.

Dicitur tam publica , quàm priuata ,
persona , quæ illum recipiat ne in manus
Inquisitorum deueniat , ibid. num.3.

Excipere quando possit de præsumpta
ignorantia , quamuis receperit Hæreti-
cum , cuius sententia contumacialis fue-
rat affixa , ibid. num.29. & seqq.

Gradibus consanguinitatis , vel affinita-
tis attentis , mitius puniatur , qui recepat
consanguineum , vel affinem , ibidem
num.39.

Ignoranter an poenas incurrat , ibidem
num.26.

Iudicatur , qui Hæreticum , siue in pro-
pria , siue in aliena domo recepat , ibidem
num.4.

Iuramento probare potest hæresis igno-
rantiam , ibid. num.26.

Iusticiæ ad manus si Hæreticus post re-
ceptionem deueniat an poenas euadat ,
ibid. num.19.

Mitius puniatur si receperit consan-
guineum , vel affinem , ibid. num.38.

Notorii an excusari possint allegando
ignorantiam , ibid. num.27.

Poenas , quas incurrat , ibid. num.59.
Præsumitur de hæresi suspectus , ibidem
num.1. & cap.26. num.1.

Publicus quando censetur reus defen-
sionis Hæreticorum , eodem cap.30. num.
mer.11.

Puniatur , siue sit Catholicus , siue Hære-
ticus , Apostata , ludæus , vel Infidelis , ibid.
num.12.

Quid dicatur , ibid. num.2.

Reconciliatio cuius cum Ecclesia sub-
sequatur , an poenas euadat , ibidem nu-
mer.13.

Violenter an pœnas incurrat, ibidem, num. 32.

Vis qualis sufficiat ne pœnas incurrat, ibid. num. 33.

Vnica tantum vice an pœnas incurrat, ibid. num. 6. & 9.

Vtilitatem aliquam, ut afferat receptato, puta, ut mortem effugiat, non autem qua Hæreticus est, an pœnas incurrat, ibidem num. 50.

Vide *Memoria, Pena, & alibi passim.*

Latronum spontè comparens sine pœna dimittendus, dicto cap. 14. num. 13.

RECONCILIATIO

Ecclesiæ cum dubio fidei quomodo sit prædicanda, par. 1. cap. 7. num. 12.

Vide *Abjuratio, Clausula, Dubium, Ecclesia, Hæreticus, Inquisitor, Licentia, Minor, Parentes, Præsumptio, Puer.*

Simplex an sufficiat, ut ea non obstante offendens aduersarium excludatur ab immunitate Ecclesiastica, par. 2. cap. 2. num. 121.

Solemnis quomodo antiquitùs fieret, par. 1. cap. 30. num. 344.

Alia etiam vide sub verbis *Hæreticus, Inimicitia, Receptor.*

REGNUM

Confiscandum an sit, vel deuoluatur ad successorem innocentem, siue quid aliàs agendum, ubi Rex incidit in hæresim, par. 1. cap. 22. num. 25.

REGVLARES

Confessarij ex causa sollicitationis an soleant suspendi, vel priuari ab audientia Confessionum respectu certarum personarum, par. 1. cap. 31. num. 74.

Denunciare tenentur Hæreticos, vel de hæresi suspectos, nulla præmissa fraterna correctione, ibid. num. 44.

Eleemosynam Prædicatori Cathedralis ab immemorabili soluens an possint inconstantes illam denegare, par. 2. cap. 2. num. 154.

Latini an validè consecrantur Sacerdotibus Græcis extra necessitatem, par. 1. cap. 30. num. 373.

Mendicantes, eleemosynas an, & quando querere possint extrâ Diocesim, in qua degunt, par. 1. cap. 40. num. 117.

Prohiberi non possunt ab Ordinariis, nec ab aliis quibuscunque ne eleemosynas querant, ibid. num. 116.

Quæsuare an, & quando possint sine licentia, ibid. num. 113. & seqq.

Præsentari coram Inquisitore à suis Superioribus, an sint mitius puniendi, par. 1. c. 24. num. 129.

Superiores cognoscere non possunt causas suorum subditorum spectantes ad San-

ctum Officium, dicto cap. 35. num. 44.

Alia etiam vide sub verbis *Alumni, Cardinales, Confraternitas, Episcopus.*

REGULA

Actus sumenda est ab illius causa, par. 1. cap. 24. num. 52.

Annalis, vide *Hæreticus.*

Cancellariæ an comprehendat Cardinales, par. 1. cap. 12. num. 43. & seqq.

Cistæ, vide *Hæreticus.*

Confessario circa paritatem materiæ in legente libros prohibitos, quæ inseruire possit, par. 1. cap. 30. num. 214.

Fidei, vide *Ecclesia, Definitiones.*

Indicis decima declaratur, ibidem num. 186. Vide *Facultas, Inquisitor.*

Italix circa punitionem delicti hæresis, quæ sit, par. 1. cap. 27. num. 101.

Triennalis an suffragari possit Hæretico in possessione beneficii, par. 1. cap. 20. num. 19.

Vide etiam sub verbo *Salutatores.*

RELECTIO

Oneris, quod pater imposuit relinquendo legitimam filio spectat ad ipsum filium, nec potest fieri per Fiscum. secuta confiscatione bonorum eiusdem filij, par. 1. cap. 32. num. 84.

Vide *Facultas, Filius.*

Satisfactionis per offendentem oblatæ arbitrio boni viri, fieri potest ab offenso, qui velit illam à Indice taxari, par. 2. cap. 2. num. 50.

Vanorum vanis, an liceat etiam cum protestatione, quatenus non sint superstitione, nec contineant pactum cum Dæmone, par. 1. cap. 32. num. 173.

REITERATIO

Baptismi quando liceat, par. 1. cap. 33. num. 9.

Vide *Baptismus, Diligentia.*

Confirmationis inducit suspensionem hæresis, ibid. num. 60.

Irregularitatem an importet, ibidem, num. 62.

Vide *Confirmatio, Diligentia.*

Delicti excludit illius obliuionem, par. 1. cap. 14. num. 41.

Missæ, vide *Sacerdos.*

Ordinum vehementem hæresis suspensionem inducit, par. 1. cap. 37. num. 1. & 2.

Vide *Ordo.*

Primæ confusæ an inducat suspensionem hæresis, ibid. num. 13.

Vide *Tonsura.*

Alia etiam vide sub verbis *Consecratio, Contrafactus, Rebaptizatio.*

RELAPSVS

Alius verus, & alius fictus, par. 1. cap. 16. num. 1. Censeri

Censeri an debeat, qui prius abiurauit de formaliter, & postea iniecit in suspensionem de vehementer, ibid. nu. 20. & seq.

Conuinci debet de alio, vel primo, vel secundo lapsu, ibid. nu. 14.

Dicitur, qui negat propositiones de quibus, par. 1. cap. 31. nu. 18.

Emendatus, qui Curie seculari traditur, Ecclesie non incorporatur, par. 1. cap. 24. num. 77.

Eisdem in errores, quos prius abiurauerat de vehementer, & negans intentionem, an possit dici relapsus, & de modo contrarium procedendi, dicto cap. 16. nu. 19.

Fautorum in abiuratum semel, vel pluries, an sit puniendus uti relapsus, ibidem, num. 42.

Fictè censeri an, & quando debeat qui post abiuratum formaliter hæresim, cum Hæreticis conuersatur, ibid. nu. 33.

Quis dicatur, ibid. num. 13.

Hæreses in nouas an, & quando habendus sit pro relapso, ibid. nu. 9. & seq. & cap. 14. num. 53.

Hæreticorum fautor, vel receptor, qui prius abiurauerat hæresim de formali, an sit censendus, dicto cap. 16. num. 28.

Iudicatur, qui prius abiurauit de vehementer, si postea sequatur lapsus formalis in hæresim, ibid. nu. 22.

Nouas in hæreses, & spontè comparens an gaudeat priuilegio spontè comparentium, dicto cap. 14. num. 52.

Probari debet apertis probationibus, vel iuris præsumptionibus, dicto cap. 16. num. 24.

Quis dicatur, ibidem nu. 1.

Spontè comparens an sit absolendus cum priuilegio spontè comparentium, dicto cap. 14. nu. 47.

Timore futuræ denunciationis, vel futurarum probationum antequam præueniatur indicis spontè accedens, an sit admittendus ad priuilegium spontè comparentium, ibid. nu. 50.

Verè quis dicatur, dicto cap. 16. nu. 9.

Vnico ex lapsu, & vnica vehementer suspicionem superueniente non constituitur, ibidem nu. 24.

Alia etiam vide sub verbis *Abiuratio*, *Abiuratus*, *Beneficium*, *Blasphemi*, *Bona*, *Clausula*, *Dispensatio*, *Facultas*, *Fautores*, *Filius*, *Hæretici*, *Hæreticus*, *Impunitas*, *Inquisitor*, *Irregularitas*, *Receptor*,

RELIGIO

Christiana superior est exilis, par. 1. cap. 32. nu. 35.

Reliqua vide in suis sedibus.

RELIGIOSVS

Coacte professus, si non sit in sacris Ordinibus constitutus, annullata professione non

Index Tomi Primi.

teneretur continere, sed potest inire matrimonium, par. 1. cap. 16. nu. 155.

Confiscationem an, & quando patiat ob delictum hæresis, par. 1. cap. 32. nu. 55.

Infamiam priorem delet, si transiens ad aliam Religionem bonum nomen acquirat, par. 1. cap. 25. num. 64.

Irregularis efficitur per Polygamiam similitudinariam, dicto cap. 36. num. 140.

Minoris Observantiæ carceratus in Sancto Officio vnde sit alendus, dicto cap. 22. num. 63.

Perfectionem eandem proficitur, quam Episcopus, par. 2. cap. 2. num. 53.

Polygamus similitudinarius habens difficultatem redeundi ad propriam Religionem, à qua apostatauit, quomodo possit expelli, dicto cap. 36. num. 139. & seq.

Scandalum generat per omnem defectum rectitudinis Religiosæ, dicto cap. 2. num. 37.

Alia etiam vide sub verbis *Abus*, *Aspersio*, *Bona*, *Calibatus*, *Cinitas*, *Iesuita*, *Iur*, *Matrimonium*, *Metus*, *Papa*, *Pax*, *Polygamus*, *Professio*, *Societas*.

RELIGIÆ

Falsè venditor, vel distributor an puniri possit in Sancto Officio, par. 1. cap. 40. num. 12.

Sanctorum collo appende an, & quando liceat gestari possint, par. 1. cap. 32. nu. 140.

Vide etiam sub verbo *Quæstiones*.

REMEDIVM

Naturale si morbum sanare non potest, an inde arguere liceat ad maleficium, par. 1. cap. 32. num. 89.

Pestis, vide *Orationes*.

Verborum pro humanis corporibus, vel pro conseruandis agrorum fructibus an sit licitum, vel irridendum, par. 1. cap. 40. num. 16. & seq. & nu. 24. cum seq.

REMISSIO

Beneficiorum Hæretico illis priuato fieri non potest nisi à Papa, par. 1. cap. 25. num. 68.

Benignitati, vide *Inquisitor*, *Reus*.

Blasphemi ad ludicrum Ecclesiasticum semper fit à Pro-rege Neapolitano, par. 1. c. 31. num. 27.

Vide *Blasphemi*, *Protestatio*.

Carceris perpetui, an, & quando reis fieri soleat in S. Officio, par. 1. cap. 22. nu. 39.

Concilii, vide *Concilium*.

Confessionis bonorum Hæretici an fieri possit per edictum Principis secularis, ibidem num. 184. & pluribus seq. vique ad num. 205.

Vide *Edictum*, *Princeps*.

Delinquentium in Statu Ecclesiastico, ad Curiam Romanam fieri solet serè ab omni-

bus Principibus in obedientiam Summi Pontificis, par. 2. cap. 2. nu. 78.

Vide *Curia Princeps*.

Frangentium pacem ad Iudicem, coram quo inita erat, an fiat in Italia, ibid. nu. 78.

Iniuriæ exterius significanda inimico veniam petenti, ibidem nu. 26. 35. & 52.

Monacho factæ spectat ad eius Abbatem, vel Superiorem, ibidem nu. 39.

Vide *Obligatio, Offensus, Pater, Princeps, Significatio*.

ad Inquisitorem Sancti Officii fieri debet de persona sollicitata, per Confessarium, cui sollicitationem constituitur, par. 1. cap. 35. num. 19.

Iurisdictionis, vide *Papa*.

ad Ordinarium an fieri debeat de Polygamo, qui nulliter contraxit secundum matrimonium, par. 1. cap. 36. nu. 110.

Peccatorum iis, qui proximo iniurias remittunt peculariter promissa est, d. c. 2. nu. 42.

Pœnarum, & præsertim mortis spectat ad solum Principem Supremum, par. 1. cap. 25. num. 76.

Vide *Inquisitor, Pœna*.

Rei fieri debet ad Sanctum Officium non solum ubi agitur de hæresi formali, sed & ubi agitur de suspitione hæresis, par. 1. cap. 27. nu. 111.

Iudicij in quacunque parte fieri debet pro negocio fidei, ibid. nu. 112.

Vide *Inquisitor, Index, Sanctum Officium, Scripturarum concernentium inquisitionem rei in Sancto Officio, fieri debet ab alijs Tribunalibus*, ibid. nu. 119.

Vide *Index, Scriptura*.

Vide etiam sub verbo *Pœna*.

RENVENS

Obedire alteri ex duobus Pontificibus electis pendente Schismate, & donec ab Ecclesia definatur cui sit obediendum an, & quando dici possit Schismaticus, par. 1. cap. 10. nu. 10. & seq.

Vide *Schismaticus*.

Revelare complices hæresis, an possit à censuris absolvi, quatenus spontè compareat, & quid cum eo sit agendum, par. 1. c. 25. num. 26.

Vide etiam sub verbo *Hæreticus*.

RENVNCIATIO

Defensionum cum declaratione adiecta, quod nulla sibi competat defensio, an valeat, par. 1. cap. 27. nu. 12. & 17.

Vide *Inquisitor, Sanctum Officium, Reus*.

REORDINATIO

Irregularitatem an inducat, siue in reordinato, siue in reordinante, par. 1. cap. 37. nu. 3. & seq.

Alia etiam vide sub verbis *Dubius, Ordinatio*.

REPETITIO

Testium defensionis est pars, par. 1. cap. 27. num. 25.

Offerenda an sit reo crimen confessio, vel habenti testes pro rectè examinatis, & quid in Sancto Officio, ibid.

Alia etiam vide sub verbis *Diffusio, Moniales*.

REPVTATIO

Communis sufficit pro validitate gestorum, par. 1. cap. 10. nu. 32.

Vide *Papa, Privilegium*.

REQVISITA

Bulla B. Pij V. *Si de protegendis &c.* quæ sint, par. 1. cap. 23. nu. 25.

Reliqua vide in suis sedibus.

RESRIPTVM

Supremæ &c. ut quis condemnatur ad pœnas Hæreticorum, de quibus pœnis intelligatur, par. 1. cap. 25. nu. 31.

Alia etiam vide sub verbis *Congregatio, Legitimitas*.

RESERVATIO

Alimentorum an sit facienda Hæretico, cui confiscatur usus fructus legatus, par. 1. c. 22. num. 16.

Auctoritatis, vide *Auctoritas*.

Beneficiorum an comprehendat vacantia, ob hæresim, par. 1. cap. 20. num. 20. & cap. 25. nu. 68.

Casuum in Patriarchatibus Orientalibus non visitata, par. 1. cap. 30. nu. 372.

Vide *Confessarius, Cruce-signati, Facultas, Sacerdos*.

Excommunicationis contenta in Bulla Beati Pij V. *Si de protegendis &c.* expenditur, par. 1. cap. 23. nu. 94.

Vide *Excommunicatio, Sollicitati*.

Facultatis augendi, & minuendi pœnam in sententia Inquisitoris, & Episcopi adiecta, quid operetur, dicto cap. 25. nu. 39.

Vide *Dor, Fiscus, Pœna*.

Peccati commissi per Catholicum contrahentis matrimonium cum Hæretica expenditur, par. 1. cap. 36. nu. 166.

RESIGNATIO

Beneficij facta per Hæreticum favore tertij quando sit nulla, par. 1. cap. 20. nu. 15.

RESOLVTIO

Inquisitionis Supreme habet vim legis, par. 1. cap. 36. num. 64.

RESPONSA

Astrologorum querentes, an, quando, & quibus subiaceant pœnis, par. 1. cap. 32. numer. 40. cum seq.

RESPONSIO

Hæretici non memini, & si testes dicunt me hæ-

resim protulisse sibi illorum dicto, & omnem haresim detestor, an sit admittenda pro illius excusatione ab hæresi negatiua, par. 1. cap. 14. num. 24.

Alia etiam vide sub verbis *Hæretici, Interrogatus, Polygamus*.

RES

Integra non dicitur quando quis deuenit ad actum, par. 1. cap. 9. num. 11.

RESTITUTIO

Condemnati quando importet restitutionem quoad bona in alium translata, par. 1. cap. 25. num. 70. & seq.

Famæ, & legitimæ æquiparantur, ibid. num. 56.

Iustitiæ tantum restituit, quantum abstulit, ibid. num. 75.

Trahit in consequentiam restitutionem famæ, ibid. num. 62.

Plenissima condemnati importat condonationem bonorum confiscatorum, etiam quæ in tertium titulo oneroso translata fuerunt, ibid. num. 70. & cap. 22. num. 30.

RETENTIO

Libri obsequi an sit denuncianda in Sancto Officio, par. 1. cap. 30. num. 420.

REVELATIO

Brigithe Sanctæ, quæ sit apocripha, par. 1. c. 40. num. 130. & 140.

Confessionis licita an sit propter delictum, hæresis, par. 1. cap. 35. num. 94. & seq. & num. 97.

Sigilli sine fractione quando liceat, vel non, ibid. num. 98.

Damnatiois an sit possibilis, par. 2. cap. 1. num. 11.

Vide *Desperatio, Deus*.

Diuina, asserentem eam suspectum reddit de fide, & punibilem in Sancto Officio, dicto cap. 40. num. 131.

Temeritatis sine nota afferi nequit quod dari non possit, vel irrideri, ibid. num. 133.

Vide *Illusio, Inquisitor, Mulier, Signe*.

Ioannis de la Crux examinatur, ibidem numer. 159.

Raymundi Lulli examinatur, ibid. num. 142. Sanctorum, de quibus hic, an fidem mereatur, ibid. num. 119.

Reliqua vide in *suis sedibus*

REVS

Absolutus in Sancto Officio tanquam innocens an possit iterum molestari, vel processari pro eodem delicto, par. 1. cap. 25. num. 107.

Aceptato iam termino ad faciendas defensiones, an possit inconstans illis renunciare, par. 1. cap. 27. num. 19.

Carceratus pro delicto læsæ maiestatis in car-

Index Tomi Primi.

ceribus laicalibus, an sit remittendus ad Episcopum, vel Inquisitorem, qui illum petat pro negotio fidei, ibid. num. 111.

Casus contenti in Bulla Beati Pij V. *Si de prelegendis &c.* an, & quando torturæ, seu abiurationi subijci debeat, par. 1. cap. 28. num. 93.

Condemnandus an sit ex indicij indubitatis vel violentis presumptionibus, & signanter in Sancto Officio, & de praxi Lusitana, par. 1. cap. 15. num. 20. & 22.

Confessionem suam reuocare sæpè solet, vel annullare, dicto cap. 27. num. 25.

Constitui sibi alium Procuratorem, vel Advocatum, ultra iam deputatum petens in Sancto Officio, an, quando, & quomodo sit audiendus, ibid. num. 8.

Conuincere non potest in quocumque crimine per testes singulares, dicto cap. 15. num. 8.

Defensus quando dicatur per eius Procuratores, & Advocatum, præsertim in Sancto Officio, dicto cap. 27. num. 7.

Defunctus post abolitionem obtentam in Sancto Officio, an possit ex superuenientibus probationibus de nouo inquiri, & quid si probationes superuenientes sint imperfectæ, dicto cap. 25. num. 109.

Detentus in carceribus per Iudicem seculari pro delicto atrocissimo, si petatur ab Inquisitore, vel Episcopo pro negotio fidei statim est remittendus, dicto cap. 27. num. 109.

Diminutus in confessione hæresis, quando dicatur, par. 1. cap. 14. num. 40.

Eadem super hæresi, de qua fuit semel absolutus, an possit iterum molestari, vel processari, dicto cap. 25. num. 108.

Expeditus iam in Sancto Officio, & deinde spontè comparens, & fatens omnia, quæ prius negauerat, an gaudeat privilegio spontè comparentium, dicto cap. 14. numer. 36.

Extraordinariam in pœnam condemnatus in Sancto Officio, ob crimen non probatum, an, & quando superuenientibus probationibus possit de nouo inquiri, & condemnari in pœnam ordinariam, dicto cap. 25. num. 109.

Fisci in præiudicium potest non querere tam ante, quam post condemnationem, par. 1. cap. 21. num. 51.

Generalibus in interrogatoriis fatens delictum, de quo non est indicium, nec denunciatus, quomodo expediti debeat in Sancto Officio, dicto cap. 14. num. 11.

Hæresis, quamvis confessus sit, vel conuictus, adhuc torqueri debet pro habenda ulteriori veritate, ibid. num. 14.

Impunitatis promissæ sub spe exortam confessionem reuocans condemnari non potest in pœnam ordinariam, dicto cap. 27. num. 92.

Indicij ex eisdem an possit molestari post

Stiff j

absolutionem, & de praxi Supremæ, dicto cap. 25. nu. 110. & 152.
 Interrogari, an, & quando possit de socijs, par. 1. cap. 32. num. 189.
 Læx maiestatis humanæ spontè comparens sine pœna dimittitur de iure ciuili, dicto cap. 14. num. 12.
 Morti iam damnatus, si denunciatur de hæresi, vel se Hæreticum fatetur, an, & quando remittendus sit Inquisitoribus, dicto cap. 27. num. 127.
 Peti quomodo debeat à Sancto Officio, an pro causa fidei, vel pro negotio Sacræ Inquisitionis, ibid. nu. 117.
 Promissa cui fuit impunitas, quatenus ea, non ferretur, adhuc condemnari non potest pœna ordinaria, ibid. nu. 92.
 Ratiocans confessionem extortam sub spe impunitatis cum expressa declaratione, quod impunitatis promissæ ratio non habeatur, an possit condemnari pœna ordinaria, ibid. nu. 93.
 Remittens se benignitati Sancti Officii, an censetur tacitè fateri delictum, quod prius negauerat, & quomodo expediatur in Suprema, ibid. nu. 21.
 Renunciare an possit defensionibus, quando delictum est notorium, confessus, vel in flagranti repertus, ibid. nu. 13. & 17.
 Resistens Birruijs mandatum non ostendentibus, an excusetur, si prius pro illius offensione non infertur, dicto cap. 28. numer. 57.
 Restitutus à Sancto Officio Iudici seculari, an, & quando debent luere pœnam, vel impositam à Sancto Officio, vel à Iudice seculari, dicto cap. 27. nu. 116.
 Reuocare inconstans potest renunciationem defensionum ab ipso factam, & de effectu istius reuocationis, ibid. nu. 18.
 Sacramentaliter confessus ante denunciationem, & qui pœnitentiam adimpleuit, attestante Confessario approbato, an postea denunciatus sit mitius puniendus, dicto cap. 25. nu. 22.
 Schedulas retinens aduersus tormenta, an possit ex hac causa puniri per Iudices seculares, dicto cap. 32. nu. 111. & seq.
 Semel absolutus à Sancto Officio, an possit iterum molestari, vel processari, dicto cap. 25. nu. 106.
 Spontè comparens in Sancto Officio an dicatur, quia minus timeat denunciationem, vel futuras probationes, & sciat, vel suspicetur se esse præuentum, d. c. 14. nu. 51.
 Tacite an possit renunciare defensionibus sinendo illarum terminum labi, & de praxi Supremæ in hac materia, d. c. 27. nu. 20.
 Testium repetitioni an possit renunciare habendo illos pro ritè, & rectè examinatis, ibid. nu. 23.
 Torqueri, an, & quando possit in caput aliorum, dicto cap. 32. nu. 139.

Reliqua vide *in suis sedibus*.

REX

Denunciandas est, si in hæresim incidat, par. 1. cap. 28. nu. 4.
 Eximion potest à pœnis contra denunciatos inflictis, ibid. nu. 5.
 Hæreticus an possit puniri à Papa, & Regno priuari, par. 1. cap. 22. nu. 24.
 Hispaniæ subicit se iurisdictioni Inquisitorum, par. 1. cap. 26. nu. 11.

RITVS

Appellatione, quæ veniant, par. 1. cap. 30. numer. 328.
 Celebrandi Missas mortuorum pro viuentibus non est conformis Ritui, & ordinationi Ecclesiæ Romanæ, par. 1. cap. 34. num. 30.
 Græcorum obseruandus ab Alumnis eorum Collegij, dicto cap. 30. num. 319.
 Tolerandi qui sint, vel non, ibidem numer. 329.

RVSTICI

Credere quomodo debeant in fide, vt etiam errantes non dicantur in hæresi pertinaces, par. 1. cap. 12. nu. 8.
 Alia etiam vide sub verbis *Pertinacia*, *Simplicitas*.

RVTHENI

Deserere non tenentur Ritus Græcos, par. 1. cap. 10. num. 120.
 Vide etiam sub verbo *Facultas*.

S

SACERDOS

Abutitur Sacramento Eucharistiæ, si celebret super rebus apertis ad fortilegium, & quæ sint istæ res, par. 1. cap. 34. num. 2. & seq.
 Alteram tantum ex specibus consecrans ex obliuione, an dicatur suspectus de hæresi, ibid. nu. 164.
 Applicare an possit fructum Sacrificij pro peccatore, qui existit in peccato mortali, sub conditione, quatenus à peccato reuertatur, ibid. nu. 35.
 Audiens Confessiones Sacramentales, sine iurisdictione, vt quia sit irregularis, suspensus, degradatus, vel excommunicatus, an incurrat easdem pœnas, quas incurreret audiens non promotus, par. 1. cap. 35. numer. 139.
 Benedicere an possit Oleum extremæ vnctionis, cum dispensatione Pontificia, par. 1. cap. 38. nu. 5. & seq.
 Carceratus in Sancto Officio an possit Missam celebrare, par. 1. cap. 25. nu. 21.
 Celebrans pluries eadem die tenetur pœna mortis, par. 1. cap. 14. nu. 45.

Cibo iam sumpto an, & quando celebrare possit, dicto cap. 14. num. 68.
 Communicans Fideles, cum pluribus particulis extra necessitatem, an possit puniri in Sancto Officio, ibid. num. 83.
 Confessiones audiendas admitti non solet postquam abiuravit de vehementi, dicto cap. 35. num. 85.
 Confirmans sine dispensatione Apostolica, dicitur suspectus de hæresi, par. 1. cap. 33. num. 65.
 Consecrans in altera tantum specie abutitur Sacramento Eucharistiæ, dicto cap. 34. num. 13.
 Contemptus causa omittens in Sacrificio Missæ aliquam cærimoniam, vel dicens submissa voce ea, quæ altè dicenda sunt, vel è contra, an abutitur Sacramento Eucharistiæ, & peccet mortaliter, ibidem num. 39.
 Damnatus ad trimeses etiam ad tempus, quando sit actualiter degradandus, par. 1. cap. 21. num. 20.
 Defunctorum Missas celebrans pro viventibus, ut moriantur, abutitur Sacramento Eucharistiæ, dicto cap. 34. num. 4.
 Denunciandus an sit in Sancto Officio, si pluries Missas eadem die celebret sine legitima causa, ibid. num. 69.
 Die eadem plures Missas celebrans an puniatur in Sancto Officio, ibid. num. 56.
 Dolose hostiam, vel vinum non consecrans in Sacrificio, an sit suspectus de hæresi, ibidem.
 Episcopalia munera gerens dicitur suspectus de hæresi, par. 1. cap. 37. num. 19.
 Externus delinquens in celebratione Missarum, potest interrogari an sit Sacerdos, & à quo fuerit ordinatus, dicto cap. 14. num. 36.
 Extrahens è tabernaculo particulam consecratam, & super illa proferens verba consecrationis, dicitur suspectus de hæresi, & de ratione, dicto cap. 34. num. 58.
 Fictus celebrans, & non consecrans an sit puniendus poena ordinaria, ibidem num. 107.
 Fingens consecrare, & non consecrans, hostiamque sumens non consecratam, abutitur Sacramento Eucharistiæ, ibidem num. 51.
 Frangens sigillum Confessionis pluries, & frequenter, dicitur suspectus de hæresi, & puniri potest in Sancto Officio, d. cap. 35. num. 92.
 Gerens, quæ spectant ad ordinem Episcopalem, quando dicatur abuti sacramento Ordinis, dicto cap. 37. num. 18.
 Græcis absolutionem quando impertiri possit in sacramento Pœnitentiæ, par. 1. c. 30. num. 181.
Vide Presbyteri, Regulares, Seculari.
 Hostiam publicè exponendam, vel in pro-

cessione deferendam consecrare oblitus in Sacrificio, illamque deinde consecrans sine Sacrificio, an ultra irregularitatem, quam incurrit, dici etiam possit suspectus de hæresi, dicto cap. 34. num. 62.
 Inductus vestibus Sacerdotalibus mortaliter peccans, & deinde sine Confessione celebrans, an puniri possit in Sancto Officio, ibid. num. 56.
 Infirmis subministrans oleum purum, vel à se tantum benedictum, an subdatur indicio Inquisitorum, dicto cap. 38. numer. 7.
 Inquisitus coram Ordinario, vel Inquisitore de reiterata celebratione Missarum eadem die, si ad interrogatoria generalia fateatur se celebrasse non promorum, an respectu celebrationis habendus sit pro spontè comparente, dicto cap. 14. numer. 36.
 Invalide ordinarius, qui pro Sacerdote se gessit, an possit cogiad Ordines ritè suscipiendos, par. 1. cap. 9. num. 18. & seqq.
 Irregularis an efficiatur si celebret super rebus aptis ad sortilegium, siue maleficium, aut pro viventibus, ut moriantur, dicto cap. 14. num. 5.
 Maiori cum particula, vel hostia communicans, an puniri possit in Sancto Officio, ibid. num. 90.
 Ministrans hostiam non consecratam publico peccatori, vel infirmo sine consensu, an dicatur suspectus de hæresi, ibidem num. 61.
 Missas celebrans pro damnatis an dicatur suspectus de hæresi, ibid. num. 6.
 Moniales sollicitas ad actus turpes, quomodo fuerit punitus, dicto cap. 35. num. 84.
 Mortali sub peccato existens, & propterea non consecrans hostiam, neque particulas, hasque non consecratas Fidelibus exhibens in communione, an, & quantum dicatur suspectus de hæresi, dicto cap. 34. num. 60.
 Mortis poena tenetur, si Confessiones sacramentales audiat sine facultate, d. cap. 14. num. 41.
 Nocte antecedente dormiens cum Meretrice, & mane accedens ad celebrandum, nulla præmissa Confessione sacramentali, an puniri possit in Sancto Officio, dicto cap. 34. num. 57.
 Nominatim excommunicatus, an possit absolvere existentem in articulo mortis, par. 1. cap. 15. num. 39.
 Nuptiis cur prohibeatur, par. 1. cap. 36. numer. 137.
 Oblitus deferre hostiam ad Altare, & præ verecundia proferens verba consecrationis super hostia iam consecrata, an dicatur suspectus de hæresi, par. 1. cap. 34. numer. 59.
 Olco non benedicto an possit ministrare ex-

- tremam vñtionem in casu necessitatis, dicto cap. 38. num. 3.
- Omittens consecrare in aliqua ex pluribus Missis eadem die celebratis, an puniatur in Sancto Officio, dicto cap. 34. numer. 56.
- Ordines maiores an possit conferre cum privilegio Summi Pontificis, dicto cap. 37. num. 29.
- Orientalis an possit absolvere subditos à casibus referuatis Sedi Apostolicæ, d. cap. 30. num. 372.
- Pluribus cum particulis Fideles communicans an teneatur abjurare, dicto cap. 34. num. 89.
- Primo elemosynam erogaturò an Missam applicare possit, ibid. num. 33.
- Promotio cuius dubia est, si appareat ordinatus ad Diaconatum, nec reperiantur libri aliarum ordinationum, concurrentibus testibus de publica voce, & fama, ac communi reputatione eius Sacerdotij, an, quando, & quomodo puniri possit, eo quod Missas celebrauerit, ibidem, numer. 103.
- Purificationem sumens in prima, vel secunda Missa Natalis, an puniri possit in Sancto Officio, ibid. num. 67.
- Quotidiè celebrans, & non visus vnquam confiteri, an, & quando sit suspectus de fide, ibid. num. 84.
- Recitans in Sacrificio Missæ turpes, & nefandas preces, dicitur abuti Sacramento Eucharistiæ, ibid. num. 18.
- Reminiscens in actu consecrationis se obnoxium esse culpæ mortali, & putans melius esse à consecratione abstinere, an ultra grave peccatum, quod committit, sit suspectus de fide, & subdatur iudicio Inquisitorum, ibid. num. 52.
- Reuelans Confessiones, an, & quando dicatur suspectus de hæresi, dicto cap. 35. numer. 93.
- Simplex, an Hæreticum impeditum adire, Summum Pontificem absolvere possit ab excommunicatione, & quid in casu necessitatis, vel in articulo mortis, d. cap. 25. num. 29.
- Simulans consecrare grauius peccat, quàm si conscius peccati moralis hostiam consecreret, & sumat, dicto cap. 34. num. 57.
- Sollicitans, an ex testibus singularibus tradi possit Curie seculari, & de modo procedendi, & puniendi in huiusmodi casibus secundum praxim Supremæ, d. cap. 15. num. 13.
- Vide *Bulla*.
- Solum panem consecrans, & non vinum, vel è contra, an, & quantum de hæresi suspectus sit, dicto cap. 34. num. 61.
- Suspectus de hæresi an, & quando sit, si celebrat non ieiunus, ibidem num. 65. & seq.
- Turcarum in locis degens, an possit eorum filios pro corporali salute baptizare, non seruata debita forma, vel materia, dicto cap. 13. num. 56.
- Verè promotus, spontè comparens, & allegans se celebrasse non proigorum, quomodo fuerit expeditus, dicto cap. 34. numer. 115.
- Vñtionis extreme Sacramentum ministrans oleo non benedicto in casu necessitatis, an peccet, dicto cap. 38. num. 4.
- Vtraque specie consecrata vnam tantum, sumens, dicitur abuti Sacramento Eucharistiæ, & sacrilegium committere, dicto cap. 34. num. 15.
- Vulgari lingua ex iussu Principis, vel alio motiuo Missam celebrans, an abutatur Sacramento Eucharistiæ, & sit suspectus de hæresi, ibid. num. 40.
- Alia etiam vide sub verbis *Abusus, Celebratio, Confessio, Episcopus, Furiosus, Græci, Hæreticus, Laicus, Materia, Mentecapti, Missa, Papa, Probatio, Sacerdotium, Vñtio, Vfus*.

SACERDOTIVM

Probatur ex diuturna possessione, & celebratione Missarum, par. 1. cap. 34. numer. 114.

Resultat ex leuioribus probationibus, quando pro Sacerdote se gerens est aliàs bonæ famæ, & de ratione, ibid. num. 116.

Alia etiam vide sub verbis *Episcopus, Instructio, Laicus, Negativa*.

SACRAMENTALIA

Appellari, quæ soleant per Scholasticos, par. 1. cap. 39. num. 2.

Definiuntur, ibid. num. 3. & seq.

Quæ sint, ibid. num. 1.

Alia etiam vide sub verbis *Abusus, Credentes*.

SACRAMENTVM

Consolamenti tractatur, & exponitur, par. 1. cap. 24. num. 33.

Eucharistiæ institutum cur fuerit à Christo sub vtraque specie, par. 1. cap. 33. numer. 14.

Singulis annis non recipiens an sit suspectus de hæresi, itane puniri possit in Sancto Officio, par. 1. cap. 34. num. 53.

Pacem deneganti erga inimicum an denegari possit, par. 2. cap. 2. num. 48.

Pœnitentiæ, finem, quon habeat primarium, par. 1. cap. 36. num. 56.

Institutum non solum ad peccata lethalia, sed & ad venialia tollenda, par. 1. cap. 35. num. 9.

Reliqua vide in *suis sedibus*.

SACRIFICIVM

Missæ offerri, quod debeat sub vtraque specie, est de fide, par. 1. cap. 34. num. 13.

Alia etiam vide sub verbis *Anima, Celebratio, Quæpositio, Fructus, Inquisitor, Iudicium, Martyres, Sacerdos, Votum.*

SACRILEGIUM

Mixti fori crimen, an, & quando sit, irant inter Iudicem Ecclesiasticum, & seculari, attendi debeat præcursio, par. 1. cap. 34. num. 77.

Alia etiam vide sub verbis *Furtum, Laicus, Sacerdos.*

SALOMON

Incantationes an, & quas scripserit, par. 1. cap. 30. num. 380.

Vide etiam sub verbo *Clavicula.*

SALVATORES

Alterius in præsentia dicentes se non habere vim sanandi non possunt habere gratiam gratis datam, & de ratione, par. 1. cap. 40. num. 45.

Cautè inspiciendi, & de ratione, ibidem num. 33.

Cognoscentes illico alios Salvatores prius non visos, sunt suspecti, & de ratione, ibid. num. 50.

Diebus certis hebdomadæ dicentes se habere maiorem vim sanandi, suspecti sunt, ibid. num. 46.

Ignaros carbones manibus tractantes, vel similia operantes, an, & quando suspecti sint, ibid. num. 48.

Prænoscentes futura, & occulta suspecti sunt, ibid. num. 47.

Probare tenentur eorum opus esse à Deo, ibid. num. 56.

Puniendi, ibid. num. 61.

Quæstus causâ sanantes sunt suspecti, & de ratione, ibid. num. 54.

Regulariter sunt damnandi, & de ratione, ibid. & num. 55.

Alia etiam vide sub verbis *Circumstantia, Superior, Vfus.*

SALVVS-CONDUCTVS

Apostatis quomodo concedatur à Suprema, par. 1. cap. 27. num. 58.

Concessus Hæretico, an, & quando ob inconstantiam concedentis possit, vel non servari, ibid. num. 56.

Ecclesiastico à Principe concessus Hæretico secundum terminos iuris communis, quomodo intelligatur, ibid. num. 57.

Germanis Hæreticis concessus per Patres Concilij Tridentini refertur, ibidem numer. 59.

Hæreticis concedi non potest nisi, vel à Summo Pontifice, vel à Sacra Congregatione, ibid. num. 54.

Inferioris non prodest damnato per superiorem, ibid. num. 65.

Iuris secundum formam conceptus, quid operetur, ibid. num. 66.

Lusitanis iudaizantibus concessus per Principem secularem, nullus est, par. 1. cap. 31. num. 105.

Servandus quando sit Hæreticis si concedatur à Principe Ecclesiastico, dicto cap. 27. num. 60. & seq.

Violatus an fuerit cum Ioannes Hus, & Hieronymo Pragensi, ibid. num. 62. & seq.

Alia etiam vide sub verbis *Iudex, Princeps.*

SANCTITAS

Argui an possit ad Canonizationem ex tabellis, seu imaginibus appensis, par. 1. cap. 40. num. 190.

Alia etiam vide in suis sedibus.

SANCTVM OFFICIVM

Vide sub littera Q.

SAPIENTIA

Mobilior quomodo sit omnibus mobilibus, par. 1. cap. 1. num. 6.

SATELLITES

Sancti Officij dicentes velle reum capere, pro causa Tribunalis, an fidem mereantur, par. 1. cap. 28. num. 56.

Fidem merentur etiam in causis grauioribus, quando eorum dictum est adnuncularum, ibid. num. 51.

Alia etiam vide sub verbis *Birruarii, Diſſum, Exemptio, Mulier, Sanctum Officium, Tempus.*

SCANDALVM

Quale, & quantum esse debeat, vt neque ex causa grauiſſima contemni possit, par. 1. cap. 8. num. 22.

SCELVS

Quasi habituale non præsumitur vnium, cum virtute diuina, par. 1. cap. 40. nu. 36.

SCHEDVLÆ

Præferuantes à doloribus tormentorum, si apud reos carceratos inueniantur, quid sit agendum tam à Iudice laico, quam in Sancto Officio, par. 1. cap. 32. num. 110.

Alia etiam vide sub verbis *Puer, Rens.*

SCHISMA

Coniunctum ferè semper est hæresis, par. 1. ca p. 10. num. 19.

Esse, an, & quomodo possit sine hæresi, & an hæresis esse possit sine schismate, ibid.

Peccatum contra charitatem, par. 2. cap. 2. num. 173.

Soror est hæresis, dicto cap. 10. num. 19.

Venia indignum etiam pro prima vice, par. 1. cap. 14. num. 79.

SCHISMATICI

Bello capti, qui adhæreant falsæ Ecclesiæ debent furca suspendi, par. 1. cap. 10. numer. 42.

Orientalis administrationem habent Sacramentorum, par. 1. cap. 20. num. 5.

Comprehensi an dicantur sub noua Constitutione non faciente eorum expressam mentionem, ibid. num. 6.

Inuitati fuerunt ad Concilium Tridentinum, ibid. num. 7.

I Latinos postquam creauerunt Patriarchas, an fuerint ab Ecclesiâ tolerati, ibid.

Tolerantur ab Ecclesiâ, & non carent ordine, nec iurisdictione, ibid. num. 5.

SCHISMATICVS

Abiurare quomodo teneatur Schisma, par. 1. cap. 10. num. 22.

Æquiparatur Hæretico, ibid. num. 20.

Amittit potestatem, ordinem, & iurisdictionem, & de effectibus istius poenæ, ibidem num. 26.

Beneficijs obtentis an priuetur, ibidem numer. 30.

Blasphemus dicitur, suspectus de fide, & puniendus tanquam Hæreticus, ibidem numer. 20.

Comprehensus in Bulla Pauli Quarti, & deprehensus, ac confessus, aut conuictus, ipso facto remanet priuatus, & depositus ab Ordinibus, & ad Ordines inhabilis, ibid. num. 38.

Confiscationem, an, & quando patiatur in bonis, ibid. num. 41.

Consecrare an, & quando validè possit Tempia, Altaria, Vestes, &c. ibidem numer. 27.

Dicitur, qui renuit obedire Summo Pontifici, vti Papæ, illumque cognoscere incipit Ecclesiâ, ibid. num. 7.

Differt ab inobediente, & quomodo, ibid. num. 6.

Episcopus, vide *Clericus*.

Est, non solum qui directâ intentione, sed & qui opere, vel cum effectu se subtrahit ab obedientia Papæ, ibid. num. 4.

Excommunicatus an sit ipso iure, ibidem num. 33.

Hodie vigore Bullæ in Cœna Domini est excommunicatus ipso iure, ibid. num. 34.

Incurrentis excommunicationem Bullæ Cœnæ, quis sit, ibid. num. 36.

Infamis an, & quando efficiatur, ibidem num. 38.

Inhabilis redditur ad obtinenda beneficia, ibid. num. 40.

Irregularis, an, & quando efficiatur, ibidem num. 38.

Iudicatur, qui se separat à membris Ecclesiæ, & quomodo contingere possit hæc separatio, ibid. num. 18.

Mentalis tantum an subiiciatur excommuni-

cationi in Bulla Cœnæ, ibid. num. 37.

Nequit absoluerè, excommunicare, indulgentias concedere, beneficia conferre, leges, vel constitutiones edicere, ibidem num. 28.

Nominatum non denunciatus, an amittat iurisdictionem, ibid. num. 32.

Papa, vide *Præiulgius*.

Pœnas omnes incurrit, quas Hæreticus, par. 1. cap. 24. num. 21.

Pœnitentiam post peractam, an remaneat inhabilis ad obtinenda beneficia, d. cap. 10. num. 39.

Quis dicatur, & vnde, ibid. num. 1.

Rediens ad unitatem Ecclesiæ, & negatam Summo Pontifici obedientiam præstans, an, & quomodo sit recipiendus, ibidem num. 22.

Suspectus tantum de schismate, non tenetur abiurare, sed tantummodo confessus, vel conuictus, ibid. num. 25.

Suspicionem hæresis abiurare tenetur pro modo suspicionis, ibid.

Tradendus an, & quando sit Curie seculari, & consequenter morti, ibid. num. 42.

Verè conficit, & consecrat Eucharistiam, confirmat, & ordinat, ibid. num. 27.

Reliqua vide *in suis sedibus*.

SCHOLARIS

Audiens confessiones Sacramentales aliorum Scholarium ex ioco, quomodo fuerit expeditus, par. 1. cap. 15. num. 126.

Habitare non dicitur, ubi causa studij moratur, par. 1. cap. 27. num. 47.

Vide etiam sub verbo *Sacramentalia*.

SCIENTIA

Deficere dicitur ad euitandam poenam impositam pro crimine scienter commissio, ex ignorantia crassa, vel supina, par. 1. cap. 30. num. 260.

Offendentis Inquisitorem, Aduocatum, vel Testem Sancti Officii, quod ille sit talis requiritur ad incurrendas poenas Bullæ Beati Pii Quinti *Si de protegendis*, &c. par. 1. cap. 28. num. 69. & 90.

Præsumpra tolli potest à Legislatore, par. 1. cap. 18. num. 57.

Principis, cum tolerantia est eiusdem potentis, ac consuetudo, par. 1. cap. 25. numer. 98.

Vxoris de hæresi viri, quo tempore requiratur pro confiscanda eius dote, & an præsumatur, vel probari debeat à Fisco, par. 1. cap. 22. num. 123.

SCRIPTOR

Blasphemix allegans id fecisse ad probandum calumniam, & ex ioco an excusetur, par. 1. cap. 31. num. 157.

SCRIP-

SCRIPTURA

Negoçium Sancti Officij concernens ab omnibus Tribunalibus remitti debet, par. 1. cap. 27. num. 119.

Prohibita, quæ sit, ut illam retinens dicatur suspectus de hæresi, par. 1. cap. 30. num. 102.

Sortilegia, si apud aliquem reperiantur, torqueri is debet super visu sortilegiorum, par. 1. cap. 32. num. 187.

SCVTVS

Aureus ex generali consuetudine subrogatus est loco solidi, & de ratione, par. 1. cap. 9. num. 55.

SECTA

Vna Infidelium relicta, ad aliam transiens non potest dici Apostata, par. 1. cap. 9. n. 5.

SECVLARIS

Latinus an possit extra necessitatem peccata confiteri Sacerdoti Græco per Episcopum Græcum approbato, ubi permixti sunt Latini cum Græcis, par. 1. cap. 30. num. 373.

SEDES

Apostolica translata non dicitur ab Vrbe Roma, quamvis Papa inde discesserit, par. 1. cap. 5. num. 13.

SENATVS

Mediolani solet in aliquibus casibus dare pacem pro offenso illam iniuste denegante, par. 2. cap. 2. num. 56.

SENEX

Offendens Officiale Sancti Officij an incidat in poenas Bullæ B. Pij Quinti *Si de protegendis, &c.* & quomodo sit puniendus, par. 1. cap. 28. num. 83.

SENSVS

Scripturæ Diuinæ, qualis sit Ecclesiæ credendum, par. 1. cap. 3. num. 34.

SENTENTIA

Absolutoria fidei in causis nunquam transit in iudicatum, par. 1. cap. 25. num. 106.

Inquisiti ob hæresim an possit proferri à solo Episcopo, vel à solo Inquisitore, & quid de praxi Supremæ, &c. ibid. nu. 104.

Beneficiorum super priuatione contra Hæreticum an requiratur, par. 1. cap. 20. num. 9.

Condemnatoria Hæretici proferenda per Episcopum simul cum Inquisitore, dicto cap. 25. num. 91.

Confiscationis comprehendit solum bona, quæ tunc erant delinquentis nulli alteri obligata, par. 1. cap. 22. num. 157.

Feudi expressam mentionem facere debet, ut illud comprehendat, ibid. num. 19.

Index Tomi Primi,

Declaratoria hæresis an sufficiat ad incurrendam infamiam absque sententia condemnatoria, par. 1. cap. 19. num. 12.

Probari quomodo possit, dicto cap. 20. num. 18.

Delicti declaratoria an requiratur, ut Hæreticus amoveri possit à possessione Beneficij, ibid. num. 13.

Hæretici condemnatoria qualis requiratur, ut sit vitandus, par. 1. cap. 18. num. 7.

Lata coram Iudice Hæretico nulla est, dicto cap. 20. num. 18.

Status in causa an, & quando faciat ius quoad omnes, par. 1. cap. 30. num. 165. & 181.

Reliqua vide in suis sedibus.

SENTIENS

Contrarium eius, quod falso putat definitum ab Ecclesia, an dicatur pertinax in hæresi, par. 1. cap. 12. num. 12.

SEPARANS

Se ab Ecclesia, an, & quando dici possit Schismaticus, par. 1. cap. 10. num. 14.

SEPARATIO

Coniugum, an, ex quibus causis, & quomodo fieri possit, par. 1. cap. 36. num. 237.

SEPELIENTES

Hæreticos in locis sacris, siue Clerici sint, siue laici sunt ipso iure excommunicati, & de hæresi suspecti, par. 1. cap. 18. nu. 13. & 28.

SEPVLTVRA

Ecclesiastica Hæreticis deneganda, par. 1. cap. 18. num. 11.

Insistenti hæredem Hæreticum denegatur, par. 1. cap. 23. num. 28.

Priuantur fautores, defensores, & receptatores Hæreticorum, par. 1. cap. 30. nu. 66. & 78.

Hæreticis in Ecclesia denegatur, d. cap. 18. num. 21.

Mortui cum fama sanctitatis an, & quando ornari possint cum tabellis, seu imaginibus, par. 1. cap. 40. num. 166.

SERVI

Acquisiti per Hæreticum post commissum crimen hæresis, libertatem non obtinent, quamvis Christiani sint, par. 1. cap. 23. num. 47.

Catechumeni detecto Domino Hæretico libertate donantur, ibid. num. 44.

Christiani comparati per Iudeos, donantur libertate, quamvis in bello iusto capti sint, par. 1. cap. 9. num. 49.

Christianorum damnati per Sacram Inquisitionem tanquam Hæretici, ipso iure liberi efficiuntur, ibid. num. 44.

Declarantes tantummodo suam voluntatem

T ttt

quod velint baptizari, donantur libertate, si eorum Dominus denunciatur hereticus quamvis intra tempus gratiæ compareat, & se conuertat, itaut illi bona condonentur, *ibid.* num. 47.

Denunciantes bono zelo Dominum à fide, apostatantem libertate donantur, quamvis Infideles sint, *ibid.* num. 48.

Denunciati de hæresi comparentis intra tempus gratiæ, & se conuertentis, quamvis illi condonentur bona, adhuc si sint Christiani donantur libertate, siue fuerint olim Christiani, siue de recenti sint baptizati, *ibid.* num. 46.

Dominum Hæreticum denunciantes, quamvis Infideles donantur libertate, dicto cap. 23. num. 44.

Hæreticorum, qui sunt Christiani, efficiuntur liberi, & Infideles transeunt in fiscum, *ibid.* num. 43.

Infideles Iudeorum, vel Hæreticorum an possint ad Ecclesiam fugere, vt fiant Christiani, & libertate donentur, dicto cap. 9. num. 43.

Libertate cum effectu acquirunt ob hæresim Domini post sententiam declaratoriam, quæ retrotrahitur ad diem commissi criminis, dicto cap. 23. num. 46.

SERVITIVM

Hæreticis præstantes sunt de hæresi suspecti, par. 1. cap. 30. num. 84.

SEXVS

Virilis transmittit ad posteros nobilitatem, dignitatem, & honores, par. 1. cap. 24. num. 133.

SFORTIA

Cardinalis Pallaucinus laudatur, par. 1. c. 6. num. 19. & cap. 10. num. 402.

SIGILLVM

Secreti naturalis an, & quando frangi possit, par. 1. cap. 35. num. 108.

SIGNIFICATIO

Remissionis iniuriæ, si denegetur nimico veniam petenti, talis negatio est signum odij, par. 2. cap. 2. num. 26. & 52.

SIGNVM

Demonis an detur, & quale esse soleat, par. 1. cap. 40. num. 53.

Infamiz apponendum vbi erat domus ob hæresim habitatoris destructa, par. 1. c. 22. num. 41.

Magicum prius, an liceat demoliri alijs signis magicis, par. 1. cap. 32. num. 172.

Maleficij refertur, *ibidem*.

Repertum in corpore Maleficæ, an præbeat aliquod indicium ad torturam, vel ad condemnationem, dicto cap. 40. num. 53.

Revelationis Diuinæ ad contradistinguendam illam à Daemoniaca, *ibid.* num. 138. & seq.

SILENTIVM

Pontificis an possit defendere pro tacita dispensatione ad matrimonium inter Principem Catholicum, & Principissam Hæreticam, vel è contra, par. 1. cap. 36. numer. 235. & 238.

SIMPLICITAS

Excusat Rusticos, mulieres, aliosque hebetis ingenij in fide errantes ab hæresi formalis, par. 1. cap. 11. num. 10.

Hæresim, quibus in casibus non excuset *ibid.* num. 11.

SIMVLATIO

Hæresis, etiam ad effectum confundendi Hæreticos, nil aliud est, quam mendacium in rebus fidei, par. 1. cap. 8. num. 5.

SOCIETAS

Iesu est vera Religio, & aliter asserentes puniendi sunt, par. 1. cap. 36. num. 128.

SOCII

Criminis fidei in causa, an, & quomodo admitti possint, par. 1. cap. 35. num. 39.

Hæresis sunt ipso iure infames, par. 1. cap. 15. num. 18.

Testimonium an, quando, & quomodo faciant, & quid de praxi Supremæ, *ibidem*, num. 16.

Tortura illata, an admittantur ad testificandum in S. Officio, *ibid.* num. 19.

SODOMIA

Puniri quomodo debeat, par. 1. cap. 35. num. 18.

SOLLICITANS

Aggravare quando dicatur hæresis suspicio, par. 1. cap. 35. num. 2. & seq.

Beneficij an priuari soleat, *ibid.* num. 76.

Degradari quando debeat, & tradi Curiz seculari, *ibid.* num. 77.

Emendatus adhuc est denunciandus, *ibidem*, num. 49.

Extra actum confessionis, sed in confessionario, vel alio loco apto ad audiendas confessiones Sacramentales, aut simulans confiteri, an, & quomodo debeat abiurare, *ibid.* num. 3.

Mulieres ad turpia in actu confessionis Sacramentalis an, & quam hæresis suspicionem incurrat, & quomodo debeat abiurare, *ibid.* num. 2. & seq.

Peruertit primarium finem Sacramenti Pœnitentiæ, par. 1. cap. 36. num. 56.

Pœnitens si sit erga Confessarium, & renuat id deponere, an puniri possit in S. Officio, dicto cap. 35. num. 70.

Puniri quomodo possit per Episcopum, vel Inquisitorem, & quando Curie seculari tradi, ibidem.

Recidivus an, & quomodo debeat abiurare, ibid. num. 2.

Seipsum denunciare non tenetur, ibidem, num. 70.

Unica ex sollicitatione, an sit vocandus, & monendus, ibid. num. 69.

SOLLICITATIO

Audita, an, & quando sit denuncianda, par. 1. cap. 34. num. 66.

Cognoscitur in Italia, ab Episcopis, & Inquisitoribus cumulativè, & uterque sibi ad invicem indicia communicant, ibid. num. 70.

Confessionum est materia ampla, ibidem, num. 16.

Coniuncta cum hæresi formali, quomodo puniri debeat, ibid. num. 77.

Continere quando dicatur delictum graue, & enorme, ibid. num. 81.

Delictum continens graue, & enorme, vt si sollicitans occideret famulam sollicitam renuentem, quomodo puniri debeat, ibid. num. 80.

Iniuriosa sufficit, quod sit Sacramento Pœnitentiæ, vt veniat denuncianda, ibidem, num. 56.

Mutua si sit inter Confessarium, & pœnitentem, an Confessarius adhuc sit denunciandus ab ipso pœnitente, ibid. num. 66.

Ocultra adhuc est denuncianda nulla præmissa correctione fraterna, & de ratione, ibid. num. 48.

Pœna degradationis, & traditionis Curie seculari quando puniri debeat, ibid. nu. 79.

Puniri arbitrio Iudicis etiam quoad pœnam non impositam de iure, ibid. nu. 82.

Sodomiticum ad actum quomodo sit puniendum, ibid. num. 78.

SOLLICITATI

Absolui an, quando, & quomodo possint, qui Confessarium sollicitantem renuerint denunciare, par. 1. cap. 35. num. 70.

Confessarium, contra quem nulla extat delicti infamia, an teneantur denunciare, ibid. num. 53.

Denunciare an, & quomodo teneantur sollicitationem, cui consenserunt, ibidem, num. 36.

Fides detrahitur, eo quod sollicitationi consenserit, ibid. num. 39.

Mala fide confiteres, & scientes inualiditatem confessionis ex defectu iurisdictionis Confessarii, an adhuc eum sollicitantem denunciare teneantur, ibid. num. 56.

Obligati sunt denunciare Confessarium sollicitantem nulla præmissa correctione fraterna, etiam cum spe emendationis, ibid. num. 42. & seq.

Index Tomi Primi.

Præstus sollicitationi consensus ab ipso asseruus, an debeat in processu registrari, ibid. num. 39.

Renuentes denunciare sollicitantem, incidunt in excommunicationem, & an ea sit reservata, ibid. num. 20.

Scientes Confessarium sollicitantem iam comparuisse in Sancto Officio, an adhuc teneantur eum denunciare, ibid. num. 50.

SORBONENSIS

Schola, seu Theologia, quid senserit circa, infallibile iudicium Summi Pontificis in rebus fidei extra Concilium, par. 1. cap. 3. num. 17. & seq.

SORS

Aliquid mali, an sit, par. 1. cap. 32. nu. 4.

Consultoria, an, & quando sit licita, vel illicita, ibid. num. 10.

Diuisoria an, & quando sit licita, vel illicita, ibidem.

Fabis an, à quibus, & ad quem finem hodie exerceatur, ibid. num. 9.

Prohibita iaci quomodo soleat, ibidem, num. 6.

Tolerari non debet, etiam si bono zelo exerceatur, & de ratione, ibid.

Quid sit, ibid. num. 4.

Semper illicita, superstitiosa, & prohibita, quæ sit, ibid. num. 5.

Tesseris quomodo per antiquos Gentiles iaciebatur, ibid. num. 7.

SORTILEGI

Abiurare, an, & quomodo debeant, par. 1. cap. 32. num. 108. & 191. cum seqq. vsque finem.

Chirographum traditionis animæ Satanae si confecerint, quid sit agendum, ibidem, num. 153. & seq.

Comparescentes spontè in Sancto Officio, an carcerari possint per Iudices seculares, par. 1. cap. 36. num. 48.

Dicuntur malefici, & humanæ salutis hostes, & inimici, dicto cap. 32. num. 84.

Exquiri de quibus debeant in eorum examine, ibid. num. 190.

Hæretici quando sint appellandi, ibidem, num. 96.

Hostiam consecratam miscentes in sortilegiis quomodo sint puniendi, ibid. nu. 141. ac seq.

Incepto sortilegio pœnitentes, & illud non perficientes, an, & quando torquendi sint, ibid. num. 187.

Negantes vñm maleficiorum, an, & super quibus torqueri possint, ibid. num. 188.

Phiala vntes, an, & quando debeant abiurare, ibid. num. 123.

Suspecti sint de hæresi, ibid. num. 1.

Alia vide sub verbis *Balla, Clericus, Demones, Inquisitor, Inuolutio, P'salmi.*

SORTILEGIUM

- Cognoscendum, an, & quando sit ab Inquisitoribus Sancti Officii priuatiue ad Iudices laicos, & quando sit locus prauentionis, par. 1. cap. 32. nu. 103. & seqq. & cap. 36. nu. 13. 58. 74. & 79. cum seqq.
- Complectitur omnem diuinationem, eod. cap. 32. nu. 2.
- Crimen exceptum, ibid. nu. 129.
- Definitur, ibid. nu. 83.
- Delictum difficilis probationis, ibidem, nu. 189.
- Distingui non solet à maleficio, ibidem, nu. 83.
- Diuiditur, ibid. nu. 91. & seqq.
- Dubium, an sit qualificatum, seu hæreticale, necne, cognosci debet ab Inquisitoribus Sancti Officii, ibid. nu. 113.
- Fieri à quibus, & ad quæ plerunque solet, ibid. nu. 2.
- Hæreticale, differat ne à sortilegio hæresim sapiente, ibid. nu. 93.
- Quando sit, ibid. nu. 120.
- Vide *Abusus*.
- Hostia non consecrata commixtum, quando sit hæreticale, ibid. nu. 124. cum seqq.
- Olei Sancti, vel Chærismaris abusus continens, an, & quando hæresim sapiat, par. 1. cap. 39. nu. 7.
- Phialæ quando sit hæreticale, dicto cap. 32. nu. 122.
- Qualificatum, quod sit, ibid. nu. 95.
- Rebus sacris, vel benedictis non admixtum, an possit esse hæreticale, ibid. nu. 121.
- Simplex quid sit, ibid. nu. 94. & 99.
- Rarissimum, ibid. nu. 108.
- Stricte, pro qua diuinatione accipitur, ibid. nu. 4.
- Verbis sacris admixtum dicitur hæreticale, & inducit vehementer hæresim suspitionem, par. 1. cap. 40. nu. 9.
- Alia etiam vide sub verbis *Abinratio, Adoratio, Credentes, Fallum, Hostia, Iudex, Libri, Mandata, Materia, Sacerdos, Scriptura, Sortilegi*.

SPES

- Miscicordie diuinæ longo tempore non differenda, par. 2. cap. 1. nu. 3.
- Passio contraria desperationi, ibid. nu. 5.

SPONSALIA

- Alia cum muliere contrahens, qui illa iam contraxerat cum vna, cum qua habuerat copulam carnalem, an subdatur foro Inquisitionis, par. 1. cap. 36. nu. 85.
- Bina contrahentes an subdantur foro Inquisitionis, ibid. nu. 84.
- Catholici cum Hæretica, an teneant, par. 1. cap. 18. nu. 43.
- Contrahens, an, & quando cogi possit ad matrimonium etiam sub censuris, par. 1. cap. 9. nu. 20.

Copula subsecuta an transeat in matrimonium, dicto cap. 36. nu. 86.

Viuentē prima coniuge contrahentes, an subdantur foro Inquisitionis, & an, & quantum de hæresi sint suspecti, ibidem, nu. 83.

Vxoratus si contraxerit sub conditione non ineundi matrimonium, nisi mortua coniuge, an subdatur indicio Inquisitionis, ibidem nu. 87.

Alia etiam vide sub verbis *Catholici, Matrimonium*.

STATVS

- Ecclesiasticus Lusitanæ non potuit acceptare instantias Regis circa causas Hæreticorum sine consensu Sedis Apostolicæ, par. 1. cap. 9. nu. 35.
- Religiosorum debet esse omnino perfectus, par. 2. cap. 1. nu. 49.

STATVTVM

- Clericorum arbitrio relinquens num velint nuptijs copulari, an foret salubre, par. 1. cap. 36. nu. 135.
- Contraturnitatis, vide *Visitatio*.
- Contrariini sacris Canonibus an sit rationale indicare, spectat ad Summum Pontificem, par. 1. cap. 22. nu. 195.
- Contumaces audiri prohibens post certum tempus examinatur, par. 1. cap. 17. nu. 6.
- Descendentes ab Infidelibus excludens à Religione, an sit fauorabile, vel odiosum, & de opinione Rotæ Romanæ in hac materia, par. 1. cap. 24. nu. 146. & seqq.
- Ecclesiæ, vide *Continencia*.
- Eleemosynas renouans, an, & quando sit attendendum, par. 2. cap. 2. nu. 129.
- Erogari mandans eleemosynam, & à Summo Pontifice confirmatum, an possit renouari, ibid. nu. 130.
- Excludens ab Ecclesia, vel Religione descendentes poenitentiarum in Sancto Officio, Iudæorum, aliorumque Infidelium, usque ad quem gradum extendatur, & an requiratur confirmationem Apostolicam, dicto cap. 24. nu. 142.
- Hæresis in crimine prohibens accusationem, vel inquisitionem, factum à Principe laico, vel Magistratu seculari, impedit directe Sanctum Officium, par. 1. cap. 27. nu. 32.
- Infidelium descendentes excludens à beneficiis Ecclesiæ, quibus conditionibus à Sede Apostolica fuerit confirmatum, dicto cap. 24. nu. 149.
- Laicale hæresis circa crimen tam quoad processum, quam quoad punitionem non attendendum, dicto cap. 27. nu. 100. & cap. 29. nu. 3.
- Impedire non potest Inquisitoribus S. Officii, quod habeant familiam armatam, par. 1. cap. 29. nu. 4.

I aicalibus super bonis dependentibus ab Ecclesia non valet, ubi concurrit præiudicium Ecclesiæ, quantumvis modicum, par. 1. cap. 22. num. 100.

Ligare, an, & quando possit laicos super his, quæ sunt de temporali iurisdictione Ecclesiæ, quamvis quoad Ecclesiam non valeat, ibid. num. 136. & 194.

Seculares Iudices in causa hæresis procedere mandans, simul cum Inquisitoribus, & Episcopis refertur, ac de illius abolitione, dicto cap. 27. nu. 102.

Novam causam allegari prohibens ad effugiendam poenam fractæ pacis, de qua causa fit intelligendum, par. 2. cap. 2. nu. 97.

Pacis fractæ poenam effugiendam prohibens allegari novam causam de quibus personis fit intelligendum, ibid. nu. 99.

Pœnale, vide *Pœna*.

Puritatis, an obstat filiis probantibus patris innocentiam, dicto cap. 24. nu. 124.

Vero de casu intelligi debet, non autem de facto, quando est pœnale, & contra ius, par. 1. cap. 28. nu. 28.

STRIGES

Corporaliter an transferantur de loco ad locum, & ad Conventus nocturnos, par. 1. cap. 32. num. 174.

Dux deponentes vidisse aliquem in loco Iudici, an, & quando faciant contra illum indicium ad inquirendum, ibid. nu. 176.

Habere à Iudice laico, coram quo fuerant carceratæ ex alio delicto, quam maleficij, terminata causa maleficij, an sint eidem Iudici restituendæ, ibid. nu. 143.

Puniendæ quomodo sint, ibid. nu. 147. & seqq.

Puniri per Inquisitorem Sancti Officii circa suspensionem hæresis, an sint restituendæ Iudici laico, qui eas tradiderat, ut puniantur, de infantickliis, ibid. nu. 146.

Alia etiam vide sub verbis *Confessio*, *Deposito*, *Dictum*, *Fama*, *Inquisitor*, *Institutio*.

STYGMATA

Dæmoniaca, an denunt, par. 1. cap. 40. nu. 52. & seqq.

Vide etiam sub verbo *Dæmones*.

STYLVVS

Curie, an, & quando obliget, ne dum in foro fori, sed & in foro conscientie, par. 1. cap. 25. nu. 33.

Vide etiam sub verbo *Pœnitentiaria*.

SVBDIACONVS

Coactè ordinatus an teneatur continere, par. 1. cap. 36. num. 152.

Matrimonium antiquitus licitè contrahebat, ibidem nu. 151.

Alia etiam vide sub verbis *Continentia*, *Ordo*, *Papa*.

Index Tomi Primi.

SVMECTIO

Passionibus, & ira mortalium est, par. 1. cap. 1. num. 24.

SVBSTANTIA

Actus attendi debet, potius quam verba, par. 1. cap. 22. num. 197.

SVBSTITVTIO

Pupillaris facta per patrem Hæreticum non tenet, & de ratione, par. 1. cap. 23. nu. 38.

SVBVERSIO

Cessare quando dicatur, par. 1. cap. 28. numer. 41.

SVCCESSOR

Delictum committens, propter quod imponatur poena confiscationis, non potest nocere primo instituenti, par. 1. cap. 22. numer. 159.

SVPERIOR

Filium legitimum declaratum per sententiam Iudicis, an, & quando possit ad Religionem admittere, non obstante Statuto, quod in ea illegitimi non recipiantur, par. 1. cap. 30. num. 152.

Præsentare quando dicatur Inquisitoribus Sancti Officii, & quomodo debeat eius Monachum, ut mitius puniatur, par. 1. cap. 24. nu. 130. & seqq.

Saluatorum finationes debet in dubio prohibere, par. 1. cap. 40. nu. 57.

Vtens nocitia habita ex confessione Sacramentali ad externum subditorum gubernium, an dicatur abuti sacramento Pœnitentie, itaut puniri possit in Sancto Officio, par. 1. cap. 35. nu. 106. & seqq.

SVPERSTITIO

Denuntiata si fuerit in Sancto Officio, quomodo procedi soleat, par. 1. cap. 40. numer. 4.

Reliqua vide in suis sedibus.

SVSPECTI

Hæresis beneficiis non priuantur, nec ad illa inhabilitantur, par. 1. cap. 24. nu. 117.

Dici qui possint de leui, par. 1. cap. 36. num. 76.

Leuiter abintare debent de leui, ibid. num. 77.

Puniri quomodo debeant, par. 1. c. 21. num. 54.

Veniunt appellatione Hæreticorum, par. 1. cap. 28. nu. 71.

Reliqua vide in suis sedibus.

SVSPICIO

Appellatur leue indicium, & leue argumentum mouens aliquoties animum Iudicis, sed non sufficiens ad condemnandum, par. 1. cap. 36. nu. 80.

Arguenda, an potius sit ex qualitate persona-

¶ ¶ ¶ ¶

rum, vel ex facto ipso, ibid. nu. 82.
 Dicenda, quæ sūt vehemens, & quæ vehementissima, par. 1. cap. 24. nu. 40.
 Duplex de leui, an constituat suspicionem de vehemēti, ita ut suspectus abiuare teneatur de vehemēti, par. 1. cap. 16. numer. 13.
 Hæresis purgari quomodo debeat, par. 1. cap. 32. nu. 32.
 Quonuplex sit, dicto cap. 36. num. 76. & 80.
 Librorum prohibitorum ex retentione, quæ oritur, an per torturam in totum euacuetur, par. 1. cap. 30. nu. 116.
 Probationis est primus gradus, dicto cap. 36. num. 80.
 Suspicionis an detur, ibid. nu. 107.
 Vehemens hæresis quando oriatur ex retentione librorum prohibitorum, d. cap. 30. nu. 101.

SYMBOLVS

Apostolorum canendus post Euangelium, quomodo introductus in Ecclesia Romana, par. 1. cap. 5. nu. 9.

SYNAGOGA

Iudeorum adiri an possit à Christianis saltem ex causa curiositatis, par. 1. cap. 24. num. 60.
 Sæpè desecit, par. 1. cap. 5. num. 2.

T

TEMERITAS

Ceretanorum quomodo fuerit punita, par. 1. cap. 40. nu. 84.

TEMPLA

Hæreticorum adire quando liceat Catholicis, par. 1. cap. 24. nu. 51.
 Intrantem Regem, vel Dominum Hæreticum, honoris, & obsequij gratia assistere, & comitari an possint Catholici Famuli, Milites, Satellites, ibid. nu. 53.

TEMPLVM

Prænestæ in quo sortes iaciebantur, & edebantur oracula memoratur, par. 1. cap. 32. num. 8.

TEMPVS

Attendendam quale sit in concernentibus iurisdictionem, par. 1. cap. 28. nu. 39.
 Datæ attenditur in gratiosis, ibid.
 Gratæ antiquorum refertur, par. 1. cap. 14. num. 6.
 Longum, seu longissimum, quando dicatur, par. 1. cap. 40. nu. 204.
 Permissum seruari debet in prohibitis, & certo tantum tempore permisissis, par. 1. cap. 22. num. 202.

TENTATIONES

Fidei circa dogmata, vnde aliquando proueniant, & quomodo corripiendæ sint, par. 1. cap. 7. num. 5.

TERMINVS

Pertinacibus Hæreticis quomodo præfigendus sit, par. 1. cap. 12. nu. 4.

TERRÆ

Principis negligentis illas, ab Hæreticis purgare, an, quando, & quomodo à Catholicis occupari possint, par. 1. cap. 26. nu. 5.

TERROR

Illatus verbis an subiaceat Bullæ Beati Pij V. Si de protegendis &c. par. 1. cap. 23. nu. 64.
 Verbis an inferatur, vel & facta requirat, ibidem.
 Vnde dicatur, ibidem.

TESTAMENTVM

Conualidari non potest per subsequentem, poenitentiam Hæretici, par. 1. c. 23. nu. 8.
 Hæretici ad pias causas non valent, ibidem.

TESTES

Abiuare an debeant testes ob fautoriam, si falsum deponentes causam dederunt Polygamiz, par. 1. cap. 36. num. 105. & seq.
 Actum successuum, & indiuiduum an probent, quando sunt singulares, & quis ad hunc effectum dicatur actus successuum, & indiuiduus, par. 1. cap. 15. num. 14.
 Blasphemiz contestes an dicantur quorum vnus deponit audiuisset aliquem dicentem *Renego Dnos, alter verò Renigo Iesu Christum*, ibidem num. 15.
 Celebrationem Missæ factam à non promotis testificantes quomodo debeant interrogari, par. 1. cap. 34. num. 110.
 Concordes in substantia, & non concordēs in formalitate verborum, an, & quando probent, dicto cap. 15. nu. 15.
 Hæreticorum fautores, defensores, & receptatores esse non possunt, par. 1. cap. 30. num. 74.
 Maiores omni exceptione adhuc in causa propria non probant, par. 1. cap. 28. numer. 49.
 Matrimonij pro contrahendis, quomodo examinari debeant, & interrogari, dicto cap. 36. num. 100. & seqq.
 Meliores pro matrimonij contrahendis, qui sint, ibidem.
 Missæ celebrationem factam à non promotis attestantes, si sint singulares, an, quando, & ad quem effectum probare possint, dicto cap. 34. nu. 111.
 Negatiuum Hæreticum ad conuincendum, quales requirantur, dicto cap. 15. nu. 5.
 Præsumptionem hæresis ad excludendam in infirmo, qui petat Hæreticos consolatos

quales, & quando admittendi sint, par. 1. cap. 24. num. 20.
 Probationem nullam faciunt, si non sint repetiti, eizata parte, vel à reo habeantur pro repetitis, & quid in Sancto Officio, par. 1. cap. 27. nu. 25.
 Recipi, an, & quando possint contra mortuum, par. 1. cap. 17. nu. 13.
 Secundum matrimonium ad annullandum, sub prætextu alterius prius contracti, quales requirantur, dicto cap. 36. nu. 101.
 Singulares concludentes plures species hæresis, puta Lutherana, an probent aliquem esse Hæreticum, seu Lutheranum, d.c. 15. num. 11.
 Statum liberum alicuius falso deponentes pro contrahendo matrimonio, quomodo puniantur, dicto cap. 36. nu. 104. & 123.
 Veritatem deponere recusantes in Sancto Officio, an, & quando carcerari, torqueri, & retrahi possint, par. 1. cap. 26. nu. 34.

TESTIS

Polygamiz in causa falsum deponens, an gaudeat immunitate Ecclesiastica, par. 1. cap. 28. nu. 79.
 Recusans deponere contra Hæreticum, dum ab Inquisitoribus Sancti Officii iuste interrogatur, an dicatur fautor Hæreticorum, & quomodo sit puniendus, par. 1. cap. 26. num. 34.
 Vnus saltem, an perneceffe requiratur, qui deponat de visu circa mortem primi coniugis, vt contrahi possit secundum matrimonium, par. 1. cap. 36. nu. 96. & seq.

THALMVD

Adindiearum flammis semel, & pluries, par. 1. cap. 30. nu. 298.
 Combustus Parisi, & alibi, ibid. num. 299. & seqq.
 Continet hæreses, & blasphemias, ibidem, num. 297.
 Corruptas continet traditiones in odium Christianæ Religionis, ibidem num. 294.
 Damnatur per plures Summus Pontifices, ibid. nu. 298. & seqq.
 Duplex refertur, ibid. nu. 295.
 Expurgari non posse, ibidem nu. 305. & seq.
 Tempore, quo fuit conditus, vulgaris, & conscriptus, ibid. nu. 296.
 Vocabulum, quod significet, ibid. num. 291. & seqq.

TITVLVS

Beneficii per hæresim remanet resolutus, par. 1. cap. 20. num. 16.
 Errore iuris quæsitus sufficit ad acquisitionem fructuum, par. 1. cap. 22. nu. 69.
 Privilegij concessi per Pontificem Schismaticum inchoato cursu 40. annorum, an præbeat iuxta causam præscribendi, par. 1. cap. 10. nu. 31.

TONSVRA

Prima caracterem an imprimat, par. 1. c. 37. num. 14.
 Ordo an sit, ibid. num. 10. & seq.
 Reiterari an possit, ibid. nu. 14.
 Sacramentum an sit, ibidem num. 10. & seqq.

TORTVRA

Interrogari solet in carceribus Sancti Officii, par. 1. cap. 14. num. 26.
 Substantata, an reus debeat totaliter absolui, vel solum ab observatione iudicii, par. 1. cap. 36. num. 80.
 Tollit indicia; & probationes, ibidem.
 Reliqua vide in suis sedibus.

TRADITIO

Clerici Curiz seculari est effectus degradationis verbalis, par. 1. cap. 21. nu. 26.

TRANSCRIBENS

Hæreticorum libros, vel scripturas, an, & quando censetur suspectus de hæresi, par. 1. cap. 30. nu. 104. & seq.

TRANSMISSIO

Extraneos in hæreses sit de pronientibus ex contractu, par. 1. cap. 22. nu. 92.
 Alia vide sub verbis *Dispositio, Sexus*.

TREBELLIANICA

Hæretici bonorum in confiscatione, an, & quando veniat, par. 1. cap. 22. nu. 140.
 Prohiberi an possit filijs primi gradus, ibid.

TYRANNVS

Magis peccat negligendo administrationem iustitiæ, quam occupando Tyrannidem, par. 1. cap. 26. nu. 43.

V

VALOR

Solidi memoratur, par. 1. cap. 9. nu. 55.
 Vide *Scutus*.

VANITAS

Verborum ad curandos morbos irridetur ab antiquis Medicis, par. 1. cap. 40. nu. 18.

VASSALLVS

Fidelis esse non tenetur Domino Hæretico, non obstante iuramento fidelitatis, par. 1. cap. 22. num. 22.

VENDITIO

Bonorum facta ab Hæretico, postquam fuit absolutus, & inquisitus, an subsequatur, quamvis postea iterum inquisitus de hæresi convincatur, par. 1. cap. 22. nu. 53.

VENERATIO

Angelorum, quando sit suspecta de hæresi, par. 1. cap. 40. num. 158.

VENETI

Expulsi à Dalmatia, par. 1. cap. 11. num. 29.

VENIA

Dimidia sperari non debet, par. 1. cap. 14. num. 17.

Indignus est etiam pro prima vice celebrans Missam, vel audiens confessionem Sacramentalem, sine Ordine Sacerdotali, ibid. num. 78.

Pœnitentia in foro indignus, an, & quando sit, qui integrum peccatorum mortalium numerum non facit, ibid. num. 41.

VERBA

Æquiuoca sumenda sunt in sensu Catholico, par. 1. cap. 13. num. 12.

Vide *Hæresis, Hæreticus*.

Conscientiam non saluant, par. 1. cap. 22. num. 194.

Consecrationis prolata per non Sacerdotem non continent Sacramentum Eucharistie, par. 1. cap. 34. num. 96. & 106.

Vide *Celebratio, Sacerdos*.

Duplicem sensum habentia interpretanda ad exclusionem delicti, par. 1. cap. 15. num. 4.

Hæreticalia dubia intelligenda sunt in bono sensu, vt excusent ab hæresi, par. 1. c. 11. num. 21.

Excipiens malo animo non protulisse, tenetur exceptionem probare, ibid. num. 20.

Hæreticum quando constituant, par. 1. cap. 9. num. 34.

Inaduertenter, & ob linguæ lubricitatem proferens, an, & quando censetur Hæreticus, & quomodo dimittendus sit ab Inquisitore, dicto cap. 11. numer. 17. & 20.

Inocose proferens an, & quando censetur Hæreticus, & quomodo dimittendus sit ab Inquisitore, ibid. num. 16. & 20.

Præsumptionem malæ intentionis, & hæresis faciunt contra profcientem, eodem num. 20.

Recitatuæ, & sine dolo malo profcientis referendo aliorum hæreses an, & quando censetur Hæreticus, & quomodo dimittendus sit ab Inquisitore, ibid. num. 19.

Scrio an prolata fuerint, vel ex impatience, passione, aut ioco, iudicare spectat ad Iudicem Ecclesiasticum, par. 1. cap. 31. num. 14.

Subitaneo ex impetu profcientis an, & quando censetur Hæreticus, & quomodo dimitti possit ab Inquisitore, d. cap. 9. num. 18. & 20.

Iniuriosa, vide *Pax*.

Medicorum ad curandos morbos, quæ sint, par. 1. cap. 40. num. 21.

Morbos ad curandos quando liceant, ibid.

Santo Diavolo, proferens an puniatur in S. O. d. cap. 31. num. 58.

Scripturæ, vide *Index*.

Virtutes an habeant, præsertim ad morbos curandos, dicto cap. 40. num. 14. & seq. & num. 21.

Vniuersalia in materia fidei comprehendunt etiam Imperatorem, & Reges, par. 1. cap. 28. num. 3.

VERBUM

Coercere explicatur, par. 1. cap. 36. num. 28. & 31.

Plene æquipollet dictioni *integre*, par. 1. c. 14. num. 38.

Receptare, quid significet, par. 1. cap. 30. n. 5. & num. 7. cum seqq.

Sentire explicatur, dicto cap. 36. num. 5.

Sic importat canonem latæ sententiæ, par. 1. cap. 23. num. 2.

VERITAS

Integra, quæ dicatur, par. 1. cap. 14. num. 38.

VESTES

Christianorum, an, & quando omittere possit Catholicus, stante edito *Principis Infidelis*, quod omnes Christiani certantur velle, par. 1. cap. 8. num. 27.

Cultum Idoli, vel Auctoris falsæ Sæctæ continentes an, & quando gestare liceat Catholicis, ibid. num. 16. & 25.

Distinguentes formaliter Infideles, prout Romæ est galerus, vel velum flauis coloris, quo vtuntur Iudæi, an, & quando gestare liceat Christianis, ibid. num. 10.

Duplicem habentes significatum, nempe falsæ Sæctæ, & nobilitatis, an gestare liceat Catholicis, ibid. num. 19. & 20.

Infidelium ioci causa an gestare liceat in Repræsentationibus, Comedijs, Larijs, &c. ibid. num. 20.

Nationem distinguentes, puta Turcarum, an, & quando gestare liceat Catholicis transcurrentibus per eorum Regiones, ibid. num. 10.

Protæctionis falsæ Sæctæ expressum signum continentes, puta versiculum Alcorani, an gestare liceat Catholicis, ibidem numer. 17.

Significantes venerationem, cultum, deuotionem, aliquem esse Sacerdotem Idoli, vel Religiosum eius Sæctæ, aut Christianorum fidei abnegasse, an gestare liceat Catholicis, ibid. num. 182.

Vxoris an veniant in confiscatione ob delictum viri, par. 1. cap. 22. num. 120. & seq.

VEXILLA

Infidelium an liceat in nauibus pingere, ne Infideles fugiant illis visis, par. 1. cap. 8. num. 26.

VINVM

Expressum ab uvis passis, siue ex zebibo an,
& quando possit consecrari, par. 1. cap. 34.
num. 18.

*VIOLENTIA

Excusare an possit receptorem Hæretico-
rum in foro conscientie, par. 1. cap. 30.
num. 34. & seqq.

VIRGO

Sanctissima, quod semper virgo fuerit est de
fide, par. 1. cap. 31. num. 37.

VIRTUS

Charitatis erga Deum est omnium maxima,
par. 2. cap. 2. num. 10.

Diuina operari non præsumitur in homini-
bus viæ sceleratæ, par. 1. cap. 40. num. 35.

Spei an sit perfectior quàm virtus fidei, par. 2.
cap. 1. num. 9.

VISIO

Angelorum, si ab aliquo asseratur an sit ei
deferendum, par. 1. cap. 40. numer. 152.
& seqq.

VISITATIO

Confraternitatum etiam exemptarum com-
petit Episcopo tanquam delegato, non
obstante statuto, priuilegio, ac consuetu-
dine immemorabili in contrarium facien-
tibus, par. 1. cap. 29. num. 100.

Cultum diuinum respiciens priuatiuè spe-
ctat ad Episcopum, & de ratione, ibidem
num. 107.

Hæreticorum, suspectum reddit de hæresi,
par. 1. cap. 30. num. 86.

VIS

Caracteris impressionem quando impediatur
in ordinato, par. 1. cap. 36. num. 147.

VITA

Æterna desiderari an debeat Dæmonibus,
vel damnatis, par. 2. cap. 2. num. 16.

Profundi potius debet, quàm fides negari,
par. 1. cap. 9. num. 24.

VITIVM

Carnis impedit gratiam gratis datam, par. 1.
cap. 40. num. 37.

Nefandum iniuriandi causa præsumitur
exercitum, par. 2. cap. 2. num. 74.

Mixti fori est, par. 1. cap. 16. num. 19.

Vitari non potest nisi cognitum, par. 1.
cap. 30. num. 204.

VNCTIO

Antiquitas practitari solita, quæ esset, par. 1.
cap. 30. num. 357.

Cæremonialis in vertice, quid antiquitas si-

gnificaret, & quando fieri posset per sim-
plicem Presbyterum, ibid. num. 346.

Extrema deficiente Sacerdote, an possit in-
casu necessitatis ministrari ab alio Cleri-
co, vel laico, par. 1. cap. 38. num. 9.

Ministrata si fuerit ab aliquo non insig-
nito Ordine Sacerdotali, puta per Dia-
conum, vel laicum intrat abusus Sacra-
menti, ibid. num. 8.

Statuæ ad mortem consecræ, si ministe-
tur inde oritur suspicio hæresis, & de ra-
tione, ibid. num. 14.

Olei infirmorum multos sanant à mortis
etiam incurabilibus, ibid. num. 12.

Quilibet antiquitus vocabatur Chrisma,
ibid. num. 5.

VNIO

Beneficii facta per Schismaticum est nulla,
par. 1. cap. 10. num. 29.

VNITAS

Ecclesiæ in quo consistat, & quomodo sein-
datur, par. 1. cap. 10. num. 2.

VNIVERSITAS

Consuetudinem immemorabilem eligendi
Prædicatorem, si alleget, & contendat
cum Episcopo super electione, quomodo
providere solet Sac. Congregatio, par. 2.
cap. 2. num. 164. & seqq.

Eleemosynam Prædicatori soluere an, &
quando teneatur, non obstante, quod
fuerit electus ab Episcopo contra consue-
tudinem immemorabilem, quod eligatur
ab ipsa Vniuersitate, ibid. num. 167.

Eligendi Prædicatorem ius quando amittat,
ibidem.

Reducere inconstans non potest ad mino-
rem quantitatem eleemosynam consueta
Prædicatoris, ibid. num. 150.

Vide etiam sub verbo *Episcopus*.

VOCES

Angelorum ante destructionem Hierosoly-
mæ, par. 1. cap. 2. num. 28.

VOLUNTAS

Coacta, an, quando, & quomodo adhuc vo-
luntas sit, par. 1. cap. 10. nu. 24. & cap. 36.
num. 143.

Creata quare sit mutabilis, & inconstans,
par. 1. cap. 2. num. 3.

Declaratur, non minus verbis, quàm factis,
dicto cap. 16. num. 59.

Defendendi librum hæreticalem sine prouo-
catione contrarium subincentium, an in-
ducat hæresis suspensionem, par. 1. cap. 30.
num. 196.

Magis facto, quàm verbis declaratur, dicto
cap. 36. num. 59.

Mutari non dicitur eo, quod quis velit ne-
rum mutationem, par. 1. cap. 1. num. 13.

Tollitur per vim, & metum, dicto cap. 30. num. 35.

Ultima non obligat, par. 1. cap. 22. num. 154.

VOLVPTAS

Quæsitæ etiam intra limites matrimonij est culpa venialis, par. 1. cap. 35. num. 7.

VOTVM

Auctoris, & aliorum circa celebrationem, Diuini Officij, & Sacrificij permittendam, vel non in lingua vulgari, par. 1. cap. 34. num. 44. & pluribus seqq.

Biennij emissum à Iesuita irritat matrimonium postea contractum, par. 1. cap. 36. num. 130.

Intrandi Religionem est constanter seruandum, par. 1. cap. 9. num. 11.

Nullum est, siue tacitum, siue expressum, quando per vim, & metum emittitur, dicto cap. 36. num. 150.

VOX

Dormientis non est manifestatiua sensus vigilantis, par. 1. cap. 13. num. 13.

VSVSFRVCTVS

Consolidatur cum proprietate per mediam capitis diminutionem usufructuarij, vt per condemnationem ad perpetuos carceres, vel trimeses, vel ad perpetuum relegationem, par. 1. cap. 22. num. 97.

Hæretico spectans, an per confiscationem, illius bonorum consolidetur cum proprietate, ibid. num. 96.

Legatus Hæretico, qui in alimenta non resoluatur, an sit rotus confiscandus, vel reseruari Hæretico alimentis, ibidem num. 106.

Patri competens in bonis aduentitijs filij, an per illius hæresim confiscetur, vel spectet ad filium proprietarium, ibid. num. 98.

Alia etiam vide sub verbis *Bona, Commoditas*.

VSVS

Affigendi tabellas, seu imagines Sanctis nondum approbatis, quàm sit antiquus in Ecclesia, par. 1. cap. 40. num. 186.

Conscribendi miracula antiquus in Ecclesia, ibid. num. 191.

Gratiz ad sanitatem alicui personæ, vel familiæ ex immemorabili consuetudine concessæ, an, & quando prohiberi possit à Papa, vel ab Episcopo, & Inquisitore, ibid. num. 59.

Lacticiolorum, & ouorum in vigilijs de præcepto, an, & vbi licitus sit, non obstante contraria consuetudine, par. 1. cap. 30. num. 171. & seq.

Missæ siccæ an sit licitus, par. 1. cap. 34. num. 125.

Olci sancti an, & quomodo licere possit

omnibus Christianis, par. 1. cap. 38. num. 13.

Profanarum vestium ad ornatum sacrarum Imaginum, an, & quando puniri possit in Sancto Officio, dicto cap. 40. num. 66.

Quæstuantium quàm sit antiquiss, ibidem num. 94.

Nationis quando inesse dicatur puero, seu infanti Hebræo, vt valeat petere Baptismum, par. 1. cap. 11. num. 38.

Saluatorum puniendus, dicto cap. 40. num. 61.

Verborum sacrorum ad iocum, vel ad detrahendam alterius famam, an, & quomodo puniri possit in Sancto Officio, ibidem num. 63.

Vestium sacrarum ad profanos fines an, & quomodo puniri possit in Sancto Officio, ibid. num. 64. & seq.

VXORATVS

Abiurare an, & quomodo debeat, si infamia, vel iniuria vxore sacros Ordines suscipiat, par. 1. cap. 36. num. 160.

Abiuratur sacramento Ordinis, si infamia, vel contradicente vxore Ordines suscipiat, par. 1. cap. 37. num. 16.

Debitum coniugale exigens, vel reddens cum legitimo vxoris consensu post Ordines sacros, ea infamia, vel contradicente susceptos peccat, ibid. num. 17.

Minores Ordines suscipiens tenetur ad vorum continentiz, dicto cap. 36. num. 162.

Ordines sacros suscipiens infamia, vel contradicente vxore, an puniri possit in S. Officio ibid. num. 159.

Puniri an possit in Sancto Officio si infamia, vel contradicente vxore suscipiat Ordines minores, aut primam tonsuram, ibidem num. 162.

Suscipere non potest primam tonsuram, nisi velit vel Religionem intrare, vel ad sacros Ordines promoueri, ibid.

Suspicionem hæresis, an, & quàm incurrat infamia, vel contradicente vxore sacros Ordines suscipiens, ibid. num. 160.

Transire quando possit ad Ordines sacros, vel ad Religionem, ibid. num. 162.

Vouere quando possit castitatem, ibid.

VXOR

Comitans maritum damnatum de hæresi, an dorem amittat, par. 1. cap. 22. num. 127.

Confiscata dore à quo ali debeat, ibidem num. 153.

Græci baptizata Ritu Græco quando renatur viuere Ritu Latino, par. 1. cap. 30. n. 374.

Latina, & more Latino baptizata an, & quando retinere debeat Riturum Latinum, ibid. num. 368.

Hæreticum maritum non denuncians, an amittat dorem, dicto cap. 22. num. 126.

Maritum Hæreticum, vel blasphemias hæreticales proferentem non denunciare, an quando, & quomodo sit punienda, par. 1. cap. 25. num. 29.

Omittens denunciare maritum Hæreticum, an sit suspecta de hæresi, ibid. num. 32.

Presbyteri Græci mortuo viro, an, & quomodo dispensari possit, ut cum alio contrahat matrimonium, dicto cap. 30. numer. 375.

Prinari an debeat iocalibus ab delicto viri, dicto cap. 22. num. 124.

Receptans virum Hæreticum an, & quomodo sit punienda, dicto cap. 30. numer. 40.

Z

ZINGARÆ

Inquisitoris Sancti Officij iurisdictioni an, & quando subiaccant, par. 1. cap. 32. num. 59. & seq.

F I N I S.

